GALENI
OPERA
OMNIA
MEDICA

TOM VII

1565

Presented to the Nav.l & Mil.y Library
by Chas: Jno Brandling Major 2d W. York Militia
and late Lieut: 10th Roy.l Hussars.
Feb.y 18th 1834.

This Book
was presented to the
Naval & Military Library
by
Major C W Brandling
2d W. York Militia
late Lt 10th R Hussars

Silvester & Co. 27 Strand.

see

Galenus

GALENI
LIBRORVM
SEPTIMA CLASSIS

CVRATIVAM METHODVM tum diffuse tum breuiter descriptam, victus rationem in morbis acutis, singulorum morborum facile paranda remedia, priuatã quorundam morborum curationem, chirurgię constitutionem, fracturarum ac luxationum sanationem, fasciarum deniq; & laqueorum & machinamentorum tractatum continet.

QVARTA HAC NOSTRA EDITIONE, *non minimum splendoris consequuta, quàm plurimis locis ad Græcorum codicum antiquorum veritatem restitutis.*

Locis etiam Hippocratis nunc primum in margine notatis.

Librorum index sequenti folio continetur.

Τὸ Θεραπευτικόν.

L A

VENETIIS APVD IVNTAS M D LXV.

LIBRI SEPTIMÆ CLASSIS.

GALENI De Medendi Methodo libri xiiij, Thoma Linacro interprete, denuo ab Augustino Gadaldino non nullis in locis ad græcorum exemplarium fidem nuper emendati. fol. 2

De Arte Curatiua ad Glauconem libri duo, Nicolao Leoniceno interprete: ab Augustino Gadaldino ad fidem antiquorum græcorum codicum aliquot in locis castigati.

Post hunc librum collocari debuerat libellus, cui titulus est, Quos, & Quando, & Quibus medicamentis purgare conueniat. qui est in Quinta Classe, pagina lxxxviij. qui liber est cap. xxiij. libri septimi Oribasij ad Iulianum Imperatorem.

In libr. Hippocratis de Victus ratione in morbis acutis commentarij quatuor, Ioanne Vasseo Meldensi interprete, ab Augustino Gadaldino plerisq; in locis ad græcam veritatem emendari. 108

DE DIÆTA Hippocratis in morbis acutis, nunc primum ab Augustino Gadaldino translatus. Hic liber in tribus, quos habuimus codicibus græcis manuscriptis, (neq; enim adhuc impressus græce est) admodum corruptus legitur: ita vt quandoq; vel nullo modo, vel vix sensus elici posśit. Eius autē mentio fit (si tamen is ille est) à Galeno in libro de proprijs libris quarto & sexto capite. cliij

De Remedijs paratu facilibus liber, ab Huberto Barlãdo Philiatrio olim translatus, & multis in locis postea emendatus. 153

De Remedijs paratu facilibus ad Solonem, Spurius, à Iun. Paulo Crasso conuersus, & nuperrime ab eodem recognitus. 161

Liber tertius de Remedijs paratu facilibus, Spurius, Iun. Crasso interprete, recognitus. 169

Documentū de Puero Epileptico, Nicolao Leonico Thomęo interprete. 179

In Librum secundū de Natura humana, Victore Trincauellio interprete. 181

De Incantatione, Adiuratione, & Suspensione liber, Galeno falso ascriptus. gręce non habetur. 181

De Oculis, Spurius, Demetrio Græco interprete, à varijs mendis expurgatus. græcum exemplar desideratur. 182

De Renum affectuum dignotione atque medela, Christophoro Heyl interprete, Spurius, recognitus. 191

In librum Hippocratis, de Officina medici, seu de ijs, quæ in medicatrina fiūt, commentarij tres, Vido Vidio Florentino interprete. 197

In librum Hippocratis de Fracturis commentarij tres, eodem interprete. 223

In librum Hippocratis de Articulis cōmentarij quatuor, eodem interprete. 251

De Fascijs, eodem interprete. 293

Oribasius de Laqueis ex Heracle, eodem interprete. 306

Oribasius ex Heliodoro de Machinamentis, eodem interprete. 309

Hos sex libros quos Vidius olim conuerterat, nunc idem etiam diligenter recognouit.

GALENI

METHODI MEDENDI ID EST DE MORBIS CVRANDIS LIBRI QVATVORDECIM

Thoma Linacro Anglo interprete.

Denuo ad Græcorum codicum fidem ab Augustino Gadaldino aliquot in locis emendati.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI

Thessalum ac reliquos Methodicos reprehendit, qui in Sanitate ac Morbo dignoscendo plurimum aberrarunt: docetque Principia methodi, qua Morbus tum dignosci, tum curari, debet.

Retardatam ea de causa fuisse horum librorum editionem, quòd ignauissimi ad bonas artes excolendas, maiorumque studia amplexanda, Galeni tempore homines extiterint. CAP. I.

C Qvanquam & tu sæpe aliàs, charissime Hiero, & alij quidam amici me nunc hortantur, vt sibi medendi methodum cõscribam: & ego sanè, tum vobis in primis gratificari, tum vero posteros pro viribus iuuare cupio: semper tñ sum cunctatus, ac distuli, id q; multis de causis: quas nũc quoq; satius (opinor) fuerit prius, q̃ opus ipsum aggrediar, exponere, sunt enim ad ea, quæ post dicentur, sanè nõ inutiles. Earum igitur omnium illa pręcipua fuit, quòd frustra me scripturum timebam, cũ nemo propè dixerim, hac nostra ętate veritatis inquisitioni sit deditus, sed pecuniam, & ciuilem potentiã, & inexplebiles voluptatum delicias, omnes eousq; suspiciãt, vt, siquis sapientię quoduis studium sectetur, pro insano hunc habeant: quippe qui primam ipsam & vere sapiẽtiam, quæ diuinarum humanarumq; rerum est scientia, ne esse quidem oĩno existiment: Medicinam vero, Rhetoricẽ, Geometriam, Arithmeticen, Musicen, ac reliquas id genus artes esse quidem autumẽt, cæterum finem earũ studiose persequendum minime censeant. Me vero ex iis, qui me vnice diligere sunt visi, non nulli sæpe increpant, quòd plus iusto veritatis studio sim addictus, quasi nec mihi ipsi vsui nec ipsis in tota vita sim futurus, nisi & ab hoc tanto veritatis indagandæ studio desistam, &
D mane salutando circumeam, & vesperi apud potentes cœnem: His enim artibus tum amari, tum amicitias cõciliari, tũ vero pro artificibus haberi: nequaq̃ † ex iis, quę in propria professione sint cõsequuti: Neq; enim esse, qui de ea iudicent, vbi omnes totum diem diuersis studiis transigant, mane quidem omnes simul salutationibus occupati, post autem distracti, ad forum quidem & lites non exigua turba: ad saltationes autẽ & aurigas alia maior: iam vel aleæ, vel amoribus, vel balneis, vel ebrietati, vel comessationi, vel demũ alicui corporis voluptati deditus sanè non exiguus numerus: vesperi vero rursum omnes ad symposia simul collecti: vbi post, quã {vino} se impleuere, non lyra cithara'ue, aut aliud musicum instrumentum in orbem circunfertur, (quod sicut olim in eiusmodi cõgressu tetigisse honestum, sic contra non tetigisse admodum erat turpe) sed nec sermones vlli habentur, quales in symposiis agitari solere veteres prodiderũt, nec aliud honestum quicquam: immo inuicem sibi propinant, & de magnitudine poculorum certant, vtpote inter quos optimus censetur, non qui plurimis instrumentis musicis, aut etiam sermone philosophico vti nouit, sed qui multos, eosq; maximos calices exiccauit, adeo, vt mihi mane etiamnum ebrij ex his pleriq; videantur: non nulli vero etiam euidenter adeo vinum olere, quàm si modo hausissent. Eo q; iure fit, vt, cum ęgrotare cœperint, medicos aduocent, nõ quidem optimos, vtpote quos per sanitatem noscere nunquam studuerunt, sed eos, quos maxime familiares habent,

qui q; ipsis maxime adulantur: qui & frigidam dabunt, si hanc popoſcerint, & lauabunt, cum iuſſerint, & niuem vinum q; porrigēt: postremo quicquid iubebitur, mancipiorū ritu facient, contra, q; veteres illi medici ab Æſculapio oriūdi, qui, tanquā Duces militibus, & Reges ſubditis, imperare ęgris voluerūt, nequaquam vero Getarum, & Tibiorum, & Phrygum, & Thracū emptitiorum ritu parere, atq; obſequi. Itaque, non qui melius artem callet, ſed qui adulari aptius nouit, apud iſtos magis in pretio eſt: huic q; omnia plana peruia q; ſunt: huic ędiū fores patēt: hic breui efficitur diues, plurimū q; poteſt: huic diſcipuli multi à cubiculis, vbi iam fuerint exoleti, traduntur. Quod Theſſalus ille intelligens, non ſolum cætera Romæ diuitibus aſſentabatur, ſed etiam artem ſex menſibus traditurū ſe profeſſus, quàm plurimos diſcipulos facile comparauit. Si enim neq; Geometriæ, neq; Aſtronomiæ, neq; Dialectices, neq; Muſices, nec vllius deniq; bonarū diſciplinarum indigēt, qui medici ſunt futuri, quemadmodum Theſſalus iſte generoſiſſimus promittebat: nec etiam longam experientiam, & operum artis vſum deſiderāt: cui non promptum ſit artem aggredi, ceu facile medico futuro? Atq; hinc adeo fit, vt nūc etiam ſutores, & tinctores, & fabri tum materiarij tum ferrarij, proprio magiſterio relicto, in medicinæ artis opera inſiliant. Nam, qui pictoribus & vnguētariis mixturas ſuas præparant, etiam de primo loco certant. Atq; ob hæc ipſe medendi methodum ſcribere ſum cunctatus: quam vtiq; & viri veteres inceperunt, F & poſteri eorum perficere ſunt conati. Atq; olim quidem nō parua lis erat eorum, qui in Co atq; Cnido habitabant, vtri videlicet inuentorum multitudine reliquos ſuperarēt: quippe geminum hoc genus Aſclepiadarum adhuc in Aſia ſupererat, deficiente nimirum, quod in Rhodo viguerat. Certabant autē cum his honeſtum illud certamen, quod Heſiodus prædicabat, etiam medici, qui Italiam incolebant, Philiſtion, Empedocles, Pauſanias, & horum ſectatores: erant q; tres hæ certātium inter ſe nobilium medicorum ſcholæ. Plurimos quidem atq; optimos diſcipulos Coæ fortuna contulit: ab hoc Cnidiæ: nec tamen in paruo habenda pretio erat, & quæ in Italia noſcebatur. At horum nemo nec mane potentium fores ipſos ſalutaturus, nec veſperi cœnaturus, frequentabat, ſed ſicut Heſiodus cecinit,

Nanque alium ditem cernens, cui deeſt, quod agatur, »
Ipſe ſolum vertit tauris, & ſemina ponit. »

Ita & illi inter ſe perpetuo certabant, non vtiq; de aranda ſerenda'ue terra, (quippe quæ, vt Aſclepiadarum genere inferiora, ſic Aſcræo poetæ erant non indecora) ſed de Apollinis Æſculapij q; arte tum exercenda, tum vero ſemper augenda, ac pro viribus perficienda. Nunc vero honeſtum illud certamen intercidit, aut certe minimum eius inter homines adhuc ſupereſt: regnat autem G inhoneſtum, nec eſt, qui hoc auertat, aut malo medeatur, vt Heſiodus,

Lis ne te inducat mala deuitare laborem, »
Dulce malum alterius cui ſit. »

Hæc enim lis, vt Heſiodo etiam diuinior poeta cecinit,

Armatur primum tenuis, mox improba cœlo »
Inſerit alta caput, terris veſtigia figens. »

In Theſſalum ſummæ arrogantiæ atque inſcitiæ hominem, qui ſe Hippocratem, à quo Academici Peripatetici ac Stoici ratiocinationes de natura mutuati ſunt, gloriatus eſt ſuperaſſe. CAP. 2.

HVius litis ſtimulis agitatus ille Theſſalus Hippocratem ac reliquos Aſclepiadas maledictis inceſſit, ac totius terrarum orbis theatrū in ſuis ipſius libris conſtituens, inibi iudicatur, vincit q;, & contra omnē antiquitatem coronatur, ipſe q; à ſe victor declaratur. Hæc facit tum in eo libro, quē de Communitatibus ſcripſit, tum in Syncriticis: quin in reliquis quoq; oībus cōtumelioſus eſſe non deſiſtit, veluti in epiſtola, quam ad Neronē mittit, his ipſis inter initia verbis vſus: Cum nouam ſectā condiderim, & quæ ſola vera ſit, propterea, q, qui ante me medici fuerunt, oēs » nihil vtile prodiderunt vel ad ſanitatem tuendam, vel morbos propulſandos. Pergens autem in H » epiſtola, Hippocrates, inquit, noxia pręcepta tradidit. Auſus eſt & Aphoriſmis eius cū ſummo » dedecore contradicere. Et, cum oſtendat ſe in Hippocratica diſciplina nec à quoquam inſtitutū, nec eius opera ſub præceptore legiſſe, tamen non veretur etiam, talis cum ſit, palmam ſibi ipſi tribuere. Quo magis aliquæ eſſe meę partes videntur (quanq̄ aliàs parum aſſueui improbos acerbe taxare) aliquid contra hunc ob veterum contumeliam dicere. Quid improbe, quę bona ſunt, calumniari tentas, vt multitudini placeas, cum liceret tibi in veritatis contēplatione excellere, ſi diligens eſſes, ac veritatis amator? Quid ita ruditatis auditorū patrocinio abuteris ad veterum blaſphemiam? Num paternæ artis ſocios, impudentiſſime Theſſale, iudices medicorū ſtatues? Iſtis ſcilicet iudicibus vinces proculdubio, ſiue contra Hippocratem, ſiue contra Dioclem, ſiue contra Praxagoram, ſiue contra reliquos oēs veteres dixeris. Quin potius viros antiquos, Dialecticos, ſcientes, qui verum falſum q; diſcernere ſunt periti, qui cōſequens ac repugnans diſtinguere, qui demonſtrandi methodum à pueris ſunt meditati, hos, inquam, iudices in cōſeſſum introducito. His ſedentibus aude quippiā Hippocratem accuſare. His pronunciaturis aggredere ſceleſta illa tua barbara q; voce cōtra Hippocratem, primum illud diſſerere, Non oportere de hominis natura curioſum eſſe: deinde, ſiquis hoc donet, male illū de ea inquiſiuiſſe, ac falſò omnia præcepiſſe.

Ergo

A Ergo quis iudex erit? num Plato? quando huic saltem iniurius esse minime es ausus. Ego vero ne discipulos quidem eius refugiam, non Speusippum, non Xenocratem. Aristotelis vero, vel rogem, iudicium subeas, & cum eo Theophrasti. Optem vtique & Zenonem, & Chrysippum, & eorum, qui hos sectātur, quemlibet iudicem eligas. Horum nemo, vir audacissime, Hippocratis de natura hominis scita damnauit: quæ tu mihi nec legisse vnquā videris: nec, si legisti, intellexisse: &, si intellexisti, iudicare certe de iis minime gentium potuisti, vt qui sub patre male lanas carpente, in gynæcio sis altus. Nec enim putes nos, vel egregium genus tuum, vel claram doctrinā, latere: nec te Hippocrati & reliquis veteribus in surdo theatro maledicere: sed, qui sis, & vnde venias, quo genere ortus, qua educatione vsus, qua disciplina imbutus, prius ostende, atq; ita demū dicito, Illud ipsum prius vir audacissime monitus, nō esse cuiuis in vlla bene instituta ciuitate concessum, publice dicere: sed, si quis vir clarus est, qui genus possit, & educationem, tum vero eruditionem concionatore dignam ostendere, huic dicere permittunt leges. Tu, cum nihil horū ostendere habeas, audes tamē, homo generosissime, Hippocratē accusare: facis q; in nugacibus libellis tuis Græcos sedere iudices: fers autem ipse sententiam, nec illorum expectas: et palmam tibi ipsi das modo de omnibus medicis, modo de omnibus in vniuersum Græcis. Hæc enim insignis audacia sapientissimi scilicet Thessali est, omnes se medicos vicisse, sed se ipso litigatore, se ipso agonotheta, se ipso iudice: post hos etiam reliquos Græcos in certamen prouocasse, Rhetoras, Geometras, Grammaticos, Astronomos, Philosophos: inter quos cōstitutum, ac lanificis elocutione vsum, censere se omnium primum esse: quippe medicinam reliquas omnes artes præcellere, se vero medicos omnes superasse: quod vnū forte fortuna recte collegit. Si enim medicina est omniū artium præstantissima, in ea vero Thessalus primas partes obtinet, vtiq; omnium hominum ita sit primus, ac Socratem & Lycurgum præcellat, cæteros q; omnes, quos Pythius vel vt viros bonos, vel vt sapientes, vel vt musarum ministros, vel vt Iouis famulos, vel deniq; vt alio quolibet munere diis gratos laudauit. Agedū igitur Thessalo hymnos de cetero omnes cantent, scribāt q; victoriæ carmina: & publicum orbis theatrum constituatur: accedito q; aliquis, qui canat eū, qui in textrina sit altus, vicisse Demosthenem, Lysiam, & reliquos Rhetoras: superasse Platonem, Socratem, & ceteros Philosophos: palmā eripuisse Lycurgo, Soloni, & aliis legislatoribus: victorē denique totius hominum generis coronatum esse, Rhetorum, Philosophorum, Legislatorum. Nam, si Geometras, etiam & Grammaticos, ac Musicos nominatim post tantos titulos commemorem, contumeliosus in hominem videar: vbi enim Lycurgus, Solon, Plato, Socrates, & Pythagoras dant manus, num pulchrum etiam sit Hipparchi, Archimedis, Aristoxeni, Aristarchi & aliorum quorundam id genus meminisse, hominum (vt Thessalus dicat) nullius precij? Sed quis tam magniloquus poeta nobis existet, qui hæc canat? Quis nūc dabitur Homerus, qui hexametro tono hanc Thessali victoriam celebret? aut quis Lyricus, qui veluti Pindarus alte in dithyrambis canat, qui'que, sicut olim Bacchi, ita nunc Thessali præconium efferat? An horum potius nullum requirimus, sed eorum, qui iambos scribunt, Archilochum aliquem, aut Hipponactem, aut ex Tragica scena quempiam, qui sic hominem compellet?

« Quiesce dum miserrime in stratis tuis,
« Nanque haud vides, quæ te putas nosse probe.

Orestis mihi somnium narras Thessale. Quale'nā id theatrū est, in quo tu vinces Hippocratem? Qui iudices erunt? Qui'nam præmia proponent? Vis'ne, primū Platonis suffragium legamus? « fortasse enim hunc iudicē non reiicies. Atqui ille hæc ad verbum ait: Animæ igitur naturā apte « putas intelligi posse, nō cognita totius naturæ? Immo, siquidem Hippocrati vni ex Asclepiadarū « genere fides est habenda, ne corporis quidē naturam absq; hac methodo. Recte ais amice: opor« tet tamen cum Hippocrate sermonē conferētes, num cum eo cōcordet, æstimemus. Sane quidē. « D Igitur de natura considerare, quid est, quod Hippocrates recta q; ratio dicit? Num ad hunc modū « de cuiusq; rei natura primum illud perpēdi oportet, sit'ne, de quo volumus vel ipsi scientes esse, « vel alios facere scientes posse, simplex, an varias species habeat? Mox, si simplex sit, facultas eius « tota æstimāda est, quā videlicet ad quid agendū obtineat, aut quā ad patiendū ab alio sit sortitum. « Sin plures habeat species, his enumeratis, quod in vna feceris, id in vnaquaq; exigere oportebit: « nempe quid illa facere per suam naturam sit apta, vel quid ab alio pati. Audistin vir bone Platonem simili methodo animæ naturam inueniendam esse censere, qua corporis naturam Hippocrates? An adhuc vis, multas hominis dictiones ex multis librorum eius locis deligam, in quibus ille Hippocratē omniū, qui ante se fuerunt, maxime admiratur? An potius, cum id alibi fecerim (nempe in eo opere, in quo de Hippocratis & Platonis placitis disserui) illuc, qui id scire volet, remittā, vbi, vt arbitror, clarissime ostendimus, in plurimis maximis q; rebus horū hominum inter se consensum: atq; alio me conferens, alium tibi iam aduocē in testem, cœtum nempe Peripateticum, qui & ipse Hippocratis physiologiæ principia confirmat? Quin de hoc quoq; proditum à me in aliis cōmentariis est: quorum vnus de elementis secundum Hippocratem inscribitur: post hunc alij tres de tēperamētis: mox alij duo, alter de inæquali intemperie, qui etiam ad tractationē de tēperamētis pertinet, alter de optima corporis cōstitutione: deinde etiā tres de naturalibus fa-

cultatibus: hos igitur ſiquis leget, clare perſpiciet rationum Hippocratis de natura Ariſtotelem E
interpretẽ eſſe. Quin etiã de morborũ diſcrimine, quot hi, qui q; ſint, ac de ſymptomatis pari mo
do, præterea de horum vtrorũq; cauſis, primus omnium, quos nouimus, Hippocrates recte prin
cipia dediſſe videtur: poſt eum vero Ariſtoteles fuſiſſime ea eſt interpretatus. Hæc ita eſſe intelli-
get, qui commentarios noſtros, quos de ſingulis horum ſcripſimus, legere non grauabitur. Qua
re, ſi Peripatetici iudicium exercebunt, Hippocrates (arbitror) vincet: Theſſalus, vt impudens et
nequam, eiicietur. Sin Stoicis philoſophis in cõſeſſum admiſſis iudicium permittetur, ex iis pla-
citis, quę ipſimet ſtatuunt, Hippocrati palmam dabunt: quippe ‖ calidum, frigidum, ſiccũ, & hu-
midum primus Hippocrates inuexit: poſt eum Ariſtoteles demonſtratione aſſeruit. Eadẽ Chry
ſippi ſectatores parata cum accepiſſent, minime ſunt obluctati, ſed omnia ex horũ miſtura conſta
re cõfirmãt, atq; hęc inter ſe mutuo agere ac pati, artificem q; naturã eſſe. Omnia deniq; alia Hip-
pocratis dogmata de natura recipiunt, niſi ꝙ in re tenui eſt illis cum Ariſtotele diſſenſio: quippe
cũ recte Hippocrates affirmet totum ‖corpus eſſe (vt græce dicitur) σύμπνουν καὶ σύῤῥουν, quaſi cõ »
ſpirabile & confluxile dicas, omnes q; animalis particulas mutuo à ſe affici, recipiũt quidem hoc »
vtriq;, diſſident tamen in eo, ꝙ Ariſtoteles qualitates tantum in ſe mutuo tranſire, omnino q; mi
ſceri: Stoici non has modo, ſed etiam ſubſtantias ipſas exiſtimẽt. Quòd autẽ hoc definire medico F
ſuperuacuum ſit: quod q; ad medicinæ opus abunde ſit, ſi tantum concedantur ea, quæ ab vtriſq;
ſunt demonſtrata, item ꝙ qualitates virtutes q; in miſtis totæ ſint totis permiſtę: hęc & ante à me
ſunt demonſtrata, &, ſi res poſcet, nunc demonſtrabuntur. Quare & Platonis, & Peripateticorũ,
& Stoicorũ iudicio, Hippocratis phyſiologiæ victoria dabitur. Immo vero ex phyſiologia om-
nes ante dicti ſapientiæ profeſſores oſtendunt neminem poſſe morbos commode curare, qui cor
poris vniuerſi naturam non perſpexerit. Nunquid igitur, ſi de palma ſub horum ſapientiæ pro-
feſſorum iudicio certaſſet Theſſalus, viciſſet, qui omnis ſuæ phyſiologiæ Hippocratem auctorẽ
habent? Quid autem, ſi Geometris, Aſtronomis, Muſicis, aut Rhetoribus iudicium cõcedet, pu
temus'ne hos Hippocrate prætermiſſo alij vlli palmam daturos? Ego ſanè nec alium queuis pri-
mas eſſe laturum arbitror, omnium q; minime impudẽtiſſimum Theſſalum, vt quo nemo Geo-
metriam, Aſtronomiam, Muſicen, ac Rhetoricẽ magis dehoneſtarit. Itaq; hac ſaltẽ ratione apud
hos in parum amico theatro certauerit. Verũ hos fortaſſis in theatrum minime inducet, vtpote
quos ipſe prior inimicos reddiderit, ſed iis ſapientiæ profeſſoribus dũtaxat, qui in Dialectice ſunt
periti, vt qui verę falſæ q; orationis iudicandæ facultatem exercuerint, iudicum partes concedet.
Atqui, ſi Platonem, Ariſtotelem, & Chryſippum, ceu parum in hac facultate exercitatos tranſibi G
mus, quos'nam, quęſo, alios inueniemus? Quare ſi nec aliarum artium profeſſores iudices admit
tet: nec, qui in Dialectice cęteris omnibus ſapientiæ profeſſoribus præſtiterunt, illi ſuffragabun-
tur: qui tandem erunt, qui eum viciſſe iudicabunt? Qui illi frequens theatrum conſtituẽt? Qui
victorem renunciabunt? Qui deniq; coronabũt? Ipſe videlicet ſe ipſum: id quod in illis egregijs
libris ſuis fecit, in quibus ſe ipſum iudicauit, coronauit, victorem'que declarauit.

Aduerſus Theſſalum, qui nulla methodo duos in totum morbos, Fluxum ſcilicet & Clauſum aſſeuerauit. *CAP. 3.*

AT fortaſſis illud ſibi gloriæ memoriæ q; inter homines occaſionẽ fore eſt arbitratus, ſi opti-
mis viris laceſſitis, nos ſibi reſpõdere cogeret. Verum ita & Zoilus celeber clarus q; ſit, qui
Homeri ſtatuam flagellauit: & Salmoneus, qui Iouem eſt imitatus: reliqua q; flagitioſorũ homi-
num non exigua turba, qui vel meliores non ſunt reueriti, vel in deos ipſos fuerunt cõtume ioſi.
Verũ hi non bonam de ſe opinionem reliquerunt: nec æmulatur quiſquã, qui compos ſit mẽtis,
nec Homeromaſtiga Zoilum, nec dementẽ Salmoneum, quãuis maledicis Zoilus in admiratio
ne ſit, & Salmoneus ſacrilegis. Sed quid hos memoro? cum & qui loculos præcidũt, ſimilia per-
ditorum ſtudia, & proditores proditorum ſuſpiciãt: nec eſt prorſus quiſpiam, qui proprium cœ- H
tum, in quo palmam mereatur, nõ deſideret. Adeo ſi Theſſalus inter coquos, tinctores, lanificos,
ſutores, textores, ac fullones, de victoria certans ſcripſiſſet, vtiq; & retuliſſet de Hippocrate victo
riam, & nemo noſtrũ ei repugnaſſet. Nunc, cum omnes homines iudices facit: ex horum autem
numero ſunt & Plato, & Ariſtoteles, & Theophraſtus, & Chryſippus: nequaq̃ omne punctum
ſolus feret, ſed alicui fortaſſis prouocare ad aliũ iudicẽ licebit. Quanq̃ enim Hippocrates certare
cum Theſſalo, vtpote indigno ſe, nolet, at forte Eraſiſtratus non negliget, multo'q; minus Hero
philus, atque his etiam minus Aſclepiades: alij q; multi iuniorum medicorum, quibus eſt ad con
tentionem natura propenſior, minime impune abire contumeliam ſinent, qua pariter omnes
Græcos Theſſalus aſpergit, ſed producto in medium homine omnes eius libros craſſiſſima igno
rantia refertos Grecis oſtendent: Qui tot ac tantis libris ſcriptis, & tot nugaciſſimorum verſuum
millibus effuſis, nuſquam in vllo operum ſuorum demonſtrationem vllam afferre tentauit, ſed
tyranni ritu duos tantum eſſe in omni victus ratione morbos iubet, nempe fluxum, & clauſum,
non intelligens ſe differentiam quandam morborum dixiſſe, quam vtiq; priſci (vt oſtendemus)
probe norunt. Cęterum nemo tam rudis fuit, vt differentias morborum ipſos eſſe morbos puta-
ret: ac remediorum indicationem ab iis ſumeret ſubſtantia ipſa prætermiſſa. Atqui hic Theſſali

paruus

1. de Nat. hu. t.14.1a.29.h

Lib. de Alimẽto circa mediũ

A paruus scilicet error,quem vel puer in liberalibus disciplinis altus statim aduertisset: hic,inquam,
paruus error eò insolentiæ hominem euexit,vt magnum & præclarum aliquid inuenisse se puta
ret: perinde ac siquis,cum omne animal rationale esse,aut irrationale dixerit, non animalium dif
ferentias,sed aliud quippiã dixisse se putet,cum.s.huic illud quoq; similiter sit dictum, Omne ani
mal mortale est,vel immortale.Quippe oppositio,quę in singulis differentiis notatur,coniuncta
de omnibus speciebus dicitur. Omne enim animal,aut mansuetũ est,aut ferũ. Omne animal, aut
pedatum est,aut apes.Omne animal,aut cornutum est,aut cornuũ expers. Nec est inter differen-
tias inuenire oppositionem vllam,quæ sit altera prę̃stãtior,aut potior,nec quę magis omnibus in
sit particularibus. Verum non conuenit,cum de animaliũ numero quæritur,vnam differentiarũ
oppositionem respondere. Hoc enim pacto duo erunt animalia vniuersa,nec vllum magis ratio-
nale vel irrationale, q̃ mortale vel immortale, aut ferum vel mansuetum, aut reliquarum opposi
tionum quælibet. Quòd siquis differentiis omissis (sicut planè ratio exigit) equum, bouẽ, canẽ,
hominẽ,aquilam,apim,formicã,leonem,& ouem respondeat, reliqua q; omnia per species ani-
malia connumeret,constat hunc quęrenti,quot sint in totum animalia, rectè respõdisse. Quin,si
multa quidem sermone animalia memoret,testetur aũt enumerare se omnia non posse, sic quoq;
B commodissime respõderit. Similis agitata quęstio de morborum numero, & omnibus antiquis
medicis est,aliis septem eos in totum esse affirmantibus: aliis plures his pauciores'ue dicentibus:
omnibus tamen ad species,quæ in substãtia,non quæ in differentia essent, respectum habẽtibus.
Nemo enim ita erat indoctus,aut Logicæ speculationis † rudis,vt differentias specierum pro sub
stantia loquendo vsurparet: quemadmodũ Thessalus iste,qui è gynæcio exiliens, tantis viris ma
ledicit,ipse nec genus habens,quod referat, nec educationem, nec eruditionem,qualem illorum
quisq;: quorum alius Aristotelis,alius Platonis, alius Theophrasti, aut deniq; alterius cuiusquã
eorũ,qui in Logica cõtemplatione fuere exercitati, familiaris fuit. Veluti igitur rogatus quispiã,
quot sint in vniuersum vocis elemẽta,si duo ea esse responderit,quippe aut vocalem omnino,aut
consonantem esse,quicquid vocis sit elementum, is verum quidem dixerit,cæterum ad quæstio-
nem non responderit: Ad eundem modũ,arbitror,siquis omniũ morborũ numerum cõprehen
dere studens,speciẽ quidem vllam morborum,veluti phlegmonen,scirrhum,vel œdema,referre
non curet,solas autem differentias memoret,siue clausum & fluidum,siue rarum & densum,siue
durũ & molle,siue tensum & laxum,verum hic quoq; dixerit,minime tñ ad quæstionem respon
derit. Primum nanq; in eo error est, q̃ nõ omnis differentia generi addita, ad speciei cõstitutionẽ
C aliquid cõducit,sed quæ ex generis propria diuisione nascitur: quippe hę demũ differentiæ sunt,
quæ species constituant: reliquæ oẽs,alienæ. Etenim animalis propriæ differẽtiæ sunt,mortale et
immortale,rationale & irrationale,mãsuetum & ferum,alia q; id genus. Molle vero ac durũ, gra
ue & leue,rarum & densum,magnũ & paruũ,animalis differentię non sunt,sed substantiæ. Itaq;,
etiã si cum animali,vel molle vel durũ,vel densum vel rarum,vel magnum vel paruum cõponas,
ad speciem cõstituendam nihil sanè plus contulerint: sin vel rationale & immortale,vel rationa-
le & mortale animali adieceris,efficitur iã illic Deus,hic homo. Ita vero, & si rõnali animali duas
illas differẽtias peculiares addideris,quæ sunt gressile & bipes, sic quoq; speciem quampiam esse
ceris,nempe hominẽ. Vnde fieri non potest,vt vllius rei specificas differentias inueniat, qui eam
† definitione,siue substãtiæ ipsius oratione,ad vnguem nõ circũscripserit. Alius deinde error inci
dere solet iis,quibus parum exercitata ratio est, q̃ cum vnam aliquã differentiarum oppositionẽ
inuenerint,speciẽ aliquã propositi generis se putent inuenisse: ceu paulo ante de vocis elementis
est dictũ. Siquidem, qui vocalem & consonantem dixit, non dum omnia humanę vocis elemẽta
dixit,sed duas tantum primas & generales differentias. Quòd si vocales rursus in longas, breues,
ancipites q; dĩducat: tum consonantes in semiuocales,& mutas: item q; tum longas, tum breues
D vocales bifariam,ancipites vero trifariam: sed et mutas primũ in aspiratas, tenues, ac medias: de-
in rursus tripartito harum singulas: mox semiuocales propria (ne frustra multis morer) sectione
secet,ita quatuor & viginti elementa vocis,quã Græci vtuntur,inueniat: quippe id tm̃ dixisse, q̃
elementorũ vocis quædam vocales sint,quædam consonantes, nõ dum omnium elementorum
artificem,aut planè scientem auditorem reddidit: sed,si quis,vbi in longas,breues,& ancipites di
duxerit,adiiciat duas esse breues,nẽpe ε & ο, duas p̃terea longas η & ω, tres vero ancipites α ι υ,
sic sanè artificẽ auditorẽ de omnibus vocalibus effecerit: item q; de cõsonis ad eundem modum.
Itidem,siquis tradere de morborum numero instituat,quot hi in vniuersum sint, non debet,arbi
tror,is in prima statim differẽtia subsistere,sed diuisa ea procedere, donec ad aliquam infimarum
specierum,& quæ amplius in aliam distrahi non possit,perueniat. Id vero,q̃ haud cuiq; sit prom
ptum,sed ei duntaxat,qui in diuidendi methodo magnopere sit exercitatus,intelligere quisq; po
terit,primũ si omnia legerit, quæ de eo genere methodi in principio Philebi à Platone sunt pro-
dita,dein si Sophistam etiam & Politicũ legerit. Iam vero difficilior adhuc res videbitur, siquis
primum Aristotelis librum de partibus animalium legerit. Conatur enim in eo libro omnes ani
malium differentias enumerare: at,vbi multas dubitationes mouit, vix tandẽ suspectè ac timide
pronũciare quippiam audet. Et,cum Aristoteles & Plato tantam tam q; difficilem rem esse cen-

† ἢ διαιρέσεως.i. uel diuisionis,additur in antiquo cõdice.

† In cod. quodã græco ueteri hæc dictio nõ habetur, et oĩno videtur abũdare,cũ rõ seu oratio substantiæ,idẽ sit quod definitio.

fuerint genera in proprias differentias exacte diuidere, ac post hos Theophrastus, & alij philo- E
sophi rationem absoluere tentauerint, vtpote ne apud illos quidem satis adhuc constantẽ, homo audacissimus Thessalus absolute, citra q; vllam rationem adhibitam pronuncians, credendũ sibi censet duos in totum esse in victus ratione morbos, & eos quidem simplices, ac primos, & veluti elemẽtares: nam tertium ab his ratione gignit, ex ambobus cõpositum. At si vlla methodo hæc, sicut iactas, inuestigasti, cur hanc nobis non dixisti? Sed contra plane, q̃ pro grauitate nominis, quod tibi arrogas homo temerarie, atq; a methodo alienissime, rem pronunciasti: qui ne principium quidẽ ipsum vnq̃ attigeris, a quo cœpisse necesse sit eum, qui recte cuiuslibet rei species, & differentias peculiares sit inuenturus. De re enim qualibet, o puer, vnum principium optimum, nosse id oportet, de quo proposita quæstio est, aut prorsus est aberrandum, Plato quodam loco ait, non ad diuidendum modo quiduis, ab ipsa quæsitæ rei essentia nobis esse inchoandum censens, sed etiam in omni disquirenda re eiusmodi semper principio vtendum. Ergo hic quoq; (arbitror) par erat, vbi, quid morbus sit, quid symptoma, & quid passio, diligenter prius dixisses: ac dein qua conueniant, differant q; ipsorum singula, definiuisses: sic demum tentare in proprias ea differentias diducere, secundum eam, quam sapientiæ professores tradiderunt, methodum: aut, siquam potiorẽ ea, quæ ab iis prodita est, explorasses, hanc ipsam prius astruere: tum illud ostendere, ac Græcos docere, hunc, qui in textrina sit altus, superasse Aristotelem & Platonem in methodis logicis, humo afflixisse Theophrastum & Stoicos in Dialectice, clarissime ostendisse oẽs eorum sectatores, ne primos quidem morbos, qui essent, vnq̃ nouisse: dico & Herophilum illũ Dialecticum, & cõdiscipulum eius Philotimum, & præceptorem eius Praxagoram, qui ab Æsculapio originem traxit, & qui cum his & ante hos fuerunt, Erasistratum, Dioclem, Mnesitheum, Dieuchen, Philistionem, Plistonicum, ipsum deniq; Hippocratẽ. Porro simplici verbo dicere oẽs in victu morbos esse duos, non methodo, non demonstratione, non ratione vlla probabili, non lenimento aliquo, non alia re prorsus {orationi} adhibita, præterq̃ eiusmodi in veteres blasphemia, id facere, imperãtis hominis est, non docẽtis. Esto vero taceas, qua logica methodo insistens, hęc inueneris: at certe, vnde saltem de veritate sermonis iudicasti, adhibitum aliquid oportuit. Nam inueniendi eius, quod quæritur, logicæ methodi facultatem præstant: At, quæ fidem iis faciant, quę recte sunt inuenta, duo sunt apud oẽs homines instrumenta, nempe ratio, & experientia. Quippe ad eum, qui interrogauerit, Cur huic febricitanti frigidæ bibendæ potestatem feceris, duplex responsio est: Altera, quæ ortum naturam q; febris docet, ac de morborum temporibus disserit, tum ad eundẽ modum aquæ frigidæ naturã explanat: vbi hęc proposuit, conatur do- G
cere in hoc morbo, atq; hoc tempore aquã frigidam congruũ remediũ esse: Altera de nullius horum natura sollicita, ad experientiam confugit, nempe q̃ in tali morbo atq; tempore sępe frigidã profecisse vidit. Debebat igitur (opinor) & Thessalus vel experimentũ, vel rõnem assertioni suæ probationem adhibuisse, nõ, sicuti tyrannus, imperare, ac sibi citra demonstrationem credẽdum exigere. At quam (inquiunt) audire demonstrationem postulas? ita enim contra nos interrogãt eius sectatores: neq; id iniuria, vt qui nec eo vnq̃ peruenerint, vt notionem demõstrationis tenerent, cum nec Geometriam, nec Arithmeticẽ, nec Dialecticen, nec Resolutoriam, nec deniq; logicam vllam speculationem attigerint. Quocirca respondendum his ita est: Nimis sero, quid demonstratio sit, discere postulatis: nec fieri potest, vt breui tempore speculationem, quæ subtilitatẽ mentis desiderat, assequamini, præsertim qui nec subtiles rationes audire sitis assueti, & peruersi in diuturno errore versati. Sed istos mittamus, vt qui ne intelligere quidem, quæ veræ disciplinæ sint, valeant † nedum ipsas discere, aut recte iudicare.

† Additur in antiquis, μὴτ' εἰδότας ἀκούειν, idest neque sciant audire.

Quæ sit vera Methodus inueniendæ in vnaquaque facultate veritatis: & quam ab ea Thessalij, & plerique veterum medicorum aberrarint. CAP. 4.

NOs vero vna cum iis, qui exercitati sunt, & demonstrationem intelligunt, & natura sunt sa- H
gaces, (neq; enim Thessalios asinos docere profitemur) ad id, quod propositum nobis ab initio est, accingamur: ac statim vna cũ ipsa medendi methodo tradenda, etiã causas ipsas, vnde errarint medicorũ plurimi, qui tradere eã sunt conati, exponamus: quippe ad firmiorẽ veritatis fidẽ id quoq; non parum conducere videtur. Ac primum quidẽ illud cauebimus, ne simul de ambobus tum methodo, quæ rõne nititur, tum experientia, quę ratione nõ vtitur, agamus. Non enim de omni remediorum inuentione nunc loqui statuimus, sed tñ de ea, quæ hæc methodo explorat, ita vtiq;, vt de Empirice ipsa & a nobis in alio opere est proditum, & ab ipsis Empiricis medicis, quos vocant, plurimũ elaboratum. Atq; vtinam Rationales oẽs medici propositũ ita premerent, nec experientiam & rationem miscerent, atq; in vnum confunderent, sed quam u traq; vim habeat, quantum q; ad propositum artis finem conducat, seorsum tractarent, atq; perpenderent. Ergo methodo quippiã inquirere inuenire q;, ex aduerso opponitur ei, quod est fortuito temere q; reperire. Est autem id cum via quadam & ordine ita, vt in disquisitione aliquid primum sit, aliquid secundum, & tertium, & quartum, atque ita de reliquis omnibus deinceps, quoad demum ad ipsum, quod ab initio est propositum, sit peruentum. Ac Empirici quidẽ rationabiliter fatentur nec inueniendi, nec docendi, apud ipsos esse necessarium ordinem: nam nec arte vlla ratione ue

A tione'ue experientiam niti: immo vnius fortunę fauorem ad ea, quæ quærit, inuenienda requirere. Qui vero rationem inuentionis suæ auctorem statuerunt, ac ordinem: vnam'q; viam, quæ ad finem ducat, proposuerũt: ijs fuerat quidem necessarium à primo aliquo auspicatis, de quo inter omnes homines cõueniret, sic trãsire ad reliqua. Cæterum hanc rationem non sequitur pleraq; medicorum pars, immo principia quoq; ipsa controuersa sumit, nec illa demonstratione confirmat: tum ad reliqua simili modo transit, legislatorum ritu sanciens verius, q̃ demonstrans. Quæ omnia inde adeo his accidunt, q nihil prius de demonstratione sunt meditati: sed simul & inquisitis insistunt, & ad eorum fidem demõstratione vti audent, simile profecto quiddam ijs molientes, qui sphæram, aut cubum, aut conum, aut cylindrum, aliud'ue id genus metiri aggrediuntur, cum tñ omnis Geometricę ac Logisticæ rationis sint ignari, imo vero nec cubiti palmi've, aut pedis mensuram præparatam habeant: ac deinde ijs, qui vel demonstrationẽ ab ipsis exigunt, vel tacere censent, irascuntur. Veluti enim in illo ridiculus erit is, qui rectanguli trigoni, cuius alterum (exempli causa) latus circa rectum angulum quinque sit pedum, alterum duodecim, dicat aream non esse triginta pedum, sed quadraginta, nec eius rei demõstrationem vllã afferat: ita hic quoq; ridiculus est, qui quicquam affirmat, quod demonstrare non possit. Ergo, sicuti in demonstratio

B ne de triangulo (neq; enim recedendum nobis ab exemplo est, qui indoctos istos methodicos à disputatione nostra iam abegimus) ipsum, quod propositum est, ex duabus his propositionibus colligebatur, vna, quę spatium id, quod lateribus pedum quinque & pedum duodecim continetur, sexaginta pedũ effici dicit: altera, quę triangulum dimidiũ eius esse spatij proponit, atq; ostendit: harum vtraq; rursus vt demonstrationis fidem reciperet, alijs propositionibus egebat: mox illę alijs, quoad peruentum ad primas esset: hæ vero nec ex alijs, nec per demõstrationem, sed ex se fidem faciũt: sic arbitror et in ijs oĩbus, quę in medicina demonstrant̃, ad primas & indemonstrabiles propositiones, & quæ ex se fidem faciant, omnia esse perducenda. Ac, si omnes de medẽdi methodo sic dicere aliquid instituissent, prorsus, sicuti inter Arithmeticos, Geometras, & Logisticos, ita inter ipsos quoq; conuenisset: quippe apud quos discere ab ipso statim initio licet, quid quoq; nomine, quo vsuri sunt, significetur: quas præterea propositiones indemonstrabiles (quæ axiomata vocãt) ad disceptationem sint sumpturi: veluti lineam esse longitudinem citra latitudinem: superficiem, quę longitudinem latitudinem q; tantum habeat: et triangulum esse hoc, quadrãgulum illud: ac reliqua ad eundẽ modum. Ab his, vbi axiomata huiusmodi vsurpãda sibi esse prædixerint, quòd scilicet, quæ eidem sunt ęqualia, inter se etiam esse æqualia: &, si æqualibus

C ęqualia sint adiecta, tota fore ęqualia: postea demonstrare theoremata iam tentant, nihil extra ea, quę à principio præsumpserunt, adijcientes. Pleriq; tamen medicorum, sicut ipse scis Hiero charissime, interrogati, vnde'nam principium inuentionis suæ sumpserint, tantum abest, vt indemõstrabilia principia, & quæ oĩbus hominibus in cõfesso sint, proferant, vt nec, quò sibi ipsis consona respondeant, inueniãt: sed sursum ac deorsum Euripi more agantur, contraria quisq; in progressu sermonis ijs, quę ab initio statuerũt, afferentes. Siquidem sapiẽtissimus iste Thessalus, cũ apparentes esse cõmunitates dixisset, paulopost non solum non alium quenquam priorum medicorũ vidisse eas asseuerat, sed nec ipsum, qui primus eas peperit, Themisonem. Huius nãq; vnius esse monstrosas illas cõmunitates fatetur, ceu patris legitimos filios. Post hos vero, qui secuti sunt oẽs, & inter se, & ab ipso Thessalo dissentiunt, nec easdem communitates tradentes, nec omnino inter se vel in vno concordantes. Id quod sæpenumero tibi, ipsis etiam Methodicis pręsentibus, ostendi: fortasse q; aliqñ maius ocium nactus, de incõnstãtia eorum scribam. At nunc tñ saltem ad rem propositã sumi expedit, oportuisse eos, præsertim sectę auctores, exposuisse prius, de qua re singula nomina dici vellent: sicut Empirici faciunt, qui apparere ea dicunt, quę sub sensum cadunt: nosci vero, quę memoria tenentur: apparere simul & nosci, quæ & ante aliquando sub sen- * διαφωνίας.

D sum venerunt, & nunc simili modo veniunt. Num igitur ita ipsi quoq; apparere communitates dicunt, ceu sensu cognitas? an, & quæ ratione comprehendimus, apparentia nominant? Empirici nanq; non admodum concedunt quicquam ex ijs, quæ sola ratione nosci videntur, apparens dici. Rursus veteres philosophi duplex esse genus apparẽtium decernunt, Vnum, quod ipsi Empirici comprobant, nempe eorum, quę sensu aliquo noscuntur, veluti albi nigri, duri mollis, calidi frigidi, & similium: Alterum indemonstrabile, eorum nimirum, quæ intelligentiæ primo occursu patent: veluti, quę eidem sunt æqualia, ea etiam inter se esse æqualia: &, si æqualibus ęqualia addantur, tota etiam ęqualia fieri: &, si ab ęqualibus ęqualia demas, quę restant, etiã ęqualia fore. Huius esse generis aiunt, & q nihil citra causam fiat, & q omnia ex ente quopiam, & q ex eo, quod omnino non sit, nihil fiat: simili modo, nihil corrumpi in id, quod ante penitus non sit: item, quòd affirmare vel negare de quoq; sit necesse: alia q; id genus non pauca, de quibus in logicis tractatibus agitur, & ipse in commentarijs de demonstratione, quàm potui, dixi clarissime. De his inter eiusmodi principia, huiusmodi logica nũcupamus, quidam Philosophorum cõtendunt, atq; ambigunt: hi tamen hactenus saltem sunt modesti, q omni demonstrationi fidem suam abrogant, intelligentes (arbitror) tametsi id non dicant, illud saltem se certo scire nihil omnino demonstrari posse, si logicis principijs fides non sit adhibita. At, qui eousque rudes amentes q;

tes'q; sunt,vt ne id quidem intelligere queant, hi demonstrare quidem conantur, cæterum quæ, E
qualia've, & quot demonstrationis principia sint,nec noscere,nec quęrere volunt,nec aliū docentem audire sustinent: sed absolute pronunciant,& verba loquuntur,quę nec quid significent, ipsi clare explicare valeant. Merito igitur eorum æmulis centum voluminum opera scribuntur, partim inuestigantibus,de quo quodq; dici nomē Thessalus voluerit,partim nihil tale inuenientibus,cui omnia ab eo particulatim dicta consentiant. Nam,quę demum apparentes illę cōmunitates sint, aut quo modo apparentes, dicere non possunt, ne si iterum atq; iterum totidem libros scripserint: quippe quod apparet,aut sub sensum omnino cadat, oportet, aut sub intelligentiam, vno semel occursu vtrunq; sine vlla demonstrationis ope: quod vero intellectui se vno occursu non exhibet,protinus id controuersum est,ac demonstratione eget, nec artem vllam à tali principio incepisse conuenit. Hæc si in logicis methodis exercuissent, & ipsi ea intelligerēt, & tempus nostrum frustra non contererent.Nunc,qm̄ inexercitati rudes'q;, per amentiam audent demonstratione vti prius, quàm, quid ea sit,didicerint, necesse est cum similibus sui, oēs aberrent,prorsus'q; nugētur: ac eos,qui recte demonstrant, minime intelligant,sed tempus inaniter consumāt. Ergo cum his nequaquam,vt cum rationalibus animalibus, vel disputandum amplius est, vel ijsdem impense contradicendū prius, quàm didicisse,quæ'nam res demonstratio sit,velint: & quatenus exercitatum esse oportet, qui ea probe sit vsurus. F

De descriptione Nominis Morbi,ac de Methodo Nominum recte imponendorum. CAP. 5.

TEcum vero omnem deinceps sermonem conferam,ipsis vsus methodis, quas in commentarijs de demonstratione tradidi. Quippe non solū principia omnis demonstrationis esse ea, quæ tum sensui,tum intelligentiæ manifeste se exhibent, sed etiam in omni re quærenda nomen ipsum assumi in disputationem oportere,in illis docuimus. Nunc neutrum præcipere statui, nec quemadmodum inuenire, nec quēadmodum demonstrare conueniat: sed ijs, qui iam didicerūt, & exercitati sunt, simul aliquem laboris opportunum fructum reddere, inuenta nimirum nō tenui re,quam nunc instituimus: simul,siqui sunt, quibus artiū maxima cordi est, quæ circa animū hominis versatur,ipsos quoq; in minoribus prius exercitare conuenit. Quippe id tenaciter seruare in omni methodo oportet, vt in ea te multis sæpe leuioribus problematis prius exerceas, q̄ maioribus manum admoueas. Hoc igitur nobis veræ disciplinæ principium esto: quod vtiq; statim inter initia facturi fueramus, tum artem ipsi inquirentes, tum alijs præeuntes,qui adhuc peruersi non essent. Quoniā omnis morbi curationem inuenire propositum est,necesse est morborum numerum prius sciri. At,qm̄ fieri nequit,vt aut differentias generis vllius, aut species inuenias,ipso,quod diuiditur,non planè explorato,oportet profecto nunc etiā, quid morbus sit,narremus,quò sic diuisionē eius rite adeamus. Qua igitur ratione id methodo inueniamus? Qua'nā alia,nisi ea,quam in libris de demonstratione præcepimus? nempe vt de notione ipsa prius conueniat, cum sine hac, propositæ rei substantiam inuenire non liceat. Ipsam vero notionem, quæ omnibus in confesso sit,sumendam diximus,vt quæ alias principium iure non dicatur. Quæ igitur est de ęgrotando omnibus hominibus confessa notio, & de qua maxime subiecta re verbum hoc ęgrotare enunciant? Nunquid, vbi citra offensam oium corporis partium actiones obeunt, & valere se tunc dicunt, & minime medicis egere putant: vbi vero naturaliū corporis actionum senserint quāpiam vel male geri,vel prorsus nō geri, & ęgrotare se illa parte corporis existimant, cuius actionem læsam vident,& medicum de remedio consulunt? Ego sanè omnes homines ita video tum morbi,tum sanitatis,nomen vsurpare. Quin etiam eam,quam dixi,notionem oēs obseruant,non in his modo nominibus,sed etiam nihilo minus in omnibus,quæ cum his coniugata sunt,tum nominibus, tum verbis. Quippe cū & valere illum existimēt, cui nullius partis actio sit vitiata: & ægrotare, cui sit vitiata: & valentem eum nominent, cuius omnes corporis partes actiones suas secundum naturam edant: & ęgrotantem,cui male affecta pars aliqua sit. Nec quisquam omnino Grecorum aut alijs nominibus vtitur, aut de alia re enunciat iam dictorum nominum quoduis: id quod diffuse in medicinalium nominum interpretatione ostendimus. Atquę hoc saltem mihi per omnem disceptationem memoria teneri maxime velim, nominum quidem interpretationem ex Gręcorum me consuetudine facturum (sicut in commentarijs de demonstratione dixi) ipsius autem rerum essentiæ tum inuentionem, tum inquisitionem, tum demonstrationem,nō ex ijs,quę multitudini videntur,immo ex sumptionibus scientificis, quę lemmata gręce vocant: de quorū inueniendi ratione in illis est proditum. Ergo accepto eo, quod omnes confitentur, principio, nempe illud in medendi methodo propositum esse,vt ægrota corpora in sanitatem vindices: id vero est,vt naturales partium actiones,siquę vitiatæ sint, corrigas: iā,quod deinceps est, inquiramus, quot numero in totum res sint, quæ loco inter se sibi sunt propinquæ: necubi aliqua,procedente sermone,vel pro morbis accipiamus, cum sint his similia: vel p̄ sanitate, cum ad huius naturā prope accedāt. Proponamus aūt claritatis causa particulas aliquas,in quibus confirmetur,quod dicimus,ac primum quidē ante ceteras oculum. De hoc igitur oībus hominibus non medicis modo, sed etiam alijs quibuslibet conuenit, eius opus esse, vt videat. Seu vero opus,seu actionē inter loquendum dicam,in præsentia saltem non refert. Ad eundem modum,

A dum, nec, si quis aspicere, oculorum esse opus dixerit: nec, si quis aspectum, aut visum, aut visionem, aut quomodocunq; aliter nominet, quicquam refert: quãdo etiam, si quis solœcismum committens nominet, ad rei ipsius scientiam nihil id afferat incommodi, modo, de qua re nomen pronunciet, clare explicet, in hoc enim præcipua doctrinę vis est. Nominetur igitur oculus pars corporis: neq; hic referat, partem'ne, an particulam quis dixerit. Quicquid enim totum completatque integrat, id totius videlicet corporis, quod complet, particula siue pars nominatur. Est enim pars ex ijs, quæ ad aliquid dicuntur, quippe pars totius integri q; pars dicitur: æque profecto, vt totum & integrum per relationem ad partes & particulas proprias nominatur: est q; sicuti dextrum ad sinistrum, & sinistrum ad dextrum, ita & totum ad partem, & pars se habens ad totum. Ergo, si quis hac seruata notione malit partem dicere, ꝙ particulam: aut si quis contra, particulam potius, ꝙ partem: is mihi ad rerum inuentionem impedimento non sit, cæterum imperitum se linguæ latinæ prodit: quemadmodum certe, si quis integrum à toto secernat, is quoq; linguæ latinæ est ignarus. Dictum vero alibi (vt scis) diffuse de nominum vsu est. Ac nunc, quantum satis ad rem sit propositam, adijciam, illud duntaxat indicãs, non oportere nominibus seduci, nec, qui in ijs dissentiunt, hos statim in rebus quoq; ipsis dissentire putare. In quo genere omnes (vt vno B verbo dicam) non medicos modo nostrę tempestatis, sed etiam philosophorum plerosq; parum exercitatos vides: vt quorum paucissimi nominum diuersitatem à rerum diuersitate distinguere norint. Verum huius quoq; rei methodum in Logicis speculationibus tradidimus: cuius opportunitas, si quando alias, vtiq; nunc quoq; ad vsum venit. Quæ'nã igitur fuit ea methodus? Nempe vt à rerum incipias differentia, non autem nominum: tum ostendas quatuor, exempli gratia, esse res, quæ in vicino sunt positę: post deinde, vt demonstratione confirmes neq; plura esse, neq; pauciora, quæ in proposita disceptatione contineantur: postremo vt accommodato rerum cuiq; suo nomine sic reliquum sermonem absoluas, nec mutãs dehinc, nec transferens nomen vllum, sed, cui rei ipse ab initio imposueris, de eadem perpetuo vsurpans. Quippe ita & dilucida doctrina efficitur, atq; à cauillationibus, quas homonymia parit, libera: &, quod frustra est additum, facile deprehenditur, &, quod deficit, cito inuenitur: &, quæ consonant dissonant'que, maxime in eiusmodi explicationibus, exacte discernuntur.

*διαφωνίαν.

Quid nam Actio & Paßio exemplo visus, & oculi: quid Latio, & Alteratio, Pars, & Instrumentum. CAP. 6.

C ERgo illud repetamus denuo. Visus, oculorum actio est: locutio, linguę: incessus, crurũ. Ipsa rursus actio, motus est actiuus. Iã horũ ipsorũ motus, prioris habitus est imutatio: Actiuus, qui à se editur: Passiuus, q ab alio quopiã extrinsecus posito excitat: veluti volatio, actio est aĩalis volatilis: & incessus, aĩalis gressilis: quod aũt ab alio sic agitur, vt locũ mutet, id vtiq; non agit, sed patitur. Egit nãq;, qui ex Piræo Suniũ cõmeauit, quippe motus actiue est, id est ex se ipso, & propria natura: contra, passus est, qui ex Pireo Sunium nauigauit, vtpote qui naui vectus est. At, qm̃ motum prioris esse habitus mutationem diximus: ea vero immutatio dupliciter fit, nempe aut in qualitate, aut loco: vtiq; mutatio, quę in loco agitur, latio dicitur, quæ in qualitate, alteratio, ita videlicet vt latio sit immutatio, vel demutatio, vel mutatio prioris loci (de industria.n. multis sum vsus noĩbus, maxime.s. insinuare studens, ꝙ licet vnius rei multas definitiones efficere, quæ vocibus tm̃, non ẽt notionibus differãt) alteratio vero, vel mutatio in qualitate, vel demutatio eius, q̃ prius fuit, qualitatis, vel immutatio in qualitate, vel trãsmutatio qualitatis, vel qũocunq; aliter auditori, quod dicitur, clarum fore speraueris, quippe huc tibi varietas interpretationis fit vtilis. Ergo visio (nam redeundũ ad oculũ est) actio partis est: oculus vero ipse aĩalis est particula, nã particulam, an partem dicas (vt prędiximus) nihil refert. Instrumẽtum vero appello animalis partẽ, quæ perfectã edere actionẽ possit: veluti oculus visionẽ, & lingua loquelã, & crura itionem. Ad D eundẽ modũ & arteria, & vena, & neruus, tũ instrã, tum partes aĩalis sunt. Pro hoc nanq; noĩum vsu non à nobis modo, sed etiam veteribus definito, oculus quidem & pars aĩalis, & particula, & instrumentum vocabitur: cornea vero tunica, particula quidem, & pars, non aũt instrumentum. Simili modo & quę rhagoειdes, & quæ arachnoειdes, & quæ amphiblestroειdes grece dicuntur, quippe quarum singulæ primũ quidẽ ac maxime oculi particulę sunt: &, quia is ẽt faciei pars est, itidem & illæ faciei sunt partes, sed secunda quadã ratione: ita vero & totius corporis partes sunt propterea, ꝙ facies ipsa totius corporis est particula. Homœomeres vero, id est similaris pars, est, sicut ipsum clare indicat nomẽ, quæ vndiq; in similes diuiditur particulas: veluti in oculo vitreus humor, & crystallinus, & tunicarũ propria cuiusq; substãtia. Porrò hęc latius indicata sunt in dissectionũ cõmẽtarijs. Hic vero ea tm̃ dixisse sat est, quorum ad id, quod instat, meminisse est opus. Est aũt opus ostendere in singulis particulis plura inesse, quæ inter se dissideant, nec tñ à medicis sint percepta: hoc autem vtile esse prædiximus ad nomina nobis recte vtenda, vtique cuius causa nunc id tractandum suscepimus: indicabitur autem & ad ipsam nobis propositam methodũ maxime necessarium. Est enim instrumentum oculus, actio vero visio: vna ex particulis eius similaris, ac primum visionis instrumẽtum, crystallinus humor: sicuti in libris, vbi de ijs egimus, monstratum est: id nanq; est, quod alterari debet ab aliquo extrinsecus occurrentium colorum, vt animal

mal videat: alterari vero nõ potuit, nisi purum omnino perspicuumq; esset. At purum ita perlu- E
cidum q; esse nõ posset sine eo, quod nunc obtinet, temperamento: quippe ostensum est vnam-
quãq; rerũ talem esse, qualis est, pp calidi, frigidi, humidi, & sicci temperamẽtum. Ideo q;, siquid
horum magnopere immutatũ sit, aut planè non videbit, aut male videbit aial. Verum hoc nobis
parum adhuc constat, modo artẽ quęrere orsis: nec oportet aliquid ex ijs, quæ post sunt inquiren
da, velut scitũ præsumere: nec ipse huius gratia, eorũ, quæ de crystallino alibi demõstraui, mẽtio-
nem feci, sed claritatis causa eorum, quæ nunc sunt dicenda. Vidẽtes.n. oculum probe munus suũ
obire, ac rursus nequaquã videre atq; illud sanitatem eius, hoc morbũ, vel vitium, vel quicquid li-
bet, vocãtes, nihil.n. ad rem propositã refert: quęrimus deinceps, quæ demũ sit eius noxę causa.

Aduersus Thessalum, Iulianum, Olympicum, & reliquos Methodicos, de Sanitatis ac Morbi definitione. CAP. 7.

VNde, inquies, ad hoc moti? Certe ex indemonstrabili axiomate, de quo tñ inter oẽs conue-
nit propterea, ꝙ intelligentię euidens est. Quod ergo est id axioma? Nihil absq; causa fieri.
quippe hoc non concesso, non datur aut læsæ visionis, aut prorsus amissę, causam requirere. Sed,
qm̃ id ex ijs est, quæ intelligentiæ sunt manifesta, præsumentes iam aliquam subesse læsionis cau-
sam, ad eius inquisitionẽ venimus. Ergo hãc causam seu affectũ aliquẽ corporis, seu corpus cer- F
to modo affectum, appellare velis, nihil sanè ad rem propositam interest. Illud oĩo fateberis, aut
morbum ipsum hãc esse: aut, si quidẽ morbus est ipsa actionis lęsio, affectũ, qui huic officit, mor-
bi causam esse. Existit´q; hoc loco rursus de noĩe controuersia, ipsum´ne oculorũ affectũ, à quo vi
sus læditur, morbũ vocemus, an ipsum actionis vitium. Verum, siue quis actionem vitiatã mor-
bum dici velit, vtiq; multo prius statuat, necesse est, sanitatẽ esse naturaliter se habentẽ actionem:
siue affectum, qui actioni incommodat, multo quoq; ante, qui ẽm naturam est, siue hunc affectũ,
siue constitutionẽ dici velit, sanitatis vocabulo appellet. Quippe committere, vt cum in actioni-
bus posueris sanitatẽ, in affectibus existimes statuendũ morbũ: aut cõtra, cũ in partiũ cõstitutiõe
sanitatẽ, in actionis vitio morbũ: tũ reliquis methodicis, tũ vero principe huius insanię Thessalo
digna sententia est. Etenim oẽs ferè, qui sunt indocti huius insani ꝙ dogmatis sectatores, sanitatẽ
esse naturaliũ actionũ firmitatẽ ac robur aiunt: morbũ vero nequaq̃ actionis læsionẽ & infirmita
tem, sed alij corporis quendã affectũ, alij corpus certo modo affectũ. Qua quæ´nam, obsecro, ma-
ior dementia sit? Hoc.n. vel quiuis deprehẽdat, nõ oportere in altero sanitatẽ, in altero morbum,
sed in eodẽ omnino genere ambo constitui: siquidem contraria sunt, quę in eodem genere pluri-
mum inter se dissident, veluti candidũ, et nigrum: etenim vnum est horum genus, color. Ideo q;, G
si contraria inter se sunt sanitas, & morbus, in quocunq; genere eorum, quæ naturaliter se habet,
statuetur sanitas, in eodẽ, cum præter naturã se habet, ponetur morbus. Quare, si sanitas actio est,
quæ ẽm naturam se habeat, oĩo morbus præter naturam actio fuerit. Sin aũt affectio quæpiam,
aut constitutio naturaliter se habens, sanitas est, & morbus affectio cõstitutio´ve præter naturam
necessario fuerit. Ac Thessalus quidẽ finire morbum ne aggressus quidem vsquã est: quin potius
hariolandum nobis reliquit, de qua re vocabulum id enunciet. Quòd enim nihil interesse cẽseat
inter morbum & pathos, iam tibi ex ipsius hominis commentarijs ostẽdimus, in quibus trãslati-
tie ambo ponit, transfert q; vtrũq; in alterius locum, ceu nihil intersit, hoc an illo modo loquaris.
Eius vero sectatores vniuersi sursum deorsum q; aguntur, ratiocinantes, ac se tegentes, omnia´q;
facientes, vt vel obscure loquantur, vel oĩo nihil, vt Thessalus ipse atq; ante hunc Themiso, qui
fundamentũ illis huius insaniæ iecit. Quòd si tibi ea, quæ Proclus, & Rheginus, & Antipater, ad
hæc quæ Eudemus, Mnasæus, Philo, & Dionysius in hoc genere prodiderũt, dicere velim, vtiq;
à proposita tractatione, quę & scientifica est, & ipsum, quod vtile sit, docere conatur, imprudens
excidam. Verum de horum dissidentia licebit aliquando, fortasse etiam in sequentibus, mentio-
nem facere: vna q; cum his Menemachi, qui oẽs eorum res astutius turbauit, atq; confudit: & nu H
gacis Olympici, cum q; hoc etiam Apollonidę: & Sorani, &, qui adhuc viuit, Iuliani, quem vtiq;
& nos conuenimus, vt viua videlicet hominis voce meras nugas condiscerem: sed nec is explica-
re potuit, qd pathos & morbus esset. Cuius rei vel maximũ signum est, ꝙ, cum viginti plus anni
iam sint, ex quo illũ Alexandriæ cõuenimus, scripserit q; iterum atq; iterum institutiones, (nam
has assidue transponit, transformat q;, nunq̃ ijs, quas scripsit, contẽtus) nusquam tñ earum est au
sus, quid morbus sit, prodere, tametsi certe adeo ea, quæ nihil ad rem pertinent, in ijs agitet, vt etiã
illud inquirat, Sit´ne pictura medicis ex vsu. Et tñ, tam multa talia´q; cum scribat, nec dissimula-
re queat, (sicut nec Menemachus) quin methodicæ sectæ absurditatem clare norit, ne in hodier-
num quidem diẽ in institutionibus suis vsquam scripsit, quid morbum pathos´ve nominet. Mi-
hi certe ipsum interroganti, adeo multa obscura q; respondit, vt nihil eorum, quæ dixit, planè in-
telligerem, cogerer´que illud tantum homini dicere, ꝙ mihi descîscere ab Olympico videretur,
quanquam is auus doctrinæ ipsius fuerat. Nam Iulianus hic Appollonidæ Cyprij, ille Olympi-
*pathos que. ci discipulus fuerat. Ergo Olympicus (vt dixi) sanitatem mõbum´que finire ausus, illam esse af-
*pathos. fectum dixit, qui absentia sit morbi: Rursus mõrbum mutationem à naturali in id, quod præ-
ter naturam sit, stabilem. Quorum sanè vtrique permulta insunt à ratione aliena, quę & tunc Iu
liano

A liano expoſui,& nunc ſummatim dicã. Quod.n. (inquam) confuſionẽ facit,id eſt,ꝙ Olympicus non illud tm̃ abſolute dicit, ſanitatẽ affectum eſſe poſitum extra morbum, ſed ẽt illud definitioni adijcit,quem affectum definimus naturalium actionum cõſtantiam,et firmitudinem: haud enim conijcere valeo,in ſola'ne actionum conſtantia, an in corporis affectu, an in ambobus,ſanitatem ſtatuat: ſed forte,vt vtiq; cum reliquis methodicis aſſolet confuſe aliene q̃; abuti Grecorum vocibus,ita nunc quoq; affectum non ad corpus, ſed ad actiones refert: vt nimirum ad hunc modum definitionẽ intelligas: Sanitas affectio eſt actionis in abſentia morbi. Porrò iuſtum,arbitror,fuerat alterum duorum definitioni adieciſſe, aut actionum, aut corporis, vt videlicet aut ita ſe haberet finitio: Sanitas eſt affectus actionũ in abſentia morbi: aut certe talis: Sanitas eſt affectio corporis in abſentia morbi. Quin etiam,ſi ambo iungere voluiſſet,ita quoq; licuiſſet vt dilucide, ſic breuiter dicere: Sanitas eſt affectio tũ actionũ,tum corporis in abſentia morbi. Quid aũt, cum ſubijcit, Quẽ affectum definimus conſtãtiam, ac robur actionum naturam ſuam tuentium,vtrum'ne pars hæc putãda eſt eius,quod prædictũ eſt,iungenda q̃; tota definitio eſt ad hunc modũ? Sanitas eſt affectus corporis in abſentia morbi,& conſtantia actionum,quę ſ̃m naturam ſe habent,ac robur: an iſta ipſa per ſe ipſam perfecta definitio eſt,ac,quid ſanitas ſit, doces,ꝓut ſanè nõ nullis me
B thodicorum placuit, qui ſanitatẽ eſſe dixerunt conſtãtiam ſ̃m naturam ſe habentium actionum? Verũ,ſi hæc abſoluta eſt,haud ſcio,quid doceat ea,quæ ante dicta eſt,quę affectum eſſe ſanitatem pręcipit. Quippe illud,quod dixit,in abſentia morbi,eiuſmodi planè eſt,quod vel puer rideat: cũ, ſi ita definire permittẽ,manifeſtũ ſit & morbum fore affectũ corporis in abſentia ſanitatis: ita videlicet,vt vtraq; definitio,non quid ſit id, quod queritur, ſed quid non ſit, doceat. Sed mittamus (inquam) ſi placet & hęc,cum ſint ad rem non admodũ neceſſaria. Illud certe prætere diſſimulare q̃; non licet,ꝙ in ſanitatis explicatione oĩa actionibus tribuantur,vel ſolis,vel ẽt confundẽdo inuoluendo q̃;, ac obſcure quodã modo miſcendo ipſum affectionis vocabulum, quemadmodũ fecit Olympicus: in ipſius vero mòrbi definitione, nulla ſit actionũ mẽtio: nã illud dicere ſatis ha* buit,mòrbum eſſe mutationẽ corporis à naturali ſtatu ad eũ,qui pręter naturã ſit, conſtantẽ & ſta* bilẽ. At debuerat,inquã,aut in actionibus,aut in affectibus,vtrũq; cõſtituere. Quid vero mihi reſponderit,& ſæpe tibi iã mi Hiero narraui, & nũc repetere non erit alienum. Nihil (inquit) miri eſt in actionũ quidem conſtantia cũ robore ſanitatẽ poni: in affectu aũt corporis pręter naturam, morbum. Neq;.n.contraria ſunt,'vt tu reris, inquit: eſt.n.eorum aliquid medium,quod nec ſanitas ſit,nec morbus. Quo ego ſermone audito, abij ſtupefactus ſimul ac dolens: fatẽdum enim eſt,
C quod accidit. Antea.n.neminem vnquam eorum,qui in ea opinione prorſus ſunt ſtupidi,conuenerã: tum aũt primũ conueniens merito obſtupui,nõ ꝙ is ſolus adeo ſine ſenſu eſſet, ſed ꝙ multo ſe etiam agreſtiores tot haberet diſcipulos,qui, cum ſtatim in initio doctrinæ ſuæ methodicos ita errare viderent,tñ à ſecta non deſciſcerent: aut,ſi oĩno non viderent,prorſus eſſent attoniti. Nam quid,quæſo,ad rem,morbum ſanitati nõ eſſe contrariũ propterea, ꝙ aliquid eorum ſit medium? Patet enim hac ſ.ratione non fore album nigro contrarium propterea,ꝙ eorum ſint media flauũ, & fuſcum,& rubrum,& pallidũ, & reliquorũ colorum ſinguli: nec calidum frigido, quippe horum quoq; ſunt media,tepidum,& temperatum. Ac ſapiẽtes iſtos methodicos, cum nec leui nec ſpernendo lapſu ſic ſint inter initia ſtatim lapſi, ſperemus'ne veritatẽ vllam eorum, quæ ſequanẽ, poſſe intelligere? minime profecto: q̃ppe, q̃ in arte medica ſpectanẽ, oĩa ex his pendere docebimus,id q̃; merito: ſiq̃dẽ in ijs artibus,q̃ methodo aliqua tradunẽ, earũ conſtituẽdarũ principiũ eſt finis ipſius notio. Ac in huius q̃dẽ notitia, alijs quoq; ꝑmultis varie eſt erratũ, alijs medicinæ finẽ eſſe affirmãtibus,vt plurimũ ſanare: alijs,ea facere,quę ſint ad ſanitatem cõducibilia: alijs,morborum cauſas adimere: alijs,pro ſe quenq; oĩa peragere: alijs, prout cuiq; ſuccurrit: ac de his definire ſeorſum cõueniet. Nemo tñ adeo fuit ſtupidus, vt in alio genere poneret ſanitatẽ, in alio morbũ:
D ſed vel actionibus naturaliter ſe habentibus tribuit,vel partium cõſtitutionibus,quos aliqui affectus vocant. Siue autẽ in actionibus naturaliter editis ſit ſanitas,in ijs, quæ præter naturam ſunt, erit morbus: ſiue in conſtitutionibus naturaliter ſe habentibus,in iiſdem præter naturã ſe habentibus erit morbus: ſiue in affectibus, in his ipſis erit & inualetudo. Neq; enim profunda vlla ſpectatione ad hoc eſt opus: tm̃ ſufficit non eſſe peruerſum. Nam quis,obſecro, dubitet, ſi videre ſanitas ſit,morbum eſſe vel cęcutire,vel oĩno non videre? Quis non intellegit, ſi audire ſanitas ſit, eſſe morbũ vel ægre audire,vel prorſus non audire? Pari modo, ſi cõcoquere, bona valetudo eſt, male cõcoquere,vel planè nõ cõcoquere iualetudo eſt. Et ſi ſuo aliquẽ arbitrio moueri ſanitas eſt, vtiq; morbus fuerit & conuulſio,& palpitatio quem palmon vocant,& neruorũ reſolutio, & tremor: et deniq; quicquid voluntariũ motũ vel penitus deſtruit, vel ẽt certo mõ impedit. Ad hæc, ſi naturaliter ſentire ſanitatis opus ſit,inſenſibilitas,et difficilis ſenſus,& ſtupor,& dolor ęgritudines erũt. Rurſus,ſi ordinate reſpirare ſanitas eſt,vtiq; ſpirãdi defectus, vel difficultas,morbus eſt. Atqui,ſi hi morbi ſunt,dubiũ non eſt particularũ affectus,ex q̃bus hæc ædunẽ,morborũ eſſe cauſas,nec oportere aut phlegmonen, aut ſcirrhũ,aut eryſipelas,aut abſceſſum,aut vlcus,aut œdema morbos dicere. Quòd ſi hæ ægritudines ſunt, manifeſtũ eſt nullũ illorũ eſſe morbũ. Quippe duo rerum genera ſunt nuſq̃ inter ſe ſimiliũ,ſed omnifariam diſſidentiũ,& tota natura differentium:

alterum

* pathus.
* pathos.

alterum horum generum corpus vocant, alterum actionem. Ergo oculus, & lingua, & auris, & E crus, atq; id genus singula, corpora sunt certo modo affecta: visus, auditus, sermo, incessus, actiones prędictorum sunt corporum. Si itaq; in certo quodam corporum habitu ęgritudo constituitur, certe in certo quodam actionum habitu non statuetur: qñ, si in hoc morbus cōsistat, planum rursus est in corporũ affectu non esse. Verũ, ꝙ affectus ipse causa sit, actio vero id, quod ab affectu corporis efficitur, id vero est, quod oīum maxime & fatendum medico sit, & tenendum. Adeo, quisquis hoc ignorat, is in re labitur, quę plane est ex necessarijs. At, qui vel actionis lęsionem vel corporis affectum, morbum, vel quoquo nomine appellat, quanq̃ parum cōuenienter nominat, potest tñ de rebus ipsis rectam habere sententiam. Contingit aũt non ex noīum, sed rerum recta opinione, recta morborum curatio. Iam hoc ipsum multos medicorum ignorantes inuenias, putantes q; in rebus dissidere eos, qui corporum affectus morbos esse censent, ab ijs, qui in actionis vitio eosdem cōstituunt. Atq; horum omnium errorum (quod & sępe iam dictum est, & post dicetur) vnica causa est, ꝙ, qui inuenire quiduis logice sunt aggressi, non fuere in logica methodo exercitati: sed simul, veluti ratione cogitatione q; exercitati fuissent, ab experientia desciuerũt: simul, cum in illis inexercitati fuissent, magnopere sunt lapsi, siquidem millies eos de noībus tanq̃ de rebus litigantes inuenio. Rursum, vbi rem quāpiam maximam ignorarint, nomẽ se ignorare F putantes, veluti in eo, quod nunc est propositum, discernere nequeunt corporis quidem statum causæ rationem sustinere: actionem eius, quod ab eo perficitur: sed nec, quod sanatur, id esse corporis affectum. Quippe comitatur necessario hũc naturaliter se habẽtem naturalis actio: contra, si à natura recesserit, actio statim præter naturã se habeat, necesse est. Porrò in hoc totum vertitur: est q; hoc principium ac veluti primum quoddam elementum omnis methodi, quæ de medẽdo instituitur. Cæterum, an hoc ipsum appellare morbum oporteat, an actionis vitium, id est de nomine dubitare. Dicemus autem aliquid & de noīum vsu, sicut in alijs prius iam fecimus. Verum nunc de ipsis non dum distinguo, quo videlicet hoc ipsum, rerum fide magis comprobem: ostendam q;, quod'nam sit huius de medendo methodi principium & radix. In quo cum alij multi ex ijs, qui rationales se dogmaticosq; appellãt, tum vero probi isti methodici, sunt falsi. Atq; illud quidem ijs, qui prudentes sunt, iam quodam modo apparet, nihil esse aliud, quod à medicis curetur, q̃ corporum affectum, veluti proximo libro monstrabitur.

De Causarum, Affectuum, Actionum, ac Symptomatum generibus, ex quibus vniuersa dignoscendorum ac curandorum morborum methodus pendet. CAP. 8.

NVnc illud nobis propositum erat, vt ignorãtiam eorum corrigeremus, qui, quot in vniuersum res sint, quæ in præsenti disputatione proximę inter se habeantur, ignorãt. Videtur.n. G vnum genus esse ipsorum corporum, alterum actionum. Ac corporum quidem genus pręcedere actiones, eas q; gignere: has vero sequi, id q;, si corpora naturaliter se habeant, inculpabiles ac naturales: sin præter naturam sint affecta, aut nullas prorsus, aut omnino certe impeditas. Tertium præter hæc genus est causarum, quæ hos affectus creat. Nam, quam rationem habet affectus ad actionem, hanc alterum quippiam ad ipsum affectum omnino habeat, oportet, illo duntaxat euarians, ꝙ affectus cum actione vnà consistit, nec potest vsquam aut proba actio esse sine corporis naturali affectu: aut vitiosa, nisi cum corpus sit vitio affectum. Eius aũt affectus, qui actionem impedit, causæ possunt quidem non etiam esse: possunt aũt & adhuc nunc manere. Ergo diuersę omnino ab affectibus causæ sunt. Ac tertium hoc iam inuentum genus diuersum est, & ab actione, & eo, qui hãc gignit, affectu. Ab hoc quartũ aliud genus est {affectus} eorum, q̃, cum corporibus & naturaliter & ꝑter naturã se habentibus insint, actioni nec cōmodant, nec incōmodant: sicut, exẽpli causa, color corporis ex diuturna in Sole mora niger ex candido factus: aut cōtra, vbi versatus in vmbra quis sit, ex nigro candidus: aut ruber, lotis: aut pallidus, expauefactis. Quippe hæc nec actiones sunt, nec corporis affectus, qui sint actionis causæ: multo q; minus ipsæ causæ, H quæ affectus, qui præter naturam sunt, creant: sed sunt symptomata, quæ diuersas corporum alterationes necessario sequuntur, siue hæ secundum naturam, siue præter naturam, se habeant. Ergo, cum quatuor definita genera iam sint, ex quibus vel noscendis, vel non noscendis, probe secus'ue incipiendam esse medendi artem monstrabimus, liceat de cætero cuiuis, prout volet, ijs nomina imponere: veluti affectum corporum præter naturam se habẽtem, cum actionem aliquam vitiat, morbum, si placet, appellato: ipsum vero functionis vitium, insigne quoddam morbi symptoma. Quæ alia ratione accidunt, ceu colores, ea quoq;, si volet, appellato symptomata, cæterum ea distinguat à functionum vitio: &, si illa insignia, morbi symptomata vocet, hęc, familiaria propria q; nominet. Quædam etiam præter hęc, si volet, nec familiaria, nec propria, sed forte quadam incidentia. Quartum vero ab ijs genus statuito, quod sit insalubrium, siue (vt ita dicam) morbificarum causarum. Atq; harum, quæ quidem in ipso animalis corpore consistunt, internas nominet: quæ extrinsecus, externas: {nisi malit (vt nunc vulgus medicorum insueuit) illas antecedentes, has primitiuas vocare.} Positis autem pro arbitrio vel hoc vel alio modo nominibus, dummodo clare, et ex vsu legentium, nec mutet postea, nec transponat eorum vsum, sed perpetuo per omnem disputationem obseruet, quo, & quæ dicat, facile intelligamus, & refutationes redargutiones q;

*προηγούμενα
*προκατάρχοντα.

A tiones q; omnes ad aliquid clarum distinctum q; referamus. Qualiter, inquis, & ad quē modum? (nam idipsum quoq; indicandū adhuc arbitror propter stupidos istos methodicos) nempe esto, dicat aliquis, phlegmonen affectum esse præter naturam: ipsam vero læsam phlegmone laborantis particulæ functionem morbi insigne symptoma, veluti pedū quidem {læsum} ingressum, oculorum visum, aurium auditum: ruborem autem, tensionem, & renixum, & tumorem, qui præter naturam sit, ac phlegmonis succedat, diuersum quoddam genus siue symptomatū, siue accidentium, siue quo alio nomine appellare malit: illud modo sciat, clare'q; definiat, nō esse idem genus cum vitio actionis. Rursus sanguinis redundantiā (si forte hæc fuit) internam phlegmones causam: externam vero, & quæ hanc præcessit, ciborum abundantiam. Ergo, sicuti ipse exempla sermonis habendi clara posui, & quatuor genera distinxi, ac notiōnes eorum dixi, ita & Thessalo, * arbitror faciendum fuit, præsertim post tot & tantos viros, quos se vicisse prædicauit, nouam sectam condituro. Nunc vero nec ipse apertum quicquam attulit, nec sectatorum eius quisquam.

* Al. causas.

Refelluntur, quæ Olympicus, ac Thessalus de ea, quæ est inter pathos & symptoma, differentia prodiderunt. CAP. 9.

B OLympicus enim, cum ausus sit definire, quid pathos sit, non eius, sed symptomatis retulit notionem. In summa igitur, nec quid pathos sit, nec quatenus à morbo differat, intelligunt. Verū hoc nos in sequentibus docebimus, simul enim omnia dici non possunt. Verū concesso iis
" idem esse morbum, ac pathos, inspiciamus ea, quæ dicit Olympicus. Pathos (inquit) est conuersio
" corporis à naturali habitu in eū, qui præter naturā est, permanens. Post paululum progressus ait,
" Sciēdum est differre à symptomate pathos, q̄ pathos, vt pauloante dixi, affectus corporis est præ-
" ter naturam permanens: symptoma, quod huic accidit, quod q; in iis, quæ præter naturā sunt, spe
" cialem, ac magis etiam particularem figurationem habet. Hæc est egregia interpretatio sapiētis Olympici, qui pathos ac symptoma finire est ausus. Quæ sane tot vitiis scatet, vt mihi in mentē veniat illud stulti ad cribrū, negantis inuenire se, quid eius obturet, aut non obturet. Quid enim primum ex ipsis dicas, aut quid omittas? quippe oīa refutare, quæ perperam sunt dicta, longū sit. Num oīs mutatio ab eo, quod secundum naturā se habet, ad id, quod præter naturā est, morbum censetis, si modo permanentia illi adsit? At vos tum coloris vitiū, tum atrophiam.i.affectum, in quo corpus non nutrit, symptomatis, nequaq̄ morbis annumeratis. Quid aūt cacochymia.i.vitiosus succus? quid cachexia.i.malus corporis habitus? quid succi defectus? quid vero ipsa redūdantia? non'ne præter naturam sunt? Si ergo permanentia his accedat, inter morbos numerabūtur.

lib. 4. meth. med. c. 4.

C Atqui nec ipsi id vultis, & merito sane. Etenim supra id, quod præter naturam sit affectus, adiici oportet etiam aliquā ab eo lædi actionē: nam, quoad illesæ hæ oēs seruantur, etiā si millies corpus sit alteratū mutatum q;, nullus tn̄ eorū affectuū adhuc morbus est. Quod enim curationē desiderat, aliud plane non est, q̄ affectus, qui vitiat actionem. Siquidem quod primū maxime q; oīum desideramus, id naturalis est actio: propter hanc, & naturalem siue affectum, siue constitutionem nominare velis. Videre nanq;, & audire, & loqui, & ingredi indigemus, non aūt oculis, auribus, lingua, aut cruribus: nā, si videre alia particula liceret, quis oculorum esset vsus? Et, si alio quouis instrumēto audire liceret, quæ auriū esset vtilitas? Pari modo & lingua, & cruribus minime profecto esset opus, si loqui atq; ingredi sine his possemus. Ac videre quidem, nostra ipsorū causa indigemus: oculis non nostra, sed ideo, vt videamus. Iam linguā, aures, crura non propterea requirimus, vt instrumentis & multis affluamus partibus, sed loquelæ gratia, & auditus, & incessus. * quippe demortua quauis particula, quæ abscindi potest, veluti digito, pede, aut summa manu nō patimur hanc ociosam gestare, ac veluti pondus alienum circunferre, illud clare hoc ipso declarantes, haudquaquam nos particulis illis, sed functionibus egere. Veluti igitur totam particulam actionis causa requirimus, eodem (arbitror) modo naturalem quoq; eius constitutionem actio-

* Al. ociosis.

D nis gratia desideramus. Sicuti enim supra diximus, causæ vicem ad actionem constitutio præstat. Quæ vero constitutionem, vnde actio nascitur, necessario sequuntur, sanis quidē nobis accidentia, ægrotantibus symptomata nuncupant. Atq; hæc quatuor genera sunt oium, quæ in corpore nostro habentur, seu secundum naturā nos, seu præter naturam habeamus, actiones, constitutiones, quæ has præcedunt, quę sequunt: his dehinc nomina, qui volet, imponito, singulis seorsum: &, si Dionem, aut Theonem appellare velit eorum quodlibet, mea nihil refert: illud modo intelligat seruet q; vbique, quatuor in vniuersum res esse, quæ sitæ inter se proxime sint. Et, quoniam huc sermonis veni, videor mihi hoc iuste exigere, vt sicuti nos illis permittimus, quæ velint, nomina indere, ita illi inuicem nos vsitatis & antiquis vti sinant. Alioqui sane graue atq; adeo iniurium sit, si illis solœcismum committere tyrannorum ritu licebit, nobis vel grece, {vel latine} loqui non concedetur. Vocanto, si placet, sanitatē, ipsarum functionum constantiam: quanq̄ ostensum à nobis est affectum constitutionem q; partium, cuius ope functiones secundū naturam edimus, hygian, i. sanitatem ab omnibus Græcis appellari. Atq;, id cum statuerint sanitatem, morbū tamen censento non actionis vitium, sed qui præter naturam sit affectum. Tanquam ergo nos illos nec græce {latine ve} nec dialectice nominantes, non impedimus, ita illi nobis permittant & græce {latine ue} & dialectice non omnem, qui præter naturam sit, affectum, sed qui actioni

incommodat,

incommodat, morbum nominare: qui præter naturam ſit, nec tamen actionem obturbet, non E
morbum, ſed morbi ſymptoma. Rurſus, ſicut illi permanentiam adiiciunt, nec indicant, quot ho
ras eiuſmodi affectus moratus, morbus ſit cenſendus, ita illi nobis concedant illud permanentiæ
nomen ſubtrahere. Nam, ſi quis ſiue tribus horis, ſiue quatuor, ſiue horę tantũ dimidio, toto cor-
pore vehemẽter ſit arreptus ſic, vt neqꝫ ſentiat, neqꝫ moueatur, hunc nos apoplecton, ſiue attoni-
tum dicimus. Æque, ſiquis conuulſus toto corpore ſit, hunc etiam comitiali morbo laborare, nul
la nec horarum, nec dierum ratione habita: quippe nomina id genus, naturæ rei, non temporis
modi ſunt indicia: non aliter ꝗ album, & nigrum, & calidum, & frigidum: alioqui mirum meher
cule ſit, ſi aqua calida, calida non ſit, niſi perpetuum diem talis perduret: aut qui ſex horis febricita
uit, non febricitauerit: oportuiſſe enim vt febricitauerit, duraſſe malũ: quanq̃, quod tempus id ſit,
quod duratione̅ illam, iuſta'ne fuerit, an ſecus, determinet, nemo eorũ tradidit: vtrum'ne dierum
aliquis numerus ſit, {an menſium,} an horarum: aut cur durabilẽ dicãt, cum licuerit diuturnum
dicere: aut cur hoc quidem mutantes non nulli eorũ, difficile ſolubilem dicant. At certe hoc non
generaliter morbi, ſed longi morbi proprium eſt: perinde ac facile ſolubile, breuis. Verum exiſti-
mare referre, ægre ſolubilem, an durabilem, an diutinum dixeris, non'ne extremæ eſt ruditatis?
Iam illud profecto magis mirum, ꝙ ipſi veluti à graui ſomno experrecti, diſtinguere pathos à F
ſymptomate aggrediuntur: cum auctor ſtupiditatis eorum in ſecundo de methodo, ſic ſcribat:
Eadem nanqꝫ, cum præcedunt, pathe dicuntur: cũ ſuccedunt, ſymptomata. Quãuis etiam longe
mirabilius hoc ipſum ſit, ꝗ ea, quæ ab illis dicũtur; vtiqꝫ iecinoris phlegmonẽ, ſi primo ſtatim die
irruat, pathos eſſe concedere: ſin alteri cuipiam ſecundo, aut tertio die ſuccedat, abire in ſympto-
ma: quanq̃ quid diem ſecundam memoro, cum melius ſit horã ſecundam à morbi inuaſione di-
cere? An enim in ſecundo die phlegmone iecinoris in ſymptoma migrabit, in ſecunda ab initio
hora nõ migrabit, nec ſymptoma erit? cum illud ſaltem, quod eſt, alicui, quod præceſſit, ſuperue-
nire illi omnino competet. At, quod tam celeriter, inquiunt, ſuperuenit, ab eo, quod vnà irruit,
non diſtat. Rurſum igitur dictũ ab illo clare oportuit, quot horis determinet, diſtinguat qꝫ, quod
ſuperuenit, ab eo, quod vnà inuadit. Ac Theſſalus quidem eiuſmodi eſt. Olympicus vero, ceu in
arcem ipſam ſapientiæ euectus, non ita pathos à ſymptomate diſcernit, ſed pathos id eſſe, quod
dictum eſt, ſymptoma vero, quod huic accidit, mirifice videlicet, ac dilucide eſsẽtiam eius inter-
pretatus: quippe, quid ipſum ſymptoma, quod pathos comitatur, ſit, adiicere (vt arbitror) ac defi-
nire oportuit, num corporis aliquis affectus, num lęſio quæpiam actionis, num pariter vtrunque
eſſet. At ille quidem minime id dicit, ſed nobis videlicet diuinare eſt opus. Illud vero, quod defi- G
nitioni appoſuit, nempe ſpecialem, atqꝫ etiam magis particularem in iis, quę pręter naturam ſunt,
figurationem habens, quã non excellentiam claritatis habet, atqꝫ etiam nominum græcam, per-
lepidam qꝫ interpretationem? Si magis ſpecialem quandam figurationem, in iis, quæ præter na-
turã ſunt, ſymptoma habet, quid ergo eſt, quod magis generalem notã habet? non enim dixit, an
ſine collatione ad generale, magis ſpeciale liceat inuenire. Sin ad nihil omnino referẽs, magis ſpe
ciale pronunciat, oppido ꝗ diligenter, clare qꝫ interpretatur: quanq̃ & paucis, & dilucidis verbis
dicere ei licebat omnia, quæ circa corpus animalis præter naturam ſunt: vel morbum eſſe, vel cau
ſam, vel ſymptoma. Quibus omnibus cum illud præter naturã ſit commune, morbus actioni offi
cit, cauſa ipſum pręcedit, ſymptoma eum ſequitur, ipſum videlicet natura duplex, alterum actio-
nis lęſio: alterum affectio quædam morbum ſequens. Verum (vt dixi) ſiquis omnes eorum erro
res excutere velit, finem dicendi non inueniat: ipſe'que mi Hiero optime ſcis eorum nos ne mil-
leſimam quidem ipſorum partem refutare conatos. Ergo, ſi illud tantum adiecero, primum hunc
librum hoc loco claudam: nempe ꝙ in ipſo ſtatim methodi principio non pauci medicorum fal-
luntur, vtiqꝫ qui Theſſali, ac Themiſonis ſunt æmuli, qui qꝫ methodicos ſe appellant, inſignibus,
ac maximis erroribus: cum his vero nõ pauci eorum, qui ſe analogiſticos, dogmaticos, ac logicos H
nominãt. Siquidem, niſi quis omnes affectus, à quibus actio lęditur, inuenerit, numerum ipſum
morborum, quantus, qualis qꝫ ſit, ad vnguem definire non poteſt. Id cum quidam eorum facere
nunquam vel tentauerint, tyrannorum more, quæ ipſis videntur, citra demonſtratione̅ pronun-
ciant. Alij non modo ipſi non demonſtrant, ſed nec à demonſtrantibus diſcunt. Ac plurima (vt
ſcis) medicorum pars, qui nunc ſunt in pretio, eiuſmodi eſt: nec id fortaſſe mirum. Nam, vbi phi-
loſophorum plerique citra demonſtrationem credendum ſibi poſtulant, quid de medicis mirere,
quibus nec vacat veritatis inquiſitioni vacare? vt qui mane in ſalutationibus (ita enim appellãt)
ſint occupati, veſperi cibo diſtenti, ac ebrij. Verum ego veteris tibicinis exemplo, mi Hiero, vel
cum muſis ipſis certauero: cum alioqui turpe putem, tibicinem, qui præſertim haud magnã rem
proſpere moliebatur, adeo repertum fuiſſe laudis cupidum: me autem, qui medendi methodum
ab antiquis inquiſitam, non tamen hactenus exacte proditam, inueſtigare, abſoluere qꝫ valeam,
propter eam, quæ hac tempeſtate regnat, ignauiam, grauari, atqꝫ cunctari, ac differre. Quare con-
tra nunc affectus, ꝗ ante, mihi videor. †Non enim proprium vobis, qui me ad medendi artem to
tam ordine perſcribendam hortati eſtis, hoc munus dedico.} Ac primus liber hic mihi finiatur:
totius, quod ſequitur, operis ſecundus ad hunc modum deinceps incipitor.

* Al. cauſam.

†Al. ex ant. cod. Vobis enĩ, qui me ad medendi artẽ totã ordine perſcribendã hortati eſtis, quibus & dedico, gratias habeo.

Galeni

GALENI METHODI MEDENDI ID EST DE MORBIS CVRANDIS LIBER SECVNDVS

ARGVMENTVM LIBRI

Quid sit Morbus, ac quæ prima ipsius genera: & quo pacto statuendæ sint Indicationes, quibus vniuersa morborum curandorum methodus, tanquam fundamentis subsistit.

Affectum, à quo immediate actio læditur, proprie dici Morbum, quando & ad ipsum remouendum vniuersa curatio dirigitur. CAP. I.

QVæ corporibus nostris à naturæ suę modo egressis, Hiero optime, accidūt,
B eorū quatuor traditę differētiæ sunt: Vna ipsius functionis vitiatę: Altera
eius, qui hāc peperit, affectus: Tertia causarū, quę ipsum præcesserunt affe-
ctum: Quarta symptomatum, q̄ hunc necessario cōsequuntur. Quod ita-
que vel cūcta hęc esse morbum oporteat, vel horū quædam, vel certe ex his
vnū, id promptum colligere cuiuis est. Cum.n. ęgrotantibus præter hęc ni
hil insit, vtiq; præter hæc morbus non fuerit. Quod ergo reliquum est, aut
oīa hęc collecta morbus erit, aut horum quædā, aut vnum saltem oīno. Sed
enim oium esse collectionē, pręter id, ꝙ neminem vsquā habuit authorem, ēt dici nō potest. Nam
quæ, quęso, morbi causa, aut quod morbi symptoma erit, si oīum pariter collectio morbus cense-
bitur? Neutrum profecto erit. Ergo duo pręter morbos genera relinqui necessum est: alterū cau
sarum, quæ hos creant: alterum eorū, quæ necessario sequūtur, non tñ homini officiunt. Verum,
si hæc abstuleris, reliquū est, vt in altero duorū statuatur morbus, aut ipsis functionibus afflictis:
aut, qui has edunt, affectibus. Fuit q; & antiqua sanè de hoc controuersia, & hodie dissident inter
se oēs, nō modo medici, sed ēt philosophi, alij ipsius actionis vitia, alij affectus vnde actio prodit,
morbos noīantes. Et dissidere viros in rebus tam obscuris minime est mirum: non intelligere tñ
C eos, ꝙ de noīe contendāt, sanè taxatione est dignum. Quippe, si inter oēs conuenit, ad affectum,
qui functioni obest, curationis consilia dirigi, quid ad artis officia conferat definiuisse, affectus'ne
an lęsa functio morbus sit appellādus? Vtrouis enim modo appellantibus ęger sanitati restituet,
modo quis affectui commodis pręsidijs occurrat: hic nanq; est, quem alterare mutare q;, & pror-
sus submouere oportet, non vitium functionis. Nemo enim ipsam claudicationē sanat, (id enim
esset ridiculū) sed affectum, qui hanc efficit, veluti phlegmonen, si huius vitio claudicatur: atque
hanc & perfundit, & cataplasma superimponit, & scarificat, & per halitū digerit, & omni ratione
discutere tentat, vtpote cum hac abolita, reddatur rectus incessus: nec hac submota claudicationē
corrigere prorsus sit opus, cum nec remaneat quicquam prauę functionis, si, qui huic obfuit, pror
sus sit amotus affectus: quoad vero huius quicq; relinquit, necessum est ad portionem eius, actio-
nem vitiose edi. Hūc itaq; affectum, seu morbum appellasse, seu pathos, {vitium've,} seu morbi
causam, seu pathus {vitij've} causam quis velit, id nihil ad curationem nec prosit, nec obsit. Sed,
neq; si Theonem aut Dionem hunc vocet quis, modo rite sanet, nec hic quidē ęgrotanti officiat.
Quinimmo, siquis prorsus innominato eo, tamē quæ ex vsu ægrotantis sunt, adhibeat remedia,
non solum hic nihil offendet, sed etiam bellissime curabit. Verum, qui alterum docere volet, quæ
D ipse tenet, huic prorsus nominibus propter res vti est opus. In quorū vsu claritas quasi meta spe-
ctanda erit. Nam, qui sic nominare quęq; studet, vt qui discit, clarissime intelligat, is optimus pre
ceptor fuerit. Quoniam igitur & nos iam docendi munus ingredimur, necesse est alicubi rebus
nomina imponamus: an vero dilucide, id vos æstimetis, licet. Ergo affectus, qui actionem vitiat,
Morbus appelletur: hunc siquid sequitur, Symptoma: quod illum excitat, Causa.

Qua ratione Veteres medici Nomina Morbis imposuerint, & quibus ex libris Morborum ac Symptomatum numerus & Causæ declarentur. CAP. 2.

HIs ita distinctis, inspicienda diligenter est nominum diuersitas, quæ ægritudinibus impo-
suerunt ipsorum primi authores. Subinde enim à lęsa particula sunt indita, vt Gręcis Pleu
ritis, id est laterum compunctio: Peripneumonia, id est pulmonum phlegmone: Ischias, id est co
xēdicum morbus: Podagra, id est pedum vitium: Nephritis, id est renum vitium: Arthritis, id est
articulorum vitium: Ophthalmia, id est oculorum phlegmone: & Cephalalgia, id est capitis do-
lor: & Dysenteria, id est intestinorum tormina. Subinde ab ipso symptomate, vt Eileos, id est te
nuioris intestini morbus: Tinesmos, id est desidendi assidua cupiditas: Spasmos, id est cōuulsio:
Palmos, id est palpitatio: & Tromos, id est tremor: Paralysis, id est neruorum resolutio: & Ape-
psia, id est cruditas: Dyspnœa, id est difficultas spirandi, vel inordinata spiratio: Apnœa, id est

defectus spirãdi: & Agrypnia, id est vigilia: & Paraphrosyne, id est deliriũ: & Coma, id est sopor. E
Sepe ab ambobus simul, vt Cephalalgia: & Otalgia, id est auriũ dolor: & Cardialgia, id est cordis dolor: Odontalgia, id est dentium dolor: Hysteralgia, id est vteri dolor. Sepenumero à causa putata, vt Melancholia, ab omnibus Cholerę, ijs qui sunt à Cnido medicis. Hinc etiam fortassis & Leucophlegmatias hyderos, quę aquę intercutis est species, nomen accepit. Non nũquam à similitudine ad aliquid extra positũ, vt Elephas, siue Elephantiasis, Cãcer, Polypus: Staphyle, id est vua: Leuce, id est vitiligo alba: Myrmecia, id est Formica, siue sessilis verruca: Atheroma, id est tuber, cui pulticulæ simile quid inest, quã Gręci Atheran dicunt: Steatoma, quod seuo simile quid cõtinet: Staphyloma, id est oculi morbus, cum in summa tunica quiddam acino simile eminet: Meliceris: Anthrax, id est carbo: Alopecia, id est areę in capite: Ophiasis, id est vitium serpẽtis formam repræsentans: Sycosis, id est ficus: Satyriasmi, & Priapismi, pudendi præter naturam erectiones. Ipsorum vero morborum, quæ nec locum affectum nomine repræsentent, nec causam, quæ eos effecit, perpãuca* sunt nomina, Phlegmone, Gangræna: Scirrhus, id est durities vix sentiens: Erysipelas: Apostema, id est abscessus: Oedema, qui tumor est laxus citra dolorem: Empyema, id est collectũ in thorace pus: Vlcus: Exarthrema, id est luxatio: Catagma, id est ossis fractura: Spasma, id est conuulsum: Rhegma, id est ruptum: Coloboma, id est mutilũ, siue curtum: F
Dothien, id est furunculus: Ionthos, id est varus: Phyma, id est laxarũ partiũ phlegmone. Quanq̃ horum quoq; non nulla partim locum corporis siue particulam afflictam subindicare videntur, partim à pregrauante symptomate nominari. Quòd si quid citra huiusmodi insinuationẽ est nominatum, at certe differentias suas multiformes habet: veluti vlcus tametsi ipso nomine, vnitatis solutionem in carnosa parte nõ indicet, atq; ita afflictam partem vnà insinuet, at particulares eius differentię varie sunt nominatę, Chironium, Telephium, Cancer, Herpes, Phagedæna, omnia q; id genus, partim ab ijs, qui primum ea sanarunt, vt Chironium: partim ab ipsis, qui ijsdẽ sunt affecti, vt Telephium: Cancer autem à similitudine ad animantem: Phagedena à symptomate, simi liter Herpes. Verum Phagedena vlcus omnino est, id q; depascens, siue exedens, siue quomodocunq; appellasse libet: Herpes non semper vlcus est, quoties q; cum exulceratione est, non vtiq; seruata veteri sede, vicinas partes depascit, sed, sicuti nomen ipsum indicat, ritu serpentis bestię, relicto priore loco trãsit ad alterum. Cauum vero vlcus, & sordidum, & purum, & ęquale, & quod hypersarcon grece dicit, id est cuius supercrescit caro, hęc magis proprias sortita sunt appellationes, non tñ similiter oẽs, sed equabile à propria nimirum differentia, sicuti & cauum, & supercrescens. At cruẽtum, & purum, & sordidum, non à proprijs differẽtijs, sed ab externis symptomatis sunt appellata. Ergo, cum tam impar noĩum impositio veteribus fuerit, multò q; ẽt magis cũ Epinyctida, & Acrochordona, id est pensilem verucam, & Nyctalopa dicant: primum, quod noctu est enatum: alterum, quod summam occupat cutem: tertiũ, quod noctu visum aufert: alia q; eiusmodi multa faciant, nam si omnia numerem, (quod ipse fugere iussi) superuacua persequi videar: Id omni modo agendum est ei, quem veritatis studium tenet, vt ab ea, quã nomina imaginationem faciunt, recedens, ad ipsam rerum substantiam se conferat, atq; hanc inspiciat: tum, quot in vniuersum sint & morbi, & symptomata, & proximę siue internę horum causę, requirat. Nos igitur id alijs cõmẽtarijs fecimus, quorum vnus de ęgritudinum numero est, inscriptus aũt est de Morborum differentia: alter de Symptomatum est differẽtia. Adeo vero in eo opere causas horũ vtriusq; seorsum explorare studuimus (dico tũ morbi, tum symptomatis cuiusq;) vt ad presentẽ disputationem nihil amplius desideretur, sed preparata oĩa iam sint. Itaq; ne legenda quidẽ, quæ hic dicemus, vlli suaserim, prius, q̃ in illis sit exercitatus. Quippe, si qs illis tã numerosis theorematis neglectis huc se cõtulerit, nec ipse fructum pcipiet, &, quę recte sunt tradita, temere incusabit. G

Quid differat Morbus & Pathos, & quòd omnis Morbi dignotio ex ijs pendeat, quæ corpori secundum naturam insunt. CAP. 3. H

AC in illis quidem particulatim omnia, tum morbos, tum symptomata, tum causas inquiro. Hic duobus adhuc additis, quę necessaria erunt ijs, qui medendi artem exercebunt, tum me ad vsum inuentorum prodendum conferam. Quę nam sunt, inquies, duo illa, quæ dicere paro? Certe vnum, quid inter morbum, & quod Gręci pathos vocant, intersit, indicabit: Alterũ, q sine corporis elementis, & quibus primum cõsistit, noscendis, non possint morbi inueniri, ostendet. Hęc igitur nos accuratissime tradere studebimus. Qui ea legent, oro, ne prius ad ipsam methodum medendi se conferant, q̃ & ipsi, quot in totum morbi sint, per se inquisierint: &, quę prodita à nobis sunt, curiose inspexerint. Ergo ceu hęc fecerint, incipiam, quę promisi. Tres esse in corpore affectus pręter naturam ostensum iam est, Causas, morbos, symptomata. Causas, veluti redundãtiam vel corruptelam: Morbos, vt phlegmonen, vlcus: Symptomata, vt malum colorem, & gracilitatem. Diuersa ab his sunt, quę immodice à corpore excernuntur, aut quę pręter naturã retinentur, & functionum vitia, omnia scilicet cõi nomine symptomata dicta, cęterum non vni generi subiecta. Quippe affectus quidam corporis est vitiosus color: quod excernitur aut retinetur, affectus non est, sed affectum sequit. Similiter actio vel lęsa, vel integra, affectus sanè non est: particulę autem, vnde editur, affectum necessario comitatur. Ac œdema quidem & phlegmone

exijs

*ΑΡ. οὐκ ὀλίγα .i. non pauca.

Fra herpes

A ex ijs ſunt, quæ abſolute eſſe dicuntur: Eodē modo & redundantia (ſi ea ſit) ſanguinis, & corporis pallor. Actio vero ex eorum numero non eſt, quę eſſe abſolute dicuntur, aut certe non ſimiliter, ſicuti iam comprehenſa: ſiquidem nullo temporis ſpatio manent eius partes, ſicuti profectò nec ſermonis, nec etiā motus vllius, ſed horum quilibet in ipſo (vt ſic dicam) fieri eſſe ſuum obtinet. Cum vero duplex ſit motus genus, vnum in loco, aliud in qualitate, prius latio, ſecundum alteratio dicitur. Ac omnis quidem actio, motus eſt actiuus: Omnis alteratio, eius, quod alteratur, motus eſt paſſiuus: patitur nanq; quod alteratur. Ergo affectus, dum alterātur, mouentur: cum à motu ceſſauerint, iam alterati ſunt, non autem amplius alterantur. Quicquid enim quocunq; modo ſe habet, aliquo omnino affectu eſt prædītum: quod autem in conſtanti ægre q; auferibili affectu eſt, id habitu iam quodam affectū eſt. Sanè alteratur is, qui nigreſit: alteratus eſt, qui iam obnigruit, ſiue (vt ſic dicam) nigrefactus eſt. Itaq; alteratio generatio eſt qualitatis, aut affectus, aut quomodocūq; appellare velis. Nec, ſi alterationem eſſe depoſitionem, vel mutationem eius, quod prius fuit, dicas, id pugnet cum eo, quod dixi, alterationem generationem eſſe qualitatis: cum ambo in idem recidant, nam, & quę prior in corpore qualitas fuit, mutatur, & nunc noua gignitur. Quippe eius, qui in Sole verſatur, candor mutatur, nigritia gignitur: † rurſus eius, qui B igni ſe calefacit, ⅃ frigus mutatur, calor fit. Quoties vero cuiuſpiam, quod ſubſtantia non ſit, generationem eſſe dicimus, non idē eo ſermone ſignificamus, ſicut cum abſolute generationem proferimus. Nam, quæ abſolute generatio nominatur, via eſt in ſubſtantiam: quæ vero huius, vel illius generatio dicitur, via eſt in illius (vt ſic loquar) entiam, ſiue ſubſiſtētiam. Verum hoc, veluti extra rem, ſit dictum. Quod vero propoſitum nobis in diſputatione maxime fuit fermè iam definitum eſt, nempe aliqua, in generatione, & mutatione, & alteratione, &, vt ſemel dicam, in motu, ipſam eſſentiam habere: aliqua in ipſius ſubſtantię conſtantia. Ac ſanitas quidem, & morbus, & quæcunq; ſymptomatum cauſarum q; affectus vel habitus ſunt, ex permanentium conſtantium q; numero ſunt: actiones oēs alterationes q;, in quacunq; re fuerint, in ipſo fieri eſſentiam ſuam poſſident: & corpus, ſecundum quodcunq; mouetur, ſecundū idem patitur, motus q; eius pathos, ſiue paſſio eſt. Sanè priſci motus oēs, etiam qui naturaliter ſe habent, niſi actiui ſint, pathe græce, id eſt paſſiones, nominant: ſicuti etiam ipſos actiuos motus, actiones. Eo pacto & Plato ſenſuum alterationes, pathe, id eſt paſſiones appellat: cum iunioribus aliter (neſcio quomodo) ſit viſum, vt videlicet de ſolo eo, qui pręter naturam ſit, motu id nomē vſurpent. Ac à veteribus quidem pathos priuatim de omni extrinſecus motu dicebatur: nunc per abuſum etiā affectus, qui ex C paſſione iam prouenere, nec amplius in motu ſunt, pathe, id eſt paſſiones, appellāt, † non tamen diuturniores, aut ægrius auferibiles. Sed eiuſmodi nomenclaturæ à iunioribus ſunt inuectæ. Diximus autem alibi diffuſius de medicinalium nominum vſu: nec illud nobis ad conſiderationem propoſitum nunc eſt, ſed tantum, quęadmodum ipſi vtemur, claritatis gratia diſtinguere neceſſarium eſt viſum. Nam contrariū ſanitati affectum, à quo lędi actionem dicimus, morbum tantum appellamus, ſiue diutinus hic, ſiue breuis ſit, ſiue momento duret. Ex reliquis affectibus, qui pręter naturam ſunt, eos, qui hunc præcedunt, cauſę q; ratione obtinēt, cauſas tm̄ dicimus, nō pathe: Qui illum ſequuntur, ſi actionum offenſę ſunt, & ſymptomata, & pathe: eodem modo & immo dicas vel inanitiones, vel retentiones. Qui vero affectus ſunt, veluti vitioſus color, ſupra paſſionis & ſymptomatis appellationem, etiam affectus vel affectiones vocamus, ita nimirum, vt ſunt. Omnium igitur horum cōmune id eſt, ꝙ præter naturam ſunt, & cauſæ, & morbi, & ſymptomatis. Proprium aūt morbi quidem eſt actioni incommodare: ſymptomatis hunc ſequi: cauſæ præcedere. Ergo nec is, qui morbum eſſe motum præter naturam dixit, intellexit, quid diceret: quēadmodum in proximo libro docuimus methodicorum non nullos definiuiſſe, adiecta ex ſuperabundanti, conſtantia: nec is, qui mutationem eſſe ab eo, quod ſm naturam, ad id, quod præter D naturam, voluit: quippe quæ non magis morbi, ꝗ̄ cauſæ & ſymptomatis definitio eſt, quando omnia ea affectus ſunt præter naturam. Verum, ſi breuis ſpatij ſunt, cōſtat acuta eſſe: ſin ęgre auelluntur, diuturna. Noſon autem, an Noſema dicas, nihil intereſt: quemadmodum etiam nō intereſt, Pathos, an Pathema dicas. Atqui pathus, id eſt paſſionis, appellationem de morbo dixiſſe veteres, quemadmodum & Arrhoſtian, id eſt infirmitatem, & Aſthenian, id eſt imbecillitatem, oſtenſum nobis eſt in ijs, quæ de medicinalibus vocabulis ſcripſimus. In quibus illud quoq; traditum eſt, nihil referre, dicere † valetudinem infirmā, an infirmitatē valetudinis: ⅃ nam & ipſos, qui ęgrotant, appellant non ſolum Noſuntas, id eſt ægre habentes, ſed & Aſthenuntas, id eſt parum valentes, & Camnontas, id eſt laborantes. Reliquum nunc fuerit, vt, cuius cauſa hęc oīa diximus, in medium adducto, ad aliquid eorū, quæ proxime tractanda ſunt, deinceps tranſeamus. Id quid ſit, rogas? Certe non aliud, ꝗ̄ quod ſępius iam ante dictū eſt, Primum ac maxime id medicos ſtudere, id q; ferè proprium eorum munus eſſe, vt morbos adimāt: quippe ſimul cum hoc non modo actionis vitium ſtatim euaneſcit, ſed etiam reliqua omnia ſymptomata tolluntur. Siquidem primùm ac maxime actionis ipſius, quæ ſecundum naturam edatur, omnes egemus, propter illam vero & ſanitatis: ſed & functionis incommodum amoliri omnes cupimus, ob id vero etiam morbum ipſum. Cęterum non functionis vitio, ſed morbo ipſi, id eſt affectui præter

† In quibuſdā codi. hæc non habentur.

† Antiqui cod. quos vidi et impreſſi, legunt, οὐ μὴν χρονιώτερόν γε οὐδὲ δυσλυτώτερον ἡ διάθεσις τῆς ἕξεως, ὥσπερ οὐδὲ ἀῤῥωστία, i. non tamē diuturnior aut ægrius auferibilis eſt affectio, q̄ habitus: quēadmodum nec imbecillitas. Linacer tū meliorem lectionem videtur habuiſſe,

† Arrhoſtiā an Arrhoſtema.

naturam,qui actioni incommodat,applicamus remedia. Quisquis igitur ex ijs,quæ particulis na E
turaliter insunt,& quæ temere accidunt,& quę actionis sunt causæ,distinguere non potest, quomodo credibile est,vt ipse affectum,ex quo primum actio lęditur,inuenire possit? Nam, quę temere corporibus accidunt,etiā si millies sint alterata,nocere profectò actioni non possunt,quandiu,à quibus fiebat,omnia naturam suam tuentur. Horum vero si vel vnumquodlibet sit alteratum, actionem quoq; ipsam statim lædi intantum est necesse, inquantum ab eo, cum secundum naturam se haberet,est adiuta.

Tribus Exemplis ostenditur Dignotionem Morbi ac curationem, ex intellectione Affectus, qui secundum naturam inest, pendere. CAP. 4.

AC mihi quidē res tota explicata iam est,clare q; ostensum, ijs præsertim,qui intelligere vera possunt,fieri non posse,vt omnium morborum numerū methodo quis comprehendat,nisi idem omnium causarum actionis numerum,corpore secundum naturam se habēte,norit. Nihil tamen ex iam dictis intelligere adhuc possunt, quicunq; vel rudiores sunt, & ingenio crassiore, vel methodicę sectę nugis innutriti. Denuo igitur, quod nunc generatim dictum intelligētibus est,illis quoq; speciatim exponamus,vnum aliquod atq; alterum veluti exemplum sermoni proponentes. Cur lingua sapores percipit, nec vlla pars alia? Num propter colorem, aut situm, aut F
magnitudinem,aut figurā? Quippe ea affecta, nec commode sapores sentiente, aut colorē eius ad naturam suam reducemus,si videlicet huic actionem debet: aut iam dictorum quoduis,si ab illo agendi vim accipit. Quòd si propter aliud ab his quippiam,constat,si illo tm̄ tenus ad naturalē habitum sit restituta,nullo etiam reliquorum fore opus. Nam esto,exempli gratia, densitas certa pororum causa sit,cur succi saporem diiudicet: nunquid horum symmetriam, quæ in sanitate visitur,tuebimur: rursus q; ametriā,id est à iusto modo recessum,quoties laborat,corrigemus? Esto (si placet) mediocris calor causa sit,cur saporem intelligat: num hic quoq; manifestum est cæteris neglectis vnam adhibendam curam, vt illud seruemus, à quo agendi facultatem accepit? Iam, si propterea, ꝙ ita in sicco humido q; attemperata sit, idcirco sentiat, quis non reliquis posthabitis huc tantum intendat,vt neq; iusto siccior sit,nec etiam humidior? Quis rursus,si hoc verum est, non facile prompte q; colligat duos esse vniuersos linguæ morbos,alterū siccum, alterum humidum? Veluti rursum,si per moderatum calorem & frigus habet,quod sentiat,quis nō hic quoq; duos esse morbos eius intelligat, caloris frigoris q; à modo recessum? Nō aliter quoq;, si propter tenuium meatuum competētiam sensum est nacta, promptum profectò hic quoq; colligere est, omnino eam ex horum contrario habitu esse vitiandam: duplex q; vitium fore,densitudinē eius- G
modi meatuum,& raritudinem. Sed num etiam plura dicam,quò stupidos istos inducā,vt, si nihil aliud,illud saltem intelligant,nō posse quenquam nec inuenire,nec demonstratione asserere, morborum numerum,qui non ex ijs,quę particulis insunt,tum quę causæ actionis sint,tum quę temere accidant,norit? Num etiam alterum adhuc tertium q; exemplum adijciam? sæpe nanq; multitudine exemplorum, stupidorum animi veluti à somno excitātur. Age igitur ita homines interrogemus: Idcirco'ne corpus calida,frigida,dura,mollia,lenia,& aspera,omnia deniq; tāgibilia sentit,ꝙ candidū colore est,aut nigrum,aut rufum, aut vno verbo, ꝙ talis coloris est? an propter horum nihil,sed aliud quippiam? Neminem enim arbitror latere,quin,si quid probe sentiēdi munere vtetur, id tantum illi tuendum custodiendum q; sit, ex quo vno probe sentiendi facultatem accepit. Nam, si ex eo ꝙ candidum fuit, id dotis obtinuit,eius nimirum tuēdi maxima erat habenda cura,sicut nigri fugiendi. Sin contra ex eo,ꝙ nigrum fuit,sentiendi vim habuit,omnes, arbitror,alios colores fugere formidare q; oportebat. Ad eundem modum,& si inde adeo sentit, ꝙ flauum,vel rufum est,fugiendi, arbitror, alij colores sunt, ceu sensum vel penitus abolētes, vel vitiantes. Præterea, si eo, ꝙ durum sit, sensu est præditum,si molle fiat,deterius sentiet: Æque vt, si eo,ꝙ dēsum sit,si ad raritudinem mutetur. Iam, si tenuium meatuum symmetriæ acceptam sen H
tiendi vim refert,vbi ab hac recesserit, vitiabitur. Et generaliter,vt sentiat,id tantum ipsum adsit, oportet,vnde sensum obtinuit: atq; id tantum corrigatur,vnde sensus est læsus, cum à natura recessit. Num igitur tertio exemplo est opus? an hęc abūde satisfaciunt? Sanè prudentibus vel hæc superuacua puto,vt qui vniuersale intelligere sine exemplis possint: rudibus autem,& auersis,& contentiosis,ne si tertium quidem addam exemplum,quicquam fortasse profecero. Veruntamē, quando duo iam dicta sunt, & inaniter tempus nostrum semper terunt, non fuerit alienū,vnum etiānum ijs exemplum adijcere. Proponatur itaq; iam, quemadmodum ventriculus male concoquens nobis sit corrigendus. Verba autem faciemus, non solum contra methodicos,sed etiam contra eos rationalium,qui non cognita ipsius actionis prima causa, quam continentem etiā nominare sunt soliti,methodo quadam ac ratione constitui posse artem putant. Esto igitur,quispiā dicat (ab ijs enim,quæ obuiam promptam q; absurditatem exhibent,cœpisse præstat, quò eos, si fieri potest,ad ea,quæ confusa magis sunt intelligenda sensim perducamus,) esto, inquā, aliquis dicat hunc quempiam,qui nunc cruditate laborat,ꝙ multos deinceps dies solo lacte est altus,ventris colorem mutasse, album q; ex rubro reddidisse, idcirco'que ventris sui functionem vitiasse. Fortasse iam rides,& iure profectò rides. Verū,si scias, quàm sit simile & huic de coloribus citra

vllam

* σκαιότεροι.

* σκαιοῖς.

A vllam demonstrationem adhibitam quiduis pronunciare, et tibi de exiguorum meatuum (verbi
gratia) symmetria, aut alio quolibet affectu, non, arbitror, iure ridebis: nam aut in tete risum ver-
tes, aut non in hunc. Nam esto impudens sit, qui causam minus probe concoquendi colori impu
tet, dicat q; ꝙ, qm̃ ex naturali colore ventriculus ruber est, nunc vero redditus est planè albus, id-
circo cruditate laboret, est necesse. Libens sanè audiam, quid tu contra hunc obijcias. Ego enim
aliam rationem non inuenio, ꝙ vt iubeam, qui ita dicet, prius ostendat, an omnino propter colo-
rem, iustam ac naturalem actionem ventriculus edat. Tu si quam aliam habes, libẽs audiam. Sed
nec habes, nec habere aliam contradicendi rationem potes contra eum, qui colorem crudita-
tis ventriculi causam esse dicit, ꝙ exigere, vt doceat, quo modo ex naturali colore consecutus sit,
vt concoqueret ventriculus. An igitur huic, qui colori cruditatis causam imputat, fides non adhi
bebitur ante, quàm doceat etiam hoc nomine agere ventriculum: tu, cum vel tenuium meatuum
symmetriæ vitio, vel alij cuipiam hanc ascribas, credi tibi postulabis prius, ꝙ doceas, quo pacto ex
symmetria in illo genere agat? At non hoc aio, inquit, nec aliud quicq̃ esse concoctionis cõtinen
tem causam, sed prorsus id ignorare me fateor. Atqui, si ei, qui colori actionis causam tribuit, ne-
cesse est etiam, eidem læsionem actionis imputet: qui vero tenuium meatuum symmetriam actio
B nis causam dicit, etiam horum ipsorum à iusto modo recessum, eandem vitiare fateatur: tum, qui
temperamento quatuor qualitatũ, caloris, frigoris, humoris, et siccitatis, actionis causam assignat,
etiam eorundem ipsorum intemperiei offensam eius ascribat: vtique & tibi necesse erit eo, quod
secundum naturam est, prius præsumpto, ita, quod præter naturã est, inquirere: aut, si ipsum, quod
secundum naturam est, non nosti, nec, quod egressum à natura est, nosti. Etenim vos etiam ipsos
audio contra Empiricos dicere, fieri non posse, vt, qui id, quod secundum naturam sit, non norit,
dignoscere id, quod præter naturam sit, possit. At nosco, inquit, quod secundum naturã se habet.
Quæro, totum'ne, an partẽ eius aliquam? atq; pars ipsa, quam nosti, est'ne actionis ipsius causa,
an vẽtriculo inest ociose? Nam quid demum eius nosti? situm videlicet, & magnitudinẽ, & con
textum, & figuram? At nihil horũ actionis est causa. Sed nec Empiricos horum quicquã latet:
quippe qui & se partium dissectione, cum occasio hanc offert, vti fatentur, & ex illa se hæc intelli
gere, non tñ actiones vsus q; particularum. At noui, inquit, & actionem: est enim circumplexus
& attritio. At, nisi causam eius noueris, nec morbum intellexeris. Nam, si quatuor qualitatũ me-
diocris temperies, actionis sit causa, earum intemperies oĩno vitij causa erit. Tu vero reris phleg-
monen, & scirrhum, & ædema, & abscessum, alia q;, quæ oculis vsurpari possunt, solos esse ventri
C culi morbos, quamuis ne hæc ipsa quidem, veluti Empirici, solis oculis, manibus, & reliquis sen-
sibus apprehendas: sed ad ipsam essentiam eorum tentas ascendere, atq; hanc diligenter disquire-
re, videlicet non contentus ijs symptomatis, quæ sensui apparent. Quę tñ symptomata Empiri-
cis definiunt, ac circunscribunt suã syndromen: sic enim ipsi appellãdam censent symptomatum
congeriem, quę in affecto sunt loco. Sed nec curationis indicationẽ ex apparentibus symptoma-
tis accipis. Non enim, an tumor præter naturam: nec, an renitens: nec, an cũ dolore: nec, an ruber:
sed, an sit in finibus arteriarum impactio ex coincidentia, consideras: ac curationem (vt ipse fate-
ris) ad hoc referens exploras. An non ea est Erasistrati docendi ratio, vbi de febribus agit? sicuti
rursus alia Dioclis, alia Praxagoræ, alia Asclepiadis? Itaq; non à symptomatis, quæ in phlegmo-
nes apparent loco, indicatio præsidij his sumitur, sed ab ipsa substantia. Neq; enim, an tumor à na
tura egressus: neq;, an renitentia: neq;, an dolor pulsatilis: sed, an & coincidentia et impactio in fi-
nibus pulsatilium, aut obstructio in exitu venarum, aut putredo aliqua succorum, aut corpuscu- *arteriarum.
lorum ratione contẽplabilium, in laxitatibus ęque ratione speculabilibus intentio sit, æstimant.
Quare hi omnes ab affectu phlegmone laborantis partis, non à symptomatis, quæ hanc sequun-
tur, præsidiorum indicationem sumunt. Ad eundẽ, arbitror, modum, & siquis calidum, frigidum,
D humidum, & siccum causatur. Verum hic, etiam si ventriculus citra phlegmonen, aut vlcus, aut
abscessum, aut alia id genus, eo tantum, ꝙ frigidior euaserit, non recte cõcoquat, tamen remedijs
non destituitur. At, qui phlegmonas, scirrhos, alia q;, quę oculis videre licet, tantum esse morbos
putant, ridicule planè cruditates, quæ sine ijs fiunt, ex imbecillitate vẽtriculi incidere dicunt, ceu
affectum aliquem priuatum seiunctum q; imbecillitatem esse velint, non autem, velut in suppu-
rantibus, aut scirrho grauatis, aut phlegmone affectis, aut alia quauis ratione laborantibus, inesse.
Quippe omnia hæc vitia, siue in ventriculo, siue in iecinore, siue in pectore, siue in alio quouis
accidant, illico partem, in qua sunt, ad propriam functionem edendam imbecilliorem reddunt.
Sed id nõ satis illis erat ad indicanda remedia: alioqui frustra ingrunt affectus, frustra q; ad ipsam
morbi essentiam subeunt, tanquam non aliter detur idonei compotes esse remedij. Non igitur,
qui imbecillitatem vitium esse dicunt, vbi nullo ex ijs, quæ ipsi morbos definiunt, affecto ven- *πάθος.
triculo animal cruditate laborat, ij, dum à nobis refellant, expectant: sed ipsi se ipsos redarguunt, *πάθη.
cum nõ proprium aliquod, sed commune omnium dicant, quod q; nec illis ipsis iudicibus, reme-
diorum inuentionem indicare facile possit. Quippe illud, roborare imbecillitatem, nomen nu-
dum, ac veluti meta potius est, quò curans dirigit, non curatio: nam quid faciendo ijs, qui inuali-
di ad actionem sunt, robur vindices, non dicunt. At in hoc curatio consistebat, &, nisi ventriculi

affectu inuento, vt remediorum sis compos, fieri non potest. Quippe, si refrixit, calfaciendus est: E
si humentior est effectus, siccandus est: pari modo, si immodice incaluit, refrigerãdus est: si sicca-
tus, humectandus est. Atq; hæ quatuor simplices curationis rationes sunt. Alteræ quatuor com-
positæ sunt. Si frigidiore ac licciore tẽperamento redditus ventriculus est, calfaciendus simul hu-
mectandus q; est. Sin humidior & calidior iusto euasit, siccãdus ac refrigerandus est. Pari modo,
si calidior ac siccior est effectus, tum refrigerandus, tum humectandus est. Sin humidior ac frigi-
dior, q̃ pro natura est, siccandus ac calfaciendus est. † Quare octo tum ventriculi ipsius affectus
sunt, quas illi imbecillitates dicunt: ⊱ tum octo medendi rationes.

†In antiquis legitur, vt Linacer vertit. Ex ĩpresfsis tamẽ ita verti põt. quare & octo sunt ipsius ventriculi affectus, qui sunt causæ ipsius (vt ipsi dicunt) imbecillitatis.

Aduersus eos medicos, qui Naturalis Actionis causam negarunt inquirendam, vt Methodus Dignoscendi & curandi morbi constitueretur. CAP. 5.

NEc, sicut Empiricis, sic vlli dogmatizantiũ dicere licet, sint hæc, an non sint, nihil esse opus
intelligere. Funditus nanq; logicam sectam subuertent, si ignorato affectu, curationis tñ fa
cultatem abunde sibi superesse dicant. Etenim ab vsu ipso omnes, quomodo curandum sit, intel-
ligent, si ab ipsius rei natura indicationem non sument. Ac Empirici quidem, & ꝙ inuenire pos-
se non putent quicquam eorum, quę abstrusa sunt: & ꝙ id etiam, si inuentum sit, non desiderent,
quippe obseruatas à se esse curationes in apparentibus concursibus: merito nec scire se, an octo F
affectus sint, quibus ventriculus imbecillus fit, aiunt, & citra eiusmodi superuacuã morositatem
remedijs se abundare. Qui vero & rationem se habere profitentur, cuius ope etiam abstrusa in-
quirant, & ipsorum inuentionem præsidiorum præstare indicationem dicunt, hos quomodo nõ
pudeat dicere, aut nõ nosse se, an octo affectus sint, aut eos ad medendum se non requirere? Ne-
que enim id tantum dicere satis est, non nosse se, sed refellere par est eos, qui se scire affirmãt, ceu
parum vera professos. Quoad vero nec ipsi id faciunt, alij q; non pauci demonstrationis fide con-
firmant omne corpus pro certo quatuor qualitatum temperamento opus suum edere, rationabi
lius est illis accedere: nisi forte, qui nuda afferunt verba, plus sibi credi postulabunt, q̃ qui cum de
monstrationum fide loquuntur. Atqui illi, si non aliud, saltem suadere ac docere auditorem stu-
dent, non cogere iubere q;: hi totum contra, tyrannorum ritu iubent, ne quęramus actionis cau-
sam. Verum nos hoc nomine Dionysium, Phalarim, cæteros q; tyrannos odio prosequimur, ꝙ
iubent imperãt q;, non suadent, ac docent, sicut Solon, Draco, & Lycurgus. At, inquit, ego intra
limites artis maneo: vos & ab ijs exceditis, & ad naturalis philosophiæ principia nos reducere co-
namini. An igitur homo lepidissime, ne hoc quidem ipsum demonstrabis, qui nam videlicet me
dicinæ artis sint limites: quæ q; nouisse expediat ei, qui ratione, remediorum inuentionem molie G
tur: sed terrifico vultu tuo nos reddere attonitos putas? Audio quidem et te illud dicere, nõ opor
tere actionis inquiri causam. Audio & Empiricos dicere, nec actiones ipsas esse considerandas.
Audio non minus illum, qui dicit, non tantum has esse æstimãdas, sed etiam causas, vnde nascan
tur, quærendas. Num igitur ex eo esse me iniquorũ iudicum numero iubes, qui prius, q̃ omnes,
qui inter se dissideant, audierint, vni statim ferunt suffragium? An primum, quæ vestrum quisq;
dicat, seorsum audire vis, dein conferre, atq; perpendere, quis tum sibi, tum apparentibus consen
tiat: quis rursus nec secum, nec cum ijs, quæ apparẽt? Atqui, si ita faciam, Empiricos audiam, etsi,
quæ dicunt, stabiliter non demonstrent, saltem ea lenire conãtes. Vos ne id quidem facitis. Nam
sanè libenter audierim, quis vestrum vel lenimen aliquod, vel demonstrationem aliquam afferre
sit conatus, cur actionis causam inquiri nõ expediat. Quæ enim à me methodus supra est posita,
inquirendam esse demonstrauit: Vos, ꝙ inquirenda non sit, nec demonstrationem vllam, nec ra-
tionem vllã probabilẽ afferre conamini, sed tñ elato supercilio tetrice nos obiurgatis, abscedere
à summa physiologia iubentes, nec sic quærere hoĩs naturam intelligere, vt philosophi faciunt,
qui ad prima vsq; elementa ratione ascendunt. Illud quoq; vobis vel dixisse tantum satis videtur,
nempe arteriam, & venam, & neruũ, principia continentia, & veluti elementa eius physiologię, H
quæ de homine instituitur, ponẽda esse. In quo quidam Herophilum laudauit, ꝙ ita ad verbum
dixerit: Esto hæc prima esse, tametsi prima non sint. Sed, qui ad demonstrationẽ prouocat: ac hy
potheses istorum, qui sic opinãtur, pugnare secum ostẽdit: hunc auersamini ac fugitis, prorsus q;
non auditis, & contemnere simulatis, ibi q; rationem fastiditis, ijdem scilicet, qui contra Empiri
cos rationem demonstrationem q; extollitis. Nam, ꝙ secum dissideãt rationes omnium, qui vel
ex dimidio dogmatizant, etiam ijs, qui tenuiter in demonstrandi methodo sunt exercitati, facile
perspicere licet. Cum enim phlegmone ventriculus laborat, atq; inde adeo concoquere nõ valet,
quæ nam phlegmones causa sit, quærendum censent, atq; inde præsidiorum copiam coniectant
spreta Empiricorum inuentione. Cum vero citra phlegmonen, aliud'ue id genus vitium, solius
intemperantiæ culpa cõcoquere non valet, hic rursus auxiliorum facultatem ab experientia pe-
tunt. Atqui hæc secum non conueniunt, cum Empiricorum opinio sibi constet: pręterea demõ-
stret efficiat q;, quod volunt, ex ijs, quæ vos ipsi non inficiamini, lẽmatis. Quippe, si fieri vllo mo
do potest, vt ex ijs, quæ apparent, symptomatis curandi ratio coniectetur ignorato affectu, vtiq;
non hic possibile in alio fuerit parum possibile, sed æque in omnibus possibile erit. Ergo ne hoc
quidem loco rationem vllam afferre poteritis, quo minus, vbi affectum explorare nequitis, ex-
perientia

A periẽtia ipſa ſatis ſit ad remediorum inuentionem. Omnia igitur tyrãnorum ritu imperatis: vti vero demonſtratiõne nec ipſi vultis, (prẹſtat enim ita fortaſſe dicere, q̃ non poſſe vos) nec ijs, qui vti tum volunt, tum poſſunt, acceditis. Itaq; quid aliud ſunt diſceptationes veſtræ, quàm lites, & contentio, & prouocatio ad conuitia, et pugnas? cuiuſmodi prẹceptorum veſtrorum quidã perpetuo exercuit, aut irridens, ſi quis calidi vel frigidi mentionem faceret, tanquam balneatoribus magis q̃ medicis ea nomina conuenirent: aut vehementer increpans quaſi longiſſime à medendi arte digreſſum: aut Eraſiſtrati grauem illam authoritatem obijciens. Verum hæc, vt primo auditu oblectabant, ita, cum ſecundo & tertio audiui, moleſta ſanè fuerunt, ceu ſcurris, q̃ medicis, magis congrua. Si enim ſemel authoritas eorum, qui vltra non eſſe procedendum iubent, legitimus teſtis eſſe ad demonſtrationem putabitur, omnia iam merẹ nugæ erunt, nec finis in diſputatione vllus, niſi, qui nunc viſitur, inimicitia, pugna, conuitium. Quippe, qui à logicis demonſtrationibus digreſſi credi quippiam cenſent propterea, q́ Herophilus, aut Eraſiſtratus ita iuſſit, hos neceſſe eſt omnis generis conuitia pugnas q́; ſequi, admiranda ſcilicet diſputationum, quæ nunc habentur, prẹmia. Fingamus enim, alius dicat, huic, qui cõmode non cõcoquat, ventriculum frigidam & ſiccam intemperiem contraxiſſe, proinde q́ humectandũ ac calfaciendum eſſe: Alius,

B q́ naturalis eius habitus mutatus ad frigidius et humidius ſit, calidum ſiccum q́; victum adhibendum ſuadeat: Tertius autem quiſpiam accedens, q́, quæ comprehenſa ſunt, non rectè ſint dicta, id ne tentet quidem oſtendere, ſed tantum eos, qui dixerint, obiurget, quaſi ſuperflua ſcrutentur, & teſtes adhibeat Eraſiſtratum, vel Herophilum: non'ne (vt dixi) diſſidij hinc mutui q́; conuitij initium excitabitur? Quippe illos contra neceſſe eſt Athenẹum, & Mneſitheum, & Dioclem, et Pliſtonicum, & Hippocratem, & Philiſtionem, & ſexcentos alios tales opponere teſtes. Si enim teſtibus decidenda lis erit, non modico hi vincent. Nam, q́ tum inſalubris intemperamẽti plures ſint ſpecies, tum cuius q́; earum diuerſa curatio, vbi nõ Hippocratis modo, & plurimorum aliorum medicorum, ſed etiã Platonis, Ariſtotelis, Theophraſti, Zenonis, Chryſippi, & omnium illuſtrium philoſophorum teſtimonio comprobarint, vtiq; & q́ citra naturã corporis exactè inuentam fieri nequeat, vt vel de morborum differentia quicquam inuenias, vel auxiliorum conuenientium copię ſis compos, ijſdem ipſis tum philoſophis, tum medicis confirmabunt, his q́; non tyrannorum ritu, ſicut iſti, iubentibus, ſed euidenti ratione probãtibus. Contra hęc igitur, qui calidum, & frigidum, balneatorum, non medicorum dicunt eſſe vocabula, dicterijs videlicet vtentur, & riſus mouebunt, moriones, phrygas, aut ſcholaſticos narrãtes. Quippe conſcij ſibi ſunt nõ

*νοσώδους. i. morboſi, vt ipſe aliàs vertit.

C modo nihil demonſtratione confirmatũ ſcire, ſed nec, quid demum demonſtratio ſit intelligere. Ergo ex his dicterijs neceſſe eſt, oriatur diſſidij initium. Vt enim primum omnium memorem, quæ nugantes ſine demonſtratione dicere non dubitant, cõſidera, quo pacto neceſſe ſit ex eo pugnam ſubſequi. Nam, vbi contra dicta eorum nuda, & demonſtrationis expertia, ac contra teſtes ipſos, quibus credendum cenſent, alij tum celebriores, tum longe plures teſtes opponunt, neceſſe eſt vel cedere, vinci q́; vtroq; nomine, † & q́ demõſtrare recuſarũt, ⁊ & q́ numero teſtium ſint impares: vel perfricta fronte Eraſiſtratum omnibus illis teſtibus dicere maioris eſſe fidei. Siquidem hic neceſſum eſt alterum negare eſſe maioris fidei aut Hippocrate & Mneſithæo medicis, aut Ariſtotele & Platone Philoſophis: alterum eſſe maioris fidei inſtare: deinde varie vltro citro tam immodeſta contentioſa q́; contradictione iactata alterum eorum impelli, vt dicat † non eſſe, alterum bene ſanè, ſi tu Eraſiſtratum in ordinem redigas. ⁊ Hæc enim quotidie fieri in medicorũ diſputationibus, ô Hiero, vides. Ea vero ſemel data porta, omnia iam muliercularum verba ingeruntur: &, cum mutuis ſe maledictis aſperſerint, inutiliter amiſſo tempore diſcedunt. Atq; hanc turpitudinem, non eſt, q́ dicat aliquis non eſſe ab ijs, qui demõſtrationem fugiunt, inceptam. Fugiunt autem multifariam, vt ſcis, alij cum grauitate tantum increpantes: alij ſcurrile aliquid com-

†ἐν τε τῷ μὴ συνακολουθῆσαι πρὸς τὴν ἀπόδειξιν.

†Al. non tibi ſanè ita bñ erit, ſi Eraſiſtratũ negligas.

D mẽti: alij in riſum ſannas q́; diſceptatione abrẽpta. Quòd ſi quis ſermoni ſtare, demõſtrationes q́; audire audet, primum quidem omnino non intelligit: neq; enim poteſt, qui demonſtratiuæ methodi ſit imperitus, eos, qui ipſa vtuntur, intelligere. Quod ſi aliquatenus intelligit, at, q́ dogma ſuum, in quo eſt innutritus, propugnare omnino decreuit, contra tendere aggreſſus, dein deprehenſus, quæ nec rite cludant, nec colligant, ſed vana nugacia q́; ſint, dicere, iraſcitur, & deuouet Dialecticos, ceu malorum authores, q́ videlicet pituitam à naribus ipſorum detergẽt, ipſis q́; mederi conantur adhibitis ſcilicet non melle & placentis, ſed allijs & cæpis, quę etiam pituita tentatos gallinaceos ſanare ſolent. Quippe millies affuiſti ijs, cũ à diuerſe cludentibus argumentis non aliter, q̃ ab ipſo allio & cæpis cogerentur lachrymari. Nec te profectò latet multos ſepe nobis priuatim faſſos, ſentire iam ſe ſuam ſectam, q̃ ſit abſurda, nec tñ hanc poſſe publice mutare, cum alioqui nec alia noſſent, vnde haberentur in pretio, & iam vulgo propter hęc & noti & in pretio forent. Itaq; ob hęc ipſe quoq; ſæpius diſtuli commentarios de medendi methodo ſcribere, pro cõperto planè habens pauciſſimos huius tempeſtatis ab ijs adiutum iri. Etenim, niſi magna quępiã mirã q́; mutatio humanarum rerum fiat, actum de bonis ſtudijs eſt, vtpote confuſis ac corruptis nemine veritatẽ ipſam, ſed tm̃ ſcientiæ famã quærente. Optime.n. profectò ſcis ne quinq; quidẽ vſq̃ inueniſſe nos, qui eſſe potius, q̃ videri docti cuperent. Atqui, niſi quis ſapientiã ipſam ꝑpter

*καὶ δαιμονία.

se ipsam expetat, ne tempus quidem vllum inueniet, quo se in logica methodo exerceat, immo E
*ἀσχολίαν. diuitijs, & famæ, & potentiæ ciuili inhians, in horum ambitu vitam omnem consumet.

Aduersus eos, qui Morbos à sola plerunq; Intemperie fieri negarunt: & quot sint Prima Morborum Genera, quæ in Similaribus, & Instrumentalibus partibus oriuntur. CAP. 6.

ERgo dimissis his, rursus ad propositum redeamus. Est autem ab initio propositum illud, qui
omnem morborum numerum methodo non inuenerit, hunc maxime in ipsis medendi me
thodi foribus lapsurum: cum constet totidem esse medendi rationes, quot sint morborum ideæ.
Ergo sic in enumerandis morbis egisse, vt neq; priuatis proprietatibus attentus infinitos statuat,
nec in primis statim generibus subsistat, id in promptu cuiq; non est, sed ei tantum, sicut antea di
*Al. inuētiōis. ctum est, qui in diuidēdi methodis sit exercitatissimus. Principium vero diuisiōnis eorum est, vt
etiam alibi diximus, vt essentię ratio rei diuidendæ constituatur. Igitur illud monstratum nobis
est, morbum omnino vnum ex ijs esse, quę pręter naturam sint. Hęc aūt quatuor cum sint, actio
offensa: affectus, vnde actio prouenit: affectus ipsius causa: & quæ hunc subsequūtur symptoma
ta: siue functionem ipsam vitiatam, siue, vnde hæc prouenit, affectum, morbum nominare velis,
nihil id medendi methodum immutare ostēsum est, modo vnum illud intelligatur, primā ipsam
curationē, quam etiam non nulli continentem appellant, affectus esse, qui actioni incommodat. F
Porrò ostensum à nobis diximus, rationabilius hunc morbum appellari: non tamen vetare nos,
quin, sicui id cordi sit, actionis noxam morbum nominet: affectum, q hanc creet, morbi causam.
Præsumpto igitur, ꝙ morbus vocetur affectus is præter naturam, qui functioni officiat, inquisi-
uimus deinceps, quot in vniuersum morbi essent. Vbi clarū obiter fecimus, siquis via ordine'q;
processurus sit, nec (sicut vulgus medicorum facit) tyranni ritu imperaturus, huic primum inue
niendum esse affectum illum, qui functionis effectrix sit causa. Hūc sanè nos eucrasian diximus
esse calidi, frigidi, humidi, ac sicci. Proinde q; primū morbum in similaribus esse ex horum intem
perie ostendimus. Alius quispiā corpusculorum, & meatuū symmetriam statuet, propterea q; ex
indebito meatuum ipsorum modo ęgrotare animātes. Cæterum, siquis nec ipse actionis causam,
in quo'nam entium sit genere, audebit statuere: nec ijs, q statuunt, contradicet, ac nihilo secius ta-
men ratione methodo q; se procedere arbitrabitur: hunc egregie improbum esse diximus, vt qui
nec tutum se ab Empiricorum accusatione facere possit, & secū planè pugnet: quippe eiusmodi
homines ex dimidio logicos esse, qui, qua ratione phlegmone, scirrhus, œdema, & alia id genus
fiant, multo labore disquirunt, lædi autem etiā citra hæc omnia ex sola intemperie actionem non
intelligūt, sed empirice talia curant. Quisquis igitur, quantum hi aberrent, scire volet: tum quot G
morbos transiliant, quanto q; plures ignorent, q norint: librum de morborum differentijs perle-
gat. Intelliget enim Hippocratem primum omniū recta instituisse via: quæ cum à posteris absol-
uenda fuerat, non modo nemo eorum absoluit, sed pleriq; etiam, quæ probe fuere inuenta, corru
perunt. Proxime autem, vt viam, quæ inchoata est ab eo, perficerēt absoluerent q;, Aristoteles &
Theophrastus accesserunt: &, si fateri verū oportet, potestare absoluerunt, cū constituerint aliud
esse in corporibus similaribus morbi genus, aliud in ijs, quę instrumentalia dicatur: Quippe à si-
*ἴδιον. milaribus functiones edi, eo q; esse cuiusq; instrumēti vnam tāntum similarē: reliquas vero, quæ
cum hac quoduis instrumētum perficiunt, eas vsus alicuius gratia, illius, quæ prima erat actionis
causa, factas esse: sed & horum tamen rursus cuiusq; esse per se actionem, veluti in oculis. Satius
enim fortassis sit, quæ in alijs diffuse ostendimus, strictim hic cōmemoremus. Ipsum visus instru
mentum est crystallinus humor: reliquæ oculi partes, eius causa sunt factæ: quarum omniū vsus
narrauimus in decimo operis de partium vtilitate libro. Cęterum, quanquam crystallini maxime
causa omnes sunt factę, singulæ tamē earum aliquam seorsum actionem sunt nactæ: ac vena qui-
dem, & arteria, & neruus toti animanti communem: membranulæ oculi omnes, cum sint nutri-
menti participes, omnino naturalibus facultatibus sunt præditæ, ac perinde etiam functionibus, H
quæ ab his proficiscuntur. Quoties igitur crystallinus humor ex intemperie laborat, omnino læ-
ditur oculorum functio: cæterum non est eorum, vt organa sunt, morbus: at, quod hypochyma
vocant, nullius similarium est morbus, sed oculi totius, vt instrumenti. Ad eundem modum, si in
finibus venarum, quæ in cauo iecinoris habentur, obstructio ex lentis, aut crassis succis subhæsit,
digestio quidem in corpus per has morabitur, ægritudo tamen totius iecinoris, ceu instrumenti
censebitur nulla similarium eius partium ægrotante: quòd si intemperies venas eius infestaue-
rit, ipsarum quidem illarum morbus primum erit, ex accidente vero etiam iecinoris. Ac Erasistra
tus quidem in phlegmones substantia tradenda est lapsus, cum nec in particulis, quæ phlegmone
*arteriarum. laborant, in finibus pulsatilium impactio necessario cernatur: nec arteriæ spiritum tantum, cum
in naturali habitu sunt, contineant: veluti in tractatione de his ostendimus. Si igitur phlegmone
eius generis morbus sit, cuius autumat: & scirrhus eius generis, cuius ille opinatur: & reliquorū
singuli, sicut ipse obscure, et multi sequaces eius clarius explicare conantur: vtiq; solidas ipsas par
tes liberas propemodum à morbis relinquit, nisi quatenus vlcerari, collidi, incidi q; valeant, atq;
id genus aliud quidpiam pati. Laborare vero eas se totis eiusmodi morbis, quales nos octo intem
perantias ostendimus, id nusquam dicit. Atqui corpora vniuersa, etiam quę difficillime afficiun-
tur,

A tur, veluti æs, lapis, ferrum, saltem calfieri, frigefieri, siccari, humescere q; cernuntur, vt vtique mirum sit, si tantum arteria, & vena, & neruus, nihil eiusmodi sentiēt. Atq; hoc etiam magis mirū, si patientur quidem, functionem tamē legitimam edent: Veluti (si ita fors tulit) in corde facultas quędam est, (vt ipse quoq; Erasistratus confirmat) qua laxatur, & contrahitur: hanc autem lædi profectò oportet, si viuenti animali cor sit exemptum, quemadmodum sæpe factum in sacrificiis videmus: quippe, si non læditur, perpetuo mouebitur, nec tantum ad tempus aliquod, vt nunc cernitur. Manifestum est igitur læsam esse, proinde q; mouere desinere. Illud igitur consideratu non inutile erat, cum potest saltem facultas ea lædi, etiam ante, quàm cor sit exemptum, quæ nam sit eius læsio: quæ nam alia, præter intemperiem: nam neq; figura eius mutata apparet, nec cauitas, nec ligamentum, nec osculum, nec alia vlla pars perdita, sed tantum naturalis temperies mutata. Ergo omnes hi similarium partium morbi omnino, vt dictū est, ab illo sunt omissi. Siquidem, vbi sanguis in finibus arteriarum impactus actionem vitiat, id arterias ipsas, quatenus instrumenta sunt, male habet: vt vero similares particulæ sunt, octo quidem secūdum nudas qualitates intemperies habent, octo q; rursus cum fluxione. Oportet igitur, quisquis horum cum certa sciētia demonstrationes cœpisse velit, à libro de elementis incipiat: post deinde reliquos singillatim (vt B dictum est) legat. Sunt vero proximi huic commentarij de temperamentis. Ab iis proximus est, qui de inæquali intemperie inscribitur: mox, qui de naturalibus facultatibus: alij q;, qui de animæ affectibus sunt proditi, id q; de vnoquoq; deinceps, & seorsum. Hos excipiūt, qui de particularum vsu sunt inscripti: quos sequuntur, qui de morborum, symptomatum q; differentiis titulū habent. Plerique vero medicorum, nec tantum experientiæ applicātes animum (cum tamen liceret ex Empiricorū institutione bonis esse medicis) & perfectioris rationis cupidi, cum aut iis, quæ citra demonstrationem sunt enunciata, credant, aut vitiosis demonstrationibus fallantur, non solum nihil excogitant boni, sed etiam, quæ per experientiam sunt cognita, corrumpunt. Siquidem ratio non leue momentum obtinet ad experiētiam vel ornandam, vel corrumpendam: sed, quantum recta ratio ornando adiicit, tantum, vel etiam amplius, vitiosa detrahit. Atque hæc me sæpe medicorum vulgo prædicantem audis, qui prius, quàm in methodis logicis se exercuerint, vel, cum demonstrare aliquid tentant, se ipsos fallunt: vel, cum diuidere quiduis in species ac differentias, hic quoque imperitorum coquorum ritu non per membra incidunt, sed conterunt, collidunt, ac dilaniant, ueluti in eo, quod nūc est propositum. Consulo igitur (vt scis) talibus omnibus, experientię animum intendant: cum non leue instet periculum iis, qui supra vires aliquid C moliuntur, ne & id non consequantur, &, quæ intelligere, aliàs possent, omnino amittant. Ergo cum iis, qui tum recto sunt ingenio, tum discere parati, ipsi rursus sermonem conferamus, illud tantum ex iis, quæ inter initia diximus, commonentes, non esse committendum, vt vtraq; simul confundantur misceantur q;, & quæ per experientiam sunt inuenta, & quæ sola ratione sunt inuestigata: sed cum vtrunq; seorsum sit tractatū, post ambo coniungantur. Ergo, cum ipsi de experimentali inuentione alibi egerimus, de logica in his commentariis differere proposuimus. At * mihi videor iis præsertim, qui cōmentarios nostros de morborum symptomatum q; differentiis perlegerunt, cum quibus scilicet mihi deinceps sermo erit, iam clare ostēdisse maxime in ipsis statim foribus lapsum Thessalum esse. Lapsus enim non leui lapsu & Asclepiades erat, vbi inter initia de elementis corporis male sensit: Cæterum multo & maiore & grauiore Thessalus, quippe qui omnes in victus ratione morbos in duos, similiter illi, cōtulit affectus: multos vero medicinalium scoporum ademit, quibus ille est vsus. Pessimum autem grauissimū q; illud admisit, quod nec ipsas actionum noxas, nec affectus, qui earū causæ sunt, morbos censet, sed solis vacuationibus, vel statis vel præcipitatis intentos esse vult, cum nec, quid sit plus iusto sisti præcipitari ue vacuationem, clare nos doceat. Quippe vel ad vires, vel ad causam, uel ad affectum, uel ad id, quod D per sanitatem semper est obseruatum, referri iudicium oportet. Ex quo factum arbitror, ut pugna inter eius sequaces non parua sit orta, ut qui tum de reliquis omnibus inter se dissideāt, tum de eorum, quæ pathe uocant, & notione, & subsistentia. Verum, si nunc de pugna eorum historiam moueam, deflectam ad inutilia sermonem. Omnem igitur deinceps sermonem faciam, ceu cum illis agam, qui commentarios de morborum ac symptomatum differentiis, præterea de causis eorum legerint: ad hæc, qui ea omnia, quorum paulo ante memini, reuoluerint. Atq; hinc ordiar. Quoniā actiones omnes à similaribus corporibus proficisci ostēdimus, reliquas uero omnes singulorum instrumētorum particulas usum quempiam ipsis præbere, duplex sanè morborum genus erit, alterum in partibus similaribus, alterum in totis organis. In similaribus intemperantiæ: in totis organis unum in figura spectatur, aliud in particularum numero, aliud in cuiusq; quantitate obseruatur, quartum in positura. Vtrarunque uero partium, id est similarium instrumentalium q;, communis est ipsa unitatis diuisio. Ergo sex in uniuersum morborū sunt genera. Vnum ipsorum similarium proprium, nempe intemperies: quatuor, ut modo dictum est, instrumentorum cuiusq;: & cum his sextum quod tum similaribus tum instrumentalibus est commune, ipsius unitatis solutio. Horum cuiusque differentiæ ad ultimas usque species in libro de morborum differentia sunt traditæ.

* Al. secta.

Quid ſit Indicatio, & quo pacto ex intellectione eorum, quæ multitudine differunt, ac ſpecie vnum ſunt, Methodus communis indicationis oriatur de affectibus paſsionibusque ac ſymptomatis amouendis. E

CAP. 7.

† τὴν γὰρ οἷον ἔμφασιν τῆς ἀκολουθίας.

HIs ſic ſe habentibus, iã de medendi indicationibus eſt dicendũ, ſed hoc ipſo indicationis vocabulo prius expoſito. † Quippe ipſam ſequentis ſiue agẽdi inſinuationem, } indicationẽ dicimus. Nam inuenitur quidẽ & ab ipſa experiẽtia id, quod conſequens faciendum'ue ſit, ceterũ nõ ita quaſi in precedẽti aliquo deſignatum: proinde q; nemo Empiricorũ dicit id iſto indicari: quanq̃ certe hoc ſequi illud dicunt, & hoc precedere illud, & conſiſtere hoc cũ illo. Deniq; omnẽ artem horum obſeruationem memoriam q; eſſe dicunt, nempe quid cum quo, & quid à quo, & quid poſt quid identidẽ ſit viſum. Ergo ex ipſa rei natura ordiri, atq; ab ipſa, quod ſequẽs ſit, citra experientiam inuenire, id eſt indicatione inuenire. Definito iam hoc quoq;, ac rurſus, quod ante diximus, ad memoriam reuocato, omnem medendi methodum ſeiunctam ab experientia procedere: nec recte facere eos, qui ambas doctrinas Empiricam Logicam q; in vnum cogunt, atq; cõfundũt: quæ reliqua ſunt, proſequamur. Fuerit autem omniũ, quæ reliqua ſunt, ordine primũ, quod & propoſita iam proxime ſequitur. Sequitur autẽ primum, ac maxime illud, ꝙ omnis medendi methodus, per indicationem fit: quippe, quicquid ab experientia ſeiunctum eſt, id totum F indicatio nominatur. Quare, quiſquis condere medendi methodum ad vnguem parat, huic à primis eſt indicationibus auſpicãdum: atq; hinc ad eas, quæ deinceps ſunt, trãſeundum, rurſus q; ab his ad proximas: ita q; pergenti, nõ prius deſiſtendum, quàm ipſius compos ſit finis. Porrò finis propoſitæ nunc nobis tractationis eſt, inuenire cuiuſque morbi remedia. Quod' nam igitur viæ, quæ huc perducit, ſtatuetur principium? Nempe morbi ipſius cognitio, qualis ſcilicet is natura ſit, vt prius eſt oſtenſum: quippe, ſi id, quod curatur, is eſt, ratio profectò eſt ab ipſo quoq; indicationes eſſe incipiẽdas. Ergo primum, quę generalis communis q; morborum omnium indicatio ſit, inueſtigandum eſt: ab hac deinde ad alias ſpeciatim deſcẽdendum. Quippe neceſſe eſt omnes morbos vnius eiuſdem q; participatione morbos appellari, veluti, arbitror, & hominẽ, & bouẽ, & canem, & reliquorũ ſingula. Vnum nanq; idem q; in omnibus hominibus habetur, cuius gratia omnes eandem appellationẽ hominis ſortimur. Pari modo canibus vnum idem q; omnibus ineſt, cui cogitatione innitimur, cum canem intelligere volumus. Similiter q; in omnibus equis vnum idem q; ineſt, propter quod omnes equi dicũtur. In homonymis autem hoc clarius perſpicere licet. Nam omnibus quadrupedibus animalibus, quæ latrãt, vnum idem q; ineſt, vtiq; quòd & quadrupedia ſunt, & latrabilia. At marinis illis rapacibus belluis, quas ipſas quoq; canes appellamus, vnum rurſus idem q; ineſt, quod terreſtribus non eſt, ita, vt his cum illis in canum natura nulla ſit, niſi tantum nominis, conuenientia. At hominis cum homine, veluti Socratis cum Alcibiade, non nominis modo, verũ etiam eorum, quæ iis inſunt, ſocietas eſt: nam & animalia, & bipedes, & pedeſtres, & rationales, & mortales ſunt: deniq; nihil vlli ſingulariũ hominum, quà homo eſt, ineſſe deprehendas, quod non & reliquis hominibus inſit. Ceterum terreſtribus canibus, ab iis, qui ſunt marini, multa inſunt diuerſa, ſeu corporis ſpectes formam, ſeu animi mores. Quippe ille cicur eſt hominis q; amans, hic inſidiator & ferus: ille terreſtris, hic marinus: ille quadrupes, hic nõn: rurſus, ille latrabilis, hic ad latrandum minime habilis. At non terreſtrium canum hic latrabilis eſt, ille non: nec rurſus hic quadrupes, alter nõ quadrupes, ſed omnibus ipſis vna forma ineſt, qua canes nominantur. Nec vero ſubſtantiis modo id ineſſe videtur, verum etiam ipſis accidẽtibus, vel vt affectus ſunt, vel vt actiones, vel vt paſſiones. Verbi gratia, homo inambulans ab homine inambulãte nihil differt ſecundum ipſam inambulationem, ſed nec vſtus ab vſto, nec cęſus à cęſo, nec albus ab albo, nec niger à nigro: verum in maioris minoris q; ratione ſinguli hórum non paruam obtinent differentiam, veluti magis minus'ue albus: verum quatenus albus, vnũ idem q; cum altero albo poſſidet, ita nimirum, vt, qua homo eſt, vnũ idẽ'que cum alio quolibet eſt hoĩe. Et in ſingulis deniq; ſignificatorũ vnũ idem oĩbus ineſt. Ita igit̃ & ipſum ægrotare, & valere ſe habẽt: illud enim ægrotantibus oĩbus ineſt, hoc valentibus, vtiq; vnũ idem' q; vtrũq;. Et, veluti nomine hominis vnũ, ita etiã nomine ſanitatis vnum ſignificatur. Declarat aũt et quotidianus inter nos ſermo, ꝙ, in quibus homonymia non eſt, in his vnum eſt, quod ſignificatur. Si enim dicat quiſpiã vulneratum ſibi eſſe lapide caput, nemini, qui audiat, ſermo eſt obſcurus, aut ambiguus, ſicut eſt, cum dicitur deuoratum eſſe à cane Coriſcum. Siquidem à quo cane, ſtatim rogabit auditor, propterea videlicet, ꝙ duo ſunt canum genera, terreſtre alterum, alterũ marinum. At non, quo lapide, aut quod caput, rogabit: cum & omnis lapidis, qua lapis eſt, vna ſpecies ſit, et omnis capitis, qua caput: canis vero, vt canis, ſanè non vna, ſicut nec linguę, qua lingua, quando & tibiæ, & calceamenti, & animantis pars lingua eſt. Ac, ſiquem audias miniſtro iubentẽ, vt linguam afferat, incertũ eſt, quam linguam dicat: ſin ventrem, aut veſicam, aut iecur afferre iubeat, non item. Ergo ſingulis ſignificatis vna certa ſubiecta res eſt, non tamen cuiq; voci vna res ſubiicitur: interdum enim tantummodo ſignificatur per vocem, nec quicquam ſubiicitur. Verum de his, quæ ita dicũtur, diſſerere, præſentis propoſiti nõ eſt. Quibus autem non tantum ſignificatur aliquid, ſed etiã res aliqua ſubiecta eſt, his quotquot ſignificata fuerint, totidem ſunt & rerũ ideæ.

* ἄπουν eſt in antiquis. i. ſine pedibus.

Ac

A Ac vocis quidem vnum significantis vna necessario erit & rei species: numero tamen plures has esse licet, sicuti α. Eo q; septem esse vocales dicimus: elementa Græcorũ idiomate quatuor & viginti, ad communem videlicet omnium speciem, quæ vna est, referentes, nõ ad particulares, quæ chartis, lignis, membranis, & lapidibus sunt scriptæ: quarũ maximus numerus est, nec potis numerari, pene q; in infinitum extensus: nam possunt in toto temporis spatio infinita scribi tum α, tum β, tum γ: eodem modo & reliquarum literarum singulæ. Verum ea in vniuersum quatuor esse & viginti numero dicimus, non particulares intelligentes, sed tantũ species, quibus (vt arbitror) ipsa nomina indimus. Quippe nõ hoc, quod in charta scribitur, α dicit̃: illud, quod in ligno pingitur, nõ α dicitur: immo tũ hoc, tum illud: id q; siue describas in terra, siue in lapide: siue scalpas, siue coloribus pingas. Sed nec pueros docet quispiã multa α, & β, & γ, & reliquorum singula, immo quodq; horum vnum, simul autẽ omnia vigintiquatuor. Simili genere, si equum vnũ puero indices, aut camelum, vbi alium rursus equum, aut camelum aspexit, non rogat, quod animal id sit, sed illum equum, hunc camelum nominat, atq; illum, quem prius, cum hoc, quem nũc cernit, eundem esse dicit, quãuis fortassis alter mortuus iã sit, alter (hic videlicet quem cernit) superſit. Iam vinũ homines heri hodie q; idem bibisse se dicunt, nempe specie idem: interim tria se
B vina hodie bibisse narrant, aut etiam vnum, ad speciem vbiq; respiciẽtes: Præterea quindenas fores vno sigillo obsignatas, ad speciem scilicet in omnibus his sermonem referentes. Adeo q; est euidens, ac omnibus natura insitum tum hominibus, tum brutis, vt aliud quid ceu in substantia subiectum, aliud ceu specie vnum intelligãt, vt vel asinorum (qui tamen omnium brutorum stupidissimi videntur) aliud esse specie vnum, aliud numero, notitiam non fugiat. Conspecta nanq; camelo, asinus se retrahit, & fugit, ac timet, si nunquam antea camelum cõspexit. Sin autem videre iam assueuit, quãuis aliam aliam q; illi demonstres, tamen propter consuetudinem nõ amplius timet, sed veluti vnam speciem intuetur & illam, cui insueuit, & hanc, quæ nũc primum apparet. Ad eundem modum nec homines timet propter consuetudinem, sed hos quoq; velut vnam speciem videt. Verum, si curatorem inspexit, non solum vt hominem, sed etiam vt hunc hominem agnoscit, & micat auribus, & caudam quatit, & rudit, & lasciuit, cum eum aspexit, vtiq; indicãs se familiarem agnoscere. Hunc itaq; tum vt hominem, tum vt familiarem noscit: eum autem, quẽ primum iam videt, vt hominem similiter, vt familiarem non similiter. Quare non nos modo, verum asini quoq; iam aliud vt numero idem tum vident, tum etiam noscũt, ac meminerunt: aliud vt specie. Ac Dionem curatorem (esto enim ita vocetur) aliter vt hominẽ, aliter planè, vt curato-
C rem suum agnoscũt vernaculi asini, vtiq; communem eius cum aliis hominibus speciem, vt hominis, capientes: priuatam vero ac secretam, vt Dionis tantum. Ergo tantũ abest, vt veteres philosophos laudem, tanquam amplum aliquid magnæ q; subtilitatis inuenerint, quod idem ac diuersum, vnum ac non vnum, non solum numero, sed etiam specie, sit inaudiẽdum, vt etiam ipsis asinis hoc inesse natura dicam. Sanè adiiciunt veteres philosophi non tantum numero ac specie aliquid idem dici, verum etiam genere. Verum id iam ad rem propositam non desidero. Mihi enim vnicum illud satisfacit, quòd ipsis asinis stupidiores ostendi, qui non cõcedunt aliud specie vnum, aliud numero dici: magis q; his etiam, qui vnum esse phreniticum, & vnum Empiricum dicunt, vnum tamen esse hominem non concedunt: aut qui non intelligunt specie quidẽ vnum esse hominem, numero non vnum, nec Socratem vnum esse, tum specie, tum numero: phreniticum autem specie esse vnũ, multitudine nõ vnum: cũ fieri non possit vt Dion, Socrates, Theon, & Coriscus, pariter, si ita fors tulit, phreniti laborantes, cum quatuor sint, vnus multitudine sint, sed specie vnus, multitudine non vnus. Absurdius autem multo est, quod Empirici dicunt, cum vnum esse Empiricum dicunt, deinde rogati, quomodo vnum dicant eum, qui viuit, cum eo, qui mortuus est, & eum, qui est in Græcia, cum eo, qui est in Ægypto, mirificũ responsum afferunt:
D Quatenus, inquiunt, Empiricus est, hactenus etiam vnus est. Hoc enim extremæ stupiditatis est, si adiectis illis /quatenus & hactenus/ nec quæ ipsimet loquuntur, intelligunt. Si enim hactenus Serapion & Menodotus vnus sunt, quà Empirici sunt, profectò in aliis vnus nõ erunt: quãdo, si omnifariã vnus essent, superuacue, arbitror, ac frustra addita essent illa /quatenus & hactenus/ cum promptũ esset simpliciter dicere vnum esse Serapionem & Menodotum: ita nimirum, vt, si de ipso tantum Menodoto loquens, adiectione non egeres, sed absoluto sermone diceres, Menodotus est vnus. Ergo, si vnus absoluto sermone est Menodotus, Serapion autem & Menodotus non absoluto sermone vnus, sed quatenus Empirici, omnino profectò ipsis alia quæpiam inerũt, quibus duo sunt, & nõ vnus ambo. Efficitur q; hoc illud, quod antiqui philosophi dixerũt, aliud numero & idem & vnum esse, aliud specie: Nec esse mirum, si Menodotus Serapioni in aliquo idẽ sit atq; vnus, in aliquo nõ idẽ, neq; vnus: quatenus enim Empiricus, idem: quatenus aũt hic resimus, ille naso adunco, aut candidus, aut niger, aut magnus, aut paruus, nõ idem. Nunquid igit̃ sic est vterq; eorũ homo, vt vel naso est adunco, vel resimus, an sic, vt Empiricus est? An hoc quoq; puer intelligat, ꝙ quà homo, vnus sunt: quà hic resimus, ille grypus, non vnus? Num igit̃ extremi stuporis est, aut pertinaciæ, aut, nescio, quo nomine merito appellẽ, fateri vnũ esse phreniticum, quà phreniticus, simili modo lethargicum, & pleuriticũ, hominem vero, quà homo est,

non

non vnum? Prçterea Empiricum vnum dicere, qua est Empiricus: equum vero, vt equus est, nō vnum? Cum audire liceat Aristotelem, & Theophrastum affirmantes, specie quidem posse alterum alteri idem esse, numero vero non idem: atq; etiam ante hos illum, qui ipsos huiusmodi significatorum distinctionem docuit, audire dicentem nihil esse miri vnum esse multa, & multa vnum. Quippe adeo dilucide omnem hanc disceptationem Plato in principio Philebi absoluit, vt mihi vel ipsis stupidis videatur esse dilucidus. Asini nanque norunt tum hominem, tum camelum, tum bouem: præterea hunc hominem quendam, hunc camelum, hunc bouem. Eodem modo viam norunt, non tantum absolute vt viam, sed etiam vt hanc aliquam viam. Nam in ingressu viæ, quam nō nouit, asinum statue, attende q;, vt illam perambulet, ac totam peragat, in neutram partem declinans, nisi sicubi in diuersa scinditur, vtique declarans se speciem ipsam viæ meminisse, & clare agnoscere. Quippe inambulat eam, quæ trita est: quatenus autem ignorat, fallitur: neque enim ex recordatione eius, quę insectilis, vna q; numero est, hanc, quam non nouit, peragere potest. Manifestum vero est eum hanc viam, qua nunc primum insistit, quatenus via est, vt specie noscentem inambulare: quatenus vero numero vna est, eatenus ignorare, propterea, quòd & nusquam ad non tritam diuertat: &, quà in duas scinditur, nesciat, vtra sit eundum. Quod tamen omnino non ignoraret, si secundo, aut tertio, nunc per hanc ingrederetur. Nam, quoniam alterū nouit, alterum non nouit, propterea videlicet, quòd communem viæ speciem cognoscit, propriā autem huius vel illius ignorat, vtique, quatenus nouit, nō fallitur, quippe qui tritæ insistit: quatenus ignorat, fallitur subinde in triuiis, nesciens, quam eligat. Duplicem ergo cognitionē habent & asini, communium specierum alteram, priuatarum alteram. † In summa, ⊱ siue vnam speciem appellare commune illud velis, siue genus, siue communitatem, si illius hanc, quam ipse nunc interpretor, notionem custodias, de nominibus contendes, rem tamen mutare nō poteris. Et de nominum quidem impositione alius fortasse quispiam tecum contendet, vtiq; qui æque in rerum contemplatione, vt tu, parum est exercitatus. Cæterum nos saltem non contendemus. Illud potius te monebimus meminisse, quod Plato ait: Multa enim vnum esse, & vnum multa. Mirificū sanè dictum. Nec facile est contendere cum eo, qui horum vtrumlibet statuat: etenim, si hoc obserues, non erit, quòd contendas, vt nunc contendis, partim ignorantia, partim adductus pertinacia. Sed, siue quis vnum esse phreniticum dicat, vnum esse consenties: siue multa, ita quoque consenties: simili modo & Empiricum, & Dogmaticum, & Methodicum: non aliter sanè & medicum vnum esse, ac multos dices, vnum quidem, quà medicum, non vnum vero particulari multitudine. Non enim de Empirico loquens, illud /quatenus/ adhibebis, de medico loquēs id tolles. Neq; rursus de medico loquens adiicies, de homine loquens auferes. Nec phreniticū vnum esse dices, quà phreniticus, ægrotantem vero non vnum: siquidem hic quoq;, qua ægrotans est, vnus est. Dediſce igitur tandem nugas illas, quibus in aliis libris captiose vtens censes ostēdi tibi ipsum hominem solum, & seorsum à particularibus hominibus: tanquam ipse ostendere possis Empiricum citra Menodotum, & Serapionem, & alios particulares Empiricos: aut etiam phreniticū seorsum à particularibus phreniticis. Vbi igitur est error, vnde q; hęc mutatio, vt asinis adeo ipsis sint stolidiores? nempe vnde in aliis quoque infinitis falluntur. Quippe vbi à notionibus ad rerum substantias transire tentant, deinde per logicæ contemplationis imperitiam falluntur, vtiq; subuertentes cum rerum addubitatione etiam ipsas notiones. Siquidem excipit eos hic quæstio de generibus, & speciebus, quæ nō modo homines, qui in logicis methodis non sunt exercitati, sed etiā, nisi acriter intendant, aliquos ex iis, qui sunt exercitati, potest fallere. Cęterū non oportet propterea, q̧ de rerū substantia dubitant, à manifestis recedere notionibus: nec putare cōsultum aliquid inuenisse vtrosuis, vel Empiricos si vnū dicant, non adiecto, quo significato vnū sit: vel Methodicos, si pro genere, vel specie, vel cōmuni, communitatē vsurpent. Mihi enim melius visum est notione ipsa clare iam definita (nempe qua phrenitici sunt, hac esse omnes vnum: qua vero hic iuuenis, ille senex, aut gracilis, aut obesus, aut vir, aut mulier, hac multos) veteri elocutione de cętero vti, ac cū Aristotile, Theophrasto, & Platone loquendo periclitari, qui omnia id genus specie esse vnum dicunt, multitudine vero non vnum, non phreniticum modo, aut lethargicum, aut Empiricū, sed etiā Dogmaticum, & Methodicū, & hominem, & equum, & virū, & mulierē, & reliquorū singula. Quòd si ad particularia descēderis, veluti hanc mulierē, quæ indicari digito potest, hanc sanè nō possis specie quidē vnam dicere, multitudine vero multas. Quippe hæc mulier, quæ indicari digito potest, vna est vtroq; modo, & specie, & multitudine, quod etiam aliter numero dicere solemus. Hi vero ita non faciunt, sed alij communitates nominant, ceu vero non magis dubitari de iis, quàm generibus & speciebus possit. Alij, quatenus hoc quippiam est, vnū esse dicunt: quatenus autē non vnum, nequaquam explicant. Etenim par erat hos quoq;, quemadmodum ostendunt, quòd Menodotus, & Serapio, & Theodas, & Glaucias, & Apollonius, & Callicles, & Diodorus, & Heraclides, & Lycus, vnus omnes sunt, quà Empirici: ita rursus, quemadmodum non vnus omnes, sed multi sunt, exponere. Siquidem in his exponendis alicubi planè deprehendissent idem tum vnum, tum multa, non modo esse, sed etiam dici posse. Menodotus nanque & Serapio, quà Empirici sunt, vnus sunt, immo vero & quà medici, & quà homines.

E F G H

† λοιπὸν

A mines. Quid vero qua animalia? Nam id quæri ab his operæprecium est. Num hactenus quoque Menodotus & Serapio vnus sunt? Nam, si id negent, nec nos concedemus, quatenus Empirici sunt, eatenus duos homines esse vnum. Sin concedant hac quoq; duos esse vnum, nempe quatenus ambo sunt animalia, protinus illud subiiciemus: Recte igitur ab antiquis philosophis dictũ est aliud numero, aliud specie, aliud genere esse, quod tum idem, tum vnum est. Dehinc rursus interrogabimus: Phreniticus Menodotus, phreniticus Serapio, idem'ne est, an diuersus? Si respondent eatenus †vnum phreniticum esse, vnum q; & eundẽ ambos,} qua phrenitici, rursus percontabimur: Quid autem, qua ęgrotantes? num hac quoq; ambo vnus sunt? Si negent, neq; nos illis concedemus, qua phrenitici. Sin annuent, vtique rem aliquam ponemus, cuius vna sit species, de qua omnes homines morbi nomen enunciant. Non enim phrenitis res aliqua fuerit, cui vna sit idea, atq; eatenus omnes, qui ea sunt affecti, vnum efficiens: morbus autem similiter vnum non faciet eos, quos occupauerit. At nulla est, inquit, ita distincta species, aut animalis, aut morbi, sicut hominis, & phrenitidis. Quid ais improbe? An nihil tibi significare videtur hæ voces, animal, & morbus, sed similiter efferri, vt blityri, & scindapsus? An significãt quidem, verum nulla res substat, quæ vocibus respondeat, veluti in Scylla, & Centaurus? an etiam significant, atque id, quod B significatur, vnum est? Quippe, si nulla sit res, quę his vocibus animal & morbus indicetur, non recte dicis hominẽ esse animal, aut phrenitim morbum. Sin est res aliqua, & vere dicis, tum hũc, qui aduenit, animal esse: tum hunc, qui decumbit, ęgrotare: est vtiq; omnino aliquid eorum, quæ ipsis insunt, de quo vocem vtranq; enuncias. Verum ad hæc intelligenda, parum es exercitatus, tametsi ea ex primis sint, quæ in logicis institutionibus tradantur. Cæterum quid hoc ad ipsam veritatem? Non enim profectò ex iis, quæ tu non intelligis, iudicanda veritas est, sed ex iis, quæ quispiam intelligit, qui & natura prudens sit, & ea didicerit, ac exercuerit, nec idem contentiosus sit, sed veritatem amet: quorum nullum in te est, quanquam medius fidius haud scio, an ista, natura prudentem desiderent. Quis enim nescit non idem significare Socratem, ac resimum, sed Socratem totius esse subiectæ substantiæ nomen, reliquorum autem nominum nullum de tota corporis substantia dici, non simum, non ventrosum, non caluum, sed horum aliud figuræ nasi esse nomen, aliud defectus capillorum in capite, aliud magnitudinis esse ventris? Atq; hæc sunt, quæ respectu partium dicuntur. At, si candidũ aut nigrum Socratem dicam, de omnibus, arbitror, corporis partibus nomina pronunciẽ, cæterum non totam substantiam, sed vnum ex iis, quæ illi accidunt, indicem, nempe colorem. Quin etiam, si obesum dicã aut gracilem, durum aut mollem, hir C tum aut glabrum, aut cætera id genus, quæ Socrati accidunt, ne sic quidem de omni eius substantia appellationes affero: sed vnum aliquid eorum, quæ ipsi accidunt, ostẽdo. Ad eundem modum & sedere ipsum, & inambulare & moueri, & dormire & vigilare, & singula id genus nomina de nulla profectò substantia dicimus: sed aliquid eorum, quæ Socrati insunt, his significamus: quæ nimirum in superioribus "vel actiones esse, vel passiones, vel affectus quosdam diximus.

Satius ergo fuerit, nunc quoque sub hac te formula exerceam, quemadmodum etiam in superioribus ostendimus, non à nominibus, sed à rebus orsum. Incipe vero à te ipso primum, æstima'q; simplex'ne res sis, an composita: vtrum'ne pes sis, an nasus, an oculus, an caput. Constat enim nullum te horum esse, sed nec sine his: verum & ex his & ex reliquis partibus vniuersis, quarum singulæ debitam habeant posituram, totus es compositus. Esto igitur nomen Themiso. At, cum Themisona claudum esse aio, eò, quòd dico claudum, pedum affectum significo: Themiso vero totius est nomen. Quin etiam simus cæcus'que à parte dicitur Themiso: rufus vero & crassus non à parte, sed ab affectibus, qui toti insunt, non aliter, quàm inambulans, sedens, disputans, & viuens. Num igitur intelligis non esse hæc totius substantiæ tuæ signa, sed alia à parte quapiam esse nominata, alia ab vno affectu? Cum vero bonum te iustum'ue quispiam dicit, num etiã pro- D spicis hæc esse affectuum nomina, qui in animo tuo consistunt? Atqui, si noris, quòd hæc ad portionem se habent cum albo & nigro (quippe sicuti ista corporis, ita illa animi affectionũ sunt nomina) intelliges, arbitror, & artificem & inertem, {vel si quod nomẽ artifici est contrarium,} ab animi affectibus esse imposita. Iam, si artifex vnde nomen accepit, scias, scies, arbitror, medicus quoque vnde sit appellatus. At, hunc si, vnde dictus sit, cognoris, non est, quòd magnopere labores, vt inuenias, cui demũ inditum sit nomẽ Empirici. Sane ipsum, quod à vobis exigo, nec adeo difficile, nec magnum est. Quippe ipsa prædicamenta diuidere logicæ speculationis est initium: cuius esse vos omnino expertes facile declarant ea, quę temere nugamini. Vel nunc igitur resipiscentes, posthac incipite, quæ corpori accidũt, nominare, veluti quòd hic albus est & niger, aut certe vehementer calidus adeo, vt ægre ferre calorem possit. Deinde calorem ipsum, qui adeo auctus sit, vt occasione eius corpus laboret, nec probè perfungi "actione possit, permittite volẽti appellare febrem: siquidem omnes homines eum, qui ita sit calidus, febricitare dicũt. Nec sanè rem magnam facietis nomen mutantes, nisi quòd tempus vestrum perdetis. Illud potius vir bone facito: Cum Themisonem febricitare dices, & Dionem febricitare, & multos deinceps ad eum modum febricitantes nominabis, perpende diligẽter, nunquid in iis omnibus vnum idem q; sit ipsum (vt sic dicam) febricitare, an diuersum: inuenies enim vnum esse idem q; specie: multitudine autem

† Al. vnum & eũdem ambos esse.

A. li. 4. f. 1. t. 1. c. 1. 411. b

ne aũt, quod ẽt numero dicimus, non vnũ. Cum aliter tibi, nec vt respõdeas, fas sit, nec intelligas. E Ergo, q febricitat, is, quà febricitat, vnus planè est: qñ, & qui delirat, quatenus delirat, ẽt est vnus. Quid vero & qui simul febricitat & delirat? nunquid & is vnus est, qua simul & febricitat & delirat? Sanè id neminem latere arbitror. Ponatur igitur ambobus iis vnum nomen, febricitãti, dico, ac delirãti: vocetur q; phreneticus, qui ita laborat. Quòd si nõ intelligis, quemadmodum ambobus vnũ nomen sit positum, admonebo te fortasse nominum, quæ ipse vsurpas. Quippe equum aliquid appellas, nempe animal (vt ita dicam) hinnibile, siue quod ad hinnitũ sit habile: an igitur interesse censes, equum dicas, an animal, quod ad hinniendum sit habile? Ego sanè non censeo. Atqui, si id ita est, ambobus illis nominibus, & animali, & hinnibili, quò vtiq; breuior ẽet sermo, equum indidisti. Ad hunc etiam modum, si, quod pedestre & bipes animal sit, pro tribus nominibus vno interpretari velis, hominẽ vocabis. Et sanè solutio cuiusq; nominis in suã oratiõnem, ad eum modum absoluitur. Quin etiam, vt coniicias componas q; oratiõnem in vnum nomen, non aliter, quàm iam dicto fit modo: cum videlicet & simplicium cuiusq; notionẽ secũdum ipsius nomen tenes, & simul ex duobus simplicibus rursus alteram notionem efficere compositam potes: mox illi nomen imponere: subinde rursus ipsi cõpositæ alio simplici adiecto, vbi ex tribus iam simplicibus vnam notionem feceris, huic quoq; nomen aliquod imponere. Quomodo, inquies, & qua ratione id? siquidem non grauabor exercendo eos, qui resipiscere à diuturna ista ignorãtia non recusant, longius progredi. Calor, simplicis rei nomen est. Præterea actionis lęsio, simplex quædam res est. At tantus calor, quantus iam actioni officiat, non etiam simplex res est. Quòd si etiã totum vexet corpus, multo profectò minus iam simplex est. Ergo, quò minus multis vtantur homines, ad compendium alioqui natura procliues, eiusmodi calorem febrẽ vocant. Quippe expeditius dictũ est febricitare Dionem, q tantũ in toto corpore caloris habere, vt multas functiones corrumpat. Ergo, cũ affectum ipsum significare volunt, febrim: cum vero eũ, qui affectu laborat, ab affectu ipso nomen declinant, vocant q; febricitantem, ad eum modum, quo à candore cãdidum, & à nigrore nigrum. Itaq; cõpositæ rei nomen febris est, atq; hoc etiam magis febricitans. Simplex autem est delirium: verum, si simplex hoc cum cõposito copules, homo ipse phreniticus, affectus phrenitis nominatur: Queadmodũ & homo ipse, ne animal rationale mortale dicamus, breuitatis causa homo est nominatus, ipso hominis vocabulo orãtionis vim quandam comprehendente. Atq; id est, quod veteres philosophi oratiõnem nominis dicere appellãt. Ceterũ non ducunt in infinitũ, sed vsq; ad simplicia subeunt. Nam, cum hominem in animal & rationale & mortale solueris, postea ipsum animal solues in substantiam sensilem: at non ipsam G substantiam amplius soluere poteris, nec etiam sensile: quippe simplex primum'que est horum vtrunq;. Quo fit, vt mihi mirari subeat de iis, qui phreniticum & hominem esse concedunt: morbum vero & animal esse non concedunt: quippe quod perinde est, ac si cõposita esse des, de simplicibus dubites, quasi non priora cõpositis natura simplicia sint. At non vidi (inquit) ipsum per se animal. Sed nec hominẽ insulse vidisti, & tamen te ipsum ais hominem esse. An illud fateberis, animal autem esse te non fateberis? Nusquam (inquit) vidi per se morbum. Sed nec phrenitim vnquam solam vidisti, sed in Theone, aut Dione, aut alio quopiã homine. Quare hoc planè puerile est, eo, quòd nusquam morbum ipsum per se solum videris, idcirco putare morbum nõ esse: quippe ita nec febrim, nec phrenitim, nec aliud quippiã id genus esse dabis, vt quorum nullum vsquam ipsum per se solum videris. Sanè expediebat potius non ita, sed, vt dictum supra est, à rebus ipsis cœpisse, cogitatione q; ipsa spectasse, quot essent in totum simplicia: mox proprio nomine cuiq; imposito, ex ipsis iam composita nectere. Ergo subiecto corpori vnum hoc primũ insit, quòd sentit. Num, cui id inest, animal nõ appellabis? Non, inquies. Atqui de nomine hoc pacto hęsitabis. Sed nec sensile corpus esse cõcedes? Iam ita de rebus ipsis falsò opinaberis. At, si & corpus aliquid sensile esse, & nomen hoc animal de eiusmodi corpore dici concedes, audebis postea H dicere animal nihil esse? Ergo nec album aliquid erit, nec inambulans, nec currẽs: quippe ab iis, quæ ipsi accidunt, dicitur corpus album, inambulans, & currens: ipsorum vero accidentium hoc albedo, illud inambulatio, tertium cursus dicitur. Eodem modo sensus, vnum quid est ex iis, quæ corporibus accidunt: sentiẽs vero ipsum est corpus: hoc vero etiam animal nominatur. Quis igitur, vbi sentiẽs corpus aspexit, omisso hoc nomine, animal, aliud quærat, quod de eo dicat? Num corpus duntaxat intelligitur, tanquã Centaurus, an res quoq; aliqua huic appellationi est subiecta? Patet proculdubio esse subiectã aliquam. Age quid sensus? intelligitur'ne tantũ, an aliquid est eorum, quæ corpori insunt? Mihi vero etiam id clarum esse videtur, nempe sensum vnũ esse ex iis, quæ corpori insunt. Atqui, si neq; corpus tantummodo intelligitur, sed etiam subsistit: nec etiam sensus, immo is quoq; subsistit: qui fiet, vt ambo coniuncta compositum efficiant nõ ens? Nam id iam perridiculum sit, corpus quidem esse ac sensum, nihil tamen esse sentiens corpus: sicut illud magis ridiculum, sentiens quidẽ corpus esse, animal autem nihil esse, ceu aliud quiddam animal sit, & non hoc: aut quicquam intersit, oratiõne, an nomine indicare aliquid velis. Æque absurdum sit & morbum negare aliquid esse. Quippe, si affectus nihil sit, morbus quoque nihil erit: sin affectus aliquid esse detur, vtiq; & morbus aliquid fuerit. Quicunque enim affectus functioni

* λόγον

A ctioni officit, is est morbus. At non potes (inquiunt) ostẽdere mihi, ipsum per se morbũ. Immo nec phrenitim vir bone, nec febrim: quę tamen & ipsa esse fateris, sicuti multa alia. Nam micrologiam nominum, quam philosophi quidam scite sunt commenti, sed quæ omnem in vita loquendi consuetudinem subuertit sic, vt ne ipsi quidem in suis ipsorum operibus ea vti possint, impręsentiarum omitto, vt qui & alibi de ipsis diffusius egerim: & in opere de elementis, quęcũq; sunt necessaria dixerim. Intelligo autem micrologiã, qua diuidunt in genera, græca illa τὸ ὄν, τὸ ὑπάρχον, & τὸ ὑφεστὸς, {latine ens, & subsistẽs, siue substãs dixeris,} quippe, quę trãnslatitie nobis tũ hic, tum in sequentibus, {latine} ponentur. Vt autem omnes in omnibus refutem, fieri omnino non potest. Sed enim, quòd nõ modo propria morbi notio sit, sed etiam res aliqua subiecta, quę hanc appellationẽ sit sortita, satisfaciant ad præsens, quæ hactenus sunt dicta: clarius autẽ idem ipsum in progressu sermonis intelligetur, vbi de primis indicationibus absoluta disputatio erit. Quæcunq; vero nunc dicta de morbo sunt, ea mihi & de symptomate & passione esse dicta censeo: præterea sanitate, & *paritate, & robore, & potentia, omnibusq; aliis, quorum nomina & notiones de rebus quibusdam subiectis sunt dicta. Omnia nanq; hæc corporibus insunt, partim vt affectus, partim vt actiones, partim vt passiones: præterea quædã ceu naturaliter insint, quædam B ceu præter naturam. Indicatio quoque ex singulis eorum seorsum præbetur, à plurimis tamen medicorum prætermissa.

* ἀδιαφόρως. i. nullo discri̇̄.

* ἀρτιότητος

GALENI METHODI MEDENDI ID EST DE MORBIS CVRANDIS

LIBER TERTIVS

ARGVMENTVM LIBRI

Docet, qua via, ac ratione Vlcera curanda sint, quæcunque maligna non sunt.

Prima fundamenta methodi, qua Vnitatis solutio curanda est. CAP. I.

A.li.4. f.1. t.2. c.7.418.d

C SI igitur Hiero, indicatio, quæ ab ipsa rei natura primũ oritur, quod agendũ sit, inuenit, necesse est remediorũ inueniendorũ initium ex morborũ ipsorum natura sumi: siquidẽ absurdum sit aliud esse, quod curandi rationẽ pręscribat, aliud, quod curet: etenim indicare de se quidque magis potest, q̃ de alio. Hoc autẽ clarius fiet in sequentibus. Verum, q̃m omnibus in confesso est primas indicationes ex affectibus esse sumendas, certe laborandũ pluribus frustra nõ est, vt hinc esse incipiendũ doceã. Illud potius monstrare tentemus, neq; totũ hoc esse, nec prorsus magnã aliquam partẽ, veluti Methodici putant, sed minimã, & tantũ initiũ. Igitur iidem ipsi aiunt calculum, qui in vesica sit, propterea, quòd toto genere præter naturã sit, ablationẽ sui indicare. Ad eundẽ modũ *verrucas, & myrmecias, & atheromata, & steatomata, & meliceridas, & alia id genus. At intestinũ, quod iã in scrotum decidit, omniaq;, quæ luxata sunt, ꝙ videlicet loco ipso præter naturã se habent, reponẽda se in suum locũ docent. Atqui tantũ abest, vt horum quippiam artificij cuiusquã sit, vt etiam priuatorũ cuiq; patere possit: quippe qui membrum, quod luxatũ sentiunt, reduci in artus iubent: pręterea verrucam tolli, & vlcus ad cicatricem duci, & aluum fluentẽ sisti. Verum, quibus hæc rationibus fiant, id sanè nesciunt: atq; id est, quod adiici à medico debet. Itaq; indicatio, quæ à morbis sumitur, principiũ tantũ est, & (vt sic dicam) carcer, vnde medendi ratio promouet, nulla prorsus D ipsius medicinæ artis adhuc portio, aut certe nec magna nec propria, sed quæ etiam plebi sit communis. Ergo, cui facultas est illa inueniẽdi, ex quibus perfici possit, quod à prima indicatione suggeritur, is merito morborum est curator. Qui si per experientiam inuenit, obseruator & empiricus est nominandus: sin ratione quadam & methodo, logicus, & methodicus, & dogmaticus. Ergo plebeius quidem (altius enim idem repetendum est) medicum adit, reponi sibi membrum iubens: aut os, quod forte fractum est, formari atq; componi: aut melicerida sibi tolli: verum, quo pacto horum quodq; peragatur, id sanè inuenire medicæ artis est munus. Ac Empirici quidem per experientiã inueniri omnia contendunt: Nos partim experientia, partim ratione, cum neq; illa inuenire omnia queat, neque sola ratio. Veruntamen confusam mistam'que tradendam esse doctrinam non censemus, sed seorsum empiricam, & seorsum logicam, quò facile appareat, quã habeat vtraq; vim. Nunc vero de ea, quæ ratione paritur, inuentione dicere statuimus. Num igitur est nobis methodus aliqua, qua vsis inuenire prædictorum singula liceat? dico, quod superuacaneum genere sit, adimere: &, quod motũ loco sit, id proprio loco reddere: &, quod vnitatis solutum sit, vnire: an empiricen ad hæc requiremus? Ego sanè methodum esse aliquam, qua quęsita inuenias, planè mihi persuasi: eiusq; principium esse id, quod singuli morbi faciendum dictãt. Vnitatis nanq; solutio vnitionem postulat. Ea in osse fractura dicitur, græce Catagma: in carnosa parte

* ἀκροχορδόνας. i. verrucas pensiles.

ſa parte vlcus: ſicuti etiam vulnus, & ruptio, quod Rhegma: & conuulſio, quod Spaſma dicitur: E Vulnus quidem ſolutio quędam ex vulnerando in carnoſa parte relicta: Ruptio, & conuulſio ci tra vulnerationem facta. Prior enim carnoſæ partis diuiſio eſt, poſterior neruoſæ. His omnibus vnitio molienda indicatur. Quæ an præſtari vbiq; poſſit, an in multis non poſſit, hoc vtiq; internoſcere primum iam artificis eſt. Quippe nemo plebeius nouit nec neruoſam tranſuerſi ſepti partem, nec inteſtina tenuia non poſſe, quem indicat, finem recipere. Sed & de pręputio, & de tenui buccarum parte, quod ſimiliter ſe habet, idem ignorat. Præterea an caries in oſſe, quæ Teredon grece dicitur, ſanari queat, ſicut eroſio in carne, compertum nō habet. Iam, an coaleſcere fractura poſſit, veluti vulnus, præterea an callo agglutinari poſſit, non intelligit. Pari modo in capitis fracturis vulgus omnino non nouit, ſit ne expectanda calli generatio, an aliter curandū. Porrò multo adhuc magis ignorat, an corde vulnerato, aut pulmone, aut ventriculo, aut iecinore, fiducia ſanationis ſit. Nec in ſumma quicquam vltra primam indicationem vulgaris quiſquā nouit. Itaq; hoc ipſum primum artis eſt opus, vt intelligas, ſperare ne † id, quò tendis } debeas, an ſecus. Eius rei duplex cognitio eſt, nec poteſt addi tertia, Altera per experiētiā, cui longo vſu eſt opus: Altera per ipſius rei naturam: ſiquidem hæc tum cuiuſq; particulæ ſubſtantiam æſtimabit, tum actionem, tum vſum, ſitum q;. A quibus procedens, non ſolum, quod ſanari non poteſt, pręuidebit, ſed etiam de inueniendis ei remediis deliberabit, quod recipere ſanitatem poteſt. F

* σκοπὸν, & vbicūq; dictio nē hanc aſteriſco notatā videris, ſcopos gręce legitur.

† τὸ τέλος.

De inuentione Remediorum, quæ Cauum Vlcus carne implent. *CAP.* 2.

CONſtat autem, quòd à ſimpliciſſimis incipiet. Porrò nihil eſt ſimplicius vlcere, quod in ſumma carnoſa parte ſit. Huius ergo, ſi quidem vlcus tantum ſit, curationis ſcopus vnitio eſt. Sin etiam cum cauitate ſit, duplex eius propoſitus eſt finis, ſicuti etiam duplex eſt affectus, nempe vlcus, quod eſt vnitatis ſolutio: & cauitas, quæ ex amiſſa aliqua animalis propria ſubſtantia eſt contracta. In quo genere ſæpe fieri non poteſt, vt alterius propoſitorum finium ſis compos: veluti ſi non modo caro ipſa, ſed etiam ſubditum illi os perierit: quippe impleri ad vnguem cauitas eiuſmodi non poteſt, cicatrice induci certe poteſt: ſed hæc vlceris ſanatio eſt, cauitas autem inſanabilis remanebit. Hoc igitur ipſum aut per experientiam, aut rationis ope, dignoſci omnino oportebit. At Theſſalus nec his vtitur, nec tertium quicquam adiicit: & tamen nugari non erubeſcit. Sed id mittamus. Illud potius doceat imitator Theſſali medicus, quo pacto cauum in carnoſa parte vlcus nullo ex iis, quæ ſubſunt, læſo ſanabimus. Sarcotico (inquit) medicamento, id eſt quod carne impleat, impoſito. Bene ſanè, magna facilitas: fortaſſe autem ſtupiditas potius erat dicendum, ſi, cum ſarcoticum dixit, ſatisfeciſſe ſe quæſtioni putat: quippe, ſi ſarcoticum iā ſcimus, G quid amplius requirimus? Dic nobis, quod illud ſarcoticum ſit, quo es vſurus? Thus, reor, inquies, aut irim, aut ariſtolochiam, aut erui farinam, aut panacem: nam de ſiccis medicamentis principio mentionem faciam. Age igitur, hæc medicamenta quo pacto inueniſti? Experientia, inquis. Quid igitur eſt, quod per te amplius eſt adiectum? Siquidem, quod cauum implendum ſit, id quidem vel priuatus nouit: at, ex quibus id, & per quæ medicamenta fiat, experientia docuit. Theſſalus vero nec vt empiricus, nec vt logicus, medicamentum illud nouit: vt empiricus, quia videlicet non vult: vt logicus, quia non poteſt: nam ego eum vt empiricum id ſcire planè noui. Cum enim duo ſint omnis inuentionis inſtrumenta, nempe experiētia & ratio, qui, quod inuentum eſt, nouit, ſed tamen rationem eius dicere { in promptu } non habet, is prodit ſe per experientiam id inueniſſe. Vt igitur, quantum erret, intelligat, aurium nobis operam pauliſper accommodet. Volo enim paucis cum ſolius experientiæ profeſſore agere. Etenim hunc quoque dicere par eſt, quo pacto ſiccum hoc, quod carnem producat, medicamentum inuenerit: quod vtique Cephalicon nominant. Porrò componitur id ex iride, & ariſtolochia, & eruo, & thure, & manna, { id eſt purgamento thuris. } Eſt autem & aliud, quod præter iam dicta corticem panacis recipit: ſicuti etiam aliud, cui elota cadmia admiſcetur. Dicat itaq; mihi, hęc quomodo ſint in- H uenta. Et quid (inquit) attinet de inuentione eorum quærere, ac non rectè potius inuentis vti? Atque hæc quidē initio ſtatim reſpondent: ᵃ† poſt vero interim ex ſomnijs inuenta eſſe potuiſſe talia dicūt: } interim forte quapiā aliud fuiſſe in aliud effuſum: mox aliquem vti miſto auſum, cæterum audaciæ eius ſpem non dicunt. Hęc igitur manifeſtæ ſunt nugæ. Tertius his inueniendi modus planè eſt ᵇ rationalis. Siquidem ſimplicium illorum priuatim quiſpiam vnumquodq; vt ſarcoticum expertus, mox carnem aliquando non facere cernens, ratione deprehendit non omni naturæ eorum quodq; competere. Si enim, cui ariſtolochia vlcus carne non impleuit, huic thus contulit: cui autem thus non profuit, huic iris admota, fuit vtilis: rationabile erat (arbitror) non omnes ab omnibus ſimiliter affici. Hoc vbi ſemel in ᶜ ratiocinationem venit, optimū factu eſt viſum quàm plurima eiuſdem ſpeciei in idē miſcere, quo nulli corporis naturæ deeſſet, quod conueniat. ᵈ† Atqui amice in commiſtis ſpeciebus non ſeruatur actio ſuæ cuiuſq; ſubſtantiæ, ſic, vt in vnaquaque corporis ſpecie adſit, quod morbo curando conueniat. } Nam, ſi aut corporis naturam inuenire poſſent, aut adhibiti medicamenti vim, non eſſet fortaſſe iis tali varietate opus, vt quibus vnum illud medicamentum, quod vni corpori conueniret, inuenire promptu ſemper eſſet. Nunc, cū ignorant vtrunq;, ᵉ† parū rectè } omnia miſc t: vnum ſcil quod omnibus

A † Addēdum ex codicib⁹ gręcis impreſſis & manuſcriptis. in cōgreſſu vero (id eſt κατὰ σύμβασιν) ſic enim ipſi hoc verbo vocāt, in terim quidē ex inſomniis &c.

B* ἐπιλογιστικός.

C ἐπιλογισμόν.

D † In aliqbus antiqs hæc nō leguntur.

E † οὐ κακῶς i. nō male, ē in antiqs qbuſdā.

A nibus naturis quadret, moliri medicamentum ſtudentes. Hanc ego componendorum medicamentorum rationem primis illis medicis excogitatã arbitror, atq; vt antiquũ inuentum recipio. Ceterum tñ eam à vera medicinali methodo abeſſe reor, quanto certe rationabilior eſt trãsfuſis in ſe mutuo cribris. Quippe niſi illud primum cogitet, ſolius ſe compoſitionis, quę ex ſimilibus ſpecie medicamentis conflatur, non eius, quæ ex contrarijs initur, methodũ dixiſſe: mox in eius miſcellæ multitudine vnum fortaſſe eſſe medicamentum, quod laboranti ſit vtile, fortaſſe vero nec vnum: contra ſeptem octo'ue, quę ex vſu nõ ſint, ita vt pluribus numeris obſit eiuſmodi medicamentum, q̃ proſit: hæc, inquã, niſi reputet, plus eum ignorare de re ipſa, q̃ nouiſſe dixerim. Oleum nanq; cauo *ulneri infuſum, aduerſiſſimum omnium medicamentum eſt, cum ſi ita mederi velis, vſu ipſo intelliges ſordidum ac male olens vlcus fieri. Quòd ſi tempus quoq; anni calidius ſit, ac vitio mali ſucci homo laboret, aut fluxionibus obnoxius natura ſit, aut etiam in victus ratione delinquat, timor eſt, ne illi pars ea computreſcat, in qua vlcus eſt factum. Timor vero eſt, & ſi cera, ſiue ſola, ſiue in oleo ſoluta vtare. Atq; hæc quidem putreſcere vlcus facient. At, ſi æruginem ad leuorem tunſam inſperges, ea quidem nullo modo putrefaciet: dolorem tñ ac mordicationem inferet non paruam: præterea exedet, ac phlegmonen excitabit: quòd ſi largius vtere,

Ali.4.f.4.t.3. c.7.473.d B conuulſionem quoq; accerſet. Quoniam *igitur neq; oleum, neq; ærugo, neq; cera cauum vlcus implere carne poteſt, conſtat, q́ ex iis, qui experientiam profitentur, nemo vſquam ea miſcebit. At ego ſanè hæc miſcebo, immo debita menſura non hæc modo, verum etiam alia mille pharmaca ex iis, quę cauo vlceri ſunt inimica. Quippe ſi non iiſdem facultatibus lædunt, ſed quodã modo contrariis, imparia quidem immodica'q; profectò fuerint, vt ad cauum vlcus implendum. Verũ, quemadmodum ex duobus temperamentis immodicis vnum efficiatur modicum, id in medicamentorum componendorum rationibus docuimus. Non eſt igitur difficile ex oleo, cera, & ærugine medicamẽtum, quod carnem producat, conficere. Si enim noris eiuſmodi vlcus mediocriter ſiccandum eſſe, nõ ſiccare autem nec ceram nec oleum, vtiq; intelliges nec alterum ſeorſum, nec ambo ſimul cauum vlcus implere poſſe: immo vero nec æruginem ſolam, vt quæ immodice ſiccet. Ergo, ſi omnia miſcueris, modice ſiccum efficere medicamentũ poteris. Quis vero cuiuſq; eſſe m*odus debeat, id mihi in libris, qui de medicamẽtorum compoſitione ſunt inſcripti, iam traditum eſt: nunc quoq;, ſi res poſtulet, indicabitur in ſermonis progreſſu. Nam primum omniũ abigendus mihi à ſequentibus libris amethodus iſte Theſſalus eſt, ſed indicato prius illi, quantũ à recto aberret. Nam prudenti, vel quæ nunc dicta ſunt, ſatis oſtenderint, qualis eſſe debeat me-

C dendi methodus. Verum non eſt cum talibus ſermo. Itaq; etiam neceſſe eſt, cum iſtis adhuc diſputemus, hinc ſumpto initio. Omnis, quæ præter naturam eſt, cauitas impleri poſtulat: quare & quæ in carnoſa etiam accidit parte. Ipſa vero impletio, inueniendorum remediorum finis, quò tenditur, eſt. Vt vero, quę impleãt, inuenias, & multa ratione opus eſt, & multiplici particulatim indicatione, & methodo rationali exacta. Etenim ſæpe vidiſti difficilia ſanatu vlcera curare nequiuiſſe nec eos, qui experientiam profitẽtur, iſtos inquam, qui remediis ſcatent: nec etiam eos, qui ratiõnem ſibi vindicãt, omnes. Quippe Theſſalij iſti, quos Methodicos nominant, ſunt autẽ re, vera à methodo alieni, tanquã aſini ad lyram, ne ad audiendam quidem eiuſmodi ſpeculatio-*nem ſunt idonei, nedum, quod rectum eſt, ratiõne inueniant. Vidiſti autem ſubinde in eiuſmodi vlceribus Empiricos quidem aliàs ſe ad aliud medicamentum transferre, cum nulla profectò ratio tranſitum ipſum monſtraret: verũ, quoniã multa ſunt experti, quæ cauum vlcus impleant, ipſam vero, vt iidem vocãt, idioſyncraſian, id eſt, corporum proprietatem, in qua ſingula eorum pollere ſunt viſa, nec dignoſcere nec meminiſſe poſſunt, ideo nunc quoq;, ad quod transferant, non intelligentes, ſed ſperantes in multis particularibus experiendis, obiter, quod conueniat, omnino inuentum iri, aliàs ad aliud tranſiliunt, fortunæ potius, quàm ratiõni eius, quod conducat,

D inuẽtione permiſſa. Similes his ſunt, tametſi id nolunt, & qui ex Dogmaticis ad naturalia corporum principia ſubire ratione non valuerunt. Quippe hi (vt ante oſtẽdimus) ex dimidio Dogmatici ſunt †. De iſtis vero amethodis Theſſaliis, quid etiam loquare? Soli igitur ij, qui vera methodo curant, tum ſingulis id genus vlceribus idonea medicamenta & victum aptum inueniũt, tum liquidiſſime rebus ipſis oſtendunt, quantopere conducat, quantum'que ad medendum lumen pręſtet ipſa de natura tractatio. Etenim prætermitti negligi q; aliquãdo, quod vtile ſit, iis, qui ab alio pharmaco ad aliud aſſidue tranſeunt, non ſemel tibi oſtendi, vno aliquo ex medicamentis, quibus illi fuerant vſi, eiuſmodi vlceribus ſanatis. Spreta vero eiuſmodi medicamenti facultas ab iis merito eſt, quòd uidelicet & propter intempeſtiuum uſum nõ ſolum non prodeſſe, ſed etiã obeſſe eſt uiſum, & quòd in primo uſu nihil aliquando, quod eſſet euidens, effecit. Vidiſti porrò non minus oculorum nos grauiſſimos dolores ſanare aut balneo, aut uini potione, aut fomentis,

Ali.3.f.3.t.1. c.13.224.c aut ſanguinis miſſione, aut purgatione, quibus nihil aliud adhibet medicorum *uulgus, q̃ medicamenta hæc, quæ ex opio & mandragora & hyoſcyamo fiunt, maximam planè oculorum perniciem: utpote quæ nulla re alia ſublati ad præſens doloris ſpeciem præſtant, quàm q́ ipſum ſenſum enẽcant. Multos'q; noſti ab eiuſmodi medicamentorum uſu, cum liberalius fuiſſent admota, nunquam poſtea naturalem ſtatum recepiſſe, ſed ex his principio quidem obſcure atque ægre

Right margin notes:
* Aľ ἐπέτυχεν.i inueniſſe.
* vlceri.
* μέτρον.
* ἀναλογισμόν.
* λογισμῷ.
* λογισμῷ.
† Impreſſi codices græci hæc addunt: qui ne prima quidem elemẽta potuerũt aſſequi. quę tñ in antiqs nõ habẽtur, & ſuperflua eẽ vidẽtur.
* Aľ ναρκοῦ, id eſt obſtupefaciunt.

vidiſſe, tempore vero ſuffuſione, quam hypochyſin vocant: vel pupillę nimia dilatatione, quam mydriaſin appellant: vel tabe: vel corrugatione, quam rhetidoſin vocant, occupatos. Noſti profectò non minus & illud, cum ab ephebis vſq; mecum ſis verſatus, nec ſub vllo me vſquam præceptore vidiſſe eiuſmodi opus, ſed id per me ratione excogitaſſe, & quòd longo tẽpore aphoriſmum illum, ‖Dolores oculorum meri potio, vel balneum, vel fomentum, vel vena inciſa, vel purgatio tollit, conſiderauerim: quam'q; ex reliqua Hippocratis diligentia ſperarim ne in hoc quidem vel falſum quippiam, vel quod fieri non poſſit, præcipi: id'q; fuiſſe, quod me ad inquiſitionem incitauit, quoad ipſa Hippocratis inſiſtens via inueni, quo pacto diſcernerem, quando, quomodo'q; dictorum quoq; ſit vtendum. Qua ratione multis, qui talia viderũt, manifeſtum feci, quanta medicinalis methodi vis ſit: quanti'q; mali occaſio fuerint, qui non ſeruata veteri medicina, nouas ſectas condiderint. Itaq; & vos præterea me, quanq̃ à principio recuſantem, orando tamen impuliſtis, vt omne hoc opus tractãdum ſuſciperem: quod, Deos precor, aliis quoq; hominibus alicui ſit vſui. Certe minimã ſpem habeo propter eum, qui nunc regnat, †bonarũ artium} contemptũ, diuitiarum vero, exiſtimationis, & ciuilis potẽtiæ admirationem: ad quæ quiſquis ſe conuertit, is nulla in re veritatẽ inuenire poterit. Verum hæc, prout Deo placebit, ita finientur. At nos medendi methodum, quæ veteribus quidem exculta eſt, nunc vero neglecta iacet, pro virili reſtituemus, repetita nimirum, quam de cauo vlcere inchoauimus, diſputatione. Ac de prima quidẽ inuentione eorum, quæ eiuſmodi vlcus carne impleant, ſatisfaciant, quæ paulo ante diximus: concedamus'q;, ſi libet, Empiricis, quæ dicunt omnia. At de inuentorum vſu & ſæpe tibi in ipſis rebus oſtendi, & nunc nihilo minus ratione demonſtrare conabor, quemadmodum Empirici, vbi ſolenne cuiq; medicamentum nihil profecit, apte ad aliud, certa'q; ratione tranſire neſciant. Atq; id iure accidit: ſiquidem, cum cauſam improſperi ſucceſſus prioris medicamẽti ignorẽt, nec, quò eam in ſecundo declinent, habent. Quippe, cum cauſam ignorent, cur munere ſuo medicina fungatur, nec, cur fallat, intelligere valent. Hoc vero ignorato, neque ad aliud tranſire rationabiliter poſſunt, quando nec in illo vitare eandem cauſam poſſunt.

E | F (margin section letters)

6. Aph.31. Ex. ord.49.c

† τῶν καλῶν.

Qua Methodo Vlcus Cauum curari debeat. CAP. 3.

AGedum igitur ipſi iam Hippocraticam veram'q; caui vlceris ſanandi methodũ tradamus. Porrò hanc ab ipſa rei ſubſtantia ordiri oportet. Itaq;, quoniam in cauo vlcere id nobis proponitur, ut caro, quæ periit, reſtituatur, ſcire licet generandæ carnis materiam, ſanguinem bonũ eſſe: opificem (vt ita dicam) authorem'q;, naturã. Verum non ſatis eſt naturã ſimpliciter dixiſſe, niſi etiam, quorum natura, ſit adiectum, & vbi. Conſtat autẽ, quòd ſubiectorum corporum, quibus ſuperinduci caro debet, natura ipſa gignẽdę carnis opifex eſt. Porrò cuiuſq; corpis natura monſtrata eſt ex calidi, frigidi, humidi, ac ſicci temperatura conſiſtere. Quare manifeſtum eſt iuſtum horum temperamentum in ſubiectis particulis, quibus reſtituturi deficientem carnem ſumus, opificis habere rationem. Ac primum quidem in omni cauo ulcere duo illa conſideranda nobis ſunt, Et quod ſubiectum eſt, iuſta'ne temperie ſit, id eſt an ſecundum naturam ſe habeat: quippe monſtratum eſt ſanitatem in ſimilaribus corporibus, ipſarum quatuor qualitatum eſſe iuſtam temperiem: Et præterea ſanguis, qui affluit, bonus'ne, ac mediocris ſit. Si igitur horum alterutrum uitioſum ſit, multi ſanè affectus præter naturam exiſtunt. Nobis tamen una cauitas in carnoſa parte proponitur. Fingamus igitur & ſanam eſſe partem, & ſanguinis confluxum citra ullum uel in qualitate uel quantitate uitium. Porrò his ita ſe habentibus, nihil eſt præterea, quod obſtet, quò minus prima carnis generatio proſpere contingat, id'q; nullius externi medicamenti ope. Quippe cauſis ambabus, unde naſcit̃, præſentibus, nullo'q; extrinſecus, quod impediat, obſtante, non poteſt prohiberi carnis generatio. Verum in ipſa primæ carnis generatione duplex prouenire excrementũ neceſſe eſt, ueluti etiam in commẽntariis de natura docuimus, quòd omnem qualitatis alimenti mutationem alterum craſſius, alterum tenuius, excrementum ſequitur. His excrementis etiam per uniuerſum corpus ſemper prouenientibus, quod tenuius eſt, ipſa inuiſibilis eſt perſpiratio. Quæ "etiam ſubinde fit uiſibilis, quoties uel naturalis calor languet; uel nutrimento utitur, quàm iuſtũ ſit, ampliore: uel motus quiſpiam uehementior animali contingit. Alterũ eſt ſordes, quæ in ſummo corpore noſtro colligitur. Quin etiam in ulceribus tenuius excrementum ſanies, (græce ichor) appellatur: quod craſſum eſt, ſordes. Ac ex tenui quidem excremento ulcus humidum redditur, ex craſſo ſordidum: eo'q; duplicibus medicamẽtis eget, utiq;, ut humidum eſt, ſiccantibus: ut ſordidum, quæ ipſum expurgent. Ergo, cum nullo unq̃ tempore natura ceſſet, certe nec tempus ullum erit, in quo non ambo hæc in cauo ulcere colligentur. Quare nec tempus ullum erit, in quo non utrunq; medicamentorum genus deſiderabit, utique & quod ſiccet, & quod expurget. Ac, cuiuſmodi quidem genere eſſe medicamentũ debeat, inuentum iam eſt. Verum non eſt id ſatis. Siquidem ſpecie aliqua inuenta eſt opus, quæ ſit ulceri admouenda. Hæc igitur quomodo & qua methodo inuenietur? Nempe ea, quæ in libris de ſimplicium medicamentorum uiribus eſt tradita. Oſtendimus nanque in iis quædam medicamenta ſiccare, quædam humectare, quædam refrigerare, quædam calfacere: non nulla per coniugationem uel calfacere & ſiccare, uel frigefacere & humectare, uel calfacere & humectare, uel refrigerare & ſiccare:

G | H (margin section letters)

A.lib.4.f.4.t.3. c.1.471.a

A care: esse q; in singulis eorum maioris minoris q; rationem multitudine sanè infinitam, cæterum ad vsum medicinalem limitibus, qui facile comprehendantur, circunscriptam, primo quodam in his, & secũdo, & tertio, & quarto statuto ordine gradu'ue. Cuius "igitur ordinis erit medicamentum, quod carni producendæ sit aptum: quod q; modice tum siccare debere, tum detergere proposuimus? Certe primi ordinis. Quippe, quod super hunc fuerit ita, vt non modo humoris, qui influit, redundantiam consumat, sed etiam affluentem sanguinem ipsum populetur, id refici carnem, ceu materiam eius absumens, prohibebit. Porrò talia esse ostensum est thus & hordeaceam, & fabaceam, & erui farinam, & irim, & aristolochiam, & cadmiã, & panacem, & pompholygẽ. Omnia vero hæc tum maioris minoris q; discrimine inter se dissidere, tum alia eorum simplices qualitates vincentes habere, alia cõpositas, monstratum est. Siquidem aristolochia & panax tum cæteris plus siccant, tum natura magis calent. Hordeacea fabarum q; farina multo his minus siccant, nec vllum calorem obtinent. Thus vero moderate calet, minus tamen illis siccat, adeo, vt quasdam corporum naturas omnino non siccet. Erui farina, & iris, horum atque aristolochiæ & panacis medium locum tenent. Verum, quod sermo noster vtiliter attigit, denuo repetamus. Quippe thus in humida corporis natura carnem producere potest, in sicca nõ potest. Scire nanq;
B licet duas esse primarum indicationum differentias, quod secundum naturam se habet, custodiã sui indicante, & propterea, quæ similia sui sint, postulante: quod preter naturam est, sublationem sui, eo'q; contraria, requirente. Perit enim quidq; in contrariũ, & à contrario. Atq; vlcus quidem quò est humidius, eo sanè medicamẽto, quod magis siccet, indiget. Corporis vero natura quanto est humidior, tanto quod minus siccet, medicamẽtum postulat. Quare, si qua sunt vlcera, quibus par est humiditas, quod in sicciore corporis temperamento consistit, vtiq; magis siccari postulat: quod in humidiore, hoc sanè minus, quò natura naturæ interest: siquidem productam carnem ei, quæ ante erat, similem esse oportet. Vbi igitur pristina siccior fuit, nouellam quoq; sicciorem fieri conueniet: quare vberius hæc siccari, quanto'q; magis sicca fuerit, tanto, quod admouetur medicamentum, magis siccam facultatem habere debebit. At in humidiore natura tanto rursum iis, quæ minus siccent, medicamentis est opus, quanto caro ipsa minus est sicca. Thus igitur, vt ad humani corporis naturam, eiusmodi obtinet temperamentum, quod cum temperatis & mediis naturis consentit, humidiores autẽ paulo liberalius siccat: sicuti rursum iis, quæ ad summum sunt siccę, paulo est humidius. Merito "itaq; thus in quibusdam tum vlceribus, tum naturis pus quidẽ mouet, carnem non producit: in quibusdam etiam carnem producit. Itaq; si obseruaueris, rationi respondere euenta deprehendes.
C In humidiore nanq; natura producere carnẽ potest, in sicciore nõ potest. Præterea in modice humidis vlceribus carnem efficere potest: in iis, quæ præhumida sunt, prorsus non potest. Vides'ne igitur clarissime, qui recta methodo curare vlcus velit, quot huic theorematis sit opus? Nam, postquam inuẽtum est humorem omnino huic vitio inesse, vtiq; siccans parandum medicamẽtum indicauit. At, quoniam ipsorum siccantium quædã magis siccant, quædam minus, partim ex vlcerum diuersitate, partim ex ægri natura, quod expedit, est desumptum. Itaq; nõ modo de corporis natura meditatus sit, oportet, quisquis commo de sanare vlcus debet, verum etiam diligenter speculationem omnem de medicamentis didicisse, tum sicci humidi'q; corporum temperamenti notas callere. Contemplare igitur, quanta sit Methodicorum istorum pronunciandi temeritas, qui vnum id sibi ad cauum vlcus sanandum satisfacere putant, si sciant, ꝙ carne est implendum. Non enim in hoc curandi ratio consistit, immo in eo inueniẽdo, quod carne sit impleturum. At, quod implebit, iam (inquit) experientia est inuentum. Dic proinde, & quod sanabit, inuentum experientia esse: nec frustra gloriare, nec methodũ extolle. Quanquam apud ipsos quoq; Empiricos experientia, quæ sine certa limitatione fit, damnatur. Scribunt nanq; in commentariis de medicamentis ad hunc modum: Emplastrum ad eos,
D qui molli sunt corpore, & pueros, & mulieres. Norunt'q; thus in naturis eiusmodi carnem in cauis vlceribus (modo aliud nullũ symptoma sit) producere, eadẽ'q; implere: vtrum tñ eiusmodi corpora humida sint, atq; idcirco modice siccantia desiderent, an alia euentus causa sit, sanè non norunt. Rursus enim ad senilia corpora aliud scriptum medicamentum inuenies, aliud'q; ad ea vlcera, quæ ægre ad cicatricem veniunt, oras'q; prætumidas habent, quæ ochthode Græci vocãt: multas'q; alias discretiones in omnibus suis medendi commẽtariis scribunt, quibus, quoad licet, ad curandæ naturæ proprietatem appositum pharmacum inueniunt. Quippe discretiones in quaq; arte proprium à communi secernere conantur: quanto'q; plura quis discreuerit limitauerit'q;, eò propius ad proprietatem accedit. Ipsum vero ad vnguem proprium nec scribi omnino potest, nec dici. Eo'q; tum Empirici ij, qui in arte fuere diligẽtissimi, tum Dogmatici ferè omnes, fatentur nullam scribi posse curationem ad vnguem exactam. Sed id, quod ad coniecturam de laborantis natura desideratur, alij ex proprio cuiusq; medentium vsu, alij ex artificiose ratiocinando, adiiciendum esse affirmant. Nemo tamen eorum adeo fuit præceps, vt omni vlceri cauo vnam se habere medicinam, quæ carnem restituerit, profiteretur. Non enim apud vllum inuenies eiusmodi pharmacum, quod omne vlcus cauum sanet, immo pro modo humoris sordis'q; atq; ipso laborantis tẽperamento immutãdum medicamentum esse. Missa ergo hic Methodicorum

A. li 4. f. 4. t. 1. c. 4. 464. b

pulvis [?] sar cortius.

* δυνάμεις. i. facultates.

A. li. 4. f. 4. t. 3. c. 2. 472. d

rum impudẽtia,age videamus,quid Empirici dicant, qui ex proprio cuiuſq; vſu exercitatione q; E
adiiciendum aliquid cenſent ad propria laboranti inuenienda remedia. Siquidem (vt ſæpe dixi-
mus) nulla eſt in arte medica nec res nec medela, quæ ſpecie dicibilis non ſit: ſed, quod nec dici,
nec ſcribi,nec omnino præcipi poteſt,id quantitas in quoq; eſt. Nam in vlceribus humor & ſor
des dici poſſunt, quantitas in neutro dici poteſt: quanq̃ hic quoq; accedere propius ad indican-
dam eam ſtudemus,exiguam copioſam q; ſordẽ dicentes,pręterea tenuem & craſſam,& prorſus
multam & admodum paucam, & mediocrem & competentem, aliter q; ad hunc modum varie
nominãtes,quò videlicet,quàm proxime licet,ad quantitatem indicãdam accedamus. Diligen-
ter igitur attẽdas nunc,velim,vt intelligas, quantum præſtet methodo quiduis, ꝙ ſola experien-
tia,facere.Eſto nanq; notum ſit hoc vel illud pharmacum ad cauum vlcus implendum facultatẽ A.li.4. f.4. t.3.
habere in iis,qui,vt nos loquimur,humidiore ſunt temperamẽto: vt autem obſeruator & Empi- c.3.472.g
ricus,iis,qui molli ſunt carne,ac mulieribus & pueris: deinde nunc tali admotũ nihil proſit. Nos
igitur,cuius cauſa nihil profuit,inueſtigabimus, atq; hanc in duo ęſtimãda reducemus. Nam aut
parcius ſiccauit medicamentũ,aut nimium: horũ' que notas habebimus ſordem,et ſaniem.Nam,
ſi pluſculum ſordis ſit,totũ' que vlcus humidius,intra modum ſiccauit: ſin purũ, & abſq; humo-
re cernitur,vltra.Statim igitur menſurã quoq; exceſſus defectus' que ex ipſo notarũ mo̊do intelli F
gemus: tanto' que pharmacũ,quod deinceps applicabitur,vel ſiccius,vel non tale admouebimus.
Empiricus autem,ſi admotum cuipiam medicamentum carnem non reſtituit, id quidem videt,
cęterum ignarus,parcius' ne,an nimium ſiccando id euenerit,tranſire ad alterum non poteſt. Ad
eundẽ planè modum & Eraſiſtratus Herophilus' que ex dimidio (vt dictũ eſt) Dogmatici, male
vlcus ſanabunt: quippe qui ea tantum vitia curare ratione tentant, quæ inſtrumentaliũ partium
ſunt propria: vlcus vero (vt iam dictũ eſt) cõmune ſimilariũ inſtrumentalium' que eſt: ideo' q; id,
quatenus in ſimilaribus prouenit,eatenus empirice curabunt. Quin etiam, ſi ea curare tentent,
quorum ſubſtantia omnino periit,aut etiam manca curta' que eſt,in his quoq; neceſſe eſt,à logice
curando multifariam aberrent. Si enim, quod periit,ſubſtantia quæpiam ſimilaris ſit, neceſſe eſt
eum,qui regignendæ huic conſulet,totius eſſe naturæ peritum. Ac de his quidem poſt dicetur.
Illud interim clariſſime oſtẽſum arbitror,nõ eſſe cuiuſq; probe vlcus curare, primam' que omniũ
indicationem,quæ vel plebeis patet, minimam eſſe curationis partem. Nam & calorem, frigus,
humiditatem,ac ſiccitatem, actiuas qualitates eſſe, demonſtratione accepiſſe neceſſe eſt: & dein-
de,quæ nobis tum de temperamentis ſeorſum dicato volumine ſunt ſcripta, tum quæ huc perti-
nent in aliis voluminibus,omnia nouiſſe. Atq; hactenus quidem de vlcere cauo ſermo eſt habi G
tus,ipſam tantum cauitatem curantibus nobis: ſiquidem, quæ vlceris propria curatio ſit, non dũ
traditum eſt. Perficitur autem ea quoque iuxta eandem methodum: quippe quæ tum à laborãtis
partis temperamento,tum à medicamẽtorum facultate,accipitur. Porrò ambo hæc à tractatione
de elementis pendent. Etenim,niſi illud in methodo conceſſum ſit,quatuor qualitates genituræ
& corruptelę cauſas eſſe,nec methodũ inchoaſſe,nec prouexiſſe, nec abſoluiſſe fas eſt. At vero,vt
illas agentes mutuo patientes' q; oſtendas,id ad ſpeculationem de elementis pertinet. Quod igi
tur in præcedentibus oſtendimus,id nunc præſenti ſermone confirmatur, Nempe nihil poſſe me
dicum de vlla ſimilarium partium agitare ſine naturali,quam vocant, ſpeculatione. Verum illic
de ſimilaribus duntaxat id eſt oſtenſum: hîc iam ſermo noſter quodam modo inſinuat ne in ipſis
quidem inſtrumentalibus cuiquam integram inuenire curationem licere, qui illam nõ attigerit.
Porrò idem in toto opere etiam euidentius monſtrabitur.

De Ratione curandi Simplex Vlcus,& planum. CAP. 4.

VErum ad ipſam vlceris,quod ſolum conſiſtit, curationẽ tranſire nunc tempeſtiuũ videtur.
Fuerit autem ſolum,ſi nec affectus vllus ſimul adſit nec ſymptoma. Eſto igitur,quæ exulce
rata eſt particula,nec fluxione vexata, nec malo ſucco vitioſa, nec omnino extra naturalem tem- H
periem: ſed nec vlla ei cauitas adſit,nec vlla cutis amiſſio.Nam id quoque bona pars medicorum
præterit,nõ intelligẽs poſt,ꝙ cauum vlcus carne iam impletũ ac planum effectum, nihilo minus
tamen hiat,duplicem adhuc particulæ affectum ſupereſſe, alterum ſubſtantiæ cutis amiſſionem,
alterum continui ſolutionem. Ergo,quoties vnum id habetur, nempe continui ſolutio, ſiue ea
ſummæ eſt cuticulæ, (quam epidermida vocant) ſiue cutis totius,ſiue etiam pariter ſubiectæ car-
nis,vitiũ quod vlcus dicitur,ita exiſtit, poſtulat' que tantũ agglutinari. Quippe, ſi cõmiſſæ ſimul
ſint cutis oræ,nihil erit in medio cutis generis diuerſi,quemadmodum in eo, quod iam repletum
eſt,planũ' que redditũ: in hoc enim oræ vlceris ſe nõ contingunt, ſed totius vlceratæ partis cutis
periit: quam vtiq; reſtituere oportet. At in eo, quod acuto aliquo eſt diuiſum, vna agglutinatio
requiritur,non etiam cutis generatio. Quoties ergo vlceris ſimplicis propoſitum ſit inuenire cu
rationem,præſumendum in ſermone eſt diuiſam eſſe carnoſam particulam citra vllius portionis
amiſſionem. Nam latum,quod cicatrice induci poſtulat,omnino cuticulam, quam epidermida
græce vocauimus,deſiderat. Hanc igitur tum gignere, tum ſibi vnire oportet: duo' q; tibi hoc lo-
co exiſtunt,ad quæ,ſicuti in cauo vlcere, conſilium diriges, propterea, ꝙ affectus ipſe geminus
in ambobus eſt. Quo igitur (ipſorum inquiet forte aliquis) planum vlcus à cauo diſcernitur,ſi &

geminus

A geminus vtrobiq; est affectus, & geminus curanti propositus finis? nempe multitudine amissarum partium. Quippe in cauo vlcere non ipsa modo periit cuticula, verumetiam reliqua cutis natura vniuersa, & subiectæ carnis portio aliquando non exigua: in repleto vlcere caro non deest; exterius tamen cooperimentum desideratur. Ac, quæ eius generis vlcerum curatio sit, post dicemus. Nunc eius, quod vlcus tantum sit, nec alium vllum affectum adiunctum habet, quæ'nam debita curatio sit, præcipiamus. Ergo, quoniam hic sola diuisio proponitur, diuisorum oras vnà

A.li.4.f.4.t.1. c.1.463.d coniunctas esse oportet. An nõ id solum, verũ etiam coniunctas manere? Porrò "bifariam simul manent, quæ commissa sunt, cum alia per se, alia ope aliorum maneant: per se quidem, quæcunq; secum concrescunt ac coalescunt: aliorum ope, & quæ colligantur, & quæ glutino aliquo tenentur. Ac, quæ cõcrescant, omnino mollia naturaliter sint, oportet: talis sanè est tum caro ipsa, tum quæcunque ex carne cõsistunt. Quæcunque vero dura sicca q; sunt, eorum diuisæ partes coire simul nequeunt, sed glutinum aliquod vinculum'ue, quo commissa maneãt, requirunt. Et talium quidem corporum sanatio in sequentibus præcipietur. Nunc de iis, quæ vniri possunt, inceptum sermonem peragamus, hic quoque ipsam coitionis coalescẽtię q; causam inuestigãtes. Est vero, sicuti in cauis vlceribus vt caro producatur, ita in simplici vlcere vt oræ ipsæ secum coalescant, na

B tura certe causa adeo, vt, si, quæ dissident, in idem ad amussim componas, citra omnem reliquam extrinsecus molitionẽ coalescant. Oritur q; tibi iam alius attendendus finis, nempe orarum adductio: à quo orsus, quibus id efficias, inuestigabis. Quippe aut vinculo ex duobus initiis circundato, aut sutura, aut fibulis (quas grece ancteras vocãt) impositis, aut horum quibusdam, aut oibus, quæ diducta sunt, in idem adduces. Expedit autem, quod circuniicitur, neq; molle nimium sit, & algæ ritu fragile (bryώdes græce vocant,) quò videlicet tutò cõtineat: neq; rursus ita durũ, vt premendo offendat. Tum vero ipsa circunductio nec ita laxa sit, vt nihil efficiat: nec ita vehemẽs, vt

A.ibidẽ.c.3.g premendo dolorẽ excitet. Hæc "si feceris, fuerit q; vlcus solum citra vitiosum succum, aut fluxionem, aut intemperiem, aut phlegmonẽ, aut aliud quodlibet vitium, proculdubio coibit. At, si vel præ eius magnitudine fieri nequeat, vt disiunctæ ipsæ partes exactę ad imum vsq; sibi cõiungantur, videlicet nec sutura, nec fibulis, nec deligatura pertingere ad eas valente, vel etiam sanies iam illic sit collecta, vel dolor quispiã adiunctus, eiusmodi vlcus ex sola partium commissione agglutinari omnino non potest: Quando, quod dolet, plus aliquid affluere facit: atq; etiam, si, quod affluit, pro iusto naturæ modo se habeat, attamen vires ipsæ partium, quæ tum propter dolorẽ tum etiam ex vulnere sunt imbecillæ, nec, quod iustum est, ferent, sed veluti ab iniusto grauabuntur.

C Atque hinc omnino superuacua sanies proueniet: mirum etiam, nisi & phlegmone. Iam vero, si etiam citra dolorem sanies in medio adductorum labrorum vlceris interuenerit: aut etiam locus quisquam medius interfuerit, qui saniæ quidem sit vacuus, sed aere plenus: non potest eiusmodi vlcus sola dissidentium partium cõiunctione glutinari: quãdo & sanies iam vnionem dispescit, &, quæ coniungendis interueniunt loca vacua, interiorum laterum frontes prohibent se contingere. Quare illæ saltem vlceris partes, vt coeant, etiam carne prius impleri naturæ opera postulãt. Porrò hæ adeo planè sunt exiguæ, si modo diuisæ vlceris partes rite sint coniunctæ, vt vnius diei spatium desiderent, aut ad summum bidui. Hoc igitur tempore medicamento opus est, quod particulam siccet, vt, & siqua sanies iam subsit, hanc consumat: &, siqua in vacua loca influxura est, hanc prohibeat. Nunc igitur medicamentum, quod carnem producat, & mediocriter siccet, rursus mihi ad memoriam reuocabis, vt intelligamus, siccius'ne eo esse glutinatorium debeat, an secus. Sanè, quod carnem producit, si totum, qui confluit, sanguinem consumeret, ipsam materiam creandæ carnis sic adimeret: at glutinatorium aut omnino carnis generatione non eget, aut planè exigua: quare plus siccet, oportet, quàm quod carnem producit. Ergo tum hac ratione tenui quadam differentia inter se dissident: tum vero altera non parua, quatenus scilicet, quod carnem

D producit, statim etiam detergendi vim obtineat, oportet, quò nõ modo redundantiam humoris siccet, sed etiam sordem auferat: glutinatorium vero nec detergeat, nec expurget, sed cõtra prorsus substantiam omnem in idem cogat. Cuiusmodi facultatem habẽt medicamenta ea, quæ austera & adstringentia vocantur: hæc nanque in idem cogẽdi, ac stipandi, non detergendi, neq; purgandi facultatem habent. Quo fit, vt, vbi carni producendæ studemus, maxime cauendũ sit à medicamẽto, quod adstringat, vtpote quod sordem vlceribus arctius affigat, q; vt facile possit absolui. Vinum igitur omnis vlceris, quà vlcus est, optimum est medicamentum. Quòd si nec illud /quà vlcus/ sermoni sit adiectum, idem tamen, arbitror, intelliges: quippe recordationis tantum causa est additum, (ne quis obaudiat) nõ sicut necessarium aliquid definiens. Adeo, si memorem te eorum omnium, quæ in proximo libro sunt tradita † de rebus singulis tum nominandis, tũ vero subiectis} præstiteris, nihil est, q talia tibi de cætero definiam. Illud tantum abunde mihi erit, si per singula eorum simplices affectus à compositis secernam. De quibus mihi nõ nihil prius est dictum, ac nunc nihilominus est dicẽdum, non adeo mehercle rei ipsius causa, quàm q plerique medicorum dictione ipsa decepti, cauum & æquabile, recens & inueteratum, sordidum & purum, liberum phlegmone & phlegmone impeditum, putant differentias esse vlcerum. Necesse igitur est distinguere, quæ propriæ vlcerum differentiæ sint, & quæ aliorum affectuum complexiones.

† Περὶ τῶν καθ' ἕκαστον ὀνομαζομένων τε καὶ ὑποκειμένων πραγμάτων.

xiones. Verum hoc posterius paulo. Sanè solennis veteribus doctrina (quæ vtinam nūc esset in E vsu) maxime naturalis est. Quippe ij simplicis cuiusq; affectus propriam curationem dicūt, præcipue q; omnium Hippocrates. Medendi nāq; methodus ad hunc modum bellissime procedet, si de singulis simplicibus seorsum præceperimus: post deinde de compositis omnibus alteram aliquam methodum indicauerimus. Veluti enim, si duo vere essent in victus ratione morbi, clausus & fluens, {id est, qui in retentione, & fluore spectarentur,} cum seorsum vtriusq; curationem dixissemus, de coniunctione amborum esset agendum, sicut Thessalus ipse censet: eodem, arbitror, modo, quoniā vlcerum, quà vlcera sunt, vna omnino est species: tum phlegmonarum, qua phlegmonæ sunt, altera itē species vna est: oportet, vbi seorsum vlceris, seorsum rursus phlegmones, curationem tradideris, post deinde ambas in idem coniungere. Id igitur si fecerimus, omne profectò vlcus tum siccari debere, tum etiam adstringi, pro dicta iam methodo inueniemus, non tamē detergeri: contra, cauitatem in carne siccari quidem postulare & abstergeri, minime autem adstringi. Quin etiam ad eundem modum, quem prius diximus in causis vlceribus, nunc ad portionem naturam corporis æstimabimus, mollis*ne ac laxa sit, an dura sicca & cōmpacta*. Siquidem prior, quanto est humidior, tanto medicamentis minus siccātibus eget: Posterior, quatenus est siccior, eatenus rursum, quæ vehementius siccent, magis q; adstringant, desiderat. Empiricus F enim, arbitror, hic quoque pueros, & fœminas, & qui tenero sunt corpore, memorabit, iuuenes, agricolas, & nautas his opponens. Ceterum, cum non intelligit, quod in pueris & fœminis propter humiditatem temperamenti eiusmodi medicamenta visa sunt cōducere, rursus altera messoribus ac nautis propter siccitatem conuenire, nec cuiusq; corporis curationē exacte coniiciet, nec erroris causam deprehendet. Quo fit, vt nec intelligat, quemadmodum se ad potius transferet, vbi parum cessit iis, quæ per experientiam prius nouit. Hæc igitur summatim de glutinatoriis medicamentis diximus. Hinc vero altera quædam methodus succedit ad eorum præparationem compositionem q; pertinens. Siquidem cauo vlceri, quicquid volumus, statim applicamus, siue siccū id, siue humidūm medicamentum sit: licet enim omni parti vlceris ea tum inspergere, tum illinire: at in vulneribus, quorum maior est profunditas, id non licet: quippe, vbi semel oras coniunxeris, cōtingere, quæ in imo sunt diuisa, non possis. Considerandum igitur est nō modo, an siccās adstringens q; modice medicamentum sit, verū etiam an peruenire ad imum valeat. Nam & cerussa & lithargyrus siccant, adstringunt q; modice, sed, si ea cineris ritu circa vulnus inspergas, nihil proficies, neq; enim ad fundum peruenit medicamenti vis, quod ita sit siccum: humiditatem igitur quandam desiderat, quò simile emplastici sit, vel etiam humidioris cuiusquam medicaminis. Verum hæc operis eius, quod de medicamentorum compositione præcipit, propria speculatio est, non eius, quod de medendi ratione instituitur. Quòd si quid ea ad rem propositam indigebimus, id procedente opere attingemus. G

* βρυώδης. * σύντονος.

A.l.1.f.4.c.28. 83.c

Quid differant Glutinatoria medicamenta ab iis, quæ Cicatricem inducunt. CAP. 5.

NVnc ad vlcus, quod cicatrice induci postulat, reuertar: de quo paulo ante dixi eius quoque primum, quò tenditur, finē ex eodem esse genere, cuius est & caui. Quippe regignere aliquid opus est, quod periit, non tantum vnire, quę dissident: cęterum diuersa ratione hic gignere, quod desit, quàm in cauo: quando illic sanguis, hic caro pro materia fit. Siquidem, quod cauum est, impletur ex gignēda carne, quæ ex sanguine ortum habet: at ad cicatricem perducitur, quod iam est impletum, ex gignenda cute, quæ ex subiecta creatur carne. Cæterum caro eadem specie cum ea, quæ periit, gigni in cauo vlcere potest: cutis talis omnino, qualis erat, quæ periit, prorsus restitui non potest, sed simile quiddam cuti, & quod eius officium suppleat, potest, non tamē planè cutis. Ac causa quidem, cur sicuti caro adeps'que regignuntur, ita cutis, quæ prorsus perierit, regigni nequeat, ex naturalibus problematis est petenda: quemadmodum autem tum naturam, tum vsum cutis imitemur, hinc accipiēdum: eius q; rei methodum iam tradamus. Quoniam tegere carnem naturali aliquo tegumento propositum est (quippe id est ducere ad cicatricem vlcus) aut cutis nobis generanda est, aut summa caro cuti similis efficienda. Verum, vt cutis regeneretur, fieri omnino nequit: quod superest igitur, efficere est tentandum. At quæ igitur huius efficiendi est ratio? Nempe alteratio: quippe, vt carnis pars quæpiam non amplius caro permaneat, sed veluti cutis euadat, postulamus. Quo pacto igitur (inquies) alterabitur? Profectò alicuius alterantium qualitatum ope. Incidit enim rursus hoc loco, vel nolentibus nobis, de elementis sermo: sine quo nec, quod cicatricē inducat, inuenire medicamentum licet, nedum quod carnis producēdæ, aut agglutinandi facultatem habeat. Ergo, quoniam cutis carne ipsa tum siccior est, tum etiam densior, si carnem siccabimus & adstringemus, cuti etiam persimilem reddemus. Habes medicamenti, quod cicatricem inducit, summam. Verum ea non satisfacit: nam & glutinatoria tum siccabant, tum etiam adstringebant. Ergo, quo hæc ab illis distent, id, si ipsam rerum substantiam inspicias, inuenies. Nam, quoniam in glutinatione vlcerum siccandum, quod affluit, est, quò videlicet affecta pars superuacuis vacet: in cicatrice ducenda non modo, quod affluit, verū etiam humor, qui in ipsa carne continetur, est consumendus: multo profectò siccius, H A.l.1.f.4.c.28. 83.a

quod

A quod cicatricem inducat quàm quod agglutinet, esse conueniet: quando glutinaturo vnũ id propositum est, vt eius, quod secundum naturam est, redundantiam consumat: qui cicatricem inducet, non hoc modo, verum etiam vt ei †, quod secundum naturam se habet, aliquid deradat. Galla igitur immatura hoc loco, & mali corium, † & Ægyptiæ spinę fructus, modice siccãtia pharmaca sunt: Chalcitis, & æs vstum, & æris squama, & misy, & fissum alumen, multo his sunt valentiora, misy quidem & chalcitis præcipue, mitior autem æris squama, atq; etiam hoc mitius æs vstum: quod etiam si lauabis, vtiq;† minus mordens} medicamentũ habebis. Porrò hoc quoque ad speculationẽ de componendis medicamentis pertinet, quæ sanè medẽdi methodum ordine sequit. Nam medicamentorum facultates nosse, id quidem medendi methodum præcedit, tractatũ'que de his alibi est: compositio vero medicamentorum, medendi methodum sequitur. Quippe, vbi hæc vniuersale præcepit, dico autem siccandum, aut humectandum, aut calfaciendum, aut refrigerandum esse: tum vel modice id faciendum esse, vel valenter, vel leuiter: intelleximus'que cuiusq; simplicium medicamentorum facultatem, hanc'que per se & seorsum perpensam: tum profectò, quo pacto quis ea commode ad vsum miscuerit, considerare conueniet. Existit igitur eo pacto duplex de medicamentis peritia, altera de eorum viribus: altera de compositione ac præpara-
B tione. Verum ad id, quod superest methodi de vlceribus, redeundum est.

† *humido, additur in antiquis.*

† Antiquus addit, & balaustia.

† ἀδηκτότατον, *est in antiquis, i. minime mordens.*

De Methodo Vlcerum Curandorum, quibus caro supercrescit. *CAP. 6.*

A.li.4.f.4.t.3.e.12.475 E SVperest "autem (vt arbitror) de supercrescente carne dicere, quam hypersarcosin Græce vocat pleraq; medicorum pars. Est porrò is quoq; morbus ex eo genere, quod in quantitate magnitudine'ue partium spectatur: licet enim, pro arbitrio voces. Ex eodem genere & cauitas erat, de qua iam egimus. Ergo, veluti, quod vlcus cauum vocant, non vnum est vitium, sed pariter & cauitas, & vlcus: ita vlcus, quod supercrescentem carnem habet, non vnus est morbus, sed simul caro supercrescens, & vlcus. Indicat autem magnitudo, quæ præter naturam est, primam indicationem, (quam etiam veluti metam inueniẽdorum remediorum diximus,) ipsius scilicet exuperantis ablationem. At hæc sola medicamentorum ope perficitur, non opera naturæ: videlicet contra, quàm in carne restituenda aut glutinatione se habuit. Hęc enim naturę ipsius sunt opera pharmacis tantũ, quæ actioni eius obstant, submouentibus: at supercrescentis carnis detractio, nullum quidem naturæ opus est, sed medicamentis perficitur, quæ vehementer siccent. Porrò proxima sunt eiusmodi medicamenta tum iis, quæ valenter detergẽt, tum iis, quæ cicatricem in-
A.li.4.f.4.t.3.e.3.472.G ducunt, sic, vt non pauci "interim per errorem medicamentum, quod carnem minuit, vel pro eo
C quod sordem deterget, vel pro eo quod cicatricem inducit, accipiant: vt (ne ab exemplo nostro recedamus,) misy & chalcitim, si humidæ naturæ applicabis, potius carnẽ demere, quàm cicatricem inducere, deprehendes. Vnde, si quando iis vti ad cicatricem inducendam in aliorum penuria cogimur, parcissime ipsis vtemur, summum tãtum specillum in ea ad exactissimum leuorem tunsa demittentes, ac post velut tenuissimum quendam pollinem partibus, quæ cicatrice induci postulant, imponentes: quòd si minuere, quæ supercreuere, studemus, liberalius imponemus. Sanè ærugo magis etiam, quàm hęc, minuere carnem potest, ita, vt genus eorum, quę cicatricẽ inducant, omnino sit egressa. At, si illa etiam aduras, vt minus acria, sic ad cicatricem inducendam reddes magis apta: si vero etiã laues, adhuc fient mitiora. Meministi vero, arbitror, & tu eius, qui celebri illo viridi medicamento sordidum vlcus citra rationem curabat, mel quidem ei admiscẽs, multis autem deinceps diebus æque sordidum reperiens: deinde inops consilij, nec habens, quò se verteret, (accidebat enim, vt non modo non purgaretur sordes, sed etiã vt de subiecta quoq; carne non nihil vnà detraheretur & colliquaretur propterea, quòd medicamentum valentius, quàm pro laborantis natura, erat,) plus deinde (vt erat egregius medicus) mellis assiduę medicamento adiiciebat, quò videlicet adhuc valentius purgaret, ceu non satis id medicamentum prius
D adhibitum fecisset. Eueniebat autem planè contra: quippe, quantum ille intendebat medicamenti acrimoniam, tantum caro subiecta colliquabatur. Quod vero in vlcere ex liquata carne sordis apparuit, id medico, ceu medicamentum nihil efficeret, imposuit. Atque huius quidem ignorantia etiam in discernendi peritia erat, non solum in medendi methodo. Etenim, si quàm maxime similiter sordidum {& humidum} ex vtroq; medicamento vlcus deprehenditur, at certe cauitas maior ex valenti, &, quod colliquat, medicamẽto efficitur: quin etiã labiis præaltis, rubrum'que, & phlegmone quodam modo affectum, vlcus cernitur. Aliquando vero mordicationem quoque manifestam ex huiusmodi medicamento æger sentit. Quod vero minus, quàm par est, siccat, nec mordet, nec quicquam efficit eorum, quæ retuli. Patere autẽ & in his arbitror Empiricum, etiam si experientia quàm maxime distincta discreta'que vtatur, trãsire tamen, vbi quid nõ cessit, ad id, quod expedit, artificiose non posse, immo vni illi id licere, qui vera methodo (quã ipse nunc instituo) medetur.

Quid Differat ratione recta curare à curatione Methodicorum, ac Empiricorum. *CAP. 7.*

QVippe, quam Thessalij isti amethodi methodum profitentur, nomen duntaxat esse nudum intelligis, omnis effectus vacuum. Qui, cum tanta, tam'que multiplex saltem methodus sit in vlcere sanando, neque Empiricorum discrimine ad inuenienda remedia sunt

vſi,neq;,ſicut Dogmatici,ab ipſa rerum natura indicationem agendorum ſumpſerunt:ſed ſolum E
id,quod nec vulgares lateat,proponentes, nempe cauum vlcus carne impleri poſtulare, plenum cicatrice induci:quod carne ſupercreſcente luxuriat minui, ſordidum expurgari, † mundum vel cicatrice induci vel agglutinari:} vlcerum curationis methodum quandam explicaſſe ſe putant: tantum ſcilicet abſunt, vt intelligant humidioribus naturis minus ſiccantes medicinas conducere,ſiccioribus,quæ magis ſiccent. Ergo, quod in tota diſputatione noſtra manifeſte apparuit, id denuo reſumendum eſt,vt & nos illi quàm maxime ſimus attenti: & reliqui omnes,qui veterem methodum corrumpunt,quantum aberrẽt,clarius intelligãt. Incipiam vero ab eo vlcere, quod carne impleri poſtulat,vnum id pro exemplo proponens,quando etiam proxime de eo ſermonẽ feci. Ab hoc,de omni ſimul in vniuerſum curatione loquar. Ergo illud non ratione modo,verum etiam experientia conſiderantibus apparuit,non omnem naturam eadem medicamenta requirere,ſed infirmiores molliores q; mitiora,validiores ſicciores q; valẽtiora. Ita vero tum in iis, quibus cicatrix inducebatur,ſe habebat: tum etiã,quæ glutinatione egebant.Omnino enim nullum vehementium pharmacorum ferunt molles naturę.In eiuſmodi vero ſermonis noſtri decurſu perſpicuum planè fit, tum ſupra ægri naturam eſſe conſiderandam: tum cuiuſque hominis propriã eſſe curationem: tum ſupra hæc illud tertium,nempe,quoniam cuiuſq; naturæ proprietas ineffa F
bilis eſt,nec exactiſſima ſciẽtia comprehenſibilis,hunc eſſe optimum cuiuſque particularis ægritudinis medicum,qui iam methodum quandam comparauit, ex qua & dignoſcere naturas poſſit,& coniectura conſequi, quæ ſint cuiuſque propria remedia. Porrò exiſtimare communem quandam eſſe omnium hominum curationem,ſicuti ſtupidiſſimi methodici putant,extremæ eſt dementiæ. Atqui illi ob id ſtata eſſe putant omnia medicinæ artis theoremata, hoc eſt eiuſmodi eſſe,quæ ſcientes homines faciant,firmam q; ſui notitiam præſtent:† ipſorum q; artem, notitiam quandam eſſe} communitatum,non proprietatum, tanquam communem & generalem hominem,non particulares curarẽt.Ergo,ſicuti in aliis omnibus ſtatim inter initia ſunt lapſi,ſic in hoc quoque.Siquidem curatur non homo communis & generalis,ſed noſtrum quiſque, alius videlicet aliud temperamẽtum naturam q; obtinens. Hi vero vnam eſſe omnium hominum curationem exiſtimant.Ego contra,ſi cuiuſque priuatim naturam explorare ad vnguem ſcirem,vtique, qualem fuiſſe Æſculapium mente cõcipio,talem me eſſe putarem:ſed, quoniam id fieri non poteſt,certe vt, quoad homini licet, quàm proxime accedam, tum ipſe me exercere decreui, tum alios,vt idem faciant,adhortor. Ac conantur quidem, quantum poſſunt & Empirici, vt à communibus ſecedere,ita propius ad ea,quæ propria ſunt, accedere: verum, quantum hi quoque ab G
eius rei perfectione abſint, ſupra eſt dictum. Non enim hæc in pueris, vel mulieribus, vel ſenibus,vel mollem carnem albam q; habẽtibus,alia q; id genus, pro certis diſcretionibus (ſicuti illis placet) ſunt ponenda,immo,quemadmodum in humore & ſiccitate corpus ſe habeat. Ac Empiricos quidem medicos,tum ob alia multa, tum ob id probare maxime conuenit, quòd accedere, quantum licet,ad ęgri proprietatem conantur. Poſt enim reliquas diſcretiones omnes, quas adhibent,etiam,quæ à conſuetudine ſumitur,adiiciunt,tanquam hinc remediorum, quæ ægro magis ſint propria,compotes futuri. Dicetur autem à nobis in ſequentibus de cõſuetudine fuſius, vbi pro cognoſcenda proprietate laborantis naturæ, etiam diſcrimen à conſuetudine priſcis inuentum eſſe probabimus. Hanc itaque cum reliquis Empirici recipiunt: & præter hanc, ipſum etiam medicum,qui ſepe ęgrum inuiſit,quàm eum,qui non viderit,commodius curaturũ aiunt. Poſtea tamen,cum hęc omnia adiecerint,ſtabilem ſe atque ſcientificam habere notitiam propriæ curationis ęgri adhuc non dicunt. At vero impudentiſſimus Theſſalus illud modo vnum intelligens,ꝙ cauum vlcus ſit implendum, cõſtantia tamen & firma dicit eſſe medicinæ theoremata: quanquam hoc ſaltem omnes (vt ante iam dictum eſt) homines ſciunt, non ii modo, qui nunc ſunt,poſtquam Theſſalus iſte,alter videlicet Æſculapius,in lucem hominum venit, ſed etiam, ar H
bitror,qui ante Deucalionem,& Phoroneum fuerunt, ſi modo hi rationales erant. Immo vero præter hoc,quòd carne eſſe implendum cauum vlcus nouerunt,etiam illud non ignorarunt, qui medicamenta noſſet,quæ tale vlcus carne implerent, hunc medicum eſſe. Atq; hæc ſi per experientiam ſunt inuenta, conſtat empirice nobis eſſe curandum:ſin ratione inuenta ſunt, logice: non enim profectò aliud inuenit, alio autem nunc commode vtetur. Verum de eo nobis cum Empiricis lis eſt. Quod autem dicere cœperam, vera ipſa medicina de laborantis natura coniecturam fecit. Nominat, arbitror, id vulgus medicorum græce Idioſyncraſian:omnes q; id incõprehenſibile fatentur,ideo q; ipſam veram medicinæ artem Aeſculapio Apollini q; concedunt. Pendet porrò omnis hæc ratio ex duplici principio,Empiricis obſeruatoribus q; ab iis, quæ manifeſte apparent: Logicis autẽ ab ipſis elementis. Nam,ꝙ alii aliud medicamentum proſit, etiam pueri iam fermè ſciunt: & ratio pariter,quæ ab elementis ducitur,id confirmat. Si nanq; quindecim differẽtias in hominum temperamentis ex minoris in iis maioris q; ratione, id q; in humida tantũ natura ſtatuas,neceſſe profectò eſt,medicamentorum etiam, quibus ſis vſurus, quindecim differentias noueris: quarum alię magis,alię minus ſiccent,quò nimirum,quod cuiq; naturæ cõgruat,inuenias. Quòd ſi etiam in ſicciore natura aliis quindecim poſitis,ad has quoque pari mo-

do alia

> † Codices greci legunt, mundũ cicatrice induci, recẽs agglutinari.

> † Ita legũt antiqui cod. vt Linacer, ſ. εἶναί τε τὴν τέχνην αὐτῶν γνῶσίν τινα &c. Impreſſi aũt vice verſa. εἶναι τὴν γνῶσιν αὐτῶν τέχνην τινα. id eſt ipſorũq; notitiã, artẽ quãdã eẽ.

A do alia quindecim medicamenta requiras, habebis in totum triginta medicamenta, quæ triginta naturis conueniẽt: quibus vti is demum solus commode poterit, qui in corporum temperamentis diligẽter se exercuerit. Nunquid igitur, si totum corpus temperamento sit sicciore, ab ijs, quæ magis siccent, medicinis iuuabitur: si vero pars quæpiam eius, cæteris partibus natura sit siccior, quę minus siccent, requiret? An liquido patet hic quoq;, quæ pars siccius temperamentum obtinuit, hanc etiam, quæ magis siccent, postulare: quæ humidius sit sortita, minus siccantia? Atq; hoc totum prętermittunt amethodi isti Thessalij, qui vnam omni particulæ congruere medicinam putant. Empirici autem, quantum in hoc Thessalios istos Methodicos superant, tantum à veris Methodicis Logicis q; superantur. Habent enim profectò illi quoq;, ab ipso scilicet vsu edocti, aliud medicamentum ad ea vlcera, quæ in oculis accidunt: aliud ad ea, quę in auribus, aut articulis, aut carnibus, aut sola cute. Cęterum, quòd nec in ijs se transferre ad aliud possint, ex ijs, quæ supra diximus, facile patet.

Quo pacto in curandis Vlceribus, Corporum temperiei Aeris q;, ac Partium naturæ, ratio sit habenda. CAP. 8.

QVoniam autem & de his satis iam dictum est, rursus ad disputationis initium reuertamur: misceamus q; vlceri omnes, qui simul cum ipso incidunt, affectus, ab intemperie primum B orsi. Si enim exulcerata caro, vel prius etiam ex quauis occasione, vel ipso vlcerationis tempore, iusto calidior frigidior'ue est effecta, vtiq; medelam exigit, quæ nõ modo moderate siccet, sed etiam intantum calfaciat, refrigeret'ue, inquantum subiecta caro à naturali suo habitu recessit: cum fieri non possit, vt in vlcere, vel carnis productio, vel sinus impletio, vel agglutinatio, vel cicatricis inductio rectè vnquam cedat, nisi subiecta caro pro naturali modo se habeat: nec frustra dictum supra est hęc omnia naturę esse opera: purgari tñ sordida, minui'que supercrescentia etiam carne naturalem statum non seruante possunt propterea, q tm̃ hæc medicamentorum sunt opera. Quocirca legitimi vlceratarum partium temperamenti, quoties eas vel carne implere, vel glutinare, vel cicatrice inducere studes, maior tibi solicitudo erit. Seruari nanq; debebunt naturæ motus, quos comprehensorum singula comitantur. At aliàs non seruabuntur, nisi prorsus se pro naturę suę ratione pars habeat. Veluti igitur, si phlegmone cum vlcere vnà esset, prius, quàm hęc discussa sit, nemo id vel carne implere, vel glutinare, vel cicatrice inducere tentarit: ad eũdem, arbitror, modum etiam, si sine phlegmone sola subsit intemperies, nullum horum fore prius sperabimus, q̃ illa sit sanata. Rursus igitur hinc indicatio quædam ad medicamentorum, quæ superius comprehensa sunt, inuentionem oritur: quippe omnia ea siccantia erant, sed dissidebant in-
C ter se pro intensionis remissionis q; modo. Cęterum definitum antea non est, quatenus in calefaciendo frigefaciendo q; se haberent: sed methodus hoc quoq; inuestigare quodammodo cogit. Non "enim tantum, an siccet, sed an ẽt non valde calefaciat, aut refrigeret, expendi oportet. Ergo altercum, & mandragoram, & mẽconium, ceu supra modum refrigerantia, fugies, tametsi siccant ea quoq;, quantum sit vlceri ex vsu. Resina verò, & pix, & asphaltus, quanquam modice siccant, tamen immodice sunt calida: ideo q; eis nemo vtetur solis, nec aliter, nisi cum leuiter refrigerantibus admistis vnum ex omnibus medicamentum fecerit, quod sit temperatum. Si igitur hęc ita se habent, sicuti profectò habent, inspici etiam conueniet & circundantis nos aeris temperiem. Siquidem, veluti medicamentum quoddam, is quoque corporibus nostris forinsecus incidens, vbi immodicus calore vel frigore est, sanationem moratur. Danda igitur opera est, vt medicamenta eius excessui occurrant. Ideo q; Hippocrates in calidioribus anni temporibus, ijs, quibus frigidior facultas sit, medicamẽtis vtitur, calidioribus autem per frigidiora. Non ignoras profectò hic quoq; ex stupidis Methodicis quendam fateri, quo pacto in calore, & frigore se habeat, qui ægrum continet, aerem se inspicere, non tamen anni tempora inspici permittere: quasi nomina ipsa temporum anni prosint obsint've, non eorum temperamenti ratio: aut non huius cau
D sa veteres medici ad ea respexerint. Verum, quòd, qui certa methodo curare vlcus debet, huic necesse sit, tum ad prima elementa vel maxime venire, tum anni tempora, & corporum temperamenta nõ in toto modo verum etiam in singulis partibus considerare, abunde mõstratum reor. Rursus vero repetẽdum hoc etiam loco est, quod prius diximus in indicatione, quæ à sicco humido q; sumitur. Nam, sicuti in illis humidior natura humidiora, siccior sicciora medicamẽta exigebat: ita nunc calidior calidiora, frigidior frigidiora requiret, contrariam scilicet semper ijs, quæ pręter naturam, et ijs, quę secundum naturam sunt, indicationem prę̃stãtibus: quippe, quę secundum naturam sunt, similium sibi indicatiua sunt: quę pręter naturam, contrariorum, si modo illa seruari, hęc submoueri necesse est.

A.l.4.f.4.t.3. c.3.fol.47.1.h.

* Antiqui codi. legunt μηκώνειον. impressi κώνειον i. cicutam.

De curando Vlcere cur indicationes contrariæ inuicem extiterint, ac de Triplici fonte Indicationum curatiuarum. CAP. 9.

AC, quòd tum corporum temperies, tum anni tempora, tum partium naturę, consideranda illi sint, qui probe vlcus sit sanaturus, clare me docuisse existimo: ad hęc, q prima quidem medicationis indicatio à solo sumatur affectu, remedia tamen inde inueniri non posse, nisi prius ad corporũ elementa sit ascensum, & ęgri temperamẽtum perpẽsum, non corporis modo vniuersi, sed etiam afflictę particulæ, cum hoc quoq; ambiẽtis temperie æstimata: quæ vtiq; cum ad *praesentes

* ἐπιδήμους.

ſentes ſtatus, tum vero regiones extenditur. Quòd autem contrariæ ſubinde in vna curatione E indicationes ſint, atq; has quemadmodum tractare conueniat, latius quidem dicetur in ſequentibus: non tamen alienum ſit nunc quoq; paucis de ipſis egiſſe. Etenim, quòd ægri temperamentum ſit humidius, particula ipſa, quæ laborat, ſiccior: aut contra, quòd hæc ſit humidior, totius temperamentum ſiccius, mirandum non arbitror: pari modo in calore, & frigore, quòd cōtrario temperamento ſit pars cum toto. Veluti igitur, ſi totum corpus medio temperamento eſſet, (quod eſſe optimum docuimus) nihil plane, quantum ad laborantis naturam attineret, in medicamētis nouaremus: ita, vbi vel ſiccius, vel humidius, vel calidius, vel frigidius iuſto cernitur, eatenus intendere vires medicamentorum oportet, quatenus corpus ad naturalem intemperiem eſt verſum. Non enim, arbitror, excidit nobis, quæ naturalis intemperies ſit, & quæ præter naturam: dictum enim de ipſis eſt in alijs, ac præcipue in libro, qui de inæquali intemperamento eſt inſcriptus. Pone igitur totum laborantis corporis temperamētum humidius eſſe, eo q; medicamenta deſiderare, quæ minus ſiccent: ipſam vero ægram particulam ex earum numero eſſe, quæ ſicciores ſint, (qualia eſſe diximus, quæ minus ſunt carnoſa, cuius generis ſunt, quæ circa digitos, & articulos habentur: prẽterea quæ circa aures, & naſum, & oculos, & dentes, ſunt: ac, vt ſemel dicam, vbi crebræ chartilagines, & membranulæ, & ligamenta, & oſſa, & nerui ſunt, adeps vero, & caro, vel omnino nulla eſt, vel perquam exigua,) diuerſa in his eſt ea, quæ à patiente particula accipitur indicatio, ab ea, quæ ex ægri ſumitur natura. Quare, ſi, quanto ægri temperamentum iuſto eſt humidius, tanto particula iuſto ſit ſiccior, nec adijciendum, nec detrahendum pharmaco quicquam eſt, ſed tale adhibendum, quale, ſi vlcus in medij temperamenti particula corporis mediocriter temperati conſiſteret, adhiberemus: Sin ſiccior debito particula magis fuerit, quàm corporis temperamentum iuſto eſt humidius, vtique in tantum intendi ſiccitatem medicamenti conueniet, quantum particulæ temperamentum totius temperamentum excedit: veluti, ſi quatuor numeris ſit exulcerata pars medio temperamento ſiccior, ægri natura gradibus tribus humidior, manifeſtum eſt particulam, quæ nunc exulcerata eſt, ſiccius vno gradu deſideraturam medicamentum, quàm quæ pars ſit temperata. Quòd autem hæc omnia coniectura ſint accipienda, tum quòd optime conijcere poterit, qui in ratiocinando de his ſit exercitatus, liquido patet. Ac in talibus quidem omnibus contrariæ ſubinde indicationes vno tempore fiunt: neq; enim eſt, quod de indicationibus, quæ à calido & frigido ſumūtur, etiamnum dicam, vtpote, quæ ad portionem dictorum intelligi poſſunt: In alijs vero, etiam temporibus † quibus perficiēdæ ſunt, } indicationes ſeparantur: oportet q; in principio præſertim curationis alteram ceſſare, alteram officio fungi: Sicut, exempli cauſa, cum vlcus cauum ſimul ſit, & admodum ſordidum: quippe affectus præter naturam in hoc triplex eſt, vlcus, cauitas, & ſordes. Ordo vero ſanationis à ſorde expurganda ordietur, quòd videlicet nec glutinari quicquam, nec carne impleri poteſt prius, quàm purum fuerit. Secundum locum exiget cauitatis ſanatio. Si nanq; vel glutinabimus, uel cicatricem inducemus, vel (vt ſummatim dicam) curabimus vlcus, cauitatem implere nō poterimus. Pone ergo non ſolum tria hæc particulam obſidere, ſed etiam phlegmonen, vel eryſipelas, vel gangrænam, vel intemperiem aliquam ſimplicem compoſitam've: num nam hic manifeſtum eſt, quòd, niſi quis illam prius ſanauerit, implere carne cauum vlcus non poterit? Quippe dictum ſupra eſt carnis generationem ex ſana, quæ ſubiecta ſit, ortum habere: ex ea vero, quam phlegmone premit, & intemperata, & vno verbo ægrota, caro gigni noua non poteſt. Ergo in oībus eiuſmodi complexionibus triplex tibi propoſitus finis erit, vnus veluti à cauſis ſumptus eius, quod poſt futurum eſt: alter, vt quod rationem obtinet eius, ſine quo non: tertius eius, quod veluti accelerantiū & vrgentium nominatur. Siquidem iuſta ſubiectæ carnis temperies, cauſæ rationem habet, vt quæ concreſcere ſecum, quod vlceratum eſt, faciat, & cauitatem impleat: Puritas vlceris rationem eius, ſine quo non: atque hanc ſordes interpellans, curationem moratur. † Habet vero & ipſa cauitas ad vlcus rationem eius, ſine quo non: quando, niſi cauitas prius impleta ſit, induci cicatrice vlcus non poſſit. } Ergo, ſi ad hæc reſpexeris, ordinem ſanationis inuenies, veluti, ſi phlegmone, & cauitas, & vlcus, & ſordes, ſimul in eadem particula conſtiterint, primum phlegmonen, ſecundo loco ſordem, tertio cauitatem eſſe ſanandam, & quarto vlcus. Ac in iam dictis quidem, tum ordo, tum agendorum inuentio ex his ſumitur. Vrgentis vero indicatio inter iſta non habetur: in alijs autem habetur. Nam affectus, vnde primum maxime'que imminet homini periculum, hic primus curari debebit: Interim vero non primus modo, verum etiam ſolus, veluti ſi puncto muſculi capite conuulſio, quæ nulla conuenientium medicamentorum vi remittatur, ſuperueniat: quippe præciſo per tranſuerſum toto muſculo conuulſionem quidem ſanaueris, aliquem tamen ex particulæ motibus vitiaueris. Ad eundem modum, cum è vena, vel arteria ſanguis immodice profluit, ſi totum vas per tranſuerſum præcideris, vlcus quidem eius ſanare poſtea non poteris, periculum tamen, quod ex profluuio ſanguinis impēdebat, ſuſtuleris. Iam neruum punctum ſæpe cogimur tranſuerſum præcidere, quoties vel conuulſiones, vel deliria, vel ambo, magna ægre q; ſanabilia ſuperuenire vulnerationi cernimus. Pari modo, vbi luxatio cum vlcere in aliquo maiorum articulorum incidit, vlcus ſanamus, luxationem autem inſanatam relinquimus: quando

[F and G and H are printed section letters in the right margin.]

† AP. εὐθὺς, id eſt ſtatim.

A. l: 4. f. 4. t. 3. c. 2. fo. 471. b

† AP. ex cod. impreſſis græcis, verti pōt. Habet aūt et vlcus ad cauitatē rationē eius, ſine quo non, qn̄, ſi vlcus inductū cicatrice fuerit, nō amplius cauitas īpleri carne poterit.

A quando, si hanc quoq; sanare conemur, conuulsiones omnino sequẽtur. Tertius itaq; propositus medẽdi finis is est, qui ad id, quod vrget, dirigitur, diuersus nimirum à duobus illis modis dictis. Neq; enim idem est, aliquid vel vt causam considerare: vel vt id, quod rationem obtinet eius, sine quo nõ: vel vt id, quod vrget. Sed & quod vrget, tum eiusmodi interdum esse, vt alium insanabilem affectum relinquat, dictum iam est: tum vero affectum ipsum non nunq̃ à nobis ipsis induci partim in neruo puncto, vel tẽdone, vel vasorum cuiuscũ sanguinis profusione, partim in musculo, cuius caput est vulneratum. Nam, vbi luxatio cum vlcere vnà consistit, non ipsi affectum facimus, sed tantum eum, qui factus est, non sanamus. Dicetur vero de his accuratius in sequentibus.

De proprijs Vlcerum differentijs, ac quæ ex ipsis Indicationes præbeant. CAP. 10.

IN pręsentia nanque redire ad proprias vlcerum differentias placet, ac propositum sermonem breuiter complecti, quò, siqua ex his etiam indicatio remediorum sit reliqua, eam non prætermittamus. Ergo "phlegmone laborans, & putrescens ulcus, & quod exeditur, & quod gangrena, & quod erysipelate affligitur, & cancerosum, & dolens, & indolens, quę'que alia id genus ueluti ulcerum differentias loquuntur, siquis Empiricam curationem prodens, † nec aliud cogitãs} pertractet, non est cum eo contendendum, si ulcerum ea differantias nominat: millies enim dictum est non oportere de nominibus contẽdere: Sin tanquam artificiosum aliquid de indicationibus hinc dicturus, docẽdus est omnes iam dictos affectus compositos esse: alias uero esse differentias simplicis solius q; ulceris, et cui nullus alius adiunctus sit affectus. Nam, si ab acuto aliquo facta tantum diuisione, forma eius, quod uulnerauit, parti diuisæ impressa est, existent profectò sic multę ulcerum differentię, obliquorum, rectorum, pampini modo retortorum, hami ritu uncorum, aut aliter quocunq; modo se habẽtium. Atq; hę quidem differentię omnes à figura sunt. A magnitudine rursus pro maioris minoris q; ratione mille aliæ: nam & magnum & paruũ, & maius & minus ulcus ulcere tum dicitur, tum uero est: quin etiam breue et longum, in summo residens, & in profundum penetrans. Atq; in singulis horum, tum quod magis tale, minus'que est, siue in spatij, siue magnitudinis, siue quantitatis, siue, quocunq; modo appellasse libet, differentia. Quòd si hęc ita se habent, omnino profectò & ęquale ulcus, & inęquale, penes diuisionis profunditatem, erit. Quippe diffisso, si ita sors tulit, per longitudinẽ femore potest superior diuisionis pars alte descendere, inferior in summo corpore hęrere: aut contra, in summo esse, quæ superior est, profunda, quę inferior. Iam illa quoque, nempe dirũptum aliqua ex parte aut ex toto fuisse: & incisum fuisse: & ubi, quod uulnerauit, oblique sub cutem se dedit, alteram ulceris partem in conspectu esse, alteram sub cute latere, id q; uel ex supernis partibus esse, uel infernis, uel lateralibus: omnia hęc ulceris differentię sunt. Ab ipso tempore rursus alię ulcerum differentię sumuntur, crũentum, recens: exigui temporis, & diuturnum. Atque in omnibus his ipsa maioris minoris'que ratio numerosa est. Atque ab ipsa ulceris natura hę differentię sumuntur, maxime quidem proprię, quę à substantia rei capiuntur: nempe, quæ à figura ducuntur, & à diuisionis magnitudine, id q; uel in longitudine, uel in altitudine, uel in ambabus dimensionibus: pręterea ęqualitate in his, & inęqualitate: Extrinsecus uero accedentes, & quę scilicet rationem obtinent eius, sine quo non: tum à tempore, in quo factum ulcus est, ita enim aliud recens, aliud uetus uocatur tum: ex eo, quòd totum pars'ue conspectum fugit, uel conspiciendum se prębet: Iam uero & à generationis ratione, eo, quòd totum sit incisum, uel totum dirũptum: uel pars incisa, pars dirũpta. Quòd si, quę à loco quoq;, in quo est ulcus, differentias, censeas, ueluti si finis musculi, uel principium musculi, uel medium musculi, uel cutis sit, quod ulceratũ est, uel iecur, uenter'ue sit, in quo ulcus consistit: fuerint profectò & ipsę ulcerum differentię, non utique à propria ipsorum natura, sed à locis, in quibus consistunt, desumptę. At, cum phlegmone quis obsessum ulcus dicit, aut supercrescente carne pressum, aut cauum: deinde similes ulceris differentias dixisse se ijs, quas modo retuli, putat: hunc necesse est in medendi methodo falli. Quippe græce φλεγμαῖνον ἕλκος ex formula dictionis similem habet interpretationis figuram cum paruo ulcere: cęterum, quod significatur, simile non est. Siquidem profundum, aut summotenus factum, cum de ulcere dicimus, propriam eius differentiam ostendimus: φλεγμαῖνον uero oĩno ulceris differentia non est: cum possit phlegmone pars affici, etiam ubi ulcus non sit. Quo fieri arbitror, ut hic immutare dictionem liceat. Si enim accidisse alicui ulcus cum phlegmone dixeris, propius ad rei naturam, & clarius interpretatus sis: non autem si alij cum magnitudine, alij cum paruitate factum dicas: quippe cum & magis ex natura rei et clarius loquare, si huic magnũ accidisse ulcus, illi paruum dixeris. Adeo, si fieri possit, ut mutata dictio & rei naturę conuenientior, & audituris clarior sit, committendum non est, quò minus id fiat. Quippe caput ad effugiendam in rebus deceptionem est, ut definita locutione utare. Quam'nam igitur in talibus methodum statuamus? etenim tradenda quępiam pręceptio est, ac ueluti scopus, quò semper intentis discernere statim liceat, differentiam'ne alicuius affectus dixerit quis, an alterius affectus complexum. Esto igitur tibi discrimen hoc: Quod consistere seorsum, & per se potest, id nullius unquã alterius fuerit differẽtia. Ergo magnitudo, paruitas, ęquabilitas, inęquabilitas, tempus, & figura, ex eorũ numero sunt, quę alijs accidunt: vlcus uero, & phlegmone, gangrena, & putredo, singula seorsum, & per se

A.l.4. f. 4. t.3. c.1. fo.471.c

† ἄλλως. i. aliter.

* διασπασθὲν. i. diuulsum.

* Pro ἔναιμον legendum, παλαιὸν. i. vetustum. ut paucis post lineis indicatur.

se consistere possunt. Sunt nãq; corporis nostri affectus quidam præter naturam, minime ea, quę affectibus necessario accidunt. Quippe omnibus his necessario accidit, vt vel parua sint, vel magna, vel æquabilia vel inæquabilia, vel recentia vel inueterata, vel euidenter appareant vel condantur nec videantur: phlegmone vero affici, ex ijs, quæ vlceri accidunt, non est, veluti nec putrescere, nec gangræna tentari: sunt enim hæc omnia ex morborum genere, siquidem affectus præter naturam sunt, & actionem vitiant. Alio rursus modo vlcus crucians, & vlcus sordidum, ceu quædam vlceris differentiæ, dicuntur: cæterum compositum quippiam hic quoq; indicatur, sed diuersa ratione, quàm vt phlegmone tentatum, aut putrescens vlcus dicebatur: quippe hic affectus sunt phlegmone, & putredo: illic dolor, & sordes ex symptomatum sunt genere. Pari modo, & cum dicitur cacochymō vlcus, id est vitioso succo obsessum, aut fluxione vexatum, aut arrosum, causa cum affectu copulatur. Manifestum q; ex talibus est methodi eius, quæ de medendo instituitur, primos ac simplices, sine q; vlla compositione morbos, veluti elementa quædam esse. Quo magis in commentarijs, qui de morborum differentijs sunt scripti, omnes eos enumerauimus. Sanè nihil referat, primos, an simplices dixeris: quando quod primū est, simplex est: & quod simplex, primum, †ideo q; etiam elementare. Indicatio vero curationis} ex differentijs fit, sed nō omnibus. Nam recens vetus've vlcus nihil indicat: quanquam indicare videtur non nullis: sed hi se ipsos fallunt non aliter, quàm in ijs, quę ad victus rationem spectant, cum aliam initij, aliam incrementi, aliam summi vigoris, aliam remissionis, indicationem esse dicunt. De quibus latius in sequentibus dicturus, non est, quod nunc sim verbosior: verum, quod tantum ad rem præsentem sit satis, id adijciam. Recens vlcus, cum omnino ab altero quolibet affectu est liberum, nec symptoma vllum habet adiunctum, aliam putant indicare curationem, quàm vetus. Id vero non ita se habet. Siquidem, quod vlcus tantum est, {nec quicquam aliud,} (est porrò eiusmodi, cui nec cauitas adest, nec dolor, nec sordes, quod q; & omni alio affectu est liberum) ipsam tantum vlceris sanationem desiderat: cuius vtiq; propositus finis, vel vnitio, vel agglutinatio, vel coitio, vel cōtinuatio est: quippe millies diximus licere, appelles, vt lubet, modo rei nihil mutes. Eiusmodi igitur vlcus, siue recēs, siue antiquum sit, eãdem semper curationem requirit, nihil planè proprium indicante discrimine eo, quod à tempore sumitur. At, si cauitatem alte reconditam sub cute habet, considerare oportet, vtrum ea in superiore parte sit ita, vt sanies ex ea prona effluat: an in inferiore sic, vt illic sistatur. Eius igitur, cui effluxus patet, eadem, quæ aliorum, curatio est: cui non est, huic ipsi moliamur effluxum quendam, oportet. Eius duplex ratio est, aliàs tota cauitate desecta, aliàs in fundo tantum aperta. Quando vero harum alterutra sit ineunda, docebit tum locorum ipsa natura, tum vero vlceris magnitudo. Si nanque & loca ipsa periculosam sectionem faciant, & vlcus magnum fuerit, in fundo aperire magis expedit: sin contra se habeant, perscindere prestat. Deligatio vero eius incipiat quidem superne, sed finiatur infra, vbi scilicet patet effluxus. Quod autem differentia ea ulcerum, quę à uulneratis omnibus particulis sumitur, ad indicandam curationem sit maxime opportuna, id in superioribus est dictum: verum ea quidem ut similarium, hæc autem, cuius nunc memini, ut instrumentalium est indicatio. Sanè dicetur de ea, quæ uel ut similarium corporum, uel ut instrumentalium indicatio est, in sequētibus uberius. Nunc ad proprias ulcerum differentias est redeundum, ac de ipso, seu transuersum sit seu rectum, seu profundum seu in summo corpore, seu paruum seu magnum, definiendum. Transuersa nanq; ulcera, eo, quòd labra eorum magis dissident absunt q; à sese, coniungi diligentius postulant: ideó q; tum futuris, tum fibulis in his est utendum. Quę uero per longitudinem musculorum sunt facta, hæc si à duplici initio deliges, nec futuris nec fibulis egebis. Sin aliter deligare placebit, † uel fibulis uel futuris utere: sufficient autem paucissimę omnino futurę. Et magna quidem ulcera, si rectè ea, quę prius dicta sunt, meministi, ijs, quę ualentius siccent, medicamentis curabis: parua uero, uel quę moderate siccent, abunde sanauerint. Profunda uero ulcera, omnino etiam magna sunt, uolunt q; tum à duobus initijs deligari, tū uero nec labra sua præpropere glutinari. At, quę profunda multum longa q; sunt, ut duplici ratione sunt magna, sic duplicem quoq; indicationem præstant: itaq;, & quę ualenter siccent, postulant, & ne immature labra coniungas, & ut à duobus initijs deliges, & ut altis futuris consuas. Ad eundem modum, & si multæ simul differentiæ coierint, quarum sua cuiq; sit indicatio, si quidem inter se minime pugnent, omnibus uti maxime expedit: sin aliquatenus secum pugnent, quemadmodum distinguere de talibus oportebit, dictum quidem alicubi in precedētibus est, locupletius tamen dicetur in sequentibus. Nunc enim finiendus hoc loco tertius hic liber uidetur. In quarto, qui sequetur, de ijs affectibus, qui ulcera comitari plurimum solent, disceptatio erit. Tradentur autem cum his etiam internarum causarum curationes.

> † Multi codi. gręci legunt, vt Linacer vertit. nō nulli tū sūt, q habēt ὥστε καὶ στοιχειώδης ἔνδειξις ἰάσεως. i. quare & elemētaris indicatio curatōis. Melior tamē videtur Linacri lectio.

> † *In codice uetusto legitur tātum, ἢ ἀγκτῆρες ἀρκέσουσιν, ἢ ἐλάχισται πάνυ ῥαφαί. i. aut fibulæ sufficient, aut minima omnino futura.*

E (beside the first line); F (beside "nibus. Nam recens…"); G (beside "sa natura…"); H (beside "lunt q; tum…")

A. li. 4. f. 4. c. 1. c. 3. fo. 463. g

Galeni

GALENI METHODI MEDENDI ID EST DE MORBIS CVRANDIS LIBER QVARTVS

ARGVMENTVM LIBRI

Methodum tradit, qua Maligna vlcera, quæ græci Cacoethe dicunt, curentur.

Quot ſint ſpecies ſolutæ Vnitatis, ac quæ Differentiæ Vlcerum ægre ſanabilium. CAP. I.

VNum eſſe morborum genus, ipſam quoq; continuitatem ſolutam diximus. Hæc in omnibus animalis partibus incidit: non tamen vnum nomē in omnibus ſortitur. Quippe, quæ in carnoſa parte, Vlcus: in oſſe, Fractura (Græcis Catagma) dicitur: in neruo, Conuulſio, Greci Spaſma vocant. Eiuſdem B generis ſunt, & quæ Græci Apoſpaſma, & Rhegma, & Thlaſma dicunt: illud in ligamentis: hæc in vaſis muſculiſq; ex violento ictu, vel graui caſu, vel alio quopiam valente motu excitata. Quæ vero Ecchymoſis grece dicitur, plurimum vnà cū contuſione ruptioneq; incidit. Fit autem aliquando & ex oris vaſorum apertione, quam Anaſtomoſin vocant, & ex ea, quæ à non nullis Diapedeſis dicitur, aliud vtiq; tunc ſolutæ continuitatis gĕnus. Iam vero & ex eroſione, quam Anabroſin græce vocant, ſoluitur interim in animalis partibus continuitas: verum is iam miſtus affectus eſt, vt qui aliud quoddam morbi genus adſciſcat, quod in quantitate partium conſiſtit: veluti ſupra, cum de cauis vlceribus egimus, eſt monſtratum. Eſt enim horum ipſorum duplex ortus, aliàs ab exciſione, ſæpe ab eroſione proueniens. Verum, exciſio quo pacto eueniat, nō latet. Eroſio, ſi intrinſecus ab ipſo animali prouenit, vitioſi ſucci ſoboles eſt: ſin extrinſecus, aut à valentibus medicamentis fit, aut ab igni. Et ſanè (vt dictum ſupra eſt) diligenter attendere oportet, & ſimplices affectus à compoſitis diſcernere: cùm ſimplici morbo ſimplex adhibenda curatio ſit, cōpoſito non ſimplex. At, quęnam in compoſitis curandis tenēda methodus ſit, ſupra eſt dictum. Cæterum non tantum generalitatem eius didiciſſe, ſed etiam in ſingulis eius partibus exercitatū C eſſe oportet: cum in his quoq; alijs non paucis methodis (vt ita dixerim) particularibus ſit opus propterea, ꝙ cuiq; morborum ſpeciei ſua ſit methodi ſpecies. Ergo, quod reliquum eſt vlcerum curationis, in hoc libro exequamur, hinc ſumpto initio. Omne vlcus aut ſolum eſt, ipſum q́; per ſe, nullo nec cum eo ſimul inuadente, nec ipſum precedente, aut ſequente alio affectu: aut cū alio quopiam vnò multiſue conſiſtit: quorum alij non modo ſtatim ab initio vlcus excitarunt, ſed ēt nunc maius efficiunt: alij eius, ſine quo non, vt ad curandi opus, rationem obtinent. Verum de his prius dictum eſt. At, quæ maius vlcus reddunt, de ijs hoc volumine agetur. Ac duplex in his curationis cōſilium eſt, vt vel eiuſmodi affectus è corpore prorſus eximas: vel incommodum, quod inferunt, vincas. Verum hoc, vbi exiguus planè affectus eſt, fieri licet: vbi magnus eſt, duci ad cicatricem vlcus prius non poterit, quàm illi affectui remedium attuleris. Ergo, quinam & quot numero eiuſmodi affectus ſint, diligenter nobis conſiderandum eſt, inde nimirum ſumpto initio, vnde ſupra eſt cœptum. Omne vlcus, ſiue ſolum ſit, ſiue vnà cum cauitate & ſubiectā ſibi carnem naturaliter habere poſtulat, & nequid inter oras conglutinandas interſit: quod tamen ſæpe fit, ita, vt pilus, arena, ſordes, oleum, aliudúe id genus glutinationem prohibeat. Ceterū hæc ceu ſymptomata quędam vlcerum ſunt, & quæ morari ſanationem, ſi ſint, poſſunt: efficere, ſi nō D ſint, non poſſunt. Subiectę vero carnis affectus cauſæ rationem obtinet ad id, quod efficit: quippe ex hac, & per hanc, tum, quę diſſident, glutinantur: tum, quę caua ſunt, carne implentur. Ea ergo planè pro natura ſua ſe habeat, oportet, quò hæc vtraque commode perficiantur: atque ea recte quidem ſe habuerit, ſi, id quod reliquis etiam omnibus eſt commune, proprium temperamentum tueatur. Itaque temperatam eſſe ſubiectam carnem ad vlcera tum glutinanda, tum carne implenda, prorſus oportet. Nunquid igitur hoc tantum ſatis eſt? an etiam ſanguinem, qui affluit, & bonum eſſe & mediocrem quantitate oportet? Mihi id quoque multo maxime verum eſſe videtur. Nam, & qui corruptus ſanguis eſt, tantum abeſt, vt ad glutinandum & carne implendum ſit vtilis, vt etiam ipſe non nunquam corpus erodat, atq; exulceret: & multus humor, cum in vlceribus excrementa creet, ſanationem (ceu prius diximus) moratur. Atque hi tres ęgre ſanabilium vlcerum modi videntur: qui ex intemperie ſubiectæ prouenit carnis: qui ex vitio affluentis ſit ſanguinis: & tertius, qui èx menſura confluentis naſcitur. An non ita facienda diuiſio eſt, ſed ſic potius? Nempe ægre ſanabilium rebelliumque vlcerum alia propter vlceratæ carnis intemperiem, alia ob affluētem humorem, talia fieri: tum intemperiem rurſus ipſam bifariam diduci, cum aliàs in qualitate ſola naturę modum egreſſa ſubdita caro ſit: aliàs etiam cum acceſſorio quopiam tumore: Iam ipſum confluxum bipartito etiam ſcindi, nempe in confluentis ſucci, tum qualitatem

A.l.4.f.4.t.1. c.3.fo.463.g

tem, tum quantitatem: Interim vero misceri dictorum affectuum aut aliquos, aut etiam pariter E
omnes. Porro tradenda est medendi methodus non omnium simul, sed cuiusq; seorsum.

De Methodo curandorum Vlcerum, quae vel carnis intemperie, vel succi affluentia Maligna sunt. CAP. 2.

AC carnis quidem intemperies si squallens sicca'que videtur, aqua temperata fouens humectans'q; corriges. Quoties autem eo remedio vteris, esto tibi perfusionis humectationis q; meta, vt, cum primum rubescit attollitur'q; particulae moles, tum desinas: quippe si vltra perfundas, quod attraxisti, id euocabis: itaque nihil profeceris. Quin etiam medicametorum humectandi facultas plenior esto, quàm vt in sana carne praeceptū est. Si vero humidior, quàm pro naturali habitu, caro fuerit, contraria ratio ineunda est, ac medicametorum facultas ad siccius transferenda, aqua vero nullatenus admouenda: immo, si lauandum vlcus videtur, vinum, aut posca, aut de coctum austerae cuiusquam herbę praeparandum. Eodem modo & calidiorem, quàm par est, carnis habitum refrigerabis, & frigidiorem calefacies. Agnosces vero horum vtrunque partim colore, partim tactu, partim laborantis sensu. Quippe aliàs vstionem sentire se fatentur, aliàs manifestum frigus in particula: gaudet'que vel frigidis medicamentis, vel calidis. Et alijs quidem rubor leuis insidet, alijs color magis albicat. Verum haec distinguere propositi operis officium non est: quippe in quo non dignoscēdi, sed medendi, methodum instituimus: sed consequentia quadam sermonis inuitate digressi in hanc sumus. Rursus igitur ad ea, quae proposuimus, reuertamur. F Partium, "quae cum aliquo praeter naturam tumore exulceratae sunt, earum prius sanādus tumor est. Quę vero omnis praeter naturam tumoris curandi ratio sit, in sequentibus dicetur. Nunc, quantum eius rei coniunctum cum vlcerum curatione est, tractabitur. Cum labra tātum vlceris decolorata dura've plusculum fuerint, excidēda ea sunt ad sanam vsque carnem. Cum vero amplius progressus eiusmodi affectus est, deliberatio incidit, excidēdum'ne omne id sit, quod praeter naturam visitur, an spatio potius curādum. Procul'que dubio est aegri animum hoc casu consulēdum esse. Aliqui enim longiore tempore curari citra sectionem malunt: aliqui quiduis subire, dummodo citius sanentur, sunt parati. Aeque vero & mali succi, qui ad exulceratam partem confluit, vt vlcerans quidem est, sanatio eius hic dicetur: vt malignus succus est, aut copia redundās, in proprijs ipsorum locis tractabitur. Cum ergo, qui exulceratis partibus influit succus, nec multo plus iusto, nec multo deterior sit, auerti hunc regeri'q; conueniet, adstrictis scilicet refrigeratis'q; ijs particulis, quae ante exulceratam sunt. Inchoanda quoque deligatio est à laborante ipsa particula, deducenda'q; versus sanam: veluti ‖ in fracturis ossiū precepit Hippocrates. Sed & quae vlceribus ipsis admouentur pharmaca, siccent valentius, oportet, quàm ea, quae simplici G admouētur vlceri. Quòd si sisti compesci'que medicamentis influxus nequeat, causa eius inuestiganda est, atque haec prius adimēda. Ac, si quidem ob partis, quae fluxum recipit, imbecillitatem aliquam id fiat, huic nimirum medendum est: fuerit autem haec vlceratę quoque partis propria quaedam curatio: Sin propter sanguinis copiam, vitiosum've succum vel corporis totius, vel alicuius suprapositarum partium, illa scilicet prius sunt corrigenda. Ac imbecillitas quidem partis, propter quam plus iusto succorum illi influit, omnino ab intemperie prouenit, non tamen ab omni. Eo'q; fit, vt exulcerata caro nō nunquam intemperata tantum sit, non autem imbecilla: non nunquam vtrūque, & intemperata & imbecilla: Quippe imbecillitatis affectae partis valentior intemperies causa est. Hanc autem, sicut prius dictum est, curabis vtique calidam refrigerando, siccam humectando, frigidam calfaciendo, humidam siccando. Quòd si per coniugationem frigidior pariter humidior'q; locus sit, calfaciendo pariter ac siccando: & in alijs ad eundem modum, vincentem videlicet qualitatem contraria semper oppugnans. Huius rei ratio haec est: Quicquid rectum est nō in animalibus modo plātis've, verū etiam alijs quibus'q;, id symmetron est, medium'q;, & omnis vitiosi excessus expers. Cui enim nec demere quicquam, nec adijcere non partem aliquam, nō qualitatem possis, prorsus id recte se habet. Contra, quod demi sibi aliquid, adijci've postulat, id iam ab optimo statu recessit. Ad quem vtique redire aliter non est, nisi, H & quod superuacuum est, tollatur: et quod deficiēs est, adiungatur. Ac de ijs quidem, quibus partes quaepiam abundant, deficiunt'ue, alibi sermo erit. Vbi vero qualitas aliqua plus iusto inualuit, ibi & continuo vinci contrariam illi necesse, & cōtinuo vitium corrigi ex ea, quae victa ante est, restituenda. Quippe refrigerans, quod immodice incaluit, vnà, & quod deficit, restitues: &, quod superat, diminues. Quare, quae per intemperiem aliquam à naturali habitu recesserunt, eorum sanationem per ea, quae contraria viribus sunt, fieri omnino est necesse. Atque ad hunc modum caro, alia'ue carnosa quaepiam pars, quae fluxione humoris ob imbecillitatem affligitur, sanari debebit. Vbi intemperiei affectum iam sanaueris, deinde etiam exulcerationis affectum sanabis, nō aliter planè nunc curata intemperie, quàm si citra vlcus incidisset. Quo manifestum fit nō esse vlceris, sed intemperiei, propriam oēm eiusmodi curationem. Ad eūdem modum, si aut alterius cuiuslibet particulę occasione: aut etiam totius corporis, cum in eo sanguis mali've succi redundant: vitiosum aliquid exulceratis partibus influxerit, medēdum prius est vel ei, quod fluxionis est causa, vel etiam toti corpori. Ita igitur & varices, qui sępe supra exulceratum locū sunt, prius sanabimus, vt deinde mox vlcus sanemus. Etiā qui ex liene, aut alia quauis notabili parte

laborant,

A.li.4. f.4.t.3. c.2.fol.472.a

Lib. de Fractu. sect.1. t.23.7ª. 227.g

vide ... de temp. c. 9 et ... (manuscript note)

A laborant, ipsa prius parte percurata, mox ad vlceris curationem accedemus. Cæterum nulla harũ curationum ipsius est vlceris, sed alterius cuiusquã affectus, qui vlcus vel gignit, vel certe auget.

Externam Causam ad Morbi quidem cognitionem necessariam, sed tamen nullam ex ipsa Indicationem curationis præberi. CAP. 3.

NAm illud quoq; iã definiri tempestiuum vr, nullam externarũ, * (vel (vt nunc loquunt) primitiuarũ) causarũ curationis indicatricẽ esse, sed huius indicationẽ ab ipso affectu initium habere: quæ vero particulatim sunt agẽda, hęc tum ab eo, quod prima indicatio dictat, tũ vero ab ægrę partis natura, tum ambiẽtis tẽperie, quę q; alia sunt his cognata, inueniri. Nã (vt breuiter dicam) à nullo eorũ, quę adhuc nõ permanẽt, indicatio sumi eius, quod ex vsu sit, põt. Sed ꝓpterea, ꝙ ad eum affectum noscẽdum, qui oĩno tum rõnem tum sensum lateat, sæpe cogimur de externa causa inquirere, opinatur vulgus hãc quoq; sanationis rõnem indicare. Quod planè secus est. Apparet id liquido in ijs, qbus nosci affectus exacte põt. Siue.n. ecchymosis, siue vlcus, siue erysipelas, siue putredo, seu phlegmone in parte aliqua cõsistat, supuacuum est cãm, q̃ horũ quodlibet effecit, inquirere, nisi iam ẽt faciat. Sic.n. simul, quod iam factũ est, curabimus: simul, quod adhuc facit, facere inhibebimus. Si vero fecit illa quidẽ, cæterũ iam abijt, vtiq;, quod factum est, curabi-
B mus: quod adhuc non est, nec si velimus, submouere id possumus. Quippe rei præsentis est curatio: eius aũt, quod futurũ est, ꝓuidentia: quod vero nec nunc lędit, nec lęsurũ timet, id ab vtroq; artis munere, tum eo, quod curat, tum eo, qđ prouidet, excessit. Quare nec indicatio ab hoc ad curationẽ vlla, nec ꝓuidentię rõ sumit: sed, vti dictũ est, ad eos tm̃ affectus, q nostrã notitiã fugiunt, externę causę cognitio est vtilis. Empiricis tñ ceu pars totius syñdromes, i. cõcursus, in quo curationẽ obseruarũt, externa causa interim sumitur: veluti in ijs, q à rabido cane, et oĩbus, q à veneno sis bestijs sunt lęsi: Quin ẽt ex Dogmaticorum quoq; numero ijs, qui sine rõnali indicatione, sola experiẽtia curare se talia confirmant. Quippe his quoq; externa causa seu pars totius syndromes, id est concursus, q̃ritur: Iis vero, qui ex priore vsu venenosarũ aĩantium vim norunt, atq; ab hac indicationẽ curationis sumũt, nõ sanè ad curationis indicationẽ conducit externa causa cognita, sed ad ꝓ̃sentis affectus cognitionẽ. Nã pone, sciã scorpionis venenũ frigida vi esse: sumã q;, veluti à frigido, remedij indicationẽ, nullo tñ signo intelligã talẽ esse in hoc corpore affectũ: manifestũ est, si scorpiũ percussisse didicero, ꝙ calfacere tũ corpus totũ, tũ punctã ab eo particulã conabor, nulla amplius expectata experiẽtia, sed ab ipsa rei natura indicatione sumpta. Mõstratũ.n. in ijs libris est, q de medicamẽtis sunt inscripti, in qbus exercitatum esse censui, q̃squis ex his cõmẽtarijs
C fructũ percipiet, nullã eiusmodi facultatẽ sine experiẽtia inueniri. Esset.n. ꝑfectò fœlicitatis cuiusdã munus, si quis inspecto lithargyro, aut castoreo, aut cãtharide, ꝓtinus eorũ vires intelligeret. Verum, sicut in oĩbus peccata, tum ab ijs, qui modum excedunt, tum qui citra consistunt, cõmittuntur, ita nimirum hic quoq;, ac Dis dia pasõn (vt in prouerbio Gręco est) non semel, arbitror, inter se discordant, & qui neq; in hodiernum vsq; diem affirmant sciri medicamentorum vires, id'q; post tantam experientiam: & qui ex vna experientia sciri eas censent. Nam & hoc præcipitanter inconsulte q; dictum est, si vtiq; inconsultum est, quod fieri oĩno non potest: & illud hominum est, aut oĩno attonitorum, aut planè litigiosorum. Verũ de his plura expectare nũc nõ oportet, vtpote de quibus dictum latius est tum in tertio de temperamentis, tum in ijs libris, quos de medicamentis inscripsimus. Ceterum, (vt dixi) ad noscendos affectus aliquæ externarum causarum conferunt †: vbi vero presentis affectus nihil latet, nulla iam externę causæ est vtilitas. Ac diximus quidem in superioribus, non esse in idem coniungẽdas vtrasq; doctrinas, sed seorsum empiricen, & seorsum tradendam rationalem. Memoria autem tenendum nunc quoq; est, ꝙ, quoniam propositum nobis in his cõmentarijs est solam rationalem tractare, quãquam ad quæpiam horum, quæ dicimus, non apponitur, ꝙ absolute vera non sint, sed solis ijs, qui methodo curant,
D aliquis tamen eorum id per se ratiocinari vltro'q; apponere debet. Nunc enim ipsi apposuimus nullam externarum causarum ad curationis indicationem conducere, sed ad affectus aliquando agnitionem, fatentes videlicet externam causam ijs, qui empirice quiduis curant, vnam esse partem totius concursus: id'q; siue ij ratione reliqua curant, siue omnia empirice. In ijs autem, quæ deinceps scribentur, non erit necesse hoc adscibere. Rursus igitur ad propositum redeamus, indubitatum illud principium præsumentes, quo etiam in præcedentibus sumus vsi, vbi diximus primum scopum, quò medicus tendat, affectum ipsum, qui curari desideret, indicare: ex hoc vero & reliqua omnia sumi. Quòd vero cum hoc scopo nulla externæ causæ societas sit, ex ipsis maxime vlceribus, à quibus sermo est ortus, intelligas. Finge enim † ex eo, quod in partem aliquã procubuerit, natum vlcus esse. Quod si sit, ex vitiosis prouenire succis manifestum est. Ita enim in morbis facere natura solet: cum corpus expurgat, omne excrementum ad cutim trudit: atq; hanc quidem vlcerari, totum vero corpus purgari accidit. Quę nam igitur est eiusmodi vlcerum sanatio? Nempe, quæ reliquorum omnium, quibus nullus affectus malignus, quem cacoethe græce vocant, est adiunctus. Verum, si hoc sic se habet, manifestum est nullam esse ad curationẽ à causa, quę vlcus excitauit, indicationem. Atqui, si vitiosus succus remaneret, oĩno aliqua ab hoc quoq; indicatio sumeretur. Verum alioqui ẽt absurdũ esset, si curationẽ postularet, quod amplius nõ sit: aut

* procatarctica rum.

† ὅταν ἄδηλοι i. vbi sint immanifesti. additur in nõ nullis antiquis codicibus.

† ἐξ ἀποσκήματος, est in antiquis, vt etiam vertit Linacer. ἐξ ἀποσήματος autẽ, est in impressis, i. ex abscessu.

aut si curationem indicaret,quod nullius indigeat. Quare dicere indicationẽ curationis ab exter E
na causa sumi,omni modo est absurdum. Quoniam ergo non ab hac,perspicuũ est ab ea,quę prę sens est,indicationem fore. At qualis tãdem ea est indicatio? Nempe ei,qui exacte loquetur,quæ ad prouidentiam pertinet (prophylacticen Græci vocant:) qui abuti vocabulo volet,médicinalis. Qñquidem ipsorum etiam vlcerum,siue tantum vlcera simpliciter sint,siue etiam cũ cauitate, siquis diligenter æstimet, ex fugiendis prospiciendis q; ijs,quæ naturæ officient, sanatio perficitur. Et in summa,in quibus,quod efficitur,naturæ ipsius opus est,veluti vlceris glutinatio, & ex carne impletio,in ijs ad eam,quæ prouidet,artis partem,oïs pertinet cura: cæterum sanatio vulgo dicitur. Ideo´q; etiam huius,quę prouidet,partis artis,in altero genere cõstitutum est,quod morbosum affectum iam præsentem submouet: in altero, quod eum, qui non dum vrget, prohibet. Itaq; hic quoq; iuniores medici de nominibus contẽdere se non intelligunt. Par autem erat, si de rebus studiosi essent,illud inuenisse,duas esse functionum medici primas differentias. Aut.n.eos, qui nunc vrgent affectus,ijs, quæ moliuntur curant: aut eos, qui non sunt,fieri prohibent. Ergo præsentes iã affectus tollere,siue amouendis ijs,quæ naturę opus impediunt,id fiat,siue per medicamenta quid ipsi moliamur,omnes profectò homines curare dicunt: cauere autem,ne accidant, prospicere. Et sanè ea, quæ succorum vitio sunt exulcerata, curant ij, qui ratione ac methodo ar- F
tem administrant,simul illos purgãtes,simul ea, quæ naturæ motus impediunt, auferentes: quorum vtraque, qui exacte loquitur, prophylactica vocat: vetant nanq; (vt in proximo ostensum est libro) omnia talia, aut sordem vlceri,aut humiditatem nimiam vitiosam´ve innasci.

*θεραπευτική.

Falsa Methodo ac Improprijs Nominibus Vsum fuisse Thessalum,cum de Curandis Vlceribus diuturnis loqueretur, ac de More loquendi Hippocratis & Veterum medicorum. CAP. 4.

NOn est igitur de nominibus anxie contendendum, sed methodus potius aliqua sanandorum vlcerum tradenda: qualem (arbitror) ipse tum in proximo libro,tum in hoc pręcipio. Ego nanq; vel stupiditatem Thessali demiror, ita de vlcerum, quæ cacoethe dicuntur, curatione scribentis: Sunt autem perq̃ necessariæ, & cõmunitates vlcerum diuturnorum, ac non sanescentium,aut post cicatricem inductam redeuntium: ad hoc vt in ijs,quę non coalescunt quidem,æstimetur,quid sit,quod prohibeat,id´q; tollatur: in ijs vero,quæ post cicatricem inductam renouantur,vt cicatricem tenere cogas, roborãs scilicet (sic enim τὸ μετασυγκρίνειν vertimus) vel patientem particulam,vel etiam communiter totum corpus: atq;,ne facile patiatur,id pręparans per ea, quę hæc faciant,præsidia. Atque hęc quidem Thessalus cum in principio statim libri de Chirurgia proposuisset,postea de ijs ipsis latius ad hunc modum scripsit: Diuturna vlcera,& quæ nõ sa- G
nescunt,aut quæ ad cicatricem perducta denuo reuertuntur,hæc indicant: Quæ quidem ad cicatricem non perueniunt,vt,quæ coitionem fieri vetant, auferas, ac locum affectum noues: postq̃ simile recenti vulneri feceris, rursus vt cruentum sanes: quod si non processerit, vt phlegmonen mitiges,& reliquam diligentiam adhibeas: Quę vero ad cicatricem veniunt,& rursus se aperiũt, in accessionibus quidẽ,& exulcerationibus,vt simili modo cures ijs quæ recens phlegmone vrget,ex ijs quæ mitigare solent,cataplasma inducens,id´q; donec deferueat irã: vbi deferbuit,adiuues ad cicatricem inducendam: post hęc vt partes circũpositas late complexus malagmate, quod ex sinapi sit compositum, rubere facias,aut alio quopiam, quod mutare possit: ac,vt minus malo pateant,efficere. Quod si ita non cessent,ẽt totius cõiter corporis curam habeas, ipsum per varias exercitationes,& gestationes, & vociferationes,adhibitis scilicet earum rerum peritis, roborans, etiam victus ratione gradatim tũ aucta, tũ diminuta, principio à vomitione per radiculas facto. Vteris ẽt albo veratro,alijs´q; omnibus,quibus vtimur in ijs,qui diuturni ægre´q; submoti morbi victus rationi subijciuntur. Atq; hęc quidem est Thessali dictio. Operępretium vero est æstimare hominis vel stuporem,vel audaciam: vtiq;,si recte se dicere sibi persuasit, stuporem: sin conscius sibi nihil dicere,imponere omnibus legentibus sperat,audaciã. Ex diuturnis vlceribus,quę´ H
nam est,ô generosissime Thessale,curationis indicatio? Ego sanè neq; ex his, neq; ex recẽtibus, nec oïno à tempore, in vllo morbo curationem vnquam inueni,sed ex ipso,quem sanandum mihi proposui, affectu. Prorsus enim, si tempus spectabitur, tanq̃ ab eo indicatio sumatur, alteram omnino secundus,alteram tertius dies,indicationem dabit: ad eundem modum, & quartus alteram à quinto,et ab his omnibus sextus,& à reliquis singuli,qui post istos. Sic affectus,quos curamus, non vltra nobis ad considerationem proponentur, nec ab his indicatio sumetur: quo tamẽ nec cogitari quidem magis alienũ à ratione potest. Quomodo ergo necessariæ sunt diuturniorum vlcerum communitates, vbi nihil indicare tempus ipsum per se potest? non enim profectò, vbi à malis succis vlcus eroditur, diuersam ex eo post quatuor menses indicationem sumemus ab ea,quam statim ab initio sumpsimus. Ego sanè nec sinerem quidem eiusmodi vlcus diuturnum esse,sed protinus in principio causam eius adimerem. Nam & nosse affectũ à principio plerunq; licet,& indicationem ab affectu sumi est necesse. Tempus vero quid amplius, quam dierum numerum docere nos possit,non hercle possum conijcere: nisi id voluit Thessalus,ad eiusmodi vlcera noscenda tempus oïno esse manendũ. Verum sic primum idiota prorsus sit, si videlicet fatetur non prius agnoscere se affectum, quàm vlcus inueterauerit. Deinde illud quoq; aperte fateatur,

*Galenus non mlto post, hãc dictionem declarat.

* ἀγανάκτησις.

*μετασυγκρίνειν.

oportet,

A oportet, ex alio ſuggeri ſanationis indicationem, ex aliјs præberi affectus notitiam. Nam eſto con ferat aliquid tẽpus ad agnitionem, certe indicatio curationis à tempore non ſumitur. Quid enim ad rem pertineat, ſiquod vlcus inueterauit, adimere, quę coitionem impediant, & nouare locum, qui affligitur? Nam, ſi propter fluxionem malignam, quam cacoethe dicunt, vir inepte, vlceris la bra hoc vel illo modo ſunt affecta, quid commodi erit, ſi ea excideris ante, quàm fluxioni ſiſtendę conſulueris? Videlicet vlcus latius efficies, veluti non nulli faciunt eorum, qui ſimiliter, vt tu, vl cera curant. Siquidem cauſa, quæ ea & dura & calloſa prius reddidit, adhuc manẽte nihil aliud ex his excidendis accedet, ꝙ vlceris amplificatio: quippe illa ipſa, quę excideris, perinde & dura, & calloſa rurſus erunt, atq; ea, quæ prius. Quanq̃ ne id ipſum quidem adiecit prudens ſcilicet Theſ ſalus, calloſa, & dura, & decolorata exulceratæ partis excidenda eſſe, ſed abſoluto ſermone abſci di, quæ coitionem morantur, iubet, ac nouari. Ac, ſi quidem ſubmouere cauſas, quę glutinationẽ morantur, ſuaderet, & vetus ea ratio eſſet, nec ipſe eum accuſarem: præcipitur enim ab omnibus ferè antiquis medicis, quicunq; ratione quadã, ac methodo de vlcerum curatione ſcripſerunt, cau ſas, quæ illa creant, abſcidendas eſſe, æque profectò, vt cæterorum oĩum morborum. Non enim, arbitror, in vlceribus manente adhuc cauſa, quę ea excitauit, hanc prius tolli expedit, in aliјs mor B bis non expedit: ſed omnino in omnibus, in quibus effectrix cauſa adhuc manet, ab hac inchoan da curatio eſt. Quòd ſi, quæ coitionem impediunt, non dixit de omnibus cauſis, quæ eã impedire poſſunt, ſed de labris tantum, veluti ex iјs, quę ſubiecit, oſtendit, plus certe neſcire, ꝙ ſcire eorum, quæ ad vlceris curationem ſpectant, videtur. Quippe fieri aliquando poteſt, vt & hæc cauſa ſola ſit, quò minus ſaneſcat vlcus. Poteſt etiam (vt dictum eſt) cauſa eſſe, & quę citra tumorem præter naturam ſit in exulceratis partibus intemperies: & quæ cum tumore quidẽ aliquo coniuncta ſit, non tamen, qui omnino ſibi labra excidi deſideret. Poteſt & *varix ſuperiacens, vel lienis auctior, vel in iecinore vitium aliquod, prętér q; hęc omnia imbecillitas partis ægræ, quę ipſa quoq; intẽ ſa quędam eſt intemperies: quin etiam vitioſus in toto corpore ſuccus (cacochymian vocãt) ma xima ſcilicet cauſarum, quę incõmodare vlceribus poſſunt. Vexat ſanè non minus vlcera, & ſuc corum æqualiter ſe habentium exuperantia, quã plethoran vocãt. Horum quodq; ſi adimi Theſ ſalus iubet, laudo hominem, ceu veteribus ſubſcribentem: ſin labra tantum, vnum nouit ex mul tis, ſed quod nec opiliones lateat. Quippe, ſi opilio vlceris labra dura, & calloſa, & liuida, & nigra, & alio quopiam notabili coloris vitio videat, prorſus ea circũcidere non dubitabit. Eſt enim cir cumcidere res promptiſſima: maius vero quippiam, atq; artis egens, medicamẽtis ſanare: Theſſa C lus autem nec, quæ labra molliri medicamẽtis poſſunt, vnquam nouit. Quippe fatentur eum pe nitus hanc artis partem declinaſſe, ita vtiq;, vt ipſe quoq; indicat: nec omnino experiẽtiam ratio nalem'ue ſcientiam de vllo medicamento viſus eſt habere, quod ipſum quoq; ex libro eius de me dicamentis oſtenditur. Verum de iјs, quę ibi non recte ab eo ſunt prodita, in progreſſu operis di cemus. Nũc de diuturnorum vlcerum ſanatione, quã in prius poſita dictione tradidit, paramus diſſerere. Sanè melius fuerat nõ diuturna, ſed cacoethe ea vocaſſe: tum naturam eorum narraſſe, & cauſas generationis eorum expoſuiſſe: curationemq; cuiuſq;, primum quidem cõmunem om nium, quatenus vlcera ſunt, qualem in tertio libro deſcripſi: deinde priuatã cuiuſq; pro efficien tis cauſæ ſpecie, veluti in hoc libro docui. Hic, cum nihil horum fecerit, & nouandum vlceratum locum cenſet, &, vbi inſtar recentis vulneris fecerit, vt cruenta ſanandum. Hoc ſanè quis in ope ribus artis exercitatus non euidentiſſime intelligat ab eo eſſe ſcriptum, qui nunquam vlcus cura uit? Sanare'ne vlcus diuturnum, vt cruentum, quiſquam poteſt, vbi id ſimile recenti vulneri fece rit? vtrum'ne labris eius fibula adductis, an futura coniunctis, an potius horum nullo, ſed medi camento, quod cruentis ſit aptum, & cum hoc ſola deligatura fretus? Quis eſt, qui non norit vl cus omne cacoethes ſtatim etiam cauum eſſe, vtpote ex roſione natum? Nunquid igitur inſulſe D Theſſale fieri poteſt, vt coaleſcat cauum vlcus prius, q̃ cauitas carne ſit impleta? an non eſt hoc, vt cruentũ, ſanare? Ergo ipſe tu fruſtra cauorum vlcerum curandorum indicationem non eſſe glu tinationem, ſed impletionem ſcripſiſti. Quòd ſi etiam non eſſet ex ſe cauum omne vlcus contu max, certe dum (vt tu præcipis) excíſis videlicet labris, vt cruentũ, efficitur, ex neceſſitate cauum fit, maximam q; conquirit labrorum diſtantiam: adeo, vt non videam, quõ id glutines, & coire, vt cruentum, facias. Nam, ſi adducere violenter labra, quæ plurimum diſtant, tentabis, phlegmonen neceſſario accerſent, nec coaleſcent. Id, quod tantum intelligere mihi Theſſalus videtur. Subdit " enim: Si non fuerint victa, vt phlegmonen mitiges. Satius vero fuerat ſcribere: Cum non vincen tur, vt phlegmonen mitiges. nam neceſſe eſt non eſſe vincenda. Verum, vt hoc quoq; Theſſalo donetur, atq; id tranſeamus, nec valde anxie examinemus, illud cuiuis apertum eſt, ꝙ à commu nitate, quam ipſemet tradidit, prorſus receſſit. Quippe ſi, quod obſtat, auferemus, nihil amplius de communitate diuturnorum vlcerum, qua diuturna ſunt, ſumemus. Sed detur hoc quoq;. Videa " mus, quæ ſequuntur: ſcribit enim ad hunc modum: Quæ ad cicatricem veniunt, & rurſus ſe ape " riunt, hęc in acceſſione & vlceratione ſimiliter curabis iјs, quæ recenter vexata phlegmone ſunt. " Poſt hæc ſubdit: Malagmate, quod ex ſinapis ſemine fit, circũpoſitis partibus ruborẽ excitandũ. Quid ais inſane, etiam ſi acre & calidum ſit, quod influit, rubrefieri particulam ex ſinapis ſemine

* Antiqui ẽt le gũt κιρσὸς, vt Linacer, non σκιῤῥὸς, vt in impreſsis.

oportet, vt, quod in multo tempore cõtrahere ex fluxione debebat, id statim ex tuo medicamento obtineat, tota videlicet vlcerata, atq; erosa? Nam veteres eas partium imbecillitates, quæ vel ex frigore, vel plurimo humore, citra manifestum calorem acciderant, rubefaciẽdo curabant. Tu rubreficatione in omnibus deinceps vteris: primum nullo facto discrimine, propter'ne partis imbecillitatem, an propter fluxionis malitiam, nõ sanetur vlcus. Deinde ordinem inuertis. Nam, cum sinapi particulam vsseris, nec quicq̃ profeceris, tum ad corporis totius curationem accedis: cum contra, vt arbitror, tum ratione, tum experimẽto de ijs sit statutum, vt toto prius corpore à superuacuis liberato, tum calidum aliquod acre q; medicamentum parti admouere sit audẽdum: quippe eiusmodi medicamẽta oĩa cucurbitę ritu ad se trahere à toto corpore sunt habilia. Itaq;, nisi id prius vacuaueris, materiam fluxionis acri medicamento relinques. Hoc enim tum Empirici medici fatẽtur, tum Dogmatici: hoc philosophorum optimi senserunt, nam, cum eorum quoq; meminerit Thessalus, non alienum sit eos citare testes: quòd oculum rectè sanare ante totum caput non licet, neq; hoc ante totũ corpus. Sic Aristoteles ac Plato de morborum curatione senserunt, sanè & Hippocrates, & Diocles, & Praxagoras, & Plistonicus, & veteres vniuersi. Thessalus vero solus nõ sic, sed primum ad medicamẽtum ex sinapi venit: post de toto corpore solicitus est, ne hic quidẽ prudenter quicq̃ docens. Nam, cum liceat corpore medicamẽto, quod purget, semel vacuato, mox salubri victu ipsum reficere, hic vociferationum meminit, exercitationum q;, & gestationum, & victus certo ambitu mutati, tum vomitionis ex radicula: mox summam his imponit, ipsum veratrũ: idem scilicet, qui sine vllo magno negocio oĩa sanare promisit. Ego vero ne intelligere quidem possum, qũo quisquam aut deterius, aut maiore tpis dispẽdio, aut inani magis opera, vlcus sanauerit. Age igitur, sicut vsu non nunq̃ vidimus, sic verbis quoq; hominẽ fingamus, cui sanari vlcus contumax sit opus. Esto aliquis, qui cætera quidem sit sanus, sed ex scabenda derepente quapiam particula, veluti brachio, pustulã statim excitarit: mox eadem ipsa particula iterum atq; iterũ pruritu vexetur, pustula q; dirupta vlcus decolor inæqualiter erosum gignatur: atque hęc in tribus quatuor'ue diebus à principio inciderint: dicat mihi hoc loco quispiã ex medicis, q̃ Thessalum imitantur, quo'nam pacto sanare eiusmodi vlcus cõueniat. Ego nãq; cacoethes oĩno id dico: & ob id, qualis sit totius corporis affectus, statim considerabo. Inueniam nanq; tum ex vlceris ipsius symptomatis, tum ex notis, quas totum corpus præse feret, cuius maxime generis sit is, qui redundat succus: atq; hunc medicamẽto protinus educam, nec protraham, dum totus hominis cubitus affectum quendam contumacẽ rebellem q; curationi contrahat. At Thessali sectatores, ipsius videlicet præcepta seruantes, primum expectabũt, dum vlcus inueteratum sit, G quò in mirificam illam inueteratorum vlcerum communitatem recidat: quasi non longe melius esset contumacium vlcerum, nõ aũt inueteratorum communitatem, quæ curationem indicaret, tradere. Mox duorum alterum, aut excident, & ceu recẽs vulnus reddent, ac veluti ad glutinandum partes eius adducent: aut primum, quod ex sinapi conficitur, medicamẽto vtẽtur. Quo non proficiente, ad sublatas voces, & gestationes, & reliquas exercitationes, & victũ per circuitus mutandum confugient: ab ijs vomitionem ex radicula mouebunt. Quòd si his vlcus non sanabitur, veratrum dabunt. Sin nec id profecerit, hominem in Libyam ablegabũt: nam id quoq; adijcere debuit Thessalus, post eximiã illam contumacium vlcerum curationem. Quippe in vociferationibus, gestationibus, & alijs eiusmodi immoratur, quasi malũ habitum corporis (quã chachexian Græci vocant) non vitium humorum (quam cacochymiam dicunt) curent. Et quid miri, si tum fatentur se vlcus cacoethes statim, vt est natũ, non nosse: tum vero, dum sit inueteratum, ac sępe cicatricem ducat, sępe se aperiat, manent † ante, q̃, quid facto opus sit, intelligant: vbi etiam eos, qui quoquo modo febricitent, accessionem, quæ tertio die futura non futura'ue est, transire censent? Adeo videlicet ad vnguem contemplationem de crisi pernouerunt, aut summũ morbi incrementum futurum prospicere possunt. Quid igitur sępe accidit? Nempe tabescere in lectulis horũ culpa homines, qui statim secũdo die explicari potuissent. Quippe non semel nos, aut bis ter'ue, sed sexcenties tum ipsi multos febricitantes simul, vt prima accessio desijt, lauimus: tum preceptores nostros id ipsum facere vidimus: intrepide q; de cætero victitare permisimus, ceu post febri carituros: quos sapiens s. Thessalus, qui primam diatriton, (id est tridui inediam) excogitauit, prorsus arefecisset, totis (puto) tribus diebus fame confectos: mox dein, arbitror, modice s. in quarto die nutriuisset: ab hoc paulatim reficiens, vix sexto aut septimo ad consueta munia, qui semel febricitassent, dimisisset. Adeo semper homines in morbis tabefaciunt, à quibus vtique facile possent liberari. Nam, cum paucissimis diebus sanari vlcus contumax incipiens posset, Thessalus id in annum, aut etiam longius tempus incurrere sinit. Manere nanq;, dum id cicatricem sæpe inducat, sæpe etiam se resoluat, vt scias, an contumax sit: mox, vbi curationem inceperis, ne tunc quidẽ corpus statim purgare, sed primum medicamento ex sinapi, dein gestatione, & vociferatione, & certo victu, post radicula, ab his veratro vti: hæc quid aliud, q̃ annum expectantis, sunt? An per Deum immortalem, cum sex diebus, aut plurimum septẽ, posset homo curari, multos menses trahemus, quò videlicet primum, an cacoethes vlcus sit, sciamus, dein curationem inchoabimus? Et quæ demum necessitas erat propriam inueteratorum vlcerum communitatem tradendi, pręsertim

Margin markers: E (at "oportet"), F (at "hic quidẽ prudenter"), G (at "li sectatores"), H (at "tum futurum prospicere").

lib. 5. meth. med. c. 9.

† Impressi cod. & manuscripti quidam legũt vt Linacer: alij πρὸς τὸ γνῶναι. i. vt intelligãt quid facto &c.

A sertim cum nihil ad curationem conducat, licuerit q; non inueteratorum, sed contumacium, nec horum mehercle communitatē indicatricem, sed curationem scribere? Quippe accidit quibusdā tum vlceribus tum morbis, vt contumaces rebelles q; ad curandum sint: nec tamen inde curationis indicatio sumitur, sed affectus ipse primam curationis indicationem suggerit. Ex ea vero, & quæ sunt agenda, inueniuntur, ad eum modū, quem ipse tradidi. Quare hoc est methodo curare, quod nos facimus, veteres imitantes: si modo methodum esse oportet vnam quandam vniuersalem viam, quę omnium particularium sit communis. Hic vero etiā in hoc fallitur, putat q;, quicquid omnino in ijs habetur, qui methodo aliquid faciunt, ipsam methodum esse. Nam notitiam certe habeat, oportet, tum similis tum dissimilis, qui methodo quiduis molitur: non tamē ipsum hoc methodus est, similis scilicet dissimilisq; notitia: neq; hoc Aristoteles Plato'ue affirmat, quos falso Thessalus citare audet. Verum hæc ad pręsens refellere non attinet. Quare rursus ad medendi methodum reuertor, promitto q; ostēsurum me tum vnum esse eius in omnibus curationibus principium: tum viam, quæ ab eo principio ad finem vsq; ducit, in oībus particularibus similem esse. Quare, etsi in singulis morbis priuata quędam methodus sanandi videtur, commune tamen in omnibus genus vnum est. Auspicari nanq; perpetuo oportet ab indicatione, quæ ab affectu,
A.li.4. f.4.t.3. c.2.fol.472.b B cui mederi paramus, accipitur: Æstimare vero ac discernere, an causa, quæ affectū excitauit, iam desierit: an nūc quoq; ipsum tum augeat, tum faciat: dein, si desijt, ad eā, quæ in tertio huius operis libro traditur, methodum est veniendum: sin adhuc facit, ad eam, quę hic docetur. Quippe eādem hac methodo tum phlegmones, tum febris, tum omnium vno verbo morborū, remedia inuenias, vtiq;, si nihil etiamnum fit, de præcedentibus causis non laborans, sed ab ipso tantum affectu ordiens: Sin nunc quoq; aliquid fit, duos tibi curationis fines præponens, tum alia deinceps, vt dictum est, faciens. Sed enim mirari stupiditatem eorum, qui Thessalum sequuntur, est operępretium: non vtiq; ꝙ in talibus delinquunt, sed ꝙ dyspathias, & metasyncriseis, & imbecillitates, & firmitudines, & alia id genus nomina non pauca proferentes, quæ per ea significentur, ne nūc quidem, si interroges, respondere possunt. Nam, quid sit, quod in omnibus diuturnis vlceribus gręce dicunt μετασυγκρίνειν τὴν ἕξιν, nec similiter inter se omnes, nec clare nec prudenter respōdent. Atqui, si vel antiquum nomen esset, vel ab vllo Græcorum vsurpatum, ex ijs fortassis, quæ illi scriberēt, intelligi posset, de quo id negocio dicerent: nunc, qm̄ stupiditatis ipsorum propriū est, vtiq; ex Asclepiadis hypothesi natum, sicut & reliqua eorum placita, æquum profectò est ipsi sua somnia interpretentur: vnde scilicet, quod gręce dicitur συγκρίνεσθαι τὰ σώματα καὶ διακρί-
C νεσθαι, quasi misceri secerni q; corpora dicas, solis ijs, qui corpuscula & meatus, aut indiuidua & vacuum, aut deniq; impatibilia & inalterabilia, prima elementa statuunt, liceat vsurpare, sicut certe usurpant, & assidue ipsis nominibus utuntur. Quin etiam ipse Thessalus in canone, cū hęc principia confirmat, nouat quidem aliquid ibi quoq; præter ea, quæ à Themisone & Asclepiade sunt posita: cæterum, quod sentit, docet sanè non obscure. Non enim prorsus, sicut Asclepiades, cum in symmetria quadā, (id est competentia) exiguorum meatuum sanitatem: in ametria, (id est inconuenientia) morbum constitueret: reditum ad pristinam meatuum symmetriam, sanationem putauit: ita Thessalus quoq; est arbitratus, sed totum exiguorum meatuum statum censet immutandum. Atq; ex hac opinione processit metasyncriseos nomen, idem planè indicans potestate, quod græce metaporopœeseωs, id est exiguorum meatuum status mutatio. Cæterum non decebat ipsum, in quibus fugere ab incertis obscuris q; iubet & tantum ijs cōmunitatibus, quæ euidenter apparent, animum intendere, in ijs quoq; Dogmaticorum uti noībus. At noli (inquiunt sectatores eius) cùm his utitur, dogmatice eū audire, sed ἀφελῶς, id est simpliciter. Nam ita ferre suppetias ex sectatoribus eius quidā solent, uidelicet ad aliud rursus nomen nos reuocantes, nempe ἀφέλειαν, {quam nos simplicitatem uertimus:} quam ne ipsam quidem, quid significet, ipse
D sanè intelligere possum. Si enim, sicuti ipsi hoc quoq; rursus exponūt, ad aliud s. magis friuolum nomen nos remittētes, nempe græce βιωτικῶς, quod ipsum rursus exponentes significari per id dicunt idem, quod uulgo hominum similiter, utiq; tantundem fuerit ἀφελῶς ei, quod non definite nec exacte, sed sine omni tum arte tum scientia. Siquidem loquuntur homines, qui magis sunt ad loquendum præcipites, artium nomina sub sensibus quibusdam, qui nullo fundamento nitantur: rogati vero, quid significent, ostendere clare non possunt. Quod si hoc Thessalij isti accidere sibi fatentur, loqui se quæpiam, nec intelligere se exacte, quę loquantur, id ipsum profectò fatentur, quod nos illis obijcimus. Nam metasyncrisis illa, si quidem de immutanda poropœia, id est exiguorum meatuum statu, dicatur, certe intellectus aliquid habuerit, significauerit q; rem aliquam, cæterum friuolam multis modis. Nam nec ex corpusculis & meatibus corpora nostra constant: nec, si hoc verum esset, posset tamē aliquis docere, qua ratione sinapi meatuum illorum statum immutaret. Nec, si id quoq; ostendere aliquis posset, consentiens eorum sectæ esset, qui se apparentibus cōmunitatibus contentos esse dicunt. Ne igitur vtantur hoc nomine, nec nobis negocia facessant: licet enim & sine metasyncriseos nomine, diuturnorum vlcerum curationem alijs verbis dicere, sicut Empirici faciunt. Quòd autem & in Atonias, id est imbecillitatis vocabulo, simili modo nugent, monstratum prius est in secundo libro. Si enim, sicut Empirici, nomē

vſurpant,aliud prorſus non ſignificant, q̃ ꝙ actio non ſeruatur. Sin autem facultates aliquas gu E
bernare animal proponunt,quales tum nos aſſerimus,tum oẽs ferè veteres,præter id,ꝙ Aſclepia
dis dogmatis contradicunt,etiam incerta,& de quibus parũ inter authores conueniat,attingunt,
quãuis ea fugere iubeant.Sed dic nobis Theſſale clare,quid ſibi velit illud μετασυγκρίνειν. Si nan
que exiguos meatus mutare,& falleris,&,quę incerta ſunt,vſurpas: Si firmari ſanam q; reddi cor
poris particulam,vel hoĩem totum,nihil hic pręter nomen plus,q̃ Empirici,doces. Quippe ſciũt
hi quoq; remedijs quibuſdam admotis reddi hoĩem ſanum: cæterum, qua ratione remedia id fa-
ciant,vtiq; neſciunt.Neq; enim,an exiguos meatus mutet medicamenti facultas,neq; an ſymme-
trian efficiat,neq; an totam patientis particulę qualitatem alteret,poteſt Empiricorum quiſpiam
dicere. Atq; illi ſaltem ſunt modeſti, vt qui vnum ſe ſolum ſcire dicãt, huic ſcilicet morbo in hoc
tempore ſi medicamentum ex ſinapi adhibeatur, ſæpe notaſſe ſe vtilitatem ſecutam: non tamen
methodos loquuntur,nec ſupercilium attollunt,nec tali ſibi notitia placent,nec antiquis maledi-
cunt,nec Hippocratem pro nihilo habent,immo vero ipſum laudant,fere q; oĩa vere dixiſſe affir
mant. Hic vero Theſſalus,qui tum hunc,tum reliquos oẽs medicos contemnit, Empirica contu
macis vlceris præcepta ſe ſcribere non intelligit: quanq̃,ſi vel hoc commode faceret,vtiq; aliquid
operæpretium facere: atqui ne id quidem feciſſe videtur, cum ordinem remediorum inuertat, F
& prius partis remedijs vtatur,q̃ totum corpus præparauerit.Nã hoc inſignis inſcitię argumen-
tum eſt: cum in vno eo ferè omnibus medicis cõueniat, quamuis in plurimis diſſentiãt, ꝙ totum
corpus vacuum purum q; ab excrementis ante ſit reddendum,q̃ vlla pars valentibus remedijs ſit
ſubijcienda.Nam,ſiue experiẽtia iudicare quis velit, ſiue etiã ratione (tertium enim, quo iudicet,
neq; in alia quapiam arte,neq; in vlla vitæ parte quiſq̃ habet) maximum eſſe incõmodum depre
hendet, cum,toto corpore ſuam curam requirente,prius,q̃ illi ſit proſpectum, afflictæ parti acre
aliquod & calidũ medicamentum ſit admotũ.Trahit enim ad ſe,cucurbitæ more,ex toto corpore
ſuperuacua,atq; ita in graui parte affigit,vt ægre auelli poſſint. Quo magis operępretiũ eſt Theſ
ſalios iſtos percunctari, vnde nam Theſſalo in mentem venerit de contumacium vlcerum cura-
tione talia nugari,cũ nec Empiricus quiſq̃ ante,nec Rationalis ita ſcripſerit: ſed nec ipſe Theſſa-
lus,nec eius ſequacium quiſq̃ eiuſmodi remediorum ordinem aut cum experientia cõſentire,aut
cum ratione, affirmare auſit. Adde,ꝙ nec docere poſſunt,quomodo tempus indicet,non aũt affe
ctus: Sed neq; (quod hoc maius eſt) quomodo Theſſalus,qui ęſtimãdum cenſet,quid ſit,quod ci
catricem vlcerum moretur,atq; id tollendum,non prorſus ſit ſtupidus,ſimul cum hoc tantum ſa-
tis eſſe non videat,diuturnitatem autem vlcerum nihil eſſe ad rem: ſimul cũ non in vlceribus mo G
do,verũ etiam reliquis morbis omnibus,id eſſe faciendum,veluti veteres monent, non aduertit.
Verum ad hæc nobis nihil reſpondent: ſed ſemper non recte intelligere nos dictantes, tanquam
videlicet ipſi vel Hippocratis, vel veterum cuiuſquam ſentẽtiam ad vnguem intelligerent, recte
Theſſalum dixiſſe affirmãt, diuturnorum vlcerum vnam quandam cõmunitatem eſſe: Ita enim
Hippocratem quoq; ſenſiſſe in libro de vlceribus, cum ita ſcribat: ‖ Etiã ab inueteratis vlceribus »
id agere,vt ſanguis crebro effluat, cõducit, quomodocunq; videtur opportunum eſſe. Fortaſſis »
ergo ad rem pertineat, tametſi non prædixerim me de Hippocratis mente hoc loco diſſerturum,
vel ſummatim aliquid de ea perſtringere.Fuerit vero,quod dicemus,non minus & priſcorũ ſen-
ſus interpretatio. Hos nanq; viros,ceu nullius adhuc dogmatum ſectæ addictos, ſed pura & ſim-
plici mente ſtudentes vtile quippiam ad ſanitatem inuenire,credibile ſanè eſt quædam vſu, quæ-
dam inueniſſe ratione: tum ſcripſiſſe,quæ inuenerant,ſubinde nõ adhibita inuentionis ſuę ratio-
ne,aliqñ vero & adhibita: atq; id feciſſe ipſius legẽtium vtilitatis cauſa. Quippe, vbi ad dextrum
inuentorum vſum conducturum poſteris ſperabant,ſi rationem inuentionis nouiſſent,tum eam
diligenter prodiderunt: vbi ſecus,& ſuperuacuã relatu putauerunt,& propterea omiſerũt.Nam,
ꝙ ſermonis compendium priſci in primis coluerunt,id oẽs vel me tacente iã norunt: atq; ob hãc H
maxime cauſam non Hippocrates modo,verũ etiam reliqui priſcorum, medio interim tranſgreſ
ſo,primo tertium adnectunt.Si enim primum ſecundi ſit ſignum,atq; hoc tertium ex neceſſitate
ſequitur,ita tertium primo ſubijciunt,ſecundum pretereuntes.Oſtẽdi vero perſępe tum reliquos
antiquos,tum vero maxime oĩum Hippocratem,talia ſcripſiſſe: debet q;, qui callere priſcorũ in-
terpretandi genus volet,in illis exercitari.Nunc vero ipſum,quod propoſitum eſt, tm̃ exponam.

Nõ lõge à pri-
cipio. Non hñt
tamẽ hæc ver-
ba græci codi.
ĩpreſsi, ſed ha-
buiſſe videtur
Vidij cõtextus.

Quid ſit Vlcus, quod græcis appellatur Cacoethes: ac de Methodo Vlcerum omnium curandorum ex Hippocrate. CAP. 5.

NAm, quæ vlcera omnibus rite decenter q; factis tamen non ſanantur, ea medici græce ca-
coethe, nos maligna, contumacia,rebellia ue dicimus. Diuturna autem prorſus fiunt,cum
duntaxat,vt vlcera ſunt,curantur.Quę vero ſit vlcerum,vt vlcera ſunt,curatio,in libro, qui hunc
præcedit,definitum eſt.Hæc igitur vlcera & cacoethe,& inueterata, & diuturna vocant, indiffe-
renter his nominibus in ipſis vtentes.Quin etiam ad noſcendum, ꝙ affectus ipſe,cacoethes id eſt
contumax ad ſanandum,ſit, vnà cum alijs notis etiam id,ꝙ peractis etiam, quæ decent, omnibus
diuturna fiant,aliquam portionem habet.Non tamen aut ipſa diuturnitas,aut ꝙ diuturna & vo-
centur & ſint, idoneam curationem indicat, ſed ex hoc,ꝙ male affecta ſit ulcerata pars,licet colli-
gere.

A gere. Hoc vero inuento, & curationis ratio conſtabit. Quo, inquies, modo? Nẽpe, vbi tantum eę
partes, quibus vlcus inſidet, ita ſunt affectę, ſi has ſanaueris: vbi totum corpus vitioſo aliquo ſuc-
co abundat, ſi hunc vacuaueris. Ac ſignum quidem vitioſi ſucci eſt ipſa vlceris diuturnitas: inuẽ-
tio autem eius, quod expedit, nõ ex diuturnitate, ſed ex ſucci vitio ſuggeritur. Quare tria hæc de-
inceps ſe habent, ſignum, affectio, & curatio: ſignum quidem, ipſa diuturnitas: affectus, ſucci vi-
tium: curatio, eius vacuatio. Atq; hac ratione ſubinde veteres inuenias medio prętermiſſo tertiũ
« ſtatim primo ſubijcere: veluti Hippocrates fecit, cum dixit: ‖ Tum ab inueteratis vlceribus, con- Ibidem.
fert, vt aſſidue ſanguinem effluere facias, vtcunq; id opportunum videbit. non vtiq; curationem
« indicante vetuſtate, ſed ſanguinis vitio: quippe ipſe mox ſubijcit: Prohibet nanq; maxime quidẽ
eiuſmodi vlcera ſaneſcere. poſt vero etiam reliqua oĩa, putredo ſanguinis, & ſiquid ex ſanguinis
tranſmutatione eſt ortum. Quin ẽt poſt paulo, cum de vlceribus, quæ ad cicatricem non veniunt,
« diſſerit: Nec ſi (inquit) quę vlcus ambiunt, nigricent, ſanguine putri, aut etiam varice fluxionem
« ſuppeditante, id genus vlcera coire poſſunt, niſi quæ vlcus ambiunt, ſana reddas. Poſt etiã de vari
cum ſanatione ſcribit. Ad hæc etiam purgationis meminit totius corporis, tum in alijs quibuſdã
vulneribus, tum ijs qbus cariem, quam ſphacelon vocant, inſtare eſt metus. Præterea herpetibus,
B & eſthiomenis omnibus, (id eſt, quæ exeduntur,) ita enim græce nominare ſolet ea, quæ humor
« aliquis erodit. Iam vero in ijs, quę mox ſequuntur, rurſus ad hunc modũ ſubiungit: ‖ In quocũq; Ibidem.
« vlcere eryſipelas ſuperuenerit, purgatio totius corporis adhibenda eſt. Et in ſumma, ſi curioſe li-
brum de vlceribus reuoluas, inuenies ſemper eum ab affectu indicationem ſumere: vti vero inte
rim & tpe, ſed ad affectum noſcendum. Quòd vero hęc ita ſe habeant, ex ipſo libri ingreſſu agno-
« ſcas, qui talis eſt: ‖ Vlcera madefacere, quęcunq; ea fuerint, niſi vino, non oportet. Tũ cauſam adij Ibidem.
« ciens, ait: Nam ſiccum ſano vicinius eſt, humidum vero non ſano. Et mox: Vlcus enim humidũ
« eſt, ſanum aũt ſiccum. Ideo q;, per totum librum cum totius vlcerum curationis finem ſiccationẽ
ſtatuat, mox particularia inuenit, etiam finis ipſius ſubinde nos commonefaciens. Cum enim ita
« ſcribit: ‖ Quodcunq; vlcus acuto telo cęſim percuſſim´ue diuiſum eſt, medicamentũ, quod cruen Ibidem.
« tis ſtatim imponitur, Enęmon gręci vocant, ac ſiccãs, & quod ſuppurare vetet, admittit. Fit enim
« effluente ſanguine ſiccius. Et rurſus: Quæcunq; probe & opportune purgata, ſemper ad ſiccius
« promouentur, † ijs caro magna ex parte non ſupercreſcit, } niſi ſi contuſa ſint. Et rurſus: Siquod † Hæc nõ ſunt in gręco exemplari: nec eo ſẽſu, loco paulo poſt ſequente, ſunt ab Hippocrate poſita.
coire nequit, humecta caro in cauſa eſt: In his oĩbus primæ ſanandorũ vlcerum indicationis nos
admonet. Siquidem vlceris, qua vlcus eſt, ſanatio, mediocris ſiccatio eſt: cuius rei demõſtratio in
C libro, qui hunc præcedit, tradita eſt. Verum vlceris, quod cum alio affectu coniunctum eſt, cuius
videlicet pręcedere curationem oportet, eius curatio, vt vlceris ſolius, non eſt, ſed prior illius affe-
ctus, ſecunda vlceris. Nam, ſiue phlegmone quæpiam, ſiue nigritia, ſiue ecchymoſis, ſiue eryſipe-
las, ſiue œdema, vlceratam carnem obſederit, primum eius molienda curatio eſt. At vero, ꝙ vlcus
interim non ſolum nõ commode curatur, ſed multo ẽt maius redditur, id neminem lateat. Nam,
ſiue contuſa fuerint circũpoſita vlceri loca, ſeu phlegmone alius´ue tumor in his conſtiterit, pro-
pria eius affectus ſanatio inuenienda nobis eſt, illud pro certo habentibus, fieri nõ poſſe, vt ulcus
ſanetur, niſi locus, in quo conſiſtit, prius ſit ſanatus. Ac proinde Hippocrates ipſe redigens nobis
in memoriam ea, quæ ſtatim in libri initio tradiderat, tum quæ reliqua paulo ante ſunt compre-
« henſa, tum uero hęc adſcripſit: Quodcunq; ulcus cæſim percuſſim´ue acuto telo eſt diuiſum, me-
« dicamentũ enęmon, & ſiccans, & quod ſuppurare uetet, admittit. Sin caro aliqua telo tum contu
« ſa, tũ cęſa ſit, huic ita medendũ eſt, ut ꝙ celerrime ſuppuret: nam & minus phlegmone urgebit, &
« neceſſe eſt carnes, q̃ cõtuſæ cęſę q; ſint, putrẽfactas & ĩ pus uerſas liquari: poſtea nouã carnẽ naſci. * σαπείσας ἐστ est in antiquis.
Indicat enim hoc ſermone maniſeſte ſolos eos ulceratarũ partium affectus non eſſe ſiccandos, in
qbus gigni ꝙ celerrime pus cupimus, utiq;, ꝙ cũ aliqua putreſcentia pus fiat, obiter docẽs. Porrò
A.l. 4. f. 4. t. 3. c. 1. fo. 471. a D oĩa, quæ putrefiunt, ex calido & humido ſic afficiũtur. Ideo q; ẽt ea cataplaſmata, quæ ex hordei
farina cõponuntur, ceu quæ calefaciant humectent q;, oĩbus ijs affectibus, quibus moueri pus ex-
pedit, admouemus. Hordei nãque farina ex aqua & oleo, item q; panis ex aqua & oleo, præterea
fomentũ multæ calidæ aquæ, & tetrapharmaci uis, oĩa deniq; quæ calefaciunt & humectant, ce-
lerrime pus mouent. Ideo q; ẽt ijs partibus, quæ phlegmone infeſtãtur, ubi uehementius iam pul
ſitant, ſic, ut iam deſperetur de horum citra pus curatione, ueteres oẽs eiuſmodi applicant medica
menta: ante uero nequaq̃. Atq; hoc Hippocrates ipſe aperte nos docet in memoratis iam uerbis,
A. ibidẽ. c. 2 h quibus iubet, quæ ſine contuſione uulneratæ partes ſunt, quã maxime ſiccare: q̃ cum contuſione
« quadã ſunt læſæ, ijs q̃ primum pus mouere. Quin etiã, cum dixit: ‖ Quæcunq; ulcera nõ probe & Ibidem.
« ut conuenit, expurguta, ſemper prius pullulare incipiũt, ijs maxime caro ſupercreſcit: quæ uero
« probe & ut decet, expurgata, ſemper ad ſiccius promouent, ijs, niſi ſint cõtuſa, caro ut plurimum
« non ſupercreſcit. Quippe hic illud / niſi ſint contuſa / quod adijcit, redigit nobis in memoriam, qđ
in ſuperius proditis uerbis eſt dictũ, nẽpe oportere oĩa ſiccari præter ea, quæ contuſa ſunt. Neq;
enim, ſicubi cataplaſmate, quod calfaciat humectet q;, illinunt, q̃ phlegmone infeſtant, ex prima
rõne id fit, hoc eſt, ut remediũ affectus, ſed ut ſymptomatis mitigatio: ſiquidem ipſius phlegmo-
« nes remedia ſicciorũ ſunt uiriũ. Audi nanq; loquentẽ Hippocratẽ: Cataplaſmata œdematum, &

phlegmones, quæ in circa positis consistit, verbascum coctum, & folia trifolij cruda, & epipetri fo E
lia cocta, & polium: quippe oīa hęc siccandi vim habēt, veluti in cōmentarijs de simplicibus me
dicamentis docuimus. Et cōpendiaria obsessarum phlegmone partium curatio per id genus præ
sidia obitur, quæ sanè vel affectum prorsus submouent: vel, siquid exiguum, quod suppuret, reli-
querint, alterum medicamentū acre, quod educere pus queat, requiritur: vel, si tenuis circūposita
cutis sit, velis q; celerius explicatum ęgrum, sectio petenda est. Ceterum curatio phlegmones per
hordei farinā dolorē lenire studentis est, non medentis & contra malum pugnantis. Verum de
talium differentia in sequentibus plenius docet. Illa porrò mihi demōstrata manifeste puto, Hip
pocratē tum vlcera quæq; siccanda esse iussisse, tum hunc esse curationis finē sanxisse, ipso scilicet
affectu indicationem prębēte, non tpe. Quòd siquis hoc magis etiam sibi persuasum cupit, librū
eius de vlceribus totum diligētius euoluat. Intelliget enim illud ipsum perspicue, tum vnā esse vl
cerum oīum generalem curationem, nempe quam nos proximo libro docuimus: tum vero non
minus illud, nullam esse à tēpore nec in vlceribus, nec in phlegmone, nec denique in alio quopiam
affectu indicationem. Qm̄ vero in hunc sermonis locum peruenimus, æquum est ostendere non
modo horum, quę iam retulimus, fuisse inuentorem Hippocratem, sed ēt reliquorum omnium,
quæcunq; hunc scire, qui cōmode vlcus sit sanaturus, est opus. Videtur enim is nō solū vlcerum, F
quæ citra alium affectū consistunt, sanandorum rationem inuenisse, vt quę in siccādo cōsistat, sed
etiam priuatim per species affectuū cuiusq;. Nam aut vitiosus succus ad partem, cui vlcus insedit,
amplius non fluit, aut ēt fluit. Ac si non amplius fluit, ipsi tm̄, quod laborat, succurrendū est, si qui
dem vel liuidum, vel nigrum, uel rubrum conspicitur, scarificando, ac sanguinē emittendo: mox A.l. 4. f. 4. t. 3. c. 2. fo. 472. b
(ut ipsius uerbis utar) spongiā statim sicciorē magis, ꝙ humidiorē, superimponendo neq; enim,
arbitror, ignorabit quispiam particulam illā, ꝙ, negationis hoc loco uim habere, tanꝙ ita diceret,
sicciorem, non humidiorem: post hæc uero ēt siccantia remedia applicando: ab his, si res postu-
let, rursus sanguinem auferendo: ac mox iterum talia peragendo, donec parta omnino sanitas sit:
Ibidem. || quòd si labra ulceris dura callosa q; appareant, etiam ea excidendo. Etenim de his quoq; ita ait:
Circularia ulcerum, si subcaua sint, circulo præcidere, quæ abscesserunt, oportet, uel oīa, uel ex di-
midio circuli s̄m hominis longitudinem. Scripsit uero & de tumoribus, qui coniūcti cum ulcere
sunt, uniuersis, quemadmodum curandi singuli sint: simili modo & de uaricibus, quādo horum
quoq; occasione contumax ad sanandum ulcus redditur, qm̄ aliqua ex his humiditas ad exulcera
tas partes defluat. Ad eundem modū, & cum ex toto corpore humor confluit, totum purgare iu-
bet, nusquam uidelicet in his indicationem à tempore sumens. Nam & ridiculum planè sit adeo G
multas ac uarias sæpe ēt contrarias indicationes ab una communitate fieri. Nam, si etiam demus
indicationem aliquam à tpe sumi, quę tandem ea sit, dicere par est, ac summa quapiā una eā com-
plecti: ueluti in reliquis omnibus ipse quoq; Thessalus facit, nedū nos. Quippe unum illi perpe-
tuo indicat astricti corporis affectus, nempe ut remittatur ac relaxetur: unum rursus soluti, utiq;
ut adstringatur. Quin etiam in ipsis ulceribus, quod sordidum est, absterger̄i postulat: quod cauū
est, impleri: quod æquabile est, cicatrice induci: cui caro supercreuit, hanc sibi detrahi, etiā eo ipso
authore. Ergo, sicut in horum singulis, ita in diuturnis quoq; alterum aliquid ad portionē osten-
dat, quod unum sit: uerum non potest: nam & excidenda ea pręcipit. At, quæ nam, quęso, sit ista
rationabilis à tempore indicatio: tum remedio ex sinapi uti, de quo uanum illud nomē metasyn
criseos usurpat: ab hoc ex radicula uomitu: & postremo, cum nihil ultra inueniat, ueratro. Verū
hæc quidem (quemadmodum dixi) etiam in sequentibus plenius dicētur, ubi nihil usquam ullo
in morbo à tempore indicari, sed signum id non nunquam affectus esse docebimus.

De Indicationibus Venæ sectionis, & Humorum purgationis, quæ ab Vlceratarum partium temperamento, & substantia sumuntur. CAP. 6.

VErum rursus ad Hippocratē reuertor: Quē sanè diligētię noīe admiror cum in alijs oībus, H
tum uero ꝙ scopū, qui medico ad indicationē non in uno altero'ue, sed prorsus omni mor-
bo, sit spectandus, nō omiserit. Est porrò is, qui ab affectus magnitudine sumitur, quē non modo
Methodici prætermiserunt, (non enim est id mirum) sed ēt rationalium plurimi, atq; etiā Empi-
ricì (quanq̄ alio modo) oēs. Nam, ubi † in redundantis sanguinis (ut illi loquunt̄) concursu, ꝛ ua
cuationem à se obseruatā dicunt, manifeste fatent̄ ob nullius alterius eorum, quæ in ægro uisunt̄,
respectum, se ad uacuationem accedere. Neq; hoc dico propterea, ꝙ purgatio uacuatio sit, quam
redundantis sanguinis concursus non indicet, sed ꝙ ēt, tametsi redundantis sanguinis concursus
nō adsit, ad ipsam tñ sanguinis missionē interdū sit confugiēdum: qñ, si ualens morbus sit cū ui- A.l. 4. f. 4. t. 2. c. 3. fo. 466. h
rium robore, nemo est, q sanguinē non mittat, q utiq; in artis operibus sit exercitatus. Quippe ip
sos Empiricos uidemus, cū lapsus ab alto quis sit, aut alia's plaga aliqua cōtusas uehemēter corpo-
ris partes habuerit, ad sanguinis missionē confugere, quanquā idem homo paulo ante sanus fue-
rat, prorsus q; redundantię sanguinis expers. Ex quo patet nō hoc esse, quod mittendum sangui-
nem indicet, sed magnitudinem morbi, ac uirium robur, exceptis tamen à sermone pueris. Nā &
alia ratione, siquis etiamnum sanus, nec adhuc quicquā lęsus, in sanguinis redundantis concursu
sit positus, non statim huic mitti sanguinem est necesse: imo alijs satisfacit inedia, alij cibi parcitas,

† ἐπὶ τῇ πληθωρικῇ καλουμένῃ συνδρομῇ.

alij

A alij soluta aluus, vel purgatio, vel frequentius balneũ: alij sola exercitatio, vel multa frictio abunde fuit. Missio vero sanguinis ne ab ipsis quidem Empiricis, ijs, qui ita se habent, necessario adhibetur. Ad eundem modum nec purgatio in sola vitiosi succi abundantia cõuenienter suscipitur. Sed, sicut missio sanguinis vel propter ipsius abundantiã, vel propter morbi magnitudinem, ita purgatio & propter abundãtiam alterius cuiusquam succi, & propter vim morbi adhibetur. Ac de sanguinis missione tum in alio libro egimus, tũ vero in sequentibus agemus. De purgatione in hoc libro differam: desiderant enim ęgri hanc, non modo vt quod noxium superuacuum, quo vrgẽtur, educat, sed etiam vt quod tum ad diuersum trahat, tum vacuet. Atq; ob eam rem Hippocrates tum in reliquis omnibus operibus, tum in eo, quod de vlceribus prodidit, etiam morbi magnitudinem ad purgationis indicationem considerat, ‖ Purgatio, inquiẽs, per aluum plurimis vlcerum prodest: præterea vulneribus, quæ in capite sunt accepta: item, quæ in ventre & articulis: ad hęc ijs, in quibus ossi caries impendet. Pręterea, quę fiuuntur, & quę exeduntur, & herpetibus, & reliquis quæ vlcera diuturna reddunt, etiam quæcunq; deliganda sunt, per aluum purganda sunt. His verbis clare docuit vlceribus omnibus & vulneribus, quoties præualida sunt, purgationem esse vtilem. Cum.n. trifariam non hæc modo vitia, verum etiam reliqua oĩa grauia magna q; B reddantur, nempe vel propter afflictę partis pręstantiam, vel propter affectus magnitudinem, vel propterea ꝙ sunt cacoethe, cuiusq; horum seorsum videtur Hippocrates mentionẽ fecisse, vtiq; in capitis ventris q; vulneribus præstantiam læsæ indicans partis. Ventrẽ autem hoc loco non solum inferiorem intelligendum esse, sed ẽt superiorem, patere cuiuis arbitror. Diuiso nanq;, quod inter collum & crura est trunco in duas capacitates maximas, prior sub thorace, secũda sub membrana, quæ abdomini subtenditur (Peritonæon Græci vocant) continetur. Et sanè vulnus, quod intra thoracem intra'ue etiam peritonæon penetrauit, nõ paruum periculum affert, potissimum siquid interiorum vnà sit vulneratum. Quin etiam cacoethe statim fieri, quæcũq; in articulis accepta vulnera sunt, id quoq; oẽs ferè sciunt, Empirici quidẽ ex sola ipsa experientia, cui soli attendunt: qui vero corporis naturæ scientiam comparare studuerunt, ex ipsa vulneratarum partiũ natura. Vbi enim tẽdones, & nerui, & carne vacua, atq; ossea loca sunt, hic doloris, vigiliarũ, cõuulsionis, & delirij periculum instat. Tum hæc igitur vulnera, tum quæ fiuuntur, id est quæ adeo sunt magna, vt futuris indigeant, aut si non his, certe deligatura, alui purgationem desiderãt. At vero iam dictum in proximo libro est, quæ magna vlcera sunt, ea vel futuris vel deligaturis esse coniũgenda. Quin ẽt, quibus corrumpẽdi ossis periculum impendet, ea vtiq; cũ magnitudine phlegC mones sunt. Iam, quæcunq; exeduntur, ea tum cacoethe sunt, tum malorum succorum soboles. Herpetes quoq; à bilioso excremento ortũ habent: reliqua q;, quæ inueterãtur oĩa, ex huiusmodi quapiam causa proueniũt. Quare in oĩbus his non sine ratione purgare per aluum iubet. In progressu vero hęc insuper adijcit: In omni vlcere, cui erysipelas superuenit, purgari corpus oportet, qua parte vlceri maxime cõducit, siue id per superna, siue per inferna sit. Cuius ẽt ipsius rei discrimen in libro de succis nos edocuit, auertere ‖ nos iubẽs ad contraria, deriuare vero ad latera: quin etiam, cum maxime influit, tum ad diuersa reuellere. Dictum vero & de hoc in eo libro est. Quare nunc quoq;, si etiamnum fluxio valẽter irruat, reuellere ad contraria studebimus, vtiq;, si in superioribus vlcus consistat, per inferna purgantes: sin aũt in inferioribus sit, superiorem ventrem vacuantes. At, si iam fluxio restitit, atq; in membro inhæsit, deriuare per vicina magis expedit: cum & in propinquiora translatio sit, & purgãti medicamento promptior tũ accessus, tum attractus è vicino detur. Hanc vero rõnem ad aliam quoq; artis partem spectare, nempe quæ de succorum medicatione præcipit, neminem latere arbitror. Proinde q; in sequentibus etiam repetere eã erit necesse, ac totam absoluere. Nunc illud docere volo, tum ipsam morbi siue vim, siue magnitudinem appellare velis, pro indicatrice quadam sanguinis detrahẽdi, vel purgationis adhibendæ staD tuendam esse: tum vero Hippocratem hanc oĩum, quos nouimus, primum indicãtionem adinuenisse. Ac de alijs quidem morbis in sequentibus libris id ostendã, de vlceribus vero in hoc, qui in manibus est. Ac de purgationibus quidem mihi explicatum iam est. Nam, cum triplici genere morbus quisq; sit grauis, aut propter præcellentiã partis, aut propter affectus magnitudinem, aut propter ipsius cacoethean, omnium horum meminit Hippocrates, vbi de purgatiõe egit. Quid igitur (dicet aliquis) nunquid etiã sanguinem detrahi interdum suadet propter has ipsas causas? Mihi vero id quoq; iubere videtur, uerum breuiter nec sine demonstratione: ueluti tum ipsi, tum reliquis mos fuit. Id ita esse intelliges, primũ quidem, si hæc eius uerba relegeris: Omni recens facto uulneri, nisi in uentre sit, expedit ex ipso statim sanguinem plus minus'ue effluere: quippe phlegmone minus tentabitur tum ulcus ipsum, tum quę circũposita loca sunt. Post hæc autem, si uerba, quæ in libro de ulceribus ab eo ‖ sunt scripta, tum quæ in alijs oĩbus libris sæpe proposuit, recorderis, debere scilicet imitatorem esse medicum non tantum naturæ, sed etiam eorum, quæ, cum sua spõte ueniunt, conferunt, clare iã senis mentem intelliges de sanguine, cum magna sunt uulnera, detrahendo. Si nãq; expedit in talibus sanguinem effluere, non aũt effluxit, quod deest, ipse adijcias, oportet: declarãt id ea, quæ subiũgit, quippe hęc statim cum iã dictis uerbit copulat: Et ab ijs, quæ inueterata sunt ulcera, ut sanguis crebrò fluat efficere prodest, utcũq; opportunum uidebitur,

Ibidem.

Lib. de Humo. à principio.

A. l. 4. f. 4. t. 1. c. 3. 0. 463. f

Non longe à principio.

videbitur, tum ab ipsis vlceribus, tum à circũpositis vlceri partibus. Nam, qm̃ prædixerat omni E vlceri recens facto sanguinem emitti debere, cernens, nisi etiam de inueteratis mẽtionem faceret, fore vt ab aliquo putaretur de recentibus tm̃ ita pronunciasse, idcirco illud rectè adiecit, & ab inueteratis vlceribus sanguinem mittendum esse. Ac, si perpetuum est, quod ab eo didicimus, incipientem fluxionem ad cõtraria trahẽdam esse: fixam vero iam in laborante particula vacuandam esse vel ab ipsa particula, quę affligitur, vel à maxime vicina: in promptu nobis et de sanguinis detractione colligere nunc est, ꝙ in principio hęc è longinquo, postea ab ipsis exulceratis partibus, sit emolienda. Quin etiam, si ijs, quæ iam dixi, illud quoq; adijcias, nempe ꝙ ipsum, qui redundat, succum vacuandum esse Hippocrates suadet, aliàs sanguinis detractionem adhibebis, cum videlicet is vincit: aliàs pharmacum, quod ad bilem flauam, vel atram, vel pituitam educendam vim habet, dabis. Illius interim in oĩbus his non immemor, non esse vlceris, qua vlcus est, vllam id genus curationẽ, sed vel vitiosi, qui coniũctus est, succi, vel redundantiæ, vel phlegmones, vel herpetis, vel eius generis alterius: Sed nec illius oblitus, ꝙ aliquid interim ex ijs, quæ vlceribus accidũnt, indicationem propriã suggerat, veluti & magnitudo. Dictum aũt & de ipsis vlceribus est in libro, qui hunc pręcedit: vbi vlcerum differentias oẽs, & quot, & quæ sint, & quę sit vniuscuiusq; indicatio, exposuimus. Præberi tamen vacuandi indicationem ab ipsa ægritudinis vi, in eo libro non F dixi propterea, ꝙ & longiorem demonstrationem requirebat, & totius corporis curam cum vlceribus in eo non coniunxi: hic vero exequutus sum, quantum ad rem propositam erat vtile.

De reliquis Indicationibus Vlcerum curandorum, maxime vero de ijs, quæ à Positu, & Figura partium oriuntur. CAP. 7.

NAm absolutus sermo de hoc genere indicationis, quã à magnitudine morbi sumi diximus, ẽt in sequentibus habendus restat: pari modo de indicatione, quæ ab ætate sumitur: præterea de ea, quæ ab humoribus sanandis accipitur. Ad eundem modum, & quæ ab afflictis partibus indicatio exhibetur, cõsummatius in sequentibus libris tradetur. Nunc enim, quod ab earum natura, id est temperamento, & substantia sumi ad curationem potuit, tm̃ diximus: quæ vero tum à positu, tũ à forma, item q; vsu, præterea sensus acumine hebetudine ue, indicatio suggeritur, hanc nõ attigimus. Dicatur itaq; & de his, quãtum sit ad vlcerum curationem vtile. Igitur, "quę acuti sensus pars est, eam q̃ maxime citra dolorem curare tentandum: tradita vero eiusmodi remediorum materia est in ijs libris, qui sunt de simplicibus medicamentis inscripti. Quæ parum acri sensu est, hæc, si affectus ita suadet, valentiora remedia recipit. Et principis quidem mẽbri robur seruari oportet: veluti latius, vbi de phlegmone agemus, docebitur: Quod tale non est, licet, huic eã G medendi rationem tutò adhibeas, quæ relaxando remittendo q; mitiget, Chalasticen Græci vocant. Atq; hæc quidem in sequentibus fusius tractabimus. In hoc libro indicationem, quę & à positu, et à figura partium sumitur, trademus, atq; ita quarto huic libro finẽ imponemus. Hinc igitur excogitatum est ei, cui exulceratus ventriculus sit, medicamenta esse bibenda: Cui gula, non semel, nec tota simul assumenda, sed paulatim & assidue: quando ex transitu & contactu vulneribus, quæ hic sunt, vtilitas accedit, non ex continendo, & diutius adhærendo, sicut ijs, quæ in ventriculo sunt. Quinimmo, & ꝙ crassiora hæc & magis lenta sint adhibenda, id quoq; à positu figura q; est indicatum. Nam, qm̃ gula transitus quidam comestorum bibitorum q; est, idcirco remediorum eget, quæ adhærere, & vndiq; quasi concrescere, & agglutinari possint: non autem quæ elui ac defluere sint prompta. Ac circa partes eius veluti concrescunt, quæ crassa sunt: agglutinantur, quæ lenta sunt. Quæ vero vlcera in crassis sunt intestinis, ijs, quæ per sedẽ inijciunt, remedijs magis egent, quippe cui magis sunt propinqua: Quę in tenuibus habẽtur (qm̃ & longinquiora sunt, & medio situ posita) ambo requirunt, & quę superne sumuntur, & quę per sedem infundũtur. Sanè cõis oĩum internarum partium indicatio est, vt ea eligantur, quæ animalis naturę maxime sint familiaria, siue ea cibi sint, siue medicamenta: fugiant respuant q; huic contraria: quanq; H in ijs, quę foris sunt, vlceribus innoxius ẽt talium medicamentorum est vsus, ęruginis, ęris q; vsti, & ęris squamę, & cadmię, & pompholygis, lithargyri, & cerussę. Hæc igitur, & similia interioribus exhiberi non debebunt. Porro proditum de natura horum est tum in tertio de temperamẽtis volumine, tum in libris de simplicibus medicamẽtis. Eligenda vero alimẽta sunt, si quidem ad cicatricẽ perducere, aut glutinare vlcus studemus, tum austera, tum glutinosa, tũ quę minime mordeant: Sin emundare, quę modice abstergeant: quod munus mel non coctũ pręter cętera pręstat. Austerę vero potiones, & eiusdẽ rationis alimẽta cuiq; sunt nota. Voco austerum id, qđ Styphõ quoq; gręce, id est adstringens, dr̃: Acerbum vero, quod intẽsum austerum est, grece Stryphnon. Quę vero medicamenta citra internarum partium molestiã sumantur, ea tradita sunt in ijs libris, qui de medicamẽtis sunt scripti: dicetur tñ & nunc eorum formula. Ergo internis vlceribus opitulãtur hypocystis, & balaustium, & cytini punicorum, & galla, & malicorium, & terra samia, & lemnium sigillũ, & rhois rosarum q; succus, & acacia, alia q; id genus, quę vlceribus internis pręsidium afferunt, nec vllam visceribus noxã inferunt. Danda vero hęc sunt ex aliquo adstringentium decocto, vel mali cotonei, vel lentisci, vel summorũ rubi vitis ue, vel myrtorũ, vel deniq; ex vino aliquo austero. Non latet aũt & de vini vsu, quod cauẽdum id est, vbi phlegmonęs suspicio adest.

A.I. 4.f.4.t.3. c.2.fol.471.d

A adest;aliàs dati nihil vetat.Nec illud obscurum est,eiusmodi medicamina præparanda, ac iam dictis humidis excipienda esse: tum vero tragacanthen & gummi illis admiscenda, potissimum si quis ea iis,quę in gula sunt,exhibebit.Sed & gargarizare quoq; iubendum est ei, qui ad fauces & paristhmia his vtetur. At ad vlcus,quod in aspera sit arteria,vt supinus quàm diutissime in ore teneat,ac omnes,qui illic sunt,musculos relaxet remittat q;,præcipiendũ: influit enim sic sensim & paulatim de medicamento aliquid sensibiliter & manifeste in ipsam arteriam: nam,& cum naturaliter se habet,scire licet potionis non nihil huc percolari. Sed,veluti in secũda valetudine,ita nimirũ in aduersa cauendum est,ne largius influat,vtpote quod tussim excitabit. Nam, quoad humor vndiq; iuxta tunicas arteriæ,ceu iuxta murũ aqua,descendit, tussim vtiq; non cit: siquid per mediã spiritus viam incidit,tusses statim excitat. Tum hæc igitur à situ & forma partium omnia sunt desumpta: tum vero nõ minus illud,ꝗ omnibus medicamentis,quę thoracis & pulmonum vlceribus sunt destinata,mel "sit admiscẽdum: quando,si austera iis duntaxat medicamenta exhibebis,ea in ventriculo morabuntur.Ergo digestionis eorum in corpus, instrumentum mel erit, ac celeris transitus veluti vehiculum: cum eo,ꝗ nec vlceri nocebit. Ad eundem modum,quoties in vesica & renibus vitium consistit,non solum mel ipsum,sed etiam eorum, quæ vrinas mouẽt, B quippiam,vlcerum medicamentis misceri oportebit.Illud quoq; patere, vel me tacente, cuiuis arbitror,exulceratas partes tum ex earum substantia,tum functione,tum vtilitate,tum positu, tum figura discerni.Monstratum autem id abunde est in libro de notis affectorum locorum. Verum non est de illis nunc locus. Rursus igitur ad medẽdi methodum reuertor. Aio igitur nõ hęc modo,sed etiam alia non pauca ex figura partium positura q; indicari: quippe quando nec deligare commode ægram particulam possis, nisi prius vel ex figura,vel positura,vel vtrisq; indicationẽ sumpseris: sed nec immittere in sedem clysteris fistulam commode queas absq; eius generis indicatione. Iam per penem iniicere medicamenta in vesicam sæpe necessum est. Illud de cathetere apponere opus nõ est,ꝗ eo probe vti omnino nequeas, nisi & positum & figuram totius vesicæ planè perspectam habeas. In talibus ergo omnibus clare patet non parum ad totam curationem affectum ipsum locum indicare. In ruptis autem, (quæ Rhegmata Græci vocãt,) plures indicationes in idem cõcurrunt: siquidem,& quæ à positura capitur,rectè ad examen venit. Nam propterea,ꝗ & in profundo corporis sunt,& latẽt,idcirco diuersam curationem ab iis, quæ apparẽt, postulabunt. Quoniam vero cum ecchymosi quidem omnino, aliquãdo vero & cum contusione circum ipsam præruptã carnẽ consistunt, idcirco plures curationes indicabunt: semper enim C pro affectuum numero,etiam medendi indicationes respondent. Ac docebitur quidem, vbi de phlegmone differemus,locupletius,quòd valentiora medicamenta requirant, quæcunq; in profundis partibus laborant,quàm quæ in summo corpore sunt affecta. Nunc id saltem arbitror patere,ꝗ solui necessum est præsidiorum,quæ foris applicãtur,vim,vbi, quod ab his iuuandum est, in profundo latet: quare intendere hanc eatenus oportebit, quatenus per transitum ad profundum est remittẽda.Sanè ecchymosis omnis, vacuationem pro remedio curationis indicat: quare calfacientibus huic & modice siccantibus medicamentis est opus. Quippe, quæ vehementer siccant,digerunt illa quidem in principio euidentius,quàm quæ sunt imbecilla, cæterum non nihil ipsius vitij scirrhosum difficile q; curatu relinquunt. Ac dicemus de his in sequẽtibus diligẽtius: sed & nunc,quantum ad rem pertinet,abunde est dictũ.Quæ enim humectant calfaciunt q; pharmaca: præterea hæc,quæ omnes iam græce vocare Chalastica, id est relaxantia, solent: atq; ex his quæcunque ad siccius paulo vergunt, nec tamen adhuc clare manifeste q; contrahentia sunt,quæ *Syntãtica vocant: hæc omnium sunt ecchymomatum remedia. Curandum vero est,vt vnà cũ ruptis,quæ in profundo hærent corpore, hæc tum vires magis habeant intentas: tum ipsa magis acria magis q; dissipãntia sint: tum (vt semel dicam) tanto efficaciora,quãto magis à cute ad profunda ecchymosis recessit. In talibus "sanè nec cucurbitæ vsus sit inutilis: id etiam est instrumentum ad violentũ attractum à medicis excogitatum. Cęterum, cum totum ecchymoma digestum per halitum est,siccare iam vehementius ruptum ipsum permittitur, ac deligatura coniungere, omnia q; in summa facere,quæ,vt vlcus coalescat,efficiant. Ergo, si euocatũ celeriter ecchymoma sit,facile coalescet rupta ipsa caro: sin longiore spatio, sordes multa subnascens medium inter vlceris labra spatium occupat ita,vt iam coire ruptio non possit. Atque inde adeo fit, vt qualibet leui de causa nos hæc sui admoneant: nam, siue quis obriguit,siue parum concoxit, siue febri laborauit,siue se vehementius fatigauit,eiusmodi particulis ilico dolet: non enim in idẽ coiere ruptionis labra,sed tantum prope sunt admota: quo fit, vt leue momentum ea facile separet,& medium locũ superuacuo humore repleat.Et quid,quæso,aliud, quàm assidue nouum ecchymoma his gignitur: & primo illi, cum videlicet primum caro est rupta, simile? nisi quod nunc ex tenui magis saniẽ constat, cum in principio è sanguine ecchymoma esset: ideo'que facilius etiam nunc, quàm intra initia, digeritur.

Hæc itaque,quæ hactenus diximus, disputationi de vlceribus satisfacient.Finem'que iam quarto huic volumini impono.

A.li.3.f.10.t.5. c.5.274.f

A.li. 4.f.4.t.2. c.3.467.a

* Al. ξηραντικά.i.exiccãtia.

* τμητικώτερα.i. incidẽtia.

Galeni

GALENI METHODI MEDENDI ID EST DE MORBIS CVRANDIS

LIBER QVINTVS

ARGVMENTVM LIBRI

Sanguinis Profluuia, quæcunque venis vel arteriis læsis contingunt, ſanantur, ac Vlcera in pene vel in ſede.

Epilogus vniuerſæ Vlcerum curationis ſuperioribus libris explicatæ. CAP. I.

QVemadmodum quis vlcerum curationem optime moliatur, cum duobus
ante hunc libris docuerimus, illud obiter oſtẽdimus, reliquos oẽs medicos,
qui ſimpliciũ in nobis particularũ elementis minime inquiſitis artẽ adeunt,
non poſſe quicq̃ certa rõne ſanare, minime q́ꝫ omniũ, qui Theſſali dogma F
profitẽtur. Reliqui nanqꝫ ea ſaltẽ vlcera, quæ in diuerſis ſint partibus, diuer
ſis rõnibus ſananda cenſent, ipſa nimirũ experiẽtia docti. Qui vero Theſſa-
lum authorẽ ſequuntur, propter excellentẽ ſcilicet ſapientiam, omne vlcus,
quacũqꝫ in parte animalis ſederit, ſimilis egere curationis putant. Quippe,
ſi cauum ſit, impleri: ſi ęquale, cicatrice induci: ſi caro ſupcreſcat, hanc detrahi: ſi cruentũ, recẽs q́ꝫ
ſit, agglutinationẽ poſtulare aiunt: ceu vero, qui hęc norit, eũ recte mederi ſit neceſſe: nec ſit hæc
ratio ẽt cuilibet è plebe cõmunis, cum nemo ſit, qui horum quicq̃ ignoret. Cęterũ nec, quemad-
modũ carne implendus ſinus ſit: nec, quẽadmodum ad cicatricem perduci, quod impletũ eſt, de-
beat: aut cõprimi, quod ſuperauctum: aut coaleſcere, quod purum citra q́ꝫ ſinum eſt, intelligunt:
ſunt enim eiuſmodi opera tantũ medicorũ, quæ vel ratione, vel experientia, vel vtriuſqꝫ ope ſunt
inuenta. Rurſus igitur repetẽtes, ſummatim ea percurramus, quò dicendorũ caput cum dictorũ
copuletur calce. Monſtratũ eſt omne "vlcus ſiccantia medicamenta requirere: Cęterũ, quod ſinũ A.li.3.f.10.t.4. c.18.271.f
habet, vt minus ſanè, q̃ꝫ reliqua, ſic ea, quæ, pręterq̃ ꝙ modice ſiccent, etiã abſtergendi facultatem
obtineant, deſiderare: Quod vero cõiungi ſibi labra poſtulat (cuiuſmodi ſcilicet ſunt, quæ medi-
cis latine Cruenta, gręce Enæma dicuntur) huic tum, quæ magis etiã ſiccent, tum vero, quæ citra G
abſterſionẽ leuiter adſtringant, opus eſſe: Iam, quæ vlcera perduci ad cicatricẽ poſtulant, hæc non
ſolũ magis adhuc ſiccantibus, ſed etiã ſtrenue adſtringentibus remediis egere: Quòd ſi caro eorũ
præter naturæ modum intumuit, acria & demolientia (quæ eadem calida ſicca q́ꝫ neceſſario ſunt)
deſiderare. Si quod vero aliud ſymptoma vlceri adiunctũ erat, ab eius natura curationis indicatio
ſumebatur: atqꝫ ex hac rurſus remediorũ facultas petebatur: Si nanqꝫ ſordes innaſcerẽt, quæ hanc
tollerent, opus eſſe: ea q́ꝫ omnia abſtergendi vim habere multo ſanè maiorẽ, q̃ꝫ ea, quæ carne im-
plerent: Si vero copioſior in his humiditas cerneretur, etiam quod magis ſiccaret, medicamento
opus eſſe, cęterũ quod propriam ſpeciem non egrederetur: Ac, ſi agglutinaturũ medicamentum
eſſet, ſiccans adſtringens q́ꝫ id eſſe debere: ſi carne impleturũ, ſiccans & abſtergẽs: atqꝫ in ſingulis
reliquorũ, vti dictum eſt: Si vero intemperata ſubiecta caro eſſet, primũ eius intemperantiæ ſuc-
currendum eſſe, vtiqꝫ, quę ſiccior iuſto eſſet, hanc humectantibus: quæ humidior, ſiccantibus: tũ
quæ calidior eſſet, refrigerantibus: quæ frigidior, hanc calefaciẽtibus: &, ſi gemina qualitate eſſet
intemperata, pharmacum quoqꝫ eligentibus, quod gemina eſſet qualitate cõtrarium: Quippe id
oĩum, quę pręter naturam ſunt, cõe eſſe, non poſſe ad naturam ſuam redire quicq̃ ſine iis, quæ ipſi
facultatem haberent contrariam: Conſiderãdas præterea & intemperantiæ cauſas hoc tempore H
eſſe, ſiue hæ totius corporis eſſent cões, ſiue quarundam partium propriæ, quę videlicet per ſocie
tatem (quã Sympatheian vocant) exulceratum membrum infeſtarẽt: Medendum vero primũ
eſſe cauſæ, quæ intemperantiã adhuc foueret: poſt hanc vero ipſi, quæ iam facta eſſet, intemperan
tiæ: quippe hanc cõem indicãtionem eſſe omniũ, quæ ex cauſa quapiã oriantur. Oſtendimus aũt
tum ab vlcerum differẽtijs diuerſas præberi indicationes: tum eas, quæ à laborantis corporis tẽpe
ramẽto ſumunt, diuerſam ab his habere rationẽ. Siquidem illæ, cũ ex iis, quæ pręter naturã ſunt,
ſumant, oẽs contraria eſſe adhibenda dictant: hæ, cum ab ipſa natura capiant, ſimilia. Nam, ſi qua
ſiccior pars eſt, ea magis ſiccari poſtulat: quę minus talis eſt, ea minus eſt ſiccanda. Ad eundẽ cer-
te modũ & de calefaciendo refrigerando q́ꝫ eſt præceptum. Nec illud omiſimus, ex præcellentia
membri, aut contrario ſtatu, item q́ꝫ ex ſenſu acri hebete ue diuerſum medicandi conſilium peti.

De Vnitatis ſolutione in Vena, vel Arteria. CAP. 2.

ERgo, quod reliquum eſt huius morborum generis curãdi, id nunc apponamus. Nos genus
id, lucidioris doctrinę cauſa, vnitatis ſolutionẽ appellauimus: nec refert, ſi cõtinuitatis ſolu-
tionẽ voces. Incidit hęc nõ in ſimilaribus modo, & ſimplicibus partibus, ſed ẽt in cõpoſitis, & in-
ſtrumentalibus. At vero remediorũ indicationes aliæ à ſimilaribus ſumunt, aliæ ab inſtrumẽtali-
bus.

A bus. Quarũ ambas norunt, qui methodũ Hippocratis consectant, propterea, quod vtrarunq; partiũ naturam intelligunt: alteram aũt duntaxat (nempe quæ ab instrumentalibus præbetur) qui Erasistratum, & Herophilum sequuntur. Quare in iis, qui sequentur, sermonibus, quęcũq; à calido, frigido, humido, & sicco, corpore morbo'ue indicationes sumuntur, nullius certe methodum hi habebunt: quæ vero à forma, positu, præcellentia, acri sensu, aut his cõtrariis prębentur, has nõ ignorabũt. Illustrius erit, quod dicimus, si partes ipsas proposuerimus. Quoniam igitur de iis maxime vlceribus, quæ in carnosis accidunt partibus, hactenus abunde tractauimus, nunc tempestiuum videtur de iis agere, quæ in arteria, vena, & neruo cõtingunt: nec de iis absolute, sed vt in quouis sunt viscere, vel deniq; instrumẽtali animalis parte. Ergo, sicui arteria vena'ue magna vulnerata est, & copiosum sanguinis profluuium cõtinuo superuenit, & glutinari id vulnus difficile quidẽ etiam in vena est: in arteria vero nõ solum difficile, sed etiam quod fieri (sicut non nullis medicorum est visum) omnino fortasse non possit. Dicẽdum ergo vicissim de vtrisq; est, ac prius de sanguinis profluuio: secũdo loco de agglutinatione. Qm̃ autem, & per anastomosin, & per diapedesin, vt mox docebimus, profluuia huiusmodi fiunt, non alienũ sit propterea, quod curationem communem habent, etiã hoc loco de iis meminisse, tametsi ex alio esse morborum genere videantur.

A.li. 4. f. 4. t. 2. c. 16. 469. e B Sanè "profluit ex vena, vel arteria sanguis, aut reserato earum ore, aut tunica earũ diuisa, aut (vt sic dicam) trãscolatus, siue sudoris modo trãsmissus. Porrò diuiditur ipsa tunica tum ex vulneratione, tum contusione, tum ruptione, tum erosione. Anastomosis accidit propter tum vasis imbecillitatẽ: tum sanguinis, qui ad os eius impetu ruat, copiam: ad hæc, acrem quãpiam, quæ illi extrinsecus incidat, qualitatẽ. Diapedesis vero ex tunica quidem ipsa rarefacta, sanguine vero tenuato oritur: accidere præterea interim potest & ex gracilium vasorum ore adaperto. Dicendum igitur est de horum affectuum vnoquoq; seorsum: ac primũ de diuisione, quam vel ex erosione, vel vulnere, vel contusione, vel ruptione diximus accidere. Quæ itaq; vulnerãt, ea sunt acuta, atq; ad secandum habilia: quæ cõtundendo soluunt, ea grauia dura q; sunt: quæ rumpũt, omnia id tensionis interuẽtu faciunt: idem & intensior actionis vehementia facit, tũ succi abundantia, non vtiq; virium respectu, sed cum à vase suo non continetur: etiã casus ab alto, tũ graue quippiam durũ'q; incidens. Quippe eiusmodi aliquid cum vel vasis vacuis, vel pusillam omnino rem cõtinẽtibus, in ea inciderit, si durum ex opposito obiectum habet, cõtusa reddit: At, si plenum vas sit, prius id rumpit, quàm contundat: cũ sit, quod tũ accidit, persimile, ac si vtrem vesicam'ue impleas, atq; in hãc lapidem iacties: vel cõtra lapidi vtrem violenter illidas. Sanè huic persimile est, quod accidit in C casibus ab alto: quam nanq; rationem vter habet ad lapidem, hãc homo habet ad solum. Quisquis vero ex maximo acutissimo'q; clamore, in pulmonibus vas perfregit, is violẽtiæ actionis acceptũ malum referet. Similiter huic, & qui ex eo, quod prægraue onus aut humeris imponere est conatus, aut aliàs manibus attollere, vas fregit. Atq; hoc etiam magis, cui ex cõcitatissimo cursu, aut valentissimo saltu, aut aliter particula vlla violenter extensa id accidit: est enim id quoq; persimile, ac si funiculum, aut lorum quàm maxime distendas. Porrò perrumpi quoq; non pauca propterea, quod sanguinem, quem in se habent, non cõtinent, potissimum cum flatulentus is sit, indicio sunt tum dolia, quæ sæpe musto rumpuntur: tum alia multa valentissimorum corporum.

Quibus remedijs Venarum & Arteriarum Vlcera agglutinari, & Fluxus sanguinis deriuari, ac reuelli queat. CAP. 3.

AC, si ex vulnere, vel clamore, vel casu, vel contusione perruptũ vas est, vtiq; in his causa ipsa desiit: Si vero ex abũdantia, fieri potest, vt vas ẽt amplius rumpatur, effectrice saltem adhuc manẽte causa. Atq; in hoc quidẽ affectu vacuanda quã primũ abundantia est: abhinc sanguis supprimendus: mox vlcus ipsum curandum. Vbi vero effectrix causa iam desiit, primum sistere sanguinem expediet, post vlcus sanare.

A.lib. 4. f. 4. t. 1. c. 17. 470. a {Quomodo igitur sistemus sanguinẽ?} Obturato "quidẽ, D quod perruptũ est: auerso aũt atq; aliorsum trãslato, quod per id ferebatur: qñ, si id eo, quo inter initia, impetu cõfluat, osculũ'q; vasis pari modo pateat, citius planè moriatur animãs, quæ profluuio laborat, quàm sanguis cesset effluere. Porrò vlcus ipsum claudetur vel labris eius, quæ dissidẽt, in idem adductis: vel osculo eius obstructo. Adducentur in idem labra eius tum nostrarum manuũ opera, vbi sic ad manum vlcus se exhibet: tum per deligaturam: tum vero per ea remedia, quæ refrigerent, & adstringant. Neq; enim fuere fas est arteriæ venę'ue vulnus: veluti dixerint, qui nullã à vulneratæ partis substãtia natura'q; sumi indicationem aiunt. Obstruetur vasis osculum & sanguine ipso concreto (qui Thrombos græce dicitur:) & iis, quæ foris illi imponũtur. Possunt aũt superimponi tum carnosæ ipsæ, quę circa vlcus sunt, partes: tum in non nullis vulneribus ipsa cutis: ad hæc quæcũq; ipsi comminiscimur. Ea sunt & linamenta, quos Motus græce vocant: & medicamenta ea, quæ idcirco, quòd ex lenta crassa'q; substantia cõsistant, meatus obstruunt, (Græci Emplastica uocãt:) prçterea quæ crustam, quam Græci Escharan vocant, efficiũt: quippe hanc quoq; ceu septũ quoddã huiuscemodi vlceribus ueteres excogitarunt. Efficiunt hanc tum ignis ipse, tum quędã medicamina quibus ignea uis inest. Atq; his quidẽ rebus obstruit uasis osculum. Auertitur aũt sanguis, atq; ad alia mẽbra cõuertit, tum {ad proxima} deriuatus: tũ {ad cõtraria} reuulsus: Illud Parocheteusin: hoc Antispasin gręci uocãt. Nã hęc quoq; ‖Hippocratis iuẽta sũt, omnis

Verba interpretis.

Lib. de Humorib' à pricipio.

omnis scilicet immodicę vacuationis cõmunia remedia. Deriuatio ad vicina loca fit, cũ id, quod E per palatum vacuatur, per nares deriuatur: reuulsio autem ad cõtraria, cum ad inferna reuellitur. Rursus, quod per sedem profluit, id per vuluam deriuamus: sursum vero reuellimus. Ita nanque & natura ipsa facere solet. ‖ Mulieri enim, inquit Hippocrates, sanguinem vomẽti menses superuenientes remedio sunt. Hac igitur de causa, si ‖ vel menses cõfertim eruperint, vel sanguis ab vtero quoquo modo profluxerit, sursum reuelles, cucurbitã ″maximam sub mammis defigẽs: nam & hoc Hippocratis inuẽtum est. Eandem ob causam, cum è naribus sanguis erumpit, id retinent maximę in pręcordiis defixæ cucurbitæ. Infigendæ autem sunt, si ex dextra nare profluit, super iecinore: sin ex sinistra, super liene: si ab vtraq; nare, super vtroq; sunt imponendæ viscere. Quòd si resolutus adhuc æger non sit, etiam vena ex eo cubito incidenda est, qui profusioni è directo respondet: ubi paulum detraxeris, mox vnam horã intermittens, rursus detrahes: post iterum atq; iterum, pro laborantis viribus. Ad hunc modum & reliquas omnes fluxiones (quippe communis ratio est) tũ ad contraria reuocabis, tum per vicina deriuabis, vtiq;, quæ p aluum fluunt, ea vel per vrinas, vel vterum transmittens: quæ vero per vrinas, ea vel per vterum, vel per sedem transferens: pari modo, quæ per vterum erumpunt, vel per vrinas, vel per aluum: quæ vero in oculis, aure, vel palato fluxiones accidunt, eorum ad vicina deriuatio per nares est. Reuulsio vero in iis, F quę supra sunt, omnibus, deorsum semp agitur: sursum, in iis, quæ sunt infra. Præterea à dextris ad sinistra, sicut ab his rursus ad illa: similiter ex iis, quæ intus habentur, ad ea, quæ foris sunt: contra q; ab his ad illa. Ergo frictio contrapositæ partis, potissimum per ea medicamenta, quæ calefaciant: præterea vincula valentius adducta: iis, quæ ad contrarium reuocant, remediis sunt annumeranda. Non secus profectò & naturalium meatuum, qui positi ex aduerso sunt, reclusio. Quæ vero id præstare medicamenta possint, tradita eorum materia à nobis est in libris, quos de medicamentis prodidimus: sed de omni fluxione in sequentibus etiam libris tractare necessum erit.

5. Apho. 32. Ex. ord. 4 d. 5. Apho. 50. Ex. ord. 42. a. Et 2. Epid. sect. 6. circa mediũ.

A. lib. 1. f. 4. c. 23. f

Nunc ad sanguinis profluuium est redeũdum. Quippe de genere ″obturãtium quodammodo est & vinculum ipsis profluentibus vasis iniectum: ipsi q; nostri digiti, dum ea committunt, stringunt q;. Est & alia huc pertinens ligatio, quam Græci Epidesin vocant: quãquam ipsum vas circulo non complectitur, sicuti vinculum: verum cum ex parte complexu suo committat quodam modo vulnerati membri dissidentia labra, & quæ superimposita sunt, cõtineat, merito inter claudentia remedia numeratur. Præter omnia iam dicta, inter hæmorrhagiæ remedia censeatur & appositus vulneratæ partis situs. Porrò appositus fuerit, si ad geminum hunc finẽ sit directus, nempe vt & dolore pars careat, & sursum spectet: si vero vel pronà spectet, vel doleat, nõ solum pro- G fluuium non sistetur, sed etiam, si non sit, prouocabitur. Ergo, qui hæc norit, si quãdo astiterit ei, cui ex vulnere sanguis profluit, (de his enim primum agam) ilico digitũ super os vulneris vasis imponat, blande innitens, ac sine dolore comprimens: quippe simul tum sanguinem sistet, tum eum concrescere in vulnere faciet. Quin immo si vas, vnde profluit, alte sit demissum, certius ipsius tum positum intelligat, tum etiam magnitudinẽ: præterea, vena'ne sit, an arteria: post hæc iniecto vnco attollat, ac modice intorqueat. Quòd si ne tunc quidem sistitur sanguis, si vena fuerit, tentet citra vinculum sanguinem supprimere aliquo ex iis medicamentis, quæ sanguinis supprimendi facultatem habeant. Sanè optima horũ sunt emplastica ea, quæ ex frixa resina, & farinæ triticeæ tenuissimo polline, & gypso, aliis q; id genus sunt confecta. Sin arteria sit, duorũ alterũ, aut vinculo amplectens, aut totum vas præcidẽs, profluuim sistes. Sanè vinculum magnis quoque venis iniicere interdum cogimur: atq; etiam interdum totas præcidere vtique trãsuersas. Incidet autem huius necessitas in iis, quæ ex profundissimo loco rectæ assurgunt, præsertim q; per angustas, vel principes particulas. Quippe ita retrahitur ex vtraq; parte pars vtraq;, celatur'que ac integitur à superiacentibus corporibus vulnus. Tutius tamen est vtrunq; facere, & vinculum vasis radici iniicere, & quod deinceps habetur pręcidere. Radicem vasis uoco priorem eius partem, H quæ uel iecinori propior est, uel etiam cordi: hæc in collo ab inferiore est parte: in brachijs & cruribus à superiore: in singulis'que reliquarum partium, prout ex dissectione intelligere licet: quã nec ipsam amethodi isti Thessalij admittunt.

A. ibidem.

Quo pacto Implenda carne sint Vlcera, cum Sanguinis impetum stiterimus: ac de Medicamentis, quæ Crustam inducunt. CAP. 4.

HIs pactis implendũ carne uulnus q̃primũ est prius, q̃ uinculũ à uase decidat. Nisi enim pducta caro prius locũ, qui circa pręcisam arteriã est, impleuerit, sed locus aliquis uacuus supfuerit, utiq;, quod Græci Aneurisma dicunt, sequit. Quã ob rẽ eo potius gñe sanguinẽ sistentiũ utendũ suadeo, qđ sua lẽtitia meatus obstruat, (emplasticon uocãt) q̃ qđ crustã efficit, ppea, q & citius & minore cũ periculo post ipsum implet uulnus. Quippe periculũ in altero est, ne, si defluat crusta, rursum sanguinis pfusio ex uase excitet. Optimũ igit oĩum, q̃ noui, medicamentorũ, quo ẽt ad cerebri mẽbranarũ hęmorrhagias tutissime utemur, est, qđ nunc subiiciã: Thuris pars una, aloes partis unius semissi miscet: mox cũ utendi tẽpus instat, tm̃ huius cum oui candido subigit, quãtũ mellis reddat crassitudinem: hoc dehinc ″leporis mollissimis pilis excipitur: deinde tum uasi ipsi, tũ ulceri toti, liberaliter imponit. Alligandũ aũt id forinsecus fascia ẽ ex tenui linteo: cuius fasciæ

A. li. 3. f. 3. t. 1. c. 9. 240. f.

primi

A primi quatuor quinque'ue amplexus ipsi profluenti vasi iniicientur: abhinc vasis radicem versus ducentur, in quibus videlicet partibus radicem versus ducere licet: licet autem ferè in omnibus preterq̃ cerebri mēbranis. His factis, vbi "tertio die solueris, si tutò adhuc medicamen vlceri adhæret, aliud rursus super impones: ac veluti linamentū id, quod ex pilis factum inhæsit, madefaciēs deligabis ita, vt initio deligasti. Sin prius sua sponte linamentū decidat, radicem vasis digito blande cōprimens, quatenus videlicet nihil confluat, hoc quidem suspensa manu adimes, atq; alterū impones. Ad hunc modū, quoad carne munietur, curare vas debebis, vtiq; à principio ad finem vsq; particulam supinam seruans, custodito tamen in hac situs figura, modo. Vitandum enim, ne dolor incidat, ac rursus profluuium excitet: cum nihil sit, quod profluuium magis, q̃ dolor, prorritet, & phlegmonas augeat. Hoc medicamento multifariam vtor, aliàs (vt dictum est) duplū thuris aloe "admiscens: aliàs pari modo ambobus vtens: aliàs paulo superante aloen thure, aut etiam plusculo, sed non dum duplo: etiam mannā pro thure aliquādo iniiciens. Est autem māna medicamentū, quod magis, q̃ thus, adstringat: thus vero, q̃ manna magis emplasticū. Porrò constat in duris corporibus plus aloes esse immiscendum, in mollibus plus thuris. Erit'q; alterum eorum magis adstringens: alterū lentitia & crassitudine sua tenuibus spiramentis magis inherens: quod

A.li.4.f.4.t.2. e.17.470.e

A.ibidē.c.18.h

B emplasticoteron vocant. Itaq; etiā, magis tenax, ac (vt sic dicam) resinosius deligas thus, oportet, vbi magis esse emplasticum medicamentum studebis: id sanè tum mollius est, tum albidius, tum quod mansum ritu aloes & mānæ non cōminuitur, sed partes suas sibi cohærentes defendit, veluti Chia mastiche. Verum hæc eius tractationis sunt propria, quæ de compone̅dis pharmacis præcipit: quam in hoc opere non alicubi attigisse omnino non licuit. Siquidem aut nusq̃ nobis particularis exēpli facienda mentio fuit, sed ipsis tantum vniuersalibus contentos esse methodis oportuit: aut, si particularia poneremus, etiā præparatio eorum fuit attingenda. Verum (vt ante est dictum) eius generis remediorum, quę methodo sint inuēta, vno altero'ue exemplo hic posito contentos esse conueniet. Id vero semper mihi teneri memoria velim. Sed reuertamur rursus ad id, quod dicendo, parum absoluimus. Mentionem enim iam dicti medicamenti idcirco pluribus feci, q̄ ceteris id omnibus præstare mihi persuasi: miror'q;, sicui melius inuenire cōtinget. Ideo'q; tum in cerebri membranis semper: tum in colli vulneribus eo vtor: etiam ipsarum venarū iugularium, quas Sphagitidas vocant, vtpote cum harum quoque profluuiūm citra vinculum sistat. Non est autem in his committendum, vt in opere properes, veluti quidā stolidi chirurgi faciunt: sed altera manu inferiorem vasis partem comprimes, aut complexus tenebis: altera medicamen-

C tum vulneri impones, ac blande ei apprimes, donec cōcretum adhæserit: mox deligabis superne deorsum, nō (vt in artubus) inferne sursum: siquidem radicem versus uasorum ducere deligationem oportet, ac, quod confluit, reprimere. Sunt porrò & alia non pauca pharmaca, quæ citra omnem dolorem emplasticam uim obtinent: uerum nullum ita carne implet. Expedit autem quàm maxime in eiusmodi casu, ut priore medicamine cadente, caro circū uas ipsum sit producta. At, quę crustas generant, ubi crusta decidit, magis nudam partē, quàm pro ipsius naturali habitu, derelinquunt. Est nanq; ipsius crustæ generatio ex subiectis circumpositis'q; corporibus (ut sic dicam) semiustis, sic, ut cuiusmodi in hyemem extinctos hos carbones rem parant, eiusmodi ipsæ crustæ carnis exūstæ sint reliquię. Quare, quātum particulæ adustum ad crustam est, tantum profectò ipsi de naturali carne deperditur. Id itaq; omne particulæ decedit, cum crusta cadit: atq; ob eā rem nuda sine'q; carne uisitur. Multis'q; postea, q̃ crusta decidit, profusio sanguinis, quę ęgre supprimi potuit, superuenit. Quare in his quoq; quisquis methodo administrare omnia uolet, is tum modos omnes, quibus sanguis supprimatur, longe ante cōsiderabit: tum eum eliget, qui minus sit cum periculo, utens non minus & reliquis omnibus, quoties necessitas urgebit. Maximā autem necessitatem, uel crustificis medicamentis uel ignitis ferramentis utendi animaduerti, ubi

D ex erosione putrescētis alicuius, profluuium sanguinis concitatur. Quin etiam, ubi in tali affectu totum, quod computruit est sublatum, tutius est uel ipsius ueluti radicem adurere, uel certe crustificis medicamentis uti. Hac uero ratione tum in pudendis, tum sede, ad talem necessitatem sæpe deuenimus, q̄ uidelicet hę partes tum propter naturalem humiditatem, tum q̄ excrementorum sunt canales, ex leui causa putrescant: id uero, quò pro incrustantium pharmacorum delectu consiliū diriges, erit non utiq; solus calor, sed cum quo "adstringendi facultas sit coniuncta, qualis in chalcitide, & mysi, & atramento sutorio, siue ustis his siue inustis utare, uisitur. Quæ uero ex calce non extincta conficiuntur, ea utiq; ualentiora his sunt: ceterum calx adstringendi uim non habet. Exciduntigitur citius, quę ab his fiunt crustæ: hærent autem corporibus diutius, quæ ab adstringentibus: quod utique longe est utilius, quando ita prius nascitur in imo earum caro, efficitur'q; profluenti uasi uelut operculum quoddam. Vnde nec nosmet præcipites esse (ueluti non nulli sunt) ad crustas, ubi hemorrhagias periculum imminet, detrahendas oportet, nisi in illis tantum affectibus, in quibus propter putredinem candēs ferrum corpori hominis admouere coacti fuimus. Appellant, nescio quomodo, eū affectum oēs nunc medici Græci νομὴν à uerbo, quod pascere significat, propterea, q̄ pergere pascendo id uitium ab ęgris particulis ad eas, quæ integre sint, soleat, atq; harū semper aliquid ægris adiicere: ita, ut nō à substantia indicatæ rei, sed ab accessorio

A.l.1.f.4.c.23. 81.g

sorio appellationem indiderint. Copia materiæ medicamentorum omnium, quæ hac prædita facultate sunt, in propriis commentariis dicta est. Proprios intelligo, & qui de simplicibus medicamentis, & qui de compositione eorum sunt scripti. E

Capita Methodi Sanguinis Profluuium sistendi, ac de eo Profluuio, quod de profundo corporis erũpit. CAP. 5.

ERgo recensitis huius methodi, qua sanguinis profluuia, quæ ad manũ sunt, cures, capitibus, mox ad eorum, quæ in alto sunt corpore, tractationem accingemur. Qui igitur è vasis pro fluit sanguis, aut propterea, quòd amplius non confluet, sistetur: aut quòd occlusa diutiùs erit: aut etiã propter vtrunq; simul, id quod reor tutissimum. Porrò confluere prohibetur & "propter animi deliquium, & cum ad contraria reuellitur, & cum ad vicina deriuatur, |& per refrigerationem tum corporis totius, tum vero præcipue ipsius partis afflictæ. Hac enim ratione etiam frigida potа sæpe hæmorrhagias suppressit. Idem facit & frigida foris in fotu affusa, sed & posca, & vinum acerbum, alia q;, quæcũq; vel astringendi, vel simpliciter refrigerandi vim habent. Clauditur ipsa diuisio, si vel contrahatur, cõniueat q; id, quod diuisum est, vel obstruatur. Sanè contrahitur tum adstrictione, tum refrigeratione, tum deligatura, tum vinculo exceptum. Obstruitur vel intrinsecus, vel extrinsecus: Et intrinsecus quidem, à sanguine concreto, Græci Thrombon vocant: Extrinsecus tum hoc ipso, tum vero linamentis, & spongiis, & crustis, & medicamentis iis, quæ lentitia crassitie q; sua meatus obserãt, (Græci Emplastica vocant,) ad hæc corporibus iis, quę circũiacent, propius admotis. Quorum singula quemadmodum perficiantur, dictum iam est. At, quę de profundo sanguinis profluuia erumpunt, ea nec vinculo, nec deligatura sanes: veluti nec ignitis ferramentis: nec (vt semel dicam) iis, quę diuisum ipsum corpus partem'ue contingere machinamur: immo per reuulsionem, ac deriuationem ad vicina: preterea cibũ potionem q;, qui & emplasticam vim habeant & refrigerent, & medicamenta, quæ adstringant. Habes vero vberem talium materiem in proprijs operibus. Quæ vero à partibus indicatio sumitur, ea cõmunibus, quæ iam dictæ sunt, curandi indicationibus, veluti auctarium in singulis affectibus accedit: siquidem instrumentis aliquãdo vtimur pro partis ipsius proprietate, aliis ad "vterum, aliis ad vesicam, alijs ad omnia intestina crassa. Quippe in hæc, per clysterẽ: in vterum, per ea, quę Metrenchytas Gręci vocant, idoneorum aliquod medicamentorum immittimus: sic & in vesicam, per in directum foratas fistulas. Sanè rariora ex his profluuia sanguinis fiunt, sed tamen aliquando fiunt: &, quanquam non profusione ipsa, periculosa, at certe ob diuturnitatem non sine periculo. Siquidẽ quaternis diebus vidimus è vulua profluere sanguinẽ, nec potuisse vllo remedio sisti, quoad quarto die plantãginis* succo vtentibus nobis prorsus constiterit. Est porrò id medicamen & ad ea, quæ ex erosione excitantur, sanguinis profluuia vtilissimum: cui etiã valentius aliquod hoc casu medicamentum, aliàs aliud ei miscere soleo, vtiq; ad totum respiciens affectũ: id quod semper est faciendum, ac pro maximo documento in omnibus habendum. Nam in his ipsis, quæ ex vulua, vesica, & intestinis, profluuia citantur, æstimari debebit ipsius profusionis quãtitas, vt videlicet hãc iam vel vt primam, vel vt secundam, indicationem curationis habeamus, nec tamen obiter totius affectus non habentes rationem. Nam, si perruptum vas aliquod magnum est, aut vehementer reclusum hiat, vtiq; adstringentibus medicinis est opus, veluti balaustio, & hypocystide, & rhoe, & omphacio, & acacia, & gallis immaturis, & malicorio. Sin vel exiguũ vas est, quod perruptũ est, vel modice reclusum, sic, vt non multus sit, qui in eo profluit sanguis, etiam aloe, & manna, & pini cortex, & lemnium sigillum, & spinæ ægyptię fructus, & crocum, & lapis hæmatites, alia q; id genus ex vino nigro austero vtilia medicamenta sunt. Quòd si nec genus id vini prę sto sit, nec plantãgo*, nec solanum, (quippe hæc quoq; sunt idonea) coquemus in aqua & rubi germina, & cynosbati id est canini rubi, & myrti, & lentisci, & hederæ; in summa omnium, quibus adstrictoria vis inest, siue radix sit, siue fructus, siue cortex, siue germen: ideo'que etiam adstringentium malorum, maxime'que cotoneorum, item'que myrtorum, & mespilorum decoctum, idoneũ ad propositа præsidium est.

Margin: A. li. 4. f. 4. t. 2. c. 17. 470. b

Margin: A. li. 4. f. 4. t. 2. c. 16. 469 g

Margin: * arnoglossi.

Margin: * arnoglossũ.

F G H

De Profluuio Sanguinis ex Erosione, vel Diapedesi. CAP. 6.

AT, si ex erosione profluuium quoddam incidit, non est id magna ex parte profusius, sed èxiguum & paulatim effluens: eo q; Pasionis, vel Andronis, vel Polyeidæ pastillis vtendũ est: aut etiã (vt dictum est) nostro†, qui genere eandem vim obtinet, cęterum magis potentẽ. Sistunt enim hęc erosionẽ, si tamen etiam toti corpori sit consultum, vt prius est dictum. Sin profusior hęmorrhagia fit, iis, quæ vehementissime "adstringant, vtendum medicamentis est, quoad vehemens eius impetus frangatur: mox deinde admiscendi illis pastilli sunt: postea ad ipsos solos veniendum, cum aliquo ex ante dictis succis aut decoctis. At vero, quæ extrinsecus profluenti particulę admouentur, tum adstringẽtia, tum citra adstrictionem frigida, hęc ipse (veluti pleriq; medicorũ) non vbiq; probo: sed mihi contra oino, q̃ fieri res postulat, ipsum sanguinẽ intrò cõpellere, ac venas quę in alto sunt, implere videntur. Vidimus enim quosdã eorũ, qui ex pulmonibus sanguinẽ reiicerẽt, ex thorace refrigerãdo manifeste lęsos: ęque vt, qui sanguinẽ vomuerũt, non nullos, q̃ vẽter foris esset refrigeratus: eodẽ mõ & eorũ, quibus ex naribus sanguis pfluxit, aliqui ex capitis refrigeratione deterius habuerunt. Ergo nec oino, nec sine discrimine, nec oĩ tpe loca, quæ

Margin: † Impressi cod. & manuscripti quidã, ut Linacer trãstulit, habent: sunt tñ q addãt, τῷ διὰ χάρτου. i. ex charta cõfecto

Margin: A. li. 3. f. 10. t. 3. c. 6. 266. h

A quæ circa particulam, vnde ſanguis profluit, ſunt poſita, refrigerãda ſuaſerim, immo poſtea, quàm in alia prius auerteris: vt, exempli gratia, in naſo, vbi ſanguinis miſſione (vt diximus) ſis vſus, vel artuum frictione deuinctione'q;, vel ad præcordia defixis cucurbitis. Quin ne ſic quidem ad frontẽ & caput ilico refrigerantibus vtendũ, ſed prius eſt ad contraria reuellendũ, vtiq; affixa † in ſumma ceruice } cucurbita. Quippe duplex eſt in ſanguinis ex naribus profuſione auerſio, & quę eſt ad totius corporis inferna: & quæ eſt ad capitis poſteriora: propterea videlicet, quòd ipſę nares & in ſuperiore & in anteriore parte ſunt ſitę. Aduerſatur aũt ei, quod ſupra eſt, id, quod infra: & ei, quod poſt habetur, id quod ante. Verum de ſanguinis profluuio vel hactenus dictum abunde ſit. Patet nanq; & diapedeſin, quã vocant, refrigerantibus adſtringentibus'q; eſſe curandã: &, ſi propter tenuitatem ſanguinis aliquãdo incidat, craſſiore victu. Is vero cuiuſmodi ſit, dicetur in ſequẽtibus: dictum'q; iam ad quendam modum eſt in libro, qui de attenuãte victu eſt ſcriptus. Iam vero ad memoratorum affectuum curationem eſt redeundum. Ergo, quod venę inſedit vlcus, vbi ad manum eſt, eandem deſiderat curationem iis, quæ in carne accidunt: de quibus, duobus ante hoc voluminibus diſputaui. Nam, ſiue ex recenti vulnere factum eſt, id agendum eſt, vt medicamẽtis iis, quę Enęma vocant, coeat: ſiue ex eroſione, quęcunq; dicta de rebellium vlcerum curatione ſunt,
B ea prius ratione diſcernẽda, mox, vt opere perficiantur, tentanda. Quin etiam, vbi vinculo vas ſis complexus, aut medicamentis ſanguinem ſupprimentibus, aut ferramentis ignitis vſus: illud'q; tibi curationis propoſitum reſtet, vt, quæ circa vlceris labra ſunt, carne impleas: iiſdem omnino medicamentis vtere, quæ in methodo ſinuoſorum vlcerum nobis ſunt præcepta.

* Hypochondria. quam dictionẽ Linacer ferè ſemp præcordia tranſtulit.

*Clarius græci κατ' ἰνίον, i. in occipite.

De Vulneratæ Arteriæ curatione. *CAP. 7.*

DE arteria autẽ vulnerata iam dictum eſt non nullis medicorũ videri nõ poſſe fieri, vt coeat. Atq; id aſſerunt aliqui quidẽ ſola experientia ſe contentos profeſſi: alij vero etiã ratione vſi eiuſmodi. Siquidem duram eſſe ac chartilagineã aiunt alteram arteriæ tunicam, talium vero nihil poſſe in vnum coire, cum ſit mollium tñ corporum in vnum coeũdi habilitas: vt tum in externis videre licet, nullo nec lapide cum lapide, nec teſta cum teſta, vnquam coeunte: tum vero in nobis ipſis, qñ nec chartilago cum chartilagine, nec os cum oſſe coaleſcat. Non enim fracta oſſa per vnitionẽ cohærent: ſed per callũ eum, quẽ pωron Gręci vocant, ceu glutino iunguntur. Igitur nos quoq; ab experientia noſtra primum incipiamus, in medium'q; proferamus ea, quę ipſi viſu vſurpauimus. Vidimus enim in mulieribus & pueris "tum cõglutinatas arterias, tum carne vndique circũdatas, id'q; in fronte, malleolo, & articulo brachij ſumme'q; manus medio. Simile quiddam
C aliquando & agreſti contigit iuueni, dum ſanguinem ſibi mittendum veris tpe curaret, quod noſtratibus maxime eſt in vſu. Cum enim medicus, qui venam inciſurus erat, brachium hominis deligaſſet, cõtigit attolli velut in gibbum arteria: itaq; hanc pro vena medicus diuiſit. Exigua ſanè inciſio erat: ſanguis autẽ flauus & tenuis & feruidus ſtatim eiaculabatur, id'q; cum quodã veluti ſaltu. Ac medicus quidẽ, vt erat admodum iuuenis, & operum artis parum peritus, venam ſe incidiſſe putabat. Ego vero cum quodam alio ex iis, qui aderant medicis, vtiq; ſeniore, vbi, quod accidit, aduerti, præparato ex emplaſtrorum genere, † quod ſanguinem ſupprimit, medicamẽto, } tum inciſionem curioſe coniunxi, tum ſuper medicamen ilico impoſui, ac ſpongiã molliſſimam extrinſecus ſuper hoc deligaui. Mirante vero, qui arteriã inciderat, † inſolitam noſtram in hoc caſu prouidentiã, } indicauimus homini rem factã, ſed poſtea, quàm inciſi hoĩs diuerſoriũ exiiſſemus: iuſſimus'q;, ne vel ſolueret nobis abſentibus, vel ante quartũ diẽ id aggrederet̃, ſed ita, vt erat, deligatũ haberet, ſpongiam duntaxat deſuper madefaciens. Poſtea vero, quàm in quarto ſoluentes planè conglutinatam inciſurã inuenimus, rurſus idem medicamen imponere iuſſimus, tum ſimili modo deligare, nec multis poſtea diebus ſoluere. Atq; ita percurata eſt huius hominis inciſa arteria, ſola omnium, quas in cubito inciſas vidi: nam reliquis omnibus aneuryſma, aliis maius, aliis mi-
D nus ſuperuenit. Ac, quemadmodum quidẽ aneuryſmata curare conueniat, in progreſſu dicetur ſuo loco, vtiq; cũ reliquorum omnium pręter naturam tumorum curatio tradetur. Nunc cœptã diſputationem abſoluamus. Siquidem arteriæ natura difficultatẽ quidem durioris tunicæ ſuæ cõglutinãdæ prorſus indicat, non tñ eiuſmodi, quę euinci omnino nequeat: neq; enim ita eſt ſicca dura'q;, vt os vel chartilago, imo longe his mollior, ac magis carnoſa. Quo vtiq; minus de vnienda ſectione eius eſt deſperandũ, vbi tum ipſa ſit parua, tum hominis corpus natura molle. Videt̃ autẽ experientia quoq; ipſa rationi ſubſcribere: cum & in pueris & in mulieribus propter corporum humiditatem & mollitiam, eam viderim glutinari: & in vno iuuene, cui (vt dictum eſt) exigue erat inciſa. Cum vero ſanatu difficilior ſit arteria, quàm vena, non tamen eſt medicamentorũ admodum diuerſus in vtraq; vſus, immo ſpecie planè idem maioris minoris'que ratione euarians: quippe tanto ſiccioribus medicamẽtis eget arteria, quàm vena, quanto ipſa eſt ſuapte natura ſiccioris temperamenti, quàm vena. Quòd ſi carnem circa gigni eſt opus, eadem ambę requirunt: ſiquidẽ ad eundem modum prouenit carnis generatio in his circundandis, quo in cauis vlceribus prouenire eſt traditum. At, quę in vtero, veſica, vel inteſtinis venæ arteriæ'que ſunt, cum eadem genere medicamenta, vbi exulceratæ ſunt, requirant, etiam inſtrumenta, quibus infundantur, metrenchytas i. vterinos clyſteres, & ſyphonem rectũ, & clyſterem deſiderant. Ad ea vero, quæ in recto

inteſtino

A.li.4. f.4.t.2. c.16.469.e

†ἐναίμῳ φαρμάκῳ.

†Quidã cod. legunt τὸν τρόπον τῆς ἀγχινοίας &c i. modũ inſolitæ nobis in hoc caſu prouidẽtiæ. Alij τὸν λόγον τῆς ἐπελθούσης &c i. rõnẽ ſeu modũ prouidentiæ, quæ nobis in hoc caſu ſuccurrit.

inteſtino ſunt vlcera, etiam per veſicam, cui ſit fiſtula recta ad finem annexa, iniicere liquatũ me- E
dicamen tepidum licet. Variabitur itaque remediorum conſiſtentia pro inſtrumentorum ſpecie:
neq; enim fas eſt eiuſmodi iuſtrumentis craſſa medicamẽta infundere, ſed humidiora poſtulant,
atq; idcirco mediocriter plerunq; calida. Proinde ſicca medicamẽta, magis ſunt idonea, quàm ea,
quæ liquabilia vocantur, quoniam facile, vel plantaginis*, vel alterius eius generis ſucco miſcean-
tur. Eiuſmodi medicamenta ſunt & crocum, & pompholyx, & aloe, & quæ Cephalica græce di-
cuntur: in ipſo autem primo producendæ carnis tempore, quod ſuppreſſionem ſanguinis conti
nenter excipit, etiam lemnia terra ſalutare auxilium eſt.

* arnogloſſi.

De Vlceribus Pulmonis, & Sanguine de Pectore erumpente. CAP. 8.

AT, quæ in pulmone hæſerunt vlcera, difficiliora ad curandum ſunt. Quibuſdam vero non
difficilis modo eorum curatio, verum etiã, quę perfici omnino nequeat, videtur, id q; tum
ratione coniectantibus, tum experientia: Ratione, quoniam pulmo inter viſcera propter anheli-
tum perpetuo ſit in motu, cum vtique quietem requirant ea, quæ ſint ſananda: Experiẽtia, quòd
neminem vnquã eorum, qui ita ſunt affecti, ſanatum viderint. Atq; de experiẽtia quidem (nam
hinc cœpiſſe par eſt) dubitare fortaſſe licet propter agnitionem. Nos enim vidimus alium ex eo,
quòd maxime vocem in clamore intendiſſet, alium, quòd ab alto cecidiſſet, alium in palæſtra per- F
cuſſum, non ſolũ ſtatim grauiſſime tuſſiuiſſe, ſed etiam ſimul cum tuſſi alios vnam duas'ue, alios
plures, heminas ſanguinis ſpuiſſe. Qui vero ita erant affecti, aliqui omnino ſine dolore erant, alij
in pectore dolebant. Quin etiam ſanguis iis, qui doluerant, nec cõfertim reiectus eſt, nec multus,
minus q; tum ruber, tum calens, ceu è longinquo veniens. At, quibus citra dolorem eſt reiectus,
iis & confertim, & plurimus, tum ruber feruens q; expuebatur, clare docens, ꝙ non procul veni-
ret. Porrò aliam dubitationem facit, nec hanc leuẽ, ipſa ſanguinis ex thorace in aſperam arteriam
tranſumptio, propoſitam videlicet à medicis, iis, qui tranſmitti eum per membranã, quæ pulmo-
nem inuoluit, poſſe non putarunt. Forte q; (niſi multis eorũ, qui ita ſunt affecti, tum ſtatim ortus
dolor, tum vero quibuſdam eorũ phlegmone ſuperueniens, quæ poſtea ſuppurauit, manifeſtum
indicium præbuiſſent in pectore cõſiſtentis affectus,) pronunciaſſent ſanguinem ex pectore per
fauces nunquam reiici. Nunc vero his indiciis confuſi, à pectore quidem venire concedunt: cæ-
terum, dum aliam viam, quàm per pulmonis membranulam, inquirũt, multa, ea q; abſurda pro-
ferre coguntur: quãuis in iis, quos Empyus græce vocant, ipſum pus, quod medio ſpatio inter pe
ctus & pulmonem contineri ipſi fatentur, videant, arbitror, apertiſſime ex pulmone expui. Nos
vero in iis, quibus erat in pectore tantus abſceſſus, vt etiam oſſium aliquid carie corrumperetur, G
manifeſte ipſis oſtendimus mulſam, quæ iniecta in pectus fuerat, ex pulmone expui. Sanè noui-
mus in vrbe Roma, † loco profectò fluxionibus maxime obnoxio, ⅃ eiuſmodi affectus in pecto-
re non raro conſtitiſſe, vt neceſſe fuerit ipſum os, quod affectum fuerat, excidere. In plurimis vero
etiam membrana, quæ coſtis intra ſubtenditur, vnà cum corrupta coſta inuenitur putrefacta. So
lemus ergo in curatione, mulſa per vlcus infuſa, iubere aliquando quidem, vt inclinati in laboran
tem partem tuſſiant: ſæpe vero molliter cõcutere: interim etiam organo, quod pus extrahit (Pyul
con Greci vocãt) educere, quod intus ex mulſa reliquum eſt. Hoc facto, vbi tum pus vniuerſum,
tum etiam ſaniẽm vlceris eluiſſe confidimus, mox medicamenta iniicimus. Ergo in eiuſmodi af-
fectibus, ſi quem in medio pectoris ac pulmonis ſpatio humorem reliqueris, ſtatim hunc tuſſi eie
ctum contemplabere. Mirandi profectò ſunt ij, qui de via per pulmonẽ hæſitent, quo pacto non
magis hæſitent, quemadmodum craſſus ſanguis in fracti oſſis callo effundatur. Nam & ipſe, qui
effunditur, non paulo naturali eſt craſſior, & cutis ſubſtantia longe vtiq; craſſior pulmonis inuo
lucro eſt. Quod igitur diximus, cum vel caſu, vel præualida acuta q; voce vas aliquod in pulmo-
ne rumpitur, citra q; dolorem confertim ſanguis feruens floridus multus q; cũ tuſſi expuitur, ſci-
re licet in viſcere vulnus eſſe. Aggredienda vero curatio eſt, prout nos ſæpe ſumus aggreſſi: qui- H
bus vtiq; nõ raro ſucceſſit. Igitur laboranti ipſi iniungendum eſt, vt nec magno vtatur reſpiratu,
ac ſemper agat ſilentium: præterea vena cubiti interna protinus incidẽda: à qua bis ter q; poſtea
ſanguis eſt detrahendus, vtiq; eius auertendi cauſa: tum artus oẽs fricandi vinciendi q; ita, vti ipſi
ſolemus: vbi hęc ſunt facta, primum poſca tum diluta, tum tepida, potui eſt offerenda, quo, ſiquis
in viſcere thrombus. i. cruor concretus latitet, reſolutus expuatur: atque hoc nihil vetat bis ter'ue
ternis horis facere. Ab his vero ẽt aliquod eorum, quæ tum emplaſticam vim habent, tum adſtrin
gunt, medicamentũ exhibendũ, id q; aut ex poſca diluta primum, aut ex malorum myrtorũ'ue,
vel alicuius eiuſmodi adſtringentium decocto. Rurſus q; veſperi medicamen hoc ſimiliter dan
dum, circunciſo, ſi valentior ſit, omni nutrimẽto: ſin aliter, ſorbitionis, quod ſatis eſt, exhibendũ.
Maxime vero ad rem pertinebit, ſi ẽt poſtero die, modo fortis cubans ſit, parũ ſanguinis ab inciſa
iã vena rurſum detrahatur: tum victu medicamentis q; eodem modo in quartũ vſq; diem vtatur,
pectore interim, ſi æſtas ſit, vndiq; melino roſaceo'ue madefacto: ſin hyems, nardino vnguento.
Quòd ſi emplaſtico aliquo vti medicamẽto placet, habes à nobis optimũ, quo etiã ad reliqua vul-
nera cum fiducia vtare: conſtat id ex bitumine & aceto, aliis q;, quæ illis miſceri medicamentis ſo
lent, quæ enæma barbara à medicis dicunt. Quòd ſi mulieri mederis puero'ue, aut deniq; corpori,
quod

† Linacer vr̃ legiſſe, τόπῳ ῥευματικῷ. codices tñ græci habent τρόπῳ ῥευματικῷ, vł τρόπον ῥευματικὸν, vt ſic ℣tat: Sanè nouimus in vrbe Roma eiuſmodi affect⁹ rheumatico modo in pectore non raro cõſtitiſſe. & ita legit ẽt vetus interpres.

A quod mollís ſit carnis,quod ex chalcitide ſit, ſatis habile medicamentum fuerit: cuius vires in pri
mo libro eorum,quæ de medicamentorum cõpoſitione inſcripſi, explicauimus.Hac nos ratione
multos,ad quos ſtatim,vt malum ſenſerũt,acceſſimus, percurauimus. Quippe hoc maximũ eſt,
cui q; te attentum eſſe magnopere oportet, an videlicet ſtatim à ruptura vaſis facta curationẽ in-
cipias,quò cruentũ adhuc vulnus prius,quàm phlegmonen excitet,glutines. Nam,ſi ea ſemel inuaſe
rit,exigua ſpes eſt eius poſtea glutinãdi: in longius tñ trahere poteſt tp̃s. Quòd vero eiuſmodi
vlcera vel difficulter,vel planè nunq̃,curari poſſint,hoc in cauſa eſt,quòd,cùm phlegmone ſoluitur,
eluenda pus vlceris & ſanies ſunt: atq; ex vtero quidẽ & veſica tum ſua ſponte excernuntur,qm̃
videlicet pronis delabi licet, tum elui pręterea à nobis poſſunt: in pulmone neutrum oĩno fieri
poteſt.Quare oĩbus,quę huic loco hęrent,vlceribus vna reliqua expurgatio eſt ea, quę per tuſſes
A.l.3.f.11.t.4. c.18.271.e fit. At,ſi recte his tum reliquã omnẽ "quietẽ ſuaſimus: tum vero,vt ſenſim reſpirarent,nec quicquam
loquerẽtur,vt vulnus glutinaretur,iniunximus: quę poteſt tuſſiẽtibus eſſe ſanationis ſpes? Non
igit propterea,quòd in perpetuo propter reſpirationẽ motu viſcus id eſt, deſperata curatio eſt,velut,
qui ante nos fuere,ſenſerũt,ſed propter ſaniei & puris vacuationẽ. Ideo q;, ſi ſtatim qs ſit aggreſ-
ſus,ac iam dicta ratione medeatur, coeũt: ſin phlegmone prius occuparit, difficilem incertam q;
B curationẽ recipiunt,qñ pus & ſanies prorſus tota q; ex ſpatiis pulmonis non expelluntur, & tuſ-
ſis ægras partes valde lacerat. At,quæ ex pectore educũtur,triplex cõpendiũ præ iis, quæ ex pul-
mone vacuãtur, habent: nam & vaſa ipſa multo ſunt minora, & ſanies in ſpatiũ interius effluit,
& in ſumma magis carnoſum pectus eſt quàm pulmo.Nam aſperæ arteriæ ſubſtãtia,quæ admodum
carnis expers ſicca q; eſt,nulla alia aĩalis in parte inuenitur: quę etiam ipſa in eiuſmodi rẽiectioni *πτύσεσι est
bus rumpi ſolet, cum, ſi qua reliqua vena vel arteria ſit rupta, ipſis aſperis illęſis manentibus, per in manuſcriptis
ſolas oſculorum (vt ſic dicam)coapertiones trãslatio ſanguinis fit.Itaq; nec calidus in talibus,nec aliquibus, in im
ruber,nec multus ſanguis emittitur. Ac videtur quidẽ prima ſaltem frõte leuiores eiuſmodi affe- preſſis πτώσε
ctus,vt qui copia vacuationis minime terreant: ſunt vero vel ob hoc ipſum grauiores: quippe cõ σι, i. caſibus.
cretus circa ruptũ vas cruor,cui facilis trãſitus in aſperas arterias nõ eſt, glutinationẽ prohibet.

De Vulneribus Septi transuerſi, ac earum partium,quæ intra Peritonæum continentur. CAP. 9.

SImili modo & tranſuerſi ſepti vulnera,quæ foras non perueniunt, in carnoſis quidẽ partibus
ſubinde coaleſcere ſunt viſa, eius motu non obſtante: quæ in neruoſis eius hærent, inſanabi-
lia ſunt. Sanè difficilis curatio eſt etiam eorum, quæ in carnoſis ſunt partibus, ſi has iam phleg-
mone occupauit: id'que non ipſi modo diaphragmati,verum etiam omnibus, quæ intra perito-
C nęon ſunt contenta,quòd in ea ſ. ſanies defluat. Cęterum danda opera eſt, vt ea quacunque ratione
ſiccemus,tum per ea pręſidia,quæ extrinſecus imponuntur, tum per ea, quæ ex aqua vino'ue te-
nui bibuntur. Porrò horum maxime idonea ſunt,& quæ propterea, quòd ex ſeminibus fiunt, Dia-
ſpermatωn græce dicũtur: & quod ſolenne nobis eſt,quo q; in pectore perforato ſemper vtimur,
quod ex caſia componitur.Cęterum tum hæc,tum hũmida quædam foris applicanda, quæ eiuſ- *ἐπιβροχαί.
modi vulneribus ſunt accommodata,ad tractationem de medicamentis pertinẽt. Hic methodos
tantum tradimus,quæ præſidiorum indicent genus. Quare,ſi quando quædam à nobis particu-
latim pro exemplis adhibeantur,hæc addita claritatis cauſa fuiſſe exiſtimandum.

Aduerſus Methodicos,quòd Medicamentorum genera è Partium Vlceratarum ſubſtantia immutentur. CAP. 10.

RVrſus igitur propoſitas methodos repetamus: monſtremus q;, quantum generalis omniũ
vlcerum curatio per ſingulas animalis partes ſpeciatim immutetur. Hinc nanque diſcemus
pręcipue quidem id, quod in toto opere eſt propoſitum,nempe minime in curationibus errare:
velut appẽdicem vero,etiam eorum,qui ſe Methodicos vocarunt,audaciã.Qui (ſiquid mihi, qui
nec ad gratiã quicq̃,nec ad odium loqui ſoleã, eſt credendum,) cũ omniũ ipſi medicorũ maxime
D à methodo ſint alieni,damnãt (quatenus ſaltẽ ſcribunt,)non ſolũ reliquos veteres,ſed etiã ipſum
omniũ nobis methodorũ authorẽ Hippocratem. Ac Empiricus quidem omnia,quę nos per in-
dicationem inueniri oſtendimus, ea dicit per experientiam ſibi cognita. Cum vero præter indi-
cationem & experientiã nullum inuentionis organum tertium præterea ſit, iſti neutro vtentes,
tamen appellandos ſe Methodicos cenſent. Ergo ſequãtur nos, & nunc ſaltem oſtẽdant vlceri-
bus omnibus per ſingula membra curãdis vnam eſſe ſanationis rationem. Audiamus homines,
quo pacto vlcus curent,aut quales indicationes ab eo ſumant: num alias vllas, quàm quòd planum cica-
trice ſit inducendum: ſinuoſum carne implendum: cruentum glutinandum? At quo pacto inue
niam,quod cicatricem inducat: & quod carne impleat: & quod coaleſcere faciat? Ne labora,in-
quiunt,ſunt enim inuenta. Atqui haud ſcio,an recte,aut non omnia. Fieri enim poteſt, vt vel ex
deteriorũ nota quædam inuenta ſint,potiora inuenta non ſint: vel vt,quæ inuenta eſſe videãtur,
etiam ipſa ſint mala: Inde q; adeo accidere,vt quædam vlcera prorſus non ſanentur, quædam lon
giore ſpatio, & cum dolore, & famis cruciatu minime neceſſario.Neq; enim audet quiſquam no-
uam aggredi experientiam prius, quàm ſibi perſuaſerit priorem curandi rationem recte ſe dam-
naſſe: veluti in iis vlceribus, quæ in pulmone conſiſtunt, quæ ne agnouiſſe quidem omnino fas
eſt citra diſſectionum actionum q; notitiam: quorũ nimirum vtrunq; auerſantur.Cæterum con-

cedatur ad præsens cognosci ab istis Thessali sectatoribus vlcus, quod pulmoni insederit. Nunquid igitur, sicuti hoc illis cõcessimus, sic etiam, & ꝙ sordidum sit, intelligant, an purũ, an æquale, an sinuosum, an saniei vel puris plenum, concedemus, videlicet vel ex diuino afflatu, vel per insomnium ea videntes? An hęc quoq; quomodo agnoscãt, percontabimur? An vero citra horũ agnitiones pharmacum quoduis exhibere concedemus? Ego nanq; existimo primum expurgandam esse immundorum vlcerum sordem: implẽda vero carne esse, quæ pura & sinuosa sint: rursus pus saniem q; expurganda, quibus hæc circum hæreant: mox ita cicatricem inducendam. Isti vero, haud scio, quo nam modo talia vlcera sanauerint: nam Thessalus de his prorsus non scripsit, ne videlicet vel ignorantiam suam vel inconstantiam proderet. Quippe vel rationi parum consona & falsa de his dicẽt: vel, si quis vera dixerit, eorum indicationem ex membri substantia, præterea situ forma q; accipiat, necesse esse. Nam esto, vlcus in pulmone sordidum purum q;, & cum phlegmone & sine phlegmone, & sinuosum, & planum, dignoscere norint: etiã illud scire eos detur, quanq̃ ne eius quidem, tametsi minimi, inuentionem sibi vindicent, nempe ꝙ tale vlcus viridi medicamento expurgetur, Macherionis (si libet) vel Isidis, nihil enim refert: Respondeant igitur mihi, si vlcus in viscere heserit, quid facient? Num viridis medicamenti aliquid deuorandum dabunt? Omnino ridicula res est.† Sed dicant, vnde nam medicamen id in pulmonẽ deferẽdum sciunt? Quod si id quoque sciant, illud certe intelligere non poterunt, an ipsam vim suam, quam in extrinsecus positis vlceribus habuit, seruabit. At esto sciant hæc quoque, ꝙ & eandem tuebitur vim, quam in externis vlceribus obtinuit, & ꝙ sordes deterget: certe, an tussim mouerit, intelligere non poterunt: cum tamen, nisi per tussim sordes expurgetur, nullus sit detergentis medicamenti vsus. Ergo id quoq; istis detur. At illud saltem effugere non possunt, quin diuersam curationem in vlcere femoris, & vlcere pulmonis adhibeant: siquidem alterum aqua perluunt, alterum tussibus expurgant. Pone vero rursus vlcus, quod in pulmone sedit, crasso esse pure circũdatum: nunquid tum quoq; viride medicamen exhibebũt, an mel potius lingere iubebunt? At id dicant, vnde nam inuenerint. Non enim profecto id respondebunt, q̃m tenuãdi incidendi q; vim quandam obtinet, cum ipsi à facultatibus eiusmodi disquirendis vltro diffiugiãt. Sed nec, ꝙ Empiricis in eiusmodi notarum concursu inuentum est mel prodesse, propterea istis, sicuti illis, eo vti fas est, primum, ꝙ experiẽtiam contemnunt: deinde, ꝙ Empiricus in eiusmodi concursu, quæ nam sit in pulmone affectio, ignorare se fatetur, cæterum, quæ cõducant, se per experientiam obseruasse. At Thessalo nõ satis est curare, quod omnino non norit, sed ab affectuum indicatione procedit. Sanè, si oĩa illi scire donemus, sicuti prius, nõ minus q̃ nos, at nunq̃ ꝓfectò effugiet, quin in diuersis corporis partibus curationis species mutetur. Non enim eadem curationis species profectò est aut mulsam in vterum propter sordidum vlcus infundere, aut mel comedendum exhibere, aut spongia vlcus eluere. Cæterum hæc adhuc parua: illa planè maxima sunt. Fingamus diutinum vlcus citra phlegmonen in multis esse partibus, oculo, aure, naso, ore, femore, ventre, vtero, sede, pudendis. Fingamus & illud, si placet, vlcus eiusmodi vel planum omnino esse, vel exiguo minus planum: respondeant que nobis isti sectatores Thessali, qui hæc nusquam discreuit, quomodo id cicatrice tegemus? Nempe eo medicamine, quod ex cadmia conficitur: id enim vlceri, quod in femore constitit, belle cicatricem inducere potest: sed num igitur & ei, quod in audiendi meatu constitit? Dicam fortassis incredibile, cæterum diis ipsis notum. Deprehendi aliquando quendam ex sapientissimis istis Thessali sectatoribus sic vlcus medicantem diuturnum: cum citius homini auris putruisset ac vermes creasset, q; medicamento, quod ex cadmia componitur, inductum cicatrice fuisset: cæterum, permisso homine pluribus diebus medicamento similiter vti, postea, q; in dies grauius auris oleret, & sanie impleretur, etiam incredibilius quiddã, q; prius, ausum vidimus. Quippe ratus meatũ ipsum in profundo contraxisse phlegmonen, confugit ad tetrapharmacũ: quod planè multo magis augere putredinem partis debuit, vtpote quod siccare vlcus prorsus non potest, maturare phlegmonen potest. Ergo, vbi hoc medicamento ad affectum sanandum vno die † est vsus, vt facile videres id maxime esse contrarium, & multiplicata statim saniei vis est, & foetor intolerabilis obortus. Itaq;, qui propinqui laborantis erant, contingere amplius aurem Thessalium non sinebant. Ille vero præ impudentia stultitia q; volebat non modo medicamenti tetrapharmaci aliquid iniicere, verũ etiam extrinsecus cataplasma relaxans imponere. At, cum eum propinqui hominis abigerent, timerent q;, ne in magno periculo æger foret, nos vnum diem amplius permitti Thessalio asino curationem exorauimus. Erat autem profectò postridie tum sanies multo copiosior futura, tum odor grauissimus. Quo die tentaui, an fieri posset, ut sententiam Thessalij aselli mutarem, ne omnes perderet ægros, immo aliquos iam, tametsi paucos, seruare aliquando posset, tam aliena scilicet ab omni vera methodo deserta secta: ergo sic agere cum homine sum orsus. Nunquid (inquam) phlegmone tibi esse videtur in intimo meatu, proinde relaxantibus vteris auxiliis? Ille tum ita esse magnopere contendit, tum aliter esse non posse. An igitur (inquam) aliquãdo vlcus, quod cum phlegmone coniunctũ esset, aceto acerrimo cum glaucio curatum vidisti? Minime gentium (inquit) immo, siquis pastillis androniis ex aceto liquatis vtatur, etiam conuulsionem fortasse accersat. Ergo (inquam)

E F G H

† *In antiquissimo cod. græco hæc etiam addita leguntur.* Ἐπειδὴ γὰρ ἐκ τῆς ἀνατομῆς ἔγνωσαι ἡ εἰς τὸν πνεύμονα τῶν φαρμάκων δίοδος, οἱ δ' ἀπὸ τοῦ Θεσσαλοῦ τὴν ἀνατομὴν διαπτύουσι, πόθεν γνώσονται ὅπως εἰς τὸν πνεύμονα τὸ φάρμακον πορεύεται, *id est Quoniã enĩ ex anatome cognitꝰ ẽ medicamẽtorũ in pulmonem trãsitus, Thessali autẽ sectatoros anatomẽ respuũt, vnde cognoscẽt, quõ in pulmonẽ medicamentũ meat? Dicant igitur undé nã, &c.*

† *Additur in ãtiquis, ἢ δυοῖ, id est aut duobus.*

A (inquam) si quis alio quopiam medicamento, quod sit andronijs multo valentius, ex acerrimo aceto vtetur, id q; ad aurē, ita propinquam cerebro inuolucris q; eius particulam, nunquid planè te authore cōuulsionem accerset, si phlegmone præsertim aliqua subsit? Hęc tum ipsi, tum iis, qui adstabāt, vniuersis rectè dici sunt visa. Ergo, quantum (inquam) ad ipsarum partium habitū spectat, quæ ea, quæ ad summum siccēt, desiderant, tametsi nunc curatione tua sint veluti effœminatæ, iam tali medicamento vterer: nunc qm̃ plures iam dies male ipsas assuefecisti, trāsferre eas ad contrariū vno impetu, & semel non licet: nam tibi ac Thessalo contemnere consuetudinem licet, non minus, q̃ partiū naturam: nobis autem nō licet: sed primo die aceto vtar cum glaucio: secundo vtar andronio: tertio ad valentius aliquod, q̃ ipsum sit androniū, transibo. Atq; hoc tribus quatuor'ue diebus vsus, si mihi vehemētius etiam medicamētum requirere vlcus videbitur, eo etiam vti nō dubitabo. Extrinsecus vero (inquam) imponam capiti ea parte, qua auris infestatur, non, mehercules, sicuti tu, cataplasma, quod relaxare potest, sed eorum medicamētorum aliquod, quę vehementissime siccare possunt, cuiusmodi est, quod ex salice cōficitur: aut etiā ipsum androniū ex aceto illiniam: aut ex iis aliquid, quę hoc magis siccent. Nam, qm̃ particula cui medemur, siccissima est, necesse est, valētissime siccetur: indicat enim, veluti vitiū ipsum, vt curetur, sibi
B applicandum esse contrarium: sic particula ipsa, quod sit sibi simillimum. Itaq; &, prout dixi, egi: sanaui q; hominem, nullo potentiore requisito remedio. Quibusdam vero, qui potentiora desiderabant, quibus vno altero'ue anno vlcus aurē infestauerat, valentius omnibus iā dictis medicamentum adhibuimus: id fuit ferri scoria tunsa, cribrata q; tenuissimo cribro, mox in tenuissimū veluti pollinē lęuigata, post cum acerrimo aceto ad mellis sordium q; crassitudinē cocta. Constat autē multiplex esse debere in mistione acetū. Verum (quod sępe iam dixi) materię medicamentorū copiam ex aliis commentariis petes. Nunc, quæ ad methodū spectant, absoluantur. Nam audiendi locus, qm̃ est siccissimus, idcirco medicamentis eget, quæ vehementissime siccent. Quorum nullum reliquarū partium cuiuis applicasse expedit: sed oculo exulcerato collyriū fortasse,
A. li. 3. f. 5. t. 2. c. 4. 241. g quod ex thure conficitur: naribus vero, quod multo sanè magis siccet, q̃ vt oculis conueniat, minus vero, q̃ vt auri quadret. Itaq; & prius cōprehensi oēs pastilli vtiles sunt, & medicamen quod ad Musam refertur, alia q; generis eiusdem. Vlcerū vero, quæ in ore accidunt, quæcunq; admodum sunt humida, ea medicamentis egent, quæ vehemēter siccent, veluti diphryge, tum ipso per se, tum ex melle, & vino, & mulso: præterea & quæ iris dicit, & quæ anthera, his q; vel siccis, vel ex melle, vel mulso, vel vino. Vtile vero ad talia est & Musæ medicamen: præterea rhois succus,
C & omphaciū, alia q;, quæcunq; strenue siccant. Quid enim materias percēsendo morer? At, quę simpliciora oris vlcera sunt, hæc sanare commode possunt etiam medicamenta, quæ modice siccant, veluti hæc ipsa, quæ propterea, q in assiduo sunt vsu, Stomatica græce sunt dicta. Ea sunt, quod ex moris cōficitur, & quod ex rubi fructu, & quod ex succo corticis iuglandiū viridis, atq; etiam his magis quod ex musto & cupressi sphęrulis componitur. Quæ vero in ore admodum humida vlcera sunt proxime ossa, vnde carie tentari ossa periclitentur, hæc propter ossium naturam, quæ sicca est, vehementissimis medicamentis indigent. Itaque ego iam comprehensos pastillos semper lęuigo, ac siccum ipsum medicamentum superimpono.

De Indicationibus, quæ à Substantia, ab Affectu, à Forma, atque à Situ partium sumuntur, exemplo Vlceris in pulmone. CAP. II.

PОrrò dicta paulo ante sunt & ad vesicam, & vterum, & intestina, & pulmonem idonea medicamentorum genera, quibus sit in singulis vtendum, genere quidem medicamēti ab ipsa curandarum partiū substantia desumpto, sed cum affectu prius etiā ęstimato: modo vero vtendi eius, tum à forma, tum etiam situ. Hinc nanq; excogitati sunt, & auricularij clysteres, quos Otenchytas vocant: & vteri clysteres, quos Metrenchytas: & recti syphones, quibus in vesicā aliquid
D infunditur, quos Catheteras dicunt: & ipsi clysteres: Hinc rursus, quæ in ventriculo, pectore, & pulmone vlcera cōsistunt, per ea, quæ eduntur ac bibuntur, esse curanda: Quæ vero in intestinis, bifariā: nā, quę vicina vētriculo sunt, his p comesta, & bibita succurrit: quę vero inferius sunt sita, per ea, quę iniiciunt: qm̃ neq; ad ea, quę vicina ventriculo sunt subire potest, quod per sedē infunditur: nec integris viribus ad inferiora ptingere, quod p os sit ingestum. Ideo q; etiā, quę vlcera in thorace & pulmone cōsistunt, tum difficilius iis, quę sunt in vētriculo, sanant, vt quorū situs longius absit, atq; idcirco medicamentorū vis remittatur: tū propter hoc ipsum multo valētiora ea, quę deuorētur, pręsidia requirunt, q̃ si ipsis statim vlceribus admouerent. Inde q; adeo excogitata medicis sunt, vbi expurgandū ex pectore & pulmone pus est, fortissima, quæ q; maxime disse cent, pharmaca, talia q; omnino, quę, si vlcus in uentriculo esset, ipsum exacerbarēt. Quin etiā, q hæc per tusses expurgent, non aliunde, q̃ ex forma particularū est desumptum: q hę nullum talē exitū habeant, qualē uterus, uesica, sedes, auris, nasus, & os. Hinc etiam fit, q uentriculus utrinq; expurgari possit, sursum p uomitū, deorsum secundū naturam. Quippe hoc genus indicationū ab instrumentalibus, quatenus instrumētalia sunt, est sumptū: sicuti, quæ siccandum esse docent, ab ipsarū similariū substantia sumunt. Ab ipsis uero morbis rursus tales, ueluti ab ulceribus (qm̃ de his disputatio erat) & q siccanda sint, ut supra est comprehēsum: & q, qui è uentriculo eluere

pus volunt,non sine periculo vomitum mouent, sicuti si aliter infixam illi pituitam per oxymeli E
ac radiculas detergerent: sed tutius deiectione vtuntur, cùm vomenti periculum sit, ne &, quod
exulceratũ est,dilaceret,& succum quempiã inutilem ex vicinis attrahat. Quo nomine (vt dixi)
& "vlcera,quæ pulmoni insident,difficillima sanatu sunt, vt quæ nec citra tussim expurgare pos A.li.3.f.10.t.4.c.18.271.e
sis: &,si tussim excites,laceraueris.Itaq;,quasi per mutuas operas,malum iis in orbem redit: quip
pe cum,quæ lacerata sunt,rursus phlegmonen excitent: secundo rursus phlegmonen ipsam ma-
turari & pus expurgari desiderant. Quare ex omnibus sanandi difficultas his exoritur,& quòd
ea,quæ idonea vlceribus medicamenta sunt, contingere vlcus, sicut in ventriculo, non possunt:
& ꝙ per medium interuallum ferè vim suam amittunt: & præterea ꝙ respirando mouentur, &
tussiendo lacerantur.Itaq;,cum in pulmone ruptum vas est, scire aperte licet, nisi protinus ante,
ꝙ̃ phlegmone excitetur,glutinatum sit,id postea insanabile fore.

De Vlceribus, quæ in Aspera Arteria sunt, & in summa eius parte: ac de Lactis, quod apud Tabias habetur,perfectione. *CAP.* 12.

CÆterum vlcera,quæ in asperæ arteriç interiore sunt tunica,& potissimum,quç summç eius
parti (quam Larynga vocant) sunt vicina,aut etiam in ipsa,hæc & curationem recipiunt,&
nos non paucos eorũ,qui ita sunt afflicti,sanauimus.Sanè curationem eorum hinc maxime inue F
nimus. In grauis huius pestilentiæ initio (quæ vtinam aliqñ cesset) iuueni cuidam,cũ nouẽ iam
dies ægrotasset,totũ corpus vlceribus scatebat, † veluti oĩbus ferè, qui euaserant.} Eo die etiam
tussiebat paululum. Postridie vero,vbi se lauerat,ilico & vehemẽtius tussiuit,& tussi expulit cru
stulam,quam græce Ephelcida vocãt.Erat q; homini sensus manifestus vlceris in aspera, quæ in
collo est,arteria prope iugulũ nati. Quin aperto quoq; hominis ore fauces eius inspeximus, nun
quid in iis alicubi vlcus esset: sed nec sic inspectantibus apparuit vitium: & planè laboranti sen-
sus eius aliquis manifestus ex comestorum bibitorũ'que transitu fuisset,si illic vlcus fuisset. Quin
etiam ex aceto & sinapi,certioris notitiæ causa, quædam ei deuoranda dedimus. Sed nec horum
quicquam eum momordit: & sensus doloris manifeste in collo erat: quo loco etiam adeo irrita-
batur,vt tussire impelleretur.Suasimus "itaq; reniti quantũ posset, nec tussire. Quod & fecit, eo A.li.3.f.10.t.5.c.5.274.f
certe facilius,ꝙ exiguum erat,quod proritabat: & nos oĩbus modis operam dedimus, vt vlcus ad
cicatricem perueniret,foris medicamentum aliquod,quod siccaret, imponentes: tum cubanti su
pino humidum aliquod ex iis medicamentis, quæ ad eiusmodi vlcus facerent, exhibentes: ac iu-
bentes id in ore continere,paulatim q; permittere in asperam arteriam defluere.Sic igitur faciens
sentire se manifeste aiebat adstringẽtis medicamẽti circa vlcus vim, siue ea vis huc transmissa est, G
siue medicamen ipsum roris specie in arteriã ad vlcus defluxit, & tanq̃ percolatum est. Erat autẽ
nec æger ipse medicinæ imperitus,sed ex iis quidam, qui ex vsu & exercitatione empirice medi-
cabantur.Ergo sentire se aiebat tum medicamentũ in arteriam defluere, tum tussim quoq; aliqñ
mouere: obluctabatur tñ plurimũ,ac tussim cohibuit. Igitur ipse quoq; sua spõte Romæ quidẽ,
vbi † correptus fuerat} triduum etiamnũ post nonum diem est moratus: post hoc cõscenso naui-
gio,primum per flumen ad mare nauigauit: quarto die post, naui peruenit ad Tabias: vsus q; est
lacte,quod & mirificam planè vim habet,nec sine causa prædicatur. De cuius vsu aliquid dicere
oblatũ nunc tẽpus videtur,nec de eo tm̃, quod apud Tabias habetur, verum etiam de alio omni.
Neq; enim iis modo,qui Italiã incolunt,est succurrendum,sed,quoad fieri potest,qui vbiuis habi
tant gentiũ. Igitur ad lac,quod in Tabiis habetur,cõmendandum multa concurrũt,& locus ipse
satis editus,& aer illi circundatus siccus,& pascuũ pecoribus salubre. Atq; hoc quidẽ alibi quoq;
arte præparare licebit,si quis in colle modice edito herbas frutices'que serat, qui salubre simul ad-
stringens q; lac reddant: quorum exẽpla paulo post dicentur. Cçterũ, vt ambientem aera similẽ
reddas, fieri oĩno nequit: eligere "tñ simillimum ex ea,quæ datur,aerum copia licet. Simillimus A.ibidem.g
aũt is fuerit,cui eadem adsunt, quæ illi: altitudo collis mediocris: via à mari ad ipsum triginta sta- H
dia,amplius q; aliquid,sed non multo: locus autem ipse versus mare, nempe Tabiæ in imo maxi-
me sinu est,qui inter Surrentum & Neapolim conspicitur, magis tñ in latere, quod ad Surrentũ
pertinet.Porrò totum id latus collis est satis magnus, longitudine ad Tyrrhenũ mare porrectus.
Inflectitur aũt leuiter collis hic ad occasum: nec in meridiẽ in totũ planè procurrit. Ergo hic col-
lis à vẽtis iis,qui ab ortu flant,Euro,Subsolano,& Borea, tutũ defendit sinum. Coniungitur illi
in imo sinu alter collis non paruus,quẽ & veteres Romani in historiis,& qui nunc diligentiores
sunt,Vesuuium nominant.Celebre nunc nouum'q; nomẽ Vesuuium est,oĩbus hominibus no-
tum,propter ignẽ,qui in eo ex terra submittitur. Quæ res non parum mihi ad ambiẽtis aeris sic-
citatem conducere videtur: & alioqui præter ipsum ignẽ nec stagnum propinquum, nec palus,
nec fluuius alicuius momẽti vsquã in sinu habetur. Oĩbus vero ventis, qui ab Arcto ad æstiuum
occasum perflant, Vesuuius collis obiicitur: multus'q; cinis ab eo ad mare vsq; peruenit,reliquiæ
videlicet materiæ,tum quæ in eo cõbusta est, tum quç nunc etiam vritur. Omnia hæc aerem effi-
ciunt siccum. Licet porrò & alibi terrarum eligere collem simili modo siccum,scilicet nec longe
à mari: nec adeo magnum,vt ventorum impetui sit expositus: nec adeo humilem, vt subiectorũ
camporũ halitum prompte recipiat.Caueatur autẽ,ne ad Septentrionem sit versus: ita enim esset
auersus

† Codices impressi & multi ẽt ex manuscriptis legunt, vt Linacer vertit, καθ᾽ ἅπερ καὶ οἱ ἄλλοι σχεδὸν ἅπαντες οἱ σωθέντες. & ita ẽt vet⁹ interpres. Sunt tamen,q nõ hñt, οἱ σωθέντες: vt sic verti postea deberet: veluti aliis ferè omnibus.

† ἐλοίμωξεν.

* *Ald. habet* βέσβιον. *manuscripti aliqui* λέσβιον. *alij* τάβην.

A auersus à Sole. Quòd si etiam in temperato orbis loco collis sit, veluti is, qui ad Tabias conspicitur, longe magis ad rem pertineat. Hoc in colle sunto herbę quidem, agrostis, & lotus, & polygonon, & melissophyllon: Frutices vero lētiscus, & arbutus, & rubus, & hedera, & cytisus, alij q; his similes. Atq; ita tibi collis præparetur. Pecora vero, quæ in colle ad Tabias pascũtur, boues sunt. Est'q; eius animalis lac spissum ita, vt asinorum tenue. Ego vero, ne quod lactis genus vsui desit, ex vaccis "crassum, ex asinis tenue, ex capris medium, & boues, & asinos, & capras in pascua depulerim. Veteres vero etiam mulierem lactantem iis, qui phthoe consumerentur, adstare voluerunt: quorum sentētiæ ipse quoq; accedo, & quod familiare id sit, & quod prius, quàm ab ambiente refrigeretur, id sumi voluerint. Porrò hoc tibi de lactis vsu pro maximo pręcepto sit, vt ij, quibus eo est opus, omnino id astante animali statim mulctum bibant, etiam melle iniecto, si cui cogi in ventriculo solet: quod si ipsum descendere ad aluum citius cupis, etiam sale. Atque ille quidem adolescens, cum vlcus in arteria ex pestilenti morbo haberet, sanatus est: ac post eum similiter alij. Alter vero adolescēs annos natus circiter decem & octo, cum multis diebus ex destillatione laborasset, primum quidem sanguinem floridum cum tussi expuit, non sanè multum: postea vero etiam tunicæ ipsius partem, quæ tegens intrinsecus totam arteriam, in fauces & os per ipsum arteriæ caput

A.l.3.f.10.t.5. a.5,275.b

B (Larynga vocant) ascendit. Videbatur autem mihi, tum ex crassitudine eius coniectanti, tũ ægri sensu, ipsius laryngis esse interna tunica. Quin etiam læsa illi ex eo vox est. Atq; hic quoq; longiore quidem tempore, sed tamen sanatus est. Cæterum, †qui ex pestilentia hoc vitio laborarunt, propterea mihi facile sanati videntur, quod præsiccatum iis præpurgatum'que totum corpus fuerit: quippe cum & vomuerint ex iis non nulli, & omnibus venter profluxerit. Atq; cum ita iam vacuati essent, qui euasuri erant, iis pustulæ, quas exanthemata vocant, nigræ toto corpore cōfertim multæ apparuerunt, vlcerosæ quidem plurimis, omnibus certe siccę. Erat'que intuenti perspicuũ reliquias eas esse sanguinis, qui in febri putruerat: quas, veluti cinerem quempiam, natura ad cutim trusisset, sicuti alia ex superuacuis non nulla trudit. Verum medicamentis ad eiusmodi exanthemata opus non fuit, cum siderēt sua sponte, ad hunc modum: Alijs quidem, quibus videlicet exulcerata summa pars fuit, decidit ipsa vlceris crustula, quam Ephelcida nominant: deinceps'q; quod reliquum fuit, propinquum sanitati erat, ac post vnum duos'ue dies ad cicatricē peruenit: aliis, quibus scilicet vlcerata summitas non est, exanthema quidem ipsum, & asperum & scabiosum erat, decidit vero veluti squamma quædam: ac dehinc omnes fuere sani. Nihil itaq; miri, si etiam ij, quibus eiusmodi exanthemata in pulmone sunt orta, propter vlcerum siccitatem sunt sa

* σῶμα. i. corpus.

† οἱ ἐκ λοιμοῦ

C nati. Quod nanq; in ceteris vlceribus vniuersis supra monstrauimus curationis esse propositum, hoc iā iis, quæ ex pestilentia sunt orta, prestò fuit. Omnia nanq; sicca, & aspera fuere, plurima quidem scabiei, quædam vero etiam lepræ similia. Ergo, cum experientia rationi attestetur vlcerum curationem hunc vnum habere finēm, vt siccentur, poterit quispiam ex iis, qui sanguinē ex pulmone reiiciunt, seruare permultos ita, vt nos fecimus.

De Curandis statim iis, qui ob Destillationem, aut Membrorum spiritus refrigerationem Sanguinem reiiciunt. CAP. 13.

AC, quemadmodum quidem medendum iis sit, qui notabile in pulmone vas fregerunt, inde adeo, quod ab alto sint lapsi, vel immodice clamarint, vel pondus supra vires sustulerint, vel quod durum magnum'q; aliquid extrinsecus ipsorum pectori inciderit, dictum prius est. Quemadmodum vero, qui ex catarrho sanguinem reiiciunt, cōmodissime tractentur, nunc dicemus, proposita claritatis causa curatione, quā Romæ in splendida muliere peregimus. † Hæc nanq;, cum eiusmodi sermones audiisset, quales nunc de iis, qui sanguinē ex pulmone reiiciũt, habuimus, siue ex catarrho id, siue vehemēti tussi paululũ quiddā per noctē expuerat, ilico ad me misit, se, quicquid exigerem, præbituram promittens. Audiuerat vero ante id tēpus, nisi quis ilico præsidiũ strenue

* Al. graue que.

† Clarius ex græcis. Hæc nanq; cum eiusmodi sermones audisset, quales nũc de iis habuimus, qui sanguinem ex pulmone siue ex catarrho aliquo siue vehementi tussi reiiciunt, cum paululũ quiddam per noctē expuisset, ilico ad me misit, pbere se promptā asseres ad faciendũ, quæ quid ego vellē.

D afferret prius, quàm vlcus phlegmonen contraheret, eum operā amissurum: atq; hanc esse præcipuā eorũ, qui sanguinē reiiciunt, interitus causām. Igitur incidere mulieri venam, quę iā quatriduum propter catarrhum propemodũ sine cibo egisset, non placuit: sed iussi, vt acri vteretur clysteri: tũ crura manus'q; calfacienti pharmaco plurimũ fricaret, & vinciret: mox caput raderet: cui deinde medicamen, quod ex palumbiũ stercore cōstat, imposui: interpositis'q; tribus horis in balneum duxi, ac laui, nullo caput contingens pingui: dein caput idoneo pileo contexi, & pro eo, qui tum erat, tēporis statu, nutriui sola sorbitione: post quā statim fructũ aliquē autumnaliũ austerũ dedi. Deinde, cũ dormitura esset, quod ex "viperis conficitur, medicamentũ dedi (theriacen vocāt) circiter quatuor menses ante confectũ: habet enim id ætatis adhuc pręualentem papaueris succum, qui in antiquatis ignauus redditur: ideo'q; & somniferũ est, & fluxiones tum siccat, tum leuiter crassat. Finito vero prorsus catarrho, liquido apparebat tum ex respirandi specie, tum sonitu, semel excitatæ tussis, pulmonē expurgatione egere. Ceterum exhibere hanc non placuit secũdo sal tem die, sed in omni taciturnitate & quiete muliere seruata, tum artubus eius pfricatis vinctis'q;, iussi reliquas quoq; oēs partes perfricari, excepto capite, quod adhuc ex medicamento incalescebat. Rursus aũt vesperi dedi theriaces ceu fabæ nostratis magnitudinē: erat vero, quod pridie acceperat, hoc longe amplius. Postea vero, quàm hac quoq; nocte probe dormiuisset, tertio die mane

A.l.3.f.10.t.3. c.6,267.c

mel coctum copiose exhibui, ac in quiete seruaui. Procedente vero die totũ corpus similiter per- E fricui, ac ptisanę cremorẽ cum pane exiguo pro cibo sumere iussi. Mox quarto die mane quidem dedi medicamentũ, quod ex viperis fit, sed quod iam in ætate vigoris esset, id q; cũ copioso melle. Capiti vero mulieris eodem pharmaco, quod vehementer cum siccat, tum calefacit, imposito, ac deinde ipsa lota, nutrita q; modice, valẽtius iam pulmonẽ expurgare in quinto sum aggressus. Ac dehinc rursum, rursum q; ex interuallo, ad caput quidem consueto cerato, quod thapsiã recipit, sum vsus. Totam vero corporis curam, in gestatione, frictione, ambitione*, lauãdi q; abstinentia, ac victu tum moderato tum vero boni succi, ad reficiendum direxi. Hæc itaq; mulier recte se se habuit, minime lactis opem requirens. Alteri vero adolescenti, cui nõ ex destillatione, sed ex refrigeratis spiritus instrumentis, orta tussis fuerat, cum sanguinẽ & ipse ad dimidiã heminam reiecisset, statim venam incidi, ac bis eodem die ex ea sanguinẽ detraxi: deinde rursus postridie bis: sed artuum frictione & vinctura priore die vsus, ad vesperam dedi pharmacũ nostrum, quod dia spermaton dicitur. Secundo die post alteram detractionẽ imposui toti pectori ceratum, quod ex thapsia cõficitur, mox vesperi, ne supra modum calfaceret, id auferẽs. Tertio die rursus ad tres horas imposito, hominem laui. Cibaui autem similiter tribus his diebus, prioribus quidẽ duobus, sorbitiunculis: tertio vero, ptisanę primum cremore, deinde pisce statim aliquo, qui & facilis con F coctu esset & simplici ratione præparatus, adiecto. Dedi quoq; medicamẽtum dia spermaton, & secundo, & tertio die similiter ad vesperam: quippe quod & somnum conciliat, & sensum doloris eleuat, & siccandi vim habet. Tum vero, cum & spiritui delegatæ partes in naturali temperamento essent, & totum corpus vacuatum, ac nulla phlegmones suspicio circa ruptum vas superesset, expurgare cœpimus. Mox bibito medicamento, quod viperas habet, ætatis iam vigentis, ad Tabias dimisi. Sic ego omnes, qui primo se die mihi curandos permiserunt, sanaui.

De Curando Pulmonis Vlcere, quod tribus quatuor' ue diebus insedit. CAP. 14.

QVi vero post duos, aut tres, non oẽs: sed aliqbus eorũ insanabile vlcus fuit. Quotquot autẽ phlegmone sic occupauit, vt iam febricitarent, horum nullus est in totum persanatus. Sed qui postea sic per omnia præsidia rite transierunt, vt siccaretur vlcus, ij tantum saltem lucrifecerunt, vt illud nec vltra progrederetur, nec maius fieret: sed siccatum, ac callo duratum, longiore vita frui hominem fineret. Ex iis vero, qui vlcus in pulmone habent, ij demum insanabiles mihi esse videntur, qui ex succi vitiosi erosione id possident, quorum aliqui ceu salsilaginem sputum suum sentire se aiunt: nam longo arbitror tempore oino opus esse, vt succi corrigatur vitiũ. In tempore vero necesse est duorum alterum, aut siccando vlcus, ceu callum fieri, eo q; fore oino G insanabile: aut non siccando, tum ipsum putrescere, tum quę circa sunt depascere, atque ita spatio pulmones putrefacere. Porrò multi ex iis, qui eiusmodi succum vitiosum cõgessissent, cum ex eo tussirent, non tñ etiamnum sanguinẽ reiicerent, huius nostræ prouidentiæ cõpotes facti, prorsus sunt persanati. Oportet aũt in principio nullius rei æque esse solicitum, q̃ vt neq; tussiant, neq; ex capite aliquid in pulmonem defluat. Cauetur id triplici præsidio, purgatione primum: secundo, A.li.3.f.10.t.5. c.5.274.g medicamine, quod dia spermaton dicitur: tertio, ipsi capiti prouidẽdo. Quod purget, diuersas facultates habeat, oportet: cuius generis nostræ sunt pilulę, quæ ex aloe, scammonia, colocynthide, agarico, bdellio, & gummi arabico conficiuntur, ad plures videlicet excrementorum purgandas species. Sane satisfaciant ad vsum, & quæ sine gummi componuntur. Postea vero, si res postulabit, etiam iis, quæ nigram bilem expurgent, vtare. Capiti prouidebitur cerati vsu, quod fit ex thapsia. Atq; hæc quidem in principio peragenda sunt. Post vero reficiendus æger salubriter est cibis boni succi, frictione, inambulatione*, & balneo. Tradetur autem de his methodus in idoneo operis loco. Porrò ij sunt, qui maxime lac requirũt: neglecto q; eo, omnium maxime sunt insanabiles. Cæterum de mittendo his sanguine sciri illud licet, Quicunq; parum habere sanguinis videbuntur, iis ad quendam succum probiorem (sicuti prædixi) reductis detrahere sanguinem pote- H ris, tum rursus reficere: eosdem etiam rursus purgare, ac rursus reficere: denuo q;, si res suadet, sanguinem mittere, potissimum, quibus veluti limus vitiosus & crassus, totus est sanguis. At, qui validi sunt, multi que sanguinis, iis statim à principio est detrahendus.

Quàm perperam Erasistratus, ac Thessalus Sanguinis reiectionem curarint, ac de Vlceribus, quæ in Sede, ac Pene consistunt. CAP. 15.

HOrum, quæ retuli vel modo vel ante, siue ea inueni ipse, siue iuxta Hippocratis viã vsurpaui, nihil planè nõ examinatũ ac iudicio cõprobatũ est, sed p experientiã oia iudicata: in quibus errõris* pericula ipsi pertulimus. Fructũ ex eorũ vsu habituri sunt, quibuscũq; artis opera sunt curæ: siquidẽ alij veri sunt, alij sophistarũ sermones. Quanq̃ quid sophistas memoro? Cum etiã nõ contẽnendorũ medicorũ aliqui, ẽt qui integra volumina de sanguinis reiectione prodiderũt, alia quidẽ multa & parua recte pscripserint, maximorũ autẽ auxiliorũ nullius meminerint, parũ intelligẽtes p multa illa & parua, quæ recte admonent, longũ ipsis ægrotis cõparandum interitũ. Per hęc aũt tria, q planè deplorati nõ sunt, oẽs seruant, per sanguinis missionẽ, & purgationẽ, & ea quæ caput roborãt. Sanè in sequẽtibus, cũ de succorũ* curatione pręcipiemus, dicemus de sanguinis missione diligẽtius. Minime igit (sicuti medicorum nõ nulli censent) à paruis incipiẽdũ auxilijs

* περιπάτοις

* περιπάτοις

* ἀποτυχίας

* χυμῶν est in ĩpreßis, et multis etiam antiquis codicibus. In antiquißimo tamẽ quodam exẽplari legitur, κακοχύμων.

A auxiliis est: Nec, sicut illi dicũt, sentiendum, ista scilicet prius esse tentanda: mox, si nihil profecerint, aggredienda maiora. Nam in morbis, in quibus periculum non impẽdet, vera ea opinio est: at, vbi moriendũ ægro prorsus est, si phthoe semel exceptus sit, alienissimum à ratione est à minoribus inchoasse. Nam, sicuti reliqua omnia ab Hippocrate tradita, ita illa quoq; sententia recte est dicta, Nempe ad vltimos morbos vltima prorsus remedia maxime valere. Quã nam igitur inductus opinione Erasistratus in talium affectuum principio segnis tardus' q; est: post diligens, cum periit occasio? Nam sanguinis missione, cũ sanguis reiicitur, nusquã prorsus vtitur, vitiosissima ratione inductus: sed nec purgat quenq̃, nec caput siccat. Quibus nimirum siquis phthoe occupari periclitantes fraudet, quãuis reliqua oĩa probe peragat, nihilo plus, arbitror, agat. Nam sanguinem mittere recusat: ac solis artuum deuinctionibus ad eũ auocandũ vtitur, quò (vt ipsemet ait) ad phlegmones tempora sat nobis sanguinis supersit, nec propter inopiam eius ægrum nutrire cogamur. Sed heus tu Erasistrate, dicat arbitror aliquis, si post venam ruptam phlegmone iam pulmonẽ occuparit, non est, quod speres hominẽ sanandum propter ipsas, quas paulo ante comprehendi, rõnes. Quare amplius opera tua nõ egebit, proditus videlicet per te inter initia. Quippe idẽ facis, quod gubernator, qui, vbi per eius incuriã euersa nauis est, vectorũ cuipiam asserem
B in manũ dat, inde q; salutẽ cõparare suadet. Sed Erasistratus fortasse existimabat phlegmonẽ esse ex iis, quę necessario vulnus comitentur. Verum, si ita sentiebat, in magna planè erat ignorantia: cum videre cuiq; liceat sexcentis eorum, qui quotidie singulari certamine decertant, maxima citra phlegmonen glutinata vulnera sic, vt secundo vel quarto die sint omnino in tuto. Nos vero etiam plurimos ex iis, qui vas in pulmone ex casu, clamore, plaga' ue rupissent, prius, q̃ phlegmone in vase rupto excitaretur, curauimus. Quòd si horum quoq; pulmones phlegmonẽ inuasisse asserit, ipse suis ipsius placitis repugnat, simul princeps viscus, quod maxime vicinum cordi sit, phlegmone laborare affirmãs, simul hominẽ febri carere, item q; rupta phlegmone nihil expuisse. Ergo à nobis quoq; inuicem audiat nec fieri posse, vt glutinetur vlcus, si phlegmone pulmonem inuaserit: omnino q;, si inuaserit, febricitaturum: ac purulẽta deinde, cum phlegmone solui tur, tussi exputurũ. Ergo, si qs nec febricitabit, nec tussiet, nec saniẽ aliquã ex vlcere & phlegmone spuet, quę ratio est, vt huius inesse pulmoni phlegmonẽ dicas? Itaq; tũ hoc maximũ certe pręsidiũ non recte ab eo damnatũ est, tum purgatio sine vlla mentione pretermittitur. Ac nec vllum pharmacon, quod efficax sit, contra vllum ex comprehensis generibus ab eo est positum. Quin, siue caput fluxionem mittat, eo statu seruabitur: siue ex intemperie ipsorũ spiritualium tussis inci
C dat, etiã ipsa sic manebit. Ergo Erasistratus statuario illi assimilis videtur, qui reliquis omnibus partibus scite perfectis, statuã reliquit cęcam. Nam quæ, quæso, reliquæ pulchritudinis gratia, cũ oculos desideres? Postea, si diis placet, cũ tanti viri maxime aberrent, egregius vir Thessalus, qui artem ne nouit quidem, Methodicum se censet appellandum. Ac nũc ferme oẽs sectatores eius sanguinẽ mittere videmus, tum aliis ægrorũ non paucis, quibus non solum non vtile, sed etiã noxium existimare id præsidij oportebat, præsertim si propriis ipsis hypothesibus starent: tum vero iis, qui sanguinẽ, siue hunc per vomitũ, siue etiã cum tussi, reiiciunt, modo ualentes uires habeãt. Sed quomodo cohærebunt hæc secum, ut uenã, ubi sanguis reiicitur, incidere iubeant, & in commentariis suis scribant remedium id adstrictis uitiis conuenire? Ergo ne se Methodicos amplius nominent, sed Empiricos, si reiecta ratione, quã esse rectam putabãt, experientia utuntur ad inuenienda præsidia. An igitur in iis quidem clare deprehẽduntur nec methodo, nec oĩno ratione aliqua quicq̃ facere, ubi uero partes inutiles esse ad curationis inuentionẽ aiunt, non multo magis? Atqui, siquis ad memoriã reuocet ea, quę de auribus, naribus, oculis, ore, pectore, pulmone, præterea utero, uesica, & uẽtriculo, diximus, errare eos tota uia uidebit. Talis igitur erat, qui ad phlegmonẽ, quę in pudendo erat, macedonico medicamento est usus, ac cũ eo etiã cataplasmate, quod
D relaxandi uim habebat, nẽpe solẽni hoc, quod ex pane, aqua, & oleo cõficitur. Etiã alius quidã illi persimilis, qui ad sedẽ exulceratã iisdẽ est usus. Verũ de talibus, ubi de phlegmonis disputabitur, agemus. Cæterũ ulcera, quæ citra phlegmonẽ in pene sede' ue consistunt, nullũ cataplasma desiderant, sed medicamen, quod cicatricẽ inducat: non tñ, mehercle eius naturæ, quæ ulcera, quę in carne sunt, inducere cicatrice possit, immo quæ tanto magis siccare possit, quanto hæ partes sunt carne sicciores. Quin etiam, quod magis admirere, ipsorũ, quæ in pene sunt, ulcerum magis etiã siccari postulant, & quę in toto cole hæserunt, & quæ extra hunc etiã finẽ eius, qui glans dicit, infestant: minus uero, quę in prẹputio sunt: atq; etiã his minus, quæcunq; in reliqua sunt cute, quę totũ colẽ uestit. Cũ igitur humidũ in glande ulcus quidã ex amethodis istis medicis, istis inquã Thessaliis, sanare aliqñ non posset medicamẽtis iis, quæ epulotica uocant, id est, quæ cicatricẽ inducunt, adhibuit in consiliũ me. Vbi igitur ex me audiuit longe sicciore medicamento particulã egere propterea, q̃ sicciori naturæ esset, primum non credidit: ut uero coactus necessitate est aliquo ex nostris medicamẽtis uti, tribus diebus sanatum ulcus est: perspicuum q; erat medicum nõ tam fuisse de salute hominis lætatũ, q̃ inde adeo tristatum, q̃ in mala disciplinæ secta fuisset educatus. Siquidem medicamen, quod ex pãpyracea charta cõbusta fit, hoc scilicet nobis usitatum, id genus ulcerum sanat: sicuti etiam anethum ustum simili modo inspersum: itẽ q; cucurbita sicca

1.Apho.6. Ex. ord.4.d

A.li.3.f.20.t.2. c.21.324.d

atq; vsta ad eundem modum: alia præterea multa ex iis, quæ vehementer, sicut illa, siccant. Siqua E vero eiusmodi vlcerum sine madore sunt, ac recentia, iis sola "aloe salutare medicamen est. Insper- A. ibidem. gitur autem sicca, sed in tenuissimum ceu pollinē redacta. Hæc vero etiam, quæ in sede consistūt, sicca vlcera probe pcurat. Simillimā huic vim habet & cadmia vino elota, & sicca. Ab hac quoq; non longe abest argenti spuma, Lithargyros græce dicta. Deinceps vero molybdæna sequitur. Omnibus vero tum minus inferens doloris, tū nullo minus efficax, pompholyx est. Sin humidiora sunt, ipse per se pini cortex, item q; lapis hęmatites vocatus, idoneus est. Quod si profunditas quæpiam ipsis adsit, vbi excitata fuerint, dictorum alicui tantulum mannæ admiscendum est, quantū sit ad carnē gignendā satis. Neq; igitur horum quicq̄ vel per somnium norunt, qui istius sunt alienæ à methodo sectæ, cū omne vlcus, in quacunque animantis sit parte, eandem postulare curationē opinentur: neq; etiam, quemadmodum fuere quædā vlcera oporteat, veluti ea, quæ in abdomine contingunt: de quibus in sequenti libro cum iis, quæ restant, vniuersis agetur.

GALENI METHODI MEDENDI ID EST DE MORBIS CVRANDIS

LIBER SEXTVS

ARGVMENTVM LIBRI

Neruorum, Tendinum, Ligamentorum, Partium que, quæ illorum natura participant, Ossium quoque curationem absoluit.

Prolixitatis librorum Excusatio, ac Quæ hactenus monstrata sunt. CAP. I.

NOn dubito fore non nullos, quibus esse prolixus videbor, qui vnum hactenus morborum genus, quemadmodum methodo curetur, exponā. Par est autē, non tam nihil longitudinem hanc imputent, q̄ iis, qui parum intelligentes, quæ rectissime ab Hippocrate sint scripta, ea calūniari sunt conati: quos, ne quemadmodum vlcus quidem recte curent, scire ostendi, nedum, quod maius sit, quicquam. Atq; ipsum quidē morbi genus, cuius vna species vlcus est, seu continuitatis seu vnionis solutionem voces, nihil referat. G Illud monstratum est, methodum curandi eius, in quocunq; corporis membro sit, quæ quidem ab affectu ipso sumantur, indicationes seruare communes: quæ vero ex partibus præbeantur, alias atq; alias habere. Cūm enim in carnosis particulis inciderit, nominatur quidem vlcus: habet vero curationis indicationē omnium quidem, quę præter naturā sunt, communem, sui scilicet ademptionē: quam vero, ceu affectus, præstat, vt per contraria tollatur: quā, vt diuisio est, vnitionē, quippe generatio huius vitij in diuisione vnitatis cōsistit. Ideo q; in osse vocatur fractura, græce Catagma: in neruosis fibris Spasma: in musculis Vlcus & ruptio: quorū differentia prius iam dicta est. Idem tñ morbus, cū in neruum & arteriam & venā inciderit, nullā propriam appellationē est sortitus, mutuatur aūt interdum vlceris, interdum vulneris vel ruptionis, appellationē. Cęterū parum esse de nominibus solicitū debere eum, cui rerū sciētiam inuenire sit propositū, sępe iam diximus. Itaq; huc potius noībus neglectis pperemus: qñ nō ex horū exquisita impositione, sed ex appositis remediis, ægro salus paritur. Rursus igit̃ reuocandū ad memoriam est, queādmodum audacissimus Thessalus, cū nullā curandi vlceris methodū tradiderit, oēs tñ dixisse se arbitratur. Siquidē, q sinuosum vlcus postulet impleri, & simplex glutinari, hæc nec idiotis sunt ignota: queādmodū tñ methodo quis pharmaca inueniat, quibus vel impleat quod H sinuosum est, vel glutinet̃ quod simplex est, hæc vulgus nō nouit: at id est, quod medicis considerandū proponitur, atq; in eo alius alio est pstantior. Quippe, veluti in præcedentibus ostēdimus, & inueniet remedia, & inuentis recte vtetur, quisquis in medendi methodo est exercitatus.

Aduersus Thessalum de Nerui punctura, ac de Medicamentis, quibus curatur. CAP. 2.

VT enim iā aliquid persequamur, quod præcedentibus sit deinceps, fingamus quempiam ad nos venire, cui tñ cutis "acu sit puncta. Hunc hoīem, si is sit, cui facile vlcera sanescant, etiā A. I. 1. f. 4. c. 28. 33. f si citra medicamentū nudo'q; membro ad opera consueta dimittas, nihil sentiet mali: sin, cui difficulter sanentur, primū quidē dolebit, post etiam tum pulsu particula infestabitur, tū phlegmone. Ac Empiricus quidē examinando percontando'q; hoīs naturā discet: Nos vero, tū ex eiusmodi examinatione oībus his vsi, quæ per experientiā inueniātur: tum nihilo minus ex iis notis, quas de boni succi mali'q; naturis habemus: præterea de iis, qui acris hebetis'q; sunt sensus: tum plenitudine grauatis, modice'q; se in succis habētibus: nō ignari, q, qui vel plethoricus est, vel vitiosis succis premitur, vel acris est sensus, vel horum quibusdam oībus'ue premitur, phlegmone tentabitur: qui contra est affectus, nihil mali sentiet. A tq; hæc prospicientes, nō equidem medicamen, quod glutinet, imponemus, cuiusmodi plurima sunt eorum, quæ Enæma vocant, (ea sunt, quæ

recentibus

A recentibus statim applicantur vulneribus) immo molle & blandum, & quod dolorem mitiget: si quidem, vbi magna diuisio est, ibi studium impendi debebit, vt magis siccantibus remedijs labra vlceris vniantur, atq; coalescant: vbi autem acu stilo'ue facta diuisio est, id duntaxat curandū est, ne phlegmone particula tentet. Atq; ex hoc manifestum est cruentorū vlcerū indicationem, quæ à Thessalo est prodita, nihil nos maius adhuc docere, quàm sit cuilibet è plebe notum. Non enim scire, quid fieri oporteat, id magna res est, vt quod omnibus hominibus natura insit: sed, quibus rationibus illud efficias, id vero scire artificum est. Nam, si nauem quispiam sit ędificaturus, scimus profectò oēs, etiam qui nauium fabri non sumus, quo loco poni gubernacula debeant, quo loco puppis, quo prora, ac reliquorum quiduis: cęterum nihil nobis hæc ad rem conferunt, vtpote ne scientibus, quemadmodum ipsa struant. Æque, & qui ędes molitur, vtiq; non ignorat, nec quòd iacienda primum parietum fundamenta sint, neq; quòd super his erecti minime q; inclinātes erigēdi sint parietes, nec quòd super his strui tectū oporteat, nec quòd ostia & fenestræ singulę q; reliquarum domus partium proprijs collocandæ sint locis: verum hæc ad domum ædificandam quid conferāt, quoad ipse fabrilis artis ignarus ea fabricare nesciat? Vni igitur Thessalo omnium hominum sapientissimo, nosse, quid fieri oporteat, ad artificiosam notitiam satis esse videtur. Sed nos per superius

B comprehensa monstrauimus id esse operum, quæ ex artibus expectentur, veluti principiū quoddam, nō dum aliquam eorum propriam partem, sed quæ etiam sit cuiuis è plebe cōmunis: quippe primæ in omni arte indicationes oībus hominibus natura sunt præstò. Quare, si hæ satis sunt ad opifices faciendos, nihil vetat, quin & naues ipsi ædificemus, & materiā fabricemus: prōptum q; sit omnibus tum calceos facere, tum vestes, tum domos, sed & architectos esse, & cithara personare, & rhetoricari. Verum non ita se res habet: nec, qui vulneratæ parti naturalem vnitionem esse moliendam nouit, is medicus est, sed qui, quibus id rebus perficiat, intelligit: quanquā ne hoc quidem ipsum per se satis est, si quis etiā, quò pacto his sit vtendum, nesciat: sed, qui viam omnem curationis eousq; percalluit, vt ipsum cōsequi destinatum finem queat, is demum est, qui mederi nouit. Ergo istis amethodis Thessali ęmulis illud accidit, vt cū maiora viribus audeant, nec ad ea, quæ consequi alioqui possent, accedant. Quippe, cum dudū stilo quidā vulneratus in manu esset ita, vt tota diuisa cute aliquid neruorum, quę suberant, pūgeretur, sapiens scilicet Thessalius in principio emplastrū quoddā imposuit, quo sępe in maximis vulneribus vsus prospere fuerat. Putabat.n. (arbitror) omne vulnus eandē curationē requirere. Phlegmone vero oborta, ad cataplasma, quod ex farina tritici cōponitur se conferens, atq; interim hominem putrefaciens, intra septi-

C mum diē iugulauit. Nec sanè comprehēdere numero est, quot, vbi in Pęonias istorum manus incidére, conuulsione perierint: quò, si dijs placet, sanctio illa Thessalia seruetur, Omne cruentum vlcus similiter esse curandum, id q; partibus ijs, quę laborent, nullam indicationem cōferentibus. Cęterum vera ipsa methodus non perinde, atq; hæc Thessali, est amethodos, immo pōt vel nunc etiam post tot tantos q; medicos non solum meliora medicamēta, quàm prius fuere, sed etiam vniuersum curationis modū inuenire. Nemo enim statim ab initio ijs vsus, quæ nos inuenimus, ex ner-

A.l.4.f.4.t.4. c.1.fol.475.d — ui vulnere in cōuulsionem incidit. Aduerti "nanq;, vbi punctus neruus esset, ei ex sentiēdi, quod obtinet, acumine necesse esse tum dolorem incidere, quàm reliquis partibus, maiorē, tum ex necessitate phlegmonē consequi, nisi quis & medelam dolori inueniret, & phlegmones generationem prohiberet. Rationabile igitur mihi est visum cutis quidem vulnus apertū inglutinatum q; custodire, quò per id ex neruo vulnerato sanies efflueret: totum vero corpus superuacuis humoribus liberare: ac, nequis dolor vulneratam partem vrgeret, in primis solicitudinem habere. Itaq; etiam medicamenta excogitaui non pauca, quæ vulneri imposita ad vtrunq; mire sunt comparata, tum vt dolorem mitigent, tum vt exitum saniei patefaciant. Tutius vero fuerit etiā, si quis cutem latius incidat, ac totum corpus sanguinis missione inaniat, vtiq; si fortis sit virtus. Si vero vi-

D tiosis succis repletum corpus sit, protinus purget. Aqua vero calida, quanquam reliquas phlegmonas valde mitigat, vulneratis tamen neruis est inimicissima: cum præsertim eorum substantia ex refrigerata concreta'que humidiore materia sit condita: omnis enim eiusmodi constitutio per ea, quę simul calefaciunt & humectant, resoluit ac putrescit. Itaq; ab aqua calida eos, qui ita vulnerati fuerant, omnino prohibui, vtilius iudicans oleo calente fouere propterea, quòd demonstratum à me est, hoc quoq;, si frigidum applicetur, tenues meatus obstruere: sin calidum, digerere. Porrò fugi ex huius quoq; generibus & crudum, quod Omotribes græce dicit, & quod deniq; adstringendi vim haberet. Delegi aūt tenuissimū, cuius generis Sabinum est: quod etiam vtilius fuerit, si bimū trimum'ue sit, quippe id, quàm recens, magis per halitum digerit: quo'q; magis est antiquum, hoc semper magis digerere est potens, verum dolorē minus sedat. In pharmacis aūt huc omne cōsilium direxi, vt esset eorum facultas tū tenuis, tum modice excalfaciens, & quę siccare citra dolorem posset: cum sola hęc trahere ex profundo saniem neq; contracta neq; demorsa particula possit. Vsus sum aūt primū terebinthina resina, tū per se, tum ēt paulum euphorbij admiscēs: Et per

A.l.4.f.4.t.4. c.3.fo.476.d — se quidem "in pueris, & mulieribus, & generaliter ijs, quę molli essent carne: cum euphorbio vero in ijs, qui dura. Non secus aūt & propoli, non per se modo, verū etiam cū euphorbio ipsam molliens: quòd si durior esset, cum tenui quopiam oleo. Quin & sagapeno in duris corporibus sum vsus,

vtiq;

vtiq; cum oleo & terebinthina id miſcens: ſed & opopanace ad eundem modum, quo & ſagape- E
no. Mihi vero & lachryma cyrenaica non inutilis fore videt̃, ſiquis emplaſtrum ex ea faciat, cuiuſ

*φάρμακον ἐπίπαςον, eſt in manuſcriptis.

modi eſt, quod nos ex euphorbio cōpoſuimus: verum nō dum id experiẽtia, queadmodum reli-
qua omnia, comprobauimus. Quippe precedere oportet eam, quę à vera methodo proficiſcitur,
remediorum inuentionẽ, huic vero experiẽtiam ad certiorem ẽt fidem ſubſcribere. Siquidem ex
tali methodo ẽt ſulfur, quod ignẽ expertum non ſit, quod q; lapidoſum non ſit, ſed oĩno tenuium
partium, ei, cui neruus vulneratus eſſet, conducturũ ſperauimus, tantum eius tenui oleo miſcẽtes,
dum, quod ex vtriſq; miſtum erat, ſordium haberet craſſitudinem. In valẽtioribus vero duriori-
bus q; corporibus, ẽt ſi ad mellis ſpiſſitudinem redigas, ſic quoq; iuueris: nam id quoq; compro-
batum experientia eſt. Quin etiam "lotam calcem ſimiliter oleo admiſtam his applicandam exco A.l.4.f.4.t.4. c.3.fo.476.c
gitauimus: quæ ẽt, ſi mari lauetur, magis proficiet. Lauatur optime per ęſtatem in æſtu caniculæ.
Quòd ſi bis ter' ve eam laueris, vtilius medicamen efficies. Quo pacto aũt talia præparanda ſint,
ex cõmentarijs, quos de medicamentorũ cõpoſitione edidimus, intelliges. Nunc mihi tm̃ dixiſſe
ſufficit me tum hęc, tũ alia multa medicamenta aduerſus neruorum vulnera inueniſſe, cum nec
ſub aliquo magiſtro ea vſurpata viderim, nec in veterũ alicuius aut medendi libris, aut quos de Fa
cultatibus ex propria ſapientia inſcribũt, prodita: ſed ex ipſa rerũ natura indicationes ſumpſerim. F
Id quod propriũ eſſe medici methodo vtentis exiſtimo. Mirificus autẽ Theſſalus, cum ne vnum
quidem medicamẽtum inuenerit, iam pridem materiam eorum notam eſſe affirmat. Atqui mul-
torum medicamentorum, quæ nos excogitauimus, nõ modo Theſſalo, & qui ante eũ medici fue
runt, materia nota non eſt, ſed nec ijs, qui poſt eum in hũc vſq; diem fuerunt. Siquidem ipſe, cum
accerſitus aliquando eſſem ad quendam, qui à Theſſalijs iſtis amethodis medicis putris fuerat fa-
ctus: ac cernerẽ eum cataplaſma, quod ex triticea farina fit, impoſiturum: vbi nullum ad præſens
mihi medicamẽtum erat, popoſci ex figulo quodã, quẽ viderã, ægri vicino aquã lixinam: tum co
quens in ea farinam hordeaceam, non aũt ſicut illi in oleo & aqua triticeam, impoſui. Poſtea vero
farinam erui ſimili modo coctã, iam phlegmone inflammato & putri ex bella horum curatione
neruo imponẽs, vindicaui ab ea putrefactione hominem. Verum de ijs, quæ cum phlegmone
putreſcunt, alia diſceptatio ſequetur, ea q; diffuſa in opportuno operis loco. De neruis vero vul-
neratis ſatisfaciãt, quę dicta iam ſunt. Et ſanè ex ijs, quæ ipſi inuenimus, plurimi vno illo empla
ſtro vtuntur, quod ex euphorbio, & cera, & fricta reſina eſt compoſitum. Cui, neſcio quomodo,
aliqui ſinopidis aliquid poſtea miſcuerunt, aliqui ochrę, quò videlicet fucatum, vnde componat̃,
lateret, † ęgre ferentes, ſi meum id eſſe videretur. } Verũ non eſt à principio ſic à me cõpoſitũ. Mi G

† In aliquibus cod. græcis hæc non habentur.

ſcuerint fortaſſis ei non nulli & è ſalis flore aliquid, aut aliud quippiã tale, quod colorem eius im-
mutet, nec vim eius minuat. Poteſt quis per ignorantiam etiã tale aliquid immiſcere, quod facul-
tatem eius immutet. Verum nos illud ex cera, reſina terebinthina, pice, & euphorbio compoſui-
mus, immiſcentes ex cera partem vnam: ex terebinthina, & pice, vtriuſque partis vnius dimidiũ:
ſic, vt quod ex vtriſq; conflaretur, cerę par eſſet. Licet autem interim, & plus ſit, quod ex ambobus
conſit, q̃ cera: licet rurſus & alterum eorum tantum, ceræ admiſcere. Quin etiam in penuria te-
rebinthinæ tum humidam pineam, tum etiam frictam, commode admiſceas: non minus etiã his
& abietinam immittas. Strobilina vero duris tantum corporibus idonea eſt: ad mollia vero im-
miſcenda non eſt. Si itaq; humidam reſinã immiſcebis, tunſum cribratum q; euphorbiũ reliquis
immittes liquatis: eſto vero pondus eius, ceræ pars duodecima: etiam plus aliquando, vbi ſcilicet
valentius efficere eſt in animo: Sin ſiccam, ſicuti quæ fricta eſt, vtiq; olei puſillum deſiderabit eu
phorbium. Quare ego tum id cum oleo contundens, ac ad ſordium ſpiſſitudinem redigens, mox

*ξύσας.

reliquis poſt liquationem refrigeratis *terens miſceo. Sæpe etiam tantulum aquę immiſcui medi-
camento conficiendo, quantum in miſtis ipſis liquandis tum abſumi tum euaneſcere prorſus po
tuit. Verum oĩa huius generis ad tractationem de medicamentorum cõpoſitione magis attinẽt. H
Nunc ſuffecerit, ſicuti antea fecimus, indicato, quale eſſe debeat medicamẽti genus, pauca parti-
culatim exẽpli cauſa apponere. Vberem nãq; oĩum materiã in opere de ſimplicibus medicamen
tis inuenies: præparare aũt debebis, vt in opere de eorũ cõpoſitione eſt traditum. Nũc igitur ſatis
eſt hoc tm̃ dixiſſe, atq; ad alia tranſire. Vulnerati "nerui curatio medicamenta poſtulat, quæ & A.l. 4.f. 4.t.4. c.2.fo.475.f
tepidũ calorẽ excitent, & valenter ſiccent: tum quę ex ſubſtantiæ ſuæ natura & trahendi vim ha-
beant, & tenuiũ ſint partium. Sanè non ad medicamẽtorũ modo victus q; inuentionẽ ipſa medẽ
di methodus proficit, ſed ẽt ad ipſum inuentorũ vſum. Nam veluti in ſuperioribus oſtendimus,
quiſquis citra methodũ, quæ vlceri apta medicamenta ſunt, molitur, eum ne minimo quidẽ eorũ
probe vti poſſe, ita & nunc oſtendere licet. Siquidẽ intellexiſſe, quantopere affectum vel ſiccarit,
vel calefecerit, vel mitigarit, vel laceſſerit medicamenti applicatio, is demum potis eſt, qui metho-
do quadã curat. Idem vero ipſe ſolus ẽt intendere ea, quibus inter initia eſt vſus, vel remittere no
uit. Cum nanq;, quod δι᾽ εὐφορβίου propterea φ euphorbium accipit, vocant, quidam vulnerato
neruo ſtatim impoſuiſſet: id q; ſubinde prius proſpere fuerat expertus: tertio die indicauit mihi
vulneratam partem tum dolentem, tum phlegmone tentatam, miratus medicamen nihil contu-
liſſe. Percontatus igitur laborantem ſum, num primo die, cum impoſitum medicamentũ eſſet, ca
lorem

A lorem quempiam veluti ex Sole suauem sensisset: is se quicquam eiusmodi sensisse negauit. Rursus itaq; percontabar & medicum, quanto iam tempore præparatũ apud se medicamentũ habuisset, ac quos eo sanasset. Ille plus anno apud se habuisse: sanatos vero à se aiebat pueros duos, & adolescentẽ vnũ. Cum aũt & de corporis habitu adolescentis rogassem, albũ eum, molli q; corpore fuisse affirmabat. His ergo auditis cũ intelligerẽ, vt ad propositi adolescentis temperiẽ, euphorbiũ deesse, postulans tum ipsum emplastiçũ medicamẽtum, tum ẽt euphorbium: sumẽs q; ex his, quantũ ad ea inter se miscẽda satis putaui: iussi manibus medicamẽtum subigere, ac euphorbium diligenter contundere. Postea, q̃ hæc facta sunt, miscere ea simul iussi: ipse vero oleum Sabinum vtiq; subantiquum modice calefaciens, foui vulneratã partẽ. Resecto q; leuiter puncturæ, quod conniuebat, foramine, imposui medicamen: iniunxi q; homini inediam. Medico vero præcepi, vt vesperi rursus eũ solueret, ac simili modo, quo me viderat, oleo vteretur. Atq; his peractis apparuit postridie pars ægra & sine dolore, & sine phlegmone: intellexerunt q;, qui huic operi aderant, oẽs verissimum esse (quod nos sæpe vsurpamus) non esse adeo magnum, quod medicamen præstare possit, nisi nactum sit, qui eo dextre vtatur. Est autem dexter vsus, qui tali planè methodo, qualem ipsi iam sæpe in commentarijs, qui ante hunc sunt, ostendimus, procedit, omnium B medicamentorum vsu ad calidum, frigidum, humidum, & siccum, veluti ad normas, relato. Quã nimirum methodum non solum amethodi Thessali sectatores probe tractare non valent, sed nec Erasistratus nec alius medicorum quisquam, qui corporum elementa aut prorsus non inuestigarunt, aut alia, q̃ quæ comprehensa à nobis sunt, posuerunt. Sed de his hactenus.

De Curandis Neruis per longitudinem vel transuersum vulneratis, ac contusis. C A P. 3.

SI autem non punctus, sed planè cæsim vulneratus neruus sit, considerãdum est, quo pacto facta vulneratio sit, vtrum'ne per transuersum neruum, an ꝑ longitudinem eius: tũ vero quantum interuenientis diuisum sit cutis. Proponatur igitur primum, multum esse cutis adapertum adeo, vt neruus nudus appareat, is q; per directum non per transuersum diuisus. Huic neruo nullum iam memoratorum medicamentorum, quæ ex euphorbio ac similiter acribus emplastri specie fiunt, applicabis: nudatus nanq; non feret eorum vim ita, vt, cum interposita cutis erat, tulit. Optime igitur eo casu calce elota in multo oleo soluta vtere. Salutare vero est, & quod ex pompholyge medicamentum fit, si in largo rosaceo sit liquatum: quod vtiq; melius fuerit, si tum rosaceum ipsum, tum oleum, salis sit expers: siquidem nudato neruo, omnis curationis consiliũ huc tibi dirigendum est, vt minima cum mordicatione sicces: possunt vero id præstare planè paucissi C ma medicamẽta. Esto igitur hoc casu calx salubri aqua ęstatis tempore sępe elota. Esto præterea (vt dictum est) & põpholyx elotus, ita uidelicet, ut elotus habetur in eo cõposito medicamento, quo publice utimur, quod q; alia elota in se non pauca continet. Quippe, quæ ex metallis consistunt, ea elota esse omnia oportet, si modo citra morsum ullum sint siccatura. Salubre uero medicamentum est, & quod ex melle sub emplastri specie cõponitur, utiq; cũ ex optimo fit melle. Sol ui uero & id rosaceo oportet, quod tum reliquis conditionibus sit optimum, tũ salis omnino expers. Quin etiam ceram, quæ eiusmodi medicamentis sit miscenda, elotã esse conuenit. Æque, & siqd terebinthinæ resinæ inijcies, hæc quoq; elota sit, oportet: atq; hac magis, si alterius cuiusquã resinę quid immittes. Quippe medicamentis omnibus, quę laueris, acris mordens q; sanies eluitur, atq; abstergitur. Si uero robustus sit, qui uulnus accepit, & cui corpus sit à superuacuis humoribus mundum, in hoc fas est etiam ualentioribus remedijs non nullis uti: Veluti ipse aliquãdo, cum id genus uulneris in carpo accepisset iuuenis quidam philosophiæ studiosus, alioqui corpore bene habito, & tum in ęstiuo Sole perusto, ex Polyidæ pastillis sapa solutis, postea super calida aqua tepefactis, linamenta imbuta imposui. Nam id quoq; uel in primis semper habendum curę est, nequid ex ijs, quæ uulnus contingent, frigidum sit: quandoquidem ipsa laborans pars & sen D silis maxime est, & principum partium primati continua, & temperamẽto suo frigida: quorum omnium occasione & ex facili à frigido offenditur, & suã offensam impertit cerebro. Quòd si ex ijs fuerit, quæ in musculos perueniant, etiam conuulsionem facile accersit: siquidem mõstratum est musculos uoluntarij motus instrumenta esse. Idem fore & in tendonibus expectabis, ijsdem de causis. Cęterum cum memoratum remedium tum uulneri ipsi iuuenis imposuissem: tum uero partium, quæ supra erant, non parum eodem complexus fuissem: quæ circa axillas, collum, caput'q; eius erant, omnia calente oleo assidue madefeci. Detraxi uero illi & primo statim die sanguinem scarificata uena. In quarto igitur hic quoq; iuuenis recte habuit adeo, ut & rugosum, & paruum, & contractum ulcus iam cerneretur. Verũtamen consultius uisum est usq; ad septimũ nihil nouare: post quem diem planè redditus est sanus. Sanè oleo perfundere tale ulcus nõ oportet, præsertim cum, ut nunc comprehensum est, curatur: nam oleum pastilli huius uiribus est aduersum, ac sordidum ulcus reddit. Neque enim parum interest, nudo'ne neruo oleum, an per interpositam cutem admoueas. Abluenda igitur à uulnere sanies est molli lana specillo circumuoluta. Madefacere uero lanam si placet, ne scilicet sicco ulcus attingas, sireum, id est sapa, suffecerit, quam & hepsema uulgo apud nos in Asia uocant. In hac igitur lanã intingens, mox exprimens, ulcus detergebis. Esto uero hæc quoque ipsa tepida primis maxime diebus. Quòd si omnia ex

sententia

Margin notes: 4.f.414. fo.476.c — A.ibidem. f — A.ibidem. g — 4.f.414. fo.475.f

sententia successerint, etiam vino dulci madefacere citra periculum licebit: verum dulce id omni E mordēte qualitate careat, cuiusmodi tum therĕum est, tum scybelites, atq; ab his, quod caryinum vocant: quæcūq; vero & dulcia pariter & fulua sunt, veluti falernum, inutilia sunt, quippe acria sunt omnia talia, ac supra modum calida. Vlcere vero iam ad cicatricem veniēte, quæ alba planè sunt & tenuia, nec multam aquam tolerāt, nec odora sunt, ea dulcibus præstāt. Aquæ vero vsum ad neruum vulneratum semper fugies, sicuti etiam relaxās cataplasma. Ad iam dicti vero pastilli vsum prope etiam accedit & medicamenti vsus, quod Dia chalciteos vocamus, quo publice vtimur. Liquari vero etiam hoc debebit æstate rosaceo, hyeme sabino oleo. Descriptum autem est medicamentum hoc à nobis in primo de medicamentorum compositione. Polyidæ vero pastillus, vel trochiscus, vel quomodocunque appellasse libet, omnibus fermè notus est. Cuius si copia non est, Andronis, vel Pasionis, pro eo est sumendus: vel noster, qui etiam omnibus illis est valentior. Sanè iam dictum est robustis corporibus valentiora medicamenta, imbecillis mitiora esse adhibenda. Ista & vera methodus inuenit, & experiētia confirmat. Thessalus vero cum suis vnà sophistis in alto throno residēs, ἐν κελομύξοις ἀνδρεάσιν, i. apud pecuinos & brutos hoīes (vt Cercidas ait) in pretio erit, dum suis rationibus cōfirmat omnis vlceris recentis eandem esse curationem, neq; hanc, vllam ex partium natura indicationem sumere. Vnus tñ magni in eius sapientia F nominis, admirandam vulneratorum neruorum curationem excogitauit: nam protinus eos totos præcidit, ne admonito quidem, qui vulneratus fuerat: quanquam in hoc quoq; à secta sua desciuit. Siquidem par erat vel & musculos vulneratos, & arterias, & venas, & aliud quiduis totum prĕcideret: vel nec neruū. Alioqui sic, q̄d fugiunt, id facere deprehendunt, vt diuersam pro discrimine partium indicationē accipiant. Verū hos iā mittamus, ac de transuerso nerui vulnere agamus, in quo maior cōuulsionis metus impendet, phlegmone s. à desectis fibris ad nō sectas cōmunicata, cęterū cōuulsione ab ipsis non sectis excitata. Ac, q̄ ad vlceris curationē attinēt, his quoq; A sunt eadē: cæterū detrahere largius sanguinē, ac tenui magis, q̄ in illis, vti victu, tū in quiete oīno ac lectulo molli hoīem continere oportet: tū oleo calenti vbertim in axillis, collo, tēdonibus, ligamētis, & capite vti. Quòd si vulneratus neruus ex ijs sit, q̄ in crure habent, sicuti, cū in manu erat, ale, ita in his bubones largo oleo imbuēdi: tū per totam spinā ad collū, & caput ascēdendū. Contusi ″vero nerui, vbi cū his vnà cutis quoq; cōtusa exulcerata q; est, medicamēta postulāt, q̄ in siccando q̄dem cōe nerui vlcera sanantiū consiliū seruent, cæterum quę partes, quæ per contusionē à se dissideāt, contrahere constringere q; sint apta. Qui vero absq; cutis simili affectu sunt contusi, hos oleo calēte, cui euocandi facultas insit, sępissime p̄fundere oportet, ac totius corporis similē G curam habere. Semel hoc incidere vidi, sanaui q; id mature, ipsa ex oleo perfusione. Verum vnà cum cute neruos contusos sæpenumero vidi: & propter eius symptomatis frequentiam athletæ ipso vsu edocti habent cataplasma, quod ex oxymelite & fabacea farina conficitur: quod planè salutare medicamētum est. At, si dolor vnà cū contusione vexat, ;ēt picem liquidam immiscere, ac bene coquere, tū calens medicamentū imponere oportet: vbi vero magis siccans efficere voles, erui farinā inijcies. Quòd si, vt amplius quoq; siccet, desiderabis, irim illyricam immittes. Totius autē corporis cura his quoq; cōis est. At si totus prĕcisus neruus sit, metus prĕterea nullus instat: dēbilis tamen particula manebit. Curatio vero eius cōmunis est cum ea, quæ aliorum est vlcerū, quam q; vnam Thessali imitatores norunt. Ergo de neruis hęc abūde sint dicta. Phlegmonę vero, quę his superuenient, quemadmodum curandę sint, vbi de phlegmonis agemus docebitur.

A.l.4.f.4.t.4. c.5.fo.476.h

** ἀνάπηρος. i. mutila.*

De Vulneribus Ligamentorum, Intestinorum, Peritonæi, & Omenti, & quo pacto Suturæ fieri debeant, cum partes abdominis internæ vulneratæ sunt. CAP. 4.

Ligamenta ″vero, (quę gręci Syndesmus vocant,) cum simillimam habeant tendonibus speciem, valentissimorum remediorum vim tolerant, quòd nec ad cerebrum pertingant, & sensus sint expertia: nam nerui, omnes alij ex ipso statim cerebro ortum habent, alij spinali interue- H niente medulla. Tendones quoq;, quoniam compositam eorum esse substantiam ex neruo ligamento q; ostendimus, quatenus nerui participes sunt, eatenus ex cerebro oriuntur, cęterum minus saltem, quàm ipsi nerui, conuulsionem accersunt. Ligamēta vero, cum ex osse ortum habeāt, quęcunq; rotunda sunt, ea neruis assimilia sunt, duritie tamen plurimum dissident: verum in eo, quòd alba sunt, & exanguia, & cauitate carentia, & in fibras diuiduntur, similitudo illis cum neruis, & tendonibus constat. Ergo, vbi teretia ligamenta tendones q; visuntur, qui dissectionū sunt ignari, neruos eos imaginantur, potissimum, qui multo duriora ea neruis esse non intelligunt: at, vbi lata sunt, ibi ea à neruis diuersa esse intelligunt, quāquam ne id quidem omnia: cęterum ipsa à sese discernere non valent. Verum tu, qui pręsertim cuiusq; trium partium naturam perspectā habes, tum vero & formam, & quā in toto corpore posituram obtinent, in quocunq; mēbro vulnus fieri contigerit, statim intelliges, neruus'ne sit, quod in eo vulneratū est, an ligamentum, tendo've. Et de nerui quidē ac tendonis curatione iam dictum nobis est. Ligamentum vero vulneratum si id est, quod ab osse ad os permeat, & maxime sine periculo est, & quod oīno siccās q̄buslibet medicamentis, nihil hoīem offendes. Sin id, quod in musculum se inserit, quanto est neruo & tēdone minus periculo opportunum, tāto vtiq;, nisi rite curetur, reliquis ligamētis magis ter-

A.l.4.f.4.t.4. 1.fol.475.f

A rere debet Horũ. nihil peragi methodo ab ijs medicis põt, qui indicationẽ, quę à particulis sumit, vtilem esse ad vlcerum curationẽ negant: nec ab ijs, qui id quidem confitent, sed tñ cuiusq; particulæ naturam ignorant: quę nimirũ (sicut ostendimus) ex ipso elementorũ cõstat temperamento. Verum ij, q̃q̃ nihil aliud, saltẽ, quæ ex instrumẽtaria partiũ cõstitutione indicant, intelligunt: Thessalus vero, et qui sequaces eius sunt, ẽt hęc ignorant: Veluti statim, si diuisum "abdomẽ tam alte sit, vt intestinũ ex eo procidat, nec queãdmodum id reponere conueniat: nec, si omentũ exciderit, abscindendum'ne id sit, an non: nec an vinculo id excipiẽdum, an secus: nec an suendũ vulnus sit, nec'ne: nec, si suendum sit, qua rõne suendum, quicquã intelligunt: vt quę ne nos quidem intelligeremus, nisi ex dissectionis rõne, oĩum, quæ istic cõtinent, partium naturã didicissemus: quam ẽt exponere necessum est, nõ claritatis modo gratia eorũ, quæ dicẽda sunt, sed ẽt probationis. Cutis extrinsecus oĩbus antestat: hęc vero in membranam finitur. A cute, medio circiter loco, neruea tenuitas musculorum (quã Aponeurosin Græci vocant) gemina tẽditur membranarum ritu. Eas pleriq; anatomicorum duas esse minime norunt, cũ & vnà cohæreant coalescant q; sic, vt labor sit eas separasse, & summa præterea sint tenuitate. Post has deinceps habent duo musculi recti, & carnosi, qui à pectore ad ipsa pubis ossa perueniunt. Atq; hæc quidẽ memorata oĩa

B & sibi cohęrent coalescunt q;, & quod cõflatum ex ipsis est, Græci, † qui, queãdmodum diuisum ventrẽ sui conueniat, prodiderunt, Epigastrion, id est abdomen, nominarunt. Quod vero hoc deinceps excipit, ab illis quidem vocat Peritonęon, putantibus videlicet vnum & simplex id esse corpus, minime q; compositum, sed falso: cùm id compositum ex duobus corporibus sit, quorũ vtrunq; & exangue & neruosum sit. Verũ alterum eorum neruosa tenuitas eorum musculorum est, qui per transuersum se agunt: alterum membrana prætenuis, velut aranea, quæ vtiq; vere est peritonęum. Ac tale quidem in medio sui est abdomen. Partes vero eius, quæ vtrinq; ad latus ad quatuor quasi digitos recedunt, hæ statim à cute obliquos musculos habent, priores quidem, q à pectore demittunt: secundos, qui ab ilibus ascendunt: deinde post hos transuersum musculũ, sub quo est peritonęon. Ergo & minus periculi in hoc loco, quã in medio est, cum tenuem eiusmodi membranam, qualem aponeurosin vocant, nullam habeat: & sutura in medio difficulter administratur, quippe cum & procidant hac parte maxime intestina, & ęgre inibi cõtineri queant: qui enim constrinxerant contraxerant q; ea, recti illi carnosi q; musculi erant, quos ex pectore ad pubis ossa demissos diximus. Ergo, quoties horum aliquis est vulneratus, duplici de causa procidere intestinum est necessum, à partibus quidem, quæ sunt ad latus, propterea, ꝙ musculis, qui istic

C sunt, constringitur: à medijs vero, ꝙ nec musculum eum, qui contineret, habet etiamnum validum, & ꝙ locus opportune ad procidentiam est comparatus. Quòd si maius etiam vulnus fuerit, tum plura necesse est intestina excidere, tum difficilius denuo immitti. Porrò alia ratione parua vulnera tractatu sunt difficilia. Nam, nisi, quod procidit, ilico in locum suum reponas, inflatur, surgit q; in tumorem: quo euenit, vt per angustum foramen immitti nequeat. Minus igitur graue in eiusmodi vulnerationibus mediocre foramen est. Atq; hæc quidem præscisse oportet. Proximum est, vt, quemadmodum quis hoc genus vulnerum commodissime contrectet, consideremus. Nam Thessali præceptum, quo censet enęmis ea præsidijs glutinanda esse, parum satisfacere manifestius puto, quàm vt quenquam latere, qui compos sit mẽtis, possit. Quoniam igitur "principio id agẽdum est, vt intestina, quæ exciderunt, in suum locum recondantur: secundo loco, vt vlcus suatur: tertio, vt medicamen imponas: quarto, vt, nequa præstantior pars simul afficiatur, prospicias: age iam de primo horum agamus. Cum igitur triplex (vt dictum est) discrimẽ horum vulnerum in magnitudine sit, propriam à quoq; indicationem sumere tẽtemus. Esto autem principio vulnus adeo paruum, vt inflatum iam, quod excidit intestinum, remittere amplius non sit. Nunquid igitur hoc loco alterum è duobus est necessum, aut flatum educere, aut vul-

D nus ampliare? Præstiterit autem (vt arbitror) prius, si modo id consequi liceat. At non alia potius ratione id consequare, quàm si causam, vnde excitata inflatio est submoueris. Ea igitur quæ demum est? Certe ambientis aeris refrigeratio. Itaq; etiam sanatio ex calefaciendo petetur. Ergo spongia "molli, & ex calente aqua madenti, ac mox expressa, calfacere intestinum conueniet. Pręparetur vero interea vinum austerum calidum: quippe id magis calfacit quã aqua, ac robur intestino acquirit. Quòd si huic etiam præsidio intestini inflatio non cesserit, incidendum peritonęi tantulum est, quantum ei, quod excidit, reponendo sit satis. Apposita porrò ad eiusmodi incisionem sunt ea, quę Gręci Syringotoma vocant, i. quę ad fistulas incidendas sunt comparata. Scalpelli vero, quibus acies vtrinq; habetur, aut quibus cuspis acuta est, omnino fugiendi sunt. Situs vero laboranti appositus fuerit, cũ in inferiore parte factum vulnus est, si sursum vergat: cum vero in superioribus, si deorsum. Vnum autem vtrobique cauetur, ne, quod exciderit, ab alijs quicquam intestinis degrauetur. Itaque ex hac ratione conueniet, vt, si in dextris vulnus sit, corpus in contrariam partem inclinetur: sin in sinistris sit, in dextram sic, vt quę vulnerata pars est, semper altiorem locũ occupet. Atq; hoc tum in magnis, tum etiam in mediocribus vulneribus conducibile fuerit: quippe id omnibus cõe consilium est. Cæterũ repositio intestinorũ in suum locum, vbi ex magno exciderunt vulnere, planè ministrum postulat dextrum. Debet enim, vbi manibus

---

Marginal notes:

A.li.4.f 4.t.1. c.7.fol.464.e

† Ad uerbum: qui queãdmodũ uocatas gastroraphias (i. uentris seu abdominis suturas) fieri conueniat.

* Al. immitti.

A.ibidem.f

A.ibidem.g

bus suis totum vulnus extrinsecus apprehenderit, intrò reprimere, tum cōstringere,ac exiguum E
semper suenti prænudare: quin etiā id ipsum,quod assutū est, modice cōprimere, quoad totū per suatur.Iam vero,q̃ cōmoda ratio suendi abdominis in talibus vulneribus sit,deinceps doceamus.

Q̃m coire coalescere q; cum peritonęo oportet abdomē,incipiendum quidem à cute est,atq; ab externo introrsus acus inijcienda. Vbi vero tum cutem, tum rectum musculum totum trāsierit, præterito,quod ei subest,peritonęo,p reliquū peritonęum eam ab interno extrorsus inijcies,atq; inde per reliquum abdomen ab interno extra transmittes. Vbi hoc penitus transmisit, rursus ab externo introrsum idē abdomen est perforandum. Mox,vbi peritonæum,quod illi quoq; subhæret,præterieris,atq; ad contrarium veneris,hoc quoq; ab interno extrorsus perpungendū,vna q; cum eo totum ipsi vicinum abdomen. Deinde ab hoc rursus incipiendum, atq; id cum contrario peritonæo consuendum: ac rursus vicina quoq; cute trāsmissa, iterū ab ea parte acus introrsus est inijcienda,consuendum q; abdomen id cum contrario peritonęo, ēt inibi vicina cute transmissa. Atq; hæc iterum iterum q; facienda,quoad totum vulnus similiter consuerimus. Interuallū vero quod suturis interuenit,quod ad cōpescenda pertinet ea,quæ subsunt,breuissimum esse postulat. Quod vero ad firmitudinē ipsius cutis,quæ in interuallis suturarū est,necubi rumpatur, breuitas parum tuta est. Quare vtriusque vitato excessu, eligenda mediocritas inter v trunq; est. Iam hoc F quoq; oīum vlcerum cōe quodāmodo est: sicuti ēt ipsius, quo suuntur, fili cōsistentia. Nā, quod iusto durius est,cutē rumpat,necesse est: quod mollius,ipsum prius rūpitur. Æque vero,si ꝓxime summas oras acū transfegeris,quod reliquū est cutis,q̃m minimum est,dū violenter adducitur, co gitur perrūpi: si plurimū ab ijs recesseris,multū cutis inglutinatum relinques. Hæc, tametsi oium sint vlcerū cōia, maxime tñ fugienda in abdomine suendo sunt. Ipsa vero abdominis sutura aut iam dicto modo administrabit,vtiq; siquis huc studiū dirigat,vt peritonæum abdomini coalescere faciat,vix.n.cū eo coalescit,vt pote neruosum: aut sicut nō nulli faciunt,qui,quæ cognatæ naturæ sunt,ea cōmittunt,vtiq; peritonęo peritonęum,abdomini abdomē. Id fiet ad hūc modum.

Oportet à vicino nobis abdomine incipere, atque ab externo introrsum per id tñ acum transmittere: post pręteritis vtriusq; peritonęi labris,ex aduersa parte ab externo introrsus per vtrūque eius labrum acum reuocare: deinde rursus hanc reuocare,atq; ab interno extrorsum per aduersum abdomē traijcere. Hic modus à publico & exprompto, quo videlicet vno adactu per quatuor labra acum transmittunt,hoc discriminis habet,ꝙ totum peritonæon intra abdomen prorsus abscondit. Deinceps vero de medicamentis præcipiamus. Sanè hæc quoq; eiusdem esse materię debebunt,cuius sunt ea,quæ Enæma dicuntur: quę q; aliarum quoque partium vnire vulnera in supe G rioribus commētarijs ostendimus. Deligatio vero extrinsecus,vel præcipue in his necessaria est.

Quarta uero curationis in his pars non paulo ab alijs dissidet: siquidē, quod inter bubones, & axillas est,id totum molli lana ex oleo mediocriter calido imbuta circundare oportet. Satius item fuerit, & si per clysterem intestinis aliud simile infundas. Quod siquid ipsorum intestinorum sit uulneratum,quæ extrinsecus fieri debent,omnia similiter, ut diximus, sunt peragenda. Cæterum,quod inijcitur,uinum nigrum,austerum,& tepens erit,eo q; magis si totum perforatum usque ad internum meatum sit. Ac crassa quidem intestina facilia sanatu sunt: è cōtrario difficilia, quæ tenuia sunt. Ieiunum autem omnino incurabile est, tum propter magnitudinem multitudinem q; uasorum: tum ꝙ tunica eius prætenuis neruosa q; est: adde, ꝙ tum bilem synceram hoc intestinum recipit uniuersam,tum ꝙ omnium iecinori maxime est uicinum. Vētriculi uero quæ carnosæ partes infernæ sunt, curare cum fiducia tentabis. Nam fieri potest etiam, ut bene cedat, non solum ꝙ hæ crassiores sunt, sed etiam ꝙ sanantia medicamenta facile hoc loco ipsius subsistant: at, quæ in ore eius ac gula ulcerum sunt, duntaxat contactu medicamentorum in transitu fruuntur: quæ uero in ore eius sunt, ijs sensus quoq; acumen sanationi obstat. Verum, quanam ratione uētriculi uulnerati, aliorum q; exitialium uulnerum, Hippocrates sanationem moliatur, H ab ipso peti est satius. Ego nanque non eo cōsilio,ut nemo Hippocratis libros legat, ad hoc opus scribendum accessi: verum q̃m is mihi primus idonea usus esse uia uidetur,nec tamen eam totam compleuisse,cum quędam minime limitata, quædam imperfecta obscura q; ab eo prodita inuenire liceat: idcirco ipse tum omnia ea lucide explicare, tum, quæ parum discreta sunt, distinguere,tum,quę deficiunt, supplere studui. Vbi igitur aliquis se in his nostris primitus exercuerit, tūc se ad libros Hippocratis legendos conferat: ac tum eius de ulceribus librum relegat, tum quę de uulneribus exitiosis scripsit. Porrò simul maximum adiumentum ex his nostris libris habebit: simul certo intelliget neminem methodicę sectę,quę nomine specioso se uenditat,re autem maxime est à methodo aliena, commode ulcus sanare posse: sed nec reliquorum Rationalium quempiā,quicunque parum cognitis similarium partium elemētis artem aggredi censent: quippe nesciunt hi quoq; rationalē simplicium animalis partium curationem,ut qui ab instrumētalibus tñ indicationes sumant. Cęterum paucis etiānum cōtra Methodicos additis de istis,quę in uentriculo accidunt, uulneribus, alio stilum conferemus. Vulnerato peritonęo excidit subinde omentum: quod primaria ne pars sit,an nō primaria,uel ex quibus condatur, uel quam habeat actionē usum ue,hi cōpertū non habēt. Itaq;,si iā liuet aut nigricat portio ea, quę excidit,ibi quid faciant,

audire

Margin notes: A.ibidē. h. — A.l.3 f.16.t.1. c.2 fo.333.d

A audire est operæpretium: vtrum'ne præcident, an intra peritonæon remittent. Oīno enim vel ab ipsa experientia, quid agendum sit, intelligent: vel ab ipsa particulę natura indicationem sument. Atqui refugiunt hæc vtraq; eam quidem, quā experientia suppeditat, cognitionem, dum venerandum s. hoc sectæ suę nomen methodum extollunt: eam vero, quæ ex particulæ natura suggeritur, q nec substantiam eius norūt, nec actionem, nec vsum, dum à dissectione ceu inutili abhorrent. Itaq; nesciunt, sit'ne ex ijs, quæ necessariæ ad vitam sint, an quæ necessarię quidem non sint, non tamen omnino infimę notę: sed nec an cum eius affectu simul afficienda pars aliqua primaria sit, an secus: adde, q nec an vasorum, quæ in eo continētur, aliquod possit per sanguinis profusionem hominem interimere: nec siquis post nigrum eius abscisum, quod integrum est, vinculo cōplectatur, quò sanguinis profluuium declinet, an id ipsum periculo vlli sit futurū: nam leui saltem intuitu omentum neruosum videtur: proinde, nisi quis exacte naturam eius habeat cōpertam, nunq̄ audebit vinculo vti, cōuulsionis s. metu. Horum cum nihil mirifici isti Methodici intelligant, vbi nigrum redditum omētum est, sanè dicere, quid agendum sit, non possunt. At nos (arbitror) possumus, qui, cū vsum eius non adeo esse animali magnum, substātiam q; eius ex mēbrana tenui ac arterijs venis q; compositam sciamus, horum tn̄ initia ex maximis orta tum arterijs B tum venis intelligamus, sanguinis quidem profusionem cauebimus, coafficiendos vero neruos non timebimus: proinde id, quod supra nigricās positum est, vinculo excipiemus: quod post vinculum est, amputabimus: atq; vt in imo fine iam comprehensæ gastroraphiæ vinculi fines pendeant, curabimus, quò nimirum facile eas, cum ex vulnere suppurante euomentur, recipiamus.

De ratione Fracturarum Ossium curandarum. CAP. 5.

AC de reliquis quidem corporis partibus dictum abunde sit: nunc de ossibus agendum superest: quando his quoque, de quo nunc agitur, morbus accidit, quem vnitionis siue continuitatis solutionem appellamus. Huic, cum in hanc inciderit partem, proprium nomen inditum gręce est Catagma, omnibus ferè hominibus, qui græce loqui norunt, tritum. Apagma nanque, medicorum appellatio propria est, plebi inusitatum: solent aūt ita noīare, quoties ossis finis, qua parte maxime cū alio cōmittitur, abruptus est. Sed & è fracturis ipsis, quæcunq; fracti ossis partes iam prorsus separarunt, eas Cauledon factas græce dicunt. Patet vero eiusmodi diuisionem per transuersum esse factam: veluti alteram per longitudinem magis esse, in qua sanè nō omnino separantur à se partes sic affecti ossis, sed veluti per rectitudinem finduntur: quod genus Schidacedō fieri dicere solent. Non desunt ex medicis iunioribus, qui adeo ambitiose oēs fracturarum differentias proprijs interpretentur nominibus, vt ēt aliquā Raphanedon, id est ad raphani speciem, fieri dicant, non contenti oratione os, quod varie sit fractum, explicasse. At non Hippocrates huius fuit sententiæ, sed, quoad fieri licuit, vsitatissimis vtens nominibus, oratione interpretari non est grauatus non has modo fracturarum differētias, verum ēt earum, || quæ in capitis ossibus eueniūt. Ac si ad eum modum de omni vitio egisset, profectò breuis mihi proposita tractatio fuisset: nunc, cū plurimorum viam, qua sit insistendum, indicarit, sed, quæ particulatim sunt agenda, inchoata indefinita q; reliquerit, necessum est, in illis immoremur: nec tamē in ipsis plus iusto, sed, quæ tradita illi perfecte sunt, ea summatim commemoremus: quibusdam etiam demonstrationē adijciamus, vtiq; ijs, quę ab eo ratione parum sunt munita: eorum præterea, quę parum sunt definita, quædam definiamus: &, quę inordinata sunt, ea in ordinē disponamus: postremo ex ijs, quę ille parū lucida reliquit, quibusdam lucem addamus. Verum, si in singulis verba eius adscripsero, expositorij cōmentarij lōgitudinem liber noster habebit. Nec deerit fortassis aliquis, qui immodicam longitudinē nostram hic merito accusabit, qui de hac in tertio & quarto volumine parum merito est questus. In ijs.n. necesse fuit mihi multa Hippocratis ex eo libro, qui de vulneribus inscribitur, loca apponere: quibus reliquis medicis ostēderē, cuiusmodi res sit methodo quadam D vlcerum curationem conscribere. In libro aūt, quo de fracturis præcipit, quis adeo est stupidus, vt doctrinam eius oēm, ceu lucidam plane q; absolutissimam, nō suspiciat? Quòd siquis ēt vnus videlicet alter'ue dicat parū se id opus mirari, his opportunissime respondeat illud poetę: Hos vnū atq; alterum permitte tabescere. Quæ'nam igitur sit fracturæ curandæ vera methodus, quam q; ipsa rei natura pręscribat, iam tempestiuum dicere videtur, atq; hinc sumpto initio. Quoniam fracti ossis soluta partiū continuitas est, vtiq; finis, quò tendet is, qui eas curabit, saltem primus, vnitio est: quòd si is per affectarum partium siccitatem perfici posse nō videatur, restat alter, qui est, vt alterius cuiusdam interuentu glutinentur: qui si nec ipse comparabilis aduertitur, insanabile esse vitium dixeris. Quod igitur coalescere nequeat tam durū os, quàm id, quod in iuuenibus & adolescētibus, & viris, multo q; magis in senibus cernitur, id profectò vel cuiuis patere potest. Potest certe illud tantum vnitionem recipere, quod abunde molle est: cuiusmodi conspicitur in puerulis. Quòd aūt alia quapiam interueniente substantia ceu glutino quodam agglutinari colligari q; secum separatæ fracti ossis particulę queant, hinc maxime speret quispiam. Mōstratum est omnem animalis particulam propriū ac simile sibi trahere alimentū. Id si verū est, ossium certe idoneum nutrimentū, & crassius, & magis terreum, q̄ aliud quoduis nutrimentum in toto animali, fuerit. Non est igitur nec à ratione alienum, nec quod fieri omnino non possit, vt, quod ex hoc

Lib. de Vulne. cap. non longè à principio.

* vlceribus.

hoc ipso proprio alimēto redundat,& in labris fracturę cōcrescit,suo ipsius interuentu illa quoq; E
conglutinet. Quin etiā ita vsu euenire cōspicitur: subscribit q; spei,quā ratio suppeditat, ēt expe-
riētia ipsa. Itaq; cōsiderandū deinceps est,qua'nā potissimū ratione corpus hoc, quod fracturis in
nascitur,quantū quale q; sit,prouenire possit. Nā,q nec quantūlibet,nec qualecūq;, sed quod me
diocritatē in vtroq; seruet,requirimus,id planè est euidens. Porrò huius symmetriæ tum qualita-
te,tum quātitate inuēta,deinceps est,vt,qua maxime quis vtrunq; assequatur,rōnem ipsam quę-
rat. Sed nec tēpus, quo hæc effici conueniat,minus necessarium quęsitu est,vtrum'ne statim à fra
ctura facta,veluti statim in vulneribus moliebamur vnitionē: an id cōmodum tēpus non est, sed
aptius aliud requirendū. Sanè inuenias hoc quoq;, sicuti & reliqua omnia ex ipsa rei natura edo-
ctus. Quæ'nā igitur est ipsius rei natura? Nēpe os fractum sub aliqua paulo ante cōprehensarum
differentiarū. Age igitur videamus,nunquid à singulis differentijs aliquid desumi ad eius cura-
tionē possit,ab ea quā Cauledon, id est per transuersum,fieri diximus,orsi. Dissidēt sic à se in hac
fracti ossis partes, vt è directo non iaceant. Quare patet primum id esse agendum,vt in directum
agantur: tum eorū,quę deinceps sunt,aliquid gerat. Sanè eum situm habuerint,siquis ea, quæ sic
dissident,integræ partis exemplo vsus,in contrariū adducat: à qua nimirum certissima indicatio
transpositionis eorū erit. Fieri.n.potest,vt tum prorsum,tū retrorsum,tum in hanc partem, tū in F
illam, membri facta translatio sit. Quęcūq; igitur retrorsum magis sunt acta,ea prorsum impelli
conueniet: nec minus alterā quoq; fracti ossis partē modice ad contrariū retrudi: Contra,q̄ pror-
sum sunt emota, hæc rursus ipsa quidem retrorsum, reliquam vero partem sensim duci prorsum.
Eodem ēt modo, & eorū, quæ ad dextrā sunt detorta,medicatio est,si ad sinistrā ducantur: con-
tra q; eorū,quæ ad sinistram,si mutent ad dextrā,semper s.altera parte modice in cōtrarium acta.
Cæterum in adducendis contrario motu partibus,ne quæ frangantur earum extantiæ,nō leue pe
riculum est: neq;.n. (veluti in serra defectis visitur) læuis est vtriusq; partis finis. Nam,si illæ fran-
gantur,non poterunt ad amussim secum coaptari fracti ossis fines,duplici de causa. Nam,siue ip-
sa fragmenta inter partes coniungendas interciderint,nō sinēt ea, quæ adaptantur,se contingere:
siue quid forte ossium extra ceciderit, ne sic quidē eorum, quæ effinxeris, exacta coniunctio erit
sic,vt pristinam vnionē imitent, quippe quę solum tum demū erit,cum ossis extantiæ in suas ca-
uitates fuerint reconditę. Quòd si semel comminutę perierint,necessum est,inter applicata simul
ossa vacans interueniat spatium, in quod sanies collecta, atq; in tēpore putrescens, totum pariter
membrum secū corrumpet. Atq; ob hęc quidem,quę dissident ossa, è directo admota esse opor-
tet: quod commode certe fieri nequit,nisi retrorsum prius sint tracta: Antitasin vocant. Oportet G
igitur aut manibus ipsis, vtiq; si paruū sit mēbrum: aut vinculis circūpositis: aut vnà cum ijs ēt in
Li.de Fract.cō. 2.t.3.7ª.232.b Et.cō.3.t.39. 7ª.246.h. strumentis,cuiusmodi nos ‖ Hippocrates docuit,antitasin ossium facere. Postea vero,q abūde re
tracta fuerint, nec vllus supersit metus, ne se in adducendo tangant, tum in directum opponere,
vincula q; remittere, ac musculis ipsis diductorū in idem cōmissionem permittere: interim vero
te ipsum quoq; manibus subseruire,ac, sicubi aliquid paulū subsultet,corrigere,atq; formare. Ab
his secundū,quò diriges,fuerit,vt immotū prorsus membrū cōsistat,neqd eorum,quæ effinxeris,
moueat: qn ita necesse est ea,rursum dissidere. Ac, si ipsi quidem ægrotanti, vt "quietudini mem- A.lib.1.f.4.ca. 28.fol.82.h
bri prospiciat, permiseris, vigilans fortassis probe id curauerit, at dormiens omnino membrum
mouebit. Vt igitur non dormientis modo hominis,sed ēt ad desidendum,item q;,cum cubile re-
sternitur, surgentis,eorū, quæ formata sunt, positura seruet, tuta deligatura complecti fracturam
oportet,quę q; fracti ossis partes secum coarctare ad amussim possit. At verò,cum laxior deliga-
tura ossibus moueri permittat: arctior vero constringēdo, dolorem excitet: danda opera est,vt vi
tato ambarū incōmodo, vtriusq; fruamur commodo. Id fiet,si, quod nimium est, declinabimus.
Ergo nec adeo arctare deligaturam debebimus, vt iam cōprimat: nec adeo remittere, vt laxa sit.
Ac,si quidem ęqualis esset crassitudinis mēbrum quodq;,vtique latissima "fascia esset cōmodissi H A.li.4.f.5.t.2. c.5.fo.484.a
ma, vt pote quæ totum æqualiter continenter q; ex omni parte fractū os complecteret: sed,qm id
nō est,pectori quidem latissimā licet circūponas,artubus certe et iugulo non potes: sed in talibus
vtilior est angusta,vtpote quæ nec rugas contrahet,& totius mēbri, cui circundata est, cutem con
tinget: verū, si paucis complexibus fracturam continet, parum tuta est. Quantum igitur securi-
tatis ex angustia deficit,tm̄ ei ex iniectionis numero,& versus integrum deductione,est adijcien-
dum. Sed, qm̄ deligationum,quęcunque citra dolorē carnem constipant coarctant q;, id virium
habent,vt ex ijs partibus,quibus primum inijciunt,succos exprimant in eas, in quas ipsæ sunt fi-
nitę,reponant atque figāt,non alienū à ratione arbitror deligaturæ principium super ipsam fra-
cturam inijci, abhinc vero ad reliquū mēbrum dispensari: etenim, qui contra deligat, is ab inte-
gris ad ęgram partem sanguinem cōpellit. Atqui,si ab ęgro loco incipiat,in integrum finiat,non
solum innoxia eiusmodi deligatura in ijs, quæ diximus,erit,sed ēt vtile quiddam cōtulerit: quip-
pe cum nullā circum fracturā sinet excitari phlegmonen: cuius rei curā habere in primis oportet.
Timendum.n.est,ne tū ex illa in diuersum vulsione, quā membrū in suam formā effingētes ad-
ministrauimus: tū vel magis ex eo,q causę,quę fracturam faciūt,plerūque circundatā ossibus car
nem cōstipando contundendo q; prius lędūt: magnę subsequantur phlegmonę. Nec sanè mirer,

A si phlegmones quiddam simile etiam ipsis fractis ossibus ad portionem accidat: quando etiã, quę
parum probe sunt curata, magis humida, q̃ pro natura sua, manifeste cernantur, vbi videlicet vnà
cum uulnere os perfractum sub aspectus notitiam venit. Quin immo nec ossis caries, quem spha
celon vocant, ex alia occasione oboritur: quæ ipsa totius ossium substantiæ corruptela quædam
est. Non igitur negligendum, quin totum superuacuum humidũ ex oĩbus, quæ circa fracturã ha-
bentur, partibus exprimas. Incipies itaq; ab ęgra parte, ac, cum bis ter'ue circundederis, inde sanũ
versus progredieris: siquidẽ, qui ita deligat, & ab integris ad laborantẽ partẽ sanguinis confluxũ
arcet: &, quod iam collectũ in ea est, exprimit. Cum vero duę partes sint, quę & recipere aliquid à
laborante particula, & trãsmittere ad eam possint, vtiq;, quæ superiacent, tum propter multitudi
nem, tum magnitudinẽ, ad ambo magis sunt habiles: Extremę vero, propter contrarias conditio
nes, exiguum quidem aliquid vel recipere, vel transmittere possunt, multum vero nec ægris par-
tibus subministrare, nec ab ipsis recipere. Quocirca, cum duas primas fecerit Hippocrates deliga-
turas, priore quidẽ tum quod in laborante particula continet, ad superposita expellit: tum quod
ex his cõfluit, repellit: reliqua vero primis quidem cõplexibus, quos super ipsam fracturam facit,
item q; fasciæ ad inferna progressu, eò quędam extrudit, quedã, ne quid illinc confluat, prohibet:
B Reliquis deinceps oĩbus, quibus videlicet ab infimis partibus sursum recurrere deligaturã cẽset,
vt eodem videlicet loco cum priore finiatur, tum ad superiora repellit, tum confluxum ab ijs pro-
hibet. Muniunt igitur ac stabiliunt fracturam, nec phlegmonẽ oriri sinunt, prima duo lintea: nõ
tñ ea, quæ dicta sunt, ad ambos hos vsus satisfaciunt, {pręsertim} sola. Vnde ad eorum quidẽ tu-
telam Hippocrates præsidium excogitauit, vt splenia vnà cum exterioribus fascijs adhiberentur,
quæ hæc quoq; ipsa stabiliant. Ne autem phlegmone oriatur, medicamento quopiam ex ijs, quæ
phlegmonen prohibẽt, vti iubet: quale nimirum est ceratum humidum. Hæc igitur oĩa ratione,
vt comprehensum est, dictãte, sunt inuēta: & præter hęc ipsa repositionis figura: Quę ipsa quoq;
geminæ indicationi subijcitur, priori, quæ ex solis cõmunibus notionibus pendet: alteri, quæ ex
curandorum organorum naturali cõstitutione præstatur. Prior igitur eam, quę maxime à dolore
abest, eligendam figuram suadet, quò nec phlegmonen particula contrahat, & æger persistere in
vna ea diutissime immotus possit. Secunda, quæ ex curandorũ sumitur natura, arterias, venas,
neruos, & musculos, q̃ rectissimos poni pręcipit. Sed & consentiunt inter se hæ indicationes,
qñ & rectissima cuiusq; partis figura maxime est à dolore aliena: & quæcunq; magis, q̃ alia, est à
dolore libera, ea maxime naturalis membro est*, brachio quidem angulosa, quæ Engonios græce
C dicitur: cruri vero, quæ paulominus porrecta est. Porrò ad dolorem vitãdum non modo natura-
lis habitus cuiuis instrumento est vtilis, verũ etiam consuetudo quoq; conducere non nihil vide-
tur. Atq; hæc quidem figuræ, in qua custodire membrum conueniat, inueniẽdæ ratio est: eadem
porrò inueniendæ figuræ ratio est & in retractione partium à se, quam Antitãsin vocant:* & cum
in naturalẽ situm aptant fracti ossis partes. Etenim expedit, vt in rectissima atq; à dolore alienissi
ma forma membrum tum †retrorsum retrahas,} tum in naturalem habitum coaptes: multo q; ẽt
magis vt sub eadẽ figura tum deliges, tum ad quietẽ reponas. Siquidem sub alia deligare, in aliam
vero mutare, nõ dolorem modò incitare potest, verũ etiam ossa intorquere: nam, nisi eorum, quæ
præcepta sunt in cõmẽtarijs, quos de musculorum motibus scripsimus, obliuio obrepsit, necesse
est, vbi figura mutatur, alios musculorum tendi ac velut contractos rotũdari, alios solui ac remit-
ti. Ergo, vbi tendunt, tum premi eos à deligatura est necesse, tum ex cõpressione ipsa dolere: vbi
vero tensio remittitur, ea in parte deligaturam esse laxam, fracturam q; fulcimẽto destitui. Horũ
igitur oĩum causa tum extendere, tum effingere, tum deligare, tum reponere vna ea figura, quæ
doloris minimum habeat, præcipue est studendum. Atq; ad primum quidem opus, quod in fra-
cturis molimur, nullum iam relictum est præceptum. Soluere autem ex Hippocratis sentẽtia ter-
D tio die debebis, quò in membro preter solitum cooperto nec dolor nec pruritus creetur: nec eius,
quod iam infixum fracturę est, perspiratio prohibeatur, cuius occasione non modo noxius pru-
ritus quibusdam accidit, sed etiã cutem ex acrimonia saniei erosam exulcerari. Infundendum igi
tur tm̃ temperatæ aquæ est, quantũ ad euocãdam eiusmodi saniem est satis. Quod si rursus quoq;
simili modo facies, vtiq; septimo id à primo die facere debebis. Apparuerint vero iam oĩa, modo
nihil impediat, phlegmone libera, ac, q̃ pro naturali habitu, magis aliqñ gracilia. Tum igiť licebit
& ferulas circũponere, & soluere ex maiore interuallo: nam antea, cũ phlegmones scopus vince-
ret, tutum non erat ferulis premere: nunc cum ea desijt, ac stabilire fracturam est opus, sanè non
incõmode his vtare. Sed & soluere ex maiore interuallo licet, videlicet non desiderantibus præ-
terea partibus saniem excernere. Quin etiam callus, quem Pωron Græci dicunt, fœlicius ita pro-
uenerit: qñ ad hunc gignendum (sicut dictum est) cogi concrescere q; aliquid proprij ossium ali
menti oportet. Non est igitur hoc à labris fracturæ eluendum, aut foras euocandum: quod certe
assidua solutio faciet. At vero nec tanto interuallo intermittendum, vt nescias, quẽadmodum fra
ctura procedat. Vidimus enim non semel, cum valenter siccarẽtur ossa, ægre prouenisse callum.
Expedit igitur, istis tertio vel quarto die modice aquam calidam infundamus, hanc metam finiẽ-
dę perfusionis habentes, cum carnes in rubrum tumorem attolluntur. Atq; in his quidẽ prius, q̃

* Al. οἰκειότατον, i. familiarißima.

* Al. Diatasin, i. extentionem.

† διατείνειν, i. extendas.

fubfidere incipiant,defiftendum eft. Contra,vbi digeri quid volumus, non prius eft defiftẽdum, E
q̃,quod ex perfufiõe intumuit,fubfidat. In quibus vero, quò minus callus in fractura proueniat,
humiditas abundantior obftat,ibi hanc ficcare (ficut prius eft dictum) conuenienti deligatura,&
perfufione aquę,quę vel minima oĩno fit vel plurima,conabimur. Quippe minima,cũ prius defi
ftat,q̃ aliquid cõfluat,&,qui ad manum humores funt,per fpiritũ digerit: &,qui in alto funt,mo
dice liquat: expedit aũt ita folui liquari q; ea, quæ per deligaturam funt expellenda. Plurima vero
digerit plus,q̃ attrahit. Sanè conftat in ea quidem deligatura,quę exprimet, minus effe arctandos
fafciarum fines: in ea vero,quæ ad renutriendum eft cõparata,nec minus hos arctãdos, & vniuer
fos circũductus laxiores faciendos. Quoniam aũt non folum,quo tempore fubueniendum cal-
lo gignendo fit, fed etiã quo pacto,eft inuentum,reliquum fuerit de vniuerfa victus ratione prę-
cipere. Ac,q̃ in principio quidem fit tenuiffime cibandum,id,vbi de propria phlegmonarum cu
ratione agemus,dicetur. Porrò monftrabitur,& q̃ venam incidere interdum oportet, & per ven
trem fuperuacua expellere. At, quo tempore callus gignitur,nutriendum corpus eft cibis boni A.li.4.f.5.t.2. c.18.fol.486.b
fucci,& qui multum nutriant, ex quibus prouenire fuccus foleat non folum bonus,fed ẽt tenax:
ex quali fieri callũ maxime expedit, quippe cum ex ferofa humiditate ac tenui gigni prorfus ne-
queat: ex craffa vero,fed quę fragilis fit,ac pinguetudinis expers, gigni quidem poterit nõ fegni- F
ter,cęterum tempore ficcefcens, friabilior atq; ita fractioni obnoxius redderur. Magnitudo calli
ea fit,quæ & offibus tuto vinculo fit,nec mufculos tamen comprimat. Nam, qui minor iufto eft,
hic offa parum reddet tuta: qui maior eft, dolorem mufculis inuehet. Attendẽdum vero diligen
ter eft, vt vel promoueatur, fi minor iufto proueniat: vel inhibeatur, fi immodice increfcat. Sunt
vero, quibus hæc efficies, † ipfius perfufionis tum quantitas tum vero qualitas: præterea q; cibo-
rum quantitas, ⅃ ac medicaminum,quæ illi extrinfecus imponuntur,facultates. Ac de perfunden
do quidem & victus ratione fupra eft dictum. Ex medicamentis vero,quæcunq; emplafticã fub-
ftantiam habent, ac modice calfaciunt,ea callos tum promouent,tum vero augent: quæ vero di-
gerendi vim obtinent,ea magnos iam callos diminuunt. Si vero nec augere callum, nec minuere
ftudes,fed eo,ficut vltro prouenit,es contentus,medicamento aliquo eorum, quæ cruentis adhi-
bentur vulneribus,vtere: quæ,cum modice ficcent,etiam coagulari ac cõcrefcere mediocriter cal
lum faciunt. Ac de trãfuerfis quidem fracturis hæc fatisfaciant. De longis vero reliqua omnia ad
eundem fe habent modum: cęterum cõprimẽdæ hæ magis in ipfo fracturæ loco funt: tum, quod
receffit,retrudendum introrfus eft. Quæ vero cõfracta multifariam funt,potiffimum cum vlce-
re, quemadmodum fieri plurimum folet, ijs fplenia circundanda afciæ ritu incurua Hippocrates G
præcepit,ea q; vino imbuta tum auftero,tum nigro,æftate potiffimum. Quippe putrefcunt, fiue
oleo quis vtatur, fiue cerato: cum poftulent amplius, q̃ reliqua, ficcari, vtpote vitio ipfo reliquis
maiore. Quin etiam medicamẽta quoq; omnia ex ficcantium fint numero,ficuti ille præcepit, fi-
mul modum ipfum ficcationis definiens: etenim ex enæmis eiufmodi effe pharmaca vult. Quòd
fi protinus ab initio quis ipfis vtatur, tale effe debere enæmon fuadet, quod imbui fit aptum. Ac
reliqua quidem oĩa ex illius præceptis funt peragẽda,non in ijs,quę dicta funt, modo,verũ etiam
fiue nudatum os † defecari ferra⅃ poftulet,fiue fragmenta quępiam vel te ipfum eximere, uel ex-
pellenti naturæ fubferuire oporteat. De ijs vero, quę cruribus fupponunt,organis,quos Solenas
greci vocant,quęcunq; Hippocrates addubitauit,vtenda ne fint,nec ne,& omnes norunt,& lau
dandas effe rationes cenfeo. Quod aũt neotericis inuentum eft gloffocomon,quo maxime tem-
pore gignẽdi calli vtimur,laudandum id quidem, quãtum aliam quãuis eiufmodi machinarum,
ducimus. Verum non videtur id Hippocrates nouiffe,quanquã aliàs in organis, quæ vfui forẽt,
excogitandis nõ indiligens. At vero,quod cruribus fubijcitur inftrumentum, [a] † rectè illis exco-
gitatum eft: ⅃ qđ per vnicum axem,qui in fine machinę ad infernã eius partem eft collocatus,cõ-
trarium nixum toti membro gemina tenfione efficit. Nominatur earum altera, quę vtiq; mem- H
brum tendit in directum, grece Euthyporos, id eft in rectum procedẽs: quę vero prius furfum,
mox deorfum, ea Metaleptice grece dicitur, quafi tranflatiuam dixeris. Obeuntur ambę per la-
queorũ circumplexũ. Porrò aptiffimus in hũc vfum laqueus eft, [b] † qui duas habeat appẽdices. ⅃
Hic igitur, cum in partibus membri,quę infra fracturam funt,iniectus eft,priorem fiue euthypo
ron efficit tenfionem, [c] brachijs f. ipfius axi circumpofitis. Cum vero in partibus, quæ fupra fra-
cturam funt,idem laqueus imponitur,metalepticen tenfionem efficit,abactis videlicet ipfius bra
chijs prius furfum, mox deorfum: quippe hęc quoq; circundanda axi funt. Porrò circũactum ac
veluti flexum brachiorum laquei, qui à fuperioribus partibus ad inferiores agitur, per trochilia
fieri oportet,q̃ in lateribus glottocomi fint pofita. Licebit,et Solena voces eiufmodi machinam,
& cum adiectione fic,Solena mechanicũ,aut Glottocomion mechanicũ. Verum de inftrumen
tis vberius pręcipiemus,quãdo † de luxatis⅃ agemus: vbi etiam de varietate deligaturarum, quę
fuperimponuntur,non minus dicetur. Nunc vero,poftq̃ de mechanico Solene mentionem feci,
qui plurimum cruri commodat,tum aliàs,cum reponitur: tum vel magis,cum ęger cubile mutat,
aut etiam è ventre aliquid excernit: nõ ab re fuerit,quò nihil tractatione de eo defideretur, multo
magis illud glottocomion laudare, cuius alterum laterum item q; tabellulam, in qua pedem col-
locant,

† Al. Ex antiqs. tũ ipfius perfufionis quãtitas, tũ ciborũ quãtitas ac qualitas. habẽt enĩ, τό τε ποσὸν τῆς αἰωνήσεως καὶ τὸ ποσὸν καὶ ποιὸν τῶν ἐδεσμάτων.

† Cod. anti. legunt ἀποπρίσεως, vt etiam Linacer vertit. impreſsi ἀποτρήσεως, i. per foratione.

A † In antiquis cod. legitur ὀρθῶς τοῖς μετ' αὐτὸν ἐξεύρηται, i. recte ijs qui poſt ipsũ fuere, excogitatum eſt.

B † ὁ ἐκ δυοῖν διαντέων.

C * σκελῶν.

† de luxatorũ curatione.

A locant, quò nulli non quadret membri magnitudini, mobilia faciunt. Ac de reliquis quidem fracturis hæc noſſe, cum ijs, quæ Hippocrates præcepit, ſat fuerit.

De curandis Fracturis Oſsium, quæ in Capite conſiſtunt. CAP. 6.

DE ijs vero, quę in capite accidunt, Hippocrates certe integrum volumen ſcripſit, vbi omnia præcipit, quæ in ijs ſunt agenda: & nos, cum huic operi finẽ impoſuerimus, enarrãda eius opera aggrediemur. Ad præſens vero, qm̃ in his cõmentarijs, & quæ ſupra ea, quæ ille dixit, ſunt inuẽta, adijcimus: & quę indefinite dixit, definimus: neceſſe eſt primũ de cauis exciſorijs ſcalpris, quos græce Cycliſcus vocant, mox de ijs quos à lenticulę ſpecie Phacotus vocant, poſt hos de anguſtis ſcalpellis, demũ de medicamẽtorum vſu, aliquid agamus. Ergo de fracturis caluarię quędam vſq; ad ſecundam laminam, quam gręce Diploen vocãt, perueniunt: quędam vſq; ad internam oſſium faciem: quędam etiam ſimplices fracturæ: quędam contuſiones: quædã *veſtigia eorum, quibus inflicta plaga eſt. Quæ igitur ſimplices fracturæ ad ſecundam vſq; laminam perueniunt, ijs, quos modo diximus, anguſtis ſcalpellis indigent. Expedit ″aũt hos vt numero multos, ita magnitudine impares eſſe, necubi deſit, quod operi ſit commodiſſimum: poſtea vero nudato, prout fieri ſolet, vitiato oſſe, vtendum primo quidem latiore: ſecundo loco, eo, quod illo eſt anguſtius: mox ita reliquis deinceps vſq; ad anguſtiſſimum. Hoc vero in ipſa diploe eſt vtẽdum. Poſt hæc tum protinus, tum ad finem vſq; ″ ſiccis medicamentis eſt medendum: quæ ob id ipſum κεφαλικὰ græce, id eſt capitalia, ſunt dicta. Ea cõponuntur ex iri illyrica, & erui farina, & manna, & ariſtolochia, & panacis radicis cortice†: in ſumma, oĩbus, quæ extergere citra morſum poſſunt. Ipſa nanq; generatio carnis, naturę opus eſt: itaq; ęgro ad eã rẽ nihil opus eſt arte medica. Vt aũt, quæ ꝓuenit caro, coaleſcat circũhęreat q; omni oſſis parti, id inde maxime eueniet, ſi neq; ſordes ſuper eo ſit, nec oleoſa quępiã pinguitudo. Id igitur eſt, quod ęgris medici ad carnis productionẽ præſtant, vt totus locus ſiccus ſit, tũ quælibet vitiati oſſis pars planè pura. Atq; hæc quidem oĩum fracturarum, cũ caro in his produci incipit, cõmunia ſunt. Ex fracturis vero, quæ ad cerebri vſq; membranas peruenerũt, ſi ſimplex tm̃ fractura ſit, iam dictis ſcalpellis anguſtis vtendum: Sin cũ contuſione aliqua, quod cõtuſum eſt, excidi debebit, id q; vel terebellis ″prius in circuitu perforatum, mox deinde ſcalpris admotis, vel protinus ab initio cycliſcis. Ac, quæ per terebellam quidẽ ratio fungitur, parum tuta eſt propterea, ꝙ dum audacius eam tractant, duram membranam, quæ oſſi ſubſternitur, nõ raro violant: Quod vero ꝑ cycliſcos opus adminiſtratur, ne id quidem oĩno vitio caret, cum quatiat immodice caput, quod potius quietẽ poſtulat. Mihi igitur hic quoq; placet, ſi magnæ ſint fracturę: & oſſa, quæ fracta ſunt, vehementer mota: cycliſcis vti, quippe paucis exciſionibus facies lenticulatis exciſorijs locum. Sin firma plurimum oſſa ſint, foranda terebella ſunt. Quidam aũt, quò minus vſquam aberrent, eiuſmodi terebellas excogitarunt, quæ mergi nõ poſſint, quas ab argumento Abaptiſtas dicunt: circũcurrit enim parum ſupra terebellæ acutam cuſpidem circulus quidam parum extans. Sanè expedit complures id genus præparatas habere, ad omnem caluariæ craſſitudinem. Nam craſſiori longior terebra conueniet, voco autem ita, cuius ſpatium, quod inter ſummam eſt cuſpidem, et circulum qui extans circũcurrit, maius eſt: tenuiori breuior, eſt autem huic quoq;, quod intereſt inter cuſpidem, et quod circumcurrit, minus. Aliqui vero (ſiue illos his timidiores, ſiue tutiores appellem) etiam ijs, quas Chœnicidas vocãt, ſunt vſi. Tu vero, ſi neq; improuidus eorum, quæ fallere poſſunt, ſis futurus, neq; plus, quàm ſatis eſt, timidus, cõmodiſſime cycliſcis vtere: & primo quidẽ aggreſſu, latioribus: poſtea magis anguſtis, donec ad craſſam membranam perueneris. Cæterum, quod excidi oportet, id totum circulo cycliſcis nudandum nõ eſt, ſed ex ea maxime parte, qua fractura eſt grauiſſima. Nam præter alia, etiam membrana ipſa ab oſſibus, quæ vehementer ſunt afflicta, celerrime recedit, adeo, vt nullus ſit metus eam, quę iam ſeiuncta eſt, tetigiſſe. Si vero vnam ſemel nudaueris partem: ac ſcalprum, D qui in cuſpide præfixam habet obtuſam lęuem ꝙ lenticulæ ſpeciem, aciem vero per longitudinẽ erectam, ſubmiſeris: vbi latam partem lenticulæ ſuper membranam ſtatueris, feries malleolo, ac ſic caluariam diuides. Euenient enim ita agẽtibus, quæ requirimus, oĩa. Nam mẽbrana, ne ſi dormitans quidẽ quis agat, lata tantũ lenticulæ parte occurrens vulnerari poteſt: quòd ſicubi adhęreat caluariæ, huius quoq; adhærentiã innoxie dirimit ipſa lenticulæ rotunditas: ſubſequiẽ vero pręeuntem eam à tergo ipſe ſcalper caluariam ſecãs. Quare, nec qui minus cum periculo, nec qui celerius perficiatur, forandi modum alium inuenias. Maxime aũt hunc in vehementiſſimis fracturis laudabis: quas vtiq; recentiorum nõ nulli medicorum græce Engeiſomata & Camaroſeis nominãt: Engeiſomata quidẽ, quę in medio ſui membranæ innituntur: Camaromata vero, quæ eandem ipſam partem, exaltatam habent, cæterum, qua primum ab integris fracturę partibus diduci ęgra cœpit, intro magis recedunt, ac membranę innituntur. Quippe celerrime in talibus, quod ęgrum eſt, totum exciditur: vtpote cum promptius ſubintret lenticulati ſcalpri finis in ijs, quę plurimum à naturali habitu receſſerunt. Quin etiam inſtrumento, quod Oſtagran vocãt, aliquibus oſſium, quę vehementer ſunt comminuta, uel exaltatis, uel conuerſis, ea potiſſimum parte, ut demittatur lenticulatũ ſcalprum, pręparabimus. Quo facto ſuccedũt deinceps omnia, quibus eſt opus, cum ſecuritate ſimul ac celeritate: ut fermè dixeris celebre illud dictum in quidem

Margin notes:

A.li.4.f.5.t.3. e.1.fol.486.f

A.ibidem.f.g

A.lib.1.f.4.ca. 27.fol.82.g

*ἕδραι.

†Cod. impreßi ac antiqui etiã multi, hñt, vt Linacer uertit. Sunt tñ qui addant καὶ λεπίδος χαλκοῦ ἐξ ἴσου, i. & ſquama æris, æqua portione.

*ἴτυς, i. labrũ ſiue ſupercilium.

reliquis omnibus probe ſe habere: Dimidiũ facti, qui bene cœpit, habet. hic vero non totius di- E
midium, ſed vel totum, vel paulo minus totum habeas, vbi lenticulatũ ſcalprum immiſeris. Atq;
hæc optima eſt fracturarum, quę in caluaria ſunt, manualis tractatio: quam Chærurgian vocant.
Quãtum vero excidere conueniat eius, quod affectum eſt, deinceps exponã. Quod vehemẽter
eſt confractum, id totum eſt auferendum. Si vero ab eo fragmenta quædam longius excurrant,
(quemadmodum aliqñ cernitur accidere) hæc perſequi ad finem nõ expedit, illud perſuaſum ha
bentibus, minime futurũ, vt ex eo noxa ſequatur vlla, modo reliqua omnia rite ſint peracta. Nos
enim non ſemel aut bis, ſed planè perſępe, ſic faciẽtes voti compotes fuimus. Indicatio vero agen
dorum hic quoque ex natura ipſarum partium affectarum ſubminiſtrata eſt. Nam deligaturam,
quam in alijs fracturis, ceu maxime phlegmonas arcentẽ, ratio inuenit, capiti adaptare nõ poſſis:
itaq; nec, quod affluit reprimere, nec, quod in ęgris partibus continet̃, exprimere queas: ſine qui-
bus præſidijs nec reliquorum oſſium vllum ſeruari ſanum poteſt. Nã pone in brachio ad medul-
lam vſq; fractum os eſſe, neminem q́; poſtea pro fracturę legibus id deligaſſe: Omnino neceſſum
erit ſaniem, non ſolum, quæ foris ſub cute & ſub muſculis eſt collecta, ſed etiã, quę in medulla cõ-
tinetur, tum ipſam primum ac maxime corrumpere, tum cum ipſa os vniuerſum: quando etiam
nunc quoq; omnibus rite peractis aliquãdo talia contingunt. Quomodo ergo non vel magis in F
capite ea accidant, cum nec deligaturam, quæ fracturis debetur, admittat: & omnis ſanies prona
feratur ſic, vt ſuper membranam vniuerſa coaceruetur? In alijs igitur fracturis deligatura cũ rite
adhibetur, tantum abeſt, vt ſuperuacuam aliquam humiditatem colligi in læſo oſſe patiatur, vt ẽt
gracilius, quã pro naturali habitu, membrum reddat: In capite vero ratio, quę per deligaturã eſt ex-
cogitata, nec poteſt ita tum os ipſum confractũ, tum, quę illi circunſtant, ſiccare, vt neq; phlegmo
nen contrahant, neq; penitus vllam efficiant ſaniem: nec medicamentum eſt vllum, quod vel in
alijs quidem partibus citra deligaturam os fractum, quatenus nunc dictum eſt, ſiccum atq; ab ſu-
peruacuis purũ reddere valeat. Neceſſum igitur eſt nobis primum fracturæ aliquid nudare, quò
videlicet detergere & abluere ſaniem à membrana liceat: poſt vero, cum phlegmones tẽpus præ-
terijt, omnia q́; ſicca ad vnguem ſunt, carnem producere, ac cicatrice locum includere. Nõ eſt hic
ſermo nudus, rerum q́; vacuus, cuiuſmodi eſt ille ſophiſtarum, qui operũ artis neſcij quærunt, cur
*ληρώδεις. capitis fracturę callum non ducãt. Ducunt enim, viri boni. Vos q́; tam dem*entes eſtis, vt eorum,
quę non ſunt, tanq̃ ſint, cauſas aſſignetis. Nouimus enim aliquando ſincipitis os fractum: quod
aũt os huic oſſi protinus ſuccedit, temporis os vocatur, in quo ipſas ſquamatim cõpactas cõmiſ-
ſuras eſſe accidit: in eo luculenta fractura longiſſime pertinebat: quam ipſe equidem minime cõ G
tingens, ſed tantum ſincipitis os excindens, hominem ſanaui ſic, vt nũc quoq; multos iam annos
viuat. Quòd ſi ſincipitis quoq; os dimiſiſſem, putruiſſet citius, quæ illi ſuberat, cerebri mẽbrana,
quã callum fractura duxiſſet. Nam, ſi nulla ex lęſis partibus ſanies intrò cõflueret, ſuperfluum eſſet
os excindere. Ergo illi, prout ſolent, nugentur. Ego vero in alia ſimiliter ſe habente fractura cogi
taram ſupernum os dimittere, ac, quod à lateribus erat, quò ſanies deflueret, eximere: mox, cum
& craſſitudinem eius & duritiam ęſtimaſſem, vtilius fore iudicaui ſupernũ os potius eximere, quã
ob defluxus ſolicitudinem cerebrum valenter concutere. Cogitaui prętereà accidere poſſe, vt, ſi à
latere magnum fieret in oſſibus foramen, promineret fortaſſis hac parte cerebrum. Eſt porrò &
in lateribus non vno in loco etiam neruorũ, horum q́; non leuis momẽti, quidam exortus: cum
in ſupernis capitis ne minimus quidem vſquam oriatur neruus. His admonitus abſtinui ab exi-
mẽdo oſſe, quod in latere capitis eſſet. At callum ſemper duxit, modo rite curaretur. Ac iã, quod
diſquiramus, hoc ferè ſupereſt, quę'nam ſit, poſtquã foratum os eſt, tum medicamẽtorum, tum vni
uerſę diligentiæ noſtræ pręcipua oĩum ratio: vtrum'ne" blandiſſima, & quę maxime voluptati A. li.3.f.1.t.5. c.14.fo.209.b
cubantis ſubſcribat, veluti qua nunc pleriq; vtuntur: an quę huic maxime eſt aduerſa, nempe quę
per medicamenta, quę vehementiſſime ſiccent, perficitur: cuiuſmodi & Meges Sidonius laudat, H
& ciuis quidam noſter ſemper eſt vſus ſic, vt etiam emplaſtrum, quod Iſin vocant, ilico nudatæ
membranę imponeret, & ſuper hanc foris oxymeli. Sanè is ſenex erat ſatis exercitatus in hac artis
parte: cęterum neq; alium quempiam his vſum vidi, nec ipſe vti ſum auſus. Tantum tamen teſti-
ficari Eudemo poſſum (nam id ſeni nomen erat) magis fuiſſe ſeruatos, qui ab illo curabantur, quã
qui ab ijs, qui blãdis vtebantur. Aggreſſus vero fuiſſem aliquando ipſe quoq; experiri eiuſmodi
curationis rationem, ſi perpetuo in Aſia manſiſſem: ſed, cum Romę plurimum agerem, ciuitatis
morem ſum ſecutus, permiſſa ijs, quos Chærurgos vocãt, maxima eiuſmodi operum parte. Cęte-
rum ipſam rei naturam ęſtimans, talem quandam determinationem longa noſtra experiẽtia
confirmatam concipio. Qui auditorius meatus dicitur, non ſolũ vſq; ad cerebri duram
membranam pertinet, ſed etiam neruum contingit, qui in ipſum à cerebro de-
ſcendit. Is autem, quãquam ita poſitus in vicino, tamen vehemẽtiſſima (ſi-
cut dictum prius eſt) medicamenta tolerat. Nihil igitur miri ſit, ſi poſt
forationes craſſa cerebri membrana ante, q̃ notabiliter phleg
mone occupetur, valentiſſimis gaudeat medicamen-
tis, ceu ſiccam naturaliter ſubſtantiam habens.

Galeni

GALENI METHODI MEDENDI ID EST DE MORBIS CVRANDIS LIBER SEPTIMVS

ARGVMENTVM LIBRI

Ventriculi exemplo vniuersas Partium Intemperies curare docet, siue illæ quidem Simplices, siue cum Succorum affluxu, consistant.

Galenum Veritatis ac scientiæ studio inflammatum ad Exercitationem tantum, ac ob Amicorum preces, hos, & reliquos omnes libros scripsisse. CAP. I.

MEdendi methodum, Eugeniane charissime, quã olim in Hieronis gratiã scribendam susceperã, postea, q̃ illum subito longum iter ingredi coactũ non
B multo post diẽ obijsse nunciatũ, ipsi quoq; persequi destitimus. Tu.n. mihi cõscius es, neq; hoc me opus, neq; aliud vllũ, popularis aurę studio fuisse aggressum, sed quò vel amicis gratificarer, vel me ipsum simul vtilissima rõne ad rẽ propositam exercitarẽ, simul † ad obliuionem senij } (vt Plato inquit) cõmentarios mihi reponerẽ. Quippe multitudinis laus, cõmodum ad vsus non nullos instrumentũ viuẽtibus aliqñ est: mortuis certe nihil prodest, sicut neq; viuentiũ quibusdam. Nã, qui viuere in tranquillo optarũt, ac fructum ex philosophia ceperunt: & ijs, q̃ corpori curãdo sufficiunt, sunt cõtenti: ijs vtiq; impedimento nõ paruo est apud vulgũ fama, vt q̃ eos à rebus pulcherrimis plus iusto trãsuersos auferat: veluti me quoq; nõ ignoras ab ijs, q̃ sunt molesta, sic non nunquã tędio affectũ, vt bono interim spatio ne tangere quidẽ librũ possim. Ego vero (haud scio qua rõne) ab ipsa vsq; adolescentia mirifice, siue inspiratus, siue furore percitus, siue quomodocũq; dixisse libet, & vulgi famã contempsi, & veritatis scientiæ q; studio flagraui, nullam esse hoĩbus nec honestiorem nec diuiniorem possessionem ratus. Atque ideo nulli librorum meorum nomen meũ pręscripsi: immo vos (sicut ipse testis es) rogaui, ne me immodice (vt soletis) apud homines laudaretis: nec nomen meum operibus, quę proderẽ, inscri
C beretis. Ob hęc igitur oĩa et medendi methodus, quã inceperam, à me est deposita, cum capita inuentorum breuibus commentarijs mihi ipsi scripsissem, nec vllam pleniõrem docendi rationem etiam num adiecissem. Nunc, qñ & tu, & alij ex amicis non pauci exigitis, quæ subinde me opere in ægris peragere vidistis, vt ea in cõmentarios redigam, adijciam huic operi, quod reliquum est.

τοῖς τὸ τῆς λήθης γῆρας.

* διεξοδικὸν.

Quid Superioribus libris est actum, quid Sequentibus agendum: & quòd Imbecillitatis affectum Empirici & Dogmatici non recte intellexerunt. CAP. 2.

ERgo in horum commẽtariorum tertio, quarto, quinto, & sexto, quemadmodum similarium instrumẽtalium q; partium cõem morbum curari conueniat, scripseram, idcirco nimirum ab eo auspicatus, q & conspectior reliquis esset, & euidẽter oẽs propemodum priores medicos, qui certa methodo artem tradere polliciti, amethodi in ipsis curationibus deprehenduntur, confutaret. Nam, cum ab Hippocrate discesseris, qui nobis oĩum † salutariũ præceptorum } semina præbuit, reliquorum certe nemo vel conatus est genus hoc morbi methodo curare. Postulant aũt, & quæ Hippocrates ipse reliquit, non malos agricolas, qui ea tum seminent cõmode, tum augeant, tum perficiant. Id aũt fecisse ante nos neminem, sed plerosq; etiã semina, quæ reliquit, corrupisse, ijs, qui animũ aduerterunt, clare mõstratum arbitror. Itaq; hoc morbi genus vel cõtinuitatis solu
D tionem, vel vnitionis, vel qualitercunq; est libitũ, appellare cuiq; permisimus: qñ de noĩbus nec in hoc opere, nec in alio medicinaliũ vllo laboramus, sed quo pacto artis maxime finẽ consequamur. Reuertamur aũt nunc ad morbũ eum, qui oĩum est primus, nẽpe, qui in similaribus nascit, quibus s. primum animantis functiones referuntur acceptæ. Siquidem monstratum in alijs operibus est, quẽadmodum instrumentaliũ quãq; partiũ aliquid agere dicamus, veluti oculũ videre, aut crus ambulare: Esse enim sicuti id, quod pręcipuũ est actionis crurũ, non cruris totius, sed musculosi in eo generis: sic visionẽ non oculi totius, sed crystallini in ipso humoris: ac in reliquis quibusq; organis ad portionem. Porrò ostẽsum in secundo horum voluminum est genus hoc morbi non solũ cognitu esse maxime necessarium, sed etiam neminẽ ipsum ratione curare posse, qui prima corporis elementa non norit: Pręterea nõ intelligere ea, quę dicãt, non nullos eorũ, qui rationales se noĩant, quoties imbecillitatem esse dicunt vel ventriculi, vel intestinorum, vel iecinoris, vel oculorum, vel alterius cuiuslibet partis. Si nanq; ita noĩant infirmitatem impotentiam q; ad naturale opus, nihil plus plebeio intelligunt: quippe quẽ dicere audias imbecillum sibi ventriculum esse, non enim concoquere eũ vel minima leuissima q;, quę sumpsit. Quòd si imbecillitatẽ quæ est in vẽtriculo, affectũ quempiã esse aiunt, interpretent, quæso, nobis, quem'nam demũ hũc esse volunt, quẽadmodum in phlegmone fecerũt: nam Empirico sat fuerit, si symptomata labo-

† τῶν καλῶν.

rantis particulæ expoſuerit, nempe tumorem præter naturam,& renixum, & pulſatilem dolorẽ, E
& tenſionẽ, & ruborem, alia q; id genus: imponit q; non nunq; breuitatis docendi cauſa cunctis ſimul collectis vnum nomen, ſicuti cõprehenſis iam phlegmonen. Dogmatici vero nõ itidem, ſed ipſam morbi naturã inſpiciunt,quã ſymptomatum illorũ collectio neceſſario ſequit. Siquidẽ Eraſiſtrato videtur ſanguis,qui in arterias incidit,vbi ſpiritu impellitur,in exitu earum impactus herere,id q; phlegmone eſſe. At par (arbitror) erat vel Eraſiſtratum ipſum,vel aliquẽ ex ſectatoribus eius ſimili modo,affectũ,qui in imbecillitate cuiuſq; partis ſubeſt,interpretari. Tanq; enim de phlegmone,in quid'nã translatus naturalis partis habitus ſit,explicuit,ita ratio exigebat, vt & translatio cuiuſq; particulæ in imbecillitatẽ ab eo explicaret. Non enim,cũ pro naturæ ratione eſt affecta,ad propriã actionem eſt imbecilla: ſed acceſſit oĩno aliqua præter naturã occaſio,quę eam diſſoluit deiecit q;, & mortuæ ſimilẽ effecit: quã vtiq; nec Eraſiſtratus dixit,nec Herophilus,nec alius quiſpiam medicorum, qui de primorum corporũ natura auſi aliquid pronũciare non ſunt.

Communis Methodus Intemperiei Dignoſcendæ & curandæ. CAP. 3.

CÆterum immorandum in his diutius non eſt,cum præſertim abunde prius monſtratum ſit & genus hoc morbi vtiliſſimum eſſe,quod à medicis diſquiratur: &,qui commode id ſit tractaturus,huic neceſſe prius eſſe de elementis conſideraſſe. Itaq;, qui nobis habendus ſermo eſt, is F
totus ex prius demõſtratis elementis abſoluet: de quibus vnũ (vt ſcis) volumen edidimus, quod de Elementis ſecundũ Hippocratem inſcripſimus. Sanè eadẽ opinio de corporis natura eſt tum Diocli,tum Mneſitheo, tum Dieuchi, tũ Atheneo, tum probatiſſimis ferè quibuſq; medicorũ, itidem vt pręſtantiſſimis philoſophorum: vt qui ex calido,frigido,humido,& ſicco miſta putent tum alia corpora vniuerſa, tum vero animantium in primis. Cæterũ ei,qui de his oĩbus primum pronunciauit,demonſtrauit q;,iuſtũ eſt,arbitror,reddere,quod inuenit. Ideo q; te nos ea ſm Hippocratẽ elementa vocamus: etiam ſi maxime Chryſippus, Ariſtoteles'ue, aut alius quiſpiam medicus,philoſophus'ue,ſimiliter de ijs ſit opinatus. Ergo,qm̃ vnaqueq; animalis particula propriã actionẽ edit,quę tm̃ ab aliarũ actionibus differt,quantũ ipſa particula ab alijs,q̃ illas edunt, eſt diuerſa, (differt vero ab alijs particula quęque eo, q͏ calidior,vel frigidior,vel ſiccior, vel humidior ſit: aut q͏ binis horũ quibuſlibet ſit affecta,) qui tueri actionẽ vult, hic tẽperamentũ earum cuſtodiat,oportet. Cuſtodiet aũt,ſi id,quod ad calidius eſt cõuerſum,refrigerabit: quod ad frigidius inclinatum eſt,calfaciet: Pari modo,ſi,quod ad ſiccius eſt alteratũ,humectabit: &, quod ad humentius eſt verſum, ſiccabit: Rurſus quoq;,ſi ſiccabit pariter ac calfaciet, quod humidũ eſt redditum, & frigidum: ſiccabit pariter & refrigerabit,quod humidius ſimul et calidius euaſit: & in reliquis G
duabus coniugationibus ad portionem. Semper enim pro eo,quod exuperat,inducẽdum eouſq; contrariũ eſt, quoad particulam in ſymmetriã, & naturalem habitum vindicaueris. Ac genere quidem,oĩs ęgritudinis,quę in ſimilaribus conſiſtit,iã dicta mihi medẽdi eſt methodus. Cũ enim octo earum ſint differentiæ,veluti in libris de morborum differentia eſt traditum, octo nimirum erunt & medẽdi rationes, quarum vna (quò medentis conſilia diriguntur) curationis meta cõis eſt,ipſius ſimilaris corporis alteratio: quãdoquidem etiam morbus ipſe ex intemperie & naturalis temperamenti alteratione eſt ortus. At,quę membratim medicatio agitur,ex his duobus conficitur,nempe materię copia,& huius congruo vſu. Ac medicamentorũ quidem copiam tum ex libro de ſimplicium medicamẽtorum viribus,tum ex ea,quę de eorũ compoſitione pręcipit,methodo haurias,licebit: Eorum,quę ad victus rationem pertinent,hinc ſumimus. Sed &, quemadmodum cuiuſq; *morbi intemperiem agnoſcere oporteat,ex tribus operibus intelligas,primo eo, quod de Temperamẽtis: ſecundo eo, quod de Partibus affictis: deinde eo, quod Ars medica inſcribitur. Non eſt igit ad ea,quæ nunc ordimur,ijs,qui prudẽtes natura ſunt, ac cogitationẽ in primis exercitarunt,multis p̃terea opus: cui neutrũ horum adeſt,huic certe ad præſentem diſputationem non parua re eſt opus. Quòd ſi in prauæ doctrinę ſecta præterea ſit altus, hic geminum tem H
pus requirit,alterum,in quo prauas opiniones dediſcat: alterum, in quo melioribus ſe exerceat.

ἀν. ult. cap. o de temp. 8. [handwritten margin note]

** μορίε, i. particulę.*

Quid Rationalis curatio Intemperiei, quæ in Ventriculo eſt, differat ab Empiricorum curatione. CAP. 4.

SAnè te ſcimus & ex ijs,quæ in vniuerſum dicta ſunt,particularia p te inuenire poſſe: & alioq multos id genus morbos à nobis percuratos vidiſſe ſic,vt vtraq; ratione particularium tractationem minus requiras. Sed,qm̃ (vt Plato ait) non poſſunt,quæ ſcripta ſunt,non è manibus excidere,quò,ſiqñ liber in alterius nõ exercitatæ rationis manus deuenerit, facilius hũc doceat, adijci particulariũ quæpiam oportet: ex quibus ẽt protinus clare id,quod proxime dixi, intelligetur fieri poſſe,vt p †te ipſum⌐ particularia inuenias. Siquidem ipſe ea per me ipſum oĩa inueſtigaui,rõne ipſa viam monſtrante: qñ,ſi præceptores ſecutus fuiſſem,ipſe quoq; ventriculo imbecillis ſuaſiſſem, vt cibis adſtringentibus & ſubamaris vterentur: vino quoq; ſimiliter auſtero: preterea abſinthio,& quod ex mali cotonei conficitur ſucco,alijs q; eiuſmodi,quæ deuorantur,medicamentis. At vero,quod ad ea pertinet, quæ extrinſecus applicantur,primum perfundi ventriculum ex abſinthio & oleo *crudo iuſſiſſem: mox hapſum lanæ tum ex ijſdem ipſis, tum vero ex vnguentis melino,& maſtichino,& nardino imponi: ab ijs feratũ ex ijſdem cõpoſitum: poſt alia pharmaca,

† Ant. habent ἑαυτῷ, ut ſic poſtea uertatur. ut ille alter per ſe ipsũ particularia inueniat.

** ὠμοτριβῆς, i. ex oliuis ĩmaturis expreſſo.*

vtiq;

A vtiq; ceratis valentiora, quæ à medicis vocantur epithemata. Ea tum ex dictis vnguentis, tum ex ijs, quæ similem vim obtinent, medicamentis componuntur: in quibus est aromatum quoq; multitudo non parua, spica nardi, & amomum, & calamus aromaticus, & iris, & ladanum, & malabathri folium, & styrax, & bdellium, & opobalsamum, & balsamum, & xylobalsamum, reliquus q; aromatum catalogus. Quod si horum nihil profecisset, commune oium remedium, quibus imbecillitas nocet, in fine adhibuissem, nempe rubrificationem, (φοινιγμὸν grece vocant,) que vel per thapsiam, vel sinapi, vel tale aliquid excitatur: deinde ad vsum aquarum calidarum ablegassem. Quippe vltra hec Empiricus nihil nouit, veluti cōmentarij eorum docent. Quintus vero ijs, qui de crudidate aut in appetentia quererentur, primum quidem exercitari suadebat: tum esse, que & concoctu q̃ facillima essent, & non multa: quibus hæc non contulissent, cogebatur ipse quoq; ad Empiricorum dogmata confugere. Nam quis nescit, quemadmodum calidum, frigidum, humidum, & siccum, mordere sit solitus, balneatorum esse nomina dictitans? sine quibus tñ methodo curare partium imbecillitatem oīno non est. Quare per hos nihil obstitit, quo minus ipse quoq; eadem instituissem via in eiusmodi affectibus sanandis. Verum ratio me docuit octo imbecilli ventriculi curationes. Vidisti igitur & tu quosdā vno die, vel potius hora, frigidæ potione leuatos:

*AP. carpobalsamum.

*αὐτοφυῶν, i. sponte nascentium.

A.li.3.f.13.t.2. c.4.fo.293.d

B quorum alijs non aquam modo dedi fontanam recentem, sed etiam, quæ niue esset refrigerata, veluti Romæ preparare solent, calfaciens scilicet prius, quam ipsi dicoctam appellant: cibos præterea ad eundem modum refrigeratos identidem me illis permittere vidisti: in quibus est, & quā Melcam vocāt, vnus is quoq; Rome laudatorum ciborum, veluti etiā Aphrogala: sed & frigide facultatis fructus, similiter refrigerans ijsdē dedi, & ptisanam probe coctam, pari ratione refrigeratā, alia q; id genus sexcēta. In quibus vnam rem mihi proposui, ipsam s. refrigerationem. Vetui aūt absinthiū, & quicquid adstringeret, contingere: veluti alios rursus à refrigerātibus abstinui. Calfeci autē omni ratione, vinū vetus ex eorum genere, quæ facultate valde calfaciunt, exhibens (cuius maxime generis sunt Falernū, & Surrentinū) tum nutrimētum, quod calfaciēdi vim haberet, cū largo pipere. In nō nullis omne consiliū curationis ad siccandū direxi: dabam q; ijs tum cibos, qui natura essent sicci, ac probe assati: tum prorsus exiguā potionē. Iniunxi aūt & adstringentium oium vsum: quē vnum, qui illis citra rōnem medentur, norunt. Aliū vero non pridem, qui iam adeo siccatus fuerat, vt simillimū habitum preferret ijs, qui marasmo marcescunt, sanaui contrarijs oīno exhibitis, ijs, quæ egregij isti medici suaserant. Quippe nō ex alia occasione eò periculi venerat, (cū inter initia exiguā intemperiē ex siccitate, quæ madefieri postulabat, habuisset) q̃

C q ij, qui eum curandū susceperunt, tum absinthio potantes, tū amaros asparagos, & bulbos edendos dantes, item q; mala cotonea, & cestiana, & punica, post quoq;, vbi venter nihil horum continebat, etiam rhois succum bibere cogentes, tum, quæ paulo supra dixi, extrinsecus imponentes, paulo minus, omnis madoris expertem reddiderunt: hunc nos sanauimus omni ratione humectantes, ipsi q; materiam inuenientes ex ea methodo, quæ in opere de medicamentis est tradita.

Quæ Ventriculi intemperies Citius ac securius: quæ Longo tempore & cum Periculo sanentur. CAP. 5.

NAm, sicuti in libro de demōstratiua sectā dixi, numerosis medicorū inter se dissidijs undiq; confusus, vbi me ad iudicandum de his conuerti, intellexi prius in demōstratiua methodo exercitandum me esse. Quod cum multis deinceps annis fecissem, singula ipsi dogmata subieci: atq;, prout inuentorum indicatio me ducebat, ita curationes institui. Verum, qm̄ id non oēs saltē possunt, expediet ipsis scribi per octo curandi indicationes particularis materiæ comparādæ meditationes, à ventriculo rursus sumpto initio, qm̄ huius primum mētionem modo fecimus. Ac

*αἱρέσεως, est in impssis, sed I manuscriptus εὑρέσεως, i. inuentione.

A.l.3.f.13.t.1. c.24.fol.289.c facillime quidem ad curandum alterationes sunt, quæ ex calido & frigido consistunt, propterea, q maxime actiuis qualitatibus corriguntur. Ægrius curantur, quæ in humido sicco q; habentur, q imbecillis & (vt sic dicā) magis materialibus qualitatibus eorū curatio perficitur, potissimū q;,

D cum humectandum esse requiritur. Ac tempus quidem caloris frigoris q; reparādi, par quodam modo est, securitas tñ impar. Nisi enim cuncta, quæ ei, quod curatur, circūdata sunt corpora, valida plane sint, metus est, ne ab ijs, quæ refrigerent, noxam contrahant non leuem. In reliquis duabus qualitatibus securitas similis est. Tempus curationis in sicca intēperie multo amplius: quippe, quod senium in sanis est, id sicca intēperies est in egris. Itaq; etiam insanabilis est, si prorsus sit consummata. Est aūt prorsus cōsummata, vbi solida similariū partiū substantia reddita est siccior.

De Quadruplici corporum curanda Siccitate, ac de optimo Melle, & Lacte, cæteris que cibis, qui siccatis corporibus conueniunt, eligendis. CAP. 6.

A.l.1.f.1.d.6. c.2.fo.26.b NAm est & altera siccitas, vtiq; cum ea, quorum substātia ex humore concreto constat, sicut caro & adeps, sunt liquata. Etiam tertia, cum propria humiditas, vnde partes nutriuntur, omnino est absumpta. Continetur ea in omnibus animalis partibus, ceu ros quidam per eas sparsus: de qua dictum alíubi sæpe est. Hanc igitur inserere particulis sine nutrimento nō est. Ideo q; difficillima est omnium eiusmodi affectuum curatio. Diuersa ab ijs siccitas est, que in proprijs cuiusq; particulæ exilibus arterijs venis q; cōsistit: prouenit & hæc ex sanguinis penuria. Omnibus itaq; his siccitatibus maxime contrarius est austerorum vsus, siue ea cibi sint, siue potiones, siue etiam medicamenta: quippe quæ, siquid in ijs superest naturalis humoris, id absumunt, partim

ebibentia, partim in sinum ventris per exiguos meatus exprimentia, partim ad continentes partes trudentia. Curabis igitur ipsas, si meatus, qui contracti sint, dilatatueris: ac quod in vicinas particulas est compulsum, reuellas: preterea singulas similarium partium propria humiditate, humectantis nutrimenti ope repleas, veluti nos, quem memorauimus à medicis siccatum, curauimus. Is in ea contrarietate, quæ in frigido & calido consistit, nullam euidenter vincentem habebat intemperiem, nec in vniuerso corpore, nec in ventriculo: siccus tamen & gracilis admodum est redditus propterea, quod ventriculus eius ex sicca intemperie imbecillus male concoxerat. Huic nanque omne curationis consilium huc tendebat, vt humectaretur tum ventriculus ipse, tum reliquum omne corpus. Quibus autem singillatim agendis, quibus que maxime materijs sim vsus, vt voti compos essem, non sit ab re dicere. Domum ei paraui maxime balneo vicinam, quales multas esse in diuitũ domibus non ignoras. Ab hac statim in balneum super linteis mane intuli, vtique ne, si ipse se moueret, tum siccaretur: tum ante, quàm cõmodum esset, exolueretur: horum enim alterum contrarium affectui est, alterum moram in balneo minuit. Longissime nanque in aqua versari hominem expedit: ideo que etiam natationes vtiliores sunt, quàm parui aluei, quos Pyelus græce vocãt: atque ex ipsis natationibus potissimũ, quæ propinquæ sunt foras egressui, quo scilicet illi ab aqua foras non longa sit via: nam aerem balnei in ijs, qui ita sunt affecti, haud quaquã desideramus. Esto F autem aqua ad vnguem temperata, cum, quæ frigidior est, latenter frigus corpori infirmo insinuet: calidior autem cogat constringat que tenues meatus, ac denset. At nos eos, cum coacti sunt, remitti, laxari, ac dilatari postulamus: quod temperatissime aquæ qualitas præstat, vtpote quæ, iucundissima cum sit, naturam ad explicandam se, atque ad dulcedinem, quam præstat, quoquo versus extendendam prouocat, contraria videlicet ratione ijs, quæ sunt iniucunda: ab ijs enim recedit, fugit que ad profundum. Quo minus mirum est ex offendentium contactu stipari, constringi, ac durari corpora, tenues que eorum meatus cogi, ac densari: contra que, ijs scilicet, quæ iucunda sunt, succedere cõtraria, vtique fundi ac molliri corpora, dilatari que meatus. Ab eiusmodi lauacro statim asininum exhibui lac, sed inducta in ipsam, qua iacebat, domum asina. Quippe sic mihi persuaseram maxime quidem celeriter hominẽ sanandum, si fieri posset, vt ipse asinam sugeret: sin id grauaretur, expedire, vt quàm minimo tempore in aere ambiente lac moraretur propterea, quod celerrime mutari sit aptum, vtique genitalis feminis ritu, quod nec ipsum aliquãdiu extra propria vasa, si modo suas vires seruabit, morari patitur, sed vel in ipsius maris partibus contineri, vel ipsius fœminæ partibus situm esse postulat. Et sanè vtilissimum lac est, cum ex ipsis mammillis quis hauserit, veluti Euryphon, & Herõdotus, & Prodicus censent: qui tantum in eo ad corpora reficienda G fiduciam habuerunt, vt etiam, qui phthoe contabuerant, ex ipsa mulieris papilla lac sugere iuberent. Verum cum hoc plurimis non placeat, melius est calens adhuc ex mammillis id in ægri ventriculum quàm ocyssime transferre. Ac optimum quidem, vtpote cognatum, muliebre lac est. Sed, quoniam id exhiberi sibi ceu pueris plerique recusant, vtique, ceu asinis, asininum ipsis, dari conueniet. Id enim reliquis omnibus ad propositum affectum est vtilius: quippe, cum tenuissimum sit, & minime coagulatur, & quoquo versus ocyssime in corpus digeritur. Eget autem horũ vtriusque, cui ventriculus laborat, vtique ne coaguletur, cõmunis commodi gratia, omnibus enim id est incommodum: vt quoquo uersus digeratur, propterea, quod & celeriter nutriri est opus, & quod viæ, per quas alimentum transit, iam cõniuent. Igitur tum lac ipsum per se est his dandum, tum etiam mellis tepidi pauxillulum immiscendũ. Maxima vero habenda cura est in eiusmodi affectibus de vtriusque bonitate. Quod igitur mel colore flauo sit, et odore suaui: tum purum adeo, vt totum pelluceat: ac gustanti parum acre iucundissimum que: preterea tam sibi cohærens, vt, si digito attollatur, continuum sibi nec intercisum ad humum defluat: id omnium est optimũ. Si vero abrumpitur, nec demissum ad terram vsque continuitatem seruat, id aut crassius iusto est, aut tenuius, aut anomœomeres. Voco aũt Anomœomeres, (quod sanè & nomẽ ipsum indicat,) quod ἐξ ἀνομοίων μερῶν, H id est ex dissimilibus partibus, est compositum. Deprehendas autem id, si diligẽtius inspicias aut crassitudines aut humiditates habere innatantes, quæ nec inter se sint similes, nec etiam toti. Cerosum itaque magis mel est, quod & crassius est, & cui tales quepiam crassitudines innatant. Excrementosius vero ac perfici concoqui que difficilius, tum quod totum humidũ est, tum in quo multę in partibus sparsę apparẽt humoris guttæ: porrò, in quo vel ceræ qualitas aliqua, vel propolis, vel id genus alia gustu deprehenditur, adeo non est optimum, vt etiã malum sit: quippe nullam penitus alterius cuiusquam rei eminentem in se cõtinere qualitatem debet. Quocirca, quod thymum planè redolet, non probo: est.n. id parum consummatum, nec planè quodam modo mel. Quanque nõ ignoro à quibusdam id laudari, eo quod fieri, vt non nulli venditores incisum thymũ illi injiciãt, quo id redoleat, videatur que optimum. Ipse tamen, quod tam improbe thymum olet, non laudo: multo que minus, si cui iniectum thymum sit. Quod autem confusam quãdam qualitatem odore gustu'ue prę se ferat, id non vitupero. Ad eundem modum & lac nullam externam qualitatem odore gustu'ue præ se ferat, sed esto quàm dulcissimum, & sibi ipsi continuum, & prout lacti conuenit, splendens: super omnia, quoad eius fieri potest, similes habeto partes: nanque hanc dotem, veluti mel optimum, ad perfectionem non recipit. Quò vero tale lac fiat, & idoneis nutrimentis

alendum

Marginalia: κολυμβῆθραι — *Al. Herodicus. — (handwritten notes in left margin, partly illegible)

A alendum animal eſt,& exercitationibus mediocribus admouendum,& pullus, ſi quem lactat, au
ferendus. Quòd autẽ ætatis quoq; maxime florentis eſſe debeat, id neminẽ latet. Curandũ item,
vt quàm optime concoquat,contemptis videlicet iis, qui, ſi aſinis quoq; victus rationem præſcri
bemus,ridebunt. Si enim Veneti & Praſini ſtudioſi ſectatores,equorum ſtercora,quò intelligãt,
quemadmodum alimenta concoxerint,odorantur, tanquam ex eo omnem eorum bonam habi-
tudinem cognituri,multo profectò magis noſtrum fuerit pro hominis ſalute nihil tale nõ proſpi
cere: atq; herbas animali,quæ non admodum ſint humidæ,fœnum q; & hordeum, quod ſit me-
diocre,obiicere: ſed nec illa omittere, vt aſinæ corpus refrigeremus, & fricemus, & detergamus,
& mũdemus. Porrò ſi humidiora,& olentiora,& flatus plena excreuerit, planũ profectò eſt non
concoxiſſe probe. Quare aut detrahendum aliquid de alimento eſt, aut exercitationi aliquid adii-
ciendũ,aut qualitates immutãdę,aut refrigerationis frictionis q; cura variãda. Sin duriora reddat
animalis aluus,ad contraria eſt inſpiciendum,atq; illorum aliquid immutãdum. Nam,ſi ipſe oĩa,
quæ conſideranda circa animal ſunt,cuius lacte vſuri ſumus, deinceps perſequar, totam tuendæ
ſanitatis artem commemorem,quam teneat, neceſſe eſt, quiſquis idoneum lac præparabit: nunc
vero dici opus non eſt, cum alibi de ea traditũ ſit abſolutiſſime. Sed ad propoſitum reuertor. Ac
B mihi iam rurſus memoria repetes hominem,qui & lauatus eſt,& lac ſumpſit. Hunc itaq; ad ſecun
dam vſq; lauationem quieſcere permittemus: tum modice fricabimus,& pinguiter, vtique ſi lac,
quod ſumpſit,iam ad vnguem confecit,id quod tum ex ructu, tum ventriculi mole licebit conii-
cere. Modicum vero temporis inter primam & ſecundam lauationem interuallum erit, ſi qua-
tuor aut quinq; æquinoctialium horarum ſpatium interſit,ſcilicet ſi tertio adhuc lauare paras: ſin
aliter, plurium. Sanè tertio lauabis, ſi multis lauationibus fuit aſſuetus: hi nanq; & delectãtur,&
iuuantur,ſi ſæpe lauent. Quin etiam poſt quanq; lauationem hominem vngemus prius,quàm ſe
veſtiat: quippe conducit ad renutritionem id quoque, ſicut & frictio. Reddita vero de horum
omnium facultate ratio eſt in libris, qui de ſanitate tuenda ſunt ſcripti: non tamen inutile fuerit
nunc quoq; ſummatim ea repetiſſe. Nam, ſiue cuilibet parti corporis temperatam infundas cali-
dam aquam,ſiue frices,ſiue aliter quomodocunq; calfacias,idem fieri cernes,quod ‖ Hippocrates Li. de Off. me.
de iis dixit,quibus aqua calida deſuper infunditur. Nam primum attollitur,mox gracile efficitur. com. 3. t. 16.
Ideo q;,vbi carne implere quodlibet corpus ſtudemus, id eatenus calfaciendum nobis eſt, dũ in- 7ª. 215. h
tumeſcat. Vbi vero digerere, & vacuare cupimus, eatenus continuandum eſt, dum, quod prius
intumuit,ſubſidat. Sanè,qui eiuſmodi operibus præficitur, ſolicite attentus eſſe debebit, potiſſi-
C mum q; vbi carne implere ſtudetur: nam digerendi certe tempus adeo late patet, vt, etiam ſi ve-
lis,in eo non aberres. At carne implendi planè præceps eſt occaſio: ſiquidem, cum primum intu
muerit,tum eſt deſiſtendum. At intumeſcere hoc, ſingulis corporibus ſuum eſt. Non enim fieri
poteſt,vt,qui nunc nobis propoſitus gracilis eſt,ita intumeſcat,vt illi,qui ſani ſunt: imo, poſtquã
leuiter intumuit,protinus digeritur. Itaq; attendendum diligenter eſt,ne clam te elabatur propo-
ſitus temporis articulus. Siue igitur hominem,qui extrema gracilitate eſt, perfrices, ſufficiat tibi
ſolus rubor: ſiue laues,ſatis eſto mediocris calor: ſi quid vltra peragas, reſolues hominem magis,
quàm nutries. Vngendum vero poſt lauationem oleo eſt, ne videlicet plus iuſto digeratur, ſed
obſtruantur exigua cutis ſpiramẽta: idem protinus & ſiccitatis remedium fuerit: & aduerſus in-
commodum,quod ab aere ambiente contingit,veluti munimentum. Ac,ſi quidem delectatur la
cte,poſt ſecundam quoq; lauationem id exhibebis: ſin aliter,ptiſanam diligenter coctam, aut ali-
cam ptiſanæ ritu præparatam. Hinc,vbi rurſus quieuerit, ad tertiam reducẽdus lauationem eſt,
aut ilico ad cœnam. Sit autem præparatus illi panis purus, & qui curioſe in furno ſit coctus, &
tum fermenti,tum ſalis,quod ſatis eſt,habuerit. Obſonium quoque ex ſaxatilibus piſcibus, aut ex
albo iure aſellus. Præterea alæ teſtes q; gallinacei,qui lacte ſit altus, idonei ſunt. Quorum ſi copia
D non eſt,aliis vtendum. Ad eundem modum & *perdicibus,& *paſſerculis, qui mõtani ſint & mol * AP. ἀγρίοις, i. agreſtibus.
lis carnis,veſcendum. Vitanda autem, & quæ paluſtria ſunt, & quæ carne ſunt dura. Et (vt pau- * στρουθοῖς, i.
cis alimenti ſummam complectar) ſit coctu facile,& nutriens, minime q; glutinoſum,atq; excre auiculis. Nam
mentoſum. Porrò omnium,quos nouimus, ciborum maxime nutriens ſuilla caro eſt: verum nõ στρουθὸς gen⁹
æque, ac prædicta,cõcoctu facilis eſt: præterea glutinoſum ſuccũ craſſum q; generat. Alioqui nec eſt ad auiculas
alio eſſe habitu poteſt,quod in ſummo ſit nutriens: quippe adhærere id debet, & firmiter affigi, oẽs montanas.
nõ autem præ tenuitate diffluere. Non tamen ad propoſitum affectum vti hac conuenit. Si enim ψῆτται ſunt
nutrimentum ipſum ſe ipſum cõcoqueret,ac in partes digereret,pręterea alendis partibus aſſimi paſſeres: lib. 4.
laret,&,quibus alimẽto plurimo eſt opus, adhęreſceret, proculdubio maxime nutriẽte cibo eſſet & 5. hiſtoriæ
opus. Verum,quoniam non aliud eſt, quod nutrimentum deſiderat, aliud quod ipſum conficit: animalium.
ſed,quod nutriendum eſt,ipſum ſibi & nutrimentum attrahit, & mutat, & cõcoquit, & adiũgit,
& aſſimilat: ad duo nimirum nobis in opportuno cibo eligendo ſpectandum eſſe dictat, vnũ ip-
ſius cibi naturã,alterũ vires ſuas proprias inſitas q;. Itaq; ex his illud patet, nec planè, quod maxi-
me nutriat,optimũ eſſe iis corporibus, quæ refici magis egent, vtpote quibus cõcoquendi facili-
tas non eſt: nec ẽt,quod facillimum concoctu eſt,cũ ſcilicet ipſum nequeat maxime eſſe nutriens. † ἑτέρου τῆς
Cum igitur hæ indicationes ex aduerſo pugnent,committendum nõ eſt,vt,dum †alteri nimium ἀκρότητος. i.
ſis alteri⁹ exceſſui.

* Al. Arſyenũ.
† Antiq legunt τὸν λεπτόν, καὶ λευκόν, καὶ λαμπρόν, i. q̄d tenue eſt & album & ſplendidum.
Li. de Rat. vic. ī ac. cõ. 3. t. 20. 7ª. 128. g
Ibidẽ. cõ. 3. t. 1. 7ª. 125. d
* Al. arſyenũ.
* κατακεραστικοί, i. contemperanda.
* ἐργάζεσθαι.
* κινήσεσι, i. motionib⁹, eſt in impreſsis.
A. l. 3. f. 13. t. 1. c. 29. fol. 290. d

ſis intentus,alterius omnino obliuiſcaris,ſed vtriuſq; memor,quoad licet, vtrunq; miſceas: quod E
mihi præceptum vbiq; memoria teneri velim. Iam vini tum qualitatem, tum quantitatem,me
moremus,vtpote quod maximã ad talia vim habeat: qñ vno hoc in potu vtendum cenſeo oĩbus,
quibus refici "corpus eſt opus,modo nõ febricitent. Eſto igitur vinum(quod exempli loco dicat)
quale eſt Sabinũ in Italia, Arſiniũm vero in Aſia,ac (vt ſumma quadã ac generatim comprehen-
dam,) quod aquoſum quidẽ alioqui eſt,cẹterũ leuiter adſtringit. Aquoſum natura appello vinũ,
† quod tenue eſt,} & purũ,& oligophoron, vt ‖ Hippocrates græce nominauit. Eſt autẽ Oligo-
phoron,quod,ſi diluatur,minimã ſuſtinet aquæ miſtionẽ. Id eſt ſanè imbecilliſſimum, &,vt in vi
nis,aquoſiſſimũ: nam,quod plurimũ aquæ in miſtura ſuſtinet,id tum vehementiſſimũ, tum va-
lidiſſimũ eſt. Eiuſmodi vinũ ‖ Hippocrates Oenωdes, hoc eſt (vt verbi vim exprimã) vinoſum,
nominat. Verũ ab hoc cauendum eſt,qm̃ imbecillas vires feriat. At, quod aquoſum natura eſt,cẹ
terum auſterũ,id percõmodum eſt,ꝙ & ab aquẹ imbecillitate receſſit,& vini noxã non dum hẽt.
Ad hæc itaq; reſpiciens,tum ẹtatẽ eius,tum tẽperamentum inuenias. Quippe,quod nouellũ eſt,
id tum aquoſius,tum vero imbecillius quodãmodo eſt, q̃ꝫ vt vino conueniat: adde ẽt, ꝙ ægrius
concoquit,ac magis excrementoſum eſt. Antiquius vero,vt vinoſius eſt,ita vehemẽtius eſt, q̃ꝫ vt
propoſitis ſit ex vſu. Quo circa citius ſexto anno nobile Sabinum idoneum non eſt,ꝙ & diutiſſi F
me in ſtomacho ac ventriculo innatet,& fluctuationes faciat. Nobile voco,quod auſterũ eſt,non
Sabinum modo,verũ etiam Adrianum,& Albanũ,& Arſyniũm,& Titacazenum, omnia q; id
genus: dictũ nãq; fuſius de oĩbus vinis ſeorſum eſt. Ad has igitur,veluti metas,reſpiciens,ẽt mi
ſturã eius cum aqua temperabis. Quin etiam exactius coniecturam de iã dictis facies, ſi vitiorum
aquæ capita memoria tenueris. Porro pendent ea ex frigiditate eius omnia: cuius culpa & in prẹ-
cordiis diutiſſime moratur, & fluctuationes excitat, & in flatum mutatur, & corrumpitur, & ita
ventriculi reſoluit robur,ſic,vt deterius proinde concoquat: ſed nec digerẽdo per corpus alimen
to aliquid magnopere cõducit. At vero memoratorum vinorum virtutes comprehenſis iã aquæ
vitiis aduerſam quodammodo naturam habent,cum nec inflent præcordia, immo ſi inflata ſint,
ſubſidere faciant: nec inibi morã trahant,propter caloris mediocritatem: adde, ꝙ, cum digeſtio-
nis vias aperiant,& pariter impellant,ac nutrimentum ſurſum agant, ad celeritatem deductionis
in corpus conducunt. Sunt præterea boni ſucci,& ad miſcẽnda concoquenda q; ea,quæ in ventri
culo & venis ſunt,idonea. Iam vires quoq; organorum adaugent,& expellendis excrementis viã
faciunt. Eo q; fit,vt etiam talia vina præter cætera vrinas moueant: quando & ipſa totum corpus
celeriter tranſeunt,& impetu curſus ſui excrementa ſecum expellunt. Ac dictũ quidem alibi dili- G
gentius eſt de vinorũ facultate æque,ac ciborum. Conuenit q;,vt,qui artem methodo* tradi ſibi}
ſtudet,omnis materiẹ vires prius p̃didicerit: nec expectet,vt eas in ſingulis affectibus audiat: ſed,
ſimul ac curationis tantum ſpeciem norit,debitam victus rationem inuenire poſſit. Ego vero iis
conſulens,qui veritatis diſcendæ ſunt auidi, eiuſmodi doctrinam attingere ſaltem nõ grauabor:
quò ſcilicet,qui minus exercitata cogitatione ſunt,exemplis à generalibus ad particularia, veluti
manuducti,deſcendãt. Ergo,quod reliquum eſt,apponendum. Potionis is modus erit,vt nec in
ventriculo innatet,nec fluctuationis vllius ſenſum inuehat. Ciborum vero, potiſſimũ ſi fieri po-
teſt,vt ne grauent quidem ipſum. Quod cum difficile ſit,vel fortaſſe eiuſmodi, quod vitari in im
becillo ventriculo omnino nequeat,proximum eſt,vt quàm citiſſime grauis eſſe deſinat. Ab hoc
tenſio inflatio q; præcordiorum vitãdæ iis ſunt. Quòd ſi tale quippiam primo die inciderit, pro
magnitudine ſymptomatis ad portionem detrahendum poſtridie de cibo eſt: ſin recte omnia ce-
dunt,paululum adiiciendum. Ad eundem modum & in tertio die vel demere vel adiicere con-
ueniet cum præcedente conferentibus. Atque ita ſemper omnia pro renutriendi reficiendi q; ra-
tione,frictiõnibus,geſtationibus,inambulationibus,prout corporis incremẽtum procedit,admi
niſtrare,etiam reliqua oĩa pro refectoria vocata ratione adiicientibus. Quẹ ſanè genere à propoſi H
ta ratione non differt,ſed in eo,ꝙ ſub illa perinde totum corpus eſt affectum, ſicuti ſub hac ventri
culus. Accidit autem ſic affici corpus in diuturnis potiſſimum morbis, vtiq; cum natiua cuiuſq;
partis humiditas,ex qua prima nutritur,propemodum omnis exhauſta iam eſt: nam, vt ſolidarũ
ipſarum ſiccitas corrigat,id fieri oĩno nõ poteſt,ſicuti nec ſenium, ueluti in libro de Maraſmo do
cuimus: hanc uero humiditatem,ẽt ſi oĩno ſit abſumpta,regigni modo dicta uictus ratione licet.
Atq; in aliis refectionibus uentriculus egregiẹ præ cæteris non afficitur: in propoſito aũt affectu
morbus eſt ipſius uẽtriculi, tempore uero totũ corpus,utpote parum probe nutritum,maceſcit:
quo rationabilius eſt exquiſitiorem hos uictus rationem requirere,propter concoctionis imbe-
cillitatem. Cẹterum,cum meliores ſunt effecti,trãsferendi ſenſim ſunt ad renutritoriam refecto
riam q; uocatam uictus rationem, Analepticen Græci uocãt. Id fiet, ſi pluribus, & frictionibus,
& geſtationibus, quàm ante, utemur. Mutanda uero interea eſt & ciborum tum qualitas, tum
quantitas ſic,ut tum plures,tum ualentiores,quàm prius,exhibeantur. Ac tempore procedente,
cum ad ſanitatis ſtatum prope uentum iam eſt,ſeponẽda ſunt ptiſana, & lac: præterea ſorbitio ex
alica: ac ad conſuetos cibos ueniendum: poſt etiam piſces detrahendi, niſi ſi in conſuetudine fue-
runt,ac uolatilibus cibãdum: tũ ſuillas carnes eſſe à pedibus in ptiſana elixis incipient: poſt uero

etiam

A etiam imum crus recte sumāt: ab hoc etiam reliquas partes: primū quidem iuuenis porcelli: qui, si hyems sit, etiam pridie iuguletur, nam hesternum, quàm recens necatum, facilius cōcoquitur. Æstate sat fuerit, si mane immolatus porcellus sit, ac circa Solis occasum comedat: quippe, quod in superioribus suasimus, cum valentius alimentum vesperi exhibendum censuimus, id semper obseruare studebimus, vtiq; non leue percepturis commodum iis, qui ita cibabuntur: quod sanè diligentius inspiciens agnosces: satius enim est à principio rem cœpisse. Quoniam, qui ita se habent, plurimo nutrimento indigent, nequeunt autem, vel quod mediocre est, concoquere, paulatim hos & sępius cibare melius fuerit. Atq; idcirco fieri nō potest, vt semel eos cibasse sit satis, sed nec bis, quoad scilicet sunt gracillimi: atq; hac de causa ipse ter eos cibare sum solitus. Verum, qn̄ iam manifeste meliores facti apparēt, etiam bis nutriuisse sit satis. Ergo tantam exhiberi primam cibationem est rationabile, quanta prius, quàm secūda sumatur, tota prorsus erit concocta. Id contingere valentiori alimento non potest. Quare primo loco leue sumendum his est, quò videlicet cōcoquatur celerrime & excrementum eius discedat, & vacuus purusq; ventriculus secundum excipiat. At, qm̄ non solum quies, & somnus, sed etiam longius tempus huius naturalē administrationem excipit, rationabile est, vt valentiores ciborum hoc maxime tempore offerantur. Itaq;
B etiam athletæ omnes sic faciunt: qui eum vsum non solū aliqua ratione inuenerūt, sed etiam longa experientia cōprobarunt. Sed enim, & quod illi faciunt, nihil mali sit, si ij, qui cōualescentium victu vtuntur, etiam faciant, vt ilico post cœnam non bibāt, videlicet ante, quàm cibus fuerit cōctus: siquidem innatant cibi, si bibant, ita, vt eos ventriculi corpus propter interpositū humorem non contingat. Verum, si sitibundi fuerint, prohibere eos in totum vt graue est, ita nec expediens: sed tantillum indulgendū, quod & molestiam soletur, & sitim leuet. Postea vero, quàm nutrimentum concoxerint, abunde bibere sunt sinendi: quippe celerrime, si ita faciant, per corpus digeritur. Mane vero post somnum, cum deiecerint, & paulum inambulauerint, modice sunt fricandi. Est autem modica his frictio, quæ eatenus administratur, dum corpus incaleat: mox gestationibus vtendum: dein rursus tum lauādi sunt, tum fricandi, id q; intra meridiem, aut planè circa ipsum meridiem: quò videlicet inde ad vesperā abūde spatium interueniat. Quòd autem & de domibus, in quibus conualescēs nutritur, habenda in primis cura sit, potissimum, ne frigidiores calidiores'ue iusto sint, superuacuum dicere arbitror: pari modo & de alijs eius generis, quæ inuenire sibi quisq; sine nostra opera potest, doctus videlicet non solum ex his, quæ hic, sed etiam quę in opere de sanitate tuenda sunt dicta. Est nanque conualescentium victus ratio media quædam
C inter eam, quæ sanorum propria est, & quæ ægrotantium. Quare difficile non est ex iis, quæ de vtraq; sunt prodita, vt per se ipsum quis mediā inueniat. Nam, sicut nec aliarum rerum, ita nec victus vna omnibus species in consuetudine est: cum aliis semel esse, aliis bis: & aliis citius, aliis ad vesperam incepisse cibum, moris sit. Iam cibus ipse aliis piscis plurimum est, aut deniq; aliquid ex mari: aliis olera magis, aut deniq; hortēlia: aliis *pōma: aliis legumina: aliis *nūces: aliis aliud quippiam: alij quadrupedum carnes, atq; harum aliis aliæ: aliis auium, id q; aliis aliarum. Quin etiā caseo & lacte vtuntur non nulli plus, quàm cęteris cibis, generaliter quidem caprarum, vel boum: sunt tamen, qui & aliorum animalium. Bibunt quoq; alij calidum, alij frigidum: & vinum vel liberaliter, vel parcius, vel omnino nullū: vel hoc genus, vel illud. Ad ea igitur reducendus quisq; est, quibus insueuit. Scriptum autem diligentius de consuetudine seorsum est. Nunc illud dixisse abunde sit, non modo in conualescentium victus ratione, sed etiam in morbis magnam partem †ad totius victus medicamentorum q;}inuentionē ex cōsuetudine sumi. Ratio enim totum genus indicare potest: materia cum ex aliis, quæ retuli, tū vero ex consuetudine non minime est sumenda. Sed & naturarum inspiciendæ sunt proprietates. Noui enim quosdam, qui, si quod vigilantium opus nocte obire fuissent coacti, dormire præterea non poterant. Talibus igitur, vt no-
D ctu bibant, consulendum non est: ne videlicet ea occasione vigilare coacti, maximam inde noxā sentiāt: siccat nanq; totum corporis habitum vigilia, eo q; infestissima est iis, qui ex siccitate laborant. Sunt, & qui, si ptisanam gustent, protinus nauseent: eadem in quibusdam facile acescit. Esse vero aliquos, qui facile carnem bubulam concoquant, iam vnum ex publice iactatis est: præterea alios esse, qui ad alios cibos potus q; recte se aut non recte habeant. Non solum autem ex his materiæ, quæ ad victum pertinet, copia suggeritur, sed etiam ex regione & tempore. Scripta'q; iam hæc sunt à multis, qui me præcesserunt: quo minus ipse istis insisto: qui ideo tantum ea commemoro, nequid videlicet sit omissum. Quod vero ab omnibus iunioribus medicis ē omissum, id persequar: nempe quemadmodum affectus corporum methodo curentur. Eam methodum veteres (vt ante dixi) probe inchoarunt, nemo tamen eorum ipsam absoluit. Verum rursus ad propositum redeundum. Siccæ intemperies, vbi solida ipsa corpora contigerunt, si quidem in vna quapiam parte consistant, veluti nunc in ventriculo propositum est, nunquam ad perfectionem sanabuntur, nec in eum statum, qui ante morbum fuit, reuertentur. Sed, quod dici in consuetudine vulgo solet, re scilicet ipsa edocto, id talibus maxime intemperantiis accidit, morbum ventriculum afflixisse, & in reliquam uitā imbecillū reddidisse. Qūippe senum ij ventriculum obtinēt prius, q̄ cōsenuerint: quo fit, ut facile ex leuibus lędantur causis, pinde ac senes, nec probe concoquere

A. li. 4. f. 2. t. 1. c. 102. fol. 449. b. c

* ὀπῶραι.

* ἀκρόδρυα.

Consuetudo [illegible] in [illegible].

†εἰς ὕλης τροφῆς ἔκλεξιν, ē in antiquis, id est ad electionem materiæ alimenti.

quere poſſint: quo euenit, vt etiã totũ his corpus deterius ſe habeat. Ad eundem modũ, & ſi alia E quauis afficiant parte. Quòd ſi ipſo etiã corde ſint affecti, celeriter areſcunt: vocat q; ariditatẽ ſiue maraſmũ eiuſmodi Philippus ex morbo ſenium. Is igit maraſmus breui mortẽ affert: proxime huic, qui ab iecinore eſt ince ptus: mox, qui à ventriculo: qui ab alijs particulis ortũ habet, tanto ſanè tardius, quanto quælibet harum minoris eſt præſtantiæ, q̃ illæ. Si vero leuiter cordis corpus ſiccatum ſit, ſeneſcunt quidem celeriter, cęterũ plures annos trahunt, q̃ qui vehementer ſunt læſi. Ad eundem modum in iecinore et ventriculo, ceu dictum eſt: ac in reliquis oĩbus ad portionem. Cæterum victus ratio eadem genere eſt tum in hac ſiccitate, tum in illa, quæ ſolam eam humiditatem abſumit, quæ ſolidas nutrit: præterea etiam in tertia, quam ſupra memorauimus, ſiccitate. Facillima vero oĩum ſanatu quarta eſt, in qua venæ ſucco ſunt inanitę. Immo hic affectus, vt frigiditas potius habitus, curatur, quã vt ſiccitas: vel (vt clarius loquar) frigiditatis reſpectus ĩ hac ſiccitate exuperat, periculum q; in ea vertitur. Siccitas ſecundum locum obtinet, habet q; proinde ſanationem tum expromptã, tum celerrimam. Siquidem, ſi biduo quis victus rationem his caute exhibeat, modice calfaciens, & tutò nutriens, ſtatim in tertio pleniorẽ victum citra noxam admittũt: multo q; id magis in quarto & quinto. Atq; hoc ſanè erat, quod Hippocrates p̃cepit: ‖ Quæ longo ſpatio extenuata corpora ſunt, ea ſegniter reficere oportet, quæ breui, breuius. »

2. Apho. 7. Ex. ord. 11. h

F »

Ratio Curandi Frigidam & Siccam Intemperiem Ventriculi. CAP. 7.

SCire autẽ licet ſolidorũ corporum ſiccitatibus, ſi perdurent, ſuccedere neceſſario frigiditatem. Quippe permanere ſiccitas ipſa per ſe, non mutata oppoſitione, quæ ex calido & frigido conſiſtit, non poteſt. Celerrime enim ex nutriendi defectu refrigerantur partes, propterea ſcilicet, q ex calido ſucco ſanguinis nutriuntur. Sed, quod inter initia dictũ eſt, nunc ſiccitatis curationẽ exequuti ſumus, & quæ ab initio ſola eſt contracta, & quã nulla diutiſſime ſecuta eſt notabilis frigiditas. Ergo proximum fuerit frigiditatẽ illi copulare, quæ euidentes quidem habeat notas, cęterum magna non ſit. Eſt itaq; curationis conſilium non ſimplex, vt prius, cum nõ modo tibi, vt humectes, danda ſit opera, ſed ẽt vt calefacias. Quare intendendum acriter eſt ad præſidiorum materiã, necubi imprudentes, iis, quæ humectant, ea, quæ nimium calefaciãt, adiungamus: quippe his vehementer ſiccandi vis ſubeſt. Iam vero quantitas noxæ in vtraq; intemperie ad materiæ inuẽtionem poteſt viam oſtẽdere: vt iamiam maximę quidem ſiccitatis ſanationẽ modo perſcripſimus. Modicæ vero adeo ſcrupuloſa victus ratione non indigent, quandoquidem nec vires ipſis funditus ſunt collapſæ. Etenim nulla alia de cauſa difficilis reddit validæ ſiccitatis in corpore cõmoda curatio, q̃ q refici quidem corpus poſtulat: cibus vero per ſe coaleſcere cum eo non poteſt, ſed G eius, quod nutritur, operam, qua præparetur, requirit, quod eſt imbecillum. Ergo, cum id modice ſiccum fuerit, propterea, q vires nõ penitus conciderunt, vberius cibare licet: nec metus eſt vllus, ne à modo aberres. Quo magis ipſi de difficillima intẽperie differere inſtituimus: ac in ea, veluti exemplo, ſtudioſos exercuimus. Hinc nanq; orſi ipſimet, ad mediocres ſiccitates corrigendas idoneam materiam inuenient. Proponatur autem & nũc ſiccitas quidẽ ſimilis priori, copuletur q; ei frigiditas. Ergo calefacientis materiæ admiſcendum iam dictis tantum erit, quantum particula ad frigus inclinauit. Proponamus igitur eam primum modice refrigeratam: Ergo iis, quæ paulo ante retulimus, in lactis quidẽ vſu mel vberius adiicietur. Vinũ "vero, quod quidẽ ad genus ſpectat, idẽ, cęterũ quod minus aquoſum, q̃ prius, & plurium annorum ſit, dabimus. Quin etiã eſculenta oĩa calidiora exhibebimus, id q; non naturalibus modo ipſorũ temperamẽtis, verũ etiam recentibus {ex igni} qualitatibus. Nardino pręterea vnguento vngendus aſſidue venter eſt ſic, vt nunq̃ remaneat ſiccus. Sin id vnguẽtum non adſit, maſtichinum ſatisfecerit: ſed & opobalſamo eum perungas, tum ipſo per ſe, tum vero cum iam dictis miſto. Quòd ſi corpori ea magis adhærere ſtudebis, etiam ceræ aliquid admiſcebis. Si vero etiam aer ambiens ſit frigidus, lanam ex his imbutam impones. Quin etiam chiam maſtichen in opobalſamo aut nardino vnguento liquãs, H lanam inde madentem vẽtriculo impones. Sanè vtilius fuerit, ſi, quod madefacies, etiam optima ſit purpura, qualis eſt Tyria: † quãdo & adſtringi ipſum modice, & cutis eius meatus obſtrui expedit.} Siquidem, quæ rarum habitum faciunt, & relaxant, ea tum digerunt ſuccos, tum particulas frigidis extrinſecus aduenientibus obnoxias reddunt: quæ vero valenter adſtringunt, ea ſiccant. Quo fit, vt medicamentum, quod eiuſmodi corpora excalfaciat, id nec euocantem vim habere expediat, nec adſtrictoriã multam ſibi immiſtam. Memineris enim, velim, tum eorum, quę in ægris es contemplatus, tum quæ in opere de medicamentis es edoctus, nempe acerbam qualitatem ſua quidem ipſius virtute & refrigerare & ſiccare: quòd ſicuí valide calfaciẽtium ſit admiſta, quod ex ambobus cõpoſitum eſt, minus quidem in calfaciẽdi munere efficere, q̃ alterum: ſiccando vero non minus, q̃ vtrunq;. Maxime contraria faciunt iis, quæ præcepimus, noſtri temporis medici, qui ſiccæ parti, & quæ nutrimento male fruitur, compoſitum ſępe medicamentum ex calida & acerba materia imponunt. Eſt aũt eorum, quæ στυφνὰ græce dicuntur, {nos inopia cõmodioris vocabuli acerba diximus,} nullũ profectò modice adſtringẽns, ideo q; nec modice ſiccãs: quo videlicet magis prohibẽda ea in iã dictis affectibus ſunt. At vero, ſi cum ſiccitatis intemperie multa frigiditas ſit, ſic, vt fortius calfacere ſubigat, omniũ primũ intẽperamẽti genus ad memoriã reuocabis,

A. li. 3. ſ. 13. t. 1. c. 30. fol. 290. e

† codices græci ĩpreſſi hñt, vt Linacer vertit. q̃q̃ antiqui ad Tyriã referunt, ita. n. hñt, στύφει τε γάρ μετρίως αὐτὴ, ἐμπλάττει τε τοῦ δέρματός τοὺς πόρους, id eſt ea enĩ modice adſtringit, cutis q; meat⁹ obſtruit. vtraque tamẽ lectio bona eſt.

* codices ĩpreſſi & pleriq; etiã manuſcripti habẽt, vt Linacer vertit. Sunt tamen, q habeãt ψύχον, id eſt refrigerans.

A reuocabis,quippe quod omniũ grauiſſimũ eſſe oſtendimus. Quocirca ad corrigendum quoque eſſe difficillimũ,multa q; ſolicitudine egere, id minime eſt ignorandũ. † Incipere vero ſimili mo do à cõprehenſis prius materiis tentabis,ſperans ſcilicet fore, vt longiore tpe per tutiores ſanetur affectus.Sunt porrò tutiores hę, nam repetere ea, quæ ſunt tàm neceſſaria,eſt ſatius. In nardino vnguẽto ſolues maſtichen chiam ꝙ pinguiſſimã,ac purpura excipiens vteris.Erit q; vtilius,mo-do copia eius ſit,ſi opobalſamũ adieceris.Dandũ præterea vberius cum lacte mel eſt, ſed detracta prius ſpuma,quò & minus ſit excrementoſum, & magis nutriat. Quin etiã mel ipſum deſpũma tum,per ſe optimũ nutrimentũ frigido ventriculo eſt,ita,vt calido aduerſiſſimũ. Atq; hæc ambo meminiſſe in primis oportet, vtiq; plurimis medicis ignota. Ac neq; aliquid in frigido corpore melle magis expetendũ,neq; in calido magis reſpuendũ. Ergo plurimũ huic affectui pro nutri-mento mel optimũ eſto,ſed quod prius ſup prunas ex quercu vite' ue ad ſummũ candentes,fuerit decoctũ,ac curioſe deſpumatũ. Vinũ autẽ eligendum ſemper eſt antiquum:eo q; antiquius, quo maior fuerit frigiditas. Tum,ſi res poſtulabit,totũ genus immutandum:ac primo loco Adrianũ, mox Tyburtinũ,aliud' ue ſimilis generis eligendum: vetera quidem oĩa,cæterũ non adeo,vt ama ra iam ſint:ſiccãt enim quæ amara ſunt,immodice. Sanè optimum medicamẽtum talibus oĩbus

*ἀπάρχεσθαι eſt in aliquib9 cod.vt Linacer vertit. ἀπέχεσθαι.i.abſtinere ẽ in ĩpreſsis. In aliquibus ẽt cod.legit' ἀπέχεσθαι δὲ ὁμοίως τῶν ἰσχυρῶς θερμῶν ϰ̀ ςρυφνῶν πειρῶ.i. Abſtinere vero ſimili mõ à vehementer calidis & acerbis tentabis.

B ſit,quo piſcatores quotidie vtunt.Ergo illinire eo totum ventrẽ conueniet, ac poſt auelli prius, ꝙ refrigeretur:atq; hoc, ſi bis vno die deinceps feceris,abunde erit: ſæpius autẽ non expedit, qñ ita, per halitum digeras,non ſanguine bono particulã impleas:at nos ex propinquis locis attrahere, non id,quod continetur,educere ſtudemus. Idem oĩbus particulis, quæ ex nutrimento fructum non ſentiunt, (atrophuſas Græci vocant) mirificum medicamen eſt,ſiquis eo moderate ſciat vti. Sed & calfacere ventriculum ita,vt in qualitate calorẽ eius non intendas, ſed ꝙ maxime naturale eius temperamentum tuearis,ac ſubſtantiam inaugeas, id ex leuiſſimis in eiuſmodi affectu conſi liis non eſt.Efficit hoc in victu ſimul cum iis,quæ iã dicta ſunt, maxime vinum: ex iis vero, quæ ventri extrinſecus applicantur,boni habitus *puellus vnà ſic accubans, vt ſemper abdomen eius contingat.Sunt,qui catellos pingues in hunc vſum habeant, neq; id in aduerſa modo valetudi-ne,verum etiam in proſpera: tales itaq; iis,qui propter ſiccitatem quoq; ſolam imbecillum ventri culum habent,ſunt idonei.Seruandũ q; ante oĩa eſt, ne puellus humecta ſit cute: qui enim noctu ſudore perfunduntur,refrigerant potius,ꝙ calefaciant.Nocent præterea tali affectui & calida fo-menta: quæ quidem ſicca ſunt, eo, ꝙ rorem ſimilarium corporum depaſcunt: quæ humida ſunt, ꝙ hunc digerunt,potiſſimum vbi largius his vtimur: præterea ꝙ nimis rarum frigori q; opportu

*ἀφεψημένον

A.li.3. ſ.13.t.3. c.5.fol.298.g

C num corpus efficiunt. Ac de hac intemperantiarum coniugatione hactenus ſit ſatis.

De curanda Ventriculi Siccitate, cui Caliditas iuncta ſit. CAP. 8.

AB hinc multæ,vt propoſitum eſt,ſiccitati iuncta caliditas eſto non admodum multa.In eiuſ modi intemperie primum curationis modum ſeruabimus, ſed vini vim, mellis q; copiã di-minuentes,non ſolũ non augentes,ita,vt mel prorſus nõ deguſtetur,vinũ vero exhibeatur,quod minime ſit antiquum.Iam cibos apponemus † ſub lactis tepore:} ſed ſi æſtas eſt, † ſub aquæ fon-tanæ frigore.} Sed & vẽtriculum vngemus oleo tum crudo,tum melino. Ac multo ſanè magis, ſi pluſcula caliditas ſit,ipſum vinũ tum aquoſius exhibemus, tũ ſub eo frigore, quod fontis aqua ꝑ mediũ ver exhibet,illud nobis perſuadentes,eiuſmodi affectum febri proportione reſpõdere: quippe, quod illa vel in toto animali vel in corde eſt, id propoſitus nunc affectus in ventriculo eſt.Atq; ipſe ſcio me vnà cum præceptoribus primum omnium vidiſſe hominem quendam ma-turæ ætatis non paucos iam menſes vexatum: ſed nec eorum quiſquam affectum eius intellexit, nec etiam ipſe: poſtea vero,cum iã medendi {eius affectus} methodum inueniſſem, venit mihi in mentem hunc vtiq; illum eſſe affectum, quem olim fueram cõtemplatus. Melius autẽ eſt,rem etiam exponam: quippe vtilis omnino erit iis,qui audierint,non ſecus, ac fuit mihi. Homo erat

† tepẽtes, quos medici γαλαϰτώδη,i.lacteos vocare conſueuerunt.

† quos vocant ϰρηναίους,ideſt fontanos.

D quadraginta annos natus: medio,dum valebat,craſſitudinis & gracilitatis habitu.Is ſiti vehemẽ-ter affligebatur,ac calidam auerſari ſe dicebat, cum illi frigidam nemo daret, tametſi hanc impẽſe flagitabat: febricitare tamen medicis non videbatur: & ventriculus, quæ ſumpſerat, tribus aut quatuor horis poſt euomebat ſimul cum potione.Itaq; gracilis iam effectus erat,ac periculo pro-pinquus,minime videlicet adiutus ab auſteris acerbis q; tum cibis,tum medicamentis. Sumebat vero & poſt cibum, auſterum vinum is homo, cum nec vltra ſitim toleraret, ac (vt aiebat) mori mallet,ꝙ in cruciatu viuere. Aquã *frigidam ſimul multam ſuper cibum hauriens,protinus ſitire deſtitit,paulo vero poſt plurimum {eius} euomuit. Ab hinc horrorem in toto corpore ſenſit,plu ra q; operimẽta popoſcit,cum prius oĩa abiiceret: tunc igitur reliquum totum diem, quo id fecit, noctem q; totam in quiete egit,cooperimentis ſe fouens. Venter vero circa mediam noctem ſe-mel excreuit,quę mediocriter erãt coacta.Itaq; nec ſiticuloſus præterea erat. Poſtero autẽ die tum coloratior multo,tum firmior eſt effectus. Ac deliberabant iam medici,an hominem lauare expe diret,alii quidẽ ſuadentes,alii diſſuadentes: vicit autẽ ſententia eorum, qui lauare ſuaſerunt. Itaq; etiam lauatus citra offenſam eſt,ac modice cibatus: tum melius ei,ꝙ pridie, venter cõcoxit. Que-ſtus autẽ eſt,ꝙ difficulter tranſglutiret: viſum q; omnibus eſt propter vomitum,qui præter cõſue tudinẽ inciderat,vellicatam illi gulam fuiſſe,ac proinde male habere. Cęterum,vt etiã ſecutis die-bus

A.li.3. ſ.13.t.1. c.31.fol.298.g

* ςόμαχον græce legitur.

bus ſymptoma permanſit,conſtabat nobis omnibus ventriculi imbecillitatem eſſe ſanatam, gulã E
autem eſſe perfrigeratam.Nec ſanè mirandum erat,ſicut potione illa, quod immodice calfactum
erat,ad mediocritatem eſt reuerſum, ſic,quod mediocriter calebat, fuiſſe refrigeratum. Cæterum
gulam eius nemo potuit ſanare:ſed vitio in vitium mutato,tandẽ mortuus eſt. Alium vero huic
ſimilem nõ paucis annis poſt vidi,cum omnem ventriculi intemperiem diſcernere iam poſſem.
Viſum igitur eſt mihi ſtatim maiore conatu refrigerãdum eſſe prius,quàm homo magis extenua
tus ſimile quippiam priori ex refrigeratione pateretur. Tutius igitur viſum eſt primum refrige-
rantia medicamenta, quæ præcordiis imponuntur, experiri. Quo facto,æſtus ſanè ventriculi eſt
remiſſus,cęterum homo ſuſpiranti ſimiliter reſpirabat,tanquam ægre totum thoracem moueret.
Quin ipſe quoq; interrogatus,talem quampiam ſentire ſe offenſam fatebatur. Aduerti itaque illi
tranſuerſum ſeptum refrigeratum eſſe: proinde q; abiectis refrigeratoriis,foui locum oleo calido.
Cum autẽ reſpiratio ſtatim naturalem motus ſui ordinem recepiſſet,à fouendo deſtiti: ſtatui autẽ
hominẽ longiore ſpatio moderate refrigerare. Ergo, & quæ extrinſecus refrigeratoria applicui,
infra magis impoſui à ſepto vmbilicum verſus recedens: & cibum potionem q; omnẽ (excepto
lacte) ſub fontanæ aquæ frigiditate exhibui. Atq; ita longiore ſpatio ſanatus eſt, nuſquã alibi of-
fenſus. Sciri tamen illud ante oĩa debebit,vbi valide in ambabus qualitatibus immutata quæuis F
particula eſt,omnem eius actionem perire: nec facile, quod ſic eſt affectum, ad ſuam naturam re-
uerti poſſe. Vbi vero altera tantum qualitas pluſculum immutata eſt, veluti nunc ſiccitatem fin-
ximus: reliquarum aliqua mediocriter ſe habet: vtiq;, qui ita affectus eſt,ſanari poteſt.

De Caliditate Ventr. culi curanda, cui Humiditas vel Siccitas coniungantur. CAP. 9.

PRoponamus itaq; rurſus exuperare intemperiem calidã, huic aũt adiunctam eſſe modo hu-
miditatẽ,modo ſiccitatem,ſed mediocrẽ vtranq;, ac prius humiditatem. Hanc intemperiem
minore metu aqua frigida curabimus: qñ minime ex ea lędentur vicinæ partes, quæ mediocriter
ſe habeãt. Nã in ſiccis affectibus neceſſe eſt nõ ea modo,quæ proxima ſunt, ſed ẽt totũ corpus gra
cilius reddi: ventriculo aũt ipſo non dũ ſiccato,vt nunc eſt propoſitũ, nec totũ attenuatũ eſſe cor
pus põt: quare nec frigidæ potu lędi. Sicubi vero adeo vehemens caloris intẽperies ventriculum
occupet,vt vſq; ad cor ipſum perueniat,febricitare hoĩem neceſſe eſt. Quo minus mirũ eſt,ſi eiuſ
modi intemperiẽ maius periculũ inſequit̃, ſanatio tñ genere eadem eſt: tradetur autẽ poſtea, vbi
de febriũ curatione diſſeretur. Qui autẽ cum ſiccitate coniunctus calor eſt, eadẽ genere remedia
poſcit,cęterũ non adeo ſecurus eſt refrigerantium vſus pp eas, quas retuli, cauſas. Humida vero
intemperies,ſiue ſola conſiſtat,ſiue cũ calore frigore'ue coniuncta ſit,omnium facillime curatur. G
Et,qm̃ tres hæ intẽperies creberrime ventriculũ affligunt, ſunt q; curatu facillimæ, harum cura-
tionẽ in memoria habent,quicũq; abſq; methodo,hoc eſt via & ratione, morbis medentur: ac ad
alias eã intemperies (vt dictũ eſt) transferunt, ignorantes videlicet plures eſſe. Sunt porrò ipſius
humidæ intemperantiæ,cũ ſola conſiſtit,remedia,cibi,qui citra valentẽ calefactionẽ refrigeratio-
nem'ue ſiccent: pręterea conſuetæ potionis parcitas. Eius autẽ,quę cum caliditate coniuncta eſt,
† quin & frigida potio eis eſt cõueniens. additur in codicibus gręcis. adſtringentium & ciborum & potionum vſus: ſint aũt & hi auſteri ſine calefactione †. At eius,
quæ cũ frigiditate eſt coniuncta,optima præſidia ſunt, acria omnia: quibus admiſceri debebunt,
quæ acerba ſed citra manifeſtũ frigus ſint. Optimum eſt & his præſidium exigua potio, atq; ea vi
ni cuiuſq̃ inſigniter calentis: conſtat autem id minime nouum eſſe. Ad portionem vero eorum,
quæ comeſta & bibita ſunt,etiam reliqua omnia,quæ foris applicantur,adhiberi debebunt.

Epilogus curationis Intemperierum Simplicium & Iunctarum. CAP. 10.

ET, quoniam de his abunde tractatum eſt, repetito rurſus ſermonis initio capita eius colliga-
mus. Calida ergo intẽperies refrigeranda eſt, frigida vero calfaciẽda: ſimiliter humida ſic-
canda,& ſicca humectãda. Quòd ſi per copulationẽ aliquam duarum qualitatũ intemperies cõſi-
ſtat,miſcenda amborũ conſilia ſunt: ac,quæ humida calida q; eſt,ſiccanda & refrigeranda: quæ ve H
ro humida & frigida,ſiccanda ac calfacienda: ad eundem modum ſicca & frigida, humectãda ac
calfacienda: ſicca vero & calida, humectanda & refrigeranda. Scire vero licet omniũ harum peſ
ſimam eſſe inter ſimplices ſiccam: in compoſitis ſiccam ſimul & frigidam. Atq; hoc loco finẽ ha-
beant ventriculi intemperies,quas ſcilicet extrinſecus nullus alit ſuperuacuus humor.

De curanda Ventriculi Intemperie, cum Vitioſi humores vel in eius Cauitate, vel in Tunicis continentur. CAP. 11.

DEinceps ad eas,quę ex eiuſmodi quapiã occaſione fiunt,ſtilũ conuertã. Sæpe igitur in ipſo
ſinu ventriculi contentus humor,qui aut calfaciendi,aut perfrigerandi,aut humectãdi, aut
ſiccandi,aut etiã horum aliqua per coniugationẽ efficiendi naturã obtinet,intemperiẽ creat: inte
rim vero & in ipſas vẽtriculi tunicas (vt ita dicã) imbibitus ſiue impactus. Ergo prior affectus, ſi
ſemel conſtiterit,per vomitum expurgatus,facile quieſcit. Sin rurſus ex alia quapiã vel aliis parti-
culis humor confluit,diligenter diſcerni indiget. Curatio vero poſt effectricis cauſæ cognitionẽ
ſtatim ſe exhibet. Dictũ enim nobis eſt tũ alibi,tũ vero in iis, quę de differẽtiis febriũ ſcripſimus,
cõfluere non nunq̃ ex aliis in alias particulas id, quod in his redundat: veluti ex capite ad oculos.
Quo caſu oportet curata ea parte,q̃ trãſmittit, duntaxat firmitati ꝓſpicere oculorũ: quò videlicet

Al.3.f.13.t.1. c.33.fol.291.a

A eorũ,quæ ad ſeſe cõfluunt, minus prõpte quicq̃ admittãt. Ita igiť & in "vẽtriculi affectu oportet, vbi id,quod ſupuacuũ tranſmittit,inueneris,oẽm huc curam cõferre: de ventriculo aũt tantiſper eſſe ſolicitũ,ne,quę cõfluant,prõpte recipiat.Id quod duplici (vt arbitror) rõne fiet,vna oĩum fluxionũ cõi,quippe quæ ab adſtringentibus repercutiunť: altera vero non minus ipſa quoq; omniũ partium,quæ ad bonã habitudinẽ reducũtur cõi, nempe ex ipſarum temperiei mediocritate. Ergo primũ inſpiciendum totũ corpus eſt,an excrementoſum, an plethoricon,i.nimia æqualiũ humorũ copia redundans,fluxionẽ ventriculo immittat. Secundo loco, ſi id non videť, ſingulæ partes expendendæ. Atq; in toto quidẽ corpore æſtimando tum redundantiæ,tum excrementorum notas & ex opere de ſanitate tuenda,& ex libro de plenitudine didiciſti. Super has tamẽ illa quoq; æſtimabis: primũ quidẽ in mulieribus,an naturaliter nõ purgentur: mox in viris an excretio aliqua cõſueta his retenta ſit. Pleriſq; enim ora venarũ, quæ in ſede habentur,vacuare ſupflua ſunt ſueta. Aliis proflues̃ è naribus ſanguis,aut vomitus, aut alio quopiã mõdo in certis periodis vas aliquod recluſum: noui enim tũ in ore,tum in faucibus id multis cõtingere. Nõ deſunt, quibus & per ventriculũ ſanguinis expulſio certo tpe fiat,potiſſimũ iis, qui cũ vehementẽ exercitationẽ depoſuerunt,à priore tñ victu nõ deſtiterunt: aut ẽt artuum toto aliquo ſunt priuati, veluti

* τρόπον eſt ĩ antiqs, vt Linacer vertit. τόπον eſt in impreſsis,i.loco.

B ẽt Hippocrates indicauit. Sũt,quibus diarrhœę & choleræ certis interuallis oẽm corporis redundantiam educant. Ab his illud æſtimandũ,quã nam victus rõne ſit vſus, vtrum ne frequenti cruditati aut ſatietati inciderit,id q; in ocioſa vita,ac p̃cipue præter conſuetudinẽ,an cõtra. Illud deinde perpendendũ,an aliud mẽbrũ corporis certo temporũ circuitu vexari ſolitũ, nunc non vexeť. Aliis enim articularis morbus,aut coxendicus,aut podagra: aliis cephalęa, aut ẽt fluxio aliqua, q̃ in oculos vel aures procubuit,nunc migrauit ad ventriculũ.Non paucis vero catarrhi & coryzę, {id eſt deſtillationes per guttur & nares,} quæ aſſidue vexabant, cõuerſæ certo tpe in ventriculi loca ſunt. His igitur oĩbus conſideratis,ſi quidẽ ex minus momẽtaneis translatio facta eſt,quod ſuperfluũ eſt,rurſus ad ea reuelles: Sin ex iis,quæ maioris ſunt momenti,ambobus ſimul cõſules, eum ſemper ſubmoues̃ affectũ,qui fluxionẽ excitet.Fiet id, ſi oẽs corporis partes ad bonã habitudinẽ reducamus,ac oẽs naturales expulſiones,fluxiles ſemꝑ reddamus. Hæc quẽadmodum efficere poſſis,in opere de ſanitate tuenda eſt prcęeptum. Nec illud latet,ſi propter ęqualium in toto corpore ſuccorũ redundantiã ventriculus fluxione tentať, totũ corpus vacuandũ eſſe: Simili mõ ſi ꝑꝑ mali ſucci abundantiã,eã purgandã eſſe, atq; hinc ad ventriculũ veniendũ. Prorſus enim cũ plures iã dies delata in eũ ſuperuacua ſint,aliquid vitij ex malitia eorũ contraxit. Itaq; non intem-

C peſtiue,qui ita laborat,abſinthij potione vteť. Sed nec, quę poſtea adhibẽda prouidẽtia ſit, quo ad ventriculo priſtinũ habitũ recuperaris,latere arbitror.Quippe,ſi pro temperamento noxię fluxionis,intẽperie aliqñ laboret,corrigi nimirum per cõtraria præſidia poſtulat. Facillimum vero eſt eiuſmodi noxã corrigere,vbi paucos durauit dies.Nam,ſi "dẽſiderio eius, qui curaſſet, longiore ſpatio permanſit,aliqñ tunicæ eius malo ſucco implentur: aliqñ ipſa ſimilaris earum ſubſtantia intemperata non leuiter effecta,ſimilis curæ indiget ei, quam prius de intemperãtiis in hoc libro retulimus. Reliquum igitur eſt, vt exponamus, quẽadmodũ curari ſuccus vitioſus debeat,qui in ventriculi tunicis eſt receptus. Sunt porrò ad eiuſmodi affectus idonea pharmaca genere quidem ea,quæ modice purgant ſic,vt eorum vis ſuper ventriculi & inteſtinorum loca non aſcẽdat:

* δι᾽ ἀπορίαν.

Al.3.f.13.t.1. c.24.fol.289.d

aut,ſi quid vltra,vaſa tantũ in meſenterio contingant.Speciatim vero,quæ ex "aloe componunť, ſunt aptiſſima.Etiam,ſi illa præſtò non ſint,aloe ipſa per ſe. Hæc itaq; nõ elota valentius vacuat: elota purgat quidem minus, ſed roborat ventriculum magis: expedit ergo paratam habere, quã oẽs medici Picran,id eſt amarã,vocant: atq; hanc dupliciter confectam,vtiq; ex aloe elota,& non elota. Admiſcentur autẽ huic cinnamomũ,& xylobalſamũ, & aſarũ, & ſpica nardi, & crocus,& chia maſtiche.Sunto autẽ horũ cuiuſq; drachmæ ſex,ſolius autẽ aloes drachmæ centũ. Præſtantiſ

D ſimũ hoc medicamentũ eſt ad vitioſos ſuccos, qui in tunicis ventriculi habentur: vtilius q; eſt eo ſicco ex aqua vti duum paruorũ cochleariũ menſura, vbi mediocriter ac medio quodã modo eo vti ſtudemus: nam maximus eius modus ac abſolutiſſimus eſt duorum non vtiq; paruorum, ſed magnorum, potio in aquæ temperatæ cyathis tribus: minimus,vnius parui. Vtendum vero hoc tempore & ptiſanę cremore eſt: qui primus à balneo ſumetur. Nã medicamen ipſum ſolito purgantium medicamẽtorum tempore dabitur. Poſt id vero, vbi modice inambulauerit, & modice ſe mouerit,de reliqua victus ratione nihil eſt immutandum. Sunt, qui reponunt medicamẽtum, excipientes id deſpumato melle.Et fit quidem ita durabilius, cæterum non perinde ad propoſitos hoc loco affectus vtile,cum & minus ventriculum roboret,& magis aluum deiiciat. Verum quibus lenta pituita ventriculo eſt infixa,iis prius exhibenda ſunt,quæcunq; hanc diſſecent: poſt deinde purgandum.Quòd ſi ad vomendum ſunt idonei, non inutile ſit per radiculas ex oxymelite vomere. Sin vero nec lentus humor ſit,nec craſſus, vtiq; abunde ſit à ptiſanæ ſolius cremore vomuiſſe: item à mulſa: quo caſu ſumendum vtriuſuis plus eſt, quàm vel nutrimenti vel etiam deiectionis cauſa ſumeretur.Idoneũ vero eſt,& ſi mulſa, in qua incoctum abſinthium ſit, bibať: nam id quoq; tenues ſuccos,quicunque videlicet in ipſius ventriculi ore continentur, commode deorſum impellit. Sanè cõmunis eſt totus hic ſermo,qui de intẽperie agit, cũ ſanitatis tuen-

dæ

Paul. lib. 7. c. 6. … fen. 4. c. 5.

dæ præceptis, ea ſcilicet ſui parte, qua de parum firmis actionibus diſputat: nõ enim profectò ea, E qua de perditis, ac vitioſe functis agit. Quippe pars illa à ſanitatis tuendæ cõtemplatione planè ſeiuncta eſt. Imbecilla vero actio, prout magis minus'ue talis eſt, aut ad ſanitatis tuendæ, aut ad medendi tractationẽ ptinet: leuiter qdẽ impedita ad priorẽ, grauius ad poſteriorẽ. Diſcernit̃ vtraq; ex eo, ꝙ à conſuetis actionibus obeũdis pp noxæ magnitudinẽ vel deſiſtatur, vel non deſiſtatur.

De Ratione curandi, cum Intemperies, Humores q; in cauitate ac in Ventriculi tunicis contenti coniunguntur: ac de Indicationibus, quæ curandi initium ſibi vendicant. CAP. 12.

DIctum autẽ & de his eſt in opere de ſanitate tuenda: quo vtiq; celerius tranſeunda eorũ tractatio nunc eſt, præſertim omni methodo, qua ventris intẽperies ſint curandæ, iam perſcripta, ſiue hę firmius ei ex mora inhęſerint, ſiue lęuius. Nec vero illud latere puto, eſſe aliqñ miſtum ex tribus iam dictis ſimplicibus in ventriculo affectum ita, vt & ipſæ ſolidæ partes intemperie laborent: & mali ſucci ita ventriculo ſint infixi, vt elui ex facili nequeant: & alij in interno eius ſinu contineant̃. Poteſt nanq; interim fieri, vt primus cũ ſecundo conſiſtat: põt & ſecundus vnà cũ tertio: põt & primus cũ tertio: ſępe ẽt oẽs ſimul. Pro quibus methodũ, quam prius de vulnẽribus tradidimus, vbi oẽs affectus ſimul coniunximus, ad memoriã reuocabis: quam nunc quoq; apponere non ſit inutile. Primũ nanq; in eiuſmodi complexu æſtimabis, à quo maxime diſcrimen ęgro F impendere videatur. Secundo loco, quid, quæ'ue ex his cauſæ rõnem obtineãt, & quæ ab ipſis efficiant̃. Tertio, quæ ſanari ante alia poſſint, & quæ nõ poſſint: veluti de vlceribus, quæ vnà cum phlegmonis cõſtitere, oſtendimus. Vbi nãq; à quoquã affectuũ non leue periculum inſtat, ad id, quod vrget, dirigi primũ curantis conſiliũ debet. Vbi aliud efficiens eſt, aliud, quod ab eo efficit̃, ipſa cauſa ſpectãda. At, vbi curari hoc ante illud nõ licet, ad id, quod ordo dictat, eſt reſpiciendũ. Atq; in eo quidem curationis cõſilio, quod ab vrgente initur, affectus magnitudo perpendenda eſt. Ea triplex eſt, alia, quę ex lęſę actionis pręſtantia ſpectat̃: alia, quę ex propriã affectus eſſentia: & tertia pręter has, quæ ex facultate, quæ læſum corpus gubernat, æſtimatur. In eo vero conſilio, quod ex cauſæ ratione initur, animaduertendũ eſt, quid nã eorũ, quæ inter ſe cõiuncta ſunt, augere aut gignere reliqua poſſit: quę rurſus ab eo vel gignant̃, vel incrementum accipiãt: In eo vero, quod ordo præſcribit, quid ante quod, vel quid cũ quo, vel quid poſt quid, ſanari poſſit. Fingat̃ igitur in ventriculũ defluere ex cerebro ſuperfluũ quendam humorẽ frigidum, atq; eius occaſione intẽperiem quandã in ventriculo contractã iam eſſe: adhuc vero ẽt magis, malũ iam ſuccũ per totum eius corpus media oĩa ſimilarium particulariũ ſpatia occupaſſe. In eiuſmodi cõplicatis dignatione maior eſt intẽperies, ppterea videlicet, ꝙ & ipſa tẽpẽries: propriæ vero eſſentię ratione, G quodcũq; vtiq; tale fuerit, circa propoſitũ in ſermone ægrũ. Ac ponat̃ ad præſens maximus triũ affectus eſſe ſuccorũ, qui in tunicis vẽtris continent̃. Eſto (ſi libet) vt idem quoq; affectus morſus ſenſum faciat: atq; ex eo ipſo animi defectũ & ſudores quoſdam cũ ſyncoptica diſſolutione accerſat, ita videlicet, vt, quatenus ſupra vires eſt, reliquis ſit maior. Cõſtat igitur primã eſſe adhibendã curã, vt ei, quod vires reſoluit, occurratur. Deinde, qm̃ omniũ maximũ propriæ eſſentiæ ratione hoc finximus, vtiq; ad id primũ te verteris, ac primum id ſanes. Vbi id mediocriter ſe habuerit, ac neq; vires amplius labent, neq; plurimũ vitioſi ſucci in vẽtriculo ſit, tum nimirũ ad cauſam accedes, illud pro cõperto habens, non poſſe ad perfectionẽ vllum affectũ ſanari, manente adhuc ipſa, vnde natus eſt, cauſa. Ordo aũt curationis, modo cõtraria inter ſe remedia, ſicut in phlegmone & vlcere, indicat, oſtenſum nanq; eſt, quæ phlegmonen ſanant, ea maius reddere vlcus: modo alteri affectui nihil nocet, ſicut in propoſito nunc caſu. Qui enim educit humorẽ, qui in ſinu ventriculi continetur, is humorũ, qui in tunicis continentur, alimentum adimit: æque & qui cerebrũ ita ſanat, nequam ſenſibilem redundantiam creet, is veluti fontem fluxionis in ventriculum deſtruit. In his ergo ordo curationis cum ordine cauſarum cõſentit, quanq̃ in aliis diſſentit. Cęterũ, quod ex magnitudine ſpectatur, id diſtingui, prout dictum eſt, debebit. Ac primũ quidem id agẽdum H eſt, vt ei, quod maximum eſt, propriam medicamentorum materiem accõmodes: deinde pro cauſarum ordine totum cures. Etenim, cum neq; copia notabilis excrementorum in ventriculo ſit, nec eorum quæ in capacitate eius continentur, nec eorum quæ in tunicis, ſed neque mordicatio quæ viribus officiat, tum omnium primum ſanandum ipſum cerebrum eſt. Ab hoc ſinus ipſe vẽtriculi vacuandus extergendus q; eſt: poſtea ipſæ tunicæ expurgandæ: poſtremo intemperiei eſt medendum. Dicta vero prius ſunt cuiuſq; horũ medicamenta. Itaq; nec prolixus habẽdus adhuc ſermo eſt, ſed finis iam libro imponendus. Omnium enim reliquarum partium intemperies ſimiliter iis, quas in ventriculo propoſuimus, ſanabũtur. Semper enim comparandum remedium eſt, quod ſit affectui contrarium: ac illi remediorum indicatio, quæ à laborantis natura ſumitur, adiicienda: de qua dictum in ſuperioribus iam eſt, dicetur tamen in ſequentibus vberius. Neceſſum vero erit & nunc paucis de ea mentionem facere.

Methodus indicationum, quæ à Læſæ partis natura deſumuntur. CAP. 13.

PRima quidẽ indicatio à laborantis loci tẽperie ſumit̃, quę calfaciẽdi, refrigerãdi, ſiccandi, vel humectandi, vel aliquid horũ coniũcte cũ alio faciendi, menſuram pręſcribit. Secunda ex eo ſumit̃, ꝙ actio eius oĩbus animalis partibus ſit cõis, aut ꝙ cõem virtutem ſubminiſtret. Tertia, ab

ipſa

* καθ᾽ ἕξιν
* κατασχεῖν
* vlceribus.
A.l.1.f.4.c.51. fol.84.c
* εὐκρασία.

A ipsa partis figura. Quarta, ab ipsius positura: cuius portio est ad vicinas animalis partes societas. Tum preter hæc oia, ipsa sentiendi vel acrimonia, vel hebetudo. Ac dicetur quidẽ in sequentibus de singulis horum latius: nunc paucis ea transcurramus. Quęcunq; calidiores natura partes ex frigore laborãt, hę & liberalius & diutius calfieri postulãt: sicuti etiã, quæ frigidiores natura sunt, si ex calore laborent, refrigerari: & sicciores, si ex humiditate male habeant, siccari: ad eundẽ vero modum & humectari, quę humidiora naturaliter sunt, vbi ex siccitate laborant, tum vberius tum diutius postulãt. Quippe eatenus redeat ad naturã eorum quodq;, necesse est, quatenus à natura recessit: ac, veluti quadã via, retroferat, quæ in diuersum agat ei, quę facta in ipso est, transmutationi. Contra vero pars, quæ calidior natura est, si calido morbo ægrotat, exigua breuis q; temporis refrigeratione eget: sicut, quę frigidior est, calfactione: ad quẽ modũ in humidis quoq; & siccis se habet. Siquidẽ paruus est in eiusmodi in id, quod pter naturã est, lapsus: quare & rursus ĩ id, quod secundũ naturã, reditus. Vnde ẽt minus periclitanĩ, quicunq; cognato naturæ suæ morbo laborant. Non latet vero, & ꝙ, sicubi coniugatę intemperies inciderunt, eatenus hæ reduci ad naturã postulant, quatenus à natura recesserunt. Atq; ita quidẽ à temperamento laborãtis partis, auxiliorũ indicatio sumiĩ. Ab eo vero, ꝙ actio eius oĩbus animalis partibus vtilis sit, aut paucis

B qbusdã, aut vni sibi, in iis intẽperiei generibus, quę absq; humore infestant, vtiq; nihil ex hac indicatione sumitur. Nã & refrigerari, & calfieri, & siccari, & humectari, & p cõiugationẽ quiduis horũ pati, singulę particulę pro morbi portione requirũt. In iis tñ, quæ ex humoribus sunt ortæ, si particula soli sibi inseruiat, audacter vacues, licet, prout affectus suadebit, sed tñ etiã virtuti attẽtus: Sin necessarium opus eius sit oĩbus animalis partibus, veluti ventriculi & iecinoris, nõ leuis habenda solicitudo de robore virtutis est, ne hãc magna semel vacuatione vsus dissoluas. Est porrò cõmune opus & venarũ, & arteriarum, & cordis, & thoracis, & renum, & vtriusq; vesicæ, tum eius quæ lotium excipit, tum eius quæ bilem, cum vasis etiam, quæ ab vtraq; procedunt. Cerebri vero opus, cum sani sumus, ad volũtarias actiones necessariũ est, iis s. instrumentis, qbus eiusmodi actiones obimus: cum ęgri sumus, necessariũ non est, nisi iis tm̃, quæ ad respiratum sunt deputata. Reliquorum vero organorum actio certe non est: ministerium tñ est ad vitam necessarium, veluti pulmonis, & asperę arterię, & faucium. Ergo ex eiusmodi particulis quã primum vacuare redundantiã licet, prout volueris: ex ventriculo vero, & iecinore vtcunq; vacuare non licet, sed cum cautione, vt nequid virtuti officias. Quoniã autẽ non par est actionũ dignitas ad ægros seruandos, sed aliæ magis his, alię minus, vtiles sunt, vtiq; ad portionẽ actionũ dignitatis ẽt cuiusq;

C partis prospiciendũ est robori. Maxima igiĩ est cordis officij dignitas, atq; ęgrotantibus maxime oĩum necessaria: cerebri vero ad vitã quidem par est momentũ, non tñ par robur eius in ægrotis requirimus, cum necesse oĩbus non sit neruorum ac musculorum opera vti. Itaq; abunde fuerit, si tm̃ eius seruatum sit, quo respirationis munus sit obeundũ. At vero iecinoris opus oĩbus particulis pernecessarium est: non tñ adeo saltem perpetuam necessitatẽ habet, sicuti ipsius cordis. Ad portionem autẽ iecinoris, etiã ventriculi opus se habet. Intelligens ergo oĩum particularum tum functiones, tum vsus, quos in aliis commẽtariis tradidimus, haud difficulter inuenies, quatenus cuiusq; robur custodiri oporteat. Ad eundem vero modum, & quæcunq; partes aliis authores facultatum sunt, harũ quoq; robur seruare decet pro facultatis earum vsus portione: quo videlicet aĩalis partibus subministrent. Sanè de his particulis illud, arbitror, didicisti, cerebrum neruis ac musculis: cor arterijs: iecur venis suppeditare virtutem. A figura vero indicatio ipsius modi vacuandi excrementi suggeriĩ, ad hunc modum. Ventriculus vomitu deiectione q; inanitur. Intestina deiectione tm̃, sicuti etiam iecinoris caua. Renes vero, & uesica, ac iecinoris gibba, si multo uitioso succo sunt referta, † per deiectiones, & pharmaca deiectoria (Catoterica Græci uocant)} expurganĩ: sin mediocri, per urinales meatus: Cerebrũ vero p palatũ, & nares, & aures: Pectus et

D pulmones per asperã arteriã, & fauces. A situ indicatio dabitur tum ad solidarũ intẽperies, tum autẽ ad succorũ uitiũ sanè non leuis. Nã, qui per summa corporis intemperie laborant, iis medicamenta, quę intẽperies requirit, applicabimus. Quibus autẽ in profundo corpore intemperies est, in iis rõnẽ interualli inibimus. Si enim medicamẽtis iis utere, quæ intẽperies requirit, utiq; multo imbecilliora, ꝙ pro usu tuo, ad locũ affectũ peruenient. Iã ad uacuationes quoq; nõ nihil situs indicat, dum societatẽ laborantis particulę cũ aliis docet. Nam, nisi illud cõpertũ haberemus, ꝙ cauo iecinoris subiicitur uentriculus, & ieiunum: tum quod ieiuno ipsi tenue intestinum succedit: id uero colon excipit: ac colon, quod appellãt rectũ: utiq; inuenisse illud nõ licuisset, ꝙ iecur et p aluum, & per uomitũ, expurgari possit. Cęterũ aptior sit prior uacuatio, tanq̃ usu iam callentibus intestinis iecinoris superflua tolerare. Non spernenda uero indicatio est & ea, quam sensus partium acuitas hebetudo q; suppeditant: qñ omne medicamen contemnunt, quę tardi sunt sensus, ẽt si nõ leuiter mordeat. At, quę acuti sunt sensus, eorũ uires dolore resoluuntur. Expedit igiĩ, has nec cõfertim, nec semel ualentibus auxiliis, mederi tẽtes, sed tutò potius in tẽpore. At, ubi tardus est sensus, in his etiam celeriter obire, quod iustũ est, licet, semel usis remedio, quod sit idoneum. Verum, quod supra dixi † de horum indicatione, } latius disceptabitur in sequentibus, id'que eo præcipue loco, quo de tumorum præter naturam curatione agemus.

† διὰ τῶν ὑπηλάτων τε καὶ κατωτερικῶν ὀνομαζομένων φαρμάκων, i. p medicamẽta deiectoria, quæ græce hypelata q; & catoterica nominantur.

† Al. ex antiqs. ὑπὲρ τῆς ἀπὸ τῶν τόπων ἐνδείξεως, i. de indicatione, q̃ à locis sumiĩ.

GALENI METHODI MEDENDI ID EST DE MORBIS CVRANDIS

LIBER OCTAVVS

ARGVMENTVM LIBRI

Abſoluit vniuerſam Curandi rationem, quæ Diariis Febribus debet adhiberi.

De communibus Differentiis atque Indicationibus Febrium curandarum. CAP. I.

QVemadmodum vero febres quoq; nõ ſecus, ꝙ alij morbi, qui ex intẽperie in nobis cõſiſtunt, quos q; in præcedẽti libro narraui, methodo curent, tem peſtiuum nunc dicere videt. Quod igitur, Eugeniane chariſſime, ſimpliciũ ac primarum partiũ (quas Ariſtoteles ſimilares vocat) natura ex calido, fri gido, humido, & ſicco, inter ſe miſtis conſtet, vno volumine oſtẽdimus, in quo de elementis ſecundũ Hippocratẽ diſputauimus. Quod vero ex eo, ꝙ hæc calidior ſit, illa frigidior, vel humidior, vel ſiccior, vel ſimul horum aliquibus copulatis affecta, ſimplices ac primæ particulæ inter ſe differãt, id in libro de tẽperamentis eſt aſſertũ. At in libro, quo de morborũ differentiis agit, duo in vniuerſum eſſe morborũ genera, quæ in ſimplicibus animalis particulis oriantur, docuimus: alterum, quod etiã ſecundis, & cõpoſitis, & inſtrumentalibus ſit cõmune, vocauimus autẽ id vnitionis ſolutionem: alterum ipſarũ peculiare, quod in calidi, frigidi, humidi, & ſicci intẽperie conſiſtat: Eſſe aũt ex intẽperantiis ipſis, quæ quidẽ in vna ſunt contrarietate, ſimplices: quæ in ambabus, cõpoſitas: In ea itaq;, quæ eſt inter calidũ & frigidũ, oppoſitione duas eſſe ſimplices intẽperies: alterã, vbi quicq̃ tanto efficitur, ꝙ ante erat, calidius, vt eius lædatur actio: alterã, vbi pari modo inualuit fri gidum: In ea vero oppoſitione, quæ eſt inter humidũ & ſiccum, alteras etiã geminas, nẽpe humi dam, & ſiccã: Copulatis vero inuicẽ ſimplicibus, alias exiſtere quatuor, humidam & frigidã, humidam & calidam, ſiccã & frigidam, ſiccã & calidam. Traditæ vero ſunt & cauſæ, quæ has intẽpe ries generent, in alio libro, in quo morborũ cauſas reddidimus. Sanẽ vnus quiſpiam morborum eſt, qui per intemperiem fiunt, & febris, vtiq; cũ adeo immodice auctus calor eſt, vt & hominem offendat, & actionem lędat: qñ, ſi neutrum adhuc efficiat, quantum vis ſit homo nunc, ꝙ ante, ca lidior, non tñ febricitare eum monſtrauimus. Quoniam autẽ, quicquid præter naturam in nobis oritur, ſiue ſpeciale nomen ſortitum ſit, ſiue generale, id extra corpus non eſt, ſed tum phlegmone, tum pleuritis, tum morbus, tria ſimul in vno conſiſtunt corpore, verbi gratia, Dionis: indicat aũt & horum quodq; propriam indicationem æque profectò, vt eius, quod maxime oĩum ſpecia le eſt, ipſe differentiæ: ob hæc vtilius viſum eſt ſeorſum de febriũ differentiis tractare, quò oĩbus prius præparatis ſermo nobis hoc loco citra omnem eorum, qui parum recte de iis ſcripſerunt, re futationem abſolueretur. Reuocemus igitur ad memoriam diſcriminis earum capita, quò propriam ex vnaquaq; indicationem ſumamus. Eſt igitur vna earum differẽtia illa, in qua cauſa adhuc adeſt febrim creans: aut febri excitata iam deſiit. Altera vero, qua vel (vt Gręci loquuntur) hectica febris eſt, quæ iam facta eſt: vel etiã (vt aliquis eorundem dixerit) ſchetica. Nam, qm̃ eos affectus, qui facile diſcutiunt, ἐν σχέσει græce vocant: qui tales non ſunt, ἐν ἕξει: cõcedendũ eſt, di lucidioris doctrinæ cauſa, etiã febrium ipſarũ eas, quæ ægre diſcutiunt, hecticas: quę facile, ſcheticas nominari. Dicendum q; febriũ alias facile ſolubili affectu eſſe, perinde vt calfactum in Sole lignum: alias difficile ſolubili, veluti quod igni eatenus excalfactũ eſt, vt iam accendatur, & fumũ edat. Hæ ſunt primæ febrium differentiæ. Quas vbi cum ſummis primum indicationibus iunxerimus, mox ad magis illis ſpeciales veniemus. Prima enim omnis febris idicatio, veluti à morbo, eſt, ablationem eius præſcribens. Secunda vero ceu abs tali eſt morbo, quæ nõ abſolute ſublationem, vt prior, ſed certã quandam ſublationem indicat. Nam, cum febricitantes ex intemperie laborant, neceſſe eſt ſanationẽ quoq; eorum intemperantiæ depulſionem eſſe. Omnis aũt exceſſus per contrarium exceſſum ſanatur: etenim id quoq; ante eſt oſtenſum. Quare febrilis quoque intemperantiæ exceſſus per cõtrarium exceſſum ſanabitur. Eſt autem febrilis intemperantiæ exceſſus in caloris abundantia. Huic ergo ad temperamentũ via erit per id, quod refrigeret. Itaque, ſi iam præſens febris eſt, ſed cauſa, quæ eam excitauit, iam deſiit, huc tantum ſanandę eius conſiliũ dirigetur, vt refrigeretur. Quare quærenda nobis talis materia eſt, quæ cum redundante calore pa ria refrigerando faciat. At, ſi in generatione adhuc febris eſt, cauſa, quæ eam accendit, ſubmouenda eſt. Sin pars eius iam genita eſt, pars in gignendo adhuc eſt, vtrique cõſulendum eſt: primum quidem ſubmouendo, quæ eam accendit, cauſam: deinde extinguendo, quæ ab hac accenſa eſt, fe brem. Ergo, niſi quis ad unguẽ memoria teneat, & quæ cauſæ febres generẽt, & in quo cuiuſq; corporis affectu, is nunquam methodo febri proſpiciet.

* eucraſian.
* γεγονός. i. genita.

De Ratione

A *De Ratione curandi Febrem Diariam ex Meatuum constipatione in Calidis & Siccis naturis: ac Aduersus eos, qui hac febre correptos Tridui inedia excruciabant.* CAP. 2.

DIctum nanq; est in iis corporibus meatuum constipationem febrē excitare, in quibus, quod transpirat, halituosum nō est (Atmώdes Greci dicūt) cuiusmodi visitur in iis, qui boni sunt succi, sed mordax et acre, fumo fuligini'ue non absimile. His igit̃ corporibus saluberrima est ex aqua dulci & tēperata lauatio: tum frictio, quæ rarefaciat: & exercitationes mediocres: & victus, qui dulces efficiat succos: Aduersissima vero sunt lauatio frigida, et aluminosa, & lauationis absti nētia, & exercitatio acuta, & frictio vel planè nulla vel dura, & victus mali succi, & vigiliæ, & ira, & tristitia, & cura, vstio q; in Sole, & fatigatio. Verum de reliquis post dicam. De stipatione vero meatuum, vnde digressus sermo est, liquido scire licet solam eam, si reliqua omnia desint, accendere febrem posse. Si itaq; eiusmodi naturas à conuenientibus sibi lauationibus prohibeas, protinus febricitant. Vidisti autem profectò, quo tempore Romæ nobiscum egisti, aliquos ita laborare. In quibus, qui mirificam diatriton transmittere eos in cibi inedia censent, ipsi difficillimas* febres faciūt: qn̄ protinus in primæ accessionis inclinatione, in balneū eos ducere oportebat: ibi q; sinere crebro, si vellent, nedum semel, aut bis, lauare. Ego nanq; reliquis omnibus omissis, eū tibi
B in memoriam reuocabo, qui in aquis aluminosis (quæ Albula vocāt) lauerat, ac ex eo cute densata, post cœperat febricitare: quippe satisfaciet is pro claritate sermonis nostri, veluti exemplum. Sanè hominem inuisebant medici quidam nō incelebres, alter Erasistratius, alter Methodicus. Visum aūt est ambobus hominem à cibo continere. Quod tn̄ nos, cum post illos digressus superuenimus, non permisimus: sed statim in balneū perductum, & tepēti oleo largissime perfusum, tum blandissime perfrictū, ꝙ plurimū temporis in calidi solij aqua versari iussimus. Mox egresso, ac frigida ex consuetudine vso, tum sindone cooperto, considere paulum ad vires recreādas præcepimus. Postea denuo in balneum perducto, ac rursus similiter tum vncto, tum perfricto, ac in calida morari iusso, dein rursum educto ac frigida merso deterso q;, exhibuimus cibum protinus quidem, vt egressus est atq; aquam bibit, ptisanæ cremorem: dein paruo interuallo lactucam: ac post hanc ex simplici albo iure piscium aliquid eorum, qui molli sunt carne, cuiusmodi saxatiles sunt omnes, & aselli quos vocāt. Porrò non alienū sit, quò nihil narrationi desit, omnia recensere. Tempus anni erat, quo hæc agebantur, paululum post caniculares, quos vocāt, dies. Homo ipse circiter quinq; & triginta annorū, colore nigello, & habitu corporis gracili, atq; hirto: tum qui tangentibus, etiam cum valeret, manifeste calorem exhiberet mordentem. Vrinas quoq; ha-
C bebat abunde flauas, ac, si plusculum cibo abstineret, etiam mordentes. Aluus assidue sicca erat: tū, quæ excernebat, exigua acria q; & sicca. Mores animi ad iram & cogitationem propensi. Ipse pauci oīno somni, & qui perpetuo de vigiliis quereretur. Hic quodam loco, quò negociorū gratia concesserat, Albulis (quæ haud longe aberāt) est vsus septima (vt aiebat) diei hora, ac ter quater q; se lauit, salubriter sibi consuluisse ratus. Hinc quoq;, vbi rursus in agrum se recepisset, ac cibum sumpsisset, & paululum indormisset, venit ad vrbē sero vespere: vbi destitutus idoneo balneo, nocte febricitauit. Cum aūt tertia fere diei hora contemplati eū medici essent, iusserunt non eum modo diem, verū etiam posterum totum per inediā transigere, quò tertiæ diei noctem obseruarent. Atq; his dictis abierunt. Nos tum lauato, tū, vt prædictū est, cibato, ministris præcepimus, si medici vesperi venirent, quiescere hoīem dicerent: eos q; statim remitterent, ac postridie mane redire iuberent. Vt vero abierunt, rursus hoīem simili modo lauatū, ac cibatum, iis ipsis, quæ egimus, dormire probe fecimus. Accedentes aūt mane postridie medici, censuerunt etiam eo die cibo illi abstinendū, etiam si ꝙ maxime sine febri prorsus esset. Illo vero promittente se facturum, quod iuberēt, scis, quantus illis digressis risus sit excitatus: quem nos paulo post superuenientes deprehēdimus. Non fugit vero, nec quomodo cum laborante ipso sit actum. Nam, qm̄ (inquā)
D cū valeres, bis lauare solebas, ac medici cibū tibi oīno circūcidunt, nec illis iure in totū obsequendum esse, & aliquid eorū, quibus per sanitatē es vsus, immutandū arbitror. Eo vero putante me sibi suadere, vt lauaret quidē, sed nō bis: tum paratū se affirmāte, quicquid iusserim, exequi: ergo (inquam) neq; inediā tolerabis, neq; lauabis bis: siquidem & laborasse mihi videris iā triduo, & calfactus vehemētius à Sole fuisse. Propter igitur laborem (inquā) & vstionem, vnā te adiicere lauationem ad duas oportet, ac ter mihi audientem lauari, qm̄ id mihi facturum te pollicitus es. Ille subridēs, dura (inquit) imperas: cæterum, qm̄ stare pactis est iustū, faciam, quæ iubes. Quæ vero medici post hæc egere, nosti planè, quāto erant digna risu. Bis iam lauatus fuerat, pransus q; dormierat, cū circa occasum Solis ministrorum quispiā adesse medicos nunciat. Hic vero febricitare se simulat: ac veste circūdatus inuolutus q;, quo minus bibisse vinū ab ipsis deprehenderetur, ami* co cuidam mādat, medicis, siquid percontentur, pro se respondeat. Erant autem de more, vbi inuolutum curiose hominem etiam cum capite viderent, primum illud solēne ipsi rogaturi, quota hora accessio inuasisset. Cum autē amicus respondisset fermè ne vnam quidem integram, ex quo cœpisset, intercessisse horam, cum horrore'ne an frigore cœpisset, rogāt. Eo cum horrore respondente, tangunt hominem iam corpore propter risum & operimentum madentem. Itaque, vbi hominem laudassent, quòd sibi obtemperasset, nec quicquam ante tertiæ diei accessionem deli-

* κακοηθεστά-τους.

* ἔσωτε στρα-φεὶς.

quiſſet, ob id ipſum (inquiũt) nunc te deſeruit horror, eſt q; ſudoris indicium, ac multa humiditas E circa cutem: quę haudquaq̃ eueniſſent, niſi inediam toleraſſes, & triduum tranſmiſiſſes. Iuſſis igitur propinquis, ſiquæ guttulæ illi manarent, diligenter detergerent, ne frigore afficeretur, tũ mane ſe redituros præfati diſcedunt, ne tum quidem poſt ſudores iuſſo homine nutriri: viſę nanque ſunt illis noctes eo tempore breues, vtilius q; eſſe poſtridie mane nutrire. Digreſſis igitur ipſis, perfuſus ſudore iuuenis, ita, vt inuolutus veſtibus fuerat, in balneũ cucurrit, ac tertio lauit: & ſimiliter eſt cibatus. Poſtridie prius, quàm aduentarent medici, egreſſus domo dedita opera eſt, ne ſe deprehenderent. Itaque, cum paulo poſt venirent, & egreſſum intelligerent, mirati inter ſe ſunt, quid tandem hominem egredi ſubegiſſet iam bidui paſſum inediam. Ergo, ſi hoc vno male ab eiuſmodi medicis ęgri afficerentur, ꝙ pluribus diebus in cubilibus detinerentur, cum liceret ſine intẽpeſtiua hac inedia multo citius ad conſueta vitæ munia redire, eſſet profectò vel id pergraue: Verum longe grauius eſt, quod accidit. Cũ enim memoratæ naturæ, vbi ſub tali victu regunt̃, grauiſſimis occupentur febribus, qui hunc iniungunt medici, nihil mihi à carnificibus differre vident̃. Non enim veluti qui humidi, ac boni ſucci ſunt, vbi in febri diaria tranſmittere mirificã diatriton coguntur, vnum id tm̃ patiuntur incõmodum, ꝙ fruſtra cruciantur, ſic etiam naturæ iã comprehenſæ: immo ex longiore inedia acerrimis acu*tiſſimis q; corripiuntur febribus: à quibus F promptus eſt in hecticas tranſitus: atq; ab his rurſus in torridum maraſmum: aut, ſi os ventriculi facile iniuriis patet, † in eum, qui Syncopẽ, id eſt animi defectum, infert.} Audiſti enim ſubinde non nullis talium medicorum dicentem me, licere ipſis euidenter intelligere, quantũ mali committant, dum eiuſmodi naturas in inedia cuſtodiũt, ſi velint, dum ſani omnino ſunt, biduum eos inediam iubere tolerare. Cernent enim ilico febricitãtes, id q; ob nullum profectò aliud, q̃ famẽ. Siquidem, cui nec ſuberat prius quicq̃ in corpore, quo grauaretur, nec quicq̃ illi interim acceſſit extrinſecus noui, is planè ex inedia febricitauit. Quando enim (vt dictum eſt) nõ vnus, alter'ue ſic intemperatorum, ſed planè oẽs, vbi inediam tolerarunt, & balnei ſolio abſtinuerunt, febri corripiuntur, ne vel leuis quidẽ amplius relinqui nobis ſuſpicio poteſt, quaſi ob aliud quippiã & nõ inediam febricitarint. Quibus nanq; in corporis temperatura ſiccum* præualet humido, & calidum frigido, his corporis habitus gracilis, hirſutus, & nigrior eſt: ac reliquis [a]† tribus intemperamentis, quę hoc ſunt minus calida,} tactu calidior aduertit̃: plurima quoq; his flaua eſt bilis, vrinæ q;, ac deiectio bili ſatura, & pulſus magni, & ſomni leues & pauci, & [b]†animi impetus} vehemens. Ergo rectè horũ Hippocrates tum generalem victus formulam, cuiuſmodi eſſe cõueniat, tum, quot ac qualia ſymptomata in eiuſmodi homines incidant, non ſolum vbi totum diem in ci G bi inedia tranſegerint, verum etiã vbi altero cibo, qui pro prandio datur, abſtinuerint, prodidit. Quippe in ſexto de populatim graſſantibus morbis ita inqt: [c]‖In calida natura refrigeratio, aquæ potio, quies. [d]‖In libro autẽ de acutorum victu, quem aliqui [e]† Gnidiis ſentẽtiis adſcribunt,} cũ de iis diſputat, qui ſolitum prandium dimittunt, etiam huius naturæ hominum meminit, Picrocholus eos græce, quaſi amaræ bilis homines, ab redundante ſ. ſucco nominãs. Habẽt vero eius verba ſe ad hunc modũ: Sed &, qui bis die comedere cõſueuerunt, ij, ſi non prandent, ęgrotant: tum imbecilli & infirmi fiunt, ac timidi ad quoduis opus: præterea cordis dolorem ſentiunt. Siquidem ſuſpenſa illis viſcera videntur, & calidum, pallidum q; mingunt, & deiectio vritur. Sunt præterea, quibus os [f] ventris amaricat, oculi cauantur, tempora [g] ſaliũt, & extremæ partes frigent. Hæc vbi prædixit, mox alia quædam tum de cœna, tum de nocte, [h]‖ ad finẽ ſermonis ait huiuſmodi notæ homines (quos Picrocholus vocant) tum vnicum in die victum, tum inediam, q̃ alios homines, difficilius ferre, vnam nimirum in eo libro exponens partem eorum, quæ in ſexto Epidemion monuit in vniuerſum, nempe quod ad victum ſpectat. [i]‖Nam refrigeratio, quã calidis naturis ſuaſit, efficit̃ cum ex aliis quibuſdam, tum non minime ex cibi exhibitione. Qui nãq; originalem temperaturã parum moderatam habent, horum inſitum calorem, ſi ſqualens acer q; H eſt, cibi mitiorem minus q; mordentem reddunt. Sanè illud non latet, & boni ſucci, & exquiſita debere eſſe, quæ his exhibeantur, nutrimenta: non tñ ea, quæ boni ſucci propterea, ꝙ exiguũ huiuſmodi ſubſtantiæ in ſe habent, nominentur, ac nutrire nequeant, immo ꝙ vtile plurimum in ſe contineant. Sunt nanq; & maluæ, & braſſicæ, & betæ, & lactucæ, & deniq; omnia olera, & frũctus, nutrimenta, cum ſubſtantia in his habilis ad alendum contineatur. Verum, ſicut in his exiguum eſt, quod nutrit, non exiguum, quod eſt inutile: ita in pane puro, & ouis, & carne, & alica, plurimum eſt, quod nutrit, minimum, quod eſt inutile. Quòd ſi id inutile, quod admiſtũ vtili eſt, pręterq̃ ꝙ non nutrit, etiam acrem, aut acu*tam, aut acerbam, aut amaram, aut denique vitioſam quampiam qualitatem habet, non modo non propriè nutrimenta ſunt, ſed etiam medicamẽtoſæ facultatis non parum in ſe habent. Expedit igitur tales homines illis nutrire cibis, quicunq; nec medicamentoſam vllam ſenſu perceptibilẽ vim habeant, ſed nec ipſum, quod nutrit, plurimum: quando hoc quoq;, ſi exuperat, vitio non caret. Principio nanq; nec, quæ in ventriculo eorũ agitur, concoctio eſt exacta: nec, ſi ventriculus ea ſuperet, quæ in venis obitur, eſt abſoluta. Quòd ſi hîc quoq; haud magnus ſit error, ſaltem tertiam (quæ ſingulis partium propria eſt) difficile fuerit in omnibus illis rite perfici. Conueniet profectò huic, & vt frigidum humidum q; quodã modo

ei

* AP. ξηροτάτοις, i. ſicciſsimis.

† εἰς τὸν συγκοπώδη. i. in ſyncopoſũ. ſyncopoſus ãt maraſmus nõ infert ſyncopã: ĩmo fit, vbi, qui iã ſyncopa fuerĩt correpti, vehementiã qdẽ periculi euitarint, relictũ tñ ipſis fuerit aliquid ſyncopoſę affectionis.

A † Non eſt in antiquis.

B * θυμὸς.

C Sect.4.t.15. 3ª.183.e

D Cõ.2. t.24. 7ª.119.h

E † πρὸς τὰς κνιδείας γνώμας ἐπιγράφουσι, i. aduerſus Cnidias ſentẽtias ĩſcribũt.

F * nec in Græco eſt exẽplari, nec forte addendum.

G * πάλλονται, i. palpitãt.

H Ibidẽ. t.29. 7ª.120.c

I Com.4.t.15. 3ª.183.e

* ὀπώραι.

* ὀξεῖαν, id eſt acidam.

A ei nutrimentum exhibeas, vbi corpus tum calidius, tum ſiccius ſolito eſt redditum. Quare cõmo diſſimus huic eſt ptiſanæ cremor ad vnguem coctus, in quo nullum ſit ſuperfluum condimentũ, vtpote qui & refrigerare, & humectare, ac ſine ſiti ſeruare hominem poteſt: cum eo, ꝙ nec halituoſum, nec humidũ, nec ſiccum detinet excrementũ. Voco halituoſa, quæcunq; per cutim foris effluere ſunt apta: humida, quæ per veſicam: ſicca, quæ per aluum: quippe à vincenti in ſingulis eorum ſubſtantia, noïa ipſis impoſui. Quòd aũt nullum horum retinebit ptiſanæ cremor, manife ſtum eſt. Quæ enim per aluum excrementorũ deiectiones ſunt, eas adſtringentia retinere ſolent: quæ per vrinas, & vniuerſam exeunt cutim, hæc detinent ea, quæ exiguis meatibus inhærent, Emplattomena vocãt: præterea, quę valenter adſtringũt, ea Stryphna Græci vocãt: Ptiſana vero nec exiguos cutis meatus obturãdi, nec adſtringendi, vim habet vllã. Ac, ꝙ nõ adſtringat quidẽ, vel guſtus ipſe docet, cuius vnius eſt proprium, quod adſtringẽdi, vim habeat, diſcernere. Quòd vero nec cutis meatibus {lẽtitia craſſitudinẽ ue ſua} inhæreat, id ratiocinari ex aliis eius effectibus eſt promptum. Nã, ſiue ſordidum corpus extrinſecus ptiſana defrices, vtiq;, ſicut aphronitrũ, & mel, deterget: ſiue ex ventriculo per vomitũ educere mediocrem pituitam velis, nihilo minus mulſa vtilem ptiſanæ cremorem experieris. Additum tñ in dictione eſt /mediocrẽ/ qm̃, ſi multa

B & vehementer glutinoſa & craſſa pituita ſit, hanc radicula ex oxymelite, non mulſa aut ptiſana detergere eſt habilis. Eſt ſanè & mulſa ad omnes ante dictas expulſiones idonea, verum nec ſitim reſtinguit, vt ptiſana, & in amara bili abundantibus naturis facile vertitur in bilem. Optimum igitur (vt prædiximus) in eiuſmodi temperamentis nutrimentum eſt ptiſana: Proximũ ab hoc alica, cui paululum aceti † ſit adiectum: Tertium, quæ ſine aceto liquida eſt, nõ craſſa, qualem nõ nulli præparant aſſimilem pulti: inieciſſe vero huic, dum coquitur, aliquid porri ſatius eſt: nam, quòd tum anethi, tum ſalis aliquid neceſſario habebit, neminẽ latet. Quin etiam in furno coctus panis vtilis eſt cibus: Sicut etiam è piſcibus ſaxatiles oẽs: Nec ipſis minus aſelli, niſi ſi propè lacũ, aut magnum flumen, quod in mare decidat, depaſti, humidam magis glutinoſam q; habeant carnem: Proxime aſellos ſunt ſolea & torpedo, item q; lupus, & mulus, poſt mugil è pelago. Omnis aũt piſcis deterior eſt, qui prope lacum, qui mari coniungitur, aut magni fluminis oſtium paſcit. Ex volatilibus aũt optimi ſunt perdices, ac montani oẽs pãſſeres: Ab his gallinacei, & phaſiani, & {iuuẽnes} columbæ: ſed nec hæ tñ intus claudendæ, cũ excrementoſa ſint omnia, quæ exercitatione carent. Excrementoſa vero non minus ſunt, tum lacuſtria, tũ paluſtria omnia. Quo fit, vt etiam ex ipſis ſuillis carnibus optima ſit mõtana: Ab his deinceps hœdi ſunt. In oïbus iam dictis

C fugienda, tum vetula, tum recens edita, ſunt: illa nanq; duriora, concoctu q; difficiliora ſunt: hæc immodice humida, & excremẽtoſa: ac potiſſimum quæcũq; ex animaliũ generibus ſunt, quæ naturaliter humida ſunt, vt oues, ſues q;. Verũ de oïum ciborum facultate alibi præcepimus. Nunc veluti alia in hoc opere, ſic iſta quoq;, exẽpli cauſa ſint dicta. Siquidem propoſitũ nobis in hoc eſt non, tanq̃ in iis, quæ de alimentis & medicamentis ſcripſimus, materias inueſtigare, ſed ſolas facultates generales. Nihil aũt profectò referat, generales ne facultates, an vniuerſales, ipſas appelles. Reuertamur ergo rurſus ad propoſitũ. Quibus acre aliquid quotidie trãſpirat, ij, ſi cutis ipſis ſtipetur, prompte febri corripiuntur. Stipant "vero hanc tum quę adſtringunt, oïa, veluti paulo ſupra memorauimus de Albulis aquis: tum quæ {lentitia craſſitudinẽ ue ſua} exiguis meatibus inhærent. Aliq̃n autẽ ipſius cutis immoderatior ſiccitas exiguos ipſius meatus denſat. Proinde, qui œnanthe in balneo vtebatur, hunc nos vidiſti, quo tpe inęqualitatẽ ſentire ſe quereretur, vti vetuiſſe: Simili modo, & qui largo vino cum oleo exiguo vtebatur. Itẽ, qui lentiſcino, tum, cum denſitudinẽ ſentiebat, hunc quoq; de cętero (vt ſcis) vti prohibuimus. Inhibuimus nõ minus & eũ, qui quotidie inſolabatur: & eũ, qui puluere vtebatur. Alteri vero, qui iam ad inęqualitatem febrilẽ peruenerat, vehemẽtiã remittere frictionis iuſſimus. Iam aliũ (vt ſcis) curauimus, mirantẽ,

D quo pacto vna lauatione ac debita frictione horridam eius multorum dierum inæqualitatem diſ ſoluerimus. Vtebatur aũt & ille adſtringente oleo, hoc, inquã, iure propter alios vſus celebri: Hiſpanum vocãt. Hoc igitur mutantes, ac Sabino tũ pinguiter, tum molliter vberius perfricãtes, ac bis lauantes, ilico ſanũ reddidimus. Non ſolũ igitur hæc oïa vitanda iis ſunt, qui fumidum & fuliginoſum è corpore exhalant, ſed etiã quæ glutinoſum, & quæ craſſum gignunt ſuccum: qñ hæc paruis meatibus inhærentia tranſpirationẽ morantur. Retinent non minus (vt dictũ eſt) tranſpirationẽ, & quę cutim immodice ſiccãt. † Multos ſiquidẽ talium, cũ Sole vterẽtur: alios vero, cũm vberiore nitro: alios, cũ ſale, aut exercitatione multa, aut frictione dura, præterea frictione ſicca, (Xerotribian vocãt,) {& calidis fomẽtis,} & puluere, & horũ occaſione quotãnis ægrotarẽt: ipſe teſtis es, vt ab his prohibitos, multis iã annis ſanos ſeruauerimus. Sunt autem merito eiuſmodi præcepta tum valentium adhuc, tum eorũ, qui iã de valetudine querũtur, cõia. Non enim ei, quæ iam facta eſt, febri conſulunt: ſed ei, quæ nunc in generatione eſt, proſpiciunt, tollendis ſ. iis, quæ illas excitant, cauſis: quippe, quę adhuc in generatione febris eſt, dũ auferẽ cauſa, ipſa vnà interit. Quare, quę in libris de ſanitate tuẽda de eiuſmodi tẽperamẽtis ſunt ꝓdita, ea oïa ad eos, q febricitare incipiũt, ſiue id ſanationẽ appellaſſe oportet, ſiue ꝓuidentiã, ſunt trãsferẽda. Siquidẽ ſanamus id febris, quod iã inuaſit, ẽt ſi exiguũ eſt: proſpicimus, neq̃d amplius ꝓueniat, adimẽtes cauſam.

Septima Claſſis. gggggg iij De

Marginal notes:

A. li. 4. f. 1. t. 1. c. 3. fol. 414. d

† Ita hñt antiqui codices, vt Linacer vertit. Impreſſi tñ addũt χάριν ἀναδόσεως, i. diſtributiõis gratia. Vidi porrò hęc ṽba ĩ margine codicis antiquiſsimi repoſita, vt gloſſema ac declaratio, cur acetum adiiciatur.

* ϛρουθοὶ i. auiculæ.

* In antiqs nõ inuenitur.

† *Impſſi cod. græci habent, πολλοὺς γοῦν ἐν ἡλίῳ χρωμένους τοῖς τοιούτοις, id eſt Multos ſiquidẽ cũ talibus in Sole vterentur.*

De curanda Febre Diaria ex Vſtione, Ira, Refrigeratione, Vigiliis, Triſtitia, Curis, ac Laßitudine. CAP. 3. E

VEluti vero iam dictarum maxime naturarum, & cum valent, & cum de ſe queruntur, illud cõmune conſilium eſt, vt fluxile & trãſpirabile vndiq; corpus reddatur: ita illud quodq;, vt tum vigilias, tum iram, tum triſtitiam, tum curam, tum vſtionem, tum frigus, tum laſſitudinẽ fugiant: cum promptiſſime poſt hæc, eiuſmodi temperamẽta febri capiantur. Sanare vero ea, quoties ex aliqua dictarum occaſionum febricitarint, oportet, partim ſimiliter iis, quos ex ſtipata cute laborare diximus, partim diſſimiliter. Quippe in prima "acceſſione inclinante ducendi in balneum omnes ſunt: tum pinguiter ſimul ac molliter fricãdi, ij quidem, qui ex aliquo, quod cutim adſtrinxit, laborant, ſicut dictum eſt: qui vero ex ſiccitate, fricandi quidem & ipſi, ſed parcius, lauandi aũt vberius. Reſpiciẽdum vero ſemper ad virtu*tis modum eſt in omnibus eiuſmodi auxiliis. Atq; iræ quidẽ, & triſtitiæ, & vigiliæ, ac curæ, nec frictionibus, nec lauationibus multis, indigent: ſed omnibus, qui ex eiuſmodi occaſione febricitarint, oleum infundendum tepidum large eſt, cui minime adſtringens vis inſit: tũ paululum fricãdi, atq; ex cõſuetudine lauandi. Vſtio vero protinus ab initio refrigerationem deſiderat, tum crebriorem lauationem: minime vero aut oleum largũ, aut crebram frictionem. Sint autẽ, quæ refrigerent, & roſaceum, & omphacinum, quod etiam, arbitror, omotribes, id eſt crudum oleum nominant. Vtiliora vero ex his ſunt, quæ F nihil in ſe ſalis omnino habent. Efficies hæc magis frigida, ſi ita vas, in quo continentur, in puteo ſuſpendas, vt aquam tangat. Præterea, ſi defluxus frigidæ aquæ vaſi ſe illidat, magis humorem refrigerat. Quòd ſi largius refrigerata cupis, vas niue circundabis. Infundere autẽ ſincipiti, ſublata in altum manu, per mediocrem lanæ modum oportet. Hæc vſq; ad inclinationem faciens, in balneum duces. Si vero, qui memorato eſt temperamẽto, de quo omnis hic ſermo eſt, ex frigore febricitet, etiam ducẽdus ad balneum in remiſſione is eſt. Si aũt cum grauedine & deſtillatione febricitet, prius, q̃ hæc concocta ſint, lauãdus non eſt. At, qui ex vſtione febricitant, ij, vel cum hæc adſint, lauari debebunt: veluti in libris de ſanitate tuenda oſtendimus. Poſt lauacrũ vero iiſdem, quibus ante, madefacienda amborum capita ſunt: eorum quidem, qui ex vſtione febricitarunt, refrigerantibus: qui ex frigore, calfaciẽtibus. Sunto autẽ & hæc poſt balneũ mediocria: cuiuſmodi irinum eſt, & nardinum vnguentum. Verum de his immorandum pluribus non eſt, præſertim in libris de ſanitate tuenda iam proditis. Sed ſuffecerit dixiſſe reliqua ſimili modo in febricitantibus eſſe facienda, quemadmodum in vſtis & refrigeratis citra febrẽ, facienda præcepimus: Non tñ quouis tẽpore lauandos febricitantes eſſe, ſed in acceſſionis remiſſione: Præterea, qui ex vſtione febricitant, iis intendendam, quæ ex refrigerantibus conſtat, curationem eſſe: iis vero, qui ex G frigore, eã, quæ ex calfacientibus conſiſtit, remittẽdam. Reliquum autem fuerit, vt cõmunitatẽ ac differentiam in victu omnium cõprehenſarum conditionum in propoſito temperamẽto, vbi febri diaria laborat, exponamus. Omniũ "igitur cõmunis victus ſpecies eſto, quæ & boni ſit ſucci, & concoctu facilis, & quæ nuſquam exiguis cutis meatibus inhæreat: Sed iis, qui exuſti ſunt, cum eo, quod refrigeret & humectet: Pari modo iis, quos ira male habuit: Iis vero, qui refrigerati fuerũt, cũ eo, quod calfaciat modice: Iis, qui peruigilio, & triſtitia, & nimia cura ſunt affecti, quod humectet ac ſomnum conciliet: Ad eundem modum iis, qui fatigati ſunt, magis nutriẽs: Iis, qui refrigerati ſunt, minus nutriẽs: Reliquis, quod medium ſit amborum. Vinum vero ipſe conſcius es omnibns me eiuſmodi {naturis} concedere, ſed quod tum aſpectu, tum viribus, ſit aquoſum: id enim ad omnia vtilius, q̃ aqua, eſt, vtpote quod & concoctionem iuuet, & vrinas ac ſudores prouocet. Conſtat autem & Hippocratem non in diariis modo febribus, verũ etiam in acutis, ex iis, quæ ‖de acutarum victu prodit, vinũ dare. At in ſexto Epidemion, ſiue ipſe ſit, ſiue Theſſalus eius filius, vinum ‖calidis temperamentis prohibet: id q; non modo cum febricitant, ſed etiam per ſanitatem: quippe in calida natura ſuadet tum refrigerationẽ, tum aquæ potionẽ, tum quietem. Niſi forte copioſius vtẽdum eſſe aqua, q̃ vino, eiuſmodi naturis ſuadere eum dixeris, quem H admodum nõ nullis placet. Hoc igitur ſeorſum per ſe diſquiratur. De potione vero frigidæ decidendum. Ego igitur cenſeo eius generis naturas, & dum valent, eiuſmodi potione magnopere iuuari: nec in diaria febri iis, quibus in vſu fuit, eam circũcido. Siquis vero non aſſueuit, huic per febrem dare non inceperim, niſi priſtina planè ſanitate prius reddita. Quòd ſi vel propter timiditatem, vel propter conſuetudinem à pueris, vel falſam opinionẽ, frigidam timeat, tum opere homini perſuadeam, obſeruans in æſtate cum æſtuat, tum oratione poſt opus. Nam, vbi poſt vſum eiuſmodi potionis liberatus ſtatim ab vrendo æſtu*ando q; eſt: viſus q; firmiorem ex eo ſtomachum, q̃ ante, habere: tum ventriculus illi bilioſum deiecit, & probe concoxit: ac corpus, cum ea iterum iterum q; vſus fuerit, reficitur: tum vero aliis quoque ei indicatis, quibus ſimili ratione contuli: expoſuerim Primum quidem illud eſſe omnium longe veriſſimum, ꝙ contraria contrariorum ſunt remedia, proditum autem mihi de hoc prius eſt: Mox illud, ꝙ temperamentũ eius ſanitatis ſymmetrian egreſſum morbo eſt propinquum: Tum ꝙ ſanitas eiuſmodi corporum dubia eſt, ac potius in affectu, quam ſcheſin vocãt, q̃ in habitu, quam hexin: Præterea ꝙ ſi boni temperamenti eſſet, hoc illi omni ſtudio tuerer: cum vero vitioſi ſit temperamenti & naturæ, in melius immuto. Porrò dictum & de his fuſius eſt in libris de ſanitate tuenda. Vnde nec immorandum

A.li.4. f.1. t.1. c.9. fol.41 ʒ.a

* Al. διαθέσεως, i. affectiõis.

A.li.4. f.1. t.1. c.9. fol.41 ʒ.h

vinum dandum est febricitantibus.

3. de Rat. vic.ĩ ac. t.1. 7ª.125.d

Sect.4. t.15. 3ª. 183.c

* καὶ ἀλύειν

A dum mihi hîc multis eſt eos imitanti ſcriptores,qui,cum pauca prorſus ſciant, ipſa in oĩbus libris
inculcant.Id enim non multa eſt docere,ſed multa ſcribere,& multas chartas conſumere,cũ liceat
paucas:ac multum temporis nulla neceſſitate conterere. Itaq; nec notas diariarum febrium hoc
loco deſcribo,vtpote iam prędictas mihi in ſecundo de criſi propemodum vniuerſas, ſi quę vero
reliquæ fuerunt,etiam in primo de febrium differentiis proditas. Quin etiam in libris de pulſi-
bus,quantũ ex ipſis ſit vtile,expoſuimus,ſoli (vt ſcis) omniũ, qui ante nos fuerunt: {id q; } adeo
(arbitror) clare,vt nec puerum,quod tradidimus, lateat: cum Archigenes (vt oſtẽdimus) nõ do
cuerit,ſed deblaterarit plurima tum in opere de pulſibus,tum in eo,quod de febriũ ſignificatione
inſcribit.Tanquam autem eum,qui in aluminoſa aqua ſe lauit, medici vſq; in tertium diẽ cibo ab
ſtinere iuſſerunt,ad eundem ſcis modum neminem eorum, qui vel exuſti fuerunt, † vel alia qua-
piam ex iam dictis cauſis febri tentati,lauiſſe,aut nutriuiſſe prius, quàm diatriton tranſmiſiſſent:
neceſſe enim profectò eſt & me diatriton dicere, ne in hoc quoq; nugis eorum me exponam, di-
centium aliam eſſe tertij diei acceſſionẽ, aliam ipſam primam diatriton: quippe hactenus eorum
nugas proceſſiſſe ipſe aliquando audiſti. Sed,ſiue primã diatriton, ſiue aliud quiduis, appellaſſe
velint,non ſemel nos bis'ue aut ter,verum ſępius,q̃ vt meminiſſe poſſimus,tum in primo ſtatim
B die ad veſperam eos,qui diaria febri laborarunt,lauimus, tum vel magis in ſecundo, immo etiam
in ipſo tertio: ceu paulo ante diximus de eo,cui ſtipata cutis fuerat. Verum hanc cauſam rarenter
vidi febrem accendere, itaq; etiam hanc maxime tractandam deſumpſi: vſtionem vero & laſſi-
tudinem,& cæterorum ſingula, planè ſæpe. Vidiſti autem eos omnes quarto die manè ad ſolita
redire munia: ac medicis,qui ipſos tertiũ diem prorſus in cibi inedia exegiſſe fuerant opinati, oc-
currere.Itaq; etiam miranti tibi ac quęrenti,quid demum cauſæ eſſet, cur vel nunc ſaltem eiuſmo
di medici ab iis,quæ perperam opinantur,non recedant, conuenienter (vt arbitror) reſpondi, q̃
neq; veram ſpeculationem noſcerent,& nunc eam incipere diſcere erubeſcerent. Aliqui tamen
(veluti confitentem aliquãdo ex iis quendã,id q; cum lachrymis, veritatem nobis ſolis audiuiſti)
nec vitæ ſibi neceſſaria aiunt affutura,ſi,qui eos ſcire aliquid exiſtimant, diſcentes iã videant. Ve-
rum tu hoc ſemel audiſti: deos aũt omnes teſtor, multos id mihi ſæpe ſoli confeſſos, id q; lachry-
mantes,ac infœlicitatẽ ſuam deplorantes, q̃ ſub malis præceptoribus tẽpus perdidiſſent. Iuro q;
tibi rurſus deos,illud quoq; mihi perſæpe à cõdiſcipulis dictum eſſe, cum eſſem adhuc ætate ado-
leſcens. Nam,cum mihi mos eſſet, vbi aliquis me de ſecta aliqua,num ſana eſſet,percontaretur,di
cere,me reſpondere non poſſe,niſi reliquorũ omniũ dogmata didiciſſem: ac † methodum quam-
C piam mihi comparaſſem,qua,quod potius eſſet,diſcernerem, nõ pauci ex condiſcipulis, qui hæc
audierant,mihi reſponderunt me & excellenti natura, & ſingulari propter patris mei liberalita-
tem eſſe eruditione,tum & ætatem ad diſcendum idoneam,& impenſas,vnde diſciplinis vacem,
ſuppeditatas habere: ſecum nõ ita agi,qui & rudes in primis diſciplinis eſſent, nec acuto, vt ego,
ingenio,nec,quod impẽderent,habere: itaq; contentos eſſe oportere iis, quæ nunc noſſent, qua-
liacunq; ea forent. Minime igitur mireris,cur pleroſque medicorum nõ pudeat diatriton in ore
habere,etiam ſi ſexcenties nos præſagire in ægris viderunt, diaria'ne febri laborarent, an ea, quæ
tertio quarto'ue die acceſſionem aliquam eſſet habitura. Illud potius æſtima quod Hippocrates
" monuit,homo aliàs ingenio maxime philoſophico: [a]‖Cũ [b]† in acumine} morbus eſt,ſtatim tũ
" vltimos labores infert, tum [c] tẽnui ad vltimum victu neceſſe eſt vti. Vbi vero non, ſed licet libe-
" ralius cibare,tantum eſt de vltimo remittẽdum, quantũ morbus vltimis eſt mitior. Labores nãq;
dicit omnia,quę hominẽ offendunt: vltimos vero,maximos: quales vtiq; in ſummo vigore fiũt.
Iubet autem reſeruari in id temporis ſummam victus tenuitatem, nihil profectò docens diuer-
" ſum ab eo,quod alibi dixit: ‖Cum in ſummo vigore morbus eſt, tum victu vti tenuiſſimo eſt ne
" ceſſe. Atqui fieri non poteſt, vt ſummam victus tenuitatẽ ad ſummi vigoris tempus differas, niſi
D inter initia conieceris,circiter quotum diem in vigore morbus ſit futurus.Sed & inſanire Hippo
cratẽ dicunt,qui hæc ſcripſerit: &,tametſi nos opere ea oſtendimus,omnia potius putant, q̃ poſ-
ſe quempiam in prima aliquando acceſſione certam notitiam affectus ipſius ægrotantis habere.
Ego vero nec in omnibus ægrotantibus fateor exactè me ſcire in primo die affectum, nec vllam
diariam me febrem poſſe fugere: at vero,vt nihil in victus ratione primis ſaltẽ diebus pecces, hoc
ſatis eſt,ſi diſcernere diariam à reliquis queas. Ac propterea quarto die, in quo illi hominem, quẽ
iam ſiccãrunt,primum nutrire incipiunt, nos ad cõſueta dimittimus: ac à diariis in acutas febres
tranſitum fieri hac victus ratione prohibemus: cum,ſi quis aliter cibet,excipiat neceſſario iam di-
ctas naturas ardentiſſimæ febres.Sunt enim aliæ naturæ,quibus aut nihil,aut nõ magnopere,in-
commodet tot dierum inedia: ſicut è diuerſo aliæ, quibus non modo innoxia, ſed etiam vtilis eſt
trium dierum inedia. Verum de cæteris naturis poſt decernam. Propoſitum vero nunc nobis ab
initio temperamentum inediæ in ſummum ducunt diſcrimen,in quacunque iniungantur febri,
non ſolum iis,quas modo commemoraui,diariis.

Quo pacto Diaria Febris ex Obſtructione curanda ſit,Vt Præcaueamus,ne in putridã pertranſeat. CAP. 4.

Enim, ſi propter obſtructionem aliquando (vt dictum eſt) morata trãſpiratio eſt, ſi parua
ea ſit, qui rectè deterſerit, ſecundam fore acceſſionem vetabit: ſin momentanea, non poſſis

† Addũt antiq cod. καὶ κοπωθέντων, i. & q; fatigati fuerũt.

† Addũt antiq cod. δύναμιν, i. facultatem vel.

A 1. Apho. 7. Ex.ord.4.d

B † peracutus.

C * Al. tenuiſſimo.

1. Apho. 8. Ex. ord. 4. f

* προταριχεύσαντες.

ita promittere. Quòd si & multi, & crassi, & glutinosi impacti succi sint, quæ hos excipit febris, E
fieri non potest, vt intra fines diariarum consistat: quando ex necessitate huic in mali succi naturis ea, quæ ex putredine humorum accenditur, succedet. Nam in aliis saltem temperamentis, quæ in sequentibus exponam, excitari ex tali causa potest citra humorum putredinem aliqua cõtinentis febris species. Porrò capere eiusmodi sermones omnino non potest, qui prius in memoratis operibus non sit exercitatus: ac potissimum in eo, quod de febrium differentia inscribitur. Nam, vbi obstructio quæpiam mediocris est, ob quam febricitant, quibus vitiosus est succus, in primo die, atq; etiam secundi aliqua parte, nullum est in pulsu putredinis signum, ęque vt nec cruditatis in vrinis. Protracta tamen inclinatione, nec amplius pro ratione, sicut post summum vigorem inceperat, cedente, suspectus affectus est: veluti è diuerso, in quibus ad solutionem festinat, vel halitus aliqui † vel sudores exierũt, vel multa bona vrina, cũ signis in pulsu bonis, in iis proculdubio diaria febris est. Sed, quæ ex parua oritur obstructione, ea (vt dictũ est) saltẽ inter initia similis diariis est. Protracta tñ inclinatione, suspecta reddit, quis putredinis indicia in pulsu adhuc nõ appareant: quippe, nisi vitiosus succus penitus trãspiret, necesse est, putrefiat. Ergo, vt transpiret, maiore iam auxilio est opus. Ac, siquidẽ vel puer vel senex sit, sanguinẽ detrahere nõ licet: inter has ætates, vbi robur ægro nõ deest, secanda vena est, etiam si plenitudinis signa non adsunt. Præstat F
enim vitiosi succi maiore parte emissa ad detergẽdas obstructiões accedere: cũ alioqui metus sit, si obstructionibus liberãdis prius, q̃ vacuaueris, studeas, ne ipsas magis impingas. At soluũt * qdẽ obstructiones, quæ detersoriã facultatem obtinent, seu foris cuti sint admota, seu intrò in corpus accepta. Periculum vero est etiã, ne, quæ foras trahũt, vnà cũ iis, quæ obstruũt, etiam aliud quippiã attrahant: &, quæ ab interno sursum ferunt, aliquid secũ in iis, quę in vasis continent, rapiant. Quod ipsum, si tenax sit ẽt crassum, obstructionem planè geminabit: sin aliter, multitudine certe sua non parũ oĩno nocebit. Cernimus enim aliqñ, etiam quod multum est, cũ simul totũ cõfluit, obstruendo hęrere, infigi q; nõ minus, q̃ ea, quæ glutinosa sunt & crassa: ꝙ si ꝑ meatus angustos est trãsitus, multo profectò magis retineri. Quò igit & his iter liberũ, & iis, quæ foris admouent, attractio tuta sit, vtilissimũ est corpus inanisse. Quin etiã fumosa fuliginosa q; succorũ excrementa, quæ trãspirant, succis ipsis imminutis pauciora restabunt. Quare inde quoq; minor reddet febrilis calor, sic, vt foras trãspirare, si exiguę obstructiones sint, queat. Ergo, "cũ suspicio erit cutim esse ex obstructione occlusam, (id quod tum ex eo conicies, ꝙ nõ fuerit in primæ accessionis remissione vacuatio satis magna, tum ꝙ similis sibi perdurauerit remissio) si homo ex nulla manifesta febricitauit causa, etiam certius argumentum obstructionis habes: sin ex euidenti aliqua cau- G
sa, fieri potest, vt duæ simul coierint causæ: nam, si altera tñ causarum, nempe quã externa impressit, subesset, imminuta remissio fuisset cũ sensibili alicuius expulsione. Haudquaq̃ igitur differendum est sanguinem ita laborantium mittere, s. tum ad virtutis, tum ad obstructionis modi portionem. Discernetur autẽ obstructionis magnitudo ex ipsa magnitudine febris: vt quæ ex maiore obstructione maior, ex minore minor inciderit. Vbi vero modice vacuaueris, haud multo post aut nutrimẽtũ aliquod, aut pharmacũ ex iis, quæ detergeãt, exhibebis. Sunt porrò nõ multa, quæ in febribus id ꝓstent. Sed, sicut dictũ prius est, in alimẽtorũ ratione sunt ptisana, & mulsa: in pharmacorum, oxymeli, & quęcũq; incoquere in mulsa licet, ceu calaminthã, & hyssopũ, & origanũ, & serpillũ, & irim, & apiũ. Verũ hęc omnia iusto sunt calidiora, ideo q; febres accẽdunt, ita vtiq; vt vinũ. Oxymeli vero solũ nec febres accẽdit, & strenue deterget sic, vt ea, quę glutinosa crassa q; sunt, dissoluat, & meatus obstructos liberet. Porrò inter mulsam & oxymeli mediũ locum habet, quod Apomeli gręce dicitur: cuius plurimus in Peloponeso est vsus. Non immerito, arbitror, & saccharũ inter hæc numerandũ. Ex hoc victu seruabis, quãtũ de febrili calore minuit. Etenim, si tertio die mane videris minimũ esse, quod de febri relinquit: ac "neq; putredinis humorũ in pulsu nota subsit, neq; ĩ vrina cruditatis: suspecta vero hora, qua primo die febris occupauit, extra meridiem sit: audacter hoĩem, q̃ ocyssime lauabis, longe ante sextam horã. Abunde tñ sit, si intra tertiam horam lauationẽ compleueris. Ad eundem modũ, & si decimã horam suspectam habueris, vsq; ad septimã laues, licet: cum tres ęquinoctiales horas quatuor'ue inter balneum accessionis q; tp̃s interponi, abunde sit satis. Debet autẽ in balneo corpus prius vnctum ac moderatissime frictum, mox detergeri extrinsecus, ablui q;. Sanè detergentium materiã expositã habes in cõmentariis iis, qui de medicamẽtis sunt cõscripti. Deligẽda vero semper sunt, quæ ad rẽ propositã sint accõmoda: quippe distincta in his sunt, tum quæ magis, tum quæ minus, detergent. Sed & nunc exẽpli causa pauca dicemus. Moderatissime detergẽt tum erui farina, tum hordei, tum fabarum: preterea mulsa, quæ sit aquosa: magis vero, q̃ hæc, iris, & panacis radix, & aristolochia, & mulsa, quę mediocri est mistura: veluti etiam hac magis, quæ meracissima est. Fit hęc, vbi mista melli exigua est aqua sic, vt liquatũ mel exiguos cutis meatus facile ingredi possit. Possunt aũt vel hac magis detergere tum spuma nitri, tum nitrum ipsum, tum aphronitrũ. Sit aũt nitrum, oportet, quod ex tenuibus partibus constet, cuiusmodi Berenicium est: si vero lapidosum sit, vri id læuigari q; diligenter debebit: Mel autem purissimum, acerrimum q;, cuiusmodi est Hymmetium. Est autẽ & sapo ex iis, quæ maxime detergere valeant. Atq; hæc satis multa detergentium materiæ exem-

pla

† Antiqui codices addũt ἢ νοτίδες, id est vel madores.

* In A. C. Græ. legit. ἐκφράττουσι, i. soluũt obstructionẽ.

* Al. ἢ, i. vel.

A.li.4. F.1.t.1. c.33.fol.414.e

A.ibidem.g

A pla sunt. Tempestiuum.n.est iam ad ea, quæ post balneũ adhibentur, accedamus. Sunt aũt ea minime multa. Nam præter aquam, quæ parũ apij incoctum in se habuerit, nihil his est offerẽdum, licet, quod inter balneum & suspectas horas spatium erit, trium fore horarũ conijciamus. Si vero circa vesperam, aut duabus horis citius, q̃ primo die, accessio inuadet, tũ lauisse mane liceat, tum cibasse, sed tantũ ptissanæ cremore. Deinde, si suspectæ horæ nihil prorsus afferant, & lauare rursus, si velit, licet, & cibare, ad eas, quas diximus, considerationes intento. Sin aliquid eueniat, & cõferendum id est cũ accessione, quæ primo die inciderat: & tum vrinæ considerandæ, tum pulsus sunt: quæ omnia profectò mediocria apparebunt, vbi exigua relinquitur obstructio. Quare ipsum & lauabis quarto die, & cibabis, ad iã dictas considerationes spectans: sperabis'q; nihil quinto die superuenturum. At, si magna obstructio facta sit, ea febris ex diariarũ genere nõ erit. Quare in proximum differatur librum, cum in hoc de diarijs tantum agere statuerimus.

De Diarijs Febribus, quæ Superueniunt Cruditatibus ciborum. CAP. 5.

A.li.4.f.1.t.1. c.34.fol.414.h

QVoniam igitur *diariç febres in propositis corporum temperamentis sæpenumero etiam ciborum cruditatibus succedunt, proximum fuerit de ipsis differere. Ergo pessima quidem in eiusmodi temperamentis cruditas est, citissime'q; febrẽ accendit, in qua cibi in B nidorulentam & fumosam qualitatem corrumpuntur: quando ea, quæ in acidam vertit, vt *raro talibus naturis contingit, ita minus nocet. Dicemus autem de vtraque seorsum, incipientes ab ea, quç sępius his incidit, & magis lędit. Ea est (vt diximus) nidorosa quędam ac fumosa: quæ vtiq; si aluus lubrica est, minus est noxia: sin adstringitur, grauis est. Siquidem ex adstrictione eius vitiosæ naturæ in febres prompte incidunt, ac potissimũ cum neglecto consilio in lectulo domi manendi, ad solita conuertuntur opera. Febricitant autem non nulli & ex ijs, quos diarrhœa ex cruditate male habet: quibus vtiq; non minime increscit febrilis affectio & ex desurgendi frequentia. Quod si etiã rosio, aut dolor, aut calor immodicus in ventriculo & intestinis sit, hinc vtiq; vel longe magis affectio febrilis increscit. Est autem *eorum, quibus clausa aluus est, & quibus fluẽs, non eadem sanatio. Itaq; ẽt seorsum de vtrisque agetur. Apparebit.n. sic tractantibus non solum quatenus differunt, sed ẽt quãtum ambobus sit commune. Si igitur ea tãtum, quæ corrupta fuere, vacuata esse videntur, tum lauandum, tum nutriendum in remissione febris est, sed ijs, quæ circa vẽtriculum sunt, prius consulto. Sin ita multa inanitio aut prius facta sit, aut nunc etiam in homine duret, vt virtus iam defessa sit, satius est omissa lauatione cibare, sed consulto prius ijs, quæ circa ventrem sunt. Consuletur ita laborantibus, si modo vacuatio amplius non duret, fomẽnto C ex oleo & absinthio: expedit autem tingi absinthium, quo minus nidore offendat, feruenti aqua. Quod si quis morsus, aut doloris sensus, in vẽtriculo adhuc supersit, incingi illi peniculus post fomentum debebit, q vel siccus & calidus sit, vel ex oleo, in quo absinthium incoctum fuit, madẽs, ac plurimum expressus. Satius aũt fuerit, si nardini vnguenti, quod curiose sit factum, facultas sit, ex eo peniculum eodem modo imbutum ventri incingere. Iam multo etiam satius sit, si purpura marina is sit: atq; etiam longe optimum, si optima sit Tyria: quippe tenuiorem adstringẽdi vim habet tum ea purpura, tum optima nardus, ita, vt vis earum siccando, calfaciendo, ac robur inferẽdo, in corpora, quæ circa ventriculum habentur, alte penetrare possit. Quod si os vẽtriculi (quod stomachum appellare solemus, abutentes nimirũ appellatione) imbecillius sit, ẽt tanta portione chiæ mastiches in nardino tunsa, vnde sordium crassitudo existat, madefactam ex eo purpuram imponemus. Esto autem abunde calens talium quodq;, cum primum imponitur: quippe, quæ tepida *sunt, omnia ventriculi firmitudinem dissoluunt. Non aũt te fugit solere me vnguenta calefacere in vase duplici, vtiq; coniecta prius in vas maius, aqua feruente: quando aliter calefactis vitiatur eorum facultas. Cæterum fluente adhuc aluo, vtilius est optimo recente q; melino simili modo, quo nardino, vti. Vtile aũt ad omnia talia est et mastichinũ. Non in postremis accõmoda- D ta sunt eiusmodi ventriculi affectibus & vnguenta ea, quæ ad gratiã delicatarum mulierum fiũt: hæc, inquã, pretiosa, quę Romanorũ luxus videtur inuenisse, appellationes q; Romanas dedisse: noiantur.n. tum spicata, tum foliata. Si vero, qui affligitur, cinctum non patitur, siue ob consuetudinẽ siue delicias cingi recuset, licet, cerato idem efficias. Est aũt in eiusmodi vsum optimũ, quod ex cera fit Tyrrhenica in vnguento nardino liquata, † cui post, q̃ refrigeratum est, } aloes ac mastiches mollissimus puluis est admistus. Debet aũt singulorum hic esse modus: Cerę ac nardi partes pares: aloes pars octaua: sic ẽt & mastiches, vel (si placet) huius paulo aliquid plus. Quod si cerato aliquid ẽ sumptuosis his vnguentis admisceas, præstantius medicamentũ habebis. Si aũt vẽtriculus intus vrit ita, vt affectus quidã phlegmonę similis in eo consistere videat, vtilius est ceratum, quod ex melino conficit. Sunt porrò alia medicamenta nõ pauca, alia quidem ex œnanthe, alia ex hypocistide, & balaustijs, & palmularũ carne confecta, quæ vẽtriculo tum refrigerando, tũ vero firmando, sint idonea. Horũ ergo, quod ad rem præsentẽ sit cõmodissimum, id deliges, ijs, quas memorauimus, cõsiderationibus intẽtus. Cibãdi vero deinceps his sunt: fluẽte quidẽ etiã num ventre, polenta, & pane, quę græce Oxylipe vocãt: qui vtiq; minimũ aceti habeat, nõ sicuti in dysenteria & diutina diarrhœa præparare solemus. Inspergere autem polentam debebis aliàs aqua calida vbertim: aliàs, vbi s. venter adhuc plus iusto excernit, vel mali punici, vel pirorũ, vel malorum

*Al. rarissime

* κακόχυμοι.

*ἐμβροχῇ.

A.l.4.f.1.t.1. c.26.fo.418.a

† In antiquis ita legit ψυχθείσῃ καὶ ξυσθείσῃ τῇ κηρωτῇ i. cui post, q̃ refrigeratũ est ac derasum, &c.

malorum ſucco,potiſſimũ cotoneorum. Quòd ſi iucundius laborãti erit, etiam decocto ex piris, E
aut malis,aut myrtis, pręparato polentam inſperges. Sin venter non amplius excernit, ſuffecerit
tum alica ſimiliter ptiſſanæ præparata,hoc eſt aceti habens pauxillum: tum ex ea ſine aceto ſorbi-
tio: tum gallinaceorum teſticuli: & ſaxatiles ex albo iure piſces: præterea fru*ctuum aliquis ex ijs,
qui adſtringãt,vel ſolus,vel cum pane.Hos vero vel magis ẽt vẽtre adhuc fluente dabis. Quòd ſi
appetentia careant ſic, vt cibos auerſentur, (incidit nãq; id non paucis eorum, quos diarrhœa ex
cruditate male habet) etiam de medicamento, quod ex ſucco fit cotoneorum, vnum aut duo co-
chlearia danda his ſunt: aut,ſi huius copia nõ eſt,eius, quod ex carne eorum componitur. Tradi-
ta vero eius generis medicamentorũ cõpoſitio eſt in libris de tuenda ſanitate. Atq; ita quidem in
prima remiſſione,ijs,qui ex cruditate febricitant, ventre excernẽte,mederi conuenit. Si vero om
nino venter aſtringitur, pertractatis prius præcõrdijs, mox toto ventre conſiderabis diligenter,
num cibus in gracile inteſtinum,aut in colon deſcenderit. Deinde ægrum interrogabis,qua ma-
xime in parte vel morſum,vel grauitatem ſentiat,qualeſ'ue habeat ructus. Vbi ex his cõpertum
habueris,in qua'nam totius ventris parte nutrimentum conſiſtat,ſi in ſuperioribus partibus pen
det,aliquid diatrion pepereon dabis, non medicamentoſi illius,ſed eius,quod in opere de ſanita-
te tuenda,ceu & ſimpliciſſimum,& ijs,qui cruditate laborarẽt,aptiſſimum laudauimus. Poſt de- F
inde præcordia, oẽm q; ventrem perfundes. Hoc vero,etiam ſi inferius deſcenderint,quæ vitioſa
ſunt,facies, pluris minoris q; ratione id varians. Siquidem plus & temporis & perfuſionis exigũt
ad præparationem eorum,quę deinceps ſunt agenda, qbus in ſuperioribus vẽtris corruptum nu
trimentum adhuc manet. Sin motũ id notabiliter ad inferiora ſit,adiuuandum aut glande ſubdi-
ta,aut leui per inferius infuſione eſt,vtiq;, ſi morſus ſimul adſit,hanc mitigantibus: ſi flatus,hunc
cõmprimẽtibus: ſin neutrum fuerit,ex melle,aqua,& paululo olei id,quod ſubter infundetur,fa-
cientibus. Vbi vero vehementior morſus vrget,Sabinum oleũ,in quo aliquid ſeui anſerini ſit li-
quatũ,eſt vtilius: ſi vero eius copia nõ eſt,gallinacei ſeui: ſin nec huius facultas eſt,caprini: quòd
ſi huius quoq; penuria eſt, inijciendum oleo parum cerę eſt,potiſſimũ elotæ. Flatus vero ſanan-
di ſunt oleo,in quo ruta,& ſemina,quæ flatus diſcutiunt,fuere incocta: cuiuſmodi ſunt apij,& cu
mini,& marathri,& ſinonis,alia q; id genus. Vacuata vero aluo,nutriendũ protinus in cęteris q-
dem ijs, quos memorauimus, ſimiliter eſt,amotis tamẽ ijs,quæ adſtringant. At,ſi quidem primo
die ad veſperam hæc egeris,aut etiam noctis qualibet hora,etiam ſecundo die ſimilem adhibebis
prouidentiam. In quo ẽt,ſi planè deſijt febris,lauari hoĩem ſines. Ac,vbi in ſequenti nocte, quie-
tus citra offenſam dormierit, ſanum iã hominem prorſus exiſtimabis. Si vero,qui cruditati ſucceſ G
ſit,dies cum ſequente nocte febrem attulerit, veluti in ſecundo die, ita tunc & accurandus & nu-
triendus homo eſt. Si vero & nox tertiæ diei febrile quiddam paululum afferat,ne ſic quidem for
midandum,ſed hos quoq; poſtridie lauabis,nutries q;,ac reliqua omnia in illis,vt ante definitum
eſt,ad portionem exequeris. Sanè "mutationes crudi alimenti in acidam qualitatem nec incide-
re in eiuſmodi naturis cernuntur, niſi admodum raro,id q; ex cibis,qui prompte aceſcunt: nec fe
brem accendere diariam, æque vt nec tarditas concoctionis: quando,ſicubi propter talem crudi-
tatem febricitant, quibus amara bilis in temperamento abundat, obſtructionis & humorũ putre
dinis ſuſpicio eſt. De qua poſtea diligẽtius definiam, cum de putredine agam. Nunc huic de dia
rijs febribus diſputationi hoc adiecto,ad alia tranſibo. Fumidus vapor ex tarditate concoctionis,
aut cruditate,in qua ructus ſentiuntur acidi,nunquã excitatur. Quippe frigidi halitus abs talibus
ſuccis aſcẽdũt, hi q; omnino pauciſſimi, minime autem vapores multi fumidi q; ac fuliginoſi:
cum nec in ijs, quæ extra ſunt, aliter aut fumũ edi aut fuliginem videas, q̃ fumum ex materijs (vt
ita dicam) ſemiuſtis, fuliginem ex immodice aſſis vſtis q;: eſt nãq; fuligo vapor terreſtris, fumus
miſtio quædam ex terreſtri aquea q; ſubſtantia. Verum non eſt, quod hoc loco audire expectes,
aut quemadmodum ijs, qui tarde concoquunt,aut ijs,qui acidum ructant, ſit proſpiciendum: eſt H
enim de his tractatio ad opus de tuenda ſanitate pertinens. Hic tantum earum cruditatum mẽtio
nem faciemus, quas febris ſubſequitur. Quoniam igitur diaria febris cruditates, quæ cum acido
ructu ſunt,non conſequitur: quę vero ex putredine humorum oritur,ea quandoq; ſequitur: non
ſine ratione in eam tractationẽ,quę de illis inſtituitur, diſtuli de his cruditatibus pręcipere, ſed ne
tunc quidẽ eo modo,quo in ſanitatis tuendæ libris. In illis.n.diximus,quę'nã per ſanitatẽ agenda
ſint illi,qui cruditate laborat: hic vero,quę'nam in ijs febribus,quæ cruditati ſuperueniunt.

ἀπωρῶν.

* Gręce hypochondria. Linacer autem cum Celſo ſemp vertit præcordia.

* καθιςῶντες, eſt in impſſis. ĩ manuſcriptis μεθιςῶντες.

A.lib.4.f.1.t.1. c.34.fol.415.a

* ἀποῤῥέουσι.

Quo pacto, qui Diaria ex Bubone correpti ſunt, ſibi ipſis Conſulant, ac Diatritarios vocatos irrideant. *CAP. 6.*

Dicta mihi fermè ſunt de diarijs febribus vniuerſa: qñ, qui ex bubone febricitant, medicos, quid ſibi ſit agẽdum,ne cõſulunt quidẽ,ſed,vbi tum vlceri, quod bubonis occaſio fuit,tum poſtea buboni ipſi proſpexerint, in remiſſione eius, quæ inciderit,acceſſionis lauãtur. Ac, ſiquis tum diatriton vel nominet,omnes irridẽt,ſcholaſticum q; appellant, natura (puto) ipſa intelligẽtes id tranſmittendum non eſſe,quod omnino nõ erit. Cenſent q; etiam in omnibus ijs, quæ ſenſum fugiunt, tales debere eſſe medicos,quales ipſi ſunt in ijs,quę ſenſui apparent. Porrò in oĩbus tales eſſe,nihil eſt aliud,q̃ intelligere,quando ſit in tertio acceſſio futura, & quãdo futura non ſit.

Quin etiam

A Quin etiam, qui refrixerunt, aut vsti sunt, aut fatigati, aut tale quippiam passi, postea vero febricitarunt, hi, vbi in remissione talem status quietem, qualis erat per sanitatẽ, sentiunt, ne tunc quidẽ eos, qui diatriton nominent, ferre possunt. Quod.n. vsurpare sæpe soleo, quẽlibet priuatum, qui secundum naturam se habeat, quouis sophista veriores opiniones habere, hoc etiam in diuinissima istorum diatrito videre licet, vt quę ab omnibus, qui naturaliter se habent, sit irrisa. Nuper.n. è plebe quidam, q in splendida cœna prolixius sibi epulis potu q; indulsisset, venit domum errabundus, ac manu deductus. Cum aũt ea, quibus grauabatur, in ventriculo eius fluitarent, omnia ea euomuit: & per noctem quidem febricitauit. Dormiuit autem in magnam partẽ sequẽtis diei. Postea surgens, ac paululum inambulans, lauit, risit q; eum, qui sibi diatriton manẽdam suaserat: illo nanq; authore etiam postero die inediam tolerare debuisset. Vt autem (res ipsa monebat, & ipse sua sponte faciebat) lotus & modice cibatus, post somno deditus, eo q; inoffense fruẽs, mane surrexisset: ad consueta q; rediјsset etiam in ipsa diatrito, in qua eum tolerare inediam oportuisset, si diatritariјs medicis paruisset, ita enim eos per iocum eleganter nominauit quidam: & quidem cũ cœnatus iam ex consuetudine homo esset: accedens facetus ille risum excitauit, cõmemorans, quemadmodum eum, qui tertio ante vesperi vomuisset, oportuisset etiam biduo inediam siccum

B ac sordium plenum tolerare, ad horas q; spectantem pro diatritariorum iussu decumbere. Sunt * enim, arbitror, vel plebi non obscura, quæ prẹter rerum euidentiam temere audentur. Atq; inde merito alios medicos, alios græce Logiatros, id est verbis tenus medicos esse dicunt. Quomodo enim non iure hac appellatione censeantur, qui ea nesciant, quę nemo è vulgo ignorat? Quomodo non meritissime irridendi carpendi'q;, qui etiam, cũ talia ignorẽt, Hippocrati se prẹponunt? Verum illorum stupiditatem ne Mercurius quidem ipse cum Musis sanauerit.

* ἄσης.

De Curanda Diaria in Calidis & Humidis naturis, ac in Habitibus, qui sunt Acquisiti. CAP. 7.

ABsoluta vero in iјs naturis, quibus amara bilis redundat, (in quibus s. elementum frigidum vincitur à calido, & elementum humidum à sicco) de diariјs febribus disputatione, ad aliud corporum temperamentum transeamus, quod nihil minus, q̃ supra dictum, vitioso est succo, in quo s. calidum præualet frigido, & humidum sicco. Maxime.n. omnium putredinis morbis hęc intemperies* exposita est propterea, q per ipsam sanitatem proxime putredinem accedit: veluti tum ex sudoribus coniјcere est, qui grauiter his olent, tum vero ex vrinis, deiectione, atq; ẽt ipsa respiratione. Etenim, qualis est hircorum, talis est & talium naturarum temperies. Ideo'q; prompta est ex qualibet occasione tum aliјs multis morbis, tum vero febribus, corripi. Nam, q hac in-

A. li.4. f. 1. c. 1. c. 2. fo. 41. e

lib. 8. meth. med. c.

* ἐκπνοῆς, i. expiratione.

C temperie sunt, cum stipata cutis eorum est, effugere febrem non possunt: sed nec, cum valentem cruditatem contraxerunt, aut perusti {in Sole} fuerunt, aut tale quippiam aliud passi. Ac vitiosis quidem habitibus stipatio cutis plurimum esse incõmoda solet. Ideo'q;, quibus amara redundat bilis, non minus, q̃ qui ad putredinem sunt proni, (Sepedonώdεις, id est putredinosos Grẹci vocant) febribus iјs, quę ex stipata oriuntur cute, patent. At ab nidorosis cruditatibus, quæ humidę & calidæ naturæ sunt, (quas modo putredinosas propterea vocaui, q succi facillime in iјs putrescant) promptius lædentur. Nam de obstructione quid attinet dicere? quam idcirco maxime febres accendere diximus, q putredinem in iјs, quæ non transpirant, corporibus creet. Verum de eiusmodi febribus post agemus. Sane diarię omnes promptissime in iam dictis temperamentis accendunt, id'q; ex qualibet earum causarum, quas modo in amara bili vitiatis naturis retuli: curationem'q; persimilem illis habent, ac in paucis omnino dissidentem. Nam, cum hę humidiores naturæ sint, magis ferunt, q̃ illæ, famem sitim'que. Itaq; minus lædentur hæ, siquando fame per diatritarios crucientur, si modo libera ipsis trãspiratio non desit. Atque idcirco balneum hi, ceu quod cutim eorum laxet, vel magis, vel certe non minus, q̃ qui amara bili abundant, requirunt: ceu, quod humectet, non requirunt. Quęcunq; vero de eiusmodi natura sunt dicta, eadem

lib.4. f. 1. c. 2. fol. 41

D de acquisito habitu dicta esse cẽsendum. Aliqui enim, quibus boni sunt natura succi, coeuntibus aliquando eodem tempore pluribus siccantibus corpus calfacientibus'q; causis, in amarę bilis vitiosum habitum mutantur. Da enim venisse hominem ęstatis tempore in regionem calidam & siccam: esse preterea eodem tempore statum cœli calidum ac siccum: tum vesci eum cibis calidis siccis'q;: cogitare quoq;, ac tristari, & vigilare, & irasci, & quàm plurimũ laborare: fieri autem potest, vt idem homo per id tempus venere sit vsus frequenti, & in Sole maiore ex parte versatus, & medicamenta, quæ siccent calfaciant'q;, biberit, veluti aliqui Theriacen, non nulli Ambrosiã, aliј Athanasiam, scimus enim profectò medicamenta à iunioribus medicis eiusmodi nominibus vocari: Cui ergo omnia iam dicta per ęstatem contigerunt, hunc, necesse est, calidum & siccum reddiderint, ac propterea eo habitu, qui amara bili abundet, quamuis antea optimi succi fuerit. Itaq; etiam ex omnibus supra dictis causis facile febricitauit. Ad eũdem modum, & siquis naturaliter boni sit succi, ac locum temperatum incolat: si illinc se in alterum locum, qui calidus sit & humidus, veris tempore trãsferat, id'q; statu cœli calido humido'q;: tum omni victus ratione calida humida'q; vtatur: is quoq; similiter illis, qui natura sunt putredinosa, tum cæteris tentabitur morbis, quibus illi: tum febricitabit non solum aliјs, sicut illi ex iјsdem causis, febribus, sed etiam non minime diariјs, de quibus nunc instituimus.

Quæ

Quæ inter Diarias febres, in Acutas, aut Multorum dierum, promptius, ac facilius pertranſeant. CAP. 8. E

CVm vero octo intẽperies in vniuerſum ſint, vt oſtẽdimus, opportuniſſima ad febres eſt ca- A.l. 4.f. r.t.r. c.2.fol.411.e
lida & ſicca: ac, niſi quis hanc, vt dictũ eſt, cibet, ociſſime in ea mutatur diaria febris in acu-
tam. Propinqua huic eſt, præſertim quod ad febrem attinet, quãuis ad alia ſit deterior, calida in-
temperies & humida. Tertia ab his intemperies eſt ſimplex illa, in qua oppoſitio altera recte ſe ha
bet, vtiq; quæ ex humido & ſicco cõſtat, in altera calidũ exuperat. Quippe opportunior eſt hæc,
† πολυημέρους ꝗ̃ ceteræ, quæ ſequuntur, tum vt omnibus ſupradictis occaſionibus lædat̃, tum ex diarijs in † plu
rium dierum} febres tranſeat: nihil.n. alienum fuerit eas ſic appellare. Huic proxima eſt, quæ in
calido & frigido debitũ modum ſeruat, ceterum ſiccum elementũ habet humido præualens. Ab
hac deinceps media oĩum eſt, ſ. quæ mediocritatẽ in vtraq; oppoſitione ſeruat. Quatuor, quæ re-
liquæ ſunt intemperies, neq; facile febribus occaſione iam dictarum cauſarum patent: neq; diaria
tentatæ, ſi inediam tolerant, in plurium dierũ febres tranſeunt: Immo aliquæ ſaltem earum, vbi re
dundantiam humorum citra corruptelam contraxerunt, (contrahunt aũt eiuſmodi intemperies
aſſidue) vtilitatẽ ex inedia ſentiunt: ac potiſſimũ, quæ frigida eſt & humida: ab hac, quæ humi-
da eſt: tertio loco, quæ frigida: quarto loco, quæ ſicca eſt & frigida. Siquidem poſt diarias febres
diſcuſſas, vbi coactus quiſpiam nulla neceſſitate eſt mirificam diatriton tranſmittere, alia quidem F
nulla in frigidis temperamentis ex inedia febris excitabitur: lędetur tamen ipſe ſiccus & frigidus
corporis habitus ꝗ̃ maxime, vt, niſi longo tempore, redire ad naturam, qui ea ſunt intemperie, nõ
poſſint. Cæterum, ſiquod forte fortuna his adſit acquiſititium humorum vitium, fieri poteſt, vbi
in fame & illoti per triduum cuſtodiuntur, vt ex diarijs in plurium dierum febres immigrẽt. At,
quæ ſicca quidem corporis natura eſt, ſed in altera contrarietate tẽperata, ea in lõgioribus inedijs
graciſeſcit magis, ꝗ̃ quæ ſicca eſt & frigida: reficitur tñ facilius, cum idoneum nacta eſt victum.

Quo pacto Curatio, ac Victus ratio, inſtituenda ſit, cum Diſsidentes Indicationes in Diarijs febribus coierint. CAP. 9.

ENimuero eiuſmodi oĩbus victus ratio alteranda eſt, multo profectò magis, ꝗ̃ ijs, de quibus
primum omnium eſt dictum, nempe calido & ſicco, item calido & humido. Quippe, qui fri
gidus & humidus natura eſt, qm̃ calido ſicco q; in vtraq; intemperie contrariè eſt affectus, contra
rio nimirum vtetur victu. Melius tamen eſt non abſoluto ſermone /contrario/ dicere, ſed ex ſo-
lius temperamenti indicatione, quãdo ex eo, ꝙ eadem febri febricitant, non diuerſam, ſed omni-
no eandem ſortientur indicationem. Dictum nanq; ſæpe numero iam eſt id, quod ſecundum na-
turam eſt, ſimilia ſemper poſtulare: quod prẹter naturam eſt, contraria. Siquidem, quod naturali- G
ter ſe habet, cuſtodire: quod prẹter naturam eſt, tollere oportet. Porrò febris omnis præter naturã
eſt: ideo q; victus rationem humidam frigidam q; exigit. Temperamenta vero ipſa aliàs ſimilia,
aliàs poſtulant contraria. Quæ enim vitio carent, ſimilia perpetuo, quippe quæ ſeruare expedit:
quæ vitium habent (veluti in opere de ſanitate tuenda eſt dictũ) aliàs ſimilia, aliàs cõtraria. Id q;
merito accidit, cum nec ad vnguem naturaliter ſe habeant, quomodo enim eſſent vitioſi: nec
prorſus præter naturam, qñ, qui ſic attemperati eſſent, perpetuo ægrotarent. Ergo ſimilia deſide-
Al. Vlceratis rant, tum in alijs, de quibus mox dicetur, tum vero in vlceribus omnibus: monſtratum.n. id ſæ-
pe numero iam in ſuperioribus eſt: contraria vero in eo victu, qui per ſanitatem adhibetur, velu-
ti in libris de ſanitate tuenda, docuimuus: ſed neq; hæc perpetuo, ſed tum, cum corrigere intẽpe-
riem eorum ſtudemus. Quippe duplex nobis in ijs, qui ſani ſunt, finis proponitur: nẽpe vel cor-
pus ſanum in priſtina eius temperie tueri: vel etiã hanc meliorem reddere. Sic igitur, arbitror, in
ijs, qui diaria febri laborant, cibandis, vel vni febrili affectui contrarium, vel etiam ipſi laborantis
intemperamẽto, deſumemus. In ea tamen natura, quę haud dubie in medio temperamento eſt, ab
ipſa febri cõtrariorum indicatione accepta, eatenus humidumfrigidum q; victum adhibebimus,
quatenus ſiccius calidius q;, ꝗ̃ ante, iam redditum corpus apparet. Verum hoc tum perſpicuum, H
tum indubitatum eſt. Reuertamur autem rurſus ad intẽ peratas naturas. Nam, quoniam eas (ſi-
Natura gaudet cut in libris de Sanitate tuenda eſt proditũ) licet &, quales accepimus, ſeruare, licet & ad melius
transferre, ſatius, arbitror, eſt, cum planè valent, non cum ægrotant, vel de ſe queruntur, victus il-
2.de Rat. Vict. in ac. 20. & deinceps. 7ª.119.a lis rationem mutare. Gaudent.n. naturæ conſuetis ſemper, vt & Hippocrates ‖ euidẽtiſſimis ar-
gumentis in libro de acutorum victu adſtruxit: & in omnibus, qui ſe ſecũdum naturam habent,
manifeſte apparet. Quòd nãq;, qui ſibi iam diſplicẽt, extra cœtum eorum, qui ſecũdum naturam
habent, ſint ponendi, id nemo, qui compos eſt mentis, dubitet: cæterum, ij an præter naturam ſe,
an non naturaliter ſolum habeant, id vtiq; quis ęſtimandũ duxerit. Atqui, ſi ex ipſa cõſuetudinę
indicationem aliquã ſumi cõueniet, ſi quidem multo iam tempore intemperatas naturas contra-
rio victu ei, quę vicit, intẽperiei cibauimus, ita ẽt, & cum parum ex ſententia ſe habent, faciemus:
ſin minus, quæ ſimilia temperamento ſuadet, indicationem preferemus. Ita vero & Hippocrates
1.Aph.16. Ext. ord.8.h mihi ſentire videt̃, vbi ait: ‖ Humidus oĩs victus febricitãtibus eſt idoneus, potiſſimum aũt pue- »
ris, & alijs, qui ita cibari ſunt ſueti. Febricitãtibus.n. inquantum febricitant, ex ipſa contrariorum »
indicatione humidus victus conducit: pueris, ex ſimilium. Eodem aũt modo & eã, quæ à conſuę
tudine prębet̃, quo eã, quę ab ętate dat̃, accepit. Nã & ętas, cum ex ijs ſit, quæ natura nobis inſunt,

ſimilem

A similem sibi victũ postulat. Et, quę à consuetudine indicatio sumitur, sic sumpta est, sicut ea, quæ ab ætate: quippe seruare quoq; hanc iubet, perinde ac proprium ætatis tẽperamentum. Itaq; etiã nos tum ex oĩbus, quæ circa ægrũ spectant, eius, quod conducit, inuẽtionẽ moliri: tum, qñ indicationes oẽs secum consentiant, & qñ inter se dissentiant, inspicere semp conueniet. Oĩbus.n. consentientibus, vnã prorsus victus speciem cõstituemus: dissidentibus vero inter se, quæ valentiores, ac plures sint, præferemus ita, vt victus species, quam hæ prescribant, præferat, sic tñ, vt ne cõtraria sit neglecta. Porrò prælatio hæc alias vtrisq; in vnius auxilij materiã mistis perficitur, aliàs seorsum sumptis. Ac cõis quidem hæc ratio est oĩum, quæ inter se cõplicatę sunt, contrariarũ indicationum. Qũo aũt hanc ad vsum conferre oporteat, cũ aliqñ ipsi morbi coeuntes sint contrarij: aliqñ morbus vnus sit, sed qui contrariã indicationẽ subijciat, aut naturali laborantis tẽperamento, aut ei, quod nunc acquisierit: præterea ætati, & cõsuetudini, & regioni, & anni tẽpori: in ipsa particulatim tractatione ostendã. Nunc ergo, cũ propositũ nobis hoc loco sit vnicuiq; memoratorum intẽperiei generum idoneum inuenire victum, cõis, quem cœpimus methodi modus, veluti sub exemplo, examinet. Pone.n. correptos febri esse duos homines in regione natos educatos q; tẽperata: nunc in ea non esse, immo alterũ in calida & sicca, alterum in humida & frigida: B præterea eosdem diuerso esse tum tẽperamento, tum natura, tum consuetudine, tum ætate: ẽt sub diuerso (si placet) & anni tẽpore, & statu cœli ęgrotare, sic, vt Alter calidus siccus q; natura sit, ac tali victus rationi in totum insueuerit: præterea iuuenis sit, & hieme ægrotet, id q; in humida & frigida regione, ac statu cœli simili: Alter humidus & frigidus, simili victu assuetus, tũ puer ætate, ac æstate, in calida sicca q; regione, ac simili cœli statu laboret: Quę nam igitur in vtroq; horũ sunt indicationes? Nempe, quę à febricitando sumitur, cõis amborum est, ac, quæ refrigerent, & humectent, desiderans: reliquorũ nulla est præterea cõis. Siquidem Priori & propter naturam, & propter ætatem, quæ simili sibi victu fuere assuetæ, siccioris calidioris q; temperamenti cibus idoneus est: idem q; propter & anni tempus, & statũ cœli, & regionem cõuenit: non enim, quæ ab his suppeditatur, indicatio similia desiderat, sed contraria: Alteri ex ꝓpositis, propter ętatem, & naturam, & consuetudinem, similia ipsis exhibenda indicantur: propter ętatem quidem humida, modice q; calida: propter naturam, & consuetudinem humida, & frigida: propter regionem, & anni tempus, & statum cœli, contraria: quæ & ipsa nimirum sunt tanto tẽperatis frigidiora & humidiora, quanto regiones ipsæ sunt calidiores tẽperatis & sicciores. A consuetudine.n. semp est indicatio similium, quoad s. ægrotant homines. At ab ętate, natura, regione, anni tempore, & C statu cœli, vbi temperata hęc sunt, similium semper pręsidiorum est indicatio, siue valeãt homines, siue ęgrotent. Contra ab intemperatis anni tempore, statu cœli, & regione, contrariorum est indicatio: cęterum ab ętate & natura non absolute, sed cum consuetudine. Porrò nihil in contrarijs indicationibus tam conuenit expendi, q̃ magnitudinem † eorum, quę ad indicationem coierunt.} Quã vtiq; in libris de sanitate tuenda duplicem esse ostendimus: alteram, quæ ex ipsorũ, quę indicant, dignitatibus censeatur: alteram, quæ ex ipsorum (vt sic dicam) proprijs substantijs spectetur: quas ex conferendo cum mediocri, & quod secundum naturam est, accipiendas esse testati sumus. Nisi enim ita quis indicationum potestates examinet, nequeat sanè mensuram victus inuenire. Cum enim refrigerandum humectandum' q; esse febris perpetuo indicet, reliquorum vero quodq;, prout dictum est, vbi concors eorum indicatio est, nullum exhibetur negociũ: vbi discors, pro pluribus ac potioribus formari victus ratio debebit. Siquidem in modo propositis, ex eo, quòd febricitant, communis refrigerantium ac humectantium indicatio pręstatur, non tamen ex cæteris. Sed cuius tum ætas, tum temperamentum vnà cum consuetudine, tum regio, tum anni tempus, & cœli status, humectantia refrigerantia' q; exhibenda indicant, hunc haud dubium est non solum humectandum refrigerandum' q; esse, sed etiam nec leuiter hęc, nec vtcunq; D facienda esse, immo planè magnopere ac vehementer, omnibus scilicet indicãtionibus idem dictantibus. Cuius vero reliqua omnia refrigerantem quidem humectantem' q; victum, quemadmodum & febris, non indicant, sed contrarium ipsi, calfacientem scilicet & siccantem, vtiq; ambiguitas pugna' q; indicationũ inter se oritur: quo casu magnopere opus est, tum numerum indicationum, tum magnitudinẽ, simul conferas. Quippe, quę à febri sumitur, ea reliquis, qñ omnes cõtrarium faciendum pręscribunt, numero quidẽ inferior est: magnitudine tñ, quę ex dignitate, aut potestate, aut quomodocunq; appellasse libet, spectatur, vtiq; superior est, potissimum, si longe à natura recessit: quippe duplex tum magnitudo illi accedit, & quæ ex febris genere ꝓuenit, quæ omnibus est cõis: & quę propria, sua' q; ipsius est. Siquidem, & quia febris plus cęteris omnibus solicitos nos habet: & quia, preterquam, ꝙ febris est, etiã magnitudo illi notabilis accessit: idcirco contrarias indicationes inducit, atq; obumbrat. Sin parua fuerit, fas est reliquas omnes vnà coniunctas cũ ea conferri, atq; expedi. Ac, si quidẽ pares videantur, neq; febris indicatio preferet sic, vt humectandum & refrigerandum sit: neq; etiam reliquorum sic, vt calfaciẽdum ac siccandum sit: immo media victus ratio, vbi ita se corpus habet, eligẽda erit. Sin altera indicatio exuperet, tãtum recessisse à temperato & medio victu par est, quantum ea, quę pollent, sua cõtraria superant. Ergo tum exercitatum in his oĩbus, tum natura prudentem, esse medicũ conueniet, quò cuiusq; indicationis

Quidam cod. græci habent, βοηθημάτων ut Linacer uertit. alij διαιτημάτων καὶ βοηθημάτων, i. uictus rõnũ, et præsidiorũ. alij διαιτημάτων solũ, ut et Aldinus: quæ melior lectio uidetur.

† Ita legẽdum esse, vt Linacer vertit, tũ ex codicibus gręcis, tũ magis ex libro tertio de sanitate tuenda patet, vbi de hoc diffuse tractatur. Neq;.n. legendum est τῶν συμφερόντων, i. eorũ, quæ cõferunt.

indicationis potestate diligenter considerata, omnibusq; inter se collatis, vnã idonei victus sum- E
mam, quę laboranti sit cõmoda, comparet. Ac diariarum quidem febrium indicationes ex his ge
*scopis. nẽribus capiuntur, raro q; accidit, (si alicubi) à laborãtis virium modo: cum febriũ, quæ pluribus diebus affligunt, indicationes, tum viriũ respectum necessario adhibeant, (non enim leue in his consilium est, quod à viribus petitur) tum causarum, quæ ipsas excitant, exceptis tamen hecticis: vtpote quas nulla accendit causa, quẽadmodum nec corpus id, quod iam habitu calorem ignis in se suscepit, siue id lapis, siue lignum sit. Illud nãq; cõe cum diarijs habent, q̃ videlicet nõ amplius fiant. Differunt autem in eo, q̃ diarię in leui (vt sic dicam) affectu (κατὰ σχέσιν Gręci vocant) calorem habent: hæcticæ in habitu, qui ægre soluatur. Licet etiam, dicas eam quoq;, quæ à viribus sumitur, indicationem tum in reliquis omnibus morbis, tum in diarijs febribus, semp adhiberi: nobis tamen in præsenti disputatione opus ea non esse propterea, q̃ ex prima quidem ratione nõ indicet, ex accidenti vero indicet. De eo vero accidente in sequentibus differemus.

GALENI METHODI MEDENDI ID EST DE MORBIS CVRANDIS LIBER NONVS

F

ARGVMENTVM LIBRI

Curandi ratio Febrium Continentium: ac Ordo, & dignitas Indicationum, quibus curatio vniuersa continetur.

De Transitu Diariarum in alias febres, ac de ipsarum Perduratione. CAP. I.

*τὴν τῆς θεραπείας μέθοδον.

Diariarum, ò Eugeniane, curãtionẽ in libro, q hunc pręcedit, exposui, totius *p positi operis octauo. Est aũt huius febriũ generis vnica accessio, vno plurimum die ex ipsius saltẽ natura circunscripta. Quippe, "q̃cunq; vel per medicorum ignorantiã, vel ęgrorum intemperãtiam, vel ministrãtium errorem, in eiusmodi febribus cõmissa in aliud ipsas genus transferũt, hęc suę naturę sponte nõ incidunt. Non. n. est profectò mirũ, si per ea, q̃ delinquuntur, nõ solum porrigaẽ, aut in aliud genus trãseat, morbus quis, sed ẽt, cum prius nõ esset, nunc exciteẽ. Nã cum ijs, q integri sunt, delinquere non sit tutũ, haudquaquã id ęgris sine discrimine cõtingat. Reliqua vero cũ sint genera duo, (veluti in libro de febrium differẽtijs est ostẽsum) alterũ ex humorũ putredine nasci docuimus: alterũ, quod iã solidas aĩalis particulas occupauit, hecticũ noiant. Transeunt sæpe aũt diarię febres, veluti superius ostendimus, in vtrũq; genus, nisi quis eas cõmode tractet. Veluti aũt in cęteris rebus oĩbus, quæcunq; vno genere cõprehensæ societatẽ in naturis habẽt, ac propterea mutuo in se transire valent, tertia quædã formula in transitu ipsarũ existit, q̃ neutrius extremitatũ formã planè exhibet: ita nimirũ & in diariarũ febrium transitu imagineris, licet, alterũ quoddã genus in trãsitu exoriri, quod neutri extremitatũ sit idẽ. Ac primũ quidẽ de hoc differendũ esse mihi videẽ: quò, sicuti reliqua, ẽt ipsum tũ protinus noscaẽ, cũ incidit: tũ sic inhibeaẽ in primo ortu, ne aut ęgre sanabile, aut insanabile post, q̃ auctum est, euadat. Cęterum, mediũ id cum inciderit, nec nosse ij possunt, nec sanare, qui extremitatũ, quarum est mediũ, speciem ignorãt. At tibi, qui præsertim nõ solum diariarum, sed etiam reliquorum duũm generum, notas intelligis, vbi vel diariarum notæ aliquatenus sunt alienatæ, vel reliquarum notæ simul apparent, haud difficile fuerit iam transitum suspicari. Ergo ex adustione, cruditate, lassitudine, vigilia, animi perturbatione, vel bubone, qui ex euidenti aliqua sit causa, nunquam ad tertium vsq; diem progredietur febris accessio, nisi quid delictum circa laborantem sit. At, quibus stipatio febris occasio est, ijs etiã vltra hos porrigi accessio potest. Nam, qm̃ stipatio "vel obstructis exilibus meatibus, vel cõniuentibus, vel etiam corpore ipso immoderatius densato accidit, merito, arbitror, diximus ex frigore & balneis, quæ vel contactu refrigerent, vel facultate: præterea pharmacis similis generis: pari modo ijs, quæ cutim siccent, veluti Sole feruente: nec minus ẽt ijs, quæ densent, veluti dura cum ijs, quæ frigefaciant, frictione: & detineri intra corpus ceu fumida fuliginosa'ue excrementa, & ab ijs febrẽ accendi: Verũ ex his densationem quãdam corporum ipsorum fieri, ac veluti exiguorum meatuum conniuentiam: obstructionem vero vel pp glutinosos, vel crassos, vel copiosos succos incidere: Quin etiam febres, quascunq; vel conniuentia meatuum, vel recens corporum densatio excitant, has & desistere post primam accessionẽ, siquis rectè eas tractet, & vere diarias tũ esse, tum appellari: at, quę ex obstructione creanẽ, si hæc pusilla sit, solui ipsas quoq; similiter, vt alias diarias, siquis eas legitime sanet: sin valenter impacti humores sint sic, vt valẽtius aliquid, quod eos eximat, desiderent, eas febres porrigi vltra vnum diem necesse est, ac diariarum febrium genus videri egressas. Quomodo. n. dici

A.lib.4.f.1.t.1. c.1. fol.412 g

G

H

A.li. 4.f.1.t.2. c.1. fol.416.d

vltra

A vltra diaria febris poteſt, quæ in tertium vſq; diem extenditur, quando ex ipſa nominis ratione in ſecũdo eam deſiſtere par erat? Dictum enim ſupra eſt vigintiquatuor horas eſſe ſic appellatę diei ſpatium, vtiq; vt cum nomine diei nox quoq; vnà comprehendatur. Atqui, ſi neq; humor putreſcens ſubſit, nec corpus ipſum febrilem calorem, vt habitũ, ſuſceperit, à duobus generibus diuerſum ſit. Aut ergo aliud pręter tria iam dicta genus eſſe in prima febrium diuiſione dicendum eſt: aut appellatione pro nihilo habita diarias ipſas nominare oportebit. Neq; enim profectò de ſubſtantia ipſa talium febrium eſt diariæ vocabulum: verum conuenienti nomine deſtituti, clarioris ſimul breuioris q; doctrinæ gratia, ab eo, quod ſępius eis accidit, nomen indidimus. Ac natura quidem eadem his eſt, quæ diarijs, nomen autem non idem.

Quæ ſint Febres, quæ Synochi appellantur, & quæ ipſarum enumerentur inter diarias. CAP. 2.

SIquidem, in quibus vna acceſſio ab initio ad finem perpetuo manẽs, in multos dies porrigit, eas febres ſynochos, id eſt continentes, appellãt, non illi quidem græco nomine vſi, cæterum ſolœciſmum committendum potius rati, q̃ formam ipſarum ſine nomine linquendum. At non, ſicuti idea vna eiuſmodi febriũ eſt, à qua ſynochos eas nominant, ita & natura ſimplex vna q; eſt. Quædam nãq; earum manifeſtam habent putredinis notam: quædam prorſus non habent, quas B nimirum ex diariarum febrium genere eſſe diximus. Cum. n. acceſſionis rẽmiſſio ex feruentium humorum tranſpiratu contingere ſoleat, non *trãſpirant autem in vehementi ſtipatione, neceſſe eſt multorum dierum fieri acceſſionem. Igitur, vbi in tali febri nulla ſubeſt occaſio, quæ alterius acceſſionis principium excitet, vltra hoc, q multorum dierum febris eſt, nec inuaſionem alicuius †febrium ſignificationis* facit, ſed permanet ab initio ad finem vna febris, quæ nec quotidianæ, nec tertianæ, nec quartanæ notãm præferat. Cæterum, cum me audis dicentem, vbi vehementer ſtipata corpora ſunt, cohiberi intra corpus febrilẽ calorem, non ita factam prorſus denſitudinem putandum eſt, vt nullum ex ijs humoribus, qui tenuati admodum ſint, effluere foras ſinat: cum nec, ſi de oſſibus ita dixeris, id verum ſit, nedum carne & cute. Verũ, cũ à feruentibus humoribus vapor attollatur plurimus, effluat aũt foras exiguus, hunc, qui relictus eſt, febrem ſeruare eſt neceſſe, neq; id modo propterea, q ipſe manet, ſed etiam propterea, q quæ proxima ſunt, adurit.

A.l.4.f.i.t.2.c. 43.fol.425.b

*παῦλα. al. διάλειμμα.

† ἐπισημασίας.

*ἐπισημασίαν.

Quo pacto Febris Continens cum putredine, aut ſine putredine oriatur. CAP. 3.

QVoniam igitur ex duobus his ſeruari febris poteſt, & q totus vapor non trãſpiret, & q idẽ vapor ea, quæ contingit, etiam excalfaciat, neceſſe eſt tres eſſe in ſynochis febribus differentias: nempe vel pari permanẽte magnitudine ea, quam in prima acceſſione ſummãm habuit: vel adijciente ſemper exiguum aliquid, diminuente ue: atque hęc vel æqualiter faciente, vel inęqualiter. Ac, ſi quidem, quod accenditur, ei, quod tranſpirat, par fuerit, nec augeri, nec minui febrilis calor cernet, ſed perinde ſibi ſimilis permanebit, ac ſi nihil illi prorſus adijceretur, aut demeretur. Quippe ad ęqualitatis cuſtodiam, nihil intereſt, ſeruetur ne eadem aſſidue ſubſtantia: an ei, quæ vacuat, par ſit ea, quę adijciatur. Verum, ſi altera earũ vicerit, vtiq; ſi, quæ vacuatur, minui febrem neceſſe eſt: ſin, quę adijcitur, oĩno increſcere. Sed nec illud ſanè quẽquam latet, q, cum ex febribus altera magis minus ve, q̃ altera, tum augetur, tum minuitur, id ob exuperantię imparitatem neceſſario accidat. Nam, vbi aliàs ampliore menſura, aliàs minore, vel febrium generatio, vel tranſpiratio exuperat, nec ijs, quæ augẽtur, oĩbus par eſſe auctio: nec ijs, quę minuuntur, demptio, oĩno poteſt: immo plurimã eſſe tum exceſſus, tum defectus, differentiam eſt neceſſe. Atq; vnum quidem hoc (ſiue genus, ſiue ſpeciem, ſeu quiduis aliud appellare libet) συνόχων, id eſt continẽtium febrium eſt, quod q; ex eadem cum diarijs natura conſtat. Alterum eſt, vbi in oĩbus vaſis, ac potiſſimum maximis, ęquabiliter ſucci putreſcunt. Eiuſmodi febrium in gracili & frigido corpore neutra cõſiſtere ſolet: ſed plurimum in ijs, qui ſanguine abundant, & corpulentis, gigni cernuntur: quando nec obſtructio citra putredinẽ excitare febrem valet, niſi id, quod tranſpirat, D & copioſum ſit, & calidum: nec humorũ putredo in oẽs, quæ inter inguina & alas interſunt, venas æquabiliter ac cito porrigi in frigido habitu poteſt. Debent enim {ſemper} quæ putreſcũt, tum calida humida q; eſſe, tum vero difficilem tranſpirationem habere. Eo q; fit, vt nec in frigida ætate, nec in frigido corporis temperamẽto, ſiue id ab initio cõſtitit, ſiue modo frigidum ſit factum, continẽs excitetur febris: Sed nec in gracilibus, vel qui raro ſunt corporis habitu: Immo tũ ætate, tum natura, tum acquiſititio temperamẽto, quę calida ſint, ac præcipue ſi & carnoſus, & bono ac multo ſanguine affluens, & denſo corpore æger ſit, aut etiam calidis excrementis refertus. Proinde fit, vt, qui ita febricitant, ijs & pulſus maximus ſit & æqualis, & vehemens: quibus etiam arterię hãbitus, nec durior, q̃ pro natura, eſt, nec mollior, celeritatis tamen frequentiæ q; eò perueniт, quò febris ipſa magnitudinis. Atq; hæc quidem ambarum ſunt cõmunia: alteri vero priuatim putredinis inſunt notæ, id q; tum in lotio, tum pulſu, tum caloris ingrata qualitate.

*πολυσάρκοις.

*σύστασις, i. cõſiſtentia.

Adoleſcentium Duorum Curatio, quorum alter Continente ſine putredine, alter cum putredine, febricitabat. CAP. 4.

AC tibi exẽpli cauſa redigã in memoriã adoleſcentes duos, quos vnà mecũ vidiſti. Erat alter eorum liber, & palæſtræ peritus: alter ſeruus, haud inexercitatus ille quidẽ, cæterũ in palæſtra parũ vehemẽs, nec tñ ad quotidiana, quę ſeruũ deceant, tum exercitia tũ opera tractanda, non idoneus.

idoneus. Porrò liber continenti citra putredinem febri laborauit: seruus continenti cum putredi E
ne. Horum vtriq; quę nam sit adhibita curatio, non intempestiuum dictu nunc arbitror, quando
quidem in exemplis exercitari, quiduis discentes maxime expedit: neque.n. satisfaciunt ad exa-
ctam cognitionem vniuersales methodi. Sunt autem exemplorum ea pro potioribus habenda,
quæ ipsi oculis vsurpauimus: quando, si omnes, qui docere scribere'ue aliquid sunt aggressi, ea
prius operibus ostendissent, prorsus paucula quædam falso dicerentur. Nunc vero plerique alios
docere tentant, quę nec ipsi vnquam fecerunt, nec alijs ostenderunt. Cęterũ vulgus medicorum,
nihil miri est, si contemptis bonis moribus, opinioni sapientiæ magis, quàm veritati, inhiat. Ve
rum non sic fuit ratio nostra. Non enim heri, aut nudiustertius, sed statim ab adolescentia, philo-
sophiæ studio capti, primum nos ad eam contulimus: Mox patris euidenti insomnio moniti ad
medicinæ studium excolendum venimus, ac per totam vitam operibus magis, q̃ verbis, vtrique
studio incubuimus. Quo minus mirum est, si, in quo tempore alij totam vrbẽ salutando lustrant,
& cum diuitibus cœnant, ac eosdem comitantur, hoc omni nos sedulo laborantes, primum qui-
dem omnia, quę veteribus pulchre sunt inuẽta, didicimus: mox eadem opere tum indicauimus,
tum exercuimus. Ergo, qui palæstræ peritus iuuenis erat, vbi febricitare hora prima noctis cœ-
pisset, postridie eum mane circiter horam diei tertiam vidimus. Cum autem inuenissem febrem F
admodum calidã, sed pulsus" æquales, & maximos, & celeres, & frequentes, & vehementes: tum
caloris qualitatem, quæ tactum minime morderet: iam vero & vrinas tum crassitudine, tum colo
re, à naturali habitu non multum alienas: audiens pręterea hominem circiter triginta dies exerci
tationis consuetudinem intermisisse, pridie tamen exercitasse se vehementius, cæterum non mul
tum: sumpsisse autem solitos cibos, atq; eos concoxisse, quamuis tarde & ægre, vtpote cum febris
vespere occupasset: cum interim rubicundus plenus q; homo appareret, atq; etiam plenitudinis
sensum se percipere diceret: faciente interim quodam eorum, qui aderant, de vena secanda men-
tionem: visum nobis est eius auxilij considerationem in aliud tempus remittere, simul vt certius
sciremus, cuius generis febris esset: simul necessario propter eam, quæ præcesserat, concoctionis
tarditatem. Cum autem vesperi similem vigorem tueri febris est visa, ceu nihil sensibiliter remit-
tens, suspicio iam erat synochon esse, hanc q; ex obstructione, & sanguinis abundantia, & pręcar
nis copia stipatione. Ac, cum parem magnitudinem per totam noctem febris seruaret, postero
die visum est medicis omnibus, qui eum inuiserant, sanguinem esse mittendum. Discordia vero
orta de tempore: & vincẽtibus, qui id in sequentẽ diem differendum suaderent: febris per totum
eum diem euidenter visa est vigorem suum augere. Mox tertia sequente nocte, alia quidem ac- G
cessio minime incidit, quæ primæ ad portionem responderet: erat tamen æstus ipse laboranti in-
tolerabilis: vrgebat q; cum tensio totius corporis, vtpote repleti, tum capitis pulsatio: atq; ob hæc
grauis vigilia, iuuene in aliam aliàs se figuram iactante. Itaq;, cum vltra ferre non posset, hora no-
ctis circiter octaua mittit ad me ministrum, rogat q;, ad se ocyus veniam. Ipse annuo, atq; abeo, in
uenio q; febrem calidissimam, pulsum q;, qualem prędixi. Quoniam autem nec in hoc, nec in lo
tio, nec in ipsa caloris qualitate, indicium aliquod humorum putrescentiũ apparuit, optimum fa-
ctu visum est venam incidere ante, q̃ putredo inciperet. Aufero itaq; ab homine eousq; de indu-
stria sanguinem, quoad animo linqueretur, maximum planè vbi valentes vires sunt, continentis
febris remedium: id quod tum ratione, tum experientia didici. Primum nanque in contrarium
statum agitur corpus, celerrime ex animi defectu refrigeratum. Hoc vero nemo inuenire potest,
neq; quod ipsis ægris, neq; quod naturę, quæ animantes gubernat, iucundius vtilius've sit. Post-
modum in eiusmodi corporibus necessario superuenit alui deiectio, non nunq̃ etiam bilis vomi-
tio: quas res statim à toto corpore madores sudores'ue excipiunt. Quę nimirũ oĩa, cũ huic quoq;
contigissent, protinus febrem extinxerunt sic, vt quidam ex ijs, qui aderãt, iugulasse me febrẽ per
iocũ dicerẽt: vnde oẽs risimus. Verum, quò narrationem oẽm absoluam, nihil mali erit paucula H
addidisse. Post duas nanq; à sanguinis missione horas paulo nutrimenti dato, ac iusso quiescere,
discessi. Quinta vero hora reuersus, tam profundo somno indormientem inueni, vt tangentem
me prorsus non sentiret. Cum vero & ministri adeo illi altum somnum fuisse dicerent, vt nec, cũ
madores eius abstergerent, expergisceretur, suasi ita facerent: esse nanq; hominem iam prorsus à
febri liberũ. Reuersus aũt & decima rursus hora, ẽt tunc dormientem inueni. Egressus aũt iterũ
ad alios visendos ægros, redeo hora prima noctis, non tamen, vt ante, tacẽs, sed voce de industria
sublata, quò ægrum à somno excitarem. Quod cum ita accidisset, vbi solo ptisanę cremore ipsum
nutriui, abij. Cuius modum postero die augens, tertio lauatum dimisi. Ac, quæ ad hunc pertine
bant infirmum, ita sunt gesta. Quę vero ad alterum, nunc dicam. Is, cum toto die multum labo-
rasset, deinde lauatus paucula comedisset, cœpit nocte febricitare, totum ẽt continuans sequẽtem
diem. Hunc nos post secundã noctẽ vidimus, in cæteris quidẽ oĩbus iã dicto iuueni similiter affe
ctum, verũ putrescẽtiũ humorũ euidẽtes prębẽtem notas. Itaq; vena quoq; huic protinus incisa
vsq; ad animi" defectũ vacuauimus. Post id, idoneo interposito spatio, cibauimus primũ mulsa:
deinde vna interposita hora, ptisanę cremore. Atq; hæc oĩa intra quintã acta sunt horã. Cum aũt
similis sibi perseueraret febris, synochon eã fore ex putredine expectauimus. Ita q; accidit. Quip-
pe cum

*ἔυρηνται est impreßis, ut Linacer: ἐίρηνται, i. dicta, est in manuscript.

A. l.4.f. t.t.2.c. 44.fo.425.d

A.ibidem.e

A pe cum eam secunda noctis hora pari magnitudine cerneremus, tertiæ diei accessionē, futura'ne esset, an secus, diligenter obseruare volebamus: cuius in septimam horā noctis suspicio erat. Itaq; cum summo mane superuenissem, inueni, quod expectarā. Nam nec tertiana inciderat accessio: febris q; remissior paululo, q̄ vesperi fuerat, apparuit. Vt autem rursus hoīem meridie vidi: eratq; iam certissimū & febrē decreuisse, & synochon febrem esse, sed quæ {assidue} decresceret: satius visum est tum quoq; hoīem similiter nutrire. Quarta vero exacta nocte, manifeste minor etiam quarto die erat. Quo rursus quoq; ad eūdem modum homine cibato, aduertimus tum illo die toto, tum, quæ hunc secuta est, quinta nocte magnitudinē remittere sic, vt quinto die liquido planè appareret minor esse febris, q̄ ante. Ita q; ad portionē minuentis se febris, vrinæ quoq; concoctio processerat. Erat q; haud obscurum septimo (id quod factum est) finiendā. Hanc igitur planè cōtinentem ex humorum putredine febrem, & quę assidue decresceret, vidimus. Multas vero alias continentes conspeximus, † quarū aliæ crescentes: aliæ similem tenorē seruātes erant (illas Epacmasticas, has Acmasticas vel Homotonus Greci vocant:) alię, ceu quam modo memorauimus, decrescentes, quas Paracmasticas dicūt. Alię rursus in primo die putredinis notas habuerunt: alię in tertio, aut certe ad summum quarto, id q; alias medicorum ipsorum inscitia, qui sanguinem nō B miserāt, alias laborantiū ipsorum timiditate. Siquidē eorū, qui ex sola obstructione febricitarēt, nemo in putredinis febrem incidit, qui prius sanguinem miserat. Quem, vbi valida virtus subest, & ętas permittit, vsq; ad animi defectum mittere expedit: vbi horū alterū non satis respondet, tutius, est quantū satis visum fuerit, tm̄ principio detrahere: quod defuit, iteratiōe supplere. Etenim hoc presidio omisso, qui ita febricitant, in summū discrimen veniunt, nisi si eos vel virium robur, vel largum sanguinis profluuiū, vel sudor copiosus, ex manifesta pernicie eripiat. Et tm̄ non nulli ex medicis sunt, qui, tametsi manifestissime vident naturā sanguinis profluuio non paucos eorum, qui sic periclitentur, seruare, tm̄ sanguinis missionē fugiant, nullam nec experientiā, nec verā rationē secuti. Cæterū hos mittamus, disputato præsertim contra illos abunde vno integro libro, qui est de sanguinis missione contra Erasistratum scriptus: ipsi vero ad propositum reuertamur.

† τοὺς μὲν ἐπακμαστικούς, τοὺς δὲ ὁμοτόνους ἢ ἀκμαστικούς, ἢ ὅπως ἄντις ἐθέλοι καλεῖν. ἐνίους δ' ὥσπερ καὶ τὸν ὁ προειρημένος, παρακμαστικούς.

A.l.4.f.1.t.2.c. 1 fol.417.c

De Ratione curandi Continentes Febres per Venæ sectionem & Frigidæ exhibitionem. CAP. 5.

Erat vero in præsenti disputatione propositū de ijs febribus differere, quæ ex stipatis p obstructionem meatibus oriunt. Quas, si sine putredine consistant, ex diariarum esse genere dixi: sin ijs putredo aliqua vel ab initio statim, vel postmodum superueniat, vbi in oībus venis, ac precipue magnis ea constitit, continentes excitari febres: vbi in vnica animalis parte, febres, quę cer- C to ambitu accedant. Verum de his postea. Quod aūt & bis, arbitror, & ter, & sæpius, iterum q; dicendum est, qui ita laborant, si recte curabūtur, ijs sanguinis missio est adhibenda: qn̄, quibus corpus ex succorum abundantia inhabile ad transpirationem iam redditum, tm̄ caloris congessit, vt inde iam febricitet, ijs tm̄ sanguinis est detrahendum, quantum vires tolerāt. Pro certo quoq; habendum, nisi ijs, qui hoc per naturā sunt habitu, id adhibeatur presidiū, fore, vt vel suffocetur, vel certe syncope prehendi oīno periclitetur, nisi (vt dictum est) eos vel virium robur, vel plurimus sudor, vel largum sanguinis profluuium, à morte vindicet. At illud vel me tacente constat, ijs præsertim, qui librū de plenitudine studiose perlegerunt, quanq̄ & nunc quoq; à me dicetur, nō esse nunc nobis de ea abundantia sermonem, quæ ad virtutē comparaē, (quippe quæ nec sic obstruit venarū ora, vt refrigerationem prohibeat, nec tunicas earum distendit, nec ruborē nec tumorem inuehit, multo q; minus vel carnis vel cutis transpirationem moratur) verum de ea, quæ cōtineri à vasis vltra nō valet: quę q; ob id ipsum tum perrumpere vasa, tum recludere solet: reliqua'q; mo do dicta symptomata inducit, obstructionem, distētionem, tumorē, ruborem: de hac, inquā, mihi omnis sermo tum habitus est, tum vero nihilo minus habēdus. Siquidem copia hæc, dum bonitatem suam seruat, vt pariter augeri cum robore virium est nata, ita, siquādo has grauat, nec de cæ D tero augebitur, & bonitatem naturæ amittet. At, si † naturalem semel bonitatem amiserit, } fieri nequit, vt non putrescat: quandoquidē nec aliud vllum ex ijs, quæ foris sunt, humidū calidum'q; corpus manere imputrescibile cernimus. Ergo festinare ad sanguinem detrahendū oportet, quò vēnarum natura ex transpirando ventilādo'q; naturalem temperiem seruās, humoribus eo, quò inter initia, modo dominetur: qn̄, si ad intemperiē versa laborabit, metuendū est, ne hi putrescāt. Excitatur aūt intemperies in ea ex febris calore. Quem, siqn̄ rudis quispiam medicus auxit, non vacuata stipationis causa, in incerto reliquum omne remedium est. Vbi nanq; emitti abundantiā postulat, calor aūt refrigerari, pugna discordia'q; inter ipsa sanandi oritur remedia, scilicet ijs, quæ refrigerent, quamuis temperiem naturæ concilient, saltem abundantiam intra corpus detinentibus: quæ vero rarefacienda cute hanc educant, oībus calfacientibus, sic, vt, si abundantiā emittere velis, febrem augeas: si febrem refrigerare, abundantiam moreris. In hanc consilij inopiam deueniunt, qui statim à principio non vacuarunt, Erasistrati persuasione inducti: qui nec spontanea sanguinis profluuia potuit imitari. Optimum igitur factu est (id quod nos semper in re quaq; facere vidisti) statim non numero dierum, sed vni virium robori, in febribus eius generis attentum esse: quippe quod si seruatum est, non solum sexto septimo'ue, sed etiam sequentibus diebus sanguis est mittendus. Quod si curare aliquando infirmum cogeris, cui non solū antea secandę venę

† τὸν ἐκ τῆς φύσεως κόσμον ἀπολέσει.

• τῶν ἀγγείων i. vasorum.

Septima Classis. hhhhhh remedium

remedium prætermissum est, sed nunc quoq; vel per medicorum ignorãtiam, vel ipsius laboran- E
tis propinquorum'ue eius timiditatem procedẽte tempore mittere sanguinem prohiberis, ad "fri A.l.4. f.1. t.1.c. 7. fol. 418. f
gidam exhibendam accedes, sed diligenter ante discernens, quantum ex ea nocumentum contin
gere possit. Nam, si id aut exiguum erit, aut nullũ, offerẽda potui est, quæ prorsus sit gelida, quan-
tum bibere ægro libet: quinimmo magis id audebis, si frigidę potioni insueuerit. Sin magnum ti-
metur incommodum, ab hac quidẽ abstinendum, atq; alijs auxilijs, quibus obstructio eximatur,
& abundantia vacuetur, & febris feruor deferbeat, vtendum. Porrò incõmoda, quæ frigidam po
tionem intempestiue immodicè'que exhibitam sequuntur, in his consistunt, quod lentos crassos q;
† humores, siue hi obstructiones, siue putredinẽ, siue phlegmonen: siue, qualis erysipelas, aut scir
rhus, aut œdema est, affectum creauerint: attenuari digeri q; prohibẽt. Ergo, quoties ex his febris
accenditur, atq; ad eos vacuandos frigida data non conducit, ad præsens quidem non paruum af-
fert leuamen propterea, quod iam accensam febrem extinguit: verum, cum causa eius adhuc perstet,
aliam denuo accendi est necesse, atq; ea, quæ præcessit, non nunquam difficiliorem, propterea, quod
densatum ex frigida corpus est. Atq; hæc vna noxæ species est minime contemnẽda. Altera talis
est. Multæ laborantis imbecillæ particulæ, siue ita se ex naturali intemperie habeant, siue ex vitio
adscititio, à frigida læduntur. Alij nanq; gula adeo vehemẽter est affecta, vt vix deglutiret: Alij ven F
triculus sic, vt vix concoqueret: Alij ipsum vẽtriculi os, aut iecur, aut colon, aut pulmo, aut septũ
transuersum, aut renes, aut vesica, aut tale quippiam aliud à frigida percussum, ad proprium opus
infirmum est redditum. Non nulli autem ex intempestiua immodica q; eius potione, non multo
interposito tempore, nec postmodum, sed ilico, difficultate spirandi, & conuulsione, & tremore
corripiuntur: ac toto (vt semel dicam) neruoso genere læduntur. Nec ignoro, quod formidolosum te
ad frigidam offerendam ex ijs, quæ memoraui, redderem, nisi ea me vsum subinde vidisses, sem-
per q; cum successu, nec ægrum in vllo manifeste læsisse. Quibuscũq; enim in principe particula
tumor aliquis è phlegmones, œdematos, aut scirrhi genere constitit, ijs frigidam offerre nõ opor
tet: sed nec ijs, quibus obstructio putridus'ue humor non concoctus incommodat. Quòd si eui-
dentes percipis absq; iam dictis tumoribus concoctionis notas, illud duntaxat æstimabis, sit'ne
pars aliqua temperamento adeo frigido, vt in hanc noxa procumbat. Porrò erysipelas, quod ve-
rum erysipelas sit, non aliter sanaueris: at, si mistum cũ phlegmone sit, in hoc concoctionis expe-
ctandæ sunt notæ. Atq; hæc latius, q̃ pro re nunc proposita, cum postmodum etiam forte necesſ
sum erit de frigida exhibenda mentionem facere. Nunc enim altera continentium febrium ex so
la obstructione est orta: altera vero etiam cum putredine per oẽs venas. Cum ergo concoctionis G
humorum in ijs notas videris, de quibus dictum abunde in libris de Crisi est, audacter frigidam
dabis: quippe solidarũ animalis partium natura roborata prætenuatos iam humores aggreditur
ita, vt, qui vtiles sint, atq; ad nutriendum habiles, hos quidem ad se trahat: inutiles vel per vẽtrem
vel per cutim eijciat. Quòd si etiam frigidæ assuetus æger fuit, magna cum fiducia frigidam exhi-
bebis, ipsa scilicet experientia iam doctus omnia viscera eius occursum familiariter tolerare. Om-
nino nanq;, siquod frigidum adeo esset, vt ab hac offenderetur, id per sanitatis tempus euidenter
offensam suam ostendisset: nulla vero per sanitatem particula quicquam ab hac læsa, nec etiam
inter febricitandum quicq̃ læditur. Vbi nanq; nõ nulli aquæ frigidę potioni non assueti, tñ pro-
pter ardentẽ febrem eam bibere coacti, nullum incommodum senserunt, multo profecto minus
eorum, qui assueuerunt, quisquam lędi debet: cui etiã quasi pro munimento maximo accedit ipsa
caloris copia. Hic nãq;, cum in vasorum finibus plurimus cõtineatur, vtpote tum aerea in his sub
stantia, tum etiam succis omnibus inflammatis, quantum ab frigido patitur refrigeratus, tñ rur-
sus calfaciendo in ipsum agit. Ideo q; minus tuta ijs, qui exiguum sanguinem carnem q; obtinẽt,
frigidæ potio est: celeriter nãq; ad solidas animalis peruenit partes, nulli, quod eius vim frangat,
occurrẽs. Eo etiam fit, vt hecticæ febres nec perinde eam, quæ prorsus sit gelida, nec multam, de- H
siderent: ceu quę extenuatis oĩno, exigui q; sanguinis corporibus, incidãt. Verũ de illis post age-
tur. Maxima vero continentium febrium remedia hęc duo sunt, detractio sanguinis, & potio fri
gida. Verum illa nullo non tempore, modo vires sustineant: hæc, cum & in pulsu, & vrinis, coco
ctionis euidentes cernuntur notæ, febris autem est maxima. Attendenda vero cum venę secan-
dæ indicationibus sunt, tum quæ eam pręcedunt: tum vero, quę omnino excipient. Nam, "si prę A.li.4. f.1. t.1. c 45. fol 425. e
cedat ciborum cruditas, tanto tẽpore differre venæ sectionẽ iubebis, quantum satisfacere tum ad
eorum concoctionem, tum vt excrementa descẽdant, videbitur. Sin sequetur necessario vacuatio
quæpiam, tñ illi de eo, quod superfluum est, relinquendum, quantũ est p eam vacuandum. Itaq;,
si tempore mittendi sanguinis menses moueri contigerit, siue etiam hemorrhois sit reclusa, si in-
spectus fluentis impetus satis fore videbitur, qui solus, quod requiris, vacuet, naturę rem omnem
permittes: sin minus, tñ ipse detrahes, quo ex cõiunctis ambobus perficiatur, quod postulas. Ve-
luti autem in his ad ipsam naturalem vacuationem, quę sensu vsurpetur, non leuiter attẽtum esse
oportet, ita alibi vel ad naturam ipsam, vel ętatẽ, vel cœli statum. Sunt enim non nulli ad exhalan
dos digerendos q; corporis succos natura propensi: pueri certe propter ætatem perpetuo: cœli
vero status, vbi calidus nimium est & siccus. Voco cœli statum ipsam ambiẽtis nos aeris tempe-
riem:

† Linacer vertit vt impressi legunt. antiqui addunt ἢ πολλοῖς, i. & multos.

A riem: sub qua & anni tempus, & regio comprehenditur: quando horũ quoq; vtrunq; ex ambientis temperie indicationem mutuatur. Propensi aũt ad digerendos corporis succos sunt, quicunq; natura sunt humidi: magis q; si accedat caliditas: Præterea, qui raro corporis sunt textu: Ad hæc, quibus os ventris aut amara bili abundat, aut imbecillum est, aut supra modũ sensile. Atq; hæ quidem indicationes sunt, quę sanguinem detrahendum dehortantur. Contra postulant vna cũ affectu, cuius causa primum requirebatur, habitus durus, dẽsus q;, &, vno verbo, qui haud facile digeritur: tum ambiẽs humidus frigidus q;. Sanè merito quædam sanguinem mittẽdum adhortãtur, quædã dehortantur: siquidẽ id pro vacuatione oĩno suscipitur. At eorum, quæ cõprehensa sunt, quędã transpirationes morantur, quædam promouẽt: & quædam ad vacuandum prompta sunt, quædam secus. Sanè transpirationem corporum prohibẽt tum meatuum stipatio, tum circũdantis nos aeris humiditas & frigiditas: cõtra promouent ea, quæ his sunt cõtraria. Eorum aũt, quæ vacuanť, quæ calida humida q; ac tenuia sunt, ea celerrime digerunť: cõtra, quæ crassa, glutinosa, & frigida sunt, ægre transpirant. Atq; hæc quidem ad rem propositam de missione sanguinis, ac frigidę aquæ potione, non ignorasse expedit. Quarum vtranq; metuentes nõ paucos medicos vidisti, vtiq; imperitos. Quorum alteros Hæmophobus, id est sanguinis mittendi timidos: alteros
B Psychrophobus, id est frigidæ exhibendæ formidantes, sic græce nominamus, sicut, qui à rabido cane sunt morsi, Hydrophobus: sunt enim proculdubio horũ quoq; aliqui præ dogmatis sui studio, nõ leui in rabie. Ergo relictis his, quod initio institutum nobis fuerat, prosequamur, ad memoriam reuocantes, quemadmodum sermo noster occasione cõmunium quorundã in ipsis accidentium, à diarijs venit ad continentes. Qm̃ enim obstructionis affectus, cum & ipsa exilis est, & rite curatur, diariam febrem efficit: cum vero vel propter magnitudinẽ, vel medici inscitiam, consuetum diariarum tempus excessit, aut continentem, aut aliquam earum quæ certo ambitu repetunt: merito nos de ea, quę diarijs cognata est, continenti febre disputatio excepit: propter has vero protinus & de hac, quæ cum putredine humorũ erat. Visũm q; satius est vel claritatis, vel exercendi legentis causa, vnius ęgroti in vtroq; febrium genere mentionem facere.

A.li.4.f.1.t.1. c.7.fo.412.g

Indicationes non à traditis tantum superiori libro scopis, sed à Causa morbi, ac ægrotantis Viribus petendas esse: & illarum methodum exercitatione in particularibus comprobandam. CAP. 6.

IGitur, qm̃ hęc nobis peracta sunt, ac per ea demõstratum euidenter est (id quod in pręcedenti hunc libro ad calcem est dictum) oportere in alijs febribus, quę amplius diarię non sint, non modo ab ijs rẽbus, quę in illo libro pręcipiantur, faciundorum indicationes peti, sed ẽt ab ea cau- * scopis.
C sa, quę febrẽ excitet, ac laborãtis viribus, ad vniuersalem denuo exercitationem reuertamur, pro comperto habentes non licere vllius artis scientiã nancisci, nisi & methodum quandam habũeris per vniuersalia vocata theoremata, et in particularibus te exemplis exercueris. Cum neq; fieri possit, vt sine multiplici in ęgris singulatim exercitatione, quod ex vsu sit, facias: nec sine vniuersaliũ cognitione probe exercitatio procedat, quippe cũ in vniuersalibus methodus, in particularibus exercitatio, consistat. Tanq̃ igitur, qui iter aliquod ingredi studẽt, vtroq; inuicẽ vtũtur crure: qui altero claudus est vno dũtaxat vtiť, & longo spatio, & sępe errãs, viã peragit: ita sanè, & qui finem cuiuslibet artis consequi parat, duobus his veluti cruribus, vel instrumẽtis, vel quomodocũq; appellasse libet, vti debebit: in vniuersalibus theorematis, methodo: in particularibus, exercitatione.

Aduersus eos, qui Curandi indicationem à Laborantis Viribus sumi negabant. CAP. 7.

REuersi igitur ad methodum, nunc age de ęgrotantis agamus viribus, conferant'ne ad curationem hę quippiam, an planè nihil, ceu non nullis est visum. Videtur tñ eorum, qui inutilem virtutem esse ad curationẽ inueniendã dicunt, non propria operum artis disceptatio esse, sed logica potius, ac sophistarum. Aiunt.n. ab eo, quem curamus, affectu faciendorum indicationem prẽstari, haud quaquam à viribus. Ergo & anni tempus, & regionem, & statum cœli, & ętatem,
D & consuetudinem, & corporum temperies inutiles esse, eadem scilicet ratione dicũt. Postea, cum mutare curationem propter hęc coguntur, immemores eorum, quę inter initia dixerant, quędã eorum, contraria aliqñ indicare aiunt ijs, ad quę curãtis consilium dirigitur: quędam ad prẽsidiorum materias esse vtilia, quemadmodum & animalis partes. Etenim in illis quoq; eãdem vtũtur stropha, in principio sermonis inutiles eas esse ad curationis inuentionem asserentes: post, vbi redarguuntur, ad curationis quidem indicationem inutiles dictitantes, ad materiæ tñ mutationem, vel inuentionẽ, vel differentiam, vel qualitatem (nam nec nominant eodem oẽs modo) necessarias esse fatentes. Itaq;, quod modo dixi, nũc quoq; repetam, nempe ꝙ egressi ex eo, quod in arte est vtile, in logicã disceptationem veniunt. Est nãq; artis vtilitas, auxilia, quibus ęger sanetur, inuenire: quo illi relicto, de noĩbus litigant, Endeixeis & Antendeixeis (quasi indicationes, & indicationum cõtradictiones dicas) item cõmunitates, & scopos, & auxiliorũ materias, alia q; similia loquẽtes, s. hac nominum diuersitate purgasse se pro ijs, quę falso affirmauerant, arbitrantes. Ego vero minime veto noĩbus, quibus libitũ sit, vti: meminisse tñ eos velim eorum, quę ab initio proposuerunt. Ea sunt auxiliorũ inuentiones: ad quas quicquid conducere quomodolibet videbiť, id fatendum est ad curationẽ esse necessarium. Sic igiť, & virtus necessaria'ne consideratu in ęgris à medico sit, an nõ, indagemus. Ego.n. sępe maxime esse necessariam aio sic, vt, quę circa ęgrum

administrantur,omnia fermè eius vnius causa fiant: aliquando mediocriter necessariam sic,vt aliquid ex hac quoq; ad ea, quæ facienda sunt, consilij petatur, non tñ præcipua faciendorum ratio huc omnis referatur.Possum rursus ostendere tibi virtutem adeo exiguum ad inuenienda remedia conferre, vt propter exilitatem etiam lateat: aliàs vero prætermitti, ac silentio præteriri, quasi prorsus ex vtiliter considerandis non sit. Verum,quod accidit in virtute,id in reliquis oibus,quæ aliquid faciendum indicãt,vsu venit.Nam aliquando aliud eorum alio minus aut plus valet: aliquando adeo est valens, vt solum indicare videatur: aut ita imbecillum, vt omittatur. E

Medendi Methodum primum ab Hippocrate Inuentam, deinde à Galeno Declaratam, ac absolutam fuisse. CAP. 8.

HÆc igitur dum doceo, adsis aio velim, illud habens in memoria, φ nec in alijs vllis curatio, quæ per methodum agiẽ,cõsistit: nec alius ante nos quisq̃ oia ea ordine definiuit,quanq; ẽt, ab Hippocrate via est inuẽta.Hæc.n.ipsa,quæ ego nunc enarraturus sum, ille curationem indicare primus oium scripsit: verũ,ceu primus inuentor, nec debitum oibus ordinẽ dedit, nec cuiusq; indicationis dignitatem ad vnguem finiuit: & quasdã in ipsis discretiones omisit,obscure q; plurima pro antiqua dicẽdi breuitate est interpretatus.Preterea de complicatis affectibus paucissima omnino præcepit. Ac,vt breuiter dicam,oẽm ad medicationem viam aperuisse mihi videtur, sed ita tñ,vt ea curam diligentiã q; ad absolutionem desideret: veluti nunc quoq; videmus quasdã veterum in terris viarũ, quibus pars quæpiam est vel lutosa,vel lapidibus sentibus'ue impedita, vel moleste ardua,vel periculose prona,vel feris obsessa,vel propter magnitudinem fluminum inuia, vel longa,vel aspera. Itaq;, cũ sic se haberent oẽs in Italia viæ, eas Traianus ille refecit: quæ quidẽ earum humidæ ac lutosæ partes erant, lapidibus sternens, aut editis aggestionibus exaltans: quæ senticosæ & asperæ erant,eas expurgans: ac flumina, quæ transiri non possent, pontibus iungẽs: vbi longior,q̃ opus erat,via videbatur,aliã breuiorem excindens: sicubi vero pp arduum collem difficilis erat,per mitiora loca deflectens: iam,si obsessa feris, vel deserta erat,ab illa transferens, ac per habitata ducens: tum asperas cõplanans.Itaq; mirari nemo debet,si,cum viã rationem q; medendi ab Hippocrate inuentã esse sim testis, ipse tñ hoc opus scribere sum aggressus. Neq; enim, ceu ea planè non esset inuẽta,sed veluti,quæ proxime diximus,desideret, ad hæc cõscribenda uenimus,nemine priorũ,qui eam methodũ absoluerit, ante me inuẽto: qñ alij omnino eam nõ nouerant: alij,cum nollent, non potuerunt tñ,quod defuit,adijcere: non deerant,qui incognitã esse umbra q; inductam,ac prorsus è medio sublatã uoluerunt, ij uero q fuerint,in sermonis progressu dicetur. Nunc, quod promisi,aggrediar: omnes q; deinceps medicandi indicationes exponã. F G

In Diarijs Febribus ab Affectus causa, atque Aegri viribus non præberi præcipuam Indicationem. CAP. 9.

VTile aũt ad claritatem eorũ principium sumeẽ ex reuocatis ad memoriã ijs, quæ in proximo libro disseruimus, cũ de diarijs agereẽ. Videbatur.n.in illis prima, ac (ut sic dicam) maxime præcipua faciendorũ indicatio esse,quæ affectũ ęgrotãtis amouendũ suadet,æque, ut in sanis primam esse, q̃ statum eorũ seruandũ monet. Verum hic, sicut p similia seruaẽ, ita p contraria perimiẽ. Conferre p̃terea ad auxiliorum inuentionẽ diximus tum ipsam corporis temperiẽ unà cum consuetudine,tum regionẽ,tum anni tp̃s, tum cœli statum: In q̃bus uero morbis egregius aliquis in una parte aĩalis affectus subsisteret,ueluti ex adustione in capite, à parte quoq; ipsa aliquã faciendorum indicationem sumi. De uiribus tñ, uel causa quæ affectũ creet, in eo libro nihil est dictum propterea,φ nec uires in diarijs febribus egregiam ullã prouidentiam requirãt, utpote quæ oĩno ualidæ sint: nec affectus ullus in uera diaria subsit, qui eã uel gignat, uel augeat, nã utroq; modo loqui licet. Verũ nunc prius de uiribus pręcipiã: deinde ad causas, quæ febrem excitãt, accedam.

Triplices genere in nobis esse Vires, ac quo pacto Illarum Ratio sit habenda, quando, quæ ab eis est indicatio, cum reliquis indicationibus pugnarit. CAP. 10. H

GVbernant animal (ut in libris de Hippocratis & Platonis dogmatis est mõstratum) tres di uersi inter se generis facultates,toti corpori ex suo quodã ueluti fonte quæq; distributa: eas Plato animas uocat,propriã cuiusq; substãtiam inueniens. Est enim èarum quædam ad nutriendum animal necessaria, ac cum stirpibus cõmunis,quæ iecur ueluti pro fonte habet: canales uero ab hoc in totum corpus sparsos, ipsas uenas: hanc seu appetitricẽ, seu [a] naturalem,seu altricem uoces,nihil interest: ueluti nec,si aĩam, aut facultatẽ. Altera est,quæ non modo ut stirpibus, aut uita preditis, sed ẽt ut animalibus [b] anima est insita: hęc sedem in corde habet,ipso quoq; insiti caloris quodam ceu fonte: ab hoc fonte canales arterię sunt: uocatur q; hęc multis sanè nominibus: nã & facultas siue uirtus uitalis, & facultas siue uirtus [c] animosa, {& anima uitalis,} & aĩa animosa dicitur. Tertia aĩa, ratiocinatrix,in cerebro domiciliũ habet: ea uoluntarijs actionibus unà cũ sensibus p̃sidet: utitur & hęc particulis quibusdã,ceu canalibus,nẽpe ipsis neruis, sensum motum q; p hos in totum aĩal transmittens. Ergo has facultates seruare, nihil planè est aliud,q̃ uitã seruare: siquidẽ mõstratum est qualibet earũ amissa necesse esse reliquas quoq; unà perire. Ac propterea in opere de sanitate tuẽda huc omne cõsilium direximus. In hoc uero, quod est de methodo medẽdi,primũ propositum,& ei, quod in opere de sanitate tuẽda proponiẽ, ad portionẽ respondẽs, morbi

A.li.1.f.1.d.6. c.1.fol.25.h

A*φυσικὴν est in impssis,i. naturalē. in antiquis φυτικὴν. i.vegetabilem.
B*. nobis.
C*θυμοειδὴς.

A morbi eſt ſublatio: q̃ cuiuſmodi in illo ſanitatis eſt tuitio, eiuſmodi ĩ hoc eſt morbi ſublatio. Quorum vtriq; vnum eſt cõe, ipſa ſcilicet vitæ cuſtodia: quæ nimirum in illo de ſanitate tuenda opere ſanitatis cuſtodiam ſequebatur: quod enim ſecundæ valetudinis tuendæ gratia geritur, idem ſtatim & vitam tuetur. At in hoc opere aliter ſe habet, propterea, ꝙ, quæ affectiones præter naturam in nobis diſcutiunt, ea non oĩno vitam cuſtodiant: quippe aliqua eiuſmodi prædita ſunt facultate, vt, ſi immoderate aut intempeſtiue vtare, vitam adimãt. Siquidem in ſanguinis miſſione, quã vſq; ad animi defectum faciendam eſſe paulo ante diximus, quo flãma in continentibus ex meatuum clauſura febribus extingueretur, non paruum merito ſubſequetur incommodum, niſi opportuno tẽpore aut debita menſura fiat. Duos nãq; in ipſis medicorum manibus perire vidi, qui poſt, q̃ animo linquerentur, nunquã reuixerunt. Multi vero, etſi non protinus, at poſtea propter virtutis infirmitatem perierunt: quos ſiquis citra eius reſolutionem vacuaſſet, minime perijſſent. Quin etiam aliqui in morbos inciderũt lõgos, poſt, q̃ immodica inanitione reſoluta naturalis vis fuit. Alijs, cum immodicæ vacuationis noxam ſarcire non potuiſſent, in omne reliquum vitæ tp̃s totius corporis tẽperamentum redditum eſt frigidius. Ex qua refrigeratione facile ex quauis occaſione læſi, alij decolorati, ac malo corporis habitu vixerunt: alij ex eo ipſo in morbos deciderũt B exitiales, aquam inter cutem, & orthopnœam, & iecinoris ac vẽtriculi imbecillitatem, & apoplexiam, & deliria. Ergo, cum virtus tantopere neceſſaria ſit: eam aũt lædant oĩa vacuantia remedia, ſiquis ſcilicet ijs parum moderate vtatur: vtiq; aduerſæ inter ſe faciendorum indicationes in talibus corporibus ſunt, in quibus affectus, quo expugnetur, notabilem vacuationẽ deſiderat: virtus aũt hanc ferre non valet. Verum, cũ ſepe ex vacuatione virtus nihil læditur, hinc ſumitur inconſideratis & temerarijs medicis occaſio, vt eã prætermittant, ceu nuſquã quicq̃ indicet. Falluntur aũt (vt dictum eſt) propterea, ꝙ non intelligunt alterius cuiuſdam rei cauſa virtutem eſſe ſpectandam, nec quicq̃ ad affectum amouẽdum indicare. Tanq̃ igitur in ijs, qui valent, ſemper ea comitatur, quæ ſanitatis gratia adminiſtrantur: nec eſt quicq̃ inuenire, quod ſanitatẽ tueatur,† q̃d idem vires corrũpat: ſic in ægrotantibus aliq̃n ijs ſuccedit, quę veluti in perniciem eius adminiſtrãtur: aliq̃n ab ipſis ſoluitur. Si nanq; abũdantia paulo viribus ſuperior fuerit, vtiq; ex moderata vacuatione adeo nullum accedit viribus incommodum, vt ẽt maximum comparetur cõmodum, quod eas premebat, ſublato. Sin, quo affectus ſanet, multa vacuatione eſt opus, reſoluatur aũt ex tanta inanitione virtus, nõ modo rurſus homini nõ proderit, ſed etiã maximum illi periculum afferet. Porro in ijs continẽtibus febribus, quæ ex ſtipatione meatuũ accendunt, q̃m valida plerunq; vir- C tus eſt, citra periculũ vacuatio adhibetur: in alijs vero morbis maxime eſt periculoſa, veluti ſi forte incidit in corruptela humorum. De qua tempeſtiuum eſt mentionem facere, quo oẽs mittendi ſanguinis indicationes in hoc libro decidamus. Ergo, quod corruptum eſt, id alienum à natura eſt: quod tale eſt, id ſe auferendum dictat. Si igitur cum viribus imbecillis corruptela incidit, vtiq; quod affectus remedium eſt, id cũ virtutis cuſtodia pugnat. Siquidem affectus vacuandum eſſe præcipit, id q; vel vena inciſa, vel purgatione: harum autem neutram ferent imbecillę vires. Q̃m igitur in oĩbus eiuſmodi repugnantijs incerta ſuccurrendi ratio eſt, aliàs inſanabilis oĩno affectus relinquetur: aliàs ſpatio, & ægre, id q; ſi magnum nactus ſit medicũ, ſanari poterit. Oportet nãq; vbi indicationes ita ſibi aduerſantur, & paulatim, quod vitioſum eſt, vacuare: & paulatim inuicẽ, quod ſalubre eſt, ꝓ eo reponere. Vocant medici eiuſmodi vitioſi ſucci curationẽ gręce Epicraſin.

Venæ ſectionis exemplo Oſtenditur, quando Virium indicatio conſideranda, aut omittenda videatur. CAP. 11.

MEmineris vero mihi ad ea, quæ dicenda ſunt, etiam quorum cauſa venæ ſectio petitur. Nã, q̃m hæc ſanguinis vacuandi cauſa adhibetur, ſanguis autem inutilis naturę eſt, vtiq; probe hanc adminiſtrari conueniet ſic, vt, quod inutile naturę ſit, emittat. Fit aũt ſanguis naturę inutilis D bifariam, vel cum propriam qualitatem ad vnguẽ non ſeruat, nec amplius nutrire, ſicut prius, cũ vtilis eſſet, poteſt: vel ita multitudine creuit, vt aũt vires premat aut tum venas tum arterias vel diſtendat vel findat vel obſtruat. Ac in his quidẽ miſſio ſanguinis vtilis eſt, ceu vacuantium præſidiorum vna: † in alijs, ceu quorum vehementiorem impetum ad diuerſam partem reuocet, vel per propinqua deriuet. Poſtulat autem ſemper valentes vires, quę modo vacuationis eius reſpondeant. Ad hæc igitur reſpiciẽtes ſanguinem "detrahimus, aliàs ſemel, aliàs bis, vel ter, vel ſępius: veluti in ſequentibus patebit. In præſentia vero illud manifeſtum fecimus, virtutem vacuantia remedia aliq̃n citra noxam ferre, vtpote nec adiutam ab his quicq̃, quod ſit æſtimandum, nec vero læſam: Sæpe vero magis minus ue, tum iuuari, tum lædi: Præterea, quoties notabilis illi ex vacuãtibus auxilijs noxa incidet, toties patere ipſam quoq; tunc utile aliquid ad conſiderandum indicare, æque utique, ut cum manifeſte iuuabitur: Vbi uero ex ijs, quæ affectum ſubmouent, nec commodum illi accedit ullum, nec incommodum, ibi uelut inutilis, prætermittitur.

Ex ijs, quæ Indicant, quædam Simplicem Indicationem, quædam non ſimplicem præbere. CAP. 12.

PORro una ſemper eſt, quæ ab hac præſtatur, conferentis indicatio, ueluti etiam reliquorum oĩum. Nam, quicquid pro natura ſua indicat, id unum ſemper indicabit, ceu quod unam habeat naturam. Atq; id unum, ſi, quod indicationem facit, ſimplex eſt, ipſum quoq; ſimplex erit:

* παραπληξίαις ſeu παραπληγίαις, quid autem ſit paraplexia tũ ex pleriſq; alijs Galeni locis, tum præcipue ex cõmẽto 27 quarti cõmentarij de dięta in morbis acutis, patet.

†*Clarius. quod idẽ uirtutẽ tollat: ſic in ægrotantibus ipſa (uirtus) aliquando iis ſuccedit, quæ pro ſolutione morbi adminiſtratur: aliquàdo ab ipſis tollitur.*

* χρηςος, i. vtilis.

† *Ad uerbũ. in aliis autem vt reuulſiuũ, vel deriuatiuum, quando impetũ humorum uehemẽtiorem uel in contrarium reuellemus, uel deriuabimus ĩ latera.*

Al. li. 4. f. 1. t. 2. c. 7. fol. 419. c

sin illud est compositum, hoc quoq; erit compositum. Sanè quędam sui custodiam indicāt, quædam amotionem. Siue autem hanc indicent, siue illam, quod simplex est, simplicem quoq; indicationem habet: quod non simplex, etiam non simplicem. Idcirco in superioribus semper simplicē intemperiem simplicem indicationem præbere diximus, veluti in frigiditate caliditatem: non simplicem vero, etiam indicationem suggerere non simplicem: calidam enim siccam q; intemperiem curationem sui per ea, quæ humectent, & refrigerent, moliendam indicare. E

Quo pacto Indicatio, quæ est à Viribus, nunc reliquis prior, nunc posterior esse videatur. CAP. 13.

ERgo vires quoq; vnā rem semper indicabūt, vtiq; sui custodiam. Quibus ergo (roget quis) rationibus seruabitur? Nempe potissima ratione ex eo, quod de substantia earum vel inanitum, vel alteratum est, corrigendo: Secundo loco ex prohibendis ijs, quæ ipsarum substātiam vacuare alterare'ue possunt. Comprehensa vero inter ea, quæ alterant, breuitatis causa sint, & quæ earum vnitatem distrahunt. Hæc itaq; cum vires perpetuo indicent, in valentibus (sicut dictum est) consensus agendorum oīum ad ipsarum perennitatem est: in ægrotantibus aūt non semper. Quo tempore ęstimari debebit, quod vel magnitudine, vel dignitate (vt prius est dictum) pręualeat. Maxima igitur dignitas ipsarum est virium: qñ viuere ipsum nobis ex harū custodia cōstat, vtpote cum vitam aut ipsas esse vires, aut earum actiones, sit necesse: at vita ipsa nihil esse prius in animātis corpore potest propterea, q nec sanos esse citra vitam licet. Virtus ergo omnium prima custodienda hominibus est. Seruabitur aūt, si nec eius substātia inaniatur: nec tanta alteratione alteretur, vt ea corruptioni sit propinqua. A tq; huius custodiæ pars est, vbi vel tēperiem* ipsam præsentem seruamus, vel absentē inducimus. A virium indicatione proxima est, quæ ab affectibus, quos curare proponimus, datur: postea deinceps reliquę. Quicquid igitur indicationi, quam vires præbent, aduersatur, id secundi est loci, ac posterioris ijs, quæ illæ præcipiunt: quæ vero cum ijs, quæ viribus conducunt, in idem competunt, hæc vtrunq; calculum referunt, & eorū, quę primæ (vt ita dixerim) sint notæ, & eorum quæ secundæ. Itaq; hæc citra cōtrouersiam sunt facieda: quæ vero aduersantur, aliqñ administranda prorsus non sunt, aliqñ paulatim.* Quippe, si, quem curare studes affectum, is vacuationem requirit, vires autem extrema imbecillitate laborant, toto illo tempore, quo vires reficimus, eorum, quę affectū sanent, nihil planè ęgrotanti exhibebimus. Vbi vero eò roboris peruenisse eas conijcimus, vt nihil aut parum ex vacuādo sint lędendę, tum est ad affectus quoq; curationem accedēdum. Prima igitur omnium indicātio est, quę à virtute sumitur: verum non sic prima, vt quę curationem doceat, cum ex numero curatriciū indicātionum non sit, verum (vt ita dixerim) vitaliū, {siue quę ad vitę custodiam pertinent.} Nam, neq; vt ualeamus, nec ut à morbis liberemur, ab ea quicquam primum desumimus, sed ut uiuamus. Additum autem in sermone est illud, primum, q ex accidente aliquando virtutis roboratio ad affectus curationem conducit. Verum id in sequentibus docebimus. F G

A.li. 4. f.1.t.2. c.7.fol.418.d

* εὐκρασίαν.

* ἐπ' ὀλίγον.

Curatiuas omnes Indicationes tribus hisce contineri, Affectu scilicet Naturali, affectu Præter naturam, & Aere nos ambiente. CAP. 14.

NVnc ad pensum rursus redeamus, in paucas summas, compendij causa, rem oēm cogentes. Medicatorię indicatiōnes à morbo ipso sumuntur, à corporis temperamento, & tertio ambiente nos aere. Quòd si alię quędam antea sunt positę, uel postea nō hę modo, uerum etiam alię dicentur, oēs tamen ex ijs in partes diductis natę uidebuntur. Siquidem corporis temperies, quę illo tempore fuit, quo ęgrotare id cœpit, quę q; ad inuenienda remedia est utilis, ex natura, ętate, consuetudine, & ambiente nos aerę ortum habet. Ambiens uero ipse eiusmodi est redditus propter tum regionem ipsam, tum anni tempus, tū cœli statum. Ergo, cum unum sit eorum utrūq;, ex pluribus tñ tale efficitur. Affectus uero haudquaq in causas diduci est aptus, sed in differētias: nam aut in similaribus consistit partibus, aut in instrumentarijs. Ac in similaribus quidem, uel simplex est intemperies, uel composita: in instrumētarijs, circa simplicium partium uel positurā, uel formam, uel numerum, uel magnitudinē, tum quęcūq; horū singillatim traditę sunt differentię, consistit. Hęc itaq; tria illa prima sunt, quę curationem indicant, nempe ambiens ipse cum geminis corporis siue affectionibus, siue cōstitutionibus libitum est appellasse, una naturali: altera, quę pręter naturam sit, quę sanè morbus est. Nō posse autem plura esse prima genera indicātionum, quę ad medendum pertineant, q̄ tria, quę modo diximus, ex ipsa rerum substantia scire licet. Nam morbus & sanitas, corporis sunt affectus, ille se tollendum, hęc se tuendā indicans: ambiens uero is est, sine quo nec tolli morbus, nec teneri sanitas potest. Hic igitur causę, sine qua nō, obtinet rationem. At uero cum id, quod ægrotat, alteramus, nisi constat, quousque sit mutandum, utiq;, quando sit ab alterando desistendum, non intelligemus. Generatim igitur in omni curatione agendorum indicātiones in his ad summū tribus consistunt. Membratim uero (ut supra est cōprehensum) aliquę simplicium particularum sunt propriæ, aliquę compositarum. Eorum ergo, quę in simplices incidunt partes, unum est intemperies ea, quę in calido consistit. Hęc, cum in totū diffusa corpus est, febris nominatur: ideo q; omnis febris, qua febris est, humectatio refrigeratio q; remedia sunt. Ac, si sola hęc sit, ad refrigerandū humectādum q; omne medentis consilium, ueluti ad finē, dirigit ita, ut nihil sit, quod pręterea ad curationē desideretur, nisi ut materię H

inueniantur,

A inueniantur, quæ huic proposito sunt idoneæ: materia vero inuenta, vt opportunum tempus ex quatuor febris temporibus captes: quantitatẽ vero, ex conferẽdo cum naturali habitu morbum, quippe quantũ is à naturali habitu recessit, tantũ, opus est, ægrum refrigeres & humectes. Sanè ambiens, si contrariã morbo temperiem habet, è præsidiorũ numero vnus est: sin similem, ęgritudinalium causarum est vnus. Quoniam autem reliquas materias tum deligere tum fugere licet: quam autem ambiens præstat, fugere non licet, immo necesse est præsenti cœli statu vti: idcirco huic quoq; attenti esse cogimur: qui vtiq; sæpe cum ijs, quæ morbus faciẽda suadet, (vt diximus) est concors: sępe discors, & qui contra moliatur. Habebit ergo (vt diximus) ambiens rationẽ modo materię sanantis: modo causæ morbum fouẽtis. Quippe, cũ humectari refrigerari q; morbus postulat, si hæc præstat, sanantis materiæ rõnem obtinet: sin calefaciat & siccet, morbificis causis est annumerandus. Vbi igitur cum medendi indicationibus consonat, pro gratia est habendum: sicubi aduersat, inhibenda eius noxa est, scilicet reliquorũ auxiliorũ humiditate ac frigore intensis adauctis q;. Sedulo igitur agendũ est, vt ambientẽ, quoad fieri potest, qualẽ esse expedit, præpares, s. humidiores frigidiores q; domos tum deligens, tum vero preparans: sicut è diuerso, si frigida sit humida q; morbi species, quæ calfieri siccari q; postulet, & eligendę & prępar ãdę domus B sunt, quę calfaciant, & exiccent. At deligendas quidem dico, quę ex se ipsis eiusmodi sunt: præparandas vero, cũ arte nostra molimur Per ęstatem subterraneas eas, & ad septentriones versas: ac pauimenta earum assidue humore aspergẽtes: tũ vt ex euripo aliquo aura inspiret, machinantes: flores preterea, ac germina, quę frigidę, humidę q; facultatis sint, per aream proijcientes: Per hyemem vero contraria horum molientes, pręsertim vbi morbus (vt prędictum est) suadet: vbi non suadet, excessus tantum vtriusq; temporis remittentes. De quo mihi aliquid necessario postea est dicendum. Nunc auxiliorum materias indicare non decreuimus, sed methodos docere.

Quo pacto Curatiuæ Indicationes modo in Plures diduci, modo in Pauciores cogi possint. CAP. 15.

Quare rursus ad has disputationem reuocemus: doceamus q;, quemadmodum & paucæ & multę pro diuersa sectione curatorię indicãtiões sint: quãdo et tres vniuersas (vt proxime docuimus) facias, licet, in pauca capita tota summa reducta: & qualibet earum rursus diuisa, ex ipsis multas efficere: id quod etiam iam mõstratũ est. Quin & ipsarum sectionum quamlibet rursum diducas in membra, licet, donec ad insectile venias. Iam primas quoq; illas tres, quas memorauimus, fieri potest, vt redigas ad pauciores sic, vt duo eorum scoporum, qui curationem indicent, omnino capita sint, nempe pręsens affectus, quem morbum nominamus: & qui prius C fuit, quẽ sanitatem & naturalem habitum diximus. Neq; enim aliud est ipsa sanatio, q̃ pręsentis in corpore vitiosi affectus in naturalem habitum mutatio: cum aũt contrarij hi affectus sint, necesse est, per contraria fiat eorum alterius in alterũ translatio. Atq; ita rursus vna sola erit curationum maxime generalis indicatiõ, nempe contrarietas. Ergo hinc rursus sumpto initio, age particulares indicatiões disquiramus. Quoniam id, quod ęgrotat, ei, quod valet, est cõtrariũ, vtiq; per contraria est ab illo in hoc via. At quomodo (inquies) in contrariis inuenietur modus? Non enim satis est calido affectui admouisse frigida, nisi id debita fiat mensura: cum alioqui metus sit, si intra modum id fiat, ne morbi reliquum quippiam relinquatur: sin modum excedas, contrariũ genus morbi inducas: qui enim supra, q̃ par est, calidum morbũ refrigerat, is sanitatis mediocritate transmissa alium excitabit morbum, qui sit frigidus. Quod quò minus accidat, naturã curandi corporis scias, oportet: quò, quantum morbus ab illius symmetria discesserit, intelligens, mensuram refrigeranti pręsidio imponas. At fieri non potest, vt quantum à se inuicem distent, inuenias, nisi cõpertum habeas, q̃ esset corpus aut humidum, aut frigidum, aut calidum, aut siccum, cum valeret: quantum q; ex his excesserit post, quàm ęgrotauit. Quippe, quod plurimum à naturali habitu recessit, id vehemẽtibus eget contrarijs: quod non plurimum, leuibus. Sanè plurimũ D recessit frigidus morbus à corpore natura calido, ita vt è diuerso calidus à frigido: minus recessit tum calidũ à calido, tum frigidũ à frigido. Quare ex vtrisq; indicatio curationis pręstatur. Verum, cum materię reliquorum pręsidiorum omnium electio in nostra potestate sit: eius vero, quã ambiens pręstat, in nostra manu non sit: ratio est, ex hoc quoq; propriam quãdam indicationem sumamus. Cęterum, quoniam nosci ad vnguem oportet corporum temperamenta, id vero est planè difficile, vtiq; tentandum est tum ex ijs, quę in libro de temperamentis sunt scripta, ea inuenire: tum vero vltra hęc, quò magis scientifica notitia sit, ex ętate, & tota anteacta victa, quę nimirum in vitę exercitio, & victus ratione consistit: pręterea in hac regione, & hoc anni tempore, & hoc statu cœli, conuersatione. Si nanq; natura gracilis & tangenti calidus & biliosus, & propensus ad iram, & hirtus sit, calidus hic succus q; natura est. Non tamen necesse est nunc quoq;, cum ęgrotare incepit, eundem planè habere affectum: fieri enim potest, ut in desidia uixerit, id q; cum frigidis humidis q; potione & cibis, ad hęc etiam cum balneis post cibos, & multo somno: pręterea in regione humida & frigida, & hyeme in qua frigidus & humidus exuperabat cœli status. Rursus fieri potest, ut horum pręcesserint cõtraria, id est calfacientia & siccantia, id q; per singula dictorũ iam generum. Ergo, si quo ad pręsens temperamentum noscendum deficimur, id ex pręeuntibus ipsis supplebimus: ex illo uero inuento, adminiſtrãdorum indicatio suppeditabitur.

Vtilem esse ac minime contemnendam Indicationem, quæ à Consuetudine præbetur. CAP. 16. E

AC dictum quidem prius est, vbi de frigida exhibenda præcepimus, illud quoq; ex ijs vnum esse, quæ consideranda tũ essent, nunquid particula quæpiam, cui frigida natura esset, lædi magnopere ex eius potione posset. An igitur fas est in ægrotante homine cuiusq; particulæ temperamentum inuenisse absq; ijs notis, quas in libris de ipsis retulimus? Atq; illi quidẽ nec inquirunt, nec norunt, sed iuxta prouerbium, vno calapodio omnes calceant. Nos certe (quibus inquirendi cura fuit) illud inuenimus, ꝙ per plures ac cognitu difficiles notas cuiusq; membri tẽperamentum coniectura potius, ꝗ scientia, inueniatur. Si igitur notis multis & paruis aliqua certior apparuerit, non'ne abiectis illis hanc pro oĩbus arripiemus? nemo id, arbitror, q mentis est compos, negabit. Atqui, si oẽs tẽperamentorum notas in vnum colligas, hæ longissime absunt, vt parem ei, quã consuetudo præstat, fidem faciãt. Si enim antea per sanitatem quispiam frigidam perpetuo biberit, neutiquã nec in iecinore, nec vesica, nec vẽtriculo, nec alio quopiam talium offensus, planum est & valida illi esse hæc omnia, nec nũcã frigida lędenda. Non est igitur, ꝙ paruum quiddam, atq; ad spectandum leue, ad inuentionem remediorum consuetudinem existimemus: veluti nec ad sanitatem tuendam. Nemo enim adeo est stupidus, vt magnopere ex frigidæ potione lęsus hanc in diutinum vsum duxisse velit, propterea, ꝙ læsus interim, atq; ab ea euidẽter ęgrotans, omnino abstinebit. Ergo, sicut alia non pauca quidã medici pręter cõmunes sensus, ita illud quoq; effuderunt, ꝙ nulla nec salubris inueniendi victus, nec ægrorum curationis, ex consuetudine sumatur occasio: videtur enim, non sicut alia quędam, exiguam leuem q;, sed maximam ac maxime principalem vim habere: vt quæ singulorum corporũ naturam ostẽdat. Sanè ipsi via ratione q; ab ea procedentes fatemur nos partium affectũ inuenire, dein ex illo rursus ad faciendorum indicationẽ venire. Empiricus vero pręterire se naturę inquisitionẽ profiteť, quippe, quod per eam consecuturus fuisset, id iam se habere, intelligere s. se, non lędi à frigidæ potione ęgrotantis corpus: id vero esse, quod nobis ab initio proponatur, non vt naturam noscamus. Post (arbitror) nos quidẽ, veluti ambages frustra secutos, merito taxet: eos vero, qui in totum inutilem esse consuetudinẽ dicunt, veluti à cõmuni sensu alienos, iuste accuset. Quid igitur, inquies eis respondebimus nos, qui methodo artem condimus? Nempe quid aliud, ꝗ ꝙ vera dicũt de ijs consuetudinibus, quę adeo euidentem vtilitatem offensam'ue ostẽdunt? quippe quas nemo vel ante methodum non nouit. At reliquarum quasdam, quę scilicet paulatim magnum contrahunt incommodum, non ęque licet per experientiã inuenire: dictum aũt fusius de eiusmodi cõsuetudinibus est in libris de sanitate tuenda. Vnde, si in frigidę quoq; exhibitione cõsuetudo citra methodum satisfacit, nec nos profectò experientiam fugimus: immo oẽm, quam illi, vtilitatẽ ab ea capientes, etiam extrinsecus pręter hanc adijcimus, qui saltem id possumus, eã, quę à rerum natura suggeritur, indicationem. In hoc vero libro methodi rationem sequentes fatemur longiore via idem inuenire, quod breuius inuenire citra ratiócinationem liceret. Siquidẽ, cũ sępe iam viderimus non paucos ex ijs, qui febribus ardentibus premerentur, cũ iam mediocriter cócocti humores essent, statim ex frigidæ potione febre liberatos, quãuis ei potioni parũ assueti fuissent, multo (arbitror) magis in ijs, qui assueuerunt, vtilitatem fore citra noxam vllam sperabimus. Habes itaq; nunc ẽt de consuetudine rationem, etsi ex incidenti oblatam, tñ satis definitam. Est enim ea quoq; vnum quiddam eorum, quæ curationis rationem per mõrbi naturam intercedentem indicent, quemadmodum & ætas. Siquidem ipsa quoq; temperamẽti interuentu indicationem præstat, veluti puerorum: quæ, cum humidam & calidam temperiem habeat, facile digeritur.

F

G

* μακρὸν est in græcis, i. longis.

* ἀναλογισμόν.

* corporis.

De Indicatione ab Aetate, ac Summa Vniuersarum indicationum. CAP. 17.

ADsis enim animo, velim, ad ea, quę de corporum diuersitate hoc loco dicam. Lapidum substantia constãs stabilis q; propter siccitatem & frigus est: ad eundem modum æris, & ferri, & auri, & vno verbo, omniũ, quæ ex terra sunt, corporum. At quæ humida calida q; sunt, eorum substantia celerrime in ambientem dissipatur, aliàs in halitum sensibilem soluta: aliàs in perspirationes, quę visum fugiant, sed ratione deprehendantur. Atq; hæ corporum naturæ, veluti ex diametro, (vt Græci loquuntur) id est lõgissimo interuallo, à se distant. Reliquarum oĩum illæ, quæ frigidæ ac siccæ proxime accedunt, ęgre quidem per halitum digeri possunt, minus tñ ægre, ꝗ ferrum, & lapis, & adamas. At, quæ calidæ & humidæ sunt vicinæ, hæ promptius quidem digeruntur, atq; exhalant, cæterum minus hæ quoq;, ꝗ aqua calefacta. Nam citra calorẽ non poteſt in halitum digeri corpus vllũ, substãtia eius coacta densata q; manente: sed nec per calorem oẽ, immo quod habile est in halitum resolui: tale porrò est, quod humidum est. Ergo puerorum substantia oĩum facillime digeritur ac dissipatur, propterea, ꝙ est oĩum humidissima: nulla vero frigidior. Quo minus vacuantis præsidij eget, cum habeat ex se ipsa, vnde naturaliter vacuetur. Fit autem profectò & propter calidam siccã q; regionẽ, & tẽpus æstiuum, & statum cœli impẽse calidum & siccum, notabilis per cutim vacuatio. Itaq; etiam huius causa ijs, qui sanguinis detrahendi egent, aut prorsus venam non secabimus, aut parum detrahemus. Sanè erunt in hac quoq; detractione multi scopi medico spectandi, natura ab initio, consuetudo, ætas, locus habitationis, anni tẽpus, cœli status: ad hæc ægritudinalis, quę curamus, affectus: alia q; ratione ante hunc laborãtis vires,

H

Cum

[handwritten marginal and foot notes:]
ad glauc: cap. 14. et 4.
vict. in acut. 19. et xi.
meth. med. cap. 14.
de remedio uehementi inum euacuante, cuius est uerg [illegible]. hoc indicat ab affectu, et proponit affectum in ratione [illegible], et tam affectus [illegible] indicans et indicans tam [illegible] affectum [illegible] morbum [illegible] quo sanguis [illegible]. vide meth. med. cap. vacu. [illegible] 146. —

A Cum vero affectus numerosi sint,cuiq; eorum sua est curationis indicatio. Quippe à calido indicatio est refrigerandi: à frigido calfaciendi: ac à reliquorum quolibet contrarium applicãdi. Quare,cum octo intemperamenta sint, octo etiam erunt morborum, quibus simplicia corpora sunt obnoxia,particulares indicationes. Vltra que has vna eius affectus, qui etiam instrumentalium est communis, cuius nullum apud priores nomen fuit: sed nos, qui eum interpretari sumus coacti,cõtinui solutionem appellauimus: ostendimus q; communem curationis indicationem hic quoq; esse vnitionem. At vero, quæ ex hoc rursum in partes diducto particulares consistant, hæ quatuor voluminibus sunt proditæ,nempe tertio,quarto, quinto,& sexto,huius operis. Ac nũc quidem institutum de intemperamentis sermonem etiam in sequentibus libris persequar. Hoc absoluto ad instrumentalium partium morbos conuertar: ostendam q; secũdum eandem methodum in iis quoq; tum primas omnium curationis indicationes,quas vtiq; generalissimas appelles, licet: tum quæ ex harũ sectione nascantur: deinde rursus, quæ ex illis oriantur, donec ad eas, quæ vltra sectionem non admittant, peruenero: hanc etenim omnis constituendæ artis methodum Plato nos docuit. Verum de instrumẽtalibus postea (vt promisi) dicetur. Nunc (si prius,in qua parte propositi operis simus,admonuerimus) præsenti iam disputationi finem idoneum im
B ponemus. Est igitur vnũ morbi genus,quod similares & simplices aĩalis vexat partes,quam intemperiem vocant. Huius aliquas differentias ex corporibus nuda qualitate alteratis prouenire docuimus: aliquas cum materia quapiam, quæ in ipsa confluit: rursus q; ambas incidere vel in vnicam animalis particulam,vel plures,vel etiam totum corpus. Ergo,cum in operis huius libro septimo intemperies eas,quæ alteratis tantum qualitatibus in partibus proueniũt, pertractarim, in duobus deinceps libris ad eas,quæ in totum se animal extendunt,venientibus,primũ agere de febribus placuit. At,quoniam harum ipsarum aliquæ adhuc fiunt, manẽte scilicet in corpore causa,quæ eas excitauit: aliquæ factæ iam sunt, sed, quę eas accendit, causa iam abiit: satius visum est de iis primum sermonem facere,vtpote simplicem primam curationis indicationem habẽtibus: deinde illas quoque stilo aggredi,quarum in corpore causa subsistit.

GALENI METHODI MEDENDI ID EST DE MORBIS CVRANDIS LIBER DECIMVS

ARGVMENTVM LIBRI

Docet Præcauere, ne Diariæ febres in Hecticas pertranseant, ac ipsas Hecticas, cum inuaserint, curare.

De Ratione curandi, cum Indicationes ab Affectu, à Causa, & à Viribus in idem coierint, vel inuicem pugnarint. CAP. I.

ERgo in diariis febribus simplex quidã est in corpore pręter naturã affectus, vtpote causis,quæ primũ eas excitarunt, iã ademptis. In quibus vero causa, quæ eas accẽdit,adhuc manet,in iis nec affectus simplex, nec sanatio est: siquidẽ,quod febris iã receptũ in corpore est, id ex propria ipsius curãdi indicatione discutere oportet: quod adhuc ẽ futurũ,id propulsare, ac, ne fiat,vetare: vetabiť autẽ, si,quę id excitat causa, prorsus sit submota. Itaq; in diariis faciendorũ indicationẽ ex ipsa febre maxime capiemus, sed cũ illa naturã,
D & ętatẽ,& consuetudinẽ,pręterea anni tẽpus, cœli statũ, & regionẽ, † & vires,} simul expẽdentes. In reliquis,quę accensionis suę causam intus habẽt, prima indicatio ab ipsa sumeť causa. Itaq;,si febriũ,quæ multos dies continuant,recte ostendimus putredinẽ esse causam,hæc nimirũ sanãda est prima: sed nec interim extinguẽdę febris,quę per eã iam accẽsa est, ratio nõ habenda. Ac,si quidẽ in idẽ consentiant,& quę febrẽ extinguũt, et quę causam oppugnãt, quod ab vtrisq; indicať,cum vnũ sit,sine cunctatione agendũ est. Sin febris,quę iam accensa sit,sanatio,causam,quę hanc excitauit,est auctura: aut,quę causam submouent,febrẽ exasperabũt,diligens habenda consideratio est de remediorum specie. Sanè diligenter considerauerit, qui totam deliberationẽ in tria hęc ęstimanda diuiserit, febris'ne sola curãda sit nõ solicito de causa: an causa oppugnanda,minime curanti de febri: an plurimum quidem remediorum ad alteram earum sit adhibẽdum,non tamen altera neglecta. At,quod primo quidẽ loco est dictum, probare non debemus: quando,si,quibus præsidiis id febris,quod semper gignitur,oppugnamus,ea effectricem eius causam auxerint,planè nec generationẽ eius aliquando inhibebimus, nec magnitudinẽ minuemus: quippe & generatio eius, effectricis causę spẽm imitabiť: & magnitudo cum illa pariter inaugescet. Quod secundo loco diximus,si id distinguemus,poterit esse non incõmodum. Nam, si intolerabilis ęgro magnitudo febris sit,cõmittendũ non est,vt per ea, qbus causam adimimus,

febrem

A.li.4. f.1. t.2. c.7.fo.418.b.c

† Hæc ṽba impressi cod.g[ræ]ci habẽt, at tiqui nõ habẽt.

febrē augeamus: Simul enim arbitror vtrūq;, & febrim sustulerimus, & hominē. Sin ita medio- E
cris sit febris, vt, quo tempore contra causam tantum pugnas, obruendæ interim vires ægrotātis
non sint, vtiq; contēnendus is modus non est. Non contēnendus autem nec tertius est, qui cōtra
id, cuius maius momentum est, instare iubet, nec tamen alterius omnino negligentem esse. Sanè
plerunq; causæ maior est vis. Fieri tamē aliquando potest, vt ea sit febris magnitudo, quæ præsen
tem perniciē, nisi occurras, afferat: quo casu oportebit hac prius submota, deinde ad causam sub-
mouendā accedere. Atq; hæc, mi Eugeniane, decidenda tibi inter initia statim de cōtrariis indica
tionibus sunt. Cum autē in iis examinādis non parū visa est ad hominis salutē momenti habere
vis ipsa {naturalis,} vtiq; de ea quoq; nō leuis ad agendorum inuentionē consideratio est haben
da. Ita fit, vt tres primi scopi sint, qui † in propositis iā ob putredinē febribus} agendorum indica
tionē nobis prębeant: vna febris ipsa: altera effectrix eius causa: tertia vis ipsa {naturalis.} Cęte-
rum priores duo scopi submouendi sunt: tertius est tuendus. Erit igitur rursus hic quoq; eadem
tibi consideratio, quæ paulo supra, vt cū viribus tum febrem tum causam inuicem cōferas. Mox,
si eadē ambo remedia requirent, ea prōpte exequaris: Sin indicationes pugnabunt, vnam præfe-
ras, vel quæ à viribus sumiť, vel quæ à causa, vel quæ à febre: ac, quæ cæteris sit valentior, hanc ma
gis sequaris, nec tñ cęteras negligas. Ex hac nanq; discretione doceberis primā causam febrem'q; F
profligare, vbi videlicet conicis harū remedia vires posse ferre: rursus primā roborandam virtu-
tem esse, vbi hæc imbecillior est, q̃ vt causæ febris'q; presidia sustineat. Quin etiam omnia pariter
sub coniecturam agi licet, veluti paulo supra de febri & de causa est monstratum.

† ἐν τοῖς ὑποκειμένοις τῇ σκέψει πυρετοῖς, habēt oēs græci codices quos viderim. quæ interpres vertit, in subiectis cōsiderationi febribus. & ita vetus interpres.

Quæ ex Diariis Febribus magis aptæ sint Perdurare, & in alias febres Transire: qua que ratione id periculi declinemus. CAP. 2.

ERgo, cum tria hæc sint, ad quæ attentum te esse in propositis febribus curandis oporteat, fe-
bris ipsa, huius efficiens causa, & ægrotantis vires: inuenti'q; præterea sint generales indica-
tionū modi, quos etiā generales vniuersales'q; dicimus: transeundū, arbitror, nūc est ad presidio-
rum differentias, quæ specialia particularia'q; sunt, sed mentione de diariis repetita: q̄nquidem ab
ipsis in eas, quæ plures dies continuent, aliqui trāseunt. At vero, cum in has transeant vna quidē
ratione maximè cōmuni, ipsa medicorum inscitia: duabus magis priuatis, q̃ ipsarum febrium vel
causa effectrix iam abiit, vel etiānum manet: de vtrisq; seorsum est dicēdum. Porro abiit effectrix
causa, quoties ab ira, dolore, vigilia, cura, æstiuo Sole, fatigatione, & bubone iam inclinato, excita
ta citra stipationem febris est. Manet, quoties vel ab externa causa, vel ab ipsa febre stipatio aliqua
facta est. Nam & frigiditas, & adstringentium vsus, per mediam stipationem semper febrem exci G
tant. Vstio præterea non nunquam corporis habitum cōstipat. Iam ipsum febris principium, vbi
cum horrore inuasit, stipationem subinde fecit. Quin etiam glutinosi, & crassi, aut etiam copiosi
succi, vbi mediocriter obstruxerunt, diariam aliquando febrem accendunt, vtique cum idoneum
sortiti sunt medicum, vt supra est indicatum. Sanè dicuntur idcirco id genus febres omnes diarię,
quia solui, (quod vtiq; ex ipsis est) vno die sunt aptæ, computata cum hoc vnà & nocte: quemad
modum cum dicimus mensem esse triginta dierum, & annum trecentorum sexaginta quinq;, &
hoc gestum esse ante tres dies, aut gerendum esse post quatuor. Cæterum, non est idem ipsarum
omniū affectus, sed ab aliquibus inseparabilis stipatio est: ab aliquibus minime inseparabilis, sed
vel vt plerunque simul adest, vel ambigua sorte, vel raro. Inseparabilis stipatio est iis, qui ex alumi
nosa aqua, vel chalcanthode, vel tali quapiam alia, aut ex frigore, aut leui obstructione, febricita-
runt: Plurimum vero iis adest, qui ex vstione febricitant: Ambigua sorte, iis, qui ex fatigatione:
Quicunq; vero ex ira, vel tristitia, vel vigiliis, vel pertinaci studio, vel cruditate, vel bubone febri-
citant, iis raro adiuncta stipatio est. Atq; harum oīum febrium nulla, (quod vtiq; ex ipsa sit) ad se
cundam vsq; accessionē perdurat, sed intra quatuor & viginti horas *omnino definit. Aut, si q̄n
carum aliquæ (quod tamen rarius fit) longius trahunt, duæ iis accedunt causæ, quæ ipsas solui ve H
tant: earum Vna frigus est, quod vel ex ambiente aere, vel ex vnctione quapiam extrinsecus ad-
mota, proueniat: Altera egregia ista diatritos est, si qui videlicet hanc transire medicorum inscitia
cogūtur. Quod si & ambiens aer calidus sit: & nemo ex medicis, qui diatriton suspiciunt, ad ęgro
tantē accedat: febris quidem post "primam accessionē finietur, id'q; cum sudore, vel madore, vel
transpiratu, qui halituosus sit. Æger autem, ubi se liberatum à febri senserit, ad consueta munia re
dibit, lauans, vngens'q; se: aut etiam, si agrestis quispiam monticola'ue sit, his omissis, comedens.
Ac uulgus quidem, sicuti multa alia, utiq; ab ipsa rerum natura edoctum, melius, quàm sophistæ,
agit, ita & in diariis febribus omnia sibi ipsi præstare sufficit, præsertim vbi citra ualentē stipatio-
nem constitere. Vbi uero cum eiusmodi stipatione inuaserunt, qui infortunati sunt, in medicum
aliquem incidunt eorum, qui diatriton efferunt: qui fortunati, in eum, qui ipsos & lauabit, & nu
triet, cætera'q; omnia præstabit, quibus stipatio soluatur. Sæpe nāq; (ceu dictū est) ex leui obstru-
ctione cum cutis latente densitudine, quę uel ex uitiosa lauatione uel alio quopiam est cōtracta,
diariis non nulli febribus sunt correpti: quo tēpore, nisi quis celeriter obstructionē submouerit,
in pluriū dierū febres transeunt. Est nanq; eiusmodi febris (quantū ex ipsa est) earum, quę plures
dies infestant & quæ diariæ sunt, cōis, cęterū propter causæ paruitatem, vnius diei efficitur: sicut
etiam

** τοὐπίπαν.*

A. li 4. f. 1. c. 1. c. 5. fol. 412. c

A etiam propter magnitudinem, multorum interim dierum: verum acceſſio eius ab initio ad exitum vſq; vna eſt, modo ne ipſam excipiat ea, quæ ex putredine humorum naſcitur. Ergo, quoad nec in pulſu, nec in calore, nec lotio, putredinis adhuc aduertitur nota, atque ex ſola obſtructione ortum habet, vtiq; ipſa obſtructionis ſolutio eius eſt ſanatio: quemadmodum q; hanc ſoluere cõueniat, ante eſt dictum. Multæ igitur apparent diariarum eſſe febrium particulares differentiæ: Vna, quãdo iam prorſus abiit effectrix ipſarum cauſa, veluti vſtio: Altera, quando hæc etiam adeſt, ſicut ſtipatio: cuius duæ monſtratæ ſunt differẽtiæ, nempe exiguorum meatuum denſitas, & de qua nunc agimus, obſtructio. Sanè denſitudo ipſa aliàs ex ſiccitate prouenit, veluti poſt feruores, aut fatigationes, aut iras: aliàs ex frigore, eo q; vel ſimplici, vel cũ adſtrictoria vi: quæ quemadmodum inter ſe differant, in libro de medicamentis eſt præceptum. Iam vero obſtructionum ipſarum alia eſt, quæ ex abũdantia: alia quæ ex qualitate ſuccorum, ſcilicet qui aut lenti, aut craſſi ſint, incidit. Præfertur autẽ inter remedia, in ea, quam copia facit, ſanguinis miſſio: In ea, quæ ex humorum qualitate conſiſtit, attenuantium vſus. Quod vero ex viribus conſilij petatur, vt in diariis ſanè eſt exiguum, ita in iis, quæ pluribus diebus vrgẽt, ſatis magni eſt momẽti: eo q; maioris, quo hæ ſunt longiores. Enimuero, vbi naturaliter ſe vires habent, ne minimum quidem † in plu-
B rium dierum febribus} vacuantium auxiliorum vſum morantur: Vbi non naturaliter ſe habẽt, (voco autem nõ naturaliter, cum infirmiores quodammodo ſunt) pro magnitudine imbecillitatis impeditur vacuantium auxiliorum vſus. Sanè rarius accidit, vt protinus in primo ſecundo'ue die vires imbecillæ cernantur: accidit tamen interdum, vel propter ægrotantis malum corporis habitum, vel propter ſenium. Non nullis etiam fatigatio, vbi vſtio, & triſtitia, vigiliæ q; præceſſerunt, & inedia per totum ſecuta eſt diem, dein febris prius, quàm homo cibaretur, circa veſperam occupauit, & nox inſomnis eſt acta, vires magnopere reſoluit.

† ἐν τοῖς πολυημέροις πυρετοῖς, legunt tũ impreſſi, tũ pleriq; ex manuſcriptis codicibus, vt etiam Linacer vertit. Sunt tñ quidã codi. q addant καὶ τοῖς ὀλιγημέροις, i. & in iis, q̃ paucorũ ſunt dierũ.

Quo pacto in Iuuene febricitante Diatritariorum errorem Galenus indicauerit, ac emendarit. CAP. 3.

NEc alienum ſit, ſi tibi talem ægrotum deſcribam, in quo primũ auſus ſum ratione ipſa mihi viam monſtrante, & diatriton contemnere, & virium ratione habere: poſtea q; alios, quos in ſimili caſu vidi, audacter eodem modo, quo illum, curare: ſiquidem primũ periculum poſt, q̃ iis, quæ ab indicatione ſunt inuenta, ſubſcripſit, ad ſecũdum vſum reddit magis animoſos. Ergo iuuenis, qui febri eſt correptus, annos natus erat quinq; & viginti, gracili corpore & muſculoſo, veluti canis: tum ſicco calido q; omnino temperamento. Iam idem exercitatione quodammodo
C delectabatur, & alioqui cogitabundus & induſtrius erat. Is peregre agens, cum nuncium parum gratum accepiſſet, & triſtatus eſt, & propere ſe accingens ad vrbem feſtinauit. Ac priore quidem die & laborauit modice, & lotus cœnatus q; in quodam diuerſorio quieuit, ſed maxima ex parte ſine ſomno. Poſtera die etiam magis feſtinauit: ac longa via, & ſabuloſa, & ſquallente, tum ſub feruente Sole confecta, hora propè ſeptima & ſemiſſe peruenit in vrbem. Ibi, cum ea, quorum cauſa maturaſſet, meliora audiret, in gymnaſium lauaturus proficiſcitur: dein vnctus, vnà cum quodã eorum, qui aderant iuuene, perfrictus eſt. A quo cũ, vt paululum dimoueret, prouocaretur, orta inter eos cõtentione, (qualia ſæpe incidunt iis, qui exercitationibus indulgẽt) plus iuſto eſt exercitatus: erat q; iam imodice ſiccus. Egreſſus vero gymnaſium, inuenit amicorum quoſdam pugnantes: quos dum dirimit, imprudens in aliam exercitationem non leuem incidit, dum alios eorum diuellit, alios impellit, alios cõplectitur medios, alios vt iniurios increpat, ac pro iis, qui iniuriis affecti eſſent, iraſcitur, adeo, vt domũ ſe in ſumma ſiccitate reciperet, laſſitudinem inæqualitatem'q; ſentiẽs. Aquam igitur ex conſuetudine bibens, vbi nihilo ſe leuatum, ſed inæqualitatẽ ſibi intẽdi ſentit, hanc quidẽ vomuit. Ratus autẽ vtilius adhuc cibo abſtinere, accubuit, ac quieti ſe dedit hora fermè diei vndecima: quod cũ feciſſet, ac nocte tota febre diuexatus vigilaſſet, poſtri-
D die quoq; quieuit vſq; ad meridiẽ, ſperans ſe ſomni aliquid conſecuturũ. Quo tpe cum eũ medici quidam diatriton colentes, inuiſerent, tum quidem homini ſatis magnã eſſe febrẽ aiebant, veſperi autem ſe illum reuiſuros. Itaq;, & veſperi cum redirent, ac febrem inclinatam cernerent, ne tum quidem nutriendum cenſuerunt, quãuis etiam id alius quidã medicus ſuaderet: immo ſtrenue reſtiterunt, adiicientes, ſi quidem ſine febri eſſet, fortaſſe cibum daturos: febricitante adhuc minime id facturos. Quin etiam, cum tertio die mane redirent, etiam tertiæ diei acceſſionem tranſmittendam cenſuerunt: erat autem (vt prius dictum eſt) ſuſpecta hora illius diei vndecima. Ergo digreſſis illis, ipſe acceſſi, ac faciem iuuenis contemplatus vidi talem eſſe, qualem in prognoſticis Hippocrates his verbis pingit: Naſus acutus, concaui oculi, ac reliqua, quæ deinceps ab eo dicta ſcimus. Itaq;, cum omnino mihi perſuaderem fore, vt tum in hecticam febrem, tum quam maraſmωde vocant, homo, niſi cibaretur, incideret, ſorbitionem ex alica quàm primum paro, atq; exhibeo. Et tamen quamuis hac ſumpta, cum acceſſio ſuo tẽpore circa vndecimã inuaderet, ſic extremis partibus perfrixit, vt calfieri hæ vix poſſent, & pulſus illi paruus rarus'q; quàm maxime fuit. Qua ex cauſa illi etiã quarto die tum mane, tum veſperi cibum dedi, quo ſ. & vires repararem, & corpus humectarẽ: erat *nãq; cutis eius, ceu corium, arida. Vbi autẽ febris tenuis & ſimilis perſeuerauit, ſtatui deinde quinto die non ſimplici ſorbitione hominẽ cibare, vt ante, ſed alica ex aqua calida,

* ἄῤῥωστος, i. imbecillas.

A.lib.4. ſ.1.t.2. c.8.fol.420.d

calida, citra q; conditurã, iniectis in eam mali punici granis. Est nanq; is optimus cibus bilioso E stomacho: nam & roborat hunc malum punicum: & alica, cum diutissime in vẽtriculo citra corruptionem maneat, sensim concoquitur, nec acescens, nec innatans: quæ vitia accedere sorbitionibus aliquãdo solent. Incidit vero & in ipso quinto principium accessionis simile. Item q;, cum [octauo.] & sexto & septimo eum simili ratione cibassem, in nõno rursus simile principium præcedẽtibus fuit. Vbi nimirum vel amentiam, vel pertinaciam, vel, haud scio, quid dicam, eorũ, qui in principio hominem transmittere tertiæ diei accessionem sine cibo iusserant, prorsus intelligere licebat. Nam, cum cunctis euidenter appareret nunquãm peruenturum eum ad quartum fuisse, si nutritus ante accessionem tertij non fuisset, illi & tum eum, & secutis etiam diebus non recte nutritũ aiebant. Ceterum committendum non erat, vt eorum redarguendi studio, ægrum quis non exhibito in ipso accessionis die cibo proderet. Igitur nono die similiter hominem nutriẽs: cernens q; in accessione pulsum eius redditum, quàm prius erat, firmiorem, cæterum imbecillitatem illam adhuc præferentem cum extremarum partium frigore: non potui sustinere medicorum illorum meras nugas, sed vndecimo die præfatus prius ægrotantis amicis fore, vt ipso die intelligerẽt hominem hactenus nostra opera fuisse seruatum, permisimus illi prẽterire accessionis horas. Ergo, cum & sine pulsu omnino in ipsis esset: & frigus eum vehemens totius corporis premeret sic, vt F nec loqueretur amplius, & vix impellentem sentiret: cõuocati in vnum medici omnes, qui ab initio videramus, ab ægrotantis propinquis propemodum sumus discerpti, ego quidem, quòd ob pertinaciam vltro ægri salutem prodidissem: qui vero diatriton colebant, propter ignorãtiam & stupiditatem. Ac illi quidem pallidiores frigidiores q;, quàm ipse æger, consilium quoddam fugẹ captabant: quod ego prospiciens, aulæ ostium obserari iusseram, & simul amico cuidam clauem seruare. Post medius eorum stans, iam, inquam, vobis cõstare planè arbitror, quis hactenus hominem seruarit. Seruabitur autem & nunc nostra opera. Neque enim, si periturum omnino in hac accessione putassem, à cibatione destitissem: sed, quoniam ex præcedenti iam victu tantũ illi roboris superesse noueram, vt tolerare accessionem posset, permisi accessionis horas sine cibo transmittere. Ac satius quidem fuisset multo ante hominem nutrire: uerum, quò & istos redarguam: & quibusdam his auscultãtium, qui confici à nobis iuuenem, quòd illam occasionem omiserim, dicunt, persuadeam: nunc illis ostendam vel in accessione ipsa ægrotantes quosdam nutriri debere, nedum ante hanc. His dictis, ac diductis hominis maxillis, infundo ex angusti oris vasculo, cremoris ptissanẹ tres cyathos: paulo autem post albi & tenuis vini, modice q; calida diluti, duos cyathos. Post quos & sustulit oculos, & tum audire, tum loqui, tum prẹsentes nosse cœpit, cum ante, G veluti lignũ aridum, porrectus, sine voce ac sensu iaceret. Rursus itaq; dato ex vino, quo dixi modo, diluto, pane ad comedendum exiguo, prorsus hominẽ reuocaui. Quem, vt rursum ad institutam ab initio victus rationem reduxi, & tertijdecimi diei accessionem facile tolerare vidi, in quartodecimo rursus mane cibaui: ac post circiter horam octauã laui: deinde rursus liberalius cibaui: ac mox vinum bibendum exhibui. Idem vero & in duodecimo & tertiodecimo feceram. In quinto autem decimo rursum cibaui mane. Cum vero facilius tum quoq; accessionem ferret, in sexto decimo denuo laui: cẹtera q; circa hominem peregi, sicut in prẹcedentibus diebus. At, vbi in decimoseptimo minime grauis parua q; accessio fuit, audacter hominem de cẹtero sub cõualescentium victus ratione habui. Hic æger nõ paucos semimalorum, ac non penitus asinorum, docuit etiam ante accessiones ipsas non nunquam esse cibandum, vel si duarum horarum intercedat spatium: ac multo magis ante accessionem tertij. Ostendi autem tibi & in prima ipsa accessionis inuasione eiusmodi homines esse nutriendos. Dico autem eiusmodi homines, in quibus corporis intemperies ad siccum & calidum conuersa febres accendit.

Ratione atque Experimento monstratur, quàm V-tilis non nunquam sit Ante Accessionem vel in ipsa accessione Cibatio. CAP. 4. H

PORrò hoc quoque plerisque medicorum fortasse sit incredibile. Sed, siue rationi ipsi fides est adhibenda, siue operibus, nos fidem ambobus facimus: Operibus quidem, dum homines ijs monstramus, qui, si biduo patiantur inediam, necesse est, febricitent, ita scilicet, vt non nulli, vbi concitati ad iram sunt, vel mœrore vel vigiliis affecti: euidentissime enim tum in conualescentibus ex diutino morbo talia fieri cernuntur, tum iis qui calido & sicco sunt temperamento. Quam vero Ratio ipsa fidem huic rei facit, alibi iam dicta est: dicẽtur tamen & nunc eius rei summæ. Mordens halitus & succus, vbi per sensibilia corpora fertur, horrores & inæquales totius corporis concussiones (ῥῖγη græce dicunt) facit: ex quibus cute stipata, quæ prius transpirabant, iam retenta, quoties fuliginosa sunt, febres accendunt. Ergo eiusmodi halitus & succos, tum multa & vehemens dimotio, tum vigiliæ, & ira, & dolor, & cura augent: tum proxime ab istis vnum illud per se interdum augere eos sufficit, vtique si cibum quis non sumpserit: efficitur enim corporis habitus in iis naturis, quæ facile amaram bilem generant, ex longa inedia biliosus. Si igitur tum id incidat: tum æger motu quopiam valentiore, quàm pro viribus, vsus mordentium excrementorum impetum confertim foras excitarit: necesse est (veluti in symptomatum causis ostendimus) vel concussionem, quam modo dixi, vel horrorem subsequi. Ac concussio

A cussio quidem ista succedet propter eorum, quæ feruntur, excrementorum tum multitudinem, tum acrimoniam, tum impetus celeritatem: tum laborantis virium infirmitatem. Nam, & quæ multa, paucis: & quæ qualitate sunt insigni, iis, quę ita nō sunt, mordēt magis: pari modo, & quæ cum celeritate feruntur, iis, quę tarde. Iam vires, vbi valentes sunt, omnia contēnunt ac tolerant: vbi infirmę sunt redditę, vel abs quouis offenduntur. Horror fiet, vbi & qualitas eorum, & impetus velocitas est remissa: tum copia minor: ac potissimum, cum vires tristanti obsistunt. Si vero iā dicta largius remittantur, ne horror quidem fiet, sed vel vlcerosus quidam sensus, vel tantum inæqualitas. Ergo coeuntibus omnibus iam dictis, † quod vehemētissimum est, oritur, vtique supradicta totius corporis concussio: } rursus remissis omnibus, nullus ex transitu excremētorum fit sensus. Quòd si quædam sint, quædam non sint: & quædam maiora sint, quædam minora: in eiusmodi mistionibus media latitudo omnis, † quæ inter id, quod maximum est, quod ῥῖγος græce vocari diximus, & minimum, qui est nullus omnino excrementorum sensus, } efficitur. Itaq; nihil mirum est, si dictarum causarum quælibet vel per se, vel cum aliis iuncta: alij inęqualitatem, alij vlceris quempiam sensum, aut horrorem, aut dictam cōcussionem, afferre videatur. Nam pone, vires imbecillæ sint, corpus ipsum admodum sensile, quippe id quoq; ostensum est non parū
B ad eiusmodi symptomatum generationem conferre: habitus autē corporis gracilis, & temperamentum biliosum, stomachus q; similiter bili affectus: tū his omnibus accedant inedia cibi, & vigiliæ quæpiam, & tristitia, & solicitudo: ad hæc progressus à domo, qui ex vrgēte quapiam causa sit necessarius: postea his propositis (id quod aliquando fieri vidisti) det sedulo operā, vt plus itineris per vrbem, re ita postulante, festinus peragat: nunquid huic ex eo, qui excitatus est, mordentium excrementorum motu, primum quidem inęqualitas quædā, mox vero etiam horror, promptè incidet? quòd si motum quoq; continuet, vel cibum sumere non anteuertat, protinus etiam febris? Equidem ita febricitantes aliquos ostēdi tibi, maxime ex iis, qui è longo morbo conualuerant. Quorum cū vni forte fortuna occurrissem, qui mox ante horrescere cœpisset, vt rem exposuisset, dato ex vino diluto pane, continuo horrorem inhibui. Verū hunc (vti scis) per viam in officinam quandam perductum febricitare prohibui: alios vero, qui prius se domum suā recepissent, in ipso principio horroris, vel paulo posterius, cibauimus. Atq;, vt semel dicam, quibus incipientis adhuc accessionis aderant symptomata, iis omnibus panem ex vino diluto ac calente mature exhibēs, & horrorem statim inhibui, & febrem prohibui. Quanto vero hos citius cibaueris, tanto scilicet magis febrem prohibueris. Quòd si paulULum aliquando morere, vtique febris ne
C tum quidem, calor tamen multus, iis aduenit, simillime planè iis, qui per vehemēs frigus facto itinere, reuersi domum, calidis sunt nutriti. Quippe, si pluscULum morere, maiorē calorem sentient, talem q; ac tantum, vt dubites, an hunc febrem appelles. Sin duæ horę ab initio inæqualitatis interpositæ sint, nutries tunc quoq;, modo horror adhuc duret, prædicens tamen, quòd hi febricitabunt, cęterum innoxia febre, & cui cutis mador succedet: quo facto, tum lauare, tum rursus nutrire debebis. Quòd si horror præterierit, ac iam planè febricitent, cibandi id temporis non sunt, sed decrescente iam accessione ilico sunt nutriendi integritate non expectata. In nullo nanque squallido affectu commode finitur accessio prius, quàm illi vel ex lauacro, vel humido victu, humectatio accesserit. Hæc ego omnia cum operibus indicarem, qui me vel laudabāt, vel æmulabantur, scilicet quòd supra eorū opinionem erant, quæ ægerā, παραδοξοποιὸν, quòd paradoxa facerem, (vt scis) vocabant. Cum vero ratione de iisdem disserens docerem aliquos ante accessionem esse cibandos: aliquos in ipsa, id q; vel inclinare iam incipiente, vel etiam in ipso summo vigore: tum παραδοξολόγον me, q paradoxa dicere viderer, appellabant. Ergo quid facias his hominibus, quibus nec opere nec ratione persuaderi potest? At, inquiunt, fieri nequit, vt eiusmodi affectus quis agnoscat. Quomodo igitur nos eos agnouimus? Videtur'ne cuipiam fieri nō posse, vt cali-
D da & sicca intemperies agnoscatur, vel quæ ab ortu vsque fuerit, vel quæ in præsenti tempore talis sit reddita? Mihi sanè tàm videtur facile, quàm has ipsas agnouisse literas. Quid illud vero, si huic non sit adhuc in succis putredo vlla, illi vero sit, non posse vobis videtur hoc discerni? Mihi posse videtur. Nam & ex pulsu, & vrina, & ex ipsa non nunquam, quæ in calore est, qualitate, euidenter id discernimus. Quòd si propterea, quòd nec ipsi quicquam discere volunt, nec se se exercitare, scientibus parum credunt, quid vetat, quò minus tum geometris ipsis, tum arithmeticis, tū reliquis artificibus omnibus nihil credant?

† τὸ σφοδρότατόν ἐστι ῥῖγος, i. vehementissimus oritur rigor.

† τοῦ τε μεγίστου ῥίγους καὶ τῆς παντελοῦς τῶν περιττωμάτων ἀναισθησίας ad verbū. inter maximū rigorē & omnino dam excrementotum insensibilitatem.

Calidas & Siccas naturas Inediam non tolerare: ac de Primis capitibus, quibus Ratio Cibandi continetur. CAP. 5.

MIsso igitur hoc genere hominum, rursus seriem sermonis nostri persequamur. Calidis ac siccis naturis aduersissima res inedia est, ac febrium paratissima causa. Voco naturas calidas & siccas nō solum, quæ à primo ortu tales ex proprio tēperamento sint, sed ēt, quæ posterius ex calido sicco q; victu, & plurima dimotione, & vigilia, & cura, & tristitia, & regione calida sicca q;, & tēpore æstiuo, & cœli statu calido sicco q;, sint acquisitæ. Sanè licet & citra temporis anni mentionē, in eiusmodi sermone statum cœli solum nominare. Verum, si altius repetam, id, quod dico, magis credes. Calida & sicca temperamēta, siue ea ex prima origine talia sint, siue ex victu,

& immodico labore, & animi perturbationibus, & regione, & cœli statu, inedia vehemēter lędit. E
In hac dictione, ipsis sanē verbis, omissum est anni tempus: potestate tamen omissum non est, vtpote quod in cœli statu comprehenditur, quādo calidus in summo siccus q; cœli status iam dictā temperaturam efficit. Hic autem status alio anni tempore, quàm ęstate, planè incidere nō potest: quando nec in autumno, nec in vere, multo q; minus in hyeme, fieri potest, vt calidissimus simul siccissimus q; cœli status fiat: sicut nec humidissimus pariter frigidissimus q; in alio, ǭ hyeme. Ob hæc igitur ipse quoque aliquando prætermisso anni tempore, cœli statu sum contentus. Liceat tamen cuiq; nominibus, quibus velit, vti, modo à rerum natura nō discedat. Est porrò rerum natura, qualem & modo diximus, & nihilo minus nunc dicemus: nam, quæ maxime sunt ad curationem necessaria, eadem q; maxime ignorata, nec Hippocrates ipse identidem repetere grauatur.

Igitur inedia siccis calidis q; corporibus, valētibus quidē noxia est: iis vero, qui in calida & sicca æstate febre laborant, aut labore immodico, aut vigiliis, aut comprehensis iam animi mòtibus* sit contracta, non simpliciter noxia est, sed, si quicquam aliud, planè perniciosa: quippe vel in febres ardentes ex ea incidunt, à quibus, nisi prius mors occupet, in hecticas migrant, atq; ab his in marasmum: vel protinus ab initio ardentibus preteritis, in hecticas. Maxime tamē (vt dictum sępius est) siccos calidos q; affectus* statim à principio hectica corripit: Sicuti F mulieri accidit, quæ autumno ex tristitia & vigiliis febricitare cœpit: perseuerauit autem ad plurimum hyemis. Hanc quarto die (vt scis) vidimus, deprehendimus q; statim hecticam esse febrē, cum alia, quā humores excitarant, coniunctam. Curatio autem vna tum fuerat, vt frigida tempestiue & moderate daretur, consuetę scilicet hanc per sanitatem bibere: verum aliis curatio huius erat commissa, quare nobis silere est visum. Alteri vero, qui eodem tēpore ęgrotarat, & se nobis commiserat, quoties nutritus est, fontanæ planè gelidę dedimus interim binos cyathos, interim ternos: quando frigidam simul multam sibi dari, qui ita sunt affecti, citra noxam nō ferunt. Quo circa vtilissimum est, vbi febris ideam perspexeris, in prima statim accessione minore cum periculo, copiosiore frigida vti, corporibus ad validam siccitatem non dum perductis. Qui enim in feruoribus sub canicula ex ira febricitauit, (iuuenis autem hic erat siccus & calidus) vbi in prima accessione duas frigidæ heminas bibisset, statim quidem vomuit flauissimam bilem: non multo autem post etiā deorsum excreuit. Deinde, cum rursus post cibum aquę circiter heminam similiter sumpsisset, iam febricitare desiit. Non defuere tamen medici, qui, cum nullam à principio febris speciem agnoscerent, sed postea, cum iam præteriisset occasio, intelligentes vel in hecticam, vel etiam in marasmoden febrem ægrotantem incidisse, frigidam bibendam, nos imitantes, præbuerunt. Sed nemo metam attigit: nam magna solicitudo habenda est in iis, qui ita se habent, de frigidę potionis mensura. De qua paulo post dicemus, vbi propositæ disputationi finem imposuerimus. Quippe ęger is, quem ante descripsimus, exemplo omnibus est, quibus propter siccitatem à principio statim dari cibus debet, etiam si febricitare iam incipiant. Nam, cum acceditur in his febris propter mordentem acrimoniam excalfacti attenuati q; ex Sole & inedia & laboribus succi, maximum eius remedium est humidum nutrimētum: sicuti è diuerso, vbi ob copiam, vel obstructionē, vel phlegmonen, vel (vt semel dicam) humoris alicuius putredinem, febris est orta, maximo malo est cibus. Atq; hos quidem nec in inclinatione febris citra noxā nutrias, nedum ipsa accessione inuadēte: illos vero omni certe tempore, sed potissimum per inclinationem. Me quoq; subinde vidisti eos, qui ex abundantia, & qui ex phlegmone laborarēt, sub longa inedia tenuisse sic, vt prorsus ante septimum diem non cibarem, sed sola mulsa contentus essem, viribus scilicet valentibus. Quosdam eorum, quibus videlicet vires validę non fuerant: aut stomachus biliosus, aut imbecillus, aut plus iusto sensilis: solo ptissanæ cremore vsq; ad septimū diem traxi, quo morbus † in summo esse incremento} debuerat, aut etiam oīno per crisin discuti. Sunto igitur tibi à primo statim die in omni ęgro spectanda duo illa, quæ Hippocrates iussit, à quibus cibādi consilia petas, morbi summus vigor, & ęgrotantis vires. Postea, si transiri summum incremētum sine H omni cibo potest, in cibi abstinentia hoīem seruabis: sin exiguum adminiculum requirat, abūde erit sola mulsa: quod si maius desiderat, ǭ sit ex mulsa, ptissanę cremor satis erit. At, si fas non est summū morbi incrementū, aut tenui victu, aut inedia trāsmitti, id agendū, vt homo statim in primę accessionis inclinatione cibet̃. Aliquos vero eorū (vt dictū est) & cū inuasura adhuc est, & cū incipit, cibabis. Sint porrò hi sicco tēperamento ac calido, aut à primo ortu, aut certe illo tēpore, oportet: tū viribus necessario imbecillis: neq; enim fieri pōt, vt abūde siccū calidum q; corpus, cū febricitet, viribus sit valentibus. Si tñ cum eiusmodi febri ac corpore, momētanei membri phlegmone sit coniuncta, oīno æger moriet̃: nā id quoq; prędixisse me semp, nunǭ vero falsum, ipse testis es.) Magis q; id certū est, si pulmonis, vel mēbranę quę costis subtendit̃, vel ventriculi, vel iecinoris phlegmone sit: etenim, quę has partes phlegmonę occuparunt, non modo iis, qui tàm imbecillis sunt viribus, sed ēt iis, qui valentiores ipsis sunt, mortiferę esse solent. Vna q; salus tum pleuriticis, tum peripneumonicis, adde ēt synanchicis i. qui angina laborant, est ipsum virium robur: nō secus vero, & quibus vel iecur, vel ventriculū phlegmone obsidet. Nam, quod ad phlegmonen, quę in iis est partibus, spectat, minime planè est cibādum: quod ad virium infirmitatem,

vtiq;

* πάθεσι.

* διαθέσεσις est in impressis, vt Linacer vertit. κράσεις autē i. tēperaturas, ē in quibusdam antiquis.

A. li.4. f.1. t.3. c.1. fol. 432.a

† 'AP. παρακμάζειν, i. declinare.

A vtiq; sæpe. Ita necessario aut vires resoluent, aut phlegmone augebit. Atq; hæc mihi latius fortassis, quàm pro re proposita, sunt dicta: qui presertim hoc libro statuerim de febribus, quæ absq; phlegmone infestant, disserere. Cæterum tractationis conuenientia fecit, vt quatenus necessarium esset, digrederemur.

Quo pacto Præcauendum sit, ne Febris in Squallente Habitu in Hecticam pertranseat: ac de Duplici Putredine, quæ febres accendit. CAP. 6.

DEnuo igitur redeamus ad febres, quæ iam comprehensis febribus sunt affines, quas nominare hecticas solemus. Nam, qui supra descriptus à me iuuenis est, hectica febri laborasset, si mirificam diatriton transigere fuisset coactus: nisi tamen prius ab iis, qui absq; methodo victus ratione ordinare consueuerunt, fuisset interemptus. Proponatur igitur alius quispiam, cui cum supradicto cætera quidem omnia sint eadem, vires tamen tanto sint valentiores, vt tridui inedia tolerata duret: Necesse est hunc, si modo ita cibetur, quemadmodum cibant, qui diatriton extollunt, in hecticam incidere. Nam ij primum in quarto ipsum cibaret, post in sexto, mox in octauo, deinde in decimo: quippe talis est (vt sepe vidisti) eorum cibandi formula. Prima quidem cibatio post primam diatriton: reliquæ alternis diebus. Protinus autem (arbitror) & ex artomelite, i. pane ac melle, siccassent eius precordia: nam id quoq; ex legibus eiusmodi medicorum est, siue phlegmone viscus aliquod laboret, siue secus. At, quemadmodum quidem eos
B cibare, qui ita laborent, inter initia conueniat, supra est dictum: sed nihilo tamen secius nunc quoq; summatim repetetur. Quoties vel ex lassitudine, vel ira, vel pluribus curis, vel vigiliis, vel tristitia, vel longa inedia, vel vniuersis vna (sicut in supra descripto iuuene) coeuntibus siccatum corpus est: ac febris inuasit, que & aridam reddat cutem, & igneum habeat calorem: vtiq; hunc talem timor est febri hectica correptum iri, potissimum in æstate, ac cœli statu calido sicco q; Oportet autem, quòd primum ptissanæ cremore, & sorbitione ex alica nutritum, pane q; post oblato, aquæ frigidæ potione hominem cures: quippe protinus extinguitur ac cessat omnino febris, modo (vt dictum est) nec phlegmone aliqua ei sit adiuncta, nec putredo humorum. Nam, si horum vtrumuis sit, attendere diligenter oportet, ac discernere, quo primum tempore aquam frigidam dare homini sit audendum. Ego enim talium quoq; non paucis dedi, tutius esse ratus phlegmonas in præsens augere, quàm sinere hominem hecticam febrem incurrere. Vbiq; igitur (vt semper dicere soleo) curatio dignotionem prenotionem q; consequitur. Siquidem, & dignoscat, quod præsens est, & prænoscat, quod ex eo futurum est, oportet, qui volet notabilis efficaciæ remedio vti. Si tamen magnum fore incomodum vel humorum putredini, vel phlegmone, coniicies, à frigida quidem danda abstinebis: refrigerantibus autem remediis, quæ foris applicantur, vteris, modo ea super os ventriculi aut tota præcordia, modo super pectus imponens, vbi s. plurimum subesse
C caloris maxime iudicabis. Sanè diximus iis, qui ita laborant, balnea quoq; esse non incommoda: dico iis, qui siccato plurimum corpore sunt, & ex aliqua earum, que dicte sunt, causarum citra humorum putredinem febricitant. Monstratum vero nobis est in iis, que de febribus scripsimus, phlegmonas quoq; propter putredinem humorum, qui in ipsis habentur, febres subsequi. Quocirca, si quando dicam febribus, quæ ex putredine accenduntur, tale quippiam conducere vel non conducere, etiam eas, quæ à phlegmone excitantur, in communi putredinis genere comprehensas intelliges. Sicubi vero deinceps vtrasq; nominare videris, scias eas, quæ ex phlegmone, ab iis, quæ ex sola putredine ortum habent, tum discerni. Cuiusmodi autem sit phlegmones affectus, tum in libro de inæquali intemperie, tum vero in eo, qui de tumoribus preter naturam est inscriptus, docuimus: admonuisse tamen & nunc te non sit inutile. Cum sanguis calidus copiosior in aliquam animalis partem procubuit, maiora eius vasa protinus distenduntur, vtpote abundantiæ continendæ non sufficientia: ab his deinceps, quæ minora sunt. Mox, vbi nec in iis satis continetur, exudat foras in ea ampla spatia, quæ inter vasa sunt, sic, vt etiam omnia, quæ in composita carne habentur, loca occupet. Atq; hec quidem est phlegmones affectio. Possunt vero & sine hac in ipsis vasis humores aliqui putrescere, id q; aut in vna animalis particula in finibus ipsorum impacti: aut etiam in totis eorum capacitatibus, quæ inter bubones & alas sunt, compre
D hensi. Cum igitur (ceu diximus) citra putredinem squallenti corpori febricitare contigerit, caput totius curationis in iis remediis, quæ refrigerent & humectent, statuere oportet.

Sex esse Materiæ Differentias, quibus Frigus & Humiditas Hecticis Febribus conciliantur. CAP. 7.

POrro duplex genere est harum rerum prima materia: vna eorum, quæ foris admouentur: * altera, que intro in corpus sumuntur, quæ sanè & prospheromena, id est sumenda, vocantur. Extrinsecus corpori incidunt tum aer ipse, qui nos ambit: tum pharmaca, quæcunq; humectandi refrigerandi q; vim obtinent: & tertium præter hæc, dulcis aquæ balneum. Intro in corpus sumuntur, quæ eduntur ac bibuntur, & inspiratus aer. Ab his generibus tentandum est propositis hoc loco febribus tum humiditatem, tum refrigerationem comparare. Verum refrigeratio, quoniam per efficacissimam qualitatem inducitur, & parui temporis est, & periculosa: contra, siccitatis per ea, quæ humectent, curatio, vt longi temporis est opus, ita minus est, quàm refrigeratio, periculo exposita. Igitur dictas sex materiæ differentias deinceps iam examinemus, ab ambiente exorsi.

* προσπίπτουσι.

De Eligendo ac parando Aere, qui Hecticis Febribus conueniat. CAP. 8.

HIc igitur si temperatus est, qualem se exhibet, vtiq; tali nobis est vtendus, nihil amplius de eo solicitis. Sin admodum calidus est, vel admodum frigidus, pro calido inducendus arte contrarius est, subterraneis inuentis domibus, quæ & frigidissime sint, & maxime perflate, & ad septentrionem

versæ:

* ἡδείας, id est suaues.

uersæ: tum auris quibusdam, quæ ipsis sint propriæ, opera nostra paratis, aliàs ex euripis, in quo se E deiiciant multi aquarũ fontes: aliàs aqua frigida de uasis in uasa trãsfusa. Iam hoc statim etiã somniferum est. Preterea domo assidue aqua, quę prorsus frigida sit, aspersa: ac rosis plurimis humi fusis, aut uitium capreolis, aut ruborum summitatibus, aut lentisci ramis, aut deniq; reliquarũ, quæ refrigerent, stirpiũ aliquibus. De quibus ẽt prius est dictum. Turba quoq; hominũ ingredi prohibita: nam id quoq; domũ calefacit. Atq; ita quidem calidissimum aerẽ refrigerare, qui s. in æstate calida & sicca accidit, est tentandum: quandoquidem in hyeme calidissimus esse nõ potest, sicuti nec frigidissimus in æstate. At, si quis modice frigidus est, hoc esse contentos oportet, nihil aut machinantes, aut de temperie eius alterantes. Qui vero frigidissimus est, utiq; quatenus respirando attrahitur, admittendus est, ut qui calorem, qui est in corde, admodũ refrigeret: non tamen quatenus extrinsecus ægrum cõtingit, quippe id densat cogit q; cutim, ac putredinosorum humorum effluxum transpirare prohibet. Siquidem per pulmonem, quod rarum uiscus est, difficile nõ est, ut tum qualitas ipsius, tum ẽt substantia, ad cor facile perueniat: at, per cutim, fieri nequit, ut eius vel qualitas, vel substãtia, ad cor perueniat, utpote prius densatam. Nam, quod in libris de simplicium medicamentorum facultate, de iis, quæ vehementer adstringunt, est dictum, id hic quoq; reuocari ad memoriam debebit, ac sciri, qui nimium frigidus aer est, hunc cutim densando, semper F sibi ipsi uiam præcludere. Scire tamen licet maius fore ex frigida inspiratione cõmodum, quàm ex cute densanda incõmodum: præsertim cum operimentis hanc calfacere licet. Porrò utẽdum maxime eiusmodi aere est in iis hecticis, quibus primũ, quod afficitur, ipsum est cor: æque ut, si uentriculus primũ esset afflictus, ipsi per comesta & bibita esset succurrendũ: huic enim illa cũ integris adhuc uiribus occurrũt, sicut cordi inspiratus aer. At iecinori ex inspirato aere nulla certe utilitas accedit: à comestis vero & bibitis minor planè, quàm uentriculo, cæterũ aliqua non obscure aduenit. Communis autẽ omnium sanatio est per ea, quę extrinsecus applicata refrigerant & humectant. Atq; * in his quidem uisceribus magna ex parte hecticas marasmodes q; febres accidere contemplati sumus. Superueniunt tamen aliqñ & pulmonum siccis calidis q; intemperamẽtis: attamẽ opportunum eiusmodi febribus id uiscus non est, utpote humidum laxum que. Incidunt prætere a & pectori, & pingui membranæ, quod Mesaræon dicitur, & ieiuno, & colo: interim vero & utero, & renibus. In * septo vero transuerso marasmum non uidi, hecticam sane febrem uidi, & hanc semel quidem planè absolutam, sæpe vero citius interimentem, quàm planè esset cõpleta. Eiusmodi nanq; affectum & spirandi difficultas, & deliriũ excipere solet: ex quibus magna ex parte prius moriuntur, quàm hectica prorsus sit perfecta. Est autem eorum agnitio facillima, tum ex pulsus G duritia: tum ex eo, quod præcordia plurimum trahuntur sursum: tum ex difficultate spirandi, quæ illis est & inæqualis & uaria: quippe aliàs quàm maxime paruum & frequẽs spirant: rursus aliqñ manifeste spiritum tardant: dein subito, quemadmodum gementes respirarunt: vel duplicem spiritus intromissionem, quasi superinspirantes, vel duplicem foras missionẽ faciunt: † ueluti respiratio respirationem comprehendat. Respirant vero hi sæpe & reliquo thorace toto, non sensibiliter modo, uerũ etiam notabiliter, tum opertas scoptulas, quas Homoplatas vocant, attollentes: aliqñ admodum raram & magnam respirationẽ edunt, utiq; cum delirij malum pręcipue dominatur. Uerũ præsentis instituti non est vel laborantium partium notas, vel earum causas referre. Quare denuo ad curationes reuertamur: æstimemus q;, quas vires propositæ iam materiæ aduersus hecticas febres habeant. Sanè diximus iam nõ nulla de aere tum calido, tum frigido: qui pręcipue quidẽ est utilis, cũ, quod primum afficitur, ipsum est cor: quis cõfert & in reliquis febribus nõ parum, qñquidem in his quoq;, necesse est, cor similẽ intemperiẽ recipiat: citra quã nec marasmus, nec hectica, nec reliquarũ ulla febrium, consistere potest. Quo facile apparet etiã pulmones, ubi scilicet ij sunt, qui primum patiuntur, plus cæteris omnibus refrigerantem aerem requirere.

* σηπεδονωδῶν. al. συγκαιομένων, i. eorum qui cõburuntur.

Inspiration gal.

* ex

* ex pectore, & mesaræo, & c.

* ex

† καθάπερ ἐπεκπνέοντες, i. ueluti superexpirantes.

De parandis Medicamentis, quæ Extrinsecus Hecticis admouentur. CAP. 9. H

SEquitur iã, ut de iis medicamentis agam, quæ extrinsecus admota humectent, & refrigerent. Porrò horum quoq; ea deligenda esse, quæ "citra vehementem adstrictionem refrigerent, neminem latet. Talia enim, pręterquàm quod non humectant, etiam demittere frigiditatem suam alte non valent propterea, quod cutim cogunt, ac coarctant. Optima vero sunt, quæ non modo citra adstrictionem refrigerant, sed etiam corporis substantia sunt tenui. Ac, quæ quidem absolutissime tenuium partium sit, substantiam exacte frigidam inuenisse fortasse non est. Dixi, exacte, propter acetum, quod cum omnium, (quę nouimus) potestate refrigerantium planè tenuissimarum sit partium, admistam sibi aliquam caliditatem habet. Præterea corpora, quæ cõtingit, siccat, quãuis ad imaginationem sit humidum. Quo fit, ut ad eos affectus, quos humectari & refrigerari expedit, solo eo nõ utamur, sed tanto aquæ frigidæ admisto, ut possit bibi. Cęterum, quanquã corpus, quod absolute tenuium partium sit & simul frigidum, inuenire non est, attamen deligi materias oportet, quæ ad eiusmodi medicamẽti compositionem maxime sint idoneæ. Ac dictum quidem latius de his est in opere de medicamentis. Dicetur autem in exemplis non nihil & nunc, quo in hoc quoq; genere membratim sis exercitatus. Incipiam autẽ ab eo medicamine, quod omnium, quæ humectent ac refrigerent, est simplicissimum: quo etiam aduersus erysipelata utor, & phlegmonas

A. li. 4. s. r. t. 3. c. 4. fol. 432. e

A gmonas in pudendis,vtiq; inter initia, prius, ꝙ depaſcens aliqua ſubindicetur putredo. Debebit
autẽ ad id præparata eſſe cera quàm optima,& elota. Sanè optima fuerit vel alba pontica,vel quæ
.li.4.f.3.t.1.3.fol.452.c ex atticis ſit fauis. Eſto autem & "roſaceum, quod ex oleo fit à non nullis vocato omphacino, ab
aliis crudo,quod q; citra ſalem ſit confectum. Maxime vero ad rem pertinebit, ſi & ipſum oleum
tenuium prorſus ſit partium: cuiuſmodi ſabinum eſt. Cum vti voles,ambo miſta liquãtor in va-
ſe duplici: facto q; humido cerato, (cuiuſmodi ſ.erit, quod triplum aut quadruplum ad ceram ro
ſaceum habet) poſt, quàm ipſum fuerit refrigeratum,miſcetor ẽi paulatim in mortario tm̃ aquæ, * ξυσθείσῃ, id eſt deraſo, ẽ ĩ antiquis cod. græcis.
quantum in ſe,dum cum ea mollitur,accipere poſſit. Expedit aũt & ceratum ipſum prius admo-
dum eſſe refrigeratum: atq; etiam,quę huic admiſcebitur,aquam eſſe frigidiſſimam. Abunde aũt
ceratum refrigerabis,ſi,cum modice coiuit, totum vas, in quo continetur,in aquam frigidiſſimã
dimittas. Quòd ſi aceti quoq; admodũ tenuis ac clari paululum adiicere velis, vtiq; magis adhuc
tum refrigerans tum humectans medicamentũ efficies. Non debebit autem medicamentũ hoc
eò vſq; ſuper ægrum corpus manere,dum manifeſte incaleat, ſed aſſidue ſubinde mutari. Aliud
medicamentũ. Oxalidos,aut oxylapathi ſuccus cum exigua tenui polẽta miſta excipiatur dupli * ἀλφίτων. quã dictionem alij farinã vertunt.
cato peniculo detrito: affatim q; frigidum & ipſum imponatur. Quòd ſi eiuſmodi peniculi occa
B ſio non ſit, tum linteum duplicatum,& madefactum refrigerandæ particulæ impones. Quin etiã
portulacæ,& ſemperuiui,& vuæ immaturæ ſuccus, ſimiliter polẽtæ miſcentur. Ad hæc lens pa
luſtris,& viridis tribuli,& polygoni,& lactucæ,& intybi ſuccus, alia q;, quæcunq; refrigerare eſt
dictum,cum tenui polẽta. Præterea ſine polẽta licet integris herbis tunſis vti. Iam vero, quod
epithema ex pinguibus fit palmulis,quas πατητοὺς græce vocãt, ſalutare medicamen eſt. Porrò
coquere oportet harum carnẽ, omni membranoſo exẽpto, aliàs ex ſolo claro aceto: aliàs & aqua
ipſi admiſta: atq; hac,vbi tenera ſatis reddita eſt, tunſa vti. Quòd ſi parum molli craſſitudine vide
bitur, præſtiterit iam dicti aliquid admiſcuiſſe cerati. Quòd ſi roſacei quidpiam dictorum ſingu-
lis aliqñ miſcere volueris, nihilo inutilius pharmacum habebis: eſto autem, quod admiſcetur, tũ
minimum,tum & ſimplex & perfrigidum,& quod factum ex oleo ſit ſalis experti. Sanè,quoties
ſimplex roſaceum,aut aliquid quiduis id genus dico, quod ſine aromatis eſt confectum, intelligi
volo. Eſt vero ſalutare ad talia medicamen & roſarũ ſuccus frigidus, vnà cum polẽta. Salutares
vero ſunt & ipſæ roſæ tunſæ: præterea ſtirpiũ,quæ moderate adſtringunt,germina trita. Ad quẽ
modum vti aliquando licet & herbis,quæ mediocriter adſtringãt,veluti ſolano. Verum eiuſmo-
di medicaminum materiã in alio opere reddidimus vniuerſam: nunc abũde pro exemplis ſunt,
C quæ iam dicta ſunt. Porrò vtendum his eſt, nõ (ſicut vulgus facit) toti impoſitis thoraci,aut toti
ventri,immo illi maxime,quod primo eſt affectum. Neq; enim neceſſum eſt, vt aut cum eo,quod
refrigerari valenter deſiderat,etiam id refrigeres, quod prorſus non deſiderat: aut ante iuſtũ tem-
pus refrigerare deſiſtas,timens vicinam aliquam particulam lædi. Ego nanq; hominem ſcio, qui
impoſito præcordiis refrigerante medicamento, difficultate ſtatim ſpirandi laborarit: alterum
vero,qui protinus tuſſierit: atq; paulo poſt vtriq; finitum ſymptoma, vbi, quod refrigerauerat,
eſt ablatum. Quòd ſi adeo ſtrenue refrigerare non ſtudebis,habes,quæ id modice efficiant, adhæ
rẽtium medicaminum,ac cerati ſpeciem referentium magnam copiam. Quorum non materiæ * ἐμπλαστῶν.
modo vim,ſed etiam compoſitionis methodum didiciſti.

De Balneorum partibus, ipſorum que facultate: ac qua ratione Hectica febre laborantes ſint in Balneum ducendi. *CAP. 10.*

VErum ego,cum iam ſentiam menſuram præſentis inſtituti me excedere, ad ea, quæ tracta-
tionis ſeries proxima exhibet,conuertar. Proxime vero ſe à iam dictis exhibet cõſideratio
de balneo,tum ipſius rei cauſa,tum vel magis propter Philippũ,qui † hecticis,quas μαρασμώδεις † τοὺς μαραινομένους. i. eis, q marceſcunt.
vocant, ipſum noxium putat. Ipſe igitur tum de omni balneorum vi, tum etiam quæ ad eos,
D qui hectica & maraſmo laborant,vel (vt ſemel dicam) omnibus eſt accommoda, in hoc maxime
libro,quid ſentiam, explicabo. Memini nanq; me & ſupra in diariis febribus illa laudare: & in ſe-
.li.4.f.1... 4.fol.45... ptimo huius operis libro, in iis, qui propter ſiccam ventriculi intemperiem cruditate laborabant
atq; extenuati erant, ſæpe vtenda iubere. Cæterum de vniuerſa eorũ vi nullo alio libro diſſerui,
ſed in hunc ſeruaui: vbi & de iis agitur, quibus efficaciſſimus eorũ eſt vſus, & quibus Philippus
ea interdicit. Atq; prius quidem, vbi de vlcerũ curatione egimus, indicata cauſa eſt, cur propriæ
cuiuſque morbi indicãtiones ſint ignoratæ: dicetur autẽ nihilo ſecius & nunc, vtpote tum ad ea,
quæ nunc paramus, tum ad ea, quæ dicenda ſunt, vtilis. Cum enim vnus in corpore affectus eſt,
eius curationem inuenire, ſi non ratione, certe experientia, haud difficile eſt: vbi vero connexi
duo tres'ue ſunt, præſertim qui maxime contraria inter ſe auxilia requirant, fieri nequit, vt expe-
rientia, quod agendũ ſit, inueniatur: immo nec facile ratione. Siquidem & ſubſtantiã cuiuſq; affe
ctus ad vnguem nouiſſe oportet: & propriã curationis indicationẽ à quoq; affectu cepiſſe: præ-
terea quẽ primũ omniũ, aut magis: quẽ rurſum minus, aut ſecundo tertio'ue loco curare conue-
niat. Hæc igitur cauſa eſt, cur vulgo medicorum ignotum ſit, & ꝙ febriũ omniũ, quã febres ſunt,
proprium remediũ refrigeratio ſit, ſiue ea talis actu ſit, ſiue poteſtate: & ꝙ alia multa ex accidenti
refrigerantia, febrium ſint remedia. De quibus & dictum non nihil in præcedentibus eſt, & in

ſequentibus dicetur. Quædam nanq; remedia complicatam quodam modo duplicem q; faculta- E
tem habēt ita, vt & prima ratione proficiant, & ex accidente. Quod genus & balneum eſt. Nam
frigidæ potio per ſe quidem proficit, vt pote actu refrigerans: ſuccus autem vuæ immaturæ pote
ſtate refrigerans medicamentum eſt. Atque hæc quidem ambo refrigerant primum, id eſt per ſe
ipſa, nec intercedente alio: at ſanguinis miſſio (veluti prius indicauimus in febribus continenti-
bus, quas ſynochos vocant) non primum, ſed ex accidenti calidam aliquā intemperiem ſanat. Ad
eundem modū & clyſter, & purgatio, & fomentū {ex calido liquore,} & cataplaſma, quod dige-
rat, aut concoquat. Vtranq; vero facultatem in ſe comprehenſam habet propoſitum nunc in ſer-
mone balneum, vtpote ex partibus varia facultate præditis cōpoſitum. Quippe ingredientes in
aere verſantur calido: poſtea in aquā calidam deſcēdunt: mox ab hac egreſſi, in frigidā: poſtremo
ſudorem detergent. Poteſt autē prima eius pars † materias per totum corpus tum calfacere, tum
vero liquare: } præterea, quæ inæqualia ſunt, æquare: & cutim rarefacere, & multa, quæ ſub hac
ante detinebantur, vacuare. Secunda eius pars, vbi quis in ſicco corporis affectu ea vtitur, poteſt
madorem vtilem ſolidis partibus immittere. Tertia balnei pars poteſt, vbi quis frigida vtitur, &
totum corpus refrigerare, & cutem denſare, & vires firmare. Quarta vero corpus per ſudores ci-
tra refrigerationis noxam vacuare. Ergo, cū hæc oīa circa hominis corpus efficere valeat dulcis F
aquæ temperatum balneum: & preter hæc etiam, ſiquis intempeſtiue lauetur, tum horrores, tum
cutis denſitatem: tentandum nobis eſt omnia deinceps diſtinguere, ac primū de illis ſermonem
facere, qui, cū in balneo ſe lauant, horrore tentantur. His enim vna (vt ſic dicam) cōtinens excitati
ſymptomatis cauſa eſt: alię, quę hanc præcedunt, multæ. Sane horroris cauſam eſſe dico morden
tium excrementorū confertim actorum citatiorem motum. Proinde, quibus horū eſt abundan-
tia, caro vero ac cutis denſæ, ſiue balneum ſint ingreſſi, ſiue ſteterint in Sole, ſiue quoquo modo
vel geſtati, vel perfricti, vel exercitati, vehementius ſint dimoti, vtiq; iis horror incidit. Contra,
quibus hæc pauca ſunt: & corporis habitus, vt laxetur rarefiat q; à balnei calore, promptus: ij nō
modo non horrent, ſed etiam meliores redduntur, vtpote excrementis per id vacuatis. Quo ra-
tionabilius nec in febrilis ſignificationis principio, nec in incremento quiſq; ægrotantem lauit:
quippe denſata eſt hoc tēpore coarctata q; & cutis ipſa, & quę ſub hac habetur, carnea ſubſtātia.
At in febris inclinatione vel incipiente, vel procedente, vel amplius progreſſa, & nos ſæpe, & alij
medici non nulli multos ſæpe numero ægrotos lauantes non parū his contulimus. Porrò, quādo
inclinatione incipiente, aut iā progreſſa, aut etiā in ſummo incremēto (interdum enim id quoq;
accidit, tametſi rarò) æger in balneum ſit ducendus, in ſequentibus definiemus. Nunc, cum de ge G
nerali facultate ſingularum balnei partium diſſerere inſtitui, vnum omnium primum exponam.
Dico q; multos eorum, qui cruditate laborant: plures vero eorum, in quibus mordentium excre-
mentorum abundantia ſubeſt: oēs præterea, qui vel in febrili ſignificatione, vel in aſcenſu: etiam
oēs, qui in ſummo ſunt incremēto præter admodū paucos: ſiue hi ſint in balneū ingreſſi, ſiue ſte-
terint in calido Sole, ſiue exercitationes frictiones geſtationes'ue tentauerint, merito horreſcere:
ſingula nanque horum confertim & impetu agi excrementa ſubigunt. Cum igitur tam adhuc
denſa lauantis cutis ſit, vt ad primum ambientis aeris occurſum nequeat naturalem ſuū habitum
recipere, ſed maiore ad id ſpatio indigeat, excremēta vero foras verſus ruant vniuerſa, & retineri
illic ea eſt neceſſe, &, quā ſub cute ſunt aceruata, &, quā per carnes feruntur, mordere. Porrò in li-
bris de cauſis ſymptomatū indicauimus mordentia excrementa, vbi per ſenſibilia corpora ferun-
tur, tum cōcuſſiones, quas ῥίγη vocant, tum horrores excitare. Ergo, quamobrem horreāt in bal-
neis omnes, qui ante ſunt cōprehenſi, iam cauſas inuenimus. Pari modo, & cur nō horreant, qui-
bus aut nullum eſt in corpore excrementum mordens, aut tantillum, vt facile vacuet. Ergo de his
deinceps loquamur: propter quos etiam de iis, qui horrent, meminimus. Siquis enim balneum
ingreſſus nō inhorruit, ſed laxata eſt illi rarefacta q; cutis, huic plane neceſſario prędicta ſuccedēt, H
excrementorum vacuatio, æqualis per totum corpus calor, exiguorum meatuum rarefactio, ten-
ſorum relaxatio, denſatorum fuſio. Ac vacuatio quidem excrementorū omni febri eſt vtiliſſima:
pari modo, & rarefactio, & relaxatio: fuſio tamen & calor non item. Sed calor omni febri eſt ini
micus: qn̄ refrigerari, non calfieri febrium affectus poſtulat. At fundi ęqualiter, id ſolidis quidem
aīalis partibus non eſt alienū: ſuccis certe nō perpetuo eſt vtile, ſed quoties in aīali vel phlegmo-
ne quæpiam, vel affectus phlegmonæ ſimilis conſtitit, vel vtrauis abūdantia, ſiue ea quæ ad vires
confertur, ſiue ea quæ ad vaſorum capacitatem, omniū profectò inimiciſſimum. Ac phlegmonę
quidē, cum calefacti, & liquati ſucci ad ipſas cōfluunt, augentur. Tunicæ vero vaſorum impares
abundantiæ, quæ iam ex liquatione ſpiritu eſt impleta, diſtenduntur: ac vires hoc ipſo male affi-
ciuntur. Ergo calidis his ſiccis q; affectibus, de quibus agebamus, ēmiſſio mordentiū eſt ſalubris:
fuſio enim eorum eſt citra periculum: calefactio tn̄ noxa non caret. Atq; hæc quidem ex prima
balnei parte iis, qui ita laborant, prouenire, modo tempeſtiue balneo vtantur, memoria tenea-
mus. Tranſeamus modo ad ſecundam eius partem, quę erat id, quod maxime proprie lauacrum
vocant. Ergo in hac, ſicut ex humectatione iuuatur, ſic ex calore nihil illis cōmodi accedit. Ac-
cedamus & ad tertiā, in qua & refrigerantur innoxie, quæ fuerant excalfacta, & vires firmantur.
Siqua

* ἐπιβρεχὺ.

† In codicibus grçcis īpreſſis, ac antiquis pleriſque legitur, θερμῆναί τε δὶ ὅλου τὸ σῶμα, καὶ χέαι τὰς ὕλας, i. tū totū corpus æqualiter calfacere, tum materias fundere. Linacer vr̄ legiſſe, vt aliqui ēt codices legūt, δὶ ὅλου τοῦ σώματος. priorem tn̄ lectionē meliorē eſſe indicabūt verba paulo inferius à Galeno ſcripta, hoc ē, æqualis per totum corpus calor & c.

* Impreſſi cod. & multi ex antiqs legunt, κατεχομένων, vt Linacer vertit. ſunt tn̄, qui legunt καταχεομένων, i. fuſa erant.

* ἀποχεῖσθαι

A Siqua vero & rarefacta, & iuſto plus ſunt laxata, ea in naturalē redeunt mediocritatem: id quod quarta balnei pars indicat. Quippe, qbus oīa rite ſunt adhibita, ij poſt frigidæ vſum adhuc ſudāt, & omnia ipſis excrementa vacuantur. Itaq; ex oībus, quę de balneis retulimus, vna ſumma colligitur, ꝙ vacuatur quidē quicquid in corpore vel fuliginoſum, vel fumidum fuit: conſiſtunt autē in naturali ſymmetria, tum caro ipſa tum cutis: ſolidarum partium ariditas corrigitur: & calor nō modo is, qui ex lauacro acceſſit, verū etiam qui prius fuit, ex frigidæ vſu ſubmouet. Maximo huius rei documento eſt ſtatus, qui ex eiuſmodi balneo redditur poſt, q̄ in Sole feruente iter fecerimus. Quippe accedimus ad id ne loqui quidem præ linguæ & fauciū ariditate valentes, totū' que corpus ſtipulæ ritu aridum habentes. At egreſſi è frigida, ilico omnia pro naturæ habitu recipimus, nec febrili calore vexati, nec ſiccitate afflicti, prompte q; loquentes, ac plurima ſitis parte leuati. An igitur euidentius adhuc balnei vires in ſicco & calido corporis affectu cognoſcere deſideras? Ego ſanè nō arbitror. Licet aūt, cui placet, experiatur, quod incōmodū ſequatur, vbi tali peracto itinere non lauerit. Aut enim ſtatim febricitabit, aut multo plenus tędio, grauato ſ. capite, perſeuerabit, potiſſimum ſi frigida calorem nō dum extinxerit. Multi tñ iuuenes eiuſmodi cō-

A.li. 4. f. 1. t. 3. c. 6. fol. 433. a

fectis itineribus, vbi ilico ſe in aquam "frigidam proiecerint, iuuantur: ac potiſſimū, qui valenti-
B bus ſunt viribus, & frigido ſolio aſſueti. Ita vero & ruri faciunt, vbi, ꝙ balneę non ſunt, in ſtagna vel flumina ſe ipſos coniiciunt, nullo medici ſuaſu, ſed ipſa gubernante corpus natura ad id, quod cōducat, impulſi. Quæ eadem, etiam ratione carentibus aīalibus inſtinctum inſerit ad eorū, quæ offendunt, contraria: ſiquidem ea quoq;, vbi ęſtu vexantur, frigida ſe lauant: ſicuti etiam, vbi frigore vrgentur, calida cubilia ſibi inueniunt. Eodem cōtrarietatis ſtudio etiam, cum eſuriunt, comedunt: &, cū ſitiunt, bibunt: reliqua q; omnia naturæ impulſu obeunt. Ac ſi certam febricitantium naturæ notitiam haberemus, non, arbitror, dubitaremus eorū aliquos aſſidue in aquis frigidis citra balneum lauare. Nam, ꝙ ſint quidam, qui eam deſiderent, vel ex iis, quos iuuit, conſtare poteſt: vt quibus frigida lauatio haudquaq̄ contuliſſet, niſi eo tempore recte ad eā diſpoſiti fuiſſent. Verum, qm̄ exacta nobis diſpoſitionum notitia non eſt, ac maxima ex errore impendet noxa, vtiq; eiuſmodi præſidia recuſamus: potiſſimum in febribus hecticis: quando per has, & pauci ſanguinis, & nudum carne, & expers adipis redditum corpus eſt. Nullū enim hi ſolidarum partium munimen habent, quod frigidæ occurſum ſine noxa excipiat: ſed protinus ſimilaribus ipſis partibus occurrit, à quibus omnes animantiū actiones obeuntur. Iuuenis vero, cui abunde ſit carnis, ęſtatis tempore, atq; in febris ſummo vigore, modo nulla viſcerum phlegmone ſubſit, ſi in fri-
C gidam ſe coniecerit, ſudabit: quòd ſi frigidæ lauationi ſit aſſuetus, ſecurus remedio vtetur. Verū de eiuſmodi corporibus poſt agetur. Qui autem ex calida & ſicca intemperie, hectica febricitant, ac potiſſimum qui iam maraſmodes fiunt, iis, vbi tale præſidium petunt, tutum non eſt in totam coniici, æque, vt nec gracilibus & imbecillis, qui ęſtate calida & ſicca, longa via peracta, refrigeratione indigent: nam neq; his tutus eſt frigidi ſolij vſus, niſi prius fuerint in balneo æqualiter excalfacti. Quippe ſimile quiddam nobis accidere videtur, cum in frigidum ſolium poſt balneū ingredimur, ei, quod ferro accidit, cum tingitur: etenim tum refrigeramur, tum roboramur, quem admodum & illud, vbi candens iam redditum frigida mergitur. Atq; huius rei cauſa ad imbecilla corpora inuentæ ſunt balneæ, quæ ea pręcalfaciant, atq; ad frigidum ſolium præparent. Non diſſimile quiddam faciunt, & qui ſine balneo frigida vtuntur, cū ſcilicet ſe ab exercitatione in eā ſaltu demittunt. Siquidem, cuiuſmodi nobis eſt balneū, eiuſmodi illis eſt exercitatio: vt quæ non tm̄ calfaciat, ſed etiam inſiti caloris motum à profundo corpore extrorſum concitet ſic, vt & frigidæ impetui occurrat: &, quò minus violēter in profundum ruens, viſcerum aliquod feriat, aduerſetur atq; prohibeat. Nam neq; ipſam frigidæ ſubſtantiam, neq; eius qualitatem omnino integrā vſq; ad viſcera pertingere eſt ſalubre: immo & ſatius & tutius eſt ſolam eius qualitatem, † per ea, † τῶ τῆς διαδόσεως λόγῳ
D quę intercedunt (vt ſic dicam) propagatam, } citra ſubſtantiā ad profundum permeare. Iam, qui hectica febricitantes ad balneum accedunt, niſi in frigidam ſint dimiſſi, nihil iuuantur. Qui enim aliter febricitant, eorum ſolidę partes non dum difficile ſeparabilem calorem obtinent. Itaq; etiā ex ſudoribus, vnà cum inſenſibili tranſpiratu, abunde his remedij eſt: et ſanè diariarum febrium ipſam propemodum ſubſtantiam vacuari per hæc contingit. In iis vero, qui ex ſiccitate & caliditate febribus hecticis vrgentur, ſolidarum partium affectus candēti ferro eſt ſimilis. Quo vtique minus eos in balneis calfeciſſe dūtaxat humectaſſe q; contenti eſſe debemus, quippe cum ſic alimentum, incrementum q; febri præbuerimus: immo melius erit, vt merſis in frigidam extinguamus calorem. At in hoc metus eſt, ne corpus in diuerſa transferas, ac frigidum reddas. Quis hoc negat? Non tñ propterea vitio dandū eſt, quod proſpere ex pręſidio ſuccedit: nec propterea, ꝙ menſura eius deprehendi eſt difficilis, prorſus eſt deſerendum. Siquidem, ſi aliter liceret tum cęteras hecticas febres, tum maraſmodes ſanare, cōſultius eſſet tutiore via inſiſtere: nunc, quoniam totum curationis momentum in refrigerando humectando' que conſiſtit, omnibus vero refrigerantibus auxiliis propter corporis horum gracilitatem noxa imminet, neceſſariū arbitror Thucydidis eſſe conſiliū, Agentes aliquid vel periclitari. Quibus enim alia ſalutis ratio non eſt, & quæ vnica videtur, ea dubia eſt, neceſſum, arbitror, his eſt aduerſos periculis ire. Sed nec error ipſe aut

mortiferus eſt,aut irremediabilis. Siquidem,quos in extinguenda febre aqua frigida in contra- E
rium affectum tranſtulit,hos licet in toto,quod ſequitur,tẽpore calfaciendo ſanare. Iam nec peri
culum par eſt nec frigidi affectus, nec etiam ipſius remediorum. Indicauimus nanque tum prius
in huius operis ſeptimo,tum in libro de maraſmo, tum ante hos in libris de tuenda ſanitate, fieri
non poſſe,vt ſolidarum partium ſiccitas conſummate ſanetur. Quòd ſi fieri id poſſet,vtique fieri
poſſet,vt nõ ſeneſceret,qui ea victus ratione vteretur. Si igitur inſanabilis ſolidarum partiũ ſicci
tas eſt,tum expeditiſſima in eam per hecticas febres via patet,melius eſt hominem in frigidam in
temperiẽ transferre,ac,cui curationem deinde adhibeamus,habere. Quippe, qui id fecerit, is po-
ſtea noxam oppugnauerit: qui vero mortiferam inſiſtere viam ſinet,is deſperatam ægrotanti ſa-
lutẽ fecerit. Quanto itaq; ſatius eſt aliquid nõ nulla fiducia,vel cum periculo facere, ꝙ ſpe adẽpta
certò perire,tanto profectò ſatius eſt potẽtibus præſidiis pugnare,ꝙ nihil agere. Ergo ilico eos,
qui hectica febricitant,omni ratione refrigeremus ante, ꝙ progreſſi in maraſmũ peruenerint.
Quem autem maraſmus planè iam occupauit, hunc ſanare ne tentaueris. Nam, etſi calorem eius
extinxeris,attamen ſiccitas,quę relinquitur,ſenectutis ritu hominem conficiet, tantiſper nimirũ
victurũ, quoad ſolidæ eius partes reniti aduerſus ſummam ſiccitatem valebunt. Atqui maluerit
fortaſſe propinquorum ægrotantis aliquis, atq; etiam ægrotans ipſe,aliquo ſpatio in ſenis habitu F
viuere,ꝙ ilico mori. Itaq; curare hos quoq; cum præfatione expedit, ac in alterum transferre ma
raſmum,quẽ iam nominare ſenium ex morbo inſueuimus: licebit enim his non tm̃ plures dies,
verum etiam menſes viuere.Ego nanq;,cum iuuenem quendam,qui ita laborabat, ſanaſſem,refi
ciens deinde,ac ſenilem eius imbecillitatem pro ſenum ratione tractans, non ſolum in mẽſes, ſed
etiam annos viuum ſeruaui.Nec eſt,ꝙ hic eiuſmodi maraſmi curationem audire deſideres, vtpo-
te tum in huius operis ſeptimo,dum ſiccas & frigidas intemperies ſanauimus, traditã poteſtate:
tum operis de ſanitate tuenda ea in parte, quæ ſenibus alendis eſt delegata. Præſens autem liber
nõ maraſmorum,ſed hecticarum febrium curationem docendam promiſit. Ex quo genere ſunt
& quæ maraſmώδεις græce dicuntur: de quibus tum alia non pauca diximus, quæ non modo ra-
tionis,ſed etiam vſus iudicio probauimus: tum illud ſ. nõ oportere balneum (vt Philippus facit)
formidare: qui cautius fortaſſis eo vtitur,ad eum modum, quo in cæteris ſolemus febribus, quas
vel phlegmonæ,vel putreſcentes ſucci accenderunt. In his enim nihil offendes, etiam ſi in frigi-
dam ægrum non merſeris,ſed eum (vt mos eſt) perfundas primum tepida, poſtea quæ veluti ex
Sole tantũ ęſtiuo tepet: mox hoc,etiam paulo,ꝙ illa,frigidiore.In hecticis vero febribus,id,quod
remedium affert, calidæ ſolium non eſt, ſed frigidæ: ad quam balneæ ægrotantis præparant cor- G
pus æque,vt reliquorum omnium,qui per ſanitatem lauantur. Porrò nõ propter id modo videt̃
mihi Philippus ignorare,ꝙ ſalubris res balneum ſit in iis,qui maraſmode hectica laborãt, ꝙ tàm
extenuatos in frigidæ ſolio tingere nemo audet,aut ſaltem vltimam aquam ipſis frigidam infun-
dere,ſed etiã ꝙ ſæpe altera coniuncta febris eſt,quæ vel ex humoris putreſcentia vel phlegmone
ſit excitata: tum vero ꝙ tali hectica laborantium mortiferum eſt vitium: ac propterea quidã non
recte omnia,quæ his exhibentur,culpant,cum non ſit illis imputãda culpa,ſed affectui. Ergo re
cenſitis denuo,quæ diximus,huic diſputationi finem imponemus. Quicunq; hectica febre labo
rant,atq; ex his præcipue,qui iam maraſmode hectica febricitãt, modo his alia nulla febris vel ex
ſola putredine humorum,vel cum phlegmone,ſit adiuncta,eos oẽs audacter lauabis,ſed prorſus
citra omnem laborem,ne vires reſoluas: quod ipſum cum noceat vehementer, occaſio fit balnei
culpandi. Quod citra laborem dixi,id ita intelligo. Volo,"æger in balneum ſuper lectulo depor- A.li.4.f.1. t.3. c.6. fol.433.c
tetur: † in cuius prima è tribus domo nudetur, ac transferatur in ſindonem calentem prompte in
id ipſum paratam.} Sint autem quatuor,qui hanc teneãt,à quoq; fini vnus. Ac,ſi quidem prima
domus ſatis calida ſit,æger in ea nudatus,in ſecundam portetur: ſin tibi frigidior videtur,non nu
dus,ſed coopertus vel alia ſindone minime frigida, vel tali aliquo inuolucro. Conſtat autem & H
ſindonẽ eam,qua portabitur,eſſe valentiorem oportere: aut, ſi imbecilla per ſe ſit, duplicari eam
erit ſatius. Eſto autem media domus non tantum ſitu media,ſed etiam temperie, tãto ſ. prima ca-
lidior,quanto eſt tertia frigidior. In hac domo oleum tepidum eſto, quo æger ſuper ſindone illa-
tus protinus perfundatur. Hoc facto tertiam ingrediantur domum,ducant q; hominem,vbi ſo-
lium eſt ſic,vt per tres balnei domos dũtaxat tranſierint. Per quas nec celeri gradu tranſibunt ij,
qui ægrũ portant,ſed tantiſper in prioribus domibus morabuntur, dum in altera transferatur tm̃
à lectulo: in media vero,dum perfundatur oleo. Eſto autem & aer cuiuſq; domus nec ſummo ca
lore,nec etiam frigẽs,ſed admodum temperatus, & modice humidus: id fiet, ſi aqua temperata
ex labro ſit liberaliter proiecta ſic,vt perfluat per omnes domos. In ipſa vero ſolij aqua mediocri-
ter moretur,id q; in ſindone ſuſtentus,nulla infuſione aquæ,cuiuſmodi in aliis vti ſolemus,adhi-
bita. Immo nec càpiti eius infundi quicq̃ velim,cum ſit ſatis id quoq; bis ter'ue vnà cum toto cor
pore in aqua mergi, demiſſa mediocriter deorſum ſindone, ac rurſum per quatuor iuuenes, qui
eum portant,leuata. Mox hinc eductus,in frigidam ſemel totus tingatur, ne vel breuiſſimo qui-
dem ſpatio illic moratus. Porrò,qui eum portant, tum reliqua omnia curioſe eſſe edoctos conue-
niet: tum celeritatẽ tingendi,non documẽti modo,verũ etiã præcepti loco,præter cætera habere.

† Paratã q; ad manũ habeat calentẽ ſindonẽ, ſup quã, in prima triũ domorum balnei nudatus, tranſportetur.

Protinus

A Protinus vero alter paratam habens sindonem ipsi iniiciat,{ac deinde aliã.} Tum in lectulo collocatus, primum spongiis detergeatur, deinde mollibus linteis. Nec committent, qui eum detergebunt, vt violentius eum contrectent, sed, quoad fieri potest, blandissime. Post hęc vnctum ac vestibus amictũ, rursus super lectulo in domũ, vbi cibat, reducent, ac nutrient. Sanè dictũ supra est in horum commentariorum septimo, vbi siccam ventriculi intemperiem sanauimus, domum balneo debere coniungi. Ac de balneis quidem satis (quod ad rem propositã spectet) hactenus.

De Alimentis eorum, qui Hectica correpti sunt, ac de Curandis Hecticis, quæ Marasmodes appellantur. CAP. II.

A.lib.4. f.t.t.5. c.4.fol.43 2.d. SEqui prædicta videtur, vt de nutrimenti facultate precipiam. Sanè "frigidum esse, ac humidũ, quod hecticis febribus sit conducturum, nemo nescit. Eiusmodi vero sunt tum ptissanæ cremor, cum frigidus sumitur: tum alica similiter ptissanę cremori condita, id vero est ex aqua, & exiguo porri, & anetho, tum sale, oleo, & aceto. Commodus pręterea iis, qui sic laborant, est & exiguus in aqua frigida panis. Cęterum nullius horum pura frigiditas esse debebit, sicuti potionis. Quippe hęc mature tum incalescit, tum per corpus digeritur: illa, cũ pluſculum temporis in ventriculo morẽtur, ipsum fortassis refrigerãt, si fuerint imodice frigida. Vbi vero febris iã morã traxerit, dandũ quoq; asininũ lac est, sed diligenter obseruato, ne in ventriculo cogatur. Id vero interim ipse nos ęger docebit, vtpote suę ipsius naturæ peritus: interim id nobis inueniendũ est, paulatim ad eius vsum accedentibus: ac expedita quidem ratio est ad symptoma declinandum, si mel illi admisceas, aut salis, quo vescimur, exiguũ. Cęterum abstinẽdum (quoad fieri potest) in hecticis febribus à melle est, atq; idcirco etiam à mulsa: quippe protinus vertitur in bilem, & ficciores acrioris q; caloris febres reddit. Dandum itaq; principio est asinini lactis non plus cyatho, veluti à me datũ vidisti, sed inducta in ipsum cubiculum asina, quò nullum tps interponatur, sed ęger id protinus bibat, contẽplantibus diligenter nobis ac cõferentibus arterię motum, qui à sumpto lacte agitur, cum eo, qui ante id sumptum, fuit. Si enim corruptũ sit, eiusmodi inuenies pulsus, cu iusmodi in oris ventriculi afflictiõne accidere nosti: sin autẽ corruptum non sit, & maiores & valentiores redditos inuenies. Itaq; etiã licebit, cũ postea exhibebis, mensurã lactis dimidio cyatho adaugeas, ac deinde rursus aliũ dimidium adiicias, sic q; sensim vsq; ad mediocrem mensurã addas. Mensurę vero non lactis tm, sed etiam reliquorum ciborũ omniũ metę, quibus attentus eris, in septimo huius operis, vbi ventriculi sanauimus intẽperies, sunt traditę. Nam, cum primum in eo libro frigidam eius intemperiẽ hactenus inueteratã proposuerimus, vt totũ iã corpus gracile reddiderit, indicauimus, quo pacto quis simul ambo probe sit sanaturus, tum vẽtriculi intemperiem, tum corporis gracilitatem. Ideo q; fortasse sit satius, quò minus multa scribamus, ad illum te librũ pro reliquis oĩbus cibis remittã: cum enim similes affectus sint, similia nimirũ remedia postulant. Verum, quanto hecticarũ febrium affectus est calidior, tanto vtiq; frigidiora requirit auxilia: & simul maiorẽ solicitudinẽ, ne valentibus auxiliis vtentes quicq̃ lędamus. At, qui iam marasmo vrgẽtur, eos, sicut dictum est, lauabis: quos vero hectica premit, nõ dũm tñ marasmo tentant, eos, licet, etiã sine sindone subiecta laues, vtpote viribus adhuc valentes. Inferri tñ & hos in domum vel super lectulo, vel saltem alio quopiã idõneo conueniet: mox ipsos se ipsis ingredientes ad calidã duci, quò in ea morent. At, qui ex his minus sunt valẽtes, eos non tutũ est permittere in frigidã natatione descendere, sed foris potius ipsos perfundere, primũ tepida, secundo frigida. Esto autem tunc pręparata in labro aqua frigida (quãta s. ex eo semel hausta perfundere simul totum iam lauatũ possit) ea frigiditate, vt nullam euidentẽ qualitatẽ nec prorsus frigidarum nec tepidarũ aquarũ præferat, sed qualem ea, quæ fontana vocatur, quę & frigoris quod ferit, & teporis qui resoluit, est in medio. Ac, si quidẽ omnia curiose administrabunt, tum quę ad balneum, tũ quę ad nutrimenta spectant, vtiq; sanãdi iam eius, quẽ marasmus consumit, spes est: sin error vel

* θλίψει. [right margin, beside "afflictione"]

* ficcam. [right margin, beside "gracile"]

* φορείῳ, ideſt vehiculo. [right margin, beside "quopiam idoneo"]

D in vno cõmittatur, is reliqua subuertit oĩa: quippe, cũ exitialis horum affectus sit, ne leuissimum quidẽ errorẽ tolerat. Ac, si quis taliũ est seruatus, huic carnosam portionem marasmus occupauerat: ipsis vero solidis siccatis fieri nequit, vt homo prorsus persanet: sed oĩno vel statim eũ febris ipsa iugulauerit, vel post, q̃ in eum affectũ est translata, quem senium ex morbo vocamus. Nam primũ eiusmodi febris propriã partium humiditatem, ex qua nutriuntur, depascit: hinc vero ad carnosum genus transit, quod circa, tum fibrosas, tum membranosas partes solidorum corporum hęret: ita deinde ipsas solidas populatur. Siquidem in singulis simplicium ac primarum, quas vocant, partium (vt in dissectionibus es contẽplatus) alia portio substantię eorum est veluti fibrosa, alia mẽbranosa, alia carnosa. Sicut, exẽpli causa, cum vena vnam tunicam habeat, & eam tenuẽ, licet fibras in ea inuenire multas, quę sint araneosis quibusdã interstitis contextę: qbus vtrisq; ipsa propria venę substãtia adnascitur. Hęc alia in aliis partibus habetur, nec vllum cõmune nomen est nacta: cęterum docendi causa nihil vetat, eam carnosam substantiam voces, vel certe huius particulę quandam carnẽ, quę in ventriculo quidem sit alia, in iecinore alia, similiter in arteria & musculo. Vocatur aũt caro tm ea, quę in musculo est: reliquarum nullã homines carnem vocant, præterq̃ admodum pauci: sed, quæ in visceribus, ceu iecinore, renibus, liene, & pulmone visunt, eas Parenchymata (quasi affusiones dixeris) græce vocant: quæ in intestinis, ventriculo, stomacho,

macho,& vtero ſunt, ſine nomine relinquunt. Tu tñ de nominibus non laborabis. Illud potius E
intelliges,ſingularum particularũ ſubſtantiæ molem ex tali maxime completam eſſe natura, quæ
vtiq; (vti ſinuoſis vlceribus videre licet) & perire,& regigni poteſt. At vero nec fibroſa, nec ner
uoſa membranoſa'ue natura eandẽ generationẽ habere cernitur: nec fas eſt eiuſmodi ſingularũ
partium fibras à malignis febribus liquari,ſicuti carnes: qñ animal ipſum prius,ꝙ hæ prorſus ſint
ſiccatæ,interemerint. Sanè ſunt,& quas maraſmodes febres vocãt,vniuerſæ ex earũ genere,quę
colliquant: ſed in eo differunt,ꝙ,quæ portio carnis in his colliquatur, ea ſemper vaporis vice di-
gerit: in illis defluit in ventrẽ. Cernitur hoc etiã in carnibus, dum in craticulis torrẽt, euidenter
fieri: ſiquidẽ ab aliquibus plurima liquatio defluit, decidit q; in prunas largiter: ab aliquibus ni-
hil oĩno,quod vtiq; ſentias,defluere videtur,etiam ſi par ſit prunarũ ſubdita copia. Quippe feris
ſuibus aut nihil oĩno,aut planè minimũ eſt,quod defluat,cicuribus vero plurimũ: quanto q; ma-
gis vel adipe, vel carne,animal abũdat,tãto profectò,quod ab ipſis carnibus,dum in craticulis tor
rentur,defluit,cernitur copioſius. Ad eundẽ itaq; modũ in calidiſſimis febribus, ſi carnes humi-
dæ ac molles cũ adipis copia fuerint, eas ſenſu liquari deprehendas: ſin ſine adipe & ſiccæ ſint, in
maraſmodes febres trãſeunt. Clariſſimo huius rei argumẽto ſunt infirmi,qui per aluum,quod li-
quatur, excernũt: qui,niſi prius vel morbi violẽtia,vel medicorũ inſcitia moriantur,in maraſmo- F
des febres incidunt. Siquidẽ,quoad materiam vberem habẽt, hanc colliquãt: vbi illis tum adeps,
tum caro mollis defecit,duras & ęgre liquabiles carnes ſiccant,à quibus pp ſiccitatẽ nihil defluit:
veluti nec ab iis,quæ ſale ſunt ſiccatæ,ſiquis has quoque torrere parans, pari cum aliis igni admo
ueat: nam & ſicciores earũ carnes reddentur,& corij ritu durabuntur: nec defluet ex his vlla ſen-
ſibilis liquatio. Hæc igitur cum ſcias,etiam colliquãtium febrium iiſdem methodis curam ages,
tum ad frigidam exhibendam quàm primum properans,tum iis, quæ humectent & refrigerent,
nutriens. Mulſam vero inimiciſſimam cenſebis: qua tamen vti pleroſq; medicorum in eiuſmodi
febribus vides. Verum de colliquantibus febribus diſſerere in poſterum licebit, æque,vt de iis he
cticis febribus,quæ in peſtilentiis contingunt: cuiuſmodi ea eſt, quæ nunc publice graſſatur: di-
cetur nanq; & de hac inter peſtilentes febres. Reliquarum vero tum hecticarum, tum quas maraſ
modes vocamus,abunde mihi ſanationis methodum tradidiſſe videor.

GALENI METHODI MEDENDI ID EST DE MORBIS CVRANDIS

LIBER VNDECIMVS

ARGVMENTVM LIBRI

Indicationes Omnes explicat, quæcunque in curandis Putridis Febribus æſtimantur: ac pertractat de Cataplaſmatis,Perfuſionibus, & Balneis, quæ pro ratione inflammatarum partium adhibentur.

Quid Actum ſuperioribus libris,quid hoc agendum: ac de Primis, & communibus Fontibus curatiuarum Indicationum. CAP. I.

FEbrium,quas putreſcens accendit humor, primæ remediorũ indicãtiones
dictæ prius ſunt: quo loco,eas queadmodum & duas & tres efficias, docui:
etiam,ſi velis,vnã. Nunc vero, quod in aliis febribus fecimus, vt ex primis
generibus diductis,ad vltimas vſq; ſpecies diuidendo perueniremus, idem
& in propoſita differentia facere tentemus, illud prius admonentes, quod H
etiam in libris de pulſuum differentia oſtendimus, ſiue primas differentias,
ſiue prima genera,ſiue maxime generales ideas, ſiue quomodocunq; aliter
appellare libeat,modo exactã rei notionem ſerues,nihil interfuturũ. Ac fe
brium quidem ipſarũ quemadmodum eas,quas diarias vocamus, cures, in horum cõmẽtario-
rum octauo expoſui: pari modo & queadmodum continentes, in libro, qui illum ſequitur: atq;
etiã quemadmodum tertias,hecticas ſcilicet,in eo, qui illi ſuccedit, qui totius operis eſt decimus.
In quibus non propria modo cuiuſq;,ſed etiam cõmunium pleraq; explicaui. Nunc,quemadmo
dum,quæ ex putreſcentibus humoribus excitentur,methodo ſint ſanandæ,aggredi ſtatui. Quæ
curationẽ indicãnt,prout in duo diuiduntur, affectus quẽ curamus, & partium ægrotantis tẽpe-
ries ſunt. Licet autẽ, ea (vt dictum eſt) & vna ſumma interpretemur,dicentes vnã eſſe omnium
morborum cõmunem curationis indicãtionẽ,nempe cõtrarietatẽ ipſam: qua rurſus diuiſa, duas
exiſtere,morbo ſ.ex iis,quæ ſibi contraria ſint,adhibenda remedia indicante: laborantis vero tem
perie,vnà cum ipſo morbo,contrarietatis menſurã definiente. Porrò dictum in illis eſt ambientẽ
quoq; nos aerẽ vnam efficere indicãtionem poſſe: Et, cum primam ſectionẽ in duo tñ facimus,
ambientẽ vel ægritudinis cauſis,vel ſanitatis,annumerandũ eſſe. At vero cum ſanitatis cauſæ ſint
omnia,

A omnia, quæ sanitatem efficiunt, vna certe earum est, quod auxilium remedium'ue vocatur: quod pro variis notionibus & vltima & prima sanitatis causa recte dicit. Quippe tempore vltima erit propterea, quod tempore natura & ars & fortuna priores eo sanitatis causæ sunt: prima vero est, quatenus id laborantis corpus tangit, alterat q; eius affectũ: ac propter alteratione, quã id facit, cũ ægra corpora ad sanitatem perducuntur, ars & artifex † sanitatis causæ fiunt, non q̃ hæc morbos primum submoueant, sed alia materia ad id commoda intercedente, quod auxilium appellatur. Siquidem sanguinis missio, quam phlebotomiam vocant, ipsa quidẽ per se hoc, quod iam dictũ est, nomen possidet: at, cum homini malum affert, ex causis fit morbificis: cõtra, cum prodest, ex salubribus. Ac propterea, cũ proficit, vocatur auxiliũ: sicut profectò oĩs materia, quæ quomodoli bet corpus alterat, quo tpe iuuat, auxilium dicitur. Ad eundẽ modum & ambiẽtis proprium pro natura sua nomen est aer: relatus tñ ad nos, aliàs auxilium & sanitatis causarum vna efficit: aliàs iis contrariarum, nempe morbificarum. At, qm̃ aeri tum ex præsente cœli statu, tum anni tempore, tum regionis natura, suæ in humido sicco calido & frigido mutationes accedunt, ex illorũ rursus vnoquoq; aliæ particulares indicationes oriuntur. Ac fortuna quidem, & ars, & artifex, materiarum interuentu agunt: natura vero per se ipsa. Ea ex tribus his partibus cõpletur, ex spiritus, B & partiũ, quæ vere dicuntur solidæ, substantia, quas alibi ex semine genitali conditas esse monstrauimus: & tertia ab his carnosa, quæ cuiq; particulę est sua. Singulę autẽ iam dictarum triũ propriã pro natura sua tum qualitatẽ habent, tum quantitatem. Ac qualitas quidẽ earum ex cõgrua temperie humidi sicci calidi & frigidi consistit: quãtitas vero solidarum partium par semper manet, sed iis, qui adhuc inaugentur, numero dũtaxat: qui vero absoluti iam sunt, etiã magnitudine. Carnosæ vero substantiæ magnitudo variat, etiã si pręterea nõ augeat animans. Pari modo & spiritus substãtia, tantũ non quolibet momẽto, tum minor, tum maior conspicit. Ergo etiã supra ea, quę indicationes p̃stare prius diximus, virtus vel sola iis tribus substãtiis, quas modo cõprehendimus, simul enumeratis additur: vel, si temperies seorsum sit discreta, in ipsa. Atque hæc ipsa rursus bifariam quoq;, vt ostensum est, scindit, & in originalẽ naturã, & in acquisititiũ affectũ, sic nimirũ, vt ex istis, & aliis, quæ prius dicta sunt, propria quędã cuiusq; remediorũ sit indicatio. Sępe aũt adscititia tẽperies ad efficiẽtes causas reducta, illis indicationẽ cõcedit. Ad hũc itaq; modum ex ætate, vitę instituto, & cõsuetudine, indicationẽ remediorũ suggeri diximus, cõsentire q; inter oẽs iã dictas indicationes: siquidẽ in iis, quæ magis sunt speciales, cõtineri semp, quæ magis sint generales: agi vero in vsum, quæ magis sint particulares s. ex magis generaliũ sectione inuẽtas.

C *De Indicationibus, quæ ab Affectu febris præstantur: ac quid differat Putridarum curatio à reliquarum febrium curatione.* CAP. 2.

PRima nanq; oĩum curationis indicationũ, quæ ex ipso, qui curatur, morbo accipitur, cõtrarietatẽ præscripsit. At, qm̃ morborum plura sunt genera, cuiq; eorum sua erit contrarietas. Verũ cætera in præsens omittant. Proponatur aũt nobis ad præsentem disputationẽ dumtaxat morbi, quẽ curamus, genus in intẽperie positũ. Id igitur per cõtrariam ipsi intemperiẽ sanabitur. At, qm̃ vniuersi febrium generis intemperies est calor, nimirũ per frigiditatẽ curabitur sic, vt oẽs indicationes inter se cõcordent. Nã, siue dixerimus absoluto sermone febrẽ per ea, quæ contraria sunt, sanandã esse, siue adiecerimus, p ea, quæ cõtraria sunt temperamẽto, nulla pugnantia in sermone erit: similiter nec, si p frigida sanandam febrẽ esse dixerimus. Sed nec, si diuidentes id, dicamus aliqñ, sanare nos febrẽ per ea quæ actu, aliqñ & per ea quæ potestate, aliquando & p ea quæ ex accidenti refrigerant: aut etiã ista coniungentes: nulla pugnãtia cum iis, quæ dicta sunt, in sermone erit: Pari modo nec, si quis dicat, quæ actu, vel potestate, vel ex accidenti calfaciant, ea febres deteriores reddere, q̃ prius fuerant: contra, quæ actu, potestate, vel ex accidente refrigerent, ea febres sanare. Quippe indicatio, quæ ab affectu sumit, in tot numero particulares indicationes est D diducta. Hæ vero rursum ipsæ particulares indicationes materias inueniunt iuxta eas methodos, quæ in opere de medicamentis sunt traditæ: qñ illarum principium id est, in quo finita est curãdi affectus diuisio. Ac maxime quidẽ propria in soluẽdo morbo intelligitur curatio, sed per abusionem etiam mistũ genus tum ex vera curatione, tum prouisione, quã Prophylacen appellant. Ac diariarum quidẽ febrium, quemadmodum & hecticarũ, vera & propria curatio est. Earum vero, quę ex putrescẽtibus excitant humoribus, vocata curatio prophylacen quoq; sibi adiunxit: cuius officium est causam, quæ morbum creat, adimere. Sanè nominatur hæc ipsa quoq; artis pars, curatrix: quæ vtiq; ab ea, quę pure syncere q; prophylactice dicitur, in eo distincta est, q̃ sub hac iam sensibiliter ex ipsa causa morbus est genitus, in prophylactice vero est futurus. Atq; nominibus quidem quisque, prout volet, vtatur, (id enim semper monere oportet) sed remediorum indicationem, quæ à rebus singulis præstetur, seruet: quando, si vel vnam aliquam earum prætereat, ad portionem tum magnitudinis illius, tum facultatis, curatio claudicabit.

De Curationum modis, qui ex Indicationibus ab ægroti Viribus sumptis præstantur. CAP. 3.

POrrò, quemadmodum ab affectu ad materias præsidiorum peruenimus, eodem modo ab singulis reliquorum generum primorum descẽdendum ad eas est: veluti à virtute. Nam ea morbo ceu aduersatrix est opposita: propositum'que medico est huic omni ratione opitulari ac

† καὶ ἡ τύχη, id est & fortuna. addunt antiqui cod.

subuenire. Ergò quis primus est à virtute scopus, aut quæ nam indicatio prima? nam hic quoq; E loqui pro arbitrio possis, s. virtutem ipsam vnũ scopum ac primũ statuens: quod vero ab ea indicatur, alterum & secundũ. Itaq;, cum monstratũ sit virtutem sui custodiã præscribere, sicuti morbum se tollendum, erit rursus in virtute secũdus scopus, ipsius custodia: sicut in mor bis, ipsorum sublatio. At vero custodia similium exhibitionem indicabit: sublatio cõtrariorũ. Quoniam vero virium substãtia tum ex spiritu, tum ex carnosa specie, tum solidis ipsis completur, ex iis, quæ simi lia sunt, moliri cuiq; suã Diamonen i. custodiã, conueniet: Spiritui ex respiratione ac trãspiratione, &, qui ex sanguine attollitur, vapore: liceat vero hic quoq; volenti, vel græce Aerωsin, quasi aerationem dicas, vel sanguinis attenuationem, vel in halitum solutionem, vel, vtcunq; libuerit, appellare: Solidorum vero generi, ex solido nutrimẽto: Quemadmodũ carnoso generi, per eam naturã, quæ in medio humidorũ ac solidorum corporum est. Porrò cuiusq; horũ mensuram ex conseruandæ substãtiæ quãtitate inuenies: qualitatem vero ex ipsius tẽperie. Cum vero horũ cuiusq; vel optimã tẽperies sit, vel aliquatenus vitiosa, quæ quidem optima est, semper seruari debebit: Quæ vero oĩno vitio nõ caret, hęc in sanis quidẽ vel seruanda est, vel alteranda: in ægris vero seruãda est, ea ipsa s. ratione, Qua prius ostẽdimus maximã esse à cõsuetudine idicationẽ, quippe vel temperamentũ originale ipsam seruare, vel adscititium inducere: Præstari vero (vt prædictũ F est) mensuræ auxiliorum indicationem ex eo temperamento, quod iam presens sit, ita nimirum, sicut ex ætate, non quam æger prius habuerit, sed quam nunc habeat: Cum vero diuersitas non parua sit in partiũ animalis temperamento, propriam cuique mensurã fore eorum, quæ ipsi sint similia: nempe ei, quæ terrea magis est, eorũ, quæ magis sint terrea: & ei, quæ humidior est, eorũ, quæ sint humidiora: ad eundem modum & ei, quæ magis aerea est, eorum, quæ plus huius substantiæ in se habeant: sicuti calidiori, eorum, quæ magis substantiæ igneæ participent: Hinc vero iam materias particulares oẽs in cibis, potione, aere, & oĩbus † peragi solitis, } inueniendas esse: Vbi vero secũ pugnauerint indicationes aliquæ, superius cõprehensa methodo ad ea, quæ agenda sint, inuenienda vtendum esse, perpensis scilicet indicantium scoporum tum magnitudine, tũ dignitate. Ostendimus enim eligendas eas indicationes esse, quas scopi digniores maiores q; præscribent: ac dignitatem eorum, vel vitæ, vel sanitatis respectu iudicandum: Magnitudinem vero duplicem esse, vel propriæ substãtiæ ratione, vel declinationis à naturali habitu. Ergo ab his iam methodis age dum exercitemur in genere febrium, quod ex putredine nascitur.

χύσιν est in antiquis id est fusionem.

† ἐπιτηδευομένοις.

Indicationes, quæ ab Affectu ipso, qui putredo est, in Continentibus Putridis præbentur. CAP. 4.

QVoniam putredo vel æqualiter in omnibus subsistit vasis: vel in maximis, maxime'que G in principalibus, ea porrò sunt inter alas & inguina: vel vna quapiã particula, quæ vel phlegmonen in se habet: vel etiam citra phlegmonen, veluti in foco quodam, principium febris in se continet: in singulis his differentiis seorsum exercitari cõueniet. Ac primũ eam tractandam proponemus, quæ vel in maximis vasis, vel simul oĩbus consistit. Quæ igitur ex tali affectu oritur febris, planè necessum est synochon, id est continentem, esse. Nec fieri potest, vt ea sanetur, nisi inhibita prius putredo sit. Porrò ea inhiberi, causa manente, non potest. Quare submouenda ipsius causa est, si modo putredo ipsa prior, mox post ipsam febris, sanari debebit. Ergo quæ causa putredinis est, quę se per omnia vasa æquabiliter diffundit? Sanè reuocare in memoriam prius conueniet, quæ nam alias putredinis indicata sit causa: ac deinde, cur pari modo in omnibus animalis partibus fiat, inquirere. Ergo ostensum est, vbi morborum causas reddidimus, illa tantum putrescere corpora, quæ, cum calida humida q; natura sint, neq; perflata neq; ventilata, in calido humido q; loco maneant. Quòd si in motu sint, ventilentur q; ac perflentur, posse ea non putria integra q; seruari, potissimum quæcunq; corpora sua ipsorum natura reguntur, vt animalium & stirpium: ea nanq; (sicut in opere de naturalibus facultatibus est proditum) ab initio congenitos secum motus habent, quibus superflua excernant. Ostensum nõ minus & in aliis duobus libris H est, quanta sit tum respirationis tum pulsuum vtilitas ad perflatum ventilationem'que corporis, atq; eius natiuum calorem tuendum. Itaq;, siquid in eo manifeste putrescere debebit, dictas transpirationes impeditas esse oportet. At vero qui fieri potest, vt illæ per totum animal sistantur, nisi vel finibus vasorum stipatis, vel tota cute? Porrò accidere in finibus vasorum stipatio potest vel ex vehementi extrinsecus refrigeratione: vel ex succorum, qui extrorsum in ipsis confertim ruerint, crassitudine, multitudine, vel lentitia. Accidit hoc illis & ex iis exercitationibus, quæ in palęstra, vel alias obeuntur, & itinere laborioso, vel ambiẽtis statu, cum ex rigore in æstum subito est mutatus. Non nullis vero feruentes ex ira succi, ac foras simul impetu ruentes, dictas stipationes effecerunt. Quisquis igitur propositam sanaturus est febrem, hic simul causam eius adimat oportet: simul calorem, qui in animali excitatus ab ea est, refrigeret. Ac, queadmodum quidẽ ille sit refrigerandus, prius est dictũ. Causam vero adimi oportebit propria cuiusq; naturæ inuenta contrarietate: vtiq;, si ex frigida causa stipatum densum q; redditũ corpus est, relaxato eo, omni q; ratione rarefacto: sin ex obstructione ita est affectũ, hac reclusa. Quod vero recludet, hic quoq; ad cõtrarietatis indicationẽ attentus inuenies: vbi nanq; abundantia humorũ est, hos vacuabis: vbi crassi sunt & glutinosi, tenues eos ac fluxiles efficies. Si plures causę aliqñ coibunt, omnibus per

A. li. 4. f. 1. t. 1. c. 1. fol. 416. d.

contraria

A contraria occurres: siquidem fieri potest, vt & coarctatum corpus sit, & exigui meatus densati, & multi simul ac lenti humores subsint. In eiusmodi autem causarum cōplexu, si recte, quę prius comprehensa sunt, meminimus, cœpisse à sanguinis missione conueniet: ac abundantia vacuata, tum ad extenuandos humores venire: ab hoc ad remittenda, quę sunt constricta, & rarefacienda quæ sunt densata. Atq; hæc quidem à morbi affectu indicatiue sunt sumenda.

Indicationes à Viribus eorum, qui Continente Febre Putrida correpti sunt. CAP. 5.

A Viribus autem (q̄m has cibi, potiones, & spiritus certa mēsura & apta qualitate exhibita ser uabant, inuentus aūt est quantitatis eorū mōdus ex viriū substantia: qualitatis vero à tempe ramento) nimirū ęstimari debebit, quēadmodum vires, q̄ corpus regunt, in his se habeāt. Quippe, si valentes sint, audacter vacuantibus præsidijs vteris, hęc aūt ab affectu morbi fuere accepta: sin infirmiores sint redditæ, vacuantia remedia cautius administrabis. Sed & nutrimenti mōdus hinc tibi est desumendus. Quippe, cū vires legitimū robur suū habent, & morbi summus vigor breui futurus expectat, tenuissimo victu licet vti: cum sint infirmiores, nō n̄ licet sine graui noxa: sed adijcere ad nutrimenta tm̄ oportet, quantū est de robore virium imminutum. Atq; ex his scopis accipiendus est nutrimenti mōdus: Qualitas vero ex morbi affectu, vnà cum solidorū

B corporum, quod tum est, naturali temperamento: ab affectu, si is obstructio est, quæ extenuet: à naturali ipsorum temperie, vnà cum cōsuetudine, prout etiā prius est definitum. Tempus vero nutriendi, quod quidē ad reliquas spectat febres, quæ ex putredine oriuntur, in progressu sermonis dicetur. Quæ vero vnicam tātum à principio ad finem accessionē habent, (de his nanq; præsens est sermo) in his facilis toleratio & consuetudo spectari debebunt: q̄n cibus illis eo tempore est offerendus, quo facilius, q̄ in cæteris, morbum tolerant: eo q; potissimum diei tempore, quo prius in sanitate cibari erant sueti: etenim facillime cibum ferent, si ex his considerationibus assument. Quòd aūt frigida quoq; ijs, qui ita laborant, sit exhibenda, cum s. iam succi cōcoquuntur, & crassitudo eorum prætenuata est, id ex ijs, quæ prius sunt comprehensa, manifestum arbitror.

Quid Cōe habeant Continentes Febres cum Diarijs, & reliquis, quæ ex putredine oriuntur. CAP. 6.

SIquidem, cū eiusmodi febris cōia quædam cum ambabus habeat, tum ijs, quæ ex humorū ortæ putredine circuitibus quibusdam accessiones habent, tū ijs, quas diarias vocamus, merito in vtroq; genere de ipsa mētionem facimus, cū vnicam accessionē habeat, vt diariæ, cæterū ex putredine orta multos duret dies. Itaq; vnū cum diarijs cōe habebit: duo cū ijs, q̄ ex putredine ortæ multos durant dies. Reliquū continentiū febrium (quas synochos vocāt) genus duo habet cum

C diarijs cōia, nempe & q̄ sine putredine sit, & q̄ absq; circuitu: tertium vero commune non est, cum subinde in quintum porrigatur diem. Atq; harum quidē cōtinentiū febrium prodita prius curatio est. Continentium vero, quas putredo excitauit, curatio, cū vtriq; generi cōis esset, ēt nos in ambobus de ipsa disserere coegit. Cæterū substantia earū tota q; natura ex eo est genere, quod nunc nobis proponitur. In vno aūt eorum, quę ipsis accidunt, cum diarijs conueniebant. Id fuit, quod vna in totū totius morbi accessio erat. Ergo & curatio earū vnū hoc duntaxat cōe cum diarijs habeat, oportet: in reliquis aūt oībus bifariam diducatur. Atque aliæ quidem curationis indicatiōnes ex communi genere earum, quę ex putredine sint ortę, accipiantur: alię ex propria earum substantia. Ad eundem vero modum & cęteras natarum ex putredine febrium differentias sanari conueniet: nempe (sicut sæpe prius dictum est) indicatione tum à communi ipsarum genere, tum vero à cuiusque propria differentia desumpta.

Quot in Totum sint Primæ Febrium Putridarum Differentiæ, ex quibus Petenda est Curādi ratio. CAP. 7.

ERgo denuo repetentes dicamus primum, quot sint febrium, quas humorum putredo accen dit, in vniuersum differentiæ: deinde quę nam sit ipsius generis earum, cōmunis vtilium auxiliorum indicatio: mox quæ sit singulatim cuiusq; propria. Par est enim profectò, & quod om- * ἰατομένων, i. sanaturorum.

D nium earum commune est, communem habeat indicationem: &, quod in singulis est prōprium, * διάφορον.

quantum à reliquis eiusdem generis est diuersum, in tantum & diuersam ab illis sortiatur indicationem. Sunt igitur natarum ex humoris putredine eiusmodi differentię. Vna ex eo, quòd cau sæ ipsius putredinis adsunt, vel non adsunt. Secunda ex eo, quòd per totum animal, aut eius partem aliquam diffusa putredo sit. Tertia, quatenus cum phlegmone est, aut citra hanc. Igitur considerandum nobis est, quid nam commune habeat indicatio, quæ à causa sumitur adhuc manēte: quid nam ea, quam putredo ipsa præstat: ab his deinde quid indicatio putredinis, quæ per totum diffunditur aīal, aut certe maxime principalia in eo vasa: quid eius, quæ in vna cōsistit parte: mox deinde earum, quæ in vna quadam parte sunt, æstimabimus differentias. Quippe aliam esse indicationem eius, quæ cum phlegmone coniungitur, ratio est: aliam eius, quę sine hac consistit: Rursus in his etiam ipsis aliam esse præsente adhuc effectrice causa: aliam vero hac submota: Postremo cuiusq; causæ adhuc manentis differentias, per omnia, quæ in specierum diuisione sunt inuēta: siquidem hic iam desinant, necessum est, indicationes, quæ ex curandis sumuntur affectibus. Post has vero eas nimirum, quę ab ipsis curandis suggeruntur particulis, pro iam dicta methodo sumemus. Quibus si eas, quæ à viribus præbentur, adiecerimus, absoluta nobis methodus de febribus omnibus † sanandis erit.

† In gręcis impressis additur ἐπὶ σήψει, i. à putredine incē sis.

De

De Putredine & eius Cauſa curanda. CAP. 8. E

ERgo ordiamur ab eo,quod primum in diuiſione indicans fuit,ea erat humorum putredo: ac conſideremus,qbus maxime indicantibus, quibus q; indicationibus vſi, curationẽ eius inuenire poſſimus. Principium vero inuentionis,ipſa erit rei natura,qua de agitur: etenim id quoque in demonſtrandis methodis didicimus. Quę nam igitur eſt putredinis natura? Nempe mutatio totius putreſcentis corporis ſubſtãtię ad corruptelã, à calido externo. Non.n.profecto à proprio calore corrũpitur quicq̃, immo contra prorſus, quicquid in rebus ſubſiſtit, id *glíſcit, roboratur, ſanum eſt,ac viuit,dũ proprio calore regitur. Veluti nimirũ ipſa aĩantium corpora,tametſi pluri-mam ſubſtãtiæ ſuæ portionẽ humidã & calidam ſunt ſortita, magnum tñ annorum numerũ ſine putredine, ac ſana viua q; exigunt, ſi ſeruetur (vt mõſtratum eſt) eorum proprius calor,in cordis quidem corpore,per reſpirationem: in reliquis omnibus partibus, tum per cũmunitatem, quam habent cum corde: tum per aliam quandam reſpirationis ſpeciem, quæ per totam agitur cutẽ, & trãſpiratio pſpiratio ve dicit: his uero læſis, vnà ẽt naturalis calor lędit. Alter vero quidã alienus, ac præter naturam in corporibus excitatus, primũ quidem ipſos ſuccos propter humiditatem & putrefacit & corrumpit, ſpatio vero tum adipẽ inuadit,tum ẽt carnem. Tanquã igitur in ijs corporibus,quæ non viuunt, ac putreſcunt,primũ, quantum eorum iam computruit,ſeparant, dein F ei, quod reliquum eſt, in frigidũ aerem ſublãto perſpirationem refrigerantem moliunt: ita vtiq; & putredinem,quæ in viuis eſt orta,ſanabimus,id ſcilicet,quod iam corruptum eſt,omni ratione vacuantes: quod reliquũ eſt, moderatis mõtibus, & refrigerante perſpiratu, ad exactam ſymmetrian reducentes. Ac vacuationem quidem illius per vrinam, deiectiones, vomitum, ac ſudores, moliemur: poſt hanc dimõtiones mediocres, vnà cum ambientis bona temperie, adhibebimus. Quemadmodum aũt horum quodq; recte adminiſtrandũ ſit, paulo poſt æſtimabimus. Nũc ad ſecũdum in diuiſione tranſeamus, nempe quẽadmodum quis cauſæ, quæ putredinem excitauit, adhuc manentis remedium facillime inueniat. Eſt autẽ neq; in hoc difficultas vlla,quippe cũ per contraria tollatur. Itaq;,qm̃ tranſpirationis prohibitio,putredinis occaſio fuit,hãc, arbitror, ſubmouere oportet. At,ea cùm varijs generibus eſt orta,& denſatis exiguis meatibus,& conſtrictis corporibus,& humoribus tum abundantia tum craſſitudine tum lentitia ſua obſtruentibus, ſingulę harum affectionum curandę per contraria ſunt,denſitas,per ea quę rarefaciunt: conſtrictio, per ea,quę fundunt: abundantia, per ea, quæ vacuant: craſſitudo,per ea, quę diſſecant: & lentor, ijs,quæ detergent. Ac,ſi quidẽ totũ corpus dictorũ iam ſingula occuparint, ẽt toti corpori per cõtraria eſt ſuccurrendum: ſin vnã partem quãpiam putredo inuaſerit,illi adhibenda iam dicta ſunt G remedia. Sanè non eaſdem omnes partes vacuationes medicamentáue requirent,cum & temperamentis,& poſituris,& forma,& omni deniq; conſtitutione natura q;, inter ſe diſſideant.

Marginal notes: * αἰωρήσαντες. * αἰωρήσεσι. * κινήσεσι. * αὐξάνεται. A.li. 4.f.1.t.2. c.1.fol.416.d

De curandis Putridis Febribus per medicamenta Purgantia, Balnea, Inunctiones, & Potus. CAP. 9.

ERgo,quemadmodum ſingulis ſit opitulandum, id poſtea pro conueniente ſermonis ordine diſquiremus: cuius initium à putredine, quæ totum corpus occupet, quæ ipſa continentes quoq; febres, quas ſynochos vocant, excitet, faciemus. Ergo à corporibus, quæ ſic afficiuntur, expellenda, quæ putruerunt, per vrinas & aluum & ſudorem ſunt: quod ſi ad os ventriculi aliquando ſua ſponte impetum capiant, etiam per vomitiones: aliter autem non eſt, quod ea præter naturam írites. Ac eorum quidem, quæ iam dictas vacuationes promoueant, non parua materiæ copia eſt: ſed maior eorum portio, cum calida ſicca q; facultate ſit, febrem auget. Itaq; deligenda medico ſunt ea, quæ citra calfactionem ſiccationem que valentem ſupradictas vacuationes præſtẽt: cuiuſmodi ſunt cremor ptiſſanę,& aqua mulſa,& oxymeli,& apomeli,& apij radix in aqua, quæ potui datur, incocta. Hæc autem ipſa ventri quoq; ſunt idonea: qui ſi nihil reddat, inijcienda per clyſterem aqua mulſa cum oleo eſt. Sanè totum corpus prius, quàm id vacuaris, rarefacere non expedit: vbi vacuatum eſt,vtique licebit id medicamento aliquo, cui calor tepidus inſit,ra H refacias: cuiuſmodi eſt, quod ex chamæmelo conficitur. In hoc tempore ſi vinum quoque aquoſum bibatur, id omnes vacuationes promouerit: idem faciat & temperatum dulcis aquæ lauacrum. Quòd ſi appoſitum aliquãdo in dictione vocabulum dulcis non ſit, vtiq; id ſubaudire debebis, certo ſciens de eo nos in febricitantibus lauacro ſemper loqui, non bituminoſo, aut ſulfureo, aut aluminoſo,aut chalcanthode,aut ſalſo,aut ex marina ipſa. Cæterum, vbi magnitudo febris obſtat, ſicut in continentibus, nec vino eſt utendum, nec lauacro, nec ijs,quæ habitum rarefaciant, vnctionibus: ſed aqua frigida, ſicut prius diximus, pota in his febribus eſt aptiſſima, niſi tamen aliquid eorum,quæ prædicta ſunt, hanc quoque prohibeat. Quippe ipſius febris frigida pota perpetuo eſt remedium, non tamen putreſcentium humorum per aluum, vrinas, vel ſudorem vacuandorum. Quo magis exercitatum eſſe in ijs, quas nunc tradimus, methodis oportet: ac in ęgrotantibus conſiderare,& quæ ſint ipſius febris remedia: & quæ ipſius, vbi per ſe ſola ſubſiſtit,putredinis: quę rurſus efficiẽtis hanc cauſę: atq; huius quoq;, cum per ſe ipſam ſubſiſtit. Quippe non ſemper inter ſe conſentiunt hęc omnia,ſed plerunq; aduerſantur. Quo caſu memores eorum,quæ didicimus,id,quod maximum omnium eſt,aggredi oportebit, atq; ei vel ſoli, vel magis,q̃ cęteris,ſubuenire. Sanè ſcire licet difficile eſſe,acri q; iudicio indigens, febrem, putredinem,

A nem,& effectricem causam,vbi s.ipsa quoq; adest,inter se cõferre: difficilius tñ est, si vires, quoq; cum illis vnà conferre velis: qđ vtiq;,sicut ante cõprehensum est,pp vitę ipsius respectũ semp est necessariũ: aliqñ vero & ex accidenti, sicut ad morborum sanationem. Hoc vero me ostẽsurum promisi. Siquidem,quod putrescit,si vestis esset, aliud've inanime corpus, vtiq; ex ijs duntaxat,q̃ prædicta sunt,indicationem caperemus. Nunc,cum in viuente corpore putredo concipit, quod tum alterare potest,tũ concoquere,tum vtile reddere,quicquid putrescentium, veluti semiputrescens semimalum q; est,vtiq; facultatem eius,qua naturaliter concoquit,excitans firmans q;, quæ putrescẽtia sunt,sanabis. Itaq; ẽt tum maxime eos cum fiducia vel in balneo lauamus: vel ijs, quæ habitum rarefaciant, medicamentis vtimur: vel aquã frigidam,vel vinũ bibendum damus, cum notas humorum concoctionis cernimus. Neq;.n.pulsus duntaxat vires ad eiusmodi agenda firmas requirimus,veluti nec eius facultatis,q̃ voluntarium motum præstat,sed,sicut est dictum,ipsius potius cõcoctricis. Ergo,si & vires cunctæ valentes sunt,& febris ardentissima, & cõcoctionis notæ planè euidentes, frigidam homini dare audacter debebis: constat nanque talem hoĩem senem non esse,ex quo omnes illi virtutes valentes esse proposuimus. Quòd si ẽt bona corporis habitudine sit,quod εὔσαρκον Græci vocant,tum status cœli calidus ac siccus,ẽt si in frigidam na-

A.li.4.f.r.t.2.c.42.fol.42.4.g

B tationem hũc dimittas,haudquaquã lædetur. Eiusmodi nanq; temporis opportunitate vsi,qui se se in frigidam coniecerunt, & protinus oẽs sudarunt, & non nullis eorum aluus biliosa reddidit. At,si mediocris est febris,& vires non valide,sed cum notis concoctionis,ijs qui ita se habẽt,balneum prodest,& vini potio: tum vero ex vnctionibus eæ,q̃ rarefaciunt,id q; multo magis cũ ambiens est frigidus. Neq;.n.aut frigidam in balneo lotionem,aut frigidam potionem in eiusmodi cœli statu ferè expetunt,vtpote inspiratu ipso assidue refrigerati: cum, siqñ in frigido ambiẽte vehementer vri ægrotum contingat, exigua salutis eius habenda spes est. Si vero nec concoctionis habeat signa, nec vires validas, seruari is planè non potest: quo minus aut idem lauandus in balneo est, aut medicamentis ijs, quæ rarefaciãt,vngendus,aut vinũ illi dandum,frigida'ue offerenda. In quo enim desperato oĩno salus est, imprudentis consilij fuerit,apud vulgum infamare præsidia,quę multis fuere saluti. Ipse siqdem aliquos noui ex amethodis istis medicis, qui, cũ ea, quæ nos gessimus, essent imitati: ijsdem q; presidijs in ijs,qui prorsus morituri erãt,vsi: adeo nihil pro fecerũt,vt etiam tẽpestiuum eorum vsum suspectum formidolosum q; reddiderint. Verum nos tẽpora præsidia q; ijs, quos seruari spes est, scribimus, quando ægris, qui insanabiles sunt, ijs nec tempus vllum opportunũ, nec præsidium est. Atq; hoc mihi p oẽm sermonem teneri memoria

C velim,quò minus pręcipua illa prima q; omnium curationis indicatio conuelli aliqñ posse videatur. Quippe, cum dicat Hippocrates ‖ Contraria esse contrariorum remedia, quid vetat oĩbus febricitãtibus frigidam vno ordine exhibere? Verum nec exhibenda est, nec subuertitur eo tpe generalis omnis curationis indicatio. Vnum enim ex ijs,quę actu refrigerant,aqua frigida est. Sed & alia plura sunt,quę partim potestate (vt dictum est) refrigerent, partim ex accidenti: quorum alijs pp concursum pugnantium inter se indicationum aliàs vtimur. Porrò tradita iam methodus est eius, quod conducit,ante alia semper deligendi. Ostensum præterea est ipsius febris, qua febris est, aquã frigidam semper esse remedium: quod vero ad alia spectat,nõ semper: veluti cum ex obstructione glutinosorum & crassorũ humorum putredo orit. Ponatur vero & cũ his redundantiam in toto esse corpore,tum virtutem nõ imbecillam. In eiusmodi nanq; complexionibus cum multa præter naturam in corpore sint, quædam eorum præcedentes causæ erunt, veluti redundãtia cũ glutinosis & crassis humoribus: horum.n.vitio obstructio est orta,q̃ morbus instrumentalis est eorum, quæ obstructa sunt,corporum. Hanc symptoma secutum est,ipsa transpirationis retentio: quam rursus putredo humorum excepit, ipsa s. febris antecedens quædam causa.

Lib. de Flati. à principio. Et 2. Aph. 22. Ex. 01. 15. a. Et 2. d N.tura hum. t. 1. 7ª. 181. e

Quæ Putredinis & Causæ ipsius Indicationes sint,& quæ Remedia præscribant. CAP. 10.

D ERgo,qui febrem curare volet, necesse est,putredinem inhibeat. Ita duę indicationes se exhibent,altera à febri: altera à putredine. Atq; à febri rursus duę, scilicet vt portio febris, quę iã facta est, percuretur: quę vero in generatione est, inhibeatur. Alię'que duę rursum à putredine erunt indicationes, vt & quod putredinis iam factum est, sanes: & quod in generatione adhuc est, sistas. Porrò, quod in generatione est, id adiapneustia id est perspiratio impedita, facit: nihil enim deterius fuerit clarioris doctrinæ gratia ita eam nominare. Ita ab hac quoq; alię duę indicationes nascentur, tum vt, quod retentum est, vacuetur: tum, quod retinendum est, prohibeatur. Sanè prohibebitur ijs prędijs, quę obstructioni medentur. Cuius rursum ipsius, quod iam factum est, sanandum est: quod futurum est, inhibẽdum. At curabitur quidem, quod obstructionis iam factum est, per ea, quę obstructa liberant: inhibebitur, quod futurum est, si affluxum obstruentium succorum compescas. Ergo, quod vltimum in ipsa resolutiua methodo est inuẽtum, id primum omnium in curatione est peragendum. Ostensum enim in prioribus libris est, si ijs auxilijs, quę obstructione eximant, vti non vacuata prius abundantia velimus, fore, vt non modo nihil proficiamus, sed etiam affectum maiorem reddamus, pugnantibus scilicet inter se indicationibus. At, si vacuata prius multitudine ad curãdam obstructionem accedamus, medicamentis ijs, quę obstructiones expediant, erit opus. Verum, quoniã horum plurima calida sunt, metus est,

est,ne tũ putredinẽ,tum febrẽ augeant. Itaq; ijs, q̃ citra calorẽ liberare obstructiones valeant,vte- E
mur: vbi aũt,q̃ obstruũt,detersa dissecta q; sunt,p aluum,vrinas,& sudorẽ,ea vacuare tentãdum.
Cum vero materię,q̃ hæc efficiãt,ẽt calidæ sint,necesse est interea tũ putredinẽ augeri,tũ febrem.
Quare,quoad licet,id agendũ,vt,q̃ minus calfaciat, materia deligat: aut, siqua inueniri põt, quæ
non calfaciat,queãdmodũ in hoc casu balneũ,vtriq; ea est petenda.Hoc vero tpe ẽt vires roborare,
quò putredinẽ superãtes,succos cõcoquant,studebimus. Quòd vero febris ipsius iam factũ est,id
refrigerabimus: in auxiliorũ.n.inueniendorũ ordine vltima est, q̃ ab hac sumit,indicatio, quãuis
alia ratione sit prima: quippe cum à febri cœperit inueniendorum præsidiorum methodus.

Ex Symptomatis superuenientibus nunc Protrahi, nunc Peruerti febrium curationem. CAP. 11.

AC,si nullũ quidem interim vehemẽs incidat symptoma, prohibeat q;,quò minus auxilia ab initio morbi ad finem ita pcedant,celerrime finiet febris: sin tale quippiã incidat, quod totã ad se curationẽ reuocet,necesse est,serius adueniat curationis finis.Siquidem,qđ ita interuenit, oĩo vel cõtrariũ est remedijs,q̃ antedictũ causarũ,affectuũ,et symptomatũ ordinẽ sanẽt: vel oĩno nihil saltẽ confert. Enimuero,si eius,qđ interuenit, sanatio antedicto p̃sidiorũ ordini sit cõtraria, necesse est interim cuncta deteriora reddi: sin nihil originali affectui interuenientis obiter mali correctio nec officit,nec prodest,totius curationis celeritati in mora erit: si autẽ nocet, necesse est F
aut vniuersam medicationẽ in lõgius spatiũ trahi,aut aliquod subsequi p̃iculũ, aut ẽt fore vtrũq;.

Finge nãq; exempli gratia,afflicto interim stomacho syncopen incidisse,cui succurrere coacti ci bũ intẽpestiue dederimus,ac vinũ cũ frigida: Ex horũ.n.vsu tũ obstructionẽ, tum corporis coarctationẽ,tum putredinẽ,auctas esse necessum est: atq; ex harũ auctu ipsam etiã febrẽ: Verũ,vbi tũ virtus satis valens est, nec quicq̃ interuenit,cuiusmodi,quã modo diximus ex vitio stomachi ortã syncopen: sed nec,quæ aliqñ accidere possunt,aut sanguinis profluuiũ, aut vigilia, aut dolor, aut error aliquis vel ipsius ęgrotãtis, vel eius familiariũ: vbi inquã nihil tale accidit, totus, q proxime dictus est,remediorũ ordo hoĩem profectò sanabit. Sed nec ipse tñ quocunq; remedio oĩa,q̃ præter naturã sunt,sanat.Nam aqua mulsa,quod ad crassos succos extenuandos,& glutinosos detergendos,& excretionẽ promouendã attinet,optimũ planè medicamen fuerit in ijs synochis,quos habitus coarctatior, & putredo excitarunt: quatenus vero calorẽ febris adauget, est noxia: vnde, si hic immodicus sit,parcendũ aquæ mulsæ est, vtẽdum q; ptisanæ cremore: Quòd si difficiles ac contumaces esse obstructiones iudicaueris, ẽt oxymelite. At hoc ipsum rursus, si immodice vtare,& intestina radit,& tussim excitat,& neruosa lædit. Adeo f. difficile est eiusmodi aliquod auxiliũ inuenisse,quod citra vllã noxã magnifice prosit. Id accidit (vt dictũ est) ex cõplexione ortorũ G
in corpore pręter naturam affectuũ,vnà cũ præcedentibus eos causis,et sequẽtibus symptomatis.

Præceptum hoc, Contraria contrariorum esse remedia, non in Affectibus modo, sed & in Symptomatis Verificari. CAP. 12.

NVnquam tñ propterea præceptum illud, quòd Contrariorum contraria sint remedia, aliquando verum erit,aliqñ falsum: immo id perpetuo verum est: quando fieri non potest, vt eorum,quæ pręter naturam sint, quicquam per aliam vllam remediorum speciem curetur. Non tñ ex vsu est semper oĩbus,quæ præter naturam sint, mederi, sed cum sola per se subsistũt. Nam, si cum alijs vnà incidãt, alijs sæpe est ante illa medendũ: sicut in cauis vlceribus, vbi ea simul cum phlegmone sunt coniuncta. Quippe verum in his quoq; manet, ꝙ per ea,quę carne implent,curantur: cæterum his vti prius, q̃ phlegmonen curaueris, non licet. At interim,dum hæc sanatur, vlcus cauum adeo non melius,q̃ fuit,redditur,vt ẽt fiat magis cauum. Quòd si ijs,quæ carne impleant,medicaminibus vti velis,neq; ipsum impleueris,& phlegmonen auxeris. Quę nanq; carne implent,ea demum implere possunt,quæ phlegmone vacãt, non quę phlegmone adhuc sunt oppressa. Hoc itaque, quod in dictione tam est breue,nempe Contraria contrariorum esse remedia, potestate deprehenditur maximum. Quippe omnem medendi methodum confundet,quisquis hanc indicationem neglexerit: cum omnia,quę pręter naturam sunt ab ijs,quę ipsis sint con- H
traria,curentur. Cum autem eorum,quæ præter naturam sunt,duplex prima differentia sit, alijs per se subsistentibus: alijs in ipso (vt sic dicam) fieri,essentiam suã habentibus, ac vmbrę ritu affectus comitantibus, sanatio quidem affectuum ipsorum est sublatio: hanc vero symptomatũ amotio sequitur. Quibus quanq̃ ipsis nihil prima ratione adhibetur, attamen in ijs quoq; perpetuũ illud præceptum manet, ꝙ Contraria contrariorum sunt remedia: quippe, cum affectus, quos symptomata sequuntur,sanamus,symptomata nimirum ipsa in contrarium statum perducimus. Quare,quęcunq; symptomata exiguorum meatuum densitas inuexit, ea rarefactione tollentur. Quòd si ipsi quoq; symptomati,quod ex densitate spiramentorũ est natũ,id est minori, q̃ iustum sit, excremẽti effluxui, (qđ sanè paulo supius adiapneustiã vocauimus) symptomatũ genus aliud contrariũ opponere velis,ne sic qđẽ † desit,qđ dixeris: ⁊ sunt nãq; plura iusto defluuia, iusto paucioribus cõtraria. Adeo,sicui in symptomatis ipsis libet Cõtraria cõtrariorũ remedia dicere, in ijs quoq; statim otus primus oĩum, q̃ p̃ter naturã sunt,curationis index. Verũ satius est (vt predixi mus) eorũ,quę vere & primum curantur, id est affectuum, in corpore,qui vere sunt subsistentes, contraria esse remedia existimes. Quippe actiones eorum, atq; ẽt offensas,vt eas in ipso, vt sic dicam,

A cam, fieri esse dixeris, ita absolute subsistere minime dixeris. Nã manũ extẽdere aut flectere, ex ijs, quę absolute sunt, dici non possunt, sed ex ijs, quæ fiunt: multo q; minus ipsius imobilitas, q̃ ipsa quoq; symptoma est eius, q in musculis neruis'ue subest, affectus: sed affectũ, qui ex subsistẽtium numero est vnus, contraria postulare remedia dixeris: Hunc vero solutũ, contrariũ sequi statum, quæ sanitas est: atq; hanc rursus, quandã naturæ actionẽ, q̃ symptomati iã finito sit contraria. Sed nec noibus falli, (quæ sępe alia forma ꝓferuntur, q̃ vt contrarijs conueniat, sæpe vero plane non sunt,) sed ex ipsa rerũ natura contrariũ inuenire debes, habens s. quo pro illo discernẽdo species, confessum illud, contraria esse, quæ sub vno genere plurimũ inter se distent. Ergo, si intellexeris in illo genere, quod mediocre est, (id vero est, vt sępe monstrauimus, quod inter extrema est medium) infinitã quandã cõtrariarũ rerũ multitudinem, q̃ maioris minoris q; ratione inter se dissideant, ex eo inuenies. Verbi gratia, In affectibus, tenuiũ spiramẽtorum symmetriã intelligens, ex vtraq; parte duo immodica, quæ inter se sint contraria, inuenies: in actionibus vero, symmetrian vacuatorũ considerans, ipsi quoq; ex vtraq; parte ametria respondet. Verũ in paruis spiramentis nomina excessibus non desunt, nẽpe densitas & raritas: in vacuatis posita nõ sunt. Eo q; fit, vt cogamur plures pauciores q; effluxus dicere, ita nimirũ, vt si dẽsitatis raritatis q; nomina nõ essent, B spiramentorũ ipsorũ alibi plura iusto esse, alibi pauciora, dicere cogeremur. Ergo (sicut diximus) hoc maxime cauere debemus, simul etiam in eo nos exercitare, quo celerius cuiusq; sic dicti contrarium inueniamus. Non.n. in corporum modo qualitate, verũ etiam in quãtitate eiusmodi contrarietatem inuenias: quam vtiq; Aristoteles oppositionẽ vocat, non contrarietatem. Neq; enim magnum paruo vult esse contrarium, sed in eo, quod ad aliqd dicitur, oppositum: neq; multum pauco: sed nec rarum denso: neq; relaxatum contracto: neq; ipsi, quod secundum naturam est, id, quod prętter naturam est. Verum Hippocrati omnia id genus contrariorum habẽt appellationem, sicuti etiam Platoni, qui generationes ex contrarijs esse dicit. Ostensum quoq; à me in alijs est nec Aristotelem ipsum suam ipsius legem in nominibus seruasse, quo loco principia eorum, quæ natura reguntur, materiam, speciem, & priuationem statuit. Verum (quod diuinum Platonem secuti semper testamur) contemnere nomina oportet, minime autem scientiam rerum. Ea nanq; ad salutem hoium pertinet, erroris q; in ea finis est pernicies: nominibus siue proprie, siue improprie vtare, ad ægrotos id parum attinet. Intelligas id clarius, si non contrariorum contraria, sed, quemadmodum illis placet, opposita sibi inuicem esse remedia dicas. Siquidem copiam sanat vacuatio: defectum nutrimenta: in summa, quod exuperat, ablatio: quod deficiens est, adie- * formam.

« C ctio. Itaq; etiã in alio opere recte arbitror à sene dictum: ‖ Medicina appositio est & detractio: de- Lib. de Flat. à principio
« ficientium quidem appositio, redundantium detractio. Porrò deficiunt redundant q; quędam in quantitate, quædam in qualitate: in quantitate, cum sanguis immodice est auctus, aut rursus minor redditus: in qualitate, cum vel calidus, vel frigidus, vel crassus, uel tenuis plus iusto minus'ue est effectus. Siue igitur contrarietatem, siue oppositionem, nominare libet, eius indicationis medendi, q̃ ab omnibus, quæ ꝑter naturã sunt, præbetur, semper meminisse debebis, ei q; esse intentus: potissimum quidem, vt dictum prius est, in affectibus: sed tamẽ & in symptomatis: quamuis horum nec primũ curatio sit, nec proprie contrarietas, sed curatio quidẽ simul cum affectibus, ex accidenti: contrarietas vero, lucidioris s. breuioris q; doctrinæ causa loquentibus, abusiue.

Indicationes Omnes tradit tum rerum Præter naturam, tum Secundum naturam, quibus uniuersa Continentium putridarum Curatio continetur. CAP. 13.

VErum ad medẽdi indicationes propositi nobis febrium generis reuertamur: repetamus q; singula genera, quæ in nobis præter naturã sunt, nõ causarum modo, verum etiam morborum & symptomatum. Et causarum quidẽ genera sunt multitudo, & crassitudo, & lentor humoris. Causa simul & symptoma est transpirabilis excrementi retentio. Simili modo causa pariter & D affectus est ipsa putredo. Morbus vero tum obstructio, tum febris ipsa. Symptoma vero est ipsa transpirabilis excrementi retentio. Ergo indicabit (vt dictum est) præcedẽtium causarũ quęlibet proprium aliquid: multitudo ipsa, quæ ex eorum est numero, quę sunt ad aliquid in prędicamento quantitatis, vacuationẽ: lentitia vero & crassitudo, quę sunt in qualitatis affectu, sanationem, q̃ per contraria perficiatur. Cum vero in plerisq; oppositionibus cõsueta nomina nõ sint, accidit, vt, qui in rerum scientia minus sunt exercitati, fallantur. Cum.n. vno nomine nequeũt, quod animo concipiunt, nominare, id, ceu prorsus nõ sit, dimittunt, quẽadmodum profectò in glutinosis & crassis succis faciũt. Quippe *crassus succus ex aduerso oppositum habet tenuem: glutinosus vero (sicuti ipse primus grece nominaui) rhypticon, quasi detersiuũ dicas: sicuti uero aliquis dixerit, qui à solidis corporibus nominandi occasionem acciperet, friabile. Siquidem hoc pacto semp uidetur Aristoteles oppositionem facere, verum nõ in succis, (vt dixi) sed in solidis ipsis corporibus. Quod si glutinosi humoris naturã sub ea ratione intelligas, ꝙ, quicquid tetigerit, huic ægre dissolubilis adhæret, non immerito, arbitror, eum qui nec adhęret, & ea quæ adhærent, deterget, contrarium ipsi statues. Et antecedentiũ quidẽ causarũ contrarietates abunde sunt dictæ. In instrumẽtali vero morbo, q est obstructio, contrariũ ei est gręce ecphraxis, quã reclusionẽ (puto) dixeris: symptomati vero, qđ est trãspirabiliũ retẽtio, excretio ipsorũ contrarium est. At vero in humorum

A.T.2.de med. cor, c.11.f.561.b

* Al. πρόσθεν i.antea.

morum putredine & excretio, & refrigeratio, & ventilatio, & semiputridorũ cõcoctio, ex aduer- E so respondent: ipsius vero febris, refrigeratio oppositio est. Porrò, qbus methodis materiam, quæ singula modo memoratorũ perficiat, inuenias, iã diximus. Pugnantibus igitr his (sicut diximus) aliàs aliæ tũ indicationes vincent, tũ materiæ. Inde q; factũ est, vt quidã, cũ ignorassent vnã semp dari ex re quaq; indicationem, ac, si preter naturã sit, quod indicet, cõtrariũ id semper indicare: sin fm naturã se habeat, nõ contrariũ, sed simile: nec medendi hi, nec sanitatis tuendæ, methodũ constituere potuerint. Siquidẽ, cũ in primis ipsis indicationibus sunt lapsi, multo profectò magis in ijs, quæ secuturę erãt, decipi debebant. Debent.n. (arbitror) ędificijs fundaméta iaci firma, & scaphis poni idonea carina, siquid ædificandorũ pangendorũ ꝙ in ijs futurũ est firmũ: vbi.n. prima ipsa basis statim ab initio debilis fuit, q fieri põt, vt, qđ supstruxeris, futurũ infirmũ nõ sit? Itaq;, qm̃ in continentibus ex proposita stipatione febribus (neq;.n. grauari debemus iterũ, atq; iterum sermonẽ repetere, quò nunc saltẽ medicorũ vulgus verã methodũ condiscat) qm̃, inquã, Septem pręter naturã posita sunt, à qbus indicationes sumunt, humorũ multitudo, crassitudo, lentor, obstructio, trãspiratiõis retentio, putredo, & febris carens intermissione: atq; hæc cõtraria oĩno esse adhibenda docebant: Præter hæc vero ab ijs, q̃ fm naturã se habebãt, positæ indicationes sunt ex tẽperamento tũ ipsius laborãtis partis, tũ reliquarũ oĩum q̃ principes sunt, ex substantiæ ipsarum F quãtitate, & ex spiritus ipsius substantiæ tũ q̃titate tũ qualitate: horũ vero indicationes non contrariorũ erant, sed similiũ: ad ista vero (sicut diximus) dignoscẽda, tũ ætas, tũ consuetudo, tum oẽs quæ externæ morbo causæ fuere, contulerunt, vtiq; ortis hinc quoq; indicationibus non paucis: Oẽs profectò inspicere simul medicũ decet, quò s. intelligat, quo'nã primum ac magis, quo'nam minus & secundo, quo'nam adhuc & tertio, atq; deinceps quo post quod præsidio sit vtendum.

De Sanguinis mittendi ratione in Proposita febre. CAP. 14.

QVippe, si vires eius, qui ex putredine humorũ (vt positũ est) febricitat, valẽtes sint, mittendus statim sanguis est, si cruditas ventris non sit, statim morbo incipiente. Sin vires infirmæ sint, aut ætas dissuadet, incidenda vena non est. Porrò dictũ supra est eiusmodi febrẽ in virtutẽ imbecillã nõ incidere: quippe synochos bene habiti corporis, ac calẽtis ætatis, propria est. At, si in puerũ incidat, q quartũdecimũ annum hactenus non attigit, mitti illi sanguis nõ debebit ppea, ꝙ tantillis, cũ presertim calidi ac humidi sint, plurimũ corporis substantiæ quotidie defluat, ac digerat. Ita, qđ ex incidenda vena moliendũ nobis fuerat, id vltro nobis ex curati corporis natura pstatur. Quòd si corpus quartũdecimũ annũ excesserit, ęstimandũ est, qualis'nã eius naturã sit, num gracilis, & spissa, & dura, & copiosi sanguinis, an contra: atq; ita in priori missio- G nem sanguinis adhibebis: in secũda nequaquã. Quin etiã modus vacuãdi sanguinis ex ijsdẽ indi*cantibus sumet. Si.n. cui sanguis mittitur, triginta annos natus sit, sed laxus, & mollis, & pinguis, et albus, ac gracilibus venis, huic aut planẽ sanguinẽ non mittes, aut parũ detrahes. Et oĩno quidẽ non mittes in tpe æstatis, & regione ęstuosa, & cœli statu calido ac sicco: parum detrahes in reliqs tum anni temporibus, tum regione, tum cœli statu. Etenim, si neq; obstructio subesset, nec putredo, sed sola succorũ redundantia, ꝓtinus à missione sanguinis, pro naturæ suæ ratione se haberet. Itaq; tm̃ succorũ in omni tũ corporis temperamento, tũ regione, tum anni tẽpore, tum statu cœli detrahi par erat, quantũ supra naturalẽ statum fuerat inauctum. Verum, qm̃ nec obstructio, nec putredo curari p sanguinis missionem potest, vt quę alia remedia (ceu prius est monstratũ) desiderent, reponi sanguinis aliquid ad curationis spatiũ debebit, quò minus intempestiue nutrire necessitate vlla cogamur. Quantum nãq; ad eiusmodi pertinet febrẽ, prorsus nutriendũ non est: siquidẽ ostensum prius est solũ virtutis respectum esse, qui de nutrimento indicationem præbeat. At vero, quantũ ad id, quod inanitũ corpus est, nutrire oportet. Ita necessum est duorum alterũ; aut febrẽ, si nutris, augere: aut vires, si non nutris, deijcere. Satius itaq; fuerit (vt dictum est) aliqd sanguinis, quod proprium partibus animalis nutrimentum sit, relinquas: ac ipse paucissimas sor H bitiones potiones q; exhibere sis contentus: qbus vtiq;, ceu medicamentis potius, q̃ nutrimentis, egemus. Nam id quoq; supra (quò minus multa de ijsdem adhuc loquamur) est ostensum.

* Al. σχέσις, i. habitudo.

Aduersus Methodicos, qui omissa Venæ sectione Præcordia Cataplasmatis & perfusionibus relaxabant. CAP. 15.

IMmo de cataplasmatis ac pręcordijs perfundendis est loquendum. Quippe pleraq; medicorũ turba vnum quiddam hoc quoq; ex † methodicorum istorum curandi } sanctionibus statuit. Oẽs q;, sicuti post tertium diem nutriunt, ita etiam oleo prius perfundunt. Inde vno die interposito rursum nutriunt, cataplasma prius imponentes: quòd sicui aluus est adstricta, etiam hãc clystere ducentes. Itaq; his saltem authoribus ordinandi victus artem, vna hora quis didicerit. Verum non ita se vera res habet: sed, cum ars ipsa tota sit magna, non leuissima eius pars est scientia ordinandi victus. Quæ vtiq; ex his maxime remedijs constituitur, cibo, potione, perfusione, cataplasmatis, & clysteribus. Quippe ijdem medici, cum sanguinis missionem in principio etiam solam adhibuerint, reliquam omnem ęgri curationem victui mandant. Itaq; (vt dixi) vnius horę est victus eorũ disciplina: ꝙ si, qui discit, ingenio valeat, ne huius quidẽ integræ, sed minimæ eius partis, in qua s. quæ nũc dicam, audisse licuerit. Qui febricitant, si valentes viribus sint, omnibus

† Al. ἀμεθόδου θεραπείας

sanguinem

A sanguinem ab initio mittes: perfusos q; oleo post tertiæ accessionem, vel mulsa cum alica nutries vel sorbitione. Deinceps vero alternis cibabis diebus, sed cataplasma ex artomelite prius imponens. Sicubi vero aluus adstricta fuerit, clystere hanc duces. Atq; illorum quidem vniuersam ordinandi victus artem, in his verbis iam audisti, non vtiq; in sex mensibus, sed sex versiculis. Veram autem diæteticen, id est victus ordinandi artem, nunc audies. Calfacere præcordia cataplasmatis aut perfusionibus non est perpetuo tutum, sed in ijs tm̃ ægris, quibus in toto corpore nullũ ✱errat superfluum: cæteris omnibus extrema est pernicies. Nam, siue redũdantia vtrauis sit, vel quæ ad vires, vel quæ ad vasorum continentiã comparatur: siue ẽt in vna parte pluribus've vitiosa excrementa sint: omnia ad partem excalfactã trahuntur. Quoties.n. vidisti precordia, cũ plane phlegmone carerẽt, intra quatuor dies, q̃ ea gregales isti medici pfundere cœpissent, phlegmonen contraxisse, cum ego ẽt id ipsum tibi prædixissem, iussissem q; diligẽter ad phlegmonen futuram attentus esses? In quibus id maxime intellexisti, quãtum malum sit vsui, qui alienus à ratione sit, insuescere. Quippe hi, cum ex ijs, quæ ipsimet faciunt, phlegmonas semper excitent, id non animaduertunt, sed ijsdem semper erroribus implicantur: veluti Hippocrates ‖ ijs accidere dixit, qui hinc & inde ossiũ fracturas cum vlcere deligabant. Etenim illi, cũ phlegmonas in vlcere crearẽt,
B non tñ destiterunt, rati id adeo non ex deligatura, sed alio quopiam errore incidisse. Et quomodo, quæso, ad aliam curationis rationem se transtulissent, qui vsum sine ratione profitebantur ex ijs, quæ tum ipsi semper facere essent assueti, tum præceptores suos ante se facere contemplati? siquidem huius generis homines ne tentandum quidem censent, vt ex indicatione quicquam sumant: sed sola experientia sunt contenti. At Hippocrates ab ipsa rei natura idoneum curationis modum inuenit. Quo postea in vsum veniẽte cognitum est, quantus esset in priori error. Quin, siquis in eiusmodi affectibus, cataplasmatis & perfusione ex oleo relictis, velit ad curationẽ, quã ratio docet, accedere, ipse, quantopere aberrent, qui plethorica & quæ parum pura sunt corpora, sic curãt, haud magno negocio experientia ipsa iudicabit. Sane accidit, vt in eiusmodi morbis diuites potius, q̃ pauperes perperam curentur. In his.n. propter ipsorum delitias duplex peccatum non raro cõmittitur, & q sanguis non mittitur: & q à medicis impensior scilicet adhibetur diligentia, vt quotidie aliquid circa ægrotãtis corpus fiat. Ac inter initia quidẽ sanguinis missionem maior eorum pars propter mollitiem non admittit, tametsi magis, quàm pauperes, redundantiæ sanguinis affectibus sunt obiecti, vt qui magis tum cibis se impleant, tum in ocio viuant: Medici vero, qui eos curant, vbi summum remedium est omissum, aliorum vsu sarturos se, quod deficit,
C putant. Huc accedit, q ipsi quoq; ægri, †siquis victu cõtra morbum minore cum negocio instet, negligentiam rati: siquis rursum quiduis agat, diligentiam: cogunt eos precordijs aliquid quotidie admouere, sed nec inuitis profecto ipsis medicis: vt qui facere semper aliquid videri velint, q sic se maiorem mercedem accepturos sperant. Itaq; accidit, vt illo ipso tempore phlegmonæ diuitibus incipiant, quo iam pauperbus morbus propemodum perductus est ad finẽ. Quippe misso in propositis febribus inter initia sanguine, non pauperibus modo, verum etiam diuitum seruis, plurimis quidem quinto, aliquibus septimo, crisis contigit, nemini serius. At diuites, qui & sanguinis copiam, & excrementorum plus, q̃ pauperes & serui habent, cum sanguinis mittendi prętermisere remedium, ac quotidie tum calido oleo perfundantur, tum laxantibus cataplasmatis vtantur, phlegmonen nimirum aliquam vel in iecinore, vel vẽtriculo, vel reliquorum istic viscerum aliquo contrahunt, alij in quarto, alij in quinto, omnes plane in sexto. Nec oblitus, arbitror, es eius, qui dum perfunderetur, difficultate spirandi laborauit, omni superuacuo † ad precordia calorís vi tracto. Ergo non hic modo perijt, sed alij quoq; infiniti quotidie pereunt, cataplasmate ipso cucurbitulę ritu corporis superuacua in viscera trahente. Non defuerunt profecto & qui cucurbitula quoq; ipsa sunt vsi, eo tantum consilio, vt circa ægrotantem aliquid semper moliri viD derentur. Saluberrimum igitur (vt prædiximus) est in febribus venam incidere, non continentibus modo, verum etiam alijs omnibus, quas putrescens humor concitat: vbi prȩsertim nec ȩtas, nec vires prohibent. Leuata nanq;, q̃ corpus nostrum regit, natura, exonerata q; eo, quo, velut sarcina, premitur, haud ęgre, quod reliquum est, vincet. Itaq; ꝓprij muneris haud oblita & coquet, quod concoqui est habile: & excernet, quod potest excerni. Eorum.n. q̃ in medio sunt corpore, (vt isti vocant) prouidentia, vbi detractus sanguis non est, maximum plane est malum: vbi detractus est, non maximum. Quanquã sic quoq; noxia esse in synochis febribus põt: quippe deusta immodico calore viscera etiã amplius deuruntur ac torrentur. Ergo eiusmodi prouidentiam illi duntaxat requirent, qbus in vna particula putredo constitit: si tamen hi quoq; sanguinem prius miserint. Prouidebitur autem his, non sicut triuiales isti medici prouident, qui statim inter initia relaxant, sed in plurimis prorsus contra. Relaxantia nãq; remedia, sicuti, quod in membris continetur, euocant: ita, si in principio sint admota, ꝓ eo plus attrahunt. Cum enim adhuc ad affectũ locum fertur fluxio, reprimere remittere q; hãc expedit, nõ ad ipsum attrahere. Quæ vero Apocrustica i. reprimentia dicunt, quę adstringendi certe vim obtinẽt, in principijs idonea sunt duplici rõne, & q robur affectis particulis inserunt, vnde minus prompte affluxum excrementorum in se recipiãt: & q eorum, q̃ in ijs iam contenta sunt, tenuissimum extrorsum exprimant. Quod

si tum

✱Al. καταλείπεται, i. relinquitur.

3. de Fract. t. 8. 7a. 243. b

† τὴν ἐν ἡσυχίας δίαιταν

† ἐπὶ τὰς φρένας, i. ad septum transuersum.

ſi tum fluxio humorũ per ea remedia compeſcitur: tum denſitas, quæ ex adſtringendo in affecta E
particula relicta eſt, craſſiora detinet: iam tẽpeſtiua relaxatio eſt, quò ea, quæ retenta ſunt vacues.
Præcipue aũt adſtringentibus eſt vtendũ, vbi in iecur aut ventriculũ ſuperuacuũ profluit: qñ & è
primoribus admodum hæ partes ſunt: & munus ſuum obeant vel in ipſis morbis, eſt neceſſum.
Porrò eſt non exiguũ eorum munus, quale q̃; reliquarũ partium, quibus illud modo negociũ eſt,
vt id, quo nutriant, conficiant: verũ quod tantopere animalis interſit, vt, ſi neq; in ventriculo pro
be alimentum fuerit concoctũ, nec in ſanguinẽ in iecinore mutatũ, vtiq;, quod in fame nobis ac-
cidit, vt cibi penuria degere in abſtinentia cogamur, idem tum omnibus animalis partibus acci-
dat: non enim ex ijs, q̃ deuorarit quis, ſed ex ijs, quæ in iã dictis viſceribus confecerit, alimentum
toti corpori ſuppeditatur. Atq; ob hæc nimirũ impenſius, q̃ cętera mẽbra, vẽtriculus & iecur ad-
ſtringentia deſiderant. Ergo, cum ea, quę iam infixa ſunt, euocandi tempus eſt, tum quoq; modi-
ce adſtringi poſtulant: quod.n.adſtrictionis in principio largius, ijs, q̃ cæteris partibus, adhibet,
id ſeruandũ aſſidue eſt, nimirũ manente, qui id indicet, vſu: vſus vero eſt (vt paulo ante teſtati ſu-
mus) nutrimẽti confectio. Si igitur per imbecillitatẽ parum recte concoxerint, nõ modo aſſum-
pti cibi nulla eſt vtilitas, ſed ẽt ventriculo non raro ex eius corruptela laceſſito expellit quoq; ali-
quid prioris. Ita fit, vt duplex iã noxa toti corpori accedat, cum nec ex cibo ſumpto nutriatur, & F
aliquid † ex eo, quod ſibi repoſuerat, } amittat. Huc accedit, & ꝙ ciborum concoctio ſiue ea in ie-
cinore, ſiue in ventriculo ſit improſpera, febres intendit, ac ſucci vitio exacerbat. Quo magis in
omni febre, ciborũ concoctioni proſpicere magnopere oportet: atq; eius rei cauſa roboris quoq;
inſtrumentorum, quibus perficitur, nõ leuis habenda eſt cura. Sanè aliqui ſunt (vt Hippocrates
ait) qui ex eo, quod ignorant, non parum lucrifaciunt. Arbitrantur.n. iecinoris ſe phlegmonen
relaxantibus præſidijs curare, ex eo ſcilicet famam ſibi comparantes, ꝙ in agnitione falluntur: ſi-
quidem videntur non nunquam lineamẽta* muſculi, qui à coſtis thoracis ad præcordia peruenit,
perſimilia iecinori. Mirum autem minime arbitror eos, qui nec aliud quicquam in arte probe di-
dicerunt, nec in agnoſcendis affectis partibus ſe exercuerunt, ſic laudem aliquando conſequi.

† τῆς οἰκείας παρασκευῆς.

* περιγραφή, i. circunſcriptio.

Qua ratione Cataplaſmata parare oporteat, quæ Ventriculo, Iecinori, Lieni, & Reliquis inferioris ventris partibus conducant. CAP. 16.

VErum iſtos mittamus. Nos, vel ſi minima ſuſpicio ſit iecur ventriculum'ue laborare, abſin-
thium protinus oleo incoquemus, ac eas particulas perfundemus. Cum aũt duplex in om-
ni abſinthio facultas & qualitas ſit, veluti in libris de medicamentis eſt traditum, vtiq; in pontico
adſtringendi facultas non parua eſt: in reliquis omnibus amara quidem qualitas eſt vehementiſ- G
ſima, adſtrictio vero (quam ſaltẽ guſtu agnoſcas) aut planè obſcura aut prorſus nulla ſentit̃. Pro-
inde ponticum ad iecinoris & ventris phlegmonas eligi præſtat. Porrò id eſt tum folio, tum flo
re longe, q̃ cætera abſinthia, minore: odor quoq; huic non modo non inſuauis, verũ etiam aroma
tum quid præferens, reliquis autem omnibus eſt fœdus: quare hæc fugere conueniet, vti autem
ſemper pontico. Etiam reliquorũ medicamentorũ, in quibus miſta cũ amaritudine adſtringendi
vis eſt, aliquid in oleum conijcere, atq; ad eundem modum vti licet. Oſtendimus nanq; in opere,
quod de medicamentis inſcribitur, amaram qualitatem præire, ac viam adſtringenti facere. Quo
fit, vt medicamentum id genus, omnibus, quæ tm̃ adſtringant, ſit præſtantius. Ac, ſiquidem in-
tendere adſtrictionem ſtudes, etiam oleum ipſum adſtringendi vim habeat, cuiuſmodi eſt, & qđ
Hiſpanum vocant: & quæcunq; cum frondibus* oleæ pręparare ſolent: vel quale eſt crudũ, quod
græci omphacinon vocant. Sin leuiore vti adſtrictione placet, aliud olei genus præparabis, præ-
cipue quod tenuium ſit partium: quod genus Sabinum eſt. Optimum tamen, vbi adſtringere ve-
hementius eſt opus, Hiſtricum oleum eſt, vt quod ambas in ſe virtutes habeat, & amaram, & quę
adſtringat. In penuria vero abſinthij inter initia vel melinum, vel maſtichinum, vel lentiſcinũ ſa-
tisfecerit: ꝙ ſi exigua febris ſit, etiam vnguentum, quod ex nardo componitur. Eſto autem opti H
mum id quoq;: neq;.n. parum intereſt inter id, & quod vitioſum eſt: cum id, quod Neapoli in Ita
lia conficiunt, nomine tm̃ nardinum vnguentum ſit, ſi cum eo, quod in Aſia fit, conferatur. Id an
tea Laodiceæ tantum componebatur: nunc etiam in multis fit oppidis. Quòd ſi inclinatio fe-
bris, in qua iſta moliris, non admodum ſit facilis, abſtinebis à nardino: vteris autem hoc tempore
rectius melino: aut, ſi id non eſt, lẽtiſcino: ab hoc vero, maſtichino. Omnibus nãq; his nardinum
vnguentum valẽtius excalfacit: quare, ſi reliquorum copia non eſt, roſaceum illi admiſcebis. Sa-
nè myrtini adſtrictio idonea non eſt, cum craſſiorum ſit partium, q̃ vt alte deſcẽdere poſſit. Atq;
hæc quidem exempli gratia protulimus: nam magnam eorum copiam deligere ex medicamẽto-
rum libris licet. Ad eundem vero modum & cataplaſma compoſitam vim habeat ex ea, quæ te-
nuium ſit partiũ, ac relaxet, tum vero ex amara & adſtringente. Superet aũt in ijs, vbi ſcilicet tum
reprimere, tum robur addere ſtuderemus, quod adſtringat: vbi tenuare ac detergere, amarum: vbi A. l.2.f. 1.ca.4. fol.95.b
euocare, quæ ex relaxantibus tenuium maxime ſint partiũ: ſiquidem, quę craſſæ ſubſtantiæ ſunt,
ea pus mouẽtibus mõſtrauimus eſſe accõmoda. Cum aũt definitũ in opere de medicamentis ſit,
& quę vel ſolã obtineant adſtringendi qualitatẽ, vel amaritudinẽ: & quæ ambas poſſideãt quali-
tates: maxime deligẽda ſunt, quę ambas habẽt: vbi ea non adſunt, ipſe amara ijs, quæ adſtringant,
miſcebis,

* θαλλῶν, libro ſequenti uertit, germina.

A miſcebis,ita nimirum,uti nos in iecinoris phlegmone,ex copijs præſentibus componere cataplaſma vidiſti. Erat enim is,qui ęgrotabat, medicus: quem iam lucernis accenſis inuiſimus: quo tempore ab ijs,qui talia venditāt,nihil emi potuit. Ergo,cum inclinatam notabiliter febrem inueniſſem,vtendum occaſione q̄ primum cenſui,eo certe magis,q̣ ſuſpectam horam, quę gallicinio futura erat, alterius acceſſionis initium allaturam verebamur. Incoxi in oleo quidem abſinthium: in aqua vero malum cotoneum. Dum autem hæc coquebantur, myrobalani pieſma, & ireos radicem,quæ intus inueneram, contudi cribraui q̀3: dein olei & aquæ,quę parauerā, portionē in lebetem immiſi: ac, vbi modice coxeram, myrobalanū & irim vnà cū exigua cera inieci. Coquimus autem cotoneum non in aqua modo,verū etiam perſæpe in auſtero vino: ac omnibus eiuſmodi cataplaſmatis de ipſa quoq3 cotonei carne interdum admiſcemus. Quippe, vbi, & quod cō fluit,copioſum eſt,& particula ipſa infirmior,adſtringentē vim (ſicut ſcis) inaugemus: vbi vero tum corpus totum purum eſt,nec membrum ipſum imbecillum,nec vltra quid cōfluit, ibi in ijs, quæ miſcentur, materijs minimum quidem ſit, quod adſtringat: copioſius vero nō ſolum, quod relaxet,ſed etiam & quod amarum eſt,& quod acre. Quòd ſi exigua febris ſit, ac phlegmone non adeo calens,tum æger ipſe inædiam tolerare valeat, hoc caſu digeſtoriam quidem curādi ſpeciem B intendes, adſtringentem aūt remittes. Neq3 enim amplius ipſi ſaltem phlegmonę conducere poſſunt,quæ adſtringūt, vbi nec affluit quicq̄, & craſſus humor affecto loco tenaciter eſt infixus, ſed (ſicut prædictum eſt) trahendę potius curationis: ac, quę adſtringant,miſcendi conſilium probamus, quò robur membrorum tueamur. Vnde nec colo laborante, nec reliquorum inteſtinorum quouis, nec muſculis: qui in præcordijs habenť,aut ipſo peritonæo,miſcenda adſtringentia ſunt: ſed nec, cum veſica male habet,vterus'ue, modo (vt dictum eſt) nihil vltra ad locū fluat, nec ſanguinis redundantia nec excrementorum copia in toto ſint corpore. Porrò renes & pectus in media prædictorum conditione ſunt, quantum ſ.à ventriculi iecinoris q3 ſolicitudine abſunt, tātum reliquorum ſupergreſſa: ſiquidem in ventriculo ac iecinore exolui robur eſt pernicioſiſſimum, in illis minime eſt periculoſum. In his vero eſt quidē periculoſum, non tñ perinde, vt in illis: niſi ſi pus educere ex pectore,aut pulmone, aliquando ſit opus. De liene ꝓnunciare abſolute non eſt, nec niſi prius definita tum corporis totius natura, tum vero affectu,qui curationis tempore occupauit. Nam,ſi vel æger ex ijs ſit,qui † atræ bilis } excremētum naturaliter congerant, vel etiam eo tempore ſuccus is in eo abundet,neceſſe eſt in liene curando adſtringētia reliquis admiſceas, quò viſceris robur cuſtodias. Ita enim & excrementa ad ſe trahet: &, cum corpus expurgarit, ipſe rurſus per ventriculum excernet: veluti in naturalibus cōmentarijs de his eſt proditum. Sin nullum omnino ſit † atrę bilis } excremētum,aut oīno adſtringendum non eſt,aut parciſſime. Obſeruandum vero diligenter eſt non in liene modo,verū etiam in oībus partibus,in quibus humor putreſcit, quod ſymptoma maxime ſit vehemens, quod ſecundo loco, aut tertio: quò videlicet affectu ex ipſis planè inuento,idoneam ei curationem adhibeas. Aliàs nanq3 in membro affecto calor ſuperat: aliàs tumor,qui vel propter abundantiam humoris,vel propter craſſitudinem ſit durus. Si igitur calor præponderat,id agendum,vt ſenſim per ea,quę tepentem calorem obtinent, digeratur: quod genus eſt tum lini ſemen, tum chamæmelum: quibus adijci vel hordei vel fabarum farina debet, quippe quorum neutrum excalfacit. Sæpe aūt (vti non ignoras) quod medici artomeli vocant, pro cataplaſmate eiuſmodi phlegmones præparamus, atq3 aquę aliquid miſcemus: ad lienem vero etiam aceti aliquando aliquid. Si vero laborantis phlegmone partis calor non multum à natura exceſſerit, ſed magnitudo eius notabilis fuerit, digerere haud timide ſine aqua debebis, ēt fœnigræci aliquid ſupradictis immiſcēs. Si vero,veluti ſcirrhoſa phlegmone ſit propter humorum,quos continet, vel craſſitudinem vel lentorem, tum aceti aliquid, tum amara medicamenta ſimul immiſcenda curabis: potiſſimum in liene. Etenim viſcus hoc propterea, q̣ ab iecinore craſD ſum humorē trahit,eiuſmodi humoris occaſione plerunq3 laborat. Quo magis cataplaſmata,quę ex oxymelite & abſinthio & cappari fiunt, illi ſunt idonea. Hæc igitur cum medicorum vulgus ignoret,omnes oleo perfundunt: & cataplaſmatis relaxantibus curant prius,q̄ corpus vacuetur, omnium q3 maxime diuites: quibus non ſolum in talibus obſequūtur, ſed etiam eos lauari in balneo permittunt. Ego vero nec eorum,qui ex putredine humorum febricitent, lauem quēquam: nec relaxantibus cataplaſmatis prius,q̄ ſuperuacua purgarim,vtar. His vacuatis non ſolum audacter lauem,ſed etiam cataplaſmatis vtar,in alijs quidem membris,ijs, quę relaxent: in iecinore vero ac ventriculo, additis etiam, quæ mediocriter adſtringant.

Quæ Cataplaſmata Cordi, & Pulmoni, & omnino Pectori conueniant. CAP. 17.

PArcius vero ad pectus,q̄ ad ea,eſt adſtringentibus vtēdum: q̄ñ talia humores,q̄ phlegmonē excitant,in pulmones & cor non nunq̄ reprimunt. Ac cibis potius horū firmitudini eſt conſulendum: neq3 enim, ſicut in iecinore & vētriculo,ita hic quoq3 tenuiſſimo victu eſt vtendum: In illis nāq3 alimentū concoquitur, metus q3 eſt,ne ipſis phlegmone laborantibus nec nutrimentum rite concoquatur, & phlegmone augeať: in pectus vero tm̄ alimenti iam concocti peruenit quātum vni ipſi particulæ nutriēdæ ſatisfaciat. Ac lōge quidem magis in pulmonis phlegmone abſtinendū ab adſtringentibus eſt: q̄ñ in eo ipſis quoq3 relaxantibus admiſcendū aliquid acrium

† melāch olicū

† melācholicū

quodammodo & euidenter calfacientium est: quippe foras trahere potius, quàm reprimere, in eo debemus. Itaq; etiam cucurbitula vtiliter ijs, qui sic laborant, si prius sint vacuati, applicabitur: si vero abundantia succorum (quam vocant Plethoram) in his sit, non magis ex pulmone in pectus aliquid excrementi transferet, quàm ex toto corpore attrahet in vtrunque. E

Cataplasmata laboranti Cerebro & Capitis partibus accommodata. CAP. 18.

EAdem ratione nec in cerebri & eius mébranarum phlegmonis, cucurbitulis in morbi initio vtemur, verũ vbi nec influit adhuc quicq̃, & totum corpus prius est vacuatum. At reprimentibus in his quoq; inter initia vtẽdum. Sed, cum ossibus cranij medium occupãtibus in altum descendere reprimẽtium vim cupimus, eorum, quę pręire ac deducere ea possunt, aliquid reprimentibus admiscebimus: ea sunt, quorum substantia ex tenuibus partibus constat. Sanè acetum non modo tenuium partium est, sed ẽt non mediocrẽ reprimendi vim obtinet. Quo profectò rationabilius in principijs affectuum ipso vtuntur, rosaceo admiscẽtes. Procedente vero tempore etiam spondylij & serpilli (quibus iam non modo partium tenuitas, sed etiam calor inest) aliquid admiscent: quo s. tempore transire ad ea, quæ concoquant ac digerant, conuenit: atq; hæc vtraq; valentiora, quàm postulet ipsa pars phlegmone affecta, deligere, ceu viribus eorum per ea, quę intersunt, ossa remittendis. Sanè ad eum modum & castoreo vtimur, cum tñ eo in alijs phlegmonis minime vtamur, quamuis etiam in summa inclinatione sint: est enim calidius id, q̃ vt phlegmonis sit idoneum. At vero locis circa cerebrum, phlegmonis ipsis iam inclinãtibus, est vtilissimum, qm̃ non continuo his, sed ossibus interuenientibus occurrat. Inest aũt eiusmodi pharmaco & partium tenuitas, quod ipsum ijs, quorum per densum obicem transmitti vim oportet, est accommodum. F

Quæ Partes per quas Vias, & per quæ Remedia vacuentur. CAP. 19.

ILlud te profectò nõ fugit, nos singularum particularum meatus, qui ijs ad superuacuorũ emissionem sunt proprij, fluxiles reddere, Intestino, ventriculo, & mesenterio, & cõcauis iecinoris intestinum rectum: Renibus, vesicæ, iecinoris gibbis, venæ cauæ, & arteriæ magnę, & omnibus quę in lumbis habentur, eum, qui vrinis est delegatus: Pulmonibus & pectori, ipsam asperã arteriam & fauces: Cerebro & eius inuolucris eum, qui per palatum & nares descendit. Paritur fluxibilitas ijs quidem, quæ per sedẽ excerni habent, mulsa, & cibis ijs, qui ventrem molliunt, & pharmacis, quę modice proritate possunt: quæ enim acriora sunt, vitare oportet, qm̃ phlegmonas exacerbent. Ad vẽtriculum vero, iecur, & lienem, siqñ phlegmone sint vexata, nec mulsa ipsa est vtilis, qm̃ illico in bilem transeat, ac viscerum phlegmonas augeat. Excrementa vero, vt cum vrinis excernantur, ijs medicamentis, quę vrinas mouent, (Diuretica Græci vocant) promouebis. Nõ secus, quæ in pectore & pulmone continentur, tussi (per ea scilicet, quæ hanc moueant,) vacuabis. Porrò in opere de medicamentis cuiusq; materiam didicisti, non eorum modo, quę iam comprehensa sunt, sed etiam, quę cerebri membranarum q; eius superflua per nares emittunt. G

Quo Tempore & qua ratione Cataplasmata relaxantia, & Balneum ægrotos iuuent. CAP. 20.

ETenim horum quoq; omnium vberem materiæ supellectilem in illis commentarijs habes. Quare abunde sunt ad rem præsentem, quæ hactenus de phlegmone laborantium partium differentia disputauimus. Dicturus enim plura de ijs sum in ea methodo, quæ oĩum tumorũ, qui præter naturam sunt, curationem comprehendet: neq; .n. in præsentia dedita opera & studio hũc sermonem sum ingressus, sed præter pensum in eum, sequela quadam rerum inuitante, diuerti. Siquidem propositum nobis in hoc libro nõ fuit, vt te partis cuiusq; phlegmone obsessæ optimã curationem docerem, immo vt noxam eorum ostenderem, quibus cataplasmata in febribus non vacuato prius toto corpore imponũtur: potissimum vbi intra corpus aliquid phlegmone infestatur: quippe, si ambiens ita calet, vt materias valenter liquet, maior noxa eiusmodi cataplasmatis succedit, quàm lotioni in balneo. Quanquam autumant, qui quotidie pręcordia perfundunt, & cataplasmatis inducunt, non modo nullam ex ijs noxam, sed etiam magnam vtilitatem ægris comparari: contra ex lauando non modo nullam vtilitatem, sed etiam maximum incommodum, scilicet ignorantes, sicuti reliquorum oĩum, quæ circa ægrum administrant, ita & balneorum naturam. H

Ego vero de vniuersa eorum vi in superioribus disputaui plenissime. Nũc tãtum dixisse est satis quibusdam prorsus nihil nociturum balneum: quibusdã minus, quàm cataplasmata. Quod enim in præcordijs relaxantia (quę isti vocant) pręsidia faciunt, id balneum in toto efficit corpore. Eo q;, cum in remissione febris adhibetur, corpore iam mediocriter transpirãte, nõ exiguum affert commodum, oĩa ex eo tum fuliginosa excremẽta, tum fumida educens. Et, si quidem nullius visceris imbecillitas subsit, proficiet ægrotanti: si tñ horror inter exhibendum non incidit. Tribus .n. his in balneo, quod in quacunq; febri adhibebis, intentus sis oportet: vni, quòd citra horrorem sit administratum: secundo, quòd nullum primę notæ viscus sit imbecillum: tertio, quòd multitudo crudorum humorum in primis venis non contineatur. Horror nanq; (vt prius dictum est) nõ solum intendere iam pręsentem febrem potest, sed etiam, cum non fuit, eam interim excitare: partes vero imbecillæ liquatos iam humores magis recipiunt, q̃ ante, quàm liquarentur: crudorum vero humorum copia in totum corpus digeritur. Horum si nihil obstet, ex balneis duo hæc ęgro compendia accedant, & quòd redundantię humorũ aliquid vacuabitur: & quòd multum febrilis caloris trãspirabit.

Quod

A Quòd si, præter quàm quòd nulla princeps pars imbecilla sit, etiam inferioris notæ partium aliqua sit inualida, veluti podagricis pedes, & ijs, qui articulari vitio laborāt (Arthriticos Græci vocant) vniuersi corporis articuli, maxima salutis pars ægro ex balneo comparabitur, ipsis infirmis partibus quæ superuacua sunt, excipientibus. Assolent.n. non nunquam & citra balneum superuacanea in partes infirmas confluere: à balneo vero magis, vtpote tum succis ipsis per id liquatis, tum vijs, per quas meent, patefactis: ambo.n. hæc ex moderato calore proueniāt, necesse est, tum vt humores liquentur, tum viæ dilatentur. Proinde fit, vt, cum iecur, ventriculus, pulmones, pectus, vel principum id genus partium aliquod imbecillū sit, maxime lędantur, quicūque se lauerint, si illis superuacua in corpore sint: ijdem quoque ipsi cataplasmate vsi, duplex incōmodum sentiant, nullo cōmodo. Quippe balneum tum corpus totum vacuat, tum, quod fumidum est ac fuliginosum, digerit: relaxantia cataplasmata, ac similis facultatis perfusiones, vt nihil horum bonorum afferūt, sic superuacuum omne ad imbecillius, quodcunque id circa mediū corpus sit, contrahunt, siue, iecur id, siue ventriculus, siue septum transuersum, siue mesenterion, siue ieiunū, siue colon, renes've sit. Quòd si diligentiam ostentare volentes, etiam pectus vnà excalfaciant, vel in ipsum, vel etiam in cor, vel in pulmonem, superflua rapient. Voco imbecillam partem, vel quæ natura est intēperatior (alij

B nanque alia sic se habet) vel quæ ex præcedente aliquo morbo intemperiem contraxit: vel quæ in præsenti tēpore in hanc sit perducta. Non enim partium oīum, quę aut phlegmone laborāt, aut putrescentes humores, aut obstructiones continent, virtus statim infirma est: prōptius tamen in ijs quoque superuacuum, qualecunque id sit, in ęgram partem propter calorem, quem affectus excitat, fertur: quippe particula, quā obstructio, aut putredo, aut phlegmone obsedit, febris ipsius veluti focus est. Ergo, cum huic propter calorē sua sponte trahenti alia quæpiam occasio extrinsecus ex ijs, quæ potestate excalfaciant, accessit, necesse est affectum intēdi. At vero, si quis, vti prædictum est, toto corpore prius vacuato, relaxantibus curet, vbi scilicet maxima febris nō adest, vtique prodesse aliquando potest. Tum vero, ceu dictum etiam est, lauare citra noxam licet. Cauendum tamen à frigido solio his est: quoniam & crudi & putrescentes succi, † minus apti ad exhalandum ⌉ redduntur, si quis in eo moretur. Sanè officit ijs etiā, si aqua admodum sit frigida: quoniam sic affectorum tum corpus, tum vel maxime afflicta particula, difflari euaporarique postulat. Quo fit, vt vel perfundere illos aqua idonea soleamus: vel, si moderate, quæ in natatione est, frigeat, ingredi permissos celeriter exire iubere. In progressu tamen morbi, quo tempore & absumpta iā superuacua sunt, & tum cruda tum putrescentia concocta, & cataplasmatis relaxantibus & balneis sine periculo vtare.

† Al. δυσπέπτοις, i. minus apti ad concoctionem.

C *Quo pacto Ratio victus, æstimato initio ac febris vigore, statuenda sit.* CAP. 21.

PORrò aptissimum in febribus, quæ intermittunt, ⌊& repetunt⌉ tempus est, cum, vti dictum est, exhalare iam cœperit febrilis calor. Statim enim corpus ad nutrimentū præparat, huius quoque opportuno tempore ex duplici coniectato respectu, nempe summo præcedentis accessionis vigore, & futuræ principio. Ad hæc nanque spectantes operam dabimus, vt quàm longissime ab vtroque nutriamus. Ergo, si spatium, quod inter summum prioris accessionis vigorem, & sequētis principiū interuenit, satis sit amplum, facile est idoneum tēpus inuenire: sin exiguum id fuerit, alterum facias, necesse est, vt aut ægrum admodum adhuc calentem nutrias, aut sequentis accessionis inuasione iam iam affutura. Quo magis præsagi medici eiusmodi febris indiget, qui primis statim diebus, quanto spatio duratura febris sit, conijciat: quippe, si * cōntinens fuerit, constat breui finiendam. Si itaque vltra septimum progressura non videbitur, prorsus continendus à cibo æger est: vtique si virtutem non defecturam conijcimus. Sin ad nonum, aut vndecimum, aut quartumdecimum vsque progressura videtur, aut etiam in septimo finienda, cæterum æger vires infirmiores habere, quàm vt in tantum tempus sufficiat, necessum erit nutrire: ac deligere, sicut in re ancipiti conuenit, quod minus sit noxiū, distinguendo id discernendo quàm ab eo, quod magis sit nocituruum, id quoque tum ex loco afflicto vnà cum affectu, tū accessionis & principij & summi * et vigoris

* συνεχής, i. cōtinua, ē in cod. græcis. σύνοχος legit Linacer.

D cōnsuetudine. Siquidem, vbi vel iecur vel ventriculū phlegmone prehendit, perniciosissimum est ante accessionem cibare: vbi hæc abest, quibus infirma est virtus, vtilissimum. Assolent * enim eos, qui ita se habent, iecinore quidem afflicto, alui deiectiones vnà cum accessionibus inuadere: ore autem ventriculi vexato, syncope. In alijs vero animalis instrumentis, quod iam dictis portione respondeat, tum ex situs eorum ratione, tum dignitatis, æstimabis: agetur que de ipsis postmodum. At summi vigoris & accessionis principij morem sic cōsideres, ceseo. In summo vigore notabis, an citra magnitudinem febrilis caloris siccus sit & squallens, an citra squallorem vrēs. Priorem nāque humectante victu madefacere quàm primum oportet: in secundo, dum plurimum caloris se remittat, expectare. In principij vero accessionis more æstimabis, an corporis extrema perfrigeret, & magnam sanguinis reuocationem ad interiora corporis faciat: an omnino corpus non premat. Quippe secundum hoc, ceu facile mansuetum'ue, contemnes: in priore distinguas, oportet. Nam si absque visceris phlegmone, aut succorum redundantia, motus ad interiora in accessionibus pollet, nihil offendes paulo ante cibans: sin vel phlegmone, vel redundantia subsit, cauenda est ante accessionem cibatio, ceu res maxime noxia.

* ἤθει i. more. quēadmodum inferius uertit.

* Al. autem.

GALENI METHODI MEDENDI ID EST DE MORBIS CVRANDIS
LIBER DVODECIMVS

ARGVMENTVM LIBRI

Symptomata, quæcunque Inſigniora ſunt ad euertendas vires,ac cum febribus inuadunt, curare docet.

Quo pacto aduerſus Symptomata pugnandum pro ratione noxæ, quam viribus inferunt. CAP. I.

NOn ſunt,ſicut non nulli autumant,eæ,quæ cum ſymptomatis conſiſtunt,fe-
bres,aut febrium genus vllũ,aut ſpecies differentia'ue:ſed, veluti tum alius
morbus alij morbo, tum ſymptoma ſymptomati, vno tempore, eodem in
corpore copulatur,ſic & cum febre incidunt quędam grauiora ſymptoma- F
ta,quibus proſpici maiore medentis ſolicitudine debet.Nam de leuioribus,
quæ febrium generationi neceſſario ſuccedunt,adeo omnino non memine
runt,vt etiam,ceu prorſus non ſint, innominata ea reliquerint:at, quæ vel
rarenter febricitantibus incidunt,vel cõmunem magnitudinem excedunt,
ſeorſum ab alijs tradenda cenſent. Sunt porrò eorum primæ differentię tres. Aut enim in actio-
num offenſa conſiſtunt:aut in retentorum vacuatorum'ue immodico exceſſu:aut corporum ip-
ſorum affectu. Quartũ enim genus numerandum inter ſymptomata non eſt, etiam ſi inter ſym-
ptomata ꝗ maxime non pauci id poſuere, ſicut eryſipelata, ophthalmias, vlcera, parotidas, reli-
qua q́ꝫ id genus. Ex prędictis vero tribus,actionum quidem offenſæ ſi contriſtant,ſolicitudinem
medici ad ſe conuertunt,affectum q́ꝫ deſerere cogunt: idem faciunt & eorum, quæ retinentur vel
expelluntur,exceſſus. At genus ſymptomatum,quod in affectibus conſiſtit,alterius quidem,quę
curare oportet, affectus eſt ſignum: ipſum tamen nullam ſeorſum curationem exigit,vtpote cum
affectu,vnde naſcitur,vnà ceſſans. Vt enim in ſumma dicam,nullum ſymptoma, quà ſymptoma
eſt,nec curationis rationem indicat,nec primum immutat. Monſtratum enim eſt ex morbis ipſis
curationis indicationem pręſtari, veluti ex cauſis ipſis prouidentię. Dictum præterea eſt & quo- G
modo prouiſio ipſa cum medendo ſimul ſit miſta. Ex accidenti tñ ſymptomata quoqꝫ curandi ra
tionem aliqñ mutant,cauſæ ſcilicet locum eo tẽpore habentia. Eorum oĩum,cum,veluti cauſę,cu
rationem immutant,vnum "caput eſt: dico id vnum læſionem, ſiue ea ipſius virtutis ſit, ſiue affe A.li. 3.f.1.t. c.1.fol.189.b
ctionis: qñ,ſi nihil ijs officiant,curationem non interpellant. Lædunt autẽ vires vigilię,dolor,&
immodica vacuatio. Affectui vero eadem non vtiqꝫ ſemper, cæterum magna ex parte nocent, ac
potiſſimum cum fuerint immodica.Ob hæc igitur ſola,curãdi ratione,quam ab initio inſtituera-
mus,ad præſens mutata,ſymptoma ſubmouere primum cogimur. Ergo,ſi reſoluãtur vires,non
tñ vehementer ſunt iam reſolutę,ſed adhuc reſiſtunt, ad ſymptoma tantũ ſumus attenti, atqꝫ id ꝗ
primum ſubmouere maturamus: ſin iam reſolutæ vehementer vires ſunt,non modo ſymptoma
ſedare,ſed etiam illas firmare,properamus. Quòd ſi vno remedio tum ſymptoma leniri,tum mor
bus curari queat,id vtiqꝫ non fuerit ſymptoma reſpicere,aut ſymptomatis cauſa remedia ſumere:
ſed oĩs eiuſmodi auxiliorum ſpecies planè morbi curatio eſt. Neqꝫ enim; cum lateris dolorem in
pleuritide,miſſo ſanguine,vel corpore purgato, ſanamus: nec,cum abſceſſum diſtentum & cum
dolore pulſantem diuidimus,ac pus emittimus: eiuſmodi curatio ſymptomatis eſt, ſed cum, exẽ-
pli gratia, in dyſentericorum deiectionibus,vbi vehementer rodunt,vel tragi ſuccum,vel "hirci- H A.l.3.f.16.t. c.7.fol.339.
num ſeuum, vel roſaceum ceratum, per inferius indimus: quibus vtiqꝫ præſidijs ipſa exulceratio
inteſtinorum non ſanatur, maxime ſi putredinoſum aliquid habeant: ſed vires interim conquie-
ſcunt: atqꝫ id eſt contra ſymptoma inſtare, morbo ad id tempus neglecto. Quippe,vbi viriũ ro-
boris fiducia eſt,adeo nũquam contra ſymptoma pugnamus,vt contra prorſus per ea non nunꝗ
præſidia,quę dolorem afferunt,morbos ipſos curemus: veluti profectò dyſenteriæ ipſi morden-
tibus maxime medicamentis tum potiſſimum medemur, cum vtiqꝫ eſt grauiſſima. Quippe me-
dicus quidam quinquagenarius, cum iam ſeptimam noctem ægrotaret, nec viribus admodum
valentibus eſſet, dolore illi capitis vehementi in dextro potiſſimum tempore oborto, non expe-
ctans, dum amicorum quiſpiam ad ſe veniret, ſibi ipſi nocte venam incidit. Itaqꝫ dolor illi proti-
nus conquieuit,cęterum longo tempore tum decolor,tum viribus imbecillis, tum exilis manſit:
ali q́ꝫ corpus eius deſijt (Atrophian Græci vocant) ſic,vt vix priſtinum habitum receperit. Eſt
porrò hic quoqꝫ duplex medicorum contra dolorẽ inſtãtium ratio, altera, qua delicijs cubãtium
ſubſcribunt: altera ex artis ratione. Quippe,ſi licet ægrum doloribus obnitẽtem valẽtibus reme-
dijs vno die perſanari, qui tota neglecta curatione dolori tm̃ eſt intentus, non id ex artis ratione,
ſed in ęgrotantis gratiam facit. At,ſi ex dolore vires reſoluuntur,atqꝫ ex eo periculum impendet,

& mitigari

A & mitigari dolor, & roborari vires debebunt: quò & morbo resistere, & curationis spatio sufficere valeant. Equidem noui quosdam tum medicos, tum ęgros, qui, dum animosi videri volebant, ob id ipsum perierunt, quod fortiter ac viriliter contra dolorem semper sunt renixi, nec, quod eum leniret, quicquam ceperunt, sed in asperis & (vt ipsi interpretabantur) affectum destruentibus auxilijs perseuerarunt. Quos sanè spatio longiore curatos esse satius fuisset, quàm breui viriliter mori. Quidam "aũt (vt sibi est visus) generose dysentericos vehementissimo medicamento curans, multos vno sanauit die, quosdam vero iugulauit. Erat nanque eius medicandi ratio eiusmodi. Cepas id genus, quod Græci Carton vocãt, vno die comedendas cum pane dabat, tum potum parcum: postridie mane muriam acerrimam per inferiora infundebat: secũdum hanc etiam pharmacum validum. His igitur tolerandis quicunque sufficere potuerunt, prorsus sunt sanati: aliqui vero conuulsione, † aut aię ex dolore defectu, vnà cũ madore cutis oborto, interiere. Esto igitur terminus in ægrotantibus, quem non transibit is, qui ex arte generose contra morbum pugnat, vt tuto medicetur: ei vero, qui dolorẽ mitigat, vt vires custodiat. Vbi vltra pergitur, crudelis hois officiũ facit, qui vnà cum morbo vitã quoque homini aufert: qui vero cubãtis delicijs subscribit, eius quoque voluptatẽ non sanitatem pro meta gerendorum habet, adulatoris. Cõmittunt medici eiusmodi excessus cum in

B alijs quoque remediorum generibus non paucis, tum vel maxime in ijs vocatis anodynis: quæ ex papaueris succo, vel alterci semine, vel mandragoræ radice, vel styrace, vel tali quopiam fiunt. Nã, & qui ęgris gratificãtur, in eorũ medicamentorũ vsu modum excedunt: & qui intempestiue immodice que sunt animosi, dum prorsus horũ vsum refugiunt, doloribus ęgros iugulãt. Ergo, veluti in omni totius vitę tum habitudine tũ actione, ita hic quoque consiliũ illud sapiẽtis, qui, Nequid nimis, dixit, cõplectemur, habentes pro fine, quò tendamus, cubãtis vtilitatẽ. Quippe, si fas est ijs remedijs, quæ morbũ sanent, vtendo, quod optamus, efficere, abstinendum ab sopientibus medicamentis est, quæ vocant Anodyna. Sin ex vigilijs, & viribus resoluendis, ad mortis discrimen æger tendat, tum profectò tẽpestiue eiusmodi medicamentis vtare, scilicet non ignarus corporis habitum non nihil ex his lædendum: lęsionem tñ, quàm mortem, potius eligendã. Nam, si hęc admodum magna nõ sit, saltẽ postea spatio longiore eã sarcire licebit: sin ita est immodica, vt nec prolixo spatio persanari queat, at certe hanc ipsam eligendã potius remur, quàm vt homo pereat. Hac nimirum persuasione ipse quoque, tametsi oium maxime ab vsu grauiter sopientiũ abhorrens, aliquñ tñ ea & colicis exhibeo, & ijs, qui vel oculorũ, vel auriũ, vel aliarũ partiũ vehementissimo dolore cruciantur. Interim vero, & cũ ęger ex tenui destillatione, vigilijs, & vehementi tussi vrgeť, pau-

C xillulum eiusmodi medicamenti offero, facile noxam eius, siquis semel est vsus, spatio emẽdatum iri ratus. Porrò dissident inter se ipsa medicamenta. Quippe quæ plurimũ sopientũ in se habent, ea ad præsens quidem magis sunt efficacia, cæterum valentem, & remedijs rebellem in ægrotãtis corpore frigiditatem relinquunt: quæ horum in se habent minus, calfacientium vero sibi admistorum plurimum, ea, quanto sunt ad præsens minus efficacia, tanto in futurũ minus sunt noxia. Omnia tñ id genus magis sunt salubria, si post annum à compositione sumantur, veluti quod ad Philonem referunt authorem: quod ad dolores sedandos sensum stupefaciendo nullo minus est celebre. Sunt sanè & alia medicamenta non pauca ex seminibus confecta, græce Día spermatωn & Trigωna nominata, quæ, sicut ad torporem in pręsens inducendũ mitiora, ita in futurum sunt tutiora: atque hæc quoque oia vtilius annotina sumuntur. Philonis vero medicamen, ẽt si duorum, trium've, aut quatuor annorum sit, multo sanè est melius, sed nec inutile tñ sequentibus annis ad decimum vsque. Quod enim ultra inueterauit, tanto quidẽ est minus noxium, quãto est uetustius: cæterum languidis est uiribus, eo que parum nauiter, cuius gratia paratum est, perficit. Ergo, sicuti cauendus est, quoad fieri potest, eiusmodi medicamentorũ usus, ita, si necessitas urget, nec admodum noua sunt offerenda, quod frigida, quę in his sunt, pręualentes uires adhuc habeãt, nec ita anti-

D qua, ut spem nostram frustrẽtur: sed, uti cõprehensum est, tandiu dimittẽda sunt, quoad uiolentia refrigerantium, ab eorum, quæ calefaciunt, ui mitigetur. Et talium quidẽ medicamẽtorum usus, eorum, qui aduersus symptoma pugnant, est proprius, potissimum ubi ex frigida causa dolor est excitatus: obsunt enim talia plurimum toti affectui, ac curationi contumacem eum reddunt.

Inter Remedia Quædam vnà cum affectu, cui adhibentur, Quædam seorsum Symptomata curare. CAP. 2.

AT sanguinis missio, quæ scilicet uires non deijcit, symptoma spectantis medici, opus non est, sed eius, qui totum affectum adimere studet. Ad eũdem modum & balneum, & purgatio, & fomẽta calida, & uini potio. Quorum omnium Hippocrates in aphorismis ‖ ubi de oculis dolentibus loquitur, his uerbis meminit: Oculorum dolores meri potio, lauatio, fomentum calidum, uenę sectio, uel purgatio soluit. Hæc nãque oia, dum affectus sanant, unà etiam cum ipsis dolores sedant. Eodem modo nutrimẽtum, (ut in superioribus est dictum) ubi in sicco & squallente cõrpore, stomacho laborante exhibetur, dum affectum ipsum sanat, etiam syncope prehendi prohibet. At non ea, quæ ex redundantia frigidorum humorum incidit, siue exolutio, siue stomachi syncope est, alimẽtum ceu medicamen desiderat: quanquam etiam in eiusmodi affectibus nõ solum nutrimentum, sed etiam uini aliquid, non raro ægrotanti dare cogimur, non utique quò affe-

Margin notes: li.3.f.16.t.2. / 7. fol. 340. b — † Aut syncopa ex dolore. — * σκαιῶ. — 6. Aph. 31. Ext. ord. 49. — *Al. νοσήμασι i. morbo.

ctum curemus, ſed quò periculum in præſens depellamus. Quippe vacuatio potius, ꝙ adiectio, E
eſt hoc genere laborantium curatio: licet ꝗ quotidie videre ſic ægrotantium plurimos," medico A.l.3.f.11.t.2 c.8.fol.281.d
rum ignorantia perditos. De quibus agere nunc mihi tempeſtiuum videtur.

De Curandis iis, qui ex ſumma Crudorum ſuccorum copia Febricitantes, Syncope facillime corripiuntur. CAP. 3.

ERgo febricitare incipiunt non nulli, vbi maximam crudorum "ſuccorum copiam vnà cum A.lib.4.f.1.t.1 c.52.fol.426.d
oris ventriculi (quod ſanè ſtomachum vocant,) offenſione, vel ex cruditatibus, vel alia qua-
piam occaſione congeſſerunt. His & præcordia inflata, & totum corpus ampliore mole, ꝙ pro
† ὑδαλεώτε- naturæ modo, cernitur: tum color aliis quidem ad albidius, ꝙ pro naturali habitu, & † inter cute
ρον, i. aquoſius. aqua laborantium magis ſimile,} eſt mutatus: nõ nullis etiam ad nigrius, aut liuidius, quos qui-
dem medici plumbei coloris appellant. Omnibus pulſus minores ſunt, ꝗ pro caloris ratione: prę
terea obſcuri omnino ꝗ inęquales: ſępe ea inæqualitate, quam Syſtematicen Gręci vocant: ſem-
per vero ea, quæ in vno eſt ictu. Nulli talium ſanguis mitti ſine maximo diſpendio ſolet, cum ta-
men vacuationem deſiderent: verũ nec ſanguinis "miſſionem, nec purgationẽ ſuſtinent, vtpote A.lib.4.f.1.t.1 c.50.fol.422.
quos ſine his ſyncope ſubito adoritur. Quę nam igitur eſt ratio talibus medẽdi, qui, cum vacuari
poſtulent, vacuantia præſidia nõ ferunt? Sanè nullam aliam his {idoneam} vacuationẽ inueni, F
præter eam, quæ ex frictione paratur. Incipere vero in principio ſtatim morbi oportet, ac primũ
à cruribus, ſuperne deorſum, id ꝗ linteis non admodum mollibus, ſed aſpredinis mediocre quid
* ἀμύττεσθαι. habentibus: debet enim rãdi ab his cutis, cum ſimul & calefieri per eam & digeri ægrotus poſtu-
let. Dehinc tota brachia, ab humeris vſq;, ſuperne deorſum ſimili modo ſunt fricanda. Vbi vero
artus omnes abunde calere videbuntur: & metus fuerit, nequis ex multitudine frictionis contuſa
iam carne, laſſitudinis ſenſus ipſis ſuperueniat: oleo relaxãte vteris, quod genus eſt Sabinum: ab
* Libro ſuperiore vertit frõdes. adſtringẽte vero abſtinebis, cuiuſmodi Hiſpanum eſt, Hiſtricum ꝗ, & quod vnà cũ gẽrminibus
vel ex oliua adhuc immatura conficitur. Hyems vero ſi fuerit, nihilo deterius ſit, ſi ad digerẽtium
aliquod tranſieris, cuiuſmodi Sicyonium eſt, aut quod cum chamæmelo cõponitur, {aut} quod
apud Ægyptios eſt in pretio. Quòd ſi horum copia non ſit, oportebit accepto relaxantium oleo-
rum aliquo, & in quo nulla ſit adſtrictio, potiſſimum ꝗ quod eſt antiquius, immittere ipſi anethi,
quod videbitur ſatis. Mox, (vt ipſi ſolemus) vbi in vaſe duplici tantiſper calfeceris, dum medio-
criter qualitatem herbæ imbiberit, vngere hoc artus, & fricare tunc quoq; ꝙ plurimum debebis:
poſtea oleum, qm̃ tędium afferat, detergere: atq; ad ſpinã dorſi tranſire, hancq; totam pariter frica
re, primum ſicca frictione, poſt oleo. Ab hac rurſus ad crura te conferes, & ab his ad brachia, exin G
denuo ad ſpinam, ita totum agens diem in domo puræ lucis, nec madente: eſto eius domus & ca-
lor media temperie. Sanè mulſa, in qua coctum hyſſopum fuit, his eſt aptiſſima. Seruãdum ꝗ, ne
vel cibum, vel ſorbitionem, vel aquam exhibeas, vel oĩno liberaliter bibere ſinas, niſi mulſa tribus
* ἐκ διαδοχῆς primis diebus duntaxat vti, ipſe, quas dixi, partes õrdine fricãs, eo ꝗ ſolum tempore intermittẽs,
quo ſomnus hominem occupauerit: ad quem etiam alliciẽdum, & frictio vberior facit: itaq; vel
hoc nomine vtile præſidium fuerit, nedum ꝙ vacuet. At vero nec vberior "ſomnus his eſt ſaluta- A.l.4.f.1.t.2.c.55.fol.428.d
ris, cum nec crudos ſuccos digeri ſinat, & viſcera grauiora reddat: ſed, ſi quis alius affectus eſt, qui
ſomnum & vigilias modicas deſideret, hic profectò in his eſt. Quippe ſomnus concoquit, vigi-
liæ digerunt: quorum vtroq; eſt opus iis, qui ex multitudine crudorum ſuccorum ægrotant. Er-
go inuicem mediocriter adhibiti, iuuare ſe mutuo vtiliter poterunt. Atq;, ſi pulſus his paruus ad-
modum infirmus ꝗ ſit, aut etiam ſupra hæc vehementer inæqualis, ſcire licet extremum pericu-
lum eſſe: facienda tñ nobis, quę retuli ſunt, nec aliud quicꝗ moliẽdum. Sin pulſus robore medio-
cri ſit ac magnitudine, præterea minime interciſus, & æqualis, conſidera, quæ ad aluum ſpectant:
ac, ſi ſua ſponte commode non deiiciat, audacter ꝑ inferius aliquid infundes. Accidit nanq; poſt
aquam mulſam, vt, quę in primis venis, quæ ſ. circa iecur & meſenterium ſunt, colligi ſuperuacua H
ſolent, hac commode deiiciantur. Quòd ſi maior iuſto ſuperfluorum impetus ad aluum citetur,
principio quidem percoquere mulſam amplius oportebit: ea nãq;, ſicut minus aluum ſubducit,
ita magis nutrit: Cõtra cruda ut minus nutrit, ſic magis ſubducit. Poſt hæc, ſi ſuperuacua largius
deſcendant, ne ſic quidem ſiſtenda, ſed exhibendus pro aqua mulſa ptiſſanæ cremor eſt. Si uero
fluere pergant, alicę ſorbitione nutries, pulſuum interim ratione obſeruata: aliquando enim ſu-
bito ad imbecillitatem, uel inæqualitatem, uel paruitatem mutantur. Quo tempore panem ex ui-
no diluto exhibere conueniet, utiq;, ſi nec uentriculus, nec iecur, phlegmone laboret: qñ, ſi hac in-
feſtentur iam corpore crudis ſuccis referto, planè deſperata ſalus ęgro eſt, pulſibus ſic mutatis. Er
go in eiuſmodi ęgri caſu te ipſum à culpa immunem præſtabis, ſi moriturum prędixeris, ac nullo
generoſiore medicamento uſus fueris. Quibus uero ſpes eſt ſalutis (eſt autem omnibus, qui ita ci-
† Syncope extẽplo deprehẽdi. tra phlegmonen ęgrotant) maximum medico, qui utiq; ipſos in principio ſuſceperit, uidetur mi
Inter ſyncopẽ aũt & leipopſychian dña eſt, vt inferius patebit ca. 5. hi dedecus eſſe, ſi in ſyncopen inciderint: quanꝗ per inſcitiam medicorum quotidie id fieri cerni-
tur. Verum non eſt, ꝙ hos ſpectemus, aut cum his noſmet conferamus, ſed cum eo, qui, cũ re uera
peritus in arte ſit, fœdum putet ęgrum † animo extemplo linqui,} ipſo nec ſymptoma prędicen-
te, nec ad id pręparato, aut idem prohibẽte. Sanè dictum à me etiam in ſuperioribus eſt, qui cata-
plaſmatis

A plasmatis & perfusionibus assidue præcordia vexant, ipsos in eiusmodi affectibus phlegmonas accersere. Minime igitur est his vtendũ prius, q̃ superuacua magna ex parte partim vacuata sint, partim concocta: tum vero etiam his vtaris, licet, non tñ duntaxat relaxans, sed ex absinthio mediocriter perfundens: si tñ febris non planè sit magna. Si vero medicanti tibi tres primos dies, vt dictum est, nihil occurrat incommodum, ijsdem ipsis vteris vsq; ad septimum, aqua dũtaxat mulsa, in qua incoctum hyssopum sit, cõtentus: siquidem longissimam, qui ita sunt affecti, cibi abstinentiam ferunt, corpore scilicet ex crudis ipsis, quos continet, succis concoquendis alto. Quòd si non modo crudi succi sint, sed etiam eò corruptionis peruenerint, vt concoqui ad perfectionem non queant, qui sic ægrotant, eorum desperata est salus. Sed qui, si nullus præsertim committatur error, seruari possunt, ij aqua solum mulsa ad septimũ vsq; sunt nutriendi: aut, sicubi id res exigat, vel aluo fluente, vel ægro mulsam fastidiente, ad ptissanæ cremorem est transeundum. Sin hunc quoq; auersetur, alica ad eũdem, quo ptissana, modum ei præparabitur: neq; enim ijs, qui ita sunt affecti, acetum incõmodum est: immo, sicubi crudos affatim succos esse animaduerteris, oxymeli pro mulsa exhibere assidue debebis. Quòd si huius assiduus vsus tædio esse cœperit, transire inuicem ad mulsam & ptissanã conueniet: dein rursus ad oxymeli reuerti. Maxime vero, quibus tum

B paruus, tũ tardus ac rarus pulsus est, ijs frigidos subesse succos putandũ. Iisdem protinus & color vitiatus in toto corpore manifeste cernitur: qualis nimirum prius est traditus. Sed fieri fortasse, quod dictum est, non posse cuipiam videatur, cum nulli febricitantium aut tardior, aut rarior pulsus fiat. Cæterum duplici ratione verum esse, quod dictum est, comperietur: vna, q̃ euidenter in accessionibus appareat & tardiores & rariores, q̃ pro naturali ipsorum habitu, pulsus fieri: altera, q̃ & reliquis præter accessionem temporibus, horum arteriæ tum rarius, tum tardius, q̃ aliorũ quorumuis qualitercũq; febricitãtium, pulsant. Ergo, si æstas sit, & æger frigidæ potioni assuetus, frigidum huic oxymeli dabis: sin hyems sit, oĩbus calidum, tum ijs qui calidæ, tum ijs qui frigidæ insueuerunt, offeres: æque vt, si immodicus æstatis tempore æstus sit, etiã ijs, qui calidæ assueti sunt, frigidum, vtiq; si nullum sit ijs viscus ad iniuriam opportunum. Sanè propositis aduersissima sunt tum balneum, tum aer ambiens, quoties vel nimium calidus est, vel frigidus. Itaq;, vt lauandi hi non sunt, sic & reclinandi in domo sunt, æstate quidem, quæ frigeat: hyeme, quæ caleat. Læduntur nanq; non parum ab vtroq; excessu, videlicet in balneo, æstate, & omni caloris incremento, crudis humoribus liquatis, ac per omnes corporis partes fluentibus ita, vt metuẽdum sit, ne ad pulmones & cor ferantur: aliquando etiam ne ad cerebrum subeant: cum longe præstet, vt

C circa iecur & primas venas adhuc ipsis subsistant. In domo vero immodice frigida, & hyeme, & deniq; ambiente frigido, succi, qui crudi sunt, & inepti ad concoquendum manent: & iecinoris obstructiones, si leues sunt, augent: si nullæ sunt, eas crassitudine sua hærentes impacti q; creant. Atq; hæc quidem agenda sunt, vbi à primo die ipse curationem susceperis. Si autem ad eos, quos syncope iam premit, sis accitus, si ea, quę retuli, loca phlegmone vacent, panẽ exhibebis non multum, hunc q; ex vino aliquo, quod celerẽ in corpus digestionem adiuuet: statim q; ad frictiones venies: quas etiam pro tradito iam modo administrabis. Ac, si quidẽ æstas sit, & regio naturaliter calens & æstuans, aut status cœli vehementer calidus, cum frigida vinum dabis: si nihil eiusmodi sit, cum calida. Quæ tamen secundo & tertio dabitur potio, omnino calidã exhibendam curabis. Quippe ad vniuersam eam curationem, cuius gratia frictiones adhibuimus, calidum præstat, vtpote crudorum succorum concoctionem adiuuans.

De curanda Syncope, quæ oritur ex Flaua bile: ac de natura Vinorum, quæ curandis Syncopis conueniunt. CAP. 4.

A.l.3.f.11.t.2. c.8.fol.28l.a AT, quibus ex flaua bili, quæ os ventriculi infestet, syncope incidit, ijs frigida exhibenda potio est. Vinum tamen, quod & calidum natura sit, & deductionem in corpus promoueat,

D omnibus, quos syncope male habet, offerre conueniet: distribui nanq; per corpus nutrimentum, quod sumptum est, non in ventre manere volumus. Constat autem ex vinis ea deligenda esse, quæ & flauo sint colore, & substantia tenui, & ætate vetera: talia nimirum & boni odoris continuo fuerint. Quin etiam ipse, si paulum, ubi mista sint, gustes, senties calorem per totum corpus transmitti. Cæterum amara præ vetustate uina ne sunto, præsertim quæ ijs exhibebis, quorum stomachus flaua bili urgetur. Talia nanq; simul laudabilem ac nutrientem uini succum iam amiserunt: simul, iniucunda cum sint, hoc ipso stomachum offendunt. Cõmodissima igitur his uina sunt, quæ, cum naturaliter austera sint, sensilem iam adstringendi uim propter uetustatem non amplius exhibent, calorem tamen admodum euidentem habent. Omnia enim, quæ requirimus, in ijs, quorum stomachus amara bili uexatur, efficient, cum & iucunde sumantur: & tum ad concoctionem, tum ad digestionem in corpus, etiam faciant: & succi uitium mitigent: & corporis habitum excalfaciant: & stomachum ipsum firmẽt. Huiusce generis uinorum optima sunt Surrentinum, Signinum, Sabinum, Tiburtinum, Marsum, omnia quidem Italica, & adstringentia, non tamen pari modo omnia. Nam Surrentinum, cum mediocriter adstringat, tum calidius cæteris, tum iucundius est. Ab hoc nobile Tiburtinum: est enim & aliud quoddam imbecillum Tiburtinum, quod etiam, sicut Sabinum, leuiter potest adstringere. Signinum uero austerius est: sicut

etiam Signino multo magis Marsum. Hæc omnia vina stomacho, qui amara vexatur bili, salubria sunt. Ideo q; illis vtẽdum, quoties is vel ex ardenti febri offensus syncopen attulerit, vel alias multa in eum bilis fluxerit, vel multam imbiberit. Quibus tamen ex crudis humoribus syncopes periculum imminet, sanè Falernum tanto iam memoratis præstat, quanto tum melioris est succi, tum etiam calidius: vtpote quod & velocius illis per corpus digeretur, & crudis succis cõcoquendis auxilio erit. Quę cum dictorum singula, aliud magis, aliud minus, faciant omnia, tamẽ Falerna magis stomachum roborant. At, quoniam ipsorum Falernorum aliud dulce admodum est, quod Faustianum vocãt: aliud, si cum hoc conferas, austerum: si cum Signino & Marso, dulce: deligendum ad talia secundum est. Si vero cubans per sanitatem dulcibus vinis insueuit, huic nihil prohibet dulcius Falernum exhibere. Verum in Asia, & Græcia, & nationibus, quæ his sunt vicinæ, vbi copia iam dictorum vinorum aliquando non est, ex ijs, quæ illæ regiones suppeditãt, aptissima ad digestionem in corpus sunt Ariusium & Lesbium: hoc quidem, veluti ex ipso nomine patet, in Lesbo natum: Ariusium locis quibusdam in Chio prouenit. Cum vero tria sint in Lesbo oppida, minus certe tum odorum tum dulce in Mitylene gignitur: magis & odoratũ & dulce in Eresso, dein in Methymna. Porrò sumenda ex his, † quę aparachyta sunt, ita enim nominant ea, } quibus marina aqua admista non est, ratis maximum futurum incõmodum ex ijs, quibus est admista. Alioqui nec assolent in Lesbo nobilibus vinis, de quibus nunc agitur, marinam aquam immittere: veluti nec Ariusio in Chio. Prouenit & in Hellesponti Mysia vinum Surrentino non absimile: Mysinum* per eminentiam vocant. Hæc omnia vina flaua † & odora sunt, & consistentia, quæ inter aquosa crassa q; sit media. Aquosæ porrò consistentiæ sunt Adrianum, & Sabinum, & Albanum, & Gaurianum, & Thuscum, & Neapolitanum Amineum, quod scilicet in locis Neapoli vicinis gignitur, vnde etiam ita id nominant: in Asia vero & Tibecinum, & Titacazenum, & tertium ab ijs Arsyinum. Contra vero crassa sunt, veluti Sireon, id est sapa, quod apud nos hepsema nominant, & Scybellites, & Theræum, & Albates: in Asia vero Ægeates, & Perperinum. Ergo, quibus ex abundaũtia crudorn humorum syncope incidit, ijs crassa vina ceu noxia, aquosa ceu parum efficacia, sunt fugienda: deligenda vero eorum sunt media, quæ q;, vt prædictum est, flaua sint & calida. Neq; enim inuenias ex albo vinorũ genere calidum vllum: qñ etiam austera, & mediocriter alba, cum inueterauerint, fuluiora quodammodo reddantur: quòd si aliter nominare fuluum colorem velis, licet, voces igneum pallens. Quotquot autẽ in ipsis calidissima sunt, omnia certe flaua sunt: cuiusmodi in Italia est Cæcubum. Quod ẽt vnum quoddam genus eiusmodi vinorum ab initio, sicut aliqui putant, nõ est, verum ex vetustate eò peruenit, vt igneum colorẽ contrahat, vnde ipsum quoq; nomen est sortitum: non tñ eò omnia perueniunt, cum prius crassentur, q̃ in perlucido flauorẽ accipiant. Reliquorũ vini generum, austerorũ, quæ mediocriter alba crassa q; sunt, certe nullum ad digestionẽ in corpus est idoneum: si tamen abunde inueterauerint, nec aliorum copia sit, vti illis licebit: sunt vero eiusmodi omnia, cum inueterauerint, stomacho vtilia. Quò vero habeas horum quoq; exemplũ, tum eius, quod ex Nicomedia affertur, memineris, velim, quod omnibus hominibus est notum: tũ Siculi Aminæi, quod in magnis reponitur fictilibus: quod enim in paruis seruatur lagunculis, maxime huic est contrarium, cum & malum stomacho sit, & capitis dolorem excitet. Ac semper quidem est id agendũ, vt optimum eligas: si id non est, quod illi pro iam comprehẽsis notis est q̃ simillimum. Aptissima nanque ad deductionem in corpus sunt Ariusium, & Lesbium: sed, si ea desint, simus q; in Asia, aut Aphrodisiense petemus, aut austerum Tmoliten, aut aliquod his similium, quod & colo re sit fuluum, & ilico, cum bibitur, manifeste excalfaciat. Considerandũ vero ante omnia est, qualis nam ęgrotantis natura sit. Nam, si imbecillum illi caput est, & quod facile calidis vinis impleatur, quæ minus calida sint, potius sunt offerẽda: sin firmo admodum capite est, & talibus vinis delectatur, aut etiam citra noxam ea ferre est solitus, haud timide his vtetur. Porrò vina, quæ odora fulua q; sunt, quantum ex ipsorum est natura, omnia caput grauant: eo q; tum Falernum, tum Tmolites, tum Lesbium, infirmo capiti noxia sunt. Qualis autem in Falernis tradita nobis differentia est, talis profectò et in Tmolitis habetur: alterum enim admodum est dulce: alterum austerum, si cum illo conferatur: calida tamen admodum ambo sunt, eo q; caput grauantia. Austera vina ventriculum roborant, caput q; inter oĩa vina minime tentant: cæterum digestionem in corpus non promouent: quo magis fugienda tibi in syncope prehensis sunt non secus, q̃ aqua. Habile vero ad facilem in corpus deductionẽ, & Hippodamãtium, cum inueterauit, est, ipsum quoq; ex ea specie, cuius tum dulce Falernũ est, tum vero Tmolites: inest huic & adstrictio manifesta, quę tñ in neutro illorum est, itaq; etiam salubrius stomacho ęst. In penuria vero vini, quod accõmodum vtriq; syncopę sit, ei inquã, quę ex multitudine crudi succi oritur, & ei, quæ ex bili incidit, coactus prorsus vino vti, fugere (vt prædiximus) oportebit oĩa tum austera, tũ noua, item q; crassa: deligere uero aquosa, magis q; si sint antiqua: talia nanq;, tametsi non ualenter excalfaciunt, tamen facile in omne corpus deducũtur. Proinde, cum celeritas digestionis in corpus sit his cum fuluis communis, differentia rursus in his erit, q̃ concoctioni, quæ uel in uẽtriculo, uel uenis agitur, fulua magis conducunt propterea, q̃ magis excalfaciun: preterea mistibiliã sunt & nutrientia, eo q; ad succi bonitatẽ

† Hæc erant in cod. græcis.

*Al. Mysium.

† & calida.

* ἐπικεραστικοὶ. aliter, ἐπικρατικοί.

A cibonitatem opportuna vtilia'ue. Quorũ omnium nihil in aquosis vinis est, minimum enim ex horum substantia in sanguinis mutatur speciẽ. Sed, cum fulua caput feriant, quæ aquosiora sunt, nusq̃ id contristant: vrinas aũt præter cætera vina mouẽt. A quibus ẽm locum obtinẽt, quæcũq; fuluorum maxime sunt tenuia: quæ ẽt ad syncopas potissimum sunt deligẽda. Tardius his deducuntur in corpus, quæ fulua sunt, & crassa: quanq̃ ea quoq; austeris omnibus magis sunt penetrabilia. At vero nutriũt hæc magis, q̃ tenuia, ac vitiosos succos omnium vinorum celerrime, bono sanguine generando, corrigunt. Ergo institutum sermonem denuo repetamus.

De Affectibus tum in Spiritu, tum in Partibus corporis, quibus vires læduntur, & syncope exoritur, remouendis. CAP. 5.

A.li.3.f.11.t.2. c.6.fol.279.h — QVòd syncope præceps virium lapsus sit, id ab aliis ante me dictum est. Sed, cum "essentia virium, quibus regitur corpus, tum in spiritu, tum in solidorum corporũ temperamento consistat, hæc nobis, & vbi integra sunt, seruari: & vbi corrumpuntur, ad integrum reuocari omnino debent. Ac, quemadmodum tueri ea per sanitatem conueniat, in opere de tuenda sanitate est præceptum. Quemadmodum vero & in morbis, traditum iam aliquãtenus & in præcedentibus cõmentariis est †. Non tamẽ adhuc res tota ad talem, qualem exigit, cõntemplationem B est perducta: nec talem methodum habuit, qualem priora. Quod igitur deest, id nũc adiiciamus. Spiritus substãtia vnà cum solidis corporibus sic nobis custodiẽda in morbis sunt, vt tum qualitate, tum quãtitate, quoad fieri licet, naturaliter se habeant. Ac, si quidem sic prospici his posset, vt nec substantiæ eorum quicq̃ aut vacuaretur, aut prorsus immutaretur, id esset optimum: sed, quoniam in commẽtariis de sanitate tuenda ostendimus fieri non posse, vt id generabili corpori vnquam contingat, id agendum est, vt, quæ substãtiæ portio defluit, hanc apponendo sarciamus: quod alterascit, in debitam temperiem per cõtrariam alterationem vindicemus. Si igitur tum vacuatio, tum alteratio sensim paulatim q; fiant, etiam correctio vtriusque sensim administrabitur: quod munus ad artẽ sanitatis tuendæ spectare est monstratum. Sin confertim & semel ac magna aliquando vacuatio, vel etiam adiectio incidat, & morbus ita efficiatur, & medendi methodũ ad eorum sanationem requiremus. Veluti enim mutationem in non naturalem habitum, quæ sensim paulatim q; irrepit, corrigere, sanitatis tuẽdæ artis sunt partes, ita eam, quę multa simul irruit, sarcire, ad medendi peritiam spectat. Ergo animalis spiritus cerebrum veluti fontem esse, clare ostendimus: qui partim ex inspirando, partim ex eo, quod reticularis plexus suppeditat, irrigatur atq; alitur. Vitalis spiritus non æque euidens demonstratio erat: sed tamen in corde eum & arteC riis cõtineri existimare, alienum à ratione non est: eundem q; nutritum maxime quidem ex respiratione, sed tamen & ex sanguine. Quòd si naturalis quoque aliquis spiritus est, vtique is quoque in iecinore & venis continebitur. Sane dictum fusissime de virium essentia est in libris, quos de Hippocratis & Platonis placitis scripsimus. Solidorum vero corporum substãtia certa esse quantitate proculdubio desiderat: eo q; nutrimẽta mortale genus tuentur. Sed nihilo secius & elementa, ex quibus componitur, mediocri esse temperie requirit: dictum'que subinde est, quemadmodum temperies ea sit tuenda. Cæterum, virium lapsus, de quo nunc agere institui, qui quidem solidorum corporum substantiæ digerendæ succedit, in longissimis morbis subinde incidit, animante ex frequenti atrophia, id est nutriendi defectu, extenuato: † præterea in iis febribus acutis, quæ corpus liquant: Qui vero ex substãtiæ temperie mutata, prouenit, cum vel immodice ipsa fuerint calefacta, vel frigefacta, vel madefacta, vel siccata, aut horum aliquibus copulatis affecta. Alteratio vero in spiritu, tum ex vitiosis prouenit succis: tum ex ambientis aeris malitia, qui aliàs alia de causa in hanc est mutatus: præterea venenatis facultatibus, aut animalium, quæ virus eiectant, venenis. Verum hæc à præsenti instituto seponãtur. Ipsius vero essentiæ spiritus corruptio, & quæ futura timetur, & quæ iam adest, quę tum ex affectu animi incidit, tum ingenti doloD re, tum pluribus motibus, cuius generis & vigiliæ sunt, tum ex immodica eius tenuitate, & continentium eum corporum raritudine, tum vero ante hæc omnia ex ipso respiratu prohibito, & nutrimẽti defectu, diligẽtius corrigi profectò postulat. Sunt porrò affectus animi, timor subitus & vehemens, quem Ecplexin Græci vocant: præterea, quæ contraria huic timori est, voluptas maxima, Græci Perichareian vocãt, quasi excessum gaudii dixeris. Scimus enim amborum occasione periisse quosdam. Iam reliqui quoq; magni timores omnes, & cũ his maximę voluptates, etsi A.ibidem. non iugulant, at certe facile resolubilem infirmum q; spiritũ reddunt. Tristitia "vero, & anxietates, & ira, & cura, eo genere sunt noxiæ, quo frequentes vigiliæ, quoniam vires resoluant. Ac in iis quidem omnibus ipsa per se ipsam mouetur anima, in cõrporalibus autem actionibus ipsa corpus mouet: resoluitur autem eius robur vtroque motuum suorum genere, si modum excedant. De laboribus vero quid attinet dicere, quo pacto & vehementius aucti quosdam iugularint, & omnes certe læserint, tametsi nõ sustulerunt? In omnibus eiusmodi casibus manifeste videntur ægrotantes, tum animo linqui, tum viribus resolui: non nulli vero (vt dictum est) etiam mori, scilicet aliàs spiritu ipso deperdito, aliàs alterato, aliquando ex parte digesto, non raro hæc vtraque perpesso. Tractatum autem fusius de his est cum in aliis libris, tum vero in iis, quos de Hippocratis & Platonis dogmatis prodidimus. Ad rem vero propositam, modum, quo singula lædere sunt

† *Adduntur quidẽ hoc in loco et in græcis cod. & in tralatione ueteri, dicetur uero et in præsenti. ea tamẽ uerba Linacer videtur consulto omisisse.*

* *σύνοψιν,*

† *præterea in acutis, per febres colliquatiuas.*

* practicis, ẽ in plerisque cod. græcis, ψυχικαῖς, i. aĩalib' est in aliquib'.

re sunt nata, disquirere necesse non est, immo, quod lędunt, ab ipsa euidentia accipere, ac eo ad vires E tuendas in morbis salubriter vti. Pari modo, & si spirituum, qui nostrū corpus regunt, substantia aliquando plus iusto extenuata fuerit, vtroque profectò modo imbecilla fuerit, & tanquam temperie alterata, & tanquam dissipabilis, vel exhalabilis, vel, quocunque modo libet appellasse, reddita. Eadem nimirum ratione, & si totum corpus transmutatū in immodicam raritudinem sit, facile spirituum substantia digeretur: quod & ipsa tenuium partium sit, & corpus eā non contineat. Ergo nec rarefaciendum immodice ægrotantis corpus est, si spiritū retineri in ipso studes: sed nec, quę in eo sunt, per comesta & bibita valenter extenuanda. Iam vero, quod ipsorum quoque ciborum ac potionum nō leuis habenda sit cura ad robur virium tuendum, vt videlicet tum quantitate modici, tum qualitate exacti exquisiti que sint, id neminem latere arbitror: Sicut illud profectò cuique perspicuum, quod etiā substantiæ, quam inspiramus, habenda sit cura, vti scilicet tum optima temperie sit: tum ab omni inquinamento purissima, nec aliquid ex metallis, aut caminis, aut barathris sibi admisceat: aut aliquid ex putredine leguminum, vel olerum, vel animaliū, vel cuiuscunque rei contrahat: aut halitus ex stagnis, vel paludibus, vel fluuio recipiat. His itaque oībus prospiciat, oportet, qui vires illæsas tueri volet. Ad hęc etiam ipsorum corporū solidorum, in quibus vtique vel maxime consistere virium substantia videtur, non parua habenda prouidentia est, vt s. sano tēperamento sint: atque hoc qui- F dem omniū partium cōmune cōmodum est. Ad robur autem virtutis conseruandū, & ad syncopalem accessionem, quò minus de repente incidat, cauendam, singulare præsidium est temperamenti custodia, ante oīa quidem trium principiorum: mox vero reliquarum partium, quæcunque in consortiū affectus, principia secum ex facili trahunt: cuiusmodi est ventriculi os, quod propter exquisitum "sensum tum alia symptomata non pauca, tū vero syncopas accersit. Porrò memoratus iam crudorū humorū affectus, si & copia sua hi vires premāt, & propter tū multitudinem tū crassitudinem exiguos aīalis meatus obstruant, iam multis noībus exitialis est, ac syncope opportunos reddit: nempe & quod aīal sub eo non nutriatur: & suffocetur: & quod mediocritas tēperamenti eius nō solum alteret, sed ēt corrūpat. Quippe crudi succi nutrire prius, quam sint concocti, nequeūt: iidem que, cū multi sunt, grauant: si vero spiramenta, quibus perspiratio agitur, obstruant, calorē extingunt: quod si nec obstruant, nec onerent, syncopen ij certe nō inferunt, sed animi deliquia, quas Leipopsychias Greci vocant, siquidem resoluunt eiusmodi ægrotantes, nisi frequētius nutriantur. Porrò exhiberi his oportebit nō copiose semel, nec quæ crassa frigidáue potestate nutrimenta sint, sed, sicut dictum prius est, quæ ex genere extenuantiū calfaciētium que sint. Ad eundē modū & medicamenta, quæcunque saltem medicamenta sumere febricitans homo pōt, extenuan- G tia calefacientia que sunt offerenda. His & aquosum vinum idoneum ab initio statim est, si tñ vehementer nō febricitent: quod haud sanè frequenter in hoc affectu fieri assolet: magis ēt, si, qui laborant, senes sint, prębendū iis post quāque cibationē vinū est, magis que ēt, si interposita quietis spatia mediocria sint. Sanè, qui ex eiusmodi succis laborant, hos quotidie accessiones exercēt, pcipue que ad vesperam, & noctu, non mane, nec vsque ad meridiem. Atque de his quidem hactenus abunde.

De curanda Syncope in iis, qui tenuissimos succos, & qui facillime exhalant, obtinent. CAP. 6.

AGe modo transeamus ad eos, qui contrario quidem huic laborant affectu, sed tamen syncope similiter opprimuntur, nisi quis sedulo sit attentus. Hi sunt, qui prætenues "succos habēt sic, vt ocyssime exhalent. Itaque etiam diuersa à iam dictis ratione sunt curādi. Illos nanque paulatim & assidue vacuauimus propterea, quod multam simul vacuationem ferre non poterāt: at, qui sic se habent, hos paulatim & assidue nutriemus. Quòd si à principio hos viribus adhuc valentibus, curandos susceperimus, nec paulatim eos cibabimus: possunt nāque ij, vel quod liberius semel datum est, nutrimentum superare. Tanquam autem eos, qui ex crudi humoris multitudine syncope periclitantur, prorsus pèriclitari diximus, si vel iecur his vel ventriculum phlegmone obsedit, itidem de H quibus nunc agere instituimus, insanabiles sunt existimādi, si viribus iam languentibus aliquod eorum viscus phlegmone infestetur: quando nec assidue hos nutrire fas est, sed tantum in remissionibus, nec seruare eos, si non nutriantur, licet. In eiusmodi affectibus mortifera illa species in facie celeriter apparet, ‖Nasus acutus, oculi caui, & reliqua, quæ deinceps sunt adscripta. Nam, siue "multū excernant, siue vigilent, siue tristentur, siue non cito nutriantur, protinus eiusmodi faciem habent. Porrò, si alicuius horum, aut etiam plurium occasione tales esse videbuntur, minus esse malum putabis, quam si absque his essent emaciati: sin absque his tales appareāt, pernitiosum iudicabis: atque hoc amplius, si à principio morbi eam habeant speciem, neque enim, dum conco quatur, sufficient. Atque ob id Hippocrates dixit, siquid eiusmodi cōsenserit, minus subesse periculi putandū. In morbi nanque principio (vt prędixi) etiam si cum aliquo dictorū in eo sint statu, haud quaquā id bonum est: cęterum minus id periculi minatur, quàm si cum horū nullo, immo ex spiritu ipso prompte digesto. Non solum autem extenuatis ad eum modum spiritu horum & sanguine, digestio sæpe incidere assueuit, sed etiam expultrice vi per vniuersam corporis molem immoderatius cōcitata. Id quod incidere maxime ex imbecillitate retentricis solet. Sanè nutrire, quicquid horū inciderit, est necesse: sicut etiā corporis summa densare non secus, quam priorū rarefacere. Cum enim maxime

A.li.3.f.13.t.1.c.1. fol.184.d

A.li.4.f.1.t.2.c.53.fol.427.a

* διαφορεῖσθαι.

* ὀλεθρίως ἔχειν.

1.Prog.f.7 f.191.c

A maxime ij affectus inter se dissideant, etiã præsidiorum speciem diuersissimã requirunt. Ergo frigidum iis aerem adstringentẽ q; comparabimus: qui, quemadmodum fiat, prius est dictum. Vngendi præterea sunt adstrictoriis vnguentis. Tum cibi iis dandi, qui non admodum prompte diffluant, nõ aqua mulsa, nõ ptisanæ cremor, sed panis, & sorbitio ex alica: & fructus austeri, & qui nõ facile corrumpant, tum ipsi per se, tum vero & cum pane: ẽt alica, quæ in aqua sit cocta. Dabis vero * aliquando iis & oua, præcipue q; eorum vitellos, album enim eorum ægre concoquit: preterea gallinaceorum, qui lacte sint alti, testiculos: item q; suillum cerebrũ, sed vel diligẽter assum, (quando, si * cruẽtum detur, summopere lędit) vel in albo iure legitime elixum, porro & anetho iniectis. Deniq; omni ratione agendum, vt & succorũ materiam crassiorem reddas, & cutim dendes, & exhalationem inhibeas. Vinum vero iis aquosum necessarium † inter initia est, sumptum post cibum. Quod si ex sententia nobis omnia responderint, etiam carnei iis aliquid nutrimenti post alia dabimus, potissimum post quartum diem, succis, qui febrem excitauerũt, iam ad concoctionem veniẽtibus. Tali affectu laborantis iuuenis, in decimo libro meminimus, quẽ (vti dixi) quotidie nutriui, id q; ante accessionẽ potissimum: tum, quemadmodum, semel dedita opera nõ exhibito illi cibo, accessio cũ syncope inuaserit, memorauimus. Ergo in omnibus eiusmodi cu-
B rationibus, si iam deprehensus syncope cubans est, omnis solicitudo medentis ad "symptoma vertitur: sin non dum ea premitur, vtriusq; curã habebit, & vt symptoma non incidat, & vt morbus paulatim discutiatur. Celerius autem hunc discuteremus, si nullus symptomatis subesset metus. Quippe, qui multitudine crudi succi grauatur, hunc, si modo iustã semel vacuationẽ ferre posset, nec metus aliquis syncopes impẽderet, semel, arbitror, vacuatum à morbo explicaremus: * † eum vero, cuius spiritus & succi facile exhalant, } si ante accessionem cibare non cogeremur, longiorẽ illi morbum certe non redderemus. Ac de iis quidem hæc mihi dixisse sit satis.

A.li.4.f.1.t.2. c.30.fol.422.f. Et.li.3.f.11.t.2. c.8.fol.280.g

A * *In multis quidẽ cod. gręcis manuscriptis hãc dictionẽ non inueni, est tamẽ in aliquibus, & in tralatione veteri.*

B * ἔναιμον, i. cruẽtum est in impressis: ἔνωμον, qđ subcrudũ ab aliquib° vertitur, est in manuscriptis quos viderim.

C † *statim*

D † τὸν δ' εὐδιαφόρητον.

De reliquis Syncopes Causis: ac primum de Affectibus, quibus Dolores succedunt. CAP. 7.

NVnc reliquas occasiones, quibus syncopę succedũt, deinceps referemus. Hæ sunt numero quatuor, dolor "vehemens, vigiliæ, immodica vẽtris inanitio, ac in iis, qui aliena loquuntur, aliquando motus. Sed & quintam, si nõ displicet, addas, nempe principiorum intemperiem: de qua in calce libri agemus, idcirco maxime, q; dupliciter puenit, vel quia in nudis qualitatibus particulæ alterant: vel quia vitiosus aliquis succus in has recipitur. Deinceps igitur de oĩbus, quæ memorauimus, est agendũ, initio à doloribus sumpto. Ergo, si causam ipsam, vnde dolor excitatur, adimere possis, ita vtiq; contra symptoma non pugnaueris, sed ægritudinem curaueris: sed,
C si qua occasione prohibitũ affectui submouendo intentum esse non licet, vehementiã doloris mitigabis. Verum, qm̃ nec dolorũ causas submouere, nec vehementiam eorum remittere, fas est, nisi intellexeris, cuius vitio is dolor in cubantis corpore excitetur, perpendendæ prius tũ causæ dolorum sunt: tũ vero signa, quibus hę dignosci queant: nam, cũ sensui plerũq; parũ pateant, hoiem, qui in tali speculatione sit exercitatus, nimirũ postulant. Itaq;, cũ nobis in aliis operibus non pauca de dolorũ generatione sint præcepta, ipsorum q; omniũ opportunũ tempus iam venerit, necessum arbitror totã eorum rationẽ summatim percurrere. Quoniam igitur in aĩalis corpore omnibus consentientibus sectis, non omnes partes sensiles sunt, manifestum est, quæ prorsus sunt insensiles, eas non dolituras. Igitur, cũ sensilibus duntaxat dolor accidat, sequens est, vt ęstimemus, eiusmodi ne corpora perpetuo sint dolitura, an vno aliquo tempore, cũ videlicet ortus in his crucians affectus sit. At, si ipsa euidentia nos docet multum esse temporis, quo nihil omnino doleamus, non obscurum est certo aliquo tempore, quo scilicet excitatur in singulis, quæ dolent, crucians affectus, necesse esse ea dolere. Ergo, si inuẽtum nobis fuerit, quę nam affectio ea sit, quæ in sensilibus corporibus orta, facit, vt animal doleat, vtiq; & quod quęrimus, iã fuerit inuentũ. Hic igitur ab iis naturalibus notionibus, quæ omnibus nobis sunt cõmunes, procedere methodo ad
D id, quod considerandum proponitur, conueniet. Porrò naturalis notio nos docet vitium id corporis, ex quo sit doliturum, aut cõtinuitatis diuisionem oportere esse, aut alterationem aliquam. Ita etiam nõ incommode dictum iis est, qui ex insectilibus, vel insensilibus, vel incompactilibus elementis corpus componunt, affectum, vnde dolor nascatur, prorsus inueniri † non posse. } Quippe, quę tantummodo tangũt, eorum nihil videtur dolorificum: at talia corpora tantum se inuicem tangunt. Quòd si non contingant modo, sed etiam se inuicem in concursu frangant, ad dolorem creandum nihilo plus conferunt, si quæ frangunt, insensilia statuuntur: nisi ẽt lapides, cũ diuiduntur, dolore affici dicemus. Verũ de his latius tum alibi, tum in quinto de Asclepiadis placitis disseruimus. Nunc autẽ confessum hoc principium sumentes necesse esse, vt affectus, qui dolorem excitet, vel diuisio sit, vel alteratio, illud etiã memoria repetamus, ne alterationem quidem ipsam sensim irrepentẽ dolorem afferre animali posse: sed quæ dolore animal afficiet, eã mutationem tum confertim factam, tum vero violentã esse debere. Videnť enim corpora non solũ, cum in habitum contra naturam confertim aguntur, tristem mutationem sentire, sed etiã in ipso ad naturalẽ statũ suum reditu, nisi eũ paulatim accipiant, cruciari. Scimus enim, qui in vehemẽti frigore iter fecerunt, eos cum se se non sensim, sed semel calfacere properarẽt, dolore circa vnguiũ radices adeo vehementi affectos, vt ferre non possent. Illud vero inquirere, an ipsum, quod vehementer

A.l.3.f.11.t.2. c.6.fol.279.h

In plurib° cod. gręcis antiquis hæc dictio, ventris, nõ habeť.

† ἄπορον εἶναι.

menter excalfacit,aut refrigerat,diuiſionem aliquam continui efficiat, longiore fortaſſe diſputa- E
tione eget:et vtiq; hoc oſtenſum à nobis eſt in commentariis de ſimplicium medicamentorum
facultatibus. Verum quid agendo , quæ vehementer vel excalfaciunt vel refrigerant, dolorem
inferant, quærere, ad rem propoſitam minime eſt neceſſe:ſiue enim vt ſubſtantiæ ſenſibilium
continuitatem diuidentia, ſiue vt eam ſemel & confertim alterantia, id ad eorum inuentionem,
quæ dolorem leuabũt, nihil refert, modo ſciamus, quod violenter vel "excalfacit vel refrigerat,id A.li.3.f.1.t.2.
ſentientia corpora dolore afficere.Ergo,ſi cœpiſſe ab euidentibus conueniet: euidenter autem vi c.1.fol.189.a
dentur,eorum,quæ corporibus noſtris propinquant,hæc ſola eſſe dolorifica,& quæ vehementer
vel excalfaciant vel refrigerent,& quæ ſubſtantiæ continuitatem diuidant , hæc autem ſunt,quæ
vel contundunt,vel incidunt,vel diſtendunt: vtique curationis eorum inuentionem quæremus
via aliqua inſiſtentes,quæ à quærendorum natura ſit accepta,quę methodos appellatur. Rurſus
igitur ſupra repetentes dicamus. Quoniam id quærimus, quemadmodum in morbis dolore af-
fligamur,vbi nihil nobis extrinſecus triſte appropinquat,neceſſum eſt, aliquam talem cauſam in
corpore quæramus, quæ ſcilicet vehementer excalfaciens, vel refrigerans,vel diuidens ſubſtan-
tiam ſenſilis alicuius corporis, nos excruciet. Ac primũ illud ſpeculabimur,cuiuſ nam eſſe natu-
ræ debeat,quod continuitatem diuidet. Neceſſe igitur eſt vel ruptionem, vel contuſionem,vel F
eroſionem,eſſe affectum eum,qui diuiſionem continui faciat. At vero ruptio ex diſtentione qua-
dam:contuſio ex grauante:eroſio ex mordente prouenit qualitate. Ergo, cum nihil extrinſecus
ſit,quod vel diſtendat,vel grauet,vel erodat,ſed ex ſe ipſo horum aliquod corpus ſentiat, neminẽ
latere poteſt,diſtentionem ab aliqua intrinſecus ſubſtantia,quæ multitudine ſua corpus ſe conti-
nens diſtendat, aut immodica ſiccitate, prouenire: contuſionem ex eo, quòd aliquod corpus ab
* ἔνδοθεν, id ẽ ab interno,ẽ in aliquibus cod. græcis.& ita vr̃ eſſe legendũ.
externo ſupercecideri t,quod vel durum,vel magnum,vel graue, vel ſimul ambo fuit: eroſionem
vero ex ſucco aliquo,cui mordens natura inſit. Igitur,vbi vehemens dolor vrget,ſcrutandum no
bis eſt,an ſuccus plurimus,an ſpiritus cui non ſit exitus, an grauis moles, an mordens humor,an
ſiccus affectus ſubſit:ad hæc, veluti inter initia eſt definitum, an aliquid , quod valenter excalfa-
ciat,vel refrigeret. Quorum ipſorum quoq; rurſum cauſæ vel in ſpiritu, vel in humoribus, vel in
ſolidis ipſis ſunt ſtatuendæ: quicquid enim eorum vehementer excalfactum refrigeratumue ſit,
quando,quod vicinum eſt,tangit,dolorificum illi redditur. Igitur,quemadmodum ſingula,quæ
comprehendimus , agnoſci poſſint: tum vero quòd non omnium habeamus manifeſtas notas:
quodque,ſi aliud quicquam,etiam cauſarum & affectuum,quæ ſenſum fugiunt,agnitio ex mul-
ta exercitatione, & curioſa omnium perpenſione nobis tandem pariatur: alibi monſtratum eſt. G
Nunc vero id conſiderare propoſitũ nobis non eſt,immo ſolam ipſam medendi methodum per-
ſequi.Ex qua ſcienter perſpecta quantum auxilium compendiumq; medicis nõ ad pręſidiorum
* ἐμπορίαν.
modo curationumq; facultatem,ſed etiam ad affectus aliquando agnitionem comparetur, ſæpe
vobis in ipſis ægrotantibus manifeſte oſtendi: quorum iam duos treſue, qui haud pridẽ ſunt ſa-
nati,referam. Vnus enim,vt ſcis,quadragenarius erat: qui cum colo laborare putaretur,nõ mo-
do nihil eſt à fomentis tum humidis tum ſiccis leuatus, ſed nec cataplaſmatis,nec clyſteribus,qui
bus ſcilicet publice vti in eiuſmodi affectibus ſolent,verum etiam à plurimis eorum exacerbatus.
Nam à rutaceo oleo per ſedem infuſo deterius habuit, itemque à caſtoreo: quin etiã,vbi mel co-
ctum cum pipere aſſumpſit, extremis doloribus eſt afflictus: iam, cum cremorẽ cocti fœni gręci
vnà cum melle accepiſſet,vehemẽter eſt iritatus. Ipſe igitur,vbi mordentes ſuccos in tunicis in-
teſtinorum immerſos conieci,qui ſcilicet ſecum vnà corrũperent tum ea,quæ per inferiora eſſent
infuſa,tum ea,quæ per os ſumebat, exhibui homini nutrimẽtum , quod non facile corrumperet.
Deinde,cum minus eum cruciatum intellexi , vitioſos humores purgandos iudicaui. Cum vero
aptiſſimũ ad eiuſmodi vitioſos humores eſſet medicamentum,quod "ex aloe cõponitur,quodq; A.lib.3.f.1.t.2.
iam vulgo picran appellant,vtiq; ſemel hominem iuſte purgare non ſum auſus, ꝙ doloribus & H c.2. fol.346.e
inedia duobus menſibus confectus eſſet: verum ex quibuſdam interuallis moderate id faciens,
quindecim circiter diebus hominẽ(vt ſcis) prorſus ſanaui,idq; nullo pręterea adhibito pręſidio.
Atq; hic quidem illo primum tempore ſic eſt vexatus, nunquam prius inteſtini dolorem exper-
tus. At alius iuuenis huic quidẽ ętate propè par,ſed qui ſæpe antè colicis cruciatibus fuerat affe-
ctus,accepto ſcammoniæ ſucco fuit purgatus. Cum autem bene largiter fuiſſet vacuatus, primo
quidem die veſperi in balneo lotus,mox ptiſſanæ cremorem ſumens,poſt piſcem quoque come-
dens,nocte ea,quę ceperat,euomuit. Secundo die itidem lauatus, comedit primũ lactucam, mox
auium carnis aliquid in albo iure elixæ: ab hac alicam ex aqua ſumpſit vino auſtero iniecto. Vbi
vero ab iis mediocriter ſe habere eſt viſus, etiam tertio die nutritus ſimiliter eſt. Reddidit tamen
per aluum plura,quàm pro ciborum portione,eaq; cum morſu. Deinde quarto die etiam magis
dolere ſibi ventrem ſenſit: &,cum ſe in balneo alicubi frigus accepiſſe imprudentem putaſſet,ru-
taceum ſibi oleũ per ſedem infundens,non ſolum vehementiſſime eſt vexatus, ſed etiã liquidam
deiectionem copioſiſſimam excreuit: quod facile declarauit aliquid à toto corpore ad loca vẽtris
deferri. Poſt deinde ꝑ circuitus ſimilis redibat cruciatus. Audientes aũt eius ſymptomata, intelle-
ximus noxã ex ſcammonia in illis maxime inteſtinis procubuiſſe,quæ prius etiã fuerant imbecil-

la ſic,

A la ſic,vt quaſi fluxionis quidam exortus eſſet affectus.Ergo,quemadmodum hunc quoqꝫ ſanauerim,ſcis. Abiicere enim iuſſi præſidia colica,alica qꝫ calẽte,quæ cocta in aqua eſſet,nutriri,immiſſis ei mali punici granis. Cum autem tota nocte citra dolorẽ dormiuiſſet,miratus profectò eſt remedij nouitate:rogauit qꝫ,quid eſſet bibendum. Dedimus itaqꝫ bibendum dilutum rhois cremorem:quò videlicet,ſiue aliqua eſſet in ſummo inteſtino facta vlceroſa affectio, eam adſtringeret: ſiue etiam ex conſuetudine aliquid ex ſuperioribus locis in partem afflictam conflueret, id reprimeret: prandio qꝫ eodem vti iuſſimus: deinde ad veſperam cœnare pane puro madefacto in vino aliquo naturaliter quidẽ auſtero,ſed veteri. Conceſſimus præterea, vt auſterum quemcunqꝫ vellet,fructum ſumeret,ſiue malum,ſiue pyrum,ſiue punicum. Simili ratione etiã tertio die cibatus, in quarto theriacen bibit,ſanus qꝫ omnino eſt redditus:ac de cætero ad cõſueta reuerſus, nullum ſenſit incõmodum. Simili genere & alteri cuidam in æſtate affecto, cum ſitibundus admodum eſſet,ſupra alia,quæ memoraui,etiam frigida potione vti permiſi. Ergo, ne requiras in omni affectu eiuſmodi notas,quales in pleuritide vel dyſenteria apparent. Quippe ſcientifica eſt morborum id genus agnitio,certis videlicet definitis qꝫ notis cõparata: cum eorum,qui proxime ſunt dicti,coniecturalis agnitio ſit,ac ſolis iis inueniri potis,qui exacte cuiuſqꝫ morbi propriam curatio-
B nem norint. Quare,qm̃ de hac propoſita nunc diſputatio eſt, ipſam per ſe abſoluamus. Nec affectuum agnitiones attingamus: maxime quæ ex cõiecturalibus notis incipientes,cum eorũ, quæ proſunt obſunt qꝫ,cognitione ſunt coniunctæ. Methodum enim in iis, atqꝫ etiã exercitationem, in morborũ agnitionibus ſeorſum per ſe fecimus: quò ſcilicet arte quis inſtructus, in omni ægrotum locum,qui affligitur, tum ipſius affectum,ſicuti nos,inueniat.

Ratio Curandi Dolores. CAP. 8.

ERgo reuertamur ad affectus,qui dolores excitant. Si ſanguinis abundantia ſit, quòd diſtendat,veluti profectò in phlegmone fieri ſolet, protinus, vbi vires ægri valentes ſunt, ſanguis mittẽdus eſt. Sed,ſi is vel ſanguinis miſſionem timeat,vel imbecillis viribus ſit, tum reuellendus {in diuerſum} ſanguis eſt: tum {per propinqua} deriuandus: dictum qꝫ nobis prius eſt, quẽadmodũ hæc fieri conueniat. Quòd ſi his peractis dolor etiã perſtat, patet profectò in ægrotãte particula impactum eſſe,quod cõtriſtat. Patet vero non minus, & ꝙ curatio ipſa per digerentia medicamenta ſit molienda. Pari ratione, & qui ex flatuoſo ſpiritu dolores fiunt,curabimus, ſed ſimul in his potius tum extenuantibus cibis,tum potione, tum per ſedem iniectionibus, tum cataplaſmatis,tum humidis ſiccis qꝫ fomentis,auxiliantes. Sin moles aliqua grauando contundendo'ue *Interpretis verba.*
C dolorem excitet,moli ipſi eſt medendum. Sin mordẽs humor eſt,qui affligit, aduerſiſſima huic ſunt,quæ extenuant & calfaciũt. Poſtulat nanqꝫ huius generis affectus, ſi modo curandus eſt,vt ea,quæ cõtriſtant,vacuentur: ſi id oĩno fieri nequeat,vt per epicraſin ſanet: ſin id quoqꝫ fieri non poſſit,vt,quæ torporem "inferant,medicamẽta exhibeantur. Quæ quanq̃ ſunt reliquorum communia,minus tamen hos affectus,q̃ alios,lędunt. Quippe tenuis cõſiſtentię, & calidarum viriũ, plurimi talium humorum ſunt: quæ autẽ ex papaueris ſucco, & alterco, & eo modo frigidis compoſita medicamẽta ſunt,ſimul omnino & refrigerant & ſiccant: qua ratione non ſolum,vt ſenſui torporem inducentia,ſalutaria ſunt, ſed etiam vt humorum tenuitatem cogentia atqꝫ craſſantia, præterea vehementem calorem refrigerantia. Vbi vero craſſi glutinoſi qꝫ humores exuperant, alieniſſima ſunt,quę torporem inducunt: cauendus qꝫ magnopere in eiuſmodi affectibus eorum vſus eſt. Sed nec alioqui comitatur eiuſmodi ſuccos, modo ſoli ſint, dolor vehemens. Si vero ex accidenti aliquo coniunctus his halituoſus ſpiritus eſt, qui ex iis, quibus continetur, corporibus erumpere prorſus non poteſt,grauiſſimis omnino doloribus,qui ita ſe habent,cruciantur. Porrò accidit id illis duplici ex cauſa,vel obſtructione, vel calore: nam & obſtructio ſpiritum cohibet, nec exire permittit: & craſſa glutinoſa qꝫ,cum calefiunt,flatuoſum ſpiritum gignere ſolent. Eiuſ- *A.li.3.f.16.c.4. c.1.fo.346.b.c*
D modi ſanè affectus iis, qui ſe cibis natura frigidis, & conſiſtentia craſſis ac glutinoſis referſerunt, qñ in ipſis inteſtinorũ tunicis flatuoſus ſpiritus continetur, potiſſimum incidit. Nam,cum hæ duplices ſint,vbi medio earum ſpatio eiuſmodi collectus humor eſt,in flatulentũ mutatur ſpiritum. Sanè is & craſſus, & frigidus, & tardi motus eſt. Vbi igitur tum retinetur: tum tunicas diſtendit: tum ſuccus,vnde oritur,inteſtini partes,quas cõtingit, vehementer refrigerat: duplici occaſione affliguntur,qui ſic laborant. Ac ad tempus quidem,vbi "torporem faciens medicamen biberunt, prorſus indolentes redduntur,cęterum affectus his omnino fit maior: nam & inteſtinorũ tunicæ medicamentorum frigiditate denſiores, minus qꝫ flatui tranſmittendo habiles redduntur: & humor ipſe tum craſſior,tum ad motũ ineptior euadit. Itaqꝫ & ſpatio longiore ad ęgri curationẽ, & medico,qui egregie in arte ſit exercitatus,eſt opus. Niſi enim certa ratione poſtmodum curationem aggredietur,verendum erit, ne ſucci ſecundo in flatuoſum ſpiritum verſi, eundem dolorem renouent: vnde rurſus ſtupefacientium aliquid medicamentorum exhiberi ſit opus, eádem ſcilicet neceſſitate vrgente: ac pari modo tertio, & quarto, & ſępe deinceps, quoad homo inſana bilis effectus, in malum totius corporis habitum perueniat, & poſt longa tandem tędia pereat. Quo pacto igitur dolores eos, quos frigidus humor in medio inteſtinorũ interclúſus excitauit, ſanare cõueniet? Sanè nõ perfuſionibus & cataplaſmatis, quę valenter excalfaciãt: quippe lenti *A.li.1.f.4.c.30. fo.84.b*

omnes

omnes crassi q; & frigidi humores ab iis, quæ calfaciunt, nisi etiam valenter digerant, liquātur, ac E
in flatum mutantur. Conuenit igitur eos incidere simul & concoquere: quas res tenuantia medi
camenta præstabunt: potissimum tamen, si calida vehemēter non sint. Quòd autem horū quoq;
ipsorum ea maxime deligenda sint, quæ magis flatum discutiant, magis q; siccent, nemini potest
dubium esse. Sæpe q; ex plebe non paucos audias minus sibi dolere colon affirmantes, cum nec
ipsis cataplasma imponitur, nec oleo aliquo perfunduntur, nec per clysterem aliquid infunditur.
Et sanè, qui generosi animi fortes q; sunt, si mediocri vtuntur victu, tutius longiore in tempore
percurantur, quàm qui violenter (vt dictum est) calfaciētibus vtuntur. A nullo enim in eiusmo-
di succis tàm est metuendum quàm à calore, qui eos liquet, atq; in flatum vertat, sed digerere non
valeat. Vidimus nanq; ex agrestibus operis quēpiam, qui, vbi coli dolorem sensit, protinus se cin
xit, cum cingi ante non soleret: comedit autem cum pane allium, nullum dimittens consuetum
opus: nec toto die quicquā bibit, sed vesperi meracius: ab his & tota nocte dormiuit, & mane ab
omni dolore planè liber surrexit. Est enim profectò allium ex eorum ciborum genere, qui & fla-
tum discutiant, & minime sitim inferāt. Sunt, qui parum id experti existimēt maiorem, quàm cę-
pas, sitim excitare, sed planè errore: cum non modo nō maiorem, quàm cępę, sed nec omnino si-
tim faciat. Idem omnium planè eduliorum maxime flatum discutit. Itaq; ipse certe agrestium the F
riacen id appello. Ac, si quis vel Thracas, vel Gallos, vel deniq; qui frigidam regionem incolunt,
vesci alliis vetuerit, nō leuiter iis hominibus nocuerit. Ac, quos ex supradicta causa vehemēs in-
testinorum dolor citra febrem exercet, iis & allium esse licet: & theriacen bibere, quippe quæ eius
modi affectibus magnopere subuenit. At, si cum febri vnà talis dolor aliquando incidat, princi
pio quidem, si id ferunt, fomentum siccum ex milio est adhibendum. Si ab hoc non quiescant, se-
men aliquod, quod flatum dissipet, in oleo, quod tenuium sit partium, coquere: mox per linteū,
quò purum sit, oleum colare: deinde anseris seuum in oleo liquare, & per sedem infundere opor-
tebit. Si anseris seuum non sit, gallinaceo est vtendum: in primis q; curandum, vt sit expers salis,
esto autem nec admodum vetus: licet vero & recenti vti, præsertim anserino. At, si neq; ex hoc re
mittuntur dolores, secundo rursus iniiciendum idem est, adiecta etiamnum castorei & papaueris
succi, vtriusq; fabæ non amplius magnitudine: olei vero hemina modus esto. Excipitur & lanula
ex hoc medicamento aliquid: debebit q; appēsa forti filo, quàm penitissime in rectū intestinum
dimitti, quò vtiq;, & cum libet, id facile recipiatur, & euidentem cōferat vtilitatem. Ad eundem
modum & oculorum & aurium dolores, qui ex huiusmodi humore aut spiritu flatulēto in febri
excitantur, sedare conueniet tum fomento ex milio, quoniam id omnium & leuissimum est, & G
maxime siccans, quod q; ab eo defluit, innoxium expers q; morsus est: tum auribus medicamen-
tum id, quod "ex castoreo & papaueris succo conficitur, infundentibus: quo scilicet ad talia vti so A.li.3.f.7.c.8.
lemus. Liquor, quo hæc liquātur, sapa esto, quod apud nos vocant Hepsema: pleriq; medicorum fol.249.g.
Siræon græce appellant. Quòd si imponi cataplasma aliquando oportebit, papauerum capitibus
in aqua coctis, ac fœni græci, vel hordei, vel lini seminis farina aquæ immissa, cataplasma cōficies.
Scire autem licet medicamētum, quod castoreum recipit, non solum aurium sedare dolorem, sed
etiam oculorum & dentium, si auribus instilletur. Iam vero collyria, quæ ex opio fiunt, vehemen
tissimos oculorum dolores remittere omnes norunt: Vtendum q; (vt prædiximus) his est, cum
maxima necessitas vrget, illud minime ignorantibus particulas ipsas nō nihil lędendas, imbecil-
liores q; in reliquam vitam ex refrigeratione futuras, cęterum saluti hominis in pręsens, ipsam fu
turam postea noxam posthabentibus. Siquidem non paucos eorum, qui his sunt vsi, eò infirmita
tis venisse, vt alij ferè nihil omnino viderent, alij propemodum surdi forent, id omnibus iam no-
tum est. Itaq; nos, si quādo cogimur his vti, postmodum in sanitatis tempore particulas ipsas ex-
calfacimus, nempe auribus oleū id, quod solum castoreum habet, infundentes: oculis vero colly-
ria, quæ tantum excalfaciant: ad quod scilicet munus maxime id probamus, quod ex cinnamo- H
mo cōficitur. Ac de doloribus quidem, qui ex crassis glutinosis've aut frigidis succis, vel etiam
flatuoso spiritu excitantur, hactenus abunde. Similis nanq; est eorum omnium curatio, vt quæ
per comprehēsas iam materias perficiatur, nisi q; is, qui spiritum flatuosum comitatur, propriam
quādam curationē est sortitus ex cucurbita "cum flamma copiosa subinde admota. Videbitur q; A.li.3.f.13.t.2 c.3.fol.293.a.
tibi præsidium hoc in huiusmodi affectibus incantamenti cuiusquam simile quid efficere, siue hi
in intestinis, siue in quauis corporis particula sunt excitati. Ilico enim cucurbita admota, qui spiri
tu flatuoso cruciantur, tum à dolore liberi, tum omnino sani redduntur. Quos vero non spiritus
modo flatuosus, sed etiam humor quispiam, vnde is oritur, male habet, iis ilico ad tempus dolor
sedatur, redit tamen vel in sequente nocte, vel postridie, vel etiam tertio die similis dolor: ac potis
simum, vbi in victu aliquid deliquerint, aut importunius particulas excalfecerint. Tibi vero hoc
quoq; maximum indicium affectus erit: ac curationem pro ratione prosequeris, nec impense par
ticulam excalfaciēs, & tenuatoria curationis ratione vtens. Quòd si in vētre quoq; talium quip-
piam incidat, mirifice hi ex acrium iniectione leuantur. Sed percuranda in his primum doloris
accessio est, admota scilicet cucurbita, quò ventosus digeratur spiritus: post id vacuandus humor
est, infuso per sedem eiusmodi medicamentorū aliquo. Ego vero oleo quopiam tenuis substātiæ

A vti assueui, rutam incoquens. Porrò aliqui in tali curandi ratione, vbi oleum acceperint, maximo dolore cruciantur: postea exiguo interposito spatio excernunt humorem vitreum, atque ex hoc protinus simul & à dolore & ab affectu liberãtur: quippe sublata causa, quæ spiritum flatuosum gignit, omnia conquiescunt. His humoribus contrariam maxime naturã habent, qui tenues sunt atq; acres, sed similem dolorẽ inferunt: non nunquam autem & conuulsiones crebras accersunt, vtiq; cum in ore vẽtriculi sunt collecti: veluti dudum illi contigit, qui paulopost æruginosum humorẽ euomuit. Satius vero sit non æruginosum ipsum dicere, sed exactam planè æruginem: talis nãq; erat, qualis pulcherrima est ærugo. Verum huic adolescenti cum conuulsione & syncope, etiam guttæ quædam frigidæ, & pulsus in summo gradu parui erant. Ex quibus cum coniicerem in ore ventriculi, quem publice stomachum vocant, mordentem aliquem contineri humorem, dedi illi aquam tepidam bibere: post quam protinus tale quid euomuit, quale si ipse facere velles, floridissimam æruginem aquæ misceres. Cum igitur talis humor in ventriculo cõsistit, vomitu est expellendus: cũ in intestinis, iniicere per sedem conueniet, quod eluere eiusmodi humorem sit aptum. At id detersiuum sit omnino, oportebit. Cum autẽ talium plurima mordeant, commodissime ex iis aliquod deligitur, cui morsus absit: eius generis maxime est ptissanæ cremor. Cibi vero exhi-
B bendi his sunt, qui & boni sint succi, nec facile corrumpantur: quorum etiam exempla in priore libro iam tradita habes. Quoniã vero etiam eorum, qui ex siccitate vehementi tenduntur cruciantur q; mentionem feci, satius fuerit de his ẽt aliquid apponere. Scire nanq; licet eiusmodi affectũ, si modo curabitur, humectationem poscere, cæterum curatu perdifficilem esse, vel potius, qui curari omnino non possit, si febris occasione est contractus. Succedit maxime exitiali phrenitidi. Nec sanatũ quempiam ita conuulsorũ aut ipse vidi, aut alium narrantem audiui. Nam temere cõuulsio vel ex repletione neruosarũ partium incidit, qua rõne eos, quos magna phlegmone premit, adoritur: vel *ex mordente & tenui humore, qui neruosa corpora rodat: vel ex ingenti frigore, quod tale quippiã, quale gelu, efficit. Atq; hæ tres conuulsiones subinde percurãtur: sed, quæ ex neruosarũ partium siccitate prouenit, insanabilis est. Quippe etiam in libro de marasmo docuimus solidorũ corporum siccitatẽ omnino esse insanabilem. Quo minus adiiciendum quicquã de eiusmodi symptomatis præterea puto: sed nec de iis, quæ vitio immodicæ vacuationis vel per aluum, vel per vomitũ, vel sanguinis profusionẽ incidunt: ꝙ & antea de his mediocriter sit dictũ, & posthac dicere sit necessum, potissimũ cum mihi de tumoribus, qui præter naturã incidũt, erit agẽdum. Itaq; librũ hunc iam claudam, qñ de symptomatis iis, quæ vtiq; tractatu maxime erant
C necessaria, & præcipue quæ cum febrium affectibus ipsis sunt connexa, abunde disserui.

L.li.5.f.1.c.5. al.215.

* συντόνες, i. vehementes.

* νοτίδες.

GALENI METHODI MEDENDI ID EST DE MORBIS CVRANDIS

LIBER TERTIVSDECIMVS

ARGVMENTVM LIBRI

Inflammationes, ac Reliquos præter naturam Tumores curare docet, idque Indicationibus diligenter adscriptis, ac iis maxime, quæ sumuntur ex affecta parte.

Quid Hactenus hoc opere actum est, quid Hoc libro agendum: ac de duplici Inflammatione. CAP. I.

D DVo iam genera morborum, quemadmodum quis methodo sanet, docuimus, alterum in intemperie positum, cui antiqua est appellatio: alterum cui nos nomen indidimus cõtinuitatis solutionẽ. De qua prima in tertio, quarto, quinto, ac sexto horum commentariorum præcepimus. Post eam de iis, quæ in intemperie consistunt, vsq; ad duodecimum egimus. In hoc vero totius operis tertiodecimo de tumoribus, qui præter naturam incidunt, disserere incipiemus, in quibus scilicet partes à naturali habitu in quantitate recesserunt. Sanè, sanitatẽ, an naturalem habitum dixeris, ad ea, quæ nunc paramus, nihil interfit. At, cũ plures specie affectiones in his sint, primum agemus de phlegmone. Expedit enim ab hac cœpisse, & ꝙ frequentissime incidit, & ꝙ febres alia q; symptomata periculosissima excitet. Cum autẽ veteres Phlogosin (quã inflammationẽ interpretere) subinde phlegmonen appellant, sciri volumus non hoc loco nos de hac phlegmone disserere, sed ea, quæ supra inflammationẽ, tensionẽ quoq; in particula facit, quã non modo ipsi tactu deprehẽdamus, sed ẽt ipse æger † proprio sensu* aduertat. Quin etiam pro tensionis modo tangenti quoq; renititur pars phlegmone obsessa, auctior q; est, ꝙ pro naturali habitu: nec dolor illi deest, maior minor'ue: cũ quo nõ nunq̃ & pulsationis est sensus, cum s. malum amplius increuit, ac potissimũ cũ suppurat.

† διὰ τῆς ἰδίως ὀνομαζομένης συναισθήσεως, i. eo sensu, qui peculiariter συναίσθησις (quasi cõsensum dixeris) appellatur.

* συναίσθησις.

† In cod. grecis antiquis legit̃ ἀεὶ δὲ πάντως ἐστὶν ἐν τοῖς φλεγμαίνουσι μορίοις, i. semp tñ (ipse rubor) oĩuo in est ptib⁹ phlegmone laborantibus. & ita omnino videtur legendum.

Rubor quoq; in parte, quæ phlegmone laborat, maior minor'ue semper visitur. † Semper autem E omnia partibus inflammatis insunt } adeo, vt siue in ipso pedis vestigio, siue in parte interna manus magna phlegmone incubuit, hæc quoq; magis rubra videntur, quàm ante.

Indicationes, quæ ex fientibus vel factis Inflammationibus præbentur. CAP. 2.

ETenim ostensum est phlegmonen omnem è sanguinis confluxu consistere: qui aliis statim calidior est, quàm pro natura fuit: omnibus certe in ipsa parte, quæ phlegmone vexatur, calidior efficitur. Atq; hoc omnium sectarum commune est, siue impactum tantum sanguinẽ in finibus vasorum, phlegmones causam velint: siue intercidentiam eius (paremptωsin vocant) in solis arteriis, siue obstructionem aliquam: siue in raritatibus ratione cõtemplabilibus resistentiam. Quo fit, vt ẽt curationis indicãtio omnibus sit communis, nempe vacuatio redundãtis in particula phlegmone obsessa, sanguinis. Phlegmones vero, quæ in generatione adhuc est, duplex indicãtio est, veluti in reliquis morbis omnibus, quicunq; in gignẽdo adhuc sunt, nec dum absolutionẽ sunt nacti, ostendimus. Nam, quod eorũ generatum iam est, id medicinæ artis parti, quæ morbos curat, subiicitur: quod in generatione adhuc est, parti, quæ futurum morbum præcauet. Atq; idcirco diximus nõ simplicem sed compositam esse totam de iis ægritudinibus, quæ in generatione adhuc sunt, medentis solicitudinem, ex ea s. quæ prouidet, & ea, quæ curat. Sicuti etiam, si oĩno F phlegmone laborare adhuc non cœperit, sed tamen appareat iã subesse in corpore genus aliquod eorum, quæ phlegmonen excitare possint, in talibus quoq; omnibus sola prouisio indicãtur. At, si nulla adhuc in corpore causa subalitur, iis, qui ita se habent, ea, quæ sanitatis est tutrix, prouidet. Ergo, quæ causæ phlegmonen accersere videntur, has, cum iam in corpore sint conceptæ, sed tamen exiguæ adhuc & incipientes, vtiq; ne maiores fiant, inhibere conueniet. Atq; hoc precauentis phlegmonen est officium. Cum vero ea magnitudine sint, vt iam phlegmonen creent, eas submouere oportet, ac, quantum iam phlegmones genitum est, sanare.

De Ortu Inflammationum. CAP. 3.

AC communis omnium phlegmonarum generatio ex sanguinis influxu est, copiosioris s. cꝫ pars postulet: veluti tum in libro de tumoribus preter naturam ostendimus: tum in eo, qui de inequali intemperie est inscriptus. Sanè copiosior sanguis influit alia quapiam, aliis'ue particulis aliquando eum mittentibus, ac ea, quę phlegmone laborare incipit, recipiente: aliquando particula, quę affligitur, hunc ad se trahente. Partes, quę mittunt, aliàs vt copia superuacuum, vel vt qualitate molestum, aliàs vtroq; nomine, succum propellunt: quę attrahunt, ea morboso calore trahũt. Porrò in doloribus incipit quidẽ causa ab eo, quod affligitur, sed quicquid est phlegmo- G nes, id superpositę partes efficiunt. Ergo, ꝙ ad partem excalfactam vel trahuntur vicini succi, (vt nos censemus) vel confluunt (vt Asclepiades putabat) euidenter cernitur: et constet hoc loco ex ipso, quod cernitur, sermoni fides. At vero, quę dolent, cernuntur ea quoq; phlegmonen ex dolore pati: sed causam eius quidam omnino non assignãt: quidam nullo modo probabilem. Nostra vero sententia talis est. Docuimus in eo opere, quod de naturalibus facultatibus edidimus, vnam esse naturę facultatẽ, quam excretoriam dicimus. Ea suo munere tum fungitur, cum triste aliquid sentit. Vnum vero quiddam est ex iis, quæ eam contristant, ipsa, quę dolorem excitat, causa, quæcunq; ea sit. Hanc "igitur eiicere dũ properat, phlegmonen interdum in particula concitat. Cum A.li.4. f 1. t. 1 c. 2. fo. 45 1. f enim primis suis conatibus nihil profecit, vehementius aggressa, quod infestat, expellere, sanguinis aliquid & spiritus ex superpositis partibus in afflictam simul exprimit. Atq; hinc fit, ꝙ ex dolore particula, pro portione confluentis in eam humoris, in tumorem attollitur.

Tumores omnes præter naturã Ex rei influentis natura variari: & quæ sint Inflammationis causæ. CAP. 4.

QVin etiam "omnium tumorum, qui pręter naturã sunt, varietas ex eius, quod influit, natura nascit̃. Vbi enim flatulenta materia copiosior accessit, flatuosi magis tumores fiũt: phleg A. li. 4. f. 3. t. 2 c. 1. fol. 457. 6 monę vero magis similes, vbi sanguis: sicut erisypelati, vbi flaua bilis: & œdemati, vbi H pituita: similiter scirrhosi, vbi vel crassus, vel vehementer lentus humor est, qui parti est infixus. Sanè crassus humor, quodammodo iã melancholicus magis minus'ue est. Lentus autem ex glutinosis prouenit cibis: sed & ex ipsis aliquando neruosis partibus, vtiq; cum multum excrementi genuerint. Verum de cęteris tumoribus post dicetur. Nunc de phlegmone agemus, ac prius, quę oĩum sunt cõia, ad disputationem propositis, sic deinde, quę solius eius vitij sunt propria, adiiciemus. Cũ igitur particula aliqua phlegmone vrgeri cœperit, videndũ est, an ꝑꝑ calorẽ aliquẽ, qui in illa pręter naturã sit ortus, an ꝑꝑ dolorem vel ipsius, vel propinquę alicuius partis, hanc cõtraxerit: quo s. adempta causa, phlegmone non amplius increscat. Post hanc considerationem proxime illa contẽplabere, nũquid vicina aliqua particula sanguinem largius ad partẽ phlegmone obsessam transmittat: deinde num totum corpus † sanguine nimium abundet, πληθώραν vocant. }

† πληθωρικῶς διάκειται.

Inflammationes in Glandosis carnibus facillime excitari: & quo pacto Curari debeant. CAP. 5.

NAm tibi (arbitror) non excidit, vtpote sępe à nobis monstratum, superuacanea, "quæ à valentioribus partibus ob redundantiam vel qualitatem expelluntur, ea in imbecilliores pro A. li 1. f 1. d. 1. c. 1. fol. 10. e cumbere: atq; hinc accidere, vt glandulę, quas adenas vocant, facile fluxiones recipiant, & maxime quę rariores natura sunt. Quippe valentius est arteriarũ, & venarũ, & neruorũ, & musculo-

rum

A rum robur,imbecillius autem ac forte prorſus nullum,corporũ, quæ glandularum ſunt naturæ.
l.li.4. f.4. t.3. .2.fol.472.e Sic *igitur fit,vt & propter vlcus,quod in manus aut pedis digito ſit,eiuſmodi glandulæ in ingui
nibus & alis tum intumeſcant,tum phlegmone occupẽtur, cum defluẽte † ad vltimos artus } ſan † ἐπ' ἄκρον τὸ κῶλον
guinem priores exceperint. Quin etiam in collo,& ſecus aures ſępenumero glandulæ iis,quibus
in collo,capite,vel aliqua vicina parte vlcus eſt natũ, intumeſcunt: nominant autẽ ipſos Adenas:
cum ſic intumuerunt,Bubones. Quòd ſi ſcirrhoſior earum partium phlegmone aliq̃n fuerit,hæc
& ægre ſanabilis eſt,& Chœras, ideſt ſtruma, dicit. Quæ nam vero ſit ſtrumarũ curatio,in pro-
ximo dicetur libro. Nunc de phlegmonis,q̃m de iis diſſerere propoſuimus, denuo repetentes di-
camus,ꝙ inhibitio earũ incipientium,ex generante illas cauſa tollenda pręſtatur. Primũ q; de iis,
quæ vlcera ſequuntur,agamus: poſtea enim ꝙ prope magnã arteriam aut venã vlcus ortum eſt,
celerrime bubones excitantur. Cernitur autem aliq̃n ipſa quoq; vena per totum mẽmbrũ* rubra, * κῶλον
& calens,& diſtenta,ac ſiquis eam tangat,dolens. Ergo,ſi vel totum corpus ſit plethoricum,vel
malo ſucco redundet,difficilis curatio redditur: ſin ſanũ planè ſit, facilis. Quippe excalfacere &
humectare modice totum mẽmbrum,quò dolor mitigetur, oportet (noſti autem eiuſmodi pręſi
diorum materiã) ipſi vtiq; vlceri tetrapharmaco in linamento impoſito,liquatur id oleo potiſſi-
B mum roſaceo,vel,ſi id non adſit, relaxanti aliquo: toto vero mẽmbro, hapſo lanæ ex calente oleo
imbuto circundato. Quin etiam ipſi vlceri calidũ imponi medicamentũ oportet, ac ſuper ipſum,
calidum extrinſecus cataplaſma ponere, quod ex farina vel hordeacea , vel triticea, vel ambabus
miſtis cõſtet: humorem autem habeat aquam cum pauco oleo. Non ſecus vero etiam ipſi adeni,
quæ phlegmone vrgeri cœpit,vt mitigetur , imponi debebit primo die lana ex oleo calente ma-
dens,non aũt,ſicut non nulli faciunt,ſtatim addito ſale: poſt enim ſale vtemur,cũ & tumor per to
tum mẽmbrum fuerit remiſſus,& dolor vlceris ſedatus. Quin etiam macedonicum, quod vocãt,
pharmacum ſimiliter,ſicut tetrapharmacum, ipſi vlceri imponere licebit: etenim ſimilia inter ſe
ſunt,ſolo thure tetrapharmacum macedonico ſuperante. At,ſi vel plethoricũ corpus ſit, vel malo
ſucco redundet,curatio per ea,quæ ſic calent,fluxionẽ ad mẽmbrum citat. Atqui nec alia vlla vti
datur. Cogimur ergo alias ſanguinem mittere,id q; aut vena inciſa: aut mẽmbris iis, quæ lęſa nõ 4.meth.med.c.6.
ſunt,ſcarificatis. Manu enim laborãte, ſcarificabis crura: altero crurũ male habente,reliquũ. Has
nanq; vacuationes indicat ipſa copia , ſicut etiam ſuccorum vitium , redundantis ſucci purgatio-
nem. Ac plerunq; poſt hęc pręſidia,glandularum phlegmone deſinit. Sępe tñ vel ipſo,qui curat,
ad corporis totius vacuationem ſegniore: vel ipſo,qui laborat,prę mollitie eam non admittente:
C earũ phlegmone maior efficitur,ſic,vt ad ſuppurationẽ perueniat. Sed &,quæ Phymata quoq;
græce appellant,memoratis carnibus*,ſicubi fluxio in eas procubuit , citra vlceris occaſionem ac- * glandulis.
cidunt. Vbi ergo diſtentæ vehementer glandulæ ſunt, aut alia deniq; particula quæuis , quam
phlegmone premit , cogimur toto corpore prius vacuato ipſam ſcarificare. Sanè vacuamus totũ
corpus (ſicut in libro de plenitudine monſtrauimus) non modo cũ in redundantię ſuccorum eſt
habitu, ſed etiam cum mediocritatem ſuccorum continet, ſi morbi magnitudo ſuadeat. Siquidẽ
dolor,& calor mẽmbri*,in quo phlegmone ſedet, etiã ſi purum ab excrementis totum corpus ſit, * μέρους
fluxionis cauſæ fiunt. Expedit igit̃ parcius id,hoc caſu facere: ac vacuare, prout maxime tum ęta-
ti laborantis,tum naturæ,congruere videbitur,ęſtimatis præterea tum anni tẽmpore,tum regio-
ne,tum ęgrotantis ipſius cõſuetudine: de quibus ſępe iam in multis diximus ſic,vt,etiam ſi adhi-
bita in ſermone non ſint, ſubaudire ea conueniat. Vbi vero phlegmones ipſe veluti feruor iam
ſubſedit, mitigatoriis cataplaſmatis dimiſſis, ad ea, quę digerunt, paulatim eſt tranſeundum. Ac
primum cum mitigatoriis paulum mellis miſcendum. Mox triticea farina in totum prorſus auſe
renda,contentis hordeacea cum melle vberiore. Deinde ad aliquod eiuſmodi digerentium medi
camentorum eſt veniendum,quę vel humida conſiſtentia ſint, ſimiliter iis, quę in linamẽtis vel
D linteolis excipiuntur (Emmota græce vocant) vel cerati ſpecie. A duris autem abſtinẽdum eſt,
qualia pleraq; emplaſtra ſunt: nã & phlegmonarũ reliquias contrahunt, & rurſus phlegmonen
in ægra parte excitant. Quin,ſi pus aliquod notabile in ſuppurante particula ſit contentum,non
expedit (quod nõ nulli faciunt) protinus incidere,immo exhalationem moliri medicamentis ad
id valentibus,quorum vſus ex affectu ſit coniectatus: quippe, cum phlegmones naturę quicquã
in mẽmbro* adhuc reſtat,acria medicamẽta magis iritãt,ꝙ digerant. Cũ vero,quod ex phlegmo- * μορίῳ
ne relinquitur,ſcirrhoſum effectum videtur, fidenter iam valentibus medicamẽtis vteris,ſed ob-
ſeruato bis in die,quem pręſtent effectum,primum mane,ſecũdo veſperi. Quòd ſi balneo quoq;
vtatur,etiam in eo tempore fiat. Si q̃n ergo ęgram partem medicamenti acrimonia iritatam vi-
deris ita,vt tumentior,aut rubicundior ſit,aut magis doleat,mitigabis eam interea fomẽto, quod
per ſpongiam adminiſtrabis. Id autem aliq̃n ex aqua dulci eſto, aliquãdo etiam ſal habente,vbi ſ.
ſcirrhoſiores phlegmonę ſunt. Sin aliq̃n puris copia medicamẽta ſuperet,nec ea videantur tibi to
tum digerere poſſe, † ſecare exitũ ei,quod digeſtioni non ceſſit, } eo potiſſimũ loco oportet, quo † τέμνειν χρὴ τὸ οὕτως ἀφισάμενον, ideſt quod ſic abſceſſit, ſecare.
eſt editiſſimum: quippe tenuiſſimam etiam illic inuenies cutim. Memineris præterea in ſectio-
ne & alterius indicationis,quæ ad effluxum pertinet: atq; ad ambo reſpiciens, ita,quod ſuppura-
uit,incide: ac deinceps medicamentum aliquod eorum,quę ſine morſu ſiccent, impone. Quòd ſi

computruiſſe portio aliqua ſuppurantis partis videbitur, excidi eam eſt neceſſe. Sanè quidam in E iis, quæ in axillis & inguinibus ſuppurãt, in myrtei folij ſpeciem ſemper excidi cutim iubent, qm̃ in iis laxa ea naturaliter ſit, ideo q̃ȝ omne, quod ipſi aduenit, prompte recipiẽs: † præterea ipſa ex leui occaſione phlegmonē facile contrahant.} At maximas aliqui ſectiones facere ſolent: quarũ occaſione particula, vbi ad cicatricem eſt perducta, non ſolum turpiſſima redditur, ſed etiã fit imbecillior, & quæ ſępe homini ad motus ſit in mora. Hæc igitur ipſi vitantes, ſæpiſſime certe ſola inciſione, & medicamẽtis valenter ſiccantibus, huiuſmodi affectus ſanauimus. Quòd ſi aliquando excidere aliquid propter multitudinem nõ puris modo, ſed etiam corruptarum partium, fuit opus, contenti eramus ſectione, quæ myrti folium imitatur, planè nõ magna. Cum autẽ in ea exciſione longitudo maior, q̃ latitudo, ſit, eſto in inguine longitudo p̱ tranſuerſum ducta, non aũt per membri rectitudinẽ: quippe ita, cũ membrum inflectimus, naturaliter cutis ſibi applicatur. Poſt exciſam cutim, medicamento, quod Gręci Mannam vocant, affectam partem implebimus: eſt autem ea purgãmentum thuris, leui adſtrictione prædita, atqȝ hoc nomine etiam thure ipſo ad nõ nulla vtilior. Thus enim puris tm̃ mouendi facultatem obtinet, vtpote nullã adſtringendi vim habens: magis q̃ȝ id facit, quod pinguius ex eo eſt, & magis albicãs: ſicuti etiam, quod flauũ ex eo magis eſt, validius ſiccat. Mannę vero, etiam corticis thuris paululum eſt admiſtum: vnde ſ. F adſtringendi vim habet. Ipſe vero cortex thuris tum adſtringit, tum ſiccat inſigniter. Itaqȝ etiam ad moderatiores ſanguinis perfuſiones eo vtimur ſolo: ſicut etiã ad valentiores ſolo vſto, ſed tunc & cribrato, & in molliſſimum puluerẽ redacto. Quin etiam mitigare prius inciſam partem (ſicut dictum eſt) quantum poſcere videbitur, oportet, fomẽntis primũ, dein cataplaſmate, mox humectante aliquo medicamento, aut non ſiccãte: ſingulis ſ. extrinſecus impoſitis. Nam in ipſo vlcere tum manna, vt dictum eſt: tũ ex prędiis, quę linteolis excipiuntur, primum ea, quæ pus citant: dein ea, quę expurgant, ſunt imponenda: poſt quæ, ſi cauitas etiamnũ ſit, quę impleant, adhibẽda ſunt: ſin minus, ea, quę cicatricem inducũt (gręce Synulωtica & Epulωtica vocant) veluti quod ex cadmia cõficitur. At, qm̃ in horum quoqȝ vſu plurimis medicorũ non paruum quiddam peccatur, non ab re fuerit etiam de iis diſſerere. Tum nanqȝ ducere vlcus ad cicatricem incipiunt, ac idonea illi rei medicamẽta applicant, cum iam penitus ſit impletum, nec quicq̃ illi reſtat cauum. Hinc illis accidit, vt cicatrices efficiant circũpoſita cute magis eminentes. Quò igitur illi cuti ſint ęquales, conueniet id genus medicamentis vti prius, q̃ vlcus ad ęqualitatem prorſus ſit impletũ, impoſito ſuper ipſas vlceris oras ex ſpecilli mucrone medicamento aliquo ſicco ex iis, quæ in vlcerũ curatione retulimus: ſuper reliquum, linamento dato, quod aliquo medicamẽto ex iis, quæ G cicatricẽ inducant, & humida ſint conſiſtentia, fuerit imbutum. Cedente aũt proſpere curatione, etiam id amouebis: ac poſtea ſicco tantum medicamine vteris, lato ſpecilli mucrone {ex eo} ſup̱ toto vlcere volutato. Foris autẽ ſuffecerit linamẽtum vel ſiccũ, vel ex vino madens: ac potiſſimũ quod ex mollibus ſit elychniis: cuiuſmodi Tarſenſia ſunt, qm̃ hæc quoqȝ ad vlcera, quæ ſupercreſcant, ſubmittenda vim aliquam obtineant. Atque hæc ducente nos rerum ſocietate diximus.

† Ex antiqs ita vertendum, ex leui occaſione phlegmonẽ facile contrahat.

* ὑπόστημα.

* ἐπιβροχῆς.

De Curatione ſingulorum Affectuum, qui ad Inflammationem excitandam concurrunt. CAP. 6.

NVnc ad ſermonem de phlegmone reuerſi dicamus communem omnium "phlegmonarũ curationis indicãtionẽ eſſe vacuationem. Quę vero adhuc in generatione ſunt, in iis prior vacuatione eſt confluentis ad affectum locũ ſanguinis inhibitio. Inhibebitur is cõmode, ſi ipſam fluxionis cauſam inuenerimus. Sane ea duplex eſt: aliquando enim ex ipſa parte, quã phlegmone vexat, oritur: aliquando ex alia quapiam, aliiſ' ue. Ex ipſa, quoties aut calidior eſt facta, aut dolore (ſicuti ante diximus) vrgetur: non ex ipſa, quando vel ab alia quapiam, vel ab aliis, ſuperfluum illi tranſmittitur: vel etiam ex totius corporis affectu. Fit igitur calidior vel propter immodicum motum, vel aliquem ex Sole aut igni teporem, vel acre medicamentum. Dolore vero angitur & H propter intemperiem, & vulnus, & contuſionem, & diſtorſionem, & tenſionem, præterea obſtructionem quandam, & ſpiritum flatuoſum. Intemperies modo extrinſecus illi prouenit: modo ex ſuccis, qui in ipſo habentur corpore: Et extrinſecus, vel ab aliquo venenatorũ animalium; vel pharmaco, quod vehementer excalfaciat, aut refrigeret: etiam ex ambiente non nunquã: Ex ipſo vero laborantis corpore, cum id vitioſos ſuccos, qui facultate ſint diſſimili, cõgeſſit. His igit̃ omnibus æſtimatis, quæ phlegmonæ adhuc in generatione ſunt, earum cauſas prius abſcindes: quæ vero iam factæ ſunt, has vtiqȝ curabis ſolas. Ergo quid'nam medenti agendum ſit, ſi totum corpus male ſit affectum, & dicta prius tum in his non pauca ſunt, tum in libro de plenitudine: & nunc ſummas eorũ, quæ dicta ſunt, recenſebimus. Vbi enim æquabiliter inter ſe ſucci ſunt adaucti, id & Plethos & Plethoran Græci vocant: {nos plenitudinem, & ſuccorum redundantiam dixerimus.} Vbi vero vel flaua bili, vel nigra, vel pituita, vel ſeroſis humoribus refertum corpus iam fuerit, eum habitum Cacochymian (quaſi ſuccorum vitium dicas) non plethorã nominant. Ergo plethora tum ſanguinis miſſione curatur, tum frequẽti balneo, tum exercitatione, tum frictione: præterea digerentibus medicamentis: & præter hæc omnia inedia: de quibus in iis, quæ de ſanitate tuenda ſunt prodita, dictum abunde eſt. Succorum vitium purgatione, quæ cuiqȝ ſuperanti

A. li. 4. f. 3. t c. 3. fol. 431.

A peranti succo sit accommodata, corrigitur. Dictum porrò & de hac est in ea parte operis de sani-
tate tuenda, quæ de præcauendis morbis est instituta. Illinc igitur huc ea transferas, oportebit, ac
consideres, quo'nam ex ipsis vti maxime expediat. Siquidem, si iam febricitet æger, nec exercita
tione vacuare exuperantiam licet, nec vnctione, quæ excalfaciat: sed nec multa frictione, nec bal-
neo: immo sanguinis missione vnà cum inedia, vel purgatione aliqua. At, si non dum febricitat,
omnibus iam dictis vtare, optimum quodq; ad id, quod instat, deligens. Illud enim patere vel me
tacente arbitror, eum, cui crura phlegmone laborant, non esse vel ambulatione, vel cursu exerci-
tandum: sed nec stare illi esse iubendum: immo sedenti plurimum fricari, mox manuũ motu exer
citari illi est satius. At, sicui in supernis partibus cœperit pars aliqua phlegmone tentari, huic mo
tus ex inambulatione aut cursu est salutaris. Similiter & frictio his quidẽ ea potior est, quæ cruri-
bus adhibetur: illis, quæ in supernis partibus administratur: quippe præceptum in contrarium
reuulsionis, in omnibus talibus cõmune est. Neq; igitur, cum vel circa sedem, vel aliquam huic
vicinam partem initium phlegmones incidit, aluum deiicies: neque, cum in vesica, vel cole, vel
renibus est cœpta, pharmaca, quę vrinas prouocent, bibẽda dabis: nec, si mulieri in vtero, vel pu-
dendo insedit, menses huic prouocabis: sed ad partes, quæ maxime longinquæ sint, semp reuul-
B sionem facies, æstimata scilicet tum phlegmones magnitudine, tum corporis totius statu. Nam, si
plurima succorum abundantia sit, nec exercitatione, nec balneo sine periculo vtare: sin exigua
sit, licet, & per hæc vacues. Cæterum (quod dixi) hæc tum in ea parte operis de sanitate tuenda,
quæ morbos præcauet, sunt scripta: tum in libro, qui de plenitudine inscribitur: tum in iis, quæ
de phlebotomia, siue incidenda vena: tum, quæ de purgantium medicamentorum facultatibus
edidimus. Sed, quod ad commonefaciendum tantum de iis sit satis, nunc etiam abunde est di-
ctum. Itaq; ad propriam de phlegmone disputationem nunc est veniendum. In qua primum
merito verba faciemus de phlegmone, prout ab affectu partis, cui insidet, oritur: quippe satis cõ-
stat affectum illum principio tibi esse sanandum: mox, quicquid iam phlegmones est factum.
Porrò interim iisdem præsidiis ambo tolluntur: veluti cum ex flatulento spiritu & densitate par-
ticulæ dolor quispiam est ortus. Hoc enim casu eorum, quæ modice calefaciunt (quæ etiam Cha
lastica, id est relaxantia siue remittentia vocamus) vsus est commodus: vt qui pariter & cõniuen-
tia corporis laxet, & flatuosum spiritum tenuet, &, quod phlegmones iam cõflatum est, digerat.
Ad eundem modum, & si ex frigido dominante intemperies sit oborta: nam tunc quoq; calefa
ciendo non solum intemperantiæ, sed etiam phlegmonæ, vnà medeberis. Itidem, si calor vehe-
C mentior intemperiem fecit, refrigerantibus præsidiis ambo sistes: siquidem intemperantia con-
traria semper requirit: Vacuatur autem, quod impletum est, non modo medicamentis iis, quæ di
gerunt, sed etiam, quę adstringunt & refrigerant. Magis q; profectò ad incipientes phlegmonas
frigidis adstringentibus q;, quàm iis, quæ digerũt, est vtendum: atq; etiamnum magis, vbi cras-
sum, quod cõfluit, non est. Sed, si sanguis in particula, quam phlegmone prehendit, vehemẽter
est impactus, non est amplius repercutientibus vtẽdum: sed tum digerere est tempestiuum. Vbi
.li.4.t.6.t.3. autẽ ex animalis pũctu morsu'ue dolor incidit, duplex sedandi doloris ratio est, vel virus ipsum
l.496.d vacuando: vel, quod dolorem excitat, alterando. Sanè vacues id eorum medicaminum ope, quę
vehementer attrahunt: alteres iis, quæ sunt contraria, id q; vel qualitatibus, vel tota substantia.
Monstratum nanque est in libris de medicamentis quædam esse totis substantiis inter se contra-
ria: quædam solis qualitatibus. Sed & illud indicatum ęque est, quòd eorum, quæ contraria qua
litate sunt, methodus quæpiam sit: eorum, quæ tota substãtia sunt aduersa, methodus non sit, sed
omnia sint per experientiam inuenta. Tu igitur, quæcunq; methodo curandi explorentur, hinc
disces: quæ experientia tantũ deprehendit, ea in iis operibus, quibus de medicamentis agitur,
sunt collecta, vno, quod de facultate eorum inscribitur: altero, quod de compositione: & tertio,
D quod de facile parabilibus inscribitur. In quibus operibus ostendimus, quæ'nã ex sola experien-
tia: quæ'nam ex sola ratione: & quæ'nam ex ambabus, inuenta sint pharmaca. Ergo methodus,
quam hoc opere tradere institui, in doloribus vniuersis, qui vel ex animaliũ medicamẽtorum'ue
noxa excitantur, duplicem indicationem habet, nempe eius, quod dolorem creat, vacuationem,
atque alterationem. Vacuant id tum calfacientia omnia: tum quæ citra calefactionem vehemen-
ter trahunt, veluti & cucurbitulæ, & caua cornua quædam, quibus nõ nulli cucurbitularum vice
vtuntur. Sunt autem, & qui ore suo virus extrahunt, ægrę videlicet particulæ admoti, ipsam'que
labiis complexi. Huc sanè pertinet & cauterium, & medicamenta, quæ cauteriis similiter eschar̃
efficiunt. Atque hæc omnia totam eius, quod infestat, substantiam exinaniunt. Alterum auxi-
liorum genus est eorum, quæ qualitatem per contraria alterant, scilicet exhibentibus nobis, si ve-
hementem calorem ęger vel in ipso demorso loco, vel in toto corpore sentiat, auxilia refrigeran-
tia: sin frigus sentiat, calefacientia. Docuimus autem vtraque in iis operibus, quæ de medicamẽtis
sunt scripta. At tales quidem omnis phlegmones communes medicationes sunt: variantur au-
tem pro laborãtium particularum ratione. Etenim id iam quoque ostensum est, vbi de vlcerum
curatione egimus: nec longo sermone est opus ei, qui meminerit eorum, quæ ibi sunt dicta, sed
sat erit paucis ea transcurrisse.

Indicationes tum ex Similaribus partibus, tum ex Instrumentariis, in Inflammationum curatione præberi. CAP. 7. E

VNa itaque indicatio ex ipsis similaribus accipitur partibus: altera ex instrumentariis. Et ea, quæ ex similaribus sumitur, modum calfaciendi, refrigerandi, siccandi, ac humectandi determinat: Quæ vero ex instrumentariis, tum locum ipsum, per quem vacuare oportet: tum vacuationis rationem: tum vero in similis speciei medicamentorum vsu ipsum pluris minoris'que modum. Ac de similarium quidem partium indicatione supra, vbi de vlcerum curatione est tractatum, diximus: de instrumentaria vero hic agemus.

In Inflammationibus Vacuandi indicationem, indicationem Refrigerandi superare, contra in Erysipelatis. CAP. 8.

CVm enim phlegmone duplici ratione à natura recessit, & quod pars ipsa multo sanguine sit referta: & quod eadem sit calidior: vtique vacuationis indicatio refrigerationis indicationem vincit: cõtra scilicet, quàm in erysipelate, in "illo nanque refrigerationis indicatio magis vrget, quàm vacuationis. Quanquam vtriusque affectus curandi cõmune caput est infestãtis humoris vacuatio. Ideo que post, quàm refrigeratũ erysipelas est, ad ea, quæ digerunt, medicamenta cõuertimur. In phlegmone igitur † tantisper est refrigerandum, quatenus & ad incrementũ eius sistendum inhibendum que est commodum. Etenim, cũ immoderatus calor dolorem excitet, atque etiam aliquid ad egram partem attrahat, vtroque nomine augescere phlegmonẽ accidit. Ergo, quantũ refrigerationis phlegmonę, ceu calido morbo, congruit, tantum certe & incrementum eius inhibere est aptum. Idem parẽ gratiam præstat, & cum repercutit id, quod affluit. Quod vero ex eo, quod in laborante membro cõtinetur, quidpiam in proximas partes repellit, hoc phlegmones iam genitæ medela est. Simili modo, & quæ modice excalfaciunt, vtráque interdum ratione prosunt, quoniam & dolorẽ sedent, &, quod contentum in laborante particula est, digerãt: quippe dolorẽ mitigando, augeri phlegmonas vetant: digerendo, quod earum iam conceptum est, sanant. F

A.lib 4.f.3.t.1 c.5. fol.45 1.f

† In antiqs codi. quibusdam addit ζεούσης i. feruente.

Quatuor esse in totum Vacuationum genera, quæ ex Partium natura oriuntur. CAP. 9.

QVoniam igitur momentũ omne curationis laborantis phlegmone partis, in redundantis in ipsa sanguinis vacuatione consistit: vacuatio autem hoc genus affectorũ excogitata est duplex, aut translato ad alias partes, qui in ægra cõtinebatur sanguine, aut foris à corpore expulso: satius profecto est vtraque vti, obseruantibus diligenter, nequa ex accidenti læsio sequatur. Ergo, cum gemina sit dictarum vacuationũ vtraque, quadruplex in vniuersum nascitur vacuantium auxiliorũ genus. Trãslationis enim sanguinis ad alias partes alterũ genus est, vbi ipsa pars, quæ phlegmone laborat, sanguinem abigit: alterum cum eæ, quæ integræ sunt, ad se trahũt: Eius autẽ, quæ extra corpus educit, alterũ sensibilibus effluxibus: alterũ ratione tñ contemplabilibus perficitur. Atque id, quod sensibilibus effluxibus peragitur, aliàs per ipsam fit partem, in qua phlegmone residet: aliàs † per ea, quæ vnà cum hac aperiuntur. Proinde etiam dissectionũ notitia ad eiusmodi consortium intelligẽdum est opus. Ergo tum hæ indicationes phlegmonarũ curationẽ immutantes à partium natura præstantur: tum supra has, quæ tum ex positu, tum figuratione sumunt: quas nimirũ laborans locus, quà instrumentalis, non quà similaris est, indicat. G

† διὰ τῶν συναναστομουμένων αὐτῷ.

De reliquis Indicationibus Similarium & Instrumentalium partium communibus. CAP. 10.

SVnt etiam aliæ, quæ tum instrumentalium tum similarium communes sunt: sicuti cũ actionem earũ inspicimus: præterea an rara pars sit, an densa: an acuti sensus, an hebetis †. Ad quæ omnia intentum esse oportet, qui recte curare studet.

† Addendũ ἢ ἀναίσθητον, id est, an sensu careat

Ratio Reuellendi, Deriuandi, ac omnino Vacuandi Inflammatas partes, iecinoris exemplo. CAP. 11.

QVoniam vero (vt semper testati sumus) non satis est ipsa tantum vniuersalia nouisse, nisi quis etiam in particularibus se exerceat, ita vtique & nos nunc faciamus, non tñ omnia particularia percurrentes, sed ea tantum, quæ nobis satis esse lectori videbũtur. Proponatur itaque iecur iam phlegmonen contrahere incipere: tum, quæ'nam mali eius commodissima sit curatio, quæratur. Omnium ergo primum ab iis, quæ retuli incipiens, an "totum corpus inanitione indigeat, cõsiderabis. Quod si indigere inueneris, mox ægri virtutem æstimabis, possit'ne semel iustam vacuationem tolerare. Primum ergo valida esto. Ab hac æstimabis ætatem. Nam, si puer sit, quæ per dissectam venam fit (vt supra est monstratum) vacuationem non feret: verum, cum pubertatem attigerint, iam pueri missionem sanguinis tolerant. Ergo pariter tum reuellendus, tũ educendus, qui ad iecur fluit, sanguis est, interna in dextro cubito insecta vena propterea, quod & è regione, & ampla via cũ vena, quæ caua dicitur, societatẽ habet: hac non apparente, media secanda est: quod si nec ea se ostenderit, reliqua ac tertia est incidenda. Modum vero vacuationis tum ex redundantiæ modo, tum ex reliquis, quæ in superioribus diximus, inuenies, ętate, natura, tempore anni, regione, & consuetudine: tum ante hæc, ipsa laborantis virtute. Hæc enim in omnibus sunt cõmunia. Illud vero, interna'ne, an media, an humeralis vena, secanda sit, an ea quę iuxta malleolum est, an quæ in poplite, id vero ex laborante particula indicatur. Ac definitũ iam est in iis, quæ de incidẽda vena scripsimus, de vacuationibus id genus omnibus: dicetur que nunc, quantum sit ad rem propositã opportunum: primum que hoc ipsum, Non esse scilicet solum illud H

A.li.3.f.14.t.3. c.12. fol.315.g

κατ' εὐθὺ, i. e directo.

satis,

A satis, quod vacuandum sit, inuenisse: veluti sentiunt, qui amethodon sectam colunt: quibus nulla de laborantium locorum differentia habetur ratio. Non enim ratio solũ, verũ etiam visus ipse indicat aliam alij parti vacuationem congruere. Siquidem ex iis, quibus oculi tentari phlegmone cœperant, non nullos sola purgatione per aluum, vno die sanatos vidisti. Quam rem siquis facere in iecinore, cũ phlegmone laborare incipit, tentet, maximam excitabit phlegmonẽ, æque vt, si, cum renes aut vesica phlegmone tentari cœperint, quæ vrinas cient, medicamenta exhibeat: aut, si cũ vterus phlegmone laborat, menses deuocet: siquidẽ longissime † à tẽtata fluxione parte, quod redundat, reuellere, nequaq̃ ad eam trahere cõuenit. Hac itaq; ratione, nec si ventriculum aut intestina phlegmone occupare iam cœperit, medicamine, quod aluum deiiciat, vti conueniat. Eandem cum his indicationem & vterus sortitur, sicuti cum vrinæ vasis, pudenda. At vomitu vti pudibundis laborantibus, {in diuersa} reuellens auxiliũ est, Græci Antispasticon vocant. Eádem ratione in omnibus, quæ circa caput accidunt, medicamentum, quod aluum deiicit, ad contrariũ auertit. Siqua vero circa fauces, & palatum, aut linguam, aut denique in ore, phlegmone laborare incipiant, in his omnibus cauenda sunt, quæ pituitam per os euocant, Apophlegmatismus vocant: quippe cum id simile sit, ac si deiicere aluum intestinis ægrotantibus velis: aut vrinas mo-

B uere, cùm renibus aut vesicæ sit ægre: aut vomitum lacessere, cum partes stomachi sint afflictæ. Satius igitur sit, vbi partes, quæ in ore sunt, phlegmonen accersere incipian, deriuare ad nares. Pari modo venam quoq;, vbi hæ partes sic laborant, incidere humeralem in manu: si ea non cernitur, mediã: Vbi iecur, pectus, pulmo, aut cor sic afficiuntur, internam: In angina, quam synanchen græce vocant, primas in manibus: secundas eas, quæ sub lingua habentur: At iis, quæ in occipite sunt, afflictis, etiam eã, quę in cubito est, nec nõ eam, quæ habetur in fronte: Renibus vero, & vesica, & pudendo, & vtero sic habentibus, eas, quæ in cruribus sunt sitæ, ac potissimum, quæ circa poplitem sunt: sin minus, eas, quæ iuxta malleolos: Ac perpetuo quidẽ in omnibus eã, quæ è directo est: vbi iecur phlegmone inuadit, quæ in dextra sunt manu: vbi lienem, cõtra. Itaq; statim prima vacuationis diuersitas pro particularum diuersitate variatur: constat q; communẽ indicationem non magis esse vtilitatis, q̃ noxæ, causam. Siquidem, ꝙ vacuandum sit, id communis indicatio est: vnde autem, aut quomodo, vacuatio sit facienda, id ęger ipse docet locus. Ad eundẽ nanq; modum, vbi pectus, aut ventriculus, aut partes circa collum caput' ue, phlegmone laborãt, excogitatum est artus vincire. Quippe ipsum, quod phlegmone infestatur, vinciendum non est: sed, si in manibus phlegmone est orta, crura: sin in cruribus, manus.

C *Ratio Refrigerandi ac Adstringendi inter initia Inflammatas partes.* CAP. 12.

SEd nec refrigerare inter initia, aut adstringere, citra laborantis particulæ indicationem, vtilitatis magis, q̃ noxæ, sunt causæ. Nam in particulis, quæ circa artus sunt, sat fuerit etiam spongiam vel ex frigida aqua, cui paululum aceti sit immistum, vel ex aqua sola madentẽ, imponere: sicut etiam ex vino aliquo austero: In iecinore vero, si phlegmone laborare cœpit, nemo compos rationis his vtatur: imo, nec si melino infundas, aut myrteo, aut mastichino, aut nardino, aut lentiscino, aut aliquo oleo, quod adstringat, aut etiam alio quopiam, cui absinthium sit incoctum, ne horum quidem vllum conueniet frigidũ, sicut nec vllum cataplasma frigidum. Sed, si mala præcipue cotonea vino incoquẽs, cataplasma ex eo præparaueris, si iecur phlegmone laborare adhuc incipiat, ne id quidem admouebis frigidum: veluti nec oleum, vt dictum est, præparatũ, vel oculis, vel oris partibus, sicubi hæc tentari phlegmone incipiant. Auri vero, etiam si acetum cũ rosaceo infundas, nil offendes. At non est hoc oculis phlegmone laborantibus vtile, veluti nec medicamen, quod ex moris conficitur, aut aliud quippiam eorum, quæ Stomatica græce dicũtur: sunt enim eiusmodi omnia oculis tristia, quanquam genere sunt ex iis, quæ indicentur. Glandulis vero phlegmone tentari incipientibus, sæpe solum oleum calens sat fuit.

D *Quid differat Victus ratio, Iecinore, aut Ventriculo, & Glandulis, ac Artuum partibus inflammatis.* CAP. 13.

SEd & reliquus victus ordinandus iis, quibus glandulæ aut etiã aliquid circa artus phlegmone tentatur, vnam tantum indicãtionem habet, quæ tot ac talia exhiberi iubet, quot & qualia facillime cõcoquentur. Nec quicq̃ refert, alicam, an ptissanam, an mulsam, an punicum, an malũ, an tale quippiã exhibeas. At, si iecur phlegmone infestatur, exquisitissimo victu est opus: æque profectò, & si vẽtriculus sic laborat. Quippe munus eorum toti animali est commune: accedit q; omnibus animalis partibus maximum incommodum, siue non probe concoctũ alimentum sit, siue non rite in sanguinem conuersum. Artuum vero partes tm̃ alimenti capiunt, quanto sunt nutriendę. Quo fit, vt, siue ex malo, quod probe in ventriculo sit concoctũ, alimẽtum ad eas perueniat, siue ex alica, siue ex ptissana, non multum intersit. In iecinore vero quantum referat nutrimentorum differentia, tum ꝙ maximam in vtranq; partem vim habeat, hinc discas, licet.

Quæ Nutrimenta medicamentáue assumpta Iecinoris inflammationi conueniant. CAP. 14.

NAm expelli è iecinore oportet, quicquid in eo tũ amarę bilis, tũ saniei, quæ ex phlegmone prouenit, est collectum. Id vero fieri nequit, nisi & vasa, quæ sunt in viscere, detergeantur, & meatus, qui ad ieiunũ ptinet, sit apertus. Ergo alica, cũ & huic inhæreat, & vasa, quæ in viscere

Margin notes:
li. 3. f. 21. c. 4. 12. fol. 395. c
† A parte, quæ fluxione tentari incipiat.
Interpretis Verba.
li. 1. f. 4. c. 25. l. 82. c

sunt condita, obstruat, præcipue quod eorum ora, & bilem in intestinum descendere, & alimentũ in E totũ corpus digeri prohibet. Poscit ergo tum iecur ipsum, tum os meatus, qui bilem transmittit, cibos & pharmaca, quæ obstructa recludant. Talia vero omnia sunt, lenta quidem minime, sed tenui cõsistentia, & qualitate mordente. At vero ab his, vtpote mordentibus, phlegmonæ iritant. Quare, quæ citra morsum ea detergeãt, indigemus, cuiusmodi s. mulsa est. At nouimus dulcibus omnibus tum iecur tum lienẽ maxime intumescere. Supersunt igitur, quæ culpa vacant, vt in cibis ptissana: quippe quę sine morsu deterget, vt in pharmacis oxymeli aqua mistum. Nam & punicum, & malũ, & cętera, quæ adstringunt, dum bilis meatus os arctant, bilem ipsam excerni prohibent: atq; inde iecinoris phlegmonis sunt incommoda, presertim iis, quæ in cauo visceris consistunt: quibus ad angustias, quas facit ipsa phlegmone, etiã ea, quę ex adstringentibus & lentis fit cibis, accedit. Ac, quę mordent, ea phlegmonas ipsas, quę in cauo sunt visceris, magis irritant. quippe iis, quę in gibbis eius cõsistunt, mutata iam veniũt ea, quæ assumpta sunt, ita, vt nec, quæ adstrictoria sunt, similiter adhuc adstringãt: nec, quod mordens est, similiter mordeat: nec, quod propter lentorem in angustis vasis hærebat, similiter etiamnum maneat lentum. Est autẽ his occasio mutationis duplex, & quod prius sunt concocta: & quod sanguini, qui in iecinore prius erat, sunt admista. Cauo autem iecinoris phlegmone obsesso, protinus etiã venas, quæ in mesenterio sunt, F vnà phlegmone laborare est necesse, quando ex ea, quę ad portam pertinet, omnes sint ortæ: protinus etiam, quæcunque osculis earum incidunt, vim suam ostendunt.

Aduersus Attalum Methodicum, qui Theagenem Cynicum inflammatione Iecinoris laborantem relaxantibus cataplasmatis enecauit. CAP. 15.

AN tibi ad cõmunem phlegmones curationem parua ex particulis ipsis accedere differentia videtur? Mihi sanè maxima videtur: quãuis ij, qui Thessali stupiditatẽ æmulantur, cõmunem indicationem solam satisfacere putẽt. Placet autem nunc ad memoriam reuocare tibi egregiam eorum curationem, quã Theageni philosopho Cynico adhibuerunt: siquidẽ hanc norunt plurimi propter viri famã, vt qui publice disputare in Traiani circo* quotidie sit solitus. Erat, qui hominem curabat, vnus ex Sorani discipulis, nomine Attalus. Is imposuit quotidie iecinori cataplasma ex pane & melle, haud intelligens viscus hoc mediocriter adstringi debere propterea, quod animalibus "altricis facultatis principiũ sit, & venosum ab hoc oriatur genus. Ita igitur viscus curauit, sicut bubonas, meris s. & solis relaxantibus vtens, cataplasma ex pane & melle imponens: ac prius oleo calente perfundens: tum sorbitione ex alica cibans. Hæc nanq; tria fermè omnibus nunc amethodis istis Thessaliis ad acutorũ curationem sufficiunt. Visum autẽ est mihi seorsum G Attalum monere, vt adstringens aliquid admisceret, nec nudis vteretur relaxantibus. Ac de visceris quidem natura nihil eram homini dicturus (id enim fuisset planè asino fabulam narrare) sed, quod me persuasurum homini arbitrabar, & cui omnes homines facillime assentire video, id tñ exposui, nempe longam experientiam medicos docuisse, vt iecur mista medicamentorum materia curarent: eam autem scriptam inuenturum in iis medicorum libris, qui sint de medendi ratione conscripti. Si ergo, inquam, tibi videtur, misce aliquid de absinthij coma diligenter tunsa, cataplasmati: oleo vero, totius herbę aliquid, modice id, quemadmodum alios cernis in illo incoquentes. Cataplasmati vero Myrobalani piesma, & irim, & iunci florem, aut narditidos herbę radicem, aut cyperi miscebis: non inutile sit & ex vino ea aliquando præparare, ac miscere interim etiam de fęce ipsa: quin etiam aliquid adstringentium incoquere malorum, cuiusmodi cotonea sunt, & quę vocantur struthia, preterea, quę Romę abundant, vocata cestiana. Oleum vero (nam id quoq; video miscere te) non quodlibet esto, sed vel hispanum, vel histricum, vel crudum, vel lentiscinum, vel myrteum, vel melinum, vel nardinum vnguentum. Porrò aliam materiam plurimam esse dixi eorum, quæ incoquere liceret: nam & lentisci tenera germina, & myrti, & rubi, & vitis presertim syluestris, à qua œnanthen vocatam decerpimus. Non alienum etiam sit & atticũ H hyssopum* tum cataplasmati, tum etiam ceratis miscere: nam & cerata quæpiam illi ex eiusmodi materia imponere post cataplasma suasi. Et apponere illi tentabam vniuersam deinceps curationem, quo scilicet etiam, quę à medicis grece Epithemata vocãtur, ex mista materia componeret. Nam melius, inquam, est sublato cataplasmate aliquid super viscus esse. Attalus vero sermonem meum interpellans, Nisi multum (inquit) tibi tribuerem, nihil horum tolerassem: nam, in quibus superiores medici passi naufragia sunt prius, quàm vera medicina inuenta à nostris esset, ea mihi veluti ignaro suades. Cęterum tres (inquit) aut quatuor dies sine me Theageni ex mea sententia prospicere, & sanum eum penitus conspicies. Sed quid, inquam, si, cum subito pauci & hi lenti apparuerint sudores, moriatur, recordaberis'ne, quę promiseris, ac de cętero sententiã mutabis? Atq; Attalus post hęc abiit irridens, nec quicq̃ preterea respondens, sic, vt neq; de alica quicq̃ me consulere permitteret: sed nec quod ex iis, quę vrinas cient, miscere aquę paulo post oporteret, quod scilicet iecinoris gibba essent afflicta. Nam, sicuti iecinoris cauum per aluum purgatur, ceu paulo supra diximus, sic gibba eius per ea, quę modice vrinas mouent, cuius generis est apium. Procedente autem tempore, ubi phlegmone iam concoquitur, etiam ualentioribus uti licet, assaro, & celtica nardo, & phu quod uocant, & petroselino, & smyrnio, & meo: sicut etiam per uentrem

uacuare,

Margin notes:
pulchrum Nota
* γυμνασίῳ,
A.li.1.f.1.d.5 c.1.fol.9.f
* œsypũ, legũt antiqui codi.

Avacuare, si cauum afficitur, cnico cibis admisto, & vrtica, & mercuriali, & epithymo, & filicula: * omnibus præterea, quę modice aluum deiiciũt. Magis q; in remissionibus tum his ipsis audacius q̃ ante vtendum, tum vero quę his sunt valentiora, partim in ptissana incoctis, partim tunsis, ac in mollissimum puluerem redactis: exhibenda vero & hęc sunt vel ex ptissana, vel ex aqua. Ego nanq; etiam filiculæ aliquid in ptissana aliquando incoxi, & nigri veratri corticem. Etiam clystere vacuare eos conueniet, inter initia vel sale, vel nitro, vel aphronitro aquæ mulsæ admisto, contentis: in remissione vero, potissimum q; si quid scirrhosum relictum è phlegmone est, etiam valentiora medicamenta miscẽtibus: quippe hyssopum eo casu aquę incoquimus, & origanum, & colocynthida, & minus centaurium. Opportunissima nanque ad scirrhum sunt iecur & lienis, † siue quis parum habita de his ratione, glutinoso cibo vtatur, sicut Attalus, qui Theageni quotidie alicam exhibuit: siue nihil offerat,} quod tum obstructiones eximat, tum detergeat. Verũ, quod contigit Theageni, vel potius Attalo, dici est tempus. Vt enim promiserat post tres dies daturum se hominem à iecinoris phlegmone liberatum, tum magis, q̃ prius, calente oleo viscus plurimum perfudit: tum cataplasmate frequentius est vsus, hac diligentia fœlicius sibi curationẽ cessuram sperans: respondit q; percontantibus de Theagene gloriabundus, meliora. Cęterum contigit,

B prout ipse prędixeram, subito hominem mori. Et, quod omnium maxime dignũ risu fuit, ducebat Attalus secum ex iis, qui de hominis statu rogassent, quosdam, quibus ostenderet adeo recte eum se habere, vt iam esset lauandus: lętus q; cum multis ingressus est domum, in qua iacebat: cum Theagenem mortuum quidam ex amicis, qui & Cynici quidam erant, & alioqui philosophi, lauare ex more pararent. Itaque etiam vsq; ad mortuum accedere, id q; vnà cum spectatorum cœtu Attalo contigit: vtpote cum nemo intus lugeret. Nam Theageni nec seruus erat, nec puer, nec mulier, sed cum eo soli amici philosophantes versabantur: qui iusta quidem mortuorũ, citra tamen omnem luctum obibant. Atque hanc laudem Thessalius asinus inter multos spectatores est consecutus, ostendens explicatum à phlegmone hominem intra quatuor (vt pollicitus est) dies. Reliqui vero methodici, cum innumeros quotidie iugulent, adeo rationẽ curandi mutare adhuc nolunt, vt, quę à medicis sunt scripta, qui artis operibus vere insudarunt, ne vel semel experiri velint: adeo indelebile vitium vehemens ignorantia est, pręsertim si cũ superbia sit coniuncta. Eiusmodi igitur in omnibus sunt Thessali sectatores.

Qua ratione Viscera quædam facile Scirrhosis affectibus corripiantur: ac de ea, quæ à Particulis præbetur, Indicatione. CAP. 16.

C NObis autem vitandi eiusmodi errores sunt: ac, si nihil aliud suppetat, saltem ipsi experiẽtię credendum. Id quod ipse perpetuo suadere non desino iis, qui circa rationem parum sunt exercitati. Nam melius profecto iis est, qñ & rudes sunt, & simul in rationabili methodo, quam nos nunc prodimus, minime exercitati, vt nihil penitus ex ratiõcinando accipiant. Quippe * iecinoris substantia scirrhis maxime opportuna est, vtpote quę naturaliter lutosum quippiam continet, veluti medicus quidam nostri temporis per iocum dixit. Lienis vero rarior substantia, q̃ iecinoris est, cęterum crebrius scirrhosis vitiis affligitur, propter nutrimentũ, quo vtitur, speciem. Monstratũ nanq; est, q̃ crasso nutritur sanguine, qui veluti limus purioris est, facillime q; nigra bilis efficitur: ideo q; etiam ipsum, melancholicum {siue atrum} appellamus excremẽtum. Atq; hæc duo viscera scirrhosis tumoribus tentari, vel experientia ipsa clare indicat. Renes vero, q̃ cõditi sunt, tactum effugiunt: cęterum hos quoq; facile scirrhis deprehendi ratio docet, atque idcirco nephritidas † alias facile solubiles, alias ægre solubiles esse:} cum renes, ambo habeant, quæ in viscerum vtroq; prędicta sunt inesse, tum substantię qualitatem, tum excrementorũ, quæ per eos dilabuntur, uitiũ. Quo fit, ut, qui crassi succi cibis uescãtur, calculi uitio corripiatur. Ergo, quãto trium horũ uiscerum scirrhosi affectus difficilius curantur, tanto magis esse solicitos oportet,

D ne quis in hos incidat. Maxime autẽ (ut dictũ est) incidunt, qui ipsis phlegmone uexatis, iis cibis utuntur, qui crassos lentos q; succos efficiãt. Quin etiam eiusmodi affectuum medicamina inter omnes conuenit ea esse, quę dissecent, & dissoluant, & frangant: quæ utiq; ex eorum sunt genere, quæ obstructiones eruunt & detergent, cęterum uiribus ualentiora. Horum non solum materiam, sed etiam facultatem in opere de simplicibus medicamentis exposuimus. Itaq; etiam breuior nunc ero, contentus generali facultate, & sola methodo, cum paucis exemplis. Nam, cum & facultatum materiam iam habeas pręparatam: &, quæ curationem unà coindicent, sint prædicta: nihil nunc aliud superest, nisi ut proprias cuiusq; morbi indicationes commemorem. Coindicantia igitur uoco uirtutem, naturam, ætatem, anni tempus, regionem, & consuetudinem, & si qua sunt id genus alia. Proinde de ea, quæ à particulis sumitur, indicatione deinceps dicam, initio ab ea, quę à iecinore sumitur, sumpto. Quippe, ubi id phlegmone laborat, quæ extrinsecus applicantur, ea mistæ esse facultatis debere postulat, id q; non in generatione phlegmones modo, (est enim id omniũ phlegmonarum cõmune: qñ etiam, si quis repellentibus tantũ illo tẽpore utatur, non peccet) sed etiã cum nec affluat amplius quicq̃, nec repelli, quod in laborante particula continetur, possit. Accidit enim hoc quoq; multis de causis. Sane in principio tum parum est, quod affluit: tum magna ex parte tenuius: tum partis ipsius, quę recipit, uirtus non nunquã ualentior,

Marginal notes:

* Polypodio

Non nulla quidem exẽplaria græca habent, vt Linacer vertit: impressa autẽ hoc modo. † Si qs ipsa neglexerit, vt glutinoso cibo vsus fuerit, sicut Attal⁹, q Theageni quotidie alicam exhibebat, ac nihil offerebat.

A.l.3.f.14.t.3. c.11. fol.315.

* ἀναλογισμῶν.

† Græci codices legũt, τὰς μὲν ἀλύτους τοπάμπαν, εἶναι τὰς δὲ πάνυ δυσλύτους, i. alias oĩno insolubiles, alias ægre admodum solubiles.

vtpote non dum laſſata: tum quod in afflicta continetur parte, nō dum violenter impactum. At, E
cum phlegmone in vigore ſuo iam conſiſtit, tum multus in ea ſanguis continetur, is'que craſſior ſubinde, ac vehemēter impactus: tum virtus partis iam eſt debilior: quam alioqui valentē requirimus, quo ſcilicet à ſe ſuperuacua amoliatur: quandoquidem haud ſatis potens eſt adſtringentiū præſidiorum vis, quæ ſola totum efficiat. Quippe poteſt hæc cogendis ac cōſtringendis, & veluti denſandis, & exprimendis corporibus, quæ tenuiora conſiſtentia ſunt, ad circumpoſitas partes expellere: ceterū, niſi etiā laborantis particulæ virtus aliquid auxilietur, nihil adeo magnū efficiat. Tunc igitur, quæ à phlegmone ſumatur, vna dūtaxat agendorū eſt indicatio: hanc græce Diaphoreſin vocāt (latine digeſtionē euaporationē'ue dixeris:) hæc humorē, qui in phlegmone obſeſſa parte cōtinetur, p meatus inſenſibiles educit. Quæ vero ab ipſa ſumitur parte, ea in diuerſam nos partē trahit, ſcilicet robur eius ſeruari iubens. Coeuntibus igitur vnà cōtrariis indicationibus, compoſitū quoq; eſſe medicamentū oportet. At, femur ſi phlegmone laboret, aut tibia, aut cubitus, aut brachiū, aut, qui in his ſunt, adenes, cauſa nō eſt, cur horum robori conſulas. Hęc tibi communis indicatio ſit in omnibus iis partibus, quarum munus eiuſmodi eſt, vt toti corpori ſit ex vſu.

Vnde Similia diſſimilia'ue Medicamenta, Maioris quoque ac minoris ratio, & Locus Vacuationi aptus, indicentur. CAP. 17. F

ERgo nec lienem tantum relaxantibus curare oportet, cum hic quoque ex iecinore, quicquid limoſum & melancholicū eſt, expurget, propterea ſcilicet, ꝗ ex eo humore nutritur. Idcirco, quoties obſtructio quædam in eum incidit, aut phlegmone, potiſſimum cū ſcirrhoſa ſit, tum ea, quæ obſtructiones eximant, tum quæ diſſecent, vehementiora exigit. Nam, quale medicamentū iecinori eſt abſinthium, tale eſt lieni capparis cortex: quale rurſus iecinori, quod vocant eupatorium, tale eſt lieni ſcolopendriū. Siquidem ſimilia genere medicamenta, ambo viſcera poſtulant: ceterum tanto valentiora lien, quanto craſſiore vtitur alimento. Scirrho igitur laborātibus ipſis conuenientia nutrimenta ſunt genere quidem eadem, ſed maioris minoris q; ratione differentia. Itaq; & ſi capparis ex oxymelite edatur, vtilis ſanè eſt vtriq; viſceri, cæterum nec ipſa pari modo nec ſimiliter miſtum habens oxymeli: nam & ipſa copioſior, & ex minus diluto oxymelite lieni erit vtilior. Atq; hęc differētia eſt, quę ex maioris minoris q; ratione accepta eſt. At ſimilium genere, vel ſpecie, aut quomodocunq; dixiſſe libet, pręſidiorum, ex actione & *compoſitione indicatio ſumpta eſt. A ſocietate vero cum vicinis partibus, quod idem cum ſitu eſt, illa capiuntur, ꝗ gibba iecinoris per renes expurgari oporteat: caua vero per inferiorem ventrem. In liene vero alteram duntaxat eſſe ſuperflui vacuationem: cum, quę per renes agatur, nulla huic viſceri vacuan- G do via pateat. Proinde, vbi phlegmone premitur, deiectoriis id medicamētis tum detergemus, tum laceſſimus, quò dimittat relaxet q; ſupuacua. Sanè duplex ratio eſt eiuſmodi medicamētorum vſus. Cum partes ſuperius poſitæ laborant, per ea, quæ eduntur ac bibuntur: cum inferiores, per id, quod ſit per clyſterem infuſum. Quandoquidem, quæ eduntur ac bibuntur, eorum vis ante, ꝗ ad inferiores partes perueniat, reſoluitur: quę infuſa ſunt, ea oīno ad ieiunum vſq; aſcendere non poſſunt: immo, etiam ſi admodū nitaris, fortaſſe tenue tm̄ inteſtinum cōtingant. Ergo illud quoq; ex partium poſitura didicimus, nempe inferioribus inteſtinorum aliquid eſſe per clyſterem infundendum: ſuperioribus vero, atque etiam ipſi ventriculo, lieni, & ſtomacho, ſuperne aliquid exhibendum. Voco hoc loco ſtomachum, gulam, quam proprie Gręci ſtomachū appellant: non nunq̄ enim ita etiam vocant os ventriculi: veluti cum ſtomachice †! anima linqui aliquos dicunt. Verū gulæ, quę proprie vocat ſtomachus, cataplaſmata ſuper ſpinam dorſi imponimus: † non autem ad pectus idem facimus, cum os ventriculi phlegmone vrgetur, ſiquidem ſpinæ gula ſuperiacet, per collum & pectus deorſum vſq; ad ventriculum porrecta.

* διαπλάσεως, i. conformatione.

†! συγκόπτεσθαι, i. syncope corripi.

† *Non autē in parte anteriore, quemadmodū cū os &c.*

Quo pacto differentia Remedia indicet laborans Locus. CAP. 18.

NEq; igitur hęc nouere, qui Theſſalum imitantur, ideo ꝗ oēs vna ratione curant: neq; vtiq; H illud, ꝗ omne membrum phlegmone laborans, niſi cutim ſibi circūdatam habeat ſpiſſam, tenuis ſaniei foras aliquid dimittit, ac laxat. Eo ſit, vt ex iis, quæ in ore, & naſo, & faucibus, & ſtomacho, & inteſtinis, & ventriculo, & viſceribus omnibus ſunt, aliquid foras effluat. Ad eundem modum etiam ex interna facie pectoris, cum phlegmone premitur, excernitur aliqua ſanies. Quemadmodum igitur lienis ipſe, & iecinoris caua per inteſtina: gibba vero iecinoris, & renes, per vrinas purgantur: ita pectus, vbi interna eius phlegmone tentantur, per membranam, qua tegitur (Hypezωcota vocant) aliquid in mediū ſui pulmonum q; ſpatium tranſmittit: id autē expurgari per eandē, qua pulmo, viam debebit. Dabimus igitur iis, qui ſic laborant, medicamenta, quibus tenuatoria ſit vis, quibus & vię aperiantur, &, quæ deferenda per eas ſunt, diſſecentur ac diſſipētur: pręſertim cum vel craſſę conſiſtentiæ ſunt, vel glutinoſę, qualia in iis ſunt, quos empyos vocant. Deligēda tamen ex iis ſunt, (quādiu adhuc phlegmone inualeſcit,) quę mediocria ſunt: cum vero planè iam decreuit, aut penitus ceſſauit, & educi excrementa poſtulant, quæ valentiora ſunt. Ergo mediocre in hoc genere eſt tum ptiſanę cremor, tum mulſa: valentius autē & vrticæ ſemen, & mulſa, in quam coniectum fuit paulum aliquid acrium herbarum, quales ſunt origanum, & hyſſopū, & calaminthe, & pulegium, & illyricę ireos radix. Quòd ſi vel plus horum

A horum admisceas, vel irin in mollissimũ puluerem tunsam cribratam q; in mulsam immittas maxime incidens medicamen habebis. Ad eundẽ modum & quod ex marrubio conficitur, oxymeli, alia q; eiusmodi valenter crassiora excrementa, quæ in pectore & pulmone continentur, incidere possunt. Omnium eorum copiam inuenies in operibus ijs, quæ de medicamentis edidimus.

Differre Curationem Inflammationum, quæ in summo & in profundo sunt corpore: ac de Reuulsione pro ratione partium laborantium. CAP. 19

NOn solum aũt iam dictam remediorum differentiam ex laborãte loco didicimus, sed etiam illud, q, quæ in summo corporis phlegmone laborãt, ea proprijs phlegmones remedijs curentur: quæ in alto sunt corpore, si cum his aliquid acrium medicamentorum sit immistum, resoluuntur enim eorum vires, dum alte descendunt. Hac ratione & cucurbitula (strenuum plane auxilium) est inuenta, tum vt foras euocentur, quæ sunt in alto: tum vt eximantur atq; eruantur, quę iam in scirrhum abeunt. Verum vtendum cucurbita in ipsa parte, quæ phlegmone vrgetur, inter initia non est, immo postea, q totum corpus vacuaueris, ac necessarium sit, eorum, quæ in inflammata parte continentur, aliquid educas atq; eruas, aut etiam foras versus attrahas. Gene-
B randis autem adhuc vitijs, minime ipsis membris, quæ laborare incipiunt, sed ijs, quæ continuata his sunt, cucurbita imponi debebit, auellendi in contrarium causa. Sic nanq; ad mãmillas cucurbitam imponimus, cum sanguis ex vtero profluit, defixo maxime in ipsis cõmunibus pectoris & vteri vasis, eius ore. Sic, si ex naribus sanguis profunditur, præcordijs maximas cucurbitas affigimus. Sic & omne aliud sanguinis profluuiũ ad contrarium per cões venas auertimus. Quemadmodum rursum & sanguinem (si ita est opus) attrahimus: siquidem cum menses euocare in animo est, in pube & inguine cucurbitam figimus. Præterea cucurbita in occipite defixa efficax est remedium ad oculorum fluxiones. Vacuari tamen prius totum corpus expedit: nam, si † refertum sanguine corpus sit, in quacũq; parte capitis cucurbitam defixeris, totum ipsum implebis. †plethoricum.

Ea Medicamenta ad curationem Vsurpanda, quæ noxiam qualitatem cum ea, quæ conuenit, admixtam non habent. CAP. 20.

ERgo hæc omnis phlegmones communis indicãtio haudquaquam similiter in qualibet parte administratur. Accedit ad omnia, quę prædicta sunt, pro non leui portione, ipsius exhibẽdi medicamenti natura. Neque enim absolute, si adstringere incipientem phlegmonen est opus, quidlibet adstringens in ijs, quæ deuorãda sunt, adhibebimus, sed ea, quibus nulla corruptrix ad-
C mista vis est. Nam chalcãthus inter præcipua adstringit, sicut etiam misy, & sori, & chalcitis, & diphryges, & æs vstum, & squama eius & flos: verum hæc medicamenta deuorata, noxia sunt: quocirca stomaticis ea miscere tutum non est, defluit nanq; interdum ex his aliquid ad ventriculum. Sed nec aloen probe miscueris ijs medicamentis, quæ phlegmones alicuius causa, quę intus constiterit, deuoranda sunt: quando huic quoq; admista purgandi vis quædam est. Ceterum, vbi phlegmone prorsus inclinauerit, siquis paululũ aloes admisceat causa deijciendi ventris, qui prorsus non deiecerit, nihil lędet. Verum satius est mercuriali, aut vrtica, aut cnico, aut talium aliquo, aluum sic laborãtium subducere. In summa vero, siquis eam, quę à partibus ipsis pręstatur, indicationem adimat, nihil obstat, quo minus medicinam non sex mensibus, sed sex diebus totam perdiscas. At vero, nec si, quæ à partibus sumitur, indicationem adijcias, iam totum, quod exigitur ad curationem, habeas, nisi etiam methodos de medicamentis didiceris. Itaq; eas aggrediatur, oportet, quisquis consummate sanaturus est morbos. Nunc enim, si alicuius medicamẽti meminimus, id (vt sępe testati sumus) exempli causa fecimus.

Quid differat Phreniticorum & Lethargicorum curatio: ac de Loco Principis animæ facultatis, aduersus Thessali sectatores. CAP. 21.

D SEd adijciamus adhuc ea, quæ de indicatione, quæ à partibus sumitur, non dum attigimus, Thessaliorum istorum sectam euidentissime præcipitantes: qui, cum nec dissectionis rationem attigerint, nec partium actiones vsus've norint, tamen, cum floccos carpentem quenquam cernunt, & festucas legentem, audent oxyrhodino caput madefacere, nostro exemplo. Nam cur, quęso, non thoracem potius? siquidem indicatorie remedia inueniunt. Sane fieri potest, vt etiã corde affecto phreniticus quis efficiatur. Empiricus nanq; ab experientia se ait eiusmodi medicamentorum nactum inuentionem. Qui autem & hanc vituperat, & inquisitionem de actionibus refugit, huic vnde, quęso, succurrit, vt pro thorace caput in phreniticis madefacere eligat? Cæterum, hoc ipsum oxyrhodinum, quod capiti phreniticorum applicamus, ceu quidam ex amicis dicere solebat, non solum amethodos istos Thessali sectatores, sed etiam reliquos manifeste redarguit vniuersos, quicunq; principem animi partem in corde statuunt. Nam, cum aliquando vidissem quendam ex Athenæi discipulis caput aceto & oleo mistis perfundentem, prohibui: iussi q; pectori admouere id remedium: quippe læsam in delirio esse partem principem, eam autem esse authore Atheneo in corde: itaq; non recte relicto pectore caput eum, integrum præsertim membrum, vexare, ei q; negocium facessere, nunc oxyrhodinum infundendo, nunc radendo, tũ spondylium, aut serpillum, aut id genus aliquid admouendo, immo vero, si malum traheret, etiam ca- A.lib.3 f.1.t.3. c.3.fol.197.g

storeum,

ſtoreum, aut certe etiam cucurbitam: quippe id eſſe perſimile, ac ſi, cui in femore phlegmone ſit, E calcaneo remedium applicet. Quin etiam in lethargicis nemo eſt, qui capiti non applicet auxilia: nam & id vitium contrarium quodammodo ſecundum ſpeciem phrenitidi eſt. Gignitur aūt cerebro patiente: in quo ſcilicet princeps animi pars reſidet. Ergo, cum humor, qui in cerebro redundat, frigidus eſt, inſenſibilitas immobilitasq; hominem opprimūt: cum vero calidus eſt, perpetuus potius motus, vna cum rationis noxa. Accidit enim, veluti monſtratū in libris de his eſt, ex frigore ſegnitia: ex calore immodicus motus: ex humoris vero vitio dementia. Itaq; incidenda in talibus affectibus vena eſt ſtatim ab initio, ſi modo tam valens virtus ſit, vt ſine noxa miſſionem ſanguinis toleret: ac nihil prohibeat eorum, quæ de ſecanda vena retulimus, ſicuti vel crudi humoris copia, vel puerilis ætas, vel anni tempus, vel regio, in qua ſit extremus calor aut frigus. Atq; hoc quidem commune vtriq; vitio, & ei, quod cum ſopore, & ei, quod cum vigilijs incidit. Commune præterea vtriuſq; eſt, vt oxyrhodinum in principio admoueas: nam repellendus à capite humor eſt, quiſquis is fuerit. Quæ ſequuntur, contraria ſunt: nam, quæ cum vigilijs coniuncta ſunt, ea lenire expedit: quę cum immobilitate, excitare. Iure ergo, cum in ſummo incremēto ſunt, ijs vitijs, quæ peruigilio & delirio infeſtant, perfuſiones ex papauerum capitibus applicabimus: odorem quoq; naribus obijciemus: ac narium alas intus, vel frontem, ex ſimilibus medicamentis illinemus. Quippe ſopire ac ſtupefacere principem facultatem oportet, cerebrum ſcilicet, F quod ſupra modum incaluit, refrigerando: In contrarijs autem vitijs excitare: ac noxij humoris, qui citra putredinem, & citra febrem altos ſopores inuehit, craſſitudinem incidere, atq; excalfacere. Tales nimirum altos ſopores, Apoplexias, & Carus, & Catochas græce vocant. Quòd ſi aliquando humor putreſcat, vtiq; cum febri incidunt ea genera: vocaturq; morbus græce Lethargus. Incoquētes igitur in aceto thymum, & pulegium, & origanum, aliaq; id genus, naribus ſic affectorum admouebimus: quò vapor ad cerebrum ſublatus, craſſitudinem humoris diſſecet. Mox etiam palatum valentibus & acribus medicamentis vngemus. Ab his vero etiam ſternutatorijs vtemur. Tum capiti ſimiles pręſidiorum facultates imponemus, adaucta ſemper eorum tē ad ipſum vſq; ſinapi vehementia, ſi vitium diu trahat. Quin etiam cucurbitis ad vtrūq; vitium*, ſi diutinum ſit, vtemur: itemq; caſtoreo, quippe quod ipſum probe cōcoquit, ſi debito tempore ſit adhibitum. Quare hic ad communem rurſus curationem redeunt lethargus & phrenitis†. Ergo in eiuſmodi affectibus manifeſte redarguuntur, & qui Theſſalum ſequuntur, omnes, & quiſquis medicus principem animi facultatem ſtatuit in corde. Non ſolum enim iam dictorum pręſidiorum deſtituentur copia, ſed etiam, cui ea parti accommodabunt, non intelligent. Neq; enim, G tanquam in ophthalmia, vel pleuritide, vel angina, tum ab ipſo ægro affectus locus ſentitur: tum nobis partim tactu, partim viſu inoteſcit: ſic in lethargo, & phrenitide, & epilepſia, & delirio*, & conuulſionibus, & tetanis, præterea eo, quod proprie vocatur catoche, ſe habet. In quibus omnibus præſidiorum formula ex affectus inuenitur natura: locus vero, cui maxime ſint applicāda, ex prænoſcendis tum actionibus, tum vſibus partium.

*In impreſ. ἀυτὸ, i. ipſum. in antiqs ἀυτὰ, i. ipſa, referēdo ad ambo vitia.

† eſt pterea in gręco, ὄπὶ τῆς παρακμῆς, i. ī declinatione.

* παραπληξίας ſeu παραπληγίας. vide ſuperius lib. 9. cap. x.

Qua Ratione extrinſecus medicamenta Capiti, aut Oculis apponenda ſint: ac de Communibus præceptis illarum partium curandarum, ac de Arteriarum ſectione. CAP. 22.

ILlud aūt, quamuis in ſermone aliquando omittatur, ſæpenumero prius dictum eſt, meminiſſe oportere nos eorum, quæ ſimul indicent. Cæterum in præſenti eā, quæ à partibus ſumpta eſt, indicationem propoſitum eſt perſequi: veluti ſtatim in ijs, quæ ad caput pertinent, etſi nō aliud, ſaltem illud noſſe cuiuis eſt promptum, obiectam nobis ante cerebrum eſſe craſſam membranā, quæ corijs iſtis externis ſit aſſimilis: poſt hanc ēt cranium. Itaq; reſolui in dēſis obicibus & duris, præſidiorum, quæ imponunt, vim eſt neceſſe: ac, niſi ſuturas in capitis oſſe natura ipſa fuiſſet molita, nihil adeo æſtimandum efficeret pharmacum vllum extrinſecus impoſitum. Sed, quoniam etiam ſuturæ, & in his præcipue coronaria non ſolum impoſiti medicamēti qualitates, ſed etiam H ſubſtantiam, ſi tenuis eſt, facile intro tranſmittit, merito multa circa cerebrum vitia ab extrinſecus applicatorum remediorum facultate iuuātur. Ipſe enim in me ipſo expertus memini, cum infunderetur roſaceum frigidū, citiſſime clariſſimeq; ſenſiſſe me in ſyncipitis loco eius intrò penetrationem. Quin etiam plurima diuerſitas ſuturæ huius in hominibus, ſi inter ſe conferantur, etiam ante diſſectionem manifeſte apparet. Vidimus enim in ijs, quibus raſum caput fuerat, inter mandendum, commiſſionis oſſium in coronali ſutura manifeſtum motum ſic, vt facile appareret hominibus illis laxam eſſe eiuſmodi oſſium capitis compoſitionem. Merito igitur ad hanc maxime partem applicant omnes medici capiti infuſiones, videlicet accepta quaſi per manus à primis inuentoribus ratione, ad id opus venientes: ſed & ipſi, quicunq; non negligenter ijs, quæ fieri aſſolent, attendunt, cernentes, & quemadmodum ſutura ea liquido moueri appareat, & quemadmodum celerrime homines hac parte, ſiue ab externo admoto quopiam refrigeretur, ſiue excalfiat, id ſentiāt: nam præter reliqua etiam tenuiſſimum eſt hoc loco cranium, & rariſſimū. Ergo, quoties medicamenti cuiuſquā vim vehementer deſcendere voles, hoc maxime loco impones. Commodius etiam fuerit, ſi & cum infrictione id facias, aut tonſis capillis, aut etiā plane abraſis: quod ſi humidū ſit, quod applicandū eſt, ſi id ex alto effundas, ac veluti, fontis ritu, illidas, qppe penitus

intro

A intro ab ictu magis compellitur. Sicut autem hic vehementior humoris casus cõducit, ita in oculis est contrarius: in capite nanq; os est, quod feritur: in oculis membranosa quædam imbecilla q; corpora. Et in capite quidem aliud est, quod ictum excipit: aliud quod curatur, quod q; vt ictum non sentit, ita facultate, quæ ex incussu ad ipsum peruenit, fruitur: at in oculo non est, quod ferit, diuersum ab eo, quod curatur: sed idem ipsum, quod est curandum, valenter icitur. Ad hæc os capitis sensu caret: oculus acerrimi est sensus. Ergo infundere huic medicamenta oportet, primum superiorem genam* blandissime attollentes, mox minime, quemadmodum in capite, incutiẽtes. Inueniendi præterea humores mitissimæ minime q; mordentis naturæ, qui cum medicamentis sint infundendi. At mihi quidem magna cum consideratione videntur veteres ad oui deuenisse humorem, electo scilicet ex eo, quod & mordens minime esset, & glutinosum. Nam ex eo, quod minime mordet, modo dictam indicationem ijs compleuit: ex lentore autem, ad indolẽtiam nõ nihil confertur, quippe lenire eiusmodi humores possunt asperitates omnes, quascunque acris fluxio excitat. Accedit, quod crassus mediocriter ac lentus humor constantius, quàm tenuis & aquosus, in loco permanet. Sanè quod lentum id, quod absq; morsu sit, cum modice incaleat, dolorem maxime leniat, id profecto ex mordentibus in aluo deiectionibus didicisti: in quibus iniectum* seuum ilico dolorem mitigat.

* βλέφαρον, i. Palpebram.

* AL. δῆξιν, i. mordicationẽ.

B Quod autem permanere quoq; in laborante particula eiusmodi humidum expediat, manifestum est. Siquidem in ijs, quæ in ventre accidunt, per clysterem assidue infundere molestum est: in ijs, quæ in oculis, genam attollere. At vero exquisitus mẽbri sensus læue esse, quod iniiciendum, nihil q; debere in se asperum "sabulosum've habere, omnino indicat. Hinc igitur excogitatum commode est, tum humido oui vtendum: tum, quæ terrea corpora ophthalmicis, id est ocularijs, medicamentis miscenda sunt, ea esse cum summa diligentia ad vnguem leuiganda. Quoties tamen dolores his accidunt vehementes, repetitis ijs, quæ de omnium dolorum generatione accepisti, disquires, quo'nam ex his affectu dolere oculos in phlegmone, de qua nunc sermo proponitur, contingat. Nam aut ex vehementi acris confluentis humoris morsu: aut quod eorum tunicæ plenitudine distendunt: aut propter crassorum humorum flatuosi've spiritus extensionem, vehemẽtes in his excitantur dolores. At morsum quidem tum purgantibus medicamentis, scilicet & deorsum reuellendo & vacuando curare cõuenit: tum ipsi particulæ oui humore infuso, quò per eum acris fluxio sine offensa eluatur. Vbi autem prius concocta iam phlegmone ipsa fuerit, & simul corpus vacuum, tum vtique lauationes in balneo his sunt aptissimæ: nam & dolorem statim sedant, & fluxionem, quę ad oculos fertur, sistunt, maxi-

A.li. 3.f.3.t.1. c.9.fol.223.a

C ma quidem eius parte inter lauandum per totum corpus excreta, reliquo vero diluto.* At vero distensionem, quę ex repletione prouenit partis, missione sanguinis, & alui deiectione, & infernarum partium frictione, curare conueniet: q; si necessitas aliquando vrgeat, ligandis artubus: mox fomentis ipsi laboranti particulæ ex aqua dulci modice calida adhibitis. Atq; {humorũ vel flatuosi spiritus} extensiones curabimus vacuato prius in his quoq; toto corpore: sed & humorum momento deorsum auerso. Mox localibus remedijs (Greci Topica vocant) vtendum, non tamen medicamentis ijs, quæ repercutiant ac reprimant, immo ijs, quę euocẽnt.* Fouendi igitur sunt, sicut modo diximus: ac fœni greci decoctum ijs infundendum, sed lauato prius curiose fœno græco, nequid illi vel pulueris vel sabuli adhærens clam lateat. Est nanque medicamen hoc maxime omnium, quę oculis applicantur, sine offensa digerẽs. Meminisse vero in omnibus, quę membratim docentur, communium præceptorum oportet. Quorum vnum id est, digerentia medicamenta, vbi redundantia in toto corpore subest, si particulis quibusdam applicẽtur, implere potius, quàm vacuare. Ergo tum reliquos morbos, tum vero phlegmonas (de qbus agimus) sicubi curas, nullo euapõrãte* auxilio prius fidenter vteris, quàm totum corpus purgaueris.* Illud quoq; attendas in "omni vitio, nedum phlegmone, oportet, aliquãdo totum corpus mediocri ha-

* contẽperato.

* διαφορῶσι.

* διαφορητικῷ.

* vacuaueris.

A.lib.3.f.3.t.1. c.9.fol.222.g

D bitu esse in humorum tum qualitate, tum modo: vnam autem aliquam, aut duas earum, quæ suprapositæ sunt, partium, redundantiam suam ad ægram transmittere: veluti non raro, sed planè sæpenumero accidere in oculis videre licet, capite his fluxionem mittente. Manifestum igitur arbitror in ijs quoq; esse, ipsum prius caput sanandum esse, explorato eius affectu, quem superfluorum generatio comitatur. Et diutinas quidem oculorum fluxiones curamus oculis ipsis dimissis, atque ad capitis procurationem conuersi. Cuius vitium, si ex genere intemperantiarum sit, curationem ex sibi contrarijs, sicut prius monstratum est, adhibendam indicat. Plurimum igitur vel frigida intemperies caput vitiat, vel humida: nec dubium est, quin etiam ambæ congrediantur. Rariores sunt, quæ propter calorem acrem oculis fluxionem immittũt: in quibus haud expedit ijs, quæ ex thapsia & sinapi fiunt, medicamentis vti, immo contrarijs omnino, oleo crudo, & hispano, & rosaceo, tum frequenti ex aqua dulci in balneo lauatione. Atque aliquando cerebrum ipsum fluxionem transmittit: debet q; huius intemperies totius capitis epithematis corrigi. Aliquando vasorum ipsorum vitium est, cum venæ vel arterię imbecilliores sunt sic, vt aliorum vasorum supuacua recipiãt. Quo casu aliqua earũ parte excisa, aut ẽt totis bene alte præcisis,* dura cicatrice, quod interest, intercipimus: qua disiunctæ incisæ vasis partes, continuæ præterea non sint, nec ex altera in alteram confluere aliquid possit. Cęterum, cum eorum vasorum, quæ in

* Aliq co. hñt σμικρά, i. exigua. plures cũ σκληρά, i. dura

profundo

profundo sunt recondita, ac è superiore ad oculos vnà cum neruis perueniũt, vitium est, nihil ho E
rum agi licet: proinde ægre curabiles omnes eiusmodi fluxiones sunt. Quę vero extrinsecus po
sita vasa sunt, ea vel sine chirurgia roborare licet, illitis medicamentis, quæ robur inferant, Græci
Tónica vocant. Est & quando calidus sanguis, ac vaporum plenus, ad caput ascendit, ac maxi-
me in arterijs redundat. Cui vitio excogitatum saluberrimum remedium medicis est, vt ipsa in-
cidatur arteria. Oportet autẽ deraso capite curiose tangere, tum quæ retro, tum quæ secundum A.ibidem.g
vtranq; aurem sunt, arterias: præterea quæ in fronte, & quæ in temporibus sunt. Quarum, quæ
calidiores alijs apparebunt, ac maiorem exhibentes pulsum, hæ sunt incidendæ: quæcunq; vero
& paruæ & prope cutem resident, harum vel si partem aliquam excideris, veluti facere in crurum
varicibus solemus, aptius erit. Nostro q; tempore quidam ex ocularijs medicis non minimus, ex
arterijs, quæ in temporum summis musculis resident, non exiguam excidit partem. Ac ferè qui-
dem, cum excisa est arteria, reliquæ eius partes ad sibi continuas retrahuntur: euenit que id magis
in ijs arterijs, quæ tum minores sunt, tum minorem exhibent pulsum. Quòd si inter nudandũ ap
pareat tibi vas magnum, aut magnum exhibere pulsum, tutius fuerit vinculo id prius excipere:
mox, quod in medio est, præcidere. Sunto aũt eiusmodi vincula ex materia aliqua ægre putresci-
bili: talis autem Romæ est ea, quæ Gaietanorum dicitur, ipsa ex Gallijs aduecta: vendita vero F
maxime in sacra via, quę à templo descendit ad fora. Ac horum quidem Romæ facilis est copia:
vilissime enim venduntur. At, si in alia vrbe artem exerceas, comparetur filum aliquod ex ijs, quę
serica nuncupantur. Habent enim ea diuites mulieres in multis sub ditione Romanorum locis,
potissimum in magnis vrbibus, in quibus multæ sunt mulieres id genus. Sin huius facultas non
est, ex ijs, quæ inueniuntur in regione, quã incolis, deligito materiam, quę minus sit putrescibilis,
cuiusmodi est gracilium chordarum: nam, quę facile putrescunt, eæ cito à vasis decidunt. Nos ve
ro post, quàm vndiq; sunt carne impleta, decidere vincula volumus. Quæ nanq; caro in abscisis
vasorum partibus coalescit, ea pro operculo est, ac osculum eorum cludit. Postea vero, quàm id fa
ctum cernitur, decidere iam vincula secure possunt. At vero, cum venarum partem aliquã exci-
deris, non est opus, eas tam imputrescibili materia deliges, sed suffecerit alia quæpiam. Siquidem
in arterijs perpetuus motus insecti vasis ora resoluit: in venis aũt, postea, quã semel sunt vtcunq;
clausæ, siue per deligaturam constrictæ, siue per medicamentum adstrictę, permittunt circũposi-
tam carnem circa coalescere, potissimum si, qui curatur, immotam partẽ seruet, magis q; ẽt, si toto
corpore vacuato ipsam attollat. Quippe etiam varices ita curamus. Vocatur aũt varix vena dila- A.l.3.f.21.t.1.
*τέταται. tata. Porrò dilatatur in testiculis & cruribus omninò. Sed, quoniam, cum hos adhuc scriberem cõ G c.15.fo.400.c
mentarios, non pauci amicorum rogarunt, vt in fine totius operis omnia, quę ad chirurgian perti
nent, deinceps memorem, idcirco tractatio de varicibus nunc differatur. Cum vero nõ pauci spe
ciatim sint oculorum morbi, qui magis specialem curationem desiderẽt, ne de his quidem hoc lo
co pluribus est agendum. Nam, qui curiose, quæ prędicta sunt, legerit, & naturali prudentia fue-
rit, huic omnia inuenire, eorum ratione sequenti, nullo negocio licebit. Qui autẽ tales non sunt,
ijs satius fuerit omnium vitiorum, quę oculis incidunt, curandi rationem priuatim scribere: maxi
me cum amicorum non pauci ita postulent.

GALENI METHODI MEDENDI
ID EST DE MORBIS CVRANDIS
LIBER QVARTVSDECIMVS

ARGVMENTVM LIBRI

De reliquis Tumoribus & Affectibus præter naturam curandis, sumpta ex singulorum generibus curandi indicatione.

Quid differat Inflammatio, & Erysipelas. CAP. I.

De tumoribus, qui præter naturam in corpore cõsistunt, quot numero, qua-
les q; sint, proditum à nobis singulari volumine seorsum prius est. Quem-
admodum autem hi methodo curandi sint (quod vtique docere propria
propositi operis professio est) in horum commentariorum tertiodecimo
præcipere cœpimus. Et, quoniam in superioribus de omni febrium ratio-
ne sermo erat habitus, aptius mihi visum est de phlegmone primum disse-
rere, vt quæ & frequẽtissime incideret, & febres subinde accenderet. Ac di
ctum quidem nõ nihil fuerat in febrium curatione inter cæteras earum cau-
sas, etiam de phlegmone: verum absolutus sermo, & qui proprie illi debebatur, in libro qui hũc
præcedit, est traditus: in quo methodum curandæ eius, qualis nam esse conueniat, tradidimus:
nequaquam

A nequaq̃ tamẽ auxiliorum materiam, nisi tm̃ exempli gratia, sicut in superioribus fecimus. Haud longe vero à phlegmone abest & alius morbus, quẽ Greci Erysipelas vocant. Is, vti monstratum est, ex bilioso succo nascit. Sed prestiterit fortassis eum pluribus verbis à phlegmone distinguere. Ergo communia amborum sunt, tum tumor, qui præter naturam fit, tum vero calor. Dissident inter se primum & maxime colore: quando, si is ruber sit, phlegmonen vitium appellant: sin pallidus flauus'ue, vel ex pallido flauo q̃ colore mistus, erysipelas. Præterea pulsatio magnæ phlegmones proprium est symptoma, quippe quæ alte magis in corpus demittitur: erysipelas "vero in cute potius consistit, q̃ alte descendit. Tenuis nanque substantię est pallidæ bilis humor: itaq; facile ad ipsam cutim transfluit, carnosis raris q̃ corporibus trãnsmissis. Cutis vero densitas non æque est huic bili peruia, nisi si admodum tenuis aquosa q̃ sit: talis nanq; maxime est etiam, quæ quotidie cum sudore exit. Licet q̃ multorum, qui in balneis sudorem sibi strigilibus detergunt, hunc eius videre coloris, cuius lotium est, ijs, qui diutius cibo abstinuerunt. Neque enim ignoras eorum, qui inediam diu tolerant, pallidius ex aquoso lotium reddi, mox vero ẽt flauum, nisi quis prius humectante nutrimento potione q̃ squallorem corporis irroret. Ac corpore quidẽ pro naturæ modo gubernato, amaræ bilis succus inuisibiliter exhalat: præter naturam vero se habente,
B tum alijs (de quibus post agetur) vitijs redundat: tum vero eo, de quo nunc agitur, quod erysipelas vocant. Cum enim vel longe copiosior, vel crassior, q̃ pro naturæ modo, redditus, vniuersus ad cutim compulsus fuerit, eam tum perurit, tum in tumorem attollit.

A.li.4.f.3.t.1. c.4.fol.452.d

*διερχόμενος.

* ἀθρόως.

Quo pacto Inflammatio, & Erysipelas oriantur, ac de ipsorum Generibus. CAP. 2.

SEd satius est, veluti semper non dicimus modo, sed etiam facimus, ita nunc quoq; à rebus non à nominibus initium faciamus: alterum q̃ principium, priore scilicet commodius, eiusmodi sermoni demus. Cum sanguis copiosus in aliquam particulam procubuit sic, vt ab eius particulę vasis nequeat contineri, exilit q̃ aliquid instar roris ex ipsis vasis in ea musculorum spatia, quę similaribus corporibus, ex quibus componuntur, interueniunt, vtiq; tumor ex plenitudine oritur: cui succedit cutis tensio, † & in alta carne cum pulsu dolor, ⁑ & tangenti renixus quidam, & rubor, & calor, ipsa nimirum cute ea, quæ subiecta sibi caro patitur, sentiẽte. Similis iam dicto & in visceribus affectus oritur. Est enim his quoq; sua quædam caro, quam aliqui Parenchyma græce vocant, in quam videlicet sanguis ex refertis vasis halitus specie exudans, iam dicta symptomata efficit. Atque hic vnus affectus est sanguineæ fluxionis soboles, in carnosa corpora maxime incidens. Secundus alter biliosæ fluxionis germen est, ac circa cutim maxime consistens, tum hanc
C externam, quæ omnium partium commune est tegumentum: tum membranosam & tenuẽ, quę singulis internarum est circundata. Ergo, sicuti prior affectus etiam cutis aliquid apprehendit, ita hic quoq; aliquid subiectæ sibi carnis occupat. Quod si crassior humor acrior q̃ sit, summam cuticulam (Greci Epidermida vocãt) excoriat: spatio q̃ temporis ad profundum aliq̃n cutis exulceratio peruenit. Atq; hic quidem affectus erysipelas nuncupetur, duplicem (vt iam dictum est) habens differentiam, ꝙ vel absque exulceratione, vel vnà cum hac, incidat. Prior autem affectus vnius rationis est, vocetur q̃ phlegmone. Cum ergo nec planè biliosa, nec sanguinea fluxio est, sed ex ambabus mista, vtiq; ab eo, quod in mistura exuperat, nomen ipsi indatur: ac dicatur de eo id, quod exuperatur, sic, vt vel phlegmonẽ erysipelatosam id vocemus, vel erysipelas phlegmonosum. Vbi autem neutrum vincit, ibi vitium phlegmones erysipelatos q̃ medium nominetur.

† ὀδύνη δ' ἐν τῷ βάθει, καὶ πόνος μετὰ σφυγμοῦ.

Ratio Curandi simplex & cum reliquis affectibus iunctum Erysipelas. CAP. 3.

CVrationis vero methodus, sicuti in alijs compositis, ita & nunc tradatur, initio à simplicibus sumpto. Ergo omnibus, qui sic præter naturam consistunt, tumoribus communis indicatio vacuatio est. Adieci vero illud /sic/ admonens te multitudinis humorum, qui eos excitent. Nam, si quis eos vacuet, naturalem habitum membrum recipiet. Iam vacuatio pari modo in om-
D nibus, duplex est, vna repellentium ad alias partes: altera foras digerentium per eum, qui sensum fugiat, halitum. At, quoniam erysipelas non quantitate modo affligit, sed etiam qualitate ipsa ex vehementi scilicet inflammatione cruciat, ampliorem refrigerationem, q̃ phlegmone, requirit. Nec tamen non periculosa toti corpori est eiusmodi curatio propterea, ꝙ bilis interim ad aliquod princeps membrum fertur: quippe cum, si vel sanguis ipse abũdet, haud tutum sit ex minoris nota membris fluxionem eius repellere. Tanquam igitur in illa post totius corporis vacuationem Apocrusticis id est repellentibus, vocatis auxilijs vsi sumus, ita nunc quoq; faciemus, sed pro sanguinis missione, medicamento, quod bilem trahat, purgãtes: ipsam vero afflictam particulam refrigerantes. Esto autem refrigerationis terminus, ipsa coloris mutatio. Etenim, quod purum erysipelas est, statim cum hoc quiescit: quod nõ purum est, sed iam quodammodo phlegmonodes, si plusculum refrigeres, liuidã cutim præfert. Sin ne sic quidem quis desistat, nigricat, potissimũ in senili corpore, sic, vt quędam ita refrigeratorum ne digerentibus quidem medicamentis ad perfectionem sanentur, sed scirrhosus quidam tumor in particula relinquatur. Ergo satius est, vbi laborantis particulę alteratum colorẽ videris, à refrigerantibus adstringentibus q̃ ad contraria transire prius, quã vel liuida vel nigra prorsus fiat. Porrò "refrigerantiũ materia in opere de medicamentis est tradita: solanũ, & semperuiuum, & portulaca, & vmbilicus veneris, & psyllium, & altercũ, & lactu-

A.lib.4.f.3.t.1. c.3.fol.452.a

* σέρις.

A † Antiqui cod. ita legunt, αἰονεῖν τε τὰ μὲν πλεῖστα δι' ὕδατος θερμοῦ καὶ θαλάσσης καὶ ἅλμης. ποτὲ δὲ συνοίσει καὶ αὐτῷ γε τῷ καταπλάσματι μιγνῦναι τὸ τοιοῦτον ὕδωρ ἢ ὄξος ἢ ὀξάλμην, i. perfundẽdusq; eſt locus plurimũ quidẽ ex aqua calida, & marina aqua, & muria. nõ nunquã vero conducet ipſi cataplaſmati eiuſmodi aquã vel acetum, vel oxalmẽ miſcere.

B * Dictio hæc non eſt in in cod. græcis.

C † Cod. multi græci hæc nõ habent.

D * In ãtiquis legitur πάθους, i. affectionis.

& actuca, & intybũm, & lenticula paluſtris, & cerata ex aqua admodum frigida, & alia id genus. E
Vbi vero ″inflammatio ęgrotantis membri iam deſijt, cataplaſma illi prius, ꝙ liueat, ex hordei farina (ὠμὴν λύσιν græce voco) eſt imponendum. Quod ſi iam liuor occuparit, inciſa cute cataplaſma ſuperponendum eſt, [a] † perfundendus q; locus plurimum quidem ex aqua calida: ſed & marina aqua, & muria interim conducet. Quin etiam ipſi cataplaſmati eiuſmodi aqua, vel acetum, vel oxalme miſceatur. } Hoc tempore etiam coriandrum cum polẽnta quidam eſſe ſalubre eryſipelatum medicamentum ſcripſerunt. Alij rurſus eodem inter initia vſi, magnæ noxę occaſio laborantibus fuere. Sed & roſaceum ceratum, cui immiſtum ſit calcis aliquid, eodem modo ſunt, qui prodiderunt eryſipelati prodeſſe, alia q; ſimilis generis non nulla ex ijs, q̃ valenter excalfaciant. Quorum nullum eſt eryſipelatis medela ante, ꝙ videlicet mutatum deſinat eſſe id, quod ab initio fuerat, atq; alterum iam, illi q; contrarium euaſerit. Quomodo enim, quæſo, non ſit contrarius calido affectui frigidus: aut ei, qui flauo aut pallido colore eſt, is qui liuidus aut niger eſt? Sicuti autem ſubinde phlegmonę admiſcetur eryſipelas, ita etiam aliquando œdemati: ac vocetur, quod ex ambobus tum eſt conflatum, eryſipelas œdematoſum non ſecus, ꝙ vbi ex refrigerando durũ ęgre q; reſolubile redditur, vocabitur eryſipelas ſcirrhoſum. Iam curatio quoq;, veluti in omnibus compoſitis, ita in his adminiſtrabitur: ac potiſſimum quidem contra exuperans pugnabitur, non prætermiſſa tamen nec ea, quę ex admiſto præſtatur, faciendorum indicatione. F

De curandis Oedematis, & Scirrho. CAP. 4.

SIcut autem ex bilioſa fluxione eryſipelas, ita ex pituitoſa conſtat œdema ipſum, rarus quidam atq; indolens tumor. Equidem ſcio aliter quoque œdemata prouenire, [b] ſicu*t in pedibus, in intercutis aquæ affectibus, & phthois, alijs q;, [c] † qui vehementes ſint, } malis corporis habitibus. Atq; in illis quidem œdema [d] multitu*dinis eius, quę hominẽ premit, eſt ſymptoma, nullam ſeorſum propriam curationem requirens. Nam ſatis erit, (ſi modo curatione egebit,) ipſa tum crura perfricare aliàs oxyrhodino, aliàs oleo cum ſale, aut etiam oxyrhodino ſal habente. At, ″ſi ex pituitoſo humore in particulam influente œdema conſtitit, abunde aliq̃ ſatisfacit ſpongia, quæ ex aqua, in qua ſit aceti aliquid, maduerit. Porrò hæc ita attemperabitur, vt vel bibi poſſit, vel vt nõ multum ſupra hoc, aceti habeat. Deligare vero ſpongiam debebis, ab inferiore parte incipiens, ac ſupra finiens. Eſto autem ſpongia, ſi modo conductura ſit, omnino noua: huius ſi copia non eſt, cuius erit, hanc detergebis expurgabis q; nitro, & aphronitro, & aqua lixina. Quòd ſi ſub his œdema non ſubſidat, vbi rurſus deligabis, puſillum aliquid aluminis conijcies, ac nouam ſpongiam admouebis: ſi nouæ copia non ſit, melius eſt eo, quod vulgus vocat Elychnion, vtare. Id G vero ante omnia molle eſto, quod genus Tarſicum eſt: cuius ſi facultas eſt, audacter vtitor, vtilius enim experiere, quàm ſpongiam. Madeat vero ex puſca, quæ aliquid habeat aluminis: tum (vt pręſcriptum eſt) deligetur ab inferiore ſurſum. Sit autem arctatio mediocris, veluti in oſſis fractura: ac primæ quidem faſciæ iniectiones, quę ″ſcilicet inferne incipiunt, magis, arctãdæ: quæ deinceps ſunt, ſenſim remittendæ, cæterum non adeo, vt laxa ſit aliqua deligationis pars. Porrò idoneum medicamentum ad hæc & Glaucium eſt, tum ipſum per ſe liquatum ex puſca, tum vel magis medicamentum noſtrum, quod ex eo compoſitum eſt. Cuius compoſitionem habes in eo opere, quod de medicamentis eſt inſcriptũ. Sanè hactenus à me ſcripta fuerant opera tria, vnum de ſimplicibus: alterum poſt hoc de compoſitione medicamentorum: & tertium de facile parabilibus. Quartum autem adſcribere conſtitui, quandoquidẽ multi amicorum ita ſuadent. In eo de communibus & proprijs cuiuſq; partis & vitij medicamentis agetur. Verum medicamen illud, quod Glaucium habet, non œdemata modo, verum multo etiã magis tũ eryſipelata, tum phlegmonas incipientes ſanat, ac potiſſimum calidas. Manifeſtum autem, quòd eryſipelatoſas phlegmonas, & eryſipelata phlegmonoſa, idem medicamẽtum ſanet: At non eas phlegmonas, quæ in ſcirrhum iam tranſierunt: aut eryſipelata, quæ iam refrixerunt: aut deniq; vllum ſcirrhoſum affectum ſanauerit: de quibus vtique in quinto de ſimplicium medicamentorum facultatibus aliq̃d eſt proditum: dicetur vero & nunc. Siquidem humor, vnde eiuſmodi vitium naſcitur, aut glutinoſus eſt, aut craſſus, aut vtriuſque rationis particeps. Curandi vero eius communis indicatio eſt, vt, quod præter naturam in particula eſt, totum vacuetur. Modus tamen vacuationis eius pro- H
prius eſt: nam detergere id, vbi contumaciter inhęret, oportebit. Quòd ſiquis ijs, quæ vehe*menter trahunt, digerunt'que, medicamentis vacuare tentet: nec ijs, quæ humectent & excalfaciant, molliat ac liquet: huic paucis primis diebus egregie proceſſiſſe curatio videbitur, cæterum, quod de affectu reſtabit, id inſanabile erit: ſiquidem toto, quod in eo tenuium partium erat, digeſto, quod reliquum eſt, veluti lapidoſa concretio, linquetur. Quippe etiam, qui in articulari morbo viſuntur pori, ex humore craſſo glutinoſo'que proueniunt: quando is non paulatim eſt digeſtus, ſed violentis medicamentis totus ſimul ſiccatus. Ad eundem modum & calculi generãtur in renibus, aſſo ſcilicet in his craſſo glutinoſo ꝙ ſucco. Hac igitur de cauſa ad ſcirrhoſos affectus nullum vehementer excalfaciens ſiccans've medicamentum eſt aptum, ſed ea tantum, quę cum molliẽdo digerere poſſunt: cuiuſmodi ſunt tum ceruina medulla, tum vitulina: tum ſeuum hircinum, & taurinum, & leoninum: ad hæc ammoniacum thymiama, & bdellium vtrunq;, magis q;

A. ibidem. b

A. lib. 4 f. 3. t. a c. 3. fol. 457. d

A. ibidem. e

* ἀθρόως.

gis q;

A gis q; Scythicum, quanto videlicet eſt humentius. Pari modo & ſtyrax, qui humentior eſt, ſicco
vtilior eſt. His igitur indicatiõnibus attẽtus, etiam complicatos affectus ſanare poteris, pro ſub-
inde iam dicta in omnibus compoſitis vitijs methodo.

Indicationes Remediorum, quæ in Scirrhis & Oedemate ab affectis partibus præbentur. CAP. 5.

MIhi vero iam tempeſtiuum fuerit de affectarum partium differẽtia mẽtionem facere: quam
ſemper in omnibus tum morbis, tum ſymptomatis, in memoria habendam cenſui. Dixi-
mus autem non pauca de indicatione, quæ ab ijs ſumitur, in libro, qui hunc præcedit. Siquidem
omnium, qui præter naturam ſunt, tumorum, in quibus vtiq; adhuc non ſunt geniti pori, prima
curationis indicatio vacuatio eſt. Earum vero partium, quæ iam ſcirrhum contraxerunt, vacua-
tio per iam dicta medicamenta perficitur: vocare q; ea malactica, id eſt mollientia, medici ſolent.
Quoniam auem membrorum alia rariora naturaliter ſunt, alia denſiora, etiam vacuationem eo-
rum diuerſa ſpecie remedia poſtulare eſt neceſſum. Hac igitur de cauſa tum in tendonibus, tum
in ligamentis, {cum ſcirrhoſa fuerint,} viſum mihi ſatius eſt ei curationi, quam per mollĩẽtia me
dicamenta molimur, aliquid incidentium admiſcere. Ex quorum numero vel in primis acetum
eſt. Interim vero & in alijs partibus, quas ſcirrhus affecit, eo vtimur: vt paulo poſt dicam. Verum
B in tendonibus & ligamentis in hunc modum: In aceto acerrimo candentem igni lapidem extin-
guo, ac, ſi quidem haberi poteſt, qui certe in magnis vrbibus rarus non eſt, pyriten: ſin eius copia
non datur, molarem, Græci Myliten vocant, ſcilicet ex quo molas, quibus molimus, faciunt. De-
inde aſcendente poſt infuſum lapidi acetum vapore calido, in hoc dimoueri ſcirrhoſum ligamen
tum vel tendonem cogo: atque exinde rurſus medicamen, quod molliat, impono. Oleo tamen
principio curationis, non aqua, quotidie omnino laborantem particulam perfundo. Eſto aũt id
oleum haudquaq̃ adſtringens, ſed planè tenuium partium, cuiuſmodi Sabinum eſt. Incoquimus
autem oleo interdum althææ radicem, ac ſylueſtris cucumeris, & ſiqua eſt eius generis alia. Atq;
[A.lib.4.f.3.t.2. c.12.fol.459.c] hoc vtor (vt dixi) quotidie. Cæterum "curatio, quę per acetum adminiſtratur, vtilis eſt vitio iam
adulto, & cum pręparata iam ſub mollientibus pars fuerit. Excogitaui autem & compoſita quę-
dam ex aceto medicamenta, quæ inter mollientium vſum ad vnum diem impono. Siquidẽ aceti
vis, modo ea quis modice & debito tempore vtatur, ſalutaris eiuſmodi affectibus eſt, ceu craſſos
viſcidos q; humores diſſecans ac diſſoluens: ſin vel immoderatius vel in tempore non idoneo, te-
nuiores partes violenter abſumens, id, quod reliquum eſt, lapideſcere ſinit. Sed & ſiquis eo diu-
tius vtatur, ſubſtantiam ipſam neruorum delibauerit. Ob id igitur nec ſæpe, nec inter initia, nec
C longo tempore, medicamentis, quæ ex aceto componuntur, ad ligamenta & tendones eſt vten-
[A.ibidem.] dũ. At "in liene & carnoſis muſculi partibus ſcirrho affectis tutus eius eſt vſus: quippe raræ ſunt
naturaliter hæ partes, nec eſt quod metuas, nequis neruus eius vi lædatur. Ac ammoniaco quidẽ
thymiamate cum aceto ẽt alij non pauci lieni imponentes vtuntur, ad luti ſ. craſſitudinem, quod
ex vtriſq; miſtum eſt, redacto: id q; ſolum ei curando ſępe ſatis fuit. Ad muſculos vero, alium ſanè
non vidi: ego vero ẽt ſępe ſum vſus, vtiq; mollientium vſui interponens. Atq; ſub illis nulla cer-
nitur euidens vtilitas: ſed poſtea, q̃ mollitus p̧ ea ſcirrhoſus tumor eſt, maximũ certe vſum ammo
niacum aceto liquatũ confert. Sufficit autẽ eo vno altero'ue die vſos, rurſus ad mollientia reuerti:
ac rurſus his pluribus diebus vſos, denuo ad medicamen, quod ex aceto fit, redire, ſiue id ammo-
niacum, ſiue quid aliud habeat eorũ mollĩẽtium, quę paulo ſupra ſunt comprehẽſa. Neq;.n. aliud
quicq̃ eſt admouendũ, cuiuſmodi ſ. pleraq; ſunt eorũ medicamentorũ, q̃ ſicca* vocãt: ſiquidẽ inter
initia medicamentũ probabis, ſed id inſanabiles affectionis reliquias relinquet. Ego nãq; eius rei
cauſa in medio tp̧e cataplaſmate ex althæa ſum vſus: vocat aũt hãc vulgus Anadendromalachẽ.
Huius igit̃ radix ſeuo ſoluta ſalutare ad talia medicamentũ eſt. Eſto autẽ ſeuũ, ſi fieri poteſt, anſe-
rinũ: ſin id non ſit, gallinaceũ: ſin nec huius facultas ſit, ſuillo vtendũ. Sed & ſylueſtris malu ę, quę
D paſſim naſcit̃, folia cũ ſupradictorũ aliquo tuſa proficiẽt: meliora tñ crudis ſunt, quę modice ante
ſunt decocta. Ac eiuſmodi quidẽ auxilia, & curationis variatio, qualis iã cõprehẽſa eſt oĩum par
ticularum, q̃ ſcirrhoſis vitijs ſunt affectæ, cõia ſunt. Ad eundẽ modũ œdematũ curatio, quã pau-
lo ante memorauimus, cõprehenſis iam differentijs p̧ particulas variat̃. Iis.n. q̃ in pręcordijs ſunt,
œdematis nemo frigidã ex puſca ſpongiã applicuerit: veluti nec alijs, q in his ſunt, tumoribus. Iã
quis abſinthiũ oleo incoquens, genu vnq̃ perfudit? quis oculum, aut aliquid eorũ, quæ intra os
ſunt, qualitercunq; affectũ? at iecinori ægrotanti & lieni ſubinde cum maxima vtilitate adhibe-
tur. Docet id ipſum & experientia, quæ vim eorum euidenter indicat, non ſecus, q̃ ratio. Nos tñ
nunc hoc opere ſolam eã remediorum inuentionem, quæ methodo paritur, qualis'nam ſit, diſſe-
rimus. In operibus de medicamentis ambas miſcuimus, omnia medico cognoſcẽda eſſe rati, tum
quæ ſolo inuenta ſunt vſu: tum q̃ ſola rõne: ad hæc tertio loco, quæ conferentibus ad inuentionẽ
vtriſq;. Omnibus autem his ille ſolus commode vtetur, qui in hac methodo eſt exercitatus.

* In aliquibus antiquis codi. legit̃ ὀξυρῶν.i. quę acetum re cipiunt.

Tumorum Induratorum differentia, & qui proprie Scirrhi appellentur. CAP. 6.

AC de phlegmone quidem ſcirrho & œdemate ſatis ſunto, quæ hactenus ſunt comprehen-
ſa, illo non omiſſo, quòd ſcirrhum nominamus tumorem durum, qui ſine dolore eſt, non
tamen omnino ſine ſenſu: talis enim ſanabilis non eſt: reliqui omnes, ſicut ęgrius ſenſilem ipſam
partem

partem affectam reddunt, ita omnino insensibilem non faciunt, vtique si sensilis natura sit: ligamenta nanque scimus insensilia esse. E † Quòd siquis eos duntaxat tumores, qui & pręter naturam sunt, & omnino insensiles, } scirrhos appellandos censeat, reliquos non scirrhos, sed tumores scirrhosos: et se de nominibus litigare sciat: & nos, quoties cum eo disputabimus, ita quoq; affectum nominabimus: siquidem is mos noster est, quibus quisq; nominibus delectatur, iisdem in disputatione cum illo vti.

† Quod siquis dũtaxat tumores pręter naturam, qui oĩno sint insensiles.

De Inflationibus curandis, ac præsertim de Priapismo. CAP. 7.

NVnc tempestiuum est, vt de inflationibus disseramus: quibus diuersa ab œdematis curatio est. Illa nanq;, ceu diximus, ex pituitoso succo ortum habent: proinde, prementibus nobis cedunt, digiti q; admodum alte in ipsa descẽdunt. Inflationes "vero ex flatuoso spiritu collecto nascũtur, aliàs sub cute, aliàs sub membranis, quę ossibus circundant, aut musculos viscerum've aliquod includunt. A.li 4.f.3.t. c.1.fol.457.c Porrò colligitur aliquando nõ parum etiam in ventriculo & intestinis, item q; in medio spatio horũ & peritonęi. Differunt quoq; hæc ab œdematis, quod & pressa digitis non retinent vestigium: & sonitum, veluti tympanum, reddunt: item q; quod in cauitate sensibili subinde continentur, atq; hac nõ nunquam maxima. Indicatio autem curationis omnium cõmunis est, vt, quod præter naturam est, vacuetur, in quocunq; id contineatur. Propria vero post hanc communem est, vt tenuissimis & calidis potestate medicamẽtis. F Atq; in vẽtriculo quidem & visceribus oleum, quod tenuium est partium, quod q; rutam habet incoctam, aut aliquod calidorum seminum, cuiusmodi sunt cumini, & apii, & petroselini, id pręstabit. Aliquando vero & cucurbita magna bis ter've sine incisione medio ventri affixa: Tanta vero ac taliter applicata etiam totum vmbilicum cõprehendet. At in artubus & musculis, qui sub cute, aut etiam membranis, quæ ossa vestiunt, inflatio orta, si citra dolorem sit, liquor aliquis tenuissimarum partium, cuiusmodi est lixiuium noua spongia exceptum, satisfecerit: sin dolor quoq; vrget, vngenda pars est oleo, quod relaxandi remittendi q; vim habeat. Incidũt porrò ex percussionibus eiusmodi affectus, vbi scilicet vel musculus, vel membrana, quæ os circuit, est contusa. Ac super membranam quidem, quę os ambit, antedicta imponenda est spongia. Ad musculos vero (nanq; hi aliquando dolent) medicamentũ, quod magis mitiget, est adhibendum. Quo fit, vt ad hos solo lixiuio non vtamur, sed immissa ei tum sapa, tum pauculo oleo. Satius autem fuerit in principio non addidisse lixiuium, sed sapa cum vino & exiguo aceto vti, ac, quod mediocre sit, olei adiicere: vbi mista sunt, modice excalfacere, ac lanam non lotam, quã œsyperon id est succidam vocant, ipsis imbutam imponere. Quòd si eiusmodi lanæ facultas non sit, ipsius œsypus iniiciendus miscellæ supradictæ est: G quòd autem Atticus œsypus cæteris omnibus præstet, tametsi à me non dicatur, ipse scis. Quin etiam ceratum, quod ex œsypo componitur, medicamentum est omnibus notum: vtuntur plurimi eo ad phlegmonas, quæ in præcordiis sunt. Ergo huius quoque aliquid, vbi œsypus præsto non est, recte inieceris. Debent enim contusi musculi leniri medicamento, cui mista facultas sit, quę simul concoquat, digerat, & modice adstringat: quando, si nihil habet adstrictionis, auget aliquando phlegmonas, ac maxime in iis corporibus, quæ plethorica sunt. Ergo trium iam comprehẽsarum indicationum in inflatis ex plaga quadam musculis memor, vbi dolor maior vrget, mitigatiua magis ratione vteris: vbi abest, † maiori vi instabis. } Maiorem vim intelligo, cũ breui via properatur ad finem. Porrò breuis via fit per ea medicamenta, quæ valentes habent vires: hæ maxime in lixiuio & aceto habentur, post hæc in vino. Quoties igitur de mitigando non laboras, horum plus in misturam coniicies. Rursus, vbi repellere studes, vini plus, quàm horum, immittes. Porrò id optimum in hunc vsum fuerit, si nigrum austerum q; sit. At, si digerere males, lixiuii plus indes. Acetum vero si his miscebis, ad ambo erit vtile propterea, quòd mistas (vt monstratum est) habet facultates. Vbi vero musculus sine dolore est, licet sanè in lixiuii penuria pro eo aphronitrum immittere: esto autem id minime lapidosum, sed magis spumosum. H Est vero, quod lapidosum est, durum & spissum, ac ægre liquabile, cum dictis liquoribus miscetur: spumosum vero molle est & laxum, item q; candidius, quam lapidosum: hoc itaq; tum celerrime ab humore soluitur, tum iuuat maxime, vtpote tenuium partium. Quę vero huius generis inflationes neglectæ inueterarunt, primo quidem loco his ea, quæ ex lixiuio componuntur (vt prædictum est) adhibeas: secundo loco emplasticum aliquod. Dicam autem & horũ exemplum. Strigmenta "gymnasiorum feruefacta percola primum sic, vt pura sint: deinde rursum in cacabum immissis, calcem viuam in farinæ speciem tunsam insperge ad luti vsque crassitudinẽ. A.lib.4.f.3.t.1. c.20.fol.460.d Salutare his est & medicamen, quod ex sycomoro cõponitur, alia q; id genus. Nunc enim (vt dictum est) exẽpla tantum eorum medicamentorum scribo, quorum generalis facultas per medendi methodum inuenitur. Tanquam vero medicamentorum hoc loco ponuntur exempla, tum vt tota hæc methodus clarius intelligatur: tum vt magis nobis ad inueniendam materiam facultas suppetat: sic etiam & affectarum corporis particularum proponuntur. Statim enim affectus quidã est, quẽ iuniores Priapismum nuncuparunt propterea, quòd iis, qui sic sunt affecti, etiam inuitis pudendum arrigitur: quod vbi viderit quispiam, qui in his commentariis est exercitatus, protinus intelliget ex inflationum esse genere. Qui.n. memoria tenuerit tum oĩa, quæ in dissectione eius mem

† ἀγωνιστικωτέρῳ τρόπῳ χρῶ.

bri

A bri apparēt, tum quæ de functione eius & vsu in naturalibus libris sunt prodita, is nullo negocio intelliget, ꝙ cauernosus neruus, qui propriam colis substantiā constituit, halituoso spiritu impletus affectum hunc excitat. Porrò halituosum spiritū in animalis corpore ex succis, qui lente senſim'ue excalfiāt, nasci didicimus. Quippe, vbi tum insitus calor validus est, tum partis humiditas ad summum concocta, vtiq; in tenuem halitum soluta insensibili trāspiratu in ambiētem effluit: Contra, vbi vel ingenitus calor imbecillior est, vel naturalis humor tum semicoctus, tum crassus, tum glutinosus, ibi crassior excitatur halitus, ꝙ vt transpirare possit, ac potissimū sicubi particula ipsa densior est reddita. Non nunquam vero humor, qui in membro continetur, subfrigidus est, præterea crassus & glutinosus: auctior vero calor in halitus eū crassos resoluit. Quæ res profectò magnopere tibi ad curationem æstimanda discernenda q; est. Siquidem principiū ambobus affectibus cōmune est, nempe [a] tōtum prius "corpus vacuare, [b] † modo id capax vacuationis sit. } Dictum vero à nobis sæpe est de vacuātium auxiliorum facultate. Ea sunt missio sanguinis: & purgatio tum per ea medicamenta, quæ subter expellunt, tum per ea, quæ supra, siue ea vomitoria dicere mauis: præterea multa frictio, & omnis dimotio: item q; balneū, potissimum quod ex aquis sit digerentibus. Sed & acria medicamenta illita per halitum digerunt, omnia q; vno verbo, quæ B calfaciunt & siccant. Ex accidenti etiam vacuare indicauimus & cibi abstinentiam, potissimum vbi ambiens calet. Ergo, quicquid horum sustinere cubans aptissime potest, eo est vacuādus, imponendum q; ipsi laboranti particulæ medicamentum, si ea calidior sit effecta, quod ad portionē caloris abundantis refrigeret. Sin aliter, inter initia quidem omnino, quod modice refrigeret: postea vero id necessum non est. Pari modo, & quæ circa lumbos sunt particulæ omnes, eiusdem facultatis medicamēto sunt comprehendendę. Etiam reliquus victus exhibendus, qui & flatui aduersetur, & siccet. Incidit vero vitium hoc nō sanè multis, sed iuuenibus magis, ꝙ alijs ætatibus: quo magis his sanguinis missio præcipue est salutaris, ceu nec ætatē eorum eam recusante. Scio enim ipse quendam à me curatum tribus diebus, naturalem habitum recepisse, sanguine primum misso, dein medicamento hoc adhibito. Ceratum ex simplici rosaceo factum ita liquidum, sicut ad fracturas vti solemus, aqua frigida imbuens, ac simul cum ea subigens (nā æstatis initium erat) pudendo ac lumbis imposui: atq; ita quidem hunc percuraui: Simili modo & alium, qui post missum sanguinē humido medicamento, quod ex chamęmelo conficitur, est vsus. Porrò istis ēt nymphęæ aliquid potandum exhibeo, saltem in principio: mox [c] āmerinæ semen: ac, si traxerit adhuc vitium, rutæ semen copiose comedendum. Est enim illud commune præceptum omnium ferC mè, quos vitiosus succus creat, morborū, ꝙ in fine calfacientibus & siccantibus sit vtendum: quippe hæc, quod reliquum humoris est, prorsus absumunt.

A.l.3.f.20. t. 1. / 39.fol.377. d

A † est quidē in īpreßis cod. græcis τὸν ὄλον ὄγκον, i. totū humorē. sed ī manuscriptis est τὸ ὅλον, i. totū. ut intelligatur de corpore, sicuti uertit Linacer.

B † ἣν ἂν ὅλον τ᾽ εἴη δέξασθαι κένωσιν legūt antiqui cod. i. ea nimirū euacuatione, quā ipsū ferre possit.

C † τῆς ἄγνε.

Quo pacto Prætumida Lingua laborans à Galeno curatus sit. CAP. 8.

SAnè linguam ita tumefactam cuidā vidimus, vt ore "hominis contineri non posset. Huic nec vena vnq̄ incisa fuerat, & sexagenarius iam erat: hora q; diei ferè decima erat, cum ad eum primum accessi & vidi. Ac visus mihi est vsitatis mihi pilulis, quæ ex aloe, scammonea, & colocynthide constant, vespere datis purgandus: ipsi tamen particulæ afflictæ suasi refrigeratium aliquid imponere, saltem in initio: post enim, inquam, applicabimus, prout suadebit euentus. Verum id vni medicorum non placebat: ac propterea pilulas quidem sumpsit, de locali tamen remedio deliberatio in diem posterum est dilata: quo tempore etiam efficacius aliquid præstiturum quicquid probatum fuisset, sperabatur, & purgato scilicet iam toto corpore, & humoribus ad inferna reuulsis. Cæterum ea nocte euidentissimum per quietem insomnium, nostrum homini consilium approbauit, ac materiā ipsam medicamenti definiuit, lactucæ succo colluí iubens: quo ille solo vsus, prorsus est sanatus, nullius alterius egens. Quòd autem " in priapismo vomitorijs medicamentis potius, ꝙ subducentibus, sit vtendum, in linguę vitio contra, id ex partium situ indicari maniD festum est. Nam auersionis in cōtrarium (quæ ab Hippocrate [a] ‖ antispasis dicitur) non à substantia, sed à curandi membri positu, inuentio præstatur.

A.li.3.f.6.c.10. fol.245.f

A.ibidem.

A In libro de Humotibus à principio.

B † Cod. impreßi habent τῇ τοῖς οἴνοις ὑφιζανούσῃ. Veteres codi. τῇ τοῖς πίθοις ὑφιζανούσῃ. ut uertit Linacer

De Cancri ortu, & curatione. CAP. 9.

IAm vero tempus monet, vt ad aliud tumorū genus transeamus, atq; à re potius, ꝙ nomine, initium faciamus: ea nanq; est haud dubie vere q; sciētifica doctrina. Quòd igitur omnibus eiusmodi tumoribus succus aliquis influit, id in libro, quem de tumoribus præter naturā scripsimus, indicatum est. Quòd aūt non idem in oībus sit, ipse sensus euidenter docet, differentibus nimirū ipsis tumoribus nō colore modo, verū etiam ijs, quę ex calore, frigore, mollitie, duritie q; spectantur, differentijs. Ac ruber quidē tumor euidenter subesse sanguinis indicat humorē: sicuti flauus & pallidus persimilem ipsis bilē: subalbidus vero & laxus pituitā. Sunt autē & præter hos tumores quidam, qui colore sint inter rubrū & nigrū medio: cuiusmodi color fuscus est. Hunc, cum in corporis partibus sæpe incidat, plurimi medicorum liuidū, gręce Pelidnon vocant. Renixus "aūt his quoq; tumoribus valens est: ac, si venas euidentiores membrum haberet, exaltatas eas à crasso & nigriore quodam mō sanguine, cuiusmodi p aluum aliqñ non paucis hepaticorum excernit, videre licebit. Sunt q; medici, qui mihi eū non absurde videnť fęci, [b] † quæ sup vini dolijs hæret, } assimilare. Ergo hic humor, vbi amplius incaluerit aut propter putredinem, aut febrē [c] phlēgmonodem,

A.lib.1.f.1.d.4. t.1.fol.7. h

C * φλεγμονώδη, est in impreßis. in aliquibus āt manuscriptis φλογώδη. quid āt inter phlogosin, quam Linacer uertit īflāmationem, & phlegmonē differat, tum hoc volum. Lib. 13. cap. 1. tum alibi, uideri pōt.

† ne ipsæ quidem muscæ. et ita etiã Vetus interpres.

nodem, nigram efficit bilem, quam nullum animal, † ne ipsi quidẽ mures gustauerint: terra quo- E
que raditur ab ea: ac partes, quę raduntur, oẽs in altum attolluntur: vocatur q; is effectus (vt Plato
quodam loco inquit) tum feruor, tum fermentatio. Est nãq; is humor talis, quale esse acetum do-
cuimus: ex quo ipso quoq;, si in terram effuderis, idem effectus visitur. Quo minus alienum est,
si veteres eiusmodi humorem acidum nominarunt æque, vt pallidę bilis amarum. Sanè non raro
etiam in vomitionibus talis apparet. Verum, sicuti paulo ante dixi vnum quoddam vitium esse
proprium verum q; scirrhum, qui præter alia etiam insensilis sit: reliquos tumores, qui videlicet
non dum sunt omnino insensiles, dupliciter esse à medicis vocatos, nẽpe vel scirrhos, propterea,
ꝙ generis scirrhorum sunt, vel scirrhosos tumores: sic & in humoribus, quæ quidem haud dubie
nigra est bilis, ea talis est, qualem modo pinximus, certe acida, & terram fermẽti ritu eleuans, tum
omni animanti iniucunda. Quæ vero fieri talis est idonea, hæc bifariam nuncupatur, vel melan-
cholicus humor, vel nigra bilis, scilicet, qui sic eam nominãt, affirmaturis aliam esse nigram, quæ
dum animal naturaliter se habet, quotidie gignitur: aliam quæ ex vstione ac velut assatione con-
flatur. Quod autem semper præcipio, vt nominibus contemptis ipsam naturæ rerum scientiam
exerceas, id nunc est faciendum, ac nominandum quidem, prout succurret: cæterum oratione sic
interpretandum, ꝙ quidam præter naturam tumores ex eiusmodi naturæ succo proueniunt, cu- F
iusmodi est fęx in vino, & amurca in oleo: & ꝙ hi spatio temporis putrescẽte humore propterea,
ꝙ in vasis sit impactus, exulcerantur. Ergo, sicuti reliqua omnia vitia plurimam habent particu
larem in maioris minoris q; ratione differentiam, sic etiam hoc vitium habet. Quippe phlegmo
nes alia quidem admodum rubra est: alia paulo magis, q̃ pro naturali habitu, rubra. At species, si-
ue genus, siue quomodolibet appelles, ambobus est idem: nam & rubriores, q̃ pro naturę modo,
sunt: & dolor omnino cum ipsis est, qui ipse quoq; magnam habet in excessu defectu q; differen-
tiam: ad eundem modum nec renixus nec cutis tensio omnibus est æqualis. Commune tamen
eorum est, tum ꝙ pars magis renititur, q̃ ante, cum naturaliter se haberet: tum ꝙ in tumorẽ quen-
dam attollitur, extenta scilicet attenta q; eatenus cute, quatenus tumor assurrexit. Simili ratione
& vitium, quod modo describimus, aliàs cõfusa exigua q;, & quæ vulgum fortasse latere possint,
affert symptomata: aliàs ita vehementia & magna, et cunctis euidentia, vt ne puerum quidẽ clam
sint. Verum cõmune illud in oĩbus particularibus, quod intelligentiam ad se trahit, vnus id mor-
bus esse ostenditur, & vnã sibi appellationem imponi cogit. At, vbi magna quidem omnia sunt,
nemo de appellatione ambigit, sed nominant vno assensu oẽs eiusmodi affectũ Cancrum. Cum
autem adhuc incipit, nihil "miri est, si vulgus lateat, non secus profectò, q̃ stirpes, quæ è terra iam G A.li.4.f.3.t.
exeunt: quando hæ quoq; peritis tantum agricolis agnoscuntur. Ergo, quæ nam in cancro tum c.15.fol.159.
communis, tum propria curationis indicatio sit, opportune nunc dicetur. Cõmunis igitur est, vt
humorem, vnde vitium est natum, ilico vacues simili vacuationis genere ei, quæ in aliis tumori-
bus supra est comprehensa: mox prohibere, potissimum si fieri potest, ne de cętero eiusmodi suc-
cus in venis colligatur: sin id fieri nequit, saltem eũ omnino ex interuallis vacuare, & simul parti-
culam firmare, nequid humorum redundantiæ ad eam confluat. Veluti ergo amaræ bilis humo-
rem medicamento, quod eum humorem trahere sit aptum, educimus, sic & melancholicum edu
cemus vel simplicium aliquo, cuiusmodi est epithymum, pondo drachmarum quatuor in sero la
ctis mulsa'ue exhibitum: vel compositorum aliquo, cuiusmodi nostrum est, quod ex duobus &
triginta simplicibus medicamẽtis est compositum. Sed horum materiam in aliis traditam habes.
Hic autem, quæ ad propositam methodum proprie pertinent, dicamus. Post nãq; purgationem
illud de omnibus eiusmodi affectibus prius est præceptum, ꝙ vel retro regerere humorem, qui
in membro procubuit, oportet, vel ipsum digerere: præterea ꝙ in principio quidem tam in ipso
purgationis tempore, q̃ ante id, repellere: vbi iam totum corpus exquisite purgaueris, digerere.
Vbi tamen mediocris tãtum purgatio præcessit, mistum esse, quod applicabitur pharmacum, ex H
repellẽte digerente q; facultate conueniet. Sanè ad crassum humorem inutiles sunt tũ imbecillæ,
eo, ꝙ nullum operæpretium efficiant: tum valentes, ꝙ vehementer tenuiores, quæ in venis sunt,
sanguinis partes vel digerant, vel retrudant: crassas vero & melancholicas, quas fæci assimilaui-
mus, nec euocent, nec repellant. Ergo, si his inter initia vtere, vtiq; minutus aperte tumor erit, cę-
terum, quod reliquum eius est, contumax ad soluendum reddetur. Quare "mediocrium virium A.ibidem.c.15
medicamentis est opus: quæ nec propter imbecillitatem vincentur, nec propter effectus vehe- fol.460.b
mentiam valenter sanguinem crassabunt: Ad hęc item, quę omnino haud mordeant: quando-
quidem vitij malignitas ab ijs, quę mordent, iritatur, ac, vt dici solet, efferatur. Propter hęc igi-
tur, quę viribus quidem sunt mediocria, qualitate vero minime mordentia, eiusmodi affectibus
sunt idonea. Materię vero copia, sicuti in libris de medicamẽtis est traditum, ex vstis elotis q; me-
tallicis habebitur. Quippe, quę medicamenta ex his componuntur, vnà cum purgationibus, ad
sanandos incipientes cancros magnam vim habent: maiores vero, sat fuerit, si his prohibeantur
augeri. Prospicere vero, vt, qui iam sunt sanati, amplius non regenerentur, id artis de tuenda sani-
tate est opus: cuius sanè portio est ea, quę de cibis pręcipit. Cęterum, siquando cancrum per chi-
rurgiam curare audebis, cœpisse quidem ab vacuando per purgationem melancholico humore

oportebit.

A oportebit. Vbi vero totum, quod vitiatum est, prorsus exciderís sic, vt nulla supersit radix, sines effluere sanguinem, nec propere eum inhibebis: immo premendo potius, quæ circum sunt, venas, exprimes ex ijs crassiorem sanguinem: mox alijs vlceribus similiter curabis.

De Carbunculis & Reliquis affectibus curandis, qui Vlcere crustoso constant. CAP. 10.

A.lib.4.f.3.t.1. c.9.fol.453.b

EST tamen & aliud vitium, quod ex humore crasso feruente q; nascitur. Incipit ″hoc plerunq; à pustula aliqñ vero & sine hac. Cęterum inter initia, quibus hoc instat, scabunt particulam omnino: mox oritur pustula quędã: qua rupta, vlcus cum crusta gignitur. Sępe vero non vna oritur scabentibus pustula, sed multę exiles, veluti milij semina, †crebrę in particula residẽtes: } quibus perruptis, similiter crustosum vlcus prouenit. In carbunculis vero, qui p Asiam populatim sunt crassati, ẽt citra pustulas non nullis excoriata statim cutis est. Omnibus tñ, vti dixi, crustosum vlcus fit, modo crusta ipsa cineris colorem præferẽte, modo nigrorem. Omnibus præterea his circumposita caro in summam peruenit inflammationem: non tamen colore aspicitur erysipelatis, immo qui adhuc phlegmones colore sit nigrior, veluti si plusculo rubro minus misceas nigri. Quod aũt necessario febricitent, qui ita sunt affecti, id q; non minus, immo magis, q̃ illi, †quibus erysipelatosa est phlegmone, id vtiq; latere neminem potest. Sed & incipiendam ab incisa vena

B curationem esse, id quoq; nemine latere arbitror, qui præsertim meminerit, quæ in curatione febrium de sanguinis missione diximus. Nec illud obscurũ, sanguinis vacuationem, quæ ad animi defectum vsq; sit adhibita, magis his etiam collaturã: nisi tñ aliud quippiam obstet ex ijs, quæ venam incidi vetent. Imponi vero sibi laborans particula, quod ad humorum inflãmationem spectat, refrigerantia desiderat. Cęterum propter humoris crassitudinem atq; etiam malignitatẽ, nec fluxionem auertere vnquam poteris: &, siqñ id feceris, aliud quippiã, quod in alto sit corpore, offendes. Atqui nec affluere is permittendus est: quin potius inquirenda remedia sunt, quę cũ modice reprimendo ẽt digerere possint. Tale profectò est tum cataplasma, quod ex plantãgine* conficitur: tum quod ex cocta lente, s. miscentibus his nobis micam panis teneram, qui clibano sit coctus. Esto autẽ panis nec omnino à furfure purus, nec nimium eius habens. Siquidem, qui oĩno purus est, eius substantia in cutis meatibus hærere est apta, Emplasticωteron Græci vocant: fursuraceus aũt crassiorum est partium. Super ipsum vero vlcus, valens aliquod imponendũ est medicamentum: cuiusmodi est Andronis, Pasionis, vel Polyidæ: liquari q; id cum vino aliquo dulci ad sordium crassitudinem debebit. Porrò cõmodissima ad hunc vsum vina sunt tũ thereum, tum scybelites: in quorum inopia sapa vtẽdum, quæ apud nos Hepsema dicitur. Quæ ″aũt pharmaca

A.ibidẽ.c.10.d

C reliquis adhiberi vlceribus solent, nempe quæ concoquant & pus moueant, ea nunc adhibenda non sunt: qñ ita putredinem particulę auxeris. Quin etiam scarificare eiusmodi tumores post sanguinis missionem alienum non sit: sunto autẽ incisiones mediocribus altiores propter infestantis humoris crassitudinem. Cessante vero iam inflammatione vlcus ad cicatricem similiter reliquis vlceribus perduces. Atq; hactenus de carbunculis dixisse sat arbitror.

De Strumis, quas Chœradas dicunt. CAP. 11.

A.lib.4.f.3.t.2. c.9.fol.458.d

DEinceps de reliquis agam tumoribus, orsus à strumis, Chœradas Græci vocãt. Existunt hę glandulis in scirrhosum affectum mutatis. Est q; ″curatio earũ, quod ad ipsum attinet vitiũ, ijs scirrhis, qui in alijs partibus nascuntur, cõmunis. Cęterum, quod ad ipsius partis naturam spectat, in quibusdam glãdulis alias geminas curationis indicationes adijciunt. Præstiterit fortassis hoc loco de nominibus aliquid clarioris doctrinæ gratia distinxisse. Quippe glãdulæ, quæ, quod in medio vasorum in diuersas partes diductorum habetur, implent, eius q; diductionis pro firmamento sunt, earum haud magnus vsus animantibus est: sed ex abundãtiore prouidentia, sicut alia quædam, sic has quoq; glandulas natura fabricauit. Earum vero, quæ vel saliuam, vel lac, vel genitale semen: ad hæc quæ pituitosum quendam humorem in mesenterio, vel faucibus, vel larynge,

D generant: earum maior est vsus. Atq; aliqui has non glandulas, sed glandulosa vocant corpora, vt quæ non paulo, q̃ reliquę glandulæ, & rariore sint & magis spongiosa substantia: quin etiam in has tum arteriæ, tum venę sensibiles perueniunt. Atq; hę quidem, cum in scirrhoso sunt affectu, non aliter, q̃ cæterę omnes partes †, sunt sanandæ. At, quæ in medio vasorum spatio consistunt, in ijs alia curationis indicatio pręstatur: qua simul cum vitio etiam pars ipsa tollitur. Est vero duplex ea quoq;, nempe vel totum, quod vitiatum est, scalpello excidentibus nobis, veluti in cancro: vel putrescere id medicamento cogentibus. Porrò, quę eiusmodi medicamentorum materia sit, id in opere de medicamentis est proditum.

De Abscessibus, quæ Apostemata dicuntur. CAP. 12.

A.lib.4.f.3.t.1. c.10.fo.455.a

MIhi vero tempestiuum est de alijs tumoribus docere. Quorum se primum abscessus offert, Apostema id græce dicitur. Huius duplex item genus est, vnum, cùm phlegmone in pus versa pus ipsum tanquam in sinu aliquo est collectum: alterum, cùm ″nulla pręcedente phlegmone humor aliquis statim ab initio, is q; aliàs specie alius, cęterũ omnino acris, in parte aliqua colligitur. Porrò excoriat hic circumposita corpora, spatium videlicet sibi moliens vel inter duas tunicas, vel sub certis membranis. Excoriat autem omnino ipsa copia distendens: interim vero acrimoniam quandam putredinosam tempore contrahẽs. Sanè inueniuntur in huiusmodi abscessi-

† κατατυκνῶσαι τὸ μέρος, i. desantes particulam.

† in antiquis quibusdã legit οἷς ἐρυσίπελας ἐστὶν ἢ φλεγμονή, i. quibus erysipelas est uel phlegmone.

* arnoglosso.

† σκιρρωθῆναι, i. scirrho affectæ, additur in átiquis.

bus,cum ſcalpello ſunt diuiſi,proprietates quædam non paucæ,nec humorum modo,ſed etiã ſo- E
lidorum quorũdam corporum.Siquidem vnguium,pilorum,oſſium,teſtarum,lapidum,& pori
fragmentorũ ſimilia inuẽta in his corpora quædã ſunt. Ac humorũ ipſorum alius, veluti lutum,
vel cœnum,vel olei quidam limus,vel vini fęx:alius adeo grauiter olens,vt oẽs auerſentur. Verũ
hæc rarius incidunt.Frequentiſſima vero huius morbi ſunt tria genera:quorum ſingula propriã
appellationem græce ſunt ſortita.Ea ſunt,Atherωma,Steatωma,& Meliceris, à ſimilitudine con-
tentarum in tumoribus ſubſtantiarũ dicta: eſt enim aliud eorum veluti ſeuum, aliud veluti mel,
aliud pulticulæ,quã Atheran vocãt, ſimile. Curationis vero eorum indicãtiones ſunt cões,nem
pe id; quod continet, vel digerere, vel totum putre reddere, vel excidere. Aliqui igitur eiuſmodi
tumorum triplicem curationis rationem admittunt,quotquot ſ.ex tenuiore humore conſtant,vt
meliceris:aliqui duplicem tantum, veluti atheroma, quippe quod tum excidere tum putreface-
re licet: ſteatoma vero ſola manuum opera curatur, cũ nec putrefieri poſſit,nec digeri. In ijs vero
abſceſſibus, qui in alto corporis conſiſtunt,ac potiſſimum in viſceribus,medicamẽta, quæ ex aro
matis componuntur, maxime ſunt vtilia, vtpote quorũ vis collectum humorem tum in halitum
reſoluat,tum digerat. Sunt profecto & alia eius generis non pauca,quorũ laudatiſſima ſunt tum
antidotus,quæ ex viperis componitur (Theriacẽ vocant) tum,quę Athanaſia vocatur,tum Am F
broſia:atq; hæc quidẽ ſumptuoſa: viliorum ſane optimum eſt noſtrum, quod ex cretica calamin
tha eſt compoſitum. Omnia vero id genus in opere de medicamentis colligemus: quod, vti pau-
lo an te diximus,ſatius arbitror ijs tribus,quæ ſupra memoraui,quo nihil deſit,ſubijcere.

abſceſſibus in quibus peccat à toto gñe p̄t naturam, 3. eiuſdem lib.

De Tumoribus, qui toto genere Præter naturam ſunt, ac de optima Curandi Via. CAP. 13.

QVoniam vero eorum,quæ per chirurgiam fiunt, curationis indicãtiones aliquid commu-
ne habẽt,aliqd propriũ, ſatius nobis viſum eſt ea nõ diſtrahere, ſed vniuerſa in calce huius
operis apponere.Nunc porro tantulum etiam de tumoribus,qui pręter naturam conſi-
ſtunt,eſt adijciendum,ꝙ,quicunq; ex his toto genere pręter naturam ſunt,ij ſui ablationem indi-
cent,communiori ſ.indicãtioni,quæ per omnia,quę totis ſubſtantijs à naturę habitu receſſerunt,
extẽditur,ſubiecti:veluti in ſteatomatis & atheromatis habet. Huius certe generis eſt & q̃ Myr-
mecia græce vocatur,& quæ Acrocordωn, præterea in veſica calculus,& hypochyma: & in mu-
lieribus * molæ in vtero geſtatio, ita vero appellãt informem carnem:omnia nanq; talia ſummo-
uere in totum properamus. Quorum vero etiã locus ipſe affectus vna quæpiam naturaliũm par-
tium eſt, prima indicãtio eſt,vt affectus ſanetur.Secunda ab hac,ſi inſanabilis is ſit,vt vnà cum vi
tio pars quoq; ipſa excidatur:ſicut in cancro & oĩbus vlceribus,quæ curationẽ reſpuunt.E cõtra- G
rio vero in ſuffuſione,quod Hypochyma vocant,† victi in prima indicatione,} ad alium eam lo-
cum,qui minoris ſit momenti,transferimus. Non deſunt,qui hæc quoq; vacuare ſint aggreſſi:ſi-
cut in ijs,quę chirurgia tractantur,dicam. Nunc illud dixiſſe ſufficiet,ꝙ humor,qui in hydrocelis
viſitur, alienus à corporis ſubſtantia tota natura ſit, ſicut ẽt,quæ in aſcitis hydropibus continetur
aqua.Quarũ certe vacuationẽ vel medicamentis,quæ digerãt, molimur, vel chirurgia, in hydro-
cele quidem immiſſo ſiphone: in hydropibus vero adhibita pũctione, quam paracenteſin vocãt.
Porro exciditur vnà cum affectu ipſo,veluti in ijs,quæ ante comprehẽſa ſunt, etiam pars affecta:
ita & in hernioſis aliquid peritonæi. Pari modo & columella aliqñ vnà cum vitio ipſo exciditur.
Itidem q̃; in cruribus & teſticulis,vnà cũ varicibus ipſæ venæ. Ad hęc,tunica in naſo cũ polypo,
& foratus dens cum foramine: verũ ex his nullum eſt,quod ad naturalem habitum poſſit reduci.
In columella vero id oĩno eſt conandũ, nec properandũ ad eã excidendã: ſed,qñ gracilis eſt,& ad
lori tenuitatem redacta,tum eſt auferenda. Porro talẽ eam reddet longius tp̃s: at,qualem Hippo-
crates in præſagijs ‖ deſcripſit,paucorum dierum numerus: ęque vero & cætera,quæ in magnitu
dine naturalẽ habitũ exceſſerunt: in quibus annumerãda ſunt omnia,quibus ſupercreuit caro, &
encanthides,& qui in ſede thymi dicũtur. Sunt ex iſtiuſmodi vlceribus,& quę ambigua ſint ſpe H
cie, veluti cicatrices,quæ ſupra circumpoſitam cutim multum extãt: item, quę in oculis ſunt pte-
rygia. Curationis tñ eorum indicãtio manifeſta eſt. Siquidẽ talia omnia amouere oportebit: atq;
id ſemper agere,vt rationibus,quibus id fiat,penſitatis optimã ſemp earum deligas. Sane optimę
rationes tripliciter iudicantur, tum ex tp̃is curandi breuitate: tum ex curando citra dolorem: tum
ex maxime tuto curando. Rurſus,vt tuto cures, tria propria ſunt, q̃bus intentus ſis, oportet,vnũ
primum q̃;,vt oĩno abſolutionem operis conſequaris: alterum, vt ſicubi hunc non conſequaris,
ſaltem cubantem non lædas: tertium, vt vitium non facile reuertat̃. His cõſiderationibus ſi opti-
mam curationis viã iudicaueris,inuenietur in oĩbus, q̃ nunc propoſuimus, qñ potius chirurgiæ,
& qñ potius medicamẽtorum ope, ſit curandũ. At chirurgię quidẽ ſtudium in ijs pręſertim,quę
nunc ſunt propoſita,ad interemptionem eorũ feſtinat: vt quæ, quod in animalis corpore toto ge
nere pręter naturam habetur,id prorſus tollendũ ſibi proponat: quod ſi perficere nequeat, proxi
mum illud conſilium habet,vt vitium transferat,veluti in hypochymatis. Quod vero ex medica
mentis petitur,primum huc tendit,vt,quod præter naturam eſt,tum vacuet,tum digerat: quod ſi
per mẽbri naturam,aut etiam vitij rebellionem fieri non licet, vt id tum in pus vertat, tum putre-
faciat: hoc vero ſecundo loco deſtinat. Quippe ita in columellæ vitio facimus, primum ſcilicet ad
naturalem

* τῶν κατὰ φύσιν, i. earũ quæ ſm naturã ſũt.

† ἀποπίπτοντες τῦ πρώτου σκοπῦ.

A.li.3.f.21.t.2.c.18.fol.388.b

3.Progno.t.21.4ª.209.c

* Non eſt in antiquis.

A naturalem habitum eam reuocare tentantes: id si consequi non est, prorsus amputantes, id q; vel chirurgię opera, vel per caustica medicamenta. Verum medicamenta, melius est, in tractationem de ijs differamus (quandoquidem tribus iam proditis, aliam quoq; quartam adijciendam statuimus) ac chirurgiam in calce huius operis apponamus.

Quæ Secundum naturam, quæ Præter naturam propriè in nobis dicantur. CAP. 14.

NOn est igitur, q in his amplius immoremur: sed transeundū ad ea, quæ similem ijs, quę comprehensa sunt, curationem desiderant. Ea sunt, tum quę in numero & magnitudine conuenientem modum excedunt: tum quę in ambobus his deficiunt. Dixi hoc loco conuenientem: q si conferentem, vel conducentem, vel secundum naturam, vel vtilem alibi vsurpauero, eadem sermonis vis erit. Ac dictum quidem de his est alibi latius: cęterum redigere in memoriam summatim omnia, etiā hoc loco alienum non fuerit. Omnium ergo, quę in corpore habentur, primum, cuius maxime indigemus, est ipsa particularum minime impedita functio. Hanc vero, quia possidemus natura, idcirco publice dicimus expetere nos secundum naturam agere. Et, quia hoc ipsum cum eo, quod secundum naturam se habet, est coniunctum, merito profectò nihil interesse arbitramur, secundum naturam habere, an secundum naturam agere dicamus. Quin & sine ad-
B ditione interim græce dicimus expetere nos τὸ κατὰ φύσιν, vtiq; subaudito in dictione, vel habere, vel agere, vel ambobus: {Latinitas propter articuli fortassis inopiam, ea figura destituitur.} Atq; hæc quidem causa est, cur medicis rectè vsurpata vox hęc, Secundum naturam, sit de omnibus, quæ in corpore ex sententia nostra esse cupimus. Scire autē licet in ijs, quibus natura * deficit, nec primum, nec propter se ipsum, secundum naturam à nobis expeti, sed † propter actionem, } & ex accidente. Siquidem sextus digitus non nullis ab ipso statim ortu est congenitus, & quintus defecit: & alia quædam similia, aliqua in numero, aliqua in legitima quantitate, vitiosa. Ac, si quidem hęc plurimum, recta vero rara fierent, contra, q; nunc, de naturæ operibus statueremus, vtiq; non tuentes vt nunc, sed auferentes ea. Hęc ratio memoria tua nunquam excidat, cum sit ad nominum vsum vtilis, quę tum fallere inconsideratos possunt, tum discordię phantasiam excitare, sicubi alter dicat totum, quod præter naturam est, esse tollendum: alter, quod nocet, aut inutile est, aut incommodat actioni.

De ijs, quæ in Magnitudine, & Numero excedunt vel deficiunt: ac primum de Curandis ijs, qui Obesitate & corpulentia onerantur. CAP. 15.

ERgo denuo repetentes, de rebus loquamur, quando de nominibus est nobis definitum, hinc
C orsi. Coniuncta comprehensis iam morbis sunt ea, quę vel magnitudine, vel numero, à debito naturę modo sunt aliena: in quibus amputare quidem conueniet, quod magnitudine vel numero redundat, reficere autem & fingere, quod desit, vbi videlicet fieri id licet. Quintum nāq; digitum, aut tale aliud membrum, medico certe gignere non licet, sed vnius naturę opus sunt oia talia. Verum in totum tollere, quod numero redundat, aut præcidere aliquid eius, quod magnitudine modum excessit, hęc nobis quoq; licent. Siquidem ex medici officijs vnum est, nec id leuissimum, vbi in corpulentia eò deuenit corpus, vt nec ingredi sine molestia, nec sedem propter ventris molem contingere, sed nec respirare libere possit, hanc liquare ac tollere, † æque nimirum, vt, cum corpus ali desinit, (Atrophian Gręci vocant) quod genus, quos vomica male habet, patiuntur, } huic quoque reficiendo prospicere. Sæpe autem euenit, vt non totum corpus, sed vna quępiam pars ex atrophia tabescat: quam scilicet vel neruorum resolutio, vel ipsius partis intemperamentum, pręcessit. Opportune q; iam de curatione horum considerabimus, orsi ab ijs, qui corpulentia nimium onerantur. Ostensum vero in libris est, qui de temperamentis sunt inscripti, q calidior siccior q; temperies exile corpus reddit. Ergo id agendum, vt nimium obesi corporis temperamentum tale esse faciamus, si modo ad debitum modum redibit. Sanè docuimus tum in illo
D opere, tum nihilo secius in opere de tuenda sanitate, q acuta exercitatio, & tenuās victus, & id genus medicamenta, & animi cogitatio, temperamentum totum non solum calidius, sed etiam siccius, ac propterea corpus exilius reddūt. Igitur in exercitationibus celerrimus cursus est idoneus. Tenuantis verò victus materia seorsum singulari libro est prodita. Quod si medicamēta tenuantia quoq; requirant, etiam hęc in operibus, quę de medicamentis conscripsimus, sunt edita: quam quam referentur eorum nunc quoq;, quę sunt efficacissima: quibus, vbi demere nimiam obesitatem studes, vtaris, suadeo. Ergo, quę ad articularia vitia quidem exhibere solent, quę scilicet valentem incidendi facultatem habent, ijs tu quoq;, cum nimiam obesitatem curabis, vtitor. Sunt porrò talia, rutę semen, pręsertim q; syluestris, vnà cum ipsis corymbis, & aristolochia rotunda, & minus centaurium, & gentiana, & polium: pręterea ex vrinam cientibus, ea, quę pollentes habent vires, veluti petroselinum. Vnumquodq; enim taliū, tum ipsum per se, tum vero alijs mista, vniuersa & extenuare potenter succos, & vacuare sunt habilia, partim quidem sensibiliter per vrinas, partim per insensibilem transpiratum: sed & sal, quod ex combustis fit viperis, potenter extenuat. Multi q;, cum vel graciliores, vel mediocris habitudinis essent, ex eiusmodi medicamentorum potione perierunt, sanguine ipsorum excocto. Ruerant autem ad ea propterea, q liberatos aliquos articularijs vitijs viderant, minime s. ęstimantes, q temperies eorum, qui sanati fuerant,

* ἀποτυγχάνει.
† δευτέρως, i. secundario.
† Clarius. æque nimirū, vt cū corpus in ea reddat atrophia, qualē ij, q phthoe detinētur, patiuntur.

humidior pituitosior q; erat, qualis nimirum obesorum est: in quibus eiusmodi medicamẽtorum E securus est vsus. Ipse nanq; iuuenem quendam quadraginta circiter annos natum, oppido q; obesum percuraui, vsus tum antidoto, quæ aduersus articularia vitia est composita, tum sale theriaco, ipsa q; theriace, ac reliquo extenuanti victu, & pro exercitatione cursu veloci. Porrò præparaui hominem ad cursum, perfricando primum linteis asperis, quoad cutis ruberet: dein statim cum oleo, quod in se digerẽs aliquod medicamentum habebat: quo etiam post cursum rursus vtebar. Talia medicamenta sunt, tum syluestris cucurbitæ radix, tum althæa, tum gentiana, tum aristolochia, tum panacis radix, tum polium, tum centaurium. Per hyemem vero etiam à balneo iam dicto oleo hominem reunxisse profuerit. Verum cibum exhibere non statim à balneo, sed interposito somno, conueniet. Quòd si velit etiam rursus ante cibum lauari, permittes. Magis etiam ad rem pertinebit, si aquæ ipsi digerendi facultas insit. Ac, si quidem talem aliquam spõte natam habemus, ipsa vtemur: cuiusmodi in Lesbo visitur, à Mitylene stadijs quadraginta: sin minus, ipsi similem aliquam moliemur. Est porrò ea, quæ in Mitylene conspicitur, & viribus & colore talis, qualis vtiq; fiat, si quis florem salis aquæ marinæ misceat. Hæc ipsa aqua etiam hydropicis, & reliquis tumefactis idonea est, vtpote valenter desiccans, ita profectò, vt præpinguibus, ac præcipue si quis ipsos cogat in ea celerrime natare, nec post largam lauationem protinus esse bibere'ue, sed F somno interposito, aut omnino saltem quiete. Sanè illud est sciendum, atq; ab eo, qui obesitatem curat, prædicendum, quod aliquando ex multo simul obito motu, & febri hominem tentari est credibile: & quod febris ad rem propositã non aliena erit vtiq;, si medicus recte omnia faciat. Etenim perspicuum est, vbi ex lassitudine febricitarint, qui ita curantur, quod sopita eorum febre, rursus ad eandem curationis formulam redibimus. Sanè fugere in ijs curandis cõueniet & vina, quæ multum nutriunt, cuius generis crassa sunt: vti vero vel aquosis, id est colore albis, & consistentia tenuibus, vel quibus mare est admistum.

* σικύος, i. cucumeris.

De Reficiendis corporibus extenuatis, ac Restituendis particulis, quæ deficiunt. CAP. 16.

AT, vbi eos, qui extenuati sunt, reficere in animo est, ijs vinum exhibebimus crassum: cibum vero, qui succum efficiat crassum: exercitationes paucas, frictionem mediocrem: ac, vt summa complectar, omnia iam comprehẽsis contraria moliemur. His vero "etiam picari cõmodum est, † id q; tertio aut quarto quoq; die: } quippe id ad carnem instaurandam, egregium medicamentũ est adeo, vt si quod singulare membrũ hoc vitio laborat, id hoc presidio restituatur. Ac nobis quidẽ in omnibus fermè hoc vnum satisfecerit, siquidẽ humectat & calefacit, sanguinis multitudine accita. Ergo nec assidue id ægrotanti corpori admouere cõnueniet, nec, cum conueniet, G sæpe illinere, verum in hyeme bis, in æstate semel id fecisse est satis. Quibus vero à natali die gracilia sunt membra quædam, ijs etiam mangones puerorum hoc ipso præsidio succurrunt, vnà cum certa percussione, quam græce Epicrusin vocant. Est porrò & illius mediocritas quædam, vt s. nec plus iusto, nec minus fiat. Ea talis est. Ferulas paruas ac leues modice illitas gracilibus partibus incutiunt, donec modice attollãtur: quippe in hoc summa rei est: veluti Hippocrates de perfusione ‖ aquę calidę dixit, Primum quidem pars intumescit, post gracilescit. Ergo, quibuscunq; particulis bonam habitudinem reddere studemus, has & fricare, & perfundere, & percutere, & picare oportebit tantisper, dum intumescant: hoc vbi factum est, protinus desistere prius, q̃ digeri cœperint. Etenim, quæ calefaciũt omnia, sicuti attrahere, ita ẽt digerere sunt apta. Si ergo perites, dum, quod attractum est, digestũ sit, operam luseris. Ad hunc modum mango quidam proximè nates pueri † fame cõsumptas, } breui auxit, percussu mediocri quotidie vsus, aut saltem alternis diebus: item moderata picatione. Cæterum, qbus totum corpus est extenuatum, ijs lauari quoque post cibum est idoneum. Veluti autem metus erat, ne tenuantibus auxilijs febris succederet, corpore scilicet immodice per hæc calefacto, sic ijs, qui à cibo lauantur, timendum est, ne sibi iecur obstruatur, potissimum propter ciborum speciem: quippe cum aliter quoq; obstruere soleat, H quæ succum crassum gignunt, si quis his liberalius vtatur. Vbi igitur aliàs id efficere solent, multo profectò promptius idem post balneum facient. Incidit tamẽ ex tali victu diutius exhibito, ẽt calculi in renibus generatio: quod vitium cur omnibus non contingat, satis patet. Quippe incredibile non est quibusdam vel densos admodum esse renes, vel perangusta venarum in iecinore ora: quibusdam contra esse habita. Horum q; dignotio nulla planè certa est: sed percontandum assidue ab eo, qui iam dicto modo est cibatus, num quis illi grauitatis sensus in dextris præcordijs & circa [a] renes sit. Quòd si quid tale aliqñ senserit, protinus cappari ex oxymelite in principio cibationis, donec constiterit grauitas, dabitur. Ad membra vero, quæ ægre reficiebantur, ac pluscu lum iam refrigerata erant, vsus aliquando & thapsia sum, aliàs ea ex melle membrum illiniens: aliàs etiam ex cerato: siquidem attrahit ea quoq; partibus, quibus superposita fuerit, sanguinis copiam. Quibus autem exiguum aliquid pudendi preputio de naturali deest quantitate, ijs non raro citra thapsiam sola tensione debitũ modum reddidi, [b] membranulam mollem firmam q;, cũ ti gũmi illitæ circũuoluens. Satis autem constat, quod etiam membranulæ finem [c] † parti subiectæ } agglutinari gummi oportebit: siquidem & siccatur cito, & sine dolore adstringit. Porrò cuti prę putij ex interna parte rotundum aliquid ac mediocre supponi prius oportebit, quod videlicet postea,

A. lib. 4. f. 7. c. 4. c. 2. fol. 519. b

† δὶ ἡμερῶν ἤτοι τριῶν ἢ τεττάρων., i. id q; triũ uel quatuor dierũ spatio.

...ndus, rone medicamenti, quod ẽ matn remedij in ... à parte frigida: dũ adest ... indicatij, dũ adest frigi ... partis licet uti ... ne nisi alig... ...eat.

Lib. de Offic. med. sect. 3. t. 16. 7[a]. 215. h

† In impressis cod. & in plerisque manuscriptis græcis legitur, ὑπολέπτου, i. gracilioris. in aliquibus autẽ vt Linacer vertit. ὑπὸ λιμοῦ συντακέντος, i. fame ɔsumpti.

A* ψόας, i. lũborũ carnes.

B* ἶνα χάρτου i. fibrã vel mẽbranulã chartę

C † τῷ ὑποβεβλημένῳ ἄνω μέρει τῆς ἰνός, i. illi parti membranulæ, quæ in superiori regione sibi subiecta est.

A postea, q̃ agglutinata membranula est, facile eximas. Eorum vero, qui thapsia preputium adducunt, quidam rotundum id è plumbo fecerunt, veluti solenarium quoddam: mox illi extrinsecus præputij cutim circuntendunt, ac molli loro deligant. Fuerit q; & id non nunquã vtile, vtiq; quibus multa desit cutis: quibus autem exiguum est, quod deest, ijs (vt comprehensum est) sola membranula circundata sufficiat: vbi autem circũdabitur cuti, & agglutinabitur, subtus imponi * solenarium prius oportebit. Ego vero, cum nihil horum prestò est, modicum chartæ inuoluens, immittere pro fulcimento præputij soleo, vt postea, cum planè coaluit, quod foris est circundatũ, exempto, quod fulciuerat, facile meiat is, qui curatur. Constat vero hoc quoq; vitium ex eo morborum esse genere, quod naturalem magnitudinem est egressum, aliàs putrescente præputio incidens: aliàs ab ipso ortu minore, q̃ par erat, congenito. Subijcitur autem duplici chirurgię rationi, interim in superna pudendi parte circulo incisa cute, quò videlicet eius vnitate soluta, eatenus deorsum trahatur, quoad glandem cooperiat: Interim vero scalpro ex interna parte, qua glandis initium est, excoriata, mox deorsum tracta, ac deinde (vt supra comprehensum est) molli quopiã deligata. Dicemus autem & de eiusmodi rationibus in sermonis progressu æque profectò, vt de curtis id genus, quæ Colobωmata Græci appellant: quippe ita vocant, quæ in labijs, aut narium B alis, aut aure deficiunt. Nam methodo quadam curantur hæc quoq;, primum quidem excoriata vtrinq; cute, deinde adductis coniunctis q; inter se cutium oris: ac vtriusq;, quod callosum est, detracto: mox, quæ reliqua sunt, adsutis atq; agglutinatis. Eiusdẽ generis sunt, & quas in maiore oculi angulo Rhœadas græce vocãt, vtiq; vel impẽsius minuto, vel prorsus perdito ipso angulo. At prorsus quidem perdito eo, omnino insanabile relinquitur vitium: minuto vero, ijs, quę modice adstringunt, curatur, si tamen totum corpus primum ante purgaueris, dein caput. Sunt mediocriter adstringentia medicamenta, & quæ è glaucio componuntur & croco, & quæ nardina vocantur: & in primis, quæ ex vino sunt confecta. Vt vero summa complectar, quibus perit aliquid substantiæ, maxime quidem id agendum, vt ei quàm simillimam faciendam curemus: si id fieri nequit, saltem aliquid, quod eundem præstet vsum, machinabimur: erit autem profectò & id eatenus simile. Etenim, cum ossis tibiæ sæpe excidere portionem magnam cogimur, ad alterã loco eius substantiam producendam, carnem gignentibus medicamentis naturam ipsam prouocamus: quæ vtiq; inter initia velut dura est caro: postmodum calli durioris firmitudinem accipit: ac temporis spatio roborata, ad ingressum, ossis loco, fit habilis. Quin etiam, vbi internodia digitorum excidimus, in excisorum loco alteram, qualem pręxiximus, naturam prouenire cernimus. C Quòd autem venas quoq; sensibiles generatas aliquando vidimus, prius est dictum: verum has non tam similes ijs, quæ prius perierant, quàm easdem, renasci dixeris: veluti in cauis vlceribus carnem. Cicatrix vero, quæ in hac calli modo durata gignitur, ea cuti quidem est quàm simillima, cutis tamen non est: quando & densior ea visu tactu q; sentitur: et ratione ex eo, quòd pilos non edit, intelligitur. Hęc igitur si prestò tibi ad manum semper erunt, quæ tibi in curationibus peragenda sint, minime requires.

De Reliquis curandis Affectibus, qui ad prædicta genera referuntur. CAP. 17.

MIhi vero iam tempestiuum est ad alia morborum genera transire, sed quibus est cum supra comprehensis societas. Ergo serpens vlcus, qui Herpes grece dicitur, is eiusdem est generis cum exulcerato erysipelate: Ramex vero, quam Sarcocelen vocãt, cum scirrhis. At vitia, quæ Ophiasin, Alopecian, & Ptilωsin appellant, ex eo sunt morborum genere, in quibus naturale aliquid est amissum, ęque nimirum, vt Myrmecia eorum est, quæ toto genere sunt præter naturam. Porrò triplex omnium horum est differentia. Quædam nanque ex mutatione consistunt solidarum partium: sicut myrmecia, & leuce, & vitiligo, {& ossis caries, quam sphacelon vocant,} & elephas, & scabies, & lepra. Quædam, cum prius omnino non fuerint, postmodum sunt orta: ve D luti meliceris, & atheromata, & steatomata: atq; alio modo helminthes, & ascarides, & ceria, ita enim vocant longã latam q; helmintha: omnia q;, quæ supra diximus in abscessibus quibusdam, callosæ substantiæ, aut lapillis, aut ossibus, aut pilis, aut alijs quibusdam id genus similia inueniri. Itaque attentum esse semper oportet in omnibus, quæ præter naturam habentur, atq; diligenter aduertere, ex quo ea genere sint: si modo illud rectè à nobis dictum est, primam faciendorum indicationem, vnde ad omnia, quæ deinceps sunt administranda, initium capietur, à genere ipso sumi. Herpetas nanq; biliosus procreat succus: quo fit, vt eatenus eiusdem sit cum erysipelate generis, atq; huius quoq; magis etiam cum eo, quod exulceratum est. Differt autem ab erysipelate humoris tenuitate: est enim admodum tenuis, qui herpetem excitat, adeo profectò, vt nõ solum oẽs interiores partes, quæ vtique carnosæ substantia sunt, transeat, sed etiam cutim ipsam ad summam vsq; cuticulam (Epidermida Græci vocãt,) quam solam propterea, q ab ea remoratur, tum erodit, tum exedit: quando, si hanc quoq; sudoris vice transiret, haudquaq̃ vlcus excitaret. Quippe id vlcerum, quæ ex mordente humore oriuntur, quæ nimirum spontanea vocant, commune est, q humor, qui ea facit, sistitur in exitu ac tardat. Porrò ex eo, q alter humor altero sit tenuior crassior've, vlcerum differentiæ, quæ ex profunditate spectantur, proueniunt. Huius certe generis est, & quæ Phagedæna Græce dicitur, & exulcerati cancri. Quorum omnium cõmunis cura-

* χάρτιον.

tio eſt, vt inhibeatur primum humoris confluxio, poſt ſanetur vlcus: propria vero cuiuſq; tum ex membri inuenitur natura, tum ex humoribus non ſolum ſpecie, ſed etiam quantitate. At tenuiſſimus quidem in eiuſmodi humoribus eſt is, qui exulceratum herpetem excitat: craſſiſſimus, qui cancrum: proximum ab his locum occupat, quod ad craſſitudinem attinet, qui phagedænas creat. Harum ſpecies quædam ſunt, quæ Chironia ac Telephia græce dicuntur. Iam aliæ quædam eiuſmodi appellationes ſunt, ſed inutiles & ſuperuacuæ: ſiquidem ad curationem pernoſci oportet humoris tum copiam, tum craſſitudinis tenuitatis'que eius modum, tum potentiam: Veluti ſtatim in herpete, quoniam humor tenuis eſt, (vt qui ex genere flauæ ſit bilis) vbi ſummam cuticulam in tranſitu perrupit, vtiq; cum digeſtus is eſt, permittit cicatricem vlceri induci. Itaq; ſiquis toto prius corpore purgato, mox, quæ influentem humorem reprimant regerant'q;, medicamentis vtatur, iam herpetem curauerit. Sin neutrum horum fecerit, ſed tantum ea, quæ cicatricem inducunt, adhibuerit, vtique exulceratam cuticulam ita ſanauerit: proximæ tamen illi, quo minus exulceretur, non conſuluerit. Poſtmodum vero illa quoq; cicatrice incluſa, quę ipſi continua eſt, exulceratur: id'que longo ſpatio, ceu ſerpente malo ipſo, fit, donec humor, qui id facit, ſit vacuatus. Etenim Romæ mulier quædam illuſtris, cum herpetem in malleolo haberet, primum quidem medicamento, quod algam recipit, eſt vſa. Hoc cum protinus cicatrix induceretur, proxima illi ſumma cutis eſt excoriata, veluti ex deſquammatis. Cui cum deinde ſuperpoſitum medicamentum eſt, rurſus illi continua eſt exulcerata. Id'que ita aſſidue perrexit, donec ad genu exulceratio perueniret: cum interim quiduis potius pati, quàm medicamento, quod bilem traheret, purgari parata eſſet. Itaque etiam (quod fieri in talibus aſſueuit, quoniam plerique culpant non culpanda) damnato ex alga medicamento aliud admoueri iuſſit. Deinceps igitur, quod ex ſandice componitur, vtebamur. Vt vero id quoq;, quod exulceratum iam fuerat, ſanauit: quod vero nunc exulcerabatur, non inhibuit, ſed iam ad bubones vſque vitium aſcenderat, ipſa neceſſitate coacta, ſerum ''ſe lactis ſumpturam annuit. Immittentes igitur clanculum minimum ſcammoniæ, inuitam purgauimus, ac ſanauimus. Ergo, cuius gratia hæc dicta ſint, denuo repetamus. Poſt, quàm communem omnium, quæ ſub eodem genere vitiorum ſunt, indicatio*nem acceperis, vtique non hanc in particularibus exequeris, ſed reduces ſemper ad differentiam, quæ tum affectibus, tum ipſorum cauſis, ſit accommoda: ſicuti de ſpontaneis oſtenſum eſt vlceribus. Vacuabis nanque eum, qui redundat, humorem, cæterum aliquando medicamento, quod flauam purgat bilem: ſæpe eo, quod nigram: modo eo, quod miſtæ eſt facultatis, quod ſcilicet bilem ſimul & pituitam educat: veluti in altero herpetum genere, quem à ſimilitudine, quam habet cum milio, Cenchrian græce appellant. Quippe is non protinus vlcus facit, quemadmodum alter, ſed admodum exiguas puſtulas, ad ſpeciem milij: quæ ipſæ interpoſito ſpatio in vlcus abeunt. Adeo non ſine ratione quibuſdam viſum eſt in eiuſmodi vitio bili eſſe aliquid pituitæ admiſtum. Incidunt ſane non nunquam & citra vehemens totius corporis humorum vitium in partibus vlcera, quæ haud difficulter medicamentis, quæ repellendi digerendi'q; miſtas facultates habent, curantur. Ac repellunt quidem non ſolum ea, quę adſtringunt, ſed etiam, quę ſine adſtrictione refrigerant: digerunt vero, quę calefaciunt. Conſtat'que, quod in generatione vlceris exuperare debebunt, quæ repellendi facultatem habent: vbi non amplius confluit in ęgrotantem particulam vitioſus humor, quę digerunt. Siquidem exiguum vitioſi humoris, etiam ſiquis ad viſcera & magnas venas retrudat, nullum profecto, quod ſenſu percipiatur malum committet: at, ſi eius non leuis quantitas ſit, in princeps aliquod membrum aliquando procumbit, vbi ſcilicet prius naturę viribus totum corpus expurgantis non ſit vel per deiectionem, vel vrinas, vel cutim, quę totum corpus includit, vacuatum. Atque flauę quidem bilis vacuatio eſt facilis: pituitę vero, ac potiſſimum eius, quæ craſſior glutinoſior'que eſt, item'que nigræ bilis, difficilior: quo magis purgantis medicamenti ope indigent. In herpete vero, quoniam tenuis humor eſt, qui id vitium creat, abunde eſt etiam aluum leuiter ſoluiſſe, vel vrinas per ea, quæ id modice efficiunt, citaſſe. Verum, quoniam de medicamentorum methodo proditum etiam aliquid in ſuperioribus eſt, non pauca autem & in operibus, quæ proprie his ſunt dicata, ſatius ſit ſermonem nihil vltra proferre: quando ſatisfacere etiam ei, qui attentus erit, hæc poſſint, neque enim nos ea à muſis accepimus. Verum homini, qui prudens ſit & diligens, & mente exercitatus, ipſa rerum natura, quid agendum ſit, ſuggerit: vbi vero etiam inueniendi viam ab alio quis traditam ceperit, huic facillimum eſt per eam ultra progredi. Huius rei amplum teſtimonium fuerit, quod eiuſmodi uiri artem maximis operibus illuſtrarunt: qui uero parum ſunt prudentes, ij nihil præterea inueniant, etiam ſi tota uita infinitos artis effectus conſpexerint. Plurima nanque inueniuntur hodie'que, quæ apud maiores noſtros non fuere inuenta: ueluti nunc Romæ quidam excogitauit, quemadmodum acrochordonas & myrmecias ore ſanet. Verum de prioribus, utpote à cute extantibus, minus eſt mirum: de myrmecijs uero, potiſſimum quæ cum ſumma cute prorſus ſunt æquales, mirum uidebatur. Veruntamen has quoq; primum labiorum applicatione, ceu ſuctu, ad ſe trahebat, atq; à radice euellebat: deinde primoribus apprehenſam dentibus totam ſimul eximebat. Sed & ſcalpro ad myrtacei folij ſpeciem formato, & ferramento eo, quod Scolopomachærion

Margin notes: E (line 1), F (beside "induceretur"), G (beside "quam"), H (beside "humor eſt,").

A.li.4.f.3.t.1. c.7.fol. 452.g

* ἀναιρήσεις.

A pomachęrion Grecí vocãt,quifpiam manibus exercitatus, facile eas excidat: cum propriís líneamentís à circumpofita cute circumfcripta difcernãtur. Æque "vero & valente aliqua pinna circulo myrmeciæ impofita ípfam educimus. Debebit porrò pinnæ fiftula effe myrmecię craffitudini par,vt eam vndiq; prorfus conftringat: quæ poftea circumacta, ac fimul deorfum impulfa, celer rime ita myrmeciam etiam cum ípfa radice totam educet. Conftat vero,& quòd finis ípfe pinnę, quę eam círculo fecabít,non tenuís modo,fed etiam acutus & firmus effe debebit. Itaq; tum galli veteris pinna,tum vel magis aquilæ, ad hunc vfum eft commoda. Abfcídere vero ab hís tantum radicem verfus oportet,quatenus reliquę partís fiftula complecti myrmeciã poffit. Sanè ex ípfa ftatim abfcifione,fi modo fcite fiat,etiam acumen ipfi comparabis. Atque hoc quidem ratio inuenit,non cafus. Iam,quòd hæc vehementer attrahentibus medicamentis furfum velletur,& putrefacientibus enecabitur,ratione ab aliquo eft inuẽtum, qui iifdem poftea vfus, experientia rem comprobauit. Quædam nanque etiam ante experientiam fiduciam de fe manífefte præbent: veluti,quę aculeum ac telum,quod modo infixum fit,eximunt: item q; arenulas, fi quę oculo inciderunt. Quędam ratione certe excogitantur,confirmantur autẽ † ipfo vfu. } Quò autem facilius etiam per te eiufmodi vias ad curationum comparandam copiam inuenias, non tędebit aliquod

A.lib.4.£7.t.3.c.13.fol.516.h

* ipfa experientia.

B huius generis exemplum proponere. Nominamus autem id genus,in numero particularum vitium. Quoniam enim quędam deficiunt,ficut dens,vel digitus,vel è nafo ala, vel auris quæpiam particula,vel pudendi pellis: quędam redundant,veluti fextus digitus, & quæ Græce Exoftωfeιs dicuntur,& dentium ij,qui naturalibus adnafcuntur: adimere quidem,quod fuperuacuum eft,fanè haud difficile eft: aliud vero producere,quod fimile ei fit,quod defit, id in quibufdam quidem eft facile,in quibufdam difficile, in aliis planè fieri nõ poteft. Si "nanq; carnofum fit, quod deeft, haud magno negocio id reficias: atque eius rei in cauis vlceribus tradita methodus eft. Sin os fit, ipfum quidem inftaurare non eft,cęterum aliud pro eo durum efficere,id licet. Dictum vero etiã in præcedentibus eft de reficiendis venis, nempe quòd aliquando nouas alias fenfibiliter progenitas vidimus: aliquando omnia tentantibus non prouenerunt.

A.li.1.£1.d.5.c.1.fol.10.b

De Refarciendo Pilorum defectu. CAP. 18.

AT,fi digitus defit,vel tale quippiam, reftituere id prorfus non licebit. Sanè proditum & de præputio prius eft,quemadmodum id quifpiam inftauret. At, quæ in nafo,vel aure,vel labio funt curta,ea quidem vt refeciffe non licet, ita decorem aliquem hís adiicere licet, fiquis diuifam vtrinque cutim mox in vnum cõductam queat agglutinare. Alia vero ratione huic morbo-

C rum generi annumerantur atheromata,& fteatomata,& melicerides, & afcarides,& ceria, & helmintes: præterea,qui in articulos & pulmones incidunt,calli,quos poros vocant: item q; qui in renibus & vefica inueniuntur, calculi: quippe in omnibus his communis eft fubftantię generatio,quę ante non fuit. Contra fit in alopecia,& ophiafi,& ptilofi, item caluitie, in quibus amiffio particulę eft,quę vtilis fuerat. Tanquam igitur in cęteris omnibus,in quibus gigni quippiam volumus,id agimus,vt naturę motus liberos minimè que impeditos reddamus,eodem certe modo & in pilis amiffis. Quippe naturę opus eft,veluti in finuofis vlceribus generatio carnis,itidem in capite & palpebris productio pilorum. Ergo,fi recordaberis ea, quæ in naturalibus libris noftris de pilorum generatione didicifti, vtique ex ipfis amiffionis eorum caufas inuenies. Siquidem oftenfum "in iis eft, quòd ex fuccis, qui per cutim tranfpirant, quod limôfum eft, id pilos tum à principio gignit: tum de cętero veluti fuccrefcendo auget. Hoc igitur quoties vel prorfus periit, vel redditum eft vitiofum,toties pilos corrumpi eft neceffe. Corrumpuntur nanq; & ftirpes ipfę duplici de caufa,alias nutriente fucco deftitutæ: aliàs non idoneo vfę. Ac prorfus quidem perdito eo, qui pilos alat, fucco caluicies oritur. Eodem vitiato, tum quas Ophiafeιs græce vocant, tum alopeciæ proueniunt. At primum quidem † ex naturali eorum tum ortu,tum mutatione, }

A.li.4.£7.t.1.c.1.a.fol.505.g.h

* ἰλυῶδες eft in impreffis & in aliquib⁹ antiquis: in aliis λιγνυῶδες, i. fuliginofum.

† in græco tñ eft, ἐκ τῆς κατὰ φύσιν αὐτῶν διοικήσεως, i. ex naturali ipforũ moderatione.

D etiam alienam à natura caufam inueftigabis. Ab hinc curationis rationem inuenies. † Quæ vtiq; per indicationes omnibus iam dictis (in quibus vel aliud quoduis vitium,vel etiam vlcus,ex humoris vitio incidit) communes peragetur: fiquidem & inhibere, quod influit, & abfumere ac digerere,quod iam ęgrotantem locum occupauit,cõueniet. Ergo, ceu in vlceribus illis purgationem nocentis fucci primum adhibuifti, eodem modo in pilis ipfis ab hac primũ curationem inchoabis,fcilicet diligenter prius æftimans,quis color cutis fit,cuius cernis corruptos pilos. Nam, fi his albidior,quàm pro naturę habitu, fit, pituitofi humoris purgationem exhibebis: fin pallidior,eiufmodi bilis purgationem non fecus,quàm,fi nigrior confpicitur, quæ nigram detrahant bilem,offeres. Sanè ad vitiofi humoris fpeciem certius agnofcendam non leue tibi adiumentum pręcedens victus conferet,prefertim intelligenti,qui'nam ciborum nigrę bilis fuccum colligant, qui'nam pallidę,vel pituitę. Ergo,cum iam planè purum ex purgatione corpus exiftimas,eum, qui in cute continetur,humorẽ digerentibus medicamentis difcuties, fic tamen, vt in iis caueas, ne adeo calida acria q; admoueas, vt cutis exulceretur. Quin etiam ea,quę valenter ficcant,cauere conueniet,ne videlicet cum vitiato humore etiam vtilem,qui adfluit, abfumas: veluti in caluicie fit. Hęc igitur ipfe aduertens,admifcui primum iis medicamentis,quę alopeciam fanarent, exiguum thapfię. Deinde confiderans quotidie, quemadmodum ęgrotantis natura ab hac effet affecta,

† ἐνδεικτικῶς ὑπὸ τῶν κοινῶν ἀγομένης σκοπῶν ἅπασι τοῖς προειρημένοις, i. quæ indicatiue p̃ fcopos oĩbus iam dictis &c.

cta,vbi vel tumefactam plusculum,vel quodammodo excoriatam vidi, illo quidem die à medica E
mento abstinui: illeui autē particulam vel galli vel anseris liquato seuo propterea, quod hęc magis tenuium sunt partium, & altius descendunt. Deinde postero die, si quidem aliquid iam dictorum remanserat, simili modo illeui. Sin nihil tale apparuerat, rursus medicamēto sum vsus: atq; vt id alte demitteretur, etiam cutim prius linteo infricui, quoad manifeste rubra fieret. Verum, si à balneo vti eiusmodi medicamento voles, id ipsum ex balneo factum cernes, quod prius ex frictione habebas. Iam eos quoq; quibus periere ex ciliis pili (quos graece Ptilus nominant) similibus genere medicamentis sanabis.

De Oculorum vitiis, qui sunt toto genere Præter naturam, ac de alui Lumbricis. C A P. 19.

DEliges autem materiam oculis idoneam: nec per negligentiam committes, vt medicamentum intra tunicas eorum confluat. Itaque sicca tutiora sunt: de quibus æque, ac de cęteris, in nostris de medicamentis operibus est proditum. Nunc enim (quod dixi) abunde est sola genera medicamentorum, prætermissa particulari materia, transcurrere, quò minus de iisdem identidem dicere cogar. [a]† Ergo, quæcūq; ab ipsa naturæ moderatione sunt aliena, ea tota tollere conueniet: quæcūq; vero [b]† sub hac se tenent,} cæterū quodammodo corrupta sunt, ea restituere, quatenus licet, oportebit. Sanè dictum à nobis est aliqua ambiguæ naturæ esse. Nec illud nō dictum, ꝙ eorum, quæ aliena sunt, quædā tota substantia sunt aliena, [c]† logica scilicet inquisitione, nec ad curationes in quibusdam affectibus perinde vtili. Siquidem pterygium à sanitatis habitu alienū esse, patere cuiuis arbitror: non tamen idem substantiæ ratione, quemadmodum atheroma & melicerís, est alienum. Sanatio vero huius quoq; dum paruum adhuc est & molle, per ea medicamenta, quæ detergent, perficitur, cuius generis sunt, quæ trachomatica vocant: vbi magnum durum q; euasit, chirurgiam postulat. Simili ratione & aquularum (quas Hydatidas vocant) quæ magnæ sunt, chirurgia curabis: quæ paruæ sunt, siccantibus medicamentis iuuantur. At Chalazion (est enim id quoq; ex vitiis, quę oculos infestant, vnum) cū toto genere alienū à natura sit, auferri postulat. Ad eundem modū & pus ab oculis, quos Hypopius vocant: verum id plerunque medicamentis digeritur. Hypochyma vero iam incipiens digeritur: vbi diu constitit, non potest. Ætate vero nostra ocularius quidam medicus, cui Iusto nomen erat, etiam concussione capitis multos hypopius sanauit. Collocans enim eos in sella rectos, ac capita eorum vtrinque à lateribus apprehendens, mox quatiebat adeo, vt manifeste descendere pus ipsi videremus. Mansit autem horum pus deorsum propter grauitatem substantiæ, tametsi hypochymatis nequaquam manētibus, nisi admodum ea quis diligenter impingi cogeret. Etenim leuius est, ac, vt ita quis assimilet, nebulæ G
similius hypochyma, quàm pus: quanq̄ horum quoq; ipsorum quædam (hypochymatum dico) serosioris humoris sunt. Hęc autem punctione ad præsens discutiūtur: interposito tamen haud longo spatio, † ceu limus quidam} deorsum fertur. At, quando pus, quod in oculis est, digerere placet, collyriis, quæ myrrham habent, maxime vtemur: quæ vtiq; & Diasmyrna Græci proprie vocant: his certe minus, sed reliquis melius faciunt, quæ Dia libanu vocant. Quæ vero impense siccant, ad præsens certe valenter vacuant, sed, quod reliquum est, ita cogūt, vt ęgre resolui possit, veluti de scirrhosis tumoribus prius est comprehensum. Subinde vero multum simul puris vacuauimus diuisa tunica ea, quæ cornu est specie, paulo supra locum, quo committuntur inter se tunicæ vniuersæ. Nominant porrò locum græce alij irin, alij stephanon id est coronam. Quo fit, vt hoc quoq; vitium tribus subiiciatur vacuandi modis, & chirurgiæ, quæ simul multum aut totum expellit: & per medicamenta, quæ paulatim: & ei, quæ ad alium ignobiliorem transfert locum, veluti in concussione. Sunt profectò (vt dixi) ex genere eorum, quæ tota substantia præter naturam sint, & ascarides, & helminthes, siue eæ teretes sint, siue etiam latæ. Quocirca & prorsus eas expelli è corpore conueniet. Expelles autem, si prius enecaueris. Necabis autem amaris medicamentis: viuentes nanque obsistunt intestinis adhærentes, at mortuæ expel H
luntur vnà cum stercore. Expelluntur cum hoc etiam viuæ, sed stupefactæ, &, vt ita quis dixerit, semimortuæ factæ. At teretes quidem absinthium perimere potest. Latę vehementiora medicamenta desiderant {cuiusmodi est filix:} Pari modo, quæ Ασκαρὶς grece dicitur. Verum de medicamentorū copia dicere non est præsentis propositi. Quare hic iam huic quoque libro finem imponamus.

A† ὅσα μὲν τοίνυν ἀλλότρια τῆς κατὰ φύσιν ἐςὶ διοικήσεως.

B† οἰκεῖα μὲν.

C† Hoc ĩ loco inter dictionē aliena, & logica codex qdā antiqſsim⁹ grę cus intercapedinē plurium versuū habet, ĩ q̄ vox, λείπει, q̄, deesse, significat, legitur.

† Al. καθάπερ ὄινου τις ἰλὺς, i. ceu vini fęx quædā.

Galeni

GALENI DE ARTE CVRATIVA AD GLAVCONEM LIBRI DVO

Nicolao Leoniceno interprete.

Ab Augustino Gadaldino recogniti.

ARGVMENTVM LIBRI

Docet Rationem Curandi, febrium exemplo, quæ vel absque putredine, vel cum ipsa hominem inuaserint: Item propositis symptomatis, quæ frequentius aut vehementius lædunt.

De communi & propria Hominum Natura dignoscenda, ac ex quibus Medendi Via ac ratio constituatur. CAP. I.

QVod quidem non communem tantum hominum naturã medicum
cognoscere oportet, ò Glauco, sed & vniuscuiusq; propriã, & dudum
C ab Hippocrate ‖recte traditũ est, & nos in ipsis artis operibus (vt no- 1. Epid. sect. 3. t. 1. 3ª. 117. a
sti) circa id sufficienter studuimus. Non tamẽ propriam singulorum
naturam æque, atq; communem, possibile est scribere. Verum scripta
contrario modo se operibus habent, tum in pluribus aliis rebus, tum
præsertim in iis, quæ ad presentẽ pertinent intẽtionem. Petiisti enim
à nobis, vt tibi vniuersalem quandam medendi viam ac rationẽ, quasi
per figuram & quoddam compendium, ostenderemus: hæc autem
qualitate & quantitate singulorum auxiliorum perficitur, nec nõ &
modo eorum vsus, & temporis occasione, quę prę omnibus est cognitu difficillima: circa quam
pręcipitem admodum existentem (quemadmodum ‖quodam in loco etiam scribit omnium bo- 1. Apho. 1. Ex. ord. 2. b
norum nobis author Hippocrates) vides plerunq; medicos non modo vulgares, sed & pręcellen
tes, aberrare. Quin & quod magni etiam momenti sit, si quantitas bona coniectura viribus accõ-
modetur, ‖idem vir pariter scripsit. Cum igitur ad recte medendum plurimum conferre & tem- Lib. de Alimẽto post mediũ.
poris occasio, & auxiliorum quantitas, videatur: inuenies autem hæc vnicuique ęgrotanti pro-
pria, nihil autem proprium possit sermone explicari: hoc pacto, quod cõmune est, cogimur scri-
D bere, quamuis id sit vsu secundum. Nam & quosdam aliquando ægrotos visimus, cum quibus
dum sani essent, non eramus versati: quo fit, vt neque, quem colorem, quam habitudinem, aut na
tiuum calorem, aut quem arteriarum pulsum, à natura habuerint, agnoscamus: quę si sciremus,
magnitudinem morbi satis aliquando iudicare possemus: nam, quantum vnumquodque à natu
rali statu recedit, ad tantam morbus magnitudinem peruenit: quantum vero recedit, solus ille sci
re potest, qui naturalem statum exquisite cognouerit. Cum igitur hoc in ipsis fuerit nobis igno-
tum, ne omnino hęsitemus, ad commune confugimus, quamuis ad vsum secundum locum obti
neat: hic vero artifex plus aliquid, quàm ij, qui arte caret, assequitur. Quid vero hoc ipsum plus
sit, primus omnium, quos nouimus, & ‖hoc memorauit Hippocrates: plenius aũt de hoc scripse- 1. Prog. t. 2. 4ª. 189. c
runt, qui Hippocrate fuere posteriores, atque illius scripta accurate legerunt: ex quorum numero
vnus fuit Mnesitheus Atheniensis, vir tum in aliis omnibus, quę ad artem pertinent, sufficiẽter
doctus: tum vero, qua via ac ratione medendi scientiam oporteat exercere, nemini peritia secun-
dus. Hic igitur Mnesitheus à primis atq; supremis incipiẽs generibus, putauit secari illa oporte
re in alia genera species q; & differentias: hęc rursus in alia diuidi: ac denuo ista eodem modo, do
nec ad talem peruenerimus speciem, post cuius diuisionem in vnum numero & indiuiduum de-
sineremus. Mihi vero, qui ad te scribam, satis est breuibus meam explicasse sentẽtiam. Nam ridi
culus

culus videri possem, si tua te velim docere, tanquam nō multo antea à Platone illa didiceris: neq; E
enim vt te docerem, quam viam ac rationem in diuisionibus sectari oporteat, hæc volui meminis
se, sed quoniam mihi ad sequentia omnia plurimum cōducere existimaui. Et, cum à me exigeres
ediscere causam, ob quam medicorum plurimis aberrare contingit, non aliter tibi ostendere po-
teram: etenim, quæ in aliis hæresibus contingunt errata, & quæ multi medici nunc in ægrotan-
tium curatione delinquunt, hanc primam atque præcipuam causam habēt, diuisionis scilicet pra
uitatem. Quidam enim in primis & supremis generibus stant, solum, quæ ab illis sumuntur, indi
cationibus contenti: quidam vero vsq; ad aliquid diuidunt, non tamen vsq; ad finem perueniūt:
non nulli vero etiam vitiosis vtuntur diuisionibus. Qui "vero & omnia, quæ sunt secundum na- A. lib. 4. f. 1. t. 2.
turam, & quæ præter naturam, ad eiuscemodi methodum reducit, atque ab omnibus his per di- c. 7. fol. 418. d
uisionem inuentis sufficientes sumit indicationes, hic solus, quantum humanis permittitur viri-
bus, medendo nō errabit: atque illos quidem, quorum habet notitiam, melius curabit, quā alios:
ignotos vero proxime illis, quoad fieri poterit, ad sanitatē perducet. Siquis enim primum distin-
xerit eam, quæ secundum ætates, differentiam: deinceps autem eam, quæ secundum temperatu-
ras atque potentias, cætera'que omnia, quę hominibus insunt, colores dico, atque calores, habitu-
dines'que, pulsuum motiones, exercitia, assuetudines, atque animi mores: his quoque adiunxerit F
eam, quæ maris à fœmina, differentiam: &, quæcunque ad regiones, & anni tempora perinde,
alias'que eius, qui nobis circunfunditur, aeris constitutiones recto modo distinxerit: hic ad pro-
priam laborantis naturam agnoscendam proxime accedet. Sed ex his omnibus non nulla quidē
in libris de pulsibus: non nulla vero in iis, in quibus agitur de temperaturis, sunt determinata:
Sicuti, quæ præter naturam sunt, vniuersa quomodo inter se & speciebus, & generibus differant,
in libro de passionibus est præfinitū. Nunc vero de iis solum ægrotis dicere proposuimus, quo-
rum natura, antequam morbum contraherent, nobis erat exquisite perspecta: cum quibus tamen
& reliqui omnes intelligentur, qui nobis erant ignoti: nihil enim difficile ab eo, quod est perfe-
cte distinctum, id, quod non tale est, inuenire.

De Causis & Signis Febrium Ephemerarum. CAP. 2.

INitium igitur sumemus à febribus: quoniam & tu in his præcipue curandi artificium habere
cupiebas. Et primum quidem de his sermonem habeamus, quæ simplicissimę sunt, quas Hip
4. Aph. 55. Ex. ord. 33. e pocrates ‖ephemeras, id est diarias, appellat. Hę vero sunt, quę propter lassitudinem eueniunt, &
ebrietates, atque iras, furores, atque mœrores, atque alias animi curas vehementes. Et, quę ex bu- G
* ὀργὰς. * θυμὸς.
bonibus febres ortum habent, ex hoc genere sunt, pręterquam si absque vlcere fiant manifesto:
tunc enim suspicionem afferunt, & nullo modo mites sunt. Et vigilię plerunque simplicem fe-
brem induxerunt, sicut frigefactio, & exustio quandoque. Atque hę omnes febres soluuntur fa-
cillime. Oportet siquidem eos confestim ducere ad balneas, atque ad aliam consuetam victus
rationem: quandoquidem, qui pertritum illum sermone medicorum triduanum terminum ad-
mittunt, sępius acriores febres effecerunt, quāuis & aliter preterea delinquant: quemadmodum
cernis ex eis plures in quolibet ingressu delinquere ita, vt manufactas planè faciant ęgritudines.
Sed "curatio quidem harum febrium in promptu est, sed earū dignotio maiorem exigit diligen- A. lib. 4. f. 1. t. 1.
tiam, de qua nemo ante nos, quantum oportuerit, scriptum reliquit: quare minus mirandum cō- c. 5. fol. 412. d
plures tantum in medicinę operibus aberrare, quātum etiam cognitione falluntur. Sępius enim
quidam ab initio casu aliquo in graues morbos incidunt, veluti vino pleni, aut Sole exusti, aut fri
gefacti, aut lassitudine oppressi, aut vigilias passi, aut ira concitati, aut quauis alia causa, quę per se
nocere natura sit apta, correpti: deinde totum in causa antecedente consistere, neq; aliam subesse
dispositionem arbitrati, circa victum negligentius se habent adeo, vt se ipsos lateant in insanabi-
les, aut egre curationem admittentes morbos prolabi. Ob hęc igitur ante omnia curare oportet, H
2. Progn. t. 1. 4ª. 189. c quemadmodum etiam Hippocrates ‖admonet, vt non solum futura pręcognoscamus, sed pręte-
rita etiam atque presentia. Nam, & quod nunc proponitur, ad eam artis attinet partem: quod pro
viribus manifeste tLademus. Neque enim parua est differentia, si laueris iam ægrotantem, & se-
curum esse iusseris, aut eum per omnem custodiam securitatem'que traduxeris. Cum igitur ad
ægrum accedes, primum à maximis, quæ circa ipsum sunt, consideratio incipienda, deinde & ab
aliis, adeo vt nec minimum aliquod pro viribus omittamus: nam vt magis aut minus ei, quę fit
ex maximis, indicationi credamus, ex aliorum fit adiunctione. Maxima quidem in omnibus fe
bricitantibus signa, in pulsibus atq; vrinis consistunt. His vero addere oportet, & quęcunq; alia
circa faciem Hippocrates scribit: accubitum quoque, & respirationem: item ea, quæ per superio-
ra vel inferiora excernuntur: Et siquid aliud accidens circa aliquam corporis partem, aut opera-
tionem consistere videas, qualia ille mille in millibus scripsit: neque ex his vllum aliquod negli-
genter pretereas. Hęc quidē omnibus febribus communia sunt. Itaq; etiam in simplicissimis, de
* ἦθος, i. moré. Al. εἶδος, id ē speciē seu formam. quibus pręsens est sermo, nihil horū relinquere oportet. At, postq̄ ex pulsibus atq; vrinis febris
na*turam perceperis: cum pulsus nullum inflammationis signum habuerit, neq; omnino inęqua
litas in vna arterię cōpulsione apparuerit, aut si hoc affuerit, omnino sit imbecille: vrinæ aūt oino

similes

A similes iis, quæ secundum naturam se habent, aut non multum à naturali statu recesserunt: tunc & ad omnia illa, quæ antea à nobis sunt dicta, accedere oportet. Et, cum veluti chorus quidā omnia concinne loquuntur, tunc etiam fidere oportet, ac, si libeat, interrogare, nunquid aliqua manifesta antecesserit causa. Siquid enim huiusmodi æger fateatur, expectata prima febris solutione, statim oportet lauare, cum tunc certior tibi sit facta dignotio, & ex ipso solutionis modo. Nā *arteriarum motus in hoc in totum assimilatur ei, qui in sanis deprehenditur: cum in nulla alia febre ad naturalem habitum reuertatur, neque si multum temporis inter primæ accessionis finem & secundæ principium intercidat, quemadmodum in tertianis atq; quartanis: in illis enim febris remanet signum, in ephemeris autem in totum aboletur accessione cessante. Plurimis vero earū & humidi quidam vapores, & quibusdam etiam sudores optimi apparent: aut omnino quidam plurimus veluti vapor ex intimo corporis exit. Sed & vrinæ quoq; multo nunc meliores, quàm circa febris principia, videbuntur. Et, si capitis aut alterius partis dolor simul inuaserit, neque hic amplius persistet. Ægrotantis quoque in tolerando facilitas, magnum & ipsa signum, tanquam sigillum quoddam, vltra omnia alia signa, febris bonitatē tibi indicabit. Et, si, dum lauantur, neq; horror quidam insolitus molestauerit, neque alia tristitia affuerit: &, si post balneum deinceps

A. li. 4. f. 1. t. 1. c. 6. fol. 412. f

B bene se habere perseueret, tunc ne verearis cibum offerre. Vinum quoque sine formidine ad potandum exhibe, adhibito tamen, vt præsentia exigunt, modo. Nos autem, vt te nōn latet, eis causam, quę antecesserit, solemus dicere, neq; expectamus, vt illam ęgrotus anticipet enarrare: quod maximum est argumētum, illum non errare, qui talem sit adeptus facultatem. Si igitur remanentibus adhuc animi affectibus consideratio habeatur, tunc ex pulsibus maxime tentanda dignotio, quemadmodum in libris de pulsibus scripsimus: post hos vero & ab aliis dignotio est petenda. Quòd si illi iam quidem cessauerint, remaneat autem dispositio, paruum quidem ex pulsibus habebis indicium earum, quę febrem attulerūt, passionum: sufficient autem tibi & sine pulsibus reliqua. Communiter quidem omnibus *vrinæ rufę. Adiungitur vero iis, qui propter tristitiā febricitant, acritudo potius, quàm abundantia caloris: quemadmodum è diuerso iis, qui propter furorem. Sed & extenuatio corporis in iis, quos tristitia, quàm in iis, quos cura vexauit conspectior existit: oculorum præterea cauitas, ac quędam inconsueta decoloratio. Hęc quidem sunt & in aliis, qui quouis modo diu cogitarunt, communia. Maxime autem & ex oculis distinguere oportet: nam ex his etiam in sanis animę mores possumus coniectare: at in ęgrotis, siquis diligenter inspicere queat, sunt indicia certiora. Sic quidem eos, qui propter disciplinas, aut contempla-

A. li. 4. f. 1. t. 1. c. 11. fol. 413. e

C tionem aliquam diu cogitarunt, ab iis, quos tristitia corripuit, discernere oportet. At eos, qui vigilarint, distinguit forma palloris: nam in ipsis facies est subtumens: & oculorum motus mānifestus, vix enim palpebras attollunt: inest etiam palpebris humiditas, nam, qui tristantur, aut cogitationibus detinentur, his exiccantur. Cauitas vero est commune accidens omnibus, mœrori, vigiliis, cogitationibus, non tamen furori: in hoc enim neq; oculorum cauitas, neq; pallor manifestus, & plus caloris, atq; celerius ex imo prorumpit: neq; pulsuum magnitudo destruitur, quemadmodum in vigiliis, tristitia, & cogitationibus. Quare hæc à furòre apertissime distinguuntur: abinuicem vero, quemadmodum diximus antea. Eorum autem, qui ex lassitudine in febrem inciderunt, cutis est siccior, quàm in alia aliqua ephemera febre. Sed hoc quidem omnibus ex lassitudine febricitantibus commune existit in tempore accessionis, donec consistit: post hoc vero pluribus, modo nō sint supra modum labore vexati, quidam humidi vapores, aut calidus vapor, ex intimo corpore effertur: quibusdam vero, etiam postquam febris cōsistere desiit, siccitas perseuerat: quod maxime accidit iis, quos superfluus labor oppressit, aut refrigeratis, aut à Sole exustis simul cum lassitudine. Et quidem pulsus non eodem in vtrisque modo se habent, quia parui quidem iis sunt, quos superfluus labor vexauit: in aliis vero magni. Quæ vero cute condensa-

* AP. ligatus.

D ta accidunt febres (condensatur autem hæc aut ex frigore, aut ex qualitate aliqua, quæ vim astringendi habet, subito ei adueniente, velut illi, qui aqua aluminosa se lauit, accidit) hæ quidem ex omnibus febribus solæ sunt astricta passio. Has vero tactu cognoscere licet, quemadmodum & arentes febres, & quæ ex lassitudinibus & exustionibus fiunt: nam neque harum densitas eos queat latere, qui tactum habent exercitatum. Sed & caloris motus nescio quo pacto resurgit, qui mitis quidem in primo tactu sentitur: acris autem, si pluscullum tardemus. Non tamen & his vrinę sunt rufę, neque corporis moles concidit, neque etiam oculi caui atque aridi fiunt: quoniam etiam quibusdam humecti magis atque prominentes apparent, quàm ij, qui secundum naturam se habent. Neque sunt pulsus minores, cuiusmodi in mœroribus, curis, aut vigiliis, aut valde immodicis exercitiis apparent. Febres autem, quæ ex bubonibus fiunt, pulsus habēt maximos, veloces, atq; frequentes: multus q; illis calor inest: ac, postquam febris constiterit, statim ex profundo quidam emergit humidus vapor, calidus quidē, sed mitis, acrimonia enim & mordacitas minime omnium febrium, huic generi febrium adest: atq; vt plurimum facies rubicunda illis & magis tumens: vrinę q; subalbidę. Communis autē omnibus huiusmodi febribus est pulsus ęqualitas: nam paucæ admodum ex his febribus eam, quę in vno ictu, inęqualitatē ostendunt, & neq; ipsę satis aperte ac manifeste illam prę se ferunt. Talia quidem sunt ipsarum indicia.

A. li. 4. f. 1. t. 1. c. ... fol. 41...

* AP. insolita.

De

De Curatione Febrium Ephemerarum. CAP. 3. E

CVrare autem oportet omnes quidem balneis. At, qui ex densitate cutis aut ex bubonibus febricitãt, si in aere balnei morari iusseris, haudquaq̃ nocebis: reliquos oẽs q̃ citissime oportet ab aere semouere: si vero diutius in aqua immorari voluerint, permittẽdum. Oleo autem tepido & multo & manibus mollibus perfricare quàm plurimũ oportet, pręcipue quidem, qui ex lassitudine febricitant: secũdo aũt loco, qui meatus habent adstrictos: & tertio, qui ex bubonibus febrẽ incurrerũt: sępius aũt istos lauare oportet, in quantũ cõtigerit. Cibũ "autẽ assumere, qui ex lassitudine febricitãt, possunt multoties, nõ ęque tñ, qũi ex densitate cutis aut bubonibus febricitãt: at his vtrisq; tenuis victus est optimus: qui vero ex lassitudine febrierint, præcipiẽdũ est, vt cibos assumãt cõcoqui faciles, ac cruditatẽ pcipue deuitẽt. Sed & vinũ potare, quantũ possunt cõuincere, sunt permittendi. Mẽsuræ aũt ratio, queadmodũ in aliis oibus, ex viribus, & ętate sumit̃ ægrotantis, nec non & ex naturali tẽperatura, & præterea ex consuetudine, & anni tẽpore, & regione, atq; aliis huiusmodi. Qui vero ex bubonibus febricitãt, arcendi sunt à vini potu, donec bubones soluantur. At, qui cutis foramina habent adstricta, vel refrigerati sunt, si non multũ hoc affectu laborẽt, neq; plenũ corpus habeant, non sunt à vini potu prohibẽdi: at, qui pleniore corpore sunt, vel multum refrigerati, prohibere vtile est. Qui vero ex vigiliis aut aliquo animæ affectu febricitant, postq̃ balneaueris, cibo humectãte ac boni succi reficere expedit. Vinum "vero {oibus, sed} præcipue iis, qui vigiliam passi sunt, intrepide offerendum est, nisi capitis dolore premantur, aut pulsum venarũ in temporibus sentiant: liquet aũt, q̃ etiã in aliis eadem obseruãda sunt. Sed & iis, qui ira, aut mœrore aliquo, aut cogitatione febricitãt, vinũ est exhibendum: & qui furore febricitant, qñ oĩno ab affectu quieuerũt, prius vero non tutum est vti vino. Tentare aũt oportet & contrariũ semp afferre ei, quod molestat: labori quidẽ, quietẽ: vigiliis vero, somnũ: iræ aũt, & furori, atq; tristitiæ, eã animi iocunditatem, quæ ex sermonibus, actionibus, spectaculis, enarrationibus percipit̃. Sic, qui cogitatione laborat, oĩno ratiocinationes omittat: &, qui ex bubone febricitat, prius huius curationi intẽdat, ac multo prius, vlceris vnde originẽ habuit. Hęc quidẽ febriũ ephemerarum indicia atq; remedia sufficienter se habeant. Reliquę vero febres nõ nullæ ex inflãmationibus, nõ nullæ ex humoribus, accẽdunt. Et, quę ex inflãmationibus fiũt, sunt veluti quędam accidẽtia partiũ phlegmone laborantiũ: & morbus magna ex parte ab instrumẽto patiente denominatur phrenitis, aut peripneumonia, atq; pleuritis, aut aliquid tale: sed de his postea dicemus.

A.lib.4.f.t.t. c.9.fol.411.h

A.lib.4.f.t.t. c.18.fol.413.l

De Febribus Putridis. CAP. 4.

AT, quæ ex humorũ putredine febres accendunt̃, hoc ipso nominant̃ febres, & sunt non accidentia morborũ, sed ipsæ morbi. Ex his vero nõ nullæ qdẽ sunt sine accidẽtibus, quæ & mitissimæ sunt: quædã vero simul cũ accidẽtibus infestãt. Nos vero de prioribus dicamus febribus, quæ accidẽtibus carẽt: in qbus maxime, si fieri possit, primo die, qualis sit febris, an acuta vel lõgi tẽporis, est cognoscẽda: & vtrũ ex iis, quę intermittẽtes dicunt̃, an cõtinua. Quòd si primo statim die fieri non põt, secundo saltẽ formã inuenire est tentandũ: q̃ si neq; in hoc aliquid firmũ aut stabile sciat̃, in tertio saltẽ aliquid manifestius apparebit; nã paucæ omnino sunt, quæ, vt exquisite dignoscantur, quartũ desiderent. Ego vero, q̃ breuissime potero, indicia explicare tentabo, ex quibus speciem febris intelliges: planius autem ac manifestius de omnibus alibi disseruimus. G

Signa Febris Tertianæ. CAP. 5.

QVæ igitur cum rigore inuadunt, non ab re ex earum numero esse iudicabis, quæ per circuitum infestant. Tertianæ enim atq; "quartanæ in totum cum rigore faciunt accessiones. Sed tertianæ quidem in primo insultu cum vehementi sæpe rigore incipiunt: quartanam vero non vidimus cum vehementi rigore incipientẽ, sed post tempus magnitudo illi superuenit, præter id, q̃ neq; statim ab initio hæc febris vt plurimũ solet inuadere, sed aliis, quæ antecesserint, subsequi. Quartana itaq; eas, quæ errabundæ aut erraticæ dicuntur, † insequitur. Quotidiana vero raro aduenit, quin os ventriculi patiatur: quemadmodum quartana ex male affecto splene generatur: tertiana ex iecore laborante. Quæ quidem cum valido rigore incipit, magis febrem tertianam, q̃ aliquã aliarum febrium, fore par est. Si vero & alia, quæ postea dicentur, signa attestentur, hanc proculdubio in prima die tertianam esse cognosces. Quòd si cum paruo rigore incęperit, tunc magis & alia signa attendere mente oportet: quoniam non quotidiana tantum atq; quartana, sed etiam hemitritęus, id est semitertiana, aut aliqua alia ex continuis esse poteſt. Alia vero signa & ex caloris qualitate & quãtitate, & arteriarum motu, sumunt̃: ex ipsa etiam rigoris, qui sentitur, forma, & anni tẽpore, & regione, & temporis statu, atq; ex natura & ætate ægrotantis, & ex præcedentibus causis, & iis, quæ concomitãtur. Nam calor quidẽ, multus & acris esse debet: Pulsus aũt magni, † ac calidi, } vehementes, veloces, atq; frequẽtes, omnis inæqualitatis, præterquam febrilis, expertes: Rigor autem, veluti si à re aliqua acuta magis, quàm frigida, cutis pungeretur: cum iĳ, qui quartanam aut quotidianam patiuntur, potius frigidum rigorem sentiant: Tempus autem anni æstiuum, sicuti & locus, & præsens constitutio calida. Sit autem & ægrotantis natura calidior, biliosior, & ætas iuuenilis: & exercitationes potius, quàm ociositas, antecesserint: magis deustio, quàm frigefactio: & parcitas cibi potius, quàm crapulæ: vigilię quoque, mœrores, atque lassitudines,

A.lib.4.f.t.t. c.61.fol.419.

† quidam cod. addũt, propter phlegma.

H

† in antiquis quibusdã hæc non leguntur.

A laſſitudines,& intenſæ cogitationes ad eundem perducunt effectum. Quòd ſi multos alios eodē tēpore laborantes contigerit tertianis corripi febribus, hoc quoq; maximū preter ea, quæ nuper diximus, ſignū erit. Quòd ſi, cū hęc omnia affuerint indicia, aut ſaltē quę maxima ſunt & longe præcipua, ſitis quoq; vehemēs adiungatur: vomitus q; bilis, aut ſudor, vel vtraq; ſuperuenerint: tūc etiā aperte manifeſta erit. Quòd ſi poſt hæc à febre quieuerit homo, hac inquā, quę in ſuo motu eſt & oībus nota: propria vero febrium inęqualitas in arteriarū motu relinquatur: tunc certiſſime poteris, eſſe tertianā febrē enunciare, æque, ac ſi per tertium diē acceſſionem feciſſe vidiſſes.

Signa Quartanæ. CAP. 6.

QVartana autem (nam & huius ſigna tibi ſcribere oportet) manifeſtiſſimum ſui præbet indicium in principiis acceſſionum, quando rigent adhuc, qui quartana laborant. Nam eorum pulſus ſatis tardi ſunt ac rari. Cum autem conſiſtit febris, aut etiam augetur, neceſſe quidem eſt, vt veloces fiant atq; frequentes. Seruatur tamen & tunc propria ipſius tarditas ac raritas, ſi additam velocitatem atq; frequentiam acceſſioni, ratione perpendas. Etenim, ſi comparaueris quartanæ febris conſiſtentiam tertianæ conſiſtentiæ, non paulo velociores atque frequentiores in tertianis pulſus oſtendere arteriæ videbūtur. Et ipſius vnius motus inæqualitas in quar
B tana febre eius formam oſtendit: nam, quæ omnibus communis eſt febribus, in vno pulſu arterię inæqualitatem in hac manifeſtiſſime licet comprehendere: multo enim velocius principium finem q; motus inuenies, quàm medium. Non tamen in tertiana ita ſe habet: breuis etenim in ipſa eſt velocitatis exceſſus, atq; in cōſiſtentia præſertim. Verum & caliditatis indicia diuerſo modo ſe habent: nam tertianarum calorem & æſtum & veluti feruorē, in quartanis haudquaquam inuenies. Hæc igitur ſigna maxima ſunt. Reliqua vero extrinſecus: nam neq; hæc ſunt omittēda, ſed & ægrotantis "natura eſt inſpicienda, ſi in ea atra bilis abundat: & tempus quoq; anni, ſi autumnus: & præſens conſtitutio, ſi inæqualis: ſic vero & loci natura, & morborum peruagātium populariter: & ſi lien intumuerit, febris'que ſine ordine anteceſſerit, & ætas ſenior, quàm conſiſtentium: & ſi cum ſudore febres deſinant. In his vero bilis flauæ vomitus minime eſt expectandus, quemadmodum nec in quotidianis: hoc enim tertianarum proprium eſt. At, cum febris ceſſauerit, ſi adhuc ſignum febris remanſerit: pulſus'que his, qui ſecundum naturam, rariores ac tardiores fuerint: quartana proculdubio erit huiuſmodi febris.

A.li.4.f.1.t.2. c.62.fol.429.d

Signa Quotidianæ. CAP. 7.

FEbrem vero quotidianam vel ex his maxime ſignis agnoſces. Nam eius caliditatem humidiorem
C rem cum quadam acritudine eſſe oportet, non, cum primum manus admouetur, confeſtim occurrentem, ſed per moram: nam quædam fumoſa caliditas cum multo vapore commiſta exire videbitur: cum magis ignis in multo humore ſuffocetur, quàm ipſum poſſit cōuincere. Sed & his multo minores ſunt pulſus pulſibus quartanarum, quàm iſtarū pulſus pulſibus tertianarum. Rurſus vero tanto rariores ſunt in quotidianis pulſus iis, qui in tertianis, quanto illis pulſus quartanarū: at tarditas in vtriſq; eodem modo ſe habet. Minus vero ſiticuloſa hęc febris eſt: tantū q; eam quartana excedit, quantum iſtam tertiana. Lingua vero & totum corpus ſicciſſimum eſt in tertianis: at in febribus his humidiſſimum. Et vomitus pituitoſi. Et, quæcunq; per ventrē excernuntur, frigidiora ſunt, atque humidiora, & crudiora, aquoſiora, & pituitoſiora. Vniuerſum corpus deniq; in hiſce febribus plenū crudis humoribus inuenitur. Ideo q; "ętatibus, naturis, anni q; temporibus, regionibus, & temperaturis humidioribus accidunt. Nam iuuenem bilioſa ac ſicca temperatura nunquam vidi huiuſcemodi corripi febre. Pueri autē, & maxime paruuli, & ex his, qui iam perfectum corpus habent, pituitoſi & habitus craſſi, atque ocio plurimo deditі, crapulis, ebrietatibus, balneis aſſiduis poſt cibum præſertim, vtentes, à quotidianis facile capiuntur. Loca etiam humidiora, atq; ex anni temporibus hybernum, atq; ex conſtitutionibus humidiores, hanc
D præcipue afferunt febrem. Quòd ſi ſit etiam populo communicata, tunc præter ea, quæ antea diximus ſigna, hoc quoq; non parum ad eam dignoſcēdam cōducit. Non tamen harum febrium declinationes, quemadmodum tertianarum & quartanarum, ſudoribus terminātur. Quare neq; ad integram quietem manifeſte (exceptis paucis) perueniunt. Vrinæ vero, quæ procedentibus ipſis adueniunt, totius morbi tempora docent: quæ autem in principiis videntur, febris etiā ſpeciem indicabunt. Nā in quotidianis vel albæ ſunt & tenues, vel craſſæ & turbulentæ, vel rubidæ. * Aliter et
In tertianis autem rufæ vel ſubrufæ. In quartanis vero variæ quidē, ſed crudæ omnes. Hęc quidem febrium intermittentium ſunt indicia.

A.li.4.f.1.t.2. c.46.fol.425.h

Indicia Febrium Continuarum. CAP. 8.

FEbres "autem continuas ex eo cognoſces, quòd nullum eis adeſt ex ſignis, quæ intermittentibus oportere adeſſe diximus. Et ſi citra etiam quatuor & viginti horas non ceſſauerit febris. Si vero inæquale habuerint incrementum, hoc præter alia ſigna longius etiam tempus oſtendit. Et quidem ſi & proprium febrium ſignum in pulſibus manifeſtum habuerint. Si vero & inordinatio quædam, vel inæqualitas ipſis, vel inconcinnitas adſit, & hoc etiam indicium erit ſimul magnitudinis ac continuitatis. Si vero in hoc ſtatu permanentes, tertio die maiorē acceſſionē oſtenderint, aut excrementa & vrinæ omnino crudæ apparuerint, non poſſunt huiuſcemodi febres ad

A.li.4.f.1.t.2. c.3.fol.417.c.d

ſeptimum

ſeptimum diem iudicari. Si vero & quarta dies tertiæ diei ſimilis fuerit, & febris quodammodo E
ſubmerſa, neq; facies aut reliquum corpus collabatur quicq̃, huiuſcemodi febris ad longius tem-
pus extendi conſueuit. Tales quidem ſunt differentiæ earum febrium, quæ accidentibus carent.
Curatio autem earum deinceps ſcribetur, primum quidem intermittentium, deinde cõtinuarũ.
Ex intermittentibus vero breuiſſima quidem ac mitiſſima eſt tertiana. Longiſſima aũt, ac, quan-
tum in ipſa eſt, haudquaquam periculoſa, quartana. Quotidiana vero, longa, & nõ ſine periculo.
Quare ab initio ſtatim ad vniuerſum ægritudinis tempus inſpiciẽtes, rõnem victus inſtituemus:
nam ęgritudinibus, quę acutę ſunt, ac celeriter ad ſtatum veniunt, & ſi valde tenuem victũ exhi- A. li.4. f.1.t.1
bueris, haud magnum afferes detrimentum. Quę vero ſunt diuturniores, niſi ab initio grandiori c.8. fol.419.h
cibo reficias, hominẽ cum morbo pariter perimes: aut intempeſtiue victus modum cõmutabis:
neq; enim oportet ſtatu aduentante grandiorem, q̃ prius, cibum offerre, ſed cõtra potius, tenuiſ-
ſimum victum, qui in toto morbo exhibeatur, ad ſtatum reſeruare. Hoc igitur in omnibus febri-
bus cõmune præceptum. Sed oportet præterea, quæ ſingulis febribus intermittentibus propria
ſunt, conſiderare. Veluti confeſtim in tertianis (neq; enim male ab his initiũ ſumendum) primũ
diſtinguas, ſi exquiſita ſit febris, & (vt quiſpiam diceret) legitima: aut non exquiſita, ſed velut no
tha. Nam, quę exquiſita eſt, in ſeptem, quod longiſſimum eſt, circuitibus iudicatur, preter id, q̃ ẽt F
minime periculoſa eſt: alteram vero, quæ nõ eſt exquiſita, vidi qñq;, cum in autumno incepiſſet, A.lib.4.f.1.t.1
in vere deſinere. Deinde vero, vt par eſt, in tempore adeo longo, tum quia ægrotus medici præce- c.35.fol.422.
ptis parere noluiſſet, ſed in aliquo deliquiſſet: tũ quia ex hyeme læſus eſſet: lien valde intumuit, &
pręcordia flatibus ſunt oppleta, & iam ſubtumida quædam erat decoloratio in facie, ac præſertim
circa crura: adeo vt nobis de iuuene dubitare contigerit, ac maioribus vti remediis fuerit neceſſa-
rium. Sic igitur nihil ſimile habet huiuſcemodi tertiana cum exquiſita. Quare & ab initio eas di
ſtinguere oportet: quantum enim natura differũt, tantum rationabile eſt rationem victus permu
tare. Vt igit̃ eas optime ſciamus diſtinguere, quę adoleſcẽti acciderint, mihi ſat erit ſcribere: quæ,
veluti quoddam exemplum ac monumenta tibi futura ſunt earum, quæ non exquiſitæ tertianæ
ſunt. Erat tempus anni medium inter occaſum pleiadum & æquinoctium antecedens. Incepe-
rat autẽ febris cum horrore adoleſcenti circa aurorã ferè, vt neq; in caliditate ſimilis tertianę vide-
retur, neq; in pulſibus: ſed neq; vomitus bilis ſubſecutus eſt, neque ſudor ſufficiens, preterq̃ q̃ in
die ſecundo tantũmodo circa horam tertiam quidam pauci humidi vapores exierunt: ex quibus
febris quidẽ tranſpirabat, at ita pedetentim, vt vix circa veſperam expers febris videretur: nam fe
bris ſignum ſatis manifeſtum in pulſibus manſerat: in reliquis vero circa veſperas ſatis bene ſe ha G
bebat, & per totam pariter noctẽ. Rurſus vero circa tertię diei auroram ſecũda acceſſio facta eſt,
omnino, pręterq̃ in tempore, ſimilis primę: nam nocte ſuperueniẽte paululũ ante diem vapores
humidi exhalarũt, ac circa quartę diei aurorã febris ceſſauit. Ac reliquo deinceps autũni tempore
atq; hyemis, quo ęgrotauit, alia oĩa & hora acceſſionis & ſolutionis febris eundem modũ ſeruaue
runt. Agebat aũt adoleſcens circiter decimũoctauũ ætatis annũ, albus aſpectu, & pinguis, qui ſæ-
piũs ante in ocio degerat, & crapulis balneis q; plurimis & repletionibus vſus erat: quare neq; be
ne cibos cõcoquebat. Simul aũt aduenit ei durus pulſus, in prima quidem die atq; ſecũda medio-
criter: in tertia aũt & quarta atq; ſequẽtibus vſq; ad ſeptimã, ad tantam peruenit duritiem, vt quiſ-
piam, qui ſoli crederet pulſui, multorũ fore menſium ægritudinem iudicaret: talis aũt perdurauit
vſq; ad vernũ ęquinoctiũ, in quo cœpit molleſcere. Et rurſus poſtea quadrageſimo die omnino
æger à tertiana eſt liberatus, tendente paulatim ad mollitiem pulſu, ac minore quotidie fiente ac-
ceſſione, vrinis q; bonam habentibus ſubſidentiam, etenim hę quoq; in priore tẽpore erãt admo
dum crudę. Talis quidem eſt tertiana, quę alteri exquiſitę maxime contraria exiſtit. Reliquas ve
ro intermedias haud numero paucas, ex extremis determinatis haud difficulter inuenies. Quæ
enim in principio ſermonis tertianarũ febriũ indicia ſcripſimus, ſi omnia affuerint, exquiſitã red H
dunt tertianã: cuius acceſſionis tempus breue eſt, quatuor nimirũ horarũ, aut quinq;, aut ſex, aut
(quod longiſſimum eſt) vndecim, aut duodecim. Huiuſcemodi pręterea febriũ vrinę tertio die,
aut ad ſummũ quarto, coctionis ſignũ oſtẽdunt. Hoc pacto quidem exquiſitã aut non exquiſitã
tertianã cognoſces: eadẽ quoq; rõne & quartanã & quotidianã. Cui enim oĩa inſunt indicia, quę
in quartanis febribus antea ſcripſimus, hæc vera atq; exquiſita quartana eſt: cui vero minime, ſpu
ria eſt, & nequaq̃ exquiſita: et quotidiana quoq;, cui oĩa, quę diximus, inſunt, exquiſita eſt: cui aũt
non, non exquiſita. Non igitur ſicuti exquiſitæ quotidianę & quartanę, ita ẽt non exquiſitę, ſunt
diuturnę, ſed, quemadmodũ exquiſita tertiana breuis eſt temporis, ſic & quartana & quotidiana
exqſitę, diuturni. Hęc qdẽ in iis, qui p circuitũ quendã febricitãt, oportet cõſiderare. In aliis autẽ
febricitantibus vrinas atq; excremẽta atq; vniuerſum corporis habitũ inſpicere oportet: calorem
quoq;, atq; arteriarũ motũ, & quęcunq; alia pręter hæc Hippocrates, & longus vſus inſpicere iu-
Lib. de Humo bent, veluti regiones, anni tẽpora, cõſtitutiones, & ętates, corporũ tẽperaturas, cõſuetudines, &
rib' à pricipio. cauſas antecedentes, & quę ſimul cũ morbis inuadunt, & quæ in medio tẽpore apparent. Iam to-
tũ, vt cuiq; videatur, admonitũ eſt, non tñ re vera ita ſe habet: nã quoddam maximum ẽt inter hęc
oĩa, breue tamen dictũ, nõ dum ſcriptũ eſt. Quid vero hoc eſt? morbi quãtitas ac virium, res, quæ
ad eam

A ad eam explicandam vno indiget verbo, ad vſum vero permagna: neque enim bene prænoſcere poſſumus, niſi horum ſingulorum magnitudinem diligenter penſitemus. Nam, vtrũ morbus ſit exitialis, an non: & qñ magis debeat mori, aut ſanitati ægrotus reſtitui: niſi omniũ, quæ diximus, quantitatem diligentius animaduertens, ad duo redegeris capita, ad ipſius ſ. morbi magnitudinẽ, & ægroti vires, non poteris vere prænoſcere. Nam, ſi vires adeo validæ fuerint, vt poſſint morbum ſuperare, neceſſe eſt ægrotum euadere: ſi vero contra, omnino morietur. Non igitur ſolum inſpicias, qualis ſit morbi ſpecies ac forma, ſed & eius magnitudinem aduerte. Non paruam autẽ hoc exigit experientiam, tum alias ob cauſas, tum quia neq; ſcribi, neq; omnino ſermone edoceri ſingu[r]orum quantitas poteſt. † Et, ſiquid in nobis eſt, ex nulla re adeo poſſumus ad exquiſitam peruenire notitiam, quantum ex crebra exercitatione circa quãtitatis coniecturam: hoc quidem in ipſis operibus & diſcere & docere poſſibile eſt: quæcunque vero in qualitate determinantur, hæc diligenter ac manifeſte, ꝙ breuibus poterimus verbis tranſigemus.

Al. li. 4. f. c. 8. fol. … — † Al. Et ſi id, qđ noſtrũ eſt, aliqđ forte eſt, ex nulla alia re ad tãtum pfectionis venit, quã ex crebra & c. Vide explanationem Stephani.

Tertianæ Exquiſitæ febris curatio. CAP. 9.

EXquiſitam ergo tertianam, vt quæ ex flaua bile cõmota inualeſcat, quãto magis fieri poteſt, refrigerare oportet ac humectare: nam contrariorum contraria remedia ſunt, quæ quidem B quod ſuperfluum eſt, reprimant: quod vero deficit, ſuppleant. At flauę bilis humor inter oẽs, qui in corpore ſunt, humores ſicciſſimus calidiſſimusq; exiſtit. Hunc igitur, cũ ad ventriculũ repit, per vomitũ educere oportet: cũ vero vergit ad inferiora, per inferiorẽ excretionẽ: hoc quidem & ſponte fieri ſolet in tertianis exquiſitis. Per vrinã quoq; & ſudores oportet diuertere. † Iuuat autẽ & p inferiores partes bilis expurgatio. Venter aũt mollibus "clyſteribus exinaniẽdus eſt. Vrina vero potionibus, in quibus apium aut anethum maduerunt, prouocanda. Et, ſi tibi coctionis ſigna monſtrantur, iam cum fiducia abſinthium potes exhibere: quod alioquin ſummũ eſt remedium mordicationum ſtomachi, quæ à bile proueniunt, ſi præſertim ex ipſius coma, quantũ ſuffi ciat, accipiẽs melicrato intinxeris. Balnea vero calida ex aqua potabili proſunt, tum quia aliquid bilis educunt, tum ẽt quia ſua qualitate plurimum iuuant: nã huiuſcemodi oĩa balnea humectãt, ac potentia refrigerant. Marinæ autẽ aquæ & ſalſæ, nitroſæ atq; ſulphureæ, plus quidem bilis educunt, ſed multo minus, ꝙ potabiles, proſunt: pręſtat vero neq; ipſas vtiles dicere, quandoquidem plus qualitate nocent, ꝙ euacuationibus iuuent. Equidem noui quendam corrupto iudicio hiſce balneis vti perſuaſum, deinde extenuato corporis habitu ad tantã veniſſe perniciem, vt tabe conſumptus interierit: reliqua vero victus ratio ad bilem etiam [a] excernendã exhibita fuerat. Semp C autẽ oportet contrarias qualitates illis, quæ præter naturã inualuerint, opponere, cum hoc [b] multo plus iuuet, ꝙ quomodolibet euacuare: ſed neq; hoc ipſe nouerat, neque alio docente didicerat. Hæc igitur in balneis intentio ſit, vt corpus madeat atq; humectetur: atq; iccirco neq; nitrũ, neq; ſal, neq; ſinapi inſpergere oportet, (quod genus mali cõplures ęgrotis afferre videntur) at plurimum olei calidi infundentes ad aquã perducere ac madefacere: &, ſi in ea natare voluerint, quantum id facere poſſunt, permittendum. At, qui balneis admodum delectantur, ſi etiam bis in die lauari permiſeris, non aberrabis: ſed illud ſemper habeto in memoria, vt in tẽpore id faciant. Si vero etiam coctionis ſigna oſtendantur, tunc, etiam ſi ſæpius laueris, nihil deliqueris. A vino vero ante, ꝙ morbus concoquatur, omnino abſtinendũ: at, vbi cõcoqui cœperit, dandum eſt ab initio tenue, aquoſum, & paucum: vbi vero iam propè eſt, vt morbus ſoluatur, amplius eſt offerẽdum.

Al. li. 4. f. c. 35. fol. … — i. 4. ſ. 1. t. 2. 8. fol. 423. e — † Al. Iuuat enĩ & p has partes (vrinam ſ. & ſudorem) bilis expurgatio.

A* Quidã cod. habent γένεσιν, i. generandarum, ſed melior videtur eẽ Leoniceni lcõ.

B * multoties

Cibi aũt, quicunq; humectãt atq; refrigerant, oẽs vtiles ſunt exquiſitis tertianis: quantitas vero in ipſis ſit tanta, quanta optime concoqui poſſit. Ex oleribus quidẽ atriplex, blitum, lapathum, & malua, & lactuca, & "cucurbita: ex aliis vero & ptiſſanæ ſuccus, & ex alica ſorbitiones. Et ex piſcibus, ſaxatiles: ex volatilibus autẽ, quæ mollibus cõſtant carnibus: quæ aũt talia non ſunt, eorũ alæ. Teſticuli quoq; gallorũ: & ſuũ pedes, & cerebra: paruorum vero ſi etiam dederis carnẽ liquefactã, nihil nocebis. Sed & oua "ad ſorbendum ſunt concedenda, & præſertim vitelli eorũ: nã hi facilius, ꝙ pars alba, cõcoquuntur. Ex fructibus autẽ permittẽdum eſt, vt illos deguſtent, qui nõ ſunt omnino difficiles concoqui. Oportet autẽ abſtinere à melle, ſinapi, & ſalitis, atque omnibus acribus: & à vinis & ſatis vetuſtis, & quæ natura ſunt calida. Hęc quidem ſit victus ratio in pluribus veluti ad coniecturam expoſita. Qui vero non ſunt delicioſi, iis talis victus eſt inſtituendus, qualem noſti me aliquando inſtituiſſe in exquiſita tertiana ſecũdum ſermonem Hippocratis, ex ſucco ptiſſanæ vſq; ad criſim. Hæc quidem in exquiſitis tertianis ſeruare oportet.

Ibidem. — Ibidem. g — D

Tertianæ Nothæ curatio. CAP. 10.

IN iis vero, quæ non exquiſitæ ſunt, prouidendum eſt pro viribus, ne morbus augeatur: ne'ue ægrotantis vires proſternantur, quæ longiori tempore debẽt laborare. Difficile vero eſt ſerua re vtrunq;, quoniam inediæ quidem, quantũ proſunt ad morbi coctionem, tm̃ vel etiam amplius officiunt viribus: cibi vero, quantum ægroti robur adaugent, tantũ coctiones impediunt. Sed & id quoq; noſcere opus eſt, ad quantam magnitudinem perueniat morbus, ac quantæ ſint ægroti vires: vt ad ea, quæ maius auxiliũ expoſcũt, inſpiciens, inedia quidẽ in valẽtioribus audacius vtaris viribus, & morbo coctu difficili: largiori autẽ cibo, vbi vires ſunt debiliores, neq; morbus admodum cõcoqui cõtumax. Hæc quidẽ & in oĩbus aliis morbis conſiderare oportet. In tertianis

vero non exquisitis, neq; statim circa initia balneare expedit, sed cum iam coctionis signa apparuerint: neq; quotidie cibum oportet exhibere, sed satis est alternis diebus. Quies vero & calefactio circa præcordia iuuant, & sorbitiones concoqui faciles, & clysteres non admodum molles. Quod si sanguinẽ mittere oporteat, neq; hoc quoq; omittendũ, sed ab initio statim adhibita earũ rerũ, quas scis, distinctione tm̃ mittendum, quantum præsens exigit status. Sit autẽ totius victus ratio, non quæ humectet atq; refrigeret vniuersum corpus, qualis in exquisitis exhibetur tertianis, sed & aliquem modum assumat ad calefaciẽdum, atq; incidendũ. Plurimum igitur eos iuuat ptissanę succus, pipere adiecto: vel etiam hyssopum, vel origanum, vel spicam nardi mulsa aqua infundens & decoquens, ad bibendum propina: & quęcunq; alia, quę cient vrinam, præterquam illa, quæ supra modum calefaciunt atq; exiccant: maxime "vero post diem septimam danda est iugiter absinthij coma. Et quidem "oxymeli potione plurimos iuuat: & aliquid ex iis, quæ molliter ventrem subducunt, quibus me assidue vti nouisti. Vomitus autem post cibum adeo iis, quibus hæc febris perdurauerit, vtilis est, vt multos sciam solis vomitibus statim prorsus fuisse curatos. E

A.li.4.f.1.t.c.19.fol.43c

Quartanarum Curatio. CAP. 11.

DEinceps de quartanis dicemus, quas etiã ipsas ab initio mediocriter ac leniter tractare oportet, nullum forte medicamen aut euacuationem exhibentes, nisi forte "sanguis vehemẽter superabundans appareat. Et, si vena incisa is, qui fluit, niger videatur ac crassus (præcipue vero in iis, qui liene laborant, huiuscemodi visitur) audacius mittendus est: quod si flauus aut tenuis apparuerit, statim supprimendus. Venam vero secare oportet vel interiorem, vel mediam sinistri cubiti: Et victum deinceps instituere minime flatuosum, & optimum: Ventrem, quantum possibile est, mollem facientes iis, quæ visitata sunt: Quod si hæc nihil proficiant, clysteribus vtendum est, à principio quidem mollibus, postmodum vero acrioribus. Arcendi sunt autem à carnibus porcorum, atque ab omnibus eduliis, quæ tenacia sunt, & tardum habent exitum, ac quæ refrigerant exiccant*que corpus. Vino vero vtendum est albo ac tenui, ac mediocriter calido: & volatilibus, quæ boni succi sunt, & non in paludibus degunt. Pisces autem adhibendi concoqui faciles, mollibus carnibus nihil tenax habẽtibus præditi. Vtendum est autem salsis, & sinapi. Et certis diebus id medicamen, quod Dia trion pepereon vocatur, vel quod Diospoliticũ, est assumẽdum: &, si quotidie piper tantum cum aqua biberent, recte etiam facerent. A frictionibus autem, & ambulationibus, & balneis, atq; aliis visitatis non sunt penitus prohibendi. Et, si omnino possent à balneis abstinere, solis cõtenti frictionibus, quod plurimum ex eo iuuamen admitterent. Et, si quartana febris breuis sit, neq; admodũ violenta, nihil nocuerit, si diebus interiectis ad consueta exercitia se transferant. Hæc quidẽ ab initio & vsq; ad statum sunt peragenda. Si vero in statu morbi pręcipue ęgrotus esse videatur, tunc subtilioris victus ratio est adhibenda, quam ante vel postea. Statim vero pręcipiendum est, vt diu conquiescat, ac visceribus prouidendum vngendo atq; emplastrando iis, quæ mollire ac laxare possint: deinde medicamentis vtẽdum, quæ ciendi vrinam vim habent. Et, si coctionis morbi indicia apparuerint, tũc purgare oportet iis, quę humores atros exinaniendi vim habent, non semel tantum, sed & sępius, si fuerit necessariũ. Vtendum autem & vomitibus post cibum tunc continue: &, si nihil prohibuerit, elleborum "albũ est exhibendum, primum quidem *permistum radiculis: quod si nihil fecerit, elleborum ipsum. Qui vero nequeunt euomere, hi per inferiora valentius sunt purgandi. Et his postea medicamen cõfectum ex viperis in potu dandum, & alia, quæ ad huiuscemodi febres commendantur: ex quibus est & illud nobis familiare pręcęteris laudatissimum, quod succum cyrenaicum recipit. Quicunq; vero ab initio aliquod ex his medicamentis exhibuerunt, aut omnino ante statum, quartanam, quæ erat simplex, sępius fecerunt duplicem, aut omnino maiorem ac difficiliorẽ: ex duplici autẽ triplicem, aut omnino ambas difficiliores maiores quam reddiderunt. Noui autẽ medicum, qui ausus est homini, qui triplici quartana laborabat, medicamen ex viperis exhibere, quando non dum morbus in statu esset, deinde (vt par est) auctis omnibus, febris continua subsecuta hominem occidit.

A.li 4.f.1.t.c.63.fol.41f F

* Codices greci ĩpressi & manuscripti oẽs, Oribasius, Paulus, Aetius, & Trallianus in hoc Galenũ reprehendens, legũt humectãt. Vide Stephanũ Athe. qũo hũc locũ explanet.

* salsamentis

G

A.ibi.fo.43 f

* Al. infixum.

H

Quotidianæ Curatio. CAP. 12.

QVotidianam autem cum volueris curare, vtere oxymelite, † post primos dies, & illis, quę possunt vrinam valide ciere: & vniuersum totius victus caput sit ad incidẽdum efficacius. Circa statum vero, de ventriculo est habenda solicitudo, ac de eius ore præsertim. Deinceps iubendum est, vt post radiculas & cibos assumptos euomant: iis etiã, quæ pituitã subducũt, vtendum. Reliquam vero victus rationem ad communes intentiones inspiciens inuenies.

† Al. primis diebus.

Curatio Febrium Continuarum, quæ Carent accidentibus. CAP. 13.

IN continuis autem febribus, quibus quidem status morbi non vltra septimam futurus est, & vires validæ sunt, atq; ætas præterea consentit, iis quidem admodum exquisitus & tenuis victus est instituendus. Quibus vero vel status totius morbi vltra septimam, vel vires inualidæ, hi ab initio solidiori cibo sunt reficiendi: prope vero statum, tenuiori. Cum autẽ iam adest status, tenuissimum victum seruare oportet: deinde rursus assidue solidiorẽ, ac simile augmentum efficere illi, quod ante statũ fiebat, decremẽto. Sanguinẽ vero mittere oportet & ob morbi magnitudinem: Et quibus rubor multo plus, quam naturæ cõueniat: & maior, quam pro cõsuetudine, totius corporis

A ris tumor: & venę eminentes atq; extensæ: his omnibus est auferendus, nisi vires, aut ætas, aut aliquid eorum, quæ supra commemorauimus, prohibuerint. Quod vero humidus victus in febribus acutis omnibus iuuat, dudum recte dictum est. Succum igitur ptissanæ iis, quibus non acescit, exhibere oportet: & melicratum, quibus non bilescit: & sorbitiones ex alica, & panē ex aqua, & quæcunque alia eandem aut similem vim habent. In iis vero, quæ præter modum calidæ & ęstuosæ sunt, cum primum videris coctionis signa, tunc audacter aquam frigidam potandam exhibe: modus vero in quantitate seruetur, quemadmodum tempus anni, regio, ætas, & natura, & consuetudo etiam exposcit. Talis quidem est, vt in vniuersum dicam, febrium, quæ accidētibus carent, curandarum ratio.

Febrium, quæ cum Accidentibus affligunt, Curatio. CAP. 14.

QVæ vero cum accidentibus sunt, non æque simplicem exigūt curationem. At pro viribus metiendum est, quanta sit febris, quantum'ue ex accidentibus periculum immineat: atque ad id, quod vehementius ac difficilius est, intendendum, non posthabita omnino etiam alterius cura. Age enim si quis febricitet, *et adsit plethorica dispositio, verum ex recentibus cru-
B ditatibus sit, ac morsum sentiat afflictum'que os ventriculi: vel si etiam humorem aliquem malum euomuerit, & in huius transitu non parum fuerit offensus, adeo vt grauiter se habeat atque anxie: nunc quid hic ad febrem respicientes solam multitudinem euacuare tentabimus, (quod alioquin sine molestia faceremus,) an prius ori ventriculi prouidebimus, ac deinde, postquam circa hoc bene se habuerit, quam contigerit, totius corporis euacuationem faciemus? Mihi quidē ita agendum videtur. Multos itaque sępius vidi, qui ita affecti erant, quosdam interiisse, non nullos ad extremum periculum fuisse perductos, cum medici eos euacuare tentassent, antequam os ventriculi corroborassent. Sed neque, si fuerit febris cum profluuio ventris, alia est opus euacuatione: verum hęc sola sufficit, quamuis non sit pro multitudinis ratione: quicunq; enim his plus adimere fore necessarium putantes, aut sanguinem mittere, aut ventrem mouere tentauerunt, in grauiora pericula duxerunt. Sed *neq;, si quis simul & distentione neruorum laborauerit, & sanguinis eguerit missione, huic tantum semel mittere oportet, quantum exigit morbus: sed aliquid etiam accidenti est relinquendum: cuius causa sępe sudores eueniunt, & vigilię molestant, & vires ægroti debilitantur. Ita etiam, si vehementissimæ vigiliæ aut dolor intensus ægrotum infestant, cauendę sunt subitæ ac multæ euacuationes. Ipsa præterea ambientis aeris temperatu-
C ra, loco accidentis cuiusdam habenda, quando exquisite calida ac sicca fuerit, † qualis est tempore medio} inter Canis ortum & Arcturi. Atque ideo omnes, quibus medici nihil omnino de temporum statu cogitantes, sanguinem abstulerunt, interierunt. Si etiam valde frigida fuerit, tunc quidem sanguinem mittere est formidandum: cum non ignoremus non parua ex similibus sequi pericula. Interierunt autem non nulli, qui in calidis admodum constitutionibus non recte euacuati sunt, ex syncopa vocata, & dissolutione: in frigidis vero, cum accessiones incipiunt, nimium refrigerati non amplius releuantur. Ob hæc igitur neque in locis supra modum calidis aut frigidis sanguinem mittere audemus: sed, si regio ipsa & temporis status consentiunt, omnino abstinemus: cum vero non consentiunt, euacuamus quidem, sed multo minus, quàm si neutrum prohiberet. Tanquam etiam accidens quoddam, ęgrotantis ad patiendum facilitatē considerare est necessarium: multi enim † neque vnquam sunt euacuati, } neq; euacuationem vllam integram, aut inediam longam possunt perferre: sed alij quidem ex his in omnimodam corporis imbecillitatē facile incidunt: quidam vero statim os ventriculi male affectū habent, adeo vt cibos abhorreant: quod si eos cogantur assumere, aut non retinent, aut male concoquunt. In hac dignotionis parte etiam ęgrotantis temperaturam contemplari oportet: quicunque enim calidi &
D sicci natura sunt, hi omnes facile ab integris euacuationibus offenduntur. Et consuetudo quoq; non parui momenti est tum ad omnia alia, tum pręcipue ad euacuationis indicationē: † quidam enim nunq̃ antea fuere euacuati, neq; vnq̃ euacuationem integram pertulerūt, & multis cibis vsi sunt: nō nulli contra, neq; multis cibis vsi fuerunt, & euacuationibus sunt assueti: hos igitur intrepide euacuare oportet, quādo & reliqua etiam consentiunt, cęteros vero (nempe insolitos) nec si omnia alia id suaserint. Eodem pariter modo & corporis habitus cōsiderare oportet: nam, qui densa & solida carne constant, his habitus haudquaquam facilis pati: quare non oportet vereri ipsos euacuare ex toto, si quidem & alia id iubent. Sed qui mollem, & humectam, & diffluentem habent carnem, hi mirum in modum sunt ad patiendum habiles: quare, & si reliqua omnia sanguinem esse minuendum persuadent, non tamen id facere audendum est: sed & aliis euacuationibus, quantum moderate & caute fieri potest, vtendum est. Eodem modo, & quicunque supra modum crassi sunt aut macilenti: nam & his venam incidere cauendum est, alias q; euacuationes integras vereri oportet. His etiam & ætas annumeranda est veluti accidens quoddā, quod prohibendi integram vacuationē vim habet: neq; enim pueri, neq; seniores hanc sine noxa tolerant. Hosce igitur omnes, quos diximus, vbi dispositiones hortentur, non semel, neque ex toto, sed paulatim oportet euacuare inediis moderatis, & frictionibus, & clysteribus mollibus, humectationibus q;,

li.3. f.2.c.7. l.a16.h (left margin, at "grauiora pericula")

* *Est quidē in impreßis cod. & manuscriptis omnibus quos viderim* μὴ, *i. nec. Leonicenus tamē vt legis se* καὶ. *Steph. et athe niensis legit affirmatiue. & oīno hæc videtur melior lectio.*

* Al. multitudo.

† Multi codic. græci legunt, καθάπερ τῆτες ἐγένετο ἐν τῷ μεταξὺ &c. id ē qualis hoc anno fuit tp̄e medio &c

† In q̄busdā codi. græcis hæc non habētur.

† Manuscripti tamē quidā codices habent, quidā enī nec vnquā euacuationē integrā pertulerunt, & multis cibis vsi sunt &c. Sūt ēt codices, qui habeant, quidam enim nec vnq̃ euacuationem integrā pertulerūt, nec multis cibis sunt vsi: q̄dam contra, & multis vtuntur cibis, & euacuationib9 sunt assueti.

tionibus q̃3, & cataplaſmatis, & balneis: quorum ſingulorũ indicationes rurſus ab iis, quę antea E diximus, ſunt aſſumendæ. Ita etiam, ſi quando duo contraria accidentia conſequantur, inſpicere oportet, vtrum eorum ſit fortius. Eodem modo, ſi duo morbi eũdem hominem obſederint, qui inuicem pugnantes habeant indicationes: nam & tunc quoque aduerſus illũ, qui magis vrgeat, inſtandum, neque alter omnino negligendus. Eas vero, quæ habentur ex accidentibus & morbis indicationes, non ſimpliciter, ſed ſecundum cauſam, à qua ſingula fiunt, conſiderandum: qualia ſunt defectus animi, & diſſolutio: nam conſueuere medici de vna re hæc duo nomina dicere. Eſt vnum quidem res ipſa, cuius ſunt plures cauſæ: nam animo deficiunt & ex choleris nominatis, & ex profluuiis ventris, & difficultatibus inteſtinorum ac leuitatibus, & muliebri fluxu, & vulneribus: & ſanguine per ora venarum, quas Greci hemorrhoidas appellant, emanante, aut per ſuperiora educto, aut per nares aut alios meatus: et ex enixarũ purgationibus immoderatis. Non nunquam vero & vehemens cruditas animæ defectum attulit: & tunc præſertim, cum ventrem ſupra modum ſoluerit. Et, qui bulimus appellatur, nihil aliud eſt, quàm animæ defectus. Omnem præterea, quæ ex vtero prouenit, ſtrangulationẽ, defectus animi antecedit, ſicuti ad vteri verſus ſuperiora recurſus, & ad latus inclinationes, atq3 inflammationes, plerunque conſequit. Antecedit autem morbum attonitum, & comitialem, cum malignus exiſtit, & diſſolutiones, & F ſyncopen, & tabem. Sed & in principiis febrium non admodum paucarum aduenit, & tunc pręſertim, cum ſupra modum aut ſiccum, & ſquallidum, aut plenum immoderate corpus extiterit. a† Et nõ nunquam etiam ſimul cum febre incendente atque maligna inuaſit. Et quibus extremę corporis "partes in principiis febrium plurimum ſunt refrigeratæ. Et quicunq3 ob inflammationis magnitudinem vel hepatis, vel ventriculi, vel ſtomachi febricitant, his etiam in principiis acceſſionum non nunquam animi defectus adueniunt, illis præſertim, quibus humores crudi & incocti redundant, aut qui aliquam præcipuam partem obſtructam habent. Animo etiam deficiũt, quibus os vẽtriculi male affectum eſt, aut humorũ vitio mordicatur: aut craſſis, vel lentis, b† vel humidis, vel frigidis} humoribus aggrauatur. Quidam etiam in vehemẽtibus animæ affectibus animo defecerunt, ſed præcipue ſenes, & qui alioquin ſunt imbecilles: etenim plures eorum triſtati, aut lætati, aut irati, animo defecerunt. Sed & roridæ humiditates quædam aliquando his ita affectis haud in tempore ſuperuenientes, animi defectum inducũt: ſicuti, & qui magis robuſto ſunt corpore, ex immoderatis ſudoribus idem patiuntur. Et, ſi abſceſſus quiſpiam rumpatur vehementer ei, qui non admodum robuſtis ſit viribus: ac tum præcipue, cum materia ſimul tota ad ventriculum, vel ventriculi os, aut thoracem defluxerit. Et, ſi quando etiam nos abſceſſus ſecan- G tes totum ſimul emittere pus tentauerimus, animi defectum ſubſequi eſt neceſſarium. Et, ſi quandoq3 purgantes, aut clyſtere abluentes, aut quomodocũq3 euacuantes, id aliquo modo vehementius, quàm oporteat, egerimus: neque enim in morbo intercute tota ſimul ſuperfluitas, quamuis ſit præter naturam, poteſt ſine noxa euacuari: ſed tunc quoq3 neceſſarium eſt hominem deficere animo. At vero ex vehementia dolorum veniunt diſſolutiones, cum morſus quidam ac tormina, aut ilei, aut inteſtini craſſioris affectus, ſubito accidunt. Sed & neruus percuſſus, & muſculi caput animi defectum intulerunt, & maligna in articulis vlcera, omnia q̃3 gangrenoſa & depaſcentia, & immoderata frigiditas atq3 caliditas, vitalis q̃3 roboris diſſolutio. Hæ quidem ſunt defectus animi cauſæ. Singulæ vero earũ propriam curationẽ deſiderant, & de omnibus quidem non contingit nunc ſcribere: nã, quę paſſionibus aſſident, ſine illis curari nõ poſſunt. Tantum igitur in præſenti ſermone de ipſis dicemus, quantum quiſpiam de eis edoctus, poſſit iis, quæ repente ingruunt, acceſſionibus occurrere: Veluti quod eos, qui ex choleris & vẽtris profluuio & multis aliis vniuerſim factis euacuationibus diſſoluuntur, aqua frigida ſpargere oportet, & nares apprehendere, & os ventriculi perfricare, ac iubere vt euomant, ſtomachum iritando digiti vel pennę immiſſione: ſed neq3 malum manus & crura alligare. Oportet autem "nexus fieri plures ac for H tiores circa manus, quando per inferiores partes fiunt euacuationes, quemadmodum, quãdo per ora venarum hemorrhoidum ſanguis profluit, aut ventris profluuia adſunt, aut cum per vteros exeunt in mulieribus menſtrua: nam, ſi tunc crura fortius ligentur, ſæpius aliquid ad partes inferiores attrahitur: Contra autem fit in fluxibus ſanguinis factis per nares atq3 vomitibus, in quibus crura ſunt vehementius alliganda. Et quidem, quibuſcunq3 in vulneribus ſanguis emanat, eodẽ modo, ſi ex ſuperioribus partibus accidit, inferiores: ſi ex inferioribus, ſuperiores, vinculis ſunt aſtringendæ. Situm quoq3 aliquem in aduerſum tendentem parti expedit inuenire, nõ tamẽ hoc multum fiat: nam, ſi nimium tendatur, atq3 ex hoc fatigetur, nihilo minus iritatur, q̃ ſi inclinaret ad eũdem locũ. In vniuerſum aũt, aut ad cõmunia membris patientibus in aduerſum retrahere oportet, aut ad ea, in quibus eſt euacuationis origo. Atque ideo vehementes euacuationes, quæ ex vteris fiunt, cucurbitulæ iuxta mãmas appoſitæ ſtatim ſedãt: quæ vero ex naribus, hepati ac ſpleni ſecundum narem patientẽ: q̃ ſi ex ambabus naribus ſubito ac multus ſanguis efflueret, vtriq3 viſceri ſunt adiiciendæ. Vinum etiã aqua frigida temperatũ curat eas, quæ ex magnis fiunt euacuationibus, diſſolutiones, & tunc præſertim, quando ad ventriculũ fluunt humores. Sed aduertendum eſt, an aliquid ſit, quod prohibeat huiuſcemodi exhibitionẽ: veluti ſi aliquod vnũ ex

A† Et cũ ardenti & maligna febre nõ nũquã ſimul ĩuaſit ẽt eos, quibus extremæ corporis &c. Nã de iis potius debet intelligi, qui in ĩuaſionib⁹ cauſi maligni extremis corpis partib⁹ refrigeratis, animi defectũ incurrũt. vt videre licet pag. 99.e

B† In exẽplari Stephani athenieñſis hæc verba non habentur.

A.lib 4.f.2.t. c.48.fol.444.

A.li.3.f.11.t. c.8.fol.281.b

viſceribus

A viſceribus inflammationem patiatur: aut caput vehementius doluerit: aut paſſio aliqua, quæ delirare cogat, affuerit: aut febris incēdens in morbo crudo: magna enim & quaſi inſanabilia ex potu vini in huiuſcemodi affectibus nocumenta proueniūt. Quòd ſi nihil prohibeat, poſtmodum ægrotantis naturam, & cōſuetudinem, & ætatem, & ambientis aeris temperaturam, diſtinguere oportet: ad hæc enim reſpiciens, vel frigidum vel calidum potum exhibebis. Nam, qui aſſueti non ſunt potare frigidum, aut manifeſte ex ipſo offenduntur, & quicūq; natura ſunt frigidiores, & qui in extrema ſunt ſenectute, & loco natura degunt frigidiori, tempore hyberno, cauere frigidum oportet: at qui contrario modo ſe habent, hiſce intrepide offerendum eſt. Sit vero vinum in fluxionibus, quæ ad ventriculum fiunt, calidum & tenue, quale Lesbium: in ſanguinis autem fluxibus craſſum ac nigrum & acerbum. Ipſis vero locis imponere oportet, veluti ventriculo, & vtero, & ſtomacho, & thoraci, quæ corroborandi vim habent: capiti autem & fronti, præter hæc, illa etiam, quæ refrigerant. Et, quibus in ſummis partibus, & in naribus vena aliqua dirupta eſt, medicamen aliquod ex iis, quę ſanguinem ſupprimere poſſunt, imponendum. Balneæ vero in fluxionibus quidē ad ventrem aptiſſimę ſunt, ſanguinis vero fluxum acriter iritant. Et, quicūq; ob ſudoris "multitudinem animi defectum patiuntur, iis etiam plurimum nocent: horum enim

.lib.4. f.1.t.2. 13.fol.421.e

B adſtringere oportet, ac refrigerare, non laxare cutem: & vinum frigidum pręcipue his exhibere, & nihil omnino calidū offerre. Sed neq; etiam crura ac manus ligare oportet, neq; cogere ad vomitum, neq; vllo modo mouere: ac ventis refrigerantibus aditum præparare: aerem quoque domus alterare frigida atque aſtringente qualitate, myrtorum foliis, vitium capreolis, ac roſis, pauimentum conſternentes. Nihil vero horum confert, vbi ad ventrem fluxiones fiunt: nam, quo magis cutem denſaueris, tanto ipſę magis augentur. Iis igitur, qui ex euacuationibus diſſoluuntur, ita confeſtim ſuccurrendum eſt: At, qui ex multitudine, non ita: verum in illis artus quàm plurimum fricare oportet, calfacere, atq; alligare: à vino vero & cibis abſtinēdum, & balneis etiā, ſi febricitauerint: ſufficit autem, ſi eis dederimus melicrati potum, in quo ebulliuerit thymus, vel origanum, vel pulegium, vel hyſſopus: conuenit quoq; oxymel, {& ligare ac fricare manus potius, q̄ crura.} Et, quæ etiam ex vtero laborante exoluuntur, non aliter curandæ ſunt, excepto oxymelite: fricare etiam atq; alligare magis crura oportet, q̄ manus. Et, quēadmodum in multo effluxu cucurbitas iuxta mammas imponimus, ſic, quibus ſurſum aut in latus tractus eſt vterus, inguinibus & coxis adhibebimus. Et naribus quidem ea, quæ fœtidiſſimum odorē habēt: vtero autem odorata, & ea, quæ laxare ac calefacere poſſint, medicamenta afferemus. Si vero os ven-

C triculi fuerit imbecille, atq; ideo animi ſequatur defectus, ea, quæ roborandi vim habent, oportet emplaſtra adhibere, quale eſt, quod fit ex palmulis, vino, farina hordei, croco, aloe, ac maſtiche: madefacere aūt iis, quæ conſtant ex abſinthio, & oleo melino, & maſtichino, & nardo, & œnāthe, & vino: Et, ſi ipſum ęſtuet, miſcere ex refrigerantibus aliquid, veluti cucurbitæ ſuccum, atq; lactucæ, & portulacæ, & ſolani, & ſereos, & vuæ acerbę: hęc quidem non ſolū refrigerat, ſed etiam aſtringit. Aqua etiā frigida ęſtuanti ori ventriculi plerūq; prodeſt, ſi in tempore detur, alioquin plurimū obeſt. Atq; iis, qui ventriculi os imbecillum habent, vinum calidū potius oportet exhibere, ſi nihil ſit aliud, quod prohibeat. Plurimū vero iuuat eos, qui ita laborant, etiā frictio extremorum. Quòd ſi ex his remediis nihil melius ſe habuerint, exæſtuantes quidem q̄ primū ad balneas ducere oportet: qui vero aliquid frigiditatis ſentiunt, medicamen dia trion "pepereon nominatum, atq; ipſum piper ſolum, atq; abſinthium bibant. Qui vero ex vitioſis humoribus os ventriculi mordicantibus diſſoluuntur, hos poſt aquæ calidæ aut hydrelęi potum fac euomere: q̄ ſi difficulter euomant, prius concalefacere oportet, quę os ventriculi circūſtant, loca, & manus, & pedes: quòd ſi neq; hoc modo poſſunt euomere, digitos aut pennas demittendo iritare oportet: q̄ ſi neq; ſic euomant, rurſus his oleum calidum quàm optimū exhibendum. Solet autem ſæpius

.l.3.f.11.t.2. 8.fol.281.e

D oleum nō ſolum ad vomitum iritare, ſed etiam uentrem molliorem facere. Eſt autem & hoc pręſentibus rebus non parum utile: quare niſi ſponte accidat, arte procurandum eſt: præcipue uero & glandibus ſuppoſitis hoc tentandum eſt facere. Quòd ſi ex iſtis facilius fiat, etiam abſinthij comam in melicrato decoquens ad potandum exhibeas, atq; deinceps uinum: ac omnibus modis membra oportet corroborare partim iis, quę extrinſecus apponuntur, partim abſinthij potionibus. Non tamē id in principiis faciendū ſuadeo, ſed poſtea, quando partes, quę circa aluum ſunt, fuerint expurgatę: quādo uero adhuc humores in ipſis continentur, nō dum adſtringere, ſed tm̄ concalefacere (ut antea diximus, cōuenit: Vbi vero multa pituita frigida in ore uentriculi fuerit aceruata, fouere quidē plurimum oleo, in quo abſinthium ebullierit, poſtea uero etiā melicratum exhibere, uel hyſſopum, uel aliquid ſimile infundendo: dandum etiā oxymeli, aut piper, aut diatrion pepereon, aut diaſpoliticon medicamen: & uniuerſum uictus rationis caput incidendi uim habeat. Quæ uero ex nimia frigiditate ueniunt exolutiones, eodē modo curandæ ſunt, quo bulimi, omni modo calfaciēdo. Vinū igitur eis exhibere oportet calida temperatū, ac cibos, qui calefaciendi naturā habēt, fricare q; ac calefacere ad ignē ſimul. Quæ uero ex nimio calore accidunt, iis, quę refrigerādi, ac corroborādi uim habēt, curādę ſunt: hę uero maxime eueniunt iis, q in aere ſuffocante ac balneo cōmorant. Statim igitur ipſos corroborabis, ſi aqua frigida ſparſeris, & fla-

bellaueris ad ventum conuersos, & os ventriculi perfricueris atq; agitaueris, ac postmodum vi- E no cibo'que refeceris. At, qui ob inflammationis magnitudinem, aut vehementis febris mali- gnitatem animi defectum patiuntur †, & in principiis accessionum refrigerantur, his artus frica- re fortiter, & calefacere, crura q; ac manus alligare, ac vigilias, cibi'que & potus omnimodam ab- stinentiam, pręcipere oportet. Optimum vero in his, quid futurum sit, pręcognoscere, atque hæc ante accessionem facere anticipare. Eos etiam, qui ex siccitate in principiis accessionum syn- copam sunt incursuri, optimum est præuidere: nam, si duabus aut tribus horis ante accessionem exhibito cibo, manus ac pedes constringi iusseris, non interibunt. Oportet autem cibos esse con- coqui faciles, & ventriculo aptos. Quod si magnum imminere periculum fueris suspicatus, vinũ dare anticipabis, vinum q; prefertim in alicam elixatam infusum: quòd si aliquid † panis loco ali cę exhibueris, idem valebit. At, si mediocris syncopa expectatur, vino parcendum: sufficit enim tunc mala punica, aut pyra, aut poma, vel aliquem alium fructum astringentem cibis admiscere: &, si ad hæc mediocriter tulerint accessionem, cum rursus cibum obtuleris, non erit necessarium fructibus vti. Hęc quidẽ facienda sunt, si quid futurum præuideris. At, qui ex inopinato in peri- culum inciderint, vinum "calidum cum pane est exhibendum, & paululum aliquid cum eo alicæ calidæ: nam, si iis, qui ita affecti sunt, amplius obtuleris, aut cibos difficiles concoqui, non modo F syncopam patientur, verũ etiam penitus strangulabuntur. At, qui animo deficiunt ex membri principalis obstructione, his oxymel dare oportet: atque ex hyssopo, origano, pulegio, & melle potum: cibos q; incidendi naturam habentes, nam crassi ac tenaces magnas in similibus afferunt noxas. Sed neq; deterius fuerit artus perfricare atq; alligare. Prodest etiam illis potibus vti, quæ vrinam ciendi vim habent, veluti qui anethum, & fœniculum, & apium, & petroselinum, & ami, & daucum, & spicam nardi recipiunt: quæ vbi manifeste iuuerint, iam vino vtendum est albo & tenui, non admodum antiquo. Nosces vero huiuscemodi obstructiones cum ex aliis in- equalitatibus pulsuum: tum ex his pręcipue, quæ secundum magnitudinem, paruitatem, ac vehe mentiam, & debilitatem fiunt, vbi syndrome id est concursus, quam plethoricam vocant, non ad sit: nam istius quoque communes sunt. Fiunt vero & in huiuscemodi dispositionibus, cum ve- hementes fuerint, pulsus intercidentes. Hæc quidem in libris de pulsibus à nobis latius explican- tur. Nunc vero transgrediamur ad eum sermonem, qui superest de reliquis exolutionibus, ve- luti, quæ ex abscessuum diruptione, aut sectione contingunt: aut ex superflua euacuatione in iis, qui aquam inter cutem patiuntur: confestim quidem hi optimis odoribus fouendi sunt, paulo- post autem sorbitionibus concoqui facilibus sunt reficiendi. Si vero ob tristitiam, aut gaudiũ, G aut timorem, aut iram, aut terrorem exoluantur, odoribus & narium apprehensionibus sunt re- uocandi, cogendi'que ad vomitum. Eodem pariter modo, qui ex vulneribus, aut purgationi- bus, aut doloribus, qui in articulis, neruis, & musculorum tendonibus eueniunt, exoluuntur, sta- tim sunt reuocandi: postmodum vero conueniens passioni curatio est afferenda. Animi vero defectus, qui intestini laxioris doloribus, aut ilei, aut similibus vehementibus cruciatibus fiunt, ex patientium locorum concalefactionibus frictionibus'que extremorum præcipue curantur. At, quæ ex propria imbecillitate virium, quæ regunt corpus, eueniunt exolutiones, ex intempe- ratura videlicet factę partium, de quibus vires proueniunt, contrariis curare intẽperaturis opor- tet: frigidas quidem, concalefacientes: calidas vero, refrigerantes: atq; in aliis eadem ratione. Vir tus "igitur, quam vitalem vocant, quam ex corde prodeuntem ostendimus, ex pulsuum debilita- te cognoscitur: At, quę ex hepate oritur, ac naturalis dicitur, ex sanguineis egestionibus ab initio aquosis atque tenuibus, postmodum vero crassis ad modum fæcis: At, quæ ex cerebro originem ducit, quam præcipue non nulli animalem appellant, ex motuum voluntariorũ imbecillitate de- prehenditur. Sed de his quidem dispositionibus proprio tractatu separatim tibi scribemus: per- multa enim ab ipsis medicis sunt prætermissa. H

† In principiis accessionũ, & refrigerantur.

† AP. panis ex alica.

A. li. 4. f. 1. c. 1 c. 30. fol. 421.

"AP. ῥήσμασι, id est ruptis.

Adi. 1. t. 1. d. 6. c. 1. fol. 25. h

Curatio Capitis à varus causis molestati. CAP. 15.

QVoniam vero sermonem de accidentibus hucusque fecimus, rursus ad primum institutum redeamus, vnam in omnibus communem intentionem habentes, causas nimirum, à qui- bus fiunt eorum singula, considerare: hæ siquidem tibi conuenientem curationẽ indi- cabunt: Veluti si quis doleat caput, si quidem os ventriculi illi mordeatur, & fastidium sentiat, iu- bendum est, vt euomat: nam vel bilem euomet, vel pituitã, vel vtrunq;. Quòd si nulla insignis appareat in vẽtriculo passio, considerãdum, nunquid multitudo, vel obstructio, aut inflammatio aliquarum capitis partium adsit. Inuenies vero primum quidem, si interrogaueris, nũquid dolor per totum caput extẽdatur, aut alicui particulæ fortius insideat: deinde nunquid cum grauitate, ve tensione, vel mordicatione, vel pulsu. Nam, qui cũ grauitate dolores fiunt, multitudinẽ osten dunt: qui autẽ cum mordicatione, vel vaporis vel humoris acritudinem: cum pulsu vero, inflam mationem: at cum tensione, si quidẽ sine grauitate ac pulsu, spiritus crudi ac flatuosi multitudo: si vero cum pulsu, corporis membranosi inflammatio: at si grauitas adsit, multitudo intra mem- branas cõtenta significatur. Cum igitur omnia distinxeris, causam, ex qua horum singula fiunt, considerare oportebit: illa enim tibi modũ curationis ostendet. Veluti si multitudo vaporis atq;

humoris

A humoris contineatur, aduertere oportet, nunquid ob magnitudinem febrium humores diffusi ac veluti efferuescentes ad caput ascenderint, an propter eius partis imbecillitatem, an ob totius corporis plenitudinẽ. Hanc enim totius corporis euacuationibus haud difficulter curaueris: eũ vero, qui ex partis imbecillitate contingit, partim quidem in contrarium retrahendo per totũ corpus, partim ipsi parti remedia adhibendo. Ac retrahes quidem, clysteribus acribus, & nexibus, & frictionibus in partibus inferioribus plurimis, &, si expedierit, aliquid etiam sanguinis abducendo. Partem autem sanabis eo tempore, quo ad vniuersum corpus retrahis, iis vtens perfusionibus, quæ à capite vim repellendi habent, ac deinde euacuantibus, postremo vero corroborantibus. Repellit autẽ oleum, quod omotribes, id est immaturũ, nominatur, aut tale aliquid simile: & quod oxyrhodinũ, & rosaceum vocatur, ipsum per se ipsum: & quęcũq; ex capitibus papaueris, & teneris oliuę germinibus, & hederæ corymbis, mẽta q; viridi, & sisymbrio parantur. Vtendum vero ipsis in multitudine quidẽ crudiore ac frigidiore, tepidis: in calidiore aũt & biliosiore, frigidis. Euacuat autem atq; dissoluit & oleũ calidum ipsum per se ipsum, magis q;, si antiquum fuerit, vel sicyonium aut anethum in ipso ebullierit: nam multitudo humorum, qui non admodum sunt crassi atq; tenaces, sufficienter per huiuscemodi euacuatur. Sed, & si spõdylion, vel ser- * Al. affectu.

B pyllum intus decoxeris, aut pulegij comam, vel calamenthi, vel mentæ, vel sisymbrij, ita etiam id, quod crassius est, euacuabis. Hæc vero ipsa, virium etiã aliquid membris adiiciunt, &, quæ debilia sunt, roborant: vtendum igitur ipsis deinceps vsq; ad integram sanitatis restitutionem. Et, si oportuerit, per nares etiam & palatum expurgabis: & sternutamenta excitabis. Et, si ad balneas hominem induxeris, siccis sindonibus caput est perfricãdum, sal q; & nitrum & sinapi sine oleo imponendum. Hæ quidem sunt ex particulæ debilitate doloris capitis medicinæ. At, quando ex magnitudine febrium accidit, & medicamenta adhibere est necessarium, frigidæ qualitates ac vires, &, quę ex hydrelęo, & oxyrhodino, & papauerũ capitibus constant, infusiones expediunt.

In dolore autem capitis, qui sanguinis fluxum aut vomitum decretorium significat, nõ sunt remedia quærenda: neq; enim accidens quoddam, sed bonum signum potius tale quicq̃ est existimandum, sicuti & multa alia, quæ ante crises contingunt: quæ plurimis quidẽ terrorem incutiũt, bonum tamen quoddam ostendunt. Optimum vero est posse dignoscere, vbi corpus perturbatur, natura cum alias excretiones, tum præsertim vomitum, & sanguinis fluxum moliente, quorum inseparabile indicium est capitis dolor. Diximus autem plenius de hisce omnibus alibi: nũc vero, quantum poterimus, primum seruantes institutum, breuiter de ipsis transigemus. Considera

C igitur primum quidem species febrium, si calidæ sunt atq; vrentes: nam hæ per excretiones iudicari consueuerunt, quemadmodum, quæ molliores sunt ac veluti submersæ, diu durant, & sæpius feruntur in abscessus. Secũdo loco, si morbus sit ad salutem decliuis: quis enim bonã crisim in morbo pernicioso expectauerit? Tertio ad hæc, totius morbi tempus cõsiderandum: si enim principij vel augmenti fuerit signum, non dum autem status neq; cõcoctionis signa apparuerint in vrinis, vel sputis, vel alui excrementis, non expectandum est bonam fieri crisim. Hæc sunt, ex quibus sperauerit quispiam morbum per excretiones crisim habiturum. Eius vero, quod iam instat, neq; iam etiam futurum est, hęc signa sunt. Difficilis quędam tolerantia omnem crisim antecedit, &, si quidem in die crisis esse debet, noctu: si aũt noctu, in die. Si igitur tale aliquid videas, considerandum est, quotus sit ægritudinis dies. Sunt enim, & qui ad crisim apti sunt, vel paruo etiam motu à natura accepto: multi vero in magnis motibus nequeunt omnino magnitudinem perturbationis inspicere, nunquid sit secundum diei naturã. Nam septimus dies etiam ex paruo naturæ apparatu ad crisim per euacuationem mouetur: sextus vero magno apparatu indiget, & sæpe neq; vlla in eo fit crisis: quòd si fiat, neq; sine periculo, neq; fideliter accidit. Sic autem & vnicuiq; dierum aliorum quædam inest propria natura, quam, vbi de diebus decretoriis agitur, defi-

D niuimus. Age, iam sit dies pro magnitudine perturbationis: deinde oportet considerare, qualis erit crisis. De aliis igitur nihil impræsentia dicere oportet. At, si vomitus aut sanguinis fluxus ex naribus futurus est (nam huiuscemodi crisibus vnum diximus esse signum, dolorem capitis) ex his maxime distinguere oportet. Primum quidem, si statim ab initio non inualit, sicut quoddam ęgritudinis accidens, sed in perturbatione, quę ante crisim fit. Secundo loco, etiam si ceruix compatiatur, & hypochondrium retractum sit, aut anhelitus difficilis repente superuenerit, thorace veluti angustiore facto: si enim post hæc omnia pulsus in tumorem subito elati non reciderint in paruitatem, neq; debiles facti fuerint, statim crisis expectanda est. Si vero non modo non deciderint, sed etiã in altum attollantur, & vehementiam assumpserint, iam faciẽ ęgrotantis inspicere oportet. Nam, si aliqua ex iis, quę in ipsa sunt, partibus palpitet: aut venę, quæ sunt in temporibus, pulsent: aut gena, vel nasus, vel oculus rubidior factus fuerit: magis ẽt crisis expectãda est. Si vero & inuiti lachrymẽt: aut marmarigas, id est splendores videre imaginentur: ac manus naribus veluti scalpentes admoueant: tunc non iam fluxurum, sed iam fluentem sanguinem inspicies: nam, vbi semel aut bis scalpserint, statim erumpit. Neq; vero ex his perterrearis, si hominem desipientem, aut resilientẽ inspexeris: nam & hæc humorum repentiũ ad partes superiores indicia sunt, quẽadmodũ & anhelitus difficilis, & hypochondriũ retractũ, & collum simul cũ capite

aggrauatum. At tibi vnà cum his indicio etiam sit desipiētia. Et hæc quidem sufficere signa pos E sunt. Sed accedit quandoq; & ægrotantis ętas, & natura, quæ spem magis confirmat, ac præterea anni tēpus, & presens constitutio. Nam, si ęgrotus fuerit adolescēs, aut alioquin natura calidus, aut multo sanguine abūdauerit, magis adhuc de hoc sperandum erit: &, si etiā sępius antea, dum sanus esset aut ægrotaret, sanguis ex naribus fluere visus est, hoc vel solum sufficit fluxus sanguinis spem afferre. Si vero & tempus anni ęstatem videris, vel non quidem ęstatem, alioquin tñ calidam præsentem constitutionem, non'ne ex his aliquam indicationem assumes? Quod si & plures eo tempore crisim ex sanguinis fluxu habuerint, & hoc tibi spem vehementius augebit: & si corpus plethoricū extiterit, & consuetę excretiones fuerint retentæ. Mihi quidem nō modo non videtur difficile eū, qui tot & talia habuerit indicia, futuri sanguinis fluxus pręcognoscere, verū etiā absurdum & magnæ imperitiæ, non præcognoscere. Nostri vero temporis medicorum indiligentia ea admiratur, quæ admiratione digna non sunt: nam, siue ex dextra nare, siue ex sinistra, fluxurus sit sanguis, nihil difficile ex nuper dictis pręnoscere: plures vero medicorum hoc nō solum difficile, sed neq; omnino possibile existimāt. Tametsi has & alias excretiones omnes pręnoscere licet, si hęc duo tantum considerauerimus, & vnde naturæ motus agatur, & in quā partem: nam, & quę deficiunt adiuuabimus, & quæ immoderate feruntur coercebimus, si ista nouerimus: F Veluti, verbi gratia, sanguinis fluxus ex splene, magnæ cucurbitæ sinistro hypochondrio suppositę facile retrahunt: at, qui ex hepate prodeunt, dextro: &, qui ab aliis membris, eadē ratione: nā ex vno de omnibus colligere poteris, vniuersale contemplando. Quare & ego hoc in loco præsentem finiam sermonem: deinceps autem de febribus, quę ex inflammationibus accidunt, tibi transigam, de q; aliis passionibus, quæ in singulis partibus corporis constituuntur. Phlegmonæ autem, id est inflammationes, à veteribus vocabantur, quę sunt veluti phlogωσεις, id est inflammina, vel incensiones: à iunioribus autem non omnes: neq; enim herpetas, neque erysipelata, neq; tale aliquid quicquam inflammationibus annumerant: sed vni tantum affectui ex calidis, qui fit cum tumore duro atq; dolore pulsatili, hoc nomen accommodant. Non tamen ad hunc solum febres & dolores sequi videmus, sed ad omnes simpliciter calidas, ac veluti efferuescētes passiones. De his igitur, atque aliis similibus morbis sequenti libro verba faciemus.

A. li. 4. f. 1. t. 2. c. 7. fol. 419. b

ad glauc. c. 14.

GALENI DE ARTE CVRATIVA AD GLAVCONEM LIBER SECVNDVS

ARGVMENTVM LIBRI

Ratio curandi Omnes præter naturam Affectus, qui communi nomine Inflammationes dicuntur.

De Generibus ac Differentiis Inflammationum. CAP. I.

DE iis autē, quę in singulis corporis partibus fiunt passiones, ò Glauco, deinceps dicemus, ab inflammatione incipientes. Etenim sępius hęc fit, plurimas q; habet differētias, ex quibus oibus solent febres cōtingere. Cōmunis igitur in oibus immoderata caliditas, & veluti phlogωsis, id est inflammen, vnde & phlegmones i. inflāmationis, nomen de ipsis afferre antiqui cōsueuerunt. Propriam autē in singulis differentiā inuenies, ex qua eius speciem agnosces, & conuenientē assequeris curationē. Aliter enim qui herpetes, aliter quę erysipelata, atq; aliter quę phygethla vocanī, ac reliquas inflāmationis species curabis. Itaq; hoc ēt in loco antecedit ea facultas, qua possumus rectè agnoscere passiones: tibi q; hoc primū conabor scribere, oēs ab initio distinguens inflammationum differentias. H

Prima igitur inflāmationis differentia est, secūdum quā hanc quidē humidam, hanc vero siccā, esse contingit: humidam quidē, quę ex calida fluxione membrū occupante contingit: siccā vero, qñ nullo humore influente calor naturalis ignescit. Hoc autē vsq; ad aliquid quidē veluti febris est membri: cū vero iā ad immoderatam caliditatē ac siccitatem peruenerit, corruptio atq; extinctio omnimoda fit. Quare neq; in plura secari potest, quēadmodum differentia altera, fm quam quosdā influere humores particulę dicebamus. Multę enim sunt huius species: nam fluente sanguine, altera: flaua bile, altera: ambobus q; simul humoribus, alia tertia. Et quidē in earū singulis vel iā putruit id, quod influit, aut in membro constrictū putrescit: & vel crassum est, uel tenue: & vel optimū, uel acre. Sanguine igitur optimo ac mediocrem crassitudinem obtinente ad particulam aliquam uniuersim fluente, atque ob multitudinem conculcato, vehemens dolor arripit hominem, nisi membrum sensum omnino hebetem habuerit: pulsus'que in profundo molestus accidit, tendi q; omnino ac cōtundi membrum apparet: & uehementem calorem persentit adeo, ut

A lib. 4. f. 3. t. 1. c 1. fo. 45 1. d. e. Et c. 2.

A vt comburi videatur,& refrigerari desideret: talis q; rubor per summa viget,qualis ex balneis aduenit, aut ex igne,aut quouis alio modo calefactis. Hęc quidem passio totius generis nomen accipit,atq; Inflammatio nominatur, sicut multæ aliæ species nomẽ generis accipiunt: fit q; assidue ex omni ferè occasione.Nã & vulneribus,& couulsionibus, & contusionibus, & diruptionibus, & defatigationibus ob exercitationem,& exarticulationibus,atq; fracturis,& spontaneis vlceribus aduenit: & præter hæc omnia, quando ad immoderatam humorum repletionem venæ pertingunt,tunc superfluum effundunt ad aliquam partem, quæ eo tempore recipere apta sit. Omnino autem hæc reliquis omnibus est imbecillior,vel rarior, aut ad attrahendum paratior, vel immobilior, quacunq; causa fuerit ad has perducta dispositiones: neque enim de hoc dicere proposuimus. Flaua vero bilis, quando sui seruans naturam vnà cum sanguine per totum corpus defertur, morbum facit, qui Icteros,id est regius,appellatur. Sola vero,quando secreta est,& in aliquo membro consistit,Herpes vocatur. Si quidem crassa sit secundum substantiam,totam exulcerat cutem vsq; ad carnem suppositam: atq; hunc affectum Hippocrates nominat Herpetem exedentem. Si vero tenuior fuerit,id, quod in superficie est,tantum veluti deurit: atq; hæc species generis sortitur appellationem,cum simpliciter & sine additione Herpes vocetur. Nam ex duabus

A.li.4.f.3.t. c.7.fol.45

B alijs speciebus,quæ quidem nuper dicta est,Herpes exedens noiatur: reliqua vero altera,miliaris, qm̃ in hoc affectu pustulæ paruæ ac multæ per summam cutem similes milijs excitãtur: fit autem Herpes huiuscemodi ex bile quidem & ipse,sed minus calida & acri, q̃ sint priores. Quòd si ex sanguine & flaua bile calidioribus, q̃ oporteat, mista fluxio fuerit: vel ex sanguine quidem, sed feruescente & tenuissimo secũdum substantiam: Erysipelas passio vocatur, multo inflammatione calidior, magis q; colorem flauum repræsentans. Et, si tetigeris, facile sanguis subterfugit,rursus q; illabitur exquisite tenuis,& aspectu rubidus. Non tamen dolet hoc, veluti inflammatio: neque,vt aliqua inflammationis species, pulsum, aut compressionem, aut tentionem inuehit similem: sed quandoq; valde parum infestat,ac tum presertim,quando per solam cutem diffusum fuerit, nihil inferiorem carnem molestans: & tale sæpius accidit, atq; hoc est exquisitum erysipelas. Quemadmodum,quod attingit subiectam carnem, neq; ex vere tenui fluxione cõsistit,neq; tantum est erysipelas, sed iam dispositio permista ex erysipelate atq; inflammatione. Exuperant autem in ipsa quandoq; propria erysipelatis accidentia, atq; hic affectus à iunioribus medicis erysipelas inflammationis participans, nominatur: non nunquam vero inflãmationis, & tunc ipsum nominant inflammationem erysipelatis participantem. Quòd si neutrius accidentia manifeste

C obtinuerint,sed ęqualia apparuerint, tunc erysipelas atq; inflammatio misceri dicuntur. Exquisitum igitur erysipelas cutis solius passio est, non tamen ipsa inflãmatio partium tantum cuti subiectarum,sed harum quidem præcipue,nõ nunquam vero etiam cutis. Et est ipsa quidem dolorem

A.l.4 f.3.t. 1.c. 1.fo.451.d

afferens nihilo minus,quàm altera, pulsus tamen ei deficit. Cum "vero sanguis influens calidus sufficienter extiterit & crassus, quodcunq; membrorum subito occupauerit, hoc comburendo facit vlcus cum crusta: quicquid vero circumiacet, in inflammationem leuat, efferuescentem grauiter q; dolẽtem: vocatur autẽ Anthrax,i.carbo, huiuscemodi passio. Cum vero sanguis influẽs niger extiterit crassus q;,ac feculentus,ac feruens,qualis,quem antea diximus: simul autem & sanies non nullas tenues admistas habuerit: pustulas quasdam per summa cutis excitat, similes ijs, quæ ex igne fiunt, quibus diruptis crustosum sub ipsis vlcus inuenitur: hoc q; etiam Carbo est.

Inflãmationis quidem species tot sunt secundum ipsam passionis diuisę naturam. Multas vero quispiam prætermissas putaret,deceptus multitudine nominũ,veluti à Græcis bubonas,phymata,phygethla,ophthalmias,synanchas,peripneumonias,pleuritidas,et multa alia similibus appellationibus dicta: hæc enim omnia inflammationes quædam sunt, in prioribus comprehensæ speciebus. Singula vero diuersa sunt sortita nomina,qm̃,qui primi ea imposuerunt, vno nomi-

D ne & passionis ipsius & patientis particulæ compositam intelligentiam interpretari voluerunt. Sunt enim bubon,phyma,& phygethlõ,partium laxarum (quas glandulas,id est adenas, vocãt) passiones: Bubon quidem inflammatio: Phyma autem,quod statim augetur, atq; ad suppurationem festinat: Phygethlon autem est id,quod erysipelas particeps inflammationis, aut inflamma

A.lib.3.f.3.t.1. c.6.fol.221.g

tio erysipelatis nominatur. Sic autem "& Ophthalmia eius membranæ, quæ corneæ inhæret, est inflammatio: Pleuritis autem eius,quæ latera succingit: Synanche autem faucium: Peripneumonia vero pulmonis: eadem'que in singulis ratione. Eas igitur, quæ sunt in partibus apparẽtibus inflammationes,promptum est cognoscere: quę autẽ in occultis,& febres afferunt omnino,non æque discernuntur. At mihi videtur mentę egere perspicaci eiusmodi agnitio, ac præterea peritia naturę membrorum,quam ex sectione simul & exquisita scientia operationum q; atq; vsuum comparamus. De his quidem in alijs tractatibus diximus. Nunc vero nõ datur de his sermonem adiungere, quando tibi repente peregrinandi necessitas ingruat. Quo pacto vero quispiam eas optime curet inflammationes,quę in apertis partibus constant, hoc tibi primum transigere satago, principium sumens ab ea passione,quæ plurimum fit,atq; idcirco totius generis affert appellationem. In qua hoc in primis considerandum existimo,quod & in alijs omnibus magnam vim habet,vt morbi occasionem inueniamus.

A.lib.4.f.3. c.1.fo.41... E.c.c.

De Causis

De Cauſis Inflammationum, ac de Communibus Indicationibus illarum curandarum. CAP. 2. E

EST igitur vna quædam apparentium inflammationum occaſio, quæ non admodum occulta
eſt, quæ Fluxio appellat̃, niſi qñq; illis coniungatur, quæ aliqua alia ex cauſa euidenti factæ
videntur: quando enim nulla ex ijs præcedente membrum confeſtim patitur inflammationem,
ea, quæ hanc paſſionem cauſa generat, Rheuma, id eſt fluxio, vocatur: ipſa vero paſſio, diſpoſitio
rheumatica. Oportet q; in his inflãmationibus principia curationum optima fieri: nam, quæ in
ipſis errata contingunt, difficulter ſanabiles, aut omnino inſanabiles, faciunt diſpoſitiones. Sunt
autem hæc duo maxima errata, ſi nulla de toto corpore prouidentia habeatur: & ſi calefiat atque
humectetur etiam membrum. Hæc vero duo medicorum pleriq; delinquunt, non nulli quidem
à Methodicorum hæreſi perſuaſi, & inflammationes omnes eſſe paſſiones aſtrictas exiſtimãtes,
quas elaxare oporteat. Sunt vero quidam, qui ſine ratione atq; vlla conſideratione iſtos ſequun-
tur, vnam excuſationem ad male agendum habentes, cum multis delinquere. Sed neq; ex Dog-
maticis medicis quiſpiam, neq; ex Empiricis ita ſenſit: ſed, quod & ratio & experientia ſuadet, to
tum quidem corpus euacuare congruis euacuationibus conſulunt: Ipſam vero inflãmatam par-
tem perfundere ac ſuperlinire eis, quæ id, quod influit, repellendi vim habent: id vero, quod in
membro patiente continetur, euacuandi: vim autem ac robur adiungendi ijs, quę iã affectæ ſunt, F
partibus. Ad quæ vero inſpiciẽtes oporteat euacuare, iam & antea diximus: ſed & nunc breui-
ter commemorabimus, vt in ſequentibus memoria ſeruata, non ſit neceſſarium in ſingulis paſſio
nibus eas, quæ euacuationes indicant, audire intentiones. Ætatem igitur, & tempus anni, & re-
gionẽ, & præſentem conſtitutionem, & eius qui afficitur, robur, habitum q;, & conſuetudinem,
atq; ipſam ægritudinis naturam diximus conſiderandam: ex his enim, quando euacuare, vel non
euacuare oportet, & vnde, & quomodo, inuenitur: Veluti in ea, de qua nunc agitur, diſpoſitione,
ad genu fluxus deferatur, atque hoc ſubito plurimum attollatur: tibi vero totum corpus plenum
ſanguine appareat, & valida laborantis vis, tempus autem anni ſit ver, regio temperata, æger ve-
ro ſit adoleſcẽs aut iuuenis: is ſanguinis euacuatione ex ſuperioribus partibus indiget. Oportet q;
incidere eius in cubito venam, aut ſcilicet interiorem, aut mediam: ſi vero aliqua pars ſuperior
pateretur, per inferiora ſanguis eſt educendus, ſemper enim fluxionis motum ad contrarium re-
trahere expedit. Atq; emplaſtrum apponendum eſt ex ſemperuiuo & corticibus malorum puni A.li.4.f.3.t.1
corum in vino decoctis, & rhu, et farina hordei cõpoſitum: hoc enim in talibus optimum eſt, atq; c.3. fol. 45 t.
ad omnia, quæ facere intẽdimus efficax: repellit enim id, quod influit, atq; id, quod continet, exic
cat, & membra circunſtantia corroborat. Mille q; alia medicamina eodem modo cõponere licet, G
quorum compoſitionis viam ac modum in libris de medicaminibus didiciſti. Vnde ego quoque
in ſingulis vnum aliquod tibi ſubijciam, futurum tibi & monumentum, & exemplum eius, quę
in alijs eſt, facultatis. Si quidem non admodum doleant, talibus vtendum eſt: cum magno aũt do
lore fluxu incidente non ſic oportet, neq; aquam calidam, neq; oleum, neq; farinæ triticeæ cata-
plaſmata afferre: hæc enim omnia diſpoſitionibus rheumaticis aduerſantur, quãuis ab initio ali-
quid iuuare videantur. Sufficit autem in huiuſcemodi affectibus vehementiam doloris mitigare
aliquo ex ijs, quæ ex paſſo, & oleo roſaceo, & pauca cera, quæ in vtroq; ſit liquefacta, conficiunt.
Oportet autem hæc lanis excipere ſordidis, quæ plurimum œſipi habeant: & æſtate quidem fri-
gida, hyeme autem tepida apponere: Sic etiam cataplaſmata ex arnogloſſo, lente, pane, & roſaceo
oleo adhibere: paulo autem ſupra patientes particulas apponere ſpongiã vino acerbo intinctam,
aut aqua frigida: melius vero fuerit, ſi parum aliquid aceti adiungatur. Quòd ſi hæc cura inſigni
ter profuerit, neq; alicubi pus ſe oſtenderit, emplaſtris, quę ad fluxionem mollia parãtur, eſt vten-
dum. Optima vero ex ijs ſunt, quæ exiccandi & repellendi, quod fluit ſanguinis, ſine dolore vim
habent: quemadmodum ea, quæ vehementer intendunt, atq; idcirco dolorem afferunt, plus do-
loribus obſunt, quàm exiccando proficiunt. Tale igitur oportet eſſe medicamen, quale nobis in H
vſu eſt, quod ex chalcite conſtat oleo roſaceo diſſolutum: ſi vero lanam mundam vino acerbo ma
defeceris, & exterius appoſueris, plus iuueris. Quòd ſi pus ſe in particula oſtenderit, cataplaſma
imponere oportet ſemel aut bis: plus vero in præſentibus iuuat farina hordeacea: adiungendum
tamen in his aliquid vel aceti vel vini. Et poſt, quàm ſecueris, & pus euacuaueris, cauendum eſt
deinceps, ne oleum aut aquam imponas. Et, ſiquãdo vulnus abluere, aut abſtergere oporteat, me
licrato vel oxycrato & vino & mulſo vtendum. Superponendum vero, ſi adhuc inflammetur,
ex lente cataplaſma: ſi vero ſine inflammatione fuerit, aliquod ex ijs medicamentis, quę empla-
ſtica vocant̃: quibus in huiuſcemodi ſectionibus vti conſueuimus, & pręcipue eo, quod ex chal-
cite conſtat. Apponenda vero ſuper hæc extrinſecus ſpongia aut lana vino acerbo perfuſa: quod ſi
acerbum non affuerit, tanto aceti aqua temperanda eſt, vt adhuc potari poſſit, atq; hac intingere
oportet. Sunt vero & ad hoc oportuna ea vina, quę aliquid aquæ marinæ recipiunt: & tu quoq;,
vbi ſit opportunum, potes conficere permiſcendo ſal ei, quod affuerit. Vulneri autem nullum
ex medicamentis, quæ oleoſa ſunt, apponendum, quale eſt macedonicum, & quod tetrapharma-
cum nominatur: nam exquiſite exiccare expedit. Ita quidẽ ſanare oportet, quæ ex fluxione fiunt,
inflammationes. Quæ vero alia ex cauſa fiunt, humectare & calefacere nihil prohibet. Et, ſi ad

A ſuppurationem perducere volueris, cataplaſma ex farina triticea, quæ in oleo atque aqua ebullie-
rit, apponendum. Et, ſiquando ſcarificare oportuerit, neq; hoc verendum eſt. Si vero eas, quæ ex
fluxionibus fiunt, inflammationes ſcarificaueris, magnum afferes malum, ac per initia preſertim.
Nam, quæcunque ex ipſis longioris temporis exiſtentes, poſt totius corporis euacuationem, atq;
aliam opportunam curationem, quaſdam durities atque nigrities in membris habent derelictas,
his ſanguinem auferre nihil abſurdum eſt: neque enim amplius hæ inflammationes exiſtimandę
ſunt, ſicuti neq; eryſipelas, quod iam liuidum eſt. Etenim & hoc per initia quidem infrigidandū
eſt, tunc præſertim, cum ſine manifeſta occaſione factum fuerit: quando vero iā illi deerit feruor,
& ſcarificare cōuenit, atque emplaſtrum ex farina hordeacea calida, & ceratum, & aliud aliquod
medicamen ex diſſoluentibus, apponendum. Non tamen ex vena in talibus ſanguinē mittere ne-
ceſſe eſt, ſed ventrem tantummodo expurgare ſufficit: dandum autem medicamen, quod bilem
flauam educat. Si vero paſſio parua fuerit, neq; hoc facere eſt neceſſarium, ſed ſufficit clyſtere acri
vti. Quæ vero ex vlceribus fiunt eryſipelata, & quęcunq; adeo manifeſtas cauſas habent, ſi ſtatim
volueris cataplaſma apponere ex farina hordeacea, & præſertim ſi antea ſcarificaueris, nihil noce-
bis. Inflammationibus vero, quæ cum eryſipelate coniunctæ ſunt, & eryſipelatis cum inflamma
B tione iunctis, miſta, quantum fieri poteſt, curatio eſt adhibenda, ſemper q; illi, quod magis ſupe
rat, reſiſtendum. Et eorum quoque, quæ Bubones, & Phymata, & Phygethla à Græcis dicun-
tur, ſimilem ijs, quę in alijs partibus ſimiles accidunt diſpoſitiones, curationem oportet adhibere,
præterquam in partibus, quæ acriora medicamenta in eiſdem affectibus poſſunt tolerare, quem-
admodum laxiores partes, quas adenas vocant. Herpetas autem, quantum ad totius corporis
euacuationem attinet, vt eryſipelata, curare oportet: quantum vero ad patiētem particulam, non
omnibus ſimilis curatio adhibetur. Nam, qui exedentes ſunt, refrigerari quidem deſiderant ſimi
liter alijs herpetibus & eryſipelatis: non tamen ea ferunt medicamenta, quę præter id, quod refri-
gerant, etiam humectare natura apta ſunt, ſed ſola admittunt refrigerātia, quæ etiam maxime poſ
ſunt exiccare. Non igitur vel lactucam, vel polygonum, neq; ex ſtagnis lentem, aut paluſtrem lo-
tum, vel anthylion, vel pſylion, vel portulacam, vel ſerīn, vel ſemperuiuam, vel tale aliquid, quod
refrigerare poſſit atq; humectare, apponere oportet, quæ eryſipelatibus erant opportuna: neque
vnquam ſpongię fidas frigida aqua perfuſæ: neq; ſolano, quamuis refrigerandi atq; vnà exiccādi
vim habet, ſed mediocrem. Cum igitur maiorem, quàm ſolano adſit, expetunt ſiccitatem, ſuper-
imponere ipſis oportet ab initio quidem ex vite capreolos, & folia rubi, & rubi canini, & arno-
C gloſſi. Poſt hæc vero & lens adiungenda, ſi oporteat, & aliquando mel, & farina hordeacea, &,
quod antea ſcripſimus ad inflammationes, quæ ex fluxione eueniunt, cataplaſma, dempta ab eo
ſemperuiua. Ipſa vero loca exulcerata inunge medicamentis, quæ ad herpetas in libris, qui Phar-
maceutici dicuntur, ſcripta ſunt: multa vero huiuſmodi apud omnes inueniuntur, plurima q; ex
his ad figuram paruorum circulorum formantur. Et, vbi vti volueris, ex paſſo liquefacere opor-
tet: quòd ſi paſſum non affuerit, vino tenui & albo & ſubadſtringente, quale eſt Falernum, & Maſſi
koticum, & Sabinum, & Adrianum, & Arſyinum, vtendum eſt: cauendum tamen, ne ob anti-
quitatem, aliquam cōtraxerit in guſtu acritudinem. Et, ſi poſca aquoſa loco horū aliquando vſus
fueris, nil deterius feceris. Iam vero in longum tempus protractis vlceribus, neque paſſo circuli
parui ſunt diluendi, neq; poſca adhuc aquoſa ſit: & vina, quæ ſunt adſtringentia, ſufficienter con
ueniunt, pręcipue quidem nigra: &, ſi ea non affuerint, alba. Medicamina autem in hoc tempore
ipſis præcipue ſunt accommodata, & quod Polyidę vocatur, & Paſionis, & Muſæ, & Andronis,
& quęcunque alia his ſimilia ſunt. Herpetas vero, qui ſumma tantummodo exulcerant, niſi diu
perdurauerint, nullo horum inungere oportet, † comburūt enim fortiter, ⊱ & vehementer exic-
cant: verum iſtis ſufficiunt, quæcunq; vim glaucij habent, medicamenta. Diluere autem maxime
D quidem aqua: quòd ſi nil profecerit, etiam acetum adiungere oportet: quòd ſi etiam ſolani ſucco in-
tinxeris, aut arnogloſſi, plus etiam proficies. Summatim vero hæc te cognoſcere oportet, quòd
omne vlcus, ſiue ſponte, ſiue ex accidenti, ſiue ex vulnere factum fuerit, exiccari deſiderat, medi-
camento (vt inquit ‖ Hippocrates) non aſpêro, hoc eſt, non mordente, neque vehementer iri-
tante, præterquam vbi malignum & cum putrilagine fuerit: talia enim acriora expetunt medica-
mina, & quæ ignis vires habent, quale eſt miſy, & chalcitis, & arſenicum, & calx, & ſandaracha:
etenim non aliter, quàm ignis, adurunt medicamenta huiuſcemodi: ſæpius vero, vbi iſta ceſſe-
rint, ipſum ignem adhibemus. Quapropter & ijs, qui Carbones appellantur, ſuper ipſam cru-
ſtam, vbi præcipue particula putrefit, huiuſcemodi medicamentorum natura eſt conueniens.
Non tamen loca circumiacentia tāgere expedit, ne te ipſum lateas ea exulcerans, quæ minime ex-
pedit, ſed antedictis circulis paruis vtendum eſt, qualis eſt, qui Andronius nominatur. Si quando
vero rubor inualuerit & multa phlogωſis, medicamentum paſſo diluendum, vel arnogloſſi ſuc-
co. Si vero magnus ſit tumor, vino quidem acerbo in principio, poſtmodum vero & aceto. Ca-
taplaſma etiam ex orobi farina & oxymelite confectum apponendum: atque ante hæc ſtatim ab
initio tantum ſanguinis auferendum, quantum ſufficit, niſi aliud prohibuerit. Hæ quidem
ſunt paſſionum per genera curationes: quæ pro naturæ inſtrumentorum patientium varietate
mutantur.

† In aliquibus codic. antiquis græcis legitur, ἐστὶ γὰρ ἰσχυρά, i. ſūt enim fortia.

‖ Lib. de Vlceribus non longe à principio.

* περισκελεῖ.

4. lib. meth. med. cap. 4.

mutātur. Quatuor vero sunt ab his indicationes, ab eorum temperatura, à formatione, à situ, atq; à virtute. A Temperatura quidem, si non nulla quidem ex ipsis natura ficciora sunt, non nulla autem humidiora: quædam frigidiora, quędam calidiora existunt: Et secundum coniugationem humidiora ac calidiora, vel humidiora & frigidiora: vel ficciora & calidiora, vel ficciora atq; frigidiora: aut ex toto temperata. Oportetq; in curationibus intētionem haberi ad membri naturam: hæc enim, quousq; infrigidandum aut exiccandum sit, docet. Nam, si carnosæ partes inflāmationem patiuntur, paulum exiccandæ sunt: venosæ quoq;, quāuis sint carnosis ficciores, non tamen & ipsæ multum exiccari desiderant. Sed, quęcunq; natura arteriosæ sunt, magis venosis sunt exiccandę, atq; his amplius neruosæ, & multo magis his chartilaginosę & osseæ: nam prius, quàm ad propriam naturam particula redeat, non dum curationi impositum esse finem arbitrādum. Ad ficciorem vero temperaturam reducunt, quæ natura ficciora sunt: & ad frigidiorem, quæ frigidiora: & secundum alias qualites eodem modo: ad mediocrem vero referunt, quæ sunt in singulis mediocria. Sic quidem partium temperaturæ passionum variant curationes: At Formationes hoc modo: nam quædam ex ipsis intus habent spaciositates, quædam entrinsecus, quædam vtrinque, quædam neutra parte. Velut ex simplicibus arteriæ ac venę & nerui, quę quidem sunt in artubus seu mēbris extremis, quę græce cωla dicuntur, intus: quę vero intra peritoneum, vtrinque. Nerui autem, qui in membris extremis sunt, neutra parte: qui vero intra peritonęum, ex altera parte. Visceribus autem ferè omnibus intrinsecus atque extrinsecus sunt magnę spaciositates. Ac præterea caro ipsa, pulmonis quidem, spongiosa: contra vero renum, densissima: & post hanc, hepatis caro: splenis vero caro, quanto densior est carne pulmonis, tanto hepatis carne rarior. In omnibus igitur his, quæ neutra ex parte habent cauitates, quę superfluum fluxum excipiant, fortiter exiccare oportet, quamuis non fuerint natura ficciores, sicuti nerui, & præcipue illi, qui sunt in membris extremis. Sed, quę intus & extra aliquid inflammationis possunt relaxare, non multū huiuscemodi fortiter exiccantibus egent, si præsertim laxam carnē habuerint, quēadmodum pulmo. At ex Positu indicatio, neq; ipsa negligenda est: nam, per quę euacuare oporteat, atq; quomodo, ipsa pręcipue demōstrat. Fluentium igitur adhuc humorū, Antispasis, id est retractio, sic. n. Hippocrates ‖ nominat: eorum autem, qui iam membrū obsederunt, Parocheteusis i. deriuatio, medela est. Vtrunq; autem euacuationis genus per cōmunes venas fieri præcipit. Veluti in locis muliebribus retrahes, si eas, quę in cubito sunt, secueris venas, aut iuxta mammas cucurbitas apposueris, vel manus concalefeceris, & fricueris atque alligaueris: Deriuabis autem, si eas, quę in poplitibus, aut talis sunt, venas diuiseris, & cucurbitas coxis applicueris, & crura calefeceris, ac perfricueris, atq; alligaueris. Et, si quidem in parte dextra locorum muliebrium passio fuerit, à dextra manu, aut crure detraxeris sanguinem: si vero in sinistra, à membris, quę illi è directo sunt. Quod enim ab ipso Hippocrate ‖ Cat'ixin, dicitur, hoc ipsum est, secundum rectitudinem. Interiores autem venas incidere oportet: hę enim viciniores magis'que è directo sunt patiētibus membris. Nam, si splene inflammationem patiente, sanguinem vis euacuare, interiores in manu sinistra venas secato: & si hepate, eadē ratione in dextra: Siquid vero ex superioribus inflammationem habuerit, veluti in his affectibus, quos Gręci synanchas & ophthalmias vocant, & quicunq; alij capiti aduenerint, eas, quę extrinsecus sunt, atque è directo. Patientibus vero membris extremis, à coniugibus euacuatio faciēda est, siue retrahere velis, siue deriuare, pręterquam vbi passio sit inueterata: tum enim à membro ipso patiente detrahimus. Sic igitur in synanchicis eas, quę sub lingua sunt, venas incidimus, quando iam totum corpus vacuum se nobis obtulerit, passio vero sit diuturna. Sic & hepati & spleni cucurbitulas applicamus. Sic & aliud quodlibet patiens membrum scarificamus, si non amplius humores influant (tunc enim magis iritaueris, ac malum duplicaueris) sed quando iam totum corpus expurgatum fuerit, neque iam aliquid influit, aliquid vero, quod pridem influxerat, in membro contineatur. Et quidem laborātibus gibbis hepatis partibus, quod per vrinam trahere oporteat: concauis autem per excretionem inferiorem: situs ipse visceris indicat: atq; etiam thoracem & pulmonem per tusses expurgare: ventriculum autem & stomachum per vomitus: intestina autem per inferiores excretiones: quemadmodum & splenem & renes per vrinas: locos autem muliebres per menstrua: cerebrum autem atq; eius membranas per palatum, & gargareonem, & nares, & aures. Sed, quod et ijs, quę in superficie sunt, partibus talia medicamenta apponere oporteat, qualibus eget passio: ijs vero, quę in profundo sunt, & quas per multa interposita debent eorum virtutes attingere: non qualia nunc sint, sed qualia futura sint, ex situ membrorum agnoscimus. Quare, siue medicamentum est ex ijs, quę extrinsecus apponuntur: siue ex ijs, quę comeduntur, aut bibuntur: non pręsens eius vis considerāda est, sed qualem obtinebit, qn̄ ad membrum affectum peruenerit. Ob hęc igitur, buęcunq; in pulmonis inflammationibus extrinsecus thoraci applicantur medicamenta, valde fortiora atq; acriora natura sunt, quàm si ipsa visceri patienti apponerentur: quod enim per multorum corporum media ipsi membro patienti est occursurum, omnino exoluitur, & viribus deficit, si ab initio fuerit imbecille. Tm̄ igitur aduentitij roboris adiungere oportet, quantum in transitu amittitur, vt, quod relinquit, ęquale remaneat ei, quod tactu iuuat. Ob id igitur in thora-

cis

Lib. de Humo. à principio.

1. de Rat. vict. in acut. 29. 7ª. 113. d. Et alibi sępe.

A cis inflammationibus,quæ in parte summa consistunt, ea,quæ solum elaxare possunt, sufficiunt: intrinsecus autem, sicuti in membrana succingente, acriora sunt necessaria. Et de splene etiam, atq; hepate, omnibus q; visceribus intra peritonæum ratio eadem. Sæpius enim ex medicamētis impositis vlceratur cutis, quamuis durior minus q; ad patiendum habilis, quàm viscera. Et,si ip sis visceribus medicamenta applicare possemus,quibus subinde indigent,tāto molliora esse opor teret,quanto & ipsorum natura facilior affici. Et quidem omnia,quæ comedere vel bibere iubēt, medicamenta viscerum passionibus opitulantia,hęc multo acriora ac potentiora viribus esse con uenit præ ijs, quibus indigent membra morbis affecta: exceptis illis, quæ & ventriculo & stoma cho auxiliantur, hæc enim sola talia exhibentur,qualia à passionibus exiguntur: reliqua vero om nia acriora,ac viribus potentiora sunt, ea'que præsertim, quæ vel renum vel pulmonis occasione dantur. Considera itaque, quot numero partes pertransire oporteat id medicamen,quod ad pul monem sit peruenturum: primum quidem os, & fauces, & stomachum: deinde & ventriculum ipsum, & quædam ex tenuioribus intestinis: deinde eas, quæ sunt in mesenterio, venas: deinde eas,quæ in cauis partibus hepatis: ex quibus ad eas,quę in gibbis sunt,transsumptum,hinc ad con cauam peruenit venam: post quam ad cor: & deinceps hoc modo ad pulmonem. Neque negare B possumus, quin in singulis partibus his, quibusdam admisceatur humoribus,ac quandam trans- mutationem, atque alterationem pro natura visceris capiat: quare,quod de eius virtute relinqui- tur,minus omnino est atq; imbecillius,quàm vt membrum affectum iuuare possit. Quę igitur à situ partium indicatio sumitur,tantum curationem euariat: Quæ vero à Virtute,quātum nunc dicturus sum. Quoniam ex partibus corporis non nullæ ab influentibus virtutibus gubernātur: quædam vero à proprijs atque natiuis: atque ex his ipsis quædam sibi duntaxat, quædam etiam alijs,fons & origo sunt quarundam virtutum: & aliæ quidem opus habent peculiare, aliæ autem commune: permutare opus est curationis formam pro ratione earum, quas diximus, differentia- rū.Nam pleraq; ex remedijs,morbum quidem finiunt, sed natiuas membrorū virtutes offendūt, quæ quidem offensio ad totum corpus pertinet: Quod dupliciter fit, quatenus aut viscus illud alicuius virtutis est origo omnibus partibus communicatæ,aut ipsius opus toti corpori vtile est. Hepar enim,cor, cerebrum, & testes, communia vniuerso corpori principia sunt virtutum: ven triculo autem,atque locis muliebribus propriæ insunt virtutes nulli alteri parti communes: opus tamen ventriculi quidem toti corpori confert,locorum muliebrium autem nequaquam. Nocet autem sæpius passionis curatio membri patientis virtuti. Quę enim immoderate laxant,soluunt C robur, quare & membri virtutem: quæ autem supra modum refrigerant, natiuum calorem ex- tingunt, qui fortassis (vt non nulli arbitrantur philosophi ac medici summi) substantia virtutum existit: &, si non hoc, saltem primum & maxime necessarium ipsarum instrumentum. Iam vero & qualitates quædam extraneæ virtutes dissoluere possunt. Nihil igitur horum in curationibus præterire oportet, ne nosmet ipsos lateamus, in eum incidentes sermonem, Morbus quidem cu- ratus est, homo autem obijt: quod à quàm plurimis quotidie factitari videmus, qui irrationalem experientiam colunt,atq; hæresim methodicam, omnia artis bona destruentē,quę rationes quas- dam dogmaticas quidem, sed multis erroribus plenas, consectatur. In indicatione autem, quæ habetur ex virtute partium,quispiam etiam reponeret & Facilitatem & Difficultatem ad sentiē- dum. Nam,quę facile sentiunt,acria medicamēta non tolerant,sicuti neq; etiam humores. Nam, cum acris humor in ventriculi ore continetur, sæpius syncopa corripiuntur. Quod si mediocris sit affectus, anxietatem & nauseam habent: & non nunquam humorem, quo infestantur, euo- munt: non nunquam vero frustra agitantur: hoc q; in illis affectibus accidit,in quibus in ore ven triculi vitiatus humor imbibitur. Eodem pariter modo, cum ad oculos huiusmodi defluxerit hu mor,maximum affert dolorem: & pustulas vlcerosas, quæ difficulter curationem recipiunt, ex- D citat. Sic quoque rursus oculi ipsi ob eam, quam habent ad sentiendum facilitatem, tolerare non possunt acrium medicamentorum viciniam,quemadmodum neq; etiam ventriculi os: quin im- mo nec aliquod extrinsecus aggrauans hæ particulæ tolerant, & minus ventriculo oculus, vtpo- te qui non nunquam etiam ab ijs,quæ inunguntur,grauatur. At,quæ difficilem sensum habent, hęc cataplasmata grauia sustinent,& medicamenta mordacia. Siquis igitur velit ex facilitate sen tiendi indicationem illis quatuor,quas antea memorauimus,quintam annumerare: vel in ea cō- prehendere, quæ ex virtute sumitur: nihil, quantum ad recte medicandum, differt. Has igitur omnes indicationes in memoria habere oportet in quacūq; particula morbo aliquo affecta: nam & ipsius Temperatura, & Formatio, & Situs, & Virtus, singulas, quæ in nobis fiunt, operatio- nes commutant,communi intentione seruata: hanc enim ex morbo semper assumendam esse do cuimus. Qui igitur secūdum solam & simplicem intemperiem morbi fiunt,per contrarias qua- litates curantur: Calida quidem intemperies per refrigerantia, siue primo,siue ex accidenti refri- gerent: frigida vero per calefacientia: sic sicca per humectantia: humida autem per exiccantia, curantur. De eo vero, quod primo calefacit, aut ex accidenti, plenè (vt nosti) diximus in eo tra- ctatu,quem de Simplicium medicamētorum potestate composuimus: Vbi id, quod primo refri gerat, quandoq; ex accidenti calefacere ostendimus, quemadmodum aquæ frigidæ infusionem, vbi

vbi caloris naturalis fecerit reuocationem: & quod calefacit, refrigerare, cùm rarefaciẽdo corpus E
caliditatem fecerit euaporare. Quæ igitur secundum solas actiuas qualitates corporis sunt alterationes, ex sola, quæ ex calefacientibus, refrigerantibus, humectantibus, atq; exiccantibus potestate adhibetur, ad naturalem habitum restituuntur, neq; sensibili egent euacuatione: Quæ vero ob materiæ influxum, si quidem bene temperata sint, solam euacuationem desiderant: si vero intemperata, euacuationem, atq; vnà per contrarias qualitates expetunt alterationem, veluti quæ rheumaticæ dicuntur dispositiones. De quibus (vt nosti) vnum à nobis volumen est editum, in quo & hoc statim ab initio ostensum est, ꝙ ea, quæ totum corpus alit, facultate debilitata, huiusmodi fiunt dispositiones, cum aceruata superfluitas ad partes præcipue defluat imbecilles. Si enim per rheumaticam dispositionem sanguis, qui in huiusmodi partes fluat, aliquã habeat cacochymian, mista oritur dispositio: quod forte rarissime euenit. Sãguis enim sine pituita, aut flaua vel atra bile, fluens, tenuis semper mihi cõsistentiæ apparuit. Ex alia autem quapiam causa si pars intumeat, considerandum est, an huiusmodi affectus sit phlegmone, an scirrhus, an œdema, Phlegmonen id est inflammationem nominantibus nobis omnem calidam ac veluti flammeam dispositionẽ: cuius differentias paulo ante diximus. Tempus itaq; est, vt de œdemate breuiter subijciamus, vt memineris eorum, quæ latius de hoc nos dicere audiuisti. F

De Oedemate. CAP. 3.

OEdema igitur vocamus tumorem mollem, doloris expertem, quem ex pituitosa substãtia, aut spiritu vaporoso fieri constat, qualis in cadaueribus euenit: Non nunquam etiam in pedibus & cruribus eorum, qui aqua intercute, & phthisi, & alio malo habitu (Græci cachexian vocant) laborant. Verum tale œdema in periculosis illis dispositionibus accidens est, nulla propria præcipuáque curatione indigens: sola enim frictio ex oxyrhodino, aut non nunquam ex sale & oleo, vel etiam ex sale iniecto oxyrhodino, sistit ipsum, alia q; huiusmodi multa. Cum vero propter pituitam parti influxam huiusmodi fit affectus, spongia in aqua, quæ parum aceti habuerit, infusa passionem aliqñ sedat: quæ si non quieuerit, plus aceti miscendum est: sit tñ moderata ipsius temperatura, vt possit ipsam quispiam bibere. Quæ autem ex ea plus aquæ cõtinet, in principio adhibenda est, maxime in mollibus corporibus: quę vero hac fortior fuerit in robustis & duram habentibus pellem, & quæ ad primam spongiæ appositionem non iuuantur. Oportet autẽ spongiam omnino nouam esse, quæ si non affuerit, saltem exquisite abluatur ex aphronitro & nitro, & ex ea, quæ conia stacte, id est lixiuium distillatũ, à Græcis nominatur. Quòd si ex his œdema non quiescat, aluminis parum imponendum est, spongia q; omnino noua applicetur. Si vero in aliquo ex mẽbris extremis tale fuerit œdema, incipiẽdo ligaturam in imis partibus finire oportet in altioribus, iniectionem & compressionem & vniuersam distributionem faciendo, velut in fractionibus. Curationis enim intentio in huiusmodi affectibus mista est, vna quidem vt eorum substantiæ aliquid dissoluatur: alia vero, vt aliquid congregetur ac restringatur. Si igitur per ea, quę dicta sunt, non sedetur, tunc aliquid fortiorum medicamẽtorum, quod temperaturam mistã habeat, ex dictis viribus adijciendum est. Ego in diuturno œdemate, vbi prius particulam oleo illeuissem, deinde spongiam ex lixiuio apposuissem, atq; vehementius strinxissem, affectum perfecte curatum vidi, non amplius videlicet hac curandi regula habente mistam virium intẽtionem, sed ad discutiendum & incidendum declinãte: id quod in omnibus ferè diuturnis affectibus probatum haberi non ignoramus. Postquam vero satis ad te de œdematis scripsimus, de scirrhosis deinceps tumoribus dicendum est.

A.lib.4.f.3.t. c.1.fol.457.c

De Scirrho. CAP. 4.

EXquisitus scirrhus est tumor præter naturam sensu priuatus durus q;: non exquisitus vero H
non oĩno insensibilis est, difficulter tñ omnino sentit. Scirrhus igitur insensibilis curationem non recipit: qui vero difficulter sentit, nõ incurabilis quidem est, non tamẽ facilem curationem admittit. Fit autem ex humore lento & crasso, qui partibus, quæ indurãtur, tenaciter infigitur. Interdum itaq; statim à principio congregatur paulatim & augetur: crebrius vero medicorũ imperitia paratur, cum vehementer erysipelata & inflammationes astringunt & infrigidant. Siquis igitur medicamenta vehementer dissolutiua induratis corporibus adhibuerit, quæ manifestam faciant scirrhi diminutionem, breui tempore sperabit perfectam curationẽ, non vere, ignorans, ꝙ residuum passionis hoc curationis modo incurabile redditur: tenuiori enim ex eo dissoluto humore, residuum exiccatum lapidis duritiem assequitur. Non igitur curandæ sunt partes induratæ medicamento immodice siccante, sed eo, quod calorem habeat tepidum, humiditatem vero nec multam, nec omnino minimam: quod enim superfluum humorem habet, nihil omnino dissoluit: quod vero minimum, plus, ꝗ oportet, exiccat. Oportet igitur induratum corpus, à medicamento, quod auxilio futurum sit, simile quid pati ijs, quæ sub Sole funduntur: vocantur autem Malactica, id est mollificantia, huiusmodi medicamẽta: de qbus amplius diximus in quinto tractatu libri, qui de simplicium medicamentorum viribus inscribitur. Et exempla eorũ dicta

A.lib.4.f.3.t.1 c.11.fo.459.a.l

funt,

A sunt, simplicia quidem, medullæ omnes atq; adipes. Ex medullis primas partes obtinet ceruina, deinde vitulina: ex adipibus autem adeps anseris in volucrum genere: leonis vero in pedestrium, cæteris præstat. At vero, qui ex gallina sumitur, anserinum, & qui ex pardo, leoninum sequitur, ac deinde vrsinus, atq; taurinus. At, qui ex capris accipitur, & crassior & siccior prędictis est, eoq; adhuc magis, qui ab hirco capitur: at, iam dictum est, ꝙ huiusmodi affectus medicamentis vehementer siccantibus non indiget. De differentia vero, quę ex eorum tenuitate crassitudineq; orit, indicatiue quidem dictum est, manifeste vero nequaquam adhuc: iccirco in memoriam tibi reuocanda sunt, quæ inuicem commentabamur, quando Cercyllij puerulum curabam, cui ex erysipelate nimis infrigidato atque astricto tumor scirrhosus in toto femore relinquebatur. Existimauimus enim medicamenta, quæ ipsum curare deberent, tenuia esse oportere: quare femur oleo perfundebam in profundam peluim posito puero, quę multum sabini olei cõtinebat, eo, ꝙ omnium tenuissimum ipsum esse sciebam: à balneo vero abstinebam, nisi in longo interuallo dierum totius corporis curandi gratia. Postquam vero partem fouimus, medicamenta ex prędictis medullis & adipibus confecta adhibuimus, miscẽdo non nunquam bdellium scythicum, mastichẽ ęgyptiam, atq; ammoniacum thymiama vocatum, quod pingue & non vetustum esset: similiter &
B chalbanen. Et post, ꝙ per hæc præparatum fuerat, soluens ammoniacum pinguissimum in acerrimo aceto, circũliniui totum femur circum circa: deinde per aliquot dies rursus opopanacem pinguissimum miscui aceto acerrimo, & huius videlicet exoluens id, quod recens erat: alioquin pingue non permaneret, quemadmodum nec bdellium, nec ammoniacum, neq; etiam chalbane: iussiq; puerum alteri cruri innixum saltare, vt plus cibi ad illud ferretur. Postea, vbi repulsus erat iã scirrhosus tumor, timens, ne eius residuum maneret, omnia è contrario facere aggressus sum, femur ex aliquo medicamento eorum, quę pice constãt, perungens. Manifeste itaq; clarebat, ꝙ ex aceto linimenta egregie tumorem comminuerant, laxatiua autem molliorem reddiderant, minorem autem nequaquam: vicissim tñ eis vtendo, adhibito conuenienti moderamine, puerulum curaui, sic, vt, si altero duntaxat medicamentorũ genere quis curationem attentasset, nihil ad scirrhi solutionem profecisset. In tendonibus (voco autem sic musculorum aponeuroses, id est eneruationes) ex prędictorum medicamẽtorum vsu manifestissima auxilia videri licet: siquis recte vtatur curatione ex pyrite lapide. Oportet autem eum, cùm igne excanduerit, acerrimo aceto aspergere, ac deinde super lapidem mouere partem affectam, vt à vapore sursum lato scirrhus dissoluatur. Multæ enim partes iam planè curuatæ conuolutęq; hoc curationis modo membrum dimo-
C uendo, perfecte sanatæ sunt, vt ferè magicum opus videretur. At oportet præparare mollificãdo partem scirrhosam medicamentis, de quibus supra diximus. Quin etiam in hac ipsa, quæ fit per pyritem lapidem, curatione, abunde multum oleum sabinum calidum prius perfundendum est, aut aliquod aliud, quod extenuandi vim habeat. Nec minus proderit anethi comam decoquere, prĕsertim cum viride fuerit atq; recens. Quòd si pyritem habere nõ possis, molari vtendum est: vocant autem sic lapidem, ex quo molę parantur, quę frumentum molunt.

...lib.4.f.3.c.2. ...12.fol.459. F

De Scirrho Lienis & Iecoris. CAP. 5.

SPlenem induratum non solum deforis fortibus medicamentis curare conuenit, sed etiam per fortissimas potiones: nam eas sine molestia tolerat. Ex quorum numero primas partes sibi vẽdicant cortices radicum capparis, & scolopendrij, & myricæ tum radix tum germina, omnibus huiuscemodi in aceto vel oxymelite coctis. At sæpenumero, cum tangitur splen, renitens videtur: non tamen scirrhosus, sed flatuosus potius est tumor. In quo oportet, vbi prius locum absinthio perfuderis, medicamen emplasticum mistas vires continens superponere, quale est, quod ex sulfure atq; alumine constat: sunt profectò multa huiuscemodi in medicamentorum tractati-
D bus descripta: non simpliciter autem mistorum medicamentorum viribus attendendum est, sed & quantum misceatur. Cum itaq; splen flatuoso tumore afficitur, & magis œdemate: si multum aluminis adhibueris, nihil nocebis: in scirrhosis autem tumoribus vim dissolutiuam superare cõuenit: parum autem eius, quod stringendi vim habet, admiscendum est. Cum igitur de numero simplicium & sponte nascentium medicamentorũ flos salis talis sit natura præditus, sanat splenes induratos, si extrinsecus ipsis in vesica apponatur. Scirrhum autem hepatis ab initio quidem sanauimus sępius: vbi vero ad plures dies forte foret extensus, neq; ipse potui sanare, neq; alium vidi, qui posset. Omnibus igitur, qui ita affecti sunt, ex necessitate subsequitur aqua intercus: pereunt aũt quàm plurimi in tempore longo: quosdam vero noui ẽt breui pereuntes, quibus aluus multa deijciebat. Liquet igitur, ꝙ ijs sufficienter angustata erant ora vasorum, per quæ transmittitur cibus ex simis hepatis partibus in deuexas, adeo quòd, si qui ex eis sanati sunt, ea, quam antea diximus in musculosarum partium scirrhis, curationis ratio saluauit: neq; enim perfert hoc membrum fortia medicamenta, veluti splen. Augere autem oportet ea, quæ ratione inflammationis ipsi apponuntur, mistura emolliẽtium: erant autem illa ex absinthij coma, & expressione myrobalani, & vtraq; nardo indicaq; ac celtica: adhuc aũt & croco, & œnanthe, & mastiche chia, & vnguentis, quæ ex spica nardi conficiũtur: adhuc autem & mastichino, & melino, & œnãthino.

no. His igitur ammoniacum thymiama, & bdellium, & quas diximus medullæ, & adipes miſti, E
& quæ incidere poſſunt, factum in hepate ſcirrhum ſanare poterunt, ſi etiam ratio conueniens vi
ctus adhibeatur vnà cum medicamẽtis, quæ in potu ſumuntur ad aperiendum abſtergendum q̃
eum, qui in viſcere continetur, humorem. Sunt vero hæc omnia etiam eos, qui in renibus conti-
nentur, lapides comminuere apta, de quorum materia multi medici conſcripſerunt. Admiſcere
autem oportet & ex iis, quæ vrinam mouere poſſunt aliquid. Plurima vero eſt etiam iſtorum
materia, quę à multis quidem ſcripta eſt, atq; à nobis comprehenſa in eo, quem de medicamentis
ſcripſimus, tractatu. Quare nunc etiam, quæ dicta ſunt, tibi ſufficiant.

De Tumore Flatuoſo. CAP. 6.

TEmpus "enim iam eſt tranſgredi ad alterum genus tumoris, cui materia generationis eſt ſpi A.l.4 f.3.t.2.c 19.fo.460.c.d
ritus flatuoſus. Vocatur autem non ſolum flatuoſus, ſed etiam flatus, huiuſcemodi ſpiritus,
craſſus ac vaporoſus exiſtens, non ſecundum ſubſtãtiam æthereus neq; tenuis. Cogita vero eius
naturam ex circunſtante nos aere, in memoriam reuocans, qualis in auſtrinis conſtitutionibus,
qualis'ue in aquilonaribus fiat: ei.n. qui in auſtralibus, aſſimilaꝰ flatuoſus: alteri vero, qui in aqui-
lonaribus, is, qui in nobis ſm naturam eſt, ſpiritus. Adiuuat autem, ne huiuſcemodi ſpiritus diſ-
flet, etiam denſitas corporum. Quare huiuſmodi affectus curatio vnam communem q̃ habebit F
intentionem ad elaxanda ea, quę aſtricta ſunt, corpora, atq; ad craſſos ſpiritus extenuãdos. Nam,
ſi ſubtiliori ſubſtantia ſufficienter calefeceris, id quidem, quod denſatum eſt, rarefacies: quod ve-
ro craſſius eſt effectum, extenuabis. Patientium autem particularum natura conuenientem auxi
liorum materiam indicabit, ac in ipſa maioris minoris q̃; rationem. Nam ſpiritus iſte craſſus & va
poroſus non nunquam ſub membranis, quæ integunt oſſa, comprehenditur: non nunquam ve-
ro ſub peritonæo: aliqñ intra inteſtina vel ventrem: comprehenditur vero aliqñ & intra mem-
branas, quæ muſculos complectuntur, quemadmodum & à membranoſis tendonibus: compre
henditur etiam ab iis, quæ ratione cognoſcuntur, ſpatiis in muſculis atque aliis partibus corpo-
ris, quorum locorum naturã in adminiſtrationibus anatomicis didiciſti. Ita igitur ipſe muſculus
inflatur, atq; in ventris vel inteſtinorum corpore flatuoſus includitur ſpiritus: & cum ſufficien-
ter frigidus fuerit, tũc maximum dolorem excitat. Communis autem curatio omnibus (quem-
admodum diximus) per ſubtiliorem ſubſtantiam: quę q̃, quãdo paſſioni dolor adiunctus ſit, ta-
lem habeat naturam, vt dolorem queat ſedare. Secundum vero patientium partium differẽtiam,
& materia curationis commutatur: et augetur, atq; obtunditur vis. Cum igitur ex tali ſpiritu do
lor interuenerit in vẽtre inferiore, ſubtile "oleum cum medicamentis, quæ in ipſo ebullierint, per G A.ibidẽ.c.10.
clyſterem iniiciens, ſtatim dolorem ſedabis. Quæ vero debent ebullire in oleo medicamẽta cum
ſubtili ſubſtantia calefacientia, ſint cyminum, & id quod apud nos eſt, & magis quã ipſum, id qđ
æthiopicum nominatur: & apii, & petrapii ſemẽ, & marathri, & ſinonis, aneli q̃; atq; libyſtici, &
ſeſeleos, & dauci, & ſpõdylii. Et, ſi coniectura comprehenderis frigidam eſſe dolentium partium
diſpoſitionem, rutam, & marathrum, & grana lauri intus decoques: miſcebis'que aſphaltum, ip-
ſum q̃; oleum laurinum, & ſiqua alia ſimilem naturam habẽt. Quòd ſi inflammationẽ huiuſmo
di doloribus adiunctam putaueris, auferes ea, quę admodum acria ſunt, & quæ vehementius ca-
lefacient: ad ea autem, quæ in hoc mediocrem naturam gerunt, quæ q̃; vim elaxandi habent, trãſi
bis. In oleo itaq; ad ebulliendum pones anethum & non rutam: etiam admiſcebis adipem anſe-
rinum vel gallinaceum: ſed hæc quidem, vbi vehementiores dolores infeſtant. Mediocres vero
etiam extrinſeca concalefactione iuuantur, ea præcipue, quæ ex miliis fit: nam eorum leuitas do-
lentibus commodiſſima eſt. Si hæc non affuerint, vel ex ſale calefacito, vel ex lini ſemine crudo,
vel quocunq; alio modo. Cucurbita etiam magna cum multa flamma abſq; cutis ſcarificatione, ſę
pius ſtatim dolorem amouit: oportet autem eam vmbilicum comprehẽdere. Quòd ſi etiam poſt
hæc dolores permanſerint, medicamentis ex opio vti non dubitabis, quale eſt Philonis Tarſen- H
ſis, omnibus medicis notum: quãuis ſcieris aliquam noxam ex huiuſmodi medicamentis, mem-
bris patientibus neceſſario affuturam. Sed certe ei, quod magis vrget, obſiſtendo, hominem, qui
ex nimio dolore ſyncopa corripitur, parua cum noxa ſaluare eliges: nã & ſequentibus deinceps
diebus noxam membro ex medicamento contractam emendare licebit. Vocantur igitur huiuſ-
modi medicamenta, Anodyna, id eſt indolentia, quoniam dolorem ſedant: & dolorem quidem
ſedant, non tamen diſpoſitiones penitus ſanant, ſed vim ſentiendi obtorpeſcere faciunt. Vti au-
tem oportet Philonis medicamento, omnibus q̃; ex opio confectis, non ſtatim, ſed poſt tempus
compoſitionis annuum, aut omnino ſemeſtre. Maxime vero atq; citiſſime ex potu horum me-
dicamentorum laborantes dolore liberantur, vbi inteſtina gracilia patiuntur: ſicuti ex iis, quæ
ſedi imponuntur, craſſorum inteſtinorum paſſiones præſentaneum habent remedium. Non mo
dica autem fit virtutis diſtributio & ex ebibitis, cum inferiora afficiuntur: atq; ex iis, quæ ſedi im
ponuntur, cum ſuperiora fuerint affecta. Quę quidem in carnoſis fit partibus ſpiritus flatuoſi ag
gregatio, non nunquam omnino vacat dolore, ac longiori tempore durat, ac tum præcipue, cum
fuerint articulationi vicina: hic enim ſunt muſculi magis neruoſi ac denſi, atq; in media ſui parte
carnoſiores ac rariores. Tales vero (vt noſti) paſſiones ſanaui medicamentis ex pice, reſina, tere-
binthina,

A binthina,& adipe leonino atque taurino. Conuenit autem ipsis & quod ex sorde balnei,& calce fit, & ex sycomoro,& (vt summatim dicam) ea,quæ insigniter subtili constant substãtia,quibus ea,quæ molliendi vim habent admiscentur.

De Abscessibus. CAP. 7.

ENimuero,cũ de his satis dictum,iam tp̃s est,vt transeamus ad apostematum i. abscessuum tractationem: sic aũt nominant eas dispositiones, in quibus inuicem distant, quæ prius se contingebant, corpora. Spatium igitur vacuum in medio fieri oportet, quod aliquam substantiam spirituosam vel humidam aut mistam ex vtrisq; comprehendat. Transmutantur autem in abscessum inflãmationes quædam,atq; ex inflãmationibus erysipelatis participantibus,& ex erysipelatibus inflãmationis participantibus non pauca. Sine his vero etiam abscessuum dispositio consistit ex multitudine quorundam humorum, aut spirituum vaporosorum, siue in ipsis patientibus partibus {in medio} generentur, siue ex alijs confluant,ea ratione,qua fiunt illa,quæ Apostemata id est decubitus vocantur. Noiant vero sic huiusmodi dispositiones,cũ,q prius vnũ membrum infestant humores,eo relicto ad alterum transeunt. Quocũq; vero modo fiat abscessus, id spatiũ quod abscedẽtes interiacet partes,humiditatibus: quę ipsum faciunt,repletur: quę, vbi aliq̃n per-

B durauerint, multiformes habent alterationes. Nam & lapidibus, & arenis, & testis, & lignis, atque carbonibus,& limo,& sordiciei balnei,fęci,& amurcę,& multis alijs talibus similia in abscessibus corpora cõtineri sępenumero inueniunt. Qui igit̃ p̃ summa sub cute cõsistunt, facile dignosci possunt, neque est eorum sanatio difficilis: nam ex tactus proprietate facillime discernuntur.

Curãtur vero ex extrinsecus adhibitis medicamentis,ijs,quæ bibunt,non indigentes,veluti qui in profundo,atq; in visceribus prefertim,fiunt. In dignotionibus igitur,cum suppurãtur,cedunt digitis prementibus non resistentes, quemadmodum membra inflammata: dignotionem igitur præbent manifestam. At proprietas cessionis alia est in tenuibus humoribus,alia in crassis,quẽadmodum & in tenacibus atq; mucosis humoribus. Sæpius vero nobis subijcitur cum tentione spirituosa pars aliqua abscedens: quæ vbi secta fuerit, inuenitur sanguis concretus, adeo vt, qui bis aut ter huiusmodi viderit dispositionem, si solers & memor fuerit, comprehensum in huiusmodi tumoribus sanguinem ita concretum agnoscere poterit, cum in memoriã ex collatione reuocauerit tensionis ac cessionis proprietatem. At forsan præstat non proprietatem, sed quantitatem tensionis ac cessionis nominare. Curatio autem earum,quæ in superficie cutis abscedũt, inflammationum,fit incipiente quidẽ adhuc abscessu per ea,quæ dolorem sedant atq; elaxant: pro-

C cedente vero tempore ad ea,quę concoquendi ac suppurandi vim habere proprie dicuntur, transire oportet. De his autem dictum est,sicuti de pluribus alijs, in quinto de medicamentorum simplicium potestate tractatu. Statim igitur aqua abundanti perfundere atq; fouere oportet: & oleo calido partem inflammatam conspergere: atq; ex farina triticea, quæ in aqua atq; oleo moderate ebullierit, cataplasma imponere, nam hoc citius ad suppurationem perducit, q̃ id, quod ex pane conficitur. Illud.n.maxime dissoluendi vim habet,vt cui adsint sales atque fermentum,optime q̃; coctum sit: hæc vero omnia desunt triticeæ farinæ. Et,cum suppurari incipientem inflãmationẽ curaturus, suppurationem prohibere posse speraueris, tunc plurimum panem ebullire permittas,oleo f.ac aqua subigens: sit autẽ aquæ ad oleum multiplex proportio. Plus autem,q̃ hoc,suppurationem prohibet hordeacea farina simili modo præparata. Quę vero in tali curatione infunditur aqua, habeat althææ radices intus decoctas. Si vero per summa cutis in parte inflammata tensio valida fuerit, multis scarificationibus incidere oportet in superficie, ac postmodum ex farina hordeacea elixata,vt diximus,cataplasma apponere. Tẽtaui autem sępius multas & in superficie valde q̃; tenues scarificationes: cõtrario autẽ his modo alias profundiores magnas: & tertias, quæ medium tenebant in longitudine ac profunditate. Quę igitur in superficie fiebant,debile au

D xilium afferebant: Quæ vero longæ erant atq; profundæ, plurimum quidem sanguinis exhauriebant,adeo vt ferè animi defectum afferrent: rursus vero ipsæ propriam curationem, veluti vulnera,exigebant: Quę autem earum ambarum medium tenebant,semper inueni ab inconuenientibus dictis esse remotas: atq; ideo eas in vsu censui prẹferendas. In quibus igitur difficulter ad suppurationem peruenit,neq; facile discuti tumor potest, ibi humores esse cõpactos crassiores ac tenaciores est existimandum. In his vero dispositionibus tm̃ conuenit ea, quæ fit per profundiores

lib.4.c.3.t.1. 8.fol.456.a scarificationes,curatio. Conuenit etiam id, quod ex caricis constat in aqua decoctis, cataplasma. Oportet autem non ipsas assumere caricas, sed aquam, in qua ebullientes sunt liquefactæ. Expedit vero & caricas pingues esse & dulces,vt earum humor non dissimilis melli videatur: &, si eas assumens decoxeris vsq; ad plurimum temporis, reddetur aqua melli tenui substantia simillima. Huic igitur aliquando hordeaceam farinam inijcere oportet, aliquando panem Syncomistum, sic autem nominant eum, qui medius est inter exquisite purum & furfuraceum: vocant autem non nulli eundem panem Autopyron,quoniam in puro farinam,non qualis natura est,talem ad conficiendum panem assumunt, sed prius purgantes furfur excernunt: contra autem in furfuraceo prius adimunt eam farinæ partem,quę purissima est: panis autem, qui autopyros appellatur, qualem habet ex natura farinam triticum, talem etiam seruat. Oportet autem triticum ipsum, ex

quo farina sumitur, esse ex ijs, quæ generosa dicuntur: quædam enim ex ipsis multum furfuris cō E
tinent, quæ ignobilia nominant: quædam vero siliginem, quę (vt dixi) generosa vocant. Nequa
quam igitur oportet furfuraceum esse frumentum, ex quo vtilem ad cataplasma farinam accipi-
mus, sed, quemadmodum dictum est, multam habere siliginem: quod si ignobilis tritici farinam as-
sumpseris, crassiorem furfuris partem oportet excernere, atque ita panem medium conficere. Ex
hoc igitur pane partem mediam ac teneram ad cataplasmata commiscebis, quando potentia me-
dium farinæ hordeaceæ & triticeę volueris facere cataplasma. Nam farina triticea maxime ad sup
purationem valet, hordeacea vero plurimum resoluit: hic vero, quem diximus, panis mediam na
turam seruat, sicuti & eius farina inter nuper dictas farinas triticeas est media. Ad hoc igitur re-
spiciens cum decoctione caricarum misce, quod tibi conuenientius videtur, siue ex panibus, siue
ex farinis. Si vero tumor resoluatur, minus tamen, quam oporteret, simul coquere oportet cum cari-
cis hyssopum vel origanum. Si quando vehementius tumorem exiccare volueris, sales decoctio-
ni adijcias, deinde hoc modo infunde farinam hordeaceam. Eximatur autem & hinc, quicquid
furfuraceum est: &, postquam plurimum ebullierit, appone cataplasma. In tumoribus quidem, qui
difficulter resoluuntur, verendum est, ne eorum reliquiæ, Scirrhodes i. duræ, relinquātur. Qua-
re in singulis solutionibus "attendere oportet, ad quid transmutetur omnis, cuius curatio suscipi- F A.lib.4.F.3.t. c.12.fol.453.
tur, tumor: nam ea curatio, quæ fortiter exiccantibus agitur, reliquias duras operatur. Hoc vero
in singulis solutionibus animaduertes, si partem patientem tetigeris, &, quod nunc apparet, illi,
quod prius videbatur, contuleris. Si igitur vnquam tale suspicatus fueris, decoque in aqua cucu
meris agrestis radicem, aut bryoniæ, aut assari, sæpius quidem per se solas, non nunquam caricas pin-
gues adijciens: deinde aquæ farinam admisce, commiscēs & aliquid adipis, anserini præcipue vel
gallinacei: quod si hi nō affuerint, suillum adiunges. Radices quoq; earum, quas nuper diximus,
herbarum, atq; præterea altheæ, si post moderatam decoctionem cum pane atq; adipe conteran-
tur, huiusmodi tumores resoluunt. Fortior autem hisce omnibus est dracōtij radix: &, siquando
ea vti volueris, cum sit ijs, quas nuper diximus, multo subtilior atque ad resoluendum potentior,
omnino adipem commisce. Nisi enim humectaueris atq; mollieris induratos tumores, sed forti-
bus medicamentis resoluere tantum studueris, in primis quidem diebus eos insigniter decrescere
facies, sed pariter id, quod relinquitur, indurabis: hoc vero induratum difficulter resoluetur. Me-
lius igitur, sicut diximus, vt fortiter resoluentibus medicamentis commisceamus mollietia, veren
tes, ne tumores in scirrhos (quorum curationē in pręcedentibus audiuisti) conuertantur. Rur-
sus igitur ad suppuratos tumores accedamus, quos vbi posse resoluere desperaueris, ex farina triti G
cea vtere cataplasmatibus, nam ad celeritatem suppurationis plurimum conferunt. Deinde ape-
riens, si videris ea, quæ circa sectionem sunt, libera omnino ab inflammatione, medicamētis, quæ
emplastica dicuntur, vtere. Sit autem eorum vis ad exiccandum habilis: careant etiam morsu, vt
neq; adstringentia medicamenta habeant admista, sed ea potius, quæ sine doloris sensu resoluunt,
vel parum aliquid adstringentis habeant. Ego vero sæpius in huiusmodi vsus sum medicamen-
to, ex fermento & ostreis combustis confecto. Si vero pars aliqua sectioni circunstans inflam-
mata fuerit, eo, quod ex chalcite constat, vsus sum, oleo liquefaciens: &, vbi paulatim refrigera-
tum fuerat, in mortario temperans & molliēs manibus, atq; vinum infundens, vt nosti. Ad mul-
ta vero vtile est hoc medicamentum, quemadmodum in libris de Compositione pharmacorum
diximus. Faciemus etiā alios (si Deus voluerit) de Passionibus, quæ singulis partibus accidunt,
in quibus omnium medicamentorum, quibus vti consueui, diligenter vires explicare tentabo, at
que eorum vsum opportunum exponere. Sed tu iam in hisce medicamentis, de quibus in hoc li-
bro memini, habuisti à me antea & mensuras & pręparandi modum. Vbi vero plus opportuno
cutis colliquata fuerit in suppurationibus, adeo vt panno lacero similis efficiatur, non facile subie-
ctis corporibus agglutinatur, vt necesse sit eum, qui κατὰ πλάτος, id est per latitudinem, nomi- H
natur, curationis modum adhibere.

De Sinu. CAP. 8.

CVm vero amplius agglutinandi cutem subiectis corporibus creuerit difficultas, huiusmodi
affectum Sinum appellant. Deinceps tibi in memoriam reuocabo huius quoque curationis
modum, quē vidisti me sępius in pluribus adhibere. Vbi talis dispositio cōsistit, satius est fistulā
directe perforatam vel ex ære vel ex cornu factam habere paratam: quod si hæc non fuerit, vnum ex
ijs instrumentis, quæ Pyulca id est puris attractiua, dicuntur, quod foramen latissimum habeat:
& eius, quod à nobis compositum est ex charta combusta medicamentum, tu sępe vidisti me exi-
guam portionem multo oleo rosaceo permiscere, ac per id instrumentum puris attractiuum in
sinus inijcere, deinde filis euulsis orificium claudere. Quæcunque vero emplastica medicamen-
ta oleo rosaceo liquefacientes inijcimus, hoc instrumentum non permeant. In his vero oportet
vesicam suillam accipientes, fistulam directum foramen habentē apponere. Esse vero acriora me
dicamenta liquefacta, quam illa, quæ Emmota, id est linamentaria, dicuntur, est necessariū qualia sunt
apud omnes vsitata, colore viridi insignia: hæc enim oportet non pauco oleo rosaceo liquefa-
cere, vt in sinum inijci possint. Dissoluitur autem emmotorum vis in huiusmodi mistionibus.

Igitur

A Igitur Emplastica omnino medicamēta, quale est Macherionis, & Epigoni, & quod Isis cognominatur, vbi ad emmotorum vsum deducuntur, cerati indigent admistione; hæc.n. ad sinus vtilia sunt: qua enim ratione eis ceratum admiscetur, eadem etiam sunt ad sinus vtilia. Miscentur aūt, qm̄ vires mordaces habent, si per sola liquescerent, nō admisto ipsis cerato: sed, vbi quidē oleum rosaceum plurimum fuerit, quod vero in ipso liquescit, medicamentum paucum, non amplius acritudinem seruant. Vbi vero sinus mediocriter carne oppletus fuerit, tunc agglutinantia medicamenta apponere oportet, veluti si recenti & sanguinolento vulneri mederéris. Multa vero tali sunt natura prædita, alia quidem, quæ ex asphalto constant, vocant autem huiusmodi, nescio quomodo, emplastra Barbara: alia vero, quæ Cirrha id est fulua, vel Phæa id est fusca, à colore dicuntur, ex lithargyro & ærugine æris decocta plurimum, sic enim ærugo fuluum colorem accipit: si vero paucum ebulliat, facit emplastra, quæ Melina id est lutea, dicuntur. Te vero non latet, ꝙ omnia metallica medicamenta subtiliores partes habent, & vim exiccandi maiorem, vbi multum ebullierint. His vero medicamentis fuluis, vbi statim reponuntur, quædam extrinsecus supereminentia fusca concrescit, sub qua pars medicamenti profundior plus, q̄ ab initio fulua videtur. Atque idcirco non nulli huiusmodi emplastra vocant Dichrωma, id est bicolora, quidam vero Diprosωpa id est bifacia. Quāto vero subtiliora fuerint ac maiorem exiccādi vim habuerint, tanto plus in sinum operabuntur: nam ad eius profundum oportet transmitti vim, si intentionem propositam assequi velimus. Quæ vero recentia & sanguinea vulnera agglutinant, quanquam his minus exiccant, labra vulnerum, si breuia extiterint ac minime profunda, agglutinant: atque ob hoc facile ac cito, quod oportet, efficiunt. Si vero in profundum vulnus protendatur, & suturis & fibulis solemus in vnum cogere. Sinus itaq; omnes non simplices sunt diuisiones, sed frequenter in ipsis modo vna pars, modo alia excoriata est, quod neq; te opotet latere. Cum igitur ad locum superiorem sinus extenditur, facile per os humor vitiatus (ichor grece dictus) elabitur. Si vero vergit ad ima, cum intus retineatur, partem aliquam cōtinuam erodit. In his quidem "sinibus, nisi prius ad effluxum feceris sectionem, nihil proficies, neque cum carnem generare, neque cum agglutinare volueris. In alijs vero non opus est sectione, si modo conuenientem figuram in parte patiente seruaueris: ex qua figura potes aliquando sinum ad partem superiorem vergentem, facere ad inferiorem declinare: ac contra, vergentem ad ima, conuertere ad superiora. Vidisti me igitur sinum in brachio existentem, cuius os erat prope cubitum, figura in superiora tendente sanasse sine alia facta ex aduerso sectione: & in coxa similiter figura sinus ad ima vergente, cum sinus versus genu quidem terminaret, altius vero os media coxæ regione superius, sine vlla ex aduerso diuisione vidisti factam esse curationem, subijciente me popliti ceruical molle, vt inferiorem situm haberet inguen, q̄ genu. Sufficit autem in hoc sinu & alijs isto maioribus solum melicratum "immissum, aptum ad conglutinandum omnes eius partes profundiores. Quidam aūt lixiuium iniecerunt, se ipsos coarguentes in ijs, quæ prius ad carnē sinui inducendam medicamenta apposuerunt: neque enim caro noua priori adnasci potest, cum sordicies circumsedit. Quo modo igitur sufficienter carne innata sinui, conglutinatiuum adhibent medicamentum, siquidem veluti satis sordidum existentem lixiuio abstergere tentant, cum pura caro neq; acrius melicratum toleret? In hoc igitur satis est, si hoc tale immittatur, quale quispiam cum voluptate potaret. Et post melicratum solitus sum deinceps, antequam medicamentum conglutinatiuum imponam, aliquando vino solo, aliquando vino mulso, sinum abluere. Nam ad abstergendum atq; ad expurgandum circūstantes humores vitiatos melicratum est melius: sed ad conglutinandum vinum est melius & efficacius: sit aūt inter dulce & adstringens medium. Et quidē post medicamenti agglutinantis appositionem spongia noua ex mulso vel vino circumijciatur q̄ mollissima: atq; alligatio quidem incipiat à fundo sinus, finiat autem ad os. Sed & linteorum circūuolutiones fundū sinus sine dolore constringāt, paulatim vero laxentur vsq; ad os sinus: & hoc ipsum habeat laxam pharmaci alligationem, emplastro, quod circum apponitur, ita cū forficibus disciso, vt ex ore sinus humores vitiati, si qui excernantur, possint effluere, paruo aliquo alio ipsi imposito emplastro vsq; ad solutionem: quam tertia quaq; die faciēs, auferes hoc ipsum, quod veluti suprapositum circumiacet, id, quod per totum sinum circumiectum est medicamentum relinquens. Indicium autem tibi sit, nunquid pars sinus profunda sit bene cōglutinata, humor emanans si multus aut paucus, decoctus aut crudus: adhuc autem si neque in ipso sinu dolor sentiatur, neq; tumor appareat, sed totus locus depressus siccus atq; expers doloris existat. Si autem & pus bene coctum in ore videris paucum, adhuc magis bona tibi sit spes de sinus conglutinatione: imponens q; rursus spongiam, ac denuo alligans, vt diximus, secunda quaq; die vel tertia solue, permutans semper, quod ori sinus superstat, linteum eodem emplastro perūctum, quod totum os in circuitu comprehendet. Oportet autem non esse admodum impressum, sed ita, vt omnis humor vitiatus ex sinu per ipsum possit euacuari. In prima igitur & secunda die si aliquis humor tenuis à sinu excernitur, noli omnino de conglutinatione desperare. Sæpius enim circumiecti membro patienti vis medicamenti vehementer exprimit ex ipsa cute & carne subiecta tenuem humiditatem, quando ita affectum fuerit corpus ęgroti, aut ex naturali temperatura,

Lib.4. f.4.c.3. 5. fol.473.b

ibidem.c

aut ex malo victu, qua humiditate expreſſa ſpatia mediocriter exiccata conglutinantur. In tertio E
autem & quarto ab initio die ſi ichor crudus ex ore ſe oſtenderit, tunc ſcito ſinum non eſſe con-
glutinatum. Sit autem præ omnibus id, quod patienti membro circumijcitur, medicamentum
vehementer quidem exiccans, neq; mordens vero, neq; intendens, veluti eſt noſtrum, quod cir-
rhum i. fuluum ſeu giluum vocatur, ſine cera confectũ ex metallicis medicamẽtis elixatis & oleo
cicino & aceto, quod vulnera ſanguinolenta conglutinat, ac ſine moleſtia ſinus exiccat. Vidiſti
vero & ipſo ſanatas fiſtulas aliquando, in quibus anguſto longo q; exiſtente foramine, cum non
dum intus callum haberent, ſed ſordiciem ſolum, immiſi primum lixiuium: deinde tamdiu intus
permanere permiſi, donec ſperaui totam ſordiciẽ penitus excidiſſe: poſtmodum medicamẽtum
appoſui. Sic vero & eos, qui ſub cute ſunt ſola ſinus, in quibus non dum carnem generari opor-
teat, qui q; inſcite à quibuſdam curati erant, ſimul atq; curandos ſuſcepi, hoc medicamento con-
glutinaui, cum tñ prius lixiuio abluiſſem: quoniam, qui vlcera curant, nullo ex ijs, quę expurgan
di vim habent, vtuntur medicamento. Vbi vero, qui ad abſceſſum perueniunt, tumores tarde ſe-
cti fuerint, aut ob medicantium imperitiam: aut eorum, quibus medela adhibetur, timiditatem,
qui ſecari non patiuntur, ſed expectant, vt longiori tempore cutis à pure rodatur: contingit ſæ-
pius vniuerſam cutim à pure circa abſceſſum aggregato ſufficienter extenuari inſtar τῆ ῥάκυς id F
eſt lacerę veſtis, vnde & illi nomen Rhacωdes i. laceroſa, à medicis inditum puto. Eſt itaq; huiuſ
modi cutis conglutinari contumax, præcipue ſi quis ſecundum ſubſtantiam ſiccum medicamen-
tum imponat: ex his enim magis fit laceræ veſti ſimilis & ſicca cutis, inſtar pellium detritarum.
Viſum eſt igitur mihi opportunum, ſi quis ad eius conglutinationem vtatur medicamento, ſub-
ſtantia quidem humido, potentia autem ſicco. Dictum autem in libris de medicamentis, quòd
potentia ſicca medicamenta dici ſolent à medicis, quæ exiccandi vim habent. Optimum autem
ex omnibus medicamentis, quæ ſubſtantiam quidem humidam habent, vim autem exiccandi, eſt
id, quod à me compoſitum eſt ex lithargyro & adipe ſuillo antiquo & chalcite, quibus additum
ſit oleum vetuſtiſſimum. Nam vim eius eſſe efficaciorem ſum expertus ad huiuſmodi diſpoſitio
nes, cum neq; admodum durum fuerit, neq; exquiſite non inficiens. Sed, & ſi tale conficiatur, &
vulnerum ſanguine manantium conglutinatiuum erit: & omnia etiam vlcera ad cicatricẽ perdu
cit, ſi & oleo {antiquo} remittatur, & cũ vino mediocris ætatis commiſceatur, deinde in circuitu
eiuſmodi diſpoſitionibus apponatur: quas ſępius ſine vlla moleſtia coglutinauit. Cõfert autem,
vt diximus, in laceroſis cutibus non parum & mel, ſi vſque ad emplaſtri conſiſtentiam elixetur.
Eius vero elixationis mediocritas vix recte perficitur, niſi inſpiciatur. Oportet enim ipſum neq; G
adeo eſſe durum, vt difficulter labatur: neq; ita humidum, vt circumfluat: nam, quod durum eſt,
ad eandem peruenit cum duris emplaſtris abſurditatem: humidum vero veluti ſuperiectum cali
do corpori, vndique circumfluit, & ſiccum linteum derelinquit, quod non modo nihil iuuat, ſed
etiam non nunquam obeſt cuti, quæ debet conglutinari: at, ſi mediocriter elixetur, hoc quidem
optimum eſt medicamentum in huiuſmodi ſinibus. Sed, quoniam elixationis eius mediocritas
non facile poteſt coniectura attingi, rectius mihi viſum eſt ei myrrham ſubtiliſſime tritam aſper-
gere, aut aloen, vel thus, aut aliquod ex his, vel omnia ſimul, tum pręcipue, cum linteo inunctum
humidius apparet. Oportet autem aſpergere iſta per cribrum, quod ſublime ſupra mel teneatur:
ſufficit autem ſemel aut bis illud agitare, vt mediocriter excidant. Non nunquam vero &, dum
elixatur, adijcio melli aliquid ex antedictis medicamentis, quando præſertim ſinus maior fuerit
atq; profundior. Vſus ſum aliquando & tenui centaureo, quod mirum eſt ad huiuſmodi medica
mentum. Poſt ipſum vero & ſymphytum vtile eſt, & deinde ireos illyrice radix, poſtea farina ex
orobis. Neq; obſcurum eſt, quin & contundi oporteat, & per cribrum ſubtile tranſmitti, ac poſt-
modum conteri talia omnia: melli autem commiſceantur eo tempore, quando debet ab igne
amoueri, tantum nobis ſuper terentibus, donec melli decocto optime vniantur. Melius autem H
fuerit, ſi cacabum ab igne amouentes, hæc omnia admiſceamus, & deinde diligenter agitemus,
donec mel adeo tepidum reddatur, vt corpori, cui curatio adhibeatur, poſſit imponi.

De Gangræna. CAP. 9.

COnſequens eſt, vt deinceps dicamus de inflammationibus, quę gangrenæ fiunt. Nominant
autem (vt noſti) Gangrenas, "eas, quæ ex magnitudine inflammationis nõ dum factæ ſunt, A. li. 4. f. 3. t. c. 15. fol. 454
ſed adhuc fiunt, mortificationes. Nam, cum omnino mẽbrum effectum eſt emortuum, vt pun-
ctum vel ſectum vel aduſtum non ſentiat, quæ patitur, ſtatim recidere oportet, quà ſanam partem
vicinam attingit. Sed, quod ita affectum eſt, denigratur: quod vero in medio eſt conſtitutum,
ita vt tendat ad mortificationem, Gangræna nominatur. Curatur autem euacuantibus nobis q̃
poſſumus plurimum ſanguinis, qui in membro patiente compactus eſt, cuius cauſa fiunt morti-
ficationes, ob id, quòd arteriæ ex anguſtia loci nequeunt ſe attollere: reliquo autem tranſpiratio-
nes exhibentibus. Aut igitur cutem vniuerſam multis ſectionibus profundis ſecare oportet vnà
cum ſubiecta ſubſtantia: aut plurimis ſcarificationibus profundis incidere. Sanguinem vero ma
nare permittens, imponere debes ex medicamentis aliquod ad putreſcentia vtilibus: cuiuſmo-
di ſunt, quæ ex oxymelite & farina orobi vel lolij conficiuntur: ſi vero talia non aſſint, fabarum
farinam

A farinam adhibe,atq; ipsum oxymel solum: &, si fortius medicamen apponere velis, adijce sal,aut ex trochiscis aliquem exquisitissime tritum,qualis Andronis & Polyidæ & Pasionis est. Et Musæ medicamẽ ad hæc aptissimum,quod in Heræ tomo scriptum est. Vtaris autem & his & alijs, quæ antea diximus,animum aduertens ad corpus ægroti. Nam,si rusticum fuerit & durum natura, fortissima medicamenta desiderat: fœmineum vero & molles carnes habens,imbecilliora. Sic et viri,quicunq; & molles carnes habent,& balneas amant,& in ocio degunt,mollia exigunt medicamenta. Neq; dubium est idem in pueris faciendum esse. Et,si quando etiam putrefactam atque emortuam partem absciderís,vt securius agas,nuper dictis vtere medicamẽtis, naturam corporum simul attendens,atque eius insuper partis,quæ male affecta est. Quædam enim sunt, quæ citissime ad putredinem veniunt: & satius est ob maiorem securitatem, quando abscidis aut circuncidis id,quod iam putruit,eam,quæ veluti quædam radix est,sanæ parti adiunctam, "adurere, sicuti sæpius in pudendis facere consueuimus,non nunquam quidem male affectis partibus,quę adurunt, afferentes, quandoq; vero linamẽtum ante submittẽtes. Facta vero adustione, solemus (vt nosti) vti succo porri: qui vbi non adsit, ijs, quæ paulo ante diximus. Vbi vero tibi videbitur his remedijs adhibitis cessare putredo,vt cito crusta excidat, medicamento,quod nominatur Cephalicum,cum melle vtere. Melius vero & ex hydrelæo panem decoquentes, vel farina hordeacea eodem modo parata, vel etiam cum ipsa miscendo triticeam, facere cataplasma. Id etiam medicamentum, quod Tetrapharmacum nominatur,ac pręterea Macedonicum,sunt crustarũ suppurationibus,atq; earum excidentijs accommodatissima. Similiter autem & quæcunque vim habent ad suppurationem perducendi. Et panis vero tritus cum apio vel ocymo optime crustas dirumpit,& à sanis partibus separat. Ex simplicibus autem medicamentis iris cum melle,vel radix panacis, vel aristolochiæ, vel acori. In mollibus vero corporibus sufficit orobi farina cum melle vel thure. Aufert autem & crustas Machærionis medicamentum, † & iris cum melle. Cum vero exciderint crustæ,huiusmodi vlcera possunt quibuscunque medicamentis, quæ carnem inducant, ad sanitatem perduci.

[Margin, left: .li.1.f.4 c.29. ...ol.83. f]

[Margin, right: † In gręco.cod. legitur, & isis cum melle.legitur etiã, & isis, emmota.]

De Cancro & Elephantiasi. CAP. 10.

CVm de his abunde dictum sit,reliquum est,vt de cancrosis tumoribus differamus,qui in omnibus quidem partibus corporis fieri consueuerũt, sed in "mammillis præsertim mulierum, quæ purgationem secundum naturam non habent: quæ vbi modum seruauerit, tunc mulier integra fruitur sanitate. Hi vero omnes præter naturam tumores ex melancholica superfluitate generantur, de qua diximus in commẽtarijs, in quibus de potentijs naturalibus egimus: Vbi ostendimus hunc humorem, dum sanguis in hepate fit, fæcis vinariæ proportione generari: expurgari autem à splene, qui ex eo naturaliter habet alimentum. Cum igitur naturalis temperatura hunc humorem paucum generauerit,& ratio victus adhibita confert,& splen satis attrahit ex eo, qui generatur, nulla huiusmodi superfluitas in venis coaceruatur. At, cum contraria eueniunt, tunc in venis multiplicatur: & eas, de quibus dicturi sumus, facit ægritudines. Dico autem ijs, quæ diximus, contraria,vt scilicet hepar ad generandum huiuscemodi superfluitatem sit aptum: sit etiam ratio victus per tales adhibita cibos,qui crassum & fęculentum humorem procreare natura apti sunt: splen vero sit natura imbecillior,&, quicquid de ea superfluitate generatur, ad se minime trahere potens. In hoc vero corpore turbidus fit, ac crassescit is, qui in venis continetur sanguis.Et non nunquam à venis habentibus (sicut & alia omnia) vim excernendi id, quod extraneum est, per hæmorrhoidas excernitur. Sæpius autem & ad varices decumbit. Et quandoque ad cutem vniuersam expellitur, fit'que is morbus, quem Elephantem nominant. Nam & aliquando ad alias corporis partes, quæ cæteris sunt imbecilliores, humor iste defertur: atq; euidenter apparent,quæ in illa parte sunt,venæ nigro sanguine ac crasso plenæ: quanto'que crassior fuerit ac nigrior, tanto deterior est passio. In mammillis autem sæpe vidimus tumorem forma ac figura cancro animali exquisite consimilem: nam,quemadmodum in isto pedes ex vtraque parte sunt corporis, ita in hoc morbo venæ distenduntur,ac figuram omnino similem cancro repræsentant. Hunc morbum per sui initia sæpe sanauimus: sed,vbi in molem insignem satis euectus est, nemo sine manus opere potuit curare. Itaque vniuersæ chirurgiæ tumorem præter naturam excidentis intentio est totum tumorem, qua partibus sanis adhæret, circuncidere: sed ob vasorum magnitudinem, cum præsertim fuerint arteriæ, profluuij sanguinis statim periculum imminet: quòd si laqueis eas circumprehendas, sympatheiæ id est compassiones, insequuntur. Si autem & morbi radices exurere statuas, neque huic rei maximum periculum deest, cum prope principes partes fit adustio. Hunc igitur morbum (vt diximus) in principio sanauimus, & tunc præsertim, cum melancholicus humor non admodum crassus videbatur existere: nam hic purgantibus medicamentis, ex quibus sanitas sequitur, prompte succumbit. Neque obscurum est huiusmodi medicamenta debere esse euacuandæ atræ bili accommodata. Quod tã diu faciendum est, donec sanitas pristina parti subsequatur,quando ratio victus optimos generans humores interim adhibeatur. In Alexandria "quidem elephantis morbo plurimi corripiuntur propter victus modum & regionis feruorẽ: at in Germania & Mysia rarissima hæc passio videtur:

[Margin, left: .lib.4. f.3.t.2. 15.fol.159.g — A.li.4.f. c.15.fol. — .lib.4.f.3.t.3. 1.fo.461.b]

& apud Scythas lactis potatores nunquam ferè apparuit. In Alexandria vero plurimum generatur ob victus rationem: comedunt enim farinam elixatam, & lentem, & cochleas, & plura salita, & non nulli ex ipsis carnes asininas, & alia quædam, quæ crassum & melancholicum humorem generant. Nam, cum circunstans aer calidus sit, motus humorum agitur versus cutem. Huic igitur morbo, quas antea diximus, conferunt purgationes. Quòd si & ętas & virtus permiserint, sanguis prius mittendus est. In cancris vero non inutile est, neq; in istis, vbi nihil prohibet sanguinem mittere, demum purgare: &, si fuerint mulieres, menstrua euocare, siquidem non dum quinquagesimum annum attigerint. Patienti autem particulę succus solani imponatur, nam hoc medicamen ad huiusmodi vtile est. Quòd si nolit ægrotans medicamento adeo humido illiniri, cum præsertim domum exire cogatur ad consueta negocia peragenda, medicamen ex pompholyge constans est imponendum, quo me vidisti vti ad cancros exulceratos: &, si hoc non adsit, adhibe alterum medicamentum nostrũ, quod ex chalcite fit. In victus vero ratione succus ptissanæ abundanter exhibendus, & serum lactis: & ex oleribus malua, atriplex, & bletum: &, quando tempus tulerit cucurbitas, ipsis etiam est vtendum: & piscibus petrosis, & auibus omnibus, exceptis palustribus. Sed ijs, qui elephantiam patiuntur, in viperarum esu est mirabile auxilium. Ita vero eas condire oportet, quemadmodum vidisti Marsos, qui feris venenatis & aspidibus nutriuntur, Capite quidẽ primum abscisso & cauda vsq; ad digitos quatuor: deinde omnibus interaneis exemptis, cute etiam nimirum adempta: aqua deinde abluto corpore ipsarum. Sed neque aliter, cum theriacam antidotum conficere volumus, vsque ad hoc præparamus: sed deinceps concoquimus differenter, in theriaca quidem paulum anethi & pauci salis in aqua ponentes: in ijs autem, qui elephantiasi laborant, in olla anguillarum modo præparantes, ex albo iure. Fit autem hoc modo. Aqua abundanter in ollam funditur & paucum olei, & cum hoc porrum & anethum adijcitur. Liquet autem, quòd viperarum carnes sunt decoquendæ, donec exquisite molles reddantur.

E F

Ipsum etiam medicamentum confectum ex viperis, quod theriacam appellant, optimum est ad potandum ijs, qui huiusmodi morbo laborant, vel etiam, sicui libuerit, ad cutem oblinendam: nam, cum omnia hæc facta fuerint, non nunquam solet squama à cute decidere, quale in serpentibus quod senium appellatur.

Strumarum, Meliceridum & Hydropum curatio. CAP. 11.

IN alijs autem tumoribus præter naturam non putaui oportere eam, quæ manu fit, curationem hoc in loco scribendam, cum tu medicamenta probatissima à nobis acceperis. In strumis enim ea, quæ adstringere, & exiccare, & pus etiam facere possunt: In ijs autem, quæ Melicerides dicuntur, ea, quæ has dissoluendi vim habent, & quæ pus resoluunt, & aquam in scroto & abdomine, medicamenta accepisti: Quibus etiam in aqua intercute laborantibus vtaris: in ijs enim duplex intẽtio est, scilicet vt sanetur tumor durus in viscere, & coaceruata humiditas dissoluatũ. At prius de induratorum viscerum curatione dictum est: {sed differunt cum talem tumorem partes patiuntur, & differentem exigunt curam.} Quare curatio hydropum ad has tres reducitur intentiones, vt sanemus durum tumorem, qui in viscere est: vt ea apponamus, quę humiditatem dissoluunt: "& medicamenta, quæ vrinam mouent, in potu demus. Hæc quidem tibi, qui ad longam peregrinationem accingeris, satis esse arbitror. Si vero (vt institui) librum de medicamentis secundum morbos & loca patientia composuero, illum in tuo reditu habebis. Sed & aliud opus magnum amicis expostulantibus exarabitur, in quo tota ars curandi continetur. Quòd si tibi peregre detineri diutius contigerit, singulos, qui à nobis scribentur, commentarios ad te mittere non grauabimur.

G

A.li.3 f.14.t c.13.fe.L 32.

* Al. genera.

H

Post hunc librum collocari debuerat liber, cui titulus est, Quos, & quando, & quibus medicamentis purgare conueniat: qui in quinta Classe pag. 88 habetur.

Galeni

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE VICTVS RATIONE IN MORBIS ACVTIS COMMENTARII QVATVOR

Ioanne Vasseo Meldensi interprete.

Ab Augustino Gadaldino plerisque in locis emendati.

ARGVMENTVM

Pertractat de ijs, quæ Veteribus medicis in Acutorum morborum Victu controuersa erant: ac in Primo quidem libro agit de Ptissana.

1 *QVi Gnidias appellatas sententias conscripserunt, hi sanè, quæ ægri in morbis singulis patiuntur, & quó nam modo non nulla iis eueniant, recte scripserunt. Atque hactenus vel medicinæ quoq; imperitus quispiam recte scribere potuisset, si ab ægro vnoquoq;, qualia patitur, probe intellexisset.* C *Verùm, quæ medicum non referente ægro ipso perdiscere oportet, multa ex his sunt prætermissa, alia in alijs.*

Non solum nihil eorum, quæ ægri patiuntur, prætermiserunt, qui gnidias scripserunt sententias: verum quoq; & vltra id, quod iustum est, de quibusdam mentionem fecerunt: vt paulo post ostendam. Neque id artis opus est, si nihil prætermiserint eorum, quę à plebe ipsa cognosci possunt: non etenim is artifici est scopus, sed, quæ ad curationem idonea sunt, omnia scribere. Quapropter sæpius non nulla adijcere, quæ vulgus nō nouit, erit opus: & multa, quæ huic nota sunt, auferre, si nihil ad finem artis conferre videantur.

2 *Et quædam ad coniecturalem cognitionem (τέκμαρσιν dicunt) peropportuna.*

Τέκμαρσις est, quæ per τεκμήριον fit, cognitio: Τεκμήριον autem appellant veteres syllogisticum signum, non autem simpliciter signum omne, vt in opere de coniectura & signo est demōstratum. Quæ igitur medicis ad huiusmodi cognitionem tum necessaria tum vtilia existunt, non omnia ait gnidijs in sententijs scripta esse, sed prætermissa pleraq;.

3 D *Cum autem ad coniecturalem cognitionem dicatur, quó nam modo curare singula oporteat, in his multa aliter, quàm illi enarrauerunt, sentio.*

Ex quo multa, quæ ad coniecturalem cognitionem vtilia existunt, à gnidijs medicis prætermissa esse dixit, quám nam dicat coniecturalem cognitionem, ipse deinceps docuit, inquiens, Quó nam modo curare singula oporteat. Nempe, quod ad horum inuentionem vtile fuerit, id ex arte est. Sed forsan quis opinabitur prætermissas esse, quæ tum ad dignotionem, tum ad prænotionem conferunt, coniecturas. Verum res non ita habet, cum de necessitate in illis, quę ad curationem idonea sunt, hæ contineantur. Si enim ad optimæ curationis inuentionem nihil conferrent morborum dignotio & futurorum prænotio, prorsus hæ superuacarent: nunc autem, quod conferant, ob id vtiles existunt. Ergo, quod affectuum dignotio ad curationem valde necessaria sit, recensere non est opus. Nam in primis, quís nam sit morbus, dignoscere oportet, deinde curationem ipsius ita aggredi. Quòd vero prænotio ad curationem quoque vtilis sit, demonstrauit in pręfatione ‖ prognostici Hippocrates. Qui ergo omnia, quæ ad medicinam spectant, vtilia ea 1.Prog.t.3.4.
vel ad dignotionem vel curationem vel prænotionem esse dixerit, virtute idem dicit. Curatio 189.d
siquidem per se à medicis exercetur: prænotio autem & dignotio propter curationem. Quo fit,

vt nemo finem artis dignotionem vel prenotionem, ſicuti curationem, aſſeuerauerit. Intellige autem impræſentia curationem, ſublationem morbi, non eam quidem, quæ adhuc fit, ſed quæ iam facta ſit. Sed de omnibus abunde eſt ſcriptum in eo libro, qui de fine medicinę agit. Nec expedit, vt imprę ſentia quippiam præpoſtere & preter inſtitutum faciamus (grece πάρεργον ἔργον ποιεῖν, dici ſolet) vtpote, qui iam veteris mentem vel ſine exquiſito finis examine cognouerimus. Verum, cum & modo alio dictio præſens pleriſq; in exemplaribus fide etiam dignis ſcripta ſit, de ea mentionem facere non intempeſtiuum fuerit. Differt autem ab ante ſcripta dictione litera vna videlicet, ἢ id eſt vel, vt ad hunc modum græce ſit: ὁκόταν δὲ εἰς τέκμαρσιν λέγηται, ἢ ὡς χρὴ ἕκαστα ἰητρεύειν, id eſt, Cum autem quippiam ad coniecturalem cognitionē dicatur, vel quonam modo curare ſingula oporteat. Qui ita ſcribūt, per τέκμαρσιν dignotionem & prenotionem intelligūt: & per verba hæc ὡς χρὴ ἕκαστα ἰητρεύειν, id eſt quonam modo curare ſingula oporteat, curationem: nolentes eam in τεκμάρσεως nomine contineri. Quod ſi ita habet, in anteſcripta dictione, qua dicitur, Multa prætermiſſa ſunt alia in alijs, & nō nulla ad coniecturalem cognitionē peropportuna, non recte ſanatoriā artis partē pretermiſiſſe videtur Hippocrates. Sed, ꝙ hi reſpōdeant ob id reſumptā ſcriptam q; que ſequitur, dictionem, vt, quod ſanatoriū eſt, adijceret, nemo eſt, qui ignoret. Verum, qm̄ de re ad curationem vtili diſceptatio non ſit, ob eas res ſermonē protrahere eſt ſuperfluum. Pergamus igitur ad ea, quibus, quæ ad ſanationem vtilia ſunt, docet. E F

4 *Atque non ob id ſolum non laudo: verum quòd & paucis numero ſint vſi medicamentis. Nempe maximus numerus medicamentorum † quibus in morbis non acutis vſi reperiuntur, } eſt tempeſtiue exhibitorum tum elaterij, tum ſeri, tum lactis. {Quæ ſi bona eſſent, morbis que quibus dari cenſerent, congruerent, multo ſanè digniora laude erant, quòd pauciſſima ſatisfacerent. Sed res impræſentia non ita habet.}*

† Alia lectio ex codi. & manuſcriptis et impreſſis. q̄ tradiderunt niſi in morbis acutis. & hæc magis quadrare uidetur cū Galeni explanatione.

Paucis quoque numero auxilijs vſos eos ait, niſi in acutis morbis: quaſi in his multa dixerint: quod ſanè fecerunt. Quæ vero longis in morbis dixerunt, hæc re vera contra ſe habent. Nam & per tempeſtiuam elaterij, ſeri, & lactis potionem perficiuntur.

5 *Qui vero ſecundum adornauerunt librum, hi medice magis, quæ ſingulis exhibenda ſunt, percurrerunt.*

Liber ſecūdus poſt primum ſcriptus, ἐπιδιεσκευάσθαι, id eſt adornatus digeſtus q; dicitur, cum inſtitutum habens idem, & plurimas dictionum eaſdem, non nulla quidem eorum, quæ in priore erant, detracta habet, alia autem adiecta, & alia permutata. Exemplum rei huius, ſi perſpicuitatem deſideras, ſecundum Eupolidis Autolicum ex priore adornatum digeſtum q; habes. Sic & gnidias ſententias à primis ſecundas gnidij ediderunt medici: quæ non nulla quidem haberent eadem omnia, alia vero adiecta, & alia detracta, veluti & alia permutata. Secundum igitur hunc librum Hippocrates priore medicinalem magis eſſe aſſerit. G

6 *Sed de Diæta, id eſt victus rōne, nihil, quod effatu dignum ſit, cōſcripſerūt veteres, quanquam id magnum eſſet.*

Is curationis ductus contextus q;, qui per conſuetas materias efficitur, Dięta, id eſt victus ratio, nuncupatur: vt, qui per conſuetas tum ſectiones tum adultiones & alia quęcunq; manibus fiunt, Chirurgia: tertia ab his medicinæ pars eſt pharmaceutice, quæ ſcilicet per medicamēta abſoluitur perficiturque. Accuſat autem priſcos Hippocrates, ꝙ de victus ratione nihil effatu dignum conſcripſerint: id q; dixit, nō quòd nullum dięteticum theorema conſcripſerint, ſed ꝙ non effatu dignum. Qualenam autem ſit effatu dignum, docebit in ſequentibus

7 *Fuerunt vero, qui uarios morborum ſingulorū modos, diuerſas q; horum ſectiones diuiſiones q;, nō ignorauerint.*

Non ſolum varios morborum modos non ignorauerunt, verum quoq; & vltra, quàm decet, de his ſcripſerunt: vt oſtendam in ſequentibus. H

8 *Verum morborum ſingulorum numeros clare pronūciare volentes, non recte ſcripſerunt: quippe cum non facile numerari queant, ſiquis languentium morbos alterum ab altero quadantenus differre, nullum q; morbum eundem videri, quin idem quoque nomen habeat, coniectauerit. Mihi vero placet omni in arte animum aduertere. Nam, quæ probe vel recte procedunt officia, probe & recte ſingula peragere oportet: quæ item celeritatem deſiderant, celeriter adimplere: &, quæ puritatem, pure: &, quæ ſine dolore adminiſtrari poſtulant, citra dolorem omnem adminiſtrare. Cætera quoque huiuſmodi omnia inſigniter præ alijs ad meliorem formam nos redigere conuenit. Maxime autem medicum laudauero, qui in morbis acutis, vi quorum plurimi hominum enecantur, inſigniter præ cæteris in melius procedat.[a] † Sunt autem acuti morbi, quos priſci nominatim perſtrinxerunt, pleuritis, peripneumonia, phrenitis, lethargus, cauſus,[b] † & quicunq; alij hos conſequuntur morbi, quorum febres [c] * prorſus continuæ interficiunt.*

[d] * Dixit paulo ante gnidios medicos confeſtim ab initio de morbis, pluſquā oportet, ſcripſiſſe. [e] † Scripſerunt ſiquidem bilis morbos ſeptem: pari modo & paulo infra, veſicæ duodecim: renum quoq; quatuor: ſtranguriæ quatuor: deinde tetanos tres: morbi præterea regij genera quatuor: atq; tandem phthiſes tres. Nempe ad [f] * corporum varietates, quæ multas ob cauſas permutabantur,

A † Vide in libro de paſſionibus non lōge à principio.

B † καὶ τὰ ἄλλα νοσήματα ὁκόσα τούτων ἐχόμενα ἐστιν.

*C * τυπίπαν.*

*D * In codic. manuſcriptis legitur εἶπον, i. dixi. & ita uetus tralatio. & ita oīno uidetur legendū: ſuperiori. n. cōmēto 7 de hoc dixit Galenus.*

E † In libro de internis paſſionibus tradūtur, phthiſes tres, morbi à renibus quatuor, icteri quatuor, tetani tres.

*F * Al. ſymptomatum.*

A tabantur,respexerunt,morborũ identitatem haudquaquam contemplati: quo modo est contemplatus Hippocrates ad horum inuẽtionem methodo vsus,qua duntaxat morborum numerum inuenire cõceditur. Methodum autem eam in methodi medendi principio demonstrauimus, diximus q; aliquid in libro de elemẽtis ƒm Hippocratis mentẽ. Habes quoq; & à nobis cõpendio quodam scriptum vnũ de morborum differentiis commẽtarium. Sed hoc in loco dictiones prosequi est opus: nempe is expositionis scopus existit. ᵃ† Nam si quis inter exponendũ demonstrationes scripserit,sermonem protrahet,& præcipuam, quæ sanationis morborum causa existit,dimittet: partem, inquam, quæ ad maxime lethalium morborum curationem excellit præstat'que. Summa quidem præsentis dictionis hæc est,particularia vero dictionis deinceps explicabo.

9 *Cum enim nullus communis pestiferi morbi modus passim grassatus fuerit: sed morbi & σποράδες, id est sparsim priuatim que prehendentes, & similes fuerint : ab his plures,quàm ab alijs omnibus,intereunt.*

Ostẽdit hac oratione Hippocrates ᵇ† morbos multos vno fieri tempore,quos,si pernitiosi fuerint,pẽstem appellant: si vero mitiores,altera quadam indicant appellatione, epidemos vel epidemios nominantes: vt Epidemus morbus sit,qui tempore aliquo in regione aliqua abũdet: Pestis
B vero,epidemia pernitiosa. Est autem & aliud morbi genus commune multis, ᶜ† quod in regione superuenit accedit'que,} endemum'que vel endemium appellitatur, quasi patrium dixeris aut vernaculum. His autem omnibus aduersantur σποράδες, id est qui sparsim priuatim'que prehendunt,ęgros discrepanter fatigantes, neque secundum communem modum constantes. Sed quid'nam est,quod ab Hippocrate dicitur, Sed morbi, & σποράδες, & similes fuerint? Nempe contrarium dicendum fuit, et non similes eos inter se esse: si vtique ipsa morborum similitudine & endemum, & epidemum, et pestiferum iudicabatur. Duorum igitur alterum, vel meliorem hanc scriptionem existimare oportet, Sed morbi & σποράδες, & non similes fuerint: vel similes eos ᵈ† dicere oportuit} nõ inter se, sed morbis antedictis, id est consuetis: quoniam rarius quidem tum epidemij tum pestiferi fiunt,vocati vero sporadici frequẽter. De quibus & hoc in loco ab ipso agetur: veluti de epidemiis in libro epidemiorum morborum, & de endemiis in libro de aquis aere & locis. Nullum autem peculiarem de peste confecit librum, quoniam ex epidemiis vnum esse illam per libros epidemiorum demonstrauit.

10 *Idiotæ vero non admodum cognoscunt eos, qui in huiusmodi alijs præstant.*

C Idiotas ait non omnino cognoscere medicos eos, qui, quantum ad huiusmodi morbos attinet, aliis præstant. Quòd autem acutos dicat,palàm est,de quibus ante sermonem fecit.

11 *Alia que auxilia magis laudant, vituperant que.*

Neque conuenientes neque laudabiles curationes dignoscere ait idiotas,sed alias magis. Quo fit,vt illi nequaquam recte laudent culpent'ue. Deinceps tanquam eorum, quæ dixit, demonstrationem adiiciens,hæc scribit.

12 ᵉ† *Magnum autem rei argumentum,quòd vulgus morbos huiusmodi sanationem q;, vtpote rude, planè ignoret, est hoc: Nempe,qui medici non sunt, medici esse ob huiuscemodi morbos præcipue videntur: facile siquidem nomina discuntur, quæ apud ægros vsui esse existimata sunt. Si enim quispiam ptissanæ cremorem, vinum que tale vel tale, vel etiam melicratum nominauerit,referre omnia eadem medici tum boni tum mali plebeiis huiusmodi videntur. Sed res ipsa secus habet. Nempe hi, quantum ad hæc attinet, supra modum inter se differunt.*

Quòd materiis hmõi eorũ,quę ad victus rationẽ spectant, medici vtanť tum boni tũ mali, ob id quis'nã melior sit, dignoscere nequeũt idiotę: vtpote q discernere nõ possint,qui'nã tẽpestiue
D & debito modo pręsidiorũ materias ęgris administrent: & qui'nam citra hæc. Hippocrates autẽ, vbi imprẽsentia secũdum præfiniuit procemium,à præsenti oratione consequentia exorditur.

13 *Digna autem scribi mihi maxime uidentur, quæ, quanquam medicis vtilia existant, tamen ignorantur: quæ, inquam, insignes profectus & insignes offensas afferunt. Quæ autem ignorantur,hæc sunt: Cur in acutis morbis medici quidam ptissanas non colatas perpetuo exhibeant, & recte curare sese existiment: Alij omnino contendant, hordeum vt nullum æger voret, subsecuturam inde,quæ insignis sit, offensam veriti: sed cremorem linteo colatum porrigant: Alij vero neque crassam ptissanam, neque cremorem exhibeant: atque ex his quidam,quoad æger ad septimã vsque peruenerit diem: alij perpetuo, donec morbus iudicatus fuerit.*

Logicã magis speculationẽ sapere videť, quod ab Hippocrate in qõnẽ disceptationẽ q; ponit: cũ & sine hmõi speculationibus recte sanare queamus. Nẽpe morbos recte sanare inest medicis ex faciendorũ cognitione, & non ex inuestigatione causæ: ob quã sunt controuersi, qui varias in hmõi morbis scripserunt curationes. Est vero ƒm veritatem id nõ commodissimum modo, verũ quoq; & omniũ primũ, atq; quęsitu necessariũ, vt ꝓcedẽte exponã sermone: ꝙ enim qõne dignũ sit, quod proponit, & quo soluat modo, ante percurrere est melius. Quòd igitur qõne dignũ sit, hinc disces. Nã de philosophorũ cõtrouersia nullã habemus, quæ euidens sit, coniecturam. Neq; enim

A † Al'. ex Gręcis antiquis. Nam, si quis inter exponendum demõstrationes scripserit, nec postea longũ perfecerit sermonem sanationis morborũ causa, is pręcipuã partẽ dimittet: partem &c.

B † Al'. morbos quosdã cões multis hoĩbus euenire vno tẽpore & ita ẽt vetus interpres.

C † *Legitur quidem hoc in loco in ĩpressis codicibus græcis ὅπερ ἐστὶ τὸ καθ' ὥραν ἐπιγιγνόμενον, id est quod est in tẽpore superueniens. & Vaseus loco καθ' ὥραν videtur legisse κατὰ χῶραν. At in manu scriptis quibusdã hæc verba non habentur: sed sunt glossema in margine positũ ac veluti declaratio superioris morbi epidemici, quòd sit morbus qui aliquo tẽpore vni regioni superuenit: quæ postea verba per librarij incuriam in contextũ loco nõ debito irrepserunt: quandoquidem morbi endemi sunt illi, qui perpetuo in una regione abũdant, vt habetur à Gal. I com. primi Epid. diffuse.*

D † *dictos eẽ censendum est.*

E † Al' Nicolaus Lauachius ita vertit. Cuius rei indicium manifestum illud est, ꝙ ipsi inter se vulgares aduersissimi in affectibus eiuscemodi videntur. quãobrẽ diligenti est animaduersiõe opus. Qui enim medici non sunt, creduntur medici, in his pręsertim morbis, cũ sit eorũ leue didicisse nomina, q̃ patientibus eiuscemodi, conferre admodum credãtur.

enim si genitus mundus sit,neq; si interitus conscius: neq; si extra ipsum inane nõ sit,neq; si infi- E
nitus: neq; si is solus vnus sit,neq; si plures: neq; quot numero , si plures: neq; si horũ multitudo
incõprehensibilis sit,aut infinita: manifeste coniectari potest. Ad hunc sanè modũ & de aliis mul
tis,quę in philosophia quęruntur,nõ nulla quidẽ iudicare prorsus nequiuimus, alia vero nõ sine
magna cõtemplatione. Verũ de ipsis,quę ęgros iuuãt, vel lędunt, nõ similiter est. Nempe,etsi ad
ipsa inuenienda longo opus sit tpe,viro q; à multis discrepãte,quę tñ se se repperisse quidã iactãt,
ea facilem habere iudicationẽ videbuntur. Nempe,si ęgris quidẽ adhibita presidiũ attulerint,lau-
dare oportet atq; agnoscere: si vero detrimento fuerint, vitare atq; repellere: quæ vero nihil au-
xilij vel offensę effatu dignũ prestiterint,in neutrius horũ ratione censere conuenit. Sed sanè me-
* Al. lędẽtibus dicos ab euidenter offendentibus abhorrere oportet. Si ergo parum exuperantibus insistant, qui
quouis modo ab initio sunt opinati, nihil mirũ videri debet. In iis vero, quę admodũ recesserũt,
atq; vsque adeo vt à quibusdam laudentur,ab aliis culpẽtur,admirari quispiã eos poterit,qui val-
de offendentia extollunt,vel eos,qui vere iuuantia vituperant. Id sanè est,quod Hippocrates par
ticulari vno exẽplo proponit. Dictum autem & id,nec secus ipsius solutio, ab Erasistrato in pri
mo libro de febribus paucis q; & euidenter,vtpote qui Hippocratẽ planè est secutus. Percurrens
etenim in libro præfato medicos tum eos, qui aduersissimum febrientibus victum præscribunt, F
tum eos,qui longis inediis ęgros ipsos conficiunt, atq; Petrωnam ipsum, qui tum carnes tum vi-
num exhibebat: in textura sermonis hoc infert pacto. In multis igit̃ valde magnis plagis decide- »
bant: si aũt febrientes oẽs ex tali curationis modo male liberabantur, qui ita curabant,à curatione »
desistebãt. Sed,vt videtur, nõ febribus oĩbus opem fert is sanationis modus. Laudandi igitur cũ »
Erasistratus,tum alij,qui quęstionẽ hanc proposuerunt, & solutionẽ eius scripserunt: laudandus
quoq; & qui prę cęteris eam proposuit. Sciueris pręterea & eam non magis de acutis morbis, q̃
de aliis omnibus,proponi solui q;. Nempe responsio de omnibus cõis est. Non enim in acutorũ
modo,verũ quoq; & morborum aliorum curatione controuersi fuerũt medici: atq; ob id longo
tpe sua in cibi exhibendi regula permanẽt,ꝙ non nullos ab ea euidenter iuuari vident. In cęteris
autẽ,qui nihil inde auxilij recipiunt,cito quidem & ęgros occulte aliquid deliquisse suspicantur:
quanq̃ id non sit,sed quod retulit Hippocrates in libro de fracturis: vbi agẽs de iis, qui fracturas
3. de Fracturis t.8.7ª.243.b cũ vulneribus perperam ligant,atq; ob id lędunt, ait, ‖Non enim deligationẽ causam esse existi- »
mant,sed aliud quoddam infortuniũ. Sic & eos in victus ratione opinari par est. Quod autẽ præ- »
senti in oratione recensuit Hippocrates,id palàm est,ubi quis eã secum cogitans bis & ter legerit.
Nempe ex particulari exemplo cõem doceri sermonem comperiet: quẽ & uniuersalem uocare G
consueuerunt,non Philosophi modo,uerum quoq; & propè oẽs Logicę artis non imperiti. Era
sistratus ergo aduersissimarũ meminit uictus rationũ. Hippocrates uero relictis monstrosis alie-
nis q;,ad moderatiores se contulit. Monstrosę etenim alienę q; uere sunt, tum quę per inediam
fiunt summã: tum quę per repletionem immoderatam, qua utebatur Petrωnas. Moderatæ uero,
quarũ meminit Hippocrates in acutis morbis,ab insignibus exhibentur medicis. Quidam enim
hordeaceam ptissanam in his administrant,alij cremorem duntaxat, alij ne hunc quidem in acu-
tis morbis ante iudicationẽ,sed tempore interiacente solos exhibent potus, aquam,melicratũ q;,
&,si opus sit,oxymeli. Controuersiæ igitur causa est,quã Hippocrates ipse in sequentibus exe-
quetur,& quam ab Erasistrato in primo de febribus bene enunciari asserebam. Est autẽ ea,quòd
aliqui solo ptissanæ cremore indigẽt: alij hordeacea ptissana: & alij horum neutro, sed potibus so
lis ad iudicationem usque fœliciter seruantur. Demonstrabit autem in sequentibus,quí nam hor
deacea indigent ptissana,& qui solo ptissanæ cremore,& qui neutro horum.

14 *Sanè quæstiones huiusmodi proponere medici non consueuerunt: neque forsan,si proponantur,soluuntur.*

Quòd primus Hippocrates quęstionem hanc proposuerit, soluerit'que, ex hac notum euadit H
dictione. Neque enim,inquit, tales quæstiones proponi à medicis consueuerunt. Quòd si & eas
quis fortassis proposuerit,solutio non reperietur.

15 *Calumniam vero vsque adeo grauem patitur apud vulgum ars tota,vt nullo pacto medicina esse videatur.*

Hac quoq; in oratione ex particulari exemplo rem quandam uniuersalẽ docet. Nempe in pri-
mis qualemcunq; ingredientium exercitationem controuersia iustam ignorantiæ suspicionem
ostendit. Secundo cõcordia ipsa iustam magnam q; cognitionis spem demonstrat: quod nimirũ
mathematicis demonstrationibus ualde contulit. Neque enim discipulos solum alliciunt,credu-
los'que reddunt,uerum quoq; & apud idiotas sese uerissimas existimandas præstant. Mathema-
* Aiunt s.idiotę, est in veteri tralatione. ticis igitur demonstrationibus usos ãit, qui euidenter quippiam & citra quamuis ambiguitatem
demonstrauerunt. Sed controuersiæ rationem diligenter in sequenti oratione prosequitur.

16 *Quapropter acutißimis in morbis vsq; adeo dissentiunt inter se artifices,vt quæ alter porrigit optima esse existi-
mãs,ea alter mala esse putet: atq; ferè ob id uaticinationi (quã græce μαντικὴν uocãt) ars ipsa similis esse videatur.
Augures siquidem alitem eandẽ,si ad sinistram uolauerit,bonam faustam q; esse putant: si ad dextram,malam infau
stam q;*

A *ßiam que. Talia quoque in Aruſpicina (quam Ἱεροσκοπίαν dicunt) videntur, alia in aliis: ſed vaticinantium non nulli contraria ſentiunt.* {*Dico autem ſpeculationem hanc eſſe & pulcherrimam & germanam, propter quàm pluri ma & commodiſſima, quæ in arte comperiuntur.*}

Μαντικὴν appellauit Hippocrates, οἰωνιστικὴν: ἱεροσκοπίαν vero, θυτικὴν à pleriſq; appellatã, quã vere antiqui etiã alij ἱεροσκοπίαν vocant, quod ἱερεῖα id eſt hoſtias, ſuſpicientes, qui in ea ſciẽtia graues & præſtantes ſunt, ex ipſis ventura prænuncient: ἱερεῖα, autẽ ſcimus appellari omnia, quæ diis ad honorem exhibemus, quales ſunt, quę litantur victimæ, quarum exta inſpicientes ἱεροσκόποι, id eſt aruſpices, prædicunt. Eos vero, qui ex auium volatu augurãtur, quos οἰωνιστὰς & οἰωνοσκόπους, id eſt auſpices, appellant, nunc μάντεις, id eſt augures, appellauit Hippocrates: quanquã μάντεως nomen & μαντικῆς de omnibus, quæ ita prædicunt, artibus proferatur. Nempe μάντεις vocantur: & ἱεροσκόποι, & οἰωνισταὶ, & qui appellãtur γενεθλιακοὶ, & qui per notas & victimas, fu tura prædicunt. præterea & χρησμολόγοι, i. fatidici, & θεομάντεις, id eſt diuini vates. Sunt, qui & ὀνειροπόλους, id eſt ſomniorũ interpretes, à poeta appellatos inter μάντεις, id eſt vaticinantes, collocant. Sed conſtat Hippocratẽ ſolos οἰωνιστὰς appellare μάντεις, vt poeta appellauit. Nam is in
B pleriſq; ſui operis poetici partibus οἰωνιστικὴν artem, venturorum prænotionem eſſe demonſtrat. Quo modo & in primo Iliados circa initia ait, Ἀλλ᾽ ἄγε δή τινα μάντιν ἐρείομεν ἢ ἱερῆα, ἢ καὶ ὀνειροπόλον, καὶ γάρ τ᾽ ὄναρ ἐκ Διός ἐστι, id eſt, Conſulamus itaq; augurem quempiam, aut aruſpicẽ, aut ſomniorũ interpretem: nempe & ab Ioue oſtenduntur inſomnia. ἱερῆα quidem dicens, ἱεροσκόπον: ὀνειροπόλον vero, qui circa ſomnia verſatur: μάντιν autẽ οἰωνιστὴν, id eſt augurẽ auſpicem q́;. Sępius etenim in ſuo opere poetico huius meminit in maximis rebus, diuinandi etiã arte per alites vſus. Sed forſan hæc, & q̃ decet, plura de huius nominis μάντεως appellatione dicta à nobis ſunt: atq; ob id, ad quod dicitur, trãſire iã eſt tempeſtiuum. Quod enim ait Hippocrates, tale eſt. Qui diuinatorias artes proſequuntur, in particularibus multis nihil minus, quàm medici, diſcordant. Vidi equidem aliquãdo augures in volatibus ipſis, quos dextros & ſiniſtros memorauit Hippocrates, diſcordãtes. Alter Arabs erat, alter Græcus, atq; ex Aſia noſtra. Arabs dicebat dextram alitem, laborantes mulieres ſeruare, ſiniſtram viros. Qui vero ex Aſia noſtra erat, dextram alitem in virorum morbis apparentem, interrogantibus ipſis, ſi ſeruarẽtur, aſtruere interrogationem recenſebat, ſiniſtram vero denegare. Interrogabam igitur eos, ſi quomodocũq; volantem vel dextram vel ſiniſtram alitem pollere eadem ſignificãdi facultate dicerent, nihil q́; differre pu-
C tarent, ſi aut celſiſſima aut terræ propinquiſſima, aut media volaret. Et ſi media, an ſi propius vel celſiſſimã, vel infimam, vel adhuc inter has mediam. Pari modo, & ſi auis vel propinqua vel longinqua volaret, an ne in his nulla foret diſtinctio. Arabs eas nihil ea, quæ vel in altitudinẽ vel longitudinem vel latitudinem eſſet, diſtantia diſcrepare reſpondebat. Grecus vero de ſymmetro diſtinguebat, dextro & ſiniſtro: aſſerebat q́; ab auguribus hæc ſcripta eſſe, atq; immoderatas diſtantias moderatis contrarias: teſtes q́; in eam rem libros Apolletis, Athenæi, Cheræmonis, Artemidori, Phocæ, atq; aliorum multorum, qui in augurandi arte clari eſſent, proferebat. Deprehendi proculdubio Arabem & confuſum & à diſtinguẽdi arte alienum: Grecum vero diſtincte loqui, & artificem eſſe. Nempe artis, quæ ſuorum theorematum iudicium per experimenta habet, diſſidentia ex diſtincta & indiſtincta rerum explicatione oritur. Quod ab Hippocrate edoctus græcum augurem in auium volatu artificioſum magis videri iudicaui: ex abundantia vero celebratiſſimos augurum teſtes adducens, adhuc magis fide dignus erat. Cum vero etiam Arabs plurimos ægrotantiũ, quibus vera prædixerat, teſtes citaret, ſuccedentis vt plurimum eueuti ſubſecuti cauſam pronunciaui. Nempe, ſi auis dextra moderate diſtans viros ſeruat, immoderate vero diſtans fœminas: ſint autẽ complures, quę immoderate diſtent, vna vero duntaxat, quę moderate: iure
D quidẽ multis ſuccedet ex animi ſententia, paucis vero non ſuccedet. Grecus autẽ alias adiiciebat diſtinctiones, quibus, etſi dextra auis immoderate diſtaret, interdum tamen ſeruãdum virum laborantẽ declararet. Nempe, qui molle & muliebre ſtudium exerceret, veluti & *ſacrificulum, mulieris ſchemate ſeruari dicebat: rurſum q́; & id ab optimis ſcriptum eſſe auguribus demõſtrabat. Adde quod & alias quaſdam adiiciebat diſtinctiones, in quibus Arabs nihil intelligere videbatur. Retuli hęc propter ſequentẽ dictionẽ, quam nemo cõuenienter expoſuit, ſicuti neq; eã, quę ante ſcripta eſt, ubi ait, Quæſtiones ſanè huiuſmodi proponere non cõſueuerunt medici: neq; forſan, ſi proponãtur, ſolui reperiuntur. Nam, cũ inquit grece τοιάδε, latine huiuſmodi, i. quæ ita diſſident, quidã de ptiſſana ſola perperam intellexerũt: alij autẽ paulo his melius de victu acutorum: alij de omni ſimpliciter uictu: alij uero de curatione uniuerſa, prioribus quidem melius, ſed neq; adhuc abſolute. Cauſam autẽ ut dixi, totius diſſidij quęſiuit Hippocrates in omni arte, quæ experimentis iudicari poſſit. Quod autẽ id ita habeat, manifeſte per ſequentẽ condiſces orationem. * Al. lanificũ.

li.4. f.1. t.2. fol.419. g 17 *Nempe & *ægris omnibus ad ſanitatem magnum quippiam poteſt, ſanis que ad ſecuritatem, ſe ſe q́; exercitantibus ad bonum habitum, atque ad quod quilibet voluerit.*

Sermo præſens eos arguit, qui Hippocratem exiſtimant præſcriptam dictionem de ptiſſana ſola

sola proposuisse: eos q;, qui de victus ratione siue acutorũ morborum, siue simpliciter vniuersa, sa- E
ctum id putant: pari modo & eos, qui de curatione vniuersa problema esse existimauerunt. Nempe prior oratio, quę ita habet, Nempe & ęgris omnibus ad sanitatē magnum quippiã potest, eos arguit, qui de ptisana: atq; alios, qui de sola vel acutorũ vel morborũ aliorum victus ratione antecedentē orationem esse opinantur. Neq; enim ęgri oẽs à sola victus ratione curantur: cũ multi sint, qui manuum opera & medicamentorũ administratione indigeant: adhuc vero magis neq; à ptisana sola. Neq; igiť de dięta sola acutorũ, neq; dięta simpliciter quæ est in omnibus morbis, sermo Hippocrati existit: neq; de sola ea, quæ ex his oritur controuersia: sed de omni simpliciter arte, quę experimentis tum discerni tum iudicari nata sit. Qui etenim cõe vniuersale q; iudicandi instrumentũ reperit, per id, quæ particularia sunt, iudicat. Particulare autē vnum est, & quod de ptisana medicis in controuersiã venit: sicuti & quod de victus ratione non acutorũ modo, verũ quoq; & morborũ aliorũ: atq; ẽt, quod generalius est, de curatione vniuersa: & quod adhuc hoc generalius est, de omni corporis prouidentia, & si sanorum ea fuerit: nempe & hi ea indigent arte, non quę ad consequẽdam sanitatē pręcepta tradat, sed pręsentem conseruandam. Quod non prętermisit Hippocrates, cũ inquit, Sanis q; ad securitatē. nempe, vt talis seruetur, securitate est opus. Vtilem quoq; ait esse speculationē & iis, qui exercitantur ad habitũ bonũ. Vt enim ęgro- F
rum curatio ea, quę nunc ab Hippocrate proposita est, speculatione indiget: sic & sanorũ securitas, vt pręsens sanitas conseruetur: sic & sese exercitantiũ prouidentia, vt bonum habitum consequantur. Hęc igitur oĩa artis, quę circa corpus versatur, sunt: sed, quod serie cõtinuata dicitur, ad omnē extenditur artē. Quid'nam etenim est, quod ait, Et ad quod quilibet voluerit? Nēpe augur, aruspex, musicus, rhetor, & artifex oĩs, simpliciter causam eius, quę in sua arte reperitur, controuersię vnã esse existimat, cũ scilicet vnusquisq; ex particulari vniuersale facit. Ita sanè & in auguribus factã controuersiam deprehendi: eũ q; qui veriora loqueretur, iudicaui: atq; ob id augurum memini Arabis & Gręci. Nempe artis omnis constitutio ex propriorũ à communibus distinctione oritur: qui enim hęc distinguere potest, is optimus censetur artifex. Vt autē constitutio, sic & iudicatio in distinctione subsistentiã habet. Nempe falluñ, qui artes constituunt, cum, quod cuipiã contigit, id vel in oẽs vel in plures, ꝙ oportet, extẽdunt: quod siquidē nulli prorsus cõtigit, nemo id in tali arte persuadebit sibi verũ esse. Nam in hoc vere oritur controuersia, cum vnusquisq; sibi ipsi persuadet, non cũ simulans confingens q; contentiose litigat: quo modo nõ nulli de quibusdã secus, ꝙ animo sentiebant, fecerunt: quo modo & qui proponunt ambiguum esse, vtrũ vigilamus dormimus'ue, aut sapimus insanimus'ue. Quòd si manifestũ esse id conceda- G
tur, vtri sanè magis vera loquuñ, anceps inquiunt esse, an qui vigilant, iis, qui dormiunt: vel, qui non insaniunt, iis qui insaniunt. Nullus siquidē, ita persuasus, aut secum animo opinans, sed litigans, hos sermones facit. Quidam autē in arte medicinali res nouas quidē sunt aggressi, cum tñ rebus prioribus melius quippiã inuenire nequirent, sed vulgi affectionē, quam Hippocrates dixit intelligerent. Nempe vulgus quod nouum inusitatum q; est: & non dum, si vtile est, intellectum: laudat magis, ꝙ assuetum, quod vtile esse est cognitum. Sunt, qui ob victus suauissimi pollicitationē persuadentes ægros alliciunt, doli vafriciæ q; non ignari: sed vel propter lucri vel propter gloriæ cupiditatem talia dolose committere, aggrediuntur. Dictã ergo ea, quæ verbo tenus *fit controuersia, quam viri huiusmodi inter se habent, illa quæ ꝭm rei veritatem est, controuersia oritur, ꝙ enunciatio non distinguatur, sed vel de pluribus, ꝙ oportet, vel de omnibus tanquam similiter habentibus, efferatur. Atq; ob id iuste laudandus venit Hippocrates, qui de sola ꝭm rei veritatem meminit controuersia: quã, qui artem constituere aliquam volunt, patiuntur, cum secum sua q; in anima differenter opinantur, & non verbo tenus simulate ac subdole id agunt ob glorię vel lucri cupiditatē. Nullus enim, qui animi consilia vere per experimẽta iudicat, Petronæ victus rationem recipiet, carnes assas administrans vinum ꝙ nigrũ in iis, qui acuta laborant febre: neq; H
in tanta siti ita temperans, vt cotulæ aquæ vigesimã porrigat partem. Talia siquidem diętemata absurda sunt: duorum q; alterũ existit, nempe vel ob nouitatem vafris ab hominibus parata, vel ob summam stupiditatem, si planè soli veritatē repperisse existimauerint. Quæ vero ab Hippocrate scripta sunt, ea in prudentibus viris, qui vere artē constituere student, reperiri possunt: cum non maxima sit lęsio, qñ, quibus non oportet, offeruntur. Ac talia quidem distinctu difficilem habent eã, quę experimentis cõficitur, iudicationē: quæ autem valde differũt, facilem. Controuersiam igitur in iis, quæ parum inter se exuperant, iudicare, & quibus'nam ptissana sola exhibenda in cutis morbis sit, & quibus hordeacea: & quibus nullo pacto id faciendum sit, sed potus solus ad iudicationem vsq; porrigendus sit, demonstrare, Hippocratis intelligentia est dignum.

*Gręce ἐξηρημένης, id est sublata.

18 *Ptissana "igitur frumentaceis gustamentis recte prælata fuisse mihi videtur in acutis morbis: eos que, qui eã præferunt, laudo. Nempe viscositas eius læuis, continua, iucunda, lubrica, & mediocriter humens, sitim minime infert: &, siquid ablui eget † probe abluit: } non astringit, non male turbat, neque in ventre tumescit: nempe inter coquendum, quoad maxime potuit, intumuit.* A. li. 4. f. 1. t. c. 8. fol. 419.

† In antiquis loco dictionis εὐέκπλυτον legitur εὐέκριτον. & sic ĩ cõmen. vt sit interpretandũ, & si qd excerni, facile ipsa excernit.

Orationem hanc tantummodo legisse mihi videntur, qui librũ hunc de ptissana inscripserunt: veluti

A † veluti procemij partē primam,qui aduerſus gnidias ſententias titulum fecerunt. Nam Hippocrates in ſecunda procemij parte non amplius contra gnidios medicos agere, ſed ſe ſe ad curationis acutorum morborum exercitationem conuertere eſt viſus. Tertia autem procemij pars, quā hucuſq; percurrit,ad eam,quæ victum morbis acutis præſcribit,artem ſpectat. Neq; tamen ad eā ſolam eſt vtilis,verum quoq; & alteri,qui generalior ſit, ſubiecta eſt ſermoni. Demonſtrauimus autem in iis, quos in ſcripta de fracturis articulis q; parauimus, commentariis Hippocratē ſubiectos ſermones,pro aliis quibuſdam vniuerſalioribus obſignare conſueuiſſe: doctrinam'que vniuerſalium ex ipſis,quæ tanquam exempla conſtituit, efficere: neq; enim ita ab inſtituto recedit, neq; ſepius docet, quod multorum commune exiſtit. Quo autem modo in ptiſſana ſermonem fecit,cauſam eius,quæ de ipſa eſt,contentionis tum veſtigans tum decernens, ſic & de omni acutorum morborum victu rectum tulit iudicium. Nam & de venæ ſectione, & purgatione, & tū glandis tū clyſteris vſu: de cataplaſmatis item,fotibus,vino, aqua mulſa, oxymelite,& balneo nō parua inter medicos exorta eſt controuerſia: quæ omnia libro in hoc percurrit Hippocrates methodo vna,quam nuper dixi. Vim cuius etiam nouiſſe viſi ſunt,qui ſe empiricos nominauerunt, dioriſmis i. diſtinctionibus propria à cōibus ſeparantes: conſueuerunt autem diaſtolas magis, q̄ B dioriſmos appellare ſermones eos,qui quod proprium eſt, à cōmuni ſeparāt diſtinguūt q;. Iam ergo,quæ ab Hippocrate de ptiſſana dicuntur, videamus. Videntur ergo mihi (inquit) priores medici frumentaceis guſtamentis recte prætuliſſe in acutis morbis ptiſſanā. Frumentacea guſtamenta intelligit,quę ex frumēto fiunt: frumentū autem grece σῖτον homines appellant,maxime quidē triticum,ſed iam tum hordeū ipſum tum zeam σῖτον appellant. Appellationē vero ad plura extendentes, δημήτρια quoq; i. cerealia appellata ſemina connumerant, lentē videlicet, fabam, lupinum,ciceroulam,panicum,milium,piſum,fœnum græcum,auenam,tipham,cicera,& quæcunq; id genus alia. Horū igitur omnium frumentaceorum guſtamentorum cetera quidem vulgo damnantur,q͂ protinus magnum inferant detrimentum. Panis autē vnus & chondrus in acutis adminiſtrantur morbis: & cum his ſolis ptiſſana eſt conferenda: lens ſiquidē, & milium,& fenum græcum,tanquam medicamenta,ob quoſdam ventris morbos exhibentur, & non tanq̄ nutritura cibaria. Ptiſſanā igitur recte prælatam eſſe ait frumentaceis eduliis,pani ſcilicet, chondro, & zeæ,ex qua fit tragus appellatus. Nempe eorū,qui chondrum tpibus Hippocratis non dū fuiſſe exiſtimāt,ignorantiam argues tum ex quibuſdam antiquis comicis, qui chondri meminerūt: tum etiā ex Hippocrate ipſo,qui in libro de victu ſalubri, de chondro ipſo mentionē fecit. Nam, C etſi liber ille Hippocratis nō ſit,ſed vel Euriphontis,vel Phaontis,vel Philiſtionis, vel Ariſtonis, vel alterius cuiuſpiam ex antiquis (nempe ad multos librum hunc referunt) ſanè omnes hi veteres viri ſunt,atq; ex eis quidam & Hippocrate antiquiores,alij vero tempore ipſius vixerunt. Loquor autem de Hippocrate Heraclidæ filio, qui librum hunc confecit: nam auus ipſius Gnoſidici filius Hippocrates,quorundam iudicio nihil omnino ſcripſit: aliorū vero ſententia duos ſcripſit,librum ſ. de fracturis,& librum de articulis. Quare autem ptiſſana frumētaceis eduliis recte antepoſita ſit,demonſtrabitur per ea,quæ ipſe infert, inquiens. Quæcunque etenim ad acutorū morborum ſanationem inſunt bona,nulli alteri ineſſe comperies. Recte autē iudicabis, ſi & acutorum morborum naturam,& ptiſſanæ vires, cognoueris. Natura igitur acutorum morborum eſt,vt ipſe paulo ante dixit, vt horum febres omnino ſint continuæ. Febris vero ortus, caloris natiui ad igneum eſt conuerſio,vt alibi demonſtrauit,& nunc manifeſtabit,inquiēs ex thorace quidem incipere,ad caput vero flammam mittere. Præterea in libris vulgarium morborum, febrem magnam,ignem vocare conſueuit,quaſi non aliam habeat naturam,præter quàm ignis ſubſtantiam. Si igitur contraria contrariorum remedia exiſtant, ſanè febris peculiare remedium vt virtute tum refrigerante,tum humectante ſit, oportet: id nanque febris naturæ, quæ & calida & ſicca D eſt,contrarium erit: talis ſiquidem naturæ eſt ignis. Præterea, cum febres & ex humorum putredine oriantur,non paruam diligentiam adhibere oportet, vt, quicquid ex ipſis concoqui poſſit, concoquatur: &,quod iam exuſtum ſit, neque amplius concoqui poſſit, euacuetur. Quòd ſi febrientibus ipſis cibi vſus ſit, qui hæc efficere queat: ſi etiā facile tum coquitur, tum diſtribuitur: iam omnia hæc,quibus eſt opus,habuerit. Quæ nam igitur ſit ptiſſanæ virtus,ex Hippocrate audiamus. Viſcoſitas, inquit, læuis eſt. Lęue exaſperanti opponitur. Exaſperant autem acria, acida, & aſtringentia. Acria ſanè omnia calfaciunt, vt eruum, fœnum græcum. Acidorum cetera quidem dimittere oportet: de oxymelite vero eſt duntaxat agendum. Dimittantur pari modo ex aſtringentibus pira agreſtia,& meſpila, & quæcunque huiuſmodi, atq; ex frumentaceis lens & ſimilia. Exaſperantium igitur malitiam ptiſſana effugit, vtpote quæ lęuorem non tactu ſolum, verum quoq; & facultate habeat. Eſt item & viſcoſitas eius cōtinua: eſt ſiquidem in omni parte ſibi ipſi ſimilis propter exactam coniunctionem: † quod zeæ nullo ineſt pacto. Laudatur prętere a nō parum,quod in ptiſſana iucundum & mite exiſtit: quod immiti iniucundo q; opponitur, id eſt quod, dum ſumitur, inſuauitatem quandam facit: ſicut denique & panis inſuauis eſt,dum ſumitur,niſi abunde ipſum maceraueris madefeceris q;: immo & ita ſuperatur ab ea, quę in ptiſſana eſt,iucunditate,quę mandi non indigeat,ſed potuum inſtar ſorberi poſſit. Neque paruæ eſt conditionis

† *veluti primū procemiū, qui aduerſus gnidias ſententias titulū fecerū. oſtenſum eſt enim in ſecundo, nō amplius cōtra gnidios medicos agere, ſed ad curationis acutorū morborū exercitationē adhortari. Tertia aūt oratio, quam &c.*

hipp. pater qui[s] est

p. aph. 14 et 16. [...] Sen. med. c. 13.

† In antiquis codi. legitur, ὅπερ οὐχ ὑπάρχει τοῖς λοιποῖς ζωμοῖς, i. quod non ineſt reliquis iuribus.

conditionis ptiſſanæ lubricitas, preſertim cremoris. Pertranſit enim thoracem, in nulla ipſius par E
te quippiam, dum tranſit, relinquens: veluti faciunt, quæ in meatibus infarcta adeo obſtruunt, vt
vix abſolui poſſint: quod accidit viſcoſis ferè omnibus excepta ptiſſana. Hinc ſanè, quæ ex chon
dro fit ſorbitio, quod quidem viſcoſum ſit, habet, ſed lubrico eſt deſtituta: ptiſſanæ autem ineſt &
lubricũ & detergens. Quapropter medici ad detergẽdum eum, qui in ventre infarctus eſt, humo
rem vomitibus exhibito ptiſſanæ cremore, veluti & aqua mulſa, vtuntur. Crudam quoq; conte-
runt ptiſſanã puerorũ mangones, facies q; vt vitioſos cutis exterãt colores, illinunt. Quod aũt in
ea deterſorium exiſtit, id & ad deiectionẽ eſt idoneum, diſtributionẽ q; preſertim vbi ex ſima he
patis ad gibbã tranſmeare debeat, quę diſtribuit alimonia: hic etenim infarciunt, quę craſſi ſucci
ſunt, & quæ tenaciter collæ modo adhęrent. Atq; ob id chondrus non in affectis iecinore ſolum
maxime nocet, verũ quoq; & in iis, qui viſcus hoc nullo quidẽ pacto lęſum, ſed cũ meatuum an-
guſtia naturaliter afformatũ habent. Qui igitur ita natura affecti ſunt, ipſis tum tenacia tum craſſi
ſucci oĩa infarciuntur, atq; opplent: atq; ob id grauitatẽ in eo viſcere ſentiunt, cũ hęc diſtribuunt.
Præterea ptiſſanæ viſcoſitas humens eſt, ſed non vehementer, vt aqua & melicratum, ſorbitio itẽ
ex chondro, [a] † & ea, quæ ſorbẽtur oua: nempe ea oĩa ſtomachum languentibus ipſis ita manife
ſte ſupinant, vt ſubuerſum ipſum eſſe exiſtiment: verum ptiſſana humectare quidẽ valet, ſed ſto- F
machum ſubuertere non poteſt. Stomachum aũt hoc in loco intelligere oportet, vt huiuſce tẽpo-
ris homines dicere conſueuerunt, non meatũ tantummodo, verum quoq; & os ventriculi. Cum
igitur id imbecillum fuerit, atq; exolutum, manet diutius in eo, quod ingeſtũ eſt, ſupernatãs. Sed
contrarium vſu euenire natũ eſt, [b] † vbi à cibo aliquo boni ſucci reductum, } quod cõtinetur, ex-
pellit. Nempe humor protinus [c] ab ipſo recedit, & coquitur, atq; quod ita expulſum eſt, deiicitur.
Sicuti ſi crudũ, manet, tarde q; cedit, quod in ore ventris ſupernatat: nempe partis huius munus
eſt appetere, non concoquere. Quę igitur aſtringũt edulia, vt ventriculi os roborant, ſic & plus
iuſto exiccant. Pari modo, & quæ ex chondro paratur ſorbitio, vt humectat, ita & ſupinare nata
eſt. Ptiſſana igitur humectantiũ vim aſſecuta, malitiam effugit. Deinceps ptiſſanã ſitim minime
inferre ait Hippocrates, maximũ quippiam & hoc eſſe in iis, qui corpus tum exurunt tum ſiccãt,
morbis teſtatus. Hac ſanè occaſione ptiſſana, q̃ aqua mulſa, longe melior exiſtit, quãquã abluẽdi
bonitatẽ, quam deinceps huic ineſſe ait, ſimiliter aquæ mulſæ nacta fuerit: immo, ſi ptiſſanã aquæ
mulſę comparaueris, ptiſſanam ipſam in acutis morbis & ſuperiorem & melioris cõditionis eſſe
reperies: quod procedente oſtẽdam ſermone. Nã de ptiſſana ſermonẽ abſoluere eſt tempeſtiuũ.
Proinde ſiquidem abluere dixit cũ adiectione /ſiquid ablui egeat/ quaſi nõ in oĩbus acutis mor- G
bis probe abluente vtamur edulio. Nẽpe cętera oĩa, quę de ptiſſana dicuntur bona, morbis oĩno
proſunt acutis: ſed abluendi bonitas, quibus ventrẽ ſubduci volumus, vbi cibus in via morat̃, eſt
idonea. Probe igitur abluere febrili affectioni neq; tanq̃ contrarium, neq; tanq̃ familiare auxiliũ
vnum vtile exiſtit, ſed bene tanq̃ ſymptomatis alicuius emẽdatorium correctoriũ q;. Deinceps
inquit/neq; aſtringit, neq; male turbat/viſcoſitas ſcilicet ptiſſanæ: ſic etenim ſermonẽ de ea in-
choauit. Non aſtringere aũt quibuſdam maxime bonum exiſtit. Nemo ſiquidem aſtringentibus
vtitur cibis, niſi vel pp ſymptoma, quod animi deliquium inducat, vel pp immoderatum ventris
profluuium: cogunt ſiquidem cõſtringunt q; corpora, vias q; tum diſtributionis, tum alimonię,
tum eius, quæ foras fit, perſpirationis conniuere faciunt: quas recluſas apertas'que eſſe conducit.
Quòd aũt non turbet, i. nullam, dum cõcoquitur, faciat perturbationẽ, in laudem & ipſum præ-
ſtat ptiſſanæ. Perturbatio autem huiuſmodi ex multis paritur eduliis, his quidem ventrem mor-
dentibus, aliis vero inflantibus, aliis item, quę pugnãtibus facultate partibus cõſtant: Quod tum
in lenticula, tum in braſſica reperitur, nempe ſolidum ipſarum corpus ventrem cohibet, ius autẽ
ipſum proritat, ſubducit q;. Sic & qui cerebrum cum oleo & garo condiunt, totũ ex ipſis tum diſ
ſimilare, tũ ſibi ipſi pugnans efficiunt, cerebro quidem ſtabili & tarde meante, miſtis vero ipſi ad H
deiectionem excitare idoneis. Pari modo & de ouo dicendum, ſiue cum melle, ſiue cum ſale, ſiue
cũ garo aſſumatur: nempe quod ex ipſis conſtat, differentes habet facultates. Iura item ferè oĩa.
Quapropter & circa ſermonis initia viſcoſitatem ptiſſanæ laudans inquit/continua/quod ſanè ci
tra totius in partibus omnibus ſimilitudinẽ non fit. Verum in pręſentia huic verbo /turbat/ ad-
iecit hoc aduerbium /male/ (ſic gręce οὔτε ἄραδον κακὸν) ptiſſanam nõ turbare haudquaquã ſim-
pliciter aſſerens, ſed /male/ adiiciens: nihil enim ciborum cõcoctioni, q̃ hoc ipſum, aduerſat̃ ma-
gis. Quo fit, vt qui de concoctione ſcripſerunt, ciborum varietatem, præſertim q; vbi variis con
ſtent facultatibus, nocentiſſimam dixerint, vtpote quæ ingeſta ipſa probe concoqui prohiberet.
Obſeruãt id maxime, tum qui luctantur, tum qui legitime certant. Prandio ſiquidem panẽ dun-
taxat edunt, in cœna vero carnẽ. Plura de his enunciarẽ, niſi ſcirem te inuenire ipſa poſſe, qui ex
iis, quę de cõcoctione in cõmentariis de facultatibus naturalibus dicunt̃, ſis inſtructus. Cõmen-
tarios autẽ huiuſmodi ſi neglexeris, fruſtra in his verſaris. Quapropter de perturbatione huiuſ
modi ſuperſedens, ad oĩum vltimũ me transferã, quod ab Hippocrate de ptiſſana adhuc loquen-
te dicit̃, Neq; in ventre tumeſcit. Nẽpe multos ptiſſanã, q̃ flatuoſa eſſet, dãnãtes haudquaq̃ igno-
rans, nõ abs re adiecit, Nã inter coquẽdũ, quoad maxime potuit, intumuit. Qua ſanè adiectione
criminationẽ

A † *Legitur quidẽ in omnibus cod. græcis quos uiderim, καὶ τὰ ῥοφούμενα τῶν ὠῶν. Vetus tamen interpres uidetur habuiſſe aliã lectionẽ, qui vertit, & quod ex ouis cum ſpeciebus cõdientibus.*

B † Co. ĩpreſſi habent, vbi a cibo aliquo cacoſtomacho ſubuerſum. manu ſcripti habent, vbi a cibo aliquo euſtomacho ſubuerſũ. vetus trãſlatio hẽt, ſed, qñ cõfortatur p quoſdã cibos cõfortatiuos conuenientes ſtomacho &c. quam lectionẽ ſecut⁹ ẽt eſt interpres noſter.

C * Al. cum.

Acriminationem coindicauit, & ipsius solutionem dixit, elixationem q; edocuit. Scribit quædam & nihilo minus de coctione in sequentibus: sed in præsentia tantillũ hoc sermoni de ptisana adijciam. Ptisanam si plurimum coxeris, cibum flatus expertem efficies: Et nos autem fabaceum (ita Greci dicũt) neq; si tribus coxeris diebus, flatu vnquam orbatum reddideris: nempe ex propria substantia, flatuositatem habet, non autem ob diminutam coctionem, veluti ptisana. Sunt, qui ab ipsius coctione ocyus recedere consueuerunt, potissimum q; diuitum coqui: terũt siquidem crudam eam, atque deinde parum calfaciunt: non enim coctam dominis offerunt. Sed de coctione ptisanæ, vt dixi, rursum dicetur. Nunc autem, posteaquã vires ipsius demõstrauit, deinceps vsus distinctiones docebit: ad quem & ego me conferam, vbi me in sequentibus absoluturũ sermonem de ptisanæ ad aquam mulsam & alia, comparatione, præmonuero.

19 *Quicunque igitur in huiusmodi morbis ptisana vtuntur, iis ne vno quidem die vasa, vt ita dicam, inaniri permittendum, sed vtendum, nec desistendum, nisi vel propter medicamentum vel clysterem eos desistere opus sit.*

Soluere hoc in loco incipit, quod quæritur. Sed, quoniam dictionem ipsam nõ exacte interpretatus sit, ob id obscurum reddidit sermonem. Quapropter, quo'nam maxime expositus mo-
B do nihil obscuritatis habeat, referre conabor: sermonem q; ab initio hoc repetam pacto. Que'nã est causa discordiæ, cur in acutis morbis alij quidem ptisana hordeacea vtantur, alij solo ptisanæ cremore, alij ne hoc quidem ad morbi vsq; iudicationem? hoc sane est problema. Sed solutionẽ deinceps audi. Qui acutis laborant morbis, alij quidem à cremore solo, alij à ptisana ipsa, alij ab horum neutro iuuantur. Sed sanè petulantius de omnibus morbo acuto laborantibus tulit medicorum vnusquisq; sententiam, non considerata ea, quæ in omnibus esse debuit, experiẽtia. Sed distinguam ego, demonstrabo q;, qui'nam à ptisana iuuãtur, qui'nam à cremore solo, & qui'nam neutro indigeant. Tota igitur ptisana vti debẽt ex acuto morbo laborantes, qui neq; alio quopiam ante vtantur remedio, quale vel per sectam venam, vel ventris subductionem, vel quippiã simile fieri solet, neq; ẽt eis insit, quod periculum minetur, symptoma: Cremore autẽ, qui aliquid tũ fallacius, tum periculi magis particeps habẽt. Quos vero vel sanguinis missione, vel purgatione vacuare expedit, vel etiam dolores sedare, his non ante vel ptisanam vel cremorẽ dabis, quàm quippiam eorum, quę dixi, feceris. Sanè hęc Hippocratẽ pręscripsisse oportuit, & ab vnoquoq; singularium incepisse: atq; hoc pacto sermonem fecisse, si sane clarus futurus erat. Verum, quoniam id non fecit, non abiq; causa obscurus abiecto conueniente ordine est effectus. Nos autem
C dictiones ipsius secuti, reducamus vnãquanq; ad ea, quæ ante dicta sunt, capita: atq; in primis diligentia adhibita præsentem exponamus dictionem. Quare me † latius explicantem} Hippocratis dictionem, simul q; & verba aliqua gratia perspicuitatis adiicientem audito. Quicunque igit̃ ægrotantes ptisana in his morbis vtuntur (dicam autem paulopost, qui'nam ea vtãtur) iis quidẽ nulla die vasa inaniri (vt ita dicam) permittendũ, nisi desistere debeat vel propter medicamentũ, vel propter clysterẽ. His ergo si bis dederis, cum opus habuerint, bene facies, atq; quantũ corporis tolerat virtus. Explicabo autẽ tibi scopos, quibus attentus vel per ventrem vel per venas ipsos euacuabis, aut fotibus cataplasmatis'ue vteris. Hęc si ita prędixisset, deinde vnũquodq; ipsorũ seriatim resumens conuenienti exposuisset ordine, nõ obscurus fuisset sermo ipsius. Nunc autem, quod interrepit, interlabitur q;, semper † ad finem vsq;} persequi cupiens, vbi sermonem diutius suspensum esse permisit, iure obscurum fecit. Vera aũt me loqui deprehendes, si dictiones singulas oẽs claras manifestas q; inueneris: orationem vero totam incompositam, & ob id obscuram.

† παραφράζοντα

† τελέως

20 *Proinde, qui bis die cibari consueuerunt, bis ptisanam dare oportet: qui semel, semel quidem † primo die} detur: deinde ἐκ προσαγωγῆς, id est sensim paulatim que, si fieri potest, bis quoque detur, † si quid putes adiiciendum.*

† τὴν πρώτην, i. primo. & ita in commento.

† si putes oportere. & ita in commento.

D Bis cibandos ipsos inquit, qui bis cibari consueuerũt: cum vero necessitas fuerit eis, qui semel cibari consueuerunt, bis assumendi cibum, ptisanam bis dabis, ab ipso quidem semel incipiens, sed paulatim ad bis ipsum procedẽs: nempe ἐκ προσαγωγῆς, id est sensim, id declarat. Fit'que res hoc pacto. Semel quidem dabis, quod satis sit: sed minimum sit, quod secundo exhibeas. deinde paulatim augebis: id'que efficies, donec ambas ęquari alimonias continget. Sed non dũ sermonis huius fides huic patet, qui librum hunc Hippocratis legit, quod neque ab ipso est præmonstratũ, qui'nam sint, qui commode ptisana vtantur. Verum, cum paulo superius, eos qui mediocriter ægrotant, ab ipso ita cibari, prædixerim, paulo post & Hippocratem ipsum velle id demõstrabo. Atque hæc tibi sit præsentis huius dictionis expositio. Sunt autem plerique, qui dictionem hoc scribant pacto: Qui semel cibari consueuerunt, semel quidem prima die dandum sensim paulatim'que: quod si fieri potest, bis quoque detur, si quid adiiciendum putes. Sed mente caret dictio hæc. Nam, quòd prima detur die sensim paulatim'que, fieri non potest: cum sensim ipsum pluribus ingestionibus fieri natum sit: non semel neque statim in prima.

21 *Verum inter initia neque multam, neque crassam admodum, dare oportet: sed quantum & ob consuetudinem, & ne multa vasorum inanitio fiat, ingerere conuenit.*

Qui Hippocratem replere ęgrotantes afferunt, ꝗ his, qui citra periculum agunt, bis quotidie E ptiſſanam dare iubeat, ſi, quod in dictione retulit, cōſiderarent, ſe ipſos cōdemnarent. Tantum ſiquidem ſorbitionis dari præcipit, quantum alimonię corpori & ob conſuetudinē & vt non multa fiat vacuatio, adminiſtrari conuenit. Si igitur ptiſſanæ oxybaphum, {id eſt cotulæ quartam partem} quæ quotidie ad ſeptimam vſq; vel nonam diē exhibetur, minoris eſſe facultatis, quàm id, quo alunt, nutrimentum, fatebuntur, mea ſententia à nugis ſe ſe cohibebunt. Sed paulopoſt id declarabo. Atq; in pręſentia verbū hoc /inter initia/ quod Græci dicūt κατ᾽ ἀρχάς, exponam. Neq; enim morbi principium id ſignificat: ſed ex eo generalius adhuc audi ſignificatum. Nempe, cū ægrotans primum ptiſſana egere videbitur, tunc protinus neq; multam, neq; admodum craſſam dato: a multa ſiquidē & ſubita tum repletione, tum vacuatione, ſemper abſtinuit Hippocrates.

22 *Verum dandæ ſorbitionis quantitas augenda hoc obſeruabitur pacto. Nempe, ſi morbus ſiccior, quàm vt quiſpiam exiſtimet, fuerit, non multum dare oportet: ſed ante ſorbitionem, vel mulſam vel vinum, vtrum magis congruat, propinare conuenit: quod autem modis ſingulis congruat, dicetur*

Morbus ſiccior variis dignoſcitur modis, quanquam vniuerſalem communem ꝗ; rationē habeant eandem, Peripneumonia quidem, & pleuritis, atq; omnino, qui tum pulmonem, tum aſpe F ram arteriam infeſtāt, morbi, cum nihil ab affectis expuitur partibus: Iecinoris vero, vel meſarȩi, vel ventris, vel ieiuni, vel inteſtinorū, vel lienis, vbi aluus prorſus cohibita ſit, aut pro neceſſitate excernat tum ſicca, tum dura, & caprarum ſtercori ſimilia excrementa. Morbi ſicci tum arteriarū tum venarum dignoſcuntur linguæ ſiccitate, & ea, quæ † totū corpus} occupat, ariditate. Phlegmonæ pari modo fiunt ſiccæ in iis, quæ tum foris tum conſpicue apparent, vlceribus, vbi ſcilicet nulla ex ipſis ſanies effluat. Sępius & in oculis phlegmonę etiam ſiccæ oriuntur nihil excernentes. Cerebri pręterea ægritudines, quæ neque per nares neque per palatum expurgātur, iure optimo ſiccæ dicuntur. Et ſanè ſuperfluitatum nihil excernere, ſiccorum omnium morborum notam eſſe non ignoras. Non immerito igitur Hippocrates humectantium aliquid ante ptiſſanam aſſumi iubet: vt vel aquam mulſam, vel vinum, tanquam hæc, quàm aqua, magis humectēt. Sed, quoniam vires ipſorum ſe ſe enarraturum pollicetur, ob id & nos eorum, quæ ad aquam eſt, comparationem, in eam differemus libri partem, quę horum vires edocet.

† Al. totam cutim.

23 *At, ſi os madefiat, &, quæ à pulmone expuuntur, talia ſint, qualia eſſe oporteat, ſorbitionis quantitatem, vt dicam ſummatim augere conuenit. Nempe, quæ citius magis que madeſcunt, iudicationis denunciant celeritatem: quæ uero G tardius minus que, tardiorem ſignificant iudicationem.*

A morborum ſiccorum genere ad eos, qui contrario pugnant, modo cōuerſus, deinde memorato citra omnium adiectionem vno, narrationem eius commune omniū eiuſdem generis exemplum ratus, non abſque cauſa obſcuritatem fecit. Nempe os madeſcere, & talia à pulmone expui, qualia oportet, morbi non ſimpliciter ſunt humidi notæ, qui omnino in omni ſit corporis parte, ſed cum cuiuſpiam eorum, quæ reſpirationi ſubſeruiunt, inſtrumentorū affectione. Ob eam rem, vt dixi, dictio Hippocratis obſcurior eſt reddita. Sed, quod ab eo enunciatur, verum omnino eſt, ꝗ ſcilicet, quæ per ſputa, qualia eſſe oportet, excreta expurgantur, celeriter iudicantur. Contraria vero duorum alterum ſubeunt: nempe aut in pernitiem, aut in longum finiūtur tempus. Ergo, qui probe expurgantur, his ptiſſanam dare oportet, vt roborata virtus iis, quę per tuſſes ex pulmone fiunt, humidorum expuitionibus ſufficiat. Nempe verba hæc /qualia eſſe oportet/ coctionis habent notas: de quibus abſolute diximus tum in iis quos de criſibus, tum illis quos de temporibus morborum fecimus, commentariis: præterea & in expoſitione aphoriſmi illius, vbi Hippocrates, quo'nā oporteat modo ex apparentibus prænotiones facere, oſtendens, ſermonis exemplum pleuritidem ſcripſit hoc pacto: ‖ Veluti in pleuriticis ſi ſputum inter initia protinus appa- H reat, morbum breuiąt: ſi vero poſtea appareat, producit.

1. Apho. 12. Ex.ord.5.a

24 *Et hæc quidem per ſe talia parte plurima exiſtunt. Sed multa quoq; & alia peropportuna, quæ præmonſtranda ſunt, prætermittuntur, quæ poſtea dicentur.*

Dixi & ego ſermoni huic deeſſe non pauca, quæ ad diſtincte definite'que loquendum vtilia exiſtunt: de quibus & ipſe agere pollicetur. Sed in præſentia de his ſolum vult intelligere, quæ dicta ſunt: ea ſi quidem per ſe talia ſunt, qualia ipſe percurrit.

25 *Et ″ quanto copioſior fuerit expurgatio, tanto plus ad iudicationem vſq; dare oportet, ſed maxime duos ab indicatione dies, quibus vtique vel quinto, vel ſeptimo, vel nono fieri debeat morbi iudicatio: quaſi dierum tum paritas tum imparitas perpendenda ſint. Poſt hoc autem mane ſorbitionem dabis, ſero autem ad cibaria tete conferes.*

A.li.4. f.2.1. c.101.fo.44

Κρίσιν, id eſt iudicationē,]nunc dixit vel perfectā morbi ſolutionem, vel permutationem eam, quæ vſq; adeo inſignis ſit, vt ęger periculum omne euaſerit. Duos autē ab iudicatione iubet adnotari dies, vt & eos, qui diebus tum paribus tum imparibus fiant, acceſſionum circuitus obſeruemus. Contingit ſiquidem interdum, ut tanquā ſoluto exacte morbo ægri confidant, cibentur

deinde

A deinde negligentius,& eius, quę per circuitũ repetat, accessionis occasionem præbeant. Tutum igitur est,etiam si morbus iam videatur iudicatus,ad duos vsq; dies diligentem victus rationem, qua ęger vsus fuit,seruare. Pręteritis autẽ ab iudicatione diebus duobus, iam securum est plenius cibare: sic vt neq; mutationẽ eam,quæ vniuersim subito q̃; fit,efficiamus: sed mane quidem sorbitionẽ demus: postea vero progrediente die iã & frumentacea exhibeamus alimenta. Constat igit̃ Hippocratẽ languentibus ipsis neq; aliud quippiam ante prefinitum tempus nuper dictũ dare, neq; panem,sed ptissana oĩno contentum. Quod ęgrum replentis non est,sed potius,siquis vitio vertere voluerit,tenuius, q̃ oportet, cibantis. Verum ita cibare neq; tenuius iusto est, neq; plenius,q̃ oportet: sed exuperantiarũ exacte est medium,& maxime laudabile. Quòd autẽ ita cibare sit medium,demonstrat & eorũ,qui contraria vitio vertunt,contentio. Quo è numero Thessalus eius q; sequaces, tanq̃ ægros replentẽ accusant Hippocratem: Erasistratus vero, tanquã fame necantẽ. Nempe, quæ ab Erasistrato in primo de febribus aduersus Apollonium Dexippum q; Hippocratis discipulos dicũtur,calũniam habent eius,qui per famem fit cruciatus, qui ad Hippocratẽ magistrũ refertur. Sed sanè Erasistrato ignoscendũ magis,vtpote qui verisimilia dicat: ceteros vero,qui Hippocratẽ ęgros replere aiũt,viros Thessalo dignos esse est existimandũ: qui neq;
B aliud quippiam scriptorum Hippocratis,neq; quæ de victus ratione proferuntur,nouerunt.

26 *Talia autem magna ex parte prosunt iis,qui protinus tota vtuntur ptissana.*

Siue totam,siue hordeaceã,siue ptissanam simpliciter dixerit, vnũ & idem ex tribus his significatur vocabulis, ptissanam vnoquoq; non colatam significante. Nempe si à decoctione quis ipsam colauerit,deinde cremorem separauerit,dederit q;,is neq; tota, neq; hordeacea, neque simpliciter dicta,vti ptissana dicetur,sed solo ptissanę cremore. Rursus autem impræsentia memorabo, qui'nam sint,qui ptissana tota ab initio vti debẽt: breuis q; erit memoratio, nisi segniter desidiose q;, quæ prædicta sunt,audieris. Si ergo,quæ expuunt,vtilia fuerint, æger q; neq; medicamento neq; clysteri egere videatur,ptissana hunc cibare iubet. Sed rationem consilij adiecit inquiens.

27 *Dolores siquidem pleuriticorum confestim sponte desinunt, vbi aliquid effatu dignum tum expui tum expurgari cœperit. Nempe & purgationes longe perfectiores existũt, minus q; purulenti ita fiunt, quàm siquis aliter cibaret. Præterea iudicationes simpliciores faciliores q;, & minus reuersoriæ.*

li 3. f.10.t.5. c.fol.272.e

Probe autem hæc oĩa à ptissana fiunt,tum q̧ humectet, mediocriter q; incidat, quæ expui debent humida,tum demum q̧ virtutem roboret. Concurrentibus siquidẽ vtrisq; ocyus expurgantur,qui respirationis instrumenta infestant humores: quos quidem & humectare & secare potest ptissanę modo aqua mulsa,sed virtuti robur nõ addit. Contraria aũt pollent facultate & panis & chondrus: nempe virtutem quidem roborant, sed neq; humectant,neq; secant. Quod neq; alteri cuipiam inest eorum,quæ medici languentibus dare consueuerunt: verbi gratia,ouis,gallorũ testiculis,alis,piscibus,iuuenibus columbis,& quæcunq; id genus sunt. Quare,qui lenticulam ex aceto confectam pleuritico morbo iam declinato,vt nihil aliud,q̃ coctorũ expuitionem desideraret,exhibuit,is non immerito languenti ipsi, qui sequenti nocte suffocatus est, mortis causa fuisse est visus. Verum lenticulam nemo,qui mentis compos fuerit,dederit. Quòd si æger aquam mulsam ptissanam q; fastidierit,pisces saxatiles sunt maxime idonei, ex aqua scilicet & porro, & anetho,& sale,& modico oleo parati: atque ex non saxatilibus aselli. Sed antea oxymeli propinare oportet: neq; enim id stomacho aduersatur,nisi affectis in languente neruis,& in muliere, vtero. Quòd si oxymelitis loco medicamentum aliud dare volueris, dabis eam, quæ ex marrubio & iride fit,confectionem. Nempe hæc etiam,si per se cum mulsa bibatur, maturat probe, quæ tum in thorace tum in pulmone sunt superflua,atque ad expuitiones præparat.

28 D *Ptissanam autem ex optimo confectam esse hordeo oportet, atque quàm probissime coctam, & maxime si non solo vti debeas cremore.*

Probatissimum hordeum prius,q̃ experiaris,ex eo solum, q̧ & plenũ sit, & nihil rugosum in se habeat,iudicabitur. Sed experientia iudicatum per decoctionẽ deprehendetur, vbi scilicet plurimũ intumescat: & succũ faciat plurimum: quod stabile ratũ q; virtutis ipsius est argumẽtũ: nempe,quod à plenitudine sumitur,id scientificũ non est, neq; perpetuo verum, quanquã magna ex parte insigne egregium q;. Ptissanam aũt perpetuo optimã esse iubet: sed maxime si non solo vti cremore velimus,verũ & ipsa tota. Quare autẽ id præcipiat,manifeste declarauit,cum inquit.

29 *Nam præter reliquas ptissanæ virtutes lubricitas eius,ne hordeum,cum deuoratur, noxam inferat, efficit: neque enim adhæret,neque in recto thoracis manet tramite, (ἴξιν eum uocant.)*

Hippocratem ἴξιν magna ex parte quidem ἐυθυωρίαν, id est rectum tramitem: interdum autẽ & φορὰν, id est lationem,dicere nõ ignoramus. Quòd autem ptissanæ haustæ per thoracem tum rectum iter tum latio ad ventrem vsq;,per stomachum fiat,liquido constat omnibus, vult q; Hippocrates in ea re nihil ipsi adhærere. Nempe, cũ multa in thoracis pulmonis'que affectionibus

existit caliditas, quod adhæret, arescit q; atq; adeo pertinaciter obstruit, vt vix absolui possit, id ci- E borum fastidium quoddam & sitim facit.

30 *Lubricißima autem est, & ab inferenda siti maxime aliena, facillime concoquitur, & infirmißima existit, si optime cocta fuerit: quibus omnibus est opus.*

Ptissanam probe coctam non lubricissimam modo, maxime q; ab inferenda siti alienam, & facillimæ cōcoctionis esse astruxit, sed tandē infirmissimā esse adiecit. Ac quod quidē maxime lubrica sit, si probe cocta fuerit, iā antea est enunciatū. Sed, ꝙ ab inferēda siti maxime aliena sit, hic ꝓpter hordei naturam continuo adijcitur: est aūt hordeum temperamēto frigidum. Verum, quonam pacto substātiam ipsam tū frigidam tum calidā iudicare oporteat, inter aīantia quidem in libris de temperamentis diximus: inter ea vero, quę anima carent, in iis, quos de simpliciū medicamentorū viribus fecimus, cōmentarijs. Immo & facillimę ait esse concoctionis ptissanā huiusmodi, vtpote quę dissoluta sit, neq; quippiam habeat, quod & durū sit, & difficulter cōfici possit: atq; flatus expertem iam propter longam cocturam effectam esse. Quod vero in dictionis fine dixit, ptissanam ita coctam, infirmissimam nominans, si nihil de probissima ipsius concoctione prædixisset, promptum esset sermonem Hippocratis ad eam, quæ in ventre fit, confectionem referen- F dum affirmare: quasi infirmissimam dixisset, quæ in ventre & facillime vincatur, & conficiatur, & permutetur. Sed, quoniam id prædixit, infirmitatem illam intelligere oportet, ꝙ vel paucam præstet corpori alimoniam, vel nullam habeat qualitatem vehementem vt vel neruos vel mentem feriat, quo modo acetum vinum q;.

† *Nisi igitur quis contulerit, quātū op⁹ est, ut sufficiēs sit eiusmodi sorbitionis ptissanæ modus, crebrius &c. De exhibendi enim ratione, non de apparatu, intelligenda eē hæc verba, ex sequentibus innotescit.*

31 † *Nisi igitur quis, quātū deest, cōtulerit, ut ptissanæ sorbitio sufficiēter paretur, crebrius sanè detrimētum afferet.*

Docere incipit hoc in loco, quę paulo ante se dicturū promisit, cum dixit/multa quoq; alia peropportuna, quæ præmonstranda sunt, prætermittunt, quæ postea dicent/. Quod autem verbum τιμωρῆσαι, i. cōferre, tum apud antiquos, tum apud Hippocratem ipsum sæpius pro βοηθῆσαι, i. auxiliari dictū sit, demonstratū & in alijs libris per eas, quas in ipsos confecimus, enarrationes.

32 *Quibus enim cibus statim inclusus, siquis nō subuacuato eo sorbitionem dederit, dolorem, si adest, adaugebit: si nō adest, protinus inducet, frequentior q; reddetur spiritus: quod malum est. Nempe pulmonem exiccat fatigat q; tum hypochondrium, tum ventrem imum, tum septum transuersum.*

Cibū (græce σῖτον) dixit, quod ab edulijs (hoc est ἀπὸ τῶν σιτίων) ī intestinis ipsis cōtinet excre- G mētū: quod Græci & σκύβαλον & κόπρον appellāt. Si igit inclusо eo, id est ex multo tpe haudquaquā eiecto, ptissanam quis propinauerit, lateri offensam fieri est necesse propter intestinorū oppilationē, quā ex collecto in ipsis stercore flatu q; propter oblatā ptissanā haudquaquā pertranseunte, & demū ob prauam, q̄ ad affectā partē fit, distributionē, nacta sunt. Quo fit, vt exhausta ptissana, necessario dolorem, si lenitus fuerit, adaugeat: &, si conquieuerit, generet. Nempe vapores, flatuosi q; spiritus, et exhalationes scybalorū, cū ad latus perueniūt, dolorē ipsi pariūt, adaugēt que; ob eas causas & frequentior fiet respiratio. Vocauit autem totam respirationem spiritū & in prognostico, & in libris populariter vagantiū morborū. Densata aūt frequēs que reddita respiratio, respiratorijs in organis assiduū ob motū caliditatē efficit maiorē, qua siccantur tum pulmo, tum septū transuersum: siccantur que vnà & calfiunt eæ, quæ tum in hypochondrio tū in peritonæo existunt aīalis partes: omnes siqdem in respirationibus vnà cū thorace mouent. Quod aūt principio dictionis dr, Quibus.n. cibus statim inclusus, vocē hāc/statim/ordine hēt cōmutato: quę si suā peculiarem que acceperit cōcinnitatē cōpōnem que, dictio ita habebit: Nisi pręfato ptissanaceæ sorbitionis modo suppetias tulerimus, frequentius orietur læsio: statim siquidem, quibus cibus inclusus est, nisi quis prius: subuacuato eo sorbitionem ita dederit, maximā afferet offensam. H

A.lib.4.f.1. c.9.fo.411.

33 *Præterea, si lateris dolor aßiduus est, calidis q; fomentis non remittitur, sputū q; nō procedit, sed καταγλισχραινόμενον ἀσαπέως, id est summe citra coctibilitatem glutinosum sit, nisi quis dolorem vel alui emollitione, vel secta vena pro vtriusuis exigentia soluerit, ptissanam autem ita affectis dederit, præcipitem aget in mortem.*

Quod de pleuritide tanquam exemplo agat Hippocrates, memoria non excidat: fieri autem pleuritidem ipsam propter inflammationem eius, quæ costas succingit, membranæ ostendimus. Si igitur, cū in vigore fuerit inflāmatio, ptissanam quis dederit, ægrum grauiter offendet. Vigētis autem inflammationis notæ sunt, dolor assiduus, & ꝙ nullo pacto à calidis fomentis remittatur. Continuò autem & alia adijcitur pleuritidis non magnæ modo, verum & morosæ, nota, ꝙ scilicet sputum abunde glutinosum ab euacuatione arceatur, infarctum affectis partibus & detentum. Nēpe hoc verbū καταγλισχραίνεσθαι plus aliquid indicat, dictione maximam significante glutinositatem, facta præpositionis huius κατὰ adiectione. Satis igitur fuerit ex ipsius additamento, quod ita glutinosum sit, ab eo, quod concoquitur, distinxisse. Nēpe, quod concoquitur, mediocriter glutinosum existit, non tamen καταγλισχραίνεται, i. neq; extreme neq; summe id habet. Et, ne quis in ea re falleretur, continuo Hippocrates verbo huic καταγλισχραινόμενον

aduerbium

A aduerbiũ hoc ἀσαπῶς adſcripſit, quod idē cum ἀπέπτως, id eſt incoctibiliter ſignificat. Nēpe καταγλισχραινόμενον ἀπέπτως, id eſt citra coctibilitatem glutinoſum, malum eſt. Ægro aũt ita affecto ſiquis ptiſſanam dederit, priuſq̃ dolorē vel ſecta vena vel ventris euacuatione ſoluerit, hominem perimet. Nempe in præſenti & tali pleuritide, poſtea q̃ à calidis fomentis non remiſſum eſſe dolorem dixit, ſtatim duo alia habet aduerſus dolorem remedia, ſanguinis miſſionē ſcilicet & purgationē. Nempe eorum, quę ex opio, hyoſcyamo, & mandragora conficiuntur, medicamētorum vſus doloroſam pleuritidis affectionē non ſanat, ſed ſenſum tollit enecat q́3. Nunc ergo ſectionis venæ meminit ſimpliciter & purgationis. Sed deinceps ſuper vtriuſq3 vſu diſtinguetur.

34 *Ob has igitur προφάσιας i. cauſas, atq; ob alias ſimiles adhuc magis, qui tota vtuntur ptiſſana, ſeptimo die uel celerius moriuntur: alij quidem mente læſi, alij vero ob orthopnœam ſtertorem q; præfocati.*

Quòd ſæpius appellet cauſas προφάσεις, demonſtratum quidē in iis, quas in alios libros parauimus, enarrationibus. Sed, quas'nam alias præter dictas vnà celeriorē inferre mortem dicat, adijcere ſermoni oportet. Nunc ſiquidē ſumptionē ptiſſanæ, prius q̃ ſoluať dolor, recenſuit, ſputi q́3 ob frequentē reſpirationem glutinoſitatem, ob quam & ſuffocanť. Sed lędi quoq3 āſſerit, ſi prius B (vt ſuppoſuit) quàm vacuati ſint, vinum ſumpſerint, aquam item mulſam & oxymeli. Nempe de alijs omnibus neque idiotis ipſis non conſtat. Non abs re igitur ait alios mente læſos mori. Id enim contingere natum eſt, ſi vinum vinoſa q́3 intempeſtiue ſumpſerint.

35 *Non perperam autem hos antiqui ſideratos eſſe exiſtimauerunt, tum maxime ob id: tum non minime, quòd mortuis latus liuidum plagæ ſimile videretur.*

Veteres talis prehendit opinio tum propter necis celeritatem, tum ꝙ non nullorum latus affectum liuore videretur, vbi ſcilicet inflammationis erat radix. Sanguine etenim in latus ob dolorem perueniēte, quicquid in cute diuiſum ſolutum q́3 eſt, id in morte refrigeratum nigrorem cōtraxit, ſimiliter illis, qui ita ex plaga affecti ſunt.

36 *Rei huius cauſa eſt, quoniam prius, quàm dolor ſoluatur, pereunt. Celeres ſiquidem fiunt reſpirationes.*

Quòd autem hoc reſpirent pacto, deinceps ipſe oſtendit, inquiens,

37 *A multo autem frequēti q; ſpiritu, vt iam dictum eſt, ſumme tum viſcoſum, tum incoctum, effectum ſputum, C fieri egreſſum prohibet.*

Quod prius ἀσαπὲς dixit, nunc ἄπεπτον, ideſt incoctum, dicit: fidem q́3 facit ꝙ & probe tunc vocis tranſpoſitionem fecimus.

38 *Nempe & ſputum, quod intus retinetur, prohibet ſpiritus ad interna lationem, cogit q; ipſum celeriter egredi.*

Nō oīs ſpũs in hmōi affectionibus ad interna ferri ꝓhibeť. Nēpe, ſi id fieret, hoīem ꝓtinus mori eēt neceſſe, nō ſecus, q̃ iis accidit, q̃ ſtrāgulanť. Verũ, quod vſui reſpiratiōis cōferat, itro ferri ꝓhibeť: quapropter ad tempus aliquod ſufficiunt, ſed tractu tp̄is aucta indigentia moriuntur.

39 *Et ita aduerſus malum ſibi inuicem opitulantur. Nempe retentum ſputum frequentem ſpiritum reddit: qui frequens effectus ſputum agglutinat, atq; expui prohibet.*

Quòd verbo hoc τιμωρεῖν pro opitulari tũ antiqui alij, tum Hippocrates vſi ſint ſæpius, ante dictũ eſt: & nũc ſanè συντιμωρεῖν ἀλλήλοις εἰς τὸ κακὸν dixit ꝓ συμπράττειν καὶ λυσιτελεῖν, id eſt opitulari & prodeſſe. Atq3, quo'nam modo ſibi inuicem opitulenť proſint q́3, perſpicue quidem ipſe oſtēdit, ſed & à nobis dicetur. Sputum "in bronchijs pulmonis tenaciter adhęrens, tranſitui D ſpiritus anguſtiam parit: atq3 ob eam anguſtiam minus ægri inſpirant. Quo autem minus inſpirant, eo magis inexpletam reddunt reſpirationis neceſſitatem: atque ob id citius à priore inſpiratione ad ſecundam properant: quod frequentem ſpiritum vocant.

l.3.f.10.r.4. .fol.268.c

40 *Prehendunt autem hæc, non ſolum ſi ptiſſana intempeſtiue vtantur, verum & multo magis ſi quippiam aliud, quod ptiſſana deterius ſit, vel ederint vel biberint.*

Iam rei huius paulo ante mentio habita eſt, quando dixit, Ob has igitur cauſas, atq3 ob alias ſimiles magis. Immo eo in loco de vino, aqua mulſa, & oxymelite mentionem fecimus: hic autem & alia intelligere eſt opus, quæ ita affectis non aliter pleriq3 medici exhibent: quæ etiam, q̃ aqua mulſa, vinum, & oxymeli, nocent magis.

41 *Bene igitur vt plurimum ſimilia ſunt auxilia tum ijs, qui tota vtuntur ptiſſana, tum ijs, qui cremore ipſius: verum, qui neutro horum, ſed potione ſola vtuntur, his interdum diuerſimode auxiliandum eſt.*

Auxilia, inquit, ſimilia ſunt & ijs, qui ptiſſana, & ijs, qui cremore ipſius vtũtur. Sed, qui potione duntaxat vtũtur, his interdum diuerſimode opitulari oportet. Sed, qualis'nam ſit huiuſmodi diuerſitas, in ſequentibus perdocet.

42 *Verum omnia hæc ad hunc modum facere oportet. Si nuper paſto cupiam, & alui oneribus non dum expurgato,* E
febris vel cum dolore vel ſine dolore inceperit, à ſorbitione tantiſper eſt temperandum, donec cibum ad infernam inteſtini partem deſcendiſſe coniectum fuerit.

Sermonem lacerum fruſtatim'que ſectũ, neq; continenter & conuenienti digeſtum ordine, feciſſe ſe ſe deprehẽdit Hippocrates: quapropter reſumens ipſum, ad accõmodum perducit principium. Hoc autẽ ideo ipſi accidit, ꝙ quæſtionem ſuper medicorum cotrouerſia ſoluere conatus, in ea ſolutione de rationibus curatoriis mentionẽ fecit: qui ſanè re intellecta atq; his quidẽ permutatis, ſermonẽ ab initio aliter percurrere debuit. Nempe & ita mihi aliqñ fœlicius contingere eſt viſum, vtpote qui iis, quæ ante ſcripta fuerant, permutatis, alio de ipſis ſcripſerim modo. Sed, quó nam pacto & quæſtionẽ ab ipſo propoſitã ſoluere, & ſermoni ordinem dare debuit, iis exponã ego, qui talia interpretari exponi'que deſiderãt, viam'q; dilucidabo. Iam ergo animũ cõuerte, ſermonem ab initio auditurus. Quare contingit, vt interdum præſtantes medici de curatione diſſideant: ꝙ ſcilicet in non nullis expertũ, conuenire oĩbus putauerunt. Sic ſanè & in victus rõne in morbis acutis fuerunt cõtrouerſi, alij quidẽ ægros ad iudicationem vſq; ptiſſanæ cremore ſeruantes, alij ptiſſanã ipſam exhibentes, alij autẽ neutrum horum adminiſtrantes: ex parte autẽ verum F
quidem dixerunt oẽs, ſed ex parte falſi circũuenti q; ſunt. Nempe quidam ex eis, qui acute ægrotant, ptiſſana indigent, alij cremore, alij horũ neutro ad iudicationem vſq;: verum claritatis gratia de acuto morbo vno, tanq̃ exemplo, ſermonẽ faciam. Proponatur igitur pleuritidis curatio tradenda. Si languenti non multo ante tpe cibato, neq; vẽtris oneribus expurgato, febris inceperit, ſorbitionem huic non dabis, donec, quæ adminiſtrata eſt alimonia, penetratis plurimis inteſtinis, ad vltima vſque eorum perueniſſe videbitur. Principium huiuſmodi vbi quiſpiam ſermoni fecerit, atq; deinceps oĩa proprio dotauerit ordine, doctrinam in his haudquaquam obſcuram pariet.

43 *Vbi autem dolor aliquis vexauerit, oxymeli bibendum dabis: hyeme calidum, æſtate frigidum. Quòd ſi multa ſitis fuerit, melicrato vtendum & aqua.*

[a] † Siticuloſo exiſtẽte ægro, alioqui oxymeli admodum multũ deuitans, quapropter cõſequenter tum melicrati, tum aquæ mentionem fecit.} Nempe, quantum ad morbum ſpectat, oxymelite magis eſt vtendum: verum, ſi ęger accepto multo oxymelite adhuc ſitiuerit, melicratum inſuper dare oportet. Quòd ſi & ab hoc ſitiuerit, aqua offerenda eſt: nempe aqua per ſe pota culpa nõ caret. Cauſas vero, ob quas aqua pota culpeť, in ſequentibus in ea libri parte, quę de virtutibus ip- G
ſius agit, perdiſces. Nunc autẽ, quod præſenti appoſuit orationi, conſiderabimus, qua ſcilicet pręcipit oxymelite vtendũ hyeme quidẽ calido, ęſtate vero frigido. Nẽpe id ad eã, quæ in acutis morbis [b] † magno eſt adiumento,} nos hortať gelidæ aquæ potionẽ: quam oĩno prætermiſiſſe videť Hippocrates, atq; ob eã rem à quopiã culpari poſſet: res etenim doceri, nõ negligenter incurioſe'q; narrari debuit. Quam ergo opinionẽ habuit de aquæ frigidæ potione, ex hoc ſermone intelligi poteſt. Nempe, ſi Hippocrates ſitientibus oxymeli frigidum aliqñ exhibeat, ꝙ & aquã daturus ſit, eſt manifeſtũ. Quamuis ſiquidẽ non prorſus de frigidæ potione id præceperit, verumtamẽ dogmata ſequiť ipſius: vtpote qui febrẽ ex natiuo calore igneſcente ſuſcitari exiſtimet, atq; cõtraria contrariorũ eſſe remedia. Cum aũt ignis (gręce πῦρ) tũ calidus, tum ſiccus ſit, atq; ob id ẽt febris (gręce πυρετός,) ſanè aqua febris naturæ aduerſiſſima eſt, corpus tum refrigerãs, tum humectans. Et ſanè ab ea, ſi tẽpeſtiue detur, febres protinus extingui videntur. Dictũ ſanè abunde in libris methodi medendi: ſed & nunc rei ſumma diceť. Cũ ergo febris fuerit, cõſtante virtute, tunc non ſolũ non offendes dans frigidam, verũ & iuuabis abunde. Potio aũt frigidæ huiuſmodi tanta ſit, quantũ frigidæ aquæ æger [c] inſpirãndo haurire poſſit. Oxymelitis vero exiguum datur, neq; ſingulis oblationibus [d] † plus dimidio:} in hoc ergo exhibitionis ſcopus eſt diſſimilis. Nempe ad H
febris extinctionẽ frigida affatim atq; ad laborantis vſque ſatietatẽ bibitur: quæ enim ita bibitur aqua, ſanationis gratia bibitur. Oxymeli vero ęſtate daſ frigidum, ne laborantis adaugeat ſitim: immo vt aduerſus etiã contrarium conferre poſſit. Ob eas etiã cauſas frigidum oxymeli ante morbi coctionẽ dari iubet: quaſi frigidam aquã ad ſatietatem vſque in eiuſmodi affectione dare ęſtate haudquaquam debeamus. Denſat ſiquidem inflammationẽ, ſi ex ea febrierint, crudos'que refrigeratione [e] rẽddit humores, vbi ex ipſis morbum contraxerint: [f] † ſed ab oxymelite reducuntur, ꝙ ſecandi vim habeat. Nempe quod ſecat penetrat'que, id ſpiſſanti cogẽti'que corpora eſt contrariũ.

44 *Poſtea, ſi dolor quiſpiam vel periculum comparuerit, ſorbitionem dare oportet neque multam neque craſſam: ſed poſt ſeptimam {vel nonam,} ſi validus ſit.*

Qui Hippocratem ægros ἐμπιπλᾶν, id eſt replere dixerunt, (ita enim verbo ſunt vſi) dictionem hanc prætermittere mihi videntur: vt, qui fame necare ipſum dicunt, ſolam hanc legiſſe apparent. Quòd ſi vtrique animaduertiſſent, eorum'que, quæ ab ipſo bene enarrata ſunt, meminiſſent, quo'nam ſcilicet pacto naturæ inter ſe valde differant, forſan eos contraria Hippocrati imponere puduiſſet, & potiſſimum ſi reliqua animo volutaſſent, quæ ipſe demonſtrauit, regiones

à regionibus

A† *Antiqua tralatio hoc in loco hẽt, Non eſt vſus eius ĩ hydromelle in eo, qui ex infirmis hẽt ſitim, vt non abſcindat ſitim ei⁹, ſed vt faciat eum cauere ab uſu ſecaniabĩ plus: propter hanc ergo cauſam dixit aquã, poſtquam dixerat hydromel.*

B* ἀγονιςικῶς γινομένην. vide ĩ lib. đ marcore ca. 8

C* ἀναπνευςι.

D† aP. oxybaphũ. Antiqua tralatio habet, plus vnciis quatuor & ſemis.

E* AP. φυλάξει, i. ſeruat.

F † Hæc addi debent ex antiqs cod. grecis. Sed tũc oxymelitis parum damus, tanq̃ in vẽtriculo prius ſit euaſurũ tepidũ, q̃ eius frigiditas ad coſtã vſq; diſtribuatur. ꝙ ſi qd exiguũ fuerit ẽt diſtributũ, illud ab ipſo oxymelite corrigetur, vt qđ ſecãdi vim &c. & ita vetus tralatio.

A à regionibus magnopere differre ostẽdens, & anni tempora ab anni temporibus, & ętates ab ętatibus, & consuetudines à consuetudinibus, & proprios peculiares q; languẽti vnicuiq; ante morbum victus. Si ergo in omnibus, quæ dicta sunt, contrario habentes modo inter se comparaueris, maximas in victus ratione comperies differentias. Quas vbi è regione inter se ordinaueris, iã & hoc pacto, quàm multas consistere in medio exacte videbis. Sed de huiusmodi differentiis dictum quidem absolute in libris methodi medendi, dicetur quoque & nunc rei summa. Statue igitur quempiam natura siccum quidem corporis habitu, superficie autem densum, latis venis, virtute uitali valida, cibis q; non multis assuetum, ægrotare hyeme non admodum frigida, in loco tali, atq; prius quàm ægrotaret, ocio deditum, insatiabiliter'que † ciborum varietate abusum: preterea & os ventris validum sit, quod & stomachum quidam appellant. Sit autem & alter contrario affectus modo, humidus quidẽ & mollis, & virtute vitali imbecilla, & qui plures cibos ingerere consueuit: ægrotet q; æstatis tempore æstuoso, regione huiusmodi: statuamus q; hominẽ, antequam ægrotaret, tum curis, tum assiduis necessitatibus fatigatum, pauca præter consuetudinem edisse, & oleracea, & quæ haudquaquam nutriunt: ventris item os non validum, sed natura imbecillum habere: atque his ita habentibus vterque eodem, si volueris, morbo infestetur, ea scilicet, quam Hippocrates veluti exemplum hoc in loco cõstituit, pleuritide. An'ne vna tibi victus ratio in vtroq; definiẽda videtur? An posterior à prima die alẽdus: prior vero potu solo ad septimam vsque gubernãdus, vbi morbum nõ longius protracturum se speraueris? Ego sanè, qui longa experientia vtrunq; probauerim, optimam ita fore victus formam assero. Nam, si vice versa feceris, priorem scilicet à principio nutrire aggressus, posteriorem vero ad septimum vsque sine cibo seruare volueris, trucidabis sanè ante quartum diem vtrunque: nempe alterum citissime præfocando, alterius vero vires prosternendo. Ceterum adiice, si velis, ætatem vtrique contrariã, priorem quadragenarium cõstituens, posteriorem puerum: nam hoc pacto citius adhuc ad mortem vterq; properabit. Sed sanè omnia hæc, quæ nunc dicta sunt, ad vnum reducuntur scopum, qui vno verbo ab Hippocrate est declaratus. Quid enim ait? Sorbitionem dare oportet post septimam, si validus fuerit. Verbum siquidem vnum est: sed ex omnibus, quæ nuper dicta sunt, inuenitur. † Si enim validus ad septimum vsque diem fuerit, oxymel & melicratum & aquam dare satis erit: per quæ, vt dixi, omnia tum liberabitur tum sanabitur. Quasi sanè ex ipsis alia quidẽ præsto sint, alia vero non, quorum vires si vice versa comparaueris, quot diebus sufficere ex tali victus specie eger possit, deprehendes. Verum hęc nostris in tractationibus demõstrata sunt, quas C si legisti, memorię mandes, oportet: si non legisti, in eas te prius transfer, si sententiæ Hippocratis veritatem cognoscere volueris. Omnia siquidem in operibus omnibus dicta sunt à nobis, qui verissima Hippocratis dogmata sequimur. Sed, cum fieri non possit, vt homo vnus conuenientem methodum & singularia, quæ in ea sunt, omnia doceat, neque ideo ab Hippocrate singularia omnia auditurum te existimaueris. At potius culpa eos, qui, cum ea, quæ ab Hippocrate bene præcepta sunt, elaborare & conficere deberent, laudis appetentia ducti sectam aliam constituunt. Verum nos, qui veritatem honoramus, laudamus Hippocratem cum in ceteris omnibus, tum quod in vnoquoque opere proprium scopum ita docuerit, vt huic attentus omnino quispiam definitam certam'que inuentionis auxiliorum habeat viam. Sic sanè & cibandi scopum vnum communem prorsus tum sanis tum languentibus esse demonstrauimus. Is autem facultatis vitalis custodia est, quam nunc manifeste explicuit, cum dixit /si validus fuerit/. Ob eandem sanè facultatem sani edimus, & bibimus, alia'que omnia vitæ munia exequimur: propter hanc eandem & ęgrotãtes ad cibos potus q; procedimus. Nempe morbus suæ affectionis indicat auxilia, phlebotomiã videlicet, clysma, cataplasma, purgationem, oxymeli, aquam mulsam, atq; aliorum vnũ quodque: virtutis vero custodia solam indicat alimoniam. Si igitur morbosam affectionem D nullo pacto offenderet alimonia, nos virtuti soli attendentes ęgros, vt sanos, aleremus: sed, quoniam sępius noxam, vti ostendimus, affert, ob id morbi affectionem, non tanquam cibi indicatricem, sed tanquam prohibitricem contemplamur. Vbi ergo non prohibuerit, facultas q; præceperit, tunc nutrimus. Nunquã enim cibus morbosam affectionem sua ratione iuuabit. Id sanè dixi, quoniam sæpius materia vna vim tum cibi tum medicamenti obtinet, vt ptissana. Nempe, quod virtutem roboret, id ea efficere tanquam alimentum nata est: sed, quoniam & secat & humectat, quæ expui oportet, ideo medicamenti obtinet rationem. Chondrus ergo pleuritico cibus tantum existit: oxymeli vero medicamentum. Sed vtrorumque facultatem ptissana obtinet, vsum q; languentibus ipsis exhibet: sed ingeritur viriũ quidem conseruandarum gratia, tanquam alimentũ: vt vero soluatur morbus, tanquam medicamentum. Cum igitur virtus ad morbi vsque iudicationem sine ptissanæ sorbitione suffecerit, oxymeli & aqua mulsa satis sunt, oxymeli quidem vim medicamẽti solam habens, aqua "mulsa vero cibi pauci & imbecilli. Si igitur iudicationem septima die citius futuram speraueris, vt verbi gratia circa quartam vel quintam, ægros sanè multos sufficere citra ptissanæ sorbitionem posse comperies: quod si ad septimam vsq; protrahatur, paucos omnino: sunt'que, qui & virtutem habent valentem, corporis q; habitum tum durum, tum egre transpirabilem, succos q; vel crassos vel viscosos, atque si ambiens aer calidus

† In A.C.Gręc. legitur, πολυτρόφοις ἐδέσμασι, ideſt cibis multi nutrimenti.

† Ex antiquis græcis cod. & tralatione veteri ita legi põt. Si.n. valeat ad septimam vsq; perdurare, dięta vtés ex oxymelite, & melicrato, & aqua, ex iis omnib⁹, quæ dixi, inueniri ac cognosci poterit: quoniã, si alia quidẽ præsto sint, alia vero absint, vires pręsentiũ cum absentiũ viribus comparãdo, quot diebus &c.

lib 4. s.t.t.2. 8. fol. 419. g

calidus nõ fuerit. Nempe, si nihil è nostro efflueret corpore, alimento opus non esset: sed, quoniã E
effluit, ideo huius proportione cibi quantitatẽ definimus. Quibus igitur per cuticulares meatus
parum exhalat, fieri potest, vt his summam consulamus inediam, & magis, vbi virtutem ab initio
validam habuerint: quasi velociter laboret, quæ imbecilla, veluti senũ, fuerit, & si corpus parum
exhalauerit. Quapropter & paulo ante quadragenarij meminimus, & non septuagenarij.

45 *At, "si nuper cibato cibus prior non descenderit, virtus que ualida fuerit, & floruerit ætas, subluere oportet: si ve-* A.li.4. f.t.1
ro virtus imbecilla fuerit, glande est vtendum, nisi aluus sua sponte probe deiecerit. c.8.fo.419.d

Rursus & hoc in loco remediorum indicationem ab affectu corporis accepit, simul'que virtu
tem considerauit, neque tanquam remediorum vsum aliquando indicantem, sed tanquam con-
trario indicantem modo, interdum autem & prohibentem. Non enim, quòd æger valida sit vir-
tute, ob id clysmate est opus, sed clysmatis indicatio ex ventris desumitur affectu. Si vero virtus
valida fuerit, vacuationi non reclamat: quæ, si imbecilla est, vacuationem ipsam inhibet. Sed rur
sus ad Hippocratis consuetudinem cõuerte animum, qui in talibus aliquãdo de sola virtute men
tionem facit, sicut in ante dicta videre est dictione, interdum autem adiicit ætatem. Præcipuus si-
quidem est virtutis scopus: sed ad notitiam eius confert etiam ætatis cognitio, cito quidem in pue F
ris laborante propter copiam effluuij virtute, in ætate vero florentibus abunde sufficiente. Cete-
rum, quo modo in pueris corporis substantia tum mollis tum humida præcipua exolutionis vi-
rium causa efficitur, sic & in regionibus & anni temporibus res habet: nempe horum caliditas
velociter confestim'que virtutem vacuationis quantitate soluit. Iure igitur Hippocrates ex virtu
te interdum sola distinctionum huiusmodi doctrinam efficit: interdum & quippiam ex aliis adii
cit, vnà cum ipsis & cetera commemorans.

46 *Tempus autem dandæ sorbitionis tum per initia, tum per omnem morbi decursum, hoc maxime seruare oportet.*
Nam, si pedes frigidi fuerint, non à sorbitione modo, verum quoque & maxime à potu temperandum: at, cum cali-
ditas ad pedes descenderit, tunc dare expedit. Sanè tempus valere admodum putandum cum in morbis omnibus, tum
præcipue in acutis, & potissimum quibus febris vehementior suberit, periculum que summum.

Quo modo dixi vnum quidem esse alimoniæ scopum custodiam virtutis, necessario autem si-
mul morbi affectionem contemplandam esse, ita cibi offerendi tempus ex morbo non prohiben
te inuenitur. Quãtum siquidem ex primo virtutis scopo est, interdum & per accessionum initia
alimoniæ existit necessita: sicuti & in sanis, vbi primum in naturalibus euacuationibus quis eò G
deuenerit, vt propè laborare incipiat, refocillatione est sibi opus. Sed, quoniam in accessionum
tum principiis tum incrementis ingesta alimonia lædere admodũ nata sit, ob id differimus ipsius
exhibitionem, quanquam corpus ipsum iam iam indigere videatur. Quod'nam igitur optimũ
languentibus ipsis dandæ alimoniæ tempus? Sanè, cum moderatissime habuerint tum thorax
tum venter: deterrimum vero, cum ea deterrime habuerint. Deterrime autem habent in accessio
num principiis: moderatissime vero in declinationibus. Constat igitur optimum cibi ministran
di tempus in ęgrotãtium declinationibus esse. Accessionis autem principium fit calore omni to
to ex corpore ad cor thoracem'que concurrente: Incrementum, cum paulatim ad extremas cor-
poris partes sese expandit: Status, cum ex æquo corpus totum occupat. Verum "declinatio cõtra- A.lib.4. f.t.t
rium principio modum habet, perspirante scilicet caliditate atque medium corporis relinquente, c.3. fol.411.
quod vno ostendit verbo inquiens, Cum ad pedes calor descenderit. Neque enim idem est cali-
dos ex frigidis fieri pedes, & caliditatem in eos descendere: nam descendere commutationem ca-
liditatis ex alia parte in aliam manifestat. Fieri autem potest vt pedes calfiant manente in corporis
medio caliditate, quod in vigore ipso contingit. H

47 *In primis autem & maxime cremore, deinde ptissana vteris, præscriptis coniecturis diligenter attentus.*

Posteaquam Hippocrates prædixit, quando potu solo regere ægrotantes oporteat, & quando
ptissana, nunc, quando cremore solo, & quando ptissana ipsa vtendum sit, distinguit breui qui-
dem & conspicua distinctione. Nempe ad coniecturas, quas recensuit, animum cõuertens, quis'-
nam ex languentibus ptissana vti possit, comperies: sic tamen, vt à cremore ipso exorsus ad ipsam
sensim paulatim'que te transferas. Dico autem sensim paulatim'que, vt primum quidem solo
vtaris cremore: deinde cremoris quidem plus exhibeas, ptissanæ autem exiguum: deinceps
æqualiter vtrunque, mox ptissanæ plus, atque tandem eam solam: sciens ptissanam
ipsam ad corporis nutrimentum virtutis'que robur exuberare, cremorem
autem ad concoctionem confectionem'que facilem esse. Cum
igitur morbi conditionem virtutis'que robur uerge-
re ad melius uideris, auge & tu ptissanæ
oblationem.

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE VICTVS RATIONE IN MORBIS ACVTIS COMMENTARIVS SECVNDVS

ARGVMENTVM

Exemplo doloris lateris agit de Vi ac Vſu Fomentorum, deinde de Repentina tum in victu, tum in reliquis rebus Mutatione fuſe late que pertractat.

1 L*ateris autem dolorem ſiue is per exordia fiat, ſiue poſtea, tentare calidis quidem fomentis primum diſſoluere, non abs re exiſtit.*

B Quod à me ſępius eſt enunciatum, ad memoriam & nũc id reuocare eſt melius. Nempe quòd explanatio fit in dictionibus, quæ obſcuritatem habeant: neque tamen expoſitores id tantummodo in commentariis faciunt, uerum quoque & ea, quæ dicuntur in libris, in quos commentaria parant, aſtruunt & demonſtrant. Ob hunc igitur morem cogor ego & illis conſentire, quos non probo, atque ſæpe numero ad ea, quæ explicatione egent, ſententiam meam prodere, & efferre. Neque tamen eorum, quę in huiuſmodi commentariis uera mihi apparent, demonſtrationes ſcribo, utpote qui de his peculiariter in eorum unoquoque ſcripſerim: ſed ſolas earum, quę cęteris in tractationibus demonſtratę ſunt, rerum ſummas ad memoriã reuoco: quod & hoc loco in dolore ſum facturus. De doloris ergo generatione diximus quidem libro de elementis ſecundùm Hippocratis mentem: diximus etiam & in libris, quos de ſymptomatum cauſis fecimus: quòd dolor in ſenſilibus fiat corporibus, mutationem ſubitam in id quod præter naturam eſt ſuſcipientibus: & quòd duplex eſt hæc mutatio, alias quidem, dum ipſa tum ſubito ſimul'que ſecundum qualitatem alterantur: alias uero, dum continuitas, ſoluitur. Alterantur au-
C tem ſubito ſimul'que ab efficientibus qualitatibus, cum & calfiunt, & refrigerãtur, & ſiccantur, & humectantur: corrumpitur autem eorum continuitas, ubi illa uehementer uel diſtenduntur, uel comprimuntur. Ad hunc igitur modum, & dolor lateris fit in pleuriticis affectibus, de quibus agit Hippocrates, dum quę illis in locis eſt phlegmone, tum multitudine caliditatis pręter naturam, particulas per diſtemperantiam contriſtat, tum etiam repletione corpora phlegmone laborantia diſtendit. Primo ergo auxilio ſi dolor is vel ſanari uel mitigari fomentis calidis poſſit, tentandum præcepit Hippocrates. Nempe fomenta calida cutim ipſam ad perſpirationes rariorem efficere, phlegmones'que ſanguinem tum tenuare, tum per halitum digerere, cõſueuerunt. Quę ſi facta fuerint, non "ſolum ſanguinis aliquid euacuabitur, uerum quoque & affectę, quę minus diſtenduntur, partes mitius exinde & manſuetius dolebunt. At, cum ſanguis in phlegmone non diminuitur, uel etiam ſpiritus uaporoſus ex calore generatur, tunc dolorem augeri contingit. Sanguis autem non diminuitur propter eam, quæ in toto corpore eſt, humorum redundantiam. Nam pars, quæ calore afficitur, plus trahit, quàm euaporet: nempe, quæ calfaciunt, ſuapte natura hęc, vt, quod uicinis continetur partibus, digerũt, ſic, & quod redundat, ex propinquis trahunt. Cum igitur fomenta calida dolorem non ſoluerint, corpus totum {inſigni} ali-
D qua uacuatione præuacuabis. Vacuatio autem inſignis in morbis acutis, aut per uentrẽ, aut per uenæ ſectionem fit. Quarum alteram aſſumi præcipit Hippocrates, ſcopos'que eius, quæ præſidio magis eſſe poſſit, edocet. Summa ergo præſentis narrationis hæc eſt: verum, quæ particulatim ab eo dicuntur, & quæ multis obſcura, exiſtunt, in ſequentibus explanabo. Multis dixi, quoniam iis, qui ſeſe in dictionibus antiquis intelligendis exercuerunt, pauca omnino obſcura ſunt. At in hiſce commentariis intentionem non eò tantum dirigimus.

A.li.3.f.10.t.5. .1.fol.272.g

2 *Fomentorum autem calidorum probatiſſimũ eſt aqua "calida, vel in vtre, vel in veſica, vel in vaſculo aut æneo aut teſtaceo poſita.*

A.l.1.f.4.c.30. ol.84.c

Θερμάσματα, i. fomenta calida, proculdubio uocat, quæ corpus quouis modo calfaciunt. Quorum alia prorſus humida, alia ſicca, & alia ex utriſq; miſta: mordentia pręterea alia, & alia mordendi facultate carẽtia, & ex iis commiſta tertia. Primum igitur horum genus, cuius in dictione meminit, morſu caret, atq; humidum exiſtit. Secundum ex utriſq; ſicco & humido, mordenti & morſu priuato, commiſtum eſt. Tertium autem ſiccum quidẽ, ſed uel mordens uel morſu carens. Quòd ſi & affectiones, quæ unoquoque dictorum generum egent, recenſuiſſet, orationem pro-

fecto suam tanto perfectiorem meliorem'que, quanto & legentibus ipsis vtiliorem, fecisset. Sed E
quia non recensuit, propterea neq; id recensere necessarium erit nobis, qui doctrinam alterius explanamus, non nostram persequimur. At vero, quoniam partes meæ sunt contra, quàm expositores cæteri, agere (nempe illi suis in enarrationibus sophisticas, quę discentes ipsos ad finem artis nullo pacto iuuare possint, superseminant quæstiones: ego autem semper, quæ commodissima sunt, prosequi molior) ob id & nunc doctrinæ Hippocratis prætermissa quidem ab eo, sed quæ toti sententiæ dogmatis'que atque vniuersalibus præceptis quodam accedunt consequio, adiicere non cunctabor. Qua'nam igitur ratione fotus (grçce πυρία) omnis doloribus sępiuscule adiumento sit, prius dictum est. Dictum quoque & de illis est doloribus, qui à fotu nullo pacto, nisi prius vacuato vniuerso corpore, iuuantur. Verum, cum hæc fotibus omnibus cõmunia sint, humidi quidem phlegmonis iis, quæ à biliosiore succo factæ sunt, opitulantur: sicci vero iis, quę à tenui aquoso'que sanguine exortę sunt. Perpetuo siquidem contraria contrariorum esse remedia meminisse oportet. Hoc igitur scopo, fotus morsu carentes aduersus mordentes succos prosunt: mordentes vero, quòd tenuent, cõtra crassos viscosos'que valent humores. Eam ob rem quis'nã in ea, quæ phlegmone obsidetur, parte euincat humor, obseruabis, ab iis, quæ retuli, auspicatus,
ætate scilicet laborantis, naturali temperatura, anni temporibus, locis, & vita antecedente: &, si F
phlegmone videatur, ex iis, quę ipsi tum in colore tum in magnitudine, tum in duritie, tũ in mollitie contigerunt: et, si pleuritidem vel peripneumoniam curaueris, ex iis, quæ spuendo excernuntur. Verum, cum pręfata omnis dignotio coniecturalis sit, & non scientifica, non certa comperta'que, pręsertim vbi in corporis imo sita sit, quæ dolore afficitur particula, ab iis inchoare te oportet, quæ, quàm cętera, magis auxilio esse tibi videbũtur. Quòd si nihil pręsidij tuleris, ad alia etiam te transferre conueniet. Dolore autem nõ sedato, ad totius corporis accede euacuationem.

Videtur ergo Hippocrates ab eo incepisse fotu, qui periculo omni vacat: is autem est, qui minime mordet, humidus q; "existit. Nempe, tametsi nihil aduersus malum fecerit, non tamen ma- A.I.r.f.10.t.5
gnum, & insigne afferet detrimentum. Cęterum fotus, qui ex aceto, vel orobo, vel sale fiunt, nisi c.3. fol.273.
propriam conuenientem q; consequantur affectionem, non solum non salutares erunt, verum quoque & malum augebunt, vtpote qui fortem efficacem'que habeant facultatem.

3 *Verum prius molle quippiam lateri, vt & mitior & iucundior fotus fiat, supponere oportet.*

Postea quàm in vtre, vel vesica, vel vasculo aut æneo aut testaceo, positam aquã lateri adhiberi
præcepit, hac in dictione prius molle aliquid supponi iis, quę lateri tum quadrare tum cohęrere G
debeant, vt nullo pacto angat, prorsus q; iucunda sit eorũ, quę exhibent applicatio, præcipit Hippocrates: Cuiusmodi fuerit lana mollis, vel linteũ multiplex, vel quippiã eorũ, quæ tum tenera tum mollia existunt. Sed paulo post de eo, qui per spongiam fit, fotu agens, nihil supponi iubet.

4 *Vtilis autem" & spongiæ mollis magnæ q; atque ex aqua calida expressæ applicatio. Sed fomentũ linteo vestien-* A.ibidem.e
dum, vt vis eius plusculo sufficiat tempore permaneat que: atque simul ne halitus ad laborantis spiritum feratur: nisi forsan & id prodesse aliquando videatur, nempe interdum prodest.

Cętera quidem, quæ in dictione continentur, liquida manifesta'que existunt: sed de halitu est discutiendum: qui multum & lędit & contristat, non spirandi difficultatem caloris incremento solum proritans, sed pulmonis angustiam, qua ob replentem, qui humidus est, halitum afficitur. Solis igitur laterum doloribus tum siccis, tum quibus nihil expuitur, idonea est halitus inspiratio, plus auxilij, quàm noxæ, afferens. Hoc igitur in loco scriptum est primum fotus genus. Mox ad secundum sese conferens inquit.

5 *Præterea & hordeum & eruum" in aceto ita diluto vt paulo acidius sit, quàm vt quis bibere poßit, madefacta* H A.I.r.f.4.c.30 fol.84.d
perfusa que & feruefacta atque in sacculos coniecta lateri apponuntur: atque ad hunc modum furfur.

Hordeum eruum'que non semina, quæ integra sint, ex aceto & aqua excoquere præcipit, sed prius concisa cõminuta q;: constat q; Hippocratẽ velle id ex verbo hoc διέντα, {διίημι siquidem madefacio & perfundo significat:} atque aliter ex actione ipsa certior fies, nempe hoc pacto tum blandior, tum efficacior erit fotus. Furfur deniq; & hoc pacto parare præcipit: fotus autem huiusmodi priore efficacior virtute aceti redditur. Quòd si & ex eruo paretur, conferet sanè & id non parum: nempe eruum crassos humores tum secare, tum conficere, tum euaporare potest: atq; ob id fotibus huiusmodi vtemur, vbi crassos viscosos q; humores in ea, quæ phlegmone obsidetur, parte collectos suspicabimur. Tibi aũt sanè id constabit ex antecedẽte victu, si humores huiusmodi produxerit, anni temporibus, & locis, & ętate. Pręterea & si beneuoli fotus mansueti q;, quos prius memorauimus, nihil pręsidij attulerint. Nam, vbi de corporis totius repletione distinxeris, cũ videlicet neq; huius notę apparuerint, neq; beneuoli mites q; hi fotus quippiam iuuerint, succorum existimabis crassitiem, quæ in halitum soluitur, flatuosum q; spiritum, qui ob denegatum exitum contristat. Flatum ergo hunc parientes q; ipsum humores, pręfati discutiunt fotus, & potissimum qui ex eruo parantur. Præterea & sermonem percurrens Hippocrates manifeste simul

& optime

A & optime metricam aceti ad aquam temperaturam memorauit. Nempe acetum ita dilutum esse oportere inquit, vt paulo acidius sit, quàm vt quispiã biberit, vt scilicet & acrius ob mordendi facultatem, & aquosius propter operationis ignauitatem vitemus. In incidendis igitur atq; per halitum digerendis tum crassioribus tum viscosioribus succis, aquoso oxycrato congruentius fuerit, quod acrius: sed, quoniam medicamenta huiusmodi non tolerant, quæ phlegmone obsidentur partes, ob id mediam vtriusque exuperantiæ temperiem fecit. Hoc tibi sit secundum fotuum, quos ab initio trifariam separauimus, genus.

.ibidem.

6 *Ex siccis autem fomentis maxime conueniũt, quæ "ex sale milio q; frictis torrefactis q;, atq; in sacculis conclusis parantur. Leue siquidem quippiam & beneuolum iucundum q; est milium.*

Ad tertium fotuum, quos ab initio distinximus, genus sese transfert Hippocrates, mentionem milij & salis faciens. Est autem communis vtriq; siccitas: sed sali proprium est vt mordax sit, milio autem vt morsu careat.

7 *Fomentum huiusmodi, & dolores ad clauiculam {humerum q;} pertinentes soluit.*

B Ex adiectione huius coniunctionis, &, ostendit & dolores alios soluere, vtpote eos, qui ad hypochondria pertinent.

8 *Sectio autem non similiter soluit dolorem, nisi is ad clauiculam pertingat.*

Sectio, inquit, venæ scilicet: quam non similiter soluere inquiens, auxiliari & ipsam non negauit. Sed de huiusmodi auxilio in sequentibus fusius latius q; scribit.

9 *Verum, si fomentis dolor non soluatur, ne diutius calefacito: siccat.n. id pulmones, atq; ad suppurationẽ excitat.*

Fomenta varia, alia quidem humida, alia sicca, & alia mordentia, alia q; mordacitate carentia, vbi percurreris, si ab horum experientia facta dolor non leuetur, totum corpus vacuabis à fomentis desistens, cum pulmonem exiccent, & suppurationem excitent. Fit autem suppuratio huiusmodi, lateris inflammatione non exhalante, sed in pus transeunte: mox pure ipso in mediam thoracis pulmonis q; regionem confluente.

10 [a] † *Si vero dolor ad clauiculam pertigerit, aut molesta sit vel brachio, vel mammæ, vel partibus septo trãsuerso superioribus, grauitas, internam cubiti venam secare expedit. Neque, vt copiose sanguis detrahatur, est cũctandum, sed*

C *eousq; auferendus, donec rubidior [b] † multum, vel pro p uro rubido liuidus fluxerit: nam vtrunque contingit.*

Pro eorum, qui inflammationem pariunt, humorum vergentia inclinatione q;, vacuationes facit Hippocrates. Nempe, quod dicitur, [c] ‖ Quò natura vergit, per loca conferentia eò ducere, id verissimum existit. Contingit autem interdum id ob differentiam partium eius, quæ costas succingit, membranæ. Nempe superiores ipsius partes, cum inflammatur, ad clauiculam brachium & mammam condolentiã extendunt: inferiores vero ad septum transuersum & hypochondriũ. Cum igitur superiorum condolentia signum fecerit, venam in cubito secare eã oportet, quæ sanguinem ab affecta parte & magis & velocius tum reuellere tum vacuare possit: verũ, si partibus infernis affectus consenserit, purgatione vacuare expedit. Recte autem grauitatem circa brachiũ esse & nõ dolorem dixit. Nempe, q; hoc in loco sanguis magis aceruetur, repat q;, signum est grauitas, quæ ex multitudine fit. Tensiones autem & in sola affectus participatione fieri consueuerunt: cum videlicet partes ijs, quę inflãmantur, attigue, citra sanguinis in eis redundantiã tendun tur. Ob id igitur sanguinem redundantem secta interna vena vacuandum præcipit. Sunt autem in [d] interno cubiti articulo plures, quas secare consueuimus, venę: de quibus abunde quidẽ in ana-

D tomicarum tractationum tertio, atque in alio libro, qui seorsum de venarum arteriarum'que sectione scriptus est, diximus: sed impræsentia de ipsis summatim agemus, ab initio ducentes orationem. Vena caua ex gibba hepatis sursum ad dextram cordis aurem sanguinem ferens, partibus quidem interiacentibus exiguum ipsius distribuit, sed cordi ipsi plurimum elargitur. Deinde ab eo, tanquam ab initio, progressa, ad collum recto festinat tramite, atque in duas rectas scinditur in thoracis parte venas, eas'que insignes, quas iugulares vocant. Propagantur autem ab ipsa prius, quàm ad cor ipsum pertingat, insignes quidem venæ ad septum transuersum: paruæ autem [e] † ad inferiorem thoracis partem, quæ octo costis constat, contendentes. Pars autem hæc ab vna, quæ coniugio caret, nutritur vena: quæ in quibusdam animantibus supra cor adnascitur: in quibusdam vero, [f] † vt in hominibus, ex ea emergit parte, qua iam cordis aurem vena caua tangit: hinc siquidem emergens, humilius depressius'que per cor defertur, atq; in spinam contorquetur. Vena igitur, quæ ad inferiorem thoracis partem defertur, vtrinque costis octo ad septum vsque transuersum distribuitur. Cæteræ autem sublimiores thoracis costę quatuor ab alio venarum nutriuntur coniugio, quod à vena caua propagatur prius, q̃ ea in iugulares scindatur. Ab his igitur duabus venis deinceps sunt, quæ ad manus per axillas pertingunt. Verum, quæ humerarię appellantur, postquàm caua in iugularias fissa est, ab vtraque vna, progignuntur, habent'que radices ijs,

A † Al. Sed si signum quidem faciat dolor ĩ clauiculã, uel in brachiũ grauitas, vel circa mamã, uel supra phrenas, ĩterna etc.

B † Aliq cod. addunt, & flauior.

C ‖ 1. Aph. 21. Ex. ord. 10. a

D * Dictio hęc nec in antiquis quibusdã græcis codi. nec in tralatione veteri habetur.

E † Ant. tralatio. in pãniculos qui sunt ĩ pectore: pars aũt inferior pectoris composita ex octo costis, ab una, q̃ coniugio & c.

F † ὥσπερ καὶ ἐπ᾽ ἀνθρώπων *est ĩ impressis, i. ut & in hominibus. Bartholomæus tamẽ Eustachius medic' ĩsignis rei q; anatomicæ professor eximius, asserit in codi. veteri legi* ὥσπερ καὶ ποτὲ ἐπ᾽ ἀνθρώπων, *i. ut quandoque in hominibus. cui lectioni astipulatur uet9 tralatio q̃ habet, & in quibusdam hoibus ẽt.*

ces ijs,quæ in ſuperficie extant,iugularijs communes. A iugularijs ſiquidem quę in ſuperficię extant,partes ferè omnes tum colli tum capitis in ſuperficie conſtitutæ nutriuntur: ſicut & à iugularijs altius profundiusq; latentibus partes omnes altius profundiusq; latentes. Verum,quæ circa ſcapulas atque circa dorſalem medullam, quæ eſt in collo, exiſtunt loca,venas habent, quæ ex inferioribus præfatæ radicis communis partibus ad ipſas aſcendunt. Cōmunem dico radicem, quã proxime dixi & ijs, quæ in ſuperficie conſtitutæ ſunt, iugularijs & humerarijs communem eſſe. Non ĩmerito igit̃ humeraria partes,q̃ ſupra clauiculas ſunt,quę & in collo & capite exiſtunt,tũ magis tũ velocius euacuat. Axillaria vero thoracis partes, & magis eas,quæ in ſublimi ſitæ ſunt, præſertim q; in hominibus ipſis. Nempe infernas demiſſas q; omnes vena vna altera nutrit,quæ ſub corde à vena caua procedit. Ex ſiniſtra autem parte venæ illius, quæ infernas thoracis partes alit,atq; ad coſtarum radices prona fertur,aduſq; ſeptum tranſuerſum ſingulis intercoſtalibus ſpatijs tum ſiniſtris tum dextris rami diſtribuuntur. Verum,quod reliquum ex ea eſt,ſeptum trãſuerſum penetrat,primis q; ab eo corporibus diſpenſatur. Cæterum, quæ per axillas ad manus feruntur venæ, proximas ijs, quæ ſublimes quatuor thoracis alũt coſtas, radices habent: ſunt q; quàm quæ per humerum ad manus contendunt,non paulo maiores, aſcendunt autem ad internam regionem brachij vtriuſq;: atq;, cum per ipſam pronæ feruntur, muſculis ipſis, qui inibi ſitum habent,notabiles diſpenſant ramos. Verum, cum ad cubiti articulũ prope vtraq; venerit,venas brachij internas ad ipſius cubiti oſſis nodum, qui hic poſitũ habet, producit: quicquid vero reliquũ eſt bifariam ſciſſum diuiſum q; per cubiti flexum defertur,parte ea,quę in ſuperficie conſtituitur, venam eam,quæ in eo cubiti flexu ſecatur,efficiente: penitiore vero eam,quę cum arteria diuiditur. Secatur quoq; & vena alia in cubito obliqua, † veluti & ea,quæ in vtraque manu vna eſt} humerariæ non exigua portio. Nempe & humeraria ipſa per brachium ſubter cutem cōſpicue percurrens in ipſo cubiti articulo,qua ſublimiſſimæ extant partes,figurata ſ.vt Hippocrates in libro de fracturis docuit,‖ manu,diuiditur. Quę igitur ſublimior venę ipſius à fiſſura portio per externa cubiti loca defertur, ea apud fiſſuram ipſam ſecatur, qua primæ venæ radici è directo maxime reſpōdet. Eam ob cauſam & ſublimiora clauiculãrum loca citiſſime euacuat. Portio autem, quæ in cubiti flexum oblique fertur,minus quidem ea,ſed cæteris magis eas euacuat partes. Pars vero, quæ ab interna notabili vena oblique etiam fertur, minime quidem præfatas vacuat partes: verũ maxime thoracis ſuperiora,{ꝗ radices tum eius,quę per axillam ad manum fertur,tum eius,quę ſuperiores thoracis alit partes,vicinę admodum exiſtant.} Secare igitur hanc iubet Hippocrates prius,ꝗ venæ,quæ ex humerariæ fiſſura prouenit,præſens ſit,inferatur q;. Quę ſi aliquando non comparuerit, vice huius ſecamus aliquam ex internis, quas rectà in os cubiti deferri didicimus. Quod ſi & eæ non comparuerint,accedimus ad eam, quæ ex pręfatarum duarum venarum obliquarum inſitione progignitur. Verum,& cum ea interdum non apparere poſſit,humeraria apparente,ſeca humerariam: qui ſcilicet vacuationes ab vniuerſo animalium corpore fieri noueris, quanquam neq; celeriter,neq; ſimiliter,ex vena omni fiant. Nos vero partem eam,quę phlegmone obſidetur, tum celeriter, tum quàm cæteras partes magis, in acutis præſertim morbis vacuare contendimus. Quòd ſanè interna cubiti vena facit, multo q; magis, vbi ſanguinis redundãtia ad ſuperiora vergere videatur, aut ſuperiores thoracis partes affectæ ſint. Tunc enim grauitas magis in brachio & circa mammã fit. Verum, quæ partes thoracis inferiores prope ſeptum tranſuerſum infeſtant phlegmonæ, non abs re dolorem ad hypochondrium tranſmittunt. Quo fit, vt dolores huiuſmodi non admodũ iuuet,quæ in cubito fit, vacuatio,corde ſ.medium occupante: nēpe venam,quæ inferiores thoracis alit partes, infra cor emergere nuper audiuiſti. Dicta quidē mihi hęc ſunt ſuper eo,quod ab Hippocrate bene ſcriptum eſt,de ſecãda ſ.interna cubiti vena. Sed, cum vacuandi ſanguinis terminum coloris mutationem poſuerit,deinceps eſt de eo diſſerẽdum. Quicquid ergo ſanguinis in phlegmone continetur,id caloris abundãtia colore permutatur: reliquum autem in partibus omnibus ſimile manet. Eam ob cauſam ſanguine,qui in totum ſpargitur corpus,pituitoſiore exiſtente,rubicundior ſanè erit, qui in eo, quod phlegmone obſidetur,latere continetur. Quòd ſi ſanguis in corpus totum diffuſus,rubidus fuerit, is proculdubio, qui ad phlegmonen eſt aduſtus affatus q;,in nigrum permutabitur. Liuidus autem in ea,quæ fit à rubido ad nigrum, tranſmutatione medium obtinet. Coloris igitur mutatio ſanguinis ex particula inflammata trãslationem ſufficienter commonſtrat. Vacuationis igitur modum menſuram q;, quæ affectui peculiaris ſit,diximus. Sed,ſi interdum virtus tantum vacuare prohibeat, parti ipſi, quę phlegmone obſeſſa eſt, minus quidem futurum auxilium ſcire oportet: ſed melius eſt virtutem non exoluere,quàm ſanguinem vacuare redundantem.

> † Veluti & hęc, in vtraque manu vna.
>
> Sect.1.t.1.7ª. 223.c. Et t.16. 226.g
>
> * Clauiculis.
>
> † Hæc ex antiqua tralatiōe, & rectè.
>
> *κατ' ἴξιν.
>
> A.li.3.f.ro.t.f c.1.fol.171.t

11 *Si vero eas, quæ ſub ſepto tranſuerſo ſunt, partes dolor infeſtat, nullum q; ad clauiculã ſignum fecerit, ventrē vel nigro veratro vel peplio mollire oportet. Sed veratro nigro vel daucum, vel ſeſeli, vel cyminũ, vel aniſum, vel aliud quippiam boni odoris miſcebis. Peplio vero ſilphij ſuccũ, quanquã & hæc inter ſe miſta non diſsimiliter agant. Cæterum veratrum nigrum tũ melius tum ad indicationem iuuantius,quàm peplium, vētrem ſoluit, ſed peplium flatũ magis excutit.{Dolorem præterea ambo hæc ſedant. Sedant quoque & alia multa,† quæ expurgant medicamenta. Verum*

> * Al'.ſelinon,id eſt apium.
>
> † ὑπήλατα.

A *rum omnium, quæ nouerim viderim'q;, hæc potißima existunt. Nempe, & quæ in sorbitionibus dantur purgantia medicamenta, soluere possunt, quæcunque scilicet non valde insuauia existunt vel propter amaritudinem, vel aliam quampiam iniucunditatem, vel quantitatem, vel colorem, vel suspicionem aliquam.* * ὑπ'ύλατα.

Quod medicamenta purgantia per experientiam inueniantur, & quem'nam expurgẽt humorem, & si omnino purgent, in libris de simplicium medicamentorum facultate didicisti. Quod vero purgationis necessitas sit, si redundãtes humores deorsum repant, est quoq; ratione scitum animaduersum'q;: sed id, testimonium ratam'q; fidem ab experimẽtis habet. Edocuit autem Hippocrates facultates medicamentorum, quæ in huiusmodi affectibus propinat, veratrum quidem nigrum κρισιμώτερον i. ad iudicationem iuuantius vacuare, peplium vero flatus magis excutere affirmans. Sint autem quæ ab Hippocrate κρισιμώτερα, id est ad crisim iuuãtiora, dicuntur, ea quæ morbi iudicium faciunt magis, quod facultate verbo huic ὠφελιμώτερα, id est iuuantiora, idem existit. At, cum purgantia omnia "medicamenta ventrem, præsertim'q; os ipsius, quod maxime tum neruosum tum sensile existat, affligant lædant'q;, ob id eorum, quæ boni sunt odoris, mistio excogitata est, ne sola syncera'q; purgantium medicamentorũ virtus os vẽtris tangat. Permista quoq; (li.3.f.13.t.1. 36.fol.292.d)

B inter se, tum peplium, tum elleborum, ὁμοιότροπα id est modi similis, esse ait, quod est facultatibus conuenire, & in nullo controuersa esse. Nam & in purgantium medicamentorum permistione controuersia est, non quãdo aliud quidem bilis, aliud vero pituitæ excretorium fuerit, (nã eodem tempore vacuari tum bilis, tum pituita possunt) sed quando aliud quidem protinus, aliud vero lõgo à propinatione tempore, purgationem mouere natum sit. Nempe hoc pacto inæqualis (eis simul ingestis) fit vacuatio: inæqualem dico, cum iam altera quidem desinere, altera vero incipere videatur. Nempe, quod citius purgare consueuit medicamentũ, id & ex alio quippiam simul vacuat: quo fit, vt, quod exiguum ipsius relinquitur, imbecillius reddatur, & longe tardius suam inchoet purgationẽ. Præfinita igitur vacuationis lege simile est elleboro peplium, potest'q; elleboro similiter nigrum subducere humore. Cætera tum dictionis huius, tum sequentium patent. Considerare igitur hæc atq; in memoria tenere nos oportet, sed non perpetuo in pleuriticis vti debemus, ad memoriam reuocantes aphorismum illum, vbi dicitur, ‖ In acutis morbis raro (1.Aph.24.)
" & in principijs, purgantibus medicamentis est vtendum. Vbi igitur (inquit) non solum acutus morbus fuerit, cuiusmodi est pleuritis, verum & cum febre vehementissima, multo magis vitãda est purgantis medicamenti administratio: atq; per sectionem venæ vacuãdum magis, etiam si ad

C hypochondrium dolor pertingat. Nempe & si minus quidem auxilium, quàm per purgationẽ, sequatur, securius tamen multo existit. Immo nullum ex eo, quod per venæ sectionem fit, periculum impendet, eo discrimen maximum subeunte, quod per purgationem tentatur: Et potissimũ si laborantis naturam expertus quis non fuerit: nempe alij difficulter natura purgantur, alij modico assumpto medicamento purgantur copiose. Quibus igitur dare quadrabit, his medicamenti tantũ propina, quantum in plurimis mediocriter vacuari tum nouisti, tum sis expertus. Si enim hominis naturam non noueris, metus est, ne plus iusto vacues, vel nullo pacto vacuationem moueas: aut, si moueris, non tamen sufficienter vacues. Quæ omnia magnas in morbis acutis pariunt offensas: quod non facile, vt in ijs, qui non febricitant, emendatur. Cum igitur febris vehemens non fuerit, naturam'q; laborantis expertus fueris, ad medicamenti purgantis potum te conferes, ijs, quæ ab Hippocrate dicta sunt, vel etiam alijs similis naturæ vsus. Quo e numero est, quod ex colocynthide paratur medicamẽtum: quod iam ex vsu hieram vocant. Id sane varijs parant modis, sed, quod elleborum accipit scammoniam'q; non habet, id ijs, qui medicamen subductorium omnino assumere possunt, optimum est. * ὑπήλατον.

12 D *V bi autem quis medicamentum ebibit, ptissanam protinus sorbendam dato, neque insigniter minore, quàm consuetum est, quantitate.*

Et maxime quidem ventris ori, quod & stomachum vocant, vt in ipsis purgantium medicamentorum potibus illæsum maneat, consulere oportet: præsertim'que vbi febrientibus tale quippiam propinatur. Verum præcipua, ne offendatur, cautio est, si medicamentum, quod propinatur, purum non sit: sed cum alijs, quæ malitiam ipsius hebetare nata sunt, temperatum mistum'que. Nempe purgantium omnium medicamentorum natura, corporum, quæ purgantur, naturis contraria est, atq;, vt quispiam dixerit, lethalis, & deleteria. Vt autẽ succi papaueris, mandragoræ'que, & hyoscyami, atque aliorum huiusmodi multorum, quæ nobis & substantia & viribus aduersa corpus perimere nata sunt, portionem exiguam assumentes, magnam percipimus commoditatem: sic & purgantium medicamentorum, quorum natura corporibus nostris aduersa est, exiguam aliquam partem præcidentes ad suppetias ferendas vtimur. Quo item modo in horum medicamentorum potu seminum aliqua, quæ boni sint odoris, miscemus, quæ & malitiam obtundere nata sint, & operationem ipsorum non prohibeant, tenuandi incidendi'q; facultatem obtinentia, ita vt & crassos incidant humores, & vias quibus vacuatio fiat, aperiant patefaciant'q;: sic & à sumpto medicamento ptissanam sorbere confert. Nempe purgãs medicamen-

tum

tum ipsum, tanquā exiguum sit, ad ventris quidem fundum peruenit: verum, dum transit, stomachus & quęcunq; ventris sublimior pars non qualitatem medicamenti purgantis modo, verum & substantię, quæ in transitu hæret, aliquid assumēs, vehementer læditur. Ptissanæ igitur cremor superingestus cōmoditatem affert. Nempe & detergere, & deorsum trahere, quod vigadhęret, & qualitatem medicamēti, quod his adhęret partibus, tum contēperare, tum permutare potest. Ob eas igitur causas à purgantis medicamenti potu, ptissanā superforberi præcipit: sed, vbi purgatio cœpit, ab ea vult abstinendū, purgantis medicamēti operationē exolui veritus: atq; ob eā rem ait, F

13 *Et, quoniam ab re non est, purgatione in media sorbitionē dare non cōducit. At, vbi purgatio desierit, tunc sorbitio detur, sed consueta minor: deinde libera liꝰ perpetuo exhibeatur, & dolor cessauerit, & nihil aliud obicem fecerit.*

Contra, quàm pleriq; huius temporis medici, rem hāc docuit Hippocrates. Nempe hi, vbi vacuauerunt, copiose nutriunt: Hippocrates vero à purgatione, ptissanæ minus ministrari iubet. Nam corporum, quæ purgata sunt, natura purgatione agitata labefacta q; tolerare alimoniā non potest, neq; probe eam conficere, nisi omnino pauca fuerit. Purgatis igitur tantum cremoris primo exhibendum, quantum domare possint: deinde paulatim sensim q; adaugere oportet, si & dolor, vt inquit, cessauerit, & nihil aliud prohibuerit. Quod de dolore ait est manifestum: sed, nihil aliud prohibere, ad pręfatas referre oportet, si intelligere volueris, distinctiones, in quibus demonstrauit, quo'nam pacto morbis acutis laborantes absq; sorbitionibus regere oporteat. Summa vero horum est, cum vel morbum ante iudicationem nulla sorbitione indigere sperabimus: vel in quibus summa est, quæ phlegmonen facit, cruditas. F

14 *Ratio autem mihi eadem est, si & ptissanæ cremore vtendum sit.*

Tempus exhibendorum tum ptissanę, tum cremoris ipsius, & antea simile esse demonstrauit, re vna duntaxat differentiam horum definiens. Nempe à cremore principium exhibitionis facit.

15 *Melius siquidem esse dico, vt protinus à morbi initio sorbere incipias, quàm inanitis vacuatis q; venis vel die tertio, vel quarto, vel quinto, vel sexto, vel septimo, si ante hoc tempus morbus haudquaquam iudicatus fuerit, sorbitionem inchoare.*

1. Apho.8.Ext. ord.4.f

Quod in Aphorismis ‖ scripsit Hippocrates, id & impręsentiarum persequitur, in morbi omnis vigore, tenuissimo vtendum victu præcipiens. Si igitur, quinta die morbi vigor futurus sit, & ęger solo vsus potu sufficere non possit, melius esse ait si protinus ab initio ptissanam dederis, G & neq; tertio die, neq; quarto, sorbitionem inchoaueris. Sic sanè & eos, qui vel quinto, vel sexto, vel septimo, sorbitionem inchoant, falli circumueniri q;, si ante hoc tempus morbus non fuerit iudicatus. Per iudicationem intelligo, vt dixi, non perfectam morbi mutationem solum, verum quoque & effatu dignam transmutationem.

16 *Præparationes autem & his tales fiant, quales dictæ sunt. De sorbitionis igitur exhibitione ita sentio.*

Et, quibus ab initio sorbitionem daturus sis, pręparationem similiter fieri pręcipit. Id est, siue sectionis venæ, siue clysmatis, siue balani necessitas fuerit, illud ante faciendum iubet.

17 *De potu quoque, qualemcunque ex declarandis potaturus quispiam sit, eadem omnino mihi est ratio.*

Si laborantem potu solo citra ptissanæ sorbitionem rexeris, præfatas quoq; præparationes te facere iubet, id est aut venam secare, aut clysmate vel balano vti.

18 *Verum ‖ & medicos contra omnino, quàm oportet, agere scio. Nempe omnes, languentes ipsos per initia morborū duos vel tres vel etiam plures dies inedia siccare, atq; ita tum sorbitiones tum potus exhibere volunt: id que forsan quòd magnæ corporis mutationi magnam quampiam obijcere mutationem ipsis decens esse videatur. Verum mutatio ipsa bene quidem habet † non modica, sed rectè transferenda venit. Iam autem & ciborum exhibitio mutationis rationem maxime subit.* H

A.lib.4.f.1.t.1 c.8.fol.420.a

†AP. si modica. al. non modicū

Medicos culpat Hippocrates, qui languentes ipsos in absoluta ciborum abstinentia seruant: deinde eos protinus alij quidem ad sorbitionum, alij ad potuum ingestionem deducunt. Non tamen mentionem eorum fecit, qui cibos validiores ante morbi cōcoctionem ministrant. Consueuit siquidem, vt antea dixi, interdum prætermissis, quę maxima sunt, erratis culpare minora: & eam, quæ ex illis oritur, demonstrare offensam. Qui autem ita transmutant, forsan (inquit) rationabiliter transmutare arbitrantur, in magna corporis transmutatione effatu dignam victus permutationem facientes. Quod sanè bene eos existimasse ait: non tamen de transmutatione omni, sed bene aliqua est putandum. De qua partim prædixit, & partim quippiam est dicturus, sermoni adstruens declinandas esse repentinas mutationes.

19 *Maxime ergo læduntur, qui tota vtentur ptissana, nisi rectè transferantur: læduntur quoque, & qui solo vtentur cremore, quanquam minus: læduntur prætereа, & qui solo vtentur potu, sed hi minime.*

Dictam

A Dictam paulo ante subitam victus mutationem, qua primis diebus in absoluta ciborum abstinentia seruatos languentes circa diem quartum nutrire incipiunt, maxime quidem nocere ait, si in ptissanam totam transferantur: minus vero, si in cremorem: sed ἥκιστα, id est ἐλάχιστα, quod minimum indicat, offendi eos, qui ad solos procedunt potus. Nempe ex magnitudine virtutis eorum, quæ offeruntur, magnitudo oritur offensæ.

20 *Oportet autem & ex sanorum hominum victu disciplinam, quæ conferat, facere. Nam, si sanis quibusdam tales vel tales cibi variare videantur cum in alijs quibusdam, tum in non nullis mutationibus, quomodo & in morbis quibusdam & maxime in acutis non valde euariabunt?*

Incipit Hippocrates præfatam ab ipso de victu sententiā demonstrare, arguens vnà & eos, qui cōtrario victum instituunt modo. Sed, vt dilucidus cōspicuus q; reddatur sermo, summam ipsius omnem prefari melius esse mihi videtur. Est autem earū, quę in eam rem assumuntur, sumptionum dignitas altera vniuersalis hæc: Si bene valentibus læsionem afferant repentinæ victus ad contraria mutationes, multo magis ægrotantibus ipsis. Quod varijs etiam modis possumus interpretari, aliud in aliam transumentes dictionem, vt hoc pacto, In repentinis victus mutationibus, B qui sani sunt, ægris minus læduntur: Vel sic, Ægri sanis magis læduntur: Vel ad hunc modum, Detrimenta sanos minus, quàm ęgros, afficiunt: Et adhuc generalior hac: Validiores minus afficiunt, imbecilliores magis, detrimenta. Licet & aliter vim sermonis interpretari aut ex eo, quod per se & primum vtile sit ad quod demonstratur: aut ex aliqua continentium ipsum vel dignitatum vel sumptionum. Talis quidem tibi sit per se credibilis altera sumptionum (lemmata Græci dicūt) quas sanè vocare cōsueuit Aristoteles axiomata id est dignitates. Sed alteram, cui fides per experiētiæ lucem accessit, deinceps audi. Sanos etiam repentina victus mutatio offendit. Ex vtraque hac sumptione concluditur languētes à repentina victus mutatione lædi magis, sed multo magis, qui acutis infestantur morbis. Hæc est vis sermonis. Verum Hippocrates alteram ex sumptionibus per se tum prius, tum credibilius, protinus citra probationem accipit. Alteram vero ijs, quæ singulatim per experientiam noscuntur, fide donat & auctoritate. Quod & sequens declarat oratio.

21 *Atqui, quòd vitiosius victus cibi & potus semper sibi similis ad sanitatem tutior omnino sit, quàm si quis subito ad alterum vel meliorem se transferat, facile discitur, intelligitur que.*

* Dięta φαύλη, id est vulgaris ac simplex, qd sit, habetur à Gale. in cōm. lib. de Fractu, pag. 230. g. & pag. 248. c

* τὸ ὅπιπαν.

C Alteram sumptionum earum, quę ad præsentis sermonis demonstrationem prēstant, nunc ex multis particularibus exemplis astruere incipit, fidem ipsius in vnam colligens summam, quæ talis est. Magnæ & repentinæ prēter consuetudinem mutationes non paruam sanis afferunt lęsionem. Quanquam sermo hic conspicuus sit, tamen, si quippiam, quod explanatione indigeat, incidere videbitur, ijs, qui exercitati non sunt, in sequenti serie explanare non cunctabor. Nempe hic commentarius liberalior ac humanior est, si non eos modo, qui in rationibus sunt exercitati, sed etiam, qui non sunt exercitati, spectet. Quòd si quis præfatas disciplinas neq; didicerit, neque expertus fuerit, aliud quippiam agat.

22 *Nempe tum ijs, qui bis die comedunt, tum ijs, qui semel, noxas & infirmitatem pariunt repentinæ mutationes: eos q; qui prandere non consueuerunt, & prandent, statim infirmos reddunt, toto item corpore graues & imbecillos, & desides. Quòd si supercœnauerint, acidum ructant: alios alui leuitas exercet. Nempe ventriculus præter consuetudinem grauatur, supersiccescere consuetus, non bis tumescere, neq; bis cibos coquere.*

* ἑψεῖν. i. elixare. vide in fine cōmenti.

Non solum, q in repentina consuetudinis mutatione valde læduntur, verum quoq; & quę'nā læsiones fiant, & quo'nam modo singulas emendare oporteat, scribens Hippocrates, ob id sermonem prolixum facit: quomodo, si duntaxat, q in repentina consuetudinis mutatione lædantur, ostēderet, ob id sermo illi totus breuis foret. D Prima igitur cōsuetudinis mutatio, quam nunc exprompsit, est de ijs, qui prandere non assueti pransi aliquando sunt. Ait enim tales & infirmos, & toto corpore graues fieri, imbecillos item & desides reddi. Contingunt autem hæc ipsis, grauata ab alimento, veluti à pondere, facultate: neq; enim imbecilla ea redditur propria ratione, veluti in cibi penuria fieri cōsueuit. Ob eam igitur causam hoc in loco sermoni adiecit totum corpus grauari ijs, qui bis cibati sunt, eos q; fieri desidiosiores. Verum in assuetis prandere & non pransis imbecillitatem quidem virtutis scripsit, sed grauitatem non adscripsit. Nempe & in talibus mutationibus imbecillitatr sua rōne virtus. Preterea, cū desides fieri in p̄senti victus mutatione asserat, in contraria timidos esse dixit, quasi opus omne perosos, & veluti opus aggredi veritos, diceret. Nempe res ita habet. Nam, qui ita se habent, virtutis imbecillitatem vere sentiunt: atq; ob id eas, quas ante promptius obibant, obire non audent actiones. Quin etiam & ijs, qui diminute cibantur, viscera videri pendere ait, eos q; tum calidum, tum χλωρὸν, id est viride, meiere, Calidum inquiens, id est solito calidius: χλωρὸν vero, id est viride, iuxta morem quendam Asiaticorum Grecorum, qui & nunc obseruatur: ὠχροὺς siquidem, id est pallidos quosdā videntes, causam, cur ita χλωροί, i. virides, facti sunt, interrogant, χλωρὸν & ὠχρὸν, id est viride & pallidū, nihil differre existimantes.

existimantes. Visum q; quendam se ipso χλωρότερον, id est viridiorem, dicũt: ὠχρότερον, id est pal E lidiorem, ita significantes. Est aũt ὠχρὸν χρῶμα, id est color pallidus, †veluti ignis, & color ὤχρας vocatæ, cuius prima syllaba acuitur. Fit q; talis color permista aquoso excremento pallida & amara & flaua appellata bile. Nempe flauus color, quantum à rubro in albiorem secedit, tantum à flauo pallidus. Scripsit & alia quędam symptomata, quæ ita *affectis fiunt. De quibus, cum ad eam, quæ de ipsis est, mentionem peruenerimus, agemus. Præsentem autem dictionem discutiamus. Quæ in non assuetis prandere contingere ait, ijs adhuc & hoc adiecit: Si autem supercœnauerint, acidum ructant. Quòd autem ructus acidi fiant & propter vẽtriculi frigiditatem, & propter pituitam sæpius in eo aceruatam, & propter ciborum multitudinem, aut, si pauci quidem sint, potestate tamen frigidorum, didicimus. Omnium autem præfatorum commune est calorem ventris ingenitum vinci à cibis, non eos vincere, neq; ijs præstare, neq; probe ipsos conficere posse: vt si modicæ flammæ lignorum multitudinem superaceruaueris, vel & citra multitudinem tum viridia tum humida superposueris. Cæteris ita cibatis σπατίλην, id est alui læuitatem siue humidam deiectionem fieri ait. Verum in exemplaribus non paucis non σπατίλην, scriptum inuenies, sed ἄσην, vt eo vocabulo ῥιπτασμὸν, id est proiectationem intelligamus corporis hominis huius, qui ita cibatus est: corporis, inquam, ob cibi multitudinem ἀσωμένε, id est grauiter mole- F ste q; habentis, atq; implacidi inquieti q;, dum in lecto iacet, & sese permutãtis. Cæterum, quod circa dictionis finem conco*ctionem elixati*oni similem esse oporteat, manifeste ostendit, tanquam à calido fiat non sicco squallenti q;, cuiusmodi est febrilis, sed humido vaporoso q;, cuiusmodi est, qui in animalibus secundum naturam existit.

† Al. οἷόνπερ καὶ τὸ τῆς καλουμένης ὤχρας, i. veluti & color &c.

* In antiquis legitur διαιτηθεῖσι, i. cibatis.

* πέψιν.

* ἑψήσει.

23 *Conuenit autem his permutationem æqua virtute compensare. Dormire siquidem eos oportet tanquam noctem à cœna, hyeme quidem citra frigus, æstate vero citra calorem, agant. Quòd si dormire non queant, plures lente ambulando absoluant circuitus, neq; stent: nihil cœnent, aut pauca & innocua. Minus præterea bibant: sed meracius & non dilutum. Magis præterea & is afficietur, qui ter die replebitur: ac etiam multo magis, qui crebrius: quanquam sint non nulli, qui ter die satiati facile ferant, vtpote qui ita sunt consueti.*

Hoc in loco referre hęc non erat necesse. Nempe docere proposuerat, quo'nam pacto repentinæ consuetudinum mutationes nos lædant, non autẽ, quo tales læsiones modo curare oporteat. Verum, quoniam Hippocrati hoc tentare est visum, propterea, quæ scripsit, persequemur. Maxime quidem his dormire ipsos plurimum iubet: &, si dormire nequeant, plures lenta ambulatione absoluant circuitus: id q;, vt quàm plurimi expositorum aiunt, post cœnam: sed, vt eorum, quę G dicuntur, sensus præcipit, post prandium. Nam oratio hæc / tanquam noctem agant / de somno meridiano nõ de nocturno dici expostulat. Preterea, quod cõtinuata est scriptũ serie, vbi inquit / Si vero dormire non queant, plures lente ambulando absoluant circuitus, neq; stent: nihil præterea cœnent vel pauca & innocua / testatur Hippocratem velle eos à prandio dormire, non à cœna. Duorum igitur alterum: Nam aut emendanda, tanquam errati conscia, scriptio, atq; ita scribendum, Dormire siquidem eos oportet post prandium, tanq̃ noctem agant, hyeme quidem citra frigus, æstate vero citra calorem: Vel, si seruare volumus orationem hanc à cœna, intelligenda est hoc pacto dictio: Dormire siquidem eos oportet, vt à cœna ante dormiebant: sic & nunc post prandium, tãquam noctem agãt. Quòd autem velit Hippocrates eos vel nihil omnino vel parce vel leuiter cœnare, sensus est manifestus. Ventrem siquidem vult requiescere, laborem q;, quo grauatus afficiebatur, refoueri, quod præter consuetudinem pransus homo fuerat. Hinc sequens est & minus bibere, sed non aquosum, non dilutum. Nempe fluctuationem humiditatem q; & refrigerationem vitare oportet, vbi à ciborum multitudine vẽter grauatus fuerit. Potum autem, qui exhibetur, non aquosum esse conuenit, sed ventris tum calfactoriam, tum roboratoriam obtinere facultatem. Cætera, quæ continuantur, liquida sunt & manifesta. H

24 *Præterea, qui bis die cibũ sumere consueuerunt, ij, nisi pransi fuerint, imbecilli, & infirmi fiunt, timidi q; ad quoduis opus, & cardialgici. Nempe his viscera pendere videntur, calidum mingunt & viride, id est pallidum, stercus que exuritur. Sunt, quibus os amarescit, oculi cauantur, & tempora saliunt, partes q; frigescunt extremæ.*

Cætera quidem huius dictionis in eorum comparatione, quæ præter consuetudinem pransis contingere diximus, sunt explanata: sed de reliquis nunc dicam. Ἄφοδον, id est ἀποπάτημα, id est stercus ipsorum siue alui purgationem exuri inquit, à calore scilicet assatam. Nempe corpus magis tum siccescit tum ignescit ijs, qui consuetum relinquunt prandium. Alijs os amaricare ait, vtpote ijs, qui biliosiorem habent naturam: his q; caui fiunt oculi ab eadem, qua excrementum aduritur, causa siccescentes. Quòd autem in amarę bilis naturis innatus calor in id, quod igneum est, digrediatur, propterea & tempora saliunt, id est temporum arteriæ euidẽter pulsant. Partes præter ea corporis extremę frigidiores fiunt, quòd vẽter biliosis repleatur humoribus: quorum morsu atq; contristatione affectus virtutem dissoluit, corporis q; extrema refrigerat.

25 *Plurimi quoq; horum, qui pransi non sunt, cœnare nequeunt: qui, si cœnauerint, ventris grauitate afficiuntur: ac*

difficilius

A *difficilius cubant multo, quàm ſi pranſi fuiſſent.*

Picrocholi natura præter conſuetudinem impranſi permanentes, cibos auerſantur, ventre ſcilicet male affecto. Verum, qui coacti cibum ſumpſerint, grauantur: atq; ob id δυσκοιτοῦσι, vt ipſe inquit, id eſt male habentes in lecto permanent & traducunt.

26 *Cum igitur talia ob dimidiatæ diei victus à conſuetudine digreßionem ſanis contingant, neque adijci quicquam neque ſubtrahi commode videtur.*

Rurſus inter exponendum, quæ contingunt valentibus ijs, qui ſubito conſuetudinem permutauerunt, ſermonis ſummam obiter atq; veluti appendicem adiecit, cuius gratia omnia hæc exponit, quæ ſanis contingunt. Nempe, vt conſtat, ſi bene valentibus victus dimidiatæ diei permutatio adeo moleſta ſit, quo modo non admodum languẽtibus ipſis moleſta erit? Deinde rurſus ad explanationem eorum, quæ ſanis contingunt, reuertitur in ſequenti dictione, quæ ita habet.

27 *Qui igitur præter conſuetudinem ſemel paſtus toto die exinanitis vaſis, quantum conſueuit, cœnauit, ſi tunc impranſus laborauerit ægre q; habuerit, atq; aſſumpta cœna tunc grauatus fuerit, multo magis eũ grauari par eſt.* B *Quod ſi adhuc pluſculis horis venæ exinanitæ fuerint, atque repente cœnauerit, magis adhuc grauabitur.*

Quod ait huiuſmodi eſt. Si, qui præter conſuedinem impranſus permanens minus conſueto cœnauerit, nocte grauetur, multo magis grauabitur, qui ſolito plura eſt cœnatus. Qui autem pluſculo tempore exinanitis vaſis repente cœnauerit, magis adhuc grauabitur. Nempe, qui impranſi præter conſuetudinem permanent, horum alij ad minus temporis inediam protendunt, alij ad longius interuallum: hos igitur grauari adhuc magis ait.

** μεταδειπνήσειεν, i. poſt cœnauerit, eſt ĩ impreßis, et multis manuſcriptis cod. in aliquibus autẽ μέγα δειπνήσειεν, i. copioſe cœnauerit.*

28 *Quibus igitur præter conſuetudinem venæ ſunt inanitæ, ij eodem die veniunt reficiendi. Vitent in primis frigus, calorem, & laborem: nempe hæc omnia moleſte feruntur. Deinde cœnam ſolito minorem faciant, eam q; non ſiccã ſed humentiorem: deinceps bibant, neque dilutum, neq; minus, quàm ingeſtorum ratio poſtulat. Poſtero autem die pauca prandeant, vt acceßione ἐκ προσαγωγῆς creſcente, ad conſuetudinem redeant.*

Vt eorum, qui præter conſuetudinem pranderunt, detrimenta emẽdauit: ſic & eos, qui, quòd ſemel duntaxat die præter conſuetudinem ederunt, afflicti ſunt, vult in primis vitare tum calorem, tum frigus, tum labores: hæc nempe omnia moleſte ferri ait. Adde, quòd & minus ſolito cœnare C ipſos iubet: quanquam pleriq; maxime contra agant. Nam prandere ob negocium aliquod prohibitos volunt in cœna & eam, quæ in prandio omiſſa eſt, aſſumere alimoniam, haud ſcientes quòd eget quidem vere alimonia omiſſa corpus, ſed ipſam conficere non poſſit ventriculus ob longiorem abſtinentiam læſus. Quin etiam Hippocrates, vt alimoniæ minus vult exhiberi, ita & eam humidiorem. Nempe huiuſmodi alimonia exiccatis tum ventri tum corpori vniuerſo peculiare auxilium præſtat. Roborare præterea & ventrem ipſorum iubet vini potu, neque dilutum, neque minus, quàm cibi proportio exigit, potandum præcipiens. Dilutum enim, ventris tonum ſeu robur exoluit: minus verò, quàm cibi proportio expoſtulat, ventri areſacto inhabile exiſtit. Poſtero tandem die ita affectos victui proſpicere iubet: qui Hippocratis præcepto conſuetorum ciborum minus ingerere debeant: vt ἐκ προσαγωγῆς, id eſt ſenſim paulatim q; in priſtinam redeant conſuetudinem.

29 *Talia vero moleſtius ferunt, qui parte ſuperiore picrocholi exiſtunt.*

Iam & ego paulo ante dixi picrocholos, id eſt amare bilis homines, ſubitariam eam, quæ à victu ad abſtinentiam fit, digreſſionem pituitoſis difficilius moleſtius'ue ferre. Bileſcit ſiquidem D ocyus his totus tum corporis tum ventris habitus. Sed quare non ſimpliciter dixit picrocholi, at parte ſuperiore? Nempe, cum flaua bilis, quam & pallidam & amaram nominant, ſuperiori ſupernatat ventri, iure optimo tales parte ſuperiore picrocholos dicimus: cum vero per ſedem demittitur, parte inferiore picrocholos aſſerimus. Paulo ſiquidem rethori, qui toto corporis habitu pituitoſus erat, diebus ſingulis ſupernatabat flaua bilis, primam q; ipſam vomebat à lauacro non paucam. Eudemo autem philoſopho, qui temperamento bilioſus erat, per ſedem demittebatur: raro q; is (quanquam aliquando) pallidam vomebat bilem. Vt autem Pauli excremẽta bilis exiguum habebant, ita & Eudemi multum. Qui igitur præter conſuetudinem nõ prandent, ſi & toto corporis habitu, & ſuperiore ventre, picrocholi fuerint, his neceſſario contingunt, quæ paulo ante dixit omnia. At, qui ventre duntaxat ſuperiore picrocholi exiſtunt, his tolerantiæ difficultas ſimiliter continget: ſed ex reliquis ſymptomatis alia quidem nullo pacto erunt, alia erunt quidem, ſed moderatiora. Prædixit quoq; & eos, qui præter cõſuetudinem non prandent, timidos ad quamuis operationem eſſe, ſtomachi eroſionibus, hoc eſt cardialgijs, affici, penſilia videri ipſis viſcera, calidum & viride meiere, exuri q; excrementa: alijs os amaricare, oculos cauari, tempora palpitare, & extrema perfrigere. Sed horum alia toto habitu picrocholis contingunt magis, alia autem ſuperiore duntaxat ventre talibus. Atq; ob id ad quamuis operationem timiditas,

li. 4. F. 1. t. 2. 8. fo. 420. c

extremorum

extremorum perfrictio, mictus calidus viridis q; deiectionum adustio, cauatio oculorum, & ten E porum saltus, toto habitu picrocholis vsu eueniunt. Vtrisq; autem pensilium viscerum opinio, et oris amaritudo. Nam ob insuetam abstinentiam, tum suspensa tum pendula percipiunt viscera, Verum ob bilis exuperantiam picrocholis toto corpore os amaricat: non ꝙ affectio in ore magis fiat, sed ꝙ sentiendi partem eam natura generis humorum discretoriam fecit. Venter autem magis quidem ijs exuritur, quibus ex hepate in ventrem bilis effusa supernatat: minus autem, quibus deorsum mittitur. Nam his quidem intestinum prouocat ad excretionem, illis vero stomachũ mordet. Ob eam rem Eudemus diebus singulis, bis & interdum ter deijciebat: Paulus autem interdum nullo pacto excernebat. Nisi etenim intestina à mordente aliquo iritentur, vel copioso excremento grauentur, excretionis promptitudinem non accipiunt. Neutrum horum impransis contingit, neq; enim mordentur intestina bile in os ascendente, atq; illa non mordente contristante q;: neq; grauitas his fit, qui nullo pacto comederunt.

*Aπ. amaritudinem.

30 *Non assuetam autem cibi abstinentiam facilius *omnino ferunt, qui parte superiore pituitosi sunt. Quo fit, vt, si semel die cibo vtantur, facilius etiam ferant.*

*τὸ ἐπίπαν.

Prius quidem parte superiore picrocholos vsum cibi, qui semel die fit, difficilius tolerare dixit. F Nunc autem ad pituitosos se, transferens, pro cibi vsu qui semel die fit, inediæ meminit, ex habente manifestius detrimẽtum, ad minus noxium, translationem ex proportione faciens. Nam, si magis quidem lædi eos, qui sine cibo totum præter consuetum permãserunt diem, æquum sit, minus autem, qui non prandent: & pituitosi picrocholis cibi vsum, qui semel die fit, facilius ferant: ꝙ sanè & inediam facilius ferant, palàm est omnibus. Causa autem, cur pituitosi facilius † cibi vsum, qui semel die fit, } ferant, ex ijs, quæ antea de biliosis dicta sunt, euadit conspicua. Nam bilis humor in ipsis inedijs amarior redditur: pituita vero temporis processu coquitur, sanguis q; efficitur, neutra bile in sanguinis substãtiam redire valente: cum ex sanguine quidem plus calfacto flaua bilis generetur, ex eodem vero assato atque etiam ex crasso atra. Pituitæ autem generatio in pituitosis edulijs sanguinem perpetuo antecedit: atq; generatione ipsius media cibi in sanguinem transeunt. Neq; hoc deterioribus tantum cibis contingit, verum & quibusdam eorum, qui salubres admodum esse videntur: vt pani, chondro, semidali. Ego sanè eam, quę mihi optima esse videtur, enarraui conscriptionem. Nempe, quod in ea docetur, per se verum est: atq; continuatam cum ijs, quæ ante dicta sunt, habet seriem: qui optimæ explanationis sunt scopi. Non tñ in exemplaribus omnibus consimilem inuenies descriptionem, sed in alijs & alijs pugnantem. Cæterum G aliter in libris ferè omnibus reperitur dictio hæc falso sermone, & nullam, quæ antedictis continuetur, seriem seruare.

† *In manuscriptis legitur τὴν ἀσιτίαν καὶ τὴν μονοσιτίαν, i. cibationis abstinentiã, & cibationẽ semel die factam.*

31 *Potißimum sanè & hoc argumentum, quòd maximæ mutationes eorum, quæ circa* naturã nostram habitum que contingunt, maxime morbos committunt.*

* *περὶ est in impreßis. sed in aliquibus manuscriptis legitur παρὰ, id est præter.*

Multa quidem apud Hippocratem φύσεως, id est naturæ, nomen indicat: sed hoc in loco temperaturam significari quispiam existimauerit, veluti et partium ipsarum structuram compositionem q;, ἕξιν, id est habitum, appellari: quo in structuræ genere continetur & bilis ad partes superiores fluctuatio, & ad inferna deiectio, & viscerum tum suspensio, tum constantia stabilitas que. Nempe, cum venter magnus existit, viscera cõfirmat & stabilit, tametsi cibis vacuus destitutus q; fuerit: verum, cum paruus est, cibis quidem refertus confirmat, vacuatus vero subsidentia relinquit: hinc fit, vt suspensa sentiant viscera. Quibus autem bilis flaua sursum natat fluctuat q;, ante est dictum, meatu, qui bilem ipsam ex hepate ad id intestinũ, quod Græci ἔκφυσιν vocant, { quasi è ventre enatum dixeris, } defert, structuram differentem habente. Nam interdum quibusdam portio aliquá ab ipso ad ventrem procedit: his quidem supernatat biliosum excrementum: cæteris vero deorsum omnino voluitur. H

32 *Non igitur intempestiue, neque fortes vasorum inanitiones moliri: neq;, cum morbi vigent, feruorem q; habent, cibum dare: neque repente huc vel illuc in toto negocio quicquam mutare licet.*

Dictio hæc præter ordinem scripta est, copulari siquidem debuit cum ea, quæ scripta est ante: vt tota oratio talis foret: Talia vero molestius ferunt, qui parte superiore picrocholi existunt. At non assuetam cibi abstinẽtiam facilius omnino ferunt, qui parte superiore sunt pituitosi: quo fit, vt cibi vsum, qui semel die fit, facilius etiam ferant. Non igitur intempestiue, neq; fortes vasorum inanitiones moliri: neq;, cum morbi vigent, feruorem q; habent, cibum dare licet. Nam, postea ꝙ sermonem, quo magnas victus mutationes ostendit sanos ipsos, non quo modo languentes, lędere, compleuit absoluit q;, iure intulit, cuius gratia mentionem de his omnibus fecit, inquiens, Non igitur intempestiue, neq; fortes vasorum inanitiones moliri licet. Quanquam autem & institutum etiam per relata sufficienter demonstrauerit, videtur tamen & ad alterum transire sermonem, qui hæc cõmonstret, ex abundanti testimonijs vsus. Principium igitur sequẽtis sermonis iure censetur dictio hæc, Potissimum sanè & hoc argumentum, ꝙ maxime mutationes eorũ, quæ

A quæ circa naturam nostram habitum q́; contingunt, maxime morbos committunt. Cui quidem dictioni continua fuerit, quæ ita sequitur: Multa autem his germana, eorum, quæ ventri contingunt, atq; alia quis dixerit. Dictionem sanè hanc sum explanaturus: sed nunc ad præsentem reuertar, quę hanc habet mentem. Non intempestiue neque vehementer fame necare, neq; in morborum consistentijs victum ex inedia ad cibi oblationem permutare licet, sicuti neq; subito ad cōtrarium. Ex quibus sequitur talem instituendam victus rationem, qualem is præcepit. Sūma autem horum est, declinandas esse subitas repentinas q́; ad contraria permutationes.

*Al. præter.

33 *Multa autem his germana, eorum, quæ ventri contingunt, atq; alia, quispiā dixerit: vt exempli gratia, Cibos, quibus vti consueuerunt, facile ferunt, tametsi natura haudquaquam boni fuerint: similiter & potus. Cibos vero, quibus vti non consueuerunt, etiam si mali non fuerint, moleste ferunt: consimili modo & potus.*

Quæ similia existunt, atque, vt quispiam dixerit, genere admodum iuncta cognata q́;, consueuit vocare Hippocrates ἠδελφισμένα, id est germana: quod eorum, quæ genere iungūtur, & familiarissimi & genere omnium iunctissimi sunt ἀδελφοί, id est germani. Nam propinquitates cæterę his posteriores sunt, vt patrum matrum q́; fratres sorores q́;, & fratrum sororum q́; filij filiæ q́;, & B quæcunq; id genus sunt. Cætera dictionis clara sunt. Nam demonstrat Hippocrates sermonem eundem, quem ab initio demonstrauit: cuius summa est, Consuetudo maxime potest: repentina q́; ab ea digressio corpora non parum offendit.

34 *Si ergo multa præter solitum carnis deuoratio, vel allia, vel silphion, vel ipsius succus, vel caulis, vel alia consimilia, quæ seorsum insignibus sunt prædita viribus, vētriculis quibusdam magis, quàm alia, labores inferant, minus quis admirabitur.*[a] *† At iure admiraberis, si didiceris, quantā Maza turbationē, tumorem, flatum, tormina q́; mazam deuorare non assueto pariat, si præter cōsuetudinē ingesta fuerit: } vel qualem Panis ipse calidus deuoratus sitim inferat, & repentinam plenitudinem, quòd tū exiccet, tum tarde descendat: Et quàm uaria inter se pariant purissimi consusanei q́; panes, si præter consuetudinem deuorentur: & maza similiter vel arida, vel humida, vel tenax: qualiter item & polentæ afficiant, recentes quidem eos, qui recentibus vti non consueuerunt, & aliæ eos, qui recentibus ex consueto vtūtur: Ad hæc quid faciant Vini, & Aquæ potationes præter consuetudinem in aliud subito translatæ: quid dilutum item vinum, meracum q́;* [b] *r*̄*epente pota: dilutum enim cum infirmitate humentem reddit ventrem superiorem, flatuosum q́; inferiorem: meracum vero venarum palpitationem efficit, capitis q́; grauitatem, & sitim infert: Præterea quid vinum album nigrum q́; præter solitū mutata: quæ si ambo vinosa fuerint, ualde alterāt corpus. C Quare dulce vinosum q́; minus quis dixerit mirum esse non idem posse, vbi repentina fuerit mutatio.*

A † Codex quidā antiquissimus græ. plura hoc i loco habet, quàm impressi: quæ tamen oīno uidētur esse Hippocratis: hēt .n. Ἀλλ' εἰ καταμάθης ὅσον ἂν μάζα τε ὄχλον καὶ ὄγκον καὶ φῦσαν καὶ στρόφον τῇ κοιλίῃ παρέχοι παρὰ τὸ ἔθος βρωθεῖσα τῷ ἀρτοφαγέειν εἰθισμένῳ· ἢ οἷον ἄρτος βάρος καὶ τάσιν κοιλίης τῷ μαζοφαγέειν εἰθισμένῳ, *id est, At iure admiraberis, si didiceris, quātā mazæ turbationē & tumorē & flatum & tortionē uentriculo inferat præter consuetudinē comesta ei, qui panē comedere sit solitus: uel qualē panis grauitatē & tensionē ventriculi ei, qui mazam comedere sit solitus.*

Sermonis totius sensum intelligentiam q́; vbi prius dixerimus, ad particulares, quæ in eo sunt, dictiones perueniemus. Orationis igitur totius sensus talis est: Victus mutationem in eos, qui insigni prediti sunt virtute, tum cibos tum potus, nemo, qui ledentem corpora viderit, admirabitur: verum eam, quæ fit neq; sine læsione in cibos potus q́; non insigni præditos virtute, iure quis admirabitur. Talis quidem est sermonis totius intelligētia. Sed, vt particulatim dicam, orationis totius principium mentionem eorū facit ciborum, qui fortem vehementem q́; habēt facultatem, vt carnium deuorationis, alliorum, silphij, succi eiusdem, & caulis: nempe silphium totū fortem habet facultatem, sigillatim q́; succus ipsius, & caulis. Verum hęc quidem simpliciter dixit, sed cū carnium deuorationis meminit, adiecit hoc verbum, multa: nempe multa carniū deuoratio magnam habebit facultatem, mediocris vero nō magnā. Quæ huic succedit dictio, ad eos accedit cibos, qui non magna cōstant virtute, mazam videlicet, & panē vel calidum, vel frigidum, vel syncomiston, id est consusaneum. Quod vero panē non purum syncomiston appellet, constat & ex eo, quæ ad purum est, oppositione: panē hunc homines huius tēporis autopyron appellant, non discreto s. surfuraceo, sed vnà cum syncera pura q́; farina macerato consperso q́;. Post hæc de po D lentarum differentia mentionē fecit, recentes q́; vocauit ποταίνιας, Ionum voce vsus & antiquorum. Memorauit postea & vini & aquæ potationes præter solitū mutatas: meraciorē item & dilutiorem potū. Quibus adiecit dilutū vinum in vētre superiore πλάδον, i. humiditatē infirmitatem q́; facere, flatum q́; in inferiore: meracū vero palpitationē [c] † temporū, capitis grauitatē, & sitim, id q́; caliditate: dilutū aūt cōtraria, tum humiditate tū frigore. Mentionē quoq; & de vinorū ipsorum differentia fecit, ex his oībus colligēs, quod in vniuersum ab initio ipsi propositū institutum q́;, oēm s. consuetudinis subitā permutationem non paruum corpori afferre detrimentum.

35 *Cæterum partem hanc sermone cōtrario τιμωρητέον, id est iuuare oportet. Nempe his uictus mutatio facta est, corpore neq; ad robur, vt cibos adijcere, neq; ad infirmitatē, vt cibos diminuere oporteret, haudquaquā permutato.*

Verbum hoc τιμωρητέον opitulandū siue iuuandum indicat. Neq; aūt opitulatio alia sermoni huic fuerit præter patrociniū, quod vera loquitur. Nempe, cum ex duobus sermonibus vnus ipsi placuerit, alter vero huic aduersetur: & ei quidē, qui placuit, hucusq; est patrocinatus: nunc ad alterius patrociniū descendit: cuius sententiā quis conuenire dixerit, vt languentes ab insigni victus mutatione iuuentur, quādo & corporis affectio in contrarium his quidem, qui antea sani viuebant, nunc vero ęgrotant, permutata sit. Sanè & in huius sermonis gratiam vniuersaliter antea est locutus

*B * præter cōsuetudinem.*

C † venarū, additur in antiquis.

†Al. si modica al. nō modicū. Supra.t.18. Supra.t.32. cutus his verbis: Transmutatio autem bene habet† non modica: } sed ὀρθῶς, i. recte, transferenda venit. Deinde, quid aduerbiū hoc ὀρθῶς indicet, non paucis ostendit, sed ad summam subducens colligens q; dixit, Non igitur intempestiue neq; fortes vasorum inanitiones moliri: neq;, cū morbi vigent feruorem q; habent, cibum dare: neq; repēte huc vel illuc in toto negocio, quicq; mutare licet. Quare & ambiguitatem soluere iam anticipat, quam nuper enunciauit sermoni consentiens. Adijciet q; in præsentia aliquid, cum inquiet, Conijcere autem oportet & robur, & morbi cuiusq; modum, & cætera quæ his succedunt: quæ in sequenti dictione explanabo. E

36 *Conijcere autem oportet & robur, & morbi cuiusq; modum, hominis item naturam, atq; ægrotantis in victu cōsuetudinem, non in cibis solum, verum quoq; & in potionibus.*

Conuenienti in acutis morbis victus institutioni, quam docuit, & roboris cōsiderationem, & morbi modum, præterea & hominis naturam, consuetudinem q; ipsius, adijcere iubet Hippocrates. Nempe summa, quā astruit, est, Non permutandū esse victus speciē prius, q; signa coctionis manifesta sint: id aūt fiet, si, quot diebus ad vigorē morbus venturus sit, præcognoueris. Verum, cum victus, quem manifestabo, pro maioris minoris' ue ratione permutari possit, q; laborātes inter se differant virtutis tum robore tum infirmitate, naturali item temperamēto, & morbi modo, atque antecedente cōsuetudine, si ad ea respexeris, poteris artificiose tum magis tum minus in specie victus conijcere: { speciem victus intelligo, } si videlicet vel oxymelite, vel melicrato, ægrū regere debeas: aut solā aquam bibendā adusq; coctionis notas dare: aut ptissanā, aut ptissanæ solum cremorē: deinde si bis & semel die. In victu ergo tum magis tum minus per ea, quæ dixit, conijcere oportet. Nam, si ægrum ptissanæ cremore indigere cōperias, iam tibi cōstat, quantum de eo sis propinaturus: cōsimili modo de oxymelite, melicrato, & aqua. Verū, quemadmodū ad speciei victus inuentionē, operæpretiū est, vt cognoscas, an robusta vel infirma sit laborantis facultas, quot item diebus morbi coctio futura sit: sic & considerandū, quantū vel robusta vel imbecilla fuerit, nempe in virtutis tum robore tum imbecillitate magis & minus valde discrepāt. Sic morbi quoque differentias conijcere oportet. Neque enim satis est cognoscere, quod pleuritis, vel peripneumonia sit, sed &, qualis' nam ea sit, cognoscere oportet in dolore, febre, & sputis. Nempe pleuritidum, quę cū dolore sunt, aliæ quidē magis, aliæ vero minus, tales existunt: febrem q; vehemētem habent tum magis tum minus particulares pleuritides. Sed non parua quoque est in ijs, quæ expuuntur, differentia, vt in prognostico est dictum. Cū igit particulatim in dictis differētijs variēt ægri, fieri nequit, vt in Empiricorum appellatis syndromis reperiatur disciplina. Neq;.n. eorum qui in virtute comperiuntur, excessuum differentiæ scribi possunt, neq; febris vehementia, neq; sputorum quantitas, neque in particularibus coloribus dissimilibus q; eductionibus magis minus q;. Verum cuiusq; rei virtute intellecta, oēs inter se cōparare, summam q; vnam ex ipsis colligere oportet. Qua quidē in re tum meliores tum deteriores reperiūtur medici, quanq; eadem didicerint. Nempe, qui perspicaci magis pollent ratiocinio, ijs, qui hebetius habent, euadunt probatiores: laboris item amantiores segnioribus, exercitatiores q; minus exercitatis: atq;, qui memoriam tenaciorem habent, ijs, qui minus ea valent. Ex particularium igitur oīum virtute colligere in vnam summam vniuersam victus formam singulorum q; ciborum quātitatem cōmodius est. Nam imbecillitas sæpius quidem, sed paulatim cibādum indicat: fidem' que rei huic facit, q; æger bis cibari suetus sit. Facultatis aūt robur contrariū indicat: nam, si in homine semel cibari sueto videatur, semel ipsum cibare oportet: quod indicant ambæ coniecturæ. Sic & corpus bene difflabile ad cibationem stimulat: quod ægre difflatur, ad contraria agit. Quod item tenues habet succos, id cibandum indicat: quod his non constat, contrarium commonstrat. Atq; in singulis, quæ dicta sunt, magis minus' q; proportionaliter sibi & auxiliorū vsum tum auget, tum remittit. Sed de huiusmodi, omnia in methodo medendi deinceps & ordine ita exarata sunt, vt tum citissime cōdiscere, tum facillime ad memoriam reuocare possis: fieri siquidem nequit, vt libro vno pręsenti bene omnia scribat Hippocrates, atq; ordine doceat: præcipue' q; cū ipse primus horū inuentionem sit molitus. Qui tū hæc ab Hippocrate tum transuersim tum inordinate scripta didicerit, totam' q; suam vitam in eam, quę ex operibus docetur, meditationem exercitationem' q; deuouerit, is & lucem & ordinem doctrinæ adijcere poterit. Quod si & pluribus libris fecerit, quanta futura sit claritatis eorum, quæ docentur, exuperantia, liquido patet. Nemo ergo animo despondeat, si hoc in loco confundatur, scoporum multitudine affatim circūseptus. Nam si, q particulatim horum vnumquodq; à nobis in methodo medendi demonstratum sit, intellexerit, atq; ad illam trāslatus sedulo singula didicerit, ea sanè, quæ nunc inordinate dicuntur, liquido cognoscet: speculationem' q; in ipsis artis operibus exercens, veritatem ipsius laudabit. F G H

37 *Ciborum autem adiectioni intendendum multo minus: nam subtrahere omnino, sæpenumero expedit, vbi æger sufficere poßit, donec morbi vigor maturuerit.*

Quoniam victus cuiusq; species ex ijs, quæ antea dixit, inuenitur: atq; inde, quę in ante scripta dictione dicuntur, conijcere operæpretium sit, vt in singulis victus formis quantitas reperiatur: præsenti

A præſenti dictione /ciborum autem adiectioni intendẽdum multo minus: nam prorſus ſubtrahere, ſæpe numero expedit/ cognoſcens præſidiorum ſingulorum quantitatẽ artificioſa egere coniectura: artificioſe autem conijcere viri eſſe, qui vires omnium, quæ in arte ſunt, didicerit, memoriæ mandauerit, atq; diligentia omni adhibita ſeſe in operibus artis exercuerit: paucos'q; tales exiſtere: Iure optimo, quæ præſenti, inquam, dictione dicuntur, adſcripſit, in quantitate ipſa ad id, quod minus ſit, procedendum eſſe magis, quàm ad id, quod exuperat, vbi quis à iuſto modo abſcedit, admonens. Nempe, quod plus eſt, noxas interdum inemendabiles facit: quod vero minus eſt, facile emendatur. Nempe, ſi virtus labaſcere videatur, cibi exiguum miniſtrare poſſumus: verum, ſi in ventrem abſorptus fuerit cibus, quod ſuperfluit, ſi aliàs, multo magis in acutis morbis tollere eſt difficile. Nam prorſus ſubtrahere, ſæpenumero expedit, vbi æger ſufficere poſſit, donec morbi vigor maturuerit. Rurſum præfatæ dictionis partem hanc[a] aſſumpſit, nos familiaris huius ſcopi admonens, qui tum hic, tum in Aphoriſmis habetur:[b] ‖ Nempe, ſi æger ad morbi vſque vigorem ſine cibo ſufficere poſſe videatur, in omni ciborum abſtinentia eum & potu ſolo moderaberis, cum tibi videbitur neceſſitas.

38 B *In quibus autem id faciendum ſit, ſcribetur.*

Quòd prædixerit Hippocrates commonſtrata vniuerſali victus ratione in hoc libro ſe tranſiturum ad cæteras omnes acutas ægritudines, liquido conſtat. Verũtamen [c] õpus huiuſmodi non reperitur. Nempe, quę in hoc libro à balneorum conſideratione [d] ẽxtant, ſiquis, veluti in typo, ab Hippocrate ſcripta, qui ſibi hæc ad rememorationem præparauerat, in domo reperiens poſt viri mortem deprõpſit, forſan ratione quidem hoc fecit, verũtamen vt liber, digna Hippocratis mente non ſunt: ſicuti neq; ea, quæ de morbis & affectibus inſcripta ſunt, quanquam multa in ijs bene ſcripta ſint. Sed ſuper ea re in ijs, quæ in ea ſcriptæ ſunt expoſitiones, diſceptabimus.

39 *Multa autem & alia ijs, quæ dicta ſunt, germana quis ſcribere poteſt.*

Rurſus ad eum reuertitur ſermonẽ, quem multis certũ ratum'q; fecit exemplis, mutationẽ cõſuetudinis languentibus noxam afferre demonſtrans: ſed, quoniam à ſanis in eos tranſijt, [e] † ob id, quæ ſimilia ſunt & congruentia bene, ἠδελφισμένα i. germana dixit. Quod aũt poſtea dicturus eſt, ſermonis huius teſtimoniũ exiſtit, quanquàm nõ ſimile, non cõgruẽs, nec germanũ, vt ipſe appellauit, ſed id quod perueſtigat. Patebit aũt tibi mens Hippocratis in ſequẽtis dictionis expoſitione.

40 C [f] † *Hoc autem verius efficacius q; teſtimonium. Neq; .n. rei, de qua plurimus factus eſt ſermo, germanũ exiſtit, ſed res ipſa commodiſſimum eſt documentum. Nẽpe quidam per morbi "acuti exordia eodem, quo laborare cœperunt die, comederunt, alij poſtero die, alij quiduis, alij cyceonem ſorpſerunt. Sanè hæc omnia deteriora quidem ſunt, quàm ſi modo alio cibaretur quis: ſed, quæ hoc tempore peccata fiunt, ea minus multo lædunt, quàm ſi primis quidem diebus, vel duobus vel tribus vaſa quis integre exinaniuerit, mox quarto vel quinto talia miniſtrauerit. Adhuc tamẽ deterius erit, ſi omnibus his diebus vaſa ante exinaniuerit, & ſequentibus diebus ita pauerit prius, quàm morbus maturus reddatur. Nempe hoc pacto mortem plurimis liquido affert, niſi morbus omnino beneficus fuerit. Quæ vero in principio committuntur delicta, ea non ſimiliter his, domantibus renituntur, ſed facilius domari poſſunt.*

lib.4.f.1. t.2. fol.420.d

Ante ab ijs, quæ bene valentibus ex conſuetudinis mutatione contingunt, ad languẽtes ipſos per ſimilitudinem tranſijt: tranſiturus aũt & nunc, atq; ipſum, quod nunc inſtituitur, ferè ita habere eſt demonſtraturus. Sed quid'nam id fuit? ſanè quod neq; à principio neq; primis diebus fame cruciatos ægros, cum prope vigorem iam peruenerint, replere oportet. Tota autẽ dictione vult oſtendere grauiorem cõtingere ægris offenſam, cum prope vigorem erratum ſit, quàm ſi in morborum principijs quippiam delinquatur. Inquit enim, Quæ hoc tempore peccata fiunt, ea minus D lædunt, quàm ſi primis diebus, duobus vel tribus, vaſa quis integre exinaniuerit, mox quarto vel quinto talia miniſtrauerit, [g] † atq; etiam ante, quàm morbus (vt græco verbo inquit) πέπειρος reddatur. Quod πέπειρον appellet πεπειρμένον, i. quod ad maturitatem eſt perductum, palàm eſt omnibus. Morbos præterea εὐήθεις i. beneficos dixit, non quidem maleficos moroſos'q;, quos Gręci κακοήθεις vocant, ſed εὐτρέπεις, i. qui facile ad bonum vergunt. Scimus etenim veterũ multos ita vti dictione, ita quoque & Hippocratem, vt alibi eſt dictum.

41 *Hoc ſanè maximum reor eſſe documentum, quòd primis diebus quauis ſorbitione nequaquam eos priuemus, quibus futurum eſt, vt paulo poſt ſorbitionibus quibuſuis vti debeant.*

Sermonem hoc in loco eundem dixit, quem ſæpius antea enunciauit, nutrire ſcilicet ſorbitionibus ab initio præcipiens eos, qui ad vigorem vſq; ſufficere citra ptiſſanæ ingeſtionem non poſſunt. Nam eos prope vigorem nutrire compellemur, cum ad tenuiorem victus formam, etiam ſi antea plenius cibati fuerint, tranſeundum ſit.

42 *Πυθμένόθεν ergo, qui hordeacea vtũtur ptiſſana, quòd ægri lædentur, ignorant, ſi duobus vel tribus diebus antea exinanitis vaſis ſorbere incipiant: neq; etiam, qui ſolo vtuntur cremore, quòd ſorbẽtes lædentur, intelligũt, cum ſorbitionem*

A * ἀνέλαβεν, ſed forte ἀνέλαβον, i. aſſumpſi. vt ſic vertatur. præfatæ dictionis partem hanc rurſus aſſumpſi, vt qui velim ad memoriam reuocare familiarẽ hunc ſibi ſcopũ & hic & in aphoriſmis. & ita videt' legiſſe vetus ĩterpres.

B ‖ 1.Apho.9. Ex.ord.4.g

C * σύγγραμμα.

D * προκείμενα. ſed legendum eſt ut in antiquis προκείμενα, id eſt adiecta ſunt.

E † Al. ex antiquis, ob id ἠδελφισμένα, i. germana dixit, per germana ſimilia intelligens.

F † Al. ex antiquis. Hoc tamen melius eſt teſtimoniũ. Neq; enim ſolum germanũ eſt rei, de qua plurimus mihi factus eſt ſermo, ſed res ipſa et cætera.

G † Hæc addenda ex antiquis cod. græcis. Adhuc tamen deterius erit, ſi omnib' his diebus vaſa ante exinaniuerit, & ſequentibus diebus ita pauerit, priuſquàm morbus, ut græco & c.

tionem non recte inchoabunt. Sed tunc cauent, magnam q; intelligunt læsionem, si æger ante mutationem morbi ptissanam hordeaceam sorbeat, cremore uti suetus. Omnia igitur hæc magna testimonia sunt, medicos non recte ægrotantes ad victũ inducere, quippe qui et in quibus morbis non oportet vasa exinanire, ijs qui sorbitionibus cibari debẽt, vasa exinaniant: & contra, in quibus ex vasorum inanitione ad sorbitiones transeundum non sit, in illis transeant.

Aduerbium hoc πυθμενόθεν, vel παντελῶς, id est omnino, vel ἐξ ἀρχῆς, id est ab initio, Hippocrati indicat. Nam medicos ignorare ait, quando primum vel ptissanam vel cremorem ęgrotis dare oporteat: bene tamẽ scire, si ante morbi coctionem ptissanam hordeaceam dederint, se ægrũ læsuros. Sequentem autem dictionis huius seriem, quæ eadem ex eisdem sæpius dictis ostendit, de industria ob claritatem transgrediar.

43 *Et plerunq; ἀπαρτὶ, id est exquisite. Interdum autem hoc tempore, interdum & alio, ex vasorum inanitione ad sorbitiones transeunt, vbi sæpius à sorbitionibus ad vasorum inanitionem transire expedit, si ita ex morbi acerbatione contigerit.*

Hoc aduerbium ἀπαρτὶ & apud auctores atticos, & apud Hippocratem, est in vsu pro ἀπηρτισμένως καὶ ἀκριβῶς, id est exquisite & absolute. In quo significatu & nunc est vsus Hippocrates, demonstrare volens medicos in illo maxime tempore permutare victus rationem ex abstinẽtia cibi ad sorbitiones, quo ad abstinentiam accedere oportet: atq; hinc manifestissime ostendẽs, cum morbi vigor adest, tunc tenuissimo de necessitate victu esse vtendum.

44 *Interdum autem † & cruda tum à capite tum à thoracis loco attrahuntur biliosa: vigiliæ q; his accidunt, ob quas non coquitur morbus: pertristes q; & amari hi fiunt, desipiunt, incerti & discurrentes lucis splendores oculis obijciuntur, aures implentur sono, frigent extrema, vrinæ crudescunt: sputa tenuia fiunt, salsa, colore syncero, & exigua: sudores circa collũ, anxietates inquietationes q;: & spiritus offendens, in ea quæ sursum fit, aeris latione, frequens, vel valde magnus: supercilia quadantenus amplificantur, deliquia animi fiunt, vestium à pectore reiectiones, manuum tremor, atque interdum labij inferioris concussio.*

A.lib.4.f.1.t. c.8.fol.420.

† ὀφρύες δὲ νόσιος μετέχουσαι, i. supercilia grauitate participat.

Vniuersa hæc contingere ijs ait, qui perperam cibati sunt à medicis: qui primis diebus exiccatos ęgros, die tertio vel quarto vel quinto vel sexto repente ad edulia non peracto morbi vigore permutauerunt: quasi peracto morbi vigore, conuenienter eos victum permutasse dicat. Quod igitur dicebat, Permutare quidem oportet sanorum victum in morbis, neq; tamẽ temere id agendum, iam patere ex prædictis arbitror. Nempe, cũ vna quidẽ corporis conditio salubris sit: altera, quæ à morbi initio ad statum vsq; extenditur: mox & tertia, quæ ad perfectam vsque morbi solutionem sese prorogat: deinde & quarta, quæ totius conualescentiæ tempus adusq; sanitatis habitum occupat: in nulla harum quatuor conditionum permutationes victus insignes facere oportet, nisi prius in alteram conditionis speciem peruẽtum sit. Qui igitur ęgros morborum exordijs in omni ciborum abstinentia seruant, si ad vigorem vsq; talem victus speciem seruare possint, nemo eos culpauerit: quod si facere non possunt ob interlabentes ægrorum vires, ꝙ perperam inedia vtantur προταριχεύσαντες, id est exiccantes ęgros, palàm est oĩbus. Hoc autem verbo abstinẽtiæ importunitatem plus iusto corpus exiccantem euidenter demonstrat: vbi etenim, quo tempore prope vigorem tenuius cibandum fuit, in eo cibum dare coacti sunt, ꝙ ægros abstinentia immoderate exiccauerint, est manifestũ, quod vocatur ταριχεύειν. Ob id igitur modo cibandi huic succedere ait symptomata multa, & praua: quæ omnia continuata recenset serie à biliosis crudis exorsus. Nempe biliosa cruda ita appellauit, quoniam & excrementorum coctionem appellat, quanq; mutata nutrire non possunt, vt bilis vtraq;, & qui græce ἰχῶρες dicuntur. Veruntamen, quoniam & talia euincit natura, cocta quidem vocare consueuit Hippocrates excrementa huiusmodi, quæ à natura ipsa euicta sunt: cruda vero, quæ non sunt euicta. Ob id & pus in phlegmonis, quæ concoquuntur, fieri ait, quanq; pars nulla ex pure alimoniam accipiat, veluti accipit ex crudis appellatis humoribus & pituita: quæ reliquum perfectionis assecuta & prorsus cocta, corpus nutrire possunt. Sic igitur biliosorum humorum cõcoctio existit, vt sanguinis, qui in phlegmone est, in pus migrantis, intelligentibus nobis coctionis nomen in suo vniuersaliore significato. Est autem vniuersalius, cum natura causis fortior fuerit, permutauerit' que eas pro suo robore. Quæ igitur, veluti in corpore inanimato, putrescunt, nihil ad permutationem conferente innato calore, à concoctionis ratione degenerant: hoc sanè aliquando contingit etiam aquosis ijs ichoribus, qui per vrinas excernuntur: atq; ob id incoctas vrinas concoqui dicimus, quanq; corpus ex coctis vrinis ali non possit. Generali præterea hoc concoctionis significato vtimur, cũ vel catarrhum, vel coryzam, vel fluentes ex his ichoras, vel eos qui ex oculis manant, aut incoctos aut coctos esse dicimus. Ad hunc modum & bilẽ vel crudam, vel incoctã, vel coctam esse pronunciamus. Cruda quidem flaua admodũ est & acris & male olens: cocta autem & pallidior & minimũ male olens. Bilem igitur incoctam ait ad vẽtrem de necessitate confluere, quæ ob prauam victus rationem tum ex capite, tum ex thorace trahitur, id q; cum fame ægros necant, nullo vtili solatiũ ventri præstantes, atque cum ex inedia ad validos cibos prope vigorem intempestiuę transeunt.

Recenset

A Recenſet deinceps & ſymptomata alia, quæ prauam ob victus rōnem oriuntur. In primis quidē vigilias,quæ longā inediā,cibos q; intempeſtiuè exhibitos conſequuntur, quæ vtroq; noīe medi corum culpant victus rationem. Quòd aūt vigilias morbi apepſia i. incoctio ſeu cruditas conſequatur, manifeſtū ſanè exiſtit,ſi ſomnos concoctio ſequi debeat. Ceterū pertriſtes,inquit,fiunt tū ob longā inediā, tum ob validū repentinū alimentum,quo grauatur venter,grauatus q; lāguidos reddit & mœſtos. Adde,ꝙ & amaros fieri ait,quippiā manifeſte præfato conſimile adſtruens: vt enim ſunt, qui ex melancholia tum languidi tum mœſti ſunt, ſic alij quidem ſæpius acriter excan deſcūt, tanq̃ collecta in ſtomacho bile. Vel ſanè,cum amaros fieri ait,eam,quæ in ipſorum ore ex tali bile fit,amaritudinem indicat. Deſipientiæ & acres excandeſcentias & bilem amarā vel in ſtomacho,vel in cerebro collectam,conſequi natæ ſunt. Incerti & diſcurrentes lucis ſplendores, quí μαρμαρυγὰς græce dicuntur, oculis fiunt propter eam,quæ à vētre eſt, exhalationem, & propter ſanguinis,qui ad caput fertur, abundantiam: atque ex his prius quidem ex importuna interdum fit ciborum oblatione, alterum autem propter iudicatoriam ſanguinis eruptionem, vel delirium imminens. Conſimiliter & aures ſonis implentur, tum propter eos, qui à ventre ſurſum feruntur vapores, tum propter flatuoſum ſpiritum, qui in capite ipſo oritur. Corporis extrema, quæ B ſunt pedes & manus prompte perfrigere, male habente ventris ore, haudquaquam nos præterit, vtpote cum vel propter lōgam inediam vehementer à mordentibus mordetur ichoribus, vel ob importunam cibi multitudinem grauatur. Patitur autem vtrunq; ex ea, quæ antedicta eſt, victus ratione,qua medici, ægros primis diebus vbi fame exiccauerint,tunc,cum tenuiter cibandum ſit, ad frumentacea repente tranſeunt edulia. Ob eandem rationem neq; eorum,qui ita cibantur,vrinæ concoquuntur. Nam in ea,quæ citra vel cremoris ptiſſanæ,vel melicrati,vel oxymelitis oblationem fit, exiccatione,ſanguis propterea,ꝙ non purgetur,bileſcit: propter q; ſubitā ad eſculenta permutationem venter compatiente ipſi facultate vitali grauatur. Quo fit, vt ſtomachicæ appellatæ ſyncopæ manifeſto nobis indicent facultatis vitalis ad os ventris condolentiam. Hoc ſiquidem tum magis tum primum ex importunis tum inedijs tū cibis affligitur. Ob id igitur ſputa & tenuia,& ſalſa,& exigua,& ſynceris coloribus fieri ait, & ſudorem circa collum duntaxat, & anxietatem inquietationem q;,& ſpirandi difficultatem. Incoctus ſiquidem manet morbus propter exceſſum vtrunq;,longam ſ.inediam,& intempeſtiuam cibi oblationē. Apepſiam aūt ipſam conſequuntur ſputa cōmemorata veluti & circa collum ſudores, virtute & ob famis anginam languefcente,& ob cibū intempeſtiuum grauata. Conſimili modo & ἀπορία id eſt anxietas inquie C tatio q; cōmune eſt vtriſq; ſymptoma,& ob longā inediam,quæ ventrem ichoribus replet, & pp cibum intēpeſtiuum grauantē. Verum ſpirandi difficultas,qua ſpiritus offendit,ob cibum intempeſtiuum magis,q̃ ob indigentiā,oritur. Nā ſpiritū inter inſpirāndum* & offendere & quaſi ſiſti, tum anguſtiæ, tū conuulſionis eſt nota: latio etenim, q̃ ſurſum fit,expirationē facit. Tali aūt ſpiritui contrariū tum in ‖ ſecundo tū in ſexto de morbis populariter vagantibus libro percurrit inquiens, ‖ Duplex intro reuocatio veluti aſpirāntibus*. Quod aūt ob cibum intempeſtiuū & non pp penuriam talis fiat ſpirandi difficultas, patet ex ſermone Hippocratis ſpiritū frequentē vel magnum valde perperā cibatis fieri aſſerentis: fit ſiquidē frequens magnus q; acto in anguſtiā ſepto tranſuerſo ab ea,q̃ in ventre cōtinetur alimonia,cū videlicet neq; victa,neq; probe à ventre cōfecta, inflationē parit. Nempe tunc ob ſepti trāſuerſi anguſtiā de neceſſitate minus aeris inſpiratur, quanq̃ thorax ſe ea,qua prius dilatabat, dilatatione dilatet. Ergo, quod nunc aeris deeſt priori, q̃ inſpirabatur,id deficientē diminutum q; reſpirationis vſum facit,atq; ob eā rem animal maiorem reſpirationem facere cogitur,vel frequentiorē,vel vtranq;. Dictum autem abunde de ſpirādi difficultatibus oībus,in libris de ſpirandi difficultate: vbi tum harum tum aliarum difficultatum ſpirandi cauſas vnà cum proprijs demōſtrationibus ſcripſimus: verū,quantū ad præſens attinet,hęc D ſufficiunt. Ait preterea & ex prępoſtero cibatu ſupercilia quadantenus amplificari. Verum id bifariam ſcriptū inuenitur. Nempe in quibuſdam exemplaribus ſingulari numero ad hunc modū, ὀφρὺς λειεώσιος μετέχυσα,id eſt ſupercilium quadantenus amplificatur. In cęteris vero pluraliter, ὀφρύες λειεώσιος μετέχυσαι, i. ſupercilia quadātenus amplificātur. Significatur aūt ex ea dictione † ſupercilia ipſa quodam modo euelli vel retrahi. Fit q; illud interdū quidē ambobus conuulſiue intentis,aut altero ſolo: interdum aūt & altero reſoluto. Deinceps ait deliquia animi fieri, ſermonē ad ſymptomata referens,p que & veſtiū reiectiones fiunt ardētibus ęgris. Interdum aūt & manus totæ tremulæ fiunt, plus aucto malo. Concuſſio aūt labri inferioris, morſum in ore vētris vehementem ſignificat. Quo fit, vt tale ſymptoma, vomitus acrium humorum etiā ſignum ſit.

* Al. expirādū. & ita vetus interpres.

* ſuperinſpirātibus.

‖ Epid ſect. 2ª. ...ica medium.

‖ in ſextū Epi. ...x.10.3ª.162.d

† παρεσπᾶσθαι πῶς αὐτὰς ἢ ἀνεσπᾶσθαι, i. ad latus trahi quodā modo ipſa ſupercilia, uel ſurſum trahi. Antiquus interpres, quod tēpora eorū trahuntur ad latus aut ſurſū. Nā dictionem ὀσφύες uertit ipſe tēpora.

45 *Hæc ſi in initijs apparuerint, delirium vehemens indicant, atque magna ex parte ægri moriuntur.*

Dicta, inquit, ſymptomata ſi circa morborū initiū fiāt, delirium vehemens denunciāt. Morbi* initiū nunc intelligere oportet totū illud tps, in quo non dū exiſtunt concoctionis notę. Nēpe & in libris de iudicationibus dictum eſt nomē principij & plura ſignificare: & ſignificatū, quod nunc dictum eſt, ſecundum eam eſſe diuiſionem, qua morborum tempora diuidentes morbos ipſos conſtare ex principio, augmento, vigore, & declinatione aſſerimus. Ergo, cum nuper dicta

* l. 4 f. 1. t. 1. c. fo. 411. c

cta symptomata, vbi prope morbi vigorem apparent, iudicationem futuram salubribus in mor- E
bis significent: sanè, si in principio fiat, iudicationem quidē non denunciant, (nihil enim in prin
cipio iudicari potest) sed delirij notæ existunt. Scriptum autem & de his abunde in libris de iudi
cationibus, ex quibus totum, qui de his est, sermonem perdisces, cum illic plenior sit, q̃ vt nunc
omnino percurrere oporteat. Sed sanè, vt in cæteris, ita in his summatim perstringere satis erit.
Ergo, quoties natura ad excretionem properat, effatu digna in corpore fit permutatio, ob quam
symptomata huiusmodi cum manifestissimis coctionis signis apparēt. Verum, cum perturbatio
efficitur similis, nullo à natura ad infestātium excretionem facto apparatu, tunc periculosissimū
est signum. Dictum iam & cæteris in commentarijs de κρισίμοις id est iudicatorijs symptomatis,
qualia sint, & quæ'nam ipsorum natura, & quo'nam pacto ab ijs differant, quæ ἐπιφαινόμενα i.
superapparentia, vocantur, quo in genere erunt & ipsa coctionis signa. Nempe & prognosticū,
& librum de humoribus, & aphorismos, iam ante hunc librum exposuimus. Sanè semper de his
eadem dicere ad eum spectat, qui prolixioribus vti consueuit sermonibus.

46 *Qui autem euadunt, hi vel cum abscessu, vel sanguinis è naribus fluxione, vel puris crassi expuitione euadunt, ne
que aliter.* F

Cum mori ipsos dixit, non simpliciter dixit, sed magna ex parte ascripsit: quapropter, quo'nā
pacto quidam ex ipsis seruentur, dicere sequens erat. Quos nunc percurrit, atq; quosdam ex ipsis
seruari ait, aut per sanguinis eruptionē, aut per abscessum, aut puris abūde cocti expuitionem, si-
mul ex ijs, quæ retulit, ęgros in huiusmodi symptomata incurrere ꝓpter multitudinē significans.

47 *Neque sanè horum ita peritos video medicos, qui, vt oportet, dignoscant eas, quæ in morbis contingunt, virium
imbecillitates, & quæ ob vasorum inanitionem, & quæ ob aliam quampiam iritationem, & quæ ob laborem, & ab
acumine morbi fiant. Quas item natura nostra habitus q; singulis, affectuum species omnigenas fabrefaciat: quam-
uis cognitæ salutem, & mortem ignoratæ, ferant.*

Quoniam de ægri robore imbecillitate q́; sermonem fecit, qui victus scopi sunt non contem-
nendi, ob id nunc sermonem de imbecillitate repetit, quibus hęc fiat modis, medicos cognoscere
debere asserēs: Nempe, ꝙ quædam fiat ob vasorum inanitionem: hoc. n. vocabulum κενεαγγεία
id proprie & primum significat, atq; ob id ἀσιτία i. ciborum abstinētia, κενεαγγεία i. vasorū ina
nitio, sæpius dicitur, tanquam nomine generis etiam in specie homines omnes vti consueuerint.
Alia autem ob πόνον i. laborem seu proprie dictum, vt dolori idem sit, seu, vt quispiā dixerit, ma G
lam affectionem, qua in acutis morbis ægri male afficiuntur. Aliam pręterea virium imbecillita-
tem ob aliam quandam fieri ait iritationem. Nam, si morsum dixit vel ventris, vel intestinorum,
symptoma hoc sub dolorum nomine intellexisse est visus. Verum, si vel vigilias vel oris ventris
affectionem dixit, non proprie interpretari visus est. Cæterum virtus exolui videtur, & ob eua-
cuationem, quæ fit vel sanguinis eruptione, vel vomitu, vel deiectionibus, vel sudoribus, & ob lō
giorem, q̃ par sit, inediam, & propter tum dolorem aliquem, tum vigilias, tum assiduas purgan-
di ventris suscitationes: atq; ēt cum os vētris ita affligatur, vt syncopas minetur, id q́; vel propter
grauātis alimonię multitudinē, vel contristantē quandā ipsius qualitatē, nempe hęc virtutem ce-
lerrime tū fatigant, tū dissoluunt. Oēs igitur hæ virium offensæ ex manifestis quidē fiunt causis:
sed alię ex *non manifestis: vt qn̄ absq; manifesta vacuatione, vel vigilijs, vel inedia, vel oris vētris
sensu, ægri ad talem subtrahuntur corporis affectionem, quam in prognostico scripsit Hippocra A.li.3.f.11.L: c.9.fol.282.b
1.Prog.6. & 7. 4°.191.a & b tes, inquiens, ‖ Naris acuta, oculi concaui, collapsa tempora, & quæ deinceps sunt. Nam hæc cor
poris conditio fit quidem & ob vigilias, & ob excretionem quādam, quæ multa sit, & ob inediā:
fit quoq; & absq; his, cum s. corporis humores tenues fuerint, & febris calor acris. Nam euapo-
rantur, qui ita extenuantur, per insensibilem euacuationem. Cæteris aūt & ob intemperaturam H
principis vnius partis affectæ imbecilla redditur facultas. Primum siquidem affecta prima labo-
rat, deinde affectuum participatione & reliquæ duæ. Didicisti. n. vnam esse in neruis facultatem,
quæ principium habet cerebrum: alteram in arterijs, cuius principium est cor: tertia vero in ve-
nis, quæ ex hepate oritur. Ergo partis vnius, quæuis illa fuerit, intemperatura propriam interdū
facultatem violauit, cui affectus participatione consenserunt reliquæ duæ facultates. Velocissi-
mæ igitur fiunt corde patiente mortes: deinde affecto cerebro: tardissimæ ab hepate prodeunt.
Vt. n. partes hæ intemperie affectæ maximam facultatis vnaquæque suæ offensam incurrunt: sic
partes aliæ principio vnicuiq; propius appositæ, si forti intemperatura affligātur, virtutum prin-
* generis. quid āt sit cōitas generis, vide lib. 3. Epid. sect. 1ª. cō. 4. pa. 130. c cipia ad sympathiam agunt. Sunt etiam aliæ, quæ quamuis propius appositæ nō sint, ob genera-
lem tamen communitatem, vel quandam affectionis proprietatem, partes virtutum principia cō
tinentes lædunt. Os igitur ventris, cum vitalem facultatem ad sympathiam agit, syncopas infert:
cum vero proprie animalem appellatam, desipientias vel conuulsiones. Vterus interdum & ap-
nœas (quas non spirationes propè dixeris:) interdum & neruorum contensiones. Verum singu
la hæc completa ab omnibus cognoscuntur: cum vero fiunt, & sensim increscunt, medicos ple-
rosq; latent. Quæ sanè non, qn̄ ob magnitudinem auxilio iam carent, tunc cognoscere oportet,
quod

A quod vulgo contingit, sed & cum incipiunt, & fiunt: hoc siquidem optimum est. Quod si fieri non potest, saltem omnino, cum increscunt, dignoscere est necesse. Sanè hęc omnia Hippocrates significasse mihi videtur, cum inquit, Quas item natura nostra habitus q; singulis affectionũ species omnigenas fabrefaciat: vbi naturam, temperaturam dixit: & habitum, struem corporis compositionem'q;. Nam, qui raram ex natura habent texturam, tum euaporantur, tum syncopam facile incurrunt: qui vero densiore constant textura, hi in morbis cunctantur, diutius'q; trahunt. Sic autem & partes non nulli habent, alias quidem frigidiores, alias calidiores, alias sicciores, & alias humidiores: sed omnibus peculiare temperamento malum.

48 *Maius siquidem malum est, si ob laborem & acumen morbi imbecillitato porrexerit quis potum vel sorbitionem copiosiorem, vel esculentum, imbecillitatem eam ex vasorum inanitione contigisse arbitratus. Neq; sanè calumniam effugere potest, qui imbecillitatum ex vasorum inanitione non cognoscit, premit q; victu. Periculum siquidẽ aliquod adfert erratum hoc: sed lõge minus, quàm alterum, atq; risu dignum magis. Nam, si medicus alius vel plebeius ægrũ interuiserit, cognouerit q; ea, quæ contigerunt, dederit q; tum edendum tum bibendum, quod alter vetuerit, is præsidium attulisse existimabitur.† Talia autem maxime ab iis vituperantur hominibus, qui res ad nigrum vertunt. Nẽ* B *pe, qui ægrum interuisit vel medicus uel plebeius, hunc à mortuis suscitasse ipsis videtur.*

† *Aliqui ita uertunt, Talia aũt artificũ facinora maxime ab hoĩbus uituperantur.*

Ob dolores sępius ęgri sine pulsu reddũtur, animi'q; deliquia incurrunt, & nullo pacto queũt moueri: similiter & ob morbi acumen. Sunt aũt, quibus non ob hæc virtus offenditur, sed ob vasorum quomodolibet factã euacuationem. Siue igitur ob euacuationẽ sensui manifestam, siue ob eam, quę per halitum fit, discussionẽ, siue ob inediã, virtus labefactata fuerit, qui ita affecti sunt, cibari quã celerrime expostulant. Contra aũt, qui ob dolorem, vel morbi acumen parũ valentem habent facultatem, vacuatione interdum magis, q̃ repletione, indigent: immo, qui cibũ his exhibet, maximũ affert detrimentum. Verum, qui ex vasorum inanitione imbecilles sunt, hos siquis diæta tenui presserit, lædet, quanq̃ non æque euidenter vel celeriter. Ignorare autem, si æger sit imbecillus ob vacuationem magis, q̃ ob dolorem, probro vertitur. Cętera dictionis mãifesta sunt.

49 *Scribemus autem & horum notas, quibus singula dignosci poßint.*

Rursum & hic pollicetur Hippocrates, sicuti paulo ante, se librum alium quendam de morbis acutis scripturum.

50 C *Similia porrò ijs, quæ ventriculo contingunt, hæc existunt. Nam, si corpus totum præter consuetudinem valde quieuerit, non confestim robustum magis euadit: quòd si diutius ociatum ad labores sese repente verterit, uile profecto quippiam euidenter operabitur. Ita de cæteris corporis partibus est existimãdum. Nempe & pes, & cæteræ, quæ articulis præditæ sunt partes, laborare non consuetæ, tale quippiam patiuntur, si post longum tempus ad laborem subito se vertant. Hæc patientur oculi & dentes, & quicquid huiusmodi est. Præterea & cubile præter consuetudinem & molle & durum, laborem facit. Quod item sub diuo est, præter solitum corpus indurat.*

Rursus ad institutũ redijt Hippocrates absoluto de virtutis imbecillitate sermone, quẽ per digressionẽ à pristino mutauerat instituto: ait'q;, quæ nunc dñr, similia quodã mõ esse ijs, quæ ventri contingere dicta sunt. Nẽpe scopum dirigit ad summã eam, in qua mutationes subitas magnã languẽtibus afferre lęsionẽ astruit. Quod aũt hoc in loco scribit, huiusmodi est. Vt vẽter diutius omnino ociatus functionẽ perficere probe non potest, nisi prius sensim rursum assuescat, & suas exerceat operationes: sic corpus vniuersum singulæ'q; aliæ partes. Deinde & partes aliquas feriẽ continuata noĩatim cõmemorat: atq; tandẽ in fine sermonis, eius, quæ in cubili fit, mutationis mẽtionẽ fecit, astruens sanè & tunc, quod ab initio de consuetudinis mutatione est ab eo propositũ.

Lib. 4. f. 4 t. 3. 2. fol. 472. c

51 D *Sed horum" omnium exempla scribere satis fuerit. Nam siquis vlcus neq; admodum insigne, neque valde vile, in tibia acceperit: fuerit q; homo, cui neq; admodum difficulter neq; ualde prompte ulcera sanentur: & prima protinus die ita iacens curetur, vt nequaquàm crus tollat: hoc sanè pacto sine inflammatione manebit, citius q; sanitati restituetur, quàm si oberrans curetur. Quòd si vel quinto vel sexto vel superiore adhuc die surrexerit, atque ambulare voluerit, magis laborabit, quàm si statim ab initio oberrans curatus fuisset. Porrò si & multum & repente se fatigauerit, multo magis laborabit, quàm si ita curatus in diebus huiusmodi sese fatigauerit.*

De repentina adhuc mutatione, vt antea in exemplis alijs, ita & nunc in vlcere sermonem facit Hippocrates. Nam, si quispiam (inquit) vlcus in tibia habens, qui & quiescere & iacere indigeat, quiete ambulet (hoc enim significat πλανώμενος ἰητρεύοιτο, id est oberrãs curetur) lædetur quidem prorsus, sed minus, quàm qui primis diebus quieuerit, deinde subito circa quintum vel sextum, vel diem etiam ἀνωτέρω, id est superiorem, tertium videlicet vel quartum, ambulare cœperit. Sunt, qui vocabulum hoc ἀνωτέρω de sequentibus dici diebus existiment, septimo scilicet octauo & nono: quod si ipsis placebat, eos principiũ dictionis ρ ε & ξ ἐξωτέρω, & nõ ἀνωτέρω per α & ν, scribere oportebat. Quare aũt, inquiunt, tale fieri non valet vlcus, vt s. non parũ lędatur, qui septima vel octaua ambulare cœperit, & antea quieuerit: & grauiter, dixerim, si vlcus magnum fuerit, vel laborans fuerit vnus ex illis, quibus vlcus difficulter curatur: & magis, si ambo

concurrerint? Quod si neq; vlcus magnum fuerit, neq; laborans fuerit, cui difficulter vlcera curentur: curetur autem conuenienter, nam & hoc subaudire in sermone oportet: iam circa septimam aut octauam bene habebit, & ambulare citra læsionem poterit. Quam ob causam sermoni adiecit, Vlcus neq; admodũ ἐπίκαιρον, id est notabile insigne q; neq; valde εὐηθές, id est vile, simplex scilicet εὐηθὲς vocans. Fuerit q; item homo, cui non admodum difficulter vlcera sanẽtur. Is siquidem, si nihil aliud circa curationem erratum sit, solum quia mediocriter ambulet & incedere indigeat, lædetur, quidem: sed non ita grauiter, vt si primis diebus quieuerit, mox tertia vel quarta vel quinta vel sexta obambulare cœperit. Qui vero magnum vlcus habuerit, & is sit cui difficulter vlcera sanentur, non mediocriter sed grauiter lædetur ab initio obambulans: veluti & qui paruum vlcus habuerit, atq; is sit cui facile admodum vlcera sanentur, si primis diebus quieuerit, & quinta vel sexta ambulare cœperit, nõ grauiter sed mediocriter offendetur. Ob eam igitur causam Hippocrates de eo, qui in vtraq; oppositione medium obtinet, sermonem fecit. Oppositionem autem dicit tum eam, quæ in magno & paruo vlcere comperitur: tum eam, qua homo dicitur δυσελκὴς & εὐελκὴς, id est cui tum difficile tum facile vlcera sanantur. Quod nihil referat dicere insigne vlcus, vel magnum, palàm est. Nempe ἐπίκαιρον, i. insigne, propter loci naturam tale fit: magnum vero virtute perficitur, etiam si sectione corporis paruum sit, vel ipsa sectionis magnitudine insigne fiat: εὐηθὲς vero, i. vile, quod simplex est & paruum vel propter loci naturã, quæ vilis & abiecta est, vel propter sectionem ipsam paruam factam, dicitur. E F

52 *Omnia igitur hæc inter se subitam omnem supra modum huc & illuc mutationem nocumentum inferre perpetuo testantur.*

In exemplis singulis præsentis sermonis mẽtionem facit Hippocrates: quapropter & nunc in exemplo, quod de vlcere facit, idem est executus. Nempe διὰ τέλεος, id est perpetuo, idem significat, quod διὰ παντὸς & ἀεὶ, id est vbique & semper.

53 *Multiplex itaq; in ventre est læsio. Nam, si ex multa vasorum inanitione repente quid plus iusto ingeratur: similiter si reliquum corpus diutius ociatum subito ad laborem vehementem sese verterit: multo magis lædetur, quàm si ex multo cibo ad vasorum inanitionem transferatur. Corpus re vera his cessare oportet, etsi ex multa fatigatione subito ad ocium ignauiam q; desciuerit. Oportet autem & illis ventrem à ciborum cessare multitudine: alioqui læsio in corpore fiet, & totius corporis grauitas.*

Quod primum omnium demonstrare decreuerat, id de subitis in vẽtre mutationibus fuit. Deinde ab hoc ad generalius, quod & vniuersalius dicunt, transiens, de repentina omni consuetudinis mutatione hucusq; percurrit. Nam, cum specialiora in generalioribus, & particularia in vniuersalibus, contineantur, vẽtris q; permutatio cum subita oium mutatione demonstrata sit, nunc rursum ad ventrem reuersus, mutationũ, quæ in eo fiunt, differentias edocet. Ait q; longe grauiorem in victus mutatione esse læsionẽ, cum ex multa inedia repente plus modico ingerit, q̃ si ex multo cibo ad inediam transmutatio fuerit. Simile huic fieri in toto corpore deprehenditur. Nã minus læduntur, qui ex motione ad quietẽ subito transeunt, q̃ qui ex quiete ad motionem demigrant. Rursum & hoc in loco permutationis intẽpestiuę emẽdationes correctiones q;, veluti & in premissis, adscripsit, quanq̃ id ad presentem non videatur pertinere speculationem. Quæ autẽ adscripsit, hæc sunt: Qui ex motu quidẽ actione q; in ocium segniciem q; trãseunt, eos ἐλινύειν, id est cessare & toto quiescere corpore præcipit: quod idẽ huic sentẽtiæ existit: Vbi fames, laborandum non est. Verum, qui ex multa fatigatione ad quietẽ transeunt, eos pauciora ingerere iubet, quod est & ventriculum quiescere. Quoniam, qui toto corpore non laborans consueta ingeret, is multitudinem subalet: qua efficitur ratione, vt totum corpus grauetur, laboret q;. Πόνος autem, id est labor, nunc Hippocrati læsionem indicat, multis specialibus læsionibus genus existẽs. G A.lib.1.f.3.d.2 c.7.fol.61.h 2 Aph.16. Ext. ord.12.g H

54 *De mutatione in victu, quæ in hæc vel illa fit, plurima sum locutus: quòd re vera hæc nouisse cõmodissimũ sit, cũ ad oĩa, tum ad id, de quo nunc agitur. Nã & in morbis acutis ex vasorũ inanitione ad sorbitiones trãseunt. Transeundũ quidẽ, veluti iã pcipio ego: deinde sorbitionibus haudquaq; utẽdũ prius, q; morbus ad maturitatẽ perductus fuerit, aut signũ aliquod aliud apparuerit, ut ĩ intestinis uacuatoriũ uel proritatoriũ, uel ĩ hypochõdrijs qualia scribẽtur signa.*

Rursus sermonem totum in summam vnam coegit Hippocrates. In habentibus quidem similiter, victum haudquaquam permutare præcipiens: verum in ijs, qui ex sanitate ad morbum transeunt, permutare quidem, non tamen vt cęteri permutant. Deinde compendio quodam victus scopum in acutis morbis declarauit. Nam, si morbus maturuerit, transeundum ad cremoris ptissanæ exhibitionẽ pręcepit: &, si adhuc incoctus fuerit, non transeundum, nisi forsan symptoma aliquod, quod vires prosternat, apparuerit, vt vel vacuatio ventris immodica, vel aliud quippiam, quod proritet. Communi autem proritationis nomine comprehendit omnia, quæ quouis modo virtutem ad infirmitatem agunt: quo in numero censentur & morsus, quem acris humor siue in intestinis siue in ventriculo & præsertim ipsius ore parit, & vigilia, & ira, & mœror, & lumbrici helminthes, qui ab intestinis ad vẽtrem vsq; ascendunt, & cutis totius aut membri alicu

ius,

A ius, qui nocte aggrediatur, pruritus: ita vt virtus non solũ ob iritationem, verum quoq; & propter vigilias, exoluatur. Præterea inquit, Vel in hypochondriis qualia scribentur signa. Nam & ipsa dandam vel non dandam cõmonstrabunt alimoniam. Fieri siquidem potest, vt intelligatur vtrunq;: sed alterum magis pro sermonum intelligentia. Nempe præcipiens à ptissana abstinendum ante q̃ morbus maturuerit, cũ scilicet æger sufficere possit, adiecit, Nisi signum aliquod apparuerit vel in intestinis vacuatoriũ aut proritatorium, vel in hypochondriis qualia scribẽtur: tanq̃ & hæc cremoris exhibitionem ante q̃ morbus maturuerit, admoneant. Forte hypochondria dicit, quæ vehementer exaruerunt, & squallida admodum existunt. Talia nempe contingunt & mortiferæ faciei, de qua in prognostico dixit, ‖Naris acuta, oculi cõcaui, & collapsa tẽpora. Nempe is signorũ concursus hypochondrium habet ita contractum, vt quempiam ex inexercitatis fallat, tanq̃ reuulsum videatur. Verũ contrahi vehementer ob siccitatẽ, & propter phlegmonen reuelli, idem non sunt, siquidem exuperãs corporis siccitas tensionẽ septo transuerso & hypochondrio pariat maiorem. Sed maxime animaduertas distinguas q̃; à siccitate phlegmonen, q; sanatio non vna sit, oportet. Nempe, qui hoc ipsum ob phlegmonen habẽt, tenuissimo egent victu: qui vero ob siccitatem, contrario, vbi sæpiuscule pauculum exhibemus ptissanæ cremorem.

1.Progno.6.& 7.4ª.191.a & b

B

55 *Fortis vigilia, potus cibos que tum crudos tum incoctos reddit: verum ea, quæ in alia fit transmutatio, corpus dissoluit, excoctionem que & capitis grauitatem parit.*

Sæpius existimaui librum hunc in typis repertum, post mortem Hippocratis esse publicatum. †Non secus etenim, quàm hoc pacto, facta esse videtur inordinata sermonum compositio. Nam quæ ab Hippocrate inueniebantur exempla, hæc in libro ad fidẽ vniuersalis scripta sunt, alia quidem in facie, alia in tergo. Neq; enim vnicuique tum adscripto tum addito suum assignare ordinem potuit. Ergo, quod ab Hippocrate impræsentia dicitur, id manifeste inordinatum existit. Neque enim hoc in loco ascribendæ rei huius occasio fuit, sed certe paulo ante, cũ de ea, quæ præter consuetudinem ad contrariũ fit, mutatione exempla scripsit. Nempe illis adscribi debuit, Quæ etenim ad vigiliam insueta fit mutatio, incoctiores tum cibos tum potus efficit: ad somnum vero multum, eum'que studio quodam accersitum segnitiem corporis & capitis grauitatem. Quã enim dixit ἐφθότητα, id est excoctionem, & dissolutionem, & capitis grauitatem, verbo vno con iunctam comprehensam'que manifestat roboris exolutionem. Commonstrat autem & nomen ἐφθότητος, id est excoctionis, quæ ob calidam humiditatem fit, non ob siccitatem. Nempe vigilia C per halitum digerere & siccare, non, quæ in imo sunt, coquere nata est: somnus vero humectare, spiritum'que & effluuia cohibere. Non igitur absque ratione in eorum, qui plurimum præter cõsuetudinem dormiunt, corpore halituosa redundant excrementa; atq; ob eam rem tota ipsorum constitutio ex coctis similiter exoluta redditur.

† *Lauachius ita vertit, & meo iudicio recte. Inordinate nanque sermo haud aliter eẽ factũ quã sic monstrat.*

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE VICTVS RATIONE IN MORBIS ACVTIS COMMENTARIVS TERTIVS

ARGVMENTVM

Exponit Vini, Mulsæ, Oxymelitis, Aquæ, & Balneorum facultatem.

D

De Vino

1 *Quibus autem vinum dulce vinosum que & album & nigrum, melicratum que & aqua & oxymeli insigniantur, in morbis acutis, distinguere oportet.*

Non inordinate solum, verũ quoq; et diminute vinorũ catalogum fecit. Est siquidem vna ipsorũ differentia in colore: alterã qualitas in gustatu facit: tertia consistentiã respicit: quartam odor progignit: et quinta in virtute reperitur. Quæ ergo in colore est, ea in albũ, nigrum, fuluum, & flauum, & rubrũ diuiditur: verum cum & aliæ, quæ medium obtineant, sint differentiæ, sanè vt in colore, sic in uirtute permistæ reperiuntur. Quæ autẽ ex vinorum gustatu est differentia, ea in dulce & austerũ diuiditur: & ex his mediũ, tum quod nullã, quæ manifesta sit, habet qualitatẽ, tum quod ex vtraq; cõstat qualitate: præterea & in id, quod acre appellitatur. Verũ, quæ in consistentia reperitur differentia, in aquosum secatur & tenue, & in ualde crassum, & in horũ mediũ, atq; in ea, quæ mediũ hoc & extrema interiacent. At ẽm eam, quæ in odore est, alia quidẽ boni odoris sunt, alia vero non boni odoris existunt, sed & ferientem quandam & insuauẽ nacta

sunt

sunt qualitatem: alia nullo pacto odorem habent, sed sunt aquæ instar inodora. Differentia vero E in facultate est, ob quam aliud quidem potens, aliud vero imbecillum, aliud medium, atq; aliud quod medium hoc & extrema interiacet. Vinum potens vehementer celeriterq; corpus calfacit, caputq; ferit: imbecillum contrario agit modo: quæ vero medium obtinent, nota euadunt, si ab extremis distinguãtur. Potens, vinosum appellatur: imbecillum, aquosum. Nempe, in quo vinũ aquam euincit, id cum in aliquo vehemẽtissimum esse videbimus, iure vinosum appellabimus: sicuti & contrarium, aquosum, quod aquæ maxime in omnibus simile existit tenuitate scilicet, & colore, & odoris carentia, & non manifesta calfactione. Hæ igitur in vinis secũdum propriam naturam reperiuntur differentiæ. Sunt, qui his adiiciant eam, quæ ex tẽpore desumitur, differentiam: qua, vetusta quædam sint admodum, alia recentia, & alia, quæ in medio horum consistant. Sed, ꝙ differentiæ huiusmodi eorum sint, quæ extrinsecus accidant, palàm est. Nempe, quatenus tempore acriora & calidiora fiunt vina, atq; vnà cum his tum colorem, tum substãtiam, tum odorem mutant. eatenus differentiam aliquam in vinis tempus facere videtur. Quòd si nihil horum immutetur, neq; ab aliquo vinum vetus dicetur, neq; recens: immo neq; nunc ita dicunt, tanquã vini ipsius annis opus prima ratione habentes, sed tanquã simul cum annis facultatem commonstrantes. Non enim ob tempus vina vel iuuant vel lędunt, sed ex propriarum differentiarum mu F tatione id habent. Ergo, cum de vinorum agimus differentiis, temporis mentionem facimus per accidens, & non proprie, neq; primum. Cæterum inter proprias vinorum differentias quędam iuuant lędunt q; propria ratione: aliæ nõ per se proprie q;, sed per accidens: Dulcedo quidem & austeritas propria ratione, sic tum potẽtia tum imbecillitas, tum tenuitas tum crassities: Sed differentiæ, quæ tum colore tum odore desumuntur, nõ primum, sed per accidens: quoniam vinorũ hęc quidem & aquosa & alba & fulua & nigra, alia aquosa & inodora vt aqua, vel instar aromatis vnguentiq; beneolentia. Si igitur vinorum hæ sint differẽtiæ, quæ & secundum propriã virtutem & per accidens numerentur, iã tibi constat de eo tum ordinis tum numeri, qui in præsenti dictione fit, defectu. At, si in sequentibus omnium, quæ commodæ sunt, differentiarum meminisse Hippocrates videtur, veniam eius inter exponendum defectui dabimus.

2 *Vinum dulce vinoso minus caput grauat, minus que mentem ferit, atque quouis alio facilius per intestina descendit: lienem tamen iecur que tumefacit: picrocholis que nullo pacto est idoneum, nempe his sitim facit, superius que intestinum inflat: non tamen inferiori pro flatus ratione est inimicũ, etsi non admodum penetret, qui à dulci vino est, flatus, sed diutius circa hypochondria moretur.* G

Vinum dulce secundum gustandi qualitatem nominatur, qua & austerũ & acre, vt aquosum prætermittamus, quod non omnino ab adstringendo excidit: tametsi penitus exolutam habeat astringendi qualitatem. Nam, si ipsum aquæ comparaueris, percipies manifeste ex ea comparatione gustum huiusmodi vinorum, eorum esse, quæ modicam nacta sunt astringentiam. Aquosum autem vinum appellant homines, quod aquæ tum colore tum substantia simile est: perspicuum siquidem, vt aqua, splendidum & purum, & substantia tenue videtur. Protinus autẽ & facultate aquæ simile existit, neq; imbecillum caput feriens, neq; infirmos neruos, quando ne quidem manifeste calfacit. Sed de vino hoc rursum tractabitur. Dulce igitur vinũ hoc quidem modo ab ea, quæ in gustu reperitur, qualitate est nominatum, sed multis numeris ab aqua & colore & substantia recessit. Neq; enim tenue exquisite neq; album vidisti aliquando vinum dulce: sed plus minus dictis recedit, & neutrum horum habet. Dulcia autem vina maximè sunt theræum & scybelites, crassa vtraq; & nigra. Dulcia quoque & ea, quæ in Mæonia sunt, therinum & caryinum tanto dictis & crassitie & nigritie superiora, quanto dulcedine inferiora. Prętерea, quod hepsema & siræon à Græcis, {& à Latinis sapa} appellatum ex cocto musto cõficitur, quo dulcius vino perficitur, eo & colore nigrius & substantia crassius apparet. Quarto autem de simplicium H medicamentorum viribus dulcem omnem saporem à caliditate, quæ non immoderata & vehemens sit, fieri demonstrauimus: sicuti & acrem in vehementer calfacientibus, acrimonia siquidem horum est inseparabilis. In vsu vero vinum dulce mediocriter calfacere videtur, sitimq; facit propter tum caliditatem tum crassitiem. Ita sanè & mustum, quo diutius in igne versatur, eo tum crassius tum nigrius tum dulcius euadit: quãquam supra modum coctum amaritudinem contrahat, quo modo & mel ipsum, quod, quanquam omnium dulcissimum sit, longa tamen coctione amarum redditur. Sed, vt iam retuli, de qualitatibus omnibus gustabilibus in quarto de simplicium medicamentorũ viribus est tractatum: atq; hoc in loco, vt in aliis super Hippocratis libros expositionibus, non demonstrationes, sed conclusa tantummodo recenseo. Cum igitur vinum dulce viscus calfaciat, sitq;, vt dictũ est, substãtia crassum, particulares ipsius facultates, quas epotum commonstrat, secundas qualitates consequuntur: color siquidẽ sua ratione nullo pacto vel iuuare vel lędere potest. Ergo vinum huiusmodi pro substantię crassitie tarde meat: quapropter tantum abest, vt ex obstructis partibus aliquid adimat, vt etiam obstructiones adaugeat. Atq; ob id hepati affecto maximum affert detrimẽtum, præsertim q; vbi vel phlegmone vel scirrhus ipsum occupauerit. Sed moderatius lædit, vbi vel ab humorum crassitie viscus oppilatur, vel pro- A.li.3.t.14 t.1 c.19.fol.309.

pter

A pter imbecillitatem afficitur, vti in affectionibus, quę propriè hepaticę nuncupantur. Post hepar lien à vinis crassis lęditur: non tamen pulmo, quādo in bronchiis crassum habet humorē. Nempe in hepate ex amplis portę vasis ad angusta strictaq; vasorum tum gibbæ tum simæ proceditur extrema: per quę eorū omnium, quæ in corpus totū digeruntur, transmeatio fit: at in pulmone contrario euenit modo: nam per venas multas digestū confectum q; in amplam bronchiorū, & primo minorū, irruit capacitatem: atq; ab his ad maiora excipitur, secum & crassos tollens humores, quibus non calidius solum, verum quoq; & tenuius existit. Scis autem pulmonem ipsum ab humoribus crassis viscosis q; per tusses expurgari: nam, qui aquosi sunt, & exquisite tenues, aerē qui tussiendo extra mittitur, circumfluunt. Aer etenim tanquā manus quædam existit, quæ sursum crassos humores secum ferat: sed crassitiem humorum talem esse oportet, vt ab aere sursum ferri possit, & nō, vt lutum, bronchijs illitā esse & infarctam. Ob id sanè viscosos humores tusses non expurgant: nempe manēt, & interna, visci instar, occupant bronchia. Ergo, quę ad eductionem eorum, qui in pulmone continentur, crassorum humorum futura sunt idonea medicamenta, moderatam humiditatem habere debent. Quod si viscosi humores fuerint, non humiditate solum est opus, verum quoq; & ea, quæ ab acidis fiat succis, detersione. Ob eam rem melicratum B quidem ad crassorum humorum expuitionem est conuenientissimum, oxymeli vero ad viscosorum. Post melicratum ptissana est, atq; ab ea vinum dulce, si coctis iam tum peripneumonia, tum pleuritide propinetur, amplius non vexatis inflāmatione corporibus. Quod si vinum huiusmodi epotum sitim faciat, ad expuitionem minus idoneum redditur. Verum, vt vno absoluam verbo, uinum dulce in acutis morbis ad expuitionem tum propter dictas operationes, tum propter communē uinorum omnium rationem, qua uires roborant, idoneum existit, & maxime iis, qui quæuis humida, quæ tum in thorace tum in pulmone continentur, expuunt. Didicisti autē humida illa uaria tum substantiis, tum qualitatibus, tum uirtute esse, in prognostico, ubi sputorum exposuit differentias. Nullum sanè bonū aliud, uinum huiusmodi habet febrientibus propinatum: minus tamen uinoso, quod uehementer calfacit, lędere poterit. Commodū pręterea aliud nihil habet præter antedicta, nisi q uentris permeationem modice iuuet. Ob id igitur Hippocrates, ubi à minus lędentibus, quæ multa sunt, doctrinæ exordium fecit, ad iuuamēta ipsorum, quæ pauca sunt, circa finem sermonis transit. Percurramus igitur, quæ recenset, dictiones ipsius persequendo. Vinum dulce minus, quàm fortia potentia'que, mentem ferire ait, id est minus deliria progignere: fortia siquidem uina uehementer calfacientia caput humoribus uaporibus q; & caliditate replent. Vina igitur dulcia, quo magis à uehementi caliditate absunt, eo minus cum caput grauant, tum mentem lædunt. Sed facilius per intestina descendere ait, & uiscera tumefacere, i. uiscerum tumores augere. Sed de his dixi paulo ante. Præterea dulce uinum non idoneum esse ait picrocholis, id est qui amaram bilem sibi aceruant. Nempe medici χολὴν, id est bilem, simpliciter & pallidam & flauā dicere consueuerunt, μέλαιναν uero χολὴν, id est nigrā bilem hoc toto appellare, & non χολὴν, id est bilem simpliciter: sed hęc quidem acida est: amara autē, quæ flaua. Ob eas res picrocholos appellat Hippocrates, qui redundantem habent huiusmodi bilem. Permista autem aquosis ichoribus & liquidissima & pallida uidetur: sola uero cum existit, & crassa & flaua est. Quæ autem huiusmodi bilem procreant, sunt calida & sicca temperamenta: ad cuius generationem idonei sunt & dulces omnes humores. Quo fit, ut omnium horum maxime mel bilescat, q dulcissimum sit: deinde & dulcia uina. Non solum autem, q caliditas multa tales humores amaros reddit, propterea dulce uinum febrientibus, & præsertim ubi calidi & sicci temperatura fuerint, idoneum non est: uerum quoque & q crassa sint huiusmodi uina, neq; per urinas uelociter descendant, neque cito difflentur transpirent'que: quo fit, ut biliosos humores neque secum agant, neq; excernāt. Solis ergo his unum inest bonum, q uentrem emolliant: quod si non D fecerint, omni pacto nocent. Præterea & siticulosa sunt, hac re, q facile bilescant, commonstrātia. Flatuosum quoq; uinum huiusmodi esse asserit. Nempe incalescentes crassi humores flatum sibi similem generant, tum uaporosum, tum crassum: quod autem tale est, inflationes parit. Quapropter ex tenuibus uinis non prodit flatus, quanquam interdum quippiam generetur, quod & tenuium sit partium & aerosum, non nebulosum uaporosum q;. Ceterum dulce uinum inferioribus intestinis non esse inimicum ait, quanquam tarde meet, qui ab ipso est, flatus, moretur'que circa hypochondrium. Ea autem occasio est, ob quam non admodum turbet inferiora intestina, quia circa hypochondrium moretur, donec perfecte coctum & tenuatum fuerit: q si semel coctū fuerit, commeabiliorem tenuiorum'que partium habebit naturam. Qua igitur ratione à supernis ad infernas expellitur partes, eadem ab infernis extra mittitur.

A.l.3.f.10.t.5. c.1.fol.272.d

li.3.f.10.t.5. 1.fol.272.d

3 *Vrinas siquidem hoc minus, quàm vinosum album, omnino mouet.*

Quod'nam uocauit uinosum albū, cōsiderabimus: nam antea uinosum uinum tum esse, tum appellari diximus, quod iure optimo aquoso opponitur. Valenter igitur ipsum & calfacere, & caput replere, & desipientias procreare, & calorem febrilem augere, est operępretium. Sed uinū huiusmodi albū non est, neq; cum nouum existit, neq; cum uetus: quando ne quidem aliud quippiam

piam antiquorum vinorum manet album, etſi quã maxime circa initia tale fuerit: immo ſemper E fuluius redditur, & tandem flauum. Viſus eſt ergo Hippocrates dixiſſe vinoſum album, auſterũ quod neq; vrinas mouet: ſed, ſi tale craſſum fuerit, circa hypochondriũ morat̃: ſi vero nõ craſſum, neq; multum moratur, vt nigrum, neq; albis ſimul & mediocriter auſteris ſimiliter ad vrinas deſcendit. Nempe vina hęc vrinas cient, ꝙ vtrãq; tarde per vrinas deſcendendi effugerũt proprietatem, tum eam, quæ aq*ũæ eſt, quam ob frigiditatem nacta eſt: tum eam, quam vinum nigrum propter craſſitiem habet. Vinum ſiquidem album & auſterum minime calidũ inter vina exiſtit: atq; ob id iis, quæ ad ventrem fiunt, diſtillationibus idoneum. Non tamen abunde ciet vrinas hoc vinum. At forſan Hippocrates vino huic nigrum comparans, minus ciere vrinas ipſum ait.

* Al. ὑδατώδους, i. aquoſi vini.

4 *Sputum autem alio efficacius educit, quod dulce eſt.*

Quod' nam aliud dicit? vtrum'ne præſens, ad quod dulce comparans dixit, Vrinas ſiquidem hoc minus, q̃ vinoſum album, omnino mouet: an nõ hoc ſolum, ſed ſimpliciter omne id, quod dulce non eſt? Cum ergo Hippocrates, quantum ad dictionem hanc attinet, obſcurus ſit, credibilius'que ſit ipſum nunc de "vinoſo albo ſermonem intelligere, rurſum & alia oritur ambiguitas, quid' nam ſit vinoſum album: ꝙ non valde manifeſtum ſit, vtrum'ne id, quod vehementer calfa- F cit: an quod valde aſtringit, quod ϛρυφνὸν, id eſt acerbum, Gręci appellitant, veluti quod moderatius, auſterum. Quo' nam igitur pacto habeat, quod in dictione eſt, ego impræſentia exponam. Sputũ maximè omnium vinorum dulce educit, vbi non ſupra modum craſſum fuerit, veluti et quoties non vſque adeo ad fuluum ſeceſſerit, vt exoluta in eo ſint tum craſſities tum dulcedo. Prauum autem febri auxilium eſt vinum fuluum, ꝙ vehementer calidum ſit. Verum poſt vinũ dulce non admodum craſſum ad eorum, quæ in pulmone ſunt, eductionem cõueniens eſt aquoſum vinum, virtutem ſcilicet roborans, & humores tum humectãs tum incidens mediocriter. Quod cęteris vinis omnibus innocentius febrientibus exhibetur.

A.li.3.f.10.t.c.1.fol.272.d

5 *Et ſanè, quibus propinatum ſitim facit, his minus, quàm vinum aliud, educit: quibus vero ſitim non facit, vino alio magis educit.*

Vinum aliud nunc dixit, quod omnino ſiticuloſum non eſt. Quare autem vinum ſiticuloſum minus ſputa educat, facile intelliges, ſi, quæ antedicta ſunt, ad memoriam reuocaueris. Nempe ſitis his perſeuerat, qui dulce vinum bibunt, quòd febrilis calor in ipſis moroſior maleficentior q; exiſtat. Qui ſi talis fuerit, ſputum ſiccat, craſſius'que & viſcoſius reddit. Quòd autem ſputũ huiuſ G modi difficulter educatur, verbis non eſt opus.

6 *Vinum autem album vinoſum iam plurima maxima que parte laudatum quidem & culpatũ in vini dulcis enarratione. Ad veſicam vero vino alio magis penetrat, vrinas que prouocat, & perpetuo p*urgat, atque multa ad opem his morbis ferendã facit. Nempe, etſi vino alio ad cætera inhabilius exiſtat, veruntamen, quæ in ueſica ab eo fit purgatio, liberat, ſi propinetur, quale oportet. Bonæ hæ coniecturæ ſunt de uino tum profectus, tum detrimenti: quas, qui me ſeniores ſunt, non didicerunt.*

* καταῤῥηκτικός.

De vino hoc in dulcis vini mentione diximus, poſtea quàm vires ipſorũ comparauit, perquiſiuit'que: dixi autem non paruam eſſe quęſtionem, ſi album ſimul & auſterum vinum, album vinoſum dixit, vel quod vehementer inter uina alba calfacit. Nempe ex vinis albis nullum ualẽter calfacere poteſt: quod enim ſumme calidum eſt, id continuo & flauum exiſtit, ueluti & quod ab ipſo eſt fuluum: mox ab his rubrum, & deinde dulce. Album autẽ minus quidem his omnibus calfacit: ſed differentias particulares alia' q; omnia pro pluris minoris q; ratione habet interualla. Quòd autem uinum huiuſmodi dulci facilius ad ueſicam penetret, dictum antea: ſed ad alia dulci inhabilius eſſe ait, quæ ſunt uentris ſubductio & eductio ſputorum. Bonas autem has ait conie- H cturas eſſe, id eſt notas indicia q;, facultatis uinorum.

7 *Fuluo autem vino & nigro auſtero in morbis huiuſmodi ad hæc uteris, ſi neque grauitas capitis fuerit, neque mentis concuſſio, neque ſputo uia concludatur, neque teneatur urina: excrementa autem & humentiora & ramentoſa magis fuerint. In his autem ex albo migrandum præcipue eſt: & iis, quæ his ſimilia exiſtunt.*

Dulce quidem uinum continuo & nigrum exiſtit: non tamen nigrum omne continuo & dulce: nam ex his quædam auſtera ſunt, qualia apud nos in Aſia prope Pergamum in Perperine & Ægis. Quod autem in Cilicia eſt Albâtes, auſterum ſimul & dulce exiſtit, qualitatibus conſtans contrariis: quo fit, ut prauum ſit, quia neq; diſtribuatur, neque deſcendat, ſed plus iuſto in uentre permaneat ſuperiore, atq; ipſum inflet. At, quod citra dulcedinem nigrum auſterum eſt, id uentri utile exiſtit, quando uel plura iuſto deſcendunt uel ramentoſa: tunc enim eſt idoneum, ſicuti & uinum album auſterum, & quęcunque alia aſtringentia. In eum uſum & fuluum uinum prodeſſe ait, non omnino ſimpliciter fuluum affirmans, ſed fuluum auſterum. Nam de utriſq; te intelligere oportet, quod in principio dictionis exiſtit, qua dicitur, Fuluo autem uino & nigro auſteris, in morbis huiuſmodi ad hęc uteris. Duplex ſiquidem fuluum, ut nigrum: aliud ſiquidem dulce, aliud

* *in textu eſt Anabates. Aliqui legũt Sybates. Codex quidã manuſcriptus hẽt Αβάτης. In libro etiã de cibis boni et mali ſucci cap. 11 tractat de vino Cilicio Abate.*

A ce, aliud austerum. Atque, cum tertium præter vtrunque existat ex vtriusq; qualitatis permistio-
ne constans, attamen, quod vna est præditum qualitate, id colore vtroq; duplex existit. Caput au-
tem & mentem fuluum magis ferit, quòd & calidius nigro existat. Febres quoque ratione eadem
auget: his enim idonea sola ea sunt, quæ aquosa sunt. Non immerito igitur vinis austeris vtendũ
prohibuit, siue ea colore fulua, siue nigra fuerint, in capitis grauitatibus & mentis lęsione, vbi ni-
mirum febris ipsam percusserit: atque amplius in thoracis pulmonis'que ægritudinibus, in qui-
bus sputum detinetur, vina huiusmodi inhabilia esse ait, atque cum vrinę supprimuntur, propter
crassitiem videlicet & astringendi facultatem.

8 *Quòd autem superiora quidem omnia vesicam quę minus offendet, si dilutius fuerit, intestina vero iuuabit ma-
gis, si meracius: neminem latere debet.*

Vinum meracius, vt dixit, intestinis magis conuenit: quo fit, vt non abs re iuuet ipsa astrictio-
nis ratione, propter quam omnino iuuamẽtum habet. Verum huiusmodi astrictionem exoluit,
si aqua temperatum fuerit, atque ob eam rem minus intestina iuuat. Quo autem modo hęc iuuat
magis astringendi ratione, vbi meracius fuerit, sic thoracem caput q; magis offendit: hæc sunt sa-
B nè quæ manifestauit inquiens /superiora quidem omnia lędit/. Lędit quoq; & corpora ea, quibus
per vrinas expurgari est opus: nempe austerum vinũ, excretiones omnes cohibet. De vinis hęc
locutus Hippocrates, continuo ad melicratum transit, cęteris quidem ferè omnibus de vino de-
monstratis, at prætermisso vno, quod non absoluit, & ego obiter percurram, quòd scilicet febrienti-
bus maxime idoneum aquosum sit. Est autem vinum hoc album colore, substãtia tenue, nullam
earum, quæ cęteris vinis insunt, habens qualitatem, neq; austeritatem, neq; acerbitatem, neq; dul-
cedinem, neq; acrimoniam, neq; odorem. Nempe vino huic omnium soli, vt tum aquæ tum vini
mala effugeret, est datum. Prodeunt autem talia in vnaquaque gente aliqua. In Italia imbecillum
Sabinum, quod febrientibus administrãt. In Asia Titacazenum & Tibicenum. Sed vini huius
notas vbi intellexeris, talia facile in qualibet gente reperies, vbi & valde tenuia & aquosa produ-
cuntur vina. Reperi equidem talia in Cilicia, Phœnicia, Palęstine, Scyrò, & Creta, in quibus re-
gionibus non facile gignuntur vina tenuia & aquosa: immo, vt retuli, in regionibus vidi oĩbus,
& quod mirum magis sit, in Ægypto. Crassa siquidẽ vina & odora & valde fortia in feruidis pro
gignuntur regionibus: in Italia vero, & Bithynia, & Asia, si multa producantur aquosa, nihil mi
rum. Sed merito quæret quispiã, quam ob rem Hippocrates in antecedente dictione peculiarem
C de his vinis pretermisit sermonẽ, cum febrientibus, quàm cętera omnia, sint minus noxia. Neq; enim
est dicendũ, quòd scilicet Hippocrates tale vinũ ignoraret: nempe post paulo, cũ de melicrato agit,
hęc scribit: Cęterũ vino albo tenui paucifero & inodoro quodam modo fortius est, & quodam
modo infirmius. Hæc ait Hippocrates, vino albo tenui, & paucifero id est parum aquę ferenti, &
inodoro, melicratum comparans. Vini igitur vinosi notas tum conspicue tum exactè vbi recen-
suisset percurisset q;, quo'nam scilicet pacto tum caput tum mentem feriat, de aquoso ipsi cõtra-
rio disciplinam sufficientem esse existimauit, cum contraria ipsi inesse ratiocinari possimus.

* διῆλθον, id percurri, commento scilicet superiori.

* Tibinum.

* Al. Cyro.

De Melicrato

9 *Melicratum, id est mulsa, per totum morbum in acutis epota parte plurima tum picrocholis, tum megalosplanchnis
(id est quibus magna sunt viscera,) minus, quàm non huiusmodi, est idonea.*

Oratio hæc /per totum morbum/ ostendit Hippocratẽ de iis intelligere morbis, in quibus cre
morẽ exhibere idoneũ non esse demonstrauit prius, quàm ad morbi peruentũ sit vigorẽ. Nã, si ęger
acuta febre laboret, neq; tũ in thorace tum in pulmone fuerit morbus, vires q; valuerint, & mor-
D bus quintũ vltra diẽ sese prorogaturus non sit, aqua mulsa sola epota abũde ęgro sufficere potest.
Cęteris quidem omnibus in morbis huiusmodi est conuenientissima: sed picrocholis minus pro
pitia existit. Nã in ipsis bilescit, nisi prius vel intestina vel vesicã pertransierit: quæ si pertransie-
rit, non solum nihil lędit, verum quoq; & maxime iuuat, nam secũ biliosa deducit excrementa.
Hac sanè cum rõne temperaturam quoq; ipsius demonstrauit: nempe in huiusmodi naturis, di-
lutior exhibita mulsa confert, neq; enim hoc pacto siticulosa existit, neq; bilem generat. Vt autẽ
picrocholis, ita megalosplanchnis haudquaquam idoneam esse ait. Megalosplanchnos nunc di-
xit nõ eos, quibus magna ex natura ipsa sunt viscera, sed quibus ea ex affectu aliquo intumuerũt,
siue scirrhum, siue phlegmonen, siue œdema nacta sunt. Mala siquidem in his, quòd cito pertransi-
re viscera ipsa non possit, & facile bilescat, præsertim q; in phlegmonis propter caloris magnitu-
dinem: in cęteris autem, qui præter naturam sunt, tumoribus, minus detrimenti affert.

10 *Porrò & siticulosa minus, quàm dulce vinum, existit. Nempe & pulmonem mollit, & sputum mediocriter edu-
cit, & tusses mitigat. Habet etenim vim quandam exterendi, quæ plus, quàm mediocriter viscosum facit sputum.*

Quam ob causam aqua mulsa minus, quàm vinum dulce, siticulosa sit, dixi antea, cũ utraq;, quate-
nus dulcia sunt, eatenus facile bilescere demonstrarem. Verum, quòd tenuior penetrantior q;, vt oĩa

ſubeat,exiſtit,ea ratione minus vino dulci eſt ſiticuloſa. Quo fit,vt, ſi aliquando pluſculo tempo- E
re in ventre manſerit, tunc vino dulci non minus ſiticuloſa reddatur: quod rarenter contingit.
Aqua vero mulſa,vino dulci citius ventrem inteſtina q; omnia penetrat: nec ſecus hepar aduſq;
tum renes tum veſicam non rarenter quidem,ſed perpetuo. Ob hæc igitur vino dulci minus ſiti-
culoſa exiſtit. Hippocrates idem,quanq̃ non ita,ſed modo alio dixit,mulſę virtutem ex iis, quę in
pulmone facit,demonſtrans: nempe, ꝙ hęc nõ efficeret,niſi vias ipſius penetraret abſtergeret q;,
palam omnibus exiſtit. Pręterea ſputum educere non ſimpliciter dixit, ſed hoc aduerbium /me-
diocriter/ adſcripſit: neq; enim valenter educit,vt oxymeli: ſanè mitigat, quo oxymeli priuatur.
Nempe oxymeli tuſſes incitat, tum iritans tum aſperans, quatenus ſcilicet vehementer detergit:
mulſa vero, & pręſertim aquoſa, deterſoria,quę minima ſit, participat facultate. Vocatur autem
huiuſmodi facultas etiam σμηκτικὴ, à qua & nunc Hippocrates nomen fecit σμηγματῶδες, de
mulſa ita ſcribens, ἔχει γὰρ σμηγματῶδές τι, id eſt habet etenim vim quandam exterendi deter-
gendi q;. Mediocri autem participare ipſam facultate huiuſmodi oſtendit adiiciẽs vocabulo huic
σμηγματῶδες, vocabulum hoc τὶ: nempe,quibuſuis adiiciatur, paucitatẽ indicat. Ergo exigua
mulſę abſtergendi vis,non quia abſtergẽdi vis eſt,ob id impotens infirma q;, ſed quia exigua eſt.
Ad glutinoſum ſiquidem ſputum,medicamentum vehementer abſtergere oportet, quod gluti- F
noſum eum, qui bronchiis pulmonis inhęret, detergere poſſit humorem. Quòd ſi talis quiſ-
piam in thoracis pulmonis q; medio aceruatus fuerit,iam & maior,vt probe ſpuatur,tum inciſo-
riæ tum deterſoriæ virtutis eſt neceſſitas,quę id à ſuccingẽte coſtas membrana detergat, diſſecet,
& tenuet: nam fieri non poteſt,vt talis humor aliter per membranam, quæ viſcus ambit, ad pul-
monis bronchia transferatur. Non igitur bene eſt vſus dictione Hippocrates, cum huic orationi
/habet enim vim quandam exterendi/ eam, quę ſequitur, adiecit /quę plus, quàm mediocriter,
καταγλισχραίνει, id eſt viſcoſum reddit, ſputũ/. Nam melius dixiſſet, Habet enim vim quandã
exterendi detergendi'que, quę exigua ſit, & quę ſępenumero viſcoſum fieri ſputum ſinit. Non
enim ob mulſam glutinoſum fieri ſputum contingit,ſed id quidem ſputo huiuſmodi, proprium
ineſt: mulſa vero nil iuuat, ſed excremẽti naturã talem permanere ſinit: quapropter melius dixiſ
ſet nihil glutinoſum ſputum iuuari,& non tale à mulſa fieri. Nam hoc verbũ καταγλισχραίνειν,
quod ab Hippocrate dicitur,ſputum à mulſa tale fieri,cum emphaſi ſignificat.

11 *Ciet autem & vrinas abunde mulſa, niſi ex viſceribus aliquod prohibuerit.*

Mulſam ante,quòd vias omnes,quę ventrem renes q; interiacent, facile penetret, ciere vrinas G
dixi: atq;, vbi iecur male afficitur, vſui haudquaquam conuenire demonſtraui. Lieni pręterea,ſi
phlegmone obſideatur,moleſta eſt: atq; multo magis inteſtinis ventri q;, nam cito igneſcens ob
phlegmones caliditatem in bilem conuertitur. Melle ſiquidem ob dulcedinem delectantur tum
viſcera tum venter: quo fit,vt tum citius,tum raptim magis eliciant. Melli quoque & dulcia alia
idem habere quis dixerit,atq; ideo vt ad ventrem,ita ad viſcera ſe habere. Venter autem his oble-
ctari videtur. Nempe,vbi ea deglutiuit, manifeſte quodam modo ab aſſumptis delectatur,veluti
è contrario ab aſperantibus amaris q; offenditur: neq; ſolum,cum aſſumuntur,verum quoque &
vbi aſſumpta ſunt,ad aliquod vſq; tempus. Quo fit,vt nemo ea,niſi interdum vice medicamenti,
vt ob humores præter naturam collectos in uentre,ingerat: ubi enim ſecundum naturam habue
* λαιμῷ. rit,iniucunda ipſi talia omnia ſunt: iucunda autẽ ſola, quę dulcia exiſtunt. Sanè in appellato gut*-
ture maxima ex deuoratis dulcibus exoritur uoluptas, corpore ſcilicet loci illius peculiare quip-
piam cum ſucco huiuſmodi habente. Corpus autem hoc facit uentriculi interna tunica,ut & ea,
quę linguam ambit: verũ in lingua euidentiſſimam habet dulcedinis ſenſionem, in gutture au-
tem uoluptatis. Senſio uero manifeſta continuo efficitur & in uentris ore, quod dulcibus aſſum-
ptis delectatur,modo animans ſecundum naturam habuerit. Viſcera igitur hoc pacto dulci gau- H
dere ſucco,plurimum q; ipſius celeriter attrahentia, cum ualent, frui, ali'que: cũ uero febriunt &
phlegmone obſidentur,in id,quod bilioſum eſt,dulcem ſuccum conuertere par eſt. Videntur igi
tur, quę συκωτὰ, id eſt ficata,ex carycarum eſu appellãtur,tum maxima,tum ſuauiſſima eſſe, ieci
nore ipſo,ut liquet,ex dulcium eſu alimentum uberius accipiente. Verum in phlegmonis febri-
bus'que rerum huiuſmodi ingeſtio non in probam alimoniam, ſed in bilis generationem, demi-
grat: febrilis ſiquidem calor exuperat: natiuus autem deficit,qui bene temperatus erat.

12 *Bilioſa quoque alui deiicit magis: interdum quidem bona,ſed interdum,quàm decet,redũndantiora* ſpumãtiora q;:
* καταχορέ- *quod bilioſis magis, & megalosplanchnis, contingit.*
ςερα

Reuocare ad memoriam oportet dictionem ante enunciatam: in qua mulſam uino dulci com
parãs dicebat, Porrò & ſiticuloſa minus,quàm dulce uinum, exiſtit. Nam & hoc in loco mulſam
eandem ad uinum dulce comparans bilioſa alui excrementa deiicere magis pronunciauit. Nem-
pe & bilioſa deiicere uinum dulce poteſt: verum mulſa, bilioſa interdum, quæ bona ſunt, ſubdu
cit,interdum & uitioſa, quę ſyncere admodum bilioſa exiſtunt, bilem ſ. uel igneam uel flauam
habẽtia craſſam q;. Bilis igitur ea ſpumam accipit ſępius quidem ratione ea, qua in iis, quę uehe-
menter

A menter igne calfiunt, spuma exurgit: sępenumero autem & in iis, quæ à flatu agitãtur, humidis. Horum primum caliditatis exuperantis nota est: secundum vero instrumentorum angustiam, & flatuosi spiritus interclusi, viam'que haudquaquam liberam habentis, agitationem denotat. Biliosa autem huiusmodi maxima ex parte subducuntur in iis febribus quæ colliquant, quibus fermè omnium aduersissima nocentissima'que est mulsæ potio, veluti & modo contrario potio aquæ frigidæ iuuantissima. Excrementum huiusmodi ait à mulsa magis generari iis, qui natura biliosi id est immoderate calidi existunt, atque in iis morbis, quibus viscus aliquod phlegmone infestatur. Commune siquidem hoc nomen peculiare nunc factum est eorum, quæ inflammantur: neque enim propter scirrhum vel œdema febris incenditur. Ergo, quòd in acutis morbis, de quibus agit Hippocrates, vbi tumor in visceribus genitus fuerit, phlegmones symptoma sit, non œdematis vel scirrhi, constat omnibus. Hos autē & nunc μεγαλοσπλάγχνους appellauit, {quasi viscerosos dixeris.}

13 *Mulsa igitur quæ aquosior est, sputum educit magis, pulmonem que mollit. Meracior vero spumosa excrementa, atque plus, quàm conuenit, valde biliosa calidiora que, quàm aquosior, agit magis.*

B Mel in acutis morbis bilescere, atque ob id nobis afferre molestiam antea dixi: aquam præterea tarde penetrare, atque in hypochondriis diutius morari, atq; ob eas res fugiendam. At, quod ex vtrisque mistum sit, conueniens redditur, quando ea constat temperatura, qua aquæ plurimæ tantum mellis permistum fuerit, vt viam aquæ paret, & ad distributionem agat: nempe his ita temperatis, vrinæ facilius penetrabunt, ocyus'que sputum educetur. Quòd si mellis plurimum admistum fuerit, sitim facit, & viscosum reddit sputum. Atque ob eas res aquosior mulsa tum ad sputi eductionem, tum ad penetrationem vrinarum, idonea magis existit: meracior vero ad ventris deiectiones: nempe, quanto magis proritabit, tanto magis & velocius subducet. Clysteribus ergo infusa, quo meracior, eo magis excretoria reddetur. Causa'que erit deiectionum, tum earum, quæ κατακορέως, id est ἱκανῶς, hoc est valde, biliosæ existunt, tum spumosarum: talia siquidem trahere magis potest, quia intestina tum mordet, tum deterget. Adde, quòd & in bilem flauam transiens ea occasione biliosorum excrementorum copiam simul adauget: quo fit, vt ipsius vsum non laudet Hippocrates. Declarat autem ex horum verborum adiectione, καὶ μᾶλλον τοῦ καιροῦ κατακορέως χολώδεα, id est atque plus quàm conuenit, valde biliosa. Nam μᾶλλον τοῦ καιροῦ dicere consueuit pro μᾶλλον τοῦ προσήκοντος, id est plus, quàm conuenit. Spumosas item deie-C ctiones & in prognostico damnauit. Et κατακορέως, id est ἀκράτως, hoc est syncere, biliosa praua sunt: neque enim κατακορέως, neque ἀκράτως, sed mediocriter talia esse oportet. Horum igitur non immemor, cum vel ex mulsa epota vel absque ipsa quis spumosa simul & syncere biliosa deiecerit, febrem sciueris esse, quæ colliquet: atque ob id ab vsu mulsæ abstineto, atque in ptissanæ cremorem deuenito, obseruans vt aliquod signum licet exiguum coctionis morbi ex vrinis videas. Nam, si tunc frigidam dederis, maximo eris præsidio.

A. li. 4. f. 1. t. 2. 8. fol. 419. g

14 *Deiectiones autem huiusmodi habent quidem & alias magnas offensas. Neq; enim hypochondriorũ extinguunt ardorem, sed excitant. Inquietationem q; & iactationem membrorum faciunt. Intestina etiam sedem q; exulcerant.*

Consueuit Hippocrater βλάβας, id est offensas, σίνεα dicere, vt in libris de fracturis & articulis est demonstratũ: nam σίνειν Iones dicunt pro βλάπτειν, id est lędere: immo & βλαβερὰ, id est nocua σινάμορα sępenumero appellauit. Magnas igit offensas habent (inquit) præfatæ deiectiones, id est puræ biliosæ simul & spumosæ. Consueuit autem Hippocrates inter signa notas q; vocibus vti, tum causarum, tum, quæ lęduntur, corporum. Deiectiones ergo huiusmodi significare D commodius dixisset: sed habere dixit, quanquam corpora affecta lęsiones habeant, causæ faciant, & signa indicent. Sed, quę nam sint, quæ à dictis proueniunt deiectionibus offensæ, ab Hippocrate audi inquiente, Neq; enim hypochondriorum extinguunt ardorem, sed excitant. Hoc autē ideo dixit, qm̃ sępius biliosorum deiectio hypochondriorum feruorem protinus extinguit. Quare in malignis maleficis q; biliosis adiecit, ꝙ talia excernentibus ipsis non extinguuntur, sed omnino vice versa increscunt augentur q;. Neq; ardor hypochondriorum sedatur, quin potius vehementior redditur. Adde, ꝙ ῥιπτάζονται, id est ἄσην & δυσφορίαν habent, id est implacidi inquieti q; fiunt: deiectiones siquidem huiusmodi flammantis in hypochondriis ipsis affectionis symptomata existunt. Atque in intestinis ramentosam parit acrimonia affectionem. Sanè affectionis huius, quæ syncere biliosa sunt, causæ existunt: eius vero, quæ in hypochondriis existit, signa: verum Hippocrates, vt dixi, vocabulis causas indicantibus inter signa vti consueuit.

15 *Sed horum auxilia scribentur.*

Quòd morborum singulorũ remedia se scripturũ dixerit, vt antea exposuit, sic & hoc in loco nõ minus. Verũ, si & quę libro huic post sermonē de balneis adiecta sunt, digna Hippocrate existant, et q in libris de morbis vel de affectiõibus scripta sunt, ea inter exponendũ cõsiderabimus.

Qui

16 *Qui ergo in morbis huiusmodi relictis sorbitionibus mulsa potionis alterius vice vtetur, is multa fœliciter conse-* E *quetur: sic et nequaquam præter animi sentẽtiam succedent multa. Verum, quibus danda sit, & quibus non, & quã ob causam, iam magna ex parte est dictum.*

Significauit & nunc manifestissime, donec morbus iudicatus fuerit, sola vti mulsa consulens. Nempe in solis, qui colliquefaciunt, morbis, vel in quibus hominum virtus ad morbi vsque iudicationem sufficere non possit, ad ptisanæ cremorem perueniemus. In aliis vero sola cibare mulsa est melius.

17 *Damnata autem propterea ab hominibus est mulsa, quòd bibentes summe imbecillitat, atque ob id citam afferre mortem sit credita. Verum id ob languentes ipsos dictum fuerit: sunt enim, qui sola vtantur mulsa, tanquam huiusmodi existat.*

* ἀποκαρτερέοντας, id est inediã sponte tolerantes.

Dicere καταγυιοῦσθαι, id est summe ĩbecillitari à mulsa, & mulsam nullo pacto nutrire, vel exigue, idem non est: quippe cum tria hæc inter se distent. Nam, quæ vires imminuũt, vt sanguinis eruptio, deiectio superflua, sudor immodicus, & per accidens cibi abstinentia, summe imbecillitare dicuntur. At, quę nullo pacto nutriunt, vt aqua, ea virtutem neq; summe imbecillitare neque F roborare quispiam vere dixerit, nisi id aliquando per accidens contingat. Aqua siquidem non vt alimentum vires recreat, sed bene vt medicamentum, ad temperamenti symmetriã, quæ propter ipsius immoderationem imbecilla sunt, reducẽs. Tertio deinceps loco sunt, quę exigue nutriũt: quibus qui tantummodo vtitur, tametsi interire possit, non tamen tanq̃ vires imminuẽtibus, sed tanquam eas non, quod satis sit, roborantibus. Quo è genere est "mulsa. Nam, siquis diebus quatuor cibo priuatus interire deberet, is mulsæ vsu non quintum modo, verum quoq; & sextum attingere posset. Sermonẽ hunc & de melle intelligas. Nempe mellis natura & mulsam ipsam inter modice nutrientia facit. Nam humiditatem ‖non modo Hippocrates, verum quoq; & medicorum probatissimi ferè omnes, cibi vehiculum nõ cibum censuerunt. Hæc sanè eadem, quę nũc dicuntur, de mulsa & melle scripsit non obscure Hippocrates in sequentibus.

3. [illegible] part. circa finẽ. —

A. lib 4. f. r. t. c. 8. fol. 419.

In lib. de Alimento in fine.

18 *Sed hoc ita non omnino habet.*

* ἀποκαρτεροῦντας.

Non omnino siquidem verum est ægros ipsos propter mulsam mortem obire, moriuntur etenim, & si aquam solam biberint: sed, ꝙ exiguam corpori præstet alimoniam, ob id solum vitam seruare non sufficit: quod etiam accidit, vbi quis ptisanę cremorem solum perpetuo sorbeat. G

19 *Sed mulsa, quàm aqua, multo potentior est, sola epota, nisi aluum perturbet.*

Indicare videtur per hanc vocem /potẽtior/ quòd & aqua aliquam nutriendi vim habeat: euenit autem eo, quòd corporis ventriculi ariditas irrigatur, vt diu, qui aquam bibant, magis durent, quàm qui nihil assumunt. Secure autẽ /nisi aluum perturbet/ addidit, de mulsa sermonem faciens, illos enim iure peius habere facit propter euacuationem, quibus aluum perturbat: simul q; verbũ id /perturbat/ immoderatam significat excretionem & nõ mediocrem. Scire quidẽ oportet mulsam crudam aluum magis soluere, coctam autem bene, magis nutrire. Hoc autem obiter à te sit cognitum. Videamus autem, quæ deinceps scribit, vino mulsam comparans.

20 *Cæterum vino albo tenui paucifero & inodoro, quodam modo fortior est, & quodam modo imbecillior.*

Sunt, qui dictionem scribant sine hoc verbo /est/ hoc pacto: Cęterum vino albo tenui paucifero & inodoro, quodam modo fortior & quodam modo imbecillior. Alij pro /quodã modo/ legunt /interdum/ ad hunc modum: Cęterũ vino albo tenui paucifero & inodoro, interdum quidem fortior, interdum autem & imbecillior. Sed ex omnibus vis est eadem atq; idẽ intellectus. H Nam Hippocrates mulsam vino huiusmodi quadantenus fortiorem, & quadantenus imbecilliorem dicit. Feci autem mentionem vini huius in ea, quam de vinis feci, tractatione. Quod tanquam nescientis vice functus Hippocrates subticuit: sed nunc quędam manifestauit tum substantiam memorãs ex hoc verbo /tenui/ tum virtutis imbecillitatem, cum adiecit/ oligophoro, id est paucifero./ Vocatur siquidem oligophorũ siue pauciferum, quod, vt bibatur, minima eget aquæ mistione. Contrario autem modo polyphorum vel multiferum appellatur, quod, vt bene temperetur, multam exigit aquam: æquiualenter dixeris, quod aquæ multum sustinere possit ad benę temperatã mistionem. Quod vero pauciferũ appellatur, id exolutum imbecillum q; & ad potũ inutile redditur, si multa dilueris aqua. Atqui, quę in vino hoc est carentia odoris, ea imbecillitatis frigiditatis q; efficacissima existit nota, quippe in hoc aquæ est assimilis: nõ secus, quàm fortis odor efficacissimum roboris signum. Vinum siquidem aquosum leuissimã in ligno vitis habuit transmutationem: leuissimam quoque & elementi terrei permistionem, ita vt aqua sit, quæ tum paulum terrę calidę q; substantię assumpserit, particeps' ue fuerit, tum leuissima in horum cõiunctionem indiguerit confectione. Contrarium autem tum vinosum tum multiferum, neq; à leui confectione tale efficitur, vtpote quod ab aqua longissimo recedat interuallo. Qua de causa in-

κραθῆναι, i. temperetur.

signem

A ſignem conſecutum fuit tum caliditatem tum odorem.

21 *Multum tamen differt & vini & mellis meracitas, ad vtriuſque robur. Nam ſi duplam vini menſuram ad mellis delinctum quis biberit, à ſolo nimirum melle validior longe reddetur, niſi ventrem turbauerit. Nempe multo plus ſtercoris deiicietur.*

Si mulſæ & non mellis dixiſſet Hippocrates, manifeſtius enunciaſſet. Nam de mulſa hucuſq; egit, ipſam q; vino ex aqua diluto comparauit, neque ipſam per ſe: ſed, vt iuſta fieret comparatio, ob id ſermonem ſuum ad mel vinum q; reuocauit. Sunt autem, qui in huiuſmodi comparationibus non reliquos modo volentes, ſed ſe ipſos quoq; inuitos circumueniant fallant'que. Ceteri meraciora puriora q; experti non puris ſolis, ſed quouis modo temperatis illorum vires adaptãt. Non ſecus alij aquoſiora experti, ex illis de omnibus quoquo modo temperatis ſententiam ferũt. Non ita tamen de rebus iudicium eſt faciendum. At, ſi iuſtam facturus ſis de ipſis comparationẽ, mulſam ad eorum, quæ bibũtur, vinorum temperaturam in aquæ permiſtione, ita ex proportione exiſtimabis, vt vinum non meracius & mulſa aquoſior fuerit. Sed, quoniam in miſtione proportionem exacte ſeruare difficile eſt, ob id ad ea, quæ vere immiſta & proprie ἄκρατα, id eſt pura, appellantur, tranſtulit ſermonem Hipppcrates, vino nullo pacto diluto mel ipſum comparãs.
B Ait q; duplum vini epotum minus alere, q̃ mellis ſimplum. Verum, quoniam plura vinorũ genera exiſtunt, non, quæ fortia ſunt, caput q; feriunt, & deſipientias creare poſſunt, in hoc expromſit ſermone, ſed vinum imbecillum aquoſum q;: mel q; ipſum huic comparans plus alere enunciauit. Ceterum, cum vini duplo mel dimidium comparare voluerit, non q; ſolum vtrunq; per ſe & citra aquæ miſtionem æger ſumere debeat, aſſeruit: ſed, ſi poſt vtrunq; dimenſum, pro arbitrio ingerat, nõ minus differt. Poteſt ſiquidem, ſi res tulerit, mellis cyathum vnum vel per ſe accipere, vel aquæ, quantum volet, miſtum ingerere, atq; id quotidie bibere: vel denuo vini cyathos duos diebus ſingulis, vt volet, aqua temperatos. Tali ſiquidem experimento tum in plurimis ſimiliter in cæteris habentibus hominibus, tum etiam in vno magis, per idem temporis ſpatium cognoſcetur exquiſita vtriuſque facultas. Si enim mel non ex naturæ proprietate ventrem turbat, qui melle vtuntur, diebus pluribus abũde ſufficiẽt. Si ergo res ita habet, cur in principio orationis dixit Hippocrates, Ceterum vino albo tenui paucifero & inodoro interdum fortior & interdum imbecillior eſt mulſa? Non enim interdum fortior & interdum imbecillior, ſed ſemper fortior ſecundum nuper dicta videtur. Quoniam prius, q̃ de comparatione iuſta diſtinxiſſet docuiſſet q; ci
C tra diſtinctionem abſoluto ſermone, bene & ſecure dixit, Inuenietur mulſa vino quadãtenus fortior, & quadantenus imbecillior. Si enim temperamenti vtriuſque analogiam quis non diſtinxerit, interdum quidem imbecillius vinum, interdum & mulſa, eſſe videbitur. Verum, ſi hæc diſtinxeris, vt eſt dictum: atque eam, quam mel in ventre facit turbationem contemplatus fueris: mulſam ad nutriendum validiorem ſemper deprehendes, quàm vinum eadem proportione dilutum temperatum'que. Quòd ſi & ſtercus, quod ex mulſa ita moderatum excernitur, vt virtutem non exoluat, adnotaueris, tibi etiam magis ex mulſa copioſior videbitur nutritio, q̃ ex vino. Nam, & ſi duplum exeat ſtercus, laborans tamen pluribus ex diebus mulſa ſufficiat, certe ad nutritionẽ mel vino tum potentius tum validius videtur.

* In aliquibus antiquis cod. legitur ἀσαφέστερον, i. obſcurius.

22 *Mulſa tamen poſt ptiſſanæ ſorbitionem epota valde replet, inflat, & hypochondriorum viſceribus eſt inutilis. Sed, ſi ante ſorbitiones bibatur, non vt ſuper epota lædit, ſed iuuat.*

De ordine ait Hippocrates, quem in vſu mulſæ ptiſſanæ'que quis optime ſeruare debeat. Verum vno mulſæ ptiſſanæ'que edoctus exemplo vniuerſalem hunc accipe ſermonem. Nam perpetuo prius ingerenda ſunt, quę & facilius corrumpuntur, & quæ ſubducũtur magis: poſterius vero
D ro contraria. Ptiſſana autem, quod mulſa difficilius corrumpitur, & deſcẽdit tardius. Si ergo mulſa primo ſumpta fuerit, ex ea quædam ptiſſanæ ad deiectionem fit prouocatio: verum, ſi ptiſſana primum ſumpta fuerit, ſubduci mulſa prohibetur: inflabit hypochondria: atq; tandem in bilem conuerſa, ptiſſanæ detrimentum afferet.

23 *Cocta autẽ mulſa, facie quidem cruda longe eſt melior: ſplendida ſiquidem & tenuis & alba & pellucida exiſtit. Sed, quã ab ea euariat virtute, non habeo. Neque enim eſt ſuauior, ſi mel bonum fuerit, imbecillior tamen & minus ſtercoris habens: quorum neutro, vt auxilietur, mulſa opus habet. Cocta tamen probiſſime, vtendum, ſi mel vitioſum fuerit, impurum, nigrum, & mali odoris: nempe coctura plurimam malignitatum turpitudinem tollit.*

Tota dictione coctæ crudæ'que mulſæ differentias docet Hippocrates: ſed nullam deſiderat expoſitionem.

De Oxymelite

24 *Oxymeli vocatum potum, ſæpius quidem in his morbis commoditatem habere reperies. Nam ſputum educit, & facilem reddit ſpirationem.*

Καλεόμενον id eſt vocatũ, aut quod vocatur, & καλεῖσθαι, i. vocari, atq; his ſimilia adiicere Hip-

pocratem non ignoras: interdum quidem ꝙ hæc appellatio Græcis omnibus nullo pacto vſitata ſit: interdum vero quod improprie dicatur: atq; interdũ ꝙ artificioſum quippiam demõſtret, vt ἐπὶ τῶν κροταφίτων καὶ μασσητήρων μυῶν, id eſt temporalibus & maſticatoriis muſculis, declarauimus. Sed, ꝙ artificioſum nihil indicet oxymelitis appellatio, conſtat omnibus. Appellationem igitur ex adiectione τοῦ καλουμένου vel damnauit, vel tanquam inuſitatam indicauit. Poteſt autem & vtrunque feciſſe, nam forſan tunc primum in communem cœpit vſum venire. Forſan & vocẽ damnat, tanquam ex ſolis aceto & melle conſtare medicamẽtum explanantem, vel tanquã mellis differentiam indicantem: quaſi ita quiſpiam diceret: † Mel autem acetum q; tali ſunt prædita facultate. Ergo de verbi huius καλουμένου adiectione nemo ignorat: quapropter ad id, quod vtile eſt, deſcendamus. Non enim ex aceti mellis q; miſtione tantum oxymelitis eſt compoſitio: verum ex mulſa paulum aceti accipiente. Sed melius eſt, vt concoquatur: nempe virtus aceti ita coctura imminuitur, vt mulſa quidem ab eo, cui miſcetur, auxiliũ ſumat, offenſam autẽ non habeat. Auxilium autem in orationis exordio enunciauit, atq; ab his enũciabit: offenſas vero ad dictionis totius calcem adiiciet. Dictum eſt igitur in exordio, Sputum ſiquidem educit, & facilem reddit ſpirationem. Quæ autem deinceps ſunt, dictiones ſecuti, ab eo diſcemus. E

A.l.3.f.10.t. c.1.fol.272.

† Grece τὸ δὲ μέλι τὸ ὀξὺ δύναμιν ἔχει τοιάνδε, id eſt, Mel aũt quod acidũ eſt, tali eſt præditũ facultate.

F

25 *Tempora vero hæc habet.*

Καιρούς, id eſt tempora, dixit vel tempora, quibus ex conſuetudine vtendum ſit, vel tempora, quibus iuuare ſoleat. Nempe & in hoc ſignificatu καιροῦ, id eſt temporis, appellatione interdum vti Hippocratem oſtendi.

26 *Quod valde *acre exiſtit, nihil mediocriter in iis, quæ non facile educuntur, ſputis efficiet. Nã, ſi † quæ detinẽtur educeret, guttur que lubricaret & veluti † geſtientem redderet, pulmonem certe leniret: nempe ipſum molliret: quæ ſi contingerent, maxime prodeſſet. Interdum vero accidit, cum valde acre fuerit, vt ſputum non educat, ſed viſcoſum reddat, afferat que detrimentum.*

* ὀξὺ, i. acidũ & ſic vbique.

† τὰ ἐγκέρχοντα.

† διαπτερώσει.

In quibus acri oxymelite vtendũ ſit, in iis fieri aliquando ex eo offenſam docet Hippocrates. Nempe, in quibus nemo prorſus tali, quod acre eſt, medicamẽto vteretur, tales recenſere offenſas ſuperfluũ eſt. Neq; enim ſimpliciter de acri oxymelite ſermonem fecit, ſed aduerbiũ hoc κάρτα, id eſt valde, adiecit: quod λίαν & σφόδρα, id eſt admodũ, vehementer q; ſignificat. Tale igit oxymeli nihil mediocriter in craſſis glutinoſis q; pulmonis ſputis efficere cõſueuit, in quibus eo ſolo quiſpiã vtatur, ſed ea vel ſecat, detergit, educit q;: vel facere id nõ valens, exiccat. Nempe, vt huiuſmodi medicamentũ ſecandi vim habet, ita & exiccandi: vtimur autẽ eo in craſſis pulmonis ſputis non tanq̃ exiccante (nempe hoc pacto detrimentum afferret) ſed tanquam incidente & detergente. Cum igitur hęc facere non valet, tantũ abeſt, vt vtilitati ſit, vt etiã maxime noceat: ſed, qñ neq; ſecat neq; detergit, in ſequentibus docebit. Volo autem impręſentia de ea, quæ in multis reperitur libris, ſcriptura agere. Non enim per σ, ſecundã huius nominis μέσον, id eſt mediocriter, ſyllabã, ſed per ζ ſcriptã inuenimus, vt dictio tota talis ſit, τὸ μὲν κάρτα ὀξὺ οὐδὲν ἂν μέζον ποιήσειεν, id eſt, quod valde acre exiſtit, nihil inſigne efficiet. Sed id falſum eſt: nempe inferens magnum aliquando fieri ab eo iuuamentum, oſtendit interdum & detrimentum. Quare perpetuo inſigne quippiam facit, & nullo pacto leue paruum q;. De quo autem eſt verum dicere, ꝙ perpetuo magnum vel malum vel bonum facit, de illo melius nihil mediocriter ab eo fieri quiſpiam dixerit. G

27 *Potiſſimum autem ita afficiuntur, qui maxime pernicioſe habentes, neque tuſſire, neque, quæ intus continentur, excreare poſſunt.*

Sputa craſſa vehemẽter glutinari, nihil que ab exhibito, quod acre ſit, oxymelite iuuari, ait iis contingere, qui maxime pernicioſe afficiuntur, id eſt quibus crudus ſupra modum exiſtit morbus: nempe hi nihil expuunt. H

28 *Cum hæc ita habuerint, vires hominis perpende. Nam, ſi de eo ſperaueris, dabis.*

Poſtea quàm eos, qui maxime pernicioſe ægrotãt, ab acri oxymelite nihil iuuari prædixit, pauci que ex ipſis adiuti liberantur, ob id & ipſius, quod rarenter contingit, non tacuit auxilium. Fit autem auxilium huiuſmodi ab acri ſupra modum oxymelite, cũ ægri vires valent. Nempe, ſi non valent, non iuuabit, quod tale eſt oxymeli. Duorum ſiquidem alterum efficiet: nam vel prorſus non ſecabit, ſed, quod glutinoſum eſt, glutinoſius reddet: vel diſſecabit, abſterget que. Verum ſubitam vniuerſam que tum eductionem, tum uacuationem, quam molietur, non ſufferente natura continget ſtrangulari hominem.

29 *Cum autem dare volueris, perquàm tepidum paulatim que & non affatim dabis.*

Si ęger ob ſputorum tum craſſitiem tum viſcoſitatem nihil expuerit, virtus que valida fuerit, oxymeli dari iubet valde acre, paulatim & ἀκροχλίαρον, quod eſt ἄκρως χλίαρον, id eſt perquàm tepidum. Id autem calidi frigidi que exacte eſt medium. Nam, quòd vehementem habeat facultatem

A tatem, propterea copiose ipsum vno haustu offerre veretur. Pari modo & æstate frigidum porrigere, vt antea præcepit, ideo timet, quia tum pleuritides tum peripneumoniæ, in quibus nihil expuitur, incoctæ sunt. Coctioni autẽ perpetuo calidum opitulatur confert q;: frigidum vero renititur & aduersatur. Cur ergo calidum etiam oxymeli deuitat Hippocrates? An ob morbi malignitatem malum q; morem, ne videlicet protinus ex tali potione cruda persistat affectio, hominem q; à calido oxymelite siticulosiorẽ fieri contingat? nempe, ꝙ symptoma hoc viscosum reddat sputum, exposuit. Tutius ergo mediocriter tepidum esse oxymeli arbitratur Hippocrates, vtpote qui calidi eam, quæ succedere possit, frigidi q; de necessitate successuram, fugiat læsionem.

30 *Quod autem parum acre est, os fauces q; humectat, sputum educit, & sitim sedat: qua occasione hypochondrio visceribus q; est beneuolum, mellis que inhibet noxas: nempe, quod in melle biliosum est, castigat.*

Postea q̃ de supra modum acri oxymelite sermonem absoluit, ad id, quod mediocriter acre est, trãsiit, humectare ipsum os fauces q;, & sputũ educere, et sitim sedare, in textura orationis ingens. Nẽpe, quod omnia, quibus iuuari ęgritudines natę sunt, habet, id eorũ, quę nocere valẽt ob vim tẽperaturæ, nihil habet. Nam mulsæ tm̃ aceti est admistũ, vt, quod in ipsa biliosum sit, queat suffi-

B cienter κολάσαι, id est καθελεῖν & ταπεινῶσαι, id est castigare, inuertere, & supprimere. Nẽpe in quarto de simplicium medicamentorũ viribus dulcem succũ acri maxime potẽtia aduersari monstrauimus. Cum itaq; mulsæ facultas cætera quidem omnia, quibus morbi huiusmodi opus habent, contineat: in vno autem duntaxat contraria, ꝙ s. supercalfacta ipsa bilescat: migrationẽ sanè huiusmodi permistio aceti cohibens, optimum efficit medicamentum. Nempe minime siticulosum erit: atq; ob id sputa, quæ non omnino crassa glutinosa q; sunt, facile educet: hæc autem, quæ duo numero existunt opera, consequitur partium oris faucium q; humectatio. Qua vero occasione hoc facit, ea tum lieni tum hepati maximam affert commoditatẽ, viscera innoxie expurgãs.

31 *Flatum præterea discutit, & vrinas mouet.*

De mediocriter acri oxymelite adhuc differens, hæc protulit. Nam in pulmonis thoracis q; affectionibus plurimo est vsui, maxime q; insignẽ habet patrocinatũ ob metricã illam aquę aceti q; & mellis permistionẽ. Tale siquidem oxymeli spiritum crassum flatuosum q; in hypochondrio secat: flatus q; abrũpens, vias oẽs expurgat: atq; ad vrinas tũ serosa tum biliosa agit excrementa.

32 C *Sed *partem intestini infernam reddit humentiorem, facit que ramenta.*

li. 4. f. 1. t. 2. 8. fol. 419. h

Eam, quæ supra id, quod secundum naturam est, innascitur partibus, humiditatem, πλάδον Hippocratem nominare neminem ex nobis præterit: hoc igitur efficere ait oxymeli. Nam, quicquid crassi glutinosi'que succi superius infarcitur, id abradit secat'que, atq; tanquam ad excretionem subducit: facile item & hac facultate ab iecinore facit excrementorum eductiones, ita vt collectis superioribus cunctis humiditatibus in intestinis ipsis & potissimum infernis, ob multitudinem quidem innascatur ea, quę supra naturã est, humiditas, ob qualitatẽ vero intestini abrasio: nempe & oxymeli detergente præditum facultate, tandem abradet intestinum. Eiusdem quoq; est facultatis, quod cum oxymelite descendit chylo*sum excrementum: quapropter & sine oxymelite, si aliquando exuperauerit, intestinum abradet.

* In oĩbus antiquis gręcis legit' χολῶδες, idest biliosum, & ita ẽt habet vetus tralatio.

33 *Interdum autem & in acutis morbis est inutile, & potissimum, quòd non flatum modo foras prodire vetet, verũ quoque & reuerti faciat. Præterea & maxime vires imbecillitat, & extremas infrigidat partes.*

In acutis interdum morbis abradi intestinum, bonum non est. Vlceratio enim quædam superficialis est ipsa ramentosa affectio. Quæ cum talis existat, ab irrumpentibus omnibus, & præ-

D sertim mordentibus, molestiam recipit intestinum. Quod affectum, nisi protinus mordentia excreuerit, ad regionem superiorem ea, quæ irrumpunt, remittit. Quo fit, vt ea occasione flatus etiam sursum recurrat. Naturalem siquidem functionem circumstrictoriam, sortita sunt intestina, vt in commentariis de facultatibus naturalibus est demonstratum: sed, quæ irrumpunt, à partibus, quibus continentur, reiici velo*citatis est opus. Cum igitur superne motus exordium habet, quæ continentur, deorsum habent excretionem: verum, si motio inferne capit exordia, sursum feruntur. Quòd sanè in habentibus secundum naturam vsu venire videtur, cum scilicet vniuersim raptim'que subeunte ad inferna intestina bile continemus excretionem, aut propter aliquam, quæ prompta sit, negocij curam, quæ interpellari non possit: aut quòd non prope sit, quo venter exoneretur, locus. Nempe tunc recurrere sursum'que ferri bilem ita percipimus, vt non adhuc excerni possit. Sunt, quibus ex huiusmodi bilis recursu stomachus male habet: aliis caput repletur, & ob morsum dolet: alij patiuntur vtrunque. Hoc igitur pacto, ramentosa in intestinis affectio, deorsum interdum excernit celeriter, ægrorum molestiam nequaquam sustinens: interdum autem & à partibus inferioribus ad superiores, vbi, quæ irrumpunt, non protinus ad sedem prodierint, sed is, qui sedem circulariter ambit musculus, tum contractus, tum recti intestini extremum ipsum abstringendo complexus, principium motionis obstri-

* vetus interpres legit, hui' virtutis.

ctoriæ ex infernis partibus ad ſuperiores fecerit. Ob eam igitur cauſam non flatus modo, verum E & excremẽtum in huiuſmodi affectionibus reuertitur. Contingit autem & vires offendi ob eũ, qui in tranſitu ipſo ſequitur, morſum. † Nempe abradentia, tametſi, quod irrumpit, breuiſſimũ habeat morſum, vehemẽter tamen infeſtant. Scimus autem dolorem omnẽ vires exoluere, atq; ob id partes infrigidare extremas.

† *Nempe quæ abraduntur, tametſi id quod pertranſit, minimam habeat mordicationẽ, vehementer tamẽ infeſtantur.*

34 *Et hæc ſola eſt, quam nouerim, oxymelitis noxa, quæ ſcribi digna ſit.*

Oxymeli mediocriter temperatum, noxas omnes, quæ ex mulſa, vino, & aqua emergunt, effugiſſe paulo ante eſt monſtratum. Si quando igitur nocuerit, ſolum nocet, ꝙ abradat inteſtinum: id'que facit in iis, qui imbecillius habent natura & pati idoneum inteſtinum.

35 *Exiguum autem potionis huius nocte quidem & ieiuno ante ſorbitionem dare expedit: quanquam & à ſorbitione, modo longum interſit tempus, nihil vetet bibere.*

Vbi facultatem, quam habet, percurrit, ad rationem temporis, quo maxime ipſum quis porrigere debeat, in præſenti peruenit [a]†: & potiſſimũ, cum, qui oxymelite vti debet, is ſorbitionibus alatur. Nempe, vbi quis non ſorbitionibus, ſed potione ſola regatur, tempus in illis poſtea docet. F Ait ergo in ſorbitione vtentibus illud duntaxat obſeruãdum tempus, quo ſorbitio ingeri debet. Ptiſſanæ autem cremor ſorbitio eſt: qui, vt corpus alat roboret'que, aſſumitur. Ad quæ confert, ſi nutritionis tempore ſolus in ventre contineatur: nempe antea didiciſti cibos multiplices & præſertim facultate diſſimiles magnam progignere in ventre turbationẽ. Ob eam igitur cauſam nõ porrigendum oxymeli, niſi cremor concoctus fuerit. Qui ſi coctus fuerit, licet tum nocte tum appetente die ante ſorbitionem ſumere. Tempus autem inter ſorbitionem oxymeli'que mediũ ſatis facit, [b]† ſi ptiſſanæ cremor vacuum ſimul & purum ex ea, quæ ab oxymelite facta eſt, abſterſione, ventriculum ingrediatur.

A † Ex Græcis co. & tralatiõe veteri clarius. & primo quidẽ tp̃s explicat, qñ maxíe quiſpiã ex iis, qui ſorbitionib⁹ alunt̃, oxymelite vti debeat: poſtea vero, licet non ſorbitionibus ſed potione ſola quis regat̃, tp̃s quoq; quo illi exhiberi debeat, docet.

36 *Qui autem non ſorbitionibus, ſed potione ſola vtuntur, his non ſemper oxymelite vti expedit,* [c]† *præſertim que quòd inteſtina abradantur, fatiſcant que, & ſuccumbant. Nam, cum ſtercore vidua & deſtituta ſint, vacuæ item venæ, atque ablatæ à melicrato vires, citius inducuntur.*

Qui victus rationem non ex ptiſſana, ſed ex potu ſolo, ſibi inſtituunt, iis non per totum morbum eſt conueniens oxymeli, [d]† quòd vehementius inteſtinum ipſum tum nudum tum humore alio deſtitutum abradat. Nempe à ptiſſana quodam modo inungitur, vbi eam aſſumpſerint, & cũ G corpus nihil à mulſa auxilij acceperit. Mulſæ autem auxilium, quod corporibus affert, cũ de mulſa ageret, prædixit.

B † Antiqua tralatio hęc addit, quantitas duarũ horarũ. quod eſt, quia oxymeli præcedit in hoc ſpatio, & penetrat pars eius ad venas, & pars ei⁹ deſcẽdit: ita vti ptiſſanæ cremor vacuũ ſimul &c.

37 *Quòd ſi potum hunc quidem multum per totum morbi tempus profecturum exiſtimaueris, paulum aceti, tantum q;, vt duntaxat ſentiri poßit, infunde: ſic enim & iuuabit, et lædens, minimũ lædet, et ea, quæ oportet, præſtabit.*

Cum ſitim quidẽ mulſa inferat, ſputa autẽ in bronchiis pulmonis contineantur vel glutinoſa vel admodũ craſſa, tũc ſolo eſt vtendũ oxymelite. Neq; memoria excidat dicta hęc fuiſſe de iis, qui ſolo potu ſine ſorbitione vtuntur. Si igit̃, vt dixi, ſolo vtendũ ſit oxymelite, paulũ aceti mulſæ infundere conuenit, vt aceti vſu cõmodo q; fruatur: & fugiat, quod ab eo eſt, detrimentum. Sed acetum mulſæ cõmiſtum excoquere oportet, nempe hoc pacto ad nocendum imbecillius redditur.

C † Præſertim quidẽ ob abraſionẽ vel exaſperationẽ inteſtini: ei enim ſine ſtercore exiſtẽti magis vtiq; hęc inferat p̃ſente vaſorũ inanitione: poſtea ṽo, q̃a melicrati ẽt vires auferat.

38 *Vt autem in ſumma dicatur, quæ ab aceto eſt acredo, picrocholis magis, quàm melancholicis, prodeſt. Amara ſiquidem diſſoluuntur deſciſcunt que in pituitam, cum ab aceto in ſublime attolluntur. Nigra autem fermentantur, attolluntur, & multiplicantur: nempe nigra educit acetum.*

H

Picrocholas naturas appellat Hippocrates, quæ amarum ſibi cõtraxerunt ſuccũ, cuius generis eſt bilis flaua: his idoneũ eſſe ait acetum, quod melancholicis aduerſiſſimũ exiſtit. Nam & bilem nigrã acidam eſſe contingit, cum ſ. præter naturam habẽte corpore [e]† & ſyncera & impermiſta fuerit. Nempe, cum recte valet, plurimum quidem prædictæ habet qualitatis, non tamen exquiſitam ipſam. Reliqua dictionis manifeſta ſunt. Docet ſiquidem in ea, quo'nam pacto acetum picrocholis, qui in temperamento calido cęteros vincunt, adiumento ſit, vtpote quod frigidum ſit.

D † Tum q̃a, cũ inteſtinum nudũ ſit, id vehemẽtius abradit, à ptiſſana enim quodam modo inungit̃, vbi eam abſorpſerint: tũ quia melicrati vtilitatem corpus haud quaquã aſſumit.

E † κατάκορος

39 *Mulieribus autem longe magis, quàm viris, aduerſatur acetum: nam vterum dolore afficit.*

Quòd acetum ſuapte natura neruos offendat, teſtatur experimentum, & ratio demonſtrat. Nempe exangues ſunt, & ideo frigidi, facile q; ab iis, quæ refrigerant ſimul & tenues habent partes, afficiuntur medicamentis. Læduntur præterea & à reliquis refrigerantibus omnibus: ſed, ſubſtantiæ aceti quod tenuium eſt partium, in eorum mergitur profundum: atq; in omnes ita penetrat partes, vt ne minimum quidem ex eis illæſum maneat. Sic igitur acetum neruoſas offendit partes. Vterum autem anatomici ferè oẽs neruoſum eſſe dicunt. Verum & abſq; eorum adnotatione, quam ex anatomica inſpectione fecerunt, poteris & tu de eo ratiocinatione colligere.

Nempe

A Nempe ad maximã laxatur molem, & ad minimam contrahitur: quantus etenim fœtus fuerit, tantũ ipsum perpetuo circulariter ambit: impletur q; spatiũ omne ab eo, etiã si fœtus paruus fuerit vel magnus, veluti vẽter à cibis. Sed vẽtris non magna est ad cõtraria permutatio, vteri autem maximæ: plurimum autem dilatari neruosorum proprium est corporum, & non carnosorum.

De Aqua

40 *Aquæ, quæ in acutis bibitur morbis, nullum sanè aliud habeo, quod illi concedam officium. Neque enim in *peripneumonicis tussim sedat, neque sputum educit: immo cæteris minus, si quis aquæ potione prorsus vtatur. Verum, si inter oxymeli & mulsam paulum aquæ *instilletur, ob qualitatis potionum transmutationem sputum educit: nempe intus inundationem quandam parit. Aliàs neque sitim sedat, sed amarescit: nempe ei, qui suapte natura biliosus existit, ea est biliosa. Hypochondrio præterea est mala, atque etiam pessima biliosissima que, & vires maxime labefactat, vbi in vacuitatem venerit. Adde, quòd lienem auget iecur que, vbi inflammata sunt, fluctuat que & innatat: tarde siquidem meat, quòd subfrigida & incoctibilis sit, neque aluum deiicit, neq; vrinas mouet. Atque ex eo quoq; nocua est, quòd stercoris suapte natura expers sit. Quam si pedibus frigentibus aliquando quis biberit, ea his omnibus multo magis nocebit, ad quoduis eorum venerit.*

*Al. pleuriticis

*Al. ἐπιῤῥοφεύμενον, insorbeatur.

B Neq; incidẽdi vim aliquã habet aqua, vt acetum: neq; calida est, vt mel: quod sanè non calfacit modo, verum quoq; & detergit, secat q;. Tarde igitur iure optimo meat aqua, difficulter concoquitur, atq; ægre descendit, quanq̃ alioqui & optima sit, & culpa omni vacet. Nam, quę vel limosa, vel male olens, vel salsa, vel alterius cuiuspiã medicamentosæ qualitatis particeps existit, ea nõ simpliciter est aqua, sed cum tali quadam permistione medicamenti: vt si mel vitiosum, vel ptissanam, vel acetũ, vel uinum, vel quippiam tale designaueris: non enim ex illo genus totũ culpabis, sed id solum, ad quod conuertis mentẽ. Cum igitur super singulis, de quibus enunciat Hippocrates, sermo de optimis sit, ita & nunc intellige, singula, quæ dicũtur, ad optimã referens aquam. Ea autem purissima est, & omni aliena qualitate destituta. Hec igitur quanq̃ optima sit, multo tamen tempore in ventriculo manet, fluctuationes q; plurimũ parit. Quo fit, vt, cum biliosus ventriculus fuerit, corrumpatur & illa. Præterea, & cum ex ventriculo ad ieiunum intestinum ęgre perueniat, non facile distribuitur neq; in hepar, & minus in renes, thoracem, & pulmonem. Quo fit, vt neq; vrinas mouere nata sit, neq; sputum educere. Immo neq; per totũ corpus molitur transpirationes: id nanq; substantiæ, quæ tenuium sit partium, opus est, calidæ q;, non frigidæ & crassarum partium. Neque præterea sitim sedat, q̃ in amplis tum ventris tum intestinorum animalis C instrumentis plurimo maneat tempore: neq; prorsus imas ipsorum penetret partes, neq; ariditatem humectet. Quòd autem non alat, antea est dictum: quo fit, vt neq; facultatem vitalem roborare possit. Atq; ea est causa, propter quam Hippocrates ad mulsam, oxymeli, & vinum se contulit, in ęgris ab aqua abstinens. Iam igitur ob eas causas nunquam ea quis vtatur: vtuntur tamen & alij quidam medici, atq; etiam Hippocrates: sed hic minus, cęteri magis. Nempe, quòd cęteris perperam vtantur, circumuenti, ad aquam ipsam recurrunt, quæ non insigniter, quod præter animi sententiam succedat, habet, quando ne virtutem quidem. Sic enim Erasistratus dicebat, Fortes tum ciborum tum potuum facultates tempestiue quidem assumptæ maximum iuuamẽtum: intempestiue vero maximam offensam afferunt. Quem autem vitiosum esse dico, tum oxymelitis, tum mulsæ, tum vini vsum, is quidem oritur & ob repentinas mutationes, vt ipse ostendit, & magna ex parte ob synceram, quæ à medicis fit, permistionem. Cum igitur seni cuidam ægrotanti quotidie vinum aquosum exhiberem, quidam ex huiusmodi medicis præsens, me vini minimum aqųæ ipsi instillantem contemplatus risit, ęgrum que vinum non bibere, sed duntaxat videre dixit, non sanè intelligens mistionis vini, quod gratia voluptatis datur, ad aquam aliam esse symmetriam, & aliam esse eius, quod ad opem ferendam ministratur. Nam vini omnino mi-D nimum veluti excitationem quandam, quæ ad distributionem aquam trahat, permiscemus, quo *duntaxat aquæ tollamus synceritatem, non autem aquam vinum faciamus. Sunt autem plerique ex sanis, qui vinum aqua dilutum bibant, sed in his aquam gustatu ipso euincere non oportet, sed vinum: in ægrotantibus vero adhuc magis, ita vt pauca sit vini repræsentatio. Sic & de oxymeli te pauló ante dicebat, aquosum laudans: quod item tutius quispiam ea vteretur, quę aquosa est mulsa. Nam syncera pura que, nisi ventrem subducere anticipauerit, magis nocebit, & potissimum in amarę bilis hominibus, & illis, quibus præter naturam tumefacta sunt viscera: in quibus & aqua detrimentum affert, cum plus iusto in hypochondrijs morata bilescit. Nempe & præter hæc omnia, quæ habet mala, stercoris adhuc expers existens, nullo pacto aluum subducit. Aquam autem in principiis accessionum potam lædere, (quod manifestauit, cum dixit / quam si pedibus frigentibus quis aliquando biberit, ea his omnibus multo magis nocebit / eorum est, quæ omnibus & nota & certa & confessa sunt. Quando igitur bibi idonea est aqua? Cum scilicet potu solo eger usus fuerit, non dum accepto ptissanę cremore: tunc enim in potionum aliarũ medio aquam tempestiue quis ingesserit, & præsertim cum siticulosus æger fuerit: nempe eam πλημμυρίδα quandam, id est humidi cuiuspiam copiam facere ait. Quo fit, ut inter mulsam oxymeli que parum aquę exhibeat, quod iis, quę expui debent, conferat ad humectationem. Immo,

*Al. manum.

& cum uinum grauiter nocet, tunc aquam propinant. Quo'nam autem pacto id enunciaturus E
sit Hippocrates, audiemus.

41 *Cum uero in huiusmodi morbis fortem capitis grauitatem uel mentis læsionem suspicatus fueris, à uino penitus est abstinendum: aquam que tunc dare oportet uel uinum aquosum, flauum que & prorsus inodorum: atque ab ipsius potione, aquæ exiguum superbibendum, nam hoc modo uini potentia caput mentem que minus tentabit.*

* κιῤῥὸν, quod superius uerterat fuluũ, Gellius giluũ uertit.

Mens tentari lędi q; dicitur, cum æger febre correptus desipuerit. Nunc ergo mentis lęsionem desipientiam dicit: in qua uino abstinendum præcipit. Pari modo & in uehementibus capitis doloribus. De utroque antea est dictum. Sed in prȩsentia, ubi in prædictis symptomatis à uino omnino abstinendum prędixit, cõsequenter aquosum flãuum q; omnino, & quod odore careat, dandum ait. Aquosum quidem & inodorum dare bene dicitur, sed flãuum non admodum recipio: nam ad ea aquosum album melius existit. Etiam uero in eam gratiam, cum uina talia sunt, superbibendam confestim aquam tutius præcepit. Minus enim (inquit) uini robur, quod uehemens est, caput mentem q; tentabit, ἅπτοιτο quidẽ uerbo usus sibi ipsi usitato cõsueto q;, quo ἅψιν τῶν φρενῶν, id est mẽtis lęsionem, ab huiusmodi uerbo, quod ἅψεως nomine hominibus usitatius est, sese fecisse ostendit: caput autem mentem q; uino tentari ait, ꝙ propter caliditatem celeriter ad ca- F
put feratur, feruẽtes'que in corpore secum ferat humores. Qua autem ratione caput male afficit, ea & mentem: nam in capite sapere ipsum situm est, & ea animę pars, quę ratiocinatur.

42 *In quibus autem maxime aqua utendum sit, & quando ualde multa, & quando modica, & quando gelida, & quando calida, partim quidem antea dictum est, partim uero suo tempore dicetur.*

Erasistratus quidem in libro de febribus malitiose satis criminatur Hippocratẽ, discipulos ipsius propè accusans Apollonium & Dexippum: quos ait cereos cyathos duodecim in sextantali cotulę cyatho effinxisse, atque unum ex illis uel duos febrientibus admetiri. Verum Hippocrates non hic solum, uerum quoque & in ante dictis potionibus omnibus, copiosius largius'ue manifeste uti uisus est. Quod & in prȩsenti dictione liquido ostendit inquiens, In quibus autem maxime aqua utendum sit, & quãdo ualde multa. Nam & τὸ κάρτα πολλῷ, τὸ λίαν πολλῷ, id est ualde & supra modum multa significat: sed sanè satis erat dicere multam aliquando dari aquam sine adiectione aduerbij huius κάρτα, in ostensionẽ malitiæ Erasistrati, qui de Apollonio & Dexippo mentionem facit, nec ullum horum librum ostendere potest: nec Hippocratem ipsum intelligit aperte dicentem, Et quãdo utendum ualde multa. Quin etiam & superiore oratione mulsam G
inter oxymeli'que aquam porrigens utilem esse ait, ꝙ πλημμυρίδα, id est humiditatis abundantiam parit. Scripsit & antea de mulsa & oxymelite aquosis, quòd os humectant, & urinas cient, non utique cyathum horum porrigens, sed quantitatem insignem, qua & os humectari, & urinę cieri, &, quę pulmonẽ infestent, expui possint. Preterea & de oxymelite ita scripsit, Quòd si potum hoc & quidem multum per totum morbi tempus profuturum existimaueris, adiiciens hic multum. De malitia itaque Erasistrati aduersus Hippocratem dicta hęc sufficiant. Cęterum recordemur Hippocratem, quo modo ante, ita & nunc, polliceri se in morbis singulis propriam facturum doctrinam: cum hoc in loco uictus instituendi artem non sufficienter conficiat, sed uniuersalia sola in exemplo morbi unius, scilicet pleuritidis, prosequatur.

43 *De reliquis potibus, cuiusmodi est hordeaceus, & qui ab herbis uiridibus, uua passa, uinaceis, pi*ris, cnico, myrtis* punico, & aliis parantur, cum horum aliquo uti intempestiuum fuerit, in morbo ipso scribetur, ubi & de compositi*s agetur medicamentis.*

* tritico.

* ἄρμενα.

Habet quoq; suam & hęc dictio doctrinæ alterius, quæ de morbis singulis sit, promissionem. Verum, quicquid sit, liquido constat uel libros, qui de singulorum acutorum morborum curatio H
ne ab Hippocrate scripti sunt, non extare, uel prorsus nõ scriptos. Hi siquidem, qui nunc circunferuntur, præstantię Hippocratis non sunt: habent tamen multa, quę mentem ipsius oleant: ueluti, & quę huic libro adiacẽt ab eo, qui de balneis est, sermone. Sed, ut dixi, de singulis in horum expositione commodius differemus.

De Balneis

44 *Balneum in plerisque morbis confert, in his quidem perpetuo, in aliis uero non. Est que quando minus utendũ sit, quòd imparatum homines habeant: nam in paucis domibus parantur necessaria, reperiuntur q;, qui rem, ut oportet, curent. Quòd si exactè quispiam non lauetur, non mediocrem incurret noxam. Tecto siquidem est opus, quod fumo careat: copiosa item aqua, & crebra lauatione, sed quæ immediocris non sit, nisi res ita postulauerit.*

Balnea huiusmodi, temporibus Hippocratis non dum parari uidebantur. Nempe dicere paucis in domibus parari necessaria, & reperiri, qui rem probe curent, opus q; preterea tecto esse non fumoso, copiosa aqua, & quęcunq; deinceps dixit: † ꝙ item in domibus calefiat adhuc intra lebetes aqua, labris q; infundatur: argumentum habet. Quòd autem in fine dictionis ait, crebra opus esse lauatione, sed quę immediocris non sit, nisi res ita postulauerit, si utique memoria non excidat,

† ὡς ἐν ταῖς οἰκίαις ἔτι θερμαινομένȣ τȣ̃ ὕδατος ἐν λέβησιν εἶτ' ἐγχεομένου τῶν ἐμβάτων ταῖς πυέλοις, ἐνδειξιν ἔχει. quorũ uerborum sentẽtiam optime uidetur expressisse uetus tralatio. significant, ꝙ hoĩes adhuc, qñ uolebant balneari, calefaciebant aquã in uasis, & fundebãt eã in tinãm, deinde sedebant in illa tina.

A dat, in ſequenti doctrina obſeruabimus. Nam ipſe dicet, qui nam ſint, qui immediocri aliquando egent lauatione: id autem eſt, cum æger multa, dum lauatur, perfunditur aqua. Quod ſi dicere ipſe non videatur, nos ipſi non ſimpliciter quidem, neque vt inciderit, ſed cum eorum, quæ ab ipſo ſcribuntur, conſequentiæ obſeruatione percunctabimur.

45 *Et magis quidem non abſtergendum eſt: Quòd ſi aliquando abſtergendum ſit, calido aliquo, atq; multiplici plus, quàm exiſtimetur, vtendum abſterſorio, perfundenda quę aqua non pauca, & celeriter poſt perfundenda.*

Nullus æger, cum lauatur detergi expoſtulat, niſi ſordidus ſit, & prurit u vexetur. Nempe, qui ægrotant, aqua citra laborem omnem læſionem q́ꝫ proluí debent. Deterſio autem purgamentis fit tum mordentibus tum ſiccãtibus: quo fit, vt ea tum virtuti tum vſui balneorum aduerſiſſima ſit. Si vero æger detergi debeat vel propter ſordes vel propter pruritum, vim medicamenti deterſorij multa admiſta aqua, immiſſo quoqꝫ oleo, exoluere oportet. Quocirca inquit Hippocrates, Atqꝫ multiplici plus, q̃ exiſtimetur, id eſt, q̃ ſanis conſuetum ſit, vtendum abſterſorio. Non enim ſubſtantiam medicamenti abſterſorij in ægris multiplicem accipiendam præcipit, cũ non abſtergẽdũ eſſe magis, q̃ abſtergendũ velit: ſed deterſorij q̃titatem in ægris multiplicẽ fieri iubet p aquę
B adauctionem. Ea ſiquidem ratio detergentia quoqꝫ vitare præcipit non excitante vel ſorditie vel pruritu, acribus q́ꝫ ipſis & ſynceris non vtendum. Sicut autem multitudine aquæ admiſtæ exoluit detergentis medicamenti acrimoniã, eodem modo totius deterſorij vim exoluit, ſuperinfundens ſtatim multam aquam calidam puram q́ꝫ, atqꝫ deinceps aliam.

46 *Via ad ſolium breuis ſit.*

Cõmune id eſt, ſiue in balneo hoĩem laueris, ſiue in domo aliqua extruxeris pyrã, & labrũ aqua impleueris. Quod & nunc in caſtris fit ſępius, cũ lauari quempiam deficiẽte balnei loco oportet.

47 *Facilis quę tum ingreſſus tum egreſſus.*

Prorſus ſiquidem citra fatigationem laſſitudinem q́ꝫ ægrum ſeruare iubet: atqꝫ ob id ſolium facilem tum ingreſſum tum egreſſum habere voluit. Id proculdubio fiet, ſi paries, qui aquam continet, neqꝫ ſublimis, neqꝫ anguſtus fuerit. Maxime autem laudabile & à labore omni alienum eſt, quod in aquarum ſponte naſcentium conficitur lauacris. Nempe ſolia humilia ita depreſſa q́ꝫ pro pè omnes conficiunt, vt nihil ſolij pauimento, quod prope eſt, emineat.

C
48 *Qui lauatur, componat ſeſe, taceat, & nihil agat: ſed cæteros tum perfundere tum abſtergere ſinat.*

Hæc quoque prædictis ſimiliter, vt æger non laboret, conferunt. Nempe & ægrotantis quies, vt corpus in balneo tum laxius tum mollius reddatur, eſt idonea. Nam, cum mouetur corpus, muſculi tenduntur, tenſi vero minus tum molliuntur, tum relaxantur.

49 *Multæ quoque aquæ miſturæ parentur.*

Cum Hippocrates inquit, καὶ μετακέρασμα πολὺ ἡτοιμᾶσθαι, i. multæ quoqꝫ aquæ miſturę parent, poteſt vnico legi verbo μετακέρασμα, atqꝫ intelligi hæc præpoſitio μετα per ſe, & ſeorſum κέρασμα. Nam Hippocrates non in hoc ſolũ libro, verũ & in aliis, Ionum more per defectũ vti prępoſitione μετὰ videt. Plene enim atqꝫ integre ita leget, καὶ μετὰ ταῦτα κέρασμα πολὺ ἡτοιμᾶσθαι, i. multæ quoqꝫ poſt hæc aquæ miſturæ parentur. Siue aũt quis vno intelligat verbo μετακέρασμα, ſiue diſtinguat diſtrahat q́ꝫ pro μετὰ ταῦτα κέρασμα, vna eſt dictionis vtriuſqꝫ intelligentia: vult ſiquidem miſturã parari, eũ, qui in labro lotus eſt, perfuſurus: quod medici huius temporis oẽs efficere conſueuerunt, cũ ægrum lauerint. Neqꝫ enim in ſoliũ frigidum ingredi permit-
D tunt, ſed tepida perfundunt aqua. Alij labra tota aqua huiuſmodi replent. Nam, vt corpus, tum laxius, tum rarius, calida lauatione eſt redditũ: ita rurſum quiete paulatim q́ꝫ contrahere ipſum, & cogere, & denſare in animo habet. Nempe id ad virtutis robur confert, vt non facile homo lædatur, *niſi ſubita quædam in ambiente aere fiat ad frigidum permutatio. Ob id, qui recte valent, à * Al. ſi.
balneo calido ſeſe in frigidam proiiciunt aquam. Sed, qui ægrotant, contactum frigidæ non ſuſtinent citra læſionẽ: quapropter frigiditatem calidæ miſtione frangimus. Miſtionis autẽ quantitatem inueniemus, in primis quidem, ſi corporis affectionẽ inſpexerimus: deinde & propriã laborantis naturam, ætatem q́ꝫ, & anni tempus, & regionẽ, & præſentem cœli ſtatum. Melius autẽ facient, qui à calido balneo tepidas non minus trium generũ aquas, quæ inter ſe differant, parabũt: vt prima quidẽ admodũ tepida ſit, ſecunda vero minus: & tertia adhuc, quæ magis ad frigidũ declinet. Tale autem quippiam velle viſus eſt Hippocrates, cum præcepit miſturas parari. Nempe, quod paratur, id non ſimpliciter modo multum, verum & multiforme, eſſe eſt melius, vt paulatim à calido ad frigidum procedatur, cum ſubitam ad contrarium mutationem æger non ferat.

50 *Celeres quę faciant perfuſiones.*

Ταχείας, i. celeres, referre oportet, non ad eam ſolum, quæ in perfuſione fit, actionem: verum

quoque & ad illud, quod actiones interiacet, spatium: vt primam inter perfusionē secundam q; E
parum sit interualli. Quod si quis proprie nominauerit, non ταχείας, id est celeres, sed πυκνάς, id est frequentes, dixerit. Quanquam apud veteres vsus horum nominum πυκνῶ & ταχέως confundatur: nam aliquando πυκνάς, id est frequentes actiones, ταχείας, id est celeres vocant.

51 *Et spongiis pro strigili vtantur.*

Neq; strigilibus in ægris ipsis, neq; spōgia, medici huiusce temporis vtuntur, sed à balneo eos linteo contegunt: alij vestibus & potissimum puris, vt plurimū sudent, obuoluunt. Sed non semper ęgrum ipsum à balneo copiose sudare conuenit. Nempe sepius laborantem ad balneum non vacuandi corporis gratia ducimus: sed prorsus contrariam ob rationem, vt scilicet humectetur madescat q; quod immoderatius exaruit. In talibus igitur neque intus in balneo sunt expectandi sudores multi: sed quàm citissime labri aquam ingredi, & postea egressos resiccare expedit.

* ἀγνάπτοις.

52 *Et non valde siccum perungant corpus.*

Oratio hęc succedit quidē huic, Et spōgiis pro strigili vtant̄. Sed, q sermonis proprietatē contē platus fuerit, is de vnctionis in balneo vsu intelliget, ne eorū, quę de necessitate diceda sunt, quippiā pretermissum esse videat̄. Nā, vbi post balneū spōgia aquā detersit Hippocrates, obscurū quidem est, si corpus vnxerit: bene tñ ęgri corpus, cū humidū existit, nō perungendū esse constat: nisi quispiā dixerit, ꝙ Hippocrates hoc ipsum oleū, quod cū aqua est, resiccet. Est igitur vtile, vt de vnctionis in balneo vsu discutiatur: sed necessaria magis est super vnctionis tempore discussio, si oleū perfundere conueniat, vel vbi, qui lauat̄, sudauerit: vel cū siccus adhuc est, confestim, vbi sese exuerit, & prius, ꝙ̄ sudauerit: vel horū neutrū fuerit, sed vbi humescere cœperit. Sanè, qcūq; eorum meminit, quę de olei facultate in simpliciū medicamentorū tractatione dicunt̄, is exacte nouit optimū esse olei vsus in iis, qui lauantur, tps, quod tertio dicitur loco: nouit q; quo nā pacto calfactū corpori exhibere conueniat. Nempe id corpus mollius reddit laxius q;: cū frigidū suo contactu nō solum horum neutrum efficere natum sit, sed & eos, qui lauantur, frigentes reddat. F

53 *Caput vero spongia, quoad maxime fieri poterit, resiccare oportet.*

Quo'd in balneo caput curiose resiccandū sit, vt ne minimum quidem supersit humiditatis, nequaq̄ est ambiguum: nā, quicquid relinquit, refrigerare consueuit. Non tñ, à spongia vt fiat, effici potest, nisi statim ab initio post misturarum vsum. Capitis tñ aquam linteo resiccare est melius. G

54 *Neq; "caput ipsum modo, uerū & extrema, & quæuis aliam partē corporis, à frigoris iniuria prohibere conuenit.* A.li.3.f.3.d.1 c.3.fol.61.e

Dixisse id per se seorsum'que parū esse mihi videtur: quo'd enim pars nulla omnino nuda esse debeat, cum à balneo aquam eorum, qui lauantur, resiccant, constat liquido omnibus: nam, quæ ita denudantur partes, cito eas refrigerari nemo ignorat.

55 *Lauari quoque is non debet, qui nuper vel sorpsit vel bibit.*

Non in ægris modo, verum quoque & in sanis, nullus confestim à cibi vel potus sumptione lauari debet. Nam qui biberunt, his caput repletur: qui vero cibum sumpserunt, his non caput modo, verum & corpus totum, alimoniam ad se prius, quàm concocta fuerit, trahent.

56 *Neque confestim à balneo sorbendum, neque bibendum.*

Sedata, quæ ex balneo est, turbatione, tum esse tum bibere melius est: veluti & composita ea, quæ ab exercitatione oritur. Nam cibum protinus vel potum sumere, caput replet, deuoratum q; interdum superfluitare facit. H

57 *Magni autem admodum pendere oportet, si æger, cum recte valuit, balneum valde affectauit, & lauari fuerit assuetus. Nempe tales magis appetunt, iuuantur que, cum loti fuerint, adeo, vt lædantur, si non fuerint loti.*

Demonstrata sunt hæc per totum ferè horum commentariorum secundum, vbi dictiones exposuimus, in quibus parte prima consuetudinum vires enarrauit.

58 *Peripneumoniæ autem magis, quàm ardenti febri, confert. Nam lateris pectoris que & dorsi mulcet dolorem, sputum maturat educit que, & spiritum facilem reddit, lassitudines "tollit, mollit articulos & cutem per summa apparentem, vrinas ciet, capitis soluit grauitatem, & nares humectat. ⁋ Tot ergo insunt balneo bona, quibus omnibus est opus. Cæterum, si in apparatu re vna vel pluribus defectum sit, metus est, ne non prosit balneum: vnum siquidem horum, quoduis fuerit, si à ministris non, vt oportet, præparetur, valde lædit.* A.ibidem.e

Quare peripneumonias magis, quàm febres ardentes, iuuet balneum, ostendit Hippocrates, cum inquit, Nam lateris pectoris q; & dorsi mulcet dolorem, sputum maturat educit q;, & spiritum facilem reddit. Ob hæc etenim omnia peripneumonicis maximo est præsidio. Sanantur siquidem, qui contenta in pulmonibus sputa expuunt. Pleuritici quoque ob doloris mitigatio-

A nem valde iuuantur. Quapropter duorum alterum: nempe vel ita ſcribendum, Peripneumoniæ autem & pleuritidi magis, quàm ardenti febri, confert: vel in peripneumonia pleuritidem ſubaudire oportet. Nam pleuritis dolorem in latere habet: Peripneumonia non habet. Cæterum, cum peripneumonijs magis, quàm ardentibus febribus, conferre balneũ inquit, docet quoq; & eſtuantibus quibuſdam auxilio eſſe: verum oratio hæc diſtinctionem expoſtulat, quam non dum efficere poſſumus, quia tempus, quo lauari ægrotantes velit, nõ definierit. Vbi autem ſequenti dictione enarrantem Hippocratem, quoſ'nam haudquaquam lauare velit, intellexerimus, ad balnei tẽpus ita perueniemus.

59 *Qui in morbis aluum plus iuſto humidiorem habent, ij non ſunt lauandi: neq; ij, quibus magis, quàm decet, detinetur, & ſoluta non ſit: neq; ſumme imbecillitati, nec cibum faſtidientes, nec vomitabundi, nec biliosa ructantes: nec quibus ſanguis è naribus profluit, niſi minus, quàm decet, fluxerit, quod autem decet, nõ te latet. Si vero minus," quã decet, fluat, lauabis, & ſi vniuerſum corpus in cæteris, etſi caput duntaxat iuuerit. {Si igitur apparatus hi conuenientes fuerint, æger q; fœliciter balneum ſuſcepturus ſit, quotidie lauare oportet.}*

A.lib.4.f.2.t. 1. c.73. fol.445.G

Quibus complura per ventrem ſubducuntur, ijs balneum ſiſtit, ea ad corpus vniuerſum reuel- B lens: atq; hac occaſione detrimentum affert. Quòd autem, qui nullo modo deiecerunt, eos antea vetuſtam fęcem euacuaſſe melius ſit, nemo ignorat: ſicuti, neq; qꝫ γεγυωμένυς, hoc eſt, τὺς καταλελυμένυς τὴν δύναμιν, i. viribus reſolutos, balneum amplius euertit. Ait præterea & ἀσώδεις, id eſt cibum faſtidientes, & vomitabũdos haudquaquam lauandos: nempe hos viribus ita defici metus eſt, vt ſuccedat ea, quæ ſtomachica appellatur ſyncope. Succedunt his, quibus os ventriculi bile redundat, quos nota indicauit inquiens, Nec bilioſa ructantes. Pari modo neq; eos lauare conuenit, quibus profluit abunde è naribus ſanguis: † nam, ſi minus fluxerit, lauare eſt conſentaneum. Hi autem ſunt, qui etiam largo egent balneo: vt ſanguis, qui in capite eſt, vehementius moueatur. Conſimiliter lauabimus, ſi ſanguis nullo pacto erumpat, & erumpere debeat. Ex adiectione autem huius ſermonis, Et ſi vniuerſum corpus in cæteris, & ſi caput duntaxat iuuerit, clarius adhuc ſignificauit, quo'nam pacto ſæpius in domo calfacta ægrum abſq; labro collocent, & caput duntaxat citra reliquas corporis partes calida perfundant aqua.

† Ex antiquis codic. græcis & ex tralatiõe veteri hæc addẽda. immoderatiſſime enim ipſis profluet ſanguis.

60 *Lauandi autem cupidos ſi quotidie bis laueris, nihil nocebis.*

Qui Victori Romano principi librum de victus ratione Hippocratis tradidit medicus, is di- C ctionem hanc & alias quaſdam decurtatas ſcripſit: ſicuti & illam, in qua dicit, † Non protelentur primi ſorbendi dies: Pręterea &, † Qui bis die cibum ſumere ſunt aſſueti, ijs bis dare oportet. Verum vtriuſque harum dictionum dimidiam partem ſubtraxit, ſed præſentis quidem nihil: tempus vero nõn adiecit, vbi φιλολουτρῦντας, id eſt lauandi cupidos, eos intelligit, qui cum ſani ſunt, lauari gaudent, atque ob id ſæpius lauantur. Nempe hi, cum lauantur, eum accipiunt, qui ex conſuetudine eſt, ſcopum. In ſequentibus autem ab Hippocrate tempus, quo ægros lauari velit, audiemus.

† Vide tex. 41. lib. 2. vbi ad verbũ interp̃s traduxerat. primis diebus quauis ſorbitione, nequaquam eos priue mu, quibus & c.

† Tex 20. libri primi.

61 *Tutius autem longe balneo vti poſſunt, qui tota vtuntur ptiſſana, quàm qui ſolo vtuntur cremore: quanquam et ij interdum vti poſsint: minimum autem, qui potu ſolo vtuntur.*

Tempus, quo lauãdum ſit, hoc in loco patefecit Hippocrates: quod ſi ab initio pronunciaſſet, multa ſanè, quæ loco medio dicta ſunt, non obſcura eſſent. Ptiſſanam ſanè totam porrigit ijs, qui mitius habent: ſolum vero cremorem ijs, qui deterius degunt: verum ijs, qui periculoſius acutius q; laborant, potus ſolos. Quòd autem toto in hoc cõmentario de thoracis pulmonis q; affectibus egerit, plurima quidem exempli vice in his morborum partibus & præſertim pleuritidis D vniuerſalia præcipiens, ſæpius eſt demonſtratum. Eſt expoſitum quoque, quo'nam pacto coctis morbis ptiſſana vti velit. Eo igitur tempore etiã balneum ſine periculo conciliatur, vtpote quod ad ſputorum, quæ in thorace & pulmone continentur, expurgationem maxime conferat. Qui igitur ita habent, & quæ ex conſuetudine eſt, acceſſerit indicatio, his lauationem duplicare nihil prohibet. Ait præterea balneum ἥκιστα, id eſt minimum, iuuare eos, qui ſolo vtuntur potu: vbi ἥκιστα ἐλάχιστον id eſt minimum ſignificat, & non, vt quidam aiunt, οὐδαμῶς, id eſt nullo pacto. Nam inferens, inquit,

62 *† Sunt autem & ex iis, qui vti poſſunt. } † Ex iis autem, quæ ante ſcripta ſunt, quoſ'nam in ſingulis viuendi modis iuuaturum ſit balneum, & quos non, conijcere oportet. Nam, quibus aliquid eorum, quæ balneum & bonum reddere & iuuare poſſunt, deeſt, hos lauare non expedit: quibus vero nihil deeſt, ſignum q; adeſt ipſis, in quo lauare conueniat, lauare oportet.}*

† Hæc verba in cod. antiq; & ĩ tralatione veteri, coniungunt cũ ſuperiorib⁹ verbis Hippocratis. ita vt vnum duntaxat ſit comment.

Non adiecit autem, quando ij balneo vti poſſint, ſed nos, qui ſententiam ipſius ſequimur, dicemus. Potum ſolum ijs exhibet Hippocrates, quos acuti infeſtant morbi, vbi vires ad morbi vſque vigorem, qui interdum cum ipſa coctione exiſtit, veluti in morbis thoracis, pulmonis q;, ſuffecturas ſperauerit. Coctis ſiquidem, qui affectum progignunt, humoribus, confeſtim excreabunt.

† Non ſunt in aliquibus veteribus codi. nec in tralatiõe veteri.

bunt. Quòd si, qualia oportet, solum expuere cœperint, in neutro adhuc modorum neq; in affe- E
ctu, neq; in symptomatis, morbus augebitur. Nam sæpius affectio ipsa, qua laborant, mitior qui-
dem existit, sed symptomata augentur, vt in phlegmone obsessis particulis quo ipse inquit mo-
2. Aph. 47. Ext. ord. 18. h — do, ‖ Cum pus conficitur, tunc dolores & febres fiunt magis, quàm cum factum fuerit. Sæpius autẽ »
mutuis exultant incrementis decrementisq; symptomatum magnitudines, et ea, quę affectionis
* ἀκρονὴν ἔχει. — est: fit'q; id in ijs phlegmonis, in quibus pus effluit, quod iam est cōfectum, vt in vulneribus qui-
busdam fieri cōsueuit, & in peripneumonijs pleuritidibus'q;. Possunt ergo in his morbis & ij,
quibus potus solus vsui est, non inutiliter lauari: nempe dolorem ipsorum balneū mitigare ait,
& sputa maturare. Sed sanè vacuato prius corpore id factitandum, Sciueris'q; in vniuersum de — A. l. 4 f. t. t. 2. e. 42 fo. 414. h
balneorum viribus, quòd, si non antea vacuato corpore exhibeatur, membris affectis fluxionem pa-
rit. Vacuato autem si exhibeatur, coctionem iuuat: nempe corpore toto ante vacuato adhibi-
tum, aduacuatoriam obtinet facultatem. Quo fit vt ex febre ardente laborantibus, ijs tātùm opi-
tuletur, qui sine tumore vel phlegmones vel erysipelatos laborant, feruēte in ipsis per totum cor-
pus bile. Quòd si coctionis signa habuerint, his multo magis conferet. Verum, si ardens febris
ob salsam pituitam putrescentem oriatur, aduersissimum illis esse balneum scire oportet. Neque
enim pituitosus humor, vt biliosus, per cutim euacuatur, propterea quòd tum crassus rum glutino- F
sus sit, neq; extinguitur, longa egens concoctione.

DE IIS QVAE *Pollicitus fuerat se postea dicturum.*

Sect. 1. t. 1. 108. e — Nō sum immemor verborū Hippocratis, quæ in principio libri huius hoc refert pacto: ‖ Quę
autem medicum ante animaduertisse ægro non referente oportet, plurima dimissa sunt. Hæc si-
quidem, qui Hippocratem dogmaticum esse putāt, locos affectos esse dixerunt, & affectiones ip-
sorum, & causas. Sed, qui Hippocratem empiricum esse existimant, anni tempora esse, regiones,
ætates, & ambientis nos aeris conditiones, affirmauerunt. Hæc equidem omnia, tum quę à dog
maticis tum quæ ab empiricis dicuntur, vtilia esse non ignoro. Verum scopos multos hoc in li
bro recensens Hippocrates, ad quos quis respiciens victus formam inuenire possit, nullius corū,
quæ dicta sunt, præter quàm consuetudinis, mētionē fecit: sed sanè non nulla, quę reminiscentiā exi-
gunt, præposuit. Atq; ob id sermonem sum remoratus, vt hac, quę breuis sit, interpretatione eos,
qui totum legerunt librum, habeam sermonis huius per intelligentiam assecutores. Vnus sanè et
Sect. 1. t. 22. 112. e — præcipuus scopus, tanquam in exēplo pleuritidis, talis in dictione ab Hippocrate enarratur: ‖ Si
quidem siccior fuerit morbus, quàm vt quispiam putauerit, non multum dare oportet, sed ante sorbi »
tionem, vel mulsam vel vinum, vtrum magis auxiliaturum putaueris, propinare conuenit. Post G »
hæc deinceps ait, At, si os madefcat, &, quæ à pulmone expuuntur, talia sint, qualia esse oporter, »
sorbitionis quātitatem, vt dicam summatim, augere conuenit. Verum tum hæc, tum quę serie cō »
* medicis. — tinuata dicuntur, non sunt à gnidijs sentētijs definita. Sed & post hæc, morbi coctionē animad-
uertendam esse ait Hippocrates, qui sanè scopus totius propemodum est Hippocrati speciei vi-
ctus instituendæ, atq; earum, quæ in ea particulariter fiunt, permutationū. Sed & alias deinceps
Ibid. t. 32. 113. f — apponit definitiones, quæ tales sunt: ‖ Quibus enim cibus statim inclusus est, si quis non vacuato »
eo sorbitionem dederit, dolorem, si adest, adaugebit: &, si non adest, protinus inducet. Et rursus »
deinceps: Præterea, si lateris dolor assiduus est, calidis'q; fomentis non remittatur, sputum'q; nō »
procedit, sed extreme citra coctibilitatem glutinosum sit, nisi quis dolorem vel alui subductione, »
vel secta vena pro vtriusuis significatione soluerit, ptissanam autem ita affectis dederit, præcipitē »
Ibid. t. 42. 114. e — aget in mortem. Post hæc & rursus definiēs, ait, ‖ Si nuper pasto cuipiā, & alui oneribus haud- »
quaquā purgato, febris vel cum dolore vel sine dolore inceperit, à sorbitione tantisper est temperā- »
Ibid. t. 45. 115. e — dum, donec cibum ad infernam intestini partem descendisse coniectum sit. Tum rursus, ‖ Si nu- »
per cibato cibus prior non descenderit, virtus'q; valida fuerit, & floruerit ætas, subluere oportet: »
si vero virtus imbecillior fuerit, balano est vtendum, nisi aluus sua sponte probe deiecerit. Adie H »
cit ergo in hac dictione eum, qui à virtute est, scopum, veluti in sequentibus sæpenumero, & id
considerari præcipiens, quæ'nam causa & affectio sit, quę virtutem prosternant: vbi & hoc à me-
Sec. 2. t. 11. 117. c — dicis ignorari adiecit. Præterea adiecit, ‖ quòd ijs, qui dolorem ad hypochondrium pertinentem ha-
bent, ea, quæ per talia medicamenta fiat, auxilio sit purgatio: ceteris autem, quibus dolor vel gra-
uitas ad brachium vel pectus extenditur, venæ sectio. Hæc igitur & reliqua huiusmodi, quæ itẽ
de consuetudine dicta sunt, à gnidijs medicis omnino sunt prætermissa, multo'q; magis naturæ
& corporum temperamēta, de quibus sæpenumero in hoc libro egit, hos picrocholos appellās †,
alios melancholicos. His scopis inhærens ac insistens † de ea, quæ tum in sanis, tum in ægris fit,
victus ratione agit, quo'nam pacto & emendare & corrigere oporteat, demonstrans. Pręterea &
in eo, quem de vino, oxymelite, & aqua facit, sermone scopos recensuit eosdem. Meminit quo-
que & coctionis morbi sæpius, non paruum scopum vniuersæ victus rationis, earum'que, quæ
in ipsa fiunt, mutationum hunc faciens. Pari modo & de morbi vigore quippiam dixit: & ad
hunc respiciens, non tanquam ad abiectissimum in victus ratione scopum, alimoniam ministrat.
Cuncta hæc & reliqua talia à gnidijs medicis prætermissa sunt, quæ medicum ante animaduertis
se non dicente ægro oportet.

† In quibusdā cod. græcis additur τοὺς δὲ φλεγματίας, i. pituitosos, et ita Vetus interpres.

† de ea q̄ ī sanis fit, mutatione diætæ, docuit, q̄uo corrigēda sit: & de ea q̄ in ægris.

Galeni

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE VICTVS RATIONE IN MORBIS ACVTIS COMMENTARIVS QVARTVS

ARGVMENTVM

Liber à Quopiam ex Hippocratis diſcipulis, multis diuerſis q; theorematis inordinate q;
diſpoſitis conflatus, quorum plurima ad acutos morbos videntur pertin ere.

QVæ in libro de victus ratione poſt eum, qui de balneis eſt, ſermonem ſcri-
pta ſunt, iure optimo pleriq; medicorum Hippocratis non eſſe ſunt ſuſpi-
cati: nam à ſuperioribus, & vi interpretationis & theorematum intégrita- *ἀκριβεία.
te longo diſcedunt interuallo. Neq; tamen abs re moti ſunt, qui & Hippo-
B cratis eſſe exiſtimauerunt. Nempe eorum, quæ ſcripta ſunt, ſententia pro-
poſitum ipſius mentem'que vſque adeo redolet, vt diſcipulum Hippocra-
tis aliquem ſcripſiſſe ſuſpicio ſit: immo et ex his multa dictionem vnà cum
ſententia ita abſolutam inculpatam'que habent, vt rurſum & ea ab Hippo
crate ſcripta eſſe ſuſpicandum ſit, vtpote qui librum componere, vbi ſingulariter morbi cuiuſque
acuti curationem doceret, vt in libro de victus ratione in morbis acutis promiſerat, ſeſe apparaue
rit. Præterea & alias in præſenti libro reperies dictiones, quæ Hippocrate ita indignæ ſunt, vt le-
gitimis iuſtis'que adſcriptas eſſe ſuſpicari te oporteat. Sicuti & in aphoriſmis ipſis quidam hu-
iuſmodi viſi ſunt, partibus libri vltimis adiecti. Qui enim interſerunt, quia multis in memoria
ſunt primæ librorum partes, vltimis adſcribunt. Quod & in libro de capitis vulneribus factum
eſſe videtur, & in ſecundo de morbis vulgaribus. Nec ſecus in eo, qui nunc nobis proponitur, li-
bro reperimus, quæ interſeruntur, atq; adhuc magis partibus vltimis. Cum igitur quatuor, vt
quiſpiam dixerit, in eo reperiantur ſpecies, vna quidem quæ & dictione & ſententia Hippocra-
te digna ſit, altera autem quæ alterutro ſolum, vel dictione vel ſententia, non nullæ vero quæ ho-
rum neutro: in ſingulis earum, quæ ad expoſitionem nobis expromentur, dictionibus id ipſum
C declarabimus.

Cauſus, id eſt febris ardens, fit, cum venulæ tempore æſtiuo exiccatæ acres & bilioſos, ichoras ad ſe traxerint.

Æſtiuum anni tempus dixit calidũ & ſiccum, ſiue vltimo vere fuerit, ſiue prima ęſtate ſiue me
dia vel extrema, ſiue primo autumno. Quòd aũt aeris nos ambientis tẽperamentum diſpoſitio-
nem corporis ſecum mutet, ſiccum quidem ad ſicciorem, humidum vero ad humidiorem, in cõ-
mentarijs Epidemiorum eſt demonſtratũ: Quòd item & anni tempus mediocre & temperatum
naturalem ſeruet temperaturam, cæteris, quæ in vniuerſa victus lege agunt hoĩes, modo habẽti-
bus ſimili. Demonſtratũ pręterea & corpus, quod à naturali moderata'q; conditione ſeſe aliena-
uit, cõmutauit'q;, id, propter quod alienatũ eſt & cõmutatum, ob illud peculiari egere auxilio, vt
arefactum humectatione, humectatum exiccatione, calfactum refrigeratione, & refrigeratũ cal-
factione. Cum igitur ob aliquam rerum, quarum exẽpla dicit Hippocrates, circunſtantiã venu-
las aliquas qualibet in parte corporis exiccari contigerit, à vicinis partibus trahunt hæ humidita-
tes. Si ergo, quæ ad arefactas venas feruntur humiditates, vt ſubſtantia humidam naturam, ita &
vim humectatoriam habuerint, pars naturalem commoderationem recipit. Verum, ſi humiditas
D qualitate acris fuerit, & facultate ſiccatoria, corpus incenditur: vt ſi ex nobis quiſpiam ſiticuloſus
effectus liberaliter biberit vel vinum, quod, quia aqua marina largior miſta ſit, tethalaſſomenon
dicunt, purũ, vel aquam ſalſam. Scio equidẽ me aliqñ ex æſtiuo itinere ſiticuloſum redditũ bibiſ-
ſe vini veteris paulo ſincerioris calicem vnum, atq; ex eo ſitim magis auxiſſe, nõ placaſſe. Vt igit̃
nos, quanq; mente, quæ appetitum modereт̃, præditi, interdum quidem negligentius, interdũ aũt
& incontinẽtius, atq; ẽt, cum in prõptu melius nõ ſit, ad potũ aliquem q & ſalſus & acris ſit, per-
uenire cogimur: ſic & venarũ facultas attractoria perpetuo vicinis ex partibus humiditatẽ attra-
hit, ſubſtantiã ipſius, qualis'nam ſit, nullo pacto diſcernẽs. Ratione etenim caret, qua quippiã ex
meliori ſcrutari poſſit: ſed, vt pueri bruta'q; ad caſu oblatũ humidum, cũ ſitiunt, irruunt, hoc pa-
cto & illa. Si ergo in vna quapiã corporis parte affectio ea fiat, in ea ſolum, q eryſipelas referat, af-
fectus quiſpiã erit. Verum, ſi venæ totius corporis ſupra modum exiccatæ calidas carnoſis è parti
bus humiditates traxerint, in toto corpore fiet, quę cauſum referet, affectio. Cauſus vero ꝑprie di
A.li. 4. f. 1. t. 2. c. 41. fo. 424. c ctus nõ caliditatis, quæ per totum fit corpus, præſtat mõ vehementia, verum quoq; & ſiti: nam
ſitis in eo vehemens eſt, & incompeſcibilis. Deeſt ergo pręſenti dictioni ſingularis de cauſi gene
ratione ſermo de partibus, quẽ nos nuper adiecimus. Nempe in vna corporis parte, quæuis illa
ſit, interdũ cauſus gignitur, interdum & toto in corpore. Verum, cum in toto fit corpore, ſitim

omnino

omnino parit: cum vero in vna parte, non de necessitate, nisi pars ipsa sitim pariat. Omnium aūt E primum & maxime id facit os ventriculi, deinde ventriculus, atq; ab eo stomachus, post pulmo, & subinde ieiunum intestinum. Vtrum igitur ita tantummodo fit causus, vt dixit, cum scilicet acres & biliosos ichoras ad se traxerint venulę? An'ne & carne id patiente erit causus, siue in par te vna, siue toto in corpore, pati eam contigerit? Ostendimus etenim eam vim habere eorum, quorum indiga est, attractoriam. Preterea & fieri potest, vt modo altero similis affecto fiat. Modum alterum dico, cum ex validioribus partibus ad imbecilliorem aliquam mittantur excrementa: nempe, ꝙ particulis singulis vt attractoria, sic & expulsoria insit facultas, est declaratum. Fieri ergo potest, vt interdum quidem ex parte vna, interdum vero & ex pluribus, acres & biliosi ichores exacte ad dictas fundatur particulas, quæ scilicet imbecilliores sunt. Quod Hippocrates ichoras, tenues humiditates appellet, liquido constat.

2 *Febris quoque multa habet, corpus que veluti ab ossearia lassitudine habitum laborat, dolet que.*

Febris ergo multa habet, propter naturam ichorum, quos & acres & biliosos ait. Nempe his superueniunt febres vehementissimæ, id est quę multam & acerrimam habent caliditatem: sicuti quæ & minorem & minus acrem habent, & pituitosos sequuntur succos. Laborat autem corpus totum lassitudine vlcerosa propter ichorum acrimoniam. Sed de lassitudinum omnium differentijs absolute in libris de tuenda valetudine est tractatum. F

3 *Fit autem magna ex parte longum ob iter, longam q; sitim, cum venulæ arefactæ, † acres calidas q; fluxiones ad se traxerint.*

† *Aliqui cod. antiqui habēt, acres calidos q; ichoras.*

Tum in principio dictum est, tum rursum hoc in loco adiecit verbum hoc, arefactæ, procatarcticas appellatas causas, veluti exemplo, manifestans {primitiuas nunc dicunt.} Siquidem calidę omnes & siccæ causos progignere possunt. Scio equidem non nullos ob liberalem vini, quod tethalassomenon vocant, potionem causo fuisse correptos: Veluti & alios ob salsamentorum salsarum q; carnium atq; aliorum quorundam salsorum vsum immoderatum. Alius ex ambulatione & ęstu veniens, primum quidem lauit se, deinde domum perductus, † vini misti plus bibit, cœpit q; protinus affici causo. Alius autem ob iram, & alius ob vigilias causum incurrerunt.

† καὶ πιὼν οἴνου κατὰ τὴν κρᾶσιν ἔχοντος τὸ πλεῖον.

4 *Fit quoque & lingua aspera, sicca, & valde nigra: ventris q; morsu dolet, deiectiones q; & liquidæ & pallidæ fiunt: vrget q; sitis vehemens & vigiliæ, atq; interdum mentis aberratio.* A.lib.4.f.1.t.1 c.41.fol.424. G

Percurrit hoc in loco, quæ causum subsequuntur, quæ & συνεδρεύοντα, id est considentia vocant. Sunt autem hæc, lingua sicca aspera & nigra, ventris morsus, deiectiones pallidæ, vehemens sitis, & vigiliæ, interdum quoq; & desipientia. Lingua sane arescit, quod tota corporis affectio sicca sit & calida, febris que ipsa talis. Ventris vero morsus propter ichorum qui illuc confluunt, acrimoniam oritur. Deiectiones autem pro succi redundantia. Liquidas que eas (græce ἐξύγρας) dixit, nullo pacto concoctas exprimens: coctio enim omnia cogit incrassat q;. Qui autem ita habent, vigilant ob siccitatem. Nempe humiditatem immoderatam ad somnum delationes (gręce cataphoras:) multam vero siccitatem vigilias procreare est demonstratum. Accedit quoq; & ab alijs symptomatis fatigatio, † quæ ob vigilias efficitur. Desipientiam autem fieri sciuimus ob eam, quæ ad caput recurrit, bilem, & ob tēperaturę caliditatem siccitatem q;. Quod autem, vbi quispiam bilem simpliciter dixerit, amara significetur, antea est enunciatum: ꝙ item bilem eandem & pallidam & flauam appellent. Vt ergo nihil eorum, quæ ad causum biliosum spectant, prætermissum videtur, nisi ꝙ non solum fit per attractionem, sed & per effluuium ichorum, sic inordinate scripta quædam sunt. Nempe ex ijs, quę dicta sunt, quædam sunt symptomata causum indicantia, quæ παθογνωμονικὰ dicunt, alia vero συνεδρεύονται, i. consident. Verum, H quæ causos procreant, alia quidem προηγούμενα, i. antegrediētia: alia vero προκαταρχόντα, id est præincipientia à medicis appellantur. Omnium aūt, quæ dixi, prægrędientium symptomatum, potes tibi, vt lubet, catalogū facere. Sed, qui librum hunc scripsit, à pręgredientibus fecit exordiū. Venulas etenim exiccari prægrediens causa est. Deinceps aūt, cum pręincipientia, vt ambulationem longam & sitim, dicere debuit, non ea dixit, sed ex ijs, quæ affectum indicāt, quippiam dixit, vt febrem vehementem. Debuit & hic sitim vehementem adijcere, quam postea simul cum alijs, quæ considentia vocantur, symptomatis dixit: quorum quædam aliquando, alia perpetuo, causis insunt: quod & ipse ostendit inquiens, Interdum aūt & mentis aberratio. Nam, interdum, perpetuo opponitur. Ego autem dico & ventrem morderi & biliosa deijcere non esse ex ijs, quæ perpetuo causis insunt. Nempe, ꝙ vehemens morbus sit, motus q; acrium ichorum ad interna fit, propterea hæc contingunt, ijs quidem, qui ventrem hepar q; causi veluti sedem habent: verum ijs, qui pulmonem veluti sedem habent, hæc non admodum contingunt, sed quæ de lingua dicuntur, & desipientia magis. Difficulter etiam & hi spirant, ea scilicet, quæ densa & magna est, spirandi difficultate, efflant q; continenter os aperientes, ignei q; spiritus effusione leuantur: verum totam spirandi difficultatem prætermisit, quā in prognostico dictā ostendimus. Cæterum inordinate

† Al. quę est cā vigiliarum.

*In aliquib' antiquis hæc vox non habetur.

*ἑστίαν, i. focū.

dinate

A dinate symptomata linguæ recensuit. Nempe debuit primum siccam dixisse, deinde asperã: nam ob immoderatam siccitatẽ lingua aspera redditur: vt, si aspera sit, omnino & sicca existat. Quòd autem ob caliditatem immoderatam nigrescat, vt ijs, quibus cutis Sole vsta sit, iã ante didicimus.

5 *Huic, aquæ, mulsæ q; coctæ & aquosæ, quantum voluerit, bibendum dabis.*

Liber hic, etsi Hippocratis non sit, antiquus tamẽ est, quippe qui legitimo operi iam Erasistrati temporibus adiectus fuerit. Quapropter mirandum, quo nam pacto Erasistratus calices cereos in Apollonium & Dexippum retorsisse ausus sit. Nam, qui librum hunc scripsit, mentem Hippocratis Erasistrato melius intelligens, causo laborantibus, quantum placet, bibere concedit: demõstraui q; & in legitima voluminis huius parte ita sentire Hippocratem. Sed de Erasistrati malitia satis hęc sint. Et iam scrutemur, quę in oratione dicuntur. Pręcipit siquidem neq; aquam solam, neq; mulsam solam, ijs propinandam, qui causo laborant. Scis etenim aquam, quòd natura frigida sit, tarde penetrare, & quòd plurimo tempore in hypochondrijs manentem corrũpi in acutis morbis: mel autem facile bilescere. Ob id mulsam aquosam dari iubet, vt aqua, nulla in superiore ventre facta mora à misto melle ad distributionem trahatur. Ob eas causas & coctam ipsam exhibet: B nempe, quòd cruda, sitim magis arcet, & flatu magis vacat, vrinas q; magis ciet, vt, quæ cruda est, deiectionem. Minus siquidem acris, quę cocta est, non solum, quòd in coctura peragatur cõficiatur q;, verum quòd & spumosum ipsius omne tollatur. Nempe, quod acre & flatuosum existit, in mellis est substantia: cocta autem tum morsu caret, tum flatu vacat, distribuitur q; melius, quòd per intestina descendat: quo fit, vt eam ob causam magis alat, quàm cruda. Cæterum, qui ita laborant, citra ptisanę succum mulsa nutriendi sunt. Sed, quod in acutissimis morbis solos exhibere potus oporteat, in libri huius non spuria parte est prædictum. Hęc omnia, quę ad præsentis orationis expositionem pertinent, ijs, qui & ante legerunt, & meminerunt eas, quæ in illis factæ sunt, expositiones, ad hunc modum & dicta sunt & dicentur.

6 *Quòd si os amarum fuerit, vomere confert, & ventrem subluere.*

Bilis amaritudo, amarum os reddit. Nempe communem vnam'que efficiunt tunicam, & quę ventri interna est, & omnis ea, quæ os subungit. Non ergo sine ratione sermonis huius scriptor bilem tum per vomitum tum per clysterem euacuat.

7 C *Verum, si ad hæc non soluatur, lacte asinæ cocto purgabis.*

Quòd omnino quidem eam, quæ in vẽtre est, bilem, vacuare præcipiat, timeat autem purgantia medicamenta, quòd & acria & calida prorsus existant, ob id ad lac asinæ diuertit, vtpote quod nullam, vt non aliud vllum, habeat acrimoniam, sed præ omnibus vnum humiditate exuperet, atq; ob id solum ventrem subeat. Præcoquit autem ipsum ob flatus. Sed sanè solo vti sero poteris, per oxymeli ipsum, vbi lac ante coxeris, separans, vas *æneum frigida plenum aqua continenter in lac demittens: nam, & hæc si probe fiat demissio, serum à caseo separat.

*Al. argẽteum. & ita etiã Dioscorides.

8 *Salsum autem nihil neq; acre exhibendum, non enim descendet.*

Salsus succus qualis'nam sit, ex sale apparet. De acris autem tum substantia tum facultate dictum est in quarto simpliciũ medicamẽtorũ. Piper siquidem, sinapi, pyrethrum, & quęcunq; sunt eiusmodi, viribus calida sunt, & acria gustãtibus apparẽt. Quo fit, vt tũ acria tũ salsa, tanquam causum augẽtia, vitare iubeat. Hæc aũt acribus magis siccãt, quanquam illis non similiter, sed minus calfaciãt.

9 *Sorbitionem vero, † nisi iudicationes transierint, non dabis.*

† *Aliqui cod. habent, donec extra dies iudicatorios sit, ne dato.*

D Sermonem ita, vt robustam esse virtutem subaudiendum sit, intellige. Nempe hoc pacto Hippocrates doctrinam facit magna ex parte, quæ singulis in scopis præcipiuntur, scribens: atque ita deinceps semel dicens, comparare inter se, quæ demonstrata sunt, cõsideratis ipsorũ viribus oportere. Quòd vero sorbitio ante iudicationem danda non sit, si virtus sufficit, in prima huius libri, quæ legitima est, parte est demonstratum.

10 *Et, si è naribus fluxerit sanguis soluitur ægritudo, atque si sudores superuenerint iudicatorij legitimi, cum vrinis albis crassis q; & læuibus subsidentijs.*

A. lib. 4. f. t. 2. c. 40. fol. 424. e

In acutis febribus quod ex sanguine feruet, ad caput fertur. Cum igitur rescissis'ruptis q; venis natura id ipsum vnà cum aceruatis vaporibus effuderit, cæteris prõptius dominatur & imperat. Pari modo, & cum per sudores ichoras feruentes expulerit, morbum sanat, si vtique morbo iam cocto superuenerint. Nam de re huiusmodi iam sæpius in alijs explanatorijs commẽtarijs est dictum, atq; in ijs, qui de iudicationibus sunt confecti. Vt igitur in prima libri huius parte, ‖ quam omnes legitimam fatentur, eum, qui à morbi coctione est, scopum ad victus rationem commodissimum accepit, sic & nunc ad prædictionem. Subticuit quidem coctionis nomen: sed cõstantissimam ipsius notã in vrinis scripsit. Optima igitur vrina est, quæ albam & leuem habet subsidentiam,

sect. 1. t. 23. 112. f

1.Prog.t.26.4ª 100.b

tiam, vt in prognostico ‖ est demõstratum. Neq; tamen ad spem salutis semper apparere expostulabis, sed satis tibi sępe numero fuerit, si enæorema naturali tum colore tum substantia cõmodum videris. Et iam his ita habentibus in interpretatione exuberauit dictio: nam ob dictas vrinas cõstat & sudores iudicatorios esse, quapropter & frustra adiectum. Legitimi præterea non proprie in ipsis dicitur: nam secundum morborum ideas talem inferre consueuerunt appellationem cũ alij medicorum probatissimi, tum Hippocrates ipse. F

11 *Et si abscessus aliquis factus fuerit.*

Rarissime per abscessum iudicatur causus, atq; adhuc magis, si citra partis corporis adiectionẽ, recensionem quis fecerit. Nempe parotidibus, {id est abscessibus, qui post aures fiunt,} causos aliquos scio iudicatos, sed non legitimos. Id autem paulo post condisces post expositionem.

12 *Verum, si absq; his soluatur, reuertetur ægritudo, vel coxa vel crus dolebit, expuet q; crassa, si sanus est futurus.*

Vbi de sanguinis eruptione sudore q; egit, si absq; his causus desierit, suspectam ait esse solutionem: nam paulo post reuertetur. Erit siquidem, ait, in recidiua crurum dolor vel coxæ, spuet q; crassa. Nempe, ꝙ iudicãdus, sanguinis eruptione, vel sudore, vel abscessu opus habeat, potest quis F arbitrari recte dictum esse, si dictis adiecerit, quæ curationi intendens ipse scripsit, vomere scilicet præcipiẽs, atq; aluum subducere, potum q; aquam & mulsam aquosam coctam comministrans. Quare, si cum his quidem & sanguinis eruptionẽ, & sudores, & abscessum, causum soluere quis dixerit, aliàs autem solui non posse, sermonem fortasse ἐπιεικῆ, hoc est iustum æquum q;, dicere videbitur. Iustum autem æquum q; dico, quasi mediocriter vera loquentem, atque priore magis, non tamen inculpatum prorsus. Neque enim verus est sermo. Nempe, quod in aphorismis dicitur, ‖ A causo habito rigore superueniente solutio, verissimum existit. Rigorem autem hunc » de necessitate sequitur interdum quidem sudor solus, interdum vero & biliosorum vomitus solus, atq; interdum deiectio sola: sed plerunq; ex dictis tribus duo fiunt, & rursum quandoq; tria. Nempe horum duorum de necessitate alterum in causo fit, si perfecte solui debeat: nam biliosi humores vel perfecte vacuabuntur, vel extinguentur. Prętermissa itaq; videbitur præcipua causorum sanatio, frigidæ scilicet potus, quo causos perpetuo curauimus, nullo ex his moriente, quibus frigidam propinauimus in tempore opportuno: cuius expositionem priore quidem libri huius parte paucis percurrimus, at in cæteris tum cõmentarijs tum operibus fusius. Sed forte quispiam me asserere putabit nullum ex ijs, qui causo laborant, moriturum, qui aquam tempestiue biberit: G quanquam id non asserui, sed ꝙ omnibus, quibus propinaui, cum adeo multi extiterint, vt numeri non meminerim, successit auxilium & salus: quod idem non est, vt si diceres causo laborantes omnino, si frigidam biberint, seruandos. Nam, qui perniciose insalubriter q; habent, eos neq; per aliud quippiam, neq; per aquam, seruari est possibile: quibus neq; ministrare sum conatus. Quod autem in fine dictionis narratur, Expuet q; crassa, si sanus est futurus, in his tãtum causis obseruare debes, qui passo pulmone oriuntur.

4.Aph.58.Ext. ord.33.g

* *insanabiliter*

13 *Causi genus aliud. Aluus soluta, sitis magna, lingua aspera, sicca, salsa.*

Veteres Græcos reperio nomen generis interdum in homonymis, i. æquiuocis, vsurpare: homonymis inq̃, quæ vnum quidem habent significatum, sed ex ipsius diuisione ad plures deducũtur differentias. In quo sæpius dicere consueuimus genericas rei huius differentias esse vel duas, vel tres, vel quatuor, vel quotquot esse possunt. Sed, cũ & homonyma duplicia sint, aliqua quidẽ nullo pacto inter se communicãtia, vt cum canem dicimus & terrestrem, & marinum: alia vero, quæ cum synonymis, i. vniuocis, aliquatenus cõia existant, cum ab vno factam appellationem habuerint, † ad quam interdũ referantur: considerandum, vt dictum est, duo esse causorum genera: H quod exacte quidem cognoscetur, si substãtiæ vtriusq; ratio, quæ in appellatione est, ostensa fuerit. Sed, qm̃ à mentis conceptu ratio iudicium accipit, perscrutandum, si mentis conceptum causi ita consonum habemus, vt hominis, bouis, & equi. At, cum oratio commentario prolixior futura sit, tum ipsam tum cęteras ad breuem contrahere summam conabimur, hoc exorsi modo. Febrem causum medicos reperio appellantes, cum vrens caliditas sitis q; incompescibilis hominem torquet. Quod si ita habet, "causum eum, in quo corpus non vritur, sitis q; leuis sit, causum quidẽ simpliciter, exquisitum aũt legitimum q; non dicemus: pro dimidia aũt parte cũ talis sit, breuioris doctrinæ gratia causum nothũ appellare haud perperã fuerit. Quo aũt modo tertianis in febribus appellatione huiusmodi vti cõsueuimus, ita duo causorũ genera esse intelligemus, "vt tertianarum genera duo esse quispiã dixerit, vnum exquisitum legitimum q;: alterum vero nothũ spurium q;, cui videlicet ex legitimi quidem symptomatis nõ nulla insunt, aliqua vero non. Quòd autem secundus causus, de quo in hac parte docere instituimus, tanq; diminutus quidam sit, atq; non exacte absolutus, certior fies, si mentem ad ea symptomata, quę à scriptore ipso in eo fieri dicuntur, conuerteris. Nempe principio ait, Aluus soluta, sitis magna, lingua aspera, sicca, salsa, non eo adiecto, quod in priore adiecit. Nothus siquidẽ causus ex legitimi symptomatis alterum quidem

† quo tandẽ referantẽ duo causorum genera, cõsiderandum.

A.lib.4.f.1.t.1 c.40.fol.424.

A.lib.4.f.1.t.1 c.35.fol.422.d

dem

A dem habet, alterum non. Deinceps autem linguam asperam esse inquiens & siccam, non adiecit nigram, quo modo in priore: sed pro hoc symptomate salsam dixit. Nempe, vt, cum lingua amarulenta redditur, flauam redundare bilem ostendit: ita, cum salsa, salsum salsuginosum'q; appellatum humorem, qui vnum existit ex pituitæ generibus: quæ tria sunt, vt tibi innotuit, acidum scilicet, dulce, & salsum. Quo modo igitur prior causus ex amara bile constãs, pallidas geminam ob causam parit excretiones, tum ꝙ tenuis fuerit, tum ꝙ febris vrens augeatur, prænata in eo, quæ flaua est, bile: sic pituitosus humor neq; facile excernitur, neq; febrem auget, neq; sitim ardentem habet, neque in spiritum vertitur: atque ob id de eo dixit, aluus soluta, excernere ipsam solum ostendens, quod ipsi non excernere aduersatur: subit siquidem his venter, non tamen secundum humoris cuiuspiam ideam, sed ijs, quæ in alimentum ministrata sunt, corruptis. Non enim hi potu reguntur, vt quàm plurimi eorum, qui priore infestantur causo: nempe ij citam habẽt excretionem, ex tenui scilicet & feruenti humore constituti: seram vero hi ob frigidam glutinosam'que & crassam pituitæ substantiam. Fieri ergo nequit, vt qui ita laborant, solo vtantur potu. Id siquidem didicimus in ijs morbis, qui in quinta vel septima die valida existente virtute coctionẽ sunt recepturi: verum, si morbus ad nonum vel decimumquartum vel vigesimum sese prorogatu- B rus sit, in eo circa initia ptissanæ cremore vtimur.

14 *Vrinæ interceptio.*

Dici id ab ipso consueuit, vel cum non effatu digna, vel nullo pacto emittitur vrina: fit autem in instituto præsenti sermoni causo propter humoris crassitiem.

15 *Vigilia.*

Causo vtriq; hoc commune est atq; ob id in priore mentionem huius fecit: fit siquidem in illo magis, ꝙ caput accendatur, inflammetur'q; magis.

16 *Et refrigerata extrema.*

Symptoma hoc secundi est causi. Verum sermonem non simpliciter efferre conuenit, sed cum definitione aliqua: neq;.n. perpetuo talis existit, at cum malignus fuerit. Nempe in biliosis vrentibus'q; febribus, caliditatem ad extrema vsq; corporis extendit, etsi nõn malignus causus fuerit: * at in pituitosis fumosa est caliditatis substantia, cum s. vel in ventre, vel hepate vel pulmone sal- C sus humor putruerit, ob quã quidem caliditas ignea redditur. Verum, si malignus euaserit morbus, refrigerantur extrema ob virtutis imbecillitatem, phlegmones'q; totum ad se sanguinem trahentis magnitudinem: nam absque his nunquam lethalis efficitur morbus.

Sunt quidam cod. qui nõ habent illam particulam, non.

17 *Causus hic, nisi sanguis è naribus fluxerit, vel circa collum abscessus fiat, uel crurũ dolor, et æger sputa crassa expuat (hæc autem adstricta aluo fiunt) vel coxarum dolor, vel pudendi liuor superuenerit, non iudicatur: testis quoque intensus iudicatorius existit.*

Quòd soluantur per abscessus magis, quàm per excretiones, quæ ex pituita putrescente oriuntur febres, sæpius est demonstratum. At in præsenti causo non abscessus modo commemorauit, verum quoq; & sanguinis profusionem adiecit, magis'q; in ijs causis, quorum sedes in pulmone existit. Nempe in huiusmodi affectionibus caput incalescens, sanguine repletur: effundit'que, quod ex eo redundat, tum ruptis, tum adapertis venis. Ob eandem causam circa ceruicem abscessus fiunt, & parotides, ijs, qui ita afficiuntur. Verũ, quibus affectionis constitutio in partibus, quę secundum ieiunum vel hepar sunt, existit, deorsum magis fiunt abscessus: qua efficitur ratione, vt coxę doleant, pudendum liueat, testiculus'q; ijs tendatur, qui ita afficiuntur. Fit autem testis in- D tentio interdum ab ea, quæ in eo fit inflammatione: interdum quoque, quia à quopiam eorum, quæ superius inflammantur, attrahitur. † Quosdam autem eorum, qui in pulmone afficiuntur, crassa expuere cocto iam morbo diximus. Ex eo igitur liquet doctrinam confusam esse & inordinatã & indefinitã: quod, tametsi eã, quę τῶν συγγραμμάτων i. librorum gratia fit, ὑποτύπωσιν i. subfigurationem deceat, libro tñ nullo pacto est peculiare proprium'q;. Nã, cum ex multis mẽbris passis tales fiant febres, deinceps & ex ordine symptomatum catalogũ scribere oportebat, & non inordinate indefinite'q;, sed ſm peculiarem proprium'q; & propositum morbũ, efficere. Et sanè in hunc dictum est modum, Aluus soluta, nõ ꝙ causis symptoma hoc perpetuo insit, sed vt interdum. Nam, qui in ventre dictam habent affectionem, ijs, corrupto cibo deiectiones liquidæ existunt. Qui vero in pulmone habent, ventre haudquaquam patiente, ijs deiectiones huiusmodi de necessitate non fiunt, cum interdum contrarium ita affectis cõtingat, vt dura s. sit aluus, difficulter'q; excernat. Præterea † & quibus in iecinore causi subest radix, } & qui ob iecur causo laborant, ijs, quæ excernuntur, interdum quidem liquida existunt, & interdum sicca; veluti quæ πυραθώδη appellant, {quasi caprarum stercori similia excremẽta dixeris, } cõbustis s. à visceris phlegmone scybalis. Cum igitur viscus huiusmodi solũ phlegmone obsidebitur, id efficiet: verũ, si cum phlegmone fuerit & imbecillitas, liquida deijciuntur, viscere scilicet alimentum ad se trahere

† Quod ãt quidam eorũ crassa sputa expuant, hoc dictũ est ac intelligi debet ĩ ijs, qui affectũ in pulmone habent concoctione iã facta.

† Hęc non habentur in antiquis codicib⁹.

here nequeunte. Sed deiectiones hmõi ab ijs, quæ ventre affecto fiunt, chylositate distinguuntur. E

18 *Sorbitiones dato attractorias.*

Quod sæpius dicere sum solitus, ꝙ s. obscura lectio nihil doceat, id & nũc dicam. Nam, qui ex
pituitæ vitio laborant, pro potu quidem oxymeli est vtilissimum, pro alimento vero ptissanę cre
mor. Ego tñ, quanq̃ hoc noscam, nec opus habeã, vt ab alio discam, diuinare nõ possum, quas'nã
dicat attractorias sorbitiones. Oxymeli siquidem & secatorium, & inciforum, & absterforium di
ci potest, attractorium tñ nullo pacto, quia sanè, quod ab ipso attrahatur, demonstrare non possu-
mus. Ad hunc modum neq; ptissanæ cremorẽ attractorium esse asseremus. Sed forte quispiã di-
cet velle ipsum ventrem subducere attractorijs, i. quæ crassum trahunt succũ, cuiusmodi est, quod
pituitam trahit. At vero sorbitiones non dixisset. Nempe hoc munus medicamentorum est &
non sorbitionum, sicuti neq; potuum. Innotuit ergo, quo'nam pacto in obscuris dictionibus ni
hil certi comperti q̃; habeamus. Quapropter neq; dictionem hanc defendere conabimur, ꝙ nihil
in ea certum finitum q̃; reperiat. Cæterum non mihi constat, quo'nam homines pacto, vt in alijs
multis manifeste errent, sic & in eo, ꝙ ijs, quæ obscure dicuntur, gaudeant: quãquam omnes vno
fermè ore perspicuitatem orationis virtutem esse, obscuritatem vero vitium, proclament. F

19 *In acutis autem morbis sanguinem detrahes, si vehemens morbus videatur, vigeat que ægrotanti ætas, & viriũ ad sit robur.*

Sermo hic nimirum Hippocrate est dignus. Subit q̃; mihi in admirationem, ꝙ inter aphoris-
mos eum non scripserit, cum in paucis verbis vis magna comperiatur: quod aphorismis vsu eue-
nire solet. De his ergo, qui sanguinis egent detractione, frequẽs apud medicos fuit sermo. Quo-
rum quæ de ea detractione maxime probabilia videntur, duobus à me scriptis secure sunt enarra
ta libris. Quorum alter de sanguinis detractione inscribitur: in quo, quæ commodant, omnia do
centur. Alter scriptus est, vt dixi, medicis tum empiricis, tum dogmaticis. Verũ amethodi, id est
ab omni methodo alieni, Thessalij, vti & cetera sine demonstratione simpliciter dicunt: sic & san
guinis detractionem χαλαστικὸν, id est relaxatorium, censent esse remedium: χαλαστικὸν vero nõ
vno exponunt modo, vt per commentarios nostros, cum de methodica secta ageremus, ostendi-
mus. Qui autem omnẽ de sanguinis missione historiam intelligere voluerit, legere tum nostros
tum reliquorum medicorum libros potest. Nunc vero summam ipsam in paucos tandẽ relatam
scopos audi. Sanguinem etenim primum detrahes, si magnus tibi videatur morbus. Manifeste à G
Al. paruos. perspecta quantitate tali vtitur remedio propter vehementes affectus: neq; refert, si vel vehemen
tem vel magnum morbum dixeris. Secundus sanguinis detrahendi scopus est, si æger ætate vi-
geat: neq; enim puer neque senex sanguinis sustinent detractionem, etiam si morbus, quo ipsi la
borauerint, magnus fuerit. Tertium scopum non prætermisit libri huius conscriptor, qui faculta
tis vitalis robur existit: neque.n. in ijs, qui ætate vigent, cum ægrotant, perpetuo robur apparet.
Quam ob causam quis forte duo hæc sola pro scopis detrahẽdi sanguinis satis esse autumabit, ma
gnitudinẽ scilicet morbi, & virtutis robur. Neq; enim senex, ꝙ annosus sit, per se, sed propter vir
tutis imbecillitatem nõ fert sanguinis detractionem. At certe pueri, quanquam vitali facultate va
leant, tamen neq; hi sanguinis sustinent missionem: prompte enim eorum substantia tum pro-
pter humiditatem, tum propter temperamenti caliditatem, euaporatur. Detractione igitur san-
guinis non egent, qui connatam habent à temperamento vacuationem. Ob eam causam scopo-
rum sanguinis detrahendi numero nõ satisfacere videntur magnitudo morbi, & virtutis robur:
melius q̃; feceris, si & vigentium ætatem adieceris. Quod porrò in fronte dictionis dictum est,
In acutis morbis sanguinem detrahes, vt consideretur, est dignum. Quo modo enim longorum
morborũ non meminit? Q̃m sanè de acutis nunc docet, atq; ob id solos eos memorauit: nempe H
& ex longis multi sunt, qui sanguinis egent detractione, cum & hi dictis tribus subiaceãt scopis.
Cæterum, cum oĩa hęc recte dicta sint, quosdam tñ non recte vsos fuisse est putãdum. Quo è nu
mero est Menodotus empiricus in sola plethorica appellata syndrome sanguinis missionem ob-
seruari asseuerans. Nos autem & ea non existente, venam secamus, cum dolor vehemens homi-
nem statim prehenderit, vel pars aliqua fracta fuerit, vel os ex loco pulsum sit, vel alius quispiam
articulus cõtractus reductus q̃; sit. Neq; etiam plethorica facta syndrome sanguinem semper mit
timus, sed & frictione, & balneis multis, & abstinentia, quæ tribus vel quatuor diebus fiat, ad id,
quod naturale est, reuocamus. Verum de his abunde tum in libro de plenitudine, tum in libro de
sanguinis detractione, est pronunciatum, præterea & in libro methodi curatiuæ. Ad præsens er-
go hæc de sanguinis detractione, veluti in commentario, dicta sufficiant. Verum, vt nihil desit,
adijciam & eum, qui ab ambiente nos aere desumitur, scopum, cum fuerit abunde calidus & sic-
cus, ita vt cito ab eo corpus euaporetur. Nempe tunc à sanguinis missione abstinemus; etiam si
morbus magnus fuerit, vigẽs q̃; ætate homo. Id ergo auctor solum prætermisit, reliquis scriptis,
atq; etiam patientis ipsius corporis habitum. Verum procedente oratione & mentionem habi-
tus fecit: qui & ætatis differentias in se comprehendere potest, vt ostendam.

Porrò

20 A *Porrò, ſi angina fuerit, & ſi aliud quodpiam ex pleuriticis malum, eclegmate repurgato. At, ſi imbecilliores appareant, vel plus ſanguinis detraxeris, clyſmũ tertio quoq; die vẽtri infundes, donec in tuto æger fuerit, et fame indigeat.*

Συνάγχη, id eſt angina, partium, quę in faucibus ſitę ſunt, phlegmone eſt, quę poſt ſanguinis miſſionem repurgari eclegmatibus poteſt, id eſt quę in partibus phlegmone obſeſſis cõtinentur, per ſputa euacuari poſſunt. Nempe corpus impurum excrementoſum'que, quod vacuatur, iure optimo expurgari quiſpiam pronunciauerit. Cęteris autem acutis morbis omiſſis, de pleuritide mentionem facit, quo modo & in prima libri parte fecit. Si vero imbecilliores, inquit, tibi eſſe videbuntur, vel propter ſanguinis ablati copiam, vel ob aliam quamuis rationem, purgationis vice clyſterem tertio quoque infundes die. Nempe relaxato per ſanguinis miſſionem corpore, quod ex morbificis humoribus qualitate vitioſum ſuperfluit, per clyſteres id euacuari iubet. Quòd autem ſcopus illi ſit non ſolum alimenti excrementa ſubducere, verum quoq; & paſſum locum expurgare, palàm eſt. Quod vero finẽ orationis facit, Et fame indigeat. iis, qui in primo libro à nobis demonſtrata meminerunt, etiam manifeſtum euadit.

21 B *Φλεγμαίνοντα hypochondria non ſpirituum interceptione, ſepti tranſuerſi intẽſio, vel ſpirituum protenſiones, quibus orthopnœa ſicca pus non ſubit: ſed à ſpirituum interceptione pathemata hæc ſuperueniunt. Potiſſimum vero & iecinoris dolõres, & lienis grauitates, atque inflammationes aliæ, & ſuperiores ſepto dolõres, morborum'que collectiones, quas συςροφὰς dicunt, ſolui non poſſunt, ſiquis prius medicari aggreſſus fuerit. Nam venæ ſectio in his præferenda venit: deinde clyſmis eſt opus, *ſi vehemens & magnus fuerit morbus: ſi vero non, & poſtea medicamento opus ſit, ſanè id poſt ſanguinis miſsionem ſecure & mediocriter porrigendum.*

* περιωδυνίαι

* Al. niſi

Morborum, qui prius ſanguinis egent miſſione, deinde ab ea purgari expoſtulant, catalogum facit. Primum'que inter omnes ſcribit, φλεγμαίνοντα hypochondria. Neque vocem hanc, φλεγμαίνοντα, ex Hippocratis conſuetudine audias, velim. Nempe flammantes morbi omnes & calidi voce hac ſignificantur: cuiuſmodi ſunt eryſipelata, herpetes, & carbunculi, & quæ proprie phlegmonæ appellantur. Verum recentiores medici omnes ſpeciei flagrantium cõrporum vni vetus commune nomen indunt: vocant'que hoc pacto ſolum eum tumorem, qui renitens cum dolore & multa caliditate exiſtit. Verum, cum & alij præter naturam exiſtant tumores, vt ſcirrhus, & qui à recentioribus medicis œdema appellatur (fuit ſiquidem & id aliquando com-
C mune nomen tumorum omnium præter naturam atque ipſius inflationis:) diximus quidem alibi, libro vno, de tumoribus præter naturam, verum impræſentia, vt cætera, ita & hoc ſummatim dicatur. Scirrhus quidem renitẽs tumor eſt, & doloris expers. Verum inflatio bifariam fit, nempe collecto in quibuſdam cauitatibus vel ſenſui expoſitis, vel ratione contemplabilibus, flatuoſo ſpiritu. Fuerunt ſanè, qui aliquando tumores præter naturam in muſculis ſecuerunt, tanquam pus in imo reperturi: ſed nihil aliud, præter quàm ſpiritum, qui totam per carnem minutatim diſſeminatus eſſet, inuenerunt. Præterea & thrombi ſoli aliquando ab iis, qui ita ſecant, vel viſcoſa humiditas vel mucoſa eſt reperta: verum in talibus tumor vel ex thrombo vel mucore erat, carne ad hunc affici modum apparente, ſpiritus autem in ea per minuta eſt diſſeminatus. Non igitur in præſenti dictione φλεγμαίνοντα hypochondria ſecundum aſſuetum Hippocrati ſignificatum dicta eſſe videntur. Nempe quam mentem habebit, quod ipſi adiicitur/non flatuum interceptione/ cum flammea caliditas in hypochondriis, ſiue cum flatu fuerit, ſiue non, eandem habeat indicationem? Neque etiam ita dicere eſt viſus, vt coniunctim tum phlogoſin, tum ſpirituum interceptionem, fieri dicatur, cum id falſum ſit: nunquam enim ſpiritus interceptio flammeam hypochondrio infert affectionem. Qui ergo hæc ſcripſit, Φλεγμαίνοντα hypo-
D chondria, dicere eſt viſus, quæ in tumorem ſublata ſunt. Poſt hæc autem mentionem de ſepti tranſuerſi intenſione fecit, deinde & protenſione ſpiritus. Septi tranſuerſi intenſio manifeſta eſt omnibus: ſed ſpiritus protenſos dicere viſus eſt, veluti interruptos. De quibus in prima libri huius parte ſcriptum eſt, Spiritus offendens in ea, quæ extra fit, aeris delatione. Super quo in dictionis illius expoſitione eſt enarratum. Siccam autem orthopnœam dixit eam ſpirandi difficultatem, quæ ſine ſputis vel eductione per tuſſim vſque adeo vehemens eſt, vt inclinãri citra ſuffocationem, qui ita afficitur, non poſſit. Quam fieri non ignoras ab anguſtia † earum pulmonis capacitatum, quæ ſpiritum deferunt, quæ id patiuntur iacentibus magis, minus autem ſtantibus, & profecto recte collocatis omnibus, quæ in thorace exiſtunt partibus: quo fit, vt & orthopnœa appellitetur. Sed, cum ea interdum fiat ob viſceris phlegmonen, vt in peripneumoniis, interdum'que & oppletis bronchiis, ſanguinis miſſione ait egere eos, qui orthopnœa ſunt affecti, eos inquam, quibus pus collectum non ſit. Nempe, quibus pus collectum ſit, eos puris vacuatione egere conſtat. Qui autem à ſpiritus interceptione (quod in anguſtiam acto pulmone fieri ſolet) hæc patiuntur, eos ſanguinis miſſione iuuabis. Pari modo & iecinoris dolõres ſplenis'que, atque cæteras omnes inflammationes, ſanguinis detractio iuuabit, atque vniuerſas morborum collectiones, Græci συςροφὰς dicũt. Quòd autem morborum συστροφὰς dixerit eas, quæ ab in-

*Aliqui cod. habẽt non, σωμάτων, id eſt corporum, ſed νοσημάτων, i. morborum.

*κατακλίνειν

† capacitatũ ſpiritus, q̃ ſunt ĩ pulmone, quæ id, &c.

tumescentibus fiunt partibus, par est: audio siquidem & nunc multos in Asia nostra tumores E præter naturam omnes ita nuncupantes. In his siquidem prius, quàm sanguis mittatur, purgationem interdicere oportet, quãquam & hanc quoque mentem rationem que deinceps dicat in ea, quæ sequitur, dictione.

22 *Quicunque autem ea, quæ inflammantur, statim morborum inter initia medicamento soluere conantur, ij non solum ab intensa inflammata que parte nihil adimunt, cum non cedat obsequatur que, quæ adhuc cruda est affectio: verum quoque, & quæ morbo resistentia & sana sunt, absumunt colliquant que: vbi autem corpus imbecille fit, morbus præualet: vbi autem morbus corpori præualuerit, remedium non habet.*

Hunc exposuimus aphorismum, cũ illum exponeremus, ‖ Cocta medicari & mouere. Atq; in eisdem, quibus & nunc, symptomatis recte ad sanguinis missionem propius deueniendum præcipit, vbi vitiosi aliqui humores in partem aliquam confluant, atq; in ea aceruentur, †quod modo quodam vt dixi συστρέφεσθαι, i. colligi, in ea parte dicitur. Quod autem in fine ante hanc scriptæ dictionis scribitur, quidã dignotioni inaccessum efficiũt, nomen φαρμακείας in casu accusandi pro genitiuo haud recte legentes ad hunc modũ: ἀσφαλείας μὲν καὶ μετριότητος δεῖσθαι φλεβοτομίαν μετὰ φαρμακίην, id est securitate & mediocritate indigere sanguinis missionẽ post medicamẽtũ: F qua dictione significari volunt ad sanguinis missionem à medicamento veniendum. Verum in tota dictione prius ad sanguinis missionem veniendum, deinde ad medicamentum, præcipitur: non autẽ è contrario, vt ij scribunt, assumendum medicamentum, deinde ad sanguinis detractionem deueniendum. Cętera dictionis dilucida iis sunt, qui exacte dicta eius animaduerterunt.

1. Aph. 22. Ext. or. 10. b

† Manuscripti quidam codices habent, ὅπερ, ὡς ἔφην, συστρέφεσθαι λέγεται ἐν τῷ δὲ τῷ χωρίῳ, i. quod sanè, vt dixi, συστρέφεσθαι dicitur hoc in loco.

23 *Quòd autem quis repente obmutescat, id venarum interceptiones occlusiones que faciunt, si sano absque occasione vel forti alia causa id contigerit.*

Venarum ἀπολήψεις, i. interceptiones, appellat oppletiones, quæ à copia exoriuntur. Cum igitur supra modum oppletæ fuerint venæ, grauari virtutem est necesse, atq; in extinctionis agi periculum natiuam caliditatem, quæ ob copiam suffocationi quippiã simile patitur. Oriuntur siquidem epilepsiæ, & apoplexię, & syncopę cardiacę. Nempe vno communi aphonię, i. vocis carentię, symptomate, symptomata huiusmodi significauit. Adiecit autem orationi, Si sano absq; occasione vel alia forti causa id contigerit. vbi πρόφασιν, id est occasionem, dicit causam manifestam, vt si quis in lucta vel pãcratio ex brachiorũ accõmodatione ad periculũ suffocationis circũductus fuerit. Causam vero aliã fortẽ dicit, qualis vel timore vel maximo animi mœrore pcussis accidit. G In ægris autẽ vocis priuatio huiusmodi fieri potest, interdũ lęsis duntaxat iis, quæ voci efformandæ subseruiunt, instrumentis, vel etiam iis, quæ respirationi deputauit natura. Potest quoq; contingere ob recentẽ quandam exolutionem & afflictionem virtutis. Vt autẽ ab huiusmodi aphoniis vocis q; priuationibus eam distinguat, quæ orationi apposita est, adiecit, Si sano contigerit.

24 *Venam igitur brachij dextri internam secare oportet.*

Velocissime & plurimum ex iis, quæ principes sunt, partibus, vena ea corpus vacuat: atq; ob id in acutissimis morbis ad eam sese confert.

25 *Sanguinem que auferre inspecta secundum habitum ætatem que pluris minoris ue ratione.*

Superius, cum de scopis missionis sanguinis ageret, corporis habitum quidem omisit, sed hoc in loco virium non meminit. Verum habitus nomen pro virtutis nomine dictum esse opinãtur non nulli, vna ex re duo dici perperã existimantes. Nempe habitum ad corporis constitutionem referentes dicimus, vtpote cum quis vel mollis vel durus fuerit: robur vero virtutis functionum vehementiæ attribuimus. Ex quo fit, vt duo hi sint scopi, vacuandi quidẽ † indicationem, quæ communes sint, } habentes, sed inter se differentes, veluti & ab ætate. Verum ætatem ipsam ad corporis habitum referre est melius, & nõ virtutem. Nam pueris propter habitus molliciem, succi perspirabili cute facile digeruntur: senibus vero nõ facile propter siccitatem & frigiditatem. Satis q; esse tres hos detrahendi sanguinis scopos quispiam dicere potest, Indicationem euacuandi accipientibus nobis & à morbi, qui curatur, magnitudine, & habitu, & virtute. Cuius nam autẽ ambiens nos aer esse debeat temperaturæ, inspiciendum esse, est supra dictum. H

† Al. κοινὴν ἔνδειξιν, i. cõem indicationem.

26 *Quàm plurimis autem horum accedunt hæc, faciei rubores, oculorum constantiæ, manuum porrectiones, dentiũ stridores, pulsus, maxillarum contractio, refrigeratio extremorum, & spirituum in venis interceptiones.*

* Al. ἐξαίφνης, id est repente.

Inter hæc, quæ deinceps accedunt, faciei solius, qui ante scribuntur rubores, sanguinis copiam indicant. Succedit oculorum constantia, id est immobilitas, & manuum porrectiones: nempe & eas lædi ob neruorum principium contingit, sed aliter, quàm sit oculorum constantia. Nempe ea veluti torporem quendam functionum in neruorum primordio indicat: manuum vero porrectiones & dentium fremitus neq; ob quietem neque ob principij immobilitatem, sed propter vitiatam motionem, exoriuntur. Quid autem pulsus indicent, non omnino constat. Nempe veteres

A teres in motionibus dolorem in membris inflammatis excitantibus, hoc proferũt nomen: in palpitationibus quoque: & præterea in vehementi arteriarum motione. Maxillarum vero contractio conuulſionis eſt ſymptoma, manuum q; porrectiones, & fremitus dentium. Extremorũ vero perfrictio in huiuſmodi affectionibus caliditatem natiuam ab humorum multitudine grauari oſtendit. Quod autẽ in fine dictionis apponitur /ſpirituum in venis interceptiones/ id vt de pulſus carentia (ἀσφυξίαν Græci vocant) dicatur, probabile eſt: nam veteres, arterias, venas appellabant. Spirituum ſanè interceptiones, quaſi inclinationes* & quietes, ab auctore dici poſſunt. Sũt, qui ſequentis dictionis alteram habentis ſententiam principium conſtituant dictionẽ hanc: cui, quæ deinceps ſcripta eſt, copulant. * κατακλίσεις

27 *Cum dolores acceſſerint, bilis atræ fluxuum que acrium influxiones fiunt: dolent morſa interna, morſæ que atque admodum areſactæ venæ intenduntur, inflammatæ que trahunt, quæ influunt. Quapropter corrupto ſanguine, nequeuntibus que ſpiritibus naturales pertranſire meatus, infrigidationes fiunt ob ſtationem, vertigines, aphoniæ, capitis grauitas, & conuulſiones, ſi iam ad cor vel hepar vel in venam peruenerint. Hinc epilepſiæ, & paraplexiæ, ſi continentes locos fluxiones inuaſerint, atque ſpiritibus exire nequeuntibus exaruerint.*

B Eiuſdem cum prędictis generis eſt ſermo, qui nunc effertur: quem & non nulli illis copulant. Atq; ob eã cauſam bifariã verbũ hoc προσγένηται, i. acceſſerint, ſcribi reperitur. Sunt enim, qui præſentem ſermonem cum prædictis coniungant, ſcribentes πρὸς ſyllabam cum σ elemento: alij vero nõ coniungunt, ſcribunt q; πρὸ ſine σ. Verum, quod in oratione dicitur, huiuſmodi eſt. Dolorum motio influxionem humiditatum ad eam, quæ dolore vexatur, partem excitare conſueuit. Cum igitur vitioſis ſuccis corpus refertum fuerit, bilis atræ cęterorum q; acrium humorum influxiones exoriuntur, ob quas dolet æger magis, mordentur q; interna, grauantur q; morſæ à prędictis humoribus, quæ in affecto loco ſunt venæ: id q; ipſum rei alterius cauſa redditur contrária. Nempe repleta à fluxibus huiuſmodi, quę afficitur particula, corrumpitur quidem in primis ſanguis ipſe, vaſa vero opplentur, ꝙ in eo cunctas ſpirituum vias arcet cohibet q;. Nã aperte & id declarauit inquiens, Nequeuntibus q; ſpiritibus naturales pertrãſire meatus. quod ſanè ſpirituum interceptiones paulo ante vocauit. Cum aũt ſanguis ſteterit, atq; cum eo ſpiritus, infrigidationes fiunt, vertigines, aphoniæ, capitis grauitates, & cõuulſiones: quibus ſuccedunt paraplexiæ, & epilepſiæ, cũ in locos oppletas venas continentes deſederint ipſi fluxus. Locos dixit corporis partes, quas auctor ante ſcripſit, cor, hepar, & venam, quę prædicta coniungit viſcera: venam, inquã, poſtea à medicis cauam appellatam, ꝙ venarum omnium, quæ per corpus animalis diſſeminantur, latiſſima ſit. Iure igitur ſanguis in locis huiuſmodi propter venarum repletionem ſpiritum penetrare non permittit, ſed veluti in mortuo corpore, cõcreſcit: quod & auctor ipſe oſtendit inquiẽs, Atque ſpiritibus exire nequeuntibus, exaruerint. At proprie magis dixiſſet, concreuerint: concreſcunt ſiquidem, & quæ ſiccantur, & quę refrigerantur: nunc autem non propter exiccationem concreſcit ſanguis, & qui in ipſum influunt vitioſi ſucci, nempe exeuntibus ipſis & flabellatis incorruptus & naturaliter fuſus redditur ſanguis: verum, cum manent, natiuam q; caliditatem reſpuunt extinguunt que, concretio ſanguinis tanquam in mortuo corpore fit. Cum ergo ita affectis ſanguis detrahitur, is frigidus craſſus que & vix effluens apparet, id q; propter huiuſmodi refrigerationem. Interdum autẽ & toto corpore conuulſiones fiunt: interdum q; ſalubriter & conferunt. Nempe corpus totum quatientes, vniuerſas calfaciunt partes adeo, vt multitudo partim ꝑ cutim digeratur, partim ad aliquam ex non præcipuis expellatur partem: vbi cum indiſſolubiliter impacta fuerit, paraplexiam facit. Nam, ꝙ eas, quæ apoplexia vel epilepſia ad aliquam ex non prēcipuis partem irruunt, paralyſes id eſt reſolutiones, Hippocrates ita appellet, eſt demonſtratũ. Interdum quoque & facta abſque conuulſione apoplexia non nullis affectus in partis reſolutio-

C

D nem finiuit, qui paraplexia appellatur. Cętera dictionis ſunt manifeſta.

† μετέωρα, i. ſublimia.

28 *Talibus ſanè prius adhibitis fomentis, venam confeſtim ab initio ſecare oportet, cum † non dum fixa ſint omnia, quæ contriſtant, tum ſpiritus, tum fluxiones: facilius etenim remediis patent.*

Qui ita habẽt, his ante adhibere fotus oportet, qm̃ coaluit in ipſis ſanguis, difficulter q; effluit. Sed, qm̃ & in fotu ipſo fricatio aliqua fiat, facere, quod ſcripſimus, ẽ melius, † ſecare ſ. internã cubiti venã: non enim ſemp ita concreuiſſe ſanguis reperit̃, vt effluere non poſſit. Fricandę igit̃ in eo tpe multis ab hoĩbus cunctę corporis partes: &, ſi mediocriter ſanguis fluxerit, rurſus fricandæ, ſuper q; auferẽdus ſanguis: ſi vero non fluxerit, fricandę quidẽ & fouendę, donec fluxerit. Vbi vero in paraplexiam deſierit affectio, breui fricare expedit tẽpore & fouere: rurſum fricare & fouere, donec citiſſime hæc deſierint, † dum fixi adhuc non ſunt ſpiritus, & euacuationi contumaces.

† ἀεὶ τέμνειν αὐτίκα, ideſt, ſemper ſecare ſtatim internam &c. in aliquibus autem manuſcriptis, εἶτα τέμνειν αὐτίκα, ideſt poſtea ſecare ſtatĩ, et c. & ita vetus tralatio.

29 *Poſtea reficere expedit, & habita indicationis ratione ſuperiorem ventrem, ſi non leuetur, purgare: inferiori vero, ſi non deiecerit, clyſmum iniicere. Coctum deinde aſinæ lac dabis: bibet que heminis duodecim non minus: &, ſi virtus tolerauerit, ſedecim magis.*

Ab ea, quæ per ſanguinis miſſionem fit, vacuatione refici hominẽ præcipit: vt, ſi nihil leuatus videatur,

† dum ſublimes ſunt ſpũs nec euacuationi cõtumaces.

videatur, ad eam, quæ per superiores partes, id est per vomitum fit, purgationem agatur. Verum E
purgans medicamentum neque nominatim perstrinxit, neque ipsius fecit delectum: nempe, ꝙ ad morbi magnitudinem virtutis'que robur respicientes vel album veratrum, vel ex aliis, quę vomitum cient, quicquam exhibeamus, nemo ambigit. Quæ autem de aluo inferiore dicta sun, clara existunt, expositoris'que haud indiga. Neque admirationi sit lactis copia, cum † antiquis omnibus ita fuerit assuetum. Quòd autem lac asinæ propter humiditatem exhibeat, supra est dictũ: atque amplius, quòd non coaguletur epotum, veluti quæ crassa sunt. At cum eo mellis quippiam salis'que miscere conuenit.

† Impressi habēt πᾶσι τοῖς παλαιοῖς, i. antiquis oib9. aliqui manuscripti habēt, παρὰ τοῖς παλαιοῖς, id est apud atiquos. & ita Vetus interpres.

30 *Synāchus, id est angina, fit, cum hyeme vere que fluxio multa & viscosa à capite ad iugulares defluxerit venas, plurimum que hæ propter latitudinem traxerint spiritũ m. Cum autē & frigida & glutinosa fuerit, spiritus obstruit permeationes, sanguinem que coercens, quæ sanguini vicina sunt, congelat, sanguinem que ipsum immobilem reddit & stabilem, quippe cum frigida natura sit & obstructoria. Ob id suffocantur liuente lingua, atque in rotūdum acta, reflexa que propter eas, quæ linguæ subduntur, venas: nam præcisa vua, quam {non nulli} cionida, id est columellā, vocant, vena vtrinque crassa apparet. Cum igitur hæ oppletæ fuerint, linguæ, quæ ob siccitatem & rara & spongiosa existit, innituntur. Lingua autem vi ex venis humidum accipiens, ex lata, rotunda: ex bene colorata, liuens: ex* F
molli, dura: atque ex facile flexili, flectenti contumax efficitur: ita vt cito suffocet, nisi quis cito auxilium ferat, sanguinem ex brachiis detrahens, & venas, quæ sub lingua sunt, secans, & medicans quibusdam attractoriis, & calida exhibens gargarismata, & caput abradens. Debet item ceratum tum collo tum capiti circumponere, lanis que circumuoluere, mollibus que spongiis ex aqua calida expressis fouere. Bibat etiam aquam, & mulsam non frigidam. Cremorem que assumat, vbi ex indicatione in tuto fuerit.

** Al. ῥεῦμα i. fluxionem.*

Siue synanchon dicere volueris, siue cynanchon: vel alterum quidem horum synanchen, alterum vero cynanchen: siue vtrunque synanchen vocaueris: duas synanches scieueris esse rationes. Nempe ad curationē nominibus opus nobis non est: consueuit siquidem eam docere longe melius, ꝗ ij, qui in nominibus monstrosa enunciant. Subscribam aũt tibi compēdiose [a]† doctrinam ipsius peculiarē, {suscepto ita exordio. Fluxionum, quæ ex capite deferuntur, quædam substātia tenues existunt, alię ex crassis viscosis q; humoribus constant. Quæ igitur tenues sunt, hæ latis penetratis venis in angustioribus detinētur. Tales autem sunt, quæ in [b] larynge i. gutture sunt. Contrarium autē in crassis contingit, ꝙ non ingrediant̃ vniuersas, quę strictę admodum existunt, venas, ante s. in capacioribus detentæ. Cum igit̃ in fauciũ venis tales impacti fuerint humores, pars in tumorē attollit̃, veluti guttur ex aliis: tanꝗ gutturis, ꝗ fauciũ, strictiores multo existant venæ. G
Corpus autē totum vacare excrementis debet & nō plethoricũ esse geminā ob causam, [c]† nempe tum ob eam, quæ à vacuatione est, reuulsionē: tum ꝙ vacuato corpore, cum à parte affecta, quod influit, expellimus, id facilius cōsentit, nihil q;, si calido aliquo euaporare volueris, à corpore ipso parti calfactę mittet̃. Corpus igitur totũ vena secta vacuare oportet, et purgatione, & clysteribus: verum affectas partes medicamentis astringentibus, quę profluentes retrudant humores, atq; ex firmatis eos, qui non admodum infarcti sunt & glutinosi & crassi: tum calidis & acribus, quę cōtentos in mēbris passis digerant humores. At sine medicamentis venę, quę sub lingua sunt, eam, quæ in faucibus est, phlegmonen vacuant. Sed, qm̃ humorũ crassi aliqui glutinosi q; sunt, acrioribus propterea indigēt medicamentis, quę s. & secare, & in tenuia diuidere, & tũ glutinosa tum crassa cōfringere possint. Pręterea & ad exteriorē superficiē reuellere oportet, circũpositis collo, quę attractoria polleant facultate, medicamentis. Nēpe colli superficiarias partes, quàm imas, affici est melius: ꝙ spiritus quidem, cum inspirationes fiunt, ad fauces guttur q; irruat, & cum expirationes fiunt, per ea foras deferat̃. Sępius vero, quæ ad partes prædictas procedunt fluxiones, eæ ad partes quasdam alias exprimente natura transmutant̃: atq; interdum principio ita deferuntur, vt rursum aliæ oriantur tum faucium, tum gutturis, fluxionum differentię. Quòd autem, quæ ad H
cutem recesserunt, iis, quę in profundũ decubuerunt, multo salubriora existant, cōstat omnibus. Commune tamen in vtrisq; tum colli tum capitis, à quo fluxiones fiunt, auxilium tibi sit. Sermo hic & synancharũ species, & causas, & affectos locos, & curationes docuit: neq;, si vel synanchen vel cynanchen, vel synanchon vel cynanchon, appellaret, fuit solicitus. Qui igitur librum hunc scripsit, neglectis nominibus omnes, qui tum in faucibus tum gutture existunt, arctāt q; respirationem, affectus synanchos appellitans, duas horum species esse ait, alteram quidem, quę "à glutinosa frigida q; fluxione facta sit, quā pituitosam vocare possis: alteram vero à calida acri q;, quam si picrocholam biliosam q; simpliciter appellaueris, non peccabis. Priorem autē fluxionem in latiores decumbere venas ait: biliosam, etiam in tenuiores peruenire ostendens. Cętera dictionis sunt manifesta. Ad ea autem, quæ retuli, conuertas animum, oportet: &, si prima vice non intellexeris, bis & ter lege, & intelliges: ego autem ad secundam synanchi speciem transibo.

A† Legitur ĩ manuscriptis codicibus τὴν τῆς τοιαύτης διδασκαλίας ἰδέαν, id est talis doctrinæ ideam seu formam. & ita vet9 ĩterpres. ma!e enim legitur ĩ impressis διδασκαλίαν.

B Al. pharynge, i. faucibus. & ita Vetus interpres.

C† clarius ex antiquis. tum ob reuulsionē quæ ad vacuandum fit, tũ quia vacuatũ corpus, vbi ab affectis locis id quod influit retrudimus, facile suscipiet, nihil q; & c. et ita Vetus interpres.

A. li. 3. f. 9. c. fol. 253. e

31 *Cum æstate vel autumno fluxerit ex capite calida & nitrosa fluxio, quasi ab anni tempore tum acris tum calida fuerit, atque huiusmodi sit, mordet, vlcerat, spiritu implet, orthopnœam parit siccitatem que multam: præterea, quæ intuenti apparent, gracilia uidentur.*

Quomodo

A Quo modo & quam ob cauſam hæc fiant: quoniam à calidis & acribus. Priorem ſiquidē fluxionem, quę pituitoſa eſt, hyeme vel vere decumbere ait: hanc vero ſecundam autumno vel æſtate: in aliis anni temporibus ex proportione, vt antea eſt dictū. Orthopnœam autem huic ſuperuenire anginę generi ait, quæ inſignis nota eſt anguſtiæ, partem ex iis, quæ reſpirationi ſubſeruiunt, aliquam fatigantis, vt ſupra eſt demōſtratum. Quòd ſi hos ampliſſime aperire os volueris, linguam'que repreſſeris, vt, quę in faucibus ſunt, inſpectare queas, nullum ſanè præter naturam tumorem, vt in ante dictis, inuenies: quod ſcriptor explanauit, cum inquit, Pręterea, quæ intuēti apparent, ἰσχνὰ id eſt gracilia, videntur. Nempe, quod in faucium mèatu inflammatum eſt, non videtur: quod autem ex apertis videtur, id omne citra inflammationē exiſtit, partes'que ipſę ſunt graciles: nempe hęc vox, ἰσχνὸν, tumenti pręter naturā interdum opponitur. Quam vocis huius nunc dictam ſignificationem ignorantes non nulli, dictionem ridicule exponunt. Alij autē permutant, vt & qui ad hunc ſcribunt modum: Pręterea, quæ intuenti apparent, ἄχροα id eſt decolora videntur. Cęterum ita affectis fit interdum, vt & fluxionis partem recipiant faucibus vicini atq; à tergo ſiti ordinati'que muſculi, vbi & ſtomachus: qui ſępius & ipſe vnà afficitur. Poſt hoc ſanè in pręſenti dictione ſcriptum quoque eſt, quod ſequitur.

*Al. χώρῳ, i. loco, & ita uetus interpres

* Laryngi, habent cod. omnes, quos viderim.

B

32 *Tendines quoque ceruicis poſteriores contenduntur, apparent'que tetani modo intendi.*

Quod deinceps dictum eſt, magis adhuc guttur affici oſtēdit: nempe & vocis generationem in ea animalis abſolui parte eſt demonſtratum. Quapropter inquit,

33 *Vox'que ἀπερρώγε, id eſt abrupta eſt, & ſpiritus paruus eſt.*

Nēpe vox oīno ἀπερρώγε, i. ἀπόλλυται, i. diſperiit abrupta'q; eſt, paſſo, vt dictū eſt, gutture. Reſpiratio autē parua redditur pp meatus anguſtiā. Recenſet autē in cōmentariis de difficultate ſpirādi, ꝙ longior tpe ſit & interuallis frequentior: quod ſcriptor in hunc enunciauit modum:

34 *Spiritus'que reuulſio frequens & violenta accedit.*

Spiritum, & eam, quę inſpirationi ſuccedit, expirationē: & eam, quę expirationi ſuccedit, inſpirationem, dixit. Ex vtroq; enim frequens redditur ſpiritus: nam ita affectis, quę inſpirationi ſuccedit quies, breue tempus habet: ſimiliter & quę expirationi ſuccedit ante inſpirationem. Demonſtrationes horum in libris de ſpirandi difficultate enarratę ſunt.

C

35 *Talibus arteria vlceratur, inceditur'que pulmo: neque externum aerem admittere intro queunt. Quibus niſi ad exteriores partes malum ſua ſponte perferatur, hi grauius ineuitabilius'que habebunt, & propter anni tēpus, & quòd à calidis acribus'que id ſit humoribus.*

Arteriam quoq; vlcerari iis, qui ita affecti ſunt, dictū eſt & propter humoris acrimoniam, ſed pulmonem ardere † viduatum deſtitutum'q; ait, dogmati vero ſermonem copulans. Nempe in commentario de vſu reſpirationis demonſtratum eſt animal in reſpirationis priuatione, non ob ſubſtantię penuriā perire, ſed quòd calor natiuus tum refrigerio tum ventilatione deſtituatur: quapropter non immerito, qui immoderatior exiſtit, pulmonem accendit. Hanc igitur anginæ ſpeciem tum grauiorem tum ineuitabiliorem eſſe priore ait, tum propter ante dicta, tum ꝙ æſtiuum autumnale'que ſit anni tempus, & ꝙ ex acrioribus oriatur humoribus. Qua efficitur ratione, vt ea, quæ cum coniunctione, &, eſt dictio, melior ſit, ꝙ̃ ea, quæ ſine cōiunctione, &, eſt. Significat autem ab iis, quę ante dicta ſunt, & propter anni tempus, in quo fit, & propter humorem, à quo oritur, maioris eſſe periculi ſecundam anginæ ſpeciem. Non eſt ergo ſimpliciter ſcribendū, ꝙ tum grauior tum vitatu difficilior ſit propter anni tempus. Quòd ſi & abſque coniunctione D ſcriptionem ſeruare quis voluerit, coniunctionem eam ita ſubaudire oportebit, vt ſi in dictione eſſet: multa ſiquidem atque alia apud antiquos defectiuo modo ſcripta reperiuntur.

† Al. ſtrictum & ita etiā vetus interpres.

36 *Si febris hominem prehenderit, vetere excremento deſcendente, vel nuper cibatum, ſiue cum lateris dolore, ſiue nō is quieti tantiſper permittendus, donec cibus primum ad ventrem imum deſcenderit.*

Dictiones quoque huiuſmodi ea, quæ libro de victu in acutis morbis adiecta ſunt, Hippocratis ſcripta nō eſſe oſtendunt. Non enim, qui perfecte de pleuritide in legitima libri huius parte tractauerat, eum rurſus hic pauca apponere oportebat.

37 *Sumat autem in potu oxymeli. At, cum grauitas ad lumbos vſque deſcenderit, tum vel clyſmum dare, vel medicamento purgare oportet. Atque, cum purgatus fuerit, ſorbitionem primum & aquam mulſam, deinde cibaria & elixos piſces miniſtrare: vinum'que, quod aquoſum ſit & exiguum, noctu, interdiu vero dilutam mulſam. Cum vero flatus male olentes fuerint, balanus vel clyſmus confert: ſi non, bibentem oxymeli tantiſper cohibere oportet, donec ad inferiorem aluum deſcenderit, deinde clyſmate ſubducere conuenit.*

Indefinite indiſtincte'q; dictum eſt: quāquam, quod hic ſcriptum eſt, definite diſtincte'que in legitima libri huius parte dictum ſit, & quæ poſt id, vſquequo piſcium meminit Hippocrates:

quoniam adhuc de languentibus in libro ipse agebat, & non iis, qui ex morbo reualescunt. Cetera dictionis manifesta sunt. E

38 *At, si liquidam aluum habenti causus superuenerit, si tibi pu†rgatio idonea uideatur, eam non tribus primis diebus adhibebis, sed quarto.*

† φαρμακεύειν.

Quod intempestiue quidem hic de causo egerit, prædictis scilicet in principio tum differētiis, tum curationibus, nemo est, qui ignoret. Nempe & dictiones ex mēte sunt aphorismi illius, ‖ Cocta medicari & mouere, non cruda, neque in principio, nisi turgeant: plurima vero non turgent. Quidam aliter scribunt causos ab initio medicari volentes: vt dictio talis sit: Intra tertium diem adhibebis. Expedit igitur non omnino à tertio medicari die, sed vt aphorismus canit, ‖ In acutis morbis raro & in principiis medicamento purgante vti. Rem ergo secundum aphorismorū mentem definire oportet, scrutari q; cum in principiis purgatione vtendum sit, & cum morbi coctio expectanda sit. Qui autem vel in principio simpliciter dixerit, vel neutrum definierit, fallitur.

2. Aph. 22. Ex. ord. 10. b

1. Aph. 24. Ex. ord. 10. c

39 *Cum autē pu†rgaueris, sorbitionibus vtitor, obseruatis ita febrium accessionibus, vt nunquam, cum adsunt, neq; cū futuræ sunt, exhibeas, sed vel cum cessant, vel quieuerunt & maxime à principio recesserunt. Frigentibus ergo pedibus neq; potum, neq; sorbitionem, neq; aliud quippiam huiusmodi, dabis: sed maximum existimato, si id tantisper obseruaueris, donec valde incaluerint. Deinde ita, quod confert, exhibe. Frigiditas siquidem pedum, magna ex parte febris accessuræ signum existit: quo tempore siquid porrigas, maxime prorsus peccabis, nempe & morbum non parum augebis. At vero, cum febris desinit, contrario modo, pedes reliquo corpore calidiores fiunt: nempe, cū augetur, pedes refrigerat, incensa q; ex thorace ad caput flammam mittit. Calore igitur toto ad supernas partes concurrente atq; ad caput exhalante, non absq; causa pedes frigescunt, vtpote qui natura & carne vacent, & neruis abundent: præterea & à calidissimis distantes locis refrigerantur, sese ad thoracem colligente calore. Rursum, & cum febris soluitur, & in minutas redigitur partes, calor ad pedes ex proportione descendit. Quo tempore caput, & thorax refrixerunt, atq; ob id cibus dandus. Nempe, cum pedes frigidi fuerint, venter de necessitate calet † fastidit que cibum, intenditur hypochondrium, iactatur propter internam turbationem corpus, † mens fixa non est, dolet æger, lancinatur uellicatur que, vomere affectat: &, si mala vomuerit, dolet. Ergo, cum calor ad pedes descenderit, currit que vrina: &, si non sudet, omnia cessant: Quo tempore sorbitionem dare expedit, nam aliàs perniciosa existit.* F

† καὶ πολλῆς ἄσης μεστὴ διέτιο αυτὲ ἄσῃ, & ἀσῶδες, uario modo ab hoc interprete vertitur hoc ī libro.

† καὶ μετεωρισμὸς γνώμης.

De particulari cibi ministrandi tempore dictum quidem est paucis in legitima libri parte: sed æque & nunc prolixius manifestius que dicitur, quasi sermo præsens sit illius explanatio seruata Hippocratis mente, quam tum in ceteris dixit, tum in eo, quòd febrem ex thorace, hoc est ex corde, accendi, atque in caput flammam mittere, ait. G

40 *Quibus autem aluus per febres perpetuo liquida est, his pedes maxime calfaciens, ceromatis que contegens, atque fasciis obuoluens, ita attende, vt reliquo corpore frigidiores non sint. Si vero pedes calent, calorificū nullum exhibe, sed, ne frigescant, obserua. Potu est vtendum quàm minimo, aqua frigida vel mulsa.*

Διὰ τέλεος idem cum διὰ παντὸς τοῦ χρόνου, semper & perpetuo significat. At, cum multi existant affectus, in quibus per totū malum aluum liquidam esse contingit: fieri q; nequeat, vt curationem habeant vnā, quo modo sæpius est demōstratum: tantum abest, vt ex dictione quicquam vtiliter dicatur, vt etiā iacturam facturus sit, qui scriptum curationis modum in affectibus multis iuuare crediderit. Nam, vt cætera omittam, cū aluus liquida esse possit tum propter ventris phlegmonen, tum propter colliquantem febrem, frigidæ potus maxime contrarius est phlegmonæ: colliquantibus vero febribus conuenientissimus, eo, quod didicisti, tempore exhibitus.

41 *Quibus per febres aluus liquida est, & mens turbata: horum que multi floccos vellunt, nares que fodiunt: & parum quidem interrogatis respondent, sed ex se nihil, quod compositum sit, dicunt: talia his melancholica esse arbitror. His igitur ita habentibus, si venter liquidus fuerit, & colliquans, sorbitiones frigidiores crassiores que exhibendas esse puto: potus que, qui sistant, vinosiores que, vel etiam astringentiores.* H

Phreniticorum sanè cætera sunt symptomata: sed ventris liquidi symptoma, interdum quidē in phrenitide fit, non tamen id proprie ipsi inest: quapropter aluum liquidam ex distinctione curare expedit: phrenitim vero alia seorsum persequi sanatione. In ea autem, quam auctor scripsit, sanatione nullo pacto animi intentionem ad phrenitidem dirigit, sed curare eum magis velle arbitror affectionem quandam, ex ventris quidem parte aliqua prodeuntem, sed caput ita ad condolentiam trahentem, vt ex ventris affectu desipiat. Talia autem non recte melancholica esse dictum est: magis enim ea à flaua proficiscuntur bile, cohibita aluo.

42 *Quibus item febribus vertigines à principio, & capitis pulsus sunt, & vrina tenuis, his ad iudicationes vsque febris accessionem expectare oportet. Quòd si delirarent quoque, non mirarer.*

Cum caput circumagi videtur, δῖνος, i. vertigo, vocatur affectio: cū autē, & tenebricosa simul fuerit visio, σκοτόδινος, id est tenebricosa vertigo, appellitatur. Fit autem ob inordinatam spiritus flatuosi motionem, qui vel in capite localem habet generationem, vel sursum ex infernis fertur partibus

A. li 3. f. 1. t. c. 1. fol. 207. b

20 A partibus. Omnes autem spirituum huiusmodi generationes turbationem indicant: ob quas & cum symptomatis tumultuosis iudicationes fiunt. Scire etenim oportet affectiones huiusmodi medium quodam modo obtinere tum earum, quæ periculo vacãt, tum perniciosarum. Conatur siquidem caliditas natiua corporis humores tum dissoluere, tum effundere: sed tenuare ipsos & per inuisibilia foramina excernere non potest. Cum vero perfecte languet, (hoc est ἀῤῥωστεῖ) neq; soluere incipit, atque ob id spiritus flatuosus non summe languente natiua caliditate ortum habet. Languere igitur periculo omni vacat, natura siquidem morbo superior existit: uerum maxime languere lethale est, natura enim non parum à morbo vincitur. Cum autem non vincitur, prædicta fiunt symptomata: atque postea, quàm ægrotauerit, iudicationes absoluuntur, aliæ ad salutem, aliæ ad mortem. Pulsus autem, qui in capite fiunt, id est sensibiles arteriarum motiones, caliditatis multæ symptomata existunt: ob quas causas sæpenumero deliria fiunt. Ad hunc itaque modum vniuersim habentibus, quę dicta sunt, cum, vbi quis parum valere cœperit, ab vrinarum quidem tenuitate cruditas morbi indicetur, caput autem flatuoso impletum esse spiritu significẽt vertigines cum pulsibus, scire oportet naturam haudquaquam quiescere, sed interdum contentos in corpore prauos humores ita aggredi, vt à bonis eos separet, atque quouis modo excernat:
B vel ad eam, quæ minus præcipua sit, reiiciat partem. Prædictus igitur sermo ad antedictorũ prænotionem maxime confert. Nempe interdum ab initio morbi, febres quidem moderatæ fiunt, sed symptomata huiusmodi caput infestant propter exustionem, vel exhalationem humorum in ventriculi corpore contentorum. Sanè capitis solius, quouis aliter modo habẽtis, caliditatem balneum iuuabit: ptissanæ'que cremor pro sorbitione satis erit. Verum, cùm spiritus calidus flatuosus'que ob humorum prauitatem ad caput fertur, lauare hos non cõfert. Tute igitur singula hęc facienda sunt. Definitio autem affectionum vna sola est ex vrinarum cruditate & concoctione: quorum auctor recte meminit inquiens /urina tenuis/ quòd sæpius cruditatis signũ esse est pronunciatum. Quo fit, vt nullus sit medicus, qui in morbis huiusmodi negligentius vrinarum inspectionem negligat.

43 *Quibus principio vrinæ & nebulosæ & crassæ existunt, hos annuentibus cæteris subpurgare conuenit. Quòd si vrinæ inter initia tenues fuerint, tales non pũrgabis: at, si videatur, clysterem exhibebis. Tales autẽ ita curare cõfert.*

Siue iis, quę in antedicta oratione relata sunt, hæc coniungit, siue non, quod ex ipsis vtile quis habere commune potest, ꝙ scilicet corporis purgationem prorsus vitare oporteat, cum in humo
C ribus adest cruditas, id manifestauit inquiens /urinæ tenues/ tanq̃ crassæ coctionis notas habeãt. Iam hoc ipsum substantiam indicat: & verbum hoc νεφελοειδέα, i. nebulosæ, vrinas significat, nebulas habẽtes. Nempe nigras adiecisset, si nos eas audire voluisset. Multa siquidem nomina communia citra distinctionem dicere consueuerunt, cum id, quod in significantiis rerum melius est, declarare voluerint. Sic sanè, cum iudicationes ad salutem fuerint, simpliciter dicũt, iudicatus est: defuncto vero iudicato, non simpliciter efferunt, sed hoc totum, iudicatus obiit. Præterea, cum quis excretam bilem simpliciter dixerit, pallidam & non nigram intelligimus. Sic certe & impræsentia vrinas nebulosas audire oportet eas, quæ albas habent nebulas: quæ coctionis notę existũt. Quoniam igitur cocta medicatur, ob id & nunc ita scripsit libri huius author: Tales autem ita curare cõfert. Nihil autem de sanguinis missione locutus, ea particulatim enarrat ex ordine omnia: non ꝙ interdum ita habentibus, sanguinis missione opus non sit, sed quòd nunc sola alia docere velit: nempe de sanguinis missione abunde supra est dictum.

44 *Corpus quieti permittere, vngere, & æqualiter contegere oportet: ac pro potu mulsa aquosa uti, pro sorbitione autẽ cremore ptissanæ vesperi. Ventrẽ ab initio clystere duces, sed medicamenta purgãtia non admouebis. Nẽpe, si ventrẽ*
D *moueris, vrina non maturabitur, febris que citra tum sudorem tum iudicationem in longum protrahetur tempus.*

Sermonem quoq; hunc percurrit, scopum in eo habens eam, quæ cum moderata calfactione sit, quietem. Cremorem autem ptissanæ ab initio dat, ꝙ mulsa ad vigorem vsq; & iudicationem sufficere non possit: morbus siquidẽ crudus est, & longe absunt concoctiones. Preterea mulsam, quæ aquosa sit, exhibet propterea, ꝙ aquam per se & solam nihil boni habere demonstratum sit. Vesperi autẽ ptissanã mauult exhiberi, q̃ mulsam. Nempe, cũ antea in legitima libri huius parte didicerimus ptissanã mulsa posterius exhibendam, melius fuit & nunc ita dicere, Mulsam quidẽ prius, posteriorẽ vero ptissanam exhibe. At vero, cũ vesperi pro posterius dixerit, particulariorem efficit doctrinam & nõ vniuersaliorem. Cur autẽ eos purgare haud velit, in quibus summa inest cruditas, causam recensuit epilogisticam magis, q̃ analogisticam: quã recensere ad eum spectat, qui, quod fit, sola citra logicã indicationẽ experientia nouit. Dogmatici aũt viri erat docere, quam ob causam purgantibus nobis ita habentes non coquatur vrina, febris q; sine sudore & iudicatione perseueret. Perfectius quidẽ & diligentius alibi hæc oĩa sumus cõtemplati: sed impręsentia, quod præsenti enarrationi prodesse possit, summatim dicemus. Tu ergo animum ad me conuerte. Cũ facultates, vt scis, quatuor sint, atq; inter eas non minime valeat alteratrix, per quã, dispensatis ab ea corporibus natura alimentũ assimilat, coctio nuncupatur nutrituræ substantiæ

permutatio ſecundum qualitatem exiſtens. Natura igitur aſſumpto in ventrem deuorato'que ali E
mento, à cęteris quidē motionibus ceſſare debet, vt ſoli, quod coquēdis deputatū ſit, operi vacet: ſed auxilio externo aliquo indiget, ſi aliqñ imbecillior reddita fuerit, quo modo & in ea humorū, quæ in venis fit, concoctione contingit. Quiete quidem indiget ſequentem ante caliditatem, ꝙ calfactum, frigefactum q́ʒ, vel exiccatum, & humectatum ſit, ſingulis horum alio & alio tempore factis. Ob id igitur, qui hęc ſcripſit, hominem curari voluit quieti permiſſum, vnctū, & ęqualiter veſtimentis obuolutum. Nempe aduerſus vim febris humiditatem eam, quæ vnctionibus comparatur, remedium eſſe putauit: præterq̃ quod neque valenter calfaciat neqʒ refrigeret, ſed leniat mulceat q́ʒ: quibus maxime indigent, quæ coquuntur maturātur q́ʒ. Quòd ſi hæc coctioni humorum conferant, purgationes contrarię exiſtunt: nempe corpus vehemēter mouentes frangunt: tali ſiquidem virtute prædita ſunt oia, quæ purgant, medicamēta. Hęc eſt ergo cauſa, cur purgationes coctionibus aduerſentur. Ad eam autem, quæ ſermoni huic continuatur, ſeriē pergamus.

45 *Cum iudicatio propè fuerit, ſorbitiones ne dederis, ſi perturbetur, ſed cum perturbatio deſierit, atque in melius profectum ſit. Obſeruandæ autem febrium omnium iudicationes, ſorbitiones'que hoc auferendæ tempore.*

Mentem Hippocratis hoc in loco ſeruat, qui librum hunc ſcripſit. In principio quidem mul- F
ſam & ptiſſanæ cremorem exhibens: &, cum propè eſt iudicatio, cremorem tollens.

46 *Conſueuerunt febres hæ protrahi & abſceſſus habere, † ſi aurium quidem ceruicis'que infernæ partes frigidæ fuerint. Quòd ſi frigidæ non fuerint, alias mutationes habent: nempe fluit è naribus ſanguis, & ventres his turbantur.*

† ſi quidē infernæ partes fuerīt frigidæ, circa aures et ceruicem. ſ. ſolent habere abſceſſus.

Quibus vrina ob humorum cruditatem tenuis eſt, his iure optimo protrahuntur febres, quæ ante coctionem ſolui nequeunt. Quòd autem tales per abſceſſus iudicentur, ſępius iam eſt dictū. Rarius autem & per excretionem ſolutiones horum fiunt. Vtrum autem in ſuperiore corporis parte vel inferiore abſceſſus generabitur, quæ hic dicuntur, iis, quæ in prognoſtico ſcripta ſunt, concordant conſentiunt'que.

47 *Quibus febres graues & implacidæ ſunt, & hypochondria contēdunt, iacentes'q; ægri ſeſe cōtinere nō poſſunt, atq; extrema frigeſcunt, abſolutiſſima tum diligētia tum cuſtodia indigent: eos'que ita degere oportet, vt nihil præter oxymeli aquoſum tangant: ſorbitionem autem non dabis, donec ſeſe malum remiſerit, & vrinæ maturentur.*

Ἀσώδεις febres appellat, in quibus ægri ἀσσῶνται, id eſt grauiter afficiuntur, atque implacide habent. Hæc autem difficilis tolerantia {atque implaciditas ſeu inquietatio,} ſequitur interdum G
quidem febrem ſtabilem & æſtuoſam, ſæpius autem & ſtomachi malitiam: os autē ventriculi ita me dicentē nunc audi. Incepit ergo à febribus ipſis, ἀσώδεις, id eſt graues & implacidas, ipſas eſſe inquiens, & hypochondria contendentes, deinde ad febrientes pertranſiit. Nam, ꝙ iacentes ſeſe continere non poſſint, de febrientibus eſt dictum: veluti & ꝙ extrema refrigerantur. Iacentes autem ſeſe non continere, grauiter affectorum, atqʒ difficulter ferentium, {implacidorum q́ʒ & inquietorum,} nota eſt: Extrema autem frigere, magnæ viſcerum phlegmones, quæ ex craſſis ſuccis orta ſit: vt antea monſtrauimus, cum de ſecunda cauſi ſpecie ageremus. Quòd ſi vehemens frigus fuerit, ꝙ virtus valde infirma ſit, iam tibi coniectura eſt. Non immerito igitur ita languentes plurima tum cuſtodia, tum diligentia indigere ait. Dat autem & ipſis non abſqʒ cauſa oxymeli, vt pote qui à craſſis viſcoſis q́ʒ humoribus moleſtantur. Adiecit autem ſermoni, aquoſum, tanq̃ contrārium illi, quod illis exhiberi ſolet, in quorum pulmonibus tales continentur humores. Nam acrius longe in illis eſſe conuenit, quòd propter longam in diſtributione ad affectam partem delationem de neceſſitate ſoluatur virtus: his vero tale hypochondrio incurſat, quale epotum eſt. Nullo autem pacto ſorbitionem ita habentibus dare prius, q̃ȝ morbus ad maturitatem deductus fuerit, indiſtincte eſt pronunciatum: ſeruātibus nobis, quod edocuit Hippocrates. Adiiciendum H
eſt ſermoni, ſi æger ſuffecerit: quod, tanquam manifeſtum, forte prætermiſit.

48 *Decumbere autem in conclaui obſcuro debent, & lecto maxime molli, diu'què decubitū eum ſuſtinere: & quàm minime ſeſe proiicere & iactare, nempe id tales maxime iuuat.*

Nunc decubitum obſcura in domo, nō tanq̃ maturatoriū auxilium, ſed tanq̃ difficilis tolerantię inquietationis q́ʒ, quę ob ἄσην, id eſt moleſtiā angorem q́ʒ fit, correctoriū voluit: gratia cuius & lecti mollis meminit. Tentare autem ſe ipſum non proiicere, ſed conquieſcere, laborāti modo vtroqʒ commodat, tanq̃ & morbi totius concoctionem iuuans, & virtutem ipſam conſeruans.

49 *Hypochondrium autem lini ſemine illines: cauebis'que, ne, cum apponitur, frigeſcat: ſit autem ſumme tepidum ex aqua & oleo coctum.*

Mollit lini ſemen, nec manifeſte calefacit: quę maxime expoſtulat phlegmone omnis. Et ſanè tactu tale ipſum oſtēndit, quale & ſm virtutē eſt, ſumme tepidū ipſum adhibere pręcipiens. Cęterum aquę & olei miſtura tepidam generat caliditatē, mollit q́ʒ & mitigat, vt pote moderatā habēs facultatē: cuius potiſſimū eſſe debent, vt demonſtrauimus, quæ & maturāt & ꝑ halitū digerunt.

** præparat*

Coniectura

50 A *Coniectura autem colligere oportet ex vrinis, quid nam futurum sit. Nempe crassiores pallidioresq́; , meliores: tenuiores vero & nigriores, deteriores.*

Non, quicquid futurum ex vrinis, docet, sed vel salutem vel mortem. Salutem indicant crassiores & pallidiores. Crassiores autem dixit, tenuibus & non naturalibus comparans, vt & paulo ante intelligere voluit: neq; enim crassas, neq; tenues, quę secundum naturam habent, dixeris, si recte volueris interpretari. Porrò tenues & nigræ, deterrimæ sunt. A tenuibus siquidem solis, morbi incoctio indicatur: nam, quod exacte tenue est, id aquosum est, quapropter & album. Sed prę notiones ex vrinis in commentarijs prognostici dictæ sunt.

51 *Si aũt mutationes habẽt, tẽpus indicãt: morbusq; de necessitate, mõ ad peius, mõ ad melius, permutat inæqualitatẽ.*

Nempe, si id & in laborantibus obseruaueris, vere hominem ex vrinarum varietate in longius decidere tempus reperies, atq; medias incurrere permutationes. Plures nanq; significantur affectiones, quæ non eadem egent curatione, neq; æqualem habent solutionis præfinitionem.

52 B *Inconstantes vero febres, donec consistent, sinere oportet: vbi autem constiterunt, victu & curatione conuenienti pugnabis, quod naturale est, contemplatus.*

Febres ἀκαταςάτως, i. incõstantes, dixit, in quibus nihil καθεςικὸς, i. constãs quietum q; existit, quod significat τὸ βέβαιον, i. certum cõpertum q; . Sunt aũt certa, quæ in periodis & vrinis et exqsitis febrium formis apparẽt. Periodi itaq; † principiũ non ostẽdunt primis diebus: Vrinæ vero supueniunt aliàs aliæ: & sæpenumero ter quater q́; interdiu & noctu meiere cõtingit, dissimiles q; inter se apparẽt vrinæ. Formã ergo talis febris incõstantẽ esse ait, qđ idẽ est perinde, atq; si diceres nõ exacte formã vnã seruantẽ. Exposui tibi exactas febriũ formas & in cõmentarijs de febrium differẽtijs, & in secundo iudicationũ libro. In hmõi itaq; febribus nõ in principio victu vti præcipit, sed sinere, donec, qualis nam sit febris, cognoscamus, & tunc victus formã prefinire.

† *τὴν ἀρχὴν ἐδὲ φαίνονται id est, nullatenus apparent, vt vertit vetus interpres.*

53 *Sunt autem facies ægrotantium multæ.*

Ὄψιας, id est facies, dixit, quasi differentias, vel modos, vel formas: ægrotantium vero, pro ijs, qui ægrotãtibus fiunt, morbis. Nempe sæpius est demonstratum eam esse antiquis omnibus consuetudinem, vt à pathematis ad patientes, & à patientibus ad pathemata, transferant appellationes: quasi febrium vel febrientium differentias dicere nihil referat: sic & pleuriticorum vel angi- C na laborantium, aut pleuritidis vel anginæ. Facies ergo dixit laborantium, quoniam eos oculis contemplantes, reperimus differentias.

54 *Quo fit, vt animaduertere debeat medicus, ne quampiam occasionem ignoret.*

Quòd manifestas causas græce προφάσεις, hoc est occasiones, appellet, didicimus: & sanè nũc eam de his appellationem ferre constat. Infert igitur,

55 *Neq; eas, quæ ad ratiocinationem spectant, neq; quæ in numerum parem vel imparem apparere oportet.*

Quasi causarum alias quidem manifestas absq; ratione artificiosa cognoscant omnes: alias vero soli, qui ratione artificiosa vtuntur. His quoq; & attendendum ait, quas in numerum parem vel imparem apparere oportet.

56 *Maxime vero numerus impar est obseruãdus. Nẽpe hi dies in hanc vel illã declinantes partẽ reddunt laborantes.*

Dies impares multa pollere virtute non simpliciter, sed in acutis morbis, est intelligendum, ꝙ insignes in vtrãq; tum salutem tum mortem mutationes efficiãt: id enim significat vocabulum, D quod græce ἑτεϱοϱϱοπέας, id est huc & illuc declinantes, dixit. In acutis quidem hi sunt, tertius, quintus, septimus, nonus, vndecimus, decimusquartus, & decimusseptimus: In longis, sexagesimus, & octogesimus. Medij horum sunt vigesimus, trigesimusquartus, & quadragesimus. Impares autem & hi.

† *κὴ ἡ τῦ πνεύματος εὐφορίη αὐτῦ ἔχει. qđ alij uertũt, & si bona spũs tolerantia ipsum habeat. et sic in cõmento.*

57 *Obseruare autem oportet primum diem, quo æger parum valere cœpit, principiumq; vnde & quando, inspicere: existimatur siquidem id scitum præcipuum. Cum autem ægrum interrogaueris, atq; omnia fueris perscrutatus, in primis quidem, quò nam habet caput modo, si dolore careat, nec grauitatem in se habeat: deinde si hypochondria latera q́; dolore infestentur, si videlicet hypochondrium laboret, vel attollatur, vel obliquitatem habeat vel satietatem, aut latus doleat, simul q; cum dolore tussicula fuerit, vel tormina dolor ue ventris: cum inquam horum quippiam hypochõdrio aderit, potissimum ventrem clysmis soluere oportet: bibat autem mulsam calidam coctam q; . Ad hæc perdiscendum, si, cum exurgit, defectu animæ corripiatur: † & si facile spiret. Inspiciendum quoque, vtrum ne, deiectio nigra admodum colore fuerit, uel syncera, qualis sanorum existit: & si febris exacerbet in tertium diem, † nempe in huiusmodi morbis, tertianæ considerandæ sunt exacerbationes. Conspicienda præterea & alia, & si quarta dies tertiæ quippiam simile attulerit, nam tunc æger in periculo est. Quantum autem ad signa attinet, nigra deiectio mortem indicat: Quæ vero sanæ similis, cum omni die apparuerit, salutem.*

† *Vbi aũt optime perspexeris tales in his morbis tertianas, postea iã & alia conspicito: et si quarta dies aliquid ex eisdẽ ipsis simile tertiæ habuerit, tun æger &c.*

Obseruandam

Obſeruandam in primis ait primam eſſe diem, in qua morbi cauſam cognoſci iubet: nempe haec oratio ἐξ ὅτου καὶ ὅτε, id eſt, vnde & qn̄, quis'nam ſit morbus, indicat. Interrogari aũt praecipit in primis quidem, quo'nam modo habet caput, mox hypochondria, & latera: hypochondria quidē, ſi dolor quiſpiam afficiat, vel attollãtur, vel quandã habeant σκολιότητα, id eſt ἀνομαλίαν, id eſt obliquitatem ſiue inęqualitatē: quod in prognoſtico hac dictum eſt oratione: Si inaequaliter affecta ſunt dextra ac ſiniſtra parte. vel ſi κόρον, i. ſatietatem habēt, inquit: quod ciborum repletionem eſſe arbitror. Interrogari quoq; & alia, quae in dictione ſequenti habētur, iubet. Deinde hypochōdrijs ita affectis ſoluere aluum clyſteribus pręcipit, mulſam q; bibere calidã & coctã. Sed indiſtincte haec locutus deinceps ſcribit, Ad haec perdiſcendum, ſi, cũ exurgit, defectũ animi corripiatur: & ſi, inquit, facile ſpiret, quod defectu animi correpto apponitur. Cõſpiciendã praeterea iubet deiectionem, vtrum'ne nigra ſit, vel ſincera & inculpata, qualis in ſanis eſſe videtur: veluti & ſi febris in tertiam exacerbet diem. Et, ſi his ita habentibus quarta dies tertiae quippiam ſimile in acceſſione attulerit, periculoſam eã eſſe aſſeuerat: nempe quartã diem, quę ſeptimae index eſt, rem nouã edere ex grauibus eſt notis. Rei autem nouę editio deſignatio q; patet omnibus. Nam, ſi prima die & tertia acceſſio fiat, & ſecunda facta haudquaquam fuerit, ꝙ quinta acceſſionem habitura ſit, par eſt, & non quarta: quapropter, ſi quarta habuerit, mali cuiuſpiã alterius generationem demonſtrat. Si autem & nigra deiecerit, mortem indicat fore. Tu autem multa ex dictis pręter mittens, memoriam rei huius habe. Nam, ſi prima & tertia die proportionalem attulerit acceſſionem febris,[a] † atq; nouiter quidem quarta paroxyſmum fecerit, ſed aeger nigra deiecerit, ſignũ eſt lethiferum. Quod ſi diebus omnibus, ſanis ſimilia deiecerit, ſalutem aegro futuram ſpera.

A † nouius qdē, ſi et quarta paroxyſmũ fecerit: ſi uero & nigra deiecerit, lethiferũ eſt ſignum.

B † ἐνῇ δὲ τοῦ πνεύματος εὐφορίῃ.

C † δοκεῖ δ' εὐφόρως ἔχειν ὁ κάμνων.

58 *Cum aũt vẽter glandi non obedierit,[b] † ſpiritus q; tum placidus tũ quietus fuerit, ſurgens q; aeger in ſedem, vel dum in lecto eſt, animae defectu corripiatur: ſi haec vel mari vel foeminae inter initia fuerint, delirium fore expecta.*

Confuſa eſt dictionis huius intelligentia. Nempe vbi glans nihil profecerit, [c] † videtur q; ęger placidus quietus q; eſſe, ſi vtiq;, & cum exurgit, defectu animae corripitur, delirium expectãdum, perperã dictum eſſe mihi videtur, cum rei huic neq; experientia neq; ratio patrocinentur: quanquam tale quippiam aliquando fiat. Praenotiones tamen non eorum ſunt, quae raro accidunt, ſed eorum, quae ſemper vel magna ex parte.

59 *Manus quoq; cõtemplari oportet. Nã, ſi tremulae fuerint, huic ſanguinis è naribus deſtillationē futurã expecta.*

Sermo quoq; hic neq; quod continuum eſt, neq; quod magna ex parte fit, ſed quod raro accidit, docet. G

60 *Nares quoq; inſpiciendae. Nam, ſi per vtranq; ſpiritus aequaliter trahatur, & ſi multus ex ipſis feratur, conuulſio fieri conſueuit: {quae ſi fiat, propinqua mors eſt: quam praedicere pulchrum fuerit.}*

Cum tremulę ſunt manus, nempe ita dicere expedit, ſi ſpiritus multus per vtranq; narem feratur, conuulſionem ſuperuenire ait. Conſueuit autem ita appellare conuulſificam affectionē, quae in muſculis naris pinnas mouentibus fit.

61 *Si in febre hyemali lingua aſpera reddatur, prehendant q; animae defectiones, huic, tametſi febris remitti conſueuit, in eo tamen, qui per famem fit, cruciatu conſeruare aegrum oportet, & aquae mulſae q; potione, & ptiſſanae cremore. Neq; febris quieti eſt fidendum: nempe, qui ſigna huiuſmodi habent, his mortis periculum impendet. {Ergo, cum haec noueris, optime q; contemplatus fueris, ita praedicere pulchrum fuerit.*

Sunt, qui febrem hyemalem ſimpliciter intelligãt eam, quae in hyeme fit: alij eam, quae hyemi peculiaris ſit. Ea autem ex pituita eſt, veluti aeſtiua ex ipſa bile. Si ergo, inquit, in huiuſmodi febre lingua aſpera fuerit, atq; animae defectus, eam periculoſam eſſe eſt fatendum. Atq; ob eam rem febrium quieti fidendum non eſt, ſi cum prauis fiant tum ſymptomatis tum ſignis, veluti in pręſentia cum animae defectu & linguae aſperitate. Non negligenter itaq; ait regēdos aegros: aquam q; & mulſam & ptiſſanae cremorem exhibendum. Sed ſanè hęc pugnare videntᷣ aduerſus id, quod fame cruciandos dixerit. Nam huiuſmodi cruciatus, qui graece λιμοκτονία dicitur, maxime quidē abſtinentiam omnimodam ſignificat: aut, ſi non, ſaltem eam, quę in potibus ſolis fit, victus rationem. Hic tamen auctor & mulſam & ptiſſanae cremorem dare permiſit. Videtur ergo eos ob id fame cruciandos dicere, ꝙ, qui remiſſiones huiuſmodi quietiſſimas habent, longo ita tempore in his morentur, protrahãt q;, vt falſi circumuenti q; non nulli validiorem miniſtrauerint alimoniã, & potiſſimum ob animae defectionem. Quo fit, vt ad victum hunc ijs, qui per mulſam atq; ptiſſanae cremorem multis fit diebus, recte dictus ſit λιμοκτονία id eſt ex fame cruciatus. H

62 *Cum autem in febribus quinta die terrificum quippiam fuerit, vel venter repente liquida deiecerit, & animae defectus prehenderit, vel vocis priuatio, vel conuellatur aeger, vel ſingultiat, ex his angi grauiter q; affici conſueuit, ſudores q; circa tum muſtacem, tum faciem, tum ceruicem ab occipitio eſſe conſueuerunt. Qui autem haec patiuntur, ſpirituoſi paulo poſt morientur.*

Exijs,

A Ex ijs,quæ per obſeruationem empirice à medicis ſcripta ſunt,quædam talia exiſtunt,vt ex ſemel aut bis conſpectis, modi vniuerſalis annotationem habeant, tanquã ſæpenumero in eiſdem & ſimiliter conſiderari poſſint. Tale aũt quippiam & id eſt, quod nunc dicitur. Nempe contemplatus ægrum quendam liquida quædã deieciſſe, atq; animæ defectu prehenſum, voce q; priuatum,alium vero conuulſum: & poſtea vel ambos vel alterum ἀσώδη, id eſt faſtidijs plenũ grauiter q; affectum,partes q; tum faciei,tum colli ſudantes,deinde obijſſe: hęc ſcripſit,ꝙ ſignorum empiricorum concurſum exiſtimaret. Sed ſanè hæc poſſunt & ſtomachicam pręgredi ſyncopen: fieri q; valent & propter copiã oppreſſa virtute, vel ea ipſa alio languente modo. Vnumquodq; ſiquidem eorum,quæ dicta ſunt,per ſe malum eſt,nedum ſi omnia conuenerint. Nempe ex repentinis deiectionibus deficere animam periculoſum eſt, veluti & voce priuari, & faſtidijs angore q; plenum eſſe. Partibus vero tum faciei tum capitis duntaxat, ſudare non bonum. Quo igitur modo hæc tum multa tum mala exiſtunt, ſic & alia, quæ in prognoſtico ſcripta ſunt. Poteſt q; quiſpiam hæc inter ſe connectens videri nouum quippiam docere. Quòd ſi & dictionem obſcuram veluti ænigma, ſermoni miſcuerit, iam plebeijs & ex ea ſapientior eſſe videbitur: admirantur ſiquidem plebeij, quæ non intelligunt. Viro autẽ,qui ſuperuenientia ſymptomata ab eorum,quæ
B morbum indicant id eſt pathognomonicorum concurſu diſtinguere nouit, ſermo is varius quidem deprehendetur, ſed inutilis: nempe pathognomonica ſyndrome morbi ſpeciẽ demonſtrat: ſuperueniẽtia vero ſymptomata manſuetudinem ipſius & malignitatẽ. Eum q;,qui ſingulorum horum ſymptomatũ vires didicit,quæ apparent,tũ æſtimare,tum inter ſe cõparare oportet. Et, ſi quidem tum fortiora tum plura videtur, ꝙ bona, mala, hominem in periculo eſſe eſt ſciendum: verum, ſi bona malis & fortiora & plura fuerint,de ægro bene ſperandum. Quod te facere iubet & ipſe Hippocrates. Nempe in prognoſtico ſingulorum tum ſymptomatum tum ſignorum vires particulatim docuit,atq; circa libri finem ita ait: ‖ Oportet autem eum,qui recte ſit tum conualituros tum morituros predicturus: pręterea & in quibus ęgritudo pluribus diebus,& in quibus paucioribus,permanſura ſit: ſigna omnia perdiſcere,atq; æſtimatis eorum inter ſe viribus,vt ſcriptum eſt,ferre ſentẽtiam. 3. Prog. 37. 4ª. 211. e Signorum aũt vires æſtimari præcipit,atq; ex ipſis pręnoſcere, quid'nã futurum ſit. Vbi ergo bona malis permiſta fuerint,viribus quodam modo paria æqua q;, exercitato eſt opus viro,qui in operibus ea ſępenumero fuerit contemplatus. Vbi vero omnia vel mala,vt nunc,fuerint,vel bona,cuiuis patet,quod futurũ ſit. Cum enim deijciente aluo deficere animam ſignum per ſe malum ſit,pari modo & malũ,vocis priuatio: ſi præterea æger neruorum di-
C ſtentione conflictetur, vel ſingultiat, vel faſtidijs refertus ſit: manifeſtius indicabit periculum. Si præter hæc & aliud quodpiam malum ſuperuenerit ſignum,vt circa faciem ceruicem q; ſudores: atq; adhuc, quę nunc à ſcriptore huius libri dicuntur,nullo,quod bonũ ſit,malis permiſto ſigno: ꝙ talis de neceſſitate ex ſignorum malorum aceruatione morietur, notum euadit. Adiectum autem in fine dictionis πνευματωθέντες, id eſt ſpirituoſi facti, tãquam ænigma,ceu quippiam eorũ, quæ de neceſſitate fore conceduntur, quicquid ſignificet, ſiue ſpirituum copiam, quibus venter inflari poſſit: ſiue magnam & frequẽtem reſpirationem, quam ſanè ijs, quas comitatur,affectionibus haudquaquam bonam eſſe didicimus,veluti & eam,quę ventris eſt. Quapropter veſtigan da alia ſigna non ſunt, his de neceſſitate antegredientibus. Neq; enim amplius ex his, veluti ex non nullis,quæ caſu eueniunt,futurorum obſcura quædam fit prænotio.

63 *Quibus per febres crura tuberculoſa fiunt,ea q; tractu temporis manente etiam num febre non maturuerint, faucibus q; gracilibus exiſtentibus irrepſerit ſuffocatio, non maturuerint,inquam,† ſed extincta ſint,ijs ſanguis è naribus fluere conſueuit: qui,ſi multus fluxerit,morbi ſolutionem portendit: ſi non multus,morbi prolixitatẽ. Quo minus vero fluxerit, eo deterius & prolixius erit malum. Quòd ſi & alia facilia fuerint,pedum dolores ſunt expectandi: qui*
D *ſi pedem affecerint,& doloroſus perſeueret,inflãmetur q;, & non leuetur,dolores poſt paulo ad ceruicem peruenient, clauiculam q;,& pectus, & articulũ: nempe & hic tuberculoſus fieri debet. His autem extinctis, ſi manus vel contrahantur, vel tremulæ fiant, talem neruorum diſtentio prehendit, & deſipientia: ſed & ſupercilijs oriuntur, quæ* φλυζάκια *vocant, rubores' q; ægrum habent: & ex palpebris altera ad alteram germinat: dura prehendit phlegmone: tumet vehementer oculus, & delirium valde creſcit, intenditur' q;: atq; noctu magis,quam interdiu, indicatur. Signorum aũt multa fiunt in numero impari magis,quàm pari. Vtro tamen horum fiant, pernicioſi ſuperueniunt.*

† Cod. aliqui manuſcripti habent. ἀλλὰ μηδὲ σβεσθῇ *i. ſed nec extincta ſint. & ita ẽt uetus interpres. Galenus tamẽ uidetur legiſſe, ſed extincta.*

Qui librum hunc confecit,is hęc omnia,quæ dicta ſunt, deinceps inter ſe contẽplatus vniuerſalem quendam particulari ex obſeruatione ſermonem temere feciſſe mihi videtur. Melius ſiquidem erat, ſi, quo Hippocrates modo in epidemijs ſcribere conſueuit, is ita feciſſet, præfatus quidem ab initio patientis nomen: deinde dies, in quibus ſingula facta ſint, narratione aſſecutus, vt & in ipſis, quæ nunc dicta ſunt, ſymptomatis facere potuit. Nempe in cuiuſpiam cruribus orta ſint tubercula, ea'que non recipiant maturitatem, febriat quoq; is, & ſuffocationem incurrens ab his liber ſit tuberculis: exiſtimabit profecto quis ſurſum factam humorum, qui crus infeſtabant, tranſmutationem, quæ in horum tranſitu ſuffocationem homini peperit. Si ergo talis, (vt Hippocrates dixit) euaſurus eſt, profluere per nares ſanguis poterit: qui ſi multus fuerit, morbũ

ſoluet:

ſoluet: ſi non, protrahetur ęgritudo. Et, ſi reliqua bene fiant, rurſum ad pedes decumbere huic do E lor poterit. Quod ita factum eſſe ſtatuatur, veluti ex his hominem ϖυειφλεγῆ factum eſſe, quod caliditatem multam circa pedem manifeſtare conſueuit, vel febrem multam igneam q́ʒ. Et, ſi poſt

*Aſ. morbus.

hæc nō ſoluta fuerint ſymptomata, reuerſa iterum ad ſuperiores partes humorum copia dolores pariet in collo, clauicula, humero, & pectore. Vt autem huic omnia hæc abſqʒ ratione contigerunt (nempe id extincta eſſe, fuit) ita manus tremulas factas eſſe ſtatuatur: deinde neruorum diſtentionem, q̄ ad neruoſas partes decubuerit humorum copia, principium q́ʒ ipſorum prehenderit, vnde deſipientia, ſubſecutam eſſe. Contemplatus igitur auctor quendam ex ijs, qui ita affecti ſunt, φλυκταίνας in ſupercilijs habentem, (nempe id ſignificant φλυζάκια,) omnibus ita habentibus futurum ſymptoma hoc temere pronunciauit. Idem q́ʒ de ijs, quæ continuata ſerie ſcripta ſunt, ſermo exiſtit. Nempe, quod vni ita affectorū vel duobus factum eſt; id ad omnes extendens, ait & ipſos rubores habere, & ex palpebris alteram ad alteram germinare, durā quoqʒ fieri phlegmonen, & vehementer tumere oculos. Quorum cætera quidem cuiuis patent, ſed ex palpebris alteram ad alteram germinare eſt ambiguum, vtrum'ne ſignificare voluerit quādam ex parte earum exurgentem conſertionem, vel carnoſam quandam germinationem, ab altera quidem enaſcentem, ſed ad alteram ſeſe extendentem. At vero, ſi rei huius aliquo pacto inuentio quippiam F vtilitatis afferret, de ea amplior foret ſcrutatio.

64 *Hos ſi ab initio pu*rgare volueris, id ante diem quintum facito, vbi venter murmurauerit: ſi non, à medicamentis abſtineto. Verum, ſi murmurauerit, fuerint q́; excrementa bilioſa, ſcammonia mediocriter ſubpurgato. Quantum vero ad aliam pertinet ſanationem, quàm minime exhibebis tum potus, tum ſorbitiones, vt melius æger habeat, niſi decimamquartam fuerit egreſſus.*

*φαρμακεύειν

Sanationem prædictæ concurſionis ſcribit, quā nominatim perſtringere mihi, vt dixi, nō pla- *
cet, cum etiam & ſanatio nihil cōmune habeat præter ea, quæ ſæpius ante ſunt enarrata. Ait ſiquidem conſiderandam aluum, quam per murmurationes cognitam, purgandam eſſe præcipit: &, ſi bilioſa deorſum repant, ſcāmoniam bilioſa purgantē exhibet. Quod vero ad reliquum ſanationis attinet, ſorbitiones perq̄ exiguas miniſtrari præcipit, quouſqʒ decimumquartum pertranſierint diem: qua oratione morbum ante decimumquartum diem coctum eſſe non poſſe ſignificatur.

65 *Cum febricitanti decimoquarto die vox intercepta fuerit, tantum abeſt, vt morbus celeriter tū ſolui tum diſcedere conſueuerit, vt etiam diuturnitas ipſi indicetur. Cum ergo in eo die apparuerit uocis interceptio, morbus protrahitur.* G

Dictio hæc his ſuperfluit, qui mala ſymptomata maiori prædita eſſe facultate didicerunt, cum in diebus iudicatorijs apparent. Nempe, qui librum hunc ſcripſit, nūc in re vna, quę decimoquarto diei eſt particularis, hoc eſt vſus vniuerſali. Nempe, vt diebus cæteris iudicatorijs, ſic & decima quarta, ſi malum aliquod ſymptoma apparuerit, id maiorem habet efficaciam. Annotare autem oportet, quod futurum eſt, neqʒ ſimpliciter, neqʒ vt res tulerit, ſed cum definitione. Nam, ſi ex ſignis bonis, quæ maiorem habēt efficaciam, laboranti quædam affuerint, lōgiori tp̄e ſaluari æger poterit: at, ſi nullum tale fuerit, morietur, nequeunte morbi concoctioni ſatisfacere virtute. Qui igitur hęc ſcripſit, prolixiorem omnino fore morbum male pronunciauit. Nempe & is cito mori poteſt, cui vox decimoquarto die interrupta eſt, ſi cū ſæuis alijs notis factū fuerit hoc ſymptoma.

66 *Cum febrientis lingua quarto die turbata quædam loquitur, venter q́; liquida bilioſa deijcit, talis delirare conſueuit. Sed obſeruare oportet, quod euenientibus ſuccedit.*

Id quoqʒ & in alio quodam die apparet: verum, ſi quarto apparuerit, in primis perículoſiorem ſeptimum fore demonſtrat, id eſt quæ illo die futura ſunt. H

67 *In acutis morbis, quæ æſtate & autumno fit repentina ſanguinis deſtillatio, robur multam q́; in uenis inflāmationē ſignificat: itē q́; quòd poſtero die vrina tenuis apparebit. Et, ſi æger ætate uiguerit, fuerit q́; corpore ob exercitationes bene carnoſo vel melācholico, vel ex potatione manus tremulæ fuerint, deliriū vel conuulſionē prædicere bene eſt.*

Dictio quoqʒ hæc ſymptomatum multorum, quæ non in ægro omni coeunt conueniunt q́ʒ, complicationem habet: quo fit, vt inutilia ſint, quæ ad hunc ſcribuntur modum, cum doctrina ab vniuerſalibus recipiat commoditatem, quo Hippocrates modo facere conſueuit. Dictum autem eſt, quòd vniuerſalium, quæ quidem perpetua ſunt, primam habent virtutem vtilitatem q́ʒ: quæ vero magna ex parte ſunt, ſecundam. Quòd ſi anceps quippiam vel rarum fuerit, id ad doctrinam inutile cenſetur. Quæ igitur recenſuit, particulatim contemplemur, atque ante omnia quod primo eſt dictum. In acutis morbis, quæ æſtate & autumno fit repentina ſanguinis deſtillatio, robur & multam in venis inflammationem indicat. Melius ſiquidem erat pronunciare, quod robur venas curatione egere indicaret. Nouimus enim, quòd ſanguinis è naribus ſtillationes malum ſemper quippiam eſſe ait, propterea quòd natura quidem concupiat, quod ſuperfluum eſt, excernere, ſed ob propriam imbecillitatem nequeat, vel ſanguinis craſſitiem, vel partium denſitatem, vel quædam ex his, vel propter omnium concurſum. Cum autem malum ſem-

per hoc

A per hoc signum sit, magis q; quod primis tum æstatis tum autumni temporibus virtutem ipsius intendi contingit, (nempe in eis diebus flaua redundat bilis, ambiens q; nos aer calidus est: quo fit, vt sanguinem vtranq; ob causam, bene fluẽtem esse oporteat,) magnitudo quædam causæ indicatur, propter quam fluere inhibetur, quam robur esse ait, forte densitatem ita appellans. Quod porrò ita affecti venarum curatione egeant, non dum ostendit, prius quàm astruat, quam nam dicat curationem, nec tamen dixit. Prædictionem præterea primam dixit, quod scilicet postero die vrina tenuis apparebit, non solo eo die de necessitate incoctis apparentibus, verum quoq; & alijs præcedentibus. Conuulsionem quoque & delipientiam fore ait, si laborans ætate viguerit. Præterea & exercitati, & bonæ ipsius carnositatis meminit, & tẽperamenti: nempe melancholicus, nomen est temperamenti. Huc adde, q ex potatione eum manus habere tremulas ait. Hæc ergo symptomata possunt inter se complicari, non tamen de necessitate, neque magna ex parte succedent delipientia & conuulsio.

68 *Et, si paribus quidem diebus superuenerint, melius: in iudicatione aũt perniciosum, nisi multus abunde effusus sanguis viam redundantiæ fecerit vel per nares, vel per sedem, uel per abscessus, vel cõmutationes, vel ad hypochondriorum dolores, uel ad testes, uel ad crura. Coctis autem his, viæ patent sputis: vrinæ q; excernũtur crassæ, læues, et albæ.*

B

Gemina est scriptio in hoc verbo ἐπιγίνεσθαι, id est superuenire, vna quidem scripta per τ elementum tertia syllaba, altera per γ. Verum, siue per priorem scriptionem ægros diebus paribus ἐπιτείνεσθαι, id est intendi dixerit: siue secundum posteriorem prædicta symptomata diebus paribus ἐπιγίνεσθαι, id est superuenire affirmauerit: non continuo existit & melius, quãquam id dixit. Neq; enim, si pares fuerint, intueri oportet, sed si & iudicatorij: nempe quartam, quæ par est, & ipse ex ordine paulo ante maximam habere facultatem asseruit. Cæterum, quod deinceps dicitur, verum existit. Nam, si sanguis multus, quouis modo id fiat, excretus fuerit, salutis spem habet. Præterea & per abscessum ipsos, & per commutationem, seruari ait: abscessum quidem ferè sua peculiari appellatione declarans, sed commutationem, cum ait, ad hypochondriorum dolores, vel ad testes, vel ad crura. Differunt autem inter se, quod ἀπόστασις, id est abscessus, iudicationem infert, ægrum q; à molestijs omnibus liberat: μετάστασις autem, id est commutatio, aliarum habet principium accessionum offensionum q;, vt & aliud exigat tempus ad coctionem mali, corporis locus, ad quem infestãtium humorum facta sit commutatio. Eam ob causam adiecit, Coctis autem

C his permeationes fiunt sputis, vel crassis vrinis leuibus & albis, signa coctæ commutationis edocens ex coctis, tum sputis, tum vrinis.

69 *Febri singultuosæ laserpitij succum, oxymeli, daucum tritum propina: galbanum q; ex melle & cyminum in eclegmate: postea q; sorbendum ptissanæ cremorem dato. Talis autem euadere non potest, nisi sudores superuenerint iudicatorij, & somni æquales, vrinæ q; exierint crassæ & acres, aut in abscessum firmetur morbus.*

Λύγγας & λύγγες, id est singultus, appellare consueuerunt. Sunt autem motiones quædam stomachi conuulsoriæ, quas quidem fieri aiunt propter immoderatam vel inanitionem, vel repletionem. Quæ si propter inanitionem fiant, ferè sanationem non recipiunt: si vero ob repletionẽ fuerint, ab ijs, quæ infarcta secant abstergunt q;, sanantur medicamẽtis: quo è numero sunt, quæ in hoc loco scripta sunt. Videtur autem & nunc morsus is fieri propter acrimoniam stomachum mordentem, vt cũ quispiam piperis plus vel simile quippiam deuorauerit. Et sanè fuerunt ex febrientibus, qui in singultu rodentem acerrimum q; vomuerunt humorem: à quo tãdem symptomate sunt liberati. Verum febris huiusmodi nequaquam singultuosa appellatur: nempe, vt singultuosa vocitetur, permanere amplius debet singultus, vel etiam per totum morbũ simul cum

D febre exacerbare. Febrem hanc per sudores iudicatorios, somnos q; æquales, vacuatas q; vrinas, tum crassas tum acres, sanari ait, talibus quidem vel excretis, vel in abscessum firmatis.

70 *Coccalus, id est nux pinea, & myrrha, in eclegmate exhibeantur, bibant q; oxymelitis perquàm exiguum.*

Scriptum quoque & inordinate hoc est. Commodius siquidem fecisset, si paulo ante in ea orationis parte, qua eos sanauit, quibus tum thorax, tum pulmo per sputa expurgari debent, id scripsisset, & non febri singultuosæ adiecisset. Et sanè, quod dicitur, obscurum est. Nempe κόκκαλος ab ipso dictus, non ita, sed κῶνος magis, ab antiquis Græcis appellitatur, veluti à recẽtioribus medicis propemodum omnibus στρόβιλος. Consueuit autem ex eo eclegma cõfici, vbi maxime pinguis fuerit, id est vbi multam circunfusam habuerit, quæ peculiaris sit, resinam. Coquunt autem fructum hunc in aqua cum prassio, hoc est marrubio, recenti: mox decocto mellis exiguum miscent, coquunt'que iterum, donec mellis accipiat crassitudinem: quo ad hunc modum confecto medicamento vtimur ad thoracis pulmonis'que expuitiones. Quo autem modo & alia quædam medicamento huic sæpius immittunt, ita & auctorem libri huius myrrham immittere verisimile est: quod postea, velut compendio, manifestauit, inquiens, Coccalus & myrrha in eclegmate exhibeantur. Potest autem & ipsos, qui eduntur, cωnos cum myrrha exhibere: atq; huic for-

tasse mel non perperam medicamento misceri intellexerimus. Sunt, qui dictionem hanc ab ante E
scripta separãt, seorsum q; scribunt: alij finem ante scriptæ principium huius efficiunt hoc pacto: Si autem abscessus firmentur, coccalus & myrrha in eclegmate exhibeantur: vt morbis in abscessum firmatis ei medicamentum esse intelligamus: quod à ratione alienũ censeo propter id, quod ita infertur, Bibant q; oxymelitis perquàm exiguum. Nempe in singultuosa febre formidãdum acetum præcipit ratio: in iis vero, quę in abscessum firmãtur, nequaquam. Eam ob causam sunt, qui dictionem hanc quadantenus quidem antea scriptę copulent, quadantenus vero separent, atque adiecta coniunctione, autem, ita scribant: Si autem in abscessum firmetur. tanquam de singultuosa ante dicta febre id dictum sit: volente auctore, si in abscessum aliquando firmari contigerit singultuosam febrem, coccalum cum myrrha exhibere, & copiosam oxymelitis vitare potionem. Syllabâ autem vltima verbi huius στηρίζει, id est firmetur, siue per ζ literam scribatur, siue per ξ, nullam, quæ insignis sit, facit sermonis mutationem.

71 *Quòd si supra modum siticulosi fuerint, bibant aquam hordei.*

Quòd potum hunc, tanq̃ sitim adimentem, exhibeat, est manifestum. Sed melius fecisset, si prius, quo'nam pacto parare hordeũ oporteat, enunciasset: vtrum'ne simpliciter madefacere: vel F
ex eo zythum, vt huius temporis homines, conficere: vel quouis alio parare modo.

72 *In peripneumoniis & pleuritide ita considerare oportet, si febris acuta fuerit: si dolores lateris vel alterũ, vel vtrũque infestent: & si æger in ea, quæ sursum fit, spiritus latione laboret: tusses q; adsint, & sputa educantur, rufa, vel liuida, vel & tenuia, & spumosa, & florida: & si quippiam aliud discrepans præter ea, quæ didicimus.*

Pleuritidis peripneumoniæ q; tum magna tum effatu digna quidem oĩa in legitima libri huius parte sunt definita distincta q;: sed, quæ medicis omnibus patẽt, ea sunt prætermissa. Talia autem sunt, quæ impræsentia ab auctore scribuntur. Et primum quidem à veteribus empiricis appellata syndrome, quam veteres affectibus considentia symptomata appellabant: si videlicet febris acuta, dolor q; lateris, vel alterius, vel vtriusq;, & potissimum, qui in expiratione fit: nempe id est, Et si æger in ea, quæ sursum fit, spiritus latione laboret: tusses adsint, & sputa educãtur, rufa, vel liuida, & tenuia, & spumosa, & florida, & quouis aliter modo præter solitum euariãtia. Nẽpe hoc significat, inquiens, Et si quippiam aliud discrepans habent præter ea, quæ didicimus. Quæ omnia in pleuriticis peripneumonicis q; apparere ait, si contingant. Sed hos ita regere oportet. G

73 *Si dolor sursum penetrauerit vel clauiculam, vel mammam, vel brachium, venam brachij internam secare oportet, qua dolor afficit parte.*

Rursus & in præsenti loco partis legitimæ sententiam elaborat, quoniam in ea prætermissum est, quod simul cum dictis intelligitur: adijcit q; illud, venam scilicet secãdam recto à latere dolente tramite: quod exposuit inquiens, Venam brachij internam secare oportet, qua dolor afficit parte: sed manifesta vsus breuitate orationem negligentius percurrit: nam venam cubiti dicere debuit, cum venam brachij dixit.

74 *Sanguinem q; auferes pro corporis habitu, anni tempore, ætate, & colore. Amplius q; non veritus, si dolor acutus fuerit, ad animi vsque defectionem detrahes.*

Rursus hoc in loco plus, quàm mediocriter, scopos detractionis sanguinis omnes recensere conatus, quosdam silentio prætérijt. Neq; enim virtutis meminit, neq; sanguinis mutationis, nec vero regionis, nec constitutionis. Plus autem auferre atq; ad animæ vsq; defectionẽ id audacter agere præcipiens, deliquit sanè in dictione, cum adiecit, quam ob causam audere cõueniat. Nempe, quod dolor acutus sit, plus quidem sanguinis vacuamus: sed fluere sinimus, nõ quia acutus sit, sed H
ob alia: vtpote si virtus robusta fuerit, viguerit ætas, sanguis abundauerit, & laborãtis natura tum dẽsior, tum durior, atq; ægre magis perspirabilis, & sanguinis copiosi fuerit: anni etiam tempus, & constitutio bene temperata: sic sanè & regio. Nempe, quod ad animæ vsq; defectionem sanguinẽ auferre non vereamur, nobis ex his accidit.

75 *Clysterem postea exhibebis.*

A sanguinis missione clysterem exhibere iubet. Sed melius erat adiecisse, si non sponte probe deiecerit aluus.

76 *Si vero dolor sub thorace fuerit, valde q; infestauerit, pleuritico ventrẽ subpurgabis: nihil q;, dũ purgabitur, dabis, à purgatione aũt oxymeli. Veruntamẽ † purgans medicamentum ministrabis quarto die, tribus q; primis diebus clysteres exhibebis: quibus si nõ leuetur, ad hunc subpurgabis modũ. Custodies deinde ægrum, donec ad febris priuationẽ & septimũ peruenerit diẽ: qui si in tuto esse videatur, in primis exiguũ tenuem q; cremorem, eum q; melle miscẽs, dabis: si vero facile reuocatur, & facile spirat, latera q; nõ doleãt, sensim crassiorẽ copiosiorẽ q;, & bis die ministrabis.*

Pleuriticum nominauit, id quod ab Hippocrate in legitima libri huius parte est dictũ: vbi ita habentes

A habentes pleuriticos purgat: facit autem id duobus modis. Quarto vero die medicãdum indiſtincte pronunciauit. Neq; enim inter initia aliquod remediorum huiuſmodi ægro iniungere oportet deſumpto à numero dierum ſcopo: ſed, quod Hippocrates recenſuit, eſt exequendum. Nam vel ſtatim ab initio prius, q̃ in partem aliquam firmati ſint humores, medicãdum: vel poſtea cum concocti fuerint. Quã ob cauſam & prima interdum die, & ſecunda, & quarta, & interdum quinta, medicati ſumus, & non in quarta ſolum, quo modo is dixit.

77 *Quòd ſi nõn facile liberetur, potionis minus, ſorbitionem exiguam, cremorem q; tenuem, & ſemel exhibebis: atque eo, quo melius degit, tempore: quod ex vrinis deprehendes. {Nempe in iſtiuſcemodi morbis ſorbitio non prius danda eſt, quàm lotia aut ſputa matura facta videris. Quòd ſi purgatus multa deiecerit, dare oportet, minus tamen & tenuius. Non enim poterit præ vaſorum vacuatione dormire, neq; concoquere ſimiliter, neq; iudicationes ſuſtinere: verum, vbi crudorum colliquatio facta fuerit, &, quæ renituntur, reiecta, nihil obſtabit.}*

De particulari cibi exhibendi tempore agens Hippocrates & libri huius auctor in ijs, quæ ſupra ſcripta ſunt, eam, quæ tum in thorace, tum in pedibus eſt, caliditatem animaduertendam eſſe voluerunt. Nempe vrinarum cõnſideratio ad vniuerſalem victus formam, non ad particularem, B vtilis eſſe videtur. Quo fit, vt non recte dicat hoc in loco cremorẽ tenuem ſemel exhibendum eo, quo melius degit, tempore, id q; deprehendendum ex vrinis. Nẽpe, tametſi breuiſſimam in particularibus acceſſionibus ad melius inclinationem vrinæ habuerint, tempus tñ huiuſmodi non vſqueadeo protrahitur, vt has recondamus, expectemusque, dum nebulas vel ſublimes vel ſubſidentes habuerint: hæc ſiquidem non pauco fiunt tempore. Atqui in acutis morbis interdũ ęgri in declinationis principio de neceſſitate ſunt alendi.

78 *Cocta autem ſunt ſputa, cum puri ſimilia fuerint: Vrinæ autem, cum hypoſtaſes erui modo ſubrubras habuerint. Cæteris autem laterum doloribus tepefactoria apponere & ceromata nihil vetat, crura q; & lumbos calido inungere, & pinguedine illinere: hypochondriis quoq; aduſq; mammas ex lini ſemine cataplaſma imponere. Vbi autem peripneumonia ad ſtatum peruenerit, quando non repurgantur, auxilium non habet, & mala eſt, ſi laborans ægre ſpirauerit, fuerint q; vrinæ tenues & acres, atque ſi ſudores circa ceruicem caput q; oriantur. Nempe ſudores huiuſmodi mali ſunt, vincente ob æſtum impetum q; & violentiam ægritudine, niſi vrinæ multæ & craſſæ prodierint, et concocta exierint ſputa. Vtrum autem ex his ſponte euenerit, ſoluit morbum.*

Neq; ſui ipſius eſt memor, qui non ad hunc modum de coctis vrinis ſupra ſcripſerit, neq; Hip C pocratis, qui aliter dixerit, ‖ Nempe ꝙ vrina optima ſit, quæ ſedimentum habet, tum album, tum læue, tum æquale. Cætera, quæ perineumonicis pleuriticis q; in orationis textura narrantur, conſpicua ſunt, tum vbi libri huius auctor ab Hippocratis recedit ſentẽtia, tum vbi maxime, vel prorſus, vel aliqua ex parte, huic annuit & conſentit. 2.Prog.t.26.4[a] 100.b

79 *Peripnemoniæ eclicton ſeu eclegma. Galbanum & nucleum pineum ex melle attico dabis: abrotonum ex oxymelite. Piper quoq; & nigrum elleborum, vbi feruefeceris, pleuritico etiam circa initia dolenti bibendum offeres. Quòd ſi panacem ex oxymelite feruefactam percolatam q; propinaueris, bene facies. Proderit autem & hæc hepaticis, aut ex ſepti tranſuerſi dolore affectis, atque iis omnibus, quæ aut per aluum aut per vrinas expelli deſiderant, ex vino et melle. Verum, quæ ventri expurgando exhibiturus ſis, ea cum mulſa aquoſa & multa propinabis.*

Medicamentum primum ſecundum q; ſputa educunt. Sed, quod ex elleboro nigro cõficitur, ventrem ſubducit. Quod vero ex panace eſt, quibuſnam vtile ſit, recenſuit.

80 *Dyſenteria, q̃ ceſſauit, abſceſſum vel tuberculũ aliquod pariet, niſi deſierit vel in febres, vel ſudores, †apparuerint q; vrinæ craſſæ & albæ & læues,} vel in tertianas, vel in varices, aut dolor in teſticulũ vel crura vel coxã firmetur.* *†et urinas craſſas et albas et valde perſpicuas.*

D Sermo quoq; præſens ſine definitione & diſtinctione eſt prolatus, ꝙ neq;, qualem dicat dyſenteriam, demonſtrauerit, ꝙ neq; omnis, quæ ceſſauerit, hæc inferat.

81 *In biliosa febre morbus regius cum rigore ante ſeptimum diem enatus morbum ſoluit: ſi vero abſque rigore præter temporis occaſionem ſuperuenerit, pernitioſum.*

Neq; proculdubio ante ſeptimum diem cum rigore enatus morbus regius febrem ſoluit, neq; poſt ſeptimum. Sed ſanè ita diſtinguere oportet. Febrientibus morbus regius ſuperuenit, interdum quidem tãquam affectionis hepatis ſymptoma: interdum quoq; & natura bilem per cutim excernere contendente, ſed nequeunte: veluti in abſceſſibus omnibus fieri conſueuit. Verum in ‖ Aphoriſmis de huiuſmodi morbis regijs eſt enunciatum. 4.Aph.61.Ext. ord.34.b

82 *Lumborum tetanus, atque in melancholicis per venas ſpirituum interceptiones cum fuerint, ſanguinis detractione ſoluuntur.*

Cum inquit, propter melancholicũ ſanguinem in venis redundantem ſpirituum interceptiones fiũt, ſanguinis miſſio ſoluit: ſi interceptionem dicit ſpirituum, qui in arterijs ſunt, nam & arterias antiqui venas appellabant: quænam alia fuerit, quàm pulſus carentia priuatio q; Græcis

ἀσφυξία dicitur: si vero eorum, qui in pulmone sunt, spirituum interceptionem dicit, rursum & E appellatam apnœam, quasi respirationis priuationem dixeris, obscure insinuabit. Potest quoq; sanguinis tum copia tum crassitudo nõ arterias modo inflare, vt permeare non possit, verũ quoque & proprie appellatas venas.

83 *Cum autem ob tendines vehementer in anteriorem reuelluntur partem, sudores q; circa ceruicem faciem q; oriuntur, morsis ob laborem & arescẽtibus ijs, qui ad ὑραῖον id est caudam, vergunt, tendinibus: crassissimi hi spinam cõtinuant, qua *maximæ enatæ copulæ ad pedes vsq; finiũtur: Is, si neq; febris neq; somnus superuenerint, fuerint q; secutæ coctionem habentes vrinæ, sudores q; iudicatorij, vinum creticum vinosum bibat, edat q; polentam coctã. Cerato quoq; perungatur: & crura ad pedes vsq; calidis in pelui madefacta, superimposito velamine contegantur: brachia item ad digitos vsq; inuoluantur. Spinam præterea à ceruice ad coxam vsq; molli pelle, quæ pinguedine & cera illita sit, velabis ita, vt anteriora etiam cõtineantur. Intermissis que, quæ per vtriculos fiant, fomentis, calida perfundes aqua, linteo obuolues, & {in conclaui} cubare ægrum facies. Ventrem autem ipsum non admodum solueris, nisi balano, si longo iam tempore se continuerit, id q; si bene tibi processerit: sin autem, *mẽdi radicem in vino odorato tritam & daucum mane ieiuno, prius quàm madefeceris, propina. Post hæc cito farinam coctam tepidam voret plurimã: vinum q; cũ voluerit, bene tẽperatum superbibat, id q; si ad melius tibi processerit: si non, prædicere te oportet.* F

*Al. μέσοι, i. mediæ.

*Al. moleos.

Sermo quoq; hic indistincte & indiscrete est prolatus, præter id, quòd & nomina quædam improprie scripta sunt. Nempe ob laborem morderi tẽdines improprie est dictum, verbo hoc mordere acribus humoribus & non doloribus quadrante: præterea & quod in principio dictionis dicitur, Vehementer in anteriorem reuelluntur partem. Deinde ait, Arescentibus, qui ad ὑραῖον id est caudam, vergunt, tendinibus, qui crassiores spinam continuant, eos, qui vsq; ad caudam protenduntur, ita vocans: appellant autem ὑραῖον, ossis extremũ. Quòd si partem vtranq; tendi manifestare voluerit, atq; tum in scapulas tum in pectus tetanum intendi, fieri fanè potest: quo modo paulo ante dixit, Tetani lumborum. Non tuto autem morbi facilitatem ex vrinarum concoctione prænoscit. Nempe, tametsi febris cruditates per vrinas manifeste iudicentur, morborum tñ musculos infestantium, haudquaq̃ secura est per vrinas significatio: sed hoc quidem exiguum. Vinum autem his exhibere distinctione non facta, vtrum'ne ob frigiditatem passus æger fuerit, an aliam ob causam, non exiguum est delictum, immo petulans potius immodestum q̃. Absque item ratione dictum est ventrem soluendum non esse, nisi balano. Nempe in huiusmodi morbis commode interdum soluitur. Cætera dictionis manifesta sunt. G

84 *Morbi omnes soluuntur vel per os, vel per aluum, vel per vesicam, vel per aliam, quæ talis sit, partem. Sudor autem morbis omnibus est communis.*

Sermo hic neq; vniuersalis est, neq; cõmuniter inest omnibus: neq; enim per hæc solum morbi soluuntur, verum quoque & per vterum, & per sanguinis è naribus eruptionem.

85 *Quibus à capite fluxio est, his elleborum dare oportet.*

Elleborum dare omnibus, quibus à capite fluxio est, non est necesse: nempe interdum capiti soli prouidere consueuimus.

86 *Quicunq; propter abscessus, vel phleborrhagian, vel incõtinentiam, vel aliã quãpiam fortẽ causam suppurati, facti sunt, his ne elleborũ dederis: neq; etenim proderit: &, si quippiã afficiatur æger, fecisse id videbitur elleborus. Si vero corpus dissoluatur, vel dolor in capite sit, vel oppletæ aures, vel nares, vel sputatio, vel genuum grauitas, vel corporis præter solitum tumor: quodcunq; horum cõtigerit, dabis: modo hæc neq; ob potum fiant, neq; ob veneres, neq; ob tristitiam, neq; ob curas, neq; ob vigilias. Si enim quippiam horum causam fecerit, ad id curationem dirigere oportet.*

Phleborrhagian, venarum ruptionem dicit. Quòd autem neq; ijs qui ob huiusmodi cãs, neq; H ijs qui propter abscessus, neq; ijs qui ob causam aliam suppurati facti sunt, dare elleborũ oporteat, nemo ignorat. Sed qui ob incontinentiam intẽperãtiam q̃ suppurati sunt, perperã in hoc recensentur catalogo, intẽperantia ipsa per se intemperantes lædente, vt redundantia, cruditate, crapula, venere multa, vigilijs, & quibusdam similibus. Cæterum prædicens, quibus'nam elleborum exhibere oporteat, inquit, Si vero corpus dissoluatur, i. fractum admodum reddatur, absq; s. occasione, vel dolor in capite diuturnus & solutu difficilis fuerit. Nempe & id te subaudire oportet in capitis dolore, & deinceps in ijs, quæ serie continuata dicuntur omnibus, oppletis s. auribus, naribus, & sputatione. Adijcit & genuum grauitatem dolorem q̃, & corporis præter solitum tumorem. In omnibus siquidem ijs, quẽ sine manifesta causa facta sunt, vult elleborũ exhiberi. Diuertens autem sermonem vniuersalem ad particularia inquit, Modo neq; ob veneres, neq; ob curas, neq; ob vigilias, dicta facta sint. Si enim ex horum aliquo facta sint, pugnandum aduersus efficientem causam præcipit. Quæ'nam autem ex his omnibus, quæ recensuit, vere diligenter q̃ dicta sint, & quæ non, didicistis tum in Hippocratis libris, tum in commentarijs nostris.

87 *Dolores ex itinere si fuerint, laterum, dorsi, lumborũ, & coxarũ, & qui inter respirandum dolent, occasionem habentes*

A *bentes. Sæpius enim dolores ex crapula cibis q; inflantibus ad lumbos & coxam venire consueuerunt. Quibus talia fuerint, vrinæ difficultas accedit. Horum iter causa est, coryzæ item & raucedinis.*

Sine ordine hæc interpretatus est. Nam prædicens dolores ex itinere, laterum, dorsi, lumborum, & coxarum, rei inanis exhibitionem repræsentationem q; fecit, perinde atq; quo nam modo hæc curentur, esset dicturus. Deinde facto ita additamento, Sæpius enim dolores ex crapulis cibis q; inflantibus venire consueuerunt: intulit, Quibus talia fuerint, vrinæ difficultas accedit. Post hæc quoq; inquit, Horum iter causa est, coryzæ item & raucedinis: acephalum vt quispiam dixerit, id est sine capite & vertice, rei faciens sermonem.

88 *Quæ ob victus rationem eueniunt, multa quidē vnusquisq; pro non assueta victus forma maxime declarat. Nā, qui prandere non consueuerunt, & pransi fuerint, his tumor ventris ingens accidit, dormitatio, & proiectatio, & plenitudo: quòd si supercœnauerint, vēter turbabitur. {Hi à balneo (confert enim) dormiant, expergefacti q; plures lenta ambulatione absoluant circuitus. Et, si ventrē exonerauerint, cœnent, parum q; vini, sed meracioris, bibant: si ventrē non exonerauerint, corpus calido perungāt. Et, si sitiuerint, vinū aquosum album et dulce bibant: si non, amplius dormiant, conquiescant q;. Cæterum talis instituatur victus, qualis ex crapula laborantibus institui solet. Pocula* B *aquosiora tarde meant, ac veluti in orbē aguntur, innatant q; circa hypochondria, & non decurrunt ad vrinas: quibus qui repletus fuerit, nullum celeriter ex iis absoluet opus, quæ cōmpositum corpus ui vel celeritate conficere potest:* *ξυνταθὲν. *maxime aūt quiescat, donec cū cibus concocta fuerint. Meraciora vero & austeriora palpitationem in corpore, atque in capite pulsum efficiunt: his bene fuerit, si superdormiant, calidum q; quidpiam sorbeant ex ijs, quæ suauissima habent: ieiunium enim aduersus capitis dolorem crapulam q; malum est. Qui semel tantum die cibum assumunt, imbecilli fiunt, & calidum mingunt, vtpote præter consuetum vacuati: os ipsis salsum efficitur, & amaricat: atq; in quouis opere contremiscunt, tempora contenduntur: cœnam q; non ita concoquere perinde, atq; si pransi fuissent, queunt. Minus igitur, quam consueuerunt, bibant, liquidiorem q; mazam panis loco assumant: atq; ex oleribus rumicem, vel maluam, vel betas, & ptissanam. Dum autem cibantur, vinum modice bibant, aquosius q;: atq; à cœna parum ambulent, donec excurrat vrina, minxerint' que. Piscibus præterea elixis vtantur.}*

Totum hunc sermonem in legitima libri huius parte abunde tum elaboratum tum explanatum scimus: quo fit, vt ex illis, quæ modo dicantur simili, possis tum discernere tum iudicare. Neque mihi diutius morari in his est necesse.

89 C *Cibi autem maxime notas & indicia faciunt.*

Eduliorū vim non ex rōne aliqua sed experientia iudicari conuenit. Neq; hic refert βρώματα vel ἐδέσματα, id est cibos vel edulia, dicere. Cæterum, qui hęc scripsit, tale quippiā ostendit p hoc verbum, ἐπισημαίνειν, i. notas & indicia facere. Nempe nota corporibus signum' q; fit (vt inqt) secundum vnāquamq;, quę ex cibis valentibus fit, mutationem. Consequenter aūt ea enumerat.

90 *Allium flatum parit, caliditatem' que in thorace: capitis item grauitatem facit, & cibi fastidium: & si alius quispiam dolor ex consuetudine ante infestauerit, iritat. Cæterum vrinas ciet, est' que hoc præditum bono: eum' que, qui potaturus sit, & sese crapulæ daturus, vorare allium optimum est.*

Si vnumquodq; eduliorum experientia iudicandū sit, non recte dictum esse videt̃ flatuosum esse allium: neq; caliditatis maioris sensum, q̃ cępam comedentibus, inferre, nec in vlla alia corporis parte, neq; ēt in thorace: neq; similiter ἄσην, i. cibi fastidium, & potissimū vbi quis ipsum parum ante feruefactum assumpserit. Eduliorum aūt multa corpus, si phlethoricū fuerit, călfaciunt: *Al. humectāt. cum vero ante vacuatum fuerit, siccāt abunde. Peccauit igit̃ libri huius auctor, qui indiscrete rem enunciauit: nam melius erat, vti dictum est, definire. Imprę̄sentia aūt simpliciter de allio censuit: D sed melius fecisset, si & exiccare & calfacere ipsum dixisset, & non flatuosum esse: nempe aduersus indiscretum indistinctum' q; ferre sententiam consuetudo non est. Subaudire aūt oportet, vbi tēpestiue datum fuerit: quod parato ante corpore manifestat. Ante aūt paratur, si neq; plethoricū neq; cacochymum fuerit. Non recte igitur capitis grauitatē ab eo fieri ait: nempe, si præuacuato corpore allium obtuleris, capitis grauitatē sanabis, partis' q; alterius ōis. Demiror aūt, quo' nā pacto, quæ hucusq; percurrit, præfatus, deinceps dixerit /eum' q;, qui potaturus sit, & sese crapulę daturus, vorare ipsum optimum est/. Videtur aūt ex his neq; crapulam neq; ebrietatem efficere, sed ab his ita preseruare, vt & grauitatē expellere possit, et flatus sanare. Vera quidē hęc dixit, atq; adhuc ex ciētibus vrinas vnum esse allium. Sed alia falso adiecit, simul' que & pugnātia, si dicantur.

91 *Caseus flatum, atque astrictionem, & ciborum accensionem facit: crudum & incoctum: †atque ijs, qui se potu repleuerunt, deterrimum est.* † *Ad uerbū. pessimum aūt in potu comedere repletis.*

Caseus recens & mollis duro & sicco flatuosior existit: minus' que, q̃ durus siccus' que, adstringit, i. sistit ventrē. Siccus etenim flatuosus minus est, sed vētrē magis sistit: ꝑterea & siticulosus magis existit: quod ostēdit, cū inquit /& ciborū accēsionē facit/. Crudum aūt et incoctum in dictionis iacet medio: quod exacta enunciatione caret. Ostēdit aūt, ꝙ crudum oē incoctum' que in cor-

poris humoribus contractum ex huiusmodi edulijs fieri natum est: cuiusmodi est caseus, crudum E & incoctum existens edulium: quasi ita diceret, Caseus flatum parit atque adstrictionem ventris, æstuosus q; est: præterea & crudũ & incoctile est edulium, tales q; succos generat. † Ait præterea & deterrimum esse ijs, qui se potu repleuerunt: quod & idiotis ipsis patet: neq; siquidẽ aliàs bonum est edulium caseus, vtpote qui crassum succum & coctu difficilem pariat. Si vero inter bibẽdum eo quis vtatur repletus, deterrimum omnium eduliorum redditur: grauat siquidem os ventris, primus q; ipse corrumpitur, & alia deinceps secum corrumpit.

† Peßimũ aũt ait, & repletos cũ potu comedere ipsũ.

92 *Legumina omnia flatuosa sunt, & cruda & elixa, & fricta: minime vero vel macerata vel viridia. His autem vtendum non est nisi cum cibarijs. Sed horum singula suum vitium habent.*

Ventrem implent legumina omnia, coctu q; difficillima sunt, quæ cruda existunt: fricta, flatuosa minus, sed concoctioni non minus renituntur: quæ autẽ plurimum elixa sunt, ea existunt moderatiora. Quod autem sequitur, in exemplaribus non nullis scriptum est ita: Et macerata, & viridia: vt & talia præfatis vitijs sint prædita. In quàm plurimis vero non ita scriptum reperitur, sed principio altero in hunc modũ: Minime aũt macerata, {vel viridia.} Viridia dicuntur, quæ neq; sicca sunt, neq; exqsite iã perfecta: macerata vero, q̃ in aqua fuerint madefacta. Cæterũ legu F minibus haudquaq̃ sine cibarijs vtendũ esse pręcipit, cibaria nimirũ maxime quidẽ eos, qui ex tritico panes fiunt, affirmãs: vel simpliciter oĩa, quæ quouis modo parãtur: forsitan vero & alia oĩa, ex quibus panes conficiunt, zeam scilicet, tiphã, & hordeũ: rustici aũt & ex milio panes cõficiunt.

93 *Cicer [a] flatum parit crudum frictum q;, & laborem.* A.lib.2.t.2. 128. fol.114

Sunt, qui cicer scribant ob id flatuosum esse, ꝙ pudenda intendat. Quòd autem in fine dictionis laborem dixerit, id ad eum referre oportet, qui propter inflationem fit, dolorem.

94 *Lens astringit, atq; turbationem facit, si cum cortice sit.*

Vocem hanc ἄρασλον, turbationem quandam & veluti pugnam, quę in ventre ex discrepantibus facultate cibarijs oritur, significari dixi: quo modo & nunc significat, si cum cortice assumatur, vtpote quę, ꝙ caro ipsius, longe coctu difficilior existat.

95 *Lupinus inter hæc minime mala habet.*

Vocabulum hoc ἥκιστα, id est minime, vocabulo huic μάλιστα, id est maxime, cõtrarium indi G cat. Lupinum autem minime prædictorum omnium ait habere mala.

96 *Laserpitij tum caulis, tum succus, non nullis quidem maxime, inexpertis vero per ventrem non descendit. Nominatur autem hoc malum cholera arida.*

Laserpitij radicẽ hoĩes æquiuoce cum tota herba vocare consueuerunt: hanc & herbæ succum inexpertis, i. inassuetis siccã generare choleram ait. Sed, quę nam ea sit, post paulo ipse docebit, ita inquiens, Ab arida cholera venter inflatur, & strepitus insunt. Patet ergo spiritum flatuosum ex laserpitij ingestione colligi in vẽtre, est. n. acre & ęstuosum. Quid nã aũt significet vocabulũ hoc, /nõ nullis/ nihil ex dictione est manifestũ. Atq; ob id explanaturus quispiã horum singula, quod maxime probabile sibi videbit, dicet: nẽpe in talibus dicere, quod ex ratione est, difficile existit.

97 *Maxime autem id fit, si cum multo caseo, aut bubularum carnium edulio, misceatur.*

Siccam ab eo vocatam choleram ait maxime ijs fieri, qui laserpitium simul cum caseo multum ingesserunt, aut cum carne bubula. Nempe flatus, qui ex laserpitio oritur, cum emplasticis & tarde penetrantibus edulijs mistus manet in ventre, & non descendit. H

98 *Bubulæ etenim carnes melancholica proritant pathemata. Nempe harum natura insuperabilis est, nec quiuis ventriculus eas concoquere potest.*

Agebat quidem de laserpitij virtute, sed bubularum carnium esum supermiscuit: factoq; ad pathemata melancholica trãsitu, ea à bubulis carnibus proritari ait. Deinde geminas assignans causas hoc ait, Nempe harum natura insuperabilis est. Vsus est igitur hac coniũctione, nempe, eorum modo, qui dictorum causas referunt. Non tamen, cur à bubulis carnibus melancholica proritentur pathemata, causam dixit: quanquam aliam quampiam communiorem dixerit, qua s. natura ægre conficiatur, & valida sit: natura enim ea insuperabilis est, quam nullus superauerit.

99 *At optime liberabuntur, qui perelixis vtentur & perquàm vetustis.*

Hęc quoq; sermonis textura vniuersaliorẽ habet admonitionẽ non in melancholicis. Nã bubulis carnibus & perelixis & vetustis vti pręstat, sicuti & alijs oĩbus, quæ difficulter concoquunt. At improprie voce hac βέλτιστα, i. optime, est vsus. Neq;. n. melancholico laborãtes morbo, neq; homo alius quispiã vel sanus vel ęger, optime liberat, bubulas carnes & perelixas & vetustas ingerens.

A rens. Nempe inter oīa, quæ edunt̃, hę non bonā præstant alimoniā: bene tñ talia ingerẽtes cęteris minus lędunt̃. Si ergo pro voce hac βέλτιςα dixeris ἥκιςα, i. minime, sermonẽ reddes integrū.

100 *Caprinæ carnes, quæ in bubulis mala sunt omnia habent, & cruditatem. Sunt q; flatuosiores, ructus q; magis generant, & choleram pariunt. Verum, quæ odoratissimæ, solidæ, & suauissimæ sunt, hæ optimæ sunt, tum perelixæ, tum frigidæ: quæ vero suauitate omni carent, male olent, & duræ sunt, hæ deterrimæ, & quæ recentes.* * ἀπεψίαν.

Cur caprinę carnes bubulis vitiosiores sint, causam hoc in loco dixit. Nempe, cum coctu difficiles bubularum modo existant, flatuosiores etiam sunt, & sæpius mouent ructus, qui malam habeant qualitatem. Cum igitur bubulis & acriores & calidiores sint, si incoctæ maneāt, choleram pariunt. Qua efficitur ratione, vt frigidas eas magis, q̃ calidas, esitare oporteat.

101 *Optimæ autem æstate, autumno vero pessimæ.*

Optimas esse ait caprinas carnes, inter se quidẽ non cum cæteris comparatas: oportebat igitur, quantum ad anni tp̄s attinet, vitiosissimas ob temperaturam esse. Contingit aūt capris tempore æstiuo meliorem esse alimoniam: quo modo praua sunt, quæ herbas vorāt animalia, vbi viridem B herbam non habeant. Capris aūt maxime idoneam præbent alimoniam germina arborum caules'que: quos à fine veris ęstas largiter habet. Quòd aūt alimonia ad carnis bonitatem plurimum possit, potes ex vulpibus certior fieri, quę autumno probatissimam ob vuas habent carnẽ. Sic passer & ficedula maxime laudabilem carnem obtinent. Autumno igitur caprę nutrimento idoneo destitutę tum deterrimam, tum perq̃ tenuem, habent carnem. Hyeme aūt meliorẽ sanguinis* consequuntur habitum, naturalem intemperiem à temperatura temporis contractam corrigentes. *αἵματος, est in impressis. σώματος, id est corporis, est in manuscriptis. & ita vetus interpres.

102 *Porcelli carnes prauæ sunt, cum vel crudiusculæ vel ambustæ fuerint: nempe tum choleraceæ sunt et turbatoriæ. Suillæ autem carnium omnium optimæ sunt: valentissimæ vero, quæ non admodum neq; pingues neq; graciles sunt, nec victimæ veteris ætatem sunt assecutæ. Edendæ vero sunt detracta pelle & frigidiusculæ.*

Χοῖρον proprie appellabant veteres porcum valde paruum, vt apud poetam reperitur, ἔσθιε νῦν
ὦ ξεῖνε τὰ δὴ δμώεσσι πάρεστι χοίρε᾽. ἀτὰρ σιάλους γε σύας μνηστῆρες ἔδουσιν, i. vescere nūc ò hospes, seruorū cibus porcelli sunt: proci etenim plus, q̃ absolutos, edunt sues. Non sanè video, quo pacto syalos ederent proci, (nā & syalos veteres appellabant sues eos, q perfectos absolutos q; supra essent,) nisi ꝙ & ignarissimi essent dignoscendorū tum eorū, quę facile concoquunt̃, tum suauium C eduliorū: quales & sese ostẽdebāt, cū ventres caprarū pingui & sanguine plenos esitarent: quo sanè quod difficilius concoquat̃, eduliū reperies nullū. Caro aūt optima tū ad suauitatem tū ad concoctionẽ eorū est, q mediam ętatẽ sunt assecuti: hæc ẽt sanguinẽ bonum gignit. Veluti deterrima est porci vetustissimi: atq; eius, qui confestim à partu voratur, porcelli: nẽpe hi terrestriū ferè oīum, quę vorant hoīes, animalium maxime humidā obtinent carnem. Atq; ob eam rem, cū nuper genitorū caro exuperāter humida sit, plurimam inde generat pituitā: &, si subcrudior fuerit, multo adhuc magis. Simili quoq; ratione pinguissimā suum carnem ea, quam medij & bene carnosi habent, deteriorẽ existimat, suspicionẽ humiditatis habẽs, ob quā pinguedo oīs carne sui generis deterior tum ad concoctionẽ tum nutritionẽ existit. Quæ aūt ob assationem ambustæ sunt, tum ad succi bonitatẽ, tum ad cōcoctionẽ, sunt inhabiles: choleram q; pariunt propter eam, quæ his accedit, acrimoniā: nempe ea choleraceorū eduliorū cōmunis est malitia, cum & humida & acria fuerint. Talia siquidem similiter corrumpunt̃, sua q; acrimonia vasorum eorū, quæ ad ventrem decūbunt, ora remordent: atque fluxionum earū, quæ ex toto corpore in eum fiunt, causæ efficiuntur. Quòd aūt porcelli absq; pelle, i. absque cute edendi sint, nemo ignorat: non enim cutis aīalis carni similiter concoqui nata est, vtpote ꝙ frigidior existat. Frigidiusculos quoq; & D hos manifeste edẽdos præcipit, calidas oẽs carnes veritus, ac fortasse calidas frigidiusculis tū ęstuosiores tum flatuosiores esse existimās. Ego aūt in caprinis carnibus, & quæcunq; calidæ sunt natura, sermonẽ admitto. In moderatis vero tū caliditate tū frigiditate, cuiusmodi suillę carnes sunt, simpliciter indiscrete ita dici nō admitto: nẽpe ei, q distinxerit, calidæ frigidis idoneæ magis erūt.

103 *Ab arida cholera vẽter inflatur, strepitus fiūt, & dolor tū laterū tū lūborū, nihil q; aluus deijcit, sed adstricta est.*

Choleram ab hoībus simpliciter appellatam ab arida per humiditatẽ distinguit. In vtraq; autẽ noīe cōmuni est vsus, generationis modū, qui cōis est, respiciens. Vt. n. cholera humida ex acribus oritur humoribus, qui ex esorū corruptione prodierunt, sic arida ex spiritu flatuoso acri. Quo fit, vt, quę prope ventrẽ sint, neruosa corpora mordeant̃, intendātur q;, & dolorẽ pariāt. At, cū spiritus hi possint interdū quidẽ retineri, interdū & exire, aridā propter retentos spiritus generari choleram asserere non possum: nam probabilius fuerit ita appellare eos, qui penetrant egeruntur q;.

104 *Ita affectum, ne vomat, seruato, sed venter subducatur. Clysterem ergo ex calido & perquàm pingui celeriter adhibebis: perunctum q; in aquam demittes calidam, & quàm plurimam in scapha reclinans, & calida sensim perfundens: &, si calfacto ipsi venter subducitur, morbus solutus est.*

Quã citiſſime clyſterem exhibere et vomitum prohibere pręcepta ſunt cõmunia oĩum, quę in E ventre præter naturã continẽtur, & quæ vt deorſum excernant, apprime contẽdimus. Simili mo do & calidũ exibere clyſma: prouocat ſiquidem calidũ, & frigidum reprimit. Clyſma aũt pingue aridam proprie ſanat: qm̃ & virtute contrariũ eſt, ſiccitatem nimirum humectans, morſus q́ʒ leniens. Eundẽ habes ſcopũ, ſi in ſcapha fouendo tũ aqua tũ oleo & calfacis & mitigas ſolaris q́ʒ.

105 *Confert quoque & huic dormire.*

An eum, dum in ſcapha fouetur, dormire velit, an ſine illa, non conſtat. Quòd aũt ipſum dormire per ſe cruditatibus omnibus maximo remedio ſit, conſideranti patet.

106 *Bibere item vinum tenue & vetus & meracius.*

Vinum quidẽ exhibet, vt concoctioni adiumẽto ſit: ſed tenue, vt in ventre non moreť: vetus vero & meracius, vt calfaciat magis. Vinũ ſiquidẽ omne habitũ calfacit, magis q́ʒ quod vetus eſt.

107 *Oleum quoque dabis, vt quieſcat, & venter ſubducatur, & ſoluatur morbus.*

Oleum, quæ acria ſunt, lenit, placat q́ʒ, & ſiccitatem emendat, ventrem q́ʒ moderate ſubducit: F quibus omnibus ei qui curatur eſt opus.

108 *A cibis autem atq; *alijs abſtineat.*

*Al. ποτῶν, i. potionibus. & ita vetus interpres.

Si corpori nihil deſit, nulla q́ʒ apponẽdi quippiã premat neceſſitas, & cruda quędã concoctionis indiga contineanť, his requie eſt opus & nõ cibarijs, prius q̃ʒ contẽta mediocriter cõcoquanť.

109 *Verum, ſi dolor non ceſſauerit, lac aſinæ bibendum, vt purgetur, dabis.*

Si feceris, quod dictũ eſt, & dolor non ſoluať, cõtriſtãtis cauſæ maiorẽ eſſe acrimoniã exiſtimãdum, atq́ʒ ob id corpus purgare oportet. Lacte aſinę vtendũ pręcipit, quod purgãtia inter medicamẽta oĩa mitius tranquillius q́ʒ exiſtit: id quoq́ʒ & lacte oĩ humidius eſt, et ventrẽ magis ſubducit.

110 *Si venter liquidus fuerit, bilis que excernatur: vexent que tormina, & vomitus, & mordicationes: quieſcere his eſt optimum, mulſam bibere, & vomere.*

An de arida adhuc cholera agat, an per ſe hęc intelligenda ſint, non ſatis conſtat. Sed, quocũq́ʒ res ierit, contineri in ventre videtur bilis, quæ acris & elui contumax ſit. Ventrem aũt moderate G ſubducere, atq́ʒ, quæ in vẽtre continenť, concoquere molitur. Subducetur aũt mediocriter aqua mulſa: & per requiem concoctio fiet. Qui aũt in affectionibus huiuſmodi ſępius valẽter auxiliatur, is cacochymiam valente medicamento affatim expurgat, vires ægri & habitum contẽplatus, anni tẽpus, ætatem, & conſtitutionem. Quod aũt in fine dictionis dicitur, mulſam bibere & vomere, quaſi ſuperiorem ventrem expurgari auctor voluerit, melius cum aduerbio /non/ dicetur. Nam mulſa detergendi pollens facultate, quæ corrupta ſunt, in naturalem præuertit viam, id q́ʒ citra oris ventris tum læſionem, tum periculum, quæ per vomitum contrahi poſſunt.

111 *Hydropum duæ ſunt naturæ, quorum hypoſarcidius, ſi fieri aggreditur, vitari nõ poteſt: alter ex flatibus conſtat, multa q; & bona indiget fortuna. Curatur maxime tolerãtia, fotu & temperantia. Sicca autem & acria edat: ita enim maxime tum minget, tum valebit. Si difficulter ſpirauerit, fuerit q; anni tempus æſtiuũm, & viguerit ætas, viribus q; fuerit valentibus, ſanguinem à brachio tolles: deinde calidos panes ex vino nigro & oleo tinctos edendos dabis: is que quàm minime bibat, & quàm plurimum laboret: ſuillam que carnem edat carnoſam ex aceto coctam, vt aduerſus arduas reſiſtat inambulationes.*

Sunt, qui nõ hypoſarcidium, ſed epiſarcidium ſcribant. Neq́ʒ tñ anaſarca & cataſarca alicubi H ſcriptũ repperi, quanq̃ recẽtiores ita nominẽt. Cum aũt hydropum naturas duas eſſe affimauerit, atq́ʒ de poſteriore flatus citra quoduis aliud ſymptoma dixerit, de priore aũt nihil oĩno, manifeſtũ eſt aliqua ex parte confuſum ipſum eſſe ac falli in hydropũ differentia. Quidam ergo ex medicis quatuor hydropum differentias eſſe affirmãt, à iuſto recedentes: aduerſus, quos verba impręſentia facere tempeſtiuum non eſt. Verum, qui hęc ſcripſit, manifeſte defecit. Nempe hydropũ vnus humidi conſiſtentia tenuis copiam, in tota †inferiore thoracis} regione aceruat: quam aliqñ perpungentes, humidũ euacuamus. Alter locũ hunc non aqua, ſed ſpiritu, plenũ habet, & ferè ſuperiora oĩa tumentia: hunc Tympaniã appellãt. Alius aũt habitũ totũ pituitæ plenũ hẽt: eũ Hiposarcidiũ non nulli appellãt. Quo fit, vt deficiẽter duas hydropũ eſſe naturas dixerit. Neq́ʒ ẽt recte protulit ἐγχειρέων γίγνεϑ, i. ſi fieri aggrediť: nã verius dixiſſet ita ſcribens, Interficit aũt protinus, poſtea q̃ factus fuerit. Scripta eſt aũt ita dictio, ſed perperã, ab eo, q primũ ſcripſit. Alterius ſanè hydropũ, quẽ ex flatu conſtare ait, ſanationẽ ſcribit: † quæ profecto hydropum oĩum, quod cõmune eſt, habet. Principio aũt ſcripſit tolerantiam, fotum, & temperantiã, calida & ſicca guſtare admonens: quod ſolius anaſarca eſt, quem, vt inſanabilẽ, prætermiſit. Nẽpe hic ſolus, cũ incipit, eget interdum ſanguinis "detractione, cum ſ. ex retentione vel hæmorrhoidum, vel muliebrium,

† *infra thoracem.*

† *quæ aliquid quidem cõe habet omniũ hydropũ, ſicuti in principio ſcripſit, tolerãtiã, & fotũ, & tẽperantiã, cõſulens comedere calida & ſicca: aliquid uero ſolius anaſarca, quem, vt & c.*

A.li.3.f.14.t. c.14.fol.324.

vel ex

E vel ex quapiam, quę ita plethorica sit causa, inceperit. Tympaniã vero, & Ascitem nullus per sanguinis missionē sanare est ausus. In eo igitur, qui sanguinis detractione eget, fiat, quę subsequens est curatio, quę scilicet calfacit & siccat. Sanè qui hęc scripsit, ad id, quod expedit, intentionē direxisse videt. Non tñ recte dixit, Si difficulter spirauerit, sanguinis eget detractione: si re vera non propter plethorã hydropa incurrat, propè scilicet ad extinctionē accedente naturali caliditate, vt igni contingit. Nempe, vt ignis propè extinguitur immissis lignis tum humidis tum multis, nisi quis multitudinem sustulerit: sic & in frigidiore ob copiam sanguine, vbi calor natiuus propè extinguitur, pręsentissimũ est remedium sanguinis missio, quo tempore periculũ ita prehenderit. Perperam quoq; dictioni apponit, Fuerit q; anni tẽpus æstiuũ. Nempe plus minus auferendi sanguinis alia quędã scopi esse dicta sunt, sicuti & anni tẽpus: auxilij vero huius, affectionis natura. Dioscorides nõ ęstiuum anni tps scripsit, sed vernũ, virtutis exolutionē ęstate affuturam suspicatus, hyeme vero affectionis refrigerationem. ᵃVulgariter autē & ᵇ inèpte admodũ panes calidos ex vino nigro & oleo ei, cui sanguis est detractus, exhibet, scopũ quidem verũ roborandę virtutis habens, vt exercitationũ patientiis sufficere possit. Sed materiã scopo dignã non inuenit: vinum etenim nigrũ, sanguinē plurimũ generat, sed tñ, vt & superfluus sit, & melancholicus fiat. Verũ

A* ἰδιωτικῶς

B* ἀρχαίως

F huic melius est vinũ dare fuluũ, tenue quidē substantia, vt vrinas moueat, sed nõ ętate nouũ: quo modo sanè multis cõtingit. Vinorũ etenim nouorũ nullũ est fuluum, sed vel albũ, vel rubrũ, vel nigrũ: vetustate aũt fiunt & fulua & flaua. Atqui, quã minimũ bibere, & quã plurimũ laborare, rectissime ē dictũ: nẽpe talis viuẽdi modus calfacit & siccat. Suillę carnes, si, quo dictũ ē, mõ edant, uigẽtibus ętate & validis nõ male dari possint: cęterorũ aũt nullus vtiq; eas ꝓbe coquere possit, vt pote q iã ꝓpe est, vt caloris natiui patiat extinctionē. Melius ergo ita affectis dare, q̃ ꝓbè coquēt.

112 *Qui ventrem inferiorem calidum habent, subeunt q; acres deiectiones & inæquales, hi à colliquatione id patiuntur. Qui si ualentes fuerint, reuelles elleboro *albo: si non, cremorem tritici frumentacei crassum frigidum q; dabis, & quod ex lente etnos conficitur, panem q; subcinericium: & pisces febrientibus quidem elixos, non febrientibus vero assos. Vinum præterea non febrientibus nigrum dabis: aliis vero aquam aut à mespilis, aut myrtis, aut malis, aut sorbis, aut palmulis, aut vitium œnanthe.*

** Glossema est, nec ĩ antiquis quibusdã est, nec in tralatione veteri.*

Excrementa his ob combustionem non ob colliquationē subire proprie magis dixisset. Nam colliquatio in eo fit liquata cõtabefacta q; propter febrē malignam vel pinguedine, vel molli carne: cõbustio vero in vẽtre oritur propter acrē eorũ, quę ingesta sunt, caliditatē, ob quã & febrire

G contingit. Elleborũ ergo huic album exhibet: quod indicauit per hoc verbũ ἀντισπᾶσαι, i. reuellere, nempe per ventrē superiorē. Si vero ęger quauis ex causa nõ possit elleborum assumere, vicerit q; acrimonia, pocula dare iubet tum astringentia, tum refrigerantia. Adiicit aũt eduliis, & quæ assiccare possunt, veluti panes subcinericios, atq; assos pisces. His ita & nõ sine ratione enunciatis, quem' nã ventrem inferiorē dicat, est contẽplandum. Veteres enim thoracē interdum ventrē superiorē appellantes, alimenti receptaculũ omne, quod à septo transuerso est, ventrē inferiorem noĩant. Interdũ autē ventrē superiorē appellãtes, in quē cibi assumuntur, quę ab eo sunt oĩa, ventrem inferiorē vocitant: Interdũ quoq; & sola, quę crassiora sunt intestina. Sunt, qui cωlon dũtaxat ventrē inferiorē vocant. Forsan igitur quęsiuissemus, quã' nam vel quas' nã ex ꝑdictis particulis probabilibus impręsentia ĩtelligere deberemus, si effatu dignũ quippiã percepturi fuissemus: sed, qm̃ horũ inuentio nihil nos admonet magis, q̃ꝫ ea, quę ipsi & scimus & discernimus, ꝙ non nulla quidē recte dicta sunt, nõ nulla vero nõ, cognitionis q; curiositatē magis, q̃ꝫ cõmoditatem, habẽt: melius est cito relinquere, & potissimũ cũ huiusmodi liber Hippocratis legitimus non sit.

113 *Si vero febris nõ*n habeat, & tormina adsint, primum quidem lactis asinini calidi pauxillum, deinde † sensim pau*

H *latim' que} plus bibat, & lini semen, & triticeam polentam mista hordeacea, & sparsa adempto amaro faba ægyptia: vel oua semiconcreta edat assa, & similam & milium, & chondrum ex lacte coctum. Cocta hæc & refrigerata edat, atque his similia tum pocula tum edulia ingerat.*

† Dictio, non, nõ hẽtur in aliquib⁹ cod. græcis nec in tralatione ueteri.

Quàm plurimi exponentium conuenientius hęc cum prędictis componunt, præsentem sermonem adhuc de iis, qui calidum habent ventrē inferiorem, fieri existimantes. Alij, pauci q; separant, & seorsum exponunt: scopus q; his est partim quidē cacochymiam expurgare, partim vero *ἐπικεραννύναι, hoc est cõtẽperare infrenare q;: partim q; resiccare, & partim refrigerare. Lac ergo asininũ expurgare potest & contẽperare: Lini semē tũ siccare tum refrigerare. Quę aũt ex tritico cõficiuntur polentę, cõtemperãt: quibus nõ perperã remiscent hordeacee, vtpote quę siccẽt & refrigerent. Fabę ægyptię mediocriter refrigerare possunt. Oua autem & simila & chondrus crassi sunt succi & boni, & humorũ acrimoniã infrenãt. Siccat aũt ĩ edulio miliũ, quo refrigerat modo. Omnia hęc frigida exhibet propter humorũ, qui affectũ procreant, tũ acrimoniã tum caliditatē.

* ἐκ προσαγωγῆς

114 *Eius medicinæ partis, quæ victu medetur, maximum est febrium tum intentiones, tum declinationes, non in acutis modo, verum quoque & in longis morbis, obseruare, vt tempora, quibus cibi offerẽdi non sunt, & tuto, & quibus offerendi existunt, cognoscas: atque adhuc quando plurimum ab intentione aberunt.*

Artis

Artis ciborum exhibendorum maximum eſſe ait particulare cibi porrigendi tempus noſſe: E
ſcopum q̃ꝫ vnum ait, ꝙ ſcilicet tempus illud, quo cibus exhiberi debet, quàm plurimum abſit ab
febris intentione, quam ἐπίτασιν dicit, acceſſionis principium intelligens. Id autem non in diu-
turnis ſolum, ſed quoque in acutis verum eſſe videtur. Sed quare longis in morbis adiecit? Nem
pe ꝙ in his magis & forſan ſolis euidens ſit ſcopus. In acutis etenim morbis deprehenſa in pedi-
bus caliditas, cibi tempeſtiue offerendi ſignum ſufficiens fuit: non tamen in longis ita nutrire
oportet, ſed melior declinationis pars eſt expectanda: quod in acutis haudquaquam expectari po
teſt, timore cito futuræ acceſſionis. Sunt, qui dictionem hanc ita ſcribant: Eius medicinæ partis,
quæ victu medetur, maximum eſt, vt in acutis, ita & in longis, obſeruare & ſcire, quando cibũ da-
re oporteat. Alij finem dictionis ita ſcribunt: Atque adhuc, cum plurimum à febris acceſſione ab
erunt, ſcire oportet: vt præter cætera, quæ nos in ægro contemplari voluit, & id admoneat. Quod
ſiquis perquirit, & non particulari tempeſtiue cibandi inuẽtioni copulat, id importunum eſſe de
alimonia præceptum, atque re nulla dignum, videtur.

115 *Cognoſcere autem & eos oportet, qui capite dolent vel ob exercitationes, vel curſum, vel iter, vel venatum, vel*
queuis alium importunum laborem, vel venerea: Decolores item, raucos, lienoſos, exangues, ſpirituoſos, ſicce tuſsien- F
*Al. intenta *tes, ſiticuloſos, flatuoſos, & venarum interceptiones. Huc adde, quibus extẽ*ta ſunt tum hypochõdria, tum dorſum,*
tum latera, torpentes, obſcure videntes, eos quibus aurium tinnitus eſt moleſtus, eos qui vrinas non continent, morbo
laborantes regio, quorum venter cruda egerit, ſanguinem è naribus vel ſede vehementer profundentes, inflatos, &
*φαρμακεύειν *quos vehemens labor infeſtat. Nulli etenim horum, niſi ſuperuicerint, medicãmentum exhibebis. Nam periculo ægrũ*
expones, nihil'que iuuabis: ſpontaneas'que tum permutationes, tum iudicationes adimes.

Quod inordinate, & præparationis ad commentationem modo, omnia hoc in libro ſcripta
ſint, cuiuis patere arbitror. Multa ſanè, vt dixi, in hoc bene dicta ſunt, ob quæ iis, quæ dicta ſunt,
non recte quidam fidem adhibuerunt, magis q̃ꝫ qui ſibi conſcij fuerunt veluti diſcretoria eorum,
quæ ſcribuntur, ſcientia carentes. Quæ ergo hac in dictione dicuntur, catalogũ habent eorũ, qui,
vt medicãtionem recipiant, idonei non ſunt: καθαίρεσθαι autẽ, id eſt purgari, & φαρμακεύεσθαι,
id eſt medicamento purgante vti, idem ſignificant, vt φαρμακεύειν & καθαίρειν. Videamus ergo,
quibus'nam ab initio purgationem interdicat. Capite dolentes recenſet vel ob exercitationes,
vel alium quemuis importunum laborem, ſummatim eos intelligens, qui ex intempeſtiuis labo-
ribus capite dolent, haudquaquam purgandos. Labores autem intempeſtiui importuni'que om-
nino ſunt, quos præſens hoc tempore corporis affectio ferre non poteſt. Admonebo autem te te G
impræſentia rei, quæ ad multa eſt vtilis, quam ſemper in memoria haberi velim. Corpore igitur
noſtro ad morboſam affectionem non nunquam parato, ita vt propè completa ſit, externum
quippiam obueniens eam affectionem mãnifeſtauit, febrem videlicet accendens: vel capitis do-
lorem, vel catarrhum, vel tuſſim excitans, vel aliquod quod tale ſit. Deinde ex eo continenter ad
morboſæ affectionis præparationem non ſine periculo languent, neque curſu morbum excitan-
te, vel vehementi omnino motione, vt neque intemperantia, vel refrigeratione, vel alia quauis
ſimili cauſa: nihil etenim horum ſuapte natura vehementem generare languorem poteſt. Nam,
ſi febris ab horum aliquo fiat, hæc ex diariarum genere erit: aut, ſi ſymptoma aliquod aliud ge-
neretur, id pauco edurabit interuallo. Et ſanè ſæpius, vt retuli, propter corporis diſpoſitionem
vnumquodque horum non morbi cauſa, ſed πρόφασις, id eſt occaſio, redditur. Nam huiuſmodi
cauſas propriiſſime quis appellauerit προφάσεις, non ſimpliciter euidentes & manifeſtas, vt hi
ſæpius vocare conſueuerunt, cum ab aliqua manifeſtarum cauſarum noxa in corpore euidens
fuerit. Si enim nulla alia corporis diſpoſitio affuerit, neque morbus effatu dignus ſubſequetur:
eius'que, quod in corpore fit, detrimenti, quod ipſum fecit, cauſa eſt. Sciueris itaque hoc in lo-
co de his agi cauſis, quæ non ſua ratione corpori afferunt detrimentum. Summa autem horum H
eſt vna quidem & prima labores varij & particulares: curſus ſcilicet, luctæ, pancratia, venerea,
frictio, æſtuatio, frigus, vigilia, ira, mœror, & timor. Venereorum quidem meminit, verum cæ-
tera ſubticuit, quanquam virtute eadem prædita forent. Nam, quæ, vt dictum eſt, ſpiritum per-
turbant, ea purgatione non egent, quod morbus huiuſmodi à cacochymia contractus non ſit.
Ab his autem digreſſus indiciis auctor, quos prius dixit, declarauit. Proprie autem ἀχρόους,
id eſt decolores, λειφαίμους, id eſt ſanguine carentes, vocant: eos'que, qui propter aliam affectio-
nem corpus non ſecundum naturam, affectum habent, κακοχρόους, id eſt mali coloris, appellant.
Hi ergo decolores calfieri expoſtulant tum exercitationibus, tum vini facultate calidi potu,
& cibis, qui talem obtineant facultatem. Raucos deinde ſubiungit. Nempe & horum humi-
ditatem & frigiditatem ob delapſum ad guttur rheuma ſanare conuenit, exiccatis ſcilicet to-
picorum auxiliorum vſu tum capite tum cæteris, quæ affecta ſunt, membris. Præterea & lieno-
ſos purgatione haudquaquam egere inquit: quod non recte dictum arbitror, cum lienoſis, ſi
aliis quibuſdam, purganda ſint, quæ nigra exiſtunt. Poſt lienoſos meminit λειφαίμων, id eſt eo-
rum, qui ſanguinis inopiam habent, etſi non aperte manifeſte'que fuerint decolores. Deinde
mentionem de ſpirituoſis facit, ſicce tuſſientibus, & ſiticuloſis, obſcure ita locutus, vt non con-
ſtet

A ſtet, vtrum'ne ſinguli horum ſeorſum intelligendi veniant, an hi tres vnà comprehẽdendi. Neq; adhuc in ſingulis horũ ſeorſum intellectis pſpicuus eſt ſermo, vt et antea iam eſt enunciatũ. Nẽpe πνευματώδεις, i. ſpirituoſos, ſępius eos dũtaxat vocant, qui, cum inſpirant, aeris indigent: interdũ aũt & inflatos: quorũ vterq; multas habet cauſas, quas oẽs ſi pcurerro, prolixior, q̃ par ſit, ſermo eſt futurus, præter id, q quidam ex his ſanguinis miſſionem exigere videntur, alij purgationẽ, & remedium aliud alij. Sic & ſicce tuſſientes non affectione vna fiunt, neq; ſiticuloſi. Neq; ẽt impręſenti certiores fieri poſſumus, an'ne de febrientibus ſiticuloſis ſermo ſit, an de non febrientibus ſiticuloſis, an de vtriſq;. Quòd ſi vnius horum, quæ in aphoriſmis recẽſentur, meminerimus, quod « vniuerſale eſt, tolletur. Dictũ aũt in aphoriſmis, ‖ Si nõ febriẽti inappetẽtia fuerit, oris ventriculi « morſus, tenebricoſa vertigo, & oris amaror, id p ſuperiora purgatione indigere ſignificat. Si autẽ os amaricat, ſiticuloſi ſunt. Pari modo, & qui'nã flatuoſi ab ipſo dicãtur, haud ſcio, an videlicet cũ venarũ interceptione flatuoſi effecti intelligendi ſint, cum adſint non nulli, qui per ſe legãt. Atq; adeo ſingula dictionis huius poſſem tranſmutare: poſſem q́; oĩa, quæ cognoſcere vtile ſit, citra librorũ multitudinẽ docere: veluti & de iis, quæ deinceps dicunt̃. Ait enim, Quibus extẽnta ſunt tum hypochondria, tum dorſum, tum latera, torpẽtes, obſcure vidẽtes, eos, quibus aurium tinni- 4. Aph. 17. Ext. or. 29. a

B tus eſt moleſtus, & qui vrinas non cõtinent. Nẽpe in ſingulis his pathematis & cauſæ & affectiones ſunt multæ, variis q; egentes curationibus. Quarum profecto non nullæ eã, quę per bilis eductorium medicamẽtum fiat, purgationẽ expoſtulabunt. De his ergo oĩbus, atq; adhuc de iis, quæ deinceps dicuntur, nõ enunciationes indiſtinctas, ſed diſtinctiones doctrinas q́; tum claras, tum longo rerũ vſu probatas, habes in noſtris tractationibus: quas qui intellexerit, omnia quę ab auctore hoc recitãtur, diſcernere valebit: atq; an partis meminerit, quam & legitimam & commodæ doctrinæ plenã faſſi ſumus. In ea ſiquidẽ parte cũ demonſtratione & explanatione congruentibus q; diſtinctionibus ſcripta ſunt omnia: ſed, quæ ita diſſeminata ſunt, vt præſens oratio, nihil iuuare poſſunt. Nẽpe, ſiquis nunc ſingula horũ ſimpliciter & indiſtincte audierit, is multa in arte perperam molietur. Quòd ſi ſingula, vt oportet, diſtinxerit, primum quidem nihil impręſentia ad eorum inuentionem iuuari deprehendet, deinde ad eam, quæ de præſentibus ſit, contemplationem multis egere libris cognoſcet. Nec vero pleriſq; hominum ſuaderi poteſt, vt aggrediãtur quidem ſola ea ſcripta, quæ manifeſta ſunt: quæ vero talia non ſunt, iis, qui ea ſcripſerunt, relinquant. Nempe, ſi nullã illi curam habuere, vt nos ea, quæ ſcripſerunt, intelligeremus: & nos haud quaquam diligenter adhæreamus, ea, quæ dicuntur, tum quęrentes tum diuinantes, par eſt.

116 C *Si cuipiam ſanguinem auferre confert, ventrem confirmare oportet, & ita auferre, & inediam præcipere, & vinum tollere: deinde congruenti victu & fotibus humidis reliquam curationem abſoluere.*

Fluente aluo ſanguinem non detrahes. Nam, ſi poſt detractionem perſeuerat fluor, virtutem proſternit. Inediam autem pręcipere, hoc eſt λιμοκτονεῖν, quibus detractus fuerit ſanguis, & vinũ tollere, recte dictum eſt, vt & congruo vti victu. Sed fotibus humidis curare, ſi de oĩbus quidem, quibus ſublatus fuerit ſanguis, dicatur, id falſum eſt: ſi vero de aliquibus, dicere oportuit.

117 *Si vero venter denſus aſtrictus'que tibi videatur, mollem huic adhibe clyſterem.*

Dignum conſcriptione, quòd omnibus pateat, hoc non eſt.

118 *Quòd ſi medicamẽto opus ſit, elleboro tute ſurſum expurgat: deorſum vero talium neminem.*

Tanq̃ ægritudinẽ prædixerit, in qua hæc fieri iubet, ſermonem facit, tametſi nihil prædixerit. Vel ergo exempta eſt quædam oratio, in qua oſtendebatur ægritudo: vel obliuioſus fuit, qui hęc ſcripſit: vel talis, qualis à multis appellatur μετέωρος, id eſt non dum fixo animo, ſed ſuſpenſus.

119 D *Optimum autem eſt, ſi vrinæ cieantur, ſudores prouocentur, inambulent, & tranquille ita ſeſe perfricent, vt non denſiorem reddant habitum. Quòd ſi in lecto iacuerit, perfricent eum alij.*

Scripſit quoque & hæc ita, tanquam ægritudinem prædixerit.

120 *Et ſi in thorace ſupra ſeptum trãſuerſum infeſtet affectio, reſideat frequentius, qui afficitur: minime q; reclinent, donec vires valeant, ſedentem q; calido multo diu refricent. Si vero dolor ventrem inferiorem ſub ſepto tranſuerſo infeſtat, iaceat is (conuenit enim) nullo q; pacto corpus moueatur, ſecluſa etiam frictione omni.*

Oratione ex hac quis coniecerit tum hęc, tum quæ ea præcedunt omnia, de doloribus ſcripta eſſe. Prętermiſſa igitur principio dictionis ſunt hęc, peccante primo libri huius ſcriptore, & manente poſtea peccato. Quamobrem fieri nõ poteſt, vt quiſpiam in his veritatem perueſtiget, etſi plus, quàm temere, in huiuſmodi tempus conterere videamur.

121 *Quæ autem ex ventre inferiore ſoluuntur tum per vrinas, tum per ſudores, ſi mediocriter per ſe delabuntur, quæ parua ſunt, ſoluuntur. Vehementia vero pernicioſa ſunt: nempe tales vel intereunt, vel non ſine malis aliis ſaneſcũt: nam eiuſmodi confirmari ſolent.*

Per

Per talem quoq; dictionem coniicere licet de dolorum curatione omnia, quæ ab ipso ante scripta sunt, dicta esse, & hoc etiam, E

122 *Poculum hydropi. Cantharides "tres abiectis singularũ tum capite, tum pedibus, tum alis, in cyathis aquæ tribus terantur: atque, cum bibens laborauerit, calido perfundatur, vngatur prius. Ieiunus bibat, & panes calidos ex oleo vel pinguedine edat.* A. li. 3. f. 1. 1. c. 13. fol. 32.

Quidam dictionis huius mentem haudquaquam intelligens audax medicus prædictas partes à cantharidibus abiecit, dedit'que hydropi: cui cum à primo die abscessus in sura cõparuisset, post tres alios dies sectus est, effusa'que copiosa aqua, curatus esse visus est, quòd pars tumoris præter naturam plurima statim ad moderationem redacta sit, veruntamen non multis post diebus obiit, Quam ob causam medico quidam crimen ingessit, perperam data esse cantharidum corpora inquiens: nempe propinanda ablatis corporibus tum caput tum pedes tum alas, id'que esse, quod in dictione enunciaretur. Quare non cunctatus audax ille medicus hydropi alteri ita propinauit, mox q; facto similiter in femore abscessu, secto q;, atque effluxo similiter humore, multis post diebus hominẽ mori contigit. Quanquam vrinarum prouocatorio medicamento ex cantharidibus confecto quidam citra bibentium incommodum vsi sint. F

123 *¶ Sanguinem supprimentia, quæ Græci ἴσχαιμα dicunt. Fici succum lana susceptum intus ad venam appone. Vel coagulum inuolutum ad nares immitte. Vel chalcitidem digito ante tractam preme, chartilagines que vtrinq; foris comprime. Ventrem lacte asinæ cocto solue, caput q; rade, & astringentia, si calidum anni tempus fuerit, exhibe.*

¶ Sesamoides superiorem ventrem purgat sesquidrachmæ pondere in oxymelite tritum & potui datum. Miscetur autem veratris ita, vt tertiam efficiat partẽ: nempe id hoc pacto minus suffocat. ¶ Ad Trichωsin. Filum vbi acui foramen habenti subieceris, celsiorem que atq; acuminatam supra tensæ palpebræ partem ad inferiorem vsq; traieceris, quod superius est, inferiori liga, fila autem extendens consue & colliga, donec deciderit. Et, si satis quidem fuerit, bene cedat: si non, deficit que aliquid, hæc refice. ¶ Hæmorrhoidas "modo simili persequeris. Nam acui crassissimũ lanæ pinguis filum & quàm maximum colligabis, securior etenim est huiusmodi curatio: deinde comprimes, & putrefaciente vteris medicamẽto: neque prius, quàm deciderit perfundes: unam q; perpetuo relinques: & postea purgabis elleboro. Exercitetur deinde, & sudet, & mane multum perfricetur. A cursu contineatur, & crapula, & ab acribus, excepto origano. Vomat septem diebus, aut ter in mense: nam hoc pacto optime corpus habebit. Vinum fuluum bibat, austerum, & aquosum, & paucum. ¶ Purulentis dissectos scillæ orbiculos in aqua excoque: aquam q; ualde feruefactam effunde, aliam que infunde, & coque ita, vt tangenti percoctum, & molle appareat. Deinde, vbi triueris, cyminũ frictum misce, sesama q; alba, & recẽtes, quæ tritæ sint, amygdalas: atq; ex melle eclegma facito, dato q;. Post hæc vinum bibat, papaueris q; albi triti lecyscium aqua perfusum, & cum frumentacea farina melle q; coctum tepidum'que sorbeat. Sic'que diẽ transigat. Deinde ad ea, quæ contingunt, respiciens, cœnã dato. ¶ Ad Dysenteriã. Fabarum purarum quadrantem accipe, surculos'que rubiæ duodecim immisce, atq; abundanter excoque, deinde delingendum porrige. ¶ Ad Oculos. Cinerem (græce spodon) lotum abundanter'que maceratum, vt pinguedinẽ non liquidam læuem'que teres: acerbo'que vuæ acerbæ amaræ'que succo humectabis, in Sole desiccabis: humectare enim oportet, vt non solutu facilis sit. Cum autẽ siccus factus fuerit, læui trito & sicco perunge oculos, et angulos cõsperge. A.li.3.f.17.t. c.4.fol.353. G

Ad eosdem. Ebeni drachmam, æris vsti obolos nouem, & croci obolos tres, in cote tere: quæ vbi triueris, vini dulcis cotulam atticam infunde: deinde Soli expone, contege: atque vbi concoctum fuerit, eo vtere. Ad eorum dolores.

Chalcitidis drachmam, vuæ expressæ partes duas, myrrham crocum'que tere, mustum permisce, in Sole excoque, et eo dolentes oculos perunge: sit autem in vase id æneo. ¶ Quó nam pacto Vuluæ strangulatio cognoscatur. Digitis duobus comprime: si sentit, ea est: si non, conuulsio est. ¶ Hydropi potio conueniens. Meconij id est peplij rotundi lecyscium atticum. Catapotia eidem. Lepidos id est squammæ, melæ tres latitudine cum farina triticea agglutinẽtur, terantur que, & in catapotia conuoluantur, dentur'que: deorsum enim aquam purgant, & fæcem deiiciunt. Aliud.

In caricas singulas, tithymalli guttas septem etiam pueris instilla. Deinde in vase nouo compone cõcinna'que, & asserua: atque ante cibum exhibe. Aliud. Meconium tere, aquam infunde, & percola, farinam macera, itrium coque, mel coctum infunde, & edendum hydropi exhibe: bibendum'que vinum dulce aquosum, vel dilutã mulsam, porrige. Quod ab excrementis meconium colligis, asserua, & cura. H

Liber hic ex his planè ostenditur commentarius esse, variis mistis q; cõstans theorematis, q̃ in eo inordinate ab aliis in alia fiat transitus: quomodo & hic in ea, quæ per nares fit, sanguinis profusione, scripta sunt auxilia. Nempe alia parti ipsi, quæ sanguinem profundit, exhibentur: alia reuellunt, vt alui solutio: alia caput addensant, astringunt q;, vt refrigerantia. Quæ deinceps sunt, omnia medicamentorum scriptiones habent, & quædam commista auxilia. De appellato igitur sesamo sermonem in primis facit. Mox pilorum in palpebris manualem operationem scribit, quam ἀναβρογχισμὸν appellant. Pari modo & hæmorrhoidωn, alterius q; earum sanationis meminit. Postea purulentorum tum medicamenta, tum sorbitiones, scripsit. Atq; ab his compositiones eorum, quæ ad oculos deputata sunt, medicamentorum. Præterea de strangulationis vuluæ dignotione egit: mox de meconio: postea de aquæ eductorio medicamẽto, & subinde fæcis. Et demũ hydericis ex meconio & itriis exhibet. Sunt autẽ eorũ, quæ serie continuata dicta sunt, plurima quidem manifesta: alia nequaquam manifesta sunt, de quibus deinceps faciam sermonem.

Quæ hoc ĩ loco de Flatibus in vetusto libro sunt adiecta, sumpta ad uerbũ ferè sunt ex libro 3 de causis symp. ca. 2, cl. 3, pag. 27, f

Galeni

GALENI DE DIAETA HIPPOCRATIS IN MORBIS ACVTIS

Auguſtino Gadaldino interprete.

In omnibus quos viderim Græcis codicibus hic liber ſub Galeni nomine, & ſine principio circunfertur. Galenus certe in libro de propriis libris cap. 4. & 6. quendam huius argumenti librum ſe feciſſe aſſerit. ſed an hic ille ipſe ſit, dubium eſt: tum ob doctrinam, quæ Galeni doctrinę haud ex toto ſimilis videtur: tum ob verba quædam medica ab hoc ſcriptore vſurpata, quæ fortaſſe nuſquam alibi apud Galenum reperiuntur: tum prę-
B terea, ꝙ in fine libri pollicetur ſe in libro de conſuetudine de quibuſdam tractaturum, quorum tamen nulla fit mentio in eo libro quem de conſuetudine habemus. Quiſquis tamen eſt huius libri auctor, is in Hippocratica doctrina eſt admodum verſatus. Magis autem ipſum extollere poſſemus, ſi hunc librum integrum haberemus. Nam licet aliquid adiumenti alter huius libri interpres attulerit, & nos etiam trium græcorum exemplarium ope ac Hippocratis lectione non paucas mendas ſuſtulerimus: principium tamen libri hucusq; inueniri non potuit: atq; aliqua adhuc ſupereſſe fatemur, quæ velut interiecta eſſe videntur, nullamq; cũ ſuperioribus & inferioribus connexionem habere: aliqua item, quæ nullo modo, aut vix intelligi queant.

Deeſt principium.

In paroxyſmis quietem ac ſolamen non motum indicari. CAP. I.

quietem vero & mitigationem indicat, ac obſequendum potius, quàm cogẽdum, omnibus, quæ mouere poſſint, præſidiis amotis. [a]‖ Cum vero irruunt morbi, quieſcere oportet & laborantẽ & medicum à curationibus, ne quid mali fiat. Hoc idem etiam de particularibus paroxyſmis, id eſt exacerbationibus vaticinatus eſt, inquiẽs. [b]‖ Iis qui per circuitus exacerbãtur, nihil dandum, neq;
C cogendum, quod eſt, nullo, quod cogere poſſit, vtẽdum. Nihil enim in paroxyſmis, quod vel apponere queat, vel violentum ſit, aſſumendum cenſet. Forte vero & hoc idem innuit, cum inquit. [c]‖ Quæ iudicantur, vel iudicata ſunt integre, neq; mouenda ſunt, neq; innouanda, neq; pharmaciis, neq; aliis iritamentis: ſed ſinenda. [d]† Satis ſit paroxyſmi malum: ne ſimul adſit & hoc, & id quod ab arte fit. Verum de indicationibus deinceps conſiderabimus.

A Libro 3. de morbis. cap. de pleuritide ex dorſo.

B 1. apho. 19. Ex. ord. 9. f. Et lib. de humo.

C 1. apho. 20. Ex. ord. g. Et libro de humo.

Morbos omnes ſua tempora habere. CAP. 2.

VIdeamus autem & tales temporum ∗ deinceps differentias. Dicamus q; morborũ alios natura quatuor ipſa tempora acuta habere: alios producta: nonnullos tarditatem cũ celeritate compenſare, hos in principio, illos in fine, alios, vt ſors tulerit. ∗ In Epidemia enim, cum prius poſuiſſet febrium differentias ſm ipſarum figuras, continuarum ſcilicet, intermittẽtium, ſemitertianarum, tertianarum, quartanarum, & reliquarum: poſtea hæc infert. [e]‖ Sunt autẽ modi & conſtitutiones & paroxyſmi ſingularum harum febrium tam continuarum, quàm intermittentium. Etenim continua quibuſdam incipiens floret ac viget maxime, atq; ad grauius perducit: circa criſim vero atq; vnà cũ criſi attenuatur. quibuſdam vero molliter incipit ac ſummiſſim, increſcit aũt,
D & exacerbatur quotidie: circa criſim vero & vnà cũ criſi ſatis elucet, quibuſdam autẽ blande incipiens increſcit, exacerbaturq;: atq; cũ aliquãdiu viguerit, rurſus ſubmittit ſe uſq; ad criſim & circa criſim. contingit aũt hæc fieri in omni febre & omni morbo. Eſto, vt hæc Hippocratis verba prę cipue quidẽ intelligantur in febribus cõtinuis ob notabilitatẽ: prædictę tñ temporum motiones non ſolum in omni febre contingũt, ſed etiã in omni morbo. Ita vt nec ab Eraſiſtrato nec ab vllo recentiori diſcendum nobis ſit, ophthalmiam, i. oculorũ inflammationẽ, et otalgiam, i. aurium dolorẽ periodos ſeu circuitus habere, ſed ab eo, qui medicinã inuenit & perfecit. Cõtingit enim (ait) hæc fieri in oĩ febre & omni morbo. Cum aũt intuliſſet omnẽ etiam morbũ quatuor habere tẽpora, rationẽ ad vſum reduxit, inquiens. [f]‖ Oportet autẽ diętemata ex horum cõſideratione offerre. Sed quia nõ ex hoc ſolũ diętemata ſumit, iccirco addidit. [g]‖ Multa vero etiã alia opportuna ſigna his ſunt germana, de quibus partim quidem ſcriptũ eſt, partim vero ſcribetur: ad quæ ratiocinando examinare atq; conſiderare oportet, cui horũ acutus & letalis vel ſalutaris ſit: & cui adhibendum ſit vel non: & quando, & quãtum, et quid offerendum erit. Et quis breuiori ſermone remediorum ſcopos tradidiſſet, quàm hic ipſe Hippocrates, qui conſiderandum eſſe ait quãtum, quid,

D† *Videtur innuere locum libri τῶν παραγγελιῶν, id eſt præceptorum, non longe à principio.*

E 1. Epi. ſect. 3. t. 10. cl. 3ª. 12. a

F 1. Epid. ſect. 3. t. 11. cl. 3ª. 120. b

G Ibidem.

& quando. Etenim ordo in hoc & tempus cõsistit. Qui ergo prius nutrit, postea apotherapia vti- E tur, is peccat in quando: nã quod tempus requirit, non offert: quo nõ indiget, id assumit. hic ipse vero, qui tempus transposuit, nec feliciter, ea quæ ad ordinem spectant, coniectatur.

De tempestiuitate & intempestiuitate. Quòd terrestria cœlestibus compatiantur. CAP. 3.

SEd de his quidem alibi. Nunc autem de temporibus docẽdo disputabimus, vt ab initio ad finem vsq; locum hunc omnem absoluamus. primumq; verba ex libro de Morbis afferemus, in quo cum prius declarasset, necessarium esse, vt sciatur, quid sit tempus (hoc est καιρός) & quid Li. de Morb. intempestiuitas (hoc est ἀκαιρία) postea hæc subnectit. ‖ Tempora autem (vt semel dicam) multa & omnimoda sunt in arte, quẽadmodum & morbi, & eorum curationes. Sunt autem acutissima tempora, illis scilicet auxiliari qui vel exanimant, vel mingere, aut egerere nequeunt, vel suffocantur, vel mulierem parientem, aut abortientem liberare: vel quæcunq; sunt eiusmodi. & hæc quidem sunt tempora acuta, nec paulo posterius conferunt. plerique enim obeunt paulo posterius. Tempus igitur est, si quis homini aliquid horum patienti, anteq̃ anima exierit, in tempore opituletur: qui vero hoc facit, is certe opitulationis tempus scit. Quicquid enim quis in tẽpore assumpserit, id propterea quòd eo instanti tempore assumptum est, opem tulit. Cùm autem de acutissi- F mis, ac maxime repentinum auxilium requirentibus dixisset: deinceps & de tempore protracto Ibidem. docet. ‖ Alij autem sunt morbi, quibus tempus est, vt semel die curentur, & quando fanè, nihil refert: alij tertio vel quarto quoq; die: alij semel in mense: alij tertio quoq; mense: & an tertio incipiente, an finiente, nihil refert. Talia sunt tempora, in quibus non aliam habent certitudinem, quàm hanc. Incipit sanè ab hypostasi quæ in temporis puncto consistit, atq; ita ad horas accessit, & ab horis ad dies, & à diebus ad menses, eosq; per lunæ incrementum vel decrementũ numeratos. Quod autem aliquibus fortasse paradoxon esse videtur, id ego magnam vim habere ostendam ad morbos destruendos, ac præcipue diuturnos, in quibus permissum est artifici, idonea tem- Lib. de Alim. pora expectare. id autem est, compati contransmutariq; cœlestibus terrestria. ‖ Conspiratio enim vna & cõfluxio vna, nõ solum in nostris corporibus, sed etiam in vniuersis. Si quidẽ mutationis, quæ in ambiente est, participes fiunt & plantæ, & animantes, & multo magis in lunę transfigurationibus. eius enim calor, terræ vicinior est. vnde & carnes quorundam animalium & viscera coaugentur. & vniuersaliter alia quidem tabescunt: alia vero liquescũt. Coadnotãt autem & hominum corpora, ac multo magis in morbis. potens enim est sanitatis robur tales mòrbos occultare. Morbi autem si per detractionem fiant, decrescente luna ad deterius adnotationem faciunt: si per G abundantiam & affluentiam, crescente luna præcipue premunt. Scire itaq; debet artifex, non solum in oceano mari recessum & accessum fieri aquarũ circa tales lunæ transfigurationes: sed etiã in nostris corporibus quandam esse reciprocationem, id est ἄμπωτιν, humorũ, in quibus crescente luna, conuenit auxilia quæ replent assumere: decrescente autem, detractione vti. Cõtraria enim quæ in toto pugnant, non solum ægrotantem superant, sed etiam medicum. ita enim arti cooperatur & numen diuinum. Quapropter etiam sermonem prædictis consequẽtem infert, etiam ad Li. 1. de Morbis horarum vsq; circumuersionem, cum inquit. ‖ Intempestiuitas autem est huiusmodi. Quæcunq; quidem mane curari debent, si meridie curentur, intempestiue curãtur. intempestiua autem sunt hæc, propterea q̃ inclinationem ad peius habent propter curationem nõ in tempore adhibitam. Quæcunq; autem cito, siue meridie siue vesperi siue noctu curentur, intempestiue curãtur. Et si hieme curari debeãt, curentur æstate: vel si quod iam curari oporteat, id ipsum differatur: vel si quod differri oporteat, hoc iam curetur: talia intempestiue curantur. Et hæc quidem obiter ac veluti præter sermonis tradendi propositum dicta sint.

Duo cum sint tempora ex Hippocrate, alterum totius morbi, alterum cuiusq; paroxysmi: alimenta pro eorum ratione exhibenda esse. Multæq; de hac re traduntur regulæ. CAP. 4. H

VOlo autem iam opportuniora scribere. Sunt autẽ hæc. Duo tempora tradit Hippocrates, al- Videtur innuere t. 11. sect. 3. primi Epid. terum totius morbi, alterũ particulare cuiusq; paroxysmi. ‖ Dicit ergo in Epidemiis necesse esse, vt totius morbi incrementum et remissionem vigoris consideremus. & ad vtraq; tempora respiciendo, semꝑ auxilia adhibeamus. Et hoc facile in omnibus doceri potest, at in alimẽto ostendetur. Alimentum enim optimum est in dięta auxilium. Id enim solum si cęteris comparetur, omnibus ęquiualet: omnia etiam in se continet. Huius rei testis est Hippocrates, qui alimenta, diętas vocauit: totius enim appellatione partem exornauit. Est autem totus hic sermo iunioribus medi- 1. Apho. 7. & 9. Ext. ord. d. g cis maxime cõtrarius, medicinæ tamen cõsequens. ‖ Vult enim Hippocrates vt medicus à primis diebus sciat, quis morbus cito, & quis tarde vigebit: & vbi hoc prædidicerit, virtutem etiam laborantis consideret: ac tanq̃ in quadam suæ ipsius cogitationis libra, de vtrisq; ponderet: vtrum, si à Forte glossema. principio tenuiter nutriatur laborans, sufficere ad vigorem vsq; poterit (ita vt post principij tem- 1. apho. 8. ext. ord. 4 f pus vsq; ad vigorem tenuiter semper cibetur. ‖ Quãdo enim viget morbus, tunc tenuissima dięta necesse est vti) an prius ipse deficiet, nec ad vigorem vsq; perdurare poterit. Nam si futurum est,

vt

A vt æger ante vigorem dissoluatur: primis certe diebus virtus resumi debet, vt possit postea æger, dum vigor aderit, tenuiter cibari. Non enim in omnibus dictũ est, in principio pinguius cibari oportere: sed in iis, in quibus futurum est, vt virtus circa vigorẽ dissoluatur. Discamus autem & huius dogmatis rationem: ita enim ipso audacius ad artis opera vtemur. Natura archegonon, i. primogenian, & primam suæ ipsius eucrasiam seruans, oportune appetit quæ offeruntur, riteq; quę assumpta sunt dispensat, & in vniuersum corpus distribuit, appositionesq; & detractiones commoderatas facit. Cum autem morbi inciderint, ac στάσιν, i. seditionem & ἀναρχίαν, i. carentiã principatus rebellionem'ue effecerint, quantũ vtiq; passiones valuerint, tantum etiam natura fatigatur. Ac circa quidem morborum principia, exigua est naturalis status euersio: multũ vero est « naturæ robur. circa vigores autem magna est status præter naturam vis: multa vero naturæ infir- « mitas. Quare, si futurũ est, vt quispiam à principio tenuiter nutritus, circa vigorẽ solidiora alimen « ta, virtute prius consumpta, sit postulaturus: hunc in principio roborare consulit, vt cũ postea vigor adfuerit, tenuiter cibetur. Etenim rationi cõsentaneum est, vt in difficillimo morbi tempore, & in quo potissimũ pugnare natura creditur, paucus sit cibus, tenuissimeq; id, quod offertur, nu « triat: ne in distributione vellicet, neq; multam faciat additionem, sed, non secus ac irrigationes, so « B letur: totumq; corpus permeet, labore aut tempore quo dispensetur, minime indigẽs. Neq; enim « in particularium quidem paroxysmorum vigore cauendæ sunt alimentorum oblationes, in vni- « uersalium autẽ morborum vigoribus nutrimẽta sunt danda. Prope posita est (inquis) declinatio. « Ego vero haud quæro quid sit quod futurum est, sed quid quod præsens est. Neq; enim id quod « humanius est vigorem denotat, sed declinationẽ. Morbi vis adeo cita est, vt minime comprehẽdi « possit. Nonne sępius magnitudinem nescimus, quamuis etiam virtus viguerit? Hæc certe pluri- « mum eueniunt. Quod autẽ non omnes circa principiũ velit pinguius nutrire, sed quibus futu- « rum est, vt circa vigorẽ virtus dissoluatur, patet ex iis quæ inferuntur: quid enim ait? ‖Neq; igitur « licet præter tempus, neq; vehementissimas vasorũ vacuationes facere, neq; vigentibus morbis et « in inflammatione existentibus, cibos offerre. Et rursus. ‖Hoc igitur maximum documẽtum esse « censeo, q̃ primi dies non sint sorbitione tali vel tali priuandi, iis qui paulo post talibus vel talibus « sorbitionibus sunt vsuri. Præsumpsisse hoc decebat, propterea quod de acutis sermo est. Et paulo « post ostendit, se non in õmnibus, sed in aliquibus, talem victũ instituere, inquiens. ‖Hæc igitur « omnia magna testimonia sunt, q̃ non recte medici ad diętemata ægrotantes ducũt, sed in quibus « morbis non oportet vasa vacuari, iis scilicet qui sorbitionibus cibandi sunt, vasa vacuãt. & in qui- « C bus ex vasorum vacuatione ad sorbitiones mutationem facere non oportet, in iis mutationem fa « ciunt. et plerũq; absolute. Aliquando autẽ in his temporibus ex vasorũ vacuatione ad sorbitiones « mutationem faciunt, in quibus sępenumero expedit à sorbitionibus ad vasorũ vacuationem acce « dere, si ita morbum exacerbari contigerit. Hoc autẽ est vigoris tempus in quo ob virtutis dissolu « tionem coacti, à tenuioribus ad solidiora cibaria accedunt, cum tamen corpora iam ab inflamma « tione detineantur. ‖Non igitur licet præter tempus nec vehementissimas vasorũ vacuationes fa- « cere, neq; vigentibus morbis & in inflammatione existentibus, cibos offerre. Neq; decet, ait, im- « modicas ἀνατάσεις, i. protractiones assumere, neq; intẽpestiue nutrire. In multis autem intẽpestiuum maxime est, ad tertium vsq; diem ascẽdere: nocua etiã male est quæ alternis diebus fit nutrimenti oblatio. Ad eos enim qui ita cibant, respiciens, omnia hæc scribit. In principiis enim ma « gnum peccatum est ipsa diatrite, i. triduana inedia, qua tamen etiã Hippocratis tempore vtebant. « Testis est ipse Hippocrates rursus in libro aduersus Cnidias sententias, dicens. ‖Noui autẽ medi- « cos, qui contrario maxime modo ac oportet, faciunt. volunt enim cuncti, vbi in morborum prin- « cipiis, duobus vel tribus vel pluribus diebus fame arefecerint homines: ita offerre sorbitiones & « potiones. Nec increpat, q̃ aliquos ad prædictum vsq; dierum numerũ protrahant, sed quod om- D nes. quandoquidem & ipse protrahit ad tres & ad quatuor vsq; dies: sed protrahit quos oportet. « ‖Inconstantes enim febres, donec cõstiterint finit, vbi vero constiterint, hoc modo curat. sorbitio « nes enim & potiones in conuenienti die offert. Consulitq; tertium & quartũ diem cauẽdos esse. « ‖quandoquidem hi dies, παλιγκοτίας, i. recrudescentias, vt ipse ait, potissimum pariunt: ea item « tum quæ ad phlegmonem & immũditiam incitant, tum quæ ad febres tendunt. & magni admo « dum momenti, perinde ac quoduis aliud, documentum hoc est. cum qua enim ex opportunissi « mis in medicina rebus non circa vlcera solum sed etiam circa alios multos morbos non commu- « nicat? Nisi quis alios etiam morbos vlcera esse dixerit. habet enim quandam & hæc oratio æqui- « tatem. Videamus ergo id quod sequitur, per quod patrocinatur iis, qui in plures dies protrahũt. « Et forte aliqua etiam æquitas videtur ipsis esse, vt cum magna mutatio in corpore facta sit, aliqua « etiam valde magna mutatio obiiciatur. At mutare quidem, nõ parum bene habet. Recte quidem « sanè transferenda est & ipsa mutatio. & ex mutatione, exhibitio gustamentorum adhuc magis. Recte ergo cum mutatio facta est in corpore, protractionem ad tres vsq; dies faciendam laudat. « sed recte ac artificiose hoc facit, dum genus, & magnitudinem affectionis, & tempus, & regionẽ,

2. de Vict. acu. 32.7ª.120.h

2. de Vict. acu. 41.7ª.122.d

2. de Vict. acu. 42.7ª.122.e

A 2p°Vict. rõne ac.32.7ª.120.h

2. de Vict. acut. 18.7ª.119.h

4. de Vict. acut. 54.7ª.114.a

3. de Fract. t.33 7ª.246.d

T.34.

2. de Vict. acu. 18.7ª.118.h

& ætatẽ & anteactæ dietæ formam considerare contulit. quæ certe mutationis dietæ, firmissimæ E
sunt indicationes. Illud certe est obseruandum, ne cum alimentum circa primos dies subtraxeris,
quando id & laborans sumere, & virtus conficere poterat, circa vigorem postea, dum virtutem se
rè dissolutam vides, mutationem aggrediaris, pugnareq; adhuc magis virtutem cogas, quo tem-
pore ne sorbitiones quidem confici ab ægrotante possunt, id illi hoc suadens, nutrimentisq; eum
suffocans. Videre enim licet ratione quidem methodicos, opere vero amethodos medicos, vinũ
& carnes dare, tanquam in vas inanime alimenta infundentes. Ac ei quidem qui recta ratione in
principio protrahit, in vigore etiã virtus cõstans perseuerat. ei vero qui indebite protractionibus
vsus fuerit, circa principium etiam debilitatur, partim quidem à morbo, partim vero à prauo arti
Libro preceptorũ non longe à principio. — fice coacta. Eiusmodi etiam medicos in aliis redargueerat inquiẽs. ‖ Quid enim tandem mali erat,
si premium ignorantiæ ferrent ij, qui artis opera male administrant? nunc autem ægrotis qui ex-
tra culpam sunt, non sufficiens videbatur ex morbo noxa, nisi etiam medici imperitia accederet.
Oportet ergo ita semper circa initia & protractionibus vti, vt ne quidem cogitandum sit, circa vi
gores morbos esse mitissimos, etiam si post protractiones, & maxime eas quæ plurium dierum
2. de Vict. acut. 18. — sunt, cibus exhibeatur. Didicimus autẽ, & ex iis quæ intulit: rationem enim subnexuit. ‖ Ac muta
re quidem non parum bene habet: recte quidem sanè transferenda est & ipsa mutatio, & ex mu- F
tatione exhibitio gustamentorum adhuc magis. A communi ratione, si recte fiat mutatio, firmi-
ter etiam debet sequi iuuamentum. Malum sanè est in alterutro peccare, peius tamen est in addi-
2. de Vict. acut. 36. 7ª. 121. c — tione. Audiamus & quæ deinceps dicat. ‖ Coniectandum sanè est & robur, & modus morbi in
singulis, & naturæ hominis, & consuetudinis, & dietæ laborantis, non solum ciborum, sed etiam
potuum. multo autem minus ad additionem eundum est, quandoquidem subtractionem omni-
no auferre sępenumero confert, vbi perduraturus est laborans, donec morbi vigor concoctus sit.
Neq; enim virtutem considerare debemus, an phlebotomiam {vel aliud quicpiam validum pre-
sidium} omnino ferre queat, sed an his neglectis, perdurare ac portare morbi vigorem possit.
Quare mihi ne dicas, & ego virtutem inspicio, neque enim ita inspicis, vt oporteret. quocunque
autem modo inspicis, præterquàm quòd nihil noui dicis, † tua etiam ipsius} vniuersalia theore-
† σεαυτῦ, i. tui ipsius. forte tamen ἀυτῦ, i. ipsius scilicet Hippocratis. — mata subuertis. Quæ igitur artificialis ratio est? ‖ Coniectandum est, an ægrotans ex diæta vsq; ad
morbi vigorem: perdurabit & vtrum ille deficiet, & ex dieta non perdurabit, vel morbus prius
deficiet ac obtundetur.

1. apho. 9. Ext. ord. 4. g

Notæ traduntur ex Hippocrate quibus scire poßimus qui morbus cito & qui tarde vigorem sit habiturus. G
CAP. 5.

CVm autem ipse sciret, non cuiusuis medici esse, à primo morborum insultu, scire, quinam ci
to, & quinam tarde vigeant, multas ad hoc notas dedit in omnibus suis libris, pręcipue vero
in secunda Epidemia, dicens, ‖ Circa principia morborum considerandum, an statim floreant. ma
2. Epid. sect. 1. — nifestum autem hoc; fit ex incremento. Nosces, inquit, ipsum vigorem prope, vel procul esse, si
probe incrementum consideraueris. Morbi enim qui paulatim increscunt, tardum: qui celeriter,
Ibidem. — celerem denotant vigorem. ‖ Incrementa autem ex circuitibus, & crises quoque hic manifeste.
Per incrementum quidem vigorem agnosces: incrementa, vero per circuitus. Aliud enim est, sin
gulis diebus adnotationem habere: & aliud, vno die vel duobus interiectis. Nec hoc tantum satis
Ibidem. — fuit, sed adiecit etiam artificiosiora. ‖ Et ex paroxysmis in circuitibus considerandum est, si citius
an non: & si longiori tempore an non: & si magis an non: Vult vt ad præcognoscendum accele-
rantem vel tardantem vigorem, prædicta obseruemus, idest vtrum festinanter an secus, incremen
tum adueniat: & vtrum modus propius accedat ad continuitatem, an multum absit à continui-
tate. Ad hæc etiam paroxysmi in circuitibus an citius an non. hoc est, an anticipent, an postpo-
nant. Nam qui anticipant, celeritatem, qui postponunt, tarditatem magis significant. Quoniam H
autem potest qui anticipat paroxysmus, prius etiam desinere: ob id addidit, Et longiori tempore,
an non. Præterea cum sciret non in longitudine tantum et breuitate paroxysmorum, differẽtiam
esse, verum & in vehementia & imbecillitate, fieriq; posse vt in æquali adnotationis dimensione
difficilius vel leuius aliquis exacerbetur: iccirco addidit. Et magis, an nõ. Cum videris magnum
aduenire incrementum: ac sequentem paroxysmum præcedenti semper & multo longiorem &
Ibidem. — multo difficiliorem, scias vigorem statim affuturum. ‖ Nam & eorum qui repente moriuntur, ce-
*Al. febres. — leres sunt ipsæ crises, quoniam & celeres sunt dolores & continui & validi. Ex contrariis autem
contrarium. Forte vero & aliarum rerum hoc commune est, vt quæ quidem citius fiunt, breuio-
res sint: quæ vero tardius, longiores. Non solum autem in Epidemiis, sed etiam in Aphorismis,
1. Aph. 12. ext. osd. 5. a — rationes docet, per quas præscire poteris vigorem prope vel procul esse. ‖ Paroxysmos autem &
constitutiones indicabunt morbi. Nam horum alij natura acuti: alij natura diuturni. Et tempora
Ibidem. — anni. Quæcunque enim ipsorum adiuuãt, morbis aduersantes, celeriter & incrementa et vigores
3. Epid. 3. t. 88. 3ª. 151. h — faciẽt. ‖ Ideoq; necessarium est scire, bonum esse quod in cõstitutione & in morbo commune est.

Et

A Et circuitũum inter se incremẽta. ‖ Hæc quidem sunt communia cum iis quæ in Epidemiis dicta sunt. Adiiciet autem & aliam quandam præterea rationem, per quam vigorem scire poteris. ‖ Et ex iis quæ mox apparent, vt in pleuriticis, si sputum statim appareat, incipiente quidem morbo, abbreuiat: si vero post appareat, prolongat. ‖ Concoctiones enim celeritatẽ criseos sanitatisq; securitatem significant. ‖ Et vrinæ, & deiectiones, & sudores, mox apparentes, morbos ægre & facile iudicandos, breues & longos indicant. Habes, inquit, vbertatẽ, si nostra legas, nec solum celerem vel tardum vigorem, sed etiam alia multa eorum quæ futura sunt, prænosces. Hoc tantum prius accipe, ac firmiter crede, optimum esse, vt medicus prouidentium adhibeat, non ad gloriam tantum, sed et multo magis ad curandi rationem. His prius constitutis, rationem ad artis opera accommodato.

1. Aph. 12. ext. ord. 5. a
Ibidem.
1. Epi. com. 2. t. 45. 3ª. 112. b
1. Aph. 12. ext. ord. 5.

Regulæ cibandi pro ratione totius morbi. CAP. 6.

QVibus ‖ igitur statim est vigor, iĳ statim tenuiter sunt cibandi. Neque enim de virtutis dissolutione est timẽdum, vbi vigor statim affuturus est, sicuti in angina vsu venit: Licet enim, vt totus ad morbũ tollendum incumbas, nihil de virtute formidans. ‖ Quibus autem po B sterius est vigor: in illud tempus & paulo ante illud subtrahendus est cibus: antea vero pinguius est cibandus æger, quo durare possit. Hoc in loco de vtrisque simul passione inquam & virtute coniectari oportet. Cibari autem plenius, est paulo solidius nutriri, quàm fiat in extreme tenui dieta. ‖ In paroxysmis autem subtrahere oportet. Per hæc verba documentum valde curatiuum ac ad artem maxime spectans tradit, hoc est incumbente grauiori paroxysmo, nihil nutrimẽti apponendum esse, siue enim per ἐπανάβασιν, quasi dixeris superascensionem, vehementiores fiant paroxysmi, pulchrũm sane est, virtute proiritata, ad detractiones accedere: siue etiam nunc quidem leuiores, rursus autem grauiores fiant adnotationes, ex arte rursus est, ante difficiliorem paroxysmum nõ nutrire: sed semper post grauiorem adnotationem. Sed exacerbabo, inquies, morbum, si primis diebus alimentum dedero. atq; ita quem curandum suscepi, lędam. At certe magis iuuabis, virtutem seruando. Omni sane auxilio noxa aliqua cõiuncta est. quod enim iuuat, id etiam nocet. Si ergo eum in principio nutriuero, cui futurum est, vt virtus circa vigorem dissoluatur, morbum quidem aliquantisper augebo: at virtutem magnopere corroborabo. ‖ Qui vero opinatur virtutem non refici, sed morbum exacerbari, mortem is proculdubio ægrotanti afferet. ‖ Peccata autem quæ per initia committuntur, non æque, vt hæc, immedicabilia sunt, sed multo C facilius corrigi possunt. patet ergo, quod non lubens in primis diebus ad alimenti exhibitionem accedit, sed tanquam in angustia quadam detentus, commodissimum eligit tempus. Quod, si nihil ipse de virtute vereatur, maxime ex arte esse existimat, ad tertiam & ad quartam vsque diem, non nunquam etiam & ad longius tempus protractionibus vti. quando & robur virium adsit, & morbi modus cogat, multaq; subsit humorum redundantia: et loco phlebotomiæ vel aliorum vacuantium præsidiorum, longiorem eligimus protractionem. Aliquibus enim in diatrite, aliquibus ante diatriten, aliquibus post diatriten, probe primum exhibitum est alimentum. Et in vniuersum quidem, symmetriam attingere oportet. Si autem hoc fieri nequit, vergendum est magis ad protractionem plurium dierum, quàm ad celeriorem alimenti appositionem, si virtus nihil prohibeat.

1. Aphor. 10. Ex. ord. 4. h
Ibidem.
1. Aphor. 11. Ex. ord. 5. a
Locus mendis nõ vacas. vt ãt inuere tex. 40. 2. libri de Vict. rõne in morb. acu. Sed sanè deterius agit q omnibus vasa ante & c.
2. de Vict. rõne in acu. t. 40. 7ª. 122. c

Animaduersiones de virtutis fortitudine & imbecillitate. Signa imbecillitatis virtutis ob inanitionem, ob morbi acumen, ob iritamentum aliquod, exemplo flammæ lucernæ. CAP. 7.

SEd quispiam ex iis qui methodum perturbant, inquiet. Et ego virtutem animaduerto. Ad quem licet respondere. Et quomodo virtutem inspicis? non enim apparet. nam sepius qui D primo aspectu fortis videtur, imbecillus est, dissolutuq; facilis. Nam qui fortis videtur, * non * per ea, per quæ virtus, dignoscitur. Accipis ætatem, anni tempus, regionem, & similia. Nonne tibi licet pulsus tangere? At neque si tetigeris cognosces, vtrum in spiritu, vel in humoribus vel in solidis sit virtus. Mentem adhibes naturalibus actionibus, vt scire possis, à quot rebus virtus impediatur. Si autem nunc quidem permittat, posterius autem dissoluetur, præuidere poteris, si na* turæ κράματα, idest temperamenta consideraueris. præcognoscere item vigores poteris. Si vero * noueris alicui quidem firmam esse virtutem, alicui vero facile mutabilem, diiudicabis alterum septentrionalem, alterum meridionalem esse. Quoties autẽ imbecilla visa est manere virtus, at per detractionem corroborata est. Audi Hippocratem ignaros medicos redarguẽtem. ‖ Non enim video medicos talium rerum esse peritos, quomodo scilicet dignoscere oporteat imbecillitates in morbis, & quæ ob vasorum vacuationem fiunt, & quæ ob aliud quoddam iritamentum, et quæ ob dolorem & ab acumine morbi: itemq; quot passiones & omnigenas formas natura nostra & habitus singulis pariat. quamuis talia salutem vel mortem inferant cognita vel ignorata. Neque enim paruum periculum est, si ignoretur vtrum virtus per indigentiam dissoluatur, ita vt nutrimenti

2. de Vict. rõne in acu. 47. 7ª. 123. f

menti additione indigeat,an ob phlegmones magnitudinem suffocatur, ita vt detractione indi- E
geat.an ob aliud quoddam iritamentum,idest ob mutationem & corruptionem eorum quæ assu
muntur. Sicuti enim lucernæ flamma & ob defectum olei extinguitur, & ob multam confer-
tamq; infusionem: & quando non purum & argillosum est: Eodem modo & calidum quod est
in nobis,natura existens flammæ similis, & indigentia & abundantia & prauitate alimenti cor-
rumpitur. Itemq; quot passiones & omnimodas formas, natura nostra et habitus singulis pa-
riat.Quidam enim natura famělici sunt,quidam stomachum habent qui facile afficitur,& animo
facile delinquunt,ac à minimis affectionibus lęduntur,et alimenti appositione semper indigent.
Et alię sunt priuatim in singulis syncriseis. Animaduertendumq; est ne cum in eiusmodi habitus
1. de Vict. rône in acu. 48. 7ª. 124.a — incidimus,aliquod peccatum committamus. ‖Maius enim malum est, si ob dolorem & acumen
morbi debilitato, potionem vel sorbitionem copiosiorem aut cibum quis obtulerit, existimans
ob vasorum vacuationem imbecillum esse. Indecorum etiam est ob vasorum vacuationem debi-
litatum nō cognoscere,ac dięta eum premere. Affert etenim aliquod periculum & hoc peccatū,
multo tamē minus quàm alterum. Ridiculosum autem magis est hoc peccatum quàm alterum.
Si enim alius medicus vel etiam idiota ingressus cognouerit ea quæ contigerunt, & edenda po-
tandaq; dederit ea, quæ alter prohibuit,aperte iuuasse existimabitur. Talia artificum instituta ma F
xime ab hominibus vituperantur. videtur enim ipsis ille qui ingressus est medicus, vel idiota,tan
quam mortuum suscitasse: scribentur autem & de his signa, quibus singula dignoscere oportet.
De vniuersalibus igitur temporibus & de primà alimenti exhibitione hæc satis sint.

Regulæ cibandi pro ratione particularium paroxysmorum. CAP. 8.

1. Aph. 18. Ext. ord. 9.f. lib. de humo. — VIdeamus iam & de particularibus. ‖Iis qui in circuitibus exacerbantur, nihil dare oportet,
neque cogere,sed detrahere de additionibus ante criseis. Item. ‖In paroxysmis subtrahere
oportet,addere enim,noxa. Et, quæcunque per circuitus exacerbantur, in paroxysmis subtrahe-
1. Aph. 11. Ex. ord. 5.a — re oportet. In morbis sane qui per circuitum vexant,siue continui sint, nullasq; habeant intermis
siones,siue ex quibusdam interuallis exacerbentur ac reiuuenescant, obseruandum est ne in paro
xysmis esculenta aut poculenta aut diaclysmata demus: quandoquidem quicquid tunc offertur,
7ª. Aph. 62. Ex. ord. 59.g — morbi non corporis fiet alimentum. ‖Si quis enim alimentum febricitanti dederit, vt sano robur,
ita laborāti morbus. Neque cogere, hoc est, nulla re cogente vti. solamine enim potius est opus,
quàm vi in paroxysmis, expectandumq; est remissionis tempus, & in eo vehementia cogentiaq;
remedia assumenda sunt: vbi vero paroxysmi inciderint, lenientia. Quemadmodum enim feræ G
etiam valde agrestes, si quis eas placide adeat, blandeq; demulceat, mansuetę redduntur: si vero ex
aduerso ipsis irascatur viq; adoriatur, agrestiores efficiuntur: Ita & morbi quodam modo agre-
stiores effecti, si quis eos in paroxysmis soletur & mitiget, leuiores ac mansueti euadunt: si vero
ex aduerso se opponat vimq; inferat, excitantur ac exacerbantur. Propter has & alias id genus cau
sas nec rebus cogentibus, nec alimentis vult vti in paroxysmis. partim quidem ob additionem,
1. Aphor. 11. Ext. ord. 5.a — partim vero ob turbationem quæ in dispensatione fit. ‖Et quæcunque per circuitus exacerbātur,
in paroxysmis subtrahere oportet, addere enim noxa. ‖Non solum autē dum adsunt paroxysmi,
Lib. de Alim. — nulla re quę mouere aut addere possit, vtendum esse censet: verū neq; dum mox futuri sunt: sed
dum deorsum inclinat morbus. Hocq; sapiēter admodum in libro de morbis demonstrat, cū ait.
Li. 3. de Morb. ca. de pleur. ex dorso. — ‖Cum autē irruunt morbi, quiescere oportet & laborātem & medicū à curationibus, ne quid ma
li fiat. Omnium autem clarius ac magnificentius in libro aduersus Cnidias sententias, cū inquit.
1. de Vict. rône in acu. 46. 7ª. 115.f — ‖Tempus autem exhibendæ sorbitionis hoc maxime obseruare per initia & per omnem mor-
bi decursum oportet. Quando sanè pedes frigidi fuerint, inhibere oportet sorbitionis exhibi-
tionem. Maxime vero & à potu abstinendum est. Quando autē caliditas ad pedes descenderit,
tunc exhibendum est. & putandum magnopere valere hoc tempus in omnibus morbis, non mi H
nime vero in acutis. maxime vero in magis febrilibus, & periculosissimis morbis. Forte quis di-
ctionis græcanicæ ignarus, dicat, Hippocratem in vigore alimenta offerre: cum enim caliditas in
pedes descenderit, tunc febrem vigere, corpore vniuerso æque ac similiter calefacto. Verum qui
hæc in veteres dicere audet, stoliditatem summamq; inscitiam præsefert. nec quid sit τὸ καταβαί-
νειν, idest descendere, intelligit. Discant ergo qui hæc aduersus Hippocratem effutiunt, eum non
in vigore sed in remissione febris alimentum dare. Quid enim ait? Quando caliditas in pedes de
scenderit, tunc exhibendum est. omne autem quod iam descendit, superiores partes reliquit, &
infernas adiit. caliditate non extensa, sed ad infernas regiones transposita. Et hoc adeo clare ipse
4. de Vict. rône in acu. 39. 7ª. 139 f — edocet, vt & à stolidis etiam intelligi queat. dicit autē in hunc modum. ‖Cum vero pedes sunt fri-
gidi, neque potum neque sorbitionem, neque aliud quicquam tale dato. sed maximum hoc esse
existimato, si obserues, quousque valde calidi fiant. deinde ita id quod confert, exhibe. Vt pluri-
mum enim signum est futuræ exacerbationis febris, ipsa pedum frigiditas. Si vero in tali tempo-
re exhibueris, maxime per omnia peccaueris. morbum enim nō parum augebis. Cum autem fe-

bris

« A bris desinit, è contrario pedes calidiores fiunt reliquo corpore. Augetur etenim, frigefaciens pe-
« des, accensa ex thorace, in caput flammam emittens. Vbi vero calor totus sursum concurrerit, &
« exhalauerit in caput, merito pedes ipsi frigidi fiunt, cũ excarnes neruosiq; natura sint: præterea,
« cum multum à locis calidissimis distent, frigefiunt, calore sese in thoracem colligente. Et rursus
« ex proportione, cum febris soluitur, & in minutas partes redigitur, in pedes descendit. Hoc ergo
« tempore caput & thorax ipsorũ perfrigerata sunt. Non est ergo in toto corpore caliditas, neq;
extensa est: sed sicuti, dum vigebat paroxysmus, partes circa thoracem caputq;, affatim incendebantur: ita & nunc, vbi adest remissio, caliditas nobiliores quidem partes reliquit, circa pedes autem extremos versatur. hocq; naturaliter fit. Rationi enim maxime cõsentaneum est, vt hos, qui valde prius refrigerati erant, calor etiam ingens deprehendat, natura nimirum tribuente ipsis mutuam contrariorum successionem. Vnde cum quis per frigidas regiones iter fecerit, vbi in æstuosam peruenerit, ignitos obtinet pedes. quandoquidem cum magis ij friguerint, magis etiam ac vehementius iure incalescunt. Quapropter & in difficillimis febribus, quando inuasio cum pedum perfrigeratione fit, in remissione pedes vehementer calefieri contingit. Quare cum lo-
« cum absolueret Hippocrates, inquit. ‖ Hac de causa offerendum est. nam vbi pedes frigidi sint, ne Ibidem.
« B cesse est inferiorem ventrem calidum esse, multoq; fastidio plenum, & hypochondrium exten-
« sum, & proiectationem corporis ob internam turbationem. & mentis suspensionem, & dolores,
« & vellicatur æger, ac vomere affectat. siq; praua vomat, dolore afficitur. Vbi autẽ caliditas in pe-
« des descenderit, vrina'que pertransierit, etsi non sudauerit, omnia cessant. In hoc igitur tempore
« oportet sorbitionem dare: tunc autem pernities. * Et præcipue nocumentum, quod ex intem
pestiuitate in morbis acutis euenit: mortem esse inquiens sub paroxysmum nutrire. Aperte igitur & hæc imperat. Oportuerat igitur satis iam hæc te edoctum fuisse. si quid tamen discere cu-
« pis, Audi & hæc aperte præcipientem Hippocratem. ‖ Cum autem medicamentum dederis, sor- 4. de Vict. rõne in acu. 39. 7ª. 139. e
« bitionibus vtere, ac obserua paroxysmos febrium, vt nunquam cùm adsunt, neque cum futuri
« sunt, offeras: sed vbi desinunt, aut desierunt, & quàm longissime à principio. Alimenta danda
sunt, non expectata exquisita febris declinatione, vbi nimirum laborans fame intolerabili premitur, vel à longis ciborum protractionibus male admodum affectus est, vel aliqua pars à stomacho obriguit, & valde exsoluta est. Tunc sanè in remissionibus febrium, corpore adhuc calido existente, alimentum apponimus: potissimum'que cum remissionis interstitium angustum fuerit. Qui enim paulo ante quàm terminauerit, cibum offert: is longius à futura adnotatione cibũ exhibet.
C Quòd autem perfecte iam cessata adnotatione cibus offerri debeat, clare ipse ostendit, inquiens. Et quàm longissime à principio. Vt enim adnotatio alimentum non dispensatione priuatum sed probe concoctũ ac iam corpori familiare redditũ suscipiat, cessata nuper adnotatione alimentum præbet. quod tempus plurimum à futuro paroxysmo abest. Adhuc vero & in libro aduersus Cnidias sententias ea adiungit, quæ & iis quæ dicta sunt & artis etiam operibus consentiunt.
« ‖ Dieteticæ partis maximũ est obseruare ac cauere, sicuti in acutis ita in longis ægritudinibus, & 4. de Vict. rõne in acu. 114. 7ª. 249. d
« intentiones febrium & remissiones. ita vt tempora obseruare scias, quando cibaria offerre non
« oporteat, & quando tuto offerre oporteat. ea autem sunt, cum longissime ab intentione distant.
Et hæc rursus fatebitur, qui in artis operibus fuerit exercitatus.

Quomodo in morbis diuturnis sint obseruanda tempora. CAP. 9.

MAximum enim est in morbis diuturnis obseruare tempora. quandoquidem in iis obscuri ac latentes sunt paroxysmi, & per symbola deprehenduntur, ex vigilia, grauitate, motus difficultate, insomniorum turbulentia, decoloratione, inappetentia, & similibus. In acutis enim,
D quos potissimum febres continuæ comitari solent, magna sunt inter paroxysmos & remissiones discrimina. ita vt & ab idiotis etiam sepenumero dignoscantur. in diuturnis autem tenues quidem sunt febres, vixq; deprehẽduntur: occultiq; sunt paroxysmi, ac præcipue vbi plurimum traxerint, vt & ipsos etiam ægrotos multoties lateant. Vnde vel exquisitum omnino signũ illud erit, si aliquantulum differentiæ ipsorum dignosci possint.

In febribus synochis matutino tempore esse cibandum. CAP. 10.

IN febribus autem quæ non cedunt (quas synochos vocamus) consentaneum est mane alimentum dare. Sæpius enim tum alibi, ‖ tum in Epidemiis, diem anno comparauit, ita vt tem- 2. Epid. sect. 1.
pus matutinum veri assimulatum sit: meridies, æstati: pomeridianum tempus, autumno: nocturnum, hiemi. Vnde pomeridianum tempus quod autumno assimilatum esse tradidimus, si matutino, quod veri simile esse diximus, comparetur, exitialissimum erit: sicuti matutinum, salu berrimum.

berrimum. ita sanè crepusculum vespertinum conturbans & exacerbans est: matutinum tempus, E
2. Apho. sect. 1. benignum ac relaxans.|| Tanquam annus circuitum habeat morborũ. quale est dies morbi, quale est vespertinum tempus ad exacerbationem, tale est morbi & vniuscuiusque constitutionis inter se inuicem. Quare vbi nullum sit vestigium remissionis, tempus eucraliæ aeris assimilatum eligito. id autem est, quod circa crepusculum matutinum est. idq; accommodatissimum esse poterit tum ad alia remedia, tum ad cibũ offerendum. Hæc quidẽ satis sint ad suadendum id quod à nobis propositum est. Portionem enim selegi ex infinitis ferè quæ apud Hippocratẽ leguntur. Ex arte tamen erit, vt ex iis quæ adhuc citari possent, aliqua quidem in librum de Consuetudine à nobis conscribendum, aliqua vero in librum de Qualitate & Quantitate, reponamus. illic ergo quàmplurima ponentur ex Hippocrate, quæ in præsenti libro silentio præteriuimus, largaq; etiã copia in vnoquoque theoremate tradetur.

Vt oculi se habent ad Solem, ita imperitorum hominum animas ad scripturam Hippocratis se habere. CAP. II.

TEmere ergo aduersantur illi, qui ad Hippocratis scripta imparati prius accedunt, quàm primas literas didicerint. Suam enim ipsorum ignorantiam incusare cum debuissent, obscuritatem Hippocratis reprehendunt. quippe qui ob propriã imbecillitatem non possint magnitudinem Hippocraticæ virtutis assequi. Ita enim opinor affectæ sunt ad Hippocratis scripturas insipientum abiectorumq; hominum animæ, vt oculi ad Solem dum in ipsum intuetur: vt enim illi de propria imbecillitate redarguuntur à Solis pulchritudine conuincunturq;, quippe qui haud possint perseueranter citra laborem in ipsum intueri, sed tandem cæcutientes ad tenebrosa se vertunt: ita animę profanorũ hominum, quę prius in encyclopędiis non fuerint educatę, à pulchritudine scripturarum Hippocratis fulgore circumcirca perculsę, & dogmatum lumine uallatæ, quodam modo cęcę fiunt, & ab iis quę maiora sunt quàm vt ipsę ferre possint auersæ, ad parua quædam ac obscura suæq; ipsarum ignorationi accommodata accedunt. Nos autem non illorum causa, sed vt illis qui probe instituti sunt gratificemur, tum hęc conscripsimus: tum omnia, quibus res medicę ex Hippocratis sententia absolutissimæ fiant, digna vt rursus scribantur censebimus.

Finis sermonis Galeni de Diæta Hippocratis, in morbis acutis.

GALENI DE REMEDIIS PARATV FACILIBVS LIBELLVS AB HVBERTO BARLANDO PHILIATRIO LATINO SERMONI TRADITVS

Nunc denuo, accuratiſsime caſtigatus, & ab omni labe purgatus.

PROOEMIVM

ARtem medicam, nullis vnquã ciuitatibus, nullis locis publicis opulentis've hominibus, aut nobilibus, aut principibus, aut potentibus, circũ ſcriptam: ſed quæ potius, præ ingenti erga genus humanũ beneuolentia, ſua q́ȝ maxima vtilitate, ad omnes tandẽ homines pertinet: quæ q́ȝ ſaltem poteſtate, quamuis actione, ob negligentiam eorum qui illi operam nauant, nunc videatur deficere, ad rura ipſa ac etiam ſolitudines fines ſuos prorogauit: æquum eſſe duxi vt pro mea virili, ad eorum miniſterium, qui iter facerẽt, & eorum etiam maxime qui ruri ac in ſolitu-
C dine verſantur traducerem, vbi in corporibus facilis quidem, & præter omnem expectationem eſt morborum tum prouentus, tum vis: nec tamen poſtea ita facilis eſt remediorum copia. Nam neqȝ quocunqȝ loco in promptu medicamenta precioſa eſſe poſſunt, neqȝ præterea medici præſentes ſunt, qui eis vti nouerint: cum tamen tales plerunque adſint circunſtantiæ, vt nullam dilationis occaſionem præſtent: vt in angina, venenoſiſq́ȝ medicamentis, atqȝ morſibus animantiũ virus eiaculantium, nec non in ſanguinis profluuijs, choleris q́ȝ, ac id genus alijs ſolet euenire. Vnde neq; ſcientificas, atqȝ exquiſitã curandi rationem omnibus ſuis præceptis abſolutam, hoc in loco explicare inſtitui: ſed eam qua poſſit quis, vel etiã vulgaris, periclitantibus caſu quopiam, aut alioqui male affectis hominibus illico opem ferre, illis ſanè remedijs vſus, quę in tanta rerũ difficultate, ſint paratu faciliora: id enim reor iure eſſe ſupponendũ, ꝙ ratio materiæ quæ exquiſita, & oĩno ex arte eſt, atq; etiã remediorũ vſus, qui ex ſcientiæ ratione ſit, eo maxime tp̃e neceſſaria ſunt, quo & medicamentorũ, atqȝ etiam medicorũ copia nobis ſuppetit. At vbi occaſio præceps eſt, nec in promptu copioſa ac larga ſit remediorum affluẽtia, ſummopere neceſſariã eo tp̃e facultatem medicamentorũ, quæ paratu facillima ſint, illis eſſe arbitror, qui quauis corporis particula male afficiuntur. Deſcribam igitur remediorũ facile parandorũ
D materiam: qñqȝ tñ, quãuis id raro, aliquã etiã exquiſitiorũ medicamentorum, quę ꝑpterea ꝙ in vſu multis ſint, facile haberi poſſunt, mentionem faciã: ſumam q́ȝ à capite exordiũ. Ipſum etenim tanq̃ arx totius corporis eſt, & veluti habitaculũ ſenſuum, qui in ſummo ſunt honore, atqȝ hoĩbus maximopere neceſſarij. & ꝑinde, ab illis remedijs quę illi ex vſu ſunt, initiũ faciã: in primis ꝓſequens q̃ facile haberi poſſint, quæ q́ȝ maxime aperta ſint. Caput multifariã affici poteſt: nam ex æſtu, ex frigore, ex vaporibus qui à vẽtriculo tolluntur atqȝ id replent, ex externis etiã quæ grauitatẽ illi afferunt, quæ q́ȝ fœtida ſunt, & ex alijs multis. Præterea vero ſæpe turpitudine quadam ſ̃m cutem & capillos tenetur, vt ſunt alopecię & ophiaſes, variæ q́ȝ vlcerũ differentiæ. Æſtus itaq; ac frigoris, vaporum q́ȝ præterea qui ex externis rebus excitantur, ſigna quæ ſatis eſſe poſſunt, ſunt illæ ipſæ cauſæ manifeſtæ, procatarcticas græci appellant. Iam vero illos qui ex æſtu laborant, hęc conſequuntur, dolor cum pulſu, vt vniuerſum caput ſideratione teneri videatur (gręci ſphacelum vocant) cum ſenſu ignei caloris, vaſorum circa frontem diſtentio, oculorum rubor, plerunq; etiam vigilia. Eos vero qui ex frigore, grauedo cum ſtupore: congelatio vaſorum ſecundum frontem conciſio: ꝙ ſi frigori iungatur humiditas, ſopor. At eos qui ex vaporibus, dolor pungens, pulſus arteriarum quę circa frontem ſunt vertigines, oculorum hallucinationes, aurium ſonitus: quæ eadem etiam his, quibus ex interna cauſa caput vaporibus repletur, euenire ſolent.

De Capitis Dolore, & Primo de dolore ex Solis æstu. CAP. I. E

CApitis ex Solis æstu dolori medetur fotus ex oleo immaturo, frigido: quod si vehementior fiat dolor, ex rosaceo & aceto. At si ad manũ non fuerit rosaceũ, oleo acerbo siue immaturo vtendum. Porrò olei partibus quatuor, aceti vnam commisceto, si mediocriter refrigerare cupias, alioqui plus aceti foret adijciendum. Feruente autem æstuante q; vehementius capite, commiscendus aceto succus, aut polygonij, id est sanguinariæ, aut plantaginis, aut portulacæ, aut lactucæ, aut vuæ acerbæ, aut denique alius quiuis, similis cum dictis facultatis. At ex succis hisce, magis'ne an minus temperatura frigidus conueniat, satis super q; docebit affectus ipsius magnitudo siue vehementia. Consultius ad hæc fuerit, decumbere ægrotum in domo quapiam frigidiori, si non natura saltem arte, vtpote strata folijs & vitis, & rubi, & pomi: & alijs horum similibus, quibus fuerit pro tempore refrigerandi facultas. Dicto porrò affectui perquam similes sunt, qui è quauis intemperie ortum habent, & non à causa externa. Verum vt ab intemperatura, tum calidiori & ficciori, tum frigidiori & ficciori, graues oboriuntur dolores, ita nulli ab humidiori. Cæterum curantur ab intemperie orti capitis dolores modo eodem, quo à causa oborti externa, suo nimirum contrario.

De Capitis Dolore ex Frigore. F

Capitis ex frigore dolori medentur fotus natura calidi. Qui si ex mediocri habuerit ortum, satis fuerit vti oleo aut anethino, aut rutaceo, calido: si autem intendatur ex vehementiori videlicet frigore, cucumeris agrestis radix prodest, cui modicum euphorbij interdum addito. Vel oleo irino, alio've id genus tenuis substantiæ vtitor, aliqua ijs commiscẽdo. Porrò admiscebitur horum quantitas modo maior, modo minor, pro ratione vincentis frigoris considerando ac metiendo.

Ad Capitis Dolorem ex Vaporibus.

Quibus caput ex vaporibus dolet, his subducenda aluus est: prospiciendum q; de domo vndique perspirabili, aeris q; clari ac puri: cienda sternutamenta, præsertim si febre vacent, attracto per nares trito aut struthio aut pipere: vacuatis enim ratione hac vaporibus, facile discutietur dolor. Fouendum preter hęc oleo caput est, cui adiectum sit aceti non nihil: sic enim reprimetur immodica ad caput vaporum sublatio, quodq; nunc cerebri ventriculis insedit, discutietur. Non sinatur autem talis dormire, & potissimum interdiu.

De Dolore Capitis ex Ventriculi cruditate.

Quibus caput per consensum dolet ex cibi in ventriculo cruditate, aqua tepida liberalius est in potu exhibenda, dein vt vomant iubendum. Multis eorum sanè, qui stomacho laborant, cum è lecto surrexerint, caput dolere consueuit: ijs statim assumpto cibo dolor leuari solet. Quòd si quando præ nimio capitis dolore, repente aliqui obmutescant, id q; causa non satis cognita, horum caput aqua tepida liberalius infusa foueri conuenit, auribus q; oleum infundi, & lanam inseri. G

Ad Capitis Dolorem ex Vini potu.

Quòd vinum natura calidius capitis faciat dolorem, opplens ipsum facile vaporibus, interdum autem et succis: quod etiam citra vini potum vapores id genus petant facile non nunquam ipsum caput, dolorem inducentes, præsertim ijs, quibus cerebrum contingit temperaturæ calidioris: omnibus manifestum existimo. Proinde curationis intentio in his est, vaporũ vacuatio ac discussio: qui quoniam natura calidi sunt, caput ipsum distendentes, egent refrigerantibus: hinc illinendũ capiti rosaceum actu admodum frigidum. Conueniunt etiam talibus somnus ac quies, & sub vesperam balneum, cibus boni succi, cui tamen calefaciendi natura nõ sit, cuius generis sunt ptissanę succus, oua sorbilia non addito garo, panis aqua maceratus, lactuca, vt quæ refrigeret, & brassica, vt cui sit vapores desiccandi natura: vtendum ad hæc aquæ potu. Cæterum ijs, quorum os ventriculi aquæ potu subuertitur, dabimus aut malum punicum, aut coctum seu pomum seu pirum, quę coquenda sunt ratione hac. Infusa in ollam aqua feruida, suspensis q; in ipsa olla fructibus eiusmodi autumnalibus, tantisper sub hac ignem succendemus, donec fructus illi percoquantur, solo ab aqua illa feruente sublato vapore. Quin etiam vuæ passæ corroborandi ventriculi habent facultatem: At palmulis in totum abstinendum, vtpote natura sua inducentibus capitis dolorem. Quod si post hęc, sic affecti nondum probe dormiant, in crastinum ducendi rursus in balneũ sunt, aquaq; calida frequenter perfundendi: deinde interiecto aliquantulo tempore denuo lauandi, ac tandem cibandi, eodem, quo nobis paulo ante dictum est, modo. Cęterum si quando post omnia hæc, relinquatur adhuc pristini non nihil seu vaporis seu succi, exilioribus capitis meatibus impacti: atque ita perduret adhuc veteris doloris vestigium: rosaceo abstinentes, fouebimus ipsum caput chamæmelino moderate calido, deinde irino, quod maxime quadrat id genus affectibus. Cæterum omnibus his vino est abstinendum.

*Al. modica (margin note beside "coquenda sunt ratione hac … eiusmodi"; H)

De Dolore Capitis ex Ictu, & Casu ab alto.

Quandoquidem ex ictu & casu ab alto, obueniunt capitis dolores, existimaui non inutile, saltem paucis, de his etiam agere. Admouendus igitur his per spongiam aut lanam molliorem, vapor aquæ calidæ: iniungenda post hęc quies, cibi subtractio, inferioris ventris vacuatio. Fugienda autem sunt, Sol, balneum, vini potus, clamor atq; vociferatio, omnes pręterea cibi acres, acidi,

ac falsi.

A ac salsi. Cæterum illud cuiuis manifestum existimo, uariandas inueniendorum auxiliorum intentiones pro causarum affectus inducentium varietate ac natura.

Ad Capitis Dolorem ex Contusione siue Collisione.

Vsu venit non raro, vt ipsum caput cōtundatur, interim sine vulnere, interim cum vulnere, ita vt ob hoc complicentur curationis intentiones. Porrò contusioni propria sunt remedia, Græcis παρηγορικά, Latinis vero mitigatoria dicta: cuius generis sunt, aquæ calidæ super caput effusio, & fotus capitis hapso lanæ ex oleo. Quòd si qua adsit capitis fractura, quæ occasione hac conglutinari prohibeatur, huic detersæ prius spongia ex vino sideritin herbam tritam alligabis. *Aliud.* Resinam frictam cataplasmatis modo impositam vulneri alligato. *Aliud.* Aloen tritam ac melli mistā imponito. *Aliud.* Vlmi virentia folia concisa, deinde contrita, applicato: quin vlmi etiam cortex pro vinculo vulneri circumuolutus idem præstat.

De Capitis Dolore ex Ebrietate ac Solis æstu.

Quandoquidem Archigenes scripsit cōferentia capitis dolori remedia dicta Græcis περίαπτα, {Latinis vero amuleta, sic appellata, quòd de collo suspenduntur, aut alicui corporis parti alligantur} haud existimaui absurdum, adscribere paulo ante dictis & hæc. ¶ *Capitis arcentia Dolorem,* B *tam ex Ebrietate, quàm Solis æstu.* Polygonij, id est sanguinalis herbæ, duos connectens ramulos, capiti coronæ in modum imponito. {*Aliud.*} Polygonio læuigato ex lactis crema caput sub vesperam inungito, ac superponito leporis pellem, sic q; in crastinum finito: tum enim hanc detrahens, comperies finitum dolorem.} *Aliud.* Cichorion, quod Romani Intybum dicunt, applicato dolenti capiti. *Aliud.* Sertum rosaceum, ex recentibus rosarum floribus confarcinatum, inducito dolenti capiti. *Aliud.* Cinge caput serto ex callitricho, quam alij adianton, alij trichomanes vocant. *Aliud.* Scripsit Archigenes summopere cōferre capitis dolori verbenacam, quam quidam sacrā herbam vocant, tam serti modo impositam, quàm ex aceto & rosaceo inunctam. Testudinis lacustris, quam Amyda quidam appellant, sanguinem instillato capitis sincipiti.

Ad Capillorum Defluuium. CAP. 2.

Ladanon conspersum vino odorato abstringenti q; contere, adfundens & myrteū, vt sordium consequantur crassitiem, capiti q; inunge. *Aliud.* Nuces virides, sed iam submaturescentes, confractæ numero centum, olei sextaria duo, aluminis liquidi libræ tres, conijciuntur in nouum vas testaceum præsaturatum aqua, ne combibat concreditum sibi humorem: quod postea accuratissime oblitum reponitur in domum liberi patentis q; aeris, diebus quadraginta: demum aufertur, at- C que in vsum conseruatur sic præparatum oleum. *Aliud.* Ladanon[a] † absinthium, & iuniperi baccæ: [b] † conteruntur, linteo q; illigata conijciuntur in oleū, macerantur q; diebus quinque: quod postea fuerit vsui. Idem possunt nigræ myrti,[c] aut gallæ partes duę, ex oleo: quin hoc ipsum medetur etiam capitis furfuribus. *Aliud.* Ladanon, detritum ex[d] † vino dulci quoad sordium habeat spissitudinem, infricatur. *Aliud.* Anemones florem læuigatum ex oleo, illine. Idem hoc reddit etiam capillitium nigrum. *Aliud.* Verbenacam rectam, vnà cum radicibus desiccatam, deinde exactè admodum læuigatam, cum tantillo misceto oleo, quantulo opus sit, vt luti consequatur crassitiem, finito q; deinde ad tempus simul putrefieri, demum vtitor.

A † æquis portionibus.
B † decem
C * adiāti partes æquales.
D † oleo, &

Ad Capitis Furfures, quam Πιτυρίασιν *dicunt Græci.* CAP. 3.

Præfricatū caput illinitur betæ succo, fœnogræci farina, & nitro, oībus æqua portione contritis.

Ad Capitis Pediculos. CAP. 4.

Herbæ pedicularis partes duæ, sandarachę † pars vna, ex aceto ac oleo capiti infricantur. *Aliud.* Alumine scissili ex oleo vtitor.

† & nitri, ana

De manantibus Capitis Vlceribus, quas ἀχῶρας dicunt Græci, & Fauis. CAP. 5.

Αχῶρες, id est manantia vlcera, cutis capitis vitium sunt, ab ipso sic dictæ affectu, quòd cutem te- D nuissimis foraminibus perforent, ex quibus glutinosa effluit sanies. Huic vitio affine est, quem κήριον dicunt Græci, (nos fauum) in quo foramina sunt, quàm in illis maiora, melleum cōtinentia humorem. Est autem vtrique vitio initium ex humore superfluo. Porrò incipiunt cum pruritu, demum extuberascunt. Curatio est, si quidem graue ac magnum fuerit vitium, corporis totius vacuatio, catapotijs ex scammonia, aloe, & colocynthide: hæc enim æquali pondere contrita excipiuntur brassicæ succo, ac conformantur in catapotia erui magnitudine. Quorum maxima vice vnica offerenda quantitas, sunt catapotia decem & septem numero: cæteræ autem variant pro viribus eorum, quibus sumuntur. Sin mitius ac minus fuerit vitium hoc, satis fuerit topica, id est localia, tantum dicta remedia applicuisse, è quorum albo est cimolia ex acerrimo aceto illita. *Aliud.* Creta ex acerrimo aceto similiter inungitur. Idem possunt samia terra, & pompholyx. *Aliud.* Illinitur similiter lithargyrus cum charta vsta ex aceto. At achores ac faui, quibus adiuncta est vlceratio dolorosa, præfouendi diebus singulis sunt aqua calida, in qua decocta sit aut myrtus, aut rubus, aut morus, aut asparagi radix, demum inungendi. *Aliud.* Salicis folijs ex aqua, aut lente ex melle, aut decocta asparagi radice, deline caput, aut betæ succo cum fœnogræci farina. Apposita præter hæc remedia his, sunt pini cortex cum cera, vel cadmia ex oleo, aut lithargyrus, aut cerussa. Proderit etiam abstergere in balneo cimolia ex betæ succo. Cęterum il-

lud neminem latere velim,in mollis carnis corporibus,vt mulieribus,remedia hæc non ex aceto, E
sed vino illinenda.

De Alopecia, & Ophiasi,id est Areis. *CAP. 6.*

Geminum accidit pilis capitis vitium,alterum defectu, alterum mutatione ipsorum in colorẽ contrarium siue diuersum: defectu,vt in caluitie: mutatione coloris, vt in alopecia & ophiasi, id est areis,vitijs pilorum cum primis indecoris.Euenit autem pilis hoc vitij genus, eadem ferè qua stirpibus ratione,quæ corrumpuntur intereunt q; interim penuria nutrientis ipsas succi,interim immutatione huius in alienum ac cõtrarium. Porrò tam alopecia quàm ophiasis,vt sunt ex æquo affectus præter naturam,ita similiter eãdem habent tum ortus tum curationis rationem, ob solam tantum figuram ac formam,diuersas sortitæ appellationes: siquidem in ophiasi persimilis serpenti species in capite apparet: at alopeciam ferunt dictam, quòd ἀλώπηξ id est vulpes, vitio eo frequenter laboret: quod aliud est nihil,quàm pilorum denudatio,qua locus affectus apparet colore prorsus exangui. At nos cur hoc aut illo modo appellatum quidpiam sit, curiosius non inquirimus,pro comperto habentes, id q; physica siue naturali quadam ratiocinatione adducti, horum omnium causam esse,vitiosos succos. Proinde tempus iam est,vt ad ipsorum transgrediamur curationem,quæ & ipsa varia est,pro nimirum affectus,seu vitij diuersitate quã tibi cutis color mon- F
strabit: qui in alijs confestim albidior est,in alijs pallidior, in alijs vero nigrior. Esse porrò omnia hæc vitiosi succi germina,neminem fugit. In quibus igitur cutis in capite color apparet albidior, à corrupta pituita vitium esse indicat: quod curatur medicamentis pituitam educentibus,nec non apophlegmatismis,hoc est medicamentis quibus per os pituita purgatur. In quibus autẽ color apparet pallidior, vtendum medicamentis quæ bilem pallidam vacuant: sicuti ijs quæ nigram, vbi color apparuerit nigrior. Necessum enim totum prius corpus purgari,quàm loco affecto topica, id est localia,dicta remedia applicentur,ne his irritato affectu,plus etiam adfluat ad membrum læsum vitiosi succi: cuius rei cum præpurgato toto corpore nullum sit periculum,tum demum localibus remedijs vtendum. Sunt porrò ἀποφλεγματικὰ id est, pituitam per os educentia medicamenta,pyrethron,& vua taminia,quorum alterum per se,aut etiam vtrunque simul,cum mastiche masticatur: & sal glebosus cum pulegio: aut sinapi contritum,ex oxymelite,& diutius ore contentum ac gargarissatum. Cæterum purgantium medicamẽtorum quodque peculiarem sibi humorem trahit, educit q;: aliud quidem pituitam,aliud vero bilem, hoc flauam,illud nigram. Sed longum nimis esset quodque horum singulatim recensere,nec adeo ad rem,cum alterius sit instituti. G
At in communi quidem,alopeciæ & ophiasi hæc ferè conueniunt. Initio catapotia siue pilulæ ea, quæ constant ex medullæ colocynthidos parte vna, aloes ac scammoniæ partibus duabus, succi absinthij parte vna: excipiuntur autem omnia hæc succo pomorum. Quantitas horum exhibetur pro sumentis ea corporis viribus. Deinde paucis, vtpote septem forte interiectis diebus vtendum hiera διὰ κολοκυνθίδων, sic dicta, quòd colocynthidos sit particeps. Porrò ratio hæc curandi non raro vel sola satis est, vbi nimirum vitia hęc sunt etiamnum noua,ac tantum non recentia: inueterata enim difficilioris sunt curationis,egent q; remedijs localibus. Cum igitur (vt modo dictum) fuerit iam corpus totum,quàm fieri potest,mundum,subductis superfluis vitiosis succis purganti medicamento,tũ confidenter admouebis loco affecto topica, id est localia remedia,quæ omnia in genere calida sunt,& diaphoretica,qua facultate vitiosos succos tum vacuant, tum discutiunt. E quorum albo est thapsiæ succus,cum ceroto inunctus. *Aliud.* Euphorbium detritum, & ex oleo illitum: sulfur ignem non expertum,& nitrum alexandrinum,ex aceto infricata. *Aliud.* Laurinũ illitum: nasturtij semen ex oleo. *Aliud.* Erucæ semen tritum,pinguedine q; agnina exceptum,illinitor. *Aliud.* Alcyoniũ asperum illud tostum ac læuigatum, ex aceto aut cedrino liquore inducitur. *Aliud.* Calami radix vsta,aut cortex vstus ex oleo cedrino aut pice liquida delinitur. *Aliud.* H
Murium stercus contritum ex aceto inungitur. *Aliud.* Integras amygdalas vstas imbue acri aceto. *Aliud.* Erinacei terrestris pellis vnà cum ipsius capite tosta,& in puluerem tusa, ex melle inungitur. *Aliud.* Cepam vetustam affecto loco,sed præfricato panno lineo donec rubescat, frequenter infrica. *Aliud.* Raphani corticem contritum ex melle illinito. *Aliud.* Læuigatam ferri squamã ex oleo & aceto inducito,infricans donec locus rubescat. *Aliud.* Hordeũ tostũ,& muscerda, id est murium fimus, æquali pondere ex aceto illinuntur. Cæterum cum dictorum medicamentorum sit hoc quidem vehementer, illud vero minus calidum, silentio neutiquam prætereundum, calidiori vtendum tum in durioris carnis corporibus, tum vitijs hisce vetustioribus: sicuti contra minus calido, cum in recentibus id genus vitijs, tum etiam puerorum ac mulierum, similibus q; alijs tenerioris carnis corporibus. Esto autem commune præceptum hoc in omnibus eius generis remedijs. Huic adde præfricandam partem affectam panno lineo, neque rudi ter adeo, vt non excorietur,neque contra leniter adeo,vt non mediocriter saltem rubescat, ante prædictorum remediorum applicationem. Est postremo affectus locus frequenter radendus:
Al. anserino. qui si quando vsu veniat vt dictorum medicaminum impositione vlceretur,illinendus aut porcino adipe,aut rosaceo.

De Aurium

Idẽ in li. de c. med. sec. loc. 2. c.

A *De Aurium Vitijs, & primo de Doloribus.* CAP. 7.

Oboriuntur auriũ dolores interim à frigore: atq; fiunt hi ferè à frigidis aut ventis aut balneo: interim ab aqua medica, quæ auri incidit: interim ab inflammatione, quæ consistit modo extrinsecus, vtpote in foraminis seu meatus adiutorij cute, modo parte huius ima, inflammata ea, atque ita distendẽte etiã particulas proximas. Est cum spiritus flatulentus auri inclusus, non reperiẽs egressum, huiuscemodi excitet dolorem. Quin efficit raro idem sanies auribus quauis occasione innata. Cæterum dolores ad frigus relatos, discutiunt celerrime calefacientia. Cuius generis sunt, instillatum auribus oleum, in quo incocta sit cępa. *Aliud.* Piper curiose admodum detritum ex oleo. *Aliud.* Nardinum calidum auri infusum. *Aliud.* Oleum, in quo decocta est ruta.

Ad Aurium Nocumenta ex aqua.

Oleum calidum frequentius instillato, quod molli deinde lana exuccato, rursus q; aliud ingutta to. *Aliud.* Oui aquato, modo eodem, quo in oculorum inflammationibus vti ipso consueuimus, præparato, aut lacte muliebri tepido, vtitor. *Aliud.* Confert adeps tum anserinus, tum vulpinus, tum gallinaceus.

Ad Aurium Inflammationes.

B Nardus cum medicamine basilico immissa iuuat. Quòd si immensus, intolerabilis q; sit dolor, castorio ex lacte muliebri, aut aquato oui tepido, vtitor. *Aliud.* Parua opij portio cum sapa. Cæterum cauendum hic, ne præter rationem & temere auditorio meatui facessas negocium: qui suauiter tantum detergendus siccandus q; est, specillo molli lana circumuoluto. Fouenda porrò auris spongijs mollibus ex aqua, in qua decocta sit althęa, quam quidam à magnitudine vocant δενδρομαλάχην, id est arborescentem maluam: aut furfuribus tenuioribus macrioribus. Quòd si flatulentum fuerit, quod in aure includitur: & obstructio verius, quàm dolor, hãc obsideat: aphronitro ex aceto vtitor, aut succo dracontij herbæ, aut centaurij, aut polij.

Ad igneum in Auribus Feruorem.

Ardorem igneum in auditorio meatu perceptum, cui nõ sit adiunctus pulsatilis dolor, solet initio iuuare acetum cum rosaceo.

Ad Aurium Vlcera.

Glaucium ex aceto contritũ instillato. Quòd si plurima ab his defluat humiditas citra dolorem, scoriam ferri ex aceto acerrimo curiose detritam multos dies in Sole immittito.

Ad Grauem Auditum, Aurium q; Sonitus seu sibilos.

C Ad aurium sonitum repente obortum, nardinum ex aceto instillato. *Aliud.* Cyminum tantillo misceto oleo, quoad mellis habeat crassitudinem, ac infundito. At sibilos morbi cuiuspiam reliquias, curamus fotu auris ex absinthij decocto, cui post hæc acetum ac rosaceum inguttantur, aut raphani succus cum rosaceo, aut helleborus † cum aceto. Quinimmo solum acetum, sed acre, instillatur tepidum, aut solum mel, aut aqua mulsa, aut mistum oleo acetum, quod ὀξέλαιον dicunt Græci. *Aliud.* Porri succum cum lacte muliebri aut rosaceo immittito. *Aliud.* Oleum amygdalarum amararum in cępa decoctum inguttato tepidum. *Aliud.* Cępam, allium, & adipem anserinum æqua portione simul terito, deinde colatum adipe infundito. *Aliud.* Lentis decoctum addito melle immittito. *Aliud.* Vinum dulce in quo decocta sit myrtus, in aurem mittito. Vel succum ex oliuæ folijs expressum, melli incoquito, ac postea vtitor. *Aliud.* Idem potest cęparum succus cum melle. *Aliud.* Nasturtium tritum rosaceo dissolue ac vtitor. Vel intestina terræ ichori incoque & instilla.

† niger eſt aceto coctus.

Ad Grauem Auditum.

Subduc initio ventrem catapotijs ex colocynthide. Vtere dein apophlegmatismo, id est medicamento pituitam per os educente, ex pyrethro & mastiche. Ipsi autem auri extrinsecus admoueto fomentum per calamum ex absinthij decocto: cui deinde instillato acetum album, & aquam æquali mensura, in quibus feruefactum fuerit nitrum. *Aliud.* Vtitor similiter decocto, aut foliorum, aut baccarum lauri.

D

{ In Aurem Infundi apta. }

Porri succum irino vnguento mistum infundito. *Aliud.* Fel seu taurinum seu caprinum rosaceo mistum instillato. *Aliud.* Corticis raphani succum ex rosaceo immittito.

Ad Vermes Aurium.

Auribus verminosis infundito ex bubulis carnibus inter assandum defluentem liquorem. Aut aristolochiam tritam vt emplastrum ipsis admoueto. Idem potest immissus ipsis succus tam nepetæ quàm rubi. Eodem modo & succum absinthij instilla.

De Parotidibus, ideſt Abſceſsibus iuxta Aures.

Quæ ex morbis proueniunt, parotides, ab alijs ratione alia obortis inflammationibus differunt: proinde dissimilem etiam postulant curationem. Quæ enim à sola destillatione, seu defluxu materiæ proueniunt, neque multa existente, quæ influit materia, neq; venenosa, nec toto denique corpore plethorico, sola spongia ex posca imposita sistuntur. Contra in parotidibus, { quæ morbi alterius sunt soboles, } medicamentis vtimur, quibus in cutem attrahendi est facultas, aut etiam

impoſita cucurbitula. Tantum enim abeſt reprimamus influentem hic ſuccum, vt cõtra è profundo in ſummam cutem euocandi ſit ſtudium nobis: niſi forte vehemens fuerit ac copioſus humoris influxus, ſic enim nihil opus iuuemus naturæ conatum: quandoquidem ſi tum aut cucurbitulam quis admouerit, aut attractorium medicamentum, quo ex alto in cutem pertrahat materiam; grauem excitabit dolorem, qui & vires ægrotantis proſternet, & ſomnum ac quietẽ turbabit. Proinde mitigatorijs eſt hic remedijs opus, non autem ijs, quæ humoris fluxum iuuent etiam. Cataplaſmata autem παρηγορικὰ, id eſt mitigatoria, ſunt Panis oleo maceratus ac impoſitus. *Aliud.* Triticea farina ex oleo appoſita. *Aliud.* Hordeacea farina cum axungia admota. *Aliud.* Hyoſcyamus herba, cum butyro in modum emplaſtri applicata. Quòd ſi abſceſſus ad ſuppurationem deuenerit, aut cute diſciſſa pus excernendum, deinde vlcus ipſum communi vlcerum ratione curandum, aut tentandum poſſit'ne pus diſcuti diſijci q;, id q; remedijs ſimul attrahendi ſimul exteruandi facultatem habentibus: quæ bis ſunt diebus ſingulis renouanda. Fouendus porrò locus affectus donec ſedetur dolor: quo iam mitigato, locum habebunt, quibus eſt diſcutiendi facultas, è quorum numero ſunt, plantago detrita cum ſale, vt q; emplaſtrum impoſita: rumicis radix in vino decocta, ſulfur ignem non expertum, & cimolia ex aceto, fici in muria decoctæ ac tritæ, marrubiũ cum ſale. Applicatur etiam commode ſal tritum cum butyro, ſuccida q; lana exceptum, maxime parotidum initio, multo autem magis in teneræ carnis corporibus. Induratis enim parotidibus, omni q; iam dolore carentibus, ſtercus caprillum ex aceto vtiliter imponitur. Cæterum ſi quando breui tempore volemus pus mouere, fouebimus parotidas aſſidue calida, & farina hordeacea oblinemus.

E F

Ad Narium Vitia, & Primo ad Ozænam ac Polypum. CAP. 9.

IN curandis narium vitijs, & potiſſimum ozęna, ac polypo, exiccandum initio roborandum q; eſt ipſum caput, impoſito emplaſtro δι' ἰτέων, ſic dicto, quòd ſalicem contineat: aut anemonite, aut barbaro, aut de limacibus, cuius hæc eſt confectio. Myrrhę ũncia, thuris tantundem, limacię integræ †, duo ouorum aquata. Omnia hæc contuſa in pila miſceantur: deinde linteo excepta capiti admoueantur, quod continuis fiat diebus nouem: atque tum demum localibus hiſce vtendum in naribus remedijs, nempe ſucco nepetæ naribus infuſo: ac ipſamet nepeta ſiccata, & trita, demum naribus per arundinem inſpirata. *Aliud.* Ranunculi herbæ ſuccus cum melle ſupine iacentis naribus inijcitur, vt q; ipſum ægrotus attrahat præcipitur. *Aliud.* Mali punici ſuccum ęreo vaſe tantiſper decoquito, donec craſſeſcat, demum naribus infricato. *Aliud.* Gallas ac myrrham æqua portione conterito, naribus' q; inſpirato.

* Al. triens.

† Deeſt hic limaciarũ numerus.

G

De Polypo.

Atramenti ſutorij vnciæ quatuor, miſi vncia vna, redacta in puluerem, naribus per calamum inſpirantur. Simili modo inſufflatur puluis toſtæ radicis bryoniæ. *Aliud.* Atramentum ſutoriũ & ſandaracha æquo pondere teruntur, naribus q; inſpirantur. *Aliud.* Cornu ceruinum vſtum et ſandarachen naribus inflato. *Aliud.* Plumbum vſtum ex vino inungito. *Aliud.* Acidi mali punici ſuccum coquito in vaſe æreo, donec mellis habeat cõſiſtentiam, deinde illinito. *Aliud.* Auripigmentum læuigatum ſtylo applicator. *Aliud.* Auripigmentum & calcem aqua nõ reſtinctam æqua portione, trita applicato.

Ad Sanguinis è Naribus fluxum.

Principio concretum in naribus ſanguinem ſpecillo, cui lana ex aqua madens addita ſit, abſterge: dehinc lycium aqua diſſolutum, penicillo q; ex intorto panno lineo exceptum, naribus inſere. *Aliud.* Linamentum tortile igni accenſum, ſucco q; aut polygonij aut porri extinctum, naribus inſerito. *Aliud.* Acetum accerrimum coquito, in quo maceratam ſpongiam naribus immittito: quam vt facilius poſſis, cum voles, extrahere, præſtat lineo filo deligatam imponi naribus. Frontem præterea ſpongijs ex aqua frigida foueto: ſit q; ægrotus capite eleuato erecto q;, iubeto. Manus & pedes vinculis conſtringito, nec non aures valide obturato. *Aliud.* Gypſo, aut luto figulino frontem illinito. *Aliud.* Cucurbitulam magnam applicato, hepati quidem, profluente è dextra nare ſanguine: lieni vero, à ſiniſtra: ſin ex vtraq; nare effluat, vtrique viſceri.

H

De Vitijs Oculorum. CAP. 10.

OMnia ſanè corporis membra exactiſſimis in curando præſcriptionibus egent, ſi re vera ad ſanitatẽ reduci debeant. Verum oculi, quo præſtantiorem habent præ ceteris vſum, dignitate q; præcellunt, hoc debent exactius conſiderari ab eo, quiſquis inoffenſe curabit crebros in ipſis affectus, varijs differentibus q; de cauſis euenïẽtes ac augeſcẽtes. De quibus exactius verboſius q; agere, alterius eſt commentarij opus: præſens tamen eatenus de ijs agit, quatenus id patitur ipſius compendium. Affectus igitur oculis accidentes ortum habent, interim ab æſtu & calore, interim à frigore, cum particulæ ſenſu quodam ſubſtupido. His accedit, fieri modo cum inflammatione, modo ſine hac. Eſt etiam cum ortum habent ab humorum defluxu ſeu deſtillatione, & cum ſine his. Non nunquam ad hæc cũ partis affectæ grauedine & dolore, non nunquam abſque his. Cęterum leues ſed calidas oculorum q; perturbationes ſatis ſuper' q; reprimit fotus oculorum ex ſola poſca, ſicuti frigidas fomentum per ſpongiam ex vino albo diluto: at validas vehementes' q;, vt

A quas magna grauis q; comitatur inflammatio, siquidem sanguinis in fronte vasa, præ plenitudine distenta fuerint ita, vt vltro se proferat conspiciendam sanguinis plenitudo, curat facta mox ab ini tio venæ sectio, nisi quid prohibeat hanc fieri: sicuti eas quæ ab alijs causis fiunt, atq; infarctu cōcitantur, ventris per medicamenta vacuatio. Quibus factis vtendum τοῖς ἐγχυτοῖς, quod in oculos instillentur, sic dictis medicamentis: vt fœnogręci decocto eum in vsum pulchre pręparato: quod optime hac fit ratione. Principio lotum diligenter in aqua dulci fœnogræcum, leuiter in eadem co quitur, donec quicquid habet in se acre abijciat: deinde alij rursus aquæ incoquitur effusa priore. Vtile etiam in vsum eundem est oui candidum ac tenue, oculis frequenter instillatum: quin etiam lac muliebre, quod necessum & boni sit succi, & ex ipsis mulieris mammis in oculū immulgeatur. Mitigandus porrò sedandus q; oculi dolor impositis emplastris ad inflammationes conscriptis, nec non ex oui exiguo luteo, sertula campana seu meliloto, pane, & rosaceo. Quin vtendum etiam collyrijs hunc in vsum cōscriptis præparatis q;, quę longa quadam experientia longo q; vsu om nibus ferè sunt nunc cognita, alijs alio vti consuetis, si tamen eorum adsit copia. Sunt autem ea ex oui candido leniter & indolorosè adhibenda. Innatans porrò oculis lippitudo, detergēda est spon gia ex aqua calida. Victus ratio sit tenuissima. Quod si vehemens fuerit capitis grauitas, auferen-
B da erit, ac occipitio cucurbitula adfigenda concisa prius cute scalpello, copiosus q; inde sanguis de trahendus. Quod si sublatis sursum vaporibus caput impleatur, ac pituita obstruat omnes ipsius meatus, sternutatorijs mitioribus apophlegmatismis q; vtentes purgabimus ipsum caput, humorum q; infarctum disijciemus: sternutatorijs quidem ex pipere, quod tritum naribus attrahant, iubebimus: apophlegmatismis vero ex sinapi accuratissime læuigato, additis aceto tenuis substantię & quantitatis mediocris, melle, & aqua, ea portione vt fluidiora omnia & ore faciliter cōtineantur & gargarissentur: facta enim hunc in modum per nares {ac palatum} vacuatione liberaliori, infarctus obstructiones q; omnes capitis discutientur. Porrò quod modo curandæ lippitudinis, verū etiam cuiusuis ferè alterius ægritudinis, primus præcipuus q; curandi scopus consistat in exacta vi ctus ratione, neminem fugere existimo. Cæterum lippitudinibus æstiuis medemur aridarum rosarum decocto, quod oculorum palpebris per spongiam assidue admouetur.

Ad Diuturnas Lippitudines.

Specilli mucronem allio tantisper insertum, donec huius tingatur succo, oculis inducimus. *Aliud.* Triticum ignitis ferreis laminis incoctum ex vino illinimus palpebris. *Aliud.* Atramento sutorio ex melle inungimus & frontem, & palpebras.

C *Ex Archigenis de Pharmacorum compositione commentarijs præcepta, ad Humorum in Oculos defluxum.*

Destillationi humorum in oculos, maxime ab ipso protinus exordio conducunt parcitas tum cibi tum potus, aquæ potus, ac præ omnibus absoluta à coitu continentia, ventris inferioris laxitas, frigidæ multa potatio, frontis assidua irroratio ex aqua, cui sit adiectum aceti pauxillum. Quidam ex aqua id faciunt, in qua præmaceratum fuerit calcanthum. Fugiant omnes acres odores, puluerem, fumum, splendorem tam lampadis quàm Solis. Imponatur fronti per noctem lana, aut munda ex vino, aut sordida ex aqua frigida: mane abluantur. Quod si destillatio ingrauescat accedat q; dolor, conueniunt venæ sectio, & omnimoda abstinentia tum cibi tum potus, nisi forte & ægroti vires prosternantur, & protrahatur morbus. Sit venter continue fluidus, aut medicamento ad hoc apposito, aut validioribus clysteribus. Post hæc iuuant viridia vitis folia, in modum cataplasmatis fronti assidue inhærentia: aut folia seu myrti seu lentisci. Similiter succus tum rubi, tum brassicæ. Idem præstant vitis folia cum tenui polēta, vel sampsychi, vel sedi, vel portulacæ, vel cotoneorum: cuiusque enim horum tenera folia, cum vino & tenui polenta instar cataplasmatis fronti vtiliter applicantur. Ipsis autem oculis foris lana munda ex oui aquato, nec non coctum oui luteum cum
D vino & tenui polenta, vt emplastrum aut fronti, aut ipsis oculis admouetur. Iuuant præterea tum eryngij radix trita ex aqua, tum cicutæ semen eodem applicatum modo: nec non mollis ac nuper salitus* caseus, cum apij folijs. Panis præterea ex vino aut rosaceo mirum in modum confert. In summa, quæcunque adstringendi reprimendi q; vim habent, vtilia sunt initio, vt sunt cicuta, psyllium, apium, solanum, & paludibus innatantes lentes, serpyllum, sampsychon, folia vitis, coriandrum, portulaca, lens aquis innatans. Horum vnumquodque ex vino tritum emplastri modo apponatur, psyllium ac lentes paludibus innatantes ex aqua. * Al. coagulatus.

Ad Calidam Destillationem.

Brassica & polenta trita, ex aqua instar cataplasmatis imponuntur. Eodē applicatur modo, con trita folia tum ocimi, tum sampsychi. Multam impetuosam'q; destillationē cohibent papauerum capita: herba apollinaris, quam hyoscyamum dicunt, cum tenui polenta ex vino. Memineris tamen non nisi foto prius loco, cataplasmata applicanda. Quod si protuberent palpebræ distendantur'q;, linteum butyro madens oculis imponitur. Porrò graui difficili'q; oculorum chymosi (dicta est autem chymosis rubra carnosa'q; corneæ oculi pelliculæ inflammatio) medentur præsentissime, accuratius detritæ mūrium† carnes, cum crudo oui luteo, ad ceræ consistentiam, & ex panno lineo impositæ. † Al. muscarū.

Linimentum pro Oculis. E

Panis purus tostus, additis acacia & satiuæ punicæ flore (cytinon dicunt) ex aqua illinitur.

Ad Oculorum Dolores.

A † Al. passo.
B † Al. ac croci quātū sufficit.
C * Al. passo.
D † Al. aut oui assati luteū cū pauco croco lęuigatum vino modico.

Rosas aut aridas aut virides in [a] †aqua dulci} premaceratas ac lęuigatas addito cādidi oui luteo, [b]† emplastri mō īpone, aut hordeaceā farinā coctā similiter ī [c]† aqua dulci.} Quòd si grauior molestior q; fuerit dolor, hyoscyami folia, aut carnē seu peponis seu cucumeris [d]† cū ouo cocto, aut huius luteo, & pauco vino, } vt cataplasma applicato. Pulchre his medetur pini cortex & polēta ex vino.

Ad Vehementes oculorum Dolores.

Coriādri succum cum lacte muliebri oculorum angulis guttatim instillato. Aut platani folia trita cum tenui polenta, in modum emplastri oculis extrinsecus imponito.

Ad Destillationem in Oculos Cataplasmata.

† Cod. impressi hoc in loco legunt vt interpres vertit, f. μάλισα κυρὸν σὺν ὄξει & c. Alij μάλισα κιλὸν σὺν ὄξει & c. id est, præsertim succum cum aceto ad malagmatis crassitiē redactum, & c. Alij μάλισα χυῤῥὸν σὺν ὄξει & c. i. pręsertim fuluum seu giluum cū aceto ad malagmatis & c.

Conducit ad hanc viridis tum cupressus tum sabina herba ex vino: & folia tum paliuri tum portulacæ, detrita cum pinguedine anserina, & croco: nec non iris sicca ex melle, & apij folia cum polenta. Porrò graui impetuoso q; defluxui cōfert viridis pulegij semen: † quàm hoc autem, magis adhuc, cera cum aceto ad malagmatis crassitiem redacta, capitis q; syncipiti admota, cui superdato lanam, suauiter q; illigato: aut imponito ipsis oculis in modum emplastri rosas, melilotum, & amylum simul cocta: aut amylum ex vino † albo. F

Anacollemata, id est Restringentia fluxum.

Limacem cum testa tusam, toti fronti & temporibus illinito.

Ad Hæmalopas & Hyposphagmata.

Incipientibus oculorum sanguinolentis suffusionibus ab ictu percussu've, confert ab ipso confestim initio, ne inflammatio ac dolor comitentur, instillatus sanguis columbinus, præsertim alis expressus tenerioribus. Confert & oui aquatum eodē modo immissum, aut lana pura exceptum, & foris admotum. Plurimum ad idem faciunt oui luteum assum ex vino impositum. Et trita rosarum tum folia, tum flores, per se, aut cum vino, cum tenui polenta, vt emplastrum apposita.

Ad Oculorum molles ex ictu Tumores, dictos Oedemata.

Plurimum ad hoc facit fomentum ex posca molli spongia frequenter adhibitum, deinde spongia noua ex eadem posca oculo imposita.

† Additur in ant. aut oui.

Ad Oculorum Psorophthalmiam, i. pruriginosam scabiem, à Sole & puluere ortam.

Iuuat hęc aqua liberalius infusa, æstate frigida, hyeme calida: nec minus fotus spongia factus ex lentis decocto: immittere etiam guttatim ipsis oculorum angulis succum aut rubi aut rosarum, G quenq; singulatim ex aqua: aut applicare rosas aridas tritas ex vino. Porrò illinuntur dormituri oleo †. Abstinendum his in totum ab omnibus tam acribus, quàm acidis.

† veteri.

Ad Inueteratos Palpebrarum affectus præcipue Callum.

Coctam amurcam, & ex oleo tritam inunge.

Ad Caluas pilis q; carentes Palpebras summopere hoc conducit, faciens renasci pilos.

† calami græci duplum.

Muscerda, id est fimum murium, & caprinum, æquali mensura torrefacta † ex melle illinuntur. Facit hoc etiam ad vitiligines.

Ad Pilos Palpebris innatos oculum infestantes.

Euulsis radicitus pilis, cimicis sanguine confricato locum, & nunquam renascentur. Idē potest illitus pediculi canini sanguis. Idem præstat, euulsis prius radicitus pilis, fel aut hyænę fœminę, aut hirci, inunctum confestim à pilorum euulsione.

Ad Oculorum Λευκώματα, id est Albugines.

Celeriter his medetur nitrum exacte contritum & ex oleo veteri inunctum. Idem præstant illitus lacertæ fimus, & nycticoracis ouum, his enim tinguntur oculi.

Ad Visus Obscuritatem. H

Omnē oculorum obscuritatem, incipientem q; suffusionem, curat fel vulturis, cum marrubij succo, & melle attico: cuius si nulla sit copia, tenero ac molli vtere: esto autē tum succi marrubij, tum mellis, dupla ad ipsum fel portio. Idem possunt fel taurinum liquidum cum æquali pondere succi fœniculi, & duplo mellis: & fel vrsinum cum aquæ duplo.

Ad Pterygion, idest Oculi Vnguem.

Populi nigræ liquorem cum dupla mellis portione mistum illine.

Ad Nyctilopa, id est Nocturnam Oculorum cæcitatem.

Iecur hircinum assa, inter q; assandū defluentem saniē siue saniosum humorem collectū oculis infrica, ipsum q; iecur edendū præbe. Iuuat etiā colūbę sanguis instillatus, & fel capræ. Aut caprę iecur decoquens, ꝑcipe, vt habētes caput pannis circūuolutum, teneant intentos in ollam oculos, suscipiant q; vaporem. Vel expressum ex recenti onide, id est stercore asinino, succum oculis illine.

Ad Oculorum Tubercula, quæ Crithæ i. Hordea appellantur.

Cera alba foueto. Aut muscę reliquum corpus, pręciso abiecto q; capite, tuberculo ipsi infricato.

Ad Sugillata.

Raphanus, quam radiculam dicunt, trita & imposita, iuuat confestim: quam vbi erodere inceperit

A perit, aufer. Iuuat ſimiliter impoſitus caſeus recẽs ſalſus. Porrò cerotum cũ abſinthio vel raphani ſucco impoſitum ſummopere confert ad recentia & liuida ſugillata. Item ſpongia ex muria aſſidue admota. Præter hęc frequens fotus ex calida plurimum iuuat liuida ſugillata. Cæterũ quibus ſanguinolenta ſunt, aut ſubflaua, aut ſubpallida, muria vitanda eſt, imponendũq; emplaſtrum ex rũbo, aut abſinthio, aut hyſſopo, aut origano, aut raphani cortice, aut vua paſſa abſque acinis: horum.n. quodq; ſingulatim imponitur: aut ex melle, aut aceto, aut incocta aqua. Nec nõ bulbus candidus cum ouo ac melle, aut cyclaminum cum vua paſſa. At vetuſtis iam & denigratis ſinapi cũ duplo adipis ouilli: vel fabacea farina cum melle miſta, aut manſa & cum ſaliua inuncta. Aut cyminum veteri linteo illigatum intinge feruenti aquę, oculos q; hoc foue. Aut hordeaceam farinam † cum cocta aqua mulſa} applicato. Aut tritum fœniculi ſemen cum ceroto.

* Al. ῥεγμῷ λείῳ.

† Cum oxymelite coctam.

Ad Sugillata cum molli tumore.

Spongiam ex aceto impone, & emplaſtro vtere ex farina hordeacea, cocta † cum aqua mulſa, ad iuſtam craſſitudinem: poſt hęc apponito coctam lentem & cum melle tritam.

† Cum oxymelite, donec tumor reprimat.

Ad Recentia Sugillata.

Imponitur trita ex aqua cicuta, aut detrita vitis albę radix ex mulſo.

B *De Vitijs Faciei, & Primo de Varis.* CAP. II.

NAſcitur in faciei cute tumor exiguus durus q;, dictus Græcis ἴονθος, Latinis varus. Differt autem à ficoſis tumoribus in mẽto prouenientibus, non ſolum ꝙ ex craſſo humore conſiſtat, † verũ etiã ꝙ participet tenui quadã ſanie, rõne cuius facile vlcerat non recte atq; ex arte curatus.

† Ficoſus tumor.

Ad Varos in Facie.

Acetum acerrimum cum melle æquali menſura miſtum varis accuratius illine, digito infricans. *Aliud.* Ex amygdalis amaris aceto diſſolutis ac curioſius tritis, conformato paſtillos, atq; in vmbra deſiccato. Vbi autem vſus poſtulabit, dilutum ex his aliquẽ aceto varis inducito: & ſimulat q; aruerit, nunc ſapone abſtergito. Facit hoc ad tumidos, affectus, faciei pruritus, & principium elephantiaſis.

Ad Ficoſas in mento excreſcentias.

Salem foſſilem ex aceto, aut glutinum fabrile cum milto, id eſt rubrica illine.

Ad Menti Impetigines.

Acceptum magna copia triticum incudi impone, cui deinde applicato candentem laminã ęreã: qui q; effluit humorem etiamnum calentem affectui infrica.

C *Ad Diuturnas Impetigines.*

Trita capparis folia ex aceto acerrimo cum tantundem mellis imponito. *Aliud.* Idem poteſt contritus ex aceto radicis rumicis cortex. *Aliud.* Chamæleontis radicem in aceto decoctam, ac lęuigatam ſuperdato. *Aliud.* Detritam rumicis radicem, & hordeaceam farinam, ex acerrimo aceto applicato.

Ad Scabras Impetigines.

Tritis amygdalis amaris frequenter ipſas inungito.

Ad Genarum Exanthemata ſiue Papulas.

Ferrum candens paliuri ligno imponito, acceptum q; qui ex hoc defluit humorem, illinito. *Aliud.* Contritas myrti baccas ex vino inungito.

Ad Dentium Vitia, & Primo ad Dolorem. CAP. 12.

ABluito dolentes dentes calido gallarum ex aceto decocto, aut tedæ pinguis talearum, aut alterci tum ſeminis tum corticis, aut cedreę id eſt cedrini liquoris, vel propoleos, vel ſolani, vel capparis, vel allij, vel myrti ramulorum in aceto decoctorũ, aut calidę vini fęcis, aut polij corticis, aut etiam ipſiuſmet herbæ, aut marrũbij: horum inquam quodq; cum aceto iuuat. Idem pręſtant D platani pilulæ, & roſę aridæ, decoctę in vino albo, ad tertias vſq;, quo dentes frequenrer colluantur. Idem efficit tum eupatorij radix cocta in vino, tum pulegium. Aut decoquito ceruinũ cornu in oxycrato, ſępe q; eo os abluito. Aut ſcillę interiora ĩ minutas ſecato particulas, addito q; aceti ſextario, in vas aliquod conijcito libram vnam: ſinito q; hæc in fimo aſinino defoſſa macerari diebus triginta, eluito q; eo dentes. Eiuſdem eſt effectus lac aſininum, quod motos dentes confirmat etiam. Aut tithymalli radicem in oxymelite ad medias vſq; incoquito, aut etiam hyoſcyami, lauato q; decocto eo dentes. Item lacte mori commiſto probe cum vino, deinde tepefacto collue, dentes. *Aliud.* Lauantur item dentes vtiliter decocto allij, ſeminis erucæ, & nitri.

De Fomentis ad Dentium Dolores.

Extrinſecus ad dentium dolorem conueniunt fomenta ex fricto ſale, vel milio, in marſupium coniecto: aut etiam ex ſordidis panniculis admodum calẽtibus. At intrinſecus huiuſcemodi ſunt fomenta vtilia. Aridi origani ramulum in feruens oleum demiſſum, ſuperne affecto denti applicato. Vel ricini fruticis coliculum ſimul cum cera imponito dolẽti denti. Aut tange hunc frequenter ſpecilli mucrone, vehementiſſime calente. Cæterum illius in vniuerſum meminerimus neceſſum, vtendum fomentis id genus omnibus, tam ijs inquam quę extrinſecus, quàm quæ intrinſecus adhibentur, ante cibum, aut longo poſt aſſumptum cibum tempore.

Apophlegmatiſmi

Apophlegmatiſmi pro Dentium Dolore. E

Optimi apophlegmatiſmi vtiliſſimiq; dentium doloribus ſunt, herba pedicularis maſticata, aut ſingulatim, aut cum pulegio. Vel quod in galla nigrum interius eſt affecto dente cõmordeto, ſinito q; hians interim effluere pituitam. Aut quinque allij nucleos cum nigræ myrti pauculis folijs in aceto ad dimidias decoquito tædæ rude aſſiduo commiſcens, ac eluito eo dentes, ore q; contineto: poſt hæc hiato, donec pituitæ ſatis profluat: demum roſaceo os abluito.

In Nares inijci idoneum, pro Dentium Dolore.

Solum radicis betæ ſuccum naribus immittito, & dentium leuabis dolorem.

Ad Dentes Denigratos.

Prærigatum melle foſſilem ſalem, torreto ſuper igne, ex ſarmentis vitis, terito q;: deinde adiecta paucula myrrha dentibus infricato.

Ad Colluendos Dentes.

Vino odorato, incoctam aridam iridem habente, dentes colluito.

Ad Colluendum Gingiuas.

Lauato gingiuas aceto, in quo coctum ſit hyoſcyamus.

Dentes à Dolore Præſeruantia. F

Lauato dentes bis menſibus ſingulis vino, in quo ad medias decocta ſit tithymali radix, & nunquam dolebunt. ℭ *Subſcripta Dentifricia maximopere conducunt ad Dentium à Dolore præſeruationem, & ad Confirmandum tam dentes, quàm gingiuas, Conciliandum que dentium Candorem.*

Lanam ſuccidam linteolo alligatam torreto: adiecta deinde tertia ſalis portione terito omnia ſimul, & perfricato hoc puluere dentes. Idem prꝑſtat puluis vſti contriti q; capitis leporis. *Aliud.*

Contritum ex melle ſalem ad ceræ craſſitiem, linteo q; mundo illigatum, vrito: quo deinde addita iridos portiuncula perfricato dentes.

† Ad gingiuarũ affectiones.

† *Ad Oris Graueolentiam.*

Hordeũ melle & vino præmaceratũ illigatur chartæ, teriturq;: quo deinde cõfricãtur gingiuę.

Ad Motos Dentes, vt confirmentur.

Teritur ex oleo atramentum ſutorium, quod lana exceptum dẽtium applicatur radicibus. Vel vlmi cortex in vino decoquitur, decoctum q; hoc ore continetur, confirmat enim dentes.

Ad Dentium Eroſionem.

Folia capparis in aceto acerrimo ad dimidias coquito, ac tepido eo lauato dẽtes. Idem poteſt coctus ſimiliter capparis cortex: hoc idem dentium medetur dolori. *Aliud expertum.* Nigellam præfrictam, deinde tritam ex acerrimo aceto, dentis eroſioni vt emplaſtrum imponito: ſic enim in poſterum plus non erodetur, ſed perdurabit vt eſt eroſio. G

Ad Omnes tam Oris, quàm Columellæ ac Faucium Inflammationes, Cæteros q; affectus, ſeu vlcera ea ſint, ſeu cruſta, ſeu putredo. CAP. 13.

COmmune in omnibus hiſce præceptum, reprimendum repellendum q; mox ab initio omnem è capite defluxionem. Cæterum ab elapſo iam morbi initio, ad ipſius finem vſq; vtendum ſimul reprimentibus ſimul reſoluentibus. Reprimendi igitur facultatem habet medicamentum διὰ μόρων, ſic dictum, quòd ex moris conficitur. Eiuſdem q; ſunt facultatis vuæ immaturæ ſuccus, cum pauxillo melle & florum roſarum, aut ipſarummet roſarum ſiccarum: ſicuti & pini corticis ex aqua decoctum. At vbi iam morbi principium præterierit, quando adhuc à capite deflueret, alia digerendi ratione eſſet opus. Proinde adijciendum cuiuis prædictorum aphronitrum, aut ipſum nitrum beronicarion dictum. Vel incoquendũ in ſapa pulegium, aut ſatureia, aut thymus, aut nepeta. Poterit porrò quiuis copioſo repente influente ſucco paratam habere ſimilium medicamentorum copiam, ſeu venator erret per agros, ſeu opus ruſticum in agro faciat, ſeu etiam viator iter ſuum, enumeratorum medicamentorum indigus, ſi meminerit dictis affectibus rubi ſuc- H cum, ac dictorum etiam quemuis, immo omnia ferè quibus adſtringendi facultas eſt, oris affectibus eſſe accommodata. Electiſſimum tamen ad ipſos medicamentum fit ex ſucco corticum nucũ viridium cocto, cum pauco melle. Vtile ſimiliter ad eoſdem, decoctum cotoneorum, adiecto mellis pauxillo: ſed quod ex viridibus nucibus fit medicamentum, multo eſt vtiliſſimum, ad vehemẽtes tonſillarum inflammationes, & ſuffocationes. *Aliud.* Accipe dulcis mali punici tuſi cum ſuo cortice expreſſum colatum q; ſuccum, cuius ſex partibus addito vnam mellis, demum coquito ad mellis ſpiſſitudinem ac vtitor. *Aliud.* Muſti ſextarium decoquito ad tertias, adiectis rhu coriarij vncijs quatuor: demum reponito in vſum. *Aliud.* Tuſas gallas numero triginta, decoque in mellis ſextario, quo vtere.

Optimum Medicamentum Stomaticum.

Florum roſarum vncias duas, πιτυίδων, id eſt fructus pini vnciam vnam, tere ex melle, ac vtere.

Ad Inflammationes Tonſillarum ac Columellæ, & Oris Putredines.

Succi mororum, aut rubi, & roſarum aridarum, ſingulorum vncia vna, coquuntur parum cum melle, quod his illinitur. *Aliud.* Cotoneorum acerborum ſuccum cum æquali mellis portione coctum

A coctum illine. *Aliud.* Acerbum malum punicum cum suo cortice tusum incoquito passo: quo colato vtitor. *Aliud.* Immittito in sapam pulegium, aut thymum, aut origanum, aut hyssopum, aut nepetam, ac simul coquito sufficienter: deinde colatum hoc teneatur in ore.

Ad Oris Putredines ac Crustas.

Album canis fimum inũgito ex melle: sit autem eius canis fimum qui solis vescitur ossibus. Aut aquam rhu sutorij cum melle ad sordium crassitudinem decoctam. Aut etiam vstarum hirundinum cinerem ex melle illinito.

Ad Columellæ Inflammationem & Relaxationem.

Palmularum ex aqua decoctum, adiecto pauxillo melle, gargarissatur, oreq́ continetur. Ad idem faciunt decoctum rosarum, & claviculararum vitis, rubi, sentis caninę, pomorum acerborum, sorborum denique immaturorum, rhoi quo in cibis vtimur, & rhoi coriarij, & fructus myricæ: horum enim quodq́ singulatim, aut cuiuis ex prędictis adiunctum, & ex aqua decoctum, gargarissatur. Aut ex his siccatum quodpiam in puluerem cõteritur, & columellæ apponitur, quæ sensim ac leniter sursum ducitur: solet autem is cochleario iniectus, columellæ apponi. Quin etiã cuiusuis prædictorum, tam plantarum, quàm fructuum succus, cum pauculo melle vuæ illitus iuuat.

B *Aliud.* Ad vuulæ inflammationes conferunt sales triti & ex melle inuncti. *Aliud.* Palmularum ossa, ac nuces, teneræ, virides, aridæ q́ pari portione vruntur, in q́ puluerem comminuuntur, quo columella tangitur. *Aliud.* Rosas siccas in tenuissimum pollinem læuigatas ex melle inducito.

Ad Aphthas, quæ Oris sunt Vlcera.

Portulacam melle madentem masticato. Aut foliorum oliuæ ex vino decoctum gargarissato.

Ad Aphthas Nigras depascentes.

Detersas prius, orobea farina ac gallarum ex melle illinito. Aut lycij decoctum gargarissato. Aut fæce dulcis vini ex melle perfricato. Aut tamaricis fructum cum melle tritum infricato.

Ad Depascentes Aphthas.

Gallarum decocto cum mellis æquali mensura misto feruefacto q́ vtitor.

Ad Aphthas Albas.

Pluma oleum in quo chalcitin præcoxeris illine, & confestim curabuntur. Aut deterso nunc mundato q́ loco affecto, tritum tamaricis fructum ex melicrato aut vino pluma similiter inducito: & cito sanabuntur.

Ad Aphthas Nigras.

C Vuam passam sine acinis & anisum tere, loco q́ affecto ex melle infrica. Aut pruni folia concisa, asinino lacte misceto, colluito q́ ex eo os. Idem possunt marrubij succus, & lentis ac rubi decoctum: nec non tritum cornu ceruinum loco q́ infricatum.

Ad Aphthas Infantium.

Lentem cum pauco pane & cotoneorum succo mistam exhibe, & rosarum florem: quin ipsas etiam rosas aridas: vtitor autem oris collutione ex rebus mediocriter adstringentibus. Cęterum oleum aphthis ipsis aduersissimum est, nec non omnia vehementer acria: illud quidem quod humectat sordidat q́, hæc vero quod sua mordicatione noceant.

Ad Vitia Instrumentorum Voci respirationi q́ deseruientium, & primo ad Vocalis Arteriæ Asperitatem. CAP. 14.

DVlcis radicis, quam glycyrhizan dicunt, vncię tres minutim admodum conterantur: deinde addita gummi tragacanthæ vncia vna, excipiantur omnia passo, conformentur q́ ad fabæ magnitudinem pilulæ: ex quibus contineat vnam sub lingua dormiturus.

Ad Intercisam Vocem.

D Ficus & eryngion affatim coque, huic q́ decocto adde gummi pauxillum, ita vt quàm mellis, crassior sit ipsorum consistentia, & sub noctem exhibeto. *Aliud.* Brassicæ succum cum melle decoctum lambat. Conducit hoc idem ad tussim. *Aliud.* Lini semen tostum, ac per cribrum excretum, vuas passas bene pingues sine acinis, purgatos pineę nucis nucleos ac frixos, nuces ponticas siue auellanas præpurgatas, omnia hæc in pari portione trita excipe melle crudo: datur cochlearij mensura.

Eclegma Tussi accommodatum.

† Πυρίνων, id est nucleorum, pineorum vncias duodecim, carnem duorum dactylorum, terito simul exactius, melle q́ crudo excipito. † Hanc cõpositionẽ integrã inuenies lib. 7. de cõposi. med. secundum locos fol. 182. h

Ad Tussim siccam.

Iridis ex aqua decoctum, cui mellis pauxillum adiectum sit, da frequenter sorbendum.

Ad Sanguinis Reiectionem, expuitionem ue.

Rosarum aridarum vnciæ octo, gũmi tragacanthæ hexagia tria, teruntur, & in pastillos drachmæ pondere ex aqua conformantur: propinantur ex aqua. *Aliud.* † In cucumeris domestici ventrem infundito aquæ sextarium, coquito'que ad tertias: demum expressum ex his cremorem in sorbitione dato. *Aliud.* Rubricæ synopicæ vncias duas, terræ samię vncias duodecim, † vide lib. 7. de compo. medic. secũdum loc. fol. 184. c

amyli

amyli vncias tres, coge ſanguinalis herbæ ſucco: propinato trium obolorum quãtitatem. *Aliud.* E
Fricti ſeminis lini vnciæ octo, gummi tragacanthæ vnciæ duodecim, prędicto modo commode excipiuntur. *Aliud.* Polygonij ſiue ſanguiſugalis herbæ radices aqua incoquito ad tertias, addito q́3 trito pauculo gummi offerto in ſorbitionem.

Ad Tabidos, & Thoracis vitia.

IReos decoctum cum melle ad potandum dato. Aut ad ſorbendum hyſſopi decoctum cũ melle. Aut coctum marrubij herbæ ſuccum cum melle. Aut eruum ruffeſcens, frixum primo, deinde tritum cum viginti partibus mellis, da in eclegmate. Aut amygdalas amaras lęuigatas cũ mel le exhibeto. *Aliud.* Seminis apij vncię ſex, piperis nigri vncia vna, mellis libra vna, datur cochlea rij menſura. *Aliud.* Miſtum cum melle, lento q́3 igne decoctum, butyrum offerto. *Aliud.* Apij & piperis cuiuſq́3 vncia vna trita, cum mellis libra vna, ſenſim decoquitur, propinatur q́3. *Aliud.* Scillæ crudæ expreſſum ſuccum cum mellis æqua portione, carbonibus ſuperpoſitum coquito: ac dato ex hoc myſtri quantitatem ante cibum & poſt cibum. *Aliud.* Abrotonon, pingues paſſu las ſine acinis, rutæ germina, in aqua decoquito, percolato q́3 decocto huic mel adijce, rurſus q́3 decoque, ac vtere.

De Stomachi & Ventriculi affectibus. CAP. 15. F

INflammationes tam oris ventriculi, quàm hepatis, adſtringentium medicaminum indigent admiſtione. Etenim ſi in curãdis his vtatur quis ſolis relaxantibus, vitæ adducet diſcrimen, id q́3 omnibus empiricis vocatis medicis experientia edoctis, & in artis exercitatione obſeruantibus. Non pauci vero eorum, qui ſe methodicos nominant, curandi hac ratione innumeros ſuſtulerũt è medio, oborta ſyncopa ſtomachali: ſicuti nõ paucos etiam hepatis vitio affectos, ſolis vſi relaxan tibus, quibus hepar pleriſq́3 diſſoluitur. Cuiuſmodi nihil eueniet, ſi eorum, quibus eſt adſtringendi facultas, aliquid his ſemper adijciatur, ſeu oleo affectum locum foueas, ſeu admoto cataplaſmate cures. Sunt porrò ex adſtringentium numero, abſinthium, vnguentum nardinum, aloe, cotoneorum tam decoctum quàm oleum: nec minus Ceratum ex aloe, maſtiche, cera, & nardo, cuius fuerit hæc confectio. Accipitur ceræ vncia vna, maſtiches vnciæ quatuor, aloes vnciæ duæ, & nardi quantitas conueniens. Quòd ſi vehemens adeo fuerit ventriculi imbecillitas, vt ne alimentum quidem cõtineat, adijciantur his ſucci vuæ immaturæ † vncię duę. ℈ Porrò ſi ſucci abſinthij fuerit facultas, addatur & huius uncia vna, aut labruſcæ flos, aut ſuccus rhu.

† drachma vna.
*· drachma.

De Calida Ventriculi Intemperie.

In calida ventriculi intemperie medicamentum hoc per os commode exhibetur, quod conſtat G maſtiches vncijs duabus, mentæ vncia vna, coactis ſucco plantaginis: huius medicamenti fabæ ex hibetur magnitudo ex aqua. Quòd ſi contra ventriculus frigida afficiatur intemperie, dicto medi camini adijcito caſtorei vnciam vnam, exhibeto q́3 ſimiliter. Cognoſcetur autem calida ventriculi intemperies partim exblioſo vomitu, partim ex ſenſu mordicationis blioſæ in ore ventriculi perceptæ, partim q́ hoc ipſum admotæ manui calidum appareat.

Ad Ventriculum iuſto Frigidiorem.

Ad ventriculum refrigeratum, qui q́3 ob pituitæ in ipſo hærentis craſſitudinem opus habet ſimul calfactione ſimul humorum inciſione, perquàm aptum eſt medicamen hoc, quod, cõſtat corticis radicis fœniculi vncijs ſex, aceti libra vna, mellis libra vna. Decoquuntur primum radices cũ aceto, ac coctæ nunc exprimuntur, abijciuntur q́3: demum adfuſo melle incoquuntur rurſus ſimul omnia ad mediocrem craſſitiem. Propinantur autem huius cochlearia tria ex aqua.

Ad eos Quibus in Ventriculo Cibus aceſcit.

Quibus aſſumptus cibus in ventriculo aceſcit, medicamentum hoc accommodatum eſt, quod conſtat piperis vncia vna, ſeminis anethi vncia vna, cymini vncijs quatuor: omnibus diligenter tritis, propinatur ex eis cochlearium ex aqua vino miſta. H

Ad Ventriculi Subuerſiones.

Ad ſubuerſiones ventriculi idoneum eſt hoc medicamentum, quod conſtat ex ſucci mali punici acidi, cum ſuis acinis expreſſi, partibus tribus, ſucci mentæ parte vna: decoquuntur hæc in vaſe fictili, aſſidue miſcendo: cum q́3 iam craſſeſcunt, ſublata reponuntur in vſum. Datur ſex medicamento hoc poſtulante neceſſitate, ante cibum omnem myſtrum vnum, aut etiam duo.

Ad Dyſentericos, & Cibum Vomitu reijcientes.

Radicis arboris cotoneæ libram vnam, decoque in vini myrtei ſextarijs tribus ad tertias vſque: expreſſo deinde cremori adde mellis libram dimidiam, coquito q́3 rurſus aſſidue miſcendo: tãdem reponito in vſum. Datur huius ante omnem cibum myſtron.

Ad Ventriculi Subuerſionem, Cœliacos, & Dyſentericos.

Mala cotonea quatuor numero, integra mala punica decem numero, ſorba octo, in aquæ ſextarijs tribus accurate decoquito: cumq́3 omnia flacceſcere iam cœperint, exprimito: demum abiectis craſſis fructuum partibus cremorem eum iteratò coque ad tertias vſq́3: poſtremo additis generoſi mellis libris quatuor, rurſum coquito impoſitum carbonibus, continuo miſcendo ad conuenientem conſiſtentiam: ſic q́3 in vſum reponito. Vtitor q́3 vt medicamento præcedenti.

Immodicam

A *Immodicam ex nimio ardore Sitim extinguentia, Catapotia.*

Seminis cucumeris domestici vnciæ octo, seminis portulacæ vnciæ octo, tragacāthæ vnciç quatuor: dissolue tragacantham recentium crudorum ouorum aquatis, dissolutam q; adfundito cæteris probe tritis: conformato q; ex omnibus mistis catapotia, quç in vmbra desiccentur: teneatur q; ex ipsis vnum sub lingua, solutus q; saliua humor paulatim deglutiatur.

Ad Ventriculi Subuersionem, & Feruidos halitus.

Anesi, apij, cuiusque vnciæ duç: cymini vncia vna: propinato ex his bene læuigatis, ieiuno qui deni cochlearium ex aqua, sub somnum autem aliquando ex vino. *Aliud.* Bibatur tribus continuis diebus absinthij dilutum.

Ad Ventriculi Refrigerationem & Singultum.

Piperis vnciç tres, castorei vncia vna mediocris cochlearij quantitas, ex aqua ieiuno datur. At si ex calidis succis in ipsa ventriculi concoctione corruptis singultus ortum habeat, quod ex ventriculi ardore mordicatione q; cognosces, aqua tepida epota, iube affatim vomant, & cessabit confestim singultus. Porrò sternutamētum in tempore factum, sedat singultum: sicuti etiam acetum in sorbitione acceptum.

B *Ad Aestuantem Ventriculum.*

Quibus ventriculus præ nimio ardore exoluitur, aut animi sequitur defectus, siquidem sine febre hoc vsu veniat, dato in potu frigidæ cyathos tres, aut quatuor, id q; per temporis interualla. Quòd si his malum mitescat, cibo est reficiendus æger: sin vero perduret, astrictis cōiunctis q; extremis, ei præbeto sorbendam assiduè aquam, in qua maduerint cotonea, pira'ue, aut mespila, aut baccæ iuniperi, aut pampini vitis, aut rosarū. Vel succum mali punici, aut vuæ acerbæ. Vel dato, quem bibat, tritum mentæ ramulum, aut labruscæ florem, & finito quiescat.

Ad nimiam ex Ventriculo Salinam.

Nimia diffluentes saliua masticent siccam conyzam. Porrò extrinsecus imponantur ventriculo, contrita vitis viridia folia, aut cotonea, aut viridis portulaca, aut etiam cucurbitæ ramentum.

Ad Dolorem Ventriculi.

Ventriculi ex inquietudine aut anxietate dolores sedat ac mitigat potum lac muliebre, aut vaccinum, aut asininum, cui incocti sint lapilli. Et rosarum decoctum. Quin etiam assum oui luteum cum polenta potum.

Ad Vomitum Bilis nigræ.

C Ad nigræ bilis vomitum ventriculi q; inflationem, & potissimum † inter maducandum, } imponitur vtiliter ventriculo spongia ex aceto quàm acerrimo calido. Aut hederæ folia vino decocta, vt cataplasma, ipsi applicantur. Porrò cibus sit boni succi, cuius generis sunt oua, alica, & iuscula, vtpote auicularum, extremarum porci partium, phasiani, iuuenis perdicis, aliorum q; omniū his similium. † Al. in distentionibus.

Ad Ventriculi Inflationem.

Ad inflatum distentum q; ventriculum iuuat polij fasciculus foris impositus, nec non potum eiusdem decoctum. Idem præstant nepetæ decoctum addito mellis momento, & piper drachma pondere.

Doloris Stomachi Mitigatorium.

Stomachi dolorem sedat cuminum assum, & apij pauxillum potui ex aqua datum. Item abrotani ac thymi vtriusq; obolos duos potui dato.

Ad eos qui Grandem Famem dictam βούλιμον facile incurrunt in via.

βούλιμον dictam famem incurrētes, seu in itinere, seu modo alio, refocillamus reficimus'ue, porrigentes olfactandum acetum, aut pulegium, aut terram aceto madentem, aut poma, aut pira, aut D his similes fructus alios, quorum pro tempore fuerit facultas: aut etiam panem ex vino eos assumere cogentes.

Ad Singultientes.

Singultientibus da rutam, cum vino in sorbitionem: aut nitrum ex melicrato, vel apium, vel castoreum, vel abrotonon, vel aristolochiam, vel cyminum, vel anisum, vel calaminthē, { quam nos nepetam dicimus. }

Ad Hepatis Vitia, & primo ad Obstructionem. CAP. 16.

AMygdalarum amararum vnciæ tres: cymini, seminis apij, cuiusque vncia vna: datur cochleariumex vino. *Aliud.* Baccarum iuniperi vnciæ tres, seminis brassicæ vncia vna, seminis erucæ vnciæ duæ, excipiuntur melle crudo, datur q; cochlearium vnum. *Aliud.* Succi cichorij cyathum cum aquæ calidæ cyathis duobus, & mellis cochlearijs duobus, exhibeto. *Aliud.* Succi anethi cyathus cum tribus cyathis aquæ mulsæ calidæ. Porrò dictorum omnium quodq; seorsum, aridum, tusum, aut cibo inspergitur, aut coctum bibitur. *Aliud.* Camæpityos, decoctum cum pauxillo melle bibitur. *Aliud.* Chamępityos vncias octo, radicis cichorij vncias quatuor, contunde, & excipe melle cocto: datur huius auellanę magnitudo ex aqua calida.

Pastillus.

Pastillus Hepaticus, id est ad Iecur, inscriptus. E

Anisi, seminis apij, asari, amygdalarum amararum præmundatarum, absinthij, cuiusque vncia vna: conformantur ex aqua in pastillos drachmæ vnius pondere: exhibeto febrientibus ex hydromelite, non febrientibus ex vino misto. *Aliud.* Erigerontis eundem in vsum bibitur decoctum. *Aliud.* Aristolochiæ drachma dimidia trita offertur, febrientibus ex aqua, sicuti ex vino nõ febrientibus. *Aliud.* Trifolij herbæ ad tertias decoctum dato potui.

Ad affectos Morbo Regio.

Morbo regio affectum lauato in balneo aquæ potabilis, totum q; corpus oleo confricato anethino. Quod si febre vacet, in colocynthidos corio calefactum vinum propinato. *Aliud.* Lanariæ tritę cochlearium ex aqua dato: aut ex mulso, liberis à febre. *Aliud.* Cichorij succi cyathos tres propinato, febrientibus quidem, nullo admisto alio: non febrietibus vero, ex mulso misto. *Aliud.* Ciceris dicti κρίου id est arietini, & fœniculi, coctorum cremorem exhibeto: febre carentibus, cum vino misto. *Aliud.* Tenerrima folia tam nasturtij, quàm rorismarini terito: expresso q; ex his succo, vtitor, ex mulso, si febre careant. *Aliud.* Elaterion cum lacte muliebri maceratum naribus infundito, & iubeto sursum attrahi. *Aliud.* Cyclamini succo aqua misto, vt modo dictum, vtitor. *Aliud.* Editur eundem in vsum sentis caninæ rubeus fructus. *Aliud.* Chelidonij herbæ succum F cum vino & aqua mulsa porrigito non febricitantibus. *Aliud.* Hyperici drachmam vnam propinato ex aqua mulsa. Porrò ieiunis dato in cibum amygdalas amaras.

Ad Lienosos. CAP. 17.

DAtur his in potu decoctum chamædryos, vel chamępityos, vel polij, vel rubiæ: id q; aut per se, aut cum oxymelite non febricitantibus. *Aliud.* Candidæ hederæ corymbi numero tres, dantur deuorandi, & superbibendum acetum mulsum. *Aliud.* Radicis capparis ex oxymelite decoctum non febricitantibus datur. *Aliud.* Tamaricis fructum tritum & per incerniculum excretum duorum cochleariorum quantitate, dato ex oxymelite. *Aliud.* Ferrum ignitum aqua restinguito, quam da in potu cum vino, si nulla adsit febris.

Epithema Splenicum, id est lieni aptum.

Fœnogræci vnciæ quatuor, hordeaceæ farinæ vncię tres, seminis nasturtij vnciæ tres: caricas acerrimo primum aceto maceratas contundito fortiter in pila: deinde adijciens cætera, vnito omnia simul, ac vtitor. *Aliud.* Moly herbam etiamnum virentem cum suo semine in ollam conijcito, in qua diligenter obturata coquito plurimum lento igni: coctam q; nunc & in pila tritam imponito lieni, ante tres dies non soluturus. G

Ad Hydropicos, id est Aqua inter cutem affectos CAP. 18.

FOenogręci vncia vna, hordeaceę farinæ vncię tres, stercoris columbini vnciæ quatuor: frixæ resinæ, picis, cuiusq; libra vna: axungię veteris librę duæ: liquato quæ liquari ex his possunt: demum addito cętera ex aceto trita, ac vtitor. *Aliud.* Fimi caprilli sicci libras duas coctas in oxycrato, vt malagma imponito.

Ad Colicos. CAP. 19.

Anethum & cyminum in tribus olei vncijs coquito, & simul exhibeto. *Aliud.* Rutam coctã similiter in dicta olei mensura, adiecto resinæ terebinthinæ cochleario, præbeto.

Ad eos qui Refrigerati sunt.

Anethino vtere, cui additum sit triti castorei cochlearium.

Ad Inflammationes.

Anethino vtitor, cui admista sint casei non saliti duo cochlearia. *Aliud.* Additur similiter vel pinguedo anserina, vel cerui medulla.

Ad Dysentericos & Cœliacos, & Primo ad Dysentericos. CAP. 20.

IN dysentericorum curatione, illud præmeminisse fuerit perquam opportunum, videlicet optimum dysenteriæ remedium cibi esse paucitatem. Necessum ad hæc sunt ea, quę dysentericis in cibo dantur, quàm licet leuia, ab omni aliena grauitate, & concoctu facilia. Porrò decoctum malorum punicorum integrorum, nec minus cotoneorum commode his tum ad sorbendum propinatur, tum per clysterem inijcitur. *Aliud.* Plantaginem herbam cum oryza exacte decoctam da in cibo: quin huius ipsius succum adiecta pinguedine hircina commode subministrabis. *Aliud.* Myrti baccas vino incoquito, si quidem febre careant: sin aliter, aquę: ac immittito. *Aliud.* Cochlearum integrarum vstarum vncia vna, cornu cerui vsti vnciæ duæ, vniãtur succo plantaginis: exhibeatur ex hoc fabæ magnitudine, febre carentibus cum vino, cum aqua vero febricitantibus. H

Ad Cœliacos & Dysentericos.

Baccarum myrti siccarum contusarum q; rosarum aridarum, cuiusq; vncia vna: baccarum iuniperi decem numero, pirorum aridorum tusorum q; tria & viginti numero: ceratiorum, quas dulces siliquas dicunt, contusorum vncia vna: corticis pini vnciæ quatuor: propinato excreti ex his puluisculi cochlearium ex vino. Porrò solidius illud crassiorum q; partium pinguibus palmulis coactum ventri imponito. *Aliud.* Potum leporis tum hinnuli tum etiam capreæ coagulum ex vino, nec non immissum cum oryzæ cremore iuuat.

Ad

A *Ad Diuturnam Dysenteriam.*

Chartæ vſtæ,calcis,cuiuſque vnciam vnam vuæ immaturæ ſucco excipiens in paſtillos confor mato,ponderis diuerſi,nempe modo vnius,modo duarum,modo etiam trium vnciarum,vt cuiq; ętati apta ſit ad manum quãtitas.Porrò vbi vſus poſtulabit,vnum ex his vino auſtero diſſolutum adiecto oryzæ cremore,per clyſterem inijce. *Aliud.* Cocti anſerini oui putamen minutiſſime tritum dimidiæ drachmę quantitate ex vino propinato.

De Sedis vitijs,& de Applicandis ſedi Medicamentis. CAP. 21.

SEdi diuerſa accidunt vitia,vt ſunt rhagades i.rimæ,condylomata,aliæ q; inflammationes. Apta autem his ſunt tenera,mollia,omni q; vacantia mordicatione,inuncta medicamenta.

Ad Sedis ex ardore Dolores.

Oui luteum ex vino albo tritum,& roſaceo cerato exceptum illine,emplaſtri q; modo vtere. Coueniunt autem his ἁπαλὰ id eſt mollia tenera q; dicta pharmaca,& ἄδηκτα id eſt mordicatio ne carentia,illita. *Aliud.* Recentem anſeris adipem inungito,& emplaſtri in modum imponito. Vtile his etiam cataplaſma ex pane mundo diſſoluto cocto q; in aqua & roſaceo: quod fuerit efficacius,additis ouorum luteis aliquot coctis. *Aliud.* Fœnogrecum elixum tritum q; adiecto butyro vt cataplaſma applicato. *Aliud.* Anſerinum adipem inungito. *Aliud.* Roſarum vnciæ tres,coctorum ouorum lutea duo,trita ex vino albo,roſaceo q; cerato excepta, illinuntur.

B

Ad Ani Pruritus.

Terram vocatam cimoliam tritam cum vino,cerato q; myrteo exceptam appone.

Ad Procidentem Anum.

[a]† Recrementi plumbi vncia vna,roſarum ſiccarum vnciæ quatuor, accurate admodũ trita, ſic ea inſperguntur ano,eloto prius vino myrteo. [b]† *Aliud.* Cyclamini ſuccum & mel æqua portiõ ne decoque in vaſe æreo,donec cerati habeat craſſitudinem,& inunge.

De Renum & Veſicæ Vitijs. CAP. 22.

POtio ad Renum & Veſicæ affectus inflammationis participes, & Exulcerationes. Seminis lini vncię duæ,amyli vncia vna: propinato ex aqua cochlearium.

Ad Veſicæ Vlcerationem,& Vrinæ Difficultatem.

[c]† Pinei nuclei,& amygdala,ſingulorum numero viginti,palmulę quindecim,tragacanthę vnciæ quatuor. Datur ex his cum aqua.

Ad Renum Obſtructionem.

C Apij decoctum tribue in potu febre carentibus ex condito, febrientibus ex aqua. *Aliud.* Decoctum cicerum,quæ à ſimilitudine κρία i.arietina appellantur,cum condito,detur in potu.

Ad Calculoſos.

Lini ſemen exacte tritum,datur ad bibendum cum condito. *Aliud.* Seminis cucumeris domeſtici frixi vnciæ ſex,ſeminis maluæ vnciæ quinque,nucleorum pineorum frixorum vnciæ ſex, ſeminis apij vnciæ octo,amygdalorum amarorum mundatorum vnciæ nouem,paſſo excipiuntur. Cochlearij datur menſura,vt ante dictum eſt.

Ad Coxendicum,Pedum,& Articulorum Dolorem CAP. 23.

EIuſdem inter ſe ſunt generis omnes huiuſcemodi morbi: proinde eandem ferè poſtulant curationem,differentes ſolum efficientibus ipſos ſuccis: quorum hi quidem calidi ſunt, illi vero frigidi. Dignoſcuntur aũt,ꝙ calidum ſuccũ comitentur rubedo,calor,& ſi adiuncta fuerit inflam matio,vehementes dolores.Contra frigidum,tumor albus laxus,ac mollis. Porrò vtriuſq; curatio eſt,vt calido frigida,frigido vero calida diſcutientia q; applicentur. Et ſi quidem magna fuerit efficientis morbum ſucci abundantia,hic vacuante medicamento primo eſt educendus. Quòd ſi corporis adſit plethora,principio ſecanda eſt vena: deinde repellendus cohibẽduſq; influxus oxy

D crato,aut hoc etiam frigidioribus medicamentis alijs. At omnibus de his ſcriptum nobis abunde eſt,cum alijs in libris plurimis,tum maxime,mi Glauco,duobus illis de arte curatiua ad te miſſis. Proinde verboſius de his diſſerendum non eſt,hoc præſertim commẽtariolo,qui de rebus acquiſitu facilibus tantummodo inſtituitur nobis. Cæterum in coxẽdicum doloribus, reprimentibus medicaminibus nunquam eſt vtendum.Cũ enim in alto corpore ſit iuncturæ huius ſitus, reprimentibus medicamentis ſuccus à circũſtantibus vaſis muſculis q; deferetur ad ipſam iuncturam, grauius etiam diſcruciaturus.Quapropter mitigantibus tantum lenientibus q; eſt remedijs vtendum. Neq; porrò vehementer aut calidis,aut frigidis medicamentis in coxendicum eſt dolore agendum,ꝙ ab his irritetur verius,quàm curetur,humorum fluxio: † admodum enim calida attrahunt magis,quàm vel diſcutiunt vel diſijciunt: è diuerſo frigida congelant coarctantq; quodãmodo fluentes humores,diſcuti q; reddunt contumaces. Cæterum coxendicum dolore affectos vomitus,quàm alui deiectio,iuuat magis,ꝙ humorum ad inferiora defluxum retrahat. Prouocãdus autem initio vomitus,eſt ab accepto cibo. Poſtea vero ad ciendum hunc,licet etiam vti bulbis vomitorijs,& raphano,id eſt radicula: exhibentur autem in aqua cocti bulbi, ex oxymelite: radicula vero conciſa in tenues particulas,edit ſimiliter ex oxymelite. Deinde vbi nunc à ſumptis his longum ſatis tẽpus præterierit,ad vomitum ducendi ſunt: quo prouocato,deinceps longo interpoſito tempore,

a †Vide l.9.de cõpõne medi. ſm locos.

b † Vide ibidẽ cap. de hęmorrhoidibus, Extractorium hęmorrhoidum magni Tarsẽſis.

c †Vide l. x de cõpõne med. ſm medicamẽtũ Andromachi integram iſtius medicamenti compoſitionem.

† Ex impreſſis cod. ita poſſet verti calor .n. multus ipſas attrahit magis q̃ diſcuti ꝓhibet. ex li. aũt x de cõpõne med. ſm locos hoc pacto. caliditate nimirũ ipſam fluxionẽ magis attrahẽte, q̃ ꝓhibente.

to tempore, lauandi sunt: deinde iterum tantisper est ipsis quiescendum, donec omnis oborta ex E eo corporis turbatio conquieuerit: demum tenui sunt victu reficiendi.

Ad Podagræ Paroxysmum, id est acerbationem.

Brassicæ folijs decoctis ac tritis addito aceti fæcem, lutea duorum ouorum crudorum, ac rosacei parum: quæ accuratius deinde mista in modum cataplasmatis tepida imponito, frequenter renouans. *Aliud.* Cataplasmati vulgari & vsitato ex caricis elixo adiecta hyoscyami folia incoquito, ac vtitor.

Ad Feruidas Inflammationes.

Lentem palustrem ex aceto & rosaceo imponito. *Aliud.* Vlmi folijs expressum succum, & coctum, cum cerato illine.

Ad Excedentes & veluti immensos Ardores.

Lactucæ folia exacte cum pane trita, applica, frequenter remutans. *Aliud.* Coriandrum viride tritum cum polenta vt emplastrum admoueto.

Ad Laxas Inflationes.

Salem ex oleo diligenter tritum succida q; lana exceptum vt emplastrum impone. F

LICET commentarij huius initio de cholera dicto vitio, & mortiferis pharmacis, de q; serpentibus qui ictu morsu've venenum relinquunt, & sanguinis etiam fluxu, sit non nihil dictum nobis, non fuerit tamen à ratione alienum paucis adhuc de ijs agere, licet ad alium locum hęc pertineant.

Ad Sanguinis è Naribus fluxum. CAP. 24.

TRiticeam farinam porri succo maceratam tortili linamento adfrica, perfluenti q; nari inserito. *Aliud.* Tortile linamentũ aceto quàm acerrimo madens ad lucernam comburito, & mananti nari infere. *Aliud.* Asinini fimi, etiamnum calentis succum, mistum cum æquali aceti portione, & tanta farinæ triticeæ, vt sordium habeant consistentiam, linamento adfricato: quod affectæ nari imponito. Iuuant ad hęc tam pedibus quàm manibus iniecta vincula, nec non refrigerare caput. Magnas præterea cucurbitulas præcordijs adfigere, iecoris quidem, profluente dextra nare sanguine: sicuti sinistris siue lieni, affecta nare sinistra. Cæterum de sanguinis per os reiectione, dictum nobis antea est.

De Fluxu Sanguinis è Vulnere. CAP. 25.

Sanguinis è vulnere effluxum curant myrrha & thus trita, & ex oui aquato pro vulneris ratione imposita. *Aliud.* Vstæ ranæ cinerem vulneri inspargito. Superponenda porrò his spongia ex oxycrato, & frequenter siccitatis ratione mutanda. *Aliud.* Recentem ac calidum adhuc fimum asininum cataplasmatis modo superdato: quòd si aridus fuerit, dissolue pauxillo aceto. G

Ad Choleram dictum affectum. CAP. 26.

Si sine febre, alia q; vacuatione eueniat, da buccellam panis ex vino misto, da q; potu frigidam, & cucurbitulas magnas medio adfige ventri. Quòd si is, qui affligitur quadrato sit habitu, in frigidum inducito lauacrum, in quo diutius permaneat. Porrò cibus conuenit adstringentis facultatis, vt sunt ex autumnalibus fructibus poma tam cotonea quàm punica.

Ad Pharmaca Mortifera. CAP. 27.

De lethalibus medicamentis, neq; indistinctius hic agere tutum satis est, neq; parui laboris de omnibus singulatim, de q; sequentium ad hæc symptomatum siue accidentium curatione: ne interim referam adiunctam huic rei male faciendi occasionem, præsertim ijs, quibus male facere volupe est. Proinde ea hic tantum tradam, quę in communi fere creduntur conferre ijs, quos lethalia eiusmodi medicamenta deuorasse contigerit. Principio igitur iubendum, vt hi tales cõfestim vomant, epoto prius hydrelæo, id est mistis aqua & oleo, & plurimo & frequenter. Deinde varijs H diuersis q; sunt cibandi ferculis: à quibus non ita multo post rursus vomant, iubeto: sic enim aut simul reijcietur mortiferum medicamentum, aut saltem infringetur ipsius virtus. Quòd si post hęc ventriculus videatur à vomitu veluti aduri, hydrorhodynon, id est aquam rosaceo oleo mistam, potui offerto: dehinc vomant, rursus iubeto. Quòd si vsus postulare videbitur, dabis theriacen ex vino, aut iuniperi baccas numero nouem, & rutę trita viginti folia, aut herbę chamæpityos. A somno in totum abstineat, præcipito, extremarum q; partium vtitor frictione. Quòd si malum videbitur tibi altius in ventrem nunc descendisse, quod ex mordicatione iritatione q; inferioris ventris cognosces, instandum acrioribus clysteribus: cuius generis sunt, qui ex melle copiosiori, & aphronitro constant, aut alio quouis, cui iritandi ventris sit facultas. At strangulationi à deuoratis fungis medetur nardus, ex oxymelite pota. Idem potest gallinarum domesticarum fimum, ex oxymelite. Cæterum suffocationi ex concreto in ventriculo lacte, auxiliatur potum cum vino coagulum.

Galeno

GALENO ASCRIPTVS LIBER
DE MEDICINIS FACILE PARABILIBVS
AD SOLONEM MEDICORVM PRINCIPEM

Iunio Paulo Crasso Patauino interprete.

CENSVRA

Liber, cuiuscunq; is fuerit, non omnino inutilis.

GALENVS CLAVDIANO SOLONI ARCHIATRO S.

x tralatione teri.

C QVia petijsti, vt de facile parabilibus remedijs ad te scriberẽ, Solon charissime, gratum tibi fore putaui, si quæ mihi per experiẽtiam cognita sunt, scriberẽ, & ad te mitterẽ, à capillis vsq; ad pedes procedens, vt homo facile possit ipsa adipisci. Incipiamus igitur primo à capillis.

De Tincturis Capillorum. CAP. 1.

¶ *Vnctiones Capillorum, Vt etiam cani fiat nigri.* Scoriam ferri, & plumbum, coque in aceto vsque ad tertiam partem, & illine: interim tamen ne tange capillos oleo. *Aliud.* Radices capparis tere, & coque in lacte asinæ vsq; ad tertiam partem, & vtere. Hoc serua, quia prorsus denigrat pilos capitis. *Aliud.* Testudinis marinæ fel dissolue cum oleo, & vnge capillos. *Aliud.* Racemulos in nucibus pendentes in oleo coque, bitumen liquidum adde, & vnge. *Aliud.* Plumbum cum oleo repone in vase plumbeo, & eo vnge capillos. *Aliud.* *Melongiam terrestrem combure, & cum oleo dissoluens, vnge capillos, et dimitte per totam noctem. ¶ *De prohibenda Canitie.* Accipe colocynthidem, & perfora eam, & purga ipsam bene ab ijs quæ sunt intus: deinde imple oleo laurino, & adde semen hyoscyami non contritum: dimitte vnũ diem, & vnge semel in anno. ¶ *Ad Dealbandos Capillos.* Stercus hirundinis terens cum felle tauri, vnge. *Aliud.* Verbasci albi combure florem, & extingue aceto, & leniens vnge. ¶ *Vt Flaui fiant Capilli.* Alumen coque in aqua, & madefacito capillos duobus diebus: &
D post hoc laua cum aqua, in qua est dissoluta fęx vini combusta. *Aliud.* Decocto lupinorum amarorum madefacito capillos: vel ipsos lupinos amaros crudos terens, & permiscens cum aqua, illine. *Aliud.* Fæcem vini permisce cum sordibus balnei ad spissitudinem cerati, & vnge caput, quando vadis dormitum. *Aliud.* Folia ligustri infunde in succo lanariæ, & vtere hoc diluto *Aliud.* Rubiam, stœchadem citrinum, polytrichum, absinthium & lupinos, conijce in aquam, reponens in vase vitreo: & dimitte per nouem dies, mouens bis in die. Tempore vero vsus accipiens dictæ aquæ quod sufficit, mitte in eam spongiam, & dimitte vt imbibat aquam: & quando fuerint desiccati capilli ea aqua prius irrigati, ablue cum aqua calida & sapone.

*Aliter stratiotem.

De Casu Capillorum. CAP. 2.

Ad casum capillorum, vlmi radicem, et foliorum manipulum j macera in iiij cyathis aquę, & vnge: & post hoc vnge cum oleo. *Aliud.* Sambucum cõburens, misce cũ cerato, & vnge. *Aliud* Aloen permisceto cum vino nigro austero, & vngito. *Aliud.* Myrrham & ladanum illine cum vino aut oleo myrtino. *Aliud.* Accipe apes multas, & combure, & misce cum oleo, & vnge cauens ne vngas ea, quæ sunt circa. *Aliud.* Nigellam accipiens combure, & miscens cum aqua illine: maxime autem hoc confert supercilijs. ¶ *De Capillis, qui Cadunt ijs, qui reficiuntur ex ægritudine.*

Ladanum cum vino & oleo rosaceo coquito, ad spissitudinem cerati, & vngito. *Aliud.* Radicem E
mori decortica, & combure, & coque vt dictum est. *Aliud.* Pulicariæ semen terens, pone in lixi-
uio, & laua caput: deinde coque lentiscum, & collue caput. ℭ *Vt in loco Combusto ab igne oriantur Capilli.* Folia ficus terantur, & in farinam vertantur, & apponantur loco. ℭ *Psilothrum.* Cerebrũ vespertilionis terito cum lacte mulieris, & illine. *Aliud.* Fel thynni misce cum gummi hederæ, & illine. *Aliud.* Accipe sanguinem recentem leporis, & adhibe. *Aliud.* Sanguinem cerui permisce cum aceto, & obline. *Aliud.* Semen vrticæ syluestris accipe, tere cum oleo, & frica ipso locum.
Aliud. Vespertiliones plures viuos pone in bitumine, et dimitte, vt putrefiant, & vnge quemvis locum.

De Alopecia. CAP. 3.

Murem combure, & tere, & puluerem permisce cum adipe vrsino, et vnge prius fricans locum cæpa alba. *Aliud.* Cantharidas combure, & tere, & puluerem permisce cum melle, & vngito.
Aliud. Folijs ficulneis frica diligenter, deinde vnge cum adipe vrsino. *Aliud.* Spumam maris combure, & terens permisce cum oleo, & vnge. *Aliud.* Ranam habentem longa crura combure, & terens misce cum pice liquida, & vnge locum præfricando ipsum. *Aliud.* Equi fluuialis pellem
combure, & vnge locum. *Aliud.* Sanguine testudinis marinæ vnge locum. *Aliud.* Accipe mu- F
scerdam & tere & permisce cum aceto, ad mellis crassitudinem, & vnge præfricato loco. *Aliud.* Asphodelum tere, & permisce cum aceto, vel vino, & præradens locum frica folijs ficus vel panno aspero, & illine. *Aliud.* Radicem cannæ vrito, & permisceto cum adipe vrsi, & vngito. *Aliud.* Tithymallum tere, & vnge locum.

De Porrigine. CAP. 4.

Cimoliam perfunde aqua, & misce succum betæ, & vnge: deinde laua: post accipe thus masculum, tere, & permisce cum vino & oleo atque vnge: sequenti vero die herbã pedicularem ex oleo illinito. *Aliud.* Accipe nitri, fecis vini, mirobalanorum, singulorum libram: herbæ pedicularis sesquilibram: permisce cum oleo antiquo, & vnge. Humidas autem porrigines aqua salsa, vel decocto lupinorũ, ablue: est enim vsu ꝓbatum. *Aliud.* Laua caput succo portulacæ. *Aliud.* Vnge caput succo betæ cocto vel crudo permisto cum melle. *Aliud.* Cimoliam permisce cum decocto fœni græci, & impone. *Aliud.* Radicem cucumeris syluestris coque, & eius decocto lauato.
Aliud. Scillam in fornace obrue: vbi fuerit mollis, exprime succum, & ei parum olei admisce & vnge.

De Psydracijs & Exanthematibus. CAP. 5. G

Psydracia sunt parua exanthemata facta in capite, similia vesicis eminẽtibus in superficie. Exanthemata verò sunt vlcerationes factæ in summa cutis subrubicundæ & asperæ. Curantur autem sic. Accipe lomentum, & funde in vinum, & appone vt ceratum. *Aliud.* Fac ceratum ex ligustro & cerussa, & illine. *Aliud.* Accipe amyli, cerussæ, aluminis, foliorum viridium rutæ, singulorum drachmas quatuor: permisce cum aceto, & oleo myrtino, & vnge. *Aliud.* Accipe spumæ argenti, cerussæ, singulorum sesquiunciam: sulfuris ignem non experti drachmas octo: dilue oleo myrtino, & vnge.

De Achoribus & Fauis. CAP. 6.

Achor est affectio oriens in capite, perforans cutim subtilibus foraminibus, per quæ exit sanies parum viscosa. Fauus autem facit foramina maiora continentia humiditatem melli similem. Curantur autem sic. Abrasum caput foue bis aut ter aut sæpius aqua calida decocti myrti, aut rubi, aut lentis, aut lupinorum amarorum, aut radicis asparagi: cum autem effluet multa sanies capiti, folia salicis, aut lentem coctam in aqua imponito. Confert etiam ante caput sulfure & parietaria & sapone oblinere. *Aliud.* Accipe lithargyri drachmas xvj, foliorum rutæ drachmas viij,
herbæ pedicularis drachmas quatuor, atramenti sutorij drachmas duas: aceto & oleo myrtino H
excipito.

De Tremore Capitis. CAP. 7.

Stœchadem da bibendam ex aqua. *Aliud.* Artemisiæ succum parua habentis folia permisce cum oleo rosaceo, & vnge neruorum origines. *Aliud.* Spinæ albæ semen bibendũ exhibe. *Aliud.* Castoreum aqua dilue, & bibendum præbe.

De Dolore Capitis. CAP. 8.

Cornu cerui combure, & tere, & permisce cum oleo rosaceo, & vnge frontem ac tempora. *Aliud.* Cerebrum vulturis terens, illine caput, & tempora. *Aliud.* Psyllium fundens in oleum rosaceum permisce, & vtere: hoc autem confert & ad hemicraniam. *Aliud.* Styracem liquidam permisce cum oleo, & applica. *Aliud.* Oniscos id est asellos, sub hydrijs degentes, coque in oleo, & vnge caput. *Aliud.* Flores mali punici, vel ipsa balaustia, coque in vino, aut aqua marina vsque ad consumptionem tertiæ partis, & tere, & cum cerato permiscens admoue.
Aliud. Pulegio & fœniculi radice cum farina hordei line tempora. *Aliud.* Mentam aut sinapin cum aceto permisce, & madefac tempora bis in die. ℭ *Ad Dolorem Capitis & Temporum.*

Accipe

A Accipe opij magnitudinem fabæ, & pulegij partes sex, & lentisci: & excipe aceto ac oleo rosaceo, & vngito. *Aliud.* Rumicem acidum & gallam tere, & vnge tempora & frontem. *Aliud.* Castoreum dissolue cum oleo rosaceo & aceto: vnge frontem & tempora. *Aliud.* Iridem siccam & cardamomum minus aceto resolue, & line capillos, sicut faciunt mulieres, cum inungunt eos. *Aliud.* Succum peucedani oleo irino diluens imponito. *Aliud.* Hirundinū nidum ne permittas in terrā cadere: & lutum, quod est stercori mistum, capito: et aceto in vase lineo subigito, & illine frontem. *Aliud.* Gummi hederę aceto & oleo rosaceo diluens vnge tempora. } *Aliud remedium.* Caprinum stercus ex aceto & oleo rosaceo terito, fronti illinito, & fascia deligato: id facito multo mane, ac vesperi, & caput dolentem sanitati restitues. *Aliud.* Euphorbio & atramento scriptorio vna cum aceto detritis frontem illine. *Aliud.* Puer venerem non expertus in limine ægroti ianuę mingito: tu vero acetum infundito, atque vtrunque in vnum super limen commisceto, donec sordium acquirat crassitudinem: ac eadem illa hora fronti imponito. *Aliud.* Siqua ex partu capitis dolore tentetur, cinerem cum aceto admiscens fronti superdato. *Aliud.* Hederæ lachryma cum aceto & rosaceo mista tempora & frontem obline. ℭ *Epithema ad idem.* Nasturtium cum aceto & rosaceo misceto ad cerati crassitudinem: imponito q; ita, vt a tempore ad tempus pertineat: illi-
B co dolorem auferes. ℭ *Ad eos, qui ex Altera Capitis parte dolent.* Acaciam roseo cerato excipiens vtere. *Aliud.* Cichorium impositum & capitis dolores, & exustiones a Sole, efficaciter tollit.

Ad Comitialem Morbum. *CAP. 9.*

Ictinum, hoc est miluum, in olla cremato viuentem: cinerem q; propinato, & sanabis. *Aliud.* Eiusdem iecur exustum & tritum ex aqua potui dato. *Aliud.* Asini stercus frictum cochleariorū duorum pondere quotidie exhibeto, atque ægrotus morbo liberabitur: id remedium longa experientia comprobatum est. *Aliud.* Vrina verris in fumo arefacta ex oxymelite pota bene facit: esto autem vrinæ portio ad ægyptiæ fabæ magnitudinem: sed optima est apri. *Aliud.* Hircinum stercus ad morbum comitialem proficit, si ex eo quindecim globuli summum exhibeātur. *Aliud.* Agrestis maluæ succum ægrotus per triginta dies ieiunus bibat, & curabitur. { *Aliud.* Mustellæ iecur aridum ex aqua propinato: id facias autem, cum ægrotus mox est casurus. *Aliud.* Parum olei leporis coagulo infundito, & pilulas facito: ex quibus modo vnam, modo duas præbeto. } *Aliud.* Mustellæ sanguine oblinito, ac mustellam pedibus capite q; abiectis edendam apponito. Pariter & strumis exhibita mustella prodest. *Aliud.* Murem dissecans per Lunę silentium, iecur
* C ipsius extrahito: & assum ægro, vt comedat, exhibeto. { Iuuat etiam oxymel scilliticum, et Iuliani, & theriaca. } *Aliud Odorabile ad Comitialem affectum.* Tithymallum cum aceto & polenta terens placentulas conficito, olfaciendas q; laboranti offerto, & non cadet. { Confert etiam odorari peucedanū & picem. ℭ *Suffimentum Comitialem morbum detegens.* Lapidem gagaten suffito, ipsum circumuelās, ne odor dissipetur, cadet q;, si re vera comitiali morbo affectus est. ℭ *Potiones, per quas Dignoscitur, Vtrum Comitialis morbus Sanabilis sit.* Acaciæ drachmam aqua diluens bibendam dato: si vo-
* muerit, insanabile malum est: sin autem febricitauerit, potio ipsi prodest. ℭ *A Sidere percussorum curatio.* Asini lotio ipsos consperge, & sanescent. ℭ *Si Comitiali morbo humi prostratum confestim excitare Vis.* Thymum aut pulegium conterens eius naribus admoueto. ℭ *Materiam per Nares detrahentia.* Anagallidis cœruleum habentis florem succum naribus instillato, iubeto q; supinum ægrotum spiritum adducere: hoc enim omnibus ex capite laborantibus opitulatur. { *Aliud.* Succum hederæ albæ naribus instillato. } *Aliud.* Nigellæ expressum succum cum mulsa instilla. Ad eundem modum & iride veteri oleo admisto vtitor. *Aliud.* Betæ radicis succum in nares infunde, & caput purgat.

De Aurium Vitijs, primumq; de illis quæ in Auditorijs sinibus fiunt. *CAP. 10.*

D Vino diluto, aut mulsa, aurem subluito: ac lycium in oui putamine macerans infundito. ℭ *Ad Inflammationes, & Dolores.* Allij capitula conterens cum oleo in olla calefacito: oleum q; in aurem infundito, & dolor sedabitur. ℭ *Ad magnum Dolorem.* Anserinum iecur salsum cum nardo eliquato, & repurgans in aurem indito. ℭ *Ad Aures Sanie manantes.* Liquidum alumen aqua diluens in vitreum vas conde, & maceratum instilla. ℭ *Ad Aures Purulentas & grauiter Dolentes.* Porri succo melle diluto vtere. *Aliud.* Opium dulci vino eliquans ac tepefaciens in aurem inijce. *Aliud.* Cedri lachrymam ex pauca nardo immittito. *Aliud.* Mel & oleum vna in vasculo prius
* tepefacta instillato. ℭ *Ad Teredines & Saniem.* Alumen scissile cum aceto & dulci vino elixum ad mellis temperaturam, infusum, tam in recentibus quàm antiquis vitijs efficax est. ℭ *Ad Sonitus Aurium intra se ipsas & acres Dolores.* Cedri lachryma cum melle admista, et infusa prodest. *Aliud.* Aloe, quæ iecoraria dicitur, cum mulso ad sordium crassitudinem temperata, & infusa benefacit. *Aliud.* Vulpis adeps eliquata infundatur. *Aliud.* Nardum tepefactum infundito. *Aliud.* Cassiam ex rosaceo inijcito. *Aliud.* Blattæ domesticæ oleo rosaceo inferuefactæ opitulantur. ℭ *Ad*
* *Dolores paulatim ingruentes.* Lanam succidam in aceto feruefacias, exprimito q; humorem in aurem: deinde foramen summum, ipsius lanæ succidę portione integito. *Aliud.* Mali punici im-

maturi succo cum melle vtere: aut lentisci, aut herbæ muralis, aut ligustri, aut rubi: horum cuius- E que succum aut per se aut melli admiscens & elixans, vtere: pariter & plantaginis, aut lactucæ, aut sanguinalis, succo vtendum est. ℭ *Ad Dolores absque Vlcere.* Sulfur ignem non expertum per calamum naribus in suffletur. *Aliud.* Papaueris lachryma muliebri lacte temperata instillatur. ℭ *Ad Grauem Auditum.* Absinthium in aqua decoquens, aurem decocto eluito. ℭ *Ad Surditatem naturalem.* Capræ nuper iugulatæ cornu caprino lotio impleto, & ad fumum per dies nouem suspēdito, deinde vtere. ℭ *Ad Sonitus ex profundo.* Acetum, et oleum rosaceum, rutam, et cuminũ, cum melle macerans, vtitor. ℭ *Ad Tinnitus Sonosq; repente exortos.* Acetum acre tepefactum in aurem demitte. *Aliud.* Vitis albæ, mellis, veratri albi, & rosei olei portionem, in vnum permiscens in aurem dato. ℭ *Ad Aurem Dolentem & Sanie manantem.* Acetum, mel, roseum q; permisce, & tepefactis vtere. ℭ *Ad Acerbos Dolores.* Subactam oleo euthypāston adipem infundito, & spongia locum occludito: bene facit & ad neruorum morbos cum vulpino adipe atque suillo æqua portione permista. ℭ *Ad Dolores Aurium ac Phlegmonas.* Hastulæ regiæ radicem mundato, & in oleum vase vitreo contentum demittito: & per continuos quadraginta dies sub Canis æstu insolato: deinde vtitor. ℭ *Ad Vlceratas Aures & purulentas.* Lacertas pusillas venatus mundo oleo eliquato, atque ita in aurē demittito: & vermes, si in aure fuerint, interficies. ℭ *Ad Aurium Vermiculos: & ad ea, quæ in aurem subierunt.* Cæpas & hyssopum in lotio vetere conterens instillato. *Aliud.* F Partis interioris cucurbitulæ syluaticæ seminum, aluminis ægyptij, pares portiones in cedrino oleo macerans infundito. ℭ *Ad Sordes Aurium educendas.* Lanam vnguentaria glande madidam in aurem demitte, & ipsam sordium plenam inuenies. *Aliud.* Nitrum tenue in aurem conijcito, acetum q; instillato: super lana mollis addenda est, & per noctem relinquenda: sequenti vero die calida aqua et oleo aurem eluito. ℭ *Ad Aurem Dolentem.* Salis flos cum roseo & aceto infundendus est. ℭ *Ad Saniem Aurium & magnum Dolorem.* Nitrum rosaceo dilutum in aurem demitte. *Aliud.* Album veratrum ex vino, aut aceto, cum alumine infundēdum est. Radicis præterea cala minthæ succus aceto maceratus instilletur. ℭ *Aliud ad Diuturna Vitia.* Lycij & mellis æquas portiones commiscens vtere. ℭ *Ad Inflammatas Aures.* Capitulorum papaueris cortices contere, & tertiam partem cum hordeacea farina permisce: & in dulci diluto incoque, cataplasma q; confice.

Ex tralatione veteri. ⟨ ℭ *Ad Aures Sanie manantes & Dolentes.* Medullam vituli liquefaciens instilla. *Aliud.* Scoriam ferri terens in aceto acerrimo instilla.

Ad Strumas & Parotidas. CAP. 11. G

Strumas communi quidem curatione discutiunt ea quæ scirrhos, propria vero ita. Farinam lupinorum amarorum coque in oxymelite, & illine. *Aliud.* Stercus bouis aut capræ coque in aceto, & appone. *Aliud.* Calcem melli aut oleo aut adipi porci permisce, & appone. *Aliud.* Farinam iridis, & stercus columbi, coque in vino, & adhibe. *Aliud.* Accipe axungiæ veteris, seminis hyoscyami, picis, olei antiqui, stercoris citrini gallinæ, singulorum pares portiones: commisce, & admoue.

De Morbis Oculorum, & primo de Ophthalmia incipiente. CAP. 12.

Succum mentæ infunde: resoluit enim, sed melior est sanguis columbi. *Aliud.* Fœniculi succum exprime, & vtere: antiquus autē est melior: permisce autē eum aquę, & vtere. *Aliud.* Ex ruta recente succum exprime, & pone in pyxide æris rubri, & vtere. *Aliud.* Ex coctanis coctis, & farina hordei, & vino albo cataplasma facito. *Aliud.* Folia papaueris & cortices granatorũ cum polline hordei superdato. *Aliud.* Rosas coctas & tritas impone. *Aliud.* Decoctum meliloti infunde. *Aliud.* Ex folijs coctani tritis fac cataplasma cum vino et polēta. ℭ *Ad Vngulam.* Dicitur vngula morbus oculi, quando cornea aliquando quidem superficietenus, aliquando vero in profundo, pus continet: & assimilatur paruæ vngulæ, quare morbus ille vocatur vngula. Ad moderatas H ergo vngulas confert mulsa, & succus fœnigræci, & collyrium quod fit ex thure. Ad maiores autem accipe aloes, myrrhæ, croci, singulorum, partem i: vini partes iij, mellis partes vj: dissoluas crocum cum modico vini, deinde aloen & myrrham: deinde infunde mel: & vniens, in vase vitreo reconde: & vtere bis in die, expurgat enim, carnem gignit, & solidat. ℭ *Ad Sugillata.* Sinapin tere, & appone cum cerato. *Aliud.* Ossa sepiæ tere subtilissime, & permiscens aceto illine noctu, tollit enim ea. *Aliud.* Radicem cucumeris agrestis melli commisce, & impone. ℭ *De Liuoribus Oculorum.* Hyssopum tritam liga in panno, & infunde in aqua calida, & tange liuores fomentum faciens. *Aliud.* Farinam iridis melli admisce, & adhibe. *Aliud.* Cyminum tritum admisce lacti mulieris, & appone: vel origanum appone similiter. *Aliud.* Erucæ semen terens cum felle bubulo imponito. ℭ *De Pterygijs.* Pterygium dicitur neruosa supernatæ oculo membranæ eminentia, incipiens ab angulis & procedens vsque ad corneam: quando vero amplius augetur, cooperit & pupillam. Magna igitur & diuturna pterygia per chirurgiam inciduntur: recentia vero & moderatæ magnitudinis iuuant æs combustum vel atramentum su-

torium

Atrium cum adipe porci. *Aliud bonum.* Atramenti ſutorij partem j, gummi arabici partem mediam: dilue vino, & vnge. Quidam autem hepar capræ melli miſcentes inungunt. *Aliud.* Accipe Lycium & liguſtrum, & cum aqua fac collyrium, & illine. ¶ *De Vlceribus Oculorum & Albuginibus.* Vlcera, quæ fiunt in oculis, quæ quidem ſunt ſuperficietenus, nephelia nominant: quæ vero profundum petunt, albugines. Nephelia ergo ſuccus anagallidis expurgat, & ſuccus centaurij minoris cum melle. Diuturna vero extenuat cedria, & æs vſtum ſolum diſſolutum aqua in modum collyrij. Albugines autem iuuat nitrum diſſolutum diligenter oleo, & illitum. *Aliud.* Accipe ſuccum dracunculi et miſce cum melle crudo, et vnge. *Aliud.* Felle hirci confrica oculum. *Aliud.* Os ſepiæ combure, & diſſolue cum melle, & impone. *Aliud.* Ex ſtercore lacertæ faciens collyriũ cum aqua indito. *Aliud.* Felle canis marini vnge, vel raphani ſucco, vel felle galli. *Aliud.* Sumito ſuccum malorum granatorum, & pone in vaſe terreo, & contege panno, & ex pone Soli, donec habeat mellis craſſitudinem: & ei miſce mellis tantundem: & ſerua, quia inueteratum valet magis: & cum it dormitum patiens, vnge oculos. *Aliud.* Fel leonis cum melle indito. Si vero puer paruus habet albuginem, mater infantis mandat ammoniacum, & inſufflet in oculum: ſimiliter vngat oculum mẽſtruo alicuius de cognatione ſua: & ſimiliter mater eius incidat paruum di

B gitum ſuum, & ſanguine, qui effluxerit perfundat oculum. ¶ *Ad Caliginem & Nebulas Oculorum.* Illine oculos ſucco foliorum dracunculi. *Aliud.* Succum betonicæ miſto vino calido inſtilla. ¶ *De Hordeolo.* Aqua decoctionis hordei foue oculos, vel cera alba. Vel accipe muſcas, & abſcinde capita earum, poſtea reliquo corpore frica oculum. ¶ *De Madaroſi.* Madaroſis & Milphoſis eſt caſus pilorum genarum. Curantur autem his. Accipe nucleorum palmularum combuſtorum drachmas tres, ſpicę drachmas duas: tere, & vtere. *Aliud.* Stibij aſſi, piperis, ana drachmam vnam: ſpicæ drachmas tres. ¶ *Aliud faciens ad Caſum Pilorum Superciliorum.* Auellanas combure, & permiſce cum adipe vrſi aut capræ, & vnge. ¶ *Aliud quod etiam confert ad Alopeciam Barbæ.* Alterci drachmas duas, muſcerdæ drachmam, polytrichi drachmas duas, olei irini cyathos quatuor: tere & permiſce oleo, & præfouens vngito. *Aliud.* Vernationem anguis combure, & inſperge: facit enim naſci pilos. Vel nigellam tere, & fac ſimiliter. ¶ *Ad Supercilia Piloſa.* Origanum combure, tere, & applica: prius tamen euelle pilos. *Aliud.* Lacertam viridem coque in oleo, & poſtquam euulſeris pilos, vnge locum. *Aliud.* Chamæleontis ſeu chamęleæ radicem permiſce cum ſanguine ranæ, & vnge locum. ¶ *Ad habentes Oculos Glaucos.* Glaucos mulierum oculos nigros reddit hyoſcyami flos cæruleus ſiccatus in vmbra, & tempore vſus permiſtus vino auſtero

C & illitus. ¶ *Ad Suffuſiones.* Theriacam, quæ fit ex viperis, permiſce melle ſine fumo, & impone. Conferunt etiam caput purgantia, & purgatio cum hiera, & fomentum cum decocto fœniculi, & ſagapenum, & helleborus albus cum melle appoſitus, vel mel cum ſucco fœniculi. ¶ *Ad Aegilopes.* Ægilops eſt abſceſſus paruus inter magnum oculi angulum & nares: qui ſi negligatur, ſcinditur vſque ad os: & dicitur ægilops, ante, quàm ſcindatur. Huic confert glaucium & crocum ſimul cum ſucco perdicij appoſitum: oportet autem frequenter ea permutare. *Aliud.* Conchulas cum teſtis ſuis tere, & appone. Aliqui vero miſcent & aloen, vel myrrham. *Aliud.* Fel porcinũ ſicca, & appone. *Aliud.* Ex perdicio cataplaſma facito. *Aliud.* Ex ægilope herba cataplaſma impone. *Aliud.* Portulacam & thus maſculum appone: prius tamen ea manducabis ieiunus. *Aliud.* Caluariam hominis tere, & appone. ¶ *Ad Nyctilopas.* Hepar hirci aſſa, & vnge liquore qui defluit, oculum: iuuat enim duodecies illitus. ¶ *Ad Pediculos Oculorum.* Aqua marina tepida foue.

De Affectibus Narium, & primo de Polypo & Ozæna. CAP. 13.

D Atramentum ſutorium terens ex aceto illine. *Aliud.* Corticum granatorum drachmas xvj: fellis tauri, amomi, myrrhæ, calaminthæ, marrubij, ana drachmas viij: croci, drachmas ij, ellebori albi drachmas ij: vtere ſicco. ¶ *Ad Fœtorem Narium.* Accipe amomi, myrrhæ, roſarum ſiccarũ, pares portiones cum oleo nardino, & vnge: confert autem & vnctio cum hedychroo magmate. ¶ *Ad Vlcera Narium.* Cape lithargyri drachmas iiij: rutæ recẽtis, aluminis ſciſſi, ana drachmas ij: dilue oleo myrtino & aceto. *Aliud.* Accipe ceruſſę, drachmam vnam, lithargyri drachmas iij: ſcoriæ plumbi, vel plumbi combuſti, drachmas iij: omnia lauentur & excipiantur oleo myrtino. ¶ *Ad Extrahendum Sanguinem è Naribus.* Florem graminis impone. *Aliud.* Rubiam cum oleo accipe, & vnge nares. *Ad Fluxum Sanguinis, è Naribus.* Corticem oui combure, & accipe partẽ vnã, & gallę partem mediam, & inſuffla. *Aliud.* Lycium impone. *Aliud.* Aſini ſtercus comburẽs inſuffla cinerem eius: aut exprimens inſtilla ſuccum. *Aliud.* Lapidem molarem candentẽ extingue in aceto, & olfaciendum præbe. *Aliud.* Thus maſculum & aloen albo oui excipe, & fac linamentum, & impone, addens pilos leporis. *Aliud.* Cucurbitulam magnam affigito hypochondrio è regione naris patientis. Oportet autem & ijs, quæ aſtringunt & prohibere poſſunt impetum ſanguinis, vti.}

Ad Nares Vlceratas, & Polypos, & Ozænas. Spuma nitri attinge. Et ad spiritus odorem cõcilian E dum, albæ violæ florem non dum ex coliculo delapsum lege: tere q; ex aqua, donec mellis crassitudo fiat. *Aliud.* Ærugine ex melle decocta locum attinge. *Ad Interiores Phlegmonas.* Adipe anserino cum porri solani q; succo æquis portionibus diluto interdiu obline. *Ad Narium Vlcera cum duritie.* Plumbum tritum vino puro macera: myrtei q; olei, quod satis est adde, ad mellis spissitudinem. *Aliud.* Æris squamma ex melle decocta vtere. *Sanguinem per Nares euocantia.* Mentam excipiẽs melle, & collyrium faciens, in nares mitte. *Ad Profluuium Sanguinis è Naribus.* Rutam tritam oleo excipito, & intra nares conijcito. *Aliud.* Gummi ac thus contrita & aceto liquata in nares da. *Aliud.* Cinerula cypria cum succo porri temperata bene facit. *Aliud.* Spongiam vstam pici admistam, & arefactam, linamento inspersam in nares pellito. *Aliud.* Acuti iunci florem naribus imponito. *Ad Sanguinis Eruptiones, quæ Supprimi nequeunt, præsertim cum diutius febricitantibus sanguis effunditur.* Pyriõn imponito non nunquam aridum, non nunquam linamentum illitum: & crassitudinem cauis nasi respondentem faciens, ita immittito: ijsdem & nares & tempora & frontem illinito. *Aliud.* Diphryges vstum, et ex aceto tritum superimpone. *Aliud.* Lanam oui albo madentem admoue. *Aliud.* Lanam herbæ sanguinalis aut solani succo imbutam in nares dato. *Aliud.* Ruta ex aceto trita circumponenda est, & suffienda. Vtendum præterea est re- F primere cohibere q; sanguinis impetum valentibus: Vt cicutam naribus suffito, odorem q; æger attrahito: nares etiam digitis comprimito: aut cerato, aut alio quopiam diligenter occludito: quin etiam penis extremum papyro deligato: in mulieribus vero, mammarum papillas similiter. Item refrigerare potentibus frontem caput q; oblinito, & conspergito. Præsentissimum remedium est capiti cucurbitulam affigere: vel etiam frontis venam soluere. Sternutamenta quoque plerunque sanguinem reuocant. Aut herbam buglosson, aut asini fimum ex aceto in nares conijce. *Ad Stertentes.* Anethum capiti clam subijcito: id & prosilientibus ex lectulo remedio est. *Ad Puncta & Aeram vocatam absq; cicatrice & vlcere.* Nitro locum detergens resinam terebinthinam super dato, & per dies quinque dimittito: mox locum soluens puncta scriptorio specillo perforato: deinde thus nitrum ac mel pari modo mista, vt cerati crassitudo sit, imponito: post solue, & ablue. *Aliud.* Ex trito veratro cum pane, aut ex acido lacte per se, cataplasma facito. *Aliud.* Fici trito cortice illine. *Aliud.* Vuam taminiam, in cataplasmatis modum imponito.

Ad Vitiligines, Ephelidas, Lenticulas, & Alias id genus Faciei affectiones. CAP. 14. G

Cucumeris syluatici radicis tritæ & cribratę succo faciem deterge. *Aliud.* Alcyonio ex vino trito faciem obline. *Aliud.* Vitem syluestrem contusam, & vino ægyptio maceratam, & in farinã redactam superdato. *Aliud.* Erucæ agrestis radice trita & ouis felle excepta vtitor, facie prius nitro perfricata. *Aliud.* Elaterium ex aceto terens, & ad mellis crassitudinem redigens, cerato q; admiscens inunge. *Aliud.* Cinabari ex melle faciem illine. *Aliud.* Cachrys semine trito ipsas lenticulas inunge, & arefactum ablue. *Aliud.* Syluatici cucumeris radicẽ, fici q; summos ramulos in aceto decoctos tritos q;, imponito. *Aliud.* Veneris vmbilici radicibus ex melle contritis faciem illine. *Aliud.* Rubia ad maculas à Sole contractas & vitiligines benefacit, si ea trita ex oleo facies inungatur. *Aliud.* Zõchum amarum terens, ex melle faciei imponito. *Aliud.* Anethi semen ex vino vetere tritum & ad mellis spissitudinem redactum, faciei obducito, atque ita per integram noctem remaneto: sequenti mane illud remoueto, recens q; aliud reponito. Eodem quoque semine commanducato ephelidas & lenticulas vtiliter illinito. *Aliud.* Alba viola ex aqua ad eadem proficit. *Aliud.* Aphronitrum tritum cum cerato ex tyrrhenica cera confecto faciei superdato.

Ad Vitiligines & Album colorem. Alcyonium vstum melli q; admistum illitum prodest: eodem quoque cum erui farina & tritici misto quàm maxime calido faciem detergito. *Aliud.* Amara H amygdala cortice spoliata aceto acri excipito, & cataplasma facito. *Aliud.* Ocymi semen cum gallinaceo aut anserino adipe tritum bene facit. *Aliud.* Fœnum græcum ex aceto tritum squammulas, si illinatur, detrahit. *Ad Ephelidas & Lentigines.* Myrrha & crocum si aqua macerentur, illita iuuant. *Aliud.* Purpuras, aut vocatas cerycas, hoc est buccina, expiscatus, in ollulam conijce, & in furnum assandas mitte: deinde ex melle tritis vtere. *Ad Faciem albam & extenta cute reddendam.* Cucumeris syluestris radices in frusta diuide, & refrigera: deinde aqua elixatis ac tritis in cataplasma vtere. *Aliud Faciem splendidam reddens.* Ex eruo bene olente vino macerato ac trito cataplasma facito. *Aliud.* Tritici, quod semidalin vocant, succum exprimens, humidiorem partem abijce: parti illi autem, quæ subsedit, oui album commisceto ad mellis spissitudinem: atque hoc faciem perunctam oleo deterge. A Sole autem maculatam faciem frigida multa lauato, & per vnum diem facies coloratior redditur. * Violãm elixans parum aluminis inijce: deinde lixiuim admiscens ac terens vtere multo inungens oleo: sic enim facies grati coloris, bonum q; odorem os spirans efficitur. Cupressi atque ilicis ramenta vnà feruefaciens, decocto corpus totum madefacito. *Aliud.* Thuris & pæderotis æquas portiones misce, & ex melle tere: ita

faciem

A faciem inunge,atque integrum diem sic dimitte,deinde ablue. *Aliud.* Lini fecem melli admiscēs sub Sole iter facturus corpus inungito,eo tamen prius nitro perfricto. ℭ *Ad impediendam Solis exustionem,& Exustam faciem sanandam.* Bulbo candido trito ex melle inungito. Quod si facies citra phlegmonem tumefacta fuerit,nigram terram ex aqua conterens superdato. *Aliud.* Alcyonio et nardo gallico simul tritis vtere. ⸢ℭ *Ad Panum & Lentigines.* Dracunculi radicem cum melle in cataplasma redige: vel nigellam cum aceto,vel pentaphyli semen. ℭ *Ad faciendam Faciem rubicundam.* Rubiam tere & permisce cum oleo,& vnge. *Aliud.* Bulbum amarum terens permisce cum melle, & vnge. *Aliud.* Accipe ciceris, rubiæ, thuris,myrrhæ, ana drach.ij: excipe adipe vituli, & oleo mastichino,& vnge: & post spatium absterge spongia calida.⸣ * Ex tralatione veteri.

Ad Oris vitia & primo ad Labiorum Rimas. CAP. 15.

Immaturam gallam tritam accipito, & resinam terebinthinam cum hyssopo & melle, atq; his perunge. ℭ *Ad altiores Scissuras.* Caprinus adeps mundatus proficit. *Aliud.* Adeps anseris, & mel,& terebinthina,æquis portionibus, addito flore rosarum,hyssopo arido,& mastiche, fiat inun
B ctio. ℭ *Ad Oris Halitum commendandum.* Vino vetere bene olente,in quo iris maduerit,os collue, assidue q; in ore breui tempore contine. *Aliud.* Vino paulisper os sublue, in quo serpillum maduerit. ℭ *Ad Oris Tetros absq; vlcere odores.* Non nulli meraco vino, cui myrrha admista sit, os eluunt: atq; rotundum odoratum iuncum terentes,partes oris internas perfricant: & cimoliam cū sale tritam affricant: perinde & marmore vsto cum aniso vtuntur: ita & hordeo cum sale & melle. Quidam & linteolum cremant,& vino iniiciunt,atq; ita trito vtuntur,& pumice & nardo & myrrha ex melle. Semidalin quidam & irin cum melle miscentes comburunt, atq; ita vtuntur: & ex ostreis purpura & buccino cum myrrha: cum q; cubitum eunt, aceto acerrimo colluunt. Commanducant autem non nulli domum egressuri, piceæ folia, & aqua os subluunt. Quidam præterea & anisum,aut dulcem radicē,aut irin,id q; genus alia,aliqui iter facturi cōmanducant. ℭ *Ad Oris Vlcera & putredines.* Melanteria contusa prodest. Ad eadem benefacit oleum immaturum per se aut cum melle propinatum. Prodest etiā glaucuris vocata cōtusa: eius succum ex melle & aqua paribus portionibus ad gargarizandum exhibeto. ⸢ℭ *Ad Fluxum Sanguinis ab ore.* Colluatur os ex decoctione rosarum in posca,postquam erit frigida,& deglutiatur. *Aliud.* Gargarizet patiens & colluat deoctione rosarum frigida,aut extremitatum vitis,aut foliorum lentisci,aut rubi, aut cy-
C toniorum, aut vinaciorum aut rhoe. *Aliud.* Semen rosę cum mastiche da ex vino adstringente bibendum,vel ex vino decoctionis rubi,aut rosarum. ℭ *Ad Oris Vlcera.* Gallam in vino coquens collue os, deinde appone gallam tritam permistam cum melle,aut florem rosarum: collue etiam os decoctione foliorum oleæ.⸣ * Ex tralatione veteri.

Ad Dealbandos Dentes, Alia q; eorum vitia sananda. CAP. 16.

Vtuntur autem & huiusmodi quibusdam dentifriciis,quæ vnà & gingiuis prosunt, & dentes splendidos firmiores q; reddunt. Terram eretriada vocatam vstam tritam q; adhibent: hoc valde bene splendidos dentes reddit. Farina erui lotio subactam illine. *Aliud.* Cuniculi caput vstū cum fœniculo quàm albissimo, sæpiæ tritis ossibus admiscens vtere. *Aliud.* Cornu ceruino vsto trito q; vtitor: hoc & dentiū dolores tollit, & ex rosaceo impositum capitis dolores discutit. *Aliud.* Pulegio & sale fricto mistis ad eadem tritis vtere. *Aliud.* Ouillo talo vsto ad similia vtitor. *Aliud.* Hordeo tosto & sale mistis tritis q; vtere. ℭ *Diaclysma,id est lauatio ad Vlcera,& Dentes titubantes infirmos q;.* Alicacabi radicē vnà cū malicorio crassiore elixā imponito. *Aliud.* Albę populi,aut ver
D benacæ,radicem accipito: aut eryngii radicem vel ipsam herbam: aut polii radicem accipito: & terens apponito. ℭ *Ad Concussos Dentes & dolentes.* Asini vngulam vstam tritam q; aceto excipe,et orbiculos faciens repone: ad vsum aceto orbiculum vnum liquato, dato q; ore continendum: illico enim dolorem sedat tollit q;. *Aliud.* Nigri chamæleonis decocto si foueas, dolorem dentium curabis: id & mures necat. *Aliud.* Betæ succo si fiat collutio, confestim dolor finitur. *Aliud.* Alterci radicis calidiore decocto si foueas, dolor quiescet. *Aliud.* Rutam,hyssopum,& myrrham,ex vino tritas ore cōtineto. *Aliud.* Si ex aceto, posca,aut vino,vbi verbasci radix incocta sit os colluatur,bene facit. *Aliud.* Ex nitro cum oleo facta collutio dolorem pellit. *Aliud.* Cupressi baccis ex vino et rosa elixis os foue. Quod si dentes omnes doluerint,cedri liquore os si collues,protinus dolori succurres. Dens molaris si doleat, maluæ vnicum habentis cauliculum radice si tangas, dolor abibit. Dentes dolentibus herbæ muralis radicem,cum balneas ingrediuntur, commanducādam præbeto: quā sub molari dente,quoad ex balneis egrediantur,retineto: & dolor euanescet. *Aliud.* Pyrethri radicula commanducata eodem die fugat dolorem. *Aliud.* Herbæ pontitidis vocatæ radix manducata dolorem finit. ℭ *Suffimentum Dentes dolentibus.* Alcyonii suffitu continuo dolor tollitur. *Aliud.* Alterci semen suffitum dolori medetur. ℭ *Vt Dentes bene oleant.* Cimo-

liam cum ſale terito, dẽtes q; fricato. *Aliud.* Dentem canis accipito, & in ignẽ conijce, ſuffitum q; E
facito: vt enim iſte crematur, ita dentes confirmat. ¶ *Ad Exeſos Dentes.* Ad exeſos autem dentes,
atramento ſutorio trito permiſtum piper accipito, aut gallam. Aut ex melle fiſſum alumen in cauũ
∴ dentis inſerito, & dolorem leuabis. *Aliud.* Limacis lapidem in fruſtula ſeſami magnitudinẽ ęquã
tia cõfringe, & in dentis foramen immitte: illico dolorem ſedat, ſed ex cera operculũ facito. *Aliud.*
Taurinum iecur lento igne frictum, denti q; impoſitum, ſimul atq; tetigit, dolorẽ diſcutit. *Aliud.*
Teſtudinis vnguis in maxillaris dentis exeſi foramen coniectus multum proficit. *Aliud.* Fel vrſi
impoſitum illico dolorem leuat: curat autẽ etiam, quoquo modo illinatur. ¶ *Ad Dentes Motos &
labantes.* Teſtudinis ſanguis diu ore contentus dentes corroborat. *Aliud.* Alcyonio indico ex vi-
no trito ſi os colluatur, motus ſiſtitur. ¶ *Ad Dentes ex ictu Concuſſos.* Coralliũ imponito, & ſatis
diu contineto. {¶ *Ad Dentium Stuporem.* Ægrotus portulacam mandito. Aut oleo omphaci-
no perungito. Aut amurcam olei in vaſe æneo ad mellis temperaturam coquito: hac enim vetu-
ſta ſi inungas, valde prodeſt.} ¶ *Ad Dentes Eximendos ſine ferramento & abſque dolore.* Fermentum
denti circundato, & pauliſper relinquito: mox dentem lacertę ſanguine circunfundito, & excidet.
¶ *Vt Sponte Dens excidat.* Pyrethrum aceto mollitum, ſale q; per triginta dies maceratũ, dẽti prius
mundo facto circumponito. *Aliud.* Artemiſiam herbã ex aceto tritam obline. *Aliud.* Dentem F
circum ſuffodiens, vermiculis, quas campas vocãt, in ſummis braſſicarũ aliarum q; herbarum folijs
repertis illine, ab alijs dentibus cauẽs. Quòd ſi inferiores dentes eximere voles, illis vermiculis vte
re, qui in inferiore parte illarum herbarũ reperiuntur. *Aliud.* Sandaracham ex aceto tritam ſicca-
ri permitte, & ſicca vtiliter vtitor, prius ſanguinem circum dentem eliciens: ſic.n. pauliſper dimit-
* tens, digitis ipſum eximes. Aut agreſtis cucurbitulæ radicem in foramen dentis conijce. *Aliud.*
Mœdi immaturi radicem in vmbra arefactã tritam & cretam radicibus dentis circunda: & paulo
poſt digitis apprehende, ſequetur enim. Aut æthiopicæ oleæ lachryma affectum dentem tangito.
Aliud. Lacertã agreſtem arefactam, diſſectam, contritam q; repone: cum dentẽ circum purgaue-
ris, imponito: & paulo poſt attrahito, quoniam ſequetur. *Aliud.* Vrticæ ſemina cum galbano mi
ſta affecto denti circumline, & protinus excidet. ¶ *Ad Eximendos ſine dolore Dentes.* Herbæ lapæ
radix calefacta, & dẽti appoſita facit, vt ſtatim digitos ſequatur. ¶ *Vt Dentes digitis euellantur.* Syl-
ueſtres cucurbitulas contunde, & aceto macera ad mellis ſpiſſitudinem: deinde ferramentũ ad ſcal
pendos dentes in medicamentum demitte, eoq; dentem circum ſcarifica, atq; os pauliſper clauſum
haberi præcipe: deinde apprehende digitis dentem & attrahe: abſq; dolore euelletur. *Aliud.* Fa-
rinam ex lacte tithymalli adhibe, & hederacea folia ſuper impone, per horam q; dimitte: frangetur G
Ex tralatione veteri. enim ſine dolore. {¶ *Ad Dealbationem Dentium.* Nitrum, os ſepiæ, & os palmularũ terens vtere.
Aliud bonum. Corallium rubrũ, pumicem, oſſa palmularum, oſſa ſepię, & ſalem aſſum terens vte-
re. ¶ *Ad Dolorem Dentium.* Oleo lentiſci non antiquo colluantur dentes. *Aliud.* Colluatur os
cum folijs rutæ coctis ex oxymelite: vel colluatur cum aceto ſcillitico: vel coquatur in aceto pyre-
thrum & hyſſopum: oportet autem humiditatem & humorem euacuare.

De Morbis Gingiuarum. CAP. 17.

Ad gingiuas corroſas, florum roſarum drachmas viij, gallarũ drachmas iiij, myrrhæ drachmas
ij, commiſce, & appone. *Aliud.* Lacte aſinæ gingiuas collue. *Aliud.* Foliorum oleæ decocto os
collue. *Aliud.* Aceto ſcillitico gingiuas ablue. *Aliud.* Rubiginem ferri & balauſtia ſicca appo-
ne. ¶ *Ad Gingiuas Tumidas, & carnis incrementum.* Succũ portulacę ore detine, vel aquã ſalitã oliua
rum colymbadum, vel oleum ex immaturis oliuis expreſſum calidum, vel lentiſcinum, vel de co-
toneis. Sicca vero, quæ proſunt, ſunt, rubigo ferri, aut æris, radix ariſtolochiæ, ſemen plantaginis,
atramentum ſutorium aſſatum, & balauſtia. ¶ *Ad Inflammationem Gingiuarum.* Collue decocto
foliorum oleæ, & appone gallam. *Aliud.* Coque in ſapa folia oleæ & gallam. ¶ *Ad Gingiuas De* H
nigratas & putridas. Confert fricatio ex fæce vini vſta: abſtergit enim mundat dealbat q;. ¶ *Ad
Gingiuas Sanguinolentas.* Confert miſſio ſanguinis è cephalica, & ſcarificatio gingiuarum: confert
etiam ſuccus hyoſcyami, vel eius decoctum ex ſapa, ſi retineatur in ore. *Aliud.* Extremitates len
tiſci et balauſtia coque in poſca, et collue. *Aliud.* Radicẽ rubi coque in vino, et os collue: vel rhun
& gallam coque in vino, & vtere ſimiliter.} ¶ *Ad Oris Vlcera, & putredines.* Melanteria contuſa
efficax eſt. Ad eadem proficit & oleum omphacinum per ſe & cum melle potui datum. Prodeſt
& Glaucuris tuſa, ſi ex melle & aqua pari portione eius ſuccus gargarizandus exhibeatur.

Ad Columellæ morbos. CAP. 18.

Gallã tritam per ſe admoueto digito oleo intincto: aut in conchleariũ inijciens, applica. *Aliud.*
Spinæ ægyptię ſemen tritũ atq; aridũ appone. *Aliud.* Caricas cũ oleæ folijs eſui dato. Succũ cyre
* naicũ cũ ſale arefactũ apponito, prius gargarizatione ex aqua calida facta. Aut fiſſum alumẽ vſtũ
diligẽter admotũ iuuat. Aut ſtellionẽ viteis lignis crematũ imponito, et bene facit. *Aliud.* Rubi
* cauliculos ex melle & pice liquida maceratos circunda. *Aliud.* Lapidis agerati florẽ admiſtũ gar-

A garizandũ dato. Aut braſſicę ſucco admiſtũ alumẽ fiſſum & gargarizatũ mirifice ꝓdeſt. ℂ *Vſtorium columellæ apponendum.* Miſy & calcẽ viuã æquis portionibus reſina terebinthina excipe,& ſub de,retinendam q́ʒ permitte: intra horas tres aufert. Item proficit ad vuæ affectum picis recrementum,quod ex Cilicia aduehitur,cochleario exceptum & ſubditum. Et vuæ acerbæ ſuccus ex melle,aut prædulci vino. Dicitur autem incolumem ſeruare columellam, ſiquis vuæ acinos quotannis ieiunus deuoret: & nunquam eius partis affectu vexabitur. Iiſdem preterea gargariſmatis in vuulæ vitijs vtendum eſt,quę ad tonſillas affectas deſcribentur. Primũ atq́ʒ inter initia iube aqua calida os fouere: deinde frigida gargarizare,aut poſca,aut mali punici dulcis ſucco ad mellis craſſitudinem decocto,& oxymelite eliquato: aut poſca,aut dracunculi ſucco gargarizet, & optime proficient. {ℂ *Ad Vuulam Phlegmonem patientem.* Fiat gargarizatio cum ſucco mali punici ex mulſa,vel cum aqua decoctionis roſarũ,vel cũ Diambron ex aqua calida. Confert etiam glycyrhizæ ſuccus cum melle appoſitus & terra ſigillata & fructus ſpinæ ægyptiacę. Mitiora autẽ ſunt hæc,gummi arabicum,tragacanthum,ſarcocolla appoſita. *Aliud.* Fructum ſpinæ ægyptiæ,& ſic cum appone: vel cauliculos rubi terens illinc cum melle.} * Ex tralatione veteri.

Ad Inflammationes Tonſillarum,& Anginas. CAP. 19.

B Id vero benefacit in tonſillarum inflammationibus. Myrteas baccas præparantes melle, & abſinthiũ,& dracũculum inungere conſueuerunt: hoc autem medicamentũ illitum,aut cum aliquo gargarizatum mirum in modũ prodeſt. Quod ſi aliquæ phlegmonis reliquiæ ſuperſint, tõſillæ q́ʒ exaſperatæ ſint,lacte planè calido per ſe,aut cum ſupra poſitorum aliquo vtendum eſt: aut furfuribus aqua elixis,aut mulſa,aut furfurum diluto: aut oryzæ aqua calida farinam ſubigẽs bis aut ter, ſucco vtere: aut gallinę hœdi'ue iuſculo: aut hordeum cortice liberatum vnà cum paſſulis decoque: aut maluæ decocto per ſe vtere: aut vnà cum melle maluã elixa,aut cum lupinis & paſſo & vtitor. ℂ *Ad Tonſillarum Humores,& Anginas.* Dulcis radicis ſuccum eliquãs vtere. Quòd ſi cruſtę factæ ſint,ad has remouendas,mulſa gargarizandum eſt,aut lentis decocto per ſe,aut cum hyſſopo,aut iride. Vel etiam oliuarum ſalſarum aqua gargarizetur. Aut croci parum & myrrhæ cum modico paſſi inferueſcant. Aut ficis elixis hordei farinam permiſce,ſuccũ q́ʒ exprimens percola,& ſucco vtere. Aut ficorum decocto ſinapis modicum adijciens gargarizandum propina, pituitã nãq́ʒ detrahit,& phlegmonem diſcutit. ℂ *Ad Abſceſſus in Tonſillis.* Aliquod ex iis, quæ ſupra comprehenſa ſunt,proficit. Item aphronitro contrito locum tange: interdum autem & florem nitri adiunge,ſeparat enim cruſtas,& abſceſſus attenuat,ſi per collutionem detur. Et lixiuio
C percolato marrubij ſuccus dilutus vtiliter exhibetur: Aut ipſum marrubium in mulſa coctum: Aut rutę decoctum cum marrubio,aut per ſe,aut in mulſa elixum ſubſidio eſt. Item & ſuccus gargarizatus,& erui decoctum ſimiliter prodeſt: Aut miſy cum galla immatura miſtum: Aut myrtum liquido aluminí ac melli paribus portionibus tritam miſcens illine: hoc remedium non cruſtas ſolum abijcit,verum etiam antiadas à Gręcis vocatas glandulas mirifice diſſipat. Aut porcelli cruore manus imbuens,ter laborantis collum attinge. *Aliud.* Cochleas teſta nudatas in ollam inijce,deinde torreas: & in cinerem redigens,puro melle ac leni excipe,atq́ʒ perunge: vis eius incredibilis eſt.

Ad Interruptam ſubmiſſamq́; Vocem. CAP. 20.

Bulbos duos crudos ex melle eſui dato. Auxiliatur & fici decoctum cum thure & myrrha gargarizatum. Ad idem facit & ſulfur ignem non expertum in ouis deuoratum cochleariorum duorũ aut trium menſura. *Aliud.* Accipe amygdalas amaras xx,ſeminis lini aſſi drachmas quatuor, tragacanthę aqua maceratę drachmas duas,nucleos pini triginta: melle excipe, & vtere. *Aliud.* Pulegij drachmas quatuor: ſeminis lini,piperis,calamenti,añ drachmas duas: petroſelini drachmam vnã,mellis librã vnã. ℂ *Ad eos qui propè Suffocantur.* Humanum ſtercus in panniculo deli
D gatũ & crematũ potui dato: hoc his,qui iã ſtrangulant opẽ fert. *Aliud.* Et caprinũ ſtercus cũ melle & liquida pice illitum angina laborantibus ſumme prodeſt: Aut rutę ſucco & lacte per clyſterẽ tranſmiſſo laborantis fauces collue: multam enim lachrymam detrahit, & malum leuat. *Aliud.* Vrina aſſidue gargarizata ſanitatem reſtituit: vnà vero & ſuccum braſſicæ gargarizare oportet. ℂ *Ad Puerorum cruſtas in faucibus.* Prius inungito: deinde vinum,in quo ariſtolochia decocta fuerit,gargarizetur: citiſſime curabitur. *

Ad Oſſa Deuorata,alia q́; omnia ex gutture excutienda. CAP. 22.

Aquæ & olei parem modum in os fundens contineto,quoad rem deuoratam eijciat. Siquis comedens aliquid deuorauerit,& ſuffocetur.ex eadem re, quam comedebat, particulam vtriq́ʒ auri ſuperimponat ac ſuper caput: res enim deuorata ſtrangulans q́ʒ deſcendet. ℂ *Ad Hirudines ex gutture eijciendas.* Marina aqua gargarizetur. *Aliud.* Oleum,aut ſuccus cyrenaicus,ad magnitudinẽ erui ex vino puro calidus potui detur: Aut ſuccum anagallidis, aut acetum acre,cum thymo propina: poſtea calenti aqua gargarizetur.

Ad Diſtillationes. CAP. 21.

Caſeus antiquus in cibum ſumptus iuuat: ipſas enim reſiccat. Oleo veteri nares aſſidue perunge: Aut ſulfure & myrrha contrita cum vino & melle & oleo.

Ad Tuſſes

Ad Tusses. CAP. 23. E

Fici puro vino madefacti & in cibũ sumpti bene faciunt. *Aliud.* Resina terebinthina in melle cocta linctui detur, postea vinum merũ dulce sorbẽdum exhibeatur. ℭ *Aliud Pueris magis commodum.* Coagulum purum cocto melle comprehende, & exhibe. *Aliud.* Canem lycurgum vocatum excoriatum epulandum appone. *Aliud.* Allium ex melle decoctum succurrit tussientibus. *Aliud.* Scillam accipito, & eius summum excauato: in cauo conijce ouum, locum q; creta obtege: & tostum edendum exhibe. ℭ *Ad Tussientes assidue.* Hyssopi fasciculum in aqua ad tertias decoquens, ieiuno per triginta dies calidam potui dato: pueris vero etiam cum caricis. *Aliud.* Pernam contundens, & instar farinæ in potione spargens, iuuat. Hoc idem & sanguinis ex ore eiectioni succurrit egregie. *Aliud.* Sinapi tusum tritum q; cochlearij mensura cum vini cyathis duobus deinceps per dies tres bibendum dato. ℭ *Ad Nocturnas Tusses.* Mentham tritam in acetum conijce, & sorbendum præbe. ℭ *Suffitus ad Tussim.* Styracis, mastiches, piperis, petroselini, ana drachmam vnam: sandarachæ drachmas sex: baccam lauri vnam: impone carbonibus accensis, & per calamum æger fumum excipiat.

Ad Asthmaticos, id est Suspiriosos. CAP. 24.

Vinum, aut mulsam, vbi scilla decocta fuerit, propinato. Facit & pulmo vulpis siccatus, & tritus, ex vino nigro potui datus. *Aliud.* Nasturtium album tusum & melli mistum lingendum exhibeto. ℭ *Ad spiritus difficultatem.* Ouium pilos, qui circum anum sunt, accipe, hos q; vstos ac tritos in passo propinato. *Aliud.* Sulfur ignem non expertum ex vini cyathis quatuor potui dato. ℭ *Ad Recta ceruice spirantes.* Radiculam ex aqua calida propinato. *Aliud.* Sedum ex melle tritum linctui dato: aut bulbum, aut abrotonum, aut halicam ex mulsa, aut hyssopum in mulsa coctum, aut herbam stœchada, aut castoreum ex dulci vino, aut scillæ intranea ex aceto mulso. F

Ad Sanguinis ex Ore profusionem. CAP. 25.

Symphyti herbæ radice, quanta potest, vescatur, eodem q; die acetum ne gustato. *Aliud.* Terram samiam dato, interdum cum succo herbæ sanguinalis, interdum per se. Dicebat autem Hippio Centaurius, Ad sanguinis eruptionem magnifice proficit vrticæ succus ex vini cyathis tribus epotus. Iuuat præterea acetum absortum præcipue scillinum: item & menthæ succus & tragacanthæ sub lingua contentus.

Ad eos Quibus ex aliqua vi interiora Sanguis erupit. CAP. 26.

Accipe vitis cinerem aceto extinctum, plus q; aceti superfundens madefacito, & per panniculũ excola: id modica aqua temperatum propina cochleariorum sex mensura: hoc & locum sanguinem fundentem adstringit, & concretum sanguinem deuoratum excernit, & cruoris profluuium compescit: nam sanguinis in interioribus locis exitum coercet. ℭ *Ad omne Sanguinis profluuium.* Symphyton herbam ex aceto faciei superdato, si ex naribus sanguis decurrat: si ex thorace feratur, ossi pectoris: si ex vesica, aut vtero, aut renibus, coxendicibus imponito. G

Ad Sanguineum Sputum, & Tabem vel Phthisim. CAP. 27.

Gũmmi partem nigram passo elixam exhibe sub lingua continendam ac deuorandam: ad sputum enim sanguinis & tussim gũmmi nigra pars vehementer facit. ℭ *Ad Phthisim non perfectam sanandam.* Pulmo cerui calamo extractus & arefactus conteratur: ipsius cochlearia tria ex mellis cyathis tribus exhibeantur: deinde paucis diebus interpositis iterum propinetur. ℭ *Ad Phthisicos, & Purulenta sanguineaq; sputa reijcientes.* Vtimur salsamento cum pane esui dãtes, ipsum ita colluentes aqua ter & quater, donec aqua salsa non reddatur: ipsum deinde charta inuoluentes crememus, damus q; sine oleo, exiguum mulsi infundentes. Herophilus autem salsamentum solum cum pane exhibet: postea vero aquam potandam iubet, dicens, cum sal in salsamento aluum perturbat, vinum quidem datum soluit. Vtimur & scilla tosta cum salsamento in ipsa, & vehementer purgantur: item & porro cum pane. Postea cum diligenter purgati esse videbuntur, si infirmiores fuerint, ipsos carnibus & alijs id genus reficimus. Eadẽ ratione vtimur in ijs, quæ ad purgationem attinent, vbi abscessus eruperint. Herba quoque piscis vocata cum axungia non salita esui data sanguinem reijcientes ac tussientes mirifice adiuuat. { ℭ *Ad Sputum Sanguinis.* Iuuat etiam terra sigillata, & trochisci ex electro, & trochisci ex corallo, & theriaca data in lecto. } H

Ex tralatione veteri.

Ad Lateris Phlegmonem. CAP. 28.

Radicis corticem in potum exhibe. Cuminum, quo in obsonijs vtimur, in aquam inijce, & bibendam præbe. *Aliud.* Rutæ coliculos quinq; contritos quotidie dato: aut herbæ stœchadis q̃tũ tribus digitis capi põt. Itẽ trifolij semen, aut panacis radicẽ, aut aiugã, sine potui dato. { ℭ *Ad Pleuritidem.* Si quidẽ vsq; ad clauiculã puenerit dolor, mittendus sanguis est: si vero ad præcordia descendat, corpus est purgandũ, & vtendum clysteribus valẽtibus. Si dolor fuerit moderatus, danda est aqua mulsa & ptisanæ cremor, aut chondri: in processu vero morbi permiscendum sorbitioni calamentum vel marrubium: confert etiam semen vrticæ cum melle. Ad fortiores autem dolores vtendum est sacculis è milio & furfure: vel fomentis ex aqua calida, aut oleo in aliqua vesica posito,

Ex tralatione veteri.

A ca poſito,vel lana ſuccida pfuſa oleo & vino habente ſal. Poſt ſeptimum vero diem & emplaſtro
dicto rutaceo vtemur. Multoties aũt bulbi cum axungia ſuffecerũt. Dandũ eſt & eclegma, quod
fit ex nucleis pineis,& amygdalis amaris,& ſemine lini,& amylo. ℭ *Vnguentum bonum.* Accipe
bdellium,coſtum,caulículos braſicæ combuſtos & redactos in cinerem,permiſce cum adipe: hoc
enim medicamentum præclare diſcutit.}

Ad Extollendas diſtendendas q; Mammas pendulas ac flaccidas. CAP. 29.

Terram pictorum capiens,& cum melle elixans,panniculo illitam imponito à ſummo mane
vſque ad veſperam: deinde ſpongiam ex olla ſuperaddito, quoad cataplaſma abduxeris: hoc au-
tem & erectas & turgidas mammas facit. Craſſius autem cataplaſma imponas. Si vis ipſum effica
cius reddere,gallæ acerbæ vncia vna miſceat. ℭ *Vt Mammæ plures annos molles ſint.* Ex cicuta cari
ſtia cataplaſma facito. ℭ *Vt Mammæ maiores ne fiant.* Porcellũ diſſecans cruore mãmas obline,am-
plius non augeſcent. ℭ *Ad Lac ſiccandum.* Cretãriũ aceto maceratũ illitũ & impoſitum lac areſa
cit. {ℭ *De Mammillis & primo de Abſceſſu mammillarum.* Cimoliã,thus,& oleũ roſatum permiſce, Ex tralatione
& appone. *Aliud.* Principio infunde ſpongiã in poſca tepida,& exprime,& appone, & ſuperli- veteri
ga. *Aliud.* Palmulas & micam panis tere,permiſce cũ poſca, & appone tepidũ. *Aliud.* Corian-
B drũ & pſyliũ cũ cerato appone *Aliud.* Panẽ & herbam muralẽ viridẽ cũ cerato imponito per diẽ.
Aliud. Panẽ cum aqua mulſa,vel melle & vino, admoueto: ſi vero non tolerant grauitatẽ mãmil
læ,perfunde oleo calido & lana ſuccida molli,vel decoctione fœnigræci,vel althææ,vel ſeminis li-
ni. ℭ *Ad Attrahendum Lac.* Raphanũ cũ furfuribus ĩ vino coque,cola & propina. Seſamũ ex vi
no dulci da potui. *Aliud.* Anethũ vel ſemẽ eius coque cũ carnibus, vel cũ faciẽtibus lactis copiã.
Aliud. Furfures cũ radicibus fœniculi coque in aqua,& da potui. *Aliud.* Nigellæ drachmã j po-
ne in mulſa,& propina. *Aliud.* Porrũ coque in aqua,& da bibendum eius decoctum. Vel porrũ
tere,& cola,& da aquam potui. *Aliud.* Succũ fœniculi da bibẽdũ. *Aliud.* Radicẽ fœniculi & hor
deũ aſſum coque in aqua,& pmiſce butyrũ,& da bibẽdũ. *Aliud.* Decoctũ erratici fœniculi da bi-
bendũ: da ẽt eſui ipſum fœniculũ. *Aliud.* Cardamomũ cũ vino da potui. *Aliud.* Semẽ viticis da
cũ vino bibẽdũ. *Aliud.* Succũ betæ da bibẽdũ. Oportet aũt abſtinere ab acribus & ſallis & aci-
dis,& oleribus crudis. ℭ *Ad Prohibendum Lac.* Foue mãmas ex aqua marina, & eis admoue ad-
ſtringentia,& ſiccantia. ℭ *Vt Mammillæ remaneant tenſæ diu.* Cicutã mãmæ imponito per dies no
uẽ,ſpongiã q; poſca madẽtẽ ſuperdato. Cyminũ terens impone cum aqua,deinde ſpongiam pfu-
ſam poſca ſuperappone & liga: poſt tres aũt dies aufer cyminũ,& tege mãmillas cum radice lilij &
C melle,& dimitte tribus diebus: & hoc fac ter in menſe.}

Ad Fœtidos Sudores, & Alarum tetros odores. CAP. 30.

Aſaro alas ſublĩe à balneo,& ſũmo mane quotidie. Aut alumine liquido pũge quotidie. Aut
ocymi ſẽie ex vino & melle illinito: hoc odores fœdos alarũ diſcutit. Aut puluerẽ tenuẽ admoue.

Ad Vitio Stomachi laborantes. CAP. 31.

Cedri liquoris cochlearia duo,olei immaturi cyathũ,in vnũ miſcens ſorbẽdũ dato: id omnẽ do-
lorẽ funditus tollit: eſt aũt Serãpionis,fidẽ q; hoĩum ſuperat. *Aliud.* Aneſum in panniculo ſucci *
plenũ deligato,& in aquã calidã conijcito,& ſorbere iubeto. ℭ *Ad Imbecillos, & Nauſeantes.* Mẽ
tæ colículos duos aut tres,mali punici dulcis ſucco atq; aceto inferuefaciens, ſorptui dato. *Aliud.*
Sãbuci tenera folia ex munda aqua ſi bibãtur,ſupra fidẽ proficiũt. ℭ *Ad Morſus Ventriculi ſine bi-
lis vomitu.* Tragoriganũ in aqua pari modo macerans ſorbẽdũ exhibeto,lactis faciens tẽperaturã.
Ad Stomachi Imbecillitates. Sinapi frictũ ex aqua tritũ & potũ bene facit. ℭ *Epithema ad Stomachi
Hypochondriorum q; vitio laborantes.* Fecẽm aridã cerato myrteo aut roſeo excipe, & vtere. ℭ *Ad *
Singultum.* Cũ ſemel ſingultũ ſenſit,digitũ tuũ ſiniſtræ manus, quẽ ſalutatoriũ vocant, ter ore cõti *
neto: aut acetũ ei ſorbendũ dato: aut cuminũ,& alicã: aut vomat: & ſingultus ſedabĩt: aut ſpiritũ
D contineat: aut ſternutatione vtaĩ: aut rutã ex vino bibat: aut micã panis aceto madentẽ bibito: aut
porcelli oſſiculũ manu atterito. Singultus quoq; terror incuſſus finit. {ℭ *Ad Dolorem Stomachi.* Ex tralatione
Caſtoreũ da bibendũ cũ poſca: & ſi eſt flatus cauſa,coque in oleo cyminũ,& ſemen dauci,& petro veteri.
ſelinum,& vnge: & ſi eſt frigus coque in oleo baccas lauri & rutã,& nigellam,& ſemen fœniculi.
In immoderatis autẽ doloribus fac fomentũ cũ milio. Confert ẽt cucurbitula magna vmbilico im
poſita. ℭ *Ad Debilitatem Stomachi.* Confert oleũ de ſucco cotoneorũ. Semẽ ſinapis vſtulatũ tere,
& ex aqua propina. *Aliud.* Maſtiches,ſtyracis, ana partes ij: abſinthij, œnantes, ana partes tres:
olei malini partes quatuor,vini quod ſufficit: roſarũ partes duas: hæc trita,& miſta aſſume ex pur-
pura aut lana,& appone ſtomacho. Quidã addũt cyphi vocatũ. Quidã apponũt cerã, & ceratũ fa-
ciunt. *Aliud.* Mẽthę ramos duos vel tres coque in ſucco punici dulcis & aceto,ac potui dato.

Ad Choleram & Vomitum, & Voluulum & Vomitum ſtercoris. CAP. 32.

Vinum olbinum in cholera ex vſu eſt,ſtomacho enim commodat, & ad ventrem bene facit.
ℭ *Ad Vomitum comprimendum.* Herbæ ſanguinalis ſucco cibos inficito. *Aliud.* Abſinthium
in aqua ad tertias decoctum potui dato, habitum ægroti conſiderans: centaurium præterea, aut
thymum,aut nigras myrti baccas ſimiliter exhibeto. ℭ *Vt Facilis ſit Vomitus.* Sampſuci folia
eſui

esui dato. *Aliud.* Lixiuio percolato oras poculi oblinito. ℭ *Ad Voluulum mirum auxilium, & ad* E
Stercus vomentes. Ita facito. Oleum, in quo anethum decoctum sit, propinato: quoad autem elixa-
* tur, ęgrotum in calidam aquam demitte, & ab olei potu calidas micas esui concedito: seruabitur
enim etiam si iam stranguletur. Hoc ego principem in nostra Asia seruaui. ℭ *Ad eos, qui crebro
Vomunt.* Rhun & cuminum in vnum cõtundens da ex aceti mulsi cyathis sex vnciam in potum.
ℭ *Ad Cholera vexatos valde efficax.* Mentha ex vino sumpta, si febris absit, herba quinq;folia ari-
da trita ex vini cyathis septem, aut ex aquæ calentis cyathis duobus pota, statim dolorem leuat.
Aliud. Cochlea cum testa contusa potui danda est. ℭ *Ad Supprimendum Vomitum.* Foliorum &
capreolorum vitis succus cum polenta ieiuno in potum detur ex aqua cochlearij mẽsura. *Aliud.*
Panacis obolum ex vino & oleo calido propinato.

Ad Iecinoris Vitia. CAP. 33.

* Petroselini seminis cochlearium, mentha inspersa & epota proficit. *Aliud.* Herba fumaria vo-
cata in succum soluta, & in pastillos redacta arida q;, indolentiam prębet: ter autem ex aqua pota
liberat. *Aliud.* Lupi iecur denarij pondere ex passi sextario exhibitum bene facit. *Aliud:* Pipe-
ris albi grana nouem, & myrrhæ quod auellanæ magnitudinem æquat, omnia vnà contusa sere-
* no cœlo alternis diebus exhibeto ter aut quater. *Aliud.* Equi iecur penu cedrino reponito: dein- F
de chio vino & aqua dilutum exhibeto: quibus enim iecur vlceratum est, ne amplius exedatur,
efficitur. *Aliud.* Maluæ succus ex melle potus iecinorosis medetur. *Aliud.* Hastulæ regiæ radix
pota iecinoris dolores leuat. *Aliud.* Alba viola pota cõfestim iecinorosos dolore liberat. ℭ *Epi
thema Iecinorosis commodum.* Laserpitium contusum veteri axungia comprehende, & linteolo illi-
tum super impone. *Aliud.* Fico in mulsa decocto & trito absinthium contusum quàm plurimũ
admisceto, & vtitor. *Aliud.* Brassica cruda superdata iecinorosis celeriter opitulatur.

Ad Arquatos. CAP. 34.

Radices acanthi, quod Romani tricardumæam vocant, virides tres, aut aridas quatuor, in aqua
decoquito, donec dimidium relictum sit, & expressis radicibus aquam potui dato. ℭ *Ad Auri-
ginem valde efficax medicamentum, & longa experientia comprobatum.* Raphanos virides cum folijs con-
tunde, & vnius duorum'ue succum ex vini cyatho vno exhibeto: ante balneum vero, si ieiunus
* fuerit, propinato, & in calidum solium descendere iubeto: videbis enim auriginem aquæ super-
natantem. Quòd si contumacior ægritudo fuerit, succum bibere iubeto. Aut anchusæ radicis ari-
dę cochlearia duo accipiens ex aquę cyathis tribus potandam dato. Aut sulfuris ignem non ex- G
perti cochlearia quatuor ex vino. Aut herbæ sabinæ vnciã ex mulso. Ego sanè & hoc vtor, vehe
menter faciente. Aphronitri vncias duas in vini aminæi cyathis duobus macerans, sub diuo q; no
ctem integram exponens, do ieiuno potandum: id q; facio per tres aut quatuor continuos dies, &
sanitatem restituo. *Aliud.* Herbam hypericon & adianton aquæ incoctam potandam offeras.
Aliud. Myricam ex aceto tritam potui da: arquatos curat. Regio morbo affectum in balneum
abducens, & in solium descendere iubens iunci odorati vncias duas ex vini mulsi cyathis tri-
bus potui exhibe: discutiet longam auriginem, & liberabit. *Aliud.* Herba rubia vtere in quoti-
diano victu absque carne suilla: ipsam contundens & cribrans da vsque in sextum diem cochlea-
rium vnum ex vini decem cochlearijs: deinde semper subtrahens dato vini cochlearia nouem, de
* inde octo, deinde septem, postea sex, postea quinque, deinde quatuor, deinde tria: quòd si trigesi-
mo die fuerint aliquæ morbi reliquiæ, eãdem exhibeto similem ordinem seruans. *Aliud.* Chamæ
melum ex aqua potum arquatum pellit, & iecinorosis vehementer auxiliatur. *Aliud.* Radicula
ex melle & lacte pota medetur. *Aliud.* Aselli, hoc est centipedæ, sub aquarijs vasis repertæ, tritæ,
ex mulso potę, regio morbo liberant. *Aliud.* Serpillum aquæ incoctum, & potui datum, aurigi-
nem submouet. *Aliud.* Sulfur ignem non expertum mensura vnius cochlearij, aut duorum, ex H
vino potum arquatum curat. *Aliud.* Ferri ærugo cito liberat. *Aliud.* Capreæ stercus aridum tri
tũ cribratũ cochlearij mensura ex vini odorati cyathis quatuor ieiuno & loto exhibe: febricitanti-
bus autem ex aqua eandem portionem. *Aliud.* Vrsini fellis quantum græcam fabam æquat, ex-
hibeto, deinde aquam superbibito. *Aliud.* Sabinæ cyathus ex mulso potus hoc morbo liberat.
Aliud. Thus aquę incoctum propinato. *Aliud.* Terrestrem lumbricum tritum potui dato.
Aliud. Aristolochiam ex aqua exhibeto. *Aliud.* Cichorij succi cyathos quatuor si biberit, sana-
bitur. *Aliud.* In medium balnei conclaue descẽdere iubeto, vt sudet: & egressus sanus erit. *Aliud.*
Stercoris canini albi, quod genubeos vocant, cochlearium ex vini optimi cyathis tribus per dies
decem propinato. Hoc idem ad colicos dolores & inflationes pariter proficit. ℭ *Medicamentum
ad Morbum Regium, quod in nares fundi debet.* Elaterij quantum fabę græcæ amplitudinem æquat, mu
liebri lacte liquatum in nares fundatur. *Aliud.* Nigella aquę incocta in nares coniecta in balneo
auriginem detrahit.

Ad Lienosos. CAP 35.

Rumicis agrestis radix tundatur in pila, & tritæ succus exprimatur, & per tres dies singuli cya-
thi

A thi bibantur. *Aliud.* Panacis radix contusa cochlearij mensura ieiuno ex aquę calidæ cyathis tribus exhibeatur. ℭ *Ad Lienosos cum præduro tumore.* Capparis radicis corticis vnciam accipe, aceti sextarium semis, aquæ sextarium integrum: decoque ad tertias: propina à cibi perfecta concoctione cyathum vnum duos'ue, & hoc per interualla facito. *Aliud.* Hederæ foliorum aceto incoctorum & contusorum succus expressus robustis purus potui detur: sed delicatioribus, aqua dilutus: antequam bibant autem ipsos cōcitatius ambulare cogito. *Aliud.* Centaurij tenuioris, quod iam consenuerit, in pila contusi, cochlearium febre carentibus dato. *Aliud.* Leporinus lienis recens ita deuoratus, vt ne dentibus attingatur, lienosos magnifice iuuat: ignoret autem laborans quid deuorauerit, oculis fascia velatis. Idem facit & catellorum non dum visum adeptorum lienis perinde in ventriculum transmissus. *Aliud.* Venatorij canis catulum aridum tritum modico nardo adiecto ieiuno exhibe. Dicebat autem Marcellus id quoque ad lienosos vehementer facere, si cardamomi cochlearium vnum aut duo ex aceti scillini cyatho vno duobus'ue ieiuno dētur: id q; per tres dies continuos facito. *Aliud.* Radices hederæ molles elixæ ex vino bibantur: aut crudæ contusæ ex vino itidem. *Aliud.* Asini stercus aridum aceto dissolue, & per linteolum excolatū potui dato. *Aliud.* Raphani succus ex oxymelite maceratus per tres dies accipiatur, singulis die-
B bus cyathi bini: lienem attenuat. *Aliud.* Ferri recremēti cochlearium ex posca potui dato. *Aliud.* Irin longam aceto incoque, & acetum propinato. *Aliud.* Elcorōdani cor potui esui'que exhibeto. *Aliud.* Muxin ex aqua elixum, si aridus sit, succū propinato: muxin vero dicitur lingua Cappadocica. *Aliud.* Sthœchadis triti cochlearium ex vini lentiscini cyatho bibatur. *Aliud.* Ammoniacam guttam ex aceto tritam ieiuno exhibe cyathi mensura. *Aliud.* Muris lienem, & piperis grana septem, in fico torreas, & clam epulanda exhibe. ℭ *Epithema ad Lienosos.* Lapidem asium in vesicam bubulam conijcito, & aceto acri madefactam lieni superimponito: ipsum comminues. *Aliud.* Glandem, qua vnguentarij vtuntur, ex aceto maceratam, & ad cerati crassitudinem redactam, imponito. *Aliud.* Vulpis lienis super locum alligatus lienosos morbo liberat. Item hœdi lienis impositus lienem digerit. *Aliud.* Syluestris brassica, si ex ea cataplasma fiat, lienosis medetur. *Aliud.* Persici arboris folia eodem modo imposita bene faciunt. *Aliud.* Myricæ semen aceto incoctum, tritum atque superdatum, iuuat. *Aliud.* Ammoniacam guttam aceto maceratam linteolo illitam impone. *Aliud.* Crocomagma aceto maceratum, & ad cerati temperaturam redactum, imponito: non amouetur, quoad ex toto sanauerit. *Aliud.* Capparis radix curiose trita, & linteolo illita ac loco imposita eodem die opem tulit. ℭ *Ad Lienosos.* Radicis capparis cor-
C ticem in aquæ libra & aceti semilibra incoquito vsq; ad tertias, & potandam præbe sexquiunciam. *Aliud.* Hederacea folia aceto inferuefacta contunde, & humorem exprime, ac robustioribus ipsum præbeto: delicatioribus autem aquam admisceto: sed prius ipse ambulato, atque ita bibito. *Aliud.* Capparis radicem tusam & aceto mulso incoctam ieiuno potādam prębeto. *Aliud.* Accipe cupressi baccas, & valide conteras: & erui farinam quàm tenuissimam in acetum mitte, & vsque ad emplastri temperaturam decoque: lieni'que per triduum impone: post tertium diem solue, & emplastrum aquæ plenum inuenies. *Aliud.* Ammoniacam guttam in scillino aceto per triduum demersam ac læuigatam panniculo illine, atque impone: neque amoue, quoad emplastrum decidat. *Aliud.* Folia sycamini mori refrigerata & arefacta in vmbra terito: & aridum medicamentum facito scrupulorum quatuor pondere: & cum pauco pipere & caryophyllis, & ex vino mero calido, cum descendit in balneum, potui prębeto.

Potio ad Aquam inter cutem, vt humor inclusus per lotium eijciatur. CAP. 36.

Aeris vsti quantum fabam ægyptiam æquat, fimi columbini vnciam, vini ciathos tres, exhibe: esto autem vnica potio. *Aliud à nobis in multis vsu comprobatum.* Tithymali characiæ vocati radi-
D cem pro ęgroti viribus esui dato: statim enim largiter aquam ducit. *Aliud.* Granum cnidium tusum & cribratum melle comprehende, vt sordium crassitudo fiat: & cochlearium plenum ex vini mulsi cyathis tribus & modico aquę calidę ad lactis temperaturam, aut ex ouo sorbili, propinato: plurimum enim aquæ deijcit. *Aliud.* Hebuli radicum succi cyathi duo, vini tantundem, in vnum misti & exhibiti liberant absque stomachi subuersione. *Aliud.* Graminis decoctum potui datum vrinam citat. *Aliud.* Solani succi cyathi quatuor, mellis cyathi sedecim, in potum sumpti, benefaciunt. *Aliud.* Hyssopum, & hirci lotium, ex passo potum, vrinam mouet: perinde & si caprini copiam habueris. ℭ *Epithema ad Hydropicos.* Hēteram crematam diligenter in modum cataplasmatis impone. *Aliud.* Raphanos aquæ incoctos, quoad teneritate flaccescant, accipe: dein de hordeacea farina adiecta miscę: decoque, & cataplasma facito.

Ad Vmbilicos Procidentes. CAP. 37.

{ Gallas combure, vel tere, & permisce cum cortice thuris, & albo oui, & appone.} Ex tralatione veteri.

Ad Tormina, & Ventris dolorem. CAP. 38.

Aristolochię radicem in vino potui dato: ad tormina, singultum, capitis dolorem, & partus difficultatem bene facit. Sternutatio ad tormina & omnia interna vitia proficit. *Aliud.* Lych-

nitidis

nitidis herbę radix lota, dulci vino incocta, deinde percolata & pota, magnifice prodest: sin minus E autem, cibis tuis adijce modicum casiæ & olyræ non contusæ. ¶ *Ad Tormina intestinorum, & ventris.* Cumini fricti & contriti cochlearium vnum duo'ue ex aquæ cyathis tribus potandum est. Et aduersus inflationes acetum feruefacito ac refrigerato: postea apij semen tusum admisceto, ac iterum acetum feruefacito, ex eo q; potionem dato. *Aliud.* Irionem herbam ex aqua tritam potandam dato. *Aliud.* Ex lampro, quod satis est, tritum ex aceto ieiuno exhibe. *Aliud.* Laurum commanducans ieiunus succum deuorato: partem commanducatam vmbilico imponito: illico tormina finietur. ¶ *Medicamentum ano immittendum Alui purgatorium.* In fel tauri lanæ hapsum intingito, anoq; immittito. *Aliud.* Gallicum saponem lana inuolutum submittito, aut liquidum alumen potissimum. ¶ *Ad Intestinorum Tormina.* Lentem teneram contusam cum rubi radice elixam imponito, ac esui dato. *Aliud.* Flores mali punicę domesticæ acido lacti incoctos contere: & oleum eodem modo infunde, & edendos appone. *Aliud.* In milium contusum elixum, vitulinum adipem infunde, & quàm pinguissimum calidissimum q; sorbendum exhibe: postea gelidissimam aquam sorbeto, & confestim erit incolumis. *Aliud.* Gallæ interiorem partem tritam ac læuigatam accipito, farina q; admista & oui albo pastillos effingito: atq; assos frangito, vino q; simplici madefacito, & esui dato. ¶ *Medicamentum ad Torminosos, Ventriculosos, & Læuore intestinorum* F *laborantes, quod per linctum accipitur.* Laserpitij raměta melli commiscens linctui dato. *Aliud.* Ouũ, mel, vinum, mali punici putamina, pari portione in vnum miscens frigito, & piperis modicum inspergito, ac potionem dato: vehementer facit. *Aliud.* Oua tria accipiens in aceto conijcito, ac ita per triduum macerari sinito: deinde similaginis modicum capiens cum tribus ouis subigito: mox assans, & meraco vino madefaciens, exhibeto. ¶ *Potiones ad Torminosos, & Ventriculosos, & Læuorem intestinorum.* Vinum astringens, cui rhus obsoniorum vsq; ad tertias, incoctus sit, potandum iubeto, quibus ventriculus male se habet. *Aliud.* Vinum austerum, cui galla incocta sit, illi potui pro viribus concedito, quorum ventriculus fluxione vexatur. {¶ *Ad Tortiones, & Dolores ventris.* Da cyminum mandendum, & deuorãdum. *Aliud.* Cnicum, & fœnũgræcum tere, & coque: & da decoctum bibendum. *Aliud.* Baccas lauri siccas & excorticatas tere, & da bibenda cochlearia nouem. *Aliud.* Serpyllum terens da cum vino bibendum. *Aliud.* Decoctum sampsuci da cũ vino in potum. *Aliud.* Eringij radicem da cum vino potui, vel decoctum spicæ, vel castoreum. Ad dolorẽ aũt dysentericorũ, cotonea cũ cerato roseo aut myrteo, æquis portionibus, větri impone. ¶ *Ad Colicam.* Spolium serpentis in vase æneo fri gẽs cum oleo quousq; comburatur, dissolue ipsum in illo oleo, & vnge ex eo cum tuo digito.} *Aliud.* Glandulam opio in succo lactucæ G liquato obline, & ano indito.

Ex tralatione veteri.

Ad Ventris Profluuium. CAP. 39.

Callitrichi ex aqua decoctum potui dato. *Aliud.* Stœbẽn, qua ad testaceá vasa vti solent, spinis asperam, in pila contundito, & aquę incoquito: & aquam in dolore ventris absq; vino propinato, cum febrim habent: cum febre vacant, vinum commisceto. *Aliud.* Nucum putamen, quod nucleos includit, tritum, ex aqua potui dato cochleariorũ triũ mensura. *Aliud.* Cornu ceruinum mollius vstum cum gallæ pari portione in potũ dato. *Aliud.* Rumicis semen contritum & potioni cibo'ue inspersum optime facit. *Aliud.* Nucum internum illud, quod instar columellæ est: & capitum papaueris, quod veluti operculum est: pari portione ex vino exhibeantur. *Aliud.* Quernas glandes contusas & diutius cribratas, vt polentam in vinum austerum spargito, potionem q; concedito. *Aliud.* Carabi testas frictas & tritas ex aqua porrigito. *Aliud.* Struthocameli ventriculus, & gallinarum similiter, cochleariorum duũm mẽsura ex vino potus febri absente, præsente vero ex aqua. *Aliud.* Thuris grumus fabæ magnitudinis in vini nigri cyatho vno, solani succi cyathis duobus, eliquatus, in potum detur. *Aliud.* Gummi albi cõtusi vnciam ex vini nigri cyathis sex bibito: ad idem ano impositum facit. *Aliud.* Cochleam aphricanam sumens, in eam liquidam picem infunde, & calefactæ carnem exime, & in anum bis aut ter immitte. *Aliud.* Serpentis H senium, hoc est spolium, in vase æneo ex oleo frigens, quoad in carbonem vertatur, cõtere: & digito in oleum intincto anum perunge. *Aliud.* Herba sacra inferius foueto, aquam ne attingito. *Aliud.* Beta ex aceto contusa, & cataplasmatis more à superioribus ad inferiora vsq; imposita, torminosis magnifice prodest. *Aliud.* Cornorũ ossa contusa ventri illinito. ¶ *Ad Dolores Torminosorum.* Malum cotoneum assum, cum cerati rosei pari portione impositum, illico dolorem leuat.

Ad Laxioris intestini, quod Colon vocant, Dolores. CAP. 40.

Ostreorum testę crematæ & tritæ potui dentur: duarum ligularum modus sit ex calentis aquæ cyathis tribus. *Aliud.* Thymum cretense aquę vsque ad tertias incoctum ex attico melle propinetur. *Aliud.* Sacram radicem tenuem in aquam mitte, & ad dimidias elixa: decoctum per quinque dies potui detur, & morbo liberat: hoc in multis probatum est. *Aliud.* Viridis menta elixa per triduum exhibeatur, & nunquam dolebit. *Aliud.* Lauri summitates teneræ ligneæ esæ per triduum, liberant: ollula vero, vbi menta incocta sit, caue ne per triduum illud terram attingat. ¶ *Ad Interseptum.* Fraxini ligni ramentorum cyathus triduum potui datus sanitatem

A tatem restituit. *Aliud ad multa faciens.* Cucurbitulam sylvestrem alexandrinam excauatam non ferro, & expurgatam, in vini Coi sextarium mitte, & feruefacito: vinum postea ad temperatū calorem reuersum bibito, & deambulato: & dolore solutus erit. Detrahit multa excremēta hęc potio: * salem autem, ne nauseet, ore contineto. Bene facit & ad coxendicis dolores. ℂ *Medicamentum ad Coli dolores ano immittendum.* Opium Hispanum lactuca excipe, & in pessum redactum sedi immitte. *Aliud.* Allij nucleolum lixiuio calefactum ex inferiore parte indito, & arido stercore detracto sanescet. *Aliud.* Si coli dolore tentatus dormientem canem expergefecerit: & in locum vbi canis dormiebat, meierit: statim dolore leuabitur, & canis morietur. ℂ *Remedium Colicis & Inflatis exterius imponendum.* Cerato ligustrino laserpitium comprehende, & impone. Ego vero & modicum castorei admisceo, & efficacius redditur. ℂ *Ad Tormina.* Græcum cuminum manducato ac deuorato. *Aliud.* Cnici contusi & fœnigræci elixi succum potui offer. *Aliud.* Pectinem .·. in aqua calida madefactum & ablutum propina. *Aliud.* Baccarum lauri aridarū corticis cochlearia nouem in potum dato. *Ad omnes Intestinos Dolores.* Ex intestinis dolenti siquis pedes lauerit, & ex aqua ea potui dederit, dolor confestim euanescet.

Ad Intestinorum Scissuram. CAP. 41.

B Ægyptiæ spinæ radicem, & carnes hœdi capræ'ue cum pilis & corio, capiens terito, & similagini commistas cępas vino temperatas potionem facito. Eadem radix & phlegmone pulmonum laborantibus in potu auxiliatur. Eadem suspensa tertiana febri & quotidiana liberat, & ex oleo pota vulneribus medetur. *

{ *Ad Renum & Coxendicum dolores.* CAP. 42. Ex tralatione veteri.

Accipe farinam iridis, & acetum potens: & permisce eis resinam pini, & lupinos, & pyrethrū, & terebinthinam, & sulfur, & nitrum, & baccas lauri: & miscens omnia cum melle appone. }

ℂ *Ad Coxendicis dolores Purgatorium.* Tithymalli succi guttas quinque in ficum instillato, & esui dato: purgat.

Medicamenta, quæ Exterius imposita Aluum ducunt. CAP. 43.

Granum cnidium cortice liberatum cerato comprehende, & ventri puerorum super vmbilicum imponito. *Aliud,* Felle tauri vmbilicum perungito. *Aliud.* Suillus talus vstus tritusq; ex aqua potui detur. *Aliud.* Herbam anthemin, hoc est chamæmelum ex oleo terito, & inungito: statim dolor finietur. *Aliud.* Reticulum, cuiusmodi volueris, de mulieris capite detractum capiti laborantis imponito: sanitatem ei restitues: melius fuerit autem, si prius calefactum reticulum * C imposueris. *Aliud.* Coriandrum vstum, oleo maceratum, vmbilico superimponito, & lana contegito. .·.

Ad Vrinæ Difficultatem, & Calculos. CAP. 44.

Scorpij vsti edantur: illis autem, qui forsitan aborrerent, cum adipe misti, tosti q; clam & citra suspicionem exhibeantur: mirifice prosunt. Calculus etiam per vrinam redditus oliuæ nucleo similis, cōtritus & igne candens, si bibatur, eos, qui in vesica sunt, calculos exterit. Felis iecur vstum * tritum q; ita, vt bibi possit, calculosis remedio est. Iaspis quoq; lapillus potui datus vesicę calculos dissipat. *Aliud.* Vmbilici veneris radix elixa & trita vnciæ pondere in diem ex diluto vino bibatur: ad renum calculos vehementer proficit. *Aliud.* Succi vuæ immaturæ, & rufæ hederę corymborum, par modus ex albo vino teratur: fucco illinito mictus difficultate male habitos. ℂ *Medicamen Exterius Calculosis imponēdum.* Vrina reddita butyro veteri remollito penem oblinito, & cubitū eunti lana apponatur per triduum. ℂ *Epithema Vrinam prouitans: prodest & Calculosis renibus.* Calaminthā cū aceto & pipere cerato colligito, & vmbilico supdato. *Aliud.* In sampsuci decocto desideat. *Aliud.* Herbā perdicion, id est parietariam, oleo incoctam super locum vesicæ imponito: illico vrina decurret. ℂ *Ad Calculosos.* Montana trixago mulsæ incocta potanda offeratur: D hoc remedio Samius Priscus vtebatur. *Aliud.* Albæ hederæ corymbi ex vino poti lapillos confringunt. *Aliud.* Salicis folia tusa ex vino austero tantisper accipiantur, dum sanitas restituatur. .·. .·.

† *Ad eos qui nolentes Vrinam reddunt.* Galli guttur vstum ligulæ mensura ieiuno ex aqua propinato. *Aliud.* Leucanthemi flores septem tritos ex aqua potui dato. *Aliud.* Leporis testiculum aridum minutatim concisum ex vino odorato potandum præbe. *Aliud.* Cimices tres contusos ex vino austero propinato per nouem dies. *Aliud.* Calaminthan & myrrham ex aqua ante cœnam potui dato. *Aliud.* Anserinas linguas per triduum, quoque die vnam, edendas apponito. *Aliud.* Rutæ syluaticę semen per triduum esui dato. *Aliud.* Ipsius penis cimolia ex muralis herbæ succo oblinatur. *Ad Difficultatem Mingendi.* Rhum & corymbos hederæ rubræ tere ex vino albo: & vnge partes, quę sunt sub vmbilico patientium dysuriam. ℂ *Ad Sistendum exuberantiam Vrinæ exeuntis.* Accipe pelliculas, quę sunt in ventre gallinarum, & sicca in Sole: & sume ex eis drachmam. Ex thure masculo & glāde sicca, & floribus punici syluestris & galla, ana drachmas iij: tere, * & da ex eis ieiuno cum melle rosaceo & aqua frigida.

† *Hæc ī græco codice in fine sunt scripta.*

Ex tralatione veteri.

Ad Fœminarum Vitia, & primo ad Conceptum. CAP. 45.

Caricas ieiuna cum oleæ folijs edito. *Aliud.* Ruminantis pecudis spumam digito sumens ex vino

ex vino in potum exhibe. *Aliud.* Nasturtium tritum ex aceto per quatriduum edito, postquam E corpus mundatum fuerit. *Aliud.* Vulpinum stercus in pesso apponatur, & loci muliebres sublinantur, atque ita venere vtatur. *Aliud.* Artemisiam tritam apponito: inunge autem muliebre pudendum gummi, cum à purgatione menstrua tertius fuerit dies, & concipiet, ℭ *Vt Mulier Marem generet.* Alba fascia puerili dextrum pedem ligato, & coeat. *Vt Fœminam.* Nigra fascia sinistrum pedem. ℭ *Vt Mas concipiatur.* Anserino adipe & resina terebinthi loci perungantur per biduum: tertio die cum viro coniungatur, & marem concipiet. Vt Mas gignatur, vir sinistro teste ligato venere vtatur: vt fœmina, dextro. {ℭ *Ad Conceptionem.* Vterum leporis sicca, & tere, & da potui quãdo fuerit à menstruis purgata. ℭ *Ad Difficultatem Partus.* Aiugam, & bitumen, pone super carbones, & suffumiga: vel ipsa appone. ℭ *Ad Extrahendum Fœtum mortuum.* Fellis tauri magnitudinem amygdalæ dissoluens in vino aquato, da cochlearia ij potui, & emittet confestim. *Aliud.* Lycium crudum trito caule iunge cum cedria, & calefacias, & da bibendum ieiuno. *Aliud.* Artemisiam coque in mulsa, & propina. *Aliud.* Super lapidem, quem mordet canis, quando proijcitur in eum, positum in Sole, transeat mulier, quę patitur difficultatem partus. ℭ *Ad Educenda Menstrua.* Marrubium, nepitam, rutam, corticem celsi, ana drachmas iij, coque in vino aut aqua, & da bibenda. *Aliud.* De aqua, qua dissoluitur fermentum vetus, quando fit panis, potui dato. F ℭ *Ad Dolores Vteri.* Pæoniæ radicem propina, vel radicem iridis, vel seminis pæoniæ granula xv, vel pulycariæ aut vrticæ succum appone, vel folia apiastri cocta in vino. *Aliud.* Accipe rutam viridem, & tere: & cum butyro & adipe porci fac vnguentum. *Vt Mulier violatá appareat Virgo.* Accipe gallarum immaturarum, ligustri, xylocasiæ, rosarum siccarum, piperis albi, grani gnidij, ana hexagium vnum: tere, & prius lotæ vuluæ apponat ista. Confert autem & semen rumicis acidi tritum & appositum.}

Ex traslatione veteri.

Notæ Maris & Fœminæ in Vtero. CAP. 46.

Apium inscia muliere super caput imponito, quod q́3 primum voce protulerit, aut marem, aut fœminam, illud pariet: incorruptę veritatis hoc signum est. *Aliud.* Grauidæ mulieris vrinam accipiens duas foueolas facito: in vnam hordeum, in alteram triticum conijcito: deinde vrina conspergito, atq; ita demum terram superiacito: si prius triticum expullulauerit, mas parietur: sin vero hordeum, fœmina.

Vt Fœtus Retineatur. CAP. 47.

* Lapis Aetites appendatur. Fœtum quoque & lapis ille retinet, qui in pirastro adnatus inhærescit: iste similiter pensilis gestetur. Et maluę agrestis radix, quam epiboscon nominant, appensa. G Sardonius etiam lapis retinet fœtus vsque in finem: ventri autem eum deligare oportet. Est herba quoque sideritis, cuius appensu fœtus custodiuntur.

Vt Partus Acceleretur. CAP. 48.

Bulbi amari triti ex vino dulci potui dẽtur: illico pariet. *Aliud.* Dictãnum ex vino, aut aqua, propinatum idem facit. *Aliud.* Suillum lac ex melle bibitum. *Aliud.* Galbanum ex aqua tritum potum q́3, confestim educit fœtum. ℭ *Suffitus ad Aegre parientes.* Aiuga super carbones posita: * aut bituminis, quo fabri ferrarij vtuntur, duplum carbonibus iniectum, mirifice prodest. *Aliud.* Pulegij fasciculum in aquam calidam mittito, in ea q́3 mulierem desidere iubeto: ipsiq́3 in aurem dicito, Chu, ca, mi, dus. *Aliud.* Oleum manibus continens eius ilia perfricato, atq3 ita dicito: Secundæ sistite corpus, quoniam pręcipit vobis magna Dei genitrix.

Ad Lac Creandum. CAP. 49.

Radices cum tritico, vino incoctos, percola, & vinum potui offeras. *Aliud.* Aquam, cui furfures cum fœniculi radicibus incoctæ sint, propinato. *Aliud.* Mulsæ nigellam permistam habentis vncia bibatur. *Aliud.* Mulsa hederæ folia contusa habens potui detur.

Ad Lac Resiccandum. CAP. 50. H

Aqua maris foueto, & astringere siccare q́3 valentia superimponito. *Aliud.* Muriam calidam spongijs exprimens, & thuris puluisculum inspergens, deligato: & chartas eodem modo.

ℭ *Quòd si Mammæ Duræ inflammatæ q́; fuerint.* Lini semine aceto mulso incocto illine: aut fœno græco similiter elixo: aut sesamo non loto refrigerato, trito, & melli admisto: aut ex ficis cataplasma facito. *Aliud.* Cuminum tritum mulso temperatum ad cerati crassitudinem linteolo illitum impone. ℭ *Potio Fœtum Mortuum, aut non ritu naturali exeuntem, eijciens.* Fellis tauri quanta est nux amygdala, vini veteris diluti ligulis duabus temperatum, potandum offeras: statim fœtum excludit. *Aliud.* Ouum crudum cedri lachryma illinito, calefacito, & ieiunæ sorbendum dato. *Aliud.* Mulsam artemisiam incoctam habentem propinato. *Aliud.* Lapis phœnicites vocatus illitu fœtum detrahit. Item lapis demorsus à cane fœtum adhuc imperfectum euocat, si prægnans mulier super ipsum transeat: nam quod in ventre est, valde cito expellit.

Vt Cognoscatur, Mulier an Abortum fecerit, & ad Abortiendum, & Fœtum mortuum ac Menses ducendos. CAP. 51.

Mammę gracilescentes abortum significant. ℭ *Cataplasma ad Abortum impellens.* Viciæ mundæ cyathi

A dæ cyathi duo in ollula ex aceto decoquantur: cum ad dimidium consumptum fuerit, aloes vncia adijciatur, vt malagmatis instar reddatur: deinde illinito ab vmbilico ad pectinẽ vsq; & adalligato. ℭ *Cataplasma ad Necandum Fœtum citra noxam vllam quæ suspicionis notam.* Cupressi foliorum partem aqua elixã curiose terito ad malagmatis tẽperaturã: atq; vmbilico et abdomini imponito, fascia q; deligato: deinde supinã iacere iubeto, aut in sella sedere, qua in partu mulieres vti solent: & sopita sine dolore fœtũ emittet. ℭ *Medicamen discriminis expers, vt Trimestris, aut Quadrimestris Fœtus eijciatur.* Opopanacis obolum accipe, & collyrium fac, & locis muliebribus submitte: tutũ est, atq; in multis expertum. *Aliud.* Radiculam tritã melle exceptã pessis illine paruis, & eos mulieris genitalibus impone: educit hoc secundas & menstrua purgamenta. *Aliud.* Artemisiæ folia teras ex roseo, & sordium crassitudinẽ faciens appone: mẽses citat. *Aliud.* Caricas duas & semissem, nitri obolum accipe: pessum facito, & submitte. *Aliud.* Artemisiam tritã impone. *Aliud.* Rutæ agrestis semen immitte. *Aliud.* Galactites lapis suffitus nõ purgatis mulieribus menses ducit. ℭ *Ad Mulierem, quæ à partu non purgetur.* Ari semen tritũ ex vino albo ieiuna bibito. ℭ *Ad Pallorem mulieris à partu.* Panacis radices contusæ ex dulci vino à ieiuna potę pallorem discutiunt. *Aliud.* Flores mali punicæ domesticæ odorato oleo incocti potui dentur. ℭ Accipe fęcem vini antiqui, & radicem lilij, & B allia, & lenias: & vnge faciem vespere, & mane laua: & hoc quousq; facies rubefiat. Ex tralatione veteri.

Ad Ventris, Mammarum, Femorum, Coxendicum que Scissuras. CAP. 52.

Marinam cochleã oblongã cremato & conterito: deinde oui albo, aut asinino lacte adiecto illinito. *Aliud.* Lapidẽ, qui diaphanes hoc est perspicuus vocatur, cõtere: cõtritum q; in ingressu balnei, anteq̃ inungatur, illinito: vicesimo die scissuræ euanescẽt. ℭ *Ad Sudores ventris, præcordiorum, femorum que à partu.* Cimoliæ & pulueris thuris (mãnam vocant) par modus oui albo exceptus cũ ligustrino cerato illinatur. ℭ *Ad Inflationes in Coxendicibus.* Panis medullã et melanteriã vnã subigito, & imponito: bene facit. ℭ *Ad Prominentes Vmbilicos.* Gallas vstas tritas q; ex aqua supdato. ℭ *Vt Vmbilicus à partu magnus ac elegans fiat.* Operculum vrcei chartaceũ sumẽs pãniculo inuolue: deinde thuris puluisculũ oui albo cõprehendens illine, & in vmbilicũ mitte, tenaciter q; alligato.

Ad Vteri Strangulatus. CAP. 53.

Testudinis terrestris iecur tritũ in pesso naturalibus imponito: ꝑpetuo respõdet, cuiq̃ ne cõmunices. ℭ *Potio ad Vteri Dolorem.* Leporis cor aridũ, & in ramẽta cõcisum, potui detur. ℭ *Ad Tormina Vteri à partu, Corruptiones, & Strangulatus.* Leptosphæros accipito ad oboli semissem, (oresinema vocant) tribus digitis, & ex dulci bibito. ℭ *Ad Vteri Dolores.* Mali punicæ dulcis radicem ex C vino propinato. ℭ *Ad Vteri Duritias.* Cuminum tritum & rutæ folia pice liquida excepta & butyro, in pesso ex lana facto impone. ℭ *Potio ad Mulieres ex Vtero laborantes.* Castoreum cum aniso propina. *Alia.* Cuminum tritum, & nigellæ semissum, ex aceto mulso propina.

Potio ad Muliebre Profluuium. CAP. 54.

Peucedani radicis, & cupressi baccarum, pares portiones, ex vino albo potẽtur. *Alia.* Vuæ nigræ acinorum arida semina ex vino nigro austero potui dentur. *Alia.* Hædi coagulum acerrimo aceto maceratum ieiuno propinato. *Alia.* Corallium ex nigro vino dato, & confestim supprimetur profluuium. *Alia.* Ferulæ cinerem, & papaueris puluerem ex aqua pauxillum exhibeto: ꝙ si largius effluat, spongiæ cõbustæ drachmas iij exhibeto. *Alia.* Cornu ceruinũ vstum potui dato. ℭ *Medicamenta Naturalibus imponenda.* Malum punicum in lana more cataplasmatis appone. Aut mali punici coria elixa in lana q; trita in pesso apponenda sunt. *Aliud.* Gallæ interiora, & thuris tantundem, in pesso accipiens ex aqua appone. *Aliud.* Pulegium tritum lana munda cõprehendens naturalibus impone. Opitulatur etiam spongia ferventi aceto madida, & mediocriter expressa: femorum prӕterea coitio, extremorum deligatio, atq; in caput decubitus.

Vt ne Mulierum Naturalia in concubitu humescant. CAP. 55.

D Gallæ immaturæ grana quatuor: cinerulæ, qua in oculorũ vitijs vti cõsueuerũt, mystra duo: terito, in vnũ misceto, & in vitreo vase reponito. Ex hoc mystrũ sumens veteri vino dilutũ eo primis diebus nupta naturalia sublinat, ac per totã vitã locorũ illorũ humiditatem non percipiet. *Aliud.* Gallas per octo dies in aqua macerato: deinde lanã mollẽ sulfure suffumigatã aqua illa madefacito, & nõ expressam siccescere sinito: ex lana pessum faciẽs naturalibus immittito: in cõgressu venereo virgo putabitur: deinde lanã tollito, exiccato q;, atq; iterũ, si lubet, vtitor. *Aliud.* Acidi rumicis semen tritũ submittendũ exhibeto, & nõ differet à virgine. *Aliud.* Gallas contusas in aquã demitte, ex qua subluantur mulierum naturalia, angustiora.n.reddentur. *Aliud.* Panniculos tenues in aquã alumẽ liquatũ habentẽ demergito, & exiccato: deinde quadrati iũci, casiæ, gallarũ, singulorũ parẽ modũ ex vino veteri cõterito, donec mellis crassitudo fiat: in hoc panniculos madefaciens resiccato, vtq; imponãt, cõcedito: atq; ita ꝑ duas horas retineãt, vel prout reqrit necessitas: et cũ venere vti volent, eximant. *Aliud.* Melle & nitro vsq; ad pubẽ naturalia oblinito, atq; ita concubito.

Vt Ne cui Penis arrigi possit. CAP. 56.

Buccinũ vstũ lotio bouis castrati extinguito: hoc in cibis, aut potionibus, vtitor: qđ remanet, in vase reponito. *Aliud.* Paruulũ lignũ appẽdito, & desinit. *Aliud.* Acutus iuncus impositus, vt in figurã cyrici redactus illius, qui cito semẽ excernit, sub stragulis vestibus positus impetum in venerem cohibet. *Aliud.* Coriandrũ aut pulegiũ si frequentius edatur, penẽ flaccidũ reddit. *Aliud.*

Fel torpedinis siquis potui det, genitale mẽbrũ minime rigebit. *Aliud.* Lucernæ sponte extinctæ E
scintillam adhuc viuã si in poculũ conieceris, & potui dederis, per totam noctem penis arrigi non
poterit. (Ex tralatione veteri.) { ℂ *Ad Arrectionem Pudendi.* Pudendũ intendũt & mouẽt ad coitũ ista, nucũ pinearũ, pi
peris, petroselini, scobis pudẽdi ceruini aridi, terebinthinę, singulorũ partes ęquales excipe melle:
& ex vino bibẽdas præbe. *Aliud.* Cicerũ crudorũ, nucũ pinearũ, singulorũ partes duas: seminum
erucæ, piperis albi, singulorũ partẽ vnã: mellis quod sufficit: da cũ vino. *Aliud.* Vnge pudendũ
melle anteq̃ coeas. *Aliud.* Semen erucæ bibendũ exhibe cum melle. *Aliud.* Succi erucæ cyathos
ij cũ pipere albo, quod sufficit, da tribus diebus alternis diebus. Vel succi erucę et piperis albi da co
chlear vnum ieiuno. Confert etiã testa marini erinacei bibita: & lac bubulũ bibitum. *Aliud.* San-
guinalis herbæ semen, & carnem pisciũ fluuialiũ siccã terens, bibendã præbe: tentiginem enim fa-
cit. Similiter semen portulacæ coctũ cũ lacte bubulo mire prodest. Itẽ oua perdicis, si comedãtur.
Aliud. Semen porri cũ vino mero bibendũ exhibe. *Aliud.* Succus sanguinalis herbæ bibitus fa
cit promptiores ad coitũ. *Aliud.* Aquã, in qua extinguitur ferrũ, bibe cũ vino. *Aliud.* Testiculi
vulpis sicci bibe cochlear vnum. *Aliud.* succum expressum, è radice hastulæ regiæ da bibendum.
Aliud. Quando taurus, postq̃ coiuerit, minxerit, terrã cõmisce: & luto, quod fit ex vrina, vnge pu
dendum. *Aliud.* Stercore bouis recenti vnge pudendum. *Aliud.* Granum gnidium tere, & per F
misce cum oleo rosaceo, & vnge. *Aliud.* Succo verbenacæ vnge pudendum.

Ad Somnum conciliandum. CAP. 57.

Lauri folia inscripta capiti clanculum subijcito, nominans Concophon brachereon.

Ad Eos, qui coire nequeunt. CAP. 58.

Scammoniam ex aqua illinito.

{ *Ad Morsum Venenosorum animalium.* CAP. 59.

Ex tralatione veteri.

Ad morsum venenosorum animalium fraxini folia tere, & succi da cochlearia tria non febrici-
tantibus cum tribus cyathis vini. *Aliud.* Corticem arboris glãdis, vel erucã, quæ in oleribus nasci
tur, vel aiugam, vel allium, vnum ex his terens da cum vino non aquato ieiuno bibendum. *Aliud.*
Sanguis anatis aduersatur omnibus venenosis & mortiferis. Hoc idem etiam faciunt carnes galli
næ nuper occisæ, si morsibus imponantur: obsistunt. n. omnibus venenosis, & curant, præter aspi-
dis morsum. *Aliud.* Rutam da cum vino bibendam. *Aliud.* Cerebrum gallinæ bibitum iuuat.
ℂ *Inunctio ad Morsus Viperæ.* Ex chalbano cum cyprino vnge. *Aliud.* Serpyllum cum aceto simi
liter illine. ℂ *Suffumigia fugantia Venenosa animalia.* Pyrethrũ & sulfur incende, & fugient. *Aliud.*
* Cornu cerui & eius pinguedo idẽ facit. Pellis etiam & pedes dextri si infigantur ianuæ prohibent G
ingressum cuiuslibet venenosi. *Aliud.* Pulmo asini si fumigetur, omne venenosum fugat. ℂ *Vt
Vipera non mordeat.* Dracunculũ tere & obline manum, & non mordeberis. Semen vero ipsius her
bæ tritus cum aqua, & positus in aquis peregrinantium, fugat eas. *Aliud.* Ex succo solani manus
illine. ℂ *Epithema in Morsis à Vipera.* Viperæ caput abscidens applica partem cruentam loco de-
morso, liga, et dimitte sic. ℂ *Fomentum ad Morsum Viperæ & Muris aranei.* Trifolium bituminosum
coque: & decocto calido locum demorsum foue. Nullus autem fomento illo vtatur, qui non pati-
tur: transit enim affectus in eum, vt putet se à vipera vel araneo mure demorsum. }

LIBER TERTIVS DE MEDICAMENTIS QVÆ AD MANVM SVNT

GALENO ASCRIPTVS

Iunio Paulo Crasso Patauino interprete.

CENSVRA

Liber ordine ac iudicio vacans.

De Gurgulionis, quæ & Vua dicitur, vitijs curandis. 1.

GVrgulionem male habitum ita sanè curare poteris. Initio phlegmones, vi
ctus tenuis & boni succi esto. Sorbitiones & gargarizationes ex mulso fiãt,
aut mulsa, aut sapa tepida, aut ex aceto mulso, quod gargarizetur solũ & ef-
fundatur, & ne deuoretur. Manducetur autẽ pyrethrum, aut piper, aut vua
taminia, quam & staphida agrian vocant: hæc trita cum nitro & sale, palato
columellæq; affricta, phlegmonen dissipat: exterius autem hæc eadem im
posita, & alia, similiter calefacientia & phlegmonen mitigantia, & dolorem
leuantia: epithemata vero & cataplasmata idonea sunt.

Ad Pendentem Columellam.

Hyssopi radicem & caricarum succum vnà misceto, & gargarizato. Perinde & ad tonsillas ac
columel lam vnà feruefaciens palmulas & lentem gargarizato.

Vt sine

A *Vt Sine Siti diu quis conseruetur.* CAP. 2.

Dulcis radicis succus potui det. Aut portulacæ succi cyathũ deuorato. *Aliud.* Anesorũ põdo vncia, dulcis radicis succi pondo vncię duę, tragacantę madefactæ põdo tantundẽ: cõficito pastillos, & in vmbra siccato: ex his vnũ sub lingua cõtineto, & succũ descendere pmittito, & nõ sities.

Ad Grauem Auditum & surditatem. 3.

Caprinũ fel recens cum pari portione mellis ad carbones decocti mistũ tepidũ in aurem instillato. *Aliud.* Leporis fel recens cum pari mellis portione mistũ, & in cæpæ corio tepefactum, in aurem mitte: hoc enim remediũ ei, qui vel nihil audiat, auditum restituit. *Aliud.* Suis mansueti fel pari mellis ad carbones cocti portioni admistũ tepidum infunde. Aut scillæ succum & rosaceum miscens vtere. *Aliud.* Erui succum instillato, & stupam rosaceo imbutam superimponito.

Ad Cœliacos, hoc est ventriculosos. 4.

Myrteas baccas virides, rosas aridas, malicoria, flores mali pũicæ syluestris, gallas quinq;, mulso vino subigẽs in ventriculũ mitte. Aut fabæ cortices vino inferuefactas p clysterem inijce. Aut lẽtis decoctæ, aut oryzę nõ purgatæ, aut sideritidis herbę succũ tepidũ perinde p clysterem immitte. Itẽ & acaciæ succũ p inferiores partes in vẽtrẽ da: aut cerusam, & argẽti scoriã, ex melle & vino tritã.

B *Ad Ventris Tormina.* 5.

Cuminum ex melle esui dato, & profectum miraberis. Aut calami radicẽ ex vino calicis vnius mensura propinato.

Ad Supprimendum Alui Profluuium.

Aquam origanum incoctum habentem propinato. *Aliud.* Sepię testam & capillamenta cremata ex vino veteri potui offerto. Aut rubi fructus cũ folijs ad tertias decoctũ propinato. *Aliud.* Cuminum græcum & gallam non tritam cremato, & ex vino veteri potui dato, cum ad tertias redactum fuerit: id facito per triduum.

Ad Eminentias internas, Scissuras, Ficosq; in sede. 6.

∴ Auripigmenti fissi pondo vncias tres, quernæ cariei pondo vncias quatuor: ex omnibus in vnum tritis aridum medicamentum componito. Ita vero vtitor, locum prius vrina pueri venerem non experti subluito, deinde inspergito.

Ad Eminentias, quæ intus forisque in Ano sunt.

Laserpitij radicem tusam tritam q; superdato.

Aridum medicamentum ad Exesas Gingiuas, Dentesque labantes. 7.

C Mastiches pondo vnciã, thuris pondo vncias duas: myrrhę, rosarũ aridarũ, vtriusq; pondo vncias tres: sarcocollæ, gallarũ, vtriusq; põdo vncias quatuor: oĩa in vnũ cõtere, & gingiuas consperge: quas prius sedi, aut myrti, aut lentisci, aut viticis, aut oleæ folorium, decocto tepido collueris.

Ad Dentium Dolorem. 8.

∴ Aceto, cui hyssopum aut origanum incocta sint, foueto. Aut pyrethrum, piper, & zemma, & mastichen, paribus portionibus commanducanda exhibeto. *Aliud.* Vuæ taminiæ acinos quatuor, mastiches micas vel grana octo, manducari iubeto.

Ad Dentes ob ictum Decidentes.

* Oleo vuulas passas incoctas habente locum foue: deinde aceto, dolore videlicet exacerbato: triduo interposito iterum repete, atq; ita dentes renascentur.

Ad Corrosas Gingiuas. 9.

Aristolochia ex melle contrita gingiuas conspergito. Aut ceruinum cornu exustum, donec albescat, & cerusam, & argenti spumam, & nardum, & pumicem, cerato comprehende, et illine. Aut testudinis crematam testam ex oleo tritam in gingiuam instillato. *Aliud.* Erucæ semen cum succo, & capræ fel cum melle, aut nigellam itidem cum melle, illinito.

D *Ad Oculorum Dolorem.* 10.

Caprina medulla oblinito, & sanabis. Aut caprinam, ouillam've adipẽ calida aqua madentem imponito. Aut lini seminis succo, aut muliebri lacte madefacito.

Ad Albugines Oculorum, Græci Leucomata vocant, & Cicatrices veteres paucißimis diebus curandas, Remedium, quod etiam Visum mirifice exacuit.

∴ Æruginis rasæ vncias quatuor accipe, ammoniacæ guttæ tantundem, cærusæ vncias duas, gum * mi vnciam vnam: liquidum autem medicamen, esto cucumeris agrestis radicis succus. *Aliud.* Lauri baccarum mundatarum & tritarum, gummi, quantum satis sit, permisce, & fiant collyria. Quando vti voles terito, & ex pueri venerem non experti vrina illinito: probatum est.

Ad Aegilopas, hoc est Fistulas oculorum.

Fimi columbini aridi drach. iiij accipe, & cum masculo thure tritas inspergito: expertum est.

Ad Albugines comprobatum, multos enim iuuit.

Perdicis masculi felle ex melle illnito. *Aliud.* Ladani vncias duas terito: ex vino optimo, & oleo, quantum satis erit, illinito.

Ad Suffusionem admirabile, quod illico visum restituit.

Muris sanguinem, & galli fel, & muliebre lac, æquis ponderibus misce: & bene subactis vtere: probatum est enim, & magnifice profuit.

Aliud ad Inueterascentes Suffusiones, Hebetem Visum, & ad omnia, quæ Oculis Tenebras offundunt. E

Baccas lauri cortice liberatas numero decē, gūmi drach. ij: ex aqua pluuiatili collyria facito, & illine, suffusos quidem ex vrina pueri venerē non experti: cæcutientes autem, ex aqua pluuiatili.

Ad Oculorum Dolores, & Vigilias.

Mulsam instillato: & ouum prius coctum, putamine mundatum in duas portiones secato, & super oculum deligato: & somno occupabitur.

Ad Carbunculos Oculorum totiusq; corporis.

Herbam muralem cum panis micis posca prius madefactis tritam adhibeto.

Ad Acuendum Visum.

Fœniculi caule trito ex melle in nouo aluearí facto, & super carbones cocto, illinito.

De Ordeolis in palpebris enatis.

Acacia ex vino vtere. *Ad Fluxiones Oculorum.*

Oculis fluxione laborantibus initio quidem cibus modicus conuenit, aquæ potus, à venere abstinentia, & aluus ducatur. Primum q; multa frigida modico aceti permisto assidue faciem lauet, et in lectulo olfaciat. Puluerem, fumum, lucernæ Solis q; splendorem deuitet. Deinde rosas virides vel aridas passo madefactas contere, oui q; vitello admistas superdato: aut ex hordei farina passo in coctа cataplasma facito: quod si dolor vehementissime cruciet, altercum quoq; admisceto. F

Ad Capitis Vitia diuersa. 11.

Cataplasma ad caput Fluxione vexatum. Hæc compositio caput fluxione tentari non sinit, neq; oculum male haberi. Accipe cimoliæ, nitri, albæ vitis radicis aridæ, cucumeris syluatici radicis, fabaceæ farinæ, singulorum pondo vncias duas: pariter tritis & in vnum redactis ad sordium crassitudinem vtere in balneo: longe valentissimum remedium est.

Vt Manducatu Pituita ex capite detrahatur.

Vuam taminiam & mastichen manducato, aut mastichen & zingiber: si mastiche dura sit, parum ceræ admisceto. *Ad Capitis Dolorem.*

Rutam diligenter contere, & ex aceto atq; rosaceo frontem illine.

Ad Capitis ab Altera tantum parte Dolorem, quem Hemicraniam Græci vocant.

Porri caput comam q; oleo incoquito, ex eo caput perfundito, statim q; dolor tollitur. *Aliud.* Hederæ extrema oleo incoquito, & ex eo caput perfundito: effectum miraberis. *Aliud.* Amaris amygdalis tritis frontem oblinito.

Ad Clauos probatissimum, etiam si in capite sint. G

Accipe sandarachæ, aluminis scissi, atramenti sutorij, mysios, viuæ calcis, saponis, singulorum parem modum, sed calcis tantum duplum: tritis ex primo saponis iure vtitor: admirabile est.

Ad Dolorem Capitis Hemicraniam vocatum.

Accipe erucæ seminis vncias tres, rutæ viridis vncias septem, piperis grana vnum & triginta, ouorum trium alborem, aceti quod satis est: omnibus permistis illinito frontem.

Pastillus celebris Socratis ad Capitis Dolorem & Hemicraniam, Omniaq; ex fluxione vitia, mirificus.

Accipe euphorbij drach. iiij, thapsiæ succi drach. vj, zingiberis drachmā vnam, opij drach. iij, opopanacis drach. ij: oīa in vnū ex aceto liquato, pastillos q; conficito. Cū vti voles, aceto dilue, et fronti illine. Suffiri etiā potest, & ad membrū aliquod fluxione male habitū magnifice proficit.

Ad Clauos. 12.

Clauos enumera, & totidē formicas accipes, & in pāniculo lineo raro deligato & cum his etiam cochleam: deinde cremato, tritas q; ex aceto oblinito. Aut fimum bubulum aceto maceratum per triduum imponito, omnes q; claui decident. ¶ *Ad Clauos, & verucas Myrmecias vocatas.* Palmularum osseā partē vstam ac tritam cū sale & gutta ammoniaca in Sole subigito, imponito, et curabis.

Ad Dolorem Capitis Hemicraniam dictum. 13. H

Lumbricos terrestres quindecim accipito, piperis grāna qndecim, aceti quod satis sit: oīa simul conterito, & illinito. *Ad Ictus Venenosarum ferarum.* 14.

A bestijs venenatis, rabiosoq; cane demorsos, sanat cācri interiorū cinis ex aqua semel ac bis potus, quantū manu capere potes. *Ad Dolorem Capitis ex Vini potu.* 15.

Herbæ sanguinalis coliculos duos connecte, & sertum capiti circundato.

Ad Hemicraniam dolorem. 16.

Nasturtij semē tusum cū oui albo permisce, fronti q; impone, & stupā superda. Aut aquilæ capitis os simile, simili appēde, perinde & vulturis. *Aliud.* Lapilli in capite labracis, i. lupi piscis, reperti dolorem capitis leuant: & ad hemicraniam faciunt appensi, dexter dextræ parti sinister sinistræ.

Ad Defluuium Capillorum & Barbæ. 17.

Betam ex myrteo, & polytrichis capillis illinito: aut adiantum ladanumq; paribus portionibus trita, ex immaturo oleo, aut myrteo, aut lentiscino imponito. *Aliud.* Ladanū vino amyneo, & oleo myrteo, maceratum, vtroque ad mellis spissitudinem, caput in balneo perungito: melius est autē, quod aliqui polytrichon vocant, si portio septima ladano adijciatur, atq; ita illinatur.

Ad Capillos Defluentes, vt plures instaurentur.

Murini stercoris drach. iij accipito: calamorum, quos conatelos vocant, drach. iiij: amygdalæ amara

A amara numero lxxij: ſucci balſami, ladani, vtriuſque drach. iiij: polytrichi drach. vij, nardi gallici drachmã vnã: in pice liquida madefaciẽs ladanũ vino oleo q́ȝ macerato, arida vero in puluerẽ redigens cũ liquidis pmiſce & vtere, quotidie perungẽs. Mihi videtur & caluis poſſe capillos reddere.

Ad Tuſsim diuerſa remedia. 18.

Iuniperi fructus eſu potu q́ȝ ſumptus. Aut bdellium epotum. Aut daucus creticus ex vino potus. Aut dracunculi radix pariter elixa, & ex melle trita. Aut Inulæ. Aut perdiciadis herbæ ſuccus tepidus ante cibũ ex aqua potus. Aut ſanguinariæ ſuccus eodẽ modo ſumptus. Aut perſonatæ radix. Aut pineus nucleus ex aqua potui datus. Aut propolis ſuffita. Aut reſina epota, & terebinthina ſuffita. Aut arſenicum ſciſſile cũ chalbano ſuffitum, & fumus deuoratus. Præterea bituminis, thuris, ſtyracis, cumini q́ȝ ſuffimentum. Aut cinnamomũ ex melle tepido potũ. Aut cupreſſi baccæ contuſæ ex vino cũ myrrha ieiuno exhibitæ. Aut fœniculi radix ſemen q́ȝ vino incocta, & propinata. Aut vinũ, cui viridis ferula incocta ſit. Aut origanum melli incoctum & bibitum. Aut myricæ flos, ſemen, ac folia, vino elixa, & potui data. Aut piceæ cortex ex aqua potus.

At albæ populi folia & ramuli ex aqua aut vino potui oblata. Aut verbaſci radix ex vino in balneo pota. Aut alliũ crudum elixum've eſui datum. Aut lanariæ herbæ radix ex melle ſumpta, peſ-
B ſime affectos liberauit. Leporinum ſtercus contritum ex vino calido ſumptum arteriæ & columellæ vitijs, & ſpiritus difficultati, ſummopere opitulatur. Ad eadẽ facit & lingua aquilæ collo ſuſpenſa. Aut nucleus pineus integer vſtus tritus q́ȝ cũ modico piperis, melle exceptus, laboranti q́ȝ exhibitus cochlearij mẽſura. Ad veterẽ tuſſim autẽ leuandam, ſulfur ignẽ non expertũ ouo inijcito, & in balneo ſorbeto. Aut ſinapi terens miſcens q́ȝ melli dacolos tres exhibeto. Aut naſturtij ſemen tritum ex aqua potum cubitum eunti. Aut thus cum melle tritum linctui datum ſummo mane, aut cubitum eunti. Aut raphani ſuccus ex melle ſorptus diluculo. *Aliud.* Iuniperi baccæ quinq́ȝ, aut ſeptem, ex melle potæ. *Aliud.* Accipiantur piperis drach. iiij, nucum drach. ij: nucleorum pineorum, hyſſopi, vtriuſq́ȝ drach. i: pulegij, iridis, ſeminis vrticæ, ſingulorum drach. iiij: mellis quantum ſatis ſit: detur ligulæ menſura. *Aliud.* Sinapi, cuminum, nigella, naſturtium, paribus portionibus vnà conterantur: vino excipito, & propinato. *Aliud.* Pulegium aſſidue manducetur: tritum q́ȝ, & vino maceratum, bibatur. *Aliud.* Cumini fricti, nigellę frictę, vtriuſque vnciam: piperis grana quadraginta: vnà trita, & melle fermentata, ieiuno dato & cubitũ eunti. ℂ *Suffumigatio.* Accipe auripigmentum ſciſſile, piper, marrubium, hordei farinam, trixàginis, & vitis radicis corticem, chamęleucen, maſtichen, croceum oui, coſtũ: omnia in vnum miſce, & collyria con-
C fice, & ieiunum ſuffumigato cubitum q́ȝ euntem. *Aliud.* Piper, nuces, auripigmentum ſciſſile, ſimul terito, miſceto q́ȝ cum melle, & propinato. *Aliud.* Butyrum, anſerinam adipem, & reſinam, vnà cum melle conterito: & ieiuno cubitum q́ȝ eunti exhibeto. *Aliud.* Virgulam fœniculi, ſemen piperis, vnà terito, & melle fermentata concedito. *Aliud.* Veſicarium ſolanum cum radicibus elixum potui dato. ℂ *Ad Tuſsim, Reiectionemque Sanguinis.* Accipe coſti, cinnamomi, rheubarbari, ſingulorum vnciam: ſimul & trita, & in vnum corpus redacta, ex vino tepido propinato.

ℂ *Aliud ad Tabeſcentes faciens.* Accipe thuris, piperis, auripigmenti ſciſſilis, cariophyli, ſingulorum parem modum: omnia conterito ex melle, & fermentata concedito diluculo, & cubitũ eunti.

Aut auripigmentum ſciſſile pro ſale in ouum ſorbile mittito, & ſorbeto ieiunus. Aut arſenicũ tritum ex vino tepido in balneo propinato. Aut arſenicum fiſſile & vitellum oui miſceto, & bombici illinito, & per inſtrumentum, quod cichonen Græci vocant, ſuffumigato. Cum vero laborãs ſuffumigio triſtabitur, ipſi butyrum ad auellanæ nucis magnitudinem deuorandum exhibeto: iterum q́ȝ ſuffumigato: id autem ſepties repetes. *Aliud.* Styracem bonum, & braſſicæ ſuccũ, vnà terito: & fermentata ieiuno, aut dormitum eunti, exhibeto. Aut laurei olei & vini boni accipe ſingulorum vncias iij: miſce, & tepidum in balneo propina: & œneleo i. vino oleo q́ȝ miſto, in olla ca-
D lefacto ſtomachum foue. Oenelæum phthiſico potui ne dato, ſed œnelæum curioſe paratum calefacito, & ſpongia ſtomachum foueto. *Aliud.* Lupinorum decocto calido myrrham ſtacten vocatam madefacito, & pedes tuſſientis foueto, & ſpongia detergens inungito butyro: deinde iterum foueto: hoc ter facto curabitur. *Aliud.* Hederæ granis, aut lignis, aut folijs, tuſſientem ſuffumigato. Aut reſinam ex vino veteri tritam ieiuno propinato. Aut agreſtis canabis ſemen tritum ex aqua. Aut cedri liquorem, ieiuno potui dato. Aut hyſſopum & pulegium in poſca incoctum.

Aut beronicen melle ſubactam edendam offeras. Et raphani aſſi mane ac veſperi ſi edantur, bene faciunt: & chamæleuce ſuffita. *Aliud.* Baccas laureas cum pipere, & nucleos pineos ex melle, dato mane & cubitum eunti. ℂ *Ad Tuſsientes, Arteriam aſperam, Vocem amiſſam, & Sanguineum ſputum.* Accipe tragacanthæ, gummi, vtriuſq́ȝ vnciam: myrrhæ bonæ tantundem: dulcis radicis ſucci, ac vini dulcis, quantum ſatis eſt: omnia contuſa in vnum redige: cum trita fuerint, arida cum reliquis miſce. ℂ *Aliud ad Tuſsiculam, & Vlceratam Arteriam.* Accipe terebinthinæ, gummi, mellis boni, ſingulorum vnciam: & terebinthinæ prius cũ melle elixæ gummi adijce: & exhibe oleæ magnitudinem ore cõtinendam. *Aliud.* Gummi, lycij, vtriuſq́ȝ vncias quatuor in aquã mitte, macerari q́ȝ ſinito: deinde heminam cretici paſſi infunde, & feruefacito vſq́ȝ ad ſordium ſpiſſitudinẽ: & delingendũ præbeto. ℂ *Aliud, ad Tuſsiculas, Raucedines, & Sanguinis ſcreatum.* Accipe tragacanthæ

vncias ij, lini feminis fricti vncias iiij, amygdalas delibratas decē, nucleum pineum adipi incoctū: E
tragacantham aqua calente madefacito, & reliqua admifceto, paffum q; infundens conterito. Ad vocem autem amiffam, & fanguineum fputum, pro paffo melle vtitor. *Aliud.* Raphanum in taleas rotundas concidito, & fuper prunas affato, ex melleq; ieiunus edito. ℂ *Ad Tuβim diuturnam.* Accipe piperis vnciā, lupinorum farinæ vncias tres, & mellis ligulam forbendum dato. *Aliud.* Auriculæ porcinæ os perforatum collo alligatum à tuffi futura cuftodit. ℂ *Ad Tuβim, Columellæ Vitia, & Tonfillarum phlegmonem.* Lapilli in nidis pullorum hirundinum reperti, appenfi q; à tuffi tutum reddunt. ℂ *Ad Tuβim, & Vitia radicis Vuæ, & Deftillationem.* Accipe zingiberis drach. j: chalbani, opij, ftyracis, fingulorum tantundem: paffo excipe, & globulos erui magnitudinis cōficito: & loco pilulæ duos cubitum eunti concedito, & paffum dilutum poftea forbeto. *Aliud.* Zingiberis, ftyracis, fingulorum drachmas quatuor, paffo excipito, & inftar erui cōficito: & cubitum eunti pro pilulis tria dato, paffum q; dilutū poftea forbeto. ℂ *Ad Deftillationem & Tuβim probatum.* Accipe papaueris lachrymæ drach. ij, caftorei drach. j: confice paftillos erui magnitudinis, & eunti cubitum pro eius viribus dato. ℂ *Aliud quo Vtebatur fapientiβimus Alexander.* Accipe pyrethri drach. ij, cofti drach. j: tunde & cribra: in vtendo autē iube nares tangere, ftatim q; conftringe. ℂ *Ad Arteriam ex deftillante pituita laborantem, & Tuβim.* Accipe ftyracis drach. viij, caftorei drach. F
iiij: zingiberis, chalbani, vtriufq; tantundem: in vnum mifceto, paftillos q; magnitudinem erui æquantes efficito: & de nocte duos, tres' ve exhibeto, poftea q; bibat, fed non illico, & iuuabitur.

Medicamentum Capiti infpergendum eius Fluxionem finiens. 19.

Accipe hyperici, iunci odorati, iridis, ligni balfami, fingulorum vnciam vnam: contufa creta q; caluariæ infpergito. ℂ *Aliud caluariæ infpergendum Exiccatorium.* Accipe cofti, foliorum, * malabathri, gallarum, fpicæ nardi, iridis, nardi gallici, rofarum aridarum, fingulorum vnciam vnam: tufa cribrata q; infpergito. *Aliud.* Ericæ feminis, gallarum, iunci odorati, fanfuci, cofti, iridis, ligni balfami, fingulorum vnciam vnam: tufis cretis q; caput confpergito.

* *fœniculi.*

Medicamentum, quo hyeme per Manducationem ex capite Pituita detrahitur. 20.

Accipe hyffopi, origani, vtriufq; drach. iiij: pulegij drach. ij, calaminthæ drach. vnam, pyrethri drach. ij: vuæ taminiæ, marrubij, finapis, fingulorum drach. j: fapæ, aceti, vtriufq; fextarium vnū: oīa in vnum mifceto, & vfq; ad tertias decoquito, & gargarizato. ℂ *Aliud eiufdem facultatis, quo Verno tempore Vtendum eft.* Accipe hyffopi vncias iiij, origani vncias iij, pulegij vncias ij, calaminthæ vnciam j, fapæ fextarium vnum, aceti fextarios tres. ℂ *Aliud quo æftate & autumno Vtendum.* Accipe hyffopi vnc. iiij, origani vnc. tres, pulegij vnc. ij: calaminthę, fpicę nardi, caryophyllorum, G
fingulorum vnciam vnam: cinnami vnc. iij, marrubij vnc. iiij, iridis vnc. tres, iunci quadrati vnc. duas, pyrethri vnc. vnam: fapæ, aceti, vtriufq; fextarium vnum: decoque vfq; ad tertias, & vtere.

Ad Deftillationem. 21.

Accipe origani fafciculos duos, pulegij fafciculum vnum, cum aceto in mundam ollam demittito: item caricas fex, vuæ paffę acinos duodecim: omniaq; decoquito vfq; ad tertias: mox percolato, & in poculum conijcito, ac gargarizato.

Ad Humores in Pectore contentos. 22.

Vrticæ folia cum hordei cremore decocta exhibeto: hoc inflationes digerit, & materiam ex pectore euocat.

Ad Tuβim, Spiritus difficultatem à ftomacho, & Sanguinea fputa. 23.

Nouam fpongiam & candidam accipito: huius vftæ tritæ q; cinerē cū melle & pipere, quātum fatis eft, cōmifceto: in eam q; formā redigito, vt delingi poffit: vefperi q; à cœna, quantū tribus digitis capere potes, accipito. *Ad Anginam.* 24.

Bouis mafculi felle collum oblinito. *Ad Tuβim Exiccatorium.* 25.

Fœnumgræcum vfq; ad tertiam partem delixato, iufculum q; fummo mane ex melle propinato. H

Paftillus ad Tuβim, Fluxionem q; pectoris. 26.

Accipe pulegij, hyffopi, piperis, nafturtij, fingulorum vnc. vnam: melle comprehende, & paftillos effice, fingulos vnciæ pondus æquantes: his vtitor.

Ad Tonfillarum Vitia. 27.

Salicis folia & femen in aqua diutius feruefacito, gargarizandam q; exhibeto: hoc pinguē pituitam maxime detrahit, & ad anginam bene facit. *Aliud.* Ex myrti lenticulæ q; decocto gargarizari præcipito. *Ad Anginam.* 28.

Caprinum ftercus ex melle gargarizato. Aut rutæ fucco ore adaperto fauces fublinito.

Ad Deftillationem. 29.

Hyffopum, ficos, mel, ac rutam aquæ incoquito, eam q; gargarizato.

Ad Vocis Claritatem. 30.

Tragacantha vino madefacta & epota vocem claram præftat.

Ad Amiβam Vocem. 31.

Styracem aqua maceratum in globulos ciceris magnitudinis redigito: tres exhibeto: & ftatim voce recuperata loquetur.

Ad Inflammationem

A *Ad Inflammationem ab eryſipelate.* 32.

Sedi folia cũ polẽta in cataplaſmatis modũ ipoſita. Aut portulacę folia cũ polẽta. Aut braſſicę, aut calami, folia virentia cõterito, & ſupimponito. Aut rubi, aut rhamni & roſarũ, folia ſupdato.

Ad Lumbricos Aluum occupantes. 33.

Polypodij radicem cum ſapa miſtam edito. Aut raphani ſemẽ ex aqua potato. Aut allium corrodito. Aut vlmi radicẽ ex mulſa aqua bibito. Aut ſycamini radicis cortex aquæ incoctus potui detur. Aut nigella potui detur, & in cataplaſmatis modum imponatur. Aut ex aqua braſſicæ ſemen habente potio fiat: aut ex mentæ ſucco: aut ex naſturtio atq; menta. ¶ *Proprium Experimentum.* Canabis ſemen aridum tuſum cretum q; miſceto cum aqua, vt ſucci tẽperatura fiat: mox linteolo mundo percolatum in potum offer. Aut bubulum fimum aridum combuſtũ in puluerem redigito, ex eo potui drachmam vnam ex vino dato. ¶ *Ad Lumbricos latos & rotundos.* Accipe nitri, naſturtij, piperis, ſingulorum vnciam: fac puluiſculum, & ex vino ligulam propinato.

Ad citandum Sudorem, Finiendam que Febrim. 34.

Canchryos ſemen ex oleo illitum prodeſt. Aut pyrethrum ex oleo calefactum, & per horam ante inuaſionem illitum bene facit. ¶ *Aliud ad Febrem expertum.* Oleum cum cinnamo paratum, B oleum chamæmelinum, acetum, nitrum cum laureis folijs: omnia bene elixẽtur, & ex eo laborans perungatur: & vndiq; contectus ſtatim ſudabit. ¶ *Illitio ad Febricitantes.* Butyri partes duas, mellis partem vnam, miſce: & calefactis vtere. *Aliud.* Lactucæ foliorum ſucci partem vnam, olei vulgaris partes duas, miſce: & curioſe agitans totum corpus inungito: experientia probatum eſt. *Aliud.* Artemiſiæ ſucci partem vnam, roſacei olei partes duas, miſce, & vtere.

Ad Dolorem Hemicraniam vocatum. 35.

Solani ſuccus ex oleo illitus vehementer proficit. *Aliud.* Sinapis ſemen ex melle imponito. *Aliud.* Rutam domeſticam aceto & roſaceo incoctam illinito.

Ad Canis morſum. 36.

Vrticæ ſemen impoſitum iuuat. Aut nigri marrubij folia. Aut apiaſtrum ex vino potum, & morſibus illitum. Allium quoq; illitum prodeſt: & toſtum in cibum potumq; aſſumptũ. ¶ *Ad Timentes Canum impetum.* Nerij radicem collo circundato, & liberabitur: q̄ ſi experiri volueris, cum canis in furorem verſus ſit, illi circumponito, ſtatim q; furorẽ deponet. ¶ *Ad Morſus Canis rabioſi.* Vulneribus rabioſi canis morſu factis braſſicæ folia cum laſſere trita ex aceto imponantur: per ſe enim braſſica aduerſus rabioſi canis morſus proficit: & ipſius decoctum potui datum. Elixa vero C braſſica ante alios cibos ſumpta phthiſicos ſanat, vitijs q̄ arteriæ ſubuenit. Contuſa autem, & cataplaſmatis modo lieni impoſita, illum extenuat.

Ad Anginam, Colli que Dolorem. 37.

Alba populus arida cõtrita, & collo illita. Aut naſturtij ſemen, & fimus colũbinus, ex melle impoſita bene faciũt. Aut mel tepidũ gargarizatũ. Aut canino ſtercore candido trito ex aceto collum oblinito. *Ad Narium Fœdum odorem.* 38.

Hederę foliorum ſuccus tepidus naribus inſtillatus. Aut calaminthæ ſuccus æque tepidus infuſus. Aut myrrha ex muliebri lacte trita infuſa q; naribus, narium halitum commendat.

Ad Prorumpentem è Naribus Sanguinem. 39.

Acaciam ex aceto tritam naribus infundito. *Aliud.* Acetum cum ſale ſumẽs in ollam aut mortarium mittito, lanam q; accipiens in ipſis madefacito: hæc q;, quantum laborans ferre poterit, calefacta, eius capiti imponito: illico q; velamentis quàm plurimis contegi præcipito. ¶ *Purgatorium Narium.* Thymum & origanũ melle exceptum in paſtillos redige, cõmanducãdos q; exhibe.

Ad Lateris Phlegmone correptos. 40.

Hęc oĩa benefaciunt, Bdelliũ ex vino pariter & ex aqua potũ: Aut balſami ſemen ex aqua po- D tũ, aut ex melle delinctũ: Aut ariſtolochię radix ex aqua potui data: Aut ruta ex mulſa itidẽ pota.

Ad Acutam Febrem. 41.

Peponis domeſtici ſuccus, aut cucurbitę ramentorũ ſuccus, illitus benefacit. Aut roſæ ex oleo: Aut plantago in cataplaſmatis modum impoſitæ iuuant.

Præſagium in Febricitantibus. 42.

Roſaceo prius inunge, & apij ſemen tritum ſuperda: deinde ſtupam rotundam inſtar rotæ cordi ſuperimponito, luteum q; oui infundito, & reticulo contegito. Tum ſi fiat oui diſperſio, mortẽ adeſſe ſcito: hoc enim ipſa anima facere dicitur.

Ad Glutinanda Vulnera. 43.

Radix graminis contuſa, vt aridũ medicamen imponatur. Aut ſideritidis herbæ folia ſuperdẽtur.

Curatio ad Dolorem Auris. 44.

Amygdalinum oleum in aures inſtilletur: aut ex nucibus oleum, aut laureũ, aut balſaminum. Aut dracunculi herbæ feminis ſuccus ex oleo infuſus. Aut herbæ vrceolaris ſuccus ex oleo roſaceo tepidus inſtilletur. Aut ruta virẽs oleo incocta, & tepida in aurẽ mittatur: aut myrrha ex melle tepida. Aut ruta ex mulieris, quę marẽ peperit, lacte, tepefiat, & inſtilletur. Aut ex allio expreſſum ſuccum in aurẽ mittito: aut porri ſuccũ tepidũ: aut ſapam tepefactã: aut porri ſuccũ melli ad-

mistum. Aut oleũ ore continens in aurem inspuito. Aut cucurbitæ succum ex rosaceo instillato. E

Ad Scabiem Pruritum que. 45.

Vlmi folia arida trita in balneo inspergito. Aut sulfure ignem non experto, & syluestri vua, & auripigmento, & sandaracha ex oleo & aceto in balneo oblinito. *Aliud.* Myrrha ex muliebri lacte cutẽ oblinito. Aut dulcis radicis succũ ex passo potui offerto. Aut oua gallinę integra in acetũ acerrimũ demitte per diẽ noctem q; quæ si tria fuerint, ipsis cum putaminibus in eodẽ aceto contritis adijce sulfuris ignem nõ experti, auripigmẽti scissilis, vuæ taminiæ, cerussæ, spumę argẽti, nerij succi, singulorum vnciam vnã: olei veteris quantũ satis est: omnibus cõtritis obline in balneo.

Remedia ad Stomachi Vitia. 46.

Ex folijs calaminthæ virentibus, & hordeacea farina, cataplasma conficito. ℭ *Ad Cruditatem Inflationes q; Ventriculi: quisquis hoc vsus fuerit, statim esuriet.* Accipe aneforum drach. duodecim: piperis albi, lybistici, ammij, petroselini, fœniculi, singulorum drach. sex: hęc tusa & creta melle cocto comprehende: exhibe drachmam vnam. ℭ *Ad Aestuantem Ventriculum nec cibi tenacem.* Lactucæ succum ex dulci vino potui dato, nec vomet amplius. ℭ *Ad Dolorem Ventriculi.* Lac, in quo carbones querni extincti sunt, laboranti propinato. ℭ *Ad Acorem in Ventriculo.* Trixago ex vino pota acore liberat. ℭ *Ad Inflationem Ventriculi.* Piperis, baccarũ lauri, cumini, anesi, pares portiones F contusas & cribratas ex temperato vino ieiuno dabis ligulæ vnius mensura per triduum. Aut anesum ieiunus manducato.

Ad quædam Oculorum Vitia & primo ad Oculos Fluxione laborantes. 47.

Fœniculi succus per triduum illitus, aut thus ex melle & lacte, aut centaurij succus ex melle, aut folia herbæ quinq; folij ex melle imposita, benefaciunt. ℭ *Ad Caliginem Oculorum.* Cucurbitæ ramentorum succus superdatus proficit. ℭ *Ad Albuginem Oculorum.* Alterci folia cum polenta superdato. Lignũ balsami quoq; ex muliebri lacte illinito. Aut rutam viridẽ imponito. Herba pręterea pulicaris ex muliebri lacte, aut calami virentium foliorum succus, illitu prodest. ℭ *Ad Oculorum Vertiginem remouendam.* Oleæ folia contunde, & succum expressum illine, atq; miraberis. ℭ *Ad Oculorum fluxionem Cataplasma.* Portulacã cum croco & adipe anserino contere: aut apij folia cum polenta. In magnis autem fluxionibus rosas sertulam q; cum amylo coctas oculis imponito.

Ad Dentium Dolorem. 48.

Aceto nigellam habente os collue: aut oleo acerbo gallas incoctas habẽte: aut aceto, in quo platani globuli incocti sint, aut quinque folij radix. Item peucędani radix trita & combusta illinatur. Aut malicorij rosarum q; decocto os collue. ℭ *Ad Dentium Vulnus.* Accipe nitri, sepiæ testæ, G myrrhæ, singulorum vnciam: tritis vtere.

Aridum medicamen, quod Humidum Os cruentum que deterget, Gingiuarum carnem instaurat, Dentes que dealbat. 49.

Accipe nitri cõbusti, myrrhæ troglodytidis, sepiarum testæ, singulorum vnciam: rosarum aridarum vnc. iiij: tritis & cretis vtere: addito etiam iridis vnciam vnam: huius effectum miraberis.

Ad Lateris Dolorem. 50.

Virentis brassicæ caules cum radicibus cõbustos adipe suilla comprehende, & vtere: valentissimũ remediũ est. Aut apij semen decoctũ, donec tertia pars relicta sit, potui da: vehementer iuuat.

Ad internos Ani Tumores. 51.

Amaranthum aqua maceratum mane vesperi q; propina.

Ad Lienem Cataplasma ualde bonum. 52.

Accipe apiũ, sinapi, baccas lauri bene contritas: deinde detrahe corticẽ nouellæ arboris nucis, & parũ cõtunde: deinde oĩa in pilam coniecta vehementius cõtundito: mox extracta acerrimo aceto per triduũ macerato: & omnia in vnum confusa tyberiadis succo incoquito, donec cataplasma fiat: deinde lieni superimponito à matutina vsq; ad octauam horam, aluo tamen prius subducta: H medicamenti effectum miraberis. ℭ *Aliud, ad Lienem, experientia comprobatum.* Ficus nouellæ arboris corticem viridem detrahito, & cum cinere permisceto & calefacito.

Ad Tertianam Febrem. 53.

Mel cum scammonia semel potum curat. *Ad Quartanam.*

Accipe piper contritum, laureas baccas, cuminum, mastichẽ, myrrham, thus mundum: singula separatim trita in vnũ cõmisce: & mellis boni, quod satis sit, adijce: & per quatriduum imponito.

Ad Sanguinis ex Naribus profusionem. 54.

Oui putamen integrum comburito, & liquorem ex eo exactum cum fissili arsenico permisceto, in naresq; patientis immittito: si arsenicum pręsto non fuerit, solus oui liquor suffecerit. *Aliud.* Capræ fœminæ setas vstas & tritas, & myrrham similiter tritam, cum setis q; caprinis mistam, in nares sufflato, si viri fuerint, cum charta: si fœminæ, cum alio quopiam: qua parte autem sanguis erumpit, arctissime deligato.

Ad violentas Sanguinis Eruptiones. 55.

Gallas mola tritas, & malicoriũ, & punicę mali grana contusa & mista cum oleo, scissili & melle, ac bene subacta, mane vesperi q; propinato, vt mel gallarum.

Ad Ventris

A *Ad Ventris Tormina & Inflationes.* 56.

Accipe piperis,rutæ,zingiberis,pares portiones: & tritas ex aqua calida propinato. Aut artemisiam tusam cretam q; dato. Aut nitrum vstum tritum q; ex humore aliquo exhibeto.

Vt ne Boues ægrotent. 57.

Cerui cornu in Panis dei sacello ponito,cãdelã q; desup accẽdito,& ne interdiu accensam obliuione demittito: & in tpe sanctũ Demusarim inuocato,& Arsum,q armẽta tua & vitã custodiẽt.

Vt ne Porci ægrotent. 58.

Rhasdi radicem tritam in aquam,vbi sese proluunt sues, proijcito.

Ad Carnem Glutinandam. 59.

Terræ lumbricos frictos tritos q; inspergito.

Plagarum Curatio. 60.

Myrrham & aloen tritam inspergito. Aut resinam pini,vel & mastichen & hederæ lachrymã, ex his factum emplastrum imponito. Aut hircina axungia plagam obline,& capræ nigræ cornu insperge. *Aliud.* Aut costum,spicam,cinnamum,zingiber,cuminum,singulorum parem modũ terito: cum pice subigito & imponito. Aut panis crustam aridam tusam,& vino oleo q; subactã, B superdato quotidie per vices mutans.

Ad Equorum Scabiem. 61.

Anguem discindito,eius q; adipem capiens ligno equi vngularum oras inungito.

Ad Somnum conciliandum. 62.

In lauri folijs hæc elementa inscribito,iacentis q; stragulis ceruicali eo nesciente subijcito. ξϛ,χϛϛ,φθ.

Vt Ne Homo noctu Sommiet. 63.

Rutæ semen ceruicali ipsius nescientis suspendito,nullas q; in somnis imagines videbit.

Ad Pectus. 64.

Cum ouo arsenicũ fissile misceto,& piper,& hordei farinam,& lauri baccas, pineos q; nucleos, & exhibeto. *Aliud.* Allij accipe spicas septem : arsenici fissilis, piperis, vtriusq; grana tredecim: bambacem,pini nucleum, ceræ modicum miscens,cum oui vitello accipe frequenter.

Ad Corrosos Dentes. 65.

Arsenicum,piper,caseum,calcem viuam,aceto macera,& appone.

Clyster ad Renum vitia. 66.

Accipe pulegium,origanum,sampsucum, serpyllum, chamemalum, absinthium, centaurium, C lauri folia,cucumerem syluaticum, peponem: vnà omnia prius contusa aquæ incoquito: deinde cum melle oleo & sale decocti quantum satis est,inijcito.

Clyster ad Coxendicis dolorem. 67.

Accipe cucumeris syluestris radices,lauri folia,rutæ folia,absinthium,plantaginem, trixaginẽ, marrubium,calamintham,pulegium, origanum,thymum,lactucam,euphorbium,anethum, pyrethrum,vuam taminiam: hæc omnia in aqua incoquito: deinde melle oleo & sale adiecto, per instrumentum admoueto.

Vt Dentes Putridi nigri que splendidi reddantur. 68.

Accipe salis contriti,ropi,sepiarum testæ,pares portiones: omnibus in vnum tritis dentes fricato,quos prius aceto puro collueris.

Cataplasma ad Caput Fluxione tentatum. 69.

Hoc remedium præstat,ne caput fluxione vexetur,neq; oculum vnquam iniuria affici sinit. Accipe mastiches,myrrhæ,sarcocollæ,thuris,ladani,nitri,cerussæ,terræ cimoliæ, styracis, rosarum aridarum, singulorum vnciam: saponis sanci libram,mellis tantundem,lupinorum amarorum decoctum quod satis est: omnia in vnum misceto,& pro sapone in balneo vtitor.

D *Pastillus de Seminibus ad Tussientes.* 70.

Accipe aneforum amarorum vnciam,fœniculi seminis,alterci seminis,ammij, singulorũ drachmam: apij seminis drachmas tres, opij drachmam: singula bene terito, & aquam paulatim tepidã infundito,donec sordium balnei spissitudo fiat: pastillos fabæ magnitudinis conficito,vnum q; exhibeto,tussientibus nanq; prodest.

Ad Iecoris vitia remedia experientia confirmata. 71.

Gallarum cum papaueris capitulo coctarum ius in balneo potato, contectus, & in latus affectum iacens. Aut hederę radicis decoctum cum vino propinato. *Aliud.* Baccas lauri septem,grana piperis septẽ,trita ex vino in potum dato. *Aliud.* Aloes drach. iiij: assari,costi,eupatorij, hedysari,ferulæ campanæ,mastiches,croci,ocymi seminis, singulorum drachmas duas: conterito, cribrato,& ex aqua temperata exhibeto. ¶ *Aliud Iecori & Ventriculo commodum.* Accipe lauri baccarum,cinnami boni,caryophyllorum,aloes,hedysari, costi, singulorum drachmam : contrita, & melle excepta,ex vino vetere potui dato. *Aliud.* Accipe acori, seminis lini,zingiberis, rutæ foliorum mollium, singulorum drachmam: aneforum drachmas quatuor: ex mulsa dato. *Aliud.* Mel cum pane mistum calidum emplastri modo imponito. Aut absinthij ligulam vnam ex temperato melle potui præbe, & super iecur ægrotus decumbat.

Ad Linguam Fluxione laborantem. 72. E

Cynaræ folijs contusis ex melle linguam perungito. Aut venam partis, vnde fluit materia, incidito, & bene faciet. *Ad Oris Ariditatem.* 73.

Palmularum ficorum q; decocto per pennam illinito, & contineto.

Ad Labia Scissa. 74.

Lini semen ex melle contritum imponito.

Ad eos, quibus Menti Pili decidunt, quos Græci appellant Spanopogonas, hoc est raribarbos. 75.

Accipe piperis, euphorbij, pyrethri, singulorum vnciam: calami foliorum molliorum succum, murinum stercus, oleum per combustionem expressum: trita omnia affricato, & assidue radito.

Vomitorium Medicamentum, quod mystri mensura exhibetur. 76.

Aphronitrum album in aquam tepidam conijce, quoad dissolutum sit: & modicum olei adijce, potandum q; exhibe. *Reprimentia Vomitum.* 77.

Menta tusa creta, & rosaceo admista nares pectus q; illinito. *Aliud.* Palmulas Thebaicas, & mentæ ramulos, aquæ duorum scyphorum mensura incoquito, quoad sordium balnei temperatura fiat: dimidium propinato. *Aliud.* Palmæ glandium contusarum, quod sufficit, accipe: vini myrtini modicum instillato: deinde exceptas ex mulso aut aquæ hemina exhibeto. F

Ad Sanguinem Vomentes. 78.

Iunci odorati ex aqua decoctum propinato.

Ad Citandum Vomitum Pituitæ. 79.

Viridem mentam, aut siccam ex aqua temperata bibito. ℭ *Vt Facile autem Vomat.* Sampsuci folia potui, raphani vero semen esui, dato: pituitam multam vomitu reijciet.

Compositio Pilularum purgantium Pituitam. 80.

Accipe aloes vnc. sex: mastiches, absinthij succi, vtriusque vnc. duas: cucurbitæ syluaticæ vnc. quatuor: dentur pilulæ nouem & viginti.

Ad Oris Stomachi vel Cordis vitio vexatos. 81.

Lentem cum spantæo, palmulis, & vino mendesio, elixam potui offerto. ℭ *Ad Dolorem autem Oris stomachi, vel Cordis.* Herbam sanguinalem curiose tritam, aut mala, aut cotonea elixa cõtrita q;, rosaceo cerato comprehensa, in modum cataplasmatis imponito. Aut portulacam roseo cerato aut myrteo exceptam superdato. ℭ *Aliud admirabile, experientia comprobatum.* Accipe seminis lini heminas quatuor, aquæ heminas septem: elixato, & vtitor: hoc medicamentum sanitatem creat: neque enim ægrotus in peius ruet, sed in melius proficiet. G

Pastillus ad Spiritus difficultate laborantes, & diu Tussientes, suffitu proficiens. 82.

Accipe nasturtij, sinapis, abrotoni, rutę syluaticę, sandarachæ, singulorum vnciam: terito, & ex aqua factis pastillis accurate vtitor.

Ad Difficultatem Spiritus. 83.

Thymum cum pipere tusum, & melle exceptum, delinctui dato: studiose q; vtitor, valde enim efficax est. *Aliud.* Porrorum capita melli incocta ieiunus edito. Aut rutæ aridæ, mentæ, vtriusq; vncias quatuor, cum melle terito: & ceratia duo cubitum eunti ex aqua temperata propinato. Iuuant autem ægre spirantes & pistacia esui data.

Ad Cruentum Sputum. 84.

Accipe symphyti, mastiches ruffæ, vtriusq; drachmas quatuor: lemnij sigilli, balaustiorũ, vtriusque drachmas duas: terito & cribrato, & ex aceto mulso ligulam potui dato. ℭ *Aliud expertum.* Lemnij sigilli, vnciam: terræ, quæ astrum dicitur, vncias duas: corallij tantundem: dato ex aceto mulso puro heminam vnam: mane & vesperi hoc vtere. *Aliud.* Acacię ruffę, amyli medicinalis, pares portiones, terito: & ex aqua temperata potui dato ligulas quinq;.

Ad Febrem Ardentem tollendam. 85. H

Sempuiui & anesi folia quinq; aut septẽ accipito, & oleo rosaceo incoquito: et ex eo à capite vsque ad pedis vestigium pungito, & demiraberis. Aut oleo, in quo pyrethri radix macerata fuerit, inungito: hoc. n. sudores mouet, & diuturnos rigores discutit, et corporis partes refrigeratas aut resolutas curat. *Aliud.* Lauri baccas & thymum ex vino terito & illinito, vestibus q; contegito: sudabit enim. *Ad Vim Genitalium & veteres affectus.* 86.

Calamintham tusam cribratam q; in pilã conijce: & melle exceptã decoque vsq; ad cataplasmatis spissitudinẽ: & tenui linteolo illitã imponito, & fascia deligato: à multis probatum est. *Aliud. ad Genitalium confirmationem & Renum. Sed quenquam ne curato, antequam mercedem acceperis: à multis enim expertum est.* Accipe zingiberis drach. iiij: herbæ sabinæ, piperis albi, vtriusq; drachmam: ex mulso exhibeto. *Aliud.* Picis aridæ, telephij, colophoniæ, mastiches, nitri albi, pares portiones: conterito, & aridum medicamentum facito: et locum prius lotum & adhuc calentem liquida pice oblinito: & aridum medicamen inspergito, super q; imponito, & bene deligato.

Ad Discutiendas Genuum Fluxiones. 87.

Caprifici contritæ succo perfricato. Aut radicis succum in balneo affricato. Aut salem columbinum q; fimum terens ex oleo inungito.

A *Cataplasma ad Pedum laborem, ex offensione, aut casu, aut aliquo alio acri dolore.* 88.

Accipe salis usti, origani, cineris sarmentorum vitium, pares portiones: vitellos ouorum duos aut tres: cum vino mista superimponito.

Ad Scabros Vngues diuinum auxilium. 89.

Vnguibus ex casu reuulsis, & vitio, quod paronychion græce, latine Reduuia dicitur, affectis, sachar tritum & in puluisculum redactum, ac inspersum, succurrit. Scabros autem vngues mundabis, si sulfur ignẽ non expertum & oui luteum ęqua portione miscebis, atq; ex aceto imposueris.

Ad Ambusta. 90.

Accipe argenti spumæ, croci, vtriusq; vncias duas: ouorum assatorum vitellos ponderis vnciarum quatuor: rosacei, quod sufficit. *Aliud.* Linteoli vsti cinerem cum rosaceo misce, & cera anchusa q; adiecta vtere.

Ad Sanguinis ex quauis parte Eruptionem. 91.

Accipe soreos, atramenti sutorij, aluminis, chalcitidis, mysios, gypsi, gummi, singulorum drachmas octo: tritis vtitor: valde bonum est, & experiẽtiæ testimonio comprobatũ. *Aliud.* Chalcitidis drachmas vi, resinę frictæ drachmas iiij, pulueris thuris drachmas duas: arido medicamine B vtitor. *Ad Impetigines expertum.* 92.

Ex his constat. Thuris masculi, zingiberis, aloes, sulfuris ignem non experti, singulorum drachmas binas: aceto excepta penna illinito, loco prius laneo panno perfricato. *Aliud.* Ammoniacæ guttæ, alcyonij, sulfuris ignem non experti, pares portiones: contere, & vtere.

Ad Dealbandam Faciem. 93.

Accipe alcyonium combustum: & tritum, cum melle & farina misce, & deterge. *Aliud.* Lysomumudon terens ex aceto in Sole illinito. Aut ollarum florem terito ex aceto: deinde locum panno perfrictum, quoad rubescat, in Sole inungito. ℭ *Vt Facies munda fiat.* Butyro cum sapone misto faciem illine.

Ad Dolorem Vteri remedium Sanctorum argentum non possidentium. 94.

Asarum cum pulegio potui offerto. *Paximadum vocatorum, i. panis biscocti, purgatoria* 95.

Accipe scammonię drach. ij aut tres, mastiches drach. iij, apij seminis drach. ij, polypodij drach. iiij, cinnamomi drach. i, fermenti mundi libram i: arida permisce, & subige diligenter.

Ad Necandos Culices. 96.

Ex nigella & sutorio atramento suffimentum facito. *Ad Abigendos Serpentes.* 97.

C Chalbanum, cerui cornu, caprinas vngulas, & lilij radicem, suffito. Ad morsum vero serpentis sal porrum q; imponuntur vtiliter. *Ad Fugandos Pulices.* 98.

Syluestris cucumeris foliorum decocto domum conspergito.

Ad Difficultatem Vrinæ Iumentorum. 99.

Salsarum oliuarũ quod intus ligneũ est, conterito, & contegens per dies quinq; suffumigato.

Ad Ictum Calami. 100.

Radices calami combustæ cinerem superimponito.

Ad Morbum Comitialem valde efficax. 101.

Coturnicũ cerebrũ ex vnguento myrteo tritũ stãneo vase reponito: & cum quẽpiã morbo comitiali prolapsum videris, eo faciem illinito: admiraberis.n. huiusce naturalis auxilij efficaciam, nam statim ægrotus consurget. *Ad Appetentiam Cibi excitandam.* 102.

Accipe myrrham, thus, ammoniacum, mastichen: & ex oui albo tritis pectus viscera q; oblinito, & stupam superdato. *Ad Hirudines deuoratas.* 103.

Eos, qui hirudines deuorarunt, aduersus Solẽ cõstituito: & locũ, vbi inhæreant aĩaduertito, & garum ipsis instillato: statim.n. locũ relinquunt, & expuuntur. Aut acetũ cũ butyro mistũ, in quo D ferrũ candens extinctũ sit, potui dato: hirudines.n. eijcit. Aut eum, qui hirudinẽ deuorauit, in calidã aquã mento tenus demittito: phialã vero frigidæ plenã ori eius admoueto, sed potui ne dato: statim hirudo exibit. *Aliud.* Hirudines deuoratas calidum acetum absorptum excutit: aut succus syriacus epotus: aut suffiti cimices. *Ad Apum Ictus.* 104.

Succus maluæ ab apibus ictos indolentes reddit. *Ad Serpentum Morsus.* 105.

Cornu ceruinum vstum & ex aceto tritum illinito: aut furni fuliginem. Aut calami radices, & cicer, & baccas cupressi, & cornu cerui, combusta omnia trita q; in vnum misceto, & ex aceto ac porro propinato.

Ad Inflammationes à venæ incisore factas, & Duritias humerorum, & Deustiones, & Sanguinis concretiones. 106.

Fermento triticeo, cum axungia subacto, summo studio vtere: probatum enim est.

Ad Hydropicos. 107.

Stercus bubulum accipito, si mas ęgrotet, maris: si fœmina, fœminæ: in ollam nouam conijce, contege: operculum luto, ne diffletur, obline: ollam deinde super cinerem viuæ calcis per dies septem statue. Octauo die detecta olla stercus exime: & aridum medicamentum vitreo vase repone. Cum vti voles, tres ligulas ex vino per septem dies exhibeto, sed in vino rutã feruefacias. Hæc

potio

potio bene facit,etiam si tumores adsint,& œdemata: resiccat, euacuat q; per lotium: ægrotus au- E
tem non potet per totum diem,nisi ter,expertum nanq; est.

Vt Vinum odio sit,& quo modo Cauenda Ebrietas. 108.

Vinum,in quo anguilla suffocata sit, potui exhibitum, vini odium parit. Idem præstat & vua inferuefacta. Si tutus ab ebrietate & morbo custodiri velis, folia rutæ edito: finiunt eadem capitis dolorem ex vino. Idem & acorus facit in cibum sumpta,& Thebaica palmula. Ebrietate non
* tentatur,qui prius aut septem,aut nouem,aut vndecim amaras amygdalas ederit.Ita etiam qui pulmonem ouis elixum ieiunus ederit,quantumvis bibat,ebrietatem non sentiet.

Vt quis ex vno tantum vini scypho Ebrius fiat. 109.

Sarmentorum viridis aut aridæ vitis modicum comburens,in phiala, vbi vinum est, extinguito: statim ebrietate corripietur.

Ad Lenticulas in Facie. 110.

Baccarum lauri interiora ex melle trita illinito. Aut nucleum pineum melli incoctum oculis imponito.

Ad Infantium Procidentem Sedem. 111.

Fabrorum aqua,in qua candens ferrum extinguunt,calefacta subluito, deinde cochleam combustam & in puluisculum redactam inspergito. F

Ad Gingiuas Pueri,& Dentes orientes. 112.

Rosarum floribus tritis ex melle illinito,aut ouis cerebro ex melle,aut butyro ex melle.

Ad Lac multum Creandum. 113.

∴ Sesami semen tritum ex passo potum,aut ptisana elixa cum fœniculo absorpta, aut nasturtium cum brassica potum.

Ad Exustiones per Hyemem. 114.

Muria foueto. Ex elixa lente & micis panis cum rosaceo tritis cataplasma facito.

Ad Aquosum Ramicem. 115.

* Plumbaginem cum sulfure,& aceto pauco,& oleo decoque, & illine locum. *Aliud.* Veteres nuces putridas contritas in mortario accipe & inunge. *Aliud.* Acetum potui dato,& cerui cornu vstum ad cataplasmatis modum imponito. Aut ex argenti spuma cum aceto & oleo mista ad Solem perungito.

Ad Vulnus incurabile in quauis corporis parte. 116.

Buglosson herbam euellito,& succisas radices curiose lotas in pila conterito,suillam axungiam adijcito,ac bene emolliens vulneri imponito. G

Ad Vomitum. 117.

Accipe apij radices quinque,fœniculi radices teneras quatuor,anesi drachmam,acetum,mel,& crocum merum: omnia sine croco decoquãtur: & post cocturam crocum inijciatur, detur q; phialæ dimidium.

Ad Apthas,hoc est Oris Vlcera. 118.

∴ Oliuæ molles manducentur. Aut vuæ passæ agrestes aceto incoquantur, & ex eo os colluatur.

Ad Capitis Tumores,quos Talpas nominant. 119.

Locum prius mulso lauato, deinde bubulum fel inijcito, & leporis stercus,aut quod ex sapone
∴ confectum est. Aut rutæ succum in foramina instillato. Aut aristolochiam tritam in ipsa foramina cum aceto infundito.

De Viribus Rutæ. 120.

Ruta in primis esui potui q; data visum acuit: veneris appetentiam extinguit: capitis dolorem leuat,siquis teneris eius folijs capitis ossa contegat. Succus præterea rutæ cum fœniculi succo, & melle commistus atq; illitus hebetem visum acutiorem reddit. Idem præstat & feminis rhãni succus ex mulso illitus. Menta quoq; cum polenta in cataplasmatis modũ imposita abscessus sanat.

Ad Supprimendum Sanguinem. 121. H

∴ Beronicem mellis super prunas cocti plenam edẽdam apponito: & brassicæ ocymi q; feminis, vtriusq; grana sex trita potui dato ex vino mulieri à multi sanguinis profluuio male habitæ.

Præsagium de Aegrotante. 122.

Salicis tenera folia contusa illinito: si roseus fiet, euadet: si viridis, morietur.

Ad Impediendam Venerem. 123.

∴ Erucam sacerdotes edunt & rutam & viticem. Erucæ igitur semen ex melle,aut cum fœnograco ieiuno illitum penem arrigi non sinit.

Ad Dolorem Oculorum. 124.

Crocum tritum,& cum liquore,qui à rosa stillauit,fermentatum,illinito.

Ad Capitis Dolorem. 125.

Si hæc adsint signa,oculorum tenebræ,capitis ipsius dolor,aurium sonus,nasi obstructio, summo mane oculorum lachrymæ,non nullis & oculi caligant: quibus hæc adsunt,caput hunc in modum purgato: origano hyssopo & sale nares perfricato,neque in posterum caput dolebit. Quod si neglexeris,morbi huiusmodi sequentur,obtusus visus,aurium sonus,capillorum casus, & dentium dolor.

De Pectore

A *De Pectore Humano.* 126.

Cum pectus aliquod vitium passurum est, in primis humiditatem in ipso sentire videtur: & in costis, crudis abundat humoribus, æstuationem sitim q; habet, ipsius lingua aspera est & spumas, & singulis horis saliua decurrit. Conuenit autem ipsum à cena vomere: aut summo mane stomachū purgare præsumptis raphani radicum corticibus, aut sinapi virēti, aut eruca, aut nasturtio ex aqua tepida, & statim vomens sanabitur. Si negligenter se gesserit, in spiritus difficultatem, & lateris dolores, & febres acutas incidet, atq; penitus somno carebit. *De Ventre.* 127.

Quando in ventre vitium aliquod suborturum est, primo tormina dolores q; in ventre sentiuntur: & alui suppressio, & excretio: & in ipso cibi perturbantur, & potiones amaræ videntur: & grauitas in genubus, & circa lumbos renes q; dolores sunt: & omnino febricitabit. His ita se habentibus, simplicibus medicinis purgare oportet. Cnicum igitur contusum, & aqua dissolutum, potui dato. Aut brassicæ, aut betæ succum melle conditū adiecto modico salis propinato, & miraberis. Si res neglecta fuerit, difficultas intestinorum, desidendi immoderata cupiditas, & dorsi dolores impendent. *Ad Grauem Auditum, & Aurium Sonum.* 128.

Nitrum in acetum conijce, oleum q; roseum & vinum infunde, & capitis posteriora inunge.

B *Aliud.* Nigri veratri radicem in aurem conijce, & sanabitur: expertum enim est.

Ad Custodiendam Vitem. 129.

Centaurij decocto palmites vitis conspergito: hoc canes, vulpes, & cœli volatilia propulsat.

Ad Vteri Strangulatus. 130.

Os cordis cerui accipe, tere, & potui da mulieri: & videbis gloriam dei.

Ad Lumbricos mirabile remedium. 131.

Nigellam tritam ex garo potui dato.

Ad Dignoscendum Mas'ne, an Fœmina, Sterilis sit. 132.

Lentem in vtriusq; vrinam separatim conijce: & vtrius lens germinabit, ille est filium creans, cuius vero lens non germinat, ille sterilis est. *Ad Rigorem.* 133.

Scribe ī tribus malis Pepopulas: aut ita dicito, Sauus, drauus, danonus, danubius: & esui dato.

Confectio Gari Ioachi martyropolitæ. 134.

Accipe frustulorum panis non fermentati, non conditi, putrefacti, libram: nigellæ tziaricam, semicontusam mentam, calamintham, bunisam aridam, vtranq; semilibræ pondere: rutę, syluestris thymbræ, fœniculi, singulorum tramia quadraginta: anisi tramia triginta, nanachuā tramia

C quadraginta, vuarum passarum pinguium maturarum semilibram, palmularum mundarum tziaricam: mellis veri, hilari melisij semilibram: sacchari cantij tziaricam: rosarum aridarum, aut humoris ab ipsis per ignem extracti, tramia centum. Hæc in doliolum cum aqua conijciēda sunt, Soli q; per quadraginta dies exponenda. Ipsis vero adijcere oportet in puro linteolo deligata ligni aloes tramia quinq;, spicæ tramia septem, caryophyllorū tramia duo, croci tramia tria: masticches, thuris, vtriusq; tramia decē: struthij corticis tramia quindecim, musci tramiū, ampar tramia duo. Omnia linteolo inclusa in dolioli medium succum demittito: & per quadraginta dies quotidie terito, & exprimito, suspendens videlicet in dolio in medio succo: & post quadraginta dies aquam succo superfluitantem colligito, & in altero vase reponito: & in succum alteram aquam inijcito, & vtraq; insolato. Sed postquam totum ius coactum fuerit in altero vase, tūc in nitido cacabo aut in olla vsq; ad tertias decoquito, & cotoneis maturis impleto: linteolum autem nunquam de medio garo eximito: & optimum garum, omnibus q; hominibus vtile conficies.

De Capitis Dolore Barnabæ monachi. 135.

Accipe farinam fabaceam, quantum manu capere potes: & masticches, cumini q; parum, in vnū miscere oportet cum succo malorum cotoneorum: emplastrum facito, & membranæ illitum fron

D ti imponito. *Ad Vrinæ Difficultatem.* 136.

Vnguentum optimum in vrinarium iter infundito, statim vrinam reddet. Aut mel, & syluestrē canabim, in vnum misce, & perinæo impone. Aut muscum in vrinarium meatum immitte.

Ad Sanguinis è Naribus profluuium. 137.

Canabina folia trita & arida in narem sufflato. Aut pannum lineū combustum ex acri aceto in nares immittito. *Ad Vteros.* 138.

Obsonium è iusculo, & amanetarium verum, & cardid: vsta ex vino veteri potui dato.

Ne Arbor Fructum amittat. 139.

Lilij radicē arbori suspendito: ibi q; fructus hærebit, & nō cadet. *Ad Vulnus.* 140.

Cor cum pelle & cornu cerui combure, & ex oleo inunge. *Ad Stomachum.* 141.

Rutam & thymbram cum ouo: & cuminum, & mentæ radices potui dato.

Ad Impetigines. 142.

Pipere trito ex muliebri lacte inungito, & sanabitur. *Ad Dolorem Dentium.* 143.

Ouorum putamina, sæpiam, & oleum misceto: & coquito, donec tertia pars relinquatur: & tepidum ore contineto. *Ad Lumbricos ventris.* 144.

Cornu cerui ramenta ex vino vetere potui dato à balneo.

Ad Vrinæ

Ad Vrinæ Difficultatem. 145. E

Coriandrum,mentam,& aquam cum melle decoquito, quoad tertia pars superſit, & in potum ∴ offerto. *Ad Vulnus, dulce.* 146.

Suillum fimum cum oleo & acri aceto miſceto: & locum prius ſetaceo panno excoriatum inungito. *Ad Dolorem Lateris.* 147.

Paliuri radicem vino incoquito,donec tertia pars remaneat: & à balneo potui exhibeto.

Ad Iecur & Stomachum. 148.

∴ Accipe aloes, & ſpicæ, vtriuſq; miliariſium: ex vino à balneo propinato.

Ad Conciliandum Somnum. 149.

Caprinum fimum cum trixagine ad luti ſpiſſitudinem miſceto, & faciem oblinito.

Ad Tuſsim. 150.

Raphani ſemen & fœniculi ex melle potui dato. *Ad Cordis Dolorem.* 151.

Rutam,& lini fœniculi q; ſemen cordi imponito.

Ad Lumbricos aluum occupantes. 152.

Lupinos,lauri baccas,taurinum fel miſceto,& vmbilico ſuperdato.

Ad Hæmorrhoidas. 153. F

∴ Teſtudinis teſta ſuffita bene facit. *Ad Exuſtionem.* 154.

∴ Ouorum aſſorum vitellos in ſartagine combure,& in modum emplaſtri impone.

Ad Pruritum. 155.

Garum,ſulfur ignem non expertum,& oleum miſce,& inunge: effectum miraberis.

Ad Morbum Regium. 156.

Chryſolachani ſemen,mel,& crocum confundito,& in lectulo cubantem illinito: bene facit.

Ad Vermes. 157.

Chamæleonis radicẽ contunde, & vrticæ ſummitates contritas inijce. *Ad Tuſsim.* 158.

Fœniculi radices contritas ieiuno potui dato: admirabile remedium eſt. *Ad Comam.* 159.

Maluam,& ſaluiæ radicem,conterito diligenter,& in vas cum generoſo vino conijcito, à balneo q; comam illinito. *Ad Aurium Dolores.* 160.

Rubi ſuccus expreſſus,tepefactus,& in aurem infuſus dolorem finit.

Ad Regium Morbum. 161.

Chryſolachani contuſi,mellis,vtriuſq; ligulam vnam, ex vino calido ieiuno exhibe. *Aliud.* ∴ *valde bonum.* In dextram aurem iacenti tenuem venam cædito: & ſanguine effluente vtilitatem mi G raberis. Si lienis vero doleat,idem facito in ſiniſtrum latus iacenti.

Ad Iecinoroſos, Lienoſos, & à Stomacho laborantes, præſentiſsimum remedium. 162.

Viticis grana eſui potui q; ex vino mane veſperi q; exhibeto. *Aliud.* Apij & petroſelini macedonici ſemen,& cicer,& viticis ſemen: omnia conterito,& ex vino calido potui dato.

Remedium ad Renum vitia. 163.

Erucę,naſturtij,raphani ſemina, conterito, & melle attico comprehendito,& ex vino vetere drachmam potui concedito.

Baſilij Icti Melitinoti de Ratione victus ad regium notarium grammaticum.

∴ *Confectio Vini perſpicui & coccini.* 164.

∴ Dolium vino impleto,quantum fuerint menſuræ viginti: & ex ipſo menſuras duas accipe, & in lapideam ollam conijce: & adde ſeminis fœniculi,lini,ſingulorum miliaria centum: aniſi milia * ria l. cũ his bene ferueſacere oportet: & ex ſacculo percolare,& ſextarium in dolium mittere: de- ∴ inde accipe triſpidij miliaria centum, caryophyllorum miliaria quinq;,croci miliarium: cyperi,ligni aloes,vtriuſq; miliaria quinque: omnia in vnum trita & cribrata lineo linteolo inuoluito, & in medio dolio ſtatuito,atq; vtitor. H

Euſdem Roborantia Stomachum pituitæ plenum, & dolorem capiti inferentem. 165.

Te oportet ſingulis diebus roſei mellis miliaria viginti accipere,apij ſeminis miliarium vnum, aniſi miliarium ſemis: & ieiunare vſq; ad meridiẽ,& tũc cibũ capere. Nam propterea ita te facere *mel ſtatuimus, quoniam roſa ſtomachum confirmat, maſtiche calefacit: fœniculũ & apium, ſi in iecinore ac liene multitudinem atrorum ſuccorum offenderint, detrahunt,& per lotium eijciunt abſq; moleſtia: aniſum vero,eo quod flatus à ventre diſijcit,ſtomachum q; corroborat. Iccirco te vſq; ad meridiem cibo abſtinere præcepimus,vt ne alter morbus appareret, vt q; vis herbarum diutius in ventriculo moraretur.Cum vero decem dies præterierint,eundem ordinem aſſidue obſeruato cum roſeo ſaccharo,vt ſtomacho robur addatur,viuaſq; indolenter. Fecimus autem & de alimen ∴ to ſermonem hunc in modum. *Ratio Victus in cibis & ieiunio.* 166.

Primo die amygdalas amaras decẽ cũ pane & vino,quantum ſatis ſit, te edere cõuenit. Secũdo die mel cum pane & vino,quod ſufficiat,edito. Tertio die agni anniculi carne veſcaris: eius ſcapu ∴ lam elixam igne torreto,cum pane biſcocto & vino quod ſatis,edito. Quarto die oryzam ſolam aquæ incoctam addito melle cum pane & vino,quantum ſufficit,edito. Quinto die grana punici * mali, amygdalas, allium, cum dauco,ficis aridis,& vuis paſſis decoque: & veſcere cum pane &

vino,

A vino,quod ſufficiat. Sexto die ſimilem carnem anniculam in ſartagine cum dauco decoquito, & veſcere: panis & vini,quod ſatis eſt,addito,vt vis punici mali obtundatur, frigida enim eſt: atque ideo malum punicum adiectum fuit,vt quæ antea per quinq; dies aſſumpta fuerant, refrigerarentur,erant enim re vera calida. Septimo die carnem minutatim conciſam cũ cicere & condimentis decoque: & veſcere,quantum ſatis eſt. Octauo die carnem cum aceto,caricis, amygdalis, nucibus ſyriacis,croco,dauco,paſſis vuis,cum alijs carnibus conciſis,cum melle,quod ſatis ſit,decoque: & veſcere cum vino,quantum ſufficiat. Decimo autem die ciborum ieiunijq; ratio ita ſe habet: mali punici granum,quemadmodum & prædicta,decoque: & cum vino,quod ſufficit,ede. Hec eſt ſumendi cibi ratio: ſemper tempore cœnæ menta ex melle vtitor, vt cibi conficiãtur, & ne pituita ventriculus abundet. Quò aũt bona valetudine fruaris, venam ſine noxia cauſa ne ſecato. Quòd ſi morbus caput tentauerit,venam caluariæ ſecato, & extrahe ſanguinis miliaria decem: hoc autẽ bis feceris & aprili menſe, & ſeptembri, per triduum ante & poſt abſtinentiam imperans. Auxilium quoq; bis prædictis menſibus deuorato: & capitulis papaueris, vt dormias vtere: caueas'que à coitu: qꝫ ſi velis, ſemel in ſeptimana poſt noctem mediam id facito. At Iulio menſe & Auguſto te per biduum vomere oportet: vtrunq;, quoniam per diem vnicum ſtomachus purgari non põt.
B Quando autem vomis,caueto,ne aquam prius,aut poſtea biberis: dum q; vomis,oculos velato, & deligato,ſtans q; vomito loco edito,aut ſuper fluuium: à vomitu ſi ſitias, bibe zulapiũ, & ſobrius eſto. Te vti lauatione oportet menſe Aprili vſq; in totum Nouembrem: cæteris menſibus abſtineto: qꝫ ſi lauari volueris, ſemel tantum in ſeptimana lauator,id q; ſemper ieiunus. Si ſitias,temperatam aquam bibito: & balneum egreſſus oleo, & mulieris lacte, quæ fœminam peperit, caput irrigato: per noctem autem pedes calenti aqua cum furfuribus foueto.

Ad Capitis Dolorem. 167.

Accipe amygdalarum libras tres,ſeminum cucurbitæ librã vnam: oleo ab vtriſq; expreſſo, capitis verticem,nares,pedes ac manus inungito. *Aduerſus Vini Noxam.* 168.

Cotonea mala matura dulcia accipito, & mũdato: deinde ſuccum exprime, & in vinũ infunde. *Inunctio experta ad Artuum Dolorem, Manuum pedum q; intertrimenta, corruptelas, aduſtiones hyemis & Venti manus pedes q; lædentis, qui Sarracenica lingua Tlen dicitur. Compoſitio ita ſe habet.* 169.

Accipe axungiæ anſerinæ partes duas, & medullam ceruorum iuuenum, & martaſancem raparam, & mel ſuper carbones decoctum & percolatum: pone in lapideum lebetem, & feruefacito,quoad prędicta pinguia tabeſcant: quibus adhuc calidis martaſancẽ inijcito: & cum prorſum
C refrixerint,mel addito, & bene inſtar malagmatis ſubigito: & ad ignem,aut in furno inungito, & bene perfricato: tantiſper autem inunge,donec dolor abſceſſerit.

Ad Aegylopas, i. fiſtulas angulorum oculi. 170.

Taurinum fel, & liquidam picem, & acetum,in vnum miſcens,emplaſtrum conficito, & imponito. Aut rutę folia cum chorygio in foramina immittito. *Ad Vulnera Incurabilia.* 171.

Ariore panij radicem in vinum dulce demittito, & ægrotanti potui dato.

Ad Pulmonum Inflammationes. 172.

Piperis grana xv,ſalis micas non lotas totidem: terito, & teaphen addito,in vnum q; cogito: & cũ fimo gallinę rufę,atq; oleo inũgito. Aut dauci ſemẽ, & nigellã, & porrũ cõtere, & potui exhibe.

Ad Talpas. 173.

Accipe trixaginem & hordeaceam farinam cum melle fermentato, & inungito, & in modum cataplaſmatis imponito. *Ad Dolorem Ventris & Stomachi.* 174.

Thus cum vino antiquo in cacabum conijcito, & donec tertia pars ſuperſit, decoquito, atq; ita in balneo propinato. Aut oleum & vinum perinde coquito, & tepidum in balneo potui dato.

Ad Stomachi Vitia. 175.

D Cuminum & cinnamomum cõterito: & myrrhã, maſtichẽ, & bliſcune modicũ adijcito: deinde cocta & miſta potui offerto. Aut mentæ ramulos tres, & grana punici mali, & palmulas ꝓpinato.

Ad Debilitatem Genuum. 176.

Lini ſemen & mel in aqua ferueſacito, & cordi in modum cataplaſmatis imponito.

Ad Dolorem Lateris. 177.

Ex cumino triticea farina & vino veteri cataplaſma facito, & cordi ſuperdato.

Ad Lienoſos. 178.

Braſſicæ folia, ammoniacũ, acre acetũ: oĩa miſceto, conterito, & locũ per triduum oblinito. Aut platani folia aquæ incoquito, quoad tertia pars ſuperſit, & potui dato. Aut braſſicæ folia igne torreto, & trita ex vino propinato. *Ad Profluuium Sanguinis muliebre.* 178.

Taurini cornu ramenta ex aqua pota ſanguinis profluuium ſiſtunt. Aut lulacem, & braſſicę ſemina, & ſcammoniam, in vnum miſceto, & potanda exhibeto.

Ad Stomachi Compreſſionem. 180.

Accipe gallas tritas, & rhoi flores, aut mali coria, & vſq; ad tertiam partem decocta: aut fœnigræci melli incocti ius, potui dato. *Ad Cœliacos, hoc eſt Ventriculoſos.* 181.

Naſturtij ſemẽ in nouã ollã conijce, & decoque: deinde ouũ ſeparatim elixa, & eius putamẽ detrahito

trahito,& ipſum diligēter cōterito: & naſturtij ſemini elixo adijcito, & vnà feruefacito: atq; ſi velit ęgrotās, edito, ſin id nō poſſit, aquā potato. Aut taurinos renes frictos potui dato. Aut veterē caſeum acri aceto incoctum ieiuno eſui concedito. E

Ad Vrinæ Difficultatem. 182.

Pagurum fluuiatilem conterito,& panniculo expreſſum potui exhibeto. Aut fœniculi radices ad tertiam partem decoctas laboranti propinato.

Ad Exterius prominentes Ani tumores. 183.

Viuam calcem & recens auripigmentū in vnū miſta imponito. *Ad Artuum Dolores.* 184.

Quinqueneruiū & ſcorpidiū & acetum modicū miſceto,& locū oblinito. Aut ſinapi & caricas in vnum conterito,& in balneo ſuperdato. *Ad Dolorem Genuum.* 185.

Maluam, hordei farinam, lini ſemē, vnà contere: & in ſartagine cum oleo fricta loco impone.

Ad Oſſa Fracta. 186.

Accipe picē, thuris puluerē, palmulas, maluæ florem, oui album: omnia miſta imponito,& ſtupa ſuperaddita, calamis ac faſcia deligato: ſanabitur. *Ad Quartanam.* 187.

Vinum vetus trixaginem incoctam habens ter potui dato.

Ad Morſum Scorpij. 188.

Teſtā igne candentem impone. Aut alam ex melle potui dato. Aut humum reſpiciens, quem lapidem premebas, eum imponito. *Ad Veneficia & Præſtigia.* 189. F

Caridion & latum cuminum & zochij radicem ad tertiam partem decoque: & ex vino vetere potui da. Geſtet & glaneum oſſa: hæc enim ſuffita demonas abigunt.

Vt Mulier concipiat. 190.

Leporis vterum frige, tritum q; aſſidue propina: habeat autem & leporis ſanguinē. Aut vulpis ſtercus cum ſeuo bubulo miſce,& mulieris viri q; genitalia inunge.

Ad Fœtum in Vtero Mortuum. 191.

Muliebre lac cū melle & radicibus amarāthi potui dato,& exibit. *Vt Lac abundet.* 192.

Fœniculum & anethum cum melle & vino decoque,& quotidie mammas obline: lacte mulier affluet. *Ad Vteros.* 193.

* Gallinam iugulato,& feſtucam lineo panniculo inuolutam intra eam condito, atq; ita elixato: ius potui dato: ſuito vero gallinæ oculos,& manetarem verum,& caridion vre, & propina.

De Inuoluntario Mictu. 194.

Galli gulam gutturi annexam concidito,& vrito, ac diligenter terito, & ex vino vetere potui dato. *Ad Roborandum Penem.* 195. G

Rapi ſemen tritum melli admiſceto.& panniculo attrito illitum peni circundato.

Ad Scabiem Vnguium. 196.

Sinapi mentam q; ex aceto coctam imponito. *Ad Intertrigines.* 197.

Muſcum marinum aquę marinæ incoquito,& expreſſo humore imponito.

Ad Podagram. 198.

Accipe myrrham Mur vocatam, herbam q; policarem, aut pyzurcatum myſtri mēſura ex aceto, pedes illinito. *Ad Roborandum Stomachum.* 199.

* Accipe lignum aloes, acorum, cyperum, maſtichen, thus, nigellam, fœniculum,& ſpanthos: valde conterito,& in vnum corpus redigito: & ex ſucco punici mali & melle ſuper carbones cocto potui offeras. *Ad Sputum.* 200.

Roſaceum Zupha, aut hyſſopi, quod ad Tuſſim facit, & Anguſtiam & Dolorem Pectoris. Compoſitio hæc eſt.

* Accipe manuſiacorum drach. ij, vnapia, vel zizipha numero viginti, zepiſtania, vel myxia totidem, ficos aſpr. dulces numero xv, aut dulcem radicem ſemitritam menſura drachmæ: chaſchaſis contuſi, vel papaueris capitulorum drach. v: pareſauſa, vel polytrichi, drach. ij: aneſuen, vel dulcis aneſi drach. ij: tolme caraus, vel apij ſeminis, drach. ij: vuas paſſas, grana bona logaricę s. zupha vel hyſſopi drach. iij: rhazani, vel ſeminis fœniculi, drach. duas. Vuas paſſas, grana q; miſta lauato: & emoſchaſum ex aqua refrigera per diem vnum & ſummo mane: vt elixatum cum prædicto videlicet logaricyon vnc. iiij: & tantiſper decoquatur, donec aquæ remaneat logarica vna & ſemis: & tunc percoletur, vt certo ſciatur in ipſa nullam remanere materiam: deinde ſacchari logaricam vnam addito, vt zulapion fiat: & quotidie vnum potato per dies octo, & oleum amygdalinū inſtillato. H

Ad Vomitum Biliosum. 201.

Bilem vomētibus huiuſmodi cataplaſma adhibendum eſt, quod ex his conſtat: Palmulis malicorio gallis in vino aut poſca incoctis & pane exceptis. Acacia pręterea, hypociſtis,& balauſtia,& rhus cataplaſmatis adijciantur. Item cucurbitula magna cum multa flamma ſtomacho ſi affigatur, bene facit. Cibus paucus & crebro exhibendus eſt. Verum ad atram bilem vomentes & ſtomachum inflatum ſpongias aceto acerrimo calido imbutas adhibeto. Aut ex hederę folijs vino incoctis cataplaſma facito. *De Singultu.* 202.

Singultus aut ex repletione, aut ex inanitate, aut ob acres humores ſtomachum mordentes, excitatur: quibus vomitu reiectis deſinit. Pleriq; autem, ſi compoſitione ex tribus piperibus deuorata, mox vinum biberint, ſingultire ſolent. Cibo preterea in mordacem qualitatē corrupto quidam

A dam ſingultiunt. Vomitũ ſanè ob plenitudinem aut morſum ſingultientibus remedio eſſe inuenimus: calorem ijs, qui ex refrigeratione. Si vero ex humorum copia ſingultus fiat, euacuare vehementius oportet, id ſternutatio præſtabit: ſed ab euacuatione ſingultũ ſternutatio non curat. Singultientibus autem ruta ex vino danda eſt, aut nitrum ex mulſa, aut ſeſeli, aut daucum, aut cuminum, aut zingiber, aut calamintha, aut nardum gallicũ. Hęc ſingultibus ex cibi corruptela, aut ex frigore, aut ex multitudine ciborum, auxilia ſunt. Ad eos vero, qui ob frigidorum, aut craſſorũ ſuccorum multitudinem ſingultiunt, caſtorium ex poſca potui datum bene facit: cuti quoque ex oleo vetere cucumerino illitum prodeſt. Scillinum quoq;, aut mulſum acetum potum iuuat. Item ſpiritus retentio magnifice ſingultum diſcutit.

Ad Pedum Intertrimenta, Sciſſuras, & Perniones. CAP. 203.

∴ Rubricæ vel ſinopidis, & cimolię, paribus portionibus ex caprifici ſucco illinito. *Aliud.* Hederam, calamintham, & ſalem, in aqua ſimul incoquito diligenter, ac pedes ſemel atq; iterum lauato: & ſanitatem recuperant. *Aliud.* Muriam craſſam cum feceris, calidę aquæ admiſceto: ex ea pedes ac perniones foueto. Tertium, ſal, cuminum, oleum q; miſceantur: & prius inunctos pedes illinito curioſe: nam per occultos ſenſibus meatus materia elabitur.

B *Ad Podagram.* 20

* Semperuiui ſucco diligenter cocto vtere. *Aliud.* Vini ſuccum aſinino lacti, ac dulci vino, admiſce, & illine. *Aliud.* Phocæ aut leonis aut lupi aut vulpis corium ſiquis elaboret, & calceos geſtet, pedes non dolebunt. *Aliud.* Veſpertiliones tres aquæ pluuiatili incoquito: deinde hęc aquę adijcito, lini ſeminis triti vncias quatuor, oua cruda tria, olei cyathum vnum: bubuli ſtercoris, ceræ, vtriuſque vncias quatuor: omnia in vnum corpus redacta ſubigito, & cubitum eunti ſemel atque iterum applicato.

Aceti Scillini confectio ex Galeno. 205.

Remedium optimum ex ſcilla à Pythagora ſcribitur, quo omnes Imperatores vſi ſunt. Ab ipſius auctore fertur, quicunq; hoc vtantur, longæ vitæ fore, & eius extrema integra vſque ad finē permanſura. Et ipſe quidem Samius ſenex huiuſmodi extitit: quantum enim temporis vixerit, haud ignoras: de ipſo enim in libro traditum eſt, ꝙ cum ſuis conſanguineis hanc facultatem communicauit, cum q; hoc medicamento vti incepit, quinquageſimum annum natus erat, & vſq; ad centeſimumdecimumſeptimum vitam produxit integer, & nulla vnquam aduerſa valetudine tētatus. Hæc ſanè medicamenti autor diſſeruit, qui vir philoſophus erat mentiri neſcius: nos autem C viri huius fidei periculum fecimus, ac firmam conſtantem q; huiuſce medicamenti facultatem eſſe teſtamur. Oportet igitur ſcillam montanam libræ vnius pondere capientem dura circuncidere, & mollia minutatim concidere: & aceti acerrimi ſextarios octo in vitreum vas mittere, atq; obturare: ac per triginta dies in caniculæ caloribus, vt maceretur ſinere: deinde ſcillam extractam exprime. Id genus aceti parum mane ſorbeto: tibi enim hæc euenient, vt ne faucium oris'que partes vnquam remolleſcant: os ventriculi bene valebit, facile ſpiritum duces, vox recte habebit, oculi acutiſſime cernent, aures in officio manebunt, nullus q; flatuoſus vapor in ventre vnquam excitabitur, nullum viſcus ſuſpenſum erit: bene ſpirans, bene coloratus deges, ad ciuilia negocia recte affectus: non acidum, non ſalſum ructabis, ſi aliquid aceti huius aſſumpſeris. Et ieiunus vt aſſumas pręcipio, ſeptem q; poſtea ſtadios deambules, ita enim diſſoluetur. Hoc aceto qui vtitur, * in victu quãuis licentioſus eſto: omnia enim cibaria cõficiet, & à nullo vnquam offenſam patietur: neq; valde implebitur, & eius, quod vtiliter ſumitur, nihil ſuperuacui in corpore reſidebit, non flatus, non bilis, non ſtercus, non vrina, ſed omnia facile excernit atq; educit: aluus lubrica omnino eſt, totius q; corporis purgatorium eſt medicamentum, etiam ſi in oſſibus ſordes inhæreant. Item phthiſicos ab omnibus deploratos hoc medicamento ſanitati reſtitutos nouimus. Morbo D comitiali diuturno efficaciter profuit, vt niſi poſt longa temporis interualla non redierit: incipiētem vero ac nouum perfecte diſcutit, neq; reuerti amplius hunc affectum permittit. Ad podagras præterea, & articulorum morbos, iecoris lienis q; duritias, vehementer facit. Et ſingulares quidem aceti ſcillini effectus hi ſunt: communes autem quàm plurimi, quibus nos commoti ſalutare hoc medicamentum ſanitatis integritatis q; cauſa tibi tradidimus. Deficit.

Vini Scillini compoſitio ex Galeno.

Vinum hoc potui datum omnem ſanitatem affert. Humores enim attenuat, ſed maxime pituitam: neq; ipſam in ſtomacho, aut ventre, aut capite, aut iecore, aut liene, aut neruis, aut oſſibus, conſiſtere permittit, neq; alium id genus tenacē humorē obſtructiones facientem, ſed omnia diſſoluit, & ventrē lenit, atq; ita ſubducit. Et vrinã mouet, & p ipſam cauſas attenuat excernit q;. Adeo vero caput purgat, vt nares prorſus humore vacent. Cõmodum eſt podagræ, articulari & comitiali morbo: deniq; oĩs ſanitatis autor eſt. Ex his cõſtat. Scillã albã montanã circiter canis exortũ accipito librę pondere: per dies decē in vmbra refrigera: deinde ſcillæ folia refrigerata in vitreũ vas mitte, & vini albi veteris ſextarios duodecim ſuper funde, & ſuſpenſum vas per quadraginta dies habeto: poſtea ſcillã exime, & abijce: & vino ad antedicta vitia vtere, & eius vim percipies. Subinde ante cibũ vini duas vncias exhibe: ſin † à cibo, ℥ vnciã mediã. Quod ſi ipſum potui cõmodũ † *Aliter a ſomno.*

efficere

efficere velis,vt magis delectet,mellis sextarios duos aut tres admisceto. E

Medicamentum,quod Manducatum Stomachi pituitam detrahit,Gargarizatum Caput purgat. CAP. 206.

Origanum,gummi,hyssopum,sampsucum,pulegium,thymum,passi vncijs iij incoquito, donec vna remaneat: & gargarizandum dato: excutit.n.etiam pulmonis materias, si manducetur. Id autem quotidie facito; probatum est enim. *Ad Vrinam reddentes ægre,aut nequaquam.* 207.

Lectuli cimices terito, & vrinarium foramen illinito: statim vrina decurret. Id etiam ad pueros mingere nequentes benefacit.

Ad Calculosos,& Vrinam prouocandam. 208.

Baccarum lauri,& piperis,æquas portiones terito & cribrato: & ex mulsæ mensura vna exhibeto: mulsa vero calida esto. *Aliud Lapides atterrens,mulieribus viris q; Vrinam prouocans.* Lauri corticem aquæ incoque & permisce,sorbendum q; propinato: vehementer facit.

Ad Sanguinis Mictum. 209.

Accipe zingiberis drach.ij,brassicæ seminis drach.iiij,papaueris drachmã succo excipe, & globulos facito,laboranti q; exhibeto. *Ad Vrinæ Stillicidium.* 210.

Thymi & fœniculi æquas portiones conterito,& ex aqua temperata calida potui dato. F

Ad Dolorem Viæ vrinariæ,& Difficultatem mictus,atque spiritus, & ad Sanguineum lotium, & Calculum. 211.

Asari,mysios,nardi gallici,æquas portiones accipito: melle attico cuius spuma abiecta sit, excipito: & dato nucis ponticæ magnitudinem: facit enim etiam senes cõualescere, quibus effluxus siccior est,eum q; validiorem reddit. *Ad Inuoluntarium Vrinæ exitum.* 212.

Lilij radicẽ elixam potui dato. Alterci quoq; succũ aut semẽ in vino & lacte maceratum corio cerui includito,& dextro femori appendito: miraberis. *Aliud.* Apri vngulas vstas ex vino potui dato. Aut galli testem vstum edẽdum apponito. ¶ *Ad Inuoluntarium Mictum.* Cochleam cũ testa vstam tritam q; ex vino cubitum eunti potui offerto.

Ad Difficultatem Vrinæ, & Calculum. 213.

Lini semen,piper,petroselinum,tusa & creta: ex condito accipe cochlearium vnum.

Ad Exterendos Calculos expertum. 214.

Scorpiones marinos exiguos tres integros comburito,& cinerem ex condito propinato.

Ad Supprimendum Aluum. 215.

Rhun atq; oryzam vino incoque,donec tertia pars remaneat, & per inferiores partes immitte. Aut vinum austerum,in quo hirci iecur incoctum sit,potui dato. Aut gallas vstas bene terito, & suillam adipem misceto,frictas q; ex aceto esui dato laboranti * piperis drachmam,farinę lupinorum drachmas tres,mellis ligulam. G

Ad Citandum Sudorem,& Finiendam Febrem. 216.

Cachryos semen ex oleo illitum. Aut pyrethrum ex oleo calefactum & illitum horæ vnius interuallo post annotationem. *Ad Canis Morsum.* 217.

Vrticę semen emplastri modo impositũ. Aut nigri marrubij folia similiter. Aut apiastrũ ex vino potum,vel morsibus impositum. Aut allium illitum,aut assum,potui esui q; datum. ¶ *Ad Morsus Canis rabiosi.* Brassicæ folia cum lasere ex aceto trita imponito: p se.n.brassica rabiosi canis morsibus aduersatur,& ipsius decoctum potui exhibitũ.Elixa autẽ brassica ante alios cibos assum pta phthisicos sanat,& arteriæ vitia emendat: contrita vero & lieni superdata ipsum consumit.

Ad Anginam,& Colli dolorem. 218.

Alba populus arida,trita,& ex melle illita collo. Aut nasturtij semen, & columbinum fimũ ex melle,instar cataplasmatis imponito.

Ad Internas Ani prominentias. 219. H

Amaranthum aqua maceratum mane vesperi q; potui dato.

Ad Lienem Cataplasma valde efficax. 220.

Inulam,sinapi,baccas lauri ßm proportionem,accipe & tere: deinde nucis nouę corticem parum contundito,mox in pilam coniectum validius terito, & eximens aceto acri macerato per triduum: & omnia in vnum redigens cũ succo Tiberiadis vsq; ad cataplasmatis temperaturam decoquito: & lieni summo mane per octo dies imponito euacuato prius ventre, atq; miraberis.

¶ *Aliud ad Comminuendum Lienem.* Capparis radicũ vnc.iij,calcis viuæ vnc.iiij,contusas cribratas, aceto q; commistas,imponito nõ diutius horæ spatio: totus lienis absumitur. *Aliud.* Brassicæ decoctum solum ex aceto mulso ieiuno potui dato. Aut rubi radicem vsq; ad tertiam partem decoque,& decoctum per triduum dato. *Aliud.* Corticem nucis aceto ac melli incoctam ieiuno propinato. Aut ferrum candens in mulso extinguito,& potui dato: admirabile est.

Ad Nigros Dentes. 221.

Palmularum ossibus mastiche & melle dentes per septem dies perfricato: & albi redduntur.

Ad Lumbricos alui. 222.

Lupinos,lauri folia,ac fel taurinum misce,vmbilico impone: id bene facit.

Ad Interiores

A *Ad Interiores Exterioresq; Ani prominentias.* CAP. 223.

Amylũ,picẽ,aquã,vnà feruefacito,donec tertia pars remaneat: ac per ſeptem dies potui dato.

Ad Dolorem Aurium. 224.

Vitis racemum capiens in ſartagine frigito cum oleo,auriq; inſtillato: & conualeſcet.

Ad Hirudines. 225.

Ariſtolochiam terito,& ſale conſpergito. *Ad Calculoſos.* 226.

Lauri baccas piper q; miſceto ęqua mẽſura,& ex mulſa myſtrũ vnũ dato. *Aliud Calculos frangẽs.* Lauri corticẽ aquę incoquito,quoad tertia pars ſupſit,& ſorbẽdũ exhibeto. *Aliud Calculos frangẽs.* Turturis ſtercus vſtum ex mulſa p̃beto,lapides.n.per vrinam exturbat. *Aliud expertũ ad Calculoſos.* Struthij,rha pontici,capparis,ſingulorũ drac.accipito: dato quotidie ex vino albo drach. & per mictũ ſubſidentiã calculoſam eijciet. *Aliud.* Origanũ in aqua vſq; ad tertiam decoquito, & decocti cyathum vnũ potui dato. *Ad Stillicidium, & Difficultatem Vrinæ, & primo ad Stillicidiũ.* 227.

Fœniculi,ſeminis palmularum Thebaicarũ,pares portiões cõterito,& ex aqua tẽperata calidas propinato. *Ad Vrinæ Difficultatẽ & Stillicidiũ.* Coſti,mellis,aquæ cyathos nouẽ, accipe: des potui craterẽ, mercede prius petita. *Aliud.* Cyperi aſiatici triti cochleariũ vnũ, ex vino meraco, aut ex

B melle exhibeto: periculũ de ipſo factũ ẽ. *Ad Vrinæ Difficultatẽ.* Petroſelinũ macedonicũ terito, & ligulã vnã exhibeto. *Ad Stillicidium.* Cucurbitã aridã cõterito,vt farinæ iſtar ſit: cuius exiguũ cochleariũ ex aqua potui dato. *Ad Mingentes in ſtratis.* Leporis cerebrum ex vino propinato. *Aliud.* Veſicã aſſam eſui dato per triduũ. Aut cyperũ tritũ ∗ potui dato. Aut leporis teſticulũ ex vino odorato tepido propinato. *Ad Stillicidium.* Thus accipe,& in vino diutius feruefacito, propinatoq; per triduum ∗ . Accipiens Raphida marinum piſciculum,comburito, & potui cinerem offerto. *Ad Impetigines.* 228.

Cornu ceruini ramenta acerrimo aceto incoquito,vſq; dũ tertia pars remaneat: ex eo illinito.

Ad Feras Impetigines. 229.

Hordei farinã aceto acri p̃miſtã ĩponito. Aut haſtulæ regiæ radice ex aceto trita illinito frequenter. Aut lineũ pãniculũ ſuper cãdẽti ferro cõburito, & illinito. Aut nucis virentia folia cataplaſmatis modo imponito: hoc & ad ſcabiem facit. *Ad Penis Dolorem, & inflammationem.* 230.

Cuminum & ouorum putamina bene decoquito,& foueto: effectum miraberis.

Ad Impetigines. 231.

Allium,& theaphen,aquam,& oleum: omnia miſceto,& illinito.

C *Cataplaſma ad Vulnera recentia à gladio aut ligno illata.* 232.

Salicis folia trita imponito,& ſanguinem profluentem ſupprimes,& vulnera glutinabis, atq; ſanabis. Aut ouillum fimum ex oleo tritum inſtar cataplaſmatis imponito.

Ad Pernicioſa Medicamenta. 233.

Rutã,ficũ,& nucẽ terito,ac ex vino potionẽ dato. Aut fulicę ſanguis liquidus ex oleo potus ſeruat à potu venenoſi medicamenti,& à viperę morſu liberat. *Ad Fluxionem Gutturis.* 234.

Nido hirundinis trito ex aceto illinito. *Ad Mammarum mulierum Tumores.* 235.

Caprinum ſtercus aridum ex vino meraco imponito: inflammationem enim diſſoluit.

Ad Dolorem Capitis lupinum. 236.

Suillum fimum cõburito,& cinerem melli admiſceto,caputq; raſum inungito,ac ſuper braſſicæ folia dato. *Ad Tuſsim, & Hecticam febrem.* 237.

Styracẽ & braſſicæ ſuccũ ſimul terito,& fermẽtatos ieiuno & cubitũ eũti exhibeto. Aut laurei olei,& vini generoſi,vtriuſq; drach.iij,miſce & calefacias ∗ in balneo interius: & vinũ oleumq; calidũ tẽperato,& ſtomachũ foueto. *Aliud.* Lixiuiũ percolatũ calefacito,& tuſſientis pedes foueto,& ſpongia deterſos inunge,& foue: id vero tuſſibus medetur. *Ad Tuſſes.* 238.

D Reſinã ex vino vetere tritã ieiuno potui dato,& pulegiũ in poſca decoctũ: & beronicẽ cũ melle fermẽtatã eſui dato. Aut raphanũ toſtũ mane ac veſperi edẽdũ apponito. Aut butyrũ inſulſum, quanta eſt nucis regiæ magnitudo,deuorato. *Ad Humores Pectore contentos.* 239.

Vrticæ folia cum ptiſana decocta potui dato: bene facit ad inflationes,& materiam ex pectore euocat. *Ad Tuſſes.* 240.

Fenumgræcum,quoad tertia pars ſuperſit,decoque: & iuſculũ ſummo mane ex melle exhibe.

Vt Vox Canora reddatur. 241.

Tragacantha vino madefacta,& in potum aſſumpta, vocem ſplendidam reddit.

Ad Vocem Amiſſam. 242.

Styracem terito,& ex aqua globulos amplitudinem cicerum ęquantes conficito: &,tertio cum dederis,ſtatim loquetur. *Vt Capilli & Barba Creſcant,ſi decidunt.* 243.

Betam,& myrteum oleum,& polytrichũ miſceto,capillosq; oblinito: Aut adiantũ,& ladanũ, ęquis portionibus terito ex immaturo oleo,aut myrteo, aut lentiſcino: & illinito. *Aliud.* Ladanum in vinum aminæum myrteumq; oleum mittito: & terens vtrunq; ad mellis ſpiſſitudinem redige,caputq; in balneo perunge. Melius eſt & illud adiantum,quod nõ nulli polytrichon vocant,ſi ſeptima pars ladano addatur,& illinatur. *Ad Renes Dolentes.* 244.

Cum pulegio farinę furfures decoquantur,& ius p̃coleẽ,ſpongiaq; eo imbuta fomentum fiat.

Galeni

GALENI DOCVMENTVM DE PVERO EPILEPTICO

Nicolao Leonico Thomæo Patauino interprete.

CAP. 1.

EGo te Ceciliane exiſtimabã ad ægritudinẽ filij tui noſtris admonitionibus
haud quãq̃ indigere: nã q prius ipſum vidit, & tecũ Athenas iterũ nauigatu
rus eſt, Dionyſius, idoneus eſt & p̃ſens facere ea q̃ opus erũt: & rurſus diſce
dẽs, ad habitudinẽ ægritudinis cõdecentia documẽta relinquere. Ego aũt q
nunq̃ puerũ hũc vidi, forſan multũ decipi poſsẽ: cũ neq; à principio morbi
qualis fuerit ipſius natura, neq; nũc qualis ob morbũ ſit, cognouerim: ſed à F
vobis hoc tñ audierim epilepſiæ acceſſionibus puerũ infeſtari. Verũ, ne for
ſitã me ſuſpiceris negligẽtẽ magis q̃ veridicũ ſcriptionẽ hãc ſubterfugere,
q̃d nunq̃ antea feci, laborẽ hũc libẽs ſubibo, vt tibi rẽ gratã faciã, ſcribẽdo q̃dã medicinalia p̃cepta
pueri epileptici: in q̃bus neceſſe eſt medicæ artis imperitũ decipi & aberrare circa mẽſurã vel tp̃s
vtẽdi. Demõſtratũ. n. à nobis eſt in alijs libris, ꝙ nõ cõtingit quẽpiã recte mederi ne minimis q̃dẽ
ęgritudinibus, nedũ adeo magnis vt ẽ epilepſia, niſi methodũ aliquã curatiuã nouerit. Atq̃ Diony
ſius mihi iã cõicauit, & mecũ prius cõſiderauit, de tota pueri curatiõe, quã tu mihi ĩpoſueris, vt hęc
documẽta cõſcriberẽ. Dionyſio q́; meã tũ ipſe ſnĩam facile manifeſtaui, cũ intelligeret, oĩa q̃ ego di
cerẽ: nihilq́; ille obaudiret, ceu methodi curatiuę valde p̃itus. Tecũ vero neq; q̃uo ſermonẽ, ĩſtituã,
noui: nã accuratus diſtinctionibus multis indiget, & obſcurior eſt q̃ imperito hoĩ cõueniat: bre-
uis aũt & manifeſtus haudquaq̃ accuratus eſſe p̃ot. Quapp̃ ſubuerebar tibi documẽta cõſcribere,
q̃uis rẽ tibi gratã facere p̃cuperẽ, exiſtimãs mihi ſimile q̃ppiã euẽturũ, quale Phidiæ vtiq; accidiſ-
ſet, ſi poſtq̃ Palladis ſimulachrũ abſoluit, q̃ſpiã illũ coegiſſet ſeparatim digitũ, manũ, pedẽ, naſum,
aures, ſingulas q́; corporis partes effingere. Ego vero methodũ curatiuã tanq̃ quoddã ſimulachrũ
in pluribus cõmentarijs à nobis ſcriptã fuiſſe arbitror, q̃ nõ mõ ĩperitos hoĩes, ſed ne medicos qui- G
dẽ quoſcũq; iuuare non p̃ot. Q̃m aũt cogis me de parte vna artis curatiuæ ſermonẽ facere ſeorſum
ab alijs, tuæ cedo volũtati & pareo: atq; in tuã gratiã documenta ſcribo, q̃ tibi in hoc ſufficiẽt: ſatis
enim eſt medicæ artis inexp̃to nõ magnũ aliq̃d & irremediabile, in medicorũ pręceptis committe-
re, præcipue cũ didiceris legitime verſari in his cõmentarijs. Eruditis illis curatiuæ methodi nego
cium ſcriptum eſt: tibi autẽ & alijs, qui nonnullarum rationalium artium ſciẽtes eſtis, medicinę au
tem inexperti, arbitror, fortaſſe nonnihil vtilitatis & in his cõmentarijs, proueniet. Conabor autẽ
quantũ fieri poterit manifeſtiſſime enarrare quá nam vtens puer dięta non parum iuuetur: & ab
accidentibus quotidie ipſum inopinate inuadentibus minime lędatur.

CAP. 2.

Cõuenit igitur in primis quantũ fieri p̃ot hæc obſeruare. Nãq; puerũ neceſſe eſt interdũ occur
rere magnis "frigoribus, immenſis caloribus, ventis validis, balneis malis, cibarijs caput tẽtãtibus, A.l.3.f.1.t. c.10. fol.210
rotarũ obuolutionibus, corruſcationibus p̃terea, & tonitruis, & vigilijs, & cruditatibus, triſtitięq́;
ẽt, & iracundiæ, & laſſitudini, atq; alijs huiuſcemodi rebus, à q̃bus (vt ſummatim dicã) corpus ve-
hemẽter moueri & perturbari ſolet, atq; in reminiſcentiã quandã morbi referri, & ad generationẽ
paroxyſmi deduci. Hæc igitur conuenit, multo ante caueri. Etſi q̃nq; his pręcedentibus paroxyſ-
mus ſuccedet, tunc ab omni penitus motu oportet illũ remouere, & domi cõtinere, & victu valde H
tenui illum nutrire, donec à paroxyſmi incõmodo liberetur. Quis aũt ſit tenuis victus, quamuis ar
bitrer te cognoſcere, tñ ſi ea quæ ſequuntur perlegeris, aliquid etiam de ipſo percipies.

CAP. 3.

Tẽpus itaq; eſt vt huiuſce rei documẽta tradere aggrediar. Accedẽte vere (nã ęgritudines q̃ re-
uerti ſolẽt, quodã mõ tũc moueri cõtingit,) puerũ purgandũ affirmo mediocri purgatione. Huic
aũt purgationi Dionyſius p̃ſens moderabit̃, & q̃ opus erũt imp̃abit, accurate cognoſcens quó nã
mõ ad purgationẽ corpus p̃parare oporteat, & quo vti debeat pharmaco, quá ue q̃titate, & in quo
tẽpore: nã de his inter nos ſæpe cõſultũ eſt. Quare Athenis p̃ſentẽ habes Dionyſiũ, ſed nihilo mi-
nus cũ ipſo mẽtẽ ſimul & cõſiliũ habes meũ. Poſt purgationẽ aũt q̃ñ receſſerit Dionyſius, & puer
Athenis remãſerit, hanc oportet ipſum victus rõnẽ obſeruet. Cũ à cubili mane ſurrexerit, anteq̃
ad p̃ceptorẽ accedat, mediocri deãbulatione vtatur, greſſu nõ admodũ frequẽti: poſthac aũt vſque
ad paleſtræ tp̃s, diſciplinis vacet quibus aſſueuit: cũ primũ aũt ab illis diſceſſerit, vbi mediocriter
rurſus deambulauerit, ad pędotribã accedat. Hũc aũt pædotribã ſi quempiã alium ex ijs qui puero
p̃ſunt, multũ oportet eſſe prudẽtẽ: ſed talẽ inuenire difficile eſt, p̃ſertim cum electio fieri debeat ex
hoĩbus ineruditis & ignaris, nõ minus aĩam q̃ corpus hebetẽ & craſſam habẽtibus. Nõ igitur tãq̃
paruũ hoc te fugiat: neq; cuiuis è populo pueri curã tradas, probe cognoſcẽs ꝙ ſumma curatiõis
in hiſce duobus verſat̃, in vſu videlicet à me tibi dati pharmaci, & in exercitij mõ. alia nãq; oĩa ho-

rum ſunt

A rum sunt præparamenta quædam. Pędotribam igitur hũc tecum simul Dionysius eliget. Sit autẽ ipsius scopus in exercẽdo quo ad quãtitatẽ quidẽ, vt puerũ anteq̃ defatigetur cessare faciat, nec nõ vt vniuersum corpus calefaciat, & mediocriter euacuet. Ambo aũt in eodẽ tẽpore contingent: qñ enim quod supfluit sufficienter euacuat, & quantum satis est corpus incalescit, tũc si quispiam ab exercitio cessauerit, quiescet anteq̃ in defatigationẽ incurrat. Exercitiũ vero ab hoc tẽpore vltra, in solida iam agit mẽbra, & corporis habitũ colliquat: aggregat aũt omne id quod colliquat in iũctu ris maxime & musculis: ad hocq; seqtur virtutis lassitudo: postea vlcerosus sensus, qñ aliquã corporis partẽ mouere tentauerint, & hoc est ipsa lassitudo. Nõ solũ igitur pædotribã prudẽtem esse oportet, sed ẽt mediocris exercitij expertum, ne citius q̃ par est puerum ab exercitio cessare faciat, secuturam timens lassitudinem: ne ve satagens calefacere, & complete quod superflui est euacuare, in lassitudinem puerum ducat. Mediocrium igitur exercitiorũ in quantitate huiuscemodi sunt scopi: In qualitate vero, vt corroborẽtur oẽs corporis particulæ, maxime caput & ventriculus, & huius præcipue quod ori circũstat. Vt aũt quispiã istud assequi possit, nũc dicam. Primo qm̃ exer citia vehemẽtia caput replent, ab his abstinere pręcipio. Secundo, si qñ his vti necesse fuerit, capite erecto quæ infra sunt moueãtur, & ex his maxime crura. Tertio à paruis & tardis motionibus inci

B piat pædotriba, & sic ad vehemẽtiores & celeriores motus deueniat: nam subito ab intensis exerci tijs incipere non solũ imbecillibus, sed ẽt robustis corporibus, summe perniciosum est. Considerare præterea oportet, ꝙ fricationes exercitij loco habentur, maxime in corporibus imbecillibus: immo sæpenumero solæ, modo recte fiãt, aliarũ motionũ vicẽ supplent. Opus est aũt primum manibus molliter cũ sindone à supernis partibus ad inferna delatis, corpus ad rubedinẽ deducere initio à brachijs & manibus facto, atq; ita ad pectus & ventrẽ deuenire. Subinde etiam crura multũ fricare cõuenit, vt si quid ex supnis partibus illuc fuerit deriuatũ, cõmode absumatur. Postremo ad caput deueniendũ est, nã statim à principio ad ipsum accedere periculosum: corpore.n. adhuc pleno existente, ad id quod primo calefit, facile superfluitates attrahuntur. Vltimo igitur loco post alias corporis partes, caput cõfricari oportet, vt nũc diximus, absq; oleo: qñ aũt & oleũ applicare libuerit, nihil ꝓhibet capitis fricationẽ simul cum alijs fieri mẽbris, vt vnus caput fricet, duo alij pectus & ventrem, & totidem alij crura. Sic aũt & post exercitia, immo vero magis tunc, oĩa simul confricẽtur mẽbra: ita.n. celerius ad quietẽ corpus deducitur, & minus refrigerat. Oportet autẽ si de qua piã alia re, de hac ipsa magnã curã habere. Non lauari autem, vt plurimũ cõuenit: neq; statim post exercitiũ palæstram exire, sed postq̃ plane quieuerit spiritus, & ab exercitijs cõmotio prorsus cessa-

C uerit: atque tunc etiam sindone caput multum fricare conuenit, & sæpenumero pectine vti.

CAP. 4. ibi.fol.211.a

Post hęc aũt ad prandiũ eat: & prius quippiã ex ijs quæ ventrẽ molliũt assumat, vel olus, vel salsamẽtum, vel ptissanã, vel oliuas, cũ tertia parte panis: reliquas vero duas in cœnæ tp̃s seponat cũ valentioribus obsonijs. Quęaũt huiusmodi existũt, paulo post dicẽtur, si prius enarrauero ex olerũ genere oĩa quæ absq; nocumẽto sumi possunt. Ex oleribus igitur, nec à lactucis, nec à malua, nec ab atriplice, nec à blito, prorsus illũ prohiberi iubeo: nõ tñ idẽ semper capiat volo, verũ aliàs aliud, moderate. Ex eodem ẽt est genere beta, & brassica: oportet.n. ẽt ex ijs quippiam moderate gustare. Porrum quin etiã interdũ, & apium, & smyrnium, degustare conferet: & de horarijs fructibus quicunq; nõ sunt penitus crudi, aut suapte natura difficulter cõcoquuntur: ij nanq; & suas ipsorũ superfluitates, & aliorum etiam esculentorũ, retinere cõsueuerunt. Ergo & mora & quæ præcocia nominãtur, & ficus, et si qui sunt eiusmodi notæ, sine molestia descẽdunt. Et quæ cucurbita dicitur, nihil ab oleribus ventrẽ molliẽtibus differre videtur: itẽ pepones cucumerini, nã q tales non sunt, praui sunt. Maturæ ẽt vuæ aliquantulum qñq; puero concedi potest: mala vero & pira raro & in parua quantitate degustet: & hæc ipsa non solũ vt in arbore sua sint bene cocta, sed etiã domi seruata ad maturationem recte peruenerint. Scire aũt oportet eadem poma quæ recenter à matre sunt

D decerpta, & quæ domi deposita reseruantur, permultum inter se differre, nullamq; inter sese similitudinẽ habere. Possunt aũt conseruari poma pira q; nec non plurimi ẽt alij fructus, & pruna quæ vocãtur damascena. Ficus quin etiã quas carycas vocant, ex huiuscemodi sunt genere: & ex arbore palma dactyli, quorum comestionem penitus illi non interdico, sed opportune et moderate illis vti pmitto: assidue aũt & multũ illis vti minime velim. Atq; vt semel cõcludã, quicunq; mali succi sunt cibi, vel aluũ astringunt, vel inflãt, vel difficulter cõcoquuntur, si assidue vel plusq̃ conueniat assumãtur, nõ solum huic morbo, sed oĩbus ẽt alijs nocere solẽt. Atq; hucusq; sermo de diætæ modo protractus, alijs ẽt q̃ plurimis ægritudinibus conueniens erit: Huiusce aũt morbi peculiaris & ꝓprius est, vt caueamus ab ijs p̃cipue esculentis q̃ pituitã generãt. Vnde in cibarijs, quæ, tametsi in alijs nõ obsint, viscosos aut frigidos aut crassos humores generant, haudquaq̃ esse immorandum cẽseo. Huiusmodi aũt sunt atriplex, & blitũ, & malua: quos sanè vt gustet non ꝓhibeo, assiduũ aũt eorũ vsum vehementer dãno. Ex hoc sunt genere & cucurbitę: multo q; magis cucumeres, & poma, & pira: & demũ quæcũq; humorẽ pituitosum gignũt, aut viscosum, aut crassum: vel quæcũq; sunt in genere pessimorũ esculẽtorũ, quales sunt q vulgo appellãtur fungi: ab ijs.n. oĩno abstinere consulo, quemadmodũ & à rapis, & à quibuscunq; radicibus quæ mandi solent: crassos.n. habent succos, & male concoquuntur, exceptis quibusdã, quę acrimoniã quandã & caliditatẽ in se habent;

quemadmodũ ſunt dauci et raphani: ſed ex raphanis haudquaꝗ illũ deguſtare prohibeo, verũ quo E
dã intercedẽte ſpatio: à dauco aũt abſtinere cõdiſcat, magisq; ẽt à rapis. In eſculẽtorũ autẽ vſu abun
dẽt illa quæ acria ſunt, & virtutẽ incidendi habẽt, dũmodo inſigniter nõ ſint mali ſucci, odorẽ q; ha
beant ꝗ caput tentet: quorũ ex genere ſunt quæcunq; per caliditatẽ replent caput, queadmodũ vi-
nũ, & ſinapi, & petroſelinũ, & daucus, & cępę, & ſmyrniũ: hæc.n. vltra modũ inflãmatiua ſunt, &
malos humores generãtia. Sinapi vero licet cõueniat ad humores craſſos incidẽdos, tñ ab eo abſti-
nendũ eſt, qm̃ caput tentat. In oxymelitis aũt vſu ſecure cõfidat, etiãſi quotidie ſumere velit. Poteſt
aũt cappares ex illo comeſſe, & parua quædã ſalſamenta oleo modico ſuperinfuſo, vt concinnetur
obſoniũ: quod ꝓfecto huiuſcemodi ægritudinis, veluti medicamentũ quoddã reputari poteſt, præ
cipuæ ſi ſit acetũ ſcilla cõditum: hoc oẽs vulgo iã ſcilliticũ vocãt: quod ego ſi quippiã aliud in hoc
caſu ſanè laudo. Horũ vero alterutrũ ſingulis diebus aſſumere contenderim, dico aũt vel cappares,
vel ſalſamenta oxymelite condita. Si vero puer oxymel bibere velit, id ſit in promptu & ante præ-
paratũ, & nõ ex tpe ex vtriſq; crudis confectũ: quo aũt modo ipſum pręparare oportet, paulo poſt
recenſebimus. Cæterum plurima aqua cõmiſceatur, nã quod ſic factũ eſt, ſuauius redditur: ac hye-
me quidẽ calidũ accipiatur: æſtate vero nõ erit malũ etiã, ſi plerũq; frigidũ ſumatur, ſi & vehemẽtes
fuerint calores, & ipſe vehementer ſitiat, potui q; frigido aſſueuerit antea: nã inter alia ſitim egre- F
gie ſedat oxymel nõ valde dulce, præſertim ſi aquæ frigidæ miſceatur. Mihi q; nõ parũ ſæpe conti-
git puerũ à comitiali morbo penitus liberaſſe, nõ immutata victus ratione, cũ poſt primã purgatio
nẽ oxymel ſumere, eo q; vti pharmaco iuſſiſſem. Verũ qm̃ neq; filij tui naturã noui, neſcioq; quã
tum virium is ſibi aſciuerit morbus, et ipſe aſſiſtere nequeo, diuinare haudquaꝗ poſſum, ꝗ pauciſ-
ſimis indigeat remedijs. Melius itaq; mihi videtur de oĩbus ſermonẽ facere. Igitur poſt exercitiũ,
in prandio (vt dictũ eſt) vtatur & quibuſdã oleribus, & oliuis, & nucibus & ficubus, cũ ſiccis, tũ re-
centibus: verũ nõ ſimul quotidie oĩbus, vnũ enim ſit & ſimplex quod aſſumat: ſed vt victus ratio
variari poſſit, de oĩbus verba feci. Eodẽ etiã tpe (vt dictũ eſt) ſi deſiderauerit puer, alij etiã fructus
cõcedi illi poſſunt: cũ alioqui ab ipſis melius ſit abſtinere, nõ ſolũ morbi illius deuitandi cauſa, ſed
ad integrã etiã totius valetudinis incolumitatẽ: queadmodũ vides nos ferme ab oĩbus horarijs fru
ctibus abſtinere. † Verũ qm̃ philoſophis in præſentia ſalubris victus præcepta nõ cõſcribimus, ſa
nè perꝗ optandũ erit ſi nõ ſolũ ad pueri curã hæc documẽta, ſed ad vniuerſam illius vitã facere pote
rũt. } Eſt igitur illi concedendũ vt palàm & tempeſtiue eos comedat fructus, quicunq; magni nõ
fuerint nocumenti, ne clam & intẽpeſtiue illos comedẽs, magis lædatur: qui.n. palàm ab aliqua re,
quam valde appetũt, prohibentur, ij cum data eſt facultas, plus nimio ingurgitare ſe cõſueuerunt. G
Quamobrem pueris ego plura eſculenta concedere ſoleo ex ijs quæ non valde nocent, vt tempe-
ſtiue & palàm illis moderate vtantur potius, quàm, vt diximus, propter vehemens deſiderium fur
tim ex his & voraciter aſſumere feſtinent. Atq; hæc de cibi ratione ſufficienter ſint dicta.

† At ſane philoſophis ſalubris victus documẽta non conſcribimus qđ certe maximopere optarem, nõ ſolũ ad huius aſfiectus curationem ſed ad vniuersã pueri tui vitam.

CAP. 5.

Poſt cibũ aũt vbi paululũ tpis intermiſerit, priusꝗ ad ſtudia diſciplinarũ accedat, leuiter deambu
let cẽſeo: & rurſum vt id ipſum à ſtudijs rediens ante cœnã faciat, ſanè cõſulo: quo tẽpore duas reli
quas panis portiones quas reſeruauerat aſſumat, itẽ aliorũ vnũquodq; ſic (vt dictũ eſt) carnes ꝗdem
ex omni ferè auium genere, præter paluſtres: ab oĩum autẽ quadrupedũ "eſu præcipue abſtineat. A.l.3.f.1.t.5. 11.fol.211.
Quòd ſi qñ illis vti neceſſitas fuerit, domeſtici quidem ſuis extremitatibus & ſtomacho veſcatur,
ſyluestris vero carnibus vniuerſis bene vti poteſt: hœdorum quin etiã carnes deguſtet, et non nun
quã leporũ ẽt. Carnes autẽ oẽs ſint vel ſimpliciter cõditæ, vel ſine nidore aſſæ: ſimpliciter cõdiun-
tur ſi aquę incoquãtur, & anetho porro ſale & oleo concinnẽtur. Quo'nã aũt modo ſine nidore re
cte aſſetur caro, clibanũ quod apud me vidiſti, exẽplo tibi eſſe poteſt. Ex marino aũt genere cruſta
intecta quidem oĩa nocua, & incõmoda: ex piſcibus vero optimi ſunt ij, qui in ſaxoſis degũt locis:
ſumere ẽt poterit ex ijs qui in alto degunt, quos pelagicos vocant: ex chartilagineo autẽ torpedo
ferè ſola conueniens eſt & cõmoda. Cæterum de leguminibus ptiſſana ꝗdem præcipua eſt: hanc H
ſequitur "lens, alica, et piſum: alia aũt ferè oĩa mala. Et vt vniuerſaliter dicatur, quęcunq; viſcoſum, A.l.3.f.1.t.5. 10.fol.210.
& craſſum generant ſuccũ, ventoſa q; ſunt, & multarũ ſuperfluitatum, nec non difficilis cõcoctio-
nis, ſicut ante dicebamus, maxime ſunt cauenda: Oſtrea quin etiã oĩa, & chartilaginea ea quę σελά
χια vocãtur, & ſquãmis carent: præterea bulbi, & cochleæ, & caſeus, & fungi, bouinæ q; carnes: &
oua in aqua durata cũ difficilis ſunt cõcoctionis, tum craſſos generãt ſuccos. Alica vero & carnes
ſuillę bonũ quidẽ generant ſanguinem, ſed viſcoſum. Paluſtria autẽ omnia ſuperfluitates generãt
plurimas. Legumina vero omnia ventoſa ſunt, & præcipue faba, & ciceres: ptiſſana q; non diligẽ
ter cocta, ventoſa eſt, quamobrem bene coquere illam oportet, vel ea non vti: lens quoq; bene de-
cocta omnem ponit ventoſitatem, verum illa non aſſidue crebro've vti oportet, quoniam humo-
res generat craſſos. Cæterum ad victus quotidiani rationem hæc abunde ſufficere poſſunt.

CAP. 6.

Medicamento autẽ ex ſcilla, quod tibi tradidimus purgatione præmiſſa, quod q; primo vere fie
ri iuſſimus, ſingulis diebus ſecure filius tuus vtatur, priuſquã ad palæſtram accedat: nam niſi valde
magna fuerit ægritudo, & occalluerit, ſperandũ ſanè eſt in quadraginta dierũ ſpatio hoc medicamẽ
to illam perfecte ceſſaturam, quoniam iam innumeros pueros nulla ellebori opera ſic curaui. Ve-
rum poſt purgationem prius, quàm hoc vtatur pharmaco, ſemel aut bis abſinthiũ ſumere oportet.

CAP. 7. A De oxymelite autem vt dicamus, id certe acidissimum esse cēsetur, quod ad mellis proportionē quartā aceti habet partē: dulcissimū vero, quod octauam: aliæ aūt intermediæ mensuræ quanto ad extremorum alterutrum appropinquant, tanto aciditatis aut dulcedinis participare videntur. Oportet aūt ipsum penitus decoquere, ita. n. quæ miscentur, accurate in vnū ambo deueniunt: & aciditatis vehementia, quæ in aceto est, retunditur: & quod in melle inflatiuum est, castigatur: spumam. n. illius, qui recte decoquit, auferre debet. Nec me præterea latet in Grecia, & in plerisq; locis insularum oxymel etiam ex fauis confici solere, quo etiam tibi secure vti licet, puero præsertim æstiuo tpe Athenis degente. Minime autē ad me in præsentia pertinet declarare, qn̄ dulcius id, aut acidius, vel dilutius, aut meracius exhibere oportet: neq; in alijs particularibus immorari meū est, sed illius qui & præsens fuerit, & curandū corpus quotidie inspexerit, & de humorū habitu recte coniectari poterit. In crassis. n. & viscosis humoribus acidiori & meraciori oxymelite vtendū est: in ijs aūt qui huiusmodi nō fuerint, dulciori & diluto magis. Eodē etiā modo reliqua q̄ dicta sunt oīa pro quotidianis corporū cōstitutionibus cōmutare et variare cōuenit, quēadmodū & in oibus alijs ægritudinibus facere cōtingit. Quapropter siquis methodi curatiuæ ignaro et inexperto innumera ēt perscripserit documēta, haudquaq̄ illū sufficientē efficiet medicū nō modo nō maximarū B ægritudinū, sed ne minimarū qdē. Istud. n. sepenumero palàm ostēdi cū inueterata vlcera malasq; oculorū dispositiones ad sanitatē redegisse ijsdē sanè medicamētis, qbus pleriq; ante me vsi nihil pfecerāt. Et pfecto tpis opportunitas in vsu vniuscuisq; vt Hippocrati placuit, post quantitatē ad vires diligēter accōmodatā, reliquū vtilitatis apportat: nā pharmaca potius sunt iuuantiū materia q̄ iuuamēta, quēadmodū ēt ab excellentibus asseuerāt medicis. Et meus qdē vnde exordiū sumpsit, finē accipiat sermo, haudquaq̄ fieri posse vt minimū quippiā quod ad artē pertinet ptractare recte valeat is, qui artis penitus sit ignarus & expers, sed illi semper assistentis periti opus esse.

CAP. 8. l. 3. f. 1. t. 5. c. fol. 211. c Verum qm̄ pleriq; scillæ succum non recte conficiūt, qn̄ id tibi ēt cognoscere cordi est, huic ego sermoni adiungam, quo nā modo illū cōficere sim solitus. Vas quodpiā accipio à quo extractum fuerit mel, meliterium id Græci vocant: in quod scillam conijcio manibus prius illā in exiguas discerpens particulas. Postea bene apto operculo illud obturans, extrinsecus q; pelle circundans, & diligenter colligans, in loco quopiā meridiē spectāte colloco, qui à borealibus omnino non perflētur ventis. Id aūt facere soleo ea anni parte, in qua caniculam exoriri omnes asseuerant Græci: quadraginta aūt huiuscemodi sunt dies, viginti quidē ante, totidem q; post exortum: paulatim q; in ijs diebus vas illud ad Solem cōuertere soleo, vt ex oibus similiter partibus incalescat. Transacto post C modum prestituto temporis spatio, vas illud aperiens, in illo reperire soleo scillæ partes elixis similes, succum q; ex illis in vasis fundo quendā defluxum, quē colligēs, q̄ optimo melle cōcinno. Huius singulis diebus, cui dare voluero, cochlearis pleni mensurā præbeo, pueris quidē minoris, adultis vero maioris. Quin etiam scillæ ipsius carnes accurate contundens, illasq; cum melle dissoluens, & conterens, ex illis cochleare vnum vt dictum est, præbere consueui: quod sanè quo ad vires & efficaciā secundum à prædicto locum obtinet. Cęterum quicunque scillam elixantes, illam postea conterunt, illius proculdubio vires resoluunt: quemadmodum, qui istud ipsum ex aceto faciunt, pharmacum quidem validum admodum conficiunt, verum neruis non innoxium.

GALENI IN LIBRVM DE NATVRA HVMANA COMMENTARIVS SECVNDVS

Victore Trincauelio interprete

Hunc librum Galenus inter Hippocraticos non agnoscit.

IN priore horum cōmentariorū libro opus de natura humana exposui: nūc quæ illi perperā adiecta sunt aggrediemur: quæ & ipsa quodā ordine cōposita digesta q; sunt. Est eteni liber vnus exiguus, in quo de victu sanorū agit, is à Polybo Hippocratis discipulo videtur fuisse scriptus. Quod autē inter hunc, & illū de natura humana, est interpositū, ab eo qui primū hosce duos libros de natura humana, Hippocratis, & Polybi de salubri victu in vnū coegit, conscriptū & collocatū est. Quo enim tēpore Attalus et Ptolomæus certatim inter se de cōparandis sibi libris contendebāt: ab his qui ex oblatis celebriorum virorum scriptis pecuniam à Regibus reportabāt, cœpere inscriptiones & digestiones

librorum vitiari. Vnde, quum vtriq; libri, & qui de natura humana est, & qui de salubri victu, E
essent pusilli: arbitratus quispiam ob paruitatem neutrum ipsorum multi faciundum, ambos in
vnum contulit: subinde vero alius quidam, vel ille idem etiam qui hos primum in vnum redegit,
hæc ipsa illis interposuit quæ nunc exponenda suscepturi sumus.

1 *Oportet præterea et hæc nouisse, quòd morbos quicunq; ex repletione ortum habent, euacuatio sanat: quos vero parit vacuatio, repletio curat: quos gignunt labores, illis quies remedio est: quos nimium inducit otium, labor tollit. Summatim vero sciendum, quòd oportet medicum præsentibus morbis, formis, anni temporibus, ætatibusq; contrarium opponere: atq; contendentia laxare, laxata contendere. Sic enim maxime quod molestum est, remouetur: mihiq; curatio hoc ipsum esse videtur.*

Sigillatim oībus huius orationis versibus signū id Dioscorides ascripsit, quod obeliscū appel-
lāt: quo signo Aristarchus omnes notabat versus qui apud poetā sibi erant suspecti: Sic & Diosco
rides agebat, quia suspicabatur partē hanc fuisse Hippocratis qui fuit Thessali filius. Nā duo hi ma
gno Hippocrati fuere filij, Draco, & Thessalus, ambo q; genuere filios nominatos Hippocrates.
Hæc sanè in præsenti capite proposita sunt. Expedit autem vt & nos de ipsis disquisitionē insti- F
tuamus, particulatim dictionē vnamquamq; examinantes. Quicunq; morbi ex repletione ortū ha
bent, euacuatio sanat. Idē non est, vt dicas repletionē esse continentē morborum causam, vacuatio-
nem've, & cætera quoq;, quorū subinde mentio habita est: aut q̄ à repletione, vel ab aliquo aliorū
quippiā fiat. Nā q̄ morbi aliq ex repletione fiant, vel à repletione (nihil.n.interest hoc vel illo mo
do dici) verū est: haud tñ verū deinde est, q̄ repletio sit causa morbi continens. Quippe q̄ morbus A.l.1.f.1.d.1. 1.fol.28.d
affectio quædam est in animantis corpore, quæ, vt in libro de morborum differentijs monstraui-
mus, primum actionē lædit. Repletio vero ipsa, vt & id in libro de plenitudine ostendimus, primū
minime lædit actionem, sed intermedia alia affectione: quam aliter Erasistratus, aliter Asclepiades,
secus etiam medici qui Pneumatici vocati sunt, gigni constituere. Nos etiam alibi pluribus expli
cauimus, in quem modum ex vtraq; plenitudine exoriantur morbi. Monstrauimus etenim dupli
cem esse plenitudinem, alteram quo ad vires, alteram quo ad vasorum concauitatem. Quæ vires re
spicit, humores ad corruptionem perducit, fluxionem q; ad imbecilliores in corpore particulas im
mittit. Quæ vero infusionem, & vasorum ora aperit, ea q; sæpe dirumpit, sæpe etiam mortē repen-
tinam infert, si corporis obstruat perspirationes. Iam & curatio non modo dicitur morborum eo-
rum qui facti sunt: verum & eorum qui fiunt. Porrò siquis voluerit in his vti nomine proprio, hu G
iuscemodi omnia, causæ προηγουμέναι, quasi præcedentes dicas, erunt, vt fecit Atheneus, appellādę:
sicuti ea à quibus hę ipsæ, præcedentes inquam, efficiūtur, προκαταρκτικὰς vel προκατάρχοντας,
quasi ante incipientes, nominabis: ciborum enim multitudo, cruditates, balneæ, exercitationes nō
opportunę, & cætera tandem quę in commentarijs de procatarcticis causis recensuimus, præce-
dentium vniuscuiusque morbi causarum effectrices sunt. Quos vero parit vacuatio, repletio cu-
rat. Qui hæc scripsit, abusus nomine repletionis videtur: quum nedum medici omnes verum &
cæteri Græci repletionis vocabulum excessibus immoderatę quantitatis accommodare soliti sint:
at vacuatio per contrarium excessum corrigenda non est. Subinde tamen audi rationem, quę im-
moderatis excessibus fauet. Sunt cibi quidā, qui ad alicuius iam sani habitum moderati sunt: horū
collatione excessum & defectum intelliges. Qui vero vacuatus est, si id quod de suæ prioris medio-
critatis quantitate detractum est, resarcire velit: cibum adaugebit. Qui si tantundem nunc alimenti
ingerat, quantum ante quàm vacuaretur solitus erat: nunquam id quod exinanitum est replebit.
Ad artificem sanè pertinet moderate incrementum id afferre, vt neq; intempestiue repleat quod
demptum est, neque cōfertim atq; repente. Sunt nonnulli ex medicis, qui nolint in causis morbo-
rum ponēdas esse vacuationes, quas dicunt tum virium imbecillitatem, tum habitus gracilitatem H
solummodo parere, & q̄ nullus vnquā morbus ex defectu oritur. Hi profectò non animaduertūt,
qui morbi eos arripiant, qui immoderate vacuantur. Nam facillime ex quacunq; occasione refri-
gerantur, itē q; paruo negotio vruntur, faciles etiā vt in lassitudines incurrant, omnibusq; externis
causis obnoxij sunt: & lōge pręterea magis ij ex vigilia, tristitia, cruditate, & ira, quā qui bono sunt
habitu, in morbos decidunt. Quos labores gignunt, quies remedio est. Labores eos appellat, qui
in motionibus fiunt præter modū. At vero qui in hunc modum affecti sunt, q̄ quiete sint reficien
di: nemo mortalium est qui hoc nesciat, qui q; id etiam non agat, vt neque in hac re medici consi-
lium expectent: immo & bruta etiam (vt iā ostendimus) nedum homines, noxam per ea quæ con
traria sunt, lędentibus auferunt. Quos nimium induxit otium, labor tollit. Neque primum, et per
se otium morbos excitat, sed media plenitudine: ociosis enim minus corporis particulæ digerun-
tur, & præterea imbecilliores redduntur, vt inde vtraq; gignatur plenitudo. Itaque immoderatior
motus vires quidem nequaquam validiores reddit: humores tamen qui redundant, euacuat. Li-
quet igitur, quòd si in his motus qui modum parumper excedat adhibeatur, sensim à lassitudine
capietur homo, vt tamen non illico febricitet. Summatim vero sciendum quòd oportet me-
dicum præsentibus morbis, formis, temporibus anni, ætatibus'que contrarium opponere.

Formas

A Formas appellare videtur corporum naturas,quarum ſubſtãtiam oſtendimus in temperatura quatuor elementorum ſitam eſſe. Morbi itaq; curantur ab his quæ facultatibus contraria ſunt,vt iam monſtratum eſt,non aũt apparentibus imaginationibus. Porrò natura corporis quę temperamento idem eſt, non omnis per contraria corrigitur: quemadmodum neq; anni tempora, aut ætates: ſunt enim in ipſis temperatæ quædam, ſicuti multæ etiam intemperatæ: vnde temperatarum ſimilibus ſeruatur temperies: contrarijs vero intemperies intemperatarũ emẽdatur. Hæc quippe in libris de tuenda ſanitate definita ſunt. Atq; contendentia laxare, laxata vero contendere. Nequaquam, vt decebat, morborum oppoſitionem conſtituit: cõtendenti.n.laxans, laxato contentũ proprie opponitur: contendentia vero & laxantia proprie de cauſis, & nõ de læſis dicuntur corporibus: cõtenta aũt & laxata, ad ipſa læſa iam corpora referuntur. Præterea ẽt contenta & laxata corporũ nomina ſunt, minime vero morborũ contentorum aut laxatorum: quem ad modũ durum & molle, rarum, & denſum: de quibus à nobis probe in ſexto epidemiorum libro actum eſt eo loco. Cutis duræ mollitio, contentæ remiſſio. Quo etiã in libro ſubinde de condenſando, quod rarefactioni contrarium eſt, ſermonẽ habuimus: id autẽ cum inſpiſſare idẽ eſt, ſicut inſpiſſatũ & denſatũ.

Non reperio hæc verba in lib. Epid. habẽtur tamẽ in li. de vſu humidorũ Hipp. in principio.

2 B *Fiunt autem morbi, tum à victu, tum vero à ſpiritu, quo attracto viuimus.*

Victum nonnunquam ſolum cibum potum q; appellant: ſæpe etiam hoc nomine omnia vitæ inſtituta cõprehenduntur: qua ſignificatione hic vſurpatum eſſe eſt arbitrãdum. Neq; enim ex his ſolum quæ comedendo vel bibendo ingerimus, verum ex balneis quoq; & exercitationibus, otio, vigilijs, mœrore, ira, refrigeratione q; & æſtu, morbi ortum habent: quandoq; etiam ex ſolo ſpiritu, quo reſpiramus, lædimur, vt in locis qui Charonij dicuntur.

3 *Vtroſque vero hoc dignoſces modo. Quum multi homines vno corripiuntur morbo tempore eodem: id in cauſa eſſe arbitrandum, quod communiſſimum ſit, quoque omnes maxime vtimur: id vero eſt, quo reſpiramus. Conſtat enim quòd victus cuiuſque noſtrum cauſa minime ſit, vbi morbus omnes ſubinde tentat, tam iuuenes quàm ſenes, tam viros quàm fœminas, prætereaq; tam eos qui vinum quàm qui aquam bibunt, quiq; maza, & qui pane veſcuntur, & tam eos qui in multis ſunt, quàm qui in paucis laboribus. Non igitur, quum homines quocunque victu vſi in eundem morbum incidunt, ratio victus erit cauſanda. Verum vbi eodem tempore varij ſuboriuntur morbi: clarum eſt quòd ſuus cuique victus cauſa ſit.*

C Quòd communem cauſam habeat, ſiquid multis morbis cõmune ſit: probe profectò ab eo dictum eſt, perinde ac cætera huius orationis: vt tamen id nõ omnino recte dictum ſit, q ortus communiũ morborum in aerem ſolummodo ſit referendus: quãdo ex fame in Æno leguminibus veſcentes, crura imbecillia habuere: qui vero eruo, illis genua dolebant. Iam etiã nouimus q comeſſe ſemiputridum triticum famis neceſſitate compulſi quidam, communi morbo ex communi cauſa arrepti ſunt. Sed & exercitus quandoque, dum prauis vterentur aquis, ſimili in omnibus militibus noxa vexatus eſt. Cætera huius capitis clara ſunt.

4 *Sic autem curatio inſtituenda eſt, vt contra occaſionem morbi (quem ad modum alibi à nobis dictum eſt) & victus etiam rationem venias. Nam ſatis patet, quòd ea quibus homo in victu vtebatur, vel omnia, vel pleraque, vel ex illis ſaltem vnum, illi inopportuna ſunt. Quæ quum animaduerteris, commutabis: atque hominis tum ætate, tum forma annique tempore, & ipſo morbi modo recte examinatis ad curationem accedes, nunc detrahendo, nunc addendo. Iam enim docuimus ſemper tam in exhibendis medicamentis, quàm in victu inſtituendo, proſpiciendum eſſe ad ætates ſingulas, & anni tempora, ad formas & ipſos morbos. Quum vero idem morbus populariter inuaſerit, tunc obſcurum non eſt, victum haud eſſe in cauſa, ſed id quod ſpirando trahimus: quippe quod morboſa quædam habeat excrementa.* D *Itaque eo tempore homines ſic monebis, victum, quòd minime cauſa ſit, ne mutent: ſed id curent, vt corpus quàm minime fieri poſſit tumidum aut imbecille ſit: paulatim etiam de cibis & potionibus, quibus vti conſueuere, demant. Nam ſubita victus immutatio citra periculum non eſt, ne quid in corpore innouetur ab ea permutatione. Porrò hac victus ratione erit vtendum, ſi quando nihil videatur hominem eo offendi. Verum cura erit adhibenda vt quàm parciſſime ſpiritus in corpus influat, ſitq; maxime familiaris. Locum præterea, in vim alienam ab eo in quo morbus ille excitatus eſt, mutabis, & corpora extenuabis. Sic enim fiet vt homines neque multo neque frequenti ſpiritu egeant.*

Mancam communium morborum, quorum cauſa ſit aer circunfluus, curationẽ protulit. Nonnunquam enim halitus ſtagnorum, paludum, & cœnoſorum locorum, vel huiuſcemodi alicuius terræ iſtiuſmodi gignendis morbis occaſionem præſtat: interdum vero ſola anni temporum intemperies. Recte igitur, quum halitus ſola potius ſubſtãtiæ proprietate, quàm ſimplici aliqua qualitate corporibus noxij ſunt, curandi rationem explicuit, rem hanc in duos referens ſcopos, locorũ mutationem, ac vſum modice reſpirationis. At vero in his qui ex qualitate læduntur, non morborum modo iam dum factorum, curatio: verum & cuſtodia ne illi ſuboriantur per contrarias perficitur qualitates: quia ſi corpus ab immoderato offendatur calore, per refrigerantia: ſi ex frigore, per calefacientia: et pari etiam modo in alijs tam ſimplicibus, quàm compoſitis qualitatibus. Iam au-

tem à nobis de his indicationibus quæ ab ætatibus, anni temporibus, corporumq́ue temperamentis E sumẽdæ sunt, actum est. Illud vero τῇ φαρμακείῃ προτρέπεσθαι græce dictum arbitror pro προσφέρεσθαι i. occurrere morbis per cõtraria. Nam nunc etiã in Asia dicunt aliquem alicui προσφέρεσθαι χρηστῶς, ἢ φιλικῶς, ἢ ἀπίστως, ἢ ἀπηνῶς, hoc est bene cũ eo agere, vel amice, vel perfide, vel crudeliter.

5 *Morbi quicunque ex valentißimo corporis membro ortum habent, vehementißimi sunt. Nam si ibi permanserint, vbi cœperint, necesse est vt laborante membro validißimo, totum male afficiatur corpus. Sin autem ad imbecilliores partes à robustioribus quicquam delabatur, non erit facilis dissolutio. Quæ vero ab infirmioribus ad fortiora deueniunt, solutu faciliora sunt: influxus enim facile à robore repellitur.*

Siue membrũ, siue corpus, valentissimum quis dicat, id proprie dicet quod ad actiones validiores obeundas sit optime constructũ: quo pacto Herculem robustissimũ fuisse dicimus. Altero etiã modo validum esse hoc corpus dicimus, vel hoc mẽbrum, pro hac certa actione, quẽadmodũ aliud pro alia, & in omnibus alicui quidem singularum actionum robur adsit, ita tamen, vt aliud in eorũ alio robur habeat. Vna itaq; actio earum motionũ quæ in animante voluntariæ sunt, vt si aut currat, aut cum alijs animantibus cõgrediatur, aut corpus aliquod animatum vel inanime diuellat, aut F quicquã auellat. Est & vna alia facultas quæ ad actiones vitales pertinet, vnde arteriæ & cor habẽt q; pulsent. In his præterea q̃ genere inter se differunt, sunt aliæ quædam dissimiles*, quæ non modo in animalibus, sed etiã in plantis, reperiũtur, quapropter naturales eas nominamus, attractrix, cõtentrix, alteratrix, & expultrix. Potest itaq; aliàs quidẽ in alio atq; alio corpore venter, verbi gratia, facultatem quantum ad vnam quampiã actionem spectat robustissimum habere, vt ad contentricem aut alteratricem: non nunq̃ etiam vel iecur, vel lien, vel aliorum aliquod. Contra etiã in animante eodẽ inualida erit ventris attractrix, vel expultrix facultas, quas tamen iecur robustissimas obtinebit. Sed is author qui hæc literis mãdauit, ista prætergressus est. Mihi vero robustũ videtur intelligere id, quod præter hoc quòd à causis quæ morbos pariunt haud facile afficitur, habet etiã vt si in ipso aliqua humorum excrescat redundantia, in aliud quodpiam membrum ope expultricis facultatis propellat: sed est sanè manifestum quòd oportet vt valentius sit id quod propellit, eo quod recipit. Erit quippe in omni corpore, hoc quidem membrum infirmissimum, alia vero validissima: in quo omnes tam medici quàm vulgares consentiunt. Et proinde podagricis pedes aiunt esse inualidissimos: vniuersum autem articulorum genus ijs qui arthritidi obnoxij sunt: infirmum etiam caput esse, quibus id dolet: & lien, lienis vitio laboranti: oculos quoque illis, qui in G lippitudinem procliues sunt: eodemq́ue in cæteris partibus modo. Præterea vero, vt duplices sunt causæ morborum effectrices, aliæ externę, alię vero quæ à nobis ipsis prodeunt: sic ad externas interdum offensiones non nullæ in nobis partes imbecilliores sunt: ad internas aliæ: quando & causarum ipsarum non eadem genere vis est. In nobis etenim morbi vel ex humorum multitudine, vel ex eorundem suboriuntur prauitate. Externæ item causæ corporibus animantium nocuæ sunt, tum quòd intemperiem quampiam gignant, tum quòd contundant, vel incidant. Luxatio enim & ab vtrisque videtur habere occasionem: solus enim absque alterius congressu quispiam ambulans interdum genu, aut mẽtum oscitans, luxauit: sic et alium aliquem articulum aliud quicquam agens, aut se contorquens: sed & sine vlla externa causa aliquibus infractum est membrum aliquod, dum subito contorquetur, aut vi maiore salit. Vnde totidem sunt membrorum facile aut ægre patientium, totidem etiam firmitatis vel infirmitatis genera, quot sunt causarum. Morbi siquidem qui ex humoribus habent originem, ipsi etiam à robore vel imbecillitate expultricis facultatis ortum habent. Nam quum omnes animalis particulæ naturali quadam connexione inter se deuinctæ sint, à robustioribus repulsi noxij humores, ad alias confluunt: & inde rursus ad alias, donec in imbecilliorem partem quampiam delati, ibi figantur, quòd nullam se præte- H rea inualidiorem habeat, quò morbosum humorem propellat. Hæc si, perinde ac intestina, venter, vesica, vterus´que, effluxus habeat, inde excreta noxia causa vacuatur: quæ tamen si consistentia tenuior sit, sępe canalibus quæ in ea parte sunt, diruptis, aut vasorum ostijs reseratis, copiosior subsequitur euacuatio: in quem modum fiunt sanguinis quæ absq; vulnere sunt, profluuia. Si vero ea neq; dirumpantur neq; aperiantur, sed crassus sit humor aut tenax, qui in aliquam incumbat particulam, tumorem aliquem in ea parte præter naturam excitat. Sic ergo hæc est membrorum nostri corporis imbecillitas, & eorundem robur, in affectibus illis qui ex nobis ipsis prodeunt. Qui vero ex externa causa, ij dum calefiunt vel refrigerantur, exiccantur aut humectantur, plurimũ affici videtur. Alioqui enim quæ aut cõtundunt, aut incidũt, vel aliud quodpiã huiuscemodi agũt, raro admodum corporibus animalium morbos afferunt. Quo fit vt aliud membrum ad aliud in huiuscemodi morbis collatum sit vel imbecille, vel robustum. Membra siquidem natura frigidiora, faciliora etiam sunt vt à refrigerantibus causis afficiantur: calidiora vero, à calefacientibus: nec secus etiam ea se habent, quæ præ siccitate aut humiditate sunt intẽperata. Sunt porrò in his non nulla, quæ & si non ægre à calfacientibus refrigerãtibus´ve, exiccãtibusq́ue aut humectantibus causis afficiãtur, quia tamen vim expultricẽ obtinent valentiorem, in aliam partẽ suũ impellunt malũ.

* Alicubi legitur ὁμογενεῖς hoc est consimiles.

Quum

A Quum igitur non vnus neq; simplex modus sit, quo membrum robustum aut debile aut sit aut intelligatur, sed multi potius ac genere varij: nemo est qui possit pronuntiare, præsens pars vera sit necne. Verum enimuero vt de hac, ita de alijs omnibus quæ modis pluribus dici, & accipi possunt, id sanè dixerim, ꝙ quum ita indistincte proferantur, confusam ac mimime articulatam habẽt interpretationem, vt inde nequeant auditores aliquem fructum referre. Præterea necleuem obiectionem id patitur, quod præsens insinuat oratio, vbi ait: Quę vero ab infirmioribus ad fortiora deueniunt, solutu faciliora sunt: influxus enim à robore facile ἀποκλείζεται. Et proinde expositores varij in exponendo illud ἀποκλείζεται fuere. Nam quidam ἀπωκλείζεται scripsere, alij ἀποκλείεσται. Fuere & qui ἀποπαγιώσεται, tertia scilicet syllaba verbi istius per ω scripta: Sicut alij, in quibus est Dioscorides, per η & σ, ἀποπαγήσεται dicunt ita, vt pro repelli sit positũ hoc verbũ. At vero si ab infirmioribus particulis ad validiores propulsus noxius humor, ab illis rursum repellatur, nihil inde ægrotus proficiet. Quare melius sanè erit vt hoc modo scribatur locus iste. A robore.n. quæ influunt expendentur, hoc est concocta ac digesta consumentur. Quidam autẽ validissimas partes eas appellari hic quæ principes sunt, autumant, & falsam reddunt hanc sententiã. Satius.n. est vt humores praui, relictis principalioribus partibus, in ignobiliores ferantur, q̃ ꝙ ab ignobilio-
B ribus in principes impellãtur. Aspeximus etenim sæpe in his qui articulari morbo, aut podagræ obnoxij erant, ꝙ repulsis ab artubus humoribus eò delatis, illi in principẽ aliquã partẽ contendentes, homini interitũ attulere: cui ea sola relinquebatur spes salutis, si iterũ possent ad artus reuelli.

6 *Venæ, quæ crassissimæ, sunt in hunc modum digestæ: Quatuor sunt in corpore earum paria, quorum vnum ab occipite per ceruicem exteriorem vtrinq; delatæ ad spinam, & inde ad coxas & ad crura, & tandem per tibias exterius ad malleolos vsq; ad pedes perueniunt. Quare in dorsi aut coxendicum doloribus sanguis mittendus est sectis exterioribus in poplite aut malleolo venis. Alteræ autẽ quæ à capite ortũ habent venæ prope aures, & iugulares appellantur, per ceruicẽ interiorẽ † à caua iuxta spinam vtrinq; & lumbos in testes delatæ & femora per poplites ex parte externa, atq; per tibias in exteriores malleolos & pedes: Vnde ad lumborũ dolores testiumq;, venas incidere in tibijs oportet & malleolis interioribus. Tertiæ venæ per ceruicem ex temporibus sub scapulis in pulmonem subinde tendunt, & vna à dextris in sinistra, altera à sinistris in dextra procedit. Et dextra quidem à pulmone sub mammam transiens, se ad lienem & renem confert. Quæ vero à pulmone ex dextris in sinistra delabitur subter mammam ad iecur & renem pertingit: sic tamen vt ambæ in sedem descendant. Quartum deinde par à sincipite oculisq; sub ceruicem & clauiculas deferuntur, mox vero ab his ad flexus brachiorum & cubitum brachialiaq; & digitos: item à di-*
C gitis per pectinem & cubitum ex superiore parte manuum ad inflexus, & per brachiorum inferiores partes ad alas, & à superioribus costis altera ad lienem, altera ad iecur descendit: postea vero vtræque super ventrem incedentes, ad pudenda tandem concedunt vtræque. Sic ergo se habent venæ crassiores. A vena tamen caua multæ aliæ variæq; per corpus dispertiuntur, quæ alimenta corpori ministrant.

† Alibi tamen legimus ἀπὸ τῆς κοιλίας: hoc est à ventre.

Ea quæ in artibus in cõtrouersiã veniũt, partim sensu, partium demõstratione dijudicãtur. Quę ad iudicium sensus pertinẽt, vigentẽ à quo iudicẽtur sensum exposcunt: sed quæ ad demonstrationes, rationẽ exercitatione elaboratã. Iam igitur si de ciborum concoctione, tum ea quæ in ventriculo fit, tum vero quę hanc excipit, humorum generatione, distributione, nutricationeq;, & id genus reliquis, sermo habeatur: ratione qua veterũ opiniones iudicentur, egemus. At vero an quæ ruminant animalia, quatuor ventres habeant: quæ autẽ vtrinq; sunt dentata vnũ, à sensu hoc, non ex demonstratione petendum. Vnde diuersus modus est, quo conuincendi falsitatis sint qui aberrãt, in his quorũ sensus, & in illis quorũ ratio iudex est. Eorũ.n. quæ ad sensum attinent, quũ inter se aliq disputant: ad id quod in corporũ dissectionibus conspicitur, si se cõtulerint, facile erit iudiciũ. Sed q̃ demonstrationẽ requirũt, possunt sine vlla ẽt dissectione, sola ascripta demõstratione iudicari. Igi-
D tur quũ scriptis cogimur cũ his cõtendere, q de aliquo dissectorio theoremate, quod sensum in primis iudicẽ habet, impudentissime pariter ac imperitissime pronuntiarũt, fieri nequit vt ignari eorum q̃ in dissectionibus videri solita sunt, possint mendaces à veridicis discernere. Vt enim siquis Cretam esse insulam negauerit: statim ab omnibus qui id audierint, despicietur, quippe qui probe nouerint eam esse insulam: Sic siquis canibus quatuor esse ventres affirmauerit, vnicũ vero ruminantibus, hũc illi qui in ruminantibus quatuor, & vnũ in canibus inspexere, facile deridebũt. Idipsum quoq; de venarũ sectione dicas: nam à sensu, non à demonstratione huiusce rei petendum est iudiciũ. Porrò quoadusq; illi q in hac re discordes sunt, in suis chartis qcqd illis visum sit descripserint: veritas eos q sectionis imperiti sunt latebit. Sic itaq;, quum in hoc præsenti sermone in cõtrouersiam venerimus cum his qui ausi sunt affirmare quatuor venarũ paria à capite in corpus descẽdere: dissectionis rudibus nullam possumus validam scriptis afferre demonstrationem, nempe ꝙ non demonstratione, sed sensu iudice egeat. Nisi quis forte velit, ea proponens, quæ de iudicanda historia, tum à multis tam philosophis q̃ medicis, tum vel maxime ab empiricis tradita sunt, horum institutis vsus iudicium afferre. Et equidem antiquiorum iudicia, atque etiam consensum authorum minime fugerim, dũ illi qui scripsere fuerint in re de qua scripsere consummati, quemadmodum in dissectoria disciplina Eudemus & Herophilus: Crateuas, & Dioscorides in metallicis

medicamentis. Quod siquis huiuscemodi subterfugiat iudicium, non modo non poterit quatuor E
venas ostendere à capite descendentes, verũ neq; tres, neq; duas: quia vna tantummodo vena est,
& ea maxima quæ caua appellatur, à gibbo iecinoris per totã animalis longitudinẽ protracta. Nã
quum septũ transuersum animantis partẽ superiorẽ ab inferna separet, vena caua pertransiens trãs
uersum id septũ sursum versus ad cor tendit, deorsum vero à gibbo iecinoris per spinã concedit.
At ab ea quæ sursum cõtendit parte planè perspiciũtur tanquã à caudice omnes exoriri, quæ septo
transuerso superiores sunt venæ: sicut ab ea quæ ad spinã deflectit, inferiores. Horum Hippocra-
2. Epid. sect. 4. tes in secundo epidemiorũ libro ‖ meminit, vbi venã cauã iecorariam vocat. Huic cęteri omnes qui
cunque in dissectionibus versati sunt, consentiunt: nec quisquã alius vnquã medicus repertus est,
siue dissectiones diligentius siue negligẽtius ptractauerit, qui asseuerauerit octo esse venas, q̃ à ca-
pite in corporis infernas discurrãt partes, nõ Diocles, non Praxagoras, nõ Erasistratus, nõ Plistoni
cus, non Philotimus, nõ Mnesitheus, nõ Dieuches, nõ Chrysippus, neq; Antigenes, vel Medius,
vel Euryphon, nec alius tandẽ quispiã è numero priscorũ medicorum. Et quid de recentioribus
dicã, à quibus anatomica disciplina plurimum adaucta est? in quibus Herophilus & Eudemus
fuere: quos nullus ad tẽpora vsq; Marini & Numesiani subsequutus est, qui illorum methodo ali
quod inuentũ addiderit, vt neq; Heraclianus, cũ quo Alexandrię magna attentione versatus sum. F
Horũ virorum & alij etiã plures extitere discipuli: sed omniũ præstantissimi fuere, Numesiani qui
dẽ, pręceptor noster Pelops: Marini vero, Quintus. Quintus vero vt de nulla pręterea re alia quic
quam scripsit, sic neq; de dissectionibus. Sed aliorũ nõ paucos habemus anatomicos libros. Immo
& cõmentaria reperiũtur anatomica à discipulis Quinti ædita, qualia sunt Satyri præceptoris no-
stri & Lyci. Igitur quum ab his omnibus, & ab alijs pręterea multis, de corporibus secãdis scriptũ
sit: nullus tamen nouisse potuit quatuor venarũ paria à capite delabi. Neq; hoc secus esse videtur,
q̃ siquis vellet cõtendere Athenis octo esse arces, vbi vnica tantũ est. Romæ etiã si aliquis diceret
colles octo esse qui inhabitẽtur, alius vero sex tantum, vno vterque mentiretur. Si tamen quispiã
vnum pro septẽ habitari collẽ, contra vero Athenis pro vna octo dicat esse arces, hic lõge maiori
mendacio erit obnoxius, quàm alter, qui vno tantum à vero aberrat. Sic ergo quum vna sit vena,
quæ à iecinoris gibbo in supernas corporis partes fertur: quę etiam siquis à superioribus sectionẽ
exordiatur, descendere potius quã ascendere dici poterit, vt tamen nihilo secius vna videatur: ille
profectò ab omnibus deridendus veniet, q octo dixerit à capite venas deferri. Quia siue ex super-
na parte deorsum, siue ex ima sursum, ferri dixeris venã iecorariã, quã cauam appellant: illa vna pe
nitus semper erit per gibbum iecinoris porrecta. Et proinde si vllus cuiuspiam reperiatur liber, G
qui anatomen huiuscemodi litteris mandauerit: nullus sanè vnquam eã poterit illius habere ratio
nẽ, vt pati possit particulatim omnia capita legere: immo hoc vno audito, quatuor esse venarũ in
corpore paria, statim quasi à stolido quodam instituto aufugiet. Verũ posteaquam hæc à non nul
lis interiecta sunt Hippocratis operibus, coacti fuimus nos hoc tẽporis, quod tũ in his refellẽdis, tũ
vero illis quę vel pperã scripta sunt legẽdis cõsumimus, dispendiũ subire. Est (ait ipse) par vnũ ve
narũ, quod ab occipite exoriens, p ceruicẽ descẽdens, & ab exterioribus spinæ partibus ad coxas de
latum, mox inde p tibiã ad malleolos tandẽ exteriores puenit: Alterũ vero par à partibus iuxta au-
res originẽ habere ait, quod per collũ delatum, constitutis q; venis iugularibus vocatis, mox vt pri
mũ ex externis circa spinã partibus, ita hoc ab internis, ad testes & femora pertingit: deinde vero p
poplites ad internos cõcedit malleolos. Quis vnquã si vel diẽ vnã secari corpora viderit aliquãdo,
hęc audire queat? Multa quidẽ in sectionibus existũt theoremata obscura, nec facilẽ demõstratio
nem habentia, quæ merito quempiã ex his qui in ea re non admodũ consummati sunt, latere pos-
sunt: & propterea de his aliqua suborta est dissensio: at maximę illius venæ negotium ita omni-
bus apertum est, vt illos qui ex anatome quicquam addiscere potuerint, fallere nequeat. Immo
adeo penes omnes in confesso est, vt etiam poetæ id cognoscant. Vnde Homerus ait, H

Et venam præcidit inde,
Quæ dorso incumbens in collum fertur vtrinque.

Sic igitur vnam, vt vna etiam est, nouit, non quatuor: duas extra spinam, duas item alias quæ eo-
dem sicut illæ modo vtrinque secundum spinam porrectæ sint: vt tamen nullum sit animal,
quod, in quem modum qui hanc descripsit anatomen fingit, quatuor habeat. A vena hac ma-
2. Epid. sect. 4 xima, per vniuersos spinalis medullæ fines, vt in secundo Epidemiorum libro ‖ scripsit Hippo-
crates, germina oriuntur: superior eius terminus ad clauiculas est, inferior autem ad os sacrum.
Horum alter in venas iugulares scinditur: alter in illas, quæ in crura deferuntur. Iam ergo quo
modo is, qui hoc secundum par commentus est, putauit iugulares venas duas permanentes iux-
ta spinam ex internis partibus ad crura deuehi? quo etiam interius ad malleolos peruenire?
quum vna in vtranque & sola vena feratur, & non vna intra, altera vero extra malleolos, sed
vnius & eiusdem sunt rami. His autem præterea ineptius est tertium id venarum par, quas à
temporibus deductas per ceruicem, sub scapulis transire ad pulmonem dixit: inde vero muta-
to incessu, à recto in obliquum, dextram ad sinistrum latus peruenire, sic que ad lienem, & si-
nistrum renem concedere: sinistram vero ad dextrum renem: & ambas tandem in sede finiri.

Sed

A Sed dicat quiſpiam authori huiuſce inuenti, ò bone vir, ſedes habet ſua venarũ germina à caua iux
ta lumbos exoriẽtia, qua ſanè parte duæ illæ q̃ in vtranq; partẽ deductæ à caua ortæ, quaſi rami ma-
iores in crura deueniũt. Et quis prẹterea eſt nedũ medicus ſed nec coquus, qui neſciat ſanguinẽ à
corde, cuius ille qui hoc tertiũ cõfinxit par, vſquã in ſuo ſermone ne meminit quidẽ, pulmoni per
venã vnam ſubminiſtrari? Immo is iſtius ſermo id ſi vllam habeat venam ignoraſſe videtur, quod
tamen à non nullis ſectoriæ diſciplinæ peritis tanquam fons & origo venarum omnium per vni-
uerſum corpus diſtributarum, habitũ eſt. Quartũ enim venarũ par à ſincipite oculis q́; ſuum initiũ
habere ait, vnde ſub ceruicem & clauiculas delatum, brachium ingredi, ad vtranq; manum vnam:
ſubinde vero ex ſuperioribus partibus in digitos ferri, & mox referri rurſum per vniuerſam manũ
ad alam, inde q́; per coſtas progredi, alteram quidem in iecur, alteram in lienem, vt tãdem à ventre
decurrentes ambæ ad genitalia deſinant: ſic q́; nec iſtæ vllam cordi partem attribuũt. Qui ergo po
tuit is horum, veluti nouus quidam Prometheus, confictor, tãtum viſcus, cor inquã, omnino obli-
uioni mandaſſe? At nec cerebri vſquam meminit: vel forſitan quòd malleolis eſſet in minori ho-
nore habendum. Sed quod de renibus tradit omnẽ videtur cẹcitatem ſuperare: quippe qui à vena
caua maximas venas habeant, quas iſte prẹtergrediens, ſibi quaſdam alias eò à pulmone deferri cõ
B fingit. Iam igitur ſatis ex omnibus iſtis conſtat, ꝙ vir iſte nequaquam, vt alij quidã ſectionibus ope
ram dantes ſæpe faciunt, quædam quaſi cæcutiens præterierit, ſed potius nihil prorſus viderit. Nã
ſiquis vel maxima non videat, hunc nihil omnino videre, q̃ cæcutire verius dicas. Atque is qui de
venarum à capite in vniuerſum corpus partitione habitus eſt ſermo, ꝙ ebriorũ ſomnijs ſimilis ſit,
eorum qui ſectionibus vel parum interfuerint, nemo ignorat. Porrò paruas aliquas venas viros
anatomicos fefelliſſe, magnum non eſt: nunquam tamen quiſquam aliã alio modo deſcripſit, neq;
eas quæ à cæcis etiã, modo digitos admouiſſent, comprehendi poterant, prætermiſit. Itaq; vna eſt
vena, per quã ſanguis ex iecinore in vniuerſum corpus influit, à qua multæ aliæ minores quaſi ra-
mi à trunco prodeuntes, illum omnibus corporis diſpertiuntur particulis. Quòd ſi ſanguinẽ in ca
ua vena fluuio compares, riuulis vero illum qui inde in corporis particulas defluit: minime à vera
aberrabis ſimilitudine. Sed ſiue fluuio, ſiue trunco ſimilẽ eſſe venam magnã quis dicat: omnes pe
nitus medici conſentiunt vnicam eam eſſe, præter q̃ ille qui audaciſſime quatuor hæc paria huic li
bro interſeruit. Et prẹter alia multa, tum cor, tum venam ipſam cauã ſilentio prẹterijt: quum tamẽ
iugulariũ meminerit, in quas illa in ſupremo thorace ſcinditur. Quicquid enim prẹterea inter locũ
hunc & vltimam ſpinæ partem clauditur, vena caua occupat, à qua venæ vtrinque germinant. Ex
C vtroq; vero ipſius termino, & ex vtriſq; partibus bipartita eſt. Nam à ſuperiore eius parte duæ pro
deunt venæ maximæ, quæ per collum inuectẹ iugulares appellãtur: ab inferioribus vero in vtrũq;
crus vna, vt iam diximus, & ea q̃dem maxima deſcendit. Eorum ſanè quæ ꝑ collum feruntur, & iu
gulares vocantur, in ſuo illo ſecundo pari meminit nouus hic noſter Prometheus: vbi temeritatẽ
ac ignorantiã maximam oſtendit, nulla vnquã cauæ venæ, à qua iſtẹ ortũ habent, facta mentione.
Debuiſſet quippe, ſi vnq̃ vel tantillũ ſecãdis corporibus interfuiſſet, dixiſſe venas has iugulares in
vnum coire & efficere iecorariam vel cauam venam, vel quomodocunq; quis illã in præſentia ve-
lit appellare. Quòd ſi de iſtis tanq̃ ſemper ſic duabus permanentibus ab eo ſit ſermo habitus, qui
dicat illas per internas prope ſpinã partes ad interiores malleolos deuehi: quid deinde de alijs ve-
nis poſt quatuor illa paria deſcriptis erit dicendũ? quas ipſe putauit alimentũ à caua vena in cor-
pus vniuerſum afferre: ac ſi quatuor illa cõmemorata paria alterius cuiuſpiã negotij gratia fuerint
à natura fabrefacta, neq; vnũ idem q́; & cõmune ſit venarũ omniũ munus: nempe ſanguinẽ ex he
pate in cẹteras animantis partes aduehere. At vero quæ à ventriculo & inteſtinis ſuccum ciborũ
in iecur aſportant, earũ nulla vltra iecur progreditur: immo nec in multis ſecundum iecur locis ap
parent, quamuis numeroſæ admodũ ex ea parte ſint, qua ventrem & cætera attingũt inteſtina: ſed
D in vnũ locum quem portas iecoris vocant, omnes cõueniunt: quẽ locũ qui primus portas nomina
uit, iecur vrbi aut ædibus amplis comparauit: inteſtina vẽtrem q́; agris, ex quibus inſtar viarũ per
venas multas cibi in vrbis ædium've portas vehuntur. Delirat itaq; in hoc animante, quẽ ſibi no-
uus iſte Prometheus, ſuo ſermone fingit. Nã nemo vnquã animal aliquod effectu ipſo ſic forma-
bit, vt in eo venẹ à vẽtriculo & inteſtinis alimenta in totũ corpus deferant: oẽs ſiquidẽ in vnũ con
currunt locũ, portas ſcilicet iecinoris: vnde quæ per id viſcus diſpertitẹ ſunt venẹ aſſumptũ alimen
tum in cauam venã ferunt: à qua in totũ corpus ſanguis (vt paulo ante diximus) diſtribuitur.

7 *Ferunt præterea à craßioribus venis in cauam & in reliquum etiam corpus, atque ab exterioribus intro, mutuoq; impartiuntur: internæ extra, & externæ intro.*

Poterant huic nouo Prometheo quatuor ea venarum paria ſuffeciſſe: nec tamen ſatis iſti fuere, immo præ inexplebili quadã impudẽtia, has illis inſuper addidit, q̃ corpori à caua vena alimentũ miniſtrẽt. Et nũc coronidẽ ſermoni impoſiturus, de venarũ cõione hoc tandẽ minime verũ ꝓtulit. Ex his etenim venis q̃ à caua oriũtur, quas ille craſſas vocat, nulla in alia partita paria inteſtinis aut ventriculo inſeritur. Porrò vt ne verbũ quidẽ is, qui hãc venarũ anatomen cõmentus eſt, verũ attu lit: ſic Hippocrates epidemiorũ libro ſecũdo, in nullo prorſus aberrauit. Quare inſaniũt profectò 2. Epid. ſect. 4.

qui ne per somniū quidē corporū sectiones attigere, & libros Hippocratis exponere aggrediūtur, & illi quammaxime, qui quum velint Hippocratici appellari, in eundē tamen authorē & has vniuersas de venarum sectione nugas, & exactam eiusdem disquisitionem in secundo epidemiorū traditam referendā arbitrantur. Si.n. in alterutro eorū aliquod præterea accessisset inuentū: fieri sanè potuisset vt idē vir tēpore peritior factus, illis q̄ ab eo prius ꝓbe dicta fuerāt, alia ēt addidisset. At quū videamus Hippocratē nō modo omnia ad amussim in cōmentarios retulisse quę cūctis planè conspicua sunt, verum & ea q̄ ad videndū sunt difficiliora, is vero qui hanc anatomen cōposuit, ea etiā non viderit quæ quisq; vel palpādo inueniat: Quomodo potest quispiā affirmare eundē vtraque hæc scripsisse? quomodo etiā probabile est, vt absoluto vniuerso qui de hominis elementis institutus erat sermo, de venis subnexuerit? Aut enim tota anatomes ratio explēda erat, aut neq; de venis erat tractandū. Hoc.n. magis ad cōmentationes, quas nobis ipsis memoriæ gratia describimus, attinet vt eiuscemodi varia theoremata simul explicentur. Iusto aūt & legitimo volumini nequaquam conuenit, vt priore doctrina consummata, subinde illi alterius pars aliqua annectatur, at que iterum illa relicta, paulo post alia, & postmodum etiam alia: quod in his euenisse videmus, quæ libro de natura humana subiecta fuere. F

8 *Sanguis ergo istis institutis mittendus erit.*

Quæ ipse videlicet præmonstrauerat, qñ ad finē primi paris subiunxit hæc verba. Venā itaq; ad coxarum & dorsi dolores in poplitibus secabis & exterioribus malleolis. Secundo item pari hęc adscripsit. Vnde ad lumborum dolores & testium, venas in tibijs incidere oportet & malleolis interioribus: vt tamen in tertio & quarto pari nihil de vena secanda meminerit: quapropter hac etiā parte mancam tradidit hanc institutionem, qui multas præterierit corporis partes, quarum venæ tundendæ essent, explicandæ erant. Vt ergo ab vniuersa anatomes ratione particulam quandam auulsam litteris commisit: sic & quod de sanguine mittendo referendum erat.

9 *Procurandū autem est vt sectiones quā maxime procul ab illis locis faciamus, vbi dolores excitari, sanguineq; colligi nouerimus. Sic.n. nulla magna permutatio repente fiat, cōsuetudoq; intercipietur ne amplius in eundē locū cōfluat.*

Quòd sectiones venarum hic intellexerit, quas phlebotomias cōposito appellamus nomine: recte ab expositoribus acceptū est, q in hoc oēs cōsentiunt. Quòd vero minime definierit nū dolentibus iā partibus cēseat ꝓcul esse reuellēdos humores, vel potius sanitatis tēpore: ea ratione forte veniet reprehendendus. Et mihi quidem videtur quòd id in his quis prospera vtantur valetudine dictum sit: quippe quòd voluerit author assuefacere humores redundantes in alias ferri partes. G

10 *Qui sine febre multū puris expuunt, quibus etiā absq; dolore plurimum puris in vrina subsidet, & quibus cruentæ sunt deiectiones, vt in dysenterijs, & diuturnæ, quæ iuuenes annos quinq; & triginta natos atq; seniores arripiūt: in his omnibus spontanei oriuntur morbi. Hos.n. in laboribus versari oportet, & corporeos labores diligere, & in adolescentia in operibus esse: deinde vero reiectis laboribus, carnē reficiāt mollē à priori plurimū differentē, corpusq; quod prius habebāt, plurimū ab eo dissideat quod refectū est, vt nihil inter hæc cōueniat. Quādo itaq; morbus aliquis eos qui ita se habuerint, arripiat, tūc quidē euadūt, demū attamē post morbū liquescit corpus, & per venas quā maxime patet, effluūt saniosa. Quod si in inferiorē aluū ferātur: tales erūt deiectiones, quale erat id quod in corpore inerat: quū.n. via sit decliuis, diutius in intestino nō permanet. Quibus vero in pectus delabitur, hi suppurati fiunt: accliuis.n. expurgatio est, & in pectore longiori tēpore cōmorans putrescit, & in pus transit. Quibus in vesicā eijcitur, ex loci istius calore albescit & excernitur: quodq; tenuissimū est, superius delatum consistit: crassissimū vero subsidet, & pus appellatur.*

Omnia quæ hac traduntur serie, clara sunt, potius q̄ lectorē qui animū aduertat, q̄ expositorē desiderant qui declaret: q̄ tñ an vera sint, partim experiētia, partim rōne examinanda sunt. Experientia quidē obseruandū est, nū aliq à febre immunes visi vnquā sint aut sputo pus reiecisse, aut vrinis aliq̄d excreuisse: ꝑterea si priorē vitā duxerint laboriosam, mox q̄ quieuerint multo tēpore: atq; si ij à morbo detēti incolumes euasere, & subinde si purulētę excretiones supuenerint. Hæc experiētia sunt iudicāda: Ratione vero, si quā is retulit, causa vera sit, vel secus. Iā vero ꝙ ista ab ipso authore ꝑducta nullā secū habeant necessitatē, facile oībus conspicuū erit, qui demonstratiuis methodis operā nauarūt. An autē ꝓbabile saltē habeat, secū quisq; perpendat: videtur.n. ꝓbabile in his esse, q̄ ad aliud referunt. Et eqdē quantū ad ea spectat, q̄ in experimētis apparēt: tñ hoc habeo q̄d tibi afferā, me cruētas vidisse sępenumero deiectiōes ꝑ aluū ab his q cōsuetas validasq; exercitatiōes dimiserint, excretas: purulētas vero nequaq̄. Vidi ꝑterea ex qbusdā ꝑiodis tū ordinatis, tū ēt inordinatis mucosa ab his in vrinis reddi et ꝑ aluū deijci: sicut et sputa cocta qdē, purulēta vero minime. H

11 *Gignuntur etiam in pueris calculi ob calorem tum loci illius, tum vniuersi corporis: viris præ corporis frigore calculi non nascuntur.*

Loci nimirum vesicæ, de qua in fine prioris orationis sic ipse ait: Quibus in vesicam eijcitur à loci istius calore albescit. Inquit ergo quòd calculi pueris innascuntur ob calorē tam vesicæ quàm corporis totius. Postea de puerorum calore hæc subiungit.

Nam

12 A *Nam hoc probe nouisse expedit; hominem primis illis diebus calidißimum esse: postremis vero frigidißimum.*

Qui simpliciter absq; limitatione primis illis diebus hominem aiunt calidissimum esse, eorum sermo non est verus: at cum limitatione, verus. calidissimus siquidẽ est, si de innato calore loquamur, is enim in pueris plurimus est. Id autem, vt sequens indicabit oratio, ille qui hæc scripsit obaudiuisse videtur, quod tamẽ in hoc sermone præcipuũ erat. Neq; enim, vt Hippocrates dixit, ‖ Qui augentur plurimum habent innati caloris: ita hunc sensisse ostendes, immo natiuo prætermisso, simpliciter putasse calida esse quæ crescunt. 1. aph. 14. Ex. or. 7. a

13 *Necesse siquidem est, vt augescens corpus & ad vim progrediens calidum sit.*

Quum Hippocrates dixerit, qui augẽtur plurimum habent innati caloris: videtur hic author existimasse corpora his qui augentur, calida simpliciter esse: qui innati nihil in hoc meminerit sermone. Quòd enim ad vim progreditur, calidum fore ait. ad vim autem progredi, vult quid huiusmodi indicare. Videtur ipsi incrementum esse rem violentam, & validam. & vt opera alia vehementiora operarios excalfaciunt: sic & incrementum. At contra debuerat dicere, ex innato calore pueros augeri: non aũt ob id eos incalescere, q̃ augeantur. Nã calor ipse innatus nõ solũ moderate calidus, sed prẹterea ẽt humidus est. Igitur iure merito eiuscemodi augentur corpora, quippe q̃ in tres distendantur dimẽsiones, & quasi inflantur, & propterea omnibus illis fit accessio. Itaq; ea vndiq; natura distendit ad hoc negotium organo vsa calore innato. ex humore.n. habet vt facile protẽdantur. Atqui pleriq; pueri, vtpote qui plurimũ voraces sint, humorẽ non modicum aggregant, quem crudum proprie vocamus: qui calculo gignendo in primis opportunus est. rationem siquidem materiæ habet, accedente calore vti effectrice causa. B

14 *At vbi flaccescere corpus cœperit, ac in ocium prolabi, frigidius euadit.*

Et hic rursum, quando non amplius augetur corpus, his qui inclinata ẹtate sunt, ipsum ab ocio fieri ait frigidius. At satius erat vt contra ratio causẹ assignaretur. ob id enim quia illis innatus calor imminuitur: & incrementum etiam cessat. Clarius tamen horum author suam in sequenti parte sententiam aperuit.

15 *Et hac ratione, quo magis priori die homo augetur, eo calidior redditur. quo etiam postrema die marcescit plurimũ, eo frigidiorem fieri necesse erit.*

C Nos ergo rectè partem superiorẽ, vbi ait: Necesse siquidem est vt augescens corpus & ad vim progrediens calidum sit, interpretati sumus. Erat enim è contrario dicendum, ob calorem innatũ augeri quæ augentur: non autem quia augeantur, ideo esse calida: vt eadem sit ratio in his quẹ decrescunt. Putat nanq;, quando non amplius crescit, frigidum fieri propter ocium, dum pristinum incrementum quod in opere erat, nunc quiescit.

16 *Qui eo modo se habent, pleriq; eo ipso anni tempore quo decrescere cœperint sani sua sponte fiunt, diebus quadragintaquinque. Qui vero id tempus excesserint, anno sua sponte sani fiunt, nisi re alia lædatur homo.*

Quosnã eo se habentes mõ nominat? Nimirũ quos prius cõmemorauerat. Qui ab exercitatione ad ociũ translati pus expuunt, & mingũt, dysenterijs q; corripiunt. Vbi equidẽ dixi me plures vidisse cruentis arreptos dysenterijs, qui laboriosa negotiosa q; vita relicta, ad desidem se contulerint. Qui vero pus expuerint aut minxerint, nullos vnquam vidisse. At hic (vt arbitror) crudũ quem vocant humorem, vbi concoctus sit, pus esse putat. Qui autem hoc mirum sit? quando & Erasistratus quoque ea quẹ in vrinis febricitantium subsident pus esse, non hunc humorem censeat? neq; nouerit in bene valentibus ẽt qui voraces sint, id genus plurimum subsidere? Nos multos obseruauimus, qui in ocio aliquãdiu vitam egere, vrinis magnam copiam rei quæ muco sic appellato similis erat, excreuisse, & in eorũ nonnullis vbi hæc tarde permeabant, puri similia excernebantur, quemadmodum & in respiratorijs instrumentis, quando diutius contenta concoquuntur. Huius autem & ipse paulo ante causam retulit: in dysenteria quidem, quum dixit viam decliuem in causa esse celeris excrementorum transitus: quem ad modum tardi accliuem in ijs quæ tussi reijciuntur: in vrinis vero loci calorem. Quòd siquis concedere nolit in vrinis, aut sputis, aut excrementis à pure crudum humorem differre: is alterutro errori obnoxius est, quia vel vltro, ne suũ dogma prodere videatur, dolose agit, Erasistratũ imitatus, qui voluit febres omnes habere ab inflammationibus ortũ: vel sophistes est, qui in operibus artis nunquam versatus sit. hos antiqui rectè λογιάτρυς appellant. Porrò à crudo humore pus colore, substantia, ac odore distat. Iam & per nares & per os certis quibusdam vel incertis circuitibus fit huiusce crudi humoris excretio, vnde expurgatur cerebrum, cuius nulla nunc ab illo qui hæc scripsit, mentio habita est. Merito tamen dixit prædictos sponte sua fuisse sanatos, id est nullo nostro negocio. Nam ipsa quantum satis sit, natura expurgat. At expurgationis duplicem ipse præscripsit terminum: Alterum eo anni tempore quo dicta iã excretio ipsis cœpisse contigit: alterũ qui in annum protenditur: vt tamen qui breuior est, ad quinq; & quadraginta dies producatur. Nõnulli vero nõ quadraginta quinq;, sed qua-

draginta

draginta ſcribunt. Ego ſanè multos in hunc modum â natura fuiſſe expurgatos quum obſeruaue E rim, non eos duos ſolummodo terminos* euacuationis quos iſte deſcripſit animaduerti, ſed quàm plures. Alius etenim alio præfixo termino plenè purgatus eſt, alij quidem diebus quadraginta: alij in menſes, & eos non numero pares, progreſſi ſunt: nec defuere, qui per annum integrũ ab eo ſymptomate detenti ſint.

*Melius in manuſcriptis ὅρυς legitur q̃ ĩ impreſ. ὡρῶν.

17 *Morbi qui celeriter fiunt, & quorum occaſiones manifeſtæ ſunt: hos quàm maxime periculo vacare denuntiabis. His vero curationem adhibebis, contraria occaſioni ipſius morbi inſtituendo. Nam ſic illud, quod morbum in corpore excitat, depellas.*

Cum his illud pugnare videtur, quod in aphoriſmis traditum eſt, Acutorum morborum non omnino certæ ſunt pronuntiationes neq; ſalutis, neq; mortis. Sabinus, dum nodum ſoluere conatur, nugatur plurimum, nihil tamen quod conſentaneum eſſet attulit, vt & aliorum pleriq;, qui librum hunc exponendum ſuſcepere. Mihi vero non videntur aſſequi quid ἐξ ὀλίγυ ſibi velit. Ipſi enim arbitrantur de breuibus & acutis morbis ſermonem haberi: quum tamẽ ipſe non videatur id voluiſſe, ſed de ijs qui a manifeſtis cauſis recentem ortum habent, ex breui tempore, nõ autem ex multo excitatum. In his ſiquidẽ facilis eſt eius quod euẽturum eſt prædictio, vtpote quia iam & F ipſa cauſa qualis & quanta ſit cognoſcatur. At, qui paulatim & longo temporis ſpatio fiunt, nec ſui ortus apertam aliquam cauſam habent, in his non ita erit præſagitio tuta. Recentes vero morborum cauſæ ſunt, æſtus, refrigerationes, vigiliæ, mœrores, curæ, cruditates, durum cubile, laſſitudines, ebrietates. & id genus reliqua. Per ea ergo quæ morborum occaſionibus contraria ſunt, moliendam eſſe curationem ait. Vt ſi exæſtuauerit, refrigerantia adhibeantur: ſi frixerit, calfacientia: ſi laborauerit, vt quieſcat: ſi in otio præter morẽ degerit, plenius exercitetur: ſi fuerit repletus, euacuetur: ſi euacuatus, repleatur: in quem modum ſuperius etiam ea parte dixit, cuius principium eſt, ‖ Quos morbos repletio gignit, euacuatio ſanat.

Supra textu I. 181.e

18 *Quibus in vrina Arenoſa ſubſidẽt, vel pori, his inter initia Tubercula ad craſſam venam exoriũtur, ac ad ſuppurati onem ducuntur. Poſtea vero ſi ea tardius erumpant tubercula, ex pure coguntur Pori, qui cum vina extruduntur per venam in veſicam.*

Poteſt quidẽ eſſe, vt ea de cauſa quam ipſe attulit, eiuſcemodi vrinę fiãt: põt & pariter eſſe, vt fiãt abſq; vena ex affectu renis. Frequenter tamen huiuſmodi excretiones in vrinis proueniunt etiã ſine tuberculis: nempe quando craſſus & ſatis viſcoſus humor tarde egrediens, ab illius loci calore exiccatus cogitur. G

19 *Quibus Vrinæ ſunt Sanguinolentæ, his venæ laborarunt.*

Obſcurum eſt qua de re/laborarunt/dixerit. Nam ſignificare poteſt eas imbecilles factas, vt ſolutis viribus ſemicoctum ſanguinem generent: qui vel præ earum imbecillitate facile profluat, vel quaſi res aliena ab illis excernatur. Poteſt præterea cõmuniter/laborarũt/ſignificare affectę ſunt, q́ ſcilicet tota affectio citra renũ incommodum ad ſolas venas pertineat. Quæ tamen illa ſit, haud ex hac expoſitione indicatur. At vero pquã manifeſtũ eſt q́ neq; Hippocrates, neq; Polybus, vnquam ȣρήματα dixiſſent, quum ita dicere potuerint, quibus ſanguinolẽta ſunt τὰ οὖρα. Alioquin enim Hippocrates frequẽtiſſime οὖρα ſcripſit: οὔρημα vero nullibi in eius ſcriptis inuenias. Sunt & alia multa adſcripta in hoc libro, quæ manifeſte indicant ea neque Polybi neque Hippocratis fuiſſe.

20 *Quibus vnà cum vrina, & ea craſſa Carunculæ forma pilos referentes egrediuntur, eas à Renibus prodire cognoſcas, † & ab Arthriticis.* H

Hæc particula in manuſcriptis non habet.

Aphoriſmum illum in hoc loco interpretatus eſt, ‖ Quibus cum vrina craſſa carunculæ paruę, aut capillis ſimiles egrediuntur, his arenibus fit excretio.

4. aph. 76. Ex. or. 36.b.

21 *Quibus vrina nunc pura eſt, nunc autem veluti furfures innatant, his veſica ſcabie tenetur.*

Hoc item loco eum aphoriſmum deſcripſit, ‖ Quibus in vrina craſſa furfuraceum quid excernitur, his veſica ſcabie laborat.

4. aph. 77. Ex. or. 36.e.

22 *Plurimæ Febres ex bile giũgntur, quarum formæ, præter eas quæ ab occultis doloribus proueniũt, ſunt quatuor. Earum nomina ſunt continua, quotidiana, tertiana, & quartana. Quæ Cõtinua vocatur, ea à bile plurima fit & ſinceriſſima: iudicationes q́; ſinceriſſimas, & tempore breuiſſimo facit: corpus etenim quod nunquam refrigeratur, citiſſime colliqueſit, quippe quod ex multo calore feruet. Quotidianam poſt continuam copioſior bilis parit, & alijs velocius depellitur: eſt tamen quã continua lõgior, quia à minore bilis copia gignitur: quieſcit q́; interim corpus, quod in cõtinua requiem nullo habet tẽpore. Tertiana vero lõgior eſt quàm quotidiana, vtpote quæ ex pauciore bile naſcatur. Vt autem diutius in tertiana quàm in quotidiana corpus requieſcit, ita etiam hæc quotidiana prolixior eſt. Quartanarũ in alijs eadẽ ratio, niſi quod tertianis ſunt lõgiores: quo.n. minus bilis participes ſunt, quæ calorẽ præſtat, eo magis*

habent

A *habẽt vt corpus refrigeretur. Ab atra autem bile prouenit is excessus, atq; etiam quòd ægre depellatur: nam bilis atra*
omniũ quæ corpori insunt maxime lenta est, sedem q; diuturniorem habet. Quòd quartanæ febres expertes non sunt
bilis atræ, sic cognosces: Autumno siquidem homines à quartana corripiuntur, & a quinto & vigesimo suæ ætatis
anno, ad quintum & quadragesimum. Hæc autem ætas præ omnibus alijs ætatibus atræ bilis est particeps, & au-
tumnus præ alijs omnibus temporibus. Quos vero extra id anni tempus, eam q; ætatem quartana inuadit, nouisse
oportet, eam febrem, nisi homini aliquid obfuerit, minime fore longam.

Pleriq; expositores, in quibus posuerim Sabinum, illum mihi imitari vidẽtur, qui quum aquã
inter cutem laboraret, medicũ exposcebat vt suã diligẽter reduuiam curaret: alterutrum sanè erat,
aut is se vniuerso corpore laborare non animaduertebat, aut putabat curationem non requirere.
Pari modo & expositores, aut animi oculis cæcutiunt, aut arbitrãtur leuioribus quidem erroribus
esse consulendum, maioribus vero nullum esse remedium adhibendum. Hi quasi ex profundo ex
citati somno sentiunt tandẽ, quã ea quæ in hac parte tradita sunt, nẽpe quotidianã esse tertiana bre
uiorem, cum Hippocratis sententia pugnent, qui in primo epidemiorum libro ‖ necnõ in apho- Sect. 3. te. 8. 3ª. 119. h
rismis ‖ aperte protulerit tertianam celerrime iudicari: & proinde aiunt librũ hunc nõ esse Hippo
B craticũ, quũ & falsa cõtineat, & quę ab his quæ alibi scripta ab Hippocrate sunt, discrepent. Quip- 4. Aph. 59. Ex. or. 33. g
pe si in hac tantũmodo re putant hunc qui ista quæ libro huic inserta sunt, adscripsit tũ mentitum
fuisse, tũ ẽt Hippocrati refragari, similes illi sunt qui reduuiæ attendit, corpus vero vniuersum esse
pessime affectum non aduertit. Quem. n. latet quotidianã esse longiorẽ tertiana, is se in operibus
medicinæ parum esse exercitatum prodit. Porrò ille non tam ex impudenti stupiditate mendaciũ
id effinxit, quã probabili ratione motus: eo magis ꝙ inter antiquos non nulli fuere, in quibus est
Plato, q sensere cõtinuas febres ex ignis excessu gigni, quotidianas aeris, tertianas aquę, quartanas
terræ. Platonis vero hæc sunt verba: Itaq; corpus quod ex ignis abundantia laborauit, continuos
feruores & febres efficit: quod vero ex aeris, quotidianas: at ex aquę, tertianas, vt q̃ igne & aere sit
tardior: quartũ aũt quum ex terra sit, oĩum lentissimũ est, & quadruplicibus temporis circuitibus
purgatur, quartanã efficiens ęgre remouetur. Igitur quũ Plato elementũ pigerrimũ, quod & fir-
missimũ est & ad motũ difficillimũ, quadruplicibus purgari dicat circuitibus, verisimile ipsis vi-
sum est alia quoq; inter se eadẽ ꝓportione differre, qua genita sunt, vt qđ subinde seqtur terrestre
elemẽtũ, vtpote aqua, circuitũ ẽt quaterno proximum ꝓducat: itẽ quod huic consequens est, q aer
est, quotidianũ: quod vero citissime mouetur, id aũt planè ignis est, febrẽ parit continuã. Probabi
C lior tñ ea ratio est, q̃ causam ortus ipsarũ in calidũ natura refert elemẽtum, id est ignẽ. Neq;. n. cõsen
taneum est affectũ calidissimũ à frigido dominãte elemẽto in corpore gigni: cõgruum sanè est ca
lidũ affectũ ex redundantia elemẽti calidioris excitari. Discrepant autẽ mutuo febres suis ipsis dif-
ferentijs, quas in quantitate causæ ponas. Quod si cõcesserimus, febris, q̃ cõtinentissima iuxta q; &
calidissima est, à plurimo igne proficiscetur: quod huic cõtinens est, secundum sibi vendicabit in
quantitate locum, tertium tertiana, quartũ quartana. Solutiones quoq; earum erunt causis conse-
quentes: calidissimæ quidẽ febris, citissimæ: ab his vero temporis spatio secundũ ordinẽ habent
quotidianę, tertiũ tertianæ, quartũ quartanę, ita vt si ad ꝓbabilitatẽ respicias, hæc sanè erunt recte
ꝓnuntiata. Hanc vero rationẽ rerũ ipsarum explanatio cõuicit. At in superiori venarum anato-
me eius author nulli innixus probabili argumento non semel, aut bis, aut etiam ter, ementitus est,
sed sæpissime: vt neq; vnum quippiam in illis inuenias quod vel casu sit recte expositum: vnde
mirabile profectò est, quòd in nullo eorũ authorem, qui omnia hæc à libro de Natura humana vs-
que huc conscripsit, accusauerit vnquam, in pręsentia accuset ita, vt ob hoc non amplius illi videa
tur liber hic fuisse Hippocratis. Porrò & id mirandum est, ꝙ Sabinus, & alij pleriq; expositores, su
perioribus omnibus semper applauserint asserẽtes hoc quidẽ mirifice fuisse ab homine dictum, il-
D lud vero summa cum fęlicitate, aliud diuine: nunc, aũt eorum oĩum obliti ex vna tantum cõtradi-
cendi occasione, statim cœperit illis videri liber hic nõ esse amplius Hippocratis, ipsum q; in Poly
bũ trãsferunt. Quasi ipsi aphorismos legerint atq; ẽt primũ epidemiorum librum, non legerit aũt
Polybus: quem, fieri nequit, quũ Hippocratis discipulus fuerit, non sæpissime ab eo de febriũ dif-
ferentijs audiuisse, & non raro etiam eius libros relegisse. His accedit ꝙ viderat & ipse in ęgris ter
tianã cito iudicari, quotidianam vero longiori tempore perdurare. Nam neq; in eis ponendus est
Polybus, qui Alexandriæ diuinabant: ij nullo vnquã vel viso ęgrotante, in scholis versabantur, ni
hil vnquam quod sanum esset dicentes, neq; ea etiam quæ in ęgrotis clarissime apparere animad-
uertunt qui in arte exercitati sunt. Vnde is horum author aut sophistes fuit, aut veterator, vt vide-
tur: quippe qui vt notam aliquã seni inureret, falsa libro annexuit. Nam iuniorem illum fuisse qui
hęc tradidit literis, nomen σύνοχος argumento est. Neq; enim vnquam Hippocrates vel ex
antiquis alius continuam febrem σύνοχον nuncupauit, sicuti neq; vrinas ὀυρήματα. Sunt
sanè vocabula ista medicorum recentiorum, qui linguam antiquorum ignora-
runt. Quare hæc missa faciamus quę suppositítia sunt, & ad librum de victu
salubri, quem Polybi fuisse aiunt, accedamus.

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE INCANTATIONE.

ADIVRATIONE ET SVSPENSIONE

QVæſiſti fili chariſſime de incantatione, adiuratione, & ſuſpenſione, ſi
qua poſſunt prodeſſe: & ſi inuenerim in libris Grecorum hoc: & qua
liter in libris Indorum eſt inuenire. Cui quæſtioni compendioſe in
hac epiſtola correſpondere. Omnes inquam antiqui in hoc viden-
tur eſſe concordati, corporis complexionem animæ ſequi virtutem:
quæ virtus ſi ſit æqualiter temperata, actio quoq; corporis erit perfe-
cta: vnde quia virtutes actionis animę, in pueris, ſenibus, & mulieri-
bus, imperfectæ plurimum eſſe videntur, complexio quoq; corporis
eorum imperfecta eſſe probatur. Et hæc imperfectio ſimiliter contin-
git habitatoribus intemperatę regionis, vtpote caliditatis Aethiopiæ,
& frigiditatis Scythię. Inde Plato inquit, Quando mens humana rem amat aliquam, licet natu-
raliter non iuuatiuam, ſibi eam prodeſſe certificat. Ex ſola autem mentis intentione, corpus res il- G
la iuuat, verbigratia ſiquis incantationem ſibi prodeſſe confidat, qualiſcũq; ſit, eum tñ iuuat. Si .n.
vt diximus, complexio corporis virtutem ſequitur animæ, neceſſe eſt rem taliter ſe habere: quod
certificatur, quia ex timore, triſtitia, lętitia, ſtupore, non ſolum corpus in colore mutatur, ſed etiam
in multis alijs rebus, vt ventris ſolutione, ſiue cõſtipatione, vel nimia defectione. Ego autem vi-
di iſta, ſanitatis diuturnarum paſſionum fuiſſe cauſas, maxime illarũ quæ corruptiones ſunt men-
tium. In ſanis autem fuere infirmitatis cauſæ hęc eadem. Vnde Socrates, Incantationes, inquit,
verba ſunt decipientia rationales animas ſecundum ſpei inceptionem, aut ſecundum timoris in-
ciſionem. Indi autem medici tantum confidunt incantationem ſiue adiurationem iuuare. Græ-
ci vero antiqui medici intendunt his in animam erroneam perfectionem ſuam reuocare, qua re-
uocata neceſſe eſt vt corpus reuocetur ab ipſa, cum complexionem corporis virtutem animæ con
ſtet ſequi. Vnde Galenus ſuper libro Hippocratis de Humoribus, Siquis, inquit, dixerit humo-
res corporis mutatos immutare actionem animæ, vt animæ actio mutata mutat eoſdem, non men
titur. Quod certificatur, quia quando complexio cholerica dominatur, fit inde iracundus: & econ-
tra in ſæpe iraſcentibus, cholera rubea augmentatur: neceſſe eſt enim complexionem animæ cor-
poris complexionem imitari, & corporis animæ. Iterum inquit Galenus, Intellectus & ſcientia H
in anima, ex complexione augmentatur cholerica: continentia & ſtudioſitas, ex melancholica:
deambulatio vero & delectatio, ex complexione ſanguinea: phlegma nihil adiuuat virtutem ani-
mę niſi in prima guſtatorum mutatione. Conſtat ergo, quod ſi medicus animæ complexionem
quoq; adiuuerit incantatione ſiue ſuſpẽſione, corporis complexionem ad vitam perducit: ſi autẽ
his cõueniens adiungit medicina, corpus incantatione animæ adiuuat: quibus coniunctis neceſ-
ſe eſt ſanitatem vtriuſq; citius conſequi. Itẽ inquit Galenus, Sunt homines lęti naturaliter, & de-
litioſi, qui qñ infirmant, ſanos eos ſubito futuros confirmet medicus, & eorum diętam cum exerci-
tijs reuocet: quorum ſpes, ſanitatis eſt cauſa. Sũt & alij è cõtrario, natura triſtes, & vnde triſtentur
& anguſtientur, eorum animis ſemper cogitantes: quorum cogitationes oportet fallere medicũ,
& lætificantę intentione mutare animas eorũ. Sed neq; excedere debet lætificãdi modum, ne pro-
miſſionũ magnitudine negligat ſe medicandus. Memini enim quendã noſtræ terræ nobiliſſimũ
murmuraſſe ſe eſſe ligatũ, ne cũ mulieribus coiret: quem adiuui falſificando intentionem ſuam, &
hoc magnis ingenijs, ſed tamen nunquam reuocare potui: propter quod certificare & confirma-
re incepi quod ipſe prius intendebat: deinde adducens ſibi librum Cleopatræ, quem fecerat de fœ
minarum formanda ſpecioſitate, legi locum, vbi dixit taliter, Ligatus fel coruinum accipiat mi-

ſtum

A stum cum sosami oleo, quo vngens totum corpus, adiuuabitur: Iste autem audiens, confisus libri verbis, sic fecit, cito q; conualuit, & augmentata est concupiscentia coeundi. Ego quoque, in antiquorum libris multis legi suspensa collo suffragari cum proprietate, non ex natura sui, quod nō nego posse fieri propter confortationem mentis, vt dixi: de quibus cum sint multa, pauca, tibi tangere disposui. Aristoteles in libro de lapidibus, Suspendens Smaragdum collo, aut portans ipsum in digito, defendit à casu epilepsiæ suspecto: vnde semper mandamus nobilibus, vt è collo filiorum suorum suspendatur: ne in hanc infirmitatem incidant. Item, quodlibet genus Hyacinthorum suspendens collo, siue habens in digito, si intret regionem pestiferam, nō læditur, sed potius in mentibus hominum honoratur, & à maioribus petitiones eius complentur. Item, Sardam. xx granorum hordei pondus portans è collo, seu in digito, nō videbit terribilia in somno. Item, Corneolam è collo portans, siue in digito, mitigat iram in contentione: cuius autem color est sicut lotura carnis, sanguinis fluxum cuiuslibet membri stringit, maxime in fœminis. Onyx suspensus vel digito portatus augmentat in somno terribilia, & tristitiam, & inter homines contentiosa, in pueris autem suspensus saliuam oris auget. Galenus ait, Stercora luporum ossa comedentium si in ventribus ilia dolentium, vel è collo patientium suspensa fuerint, statim
B dolorem mitigant: aliquando & in coxis supenduntur, & cum fune laneo ligantur, illius, scilicet ouis quæ à lupis comesta est, sic q; melius iuuabuntur & fortius. q̄ si filum non inueniatur, cum corrigia ceruina ligantur. Idem, Galenus in vas argenteum posuit, cuius, quantitas fabæ fuit, & in coxis suspendit, & multum profuit: hoc autem dixit in libro de simplici medicina. In libro autem eodem ait, Si Viperæ suffocatæ collum cum filo lineo suffocandi è collo suspenderis, ab soluitur à suffocatione sua. & multum valet apostematibus fauciū. Dioscorides ait, Dentes canini canis rabiosi quando hominem momorderit, in frusto corij ligati, & armo suspensi, defendunt à morsibus canis rabiosi. Idem Pullis hirundineis paruis in augmento lunæ acceptis, & primogenitis, si fuerint in ventre scissi, duos lapides inuenies, vnum vnius coloris, & alterum diuersi & oppositi: quos si ligaueris in corio vituli antequam terram tetigerint, & è collo siue armo suspenderis, epilepticis valet, & aliquando persanant. Quidam medici suspendunt è collo radices herbæ Acetosę propter scrofulas, & valent: Alij suspendunt radices Arnaglossæ propter easdem, & dissoluuntur. Auricularis digitus abortiui si è mulieris collo suspendatur, non concipit dum collo habebit. Hyoscyamus cum lacte caballino temperatus & corio ceruino impositus & suspensus è collo mulieris, concipere non permittit, dum in collo erit. Quidā dicunt mu
C lierem ranam accipientem & os eius aperientem, ter q; ibi insputentem, non concipere illo anno. Alij oculum hirci ligant radici sampsuchi in horto, & irrigant cum vrina rufi tauri vespere: mane autem extracta radix ligatur cum eodem oculo in armo, libidinem augmentat. Galenus inquit, lapis Coralli multum valet ad passionem stomachi, si suspensus fuerit super stomachum, vel è collo patientis. Dioscorides, semen Croci hortensis ad scorpionis morsum valet in manu tentum, vel è collo suspensum: simile facit radix Lauri: idem etiam Iris agit. Alij dicunt, radices Asparagi siccæ super dentes ligatæ, trahunt sine dolore. Item pedes Leporis & renes dextro armo ligati canes latrare non permittunt: similiter iecur facit canis, nisi coloris eius generis fuerit, cuius iecur fuit. Indi dicunt stercus Elephantinum cum melle mistum, & in vulua mulieris impositum, nunquam permittit concipere: testatur hoc, quia arbori suspensum non permittit fructificare. Aaron dicit, stercus Elephantis cum lacte caballino mistum & corio ceruino ligatum, & vmbilico mulieris suspensum, non permittit concipere. Quidam medici dicunt pedem testudinis dextrum pedi podagrici dextro suspensum iuuare, sinistro sinistrū: idem & in manibus.

Item radix Pęonię è collo suspensa pueris valet epilepticis: similiter pyrethrum: idem facit pilus ex toto nigri canis. Nos autem hæc ex libris antiquorum excerpsimus, vt mens tua in incan-
D tatione, adiuratione, & suspensione non refragetur amplius. Sed omnia si ex libris antiquorum philosophorum extrahamus, librum protendemus. Atqui voluntatem nostram hactenus exhibuimus. Hæc autem ego non tentaui: Sed nec etiam neganda sunt mihi, quia si non viderimus Magnetem sibi ferrum trahentem: non certificamur, nec credimus: similiter quòd Plumbum rūpit adamantem, quod ferrum non facit: & lapis, qui vocatur Nitrum, foco incenditur: Piscis autem quidam marinus se capientis sensum aufert: quæ omnia si à nobis non videantur, non credun tur, sed tentata certificant. Et forsitan itidem se habent dicta ab antiquis. Quorum enim actio ex proprietate est, rationibus vnde sit comprehendi non potest: rationibus autem tantum comprehenduntur quæ sensibus subministrantur. Aliquando ergo quædam substantiæ habent proprietatem ratione incomprehensibilem propter sui subtilitatem, sensibus non subministratam propter magnam sui altitudinem.

Galeni

GALENI DE OCVLIS A DEMETRIO TRANSLATVS NVPER A VARIIS MENDIS EXPVRGATVS

Quòd oculorum,& partium eorum,& operationum notitia eſt neceſſaria volenti curare oculos:& quòd cryſtallinus eſt pars principalis oculi,cui cætera ſubſeruiunt. CAP. I.

OPortet medicum oculorum curam habere volentem, prius eorum na-
turam optime cognoſcere: vnũquodq; enim membrũ infirmũ ideo
curatur,vt ad naturam ſuæ propriæ ſanitatis conuertatur. Sed ſcientia
naturæ membri,& vniuſcuiuſq; compoſiti, non poteſt comprehendi
niſi partes totius noſcantur. Qui igitur oculorum naturam ſcire deſi-
derat,primo omnes partes quibus conſtructi ſunt intelligat: noſcat q;
operationem cuiuſq; partis,& quæ fuerit illius neceſſitas,& quo mo-
do quæcunq; pars illa componatur. vnde de difficilioribus dicamus.
Sciamus itaq; q̀ omne membrum compoſitum habet propriam actio
nem propter quam factum fuit,quam actionem cum vna ſuarum par- G
tium operatur,cæteræ vero illi operanti miniſtrant. Sic & de oculis eſt, qui cum è multis partibus
diuerſis compoſiti ſint: viſus tamen proprie fit ab vna ſuarum partium,id eſt humore qui dicitur
cryſtallinus. Cæteri vero humores,atq; panniculi ſunt propter iuuamentum ipſius, quod expla-
nabimus,cum de omnibus diſputabimus.

De colore,figura,& ſitu humoris cryſtallini, vitrei & albuginei, Et de tribus tunicis quæ ſunt poſt vitreum: Et de tribus quæ ſunt ante albugineum: Et de tela aranea. CAP. 2.

Cryſtallinus eſt humor albus,ſplendidus,lucidus,non omnino rotundus,ſed aliquantulum pla
nus,qui locatus eſt in medio oculorũ. Albus eſt & ſplẽdidus,vt cito varios colores recipiat, quia
album & ſplendidum corpus cito & velociter coloribus opponitur, ſicut in claro vitro fieri pa-
tet. Rotundus,ne cito patiatur,quia omnis forma rotunda non cito patitur, quia angulis caret.
Parum latus, vt lumen ſumere poſſit: ſi enim rotundus eſſet exquiſite, lumen non cito ſumere
poſſet,quia in loco vno ſtabilis non eſſet. In medio locatus,vt cæteræ partes ſibi miniſtrent: quæ-
dam,quibus defenditur: quædam,quibus adiuuatur: vnde neceſſario in medio ſibi miniſtrantiũ
fuit. Quod aũt in eo ſit viſus,teſtatur id qđ videmus in cataractis. aqua enim cum inter cryſtallinũ
& corneam ſteterit,vt non poſſit ſpecies præ aqua ad cryſtallinum tranſire, lumen amputat vi- H
ſuale: ſed aqua ablata,lumẽ reparatur. Cryſtallinus autem in medio duorum locatur humorum,
quorum vnus retro eſt,qui dicitur hyelinos,id eſt vitreus,quaſi vt vitrum lucidus. Alter vero eſt,
qui eſt quaſi albumen oui,& dicitur albugineus. Poſt vitreum ſunt tres panniculi, quorum pri-
mus vitreum circundat, quaſi rete,inde & retina dicitur. Poſt hunc eſt alius,ſimilis ſecundinæ, &
dicitur ſecundina. Iuxta quem eſt tertius,qui oſſa cõtangit,durus & ſolidus: vnde & ſcliros voca-
tur. Ante albugineum ſunt tres panniculi,quorum vnus albugineo coniungitur, eum q; circun-
dat,qui eſt quaſi vuea,eius q; color nigredini pertinet,vnde vocant eum rhagoida, id eſt vueam.
Ante hunc eſt alter cornu ſimilis,vnde ceratoidis, id eſt cornea, dicitur. Iuxta hunc eſt alius, qui
penitus non circundat ſicut alij ſed eos intra ſe iungit,vnde coniunctiua dicitur, quia ſi cornea ab
ea operiretur,ſpiritus eam perforare non poſſet. Inter cryſtallinũ & albugineum eſt tela aranea.
Sed nunc videamus examen vniuſcuiuſq; ipſorum. Et primo de vitreo tribus q; panniculis poſt
eum exiſtentibus.

Quòd cryſtallinus vitreo nutritur, Et quòd nerui optici ſoli concaui & de cerebro veniunt tecti dura & pia matre ad loca oculorum, Et de tribus tunicis quæ ſunt poſt vitreum. CAP. 3.

Dicamus igitur ita. Omne mẽbrum neceſſarium eſt vt habeat cibum, quo inſtauretur id quod

calore

A calore naturali & accidentali intus & extra dissoluitur. Cibus vero mẽbro conueniens est, quem sibi mẽbrũ bene assimilat. Crystallino ergo cibus est sic necessarius, vt ipse sit albissimus, & clarissimus: & hoc cũ sanguinem in sui naturam sumere non possit, necessario vitreum habuit mediantem, qui medius est inter naturam sanguinis & crystallini: albior enim sanguine est, & minus albus quàm crystallinus. Hic autẽ vitreus humor est de sanguine in venis subtilibus & arterijs digesto: vnde mutatus est à suo colore in speciem vitri. Ipsę enim venæ & arteriæ sunt de retina, quæ procedit à subtilibus cerebri panniculis, neruum per quem spiritus ducitur circundantibus, qui neruus concauus est: quod planius dicemus vt pateat. Natura enim à cerebro sensum & voluntarium motũ omnibus tribuens mẽbris per neruos mediantes, duos neruos à cerebro prodeuntes, ad oculos mittit: quorum vnus durus est, vnde fit motus: alter mollis & concauus, neq; preter ipsum in toto corpore concauus alius est: quod ideo fuit, vt animatus spũs visum faciens, per eum duceretur. Cerebrum vero duobus panniculis est opertum, vno subtili & molli, altero duro & crasso: subtilis autẽ secundinæ assimilatur, quia venas & arterias habet, qui cerebro prodest, quia nutrit & defendit eũm cum suis arterijs & venis: crassus vero defendit solummodo ab ossibus capitis appropinquantibus ei. Omnes autem nerui à cerebro procedentes, istis panniculis sunt operti, donec à capitis ossibus egrediantur: similiter nerui ad oculos venientes, his duobus panniculis circundantur. Vnde molli panniculo cõcauus neruus circũtegitur, & extenditur in modum telæ cum suis venis: est autem rete vitreum humorem cooperiens. Vitreus autem humor medium crystallinum comprehendit. Retina venis & arterijs ad vitreum portat cibum, & cum suis neruis sensum & spiritum visibilem ad crystallinum ducit. Subtilis autem panniculus qui secundina dicitur, quo neruus circũtegitur, cum alio qui retina dicitur, coniunctus est illi secundo loco crystallino iunctus est, cui secundina præstat auxilium, quia suis venis & arterijs nutrimentum portat ad retinam, & defendit eã ne rumpatur. Durus autem panniculus subtili coniungitur, eum q̃ circundat: qui ad hoc valet oculis, quòd eos ab osse defendit in quo locati sunt, ne eis sua duritie noceat, & est quasi ligamentum oculorum. Sufficiant hæc de tribus humoribus, & tribus panniculis post crystallinum existentibus.

De Tribus Tunicis ante crystallinum iunctis eis, quæ sunt post ipsum: De q; Iuuamentis earum & Albuginei humoris: Et de Coniunctiua, & Musculis qui mouent oculos & palpebram, & sustinent neruos opticos. CAP. 4.

Panniculi vero tres ante crystallinum existentes taliter sunt. Diximus enim panniculos cooperire cerebrum, neruos q̃ ad oculos venientes circundare: sed tamen in oculis existentes diuiduntur, & faciunt duos: vterq; tamen ad medium crystallini iungitur in loco qui dicitur iris. Super pupilla est panniculus cornea, qui à duro panno cerebrum cooperiente procedit: & panniculus qui vuea dicitur, & ab illo quem secundinam dicũt procedit, qui, vt diximus, iungitur duro, qui cooperit, vt dictum est, secundinam. Panniculus vero exterior, id est coniunctiua, super corneam procedit. Cornea vero ad hæc necessaria est vt crystallinum defendat, ne ab exterioribus, quia durus panniculus est, patiatur. Hæc autem subtilissima, alba, & dura est: subtilis & alba, vt cito spiritus eam penetrare possit: dura, ne propter subtilitatem cito rumperetur. Vuea tribus de causis necessaria est: vna, vt corneam nutriat, quæ venas vnde nutriatur habere nequit: alia vero, vt media sit inter corneam & crystallinum, ne cornea duritie sua noceat crystallino: tertia, vt coadunet lumen suo colore nigredini pertinente: omne enim lucidum, lumen dispergit, nigrum vero coadunat. Vuea ergo multitudinem venarum habuit & arteriarum, vt corneam nutriat: mollis fuit, ne crystallino inferret nocumentum. Proprios habet villos in quibus aqua coadunatur in cataracta. Lenis autem exterius est, ne cornea sibi noceat. Color eius est sicut color cœli, vt lumen sicut diximus coadunet. In medio eius foramen est, per quod lumen ingreditur: & intrinsecus plena est humore qui dicitur albugineus, vt faciat crystallinum à cornea distare. Albugineus alterius iuuaminis est, quia crystallinum defendit, ne ab exteriori aere desiccetur: & humectat vueam, ne noceat crystallino. Sed inter crystallinum & albugineum quidam est panniculus tenuissimus, sicut cortex tenuissimus cępæ, vel araneæ tela, qui mediũ operit crystallinum, vt eum ab vuea defendat. Ideo q̃ quidam medici dixerunt oculorum panniculos septem esse, dixerunt alijs sex, alij quinq;, quidam quatuor, quidam tres, nõ nulli duos, quorum discordia non erat in re. Dicentes enim septem, computabant retinam, secundinã, scliron, araneam, vueam, corneam, coniunctiuam. Qui autẽ sex, retinam non esse pãniculũ dicebant, asserẽtes defensorium panniculũ quoddam esse: retinam potius nutrire, q̃ custodire. Sed qui quinq; autumabant, araneam nõ panniculum, sed crystallini partem, esse dicebant, neq; coniunctiuam. Dicentes autem quatuor, contendebant coniunctiuã non esse panniculum, sed ligamentũ oculorũ, neq; retinam nec araneam telam. Tres esse dicentes, vueam & secũdinam vnũ esse dicebãt panniculũ, quia vuea à secundina procedit: retinam quoq; & araneam vnũ panniculum: item scliron & corneã vnum pãniculum. Qui duos dixerunt, scliron & corneam vnũ intẽdebant: & secũdinam & corneam vnũ: retinam vero & araneam & coniunctiuam non esse panniculos. Intentio ergo antiquorum erat vna. Nũc de coniunctiua dicamus, de qua hucusq; tacuimus. Sciendum ergo lacertos oculis esse necessarios,

cessarios,quibus possent moueri, & visibilibus rebus opponi. Ideo q́ꝫ septē habent lacertos, quo- E
rum vnus mouet oculos erga nares, alter versus tempora,tertius sursum, quartus deorsum,quin-
tus firmat & corroborat neruū vnde visus procedit: duo alij alligant coniunctiuā ne vsqꝫ ad cor-
neam tendat,& operiunt lacertos ibi existentes in angulis oculorum. Tres iterū superiores palpe-
bras mouent,vnus superius & duo inferius: inferiores vero palpebræ nullum habent motum.

PARTICVLA secunda est de ortu neruorū sensus à cerebro. Et triplici specie regitiuæ virtutis: Et de neruis opticis & ipsorum coniunctione, & spiritibus visiuis. Et de modo quo fit visio. Cuius sex sunt capita. Quòd omnes sensus à cerebro procedunt, & ab ipso prodeunt septem paria neruorum, cæteri vero nerui à spinali medulla. CAP. 1.

NEcesse est qui naturam oculorum vult scire, prius cerebri naturam optime cognoscat. Vi-
sus enim ab eo procedit,& superior eius actio ad eum conuertitur. Cerebrū autem frigidius
& humidius cęteris mēbris est,quod postea explanabimus. Initium enim est sensus & voluntarij
motus ac regitiuæ virtutis. Nullū enim aliud mēbrum hac actione fungit,sed cerebrum. His enim
modis operatur,vel per se,vel per viam adiuuantis, instrumento adiuuante sensum agit, & mo-
tum voluntariū. Instrumenta sunt nerui,qui duobus sunt modis,quidam à cerebro, quidam à spi-
nali medulla procedūt: medulla spinalis tn̄ de cerebro est,vnde cerebrū fundamentum neruorū est F
omniū. Sed duris neruis voluntarius motus efficitur: dum nerui cū lacertis componūtur. Lacerti
enim de neruis sunt & carne & ligamento compositi,& ligamenta ab ossibus procedunt. Molles
nerui quinqꝫ sensus faciūt. Quibus omnibus subtilior & acutior est visus,qui sensus igneus est,&
igneam habet naturam.i.splendorem & ruborem: lumen igneæ est naturę, quia cum coaduna-
tur intus,ignis ex eo succenditur. Post visum est auditus. post quem olfactus, post olfactum, gu-
stus: qui quidē quia sentit qđ est aquosum,aquę pertinet. Sapor enim qui sentitur nihil aliud est q̄
aqua alicuius corporis siccitati admista calore operante: proinde antiqui saporem vocauerūt chy-
mum.i.liquorem. Cæteris sensibus tactus crassior est,qui quidem sentit quod terreum est,& terræ
pertinet.i.durū,molle,calidū,frigidū,& siccū, & quę ex his procedunt. Omnes autem nerui sen-
sum habent tactus,sed non voluntarium motum,vt diximus: quia duri nerui tantū volūtario mo
tu fungūtur: sed molles duris sunt sensibiliores: procedunt vero duri plus à spinali medulla. A ce
rebro autem procedunt septem paria neruorum: quorum primum & secūdum par ad oculos ve-
niunt: Vnum est concauū per quem sensus visus fit.i.per quem animatus spiritus visum dans ad
oculos tendit: Secundum par oculi lacertos & palpebras mouet. Tertium ad linguam tendit dans
ei sensum saporum. Quartum ad palatum deuenit vbi gustus sensum facit. Quintum ad aures acce G
dit sensum auditus faciens. Sextum ad viscera descendit, & per ea diuiditur, dans eis tactum. Se-
ptimum mouet lacertos linguæ, Cæteri quibus mouentur manus,pectus,pedes,dorsum, & caput
de spinali medulla procedunt. Sic cerebrum cum instrumento.i.neruis, motum agit, & sensum.

De Trina actione virtutis regitiuæ & de animali spiritu, & natura cerebri. CAP. 2.

Regitiua vero actio per se solum tribus modis est,phantasia in fronte,ratio in medio, memoria
in puppi. Cerebrum habet quatuor concauitates quę dicuntur ventriculi, duæ sunt in prora, ter-
tia in puppi,quarta inter proram & puppim,in quibus semper est animatus spiritus,quo actus,vt
diximus,fit. Spiritus autem animatus,de vitali fit: vitalis in corde generatur & nascitur. A corde
enim duæ venæ ad cerebrum ascendunt,quæ subtus cerebrum venientes,multis diuiduntur mo-
dis,& protelatæ faciunt quasi rete,per quas spiritus vitalis à corde ad cerebrum ductus, in illo reti
moratur,quousqꝫ mundificetur,& subtilietur.purificatus deinde ad medium ventriculum cere-
bri tendit,ibi q́ꝫ aliquantulum permanens subtiliatur, postea ad puppis vadit ventriculum. Sed
via quę est à medio ad puppim non est aperta: habet enim portam,in qua quoddam obstaculum
est,cuius forma est sicut pinea,quam anatomici Vermem vocant: sed ferme semper clauditur.
Vnde cum spiritus qui est in puppi,fuerit motus, fit memoria: cum is qui est in medio,fit intelle- H
ctus & ratio: cum ille qui est in prioribus,fit sensus communis & phantasia. Hæc est dispositio ce-
rebri,suæ q́ꝫ actionis. Cerebri autem natura frigida est & humida. Frigida duabus de causis: Vna
propter multitudinem sui motus: quo fiunt memoria, intellectus, & imaginatio. Secunda, pro
pter motionem quæ ab eo dirigitur: vnde fiūt sensus & voluntarius motus, ne causa suæ motio-
nis calidissimum factum,incenderetur,& incensum consumeretur amplius. Si cerebrum calidum
esset,memoria instabilis esset: caput enim calidum, mobile est naturaliter, frigidum contra. Me-
morię vero requies & stabilitas est necessaria,quod sic attestantur,quia calidum cerebrum haben-
tes,instabiles,& mobiles sunt. Humiditas autem cerebri duabus de causis est necessaria: Vna, ne
ex motu nimio desiccaretur: motus enim calorem facit,calor vero desiccat humiditatem: Alia, vt
in eo velociter imaginatio formaretur,& cito sensum qui eam dirigit, suscipere posset, & veloci-
ter ad audita discernendum moueretur: rursus vt nerui ab eo procedentes molles essent. Impos-
sibile est enim à duro,molle,vel à molli,durum generari: proinde prora mollior est puppi,quia de
prora molles,de puppi,duri nerui procedunt,quibus motus voluntarius fit.

De neruis opticis & eorum differentijs à cæteris neruis. CAP. 3.

Qui instr̄m visus optime scire desiderat, primum naturam vtriusqꝫ nerui visibilis inuestiget,

vt bene

A vt bene cognoscat,quibus cum cæteris neruis cōicet,& quibus discrepet.Deinde de visibili spiritu pquirat,quatenus sciat cū quibus spiritibus cōueniat,& in quo discrepet: postremo de ipso visu quo modo fit,quod in hoc capite planè describam.Primum itaq; neruorum par,quod supra diximus cū vtroq; cerebri panniculo descēdere,& secum visibilē spiritum ducere,cum ceteris neruis sensum facientibus duobus modis conuenit: Vno,quia vt alij,à cerebri prora descendit: Alio, qa & ipse nobilis eft.discrepat tñ ab eis,sex modis. Primo,quia maior ceteris est à cerebro & à spinali medulla procedentibus: Magnus vero quia cōcauus est: si enim esset paruus, necessario subtilis esset,vnde cito frangibilis: Cuius concauitas necessario fuit larga, vt nullam pateretur obstructionem & ideo magnus fuit. Secundo,quia solus sic concauus est, vt eius concauitas sensui ostendatur,quæ concauitas protenditur vsq; ad locum in quo panniculus oculorum qui rete dicitur, se procreare incipit: quod facile sensui patet,si anatomia cernatur.Inchoat quoq; ipsa concauitas ab vtroq; cerebri ventriculo,qui est in cerebri prora: in quo tamen loco cōcauitas videri non potest; quia subtilissima & angustissima est.Hoc foramen qui vult aspicere, quærat in cerebro magnorū animalium in hora,qua occiduntur.Caueat tamen ne in æstate,calido ue tempore fiat: & vtrosq; cerebri panniculos tangat caute,ne frangantur, & in fine illorum panniculorum inueniet illud B neruorum par ab vtroq; ventriculo procedens: poterit q; videre qualiter ipsa concauitas ab ipsis vētriculis inchoet. Tertio,quia vterq; visibilis neruus,intrinsecus est mollissimus, vt facile sentire possit,extra aliquantulum durus, vt à passione sit illæsus. Quarto, quia per hoc par neruorum multo maior spiritus quantitas,q̄ per oēs neruos sensum & motum voluntarium facientes ducitur.in illis tñ non substātialiter,sed sola virtus eius per eos vehitur.per illud autem par, multa spiritus essentię quantitas defertur. Oculi enim cum sint nobilissimę actionis, vadit, ad eos multū de substantia spiritus,vsq; ad panniculum qui dicitur vuea: hoc enim fuit necessarium ad adiuuandum visum. Quinto,quia ceteri nerui quanto sunt à cerebro remotiores,tanto sunt duriores,& à propria natura mutantur: iste intrinsecus mollissimus est,extrinsecus vero solidior, vt mollities interior exteriori duritie tueatur,nequādo deficcetur. Cuius mollitiem & si aliquantulum inuenies indurari,tamen ad oculos veniens,in naturam,quam in cerebro existens habuerat, conuertitur: in panniculo enim qui rete dicitur,mollis efficitur,ita vt in naturam cerebri procedat, fitque quasi rete. Sexto, quæ & laudabilior eius proprietas est: quia hoc par neruorum cum è prora vtriusq; ventriculi separatum egrediatur,non recto itinere sicut exierat,vadit: sed per interiora capitis torquetur,& ad ossa narium veniens commiscetur: sic vt ipsorum vtraq; foramina fiant vnū C ibidem.Iterum hi nerui separantur,& recto itinere,vt egressi fuerant, vadunt, vnus q; è dextro vētriculo exiens,ad dextrum oculum tendit: alter de sinistro prodiens ad sinistrum peruenit,de quorum coniunctione & separatione plures antiquorum diuerse senserunt.

De Opinionibus circa causam coniunctionis neruorum Opticorum,& de causa ob quam non vnicus exiuit crassus à medio primi ventriculi cerebri. CAP. 4.

Quidam hæc ideo fieri dicebant,vt si vnus læderetur, alius subueniret,alij eos ideo esse coniunctos,quia omnis sensus ab vno fundamento procedit,quorum sententia prorsus vana est. Natura enim tam optime,tam fortiter,membra compleuit, vt nullam timeant passionis occasionem, nec solum nerui visum ferentes ab vno loco exeunt,sed oēs ab eodem loco egrediuntur,neq; tamē postea coniunguntur.Nōnulli ob hoc eos dicunt coniūgi,vt vnus ab alio confortetur: si enim separati essent,pp itineris longitudinem rumperentur,quod quidē non impossibile est, sed tamen non est via tam longa,vt in ea rumpi debeant.Alij sic aiunt,quorū intentio vera est: spiritu visibili veniente ad oculos,necesse est,vt vno oculo clauso totus spiritus ad aliū veniat.quod fieri nō posset,nisi nerui prius separati coniungerentur, & iterum separarentur: quod huiusmodi experimentum testatur, Si aliquod corpus super nasum ponatur, vtroq; oculo ad videndum directo,fit visus D debilior & obscurior,sed vno clauso,fit visus in altero fortior,q̄ in vtroq; fuerat, & quod vtrique cernere nequiuerant,vnus solus clarissime aspicit. hoc ideo, quia spiritus qui in vtroq; fuerat, ad vnum conuertitur: altero enim clauso,alterius pupilla clarior efficitur.Alij alio modo sentiunt; quorum sententia est necessaria,nisi nerui ad oculos directi primum coniungerentur, & postea separarentur,necessario res vna,dupla visui appareret.cum enim res visibilis videri non possit, nisi visu oculorum pupillas exeunte: ipse aūt visus per lineas rectas egrediatur,& rē recto tramite ante se pcipiat,sicut videmur radios solis p angusta cauitatem pomū ingredi,& lineæ ipsæ, angustę sunt in exordio sui: deinde vero paulatim dilatanē,fiat q; in vtroq; oculo quasi quædam pineæ forma necesse est,vt vterq; visus lineatim directus,& in loco vbi est res vidēda coiūctus, eā æqualiter pcutiat: deinde quousq; ad pupillam perueniat,cōuertatur necesse est,vt exordium vtriusque à pupilla æqualiter egrediatur,& p vnā supficiem ambo ambulēt. Duorum exordia sunt in loco, vbi vtriq; nerui coniūgunē,ibi vnus idem q; factus,& sic ex vtraq; pupilla à suo loco egressus, videndam rē videt,eam q; sicut est,comprehēdit: qm̄ si vna pupilla à suo loco inferius vel superius mutaret,res supiori pupilla visa,superius videret,sic q; dupla appareret: pp quod oculis tria fuerāt necessaria.s.pupilla funditiua visus,locus vbi vterq; coiūgit neruus, & rectæ lineę, vt visus recte p eas trāseat. Hæc est cā q̄re nerui ad oculos veniētes prius coiūgunē. Sed tñ qdā sic obijciunt.

Cum

Cum illos duos neruos neceſſarium ſit coniungi, quare non ſtatim vnus facti ſunt,ſed duo. Qui- E
bus eſt reſpõdendũ: vnus ideo neruus nõ fuit,quia à cerebri medio exire non potuit,maxime quia
magnus eſt vterq;. Itẽ,magna quædã cõcauitas illic eſt, vbi palati foramina cerebro cõiungunt,p
quã,cerebrũ ſuã ſuperfluitatẽ expellit: via ẽt quæ ad nares ducit,ibi conſtat: illa autẽ cõcauitas,& hæc
via,ibi eſſe nõ poſſet,ſi neruus vnus ibi locaret. Nares.n.ſunt in media facie,vñ niſi earum forami-
na cerebro oppoſita eſſent,olfactus nõ eſſet. Quia ergo cerebri loca rebus hiſce cõprehenſa ſunt,
neceſſe fuit,vt nerui viſum ferentes nõ ab vno loco egrederent: quos natura in vno loco coniun-
xit,vt idem foramen eos habere faceret: deinde,vt ſeparatim ad vtrunq; oculum irent, ſeiunxit.

De Animato Spiritu,& Viſibili,& quòd viſibilis ſpiritus ſubſtantialiter ad oculos peruenit, & aliorum ſenſuum organa ſolum perueniunt eorum ſpiritus irradiatiue. CAP. 5.

Viſibilis,vt diximus,ſpũs de ſpiritu naſcitur aĩato,à ventriculis proræ cerebri procedẽs: ibi q;
mũdificat: vt diximus,cũ de cerebri natura diſputauimus: qui ſpũs, ſpiritualiter eſt ſenſibilis, quia
viſus vnus è ſenſibus,cæteris dignior & nobilior. Porrò ipſe habet proprietatẽ, quã nullus aliorũ
ſenſuum habet. Animalis ſiquidem ſpiritus in cerebri ventriculis exiſtens, ſenſum & voluntariũ
mandat motum: virtus enim ipſius per neruos penetrat ad cætera mẽbra,eſſentia vero in proprio
permanet loco: ſicut Sol totũ aerem illuminat,ipſe tamen in vno loco ſtat. Sed ad oculos non ſolũ F
virtus viſibilis ſpiritus,ſed ipſe ſpiritus eſſentialiter dirigit: & tanta eius quantitas,quanta eſt ne-
ceſſaria,illuc adducitur: quod vtriuſq; nerui cõcauitas atteſtatur. Id etiã hoc teſtat,quia vno oculo
clauſo,ad pupillã alterius tota virtus conuertitur cauſa neruorum coniunctorum: inde foramẽ pa
niculi,qui dicitur vuea,præ multitudine ſpiritus neceſſario dilatatur: aperto vero oculo cum ſpũs
ad eũ reuertatur,foramen vueę ad propriã redigitur menſuram. Hoc ſigno ẽt,ſi obſeruari poſſit,
cognoſcitur, Si vno oculo aqua clauſo pupilla alterius dilatetur: ſpũs enim viſibilis in eo eſſe de-
mõſtratur,vnde aqua quæ tranſitum eius obſtruit,ablata, viſus redditur. Si vero non dilatet, hoc
ideo eſt,quia neruus per quẽ ſpiritus ducit,obſtructus eſt. Vnde etiam cũ cæteri nerui nullam ha-
beãt concauitatẽ,quia virtus aĩalis ſpũs,nõ ipſemet eſſentialiter per eos ducit, oculorũ nerui neceſ
ſario cõcaui fuerunt,vt ſpũs ſubſtantialiter per ipſos tranſire poſſit. Cęteri autẽ non ſunt concaui,
ne per corpus diuiſi,& à ſuo fundamento remoti, leuiter rũperent: vel quia tanta ſpiritus quanti-
tas ſenſui motui voluntario non eſt neceſſaria,quanta viſui. Nullus enim ſenſus, præter viſum, ſen
tit ſentiendam rem,niſi ei coniungatur: viſus autem pupillam egrediens longe remota ſentit: vn
de multa ſpiritus quantitas neceſſaria eſt: & ideo nerui neceſſario concaui facti ſunt.

De Modo quo fit Viſio. CAP. 6. G

Videndũ eſt ẽt, qũo fiat viſus. Diximus ergo, cũ aliqua res videtur neceſſario: vel aliquid ex
ea dirigitur viſui,p quod quid ipſa ſit,cognoſcitur: vel virtus viſus ad eam mandatur, vel aliquid
mediũ eſt inter viſum & rẽ viſam,per quod ipſa cognoſcitur. Sic poteſt ergo inueſtigari quod ho
rum certum ſit. Oẽs philoſophi cõcordati ſunt,ꝙ res nõ poſſit videri niſi per foramẽ pupillæ. Si
ergo ad viſum à re vidẽda aliquid dirigitur,ſiue ſit virtus,ſiue ſit forma, ſiue qualitas, ſiue quanti-
tas menſurata,qũo illud anguſtũ foramẽ intrare poterit? quę ẽt virtus eſſe põt, quæ ad oculos di-
uerſorum in momẽto rẽ videndã deducat? quod qa impoſſibile eſt,ſpernat. Quòd autem viſibilis
ſpiritus pupillam exiens ſolus ad rẽ videndã vadat,eius q; quantitas magnitudinẽ cõprehendat,
falſum eſt. Ipſe enim ſpiritus non tantæ eſt quantitatis, vt adeo dilatari poſſit,vt tot & tantas rerũ
ambiat quãtitates,cũ in vno momento multa & diuerſa & maxima indiuidua comprehendimus.
Ad tertiũ ergo membrũ cõuertamur. Quippe aer corpora circũdãs,ſi clarus & lucidus fuerit,ſup-
plemẽtũ viſui facit,quod nerui cerebro: quia ſicut ſplẽdor Solis,ſic ſpũs recipit virtutẽ. Sicut.n. So
lis ſplendor ſuperiorem aeris extremitatẽ percutiens,totum aerem penetrat, eũ q; clarificat: ſic &
viſibilis ſpũs pupillam egreſſus,mox totũ aerem penetrat, & extenſus per loca remotiora, mutat
ea in ſuam naturã,quod fit cũ aer in toto iunctus eſt,quod in Sole palàm fieri videtur. Si enim ali- H
qđ corpus ĩ aere ponatur, cum Solis ſplẽdor illud nequeat penetrare,forma illius corporis poſt ſe
obſcura apparet. Cauſa,quia nõ ſuſcipit aer lumẽ niſi ſit cõtinuus,nec Solis ſplendor, ſeparatum à
ſe aerem mutat,qm̃ ſi actio ſplendoris fortiter in aere operata fuiſſet,poſſet in eadem actione per-
manere,ſplendore Solis abſente. Sed vtriq; hac caret proprietate,ꝙ neq; Solis neq; ſpiritus ſplen-
dor ſuam actionẽ aeri,ipſo abſente,põt dimittere. Recte ergo cauſa dans lumen ablata, ipſo mo-
mento,lumẽ ab aere aufertur. Eodẽ modo de neruis intelligitur: quia ſi neruus fuerit inciſus & à
cerebro diuiſus,illico membrũ cui ſenſum dabat,fit inſenſibile. Propterea hæc duo ſic debent eſſe
coniuncta,i.aer & ſpiritus,ſicut nerui & cerebrũ. Et quãuis aer in altera mutetur actione, ſicut cũ
calefit vel infrigidatur,& in qualitate rei calefacientis vel infrigidantis permanet,lumen tamen nõ
idem in aere operatur: ipſo enim abſente & lux ab aere amputatur. Deinde neceſſe eſt ſemper vt
aer cõtinuatim illuminet: hoc.n.niſi fuerit,nullo mõ lucidus fieret: ſic & nerui cerebro faciũt ſup-
plementũ,quia licet de ſubſtãtia ſint cerebri,duriores tñ ſunt,quò lucidioribus paſſionibus ſubia-
ceãt,vnde aliquãtulũ à natura cerebri ſunt mutati. Sed nerui duobus modis ſunt: qdam.n.motũ fa
ciũt,qdã ſenſum: & faciẽtes ſẽſum,molles ſunt: operantes motũ,ſunt duri. Et q̃uis nerui duri ſẽſum
hẽant tãgẽdi,molles tñ nerui nõ inueniunt illã cũ duris neruis hẽre ſocietatẽ,ſed ipſi duri hoc fa-
ciunt:

A ciunt,quia tactus cæteris sensibus est crassior. Sensus autẽ visibilis,quia cæteris sensibus est acutior
& subtilior,ideo neruus spiritum visibilem seruans, cæteris sensibilibus neruis cerebro est propin
quior.Quia igitur oculi in aere agunt,sicut cerebrum in neruis,ideo multam quantitatem spiritus
habuerunt,vt in aere rem suam faciant,sicut in neruis proprias res cerebrum. Visus autem primo
colores sentit,quod ei proprium est: deinde corpus in quo fundati sunt,sicut gustus prius sentit sa
pores,postea fundamenta eorum.Gustus tñ & cæteri sensus rem sentiendam ad se venturam expe
ctant: Visus vero ab oculis elongatur,& per aerem extenditur quousq; ad corpus perueniat colo
ratum.Hac de causa solus visus sentit formam corporis,ac quantitatem,& cum eius colore motũ
rationabiliter,non tñ essentialiter,sentit: quod nullus habet cæterorum nisi tactus accidentaliter.
Verbi gratia: Siquis per tenebras ambulans fustem in manu duxerit,eo amplius non potente pe-
netrare,cognoscit ꝙ motum per corpus solidum fieri,impossibile est. Visus autem habet alteram
proprietatem,quia incidens supra corpus leue.solidum,& lucidum: rectus ad pupillam conuerti-
tur, vnde exierat: vnde in speculo vel in aliis splendidis corporibus prope nos stãtibus, videmus
formam nostram: & siquis studiose in oculũ alterius spectet,videt in eo suã faciẽ: causa,quia visus
ad pupillam conuertitur propter luciditatem panniculi,qui araneæ tela dicitur: est.n.supra crystal
B linum,sicut adeps superne coagulatus: & quasi rutilans,clara est. Veruntamen quamuis præ cete-
ris solus per aerem motum rei sentiẽdæ sentiat,non tñ arbitratur,sicut cæcus se cõfuse sentire: quia
aer,mox vt rem sentit,eã visui ministrat: quæ proprietas soli inest visui,aerẽ videlicet in sui muta-
re naturã. Alterius etiam dignioris est proprietatis,ꝙ non solum recte,ex transuerso conspicit ne-
cessario,cum multus spiritus à cerebro ad oculos dirigitur,rursus spiritus pupillam exiens, & ae-
rem percutiens,mutat eum in suam naturam. Recte ergo visus,igneus dicitur: auditus,aereus: gu
stus,aquosus: tactus,terreus: olfactus,fumosus: quatuor.n.elementa sensus quatuor constituunt,
vt vnusquisq; eorum vnum ex his comprehendat,& ea,cum in natura sua sunt,vel in aliud mutan
tur,vel aliqua accidentia patiuntur,discernat: prẽter hos quatuor sensus,fuit alius qui fumosa com
prehenderet: fumus.n.in sua natura mediocris est,cum elementa non nisi quatuor sint. Sed visus
qui ad hoc est,vt colores comprehendat,necessario luminosus fuit: solum.n.quod lucidum est,cõ-
uertitur in colores. Testatur hoc aer,qui cum clarus & lucidus sit, facile in colores mutatur: nam
palàm est,quia si quis candidis indutus iaceat sub arbore,color vestimentorum in frondium colo-
rem mutatur: vnde patet aerem in illum colorem fuisse mutatum. Videmus etiam sæpe aerem in
colorem lucidi parietis mutari,illum q; colorem per aerem ad illud corpus mutari, maxime si pa-
C ries viridis,vel rubeus fuerit vel citrini coloris: & sicut Solis splendor eum ad suã mutat naturam,
sic & colores in suas eum qualitates conuertunt. Similiter et lumen visibilis spiritus mox vt aerem
percutit,ipsum immutat. Hæc tria sunt, quæ aerẽ sine vllo tẽporis spatio immutant,lumen Solis,
fulgidus color, & lumen visibilis spiritus. Palàm est ergo, visum non fieri nisi aeris mediocritate,
quod sensus attestatur. Antiqui etiam concordant dicentes aerẽ esse visui veluti ramus, & conue-
niens est instrumẽtum cum fuerit lucidus,vel aliorum corporum lucidorum lumine illuminatus:
& sic seruire aerem visui, sicut cerebro neruí. Sicut enim cerebrum non sentit quod oculi compre-
hendunt, nisi neruis mediantibus: sic & oculi nihil sentiunt,nisi lucido aere mediante.

PARTICVLA tertia est de prima & vniuersali medicinæ intentione,et de rebus naturalibus, non natura libus,& præter naturã,& de generibus & speciebus,& causis & accidentibus morborũ.Cuius sunt quinq; capita.

De prima medicinæ intentione,& de necessariis ad eam. *CAP. 1.*

Oportet medicum præ oĩbus primam & vniuersalẽ medicinæ intentionẽ præuidere, & eam
particulariter diuidendo ad indiuiduum ducere. Prima autẽ medicinæ intentio est,quæ bifa
riam diuiditur: aut.n.in sanis, cum similibus sanitas custoditur: aut in ægris per cõtrarium sanitas
redditur.Quorum primæ necessaria est rerum naturaliũ scientia: naturalibus.n. agnitis, patefiunt
D ea quæ sunt similia sanitati: & sic etiam cognoscuntur quæ sunt cõtraria: similibus ergo seruatis,cõ
trariis prohibitis sanitas custoditur. Secundæ autẽ intentioni duo sunt necessaria: nõ naturaliũ.s.
& contra naturã rerũ scientia. Sanitas.n.infirmo cũ quadã mutatione restituitur: quã mutationem
qui facere vult,necesse est sciat ad quid mutare decet. Nisi.n.sciat de quo,& ad quid mutandum de
cet mutare,nõ securus est quin vnde cõuenit nõ immutari,mutet: & nisi nouerit ad qd decet mu-
tare,ad id quod non oportet,conuertere poterit. Sanitas infirmo redditur cõmutatione rerũ cõtra
naturã ad naturalia: vnde & ista sciri debẽt ad q̃ illa trãsmutantur,et illa etiã q̃ ad illa conuertantur.

De rebus naturalibus,non naturalibus, & contra naturam. *CAP. 2.*

Res autẽ naturalis duobus est modis,generalis & specialis. Generalis dicitur esse humani cor-
poris complexio, & vniuscuiusq; corporis cõpositio. Complexio quidem multipliciter est: tum
ætas, & consuetudo. Naturalis complexio est secundum differentiam sexus,vt in mare et fœmi-
na: vel secundum euentum,vt est complexio spermatum,vel spirituum de quibus fit. Consuetu-
do sex modis est: Primo, ex aere & eius mutatione, quæ mutatio vel localis est,vel temporalis,
cum aliquid in tempore contingit: Secundo, ex motu vel quiete: Tertio, ex repletione vel inani-
tione: Quarto,ex somno vel vigilia: Quinto,ex cibo & potu: Sexto, ex animæ accidentibus. Spe-
cialis est, vt virtus, quæ triplex est, naturalis, vitalis, animalis. Superius animalem tetigimus,

cum de cerebro disputauimus. Vitalis est, quæ cor & arterias facit pulsare. Naturalis triplex est, ge E
neratiua, nutritiua, & augmentatiua. Nutritiua quadruplex est, attractiua, retentiua, digestiua, &
expulsiua. Res autem extra nauram duplex est, aut est nocumentum actionis, aut quod ex eo ge-
neratur. Nocumentũ actionis, aut quod ex eo generatur, duplex est: aut est sine mediatore, & mor
bus dicitur: aut cum mediatore, & causa vocatur. Quod aũt actionis nocumẽto generatur, accidẽs
nominaẽ: quod iterũ duplex est, s. aut ex diuersis corporis qualitatibus, aut à qualitatibus diuersis à
corpore egrediẽtibus. Corporis qualitatis diuersitas quinq; modis est. Sunt enim qualitates quæ
sentiuntur. Qui ergo ægro sanitatẽ vult restituere, decenter debet inuestigare septẽ res naturales,
quæ sunt, elementa, complexiones, humores, membra, virtutes, spiritus, & operationes, & quæ se-
quuntur eas, vt ætates, colores, figuras, distãtia inter masculũ & fœminã: Et res non naturales, quæ
sunt sex, aer, cibus & potus, inanitio & repletio, motus & quies, somnus & vigilia, & accidentia
aĩæ: Et res extra naturã, quæ tres sunt, morbus, causa morbi, & accidentia morbum cõcomitantia.

De Generibus & speciebus Morborum. CAP. 3.

Morbus generaliter triplex est, quia corporis cõpositio trina est. Prima corporis compositio
est in mẽbris simplicibus, ex elementis cõpositis: in quibus quædã morbi species generantur, quæ
duobus modis sunt, vel simplices, vel compositæ. Simplices quidẽ sunt calida, humida, frigida, & F
sicca: compositæ vero sunt, calidæ & siccæ, calidæ & humidæ, frigidæ & humidæ, frigidæ & siccæ.
Secunda corporis compositio est in membris quæ cõposita vocãtur, ex simplicibus cõpositis: in
qua fiunt morbi quatuor modis, aut secundum formam mẽbrorũ, aut secundum cõpositionẽ, aut
secundum magnitudinẽ, aut secundũ numerũ. Secundũ formã quinq; modis, in figura, foramine,
concauitate, lenitate, aut asperitate. Secundum cõpositionẽ dicitur cum à loco mutãtur, vel in loco
malo ponuntur. Secundũ magnitudinẽ bifariam, vel vltra modũ, vel infra. Secundum numerum
similiter, vel vltra modum, vel infra: vltra modũ, naturaliter, vel extra naturam. Tertia corporis
compositio est corporis totius ex vnitate simplicium & compositorum membrorum facta, in qua
morbus generatur, qui separatio iuncturæ vocatur. Hæc sunt genera morborum & species.

De Causis Morborum. CAP. 4.

Causa autẽ morbi est generaliter sicut genus, sed specialiter est triplex. Causa enim morbi sim-
plicis, aut calidum facit morbum, & est septupla, i. nimius motus aĩæ, corporis passio, calor exterior,
angustia pororum, putredo, rerum acutarum acceptio, cibi paruitas. Aut frigidum facit morbum,
& est octo modis, tactus rerũ frigidarum, acceptio earum, multitudo cibi et paruitas, obstructio po
rorum & largitas, nimius motus & quies. Aut facit morbum siccum, & est quadruplex, siccæ rei G
obuiatio, cibi sicci, cibi paruitas, nimius motus. Aut facit morbum humidum, & est contraria pro
ximæ dictæ. Sed simplicibus morbis quos diximus cũ materia existentibus, commiscentur causæ
intraneæ: quæ sunt, virtus mẽbri impellentis, debilitas recipientis, materiæ multitudo, pororũ lar-
gitas, defectio nutritiuæ virtutis. Causa morbi cõpositi vel est secundũ figuram, vel foramen, vel
concauitatem, vel asperitatem, vel lenitatẽ. Secundũ figuram, aut ꝓpter quantitatem spermatis, vel
qualitatem: vel ꝓpter aliquod accidens quod infans patitur qñ nascitur, vel cum lac sugit: vel pro
pter alia. Secundum foramen, vel propter obstructionem, vel propter cõiunctionem. Obstructio
fit à fortitudine retentiuæ, vel defectione expulsiuæ, vel propter frigiditatem & siccitatem, vel liga
turæ stricturam. Secundũ concauitatem, aliquid innascens vel in mẽbro incidẽs, vt est chymus, la-
pis, verrucæ. Largitas foraminis coniunctioni contraria est. Asperitas de genere separationis est
iuncturæ, cum nõ est à caliditate: quod post planius dicemus. Lenitas est asperitati contraria. Cor-
ruptio loci fit cũ mẽbra à naturalibus suis locis mutantur, vel separatione, vel mollitie cõcatenatio
nis membrorum. Magnitudinis causa est multitudo materiæ, vel fortitudo naturæ: paruitas mem
brorum cum contrario est, aut propter incisionem. Magnitudo in numero, aut naturalis est, ex
spermatis abundantia, aut accidentalis vt lapis in vesica: paucitas autem est econtrario. Separatio- H
nis iuncturæ triplex causa est, incisione exterius facta, vt igne vel ense: vel interius, vt ex acutis
chymis: Aut extensione, vel exteriori, vt cum fune: vel interiori, vt ex crassa vẽtositate: Aut de fra
ctura, vel exteriori, vt à lapide: vel interiori, vt ex crassis chymis.

De Accidentibus Morborum. CAP. 5.

Accidentia sunt tria, s. nocumentũ actionis, diuersitas egredientium à corpore, diuersitas quali-
tatum corporis sensibilium, quorũ duorum causa est nocumentum actionis. Actiones tres sunt,
animalis, naturalis, vitalis. Nocumentum actionis triplex est: nã omnis actio tria patitur, vel enim
ex toto aufertur, vel minuitur, vel mutatur: verbi gratia, tactus aut amputatur, et dicitur stupidus:
aut minuitur, & titillatio vocatur: aut à sua natura mutatur, & tunc corrupta vocatur: causa horũ
duorũ est frigiditas tertij gradus, & iuncturæ separatio. Palàm ergo est quòd causa nocumẽti actio
nis morbus fit. Morbus tm̃ nocet actioni sine mediatore: ideo nocumentum actionis est significa
tio morbi. Nec est differentia inter accidens & significationem, nisi in nostra intentione. quia no-
stra intentio est in nocumento actionis, & id ad quod sequitur nocumentum, morbum vocamus:
et illum insequentia, accidentia dicimus: morbum autem dicimus causam accidentium: vnde mor
bo cognito, cum accidentia scire volumus, dicimus accidentia significationes.

PARTICVLA

A PARTICVLA quarta de accidentibus, & morbis oculorum, & neruorum suorum, & musculorũ, & palpebrarum. Cuius sunt quatuordecim capita.

De accidentibus morborum oculorum in generali. CAP. 1.

SEd quia intẽtio huius libri est patefacere significationes morborum oculorum, prius oportet scire eorum accidentia: vt via, qua ad morbi notitiam veniamus, sit nota. Accidentia ergo oculorum sunt triplicia: nocumenta actionis, & quæ ex illis sequuntur: diuersitas in oculis. s. sensibilis qualitas, & diuersitas ab eis exeuntium. Nocumentũ autem actionis oculorũ, est secundũ quantitatem actionis, id est eorum quæ sunt actionis, vel animalis, vel naturalis. Nocumentum naturalium actionum, est quod accidit quatuor virtutibus naturalibus: animalium vero actionũ, quod sensui & voluntario motui accidit. Actiones aiales tm̃ duas species sensus habent. Nocumentum naturalis actionis in hoc loco non oportet notari: qm̃ in hoc non differunt oculi à corpore toto: sequitur enim nocumenta tactus, vt sunt mollities, titillatio, & dolor: ita oculis vt toti corpori accidit. Accidentia vero visus & voluntarij motus, quæ oculi patiuntur, hic oportet dici.

De diuisione accidentium oculi, & declaratione membrorum diuidentium. CAP. 2.

Sciendum itaq; q̃ accidentia quæ oculis cõtingunt, aut in eius instrumento sunt, aut in sua virtute, aut in ministris. Instrumẽtum visus est humor crystallinus qui patitur, vel vnum ex octo similibus morbis, vel ex compositis morbis, cum à suo loco mouetur, vel iuncturæ separationem. Si mutatur à loco sursum vel deorsum in vtroq; oculo, vident rem duplam: si mutatur dextrorsum vel sinistrorsum, non apparet res dupla. Virtus visus à cerebro per concauum neruum descendit: vnde eius passio vel de nerui, vel de cerebri fit infirmitate. Quorum infirmitas triplex est, simplex: quæ est vna de octo: vel officialis, vt apostema, & obstructio, vel iuncturæ separatio. Ministri visus sunt humores, & spiritus, & panniculi, qui in oculis septem habentur: quorum illi qui sunt ante crystallinum, sunt foramen vueæ, id est pupilla, albugo oui, spiritus qui est in pupilla, & quantitas pupillæ, quæ corona dicitur.

De accidentibus pupillæ. CAP. 3.

Coræ i. pupillæ contingunt quatuor, largitas, angustia, mutatio de loco, & tortuositas. Largitas vel naturalis est, vel accidentalis. Accidentalis est, vel de extensione panniculi quo tegitur: cuius extensio de passione est vueæ, vel de multitudine humoris albuginei. Passio vueæ aut simplex est, vt siccitas: aut composita, vt apostema. Angustia pupillæ, vel naturalis est, vel accidentalis: de mollitie, quæ mollities de nimia fit humiditate dominante, & lubricum faciente, aut de albuginei C paruitate. Largitas pupillæ siue naturalis, siue accidentalis, semper est mala, quia spiritum spargit. Sed angustia, si propter rem de qua facta est stricta, naturalis est, bona est, quia spiritum coadunat: accidentalis tamen molesta est, non ideo, quia angustia, sed propter causam de qua facta est stricta: maxime si fuerit propter albuginei paruitatem. Duplex enim malum est: vnum, quia crystallinus est discoopertus ad lumen: aliud, quia ex paruitate albuginei desiccatur. Mutatio pupillæ de loco, vel naturalis est, vel accidentalis. Accidentalis consideretur. Panniculi qui sunt iuxta pupillã contumescunt, vulnerantur, & consolidantur. Hæc tamen mutatio non multum est mala. Separatio iuncturæ, si fit in vuea, & non sit perforata, non multum nocet visui: quòd si perforetur, currit humor albugineus, & vueam tunicam coniungit araneæ. Vnde quinq; accidentia generat. Vnum, quòd vuea crystallino propinquatur, nec habet vnde cooperiatur: atq; spiritus visibilis de cerebro procedens, non coadunatur in pupilla, sed egreditur ab ea, & dispergitur.

De accidentibus albuginei humoris. CAP. 4.

Albugineus humor in quantitate et qualitate patitur: In quantitate, si augmentatur, vnde visus obscuretur, vel minuatur: vnde nequit crystallinum cooperire, in qualitate, liquore & colore: liquore si parum crassus fuerit, longinqua videre non sinit, & propinqua bene discernit. Si sit crasD sissimus omnino, visum occupat, & amputat, & cataracta dicitur: quæ vel in parte vna, vel in multis locis dispertita est, in vuea, vel in pupillæ medio, vel circa eam. Si sit in medio, oĩa perforata videtur infirmo. Partẽ enim quã videre nequit, putat concauã esse. Si circa pupillam, multa in vna hora vuea non permittit videre, propter paruitatem pineę visus. Si crassitudo dispertita sit, & particulariter sit diuisa, quæ videt putat esse quasi stricta: vnde patiens cernit quasi muscas & similia, quod pueri & febricitantes plurimum patiuntur. Color si mutetur, omnia coloris istius esse putantur: vtpote si fuerit plumbeus, omnia fumosa apparebunt & tenebrosa: sic & si fuerit alterius coloris, idem ipse color in visis omnibus apparebit: eis tamen ad cataractam præparati sunt oculi, de quorum stomacho fumus ad caput ascendit, & patientibus fluit de naribus rheuma.

De accidentibus visibilis spiritus. CAP. 5.

Spiritus visibilis in qualitate & quantitate patitur: In qualitate, vtpote si fuerit subtilis, vnde bene discernit, ac res optime comprehendit: vel crassus, vnde ad remota loca penetrat: & longinqua videt, vel paucus, ad remota se elongare non valens, sed solum propinqua cernens.

De accidentibus corneæ. CAP. 6.

Panniculus cornea, quo pupilla tegitur: si quo modo patiatur, visui nocet: cuius nocumentum propter se, vel propter aliud fit. Propter se, tria morborũ genera patitur: videlicet simplicem, com-

positionem, & separationem iuncturæ: Simplex, vt humiditas, & siccitas: humiditas visui nocet E
propter quantitatem: vt si fuerit multa, omnia sicut fumus & nebula apparebũt: vel propter qua-
litatem: vtpote si rubea fuerit, omnia videri rubea facit, veluti qui patiuntur febel contingit: si au-
tem citrina fuerit, citrina apparebunt omnia, sicut ictericis fit. Siccitas spasmum generat, vnde vi-
sui nocet: si multa, multum: visus ergo quandoq; ex toto amputatur. Separatio iuncturæ, si fuerit
perforata cornea, duobus modis visui nocet: vno modo propter putredinem in illo vulnere con-
gregatam: secundo, quia cryſtallinus secundo lumini fit vicinus. Passio corneę, quæ propter aliud
fit, vel propter coniunctiuam, vel propter palpebram est. Propter coniunctiuam, si vngula nasca-
tur in ea, vel fiat apostema corneam operiens: Sed passio corneæ & coniunctiuæ & aliarum par-
tium oculorum non nocet visui, nisi accidentaliter.

De accidentibus motus voluntarij oculorum. CAP. 7.

Passio vero motus voluntarij oculorum est triplex. Vel enim amputatur, & mollities vocatur:
vel minuitur, & tremor & titillatio dicitur: vel propter lacertos, cum non vt oportet, mouentur,
& spasmus nuncupatur. Quorũ trium vnumquodq; fit: aut propter cerebrum, aut ꝓpter neruos,
aut propter lacertos. Sed diuersitas mollitiei ac spasmi lacertorũ oculos mouentium est secundum
diuersitatẽ motionis eorũ. Quod quõ videat, vel vnde procedat, in fine sexti cap. planius dicitur. F

De diuisione morborum oculorum in apparentes & occultos. Et primo de apparentibus. CAP. 8.

Morbi oculorum vel sensui apparẽt, & facillime cognoscuntur: vel latent, & eorum notitia est
obscura, quorum significationes intellectuali inuestigatione comprehenduntur. Incipiendum igi
tur à morbis sensui apparentibus, & ostendendum in quo loco oculorũ appareant, & nascantur.
Morbi ergo qui sensui apparẽt, vel sunt in coniunctiua, vel palpebra, vel in angulo oculorum, vel
in cornea, vel in vuea, vel inter vueam & cryſtallinum. In coniunctiua septem sunt, videlicet pe-
tia, vngula, ophthalmia, tumor, duritia, & cætera. Petia est sanguis fluens de aliqua arteria, vel ve-
na incisa, quam patitur ex ictu. Vngula est superfluitas neruosa aut carnosa, extendens se ab an-
gulo ad pupillam, & prohibens visum. Ophthalmia triplex est, quæ visum turbat: cuius causa vel
exterior est, sicut fumus, sol, puluis, & similia: vel interior, sicut humores ad coniunctiuam fluẽtes.
Sed prima ophthalmia mala non est: causa enim quàm primum ablata, morbus amputatur. Se-
cunda vero, postquam causa amputatur, habet & signa quæ habẽt cætera membra, cum patiuntur
apostema: quæ sunt, tumor, inflãmatio, durities, lachrymæ, rubor, plenitudo venarũ oculi. Tertia
cæteris est fortior, quia & alias habet significationes. Acumen enim palpebræ inuersatur extrinse
cus: eius q; motio vix fit, & albugineus ascendit super nigredinẽ. Tumor est quadruplex: Vnus G
fit ex crassa ventositate: Secundus, ex phlegmatico humore nõ crasso: Tertius, ex phlegmate cras-
so. Quartus, ex melancholia, qui dicitur sclirós. Qui omnes sic adinuicem discernuntur. Primus
euenit subito, sicut videmus seniores in æstate pati propter muscarum morsus. Secundus et tertius
paulatim fiunt, sine magno dolore & mollitie, minor in secundo quàm in tertio: quorum color
est sicut color totius corporis. Quartus vtplurimũ fit in angulis oculorũ, & aliqñ dilatatur & ascen
dit ad supercilia durus; multum habens dolorẽ. Eius color plũbeus est, qui multoties sequitur va-
rias & diurnas ophthalmias, & maxime quæ mulieribus contingunt. Duritia nascitur in oculo
toto, nascitur & in palpebris, quæ motũ grauem facit cũ dolore & rubore: nec patiens valet oculos
aperire cum à somno surrexerit, attamen sunt lachrymæ salsæ & nitrosæ. Dolor & rubor in toto
* corpore palpebris fiunt ex humiditatibus salsis aut acutis: si cõiunctiua est plena crassi sanguinis,
quæ cum inflatur, rubei fit coloris: est & proflua, quæ dolorem & tumorem facit.

De paßionibus palpebrarum & angulorum suorum. CAP. 9.

Passiones palpebræ quædam sunt communes morbis totius corporis, sicut verrucæ, scrofulæ,
& similia. Nascuntur q; vel extrinsecus vel intrinsecus. Extrinsecus, sicut est crassities, quæ est
quasi pinguedo viscosa relata neruis & panniculis. Nascitur q; in palpebra superiori intrinsecus, H
scabies, grando, petrósitas, & viscositas. Scabies quatuor modis est, vna dicitur psorophthalmia,
alia trachoma, tertia sycosis, quarta telosis: prima, secunda leuior est: quæ magis aspera, dolorẽ &
grauitatem facit: vtraq; tamen in oculis humiditatẽ generat: tertia dura est & asperior, quia palpe-
bræ interioris quasi scissura est: quarta cæteris deterior est & durior ad sanandum. Grando est
tumor crassus in interioribus coagulatus, vt quasi grando videatur. Inuiscatio est quædam viscosi
tas palpebram cum pupilla iungens siue in eius albedine, siue in eius nigredine: vel vtrasque pal-
pebras simul iungens, qualis fit propter vulnera in oculis. Item nocumentum palpebræ triplex
est: Vnum, erectio palpebræ superioris, ne oculi albedo possit cooperiri: quod aut est natura-
liter, aut cum palpebræ tortura mala fit: Aliud est, palpebræ breuitas: Tertium est, palpebræ in-
uersio ad partem inferiorem, quando nascitur, aut propter aliquod vulnus, vel propter carnem
superfluam in carnibus natam. Rasura & vulnus nascuntur in eis sicut & in corpore toto in ex-
tremitate palpebræ. Pili superflui ad interiora conuersi nocent: Et pili aliquando à palpebris ca-
dunt: Nascuntur ibi pediculi & hordeoli. Pili superflui in interioribus palpebræ nascuntur, qui
pungunt & ad oculos humorem adducunt: Pili cadunt aut propter humorem ad eos fluentem,
aut propter alopeciam: & aliquando cum duritia, crassitie palpebræ, & rubore. Hordeolus est

apostema

A apoſtema naſcens in extremitate palpebræ. Aegilops eſt vlcus inter oculos & nares: quod ſi fuerit neglectum, fiet ex eo fiſtula putrefaciens os, & quandoq; putredo fluit per foramen ad nares: aliquando ad palpebram, eiusq; chartilaginem putrefacit: & ſi palpebra digito tacta fuerit, putredo ab ea effluit. Grando & lachrymæ noxiæ ſunt oculis. Lachrymæ fiunt vel apoſtemate in foramine inter oculos & nares exiſtente: qui hoc habent ſemper lachrymas patiuntur: vel fiunt lachrymæ ex conamine medicorum acutas medicinas in ſcabie ponentium.

De paßionibus corneæ. CAP. 10.

Paſſio in cornea naſcens, vel propter oculos, vel propter totum corpus cauſatur: in qua tamen infirmus magnum dolorẽ ſentit in neruo, & patitur extenſionem in panniculis oculorũ, qui panniculi ruborem & extenſionẽ ſentiunt aſcendere: & maxime, ſi ambulat, aut mouetur, capitis dolorẽ patitur, & ab oculis ſubtiles & acuti humores fluũt: neq; poteſt acuta collyria ſuſtinere, neq; valẽt oculis impoſita. Paſſio corneę ꝓpria eſt vulnus, macula, obſcuritas, ſanies, & talia multa, ſeptem nominibus dicta: quarũ quatuor intrinſecus, tres vero ſunt ſuperficiétenus. Intrinſecus hæc ſunt: Prima eſt vulnus, cuius color eſt quaſi fumus, quandã partẽ nigredinis operiẽs: Secunda, vulnus plus primo concauũ, ſed tamen albidius: Tertia, vulnus partẽ albedinis & nigredinis operiens: B pars tñ qua tegitur albedo, rubei coloris eſt: quæ vero ſuper nigredinem ſtat, alba eſt: Quarta eſt vulnus quoddam in modum faculæ putrefactum. Paſſiones vero exteriores hæ ſunt: Prima, eſt quoddam vulnus cõcauum & anguſtũ: Secunda, eſt vulnus concauũ, ſed largius: Tertia, vulnus plus cęteris putrefactum: hoc obliuioni tradito, oculorum panniculi putrefient. Quare autem oẽs corneæ paſſiones aliqñ curabiles, aliquando incurabiles ſint, cauſa duplex eſt: aut propter diuerſitatem vulnerum, aut propter diuerſitatem materierum in vulnere exiſtentium, & cornea de multis corticibus compoſita eſt, vno ſuper alium locato. Aliquando vulnus in primo, aliqñ in ſecundo, non nunquam in tertio cortice naſcitur, propter materiam quæ in quãtitate multa eſt, aut pauca: aliqñ alba, aliquando nigra, modo ſubtilis, modo craſſa, calida ſolã, vel acuta, vel nitroſa, vel dulcis. Quod poſt "tertium corticẽ eſt, moleſtius eſt, q̃ quod poſt ſecundũ: & poſt ſecũdum, q̃ poſt primũ, ſalubrius quod fit in ſuperficie: deterius quod eſt poſt oẽs cortices. Materia ſi fuerit multa calida, patiens magnum in oculo ſentit dolorem: Multitudo enim materiei facit extenſionem & calidum dolorem. Item ſalubrius eſt quod non eſt in loco pupillæ, deterius quod in loco pupillæ: quia ſi ſcindatur vulnus, non ſumus ſecuri, quin per vueam pupilla egrediatur, & fluat humiditas oculorum. Quòd ſi vulnus ſuper pupillam ſit, vulnere ſanato viſus offenditur.

"l. 3. f. 3. t. 2. c. fol. 224. d

C *De egreßione Vueæ, & paßionibus eius.* CAP. 11.

Egreſſio vueæ quatuor modis fit. Aliquando enim egreditur parum, vt videntes puſtulam eſſe putent: ſed ſi diſcrete inſpiciatur vuea ſani oculi, & vuea infirmi oculi: & ſi earum colores ſint diſſimiles, ſcias pupillam egredi: ſi vero ſimiles, apoſtema ibi ortum eſſe. Aliquando plus exit: & tunc ſatis apparet eam eſſe egreſſam. Tertius modus eſt, cum tantum egreditur vt palpebræ minus præualeant, & pili palpebram pungentes iungendo dolorem inferant: & hunc modum melon dicunt. Quartus modus, gomphos græce, latine dicitur clauus: quia egrediens pelliculas vueę ſuperficietenus operit: vnde eius forma fit quaſi clauus. Paſſiones vueę ſunt, dilatatio, aut conſtrictio. Dilatatio autem fit quatuor modis, aut ex nulla cauſa patenti, vel propter percuſſionem, vel propter apoſtema, vel propter aliam paſſionem.

De ſuffuſione, ſeu cataracta. CAP. 12.

Inter vueam & cryſtallinum humorem aqua naſcitur coagulata, prohibens ſpiritum viſibilem à pupilla exire: quæ paſſio ſi eſt incipiens, obſcura eſt: perfecta vero, facillime cognoſcitur. Sed qui ad hanc venturi ſunt paſſionẽ, eis ante oculos cimices volant: quibuſdam autem quaſi flammæ apparent: incidentibus autem viſus amputatur, & color pupillæ amputatur. Huius aquæ co-D lor eſt diuerſus: quædam enim aeri, quædam vitro aſſimilatur, alia eſt quaſi album habens colorem, alia quaſi cœli colorem, alia quaſi viridem, alia quaſi venetum: vnde antiqui cataractas, veneticos oculos appellauerunt: ſed differentia eſt, quia venetici oculi duobus modis fiunt, vel propter aquam, ſi nimium fuerit coagulata: vel propter ſiccitatem, quam patitur cryſtallinus. Species aquæ, quæ aeri aſſimilatur, facile poteſt curari: licet eius accidentia ſint, quæ ſupra diximus. Secunda vero ſpecies quandoque curabilis eſt, quandoq; non: quod ſic dignoſcitur: Si vno oculo clauſo pupilla alterius dilatatur, poſſibile eſt ſanari: ſin autem, minime: cauſa, quia neruus concauus quo viſibilis ſpiritus ad pupillam ducitur, oppilatus eſt. Hæc cataracta ex paſſione ſtomachi procedit, vel cerebri: ſed ſic diſcernitur: Si apparitio in vno oculo fuerit, vel in vtroq;, ſed diuerſe, cataracta ex cerebro eſſe intelligitur: ſi in vtroq; æqualiter, ſtomachi eſſe cognoſcitur. Item ſi modo plus, modo minus apparuerint, ita quòd ſtomacho minus digerente maior fit. Item ſi patiens, de ſtomachi arſura, vel ardore murmurauerit. Item ſi ex picra exhibita, iſta imaginatio decreuit: cum enim non fuerit huius mali cataracta, picra videtur nihil eſſe proficua. Si fuerit propter cerebrum, plurima ex phrenetica naſcitur paſſione: quia phreneſis eſt apoſtema calidum naſcens in cerebri prora: fitq; quaſi fuligo, calore ſecundum humorem de quo naſcitur, deſiccante: & per venas circa cerebrum & oculos ad oculorum ſubſtantiam pentrante: talia enim appa-

rere facit. Sufficit de paſſionibus oculorum viſui apparentibus. Oportet de his dicere quæ difficile intelliguntur, quia intrinſecus naſcuntur. E

De paſſionibus oculi natis intus, & occultis. CAP. 13.

Paſſiones intrinſecus naſcentes, ſunt mollities quæ dicitur paralyſis: & deſiccatio, quæ ſpaſmus vocatur. Paralyſis autem triplex eſt: vel enim motum amputat, vel viſum, vel vtrunq;. Sed viſu amputato abſq; cauſa manifeſta, vel etiam minorato notabiliter: propter nerui concaui paſſionem, vel propter viſibilis ſpiritus paruitatem fit. Neruus patitur conſtrictionem, vel iuncturæ ſeparationem, & tunc neceſſario viſus corrumpitur: nec enim manifeſtatur, niſi rationabili inueſtigatione comprehendatur. Verbi gratia, ſi viſus abſq; manifeſta cauſa, vel minuitur, vel aufertur: interrogetur patiens an grauitatem ſentiat in prora capitis, aut circa frontem: quo id patiẽte, ſcias humores humidiſſimos ad concauum neruum fluxiſſe, eum q; obſtruxiſſe, vel apoſtema ibi generaſſe. Poteſt etiam aliter inueſtigari, ſi vno oculo clauſo pupilla alterius non dilatatur, neruum obſtructum eſſe non dubitatur. Item patiens interrogetur ſi in capite fuerit percuſſus, vel propter caſum aliquem vulneratus: quod ſi fuerit, nec pupilla exierit poſt, nec magis ſubito virtus conuerſa fuerit: ſcias neruum eſſe conſtrictum. Si autem propinqua videat, & non longinqua, & non parua: ſcias ſpiritum viſibilem eſſe defectum. Quod ſi longinqua & minime propinqua viderit: & ſi F meridie, veſpere vero non, ſicut accidit ſenibus: ſcias cauſam eſſe craſſitiem ſpiritus, vel ſuam commiſtionem cum turbidis humoribus. Hæc ſunt accidentia in ſubſtantia oculorum latentia. Sed paſſiones oculorum in mobilibus locis naſcentes, aut ſunt propter cerebrum, aut propter neruos, aut propter lacertos. Si propter cerebrum, neceſſario in vtroq; oculo corrumpitur motus: ſi propter neruum, illa pars oculorum offenditur, quæ ab illo neruo regitur: quod ſi neruus non in toto patitur, ſed in parte, motus lacerti, qui neruo illi pertinet, corrumpitur, non nunquam paſſio non in neruo, ſed in eſſentia lacerti naſcitur.

De muſculis qui mouent oculos & palpebras, & de vijs per quas fluunt humores ad oculos. CAP. 14.

Lacerti autem oculorum ſunt, vt diximus, duodecim: quorum quinq; oculi ipſi mouentur: tribus vtriuſq; nerui fundamentum corroboratur, & per eos oculi ſeorſum mouentur: reliqui quatuor palpebras mouent. Paſſio vero lacertorum eſt duplex, mollities & ſpaſmus. Quod ſi lacerti motus oculorum, molles fiant: oculi ſuæ grauitatis cauſa deſcendunt inferius, & cum palpebris ſe infigunt. Si autem ſpaſmant, verſos oculos torquent: & ſic cum nerui ſpaſmantur, in eadem parte qua ipſi patiuntur, oculi torquentur. Tres vero lacerti vtriuſq; nerui fundamentum corroborantes, oculos ſuperius eleuantes, ſi ſpaſmantur, oculi non patiuntur, immo inde confortantur: ſi autẽ G mollificantur, oculis nocent, quia extra egrediuntur. Oculis ergo abſq; vlla percuſſione exiſtentibus, viſu q; permanente, ſcias neruos eſſe mollificatos: q; ſi fuerit ex percuſſione neruorum, fracturam eſſe cognoſcas: ſi neruus qui palpebras ſurſum mouet, mollificetur, palpebra deorſum cadet: ſi ſpaſmatur, non valet oculum claudere: lacertis quibus interius mouentur palpebræ mollificatis, oculi non clauduntur: ſi ſpaſmantur, palpebræ ſuperius non eleuantur. Quod ſi lacerti in parte patiente non patiuntur, nec palpebræ in loco eius attinente patiuntur. Humores autem ad oculos fluunt, vel per venas ſupra craneum exiſtentes, vel per venas ſub craneo exiſtentes. Si per venam ſupra craneum manauerint, frontis & temporum venæ craſſæ ſunt & extenſæ: vnde valet ſi incidantur, vel deſiccatiua emplaſtra vel cataplaſmata apponantur. Si autem hæc non apparuerint: ſcias humores per venas, quæ ſub craneo ſunt, manare.

PARTICVLA quinta eſt de virtutibus medicinarũ ſanantium morbos oculorum. Cuius ſunt capita ſex.

De diſtinctione medicinarum oculorum penes ſapores. CAP. 1.

QVi oculorum paſſionem volunt curare, eorum medicinas, & virtutes earum oportet cognoſcere, quæ maxime ſaporibus oſtenduntur. Sapor enim virtutes innuit. Vnde ſciendum quod quæ ad linguam veniunt, & nihil in eam faciunt, inſipida vocantur. Inſipida H autem vel ſunt ſimplicia, ſicut aqua, vel compoſita: nulla tamen qualitate præualente. Quod ſi aliqua præualuerit, erit aliquantulum frigiditati attinens, ſicut medicina quæ dicitur obſtruens, quæ duobus modis eſt: aut terreſtris & ſicca, ſicut hæmatites, & tutia, & cadmia, & his ſimilia: vel viſcoſa, vt oui albugo, oleum omphacinum. Quibus aer dominatur, linguam pati faciunt, vel cum delectatione, vel cum nocumento. Quæ delectationem inferunt, neceſſario patet quod quibus ea faciunt, eis ſimilia ſunt. Linguam ergo delectantia, humanæ complexioni ſunt ſimilia. Humana autem complexio, temperate calida eſt & humida: Hinc ergo & omnia linguam delectãtia, & humana corpora, ſicut aqua tepida, delectant. Delectationem ergo facientibus ſi aqua dominetur, dulcia ſunt: ſi aer, vnctuoſa erunt. Ideo q; omne nutrimentum vel dulce, vel vnctuoſum, vel compoſitum ex vtroq;. Quibus vero præter iſtos ſapor alius dominatur, non nutriunt, ſed ſunt propter medicinam. Quæ vero nocent, faciunt linguæ punctionem: quæ punctio ſpecies eſt ſeparationis iuncturæ. Separatio enim iuncturæ aut nimia conſtrictione fit, aut inciſione. Quæ inciſionem faciunt, calida ſunt: quæ nimiam conſtrictionem, frigida ſunt. Item linguam ſeparantia, aut multum, aut parum ſeparant. Multum ſeparantia, craſſa ſunt, terreſtria, dura, & amara. Quæ non multum ſeparant, ſalſa vocantur. Quæ vero ſubtilia & ignea, dicuntur acuta. Quæ autem cõſtringunt,

A stringunt,vel sunt crassa,terrestria,vel subtiliatiua,& aquosa. Terrestria,& crassa,multum constrictiua & pontica sunt, Quæ vero minus constrictiua sunt,& styptica,subtilia dicuntur acetosa.

De Speciebus saporum,& impreßionibus quas in lingua faciunt. CAP. 2.

Sapores autem sunt isti,dulcis,vnctuosus,amarus, salsus, acutus, ponticus, stypticus, acetosus. Ponticus coadunat linguam & premit, non solum superficietenus: verum etiam intrinsecus, vnde obstruit & asperat: Stypticus similiter: Sed salsus lauat & mundificat. Amarus magis salso mũdificat,exasperat,& excoriat. Acutus vero mordet,pungit,& calefacit, Acetosus vero sine calefactione. Dulcis humectat & lenit asperitatem linguæ,& delectationem tribuit: Vnctuosus similiter,sed debilius. Sapidus de genere dulcedinis aquositatem non habet sibi dominantem. etiam in sapido dulcedo tantilla sentitur: Vnde fructus à terra sublimes sunt dulces, & propinqui sapido,quia humiditas eorũ vicina est humiditati sapidi.Ponticus ergo terrestris est & frigidus: Acetosus,aquosus: Amarus,terrestris,calidus,& igneus: Dulcis,calidus & terrestris: Vnctuosus,aereus.Ponticum quoq; pororum scimus coadunatiuum, constrictiuum, incrassatiuum, refrigeratiuum,& desiccatiuũ. Acetosus incidit,subtiliat,aperit,mundificat,repercutit,dissoluit, refrigerat. Amarus mundificat,lauat,attenuat,& calefacit. Salsus coadunat,obstruit,desiccat,non multum calefacit.Dulcis mollificat,maturat,& moderate calefacit. Vnctuosus humectat, & mollit sine manifesta delectatione.Et sciendum ꝙ ponticus & acetosus sunt in infrigidatione æquales: sed ponticus,terrestris: acetosus,aquosus est: quod & sensu patet & intellectu. Videmus enim in initio fructus ponticos esse suæ arbori similes,sicut oliuam, vuam, coctana, granata, & similia: quorum quidem quanto sunt pluris temporis,humefiunt: & cum sua humiditate & ponticitate acetositatem recipiunt: deinde sapor paulatim mutatur,quousq; dulcis fiat. Sed non nulli ad dulcedinem veniunt nulla mediante acetositate. Sed maturatio fructuum fit calore, quæ duobus est modis: Vna naturaliter fit in fructuum essentia ex proprio ipsorum calore: alia ex calore solis. Item sensui patet,ꝙ videmus ponticum linguam constringere & desiccare, quod est eminentis frigiditatis actio. Palàm igitur est ponticum frigidæ complexionis esse. Item acetosum subtile est, etiam penetrabile: cuius causa est calor in eo ebulliens. Vnde patet ponticum crassum esse & terrestre: acetosum vero,subtile,& aquosum: quod sic certificatur.Inuenimus fructus in initio põticos esse & frigidos,quorum ponticitatis minoratio,aut est propter solis calorem, aut propter humiditatem,aut propter vtrunq;. Si propter solis calorem, maturati dulcorãtur, sicut castaneæ: Si autem propter humiditatem crassam,fiunt fructus pontici. Si autem propter humiditatem aquosam & C quasi aeream mutanť,fiunt acetosi. Si causa caloris & aquosæ humiditatis mutantur,dulces fiunt. Si vero humiditas aerea fuerit,fiunt vnctuosi. Item dulcia & amara sunt calida: sed dulcia sunt in caliditate & humiditate temperata: sic vnctuosa: vnde vtraq; naturæ humanæ conueniunt, quæ in humiditate & calore temperata sunt. Amara vero sunt calidiora dulcibus,& ficciora: quod arbitratione probatur.Omnis liquor,si naturali vel extraneo calore coquatur,in primis dulcoratž: sed augmentato calore fit amari saporis: sicut mel cũ inueteratur, & etiam super prunas excoquitur.Idcirco dulcia & amara mundificant & lauant: Sed dulcia, cum moderamine & delectione: Amara vero,non moderate,quia & iuncturam separant: Acuta,& salsa,calida & sicca sunt: Acuta tamen calidiora & ficciora quasi ignea: vnde incendunt & elidunt: ideo q; exterius posita mundificant,& superfluam carnem in vulneribus natam corrodunt. Salsa vero potui data crassos humores de pectore & capite educunt,epilepsiæ repugnant: neq; enim velociter vt acuta penetrant, neq; in eis est tanta crassitudo,vt diu morentur ingredi, sicut pontica. Salsa vero terrestria & calida sunt,sed minus,quàm amara. Et hac ratione sapores inuestigantur.

De Virtutibus Medicinarum primis,secundis,& tertijs,& suis effectibus. CAP. 3.

Virtus autem medicinę diuersa intelligitur. Est enim prima,secunda, tertia. Prima quidem D quadruplex est, calida, frigida, humida, & sicca: quarum vnaquæque quatuor gradus habet, & vnicuique graduum est initium,medium,atq; finis. Quæ igitur primo gradu est, corpus immutat à suo temperamento,sed hæc mutatio sensu non apparet. Quæ autem in secundo, corpus à tẽperamento mutat,sed non multum apparet. In tertio gradu consistens, manifeste mutat, sed non corrumpit. Quæ vero in quarto gradu est,mutat & corrumpit: sed calida cum intẽtione destruit, frigida cũ dormitatione.quæ vero in quarto gradu sicca sunt,necessario separant iuncturas. Hæc primam habent virtutem. Secundã virtutem habentia,vocantur,maturatiua,mollitiua,obstruentia,aperitiua,mundificatiua,incrassatiua, incisiua, incensiua, putrefactiua,carnis depascitiua, carnis generatiua,solidatiua,doloris mitigatiua. Maturatiua & mollitiua calida sunt. Maturatiua etiã necesse est vt tantum habeant calorem, quantum mẽbro curando necessarium sit, ne minuant vel augmentent suam naturalem humiditatem. Mollitiua calidiora & humidiora esse oportet: qa membra mollitiuis egentia duritiem habent,cuius causa est humor crassus frigidus & viscosus: vnde calida necessaria sunt,quæ crassitiem & coagulationem illius chymi dissoluant. Oportet ergo ne ille calor sit nimius,ne illius chymi subtilitate resoluta,quod crassum est,indurescat, atq; putrescat.Item necesse est vt calor eius sit in fine primi gradus,sicut bdellium, sigia,ideft styrax liquidus,galbanum,ammoniacum: tum cũm medulla vitulina,caprina,bouina,& similia. Maturatiua,

si sint

ſi ſint calida & humida, obſtructionem tamen quandam oportet ea habere, qua pori claudantur: E
q̃a illis obſeratis calor interius adunatur & corroboratur: vnde & digeſtiua & ceteræ acti ones naturales vigent, ſicut facit oleum cum aqua calida, farina frumẽti cum aqua mica panis, ſeuum porcinum, vel camelinum, pix, reſina, gummi cypreſſi, cera cum oleo, thus, & ſimilia. Hęc ergo obſtructionem faciunt, ſed non tantam, vt diſſolutioni repugnet. Si igitur mollitiua huiuſmodi eſſe oportet, induratiua neceſſario erunt frigida, ſicut portulaca, pſylium, lens, aqua, ſolanum, & ſimilia. Obſtruentia adeo poros oblimant, vt facile aperiri non poſſint: vnde neceſſe eſt ea eſſe terreſtria, viſcoſa, nullam punctionem facientia: quæ ſi pungunt, membra ferre non poſſunt, & attenuant, pori q; aperiuntur: & ſic oportet ea eſſe abſq; calore nimio & frigore. Aperitiua dicuntur eſſe contraria, vt craſſam materiam attenuẽt: quę virtus in amaris & nitroſis inuenitur, ſicut ſunt iris, amygdala amara, nitrum, orobus, lupinus, dictamus. Sed aperitiua, quę ſtypticitatem & ponticitatem habent, extra poſita non aperiunt: ſed potata viſcerum aperiunt obſtructionem. Mundificatiua ſunt neceſſario quaſi aperitiua, tamen debiliora, vt lauent & mundificent, vt violæ, fabæ dulces amygdalæ, & ſimilia. Medicina corpus mundificans temperate calefacit, nec deſiccat, nec craſſitiem habet, ſicut chamæmelum, malua, ſambucelęon, radix elenij, & ſimilia. Incraſſatiua eſt quaſi obſtruens, conſtrictiua oris venarum craſſa eſt & frigida, ſtyptica, omni carens reſolutione. Incenſiua multum calida eſt, ſicut allium, cæpa, fel tauri, & ſimilia. Putrefactiua ſubtiliſſima eſt, vaſtans primo ſuperficiem. Carnis minutiua, eſt quaſi putrefactiua, debilior tamen. Cicatrizatiua eſt ſicca & ſtyptica, ſed inciſiua, aliquando carnem generat, ſi modice vulneribus apponitur. F
Attractiua dicitur naturaliter & accidentaliter: naturaliter, cuius attractio eſt cum calore, & ſubtilitate, ſicut ſagapenum: accidentaliter, cui propter putredinem virtus innaſcitur, ſicut fermento. Doloris mitigatiua debet habere calorem ſimilem calori corporis. Huiuſmodi ſecundam habent virtutem. Tertiam habent virtutem, quæ lapidem frangunt, pectus & pulmonem ad ſcreandum iuuant, lac & ſperma generant, vrinam & menſtrua prouocant. Medicina attenuans & incidens nimietate caloris lapidem frangit, vt radix capparis, radix calamenthi, vterq; elleborus, acetũ ſcilliticum. Si enim multum habent calorem, lapidem frangere videntur: Si nimium calorem nõ habuerint, & cum aliquo humido accipiuntur, ad ſcreandum vtiliora fiunt: Sed ſi aliquantulum ſint calidiora, & tamen in ſtatu temperamenti permaneant, ſiccitatem q; non habeant, lac & ſperma generant: Si autem multo plus calidiora fiant, ſed non ſicciora in vltimitate, menſtrua prouocant, vt acorus, petroſelinum, ſeſeli, & ſimilia, quę ſunt calida, nec nimis ſicca.

De diuiſione medicinarum ſumptarum à plantis, & metallis, & animalibus exemplis q; earum. G
CAP. 4.

Medicinam oculorum ſcire volentem, virtutes medicinarum ſuarum oportet prius cognoſcere. Sciendum, itaq; q̃ oculorum medicatiua quędam de naſcẽtibus terræ, quędam de metallis, quędam de animalibus ſunt. De naſcentibus eſt, vt gummi, aſſa, ſagapenum, euphorbium, myrrha, opium, thus, tragacanthum, galbanum, ſarcocolla, oculi lyciorum, ammoniacum, aut hypocyſthis, acacia, marathrum, fœnugræcum, roſæ, glaucium, aloes, amygdalę, vel ſicut galla, aut flos roſæ & frondes, aut folium, aut lignum, vt caſia, & cinnamomum: vel vt cortex thuris, vel mandragoræ, vel ſpicæ nardi. De metallis ſicut hæmatites, ſal ammoniacum, flos æris, ærugo, arſenicum, cadmia, nitrum, chalcanthum, plumbum, antimonium, ferrum, ferrugo. De animalibus aliquando ſunt humores, ſicut fel, lac, albumen oui, & vrina: aliquando membra eorum, vt cornua, caſtorcum: quarum omnium virtutes ſingulariter oſtendam.

De prædictis medicinis & earum effectibus ſpecialiter. CAP. 5.

Aſſa cæteris gummis calidior eſt, incendit & diſſoluit. Sagapenum calidum eſt & ſubtile: mundificat & attenuat maculas oculorum: valet quoq; ſuffuſioni & obſcuritati, quæ fit ex turbiditate. Euphorbium ſubtile incenſiuum eſt. Myrrha calida &, ſicca: puſtulas oculorum abſq; dolore mũdificat. Thus calidum in ſecundo gradu, ſiccum in primo. Gummi arabicum frigidum eſt & ſiccum: obſtruit: Tragacanthum ſimiliter. Sarcocolla deſiccat & conſolidat ſine nocumeno oculi. Lycium temperatum eſt in calore, vnde mundificat & attenuat craſſitudinem ſuper pupillam naſcentem. Ammoniacum apoſtemata oculorum mundificat & diſſoluit. Roſa refrigerat: Glauciũ ſimiliter. Succus hypocyſthidis confortat & refrigerat: Acacia ſimiliter. Mandragora refrigerat, dolorem placat, quia dormitionem prouocat. Marathrum valet cataractę, maculas mundificat. Malum coctanum oppilat & refrigerat. Galla repugnat humoribus ad oculos fluentibus, & membra confortat. Crocus maturat. Balauſtia refrigerat, repugnat, deſiccat, & confortat. Spica diſſoluit & attenuat. Cinnamomum calefacit, maturat, atq; deſiccat, & confortat. Hæmatites deſiccat, & valet aſperitati palpebrarum, carnem ſuperfluam manducat. Sal mundificat, & deſiccat: Similiter ſal ammoniacum. Arſenicum rodit & incendit, carnem diſſoluit & minuit. Cadmia deſiccat atq; conſtringit & mundificat: quæ incenſa & lota, ſuperiora agit ſine punctione: adiuuat ẽt oculorum vulnera, maxime ſi humida, quia deſiccat ea. Plumbum deſiccat. Antimonium deſiccat, & conſtringit, & calefacit. Æs vſtum vulnera conſolidat. Ceruſa deſiccat & infrigidat. Flos æris deſiccat, conſtringit, & calefacit. Tutia deſiccat & infrigidat ſine dolore, maxime ſi lota eſt: valet ẽt, H

vulneribus

A vulneribus,pustulis,& lachrymis oculorum.Ferrugo desiccat & constringit: valet quoq; contra pustulas spinosas.Ærugo carnem minuit & attenuat. Sciendum est, quòd omne fel est siccum & attenuatiuum,quod mistum oculi medicinis visum acuit.Albumen oui confortat & oppilat. Lac lauat & mundificat. Castoreum scindit atq; maturat.

De nouem potentijs medicinarum oculorum,& suis effectibus. CAP. 6.

Hæc est diuersitas specierum medicinæ oculis pertinentium. Oppilatiua, Colatiua, Mundificatiua,Aperitiua, Putrefactiua, Cōstrictiua, Contractiua, Maturatiua, Dormitiua. Oppilatiua duobus modis est,terrestris & sicca,vel humida & viscosa: Terrestris desiccat humores calidos & subtiles ad oculos fluentes,maxime si ibi sint vulnera,quibus oportet adhiberi mundato capite, prout necesse est,& toto corpore fluxu q; humorum cessante.hæc enim medicina leuiter & subtiliter mediocriter desiccat humores, qui in oculorum venis latitant, & ad oculorum panniculos prohibet penetrare: transacto q; humorum cursu,causa q; fluxionis eorum præterita, hæc medicina non amplius debet dari,quàm ne dolor oculorum augumentetur, quia panniculi oculorum nimia humorum multitudine extenduntur,vnde & quandoq; finduntur.huius tamen medicinæ posteritas non in pauco declaratur tempore,quoniam aliquando operatur, & si ratio non expo-B stulat,scilicet vulneribus in oculis apparentibus,vel corrosione in cornea existente,vel vuea egrediente: acutis tamen humoribus ad eos fluentibus,nō audemus desiccatiua ponere.stypticis enim illic positis humores fluere prohibentur, vnde dolor augmentatur.ꝙ si medicina apponatur,materiæ ad oculos fluentis acumen augmentatur. Mollitiua vero seu dissolutiua seu maturatiua, si dentur,humores quidem maturantur: sed tamen in vulneribus caro non generatur, neq; vulnus sanatur. Acetosis frigidis applicatis,punctura,& morsura, & tumor in oculis generantur. Nulla igitur medicina conuenit huic passioni,nisi quæ inter calidum & frigidum temperata est,vel temperamento vicina,quod facit tutia lota,cadmia vsta & lota,similiter cerusa lota. Alia autem medicina oppilatiua,scilicet humida,viscosa,quam diximus,valet i hoc loco modis duobus: vno, quia non pungit,sed dolorem mitigat: alio,quia lædit asperitatem ex humorum fluxu factam: vulnera enim lauat,vnde dolor mitigatur,quia crassi humores acuti mundificantur. Sed oculorum medicina sæpissime metallina est: quia vero oculi sensum habent acutum,cum metallina, viscosa & humida misceantur,ne asperitatem faciant,sicut albumen oui, fœnugræcum, lac, gummi arabicum, tragacanthum,& similia. Medicina aperitiua dissolutiua,necesse est,vt sit acuta,quam non expedit ponere in pustulis corneæ,nisi res maturatiua propter sui duritiem non valeat. Similiter cum C apostema tunicarum panniculorum & pelliculorum,maturatiuis non curatur, acuta imponatur: quibus tamen maturatiua misceantur,sicut assa, sagapenum, euphorbium, cinnamomum, amomum,casia,assarum,achorus,folium,spica. Mundificatiuarum & Colatiuarum quædam mundificant,& colant modicum: & valent contra paruas pustulas & vulnera: sicut cadmia, thus,cornu ceruinum,& caprinū,& vt dicit Galenus, antimoniū. Quędam vero nimium mundificant,quæ valent ad vngulas,scabies palpebrarum,pruritus,& crassas pustulas: vt ærugo, tragacanthum, sal ammoniacum: quę omnia pungunt: sed cum lauantur,eorum punctio minoratur. Putrefactiua valent vetustæ scabiei & asperitati: vngulam vetustam purgant: & pruriginem, si lōgi temporis est,curant: vt arsenicum,flos æris, & similia. Constrictiua medicina etiam temperatæ actionis est,& optime prohibet humorem fluentem,pustulas & vulnera, vt rosa,folium,crocus,glaucium. thus fortiter stringit & fluxum humorum amputat. Contractiua magnum generat dolorem, quæ etiam valet commista cum medicina visum acuente, quia oculos coadunat.& est optima contra asperitatem palpebrarum,sicut est balaustia,cortex thuris,ferrugo,flos æris, succus hypocysthidis,succus vuæ agrestis, acacia,glaucium, Hæc enim lauant & leniunt asperitatem. Maturatiua cōuenit apostematibus oculorum & doloribus propter humores clausos in interioribus corneæ: D sicut myrrha,crocus,castorium,fœnugræcum,lycium,sarcocolla,mellicratum, & similia. Soporifera dolorem magnum patientibus valent: tunc.s.cum doloris magnitudine perire videntur. Caute tamen adhibeantur,quia visum minuunt,& nonnunquam amputant. Idcirco non sępe apponantur,vel appositis calefactiua misceantur. Talia sunt opium,mandragora,& similia.

PARTICVLA sexta de Apostematibus,& doloribus,& ipsorum curis in generali.postea de ipsis vt insunt oculis,petia,pruritu, carbone: & pilis, vulneribus,fissuris, pustulis corneæ,panno, scabie,Nyctalope, suffusionibus, oculorum exitu, & collyrijs multis contra morbos oculi. Cuius sunt capita duodecim.

De Apostematibus & causis ipsorum in generali. CAP. I.

MAximo studio curationes passionum, quas quarta particula scripsimus,necesse est ostendere. Ac primo de ophthalmia, quoniam quod proposuimus, tractabimus. Sed quia ophthalmia de genere est apostematum magnorum,quæ faciunt dolorem, decet nos de apostematibus generaliter tractare,deinde ad ea,quæ in oculis fiunt, peruenire. Diximus secundo, ꝙ causa omnium apostematum sunt humores ad membra fluentes, cuius causa vel interior est vel exterior:

rior: interior, vt superabundantia materiæ: Exterior, vt percussio, casus, fractura, vulnus, & similia. Preterea membri præparatio ad recipienda superflua quatuor modis est, aut propter membri defectionem: aut raritatem, viæ q; largitatem membra tendentem: aut propter suæ virtutis attractiuæ, fortitudinem: vel sui locationem naturalem. Defectio membri aut naturalis est, aut accidentalis: naturalis, vt cutis quam constituit natura defectiuam, vt superflua ab interioribus ad exteriora, à nobilibus ad ignobilia expulsa, facilius suscipere possit: accidentalis, vt ex infirmitate præterita. Raritas membri, vt teneritas maxillarum & inguinum. Attractiuæ membri fortitudo fit in membris fortibus propter nimium calorem: qui calor aut naturalis est, aut accidentalis. Propter situalem positionem, sicut si inferius locatum fuerit: humores enim ad corporis inferiora maxime descendunt. Sed materia, quæ defluit, aut est humor, aut est ventositas: Si humor, aut sanguineus, aut aquosus, aut phlegmaticus, aut melancholicus: Ventositas autem, cum non sit subtilis, nō generat tumorem. Sanguis autem si temperati caloris est, phlegmonem generat: si calidior & subtilior, erysypelas generat: sed calidissimus sacrum ignem facit, & variolas. Aquosus tumor est qui hydropisis dicitur, phlegmaticus: si fuerit subtilis, tumorē: si crassus, apostema generat, quod interius est quasi pingue seuum. Melancholicus autem cancrum generat. Ventositas autem, si fuerit, tumet. Hæc est diuersitas apostematum, quæ diuersa exigunt medicamina. E F

De Curis Apostematum. CAP. 2.

Apostemata ergo, quę fiunt ex sanguine calidissimo, si eorum causa extrinseca fuerit, nec corporis extiterit plenitudo, medicamine dissolutiuo & repcussiuo curetur: excalpellatio quoq; vel incisio adhibebitur opportune. Quòd si causa sit intrinseca, ab initio nō dentur mollitiua vel dissolutiua, cum plus quàm necesse est dissolutiua à locis remotis ad apostema attrahant. Sed neq; repugnantia audemus apponere, ne materia ad membra principalia conuertatur. In initio ergo cū rationis phlebotomia corpus purgetur: deinde apponantur repugnantia & desiccatiua, temperiem facientia, vt sua siccitate resistant humoribus, ne ad tumoris perueniant locum, & temperiem complexionis confortent & locum, vt superfluam materiam deuincant. Sciendum quoq; omnia apostemata quatuor tempora habere, initium, augmentum, statum, & declinationem. In initio ergo conuenit repugnantia opponi calori. Repugnantia, tenui materia dissoluta in parte & crassa remanente, mollitiua & dissolutiua ponuntur: non nunquam in augmento, magno dolore existente, stypticam medicinam & refrigeratiuam ponimus: nimio dolore coacti soporiferam adhibemus. Medicina sanguinolenti apostematis, id est erysipelatis, quæ cum nimio est dolore & calore, si causa eius fuerit extrinseca, ab initio mollitiua & dissolutiua fit: Si autem intrinseca fuerit, G primo detur choleram rubeam pharmacum purgans, deinde si opportunum est, phlebotomemus, postea medicina infrigidans & humectans apponatur: calore transacto dissolutiua aptetur. Apostema, cuius materia fuerit sanguis crassus, si cum vulnere, punctione, & putredine fit, in initio phlebotomia ei subuenias: deinde vulnera medicina corrosiua & mundificatiua curantur. Sed tamen considera apostematis magnitudinem ex calore: quia si magnum fuerit, repugnantia pones: si calidissimum, fortem caue medicinam. Aquosum apostema vel solutione, vel incisione cūretur. Prima autem species phlegmatis, quæ est, vt mel, curatur constrictiuis vel confortatiuis & solidatiuis, sicut est vinū mistum cum lycio & nitro: oportet autem à leuioribus incipere, & sic ad fortiora procedere. Quòd si fuerit inueteratum apostema, incisiuis & dissolutiuis: & superius ligentur fortiter & inferius leuiter. Secundum genus phlegmatis taliter curatur, dissolutiuis putrefactiuis & incisiuis. Tertium vero, putrefacientibus & incidentibus, dissolutiua vero non valent. Quartum genus stylo incensiuo curatur. Melancholicum apostema i. cancer, difficile curatur. Nō incidatur, incisio multis inconueniens est modis: primo, quia syncopam generat, si locus multas venas habuerit: secundo, quia membra principalia non patiuntur membrum ligari neq; sanguinem constringi nisi cum cauterio: & in loco aliquando nascitur, in quo non audemus H cauterium apponere. In huius igitur initio corpus ad temperamentum oportet reuocari: & ad bonum, cum phlebotomia, & pharmacia, & diæta, & similibus immutari. Apostema de ventositate factum dissolutiuo curatur.

De Causis & cura Doloris in generali. CAP. 3.

Dolor duobus est modis, subita qualitatis immutatione, & iuncturę separatione. Mutatio vel est de frigore vel de calore, vnde causam eius non oportet inuestigari. Separatio iuncturę tribus modis fit, incisione, fractura, crepatura. Incisio vel extrinseca est cum gladio: vel intrinseca, vt cum acuta humorum qualitate. Fractura autem fit de exterioribus, sicut solidis & crassis corporibus ponderantibus: aut de interioribus, vt de apostematibus: De exterioribus, si sit lapis, locū in quo scindit conculcat propter vtranq; loci extremitatem, qui depressus necessario extenditur. Iunctura, quæ separatur de interioribus taliter fit, augmentata materia concauitates replet membrorum, dolorem q; generat. Materia vero humorum est, vel ventositas vel acuta qualitas. Ideoq; sex sunt causæ doloris, chymus nimius, ventositas non habens exitum, magnum apostema, vel durum, humorum acuitas, vel vulnerum siccitas vel caliditas vel frigiditas. Si dolor propter nimium chymum fuerit, ipso purgato cessabit: Si propter crassam ventositatem, cibo subtili & potu calidis q;

fomentis

A fomentis & cataplasmatibus curatur: Si ex apostematibus, ipsorum curatio est dolorum amputatio: Si ab humorum qualitate processerit incensiua, necesse est chymum purgari, siue in bonum mutari cum medicina doloris mitigatiua, quod si non sufficiat, soporifera imponamus, vt dolor mitigetur. Quod si de frigidis crassis & viscosis humoribus processit, soporiferã caueamus, quia non est tantus dolor qui de his nascitur: Si crassa ventositas exitum non habẽs causa fuit doloris, res attenuatiua & dissolutiua adhibenda erit, vt ventositas dissoluatur, & humores desiccentur. Sic etiam de cæteris contraria contrarijs appone.

De causis & cura dolorum Oculorum. CAP. 4.

Oculi vero patiuntur ex apostemate vel propter acutos humores ad ipsos fluentes, vel propter pellicularum suarum extensionem ab humorum plenitudine, aut inclusione crassorum humorum & viscosorum, vel crassæ ventositatis in loco illo. Si sit propter acutos humores, pharmacia detur, materia deorsum ducatur, & oculi cum albumine oui lauentur. Purgato corpore & apostemate maturari incipiente, balneum diligenter aptetur. Quod si dolor fuerit propter humores interius clausos, totum corpus maxime purgetur, deinde calefacientibus vtatur, & oculi cum decoctione fœnugreci lauentur: & ante purgationem totius corporis dissolutiua & calefactiua caueantur, B quia ad apostema plus attrahunt quàm dissoluunt. Sciendum ꝙ humores ad oculos veniunt, vel de omnibus partibus, vel de solo capite: si de solo capite, solum caput expedit purgari, postea confortari, & ad temperiem duci, ne vltra malos humores generet, plurimumq; digerat humores. decet etiam confortare cor, & corroborare, & temperare, quando arteriæ in causa sunt, quare humores ad ipsos defluunt: quæ si supra carneum fuerint, desiccatiuum cataplasma & emplastrũ apponatur: his non proficientibus incidantur. Nonnunquam dolor fit in oculis propter sanguinis coagulationem in venis oculorum clausi, vnde plenæ videntur, & oculorum essentia sanguinolenta: Quæ passio curatur vini potatione, tamen balneo præcedente.

De Ophthalmia & eius cura. CAP. 5.

Diximus ꝙ ophthalmia est apostema calidum nascens in coniunctiua, & ostendimus curam apostematum solis oculis pertinentium. Vnde quia oculi sensum habent acutissimum, & dolorẽ ferre nequeunt: non temere curentur forti medicamine, sed cum rebus dolores mitigantibus temperentur. Et fiat, quod apponendum est, humidum: & viscosum in loco in quo congruit, immiscetur: & palpebra suauiter eleuata, medicina guttatim inijciatur: & ab initio nõ nimio existente dolore, medicina aliquid stypticitatis habens, sicut collyrium in quo est acacia ponatur: etiam dissolu C tiuum & maturatiuum medicamen sicut crocus & lycium: similiter & styptica, vt myrrha & castorium, thus masculinum. Collyrium quoq; si multum stypticum fuerit, humefiat cum albumine oui, lacte, & decoctione fœnugreci. Hæc si fecerimus, in vno die dolor remittetur, & passio declinabit: qua declinante balneum succedat, deinde collyrium priore fortius imponatur sicut nechium, vt constringat & confortet oculos: tamen parum acuti collyrij cum eo misceatur. & parum à medio ad multũ ascẽdatur. Quod si ophthalmia cum nimio dolore fuerit, ponatur ab initio collyrium, quod dicitur diarhodon asperon. Apostemate vero decrescente diarhodon erimoni imponatur. & calefiat sæpissime, si nimio pungetur dolore: & si dolor nõ sit multus, sufficit semel aut bis: & hæc calefactio fiat de meliloto, fœnugreco, & similibus. Cataplasmentur quoq; croco, meliloto, coriandro, oui vitello, pane loto in vino. Sed si dolor nimius fuerit, misceaẽ illi cataplasmati decoctio papaueris: vnguentum factum de croco, glaucio, lycio, gummi, & aloe, ponatur supra frontem. Si calidi sunt humores, ramus portulacæ, citonij, vel succus portulacæ, psilij, strigni, & similia. Si calidus non fuerit multum, puluis molendini, myrrha, thus, albumen oui. Humoribus vero frigidis existentibus, sulfur, pix liquida, colophonia, & similia apponantur.

De Cura petiæ, tumoris, & Pruritus Oculorum. CAP. 6.

D Ad petiã sanguis columbe, pauonis, & omnia talia prosunt, si cum thure modico misceantur: & calefactio decoctionis hordei & hyssopi prodest. Oculorum tumores habentibus fiat cataplasma ex vuis passis sine acinis ex melicrato vel aceto. Si tamen apostema non dissoluatur, radix trita admisceatur: tumore nondum dissoluto, succus columbæ apponatur. Pruritus sicut apostema curetur purgatiõe corporis: & dissolutione materiæ intus clausæ, & collyrijs, & cataplasmatibus, & fomentatione aquæ calidæ in nocte oculis apposita: quę mista cum oleo rosato, aut in ouo anatis pruritum amputat, & oleum rosatum temperate calidum. Sæpe tamen oculis cholericam imponimus medicinam, vt lachrymas in eis prouocet, quibus lauentur, & mollificentur. Pruritus cũ nimio fluxu humorum, medicina Erasistrati curatur.

De Carne addita in Oculis, & Carbone, & Cura. CAP. 7.

Si carnes additæ propter vulnera fuerint, non curantur, nisi chirurgia. Excrescentia superfluę carnis acuta medicina curetur, sicut ęrugine æris, sulfure, & similibus. Si autem caro oculorum excreuerit superflue, nõ curabit nisi chirurgia. Quod si locus ille tumidus fuerit, valet allium gummi cum glaucio & vino. Nascitur etiam quoddam in oculis, quod dicitur carbo: & sicut apostema curatur: cum ꝙ saniem habuerit, sicut vulnus curatur saniem habens. Quidam medici ponunt in hac passione glaucium, tragacanthum, rutam, succum maligranati, lanam vstam, vel myrrham & aloen,

aloen. Huic passioni valent ammoniacum cum aceto: & aliquando admiscemus cum eis de hor- E
deo & zedoario: & capita muscarum è cera cataplasmata.

De Pilorum ablatione & Remedio contra Casum pilorum. CAP. 8.

Pilis ablatis lauentur loca ipsorum aquis salsis, & aluminosis, & vngantur loca pilorum palpebræ cum albumine oui, & alumine, staphisagria, & farfima i. stercore columbino. ℭ *Collyrium Sabor, valet ad Pilos Cadentes de Palpebris.* Recipe ossium dactylorum drach.iiij, cadmiæ drach.ij.

ℭ *Aliud Sabor.* Recipe antimonij, chalcanthi, tragacanthi, pondus æquale: quæ omnia cum melle temperata terantur, deinde collyrium fiat. Si autem pilis cadentibus palpebræ appareant crassæ, stercus muris cum melle temperatum valet: superflui pili de palpebris sunt amputandi. Quidam dicunt pilos non vltra nasci, si radicibus pilorum extractis, sanguine testudinis vel denti bus caninis locus vngatur.

De Curis Vulnerum, & Fissurarum in generali. CAP. 9.

Oportet primo vniuersaliter dicere de vulneribus, postea vero de ijs, quæ propria sint oculis. Omne vulnus vel cōcauum est tantum, vel fissum. Si multum fuerit fissum, trina intentione curatur. Iungamus vtranq; partem, & suamus studiose, & curemus ne incidat puluis vel pilus. Quòd si magnum vulnus fuerit, nec pars parti possit coniungi, nec sanies permaneat in concauitate, ne F cesse est vti desiccatiuo medicamine, vt finita sanie vulnus impleatur carne. Cuius compositio est cum causa vel morbo vel accidenti. Si cum causa sunt humores ad illud fluētes, corpus purgetur pharmacia, & phlebotomia: diæta quoq; temperetur: deinde desiccatiuis siccetur. Quòd si fuerit cum morbo, vel est simplex vel compositus. Si morbus simplex est, ad temperiem membrorum reducatur. Quòd si cōpositus, vel vt naturam suam membrum egrediatur, vel vulnus multū concauum sit, duplex medicina necessaria est: vna, qua membrum ad temperamentum redeat: altera, qua concauitas carne repleatur. Impleatur ergo medicamine desiccatiuo mundificatiuo, quod humores coadunatos destruat, vulnus q; à putredine mundificet. Sed vt per poros possint egredi superflua (vnum subtile & continuum, quod latet sensum: aliud crassum, quod vt lutum in corpore coadunatur: & hęc duo superflua plus in vulneribus, quàm alicubi sunt propter loci defectionem atq; dolorem) necessaria est desiccatiua & mundificatiua medicina, qua mundificetur & desiccetur superfluitatis sordities. Omne etiam vulnus vel cōcauum est, vel fissum. Et si fuerit cū accidente sicut cum dolore, mitigatiua conueniunt. Fissura si parua sit, non est necessaria nisi coniunctio partium: & parum medico eget, nisi locus vulneris partem amiserit, quæ pars vel caro est, vel cutis, vel vtrunq;. Si sit cutis, apponantur styptica vel desiccatiua, vt locus induratus cuti assi- G miletur: non nunquam acuta medicina facit hoc accidentaliter: calida medicina paulatim apposita facit hoc accidentaliter, & locum sua siccitate indurat: multa vero quantitas ex ea, loco apposita resoluit causam, & minuit fissuram. Quòd si caro à vulnere sit amota, in initio carnis generatiua expediunt: deinde locus mundetur, & cuti assimiletur. Sed omnem medicinam, quæ vulneribus pertinet, necesse est siccam esse, quæ tamen propter causam quandoque cauenda est. Parum sicca erit, ne multum siccans, carnem prohibeat generari. Mundificatiuam quoq; siccam esse oportet, vt putredinem mundet vulnera consolidans. Desiccatiua esse debet ea, quæ generat carnem, quæ nec mordicatiua sit, nec abrodens, sed styptica, vt caro induretur, cuti q; assimiletur. Hæc est dispu tatio vniuersalis vulnerum, & medicina.

De Vulneribus Oculorum, Pustulis in cornea, Panno, Vngula, Nyctalope, Scabie. CAP. 10.

Sed vulneribus oculorum, si sint simplicia, mūdans & colans cōgruit medicina, quia humores cito vndi q; fluunt ad oculos propter acumen sensus eorum. Quòd si vulnus cum tumore sit, vel nimio dolore, apponuntur collyria, quę thus & metalla vsta recipiunt: & cataplasmata: nec pungitiua cataplasmentur. Aliquando tamen, si putredo vulneri insit, colatiua tunc apponatur. Sed intueri oportet an vulnus carnem rodat: inuestigandum quoq;, vnde humores ad oculos fluxe- H rint: quo perfectō, caput & corpus expedit purgari. Deinde apponenda sunt collyria desiccatiua, nullam q; faciētia punctionem: sicut ea, quæ respiciunt casum, cū dantur cum lacte vel cum decoctione fœnugræci. Si dolor est nimius, aliquando soporifera medicamina apponuntur: fluxu humorum cessante, eis styptica apponuntur. Præuidendum tamen ne vueā egrediatur, cui egredien ti stypticum conuenit adiutorium. Collectio & pustulæ in cornea nascentes curantur cum medicina maturatiua mediocriter colatiua, sicut collyrio recipiente crocum, thus, myrrham, castorium, decoctionem fœnugræci. Quòd si non inuēnerint, & tumor non dissoluatur, calidum & aperitiuum appone, sicut sagapenum, euphorbium, & similia. Pannus in oculorum albedine natus colatiuo & mundificatiuo curetur. Quòd si fuerit subtilis, sufficit succus rubei papaueris, vel decoctum minoris centaureæ cum melle: si grossus, fortiora dari necesse est, sicut picem liquidam, ęs vstum, nitrum, stercus muris, myrrham, sal ammoniacum, & similia. Si aliquid ex eo remanserit, gallam, acaciam, & chalcāthum appone. Vngula & scabies, si duræ sint etiam & veteres, incidere eas vel excoriare optimum est: sin autem subtiles, appone æs vstum, florem æris, fel porcinum, sal ammoniacum. His non dum proficientibus, appone medicinam putrefacientem atque rodentem. Scabies non stypticis est curāda, quæ si sit cum vulnere magno q; pruritu, cōuertatur palpe-

bra

A bra et cum hoc excorietur. Eſt quędam paſſio oculorũ,quam qui habuerint,veſpere non vident:
quos phlebotomari conuenit de cephalica brachij: & vtantur pharmacia, & clyſteribus, & caput
purgantibus,& gargariſmate,et ſternutatione mundificentur: vena auris incidatur. Oculis mel cũ
alumine & ſale ammoniaco apponatur,& cum hepate caprino fumigetur: hæc omnia proſunt.

De Suffuſione, Egreſſu Oculorum, & Petia. CAP. 11.

S*Vffuſio, ideſt viſus defectio, ſic curatur.* Caput, & totũ purgetur, vt diximus: diæta ſit tenuis: deinde vtatur collyrijs fœnumgræcum, mel, ſagapenum, aſarũ, thus recipiẽtibus, & opobalſamum, & ammoniacum. Valet quoq; ſi vena hepatica incidatur, & ſanguiſugę tẽporibus apponantur.
Oculis extra exeuntibus, ventoſa in collo apponatur: oculi ligentur, & aqua ſalſa ſuffumigẽtur.
Petia curatur ſanguine oculis inſtillato: deinde cum albumine oui oleo q; roſarum ligentur.

De Collyrijs multis ad Oculorum ægritudines. CAP. 12.

C*Ollyrium quod dicitur Dia rhodon in modum piperis, valens in Augmento Doloris Ophthalmiæ.* Recipe
cadmiæ,ceruſſæ,ana drach.xiiij: roſarum drach.duodecim: gummi, amyli,ana drach.j: traga-
canthi drach.iiij & ß, aloes drach.vj: tempera cum aqua pluuiali, & informa. ¶ *Aliud in Initio
Ophthalmiæ, quod etiam vetuſtæ valet.* Recipe acaciæ drach. liiij, gummi ʒ xliiij, cadmiæ drach.xxxvj:
B tempera cum vino pontico ana drach.xij: tempera cum aqua pluuiali. Hæc omnia à Paulo ſunt
ordinata. Iſta vero Galenus dicit. ¶ *Collyrium valens ad Diſſoluendum Apoſtema die vno, & ad Ophthalmiam.* Recipe antimonij, acaciæ,ana ʒ lxx: cadmiæ drach. ix,æris vſti loti ʒ xxj, ceruſſæ drach.
xij ß, myrrhæ ʒ vj,ſulfuris drach.vj: caſtorei,opij, chalcanthi vſti, ana drach.vj: gummi drach. ix:
tempera cum albumine oui: in vno die eſt validiſſimum. ¶ *Aiud Pauli.* Recipe cadmiæ, croci,
gummi,ana ʒ iiij: æris vſti drach.xxiij: ceruſſę,roſarum,ana drach.xxij: polij,croci,chalcanthi,opij,
ana drach.vj: aloes,ſpicæ,caſtorij,ana drach.j & ß: tempera cum aqua: curat vero ophthalmiam,
& humores vel propter dolorem, vel vetus vulnus fluentes. *Aliud.* Recipe cadmiæ,acaciæ,gummi,ana drach.ix: antimonij triti drach.xx: caſtorij, opij,ana drach.vj: lycij drach. iiij & ß: myrrhæ
drach.xij: ſpicæ, aloes,ana drach.iiij: gummi,tragacanthi,chalcanti,ana drach.j & ß: tempera cum
vino & aqua myrtina. ¶ *Aliud ad ſuperiora.* Recipe acaciæ,gummi,ana ʒ lx: plumbi loti ʒ xxx,ſpicæ,caſiæ,ana ʒ vij: roſarum, cadmiæ,ana ʒ xxx: ceruſſæ,aloes,opij, croci, ana ʒ ix: caſtorij, lycij, ana ʒ
iiij & ß: tempera cum albumine oui. Valet vulneribus & omnibus paſſionibus oculorum vetuſtis & putrefactis. ¶ *Aliud in Statu conueniens cum albumine oui, in Declinatione cum aqua.* Recipe cadmiæ vetuſtæ & lotæ,ceruſſæ,ana drach.vj: amyli, tragacanthi,ana drach. iij: hyoſcyami drach.j &
C ß, croci drach.vj: glaucij,ſarcocollæ,ana drach.vj: opij drach.iiij,tragacãthi drach. vj, croci drachmas tres: gummi,opij,drach.j & ß: tempera cum aqua. ¶ *Aliud valens in Augmento Ophthalmiæ.*
Recipe cadmiæ,ceruſſæ,ana drach.xxiiij: roſarum ʒ xij: gummi, amyli,ana drachmas quatuor: tragacanthi drachmas quatuor & ß,aloes drach.iiij: tempera cum aqua. Valet in vulneribus,& humoribus vulneroſis,& lachrymis ex oculis fluentibus. ¶ *Aliud valens ad Ophthalmiam, & Vulnera,
& Aduſtiones, & ad Mundificandum vulneris putredinem.* Recipe antimonij vſti,cadmiæ,roſarum,ana
drach.xxiiij: ceruſſæ tritæ ʒ xxij,opij drach.vj: tempera cũ aqua. ¶ *Aliud nimio Dolori conueniens,
& liquidiſſimos Humores ad Oculos fluentes reprimens.* Recipe roſarum drach. vj & ß: opij, ſpicæ, ana
drach.j. *Aliud.* Roſarum drach. xxij,croci vj, ęris vſti & loti drac.j & ß: tempera cũ aqua pluuiali. *Aliud.* Recipe roſarum drach.xviij: cineris locorum,vbi ęs funditur,drach.vj: croci,opij,gummi,ana drach.vij: tempera cum aqua pluuiali. *Aliud.* Recipe gummi drach.iij,tragacanthi drach.
j & ß: tempera cum aqua pluuiali. *Aliud.* Recipe myrrhæ drachmas lxxv, roſarum xl, croci vj &
ß: tempera cum vino. ¶ *Aliud valet nimio Dolori, Puſtulis concauis, putridis Vulneribus Corneæ, Oculos q;
exeuntes comprimit, Omnemq; oculorum paſſionem ad ſanandum difficillimam curat.* Recipe roſarum drachmas centumocto, gummi xxxvj, cadmiæ vſtę & lotæ drach. xxj,croci vndecim: opij, antimonij,
D drach. ij & ß: iarri ſpicæ drachmas tres,myrrhæ iij: tempera cum aqua pluuiali. ¶ *Collyrium Pauli.* Recipe æris vſti,tragacanthi vſti,ana drach.viij: croci ij,nitri drach.j: coquantur ad mellis ſpiſſitudinem. ¶ *Aliud eiuſdem, valet Scabiei palpebrarum, veteri q; Ophthalmiæ. Saniem, & vulnera Aurium,
& Os rodentia ſanat.* Recipe æris vſti drach. quatuor, myrrhæ drachmam vnam & ß: piperis,croci,
vini,ana drach. ix. ¶ *Collyrium Pauli.* Recipe cadmiæ auri & argenti drachmas tres: tempera cũ
aqua pluuiali. ¶ *Collyrium Oribaſii valens in Initio Ophthalmiæ, & Vulneribus.* Recipe cadmiæ, ceruſſę,tragacanthi,ana drach.vigintiquatuor: antimonij,gummi vſti,ana drach.xxj: plumbi incenſi,
tutiæ,ana drach.vigintiquatuor. *Aliud.* Amyli xvj,gummi ix: æris vſti,tragacãthi,ana ʒ vj: myrrhę, opij, ana ʒ v. ¶ *Aliud valens Vſtioni, Vueam egredi prohibens, ſubueniens Vulneribus.* Recipe antimonij vſti,ceruſſæ,ana ʒ vigintiquatuor: myrrhæ drachmas tres,amyli xix, tragacanthi xij, gummi vj: tempera cum aqua pluuiali. ¶ *Aliud valens Puſtulis, Vulneribus ſanioſis, & nimio Dolori, duræq; Ophthalmiæ.* Recipe cadmię vſtę & lotę drachmas vigintiquatuor,antimonij loti & vſti xviij,
amyli iij,plumbi incenſi & loti xij: tutię, myrrhæ, ana drachmas xij: tempera cum aqua. *Aliud.*
Recipe tutiæ drachmas duodecim: cadmię lotæ,ceruſſæ,ana drachmas cxxiiij: antimonij incenſi
& loti xviij: myrrhæ, opij,ana drachmas quinquaginta & 5: tragacanthi drachmas duodecim:
tempera cum aqua. ¶ *Aliud vtiliſſimum Aſperitati Palpebrarum & Scabiei.* Recipe chalcanti

drachmas duas, cadmiæ drachmam vnam: ad Solem cum vino sufficienter agita. *Aliud.* Recipe cadmiæ drachmas vj, chalcanti grana triginta, piperis grana xxxviij: spicæ drachmam vnam & 5, aliter dracmas tres & 5: cadmiam & chalcanthum tritura sufficienter & agita, deinde cum pipere spicam commisce & tempera. ☙ *Aliud valens Scabiei, & Humoribus ad Oculos fluentibus, Veteri q; passioni, & Pustulis.* Recipe cadmiæ, gallæ rosarum, gummi, croci, ana drachmas tres: opij, drachmam vnam: omnia puluerizata cum vino ad Solem sufficienter agita. ☙ *Ad Oculos Caliginosos & sanguinolentos.* Aloe trita cum albumine oui mirifice prodest. Si aloen non habueris, canabis trita idem facit. ☙ *Ad Oculos Dolentes, & Lachrymas stringendas, & Pruritum tollendum.* Collige mel despumatum, & ex eo vnge folia hederæ, & superasperge puluerem fæcis vini, & oculis superpone per noctem: expertum est. Item chelidonia cocta in aqua, si ex ea oculi fomētentur, dolentibus prodest. Item coriandrum viride tritum admisto lacte mulieris oculis superpone: dolorem & tumorem tollit. Idem facit radix cucurbitæ agrestis trita & imposita. Fel caprinum cum melle antiquo mistum & inunctum oculorum caliginem destruit. ☙ *Ad Pannum ab Oculis abstergendum.* Fæcem vini, album oui, rasuram ossis sepiæ: facto puluere mitte, donec corrodatur. Vitellus oui tritus succo que apij mistus & inunctus sanguinem spargit. Absinthium viride cum albumine oui tritum, & nocte suppositum, sanat. ☙ *Ad Tumorem calidum & sanguinem Oculorum.* F
Anagallis cum albumine oui trita & imposita prodest. ☙ *Ad Tumoris calidi dolorem.* Herbam violariam cum oleo rosaceo tere, & superpone: mire iuuat. Valet etiam mali granati succus: in vase æneo vel stanneo ipsum coque & cola, & cum opus fuerit vtere. Item Recipe plantaginis, centaureæ, vngulæ caballinæ, pulegij, betonicæ, chamædryos, apij, fœniculi radicum, partes æquales: pone in olla noua, & intra sparge fœnugræcum. Item lycium in rhodostomate guttatim impositum valet. Item auripigmentum, pannum subtile laneum, & fimum hominis, combure in olla bene argillata.

GALENO ASCRIPTVS LIBER
DE RENVM AFFECTVVM
DIGNOTIONE ET MEDICATIONE

Christophoro Heyl Vuisbadensi interprete.

Nunc primum ad græcorum codicum fidem accuratissime recognitus.

De Substantia, Figura, Situ, Partibus, & Vsu Renum. CAP. I.

Renibus peculiare quoddam corpus est ex fibris & carne constitutum, quod cum alia parte nulla commune habent: & caro hæc densa est, ne sanguis qui ad ipsos defertur, facili momento difluat, effundatur, & abeat cum vrina. Carnea hæc substantia non paucas habet inuolutiones, in quibus quoniam singulatim per substantiam lapides plerunq; generantur, fiunt in renibus grauissimi dolores. Ac de substantia quidem hactenus. Figuram autem renes habent græcæ literæ ϛ: & in medio cauitatem quandam, qua ex venis & arterijs serosum excrementum excipiunt: nam ad eos non maiores solum venæ, quarum aliæ in cauitatem hanc inferuntur, aliæ in membranam, quæ renes circuntegit: sed meatus etiam capillis modo exiles deferuntur. Dexter autem sinistro sublimior est: ne inter operandum, alter trahat, alter retrahat. Iacent ad spinam renes, paulo altius quàm

A ilia: & ex ſe,vrinarios meatus duos emittunt,quibus ad veſicam vrina deducitur. Sed habent iſti quoque meatus propriam corporis ſui ſubſtantiam, quam in alia particula nuſquam reperias. Duos autem natura renes produxit,non vnum: quoniam alias excrementorum ſpecies ſeroſa hęc ſuperfluitas non parum ſuperat,quam attrahere,renum officium eſt: ignorare enim nō debemus alteram cauæ venę partem ad corporis noſtri inferiores partes deferri: quæ bifariā diuiſa eſt,altera parte ſurſum, altera deorſum porrigitur. Pars quæ deſcendit, rurſus tripliciter finditur, & pars vna ad crura porrigitur,altera ad teſticulos, & tertia ad renes. Procedunt vero & de corde arterię, quæ ſeroſum excrementum & vnà caliditatem immittant: vt ab eis renes caleſiant: nam renes ita ex ſeroſo iſto excremento frigent, vt ex atræ bilis ſucco lien: Quamobrem à dictis iam arterijs calor renibus ſuppeditatur,quò natiuam ſuam frigiditatem poſſint euincere. Poſtquam vero ſeroſum id excrementum renes attraxerunt,vtilem qui in eo eſt ſanguinem ipſi retinent, & ex eo nutriuntur: excrementum vero ipſum ſeroſum à facultate ſegregatrice ceu inutile expellitur. Sed quandiu in venis & arterijs hoc cum ſanguine currit,excrementum ſeroſum: cum ſegregatū eſt, lotium nominatur. Proinde quod in ſanguine vtile eſt,id ſibi renes in nutrimentum ſeruāt: quod autem inutile,id abigunt. Atque vt bilis veſica,bile delectatur: & lien,atræ bilis ſucco: ita renes ſe-
B roſo iſto excremento gaudent. Renum autem operatio eſt ſecernere & percolare ſeroſum excrementum à ſanguine. Atq; hic renum vſus eſt. Non ſolum autem renum, ſed & ſingularum partiū operatio medico eſt inueſtiganda: quòd ex operatione labefactata cognoſcatur,quę particula morbo ſit affecta: & ex modo ruinæ operationis,quantum ſit quæque affecta.

Quibus ex cauſis Calculi oriantur: & qua ratione Pueris in Veſica, Adultis in renibus, frequentius oriri ſoleant. CAP. 2.

OMnis affectus, quo ren laborat, quanquam Nephritis dicitur, ſiue is ſimilaris ſit, ſiue inſtrumentalis, ſiue communis: proprie tamen Lithiaſis,id eſt calculi morbus, Nephritis appellatur. Sunt autem lapidis huius quatuor cauſæ. Efficiens, materialis, inſtrumentalis, & finalis. Nec operoſum fuerit diſcere à rebus externis,lapidis concretionem, aut à frigore, aut à calore fieri: velut in riuulis & canalibus,cum caliditas,materia non expirante & ventilata, exoritur: cum aqua in aliquo canali ſubſtat, calor quidam præter naturam accenditur, quo diſpergente id quod in aqua ſic cœnoſa partium erat tenuium, quod craſſarum eſt partium in terram dureſcit:
C manens'que eo in loco ſubſtantiæ lapideæ ex qua factus canalis eſt, adhæreſcit: & in lapidem ſic colligitur. Subnectam aliud de eadem re notum exemplum. In lebete generari lapides ſæpe compertum eſt aquæ parte, quæ tenuis fuerat, diſſoluta, manente alia, quæ craſſa & terrena eſt: ea enim lebetis vel alius æris corpori affigitur, & lapideſcit. Verum in nobis lapidem frigus non parit: neque enim fieri poteſt, vt viuo corpori tantum frigus accidat, quo concreſcere valeat in homine lapis, quemadmodum fieri in externis videmus: quo fit, vt à calore lapis in homine generetur, eo q; vel vehementi, vel tepido. Nam ſi craſſa materia eſt, ſufficere poteſt tepida & moderata caliditas, & quæ naturalis eſt, ad firmandam & indurandam terræ modo craſſam hanc materiam: eſt enim craſſities ad generandum lapidem ſingulariter accommodata: Sin tenuior eſt, vehementiori tum planè indigebit caliditate, ſiue naturali, ſiue præter naturam, qua dureſcat in terram: ſiquidem calor tenues materiæ partes euaporare facit: atq; ita, vbi valuerit, lapidem conformat. Ideo q; ſimpliciter à calore fit in nobis calculus. Materialis cauſa eſt craſſus aut glutinoſus ſuccus, vel vtroque modo vitiatus. Inſtrumentalis cauſa eſt ren, aut veſica, vel pars alia quæ generando lapidi ſit opportuna. Finalem cauſam haud aliam dicas, quàm lapidem
l.3.f.18.t.2. ipſum. Sanguis 'qui in renes fertur, aut craſſior ſeipſo eſt, aut pituitoſior, aut magis ad bilem
16.fol.360.e D atram, aut rufam demutatus: fertur'que ad eos per venas & arterias, vel in cauitatem, vel ſubſtantiam: eò delatus, ſi quantitate, vel qualitate, vel conſiſtentia excedat, aſtringitur, detentus q; concipit caliditatem præter naturam: hæc caliditas præter naturam amplius eum denſat, agglutinat, & aſſat, aſſatum q; ipſum in terram & lapidem commutat. Qui itaq; arbitrantur in renum concauitate lapides conſiſtere ſolum, cum per vrinæ meatus tranſeunt,dolere laborantes dicunt: Qui vero in ipſo renum corpore gigni lapides arbitrātur, quo modo & in arthriticis nodi gignuntur: non ſolum cum pertranſeunt, ſed & quando generantur, & quando renum concauitatem ſubeunt,dolere laborantes aſſerunt. Sed fieri vtroque modo lapides poſſe nobis ſatis perſuaſum eſt, cum ſuccus tenax & craſſus tempore aliquo aſſatur in ijs atq; exiccatur. Demonſtratum eſt enim in commentarijs de facultatibus naturalibus renem trahere ad ſe quicquid in venis ſeroſi & tenuis cum ſanguine permiſtum reperiatur. Si quando igitur meatus,qui in renis ventriculum illud tranſmittunt, latius aperiantur, craſſius vnà aliquid colatur: quo calefacto & exiccato in renis cauitate, lapidoſam conſiſtentiam aſſequitur. Quamobrem ſi virtus ſegregatrix ipſius renis id omne in vrinis expulerit, arenoſum in ipſis ſedimentum proueniet. Si infarctum id & ſolutu difficile ſit quod renis cauitas ſuſcepit,ad eum aliud adhuc nō abſimile ex caua vena immiſſum deinceps colligitur,& augeſcit (circumlinitur enim ſemper quod affluit ei quod iam adeſt) itaque

lapis non adeo contẽnendæ magnitudinis exurgit. Quod certe vt facilius fiat, renum tempera- E
tura iuuare poteſt haud mediocriter,ſi calore naturali hæc ceu feruens & acris fuerit. Atqui ſi foramen & meatus, qui ex vena caua in renem peruenit, fuerit rarefactus, & ſanguis humens,neque craſſus neq; glutinoſus: tum vrina fiet cruenta. Cum itaq; ex ſola pituita tenaci et craſſa poroſorũ & lapidoſorum corporum,quæ in renibus coguntur,ſubſtantia coiuerit: color ineſſe ſolet, quem cineritium nominamus: non abſimilem lapidi,quem fieri in aquis ſponte natis, quę αὐτοφυεῖς grę ce dicuntur,videmus. Hæ nanque,ſi tepidiores ſint quàm pro temperatione,tophos videntur producere: neq; alij cauſæ acceptum feremus,quod pueris in veſica lapides generentur,ætate vero florentibus in renibus. Quippe cum actiones naturales in pueris ſint omnes fortes, fuſa eſt in eis & diſſoluta ſuccorum craſſities. Contrario modo ſe habent qui ætate proceſſerunt: nam actionibus in hiſce debilioribus coacta eſt craſſities ſuccorum. Apparet vero in externis id quoque, cum videlicet quæ craſſam naturam habent, per tenuia foramina traijcere inſtitutum ſit: quæ nanq; fuſa calore ſunt & colliquata,tranſire ocyus videmus: quæ vero liquata non ſunt, traiectioni reſiſtere: harum materiarum exempla nobis ſunt pix,reſina,adeps,cera,& mel. Cum itaque in pueris calidum innatum abundet,& fortes ſint actiones: craſſitudo materiæ diluta in renes delabitur, indéq; facilius in veſicam tranſit,non parum etiam adiuuante ad tranſitionis celeritatem ipſo actionum F
robore: in veſica autem exiſtente frigida (membranoſa eſt enim paucíq; ſanguinis,& ampla intus capacitate) rurſus conſiſtit,denſatuŕq; ad eam craſſitudinem,quam paulo ante mõſtrauimus: conſiſtentiǽq; principium ſumit,ſi diutius in veſica commoretur. Ipſa ſiquidem glutinoſa credibilius eſt ab innato puerorum calore facilius ſubigi,atq; ideo magis vniri,conſiſtere,et condenſari. Adijciamus ſi libet, puerilium vrinarum craſſitudinis cauſam: quæ certe alia non eſt,quàm puerorum voracitas,& mouendi exceſſus mox ab alimento aſſumpto,dum ſcilicet pueri ferociunt et ludunt. In lactentibus autem ipſa etiam materia plurimum facit: in adultis enim qui caſeo & ſimilium rerum eſu delectabantur,lapides in veſica & renibus fieri cognouimus. Idcirco lithiaſis veſicæ, puerorum eſt morbus. Haud enim poteſt veſicæ collum tam anguſtum in maioribus corporibus eſſe,vt humorem craſſum remoretur. Attamen ne putemus ſolum hoc ſufficiens eſſe ad lapidis generationem,niſi calida intemperies eodem accedat: quæ calorem ignitum habeat,non temperatũ aut modicum. In puellis ceruix veſicæ dehiſcit in membrum genitale, & breuis ſimul eſt & lata, vt nullo labore craſſa per eam ipſæ meiant,quæ in vrina feruntur: quæ dum pueri retinent, quod ſæpe fit,& propter longitudinem & anguſtiam ceruicis veſicæ,materiam veſicæ æſtuanti præbent ad calculi generationem. G

Indicia quibus Calculi,& reliqui Renum Affectus deprehenduntur. CAP. 3.

SIgnorum alia ſunt, vt ita dicam, ſcientialia, alia artificialia, alia propria. Proprium ſignum eſt, quod certe, nullóque medio morbum oſtendit, in renibus nempe lapidem: vt cum arenæ in matula ſubſident, tunc planè oſtendatur lapidem in renibus eſſe: ſignuḿque hoc con- A.l.3.f.18... c.17.fol.36b
ſtans & proprium. Quoniam vero affectus quidam complicantur,dicemus quoque de ſignis communibus. Cum lotium quod excernitur,ſanguinolentum eſt, ſignum id eſſe commune poterit, vel quòd vaſorum apertio ſit, vel ruptio, vel eroſio, vel imbecillitas, vel dilatatio,vel aliud quicquam eiuſmodi. Quoniam ruptionem exquiſiti & confertim egeſti ſanguinis vacuatio ſequitur. In apertione paulatim fertur, & ſanguis tenuiſſimus emanans cruentam vrinam efficit. Si quocunque tempore & momento ſanguis egeritur, imbecillitas vaſorum eſt: Sin vnà cum ſanguine, aliæ quoque craſſitudines excernuntur, dilatatio. Sin ſanguis ſit aquoſus, manifeſtum eſt certuḿque, lapidem conſiſtere. Sin ſanguis qui excernitur ſit craſſus, manifeſtum eſt ipſius craſſitudinem violenta coactione in lapidem eſſe abituram: ſi (vt fit) in ea ſangui- H
nis vacuatione frigidam exhibeamus, vt vena atque arteria: coarctetur & conniueat,nec amplius ſanguinem vllum in renes ingerat,qui cogi iſtic poſſit. Fit enim proculdubio in hiſce ſanandis error: nam venam coarctant frigida, vt alium ſanguinem inferre non ſinat: verum ea ratione fit, vt ſanguis in renibus commoretur. Proinde ſi frigidam exhibeas, venam comprimes quidem, ne ſanguis deferatur: ſed qui renibus illatus iam eſt, mox indurabis. Ex ſtupore cruris quod à rene ſecundum lumbum porrigitur, cognoſcere poteris quis ren laboret: nam ſi dextrum crus ſtupor occupabit, dexter ren ægrotat: ſin læuum, ſiniſter. Eſt vero ſtupor, ſentiendi & mouendi in particula difficultas: qui fit in crure,quia vena quæ ad inferiora demiſſa eſt, triplici ramo diuiditur, quorum vnus cum arterijs ad teſticulos vadit, & vaſa ſeminalia: alius renes ingreditur: tertius ad crura porrigitur. Cum igitur in renibus lapis generatur, vnà tum afficitur vena quæ ad crura deſcendit: ſunt enim ambæ ab vna ſobole cauæ venæ, quam inferis partibus natura diſtribuit: igitur vena quæ ad crura porrigitur, repletur: qua repleta, ſtringuntur neruus quandoque aut muſculus: cum ſtringitur neruus, animalem ſpiritum ad crura non tranſmittit, vnde ſenſu crus priuatur, & prouenit ſtupor. Porrò ex teſticulo,quoque † ſecundum lumbos } retractio, ſcire poſſumus renem eſſe affectum. Si nanque dexter teſticulus retrahatur,

† In impreſsis eſt κατ᾽ἴξιν i. ſm pceſsionē, vel rectitudinē

dextrum

A dextrum pati renem argumento est: si sinister, sinistrum. Nam à iecore & corde vena & arteria ad renes procedit, quæ in eorum cauitatem inseritur: vasa autem seminalia ad testiculos feruntur. Quando igitur lapis in renibus generatur, vena illa & arteria distenduntur, & seminalia vasa quę ad testes pertingunt, atque ita per compassionem testes retrahuntur. Tradunt aliqui, vehementis doloris ratione vigilias vomitum excitare: debebant itaq; podagrici, lippientes, & qui vehementi dolore, & vigilijs exercentur, vomere. Sed ea de causa hi non vomunt, immo propter posituram renum: ij nanq; positi sunt secundum spinam post intestina & ventriculum: quapropter facta in renibus violenta quadam distensione, per copulas affectio ad intestina & ventriculum digreditur, inde q; affectione ascendente, sequitur subuersio. Quoniam vero cum lapis subest, quædam veluti titillatio oritur, natura q; ad eius quod molestat expulsionem stimulatur, ideo spiritus occurrũt: quibus irrumpentibus in fistulosam pudendorum partem, ipsam immaniter contendunt: nam in omni motione naturali sanguis & spiritus concurrunt, qui sunt naturæ vehicula. Cum vero demonstratum sit cor, iecur, & renes in concauitate non sentire, in superficie autem sentire (quoniam in superficie nerui sentientes feruntur, in concauitate vero nulli sunt) quomodo hæc dolorem per sentiscunt? An quia grauatur cauitas, ideo dolor exurgit: extenditur nanque membrana quæ foB ris est, vndique, quod cauitas interna sit repleta, & sic extensa membrana dolorem facit. In renum itaque substantia dolor itidem generatur, quando concauitas ex lapide grauata est, & circuntenditur, profert q; consensione dolorem in superficiem: quippe quę neruos sentientes habeat & membranam. In meatibus autem vrinæ, vt qui neruosi sint & sensibiles, dolor fit sæuissimus. Dolor præterea vehementissimus fit in renibus, propterea quod eorum cauernulæ non sunt latæ, sed an- l.3.f.19.t.1. 3.fol.363.g gustæ, & renes ob firmitatem substantiæ non diducantur vt vesica. Eadem causa, renum "lapides magna ex parte minores sunt, æquales, & molliores, vtpote qui diuturni non sint. Qui calculo laborant, his primo vrinæ sunt aquosæ: cum enim sit obstructio, ceu per cribrum effluunt, post arenosæ: demum calculi excernuntur, cum dolor cessauerit. Sicut in mulieribus parientibus ad fœtus egressum partes dilatantur: ita hic violentia, renum substantia fatiscit, & egreditur lapis: cum ad renum cauitatem subit, in membrana, quæ istic substat, quoniam facili sensu est, dolorem mouet vehementem: & multo magis cum meatus vrinæ ingreditur, propter angustiam & sensum eorũ: quantisper enim in renum corpore sistitur, nõ multum solicitat, quoniam, vt diximus, eorum substantia sensibilis non est. Sæpe nanque præ magnitudine in collo vesicæ detenti lapides in extremum periculum doloris acumine patientes agunt, nec vrinas sinunt excerni. Vidi ego quędam, C cui per alias vias elapsus in virilium extremitate lapis hæserat, minimum q; abfuit quin vrinæ difficultate, & dolore acutissimo homo interiret, nisi angusto tandem forcipe eximere potuissemus, sectionem per longum superne moliti: nam vrinæ meatum, nisi vrgeat magna necessitas, incidere non oportet, ne fiat fistulosa pars ea, & vrina profluat. Inuenias tamen qui dolorem non habent, nec sanguinem mingunt, quibus meatus in renibus congesti non sunt. At tenues arenulæ haud magno negocio quidem excernuntur: quod qui faciunt, nec ægrotare se putant, quando dolorem nullum sentiant. Verum nihil est hac in re contemnendum, cum tempore omnia grauiora redduntur. Lapides & arenulæ colore differunt, tum ob caliditatem, tum ob materiam: nam vt quidque illorum longiori tempore retinetur, ita rufum, flauum, rubeum, aut nigrum efficitur. Haud aliter & à succis fiunt lapides & arenæ, colore vel sandarachæ simili, vel nigro, vel pallido, vel alio aliquo colore pro succorum varietate. Fiunt autem lapides in concauitate renum, in eorum substantia, & vbicunque fieri commode possunt, aut parui, aut maiusculi: interdum pauciores, interdum plures. Differunt q; magnitudine, figura, colore, asperitate, & multitudine. Nigros siquidẽ inuenias, & subalbos, & pallidos. Ac rotundi, lenes, & parui, facile excernuntur: maiores, vel aliter figurati, & maxime oblongi & asperi, difficulter. Arenulæ vero prodeunt & egeruntur dum D fiunt lapides: cum facti sunt, haud fieri potest vt efferantur, quia in lapidem sunt coacti, nisi natura ipsa vltro conterat & excernat, vel ars per medicamentum tritorium naturæ auxiliata, conterat & euacuet ipsas. Nemo vero ignorabit colicum & renum affectum vnà plerunque incidere. Deprehenduntur tamen proprijs signis: nam aluus exonerata colicis medetur: nephriticos quoque à principio mitigat. Et iam aliqui dederunt medicamentum quo aluus subducta est, & dolor cessauit primo, secundo, & tertio die, quarto prodijt lapis. Cum autem simul inciderint renum & coli dispositiones, mutuo particulas communicant intensione & remissione: tenduntur enim ob continuitatem partes haud aliter quàm funiculus: & neque superne ructus vllus, neque infrà flatus quispiam exit. 6 de loc. affect. c. 3.

Calculi, & reliquorum Renum Affectuum Curatio. CAP. 4.

SI renum affectus subito inuadat, & qui laborat cibo nuper refectus sit, cibi'que adhuc sint incocti sicut ægrotus eos ingessit, aut semicocti, vel succorum multitudine corpus grauatum habeat: oportet ante aliam curationem, vel potius mitigationem, nisi quicquam impedimento est, vomitum prouocare. Mox si in intestinis excrementorum superfluitates fuerint, per idoneos clysteres extrahere, modo nihil obstet. Postea si totum corpus plenum fuerit, considerare quis-

nam humor sit, qui ipsum repleuerit. Atq; si sanguis is est, euacuationẽ instituere oportet, cum ni- E hil impedit: minorem tamen multo quàm plenitudo desiderabat. Quid ita? quoniam lapidem non planè statim eximere possumus, potissimum cum magnus est: ideo q; oportet pleniorem sanguinis euacuationem cauere, propter consumptionem, quæ tempore adhuc aliquo in corpore futura est. Sin quatuor humores abundauerint, potius vena incidenda est ante purgationem, quàm purgandum ante venæ sectionem. Quoniam si per sanguinis missionem corpus prius vacuatum fuerit, purgans medicamentum exhibitum, venas & arterias, & inanes corporis regiones inuenit non oppletas: quo fit, vt absq; vllo impedimento in totum corpus dimanet ad attrahendum succos, facillime q; fiat eorum euacuatio per vasorum spatia & fusionem tenuitatem q; succorum. Nam si vasa sanguine repleta sint, & purgatiuum dederis: non poterit propter plenitudinem in corpus differri: vnde fit, vt subsistet, & nihil efficiat: aut si quicq̃ facit, male faciat. Ex medico quidẽ purgans medicamentum: Ex natura vero totum negocium pendet: hæc etenim à purgante medicamento excitata, facultatem segregatricem aduocat, qua segreget inutilia ab vtilibus: ac vtilia quidem retentrix facultas detinet: inutilia vero expultrix facultas expellit. Non oportet autem simul venam secare & purgare: verum prius sanguinem detrahere, deinde virtutem pulchre refocillare: quoniam ipsa nos gubernat, & medicamentis auxiliatur: medicamenta enim per se ipsa nihil F efficiunt: ideo q; corroboranda virtus est, vt possit natura vti purgatiuis exhibitis ceu instrumentis, atq; quod decens est, perficere. Huc præterea accedit, q̄ vnà cum sanguine multum è vitali spiritu excernitur: quo excreto refrigescit totum corpus, & opera naturalia deterius obeuntur. Ea propter virtutem prius refocillare oportet, deinde medicamentum purgans exhibere. Sed quia affectus renalis est, & materia, ex qua lapis generatur, crassa, materiam q; crassam sursum reuellere promptum non est, magis vero ad ipsius lationem spectantibus deorsum vacuare expeditum: ob id si valida sit virtus, venam quæ in poplite est, aperiemus, vel quæ ad malleolos: sin imbecillis, venam quæ est in cubito: nam si virtute debili infra euacuabimus, retentrix facultas, quæ est imbecillis, non retinebit: sed vniuersa in præceps rapietur, & partem assiduo defluxu impetet, succis videlicet in locum imbecillem perpetuò procumbentibus. Quapropter cum firma virtus est, conuenit ex vena, quæ in poplite est, sanguinem mittere: cum debilis ea est, reuellere ad superiora. Quam vero ob rem? Ne materiæ plus in renes deriuetur. Hinc est quòd cum cibaria, pituitam, & succum vomitu euacuauimus, tranquillitas quædam fiat & leuatio. Eijcitur nanque cibus & pituita, quæ ventriculum grauant: à ventriculo autem renes stringuntur & vrinę meatus, quo fit vt grauior sit oblæsio. Sunt itaq; primum ista diluenda, quæ stomachus excipiens ceu de- G bilior distendebatur & premebatur: quibus euacuatis leuatio sequitur, nondum tamen perfecta liberatio. Vacuamus etiam per clysterem excrementa: ne colo & reliquis intestinis constrictis atq; grauatis, vnà quoque ren laborans stringatur prematur q;, atq; sic amplius doleat. Quod manifestum est, quia stercoris obstructione renes plerunq; exasperari compertum sit, enematis iniectione renalem dolorem esse mitigatum: vel q̄ ab ea vacuatione ren aliquis non sit amplius compressus: vel q̄ ex stercore nulli postea flatus prodierint: qui in renes impingentes, ipsos vt imbecilles comprimunt & extendunt. Sed neq; sanguinem, neq; alium succum plus æquo relinqui in corpore par est, ne multa hinc renis vasa distenta plus doloris concitent. Quæcunq; enim vel dolent, vel calent, vel extenduntur, per vehementes & acutos dolores, ad se materias accersunt. Proinde doloribus siue repente, siue pedetentim in renem incursantibus ex commemoratis iam causis, illico, nisi quid prohibeat, aluum decocto aliquo eluemus, caricarum, fœnugræci, aristolochiæ, & similium: ac, si vacuatum satis est, bene vertit: sin minus, bis, ter, aut amplius vacuandum enemate est, sed ex eorum decocto quæ conducibilia sunt, & familiaria naturæ ægrotantis, ne angantur grauentur q; renes & viæ vrinales. Posteaq̃ autem aluus satis excreuit, inijcienda sunt, quæ vrinæ vias dilatare, renes laxare, calculum deprimere, & morsus mitigare queant: vtilis ad hæc H materia est oleum anethinum, in quo eliquatus sit gallinaceus adeps quàm recens: maximopere vero phasiani adeps, vel butyrum recens, aut similium aliquid. Quæ si in promptu non sint, fœnogrecum, & altheæ vel radicem vel semen, aut similium aliquid decoquentes oleo inijciemus. Nam hæc oĩa vias dilatant, & lapides deprimunt, nec non doloris vehementiam mitigant. Sed horum vsum frequentius assequitur is, qui exploratum habet naturalium facultatum firmitatem: immoderata nanque emollitio & laxatio virium robur exoluit: quod solatur, & perfecte curat vniuersum dolorem. Post vomitum autem & enemata, conferet locum qui affectus est, fomẽtis humectantibus & relaxantibus delinire, quantisper lapis in rene hęret: vt interim tamen curemus, ne, vt dictũ iam est, ijs abutamur. Huc faciunt etiam cucurbitulæ, quæ sæpe lapidẽ celeriter adeo transferunt, vt subitam eius mali leuationem possint comparare, lapide nimirum in locum ampliorem translato: quapropter supra à renibus initium faciendum est, procedẽdum q; ad inguina per obliquam ilium positionem, quo loco frequenter dolores incedunt: quod cum institueris, nihil est vtilius q̃ partes eas in laborantibus prius calfacere, postea cucurbitulas admouere: alioqui lapis sicubi maior fuerit inuentus, arctius figitur: cum q; violentius vrgeatur, nonnunq̃ periculum haud mediocre doloribus accersit: quare fomentare iam nominatis insessionibus proderit, si mali com-

municatio

A municatio ad pudenda vſq; proceſſit,atq; id cum fœnograeco,althea,ſemine lini,anetho,gummi, & ſimilibus,aqua diligenter incoctis & dulci oleo infuſis. Conducet etiam emplaſtrum ex triticea farina,aut hordeacea cum lini ſemine,& fœnograeco,& melle,& oleo anethino, & glaucino: quæ cum decoctione prædicta elixabimus,inſpergentes in ipſa cataplaſmatis ebullitione,radicem altheę pulcherrime tuſam,& cribrodiſcretam,terebinthinam q; reſinam cum deſinit feruere decoctum,aliquibus adiectis ſeminibus,quæ flatus diſcutiunt,ſiquam ſubeſſe inflationem intelleximus,vt ſunt anethi & apij ſemina,fœniculum,liguſticum, & alia id genus, pro laborantis temperamento. Fiet autem cataplaſma optimum ex lupini farina decocta cum muſto,ſi à decoctione peucedani radicem minutiſſime leuigatam admiſceamus & chamæmelum. Bonum etiam fuerit panem muſto incoquere,& cataplaſma inde lumbis imponere & ilibus. Nec minus proderit veſicam & partem ſub vmbilico cataplaſmate confirmare ita,vt crebra permutatione alia atque alia ſubinde admoueamus,priuſquam refrigeratum ſit primum quodq;. Sin illud non liceat, tepefactorio poſſumus alio,ne refrigeſcat, quod impoſitum eſt, fouere: quod fiet ſi pro fomento cataplaſmati aquam calidam in vaſe teſtaceo vel æneo imponamus. Poſt alui vero & ſupra & infra,ſicut diximus,euacuationem, phlebotomiam, purgationes, fomenta, inſeſſiones, ſi dolores adhuc
B perſeuerent,vti lotionibus conuenit dulcium aquarum. Aliqui enim vel ante venæ ſectionem & reliquam curationem,balnea admiſerunt,propter doloris immanitatem: Aliqui,ſi nihil eſſet, qđ vrgeret,poſt ſanguinis miſſionem & curationē reliquam. Balnea ſanè humectant & calefaciunt eueſtigio: calida liquidem aqua lenitionem affert cum calefactione: In quam tamen qui frequentius ſe dimittit,ineſcatus lenimento doloris, quod lotio præſtat, corporis vires exſoluit: quarum eſt,quicquid corpus infeſtat,propulſare.Eam ob rem cum ceſſauerit dolor, auferenda balnea ſunt, & fomenta adhibenda: ſed ex medicamentis,quæ patientis naturæ ſint accommodatiſſima. Cæterum ſi exceſſu doloris homo periclitetur, commodius erit ſtupefacientibus ſuccurrere: nam aliter ea nunquam vſurpes,quippe cum dolorem non ſedent, ſed ſua temperatura ſenſum auferant, ipſum q; fallant: quę diſpoſitio poſtea multam curā requirit. Quòd ſi ſpiritus aliquis craſſus, qui vnà cum calculo morbum exaſperet, ſuſpectus nobis fuerit: prædictis fomentis & cataplaſmatis admiſcebimus,quæ digerendæ inflationis naturam habent,ſicut rutam,anethum,nigellam,& hoc genus alia,diligenter attrita,poſt perfectam ebullitionem. Sed eadē ad fomenta & enemata aquæ incoquimus abſq; contuſione. Verum ſi omnibus his peractis adhuc lapides fixi permaneant, à multis cibis atq; potionibus laborantem abſtinebimus,& ijs,quæ ipſius naturæ ſunt minus con-
C uenientia: ne venter repletus,grauatus,inflatus q; ciborum ſuccorumu'e aut flatuum copia, repletione hac renes premat,& violentia proſequatur. Sint vero quibus vtitur,omnia modica,& laborantis naturę tum qualitate,tum quantitate accommoda. Veruntamen ſi laborantis natura calidior eſſet,& ſitis vehementior,vacuato prius toto corpore & ab excrementis repurgato,ſi qui frigidam bibere eſſent conſueti,& phlegmone nullum viſcus laboraret,nec eſſet imbecille: frigidam ſępe copioſe exhibuimus.renibus ita corroboratis, eueſtigio lapidem impactum expulerunt. In corporibus autem plethoricis,id eſt quæ ſuccorum quatuor multitudine æqualiter redundant,& excrementoſis,& in quibus viſcus aliquod debilitate affectū eſt,& ea forte alijs, frigidę potionem cauere conuenit. Cæterum ſi & poſt hæc omnia,quę diximus,lapis adhuc firmiter reſiſtat, vtendum eſt medicaminibus quibus conteratur,quę tepidam facultatem habeant. Nam calida vrinam prouocantia indurant lapidem: quæ vero tepidam virtutem habent,paulatim comminuunt lapidem,nec eum duriorem reddunt: eiuſmodi ſunt damaſonium, petroſelinum, polytrichon, & his ſimilia. Sed forſan dubitaret aliquis,quomodo lapidem poſſint comminuere,quæ tepidam facultatem habent: Cui nos reſpondemus.Lapis ille cum ab intemperie & valido calore ſit factus, ob id merito exhibemus,quę virtutem tepidam obtinent,vt quæ contraria ijs ſint, à quibus lapis eſt
D effectus. Sic enim multo tempore attenuamus,conterimus,& ſuperamus ipſum. Quippe tepida, ceu minus calida,ſunt valde calidis contraria. Diureticis ergo & valde calidis vti non poteris, ne craſſam materiam eo pacto indures,& in lapidem celerrime commutes. Cū vero lapis nondum conſtitit,neq; magnus eſt,ſed tantum obſtructio fit ab arenis,vel craſſis & tenacibus ſuccis: tunc calida ſecure porrigas,& quę obſtructiones aperiant,haud veritus vt lapideſcat materia. Cū nāq; arenæ ſint,quæ obſtruunt,ſi porrigas,quæ aperiant,& calida,qualia ſunt medicamentum ex aniſo,ex pipere,apium,phu,& ſimilium aliquid: euacuabis & diſſolues eas.

De ratione Præcauendi ab Affectibus Renum. CAP. 5.

AD prædicta vero breuiter delibandum eſt,quomodo quis ſe à lapide præſeruet, ne qui iam curati ſunt,eos noua lapidis generatio rurſus perturbet. Quoniam autem eorum qui calculo infeſtantur,ſanabiles ſunt alij,alij minime: In præſeruando maximi ſunt momenti ciborum moderatio,& bonę coctiones. Satietates enim & cruditates hunc morbum non exacerbant modo, ſed etiam pariunt,vbi nullus erat. Quapropter nihil eſt feruens ingerendum, quod renes poſſit & veſicam calefacere.Nec minus cauendum à cibis eſt,qui duram ſubſtantiam habent,& qui ęgre diuiduntur: qui q; ſubſtantiam habent pleniorem,& qui multum nutriunt, tum qui celeriter in corpus diſtribuuntur ante perfectam concoctionem: item qui innatant,difficulter q; deſcendunt,

& inflant,

& inflant,ac vias oblimant,aut aliter corporibus adhærescunt pertinacius. Nam ventriculus tali- E
bus alimentis grauatus,cruda hæc ad iecur & renes detrudit: incoctum autem alimentum à ventri
culo confertim illuc expulsum praue excolatur,atq; cum tumultu semel atq; iterum per renes tran
siens,in lapides concrescit ob renis diuturnam percussionem. Sed ad victus rationem transea-
mus. Vinum itaq; sit tenue admodum & album,non valde vetus: dulcia vero & nigra vina calcu
losis sunt inepta. Aqua vero in vniuersa victus ratione sit purissima & purgata: nam fluuiales,pa
lustres,& omnes aquæ stagnantes,quæq; segniter fluunt, & non commouentur, omnes genera-
re lapidem possunt. Atq;,vt paucis de omni victus ratione præcipiam,in frigidis & carnosis, diç-
ta sit planè extenuans: in calidis & gracilibus media sit inter extenuantia & crassefacientia. Ab
aliorum omnium saturitate cauere conuenit,& præcipue dulcium, & caseaceorum nutrimento-
rum,& crassorum,& tenacium, & pinguium. Cruditatem q; ideo aduersissimam esse putandum
est: in quam si calculosorum aliquis incidat,somno diutius aut quieti prorsus indulgeat: præcor-
dia q; proprijs manibus calfaciat,donec concocta rite omnia sint,& infra subsidant. Locis tempe-
ratis & in aere puro fiant exercitia ab his quibus liberum tempus est. Irascantur interdum. Deam-
bulationes & exercitia laborantis naturę conueniant.est enim desidia in primis noxia. Sit aluus
soluta assidue,modo ne instet aliud quippiam.cum nanque hæc probe excernit, vrinæ profluent F
libere. Vnctionibus si oportet vti,quando oportet vti,sint quę contra locorum iniuriam queant
corpus communire: vt sunt rubrificationes,dropaces, & quæ ex sinapi fiunt. Aquarum etiã spon
te natarum,vsus prodest,cum nihil prohibet. Considerare etiam accurate debes de sanguine mit-
tendo cum tempus adest,si corpus sanguine plenum videatur. Exundans enim nisi euacues, con-
fluet in partem imbecilliorem. Sed purgatione vti præstiterit in his qui malis succis sunt repleti.
nam eos qui inordinate degunt,& succum crudum in superiori ventriculo multum colligunt, à
cœna frequenter vomere facito,nisi sit quamobrem prætermittant. Post prouidentiam, quæ toti
corpori adhibetur,offerre conuenit medica menta, quæ renes purgent: sicut quæ obstructiones
aperiunt,quæ vrinas crassissimas,viscosas,fœtidas,& multas,à venis,renibus,vrinę meatibus,atq;
vesica educunt: quo numero sunt radicis cardui decoctũ,& alia prædicta. Sæpe etiam magno vsui
sunt,quæ vrinã mouent. Hæc vt omnes homines communiter moneremus, non vt exquisitam
disciplinam traderemus,sunt à nobis exposita. Quamobrem tibi gratia est habenda, quoniã per
te sunt omnia tradita. Porrò constat ab vnicæ dispositionis indicatione, parari perfectam & ex-
quisitam curationem non posse: sed indigere nos alijs adhuc, quæ ab eo genere non sint aliena:
hinc est,quòd commonefacere de illis etiam aliquid operæpretium putemus. Variatur enim me- G
dicatio pro diuersis causis,ætatibus,locis,anni temporibus habitibus q; & dispositionibus, mo-
ribus & consuetudinibus,temperamentis,sensus facilitate & difficultate,partium differentijs,po-
sitionibus,alijs q; id genus compluribus. quamobrem opus est optimum medicum diligenter id
nosse,quod secundum naturam est. Qui nanq; id,quod secundum naturam est, exquisite perspe-
xit: celerius cognoscet id quod est præter naturam. Neq; enim prædictæ causæ solummodo me-
dicationẽ variant,sed proprij quoq; naturarum modi,propter quos medicamenta, vel plurimum
probata sæpe nihil conducunt atq; fallunt.quapropter obseruare conuenit. Et nisi curationi ob-
temperent,vel ob naturæ proprietatem,vel affectus apparatum, vel aliud quippiam: his relictis,
ad alia quæ vtilia planè sunt,transire necessarium est. Id quod faciendum non tantum in medica-
mentis est,sed & alijs omnibus tum auxilijs,tum viuendi institutis. Verum memoratas hic pro-
prietates,alia q; complura,quæ dicta non sunt, non omnes qui ad medicinę sacraria accesserunt
(licet sint alioqui argutissimi) sed qui semper ægris assistent, & explorabunt naturę motus, asse-
quentur. Proinde si ob latentem aliquam & propriam causam,artificiali cuiusquam coniecturæ,
medicamenta non respondeant,oportebit propter vrgentem vehementię necessitatem, ad ea quæ
veteres obseruatione tradiderunt, & quæ à tota substantia operantur, descendere: Ea dico, quæ H
experimento, & exercitatione irrationali sunt reperta: quod genus sunt passer troglodytes, lepo-
rina ″pellis combusta, sanguis hircinus, & alia infinita tam simplicia, quam composita medica- A.l.3.f.18.t. c.19.fol.361.
menta. Quorum multa abominanda sunt,quæ exercitatio irrationalis inuenit: vel natura,vel for-
tuna quadam,vel obiter nõ data opera,vel imitatione, vel insomnio, vel oraculis, vel traditione,
vel alijs quibusdam,ex quibus empirice constat. Quæ omnia cum ratione indiscussa nostro tem-
pore sint,nõ ponemus magnam in eis fiduciam, quia modum vtilitatis illorũ ignoramus. Quòd
si aliquãdo cogente aliqua necessitate adhibeamus, non debemus his abuti,ne quemadmodum
absq; comperta & manifesta causa iuuarunt,ita vicissim offendant. Qui nanq; volet esse præcla-
rus medicus,& ratione quęque, non temere agere: circa qualitates effectrices,& operationes de-
bet versari,& in eis fiduciam ponere: quippe qui sic methodocompertum habeat calidi & frigi-
di, humidi & sicci effectus, item acerborum, austerorum, acidorum, dulcium, salsorum, amaro-
rum,acrium,& omni qualitate carentium.nec ignoret, quem effectum præstent, quæ crassarum
sunt partium,quæ tenuium, quę obstructiones aperiunt, quę attrahunt, quæ emplastica sunt, &
alia quoque sigillatim. Enimuero vt plurimum ratio constat lapides conterentis materiæ, has vti
magis decens est,quam quorum ratio cognita non est, veluti damasonio,petroselino, polytricho,
& simili-

A & similibus his virtute, quę probatiora ètiam eo sunt, quo'd tepida facultate constent. Verum si
tandem casibus ita deploratis, & hæc frustra admoueris, non absurdum erit nos Christianos (sic
Deo rem cōmittas) ad maxima nostra & vere arcana cōfugere: quibus ego quidē & credo & con-
fiteor, non corporis solum affectus, & à quibus omnes medici desperarint persanari, sed oēs etiā
animi passiones funditus extirpari. Reliquū sermonē ad te peculiariter, tanq̃ hypothesim cōuertā.

De Alimentis quæ Calculorum morbis conueniunt. CAP. 6.

CVm multa sint, quæ restaurare sanitatem possunt, mihi ab alimento necessariò incipiendum
videtur: nam alijs auxilijs non semper vtimur, sed alimento carere nullum animal planè po-
test, siue valeat, siue ęgrotet. Quoniam vero tutior est & compendiosissima via ad affectus leua-
tionem vnica victus ratio: quandoquidem aliorum medicamentorum abusus & permutatio, si-
cut comperi, multis sępe non leues morbos pepererunt: tu animæ meę Sol, qui calidius es & hu-
midius temperamentum sortitus, & ætatem puerilem, vires q́; nō ita robustas, habitum gracilem
& rarum, & facilem insuper ad percipienda incommoda sensionem: Ob temperaturam, ętatem,
habitum, & raritatem, assumere debes horum qualitati similia in nutrimentis ciborum & potuū,
& quæ valeas concoquere: Ob debilitatem autem virtutis pauca, & eo sępius: pauca quidem, debi
B litatis virium gratia, nā onus ferenti conueniat oportet: sæpius vero, quia necessitas vrget. Athle-
tæ enim, viatores, milites, & omnes qui valida exercitia obeunt, modo valeant inculpate, astine-
re à nullis debent, vel cibis, vel potibus, quæ ad manum sunt, vel quæ occasio prestitit, quia vti ijs
oportet, quæ est necessitas elargita. Quibus non solum viuere ita licet, sed & his qui negocijs vr-
banis plurimum distrahuntur, † & patroni aut vindices propugnandis clientibus negociosius †καὶ τῷ καλουμένῳ περι-
degunt.} Tu vero, qui nunc tui iuris es, hyeme comedes plurima: plurima dico non ad tuas vi- στατικῷ βίῳ.
res, sed aliorum anni temporum respectu. Quemadmodum & Hippocrates artis nostræ prin- Vid. Cl. 2ª. 39. h
« ceps inquit, ‖ Æstate & autumno cibos difficillime ferunt, hyeme facillime, ver secundo loco est. 1. Aph. 18. Ex.
« Idem rursus alibi ait, ‖ Ventres hyeme & vere calidissimi sunt natura, & somni longissimi. In his or. 9. e
« itaq; temporibus alimenta plura tribuenda sunt: siquidem calor innatus multus est, ideo plenio- 1. Aph. 15. Ex.
« ri alimento indigent. Indicio sunt ętates & athletę. Bibes autem aliorum anni temporum compa or. 8. a
ratione minimum: debet q́; potus esse album & tenue vinum, quod admodum vetus non sit.
Sed & obsonia hoc tempore assa debent esse vt plurimum. Vtēdum q́; oleribus & leguminibus
tum parcissime est. Et hęc omnia magna ex parte calida & sicca non propter temperiem ętatem q́;
tuam assumes, sed propter intemperiem, quę ex anni tempore frigida & humida est. Post vbi ver
C aduenerit, potus vberior, dilutior q́; parum conducet, & esculenta molliora paucìora q́;. Quin &
obsonia ex assis ad elixa commutabis, olera q́; non nunquam assumes. Verum ad hæc ab illis non
subito, sed paulatim tibi transeundum est, ne vniuersa illa & subita mutatio comparet offensam:
« sicut traditum ab Hippocrate est, ‖ Plurimum atq; repente euacuare, vel replere, vel calfacere, vel 2. Aph. 51. Ex.
« refrigerare, siue quouis alio modo corpus mouere, periculosum, quoniam omne nimium est na- or. 19. c
« turę inimicum: quod vero paulatim fit, tutum est, cum alias, tum vero cum ab alio ad aliud transi-
tur. Vberiorem vero & aquosiorem potum præcipio, non plurimum, neque aquosissimum. Plu
rimū enim & aquosissimum ęstate bibitur, quod tempus hiemi planè contrarium est. Ver autem
sicut medio loco est inter hæc duo extrema, ita mediam quoque rationem viuendi requirit. Hæc
autem viuendi ratio tibi conducit non ob anni tempus solum, sed ob tuam etiam temperaturam
atq; ætatem. Et hunc in modum, verno tempore te geres. Alijs autem anni temporibus paulo di-
uersius, non propter ætatem tuam & temperaturam solum, sed & anni temporum intemperiem.
Sicut vero anni temporum differentiæ non eandem victus rationem demonstrant, ita & corpo
ris habitus. Carnosos siquidem & molles, frigidos q́; & humidos, vt plurimum siccius alimentū
confirmat: qui contrario modo se habent, contrarium. Tibi itaque, quia medio es & temperato
D habitu, maiori tempore victus ratio temperata conueniet. Quę nanq; secundum naturam sunt,
vt plurimum similibus indigent: quę præter naturam, contrarijs. Puerorum temperamentum ca
lidum est & humidum, cum non possit auctio & conformatio in alia temperatura fieri, quàm pue
rili. Ob hoc igitur similia te oportet & multa nutrimenta vsurpare, vt multa & varia concoquere
assuescas: quippe hac ratione natura ventrē & iecur ampla & capacia formabit, & alias vnà oēs
partes. Quòd siquando tibi plus humiditatis q̃ pro sanitate conueniat, aderit, siccari tamen non vt
alij debes, propterea, q; auctioni nihil æque aduersetur ac siccitas. Hac de causa vitanda tibi sunt
quęcunq; exiccant, calefaciunt, & extenuant. Atq; hic modus est, quo vitam instituas, vt tua na-
tura valeat inculpatius. Senes autē propter membrorum quidem duritiem, frigidi sunt & sicci:
propter excrementa vero, frigidi & humidi. Itaque ipsi partium quidem solidarum frigiditate,
contrariorum contraria postulabunt (nempe frigiditatis calefactionem) in cibarijs poculentis &
reliqua viuendi ratione: euacuationem vero illis ipsis accommodam, propter eadem excrementa.
In his paucum nutrimentum desideratur, ob virtutis imbecillitatē, id quod est ab Hippocrate tra-
« ditum: ‖ Qui crescunt, plurimum habent innati calidi: plurimo igitur egent alimento, alioqui cor 1. Aph. 14. Ex. or. 7. a
pus absumitur. Senibus vero parum innati caloris inest, paucis propterea fomentis indigent. Et 1. Apho. 13. Ex.
« rursus: ‖ Senes facillime ieiunium ferunt. Panes differunt materia, fermentatione, & ratione co- or. 6. g.
quendi,

quendi. Materiæ differentiæ ſunt quatuor: ac primus quidem σιλιγνίτης græce, id eſt ſiligineus, E
nominatur. ſecūdus σεμιδαλίτης, latine ſimilagineus dicitur. tertius αὐτόπυρος, quem συγκόμιστον
quoq; Græci nominauerunt, quod ex farina vniuerſa comportata, non diſcuſſis furfuribus, con-
ſtet. quartus πιτυρίας, ac ſi furfuraceum diceres latine. Horum nos incommoda atq; effectus edo-
cebimus. Plurimi eſt alimenti ſiligineus, qui & diutiſſime in corpore moratur, & efficaciſſimus
eſt. ſecundum locum obtinet ſimilagineus. inferior his eſt ſyncomiſtos, ita vt haberi medius poſ-
ſit. oĩbus infirmior ē furfuraceus. Tibi vero, vnicū mihi caput, cū vales, commodiſſimus ſiligineus
eſt: cū renū morbus infeſtat, qd' nolim, dum laboras ab hoc abſtine: & ſi te moueat edendi deſide-
rium, furfuraceis vti medijs q; tuto poteris. Nam conducibilius tibi eſſe genus hoc poteſt, niſi pro
hibeat aliquid, quia pauci nutrimenti eſt, & in ventre facit excrementa, quibus ad excretionem de-
ſcendit expeditius: aſtringit q; nō nihil ex furfuris natura, quamobrem ocyus deijcitur, inteſtinis
ad expulſionem iritatis. Quando in hoc affectu nihil perinde conducit, atq; ventrem ſemper le-
nem & ſolubilem habere: cum enim probe is ſubducitur, vrinæ poſſunt puriores proferri. Panes
reliqui, maxime q; ſiligineus & ſimilagineus, contrario modo aluum retinent, quia difficulter ſe-
cernuntur. Et hinc eſt, quòd iecoris & renum obſtructiones pariant: tametſi alibiliores ſint & ma-
gis corroborant. E' volucribus laudantur, quæ mediam quandam materiam præſtant extenuan- F
tium & craſſefacientium: vt ſunt perdices, attagines, galli, gallinæ, columbæ, phaſiani, paſſeres, &
ante alias, quæ turritæ nominantur. hæ nanq; habent naturalem efficaciam. E' terreſtribus opti-
mi ſucci eſt caro ſuilla, & hominibus maximopere familiaris, maxime q; tum nutribilis, tum cor-
roborans: ſed glutinoſum quiddam habet & craſſum: ob id qui diutius ea victitant, iecoris & re-
num obſtructione corripiuntur: eo q; longiori ab ea interuallo abſtinendum. Paruorum autem
porcellorum carnibus ſi parum, & aſſidue vtaris, nihil offendent. Ceruinam carnem vitabis, quip
pe, quę dura ſit, concoctu difficilis, & melancholica. Ouilla carne vtilius eſt ex interuallis vti, ꝙ
excrementoſa ſit & mali ſucci. Agnorum vero hœdorum q; carnibus quoties libitum fuerit, vte-
ris. Ex aquatilibus animalibus, piſces qui ſaxatiles nominãtur, erunt tibi comeſti vtiles: erunt ēt
gobij, muli, chartilagineorum genus, alij'que qui generare bonum ſuccum poſſunt. Ad hæc ma-
rinorum aliqui, & qui mollem teſtam habent: Aſtaci, paguri, cancri, carabi, & carabides & quibus
dura teſta eſt. De fructibus autem quid dicam? neque enim nobis ceu alimentum idonei ſunt ple
rique ipſorum: ſed ceu medicamenta, quæ ſtomachum & ventriculum corroborent, aſſumuntur.
De cibarijs hactenus. De potu autem dicendum nunc eſt, & vino potiſſimum: nam alij liquo-
res vel ad nutritionem nihil conferunt, vel aduerſantur etiam nutritioni plerunq;. Vinū vero ſo- G
lū nutrit, quoniam plus habet ad noſtra corpora familiaritatis, quàm alij humores oẽs. nam oleū
& mel habent quidem & ipſa aliquid conuenientiæ nobiſcum, ſed non tantum, quantum vinum.
Sunt tamen vini differentiæ quibus diſcernatur: inter quas prima eſt, quā color exhibet: Secundā
præbet deguſtata qualitas: Tertia conſiſtẽtiæ debetur: Quarta in odore eſt: Quintam viribus me-
timur. De quibus omnibus ſingulatim diſſerere ſuperuacuum erat: dicendumq; eſt, quodnam ti-
bi vinum peculiariter conducat. Aliud etenim alij vinum confert, idemq; rurſus alij minus. Tibi
vero conducit tenue & album vinum, quod q; parum aquæ ſuſtineat. Nam eiuſmodi vinum facile
deſcendit, & ſuccos qui ſunt in nobis attenuat, & excernit per vrinas, virtutem q; corroborat. Alia
vina tibi non conferunt, ſicut in alijs vtilia ſunt.

De Aqua, Exercitatione, & Lotione. CAP. 7.

NOn videtur ab re, de aqua paucis hic ſermonem facere. Aqua tam ſanis, quàm ægrotantibus
commune ſolatium eſt, & maximopere neceſſaria, quòd mundanorum & ſingularium ele-
mentorum hoc vnum ſit, ex quibus vniuerſis tota noſtri corporis conſtitutio eſt conflata. Quā-
obrem de ea fuero haud ocioſe dicturus. Aqua puriſſima tribus ſenſibus iudicatur, guſtu, viſu,
olfactu: Guſtu, ſi nullam planè qualitatem prę ſe ferat, ſed videatur ab omni qualitate immunis: H
Viſu, ſi pura, ſyncera, & exquiſite clara: Olfactu ſi eorum nihil ineſt, quæ in aquis vitioſis eſſe ol-
factus teſtatur: vt ſunt aciditas, putredo, acredo, ſalſedo, aliquod'ue aliud vitium, quod nomine ca
reat. Qua tu autem commode quouis & tempore & modo vti poſſis aqua, ſit puriſſima defæca-
ta, leuis, & fontana, cuius natura eſt frigida. ꝙ ſi etiam cito à præcordijs deſcendit, potiorem non
deſiderabis. Haud vero ſicut vino, cibis, exercitijs, vigilijs, & ſomno, ſecundum ętatum & tempe
raturarum diuerſitatem alijs atque alijs vti commodum eſt: ſic etiam aqua non eadem ſemper vti
eſt ex vſu: Immo quam vtilem eſſe modo diximus, ea vti audacter poteris, & puer, & adoleſcens,
& ſenex, quacūq; naturę differentia ſis prępditus. Quoniā vero aqua vna plus alia frigida reperitur,
hac de cauſa non omnibus prodeſt aquę frigidæ potu indifferenter vti: verum ſupra modum ca-
lidis, pinguibus, & carnoſis ſiue naturali habitu ſiue acquiſito, & his qui ſe vehementer exercent,
qui q; conſueuerunt frigidam potare, innocua eſt ſi frigidā bibant. Quòd ſi aliter aliqui ſe habeāt,
minus bibant ex ea. qui vero iuuenili ſunt ætate, & in rebus ciuilibus verſantur negocioſius, quā
vt exerceri ordinate & victitare queant, fontanam ſument, relicta niuali aqua. Hęc nanq; tametſi
iuuenilia corpora mox offendere non videtur, noxa videlicet, quæ paulatim increſcit, non perce-
pta: tempore tamen procedẽti, cum ætas declinat, difficulter ſanabiles aut incurabiles planè mor-
bos

A bos inducere nata est, in neruis, articulis, & visceribus. Quam offensionem pars aliqua corporis percipit, quæcunq; debilissima est natura. Quam ob rem vti debes fontana, & ea defęcata, de qua plus assumas, quàm de vino. Ac de aqua quidem breuibus hactenus. Tempus nunc est, vt de exercitationibus verba faciam. In quibus corpus contentiosius mouendum non est, donec videlicet vires succumbant. nec imperfecte exercitandum, vt membra perspiratione non satis distrahantur: sed vt viribus cuiusq; proportione respondeat. Quippe vehementia relatione ad aliquid est: quo fit, vt dimotio eadem alij sit exercitatio, alij minime. Vtile est igitur quęq; id exercitationis genus eligere, cui est potissimum assuefactus: nec pugilum, cursorum, & luctatorum exercitationem subire. Ab exercitatione vero tria in primis commoda proueniunt: nam instrumentorũ duritiam, dum inuicem confligantur, & innati caloris incrementum, concitatiorẽ q; spiritus motum efficit: Quę tria vniuersæ commoditates aliæ singillatim sequuntur: Instrumentorum nanq; duritiam sequitur firmitas, atq; immunitas ab iniurijs, quæ vndecunq; in corpore expectantur: Augmentum caloris sequitur fortis alimenti distribuendi attractio, & promptior alteratio, & cõmodior nutritio, & excrementorum fusio, per quam dura quidem membra molliuntur, humentia vero extenuantur & digeruntur, meatus q; totius corporis dilatantur & patescunt: Ex valido B autem spiritus motu eosdem meatus purgari necesse est, & euacuari superflua excrementa. Cum vero nobis ab exercitatione commoditates tantæ accedant, commodum earum vtendarum tempus inuenire difficile non est. Nam cum alimentorum distributionem adiuuent, nullam oportet multitudinem crudorum, neq; ciborum, neq; humorum, vel circa ventrem, vel mesaraicas, vel iecur, vel reliqua vasa contineri, quia periculum esset, ne effunderentur ad omnes corporis partes, priusquam concocta fierent nutritioni vtilia. Et quia meatus expurgant, euacuant q; superfluitates, melius est ante cibũ eas instituere. ‖ Corpora enim nõ pura (inquit Hippocrates) quanto magis nutries, tanto magis lædes. Quare ex prædictis clarum est, hoc tempus exercitationibus admodum conuenire. Illud præcipue curandum in quocunq; exercitationis genere, vt fiat in loco salubri & aere puro. Sed hæc de exercitationibus dicta sufficiant. Crebris autem lotionibus vtere, temperatis & breuibus, non propter ęgritudinem, sed quod ad auctionem tuam, nutritionem, conformationem q; faciant. Cui rei optimum erit tempus, cum nutrimentum hesternum perfecte concoctum est & subsedit, alia q; iam nutrimenti necessitas impendet: item cum & in iecore, & venis celebrata concoctio fuerit. Id quod sciet medicus qui tibi assidet, & tui perpetuo curam gerit. Nempe ventris exquisitam concoctionem ex deiectionibus: Iecoris & venosi generis ex C naturalibus vrinis. Vnde constat tibi à cibo lauandum non esse, ne obstructio circa iecur & renes eueniat. Cauebis etiam vini assumptionem protinus à balneis, nam vino caput tentatur: vt conducibilius sit primo temperatam aquam assumere. Igitur non frigidæ aquæ, non vini, non zythi, vel siceræ potus mox cum laueris, damno carebit: quippe quę & ipsa ventriculum, iecur, & neruos offendant: si non temperie, cõtactu saltem. Profuerit insuper tibi non statim vbi à somno surrexeris lauare, sed aliqua dimotione interposita: nõnunquam etiam mediocri exercitio. Nam exercitia moderata atque idonea, tuæ naturæ sunt vtilia, quod concoctionem, sanguificationem, & nutritionem meliorem operentur: & ob id ad bonum habitum, idest eutrophian, & ad virium robur, & ad perfectam tertiæ concoctionis actionem conferunt. Sed de his hæc quoq; sufficiant.

[Margin: 2. Apho. 10. Ex. or. 12. c]

Ordo vniuersæ Curationis ante traditæ. CAP. 8.

PRoinde si te calculorum passio repẽte inuaserit, si cibum nuper assumpseris, & nauseam præsentiscas: totum euomito, siue id naturaliter facias, siue arte adiutus, vtrocunq; modo visum tuo medico fuerit: postea somno te committes. Cum q; aliqua in aluo indurata iam excrementa hærere suspicatus fueris, clystere hæc nisi quid prohibeat, vacuentur. Quòd si dolor intolerabiliD ter affligit, in aquam calidam te dimitte. Veruntamen ne ipsa, sicut paulo ante ostendimus, abutare: nam calida perfusio dolorem mitigat quidem, sed vires etiam exoluit, quæ morbi causam, & quicquid in corpore inutile est, discutiunt. Post vomitus & enemata, fomentis & emplastris laborantem particulam delinias: atq; id ex medicamentis, quæ naturę ægrotantis conueniant. At si lapis defixus in rene subsisteret, acetum, saccharum, acetum scilliticum, & quæ lapidem simpliciter conterunt, assumere oportet, sicut est decoctum radicis graminis, damasonij, adianti, polytrichi, & similium. Quæ si inefficaces videantur, ijs quæ lapidem frangũt vti poteris, quales sunt regalium asparagorum radices, bdellium ex Arabia aduectum, semen altheæ, milium solis, betonica, saxifragia, pulegium, capparis ægyptiæ radix, domesticarum ficuum semina, & quæ istorum viribus sunt propinqua. Quòd si aliquo pacto ne hęc quidem proficiant, vtendum putarim medicamentis, quæ lapidem potenter frangendi virtutem habeant. Potenter vero diuidunt lapidem, lapis Iudaicus (& si calculum in renibus fixum est masculo: sin in vesica hæreat, & ob magnitudinem excerni haud possit, fœmineo lapide vtaris. Nam masculus, lapidem qui in renibus est frangit: fœmineus, qui in vesica) vitrum″ combustum, lapis cappadox, & paliuri semen. Hæc sunt, quę calculum violentius frangunt. Si vero crassus succus in corpore subest, & vrinarum crassarum euacuatione sit opus: crassam vrinã agunt cardui radix, rubia, & similia. Quòd si frequentes vrinas

[Margin: 3. f. 18. t. 2. 9. fol. 361. h]

nas ducere opus fuerit, frequentes vrinas ducent acorus, pastinaca, assarum, ammi, & similia. E
Quod si natura in deponenda vrina pigra fuerit, ipsam excitabunt, scordiũ, chamędaphne, bryoniæ cauliculi, & quæ viribus sunt ad hanc rem paribus. Quæ vero mouendæ vrinæ naturam habent, ea periculosius lapidem pellunt: temperatura nanque sunt acri, & ob id calida & sicca, insuper q; naturę colligentis & segregantis collectam serositatem. Sed quæ ignitas constitutiones in se non habent, rumpendo lapidi sunt magis idonea, quia incidunt opportune, & minimam caliditatem obtinent. Caliditas autem exiccando porrum colligit, non incidit aut diuidit. Quapropter quæ minus calida cum hoc, quod incidendi facultatem habent, sunt meliora. Quæ vero vrinam mouent, calida sunt & sicca, atq; acria, quamobrem secernunt quidem serosum sanguinem: sed quicquid in se crassius ille habet, id cogunt & compingunt. Propterea ijs qui calculorum morbo sunt affecti, apponi non debent. Hæc tamen, si veluti ductoribus & vectoribus ad locum affectum vsi quandoq; fuerimus, proderunt. Ceterum post lapidis excretionem, {medicamentis} vtendum est opportunis † {ad reficiendum & colligendum,} quę morsu, asperitate, & feruore descendens calculus exulcerauit: presertim, si magnus atq; angulosus is fuit. Postea vbi corpus ex colligentium {medicamentorum} beneficio, satis collectum agnoueris, tum & foris & intus præseruantia admouebis. Sed ne in hoc rei summam esse putemus. Immo quantisper ad prouidentiam hanc F
opera datur, tantisper conferentibus tam cibis quàm potibus, & quæ concoquere valeas, vtaris. Ex nutrimentis enim & potibus, quæ naturæ tuæ conueniunt, balneis q;, & exercitijs atq; similibus, virtutes singulariter corroborantur: sicut inuicem ex illorum contrarijs debilitantur & deijciuntur. Hinc est quod propter virium erectionem & vigorem, vsus similium maxime desiderentur. Viribus etenim roboratis & confirmatis, tantũ momentum ad morbi generationem habere nihil potest, quin ab ijs illico profligetur. Quod adeo verũ est, vt nihil subesse in vniuerso corpore inutile eædem patiantur. Hæc sunt pauca, quæ non equidem iniustam hac de re institutionem, sed breuem submonitionem sedulo tuus minister tibi offero. Quod ad perfectam de his omnibus traditionem attinet, id nobis vetustissimi sapientiæ professores diligenter prosecuti exhibuerunt. Quod restat, medicus qui tibi à latere est, & curam tui perpetuo gerit, meus conseruus & hęc, & veterum scripta, & tuæ naturæ conuenientia me magis & alijs omnibus, quantum homini permissum est, prospexit ex ijs, quæ edoctus iam est, & ex naturæ tuæ exprompta cognitione perspiciet. Ei te ergo solum committas, nam ita te ille (quod Deo teste affirmare ausim) sedulo curat, vt quisquam alius curare omnino possit. Quandoquidem is, cui natura hominis alicuius perspecta sic est, vt quid secundum naturam in ea sit exploratum habeat: expeditius alijs omnibus cognoscat, quid pręter naturam eidem acciderit. At quanquam animus erat disceptationem logicam de paucis quibusdum in medium afferre, id tamen reseruandum in aliud tempus videtur, nam in præsentia locum habere non possunt. Cuiusmodi est, quinam ab hoc affectu liberari possint, qui liberari non possint, & an lapis hic causa sit, an morbus, an morbi symptoma. Et, si est causa, preincipiens'ne sit, an antecedens, an coniuncta: Id q; similarium, an instrumentorum, an vtrorunq;. Iam si morbus est, an similaris sit, an instrumentalis, an communis. Si symptoma, actio'ne sit læsa, an excernatur quod retinendum erat, vel retineatur quod excernendum. An affectus sit quidam, an vtrunq; illi sic acciderit, vt & causa sit & morbus, & symptoma. G

† κατακεραστικοῖς.

GALENI IN HIPPOCRATEM DE OFFICINA MEDICI

COMMENTARIVS PRIMVS

Vido Vidio Florentino interprete.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI

Communi vniuſcuiuſque artis Dignotione conſtituta, docet, ex quibus conſtet: quibus que munus eius Medicinæ compleatur, quæ manuum opera exercetur. Liber autem hic de iis quæ in Medicatrina fiunt, aut Hippocratis, aut Theſſali eius filij, Galeno teſte eſt, ad memoriam magis, quàm ad editionem compoſitus. D

OPus hoc ad medicum pertinens inſcripſit /de officina medici/: ſatis autem fuerat /de iis, quæ in officina medici/, ſicut non nulli Dioclis, Philotimi, & Mantiæ opera inſcribunt. Nam, cùm ſinguli horum de eadem re libros confecerint, legitur quidem in plęriſque inſcriptio ſine præpoſitione atque pronomine /officina medici/: in paucis autē præpoſitis illis /de iis, quæ in officina medici/. Sed eorum volumina præceptis plena ſunt: Hippocrates verò, vbi in ſuo libro ea recenſuit, quæ medicinam manu curantem perficiunt, faſciandi rationem exequitur, cui voluit medicum primò aſſueſieri: quæ res in ligno, quod in hominis ſpeciem exculptū ſit, vel certè in puerili corpore fieri poteſt. Hæc liber ipſe priuſquam ſingularum partium explicationem aggrederer, præfari me coegit: iam venio ad ea, quæ me impellit non liber, ſed quicunq; maiorum ſcripturam promptè immutat,

mutat, ad quamcunque sententiam voluerit, ipsam traducens. Quidam igitur conati sunt vetustissima volumina inuenire, trecentos abhinc annos scripta, quę partim habent in chartis, partim in libris, partim in membranis, sicut Pergami apud nos videre licet. Constitui ego omnia æstimare, quæ tradita à primis expositoribus fuerunt, vt de plurimis ac maximè fide dignis, germanam scripturam comperirem: quod mihi longè melius cessit, atque putaueram: nam omnibus ferè tum exemplis, tum expositorum commentariis, animaduerti inter se conuenire, ita, vt admiratus fuerim audaciam eorum, qui vel nuper exponunt, vel suo iure omnia Hippocratis volumina edunt, quemadmodum Dioscorides, & Artemidorus, qui Capito cognominatus est, qui complura in vetustissimis scripturis innouarunt. Sed longiùs labi mihi videor explicando, si scripturæ cuiuslibet fecero mentionem: melius igitur duxi antiquas solùm adscribere, paucis quibusdã, quæ immutatæ paulum fuerunt, adiectis, de quibus præsertim cõueniat inter eos, qui antè libros enodauerint. qui, cùm quatuor sint, duo, Zeuxis & Heraclides omnia Hippocratis opera explicarunt: at non omnia, sed obscura tantùm, Bacchius & Asclepiades. Ac de his quidẽ hactenus. quo tamen clarius exordium sit, à principio repetentes breuissimè agemus, quasi nihil præfati. E

Liber Hippocratis, qui /de officina medici/ inscribitur, primò totius artis commune prooemium habet, vt mox indicabo: atque ea de causa non nulli ante omnes libros iure legendum esse existimarunt, quippe, qui talem docendi viam polliceantur, qualem in suis libris, quos primas institutiones appellant, recentiores aliqui tradiderunt. proximè à communi prooemio subiicit, quę medicinalem artem nunc primùm addiscentibus vtilissima sint, ex iis, quæ in officina medici fieri possunt. Quam rem ita esse liquidò constabit, si ad verborum ipsorum enodationem animum adiunxeris. F

1 *An similia, an dissimilia, principio à maximis, à facillimis, à quibuscunque, quomodocunque cognitis.*

Siue quis benè valere, siue bonam valetudinem, siue aliud quid tale, medicinalis artis finem constituat, hunc ipsum propter se student, qui in hac arte versantur. Neque vlli dubium est, quin contemplatio quædam sit, cui operam dare oporteat eum, qui restituere velit (vbi corrumpatur) naturalem nostrum siue habitum, siue administrationem, seu structuram, seu quod est aliud verbum, quo placeat nominare: at non propter se cætera omnia, quæ ad artem spectant, addiscimus, docemus, aut denique audimus, sed quod ad finem singula eorum conducant. Quemadmodum in proposito sermone eam partem, quæ ad indicia pertinet (recentiores græci σημειωτικὴν dicunt) tractari necesse est, quibus rectè mederi propositum est, antequam eam, quæ curat, aggrediantur, vt, quùm simile quid nacti fuerint, morborum discrimina ad vnguem in ægrotantibus teneant. Nihil autem in sequentibus intererit, habitum nostrorum corporum naturali administrationi contrarium, morbi vel affectus vocabulo nuncupare, sicut græci omnes consueuerunt, interdum νόσημα, interdum πάθος, genus hoc vniuersum appellantes. Nunc igitur docet, partis, quæ ad indicia spectat, maximè generale propositum, quemadmodum fit in parte, quæ medetur. nam sicut in hac curationis cuiusque commune consilium est contrariis per contraria subuenire: ita in illa posse cognoscere, quatenus ea, quæ in affecto corpore conspiciuntur, benè admodum valentis sunt similia. Quod Hippocrates ipse in prognosticis indicauit, cùm inquit, ‖Maximè ad rem pertinet intueri, an sibi quis ipse aliqua ex parte similis sit/. Idem in libro quoque de articulis proposuit, quùm vitiatam corporis partem ad eam, quę integra est, conferri iussit: vbi similiter voluit non simpliciter comparari, sed affecti hominis dextram partem cum sinistra conferri, nihil alienis articulis, hoc est aliorum hominum inspectis. Quod etiam nunc faciendum duxit, cùm ait /an similia, an dissimilia, principio à maximis, à facillimis/ ac si ita dixisset, laborantium corpora ab initio protinus inspici debent, quatenus similia sint sanis, quatenus dissimilia. quam rem, quùm agemus, ex iis, quæ maximi momenti sunt, & in quibus expedita admodum cognitio est, morborum notas intelligemus. quandoquidem nos ignorare non oportet, non esse alia maxima, alia facillima: sed iisdem signis contingere potentia maximis esse, & cognitu facillimis. huiusmodi sunt, quæ in prognosticis statim à principio traduntur his verbis, ‖Nares acutæ, oculi concaui, collapsa tempora, & quæ sequuntur/. Namque hæc maximi esse momenti in prænotione, eorum qui mediocriter in medicinali arte fuerint exercitati, nemo est, qui nesciat: esse verò cognitu facillima, omnes sanè vel artis etiam expertes intelligunt, quùm nullam corporis partem prius facie protinus videat, qui ad cubantem accedit. Ergo ipse cubans, si cum seipso conferatur (vt præcepit) certiorem quoque notam exhibet. atque hac ratione ab iis, quæ facillima & maxima sunt, initio sumpto, iam poterit, quod ad artem attinet æstimari. Forte autem interdum fiet, vt decipiatur quis homine, qui natura habet nares acutas, oculos concauos, collapsa tempora: sed, si laborantis corpus plærisque hominibus simile comperiemus, nullo pernicioso morbo, aut affectu, detineri hominem facilè intelligemus. vbi, quod ab Hippocrate scribitur,

G (margin, beside "dicunt)")

1. Progn. 5. 4ª. 190. g

H (margin, beside "quam rem")

1. Progn. 6. 4ª. 291. a

A ſcribitur,notabimus, ſi reliquæ totius corporis notæ ſalutem denuncient, confiſi eam eſſe natu-
ralem hominis faciem,vt rem magis perſpectam habeamus,de ijs,qui antè ipſum nouerunt,per-
contabimur: qui vbi idem afferent, noſtram prænotionem confirmabunt. non perinde tamen
ſciemus,ac ſi ipſi hominem nouiſſemus,atque adeò,ſi vſi familiariter eſſemus. eo enim quòd be-
nè valentem ſæpenumerò viderimus, in ſignis, quæ in ipſo apparent, nunc, vbi aduerſa valetu-
do eſt,diſcriminis modum certiùs deprehendimus. Vt enim audiuerimus, coniecerimus q; ho-
minem acutis naribus eſſe,concauis oculis, familiaris duntaxat modum intelligit, quæ res medi-
co in primis neceſſaria eſt. non enim id ſolum nouiſſe operæprecium nobis eſt,quòd corpus à na
turali habitu receſſit,ſed quatenus nares acutiores ſint, oculi magis concaui, tempora collapſa,&
alia ſingula, quæ deinceps exequitur: è quibus, quod ſimili maximè contrarium eſt,non ſimpli-
citer graue dixit,ſed grauiſſimum, eſt autem maximè contrarium, quod à naturali habitu diſtat
longiſſimè. ergo,quemadmodum,quod maximè contrarium eſt,non ſimpliciter graue,ſed gra-
uiſſimum poſuit, ſic graue magis minus'ue dixit, quatenus plus minus'ue contrarium ſe oſten-
dit. Notæ igitur,quæ in facie ſunt, nullo negocio percipiuntur, & plurimum ponderis habent,
tum quas à principio protinus recēſuit,tum quas de oculis ſubiecit.Complura autem ex ijs, quæ
B in prognoſticorum libris tractauit,ſi mentem adhibeas, intelliges partim non maxima eſſe, par-
tim non facillima,partim quibus vtrunque abeſt, vis ſcilicet & facilitas. quæ in eorum librorum
expoſitione latiùs perſequuti ſumus, perſequemur & nunc exempli cauſa nō nulla. Nam, quòd
æger ſupinus cubet brachijs cruribus'que ſimiliter iacentibus,vt reſolutis,non modò ob grauem
affectum euenire poteſt,ſed ob mollitiem quoque hominis,delitias'que vltra modum.quare niſi
mores ægri cognitos habeamus,facilè decipiemur.At fieri minimè poteſt, vt quos curamus,om
nium nobis mores innoteſcant. quamobrem percontari hos oportet,preterquā in paucis.Com-
perimus quidem aliquando non magni momenti rem denunciari, vt in ijs, quæ ad cubandum
pertinent: interdum maximi, vt in viro ornato, vbi trucem vultum habeat, vel flatum per ven-
trem reddat cum crepitu,dolorem, aut mentis alienationem ſignificat, ſi in eo ſit, quem id facere
audiente aliquo puderet: ſed ſi nullam præſentium rationem haberet,nihil is prorſus oſtenderet.
Quocirca hic etiam nouiſſe hominis mores conuenit, non ſecus atque conſuetudinem in ven-
trem cubantium,eorum'que naturam,qui per ſomnum dentibus ſtrident, vel quorum palpebrę
non committuntur. namque hæc, vbi cubantis conſuetudinem, vel naturam medicus nouerit,
aut ab altero quæſierit,qui eos cognoſcat,indicium faciunt,id'que modò bonum,modò malum.
C In vrina verò nigra,nigro item ſputo,tum in atra bile, morbi initio apparētibus maxima vis in-
eſt,& expedita cognitio,ſicut è contrario in acutis morbis ſummam ſecuritatem pollicetur facilè
ſpirare,ſubſidere in vrina album leue & æquale. Hæc de ijs, quæ ad cognitionem pertinent, po-
ſuiſſe voluimus,vt ſint exempla eorum, quæ maximam vim habent, & cognitu facillima ſunt,
tum quorumcunque,quomodocunque nobis innoteſcant,ſeu experimento, ſeu ratione. quan-
quam non tantā vim habent,nec æquè facilè percipiuntur,niſi ægri vſus,natura,mores,vel ſcian
tur,vel quærantur. Deinceps mihi ſermo erit de ijs, quæ attinent ad chirurgiam. Vt autē res ma
gis in aperto ſit,quoddam exemplum apponemus, quod habetur in libro de ‖ articulis inter ini- Sect.1.t.3.7ª.
tia protinus,vbi de prolapſo humero agitur. in quo,idem quod maximum eſt,nullo negocio cō 251.g
prehenditur. nam,ſi quod turgidum,rotundum, ac durum in ala ſe oſtendat, id ibi eſſe nulla ra-
tione poteſt,niſi humeri caput ſuo loco motum in alam exciderit. Sed ſinus in ea parte, quæ hu-
meri iuncturæ ſuperiecta eſt,commune indicium eſt, & humeri prolapſi, & lati ſcapularū oſſis,
quatenus ſummum à iugulo recedens, attollitur: atque idcirco debemus affectam partem inte-
græ comparare,quæ vbi non ſuæ naturæ deprehendatur, exiſtimare licebit humerum excidiſſe.
In hoc igitur ſigno, non æquè magna vis ineſt, & expedita cognitio, atque in tumore ſub ala.
D imbecillius adhuc eſt, quod ex motu colligitur, humerus enim ſurſum non porrigitur, & vbi
huius partis muſculi atteruntur, tenduntur, inflammantur: & vbi aliquæ ipſorum fibræ altiùs
abrumpuntur. Ego autem huiuſmodi caſum aliquando nactus ſum. latum ſcapularum os ſum-
mum antè à iugulo receſſit,deinde alterius brachij humerus loco ſuo motus eſt, quod accidit in
palæſtra. intuitus autem medicus ſedem iuncturæ humeri ſuperiectam ab vtraque parte æqua-
lem,inconſideratè dixit eum ipſum locum plagam accepiſſe, & iure hominem dolere, iunctu-
ram verò illæſam eſſe. quocirca præcepit,vt in balneum iret quàm celerrimè, & multo vſus oleo
in ſolio moraretur: atque vbi exiret lana tincta in oleo, cui paulum ceræ adiectum eſſet, ictam
partem obtegens,ſe contineret in lectulo,quieſceret'que.His factis homo,quùm totam noctem
dolore vrgeretur, mane eundem medicum, & quoſdam alios acceſſiuit ex ijs, quos non ratio,
ſed ſola ſuſtinent experimenta. Qui pridie ob temeritatem deceptus, articulum benè ſe habere
protulerat,vbi ad ægrotantem acceſſit, videns duos alios medicos ſe ignobiliores, vt qui parui-
penderetur,iniquo animo tulit, id tamen diſſimulans promptius adhuc ob indignationem di-
xit articulum nullo modo læſum eſſe,quùm vtramque partem iuncturæ humeri ſuperiectam ſi-
milem inueniret,cum'que inflammatio iam ictum humerū occuparet. Perfundens igitur homi-

nem multa aqua calida subinde oleum copiosè immiscens, iussit, vt lana rursus circundatus ea- E
dem ratione conquiesceret. At, quùm per hæc nihil proficeretur, ego tertio die adhibeor: conspiciens'que partem iuncturæ superiectam magis cauam esse ab eo humero, qui dolore vacabat, quàm ab eo, qui dolebat, nimirum inflammatione aucta, humerum, qui integer videbatur, diligenter inspexi, visum'que est mihi ab ea parte summum lati ossis scapularum in superiorem partem recessisse. Hoc igitur adductus, & eo quòd per idoneam curationem homo nihil leuaretur, sub inflammati humeri alam digitum demittens, ibi humeri caput inueni. quo tamen res certior esset, animaduerti alterius humeri alam, in qua, vbi nullum huiusmodi tumorem repperi, pronunciaui humerum quidem luxatum esse, medicos verò id latuisse, eò quòd ignorarent latum os scapularum in altero brachio summum à iugulo recessisse, compararent'que percussum locum ad illud perinde, ac si in statu esset naturali. Nobis inquam discere licet ex homine percontantibus, num ab altero brachio, quà cum iugulo latum os scapularum iungitur, aliquando plagam acceperit. ille principio non habet, quod dicat: dein, quùm sibi in mentem veniret, se quondam ex vehiculo decidentem percussum fuisse fatetur, sed paruo negocio liberatum lana oleo tincta tribus aut quatuor diebus super ictam partem imposita. Sed quorsum hæc? vt ostendam quantum dignitate inter se distent indicia, per quæ innotescunt morbi manus curationem requi- F
rentes. Non posse enim affectum brachium sursum porrigi multis quoq; alijs commune, quùm & chordæ musculorum, qui ea parte sunt, & sæpenumerò ipsi quoque musculi, vbi indurati, aut inflammati sunt, tum contusi aut altè abrupti, vel vbi aliquæ ipsorum fibræ perrumpuntur, sursum ferre brachium non sustineant, neque solùm sub hoc, sed sub omni etiam motu indolescant. Sinus verò ea parte, quæ iuncturæ humeri superiecta est, & ipse communiter recedentis quoque ossis facit opinionem. At rotundus, durus'que in ala præter naturam tumor abundè humerum loco suo motum testatur. quare is minimè decipietur, qui ei tantũ confidet. quid quòd & ipsum cognitu facillimum est, solum'que oportet tumorem contingere digitis in alam coniectis, quà humeri caput euidenter se ostendet. Sed musculorum affectus, sub quibus neque sursum porrigere humerum possunt, neque citra dolorem mouere, exercitatam rationem, summam'que animaduersionem exigunt. Has igitur notas illis annumeramus, quæ plurimum valent, & facillimè comprehenduntur, siue quis rationalem, siue in experimentis positam medicinã profiteatur. Empiricus enim inspiciens quas συνδρομὰς appellat, quæ nihil aliud sunt, quàm concursus eorum, quæ morbis superueniunt, vbi sæpius eadem notauerit, æquè omnium simul in tempore meminit: dein, quùm ex hac obseruatione multorum concursuum vsum habet, tunc ex ijs, quæ G
morbis superueniunt, quæ'nam in multis concursibus viderit, & quæ in vno duntaxat, dignoscit: atque hoc pacto communia intelligit, & propria, quam rem sequitur rursus notitia signorũ, quatenus inter se viribus distent. nam, quod in multis, vel omnibus concursibus fuerit animaduersum, longè iis cedit, quæ notantur in vno tantùm: quod autem in paucis, minus vincitur, ac præcipuè, quod in duobus. medicus autem, qui spectat experimenta communia, perinde ac propria intuetur, & in memoria habet. cùm hæc, quæcunque sint, & quocunque modo cognoscantur, vnà cum proprijs venientia obseruauerit. Qui ratione nititur, multo magis celerius'que singulorum morborum indicia comperit, & vbi communia sint, & vbi propria, nec Empirici modo diu moratur, sed ne diem quidem aut horam. Concipiens enim humeri caput in alam excidisse, id simul intelligit, primò quidem quòd tumor ea parte non naturalis apparebit: deinde quòd sinus erit super humeri commissura, cùm humeri caput, vt quod in alam venerit, inde absit, vbi esse consueuerat: tum quòd ceruix lati scapularũ ossis humero superimposita sursum porrigi brachium non ita sinet, & quòd musculi admodum dolebunt, quùm vehementer extendantur, vbi attollere humerum conentur, quod q; non absimile tormentum sentient, cùm ad latus tentant affectum membrum adducere. Atque ita quæcunq;, & quomodocunq; cognita, nec, quæ magnã H
vim habent solùm, sed cætera etiam intelliget. quoniàm hac vna via cuncta inueniuntur, quùm altera in obscuro sint, quæ non sunt facillima, sed indicatione comprehenduntur. Humeri quidẽ caput in ala magnam vim habet, & nullo negocio cognoscitur: at musculorum affectus maiori egent cogitatione, sed & à tumore qui in ala conspicitur, vtroq; viribus scilicet & facilitate superati, eadem contemplatione artificioso medico innotescũt. Meritò igitur Hippocrates ante alia artis opera, id est ante prænotionem & curationem, eam partem, quæ ad morborum indicia pertinet (iuniores σημείωσιν nuncupant) intelligi ex similium ac dissimilium notatione voluit: meritò etiam ex valentissimis, & cognitu facillimis: item tertiò ex quibuscunq;, cum his quomodocunq; cognitis, dignitate verò & cognoscendi facilitate inferioribus. Hactenus itaq; præfatus à quibus vitia indicentur, nempè ab ijs, quæ rectè habentibus similia sunt, aut dissimilia, deinceps cuiusmodi illa sint, ea nunc persequitur his verbis.

2 *Quæ & videre, contingere, atque audire licet.*

Quùm voluerit eam medicinæ partem, quæ de morborũ notis est, per ea exerceri, quæ in affecto corpore

A corpore ad exemplum ſanorum ſimilia ſunt, aut diſſimilia: item quædam maxima eſſe & faciliima, quædam cum ipſis neceſſariò percipi: nunc iam (quod ſuprà commemoraui) quæ'nam illa ſint, exequitur inquiens /quæ & videre, contingere, atque audire licet/. Videre quidem licet, quæ conſpectui ſubiiciuntur: contingere, quæ tactu: audire, quæ auribus comprehendi poſſunt. Ergo, quæ inter prognoſticorum initia de facie proponuntur ‖ Nares acutæ, oculi concaui, collapſa tempora/ ſentiũtur viſu: tactu, frigidæ aures: tactu ſimul & viſu, cutis faciei dura, arida, atq; extenta: quæ eodem libro ſequuntur, auditui ſubiecta ſunt, nempè ſternutamentum, tuſſis, crepitus, ſtrepitus'que hominis præter naturam loquentis, vel quòd mens non conſtet, vel quòd vox ſit ſtridula, rauca, aut huiuſmodi quopiam vitio affecta. In morbis autem, quæ manum poſtulant, oculis expoſita ſunt, quæ nigreſcunt, rubent, tum quæ quauis ratione ſuum colorem variant aut retinent. adde exempli cauſa in humero, quòd ſinus in parte eius articulo ſuperiecta, & extremitas lati ſcapularum oſſis elata, viſu percipitur, caput in ala contingitur, auribus accipitur ſtrepitus in corpore ægrotantis, quemadmodum vbi thorace perforato è plaga fertur ſpiritus cum ſono. 1.Prog.6.&7. 4ª.191.a

3 B *Quæ item oculis, tactu, auribus, odoratu, guſtatu, mente ſentiuntur.*

Subiecit hîc omnibus ſenſibus mentem, quam dixit γνώμην (græci communiter νοῦν & φρένα vocant & λόγον, hoc eſt rationem) ſed quoniam & in voce quædam ratio eſt, philoſophi illam dixerunt ἐνδιάθετον, hoc eſt interiorem, vt ab hac ipſam ſeiungerent. Comprehenditur interiori, quid cuique conſequens ſit, quid'que contrarium, ad hæc diuiſio, compoſitio, reſolutio, demonſtratio, & ſi quid eſt generis eiuſdem. Requiritur autem non immeritò, cur olfaciendi & guſtandi ſenſus antè ſeorſum mentionem non fecerit, quùm dixit, /quæ & videre contingere, atq; audire licet./ poſteà verò omnes quinque proponens, mentem quoque adiunxerit. Multi ſanè dixerunt non nulla abſurda, & quæ ſcribi non merentur: alij verò probabilia, ac memoratu digna. hinc autem ordiuntur. Hippocratem dicunt præcepiſſe, vt ex eorum, quæ ſub ſenſus cadũt, ſimilitudine ac diſſimilitudine, morborum notas intelligeremus. Propriè autem ſub ſenſus cadere volunt ea, quæ, vt comprehendantur, non aliam potentiam requirũt, ſed vna ſenſuum comprehenſio ſufficit: ſub ſenſus cadere ſimiliter, ſed non propriè, quæ pluribus ſenſibus ſimul, & tum memoria, tum ratione, quam vocant componentem, & colligentem, accipiuntur. Colorem verò ex eorum numero eſſe exiſtimant, quę propriè ſub ſenſus cadunt, itidem ſuccum, vaporem, C vocem, prætereà duritiem, mollitudinem, calorem, frigus, & vno nomine qualitatem omnem, quæ tactu comprehenditur: at mali, mali punici, piri, aut cuiuſuis alterius rei totam naturam ſenſu minimè percipi, ſed (vt Plato dixit) opinione cum ſenſu rationis experte, omnia'que eſſe opinabilia arbitrantur: & proptereà quoſdam ſæpiùs in ipſorum cognitione decipi, cùm vel colorem tantùm, vel figuram, vel vtrunque naturali non abſimilem intuentur. mala enim, mala punica, pira, vuam, nucem iuglandem, & plura alia ex iis, quæ edendo ſunt, vbi ex cera componuntur, priuſquam vel ad nares admoueantur, vel guſtentur, tangantur'que, à veris abhorrentia non videri: eum verò falli non poſſe, qui ipſorum vſum ſingulis ſenſibus æſtimet: omnibus autẽ rem diſcutere ſine memoria & enumeratione non licere, & hanc non ad ſenſum aut memoriam pertinere, ſed ad mentem. nominant autem enumerationem, non ſolùm συναρίθμησιν, ſed etiam συγκεφαλαίωσιν. Hippocratem ergo, quùm inquit /quæ & videre, contingere, aut audire licet/ volunt eorum, quæ ſenſibus ſubiiciuntur, meminiſſe, vt exemplum aliquod in medium afferret: atque vbi ab ijs, quæ ſenſibus ſimpliciter, & propriè ſubiecta ſunt, ad totam naturam tranſijt, iure tunc ſenſus omnes, & mentem quoque commemoraſſe, ità, vt vniuerſa oratio ſit huiuſmodi. Aggredi medicus debet ad vitiorum notas, orſus à ſimilium ac diſſimilium inſpectione, interD dum ſolam qualitatem, interdum tota conferens corpora. quæ quidem expoſitio ratione non caret. Eſt & altera hunc in modum, Hippocratem, quùm inquit /quæ & videre, contingere, atq; audire licet/ de medico loquutum eſſe: quod verò addit /quæ item oculis, tactu, auribus, odoratu, guſtatu, mente ſentiuntur/ ad ægrotantem ipſum referri, ità, vt medicus non modò indicia colligat ex iis, quæ ipſemet, ſed ex iis, quæ æger videt, tangit, olfacit, guſtat, tum ex eius mente, quatenus labat aut conſiſtit. quòd autem medico ad cognitionem expediat, nouiſſe mente'ne homo labatur, an ſui compos ſit, in aperto eſt. Placet alijs, quod ſcribitur /quæ item oculis, tactu, auribus, odoratu, guſtatu/ ad ægrotantem, quòd adiungitur /mente/ ad medicum pertinere. ſiquidem ex iis, quæ cubans videt, audit, contingit, guſtat, medici mens aliquid ratiocinatur. conijcit enim de laborantis guſtatu aliquid ad ipſum pertinens, non ſecus ac de morbo. nam, ſi guſtanti amara omnia videantur, quemadmodum ijs, quos morbus regius malè habet, redundat in lingua bilis: ſi ſalſa, pituita ſalſa: ſi acida, acida ſimiliter pituita plurima in ea eſt. ſic'que hominem dicunt qualitatem ſui ſudoris interdum in os deſtillantis percipere. Hoc pacto enodantibus aduerſari videtur, quòd olfactum medici præterierit, quamuis eo ſæpiùs vtatur, cum indicia ex deiectione, vrina, ſputo, vlceribus, ſpiritu ægrotantis, collecta, olfactu à medico æſtimẽtur.

Porrò autem à ratione non abhorret, fuisse hunc à librario prætermissum, sicut alia multa in plurimis Hippocratis aliorum'que voluminibus, partim omissa inueniuntur, partim euidenter deprauata Nec abfuerunt, qui locum hunc ità explanarent, non idem scilicet significari his verbis /quæ videre, contingere, & audire licet/ atque illis /oculis, auditu, tactu sentiũtur/. potest enim videre quis, contingere, aut audire, nullo modo re comprehensa: sentire verò sine comprehensione non potest. Refertur huiusmodi explicatio verbi /sentire/ ad Semium stoicum, cui propterea subscripsit Iphicianus Quinti discipulus, qui stoicam philosophiam sequutus est. Quod censent igitur huiusmodi est. Priora verba solummodo in rerum genere, ex quibus notæ sumuntur, accipi debent: sequentia in eodem ad vnguem habito atque comprehenso, quasi ita scripserit. Colligendæ notæ sunt ab iis, quæ in corpore ægrotantis suæ naturæ similia & dissimilia se ostendunt. Sunt autem hæc ea, quæ subiecta sunt sensibus, atque ex ijs ipsis, non quæ non benè videntur, aut audiuntur, vel quouis denique sensu non benè sentiuntur, sed quæ singulorum sensuum comprehensione & mente percipiuntur. abusum verò Hippocratem dicunt vocabulo /sentiuntur/ de mente verba facientem. Ita, vt in prioribus verbis sensum vnum vel alterum prætermiserit, vniuersum enim eorum genus sub exemplo demonstrauit: in sequentibus omnium meminerit, & mentem adiecerit, magis exquisitam firmiorem'que enunciationem reddens. nam commune est omnibus cõprehensi obiecti speciẽ imprimere. Sed, quum, quod polliciti sumus, præstiterimus, referentes, quæ non nulli probabilia attulerunt, ne videretur Hippocrates eadem sæpiùs repetere, proximum est, vt ad ea, quæ sequuntur, veniamus: tu vero superiores sententias scrutatus optimam eligas. Vsurpat autem γνώμης vocabulum more priscorum, quod idem significat, atque mens, siue intelligentia. quam rem, & si possem multorum testimonio confirmare, pauculos tamen adducam, qui mentem γνώμην dixerunt. Critias igitur in primo aphorismo hæc scribit / Nec quæ reliquo corpore sentit, nec, quæ mente intelligit/. & iterum / Intelligunt homines mente an sanus aliquis sit/. Et in primo libro, qui de colloquijs inscribitur / Si ipse excitatus ita fuisses, vt mente valeres, non sic ab ipso tibi iniuria fieret/. & in eodem sæpenumerò, & in secundo colloquiorum, γνώμης sæpiùs mentionem fecit, sensibus ipsam in diuisione opponens. Ad hæc Antipho in primo de veritate / Qui hæc intelligit, nec oculis longitudinem comprehendit: nec qui longitudinem intelligit, sine mente eam intelligit/. præterea / Omnes enim homines, tam in secunda, quàm in aduersa valetudine, atque in alijs omnibus mente vtuntur/. Et Plato, sicut priùs sæpè, ita in quinto de repu. /Huiusmodi igitur cogitationem, vt cognoscentis mentem, ita opinãtis opinionem rectè dicere possumus/. Et Lysias in Polyuchum /Ille enim, in omnibus rebus, quas sua vsus mente, pro nostro populo gessit, multorum bonorum in nostra ciuitate causa fuisse videbitur, & multa hostibus attulisse incommoda/. Æschines item Socraticus in Miltiade, & Hyperides in Dioclem, & alij rhetores, medici atque poetæ, quorum omniũ meminisse superuacuum est, eodem modo id vocabulum vsurparunt.

4 *Quæ item omnibus, quibus cognoscimus, intelligi possunt.*

Iure etiam hîc quæritur, quas præter sensum, & mentem, natura nobis potentias dederit ad percipiendum obiecta exteriora. Adiungit enim /quæ item omnibus, quibus cognoscimus, intelligi possunt/ perinde quasi non enumerauerit omnes. Explicabo igitur, quamobrem hæc adscribi ab ipso existimem, illud præfatus, quod & sequentibus necessarium est, & memoriæ proditum fuit à multis veterum: quibus placet ex opinionibus, quas videntur sectarum auctores inuenisse, nullam esse nouam, sed, quæ priori sęculo tradita fuerunt, vnà cum aliorum mente interiisse. Siquis in opinione ad res ipsas animum aduertat, neque Pyrrhonis sectam, neque Academicam, Stoicam, Peripateticam, nec quamuis aliam, post Hippocratem sumpsisse initium iudicabit, quùm ipsi Pyrrhonei ad vetustissimos auctores suam referant sectam. Quocirca verisimile est, vel adeò non verisimile, sed necessarium Hippocratis seculo de naturalibus iudicandi potentiis disceptatum esse, & quosdam nullam talem posuisse, quemadmodum postea Pyrrhonei: quosdam sensum duntaxat: alios nihil huic tribuentes id verum putasse, quod vulgatum est /Mens videt, mens audit, cętera surda sunt & cæca/ : alios vtramque dedisse iudicãdi potentiam, sensum in iis, quæ sensibus subiiciuntur, mentem in iis, quæ comprehenduntur intelligentia: quosdam alias animi nostri potentias concepisse. Itaque Hippocrates, vt eorum vitaret importunitatem, generatim duarum potentiarum meminit, sensus & mentis, quas solas in nobis (vt scitis) vbiq; docui cognoscendi ac iudicandi vim habere: propter cauillatores autem orationi adiecit /quæ item omnibus, quibus cognoscimus, intelligi possunt/. Iam verò aliqui censent aliam esse naturam intelligentiæ, aliam mentis, aliam illius rationis, quam ἐνδιάθετον vocant, atque harum plures adhuc potentias introducunt. Nos autem in libris, qui de communi ratione sunt, tres hominibus in vniuersum inesse potentias demonstrauimus, quibus ad artes constituendas, libros q; conficiendos vtuntur, sensum, mentem, memoriam: atque in memoria quidem hęrere seruari q;

quicquid

A quicquid sensu ac mente conciperetur, quu̇m singularum rerum naturam non inueniat, sed eorum, quæ inuenta sunt, receptaculum quoddam sit: ad ea verò, quæ inquiruntur inuenienda, iudicanda'que naturam nobis mentem dedisse ac sensum. Sed, vbi de his verba fiant, demus, si qui ita sentiant, aliam vim esse intelligentiæ, rationis aliam, rursus'que, si velint, aliam mentis, aliam consilij, quu̇m aduersus eos id nobis sufficiat, quod omnes homines euidenter cognoscunt malum, mespilum, vuam, & alios fructus, siue vna animi potentia, siue altera, siue tertia, siue pluribus comprehendantur. Omnes autem homines æquè sibi persuasum habent sensum, mentem, memoriam & voluntatem esse. quæ Asclepiades, quasi nulla sint, præter alia multa conatus est funditus euellere. His igitur propositis satis planam esse causam existimo, quur iis, quæ postremò perfectè docuerat, adiunxerit /quæ item omnibus, quibus cognoscimus, intelligi possunt/. Inire medicus debet artis opera, initio ab affectuum cognitione accepto, comparans ea, quæ in ægrotante apparent, ad ea, quæ in sanis conspiciuntur, intuitus, quæ similia, quæ item dissimilia, & hæc atque alia omnia sensu ac mente comprehendere: tum, si qua sit præter has potentia, quę communiter possit secundum naturam de omnibus iudicare, hac etiam perinde, atque illis de inuentis iudicare. sicut etiam cognoscere omnes homines possunt, quemadmodum nos in medi-
B cinæ operibus, principio habentes pro materia, quæ sensu comprehensibilia sunt, his verbis /quæ contingere atque audire licet/: potentiam verò hæc iudicantem duplicem, sensum scilicet & mentem, quam ostendit, cu̇m inquit /quæ item auribus, odoratu, gustatu sentiuntur/. vtrique autem euidenter memoria subseruit. si quis aliam quamuis potentiam introduxerit, nihil pugnabimus, modò subiectæ materiæ vtilis videatur. His enim verbis /quæ item omnibus, quibus cognoscimus, intelligi possunt/ & mentem complectitur, & permittit, vt si quis aliam iudicandi potentiam esse arbitretur, illam quoque nobis declaret. Hactenus igitur, quę in hoc libro tradita sunt ab Hippocrate communiter ad vniuersam medicinę artem pertinent, atque idcirco ea esse procemium totius artis proposui. Proximè autem transit ad medicinę partem, quę manu medetur, & ex iis, quę huius partis sunt, ad ea, quę in officina medici discere possunt, aut tractare, qui in arte primu̇m exercentur. Nemo autem existimet expositionem me longiorem pręter meum morem fecisse. siquidem, quę totius artis communia sunt, pluribus verbis explicari debent, quàm quę propriè ad singula pertinent, vt quu̇m maximè, vbi quis in aliquo opere ipsa pertractet, nunquam aliàs commemoranda: id quod ego constitui in horum librorum Hippocratis expositione, vbi de mente ac sensu omnia persequutus, eorum, quę proximè retuli,
C nullam amplius faciam mentionem. Quin hęc dixi paucioribus fortasse, quàm res petebat, quia quu̇m proponere possem agitatam de numero potentiarum animi, controuersiam, ac de ea pronunciare, magis operępretium duxi eum, qui harum absolutam notitiam requirit, ad librum de communi ratione reiicere. Aliud etiā vertitur in dubium, vbi pręcipit, vt ab inspectione illius, quod simile est, & dissimile, inchoemus, propterea, quod non ita distinctè omnibus notum sit, quo simile & idem inter se distent. quod ipsum de industria omisi alibi explicatum. Attinent ad eandem contemplationem, & alia multa, quę similiter pręterij: & hoc vtrum, qui medicinam in vsu positam profitentur, eorundem vel similium obseruatione vtantur. ex iis enim quidam similia censent animaduertenda. alij cautiores ea, quę suę sectę vniuersę consentanea sunt tenentes, omnia eadem obseruari volunt, seu ad morbos significandos, seu ad prognostica, seu ad curationem pertineant: & Dionem phreneticum eundem esse, atque Theonem phreneticum, quatenus ambo febricitantium insania opprimuntur. alij neque simile vno modo vsurpari dicunt atque intelligi, sed duobus, vno quidem simile significat, quod nulla conditione differt, vt Castor & Pollux: altero non huiusmodi, sed id, in quo maius & minus conspicitur. Quin & apud vetustissimos medicos ac philosophos, quorum scripta adhuc extant, videre licet simile ita vsur-
D patum. vt qui confusè ipso citra omnem distinctionem vtantur, & modò eandem formam habentia nulla ratione distantia similia dicant, vt dextrum oculum & sinistrum, quu̇m vterq; in eodem homine consideratur: modò, vbi vnus glaucus, cęsius alter est, aut niger, vel quatenus oculi sunt in diuersis quoque hominibus, similes vocent. Magis tamen consuetum est apud ipsos glaucum glauco, & cęsium cęsio, non secus ac nasum aduncum adunco, simum simo, rectum recto, similem appellare.

5 *Quæ autem ad Chirurgiam, in Officina medici.*

Huiusmodi breuitate constat eos de industria vti, qui volunt obscurè quid enunciare. nam, vbi interdum vno nomine aut verbo adiecto, interdum altero, aut summum tertio, lucida reddi oratio poterat, cur neget quis eius auctorem operam dedisse obscuritati? Equidem verborum formam adiungam, qua quis claram fecisset orationem. ea est. Medicinalis ars vniuersa in affectuū cognitione ad ea commune consilium dirigit, quæ sanis similia sunt, aut dissimilia, ex illis, quę mente ac sensu apertè comprehenduntur, inueniens atque diiudicans, è quibus, quę chirurgi tan

tummodò ſunt, exequar, atque ex his ipſis, quę in officina medici oſtendi addiſcentibus, aut prę- E
ſtari ęgrotãtibus poſſunt. Sic igitur diceret, qui clarè loqui vellet. Officinam medici κατ' ἰητρεῖον
appellat, cuius non nulli poſtremam ſyllabam per η ſcribunt: quo modo ſi ſcribatur, ſignifica-
bit, in arte medicinali, non in loco, quem ἰατρεῖον appellamus, quaſi ita dixerit: Quæ in medici-
nali arte eius partis ſunt, quæ manu curat, talia ſunt. In ſequentibus autem patet eum, qui librum
compoſuit, ſeu Hippocratem ipſum ſeu Theſſalum eius filium, non explicaſſe omnia chirurgi
munera, ſed neque omnia, quæ in medici officina aguntur, ſed ex his ipſis, quæcunque addiſcere
debent, qui primas inſtitutiones aggrediuntur. Quin & inde originem traxit inſcriptio libri,
quam poſtea ſequuti ſunt Diocles, Philotimus, & Mantias. Satiùs autẽ fuit ſic inſcribi, περὶ τῶν
κατ' ἰητρεῖον, hoc eſt, de iis, quæ in officina medici fiunt. Miror autem Aſclepiadem, qui κατ' ἰη-
τρεῖον ſcripturam ſeruans, putauerit ſignificare artem medicinalem, quam κατ' ἰητρικὴν ſignificat,
at non κατ' ἰητρεῖον: ſic, vt ἰατρεῖον pro officina accipiatur, ἰατρικὴ ad morbos curandos pertineat.
Sed huiuſmodi contemplationes attinent ad nomina, quibus parum inſiſtere debent, qui in rerũ
veritatem incumbunt. Ea verò, quæ propoſita ſunt, proximis verbis docere incipit.

6 *Aegrotans, agens, miniſtri, machinamenta, lumen. Vbi, quomodo, quot, quibus, quomodo, quando, corpus, inſtru* F
menta, tempus, modus, locus.

Omnia hîc percurrit à quibus, per quæ, quibus'cum, & circa quę chirurgia exerceatur: deinde
narrat quale eſſe prędictorum vnumquodque debeat, & quomodo, aut quo tempore adhiberi.
Ex his plęraque in aperto ſunt, ſicut ægrotans, agens, miniſtri, machinamenta, lumen: ſed & in
ſequentibus ab ipſo quoque auctore exponuntur, quùm referat, quomodo æger ſe medico exhi-
beat, qua ratione medicus agere circa ipſum debeat, & aſſiſtentes ſubſeruire. Non ſecus etiam
quęcunque de machinamentis, & lumine, nouiſſe nobis neceſſarium eſt, in ſequentibus perſe-
quitur. Poſt hæc vberius de faſciandi ratione pertractat, non quo multa verba faciat, in toto enim
libro ſtudet breuitati: ſed quo nihil, quod vtile ſit, voluerit prętererire. Ergò quæcunque propoſi-
tis verbis continentur, præterquam/ægrotans, agens, miniſtri, machinamenta, lumen/ exami-
nanda ſunt. Atq; ante omnia/vbi/ quod primò propoſitum eſt, ὅκου dixit, cuius dictionis poſte-
riorem ſyllabam Iones per κ, nos per π ſcribimus. hac ſignificat locum, in quo quis ſitus eſt. quo
circa non abſurdè dicet aliquis ad omnia, quę dicta ſunt, eam referri. Siquidem ægrotanti idoneo
loco opus eſt: vocantur autem ęgrotantia, quibus manus curatio adhibetur. iis non minùs ido- G
neum locum requirunt, medicus & inſtrumenta. ex luminibus verò, quod artificioſum eſt, licet
vbi volumus collocare. Quod deinceps adiungitur /quomodo/ ὅκως dixit, nos per π ſcribimus
ὅπως. notat autem non modò apud nos, ſed apud Iones quoque rerum, quę traduntur, veluti qua
litatem. eos enim qui artem addiſcunt, non ſolùm ſcire locum conuenit, vbi ęger iacens, aut ſe-
dens, manu curandus eſt, ſed quomodo figurandus, quomodò item, qui agit, & qui agenti ſubſer
uiunt. Machinamenta item non ſolùm debent loco idoneo collocari, ſed in ordinem quoque di-
ſponi. ſingula enim & medico & eius miniſtro, ſic erunt maximè ad manum. Videtur autem hîc
omiſiſſe inſtrumenta, vt quæ intelligi ex machinamentis poſſint: ſed quamobrem inordinatè
eorum meminerit, mox conſiderabimus. nunc autem explanare conuenit, quę proximè ſubii-
ciuntur/quot, quibus, quomodo/. Singula hæc ad ea referuntur, quę ſuperiùs dicta ſunt, quę ad
chirurgiam præparata ſcire debent addiſcentes, quot ſint, & quibus ex ipſis quomodo vtendum.
ſic, vt particula/quomodo/quùm paulo ſuperiùs particulæ/vbi/ ſubiiciebatur, ſitum: nunc vten-
di rationem ſignificet. Ibi ergo ponitur /quomodo/ iuxta aduerbium loci /vbi/: hic autem iuxta
relatiuum ad exponendum, quibus inſtrumentis machinamentis'que agendum ſit. Quod adij-
cit /quando/ occaſionem apertè demonſtrat, per quam vti ſingulis conueniat. Quę ſubiiciun- H
tur his verbis /corpus, inſtrumenta, tempus, modus, locus/ non immeritò requiritur, quid ſibi
velint. nam, quùm /ægrotans/ dixit ęgrotantis corporis, ſimiliter verbo/quando/temporis, ver-
bo /quomodo/ modi, verbo /vbi/ loci, vim notauit. cur igitur hęc repetit, & turbato ordine in-
ſtrumenta inſerit, cùm proximè à machinamentis ordine poni magis potuiſſent? quanquàm,
& ſi nullus eorum meminiſſet, intelligi ex machinamentis poterant. Sed his occurrere poſſu-
mus affirmantes inſtrumenta nunc intelligi ſcalpellum, terebram, hamum, ſcalprum, laminam
membranæ cuſtodem, & quę ſimilia ſunt, quæ poſſumus etiam ex machinamentis compre-
hendere, quùm ſint eiuſdem generis. Huiuſmodi inſtrumenta, quia propriè parata ſunt cura-
tionis gratia, idcirco ἄρμενα nuncupauit. quod vocabulum in opere de ratione victus in mor-
bis acutis, quà de balneo, vſurpauit, quùm inquit/quippe in paucis domibus, vel inſtru-
menta (quæ ἄρμενα dixit,) vel miniſtri inueniuntur/. ſcaphia igitur, rotas, peluim, labra, &
quæcunque accommodantur ægrotantibus, ſub eo nomine comprehendiſſe credibile eſt. Re-
ſtat adhuc abſurdum in reliquis, quorum vnà fit mentio cum inſtrumentis. Fortaſſe autẽ corpus
nunc

A nunc dixit affectam partem: tempus verò id, quod ipsi adiungitur. nam, vbi manus curatio admouetur, scire conuenit, quàm diu inceperit affectus, qui curandus est. Ipse enim cauit, ne tertio aut quarto die membra extenderentur, aut articuli reponerentur. Potest item /tempus/ nunc dixisse, dũ manu curatio fit. quandoquidem conari in quibusdam debemus manu quàm celerrimè vti, quùm periculum maximum ex frigore iam sequatur, sicut in ijs, qui suuntur, celerrimè enim intolerabili dolore prehenduntur, qui manu curantur: in alijs autem, vt suffusionibus longiori tempore agenda res est, quùm demissa acus diu contineri ea parte debeat qua non fluere, sed vehementer insidere suffusionem volumus. At modus vitiorum originem nunc significare potest, quùm ipse censeat cognoscendum esse medico, quomodo os fractum est, aut suo loco motum, sicut ipse etiam in ‖ libro de vulneribus capitis indicauit, quibus modis illata plaga fuerit, vbi ait /Vulneratur autem caluariæ os tot modis/. & rursus /sunt'que vniuscuiusque modi species fracturæ plures/. addit præterea /collidi etiam os potest, quamuis in suo statu seruetur, & colliso rima non accedat, atque hic est secundus modus/. tum alium adijciens, inquit /tertius hic modus est/. & rursus /quartus hic modus/. Illud insuper à ratione videtur alienum, quòd locum iterum adscribat, quùm supra dixerit /vbi/ quo aduerbio locus significatur. Quare non nul- Non longe à principio.

B liꝰam dictionem aliter exposuerunt, simul'que scripturam immutarunt, sic, vt pro /locus/ iterum /vbi/ legatur. hæc tamen scriptura libri expositores non latet, quam non ignorant plurimi eorum, quos experimenta sustinent. Sed, vt res magis perspicua sit, eam repetam. habet autem sic /Ægrotans, agens, ministri, machinamenta, lumen, vbi, quomodo, quot, quibus, quomodo, quando, corpus, instrumenta, tempus, modus, locus/. Volunt igitur, quando inquit primùm /vbi/ id simpliciter intelligendum, quùm liceat id verbum referre ad ægrotantis corpus & instrumenta, vocari'que hic instrumenta credunt ea, quæ supra machinamenta dixerat: at quùm secundò repetit /vbi/ definisse laborantis corpus, & instrumenta idoneo loco collocanda. Sed, si prior scriptura, & superior expositio maneat, locus in fine totius orationis affectam corporis partem significabit. Consueuerunt enim medici tam locos dicere, quàm corporis partes: & à quibusdam confecta sunt integra volumina de locis affectis. Hactenus percursa sunt sola capita rerum, quæ tractari debent: docere verò proximis verbis ingreditur. quapropter ad ea adiungendum animum existimo. nam, si quid eorum non rectè intelligatur, in arte exercenda detrimento erit: ex ijs, quę adhuc proposita sunt, si quid non benè acceptum fuerit, non admodũ officiet.

7 C *Agens, siue sedeat, siue stet, commodè, tum sui habita ratione, tum illius, qui curatur, ac luminis.*

Antea exposui illa ab Hippocrate recenseri, à quibus, per quæ, quibuscum, circa quæ chirurgia exerceatur. /A quibus ergo/ intelligere debemus medicum & ministros: /per quæ/ instrumenta: /quibuscum/ lumen & locum: /circa quę/ corpus totum laborantis, & vitiatam partem: quæ & propositis verbis & sequentibus singula exequitur, qualia esse oporteat, non tamen eo ordine, quo enumerauerat. quandoquidem orsus fuerat ab ægrotante, quod ab antiquis omnibus fieri solet, atq; vbi velis, sexcenta legas exempla apud omnes. quod autem pertinet ad hunc locum, satis erit, quod à Poeta secundo Iliados in enumeratione profertur:

Dic mihi Musa, virûm quis maximus est, vel equorum,
Atridas pariter qui sunt in bella sequuti?

Primò enim proposuit viros, deinde equos, non tamen primò de viris respondit, sed inquit,

Prima Pheretiadæ debetur gloria equarum,
Quas auium in morem celeres Eumelus agebat
Æquales ætate, pares tergo'que pilo'que.
D Monte in Pierio, quas enutrirat Apollo.
Insignes ambæ, & Martis terrore carentes.
Maximus at longè fuit Aiax ille virorum.
Indignatus adhuc, dum nulla subibat Achilles
Prælia, nam pugnans omnes virtute preibat.

Alibi rursus, cùm dixisset,

Tristis erat gemitus toruo & iactantia vultu.

Subiecit prius satisfaciens illi, quod secundo loco propositum fuerat.

Cædentum, & dura miseri, qui morte peribant.

In septimo autem Iliados volens quasi de industria indicare, non esse habendam huiusmodi ordinis rationem, quùm perpetua quinque tradidisset, primum de secundo tractauit, tum de quinto, post hæc de quarto, deinde de tertio. qui locus ab his versibus incipit:

Beotij hic, Iones, prolixa veste decori
Et Locrij & Phthij, & qui resplendebat Epeus.

Hæc de ordine orationis nunc semel dixisse sufficiat, ne quis alibi de huiusmodi re cupiat audire. Quæ igitur ad agentem attinent, id est ad chirurgum, clara sunt omnibus, qui ad ea volent

animum

animum aduertere. Ostendit enim agentem, siue sedeat, siue stet, dum manum adhibet, commodè figurandum esse, tum quod ad se ipsum pertinet, tum quod ad ægrotantem & lumen. E
Quod consilium quùm perpetuum statuerit in singulis, quæ dicta sunt, commodam deinceps collocandi rationem demonstrat orsus à lumine, quod postremum positum fuerat.

8 *Luminis quidem duæ species, vna communis, altera artificiosa. Communis non est in nostra potestate: Quæ arte comparatur, sita est in nobis.*

Speciem dixit εἶδος, quod vocabulum nunc semel intelligens vbique in memoria habeto. Maiores enim græcè soliti sunt appellare, & διαφορὰς, & εἴδη, & τρόπους, partes, quæ generi subijciuntur. Dixit igitur nunc Hippocrates luminis esse duas species, quasi differentias duas & modos dixerit. Est autem commune lumen, quo omnes homines vtuntur, sub dio potissimùm, deinde in amplissimis ædibus, quibus patentiores fores sunt, ac luminis plenæ, quales nunc habitant in multis ciuitatibus, qui medicinalem artem exercent, quas à medico ducto vocabulo medicinas appellant: artificiosum lumen maximè fit, vbi lucernas, faces, lampadas, aut tale quid accendimus, deinde, quùm totas fenestras, aut earum partem patefacimus, seu alias claudimus, alias aperimus. quod ęquè in foribus accipiendum est. F

9 *Quarum vtriusque duplex vsus lumine aduerso, aut auerso.*

Duplicem proponit vsum vtriusque speciei luminis, & communis, & eius quod arte comparatur, aduersi scilicet, aut auersi. aduersum nominans πρὸς αὐγὴν, vbi scilicet id, quod à chirurgo curatur, aut inspicitur, ad lumen spectat: auersum verò ὑπ' αὐγὴν, vbi à lumine paulum declinat, quod in suffusione fit, & vno nomine in omnibus vitijs oculorum, quorum affectus neque benè cognosci, nec curari queunt, vbi homo ex aduerso luminis collocetur. atque idcirco fugiendum est aduersum lumen: auersum autem ita sit oportet, vt is, cuius oculi à chirurgo tractantur, vel à lumine auertatur, vel ad ipsum spectet obliquus. Loquor autem nunc de ipsis oculis, non de palpebris, siquidem hę tractari possunt, & si homo aduerso lumine collocetur, sicuti quando aquosa vesica extrahitur, vel pili laqueo excipiuntur, aut sutura palpebris inijcitur, aut denique vbi medicus diductis palpebris non eget. Igitur, si lippiens aliquis vehementer exulceretur, vel id morbi experiat, sub quo figura in oculo fit acino similis, auerti ex toto à lumine debet per omne tempus, nisi quando medicus oculis remedia adhibet, cùm eorum pars, quæ læsa est, sine lu- G
mine subijci curantis conspectui non possit. id quod etiam accidet, si in oculo excidere vnguem velit, suffusionem deducere, vel manu tale quid præstare. sed obliquus ad lumen spectare debet, cui manus inijcitur, ita, vt nec lumen pupillam feriat, nec medicus prohibeatur arte, hoc est aspectu earum partium, quibus medetur. Gręcè autem apertè dicetur, qui auersus à lumine est, non πρὸς αὐγὴν, non ὑπ' αὐγὴν, sed potius ἀπὸ τῆς αὐγῆς, aut λοξὸς πρὸς αὐγὴν: Hippocrates tamen vsurpare ὑπ' αὐγῆς maluit, quàm ἀπ' αὐγῆς.

10 *Auersi quidem luminis exiguus vsus, & euidens moderatio.*

Hoc supra demonstratum est, nulla enim pars exceptis oculis in eiusmodi lumine manus curationem desiderat. sed quoniam (sicut diximus) nullo pacto admoueri manus potest, vbi ęger ex toto auersus est à lumine, præcipit, vt inter aduersum lumen, & auersum figuretur. at non propterea æquè in omnibus morbis à lumine auertendus est, sed quatenus res ipsa cogit. nam, si exulceratio est, aut pus subest, aut in oculo figura similis acino fit, aut ingens inflammatio, seu acris materię cursus oculum exercet, lumen vel modicum infestissimum est, sic, vt momento, materię cursum excitet, & dolorem moueat: leuiorem offensam sub lumine sentiunt, quibus cu- H
ratur suffusio, vnguis, vel tuberculum in angulo, quod parum palpebras diduci patitur. Iam verò qua moderatione auertendus homo sit à lumine, facilè comperies, si in hęc duo incumbas, vt & chirurgus id, quod agit, in oculo apertè videat, & ægrotans non magnopere affligatur. quòd si vtrumque contrariè figurari hominem hortetur, ei, quod magis vrget, insistito: si neutrum superare iudicaueris, hominem prorsus medium collocato inter lumen aduersum, atque auersum. Nos sanè tibi viam indicauimus: hac vsus inuenies, quà moderatione æger à lumine sit auertendus. Hippocrates verò ita loquitur existimans omnibus euidentem futuram, si qui inuenire ipsam studeant. non enim rudes docuit, quemadmodum nos nunc, sed admodum in disciplinis assuefactos, sic, vt ex eorum, quæ supra ostensa sunt, consequutione, talia per se nullo negocio assequantur.

11 *Quod verò ad aduersum attinet, ex luminibus, quæ dantur, conferunt que, conuerti ad illustrissimum oportet, cui manus adhibetur.*

Vt planè conspicari chirurgus possit, quicquid in corpore ægrotantis molitur, in omni

A corpoꝛis parte, oculis exceptis, eligere locum debet maxime lucidum. Eſt autem maximè lucidus ſub dio in Sole, vbi nihil officit eius luci. ſed talis locus interdum nullus eſt in ædibus ægrotantis: ſæpius eſt quidem, collocare tamen ibi hominem non expedit, hyeme propter frigus, æſtate propter ardorem. vtriuſque enim ſua noxa eſt. adde, quod cauere perflatum oportet, cuius cauſa ſæpe non modò idoneo aeri hominem non committimus, ſed cauemus, ne prope portas & feneſtras ducatur, ſi vehementior perflatus accedat. Vitamus aũt vt quàm maximè perflatum, vbi veremur, ne quid neruoſum patiatur, ſicuti rurſus Solem in ijs, quæ putreſcunt, vt potè quibus periculũ ſubeſt, ne ſanguis erumpat. Rectè igitur adiecit /ex luminibus, quę dãtur, conferũt'q3./ non enim ſimpliciter ex luminibus, quæ dantur, eligendũ eſt maximè lucidum: ſed intueri etiam oportet an illuſtriſſimum ſit, ex ijs, quæ conferunt.

12 *Niſi vbi quidpiam, aut latere oportet, aut conſpici non decet.*

Sententiam ſuam his verbis auctor minùs euidenter expreſſit, ita, vt partes, quæ tractantur, non videantur in aduerſo lumine collocandæ, quandocunque aut latere quidpiam oportet, aut B conſpici non decet: at longè aliter ſenſit, idcirco ſubijcit.

13 *In quo caſu id, quod manu curatur, ad lumen conuertendum: Chirurgus autem ad id, quod curatur, cum eo ne lumini officiat.*

Debuit enim ipſe totam ſententiam aperire hoc modo. quod verò ad aduerſum attinet ex luminibus, quæ dantur, conferunt'que, conuerti ad illuſtriſſimum oportet, cui manus admouetur, non tamen purum ac ſine vllis tenebris lumen ſeruare: ſed, vbi latere quidpiam oportet, vel conſpici non decet, ſe ipſum ita collocare, vt partes, quę curantur, ſibi conſpicuę ſint, cùm cęteros omnes lateãt. Vniuerſa igitur orationis ſentẽtia ſic habet. Roget fortaſſe quis cauſam, quamobrem medicus velit aſſiſtentes cęlare. an quia docere magiſterium chirurgiæ aliquos ex pręſentibus nolet, tanquam indignos, qui id percipiãt? quin & ab ęgrotantium neceſſarijs eſt etiam cauendum, quod non ferant id incidi, quod neceſſarium eſt coꝛporibus, quæ eiuſmodi manus operam requirunt. indignãtur enim, & chirurgo quaſi carnifici ſuccenſent. Quid quòd res ſępenumero cogit, vel putrem teſtem abſcindi ex toto, vel neruum tranſuerſum ſecari, ne homo neruorum diſtentione prehenderetur? Quidam verò idiotę, nec videre multitudinem puris ſuſtinent: alij ne ſuppurantem quidem locum planè aperiri à medico permittũt, in quo caſu medici propoſitum eſt, vt his minime aduertentibus abunde affectum locum ſecet, & pus vniuerſum effundat. id quod & ob laborãtis timorem nobis interdum accidit: non nulli ſiquidem ita manus curationem pertimeſcunt, vt exanimentur metu ipſo tormenti, priuſquàm incidantur. in quo caſu medicus dicere probabiliter debet, quantum ſpectat ad manum adhibendam, poſtero die ſe conſideraturũ, nunc ſe nolle manum inijcere, ſed perfundere aqua, vel ſpongijs fouere, vt locum cataplaſmati aut medicamento idoneum reddat, atq3 interim timidum hominem nec opinãtem ſecare. Hæc quidem medicus aſſiſtentes cęlat, vt ipſos aſpectu prohibeat: Alia verò ob laborantis pudorem, vbi graui animo fert videri à multis, quo vitio in ano vel obſcœnis partibus affligatur. has enim partes inuitiſſimus quiſque alteri oſtendit: fœminæ verò clunes, pectus, ventrem, atque adeò magis pubem. Porrò autem quidam Hippocratem reprehendens, hæc ait ab ipſo ridiculè appoſita. nam, qui has partes cęlari volunt, quæ manu curantur, his in procliui eſt omnes eijcere foras, & medico duntaxat, aut vni cuipiam, vel alteri ex ijs, qui adſunt maxima familiaritate cõiuncti, rem committere. Verùm qui hęc profert, ignorare videtur complures, quos æquè pudet prohibere præD ſentes aſpectu, & miſſos facere, atque ſuos affectus conſpici. Fit etiam ſępe, vt, & ſi iuſſi fuerint diſcedere, curioſi quidam aut non nulli ex familiaribus atque amicis ſolliciti ſtudio cognoſcendi quæ ad ęgrum ſpectant, remaneant impudenter. Per huiuſmodi ergo occaſionem, ineat medicus gratiã apud ęgros, quę nihil obeſt, polliceatur'que ipſis ſeorſum nullo audiente, ſe manum ita adhibiturum, vt multos lateat. poteſt enim (vt dixi) dum vel aquam perfundit, vel ſpongijs fouet, quaſi non dum ſit manum admoturus, momento effectum perficere, ijs, qui videre cupiunt, aliam rem agentibus. Verùm huiuſmodi quæſtiones pręter medicinę pręcepta ſunt, quę nos eorum, quę dicta ſunt, conſequutione impulſi, & contradicentium importunitate, commemorauimus. Sed proximum eſt, vt ad ſequentia tranſeamus.

14 *Hac enim via, qui agit, videt quod tractatur, conſpectui non ſubijcitur.*

Hic quoque, perfecta oratio huiuſmodi eſt: /Hac enim oratione, qui agit, partem cernit, quæ manu curatur, ea'que ipſa cerni ab alijs non poteſt./ neque enim, quod parti accidit, quę curatur,

vtrumque

vtrumque ad medicum refertur, nempè, vt oculis exposita sit, & lateat. E

15 *Verum sui habita ratione, dum sedet, Pedes habeat è regione genuum deorsum ad rectam lineam, quod que ad interuallum spectat, non magnopere inter se coniunctos: Genua verò, paulo supra inguinum regionem, diducta sic, vt cubiti insidere illis poßint, & vtrinque dari ad latera.*

Postquàm modum expressit, quo Chirurgus respectu luminis debeat figurari, ad habitum venit, quo sui ipsius habita ratione commodè collocetur. supra enim inquiens /Agens, siue sedeat, siue stet, commodè, tum sui habita ratione, tum illius, qui curatur ac luminis/: deinde primò exequutus, quod postremum positum fuerat, & necessariò simul mentione facta moderationis, quà collocari debeat, ratione eius, qui manu curatur: iam docet, quo pacto se ipsum intuitus debeat commodè figurari. commodè autem respectu habito ad se ipsum collocari nihil potest, quod simplex sit, & quasi articulis distinctum: sed, si partes consideres, variè potest aliàs alio modo figurari, sic q; interdum etiam commodè collocari. Ergo, si quis seu considat, seu stet, crura plurimum inter se diducat, erit eorum habitus à moderatione alienus, perinde, ac si ex toto hæc committat, efficiat' que vt se contingant, vel alterum alteri superimponat, atq; adeò, si in longitudinem crus totum extendat, vel si pedem nō statuat è regione genu, sed versus partem posteriorem, multum F à recta linea declinantem. Meritò igitur Hippocrates docens quà moderatione, sedens chirurgus sui habita ratione, vtatur in singulis partibus collocandis, præcipit, vt pedes è regione genuũ contineat. Sed, cùm /è regione/ accipi bifariam possit, modò in ijs, qui membrum in longitudinem extendunt, modò in ijs, qui ipsum recta deorsum continent, sicut, vbi stamus, iure /deorsum ad rectam lineam/ addidit. vt semper autem cōsueuit, situm è regione ἴξιν appellat. Iubet igitur pedes modicè inter se diduci, genua q; paulo inguinum altitudinem excedere, eo consilio vbiq;, vt decorè figuretur, vt paratus ad opera sit, vt sic stabilis sedeat, ne labet. quare genua & femora tota vsque ad inguina, eatenus inter se diduci iussit, vt decorè, vt tutò sine curationis impedimento, cubitis & aliqua brachiorum parte modò femoribus insidat, modò vtrinque porrectis vtatur. quam rem his verbis expressit: θέσει significauit femoribus insidere: verbo παραθέσει dari vtrinque ad latera.

16 *Vestis succincta, distincta, æquè, similiter, in cubitis atque humeris.*

Succinctam dixit pro collecta, vt neque fluat, neque medicum strangulet: verbum /distincta/ G ad vestem refertur, cuius nullam partem voluit duplicari. Quod postremis verbis adiungitur /æquè, similiter in cubitis atque humeris/ ambiguum est: aut enim /æquè/ & /similiter/ vtriusq; brachij & cubitum & humerum veste velandum existimat, ita, vt brachia inter se conferantur, quod græcorum plærique συγκρίνεσθαι dicunt: aut cubitos cum humeris comparat, volens cubitos æquè & similiter, vt humeros, in vtroq; brachio circundari. Constat autem noluisse vestem supra cubitos terminari, cùm eos nudari turpe sit, non solùm medico, qui artem adeò honestam exercet, sed & forenses causas publicè agentibus, quos pudere manifestum est athletarum more supra cubitos vestem reijcere: sed & huiusmodi genus amictus expelli alioquin debet, vt potè sub quo non modò ad cubitum, sed ad totum brachium, frigus aspiret: non tamen ostendit, quatenus vltra cubitum velari brachium debeat. an id omisit, quia manifestum erat, & inueniri à nobis omnibus facilè poterat? quùm in qualibet opera, non magno negocio conijciatur, quatenus vltra cubitum tegendum veste brachium sit, si in decus & propositæ manus curationis vsum hîc quoque incumbamus. Verùm, quòd paulo supra, vbi latere quid oportet, contraria consilia esse proposui, nempe obscuro aere opus esse, ne quod curatur, oculis patere possit: claro lumine, vt id chirurgico conspicuum sit: illud autem sequendum esse, quod superat, ac si vtrunque idem posse videatur, medium prorsus accipiendum: idem hîc faciendum est, & vbicunque consilia contrarias res hortantur. medium siquidem inter vtrunque semper est eligendum: si alterutrum superabit, ad illud vergendum. Quod igitur ad manus curationem pertinet, ipsa per se nudari totum brachium exigit: contrà, decus velari totum. quamobrem deligi semper vtriusque medium conuenit, atque in id, quod vrget, inclinari. H

17 *At ratione habita partis, quæ tractatur, quod pertinet ad longe vel prope, ad supra vel infra, ad hinc vel hinc, ad medium. Quod quidem ad prope vel longe, termini sunt cubiti, qui in priorem partem vltra genu, in posteriorem vltra latera ferri minimè debent. Quod ad supra & infra, non superius quàm vt manus ad mammas perueniant: non inferiùs quàm vt pectore super genua incumbente, manus cum humeris ad rectum angulum figurentur. Quæ quidem in medio sunt, ita se habent: sed, quod ad hinc vel hinc, porrigatur corpus, & huius illa pars, quæ agit, quatenus inclinari conuenit, modò sede non excedat.*

Cùm medico imperauerit, vt tum sui habita ratione, tum illius qui curatur, ac luminis, commodè

A commodè vel sederet, vel staret, & primò commodam pro vno quoque horum trium sessionem aggressus fuerit, orsus à lumine, deinde ad sessionem medico idoneam transiens, hanc ipsam exposuerit, venit ad tertium, quod restat, sedendi moderationem ostendens, quantum spectat ad eum, qui manu curatur. neque enim sedere chirurgum maximè prope hominem conuenit, ne loci angustia manus ab agendo prohibeantur, neque ita recedere, vt vix ad illum perueniant. hic igitur terminos quosdam constituit, quos chirurgus in priorem aut posteriorem partem excedere non debet. illud autem obliuisci non oportet, quod primò sedentis mentionem facit. Chirurgum igitur iubet adeò recedere ab ægrotante, vt cubiti nec in priorem partem quàm genua, nec in posteriorem quàm latera porrigatur. hos itaque fines statuit interualli, quod ad priorem & posteriorem partem refertur, id quod in longitudinem appellatur: in reliquis verò duobus, vno in latitudinem, altero in altitudinem, siue profunditatem (vtroque enim vocabulo dicitur) altitudinis eum finem chirurgo posuit, ne superius quàm sit mammarum situs, manus porrigat, nec inferius quàm vt pectore super genua incumbente ad rectum angulum cum humeris figurentur, quem habitum ἐγγώνιον appellat: hic autem medius est, inter vltimum cubiti flexum vltra quem flecti, & vltimam porrectionem vltra quam extendi, brachium non potest: latitudinem, quæ ad vtrunque latus pertinet dextrum scilicet & sinistrum, eo finit, vt eatenus inclinari vtile sit, dum sedes non moueatur, hoc est illæ partes corporis, quibus sedemus, sedili'que innitimur. Scripsit quidem terminos perpetuos non eodem tempore, quia non licuit, quando egit de longitudinis interuallo, latitudinem aut altitudinem docere, sicut nec vbi de altera, reliquas duas. vult autem (vt arbitror) medicum ipsum animo hæc, quæ commemorauit, omnia quocunque tempore persequi. quùm, quicquid agatur, omnia simul vsui sint. Sed, quùm medius quidam sit sessionis habitus, vbi medicus nihil intuetur, nihil agit, in eo figurari decorum magis atque honestum est, quasi pingi debeat eius imago, aut fingi. At, quùm ad chirurgiam venit, mouere manus debet interdum in priorem & superiorem partem simul, tum in sinistram priorem ac superiorem: rursus ab eo habitu in posteriorem partem, vel vtramque manum, vel alteram tantum adducere: sic & in inferiorem interdum & rursus in superiorem, aut in dextram vel sinistram. interuallis enim inter se coniunctis, variè status mutantur. commune est omnium sessionem tueri, quam non nulli relinquunt ex interuallorum termino excedentes. nam, si pars, quæ tractatur, adeò sublimis sit, vt medicus manus ferat super mammas, cogetur interdum sublimior à sede leuari, vt quasi consurgens, neque sedeat, neque stet, sed situs sit in medio vtriusque, neque hæreat. at si plurimum in dextram vel sinistram partem inclinet, ob id sedili mouebitur, ita, vt periculum sit, ne de eo cadat. quid attinet dicere, si & in priorē vel posteriorem partem conuertatur idem ipsi in vtráque euenturum esse? Tantùm, vbi in inferiorem partem inclinet, præterquam quòd indecorè sedebit, lumini etiam officiet.

18 *Stantem verò oportet pariter ambobus pedibus benè insistere, sed agere altero insistentem, at non eius partis, cuius manus agit: Tum genu inguinis altitudinem æquare, perinde atque vbi sedet: In cæteris seruare eosdem fines.*

Quùm sessionem absoluerit, ad standi rationem venit, eadem prorsus iubens obseruare stantem, quæ sedenti supra imperauit, excepto quòd id, cui pedes insistunt, non debet æqualem vtrunque pedem sustinere. alterum enim vult sublimiorem haberi, qui tamen non sit è regione manus agentis: in quo statu perseuerandum esse, quoad manus opera vtitur, modò pars, quæ curatur, neque erectior sit, neque multum in longitudinem aut latitudinem recedat, nulli dubium est, qui eorum, quæ dicta sunt, meminerit. Pars enim, quæ adeò sublimis sit, vt medicus cogatur super suarum mammarum regionem manus admouere, illum plus iusto sursum trahendo, loco dimouebit: eundem loco excedere similiter, coget, si longè rursus adeo distet, vt in priorem partem ferri necesse sit. Quoniam verò alterum pedem voluit rei cuipiam inhærere, hîc quoque altitudinis modum declarauit, præcipiens genu eodem modo ad inguinis altitudinem figurari, quo in sedentibus dixit. ibi enim ait genua habenda esse paulo supra inguinum regionem, quandoquidem huiusmodi sessio stabilis maximè est, & ad agendum honestissima, atque expeditissima. Sed nunc alterum genu tantùm vult haberi sublimius ad inguen spectando: ibi multitudinis numero genua posuit, quùm vtrumque crus ęquè altum contineretur.

19 *Aegrotans autem cæteris corporis partibus Chirurgico subseruiat, stans, sedens, aut cubans, sic, vt in eo habitu facillimè perseueret, obseruans fluxum, statum, inclinationem ad latera, inclinationem deorsum, ita, vt conuenientem habitum, Speciem que affectæ partis tueatur, in porrectione, in tractatione, in habitu, quo contineri postea debet.*

Non immeritò expositores huius libri variè hunc locum explanarunt. nam & quatuor vocabulorum

bulorum obſcuritas ὑπορρύσεως (inquam) quo ipſe fluxum indicauit, ὑποστάσεως, quo ſtatum, E
ἐκτρίψεως, quo inclinationem ad latera, & καταντίας, quo inclinationem deorſum: & ꝙ paucis
ſignificare multa voluerit, in cauſa fuerunt, vt de propoſitis diſſiderent. quippe qui auctoris ſen
tentiam vt potè obſcuram, opinione & coniectura magis, ꝙ̃ ſcientia perſequuti in varias diſſen-
ſiones incurrerunt. Equidem, quod in huius generis omnibus facere conſueui, nunc quoque
conabor. omiſſis enim, quæ minimè ſunt probabilia, referam, quæ mihi non ſine ratione excogi
tata eſſe videbũtur, ſimul'que, quid ipſe in hâc re ſentiam, explicabo. initium verò faciam ab ob-
ſcurorum nominum enodatione. ſiquidem ſimplex cõpoſito prius eſt, & ſæpe ſimplicium com
poſitio facit obſcuritatem, quamuis ipſa plana ſint: id quod videre licet in propoſitis verbis. Nã-
que ὑπόρρυσιν quidam in humoribus acceperunt, atque hi bipertiti ſunt: non nulli referunt ad
eos, qui extrinſecus infunduntur: alij ad eos, qui ex corpore fluunt. Sed & horum quidam loqui
Hippocratem aiunt de ijs, qui educuntur, dum manus curatio adhibetur: quidam poſtquàm ad-
hibita eſt. Eadem diſſenſio eſt de vocabulo ὑποστάσεος. nam, cùm ſtatus humorum fluxui aduer
ſetur, iure de hoc quoque controuerſia eſt. Alter expoſitorum grex non de humoribus, ſed de ſo
lidis corporis partibus vocabulum ὑποστάσεως & ὑπορρύσεως dictum exiſtimat, volens ὑπόστα-
σιν ſignificare erectiorem ſitum, vel partis, quæ tractatur, vel corporis vniuerſi: ὑπόρρυσιν verò F
inclinationem deorſum, perinde quaſi κατάρρυσιν dixiſſet. vſurpauit enim in hanc ſententiam
1. Prog. 15. 4ª. 193. f vocabulum καταρρεῖ in prognoſticis, vbi inquit, ‖ Id verò grauius eſt, ſi ſe ipſum æger conti-
nere non valens in lecto, ſubinde ad pedes delabitur. vbi delabitur dixit καταρρέει. Cum hac ex-
poſitione faciunt vocabula ἐκτρέψεως & καταντίας, quæ ſuperioribus proxime ſubiecit. namq;
inclinationem ad latera ἔκτρεψιν appellauit, ſiue totius corporis ſit, ſiue partis quæ curatur. κα-
ταντίαν verò dicunt accipi propriè in membris, non ſecus atque ὑπόρρυσιν in toto corpore. vbi
enim corpus vniuerſum in eádem ſede cõtineatur crure aut brachio ĩmobili, & deorſum delaba-
tur, eiuſmodi ſitum aiunt κατάρροπον appellari. quæ ipſa per ſe vera dicunt, quamuis ſibi nõ ſa-
tis in vniuerſa oratione conſtent. Aliter enim omnes iterum inter ſe diſcrepant, ꝙ eum habitum,
qui quatuor verbis, nempe ſtatu, fluxu, inclinatione ad latera, inclinatione ad inferiora ſignifica
tur, alij ſeruandum eſſe, alij cauendum ægris, velle Hippocratem arbitrantur. Nihil autem inter-
eſt, quod attinet ad totius orationis ſententiam, triplicem ſcripturã eſſe vocabuli ἐκτρίψεως. cùm
non nulli ſecundam eius ſyllabam per τ ρ ε ſcribant, non nulli σ quoque primò adijciant ἔκστρε
ψιν ſcribentes, alij & ἔκτριψιν per τ ρ ι, nos enim ſuprà vnam duntaxat adſcripſimus. Propo-
ſita igitur vocabula manifeſta ſunt, à verbo enim ἐκτρέπεσθαι ducitur ἔκτρεψις, à verbo ἐκτρίβε G
σθαι ἔκτριψις. quùm ſcriptura nihil aliud velit, quàm vt hæc ab ægrotantibus obſeruentur. viden-
tur tamen omnes, qui hunc locum explanarunt, auctoris ſententiam perſpexiſſe ex parte: totam
tamen ad vnguem comprehendere minimè potuiſſe. ſi quis enim animaduertat, quod poſtre-
mò additur, /in porrectione, in tractatione, in habitu, quo contineri poſtea debet, / omnes ve-
rum dixiſſe videbuntur. quùm tribus temporibus aliter alia ſint ægrotantibus profutura, ſcili-
cet in porrigendo, in manu adhibenda, in continendo poſt curationem. non tamen poterunt
omnia coniungere, quod liquidò conſtabit, ſi hæc tria tempora diſcernantur. Primum eſt, cùm
ægri ſe ipſos medicis tradunt, vt vitium benè cognoſcatur, quod ἐν παρέξει, id eſt, in porrectio-
ne dixit: alterum deinde, quùm medicus circa vitiatam partem aliquid agit, quod vocauit χει-
ρισμὸν, id eſt tractationem: tertium, quod dixit ἐν τῇ ἔπειτα ἕξει, id eſt, in habitu, quo conti-
neri poſteà debet. tunc enim ad id conſilium dirigitur, vt homo affectam partem eodem modo
contineat figuratam. Deduxit ergo vocabulum habitus, eo quòd ſe habeat in eodem. In om-
nibus autem tribus temporibus, quoddam commune eſt omnium, quoddam proprium ſingu-
lorum. commune eſt ſeruare vitiatam partem immobilem in ſua figura, quod requiri dictum
eſt, niſi medicus aliquo modo mouere ipſam tentauerit: inde ad perfectam curationem ſingu- H
lorum proprius eſt vſus, in porrectione, vt medicus exquiſitè, quid curaturus ſit, intelligat, in
manu admouenda, vt, vbi oſſa fracta ſunt in diuerſa extendat, rectè componat, atque deuinciat:
vbi prolapſa, in diuerſa extendat, reponat, vitiatam partem idoneo vinculo complectatur: vbi
ſcalpellum adhibet, vt pus vel ſaniem effundat, vel quod putre alicubi eſt, excidat, aut candenti
ferramento adurat. His igitur vtilis eſt humorum fluxus, ac ſtatus, ille, ſi excitetur, excerni ſi-
quidem oportet humores à natura alienos: hic, ſi euitetur, quùm ſubſiſtere intus noxium hu-
morem non expediat. ſed interdum ſubſiſtere commodum eſt, ſicut vbi in magna ſuppura-
tione ſubitò excerni pus, aut humorem aquoſum volumus. Multo autem magis in membris,
quæ tractantur, dum manus adhibetur (vt diximus) obſeruari ſtatum ac fluxum conuenit: ſi-
militer & in ſolidis partibus animalis obſeruari, quæ dicta ſunt, à laborantibus debent, vt eá-
dem ratione fiant per tria tempora, nimirum porrectionis, tractationis, & eius habitus, quo
contineri poſtea conuenit. Pars enim, ſi dum inciditur, nimis porrigatur, chirurgum coget alie
no loco ſecare, ac nec modum aliquando, nec quæ ſeruanda ſunt, tueri, propterea quod æger
anteueniat

A anteueniat ſcalpellum atq; anteuertat: ſi retrahatur, efficiet, vt curatio minus abſoluatur, & à medico interdum dimidia, interdum quoq; minor, relinquatur: quod accidet ægrotantibus, interdũ etiã deligatis, vt, vbi, dum ad ventrem manu curant, aut ſe attollunt ad ſpinam, aut conuertunt in latus: quod ſignificauit, quùm dixit /in latera inclinationem/. aliqñ autem nihil tale moliuntur, ſed muſculos vehementer intẽdunt: atq; hanc ipſam mutationem mihi videt indicaſſe, quùm ait, ὃ δεῖ, id eſt conuenientem, vbi inquit, /ita, vt conuenientem figuram, ſpeciem'que affectæ partis tueatur/. Cuilibet autem in aperto eſt, quod malum afferat æger, vbi oculus perforat, ſi habitum ſpeciem'q; non ſeruet, aut tranſmutetur vel intendat, ita, vt facies ſanguine ſuffundatur. æquè etiã exquiſitam manus curationẽ corrumpit, ſi medico caluariæ os excidẽte, paulum caput attollat, aut demittat, vel in latus inclinet: id quod ẽt euenit, ſi ſe vehementer extendat, moto enim habitu mouetur quoq; ſitus partis, quæ curatur. Efficiunt aũt intẽtiones in alijs quidem partibus, vt ſanguis erumpat: in muſculis non ſolum hac ratione nocent, ſed & partem interdum ſublimiorem præſtãt, interdum humiliorem. vbi enim ſubiectum os eſt, muſculus attollitur: vbi inane ſpacium, contrahitur ac deprimitur, ſicut euenit in ſede, quæ inter coſtas eſt, & in ea, quæ iuxta ventrem.

20 B *Vngues, neque longiores, neq; breuiores ſint, digitorum ſummitatibus. In exercendo vtendum digitis quidem ſummis, plerunque indice cum pollice: tota autem manu prona, ambabus verò aduerſis.*

Quùm de ægrotante egerit, quatenus illi cum cæteris cõmunitas eſt, iterum his verbis ad chirurgum reuertitur, indicans quanti eſſe vngues debeant, & quales digiti, tum qua ratione illis vti oporteat. Vngues igitur ad ſummorum digitorum opera, quæ propriæ digitorum ſunt, neq; ipſos exuperare, neq; exuperari, optimum eſſe vberius in primo de vſu partium explicauimus, vbi totam manus naturam oſtendimus: quod ad hunc locum attinet, ſatis erit verba duntaxat exponere. Duplex autem ſcriptura, quùm ſit, vtramque explanabo. Altera huiuſmodi eſt, /vngues neque longiores neq; breuiores ſint digitorum ſummitatibus/: exigua ſiquidem corpuſcula, quæ ſummis digitis capiuntur, & ad quæ ſummorum digitorum opera egemus, hac ratione facilius legentur. deinde ab altero capite exorditur /in exercendo vtendum digitis quidem ſummis, plerunque indice cum pollice/ ſic, vt prioribus verbis magnitudinem vnguium digitorum compleƈtatur, ſed his digitorum vſum. Altera verò ſic habet, /vngues, neque longiores, neque breuiores ſint/. dehinc alterum principium eſt, /digitorum ſummitatibus in exercendo vtendum/ vocabulo /ſummitatibus/ ſexti caſus poſito, vt vniuerſa ſententia ſit huiuſmodi: Vngues neq; exce C dant oportet digitorum longitudinem, neque exuperentur ab hac, ſed prorſus ipſam æquent, ſiquidem eorum ſummitatibus vtimur. Videbitur hoc falſum, niſi, vt congruũ eſt, accipiatur. Non nulla quidem opera totis manibus præſtamus: brachium femur crus aut aliud quid huiuſmodi vtráque manu prehendentes, in diuerſa ducimus, intendimus'q;, in quibus operibus digiti agũt tanquam particulæ manuum, perinde atq; prominentiores palmæ partes, & aliæ particulæ: at vbi in oculum demittimus acum, vel ſuperiorem inferiorem'ue palpebram, aut oculi vnguem incidimus, tunc digitis vtimur, vt digitis, non vt particulis manus: ſimiliter, vbi ſcalpello, vel quopiam alio tali quid agimus. in omnibus igitur digitorũ actionibus ſummis ipſis vtimur, ac propterea dixi rectè ſcriptum eſſe digitorum ſummitatibus vtendum. Deinde ab altero capite incipit, /digitis quidem ſummis plerunque indice cum pollice/ vna oratione declarans pleraſque muſculorum actiones fieri, vbi index pollici (quem ἀν τίχειρα vocant) è regione occurrit, ſic videlicet, vt quod comprehendendum eſt, ſummis ipſis vtriſque capiatur: tunc enim duntaxat propoſitis digitis vtimur. quin, & ſi tribus digitis aliquid comprehẽdatur, vt, vbi ſpecillo illinimus, aut acum demittimus in oculum, maximam partem operæ duo illi præſtant, aliquid etiam confert & medius. Sed tota manu prona vtitur chirurgicus, eius ſinu id prehendens, quod curatur. Digiti qui- D dem affecti abundè altera manu extenduntur, componuntur'q;: at non abundè brachium, femur & crus, ſed exigunt huiuſmodi partes ambas manus ex aduerſo concurrentes, vt membrum vniuerſum in orbem complectantur. Inſuper manu prona opus eſt, vbi cucurbitulam defigimus, & vbi paruum, quo adurimus, ferramẽtum comprimimus, & ſpongiã imponimus: ſed & in multis medicinæ operibus, quæ fortaſſe euidentiora ſunt, quàm vt neceſſaria ſint, quæ propoſuimus: cuilibet enim per ſe venire in mẽtem poteſt omnium actionum, & digitorum, & manuum, quas partim vtráque manu, partim altera tantùm, partim ſolis digitis molimur.

21 *Optima autem digitorum ſtructura eſt, vbi ipſis magnum ſpacium interiectum eſt, & è regione pollex cum indice concurrit.*

Non enim fieri aliter poſſet, vt in agendo è regione pollex cum indice concurreret, niſi ſpaciũ eſſet inter eos latius. quod & in alijs digitis cõmodiſſimum eſt, vt, vbi vaſtius quidpiam oporteat vndique in orbem comprehendere, plurimùm interſe diſtantes id præſtare valeant.

22 *Morbus, quo & læduntur, quibus à primo natali die, vel in educatione, aſſueuit pollex ſub alijs contineri, patet.*

Cum

Cùm eadem ſit vtriuſq; ſcripturæ ſentētia, duæ enim reperiuntur, ad eā, quæ dilucidior eſt, pri E
mò aggrediar. Arbitrantur non nulli, qui rationem ignorant, referendum hoc eſſe ad conſuetu-
dinem eorum, qui ſolent pollicem ſub alijs digitis tenere: quo fit, vt laboris expers paruus ſit, &
interuallum inter ipſum et indicem minimè augeatur: quę res in morbum manus, quod perinde
eſt, ac ſi noxam dixerit, terminatur. Placet alijs referri rem ad morbum, oriri verò hunc, vel polli-
ce ſua ſede excedente, vel loco, qui inter pollicem & indicem eſt, exulcerato, & in curatione dura
cicatrice inducta, ita vt muſculus, qui inter eos eſt, induratus, vel quopiam vitio tabeſcens alimen
to incremēto q; prohibeatur. interdum etiam carne inter digitos, ꝙ valdè putruerit, abſumpta, ac
dura poſtmodum cicatrice inducta, interuallum anguſtum inter pollicem & indicem redditur, &
ipſi inter ſe, quaſi vinciuntur, ac præcipuè, vbi locus (vt dixi) duram acceperit cicatricē. Quin &
huiuſmodi vitia in pueris negligi plerunq; veriſimile fit: eos verò, qui firma ætate ſunt, iuſſos à
medicis mollire pollicem, mouere que, interuallum, quod inter ipſos eſt, alimento idoneum red-
dere. adde, quod ijs totum corpus increuit, & ſi quid lædatur, ali duntaxat deſinit: at infantibus,
vbi primò increſcunt, cùm morbo ipſo opprimuntur, præter id vitium, ꝙ digitos non moueant,
affectæ partes non augentur, & propterea, quod inter digitos eſt, interuallum contrahitur. Qui-
buſdam hoc inquiūt euenire: alijs verò ob cicatricem duram, & aliquod eius loci, quod in medio F
eſt vitium durum. quare quaſi aliquo vinculo continetur, hoc eſt, prohibetur pollex ab alijs didu
ci: ſic enim accipiunt aliqui verbum /contineri/, & ſi his illud maximè aduerſetur, quod iuxta hāc
expoſitionē non debuit Hippocrates /ſub alijs/ dicere ὑπὸ τῶν ἄλλων, quod cauſam, ſed ἀπὸ τῶν
ἄλλων, quod loci interuallum ſignificat, cùm mala, quæ inter ipſos incidunt, interuallum contra-
hant, atq; alligent. De his igitur, vt tibi videbitur, iudicabis, eligens, quod maximè probabile ſit:
verba enim ita obſcura diuinationem magis exigunt, quàm ſapientiam: nos autem ad antiquam
ſcripturam reuertemur, quam Aſclepiades fortaſſe vitiatam ſuſpicatus integram hoc modo habe
re coniecit. /Morbus, quo & læduntur, quibus à primo natali die, vel in educatione aſſueuit/ &
quæ ſequuntur. fortaſſe autem hæc fuit germana Hippocratis ſcriptura. Putauit Heraclides Ta-
rentinus intelligendos eſſe affectus, vt perfecta oratio tota ſic ſcribatur /morbus à quo, & lædens
affectus, quibus à primo natali die, vel in educatione/, & quæ ſequuntur.

23 *Agens vti vtràque manu ad omne opus debet, & ambabus ſimul, ſiquidem ambæ ſimiles ſunt, id ſpectans, vt re
ctè, vt decorè, vt celeriter, vt iocundè, vt eleganter, vt promptè.*

Preſtari quoduis iubet vtriuſq; manus auxilio: id enim ad celeriter ac decorè agendum maxi- G
mè accommodatur. Poſſet quidem medicus tentare dextra, vbi dexter hominis oculus curatur,
acum dimittere, vel excidere vnguem, vel aliud quid tale, & idcirco adducit /id ſpectans vt rectè,
vt decorè, vt celeriter, vt iocundè, vt eleganter, vt promptè/ quoniam hæc conſequemur, ſi, qua
ratione propoſuit, exerceamur. quale autem vnumquodque eſſe debeat, mox indicat. Quod ve-
rò ad hunc locum attinet, illud meminiſſe conuenit, quòd omnium, quæ hîc habentur, caput eſt
/quomodo/: id vnum ex illis eſt, quæ prima diuiſione comprehenduntur. Illud etiam obliuiſci
non oportet, quòd manus ſimiles appellauit, quanquam ſpecie non diſtant.

24 *Machinamenta autem, quando, & quomodo, exponentur: vbi oportet, ne operam impediant, ne'ue longius diſtet,
quàm vt prehendi poßint, ſed collocentur iuxta eam corporis partem, quæ tractatur: quòd ſi ab altero præbeantur, is
paulo antè paratus ſit, exequatur autem, vbi imperaueris.*

Non ſolum ſpatham habentem in ſummo capitulum rotundum, cauum q; & ſcamnum, cui
ab vtràque parte axes ſunt, & alia, quæ machinationum ſtructura continentur, ſed & quæ com-
muni momine ἄρμενα id eſt inſtrumenta, vocantur, venire ſub ὀργάνων, id eſt machinamento-
rum, appellationem planè hîc oſtendit, quùm inquit /quàm vt prehendi poſſint/, deinde /quod H
ſi ab altero præbeantur/: namque hæc, dum manum adhibemus, & nos ipſi prehendimus, & ab
alijs accipimus.

25 *Iam verò aßiſtentes, id, quod curatur, eo modo præbere debent, quo traditum fuerit: reliquum verò corpus conti
nere ſic, vt immobile præſtent: item habere ſilentium, & ei, qui præeſt, auſcultare.*

Clariora hæc verba ſunt, quàm vt explanationem deſiderent.

ARGVMENTVM SECVNDI LIBRI

Ab affectarum Partium ac ipſarum affectionum natura communia Præcepta
de recta Deligandi ratione traduntur.

Galeni

GALENI IN HIPPOCRATEM DE OFFICINA MEDICI COMMENTARIVS SECVNDVS

Vido Vidio Florentino interprete.

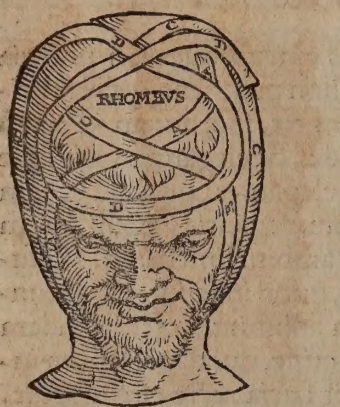
VInculi ratio duplex, altera illius, quod inijcitur, altera illius, quod iniectum est. Quod inijcitur, vt celeriter, iocundè, prompte, eleganter: celeriter quidem, vt opus expediatur: iocundè, vt facile præstetur: promptè, vt vbique sit in promptu: eleganter, vt oculos delectet. Qua verò exercitatione hæc assequamur, dictum est.

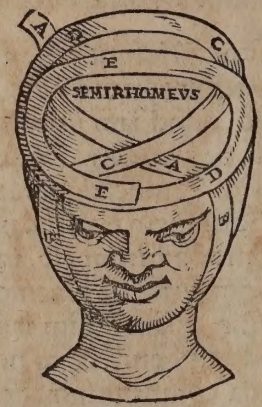
Quædam communia sunt vtriusque rationis vinculi: quædam propria
B alterius. promptè, & celeriter proprie ad vinculum pertinent, quod inijcitur: rectè, & decorè, ad id, quod iam iniectum est, ipse autem id quod inijcitur, vocat ἐργαζόμενον, quod iniectum est, εἰργασμένον: iocundè, & eleganter vtriusque sunt communia, iocundè quidem, tam voce, quàm significatione: at eleganter, quod ad vocem spectat, commune est vtriusque, quod ad significationem non ita. nam elegantia vinculi, quùm adhibetur, in manuum motu consistit: quùm iam adhibitum est, in ambitu linteorum. Possumus autem dicere fascias eleganter circundari, loquentes de vinculo, quod inijcitur. At iocunditas num magis etiam attenditur, cùm adhibetur, quàm quùm iam adhibitum est? siquidem hoc solo fasciarum pressu dolorem affert: at quod adhibetur, & eo nomine, quod membrum incommodè continetur, interdum enim ea de causa comprimitur, licet fascia rectè circundetur. Neque alienum est etiam censere communem vtriusque esse compressum eorum, quibus tanguntur, quæ vel comprimunt, vel non comprimunt, eius quidem, quod inijcitur, quatenus pars, quæ curatur, premitur, vel non premitur, sub continentibus: at eius, quod iniectum est, quatenus suspenditur, vt quùm brachium mitella excipitur, vel quatenus continetur: vt quùm ea cruri subijciuntur, quibus fulciatur. Non mediocriter autem confert ad vinciendi iucundita-
C tem, agendi celeritas: celeritati verò maximè promptitudo conducit: quin & hæ sunt perfectiones vinculi quod inijcitur, potissimum propriæ, vt & sine pressu contineat, & promptum sit, atque paratum. namque error in collocando ad partem quoque alligatam spectat, sed nunc agit de membro vinciendo, vbi commodè figuratur. Statui verò suæ sunt perfectiones & vitia, non secus ac fascijs, quarum, omisso statu, in præsentia mentionem facit. Ergo, vbi paratum vinculum adhibeatur, opus maturè perficitur. ipse enim, quid sibi vellet promptitudo, expressit, cùm inquit /promptè, vt vbiq; sit paratum/ quod euenit, vbi, qui deligat, prouidit, vt nihil ambigere nihil scrutari debeat in agendo, hoc'ne, an illo modo circumagere fasciã conueniat. Promptitudo igitur, quæ idem est, atq; præparatio, operam facillimè absoluit: iocunditatem ipse docuit sitam esse in facilè agendo: sed celeritatem constat cum præparatione & agendi velocitate coniungi. Iocunditas igitur illis annumeratur, quæ magnopere ei conducunt, qui manu curatur, atque ob eam celeritas, quam promptitudine, dum agimus, facilè consequimur: elegantiam verò aspectu gratam (sicut ipse deinceps adscripsit) præter ea, quæ necessaria erant, in chirurgico posuit, vt quæ ipsius gloriam augeat apud vulgus, cui obnoxius est ambitiosus, perinde quasi amore captus. hac quanquàm non capitur, qui humanus est, non tamen laudem aspernatur, eò incum-
D bens, vt magis apud ægros valeat auctoritate. quandoquidem sibi magis obsequentur, quæ res illis vtilissima est. Huius ergo auctoritatis apud vulgus gratia non modò medicus illã non aspernatur, sed ne philosophus quidem. magis enim homines iuuat, vbi apud eos in honore & admiratione est, vt qui magis ipsius facta imitentur, & iussis eius obediant, non secus ac numinis cuiusdam. /Qua verò exercitatione hæc assequamur, dictum est/. qua exercitatione celeriter, iocundè, facilè, prompte agamus (inquit) dictum est. id potissimum docuit, vbi ait /agens vti vtráque manu ad omne opus debet, & ambabus simul, siquidem ambæ similes sunt/: tum vbi ostendit in exercendis digitis pleraque agenda esse pollice atque indice, tota verò manu prona, & ambabus aduersis.

2 *Quod iniectum est, vt rectè, vt decorè. Decorè quidem, vt simpliciter, vt distinctè, aut similibus & æqualibus, æqualiter, & similiter: aut inæqualibus & dissimilibus, inæqualiter, & dissimiliter. Species autem simplex orbicularis, ascia, sima, oculus, rhombus, dimidiatus. Aptetur verò species speciei, ac morbo illius, qui deuincitur.*

Quùm duplicem proposuerit vinculi rationem, vocans quod inijcitur ἐργαζόμενον, quod iniectum iam est, εἰργασμένον proximè præfatus qua via, quod inijcitur optimè inijciatur, nunc id

exequitur, quod iniectum est, vbi decorè ait iniectum esse, si simplex sit, si distinctum. simplex E
est, vbi linteum non implicitum est, non duplicatum, non rugosum, sed æquè ab omni parte extenditur: distinctum, vbi iterum aut tertio circa idem conuenienter datur. ex duobus autem in quibus consistit iniecti vinculi decor, alterum, nempè simpliciter, tanquam clarum, mihi videtur sine expositione prætermittens in enodationem verbi/distinctè/sequentia omnia adiecisse: ad quæ animum adiungas oportet, non oblitus me dixisse dudum, distinctè, idem significare, quod conuenienter. Siquidem propositum est, vt alter fasciæ circuitus primò interdum æqualis ad vnguem sit, ac nullo modo impar, interdum inæqualis. fit autem æqualis, vbi extremæ fasciæ partes in latitudinem eodem loco ita finiantur, vt neque exuperent, neque exuperentur, sed in vtroque circuitu desinant non aliter, ac si iniecta sit ima fascia duplicata: eadem'que ratio sit tertij circuitus, & quarti, si hoc quoq; opus sit. Ergo & in eo, qui rhombus, & in eo, qui semirhombus dicitur, exquisita hæc obseruatio adhibenda est.

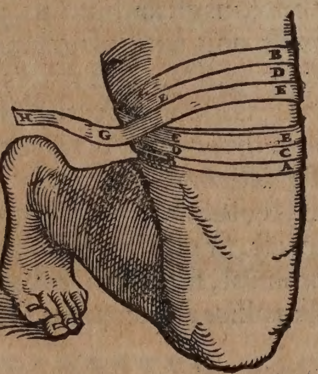
Sed vinculi fracturis accommodati, quùm ad brachium, humerũ, aut femur datur, item distincta ratio est, in quo priorem fasciam iubet sursum ferri, secundam verò prius deorsum, deinde sursum ductã, quà prior desinit finiri, quod F
fieri non potest, nisi, quod spectat ad latitudinem lintei, orarum altera alteram excedat. hæc igitur æqualis erit, si tota æquè in ea inclinatione perseueret, qua à circuitu in orbem recedẽs orsa est. Vocatur autem orbicularis, quæ affectã partem ex toto in orbem sine inclinatione complectitur, in quo oræ fasciæ secundo & tertio circumactæ alijs insident, sic, vt neque excedant, neque exuperentur.

Rotunda sincera æqualis.

At in eo, qui declinat, necesse est fasciam vel ferri ad vitiatæ partis regionẽ superiorem, vel ad inferiorẽ dimitti: q̃,
si vbiq; similem inclinationem habeat, G
distinctum vinculum præstabit. Quare, si ea, quæ dicta sunt, diligenter consideraueris, planè intelliges circuitus in orbem vnam duntaxat esse rationem, vbi nihil plus est aut minus: at non vnam eius: qui declinat, quùm alter altero declinare plus possit aut minus. Hic tamẽ translatione vsus illum, qui paulum inclinat, asciam: qui multum, nuncupauit simum. Asciam fabri dicunt instrumentum quoddam extrema parte, qua ligna incidunt, modicè incuruum, & labrosum in speciẽ labri.

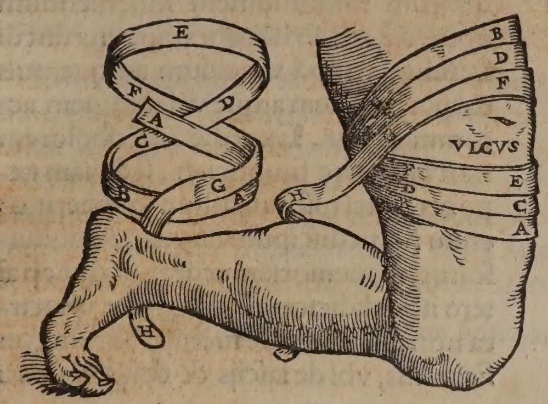

Ascia syncera inæqualis

Simum græci appellant locum, vbi planities cũ colle coniũgitur, qua enim committuntur, simum efficiunt, quùm neutrum per se simũ sit. cùm planities H
ipsa recta sit, & æqualis: collis, accliuis, & altus. at vbi inter se coeũt simam figuram repræsentant. eadem figura fit, quà decliuis via, cum accliui cõmittitur. eodẽ modo in naso sima pars illa dicitur, quæ vtrinq; sublimioribus partibus terminatur, iam'que ab hac parte totus nasus nuncupatur simus. Cõstat enim plura vocabula in totis vsurpari corporibus, à non nullis ducta, quæ partibus accidunt, quo modo simus homo dicitur. siquidẽ nõ eodẽ modo vocatur simus, quo plenus, ac tenuis, aut albus, aut niger, sed sicut glaucus, cæsius, vel gibbus. nasus igitur, vel via, propriè simi nominantur: vinculum verò simum ab Hippocrate appellatur eadem ratione, qua ἄμβη spathæ capitulum rotundum & leniter cauum,

&

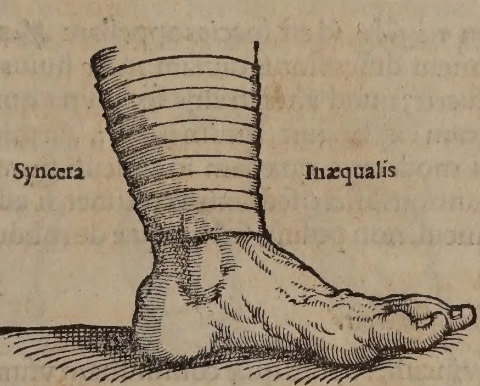
A & σχέπταρνον, id eſt aſcia, genus quoddam circuitus ipſorum linteorum. namque, vbi præcipit, vt panni in aſcię figuram imponantur, diducit ab orbiculari circuitu eum, qui fabrorum aſciæ modo declinat. non enim cenſet pannos ita obliquè circumponendos, vt ab orbiculari circuitu nimiùm abſint, ſed paulum declinent, ſic, vt fideliter comminuta oſſa contineant.

B

Sima ſyncera inæqualis

Patet autem in vtroq; horum circuituum maiorem & minorē eſſe inclinationē, cùm neuter ſimplex ſit & vnius formæ, cuiuſmodi eſt orbicularis, quem cum ſimplici coniunxit: ſed aſciam verò, & ſimum, ſeorſum per ſe, quaſi diſtinctos ſubiecit. /Diſtinctè/ autem ſignificat, vt ſit, quaſi diſcretum, & minimè implicitum. fit autē (vt dixi) cùm quilibet faſciæ circuitus eoſdem habet latitudinis fines, vel inclinationem ordinatā. voco ordinatam inclinationem, quùm, quæ ex latitudine vinculi conſpiciuntur, ęquè inter ſe diſtant, quod vtique fiet, vbi, qui deligat, quam ab initio inſtituit, æqualem vbique inclinationem ſeruet.

Syncera

Inæqualis

Artemidorus autem & Dioſcorides, ſic, vt alibi antiquam ſcripturam nouant, tranſponunt'que, ita hîc caſum mutāt, nempè dictionem, ſimplex orbicularis, ſimplex in orbem, ſcribentes. benè autem rem intelligūt, ſed audacter ſcripturam immutant. plurima tamen, quæ non ſatis intellexerunt, auſi ſunt immutare, atq; ea de cauſa eorum nunc mentionem facio, quamuis ſexcenties, hactenus, vbi ſcripturam immutarunt, ſilentio præterierim, cùm hoc rectè intellexiſſe, & clarius

C mutatione reddidiſſe mihi videantur: quāq; in paruis, non eo modo accipientes, quo auctor voluit, decipiuntur. ſed de his ſatis eſt ſemel dixiſſe. Præfatus autem Hippocrates decorè quidem, vt ſimpliciter, vt diſtinctè, deinde ſubijciens aut ſimilibus, & ęqualibus, æqualiter, & ſimiliter: aut inęqualibus & diſſimilibus, inęqualiter, & diſſimiliter: quaſi cōmuniter docuit, quo conſilio diſtinctè vinculum adhibeatur. æqualia enim, & ſimilia corporis membra faſciam vniuerſam æqualiter & ſimiliter per omnes partes circumactam requirunt: inęqualia & diſſimilia, inæqualiter & diſſimiliter. Hæc autem verba in vetuſtis exemplaribus, & in libris expoſitorum, pręciſe leguntur, non adiectis inęqualiter et diſſimiliter: ſed, cùm ſolum ſcriptum ſit, aut inæqualibus & diſſimilibus, intelligi etiā volunt inæqualiter & diſſimiliter, id q; ab Hippocrate pretermiſſum fuiſſe, q manifeſtum videretur, eo q propoſitis cōſequens eſſet. Verùm hęc ratio ſcribendi non breuitatē, ſed errorem manifeſtum, præ ſe fert. Satius ergo fuerit, ſi ita ſcriptum inueniamus, exiſtimare hęc veluti complura primorum exemplarium eſſe corrupta, id q; propterea fieri, q librarius ea pręterierit, atq; error hucuſq; manſerit. Ergo ſuper humerū ſimiliter & ęqualiter circuire faſcia poteſt, minus aūt ſuper femur & brachium, ſed paulo magis ſuper crus: at in capite humeri, & in coxa, contrarijs partibus indigemus, quem-

D admodum & vbi caput à latere vinciendum eſt. frons quidem & naſus ſimilem & ęqualem amat orbicularem faſcię circuitum, non ſecus ac vertex, qui etſi in orbem circundatam faſciam nō poſtulet, ęqualiter tamē & ſimiliter ꝑcedentē requirit. de his aūt diligentius in ſequētibus tractabitur, nunc ad verba, quæ reſtāt pergamus.

Oculus

Hippocrates poſitis tribus ſimplicium vinculorum formis, nempè orbiculari, aſcia, ſima, deinceps trium compoſitorum meminit, oculi, rhōbi, & dimidiati, dimidiatum ſemirhombum etiam appellant. quibus adiungit /aptetur verò ſpecies ſpeciei ac morbo illius, qui deuincit/ cōmonens, vt accōmodetur, & vitiatæ partis formę, & vitio, quo detinetur. ſpecies enim vinculi, quam oculum appellamus, ad oculum adhibetur, vbi vel periculum eſt, ne procidat, vel contineri quippiam volumus ipſi ſuperimpoſitum: rhombus verò, vbi vel capitis ſuturas diductas adducere in vnū

 oportet,

oportet, vel hians vlcus interdum contrahere, & valde reſolutam cutem adducere atque agglutinare. non abſimilem effectum præſtat ſemirhombi vſus. E

Verùm enimuerò hæc ſcripta ſunt ab Hippocrate tanquam exempla, ad quorum ſimilitudinem inueniendum nobis eſt, vel ab his, qui compererunt diſcendum, quod vinculum ad quamuis corporis partem atque valetudinem accommodetur. Expedit autē doctorem non imperare ſimpliciter, ſed viam exponere, qua ipſe vinculum inuenerit. eo enim fit, vt diſcipulus, ſiquando obliuiſcatur, in memoriam redeat, & quę ab altero non didicit, poſſit cogitare. quocirca non ab re fortaſſe fuerit, ſi librum conficiamus, vbi de faſcijs & corporis parti F & vitio accommodatis pertractemus.

3 *Rectè iniecti vinculi duę ſpecies, firmitas in preſſu, & linteorum multitudine conſiſtit.*

Dictum eſt in ſuperioribus conſueſſe Hippocratem τὰ εἴδη, id eſt, ſpecies appellare διαφορὰς, id eſt differentias. præbuit autem maximam quæſtionem diſſenſionis cauſam inter huius libri expoſitores, quùm duas ſpecies nominatim non poſuerit, quod antè in alijs fecit. vna quidem in vinculi modo ſita eſt, quam ipſe firmitatem dicit: eam explanauit, quùm inquit, /firmitas in preſſu, vel linteorum multitudine conſiſtit/. eſt enim moderatio quædam in vinculi firmitate, quam ſi partes comprimens excedat, dolorem ægrotantibus affert: ſed laxius continet, ſi ad eam non perueniat. Alteram verò ſpeciem rectè iniecti vinculi non poſuit, ſed ijs, quæ de robore loquutus eſt, ſubijcit.

4 *Vinculorum aliud per ſe remedio eſt: aliud ijs, quæ remedio ſunt, ſubſeruit.*

Hæc profectò non ſunt altera ſpecies rectè iniecti vinculi, vt potè quæ communem vſum cuiuslibet vinculi comprehendant. quin & poſt hæc de omni vinculi moderatione agit, qua ratione ſeruetur, deinceps de nodo. tum quod ſubiectum eſt docēs ſic incipit /licet quidem benè ſcientem ad partes decliues, et quę in extremitate tenuantur, labi faſciam omnem, vt in capite, ſurſum, in crure, deorſum / & quæ ſequuntur. Ab ijs tranſit ad qualitatem vinculi, cuius item, quùm partes ſint, noſſe, vnde incipere faſcia in ſingulis vitijs ac partibus debeat, & qua nouiſſimè finiri, tum qua via, dum circuit, circumagi, & obuolui ſingulis partibus, hæc quoq; indicauit. nam, vbi inquit /quæ mouentur, vt articuli, quà curuantur/ obuoluendæ faſciæ rationem exequitur. poſt hęc adſcribit, quomodo extremę faſcię fideliter in ijs contineantur. inde pergit ad faſciarum vſus exponendos, ſic, vt rectè iniecti vinculi altera ſpecies, quę firmitati opponitur, totius vinculi qualitate contineatur. Fortaſſe autem quòd difficile ſit communi vno vocabulo complecti ſingulares differentias, eius ſpeciei, quę è regione firmitatis eſt, eam non tentauit vno verbo notare. Rem autem ita habere verba ipſa teſtantur, quibus oſtendit, quæ varietas inſit in ſingulis capitibus à me commemoratis. ſed, vt rem clariorem magis ac breuiorem faciamus, vocetur totum ipſum genus qualitas vinculi. /Firmitas in preſſu & linteorum multitudine conſiſtit/. quemadmodum potentiæ nomen interdum imbecillitati contrarium dicunt: interdum ad id ſignificandum, quod roboris & imbecillitatis commune eſt, vſurpant: ſic & magnitudinis vocabulo vti ſolent, & alijs quàm plurimis, partes & totum communi nomine appellantes: ita nunc quoque vſurpat firmitatis vocabulum. debent enim affectæ partes faſcijs neque valenter adſtringi, neq; ita leuiter, vt homo iniectum vinculum non ſentiat, quin & linteorum multitudo pro numero accipienda eſt: at non ita intelligenda multitudo, quaſi è regione ſit paucitatis, ſiquidem moderatio rectum vinculum præſtat. rectum appellat, quod confert, iuuat'que. At dum comparantur inter ſe duo vincula, vt ea, quæ ex comparatione ſpectantur, quod adſtrictius eſt, validius, reliquum infirmius dicemus. neque abſurdum eſt, ſi vinculum habita ratione ſubiecti vitij moderatum ſit, ſed comparatum, cum altero validum dicatur, aut imbecillum. Quando autem ſoluere, aut arctare vinculum expediat, vel faſciarum numerum augere, aut minuere, ipſe in opere de fracturis demonſtrauit.

(G beside line 2 of this paragraph; H beside "lent")

5 *De quibus lex quidem eſt.*

Lex in ciuitate ratio eſt, quę iubet ea, quę facienda ſunt, prohibet q; contraria. his legibus ſimilia dicit, quę nunc proponuntur, cum coniecturale nihil contineant, aut ambiguum, vt quædam

alia

A alia ad medicinam pertinentia. Idem quoq; dixit in opere de fracturis, liberam orationem moderatus. non enim scripsit simpliciter /de quibus lex quidem est/ sicut nunc, sed oratio hæc veluti lex iusta fertur de curatione fracturę.

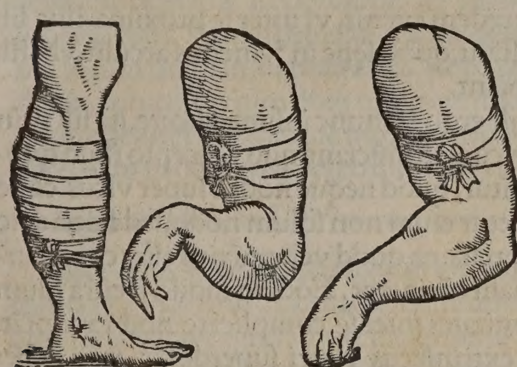
6 *In ijs autem maximè ad vinculum pertinet, vt arctetur quidem, sic, vt quæ iniecta sunt, neq; recedant, neq; comprimant, sed fulciantur, non tamen cogantur, id que minus quidem in extremis partibus, minimum in medijs.*

In his inquit, quę traduntur de ea specie, quę ad firmitatem attinet, potissima vinculi præcepta sunt, vt quę vitiatę parti iniiciuntur, hoc est lintea, neq; à cute diducantur, neq; ipsam premāt, sed fulciant, hoc est firmiter insidant, at non cogant. dicitur aūt vinculum cogere, quod ita arctè affectis partibus circundatur, vt dolorē afferat. Hęc aūt præcepta de modo premēdi, quà vitium est, minimè oīum conuenit præterire. quod & in extremitatibus quoq; prorsus est attendendū, sed minus q̄ in medio. siquidem optimū est artem culpa vacare: si quid tn̄ peccet, id in illis partibus ac vitijs euenire, vbi detrimenti minus affertur: minimè verò errare, vbi noxa ingens est.

7 *Nodus & filum non ferantur deorsum, sed sursum, in porrectione, in præparatione, in vinciendo, in habitu, quo*
B *postea continetur.*

Cur hęc sine ordine adijciat ijs, quæ de vinciendi ratione pertractat, paulo post persequemur: nunc id primùm studendū, vt quod propositum est, intelligamus. Dissentiunt expositores inter se, cùm /deorsum & sursum/ alij simpliciter ad longitudinis spacium referāt, alij ad affectum: sed neutri dictionem /ferantur/, nec quod ad nodum, nec quod ad filum spectat, explanant.

Quod extrinsecꝰ iniectū est comprehensamentū. Nodus ex vno capite in duo crura discisso. Nodus ex duobus capitibus fasciæ.

C

Nodus aciæ in fascijs. Nodus in suturis cutis.

D

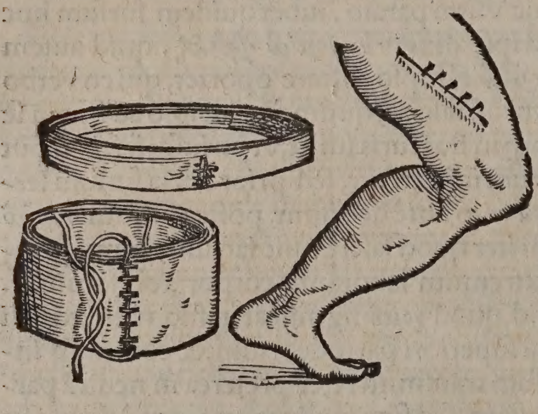
Constat autem omnibus id appellari ἅμμα, id est nodum, quod fit in fascijs, cùm ambo capita implicata inter se vinciūtur, vel alterum scinditur, vel tertiò quùm extrinsecus ad continēdum adijcitur id, quod græcè κατάλημμα vocatur: ῥάμμα verò id est filum id vocari, quod in acum conijcitur, vel vt incisæ corporis partes inter se cōiungantur, vel vt extrema pars fascię inferioribus assuatur. quin & nunc loquitur de filo ad hunc vsum parato. iubet quidem sursum hoc ferri, quod ipse dixit τὴν νομὴν ποιέεσθαι. quid autem appellet νομὴν ab ipso discere oportet, qui eo verbo sępius vtitur ad fascias, quùm à principio ad finem feruntur. Itaq; in fracturis iussit, vt vtriusq; fascię caput super fracturā iniiceretur, sed prior fascia sursum ferretur, altera verò antè deorsum, postea sursum, νομὴν vocās quasi iter quod fascię tunc faciunt, cùm à principio ad extremum laborantis corporis obuoluūtur. Simile est id, quod νομὴ significat in filo, nam, cùm liceat acum à superiori parte deorsum, & contrà ab inferiori sursum transmittere, & pręterea in neutrā partem inclinatam, sed sine inclinatione, aut à dextra in sinistram, aut à sinistra in dextram demittere, pręcipit oīno, vt sursum feratur. Quòd si extrema pars fasciæ duntaxat inferioribus assuenda sit, in eo quidem vinculo, vbi contrarijs partibus nō indigemus, vt in brachio, humero, femore, crure, in quibus etiam necesse est vel à sinistra parte in dextram acum immittere, vel contrà, vtrobiq; nobis enitendum est, vt sursum tendentes extremā fasciam hac ratione cum inferioribus partibus suamus: vbi contraria parte opus est, vt in capite humeri, & in coxa, danda opera est, vt fascia, dum sursum fertur, finiatur, ibi q; acu ab inferiori parte sursum traiecta hoc modo assuatur: neq; debet superior vinculi pars deorsum attrahi, sed inferior sursum, vtrunq; enim fieri potest, dum fascia suitur. Ergo transmissa acu filum ducente, inferior pars fili sursum adducenda, non tamen superior deorsum, consilio ad id directo, vt inferiores vinculi partes à superioribus trahantur: quod facere ab ipso iubemur, et quo tempore homo affectam partem videndam medicis porrigit, & quo manus curatio paratur, ac tertiò quo vinculum inijcitur, quod & ipsum ad manus curationem pertinet, & quartò quo postea membrum continetur. vocauit primum ἐν παρέξει id est in porrectione, alterum ἐν σχέσει, id est in præparatione, tertium ἐν ἐπιδέσει id est in vinciendo, quartum ἐν τῇ ἔπειτα ἕξει id est in habitu, quo contineri postea debet. quanquàm alij ἐν πιέξει, id est in compressione scribant, sed priorem scripturam magis probo. nam in superio-

tibus dixit id temporis ἐν ἕξει, id est in habitu. Neq; dubium est, quin, sicut eandem figuram par E
tium, quæ vinciuntur, ijs omnibus temporibus seruari iubet, sic & filum & nodum, quùm ferun tur, semper sursum attrahi velit, in primis quidem extremitate fasciæ sursum firmiter attracta, & contenta, atque ob ipsam fascia tota. Illud verò animaduersione dignum ab expositoribus Hippocratis intactum relinquitur, quod nodum & filum ad superiora affectæ partis ferri voluit, dũ ęgrotantes se ipsos medicis tradunt, non secus atque in alijs temporibus. pro suo enim arbitratu, quidam ad medicum pedibus eunt, quidam gestãtur, modò affecta parte suspensa, aut deuincta, modò vtroque facto. Nodus igitur & filum in eorum potestate est, non medicorum à quibus inspiciendi sunt, aut curandi. censet fortasse tunc quoque interdum laborantes medicis vti. nam in itinere & ruri non nunquam tenuioris fortunæ homines, plagas accipiunt, vulnerantur q; , vel ossa ipsis suo loco mouentur, in quo casu ad curationem plurium medicorum conuentu opus est; tum diligenti inspectione, machinamentis quibusdam, aut instrumentis, aut linteis, aut etiam laqueis, quę ruri vel in itinere nulla sunt. quare si eo tempore medicus adsit, lęsam partem suspendet, & deligabit linteis illis quorum copia erit. constat q; , siue nodo, siue sutura opus erit, medico hæc apte efficienda esse. Quo facto in ciuitate rursus æger consuetos medicos adhibebit, primùm vt diligenter vitium cognoscãt: deinde, vt prolapsum articulum restituant, vel fractum os F
componãt, aut plagam suant, aut collisis rectè opem ferant: post hæc medici idoneum vinculum admouent: postremò, quod deuinxerunt, prouident, vt eodem modo figuratum contineatur.

8 *Principia & nodus inijcienda sunt, non quà vlcus, sed hinc, vel hinc.*

Quid nunc vocet ἅμμα, id est nodum inijcere, ostensum est, in prioribus enim verbis è regione ῥάμματος, id est fili ponebatur, nunc alterius tantùm meminit, quòd debeat & filum desinere in nodum. nã in quauis sutura in hunc finitur, cùm acu non sola, sed sequente filo traijciantur, quę suuntur, & nodo inter se astringantur. Sępe quidem euenit, vt inter se proxima sint fili capita, & nodus, sicut, vbi cutem suimus: interdum distant, quod sępe in "vinculis accidit, vbi fili partes longe adducuntur, vt communem nodum accipiant. A.l.4.f.5.t. 9.485.a

Nodus asciæ in fascijs. Nodus in suturis cutis.

Verisimile ergo est nunc ipsum edicere, ne fili principia, quà vlcus est, inijciant, quo pręcepto illud quoque intelligitur, quòd neque nodus super vlcus collocetur, vrgeretur enim non solum nodo, sed fascia à nodo fortiter pressa, eo quòd vehemẽtius esset coarctandus, vt fasciam cõtineret. Eodem modo si citra filum G
fascię extremitates inter se complicatę nodũ accipiãt, vel aliquid extrinsecus vlceri superdetur, non debet nodus super vlcus imponi, impositus enim ipsum cõprimeret; pręsertim si fascia antè obuoluta tenuis esset, & absque lana circundata. Nunc sanè mihi videtur Hippocrates agere siue de filis, siue de habenulis, quę inter se complicatę in nodum finiuntur: sed censent alij velle ipsum principia fasciarũ super vlcus nõ imponi. ex quibus non nulli variarunt scripturam, verè quidem, sed propositę orationi parũ conuenienter, cùm non de fascijs, sed de filo tractare nunc propositum sit: quam quidem scripturam veram & artificiosam esse non inficior. sic autem habet / fasciarum principia inijcienda sunt, nõ quà vlcus, sed hinc vel hinc / hoc est, ab vtráq; parte
Sect.1.t.23.7^a. 227.b eius, vel dextra vel sinistra. sic autẽ fiet, vt id verum sit, quod ab ipso traditur in ‖ opere de fracturis, & huic loco minime repugnet. Imperat enim ibi, vt fasciarum capita affectę parti superimponantur, siue fractura, siue vlcere laborent, non tamen supra, aut infra. in eo enim libro de dimensione in longitudinem loquitur: nunc, quùm nõ ad hanc sed ad latitudinem respiciat, principia inijci dixit, non quà vlcus, sed hinc vel hinc, hoc est, ab vtráque parte eius. cui non aduersatur, quòd neque supra neque infra inijci debent, quod tamen latet expositores huius libri. Merito igitur dubitant, quùm Hippocrates inquit / principia & nodus inijcienda sunt, non quà vlcus, sed hinc vel hinc /. Placuit etiam quibusdam principia fasciarum intelligi τὰ πέρατα, quamuis πέρατος nomen latius pateat τῆς ἀρχῆς, id est quàm principij, quod & Plato nos docuit, afferens τὰ πέρατα principium esse & finem. Ergo, si liceat latiori vocabulo pro eo, quod angustius est, rem appellare, licebit nobis tam principium, quàm finem nominare πέρας, non tamen finem nuncupare principium. Iam verò principia, ad nullum aliud referri possunt, quàm ad fascias fila & habenulas. cum'que nullo modo fieri possit, vt hîc de fascijs loquatur, necesse est principium in filis accipi, & habenulis, & si placet etiam in panniculis. quandoquidem hi quoq; comprehẽdere vinculum possunt, non secus atque habenulę, quarum extrema inter se complicata vinculi vicem exhibent.

Nodus

9 A *Nodus non ea parte sit, cui innitimur: non ea, qua agimus: non qua inanis esset, ne inanis collocetur.*

Quùm proximè in præcedentibus iusserit, vt qui futuram adhibet, principia super vlcus non ponat, sed alia parte, qua nodus etiam collocãdus est, nunc docet, quibus locis ponere nodũ oporteat. Docemur aũt res interdum per ea, quę ipsis non accidunt, sic enim appellãtur, quę, cùm accidere possint, non tñ accidũt. Vis aũt orationis huiusmodi est. Nodum nõ cõuenit ponere qua parte vlcus est, sed qua ferri possit versus superiorem regionẽ, cum eo, vt caueatur pars, cui inniti mur, qua agimus, & tertiò, quę inanis est. Vocat autem qua agimus eã partem, qua vtimur, cùm extendimus, curuamus, vel ad latera porrigimus. pars verò cui innitimur, in ambulãdo quidẽ est planta pedis, in cubando totum dorsum, atq; eius pars potissimũ, quę in eo extat, preterea capitis partes posteriores, in sedẽdo, ima pars natium. si quis aũt deligatis brachijs aliquid agere debeat, cõsidera quid'nam illud sit, & circa quę externa, in ea actione poteris partem, cui innititur, inuenire. agunt quidẽ articuli, quamobrem vbiq; vitandi sunt, atq; illi pręcipuè, quibus agere vinctis ęgrotantibus conuenit. Constat aũt rectè ipsum edicere, ne nodus, q cõtinere totũ vinculum debet, super eam partẽ ponatur, quæ in motu figuram mutat. necesse enim erit nodũ, vbi super arti-
B culos collocetur, modò iusto laxiorem fieri, modò coarctari. Quod in fine orationis dixit ἐνεὸν, id est inanis, omnes accipiũt pro superuacuo, perinde ac si dixisset, nullũ ad vsum. græci enim ἐνεὸς dicunt eos, qui à primo natali die surdi sunt, & voce citra verborũ conformationem obstrepunt. quemadmodum igitur hi ad vitæ actiones prorsus inutiles sunt, sic aiunt ab Hippocrate appellari ἐνεὸν, quod nihil ad vinculũ conducit. Potuit id verbi ab ipso scribi per κ κενεὸν, corrumpi verò ab initio protinus atq; ita seruari. sed, quod ad sententiã pertinet, idem hęc scriptura significat, siquidẽ κενεὸν est, quod à nobis dicitur κενὸν, & μάταιον, hoc est inutile. sed quia multos videmus, vel ob inscitiam, vel q velint diligentes videri, nodos adhibere fascijs inutiles, idcirco Hippocrates nunc præcipit, ne ponantur εἰς τὸ ἐνεὸν, hoc est inanes, quod videlicet inutiles significat, & superuacuos. Putauit quidam ex ijs, qui hunc librum explanarunt, Hippocratem intellexisse inane, locum inanem, vt puta alam, poplitem, inguen, ex aduerso capitis, humeri, genu, coxę, ea diducẽs. inhærere enim dixit oportere nodum corpori, at nõ perinde collocari, quasi suspensus sit, quod eueniret in ala atque inguine. Si quis autem & hoc probabile iudicabit, ipsum poterit accipere: nam in obscuris, vel eo quod mediocriter probabile est, conuenit acquiescere.

10 C *Nodus & filum, molle, & non magnum.*

Hic rursus, sicut principio duo vocabula proponit, cùm & res inter se diductę sint, quibus illa indita esse videntur. ῥάμμα id est filum vocatur, quod vnà cum acu traijcitur, cuius materia linũ est, siue lana, siue quid aliud eius generis: ἅμμα, id est nodus, qui ex habenulis, vel scissis fascię extremitatibus implicitis efficitur. Patet autem vtrunq; molle conuenire, si futurum est, vt non cõprimat. quòd verò non magnum esse expediat, indicio est celeritas, quam ipse in agendo laudat: eam prohibet longitudo, vel fili, vel separatim etiam habenularum scissę extremitatis, aut eorum, quę cõtinendi vinculi causa superinijciuntur. Pendebunt igitur hæc magna à nodo frustra, præterquam q tedium afferent, quùm non nunquam vulnera contingãt, dum complicantur. Exquisitius aũt scripsit /non magnum/ quùm potuisset scribere /paruum/, verùm sicut magnum vitari oportet propter ea, quę retuli, incõmoda, sic & paruum, quùm in agendo prehendẽtes digitos effugiat, atq; ob id remorãs tempus producat: tum in vinculo propter breuitatẽ sæpius ab eo, cum quo deuinctum est, elabatur, atq; idcirco nos cogat in eodem iterũ versari. adde q cùm opinionem aliqñ faciat rei deligatę, nodus exiguus postea soluitur, vbi contineri debet. Meritò igitur cauendum est, tam quod omnino paruum est, q̃ quod magnum: & hic perinde atq; in alijs, quod
D modicum est eligendum. id alterius extremi negatione non nunquam appellant, quemadmodum nunc Hippocrates /non magnum/: qui si non paruum dixisset, idem vtique significasset.

11 *Licet quidem benè scientem ad partes decliues, & quæ in extremitate tenuantur, labi fasciam omnem, vt in capite sursum, in crure deorsum.*

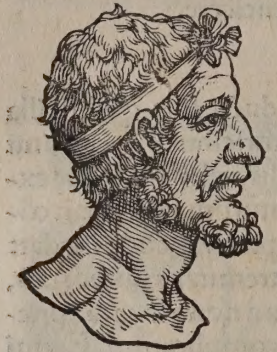
Si pro /scientem/ scriberetur /scire/ perfecta foret oratio: at nunc pendere videtur, & cum alia coniungi, eo q; fit, vt non nulli copulent, quæ sequuntur, sic vt tota sit huiusmodi: Licet quidem benè scientem ad partes decliues, & quæ in extremitate tenuantur, labi fasciam omnem, vt in capite sursum, in crure deorsum, deligare dextram partem ad sinistram, sinistram ad dextrã, pręterquam in capite. sed nullo modo continuari videtur, quùm non propterea deligare eo modo conueniat, quia nodus consueuerit ad partes labi decliues, & quæ in extremitate tenuãtur. alia enim de causa iussit (vt in sequentibus ostendemus) dextram partem ad sinistram, sinistram ad dextrã deuinciri. quoniam cum his /licet quidem benè scientem ad partes decliues, & quæ in extremitate tenuantur, labi fasciam omnem/ connectuntur ea, quæ sic tradit /quæ autem adijciuntur ad continendum quidem, quæ circa hæc sunt: ad suspẽdendum verò fasciam oẽm, quà corpus quiescit,

ſcit,& magis cautum eſt, ſuperimponenda/ & quæ ſequuntur. quod ipſum paulo poſt exponens E clarius demonſtrabit: nunc quæ interiecta ſine ordine ſunt,per ſe conſideremus.

12 *Deligare dextram partem ad ſiniſtram,ſiniſtram ad dextram, præterquam in capite: hoc enim è regione.*

Præceptum hoc potiſſimum ad fracturas ſpectat. perpetuò enim in contrariam partem inclinandum eſt: vbi vlcus ab altera fuerit,vt ſi dextra pars læſa ſit, in ſiniſtram: ſi hæc,in contrariam: ſicut vbi totum os tranſuerſum fractum eſt, vinculum in neutram partem inclinandum, quùm panni in orbem ſuperimponentur. Huiuſmodi igitur eſt,quod proponitur. Quùm deligamus, ſi dextra pars affecta eſt,in ſiniſtram inclinare debemus: & contrà ſi ſiniſtra,in dextram.quod fit, vbi caput faſciæ ſuper affectam partem ponimus, non exquiſitè quidem ſuper fracturam,aut vlcus,ſed vtrobiq; hinc vel hinc: reliqua verò faſcia, quod affectum eſt, in contrariam partem attrahimus, & ſimul etiam adſtringimus. At quùm hanc ad contrariam partem adduximus, ibi non amplius æquè adſtringimus, & multo minus etiam inclinamus, donec in orbem circumacta ad ſuum principium reuertatur. ibi enim id manu prius tenebamus, cui rurſus faſciæ partem, quæ ipſum contingat,ſuperpoſitam valenter continemus ſic,vt iterum incipiat circuire ſuper partem prius inuolutam ſimiliter adſtricta, & in contrariam partem inclinata: tum eodem modo circundata,vbi rurſus ad principium redierit, æquè faſciam altera manu cõtinemus, altera coarctamus, atque in contraria vitiatæ ſedis attrahimus. Non ſolùm autem hoc modo membra deuincimus, ſed & latera. nam,ſi affecta ſit pars dextra, orſi ab ipſa faſciam eo modo,quo dictum eſt, ducimus ad ſiniſtram: ſi vitium ſit in ſiniſtra, ab hac, faſcia incipientes, quaſi iter facimus verſus dextram. ſed caput non licet ita in orbem comprehendere, quòd non patiantur id ceruices, quà cum ipſo committuntur. Quamobrem ſiue dextram, ſiue ſiniſtram partem occupet vitium, quod vinculum poſtulat, faſciam è regione, hoc eſt rectam ducimus per ſummum quidẽ caput porrectam, inde ad extremam maxillam demiſſam, poſt hæc iterum ad affectum locum ſimiliter datam, ſiue iterum,ſiue tertiò ipſam circuire abundè putamus,& dum finiatur,circumactam. finiatur autem in vertice prorſus, is enim locus maximè idoneus eſt, qui fideliter contineat.

13 Deligatio p contrarias partes.

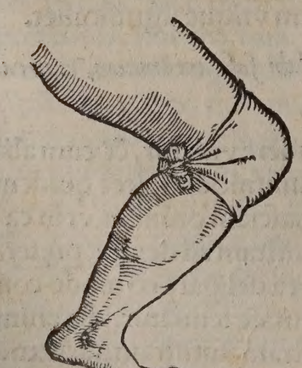
Deligatio per proceſsionẽ

Sed in contrarijs faſcia in vtramque partem attrahatur, quòd ſi ab vno capite incipiat, ſimiliter quà firmiter contineatur, vt in medio capite, & in alio eiuſmodi loco.

G

Duplex eſſe poteſt huius loci ſententia, vt vel ad omnes corporis partes, vel ad caput tantùm referatur.quia, quùm dixerit, præterquã in capite dextrã partem ad ſiniſtram, hoc aũt è regione deligandum eſſe, cęteras eius partes,quæ inter ſe contrariæ ſunt, quarum quidem hæc poſterior eſt & in occipitio,illa verò prior & in fronte, deuinciri iubet, faſcia in vtrãq; partẽ ducta.ducitur aũt in vtrãq; partem,vbi media affectæ ſedi iniecta, vtrumque caput æqualiter ad contrariam attrahitur. Ergo faſciarum, quæ ſic volutæ ſunt, extremitates valentius continentur,ſi in fronte, quàm ſi in occipitio collocentur. Verùm,ſi de omnibus corporis partibus loqui Hippocratem ſtatuamus,contrarias dicemus partes, quarum vtriuſque ſtructura eſt ſimilis, nempe dextram & ſiniſtram,priorem & poſteriorem: quę vbi pariter vitiatę ſint,ſicut in trãſuerſa fractura euenit,faſcia in vtramque partem attrahenda eſt,quemadmodum faciendum diximus in pannis, qui in figuram aſciæ ſuperdantur. Quòd ſi (inquit) ab vno capite incipiat, perinde ac H ſi in vtrãque partẽ duceretur,circumagenda eſt,ſic q;,quà firmiter contineatur,adducẽda,vt ibi finiatur. pro exemplo aũt loci,vbi firmiter cõtineatur,attulit mediũ caput,contentus nũc eo ſolo,quùm paulo poſt, perfectè vniuerſam orationem ſit explanaturus, docens quà parte deſinere faſciã conueniat, vt iuncturã totã fideliter tueatur. Particula aũt /ſimiliter/ in vtroq; accipi poteſt,& in toto faſciæ circuitu, & in fine.

14 *Quæ mouentur, vt articuli, quà curuantur, minimis, & maximè collectis, veluti poples: quà extenduntur, ſimplicibus, & latis, veluti patella, circundari debent.*

Minima lintea danda eſſe docet circa poplitem, cętera'que eius generis,& maximè collecta,hoc eſt contracta in anguſtum: partem verò popliti contrariam ſcilicet patellam,contraria via. eſt aũt contraria via, vbi lata ſunt, & quantum

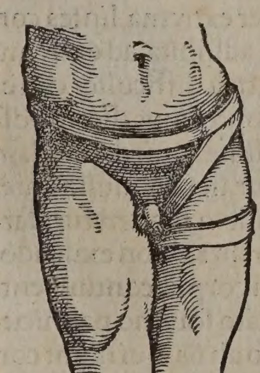
minimè

A minimè poteſt,contracta,quod omnibus articulis conuenit,quà curuantur, quemadmodum poplitis quà extenduntur, quemadmodum patellę, quam non nulli vocant ἐπιγονίδα, ſicut alij ἐπιγονατίδα. ſuper hanc igitur dixit latam faſciam extendendam eſſe,ſic,vt ipſam vniuerſam cõplectatur.nam,quę non ſic obuoluatur,ſurſum vel deorſum facile feretur:ad vtramq; enim partem labetur,propterea quòd patella gibba eſt.At poplitem contracta faſcia, inuoluẽdum cenſet. nam neque admittere,neque ſeruare eam poteſt,quę in latitudinem explicatur.

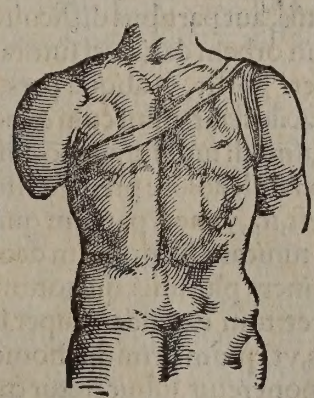
15 *Quæ autem adiciuntur ad continendum quidem,quæ circa hæc ſunt:ad ſuſpẽdendum verò faſciam omnem: quà corpus quieſcit,& quà magis cauum eſt,ſuperimponenda,vt ſupra vel infra genu.*

Laudare eiuſmodi breuitatem decet,quę vno vocabulo apertè id notare poteſt, quod oratio. Quemadmodum & nunc,vbi /ad continendum/ καταλήψιος dixit, quo verbo ſignificatur oratio,quam proferre ſic poſſemus,vinculorum,quæ ad articulos adhibentur, extremitas firmiter tenenda eſt extra articulum aliquo inſuper vinculo addito: /ad ſuſpendendũ/ verò ἀναλήψιος, quo monemur,vt magnopere prouideamus, ne faſcia ad partes decliuiores delabatur, ne'ue ſurſum
B tendat ad gibbas,quas ipſe ſupra dixit ἀπόξυ, id eſt in extremitate tenuatas, quùm inquit /licet quidem benè ſcientem ad partes decliues,& quę in extremitate tenuantur, labi/.Planè autẽ conſtat ex verbis ipſius, rectè id à nobis dictum eſſe, quòd quę nunc proponuntur, continuata illis ſunt,quibus ait /licet quidem benè ſcientem ad partes decliues,& quæ in extremitate tenuantur, labi/. quin & breuiſſimè ſedes commemorauit idoneas,quibus faſcia finiatur, duobus vocabulis eas comprehendens,quùm inquit /quieſcit,& cauum eſt/. Quieſcunt, quæcunque extra articulum ſunt,in vtroque oſſium,quę inter ſe committuntur,vt,quod ad genu pertinet, quæ in femore ſunt,aut crure,hęc ſiquidem magis caua ſunt. Caua autem, λαπαρώτερα dixit, partes ſignificans,quarum contrarius habitus eſt,atque extantium,hoc eſt,quę depreſſę ſunt ac deſidũt. omne enim,quod cauum eſt,deſidit. Propriè autem vox λαπαρὸν inane ſignificat,ſicut λαπάξαι exinanire.nam illud ἴλιον ἐξαλαπάξ εὖ ναιόμενον πτολίεθρον, exinanire vrbem Troię frequentem ſignificat. λαπαρὰ item dicunt illas corporis partes, quę inter coſtas nothas poſitæ ſunt, & oſſa, quę ad ilia pertinent.Iam verò omne quod deſidit, λαπαρὸν appellant, trãſlato vocabulo ab eo, quod communiter accidit. ſiquidem omne,quod vacuum eſt,neceſſariò deſidit.

16 C *Conſentit autem cum capite humeri,faſcia ad alteram alam demiſſa: cum inguine,ad alterum ilium: cum crure,ſuper partem huius poſteriorem, quæ carnoſa prominet. Quibus autem ſurſum labitur, ab inferiori parte ſuſpendenda eſt: quibus deorſum, à ſuperiori.*

Reprehenſio circũ ile aduerſum

Reprehẽſio circũ alam

li.4. f.5.t.2. c fol.484.a

D

Reprehenſio ſupra ſurã

Vbi vinculum non eorum commoditate, quæ laboranti particulæ ſuperimponũtur,ſed propter ſe adhibetur,eo conſilio primùm potiſſimum'que iniicitur,vt affectam partem,& quo modo compoſita eſt, ſeruet,& ab inflammatione tueatur, quod plenè oſtenſum eſt in opere de fracturis. ſed quia pręſtare hęc vinculum nequit, niſi contineatur, ne ad ſuperiora vel inferiora corporis procedat,idcirco neceſſe eſt faſcias dare ad partes integras: & vbi veriſimile eſt vinculum totum ſurſum ferẽdum eſſe, à contraria parte ſuſpẽſum deorſum attrahere. In quibuſdam igitur partibus à cõtrariis ſuſpendimus vtilius,ſicut in capite humeri,& in inguine. exquiſitius verò ait in capite humeri, nõ ad alterũ humeri caput,ſed ad alam: in inguine ad alterum ilium,ducẽdum eſſe faſciam. cùm neq; humeri caput, neq; nates fideliter ſeruare iuncturam queãt, ſicut ala, atq; ilia. Vocatur aũt (vt mox retuli) κενεὼν, quod inter thoracem eſt, et os quod ad ilia pertinet, ita dictum propterea, ꝙ inane ſit,hoc eſt,deſidat. Iam verò conſtat conſentire, quod ὁμολογεῖν dixit, poſitũ fuiſſe pro congruere & cõuenire. nã,qui benè factis conſentiunt,non modò nihil cõtrà faciũt,aut dicũt,ſed perficiẽdi ſocij ſunt: ſic ex locis, quę ꝑpoſita ſunt,alia,quùm ad

hec

hæc quoque fascia pertineat, alia adiuuant. Similiter & in crure, cuius partem, quę carnosa promi- E
net, facilè iunctura effugit, ad superiorem partem fascia vtiliter datur, vbi videlicet carnosam ip-
sius prominentiam vinculo comprehendi necesse est. Locus similiter, qui iuxta talos est, fortiter
vinculum continet, quùm inter duas eminentias positus sit, nempè suræ tibiæ'que extremitates,
quas non nulli perperam vocant ἀςραγάλους. idem quoque præstat superior locus per eam cru-
ris partem, quæ posterior carnosa prominet.

17 *Vbi nihil tale est, quemadmodum in capite, quà maximè æquale est, contineri fascia debet, & duci quàm minimè obliqua, vt postremò obuoluta, quà valentissimè hæreat, vagos circuitus contineat.*

Comprehensio

Deligationis in frõte.

Qua ratione partes vinciri debeant, iuxta
quas nulla talis sedes est, qualem in crure di-
xit, quibus'ue non est contraria pars altera,
quemadmodum humeri capiti, & inguini,
ostendit, nominatim capitis mentionem fa-
ciens, iubet'q; quà maximè æqualitas est, to-
tam iuncturam contineri, nempè extremita- F
tem in neutram partem inclinãtem, rectam
finiri, vel in frõte, vel in medio capite, vbi ea
pars est, quæ βρέγμα vocatur. nam, vbi ad
mentum fascia ducitur, commodè finitur in
medio capite attracta sic, vt nullo modo in-
clinet: vbi verò in orbe circundatur, in fron
te similiter citra omnem inclinationem. nam, quæ sic circuit ad posteriorem partem feretur, quà
occipitium est, quod inter collum est, & gibbam à tergo caluariæ partem. Dixit autem postremò
fasciam quàm minimè obliquè circumagendam esse, idcirco, quia priores ambitus, vt diuersis lo
cis affectam sedem inuoluant, sæpiùs necesse est obliquos duci: sed postremus minimè obliquus
priores continet, qui morbi causa obliquè sunt adhibiti. hos itaque constat hoc modo contentos
immobiles permanere. Quemadmodum igitur in capite, & supra vel infra genu, postremus cir-
cuitus seruari penitus sine inclinatione debet, sic in vinculis, quæ dantur ad inguen, vel humeri
caput, vbi ad contrarias partes porrigere fasciam cogimur, extremi circuitus citra omnem incli-
nationem in orbem esse debent, in ilibus quidem ab vtraq; parte, vbi deligare inguen volumus: G
ab vtraq; ala, vbi caput humeri. quod similiter seruandum est in cubiti commissura.

18 *Verùm, vbi nec contineri, nec suspendi commodè potest, contineri filis debet, vel subiectis, vel ad suturã adhibitis.*

Quod proponitur, huiusmodi est. in quibus vitiis, aut partibus difficulter extrema lintea con
tinentur, aut suspenduntur, in his oportet filis, vel in orbem datis, vel sutura adhibita ad extremũ
vinculum, efficere vt contineatur. Vtrum verò fieri possit, vt aliqua pars, qua difficulter extre-
mum linteum contineatur & suspendatur, filum facilè ferat, nihil cum expositoribus dicere pos-
sum. Nescio autem an aliquæ sint partes, quæ huiusmodi iuncturam nõ sustineant, sed quosdam
noui, qui, vbi paulùm vitiata pars mota esset, intolerabili dolore premerentur, sicut is multo antè,
cui, quùm ex alto caderet, regio iuxta spinam icta est, ita, vt ne si paulùm quidem moueretur, fer-
re magnitudinem doloris posset. necesse ergo fuit tunicam illi primùm detrahere, non exuendo,
sed suturas omnes scindẽdo: deinde tradere hominem plurimis, qui totum corpus continerent,
& suspenderent sic, vt in neutram partem inclinaret: tum extendere super lato scamno panicu-
lum, lanæ hapso superiniecto. quod imperauimus, vt, quùm primùm homo ab iis, qui illum con
tinebant, à cubili attolleretur, celeriter super id imponeretur, subiiceretur'q; in latitudinem spinæ H
hominis sublati. nos verò alterũ lanę hapsum, calido oleo madentẽ, vbi dempta tunica fuit, spinæ
absq; mora subiicientes, super subiectum panniculum, cui alter hapsus lanę superimpositus erat,
hominẽ collocauimus. post hęc madentis hapsi extremitatum ab vtraque parte vnam ad priorẽ
corporis partem adduximus, deinde super ipsas attraximus extrema sicci hapsi, tum lintei, quę su
tura coniunximus. Quòd si non sutura, sed filis cõtineri quis iuncturam voluerit, primũ illa sub
panniculo extendat, oportet. hoc siquidem fieri non debet vinculo iam iniecto, quod similiter in
coxa conuenit, tum in femore, in humero, & interdum in ceruicibus à posteriori parte.

19 *Fasciæ "mundæ, leues, molles, tenues.* A.lib.4.f.5.1. c.5.fo.484.

Materiam nunc docet fasciarum, eas adhiberi iubens, mundas, leues, molles, tenues. mundas
quidem, ne ob sordes sensum mordentium excitent, ne'ue humorũ, qui superinfunduntur, vim
penetrare vsque cutem prohibeant: leues, ne vitiatus locus oneretur: tenues, vt leuiores sint, &
molliores, facilè q; per eas transeat, quod infunditur: molles, ne premant. Constat autem hęc om
nia ad id valere, ne inflammatio affectas partes inuadat.

Circumagendæ

20 A *Circumagendæ autem, vel ambabus manibus, vel vtraque in vicem.*

Quod suprà dixerat communiter de omnibus operibus chirurgię, prestari ea volens vtraque manu, vel ambabus simul, id nunc de sola circumagendi ratione scripsit. huiusmodi enim manuum exercitatio celeritati, quę in dolore potissimùm requiritur, magis est accommodata. Ergo ambabus manibus simul circumagitur fascia, quę in vtranq; partem attrahitur: cęterę, altera tantùm. sed & in his vtraque in vicem fasciam prehendit, nam, vbi in vtranque partem attrahitur, ambę eodem tempore similiter agunt: in reliquis in vicem, altera maximam iuncturę partem efficit circumdans, cui ministerio vtiliter altera subseruit.

21 *Idoneis verò vtendum, partium latitudine, craßitudine que inspecta.*

Imperat, vt idoneam fasciam inueniamus, partium, quas deuincimus, latitudinem, crassitudinem'que intuiti. Sed, quùm rectè fascia adhibeatur per ea, quæ dicta sunt, in quibus docuit, vnde incipere debeat, qua ratione affectę sedi circundari, quas'que partes cum ipsa comprehēdere, tum quà finiri, & quomodo adhibere ibi nodum & filum expediat, scire conuenit nihil indicari ex
B his. siquidem nihil ex iis, quę proposita sunt ex partium, quę vinciuntur, latitudine aut crassitudine colligitur, sed ex ipso morbo, & ex figura partis, quam morbus occupat. Nunc igitur par est ipsum tradere, quis'nam sit profectus fasciarum, vbi partium, quę vinciuntur, latitudinem & crassitudinem attendimus. hinc enim ipsorum linteorum longitudo ac latitudo intelligitur. Paruulo puero exempli causa consentaneum est fascias iniiciendas esse, quæ, quod ad longitudinem spectat, breues sint, quod ad latitudinem, angustę: vt magnę staturę iuueni longas, & latas, pro'que eorum proportione cęteris corporibus, quę inter magna sunt, & parua. si quod enim corpus vinciatur, quod penitus mediam inter vtranque latitudinem & crassitudinem habeat, fascias adhibemus, quod ad longitudinem & latitudinem attinet, medias inter eas, quibus ad magnum corpus, & quibus ad exiguum vsi sumus: sed si ad alterum extremum magis accedat, augētes vel minuentes pro eo illarum modum variabimus.

22 *Circuituum capita, dura, æqualia, distincta sint.*

V'traque fascia circuitum habet, & quę laborantis corpori non dum circundata est, & quæ lo-
C cum affectum comprehendit. Capita verò fasciarum, quæcunque illa sint, vtrique cōmunia sunt, seu capita nunc intelligantur principia fasciarum, seu fines, siue vtraque, & preter hęc etiam extremitates in latitudinem: hęc omnia attinent ad vtrumque fascię circuitum, vbi scilicet per se glomerata est, & vbi laborātis corpori obuoluta. quare hoc explicare nullo pacto difficile est, quamuis de eo huius libri expositores inter se diffideant, vera enim oratio est, seu referatur ad glomeratam, seu ad eam, quę corpori superdata est. Quin & omnes extremitates intelligimus, non, vt quidam ęstimarunt, eas, quę in longitudinem, vel, vt alij, eas, quæ in latitudinem: illi ad solas fascias, quę extra corpus sunt referentes: hi arctatum fascię circuitum indicari ab Hippocrate censentes. Constat autem fasciam per se, priusquam corpori iniiciatur, arctandam esse. sic enim facilius prehendetur, quùm & tenuior sit, & circuitus habeat distentos, eo quòd in globum intenta coarctetur, quùm adstringi aliter nequeat. sola verò capita adstringenda esse apertè falsum est, quùm non hæc tantùm, sed tota fascia debeat coarctari. Ergo velut in re ambigua id, quod sentio, iam explicabo. Capita intelligenda sunt omnes tam in longitudinem, quàm latitudinem, fasciæ extremitates: existimandum'que est minus propriè dicta fuisse, dura, atque ea de causa orationem esse obscuram. præfatus enim suprà /fasciæ mundæ, leues, molles/ qui nunc
D rursus eas duras inquit? Equidem arbitror vsum fuisse σκληραὶ, id est duræ, vocabulo rei, quæ significatur, accommodato. nam sæpius in extremitatibus linteorum, quæ quaternæ sunt, binæ in longitudinem, totidem in latitudinem, vel solum stamen conspicitur, cui subtegmen vsq; ad finem non connectitur, vel solum subtegmen sine stamine. est etiam interdum, vbi alterum eorum laxius extrema parte residit: vel alia parte residit, alia extat. In his igitur linteis circuituum capita molliora sunt, quàm in quibus stamen & subtegmen perpetua vsque ad finem procedunt. His, quæ hoc modo molles sunt, duræ aduersantur (vt dixit) conuenienter glomeratæ. satius autem fuisset dicere non molles, vt suprà dixit de nodo /non magnum/: quæcunque enim media sunt inter immodica (vt retuli), proferri negatione alterius exuperantiæ solent. capita igitur dura iure sic accipi potuerunt, tum quòd nihil aliud vel mediocriter probabile afferri possit, tum quòd Hippocrates de huiusmodi errore circa lintea nullo alio loco pertractet. Æqualia significant ea, quæ tota sine vlla varietate similia sunt: id quod fit, vbi nulla pars lintei durior est aut latior, nulla item mollior, aut angustior, tum vbi nihil deest, nihil corrosum est (σαρύφασμα græci dicunt), sicuti videmus in telis, quarum textura inæqualis est. Distincta verò fieri accipimus,

accipimus,quùm æquè omnes partes extentæ sunt, neque vna extenta & simplex est, altera duplex atque implicata. E

23 *Casura sanè deteriora sunt,quùm citò cadunt: hæc autem sic, vt neque premant,neque decidant.*

Hæc loquendi ratio perturbata omnino est,quomodocunque accipiatur verbum ἀποπεσόντων, quo /cadunt/ expressit: siue iuxta atticorum consuetudinem dictum existimemus, qui genitiuum participij pluralem pro tertia persona pluralis imperatiui ponunt, cuiusmodi illud est ἵπποι δ᾽ ἐς δόλιχον παριόντων : siue genitiui casus, cuius rectus sit ἀποπεσόντες, oratio perturbata est. nam,si prius significatum admittamus,talis erit /casura deteriora citò cadant, vel si mauis, cadat/ cùm dictio,casura, neutri generis sit: hoc autem in numero multitudinis acceptum græcè verbo iungitur tam singulari,quàm plurali. iuxta alterum significatum, eiusmodi reddetur oratio /casura deteriora sunt, ipsis citò cadentibus/. sed satius fuit sic scripsisse /casura sanè deteriora sunt,quùm citò cadunt/. Colligitur autem euidenter ex hac oratione,& aliis quibusdam, librum hunc rudem adhuc editum fuisse, propterea quòd partim auctor ipse vnam vel alteram literam prætermittendo,addendo, aut variando errauit, quemadmodum plures scribunt: partim peccauit primus librarius, qui quædam ab auctore obscuris literis scripta minùs perspiciens, non benè coniecit. adde,quòd litera perierit,vel confusa fuerit abrupta charta,vel alio casu interueniente. fortasse etiam alij errauerunt, literas præposterè componentes, & non nulli veterem scripturam immutantes. ex quibus omnibus fit,vt magnus errorum numerus, in multis exemplaribus accumuletur.Hæc profectò vel semel habita, memoria tenenda sunt: in singulis enim erroribus eadem repetere longum est. Dantes autem integra verba sic habere /casura sanè deteriora sunt, quùm citò cadunt/ inquiremus, de quibus hęc dicantur, num de quibusdam corporis partibus casuris: an de fasciis: an de iis, quæ affectæ parti ad sanitatem comparandam imponuntur, qualia sunt cataplasmata,medicamina,linamenta,laquei. nanque extra hæc tria genera nihil videtur ab ægrotantium corporibus posse cadere. quin & ab iis, qui librum hunc explanauerunt, sigillatim vnumquodque dictum est, non tamen omnia tria: quanquàm, si cui singula probabilia visa fuerint,poterunt & omnia videri. Equidem non alienum existimo accipere orationem hanc in linamentis, quæ,vel per se sæpiùs imponuntur vt ad sanguinis eruptionem, vel,vt medicamenta excipiant, vel, vt eadem superdata contineant. expedit enim prorsus ea decidere, at non citò, sicut neque laqueos: sed,vbi suppuratione facta perfectè caro producta fuerit, & circa venas sanguinem fundentes increuerit. At neque crustas etiam candenti ferramento, vel adurentibus medicamentis inductas,conuenit citò cadere.Sed complura medicamenta, quæ partim liquida putrescentibus partibus infunduntur, partim insperguntur arida, partim ad lienosos dantur,& ad aquam inter cutem summopere prosunt,quùm non celeriter decidunt: medicamenta item, quę, quòd benè inhærescant, ἐχέκολλα dicuntur, ad alias partes atque affectus imposita valdè proficiunt,si diutius contineantur: ad fracturas etiam, & ad humeri caput frequenter excidens, tum ad pedum,coxarum,renum,omnium articulorum tormentum, capitis'q; dolorem acutum, experti sumus admodum conferre,nisi citò decidant. è quibus quæcunque dicũtur ἐχέκολλα, cùm ita glutinentur,vt vix resolui possint,& corpori inhęrescant, vinculum non requirunt: alia verò decidunt,nisi fasciis contineantur,de quibus nunc loquitur.Inquit igitur /hæc autem sic,vt neq; premant, neque decidant/ quasi ita scripserit, quæcunque medicamenta non expedit citò cadere,ita vincienda sunt, vt affecta parte sub vinculo non coacta valenter teneantur, quod idem significat ac non decidãt. In his igitur,quæ extrinsecus superdantur,satis verba hæc excussa sunt: consideremus rursus, num de partibus corporis, illud verè dicatur/ casura sanè deteriora sunt, quùm citò cadunt/. non nulli siquidem orationem hanc falsam existimant, quos fallunt partes H putrescentes, quæ celeriter excidantur necesse est, quod ipsum per se verum est, nihil tamen illi repugnat, multum enim interest inter ea, quę casura sunt, & quę excidi debent. sępè enim ossis testa, vel squamula tempore decidit, quas prętat à natura compulsas tempore paulatim abscedere,quàm sub irritantibus pręsidiis, aut sub instrumentis resoluentibus cadere. quęcunque enim subita vi extrahuntur, sinus fistulis similes relinquunt: vbicunque casura subcrescente calloso quopiam vel carnoso remittuntur, locus quàm primùm plenus conspicitur, & celeriter ad cicatricem perducitur, si medicina modicè siccans, atque adstringens adhibeatur. Atqui non nulla etiam neruosa, & à membranis non abhorrentia, sæpiùs excidunt, paulatim tutò longo tempore suppurantia: quæ si cogantur vehementibus medicamentis, id est acrioribus, vel si instrumento quopiam, seu digitis nostris euellantur, reliquas partes afficiunt, inflammationem, febrem, delirium, neruorum distentionem concitantia. Iam verò ad reliquum, nempè ad tertium genus eorum,quæ cadere diximus,pergamus, hæ autem sunt (vt non nulli concipiunt) fasciæ,quas aiũt,vbi laxæ sunt,futurum'que omnino est, vt cadant, vtiliùs longiori tẽpore cadere.

sed

A sed hoc falsum est, siquidem, quæ malè affectis partibus circumdatæ sunt, satius est cadere quàm celerrimè, ne dum tempore: atque adeò expectare non debes, dum illæ cadant, sed citò ipse iuncturam soluens rursus moderatiùs deligare. quare non nulli ex iis, qui sic exponunt, fatentur expeditius esse, laxas fascias citò cadere. Sed, quod ab Hippocrate effertur, præcisè dicitur, nisi quiddam aliud intelligatur, vt vniuersa oratio sit huiusmodi /casura, quum diutius manent, deteriora sunt iis, quæ celeriter cadunt/. sed, si hoc detur /cadere/ minimè probabiliter refertur ad alias fascias. Ecquis tam diu expectat in iis, quæ sponte sunt casura, cùm possit celeriter soluere, & rectè deligare? alij verò in contrariam partem inclinantes, veram quidem dixerunt orationem, sed explanando verba contorserunt. nam, qui non contorta est hæc expositio? Casura deteriora sunt, quàm non casura, præstat tamen ea citò decidere. vt vna sentētia contineatur priori parte orationis hactenus /casura deteriora sunt/: & rursus ab alio principio orsi legamus /ταχέως ἀποπεσόντων, hoc est citò cadant/. At contorta est (vt diximus) hæc expositio iuxta figuram loquutionis σύναρθρον appellatam. adde quòd si illud /casura sanè deteriora/ in vniuersum accipiatur, falsum est, compluribus enim cadere bono est. Melius est igitur (vt narrauimus) orationem ad ea referre, quæ superimponuntur, & ad partes casuras: fascias verò, & postremam expo-
B sitionem reiicere.

24 *Ad quæ autem fasciæ spectant, vel quæ super alias dantur, vel quæ primæ iniiciuntur, vel vtræq;.*

Supplendum est /hæc sunt/: dein protinus legendum / fasciæ quæ primæ iniiciuntur, efficiunt, vt quæ abscesserunt, propellantur/ & quæ sequuntur. /Spectant/ dixit ἔχεται, eo significans, quasi desiderant, & sibi vendicant, & spectant, quæ rursus omnia idem sibi volunt, nempè quæ vinculi vires sint, quæ'ue opera. Voco autem nunc opera, non operas, sed effecta, quomodo domus opus est ædificatoris, fabri lectus, textoris vestimentum. In vinculis itaque, præsertim quæ ad fracturas adhibentur, binæ fasciæ obuoluuntur, antequam panni iniiciantur, secundum hos reliquæ. Priores duas Hippocrates proprio nomine dixit ὑποδεσμίδας: iuncturam verò, quæ ex his fit, nuncupauit ὑπόδεσιν. Audiamus deinceps ipsum dicentem, quæ præstare possint tam illæ fasciæ, quæ primò iniiciuntur, quàm fasciæ communiter. debuit autem primùm explicare cuius gratia vincula à medicis iniiciantur, quomodo primùm partitus est, asserens alia sanare, alia sanandi socia esse: tum qua via iniectum vnumquodque eorum sanet. ad curationis
C enim consilium respicientes idoneam iuncturam inueniemus. indicabit autem consilium valetudo, quæ curabitur. Hippocrates tamen non ita scripsit, sed hactenus præfatus, qualem adhibere iuncturam debeamus, transit ad opera, & vires ipsius.

25 *Fasciæ, quæ primæ iniiciuntur, efficiunt, vt quæ abscesserunt, propellantur: hiantia coniungantur: contracta separentur: peruersa dirigantur: aut contraria.*

Abscessisse nunc dicit, quæcunque corpore integro cum alijs partibus iungebantur: hęc, cùm aduersa valetudo est, vnitatem & contactum non ampliùs retinent. Vnitas quidem abest omnibus fracturis, vlceribus, fissis, contusis: contactus verò abscessibus, sinibus, inflationibus, tumoribus. Hiantia dicit, quæ plurimum inter se recedunt, quod fit duobus modis, vel vbi ipsa tota, vel vbi oræ duntaxat inter se distant. Ergo consilium curationis est, quæ abscesserunt propellere: hiantia coniungere: peruersa dirigere, quod communiter ad omnia superiora pertinet. græci hoc ἐπανορθοῦσθαι & διορθοῦσθαι dicunt, significantes, quęcunque aliquo modo excedant, in statum restituere moderatum. Consilia igitur in vinculis adhibendis, hæc sunt: quanquam eo
D rum vis non modò hæc præstat, sed interdum etiam contraria: cùm rectè iniiciuntur, hęc: quùm malè, contraria. Meritò igitur in extrema oratione adiicit /aut contraria/. constituit enim ostendere, quid fasciæ, quæ primò iniiciuntur, efficiant, & non tantùm de rectè adhibitis tractare. In principio sanè huius orationis /ad quæ autem fasciæ spectant, vel quæ super alias dantur, vel quæ primæ iniiciuntur/ loquitur de omni vinculo, non de optimo tantùm: si quis tamen de optimo tantùm velit ipsum agere, quod in extrema oratione additur, hanc sententiam habebit. Sicut in habitu præter naturam alia diducta, hiantia alia, non nulla peruersa conspiciuntur, sic videre licet alia vitia his contraria. corpore enim benè valente, quùm moderata cuncta sint, omne vitium inde oritur, quòd moderatio corrumpitur. Ergo, sicut quæcunque naturali habitu sunt, vbi cum quibusdam continuantur, vel quædam contingunt, amissa vnitate & contactu ægrotare & habere præter naturam dicimus, ita etiam, quæ neque continuabantur, neque se contingebant, vnitas & contactus morbo implicabit. quare, quùm hæc contraria sint, vbi curentur, contraria consilia exigent. Illa verò videbuntur rationi repugnare, quæ contraria sunt peruersis, directa'que nuncupantur. oportebit enim, & hæc (quantũ ex proposita oratione colligitur) peruertere,

tere,qui effectus non amplius est vinculi idonei,sed alieni.verum,si quis meminerit eorum,quæ E ab Hippocrate de femore,& de humero traduntur, comperiet his rectum habitum præter naturam esse. quum secundum naturam in exteriorem & priorem partem gibba sint. Sed quendam hoc latuit,qui femur humerum'ue transuersum fractum,primo quidem rectum composuit,tum callo glutinandum in eo habitu deligauit:sed, quum naturalem ossium habitum animaduerteret,eum'que seruandum esse intelligeret, sentiens fractum os non dum callo solidatum,aqua calida perfudit oleo copiosè adiecto:dein vehementer extendens, primo quidem perfregit,vt initio fractum fuit,tum naturali figura seruata composuit, post hæc ita figuratum naturæ commisit callo glutinandum. Quare verum est non solum imprudentes medicos ob alienum vinculum contrariam vtilitatem superioribus afferre,sed optimos etiam de industria: quoniam,quæ præter naturam duplicata sunt,ad contrarias partes conuertunt: in iis, quæ coalescunt, coniunctionem soluunt. videmus enim quibusdam exulceratos digitos cohærere, ita labra, & palpebras. Spectare igitur hæc oportet in huiusmodi vitiorum curatione, quorum singulorum propriam iuncturam subiicit,primo proximis verbis agens,qua via parari fasciæ debeant.

26 *Iam verò Fasciæ parentur leues,tenues,molles,mundæ,latæ, sine suturis, sine eminentiis: ita valentes,ne extentæ rumpantur,& paulo amplius: non siccæ, sed eo humore madentes,qui singulis sit idoneus.* F

Scripsit iam antè de fasciis,sed mutila quædam, ex quo colligitur librum hunc, neque ab Hippocrate fuisse adeo politè limatum,vt edi posset,neque à filiis. nemo enim post obitum Hippocratis eadem,vel breuissima etiam oratione attigisset,sed vel hæc,vel quæ antè proposita sunt,resecuisset. dixit enim superius /fasciæ mundæ,leues,molles, tenues/ nunc adiungit opus etiã esse, vt latæ sint,sine suturis, sine eminentiis, tum valentes, non solum sic, vt non rumpantur, quum vehementius extenduntur,sed eo etiã amplius,hoc est validæ sint,& firmę,quo fidelius teneant. Præcipit autem, vt sine suturis sint inæqualiter prominentibus, & sine eminentiis, quæ sunt in iis,quæ texuntur,interdum de industria, interdum inuito textore, oblongis quibusdam extantibus,modo ex ipso subtegmine,modo etiam ex purpura.sed & fœminæ in iis, quas vocant παρυφὰς, data opera omnino hoc faciunt. quæ omnia caueri iubet. At quod inquit /fasciæ parentur latæ/ iis annumerari potest,quæ minus accuratè proferuntur.nam,si angustis comparentur, poterit quis redarguere, conferens eas cum iis, quæ iusto latiores sunt: sed si ad moderatas, quod à moderato in vtramuis partem recedit, siue amplius sit,siue minus, id omne vitiosum est. Quorsum adhibeantur tenues,leues,molles,mundæ,superius dictũ est. Quod addit /non siccæ,sed eo humore madidæ, qui singulis sit idoneus/ ad fascias quoque refertur. quo autem motus argumento id præcipiat,euidentissimum est. in nullo enim vinculo siccas admouendas censet,sed ex eo humore madefactas,qui σύντροφος, hoc est idoneus sit singulis vitiis,quę curantur.Siquidem cerato liquido simplici,& quod picem habeat, & vino nigro austero madefieri has docuit in opere de fracturis, & de articulis. Quod si iniiciantur siccæ, præterquam quod ea ope carent, quam afferunt madefactæ,comprimendo ipsas partes,quibus superdantur,earum calorem augent,atq; ea de causa proximorum locorum humores euocant ad sedem affectam: quod cum tumores excitet,cuius constat maximo esse detrimento. G

27 *Quæ abscesserunt quidem,eatenus,vt quæ sublimia sunt,sedem contingant: at non premant. Incipiendum verò à parte sana,& quà vlcus est finiendum,vt quod subest,effundatur,neque aliud vltra coeat.*

Siue fracti ossis partes præter naturam inter se recesserint, siue quæ coniuncta sunt, inter se dehiscant, siue magnum vulnus sit, coniungenda sunt, dum se tangant, non tamen vrgeant. H quandoquidem partes, quæ sic deligarentur, inflammatio & dolor inuaderet. De his autem nunc potissimum loquitur, quæ ventriculi nuncupantur, id'que exempli causa, hoc enim ipse explanauit in sequentibus. Illud verò /eatenus,vt quæ sublimia sunt, sedem contingant, at non premant/ communiter refertur ad alia omnia, quorum naturalis contactus, vel coniunctio soluta est. sed, quæ proximè subiicit, cum inquit /incipiendum verò à parte sana, & quà vlcus est, finiendum/ patet de tumoribus dictum esse. ab iis enim saniem effundi oportet, & glutinationis tempore nullum succum concurrere ad partem. quod sanè continget, vbi imum sinum adstringamus, dum comprimatur: tum paulatim vinculum laxemus, vsque ad os sinus, quod seruare apertum debet, & deuexum, sinus itaque, vbi puros reddiderimus, glutinare volentes,ea ratione deligabimus. At vbi latum os scapularum summum à iugulo recesserit, sublimior ipsius pars valenter comprimi, & cogi debet, nullum enim afferet incommodum eiusmodi pressus, quemadmodum, vbi iugulo comminuto altera pars eius sublimior sit: minus tamen comprimemus hanc quàm latum scapularum os summum, alias insuper fracturas minimum, veriti

A veriti ipsam inflammationem. Nos itaq; de omnibus, quæ abscesserunt, locuti sumus, Hippocrates autem exempli causa de solis sinibus, in quibus deligãdis, moderationem apertè docuit, cùm ait /quæ sublimia sunt/ hoc est, quæ abscesserunt, /sedem contingant, at non premant/, sedem videlicet id nuncupans, quod abscedenti corpori subiectum est. perpetuò autem debet inhærescere, insidere que quod admouetur. siquidem priusquam partes se contingant, nullo modo possunt inter se glutinari, glutinantur enim, cùm se contingunt, & non vrgent. In aperto sanè est neminem simpliciter imperaturum, vt sinus, qui glutinatione indigent, ita vinciantur, cùm primò vindicandi sint ab inflammatione, dein purgandi, aut siccandi: præterea si quid carnis tabuerit, reficiendum: at nec fissa, nec contusa, quę ad vlcera simul & sinus spectant, per propositum vinculum conuenit curare, quùm primò incidunt, sed simul atque inflammatione vacant, & sicca sunt. In vtrisque autem dixit continui solutione carnosas partes affligi, cum eo quòd aliquid sanguinis inter eas subsistit, quod commune est abscessus & sinus. pars enim, quæ sic afficitur, quousque aperta non est, abscedere dicitur, id que vitium nominatur abscessus. Verùm, si quà aperiatur, vt humor, qui receptus est, exitum habeat, vitium iam non ampliùs abscessus, sed sinus vocatur. Omnia igitur hæc mala perpetuò iuncturam postulant, cęterùm non perpetuò similem. B quoniam superueniente inflammatione iunctura ne per se quidem expetitur: sicut neque vbi suppuratio fit: quùm sinus iam est factus, & caro increuit, moderata admodum opus est, ita, vt quę abscedunt, sedem non contingant, per os enim demittenda sunt purgantia, & aperientia medicamenta: vbi glutinandi tempus est, quod Hippocrates nunc agit, necessaria est vincien di ratio, quam tradidit. Sed neminem decipi velim existimantem velle Hippocratem sinus omnes ita deligari. ostensum enim est non omnes, sed quibus nullum aliud accessit malum, nempè quùm nec inflammatio est, nec putrescit caro, nec sordes aut succus subsistit. quoniam ipsi vnius generis soli per se suam curationem admittunt. Hęc autem abundè fuerunt à nobis diffinita in libris de ratione curandi.

28 *Atqui obligentur recta rectè, obliqua obliquè, eo modo figurata, & quo minimè lædantur, & quo fasciæ non premant, non laxentur: quem habitum non mutabunt, quùm suspendendi, aut collocandi causa, mouenda erunt: sed similiter hæc omnia se habebunt musculi, venæ, nerui, ossa, benè contenta, & benè suspensa.*

Recta & obliqua nunc dicit non partes corporis, sed abscedentia, de quibus agit exemplo dumtaxat sinus adducto, qui ad longitudinem eius, in quo fit, relatus, prorsum vel rectus est, C vel obliquus. Rectum igitur nunc intellige decliuem, obliquum verò eum, qui talis non est. Vocauit autem rectum sinum, cuius os in inferioribus partibus situm est, imum in superioribus: obliquum verò, vbi spectat ad latera. Veruntamen fiunt etiam sinus, quorum situs his contrarius est, quippe quorum imum ab inferiori parte sit, os à superiori, quos, vt detur exitus saniei, imos aperire rursus oportet. quòd si os ab inferiori parte penitus non fuerit, sed à latere, necesse est commodum partis habitum & vinciendi modum, vt inde sanies excernatur, inuenire. tanta enim in talibus est habitus vis, vt sæpenumerò nos, eo variato, os, quod à superiori parte videbatur, in inferiori collocauerimus. Femur itaque, in quo sinus versabatur, os habens prope inguen, imum prope genu, sanauimus, quùm ita figuraremus, vt inguen genu superius esset, quod facilè cessit, ac sine dolore, popliti subiecto puluino molli: eadem quoque via sinus in posteriori parte cruris, quæ carnosa prominet, quorum os popliti finitimum erat, ad sanitatem perduximus, extremum pedem sublimiorem poplite collocantes: brachium præterea sinu detentum mitella suspendentes, sæpè curauimus, manum cubito altiorem constituentes: cubiti articulo similiter offenso, sic, vt sinus iuxta ipsum insidens à superiori parte humerum, ab inferiori brachium occupet, maximè accommodatur, qui nunc dictus est habitus, in quo articulus vtroq; D osse humilior collocatur, cubiti scilicet & humeri, in quo casu, duabus vtimur fascijs, quarum vtraque à vitio orsa ad os, quod in articulo est, finitur. Ergo, vbi sinus rectus omnino sit, iuncturam adhibebis, quæ in neutram partem inclinet, perinde, ac si fractum membrum deuincias, quod rectum debeat contineri: sed, si ad latus conuertatur, vinculum æquè eodem spectet, & is habitus seruetur, quo sanies exitum habeat. Deligare autem debemus affectam partem in eo statu, quo continenda est, scientes ea, quæ mutantur, magnopere lædi, ita, vt necesse sit, non nulla ex his, quæ attollebantur, subsidere, quædam, quæ deprimebantur, assurgere: quo necessariò fiet, vt quæ attolluntur, vrgeantur à fascijs, quæ subsidunt, cùm fasciæ relaxentur, non contineantur. Dixit autem Hippocrates in fascijs, quæ premunt ἀποσφίγξιν: in iis, quæ laxantur, ἀπος ᾶσιν: imperauit que, vt propriam sinui iuncturam iniiciamus, eum habitum deligentes, sub quo neque fasciæ premant, neque laxentur. nam, vbi laxentur, coguntur affectæ partes mutari. Quòd si vinciendi tempore simpliciter obliquum sinum duntaxat spectemus, obliquam iuncturam admouebimus in eo habitu, in quo durare vitiatę partes non possunt, vbi contineantur, aut suspendantur. vbi autem alligatę partes moueantur, non nullę adstringentur, non nullę laxabuntur. quę in figurando mutentur, ipse nominatim exposuit, cùm inquit /musculi,

venę,

venæ,nerui,oſſa/ his enim continetur corporis moles. Intelligendæ autem venæ ſunt iuxta ma- E
iorum conſuetudinem,non ſolùm, quæ nunc venæ nuncupantur, ſed etiamnum arteriæ. Mens
igitur totius orationis hæc eſt: cuius ſingula verba non admodum obſcura ſunt, fortaſſe tamen
non ab re fuerit ea paucis declarare. ἀναλήψεος, hoc eſt ſuſpendendi vocabulum accipit in bra-
chio,quod,vbi deligatum eſt,collocatur in mitella,quæ à cubito ad manum excipiens, ipſum ſu-
ſtineat: θέσεως, hoc eſt continendi in crure. Patet autem id, quod ſuſpenditur comprehendi ſub
genere eorum,quæ continentur.In fine orationis /benè contenta/ εὔθετα dixit, /bene ſuſpenſa/
εὔχετα: illud ad crura,hoc ad brachia refertur.

29 *Tum eo modo figurata ſuſpendantur, & iaceant, quo minimè lædant, & ſecundum naturam ſint.*

Non aliud eſt,quod minimè lędit, quàm quod ſecundum naturam eſt: ſed vni & eidem con-
tingit ſecundum naturam eſſe, & minimè lędere. quid hoc ſit in opere de fracturis ſatis ab ipſo
expoſitum eſt: quod & hîc etiam ſuo loco exponetur.

30 *Quæ verò non abſceſſerunt, contraria ratione.* F

Quidam adiecta negandi particula /non/ ſcripſerunt /quę verò non abſceſſerunt/ aſſerunt q;
vbi abſceſſerit aliquid, vtendum eſſe vinciendi ratione ſuperiùs poſita, vbi non abſceſſerit, con-
traria. Ratio ſuperiùs poſita,incipiebat à parte ſana,& ſuper vlcus deſinebat, coarctandi vim re-
mittens. contraria igitur incipiet ab vlcere ac fractura, & ſuperiùs procedet laxiùs adſtringens.
Sed qui verba hæc declarant citra negationem ſcripta, commonere ipſum aiunt, vt, vbi operam
damus,vt quæ præter naturam contracta ſunt,aut commiſſa,abſcedant, ſuperiorem vinciendi ra
tionem immutemus.Perſpicuum autem eſt,vbi ea, quæ admodum inter ſe iuncta ſunt, quocũq;
modo non conuenienter inter ſe concurrerint, deducere volumus, contraria vinciendi ratione
opus eſſe. quin & in multis magnis vulneribus,in quibus, ima parte non ſaneſcente, cutis agglu
tinatur,vel ex duplicatis oris altera ſuper alteram excedit,item ad ſimilitudinem orarum cutis,in
illis fracturis,vbi fracti oſſis extremitates altè ſunt diductæ,quæ concurrerunt,abſcedere debere,
id quoque in aperto eſt. quod ipſum illis quidem oſſibus accidit, quæ intrinſecus multum caua
ſunt.Hæc quidem per ſe vtilia eſſe certò ſcimus, quæ quis nunc reprehendere poſſet, vt malè ad-
ducta,eo quòd propoſitis verbis nullo modo accommodentur,ita enim habent /quę vero abſceſ
ſerunt contraria ratione/.at non idem ſignificatur his verbis /quæ verò abſceſſerunt/ atque illis, G
/quæ verò vt abſcedant,operam damus/.debuerunt hi ſicut priores negationem pręponere ver-
bo /abſceſſerunt/ ſic que orationem ſuæ ſententię conſonam reddidiſſent,ſcripturam que ita mu
tatam potuiſſent ſuo iure exponere: nam,ſi ita habeat,vt nũc habet, eorum explanatio aliena eſt.
Ne putes igitur hîc de iis tractari,quę operam damus,vt abſcedant, hęc ſiquidem in ſequentibus
oſtendet: ſed de ijs,quæ abſcedunt, & non dum perfectè abſceſſerũt,vel quamuis perfectè abſceſ
ſerint,non dum tamen verſa ſunt in ſinum.amant enim hæc primò curationem, quæ dolorem le
niat,concoquat,& pus moueat: ſed poſtquam ad ſuppurationem venerũt aperienda ſunt,vt exi-
tum habeant: tum ſi quæ remaneant inflammationis reliquiæ,qua parte continetur pus, quod ef
funditur,ſoluendę ſunt ex toto: deinde (vt poſui) ſiccare conuenit,& carnem producere: quibus
factis,vbi vnus ipſe relinquitur ſinus nulli vitio iunctus, ac neq; inflammatio eſt, nec ſordes,nec
ſuperat humor,aut deeſt caro,ad glutinationem veniendum. Ergo nihil mirum eſt,ſi iubet con-
traria fieri in his,quę abſcedunt.nouit enim quilibet,qui medicinalem artẽ profeſſus in operibus
eius verſatus ſit,abſceſſibus,qui maturari poſſunt,inimicum eſſe, ſi quid eius humoris in pus ver
ſum effundatur,magis enim ad rem pertinet,expeditius q; eſt intus ſubſiſtentẽ reliquum iuuare.
in quo caſu affecta pars,quod ad morbum attinet, vinculum non requirit, cùm hoc adhibeatur, H
non quo per ſe curet,ſed quo iuuet curantia. Diſtat ergo abſcedentium curatio à totis ſinibus, in
abſceſſibus enim expedit prius ꝙ ad maturitatem peruenerint,nihil effundi: cõtrà in ſinibus,ex-
cretis omnibus nihil intus relinqui. Pręterea abſceſſibus nullo ore prorſus eſt opus: ſinus os re-
quirunt,id q; apertum.Itẽ quę abſcedunt,ſub calido cataplaſmate,& madefaciendi vim habente,
coqui debent: ſinus per vehementer ſiccantia puros reddere,ſiccos q; oportet. Ad hęc ſinus pro-
poſito vinculo curantur: abſceſſus non alio nomine vinculũ poſtulant,q̃ ſanantiũ pręſidiorũ cõ-
moditate.Sed Aſclepiades illud /quę verò abſceſſerunt contraria rõne/ referens ad vinculũ,eius
mentẽ vniuerſam eſſe autumat. Quòd ſi partẽ ſic figuratã deligaueris,vt faſcię neq; prẽmãt, neq;
laxentur,hoc totum ſm naturã eſt: in iis verò faſcijs,quę abſceſſerũt contraria efficito,hoc eſt con
trario modo figurans deuincito.Scribit aũt ad verbũ ſic /Si quo modo parte figurata vinculũ ab- »
ſcedat contrario figuratã alligato,vt ſi,vbi extẽto cubito humerum deuinxeris, faſcia nõ maneat, »
ſed recedat,cõtrà,atq; vbi extentus erat figurato, hoc eſt cubitũ inflectens ipſum denuo vincito. »
quoniam verò ſecundum naturalem habitum crura extenta ſunt,ſi,quem iis curuatis deuinxiſti, »
extendere ipſa iuſſeris,cùm muſculi locũ mutent, diducetur faſcia ab illis locis, à quibus muſculi »
receſſerunt,

A recesserunt, quod contrario modo figurentur, atq; vbi curuata erant. siquidem crura extenta vincienda sunt, eo'que modo figurata continenda/. Hactenus Asclepiades, proximum iam est, vt ad alia verba transeamus. »

31 *Vbi verò hiantia coniungenda sint, in cæteris eodem modo, tantùm ab vlterioribus aliquid adducendum erit, & paulatim comprimendum. Primò quidem minimum, deinde magis, maxima compreßio contactu terminetur.*

Reducamus in memoriam id, quod summatim Hippocrates à fascijs, quę primę iniiciuntur, fieri dixit his verbis, quorum principium est /fascię, quę primę iniiciuntur, efficiunt, vt abscedentia propellantur/ tum ea, quę hactenus ab ipso prodita sunt. supplebimus enim hac via id, quod propositę orationi videtur deesse, sic, vt eo adiecto talis fiat /vbi verò hiantia cõiungere oportet, in cęteris eadem agemus, tantum ab vlterioribus aliquid adducemus/ & quę sequuntur. Hiantia verò nunc ab ipso dici existimandum est, quę, pręter quã ꝙ vltra debitũ inter se recedunt, vtranq; etiam oram habent in exteriorem partem cõuersam: quod in vulneribus fieri constat, vehemẽti interdum inflammatione accedente: vbi, cùm carne altè admodum vulnerata transuersus musculus incidatur, deinde non glutinetur, iungatur'q;, sed magna inflammatio sequatur, sub quà extenta
B cutis vtrinq; proximam oram attrahat, ab vtraq; parte vulnus hiabit. Eiusmodi figuram representant labra inflammata palpebrę, & cutis quę glandem tegit: in capite etiam cùm aperta cutis est, vt locus terebrę sit, adiecta inflammatione hiantium speciem videmus, id q; sępius accidit, potissimum, vbi cute coacta spacium, quod in medio est, linamentis implemus. id quod interdũ facimus, vbi aut musculorum vulnus transuersum altè insederit, aut sanguis eruperit, lintea carpta (quę μοτὰς vocant, id est linamenta) inserentes: atq; vbi timemus, ne cutis sanescat, vtrinq; contracti musculi partibus non glutinatis. Postulant sanè cuncta hęc vitia & alia pręsidia, quę inflammationem submoueant, verùm ipse nunc non quamlibet cuiusq; morbi curationẽ exequitur, sed eam, quę propriè vocatur chirurgia. Hiantium igitur vinculum idem est, quod abscedentium, quod ad reliqua spectat, orsum enim à parte sana paulatim ad cutem venit apertè vlceratã: sed eo distat, ꝙ in his ab vlterioribus incipit, q̃ in abscedentibus, quod'que compressionem intendit vsq; ad hiatum. In finibus igitur vinculum ab imo incipiebat: at in hiantibus non rectè inde orditur, vbi quasi radix est, sed longiùs à parte sana. pretereà cutem paulatim adducit ad vlcus, quam compressionem non remittit, sed paulatim intentum primo ambitu cutem premit, deinde magis. Vocabulum /primo/ non nulli accipiunt in vno vinculo, non nulli in pluribus. ꝙ si ad
C vnum referatur, notabit vinculi principium: sin ad plures, primum vinculum vniuersum ostendet. vtrunq; autem verè dicitur aliter in aliis affectibus, non genere, sed magnitudine inter se discrepantibus, siquidem oras leuiùs in exteriorem partem conuersas vno tantùm vinculo reducere ad naturalem habitum conabimur: vbi ampliùs hient, vi non cogemus, cùm primò deligabimus, tunc enim magis ad rem pertinet insistere inflammationi, q̃ componere hiantia. Adiicitur autem postremis verbis /maxima compressio contactu terminetur/ quoniam hiantia magis adduci possunt, q̃ vt se contingant: sed vbi sic adducta sunt, alterum altero vrgetur, & dolet, eo'que ipsorum inflammatio augetur. ducenda ergo sunt, quę hiant, vt se contingant, sed non vltra id. Hęc autem scriptura dupliciter legitur, in quibusdam exemplaribus /maxima compressio contactu terminetur/, quam agnouit Asclepiades: in alijs autem /maior compressio contactu terminetur/. quæ /maxima/ habet, sicut potior est, ita etiam vetustior.

32 *In diducendis iis, quæ contracta sunt, si inflammatio est, contraria ratione vti oportet: si ea non est, præparatione eàdem, sed vinculo contrario.*

Contraria ratio est contractionis, atq; hiatus, siquidem sub hoc labra plurimum inter se in con
D trarias sedes recedunt, sic, vt alterum in dextram partem, reliquum in sinistram conuertatur: contrà ita inter se concurrunt quę contracta sunt, vt vel vnum alteri insidat, vel inter se duplicentur quodammodo, vel instar eorum, quę inuoluta sunt, implicentur: id, quod interdum ob inflãmationem accidit, non aliter q̃ contrarium malum, sub quo hiantis corporis partes plurimum inter se diductę in contrarias sedes recedunt. Neq; mirum est, si ab eodem morbo inflammatione videlicet, hi contrarij casus oriuntur, cùm non iisdem particulis vehementer inflammatis vtrunq; accidat, vt hient & contrahantur. in oculis enim, vbi exteriorem palpebrarũ cutem ingens inflammatio malè habeat, & intentione quadam proximum locum afficiat, palpebra ob inflammationem intenta, in exteriorem partem conuersa apertè deprehenditur: vbi non cutis, sed interior tũnica, quę vsq; ad nigrum oculi pertinet, valde inflammetur, palpebra tunc in interiorem partem trahitur. quę res, cùm ambabus accidit palpebris, morbum facit, quem χύμωσιν dicunt, sub quo aperire ęger oculum non poteſt. quod vitij genus labris interdum incidit, tum cuti quę glandem tegit, & ano: quorum causa eadem est, exteriores enim eorum partes inflammationis vi in interiora vertuntur. eadem vitia & in fœminarum naturalibus versantur. simile quoddam accidit & vulneribus, & iis, quę vtcunq; vlcerantur, interioribus enim partibus inflammatis peruertuntur

vlcerum labra in interiorem partem: sed concidunt etiam intrò, in quo casu extenuari & emacre E
scere ac putrescere eadem labra necesse est. nam qui aliter fieri posset, vt promptè introrsum con-
uerterentur? Deficit etiam pars interior, vel quòd non subministretur alimentum, quę res ad tabem
perducit: vel quòd subiectę carnis scalpelli opera plus iusto excisum fuerit, vel quòd putrescens absuma-
tur. Ergo huiusmodi affectibus succurrit idoneum vinculum, quod vbi inflammatio accedat, nō
solùm per se non iuuat, sed onere etiam lædit. Adhibetur autem commoditate medicamētorum
inflammationem curantium. quò spectans dixit Hippocrates debere nos, quę contracta sunt di-
ducentes, vbi inflammatio quidem est, contraria ratione iuuare, hoc est à vinculo cauentes. qm̄,
nisi magna necessitas vrgeat, vt quędam teneantur inflammatis partibus superiniecta, nullo mo
do deuincimus: cum q; hęc confidimus posse sine vinculo manere, fascias ad continendum non
iniicimus. Accipimus autem lintea quàm tenuissima, & leuissima: ac circuitibus, quantū fieri potest,
rarissimis, vel vno tantùm etiam contenti sumus: quę res plures medicos latuit inflammatis par-
tibus, quà tumor esset, super cataplasmata imponentes duros & graues panniculos, multam lanā,
plures fascias, quę per se omnia sunt inflammationibus aliena, cùm onere potissimum offendan-
tur. Iam verò in iis, quę citra inflammationem contracta sunt, iubet, vt fasciarum præparatio eadē
sit, quę priùs: vinculum verò contrarium, atq; in hiantibus. Siquidem in illis fascia longè orsa, à F
parte sana, euoluta ad ipsum hiatum procedebat, paulatim q; compressio eius intendebatur: at in
contractis ab affecto loco incipientes fasciam euoluimus super cutem, quę iuxtà est. Adiungi ve-
rò hic debet, quod ab Hippocrate prætermittitur, vt qui non constituerit ipsorum, quos memo-
rat, affectuum vniuersam curationem docere, sed eam duntaxat, quæ manu adhibetur. nos verò
vt sermo absoluatur, quod restat adscribemus. Vbi quid eorum, quæ contracta sunt (vt dictū est)
diduxerimus subiectum locum, in quem labra inciderunt, implere linamentis debemus, vel ido-
neo medicamento, donec contractæ partes proximæ cuti æquentur, tum propositam vinciendi
rationem admouere.

33 *Dirigere item vbi peruersa oporteat, cætera fieri eadem debent. In ijs autem, quæ recesserunt, adducendis, vincire opus est per fascias, quæ primò iniiciuntur: tum glutinare, atque suspendere: in contrariis verò contrà.*

Corpus peruertitur, vbi aliquid sua sede, modo in exteriora corporis, modò intrò in spacium
quodpiam laxius mouetur, quemadmodum in naso: qui, si quid vel ossis, vel cartilaginis in exte
riorem partem recedat, ab exteriori parte deprauatur: sin in foramen interius, ab interiori, ad cu-
ius exemplum reliquæ partes peruertuntur. Cōstat autem & in iis commune cuiusq; curationis G
consilium præsidia ostensurum. est autem commune vbiq; consilium contrariis cōtraria curare.
quocirca nunc etiam, quæ recesserunt, & per alia auxilia (de quibus tractare nunc propositū non
est) & per fascias coniungenda sunt. docuit autem ipse deligandi modos huc pertinentes, iunctu
ram (vt ipse anteà scripsit) ad ea quæ abscesserunt, quæ hiant, & quæ cōtracta sunt: glutinationē,
Sect. 2. t. 29. & 43. 7ª. 265. e. Et 266. f Sect. 1. t. 51. 7ª. 231. a — vt in opere de articulis ad ‖ nasum & maxillam: suspendendi rationem, quemadmodum, vbi in li
bro de fracturis inquit, ‖ Quod si vtroq; osse comminuto, vel eo, quod subiectum est tantùm, de
ligatum brachium mitella suspendatur, ea q; plurima circa fracturam detur, partes verò hinc atq;
hinc suspensæ sint, homini necesse est os ad superiora peruerti: sin ossibus sic fractis, mitella ma-
num duntaxat & cubitum excipiat, reliquum verò brachium suspensum sit, deprauatum specta
bit deorsum. debet ergo brachium suspendi per mitellam latam mollem q; multum brachij cum
prima palmæ parte æqualiter sustinentem/. Hæc igitur verba alienam suspendendi rationem, de
prauantem q; indicantia, deprauatorum quoq; curationem demonstrāt. Demus brachium cui-
piam in inferiora peruerti, suspendendum erit mitella angusta ab inferiori parte exceptum: at si
sursum intendens deprauetur, ea vtendum erit suspendendi ratione, quæ in inferiora peruertit,
per quam & regione iuxta primam palmæ partem, & cubito mitella cōprehensis, quod inter hęc H
est, nulla re fulcitur. Consimili modo, vbi prima palmæ pars in superiora cōuertatur, iuncturam
adhibebimus, quæ deorsum inclinet: hac complexi, quæ in vicinia cubiti sunt, alteram extremita
tem à prima palmæ parte sine fulctura relinquimus. itidem cubitum in superiorem partē inten-
dentem sic suspendemus, vt ipsum sine fulctura relinquamus. quæ suspendendi ratio efficiebat,
vt, cùm non dum peruersus esset, in inferiorem partem inclinaretur. Sed (vt summatim dicam)
quæcunq; deprauare possunt, quæ deprauata non sunt, eadem dirigunt, quæ in contrariam par-
tem sunt peruersa. Ad horum autem similitudinem deprauantur, diriguntur q;, quæ in femore,
& quæ in crure, cùm totum crus iacet. quod enim in brachio efficit suspendendi ratio, id iacen-
di in crure. sed supplere oportet /iacere/ vbi Hippocrates inquit /suspendere/. Illud autem in fi-
ne sermonis /in contrarijs verò contrà/ potest ad prædictos deligādi modos referri: intelligemus
enim ipsum velle vitia, quæ iis contraria sunt, contrario modo vincta curari, hoc est iis, quæ per-
uertunt ea, quæ præter naturam recta sunt, quorum in superioribus mentionem feci.

GALENI IN HIPPOCRATEM DE OFFICINA MEDICI COMMENTARIVS TERTIVS

Vido Vidio Florentino interprete.

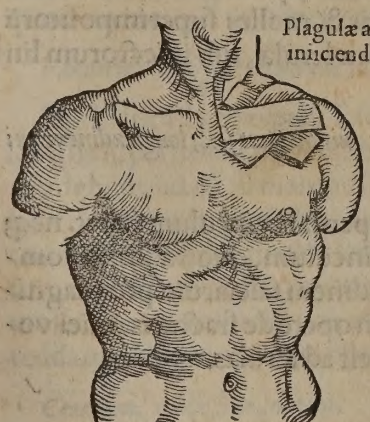
ARGVMENTVM LIBRI

Quæ in communi de Deligationibus dicta ſunt, trahuntur ad rationem deligandarum fracturarum, ſed pleraque in libris de fracturis & de articulis latius exponuntur.

1 .lib.4.f.5.t.2. 5.fol. 484.b B *IN fracturis, quod ad pannorum " attinet longitudinem, latitudinem, craßitudinem, numerum, longitudo quidem, vinculi longitudinem æquet: latitudo trium ſit, vel quatuor digitorum: quod verò attinet ad craßitudinem, triplices dentur aut quadruplices: tot autem numero, vt neque plures ſint, neque pauciores, quàm vt ambiant.*

Scripſit in opere de officina medici, primò de naturalibus iudicandi potentiis, quibus vniuerſi homines & ad tractationem omnium artium, & ad totius vitæ rationem vtuntur, neceſſariæ ſiquidem fuerunt, non ſolùm ad propoſitam medicinæ partem, quæ manu medetur, ſed ad omnes in medicina morborum notas (σημειώσεις græcè vocantur) quæ ſanè iudicandi potentijs diſcernuntur: proximè in propoſito opere docuit, quibus conſtet medicinæ pars, quæ manu curat: tertiò, qualem adhibere vinciendi rationem debeamus, tum ab affectæ partis natura, tum ab ipſo affectu indicium ſumentes. In propoſitis autem verbis de fracturis agit, quæ ſpectant ad commune vitium continui ſolutionem. ſic enim ego ſolitus ſum hoc morbi genus appellare: ſed Hippocrates corpora, quæ huiuſmodi malo torquentur, abſcedentia dicit, quare & malum non iniuria abſceſſus nuncupabitur, fietq; abſceſſus morbi quædam ſpecies, quã græci ἀπόστασιν propriè vocant & ἀπόστημα. Hæc diximus, vt C in memoriam redigeremus, quæ in ſuperiori expoſitione narrauimus: ſed iam pergamus ad reliqua. De fracturis verba faciens, pannos ante omnia proponit, iubẽs, vt horũ longitudo ſit æqualis vinculo, quod conſtat ex faſcijs, quæ primò iniiciuntur, cùm eo nomine illi adhibeãtur, vt has fulciant, atque immobiles teneant: latitudo trium, aut quatuor digitorum, hominis videlicet qui deligatur: tum quod ad craſſitudinem pertinet, triplices ſint, aut quadruplices, quoniam, vbi faſciæ, quæ primò iniiciuntur, fulctura egent firmiori, quadruplices, vbi non tanta opus ſit, triplices obiici abundè putat. Illud autem euidentiſſimum eſt, quòd, quo magis comminuta oſſa ſunt, eo debẽt firmiùs contineri. Numero autem tot, inquit, eſſe oportet, vt affectum membrum complectantur. at iugulum fractum, & coſta, comprehendi in orbem nequeunt, ſed magnitudo fracturæ in quibuſdam pannorũ numerum indicabit. iugulo ternos pannos, quadruplices plerũq;, imponimus. duos quidem primos ad ſimilitudinem literæ X, vt medium vtriuſque, quà inter ſe committuntur, fracturæ obiiciatur. tertium extendimus ſuper reliquos duos in longitudinem iuguli, vt ea, quæ ſubiecta ſunt, adſtringat, & fracturam ipſam adurgeat.

2 D

Plagulæ aſciatim iniiciendæ.

At quùm hi complendi cauſa iniiciuntur, longi ſint, vt ambiant: latitudinis & craßitudinis coniectura fiat de eo, quod deeſt, id autẽ compleatur non confertim.

A. ibidem,

Miror Hippocratem non docuiſſe priùs vſum pannorum, deinde viam, qua quis eum poſſit cõparare. Vſus quidem " duplex eſt, vt cõtineantur faſciæ, quę primò iniiciuntur, & vt impleantur partes, quæ in extremitate tenuantur, quas ipſe nominare ſolet ἀπόξη & ὑπόξηρα, cuiuſmodi brachium eſt iuxta primam palmę partem, & crus iuxta pedem, quibus iubet pannos in orbem circũdari, vt poſtquã iniectæ illæ faſciæ fuerint, quæ alijs ſuperdantur, iunctura ſit æquè craſſa. Ergo, quùm pãni duplici de cauſa ſuperdentur, & ad continendum, & (quod διόρθωσιν dixit) ad complendum, commonet, vt ita longi adhibeantur, vt corpus quod alligatum eſt, omplecti in orbẽ poſſint: lati verò, & craſſi pro eo quod complẽdum eſt. nam, ſi longiores ſint, ꝗ vt partis ambitũ

æquent, necesse erit extremitatum alteram alteri insidentem reddere membrum tumidum magis ea parte, quàm vtrinq; sic, vt iunctura inæqualis fiat, atq; idcirco laxior: sin breuiores fuerint, quàm, vt extremi se tangant, quum inter ipsos aliquid inanis spacij relinquatur, iunctura itidem contraria ratione inæqualis erit, siquidem locus in iis necessariò reddetur inanis & cauus, perinde atq; vbi longiores erant, gibbus & eminẽs. Edicit, ne huiusmodi panni semel subitò iniician tur, sed paulatim, tenuiores quidem à superiori parte, crassiores ab inferiori. quòd si vnum subitò inieceris, locus talem habitum acquiret, qualem primò habuit membrum. E

3 *Ex fascijs, quæ primò iniciuntur duæ sunt, prior ab affectu orsa in superiori parte desinit: altera ab affectu deorsum procedit, inde sursum finitur.*

Suprà quoq; ostendi fascias, quæ ante pannos affectæ parti primò iniiciuntur, ὑποδεσμίδας ab Hippocrate nominari. Scripsit autem in libro de ‖fracturis quorsum vtraq; imponatur. prior namq; ex ipsis non modò prohibet, quod concurrit, sed & eius quod in affecto loco receptũ est, sursum aliquid expellit: altera non nihil sanguinis in vitiata parte superantis ad extremum mem brum transmittit. Commune est vtriq; compositum os sine deprauatione continere. F

Sect. 1. t. 23. & deinceps. 7ª. 227. g

4 *Adstringendæ autem maximè sunt, quà morbus est, extremis partibus minimè, alibi pro ratione.*

Ibidem.

Horum item ratio in commentarijs de ‖fracturis exposita est. In vniuersum autem sub omni vinculo, vbi subiecta caro magis adstringitur, humor in ea contentus ad proxima loca propellit: vbi verò leniùs, admittitur quod procedit ab iis, quæ vehementius comprimuntur.

5 *Comprehendatq; vinculum integræ partis quàm plurimum.*

Qua ratione hoc quoq; consilium dederit, manifestum est, quia cùm vinculum integræ partis multum complectitur, firmiùs continetur, & humor ab affecta parte ad ea, quæ iuxta sunt, magis exprimitur, reprimiturque valentiùs, quod à superiori parte descendit.

6 *At quod ad fasciarum numerum, longitudinem, latitudinem spectat, numero quidem tot accipiantur, vt à vitio minimè superẽtur, ut ferulas cõprimere non sinant, ut onere non lædant, ut inclinationis causa nõ sint, nec effœminẽt.*

Alij ferè omnes sub eodem nomine fascias habent, quæ primæ iniiciuntur, & quæ his superdantur: sed Hippocrates priores appellat ὑποδεσμίδας, quæ pãnis superdantur ἐπιδέσμας. has igitur quot, quàm longas, quàm latas, adhibere conueniat, nunc persequitur. Imperat itaq; vt tot sint, quot compositum os fideliter contineant. illud enim /vt à vitio minimè superentur/ id sibi vult quòd, vbi non superent, in contrarium incident, nempè vt cedant, & à vitio, hoc est vitiata parte superentur. quòd si tunc vincunt, quum compositam partẽ immobilem conseruant, si quid hæc moueatur, iure dicet quis eas superari. Quod autem inquit /vt ferulas cõprimere non sinãt/ nihil ampliùs notat, quàm quòd ferulæ, vbi fasciæ iusto pauciores sint, membrum prement, hoc est cogent atque vrgebunt, quæ noxa violatam quoque sedem afficiet: quin si tot adhibueris, vt laborantem oneres, sic quoque peccaueris, quum modum excedas. quæ duo cauentes fasciarum numerum coniiciemus, ea obseruatione adhibita, vt neque premant, neq; onerent. Sed ne fasciarum numerus (inquit) causa sit inclinationis, quam dixit περιρρέπειν verbo inde ducto, ꝙ iunctura tota in alteram partem dextram vel sinistram περιρρέπῃ, id est inclinetur, id quod accidit ob exuperantem numerum fasciarum. Vsurpat autem verbum effœminare, quod ἐκθηλύνειν dixit. quidam in partibus vitiatis accipiunt, vt quas redditurus sit infirmas & molles superimpositorũ linteorum numerus: alij in ipso vinculo, quod imbecillum fiet, quum ferulæ, sub iniectorum lin teorum numero laxiùs contineantur. G H

7 *Quod verò ad longitudinem & latitudinem pertinet, impleant trium quatuor, quinque, aut sex, longitudinem quidem cubitorum: latitudinem verò digitorum.*

Tot igitur digitorum, & cubitorũ, illius scilicet, qui alligatur, superdari vinculum iubet. neq; vnum statuit longitudinis & latitudinis terminũ, eo ꝙ nullum sit vinculum, quod adhiberi omnibus æquè longum debeat, sed numerum, longitudinem, & latitudinem fasciarum pro magnitudine fracturæ definit. atq; hoc est postremum vinculum, quod in opere de fracturis iniici voluit, quo tempore inflammatione à sede affecta sublata ueniendum est ad ferulas.

8 *Ambitus itaque panniculorum totidem sint, nec vrgeant.*

Imperat, ut panniculi toties fascias cingant, quoties earum unaquæque circuierit. Illud autem /nec urgeant/ ad modum refertur adstringendi. eatenus enim coarctari panniculi super fascias debent, ut firmiter maneant, sed non urgeant. At quid magis præstat, ꝗ̃ coniunctè hanc partem

contexere

A contexere cum priori, vt tota oratio sit huiusmodi: /Ambitus itaq; panniculorum totidem sint, vt ne vrgeāt/. quandoquidem premunt, vbi sæpius circumdentur. Expedit fortasse pro τοσαῦτα, id est totidem, legere τοιαῦτα, id est talia, σ tertia litera scilicet versa in ι. nam ambitus panniculorum qualitate potius, quàm numero vinculum exhibent moderatum.

9 *Mollia autem adhibeantur, & minimè crassa.*

Hæc omnia videlicet præcipit mollia adhiberi, & nō crassa, cauens, quemadmodum suprà de linteis diximus, ita etiam nunc, ne subiecta corpora comprimantur.

10 *Omnia quę hæc pro longitudine, latitudine, crassitudine quę sedis affectæ.*

Idem quoq; iam suprà dictum, vbi alia res agebatur, non huic dissimilis. Meminisse autē vbiq; conuenit ad vitiatæ partis longitudinem, latitudinem, & crassitudinem referri, quidquid de longitudine linteorum, tum latitudine, crassitudine, numero'ue propositum fuerit.

11 *Cæterum* "*Ferulæ, leues, æquales sint, ab extremo resimæ, ab vtraque parte vinculo paulo breuiores, crassissimæ quà fractura extat.*

.lib.4.f.5.t.2. 7.fo.484.g

B Spectant tam ferulæ, quàm panni, ad stabilitatem vinculi, ac firmitatem, panni quidem, vt fascias tueantur, quæ primò iniiciuntur: ferulæ verò, vt omnia, quæ subiecta sunt, muniāt, sic vt in vniuersum quatuor sint, quæ singula suum vsum præstant. In primis enim fasciæ, quæ primò iniiciuntur, compositum os continent, & affectum inflammari non sinunt: deinde panni, qui superdantur, delabi ipsas non patiuntur: tum ferulæ firmant, quas circumponi Hippocrates iubet leues, & planas. Est autem cōtrarium leui asperum, inæquale æquali, id q; quod asperum est, omnino inæquale est: at non sequitur, si quid inæquale sit, id prorsus asperum esse, quemadmodum nec via idcirco aspera est, quia inæqualis. potest enim cùm ascensu & descensu contineatur non aspero inæqualis & esse & appellari. quin & ferulas nihil prohibet leues esse, non tamen ęquales, nam vbi in latera, vel sursum, aut deorsum spectent, æquales vtiq; non erunt, poterūt tamen esse leues. Fracturis itaq; saluberrimum est ferulas nec asperas esse, nec peruersas, vtraq; enim de causa comprimunt, præterquam q, quæ peruersæ sunt, vinculum quoque peruertunt, quo deprauato pars etiam, quæ comminuta est, deprauatur. Monet autem, vt ab extremo resimæ imponantur. resimas intelligere possumus leniter ab inferiori parte derasas, cùm, quæ ad finem vsque æquali C crassitudine sunt, vinculum ibi æquè atq; in cæteris partibus contineant, quod minimè opus est facto. placuit enim ipsi mediū arctius adstringi, inde versus extrema laxari, extremis q; partibus omnium esse laxissimum: tum ferulas vinculo ipso breuiores superaccommodari, ne vltra ipsum vlla in parte cutem tangant, quæ sæpius intumescit, eò quòd humorem admittat sub fascijs depulsum. Crassiores item ferulas imponi voluit, quà fractura est, quandoquidem ad hunc locum potissimùm pertinent.

12 *Atque vbi partes gibbæ sunt, & natura minimum carnis habent, vereri oportet, quæ eminent, vt iuxta digitos aut talos, vel imponendo, vel breuitate.*

Cauere iubet, ne iuxta ossium eminentias ferulę superaccommodentur, id quod duplici ratione fit, vel vbi nullo modo ab illa parte ipsius vinculi dantur: vel vbi adhibentur breuiores, quàm vt ad eminentiam pertineant, prius q; desinunt, quàm illam attingūt, quod expeditius est. In quibus autem vitamus ferulas, ne quid lædant, ab illis planè abstinentes, dixit /imponendo/: at /breuitate/ cùm longitudini aliquid demimus, quasi ita dixerit: Cauere debemus, ne ferulæ tangant, quod eminet, vel non imponentes, vel breuiores dantes.

D

13 *Panniculi verò fulcire debent, at non comprimere primò.*

Paulò suprà proximè à fascijs panniculorum mentionem fecit, non tamen expressit panniculos illis superiniiciendos esse, sed illud nobis consequutio ordinis indicauit: nunc autem ait /fulcire debent/ id est firmare ac stabilire, cum eo vt ne premāt: id q; vbi primò vinculum iniicimus, ita, vt si homo sequentibus diebus rogetur, respondeat se nihil sentire, quod comprimat, cùm liceat nobis per panniculos ferulas coarctare. Scripserunt quidam /primò/ non in fine propositorum verborum, sed in principio sequentium, ita, vt habeant /primò inuoluere oportet ceratum, molle, leue, purum/. satius autem fuit cerato molli, leui, puro, in sexto casu accipere, ita, vt oratio reddatur: Primò circa fractam partem cum ipso circundare fasciam oportet.

14 *Ceratum,* "*molle, leue, purum.*

.li.4. f.5.t.2. 2.fol.484.d

Non enim fascijs ipsis aridis iniectis solam vitiatæ partis cutem cerato inungendam censet, sed subinde singulos etiam fasciarum ambitus. nam, si cute tantum illita siccas fascias dederis, eo præsidio affectas partes priuabis, quod per ceratum erant consequuturæ, cùm lintea ceratum ipsum,

quod cutem madefaciat, absorbeant, & eam ob id siccam reddant. Patet autem quam ob causam ceratum esse molle velit, cùm eo in vicem perfusionis vtatur, quæ perficere quidē hoc ipsum potest: sed tutius id ceratum præstat, præsertim vbi tunc assidere vsq; medicus non potest, nec ministrum nouit hominem laboriosum, qui'ue sedulo det operam ægrotanti. Iubet insuper, vt ceratū illinatur non solùm molle, sed & purum, hoc est, cui nihil sit immixtū propolis, sordium, aut terreni vel arenosi, præter ceram. id autem protinus etiam leue erit, nisi propter eas, quæ vocantur ἐγκηρίδες, latius pateat leue, quàm purum. Leue autem λεὶη ab Hippocrate dicitur. quod verbū non solùm inuenitur sic scriptum, sed λίβη etiam, adiecta litera β ante η: tuncq; non leue, sed liquidum significat. Sic autē magis scribendum putant, quicunq; significatione verbi /purū/ censent leue quoque contineri, liquidum verò dicunt è regione aridi esse, quod non est tale. E

De Aqva Calida

15 *Quod ad Aquæ calorē pertinet, & copiam, calor vehementior non sit, quàm ut infusa ferri poßit à manu: Copiā, vbi relaxandum, extenuandum q; est, esse conuenit maximam: vbi caro producenda est, aut molliendum, modicam.*

Exigit fracturæ curatio, vt de aqua non nihil etiam dicamus. Vbicunq; igitur fasciæ resoluuntur, consuerunt medici omnes fracturas aqua calida perfundere, vt potè eius opem euidenter experti. Verùm in duobus peccare solent, qui ea vtuntur, in modo & qualitate. in hac quidem, quòd calidiorem infundant, vel frigidiorem, quàm opus sit: in modo quòd longiori, vel breuiori tempore faciant huiusmodi medicinam. Temperamenti igitur in qualitate iudicem constituit manū ipsius curantis, qui manum suam aqua perfundēs, quam infusurus fracturæ est, potest pro fractura temperationem iustam coniicere. latè autem patet, quam dico temperatio: & ad communem hominum speciem, non ad offensum duntaxat refertur, ea enim interdū & ipsi iusta videbitur. Ergo, vbi primùm fascias solueris, hac perfusa poteris de homine quærere, nimis'ne calida, an gelida sibi videatur: atq; ita calidiorem vel frigidiorem perfundens pro ægrotante apposité temperabis. Temperatum ergo aquæ calorem iudicari primò nostra manu voluit, quem quidem propriè admodum perfectissime q; & omnium optimè iudicat sensus ægrotantis. Iam verò quādiu in perfusione aquæ calidæ perseuerandum sit, ex eisdem colligitur animaduersionibus, quibus frictio, & quoduis præsidium calefaciēs. hæc siquidem admota, non modò euocare possunt ad affectam partem, quod iuxta cōtinetur, sed etiam digerere. Quocirca aquæ calidę, & ob corporis modum, & ob diuturniorem & breuiorem vsum, contrarij esse effectus videntur. quoniam toto corpore inani, digerit magis quàm euocat: contra repleto, magis euocat quàm digerit. tum paruo tempore admota implet amplius quàm detrahat: sed si longior mora in perfusione sit, digerendo plus potest, quàm implendo. Iure igitur dixit, vbi relaxandum tenuandum q; est, maximam copiam requiri: modicam, vbi molliendum, & caro producenda. Extenuantur protinus, quæ exinaniuntur: non tamen ita protinus relaxantur, quæ extenta sunt, sed aliis mediis interiectis. quæcunque enim multitudine distenduntur, cuiusmodi sunt omnia, quæ inflammatione tenentur, vbi exinanita sunt, relaxantur: quæ verò frigore spissante, vbi calefacta sunt: quæ siccitate distēduntur, vbi madefacta relaxantur. Rectè ergo ait aquā calidam laxare, vbi plurima corpori infunditur, cùm hæc præstare valeat. Mirari verò te nolim, si diximus aquam calidam posse & superātem humorem detrahere, & solidum corpus madefacere, alibi enim vtrumq; esse verum demonstrauimus. Hæc igitur aquæ calidæ vis est, quæ, vbi pauca sit, quid præstare possit, proferre simpliciter non licet. si quis enim iterum vel tertiò infudisse, aut per spongiam fouisse, contentus sit, operam penitus luserit: sed, si modicè perfusione vtatur, Hippocrate auctore carnem producet, molliet'que, quibus eiusmodi præsidio opus fuerit. Quorsum verò adiecerim /quibus opus fuerit/ cognosce. moderata aquæ calidæ perfusio graciliori corpore, ac repleto superanti humore, calefactam partē implebit: sed, si corpus macrum sit, & minimè repletum, carnem simul producet, & molliet. creatur enim caro in illis partibus, in quibus ali & crescere debet, quùm temperatam naturam inter frigus & calorem habent, & sanguis sincerus iusto modo ad illas confluit. vtrumq; efficit calidæ aquæ moderata perfusio. quandoquidem sanguinem cōcitat ad sedem perfusam: & ibi priùs existentem carnem temperat, si frigida priùs erat, calefaciendo, si calida, refrigerādo, quùm calorem euocat ad exteriora, & vtili humore madefacit, atq; idcirco etiam refrigerat. quemadmodum balnea aquæ dulcis, hęc siquidem eos calefaciunt, qui ex itinere, immodico frigore emoriuntur: exustos verò non lædunt. videntur enim temperatæ aquæ solio delectari, & vindicari post balneum à siti. Id etiamnum valet perfusio aquæ calidę, quæ si moderatè adhibeatur, carne implet, & ob id particulam reddit molliorē. caro enim nuper coacta mollis est, vt potè, cùm sanguis haud ita pridem concreuerit, quoniam casei modo, qui recens cogitur, generatur.

16 *In eo quod perfunditur, hac moderatione vtendum, vt, dum intumescit, finiatur, priusquam residat. Primò enim attollitur, postea extenuatur.*

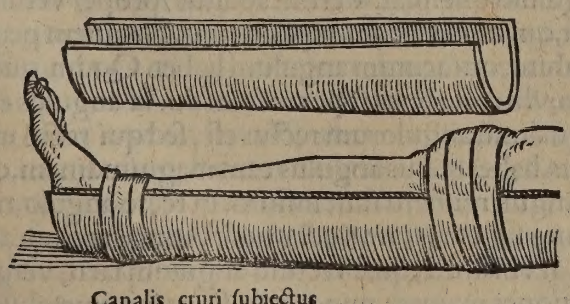
Modus

A Modus eius perfusionis, quę carnem producere, & mollire debet, est, vt desistamus, antequam perfusus locus incipiat residere. primò enim attollitur, hoc est in tumorem assurgit naturali maiorem, tum quia funditur sanguis, qui in ipso continetur, tum quia à superioribus partibus eò descendit: post hęc extenuatur, quia multũ sanguinis discutitur, tam eius, qui à superiori parte concurrit, quàm eius, qui ibi subsistebat.

17 *Contineantur autem molliter, æqualiter, & altiùs excitata quæcunque extant in corpore, cuiusmodi calx est, & coxa, ita, vt neque curuentur, neque peruertantur.*

Orationem hanc alij legunt, quasi totam coniunctè contextam: alij in duas partes seiungunt, & vtramq; seorsum explanant. Prior itaq; pars ita circumscripta est, vt suum habere absolutũ sensum per se possit. Ergo, siue contineri partes communiter intelligamus, vt sub continendi verbo comprehendantur etiam quæ suspenduntur, veluti brachium, siue ad solum crus referamus, optimum erit molliter contineri, & ęqualiter, & sublimiores. molliter quidẽ, ne laborans eo loci prematur, & ob prementium sensum inflammatione periclitetur, ne'ue coactus statum mutare, fractum membrum peruertat, quod seruari immobile debuit, & ex toto conquiescere: quæ verò in-
B ęqualiter continentur, dolent simul, & deprauantur, cùm alia parte sine fulcro sint, alia vrgeãtur. non iniuria itaq; censet ęqualem habitum esse deligendum. ad hęc, vbi altiùs excitentur, defenduntur à materię cursu, cui, quùm opportuna sint, quæ in inferiorem partem inclinantur, inflammatione prehenduntur. Constat igitur prioris partis orationis sensum vnum esse posse, rectè'q; ita explanatam esse. Alterius verò partis, siquidem per se legatur, mens hęc erit. Quęcunq; in corpore extant, vt in calce & coxa, rectè contineantur, vt neq; curuentur, neq; peruertãtur. Sed quia non adiectum est/rectè contineantur/ idcirco non nulli eam pręcisam existimant, coguntur'q; cum priori parte ipsam coniungere. Rursus, si coniunctè ambę legantur, oratio non amplius manet communis, sed solùm ad continendum extantia pertinet. Qui in omnibus hęc accipiunt, cõmunem orationem fieri dicunt, eo ꝙ cum extantibus partibus, & reliqua intelligantur. quin, & Hippocratem ostendunt, non in hoc libro tantùm, sed & in alijs multis, ex vnius vel alterius rei exemplo res vniuersas complecti. quùm id, quod proponitur, euidentia antecellat ea, quę sunt eiusdem generis, sic, vt ex ipso intelligantur, quemadmodũ nunc ex calce, & coxa. Etenim, cùm omnes eiusmodi partes, quando affectę sunt, molliter & ęqualiter iacere, & sublimiores haberi debeant, in extantibus qualis coxa est & calx, id maximè seruandum esse perspicuum est. Sępiùs
C autem diximus huiusmodi loquutiones pręberc ansam aliis ad alia traducendi, sic, vt quod cuiq; visum fuerit, probabile credatur. quare de opinione, quę vera videatur, non conuenit sententiam proferre. Hoc igitur meminisse nos oportet, illud etiam non ignorantes in discrepantibus expositionibus, vbi in sententia non peccetur, non diu esse insistendum, satius enim esse, transire ad id, quod ad artem maximè pertinet, atq; in eo immorari, quod nunc facere pręstat. Ergo, quùm conueniat partes omnes molliter collocãdas esse, tum ęqualiter & sublimes, potissimùm quę extãt, qualis coxa est & calx, ad ea, quę restant, veniamus, vbi inquit/ ita, vt neq; curuentur, neq; peruertantur/. Rursus hoc loci iis, quę ad artem pertinent, annumerari debet extantis partis collocandę peritia. hęc, si iusto altiùs excitetur, membrum curuabitur: si humilior erit, peruertetur ac pręsertim, cùm is error accidit, vbi primò collocatur. Quę verò pręter medicinalem artem in oratione sunt, longam requirunt explanationem. In commentariis autem de ‖ fracturis, sicut perfectè tra- Sect.2.t.77.7ª.
ctatum est de aliis omnibus, quę ibi pręcipiuntur, ita etiam de calce continẽdo, vbi ait/danda po- 241.
tissimùm opera est, vt imus calx optimè contineatur/. Sed consuerunt non nulli addere omnia vbiq;, totas q; alibi positas orationes, quibus idem pręceptum continetur, adscribere, quod neq; biduo perpetuo fieri posset. quocirca scripta ita exponentiũ nemo legit breuiori spacio ꝙ annuo.
D Iam ergo quùm in libros de articulis & de fracturis commentaria scripserimus, hîc tantùm monuisse necesse est. Si quis igitur eos libros legerit percurrens celerrimè, quod nunc proponitur, ad vlteriora pergat, doctus à nobis, qui periculum fecimus, perfectos fieri artifices lata plena'q; docendi ratione, non breui & compendiaria: quam alioqui vtilem esse non inficior, cùm paucis cõtemplationem vniuersam complectatur.

18 *Canalis verò crus non dimidiũ, sed totum excipiat. Spectetur autem morbus, & cætera, quæ oriuntur incommoda manifesta.*

Canalis cruri subiectus

Agit hîc, vt cum iis, qui commentaria de articulis & de fracturis legerint, id manifestũ appellans, quod quiuis vnus è populo intelligit. Nõ nulla siquidem ita conspicua sunt, vt vniuersis appareãt, qualia sunt, quę proximè præcedentibus verbis narrauit. omnes enim intelligũt

intelligunt fractum membrũ molliter & ęqualiter esse collocandum, incommoda tamen, quę ca E
Sect.2.t.64.7ª. 239.b nalis affert, non vident, nisi qui ab ipso perceperint in opere de ‖ fracturis, his verbis, quorũ principium est, De canali, qui fracto cruri subiicitur, incertus sum quid dem consilij. causam verò, Sect.2.t.75.7ª. 241.f cur iure incertus sit, subiicit. Ac rursus alibi in ‖ eodẽ opere, vbi incipit, Si quis ipsi femori canalẽ subiiciat. tum compluribus adiectis in extrema oratione adscribit, Canalis igitur, vel totum excipere crus debet, vel nullo modo adhiberi. Voluit autẽ propositis verbis canalis vsum necessariũ non esse, si adhibeatur tamen, subiiciendũ esse toti cruri inguinibus tenus, non ad genu duntaxat pertinentẽ. Ex illis ergo manifestũ est, quod proponitur hoc loco, neq; ipsum per se ipsum patet. quoniã quantum spectat ad verba /non/ dixit /ἢ/, quę vox accipi potest, quasi disiungat, sed eã ab ipso vsurpari ad negandũ scimus. censet enim canalem vniuerso cruri subiiciendum innocenter. Eodem modo etiam vsurpauit ipsam Homerus in eo carmine,

Tutari incolumem populum non perdere conor. vbi /non/ dixit /ἢ/. quin & Thucidides »
etiã ita mutuatur. Vult autẽ spectandum esse morbũ, cuius gratia canalis admouetur, & alia omnia, quę lędere possunt. Morbus quidẽ est fractura grauis ossium cruris, ad cuius curationẽ opus est crure penitus immobili. canalis enim probatur à quibusdam, vt qui vtilissimè tũc subijciatur, quùm æger è lectulo surgit. id autem accidit, vbi vel desidere cupit, vel cubilis duriciẽ non ferẽs, F
Sect.2.t.64.7ª. 239.b ad alterum transfertur iam tunc stratũ, quod in opere de ‖ fracturis exposuit: vbi illud etiã ostendit, quòd canalis, si non sit longior, quàm vt vltra genu pertineat, nõ prohibet crus, quùm mouetur: infestus q; est, & sępius comprimit. Imperat autem, vt morbum intuiti, cuius gratia canali vtimur, & ea, quæ canalis affert incõmoda, ipsum modò accipiamus, modò repudiemus. namq; vbi molestia, quam canalis exhibet, exuperet, vitandus erit: contrà, si vincat vtilitas, pręstabit crus, non vsq; ad genu tantùm, sed totum canali excepisse.

19 *Præter hæc porrectio, ab inferiori parte intentio, in diuersas partes ductio, cõpositio, alia q;, secundum naturã sint.*

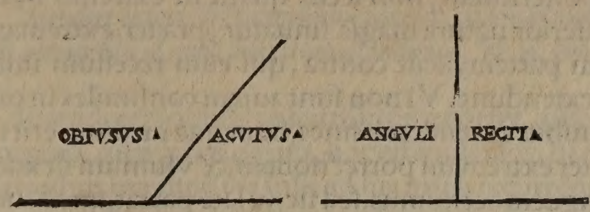
In prioribus dictũ est porrectionem, quam πάρεξιν dixit vocari, quùm languens se ipsum prębet medico curandum. quo tpe medicus primùm cognoscit affectum ipsum infestantem: deinde ad curationẽ ipsam accingitur. At quùm necesse omnino sit affectam partẽ aliquo modo contineri, iure videtur secundũ naturam esse continenda: nam, si præter naturã iaceret, non mediocriter lęderetur. Postquã porrecta est, vel intendi solùm debet ab inferiori parte, vbi adeò tenera est, A.li.4. f.5. t. c.4.483.h
vt abundè sit, si à superiori parte teneatur: vel in diuersa diduci, vbi validior est. constat itaque, & hoc tpe satius esse ægro eum seruare habitum, qui secundum naturam sit. Quo facto proximum G est, vt componatur, ac tunc etiã conuenit eundem habitum tueri. Dehinc sequitur, vt cõtineatur, vel suspendatur, quæ duo non commemorauit nominatim, sed significauit, dum dixit /alia q;/.

20 *De natura, quod ad actiones pertinet, animaduertendum est, quid requirat opus, quod fit, quod ad hæc: attendenda quies, medium, consuetudo. In quiete quidem, atque ocio considerare rectum habitum oportet, puta brachij: in medio, porrectionem, atque contractionem, quemadmodum, vbi cubitus cum humero propè ad rectum angulum figuratur: consuetudo idcirco spectanda est, quia non alius habitus faciliùs fertur, cuiusmodi est in cruribus, vbi extenta habentur. Quæ enim hoc modo collocantur, immobilia diu facillimè perseuerant.*

Præfatus in superioribus verbis /secundum naturam/ non immeritò hîc exprimit, quæ' nam sit hæc natura, quæ' ue sint eius notæ. Scribit autem /de natura, quod ad actiones pertinet, animaduertendum est, quid requirat opus quod fit/ quasi ita dixerit, naturalis habitus in actionibus quidem actionis proposito indicatur, & vsu, cui destinatur /quod ad hæc/ id est ad ea, quæ nunc proposita sunt, scilicet ad porrigendum, extendendum, componendum, collocandum, quùm homo ad nullum opus læsa parte vti debeat. Alias animaduersiones in peruestigatione habitus naturalis deinceps adiungit his verbis, /attendenda quies, medium, consuetudo/. quietem intelligit, H quùm homo feriatus ex toto in ocio est. vnde colligi rectum habitum testatur, sicut in brachio docuit, subiici cubitum volens, ei' que radium insidere. Eo medio ait apparere habitum inter extremam porrectionem, & contractionem, quod scribit propè accedere ad rectum angulum cubiti cum humero, quem ipse ἐγγώνιον dixit, quo volunt habitum appellari, qui est ad rectum angulum, sic, vt cubiti os cum humero rectum angulum ostendat. Verùm additur /propè/ vetustis omnibus exemplis, quam scripturam agnoscunt, qui hunc librum explanarunt. bis autem peccatur in hac scriptura, si ἐγγώνιον accipiatur pro habitu, qui acutum angulum habet. Quùm quòd acutus angulus dicatur, qui recto minor est, nam, vbi recta linea super rectam ducta angulos efficit ab vtraque parte inter se æquales, vterque æqualium angulorum rectus est, sed qui recto minor est, appellatur acutus, sicut qui maior, obtusus. habet rectus angulus eam magnitudinem, cui nihil addi, nihil demi potest, sed acuti, & obtusi anguli numero sunt infiniti. in recto angulo, nulla penitus declinatio est, quandoquidem recta linea super rectam ducta tunc vtrinq; rectum angulum facit, quùm in neutram partem inclinat, at vbi linea, quæ rectum angulum facit, vergat in alteram partem rectæ lineæ subiectæ, inclinationes maiores minores q; fiunt innumerabiles.

Non

A

Non licet ergo, vbi quis rectum angulũ exprimi simpliciter velit, dicere, propè acutum. siquidem prius intelligitur rectus, postea acutus, quoniam (vt retuli) vnus est rectus, acuti verò inumerabiles. meritò igitur dicet quis acutum quempiam angulum propè rectum accedere; sed, quùm plurimi sint acuti anguli, intelligemus illum esse, propè rectum, qui parum abest, neq; concursum rectarum linearum, à quibus producitur, ita acutum habet. ex quàm plurimis itidẽ angulis obtusis eos intelligemus propè rectum accedere, quibus rectarũ linearũ, à quibus fiunt, coniunctio modicè obtusa est. aliquem verò angulum propè ad acutum accedere incomprehensibile est, cùm acutus angulus non sit vnus. Non potest ergo ἐγγώνιον dici quod ad acutum angulum figuratur: tum quòd nemo ex gręcis appellat aut ἐγγώνιον per duplex γγ, aut ἐυγώνιον per ἐυ syllabam, acuti anguli figuram, sed, quæ rectum angulum habet, ea ἐυγώνιον

B per ἐυ diphthongum, & ἐγγώνιον per duplex γγ nuncupatur. An ἐγγώνιον necesse est accipere id, quod ad rectum angulum figuratur, quod accidit, vbi cubitus cum humero facit angulum rectum: exquirere autem, cur Hippocrates prope, adiungit? Dicemus igitur & nunc, quod sæpius dicere consueuimus, obscuræ orationis explanationem non certò sciri, sed, si quid probabile sit, cum eo vt quod propositum est verum sit, & auctoris sententiæ non repugnet, accipiẽdum esse. huc itaque incumbentes verbum /propè/ conabimur enodare. Statuamus ἐγγώνιον figuram, quùm vna sit, neque minui posse, neque augeri: nobis autem non licere brachium ita collocare, vt ossa ad angulum rectum sine vlla inclinatione inter se committantur, sed satis esse, si non ita multum ab huiusmodi figura recedant, presertim cùm neque Hippocrati placeat is totius brachij habitus. demonstrabo enim naturalem habitum prope rectum angulum esse, sed paulum recedere ad obtusum, hoc est spectare ad porrectionem: demõstrationem verò ab ijs accipiam, quæ ipse scripsit, nam de quiete ait, & de consuetudine, indagare nos posse naturalem habitum, ex ambobus coniunctis conficitur consilium vnum compositum, perinde quasi quis ita dixerit: Collocandi rationes, quibus iacere singulæ partes solent, quùm ociosæ sunt, in curationibus quoque eligi debent, nam in partibus commodè figurandis, id patet primò studendum esse, vt minimè

.l.4.f.5.t.2. 4.483.h C doleant. Verùm, si huiusmodi quiescentium habitus à laborantibus non seruetur, sed alio modo iaceant sine dolore, haud diu mansuros esse manifestum est. Igitur, si respexeris ad homines ociosos, plerunque comperies brachia non penitus media, inter porrecta ex toto, & ex toto curuata, sed ad porrectionem magis accedentia, id quod etiam accidit in altera habituum oppositione. Cuncti enim homines, vbi defessi sunt, brachia aperientes, habitum eligunt medium inter pronum prorsus, & supinum, vt qui omnium maximè dolore careat, coguntur tamen paulum inclinare in pronum. Volens igitur Hippocrates hæc exprimere, cùm non esset, quòd rem pluribus explicaret, adiecit verbum /prope/. Quod autem ea ratione, quam dixi, inter cæteras maximè collocari cubantem iuuet, præcipuè intelligunt, qui sunt in eiusmodi artis operibus versati, hac enim oratione audita veram esse rem comprehendunt. Itaque, vbi mens auctoris propter obscuritatem dubia est, expositorem tueri auctoris sententiam, & propositæ rei veritatem oportet, sic enim, qui discunt, vtilitatem cõsequentur. Hoc igitur consilium seruare in omni expositione conor. quod quidam expositores, neq; si operam darent, assequi possent, vt qui medicinalium operum sint expertes, & cauillatorum vestigijs insistant, fiant'que ex eorum numero, qui λογικοὶ ἰατροὶ vocantur, id est verbotenus medici, quorum causa vulgo suspecti sunt qui rectè vtuntur

D ratione. Hæc, & si rarò explicentur, teneri memoria debent. Accedamus nunc ad ea, quæ proximis verbis subijciũtur, quemadmodum habitus inter pronum & supinum omnium minimè dolori est, cui assueti sunt ferè omnes plurimum tempus ætatis: ita etiam se res habet in cruribus extendendis, extenta enim crura iacere diu queunt immobilia. Mutandum verò necessariò non esse membrum in alterum habitum minus iocundum ostendimus in libro de musculis, vbi mutationis quoque causam adiecimus. quare id non amplius ostendendum est, sed in memoriam reuocandum, quemadmodum & illud etiam, quòd citò ad eundem habitum reuertemur. sed necessarium non est causam referre, longiorem enim sermonem desiderat. satius itaque est sententia Hippocratis ad vnguem seruata aliud quid pro causa tradere, quod iuuenibus magis expediat, quod'que à nobis disputatum est in libro de motu musculorum. Igitur in commissura humeri cum cubito, habitus naturalis medius est inter vtrunq; extremum, nempè eius, vltra quod porrigere, & eius, vltra quod curuare, brachium non licet. Apparet autem, vbi ossa carne nudentur, duobus processibus terminatum cubiti cauum, quo recipitur humeri ambitus cardinem repræsentans, quem duo tubercula medium complectuntur: tum in vltima porrectione posterior

cubiti

cubiti proceſſus coniectus in ſinum humeri poſteriorem, non ſecus quàm in extremo flexu prior in priorem. quibuſcunque verò ſinus poſterior natura magis ſinuatur, præter extremam porrectionem cubitum adducunt ad exteriorem partem, ſicut contra, qui eum receſſum iuſto minus cauum habent, perfectè brachium non extendunt. Vt non ſunt autem conſimiles in omnibus ſtructuræ articulorum, neque certi in omnibus extendendi fines, ſic neque medium erit in omnibus idem. quare vbi medium habitum inter extremam porrectionem, & vltimum flexum naturalem, eſſe affirmamus, medium non ad vnguem accipimus, ſed ſic, vt latè pateat, quod medium Hippocrates appellat κοινόν. Verùm, ſicut nullo modo fieri poteſt, vt medius ex toto habitus ſeruetur, vbi nec adijcere latum vnguem, nec demere queas, ſic non expedit brachium longè ab hoc medio figurari. Id enim intereſt inter artificioſam coniecturam, & eam, quæ artis eſt expers, quòd artificioſa exquiſitam moderationem propè attingit, quæ artis eſt expers, plurimum non nunquam aberrat. Poſſet itaque Hippocrates iuxta hanc ſententiam monuiſſe, vt ſeruetur habitus prope ἐγγώνιον, hoc vocabulo rectum angulum appellans, vt qui nos coniectura ductos, non longè receſſuros eſſe ab exquiſita moderatione exiſtimet. Sed iamiam perſequar, quod pollicitus ſum me relaturum iunioribus, quod ad hunc locum maximè conferat. Habet conſuetudo præcipuam in medicina vim, ita, vt à clariſſimis medicis natura aduentitia nuncupetur. quam conſtat inter ea, quæ neceſſariò admodum ſpectantur, Hippocratem vbique numeraſſe in indicandi facultate tribuentem ei ſecundas, illa videlicet primas occupante, quæ à natura ſumitur. collocandi enim ratio, quæ ab hac indicatur, eatenus inferior eſt, quatenus exquiſitè in omnibus eadem eſſe non poteſt, ſed pro cuiuſque conſuetudine variatur. Conſpexi ergo quoſdam totum diem conſidentes, qui artes exercent ſedentarias, alios ſtantes, aut ambulantes: cenſui'que non immeritò ijs magis extenta figuranda crura eſſe, qui bonam temporis partem habere ſic collocata conſuerunt, ex contrario minus extenta, quibus curuata diem vniuerſum detinentur. experimento autem rem comprobans, comperi qualem ſperaui. Brachiorum verò eadem eſt ratio, iacere enim ad rectum angulum debent, ſed propius'ne accedere ad ipſum oporteat, an longius abeſſe, ex conſuetudine intelligitur. Verùm homines, quùm quæ à ratione excogitata ſunt, experimento dijudicant, tunc rei excogitatæ certum indicium habent, vbi experimentum à ratione non diſſentit. itaque præceptum hoc ab omnibus amicis comprobatum firmiter iam conſtitutum eſt ad hæc maximè pertinere. Arbitramur ergo Hippocratem voluiſſe habitum, qui ad rectum angulum ad vnguem eſt, pro conſuetudine variari: mutationem verò exiguam eſſe, hoc eſt, prope rectum angulum accedere.

21 *In "mutatione verò, poſtquam adhibita intentio eſt, hæc ſimiliter ſe habeant, quòd ad habitum pertinet & ſitum, muſculi, venæ, nerui, oſſa, benè admodum contineantur, & benè figurentur.* A.l.4.f.5.t.2. 4.483.h

Hæc ſuperius etiam dicta ſunt, ſi quis autem ex toto ipſa detraxerit, præceptis nihil dempſerit. Accidit enim in huiuſmodi libris, quibus multa ſummatim continentur, vt auctor eaſdem res aliter atque aliter adſcribat, ea de cauſa, vt conſideret, quibus verbis, eas potiſſimum explicet: librarius verò poſtea, vbi repperit ſcripta non nulla in margine, non nulla in ipſo ſpacio, in quo contineri ſcriptura ſolet, vniuerſa in ipſum ſpacium cõgerat, quo ordine maximè cenſet conuenire. Id igitur, quod propoſitis verbis oſtenditur, eius generis eſt. Complura diximus attendi tempora in eo, qui curatur, primum, vbi ad medicum accedit aliquo prorſus modo figuratam habens affectã partem: alterum deinde, quùm ſe præbet medico, qui intuitus partem, & vitium eius cognoſcat, & qua præparatione ad curationem opus ſit. Sequitur deinceps tempus præparationis, & poſtmodum intentionis, tum oſſa componendi, vbi fracta fuerint, & reſtituendi, vbi prolapſa, dein alligandi, poſtremum omnium eſt tempus ſuſpendendi in brachio, continendi in crure, & in locis iuxta ſpinam, & caput. Ἕξιν igitur, id eſt habitum hîc vocauit παρὰ τὸ ἔχειν, quod habeat eam rationem, qua partes continentur figuratæ eo tempore, quod ab iniecto vinculo proximum eſt: huic è regione oppoſuit ſitum eorum, quæ continentur, nempè triũ crurum, capitis, & totius ſpinę, ſic, vt habitum accipere in alijs debeamus, vt puta in iugulo, brachio, latere, capite humeri, lato ſcapularum oſſe, malis, maxilla, & ſiquid aliud ſimile eſt. cenſet enim opus eſſe, vbi prędictę partes affectę mutantur, non nullas rectè iacere, puta quęcunq; contineri poſſunt, non nullas rectè figuratas haberi, nempè, quę contineri non poſſunt. Dixit autem, quę continentur εὔθετα, alia verò εὔσχετα. cætera in alijs ex dictis temporibus diuerſa ſunt. Commune eſt omnium vnum & idem naturalis ſcilicet partium ſtatus, ad quem ſpectare iubet illum, qui poſtremo tempore vinculum diu ſeruandum conſtituit. nam, ſi membrum alio modo figuretur, dum alligabitur, poſtremo tempore etiam mutabitur muſculorum, venarum, & neruorum poſitio, ac neque εὔθετα erunt, neque εὔσχετα, hoc eſt neque rectè continebuntur, neque rectè ſuſpendentur.

Intendere

22 A *Intendere autem illa valentiſsimè oportet, quæ maxima ſunt & craſsiſsima, & vbi vtrumque os comminutum eſt: minus vbi id, quod ſubiectum eſt: minimè, vbi id, quod ſuperius.*

Intendere (inquit) valentiſſimè oportet, quæ maximis & craſſiſſimis oſſibus continentur, & corpora, quæ ipſa cingunt, hoc eſt muſculos. hi enim ſunt, qui potiſſimum intentione indigēt, vt quibus maximè vis inſit ad ſua initia recurrendi. ex harum partium numero eſt femur, deinde humerus & crus, poſt hæc brachium, poſtremo, quæ iuxta manum ſunt & pedem. excipe hîc quę in ſpina ſita ſunt. Sed quod ait/vbi vtrumq; os fractum eſt, magis extēdere oportet/intellige cubitum & radiū: qđ verò ſubijcit/minimè/id eſt leuiſſimè, ac maximè moderatè:/vbi id, quod ſuperius/accipe in brachio radium. quæ omnia (vt retuli) diſcuſſa ſunt in opere de fracturis.

23 *Quòd ſi iuſto valentior intentio adhibeatur, noxia erit, præterquā in pueris: partes aūt paulo altius excitentur.*

Si oſſa in pueris, vel vbi franguntur, vel vbi ſuis ſedibus excidunt, minus quàm expedit, extendantur, tantùm rem procedere non ſinent. nam nec componentur, quæ fracta ſunt, nec quę prolapſa ſunt, reſtituentur: ſed ſi valentius extendantur, proprium affertur detrimentum. quo qui-
B dem tempore vis adhibetur, dolor excitatur, poſtea inflammatio ſuperuenit, febris, neruorum diſtentio, & interdum etiā reſolutio. quod teſtatur ſe vidiſſe Eraſiſtratus in humeri capite nimium extento. Minus tamen alijs pueri lęduntur, ſi vehementius extendantur, propter humorem corporum & mollitiem. nam, vt lora plurimum citra noxam diſtēduntur, quùm mollia ſunt & madida, abrumpuntur verò, cùm arida ſunt & dura: ita muſculi, atque nerui, quùm madent, & molles ſunt, ducentem facilè ſubſequuntur, neque multum dolent, neque rumpuntur: ſicci verò & duri, quùm, niſi magna vi cogantur, extendi nequeant, grauiori dolore vrgentur, non ſolum ſi iuſto magis, ſed etiam ſi modicè intendantur. in eo enim caſu neruorum ac muſculorum fibræ conuelluntur, rumpunturq́;, quorum nihil manet pueros, neque enim poſtea inflammatione, atque idcirco febre, delirio, neruorum diſtentione, ac reſolutione, prehenduntur. Ipſe igitur de pueris verba fecit, quæ transferenda nobis ſunt ad eunuchos, fœminas, tum ad eos, qui natura ſiue conſuetudine madent, & molli carne ſunt, cùm iſtiuſmodi corporum temperamenta ducenti facilè pareant, neq; ſentire offenſam vllam grauiorem ſoleant, ſi vltra debitum extendantur: at quibus vel natura, vel conſuetudine corpus induruit, vix cedunt extendentibus, atque ea de cauſa minus ipſe cenſuit à medicis eſſe extendendos, valde ſiquidem lęduntur, vbi immodica vis ad-
C hibeatur. Quod verò ait/partes autem paulo altius excitentur/item duplici de cauſa proponitur, & vt fidelius contineantur, dilabuntur enim, quæ contraria ſunt: & ne doleant.

24 *Bene repoſiti articuli exemplum ſit ille, qui cognominis, qui par, qui ſimilis, qui ſanus eſt.*

Cognominem Hippocrates dixit ὁμώνυμον. ſatius autem fuit dixiſſe συνώνυμον, alia enim ſunt ὁμώνυμα, quàm quę hîc tractantur. homini quidem homo, & equus equo, tum canis terreſtris terreſtri, marinus marino, συνώνυμος eſt. quæcunq; autem nomina in multis ſingularibus ſpeciem vnam ſignificant συνωνύμως in ipſis dicuntur: contra ea, quibus differentes ſpecies appellantur, vocare ſolemus ὁμωνύμως dicta, & quę ſub ipſis ſunt, atque exprimuntur, ὁμώνυμα habentur. qui dicetur igitur brachium brachio comparatum ὁμώνυμον, quando ſpeciem eandē habet? Sed non expedit in verborū controuerſia immorari. Quę ſequuntur magnum in medicina momētum habent, quibus iubemur, cùm prolapſum articulum in ſuam ſedē reſtituimus, vti exemplo cognominis, paris, ſimilis, ſani. cognominis quidem, vbi humerus cum humero cōfertur, cum brachio brachium, femur cum femore, crus cum crure: paris in eodem homine, & non in alio, quam rem in opere ‖ de articulis declarauit his verbis/ſpectare'que in articulis, non quidem alterius homi- Sect. 1.t.34.7ª. 257.f
D nis/: pari autem adiecit ſimilem, poteſt enim, cum quo confertur, par eſſe, vt ſanè ſimilis non ſit, cùm ſæpe alter humerus vitio quopiam tabuerit, aut abſceſſu ęgrotauerit, vel crus valgum ſit, aut varum: atq; idcirco ſanum rurſus adſcripſit, ne quid nos perperam accipiamus, nō grauatus verbum, quantum eſt in vi, idem penitus iterare, nam, quod par eſt, vtique ſanum eſt, ſi ſimile ſit, niſi vbi vtrumque membrum eodem modo ſit affectum. tunc autem in alijs hominibus ſpectandum erit, in quo caſu conuenit ſimili ſanum adijcere, ſed, ſi in eodē homine conſideretur, abundè erit dixiſſe ſanum, quod ſimili comprehenditur. fortaſſe autem Hippocrates vtrumque ſcripſit, vt in alijs ſcriptum inuenitur, animo accipiendi non vtrumque, ſed alterum tantum, librarius verò vtrumque adſcripſit.

25 *Frictio ad reſoluendum valet, & adſtringendum, præter hæc ad implendum, ac minuendum. Nam, ſi dura ſit, adſtringitur corpus: ſi mollis, reſoluitur: ſi multa, minuitur: ſi modica, impletur.*

Adſtringere intelligit durare: reſoluere, laxare, & mollire: minuere, extenuare. ſub dura enim frictione carnē pertractatam veriſimile eſt reddendam eſſe frictioni ſimilē, dum adſtringitur premiturq́;: ſic & ſub molli carnē ſimilem afficiendam, eo ꝙ contraria pręſtet, atq; dura: multa inſu-

per,

per,cum demere plurimũ poſſit,extenuari corpus probabile eſt:ſed non ſimiliter plerunq; refici ea quæ multę contraria eſt, pauca videlicet,verũ modica,quod ſuperius dixit de vſu aquę calidæ. pauciſſima enim fricatio,non ſecus,ac exigua aquę perfuſio, nihil efficit,quod ſenſu percipiatur. Perfricare igitur oportet,vbi implendũ eſt,quoad indicia conſpiciãtur,quę tradita de perfundẽdi moderatione fuerũt,quùm ait /dum intumeſcit priuſquã reſidat finiatur: primò enim attollitur, poſtea extenuatur/. demonſtrauimus autem in ſecundo de tuenda ſanitate ex ijs,quæ frictio præſtat,nihil ab Hippocrate prætermiſſum. Illud verò,quod multos latet,ignorare nõ oportet,quãuis ἀνὰ ſurſum ſignificet,τρίψις frictionem, ἀνάτριψιν vocari à gręcis nõ modò eam frictionem, quæ ab inferiori parte ſurſum procedit, ſed quamlibet, quouis modo intendat: raro q; legi apud ipſos vocabulum τρίψεως,conſuerunt enim appellare ἀνάτριψιν,quam nunc dicimus τρίψιν. E

26 *Sed,quod ad vinciendum attinet primum vinctus premi ſe maximè dicat, quà vitium eſt, extremis uerò partibus minimè: fulciri item faſcias, & non vrgere ſe, id que non vi, ſed numero, eo ipſo die, quo deligatus eſt, ac nocte paulo magis,poſteriori minus,tertio autem laxari. Reperiatur poſtridie in extremitatibus tumor mollis,tertio die cum reſoluitur, quod vinculo exceptum fuit,extenuatum. Id que ſeruandum eſt quotieſcunque alligatur,cum que iterum vincitur, intelligendum eſt conuenienter ne iniectum vinculum fuerit. In poſterum enim expedit plura atq; arctiora lintea dare, ab hinc tertio die plura adhuc atque arctiora, deinde ſeptimo die à primo reſoluto vinculo oſſa gracilia in conſpectum veniant,& facile tractentur. At, vbi ferulis alligatus locus gracilis ſine prurigine,atque exulceratione fuerit, ſuperſedendum eſt vſque ad vigeſimum diem ab ictu: ſi quid ſuſpectum ſit, ſoluere interim ferulas conuenit, & tertio quoque die coarctare. Eodem autem modo figuratæ habendæ partes ſunt, dum ſuſpenduntur, dum continentur,atque dum alligantur.* F

Fulcimenta conſtat à græcis appellari,non ſolum ἑρμάσματα,ſed ἐρείσματα, vel ex eo, quod Poeta ait in eo carmine, ὑπὸ δ᾽ ἥρεον ἕρματα νηῶν. ad cuius ſimilitudinem fulcire dictum eſt ab Hippocrate ἡρμόσθαι,quod quaſi inſidere ſignificat,& inhęreſcere. Id autem fieri iubet linteorum numero magis q̃ preſſu, caueri enim per ſe voluit linteorum preſſum. Sed hæc & alia multa,quæ & præpoſitis & ſequentibus verbis continentur, abundè explanata ſunt in opere de fracturis, & de articulis. quare, ſi quid obſcurum eſt, non eſt, quod exponamus, transferamus que huc quæcunque ibi perfectè prodita ſunt, atque ideo quaſi rem apertam prætermittendum exiſtimo. ille enim qui non modò magis appoſitè, quàm ego, ſed, qui omnium optimè potuit dicendo ſenſa mentis aperire turpe duxit,

Quod clarè expreſſum eſt iteratis dicere verbis. G

His igitur relictis, vt potè, quæ plana ſunt ijs, qui commentaria de fracturis & de articulis legerint, ad ea, quæ reſtant, progrediar.

27 *Capita figurandi ex conſuetudine & natura vniuſcuiuſque membri colliguntur: Species verò,ex curſu, ſtatu, cubandi ratione,ex actione,& ocio.*

Apertè quoq; ex his verbis intelligitur librum hunc,qui ſummatim rẽ complectitur, poſt obitum auctoris editum fuiſſe. nam, qui huiuſmodi libros excribunt, ſi qua ſint, quæ duobus modis,vel in margine etiã,appoſita ſint ab auctore, vt poſtea cõſideret vtro exprimere mẽtem ſuam pręſtet,ſoliti ſunt omnia deſcribere in ipſo opere. quis enim adduci poſſet,vt crederet eum voluiſſe hîc eadem iterare nulla ratione cogẽte,pręſertim cum ſummopere ſtudeat breuitati? Sed cùm maiores noſtri hæc duxerint explananda,nos quoq; illos ſequemur. Patet igitur capita collocãdi dicta eſſe quaſi propoſita, ad quæ intendentes idoneũ cuiuſq; partis habitũ inueniemus. quin & conſuetudinem vnũ eſſe ex ijs propoſitis ſupra memorię prodidit,cùm inquit, Pręter hęc porrectio, intentio, in diuerſas partes extenſio, compoſitio, alia q; ſecundũ naturam ſint. De natura, quod ad actiones pertinet, animaduertendum eſt,quid requirat opus,quod fit: ad hæc, attendenda quies, mediũ,conſuetudo. in quiete quidẽ atq; ocio conſiderãdus rectus habitus, puta brachij: in medio porrectio,& contractio, quẽadmodum,vbi cubitus cum humero propè ad rectũ angulum figuratur: cõſuetudo idcirco ſpectãda eſt, quia nõ alius habitus facilius fertur, cuiuſmodi eſt in cruribus,vbi extenta figurantur,nam,quę collocantur hoc modo,diu facillimè poſſunt immobilia perſeuerare. hęc cũ paulo anteà ſcripſerit,qui deterius iterũ hîc repetet? Propoſita igitur cõſuetudine & natura vniuſcuiuſq; mẽbri, deinceps ſpecies hoc eſt differentias ipſorũ colligendas eſſe ex actionibus arbitratur. Non nulli verbo /ſpecies/ adiecerunt /mẽbrorum/ ita, vt oratio ſic habeat /ſpecies membrorum/. de cruribus autem gratia exempli dixit /ex curſu,inceſſu,ſtatu/cui addidit cubãdi ratione/ quod idem eſt,ac verbum ſuperius ſcriptum, videlicet /quies/. his rurſus ſubiecit /ex actione & ocio/ actionem accipiẽs pro inceſſu,curſu, ſtatu, ſingularibus actionibus, ocium verò pro quiete. Quare nihil amplius his verbis exequitur, quàm actionem & quietem. Neq; propterea, quod in principio huius orationis naturam membrorũ nominauerit,exiſtimari velim alterum nunc collocandi modum indicaſſe, cùm nullum aliud naturæ tradiderit indicium præter actiones, quod totum ſic habet, quemadmodum in verbis paulo ſupra ſcriptis H

docuit.

A docuit. quocunque autem tempore curationis eorum affectuum, qui manus auxilium deſiderant, vnus ſeruandus eſt partis habitus, qui ſecundum naturam eſt, quem inueniri ait ex quiete atque ocio, id eſt vbi quis conquieſcit: tum ex medio, quod ſcilicet eſt inter extrema: atq; ex conſuetudine, ſub qua actio & quies manifeſtè comprehenditur. Hęc itaq; duo maximè communia indicia, medium ſcilicet inter extrema, & conſuetudo vniuſcuiuſque partis, naturalem habitum nobis exponent. ego autem in libro de motu muſculorum hæc perſequutus & partium compaginem indicans, quam ex ratione corporum incidendorum inueni, naturalem partium habitum iuxta Hippocratem in libro ‖ de fracturis docui. Videri autem poſſunt diuerſa de propoſitis rebus dici, cùm aliàs alia verba & nomina vſurpentur, veluti cùm quis dixerit collocanda eſſe membra, quemadmodum minimè lędunt, non alium habitum inueniet, quàm eum, in quo detineri ſolent quieſcentes, qui medius quoque eſt inter extrema: ſed & indicatione ſumpta à partium compagine hîc idem inuenitur. Sect.1.t.16.7a. 226.g

28 *Quoniam labor firmat, ignauia reſoluit.*

Hoc etiam peranguſtè traditum fuit ab auctore, quod fortaſſe conſtituerat dilatare in eo li-
B bro, quem erat editurus. Legitur autem in quibuſdam exemplis /quid labor firmat, ignauia reſoluit?/ proponente ſibi ipſo auctore rem exquirere vtiliſſimam non modò ad medicinæ partem, quæ manu, ſed & ad eam, quæ victus ratione medetur. omne igitur corpus, vbi in ocio degit, effœminatur, & imbecillum redditur: firmatur autem & vires colligit, vbi quid faciat, hoc eſt aliquem vſum præſtet. cuius orationis duo fidem faciunt, experientia omnium, qui animaduertunt euidenter apparentia: & indicatio, quæ à naturali compagine ſumitur, quam in libro de tuenda ſanitate explicauimus. Quod verò ad chirurgiam attinet, non debent diu affectæ partes haberi immobiles, ſicut non nulli ſecuritatis gratia faciunt: ſed inflammatione ſublata mòdicè dimoueri, quod primò tantùm faciendum eſt, quùm affectæ ſedi calida aqua infunditur, deinceps in balneis, poſtea etiam ſine his.

29 *Adſtringendum eſt numero potius, quàm preſſu.*

Item hoc ipſum ab auctore ſummatim per ſe ſcriptum à librario ſanè huc translatum fuit. ſupra enim clarè perfectè q; explicatum eſt, nunc præciſe adſcribitur. Supplere autem oportet /linteorum/ vt vniuerſa oratio ſic habeat /adſtringendum eſt numero potius linteorum, quàm preſſu/.

C

30 *Vbicunque ſanguinis ſuffuſio eſt, ſeu contuſum, ſiue abruptio, ſiue tumor, ſi inflammatio non eſt, ſanguinis plurimum à vitio ſurſum expellatur, paulum verò deorſum. Sed nec brachium, nec crus dependeat. Faſcia autem ab affecto loco incipiat, ibi q; validiſsimè inſidat, extremis verò partibus minimè, medijs modicè: extrema item ſurſum adducta vinciatur: numero q; potius quàm compreſſu faſciæ adſtringant. Huc autem maximè accommodantur tenues, leues, molles, mundæ, latæ, valentes, vt quæ ſine ferulis adhibeantur. Perfuſione inſuper copioſa vtendum.*

Hippocrates iuxta Ionum linguã (vt ſolitus eſt) contuſum appellauit φλάσμα per φ, id quod à nobis per θ θλάσμα dicitur. accidit autem hoc vitij, vbi graue aliquid decidit in corpus, quod quaſi carnem abrumpendo, atterendi vim habet. Verùm vbi contuſa caro ad regionem, quę ſub. cute eſt, ſanguinem tranſmittit, hæc ſanguinis ſuffuſio dicitur ἐκχύμωμα, ſub qua cutis inuiolata ſeruatur. ſcindi autem tenues venas cum carne, vbi id exoritur, manifeſtum eſt. Incidit autem abruptio (quod σπάσμα dixit) quùm muſculorum fibræ plurimum extẽduntur, ita, vt non nullæ abrumpantur, cuiuſmodi mala recentiores medici ῥήγματα propriè appellãt. Huic ſubiecit Hippocrates tumorem, quem dixit οἴδημα, quo vocabulo ſolet omnes præter naturam tu-
D mores notare: iuniores diſpertiuntur hos in inflammationes, quas φλεγμονὰς vocant, & in duros tumores, atq; in molles, & pituitoſos, quos propriè vocant οἰδήματα. ſed φλεγμονὰς ſolet ipſe appellare φλογώσεις, vndè nomen inditum eſt calidis tumoribus. accedit ad priores tumores is, qui eryſipelas dicitur, quod perpetuò quidẽ inflammatum eſt, non tamen perpetuò tumet. Hi ergo morbi omnes nominatim poſiti ab Hippocrate, quod ad rationem victus ac medicamenta pertinet aliam curationem exigunt: quod verò ad manum, vinciri conuenienter debent, præſertim, vbi oriuntur ex præcedentibus vinculis, de quibus nunc pertractat. Illud verò /à vitio ſurſum expellatur/ dixit ἐξαριᾶται, quod quaſi exprimatur ſignificat. nõ nulli apertè ſcribũt ἐξαίρεται, hoc eſt expellatur, vt nulla apud gręcos explanatione ſit opus. Cęterùm deligari hæc in libro de fracturis voluit, faſcia orſa à loco tumido: nunc verò à vitio partis, quod τρώματος nomine expoſuit, ſed vinculum, quod ad fracturas pertinet, hîc eatenus variat, quatenus faſcias plurimum ferri docet ad ſuperiora, parum verò ad inferiora. Illud item /ſed nec brachium, nec crus dependeat/ commune quoq; eſt eius vinculi, quod ad fracturas accommodatur, ſed id adſcripſit, vt potè, quod magnum in propoſitis momentum haberet, ne (vt conſueuimus) negligentius agentes ſummopere lędamus: quùm, quæ ingentem noxam aut opem afferunt, prout quis rectè vel

non rectè vtitur, Hippocrates commemorare frequentius non grauetur: contrà, quæ parum pro E desse nouit, aut obesse, contentus sit semel tractare. Ergo in fracturis, cùm primùm alligantur, antequam vel inflammatio, vel aliud ex dictis nunc vitijs accesserit, cautio est similiter, atq; in his, ne quid ad affectam sedem concurrat: at nõ æquè in illis danda opera est, vt quę affectam partem occupant, digerantur. quocirca perfusionem hîc adiungit, non quo illîc quoq; non adhibeatur, sed quo hîc magis. perfundenda enim copiosius hęc sunt aqua calida, vt quod in tumidis partibus collectum est, discutiatur. Quamobrem ipse, cùm loquutus est de calce, qui à fat[uo] ex superiori loco sanguine suffunditur, pręter cętera auxilia ad id hoc quoq; posuit, aqua calida copiose perfundendum, vinctum q; locum sine compressione fideliter continendum. Igitur hęc quoq; ad fracturas docuit, licet plus habeant ponderis in malis, quę nunc commemorantur, nempe ea de causa, vt citra omnem pressum digerantur: ac propterea sine ferulis quoq; deuincit, ita, vt iunctura hæc duplici modo differat ab ea, quam fracturę postulant, tum quod fascias requirat minus arctatas, et potissimum leues, tenues, molles, mundas, his enim maximè indigent, quæcunq; adstringi leuius oportet: tum quod digestione opus sit vehementiore. Adiungit præterea vnumquodq; ex propositis vitijs inflammatione vacare debere, si qua docuit ratione, curandum sit. siquidem inflammationes ne modicum quidem pressum ferunt. contra eas igitur nitimur per cataplasmata, per assiduam calidæ aquæ per- F fusionem, per q; liquida medicamenta, quæ succurrere scilicet inflammationibus possint.

31 *Vbi articuli suis sedibus excidunt, aut his intactis, quæ ipsos continent, resoluuntur: aut ossa, quæ citra commissuram se contingunt, diducuntur: vel quæ iuncta erant, abrupto eo, quo continebantur, inter se dehiscunt: seu iuxta articulos comminuuntur: aut peruertuntur, cuiusmodi sunt, quæ vara sunt, in alteram partem inclinantia: ab ea parte, à qua mota sunt, lenius vinciri debent, arctius ab ea, in quam, vt quùm deligata sunt, in contrariam spectent, ac priusquam deligarentur, id q; paulo plus æquo: quod & fascijs agendum est, & pannis, tum suspendendi, collocandi, intendendi q; ratione, præterea conuertendo, dirigendo, plurimum que perfundendo.*

Mala hæc vniuersa latè persequutus est in opere de articulis, & de fracturis, quæ nunc sicut alia multa in compendium contulit: quod breuitatis causa per se obscurum est, at ijs, qui ea volumina legerint planum. nos, quùm ipsa anteà explanauerimus, vt memoria redintegretur, pauca in medium afferemus: si quis autem ab officina medici initium acceperit, huic præceptore opus est, qui res enodet, & quæcunque ab Hippocrate in opere de fracturis & de articulis scripta sunt, in commentarium translata huc proferat. Dixit igitur Hippocrates propositis verbis ἐκπτώματα in articulis, qui suis sedibus excidunt: στρέμματα, vbi intacto articulo, quæ iuxta ip- G sum neruosa sunt, resoluuntur, quod præsertim accidit, quùm ambulando vestigium fallit: διαστήματα, cùm ossa, quæ citra commissuram naturaliter se contingunt, præ affectu quopiam diducuntur, in opere etiam de articulis & de fracturis ‖ nominatim mentionem facit de ossibus, quæ inter se diducuntur, vt de cubito & radio in commissura brachij cum humero, & in manu de ijs, quibus illa continentur, & in crure similiter de ijs, quæ iuxta genu sunt pedem'que in vicinia calcis: ἀποσπάσματα dixit, quùm abruptis ijs, quæ ossa inter se connectunt, ipsa, quę prius iungebantur, plurimum inter se dehiscunt, quemadmodum ipse de extremitate lati scapularum ossis ostendit: sed ἀποκλάσματα dicit, quæ iuxta articulos comminuuntur, vocantur à iunioribus ἀπάγματα, de quibus in fine libri de fracturis meminit inter cubiti noxas, vbi ἄπαγμα scripsit, eò ducuntur, qui post ipsum hoc vocabulo nuncuparunt quamcunque transuersam totius ossis fracturam in vicinia articuli, in qua videlicet fracti ossis partes inter se plurimum recedunt, ossa, quæ sic franguntur, recentiores dicunt frangi καυλιδὸν, quùm caulis modo abrumpantur: διαστρέμματα vocauit, quæ peruertuntur, ab ijs autem quæ στρέμματα dixit, differunt διαστρέμματα, quatenus hæc aliquo modò perueniunt ad articulum leuiter ipsum deprauantia, sua'que sede commouentia, id quod euenit pręcipuè vni ossi tibię in pueris, in quo casu vincimus, H vtrinq; ad dirigendum obijcientes lignum ex tilia, vel ex tali aliqua materia firmum molle q;, tenuem inde regulam parantes. Rectè autem addidit, vbi commemorat ea, quæ peruertuntur /in alteram partem inclinantia/ etiam, si legamus vt non nullis placet /cuiusmodi sunt, quæ valga sunt, hæc in alteram partem inclinantia/. vtrique scripturæ optimè conuenit adijcere /in alteram partem inclinantia/ siquidem totus articulus sæpe in interiorem partem vel exteriorem conuertitur, id'que cruri accidit frequenter prope genu & prope talos. Vocantur autem, quæ in exteriorem partem vergunt ἐλεοτὰ, idest valga: quæ in interiorem ῥεβὰ, & κυλλὰ, id est vara. His omnibus vinculum prodest, quod duo spectat, vt ab ea sede, in quam prolapsa pars est, fasciæ adducantur, vrgeant q;: locus verò, vnde ea recessit, laxior sit, vt admittat, quod sub vinculo ad ipsum compellitur, hoc est, vt fascię ibi laxę sint, non arctatæ. Supplere autem oportet /venerunt/ vbi inquit /ab ea, in quam/ sic, vt totus sermo sit /ab ea parte, à qua mota sunt, lenius vinciri debent/ hoc est fascię laxiores esse arctius ab ea, in quam venerunt, vt spectent in contrariam partem, atque venerunt. terminum autem conuertendi in contrariam partem non pręscripsit naturalem statum, tunc enim morbo vinculum cederet, quùm deprauationi diu pars assueuerit: sed paulo vltra

Sect. 2. t. 1. 7ª. 262.c

A lo vltra naturalem ſtatum partem adducendam cenſet, atque hoc eſt, quod ait /id'que paulo plus æquo/ nam, quod naturale eſt, æquum eſt. Cæterùm præcipit, vt ad contraria conuertamus per omnia, quæ ad vinciendum admouentur. quæ ipſe nominatim cum faſcijs recenſuit, quùm inquit /& pannis, tum ſuſpendendi, collocandi, intendendi'que ratione, præterea conuertendo, dirigendo/ quùm poſſit vinculum per hæc omnia plus iuſto ad contraria inclinari. Scribit, item /plurimum perfundendo/ addens /plurimum/ quod in proximè pręcedẽtibus verbis omiſit, intelligi tamen potuit ex ijs, quę propoſita erant. ibi itaque digerendi, hìc verò molliendi cauſa, copioſe aquam infundit.

32 *In his, quæ extenuata ſunt, plurimum integræ partis comprehẽdatur, vt ex transfuſione, quæ exhauſta ſunt, magis, quàm ſuapte natura emacreſcerent, diuerſo vinculo ad incrementum ſpectent, & carne impleantur.*

Percurrerunt locum hunc expoſitores huius libri, non ſecus atque alia multa, circuitione'que vſi pauca quædam attulerunt: qui verò enodare apertè ipſum contendunt, veritatem non attingunt, ita, vt mirum ſit, qui potuerint extenuatis, hoc eſt gracilibus partibus, & quæ ali deſierunt
B naturalem habitum reſtituere. Equidem cenſeo quęcunque, vel ad verborum ſignificationes attinent, vel ad quęſtiones captioſas, vt perperam accipiantur, nihil ad artis opera diſcentibus obeſſe: quę verò contraria idoneę curationi traduntur, neceſſariò ijs officere, qui medendi artẽ exercent. Ante omnia igitur docebo qua via curauerim, quę ſumma macie cõfecta eſſent, vt qui addiſcunt, iam eius ope fruantur: deinceps accommodare veritati propoſita verba enitar. vbi enim latebra eſt obſcuritatis, conabor rei veritatem tueri, ei'que, ſi vlla ratione fieri poterit, verba Hippocratis conſentanea demonſtrare: quod ſi interim non dabitur, iuuenis certè rẽ ipſam, vt ſeſe habet, comprehendat. Ergo macies partium plerunque, vel ex diuturna quiete, vel ex eo vinculo, quod ad fracturas pertinet, proficiſcitur, quùm ob illam robur quieſcentium partium emoriatur: ob hoc regio, quæ vincta eſt, ſanguine ſurſum partim, partim deorſum expreſſo, alimento priuetur. Quocirca contrario modo, atque contractum fuerit, mederi vitio debemus, nempe af-
l.4.f.5.t.2.c. 7.486.a.b fectæ parti vim reſtituentes, efficientes'que, vt eo ſanguis affatim concitetur. Vires"quidem reficit moderata infrictio, perfuſio, motus: debet autem eſſe idonea moderatio in vtroque genere, in qualitate ſcilicet & modo. ſanguinis verò plurimum euocabunt, propoſita nunc ratio alligandi, aquæ calidæ perfuſio modica, motus, & frictio, quæ & vires etiam cõfirmant. Omnia autem mo-
C do & qualitate moderata eſſe conuenit, cùm non ſatis ſit frictionem, motum, calidę aquę perfuſionem, nec multa eſſe, nec omnino pauca: ſed oporteat frictionem quoque mediam eſſe, tam inter duram & mollem, quàm inter multam & paucam: ſimiliter aquam ita temperari, vt media ſit inter eam, quę non dum calefacit (χλιαρὸν id eſt tepidam vocant), & quę iam dolori eſt, calore mordens (ζέον id eſt feruentem dicunt): in modo item, mediam inter multã & paucam. verùm de modo ſupra tractauit, cùm dixit /dum intumeſcit priuſquam reſidat, finiatur/. hoc autem tempore, ſi pars cum ſe ipſa conferatur, rubens maximè apparet. Quęcunq; ergo gracilitate, macieq; tentantur, planè magis exanguia conſpiciuntur, quàm quæ benè valent, vix'que & quùm pertractantur, & quùm aqua calida perfunduntur, rubeſcunt. hoc autem nobis propoſitum ſit, quod ad modum pertinet, vt membrum rubore offundatur, quo tempore tumidius quoq; exhibetur, ſed, niſi ceſſet qui fricat, vel perfundit, tumor deſinit, & rubor finitur. Maciem verò vel medicinam non admittere, vel ſanabilem eſſe, indicio erunt tumor ruborq;, prompte vel magno negocio excitati. quibus hi quidem ęgrè contingunt ſuccurrere ſoleo perfricando corpus aliquo ex calefa- lib.6. de ſanit. tuend. c.
cientibus medicamentis, atque ex ijs præcipuè, quę modicum accipiunt thapſię non vetuſtę: ſed & huiuſmodi gracilitates inungo aliqua mixtura, quæ picem habeat, qualia ſunt medicamenta,
D quę πιττωτὰ, vel δρωπακιστὰ, gręcè à quibuſdam dicuntur. quæ, ſi πίττανα & δρωπακιστὰ nominari audies, ęquè intelliges, licebit'que tibi appellare, vt velis. inſtituimus autem in his commentarijs iuniores atticiſmum non docere, ſed perſequi medicinalis artis effectus vtiliſſimos, atque eos præcipuè, qui ex confectionibus picem habentibus ad propoſita pertinent. Igitur, ſi primus vſus partem reddat tumidam & rubram, iam ceſſandum eſt: ſin minus, iterũ & tertiò inungendum, in alijs quotidie, in alijs tertio aut quarto quoq; die, prout affectę parti maximè opus eſſe iudicabis. Illud verò, quod pars, quę fricatur, aut pice illinitur, incaleſcit, inter ea, quæ ſpectantur interdum non enumero, quoniam ſub rubore comprehenditur, cùm eodem tempore caleat, rubeatq;. Ego hac ratione gracilitati pręter naturam ſępè occurri, raro'que vſus ſum vinculi opera, & ſi quando vſus ſum, eo modo alligaui, quo docet Hippocrates inſpectis verbis ipſius /diuerſo vinculo/. quod enim inquit /diuerſo/ illi vinculo opponitur, quod pertinet ad fracturas, quod q; affectam ſedem vehementius vrget. Diuerſum itaque vinculum primo protinus faſciarum ambitu diſcrepat ab eo, quod poſuit ad fracturas. non enim ordimur à parte cui medemur, quemadmodum facere in vlceribus, fracturis, ſanguinis effuſione, cęteris'que omnibus paulo antè propoſitis conſueuimus: pręter hęc affectum locum non magis adſtringimus, ſed remittimus, maxi

mè

mè autem comprimimus partem integram, vnde incipimus. inde enim præcipit, vt faſcia vſque E
ad affectum locum laxetur, atque vbi eò ventum eſt, laxiſſima inuoluatur. hic ſiquidem hyeme
obuoluendus eſt, ne calefiat, laxus videlicet nec minimum quid adſtrictus: ſed æſtate debet inte-
gra ſedes vinciri, vt, qui in ea ſubeſt ſanguis, ad locum, qui refectione indiget, depellatur, partem
verò quæ curatur, ſub vinculo calefacere & digerere alienum eſt. Vbi autem crus totum, aut to
tum brachium valde emacruit, alterum par membrum deligare conuenit, initio ab imis parti-
bus accepto, dein faſcia ducta in crure inguine tenus, in brachio ad alam vſque & humeri ca-
put. quandoquidem eodem modo venæ, quæ cruribus alimentum ſubminiſtrant, ab inferiori
parte iuxta os ſacrum deriuantur à vena caua: atque illæ, quæ brachijs, à ſuperiori iuxta iugu-
lum. ſanguis itaq; qui ad vnum fertur ex paribus membris, vbi iter clauſum eſt, ad alterum de-
ducitur. Adſtringi autem ſanum membrum hactenus debet, vt ob compreſſionem minimè in-
doleſcat: ſed, quod vitiatum eſt, vel nudum relinquendum, vel pauca lana vſque ad inguen ob-
tegendum, vbi cœlum frigidum ſit: ſed, vbi non ſit tale, expedit nudum eſſe, & ſubinde linteis
perfricari, tum calidis medicamentis foueri, ſi locus ægrè incaleſcat. nãque, vbi promptè, oleum
cui parum ceræ adiectum ſit, per ſe idoneum eſt, ſiquidem diutius manet & minus reſoluit. Ea-
dem omnino ratio eſt in brachijs, in quibus vinciendum id eſt, quod benè valet, perinde quaſi F
crus: præſtanter'que calefaciendum, quod ægrum eſt, & frictione & motu: hominem verò, vbi
prorſus ſtupidus non fuerit, rogare præſtat, num in ea parte, quæ curatur, aliquid eius caloris,
qui excitatus fuerit, ſentiat ſupereſſe: an aperte deſijſſe ſibi penitus videatur. quòd ſi ceſſaſſe re-
ſpondeat, iam tempus eſt iterum adhibere, quæ calefaciant, & partem confirment, quorum qua-
tuor genera ſunt, frictio per lintea, calidæ aquæ perfuſio, frictio per calida medicamenta vel per
oleum, ſimplicis dropacis inunctio. vbi vitiata pars refrixiſſe plurimum videatur, dropax va-
rius ſit, habeat'que bitumen, modicum ſulphuris ignem non experti, & pyretrhum. Curanda
verò ſic eſſe corpora extenuata, experimento comprobaui plurima reficiens. Vtrum autem ver-
ba Hippocratis rectè expoſuerim non eſt, quòd contendã, quùm me non lateat obſcuræ oratio-
nis explanationem eò euadere poſſe, vt probabilis ſit, non tamen vt firmiter ſciatur. Declaro au
tem verba Hippocratis non ſicut plerique ſic ſcripta /vt ex transfuſione exhauſta magis, quàm
ipſa emacreſcerent/, ſic enim abſurda ſententia eſſet, ſed (vt alij legunt) adiecto pronomine his
verbis /vt ex transfuſione, quæ exhauſta/: vocat enim exhauſta, quæ extenuata ſunt, propterea,
quod in ocio degerint, fuerint'que alimento deſtituta. hæc ait ex transfuſione ſanguinis (quaſi
ex curſu dixerit) ſanari, nimirum ſanguine ad affectum locum copioſius concitato, quàm ſi na- G
turaliter haberet. Siquidem hac ratione implebitur, quod extenuatum erit, ſi diuerſum adhi-
beatur vinculum ab illo, quod in prioribus indicauit, cuius diſcrimen nos paulo antè demon-
ſtrauimus, ex quo neceſſariò facultatis diſſimilitudo proficiſcitur: illud quidem ab affecta ſede
ſanguinem expellit, hoc amplius ad eam concitat, quàm ſi rectè valeret. nam, cùm benè vale-
bat, abundè erat, qui in ipſa continebatur, & ideo non opus erat amplius tranſmitti, quàm qui,
partim in alimentum ſubminiſtrandum conſumitur, partim digeritur: nunc verò, quùm vitia-
tus locus inanis ſit, atque exanguis, multo plus concurrere ſanguinis oportet, non modò vt ala-
tur ſicut in ſecunda valetudine, ſed reficiatur etiam, præterquam quod nunc plurimum neceſſa-
riò digeritur, quùm ſubinde calefiat. calefaciunt enim quæcunque ad ipſum præſidia adhiben-
tur, ſiue frictio, ſiue motus & medicamenta, ſiue pix illita, & confectiones picem habentes, ac
tandem calidæ aquæ perfuſio. nam & hac Hippocrates vſus eſt, fortaſſe ob eius ſeculi inopiam
balneorum: nos autem hoc ſeculo aqua, quam in balnei labris habemus, contenti ſumus, ad affe-
ctas partes modicè calefaciendas, tollendum'que eam laſſitudinem, quæ extendentium ſenſum
repræſentat. Iam vero partes exerceri neceſſe eſt in actionibus vſitatis, id quod quotidie facien-
dum eſt, non ſubito ſemel, verùm ſubinde, quomodo etiam frictio adhibenda eſt, donec exci- H
tetur calor, tunc'que ab ea deſiſtendum. Verbis igitur ſic veram curationem accommodo, cu-
ius vim experientia demonſtraui, ſexcentos, qui ſub vinculo diuturno'que ocio extenuati erant,
recreando. Sed iam eorum, qui librum hunc enodarunt, mentem aperire tempus eſt. ex ijs
plerique (vt retuli) vſi circuitione duntaxat integram verborum obſcuritatem reliquerunt. pau
ci conati ſunt iuxta verba ipſa ad vinculum relata hoc modo vniuerſam ſententiam enodare.
Hippocratem præcipere aiunt, vt eorum, quæ extenuata ſunt, curatio à vinculo inchoetur. quo
exhauſta, hoc eſt extenuata magis, quàm antè extenuata fuerant, in contrarium habitum mu-
tentur. multos enim morbos putant hac ratione ſanari, afferunt'que exempla & eorum, qui
nauſea preſſi ſumpto medicamento vomitum ciente ad ſanitatem peruenerunt: & qui aſſiduè
cita & acri aluo exerciti, cathartico conſanuerunt: & quorum tuſſis finita eſt ob præſidia vehe-
mentiorem tuſſim excitantia. Nec deſunt ex illis, qui commemorent, quæ Hippocrates in illis
ſententijs, quæ aphoriſmi vocantur, ad verbum ſic ſcripſit. ‖ Eſt etiam, quùm in neruorum ri-
5 Aph.21 Ex. ord.39.b
gore citra vlcus iuuene habitiori, media æſtate, gelidæ aquę multa perfuſio calorem reuocat. er-
go, ſicut contra morbos (inquiunt) non ſolum pugnamus per auxilia ipſis contraria, ſed etiam
per

A per similia, ita nunc ab Hippocrate iubemur gracilitati occurrere ab eo vinculo orsi, quod magis extenuare potest. id quod transfusione fieri aiunt, cùm partes paulatim plurimum'que sub vinculo contabescentes, iterum recurrentibus humoribus recreantur, & idoneæ fiunt, quæ carne impleantur. Sed quùm videant, qui sic exponunt à se nullo modo explanari illud posse /diuerso vinculo/, scribunt /diuerso habitu/. sic, vt ternæ reperiantur scripturæ inter se differentes, quarum vna habet /diuerso habitu/, namq; in non nullis exemplaribus sic scriptum reperitur. Qui scribunt igitur /diuerso habitu/ locum hunc in vinculo non accipiunt, sed in parte ægra, quam alterius habitus existentem ac prius esset, spectare ad refectionem dicunt, eum'que habitum comparari vinculo plurimum extenuante, quasi exhaustæ partes non amplius vinculo extenuentur, sed nunc fortasse futurum sit, vt inde reficiantur. Itaque quùm vinculum, quod ad fracturas pertinet, commune (vt paulo antè dixi) & aliorum affectuum, quibus annumerabantur sanguinis suffusiones, contusa, abruptiones, extenuandi facultatem habeat, quis conficiet, vt de eodem refici extenuatæ partes incipiant. quamobrem non nulli ita legunt /vt ex transfusione, quæ suapte natura exhausta sunt/ concipientes id absurdum, quod oratione sequitur, effugisse, eo quod partes suapte natura sint extenuatæ: atque id, quod nunc præcipitur, non pertineat communiter ad omnia, quæ extenuantur, sed ad ea tantùm, quæ sua sponte. sic autem commune hoc præceptum & generale pauca complectetur, paucissima enim sunt, & rarissima, quæ hac de causa tabescunt, reliqua omnia ob diuturnum vinculum, simul'que ob vitiatæ partis quietem in hunc morbum incidunt, ea'que potissimum fas est commemorari ab Hippocrate, quùm sub ijs fiant, quæ superius posita sunt. docuit enim hactenus de fracturis, & de quibusdam alijs affectibus, qui simile vinculum exigunt, quibus quùm maciem partium superuenire intelligat, indicare merito voluit, quà ratione ad sanitatem perducatur. Sed iamiam exequar, cuius maximè accusari possent, qui putant Hippocratem monere, vt extenuans vinciendi ratio adhibeatur. Consilium quidem est reficere, quæ exhausta sunt, quod contingere non potest, nisi & vires reficiantur, & materia alimenti abundè subministretur. vinculum verò, quod tradi ab Hippocrate volunt, & sanguinis concursum prohibet, & robur infirmat: sed quod nos dari ab eodem credimus, diuersum est ab illo, quod extenuat, inchoandum enim est à parte sana, non ab ægra, & per multos circuitus adstringendum comprimendum'que, dum ne compressione excitetur dolor, qui posset inflammationem mouere: fascia item vsque ad affectam sedem trahenda est paulatim vi compressionis remissa. Illud prætereà, quòd integrum crus vnà cum ægro C deligari conueniat, ipsorum expositioni minimè congruit, vbi inquiunt Hippocratem velle vinciendum esse, vt quæ extenuata sunt magis, exhauriantur, quo non modò nihil confert vinculum alterius cruris, sed etiam obest, sanguis enim, qui antè ad illud ferebatur, nunc omnis ad affectum depellitur. Quòd autem superioris expositionis auctores malè huc exempla transferant, in aperto est, quùm nullam similitudinem habeant cum ijs, quæ ab Hippocrate traduntur. quoniam qui rectè rationi innititur, si subitò eijci velit omne id, quod causam exhibet, nempè, quod ventriculi tergoribus ita inhærescit, vt vix inde extrahi queat: similiter & acria, quę paulatim destillant, & ita ventrem irritant, vt desidendi necessitas sit, subitò non iniuria educet: quemadmodum euenit in tussi mediocri, quæ ijs exoluitur, quæ ipsam concitant acriorem. sed nulla his communitas est cum eo, quod putant affectum locum, vt recreari incipiat, exhauriendum esse, quùm ex vinculis, neque tabescentes partes firmari possint, neque alimenti materia deduci. Illud verò, quod afferunt de neruorum rigore maximè alienum est, ignaros enim se ostendunt artis, quam tradidit Hippocrates, quùm docet medendi rationem esse, vt contrarijs tollantur contraria. At non nulli minus verborum vim percipientes ad contradicendi studium conuersi sunt, quod ferè faciunt, qui inconsiderate aduersantur, atque ea labefactare contendunt, D quæ nunquam didicerunt. tantùm enim abest, vt per artificiosa illa, quę traduntur ab Hippocrate, id tollatur, quod contrariorum contraria sint auxilia, vt etiam confirmetur. Quin & in adducta sententia dixit, ‖ Frigidæ enim aquæ perfusio calorem reuocat, hæc autem calore finiuntur/ hunc verò calorem, qui medetur frigidis vitijs interdum frictione mouemus, interdum calidis medicamentis, modò exercitatione, aut calida aqua infusa: atque vbi vehementiore calore opus est, bitumine (vt sæpius retuli) vel pice illita, interdum etiam & aquæ frigidæ perfusione. sed cætera omnia, vt potè quæ calefaciendi vim habeant, ijs partibus ac morbis, quibus calore opus est, vbique vtilia sunt: frigida aqua, vt quæ frigida est, quantum in se est, rarò vtiliter adhibetur, atque ei tantùm corpori, quod potentem habet innatum calorem. In habitiore quidem corpore (inquit ipse) est, vbi vtilis sit aqua frigida, neque in hoc, quolibet tempore, sed æstiuo. frigidæ enim aquæ potionem duo afferre, vel noxam ex frigore, vel plurimum caloris ex altioribus partibus redeuntis, quis non nouit, aut non docuit ex ijs, qui de ea conscripserunt? Corpore itaque abundè calido fit, vt à frigore non superetur calor, qui in ipso est, sed cute densata, atque ijs, quæ expirare debent, relictis, augeatur: at si calor imbecillior fuerit, quàm vt subeunti frigori

5. Aph. 11. Ex. ord. 39. b

gori obsistat, vi ipsius ad altiora corporis aspirante, homo frigidis morbis excipitur. fortasse hæc E superuacanea nunc attuli, quum alibi (vt dixi) ea fuerim exequutus. Quæ primò igitur medentur, primò necesse est contraria sint. prima autem dicuntur, quæ nullius medij auxilio his opponuntur: quę medio indigent, non primò efficiunt, sed alia adiuuando efficiendi socia sunt. Agũt autem nugas, qui alui purgationem, medicinam tussim mouentem, frigidam perfusionem proferunt. nam hæc, quamuis rectè interdum fiant, plurimum tamen ab eo, quod nunc proponitur, abhorrent: in quo demonstrandum est, qui fiat, vt vinciendi ratio, quæ extenuandi vim habet, vel quod exhaustum est, confirmet, vel plurimum eò sanguinis concitet. Frustra autem, dum hæc ostendere nequeunt, exempla adscribunt, præterquam quòd exemplo stabilem certam'que scientiam non efficiunt, neq; argumento necessariò demonstant. ostendimus enim in libro de exemplis, non esse exempli vsum, vt qui rem non cognoscunt, eius scientiam acquirant. quod quidem non nulli asserunt, qui rhetorum more, vt scientia comparetur, exempla adhibentes tota aberrant via, non secus atque vbi Platonem dicunt plerunque per enumerationem demonstrare. ostensum enim est illum vti enumerationibus gratia explanationis: quicunque verò tenetur studio exquisitius intelligendi enumerationis vim, & exempli, ad eum locum adeat, vbi de vtroq; tractatur, quę nos alibi exequuti sumus. Sed nunc ad propositum reuertamur eos hor- F tati, qui in hisce libris versantur, vt quùm hactenus diligenter legerint, ad sequentium expositionem accedant, quæ præcedentium fidem faciunt. ad ea iam igitur progrediamur vniuersa, quæ vt in aperto magis sint, non adscribemus tota simul, sed membratim, eo'que modo etiam explanabimus.

33 *Cæterum præstat partem, quæ super aliam posita est, sicut femur super id, quod à genu ad pedem est, simul q; alterum crus, cum integra parte deligare, vt similius sit, pariter quiescat, & æquè alimento prohibeatur, atque alatur.*

Paulo antè propositum est rationem deligandi extenuatas partes diuersam esse debere ab ea, quę ad fracturas pertinet: hęc siquidem adhibetur, vt sanguinis cursum prohibeat, quod in affecta sede collectum est, sursum deorsum'que exprimat, membra quieta seruet & immobilia, cum hac via vitiatæ partes interdum ab inflammatione penitus defendantur: at nunc non eò incumbitur, vt fluxus sanguinis repellatur, vt quod in ipsis subsistit educatur, vt immobiles contineantur, sed ad omnia his contraria consilium dirigitur. Fascia itaque (vt supra scripsi) ordiatur à parte sana, premendo q; hanc, sanguinem, qui in ipsa continetur, ad extenuatam transfundat, non G tamen ex toto integram partem exhauriat. Crure igitur aut brachio ęgrotante abundè est vinculum incipere ab inguine, aut ab ala: sed, si malum hoc femur infestat, aut humerum, necesse est contrarium membrum deuinciri, vinculo ab ima parte orso, & vsque ad inguen vel alam porrecto. Si quando autem brachium, aut crus vehementer ęgrotet, expeditius est vtrunque deligare, & quod superpositum est affectę parti, & quod integrum, vt prohibeatur alimentum, neque illi subministretur. atq; hac de causa dixit Hippocrates /sicut femur super id, quod à genu ad pedem est, simul q; alterum crus, cum integra parte deligare/ vt pariter (inquit) quiescat, id est ociosum sit alterum crus, atque illud, quod affectum est, & ęquè ipsius alimentum intercipiatur. Illud verò /vt ęquè alatur/ idcirco posuit, quia membrum, quod vincitur, noluit ita alimento prohiberi, vt nulla pars penitus ad ipsum feratur. Quòd si vehementer quis adstringat, ex toto ferri alimentum prohibebit, periculumq; protinus erit, ne pars emoriatur: id si non fiet, alimentum quidem certè tam in femore, quàm in crure auferetur. propositum quidem est nõ extenuare femur, sed crus reficere. verum quia vinculi ratio alimentum detrahit, huiusmodi noxam aliquandiu admittimus: deinde postea, vbi crus modicè carnem contraxerit, vtrique communiter consulimus. Quare illi audiendi non sunt, qui volunt Hippocratem iubere, vt cum extenuata parte, ea, H quę superposita est, atque alterum crus extenuetur, vt gracilium partium macies occultetur, ne in aperto sit, ne'ue ex plenioris mẽbri comparatione deprehendatur. cùm nec medicus quiuis vnus è populo, nedum Hippocrates, hanc curandi rationem probaret.

34 *Linteorum numero, non pressu.*

In superioribus iam sępe imperauit, vt hoc idem fieret, vbi deligatum membrum sanari penitus sine dolore voluit.

35 *Laxandum est primò, quod maximè indiget: ac frictione vtendum, quæ impleat, & perfusione citra ferulas.*

Verbum /primò/ vel ad tempus retulit, vel ad vim. si ad tempus, vel in vno vinculo, vel in his, quæ sequuntur, inter se collatis. Sed quia verè hæc omnia dicuntur, idcirco quod proponitur

clarum

A clarum eſt,niſi fortaſſe ſi ita ſcripſit,volens cuncta hęc à nobis intelligi. Protinus igitur in primo vinculo, quoniam conuenit plurimum integræ partis comprehendere, lintea q́ꝫ primo ambitu arctari, tum ſubinde magis laxari,maximè autem ea parte, quæ refectione maximè indiget, probabile vtiq́ꝫ eſſet verbum /primo/ ad vim relatum,de parte dici, quæ curatur: ad tempus verò, de primo vinculo. Quòd ſi accipiamus in omnibus vinculis inter ſe comparatis,mens erit huiuſmo di. ſi in primis vinculis cum integra partem quoque vitiatam deuinxeris, interdum nudandam æger præbebit; quod ipſum primò agendum eſt in ijs, quæ refectione indigent, atque ea de cauſa minus benè nutriuntur. at quùm ſanguis ad vitiatum locum & frictione concitetur, & alijs quæ paulo ſupra narraui,ipſe magis citius q́ꝫ carne implebitur. Verùm Hippocrates & frictionis & perfuſionis aquæ calidæ meminit, non tamen medicamenti, quoniam hìc ſola docet manus præſidia. neque exiſtimandum eſt prætermiſſum ab eo fuiſſe membra eatenus dimouenda eſſe, ne ad laſſitudinem dentur,quùm ea oſtenderit,quę ſunt eiuſdem generis,& motus quilibet permacræ partis ad id genus ſpectet,ad quod frictio: quùm verò quieſcere iuſſerit alterum crus,non ſecus atque integram partem, & nunc frictionis mentionem fecerit, motu quoque vtendum eſſe planè cenſuit. nihil enim prohibet,quo minus abſq́ꝫ humero brachium,& crus abſque femore B moueatur, quùm non opus ſit aduerſus maciem immobili crure ac brachio. conſtat enim curari hæc, dum mouentur tranſmiſſo alimento per partes ſuperiores, quæ eo non fruuntur, ſiquidem illæ potiſſimum fricentur,pice illinantur,& calidis medicamentis curentur. Plurimum verò ſanguinis ad membra concurrere extremis partibus calefactis magnum tibi ſit indicium concitatus ibi calor & rubor. Horum autem plenam curationem habes, quùm his, quæ Hippocrates tradidit, adiecerimus calefacientium medicamentorum admotionem, cuiuſmodi eſt inunctio picis. Hippocrates nihil penitus in hoc libro de medicamentis meminit, quāquam plures affectus me morat medicamentorum auxilium poſtulantes, ex quorum numero ſunt ſanguinis ſuffuſiones, id vitium ſub quo reſoluuntur quæ articulos continent, prẹter hęc abruptiones, cùm eam perſequi medicinę partem inſtituerit,quæ manu medetur,atq́ꝫ hanc (vt dixi) non vniuerſam, ſed partem,quæ maximè neceſſaria ſit,& vtiliſſima his,qui ad medicinalem artem aggrediuntur.

36 *Fulcimenta verò, ac firmamenta, velut pectori, coſtis, capiti, cæteris que eius generis, alia pulſus cauſa adhibentur, ne quid eo concutiatur: alia propter commiſſuras, quæ dehiſcunt, ad oſſa caluariæ, vt fulciant: ſed ad tuſſim, & ſternutamentum, alium ue motum, cuiuſmodi in pectore & capite excitatur, vt firment: quorum omnium eadem* C *in vinciendo moderatio eſt, nam quà vitium eſt, maximè adſtringi debent. Subijcienda igitur lana mollis, quæ morbo aptetur,alligandum q; eſt, non arctius,quàm ne pulſus concutiat, extremitates q; commiſſuræ dehiſcentis ſe concingant, neq; circa tuſſim, & ſternutamenta, ſed firment, ita, vt neque cogi, neque concuti ſinant.*

Quid ſibi velit verbum fulcire,quod Hippocrates dixit ἐρμάζειν, inde aperte colligit, vbi iuſſit fulciendum vinculis eſſe,nō tamen comprimendum,tam quùm panniculus ſuper faſcias inijcitur,quàm quùm faſcię ipſę circundantur. Ducta autem vox eſt à nomine ἔρματα,ſic enim fulcimenta grecè vocantur,quorum meminit Homerus in eo carmine, ὑπὸ δ' ἤρεον ἕρματα νηῶν. quaſi nihil differat, ἐρείσματα id eſt fulcimenta'ne dicantur, an στηρίγματα id eſt firmamenta. Conſtat autem Hippocratem ſæpius dixiſſe ἐρμάζειν non tam in faſcijs, quàm in pannis panniculis'que, quod στηρίζειν id eſt firmare ſignificat: quin & expoſitores vbique pro eodem acceperunt. Nunc verò duorum nominum ἐρμάσματα, ſic enim dixit fulcimenta,& στηρίγματα, quo firmamēta expreſſit, proximè alterum alteri ſubijciens, indicaſſe videtur non ſignificari idem ab vtroque. An ἐρμάσματα intellexit, quæ in vinciendo ſubijciuntur,circundantur q́ꝫ,vt affectam partem immobilem teneant,ac primò quidem faſcias,quæ primùm inijciuntur, quę præter alios D quoſdam vſus,etiamnum ἐρμάζουσιν id eſt fulciunt: dein pannos, qui & ipſi non modò fracturā, ſed & faſcias fulciunt: poſthæc faſcias,quę ferulis ſuperinijciuntur,& panniculos; ſiquidem hæc omnia,cùm ea de cauſa dentur,vt contineant quæ antè inuoluta ſunt,non ea tantùm, ſed fracturas quoq́ꝫ fulcire poſſunt. Verùm ἀποστηρίγματα id eſt firmamenta, mihi videtur appellare quęcunque ſine vinculo ægrę parti vniuerſæ ſuperdantur, aut à ſiniſtra vel dextra parte, aut à ſuperiori vel inferiori. voco autem ſuperiorem vel inferiorem ad craſſitudinem reſpiciens totius corporis,in eo enim ſpacio,quod in ipſius craſſitudinem eſt,quę ſubijciūtur, ab inferiori parte ſunt: quæ ſuperimponuntur, qualiacunque ſint, à ſuperiori. Firmatur autem extremitas recta aliqua re, quæ ab inferiori parte erigatur, caput puluinis & ceruicalibus, tum lanà & panniculis mollibus: canalis comminuto cruri item ſubiectus vtrinq́ꝫ ipſum firmat. Sed pilam ex lana demiſſam ſub alam,in quam humeri caput exciderit, licet & fulcimentum & firmamentum appellare, eo enim, quòd & ipſa alligetur, pars quodammodo fit totius vinculi: quæcunque autem ad fulciendum thoracem & caput ſuperdantur,firmamenta magis dicuntur quàm fulcimenta. Hæc à medicis excogitata ſunt propter motus partium neceſſarios,quorum aliqui naturales ſunt, vt reſpi-

ratio pectoris, pulsus membranarum: non nulli præter naturam, cuiusmodi tussis, sternutamen- E
tum, singultus, & quicunq; pulsus inflãmatis partibus accidunt, aut sub vehementi capitis dolo
re in temporum arterijs, & sępe palpitatio præcordiorum: est etiam interdum, cùm alię partes fir
mamentum requirunt. Debent itaq; adhiberi firmamenta fascijs non nunquam per se iniectis, vt
ad temporum arterias, vbi caput intolerabili dolore torquetur, aut ad præcordia palpitantia, aut
ad vulnera, in quibus veremur, ne sanguis erumpat. non nunquã verò fascia lanam comprehen-
dimus: interdum tamen nulla adiecta fascia simpliciter firmamus. thoracem quidem et ceruices
lana, caput puluinis mollibus, aut leuibus sacculis, in quos milium calefactum coniectum fuerit,
vbi simul & firmandum & fouendum est: maxillam verò prolapsam, mollia firmamenta admo-
uẽtes interdum firmamus. Ergo, cùm communis sit ἐρμάσματος id est fulcimẽti, ac στηρίγματος
id est firmamenti vsus, iure putant, qui librum hunc exposuerunt, ab vtroq; idem significari: qui
bus sępe verbis nos quoq; vtemur nullo discrimine interposito. Est autem commune consilium,
id, quod paulo antè dicebam, vt partes motu minimè concutiantur, sed, cùm (quod proximè de-
claraui) proprium quoddam discrimen inter hæc sit, vbi curiosius agere volumus, στηρίγματα di
cemus, quæ sine vinculo: ἐρμάσματα, quæ cum hoc adhibentur. sic q; statuemus ea vocari στηρίγ
ματα, quæ partibus illis dantur, quarum motus necessarius est, à quo cessatio non est in nobis: ἐρ- F
μάσματα, quę immobilibus. Motus siquidẽ cruris & brachij in nobis est: thoracis verò & mem
branarum non est in nostra potestate, neq; item palpitatio alicuius partis, neq; tussis, neq; sternu
tamentum, neq; singultus: quibus, quo minus moueantur, obsistere aliquandiu non licet. vrget
enim postea necessitas, vbi, qua concitantur, causa vehemens fuerit, videntur q; valentissimi viri
duntaxat posse resistere, prohibere q;, ne moueãtur. Sed aliter Hippocrates in proposito loco scri
psit, quod ad pulsus pertinet, ne cõcutiat: tum quod ad commissuras capitis, ne dehiscant: ἐρμασ-
μάτων verbo vsus: στηριγμάτων verò ad tussim & sternutamentum alium'ue motum, cuiusmodi
in pectore & capite excitatur. Dehiscunt igitur in capite suturę, quæ ῥαφαὶ dicuntur, cùm, vbi os
sa capitis se tangunt, propriè dicantur ἁρμονίαι, sed translato vocabulo ῥαφαί. caluariæ enim os-
sa ad vnguem inter se ἥρμοσται, id est committuntur, atq; idcirco ipsorum contactus καθ' ἁρμονίαν
committi meritò dicentur: & à similitudine eorum, quæ suuntur, ῥαφαὶ id est suturæ. hæ autem
facilè interdum hiant, & interdum dolorem mouent, quùm ea inflammantur, quæ connectunt
membranam caluariam tegentem cum ea, quę dura sub caluaria cerebrum cingit. Sępius item ve
nę tenues, quę per suturas transeunt, inflammatione tentantur: quo fit, vt motus duræ membra-
næ super inflãmatam partem concidentis, dolorem afferat, ad exemplum motus arteriarum, qui G
aliquando ob inflammationem dolori est. Hęc quidem vitia curiosam firmamenti moderationẽ
postulant, sic, vt nec ita laxum inhęreat affectę parti, quæ mouetur, vt ipsum quoq; facilè concu-
tiatur, & ea de causa molestum sit: nec rursus plus iusto insidens premat & dolorem exasperet. Ip
sa autem alligandi moderatio superius ab ipso posita est, & ad alios quosdã morbos, quibus idem
vinculum quod fracturis cõuenit, atq; idcirco nunc scripsit /quorum omnium eadem in vincien
do, moderatio est./ quorum/ intelligens, quæ nunc proposita sunt. Cum q; eandem dixerit mode
rationem esse, deinceps moderationem ipsam refert, cùm inquit /nam, quà vitium est, maximè
adstringi debent/ id est, vbi vitium est: siquidem verbum /quà/ ᾗ ab ipso dicitur, quod nunc pro
aduerbio loci accipitur, ac propterea debet adspiratione & circunflexo accentu proferri. Itaq; id,
quod ad huiusmodi vitium fulciẽdum vel firmandum adhiberi vtiliter testatur, adstringi voluit,
nimirum fasciarum ambitu, non magis, quàm vt prohibeat partes, quo minus sub pulsu concu-
tiatur, quod est præ angustia impedire motum arteriarum, hęc enim est causa doloris. Alium in-
super finem præscripsit, qui propriè pertinet ad suturas, quę diducuntur, quùm inquit /extremi-
tates q; commissurę dehiscentis se contingant/ extremitates vocans, vltra quas non possunt com
missurę se contingere. Intelligitur autem ex hoc vehemẽs & immoderata compressio. nam, vt di H
duci ossium commissuram non expedit, ita, nec plurimum comprimi, quãdoquidem hoc quoq;
naturæ alienum est. Hi ergo fines sunt valentioris pressus: imbecilliores, deinde adscribit /neque
circa tussim & sternutamenta/. quasi ita dixerit, neq; in tussi & sternutamento, ita, vt affectę
partes nulla re contentę concutiantur, agitentur q;: tunc siquidem acriores motus con
cutiendo laxiores partes, et minimè fulctas, vehemẽtius q̃ vitiatis opus sit, earum
dolores exacerbarent. Quę verò moderatio adhibenda sit in fulcien-
do, ipse postremò adiungit, vbi ait /ita, vt neq; cogi, neque
concuti sinant/ id est, ne, quæ vitiata sunt, com-
primantur, valenter, ne'ue motu con
cutiantur, hoc est, neq; ni
mis arctè, neq; ni-
mis laxè, colli
gentur.

Galeni

GALENI IN HIPPOCRATEM DE FRACTVRIS COMMENTARIORVM LIBRI TRES

Vido Vidio Florentino interprete.

Ab eodem denuo multis locis ex vetustis manuscriptis Græcis exemplaribus castigati.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI

Communis ratio corrigendi simplices in cubito fracturas tractatur. Ac primum Brachio proposito docet, quo pacto extensiones, conformationes, deligationes, & positiones fractarum partium fieri debeant.

C SCire licet, antequàm singula exponamus, posse expositionem omnem, quæcunque in opere obscura sunt, aperire. aliquid autem ex ijs, quæ scripta sunt, vel vt verum demonstrare, vel vt falsum refellere, tutari q; si quid à cauillatore quopiam reprehensum fuerit, pręter expositoris officium est, consueuit tamen fieri ab omnibus ferè, qui libros exponunt. quam rem ab expositore modicè attingi propriè nihil prohibet: sed certare de auctoris sententijs absolutè, expositoris fines excedit. Hoc igitur non illud respiciens, vbiq; ijs, quæ verè expositiones sunt, pauca ad confirmanda, quę proponuntur, adijciam. Verùm, quùm duplex sit huius expositionis differētia: quandoquidem & idipsum, quod obscurum est, duplex est: de hoc quoque aliquid præfari expeditiùs arbitror. Hęc ipsa, quę in libro de expositione seorsum latius enarraui, paucis explicabo, quasi quoddam compendium faciens. ibi enim ostendi aliud re uera obscurum esse, aliud ob id pręcipuè, quod multa sunt auditorum genera, vt sermone eruditi sunt & exercitati, vel omnino rudes: tum vt natura perspicaces sunt, & prudentes, vel hebetes, & imprudentes. Ac, ne longius exempla petamus, in hoc proposito libro de fracturis, vbi Hippocrates inquit, ‖ Dicendum ergo est è medicorum errori- Sect.1.t.7.225.c
D bus, quos docere volo, quosque dedocere. verba per se obscura sunt, quùm minimè existimemus quosdam esse errores, quos docere conueniat. Huiusmodi etiam illud est. Prætereà articulus ita extentus recuruatur in hoc habitu. intento enim brachio curuari inquit cubiti iuncturam. videtur autem & hoc absurdum, id curuari dicere, quod rectum est. Item, quod inquit, Nam si ita collocetur imum caput humeri, quod cardinis modò in cubiti sinum conijcitur, efficit, vt brachij atque humeri ossa dirigantur, perinde ac si totum vnum sit. sed, si quis viderit, quale vtrunq; os sit, de quo agitur, nullam habet obscuritatem. iure autem verba existimabit obscura, qui naturam cubiti iuncturæ ignoret. Ego, quoniam plerique eorum, qui librum hunc legunt, in incidendis corporibus minimè sunt versati, melius duxi omnia huius generis explicare: quæ verò talia non sunt præterire, adhuc de his illud præfatus ijs, qui librum hunc lecturi sunt, vt si quà ex verbis à me expositis obscura ipsis aliquo modo videantur, ante omnia spectent, num quid mendi sit in suo libro, cum exemplaribus fide dignis illum conferentes, examinantes'que: tum si rectè habere visus fuerit, eadem verba attentè iterum, & tertiò legant. ego verò, quùm præsens præsenti librum aperio, ad vnguem conijcere possum expositionis modum, vbique addiscentis ingenium inspiciens: at cum omnibus scribo, nec quid maximè, nec quid minimè idoneum exigat, conij-

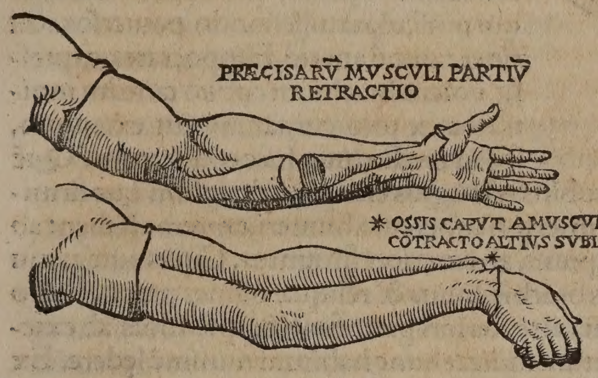
cio: nam illud plerisque obscurum erit, hoc iniquo animo ferunt, qui in rebus claris immorantur. E Optimum igitur censeo, quid mediocre ingenium postulet, conijcere, atque, vbi non succedit, magis ad id spectare, quod præstantius est: neque enim commentarios legendos puto, quibus ingenium est inferius mediocri, quibus'cum benè agitur, si postquàm eadem sæpius de doctoribus audierunt alijs atque alijs verbis exposita, percipiunt.

1 *Medicum oportet, quæ suo loco mota sunt, & fracta, rectò admodum statu intendere.*

Non nullæ orationes, & si nihil doceant, quod magni momenti sit, tamen expositionis particulæ censentur, quales sunt, quæ scripturæ varietatem notant. cuiusmodi quidpiam nunc videmus in proposita oratione, quæ ab alijs scribitur /medicum oportet/. ab alijs absque primis verbis /medicum oportet/, Atticis enim hoc prorsus est vsitatum, quorum linguam Hippocrates aliquantum vsurpat, ita vt eius sermo à non nullis priscus atticus existimetur. Nos autem in alio paruo libello, quid de sermone Hippocratis iudicemus, seorsum demonstrauimus. Nunc explanationis initio satis est admonere omnia hæc à me prætermittenda, quùm propositæ materiæ necessariæ partes non sint, & expositionem reddant nimis longam /quæ suo loco mota sunt, & F fracta, rectò admodum statu intendere/. appellat autem, cùm ossa citra fracturam suo loco mouentur, non solum ἐκπτώσεις, & ἐκπτώματα, sed etiam ἐξαρθρώσεις, & ἐξαρθρώματα. Quod ad fracturas pertinet, id animaduertendum est Hippocratem, vt sæpius κατάγματα, rarò ἄγμα nuncupet, eo vocabulo, quod rarius vsurpauit, hoc opus inscripsisse: quo fit, vt non nulli velint non seiunxisse hoc Hippocratem ab opere, quod inscribitur, de Articulis, sed vtrunque in vnum contulisse: diuisum verò fuisse postea in duo præ magnitudine: atque, vbi in vnum ambo conuenerant, inscriptum fuisse, de Officina medici. Quam rem malè conantur testimonio firmare, asserentes scriptum fuisse librum vnum de officina medici, ab homine antiquo primo Hippocrate, qui patrem habuit Gnosidicum: libellum verò, quem nunc ita inscriptum habemus, compositum non fuisse à magno illo Hippocrate, qui maximus inter græcos habitus est auctor ac medicus. Sed quia in his duobus operibus tractatur de ijs, quæ in officina medici fiunt, idcirco aiunt inscripta fuisse, de officina medici, atque ea de causa hîc etiam exquisitum ordinem in docendo non seruari: ipsum enim in hoc opere de fracturis mentionem fecisse de articulis quibusdam luxatis: atque operi, quod sequitur de articulis, non pauca de fracturis inseruisse. Verùm quibus placet opera hæc, non ab aliquo seiuncta, sed à principio duo com G posita fuisse, ab ijs, circa quæ magis versantur, inuenisse inscriptionem affirmant. ita enim opinantur ipsi inscripta fuisse, atque inde initio sermonis accepto longius labuntur, ostendentes pleraque ex operibus Hippocratis hac ratione inscribi. Equidem in vnum'ne contulerit Hippocrates ambo hæc opera, an non, dicere non habeo: procedente autem sermone ostensurum me polliceor fracturas, & ea luxata, quæ tractantur in hoc opere, doctrinæ cognationem inter se habere, atque item luxata, & eas fracturas, quæ in opere de articulis. At quamobrem in propositis nunc verbis /quæ suo loco mota sunt, & fracta/ orationis ordinem permutet (scripsisse enim debuit /quæ fracta sunt, & suo loco mota/, eo quod antè de fracturis tractet) possum vnam duntaxat causam reddere, hoc pacto. sæpissimè videre licet Hippocratem, & ex maioribus eos, qui eloquentissimi sunt, hunc enunciandi modum vsurpasse. Fortasse igitur non ordinem dicendorum, sed ordinis concentum attenderunt, vel adeò exquisitum ordinem in huiusmodi orationibus neglexerunt. /Rectò admodum statu intendere/. Membra, quæ luxata sunt, aut fracta, dum intenduntur, præcipit rectò admodum habitu figurari. sed qua de causa intendi debeant, hîc omittit: de modo, quo collocari membrum conueniat, dum intentio adhibetur, latius pertractat. cùm posset in opere rem ipsam docens, nihil de ijs, qui H secus sentirent, meminisse. Atqui non in hac oratione tantùm, sed in ceteris omnibus ignorare non oportet, orationum alia summatim rem proferri, atque hæc omnium breuissima est: alia huic maximè contraria rem plenè explicari, in qua nihil omnino prætermittitur, quod vtiliter dici potuisse videatur: reliquas verò omnes his interiectas esse, & alias ad breuissimam, alias ad longissimam, propius accedere, sicut alias rursum paulum à media distare. Vtriusque autem generis legere singulas oportet pro arbitrio, atque ocio: eos autem nullo modo accusare, qui vel quod breues esse laborent, obscuri fiunt: vel, quod orationis perspicuitati studeant, longius labuntur. illis enim dare legem non conuenit, præsertim, quùm nihil sit profutura, sed accipere debet vnusquisque quod sibi vtile sit, cum eo vt intelligat docendi propositum non esse idem in omnibus libris. verbi gratia, in his duobus de fracturis, & de articulis, plenè scribit: summatim verò in eo, qui, quùm de impellendis ossibus tractet, μοχλικὸς inscribitur, vbi, quod ad res pertinet, idem agit. Est autem plenè explicandi ratio ad perspicuitatem maximè accommodata: compendiaria verò ad memoriam. huius rei, quam semel indicaui, vbiq; memento. Sed iam pergimus ad ea, quę traduntur, diligenter animum aduertito.

Ipse

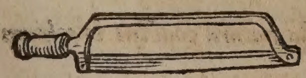
A Ipſe ergo in ſequentibus cauſam inquiret, cur, ſiue fractum os componendum, ſiue luxatum in ſuam ſedem collocandum ſit, antè opus ſit extendere. Mihi autem rei explicandæ locus hic videtur, vt qui operam dem, vt planè exponam: ad quod plurimum conferre orationis ordinẽ, quùm nullam controuerſiam recipiat, nihil eſt, quod demonſtremus: ſicut nec ab ijs, qui quidpiam exponunt perſpicuitatis gratia, non ſolum ordinem, ſed modum ſingularum omnium orationum attendendum eſſe. nulla enim alia de cauſa expoſitionem ſcribimus. In opere igitur de motu muſculorum oſtendimus maximè proprium eſſe muſculorum, ſi ad reliquas corporis partes referantur: ſi ad ſe ipſos, maximè commune ad exemplum lori, chordæ, aut funis, in ſe ipſos contrahi. nam, ſicut hęc diſtenduntur, vbi eorum extrema prehendentes in diuerſa diducimus: & vbi ſinimus, ponimus´que, contrahuntur: ita muſculi oſſibus vtráque extremitate innexi coniunctionem habent ijs, quæ manu prehenduntur, reſpondentem: ab ipſis autem in contrarias partes attracti medij inter extremas partes, hoc eſt, ſuo corpore vniuerſo intenduntur. qua de cauſa, vbi eorum fibrę omnes tranſuerſæ præciduntur, partes plurimum inter ſe recedunt, vna quidem ſurſum ad totum muſculi initium, altera verò deorſum ad extremum, qua parte poſt articulum cum altero membri oſſe coniungitur. Idcirco, vbi integro muſculo articulus ſuo loco moueatur, finis B muſculi iunctus illi parti, in quam os excidit, qui totus ad ſuum initium contrahitur: cũ eo autem attrahitur pars membri cum qua nectitur, hoc eſt, caput oſſis, quod in receſſum inſeritur, quo contracto vnà contrahitur totum os.

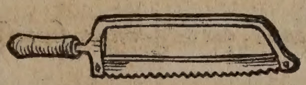
In quo caſu accidit, vt caput eius oſſis, quod in commiſſura ſubiectum eſt, priſtina ſede ſublimius collocet. quare nullo modo reſtitui in ſuum locum poteſt, priuſquàm toto membro intento eatenus deorſum compellatur, quatenus ſurſum præter naturam venit. Hac itaq; de cauſa oſſa, quę prociderunt, prius intendẽda ſunt. Quod aũt comminuta quoq; oſſa intẽdi debeāt, vel ex eo potiſſimum colligitur, quòd ſicut in luxatis reſtituendum eſt, quod erupit, ita in ijs, quæ fracta ſunt, quod affectum eſt, componi de-C bet, ſic, vt comminuti membri extrema ſe tangāt. eſt enim fractura perpetui oſſis abruptio, perinde, atq; vlcus carnis. vtrunq; autem tunc ex toto reſtituitur, cùm ad priſtinam vnitatem id actum eſt. quod fieri non poteſt, niſi fracti oſſis partes è regione collocentur, quę curatio grecè διάπλασις dicitur. Itaque, ſi leuis fractura fuerit, vtraq; leſi oſſis pars ſuo loco manet: ſin os penitus perfringatur, neceſſe eſt partes inter ſe cedere, hac, vt puta in priorem, illa in poſteriorẽ regionem veniente, atq; alia in dexteram, alia in ſiniſtram. Quamobrem ambabus manibus, vtrinque membrum prehendẽtes, quod in priorem partem erupit, retrò cogimus: quod in poſteriorem, compellimus in priorem: quod in ſiniſtram excidit, in dexteram trudimus: quod in hanc prolapſum eſt, in cõtrariam repellimus, ita, vt omnes comminuti oſſis partes per manus componentis in cõtrarias partes vrgeantur. Dum hæc itaq; fiunt, periculum eſt, ne aliquæ fracti oſſis eminentiæ confringantur. non enim redditur ex toto leue vtrunque oſſis extremum, perinde quaſi ſectum ſit ſerra gladium referente: nam quæ dentata eſt, & ipſa exaſperat.

Fracti oſsis alternatio & aſperitas.

D

Serra cultraria.

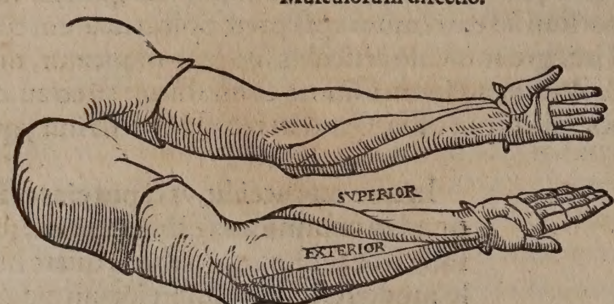

Serra dentata.

Quare fracti oſſis partes in diuerſa, partim ſurſum verſus, partim deorſum deducentes, ad componendam fracturã venimus, cauentes, ne, dũ coniunguntur partes oſſis, quarũ altera ſup alterã excellit, aliquæ ipſorum eminentiæ perfringantur. quod penitus aſſequemur, vbi oſſa ἐγχρύπτοιτο, id eſt condantur, vnum ſcilicet ſub altero. eo enim vocabulo vtitur Hippocrates, vbi fracti oſſis partes in ſuum locum reponuntur. Ergo, vt, quę receſſerunt, iungantur, neceſſe eſt alteram partem ſurſum, alteram deorſum attrahere. quod iam omnes medici faciunt, rem interdum ſolis miniſtrorum manibus committentes, interdum laqueos inijcientes, vbi maiori vi opus ſit, in diuerſa contendere. Oſtendimus autem tã in fractorum, quàm in luxatorum oſſium curatione, principio intẽdendũ eſſe: adhibendam verò intentionem hanc mẽbro non temerè figurato, deinceps dicemus: atq; illud in primis, quùm in fracturę curatione quatuor agere debeamus, intendere, componere, alligare, & continere, eundem habitum omnium eſſe communem oportere.

oportere. componimus quidem, dum intendimus: vbi composuimus, protinus alligare conue- E
nit, saluo eodem membri habitu, quo compositum est: quem rursus seruare decet, vbi cõtinetur:
nam, si moueatur, vinculum quadam parte laxiores habebit circuitus, quadam arctiores. laxiores,
quum ossa moueri patiantur, quod compositum est, corrumpẽt: arctiores, quum dolori sint, in-
flammationem excitabunt. Quatuor igitur, quæ agenda diximus, cõmunem habitum requirere
demonstratum est. consideremus posthac, quid intuiti, hunc habitum inueniamus. Porrò, quùm
membrum intẽditur, ille optimus est, sub quo non magna vi separata ossa in diuersa componun-
tur: quùm continetur, ille, qui minimè lædit. vtrunq; præstat, qui ita figurat, vt musculorum fi-
bræ directæ intendantur. directæ autem intenduntur, quùm ab ima mẽbri parte vniuersus muscu
lus collocatur: nam, si musculus, qui suum initiũ habet à parte interiori, ita collocetur, vt medius
ab interiori parte mẽbri, extremus ab exteriori: vel sic, vt medius à superiori, extremus ab interio
ri situs sit: hoc pacto circa membrum in cochleam serpẽs magnam vim requirit, cùm intenditur.

Musculorum directio.

Musculorum distortio in supinæ manus figuratione.

Itaque, si hoc modo figuratum muscu-
lum extẽdas, dum fracti ossis partes abun
dè diducantur, vehementer dolebit, ma-
gno cum periculo, ne conuellatur. con- F
stat enim intentionis vi conuulsos inter-
dum musculos fuisse. Quare eundem es-
se habitum constat, qui minimè lædit, &
qui musculos nullo modo peruersos con
tinet: quod apertè Hippocrates expres-
sit, volens brachium cubito tantùm inni-
ti, non ex toto curuatum, aut extentum,
sed in medio inter hæc collocatum. Quẽ
habitum ipse docuit optimum esse, primo, quòd cubiti os longius est radij sede, ipsum'que firmi-
ter sustinet: deinde, quia musculi, qui oriuntur ab interiori tuberculo humeri, extrema habent ab
interiori parte totius brachij: qui ab exteriori incipiunt, ab exteriori finiuntur. Cuius autem mu
sculi initium & finis ab interiori parte sunt totius brachij, huius & reliquæ omnes partes, & pro
pterea totus ipse musculus. Similiter cuius extrema ab exteriori parte sunt, & ipse totus ab exte-
riori parte est totius membri. Quin & experimentum indicat hunc habitum minimè lædere. Ex
duobus verò quibus hic interijcitur, supinus musculos plurimum peruertit, & vehementem do G
lorem mouet: pronus minus peruertit, minus'que dolori est. Habes de brachio figurando sum-
matim omnia, quæ latius deinceps Hippocrates docebit, ea oratione vsus, quæ perfectè plane q;
rem exponit, ita, vt paucis omnino opus sit ad ea exponenda, ijs præsertim, qui imbuti sunt pue-
rilibus disciplinis, vel apud doctores librum legerunt, quibus sanè commentaria scribuntur.

2 *Ea siquidem est natura iustissima.*

Quasi dixerit maximè conueniens. nam, vbi, quod conuenit vnicuique, seruatur, res iustè ha
bet, atq; administratur. Quid autem corpori conueniat, præter id, quod secundum naturam est,
haud facilè intelligitur. ergo cùm singulis partibus conuenientia inest figuræ, coloris, & magni-
tudinis, optimè habent.

3 *Sed, si in hanc vel illam partem declinatur, in pronum habitum peccetur. leuius enim peccatum est, quàm si in supinum.*

Duos habitus posuit, supinum & pronum, qui & ad vniuersum corpus referuntur, & ad H
vnam ipsius partem, nempe brachium. Totum igitur corpus pronũ dicimus iacere, vbi deorsum
venter spectat, dorsum verò in superiorem partem: contra supinum, vbi sursum venter, in infe-
riorem partem dorsum. Quos habitus cõmemorans loquuturum se de brachio indicauit, quùm
nequeat corpus totum frangi, aut excidere. Sed causam, cur præstet in pronum declinare, quàm
in supinum, vbi quis deceptus rectum nõn assequatur, ipse in sequentibus aperiet.

14 *Qui nihil capiunt consilij, plerunque nihil errant: ipse enim, qui deligabitur, sic iusta natura coactus brachium porrigit.*

Medici, inquit, qui ante naturalem brachij habitum, nihil attendunt, plerunque melius cu-
rant, quàm qui malè ratiocinantur. Idiota enim, qui alligandus est, medico brachium porrigit
figuratum, quemadmodum minimè lædat, instructus à natura, quam nunc iustam dixit: quip-
pe quæ generationis initio, & postea in tota vita degenda, οἰκεῖον, id est conuenientem, singu-
lis partibus habitum inuenit. /Ipse enim qui deligabit brachium porrigit/. vocabulum porrigit,
ἀπορέγει dixit, quod nõ nulli accipiunt pro ὀρέγει, id est porrigit medico: nõ nulli pro ἀποκωλύει,
hoc

A hoc est, non permittit, vt medicus indoctior membrum in contrarium conuertat. omnes enim homines natura singulas partes figurant, quemadmodum minimè lędant: quem habitum indicat Hippocrates esse maximè rectum. Porrigunt igitur ęgri se ipsos ita figuratos: atque ægrè ferunt, vbi aliter à medicis collocentur, renituntur'que, atque ob dolorem ducenti non parent. hoc autem volunt Hippocratem significasse verbo ἀπορέγει. Sed vtrouis modo acceperit, res eadem manet. nam idiotæ, quum ita brachium collocent, quemadmodum minimè lędat, pręstantiores sunt medicis, qui, cùm sibi sapientes videantur, malè hoc figurant. Sunt & qui ad vtrunque id referant /sic à iusta natura coactus brachium porrigit/. Sed cùm proposita res seruetur, quomodocunque verbum id accipiatur, superuacaneum est in his amplius insistere, inutilia enim sunt, & inuentu facilia, quę ambiguis verbis traduntur. Quare illi omittenda sunt, qui tẽpori parcit, quùm in iis, quæ vtilia sunt, id consumere magis conueniat.

5 *Sophistæ autem medici vtique sunt, qui peccant. Porrò brachium fractum non magno negocio pertractatur, id q; (vt ita dicam) cuiuis medico facile est.*

Sophistas intelligit eos, qui sapienter aliquid sibi inuenisse videntur, errantes tamen, atque idB circo non obseruantes, quod rectè omnes idiotæ cognouerunt.

6 *Quem locum cogor latius explicare, quoniam medicos vidi, qui, cùm deligarent, sapientes habiti sunt à brachio figurando, vnde par fuit videri ignaros. Multa enim alia, quæ sunt huius artis, ita iudicantur. Nam, quod nouum est, quamuis non dum constet, vtrum sit vtile, anteponunt ei, quod consuetum est, quod iam sciunt utile esse, atque id, quod alienum est, ei, quod receptum.*

Ipsemet tibi ostendit in sequentibus, quæ omnia obscura sunt, cur sermonem de figurãdo brachio dilatauit, quanquàm locus per se, nec difficilis est, nec ita multa verba desiderat, ex quo protinus causam inuenies, quamobrem in iis, quæ tradidit, ordinem omnino exquisitum non seruarit. quisque enim priùs de eo, quod magis vrget, verba facit. Ergo, qui à medici eius sæculi pro cõperto habebant ad omnem, tam comminuti quàm prolapsi ossis curationẽ intentione opus esse, sed ignorabant, qui'nam habitus secundum naturam esset, idcirco de hoc in primis egit. Ac multò adhuc magis, quia medici quidem optimo deterrimum habitum anteponentes, prauis rationibus eam rem sibi ipsis, atq; aliis persuadebant. Quòd si ignari omnino fuissent, oportebat verũ C ipsos docere. at, cùm non solùm ignari essent, sed etiam cognitionem sibi vendicarẽt, necesse fuit Hippocratem id primò conuellere, deinde animum iam purum vera scientia instituere.

7 *Dicendum igitur est è medicorum erroribus, quos docere volo, quosque dedocere, de brachij natura.*

Dedocere vult ea, quæ medici non putant vitio danda, quùm tamen vitia sint: docere quę putant vitia, quùm non sint.

8 *Etenim, quod hac ratione traditur, ad alia quoque ossa corporis pertinet.*

Non iniuria dicit orationem hanc ad alia quoque ossa sananda pertinere. ea enim ad quæ spectantes, inuenire naturalem vniuscuiusque habitum conueniat, omnium cõmunia sunt. duo autem sunt (vt suprà indicauimus) nempè vt dolorem euitemus, & rectum statum tueamur. illud experimento comperitur: hoc partium quoq; situ, quem corporibus incidendis comparamus.

9 *Ergo Brachium, de quo sermo est, quidam vinciendum dedit pronum: hic autem coegit collocari modo sagittario-* D *rum, quùm humeri caput coniiciunt: atque ita deuinxit existimans hunc esse naturalem eius habitum. Quam rem eo argumento comprobauit, quòd ossa omnia, quæ in cubito sunt, inter se dirigantur, tum superiectæ partes æquentur: quòd etiam tam exteriores, quàm interiores, inter se directæ collocentur: ita enim inquit & carnem, & neruos naturaliter sitos esse. Sagittarios præterea testes adduxit. His autem dicendis, præstandis que sapiens habebatur: aliarum verò artium immemor erat, quæcunque vi aut artificio quidpiam moliuntur, nesciens alium alibi esse habitum naturalem. Quin & in eodem opere, alius erit dextræ, exempli causa, alius sinistræ habitus naturalis: aliter enim brachium naturaliter figurant iaculantes, aliter funditores, aliter rursus qui lapides coniiciunt, aliter pugiles, aliter qui in ocio sunt. Quotquot enim artes reperiri possunt, singulæ naturaliter brachia requirunt, non eodem modo figurata, sed ad instrumentum, quo in singulis vtendum, & ad opus, quod efficiendum est, accommodata.*

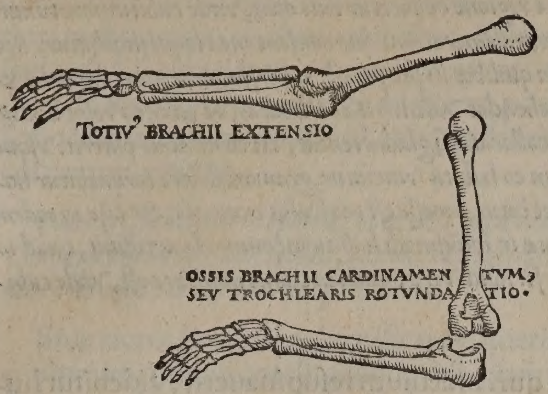
De his quoq; semel aliquãdo meminisse oportet, quam rem nos minimè pręteribimus. Quidam ex iis medicis, qui sapientes habentur, proposita verba /ergo brachium de quo sermo/ tanq̃ mendosa iure suo corrigẽs, grecè ita scripsit /τὴν οὖν χεῖρα περὶ ἧς ὁ λόγος ἦν/ adiecto verbo/ ἦν, hoc est erat/ suã nobis ostentãs disciplinã, qua fuerat à grãmaticis, rhetoribus q; eruditus, ita vt ignoraret modũ præcisè loquendi omnibus antiquis vsitatum. Erit aũt plena oratio, si perficiatur hoc modo

modo /ergo brachium, de quo sermo erat, quidam vinciendum dedit pronum/. Idiotæ plerunq; E medicis brachium porrigunt conuenienter figuratum, sed horum quidam nimiùm curiosi recedentes ab eo, quod naturaliter propositum esse debet (id autem fuit doloris carentia) pronum habitum eligunt, vt potè quem commodiorem existiment. nullus tamen idiota medico brachium porrigit resupinatum: multum enim abest hic habitus ab eo, qui minimè lædit. quem aliqui medici & ob inscitiam, & vt sapientes videantur, interdum non admittunt, atque ea de causa sagittariorum exemplo brachium vniuersum collocant, quidam penitus resupinatum, quidam nō multum ab huiusmodi habitu recedens. Peccant igitur, non modò in hanc partem, sed quòd extentum figurent. quos Hippocrates prodidit ea ratione moueri, quòd vbi totum brachium sagittariorum exemplo figuretur, ossa diriguntur, & totius brachij superiectæ cutis partes æquantur, sed hæc valdè probabilia sunt, & se vicissim consequuntur: illud re uera non sic habet, carnem & neruos eo habitu, perinde, atque ossa in recto situ omnibus partibus seruari: quod si ita res haberet, non modò probabiliter, sed firmissimè demonstrarent huiusmodi habitum naturalem esse. Verùm hæc tolerabilia sunt. transferre autem huc sagittariorū exemplum, existimari debet prorsus fatuum, satius´que fuit eos ab Hippocrate nullo modo commemorari, quàm acerrimè refelli. nam, quæ prorsus stulta sunt, deridenda magis sunt, quàm à scriptoribus confutanda: non tamen F prohibeo, quo minùs, dum viuentes agunt, redarguantur: ac præsertim, vbi, qui hęc nugatur, audientibus persuadet, vt sibi ipsi hominis curationem committant. Fit etiam interdum, vt nos quoque in scribendo stultis opinionibus contradicamus, vbi multos videmus illis credere, quasi veræ sint: quod nunc accidit Hippocrati, qui nihil esse commune sagittarijs, & vincientibus, ostēdit. Quæ verò afferuntur de ossibus, neruis, & carne, recto statu collocādis, quamuis nullum per hęc fuisset Hippocrates reprehensurus, per se necessaria fuerant ad optimum habitum inueniendum, cuius caput est, si argumentum ex signo colligamus, doloris carentia, id enim neque ipsos idiotas latet: verùm, si rei causam, naturam´que spectemus, rectus partium status, qui idiotis non item patet, sed illis duntaxat, qui incidendis corporibus operam dederunt. Quæ ab Hippocratę subiiciuntur, maxima ex parte plana sunt, nec quidquam habent, quod in quæstionem vocetur, quare vniuersa hæc mihi prętereunda, quod non accidit iis, qui librum legunt, quibus longiori tempore sunt consideranda. Quod inquit /hic autem coegit ipsum collocari modo sagittariorū, cùm humeri caput coniiciunt/ obscurum est, & incertum. quocircà non nulli verbum /coniiciunt/ quod dixit ἐμβάλλωσι, propterea scriptum ab Hippocrate existimant, quòd extento brachio humeri caput in sinum ceruicis, quæ in lato scapularum osse est, coniiciatur, in quem anteà G non coniiciebatur, cùm brachium demissum erat. tunc enim iuxtà erat duntaxat, & cōtingebat: quam rem his verbis expressit /versatur humerus in lato scapularum osse transuersus, vbi brachium iuxta latus extenditur/. Censent alij ἐμβάλλωσιν dixisse Hippocratem translatione vsum à nauium impetu. ἐμβολὴ gręcè dicitur, vbi datur opera, vt naues hostium mergantur, quandocunque signo dato prora aptatur ad nauem alteram perfringēdam, potissimum à latere, totam q; dissoluendam, ac submergendam. tunc quasi paratum esse ad ἐμβολὴν, id est ad impetum faciendum aiunt. Item apud comicos porrecta membra dicuntur ad ἐμβολὴν, id est ad impetum faciendum parata: quod Aristophanes ostendit, quùm inquit, χωρεῖ ἐπὶ γραμμὴν λόρδος ὡς ἐμβαλῇ, id est, recta accedit incuruus, quasi ad impetum faciendum paratus. Quę subdit omnia, si animaduertantur, manifesta sunt, vsque dum inquit.

10 *In sagittarijs par est hunc alterius brachij habitum optimum esse: nam si ita collocetur, imum humeri caput, quod cardinis modo in sinum cubiti conijcitur, efficit, vt brachij atque humeri ossa dirigantur, quasi totum vnum sit.*

Scribit nunc aduersus eos, qui vniuersum brachium intentum deuinciunt, sicuti sagittarij si- H nistrum continent. Ait enim ad id agendum iure opus fuisse brachio extento, quùm neruus dextra tenditur versus partem posteriorem: totus verò arcus in eadem regione continetur à sinistra, ne in alteram partem inclinetur. Nam si neruus dextra validè in posteriorem partem intentus totum arcum secum adducat, ductio sagittæ in posteriorem partem impedietur, vt quæ debeat à valido neruo contento´que emitti. Ergo, quantum ex vltima contentione remittitur, tantum demitur de emissione sagittę: quod, quùm in confesso sit, Hippocrates causam adiungit huiusmodi /nam si ita collocetur imum humeri caput, quod cardinis modo in sinum cubiti coniicitur, efficit, vt humeri atq; brachij ossa dirigantur, & brachium totum sine inclinatione seruetur/. vocat autem γιγγλυμοειδὲς imum caput humeri, quod cardinis modo cum cubito committitur. quandoquidem cardines (grecè γίγγλυμοι) & quosdam sinus habēt, & quosdā processus sinibus recipiunt eorū, cum quibus cōmittuntur, processus: processibus in ipsorū sinus inseruntur. Similiter imum caput humeri in gibbū ambitū desinens duo à lateribus tubercula exigit, vnde similitudo trochleę fit. hęret aūt huiusmodi ambitu trochleā referēte in sinibus cubiti. Extremus hic ambitus, & à priori & à posteriori parte cauum hēt: in vtroq; se insinuāt cubiti ꝓcessus rostro similes,

Siquidem

A

Sinus cubiti ſigmatoides.

Siquidem cubiti caput ſuperiùs C literam refert, quà cum humero committitur: accipit'que humeri ambitum, qui trochleam refert, ferè totum, vbi brachium ſic collocatur, vt cubitus atq; humerus rectum angulum oſtendant. At rurſus, vbi humero quieſcente, cubitus circa gibbũ eius ambitum moueatur, ſi in priora feratur, cubiti commiſſuram flectit. ſi in poſteriora tendit, in maximo quidem flexu prior cubiti proceſſus in humeri cauum, quod à priori parte eſt, conjicitur: in extenſione poſterior proceſſus in poſterius cauum, quod, quùm maius ſit, maiorẽ proceſſum accipit. quare plurimum extẽdere & curuare totum brachiũ poſſumus: quod nullo quidem modo cõtingeret, ſi nullum cauum in humero fuiſſet. Quùm huiuſmodi ergo ſit cubiti iun-
B ctura, vbi totum brachium ad rectum angulum figuretur, ita, vt humerus & cubitus rectum angulum oſtendant (quem habitum Hippocrates ſolitus eſt appellare ἐγγώνιον) ambitus trochleã referens medius hęret cauo cubiti, quod C literam repræſentat. At vbi totum brachium extenditur, cubitus in poſteriorem partem fertur, & proceſſus, qui ab ea parte eſt, motui præeſt: ceſſat autem, quieſcit'que, quùm primum ad humeri cauum, quod ea parte eſt, peruenit. Quo fit, vt commiſſura extendatur, & imum humeri caput, cardinis modo, ſinu cubiti innitatur. vocat autem Hippocrates βαθμίδα, non modò humeri ſinum, ſed cęteros omnes, in quibus recipiuntur oſſium proceſſus.

11 *Præterea articulus ita extẽtus recuruatur. Ergo verisimile eſt ſic eum locum minimè flecti, maxime que intendi, neque à neruo, quem dextra tendit ſuperari, neque illi cedere: ad hæc neruum ipſum plurimum adduci. Quo fit, vt ſagittæ à valida ſubita que vi emittantur: quæ autem ſic emittuntur, maiori impetu celeriùs feruntur, longius que. Sed vincientis & ſagittarij nihil commune.*

Ex modis, quibus brachium figuratur, extenſio flexui contraria eſt, ſupinus habitus prono. hi ergo extremi ſunt, & quaſi quatuor habituum exceſſus: duo alij medij ſunt, vnus quidem inter
C extremum flexum & extenſionem, quem Hippocrates (vt dixi) ἐγγώνιον appellat: alter inter pronum & ſupinum, ſub quo ait cubitum radio ſubiici. Igitur, ſicut hunc iuſtum & rectum dicit, ſic etiam illum, qui ἐγγώνιος dicitur, ſub quo humerus cum cubito ad rectum angulum collocatur. Quòd ſi hic habitus rectus eſt, ſequitur, vt, vbi brachium extẽditur, non debeat rectus appellari. ſi rectus non ſit, certè erit in exteriorem partem recuruatus: quemadmodum, ſi in poſteriorem partem ita recuruetur os cubiti, vt cum humero angulum oſtendat: quod iam non nullis accidiſſe perſpectum eſt, quibus neceſſe eſt poſterius humeri cauum abunde altum eſſe, in quod ſe inferit poſterior cubiti proceſſus. Quod ſi huiuſmodi cauum nobis omnibus altiſſimum eſſet, flectere in poſteriorem partem brachium poſſemus, vt dixi de his, quibus aliquantulum id licet, vtpotè qui póſterius cauum non ſecundum naturam penitus habeant, ſed nimis ſinuatum.

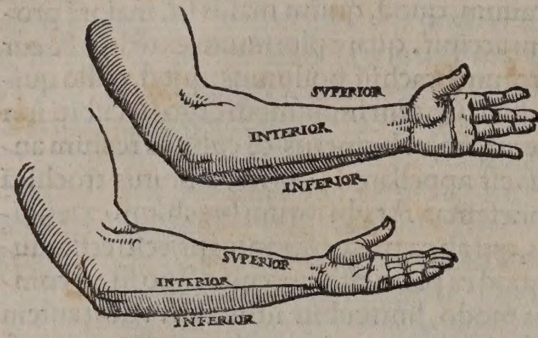
12 *Qui brachium deligat, vbi ſic figuratum contineatur, multa alia affert mala grauiora, quàm vulnus. Nam, ſi curuari brachium imperet, non oſſa, non nerui, non caro eundem habitũ ſeruabunt, ſed vinculis cedentibus in aliam atq; aliam partem mouebuntur. Ecquid opus eſt ſagittariorum habitu? qua in re nullus fortaßis error fuiſſet, ſi ſophiſta permiſiſſet, vt homo ipſe vulneratum brachium porrigeret.*

D Qui intentum brachium deuincit omnino (inquit) vel ita contineri iubet, vel curuari ſinit: vtrumuis fecerit, ęgrotantem lędit. nàm, ſi in eodem habitu contineatur, dolor aſſiduè vrget: ſin aliter figuretur, deprauatur brachium ſub vinculo, quod eò ſpectat, vt membrum, ſicuti compoſitum eſt ab iniectis faſcijs contentum, ſine vllo preſſu tueatur. at, ſi aliter figuretur, contrarium accidet, nempè, vt fractura vinculo non contineatur, ſed moueatur, transferatur'que vnà cum neruis habitum mutantibus, muſculis'que, quos carnem vocauit, eorum nobis naturam oſtendens. Sunt enim muſculi caro ſentiendi vim habens à ſimplici carne, ex qua maximè conſtant, caro nominati, per quos fibræ diſtribuuntur à neruis ac ligamentis diductæ. creatur enim totus muſculus à natura eiuſmodi fibris contentus, quibus caro ſimplex vndique concreſcit, atq; hæc eſt propria muſculi natura, per quem venæ & arteriæ diſcurrunt, vt non ſecus ac cęterę partes, alatur & viuat: proprium verò muſculorum corpus fibræ ſunt, quæ ſimplici carne cinguntur, plurimum quidem mediis muſculis, tum ſubinde minùs, præſertim'que in initio ac fine ipſorum. quocirca extremi muſculi neruoſi magis ſunt, medij verò carnoſi.

13 *Quidam alius medicus reſupinatum brachium extendi iuſſit, atque ita figuratum deuinxit, ſibi perſuaſum habens hunc ſtatũ naturalẽ eſſe: quod ex cute coniiciebat, & ex eo, quod oſſa ſic tueri naturalem habitũ exiſtimaret. Quia id*

oſsis

ośsis,quod in prima palmæ parte extat à parte minimi digiti, è regione collocetur eius ośsis,Vndè cubitum metimur. Hæc adducebat ad comprobandum huiuſmodi habitum eſſe naturalem,rationi que conſentanea loqui uidebatur. Sed brachium Vehementer cruciari,ſi ſupinum extendatur,experiri quilibet in ſuo poteſt: nam ſi extendatur, hunc habitum dolori eſſe comperiet. Quin, ſi imbecillis homo manus prehendat Valentis ita collocatas,Vt cubitus reſupinatus curuetur,Vtique,quò uolet,ipſum ducet. Manus item eo modo collocata,ſi gladiũ teneat,Vti eo minimè poterit:Vſque adeò iſtiuſmodi habitus Violentus eſt. Ad hæc,Vbi brachium in eo habitu Vinciatur,grauiori dolore torquebitur homo,dum ingredietur:graui,dum cubabit. Quod ſi brachium flectatur,neceſſe eſt muſculos contrahi, & oſſa in eodem habitu minimè contineri. Ignorabat autem illud,præter alia, quæ in huiuſmodi habitu incommoda accidunt, quòd os in prima palmæ parte extans à parte minimi digiti,cubiti pars eſt: illud Verò, quod in cubiti iunctura eſt,Vnde cubitum metimur, eſt humeri caput. E

Directio interioris tuberculi brachij ad finem cubiti

Si quis brachium reſupinauerit, videbitur humeri caput ab ĩteriori parte,quod græcè κόνδυλος id eſt tuberculum,nominatur, eſſe caput ſuperius cubiti, cùm quodammodo è regione ſe oſtendat capitis inferioris, quod in prima palmæ parte extat à parte minimi digiti. Non tamen omnes cubitum metiuntur ab humeri tuberculo: ſed ſunt,qui metiri incipiant, id'que rectè,à cubiti eminentia, quam greci ὀλέκρανον dicũt & ἀγκῶνα. At Hippocrates,cum dixit /vnde cubitũ metimur/ ſignificare videtur, vel omnes, vel pleroſque inde metiri. Quomodo autem ſeſe res habeat, hic quęrere ſuperuacaneum eſt.illud meminiſſe oportet, quod inferius cubiti caput ſitũ in prima palmę parte è regione ſuperiori capiti reſpondet,vbi ſecundum naturam brachium figuretur,vt ſcilicet curua pars interior ſit,gibba exterior: in quo habitu fit, vt minimus digitus ab inferiori parte ſubiiciatur,pollex à ſuperiori inſidat. F

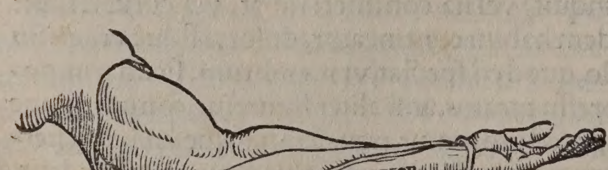
14 *Hic Verò putauit hoc idem os eſſe atque illud.*

Non ita dixit /hoc idem os eſſe,atque illud/ ſicuti aliquem eundem cũ ſe ipſo dicimus,vt Aiacem Telamonium eundem cum Æacide, ſed quòd vtrunque oſſis extremum intelligat eiuſdem eſſe, nempè cubiti. G

15 *Eſt autem idem cum illo eminentia cubiti,cui potiſsimum innitimur.*

Vocabulum /idem/ accipiendum nunc quoque eſt eodem modo,quo proximis verbis explanauimus,cùm vnius & eiuſdem oſſis partes eſſe exiſtimarent, quod in prima parte palmæ ſitum eſt,& quod ab interiori regione commiſſurę cubiti extat.

16 *Ergo,Vbi brachium reſupinetur,partim hoc os peruerſum conſpicitur:partim nerui,qui ab interiori ſede,& digitorum,& primæ palmæ partis procedunt,ſupino brachio peruertuntur:tendunt enim huiuſmodi nerui ad humeri os, Vnde cubitum metimur. Errores, atq; ignorationes naturæ brachij tot ac tales ſunt. Si quis autem (Vt præcepimus) fractum brachium extendat,dirigetur os, quod à parte minimi digiti ad cubiti eminentiam tendit: dirigentur item nerui,qui à prima palmæ parte ad extremum humerum pertinent: ſuſpenſum que brachium in eodem habitu continebitur,in quo fuerit colligatum,neque dolori erit,aut moleſtiæ,ſiue ingrediatur homo,ſiue cubet.* H

Diſtortio neruorum & muſculorum & oſsis cubiti in reſupinatione manus.

Quùm accidit,vt oſſis cuiuſpiam,vel nerui, vel muſculi initium ſit ab interiori parte membri: finis vel ab exteriori,vel ab inferiori: cõſtat partem hanc peruerſam eſſe. Rectè igitur dixit omnia hæc peruerti, vbi totũ brachium reſupinetur. Ac ne longiùs exempla petamus, nerui, qui ab interiori parte feruntur ad manum, cum cubito iunguntur circa totum humeri caput. Fiet itaque reſupinato brachio,vt neruorũ,qui cubito illigantur,initia ab interiori parte collocẽtur,fines à ſuperiori.idẽ accidet muſculis,& ipſius cubiti oſſi: horum enim omniũ initia ab interiori parte ſunt iuxta tuberculũ humeri. Poterant aũt per ſe muſculi, cũ peruerterent, abũdè dolorẽ excitare,atq; ea de cauſa inflammationẽ. Si quis aũt brachiũ figurauerit,vt Hippocrates iuſſit,muſculi,q ab interiori parte cubiti oriunt,toti ab interiori parte ſiti erũt,

qui

A qui ab exteriori, in hac similiter continebuntur: quemadmodum, qui à superiori, positum à superiori tuebuntur in vniuerso membro. Ab inferiori autē cubiti parte nullus situs est omnino musculus. sed, si cubiti musculorum omnium situm cognoscere tibi curæ est, ex primo libro de incidendorum corporum ratione addiscere poteris: tum ex opere de musculis incidendis, vbi musculorum omnium natura ad compendium confertur magis, quàm in libro de incidendorum corporum ratione.

17 *Collocari sic hominem oportet, vt id oßis, quod excedit, ad lumen quantum maximè potest, illustre conuertatur, ne Chirurgicum lateat, dum intēdit, quando satis fuerit directum. Porrò, qui vsum habeat, quùm admota manu os excedens continget, rem optimè comprehendet.*

Siue iacere, siue sedere, significare voluerit verbo /collocari/ quod καθιζνεῖσθαι dixit, cum altero alterum quoque intelligendum est. Nam si ægri vires, & fracturæ magnitudinem, intueamur, ipsum modò iacentem, modò sedentem, vinciemus. Verùm vtrouis modo collocetur, vt vitiata pars conspectui magis pateat, ex luminibus quæ dantur, spectare debet ad maximè illustre.

B

De Brachio

18 *Oßium brachij, cùm non vtrunque fractum est, facilior curatio est, quibus quod superius, comminuitur, quamuis plenius sit: tum quia integrum, quod subiectum est, fundamenti vicem præstat: tum quia faciliùs reconditur, præter quàm in vicinia manus. Superius enim os carne plurimum contegitur: id uerò, quod subiectum est, minimè carnosum est, ægrè conditur, ac maiori vi extenditur.*

Indicauit brachiū ex binis ossibus constare, vbi ait/ ὧν μὴ ἀμφότερα, id est cùm non vtrunq;/. non enim consueuit dictio ἀμφότερα græcè vsurpari ad vnum, vel tria, vel plura significanda. Ex his ergo binis ossibus, quod subiectum est πῆχυς, id est cubitus, propriè vocatur, id'que sanè longius est: quod superinsidet κερκὶς, id est radius. Plana autem est, nòn modò oratio hæc, sed reliquæ ferè omnes huius libri. Illa duntaxat explanationis mihi visa sunt indigere, quæ à me enodantur. Quare si quid præter hæc obscurum tibi videatur, spectato, num quid in exemplari fuerit mendosum. vbi enim correxeris, si quid lectum semel non comprehenderis, iterum ac tertiò relegens, quod propositum est, optimè percipies.

19 C *Vbi non hoc, sed illud fuerit comminutum, satisfaciet simplicior vis in intendendo: vbi vtrunq;, extendere valentiùs oportet. Puerum iam vidi plus iusto intentum: sed plærique, minus quàm res postulat, extenduntur.*

Vim simpliciorem, & quæ non magno negocio adhibetur, φαυλοτέραν dixit. φαῦλον enim apud veteres græcos, non solùm significat vitiatum, sed simplex.

20 *Intentione adhibita, conuenit admotis prominentioribus palmarum partibus dirigere.*

Prominentiores partes palmarum appellant θέναρα deducto vocabulo à percutiendo, quod θείνειν græci dicunt, vt non nulli volunt, qui verborum interpretationibus student. Quicquid enim percutimus, prominentioribus his partibus percutimus. Alij non omnes prominentiores palmæ partes sic appellatas existimant, sed eas tantùm, quæ pollici subiiciuntur.

21 *Deinde cerato inungere non ita liberaliter, ne fasciæ superinnatent, atque hoc modo deuincire.*

Vinculi vsus duplex est, nam & comminuti ossis partes, quæ rectè inter se compositæ fuerint, fideliter continet, & lintea liquore aliquo resperſa, vel illita medicamento quod ad repellendam inflammationem præsentissimum esse putauerimus, decidere non patitur. Adhibent itaq; non D nulla medicamenta, quæ linteis illinuntur, his quæ excepta imponunt, vinculum superdantes. Alij humorem aliquem ingerunt ad rem idoneum, quale est vinum, vel per se, vel cum oleo, & sæpè liquidum aliquod medicamentum, cuiusmodi est ceratum hoc. cuius duplex ratio est: interdum siquidem cera ex rosa, vel oleo liquatur: interdū arida pix adiicitur, hincq; πισσηρὰ κηρωτῆ græcè nominatur. Sed liquida medicamenta, spissa quoque sunt & crassa, cuiusmodi est liquidū ceratum. Fiunt autem & ex emplastris inflammationem arcentibus, liquatis in oleo, de quibus loquuti sumus & in opere de simplicium medicamentorum facultate, sed latiùs in eo, quod scripsimus de ratione curandi, & in eo, quod de compositione medicamentorum. Hippocrates igitur liquido cerato vtitur, quod multò magis inflammationem coercet, quàm quod durū est, seu quouis alio nomine libeat appellare. Modum verò vtendi huiusmodi cerato indicauit inquiens /nō ita liberaliter, ne fasciæ superinnatēt/. sed cōtrarium terminum, vt pote, qui nobis notus sit, prę teriit. is autem est, ne ceratum ita parum inungatur, vt iniecta lintea siccescant, prius quàm tertiò quoque die resoluantur. At qua de causa cerato nunc inungendum dixerit, considerandum est, quùm, vbi os cute excedit, vinum nigrum austerum superinfundi iusserit. Mihi sanè videtur vinum excogitasse ad hæc tanquam præsidium efficacius: omisisse verò in aliis fracturis, vbi nullū

ex comminutis oſſibus nudatum eſt, eo quòd uini vſus ſummam diligentiam poſtulet, nam, niſi E ſubinde infundatur, aridæ faſciæ maximo ſunt detrimento. Plærique autem ex iis, qui laborantibus ſeruiunt, recuſant ſubinde infundere, noctu præſertim. Sed quia extremus morbus extrema curatione perfectè reſtituitur, idcirco quibus excedit os, vt vinum ſuperinfunderetur, edixit. Sed plura de facultate vini dicemus, vbi eo vtitur. nunc illud indicaſſe ſatis ſit, quòd, cùm aliæ fracturæ ſola cerati inunctione curari ſine vino poſſint, non neceſſe eſt hoc adhibito grauiter interdum ob miniſtrorum negligentiam peccare. At, quùm ſummum periculum circunſtat, tunc & ipſi vltrò fatigandos ſe præbent, & nobis imperantibus parent. Adde, quòd nos etiam ob periculum ingens frequentiùs his adſumus, atque interdum vniuerſam noctem immoramur, vbi veremur, vt miniſtri rectè exequuturi ſint, quæ præcepimus.

22 *Cura habita, ne manus inferior iunctura cubiti collocetur, ſed paulò ſuperior, ne ſanguis ad imum fluat, ſed retineatur.*

Cubitum ita figurandum eſſe, vt radio ſubiiciatur, atque ad rectum angulum cum humero collocetur, in ſuperioribus proditum eſt. Sed, quùm hoc fieri poſſit, manu & ſupra & infra cubiti regionem poſita, meritò hoc quoque definiuit, imperans, vt manus paulò ſublimior, quàm iunctura cubiti habeatur. Conſtat enim, vbi membra dependeant, ad ima concurrere materiam: ac proptereà, quemadmodum, qui totum diem inambulant, quibuſ'que crura calidiora ſunt, maximi momenti cenſent noctu hæc vniuerſo corpore ſublimiora continere, ita iubet Hippocrates, vt caueamus, ne manus dependeat, ſed ſublimior collocetur. quòd ſi cubiti iunctura multo ſublimiorem figurari iuſſiſſet, huiuſmodi habitus in iis etiam, qui paululum in eo perſeuerant, dolorem afferret vniuerſo brachio, potiſſimum'que muſculis à priori parte humeri ſitis. Eum autem habitũ dolori eſſe docebit ipſa experientia: doloris verò cauſam oſtendet natura muſculorum, cubiti iuncturam mouentium. ſunt enim & à priori, & ab interiori parte humeri, atque vbi cubitum flectimus, ad ſuum initium contrahuntur, & ſurſum verſus intenduntur, cum'que ipſis contrahitur ac ſurſum tenditur totum brachium, cui ſuis imis partibus iungũtur. /Ne ſanguis ad imum fluat, ſed retineatur/. verba hæc referenda ſunt ad illud /ne manus inferior iunctura cubiti collocetur/. interpoſuit autem /ſed paulò ſuperior/ ſic, vt tota oratio ſit huiuſmodi: Cura habita, ne manus inferior iunctura cubiti collocetur, ne ſanguis ad imum fluat, ſed paulò ſuperior retineatur.

23 *Poſt hæc faſcia alligare, capite, quà fractura eſt, iniecto.* G

Poteſt iniici caput, vel non iniici, quà fractura eſt, dupliciter. cùm id modò in lõgitudine membri, modò in latitudine, accipiatur. Termini autem iniiciendi faſciæ caput in longitudinem membri ſunt, vbi primus faſciæ circuitus in orbem attractus fracturã vniuerſam complectitur. Quod ſi, vel ſuperiùs iniiciatur, quàm vt fracturam contingat, vel inferiùs, quàm vt ad ipſam perueniat, caput hoc verè quis poterit aſſerere minimè iniectum eſſe, quà fractura eſt. ſic mihi intelligito iniectum, vel non iniectum caput, quà fractura eſt, ſed in latitudinem, cùm faſciæ caput primò ſuperdatum, vel quà fractura eſt vel extrà procedet. Hîc igitur Hippocrates membri longitudinẽ intuitus, caput, quà fractura eſt, iniiciendum eſſe propoſuit, hoc eſt, neque fractura inferiùs, neq; ſublimiùs. quod indicauit per ea, quæ ſubdit, quùm inquit /vbi ſuper fracturam iterum & tertiò circumierit, ſurſum feratur/. At in libro de officina medici, cùm ait, ‖Principia iniicienda ſunt, non quà vlcus, ſed hinc vel hinc. ad membri latitudinem ſpectauit, vt ibi rurſus demonſtrat verbis ἔνθα ἢ ἔνθα, id eſt hinc vel hinc, his enim vocibus græcè latitudo ſignificatur. Plæraque autem exemplaria ſic leguntur /Principia iniicienda ſunt, non quà vlcus, ſed quà nodus/.

Sect. 2. t. 8. 7ª. 207. f

24 *Sic vt inſidat, non tamen vehementer adſtringat.* H

Docet hoc loco vinculi moderationem. id ſiquidem inſidere debet eatenus, dum fracti oſſis extrema immobilia tueatur: non tamen ita arctari, vt dolorem afferat laboranti. Quilibet enim dolor, cùm perſeuerat, præſertim ſi ex compreſſione eſt, inflammationem concitat. Hæc igitur ſpectari debent in faſcijs coarctandis, quæ initio ad vnguem coniicere non licet: licet autem, vbi ſæpiùs deuinxerimus. nam diligenter animaduertentes modum adſtringendi, cùm vinculum iniecimus, interrogantes'que hominem, qualem circundatam faſciam ſentiat, iterũ æquè ac primò iniicientes, laxare vel adſtringere oportet: ſi quidem premi ſe dixerit, proculdubio laxare: ſin vinculum ita laxum affirmet, vt iniectum minimè ſentiat, adſtringere. Licet autem, prius quàm eũ alligemus, quem fractura malè habet, exerceri, ſanum puerum ſæpiùs vinciendo, ſed cum eo, vt percontemur, quæ paulò antè interroganda propoſuimus. ſic enim promptiores erimus ad fracturas deligandas. Illud etiam perſpicere oportet, quòd quæcunque corpora robuſtiora ſunt ac duriora, vinculum ſuſtinent arctiùs adſtrictum: quæ verò infirmiora ſunt & molliora, leniùs adſtringi debent.

Vbi

25 A *Vbi ſuper fracturam iterum, aut tertiò circumierit, ſurſum feratur, vt fluens ſanguis retineatur, atq; ibi ſubſiſtat.*

Ipſe cauſam expoſuit, cur primò velit faſciam ſurſum ferri: vult enim ſanguinem prohiberi, quò minùs à ſuperioribus membri partibus deſcendat, hac autem vinciendi ratione, non ſolùm coercetur ille, qui fluit, ſed, qui circa fracturam coiit, exprimitur: qui fluit, vno duntaxat itinere fertur à ſuperiori parte deorſum: qui exprimitur vtroque, & à ſuperiori parte deorſum, & ab inferiori ſurſum. Depelli enim aliquid poteſt, & ad ſuperiorem membri partem, & ad inferiorem. monet ſanè, vt vtrique operam demus, quùm duas adhiberi faſcias iubet, quarum vtraque ordiatur ab affecta ſede, habita longitudinis ratione: deinde prior ſurſum procedat, ſecunda deorſum: quoniam præſtat ſanguinem à vitiata ſede exprimi ad ſummum membrum, atque ad totum corpus. imum enim minus eſt, quàm vt ſine iniuria recipere ſuccorum copiam poſſit, quandoquidem, poſtquàm ſub priori faſcia ſanguis tranſmiſſus eſt ad ſummum brachium, ſi altera arctiùs adſtringatur, inflammatio iuxta primam palmæ partẽ & digitos orietur. Hac igitur de cauſa antè ad ſuperiora depellendum eſt, potiſſimum'q; ſi fieri poteſt omne id, quod dolori foret: ſed, ſi paulum quid relictum fuerit, exprimendum ad inferiora, altera faſcia iniecta. Totam hanc ſentẽtiam
B perfectiùs intelliges in ſermone de ratione vinciendi.

26 *Prior faſcia, longa ne ſit.*

Iure hoc adſcripſit: prior enim faſcia, quùm à fractura incipiat, & ad ſuperiora feratur, atq; ibi deſinat, breuior ſit, neceſſe eſt, quàm ſecunda. Hanc enim voluit à fractura orſam primò deorſum ferri, deinde ſurſum, ad eum locum, vbi prior finiebatur.

27 *Secunda primùm ſuper fracturam iniiciatur.*

Non immeritò: inde enim excerni plurimum ſanguinis conſtituit.

28 *Ac ſemel ſuper ipſam circumeat.*

Secundæ faſciæ caput ſemel circuire iuſſit, non bis vel ter, ſicut prioris. vult enim ob propoſitã cauſam ſurſum magis, quàm deorſum, transferri id, quod ad fracturam collectum eſt.

29 *Tum deorſum demittatur, leniùs adſtringatur, atque ex maiori interuallo circundetur.*

C Minùs adſtringi membrum iuſſit à ſecunda faſcia ob cauſas propoſitas: quin & eius circuitus non ita ſpiſſos adhiberi, quùm id opis, quod ſpiſſi afferunt circuitus, à priori faſcia ſatis afferatur.

30 *Vt poßit relata ad eam partem, qua prior deſinit, peruenire.*

Hippocrates, antequàm pannos ſuperimponat, binas faſcias adhibet. alij verò ternis vtuntur, vna, quæ à fractura incipiens ſurſum tendat, quemadmodum Hippocrates præcepit: altera, quæ à fractura deorſum: ac tertia, quæ ab inferiori parte ſurſum per priorem vtranq; in cochleam ſerpat. Verùm hi ſecundam faſciam duabus prioribus breuiorem iniiciunt, illas verò inter ſe æquales, propterea, quòd prima faſcia ſuper fracturam ipſam iterum ac tertiò circumeat, membrum q; ipſum ſpiſſiori ambitu complectatur: ſecunda ſemel ſuper fracturam voluta ex maiori interuallo circundetur: tertia ſuper vtranq; obuoluatur, & quia minùs ſpiſsè circumagitur, primæ longitudinem non excedat. Sed conſtat (etiam me tacente) tres poſitas faſcias duabus, quas Hippocrates prodidit, contineri, quùm ſecunda duplicem vſum præſtet, quem illi partiti ſunt, vnam iniicientes, quę à fractura procederet ad partẽ inferiorem: alterã, quæ hinc ſurſum, quà prima finiebatur.

31 D *Attrahere verò faſcias in hoc caſu, vel à dextra debemus vel à ſiniſtra, prout ab hac vel illa parte, ad fracturæ habitum, atque inclinationem in hanc vel illam regionem, confert.*

Oſſa, quæ ſub fracturis peruertuntur, modò in dextram membri partem, modò in ſiniſtram, declinantur. Quocirca priores duæ faſciæ attrahi à contraria debent, ab ea ſcilicet orſæ, in quam membrum conuertitur, atque in contrariam inclinatæ. ſic enim fractum os æquè in vtramq; partem inclinabit. atq; hoc eſt, quod nunc ab Hippocrate proponitur, quùm præcipit, vt fracturæ habitum intuiti faſciam circumagamus, hoc eſt, vt ad contrariam partem, atque fractura inclinat, faſciam adducamus.

32 *Poſt hæc panni ſuperdentur modico cerato inuncti, ſiquidem leniores ſunt, & ſtabiliores.*

Panni duas faſcias priores fulciunt, quas propriè ὑποδεσμίδας vocat. Iniiciuntur autem contraria rõne ac faſcię: illę enim ſerpũt circa membrũ tranſuerſę: pãni verò in longitudinẽ dantur,

vniuerſum

vniuersum vinculum ex binis prioribus fascijs excipientes. iussit autem cerato modicè inungi. E fluerent enim, vbi cerati copia labarent, non secus ac, si parum inungerentur, quòd subiectis fasciis minimè coirent. exhibet enim ceratum vicem glutinantis. constat autem in aliis, quæ glutine colligantur modum esse optimum. Panni igitur comprimunt, vbi sicci imponantur, cui opponitur, quod inquit /leniores/: sicut & quod dicit /stabiliores/ illis cōtrarium est, qui ob cerati copiam non hærent. Iure itaque ait /siquidem leniores sunt, & stabiliores/. namque, vbi panni nullo pacto cerato inungantur, non ampliùs lenes sunt: vbi plus iusto vncti sint, non ampliùs stabiles, labuntur enim copia cerati.

33 *Hi fascijs alligandi sunt inter se aduersis, alijs à dextra parte, alijs à sinistra, plurimum ab inferiori parte sursum ductis, aliquatenus à superiori deorsum.*

Fasciæ, quæ primò dabantur, non circuibant inter se aduersæ, sed utraq; membrum, quod peruersum erat, à contrario habitu ad naturalem restituebat: sed, quæ pannis superiniiciuntur, cùm eò pertineant, vt membrum vniuersum alligent, tueantur'que vinculum vniuersum, quale exceperint, aduersæ inter se procedunt, atq; vna quidem à dextra parte, altera à sinistra circumagitur: F similiter altera à superiori, altera ab inferiori: sic enim, quùm inter se aduersæ sint, vinculum, quale acceperint, potissimum seruabunt. Quare quatenus à dextra parte vel sinistra procedunt, iunctura ex toto fit æqualis: quatenus verò à superiori vel inferiori feruntur, altera non longè alteram excedit. sępius tamē circuit, quæ ab inferiori parte sursum tendit. hoc siquidem tutius est, ob causam, quę paulò suprà posita est, vbi iussit sanguinē à fractura depelli ad summū membrum.

34 *Quæ extremitate tenuantur, pannis æquanda sunt in orbem datis, qui, vbi ea dirigimus, non subitò, sed paulatim plurimi obuoluendi sunt.*

Tenuantur membrorum extrema, quæ dixit ὑπόξηρα. Has igitur partes circundatis pannis transuersis compleri voluit, & pluribus fasciæ circuitibus cingi, cum eo, vt quod tenuius est, non subitò (sic enim vinculum inæquale redderes) sed paulatim impleatur.

35 *Laxe que circa primam palmæ partem varijs locis vinciendi.*

G

Solent iuxta vitiatam sedem loca omnia inflammatione affici, ac pręcipuè membrorum extremitates, quoniam paruæ sunt, & minimè carnosæ, & idcirco materiam à locis, qui iuxta fracturā sunt, descendentem non recipiunt citra noxam. Eas igitur leuare constituit cerati inunctione, quod non expedit per se membris imponi sine vllo tegmento, sine aliis fasciis. nam cum caput & finem haberet sine aliquo fulcro, citò caderet. idcirco vsus est fasciis totius fracturæ, quas iure laxas iniicit, vt nullam afferant molestiam, sed id vnum duntaxat efficiant, vt inflammationem arceant. non enim admouentur ad id, quod fractum est continendum.

36 *Quod ad linteorum multitudinem pertinet, duas partes primò abundè est superdare.*

Ad vniuersum vinculum, quod primum omniū damus, censet paucioribus linteis opus esse, quàm procedente tempore futurum sit. docuit enim paulò infrà, quo tempore plurimis vti fasciis conueniat. Sed, quùm linteorum multitudo, fasciarum & pannorū numero longitudine q; augeatur, quæret quis num idoneo tempore, maiora an plura lintea iniici velit: quin & quanta singula esse debeant. Porrò longitudinem & latitudinem fasciarum definiuit in libro de officina H medici, quùm inquit, ‖ Quod verò ad longitudinem & latitudinem pertinet, impleant trium, quatuor, quinque, aut sex, longitudinem quidem cubitorum, latitudinem verò digitorum. At neque numerum nunc silentio præteriit, ex fasciis enim, quæ primæ iniiciuntur, duas dari iussit per vniuersum vinculum. pannos item duplices triplices'ue superiniiciendos esse, ibi quoq; explicauit: quos esse voluit tot numero, vt complecti queāt vniuersum membrum. Sed fasciæ, quę super pannos dantur, plærunque duæ sint, quarum vna ab inferiori parte sursum tendat, altera à superiori deorsum. has etiam licet & ternas, & quaternas imponere. nos autem binis vbique vtimur. igitur, qui in hęc incumbet, duas linteorū partes initio: sed quo tempore vitiatus locus inflammatione vacat, tres dandas esse cōiiciet. In libro itaq; (vt diximus) de officina medici, fasciarum longitudinem definiuit, iubens, vt superiniiciantur longæ ternos vel quaternos cubitos, nimirum hominis, qui deuincitur. nam ridiculum esset puerum exempli causa bimum vel trimum fasciis ita longis alligare, vt robusti hominis quaternos cubitos æquent: vel ad robustum ita breues adhibere, vt quaternos pueri cubitos impleant. Sed in hoc opere, fasciarum longitudinē

Sect. 3. t. 7. 7ª. 214. h

A longitudinem non statuit, sicut neque latitudinem, ea nobis coniicienda relinquens. Constat autem fracturæ magnitudine inspecta inueniri à nobis longitudinem fasciarum, quùm (vt ipse imperauit) debeat vinculum semper plurimum integræ partis comprehendere. Hæc non conuenit eadem vbique, sed pro magnitudine fracturę, vt diximus. Quòd si iterum, aut tertiò, super fracturam circumagenda prima fascia est: posteà crebris circuitibus voluta non priùs finienda, quàm integræ sedis plurimum complexa fuerit: planè debet ita longa sumi, vt propositis ab Hippocrate circuitibus sufficiat. Eadem ratione, & aliarum fasciarum longitudo tanta sit, vt sufficiat descriptis ab ipso vinculis. Porrò fasciarum latitudinem comperies, si ad ea, quæ ipse docuit, respexeris. inquit enim /fulciantur, non tamen cógantur/. significat autem fulciri quasi hærere. quod fiet, vbi fasciæ non ita latæ parentur, hæ siquidem rugant, quùm circumaguntur. nam alioquin latior fascia, vt quæ plurimùm amplectatur, fracti ossis partes firmiùs continet. atque hac de causa latissima fascia ex vsu maximè est. verùm, quia, quæ talis est, rugas contrahens, quùm super affectas partes est obuoluta, laxior fit, & quæ subiecta sunt, minùs fideliter continet, idcirco expedit, nõ ita latam imponere, sed eatenus eius latitudinem augere, quatenus nulla pars laxatur. Quamobrẽ experiens hæc omnia meliùs præstabit: eiusmodi enim obseruationes coniecturales sunt, neque B scriptura comprehendi aut lectione possunt. Ob quam verò causam plures fascias dari posteà velit, tunc intelliges, cùm ad eum locum peruenerimus.

37 *Hinc autem cognosces rectè hominem curatum esse, ac terminum deligandi, vbi, num prematur, rogaueris: atque is responderit se premi quidem, sed leuiter, id que præsertim quà fractura est. Hæc itaque sic habere, necesse est fateatur, qui rectè est alligatus.*

Quoniam ea, quæ nos spectamus in fascijs obuoluendis, intelligit non comprehendi scientia, sed coniectura, ex certis indiciis iudicandum censet, quæ rectè iniectę fuerint, quæ malè. Quod si homo abundè sub fasciis vrgeatur, celerrimè soluentes aptiùs deligabimus: sin fasciarum circuitus iusto laxiores fuerint, non patiemur diutiùs sic habere: nam, quæ arctiùs adstringuntur, dolent, inflammantur, & interdum etiam extrema parte emoriuntur: quæ laxiùs, prorsus eiusmodi periculo vacant, sed non prohibent membrum, quo minùs, quà fractura est, deprauetur. Vrget igitur arctior iunctura sic, vt necesse sit eodem die soluere, & rursus deligare: quæ laxior est, non item, potest enim vnum diem, & interdum alterum sustineri. Hac igitur de causa diligenter C rogare eum, qui alligatus est, conuenit, qualem sentiat fasciarum circuitum: vt ex iis, quæ respondet, aliquid de fasciis emendandis intelligamus. Debet enim (inquit) respondere, qui alligatus est, sentire se vinculum arctius iuxta fracturam, quàm alijs partibus ipsius membri. ea enim sedes inter eas, quæ adstringuntur, acerrimè sentit, quòd & ægra sit, & fascia à nobis magis compressa, vtpotè, qui operam dederimus, vt sanguis vniuersus à fractura longè ad vtramque membri extremitatem exprimeretur, siquidem hac via futurum sit, vt quod vitiatum est, ab inflammatione defendatur.

38 *Moderationis autem indicia sunt, si eodem die ac nocte, quo deligatus fuerit, ipse sibi videatur non leuiùs, sed valentiùs, adstringi: postridie verò tumor in manu oriatur mollis ac paruus: indicant hæc vinculum fuisse abs te moderatè adstrictum.*

Quùm adstringendi modus in vinciendo omnium maximè momentum habeat: quùm'que hic variari consueuerit, tam quòd quædam partes mollitie ac duritie inter se distent, quàm quòd alia corpora hebetioris sensus natura sunt, alia acrioris: meritò contendit ex pluribus notis securitatem ægrotantium inuestigare. atque hac de causa non contentus sola posuisse indicia, quæ ex D interrogatione sumuntur, inspiciendas etiam nobis ipsas partes existimat, potissimùm extremas. Inquit enim, vbi moderatè adstrinxerimus, futurum postridie in manu paruum tumorem mollem, hoc est cedentem, si superdatis digitis prematur. Quare, si tumor hic, vel nullus appareat, vel durus, planè scire licet vinculum, vbi nullus appareat, non satis fuisse adstrictum: vbi durus, nimis arctatum. Constat enim extremum membrum succis sub vinculo ad ipsum trãsmissis, quùm multi sint, impleri, digitis'que pressum non cedere. id'que tibi indicio erit vinculi valentiùs adstricti, non secus atque, vbi manus nullo modo tumeat, coniicere poteris nihil fuisse sub vinculo expressum. nanque adstringendi modo modus eorum, quæ exprimuntur, perpetuò respondet: & huic modus tumoris. Quare non immeritò renititur tumor in extremitate membri: atque ingens est, vbi comminuta pars eius fortiter fuerit adstricta: cedit atque exiguus est, vbi leuiter: non secus autem, vbi non adstringitur, nullus tumor excitatur. ergo euidentissimum est, vbi postridie in manu tumor magnus sit, & renitatur, membrum solui protinus debere, perfundi'que multa aqua calida, cui oleum copiosè fuerit adiectum, rursus'que alligari modicè adstrictum: vbi

poſtero die nullus tumor appareat, tertio reſolui, & arctiùs alligari. quòd ſi tumor modicus fue- E
rit, Hippocrates tertio die reſoluit: nos vſque quartum, interdum quintum diem trahentes, hye-
me potiſſimùm, nihil vidimus deterius accidiſſe.

39 *Labente iam die minùs adſtrictas faſcias ſentiat, ſed tertio die penè reſolutas. Scire autem licet, ſi quid horum,
quæ propoſuimus, abſit, vinculum non ſatis arctatum: ſiquid ſuperet, fuiſſe iuſto plus adſtrictum. Hæc itaque indicia
intuitus, deinceps, vel laxiùs alligabis, vel arctè magis.*

Relaxantur faſciæ, non mehercle (vt non nulli putant) quod intentæ tempore longiores ap-
pareant, ſed quòd membrum extenuatum contrahatur, vbi rectè fuerit alligatum: quod euiden-
ter in omni fractura perpetuum conſpicitur, quemadmodum & ipſe Hippocrates oſtendet.

40 *Tertio die, poſtquàm extenderis atque direxeris, ſoluere membrum oportet. Quòd ſi primis diebus moderatè de-
uinxeris, paulò magis faſcias adſtringes. Deligare autem incipies à fractura, quemadmodum priùs: nam, ſi hanc par-
tem priùs deuinxeris, materiam inde ad vtramque membri extremitatem depelles: ſin aliam priùs adſtrinxeris, in-
de ad fracturam deduces, quod intellexiſſe pertinet ad multos locos. Sic ergo ordiri ſemper vinculum debet, atq; hunc* F
*locum primum adſtringere, alios verò pro portione: quo enim longiùs à fractura procedit, eo leniùs arctari: nunquam
verò ex toto laxari, ſed adhærere: poſt hæc adiiciendæ faſciæ ſunt, quotieſcunque deuincimus. Rogatus autem homo
reſpondeat adſtringi ſe paulò magis quàm antè, præſertim quà fractura eſt, atque alibi pro ratione. Tumeat itē mem
brū, vrgeatur, leuetur, pro ratione prioris iuncturæ. Abhinc tertio die ſentiat faſcias relaxari. Tum ſoluere conuenit,
ac rurſus deligare paulò arctiùs omnibus faſciis iniectis, quibus utendum erit. Poſt hæc laborāti omnia eueniant, quæ
in ſuperioribus alligandi circuitibus expoſita ſunt.*

Si primo die homine propter fracturam dolente, quantum adſtringendum eſt, non adſtrin-
xerimus, vbi, omnibus rectè factis, tertio die dolor remittatur, arctiùs alligamus, neq; tunc quoq;
quantum res poſtulat: hoc ſiquidem, quùm omnia rectè procedunt, quinto die conuenit. quare
tunc plurimis faſciis vtemur, & quantum res exigit, adſtrictis, non obliti hoc ab ipſo præcipi, vbi
omnia conuenienti ordine ſequantur. nam, ſi proptereà quòd aliquid interim peccatum ſit, bra-
chium non dum quinto die ex toto inflammatione vacet, neque nos faſciis omnibus vtemur.
Exhibet quidem faſciarum multitudo (vt ipſe ait) vinculi firmitatem. potiſſimùm verò ea vte-
mur, quo tempore deſedit locus, qui circa fracturam eſt: & ipſum os, quod perfractum eſt, laxius G
effectum eſt, & faciliùs tractatur, vt componi poſſit. At ſi quando hoc quinto die non cedat, dif-
feremus in alium circuitum, qui ad diem ſeptimum perueniet: iubet enim donec ferulæ ad fra-
cturam dentur, tertio quoq; die ſolui, ac rurſus deligari, ea de cauſa, vt aqua calida infundatur ad
"educendos ſuccos in comminuta parte exiſtentes, qui tenues ſunt, & ſeri naturam habent, dige-
ſtionem' que requirunt: & ſimul etiam ad leniendum dolorem, & pruriginem finiendam. Itaq;, A.lib.4.f.5.t. c.2. fol. 483
vbi nec dolor nec prurigo hominem exerceat, atque indicia illa omnia ſe oſtendant, ex quibus re
ctè fracturam habere cognoſcimus, etiam ſi quarto quoque die ſolues, nihil lędes, hyeme potiſ-
ſimùm, atque adeò magis homines agreſtes, qui lauari ferè non conſuerunt: ſed eos, qui cotidiè
lauari ſolent, & qui pręſertim bis id faciunt, conuenit non longo interpoſito ſpacio reſoluere, ac
pręcipuè, vbi carne fuerint molliori.

41 *Inde, vbi ad tertium diem ventum erit, qui ſeptimus eſt à primo, quùm iniectum vinculum fuit, ſi rectè alligatus
fuerit, tumor in manu apparebit, is que non admodum magnus: locus item, cui vinculum iniicitur, quotieſcunque de-
ligabitur, tenuior & gracilior conſpicietur, ſeptimo autem die tenuiſſimus: atque oſſa perrupta tractabuntur faci-
lius, magis que ducentur, vt dirigantur. Quòd ſi hæc ita habeant, dirigere oportet, alligare que, ac ferulis excipere, pau* H
*lo que ampliùs, quàm antè adſtringere, niſi ſi tumor, qui in manu eſt, maiorem dolorem afferat. Vbi verò faſcias inie-
ceris, imponendæ ferulæ ſunt, ſuper que faſciæ alligandæ admodum laxæ, ſic, vt circundatæ ferulæ contineantur, nec
quidquam brachium adſtringant. Quo facto prematur offenſus eodem modo & releuetur, atque in prioribus uincien
di circuitibus. At, vbi ad tertium diem perueniens laxum vinculum ſentiat, neceſſe eſt ferulæ magis arctentur, pó-
tiſſimùm quà fractura eſt, atque alibi pro ratione: ſi quidem ipſum vinculum laxum potiùs erat, quàm adſtrictum.
Pleniores autem adhibendæ ferulæ ſunt ab ea parte, qua fractura extat, non multo tamen: videndum que eſt, ne è re-
gione pollicis collocentur, ſed hinc vel hinc: neque item è regione minimi digiti, quà os in prima palmæ parte excedit,
ſed hinc vel hinc. Verùm, ſi fractura omnino ferulas requirit, his locis breuiſſimæ ſuperaccommodandæ, ſic, vt ad
oſſa, quæ in prima palmæ parte extant, minimè pertineāt: periculum enim eſſet, ne vlcus fieret, & nerui nudarētur.
Debemus autē ferulas arctare tertio quoque die paulululum omnino, id ſpectantes, quòd eo nomine imponūtur, vt vin-
culum tueantur, non vt adſtringant. Quòd ſi optimè perſpexeris oſſa ſub prioribus vinculis abundè fuiſſe directa,
neque locum prurigo aliqua infeſtat, neque vlla exulcerationis ſuſpicio eſt, vltra vigeſimum diem ſinito alligatas fe-
rulas manere: nam plæriſque ſummum triginta diebus brachij oſſa conſeruent.*

Si tertius

A Si tertius dies fractum os nobis daret, quale ferè septimus exhibet, necessariò ad ferulas veniremus: sed quia (vt ipse dixit) septimo die πάνυ λεπτὸν, id est tenuissimum apparet, quo vocabulo significauit gracilius fieri, quàm quum erat in pristino statu salubri, idcirco eodem die ferulas circumponit, tunc scilicet membrum diligentius componens, vt potè quùm ossa laxiora sint. eò autem ferulæ pertinent, quò & pannos antè diximus, nempè vt fractū os cōtineant. at, quùm ossa ob siccitatem naturalem nequeant carnis modo coalescere, callo circa fracturæ oras increscente, quasi quodam vinculo circundantur: hic autem creatur de eo quod superat, ex ipso fracti ossis alimento. quòd si laborans vel nō idoneo victu vtatur, vel plenus sit, id, quod superat, copiosius est, effusum'que fascias totas veluti crasso sanguine madefacit. Quicquid igitur ex eo, dum effunditur circa fracturæ oras concrescit, tempore ab osse, cui hęret, mutatur, & simile ipsi redditur, callus'que nominatur. Ergo, si fracti ossis oræ agitentur, dimoueantur'que, prohibebitur, quo minùs adstrictum maneat, atque idcircò creari callus & agglutinare non poterit. quod enim gluten lignis efficit, quę glutinantur, id callus præstat ossibus fractis. Iure igitur summa quiete opus est ad fracturas, quæ callo debent solidari: nam, si agitetur coactus callus, dissoluitur, perinde ac gluten, quo ligna cohęrent, & coactum lac. summam verò hanc quietem præbent fasciæ adstrictæ,
B & quæ superdata continent: porrò continent fasciarum multitudo, ac ferulæ. Quæ deinceps sequuntur, omnia plana sunt, his, qui animum adiungunt. pręcipit enim, vt sicubi vinculum laxetur, ferulę tertio quoq; die arctentur, non tamen resoluatur tota iunctura, nisi homo ingenti prurigine vexetur, vel exulcerationis alicuius suspicio sit. prurit autem fractura initio magis, deinde minùs, quoniam vitiata pars exhauritur. excitatur enim prurigo à vaporibus, qui ab eo, quod superest, profusi leuiter mordent. At, vbi acriùs mordeant, prurigini iā dolor iungitur. Igitur, quando pars inanis est, nihil omnino tale superat, vel certè quàm minimum.

42 *Nihil autem perpetuum est: multum enim & ætas ab ætate distat.*

Non dixit simpliciter differre ętatem ab ętate, sed adiecta coniunctione indicat alias etiamnū causas esse, cur non omnes brachij fracturę triginta diebus consanescāt, sed quędam paucioribus: sunt enim in causa, anni tempus, regio, natura ęgrotantis, anni temperatio, ratio victus, & vinciendi modus. nam citiùs conferuescunt, hoc est callo firmantur, & ob materiæ, ex qua callus oritur, quantitatem ac qualitatem moderatam, & ob robur virium ipsam cogentium. diutiùs autē trahitur ex materię inopia, quod enim breuiori tempore ob materię copiam vires efficiūt, id lon-
C giori præstant ob inopiam, & interdum etiam ob copiam immodicam. callus enim concrescens abluitur humore, qui ab interiori parte fluit, vbi multus sit, & continuetur. Porrò materia crassa commodè spissescit, & in callum vertitur: humor autem, vbi aquosus fuerit, & habitu tenuis, spissando callo maximè est alienus. Vires quoq; quùm valēt, maturè suo munere fungi: serò, quùm imbecillę sunt: nihil attinet dicere. quibus de causis callus diuerso tempore fractis ossibus circundatur. Hęc autē ipsa, quę nunc dicuntur, ob causas priùs positas mutantur. quoniam materia, & plus & minùs abundat, & crassior est ac tenuior, ob temperamentum, tam vniuscuiusque naturale, quàm aduentitium ipsius fracturę eo tempore, quo curatur, atq; item ob victus rationē qua homo vtitur, & ob modum quo deligatur, pręter hęc ętatem, tempus anni, regionem: ex quibus omnibus validiores vires sunt, aut infirmiores.

43 *Vbi solueris, aqua calida perfundito, & rursus alligato fasciis leniùs quàm antè adstrictis, paucioribus itē quàm antè iniectis: inde tertio quoque die soluens, rursus laxioribus fasciis & paucioribus deuincito.*

A primo die, vsq; dum ad ferulas veniat, & fasciarum numerum auget, & arctiùs adstringit:
D eas autem imponens septimo die, membrum non soluit vsque ad vigesimum, statuere quasi firmam basim volens calli producendi, quo circundato fracturam penitus immobilem nō ampliùs tuetur. nutrire enim callum oportet, vbi altiùs radices egit. nutritur autem, quùm materia in ipsum deriuatur: quā sicuti ab initio auertimus ab affecta sede ad alias corporis partes, ita nunc euocare debemus aqua calida perfusa. quin & initio fasciis multis atque adstrictis, quo minùs ad vitiatum locum conflueret, ex toto ipsam prohibuimus: nunc paulatim numero demimus, pressum'que laxamus, quùm non expediat prohibere, ne confluat.

44 *Quòd si alligatis ferulis suspicio sit, ne ossa rectè concurrerint, vel aliud quidpiam hominem infestet, vbi dimidiū temporis præterierit, vel paulò ante, soluere oportet, & rursus deuincire.*

Superiora dicta sint, quùm omnia rectè procedant: nanque, vbi sit sensus aliquis doloris, vel exulcerationis suspicio, aut vereamur, ne fractura malè composita sit, aut casu aliquo interueniente membrum motum sit, soluere vinculum ante vigesimum diem cogimur. id autem ipsum definiuit, ne quis existimet perpetuum esse, quod supra imperauit, fracturam quamlibet vsque ad vi-

gesimum diem seruãdam esse penitus immobilem. semper enim pugnare medicus debet aduersus id, quod magis vrget, neque obligare se præceptis tanquàm legi, quam contemnere nephas sit, quùm omnia præter rationem eueniunt. E

45 *Quibus initio cutis non abrumpitur, neque os cute excedit, idonea est ratio victus propè quæuis: minùs tamen cibi sumant vsque ad decimum diem, præsertim, quùm quiescant.*

φαῦλον vocabulum solent veteres græci ferè omnes vsurpare, quùm significare volunt /simplex/ aut /quoduis/: huic opponitur exquisitum, quod Iones σκεθρὸν appellãt. Sicut igitur exquisitam victus rationem σκεθρὰν vocat, ita, huic contrariam φαύλην: atque hac ratione nunc eam, quæ propè quæuis sit, ὑποφαύλην dicit, quæ media est inter quamuis simpliciter, & exquisitam. Exquisitam victus rationem imperat, quibus initio, præter ossis fracturam, carnis quoque vulnus accessit, ac præcipuè, quùm ex fracto osse aliquid cute excedit: simplicem, id est quãuis, illis, qui omnino periculo vacant: propè verò quãuis mediam'que, quibus os fractum est primis diebus, quorum terminum constituit decimum: nõ quòd non interdum maturiùs, interdum seriùs, mutare victum liceat, sed quòd plerunque ita accidat. Vtitur autem media victus ratione, proptereà, quòd neque ita magnum periculum est, sicut cùm ossa nudantur: neq; ita res tuta, sicut cùm intacto osse caro simpliciter vulneratur. meritò igitur iis, qui medij sunt inter eos, qui periculo vacant, & eos, qui periclitantur, mediam victus rationem indicit: præsertim, quùm vsque ad decimum diem, quibus brachium fractum est, ex toto quiescant, quod Iones ἐλιννύειν dicunt. Itaque par est exquisitiori victu sustinendos esse quiescentes, quàm qui mouentur. at, quùm à decimo die plerique suspenso brachio inambulent, meritò præcipit, vt in eum vsque diem medio victus genere vtantur, præsertim quùm quiescãt. Quod /præsertim/ vertimus, Hippocrates habet ἤδη, quod plerunque tempus notat: sed adiicitur etiam ad aliquid comprobandum, vt, si dicamus, & ob alia, & ἤδη, hoc est, præsertim propter hæc credendum huic, faciendum hoc est: quomodo videtur nunc ab Hippocrate vsurpatum, sic, vt oratio talis sit. Mediocri victu vtẽdum vsque ad decimum diem, & alia de causa, & præsertim, quùm homo interim ex toto conquiescat. F

46 *Adhibeant'que ex obsonijs mollibus, quæcunque modicè admodum deiiciunt aluum.*

Ptissanam videlicet, betam, aut maluã, atriplicem, siue blitum, vel cucurbitã, & pisces teneros. G

47 *Sed à vino & carne sibi temperent.*

Docuit ipse exquisiti victus rationem, & eius, qui quiuis est, & eius, qui propè quiuis, quam nunc præcipit vsque in decimum diem seruari. nam, cùm æger carnem edit, & vinum potat, victus simplex est, & quiuis: sed cùm solo ptissanæ cremore, & mulsa viuit, victus tenuis est, atque exquisitus: inter vtrunq; est ille, quem proximè indicauit, quùm inquit /adhibeant'que ex obsonijs mollibus quæcunque aluum modicè deiiciunt/.

48 *Tum paulatim se reficiant. Oratio hæc lex iusta fertur de curatione fracturæ.*

Reficiantur dixit ἀνακομίζεσθαι, quo vocabulo nihil aliud significat, quàm, vt cui comminutum os est, posteà recreetur. scribit autem ἐκ προσαγωγῆς, hoc est paulatim, cui contrarium est repentè: damnat enim, quod subitò plurimum implet, aut demit, vel quid aliud præstat.

49 *Quare danda opera est, vt iusta curatione adhibita res benè procedat: vbi autẽ non sic procedit, scire licet aliquid curationi defuisse, aut superasse.* H

Iustam vocauit eam, quæ laboranti omne id præbet, quod ei conuenit, & nihil prætermittit. curationem verò, quam χειρίζειν dixit, vel pro chirurgia, vel pro vniuersa simpliciter rerum omnium admotione accipit. græci enim μεταχειρίζεσθαι dicunt, non solùm, quæ manibus prehendunt, sed quæcunque tractant.

50 *Illud præterea animaduertere in hoc simplici modo conuenit, quod medici non admodum attendunt: quanquàm, si non rectè fiat, corrumpere curam omnem, omnem'que vinciendi rationem potest.*

Simplicem modum fracti ossis, & prolapsi vocat, vbi non accedit vlcus: non nudatur os: neq; quod perfringitur, in multas partes comminuitur, quod fracturę genus recentiores à farina ἀλφίτιδον appellant. ita, vt nullus ex propositis modis simplex sit, sed ille dũtaxat, vbi fracturę nullus alius casus adiicitur. sic aũt à se vsurpari vocabulum /ἁπλῶν, id est simplex/ apertè ostẽdit paulò

infrà

A infrà in ‖ hoc ipso libro, vbi propriè eam rem agit. quòd si ossa simplici fracturæ modo perfringantur, peccatur, videtur´que id peccatum leue: si quis tamen diligenter simul omnia æstimet, maximum momentum habet, id enim, si committatur, priorem curam vniuersam corrumpit. quid autem hoc sit, in sequentibus ostendet. Scribitur item aliter eadem oratio sic /quanquàm, si non rectè fiat, corrumpi omnis cura, omnis´que vinciendi ratio potest/. vbi curā ipsam, quùm aliquid peccatur, damnare videtur, vt quæ corrumpere possit, quæcunque ad laborantem particulam rectè adhibita sunt. Sect. 3. t. 7. 242.b

51 *Quòd si vtroque osse comminuto, vel eo quod subiectum est tantùm, deligatum brachium mitella suspendatur, ea que plurima circa fracturam detur: partes verò hinc atque hinc suspensæ sint: necesse est os ad superiora peruerti.*

Diligenter voluit animaduertendum esse, qua ratione totum brachium suspendatur, quùm homo iam ingreditur, & non amplius cubat, hoc est, à decimo die. ante siquidem plerunque cubabat brachio (quemadmodum suprà ostensum est) ita figurato, vt manus paulò sublimior haberetur: sed, quùm iam inambulat (vt fieri consueuit, brachio ex ceruicibus suspenso) mitellam adhiberi præcipit sic latam, vt brachium vniuersum sustineat, totum´que æqualiter amplectatur, B neque vllam partem eius relinquat, quam non fulciat, quo fieret, vt brachij os à parte, cū qua iungitur, deorsum inclinaret, ac deprauaretur. nam priusquàm vitiaretur, totū perpetuum erat: corrupta autem eius vnitate, vbi perruptum est, potest altera eius pars à subiecta mitella sustineri, altera verò pars, vt quæ non ampliùs cum illa continuetur, deorsum inclinata peruerti. Potest item ex eadem parte, vbi non rectè mitella subiiciatur, altera extremitas ab hac elata sursum ferri, altera deorsum inclinata peruerti. Quatuor igitur modis mitella brachio malè subiicietur, primo, vbi fracturam solummodò sustinet, partes autem hinc atq; hinc suspensæ manent: secundò, vbi extremę brachij partes & suprà à cubito, & infrà à manu, diligenter mitella fulciuntur, medium nō suspenditur: tertiò, & quartò, vbi interdum prior brachij pars, interdū posterior, mitella excipitur. Ex his quatuor modis binos dumtaxat scripsit, qui maximè membrum peruertunt: reliquos binos preteriit, vt qui ex enarratis intelligi possint. eorum duorum, quos scripsit, alterum propositis verbis ostendit, vbi censet in iis, quibus vtrunque brachij os fractum sit, vel tantum id, quod subiectum est (cubitus propriè nuncupatur) intelligendum esse primum ex propositis modis. sed commune, id est duobus modis, de quibus verba faciet. proprium verò est vtriusque, prioris quidem, quem nunc indicat, subiecta brachio mitella angustiori, quàm, vt totū membrum com- C plectatur, fracturam solummodò fulcire: alterius rursus, vtranque membri extremitatem sustinere, fractura tantùm non fulta. Deprauari autem inquit priori modo brachium in superiorem partem conuersum: sed in inferiorem altero modo, quem subdet proximis verbis. priorem, qui sursum versus peruertit, nunc proposuit. Nam, quùm brachium, quà fractum est, à mitella sustineatur, partibus, quæ vtrinque sunt, deorsum inclinatis, quùm non sit, cui firmiter innitantur, accidet, vt quod à mitella excipitur, altiùs excitatum callo glutinetur: eum verò habitum, quo membrum callo solidetur, in posterum perpetuò seruabit. Quare sepiùs necessariū est, quæ sic peruersa sunt à nobis de integro abrumpi, extento membro rursus fracturā, qualis initio fuerat, reddentibus: quam suprà diximus nullo modo coalescere, sed alligari à callo, qui circundatur. hunc igitur extendendo dissoluimus, rursus´que operam damus, vt callus increscat fractura conuenienter figurata. Videre autem licet in alijs animalibus comminuta ossa nō omnino coalescere, vt in sue, apro, boue, capra, oue, gallo, gallina. si quando inuenies (inuenies autem sæpè, quemadmodum & nos) fracturę oras callo inter se glutinatas, vbi hoc tibi curæ sit, callum deradens conspicies fracturæ oras se contingere, non tamen coaluisse, solidatas´que esse eo modo, quo in vulneribus glutinata caro coalescit. At cur, vbi vtrunque brachij os comminutum sit, & quod propriè cubitus D vocatur, & quod radius, accidat, vt membrum adeò peruertatur, si in suspendendo aliquid peccetur: sed minùs, si alterum tantùm, cubitus scilicet: ac si radius per se, nihil omnino deprauetur: nō magno negocio comperies, si eorū, quæ ipse retulit, memineris. quia, quod subiectū est (inquit) fundamenti vicem pręstat ei, quod abruptum est, atque ipsum deprauari non patitur: sed radius, vbi intactus sit, cubitum quodammodo secum dirigit, si rectè vinculum adhibeatur. tueri autem ipsum à deprauatione ex toto non valet, vbi aliquis error sit in suspendendo, quandoquidem cubitus subiectus nihil habet, quo fulciatur, pręter vinculum ipsum.

52 *Sin ossibus sic fractis mitella manum duntaxat & articulum cubiti excipiat, reliquum verò brachium suspensum sit, deprauatum inclinabitur deorsum.*

Ex quatuor modis, quos paulò suprà declaraui, secundum hîc tradit, qui primo cōtrarius est: siquidem in priori mitella solam fracturam sustinebat: in hoc, quùm cætera sustineantur, sola fractura sine fulcro est. Quemadmodum igitur in priori suspendendi ratione, vbi fractura, quùm sola à mitella sustineretur, sublimior fuit, reliquę verò partes vtrinque humiliores, iure dixit deprauari brachium totum in superiorem partem cōuersum: ita nunc, quùm ea tantùm membri pars,

qua fractura est, non sustineatur, deprimetur, & deorsum versus inclinabitur: quo fiet, vt brachiũ E
in eam partem curuetur, atque ea de causa, vbi callus circundatus fuerit, peruersum deorsum spe-
ctet. Exposuimus igitur vniuersam propositæ orationis sententiam. legitur autem scripta duo-
bus modis, si vocem spectemus, maximè inter se contrarijs: re tamen, si animaduertantur, inter se
minimè discrepantibus. Itaque brachium suspensum non nulli intelligunt, quod à mitella non
excipitur, sed solùm in aere suspenditur: alij contra, omne id, quod à mitella sustineatur, vt potè
quùm in inferiora minimè inclinetur, neque fiat ob id humilius, quod suspenso contrarium est.
Meritò igitur scripturæ, verbis inter se pugnant, sententia conueniunt. nanq; hæc vox μετέωρον,
hoc est, suspensum, quùm apud expositores contraria significet, à quibusdam eorum citra nega-
tionem scribitur /reliquum verò brachium suspensum/: ab alijs negatione adiecta /reliquum ve-
rò brachium non suspensum/, verba, vt illis videtur, accommodantibus ad vtramq; significatio-
nem vocabuli μετεώρυ, hoc est, suspensi.

53 *Debet ergo brachium suspendi per mitellam latam, mollem que, multum brachij cum prima palmæ parte æqua-
liter sustinentem.*

Duas hîc indicat suspendendi rationes, quas prætererat: eas inquam duas, quarum commune F
est extremam brachij partem sustinere: proprium autem vtriusque, vel eam, quæ à cubiti commis
sura, vel eam, quæ à manu tantùm. Exequutus enim eam suspendendi rationem, vbi mitella so-
lummodo fracturam excipiebat, atque alteram, vbi vtramque extremitatẽ: deinde subiiciens ver
ba proximè posita, in quibus præcipit, vt plurimum ex brachio, cùm prima palmę parte, mitella
ęqualiter sustineatur: reliquas duas suspendendi rationes euidenter reprehendit, quùm non ha-
beant id, quod maximè requiri voluit. siquidem neutra primam palmę partem, & plurimum ex
brachio ęqualiter fulcit, non tamen propriè eas hîc expressit, pręcipuè (vt dixi) quòd intelligi ex
superioribus possint: tum quòd leuem omnino noxam afferant, vbi nihil in deligando peccetur.
duę enim superiores suspendendi rationes, ea de causa plurimum erant alienę, ꝙ fractura contine
retur contrario modo, atque eius partes vtrinq;, quùm interdum sola à mitella attolleretur nulla
eius particula fulta, interdum sola deorsum conuerteretur.

GALENI IN HIPPOCRATEM DE FRACTVRIS COMMENTARIVS SECVNDVS

Vido Vidio Florentino interprete.

ARGVMENTVM LIBRI

Curatio reliquarum Fracturarum simplicium, Luxationum, ac Dimotionum, quæ in brachio,
summa manu, pede, tibia, calce, & femore, contingunt, exponitur.

De Hvmero

1 *At vbi humerus perfringatur.*

Testantur non nulli ex iis, qui librum hunc exponũt, Hippocratem, vt
suprà πῆχυν vocauit modò eam partem totam, quæ inter manum & cubiti
articulum est, modò cubitũ, qui è duobus ossibus longior est, ita nũc hume H
rum appellare βραχίονα, nempè id os, quod à cubiti articulo pertinet ad
humeri caput. Alij non ipsa ossa, sed partes, quę inter articulos sunt, volunt
iis vocabulis nuncupari, ꝙ cõsueuerimus ita loqui. Ille in capite plagam ac-
cepit, vel in malis, aut naso, & vbi plaga cutẽ tantùm violauit, & vbi altiùs
aliquid lęsit, puta musculi membranam, neruum, arteriam, aut venam. quin, quùm humerũ exul
ceratum dicimus, ostẽdimus humero id mali incidisse, quod vlcus vocatur. At, quùm definitione
vlceris caro contineatur, quamuis nominatim non explicetur, vlceris tamen vocabulo notatur.
carnis enim diuisionem appellamus vlcus, sic, vt, cùm dicimus Dioni exempli causa humerum
esse exulceratum, carnem humeri significemus. eadem ratione, quùm fractũ humerum dicimus,
significari volunt os huius partis eo vitio teneri, quod fractura nuncupatur. Sed cõtrouersia hęc
de nominibus ac significationibus nullo modo ad fracturę curationẽ pertinet: neq; enim quid-
quã officit, aut prodest. quę verò in sequẽtibus docet, qua ratione curare fractũ humerum conue-
niat, ostendunt. cuncta autẽ (vt mihi videtur) plana sunt, nõ secus, atq; alia, quę suprà de brachio
tradidit. ea enim paucis admodũ verbis exceptis, clara erãt. Longiùs autẽ lapsi sumus, quùm cau
sam

A ſam adiecerimus, cur ſingula præcipit: quæ res, & ſi expoſitionis fines excedat, fieri tamen (vt retuli) ab omnibus expoſitoribus conſueuit. at, quùm hæ rationes alibi paucis ab ipſo oſtēdantur, neque nos hîc eas tanquam auctores adiecimus, ſed ordinem mutauimus. Totus autem nūc propoſitus ſermo, ſi per ſe examinetur, conſideretur'que, perquam facilis eſt. adde quòd ratio ſingulorum, quæ tractantur, fuit in ſermone de brachio explicata. ad cōmunia enim præcepta, quæ ibi tradita ſunt, hæc quoque referuntur, primùm de vniuerſo brachio figurando: tum de extendendo, de componendo: poſtremò de continendo, ac ſuſpendendo, quæ continendi ſpecies eſt. His itaque habitis, ſi quid ſe offeret, quod breue ſit & non planum, in ſequentibus aperiemus.

2 *Si brachium extendatur, eo'que ſic figurato intentio adhibeatur, humeri lacertus intentus alligabitur: atque, vbi, qui deligatus eſt, cubitum curuet, humeri lacertus habitum mutabit.*

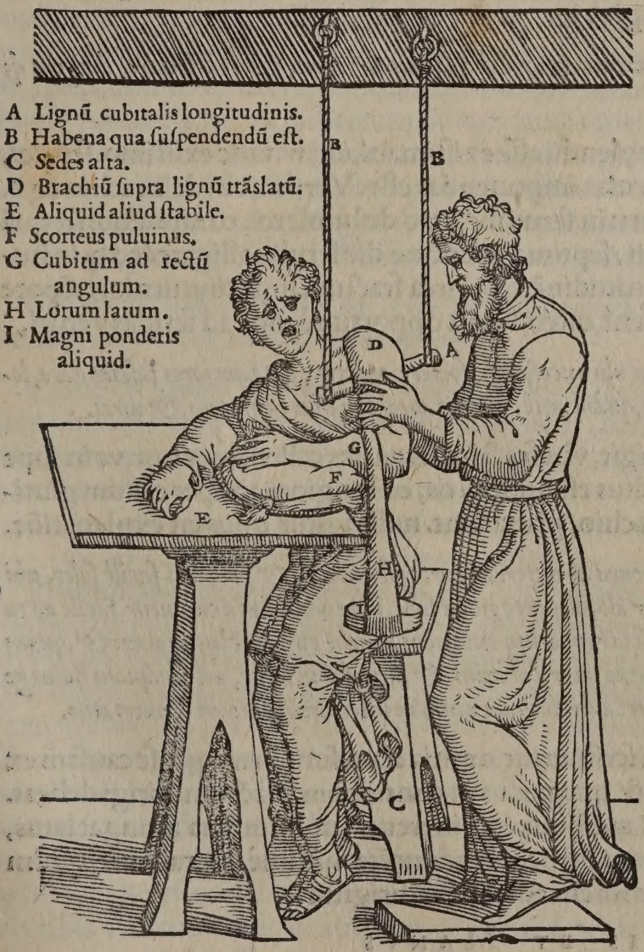
Propoſitæ orationi illud adiicere oportet, quod anteà dictum eſt, ſcilicet, vbi humeri lacertus ab iniecto vinculo aliter figuretur, futurum eſſe, vt alias eius partes vehementer vinculum comprimat, aliis laxius ſit atque delabatur: compreſſæ item partes inflammatione tententur: ſed relaxatis vinculis membrum peruertatur. Quare brachij habitus nullo modo variandus eſt, ſed perpetuo (vt ſuprà demonſtratum eſt) à principio ad finem ſeruandus. At contrà, ſi ille habitus ſeruetur, in quo extentum membrum deuinctum eſt, vinculum quidem nullo loco arctius erit, aut laxius, ſed ipſe habitus, quùm vitiatus ſit (vt ſuprà declarauimus) dolorem, atque idcirco inflammationem afferet.

B

3 *Iuſtiſſima itaque intentio ad humerum ſic adhibetur. Lignū, quod cubitū æquet, vel paulò breuius ſit, qualia ſunt ligonum manubriola, habena ab vtraque parte alligatum ſuſpenditur: homo autem * ſublimiori alicui ſedi inſidet, brachium'que ſuper manubriolum imponit, ſic, vt id in alam indatur ea moderatione, vt ille vix conſidere poſſit, nihil'q; propius ſit, quàm vt ſuſpendatur. Tum aliquid aliud paretur, cui brachium inhæreat ſcorteo puluino ſuperdato vno, vel pluribus, ita, vt ad eam altitudinem perueniat, vt cubitus ad rectum angulum collocetur. Commodiſſimè autem lorum molle, latum'que, ſeu lata habena circundatur, atque inde magni ponderis aliquid ſuſpenditur, quod extendere conuenienter poſſit: aut in vicem huius, robuſtus aliquis in inferiorem partem cogit cubito cum humero ad rectum angulum figurato.*

A.li.4. f.5. t.3. c.9.489.b

C

D

Oſtēſum eſt in libris de philoſophia, naturæ iuſtitiam in eo cōſiſtere, vt quod vnicuiq; conuenit, diſtribuat, non lege aliqua, ſed ſuopte nutu. quod iam ſuprà quoq; dictum eſt. dictum eſt inſuper, eum eſſe iuſtū habitum, qui aptum ſitum vniuſcuiuſque particulæ membri tuetur. demonſtratū eſt etiam huiuſmodi habitum minimè omniū lædere. hic autē in brachio eſt, vbi cubitus cum humero ad rectum angulum collocetur. Toto itaq; brachio ſic figurato pręcipit hominem ſedere: iuxta ipſum verò à priori parte poni lignum tranſuerſum, quale ac quantū eſt ligonis manubriolum. ligones verò appellat σκαφία, quibus terram fodimus (græci σκάπτειν dicunt), his annumerantur etiam bipalia (Attici μινύας vocāt). Vult autē huiuſmodi lignum, quod iuxtà collocatur, immobile reddi, ſic, vt dum manus admouetur, nec ſurſum ferat, nec deorſum. quod continget, ſi ab vtroq; extremo habenis vinciatur: quæ ad aliquid ſublime religentur, vt lignū inde ſuſpendatur. Præcipit igitur, vt ęger brachium antè ſuper ipſum imponat, hoc eſt, vt lignum tranſuerſum alæ ſubiiciatur: tum is, cuius humerus fractus eſt, ſedeat ita ſublimis, vt parum abſit, quin ſuſpendatur. ſedere autem ægrum iubet, vt vires, dum manus adhibetur, ſufficiant, neq; propterea quod ſtet, conuellantur. neq; in humiliori ſedili hominē collocat, ſed q̄ maximè poteſt alto, quùm ſedet, & ob ipſum medicum, vt rectus agere poſſit, neq; plurimùm cogatur deorſum inclinari: & ob ęgrotantē ipſum, cui magis expediat ita ſedere. ſolent enim, quibus brachiū

brachium extenditur, prę dolore ducentem sequi, atq; attolli, nec in eadem sede penitus, qua collocati sunt à principio, permanere. quo fit, vt intentio remittatur. Hoc igitur cauens imperat, vt homo sedeat, quantū maximè potest sublimis, & propè suspendatur, ac, si paulum attollatur, stet. quod, vbi eueniat, neq; ipsum ęgrotantem, neq; alios latebit: atq;, vbi non lateat, paruo negocio rursus, vel ab alijs, vel per se ipsum in priorē sedem restituetur. quin, vbi homo ita sedēs stabit, paululum mutabitur: plurimùm verò, vbi humilior fuerit collocatus. Quare ex sessionis mutatione minimùm lęduntur, qui sublimiori insident sedili, plurimùm, qui humiliori. Constat itaq; transuersum lignum ab Hippocrate ea de causa sub alam demitti, ne brachio ab inferiori parte intēto, ęger sequatur, atq; intentionē soluat. quod nos sine ligno soliti sumus sępiùs facere per laqueos alę circundatos, quorū extrema versus posteriorem partem extendenda sunt. non secus etiā aliis laqueis circumligatis fractum os in diuersa diducimus, vbi intētio, quę per manus adhibetur, imbecillior sit, q̄ oporteat. Verùm, si hanc credamus per se posse effectum pręstare, vt in puerili corpore, non opus est ampliùs laqueis, & multò minùs machinamentis habentibus axes, ad quos extremos laqueos alligantes valentiùs in diuersa contendamus: quo extēdendi modo ad luxata potissimum vtimur. In ea autem extendendi ratione, quam nūc probat, pręcipit, vt brachiū rei cuipiam hęreat, quam ipse vocat ἔφεδρον, hoc est, huiusmodi quidpiam, cui firmiter insidat, scorteis puluinis subiectis: deinde ab imo humero iuxta cubiti articulum graue aliquod corpus suspendatur, quę pondera σαθμίον nuncupauit: hęc sunt, quibus vti consueuimus, ex ferro, ęre, aut plumbo confectis. prætereà lorum molle, latum, vel habena valida imo humero circūdetur, vndè pondera suspendantur.

4 *Debet autem Medicus curare, stans altero pede super quapiam re sublimiori collocato: componere autem os prominentioribus palmarū partibus: facilè autem componitur: ea enim extendendi ratio optima est, si quis conuenienter ipsam adhibeat: pòst fascias iniicere à fractura orsus: reliqua uerò omnia, ut anteà iussus est, exequi, eadē q; de homine requirere: tum ex iisdem indiciis intelligere, moderata nec' ne sint: ac tertio quoque die soluere, & rursus deligare, arctius que adstringere.*

Eligit hunc Chirurgici habitum tanquam firmiorem. idem in opere de officina medici præcepit, cùm inquit ‖Stantem verò oportet pariter ambobus pedibus benè insidere, sed agere altero insistentem, at non eius partis, cuius manus agit/.

Sect.1.t.18.7ª. 203.c

5 *Dein septimo aut nono die ferulas alligare: quòd si uereatur, ne rectè ossa concurrerint, intereà soluere, dirigens q; rursus deuincire.* G

Quod in superioribus, quà de brachio, supplendū esse existimaui, idem nunc existimo, scilicet, quùm omnia cōmodè respondeant, eo tpe ferulas imponendas esse. Verùm, vbi de "brachio egit, septimo die simpliciter iussit ferulas circundari: in sermone verò de humero, coniunctionē, quā disiungentem appellamus, vsurpauit. ait enim /septimo aut nono die ferulas alligare/ eo q in humero ob musculorū, quibus continetur magnitudinē, quę circa fracturā sunt, diuturniori tēpore ex toto gracilia fiant, laxa q;. vbi verò talia essent, ostendimus opportunè tunc ad ferulas veniri.

A. li.4. f.5.t.5. c.9.489.b

A. ibidem.

6 *Humeri os "ferè quadraginta diebus conferuet: quos ubi excesserit, soluere oportet, & pauciores fascias dare, leuius que arctatas: ac diutius uti uictu magis exquisito, quàm antè: intueri autem manus tumorem, & uires.*

Conferuere, quod κρατύνεσθαι dixit, intelligit, vbi fracti ossis partes callo firmantur, vt in superioribus etiā, quà de brachio. Quo autē grandius est humeri os, eo longiori tpe per callum glutinatur. Reliqua oīa, ex iis, quę dicta sunt de brachio, plana sunt. nulla igitur opus est explanatiōe.

7 *Illud etiam ignorare non oportet, quòd humerus natura ab exteriori parte gibbus est, & peruerti facilè solet, ubi malè curetur. Quin & alia ossa omnia, quæ naturaliter aliqua parte gibba sunt, ubi comminuta curantur, facilè ab ea peruertuntur. Ergo, ubi tale quidpiam timetur, lata fascia humerum excipiens in orbē circa pectus agatur: &, quùm quiescere humerum oporteat, pannus multiplex implicitus inter cubitum & latus subiiciatur, uel quidpiam huius generis aliud. hac enim uia os gibbum dirigetur. Est autem cauendum, ne nimis in interiorem partem conuertatur.* H

Quæ in sermone de humero vsq; ad finem scribuntur, omnia clara sunt. namq; ipse causam exponit, cur in exteriorem partem conuertatur, & quo pacto in contrariam coactum dirigi debeat. iussit autem, vt multiplex pānus inter latus & cubitum demitteretur, ne humerus attingat latus, sed in medio spacium sit, quo compulsus habena ad pectus adducēte minimè deprauetur, quùm natura in exteriorem partem spectans ad interiorem conuersus dirigitur.

De Ossibus Pedis et Manus

8 *Pes hominis ex multis minutis que oßibus constat, quemadmodum & manus.*

Similitudinem quandam habent inter se totius cruris & brachij partes: qualis enim est humerus in brachio, tale est in crure femur: quale item in brachio est id, quod est inter cubitum & manum

A & manum, tale in crure id, quod inter genu eſt & pedem: reliqua verò pars, ſcilicet manus, pedi reſpondet. Cæterum manus apud græcos proprium nomen non inuenit diſtinctum à toto brachio, ſicut pes, qui nomen habet diſtinctum à toto crure. quare Hippocrates meritò pedem ſimpliciter, πόδα vocauit, ἄκρον vocabulo non adiecto: manum verò non vno verbo expreſſit, ſed χεῖρα dixit, quod brachium ſignificat, ἄκραν adijciens, quo extremum notatur. Sed ſatis dixi de vſu nominum, venio ad res. Ijs, quę ſuperius tractauit, proximus erat ſermo de manu. ipſe verò non tantùm agit de hac, ſed etiam de pede, ſermonem'que de ipſo dilatat, quòd maiorem diligentiam requirat. Dicit ergo vtramque partem ex multis minutis'que oſſibus conſtare. nos autem adiungimus /& duris/ quandoquidem medulla carent, caua minimum ſunt, & à lapillis paruis non abhorrēt. Simile igitur eſt totum brachium toti cruri, atq; itidem vnius extremum extremo alterius. qualis enim in manu primæ palmę pars eſt, tale eſt in pede id, quod inter talos eſt & plantam: tum qualis in manu palma, talis planta in pede eſt: ſimilitudo autem, quæ inter digitos eſt, vel me tacente, clara eſt. præter hæc in pede ſunt oſſa iuxta calcem, atq; idcirco de pede plura verba facit, quàm de manu. quæ quidem pes habet, communia quoque ipſius manus primùm enarrat, deinde illa ſubdit, quæ propriè ad pedem pertinent. Primam igitur palmę partem complent

B octo oſſa, palmam quatuor. at ſinguli digiti ternis oſſibus continentur, vt in vniuerſum oſſa manus ſeptem ſint & viginti. ſed in pede quatuordecim ſunt oſſa digitorum: nam magnus digitus ex binis conſtat, planta ex quinis. Quocirca in vtraque parte ſunt decem & nouem. Totidem in manu palmam & digitos explent, quùm planta vno oſſe palmam excedat: ac digiti manus, pedis digitos æquè vno oſſe exuperent. quocirca, ſi vtraque pars ad vtramque conferatur, idem erit oſſium numerus. Reſtant in manu oſſa octo, quæ primam palmæ partem conſtituunt: in pede autem ea pars, quæ inter talos & plantam ſita eſt, cum calce ac talo, quæ omnia oſſibus octo continentur. Calcis autem os, omnium, quæ in vtriuſq; extremitate ſunt, maximum, ſuſtinet talum & crus, ac propè corpus fert vniuerſum, vbi ſtamus: à priori autem parte committitur cum oſſe, quod à cubi ſimilitudine κυβοειδὲς appellatur: perinde atque tali caput, cum eo oſſe, quod, quia ſcapham reprę̨ſentat, σκαφοειδὲς dicitur. cum vtroque horum iunguntur alia oſſa, quę partem potiſſimum inter talos & plantam explent. Si quis autem velit talum extremo cruri reddere, idem erit oſſium numerus in vtriuſq; mēbri extremitate, ita, vt docendi modo, non natura ipſa rerum, inter ſe diſcrepent, qui vigintiſeptem, & qui viginti ſex, oſſa pedis eſſe affirmant. erunt enim vigintiſeptem, vbi talus non annumeretur cruris oſſibus, ſed ſine hoc vigintiſex. Rectè igitur ſcri-

C bit /pes hominis ex multis minutis q; oſſibus conſtat, queadmodum & manus/. agit enim cum ijs, qui prima elementa didicerunt, & incidendis corporibus operā dederunt, in memoriam reuocans, quæ perceperunt ad hunc locum facientia. quùm non ſolùm ſcire conueniat propoſitarum partium vtrāq; ex multis duris minutis q; oſſibus conſtare, ſed meminiſſe etiam habitus & magnitudinis ſingulorum, & qua ratione cum proximis connectantur: quod θέσιν, id eſt poſitionē vocant, vt, vbi aliquod ex oſſibus, quæ his partibus ſita ſunt, ſuo loco moueť, prōpte reſtituamus.

9 *Oſſa hæc ferè non rumpuntur, niſi acuta vel graui quapiam re carnoſæ partes vulnerentur. De vulneratis autem dicemus, vbi vlcerum curationem perſequemur.*

Carnoſas partes χρῶτα nuncupauit, quo vocabulo vocant Iones, quidquid in noſtro corpore carnoſum eſt. cuius generis præcipuè ſunt, cutis, & muſculi, tum viſcera. oſſa verò cartilaginem & ligamenta χρωτὸς vocabulo non ſignificāt. Ad hoc etiam exemplum videtur vſurpari ab Homero, quùm cutem χρῶτα vocat his verſibus:

Αἰεὶ τῶν ἔσαι χρὼς ἔμπεδος ἢ καὶ ἀρείων. Et iterum,
Ὡς ἂν μὴ κλαίουσα κατὰ χρόα καλὸν ἰάπτῃς.

D Propoſitarū igitur partiū oſſa ait ferè non perfringi ſine vlcere. Illud enim /niſi carnoſę partes vulnerētur/ idē ſibi vult, quod /ſine vlcere/. nihil aūt intereſt, quod ad hunc locū attinet, vlcus'ne an vulnus nominetur. atqui carnoſa pars extremis mēbris minima eſt, plurima autem in humero & femore. Ea igitur tota facilè lęditur, vbi externū aliquid ſuper manū vel pedem incidat, quod frangere aliquid poſſit ex ipſorū oſſibus. Abrumpitur aūt os quatuor de cauſis maximè generalibus. ſuper ipſum enim vehemēti impetu incidit aut aliquid cōterendi vim habens, quod planè neceſſe eſt natura durum eſſe, & mole non exiguū: aut aliquid, quod non tantùm cutē, & quę inter cutem ſunt & oſſa, ſed hęc quoq; ſecare poſſit, quem morbum Hippocrates in libro de vulneribus capitis ἕδραν appellat: nō nulli etiam ob ſaltū ex altiori loco fregerunt tibię vel femoris os, quod ſicciora his eſſent, & non ita denſa: videmus itē in paleſtra cōminui os κατὰ παρέγκλασιν, hoc eſt, vbi tibia vnà cum ſura perfringitur, & pręter fracturam, vulnus quoq; magnum accedit, atq; oſſa nudantur, quod fracturę genus accidit, cùm luctantis membrū cruri ipſi tranſuerſum ſubijcitur, atq; vtrunq; eius extremum, tam quod à genu, quàm quod à pede eſt, deorſum verſus cogitur. Euenit huiuſmodi tale lignis, quæ nos de induſtria rūpimus. impoſita enim ſuper vtrunq; femur obliqua, & manibus ab vtroque extremo in inferiorem partem coacta effringi media videmus.

Quemadmodum

Quēadmodum igitur neq; magnū lignum, E neq; validū, ſed paruū & infirmū, hac rōne frangitur, ita, cùm os infirmū natura fuerit, medium ſub propoſitis palęſtrę generibus perrumpitur. At oſſa, qbus extrema mēbra continent̃, ſub huiuſmodi palęſtrę generibus, ſiue ex ſuperiori loco ſaltātes deorſum ferant̃, & in terrā incidāt, ſiue pes vehemēter conuellat̃, non facile rūpunt̃. his.n.ictibus frangunt̃ ligamēta oſſium magis, q̄ ipſa oſſa: cuius cauſa eſt, eorū non tam exiguitas, q̄ durities. ſed neq; externa, quùm magna vi ſup incidūt, poſſunt hæc oſſa facile perfringere, niſi duriora illis ſint, & grandia. at quod tale eſt, neq; carnem inuiolatam relinquit, quemadmodum nec ictus ab acuta re: nam & hic priuſquam attingat oſſa, quæ ipſis ſuperiniecta ſunt diſcutit. quare meritò dixit oſſa hæc ferè non abrumpi ſine vlcere. Sed quoniam in ſequentibus ſeorſum de fracturis aget, quibus carnis quoque vulnus F accedit, hæc ad eum huius libri locum reſeruauit.

10 *Siquis erumpat ex digitorum articulis, vel aliud quidpiam ex ijs oſsibus, quibus continetur pars pedis, quæ inter talos & plantam eſt, compellere ſingula in ſuam ſedem oportet, quemadmodum in manu.*

Quod ait /quēadmodum in manu/ accipiendū eſt, non quaſi aliqd pręfatus ſit de oſſibus, quę in manu ſita ſunt, ſed quaſi ita ſcripſerit, ſingula oſſa pedis in ſuam ſedē compellēda ſunt: id, quod etiam fieri debet in manu. Compellere aūt Hippocrates dixit ἀναγκάζειν, vel, vt alia exempla habent, καταναγκάζειν, quod idem ſibi vult, ac ſi dicat, os ſuo loco motū reſtituere. mouetur aūt, vbi ligamenta, per quæ cum proximis annectitur, abrumpunt̃. non tñ abrumpuntur oĩa ligamenta, quæ prolapſum os in orbē comprehendūt, raro.n.id ex toto accidit. in quo caſu os, quod ita lęditur, ſuam ſedē relinquens ad cutē prorumpit, pręſertim quibus ea laxior eſt, ita, vt oſſi, quod prolabitur, parū renitatur. ea verò de cauſa ferè nō ſolet os, quod mouetur, in inferiorē partem pedis excidere, quia cutis, quæ pedi ſubiecta eſt (ἴχνος gręcè dicitur) craſſa eſt & dura. adde, ꝙ, quę pedem feriūt, plerūq; à ſuperiori parte ſup ipſum cadunt. Ergo hac vna via os, quod ſuo loco mouetur in inferiorem partē excidet, ſcilicet quùm ex ſuperiori loco qs ſaltauerit ſup rem aliquā, quæ G eminētias habeat admodū aſperas acutas've. Quęcunq; igit̃ vndiq; prorſus reſoluta ſunt, vbi ſua ſede mota in ſuperiorē vel inferiorē pedis regionē veniūt, ægrè recōduntur: ſiqñ aūt (quod rarò accidit) recōdant̃, ſemp magno negocio ĩ ſua ſede ſeruant̃. nāq;, vbi os rurſus vehemēter moueat̃, nihil erit, qđ ipſum cōtineat, vtpotè ſolutū ligamētis, qbus alligabat̃: q̄ ſi nō fuerint ex toto abrupta, ſed aliqua ex parte integra, ſicut euenit, qbus ꝓcidere ſolet, diſtendētes totū pedē vrgebimus.

11 *Tum cerato mederi pānis faſciis q; non ſecus atq; ubi frangitur, excepto quòd omittēdæ ſærulæ ſunt: eodē q; modo adſtringere, ac tertio quoq; die alligare. Is aūt, qui deuincitur, ſimiliter atq; ĩ fracturis, adſtrĩgi ſe reſpōdeat, uel laxari.*

Qualem curationem ad fracturas tradidit, talem nunc ad oſſa, quę extremis membris mouentur, præcipit adhiberi. Primò, ſiquidem extendere conuenit, ad hoc, vt oſſa, quæ prolapſa ſunt, in ſuam ſedem compellantur: tum, vbi repoſita fuerint, deuincire, conſilio ad idem directo: propoſitum enim eſt membrum ab inflammatione tueri, & ſub linteis adſtringere, cōtinere'que os, quod reſtitutum eſt. In ſuperioribus autem oſtenſum eſt hęc nullo modo rectè fieri poſſe, niſi ſanguis, qui in affecta ſede ſubſiſtit, ad ſummum atque imum membrum depellatur: prohibeaturq;, quo minus alter concurrat. Hæc itaque, ſi in memoria habeamus, ſpectantes, vniuerſam vincien H di rationem fracturis idoneam inueniemus, quam hic vtēdam dixit, niſi ꝙ ferulę non debent circundari, quandoquidem loci natura eas non patitur. nam partes quibus ferulæ inijciendæ ſunt, æquè planę eſſe debent, cuiuſmodi non eſt ea pars pedis, quæ inter talos & plantam ſita eſt.

12 *Omnia hæc viginti diebus perfectè ad ſanitatem perducuntur, niſi, quæ cum cruris oſsibus iunguntur, vel ex eius regione ſita ſunt. Interim verò iacere conuenit, non tamen id ſuſtinent, qui morbum paruiſaciunt, ſed ingrediuntur priuſquam conualeſcant: eoq; fit, vt pleriq; nō benè ſanentur, ſed ſubinde languoris ſenſu aliquo tententur, atq; id quidem non iniuria. Ferunt enim pedes onus corporis totius. Vbi ergo non dum cōualuerunt, ſi inambulant, articuli, qui moti ſunt, malè confirmantur, atq; hac de cauſa ſubinde oſſa dolent, quæ cruri iunguntur. Porrò quæ cruris oſsibus iunguntur, cæteris maiora ſunt, & cùm mouentur, longiori tempore confirmantur, ſed medendi ratio eadem eſt.*

Cruris oſſa intelligit tam ſuram, q̄ tibiam. volēs autem ſignificare è regione, κατ' ἶξιν dixit, quā loquutionem ſępius varijs q; in locis vſurpauit. ſed & paulo inferius eádem ter ex ordine vtitur,
Sect.2.t.65. 240.a de crure pertractans, quùm ait, ‖Femoris enim caput ſuperius corpus fert. id autē ab interiori cru »
ris parte ſitum eſt, at non ab exteriori, ſed è regione tibiæ, tum quia pars altera corporis è regio- »

ne huc

« A ne huc propius accedit, quàm ad exterius os. adde, quod os interius plenius est, quàm exterius, non secus atque in brachio, vbi os, quod è regione minimum digitum spectat, tenuius est, & longius.

13 *Plurimis autem fascijs, plurimis q; pannis vtendum est.*

Vt ossa, quæ reposita sunt, suo loco maneant, solent tum fasciæ, tum panni circundari, præsertim'que, cùm loci inæqualitas alligari ferulas non sinit.

14 *Ferè aūt hinc atq; hinc vincire conuenit, adstringere q;, sicut cætera omnia, ea parte potissimū, qua os prolapsum est, primū q; ibi fascias circumagere.*

In prioribus imperauit, vbi fractum os in aliquam partem conuertatur, si ad dextram inclinet, vt ad sinistram adducatur: si ad hanc spectat, vrgeatur ad dextram. At vbi alligare pedem oportet, in neutram partem debet vinculum inclinari, quùm ossa, quæ sua sede excidunt, non ad latera, sed ad superiorem vel inferiorem partem conuertantur.

15 *Quotiescunq; vinculū soluitur, multa aqua calida fouendū. In omnibus aūt, qui iuxta articulos sunt, affectibus liberaliter calida aqua perfundenda est. Quod ad laxandum vel adstringendū pertinet, iisdem tēporibus eadē indicia se*
B *ostēdant, q̄ in superioribus: resoluere itē, & rursus deligare similiter expedit. Hi aūt quadraginta diebus ex toto conualescunt, præsertim, si iacere sustinēt: sin minus, in eadē mala incidunt, q̄ superius posita sunt, atq; etiānum grauiora.*

Quùm leniendus dolor est, & corpora, quæ adstricta sunt, laxanda, tunc præcipit, vt multa calida aqua perfundatur. id potissimum accidit in affectibus articulorum, quùm hæ partes ossibus magis & neruis contineantur. Comprimuntur igitur cum inflāmatione, & magis dolorem sentiunt, quòd magis neruosæ sint. Appellauit autem affectus σίνεα, quoniam affici σίνεσθαι dicit.

De Calce

16 *Quicunq; " ex superiori loco saltantes, calci vehementer insistunt, his ossa diducuntur: venæ sanguinē effundunt,*
A. l. 4. F. 5. t. 3. c. 18. 490. b *carne circa os attrita: tumor magnus oritur, & dolor. Hoc enim os exiguum non est, extat q; è regione sub tibia.*

Εκχυμοῦσθαι dixit venas, significare volens effundere succum, quem continent, nempe sanguinem: quod fit, quùm colliditur earum tunica. corpora enim, quæ colliduntur, naturalem vnitatem amittunt, quùm pluribus exiguis q; partibus diuellantur, quibus sanguis suffunditur. Hunc
C igitur effusum sanguinem recipiunt loca, quę venam cingunt: quibus non seruatur, qualis recipitur, tempore siquidem nigrescit, perinde atq; vbi extra corpus effusus diu manet: concrescit, insuper, quam rem græci θρόμβωσιν appellant. hinc factum est, vt sanguis propterea, quòd concrescat, θρομβὸς iam, & dicatur, & sit. prius autem nigrescit, deinde redditur admodum putris. Atqui non possunt grauissima hęc accidere sanguini, qui à venis in corpore funditur. namque, vbi natura vincit, hunc non secus mutat, atq; alium, qui in inflāmmatione suppurante cōtinetur, vertit q; in pus. Ad hoc autem, vt partium natura sanguinem superet, duo obseruāda sunt, alterum, ne inflāmatio corpori superueniat, id qua ratione fiat, supra habuimus: alterum, vt sanguis, qui effusus est, repellatur. In hęc itaq; incumbens Hippocrates, omnia, quę subijciuntur, præcepta sigillatim tradit. Diducuntur (inquit) ossa his, qui ita saltant, abruptis nimirum ligamentis, quibus ipsa nectebantur, sicut paulo supra de ea parte, quæ inter talos & plantam est, dicebamus. iungitur autem cum calce à superiori parte talus: à priori id os, quod à cubi similitudine græcè κυβοειδὲς vocatur: sicuti cum talo à priori parte id ossis committitur, quod à scaphæ similitudine σκαφοειδὲς græcè nominatur: cum vtroque autem horum, scilicet cum eo quod cubum, & cum eo quod scapham refert, quatuor ossa, quæ inter talos & plantam sunt, committuntur. omnia au-
D tem hæc ossa tam manus, quàm pedis, in commentario de ossibus exposita sunt.

17 *Coniungitur item venis & neruis grandioribus, posterior que chorda huic ossi innectitur. Hos igitur curare oportet cerato pannis fascijs que: ad hæc calidam aquam largè infundere, fasciarum que numerum augere, tum alijs vti optimis præsidijs ac maximè lenibus.*

Coniungitur, inquit, os calcis neruis quos nominat ἐπικαίρους, id est grandiores, tum venis nō paruis. Innectitur item huic ossi posterior chorda, quæ diducitur à musculis, qui siti sunt in parte cruris, quæ carnosa à posteriori parte prominet. De his autem abundè diximus, tam in eo libro, qui de corporum, quàm in eo, qui de musculorum incidendorum ratione est. ea autem tenere ad vnguem debet, qui assequi vult, quæ nunc ab Hippocrate traduntur.

18 *Quòd si cutis, quæ calcem tegit, naturaliter tenera est, relinquenda est, quomodo se habet: sin dura & crassa, qualis in quibusdam conspicitur, æqualiter succidenda est, atque extenuanda, non tamen vulneranda.*

Propositis vitijs circa calcem atq; adiunctas partes periculum est, ne ingens dolor atq; inflāmatio

tio non modica superueniat. huiusmodi enim partes ossibus continentur, non quibuslibet, sed valde minutis inter se commissis, ita, vt vel leuis inflammatio magnum dolorem possit comprimendo excitare. chordę verò, quà calci à posteriori parte innectitur, cum grandior sit, vbi inflãmatur, periculum erit, ne neruorum distentio superueniat. quin & cum hac parte iungũtur multi nerui, qui ossa contingunt, quod in libro de incidendis neruis ostendimus. Reliqua igitur vniuersa curatio diligẽtem animaduersionem requirit, & quod ad victum tenuem pertinet, & quod ad modum calidæ aquæ perfundendæ. sed & cutis, quę pedi subiecta est (ἴχνος grecè dicitur) incidenda est magna cũ moderatione. vbi dura est, altitudo plagæ debet duritiei altitudinem æquare. occallescit enim quibusdam, ita, vt ne paululum quidem sanguinis fundat, nisi scalpellus altè admodum demittatur. Illa igitur secanda est, quæ sanguinem non fundit: quæ verò statim cruentatur, relinquenda est, nam, si secetur, dolet. At neq; in illa, quæ dura est, quouis modo, sed æqualiter, incidere conuenit id, quod ex ipsa cute durum est. spectare autem tria debet, qui æqualiter incidit, primò, longitudinem sectionis, deinde altitudinem, tertiò, interuallum. sectiones aũt æquè longæ atq; altæ sint, oportet, & æquè inter se distãtes, vt vniuersa cutis, quæ pedi subiecta est sine tormento inflammationis tempore similiter distendatur. Constat autem omnem inflammationem distendere, quod'que distenditur dolere, atq; idcirco inflammationem augeri, & neruorũ distentionẽ excitari. F Quemadmodũ igitur liberalis aquæ calidæ perfusio, cui oleũ copiose sit adiectum, saluberrima est, ita etiam secãdam cutem duxit scalpello eatenus altè demisso, vt hęc minime cruentetur. Vtiliter autem excogitauit huiusmodi sectionem, quãdoquidem in alijs partibus, vbi vehementer inflammantur, cogimur cutem scalpello exasperare, partim educentes aliquid eius sanguinis, qui in inflãmatione superat: partim expirationem efficientes: partim laxantes, quæ sub inflammatione distendebantur. At in pede inflammatione non dum orta festinabimus ad cutem incidendam, eo q duriffima sit. vbi verò talis est, nequit sub inflãmatione amplius extendi. quamobrem dolebit hæc, & vehementissimè premet intẽtione quadam proximas partes, præcipue q; latam chordam, quæ illi iuncta est, cuius q; initium est ex fine vnius ex musculis sitis in posteriori parte cruris, quæ carnosa prominet. Igitur, vbi hæc dolore atque inflammatione tentetur, periculum est, ne totus musculus eadem sentiat. id si accidat, neruorum distẽtionem sequi verisimile est. Ob hæc itaq; omnia cutem, quæ sub pede est, secare, vt dictum est, conuenit: deinceps, vt retulit, extenuare, hoc est, tenuem reddere. id aũt fiet, si molliatur ipsius durities, & multitudo exhauriatur. Ad hæc ambo valet oleum, & aqua calida, si copiose infundatur: à perfusione vero priusquàm vinculum detur, olei, quod nullam adstringendi vim habeat, inunctio. G

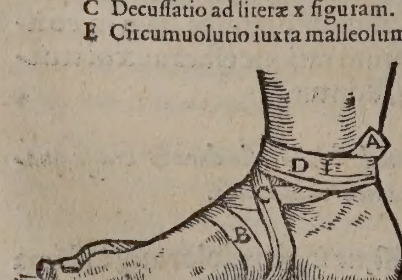
19 *Hæc benè alligare non cuiusuis est. Nam si quis vinciat eo modo, quo cætera circa talos vinciuntur, fascia modò ad pedem data, modò ad ipsam chordam, circumactæ fasciæ compressio, calcem, qua ictus fuit, expellet.*

Dictionem /benè/ ἀγαθῶς dixit, sæpe enim ab alijs veteribus ita vsurpatur. præcipit autem, vt vitia, quæ circa calcem sunt, vinciantur ea ratione, qua fracturæ, eos reprehendens, qui eo modo deligant, quo deligare sæpius consueuimus, vt medicamenta, seu cataplasmata, seu quædam ex perfusione madentia, ea parte teneantur. Vinciendi modus, quem damnat, sic se habet.

A Initium fasciæ.
B Decussatio ad literæ x figuram.
C Circumuolutio iuxta malleolum.

A Initium fasciæ.
B Orbicularis circumuolutio circa plantam.
C Decussatio ad literæ x figuram.
E Circumuolutio iuxta malleolum.

Fascia ab altera parte talorum orsa, obliqua fertur à priori parte extremi cruris, qua talus extat, quem ἀστράγαλον vocant: inde transuersa sub pede demittitur: eo q; circundato vsque ad contrariam partem obliqua rursus infernè sursum procedit ad priorem partem tali, ei'que inijcitur, quemadmodum antè. At vbi ita circumeat, necesse est in priori parte pedis sibi occurrat, & X literam repręsentet: inde in orbem circa talos data eò redeat, vndè incepit: sic autem iterum circumagitur, ita, vt eodem reuertatur: tertio q; similiter voluta rursus ad suum initium redit, atq; inde rursus circa talos porrigitur. Verùm alij, vbi transuersam sub pede fasciam dederunt, non protinus obliquam sursum attrahunt ad talos, sed antè per superiorem partem pedis in orbem ipsam adducunt: quemadmodum alij in orbem circa talos, sic, vt obliqui circuitus ab ijs, qui in orbem sunt, comprehendantur. Hæ quidem vinciendi rationes vsitatæ sunt, vbi musculi sint, sed ad proposita vitia minimè accommodantur, quòd ante fascias nihil ibi imponatur, quod illis continendum sit: neque calx vitio vacet, sicut in eo casu,

qui

A qui illas requirit, sed ipse primò læsus sit. quare proposita vinciendi ratio, quùm ad calcem sanguinem exprimat, ipsum expellit. at contrarium fieri debet, sanguis enim à calce ad partes, quæ iuxta sunt, per vinculum expellendus est: quam rem ea duntaxat vinciendi ratio præstat, quæ ad fracturas pertinet, quam supra demonstrauit. eádem igitur nunc vtitur.

20 *Atque hoc pacto periculum est, ne os calcis corrumpatur.*

Corrumpatur dixit σφακελίσαι, nam, quùm pars ex toto corrumpitur, veteres dicere id vitiũ solent σφάκελον, quod, vbi carnosis partibus accidit, aliis nominibus appellant. Vocat item Hippocrates carnem, quæ putrescit, σαπρὰν, μυδῶσαν, σηπεδόνα, atque aliis etiam num vocabulis. At vbi os ex toto corrumpitur, σφάκελον vsurpat: quod vitium ossibus accidit, vbi à superiecta carne perniciosa sanies profluit, quæ hæc ipsa irrigando corrumpit.

21 *Quod vbi corrumpitur, morbus æuum durat.*

Apertius dixisset totam ætatem hominis. Habet autem ipsius oratio hanc mentem. si quando calx corrumpatur, casus curationem non recipit, quod'que ex eo sequitur malum, totam ætatem B hominis durat.

22 *Nam alioquin, vbi calx hoc modo non corrumpitur, sed quòd nigrescat, quia dum homo iacet, negligenter habitus sit: vel quia crus iã diu graue vulnus acceperit, quod calx ẽt sensit: vel vitiati femoris, aut alterius affectus causa, diu iacuerit: diuturna tamen res est, & molesta. Tum subinde recrudescit, nisi summa diligentia, & longa quieteat tendatur. Quare quæcunq; hoc modo corrumpuntur, præter aliam noxam, corpori summum quoq; periculum afferunt.*

Calcis os (inquit) non modò ex propositis affectibus vitiari solet, sed ex eo, quòd calx diu iacuerit (quam rem ὕπτιασμὸν dixit) nigrescit sæpe, quando negligenter fuerit collocatus. id autẽ euenit, vbi super quapiam re dura continetur, neque subinde attollitur: sed iis, quę subiecta sunt, continenter calefit, premitur q́3. Quocirca attollendus est, mutandus q́3 orbiculus ex lana molli, quem non nulli ex gręcis τρόφιον dicunt. eius aũt cauum respõdere debet magnitudini calcis. quo orbiculo ita calx fulcitur, vt imum eius attollatur, ne comprimatur, ne incalescat, ne expirare prohibeatur.

23 C *Sequũtur enim febres acutæ admodum, continentes q́ue, cum tremore, singultu, mentis alienatione, quæ paucis diebus hominem præcipitant.*

Hęc fieri inquit, vbi calx corrumpitur, non ea de causa, quia os alienatur: ipsum enim, si per se circunscribatur, nullam superiorum partium afficit: sed quia ad partes, quę ipsum cingunt, ipsiq́3 alligantur, eius vitium pertinet, idcirco superiores quoq́3 corporis partes læduntur. Chorda igitur, quę calci innectitur, vbi inflammatione teneatur, musculos quidem posterioris partis cruris, quæ carnosa prominet, propter consortium afficiet, quùm ab ipsis oriatur. quibus musculis affectis, nerui, qui per eos distribuuntur, promptè lędentur, quemadmodum, & arterię, per quas cor noxam sentit, sicut per neruos cerebrum. Sed qm̃ cor innati caloris fons est: cerebrum verò per se rationis domicilium habet, & per musculos partes mouet motu, quem voluntarium dicunt: consequẽs est, vt propter cor febris oriatur: mentis alienatio, propter cerebrum: tremor, neruorumq́3 distentio, propter musculos: singultus, propter stomachum, qui plurimum neruosus est.

24 *His accedunt, venarum sanguinem fundentium liuor, nausea, gangræna. Causa compressio est. Possunt hæc alio-* D *quin incidere, etiam si nihil corrumpatur. Hactenus de iis, quæ superueniunt, vbi ictus vehemens admodum fuerit. Pleraque tamen leuiter colliduntur, neq; ita magnum studium & diligentiam exigunt, sed curari nihilo minus rectè debent. Quòd si casus videatur asperior, fulcire oportet, alia q́ue efficere, quæ proposui.*

Sanguinem fundentes intellexit venas grandiores, quandoquidem his diuisis sanguis effunditur: quod exiguis venis non accidit, parũ enim ab his sanguinis profluit, celeriter q́3 citra noxã in oris plagæ concrescit. Nauseæ nomen duxit à nauseantibus, atque ea de causa vomentibus, quam appellauit ναυσίωσιν, cùm Iones ναυτίαν id est nauseam, sic appellent. ac ferè, quod antè dixit ἐκχυμώσεις, vocat nunc ναυσιώσεις, vbi venæ sanguinem expuunt, & quasi vomunt, oppresse tum sua imbecillitate, quam inflammatio attulit: tum multo vitioso'que sanguine, quem constat sub huiusmodi affectibus vitiari. Gangrænam vocauit, quùm venę ex ingenti inflammatione emoriuntur. Quorum omnium causam esse affirmat alienam vinciẽdi rationem, quæ duplex caput habet, vnum, quòd calcem non comprehẽdit, sed nudum relinquit: alterum, quòd partes, quas complectitur, arctius adstringit. Diligentiam expressit vocabulo μελέτης: sic enim ab Ionibus appellari solet, & ab ipso sæpius nominatur.

25 *Fasciam que maxima ex parte ad calcem dare, & modò circa extremum pedem, modò circa medium, modò etiam circa crus obuoluere: tum, quæ his proxima sunt, hinc atque hinc omnia comprehendere, quemadmodum supra ostensum est, neque arctè admodum alligare.* E

Vinciendi rationem probat contrariam illi, quam supra damnauit, queq́; apud multos in vsu est, sub qua sanguis ex alijs partibus pedis ad calcem transmittitur. debemus enim superantes succos, à calce ad alias partes depellere, hunc vincientes, quomodo supra ad fracturas docuit, fasciã q; maxima ex parte ipsi obuoluentes, non tamen nimis arctantes.

26 *Sed linteorum numerum augere.*

In superioribus etiam indicauimus Hippocratem velle, vt vinculi firmitatem, vel fasciarum numero moliamur, vel arctius adstringendo.

27 *Præstat veratrum eodem die epotum, vel certè posteriori. Præterea tertio die resoluere, & rursus deligare.*

Veratrum potui præstat, non eo nomine tantùm, vt quæ supersunt, purget, sed & in aliam partem auertat. constat autem dari ab Hippocrate album, quod vomitum excitat, & à toto corpore materiam in ventriculum auocat, priusquam ad intestinorum sinus deducatur. quod autem albũ intelligi debeat, planè licet ex sequentibus colligere. Inquit enim /sed si homo vacat febre, per superiora conuenit purgare sicut dictum est/. Quod igitur ea, quæ superant, vtiliter educantur: quod q; ad contrariam partem, atque affecta est, materiam depellere magnum momentum habeat: euidentissimè apparet: at num albo veratro moliri id expediat, non dum est manifestum, strangulare enim interdum solet, vbi redundat in corpore glutinosus succus, aut crassus. quocirca hic prius dissipari debet victu extenuandi vim habente, de quo totum librum composuimus. Fallacissimum ergo est veratrum dare, antequam corpus victu preparetur, quùm sæpius non facile sit, vt quales corpori supersint succi, dignoscantur. Hippocratis sęculo veratrum album fortasse tutò sumebatur ob rationem victus eorum hominum, qui curabantur, qui vitæ genus non ociosum sequebantur aut intemperans, sed laboriosum, paucis q; alimentis erant contenti, sic, vt crassos succos nulla ratione contraherent. neq; enim nos latet fieri hos, cum ocio, tum abundantia. Quòd si vim æstimaueris corporũ eius sęculi, quã ex eiusmodi victu cõparabãt, magis adhuc dari veratrũ permiseris, quùm, quę vomitus affert incõmoda, ferre homines illi facilè potuerint. F

G

28 *Ex eo autem intelligitur, futurum nec'ne sit, vt hi affectus recrudescant. namque, vbi sanguis à venis transfusus, nigrities, & quæ his proxima sunt, subrubicunda sunt & subdura, periculum est ne recrudescant.*

Malos affectus, qui recrudescũt, vocat παλιγκότα παθήματα: & παλιγκοταίνειν dicit, quasi mala rursus fieri. Docet autem quibus indicijs cognoscantur propositi affectus, quando futurum ęst, vt rursus mali fiant: quę indicia ad superuenientem inflammationem spectant, quam in primis cauit, ne oriretur. Quælibet igitur inflammatio rubicundiorem duriorem q; cutem efficit, quorum neutrum opus est affectis partibus. mollis enim esse debet, ac subuiridis sanguis à venis transfusus: hunc enim voluit citra inflammationem suppurare. Quare, si membrum molle sit, & non rubeat, inflammationem abesse demonstrabit. suppurantis sanguinis indicium erit carentia vtriusque coloris, ruboris scilicet & nigritiei. nam, vbi ruber est, inflammari: vbi ex toto niger est, neque superari neque concoqui se à natura denunciat, sed concretum esse. Hoc enim ipsi accidit, vbi diutius extra venas maneat, etiam, si in corpore contineatur, siquidem in eo casu nunquam in pus vertitur. Cõtrà, si natura in corpore superet, vertitur in pus: si ea vincatur, putręscit, non secus, ac vbi extra corpus est, atq; adeò magis, quùm in calido loco retineatur. H

29 *Sed, si homo vacat febre, vomitu purgetur, sicut dictum est: idem conuenit, si febris sit, sed non continua: vbi ea non intermittat, abstinendum à purgatione, à cibo & sorbitione: aqua potui danda, vitandum vinum, sed non ὀξυγλυκὲς.*

Purgare φαρμακεύειν dixit. consueuit enim Hippocrates vsurpare id vocabulum, non vbi quæuis medicamenta adhibet, sed solum, vbi purgantia. Præcepit autem, vt veratrum eodem die detur, vel posteriori, priusquam inflammatio in affectis partibus oriatur, atque homo febricitet. sed, si febris præuenerit, siquidem leuis est, veratro nihilo minus vtitur (nos verò neque integro homine dare veratrum audemus) si vehemens non vtitur, sed maximam abstinentiam imperat, non cibo, non sorbitione vtens, solam potionem adhibet, neque hanc vini, quod licet nusquam posuisset, fugiendum esse manifestum erat. Permittit autem, vt æger ea potione vtatur, quæ dicitur ὀξυγλυκὲς, vel etiam mulsa, hæc enim potui præstat in tenuissimo victu: & tertium ad hæc oxymel, quod ex mulsa, & aceto constat: sed ὀξυγλυκὲς fauos habet dulcissimos maceratos, atque incoctos, sicut etiam nunc in Hellade componitur cuius ratio est:

Faui

A Faui expresso melle in ollam conijciuntur, in qua pura aqua sit: tum inferuent, donec omnem prorsus humorem in aqua posuisse videantur. is autem humor reponitur, seruatur'que, & æstiuo tempore bibitur ad sitim tollendam, frigida aqua dilutus. Hac ergo potione nunc vtitur Hippocrates, si ea non est, sumere mulsam licet. sed oxymel, vbi neruosæ partes vitiatæ sint, alienum est, aceto enim tentantur: quam rem & vsus docuit, & ipse demonstrauit. quibus verò idoneum sit oxymel, ostendit in libro de ratione victus in morbis acutis, quem malè non nulli inscribunt in Cnidias sententias: non nulli de ptissana, neque etiam hi rectè.

30 *Sed, si nullum periculum est, ne recrudescant, sanguis suffusus, nigrities, proximæ partes subuirides sunt, & citra duritiem.*

Vis horum verborum exposita est in eo sermone, vbi inquit /namq; vbi sanguis à venis transfusus, nigrities: & quæ his proxima sunt, subrubicunda sunt & subdura: periculum est, ne recrudescant/. illis enim, scilicet subrubicundis & subduris, nunc opponit subuirides, & sine duritie. fiunt enim subuirides, vbi paulatim in pus vertuntur: duritie carēt, propterea quod inflāmatio non est admodum vehemens: id enim causa fuit, quamobrem effusus sanguis verteretur in pus.

B

31 *Quod idoneum testimonium est, vbicunq; sanguis transfunditur, metuendum non esse, ne malum recrudescat.*

Idoneum dixit ἀγαθὸν, quasi certum, stabile, verum, perpetuum. testimonium posuit pro signo, siquidem testis est, nobis'que opinionem facit eorum, quę ab Hippocrate propositis verbis traduntur. Inquit igitur positum indicium certum esse, vbi sanguis suffunditur, non solum in calce, sed in cæteris partibus etiam, id'que iure, quùm non ex partium indicatione, sed ex ipso sanguine transfuso intelligatur. Malus autem transfusi sanguinis affectus, non par affert periculum: differt enim pro natura partium, quibus suffunditur. Prouenit tamen periculum non ex ijs partibus, sed ex sanguine suffuso, qui in pus nō vertitur. quo minus in pus vertatur, prohibet ingens inflammatio, vel sub aliena vinciendi ratione orta, vel ob succos, qui aut copia sui malè habent, aut corrupti sunt. quibus Hippocrates succurrit purgatione per medicamenta, nos per venæ sectionem: miramur'que ipsum hac sola contentum non fuisse, quùm hoc præsidium nouerit, atque ad huiusmodi casus adhibuerit. siquidem in libro ‖ de articulis inter alia, quibus opus esse censet ad costas collisas, venam incidi in cubito iubet. Sect.3.t.62.7a. 275.g

C

32 *Sin duræ sunt, & liuent, nigritie periclitantur.*

Sanguis etiam, qui super terram funditur, interdum diutius conseruatur, modò magis flauus fit, modò in nigriorem, modò in euidenter atrum, conuertitur. verisimile autem est ab aere, in quo continetur, sereno, nebuloso, humido, sicco, calido, aut frigido variè colorari. Præcipua verò causa varietatis colorum consistit in ipso sanguine, qui varius est, sicut in singulis hominibus conspicitur, vel ad atram bilem magis, vel ad flauam seu pallidam, vel ad pituitam accedens, vel etiam aquosus: id quod illi etiam accidit in animalium corporibus, namque à venis transfusus in varios colores conuertitur, & vbi non superetur, & vbi à partibus, quæ ipsum continent, in pus vertatur. Meritò autem hoc tempore liuidus apparet. color enim liuidus illis interiectus est, qui nigri penitus sunt, & qui floridum colorem habent, qualis præsertim est rubicundus, & flauus. sed & hic color, liuidus inquam, à colore florido recedens, ad nigrum accedit, qui apparere etiam solet, vbi, quæ nigra sunt, dum suppurant, inalbescunt. Sæpe enim videre licet, quæ nigra sunt, quùm incipiunt verti in pus, liuida se ostendere: tum paulatim nigritie amissa ad ignis D colorē accedentia, albidiora euadere, est enim pus cinerei coloris. Indicat ergo Hippocrates nunc discrimen in eo sanguine, qui transfusus liuidum se ostendit. nam, si cum duritie sic appareat, partes inflammatione tenentur: si sine duritie, inflammatione vacant. quæ inflammatione carent, naturam robustam demonstrant, & sanguinem concoquendum esse, et in pus vertendum: at inflammatio naturæ infirmitatem indicat, quæ ob inflammatarum partium imbecillitatem, & multitudinem mali succi subsistentis, transfusum sanguinem nec concoquere potest, nec in pus vertere. Sequitur itaque, vt nigrescat & corrumpatur.

33 *Pedem verò expedit ita collocare, vt reliquo corpore plerunque paulo sublimior habeatur, sanescit autem sexaginta diebus, si quiescat.*

Si pes humilior sit, sanguis, qui ex crure ad ipsum confluet, inflammationem excitabit: si sublimior, nihil confluet. atque idcirco sublimior omnino continendus est, non tamen multo, dolet enim, si diutius hac ratione contineatur: quæ verò dolent, in inflammationem incidunt. Sublimiter ergo figurandus est, quatenus non doleat. hoc autem comperies, si tendi pedem senties, vbi paulo altior contineatur.

De Crvre

E

Crus binis oßibus continetur, quorum alterum alterò ab vna parte multo, ab altera paulo, tenuius est.

Verba hæc, quibus crus appellat κνήμην, eorum confirmare ſententiam videntur, qui volunt πῆχυν, βραχίονα, κνήμην, μηρὸν vocari ab Hippocrate, non totum id, quod compoſitum ex oſſibus & partibus ſuperiectis eſt, ſed ſola oſſa. At re uera ex his ipſis verbis colligitur, non hoc modo, ſed illo etiam, accipi poſſe. quare nomina hæc, quibus vtitur, duobus modis accipere licet, ſicut accipiunt, qui ea referunt, modò ad ipſa oſſa tantùm: modò ad oſſa ſimul & partes, quibus oſſa ſuperconteguntur, ſic, vt κνήμη appelletur id, quod inter pedem eſt, & genu. Duorum autem oſſium, quæ in ea parte ſita ſunt, alterum ſcilicet tibiam gręcè appellari κνήμην, reliquum ſcilicet ſuram, περόνην: ad hæc tibiam pleniorem eſſe, ſuram verò tenuiorem: ac medium, quod minimè carnoſum, & per vniuerſam hanc partem à ſummo ad imum in longitudinem fertur, & in his, qui graciles ſunt, conſpicitur (græcè ἀντικνήμιον vocatur) tibiæ partem eſſe, non ſurę. atque alia, quęcunque ad oſſa pertinentia ſcire licet, omnia expoſuimus in libro quem de oſſibus confecimus, ad eos, qui primas inſtitutiones addiſcunt.

F

35 *Hæc ad pedem inter ſe iunguntur, communem que appendicem habent.*

Communem non debemus ita accipere, quaſi continuã, atque omnino vnam, ſed quaſi vtriuſque appendices inter ſe iungantur, & vnius tantùm opinionem faciant. ita enim inter ſe conueniunt hæ appendices, vt vna eſſe videatur. extremę verò earum partes rotundæ, quà carne nudantur, non rectè à quibuſdam talus nominatur: perpetua enim chorda talum continet ab interiori parte, qui ab hac tectus nec viſu comprehenditur, nec tactu.

36 *Sed recta in crure dehiſcunt.*

Dehiſcunt propoſita duo oſſa recta in crure, hoc eſt, in longitudine cruris non ſe contingunt, neque inter ſe connectuntur.

37 *Ad femur autem iunguntur, & appendicem habent: appendix verò diſcrimen.*

In commiſſura genu, caput tibiæ longè craſſius eſt, quàm ſuræ, atque idcirco appendix tota eſſe tibiæ videbitur, ipſam que ab exteriori parte ſura fulcit. Diſcrimen, quod διάφυσιν vocat, id intelligit, quod in medio extat neruoſum cartilaginoſum que, quod proceſſus femoris, qui in tibia conijciuntur, diſtinguit: ſed in oſſibus eorum corporum, quę iam diu mortua ſunt corrumpitur, ſic, vt aliquis decipiatur, falſum q; exiſtimet, quod ab Hippocrate ſcribitur: iniuria quidem, quoniam in recenti cadauere id ſemper apparet. G

38 *Longius autem paulo eſt alterum os, quod à parte minimi digiti eſt. Natura oſsium cruris ſic ſe habet.*

Quod inquit longius, ego ſic ſcribendum cenſeo /longius autem paulo eſt alterum os à parte minimi digiti/. Quòd ſi non hoc modo, ſed illo, Hippocrates ſcripſiſſet, confirmaret prorſus tibiæ appendicem in genu communem eſſe vtriuſque oſſis, non propriam tibiæ. nam ſimpliciter longius eſſet, non ab ima parte duntaxat.

39 *Luxantur hæc modò à parte pedis: ac tunc, modò vnà cum appendice oſſa ambo, modò appendix tantùm mouetur, modò alterum os.*

H

Putant medicorum aliqui verbum ἐξαρθρεῖν vſurpari ad ea oſſa ſignificanda, quæ toto loco mota ſunt, ſed ὀλισθαίνειν (quo verbo /luxantur/ expreſſit) ad ea, quæ paululum, nõ tamen ex toto, naturali ſede exceſſerunt. Verùm hi non videntur legiſſe librum de articulis, vbi initio protinus ait, ‖ Articulum, qui cum lato ſcapularum oſſe committitur, vidi vno modo excidere, nempè in alam/. in quo loco verbum excidere ὀλισθάνον dixit. Atqui totum humeri caput eo ſinu mouetur, in quo recipitur, quùm non poſſit paulum excedere, ſicut ipſe Hippocrates docuit, vbi cauſam adiecit: quam habebimus, quùm ad eum locum veniemus.

Sect. 1. t. 1. 7ª. 251. c

40 *Hæc quidem minus moleſta ſunt, quàm quæ in prima palmæ parte, homines modò quieſcant. Curatio autem in vtroque caſu ſimilis requiritur. namque hæc conijcienda in ſuum locum ſunt, intenta perinde atque illa, ſed valentiorem etiam intentionem requirunt, quatenus corpus hac etiam parte validius eſt. Plerunq; ſatis duo homines ſunt, qui in diuerſa contendant. qui, vbi nequeant abundè extendere, facilè eſt validiorem intentionem adhibere.*

Non modò minus moleſta ſunt, quàm quę in prima palmę parte, ſed multò magis, quàm quę in pede. Sed quoniam de pede & manu communiter tractauit, ideò abundè exiſtimat alterius

partis

A partis duntaxat meminisse,quę,quod ad molestiā pertinet,media est inter crus & pedem.quanto .n.maiorē molestiā affert,q̄ crus,tanto minorē,q̄ pes, & p̄cipuè q̄ calx, de quo paulo supra egit.

41 *Nam vel rotæ modiolum defigere oportet, vel aliud quid simile: tum molli aliqua re pedem obuoluere, bubulis q; loris latis circumligare, & eorum capita vel ad pistillum vel ad aliud lignum deuincire, eius que imam partem in modiolum demittere, summam recuruare: alios verò & ab humeri capite, & à poplite, in contrariam partem extendere.*

A Rotæ modiolus.
B Mollis res pedi circūiecta.
C Lora lata.
D Pistillum.
E Ab humeri capite extendens.
F A poplite extendens.

B

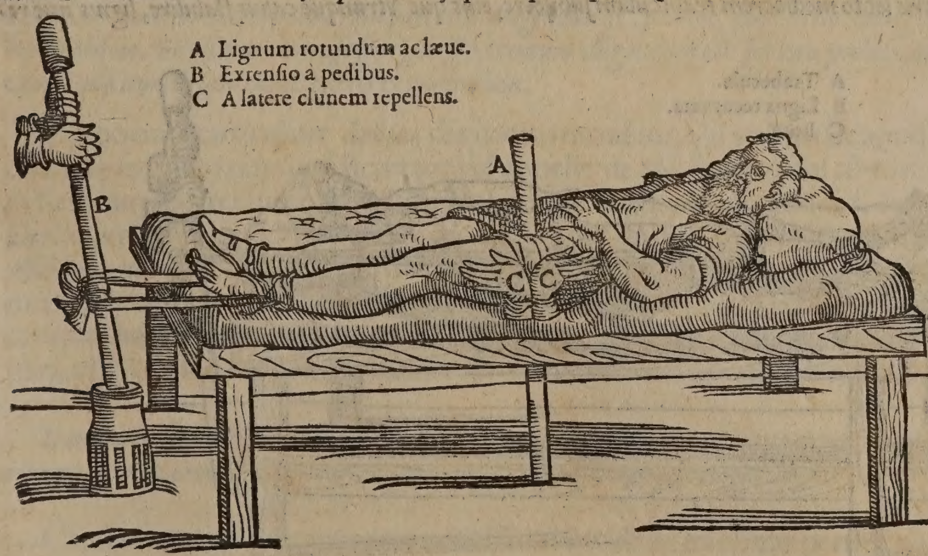

Lignum defigi iubet,quod recipere possit imā partem vectis, p̄ quē membrū debet ab inferiori parte extendi. Tibi verò ignotū esse nō credo, rotæ modiolū πλήμνην ab Ionibus appellari, cùm apud poetam hoc quoq; vocabulū legat. Cōmonet autem Hippocrates, vt vbiq; ex ijs,quę ad curationē cōducunt, illis vtamur, quæ in promptu sunt: & nunc etiam meminit modioli rotæ, qui præsto nobis esse potest vbiuis gentium. similiter pistillo pro vecte nunc ad extendendum vtitur. Sed qua via adhiberi hæc debeant,ipse suis verbis,si animaduertantur,aperte declarauit.

42 *Sed à superiori quoque parte adhibere vim licet.*

C Vim, hoc est, valentem in vtranque partem intentionem ἀνάγκην appellauit, vt vehementem eius potentiam indicaret.

43 *Potes etiam, vbi velis, altè lignum defigere rotundum ac læue, sic, vt pars eius extet, quæ inter crura, media inter anum & naturale demittatur, vt prohibeat sequi corpus, quod à pedibus extenditur.*

D.

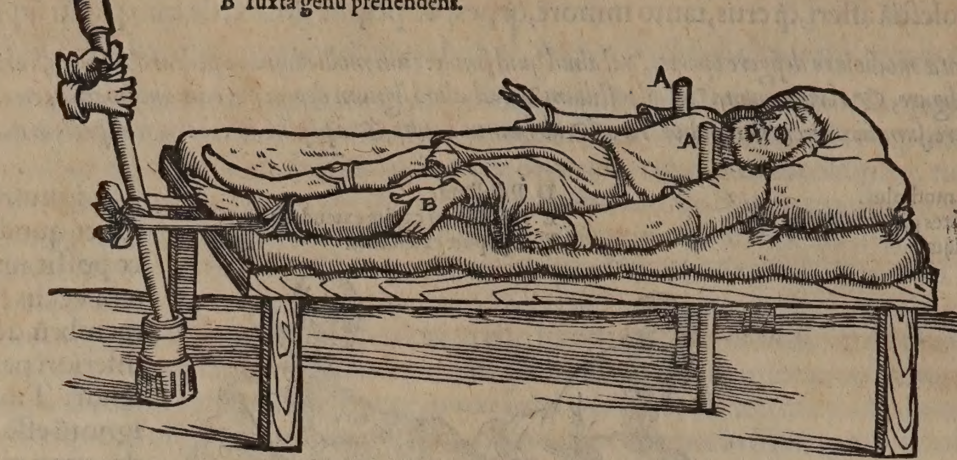
Rectum statuit lignū hoc firmiter inhærens, ne corpus (vt dictū est) à pedibus extētū sequatur, q̄ collocatum sit hoc lignū inter anum & primā naturalis partem, quem locum περίναιον appellat.

44 *Deinde, ne corpus inclinetur in id crus, quod intenditur, collocare aliquem à latere oportet, qui clunem repellat, ne corpus ducatur.*

In plerisque exemplaribus, quæ nunc proponuntur verba, proximè positis subijciūtur, quanquam sine his vniuersa sententia maneat. vult enim medium lignum statui inter vtrunque crus, atque ita ab inferiori parte affectum crus extendi, aliquo sursum clunem repellente, ne corpus ea parte trahatur, & in alteram partem inclinatum permittat crus ducentem sequi. namque, vbi hoc accidat, intentionem remitti necesse est.

45 *Idem quoque fiet, si ad utramque alam lignum figatur, brachia uero seruentur extenta, & alius genu prehendens in contrariam partem adducat.*

A Ligna ad alas. E
B Iuxta genu prehendens.

Modum alium docet, quo prohibere poſſis, ne totum corpus extentam membri partem ſequatur. figit enim lignum ad vtramque alam, quod corpori obiectum, hominem ſequi non patiatur, quum partes inferius extenduntur. Sed nunc nihilo minus oportet crus, quod ab inferiori parte extendiſ, propriè à genu prehenſum in ſuperiorẽ partẽ attrahi, atq; ita in diuerſa diduci F

46 *Nihil etiam prohibet, ſi placeat, lora alia ad genu vel ad femur alligare, alium que rotæ modiolum poſt caput hominis figere, lora que ad aliquod lignum dare, quod in modiolum demittatur.*

Vbi velis crus à ſuperiori parte extendi, vt in diuerſa diducatur, moliri eam rem poteris iniectis loris, quorum capita ſurſum adducta ad vectem religentur: imæ autem vectis parti, quæ hęrere pauimento debet, neceſſe eſt cauum aliquod ſubijciatur, cuiuſmodi eſt rotæ modiolus, qui obex vecti ſit, vt poſſit in contrariam partem attrahere.

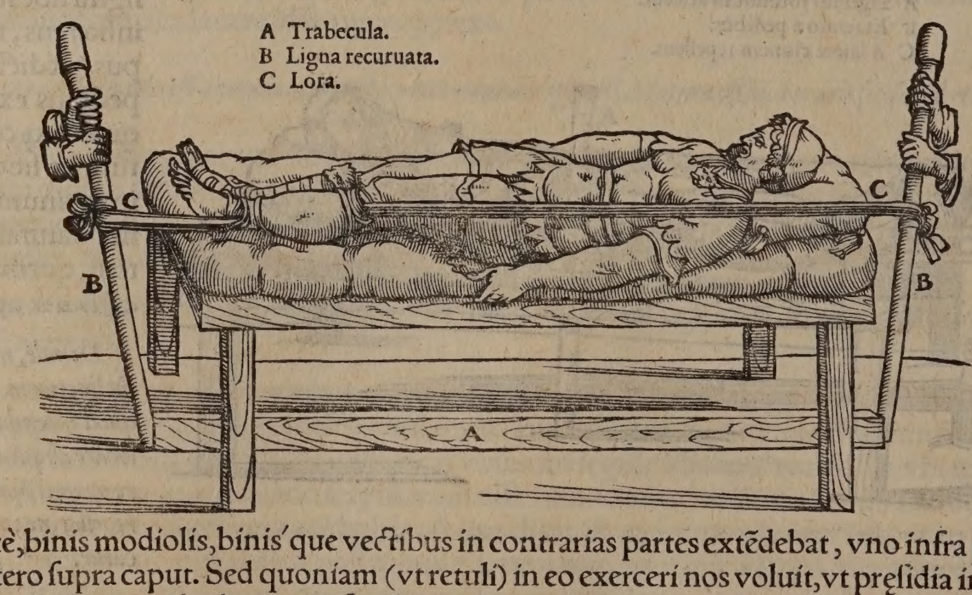
46 *Et ad contraria, atque ad pedes attrahat.*

Qui apud Feli. fuit vnus textus, Vidius ſecat in duos.

Ad contraria dixit τἀναντία. Sed ſi ſcriptum inueniremus πρὸς τἀναντία, quid'nam obſcurum in verbis aut ſententia eſſet? Verùm quia legimus τἀναντία, ſine propoſitione πρὸς, quæ ſignificat ad, duorum alterum exiſtimandum eſt, aut principio ab eo, qui librum deſcripſit, omiſſam fuiſſe particulam εἰς, vel πρὸς: aut ab ipſo Hippocrate de induſtria, vel quòd idem ſignificet, vel, quòd vocem /τἀναντία/ vſurpet pro aduerbio, quaſi dixerit ἐναντίως. G

47 *Pro modiolo etiam poteris lecto mediocrem trabeculam ſubijcere, eius que vtrunque caput ſtabilire, lignis que recuruatis lora extendere.*

A Trabecula.
B Ligna recuruata.
C Lora.

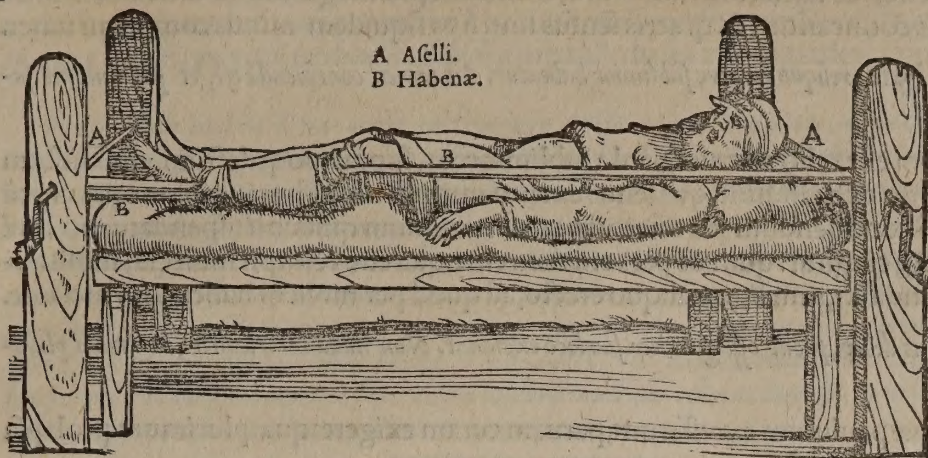
H

Antè, binis modiolis, binis'que vectibus in contrarias partes extẽdebat, vno infra pedem extẽto, altero ſupra caput. Sed quoniam (vt retuli) in eo exerceri nos voluit, vt prę ſidia in promptu habeamus, alium modũ docens, in ſimiliũ inuẽtione te exercet. nã, ſi modioli nõ ſint, tignũ, quòd lecti, ſuper quo ægrotans iacet, longitudinem ęquet, ſubijciendum eſt. Cætera omnia, eadem atque antè, efficienda ſunt. lora enim corpori inijcienda eo modo, quo ſuperius docuit, vinciẽda q; ad ligna, quibus, quaſi vectibus ad extendendum vtimur. Sed pro modiolis nunc adhibẽtur extrema longioris tigni, quę capita dicuntur, vt modicè vtrinque lectum excedentia, & à capite & à pedibus, extendentibus lignis, mora ſint. trabeculam verò, quod lignum in longitudinem lecto ſubijcitur, δοκίδα dixit, quaſi μικρὰν δόκον, id eſt paruam trabem, ſignificans.

48 *Cõmodè item extendes per axiculos ab vtraq; parte collocatos. Sunt etiã aliæ extendẽdi rationes, quàm plurimæ.*

Axes

A

Axes solitus est appellare ὄνους, quẽ admodum, vbi scribit /axis versatio/. nũc verò axiculos nominauit ὀνίσκους, vsus nomine diminutiuo, sicut in superioribus verbis, trabeculã δοκίδα dixit, paruam trabẽ significãs. Exerceri autem debes, nõ solũ in ijs, quę prõpta sunt, excogitãdis atq; admouen-

B

dis, sed etiam in machinamentis, quæ parantur à medicis ad has intendendi rationes. Axes itaq; collocandi sunt, nõ recti in longitudinem corporis, sed transuersi ab ijs, quæ hinc atq; hinc sunt, partibus corporis, quod curatur. id autem non aliud significat, quàm alterum ab inferiori parte à pedibus, alterum à superiori à capite, collocandum esse. Post hæc iniecta lora extrema ad axes danda, qui versati crus, quod curatur, in diuersas partes diducant.

49 *Optimum autem est, si quis medicinam in magna vrbe exerceat, paratum habere lignum, per quod vim omnem adhibeamus ad fracta & luxata omnia restituenda, tum extendentes tum impellentes. Abundè autem erit lignum tale, quales sunt quadratæ columnæ quernæ, quod ad longitudinem latitudinem & crassitudinem pertinet.*

Organi cuiusdam, seu machinamenti, quod haberi voluit, mentionem facit: in libro autem de articulis, qui huic subijcitur, docet eius fabricationem. Nos ibi si quid obscurum fuerit, exponemus. nunc proximum est ad ea transire, quæ subdit.

50 *Vbi satis extenderis.*

C Crus videlicet: de crure enim agens circa talum prolapso inseruit extendendi rationem, sicq; rursus ad sermonem reuertitur, quem initio proposuit.

51 *Articulus facilè reconditur. Diducitur enim ab antiqua sede, sic, vt è regione supra ipsam spectans non hæreat. Prominentioribus itaque palmarum partibus dirigendus est, partim, quod extat adurgentibus, partim infra talum* *Vidius vnum facit textum, quę Feli. duos fecit.*
52 *repellentibus. Eo restituto crus, si fieri potest, extentum alligandum est: sin lora prohibeant, ea soluenda, & dum vinculum inijcitur, in contrarias partes extendendum.*

Hippocrates articulum ἄρθρον dixit: quo mouẽtur, qui volunt sic apud ipsum vocari extrema ossa, quę in cauis recipiunt̃, sic, vt totũ id appelletur διάρθρωσις, vbi cõmittunt̃ extrema ossiũ, quæ in flexu atq; porrectione mouẽtur. Ex vtroq; aũt osse, id quod inserit̃, ἄρθρον: cauũ, quod recipit κοτύλη, vel γλήνη ab Hippocrate dicat̃. sed hęc nominũ disceptatio reijciẽda est. Deinceps verò ostẽdet luxati restituendi rationẽ vniuersam, sicuti nos in primo horũ cõmentariorũ statim diximus, vbi intẽdẽdi vsum explicauimus, demõstrãtes nõ posse luxata cõmodè restitui, nisi ita diducant̃, vt alterũ alteri non inhęreat. Protinus aũt terminum habes, ad quẽ vsq; extẽdere conueniat. nãq;, vbi iã videbunt̃ eatenus extẽta esse, vt altero alteri nõ inhęrẽte, diducant̃, extendere desines.

D

53 *Dandum insuper eodem modo vinculum est, æquè capitibus ea parte, quæ extat, impositis: ibi que primò & plurimum circundandum, & pannis plurimis iniectis potissimum adstringendum.*

Capita summatim commemorauit illius vinculi ad fracturas pertinẽtis, quod antè declarauimus. Meminisse autem oportet, ea, quæ in manu, pede, calce, talis'que, suo loco excidunt, eo modo vincienda esse, quo fracturæ, atque idcirco in hoc libro omnia comprehendi. Causam verò, quamobrem ita vinciendum sit, siue fractum os sit, siue prolapsum, in superioribus habuimus.

54 *Tum hinc atque hinc plurimum obuoluendum.*

Hoc etiam docuit in libro de officina medici, quùm inquit, ‖ Comprehendat'que vinculum integræ partis q̃ plurimum. Causa in prioribus posita est. satius.n. est succos, non solum exprimi à vitiata parte ad ea loca, quę iuxta sunt, sed repelli ad ea, quæ plurimũ recedũt, & longè cohiberi. Sect. 3. t. 5. 7ª. 214. f

55 *Hunc autem articulum, vbi primò deuincimus, comprimere magis debemus, quàm qui in manu.*

Modum comprimendi, & fasciarum numerum, constituit pro magnitudine articulorũ, intui E tus etiam, quàm neruis cõtineantur, & q̃ acris sensus sint: hos siquidem minus comprimi iubet.

56 *Iniecto vinculo pars deligata, reliquo corpore sublimior habeatur. Sic tamen continenda est, vt pes minimè suspendatur.*

Pedem continendum esse reliquo crure paulo sublimiorem, supra quoq; dictum est. Dictum est insuper ipsum eatenus excitandum, quatenus extenti musculi non laborant. Nunc præceptũ adiungit, quod ad tutò continendum pertinet, vt pes ne minimum quidem suspendatur. id autẽ fit, vbi lana molli vndiq; cingitur. quin & pars eius extrema, qua cutis est, ipsi subiecta, molli aliquo, vt puluino, fulcienda est, tum ligno aliquo erecto, ad quod per mollem habenam vinciatur.

57 *Extenuari autem corpus debet, prout ossa grauiter suo loco excidunt. Non nulla enim leuiter, non nulla plurimum mouentur.*

In aperto sanè est, quæ paululum excesserunt, paruam curam exigere: quæ plurimum prolapsa sunt, & maiorem abstinentiam, & cætera, quæ corpus extenuant.

58 *Magis omnino ac diutius extenuare corpus oportet, vbi crus, quàm vbi brachium læditur, quùm illud maius sit & crassius, quàm hoc. Necesse item est corpus quiescere, atque iacere: sed soluere articulum tertio quoque die, & rursus alligare, nihil prohibet, nihil item cogit. Reliqua omnia eadem fieri debent, quæ in prioribus posita sunt. Quòd si homo quiescat, & iaceat, abunde sunt quadraginta dies, modò ossa in suam sedem restituta fuerint. Sin quiescere nolit, ægrius crure vtetur, cogetur que diutissimè vinculum adhibere.* F

Ipse causam reddidit eius, quod præcepit. inquit enim /quùm illud maius sit, et crassius, quàm hoc/: quibus tertium adijcit, quòd homo cubans consanescat, non ingrediens, sicut vbi brachiũ offenditur. Hæc igitur in vniuersum pertinere ad omnes articulos arbitramur.

59 *Verùm, vbi ossa ex toto in suam sedem non reuertuntur, sed aliquid abest, tempore extenuatur coxa, femur, & crus: ac, si in interiorem partem excidant, exterior pars tenuatur: si in exteriorem, interior.*

Si qua ex integris partibus diu quiescat, vel leuiter moueatur, tenuior fit, q̃ prius esset: motus enim corpora calefacit, eorum'que vim firmat, ob quam partes melius nutriuntur. sed, vbi luxatum aliquid non fuerit perfectè restitutum, deterius perficiuntur motus, præcipue'que à contraria parte illi, in quam venit, quandoquidem locus eà vacuus relinquitur, quùm os in contrariam G moueatur. Homo igitur facilius illi parti inhæret, in quam articulus excidit. superiores enim partes sedẽ requirunt, quã inanis locus non exhibet, sed plenus, quùm nihil possit inani loco hærere: atque ea de causa crus ab ea parte, in quam articulus erumpit, sustinere corpus solet, & tantùm musculis, qui ea continentur, suo munere fungi, hi siquidem benè nutriuntur: inexercitatis verò non satis alimenti subministratur, hi autem in contraria parte continentur.

60 *Pleraque tamen in interiorem partem promouentur. Sed, si integra cute vtrumque cruris os comminuatur, validius intendendum est. Si vna pars fracturæ valdè super alteram excedat, aliquo vtendum est ex propositis intendendi modis. Abunde quoque est, & per homines extendere: ferè autem satis sunt duo homines robusti, qui in diuersa contendant, vnus ab vna parte, alter ab altera. Extendere autem rectà secundum naturam oportet, & è regione cruris ac femoris, tam si huius quàm si illius fracti ossa extendantur.*

Quæ excidunt ab inferiori parte, qua cum talo cõmittuntur, in interiorem partem magis prorumpunt. cuius rei causa est suræ processus, qui ab exteriori parte talum magis cõplectitur, quàm tibiæ processus ab interiori.

61 *Atque ita extenta ambo deligare, vtrumuis deuinxeris. At non eadem cruri ac brachio accommodantur. Nãq; vbi brachij vel humeri ossa comminuta deligantur, brachium suspenditur: atque, vbi extentum alligatur, caro alio modo figuratur, dum cubitus flectitur. Nequit enim cubitus extentus diu haberi: non enim solitus est sæpe in hoc habitu detineri, sed curuatus. Quin, quùm homines ingredi possint brachio comminuto, necesse habent cubitum curuare. Crus verò, quia ambulando & stando in inferiorem partem, nunc ex toto, nunc propè ex toto, intendi secũdum naturam, & ferre etiam reliquum corpus consueuit, idcirco sine molestia extenditur, quùm opus est. Quid quod & in lecto sæpius hoc modo cõtinetur figuratum? Sed, vbi frangitur, necessitas hominis animum subigit: nequit enim excitari, quare de curuando crure, aut de surgendo nullum verbum facit, sed ita figuratus quiescit, & cubat.* H

Siue femur, siue crus alligetur, præcipit, vt vtraque cõmissura extendatur, scilicet, quæ in coxa est, & quæ in genu. Cur ita figurari debeat, ipse deinceps adijcit euidenti demõstratione vsus, cuius mentem facilè comprehendes. Horum itaque verborum capita sunt. Consueuit crus, & eorum, qui stant, & eorum qui ambulant, extendi. à natura enim, corporis ferendi gratia factum, ab eadem ad hũc habitum præparatum est: atque ea de causa in cubando plerunq; extentũ seruatur,

sed

A sed brachia & in ingressu, & alioquin ferè modicè curuata continentur, quandoquidẽ nemo extentis brachijs ambulat. ac propterea brachio etiã deuincto mitella cubitum excipiente ambulare æger potest: at crure perfracto, priusquam callo firmetur, ingredi minimè licet.

62 *Ob has igitur euidentissimas causas non conuenit eodem habitu brachium, atque crus, extendere & vincire. Quòd si abundè fuerit per duos homines adhibita vis, frustra laborandum non est: iactantiæ enim est vti machinamentis, vbi res non exigit. At si duo homines non satis extendant, confugiendum ad eum ex propositis intendendi modis, qui expeditissimus sit. Intentione satis adhibita ossa facilè restituuntur, & in suam sedem compelluntur, prominentioribus palmarum partibus directa atque diducta. Postquàm restituta fuerint, extenta fascijs alliganda sunt, quæ siue à dextra, siue à sinistra parte, magis attrahi debeant, illis primò inuoluendæ sunt. Ordiantur autem ab ea parte, qua fractura est, primo que ibi circumeant: deinceps ad partem cruris superiorem porrigantur, quemadmodum ostensum est in alijs fracturis. Fasciæ verò latiores & longiores, ac multo plures ad crus adhibeantur, quàm ad brachium. Vbi deligatum fuerit, super aliqua re plana molli que collocandum est, ne in hoc, vel illud latus deprauetur, ne'ue in anteriorem, ne'ue in posteriorem partem peruertatur.*

B Euidentissimas causas appellauit προφάσεις, quamuis causæ, quas proposuit, veræ sint, neque id vocabuli ad falsas causas significandas (vt vsurpari solet) mutuatur. paulo infra etiam eodem modo ipsum accipit, quùm inquit / ob has igitur euidẽtissimas causas, si os, quod ab exteriori parte est, cõfringatur, maturè homo ingreditur /. Id quod de sura dixit, verã causam reddẽs, cur ea fracta crus celeriter moueatur: atq; vbi tibia perfringitur, longo spacio opus sit ad hoc, vt homo vti crure possit.

63 *Maximè autem pro valetudine est, ceruical subijcere ex lino aut lana, quod medium in longitudinem molle sit, vel quidpiam tale.*

Crus fulciri iussit eo modo, quem posuit, ceruical magis quàm canalem adhibens. proximè autem subdit, cuius rei illos accuset, qui canali vtuntur.

64 *De canali, qui fracto cruri subijcitur, incertus sum quid dem consilij, subijci nec'ne debeat. Prodest quidem, sed nõ quantum existimant, qui illum admouent: non enim quiescere cogit, vt arbitrantur. Nam neque si reliquum corpus in hanc, vel illam partem conuertatur, prohibet canalis, quo minus sequatur crus, nisi ipse homo caueat. Neque* C *item prohibet, quo minus sine corpore crus in hanc vel illam partem moueatur. Sed & subiectum lignum immite est, nisi molle aliquid in ipsum indatur: est tamen commodissimum, quando vel sterni lectum, vel desidere hominem oportet. Licet igitur, & cum canali, & sine eo curationem benè vel malè admouere. Vulgò sibi persuasum habent medicum culpa magis vacare, si canalem subijciat, quanquam res minus artificiosa est. Crus enim rectum prorsus iaceat, oportet, & super plana ac molli aliqua re, quùm necesse sit contineri vinculum, ne peruertatur, dum membrum iacet, quocunque se vertat, & moueatur. Respondeat item, qui deligatus est, eadem, quæ supra posita sunt. Nam vinculum tale esse conuenit, & tumorem in extremis partibus assurgere, & eodem modo laxari, ac tertio quoque die resolui, & rursus deligari: ad hæc id, quod alligatur tenuius inueniri, tum arctius vinciri, & pluribus linteis vti, pedem que non arctè comprehendere, nisi fractura ad genu proximè accedat. Debent etiam ossa modicè extendi ac dirigi, quotiescunque uinculum inijcitur. Nam, si curatio idonea fuerit & tumor ut conuenit, procedat, alligata sedes tenuior est, atque gracilior, & ossa facilius tractantur, & ducentibus magis parent. Septimo autem uel nono die ad ferulas ueniendum est, quemadmodum dictum est in alijs fracturis.*

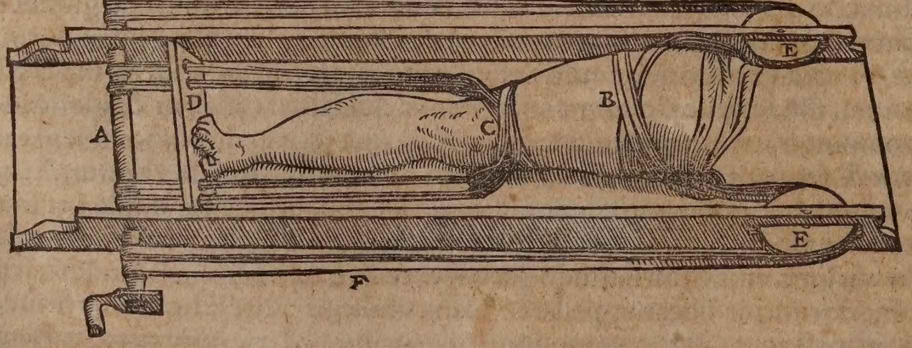
Et nunc etiam quosdam medicos noui, qui etiam nunc cruri vel femori affecto canalẽ vel glossocomum subijciũt, vbi femur quidem læsum est vniuerso cruri: sed, si quod inter genu & pedem D est, ledatur, non nulli vniuerso cruri lignum subijciunt, non nulli eam partem duntaxat glossocomo fulciunt. lædunt, qui vnà femur etiam comprehendunt, sed minus quàm alij. Noxas docuit Hippocrates sic apertè, vt mea explanatione non egeant: verùm, si quid iudicauero in verbis eius fore cuipiam obscurum, illud explicabo, atque ante omnia, quid inter canalem & glossocomum intersit. Glossocomum ab atticis appellatur arcula illa, in qua seruare homines solent eas res, quas in precio habent, & scripta, quæ recondi volunt: qua non nulli ad itinera vtuntur. At nihil refert, siue glossocomium, siue glossocomum nominetur, sicut neque siue per duplex tt siue per duplex ss. Constat autem glossocomum, quod cruri subijciendum est, longius esse debere, & angustius, quàm quę in vsu sunt. eius enim latitudo parum excedere debet cruris latitudinẽ, seu crassitudinem, seu quomodocunque libeat appellare: vt lana vndique adiecta benè crus firmetur, sic, vt loci angustia, etiam si ęger velit, crus moueri non patiatur. sed, ne in dextram partem vel sinistram moueatur, potest imposita lana efficere: at, quo minus in superiorem vel inferiorem feratur aut excitetur, prohibere non potest. Quocirca Hippocrati huiusmodi ligni vsus non placet, quoniam preter cetera incõmoda durum est. nam immite, quod ipse dixit ἀργὴς ερον, durum significat, & insuaue, quòd nihil cedat, quemadmodum ceruical, & ille puluinus, qui cùm cu-

bito subijciatur, ὑπαγκώνιον grgcè dicitur: hæc enim modicè cedẽtia cruri minimè infesta sunt. E
Commodum autem est machinamentum hoc, quùm desidere homo debet, vel ad lectum alte-
rum transferri, vt ille in quo iacet, sternatur, qua potissimum causa eius vsum admittimus.
quanquam alij ceruical adhibentes habena transuersa initio illi protinus subiecta: atque, vbi crus
in id coniectum fuerit, habenæ capitibus inter se aduersis vtrinque ductis in altitudinem cruris,
& in superiori parte membri inter se deuinctis: fideliter contineri crus existimant, quoniam cer-
uical, vbi homo ex vno lecto ad alterum transfertur, cruri vicem glossocomi præstat. Adiecerũt
non nulli ad imam eius partem lignum rectum lana superdata, vt pes extremus moram habeat:
ne homo videlicet crus vel ad superiora attrahat, vel ad inferiora demittat. ad superiora enim fer-
ri, vinculum non patitur: ad inferiora verò, lignum, quod plantæ adijcitur. Verùm, vt hęc à me-
dicis stabilia præparentur, non tamen prohibetur motio articulorum, quùm languens possit ar-
ticulum tali ac genu paulatim dimouere. De coxæ enim articulo nihil attinet dicere, quùm nec
à vinculo nec à glossocomo comprehendatur. canalis verò in cæteris glossocomo similis est, sed
figura ipsa differt, quùm ab exteriori parte teres sit, ab interiori cauus, ad exemplum fictilis cana-
lis, vndè nomen traxit. Videtur autem hic ad propositum vsum maximè idoneus, namque vni-
uersum crus in orbem complectitur, magis quàm glossocomum, in quo non nulla loca inania re F
linquuntur, postquàm demissum crus fuerit. Quidam verò medici plures canales paratos habẽt,
vt ad singula membra eo vtantur, qui idoneus sit, id lignum conquirentes, ex quo cauare eos pos
sint firmos, albos, & molles. Apud nos autem quidam medicus eiusmodi canales complures ha
bebat ex tilia confectos, sic, vt ad singula crura eos adhiberet, qui magnitudini membri respon-
derent, non sine vinculis, quæ (vt recensui) à quibusdam ceruicalibus superdantur. Sed vincula
in ceruicalibus laxantur, & compositum crus corrumpunt: canales verò, dum homo ex vno le-
cto ad alterum transfertur, ob ligni mollitudinem, sine vlla compressione id continent.

Ad continendum autem firmiter, Glossocomum instrumentum à iunioribus medicis inuen-
tum est, seu femur, seu crus fractum sit, cuius structuram vsum'que subijciam. id autem non ab re
mihi videtur fuisse excogitatum: & tam si femur, quàm si crus comminutum sit, vbi callus circun
datur, commodissimè adhibetur. Habeat ab ima parte axem, ad quem extremi laquei in diuersa
extendentes deligantur. inijciantur laquei extremis partibus ossis, quod curatur, fiant q; ex dua-
bus habenis, sic, vt quatuor vterque capita habeat, bina à dextra parte, totidem à sinistra. Ex ijs
capitibus, quę inferioris laquei sunt, per foramina facta in inferiori parte glossocomi ad axem du
ci debent, quæ superioris, primò procedere ad superiora: deinde ipsa quoq; per latera glosso- G
mi perforata trajci, quibus foraminibus trochleæ inclusæ sint: vtrinque autem ab exteriori par-
te glossocomi superioris laquei capita ferenda sunt ad axem. His enim ita cõstitutis vna axis con
uersio pariter ambos laqueos extendit, deorsum versus illum, qui ad inferiora fracti ossis alliga-
tur, sursum alterum, sic, vt, vbi crus iacet, liceat in posterum cotidie hanc laqueorum in diuersas
partes intentionem corrigere, valentius vel lenius extendendo. Laqueum igitur, qui in inferio-
ri parte est, directa ductione axis extendit: eum, qui in superiori parte, intercedente alio motu,
græci διὰ τῆς μεταληπτικῆς τάσεως dicunt.

GLOSSOCOMIVM

65 A Axis ad quem laquei alligantur.
B Laqueus superior.
C Laqueus inferior.
D Inferior pars glossocomij.
E Trochleæ.
F Superioris laquei capita ab exteriori parte glossocomij.

*Cauendum est, ne fe-
rulæ è regione talorũ, uel
eius chordæ, quæ à crure
ad pedem tendit, impo-
nantur. Conferuent au-
tẽ ossa cruris quadragin-
ta diebus, si rectè curen-* H
*tur: sed, vbi suspicio sit,
ne quid oßis dirigi debeat
né ue aliqua interim fa-
cta fuerit exulceratio, in
fra hoc tẽpus soluere opor
tet, tum dirigere, & rur
sus alligare. At si alte-
rum os abrumpatur, le-
nius intendẽdum est, sed
non propterea omittenda
intẽtio est, aut negligenda. Potißimum aũt, vel cùm fractura primò deligatur, vel certè quàm celerrimè, extendenda
semper ossa sunt, dum in suum locum reuertantur. Quodcunq; autẽ membrum oßibus non rectè compositis sub vin-
culo adstringitur, magis indolescit. Reliqua curatio eadem est. Ex ossibus cruris interius, quod conspicitur in prio-
ri parte cruris, quam græci ἀντικνήμιον dicunt, curationem ægrius admittit, & intentionem postulat ualentiorem:*

neque

A *neque latere potest, vbi non rectè ossa concurrant, totum enim se ostendit, & sine carne est: multo que tardius homo ingreditur, vbi hoc fractum est. Quòd si exterius os abrumpatur, casus longè tolerabilior est, neque id ita facilè deprehenditur, quùm minus rectè componitur, quoniam carnosum est: maturius item æger pedibus consistit. Maximam enim oneris partem sustinet os, quod ab interiori parte situm est, tum quia magis laborat, & ob ipsum crus, & ob pondus, quod è regione est, femoris enim caput superius corpus fert, id autem ab interiori cruris parte situm est, at non ab exteriori, sed è regione prioris partis tibiæ: tum quia altera pars totius corporis è regione huc propius accedit, quàm ad exterius os. Adde, quòd os interius plenius est, quàm exterius, non secus, atque in brachio, cuius os, quod è regione minimum digitum spectat, tenuius est, & longius.*

Extantes ossium partes, cuiusmodi sunt tibiæ suræ'que extrema, ferulas non patiuntur: cautio igitur esse debet, ne his locis circundetur. /imponantur/ dixit ἐνέδρας quasi ἕδρας, adiecta præpositione ἐν, vt clarius rem ipsam exprimeret. Hæc itaque ossa, quùm extent, & carne minimè tegantur, impositis ferulis premuntur. Magis autem premi dicantur, non ipsa, sed musculi illis superiniecti, tum quidam musculorum fines & cutis. hæc enim collocata inter duo corpora dura, nempè inter ferulas ab exteriori parte, & os ab interiori, premuntur, atteruntur'que, & sæpius ita læduntur, vt exulcerentur. Calci verò à posteriori parte versus priorem innectitur chorda, quæ ab vno diducitur ex musculis, qui continentur in parte cruris posteriori, quę carnosa prominet. hæc, quùm carnis maximè expers sit, potissimum in homine gracili, superimpositam ferulam non sustinet: sed, quùm acerrimi sensus sit, si comprimatur, inflammatione vrgetur. ea verò, quę tibię surę'que tuberculis superiniecta sunt ob duritiem eorum, quibus (vt dictum est) excipiuntur, compressa eatenus læduntur, vt exulcerentur. summæ autem cutis exulcerationes sub comprimentibus ortæ, ἐκθλίμματα ab Hippocrate vocantur.

B

66 *Verùm longioris ossis structura in inferiori articulo dissimilis est. Non enim similiter flectitur cubitus, & poples. Ob has igitur euidentissimas causas si os, quod ab exteriori parte est, perfringatur, maturè homo ingreditur: si, quod ab interiori, tardè.*

Quùm ipse in prioribus dixerit, surę os longius, quẽadmodum & in brachio os cubiti: vtrũq; autem è regione minimum digitum spectare, & tenuius esse, quàm id, cum quo iungitur: deinceps addidit, qua ratione inter se distent. Explicauimus autem in commentario de ossibus, prę ter alia, quomodo se habeat vtriusque commissura: atque insuper radium in brachio cum interiori tuberculo humeri cõmitti, ac circa ipsum moueri in exteriorem vel interiorem brachij partem conuersum: sed in crure, tibiam solam cum femore committi, quia sura nullum motum præstat. Nam neque hic articulus in latera vllo modo mouetur, sicut articulus cubiti, sed curuatur duntaxat, id'que non eadem ratione, qua articulus cubiti, vbi humeri ambitus trochleam referẽs in cauo cubiti recipitur: at in genu duo processus femoris in sinus tibiæ se inserunt. Adde, ꝙ ex cubiti processibus rostrum referentibus, posterior in posteriori sinu humeri recipitur, vbi maximè articulus extenditur: prior in priori, vbi maximè curuatur. quorum neutrum tibiæ accidit, quùm nullum penitus processum habeat rostro similem, non enim similiter flectitur cubitus ac poples. Cubiti verò eminentiam clarum est vocasse ἀγκῶνα, quo nomine vsus est etiam in superioribus, de cubito agens, quùm dixit /est autem idem cum illo eminentia cubiti, cui precipuè innitimur/. Eandem eminentiam & ὠλέκρανον dicunt, & κύβιτον. sed nunc ait /non enim similiter flectitur cubitus & poples/, idem significans, ac si dixisset, illa commissura, quæ iuxta cubiti eminentiam est, & illa, quæ iuxta poplitem, dissimiliter curuantur: cuius rei exemplum infra habet, quà de luxatis, vbi asserit, quæ in cubiti articulo sunt, molestiora esse. Illud autem multis in locis meminisse oportet, exquisitam nominum rationem, ne ab vno quidem ex vetustis gręcis seruari, quùm quibusdam abutantur, quædam à proprijs rebus ad alias transferant. Atqui poplitis nomen tale est, quale ipsa ala, quæ locum significat sub humeri capite: at poples id appellatur, quod à posteriori parte ipsi genu opponitur: genu autem notant, priorem partem huius articuli vniuersam. Quare, si cui hac parte cutis exulceretur, eum hominem inquiunt teneri vlcere in genu: quòd si chorda, quæ sub cute os cingit, secetur, genu accepisse vulnus dicunt: non secus, etiam si patella vitietur, quam græci & μύλην, & ἐπιγονατίδα vocant. Ad hæc, qui latera corporis exprimunt, modò ab interiori parte genu, modò à posteriori, vlcus ortum aiunt. vniuersum enim hunc locum à lateribus, genu vocabulo appellant: eadem ratione, & poplitem, & alam, & humeri caput: sic etiam cubitum, & talos, & primam palmæ partem ad totum locum significandum vsurpant: sępe etiam adijciunt, articulum capitis humeri, aut cubiti, genu, coxæ, vel talorum. Constat igitur Hippocratem variè nominibus vti, aliorum maiorum exemplo (vt retuli) contempta quam iuniores excolunt, curiosa verborum ratione: quæ ab ijs, qui in ea versantur, exquisita diligentia dicitur.

C

D

De Femore

67 *At si femoris os fractum est, valenter omnino extendi debet, ne minus quàm res postulat, id fiat: siquidem plus*

iusto intentum non læditur. Nam ossa hæc, quæ per vim diducta sunt, si sic recedentia inter se vinciantur, non sanè E
poterũt, ita diducta, vinculis contineri, quin celerrimè concurrant, quùm primũ, qui extẽdunt, ex opere se receperint.

Quia maximi sunt musculi, qui femur circundant, non immeritò veretur, ne (quod sæpe contingit) nõ satis membrum extendatur. Ergo, vt audacter extendamus, intentio (ait) iusto valentior nõ lædit: fieri enim in hac parte potest, quod suspectum esset in alijs. At quid hoc est? vt deuinciatur os fractum, dum ipsius partes, quę pertractantur, inter se recedunt: quas non secus, atq; vbi membrum naturaliter se habet, coire oportebat nullo relicto inani spacio, in quo ex cõtracta sanie periculum sit, ne os corrumpatur. Si quando enim fracti ossis partes, quùm vehementius intentæ fuerint, diductæ vinciantur, non poterunt post iniectum vinculum, vt in cæteris locis contineri, in quibus circumactę fascię musculos immobiles seruant. quod in femore monet pertimescendum non esse ob magnitudinem musculorum, quùm hos vinculum non superet, sed cedat. quam rem propterea dixit, quòd proprietas est, vinculi quidem femur tueri, quomodo deligatum accepit: musculi verò ad suum initium concurrere. Quùm contraria igitur sit proprietas vtriusq;, si vinculum superet, naturalis musculorum motus cedet, quùm fracti ossis partes diductæ contineantur: sed, si musculorum motus vinculo validior fuerit, ipsi ad initium contrahẽtur, F
atque vnà trahent, & ad superiora adducent comminuti ossis partem inferiorem.

68 *Crassa enim ac robusta caro vinculum superabit, at non superabitur. Id ergo, quo de agitur, extẽdi valenter oportet, sic que, vt in neutram partem conuertatur, nè ue minor vis, quàm ipsum exigat, adhibeatur: quùm turpe magnopere sit, atq; incommodum, femur breuius reddere. Brachium namq;, si breuius fiat, celari poterit, neq; noxa magna erit: crus si breuius reddatur, hominem claudum demonstrabit: ab integro enim, quod longius erit prodetur, adeo, vt illi, qui malè curandus sit, satius fuerit vtrũque crus frangi, quàm alterum, æquè enim in vtrãque partem inclinaretur. Vbi verò extentum sit abundè, prominentioribus palmarum partibus, eodem modo, quo supra positum est, dirigatur, ac deligetur: fasciæ q; caput injciatur, vt antè indicauimus, ipsa que sursum versus porrigatur: tum itidem respondeat, vt in superioribus: præterea, & magis vrgeatur, & laxius vinculum sentiat ijs partibus, quæ suprà positæ sunt: ad hæc similiter resoluatur, ac rursus deligetur: ferulæ que eodem modo superaccommodentur. Conferuet autem femur quinquaginta diebus.*

Hippocrates vsitato vocabulo carnẽ appellauit, quos in superioribus musculos diximus. nam quæcunq; caro sentit, musculi pars est, atq; hæc in medijs musculis potissimum se ostẽdit, quùm G
in extremitatibus musculi neruosi magis quodammodo sint, minus q; carnis habeant.

69 *Illud etiam scire licet, quòd femur ab exteriori parte gibbum est magis quàm ab interiori, & à priori magis quàm à posteriori. In has igitur partes conuertitur, vbi non rectè curatur. Quin & in his partibus minus carnosum est, quàm in alijs: vt quando peruertitur, latere minimè possit. Ergo, siquid eiusmodi suspectum sit, tale quidpiam moliri oportet, quale traditum est ad humerum peruersum.*

Gibbum dixit, γαῦσος. at quòd hæc vox gibbum significet, res ipsa declarat, siquidem femur non omnino rectum est, sed à priori atq; exteriori parte gibbum, sicut à cõtrarijs simum. Vtrum verò vox γαῦσος, postrema syllaba acui, an penultima circumflecti debeat, incertum est, nõ enim frequenti in vsu est apud græcos id verbi. quidam à similitudine ducti penultimam circunflecti volunt, quemadmodum καῦσος, μαῦρος, γαῦρος: quibusdam verò magis placet vltimam syllabam acutam esse, quoniam omnia nomina duarum syllabarum, quæ affectum significant, acuto sunt accentu in vltima, χωλὸς, λορδὸς, στρεβλὸς, κυρτὸς, βλαισὸς, ῥαιβὸς: nec solum, quę duabus syllabis constant, sed ferè quæcunq; affectum notant, ἀρθριτικὸς, πλευριτικὸς, ἡπατικὸς. Concedito igitur, vtro quis velit modo pronũciare. At γαυσὸς, efferenti tibi vltima acuta (eos enim, qui li H
brum legunt ire in hanc sententiam tantùm comperi) si quispiã aduersetur, existimans debere penultimam circũflecti, tu quoq;, vtcunq; illi placet, pronunciato. Quòd si alium rursus nactus fueris, qui malit vltimam acui, tu itidem facito, nomina, atq; accentus paruipendens, vtpotè, quæ nihil ad philosophiam conferant, & multò minus ad geometriam, arithmeticen, musicen, astronomiam. Quare, si nulli arti ad suum finem importuna contemnenda'que nominum inquisitione opus est, non modò horum hominum nõ probare studiũ conuenit, sed quàm maximè deridere.

70 *Circundare autem aliquot lintea oportet, ea que in orbem circa coxam & ilia: vt inguina etiam, & quod inter anum & naturale est (πληχάδα græci vocant) inuoluantur. Quod & ob aliam causam vtile est, & ne extremæ ferulæ nudam partem offendant.*

Coxa, id est os illud, in quod se inserit femoris caput, ἰσχίον græcè nuncupatur, sicut & ipsius cauum κοτύλη. vtroque nomine vtitur poeta in hoc carmine:

Ἔνθά τε μηρὸς
Ἰσχίῳ ἐνστρέφεται κοτύλην δέ τε μιν καλέουσι.

A Ilia dixit ἰξύας, quæ non nulli accipiunt pro ilium ossibus, non nulli pro parte, quæ super ipsa est, quæ λαπάρα propriè vocatur: quod verbum apud poetam reperitur in eo carmine,

-οὖτα κατὰ λαπάρην.

Equidem de vocabulo λαπάρας dicere possem, adductus experimento, & Hippocratis ac poetæ vsu, tum ipso morbo, eam significare partem, quæ inter ossa pectoris, & quæ propriè appellantur ossa ilium, est interiecta: de quo suo loco agemus. Quæ autem partes ἰξύες nominentur, nō est quod multis agam: ob id enim, quod poeta numero singulari ἰξύαν scripsit in illo carmine,

-περὶ ζώνην

Βάλλετ' ἰξύην ἑκατὸν θυσάνοις ἀραρυῖαν.

tum ob id, quod credibilius est zonam dari inter ilia & thoracis ossa, existimet aliquis hanc ipsam partem corporis ἰξύαν appellari. Contrà verò ex eo, quod Hippocrates multitudinis numero ἰξύας dixit, quod que ad ilium ossa voluit vinculum pertinere, iure arbitrabitur aliquis ἰξύας hęc ipsa nuncupari.

B

Deligatio circa femur, inguina, coxam, iliorum os, & ilia.

Quod ad hunc locū attinet, quando superior femoris pars comminuitur, fascia non solùm vsq; ad inguina ferri debet, sed vltrà aliquam ex superioribus partibus comprehendere: tales sunt, primum coxa, deinde ossa ilium, postremò ea pars quæ sine osse est (λαπάραν vocāt) quam, vbi vis, complecti licet, dum ilium ossa etiam deuinxeris: quibus omissis, fasciā protinus ad hāc sedem, porrigendā esse minimè puto, quùm Hippocrates maximi fecerit, nullum relinqui locū nudum, sed æquè perpetua, donec ex integra parte cōprehensum aliquid esse videatur, omnia fasciis alligari. Πληχάδα quidam per χ scribūt: quidam per γ, πληγάδα. eo vocabulo significatur, quod inter vtrunq; crus spacium est. vnde Hippocrates diuaricari vocat ἐκπεπλῆσθαι καὶ διαπεπλῆσθαι. Nā & poeta τοὶ δ' ἐκπλήσσοντο πόδεσ, dixit, significare volens /diuaricabant pedibus/.

71 *A qua semper vtrinque satis recedere debent. Semper autem cautio sit, ne imponantur super ossa in articulis natu*
C *raliter prominentia, neque in articulorum vicinia super neruum.*

Solet Hippocrates, vbi de vna specie pertractat, complura docere ex iis, quæ communia sunt ac generalia, monens ea non esse propria vnius speciei, sed ad omnes, vel multas, vel aliquot pertinere. Adiicit autem orationi modò particulam /semper/ vt in propositis verbis: modò, quod intellexisse pertinet ad multa loca, /interdum/. Hoc ad omnia vtile est/: est enim re uera, quod nunc ab ipso proponitur, semper commodissimum, non in femore duntaxat, sed in vniuersum in omnibus fracturis, quæ ferulas postulant. breuiores enim sint oportet, quàm vt ad eam sedem perueniant, quæ fascia non excipitur: quod potissimum obseruandum ait, vbi ferularum extremitates proximæ sunt ossium tuberculis.

72 *Tumores verò iuxta poplitem vel pedem, aut alibi, sub constringentibus vinculis assurgentes, multa lana succida curentur, benè carpta, & vino & oleo respersa: tum cerato inuncti deligentur: atque, vbi ferulæ vrgeant, citiùs laxentur. Extenuarentur autem tumores, si sursum versus ad ferulas tenues fasciæ vincirentur, quæ ab imis partibus orsæ ad superiores intenderent.*

Tumores (inquit) sub constringentibus vinculis assurgentes (quos ἐξαειρευμένας dixit) propterea, quod succi expressi magno impetu ferantur, curari debent alligando multum lanæ succi-
D dæ benè carptæ, item vino atque oleo resperṡæ: cutem verò, cui hæc superimponūtur, iubet cerato inungi, atq; ad eandem rationem vinculum adhiberi à tumoribus sursum procedens. Fasciādi ratione ipse aperuit, docens à qua parte quis inceperit deuincire, ab eadem trāsmitti materiā, atq; depelli. At de facultate medicamentorū, quibus vtitur, abundè dictum est in operibus, quæ de illis sunt: dicentur & nunc capita eorū, quæ in illis fuerunt ostensa. Ergo oleum dolorē leuat, & discutiendi vim habet. Vinum siccare potest, repellere, & concoquere, itē mollire & digerere. Constat autem lanam succidam (quam non nulli οἰσυπηρὰν vocant) & ceratum præter leniēdi vim, digerendo quoq; esse & repellendo. Non sine ratione igitur ab eiusmodi medicamentis præsidiū petiit. quoniam verò tumor fit iusto maior ab iis, quæ sub vinculis eò exprimuntur, curatio primùm dirigi debet ad id exhauriendum, quod in tumida parte pręter naturam subsistit. At, quùm multa sint, quæ hoc efficiunt, quibus nam vtemur? digerentibus, repellentibus, lenientibus: digerentibus quidem ac reprimentibus, quoniam aperte exhauriunt: at lenientibus eo nomine, ꝙ prohibent, ne materia præ dolore ad vitiatam sedem concitetur: atque ob hanc causam lenius digerentia, ac reprimentia ad inflammatam partem admouemus, nam, quæ horū vtrunq; fortiter

præstant,

præſtant, dolorem irritant. His ratiocinationibus ductus Hippocrates, lana ſuccida vſus, hoc eſt, E œſypo redundante, curationi adiicit oleum, vinum ac ceratum, lanam q; ipſam bene carptam eſſe vult, quo lenior ſit, & dolorẽ leuet. quæ elota quidem eſt, carpta facilè mollitur: at ſuccida ob ſordem non facilè tractatur, carpitur q;, eoque fit, vt negligenter carpta, dura dolenti parti inhæreat. quod Hippocrates, quùm aliquando neglectum animaduerteret, addidit /benè carpta/. Iam verò copiosè ipſam adhibet, vt vino atq; oleo madens cõſeruetur, quùm facilè ſiccescat, quæ exigua imponitur. Ad primum etiam conſilium pertinet ratio vinciendi tumoris, quæ ex tumidis partibus (vt dictum eſt) ad ſuperiora ſuccos expellit.

73 *Hac ſiquidem via tumor celerrimè extenuaretur.*

Diceret extenuari membrum, non tumorẽ, qui propriè loqueretur. danda ſiquidem opera eſt, vt tumor ex toto euaneſcat. maiores tamen complura ſic loquuntur, præſertim, qui eloquẽtiſſimi ſunt, contempta, quam iuniores excolunt, curioſa nominum inquiſitione, non exquiſita diligentia, vt ipſi nuncupãt, qui in ea verſantur. Sed digni vtiq; eſſent, quos laudaremus, ſi hac vel exquiſita, vel propria (vtcunq; ipſi nominent) verborum inquiſitione, rem clariùs aperirent, q̃ Hippocrates: ſin obſcura atq; humilis eſt eorum oratio, præſtat maiorum æmulari negligentiam. F

74 *Et ad priorem iuncturam ſuperferretur. Ad quem deligandi modum veniendum non eſt, niſi tumor aut puſtulis, aut nigritie periclitetur. Sed nihil tale ſequitur, niſi quis fracturam vehementer adſtrinxerit, aut ſiuerit dependere, aut manu ſcalpſerit, aut aliquid cutem attigerit, quod ipſam iritauerit.*

Vna quidem hæc ſcriptura eſt /& ad priorem iuncturam ſuperferretur/. putant tamen expreſſo tumore alij materiam depelli ſuper iuncturam, alij ad loca, quæ iuxtà ſunt: quorum controuerſiam diiudicare facile eſt, ſi antè uinciẽdi ratio conſtituat. Vbi enim ferulis relaxatis, tumida pars (vt ſuprà oſtenſum eſt) alligetur, aliquid ſanguinis ad loca, quæ iuxta iuncturã ſunt, depelletur: ſed, ſi ferulis ſummotis, atq; omni uinculo penitus reſoluto, de integro uinciamus, ſimul & eam iuncturam adhibentes, quæ fracturis accommodatur, & eã, quæ à tumore incipit, ſuccus hac uia expreſſus ultra partem priùs deligatam ad ſuperiora transferetur.

75 *Si quis femori canalem ſubiiciat breuiorem, quàm vt vltra poplitem pertineat, noxam magis quàm opem afferet: quandoquidem prohibere nõ poterit, quin corpore aut crure moto, femur quoque moueatur. Popliti item infeſtiſſimus erit, ubi adhibeatur, coget que id fieri, quod minimè eſt opus: minimè namque opus eſt curuari genu, omnia enim deuincti cruris ac femoris vincula neceſſariò mouerentur, ſi quis genu curuaret: neque fieri poſſet, quin muſculi alio atq; alio modo figurarentur, comminuta que oſſa dimouerentur. In primis igitur danda opera eſt, ut extendatur poples. Videtur autem femur in eum canalem utiliter coniici, qui à coxa ad pedem eſt.* G

A tumoribus ad canalem aggreſſus eſt, quem euidenter expoſuit. mox autem adſcribet canalem uel διαμπερῆ, hoc eſt, qui totum crux excipiat, uel nullo modo ſubiiciendum eſſe. Gloſſocomum verò machinamentum diximus rectè fuiſſe à iunioribus repertum.

76 *Detur item faſcia lenta iuxta poplitem cũ canali, quo modo & infantes inuoluuntur in cunis: ſic enim, ubi femur in ſuperiorem partem, ſiue in latus uertatur, cum canali alligatum meliùs continebitur. Canalis igitur, uel totum excipere crus debet, uel nullo modo adhiberi.*

Quod inquit /cum canali/ duobus modis exponitur. non nulli exiſtimant canalem extrinſecus faſcia circundandum, ita, ut hęc ſit Hippocratis ſententia: Faſciam dare laxam conuenit, quæ utrunq; complectatur, & hominis poplitem, & canalem qui ipſum excipit, id eſt, ut ipſe poples non ſeorſum, ſed unà cum canali comprehendatur. Alij circumligandum eſſe poplitem intelli- H gunt, ut crus immobile cum canali contineatur, hoc eſt, ſubiecto etiamnum canali: quùm neque uinculum per ſe poſſit ſatis fideliter continere, neque canalis, ſed ambo ſimul.

77 *Item maximè uidendum eſt, ut in fractura tam femoris, quàm cruris, quantum poteſt, imus calx optimè contineatur: nam, ſi dependente pede crus reliquum fulciatur, neceſſe eſt oſſa gibba in priori parte cruris conſpici: ſin calx iuſto ſublimior collocetur, reliquo crure leniter ſuſpenſo, os in priori parte cruris iuſto magis ſimum neceſſariò ſe oſtendet, id que adeò, ſi calx hominis naturaliter eſt grandior. Ad hæc omnia oſſa tardiùs conferuent, ubi non figurantur naturaliter, neque in eodem habitu detinentur: præterea callus infirmior circumdatur.*

In ſuperioribus, ubi de cubito mitella ſuſpendendo pertractauit, diximus à quibuſdam ſcribi /brachium ſuſpenſum/ dempta particula /non/: à quibuſdam ea adiecta /brachium non ſuſpenſum/: & illos quidem intelligere ſuſpenſum brachium, quod nõ inhæret, neq; ſubiectæ alicui rei inſidet: hos uerò id, quod fideliter ſuſtinetur. De crure autẽ, quod fulcitur, ἠρματισμένης dixit, ducto vocabulo à fulcris, quæ dicuntur græcè ἕρματα, quorum meminit poeta in eo carmine.
ὑπὸ δ᾽ εἴρεων ἕρματα νηῶν. Sic igitur accipitur uocabulum ἠρματισμένης.

Galeni

GALENI IN HIPPOCRATEM DE FRACTVRIS COMMENTARIVS TERTIVS

Vido Vidio Florentino interprete.

ARGVMENTVM LIBRI

Curationem earum Fracturarum, in quibus ossa denudata sunt, aut partes exulceratæ, noxarum que gibbi cubiti & genu, absoluit.

1 *INteruenient hæc, quibus os quidē fractum est, at non excidit, nec alioquin vulnus accessit.*

B Hactenus simplices fracturas proposuit, in quibus neq; os cute excidit, sic, vt nudum se ostendat, neq; vllo modo vulnus accessit. Constat autē ossa nec excidere, nec nudari, nisi cutis & superiecti musculi secentur: fieri tamē vlcus potest, etiam si nihil ex comminutis ossibus detegatur. Transit ergo iam atque aggreditur ad fracturas, quibus carnis quoque vulnus accessit, siue id solum sit, siue præter id, os etiam nudetur.

2 *Quibus sine fragmentis ossa simplici modo comminuta, eodem die vel certè posteriori reposita sunt, atque in suam sedem restituta, nec testæ alicuius expectatio est, quæ ab osse abscedat: aut quibus vulnus quidem est, sed abrupta ossa non excidunt, neque fractura talis est, vt metuendum sit, ne testa quæpiam ab osse abscedat: his omnibus aptissima deligandi ratio est, quæ simplici fracturæ accommodatur.*

Fracturæ, vbi vulnus quoq; adiicitur, duplicem curationem docet, alteram quatenus aliquid fracti ossis nudatur, vel testa vrget, quæ à contrito osse diducta est: alterā, quum nihil tale est, sed extra fracturam, quæ rectè composita est, vno vulnere solicitamur. Nam, si nudum os cute excidit, quod protinus benè compositum fuerit & restitutum, mutandum esse superius genus curationis non censet. C Verùm alia requiritur curatio, vbi vulneri adiecta fractura os excedens restitutum est, neque suspicio est, ne aliqua testa à perfracto osse resoluatur: alia, vbi os tegitur cute, sed expectatur testa, quæ resoluta procedente tempore à natura per vulnus expellatur. In priori casu vtitur iunctura, quam posuit conuenire, vbi os integra cute perrumpitur: in altero variam curationem adscribit, vt mox euidenter ostendet: satiùs enim est ipsum audire.

3 *Non nulli (atque hi non admodum proficiunt, aut obsunt) vlceribus imponunt aliquod ex purgantibus medicamentis, vt ceratum, quod "picem habet: vel quodpiam ex iis, quæ cruentis vulneribus iniiciuntur: vel quoduis aliud, quod componere soleant. Illos autem laudo, qui pannos superdantes uino madefactos, aut lanam succidam uel eius generis aliquid deuinciunt: ubi uerò ulcera pura sunt, & iam glutinantur, tunc lintea complura adhibent, & per ferulas dirigunt. Hæc ratio curandi aliquid confert, neque multum lædit: ossa tamen in suum locum nō similiter reponuntur, sed hac via fiunt aliquanto tumidiora, quàm par sit.*

lib.4.f.5.t.2. 9.fo.485.a

Retuli ad eas fracturas, quibus carnis quoque vulnus adiicitur, curationem duplicem ab Hippocrate admoueri. Nunc orsus ab ea, quam primo loco posui, eos primùm reprehendit, qui malè vlceri illi medentur, in quo, quùm fractum os benè compositum est, nihil aliud, quàm ipsum restat, D neq; vlla suspicio est, ne fragmentum ab osse resoluatur. Quidam (inquit) medici eos, qui sic affecti sunt, inter initia curant, perinde, ac si vlcere solo detinerentur: vbi hoc moderate habet, tūc ea vinciendi ratione vtuntur, quæ ad fracturas pertinet. Caput igitur propositorum verborum huiusmodi est. multus autem est in eorum curatione narranda, qua non nulli vtuntur, eo quòd singula persequatur. Equidem scripsi eos ita curare, sicut, si citra fracturam vulneri mederentur: at ipse, quibus etiam medicamentis vterentur, exposuit, facta mentione cerati, quod picem accipit, tum medicamentorum, & quæ protinus cruentis vulneribus iniiciuntur, & quæ purgandi vim habent, item panni vino madentis. Rectè autē medicamenta, quæ cruentis vulneribus iniiciuntur, ἔναιμα vocat. namq; etiam nunc apud medicos id vocabuli est vsitatum, quo ea medicamenta nuncupare solent, quæ vulneribus superdantur, vt primùm illata sunt, & non dū ex toto sicca, sed adhuc cruenta, hoc est, cùm cruor (grecè αἷμα dicitur) ex cute ipsa vulnerata, seu etiā ex carne, in roris speciē destillat. purgans verò medicamentum est, quod modicè siccat (quā rem demonstratū est caput esse in vlcerum curatione) ac detergendi facultatē habet, qua vlcera pura reddit. Huius generis sunt mixturę, quę ex ęrugine ęris & squama cōponuntur, quarū duplex ratio est, siquidem ęrugo ab aliis coquitur, ab aliis adiicitur cruda: quę crudā accipiunt, virides dicunt:

quæ coctam ruffæ, à colore, qui in vtrisq; se ostendit. Igitur hæc medicamenta purgare vlcera pos E sunt, quum mediocrē habeant detergendi facultatē. huiuscemodi esse, quę sordē ab vlceribus detrahunt, sicut contrà, quæ cruentis vulneribus protinus iniiciũtur, carere detergēdi facultate, indicauimus. variè autē miscentur sicuti priora. At, quēadmodum in illis exempli gratia, æris ærugine attuli & squamā, potui & alia similia eadem ratione proponere. nunc autē abundè sit illud indicasse, quod ἔναιμα vocata, quibus abest detergēdi facultas, sunt, quæ ex bitumine cōponunt. Horũ exempli gratia mentionem faciā, quum omnia quæ id prestant, in opere de medicamentis fuerint explanata. Ceratum autē, quod picem habet, inter oēs ferè conuenit, lenire dolorē, & pus mouere. tunc verò confert, quum vlcus iā inflammatione tenetur: alioquin ipsum nemo imponeret, quum neq; detergere sordem possit, neq; vlcus glutinare, aut ad cicatricem perducere. At panni vino madentes ob vinũ ipsum repellunt. dantur enim ad continendũ ab iis, qui hoc modo medentur, qui adhibere volunt vlceris causa eas fascias, quibus antè iniectis aliæ superdant. Quę autē scire oporteat eũ, qui rectè vlcera curaturus sit, posita à nobis sunt, quo ordine singula requirebant, in tertio & quarto libro de ratione curandi, atq; etiā abundè in expositione libri de vlceribus. quod ad hunc locum pertinet, satis est hæc retulisse, nā de curatione propositorũ affectuum rursus tractandũ nobis erit, quum Hippocrates illā exequetur: nũc meminit aliorũ medicorum, F quos ait, nō similiter grauē noxam afferre, atq; illos, quorũ mentionē facit. Quid igitur est, quod errant? siquidē, quum primũ id cognitum fuerit, constabit etiā iure ab Hippocrate scribi illos nō admodũ proficere, aut obesse, qui vlceri non malè prouident, sed fracturā initio negligũt, idoneũ vinculum posteà superdantes, quod proditũ est ab initio conuenire: quamobrē (inquit) ossa fiũt tumidiora. Satius igitur est per omne tēpus curationis cōprimi hæc, atq; adstringi, quod præsidij ad non paucos dies initio prætermittunt: asserit enim, vbi iā futurũ est, vt vlcera glutinentur, tũc, qui sic medentur, incipere deligare eo modo, quo fracturæ conuenit. Constat autē vlcera suppurare, deinde purgari, prius q̃ glutinanda sunt, quod triduo fieri nequit, aut quatriduo.

4 *Quibus tam cruris, quàm brachij vtraque ossa fuerint comminuta, breuiora etiam fiunt.*

Breuitatis Hippocratis proprium est id, quod in proposito sermone desideratur, apertè ex eo, quod subiicitur, indicare: quā rem nunc fecisse perspicuũ est: præfatus enim eorũ, qui superiori ratione curantur, ossa reddi tumidiora, non definiuit, omniũ'ne, an aliquorum: at nunc ex propositis verbis euidenter colligitur, non omniũ, sed eorũ duntaxat, quibus alterum fractum est, quum partes, quæ iuxta fracturā sunt, minimè ipsum contineant, vt, quæ per omne tempus curationis, G nec adstrictæ fuerint, nec coarctatæ. Membrũ tamen breuius non redditur, quandoquidē alterũ os integrũ manet, quo naturalis longitudo seruatur. Sed, vbi vtrunq; comminuitur, musculi (vt antè exposuimus) cōtracti, ad superiores partes vitiata quoq; ossa cōtrahunt. quāobrem extendi ea iubet, antequā componatur. Sed, quia sine cōuenienti iunctura cōposita ossa nequeunt cōtineri, ea de causa, donec increscat callus, curiosè deligat. Quā rem qui negligunt, & vlceris curationi insistunt, non solùm tumidũ magis q̃ naturaliter cōueniat, mēbrũ reddũt, sed breuius ēt efficiũt.

5 *Rursus alij reperiuntur, qui lintea in eiusmodi casibus à principio protinus circundantes vtrinque deuinciunt: vlcus verò ipsum relinquunt, & nudum esse patiuntur: deinde super ipsum imponunt aliquod ex purgantibus medicamentis: tum pannis ex vino madentibus ac lana succida medentur. Hæc quidem curatio aliena est: qua qui & in his fracturis, & in aliis vtuntur, longè aberrare verisimile est. Maximè enim ad rem pertinet nosse, quo pacto iniici primò linteum debeat, & quā valentissimè coarctari: item quid conferat, qua potissimùm parte conuenit, cùm fasciæ caput superdare, tum adstringere: quidúe sequatur incommodi, si alia parte, atque opus est, orsa fascia fuerit, nec quà maximè expedit, sed hinc vel hinc fuerit arctata. Vtriusque vinculi effectum in superioribus demonstrauimus, cuius testimonium est ipsa medicina. Illi enim, qui sic deligatus fuerit, necesse est vlcus in tumorem assurgere.* H

Eorum nunc meminit, qui summopere lædunt, & quæ ab his admoueantur, planè docet: tum errores ipsorum apertè redarguit, sic, vt meæ expositionis non egeant, qui in iis, quæ ab ipso afferuntur, laborare non recusent.

6 *Nam, si carnosa pars, quæ sana est, hinc atque hinc vinciatur, media non comprehensa, ea pars, quæ relicta sine vinculo fuerit, maximè turgebit, minus que erit sui coloris. Quo pacto igitur vlcus hæc effugiet?*

Hippocrates quamlibet carnosam partem appellat χρῶτα, vt suprà quoq; indicauimus. Nũc illud animaduertendum est, q̃ qui rationalem medicinam profitetur, vbi præsidium idoneũ esse comperit, non expectat longum vsum. putant autem, vbi vlcus sine vinculo dimittentes, vtrinq; fasciam circumagunt, excitari inflammationem, & vlcus malè affici ex mala conditione affectus, at non ex ea, quam adhibent, curatione: cuius primus auctor se ipsum falsa ratione decepit: successores verò visitatam hanc curationem edocti seruarunt, eò quòd mutare non auderent. ex quo magnum malum sequitur. Id illis meritò euenit, qui artes vsu sine ratione pertractant:

vna

A vna enim ratio eſt,qua fretus aliquis, rei natura demonſtrante mutare tentat, quæ malè fuerant longo vſu recepta. Qua ergò ratione motus Hippocrates ipſorum curationem mutauit? nõ hercle probabili aſſumptione,aut aliena,ſed quæ ſcientiam faceret,ac neceſſaria eſſet. Quòd ſi corporibus benè valentibus,ſub ea vinciendi ratione materia vtrinq; in medium ſpacium inter partes deuinctas expreſſa,inflammationem excitat,qui non longè magis id faciet ægrotantibus?

7 *Igitur neceſſe eſt,decoloretur vlcus,& materia ad ipſum exprimatur,tum lachrymet, ac minimè ſuppuret: oſſa verò,& quæ abſceſſura non eſſent,abſcedant.*

Quæ accidant,vbi malè vlcus deuincitur,hoc loco declarauit. Cuncta autem ab inflammationis magnitudine proficiſcuntur: quandoquidẽ ob hanc vlceris labra in exteriora vertuntur, perinde atq; ea,quæ propriè oris labra nominantur, vbi inflammatione vexentur. Totus autẽ locus mali coloris non iniuria conſpicitur,quod & ipſum conſtat ex immodica inflammatione prouenire. Deſtillat verò ab vlcere tenuis,& cruda ſanies, ſimiliter ac lachrymæ ab oculis inflammatis. inde translatione vſus,dixit lachrymare vlcus,vbi ſic afficitur. Præterea ſucci,qui inflammationẽ B excitarunt,crudi permanent, dum ea vinculi ratio admouetur. Sed & oſſa neceſſe eſt procedente tempore vitiari. his enim crudorum ſuccorum abundantia madefactis mirum non eſt, ſi qua particula abſcedat,vbi qui ſic medetur,ab alieno vinculo non deſiſtat. Singula, quæ in vniuerſo ſermone reſtant,euidentiſſima fient,ſi quis (vt diximus) animũ adiungat: tum in memoria habeat, quæ ſuprà oſtenſa ſunt,eò enim hæc omnia pertinent,& (quemadmodum ipſe Hippocrates admonet) his illa confirmantur.

8 *Vlcus item pulſu affligetur,atque igneum erit,tumor item coget cataplaſmata ſuperdari: quod incommodum ſimiliter afferunt,qui vtrinque deligant, quùm præter alium pulſum, inutile quoque onus adiiciant. Faſcias tandem ſoluunt,vbi vlcus recrudeſcere conſpiciunt,& reliquo tempore ſine iactura medentur. Nec ſecus curãt quoq;, ſi aliud vulnus nacti ſint. ſiquidem hæc euenire minimè cenſent,eò quòd hinc atque hinc deligauerint,& nudum vulnus reliquerint,ſed aliquod aliud infortunium cauſantur. Quòd ſi hanc deligandi uiam,penitus alienam eſſe,frequentari verò à compluribus,tum maximè ad rem pertinere eam dediſcere,apertè non cognouiſſem, non tam multa ſcripſiſſem. Adde,quod hæc teſtantur,quæ ſuprà expoſita ſunt,maximè ne an minimè adſtringendum ſit, rectè fuiſſe tradita. Oportet autẽ (vt ſummatim dicam) vbi nullum expectatur os,quod receſſurum ſit,ſimiliter curare,atque ubi ſine C vlcere fractura eſt. extendenda enim æque oſſa ſunt,ac dirigenda,& eodem modo vincienda. Ad hæc vlcus cerato, quod picem habeat,inungendum,tenui ue panno duplici contegendum,proximæ que partes albo cerato illinendæ. faſciæ verò,cætera que ſcindenda paulo latiora, quàm ſi vlcus non eſſet: & qua parte primùm dantur, latiora multo danda,quàm vlcus,quùm,quæ anguſtiora ſunt,inſtar zonæ ipſum cingant,quod minimè expedit. primus enim circuitus totum vlcus complecti debet.*

Indicauit paulo ſuprà ſub hac vinciendi ratione,tumorem exprimi ad ipſa vlcera. tumorem verò ὄιδος nũcupat,ſic,vt ſermo talis ſit. Sanguis,qui ſub aliena vinciẽdi ratione vtrinq; ad ipſum vlcus exprimitur,tumorem facit præter naturã,hunc q; & ὄιδος & οἴδημα ſolitus eſt appellare. Tumori autem,quùm pulſus accedit atq; ardor,inflammationẽ perficit, quæ propriè φλεγμονὴ ſuperiùs appellata eſt: quod vocabulum nõ ſic accipiebatur apud veteres,eo ſiquidem notabant omnem ardorem,quemadmodum ſæpenumerò declarauimus: ab Eraſiſtrati vero ſeculo cõſueuit vſurpari ad illos tumores ſignificandos,quibus non modò ardor accedit,ſed renixus etiam & pulſus,neceſſario q; rubẽt. ruborem efficit ingens ardor: renixus & pulſus à multitudine oritur. Poterat Hippocrates igneum vlcus dicere πυρετῶδες, quaſi febricitans: dixit autem πυρῶδες, D ſumpto vocabulo ab igne,quem græci πῦρ vocant,quo ardorem (vt mea fert opinio) nobis reduceret in memoriam: quoniam & febris,quæ πυρετὸς græcè nuncupatur, ab eodem vocabulo ducitur,quùm nihil aliud ſit febris natura,quàm igneus calor.

9 *Feratur item faſcia præter vlcus ad partes etiam, quæ ſuprà ſunt, atque infrà.*

Veteres quùm ſuperiorem atq; inferiorem partem ſignificare volunt,rarò ἔνθεν καὶ ἔνθεν ſcribunt. his enim uocabulis plerunq; exprimunt partes vtrinq; à lateribus ſitas: Hippocrates tamẽ hìc antiquàm exponendi figuram uſurpauit.

10 *Ergo caput faſciæ iniiciatur è regione vlceris,& laxiùs paulo attrahatur, quàm ſi fractura eſſet citra vlcus. Circumagatur autem eo modo,quo ſuprà poſitum eſt: ſint que faſciæ molliores ſemper, quàm ſi integra cute os eſſet abruptũ: neq; pauciores,quàm priùs diximus,ſed aliquanto plures: homini uerò,quùm inuolutus fuerit,uideãtur aptiſſimè inhærentes,nõ tamen adſtrictæ,aſſerat que ſuper plagam maximè inhærere: tum eodem tempore, quo ſuprà indicauimus,ipſas & benè inſidentes,& laxiores ſentiat: deinde tertio quoque die ſoluãtur,& rurſus alligentur. In cæteris ſimiliter agẽdum,ut in ſuperioribus: hìc tantùm latiùs,quàm ibi coarctẽtur. Quòd ſi fiãt,quæ rõni conſentanea ſunt,*

locus in quo plaga est, & reliqua etiã sub vinculo comprehensa, semper graciliora se ostendent: iam verò & pus ocyùs E *orietur, quàm si alia curat o admoueatur. Carunculæ præterea, quæ in vlcere nigrescunt & emoriuntur, celeriùs sub curatione hac resoluentur & recedent, quàm sub alia: atque vlcus celeriùs cicatricem recipiet, si hac via, quàm si alio modo curetur. Cuncta hæc propterea fient, quòd & locus exulceratus, & quæ iuxta sunt, extenuentur.*

Ἴξιν semper intelligit Hippocrates /è regione/ modò in longitudinem corporis, modò in latitudinem: veluti nunc, quùm voluit primæ fasciæ caput dari super dextram vel sinistram vlceris partem, dein super ipsum vlcus inuolui, sic, vt vniuersum complectatur, neque vllam partem nudam relinquat.

11 *Reliqua curatio esse debet, perinde ac si ossa citra plagam perfringantur, nisi quòd ferulæ nõ sint imponendæ. Quãobrem pluribus fascijs hìc opus est, quàm alibi, quum & minus adstringendum sit, & ferulæ tardiùs circundandæ.*

Interdicit, ne ferulæ imponantur, vbi fracto ossi vulnus accessit, veritus ne comprimant: atq; ob eam rem præcipit, ne arctiùs super has fasciæ deligẽtur, sed vtráque de causa plures imponantur. Memento autem ipsum imperasse, vt plures iniicerẽtur, propterea, quod & minùs coarctantur, & ad ferulas tardiùs venitur. F

12 *Tamen, si ferulæ superaccommodentur, è regione ulceris minimè circumponãtur: detur que opera, ut laxiores sint, ne vehementer adstrictæ premant, quam rem in superioribus quoque proposuimus. Tenuiori autem cibo diutiùs contenti sint, quibus à principio carnis quoque vulnus accessit, uel ossa cute exciderunt, & (vt una complexione complectar) grauissimæ fracturæ rationem uictus tenuiorem amant, & diuturniorem.*

E' regione nunc intelligit in longitudinem, in hanc siquidem ferulę imponuntur. Suprà loquutus est, vt, qui ferulas summouebat: nunc, vt is, qui non nunquam ipsas accipit. Inquit /tamẽ, si ferulæ superaccommodentur/. Quid ipse in eiusmodi casibus facere consueuerit, & in ipso crure etiam, non est, quod contendam, quùm rem minimè definiuerit. Exponam tamen id, quod facio. in illis fracturis, quibus in longitudinẽ membri, carnis quoq; vulnus accedit, ferulas vtrinq; à lateribus vulneris adhibeo: sed si hoc transuersum fuerit, non patitur ferulas superdari, præsertim, vbi grandius sit.

13 *Eandem verò curationem requirunt vlcera, quæ non à principio fracturæ, sed, vel ob lintea nimium arctata, vel* G *ob impositas ferulas, aliá ue de causa, sub curatione posteà oriũtur. Cognoscitur autem, ubi vlcus subest, ex dolore, & pulsu: item ex tumore, qui tunc extremis partibus indurescit: & si digito presseris, exprimitur, ac rursus citò reuertitur. Igitur, si quid tale suspectum sit, soluere oportet: atque vbi, uel ea pars, cui superdantur illæ fasciæ, quæ primæ iniciuntur, vel altera, quæ deuincta fuerit, pruriat, in uicem alterius cerati inungenda est eo, quod picem habeat.*

De vlceribus nũc agit, quæ procedente tempore fracto ossi ob circumpositas ferulas superueniunt. Docet ergò, quibus de causis fiant, quibus q; indicijs cognoscantur, vbi iam orta sunt: post hæc præcipit, ne per consuetum tempus alligatas esse fascias sinamus, sed celeriùs subtrahentes, idoneam curationem quam ipse euidenter exposuit, admoueamus.

14 *At si nihil eiusmodi sit, sed ipsum vlcus iritatum, nigrum valdè, aut sordidum reperiatur: tum caro purulenta: futurum que etiam sit, vt nerui excidant: hos non conuenit ex toto nudare, neque suppurata hæc timere, sed in cæteris eadem ratione mederi, atque vbi initio vulnus adiectum est.*

Nudare dixit ἀναψύχειν, hoc est, vinculum detrahere fracturæ idoneum, vt vlcus nutriatur. H non enim vult nulla re imposita, nudum prorsus ipsum relinqui, sed adiiciens /non conuenit ex toto nudare/ mediam curationem indicat. esset autem media huiusmodi quæpiam. Si in vulnere aliquod ex propositis signis apparet, imperat, vt quàm primùm soluatur iunctura fractis ossibus accommodata: & vno atq; altero die curatio, quam vlcera postulant, adhibeatur: membrum'que rursus deligetur, quemadmodum subiecta verba demonstrant.

15 *Tantum fasciæ laxæ admodum ordiantur à tumore, qui in extremitatibus est, deinde semper sursum uersus circũagantur, neque ullo modo coarctentur: insideant item ulceri commodissimè, alibi uerò laxiùs uinciantur. Sint autem hæc prima lintea munda, non angusta: & eorum, quæ circumdari solent, ubi ferulæ imponuntur, uel numerum æquẽt, uel non multo pauciora sint.*

Imperat hoc loci, vt vinculum orsum à tumore, qui in extremis membris assurgit, inde ita feratur, vt nihil nudũ relinquat, donec ad ipsam fracturã, qua parte exulceratio est, porrigatur: ita, vt in vnũ committatur vinculũ, quod tumorẽ curat, & quod fracturã deuincit: vna q; sit vtriusq; intentio, quæ paucis circuitibus absoluatur. Iubet autẽ fasciam commodissimè vlceri insidere, hoc

est

A est laxam esse eatenus, vt nullo modo adstringatur: super cęteras verò partes, atq; adeò iuxta fracturam magis edicit, vt minimè coarctetur: perpetuum enim esse voluit arctiùs eam partem vinciri, vnde sanguis exprimi debet. monet autem, vt in extremitatibus, quæ tumidæ sunt, fascia laxiùs alligetur, ad id consilium dirigens, vt vinculum in vnum committatur. At nō propterea caput totius curationis illi committit, nō enim id est, quod in hoc casu remedio sit fractis partibus, vbi nigrę sunt, atq; emoriūtur, sed tumori, de quo ad verbum scripsit /tumor extremis partibus indurescit, & si digito presseris, exprimitur, ac rursus citò reuertitur/. Hæc tumoribus superueniūt. iure igitur non æquè eos negligit, atque vbi molles sunt, nec ad eosdem dirigit præcipuum totius curationis consilium.

16 *Vlceri abundè est pannum inducere albo cerato inunctum, siue caro, siue neruus cadere debeat: his enim acria superdare non expedit, sed mitia, nō secus atque adustis. Insuper tertio quoque die soluere conuenit, ac rursus deuincire: tum ferulas vitare, & magis quàm antè conquiescere, atque abstinere. Scire etiam oportet, vbi futurum sit, vt vel caro, vel neruus excidat, hac ratione vitium minus serpere, & celeriùs multò excidere, ac proximas partes fieri longè graciliores, quàm si vlcus linteis resolutis, quopiam ex medicamentis purgantibus nutriatur. Iam verò, vbi excidat,* B *quod purulentū est, citius caro increscet, & cicatrix maturiùs inducetur hoc pacto, quàm si alio succurramus. Hæc omnia igitur eò pertinent, vt sciamus rectè & cum moderatione deligare. Eò etiam confert idoneus habitus, reliqua victus ratio, & fascia quàm aptissima.*

Declarauit ipse adustorum exemplo, cur acriū medicamētorum vsus eiusmodi vulneribus noceat: siquidem orta sunt ex calidorum atq; acriū succorum mixtura. Cum quo simul etiā ostenditur, albo cerato acrius esse id, quod picem habet: pix enim eo est acrior cera, quo calidior.

17 *At si quis deceptus recenti vulnere nullo modo existimans fore, vt os recedat, quod recessurum sit, eam vinciendi rationem adhibeat, quam simplices fracturæ postulant, eiusmodi medicinam non debet pertimescere: quandoquidem nullum ingens malum apportabit, dum possit modò rectè & citra noxam manu deuincire.*

Timere, inquit, non oportet modum alligandi fracturę idoneum, quamuis recessuri ossis indicia se ostendant. quæ' nam illa sint, proximis verbis addisces.

18 *Denunciat autem futurum esse, vt sub curatione hac ossa recedant, quod pus ex vlcere ampliùs profluit, & videtur ad exitum festinare.*

C Vbi copiosiùs, q̃ pro vlceris modo, pus feratur, verendum est, ne subiectū os vitiatum sit: sed, si præter id videtur ad exitum festinare, quod ὀργᾷν dixit, hoc est, si festinanter à vitiata parte expellatur, iam certa res est. At vndè cognoscemus membrum festinare ad expellendum? primùm ex oris plagę, quę inter se non cōmittuntur, sed dehiscunt, & in interiora vertūtur: deinde ex hominis sensu, qui exiguum quēdam motum sentire sibi in altioribus partibus videtur, vbi cęteras non sensu non animo aduertens, hanc vnam obseruet, cui hæc superueniunt.

19 *Resoluere igitur ac deligare frequentiùs oportet ob humoris abundantiā: cùm alioquin febres excitentur, & ulcus cum his, quæ proxima sunt, si nimium vinculis coarctentur, emacrescant.*

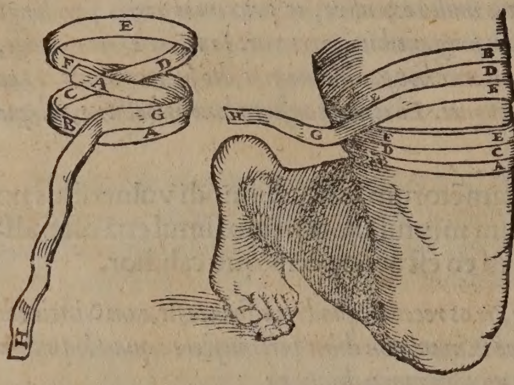
Humoris abundantiam (vt solitus est) appellat πλάδον, seu tenui habitu sit, seu crasso, quale nunc est pus, quod, quando pars quæpiam ab osse recessura est, dixit copiosiùs euadere.

20 *Ergo, vbi expectatio est tenuium partium, quæ ab osse recedant, haud multum expedit variare: fascia tantùm laxior circumligetur, ne pus retineatur, sed exitum facilè habeat: &, dum os recedat, sæpiùs soluatur, ac deligetur: ferulæ que omni modo vitentur.*

D In quibusdam exemplis simpliciter legitur /variare/ non adiecta particula /multum/, sed verisimilius fit illam adiici debere. nam, quùm ratio fracturæ alligandæ tribus modis varia sit muteturq;, non diceret simpliciter /haud expedit variare/ quandoquidem addita etiam particula /multum/ dicet aliquis Hippocratem falsa prędicasse, propterea q̃ imperet nunc, vt fascia laxior inuoluatur, vt sępius resoluatur, ac deligetur, vt ferulæ non imponantur, & quarto (id quod in vniuersum ab ipso præcipitur) vt fasciarum numerus augeatur, vbi vel laxiùs deligātur, vel ferulæ omittuntur. sed, quod seruatur, est modus ille vinciendi, qui pertinet ad fracturas, cuius habita ratione dixit in curatione /haud multum expedit variare/. Fasciis enim vtendum, quæ primò iniiciūtur, quarum vna à vitiata parte orsa, vbi ter fuerit super ipsam voluta, desinat in superiori parte, eo q̃ modo feratur, quo antè proposuit: altera item, quæ super priorem fertur, ab eadem parte incipiat, tum deorsum ducta ad superiora reuertatur, minus'que arctetur. Panni quoque extrinsecus inducendi ad eundem modum, quo in prioribus declarauit, & super hos fasciæ dandæ: quæ omnia docuit, vbi vinculum fracturæ idoneum indicauit. At, si suspicio est, ne grandior ossis testa recedat, non ampliùs ad quem modum fracturæ postulāt, deuincit, vt proximis verbis subiiciet. Iure igit̃ hic scripsit /haud multum expedit variare/. Quòd si detracta particula /multum/ legamus, audiemus

diemus ipsum afferentem,non mutandam esse rationem deligandi, quæ ad fracturas posita est. E nihil enim mouet,quùm similiter atq; in ea fascijs illis vtatur, quæ primò iniiciuntur,& deligare incipiat,ac primò circumagat,postea'que adducat,item pannos ęquè iniiciat,& alliget: quod nihil aliud est,ꝙ eandem rationem seruare.

21 *At quibus grandius fragmentum expectas ab osse recessurum, siue initio præsenseris,siue posteà cognoueris, non ampliùs eadem medicina opus est, sed quod ad intendendum membrum ac dirigendum pertinet, idem fieri debet. Panni verò duplices sint,non angustiores,quàm vt dodrantis dimidium æquent, qua in re contemplari quoq; vulnus cuiusmodi sit,oportet: tum,quod ad longitudinem, paulo breuiores,quàm vt bis fractum membrũ complectantur, multò autem longiores,quàm ut semel:tot que numero sint,quot res postulat. Tincti autem in vino "nigro austero primũ medij superdentur,perinde ac fasciæ, quæ à medijs orsæ in vtramq; partem attrahuntur: post hæc ad figuram asciæ dextrum caput ad sinisteriorem partem,sinistrum ad dexteriorem, procedat.* A.lib.4.f.5. c.6. fol.

Ascia syncera inæqualis.

In libro de officina medici, de circuitu fascię inqt /simplex orbicularis ascia./ Est ascia breuis ille circuitus,qui rectus incipiens ad latus attrahitur, nõ dum tñ est obliquus: desinit q; ad similitudinẽ ascię,qua fa F bri vtuntur,namq; à recta linea paulum recedẽs curuatur,vnde nomen ascię traxit. In hanc igitur figurã pręcipit,vt panni super fractũ membrũ imponãtur: eorum q; capita ducantur,non secus atq; vbi fascię à medijs orsæ vinciuntur: hoc est, vt panni sup membrum medij primùm dentur, deinde eorũ capita per vitiatũ locum ferantur,non in orbem, sed paululum inclinati sic,vt à cõtraria parte, atq; inceperint,ad X literæ similitudinẽ inter se committantur. quod non fieret,si circũagerentur in orbem. Nam,quæ ita procedunt,planè inter se coeunt. Pannorũ longitudinem indicauit, quùm inquit /paulo breuiores, ꝙ vt bis fractũ membrum cõplectantur,multò autem longiores,ꝙ vt semel/. pręcipit enim membrũ ab his sępius excipi,sic,vt singuli semel ipsum amplectantur. At non continerent firmiter, si qua parte cõmittuntur,eadem finirentur,neq; vltrà procederent,aliam q; membri particulã complecterentur. Ferè autẽ totius membri dimidiũ secundò pannis inuoluendũ esse intelligit,quùm G inquit /paulò breuiores,ꝙ vt bis fractũ membrum complectantur, multo autẽ longiores, ꝙ vt semel/. quod sanè continget,vbi hi dimidiũ membri ambitũ amplexi desinãt. Quare si panni pedalis vtputa longitudinis totũ membrum semel inuoluant,duplo longiores esse conueniet ad hoc, vt bis præstare idẽ possint: sed,si secundò vltra dimidiũ non ferãtur,eo longiores sint, ꝙ vt semel totum membrũ excipiant,quo breuiores sunt,ꝙ vt idem bis efficiãt. erunt autẽ sic sesquipedales. Diligenter igitur contemplari membri crassitudinem oportet, & de ipsa pannorũ longitudinẽ coniectare,eos q; tantos admouere,vt primo circuitu totũ,secundo dimidium duntaxat, complectantur. Vbi minùs tuę coniecturę cõfidas,si eos super integrũ membrum inducas, ad vnguem longitudinem reperies. Dubium autẽ non est, quin panni ita cohęrere inter se debeant, vt nullũ inter ipsos inane spaciũ relinquatur. Hos docet ex vino madefieri,quod colore nigrũ sit,gustu austerum,habitu verò,quale illiusmodi vinũ est,plenum videlicet. nã ex cunctis vini generibus ad hęc vitia,id optimum est,quod nigrũ & austerum est. communis enim illi gratia est, ob quam in vlcerum vinculis ingeritur,pręterquam, quod minùs mordet,ꝙ aliud vinũ ex adstringentibus: quod permagni in eiusmodi curatione refert,ostensum enim est sub dolore inflammationẽ se cõcipere. quare potius est,quod modicè,ꝙ quod vehementer austerum est,quandoquidem hoc do H lorem mouet,quùm carnem vltra debitũ cogat,comprimat'q;. Quamobrem, nec id vtiliter adhibetur,quod tenuium partiũ,quale albũ est,aut flauum,aut ruffum, quùm ad altiores partes exulceratę carnis penetret,dolori q; sit,eam comprimens, atq; adstringens: at plenum, cuiusmodi nigrum est,ad carnem altiùs non descendit,sed illã refrigerando & contrahendo, qualitatem duntaxat impertit. repellit itaq; succos,qui iam recepti sunt,& eos,qui influũt, coercet. Ratio igitur eligi vinum hortatur,quod nigrum sit & austerum. quãobrem, vbi velis etiam experimento comprobare,periculum faciens eius facultatis in maximis grauissimis'que vulneribus, verum dixisse me cognosces. Dictum autem est etiam in superioribus, oportere vlcus ex eo continenter madere. quandoquidem,vbi superiniecta lintea paulatim siccentur, atque incalescant, vlcus inflammari necesse est,potissimùm æstate. Quo tempore, quùm pontifices Pergami apud nos semper gladiatores darent,eos,qui grauissimè vulnerati fuerant, curaui, multiplicem pannum vulneribus inducens,istiusmodi vino madentem: extrin'secus verò superimponens spongiam mollem: deinde totum ferè diem noctem'que perfundens. Vulnerato autem membro pellem subieci leniter à pedibus sinuatam, per quam procederet infusum vinum, & quasi per canalem efflueret,

A atque inani pelui receptum, regestum'que rursus infunderetur. Extra alios vsus, quos vinum hoc præstat, ferè nullum odorem mouet, id, quod inter cętera commodissimũ est: cùm ex aliis quod odoratum est, maximè caput tentet: nigrum & austerũ, neq; etiam eo nomine officit, sed si vllum excitat odorem, ille exiguus est, cùm natura frigidum sit. Ostendimus autem in libro de simplicium medicamentorum facultate, vinum austerum natura frigidum esse ac terrestre. Tale igitur, quum ex mistura constet frigida terrestri'que, calidos vapores ad superiora minimè transmittit. At, quum plerisque eorum, qui icti sunt, huius presidii vtendi copia non sit, quo nos ad gladiatores vsi sumus, diximus inter initia protinus horum commentariorum inungendum esse liquidũ ceratum, quo simplices fracturæ illinuntur: quod vino longè imbecillius est, satis tamen efficere potest id, quod res exigit.

22 *Imponantur autem hi super ipsum vlcus, & hinc atque hinc, neque vllo modo adstringantur, sed eatenus insidant, vt vlcus fulciant.*

Nunc rursus, hinc atq; hinc/ ἔνθεν καὶ ἔνθεν/ dixit, vt longitudinem membri, non vt latitudinem indicet: seruat autem commune præceptum, vt vincula non parùm super integrã partem B ferantur: vbi ingens vitium est, vt cum maximè.

23 *Ad vlcera verò admoueatur ceratum, quod picem habeat: vel aliquod ex iis medicamentis, quæ cruentis vulneribus iniiciuntur: uel aliud ex iis, quæ idonea sunt, quæ perfundantur.*

Summa curationis in perfusione sita est primis diebus, quibus & exprimere ab vlcerata parte conuenit, quidquid humoris in ea iam contractum fuerit, & id prohibere, quod à superiori parte concurrit. A tertio die ceratum, quod picem accipit, expeditius est, quo maturãtur, quæ in vlcere collecta sunt. At Hippocrates cerato initio cum vini proprietate vtitur, ꝙ vlceratas partes attingi noluit à vino puro, sed medium aliquid interiici, ne qua illis iniuria propter adstringentem vini facultatem accedat: non enim medetur vulneribus ensis ictu simpliciter illatis, sed quibus iuxtà omnis caro plus minus'ue quodammodo necesse est, atteratur: siquidẽ sub quo ictu frangitur os, caro etiam atteritur. Meritò igitur super ipsa vlcera imponi quoq; voluit aliquod medicamentũ ex iis, quæ statim cruentis vulneribus iniiciuntur, vt attrita curet, ac mitiora efficiat: præcipit autem, vt idonea legantur, quæ id, quod extrinsecus infunditur, admittant: idoneum autem hoc lo-C co σύντροφον dixit.

24 *Si æstas fuerit, panni subinde vino madefiant. Superdetur hyeme multa lana succida vino atque oleo respersa.*

Quia vitia hęc, vbi vehementer frigescunt, interdum neruorum distentione periclitantur, & vinum tum habitu tum natura frigidum infunditur, propterea veritus, ne quid hyeme grauius accidat, quùm frigidę medicinę temporis quoq; frigus accedat, occurrit immodico frigori lanam multam inducens, tinctam vino, cui olei paulum adiectũ sit: imperat q; , vt ea succida sit, quo per œsypum aliquid calefaciat, & modicè refrigeret.

25 *Subiiciatur que pellis sic figurata, vt humor per ipsam facilè descendat: & quod effunditur, recipiatur.*

Pellem ἰξάλην vocauit: quo nomine caprina'ne tantùm significetur, an alia queuis, quærere in arte hac superuacuum est, quùm non verborum expositio, sed vitiorum curatio, proposita sit: in qua nosse id sufficit, quòd subiicere pellem oportet raram non densam, per quam feratur quasi per canalem, non modò id, quo perfunditur membrum, sed etiam sanies, quæ abluitur: eam'que D à pedibus, vt suprà posuimus, figurare.

26 *Meminisse etiam debemus exulcerari eiusmodi partes, si diu in eodem habitu perseuerent, & ægerrimè ad sanitatem posteà perduci.*

Quę cingunt os sacrum (quod & latum appellant) calefacta atq; exesa in torporem incidunt, & vltra cutem exulcerantur: ea'que exulceratio difficulter curatur, quùm sub cute sint cartilaginosæ ossium extremitates, quę nudatæ cicatricem vix recipiunt.

27 *In iis, qui aliquo ex superioribus modis, vel ex iis, qui posteà subiicientur, sub vinculis nequeunt ad sanitatem perduci, eò potissimum incumbendum est, vt pars comminuta rectè contineatur, atque è regione corporis, ea obseruatione, vt ad superiora magis spectet, quàm ad inferiora.*

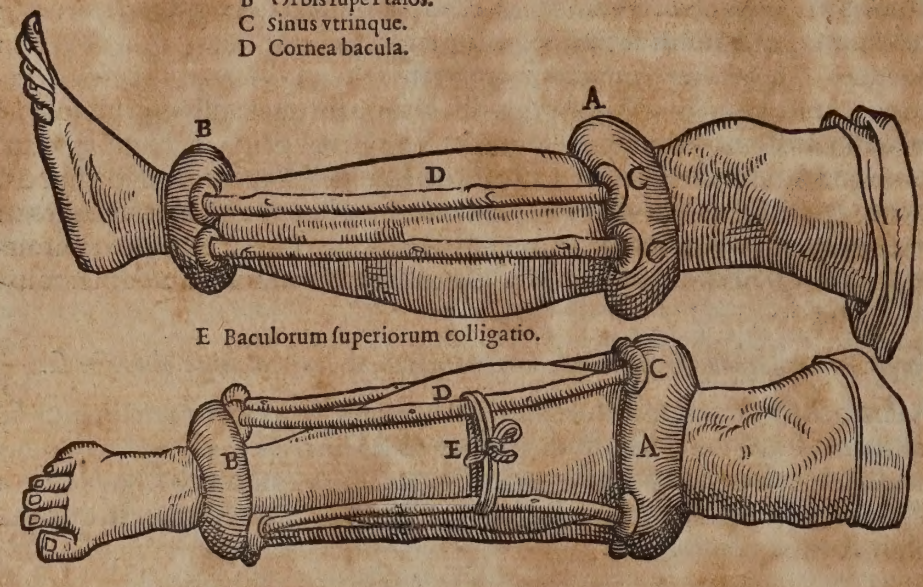
Præcipit, vt crus omnino è regione corporis contineatur, sed extrema parte paulo sublimiùs. De his enim superiùs iam posui, ex humiliori habitu ad crus plurimum materiæ cõcurrere, ex sublimiori dolorem excitari. Hac igitur de causa vbiq; cauendus est humilior membri habitus, superior verò hactenus accipiendus, quatenus cruri dolorem non dum affert.

28 *Quod si benè expedite que rem agere quis velit, necesse est machinationibus vtatur, vt fracti oßis intentio iusta* E
sit, ac minimè violenta: præcipuè autem ad crura machinationibus opus est. Quidam sanè reperiuntur, qui quoties
crus abruptum est, & alligatum, extremum pedem ad lectum deuinciunt, aut ad aliud lignum, quod iuxta lectum de
figunt. Hi ergò omnia mala efficiunt, nec quicquam boni, eo quòd nihil ad extendendum conferat vinculum pedis,
quoniam nihilo minùs reliquum corpus ad pedes fertur, atque ea de causa non ampliùs extẽditur: neque etiam ad con
tinendum è regione aliquid conducat, sed potiùs peruertat: reliquo enim corpore in hanc, vel illam partem conuerso,
vinculum non prohibebit, quo minùs pes, atque ossa quibus continetur, reliquum corpus sequãtur: quòd si nullo modo
vinciatur, minùs vtique peruertetur, minùs enim relinquetur, vbi reliquum corpus moueatur.

Intentione, quæ per organa adhibetur, quam in his latiùs & iã exposuit, & nũc exponit, ęquè
totum membrum extendi, neq; vllam sini particulam peruerti, superiùs ostendimus. Quæ verò
scribit de iis, qui pedem vinciunt, plana sunt: pergamus ergò iam ad sermonem de orbibus.

29 *Si quis è corio Aegyptio binos orbes suat, qualibus vtuntur, qui diu in magnis compedibus detinentur, sint que or*
bes hi vndique tunicis inuoluti, altioribus quidem à fractura, ab articulo humilioribus, tumidi præterea, & molles:
accommodentur autem vnus quidem super talos, infra genu alter: à lateribus verò vtrinque habeant ex simplici uel F
duplici loro exiguos quasi sinus, alios vtrinque à talis, alios à genu: sinus que superioris orbis, è regione illis respondeãt,
qui in inferiori. Deinde cornea bacula eiusdem magnitudinis prehendat, scilicet digiti craßitudine, & ea longitudine,
vt quùm flectuntur, diducere ossa poßint, sic, vt non inhæreant.

A Orbis infra genu.
B Orbis super talos.
C Sinus vtrinque.
D Cornea bacula.

E Baculorum superiorum colligatio.

Sermo de orbibus,
quos Hippocrates ex
cogitauit, mihi ita cla
rus videt̃, vt mea ex-
planatione minimè
opus sit. Sed, quoniã
non nulli sępiùs dixe
runt nescire se, quo- G
modo se habeãt, quæ
ab Hippocrate tradũ
tur, incertũ est quid
agã: iis enim, qui ne-
garunt intelligere se
Hippocratem, orbes
ipsos monstraui: ac li
brum legens, sermo-
nem planum feci, sin
gula eius verba accommodans ad eam orbis partem, quam monstrabam, de qua ipse tractauerat.
In libro autem non licet orbes demõstrare, sic, vt nesciam, qua via hanc orationẽ aperiam: si quis
enim Hippocratis verba, quę plana sunt, comprehendere nequeat, nec mea etiam comprehẽdet.
Ea igitur sępiùs legat, ac diligenter consideret: certũ enim scio, eum, qui hoc sępiùs fecerit, si antè
non intellexit, omnino intellecturũ: equidem quicquid lucis addere potero, nõ omittam. Orbes
igitur non debemus tales intelligere, quales sunt pilæ, quibus pueri ludunt: illæ enim verè orbes H
sunt, sed quos Hippocrates parari iubet à compedibus (vt ipse retulit) non abhorrent, quorũ af-
ferre similitudinẽ licet: eos enim cõcipito anguibus similes vel farcimini. Ergo, quemadmodum
coqui intestinorum sinus similagine infercientes, vel carne concisa, vel alio eius generis quopiã,
farcimen parant: sic tu quoq; corium suito, quod inane intestinum representet, & molli aliqua re
impleto. Pręcipit autem, vt corium sit Ægyptium, id est validum & molle: ꝙ si in Italia, vel Thra
cia, aut vbiuis gentiũ eiusmodi corium habeas, Ægyptium ne quęrito. Sit autẽ assutũ corium ita
longũ, vt compedum modo talos complecti in orbem possit. Alter pręterea orbis ad regionem,
quę sub genu est, similiter detur: his enim binis opus est ad singula membra, quę curantur: quo-
rum item multa paria disparis magnitudinis habeantur, vt prout vnicuiq; conueniunt, huic qui-
dem maiores, illi verò minores iniiciãtur. Hę aũt tunicę, quas σφαίρας, id est orbes uocauit, ex to
to esse in orbẽ non debẽt, neq; paris latitudinis, aut altitudinis, sed quà cuti hęrent paulatim pate-
scentes quodãmodo: qua uerò attolluntur, rotũdę: neq; etiã exquisitę tales, sed ab interiori parte
magis in altitudinem attollantur, inde in orbis speciem desidant, dum ad cutem perueniant à par
te exteriori: ea pars, quę desidit, in inferiori orbe ad pedem propiùs accedat, in superiori ad genu.

Orbibus

A Orbibus igitur (vt dictum est) constitutis, quædam appendices innectantur, quas in vtroq; vult
duas esse, binas in inferiori orbe, quarum sinus sursum spectent ad genu, binas in superiori, quarũ
sinus contrà deorsum conuertantur: hæ autem à lateribus assuantur ab ea nimirum parte, quę ma
ximè attollitur, hinc vna, atque inde altera: in quas conijci vult quatuor bacula extrema, quæ, vbi
coniecta fuerint, eodem penè momento paulatim curuentur, vt, dum ad naturalẽ rectum habitũ
redeunt, orbes compellant, superiorem ad summum membrum, inferiorem ad imum: hoc enim
facto fracturæ partes in diuersa extentæ rectè componuntur, seruãtur'que. Imperat autem, vt ob
firmitatem ligni bacula è corno accipiantur, constat q; ad hunc vsum ex eo vtilius adhiberi. Glos
socomum verò machinamentum membris in contrarias partes diducendis aptissimũ esse, in su-
periori commentario indicaui, vbi exequutus sum eius structuram.

30 *Magna cura, ne imæ fustium partes cuti insidant, sed extremis orbibus. Parentur autem baculorum paria tria,
vel plura: sint'que alia alijs aliquanto longiora breuiora'ue, vt, vbi magis extendere volumus, commodè possimus: de-
mittantur'que hinc atque hinc à talis.*

Insidere dixit ἐγκέλσαι, quasi inhęrere significans: edicit enim, ne bacula, quæ ad orbes data, ip
B sos, alterum ad superiora, alterum ad inferiora compellunt, cutem tangãt, sed, sublimiora ipsis or-
bium finibus inhęreant. Cornea verò accipi iussit ob firmitatem, vt, quùm induntur, vehemen-
ter inflexa rursus dirigantur, & ad pristinum habitum reducantur: neq; dubium est, & sursum, &
deorsum, orbes per hæc eatenus compelli, quatenus extenta in longitudinem procedent.

31 *Hæc, si rectè parentur, iustè intendent, tum pariter è regione, nec fractura aliquod tormentũ sentiet: nam, si quid
exprimatur, partim ad pedem, partim ad femur transmittetur. Commodiùs autem bacula collocantur à talis hinc atq;
hinc, ne situm cruris impediant, & vt fractura bene oculis subiiciatur & facilè curetur.*

Δικαίως id est iustè, dixi ab Hippocrate poni pro ἴσως id est æqualiter: sed idẽ significare vi-
debitur ὁμαλῶς id est æqualiter, & ἴσως id est pariter, quod proximè subiicitur. Verùm ἴσως in
partibus vnius rei accipitur, sed ὁμαλῶς minimùm in duabus rebus. Nunc autem, quod inquit
/iustè intendet/ intelligendum est de intentione, quę per duos orbes in contrarias partes adhibe-
tur, & de corneis baculis in eos demissis: quod verò subdit /pariter/ de ea intentione, quã singula
præstant, puta orbis, qui à talis est, si per se æstimetur, dein is, qui iuxta genu, post hæc ea pars, quę
C à dextro baculo, dein, quę à sinistro.

32 *Nihil autem prohibet, si quis velit vel duo bacula superiora inter se iungere, vel aliquid etiam superiniicere, sic ta-
men, vt, quod superiniicitur, à fractura attollatur. Si orbes igitur leues, firmi, molles, ac noui suantur, & bacula rectè
extendantur (vt iam proposuimus) machinatio maximè idonea est: sed, si quid horum non rectè habeat, oberit ma-
gis, quàm proficiet. Perpetuum autem est, alias etiam machinationes, vel rectè, vel nullo modo, adhibendas esse: turpe
enim est, & ab artificio plurimum abhorret, machinationibus vtentem ipsa machinatione destitui.*

Quatuor erant bacula, ab vtraque parte cruris duo, vnum superiùs, alterum inferius. duo (in-
quit) quæ à superiori parte sunt, alligari inter se possunt, vt maneant recta, ne, dum magna vi cur
uantur inter se aduersa, ad proxima loca conuertantur.

33 *Plærique tamen medicorum, fracturæ, seu integra cutis sit, seu vulnus etiam accesserit, primis diebus lana succida
medentur, neque id videtur ab arte alienum. Quicunque sanè recentioribus fracturis protinus, vbi lintea non sunt,
coguntur lanam imponere, maximè venia digni sunt: siquidem linteis exceptis nihil est, quod multò cõmodiùs, quàm
lana super vitia hæc alligetur: ea verò copiosè danda est, tum benè carpta, non aspera: pauca enim & mala, parùm
D quoque proficit. Sed, qui vno die, aut altero vinciendam lanam censent: tertio autem, & quarto lintea iniicientes,
tunc maximè adstringunt, atque extendunt: medicinalis artis sunt ignari, atque admodum imprudentes. In vniuer-
sum enim omnia vulnera tertio & quarto die minimè vexanda sunt, omnis q; opera specilli fugienda est his diebus,
& quibuscunque alijs vulnera recrudescunt. In summa enim vulnera plæraque tertio aut quarto die recrudescunt,
tum quæ inflammatione, tum quæ sordibus, grauiter excipiũtur: aut febrem inferunt: quo præcepto nullum aliud tra
di potest vtilius. Nam quæ sunt in medendi arte grauissima, quibus id non sit commune? non enim pertinet ad vlce
ra tantùm, sed ad alios quoque morbos complures.*

Propositum auctoris est prauam emendare consuetudinem medicorũ, qui satiùs existimabãt,
non protinus à principio fractum membrum extendere, sed primùm duobus aut tribus diebus
lenientes, tertio aut quarto die à principio vim adhibere. Hippocrates verò curandi rationẽ do-
cet huic maximè contrariam, nempe initio membrum extendendum esse, tertio & quarto die le
niendum. Quod si, quæ hîc scribuntur, singula consideres, plana erunt, apertè enim loquitur.

34 *Nisi si quis dicat, alios quoque morbos esse vlcera, quod quodammodo verisimile est.*

Verisimile dixit ἐπιεικὲς, quasi probabile: id autem propterea posuit, quia nō nulla à ratione prorsus abhorrent. Quo igitur argumento mouebit, qui alios morbos vlcera esse affirmet? Morbi sanè, qui dolorem afferūt, probabiliter admodū annumerari vlceribus possunt: indicaui enim dolorem inde oriri, & quòd continuum soluatur, vbi secatur, extenditur, aut cōtunditur: & quòd immoderatum incidat temperamentum. Atqui solutionem cōtinui ad vlcus spectare, cuius manifestum est: sed immoderato temperamento, vbi subita mutatio accidat, aliquam fieri continui solutionem, in opere de simplicium medicamentorum facultate demonstrauimus. Calorem quidem constat penetrare, & quasi exedere, quod continuum est: frigus item, quod vehemens est, cū subitò cogit, quæ soluta sunt, aliquam creare solutionem, in eodem opere ostensum est. Iuxta hoc igitur non solùm probabile, sed verum quoque erit, dolorem omnem ad vlcerum genus pertinere: at non æquè verè, atque id, quod propositum est, non tamen absurdè, morbi omnes poterunt vlceris nomine appellari: quandoquidem, cum plerisque morbis dolor coniungitur, à quibus sermo transferetur ad omnes, quùm ratione quis contendet totum corpus omnino, vel immoderato affici temperamento, vel contundi, extendi, aut euidenter secari: deinde conficiet à quolibet immoderato temperamento continuum aliquid solui: id, quod, quanquam euidenter sensui nō subiicitur, rationali tamen contemplatione verum esse comprobatur. hoc adeò magis accidit in iis, quæ extenduntur, contunduntur, & comprimuntur: hęc siquidem proximè accedunt ad ea, quæ diuelluntur, quæ res continui solutio est. E F

35 *Sæpenumerò alij aliis germani sunt.*

Quos consueuimus similes dicere, coniunctos, aut cognatos, Hippocrates solet appellare germanos: quo vocabulo summam rerum coniunctionem consortium q; significat: nam, cùm multi inter se cognati sint, nulli magis propriè cognati dicuntur, quàm germani. Eos igitur, qui maximè coniuncti sunt, quasi eandem coniunctionem habeant, quam germani, eo verbo nūcupat.

36 *Quicunque verò existimant lana vtendum esse, donec ad septimum diem ventum fuerit, dein extendendum, dirigendum, & fasciis vinciendum, non ita videntur imprudentes: tunc enim inflammationis impetus conquieuit: atq; ossa ab his diebus laxantur, & facilè tractari possunt. Hac tamen curatione longè melior est, quæ à principio vinculum adhibet, sub qua septimus dies membrum exhibet ex toto alligandis ferulis idoneum: quod sub hac multò posterius contingit.*

Illis in superiori sermone reprehensis, qui tertio, aut quarto die adhiberent vinculum fracturæ accommodatum, ad eos nunc transit, qui post septimum diem ad id veniunt: quos minùs errare indicat, vt qui partes extendant non ita inflammatas: sed, qui tertio aut quarto die id efficiūt, quo tempore inflammatio, quùm maximè vigeat, lenientibus eget, eos in non mediocri errore versari ostendit. G

37 *Alia etiamnum affert incommoda, quæ omnia persequi longum esset.*

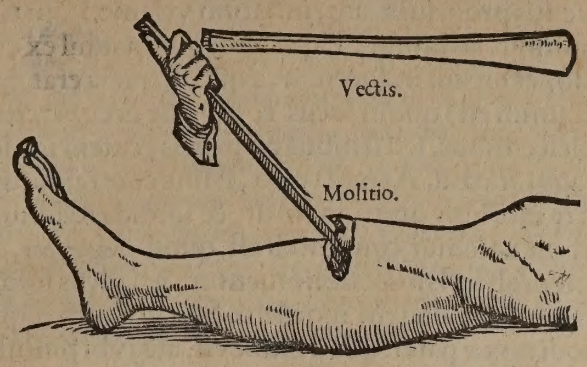
Longitudinis temporis accusauit eam curationem, quæ non nisi post septimum diem vinculo vtitur fracturis accommodato: nunc subdit in alia quoque compellere incommoda, quæ, ne multus sit, omittit. Nos satiùs ducimus ea subiicere, moti ab iis, quæ in superioribus demōstrauimus. Vbi fractura mediocris sit, partes sub hac vinciēdi ratione tumidiores fiunt, vt suprà etiam ostendimus: quod si os asperius & grauius perfringatur, periculum quoq; est in eo casu, ne corrumpatur, si vinculum, quod ad fracturas pertinet, dum trāseat septimus dies, differatur. hoc enim iubet à primo adhiberi, quoniam in vtramque partem à fractura exprimit superātem sanguinem, qui, si diutiùs ibi subsistat, non nunquā efficit, vt ossa vitiosa saniе plurimùm irrigata corrumpantur.

38 *Quibus ossa fracta & cute excedentia restitui nequeunt, hoc modo in suam sedem collocantur.* H

Solent græci, qui Asiam incolunt, vsurpare verbum κατασῆσαι, vt significent in suam sedem collocare: vnde mihi videtur Hippocrates ducere nomen καταστάσεως per σ tertiam syllabā scribens, sic, vt idem significet, quod καθίδρυσις, quod vocabulū nihil aliud sibi vult, quàm aliquid in suam sedem collocare, quam rem κατάστασιν dixit. Malè igitur scribunt non nulli κατάτασιν absq; σ, non enim per intentionem, quam κατάτασις notat, sed & per impulsum, nudata ossa in suum locum reconduntur.

39 *Ferramenta facere oportet ad similitudinem vectium, quibus in lapidicinis vtuntur, latiora ex vna parte, angustiora ex altera: quæ terna habeantur, aut etiam plura, vt semper aduci aptissima possint: quibus demissis ossa eodem penè momento, quo intenduntur, impellenda sunt. Innitantur autem ab imo, inferiori ossi, à summo, superiori: atque (vt vno verbo dicam) non aliter, quàm si vectis ad lapidem vel lignum fortiter impellendum admoueatur. sint autem ferramenta quantum fieri potest firmissima, ne flectantur. Hæc itaque curatio maximum momentum habet, si ferramenta idonea sint, & impulsus conueniens adhibeatur.*

Constat

A

Constat fabricanda esse ferramēta ad figuram vectium, quibus in lapidicinis vtuntur, non tamen æquè magna, cùm, quæ ad impellenda ossa adhibentur, ab iis non abhorreāt, quæ ad vrgendos dentes comparantur. Verùm ad ossa impellenda parari multa debēt, quorum alia aliis pleniora, vel tenuiora sint, vel minora, ab extrema parte, qua maximè suum effectum præstant: sed qua via vti eisdem ferramentis cōueniat, Hippocrates ipse euidēter declarat. Si quis eius verba nō intelligit, alia expositione, aut interpretatione non indiget, sed oculorum sensu: quędam enim res natura tales sunt, vt aliqui nec discere, nec doceri eas possint, nisi in conspectum adducantur.

40 B *Ex vniuersis enim machinationibus, quæ ab hominibus excogitatæ sunt, hæ tres sunt omniū valentißimæ, axis versatio, impulsus per vectem, & cuneus adactus: namq; homines sine aliquo vno, vel sine omnibus, nullum opus, quod maximam vim postulet, perficiunt: quare non paruifaciendus est impulsus hic: siquidem ossa, vel hac via, vel nulla alia, reconduntur. Sed si id os, quod super alterum excedit, vecti idoneum locum non præstet: sit que ita acutū, vt vectis effugiat: scalpro excauandum, donec vecti locus fiat, cui firmiter hæreat. Impellere autem oportet, atque extendere eodem die, vel postridie, sed non tertio: quarto verò, vel quinto minimè: nam, si his diebus laceßita ossa nequeant in suam sedem reuerti, inflammatio superueniet, ac nihilo minus etiam, vbi restituantur.*

Axes nuncupantur ab Hippocrate vocabulo ὄνε & ὀνίσκε. Horum itaq; versationē ait validissimam esse, sicut & vectis impulsum, & cunei admotionem, quam vocat σφήνωσιν, quę lignorū per cuneos diductionem, diuisionem q; significat.

41 lib.4.f.5.t.2. 3.fo.483.g *Atqui multò magis neruorum distentio excitabitur, si" os restituatur, quàm si restitui nequeat: quod quidem ignorare non oportet: nam, si condito osse neruorum distentio superueniat, in angusto spes est: præstat autem iterum expellere, si potest citra molestiam fieri.*

Causam, quamobrem his omnibus vitiis inflammatio accedat, vbi ossa condantur, ipse deinC ceps omnem persequitur, semel ipsam explicasse contentus, non secus atq; alia multa, quæ in medicina maximum pondus habent, vt, qui transferendum nobis sermonem censeat ad cætera eiusdem naturæ omnia. Ecce tibi adscribam eius verba, quibus vniuersum hoc, quod ad multa singularia pertinet, exponit.

42 *Neque enim iis, quæ iusto laxiora sunt, neruorum distentio aut rigor supernascitur, sed iis, quæ vltra debitum intenduntur. Quod ad hunc locum attinet, propositis diebus iritare non conuenit, sed operam dare, vt vlcus quàm minimè inflammatione tentetur, & quàm maximè suppuret: atque ubi septem dies, vel paulo plures transierint, si febris non sit, atque vlcus inflammatione vacet, tunc minus prohibemur eniti ad reponēdum, vbi voti compotes fieri posse non desperemus, quoniam sine effectus spe non conuenit & sibi & alteri molestiam afferre. Ergò, si ossa in suam sedem collocentur, quæ curatio admouenda sit, iam declaratum est, siue abscessura credamus, siue non. Quòd si abscessura esse videantur (vt dixi) fasciæ in omnibus his ordiri à mediis debent, plærunque, quemadmodum illæ, quæ primæ circundantur, in vtramque partem attractæ.*

Ostensum est in libro de motu musculorum singulos musculos suo munere fungi, vbi versus suum initium contrahuntur: quæ res, quando inuitis nobis accidit ob inflammationis magnituD dinem, nerui distenduntur. Cur igitur, si reponantur ossa, quæ fracta aut luxata inter se cesserunt, musculorum distentio sequitur? Quæstio ex eo præsertim diluitur, quod membrū redditur breuius, quùm fractum vel luxatum os cute excedit: sed postquam in suum locū reposita sunt, quæ nudata erant, suam longitudinē recipiunt: in quo casu coguntur musculi, quos inflammatio exercet, vnà cum toto membro distendi. Duobus igitur modis distēduntur, & sub inflammatione, & nunc, quùm ad pristinam longitudinem reuertunt.

43 *Attendenda insuper est figura vlceris, ne sub vinculo hiet, ac diuaricetur.*

Translatione vsus duo hæc verba vsurpat, hiare scilicet, quod σήρεσθαι dixit, ducto quidē verbo à labiis oris: & diuaricari, quod ἐκπλήκτεσθαι, à cruribus plurimùm inter se diductis: diducta enim crura diuaricata dicimus: labia verò, quùm sine motu maxillæ inter se distant, hiantia: namque, vbi os sic aperitur, vt labia non coeant, dentes verò inter se committantur, hiare dicitur. Cauet autem, ne oræ vulneris diductæ vinciantur: vult enim eas contrahi cutis partibus suum situm recipientibus: quandoquidem subiectum musculorum vlcus hac via minimè cōprimetur, & maximè tegetur. scire enim licet, quæcunq; cute conteguntur, hac eadem delectari, nihil q; nu

dari innocenter. At quid mirum eſt, ſi ea, quibus cutis proprium, atq; innatum velamentum eſt, E
ſemper velamento gaudent innato, cæteris q; omnibus læduntur? Equidem, quum nihil ex cu-
te præciderem, ſed eam ab vlterioribus partibus ſuper locum inducerem, à quo detracta erat, ag-
glutinatam vidi, & (quod magis admiratione dignum eſt) quum locus iã nigritie occuparetur.
Illud item longè admirabilius, q̄ non modò adoleſcentibus, ſed ſenibus nõ paucis, cutem ita de-
tractam protinus, vbi in plaga nigreſceret, ſæpè agglutinaui. At nuda caro, ſi ſine cute relinqua-
tur, ægrè ad cicatricem perducitur, præterquàm q̄ morſum omnino ſentit, & ſordida redditur:
medicamenta enim, quæ inflammationem coercent ac leniũt, cuiuſmodi eſt, quod πάρυγρον, &
quod τετραφάρμακον nuncupatur, affectam partem ab inflammatione tuentur, ſed vlcus ſordi-
dum efficiunt: quæ verò vlcus purgant, ob detergendi facultatem mordent. Sed, vbi pars, à qua
detracta cutis eſt, eádem contegatur, nulli eiuſmodi noxæ patet: quod ſimile eſt, atq; vbi puſtulæ
ſub varijs cauſis ortæ in tumorem aſſurgunt, & interdum grauem afferunt dolorem: acuta enim
acu (vt noſti) eas aperio, vt exitum habeant, collecto q; ibi humore leuiter expreſſo, ſuperiectam
cutem relinquo. Hæ deinde iterum implentur præcluſo foramine, impletæ'que eodẽ modo ape-
riuntur: humore expreſſo cutis ad carnẽ compellitur, ſeruatur q;, dũ quod ſub ea exulceratũ eſt,
ad cicatricem perueniat. Hæc dixiſſe volui, vt apertè oſtenderem vlcus quodlibet innata cute con F
tegendum eſſe. hîc autem nõ quodcunq; tractatur, ſed quod altè penitus inſedit, quum caro tota
ab oſſibus diſcuſſa ſit: non enim cute excederent, niſi priùs vniuerſam carnem incidiſſent. Hanc
igitur melius eſt proxima cute velari: namq;, vbi nuda ſit, contactu medicamentorũ, quibus nu-
tritur, ſi oleum accipiant, & vlcus mitius reddant, ſordida euadit: ſin purgẽt ſordem, & detergen-
di vim habeant, morſum ſentit. At, vbi iniecta medicamẽta, per cutem, ſuã facultatem carni exul
ceratæ impartiant, nulla ipſorum particula penetrante, proderũt quidem, ſed nullum afferent ex
ſuperioribus incõmodis. Iure igitur Hippocrates magni momẽti exiſtimat oras huiuſmodi vlce-
rum contrahi, id, quod benè vtique cedet, ſi diligenter figura vlceris animaduertatur: ſi vna enim
ora in alterum latus inclinetur, faſcia inde orſa ad contrarium cõuertenda eſt: ſi pariter in vtrũq;,
media primò iniici debet, atq; oræ vulneris inter ſe committi.

44 *Faſcia commodè quibuſdam à dextra parte attrahitur, quibuſdam à ſiniſtra, alijs in vtramque partem ducitur.
Quæcunq; autem oſſa reuerti in ſuam ſedem non potuerunt, hæc ſcire licet abſceſſura eſſe, non ſecus etiam ea, quæ ex
toto carne ſunt nudata: nudatur autẽ quibuſdam pars ſuperior, plæriſque verò emoritur caro, quæ circa fracturã eſt.*

Συντρόφως dixit, vt commodè ſignificaret, inutili translatione vſus: quod mihi libuit notaſſe, G
quandoquidẽ eloquentiſſimus quiſque translationẽ vſurpat, vt rem apertiùs declarans exponat.

45 *Oſſa quædam ſub fractura diuturna alijs putreſcunt, aliis minimè: & quibuſdam grauiùs, quibuſdam leuiùs: tum
modò grandia, modò exigua oſſa infeſtantur. Ob hæc igitur, quæ poſita ſunt, non licet vno verbo explicare, quo tem-
pore abſceſſura ſint: non nulla enim, & quòd exigua ſunt, & quòd in ſummo continentur, celeriùs excidunt: non nul
la non excidunt, ſed areſacta & putria ſquamam remittunt: præter hæc multum curatio alia ab alia differt. Ferè ta
men oſſa illis celerrimè abſcedunt, in quibus celerrimè pus apparet, & celerrimè etiam atque optimè caro increſcit:
caro enim, quæ in vitiata parte ſuccreſcit, plærunque os attollit. Ambitus ergo totius oſsis, ſi quadraginta diebus ab
ſcedit, optimè abſcedet, quum non nulla vſque ad ſexageſimum perueniant. Rariora quidem oſſa maturiùs abſcedũt,
firmiora ſeriùs, alia, quæ minora ſunt intra tempus multò breuius, atque alia aliter.*

Oſſa, quæ putreſcunt σεσάπρισαι dixit, verbo ducto à nomine σαπρȣ̃: nominant autẽ quæ-
cunque corrupta ſunt, σαπρὰ, id'que non rectè: quæcunque enim & vetuſta, & diuturna ſunt,
ab ipſo dicuntur σαπρὰ.

46 *His autem de cauſis os præcidẽdum eſt. Si reſtitui nequit, & parùm quid excedere uideatur, abſcindere hoc licet: H
ſi noxium ſit, & carnem aliqua ex parte vulneret, ac moleſtiam afferat, nudatum'que ſit, hoc quoque abſcindendum
eſt. Reliqua verò non multum refert, præcidantur nec'ne: ſcire enim certum licet oſſa, quæ carne nudata ſunt ex to-
to, & arida, omnia penitus abſceſſura: ea verò præcidi non oportet, à quibus ſquama reſoluenda eſt: ex propoſitis au
tem indiciis, coniiciendum eſt, quæ penitus abſceſſura ſint. Ad horum curationem pannis vtendum eſt, ac vini perfu
ſione, ſicut antè indicauimus in oſsibus, quæ abſceſſura ſunt: cauendũ'que ne frigida aliqua re à principio perfundan-
tur: nam periculum eſt, ne cum febre grauis horror ſequatur, ne'ue neruorum diſtentio ſuperueniat: nam frigida ſem-
per neruorum diſtentionem afferunt, præſertim vlceribus. Illud item ignorare non oportet, quòd membra, in quibus
vtraque oſſa comminuta ſunt, dum inter ſe cedentia curantur: & ea quibus fragmentum à toto oſsis ambitu recedit:
neceſſe eſt breuiora fiant.*

Cauſas appellauit προφάσεις, patet autem ab eo hîc quoq; ſic vocari, non falſas, ſed veras cau-
ſas. vniuerſus autem ſermo de oſſibus putribus planus eſt, quùm imperat, vt id ex ipſis præcida-
tur, quod in cauſa eſt, cur non condantur, vt quod proximam carnem pungit, atque (vt ipſe ait)
moleſtiam affert, hoc eſt, cum perturbatione, atq; tormento reponitur. Addit inſuper futurũ pror
ſus, vt ea oſſa abſcedant, quæ nudata protinus reſtituta non fuerunt: ad hæc, quæ inaruerunt.

Quibus

47 A *Quibus femoris vel humeri os excessit, ferè non euadunt, sunt enim ossa hæc grandia, & medullosa: adde, quòd multa ac magna simul lacerentur, nerui scilicet, musculi, ac venæ. Quòd si reponantur, solet neruorum distentio superuenire: si non reponantur, acutæ, biliosæ que febres cum singultu, ac nigritie. Non minus euadunt, quibus nec reponimus, nec reponere tentamus: magis adhuc euadunt, quibus inferior pars ossis, quàm quibus superior excessit. Euadere etiam possunt, quibus reponuntur, rarò tamen: multum enim curatio, multum que natura corporis, alia ab alia distat, quod ad facilè ferendum attinet. multum quoque refert, an ab exteriori humeri femoris' ue parte ossa excesserint: multæ enim, & grandes venæ per interiorem partem feruntur, quarum non nullæ vulneratæ hominem iugulant: per exteriorem vero pauciores intendunt. In eiusmodi igitur casibus, periculi meminisse oportet, quod propriè circunstat, id que in tempore prædicere. Quòd si restituere cogaris, speres que te id assequuturum, neque ossa nimium inter se cesserint, neque musculi contracti sint (consueuerunt enim ad suum initium recurrere) hæc quoque per vectem impellendo, extendendo que, in suam sedem reponito.*

Constat, quibus ossa hæc nudantur, nõ tam ossium, quàm musculorum, neruorum, arteriarũ, ac venarum magnitudine periclitari: ad hæc, quoniam propiora sunt neruorum musculorum q; initiis. diximus autẽ in opere de musculis, vbi ossa inter se cesserint, eos facilè in se ipsos contrahi, B id quod sæpius adduximus. Cętera, si animum adiungas, in aperto sunt.

48 *Vbi restituantur, ‖ veratrum molle potui dandum est eodem die, si eodem die restituuntur, alioquin ne tentare quidem oportet: vlcus verò curandum est, non aliter, quàm caluariæ ossa, vbi comminuuntur. nihil frigidum imponendum, à cibo penitus abstinendum.*

‖ lib.4.f.5.t.2. 2. fol. 483.c

Incertum est, quid sibi velit /molle/. patet autem, vel qualitatem potionis, vel modum, significare: nemo autem de modo exiguo, molle, propriè dictum existimaret: nec qua ratione Hippocrates præparari ipsum velit, facilè intelligitur. Nos sanè radiculam ex oxymelle interdum dedimus, in quam veratri radicum surculi duntaxat per totum diem ac noctem fuissent infixi. Huiusmodi autem purgatio per veratrum leuior est. Ipsa autem res cõprehendi sanè non potest, quùm nõ adiecerit, quo pacto dari debeat: scimus enim & veteres medicos, & iuniores, & qui inter hos sunt, sumendi veratri varias rationes prodidisse.

49 *Si homo naturaliter amara bile redundat, sustineri debet potione aquæ, cui oxyglycis odorati paulum aspersum fuerit: sed, si amara bile non redundet, contentus sit aquæ potu. Si quidem continenti febre laboret, non minus quatuorde-*
C *cim diebus hoc victu vtatur: sin febre vacet, septem.*

Contrariam huic scripturam habet Artemidorus, qui Capito cognominatus est, volens, vbi amara bilis non superet, dandum oxyglyces: vbi superet, aquam. Scripsit autem hoc modo: Si ho- »
mo naturaliter amara bile non redundet, sustineri debet potione aquæ, cui oxyglycis odorati pau »
lum aspersum fuerit: sed, si amara bile redundet, contentus sit aquæ potu. Quidam alij cũ Arte- »
midoro scripturam hanc superiori præpositam habent: quanquam in libro de ratione victus in ‖ morbis acutis Artemidorus ipse eum locum, vbi Hippocrates agit de potione aquæ, ita scribit: Sect. 3, t.40.72. 131.a
Alioquin, nec sitim tollit, sed amara efficitur: biliosis enim naturaliter bilem facit, & præcordijs aliena est: infestissima verò est, potissimum' que bilem facit, & vires conuellit, cùm inani corpore assumitur. Qui locus, quùm à quibusdam ita scribatur /bilem enim naturaliter facit, & præcordijs aliena est/ Artemidorus ipse priori scripturę potiùs subscripsit, in qua adiicitur /biliosis/, atq; ita legit /biliosis enim naturaliter bilem facit/ volens aquam non simpliciter cuilibet, sed biliosis dũtaxat, bilem facere. Quo pacto igitur nunc dat aquam bibere, quibus amara bilis abundat, nisi fortè si existimat amara bile redundantes, quos Hippocrates vocat πικροχόλους, alios esse, atq; bi-
D liosos: sed nemo est, qui nesciat illos vocari πικροχόλους, in quibus amara bilis redundat: namque altera bilis, quæ nigra conspicitur, acida est: quæ verò pallida, & flaua, amara. Patet autẽ ob vitia, quibus languens detinetur, vinum remoueri: si quis autẽ amara bile naturaliter redundet, quùm ab aquæ potione plurimùm lædatur, quemadmodum dictũ est in opere de ratione victus in morbis acutis, huic tantùm permittit dari paulum omnino oxyglycis, quam misturam nominant etiam ἀπόμελι. Eligit autem id, quod dulce est, ne tentet partes neruosas: nam, quod magis acidum est, magis nocet, ac præsertim, vbi ex melle constat & aceto, non ex fauis, vt suprà indicauimus: quo modo in Hellade quidem, atque Eli potissimum componitur. Nos in aliis regionibus ex fauis conficimus, acetum melli adiicientes, post hæc incoquentes, donec eorũ qualitates in vnitatem coierint, atque aceti vis frangatur.

50 *Deinde paulatim pro ratione ad quemlibet victum reuertatur. Quibus item recondita ossa non fuerint, eadem purgatio conuenit: eodem modo vulnus nutriendum, & eadem abstinentia seruanda: pars item corporis, quæ tumida est, extendi non debet, sed contrahi potiùs, vt spacium in vlcere laxius sit. Ossa autem longiori tempore abscedunt, quemadmodum suprà dictum est. Cauere autem hæc oportet, præsertim, si bella cautio est: siquidem spes in angusto est, &*

pericula multa circunstant: atque vbi ossa non reponantur, medicus videtur arte destitui: vbi reponantur, homo ad interitum magis præcipitatur, quàm liberetur. E

Anteà quoque diximus quamlibet victus rationem, quæ exquisitæ contraria est, ab Hippocrate φαύλην nuncupari.

5 *Vbi ossa genu vel toto loco mota sunt, vel paulum excesserunt, casus multo mitior est, quàm vbi ea, quæ in cubito sunt, vel toto loco mouentur, vel paulum excedunt.*

Quùm ossa toto loco mouentur ὀλιστήματα dicit, quùm paulum excidunt διακινήματα. mitiorem verò casum εὐηθέστερον appellauit, iuxta propriam significationẽ verbi εὐήθως, quo significatur bonos habens mores. nam, si stolidus græcè vocatur εὐήθης, similiter dicitur, atq; γλυκεῖα & καλλεία. γλυκεῖαν quidẽ vocant suem, vbi diis immolatur, vt blandè rem appellent: καλλεῖαν verò simiam: nam ab hoc quoque vocabulo cauent, quod testatur Callimachus quùm ait, A vocabulo feræ per horam caueto.

52 *Nam pro magnitudine tenuior est articulus femoris, quàm humeri.* F

Commissura genu duobus ossibus continetur inter se commissis, femoris scilicet, ac tibię. sed, sicut in cæteris commissuris necesse est quoddam cauum esse, in quod se inserat caput ossis, quod recipitur, atque ipsum caput rotundum esse, vt promptè faciléque in cauum coniiciatur: ita etiã in commissura genu, extremum quidem femur insinuatur, tibiæ verò caput recipit. nam, quùm hæc femori subiecta sit, duo eius tubercula, duobus cauis admittit respõdentibus, quæ media aptè distinguuntur cartilagine quadam neruosa. Meritò igitur Hippocrates ex ossibus, quæ inter se committuntur, articulum vocat, non id, quod proximum processum accipit, sed, quod in cauo recipitur. nunc autem inquit /tenuior est articulus femoris, quàm humeri/, quoniam, vbi articulus hic, id est imum femoris caput, cum tibia committitur, tenuior est, hoc est, minùs tumet: non tamen simpliciter est minor humero, quà cum cubito coniungitur, sed si pro portione æstimetur. nam, si imum femoris caput magnitudini femoris respõderet, longè maius esset: sed res aliter habet, multò enim maius est femoris os, quàm humeri: imum verò femur paulò maius est, quàm imus humerus.

53 *Atque hic vnus iustam naturam habet, eam quę rotundam.* G

Femoris articulus, qui in genu est solus, inquit, iustam naturam habet. Constat autem (vt sępe numerò indicauimus) iustum ab ipso intelligi, quod æquale est. Si scrutemur itaque diligenter, qua ratione dicat hunc vnum naturam ęqualem habere, inueniemus nullas in eo partes excedere, quùm omnes inter se similes sint, quum´que vnam tantùm commissuram habeāt. Igitur, quia femur ea parte in duos rotundos processus finitur æqualis magnitudinis ac figuræ, qui in duos tibiæ sinus æquales coniiciuntur: & quia vtrunque extremum, femoris scilicet ac tibiæ, situm est è regione totius ossis: ea de causa iure quis dicet articulum hunc iustam naturam habere. superius enim femoris caput, quod cum coxa committitur, neque è regione femoris est, siquidem videtur in interiorem partem proiectum: neque magnitudini eius respondet, cùm multo plenius sit femur, quàm humerus, ac nihilo minus summum caput humeri longè minus sit, quàm femoris: at neque ipsum humeri caput è regione humeri situm est. Quòd si cæteras spectes cõmissuras, nullam inuenies habere omnem æqualitatem, quam in genu proposuimus. Ac, non longè abieris, extrema tibia, quæ furæ iuncta, cum talo committitur, neque appendices, neque sinus habet ossibus respondentes: necesse enim fuit, si ita se habere debuit, quẽadmodum tibia longè crassior est, H quàm sura, sic eius appendicem & ab interiori parte commissuræ, qua caua est, & ab exteriori, qua gibba, maiorem esse. sed res aliter habet. quin & ipse talus non simplicem figurã repręsentat, quà committitur, sed variam, partas´que habet plurimum inter se differentes. Inuenies autem ab his non abhorrere commissurã cubiti, & radij cum manu. Quòd si omnia persequi velim, cogar longiùs labi, & multò magis, si cęterorum articulorum omnium naturam exponam, vt maxillæ vertebrarum, & ossis quod latum appellatur. satiùs igitur duxi rem summatim, breui´que sermone complectens ad alia transire. is sermo sic habet. De natura omnium ossium scriptus est à nobis liber vnus, vbi vniuscuiusque magnitudinem, figuram, commissuram´que explicauimus: quem, si quis præ manibus habeat, inueniet verè hoc loco propositum esse, inter cõmissuras omnes, solam, quæ in genu est, ad vnguem iustam esse.

54 *Humeri autem articulus magnus est, & plures recessus habet.*

Quùm propositum ipsi fuerit genu & cubiti commissuram inter se conferre: quum´que ostẽderit casus genu mitiores esse, quàm cubiti: hanc rem conficere volens, dixit /nam pro ma-

gnitudine

A gnitudine tenuior est articulus femoris, quàm humeri/, & insuper adiecit /atq; hic iustam naturam habet/. Quod abundè fuisset, si genu cum cubiti commissura duntaxat comparasset: sed quoniam orationi adijcit /vnus/, quùm inquit /atq; hic vnus iustam naturam habet/, cogitur articulorum omnium naturam referre: quam nullus simplicem habet, sed tum figuræ ac magnitudinis inæqualis, tum partium dissimilium. Nunc igitur, quùm ad cubiti commissuram veniat, ostendat q; partes eius dissimiles esse & inæquales, nos quoque verba eius sequuti, quæ proponuntur, singula explicabimus. Magnum ergo esse inquit humeri caput in cubiti commissura, id'que non immeritò: latescit enim hac parte, plura q; habet capita inæqualia, quæ κονδύλους græcè dicunt. at nullum eorum cauo recipitur, quemadmodum euenit in genu, nisi gibbum quoddam, quod inter ea medium est, & trochleæ imaginem repræsentat: quùm ex magnis tuberculis humeri, quod interius est, cum nullo osse coniungatur: quod ab exteriori parte est, committatur cum radio, in summum eius sinum coniectum. Hactenus humerum videmus excipi cubito ac radio. sed alio rursus modo humerus cubiti processus excipit, cùm ab vtraque parte quantum satis est, sinuetur, minus quidem à priori, magis à posteriori, quùm & cubiti processus, quos à rostri similitudine græci, & fœminino genere κορώνας, & neutro κόρωνα vocant, non sint æquè ma-
B gni, qui'que à posteriori parte est, maior sit. Quocirca cubiti commissura varia & inæqualis est, ac dissimilium partium: atque ob hanc causam rectè ait Hippocrates iustum esse articulum in genu, in cubito non item. Sed cur dixit /& plures recessus habet/? an eo quia voluit cubitum cum genu conferre? sunt enim in genu duo recessus tibiæ duntaxat, sicut et duo femoris tubercula: sed in cubiti commissura vnus est magnus cubiti recessus, qui duobus processibus terminatur, vno quidem breuiori à priori parte, à posteriori altero magis oblongo. ipse autem humerus duobus recessibus excauatur quasi foueis quibusdam, in quos cõijci diximus cubiti processus: exculptus item est alio recessu, qui medius trochleam representat.

55 *Ad hæc ossium cruris longitudo similis est, sed quod ab exteriori parte est, paululum excedit, id q; non est animaduersione dignum, nihil q; magni momenti prohibet: ab hoc oritur exterior chorda, quæ iuxta poplitem sita est.*

Paulo maius esse ait exterius os, quod περόνην id est suram dicunt: quod & in superioribus iam posuit, cùm simplicis fracturæ cruris curationem tradidit. nos autem, quod eo loco diximus, nunc etiam repetimus, ima parte suram tibia longiorem esse, à genu autem magis dicẽdum est ti-
C biam esse longiorem. non enim coniungitur femur cum sura, verum (vt paulò antè diximus) caput suræ, quod ab exteriori parte est in cauo tibiæ, ab eadem parte recipitur. Sed qua de causa dixerit à sura nihil, quod magni momenti sit, prohiberi, manifestum est ijs, qui librum de vsu partium legerint: vbi ostendimus in omnium articulorum fabricatione duplex fuisse cõsilium, nempè, vt permittat membrum sine impedimento suos vsus præstare, prohibeat q; (quod Hippocrates dixit κώλυμα) ne suo loco ossa moueantur. vt permittat quidem membrum suos vsus præstare, efficiunt & caua in summo existẽtia, & ligamenta laxa: stabilem commissuram reddunt caua admodum sinuata, altiores q; oras habentia, tum firmioris naturæ ligamenta breuiora q;, ad hæc robustæ chordæ valentes q; cingentes commissuram à parte exteriori. Sura igitur ad firmitatem commissuræ genu nihil confert, nisi paululum quid: id quod expressit his verbis /ab hoc oritur chorda, quæ iuxta poplitem sita est/. Ad eius autem exquisitam cognitionem non debes expectare, dum corpus incidatur, cùm in omnibus gracilibus euidenter quoq; se ostendat ante corporis sectionem. At quamobrem chordas, id est, extremos musculos, cùm in neruos degenerant, τένοντας vocet, sæpenumerò declarauimus. Chorda hæc ab exteriori parte poplitis sita, ab eadem commissuram quoque adstringendo ad huius partis firmitatem conducit, prohibet'que, ne fe-
D mur in eam prorumpat.

56 *Sed brachij ossa inæqualia sunt, quod q; breuius est, multo plenius est: quod tenuius, plurimum vltra articulum fertur, atque excedit.*

Inæqualia dixit brachij ossa, non quod cũ crure hæc conferat, quasi crus inæqualia ossa non habeat, quippe quùm in eo posuerit longius esse, quod ab exteriori parte situm est: sed, quod exterius os tibiam excedat, minimum tamen, cubitus verò plurimum. nam, si diligenter summa pars cruris inspiciatur, sura videtur paulo minor q̃ tibia, eadem q; in imo crure apertè longior conspicitur. Ergo, quia sura in summa parte paulo minor est, præ vt in ima excedit, cubitus autem tota sua eminentia radium excedit, idcirco dixit vltra articulum ferri, articulum nominans vel commissuram vniuersam, vel extremum humeri, quod cauo cubiti C literam referenti inseritur.

57 *Neruis item illigatur, qua parte ossa inter se coniunguntur.*

Ligamenta nunc neruos appellat, vbiq; autem eos ita vocat: lata verò ligamenta, & quasi mẽbranas circa commissuram, nominari neruos patebit ex ijs, quę proximè subijcit: sed et absq; illis euidentissimum

euidentissimum est; nullum ex ijs, qui propriè nerui nominantur, ad os pertinere: hoc siquidem E proprium est ligamentorum, ac propterea chordarum, quùm hæ naturam habeant mixtam ex neruis ac ligamentis. Hęc autem omnia absolutè tradita sunt à nobis in libro de motu musculorum. Sed nunc ad id veniendum est, quod in propositis verbis exequitur. Illigatur (inquit) id cubiti, quod excedit, id est, eminentia cubiti, ligamentis commissuram comprehendentibus, qua parte ossa inter se iunguntur, cubitus scilicet & radius. quod idcirco protulit, quia vltra hunc locum, totum id, quod in posteriorem proiectum est, carnis est expers, neque ligamentis commissuræ aliquo modo comprehenditur: ipsi enim innectitur latescens chorda musculi illius, qui cubiti commissuram extendit.

58 *Pluribus autem neruis ad humerum alligatur id os, quod tenuius est, quàm quod crassius. Natura igitur horum articulorum, atque ossium talis est.*

Ex his verbis colligi diximus totius commissuræ ligamenta νεῦρα, id est neruos, ab Hippocrate nominari, quæ quidem ab imo humero orta, summo cubito ac radio ea parte innectuntur. euenit enim in omni commissura, vt lata ligamenta, quæ ipsam comprehendunt, ita communia sint ossium, quæ inter se committuntur, vt crassæ membranæ videantur. hæc autem capiti radij F etiam iunguntur, sed magna ex parte cubito. atq; ea de causa dixit / pluribus autem neruis ad humerum alligatur id os, quod tenue est, quàm quod crassius / hoc est cubitus, quàm radius: siquidem ambo ad humerum alligantur per ligamenta innexa, quæ nunc retuli νεῦρα, id est neruos, ab Hippocrate appellari, sed pluribus alligatur cubitus.

59 *Ob cuius naturæ modum ossa, quæ in genu articulo sunt, sæpius excidunt, & facilius reconduntur.*

Ossium enim, quibus vtraq; commissura continetur, structura arctior est in cubito, laxior in genu. Huc accedit, quòd multi processus multi q; sinus inter se commissi, vndequaque cubiti commissuram adstringunt: at in genu femoris tubercula in exiguos ac resupinatos tibiæ sinus conijciuntur. Iure igitur articulus hic magis prolabitur, & celerrimè reuertitur.

60 *Inflammatio verò non magna supernascitur, neque articuli vinculum.*

Oritur inflammatio vi, qua ossa expelluntur, qua q; in suam sedem collocantur. Sed in genu, quùm vtrunq; facilè & sine magna vi incidat, inflammatio non oritur: quæ quùm absit, articuli G vinculum non sequitur. sub quo cùm neq; facilè extendatur, neq; facilè curuetur, ęgrè post curationem mouetur. Fit autem huiusmodi vinculum ea de causa, quia articulus inflectitur ob neruos ac ligamenta, quibus continetur, quę sub immodica inflammatione extenduntur. Quocirca articulus ob quasdam inflammationis reliquias ita ægrè mobilis redditur, vt alligatus esse videatur. Nam, quùm chordę ac ligamenta, quæ ipsum illigant, comprehendunt que, & extendi & in omnibus promptè sequi musculos articulum mouentes non possint, sed propter duritiem in cõtrariam partem attrahant, affectus vinculo similis proficiscitur. Verùm in cubiti commissura, quùm tenues extremitates processuum cubiti interdum confringantur, & vbi excidunt, & vbi conduntur: quum q; multorũ cõcursus sit, vinculum articuli grauius oritur, & curatu difficilius.

61 *Plerunque autem in interiorem partem mouetur, interdum in exteriorem, non nunquam in poplitem: quæ mutationes vniuersæ difficiles non sunt. Sed si in exteriorem vel interiorem partem erumpat, super sedile aliquod humile collocare hominem oportet, crure sublimiori quidem, sed non multo.*

Qua parte articulus magis adstringitur, ea minus elabitur. perfectè igitur à priori parte adstrin H gitur, qua patella est, quam non nulli medici, cùm toti genu opposita sit, ἐπιγουνατίδα gręcè meritò appellant. hanc ab exteriori parte continet lata quædam chorda, cuius initium est à ligamentis, quæ à priori parte femoris sunt. ea verò per totam patellam fertur, ac tibiæ capiti innectitur. Priorem igitur partem commissuræ genu, & patella, & chorda, quæ (vt dictum est) ad tibiæ caput pertinet, optimè tuentur: sed posteriorem exquisitè rotundam adstringit caput eius musculi, quo curuatur crus. est quidem hic musculus exiguus, atque ob eam causam ipsa commissura absconditus latet eos, qui corpora incidunt. maximè autem crassum caput habet, quod validissimis ligamentis annumeratur. Supersunt duæ partes in commissura genu, exterior & interior, quæ nulla tali re sepiuntur, quali prior & posterior: atque idcirco femur in eas prolabitur: magis autem in interiorem, vt quæ minus septa sit.

62 *Ferè satis est modicè extendere, crus scilicet ab inferiori parte, femur à contraria.*

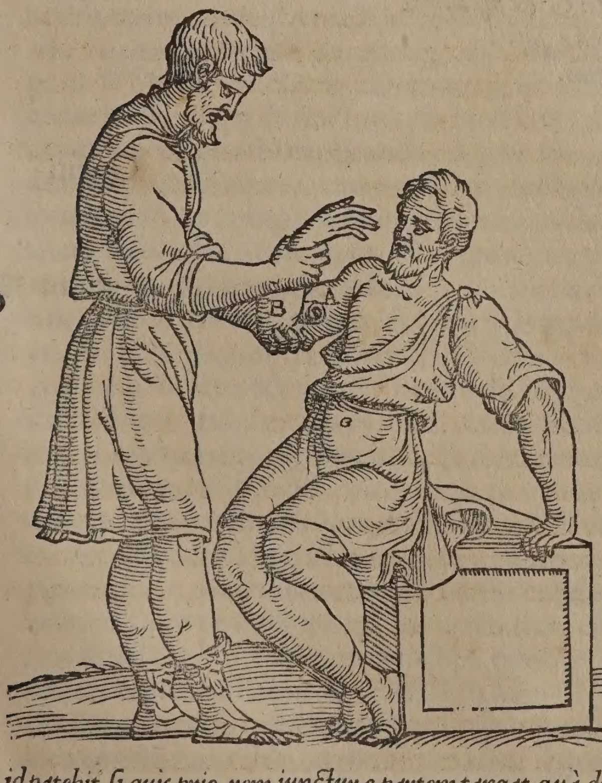
Quùm extendendi apertè mentionem fecisset, de reponendo nihil meminit, vt de re quę plana sit, quòd optimè nouerimus perpetuum esse in articulis omnibus reponendis ad contrariam

partem

A partem eius, in quam venit, prolapsum articulum repellere. At, vbi reponimus, si quædam eminentia ossis non longa extat, os quod reponendum est, dirigere conuenit. quod etiam docet non secus, ac fecerit in cubiti commissura. Nihil autem de genu articulo meminit, quùm in poplitem prolabitur, quoniam eádem ratione conditur, atq; vbi in exteriorem vel interiorem partem mouetur. membro enim in diuersa diducto, articulus, qui excidit, in priorem partem adurgēdus est.

63 *Molestiora sunt, quæ in cubiti, quàm, quæ in genu articulo incidūt, & maiori negocio restituuntur, idq́ue ob inflammationem, & ob naturam ipsam, nisi protinus restituantur. Excidunt quidem hæc minus quàm illa, sed ægrius in suum locum collocantur diriguntur q́;, magis q́; inflammatione prehenduntur, & callo circundantur: hæc item ferè paululum excedūt: id q́; modò ad pectus, modò in exteriorem partem: articulus autem non toto loco mouetur, sed aliquid ex cubiti processu, quà excedit, in humeri cauo manet. Hæc igitur, vbi in hanc vel illam partem procidunt, facilè reuertuntur. Satis autem est è regione humeri recta extendere, sic, vt vnus brachium à prima palmæ parte extendat: alter prehendat hominem sub ala: alius item vna manu ad os, quod extat, admota, prominentiori eius palmæ parte ipsum propellat, altera verò prope articulum data cogat in contrariam partem. Atque hæc quidem luxata non ægrè in suam sedem reponuntur, si priusquam inflammatio superueniat, recondantur. Plerunq; igitur in exteriorem*
B *partem veniunt, veniunt & in interiorem: figura autem ipsa exprimuntur, sæpius q́ue hæc licet absq; valida intentione restituere. Necesse est, vbi in interiorem partem erumpant, articulum ad naturalem sedem repellere: brachium verò magis in pronum habitum conuersum circunducere. Cubitus ergo plerunq; in has partes excidit, sed, si humeri articulus in hanc vel illam partem moueatur vltra cubiti processum, qui in cauo eius recipitur, quod raro accidit: sed, si accidat, ad hæc luxata non amplius accommodatur directa extendendi ratio, namq; vbi sic extendimus, id cubiti, quod excedit, prohibet, quo minus sequi humerus possit. Quæ igitur sic luxantur, eo modo extendenda sunt, qui antè traditus est ad extendendum humerum fractum, quùm alligandus est: ab ala enim conuenit sursum versus extendere, à cubito deorsum cogere. Humerus enim hac ratione diductus è regione sui recessus collocabitur, sic, vt non hæreat: hoc, vbi accidet, facile restituemus prominentioribus palmarum partibus partim id humeri, quod extat, impulsum reponentes: partim id cubiti, quod iuxta humeri articulum est, à contraria parte coactum in suam sedem collocantes, eodem modo in vtroq; casu: hæc autem intentio ad huiusmodi luxata iustissima est: restitui etiam possent, si recta intentio adhiberetur, minus tamen, quàm si hoc modo intendantur. At humero vt in priorem partem erumpat rarò admodum accidit. Sed, quid subita vis non expellit? multa enim suo loco excidunt, licet magnum sit, quo prohibentur. In hoc autem casu grande est, quod super os crassius excedit, plurimum q́; nerui tenduntur: quibusdam tamen excidit: cuius rei id signum est, quod neq; minimum quid curuare cubitum possunt, quod etiam articulum con-*
C *tingēti patet. Nisi ergo subito reponatur, graues vehementes q́; inflammationes cum febre oriuntur: sed, si statim occurratur, non magno negocio conditur. Expedit autem linteum durum, implicitum, non magnum, qua parte cubitus curuatur, transuersum inijcere, tum repentè cubitum flectere, & quantum maximè potest, manum ad humeri caput porrigere: hæc enim reponendi ratio, ijs, quæ sic luxata sunt, abundè est.*

A Linteum conuolutum in flexuram cubiti coniectum.
B Cubitus repente conflexus.

D

Potest item directus intendendi modus ad hanc reponendi rationem aptari. Debet autem, qui restituit, prominētioribus palmarum partibus id humeri, quod, quà cubitus curuatur, præter naturam extat, retro cogere: alter ab interori parte cubiti eminentiam adurgere, sic, vt ad cubitum ipsum è regione spectet. Valet autem ad huiusmodi luxata ille extēdendi modus, quē supra narrauimus pertinere ad extendendum humeri ossa comminuta, quùm vincienda sunt. Intētione adhibita prominentiores palmarum partes admouendæ sunt, quemadmodum in prioribus demonstrauimus. Verùm, vbi humerus in posteriorem partem erumpat (id quod rarò accidit) maximè omnium dolorem mouet, & febrem, ea q́ue sub pura bile continuatur, mortifera est, & paucis diebus hominem præcipitat: homo autem extendere brachium nequit. Quòd si à principio protinus adhibearis, coge cubitum extendi, ac per se restituetur: si iam febris anteuerterit, non amplius reponendus est, adhibita enim vi dolor hominem interimeret. Atque (vt vno verbo dicam) nullum articulum, dum febris est, compellere in suam sedem conuenit, sed minime omnium cubitum. Obnoxia item est cubiti iunctura alijs grauibus noxis: hoc enim os crassius est, quum q́; ab altero diducitur, ea neq; curuari, neque extēdi similiter potest: id patebit, si quis priorem iuncturæ partem tangat, quà diuiditur vena, quæ à superiori parte lacerti procedit: quæ

res vbi

res vbi accidit, non facilè restituitur. Neque enim alia ossa, quæ bina inter se iunguntur, vbi dehiscunt, facilè in pri- E
stinum locum reuertuntur: sed necesse est ossibus sic diductis partem reddi tumidam: rationem verò, qua deligare cõ
uenit, posuimus, vbi vinculum eius commissuræ, quæ ad talos est, ostendimus. Est etiam, quùm perrumpitur in-
terdum os cubiti, quod humero subiectum est: interdum eius cartilago, à qua nascitur chorda, quæ sita est in humeri
parte posteriori. id, quùm accidit, febrem concitat, & malis vitijs annumeratur: articulus tamen suo loco remanet,
basis enim eius tota hac parte excedit. At, quùm ea pars comminuitur, quæ subiecta est humeri capiti, articulus huc
atque illuc mouetur, si transuersa penitus frãgitur. Sed (vt summatim rem exponam) leuiora vitia sunt, sub quibus
os frangitur, quàm sub quibus hoc inuiolato venæ ac nerui grandiores ibi conteruntur: hæc enim hominem magis ad
interitum præcipitãt, quàm illa, si continua febris accedat: sed huiusmodi fractura raró accidit. Est etiam interdum,
quùm imum humeri caput frangitur, quà prominet: id autem multo grauius videtur vitijs, quæ cubito incidunt, sed
aliquanto leuius est. Qua ergo via restitui potissimum, curari q; luxata singula debeant, diximus: atq; id etiam, ar-
ticulum protinus reponendum esse, quòd nerui celerrimè inflammatione prehendantur: nam si, vbi excidant, statim
recondantur, nerui tamen contrahi solent, & aliquandiu consuetam porrectionem contractionem q; non præstare.
Curare autem hæc omnia similiter conuenit, & quæ comminuuntur, & quæ dehiscunt, & quæ procidunt: omnia
enim pluribus fascijs pannis q́ue & cerato nutrienda sunt, non secus ac cætera, quæ franguntur. Figuranda autem
est in his omnibus cubiti commissura, sicut quando humerus & cubitus fractus deligabatur: huiusmodi enim habi- F
tus maximè communis est omnium, quæ excidunt, dehiscunt, aut franguntur: maximè item communis mutationis,
quæ postea sequitur, siue curuari illa, siue extendi debeat, ab eo enim habitu mota, æquè & curuari & extendi po-
test. Præterea membrum ita figuratum citra molestiam ægrotantis continetur atq; suspenditur. Ad hæc, si extento
brachio callus obduceretur, contineret q́;, satius esset nullo modo increuisse, multum enim esset impedimento, & pa-
rum proficeret: expeditius autem esset callo curuatum brachium firmari: multo autem melius est callum circundari,
brachio medio inter hos habitu collocato. Hactenus de figurando. Deligare autem conuenit fasciæ capite super vi-
tiatam partem iniecto, seu fracta sit, seu prolapsa, seu diducta: ea q́; primos circuitus dare, ac maximè adstringere,
sed hinc atq; hinc leuius: vinculo q́ue & humerum & brachium comprehendi, & vtrunque magis, quàm plerique
soleant, vt à vitiata sede tumor quàm longissimè ad partes, quæ hinc sunt atq; hinc, depellatur. Inyciatur aũt uinculũ
eminẽtiæ cubiti, si ea parte vitium sit, ne tumor ibi excitetur. Cauendũ insuper est, quantũ potest, ne in vinciẽdo pluri
mum vinculum colligatur, quà cubitus flectitur: adstringenda verò est quàm maximè pars vitiata: reliqua eadẽ
sequantur, quod ad vinculũ spectat, arctius ac laxius: atq; eodem tẽpore singula, quo superius scripsimus in cu-
ratione fracturæ: tum tertio quoque die fasciæ soluantur, ac rursus alligentur, sentiantur q́ue tertio
die laxæ, sicut in fracturis. Ferulæ quoque debito tempore circundẽtur, nihil enim alienæ
sunt, tam si fractura sit, quàm si non sit, nisi homo febricitet: laxissimæ autem im- G
ponantur, ac tum ad humerum, tum ad brachium dentur, neque crassæ sint:
adhiberi item debent inæquales inter se sic, vt vna alteram excedat,
quantum conferre ad flexum conyciemus. Quin & panni super-
inyciendi sunt eadem ratione, qua ferulas diximus, sed
quà vitium est, paulo pleniores. Temporis verò con
iecturam facere oportet & ex inflamma
tione, & ex ijs, quæ supra
scripsimus.

GALENI IN HIPPOCRATEM DE ARTICVLIS

COMMENTARIORVM LIBRI QVATVOR

Vido Vidio Florentino interprete.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI

Vt in libro de Fracturis multa dicta sunt, quæ ad Luxationes attinent, ita hoc quoque de Articulis multa de Fracturis tractantur. In cuius prima parte de Humeri articulo restituendo de Summo humero, ac de Iugulo, pertractat.

Librum hunc illi proximè subiectum esse, qui de fracturis est, in commentarijs in eum iam diximus, quod nunc paucis etiam dicemus. Eam rem ante omnia planè demonstrat principium vtriusque libri, in illo enim ita orditur: Medicum oportet, quę suo loco mota sunt & C fracta, recto admodum habitu intendere. vbi apertè de fractis ac luxatis tractaturum se indicat. Sed in hoc rursus, ab initio protinus /δὲ/ coniunctionem, quam /autem/ vertimus, adiungit: quæ ibi adijci solet, vbi aliquid agitur, cuius antè mentio facta fuerit, nunquam tamen in principio sermonis adscribitur: quanquam non nulli ad id sapientiæ deuenerunt, vt Xenophōtis librum, qui œconomicus dicitur, adducant, inde putantes fidem facere, veteres solitos esse /δὲ/ coniunctionem in principio sermonis vsurpare: ac propterea Xenophontis libri tale esse initium asserunt, ἤκουσα δέ ποτε αὐτοῦ, καὶ περὶ οἰκονομίας τοιάδε μοι διαλεγομένου, non intelligentes eum librum postremum esse inter eos, quos de Socratis dictis ac factis memorabilibus scripsit. Ad hæc ipsa rerum doctrina testatur librum hunc ei, qui de fracturis est, proximè subijci. ibi enim pollicitus de fractis luxatis'que tractare, quęcunque ibi explicanda reliquit, hîc exequitur, sic, vt nihil in opere desideretur: atque ea de causa dixi Hippocratem iuxta quorundam sententiā vniuersum hoc opus in duos libros non secasse, sed vno colligasse, eum'que inscripsisse de officina medici, qui pręmagnitudine postea ab altero distinctus fuit in duos. Nullum autem fracturę aut luxati genus fuisse ab Hippocrate pre-D termissum, exceptis, quæ ad caput pertinent, cùm alio libro ab ipso tradantur, euidētissimum est, si in memoriam reuocentur, & quæ in libro de fracturis prodidit, & quæ in hoc ipso ostensurus est. In libro itaque de fracturis scripsit de brachio, cubito, crure, ac femore comminuto: tum de ijs, quæ pedi incidunt & manui: postea de illis fracturis, quibus vlcus accedit, & ossa nudantur: postremò de omnibus vitijs genu & cubiti. Restabant adhuc ex luxatis humeri caput, quod cum lato scapularum osse committitur: & femoris caput, quod coxa recipitur, maxilla, & spina: ex fractis, costæ, maxilla, nasus, auriculæ, quæ in hoc libro persequitur. Sed & de ossibus, quæ dehiscūt, ac de ijs, quæ circa articulos conteruntur, in vtroque libro tractat: & si quid in eo, qui de fracturis est præterijt, in hoc adiecit, ita, vt nullum supersit genus fracti, prolapsi, aut diducti ossis. Scripsit etiam de musculis, venis, ac neruis collisis, & de alijs, quæ (vt retuli) satis testantur hunc librum illi, qui de fracturis est, subijciendum esse. Huc accedit, quòd in hoc ipso exponit vniuersam structuram machinamenti illius, quod in eo voluit paratum haberi medicis, qui in magna ciuitate medicinam faciunt: simul que in memoriam reducit, illius se antè mentionem fecisse. Id machinamentum à medicis, qui post ipsum fuerunt, scamnum Hippocratis appellatur. sed satis hactenus ostēdimus librum hunc proximè sequi eum, qui de fracturis est. Ad expositionem igitur

eius

eius veniamus, adhuc illud præfati, quod in enodatione libri de fracturis proposuimus, nẽpe ser- E monem Hippocratis planum esse, minima q; expositione indigere apud eum, qui primis discipli nis institutus sit, quiq; fuerit in Hippocratis sermone versatus. si quis enim ita paratus ossiũ hoĩs, vel certè simię, cõmissuras inspexerit, facilius adhuc cõprehẽdet, quę in hoc opere tradunt. si quis aũt incidẽdis musculis operã dederit, & prudens alioquin natura fuerit, huic (certum scio) super- uacua videbunt cõplura eorum, quæ in ijs cõmentarijs posuimus, qñquidem verba Hippocratis prius tenebit, q̃ à me exponantur. sed qm̃ non his commentaria scribimus, satius arbitror & alio- rum habita ratione, si quid vel parum videatur obscurum, id nullo modo pręterire.

1 *Articulum autem lati scapularum ossis noui vno modo excidere, nempe in alam.*

Ostensum iam est in superiori libro Hippocratem solitum esse mutuari nomen ἄρθρου (quem articulum interpretamur) ad significandum ossium, quæ inter se committuntur, nõ cauum, quo proximi ossis caput recipitur, sed ipsum caput. nũc verò meminisse etiam oportet humeri caput, quod grande est, inseri in extremitatem ceruicis lati scapularum ossis, quę leniter caua est: tum cõ suesse Hippocratem interdum eiusmodi res ita exprimere, vt nunc, quùm inquit /articulum au- tem lati scapularum ossis/: interdum non ità, sed ac si diceret, Articulum, qui cum lato scapula- F rum osse committitur: quemadmodum in libro de fracturis, vbi sæpenumero scribit /articulus, qui ad genu/. /Vno modo/ inquit, hoc est, in vnam partem scire se hũc articulum excidere, quod an verè sic habeat, in ijs, quæ sequuntur, considerabimus.

2 *In superiorem verò locum, aut in exteriorem, nunquam.*

Cauum id, quod (vt retuli) in extrema ceruice lati scapularũ ossis situm est, in priorem partem spectat. quare vbi humerus in superiorẽ partem porrigitur, illius caput eo cauo prorsus toto reci pitur. At, quùm cõmissuræ vniuersæ sex sint partes circunstãtes, superior & inferior, prior & po sterior, exterior & interior, pars huius cõmissuræ exquisitæ superior tegitur carnosa parte illius musculi, qui, quùm literã Δ repręsentet, δελτοειδὴς à quibusdam noĩatur: quà verò ad collũ incli nat, superiectum habet dorsum lati scapularũ ossis, quà id summum cũ iugulo coniungit. ab inte riori parte obijcitur processus lati scapularum ossis, quẽ non nulli ab anchoræ similitudine vocãt ἀγκυροειδῆ, alij à rostri figura κορακοειδῆ. Hic itaq; prohibet, quo minus in eam partem articulus elabatur: in posteriorem quis nostrũ poterit concipere, quùm ibi latum scapularum os sit? Restãt quatuor loca non septa, in quę putare licet articulum erumpere, quorum oĩum meminit: inferio G ris quidẽ initio libri, quùm inquit /articulum aũt lati scapularum ossis noui vno modo excidere, nempe in alam/: reliquorum verò trium nominatim, primò superioris, deinde exterioris, tertiò prioris. Consideremus igitur, quid de duobus modis dicat, quos aggressus est proximis verbis.

3 *Non est tamen, quod contendere cupiam, excidat' ne an non, & si de eo non desit, quod dicam: sed in priorem partem elapsum, nec vidi vnquam, nec elabi posse existimo: censent tamen quidam medici in priorem partem plurimum excidere: decipiuntur autem maximè ijs, quorum caro circa articulum & humerum tabe consumpta est: siquidem in his humeri caput in priori parte prominens se ostendit. Ego quùm in eam partem procidisse articulum negarem, propterea & à medicis, & à vulgo, malè audiui: vnus enim habitus sum ignarus, cæteri q́ue omnes periti, vix q́ue persuadere illis potui rem ita habere.*

Exequutus duas partes, in quas excidit, superiorem scilicet, & exteriorem, testatus q́; ex vtrisq; in neutram se vidisse articulum luxatum, quasi de vtráque pertractans adscripta nunc verba pro- posuit. Quod aũt postea ponit, cùm inquit /& si de eo non desit, quod dicam/ apertè videtur ad alteram propositarum partium referri: nam, si referri ad vtramque voluisset, non loquutus esset singulari numero /de eo/. An de solo exteriori loco intelligit, siquidem verba hæc ab eo loco H proximè subijciuntur /& si de eo non desit, quod dicam/? Potest etiam (vt non nulli accipiunt) de vtroque loco id scripsisse, vsus antiqua loquendi figura, quasi ita scripserit /& si non desit de ea re, quod dicam/. Aiunt non nulli dari posse, scripturam hanc corruptam esse, cùm à primo li- brario non rectè fuerit descripta: &, quùm nemo deinde ausus fuerit ipsam corrigere, hactenus corruptam perseuerare. Nos autem in quodam exemplo ita scriptum inuenimus /& si non desit de ijs, quod dicam/ quùm aliquis non dubitarit aliter scribere, quàm alibi reperiretur. sed, siue de vtroque loco, siue de altero tantùm dicat (non est, quod contendere cupiam), ope- rępretium nobis est vtrunq; contemplari, quod attinet ad eius verba illo duntaxat adiecto, quòd verbo ἰσχυρείω significauit contendere cupio: id enim nihil aliud notat, quemadmodum & ver- bum ὀψείω videre cupio: vnde Homerus deduxit vocabulum ὀψείοντες, significans cupientes videre, quùm inquit, τῷ ῥ' οἵγ' ὀψείοντες αὐτῆς καὶ πολέμοιο. Consideremus igitur causam, quam- obrem ait nolle se aliquid dicere, & si non desit, quod dicat, primò intelligentes, quæ nam sint, quæ dicere posset. Constat autem, si quid dicendum omnino sibi statuisset, ex partium natura inueniendum fuisse. partium autem naturam demonstrauimus ad vnguem in libro de ossibus,

in eo,

A in eo,q eſt de muſculis incidendis,& in eo,qui de rõne incidẽdi corporis. natura.n.arteriarum ve
narũ neruorũ nihil ad hunc locum facit,quia caſus oẽs,vbi articuli excidunt,fiunt ac prohibentur
& ob oſſium cõmiſſurã,& ob muſculos quibus illa comprehẽditur: ad quã rem nihil conferunt,
aut prohibẽt venæ,nerui,& arteriæ. Ac ne longius à propoſito diſcedamus lati ſcapularũ oſſis ar
ticulus inter cæteros oẽs facillimè prolabitur,qm vnius formę eſt,et ſimplex,non duplex,quem-
admodũ qui in genu eſt: neq; varius,& nullo modo ſimplex, quemadmodũ qui in cubito: et qm̃
humeri caput grande eſt et ſine oblonga ceruice in ſinum parũ deſidẽtem conijcitur: femur verò
caput paruum habet,et ceruicem oblongã,id verò cauum,quo recipitur,valde ſinuatum eſt,& al
tis labris cingitur. adde q in ſummo capite per validiſſimum ligamentũ ad ſuum cauum,quà ma
ximè altum eſt,diſtinetur. Iure itaq; femur rarò procidit,ſæpe humerus,vt qui neq; ligamentum
habeat,neq; in altiori cauo ſe inſinuet. Neceſſe aũt eſt,cùm prolabitur,principio in eam partẽ mo
ueri,in quam compellitur vi illius habitus,quo figuratur: vbi manere neceſſariò non poteſt,& q
ſuopte nutu deorſum feratur,& q interdum prohibeatur anguſtia loci,ſiue ob oſſium proceſſus,
ſiue ob muſculorum vires. Igitur lati ſcapularũ oſſis cõmiſſura ſuperiectum habet à ſuperiori par
te ſummum lati ſcapularum oſſis,quà cum iugulo coniungitur.& ideo,quãuis in eam aliqñ arti-
B culus moueaſ,quùm ab oſſibus,quę ibi ſunt,non admittatur,ſtatim põdere inclinatum deorſum
feretur: ab exteriori verò magis muſculis cõtinetur,prȩterquam q articulus deorſum naturaliter
inclinatur. Interdum tñ violentus habitus,qui muſculos poſſit inter ſe diducere,poteſt in ſpaciũ,
quod inter eos eſt,articulum compellere,quo deinde adſtrictus muſculis contineatur.atq; hac de
cauſa dixit Hippocrates nolle ſe contendere,excidat ne articulus humeri,an non. quatenus enim
deorſum fertur,manere in priori parte nõ poteſt: diductis aũt muſculis (vt dictum eſt) nihil alie-
num videtur adſtrictum ibi contineri. Hęc adducere potuit de humeri capite luxato in alium lo
cum,q̃ in alam: ſed,cùm id nunquam viderit,commẽtitias cauſas ſcribẽdas eſſe minimè credidit,
vbiq; magis fide dignũ exiſtimãs, quod euidenter apparet,q̃ quod à ratione ducitur. Sic & quę-
cunq; ipſe ad curationem excogitauit,priuſquã nos doceat,experimẽto cõprobat: non ſicut non
nulli ex iunioribus medicis,q in ſcriptis de ratione medẽdi,nobis ea imperarũt, quæ ipſi nunquã
antè ſunt experti. Sed & ipſe Hippocrates || in hoc libro,quùm tractaſſet de ijs,quę ſpinę incidũt, Sect.3.t.50. 274.g
ſubdidiſſet q; poſſe experimento redargui, quę ipſe excogitaſſet,inquit, Pulchra.n.hmõi monu-
mẽta ſunt eorũ,q̃,cùm experti ſumus,ſine effectu inuenimus,et cauſarũ,pp quas parũ pceſſerint.

4 C *Siquis carnem detraxerit ab ea parte,quæ ſuperiecta cõmiſſuræ humeri cum lato ſcapularum oſſe ad ceruicem in-
tendit,& ab ea,qua ſitus eſt muſculus,qui verſus ſuperiorem partem extendit, & à chorda iuxta alam,& à iugu-
lo ad pectus,humeri caput,quamuis prolapſum non ſit,in priori parte admodum ſe oſtendet. Naturaliter enim hume-
ri caput in priorem partem prominet: reliquum verò oſsis humeri in exteriorem conuertitur.*

Βραχίων,quem humerum vertimus,dicitur ea totius brachij pars,quæ inter duos articulos ſita
eſt (duos aũt articulos intelligi volo,& eum,qui ad latũ ſcapularum os,& eũ,qui ad cubitum eſt)
ἐπωμὶς verò illa,quæ ſuperiecta cõmiſſuræ humeri cũ lato ſcapularum oſſe ad ceruices intendit,
ὦμος enim gręcè noĩatur ex tota cõmiſſura id, quod oculis ſubijcitur. nã quod lati ſcapularũ oſſis
minimè ſe oſtẽdit, à poſteriori parte ſitũ eſt: ab inferiori oẽ id, quod apparet, quùm totũ brachiũ
ſurſum porrigiť. ala μασχάλη gręcè nuncupatur. Prȩfatus igitur Hippocrates, vbi in carne, q̃ hu
meri cõmiſſuram contegit,macies ſumma oriť,caput humeri ita extans cõſpici,vt quibuſdã exci-
diſſe videať,docet vniuerſam eius naturã ex arte corporis incidẽdi,præcipiẽs,vt ſi quis aperte in-
tueri ipſam velit,ab ea parte, q̃ ſuperiecta cõmiſſuræ humeri cum lato ſcapularum oſſe ad ceruicẽ
intendit,carnẽ detrahat,hoc eſt,ſcalpello circũcidat,donec,quæ in cõmiſſura ſunt,oſſa nudentur:
detrahat ſimiliter ab ea chorda,quæ iuxta alã eſt: terni.n.hic muſculi ſunt,primus à lato ſcapularũ
D oſſe ac iugulo oriť,quẽ à ſimilitudine literę Δ vocãt δελτοειδῆ. Huius muſculi, quod carnoſum
eſt,tegit vniuerſam cõmiſſurã: chorda in lõgitudinem tendit per os humeri,cui illigať altera chor
da grãdioris muſculi,qui à pectore incipiens cũ ſuperiori connectiť,quà ſita vena eſt, quæ ſub ala
ad cubitum procedit. Meminit ẽt huius ipſius,quùm inquit /& à chorda iuxta alam/: ſed,quùm
ait /& ab ea qua ſitus eſt muſculus, q verſus ſuperiorẽ partẽ extẽdit/ potuit loqui de muſculo,qui
Δ literã reprȩſentat,cuius,quod carnoſum eſt,operit vniuerſam cõmiſſurã. potuit ẽt muſculũ illũ
intelligere,qui fertur ad priorẽ partẽ humeri,& à duobus capitibus ligamẽta valida hẽt,quorũ al
terũ à lati ſcapularũ oſſis pceſſu ãchorę ſiſ'i,alterũ à ſublimiori labro ceruicis eiuſdẽ oſſis,depẽdet.

5 *Verſatur humerus in cauo lati ſcapularum oſsis à latere, vbi brachium iuxta latus extenditur: at vbi totum in
priorem partem porrigitur,humeri caput è regione caui lati ſcapularum oſsis collocatur, neq; amplius videtur in prio
rem partem excedere. Ergo,quod propoſitum eſt,nunquam vidi humeri caput in priorem partem promoueri: non ta
men contendere velim, eò nec' ne promoueatur. Quùm humerus igitur in alam excidat, complures reſtituendi peri-
tiam habent, quippe quùm multis excidat: callere autem omnes modos,quibus medici luxatum reponant, & qua ra-
tione ipſis vtendum ſit,eruditi eſt. Tunc autem adhibere modum validiſsimum debes, cùm maxima vi opus eſſe in-
telligis: validiſsimus autem eſt, qui omnium poſtremus adſcribitur.*

Verſari

Versari dixit ὁμιλεῖν,quod vocabulum grçcè ferè mutuantur antiqui,non ad significandum, E colloqui,quemadmodum nunc pleriq; sed hac voce intelligunt inter se conuenire, & quasi vnà versari,quod ὁμοῦ εἰλεῖσθαι dicebant. quin & Homerus eodem modo id vsurpat in ijs,quæ scribit in clipeo appicta fuisse à vulcano,cùm inquit, ὡμίλεον δ᾽ ὥστε ζωοὶ βροτοί. Humerum itaq; à latere ait versari in cauo lati scapularũ ossis, vbi brachiũ iuxta latus extenditur,ὁμιλεῖν dicens versari, vt eo verbo significaret,simul esse,& ipsum contingere. At vbi (inquit) brachium totum in priorem partem porrigitur, humeri caput è regione sinus lati scapularum ossis collocatur,neq; cùm erectum maneat,videtur amplius in priorem partem excedere.

6 *Quibus humeri caput sæpenumero excidit,ipsi per se restituere possunt.*

In commentarijs quoque de fracturis ostendi articulos duabus de causis "frequenter vel leui occasione erumpere,aut enim ob ipsos sinus parum desidentes,atque ipsis labris resupinatos: aut ob humorem earum partium, quæ commissuram comprehendunt, ob quem laxantur, & facilè extenduntur. Adieci etiam articulos ijsdem de causis promptè restitui. quamobrem ab egrotantibus per se citra operam medici, reponuntur.

A.l.4.f.5.t.1. 1.477.g

7 *In alam enim conijcientes tubercula digitorum alterius manus, articulum ad superiorem partem adurgent: cubitum verò ad pectus adducunt.* F

Primus restituendi modus hic est, quùm seu æger ipse, seu medicus aliquis, humeri capiti digitorum tubercula subijcit, non quouis modo, sed à parte interiori,vt primò ad priorem partem caput humeri compellat, dein ad superiorem, ipsum que è regione collocet sui caui. vbi (vt arbitror) musculi, qui commissuram complectuntur, ipsi subseruient, & efficiendi socij erunt. ipse enim ait in opere de fracturis, quod & nos in libro de motu musculorum, id proprium esse atque innatum musculis,vt in se ipsos contrahantur. non enim à se ipsis, sed quiescentes atq; ociosi,ab ijs, qui in contraria parte siti sunt,tendũtur. Hic musculorum motus humeri caput in alam luxatum non patitur in eodem loco manere,sed ipsum attrahit ad latus,dum expellatur,subijciatur que ceruici lati scapularum ossis. Quocirca tria in restituendo sunt agenda, primò quidem in priorem partem impellendum est, deinde in superiorem, postremò in posteriorem: hoc siquidem necesse est quocunque modo quis reponere id tentauerit. Igitur,vbi partes,quæ commissuram comprehendunt, naturaliter madent,& laxæ sunt,humeri caput,vel leuiter intento brachio in priorem partem adducitur: at,vbi validę sint, valentius intendi debet.Quamobrem plures in G uenti sunt restituendi modi, quorum omnium caput vnum est, quod ego retuli. spectat autem ad ea tria, quæ proposui agenda. inueniuntur hæc ex eo,quod maximè commune est & generale,positum quidem ab Hippocrate, demonstratum verò à nobis in libris de ratione curãdi: quod & nunc etiam docebimus,quantum poterit breuissimè, nempe ex ijs,quæ naturaliter habent,nihil esse corrigendum, siquidem ea nobis consilium est non tollere,sed tueri: quæ verò præter naturam sunt,propositũ est in naturalem statum restituere. necesse autem est id quod in antiquã sedem,vndè excessit, reuersurũ est,rursus idem iter facere, quod perinde est,ac si dicas,contrarium iter facere: nam ijs, qui Athenis Eleusinem proficiscuntur ,iter contrarium non aliud appellari potest,quàm Eleusine Athenas, quanquam primum iter, quod fecerunt Athenis abeuntes,postremum est, vbi redeunt. Considerato igitur in singulis luxatis,vndè cœperit articulus expelli, quà processerit, & vbi constiterit. oportebit enim excidendi finem, principium esse reuertendi, atque inde rursus ad excidendi principiũ procedere. Ac ne longius discedamus in proposito casu, cùm humeri caput suo loco motum in priorem partem venit, ob pondus deorsum fertur,deinde in posteriorem partem ad latus vi musculorum ad se recurrentium contrahitur. cùm ergo reuerti ad suam sedem debet, inchoari à posteriori regione necesse est, tunc q; primò in priorem H partem impelli, postea sursum adduci: deinde, cùm situm est è regione sui caui, duorum alterum faciendum est, vel res tota musculis committenda, vel vnà cum ipsis attrahentibus adurgendum est.at,vbi rem musculis commiseris, inferiorem locum sine fultura ne relinquito: sustineri enim hîc re aliqua humerum oportet,ne,cùm musculi nõ dum sic confirmati sint,vt ipsum attrahant, deorsum feratur, priusquam ab illis in suam sedem adducatur. Ergo, cùm tria hæc itinera sint, optimum est, vnumquodque ad rectam lineam fieri, primò quidem in priorem partem, deinde in superiorem, tertiò in posteriorem. sæpe autem non sic, sed circa ceruicem lati scapularum ossis circunducentes humeri caput restituimus: cuius sanè generis est primus reponendi modus per digitos,vel ipsius hominis,vel medici.Eum modum appellat ‖Hippocrates κατὰ περίσφαλσιν, qui citra noxam proficit in commissura humeri cum lato scapularum osse, quippe quæ nullum oblongum processum habeat,neque in capite humeri, ex toto enim rotundum est,neq; in labris illius caui, quo recipitur. Quibus itaque sæpe promouetur, necesse est commissuram esse laxam,& cauum exiguis labris contineri: atq; ea de causa ipsi per se ipsos articulum restituunt,quibus ita habet,integrę manus digitorũ tubercula in alã cõijciẽtes,sic,vt inter latus et humeri caput

Infra tex. 10. 253.g.

demittantur:

A demittantur: in quo casu digiti vicem vectis præstant, cùm tubercula in acutum desinant ad effigiem summi cunei. hac igitur summitate facilè inter humeri caput, & latus inseruntur. quòd si ibi semel admittantur, cùm facilè restitui possit ob humorem partium, quæ commissuram comprehendunt, digiti quidem ea parte protinus admissi articulum à latere in priorem partem reducunt. at cubitus, quùm ad pectus adducitur, humerum attollit: cum'que digiti simul interim impellant, & circunducant iuxta inferiorem & priorem partem commissuræ, humeri caput ad sui caui oram ascendit. quòd si semel eò fuerit compulsum, leui momento in ipsum cauum reuertitur: hic autem restituendi finis fuit.

A Digiti sub alam coniecti.
B Caput ad summum humerum obiectum.
C Genua ad gibbum cubiti appulsa.

8 B *Eundem restituẽdi modum adhibere medicus poterit, si sub ala ab interiori parte articuli prolapsi digitos demittẽs, à latere ipsum reducat: suum verò caput ad renitendum obijciat, quà iugulum cum lato scapularum osse cõmittitur: genibus iuxta cubiti iuncturam ad humerũ datis ad latus repellat. Expedit autem eum, qui restituet, manu strenua esse: vel ipse manibus & capite, quod dictum est, præstet, alter cubitũ ad pectus adducat.*

Medici in restituẽdis luxatis quædam agũt, idiotis quoq; communia, id quod nunc faciunt in proposito restituẽdi modo: quædam propriè adijciunt ijs, quæ communia sunt. commune est medicorum pariter & idiotarum per digitos impellere, & humerũ attollere: sed propriũ medicorum, caput obijcere homini, quà iugulum cum lato scapularum osse committitur, & humerum adurgere genibus ad imum eius datis. Obijcitur autem caput, ne homo sequatur, quùm humerus digitorum impulsu in priorem partẽ adducitur: quæ primò fieri debent: tum tertiò genibus adurgendum, quod in eo tẽpore totius curationis, quæ per manum admouet, opportunissimè fit, quùm humeri caput à latere penitus reductũ, non protinus occurit ceruici lati scapularum ossis, tunc enim neq; oportet articulum in priorem partem adducere, sed in superiorem compellere: quod optimè contingit, si quis imum humerum ad latus trudat, quatenus enim in interiorem atq; inferiorem partẽ fertur, eatenus, quod ipsi opponitur, in contrarias partes ducitur. At, vbi humeri caput in priorẽ simul & superiorem venit, facilè reconditur. Sed, si nolit medicus genibus imum humerum adurgere, imperet alteri, vt ipsum ad pectus adducat. hoc supra ostensum est fieri ab idiota, quòd sæpe articulus excidat, edocto qua ratione agendum sit: sed cui nunc primum excidit, non licet id efficere, nisi si generosus est, atque aduersis rebus non perturbatur: hic siquidem iussus à medico per se humerum excitabit.

A Digiti demissi sub ala ab interiori parte articuli prolapsi.
B Caput obiectum, quà iugulum cum lato scapularum osse committitur.
C Alter cubitum ad pectus adducens.

C

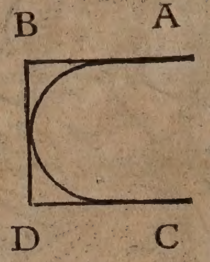
D

9 *Reponitur item humeri caput, quùm brachium retrodatur ad dorsum: tum altera manu eminentia cubiti sursum compellitur, altera à posteriori parte vrgetur articulus.*

A Cubitus ad ſpinam dorſi reductus.
B Manus gibbum cubiti ſurſum retorquens.
C Manus à poſteriore parte ad articulum innixa.

Hoc reſtituendi modo magis circun- E
ducimus, q̃ ſuperiori, ſed ſub ipſo etiam neceſſe eſt in tres partes articulũ agi, quæ tamen ſingulæ proprijs finibus non circumſcribuntur: neque angulum efficit, quùm ex vna parte ad aliam transfertur, ſed in orbem flectitur, perinde ac ſi anguli à quadrato retundantur. Quid autem accidat, quùm articulus in orbem agitur, circunducitur q;, planè intelliges ex deſcriptione huius figuræ.

Concipito caput humeri, quem articulũ lati ſcapularum oſſis vocat, quùm primò agitur, ferri à latere ad partem prio F
rem per lineam C D, inde ſurſum per lineã D B, poſtea in ſuum cauũ conijci, vbi A. q; ſi ita feratur, non circunducitur: ſed, ſi anguli D B quaſi infringantur, non amplius per tres lineas rectas feretur, ſed per vnam curuam. Sic itaq; circumactus humerus ad orã adducitur ſui caui. ad quam vbi venit, modico impulſu in ſuam ſedẽ reuertitur. Atq; hoc commune eſt omnium, quæ circunducendo reponuntur. id quod etiam euenit ei reſtituendi modo, quem nunc exprimit, ſiquidem brachio in poſteriorem partem ducto ad ſpinam, quùm neceſſariò humerus ſequatur, caput huius in priorem ac ſuperiorem partem translatum circunducetur, primò circa inferiorem partem commiſſu
re, deinde circa priorem, donec aſcendat ad oram ſui caui: in quod, vbi coniectum fuerit, contine- G
bitur, tunc q; reſtituendi finis eſt. Quemadmodum autẽ in ſuperiori modo reſtituendi, ne homo ſequens in priorem partem conuerteretur, præcepit medico, vt capite obiecto ſummum lati ſcapularum oſſis, qua cum iugulo committitur, retrò repelleret: ita nunc, ne in poſteriorem partem conuertatur, contrarium imperat, vt ſcilicet manu obiecta à poſteriori parte totius commiſſuræ, hominem in priorem repellat.

10 *Hic reponendi modus, atque is qui ſuperius poſitus eſt, ſecundum naturam non ſunt: circumagentes tamen in ſuam ſedem articulum cogunt.*

Dixit non ſecundum naturam eſſe, eo quòd articulus ad rectam lineam non feratur, ſed in orbem magis, vt oſtenſum eſt. qua in re periculum eſt, ne abſcindantur proceſſus aliqui. Propterea autem adiecit /cogunt/ vt vim eorum indicaret.

11 *Sed, qui per calcem reponere nituntur, propè ſecundum naturam cogunt.* H

Qua de cauſa hunc reponendi modum aſſerat propè ſecundum naturam eſſe, apertè intelliges, quùm ipſum vniuerſum cognoueris: quod fiet, vbi, quæ ſubijciuntur, animaduertas.

12 *Hominem oportet humi reſupinare, medicum verò ab ea parte, à qua articulus eruperit humi ſedere, deinde ſuis manibus hominis brachium affectum prehendere, ac deorſum verſus extendere, & calce in alam demiſſo, dextro quidem in dextram, ſiniſtro in ſiniſtram, in contrariam partem vrgere. Neceſſe autem eſt in ſinum alæ rotundum aliquid demittere, quod ibi aptetur. maximè idoneæ ſunt pilæ paruæ admodum ac duræ, quæ è corio ferè ſuuntur: nam, niſi tale aliquid indatur, non poteſt calx ad humeri caput peruenire: brachio enim ab inferiori parte extento, ſinuatur ala, quoniam chordæ ab vtráque parte alam conſtringunt inter ſe aduerſæ. Oportet autem aliquem ab altera parte eius, qui extenditur, ſedentem, continere hominem ab integri humeri cum lato ſcapularum oſſe commiſſura, ne corpus ducatur affecto brachio ab altera parte extento: poſt, loro molli abundè lato pilam in alam coniectam excipere, cuius lori vtrunque caput alter extendat, qui à capite hominis ſedeat, pede que eam partem repellat, vbi iugulum cum ſummitate lati ſcapularum oſſis coniungitur. Pila verò, quantum maximè poteſt, intus conijciatur, atque ad latus, & à capite humeri recedat.*

Si quis

A Medicus ſuis manibus brachium affectum prehendens, ac deorſum verſus extendens.
B Eiuſdem calx in alam demiſſus, in contrariam partem vrgens.
C Aliquis ab altera parte ſedens, continens hominem ab integri humeri commiſſura cum lato ſcapularum oſſe.
L Lorum molle, quod pilam excipit in alam coniectam.
E Alter extendẽs vtrũq; lori caput, & pede repellens eam partẽ, quà iugulũ cũ ſũmitate lati ſcapularũ oſsis cõmittit.

A

B

Si quis, quę ſic tradunt, non intelligat, huic opus eſt nõ verbo exponere, ſed agẽdo rẽ monſtrare. atq; idcirco mihi placet, quemadmodũ ſupra retuli, librum ipſum Hippocratis ſæpius legi, verbis diligẽter conſideratis, atq; adhibito omni ſtudio, vt quod proponit, intelligatur. Equidẽ tibi, vt quæ ab Hippocrate ſcripta ſunt tenẽti, cauſam adijciã, quãobrem hunc reponẽdi modum propè ſm naturam eſſe affirmet, quos'que ſuperius poſuit, tanquam non ſecundum naturam reprehendat. Primò quidem hic reponendi modus humerũ extendit, quod neuter ex ſuperioribus præſtitit, quãobrem à quouis meritò laudetur. nos enim ad quem vſum intentio adhiberetur, extendendum q; perpetuò eſſe, antequam reſtituere aut componere tentemus, in opere quoq; de fracturis oſtendimus. Deinde, in hac curatione calce homo retrò repellitur, ne ſequatur, quùm brachium attrahitur. Hæc itaque duo agẽtes in diuerſa contendimus: loro quidem circa alam iniecto hominem in poſteriorem partem ducimus, pede in priorem repellimus. patet autem eundem eſſe, qui vtrunque efficiens in diuerſa contendit. Hæc in propoſito reponendi modo ſecundum naturam adhibentur. ſed, quùm impulſus abſit, à conuenienti modo recedit, eò q nequeat exigua pila inter latus & humeri caput penetrare, ac multò minus etiam calx. At, vbi eò nihil indatur, quomodo impel
C lemus? vbi non impellamus, neque reponere ſecundum naturam poterimus.

13 l.4.f.5.t.1.c. 479.a *Eſt et alius reponẽdi modus, quo ſuper ſummũ humerũ alterius hominẽ collocãt: Maior aũt eſſe neceſſariò is debet, ſuper quẽ collocatur: hic aũt apprehenſo brachio laborantis ſummũ humerum ſuum excitatum alæ hominis ſubijciat.*

A Homo collocatus ſuper ſummum humerum alterius.
B Maior, ſuper quem collocatur.
C Leuis puer à poſteriori parte appenſus.

D

Primus reponendi modus, quẽ poſuit, per digitos fuit, ſiue ægrotantis, ſiue medici: alter per calcem: tertius eſt, quem vocãt διὰ τοῦ κατωμισμοῦ, eo q Hippocrates dixit, ὣ κατωμίζουσιν ἐς ἄνθρωπον, quùm ſignificare voluit eum modũ, quo ſuper ſummum humerum alterius hoĩem collocant. Quomodo autem hoc fiat, ipſe apertè docuit, quùm præcepit, vt qui ſuper ſummũ humerum collocaturus hominem eſſet, ſuis manibus prolapſum ipſius brachium prehẽderet, atq; ita ſummum humerum ſuum attollens in hominis alam conijceret, vt cauum, quod in ea eſt, eiuſmodi eminentiæ locum præſtaret.

14 *Poſtea conuertatur, quaſi ſedili velit inſidere, eò ſpectans, vt ſummo ſuo humero æger ala ſuſpendatur: ipſe verò ſe ipſum ab eo humero magis excitet, quàm ab altero, ſuſpẽſi q; humerum ad ſuum pectus quàm celerrimè adducat. Ita verò figuratus concutiatur, quùm hominẽ ſuſpenderit, vt reliquum corpus in contrariam partem inclinetur, atq; humerus contentus. Quòd ſi homo leuis admodum fuerit, appẽdatur ei à poſteriori parte leuis aliquis puer. Hi reſtituendi modi omnes ad palæſtram ſunt aptiſſimi, quoniam luxata ibi, vt reſtituantur, nullũ aliud machinamentum deſiderant, quibus alibi vti ẽt conueniet.*

Υποςρέψαι dixit verbum /conuertatur/ ſignificare volens, ſummum humerum, ſuper quem

homo collocatur, conuerti, ſicut quando ad ſedile accedimus, vt illi inſidamus. Ægrotantem ve- E
rò, quùm ab humero pendebit, conſtat à tergo eius, ſuper quem collocatur, ſuſpendendum eſſe. hac ſiquidem via in contrariam partem ducetur, atq; brachium, quod à fronte trahitur. Quòd ſi leuis fuerit, qui ſuſpenditur, appendi leuem puerum præcipit, vt grauius reddat pondus, quod tendit in partẽ contrariam. vult etiam concuti articulũ humeri ipſius ęgrotãtis ab eo, ſuper quem collocatur, vt è regione ſuę ſedis conſtituatur. ſæpius enim diximus vbi articulus ita collocetur, facilè recondi: quùm nobis etiam nihil impellẽtibus, muſculi, quod expedit, efficiant.

A Piſtillum molli faſcia inuolutum ſub alam intruſum.
B Brachium ad piſtillum porrectum ac detractum.
15 C Alter manibus ceruici circumiectis deorſum compellens.

16

Sed & qui ſuper piſtillũ cogunt, propè ſecundum naturam reſtituunt. Inuoluatur autem piſtillũ molli aliqua faſcia, minus enim elabitur: atq; inter latus & humeri caput demittatur. Quòd ſi piſtillũ breuius fuerit, homo alicubi ſedeat, ſic, ut uix inijcere humerũ ſuper piſtillum poſſit. Ferè aũt piſtillum adhiberi lõgius conuenit, ſic, ut homo ſtãs penè ex eo pendeat. Deinceps humerus et brachiũ iuxta piſtillũ extendatur, corpus vero alter in alterã partẽ adurgeat, manibus ad collũ datis iuxta iugulũ. F

Atq; hi etiam, quatenus in diuerſa contendunt, ſecundum naturam reponũt: quatenus verò humeri caput (vt in ſequentibus oſtẽdit) piſtillo circunducitur, à reponendo ſecundum naturam abſunt. quę aũt hic ſcribit, ſingula in aperto ſunt.

Hic reponendi modus moderatè ſecundum naturam eſt: ac reſtituere articulum poteſt, ſi rectè adhibeatur.

Hunc modum ſecundum naturã eſſe affirmat moderatè, quod ſignificauit verbo ἐπιεικέως, quẽadmodũ et homo moderatus ἐπιεικὴς gręcè dicit. putarũt non nulli verbũ ἐπιεικῶς vſurpari pro maximè, atq; idcirco (vt opinor) ĩ principio G
huius orationis remouerunt dictionẽ /propè/ ita ſcribẽtes /ſed & q ſuper piſtillũ cogunt, ſecundum naturã reſtituũt/. Debuerunt aũt, ẽt ſi Hippocrates id non monuiſſet, per ſe intelligere, cuius rei hunc reponẽdi modum in ſequẽtibus accuſet. accuſat enim, quùm inquit /licet. n. piſtillo humeri articulus inhęreat, periculũ eſt, ne corpus in hãc vel illam partem labat/: ac proptera ait eũ modum, q per ſcalã adhibet, meliorẽ eſſe. Modus igit, qui piſtillo vtit, ad ſummũ perfectiõis nõ accedit. quare neq; verbo ἐπιεικῶς /maximè/ ſignificat: magis. n. eum probat, qui per ſcalã eſt: magis itẽ eũ, qui per ſpatham habẽtẽ in ſummo capitulũ rotundũ ac leniter cauũ.

A Rotundum quoddã ſcalæ gradui alligatum.

17

18

H
Quin & alius quidam modus eſt per ſcalam adhuc melior: quandoquidem tutius ſuſpenſum corpus nõ magis in hãc, quàm in illam partẽ, inclinabitur. Licet enim piſtillo humeri articulus inhæreat, periculum eſt, ne corpus in hanc vel illam partem labatur. A.l. 4. f. 5. t. c. 2. 479. c

Quintus hic eſt reponẽdi modus. ob quam verò cauſam vtilior ſit, quàm qui poſitus eſt quarto loco, apertè ipſe expoſuit.

Alligandum autem eſt ſuper gradum rotundum aliquid, quod alæ ſinui conueniat, vt humeri caput in ſuam ſedem compellatur.

Ex eo ipſo ligno, ex quo gradus conficit, tale quidpiã extat initio protinus, quùm ſcale machinamẽtũ paratur, quo nos ẽt frequẽter vtimur.

ſimile

A simile autem est ligno, quod proximè subdet, quod summum habet capitulum rotũdum ac leniter cauum, vndè apud recentiores medicos ferè omnes grçcè ἄμβης nomen inuenit. cõsueuit autem illis organis adijci, quæ erecta collocantur: cuiusmodi est organum tum Andreę tum Fabri. Neutrius autem structurã adscribere nunc oportet, posita enim est à sexcentis architectis iunioribus, quã de organis scribunt. nobis autem institutum est Hippocratem explanare, qui ad omnia validissimè in contrarias partes, seu extendenda, seu impellenda, eo machinamento vtitur, quod scamnum appellatur.

19 *Inter omnes reponendi modos hic præstantissimus est. Lignum accipitur ad summum quinos vel certè quaternos digitos latum: crassum verò binos, aut etiam minus: longum cubitos duos, vel paulo breuius: quod ab altero extremo rotundum sit, angustissimum ac maximè tenue: in summo capitulum rotũdum ac leniter cauum habeat, parum q; extet ab vna parte, non quidem versus latus, sed versus humeri caput, vt huic subiectum, alæ iuxta latus accommodetur. Summo item ligno, vel linteum, vel mollis habena agglutinatur, vt mitius sit: deinde caput ligni in alã demittitur intrò quantum potest inter latus & humeri caput: brachium totum super lignum extenditur, alligatur que paulum infra humeri caput supra cubitum, & supra manum, vt quàm maximè immobile sit. Est autem maximi momenti extremum lignum vltra humeri caput in alam intimè indere.*

B Sextum reponendi modum, quem potissimum laudauit, hic docere ingreditur, apertè exponens structuram ligni, cuius extremo superimpositum est capitulum rotũdum ac leniter cauum. Hoc quia simile est labro, quod græci vocant ἄμβωνα, medici totum lignum ἄμβην appellant. tale siquidem labrum est, quale videmus in ollis conuersum in interiorem partem, versus cauum. vndè quidam comicus, vt per iocum morderet, dixit quendam ollarum ἄμβωνας delingere. Attici igitur masculino genere ἄμβωνας, Iones fœminino ἄμβας, huiusmodi labrorum figuras appellant. Commodissimè autem capitulum hoc demittitur inter latus atque humeri caput, vtilissimumq; est ad impellendum, quũm firmiter, quod gibbum est ex humeri capite, excipiat. In vniuersum autem singula ipsius verba plana sunt.

20

Post hæc tignum transuersum inter duas columnas bene alligandum est, super que id brachium cum ligno imponendum, ita, vt ab vna parte brachium sit, corpus ab altera, sed tignum iuxta alam: dein ab altera parte circa tignum attrahendum brachium cum ligno, ab altera reliquum corpus. Vinciatur autem transuersum lignum sublime, vt reliquum corpus suspensum imis pedibus sit. Modus hic reponendi capitis humeri præstantissimus est: iustissimè enim impellit, modò lignum retrò magis, quàm humeri caput, demittatur: iustissimè item in contrarias partes inclinat, os que humeri tutum seruat. Vbi casus quidem recens sit, articulus citius opinione reconditur, prius item, quàm extentus videatur.

Columnas constat ab ipso στύλους appellari. tignum verò transuersum, quod ab vna columna ad alteram peruenit στρωτῆρα.

21 D *Sed & quæ iam diu exciderunt, hoc tantùm modo reponi possunt, nisi tempore caro in cauum venerit, atque humeri caput locum sibi tritum fecerit, in quem veniat. Vbi autem luxato humero malum ita inueterauerit, hac via arbitror posse restitui: nam quid non moueat iustus impulsus. manere tamen suo loco non puto, sed prolabi, vt consueuit. Idem efficies, si super gradum vim adhibeas, hac reponendi ratione vsus.*

Locum tritum & callosum nominauit τρίβον, quem efficit humeri caput, quod adstrictum diu continetur in ea parte carnis, quæ iuxta cõmissuram est, in quam fortè à principio erumpens constitit. κοτύλην dixit cauum cõmissurę, quod (vt dictum est) super insidet extremæ ceruici lati scapularum ossis. Plerunq; aũt tam ipse, q̃ alij medici, κοτύλας appellant alta caua ac magnis oris septa: sed nunc iure suo mutuatus est hoc vocabulum ad significandum cauum, in quod proxima caro cõijcitur, quũm articulus luxatur: & locum occupat, in quo humeri caput antè recipiebatur.

Igitur & propterea, quòd ipse sinus capitis humeri obstructus est: & propterea, quòd locus, in E
quem venit, occallescens, sinus vicem præstat:
fit, vt, si quando reponatur, contineri non pos
sit: cùm caro, quæ iuxta erat, sinum præter na
turam occupet, & ea, quæ ossi locum facit, oc-
callescens commissuræ sinum referat.

A Sedile thessalicum.
B Ægrotus in latus collocatus in sedili.

22

† 23 *textus in ãtea impres sis.*

*Satis que omnino fuerit, si recens adhuc vitium sit,
super magnum sedile Thessalum vim adhibere. Sed pa
rari lignum conuenit, quemadmodum dictum est, atq;
hominem in latus conuersum sedili insidere, brachio cũ
ligno super eam partem sedilis iniecto, cui sedentes dor-
so inhærent: atq; ab vna parte corpus attrahere, ab alte
ra humerum cũ ligno. Idem quoq; facere licet super fo-
res bipartitas. His aũt vtendum est, prout præsto sunt.* F

Sedilis quondam hæc figura fuit potissimũ
in Thessalia, vt ad rectam lineam attolleretur
ea parte, cui sedentes dorso inhærẽt, super quã
adhiberi voluit vim in diuersa extendẽdi, quẽ
admodum antè super tignũ docuit. Verùm,
quomodo collocare languentem super sedile
oportеat, ipse apertè explicauit. † Idem efficiẽt
fores bipartitę, si super eas vis adhibeatur. In-
ueniuntur aũt huiusmodi fores, in quarũ me-
dio interiectum est lignum firmũ, quale pau-
lo antè dixit tignum inter duas columnas. ex
his foribus altera ab inferiori parte aperitur, à
superiori altera, atq; hac de causa bipartitas fo-
res vocauit, quasi duplicem quandam duas in
se continentẽ paruas. Docet igitur prolapsum G
humerum super lignum inter duas fores situ
imponi, vt intentio in diuersa admoueatur.

A Ianua biformis.

DE HVMERO IIS MODIS PROLAPSO, QVOS HIPPOCRATES NON VIDIT

Testatur quidem Hippocrates humeri ca-
put prolapsum in alam dũtaxat se vidisse: qui-
dam verò ex recentioribus medicis scribunt,
in alias quoq; partes excidere, vt in quas etiam
prolabi possit: nos autem quinquies hactenus
eiusmodi casum nacti sumus, semel in Asia,
Romæ quater, nec sæpius arbitror Romæ ac-
cidisse, quoniam medici omnes, vt me consu-
lerent, quæ præter opinionem euenirent, mi- H
hi ostendebant. Quater igitur procidit, ac sem
per in priorem partem. erat autem discrimen,
eo, quòd nunc magis ad commissuram accede
bat, nunc ab ipsa magis diducebatur in longi-
tudinem, vel latitudinem membri. Mirabar
autem quodãmodo, qui fieret, vt Hippocra-
tes hoc nunquam viderit: ex recentioribus ve
rò vnus dicat semel se vidisse, alter bis: nemo
autem ita sæpe, sicut nos hactenus conspexi-
mus, & fortè rursus etiam conspiciemus. Exi
stimamus autem nõ casu, sed ratione, id nobis
accidisse, vt deinceps ostendemus. In Asia nostra primùm inspeximus humerum ita prolapsum,
quùm Smyrnæ adhuc à præceptoribus erudiremur (est autem hæc vrbs multo maior illa, cu-
ius vbique meminit Hippocrates) vt qui ibi plurimum essemus. Post trigesimum & secundum
annum

A annum Romę degimus: quam vrbem tot homines habitant, vt Polemo rhetor eam celebrans dixerit terræ habitatæ compendium. Quod autem quater hactenus eiusmodi casus euenerit, patere planè potest, eo quòd omnes medici (vt posui) mecum cõmunicarent, quæcunq; præter opinionem nacti essent. ac non modò Romę nihil me latere huiusmodi potuit, sed neq; in portu, atq; in proxima vrbe, quam Hostiam nominant, quum omnibus amicis vterer, quicunq; illis locis medicinam exercerent, quę & ipsa frequẽtissima sunt. At vrbes, quarum meminit Hippocrates, vbi diutius egit, non plures incolunt, quàm Romæ vicum vnum. nihil ergo mirum, si in frequentissima vrbe plures incidunt in idem malum. Illud præterea experientia discens, ductus sum ad causam inueniendam. non nullis enim palęstra, non nullis medicorum opera, visus est articulus eo modo excidere. nam duo quidem ex ijs, quos vidi, articulum in alam venisse mihi retulerunt: medicis autem imperitè vrgẽtibus, musculorum complexu arctè contentum fuisse secus ac principio apparuisset. Quocirca, si Romæ has duas causas præter hominum frequentiam adijcias, requires, non quidem cur tot nactus sim, quibus humeri articulus ita prociderit, sed cur non plures. Hippocratis enim seculo medici optimè artis præcepta discebant, atq; ea pręsertim, quæ ad huiusmodi manus operam pertinent: ea nunc à medicis, vel nullo modo addiscuntur, vel certè exiguo tẽ-
B poris spacio: deinde palęstræ vsus mirum in modum increuit, vbi eius magistri mẽbra varijs modis contorquent, atq; peruertunt. Requires igitur (vt dixi) non cur tot, sed cur in tot hominum millibus non plures viderim, quos magistrorũ numerus in palęstra, & inscitia medicorum, in huiusmodi noxam compulerit. Restituuntur autem luxata hæc ijsdem consilijs scilicet extẽdendo, impellendo, & collocando. Non conuenit autem ita impellere in hoc casu, sicut quando in alam articulus eruperat. ibi enim opus erat articulum primò in priorem partem, deinde sursum, adducere, dum collocaretur è regione sui caui: nunc autem, quum penitus in priori parte commissurę sit, siue in interiorem, siue in exteriorem partem adstrictus à musculis inclinetur, impellere ipsum oportet ad contrariam regionem. in quo faciendo periculum est, ne ipse deorsum lapsus à musculis in alam trahatur. quam rem in diuersa extendẽtes pręcipuè vitamus. Nõ est autem ab re, dum in diuersa contenditur, locum sæpire, qui sub ala est, quod nos Smyrnæ fecimus, ad articulum in priorẽ partem elapsum. Accidit autem in palęstra, quum brachium cuidam à luctante duplicaretur, sub quo modo potissimum articulus in priorem partem prorumpit. nos verò homine resupinato intentionem in contrarias partes adhibuimus similem illi, quæ per calcem fit, quodam à posteriori parte sedente, ac loro lato sub ala iniecto, sinu aliqua re prius cõpleto. Nos (vt diximus) ar-
C ticulum è musculis, quibus adstringebatur, expellentes, dein remissa intẽtione siuimus attractũ à musculis in se ipsos recurrentibus in suum locum reponi. Hic igitur promptè restitutus est, in palęstra enim protinus curationem aggressi sumus, satis quòd fuit affectum brachium à nobis ipsis extendi, non secus, atq; in eo reponendi modo, vbi calce vtimur, interdum etiam extendendi causa laqueum inijcimus. sit autem laqueus ex ijs, qui facultatem habent extendendi æqualiter, qualis est duplex Carchesius, qui ex duabus habenis cõficitur. Sed, vbi iam diu procidit, opus fuit scamno Hippocratis, quod ipse in sequentibus tradet. Hæc de articulo prolapso. pergamus iam ad ea, quæ tractat de corporum varietate, quibus magis aut minus humeri caput elabitur.

24 *Illud autem ignorare non oportet, quòd in luxatis facilè restituendis, naturæ à naturis plurimum differũt, & multùm cauum à cauo distat: nam hoc quidem facilius, illud verò minus facilè superatur: multum etiam discriminis est inter eos, quibus neruorum coniunctio laxa est, & quibus tenta.*

.li.4. f.5. t.1. 1.fol.477.g

Cùm sermonem de restituendo absoluerit, causam docere incipit, quamobrem non nullis facilè quiuis articulus excidit, ac sine magno negocio reponitur, non nullis contrà rarò excidit, sed magno negocio restituitur. qua in re nos suprà & ossium commissuras causati sumus, & super-
D iniectos musculos valentes, aut laxos.

25 *Quibusdã.n. hoĩbus humor in articulis est propter adiũctos neruos, si natura laxi fuerint, et extẽdi facilè patiãtur. Cõplures aũt uidere licet ita humidos, vt ubi velint, sine dolore articulos sua sede moueãt, atq; itẽ sine dolore restituãt.*

Commutasse mihi sermonem videtur, quum neruosa corpora laxiora fiant ob humorem hominis naturalem: at non propterea quòd laxiora sint, idcirco humor sit in articulis: cuius oppositum indicant Hippocratis verba. Videtur autem mihi voluisse neruosa corpora propter humorẽ hominis facilè plurimùm extendi, non tamen hoc sua oratione assequitur, sed particula /propter/ abusus lectorem adducit ad intelligendam causam.

26 *Differunt etiam inter se corporis habitus. Quibus enim membrum boni habitus est & carnosum, articulus minus excidit, & ægrius reponitur: quibus quàm soleat tenuius est & minus carnosum, magis elabitur, & facilius restituitur: cuius rei indicio sunt boues, quibus femur suo cauo magis erumpit tunc, quùm ipsi emacrescũt: emacrescunt autem boues maximè vltima hyeme. Tunc igitur maximè his articuli luxantur, modo quid tale in medicina scribere conueniat, sed certè conuenit.*

Naturæ atq; articulorum differẽtiæ, ſub quibus ipſi, ſeu promptè, ſeu vix procidunt, & reuer- E tuntur, duæ ſunt: quas ſæpius receſui, cùm in ſuperioribus habeãtur. Illis non nunquam tertia accedit, quam nunc exequitur, à craſſitudine vel macie corporis orta, quam χέσιν id eſt habitũ, dicunt. hoĩbus enim, quo habitiores efficiũtur, eo articuli ægrius excidunt, ac reponuntur, qm̃ carnis copia vndiq; conſtringuntur: contrà ijs, qui emacreſcunt, relaxat̃ cutis eius carnis, quæ cõmiſſuram cõplectitur, parum q; prohibet, quo minus articulus excidat, & reuertat̃: nec quidquam deterius agitur cum his, qui natura graciliores ſunt, q̃ cum his qui pleniores, oſtẽdimus.n. in libro de temperamentis graciliorem eſſe naturæ ſicciores, pleniorẽ magis madere. Quocirca muſculi, quùm gracilibus robuſtiores ſint, cõmiſſuram coarctant: plenioribus caro, quatenus magis abundat, adſtringit id, quod articulũ ambit: quatenus aũt mollis eſt, facilè peruertitur, quùm rotundorum oſſium, quę ſua ſede mouent̃, capita admittat, ſic, vt vtriq; quod ad articulos excidentes attinet, ęquales ſint. Si quis tñ habitior aliqñ emacreſcit, facilius huic articuli elabunt̃, ac rurſus reconduntur, tunc, q̃ anteà: non ſecus etiam, ſi quis natura gracilis, carne impleatur, ei vix procidit, atque ægrè reuertitur. Quam rem comprobat per ea, quæ in bobus apparent, ita apertè loquutus, vt nulla explanatione opus ſit, niſi alicubi in vno, vel altero vocabulo, quæ à me notabuntur.

F

27 *Rectè enim ſcripſit Homerus ex omni pecore boues tempore hoc maximè pati, atque inter boues, qui arant, quùm hyeme laborent: his igitur maximè articulus excidit, quoniam maximè extenuantur. Namque aliud pecus paſcere exiguas herbas poteſt: bos non item, priuſquam grandiores fiant. Aliud enim pecus tenuem habet labrorum prominentiam, tenues item malas: bobus contrà labrorum prominentia craſſa eſt, malæ item hebetes & craſſæ, atq; idcirco exiguis herbis non poſſunt eas ſubijcere.*

Pecus πρόβατα nunc dixit, ſignificare volens vniuerſum pecus, quemadmodum & in libro de morbo comitiali, vbi ad verbum legitur Ουκ ἔστιν ἄλλο πρόβατον οὐδὲ ἢ βόες καὶ αἶγες. Simile quid apud poetam legitur, vbi ait,

-Πολλά τε οἱ πρόβατά ἐστι. Vult enim ſignificare gregem pecudum armentum q;, quam vocem è maioribus multi ſimiliter vſurparunt.

28 *Verùm animalia, quæ ſolidi pedis ſunt, vt potè quæ vtrinque ſint dentata, vellere poſſunt, & exiguis herbis dentes ſubijcere, gaudent que eiuſmodi herba magis, quàm grandiori. Omnino enim melior eſt ac firmior exigua herba, quàm quæ grandis eſt, antequam ad maturitatem veniat: ac propterea ſcripſit,*

Sicut quando redit gratum ver bobus, in orbem

Crura quibus vertuntur- G *quoniam grandior herba iucundiſsima illis videtur. Sed & bos natura hunc articulũ laxiorem reliquis habet, atq; ea de cauſa pedẽ circũuoluit magis quàm cætera animalia, præſertim ubi macie ſenio q; confectus ſit: quas ob res oẽs boui maximè prolabitur. Plurima de ipſo ſcripta ſunt, quoniã hæc fidem faciunt eorũ omniũ, quæ propoſita ſunt. Sed, ut eò reuertatur oratio, unde digreſſa eſt, gracilibus magis prolabitur articulus ac citius reponitur, q̃; ijs, qui bono habitu ſunt: minus q; inflãmatione tentantur madẽtes ac graciles, q̃; ſicci et carnoſi.*

Vellere Hippocrates σαρκάζειν dixit, quo vocabulo nõ nulli ſignificari volũt, labra vehementer inter ſe coniungere, ſic, vt herbæ partem auellant: alij inferioribus dentibus cũ ſuperiori labro idem efficere, nam qui derident (σαρκάζοντες gręcè dicuntur) dentibus labrum mordẽt. Verùm illi quidem ſuperioribus dentibus mordent labrum inferius: animalia verò, quæ ruminant, cùm inferiorem tantùm dentium ordinẽ habeant, eo ad mordendum vtuntur. ac propterea accipiũt alij vocabulum σαρκάζειν in illis, quę dentes inter ſe committunt, qm̃, quæ carnem vorant (σαρκοφαγοῦντα vocantur) tam ſuperioribus q̃ inferioribus dentibus vtuntur. atq; his videntur fauere verba Hippocratis, quùm σαρκάζειν dixerit, non de ijs, quæ ruminant, ſed de ijs, quæ vtrinq; dentes habent, quę ἀμφώδοντα gręcè nuncupant̃. Hęc quidem paſcere exiguas herbas poſſunt, cuiuſmodi ſunt equi, aſini, muli: at ex ijs, quæ ab vna parte tantùm ſunt dẽtata, illa duntaxat, qui- H bus labri prominentia tenuis eſt: atq; idcirco inter animalia, quę herbis veſcuntur, ſoli boues hyeme paſtu indigent, qm̃ nequeunt exiguam herbam aut σαρκάζειν, id eſt dentibus abſcindere, aut labris præhendere: boues.n. non habent labra ita tenuia, vt exiguam herbã circũplicare atq; comprehendere poſſint, quemadmodum & capræ & oues. Hęc tria animalium genera multifidos pedes habent: ſed ſolidi pedis ſunt, quæ vtrinq; ſunt dentata. appellantur autem græcè μώνυχα contracto vocabulo, vt aſſerunt, qui nominum interpretationem excolũt, à dictione μονώνυχα, eo q; vnum vnguẽ habeant, gręci μόνον ὄνυχα dicunt: ſolidipedum.n. pedes extremi vnguibus hominis reſpondent. /Minus q; inflãmatione tentantur/. quùm facilius articulus excidat, ſequitur, vt ſimiliter recondatur: quo fit, vt nulla vel certè q̃ minima inflammatio ſuperueniat. namque, vbi magna vi procidat, ac reuertatur, muſculi dolore vexantur, quem ſubſequitur inflammatio.

29 *Minus q; in poſterum articulus alligatur. Atqui, ſi citra inflammationẽ mucci iuſto plures fuerint, idcirco etiam facilè procidet. Ferè autem circa articulos mucci redundant magis in gracili, quàm in pleno.*

Quod inquit /in poſterum/ referri poteſt ad duo tempora, & ad id, quod repoſito articulo pro

ximum

A ximum est, cùm inflammatæ partes curantur, & ad id, quod deinceps citra molestiam insequitur. eo quidem tempore, quod reposito articulo proximum est, vbi inflammatio sit, articulus ab ipsa cõstringitur, quod ipse etiam narrauit: post curationem à validis eiusmodi hominum musculis, et à quadã duritie, quã musculis ingens inflãmatio relinquit, articulus quasi vinculo coarctatur.

30 *Sed & caro quoque gracilium, qui arte non fuerint rectè extenuati, muccosa magis est quàm eorũ, qui pleni sunt. Vbicunque autem mucci cum inflammatione sunt, inflammatio articulum illigat: ac propterea non admodum elabitur, vbi mucci redundant: qui lapsurus vtique fuisset, nisi locum vel amplius, vel minus, inflammatio occupasset. Qui reposito articulo, partibus, quæ iuxtà sunt, nulla inflammatione affectus protinus humero vti sine dolore possunt, hi nulla cura sibi opus esse arbitrantur: sed medici officium est præsagire contra eorum opinionem, siquidem his rursus prolabitur, magis quam quibus nerui inflammatione tentantur. Hoc in omnibus articulis ita habet, & præcipuè in commissura humeri cum lato scapularum osse, ac in genu, namq; hi præcipuè luxantur. At quibus nerui inflammatione vexantur, humero vti non possunt, dolore enim prohibentur, atque inflammatione extendente. His itaque mederi oportet cerato pannis que, & multas fascias circumdare: tum lanam mollem ac mundam in alam subiicere, donec id cauum compleatur, vt vinculum fulciat, & articulum sustineat. Continere autem humerum oportet, plærunque in superiorem partem conuersum: sic enim fiet, vt humeri caput longè collocetur à loco, in quem proruperat. Conuenit autem humeri articulo deligato humerum ipsum ad latus deuincire, fascia in orbem circa corpus porrecta.*

B

Quicunq; seu fame, seu obsidione, seu luctu, seu mœrore, siue etiam cibi fastidio, alimenti nõ satis sumentes extenuati sunt, caro non statim siccescit, sicut illis, qui arte rectè sunt extenuati: sed ferè in omnibus propositis casibus madentior efficitur, quibusdam tũc ob inopiam liquatis. Magis adhuc tabescunt, qui in mœrore sunt, quem græci poetæ μελεδῶνα idcirco dicũt, quasi membra edat, deuoret q̃; sub hoc itaq; adeps omnis tabescit, & quecũq; caro mollis ac recens cõcreuit. Sed, vbi medicus de industria corpus aliquod extenuat, p ea, quę excogitauit, moliri id cõtendit: deinceps frictione vtitur, quo tpe opus est, si quid liquatur, exhaurire vel per sudorem, qui sensui subiicitur, vel per expirationẽ, quæ non sensu sed ratione percipit. Ad hęc par est ipsum esculenta & poculenta nõ temerè dare, sed conari per hęc, vt quęcunq; educẽda sunt, benè exitũ habeãt, non modò quæ per deiectiones, sed & quæ per vrinã. eo enim pacto, si quis in corpore humor liquaretur, vndiq; extra corpus efflueret, nam, vbi in corpore maneat, tpe muccosas carnes efficit. Quodcunq; igitur tenue omnino ac seri naturã habens liquatur, effertur: & per expiratione, quę sensu non cõprehenditur, magis q̃ alio modo, discutitur: tantum autem subsistit id, quod aliquatenus crassum est, quod tempore glutinosum efficitur, & à muccis non abhorret.

C

31 *Necesse est insuper humeri commissuram sensim molliter que perfricare. Opus autem medico est multarum rerum & frictionis etiam experiente: siquidem ab eo, quod eodem nomine appellatur, non idem effectus oritur: potest enim frictio laxiorem articulum illigare, & iusto duriorem soluere. Verum de frictione alibi pertractabimus. Ergo hanc humeri commissuram conuenit mollibus manibus perfricare, tum leniter, quod alioquin vtile est.*

Efficit frictio sensim molliter q; adhibita, ne que remaneãt inflammationis reliquiæ. variè autem procedat, oportet, modò manus à superiori parte deorsum, modò ab inferiori sursum ferant: deinde obliquę non solùm ab inferiori parte sursum, sed à superiori deorsum: post hæc in orbem, & quasi transuersę à dextra in sinistram, & rursus à sinistra in dextram, vt musculorum fibræ oẽs molliantur. Maiores enim greci ad frictionem significãdam mutuati sunt vocabulũ ἀνατρίψεως pro τρίψεως. at nolim tibi persuadeas (quemadmodũ non nulli existimarunt) Hippocratẽ velle manus in perfricanda humeri commissura ferri ab inferiori parte sursum, φ τρίψις frictionem, ἀνὰ sursum significet: nam verbum ἀνατρίβειν vniuersum frictionis genus exprimit, non eã duntaxat, quę ab inferiori parte sursum procedit. quod & ipse indicauit, quùm inquit, /sed de frictione alibi pertractabimus/ vbi frictionem ἀνάτριψιν vocauit. non enim pollicetur se de vna specie tractaturum ceteris omnibus omissis. Sed in libro etiam de ‖officina medici omnes exposuit, genus vniuersum ἀνάτριψιν appellans, quùm inquit, Frictio ad resoluendum valet, & adstringendum, preter hęc ad implendum ac minuendum. & quę sequuntur, quę tum in commentariis in eum librum persequuti sumus, tum in opere de tuenda sanitate latissimè narrauimus.

D

Sect. 3. t. 25. 7ª. 218. d

32 *Articulus non violenter dimouendus est, sed quatenus citra dolorem moueatur. Confirmantur autem omnes, alij quidem longiori tempore, alij breuiori.*

Inflammatione remissa nihil expeditius est, q̃ eiusmodi motus, soluit enim illius reliquias oẽs: quibus neglectis articuli contracti atq; illigati redduntur, vtrisq; enim vocabulis appellantur.

33 *His autem indiciis exciderit'ne humerus, intelligendum est.*

In libro de ‖fracturis antè ad eos, qui errant, aggreditur, quod nunc quoque facit. nam postquã Sect. 1. t. 5. 7ª. 225. a

errantes

errantes redarguit, reponendi rationem subiicit, quæ non solùm sequitur, quod propositũ erat, E sed eius etiam fidem facit. Eam ergo primùm exequutus, nunc deinceps indicia subiicit humeri capitis luxati, quæ in exercenda arte necessariò præcedunt, in tradenda non item necessariò. eorũ verò, quæ præcedunt, aut sequuntur, illud tibi indicio sit, ꝙ non rectè effici potest opus, quod sequitur, aut percipi quod præceptum est, antequam intelligatur quod præcedit. Ratio quidem luxati restituendi, antequam intelligatur in quam partem articulus eruperit, apertè demonstrari nequit: sed nihil eam addisci prohibet, priusquam notæ enarrentur. Principio itaque orationis, si id vnum edocti simus, humerum in alam prolabi, & ipsi inuenire modum reponendi possumus, & ab altero etiam doceri: non tamen comprehendere modũ reponendi, nisi antè sciuerimus humerum in alam procidere: sicut neq; quo pacto in alam procidit, nisi priùs nouerimus naturam vniuersæ commissuræ. Si quis igitur restituendi modum præfatus, deinceps adiiciat, in quam partẽ articulum luxatum restitui docuerit, necessarium ordinem perturbat. id quod accidit etiam ei, qui primò incipit ostendere, in quas partes articulus erumpat, dein transit ad commissuræ naturã exponendam. nam, si quis penitus nosset, quomodo articulus in alam excideret, superuacuum esset commissuræ naturam hunc docere: sed, si quis primò audiat, percipiat q; quo nam modo hæc habeat, deinde in quam partem articulus venerit, huic nihil opus est ad hoc, vt restituendi modum F doceatur. Eodem etiam modo nunc nihil nos prohibuit signorum inscitia, quo minùs reponendi rationem intelligeremus. quæ res communiter euenit in omni curatione tradẽda: potest enim doceri quis, qua ratione curetur inflammatio iocinoris, seu ventriculi, seu renũ, siue intestini crassioris, antequam ipsorum affectus teneat: non tñ curare potest, priusquã eos intelligat: sicut neq; ratione curationem inuenire, aut doceri ab altero, priusq̃ naturam calleat partis, quæ curatur.

34 *Partim quidem, quùm homines "iustum habeant corpus, & brachia, & crura, ad exemplum integri extimare vitiatum oportet, & ad exemplum vitiati integrum, neque spectare alterius hominis articulos.* A. li. 4. f. 5. t. 1. c. 10. 478. h

Quod ab vtraq; parte tam dextra quàm sinistra æquale est ad vnguem, iustum appellauit. Sed quoniam membrorum forma in hominibus varia est, imperat, vt affectum membrum cum pari ipsius affecti hominis mẽbro cõferat: atq; inde quatenus à naturali statu recesserit, cõiectura fiat.

35 *Aliis enim magis extant, aliis minùs, sed ipsius laborantis, an integer vitiato dissimilis sit.*

Eos, quibus articuli naturaliter extant. prominent'que ἐξάρθρως appellauit.

36 *Quæ res rectè quidem ostendetur, omnino autem magna eius inscitia est. Hac de causa non satis est ratione artem hanc scire, sed vsu experiri ipsam oportet.* G

Inscitiam dixit παρασύνεσιν, non omnem simpliciter intelligens, sed eam, quæ coniuncta est ac proxima scientiæ. indicabit autem ipse in sequentibus, quî fiat, vt interdũ decipiantur, qui protinus cum vitiato integrum conferunt.

37 *Multis enim articuli præ dolore vel alia de causa, vt non exciderint, nequeunt tamen eo modo, quo in sanis corporibus figurari. Intelligere igitur, ac scire huiusmodi habitum oportet: nam multò "magis in ala sentitur caput humeri prolapsi, quàm eius, qui naturaliter habet: ad hæc locus, qui à superiori parte super commissuram est, cauus apparet: item latũ os scapularum summũ, quà cum iugulo committitur, extare videtur, cùm articulus inferiori loco recipiatur.* A. li. 4. f. 5. t. 1. c. 10. 478. h

Inscitiam, quam ipse παρασύνεσιν dixit, nunc vnam ponit, quæ in figurãdo accidit. Interdum enim nequeunt affecta membra aliquo modo figurari, quamuis hoc ægris nõ accidat, propterea ꝙ articulus eruperit, sed vel dolore, vel musculorũ intentione. Deinceps inscitiam alterã subiicit.

38 *In quo etiam accidit inscitia, de qua in sequentibus agemus: est enim memoratu digna.* H

In eo quòd locus, qui humeri commissuræ superiectus est, cauus conspicitur, quendam incidere errorem ait, quem in sequentibus dicturum se pollicetur. id autem interdum euenit, vbi iugulum à lato scapularum osse diducitur.

39 *Partim etiam à latere cubiti eminentia recedere magis videtur ab eo humero, qui prolapsus est, quàm ab altero: si quis tamen cogat, adducitur quidem, sed cum dolore.*

Indicium quoque hoc fallax est, nisi sub ala humeri caput cõtingas, quod in eam venit. quo fit, vt brachium adduci ad latus sine dolore non possit.

40 *Adde "quòd cubito extento brachium iuxta eiusdem partis aurem non ita porrigi potest, quemadmodum & integrum, neque in latera similiter. Hæc itaq; indicia sunt humeri capitus luxati: restituendi verò modi hi, qui scripti sunt, & curationes eædem.* A. ibidem. 479. a

Hoc quoq; signum ex illis est, in quibus esse inscitiam proposuit. quod euidentissimum est ex iis, quæ prodidit, cùm inquit / multis enim arriculi præ dolore, vel alia de causa, vt nõ exciderint, nequeunt

A nequeunt eo modo, quo in ſanis corporibus figurari/. Si quis (vt ipſe ait) promptè brachium poſ ſit ad latera porrigere, id certum indicium eſt articulum naturaliter habere: ꝙ ſi aliqua ex parte prohibeatur, poteſt huius rei cauſa eſſe dolor, vel muſculorum intentio.

41 *Maxima autem animaduerſione dignum præceptum eſt, qua ratione curare eos conueniat, quibus ſæpè humeri caput elabitur, cum multi ob calamitatem hanc, quanquam alioquin idonei, certare prohibeantur: multi etiam ea de cauſa redditi ſint inutiles ad bellum, ac perierint. Ob id etiam animaduerſione dignum eſt, quòd neminem nouerim, qui rectè curaret, ſed alios quidem manus homini non inijcere, alios contrarium ei, quod expediret, excogitare moliri que. Aduſſerunt iam complures medici, vbi humeri articulus excideret, eum locum, qui à ſuperiori parte commiſſuræ eſt: & eum, qui à priori, qua prominet humeri caput: & à poſteriori parte paulo infra ſuperiorem ſedem commiſſuræ. Profectò huiuſmodi vſtiones commodæ fuiſſent, ſi humeri caput in ſuperiorem, priorem, aut poſteriorem partem veniſſet: nunc, cùm in inferiorem erumpat, expellunt magis quàm cohibent: excludunt enim humeri caput à ſpacio ſuperiori. Sic autem adurere hos conuenit: cutis ſub ala prehendenda digitis eſt, atque attrahenda è regione potiſſimum eius partis, in quam humeri caput elabitur.*

B In hac etiam oratione pleraque plana ſunt. quare à me prætermittentur, niſi ſi qua videantur obſcura.

42 *Tum, cute ſic attracta, ita admouendum candens ferramentum eſt, vt traiiciatur.*

Imperat, vt ex cute extenta nihil relinquatur, quod non vratur, ſed candens ferramentum traiiciatur à dextra parte alæ in ſiniſtram, atque ab hac ad dextram.

43 *Ferramentis autem adurere oportet, non craßis, neque nimium rotundis, ſed oblongis: celeriùs enim manu impulſa traiiciuntur.*

Ferramenta extremitate rotunda appellauit φαλακρὰ, cuiuſmodi ſunt capitulata illa, quibus ad alas vtuntur (πυρίνες vel διαπύρινα nuncupantur) atq; item ſpathę capitulatæ: quæ verò, his contraria, oblonga ſunt, προμήκη dixit, quorum extremitas non eſt rotũda, ſed acuta, illis aliquo modo ſimilis, quę ad perforandum accommodantur.

44 *Sint que candentia, vt traiici quàm celerrimè poßint: quæcunque enim plena ſunt, tardiùs traiiciuntur, & cruſtæ inde latiores reſoluuntur, periculum que eſt, ne vlcera abrumpantur: quod & ſi nihilo deterius eſſet, turpius tamẽ atque expers artis penitus haberetur. Vbi ergo candens ferramentum traieceris, ferè abundè erit in inferiori parte duntaxat adußiſſe.*

C Candentia eſſe voluit ferramenta, quæ ad alam admouẽtur, quod expreſſit vocabulo διαφανῆ.

45 *At ſi nullum inſtare periculum videatur, ne vlcera abrumpantur, ſed magnum ſpacium in medio integrum relinquatur, inſtrumentum, quo ad illinendum vtimur, tenue traiiciendum eſt, ab vna vſtionis parte ad alteram, cute adhuc extenta, non enim poſſet aliter traiici: quo facto remittenda cutis eſt: poſteà inter vtranque plagam alia media facienda eſt, admoto tenui ferramento cãdenti, donec ad priùs demiſſum inſtrumentũ pertineat. Quatenus verò prehendere cutẽ ſub ala cõueniat, hinc coniicere poteris, quòd glandulæ ſub ala ſitæ ſunt, atq; in multis alijs corporis partibus.*

Vlcera vocauit ὠτειλὰς, quemadmodum & poeta, qui de recenti vulnere inquit,

Ὄφρα οἱ αἷμ᾽ ἔτι θερμὸν ἀνήνοθεν ἐξ ὠτειλῆς. Vbi extentam cutem (vt ait) tranſuerſam ferramento traieceris à dextra in ſiniſtram, præcipit, vt iterum aduras, demiſſo candenti ferramento, non ampliùs tranſuerſo ab vna parte ad alteram, ſed prorſus in altitudinem. Oportet autem inter D vtramq; plagam, quam candens ferramentum fecit, non exiguum ſpacium interiicere, nanq;, vbi exiguum ſit, periculum eſt, ne vlcera abrumpantur, atque vna magna exulceratio fiat. quamobrẽ & ſi nihil deterius accidat, ſiquidem adurimus, vt partem exiccemus, atque adſtringamus, non tamen neceſſe eſt magna inducta cicatrice locum deformem reddere, quũm per exigua foramina liceat æquè ſuccurrere.

46 *Sed alibi glandularum vniuerſam naturam perſequemur, quid ſint, quid que & in quibus indicent, aut poßint. Glandulas itaq; prehendere non conuenit, nec quæcunq; glandulis interiora ſunt, id ſiquidem valdè periculoſum eſt.*

Glandularum vniuerſam naturam appellauit οὐλομελίην, quam pollicitus eſt alibi docere. non tamen extat hic liber Hippocratis de vniuerſa glandularum natura. Sed quidã ex medicis iunioribus, qui Hippocratem ſequuntur, paruum libellum confecit, quem inſcripſit, Hippocratis de vniuerſa glandularum natura. qui tam loquutionibus, quàm ſententiis, longè ſuperatur à germanis libris Hippocratis. adde ꝙ neq; vllus veterum medicorum eius libri meminit, neq; ab iis, qui indicem ſcripſerunt, commemoratur.

47 *Proximæ enim sunt neruis, qui magnam vim habent. Extra glandulas plurimum prehendendum est, nam id* E
fit innocenter.

Subiectos esse ait glandulis in ala neruos magnam vim habentes, quos nuncupauit τόνους. Ridiculè igitur quidam ex recentioribus medicis existimant neruos illos duntaxat ab ipso appellari τόνους, qui coniugati à cerebro oriuntur, quoniam in secundo de ‖ morbis vulgaribus, cùm dixit /duo enim nerui à cerebro iuxta os magnæ vertebræ/ & quæ sequuntur, neruos appellauit τόνους. nerui enim, qui ad brachia intendunt (vt in confesso est apud omnes, qui incidendi corporis peritiam habent) à spinæ medulla in ceruicibus dependent, qua parte ad thoracē accedit: quos constat ab ipso nominari τόνους, tum in propositis verbis, ac deinceps bis in iis, quæ subiiciūtur: tum infrà rursus, vbi de spina agens, neruos appellat τόνους.

Sect.4.circa medium.

48 *Illud etiam ignorare non oportet, quòd vbi humerum valdè in superiorem partem porrexeris, nihil prehendere ex cute sub ala poteris, quod extēdere operæprecium sit: nam, vbi in superiorem partem porrigatur, cutis, quæ sub ala est, absumitur. Ad hæc nerui etiam nulla ratione violandi sunt: hi siquidem in eiusmodi habitu prominent, atque extenduntur. Sed, si humerus paulum excitetur, multum cutis apprehendi poterit: & nerui, quos cauere oportet, intrò magis recedent, longius'que aberunt ab eo, quod apprehenditur.* F

Absumi in ala cutem ait, vbi totum brachium sursum porrigatur. antè siquidem laxa erat, ita, vt superesse videretur. brachio autē sic figurato extenditur circa partes, quas contegit, ita, vt quod priùs superesse videbatur, pereat, & quasi absumatur, quùm brachium sursum porrigitur.

49 *At non'ne in vniuersa arte in primis danda opera est, vt quo pacto singula iustè figurentur, inueniamus?*

Iustè intellexit quasi æqualiter. hoc autem fit, vbi seruatur, quod vnicuiq; rei conuenit, & proprium est. Id nunc, quo de agitur, vstio cutis in ala est, quam admouere oportet, humero conuenienter figurato. nam, si ita demittatur, vt latus attingat, nimis parùm excitabitur, neque poterit altitudo alæ se ostendere, neque cutis sanè digitis extendi atque aduri: sed, si humerus plurimùm attollatur, digitis extendi nihil ferè cutis poterit, sub hoc enim habitu circa subiectas partes extenditur: adde, quòd nerui prominent. Eatenus igitur attollere humerum conuenit, atque ab ala reducere, vt locus in conspectum veniat: fit'que, quà subiicere digitos facilè possimus, & cutem extendere, atque adurere. Quæ, quùm primùm excitato brachio fieri possunt, admouenda manus G est membro ita figurato, neque vlterius attollendum. non enim alia de causa humerus attollitur, nisi vt possit cutis sub ala digitis extendi hactenus, vt candens ferramentum admoueatur, prout ipse indicauit, ita, vt si hæc præstare potuissemus humero demisso, eiusmodi habitu nihil antiquius fuisset, quùm laxiorem cutem efficiat. sic enim plurimùm attrahitur, ac manus sine vllo periculo penitus admouetur.

50 *Hæc circa alam: satis que est sic prehendere, modò quà conuenit, candentia ferramenta demittantur.*

Prehendere dixit de cute.

51 *Extra alam duæ tantùm sedes sunt, quùm aduruntur morbo auxiliantes.*

Dictionem /extra/ dixit ἐκτοσθεν, quam posuit non vt loci differentiam notaret, sed quemadmodum apud Demosthenem, atque alios rhetores vsurpatur, qui cùm ἔξωθέν τι τοῦ πράγματος dicunt, præter rem significare volunt. Id igitur, quod Hippocrates asserit, tale est. Præter vstionē alæ, duæ aliæ sedes sunt morbo auxiliantes, quùm aduruntur. vsus autē est vocabulo τιμωρέουσαι, quo constat ipsum non aliud significasse, quàm auxiliantes. quod fecit etiam Euripides, cùm Orestem induxit hæc loquētem, ἀνόσια μὲν δρᾶν, ἀλλὰ τιμορεῖν τῷ πατρί. Differunt autem inter se τιμωρῶν, & τιμωρούμενος, quod vocabulum cū accusandi casu iungitur, hoc siquidē significat crucians. eadem ratione & Menandri fabula inscribitur ἑαυτὸν τιμωρούμενος. H

52 *Vna quidem est à priori parte inter caput humeri, & chordam, quæ ad alam est.*

Nos quoque vidimus articulum contineri in hoc loco, qui pars totius prioris regionis est. nā, quùm ea lata sit, vna quidem eius in medio ad vnguem est, duæ autem vtrinque: vna ab interiori parte, cuius nunc meminit, altera ab exteriori, de qua paulo infrà loquitur. Est autem admiratione dignus, qui, quùm nunquam viderit humeri caput in aliam partem excidere, quàm in alam, non contentus fuerit ipsam tantùm adurere, sed adiungens duas alias regiones, illas coniecerit, in quibus nos vidimus caput humeri fixum: ex his in eam, qua vena sita est, per summum humerū procedens, vbi duo musculi cōcurrunt, & magnus ille, qui à pectore oritur, & qui à literæ Δ similitudine Δελτοειδὴς nuncupatur, quater vidimus humeri caput prorupisse: in exteriorem verò partem mediæ regionis semel, de qua tractabit in sequentibus.

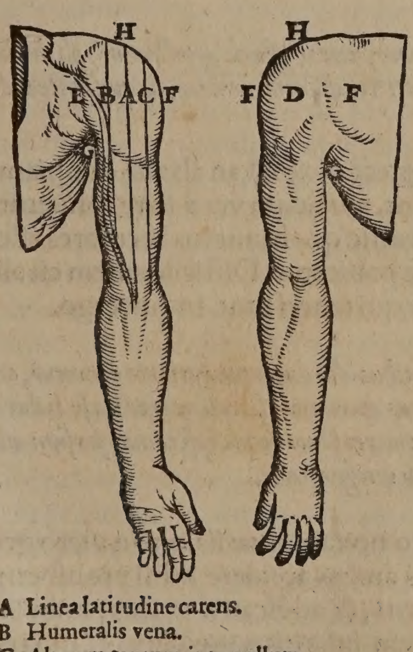
Quà

53 A *Quà demittere candens ferramentum conuenit, vt cutem traiiciat, non tamẽ nimis altè: proxima enim est crassa vena, ac neruus, quorum neutrum calefaciendum est.*

Crassam venam intelligit nunc eam, quæ per summum humerum fertur ad cubitum (ὠμιαία gręcè vocatur) quasi latam vel grandem, cui innectitur coniunctio duorum musculorum propositorum. cuique adiũgitur neruus, qui distribuitur in partes cutis, quæ iuxta venam est. Cauendũ autem esse, ne in adurendo neruus aut vena attingatur, apertè declarauit, non tamen ostendit, à priori ne an ab interiori parte venæ, vel prorsus super ipsam, adurendũ sit. Fieri enim hoc potest, in primis cutem attrahendo, quo modo in ala diximus, dein transuersam adurendo, post hæc instrumentum, quo ad illinendum vtimur, traiiciendo, atq; in orbem iterum adurendo. Quemadmodum autem in ala, quamuis subsint nerui maximi, & cum ipsis arteria ac vena latissima, tamẽ aduri cutem voluit, securitatem subiectarum partium comparans eo instrumẽto, quo illinimus, demisso, sic in proposita nunc vstione nihil mirum, si cutem venæ superiectam aduri iubeat. illos autem neruos dixit ἐπικαιροτάτους, quod vocabulum mutuari solet ad ea, quæ magnam vim habent, quemadmodum illi, ꝗ non longè distent à spinæ medulla, & maximè pleni sint. Sed circa
B venam, quę ab interiori parte tendit ad cubitũ, neruum simpliciter dixit, non adiiciens ἐπίκαιρον: multum enim distat à medulla spinæ, atque exiguus est.

54 *Rursus alio loco licet adurere ab exteriori parte multo supra chordam, quæ ad alam est, paulo infra humeri caput. Traiiciatur autem cutis candenti ferramento, sed non nimis altè, ignis enim neruis est inimicus.*

Venit ad tractandum reliquum ex iis locis, in quibus recipitur humeri caput prolapsum. hic autem est in exteriori parte prioris regionis, in quam semel etiam cõspexi humeri caput venisse. non rectè autem in plerisque exemplaribus legitur /rursus alius locus quem licet adurere à posteriori parte est/, hic enim locus non à posteriori, sed ab exteriori parte commissuræ est. Si quis igitˈ exquisitè definire loca velit, quæ iuxta humeri commissuram sunt latitudinem habentia, hic profectò omnia intuitus in priori regione mediam dicet esse quandam lineam, sine latitudine conceptam in medio ad vnguem, quæ supernè in humeri longitudinem tendat: & vtrinque in latitudinem terminari priorem regionem, ab interiori quidem parte ea vena, quę ad interiorem cubiti sedem pertinet, ab exteriori verò alia quadam linea, quæ distet à linea media, sine latitudine con-
C cepta, quantum ipsa vena recedit. Hi sunt ergo termini prioris regionis. duo autem alij vtrinque sunt, quà feruntur chordæ ad alam: vnus interiorem regionem, alter exteriorem finit. eam verò intelligito interiorem commissuræ regionem, quæ est inter venam, & chordam, quæ ab interiori parte alam terminat: sed exteriorem, eam, quæ incipiens à linea, quæ tantum distabat à media linea sine latitudine concepta, quantum ipsa vena tendit ad chordam, quæ ab exteriori parte alam finit. Quare iuxta diuisionem hanc quidquid erit superius chorda, quæ ab exteriori parte alæ sita est, non dicetur vtique à posteriori regione commissurę, sed ab exteriori. siquidem regio posterior in commissura est, quà latum scapularũ os simum est: inferior in ala continetur: superior verò inter lati scapularum ossis summitatem atque humeri caput.

A Linea latitudine carens.
B Humeralis vena.
C Alterum tantum interuallum.
D Posterior pars.
E Interior.
F Exterior.
G Inferior.
H Superior.

55 D *Porrò mederi in tota curatione vlceribus debemus, videntes, ne multum attollatur humerus, sed modicè, quatenus vlcerum curatio postulat, quoniam frigus eò minùs adspirabit. Adusta enim omnia tegenda sunt, non secùs etiam moderatè curanda: nam sic minùs hiant, minùs sanguis erumpit, minùs neruorum distentio sequitur.*

Causas ipse exposuit, cur edicat, ne multum humerus vnquam attollatur, primùm, quòd vsta omnia tegere expedit, sic tamen, vt curari possint, & non frigeant, quùm alioquin (vt ipse testatur) frigus vlcera mordeat, cutem induret, pus fieri in dolore non patiatur, ac multo magis in iis, quæ calor excitauit, sicuti nunc ignis /minus (inquit) hiant/ hoc est diducuntur vlceris oræ. ob id enim frigore magis

magis excipiuntur, & tardiùs sanescunt, grandiorem'que cicatricem recipiũt. Quod autem subdit /minùs sanguis erumpit/ communiter ad omnia vlcera refertur, non propriè ad ea, quæ proposita nunc sunt. nam si quis sic cutem vrat, quemadmodum pręcepit, periculum nullum sanguinis eruptionis sequetur. fortasse autem nerui tantùm distentione periclitabuntur ob frigus, quod cute nudati contraxerunt: cuius rei in fine orationis meminit. E

56 *Vbi vlcera pura sint, & ad cicatricem intendant, tunc sanè oportet humerum diu noctu que semper ad latus deligatum continere.*

Ω'τειλὰς nunc propriè de cicatricibus dixit, non de vlceribus, quemadmodum antè. monet autem maximè dandam operã esse, ne humerus, nisi paululum duntaxat, à latere diducatur, id q́3, quùm vlcera curantur, quoniam pura vlcera opportunissima sunt illis omnibus casibus, quos in oratione proximè præcedente narrauit, atque iis præsertim, qui ab exterioribus causis oriuntur. anteà siquidem sordida erant, atque inflammata, sordem'que & humorem præter naturam superantem pro velamento ac tegmento quodam habebãt, quin & inflammationis calor extrinseco frigori obsistebat: at, vbi inflammatio conquieuit, & pura reddita sunt, ac sine superãte humore, magis quàm ante sentiunt ea, quibus læduntur. Ob hæc igitur omnia facilè sub exterioribus causis ac præcipuè frigidis dolent, & refrigerantur, propter sensum verò acriorem vehementiori dolore cruciantur, cui accedunt ea mala, quæ sequi dolorem solent. F

57 *At vbi vlcera conualuerunt, humerus diu debet ad latus similiter deligari: namque hac via cicatrix maximè confirmabitur, atque id spacium, in quod maximè humerus procidit, contrahetur.*

Hic etiam indicauit, quo consilio hæc præceperit, quùm inquit /namq3 hac via cicatrix maximè confirmabitur, atque id spacium, in quod maximè humerus procidit, contrahetur/ quasi ita dixerit, quo minor cicatrix inducetur, eo magis alæ cutis contrahetur: quod maximum momentum habet in prohibendo, ne in hanc partem humerus elabatur.

58 *Quibus recondi humeri caput non potuit, si adhuc crescunt, humerus non æquè augetur atque is, qui integer est: sed quamuis aliquid augeatur, altero tamen breuior redditur.*

Ea nunc persequitur, quæ necessariò iis accidunt, quibus humeri caput suo loco non est. Primùm ac maximè commune, cui reliqua omnia superueniunt, est, quòd minus alitur: quam rem, si membrum iam perfectè increuit, gracilitas sequitur: si adhuc augeatur, exiguitas. Non alitur autem membrum ob musculorum & venarum, quas continet, deprauationem. eius quoq3 rei causa est totus articulus immobilis, nam & integra mẽbra, vbi diutiùs omnino immobilia maneant, apertè graciliora conspiciuntur. G

59 *Iam verò, "qui à primo natali die humeros breuiores habent (γαλιάγκωνες græcè appellantur) ob duplicem noxam id mali experiuntur, vel quod dum in vtero sunt, humeri luxentur: vel aliam ob noxam, de qua postea aliquando scribemus.* A.li.4. f.5. c.9.478.h

Dicti'ne sint γαλιάγκῶνες à similitudine felis (γάλη græcè dicitur), an ab alio quopiam, relinquenda quæstio est iis, qui in huiusmodi studia incumbunt. medicum verò scire conuenit nasci quosdam vtriusq3 humeri articulo luxato, dextro & sinistro, sic'que humeros breuiores esse: neq3 ignorare alteram huius vitij causam, de qua tractaturum se pollicetur. Difficile autem est alteram inuenire, pręter illam, quam ipse deinceps ait illis accidere, qui teneri sunt. Inquit ergo. H

60 *Sed, quibus "tenera adhuc ætate iuxta humeri caput in intimis partibus alte q́ue suppurationes oriuntur, omnibus sanè humeri breuiores fiunt: ac siue secentur, siue vrantur, siue per se pus aperiatur, scire licet hæc ita se habere. Maximè verò brachio vti queunt, quibus à primo natali die humeri breuiores sunt: neque ipsi tamen sursum ad aurem porrigere brachium possunt, cubito extento, nisi multò minùs, quàm ab integra parte.* A.ibidem.

Potest hoc etiam, dum in vtero sunt, accidere: aliam verò noxam, quæ iis, qui in vtero gerũtur, causa sit, vt articulus elabatur, difficile est inuenire. sed has ambas accidere nihil prohibet: potest enim, dũ infans in vtero est, à natura suppuratio fieri, aperiri, & ad cicatricẽ vlcus perduci: quod magis adhuc euenit, vbi humeri caput elabitur ob humorem infantis naturalem, & quia cauum commissuræ ipsius humeri tale est, vt facilè articulum expelli patiatur.

61 *Quibus verò ætate iam robusta humeri caput erupit, neq; restitutũ est, pars, quæ super commissurã est, tenuatur, et gracilioris habitus fit. vbi dolore liberãtur nõ æquè præstare possunt opera omnia, quæcũq; requirũt, ut cubitus à pe*

ctore

A *ctore diductus in latera attollatur. Ad ea autẽ valent quæcunque efficienda sunt humero vel in priorem partem, vel in posteriorem ad pectus adducto: nam terebra, serra, secure, ac rastris vtuntur, dummodo cubitum non admodum attollere necesse sit, atque ad alia omnia idonei sunt, quæ brachia postulant ita figurata.*

His, qui hoc vitio tenentur, pars, quæ super humeri commissuram est, protinus etiam inter initia tenuior apparet, & gracilior, quum humeri caput lati scapularũ ossis cauum reliquerit: sed et istiusmodi in posterũ adhuc amplius conspicitur, eo quod procedente tempore emacrescant partes musculi, Δ literã referentis, quod redditus sit imbecillis, quum sequens humeri caput, vi deorsum feratur ad alam: & quod immobilis maneat, neque suo munere fungatur, quod erat humerum attollere: quare frigidior & imbecillior redditur, atque emacrescit: quandoquidem labor firmat, ignauia tabidum reddit.

De Svmmitate lati Scapvlarvm Ossis, qva cvm Ivgvlo conivngitvr

62 B *Quibus lati scapularum oßis summitas diducitur, extare videtur os, quod recedit: est autem hæc ligamentum iuguli cum lato scapularum osse. Diuersa autem est hac parte natura hominis à cæteris animalibus. Medici itaq; in hoc casu maximè decipiuntur: excitato enim osse, quod recedit, humeri commissuræ pars superior apparet depressa, & caua, ita, vt quasi prociderit humeri caput, prouideant. Noui ergo complures medicos alioquin non ignobiles, qui summopere læderent, dum niterentur huiusmodi humeros restituere, vt qui luxatos esse extimarent: nec priùs desisterẽt, quàm vel rem desperarent, vel indicarent per se non posse humeri articulum restituere. His eadem curatio conuenit, quæ cæteris eius generis, nempè ceratum, panni, fasciæ, atque eadem vinciendi ratio: veruntamen deorsum cogendũ est id, quod excedit, tum ea parte plurimi panni iniiciendi, maximeque adstringendum, humerusque ad latus continendus est, suspensus à parte superiori. Hac enim ratione id, quod receßit, proximè adducetur: quam rem scire optimè licet, atque prædicere, omni periculo vacare, si alioquin tibi videatur: ex hoc enim casu, nec paruum nec magnũ in humeri commissura oritur detrimentum, sed aliquid decoris eo loco amittitur: nunquam enim huiusmodi os in naturalem & antiquam sedem reuertitur, sed necessariò, siue amplius, siue minùs, à superiori parte prominet: neq; enim aliud os vllum in pristinam sedem reuertitur, quod recesserit ab aliquo osse, cum quo naturaliter iungeretur. Paucis autem diebus à dolore liberatur latum scapularum os summum, si commodè vinciatur.*

A.ibi. c.14.fol. 79.d

Indicat lati scapularum ossis summitatem esse coniunctionem. dicit etiam ipsam esse os, quo
C alligantur proposita ossa ambo. constat autem summitatem lati scapularum ossis esse chartilaginosum os, quod situm est, quà iugulum cum lato scapularum osse committitur, à quo depẽdent membranæ, quibus extrema ossium colligantur. Hoc, vbi recedat, iugulum etiam sequi consueuit, & idcirco restituitur iugulo deorsum compulso, sic, vt ea parte in orbem quodammodo inclinetur: quo fit, vt in iuuenibus faciliùs cogatur, nam, quo magis ętas procedit, eo magis corpora nostra siccantur. Ergo, quemadmodum sicca ligna minimè idonea sunt, quę curuentur, madentia autem & viridia facilè id patiuntur: eodem modo & ossa eorum, qui adhuc increscunt, coacta curuari possunt, ac multò magis, vbi rara sint, & cauis plena, quale est iugulum. Equidem experimento sensi iugulum in me ipso curuari: nam, quùm vinculi vi vehementer compelleretur, altè vrgebat. quod ego pertuli quadraginta dies, quibus iugulum ad humeri caput ita adductum est, vt iis, qui nunc aspiciunt, nunquam recessisse videatur: quique tunc quùm recessit, diductum interuallo trium digitorũ viderunt, rem admirentur. Inde tamen factũ est, vt humerus id temporis minimè nutriretur, ita, vt penitus emacresceret, cùmq; eo brachiũ etiam nutriri desineret. Sed his omnibus, vno vinculi præsidio succurrens, non multo tempore à soluto vinculo totũ membrum refeci. In adolescẽte autem, ac multo magis in puero, os faciliùs vinculo cogitur: ego verò, quùm
D id mihi accidit in palęstra, annũ agebam trigesimumquintum. nullum tamen alium ex iis, qui firmissima ætate essent, æquè licuit ad sanitatem perducere, eo ꝙ vinculi vim minimè ferrent. Ipse igitur locũ sensi frigidum prorsus, sic, vt totum diẽ ac noctem perfundere calidum oleũ cogerer, pelle toto corpori subiecta, super qua nudus iacebã, quùm caniculæ æstus vigeret. A pedibus igitur inani pelue subiecta pellis ita figurata erat, vt oleum per eam commodè funderetur. quidquid autem in pelui coactum erat, in ollam coniiciebatur iuxta ignem, vt calefieret, eo q; inde accepto totus affectus locus perfundebatur. at quùm, vel modicum quid aliquando intermittebatur, sentiebam continuò musculos iuxta ceruices distendi, sic, vt apertè cõstaret sequuturam esse neruorum distentionem, si ignaui fuissent, qui perfundebant. Mihi etiam aliud euenit, quod nõ parùm in causa fuit, vt musculi malè afficerentur, atq; id quoq; enarrasse operæprecium erit, ne quis existimet malè affici musculos, propterea ꝙ iugulum duntaxat deorsum fuerit coactum. In palęstra enim lati scapularum ossis summitate diducta magister intuitus partem superpositam humeri cõmissuræ, depressam, existimans humeri caput in alam excidisse, intentionem tentat, atque impulsum: quæ quidem artificiosè agit. at quùm sine vllo profectu operã perderet, arbitror peccati aliquid in impellendo: quamobrẽ alios adhiberi iubeo, qui cum ipso humerũ, & ab inferiori parte,

& à

& à contraria extendant: atque ipſe integræ manus digitos, quantum poſſum, intrò demitto ad E humerum, qui excidiſſe videbatur, vt inditi inter latus & humeri caput, ipſum impellerent: nihil autem inueniens in ala præter naturam, iubeo, vt extendere ceſſent, qui cum magiſtro ſimul vim adhibebant, eo quòd humeri caput non procidiſſet. hi verò exiſtimantes me fracti animi ob dolorem eſſe, hortantur, vt ſibi me ipſum committam, nec ab extendendo deſiſtunt, ita, vt muſculum auulſiſſent (quæ res aliis iam accidit) niſi fortè alter adueniſſet, qui optimè nouerat me nullo modo ob mollitiem extendentes prohibere. hic eos remouet, ac me rogat, quid mali ſit, quid'que faciendum cenſeam. reſpondeo ſummitatem humeri diductam eſſe, opus autem mihi eſſe oleo, linteis, lana. eo igitur ad balneum, multo'que oleo perfuſus maneo in labro, quoad poſſum, dũ, quæ ad curationē facerent, afferrentur. Quare muſculis aſſidua perfuſio neceſſaria fuit, quùm malè affecti ea ratione fuiſſent. multi autem vinculum non ſuſtinent, etiam ſi id non accidat, ſed malunt in poſterum, quę ex eo malo moleſtia ſequitur, ferre, quàm id quadraginta diebus ſuſtinere: neq; enim breuiori ſpacio conſequi eos poſſe exiſtimo, vt iugulũ ita exquiſitè curuetur. Reliqua Hippocratis verba plana ſunt.

De Ivgvlo fracto F

63 *Iugulum comminutum, ſi ex toto fractum ſit, faciliùs curatur: ſi in longitudinem, ægriùs: hæc autem contraria ſunt, atque aliquis exiſtimet. Id igitur, quod ex toto fractum eſt, magis vtiq; in ſuam ſedem compelli poteſt: ac, ſi ſumma cura prouideatur, quod ſublimius eſt, magis deorſum cogetur idoneo habitu, ac debito vinculo: quamuis autem ex toto in ſuam ſedem non collocetur, tamen ea pars, quæ excedit, non valdè acuta apparebit. At quibus in longitudinem frangitur, ſimile vitium eſt, atque vbi oſſa diducuntur, de quibus ſuprà tractauimus: non ita enim in ſuam ſedem reſtituitur, extans'que oſſis extremitas aſpicitur admodum acuta. In vniuerſum autem ſcire conuenit, nihil humeri cõmiſſuram aliam'ue partem lædi, quùm iugulum frangitur, niſi (quod raró accidit) corrumpatur.*

Ex toto frangi dicit, quod nulla parte hęret: cuius contrarium eſt, quod non ex toto abrumpitur. Id vno modo fieri expreſſit, quùm inquit /ſi in longitudinem, ægriùs/: ſimul q; demõſtrauit, quod ex toto abrumpitur, tranſuerſum abrumpi: quod non ex toto, in longitudinem. ergò, vbi ex toto comminuitur, partes cedere inter ſe plærunque ſolent, atque vna ſurſum ferri, altera deorſum, tum altera in interiora, in exteriora altera. qua de cauſa videtur fractura grauis, & ægrè ſanabilis. Verùm altero modo, quùm fractura in longitudinem eſt, leuior quidem apparet, ægriùs ta G men curationem admittit: nequit enim iugulum faſcia excipi in orbē, ſicut membra: qua via duntaxat propelli, atque adduci poſſet, quod in longitudinem fiſſum eſt. Quòd ſi hęc, quæ nunc oſtēdimus, in memoria habeantur, nihil obſcurum videbitur ex iis, quæ ab Hippocrate in ſequentibus ponentur.

64 *Iuguli fractura deformitatem affert: deformitas autem principio maxima eſt, deinde minor.*

Satiùs fuiſſet dicere /minùs apparet/. principio enim rei nouitate deforme vitiũ videtur: procedente tempore, ſicut alia omnia, quibus aſſueſcimus, ita deformitatem paruifacimus.

65 *Saneſcit autem citò iugulum, atque alia oſſa, quæcunque rara ſunt, quoniam callo hæc maturiùs obducuntur. Igitur, vbi caſus recens eſt, ægri ſolliciti ſunt, putantes malum grauius eſſe, quàm ſit, medici autem ſedulos in probè curando ſe exhibent: procedente tempore laborantes, vt qui non doleant, neque ingreſſu, neque cibo prohibeantur, rem contemnunt, at medici, vt qui locum reddere decorum non poſſunt, ſe ſubducunt, neque offenſorum negligentiam iniquo animo ferunt: interim callus feſtinat increſcere. Deligandi autem ratio ea conuenit, quæ plæriſque, cerato, pannis, faſciis mollibus, adhibitis. Hæc autem prouidiſſe oportet, atque item nouiſſe in hac præſertim curatione, plurimos H pannos, quà os extat, obiiciendos eſſe, ac faſcias plurimas, ibi'que maximè premendum. Non nulli exiſtimarunt plumbi aliquid alligandum, quod oneri eſſet, vt deorſum cogeret, quod extaret. Fortaſſe autem nec illi ſapiunt, qui ſimpliciter vinciunt, quandoquidem neque propoſitus modus fracto iugulo conuenit: nihil enim ferè cogere poteſt, quod excedit. Sunt & alij, qui cognoſcentes vincula ipſa aliena eſſe, neque in naturalem locum adducere, quod extat, deligant quidem eiuſmodi ægrotantes pannis faſciis'que ſuperdatis, perinde atque alij: ſed hominem faſcia aliqua cingunt, qua parte commodiſſimè cingitur: vbi pannos obiecerint, quà fractura extat, ſic, vt ea parte in tumorem aſſurgant, caput faſciæ ad cingulum à priori parte deuinciunt, faſciam'que è regione iuguli porrigunt ad partem poſteriorem, & in cingulum demiſſam ad priorem adducunt, atque inde rurſus ad poſteriorem. Alij faſciam in cingulum non demittũt, ſed inter anum & naturale: tum iuxta anum ipſum, dein circa ſpinam ducentes, ſic fracturam comprimunt. Hæc, quùm ab eo audiuntur, qui vſum non habet, propè videntur ſecundum naturam eſſe: at, vbi quis ea experiatur, inutilia comperiet, neq; enim aliquod tēpus immobiles manent, etiā ſi homo cubet, quanquā hoc modo proxima eſſent: tamen ſi cubans crus flectat, aut ipſe curuetur, oēs faſciæ mouebuntur: præterquam quod hæc vinciendi ratio alioquin fœda eſt.*

Cauſam ipſe adiungit, quamobrem hæc celeriter ſaneſcant: ſed cur callus maturè increſcat, cauſam

A causam non expressit, vt quæ ex natura ossium, de quibus tractatur, percipi possit, quoniã in iis, quæ rara sunt, multum humoris contrahitur. In prioribus autem demõstrauimus, recepto humore ob affecti ossis vim spissato, in oris fracturę callũ increscere, qui, vbi satis increuit, fracturæ oras illigat, atq; adstringit. neq; enim os altioribus partibus solidatur, quẽadmodum caro, sed (vt dictũ est) in summo, quasi vinculo adstringit. Quæ sequũtur, si diligenter cõsiderentur, oĩa plana sunt.

66 *Siquidem anus comprehenditur, fasciæ q; in hac loci angustia colliguntur. Quod verò ad eas fascias pertinet, quæ in zonam induntur, non ita arctè hæc cingitur, quin sursum ferri cogatur: quod vbi accidit, necesse est totum vinculũ relaxari. Proximè autem moliri quis sibi videbitur, quamuis nihil magnum efficiat, si fascias non nullas in cingulum demittat, sed plærasque ad primum vinculum adhibeat: hac enim ratione maximè stabiles erunt, & alteri circuitui alter auxiliabitur. Plurima quidem dicta sunt ex iis, quæ ad iuguli fracturam attinent. Scire autem licet, iugulum plærunque ita frangi, vt ea pars, quæ à pectore est, sursum feratur: quæ à summitate lati scapularum ossis, deorsum: cuius causa est pectus, quod neque admodum sursum, neque admodum deorsum mouetur.*

Loci angustiam dixit στενυγροχωρίην. quod nomen (vt quibusdam placet) nõ componitur ex vocabulis ὑγρȣ͂, στενȣ͂, & χώρας, quæ significarent humidum, angustum, locum, sed deducitur à

B voce στενυγρὸν, quę nihil amplius sibi vult, quàm στενὸν, quod significat angustum. vnde quadam additione (quam figuram παραγωγὴν dicunt) deducitur στενυγροχωρίη, quę nihil aliud sibi vult, quàm angustiã. quod ex iis euidenter colligitur, quæ Simonides sic scribit ȣ̓́πω τὶς ὅυτω δασκίοις ἐν ȣ̓́ρεσιν ανὴρ λέγεται λὶν, ȣ̓δὲ πάρδαλιν μοῦνος στενυγρῷ συντυχὼν ἐν ἀτραπῷ. effertur autẽ secunda syllaba tenui spiritu.

67 *Exiguus enim est motus articuli, à parte ossis pectoris.*

Exiguum motũ vocauit κιγκλισμὸν. At siue vocabulum sumatur à motacilla aue, quę grece κίγκλος dicitur, eo ꝙ assiduè caudam moueat, siue à quouis alio, non pertinet propriè ad hunc locum: sed magis persequi causam oportet, cur commissura iuguli cum pectore, quamuis sicut alię non nullæ referri inter minimas non debeat, tamen nihil ferè moueatur. sed quã huius rei causam Hippocrates tradat, audiamus de verbis ipsius. Os pectoris στῆθος appellat, quo nomine significasse nunc videtur, non omne id, quod est à priori parte thoracis, sed medium os, in quod se inserunt costæ, quod græcè à iunioribus medicis στέρνον vocatur, de quo rectè dixit,

68 C *Ipsum enim os pectoris sibi continuatur, & spinæ.*

Os pectoris sibi ipsi cõtinuari manifestissimũ est, sed & spinę etiam. liquidò constabit, si qñ in cadauere detracta carne costas videris à posteriori parte, spinę: à priori, ossi pectoris, inhærere.

69 *Sed & iugulum prope humeri articulum supernatat. Cogitur autem moueri sæpissimè, eo quòd cũ summitate lati scapularum ossis iungatur. Maximè autem, vbi perrumpitur, pars, quæ ab osse pectoris est, sursum fertur, neque facilè solet deorsum repelli, quoniam natura leuis est, spacium que ipsi latius patet à superiori parte, quàm ab inferiori: latum verò scapularum os, humerus, & quæ his inhærescunt à costis & osse pectoris, optimè soluuntur: quamobrem possunt plurimum attolli, atq; demitti. Itaq; vbi iugulum frangitur, ea pars, quæ est à lato scapularũ osse, deorsum cõuertitur: faciliùs enim deorsum fertur vnà cum humero ac lato scapularum osse, quàm sursum. Quando igitur sic se res habet, decipiuntur, qui censent posse, quod super excedit os, deorsum compelli: namq; in aperto est inferiorem partem ad superiorem adducendam esse, ea siquidem mouetur, ea à naturali sede recedit: cõstat autem hanc aliter nullo modo propelli posse, vincula enim nihil magis adducũt, quàm repellant. Si quis autẽ humerum, ad latus, quantum potest, adductum sursum attollat, vt humeri cõmissura maximè acutam se ostendat, hoc pacto concurret cũ osse pectoris, à quo recessit.*

Solet Hippocrates quasdam figuras ac linguarum proprietates vsurpare, quamuis consuetam

D locutionem sequatur. Simile quid apud Xenophontem legitur. ipse enim, si quisquam est, qui vsitata locutione vtatur, in his nomen profitetur suũ. sępiùs tamen inserit vocabula lingue propria, ac translata: quod rariùs apud hunc, frequentiùs apud Hippocratem reperitur: quemadmodum in pręcedentibus verbis, vbi κιγκλισμὸν dixit paruum motum, nunc verò, πλοώδης ἐςί, quod supernatat. id autem quasi sine fulcro significat: cuius rei testimonium facit, quod subiicit, quùm inquit /cogitur autem moueri sępissimè, eo ꝙ cum summitate lati scapularum ossis coniungatur/. at summitas lati scapularum ossis rursus ob humeri articulum sępissimè mouetur, quùm ipse imbecillis sit, & maximi motus. Initio verò sermonis /propè/ dixit. dubium aũt est ad locũ ne, an ad rem debeat referri: vel enim accipiemus, prope articulũ, frequẽter iugulum moueri, quã sententiã magis probo: vel (vt quibusdam placet) /propè/ referemus ad frequentẽ motũ, ita, vt mens eius sit, iugulũ maximè propè accedit ad ea, quę frequẽter mouẽtur, quùm humeri articulo iungatur.

70 *Si quis igitur legitimum vinculum adhibeat, vt celeriter glutinetur, cætera verò omnia extra huiusmodi habitum superuacua existimet, rectè vtique sentiet, celeriter que hominem ad optimam ualetudinem perducet: quem iacere maximè ad rem pertinet, satis que sunt quatuordecim dies, si quiescat, summum viginti.*

Legitimum vinculum appellat,quod omnibus in consuetudine est, ac iam est veluti lex quædam non scripta.sic enim & in vita fit,vt quos mores,omnes student,legibus similes sint. Vinculum igitur quod ad fracturas pertinet,huc non admodum accommodatur, atq; idcirco fusiùs de ipso scripsit in primo de fracturis: hîc autem nullum vitium exponitur, ad quod eiusmodi vinculum adhibeatur.Ostendimus enim in commentarijs in eos libros, & nunc etiam in memoriā redigemus,morbos omnes,quibus accōmodatur id vinculum, quod ad fracturas pertinet,traditos fuisse ab Hippocrate in eo volumine: in hoc autem omnes, qui alteram vinciendi rationem postulant.Porrò autem in eo vinculo,quod ad fracturas pertinet, fascia super affectū membrum in orbem circundatur, sed in altera vinciendi ratione fertur ad alias partes,ac plurimum ad eas,quæ vitiatæ sedi contrariæ sunt: quod in libro de officina medici testatur, cùm inquit, Consentit autē cum capite humeri fascia ad alteram alam demissa.

71 *Si in iuguli fractura (quod rarò accidit) contrarium eueniat, vt scilicet id oßis, quod à pectore est, subiiciatur id, quod à summitate lati scapularum oßis sublimiùs feratur, ac super alterum excedat, nullo magno præsidio opus est: demisso enim lato scapularum osse,cum humero,rectè ossa inter se concurrent: ac quæuis ratio vinciendi satis erit, & callus paucis diebus increscet.*

In superioribus quidem demonstrauit,vbi totum iugulum transuersum abrūpatur, ferè quod à pectore est,sursum conuerti: quod à summitate lati scapularū ossis, deorsum. nunc eum modū persequitur,qui rariùs accidit,sub quo ea pars iuguli,quę est à summitate lati scapularū ossis, sursum fertur,quę à pectore demittitur: atq; hic (vt ait) faciliùs sanescit.nam demissa summitate lati scapularum ossis,simul etiam demittitur ea iuguli pars,quæ ipsi continuatur,sic'que alteri ęquata illigatur,curatur'que.

72 *Quòd si non comminuatur hoc pacto,sed ab hac vel illa parte in latere erumpat, in suum locum collocandum erit, lato scapularum osse vnà cum humero excitato,quemadmodum & in superioribus explicauimus: vbi restitutum fuerit in pristinum statum,reliqua curatio celerrimè perficietur. Plærunque igitur,cùm partes inter se cesserunt,ipso humero sursum coacto restituitur.*

Quod ab ipso nunc proponitur,accipere debemus in osse,quod in interiorem vel exteriorem partem prolabitur. intellige nunc,quam dico interiorem partem, eam, quæ altè sita est in corpore: exteriorem,quæ in superficie ad cutem.

73 *Vbicunq; autē,quod à superiori parte est,in latus vel in inferiorē partem veniat, cōmodè restituitur,si homo resupinetur subiecta aliqua re inter scapulas,quæ attollat sic, vt pectus quàm maxime recuruetur: aliquis item humerum iuxta latus extentū sursum adducat: medicus verò altera manu ad humeri caput data prominentiori palmæ parte repellat,altera quod diductum est, componat: sic enim maximè in naturalem sedem restituet. Sed (sicut iam diximus) superius os deorsum ferri maximè solet. Plærisque, vbi alligati sunt, conuenit ita figurari, vt cubitus iuxta latus contineatur,sic'que humeri caput excitetur.*

A Æger supinus collocatus.
B Puluinus inter scapulas subiectus.
C Alter brachium à costis diductum attollens.
D Medicus fracta ossa componens.

Vbi ea pars iuguli,quæ cum pectoris osse cōmittitur, vel in latus, vel in inferiorē partē prorumpat,tunc ait cōmodè restitui,si homo resupinet̄,subiecto īter scapulas iuxta spinam puluino, seu ceruicali, siue tali quopiam, vt hac via thorax totus recuruet̄.hoc autē expressit vocabulo περιρρηδὲς, quod poeta ēt vsurpauit, quùm inqt, Περιρρηδὴς δὲ τραπέζῃ κατέπεσε. Homine igitur ita figurato,pręcipit,vt medicus altera manu humeri ad latus adducti caput in exteriorem partem repellat, sic enim diductę iuguli partes plurimum inter se recedent,recuruato pectoris habitu multum ad eam rem cōferente: altera manu componat,atque in vnum adducat diductas iuguli partes. humerum verò iuxta latus sursum compelli interdum satiùs esse in sequentibus adscribit.

Sed

74 A *Sed quibuſdam (vt narrauimus) debet humeri caput ſurſum vrgeri: cubitus autem ad pectus adduci: manus verò ad ſummitatem lati ſcapularum oſsis ab integra parte porrigenda eſt. Quòd ſi homo cubare non recuſet, aliquid imponere conuenit, quo fulciatur, ſic, vt humeri caput maximè ſublime ſit: at ſi inambulet, fundam à ceruicibus ſuſpendere ex faſcia oportet, quæ cubiti eminentiam complectatur.*

Hæc figurandi ratio efficit, vt humeri caput in exteriorem partem compellatur, cum quo adducitur & iuguli pars, quæ ſummitati lati ſcapularum oſſis adiuncta eſt. Sed eiuſmodi habitu inquit ferè opus non eſſe, quòd ſuperiori ſatis reſtituatur, ſub quo humerus iuxta latus extentus adducebatur, cubito ibidem collocato, non quemadmodum nunc pectori ſuperimpoſito. Abſtinere igitur debemus ab imponendo cubito ſuper pectus, non quò hic habitus priori ſit deterior, ſed quò per illum duntaxat, plęraque pręſtari poſſint, quæ ad reponendum idonea poſita ſunt. Quo modo, ſi res non ſuccedat, ad habitum tranſibimus ſecundo loco oſtenſum.

GALENI IN HIPPOCRATEM DE ARTICVLIS COMMENTARIVS SECVNDVS

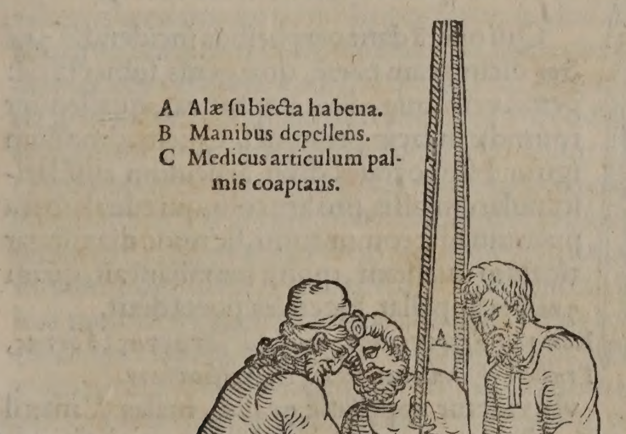
Vido Vidio Florentino interprete

ARGVMENTVM LIBRI

Agit de reliquis Manus articulis: de Faciei malis, ac maxillis: de Naribus & Auribus curandis: cum luxata vel fracta fuerint.

De Cvbito

C *CVbiti articulus, vbi paulum dimotus ſuo loco exceſſerit, vel ad pectus, vel in partem exteriorem, maneat q; pars eius acuta in cauo humeri, rectà extendere oportet, & quod extat repellere, atque ad latus vrgere. At vbi toto loco motus fuerit in hanc vel illam partem, idẽ extendendi modus aptatur, qui fracto humero, cùm deligandus eſt: ſic enim curua pars cubiti non impediet: maximè verò verſus coſtas erumpit. Reſtituitur autem plurimum reductus, ne humeri caput attingat cubiti proceſſum: ita autem collocatus vt non hæreat, circumagitur ac circumflectitur, non rectà cogitur: eodem que tempore vtrinq; in contraria compulſus in ſuam ſedem reſtituitur. Expedit & cubitum nunc pronum, nunc ſupinũ conuertere. In curatione ita figurare brachium oportet, vt manus paulo ſublimior cubito habeatur, humerus verò ad latus: ſic autem & ſuſpenſum & collocatũ naturæ & vſui cõmodum erit, modò callus non malè increſcat: increſcit autem celeriter. Lintea verò adhibenda eo modo ſunt, quo articulorum ratio poſtulat, vt pars quoque acuta adligetur. Malum autem luxato cubito maximè recrudeſcit febre, dolore, vomitu puræ bilis: præcipuè cũ in poſteriorem partem exciderit, quòd cartilaginoſa ſit: deinde cùm in priorem: ſed curatio eadem eſt. Vbi in poſteriorem partem prolapſus reponitur, rectà extendere oportet: ſignum autem ſic prolapſi eſt, quòd homo extendere brachium nequit, nam vbi in priorem venit, flectere non poteſt: tunc autem durum aliquid implicitum cõuenit iniicere, & cubitum porrectum plurimum repentè circa ipſum flectere. Diducta autem oſſa intelliges, vbi eam partem tangas, qua vena in humero diuiditur: ſed hæc celeriter callo circundantur. Oſſa autem à primo natali die breuiora fiunt, præſertim quæ proxima ſunt cubito, deinde quæ manui, tum quæ digitis. Humerus autem & ſcapula propter motum ualidiora euadũt: ſed & alterum brachium propter opera validius eſt.*

D

A Alæ ſubiecta habena.
B Manibus depellens.
C Medicus articulum palmis coaptans.

Minuitur caro vbi in exteriorem partem venit ab interiori, alioquin à contraria illi, in quam venit. At vbi cubitus in interiorem vel exteriorem partẽ prolabitur, diſtentio ita adhibenda eſt, vt cubitus ad rectum angulum cum humero collocetur. Attollere autem alam oportet faſcia ſubiecta, & cubitum ſuper rem aliquam collocare,

*care, ac iuxta articulum graue aliquid appendere, aut manibus deorsum vrgere. Suspenso autē articulo necesse est pro- E
minentioribus palmarum partibus adurgere, quemadmodum in manibus. Hæc figura conuenit dum deligatur, dum
suspenditur, dum collocatur: vbi in posteriorem partem subito extendere oportet, & prominentioribus palmarū par
tibus in suam sedem compellere, quod similiter seruandum est in alijs reponendis: vbi in priorē imposito linteo in pilæ
speciem inuoluto flectere simul, & reponere necesse est: quòd si in alteram partem vergat, cùm reponitur, vtrumque
fieri debet. Figura autem, quæ communiter aptatur, cùm reponitur, & cùm deligatur, idonea esse etiam potest, cùm di
stenditur, ita, vt in omnibus communiter requiratur. Quòd spectat ad modos reponendi, reponuntur alij suspenden
do, alij distendendo, alij circumducendo: quæ celeriter fiunt, vbi figuræ in hanc vel illam partem excedant.*

De Manv

2 *Manus autem articulus in interiorem, vel exteriorem partem promouetur: sed maxima ex parte in interiorem.
Manifestū indicium, vbi in interiorem, quod curuari: vbi in exteriorē, quòd porrigi digiti non possunt. In restituendò
collocentur digiti super scamnū, & in diuersas partes distendantur: quod extat ex osse vel prominentiori palmæ par-
te, vel calce simul repellatur, & in anteriorē & inferiorem partem vrgeatur: sed ab inferiori iuxta alterum os, pila
aliqua mollis subiiciatur, manui pronæ, vbi à superiori est: supinæ, vbi ab inferiori. Curatur autē linteis. Prolabitur
tota manus vel in interiorē, vel in exteriorem partem, vel in hoc aut illud latus, maximè autem in interiorem. Pro F
mouetur aliquando & appendix: aliquando & alterū os diducitur, tunc autem vehementer extendere conuenit, &
quod extat repellere: reliquum verò à contraria parte adurgere, duobus modis retrò, & ad latus, vel manibus super
scamnū, vel calce. Maximè autē recrudescunt & deformitatē afferunt, tēpore tamen confirmantur, ita vt vsui sint.
Curatio autē lintea postulat, quæ ad manū & cubitum pertineant: tum ferulas, quæ vsque ad digitos accōmodentur.
Alligata autē ferulis sæpius resoluere oportet quàm fracturas, & vberius inungere. Verū à primo natali die breuior
fit manus, & minuitur maximè caro à parte contraria illi, in quam os venit: ei verò qui iā adultus est, ossa manent.*

A Extendentes in diuersa.
B Medicus palmis os eminens retrudens.
C Inuolucrum molle alteri ossi subiectum.

De Digitis

3 *Digiti articulus, vbi excidit, in aperto est. Restituitur
recta distendendo, tum quod extat repellendo, & in con
trariam partē adurgendo. Curatio fascias & lintea po-
stulat. Nisi restituatur, callo extrinsecus circundatur.
Luxata autē ossa uel à primo natali die, vel ei qui adole
scit, ab inferiori parte breuiora euadūt, et caro minuitur,
à contrario illi in quā prolapsa sunt, sed iā adulto manēt.* G

Maxilla paucis hactenus toto loco mota est. A. li. 4. f. 5. t. c. 2. 478. d

4 Sect. 1. t. 1. 251. e Qui operā dant corporibus incidendis γνάθον dicunt eam partē, quæ genis subiecta est:
genas verò, quę μῆλα vocant, eas, quæ leniter
rotundæ in facie prominēt. Quemadmodum
igitur Hippocrates dixit, articulum autē lati-
scapularum ossis, pro articulo, qui cum lato sca
pularum osse committitur, sic nunc maxillæ ar
ticulum intellexit, quùm maxillam ait, quam
γνάθον appellat. Sic etiam poeta dixit,

Κόπτων ἀμφοτέρησι χαμαὶ δ' ἅπαντας ὀδόντας,
Γνάθων ἐξελάσαιμι συὸς ὥς ληϊβοτήρην.

vbi videtur appellasse γνάθους, malas & maxil
xillam, quas ipse etiā Hippocrates in sequentibus γνάθους nominat. Atque hęc de vocabulo. cur H
autē scripserit paucis maxillam toto loco moueri, ipse deinceps docebit. animum igitur adiūgito.

5 *Os enim, quod à malis procedit, cum eo coniugatur, quod ab aure, hoc autem maxillæ capita excludit: quorum
vnum à superiori parte situm est, alterum subiectum. Item ex maxillæ capitibus vnum quidem ob longitudinem nō
facilè expellitur, quod rostro simile, iugale os excedit.*

Anteà quoq; diximus in expositione libri de fracturis, & in primo cōmentario, si quis nō in-
telligit, quę ita clarè ab Hippocrate exponunt, huic opus esse monstratione ossiū, pręcipuè homi
nis, vel certè simię. satius autē est nō tūc, cùm liber legitur, sed prius per ociū ossa inspicere. Dixi-
mus itē scriptum fuisse à nobis librū de ossibus ad eos, qui primas institutiones addiscunt, in quo
antè exerceri melius est eū, qui percepturus est, quę ab Hippocrate scribūtur. Atqui, vt in superio
ribus scripsi, sic etiā nunc faciā mediam quandam doctrinā, inter eam, quę conuenit iis, qui inspe
xerint, & eā, quę iis, qui non inspexerint. Hoc enim pacto, qui inspexerint molestè sermonis lon
gitudinē non ferent: qui nō inspexerint quasi descriptionē quandam habebunt exquisitę cogni-
tionis, quę haberi nō potest, nisi ossa ipsa inspiciant. Intelligito igitur ex partibus oris, quę dētes

continent,

A continent,eam,quæ mouetur,esse maxillam: quę immobilis est,malas: in vtroq; item osse dentes contineri,tam magnitudine, q̃ numero, inter se æquales. Procedit autem à malis os tenue continuatum illi ossi,quo cõtinetur angulus oculi temporibus propior. cum hoc alterum os nectitur, in quo situm est foramen auris.quà verò coeunt hæc inter se, commissura fit suturæ similis. Hoc igitur os,quod malas capiti annectit,ab iis,qui incidendis corporibus operam dederũt, iugale os appellatur: quandoquidem & ipse Hippocrates/coniugatur/ inquiens,ostendit duo ossa inter se coniungi,quasi iugo subiecta.huic autem iugo cauum subiectum est nõ mediocre,in quod se inserit alterum maxillæ caput, quod rostrum refert. hoc & fœminino genere κορώνην, & neutro κόρωνον, græci appellant.Iuxta hunc processum maxilla quoq; alterum exigit,per quem cum capite prope aurem committitur.Sed hic breuior est,alter multo longior. vterque distinguitur iugali osse,quod medium inter vtrunq; situm est,longiori humiliùs,breuiori sublimiùs.vtrosq; maxillæ processus Hippocrates nominauit capita, quùm inquit /hoc autem maxillæ capita excludit/ hoc est,diducit,separat q; inter se,alterum ab inferiori parte,à superiori alterũ. Constat igitur procidere maxillam non posse,nisi processus rostro similis iugali osse humilior demittatur. at nõ propterea simpliciter luxabitur,vbi illud accidat,aperto enim ore in suum locum reuertetur. Ad hoc B igitur,vt luxetur,necesse est reditum prohiberi,eo ꝙ ipsa in latus conuertatur. Rectè igitur in sequentibus inquit /luxari autẽ non potest, nisi ore vehementer aperto in latera conuertatur/ neq; enim ferri potest ipse processus infra os iugale,priusq̃ maxilla à malis plurimum diducatur,quod accidit,vbi homo maximè hiat: neq; reditu in suam sedem prohibetur, nisi in latus conuertatur. Ægrè igitur prolabitur & ob hęc,& ob musculorũ robur, quibus ad superiores partes alligatur, de quibus agit proximis verbis.

6 *Iam verò ab vtraque harum summitatum neruosæ oriuntur chordæ,quibus musculi illigantur,qui κροταφῖται, & μασσητῆρες dicuntur.*

Quæ ante κεφαλὰς id est capita maxillæ vocauit, nunc ἄκρεα id est summitates appellat, ab vtrisq; inquiens neruosas chordas oriri,quas τένοντας vocat. solet autem sic appellare eas musculorum extremitates,quæ græcè ab iis,qui versantur in corporibus incidendis ἀπονευρώσεις nuncupantur.Semper autem magis neruosæ sunt,q̃ medius musculus: verùm inter se differunt,eo ꝙ aliæ naturam magis neruosam habeant, aliæ minùs. vbi carnosa natura plurimum abundat,musculi extremitatem carnosam vocant,contra vbi neruosa superat, neruosam. nunc quia neruosæ C magis sunt,q̃ carnosæ,iure dixit ab vtroq; horum capitum neruosas chordas oriri: innecti enim inquit summitatibus maxillæ musculos,qui κροταφῖται & μασσητῆρες nuncupantur.Sed incertum est,num eosdem musculos his vocabulis appellet,an alios esse velit κροταφῖτας, alios μασσητῆρας, quoniam,qui post Hippocratem versati sunt in corporibus incidendis κροταφῖτας vocãt eos,qui à temporum ossibus oriuntur,quos vbi intenduntur,claudere & contrahere os apertè videmus: eos verò,qui maxillæ,quà latescit,illigãtur, vtrinq; scilicet vnus, μασσητῆρας nominãt, eo ꝙ in mandendo maxillam circũagant: quod efficere non ampliùs possunt,qui à superiori parte oriuntur,hi enim sursum solummodò ipsam adducunt,non tamen in latera mouent. Quocirca ipsis opus est in contrahendo ore,non secus etiam, vbi prioribus dentibus aliquid mordentes abscindimus,vel vbi comminuere aliquid caninis volumus.Sed,vbi cibum,vt contundamus, cõteramus q;, super maxillares imponimus (quæ actio μάσσησις græcè dicitur) musculi tunc suo munere funguntur,qui maxillam,cui illigantur,quà latescit,in latera mouẽt. Probabile igitur est hos musculos appellari μασσητῆρας: eos verò κροταφῖτας, qui à musculis iuxta ossa temporum (quæ græci κροτάφυς dicunt) oriuntur,qui & neruosas chordas continent,maxillæ summitatem rostro similem circumagentes. Atqui conditum est in ore par aliud musculorum, qui supernè ab D osse,quod ab alarum similitudine πτερυγοειδὲς vocatur,& à toto sinu iuxtà posito oriuntur. iunguntur autem maxillæ,ea potissimum parte, vndè processus ad commissuram fertur. perueniũt autem hi musculi ad eos,qui μασσητῆρες dicuntur, qui que (vt dixi) maxillæ inhærent ab exteriori parte,quà latescit,quùm ab ĩteriori parte duo,qui propositi sunt,vtrinq; vnus, maxillã,quà latescit,comprehendant.Ergo,quùm Hippocrates ait /iam verò ab vtraq; harum summitatũ neruosæ oriuntur chordæ,quibus musculi illigantur, qui κροταφῖται, & qui μασσητῆρες dicuntur/ constat nullo modo loqui de musculis,qui ab exteriori parte maxillæ superiniiciunt, sed duo musculorum paria indicasse,eos scilicet, qui euidenter ab extrema fronte oriuntur, & eos, qui iuxta sinum ossis πτερυγοειδοῦς: hi enim alterum processum attrahũt, quem inseri in commissuræ cauũ diximus: sed alterum musculorum par,quod (vt retuli) maxillæ extremitatem rostro similem in orbem amplectitur,rursus ipsos maxillæ processus sursum ad caput adducit.

7 *Et propterea vocantur,ac propterea mouentur,quòd inde illigantur.*

Quùm propositos musculos dixerit nominari μασσητῆρας, causam reddidit,cur ita appellent.

inde enim illigantur, hoc est, maxillæ summitatibus: propterea mouentur, quum mandimus, & μασσητῆρες vocantur. E

8 *Nam, quum edimus, loquimur, aut aliter ore vtimur.*

Maxilla solummodo mouetur, quum à malis ipsam reducant priores duo ceruicum musculi, cum quod μασσητῆρες illam adducant. Iure igitur euidenter mouentur, quum ei ossi, quod maximè mouetur, illigentur. Dicti autem sunt ob huiusmodi motum μασσητῆρες, à mandendo, quæ maxillæ actio valentissima est, leuiter enim mouetur, dum loquimur.

9 *Malæ quidem quiescunt: innectuntur enim capiti, sed non insinuantur vt articuli: at maxilla mouetur, vt quæ articulorum modo cum malis & capite committatur.*

Verbum /innectuntur/ συνήρτηνας dixit. non nulli scribunt συνήρθρωται, id est iungũtur, propterea quod Hippocrates ait συνάρθρωσιν esse iuncturam ossium, interdum eorum, quæ vix, interdum eorum, quæ nullo modo moueri videntur: sicut διάρθρωσιν naturalem cõmissuram ossiũ, quæ apertè mouẽtur. In propositis autem verbis commissuram articulorum ἀπάρθρωσιν vocat, quod idem notat ac διάρθρωσις siquidem & ἀπηρθρῶσθαι διηρθρῶσθαι significat. F

10 *At quamobrem neruorum distentionis, rigoris que, hic articulus primus indicio sit, vbi contrahitur: & quam ob rem plagæ in temporum musculis graues sint, & stuporem inferant: alibi explicabimus.*

Paucis persequi rem potuit. quoniam hic articulus ad neruorum initium propius accedit, primus neruorum distentionem concitat, plagas que habet stuporem inducẽtes. nescio autem quo pacto reseruauerit. fortasse voluit in scribendo demonstratione vti, mentionem faciens neruorũ, qui à cerebro ad hos musculos perueniunt, quod necessarium nõ fuit, in proposita doctrina, atque idcirco in alium locum, perfectum sermonem distulit.

11 *Atque hæ causæ sunt, cur non admodum prolabitur.*

Sed quæ nam sunt? nempe non aliæ, quam quæ dictæ sunt, quarum duplex est caput, natura ossiũ (vt narraui) & robur musculorum.

12 *Illud etiam in causa est, quod nulla ferè in edendo necessitas est, quæ cogat hominem aperire os, vltra quàm possit: luxari aũt aliter maxilla non potest, quocunque figuretur, quàm cùm ore vehemẽter aperto in alterã partẽ conuertitur.* G

Preter duas superiores causas, quę efficiunt, vt maxilla rarò luxetur, tertiã adscribit, scilicet nisi plurimum os aperiatur, luxari minimè posse. Verùm non sępè fit, vt nobis opus sit ore plurimũ aperto: quandoquidem eiusmodi actio duplici vsui accommodatur, vel vbi volumus ore magnæ molis quidpiam apprehendere, vel vbi quàm maximè hiamus: quorum illud rarò accidit, hoc delirantibus duntaxat. Quod & aliquando accidisse vidimus Plusio Placino, cùm quãtum poterat, os aperiret, deinde maxillam in latus deduceret. cõsueuerat autem sic subinde figurari, ac tanquã egregium factum, vltro semper hiare amplius conabatur.

13 *Veruntamen illud etiam efficit, vt maxilla excidat, quòd ex omnibus neruis ac musculis, qui iuxta articulos sunt, vel non longè ab articulis, quibus illigantur, quicunque in vsu frequenter dimouentur, dum extenduntur, maximè idonei sunt, qui extenti sequantur, perinde atque coria, quæ, quum optimè mollita sunt, plurimum extendi possunt.*

Quod ad propositas causas attinet, necesse est maxillã vel nullo modo, vel rarò admodum, luxari. Videtur tamen res aliter habere. excidit enim rarò, at nõ adeò, vt permulti nostrum eiusmodi casum non viderint, quod in iis euenit, quæ sunt rarissima. eo enim quod eiusmodi commissura multum mouetur, musculi nerui que ipsius tenduntur, & opportuniores sunt, qui extendantur, H quam quibus rarò motis opus est: quemadmodum (ait) & coria εὐδεψητότατα, hoc est, optimè mollita, plurimum extendi possunt: quoniam poeta verbum δεψεῖν mutuatur ad significãdum mollire, quùm inquit κηρὸν δεψήσας μελιηδέα.

14 *Ergo (quod propositum erat) maxilla rarò excidit, mutatur tamen subitò sæpè, quùm homo hiat, vt compluribus aliis musculorum, neruorum que motionibus accidit.*

Mutatur subitò dixit σχᾶται, quod verbum quid significet, intelligemus, si ea, cum quibus in oratione coniungitur, animaduertamus. inquit enim /vt compluribus aliis musculorum, neruorum que motionibus accidit/. quare σχᾶσθαι vitiũ est neruorũ ac musculorũ articulo non erũpente. Quid nã hoc vitij sit, aperit, quùm inquit /motionibus/. voluit enim ex naturali situ in alterũ mutari, id que subitò. idem & paulò pòst indicat significari verbo σχάσαι, quùm ait /dein subitò mutare ad tres habitus simul consilio directo/, vbi mutare dixit σχάσαι, hoc est, subitò mouere priorẽ habitum. adde, quod nunc etiã in Co, ac ferè in omnibus Gręcie ciuitatibus, σχαστηρίαν dicunt id, super quod pedẽ imponentes, protinus efficiunt, vt id in carceribus cadat, cui adstãt, qui

cursuri

A cursuri sunt. In palęstra item verbum σχάσαι significat brachium à priori situ celeriter retrahere. Vbi ergo dixeris maxillam σχάσαι, ad musculorum vitium referendum est, repentè mutatium alias partes, sic, vt musculi antiquam sedem minimè retineant, sed aliqua ex parte deprauentur, aliqua etiam extendantur.

15 A.li.4. f.5. t.1. c.7.478.e *Hinc autem "euidentissimũ est, cùm excidit: maxilla enim in priorem partẽ proiicitur, conuertitur q; in cõtrariã, atq; vndè luxata est, summitas q; ossis rostrũ referens magis extat iuxta malas, maxilla q; cũ malis ægrè cõmittitur.*

Diximus etiam in superioribus os, quod iugale appellatur, ita situm esse, vt superiniiciatur maxillæ summitati rostrum referenti: ac nisi in alterã partem prolabatur, maxillam ad suũ locum reuersuram. Necesse igitur est, si quando maxilla excidat, propositã summitatẽ extra iugale os ferri, nullus enim alius locus est, in quę impellatur. Quare meritò extat iuxta malas, quà situ est iugale os: sed quà potissimum situm sit, facilè percipies in homine gracili, musculum temporis, genã q; intuitus, inter vtrunq; enim situm est iugale os. In memoria itaq; habens eius situm, vbi aliquem videris, qui os claudere nequeat, maxilla in priorem partem proiecta, atq; in alteram inclinata, conari debes, exquisitè oculis, digitis q; summitatem comprehẽdere, quæ iuxta genam & iugale os B extat. At vbi sic habere comperies, optimum indicium erit maxillam excidisse.

16 A.ibidem. *His qua ratione "apertè reponi debeat, in aperto est. Oportet enim aliquo laborantis caput continente, alterum digitis maxillam ad mentum comprehendere, tam ab exteriori parte, quàm ab interiori, homine hiante quantum modicè potest: ac primò quidem aliquandiu maxillam manu in hanc, atque illam partem adductam dimouere: imperare que, vt ipse homo maxillam relaxet, simul que cum medico ipsam adducat, & adducenti quàm maximè pareat.*

Ratio reponendi euidentissima est iis, qui in corporibus incidendis, partium, quas narrat, cõpositionẽ diligenter inspexerint: ad quos respectũ habens, hæc scripsit. Quę deinceps adiũgit de restituendo, omnia plana sunt, nisi sicubi vnũ vel alterum verbũ occurrat, quod à nobis notabitˀ.

17 A.ibidem. e.f *Dein subitò "mutare ad tres habitus simul consilio directo: siquidem ab ea sede, in quam peruersa est, ad naturalem adducenda, præterea in posteriorem partem adurgenda est: tum æger obsequens eam debet cum malis committere, ac minimè hiare. Ratio quidem reponendi huiusmodi est, neque reponi maxilla potest, si aliter figuretur: lenis que medicina abundè est, nempè panni cum cerato, laxiori fascia alligati. Tutius autem est adomouere manũ homine resupinato, capiti subiecto scorteo puluino, maximè farcto, vt quàm minimè cedat.*

C

Vbi, priùs neruis & musculis agitatis atq; emollitis maxillam deorsum traxerimus, & quantũ potest à malis reduxerimus, debemus agere, quod ab Hippocrate iubemur, quùm inquit /dein subitò mutare/, quod σχάσαι dixit, id est repentè ac simul articulum collocare è regione suæ sedis: tum ita collocatum rursus in posteriorem partem momento impellere, homini imperantes, vt os claudat. Anteà quidem præcipiebat, vt homo hiaret, laxam maxillam præbens, id est nullũ musculum intendens: id enim maximè confert ad neruos musculos q; agitandos, repẽte q; ad naturalem sedem adducendum maxillam deprauatam, atq; ad compellendum in posteriorẽ partẽ. Nunc iã, vbi vtraq; maxillæ summitas sita est è regione suæ sedis, permittit musculos, qui κροταφῖται dicuntur, agentes, eam totam ad se ipsos attrahere: agunt enim, vbi ęger comprimere, claudere que os velit.

18

D

Aliquis autem caput offensi contineat.

Dum maxilla agitatˀ, ac modicè deorsum demittitur, pręcipit, vt caput contineatur, ne sequatur maxillam. quod perpetuum est in omnibus, quæ in diuersa duci debent. Offensum appellauit τετρωμένον, Iones enĩ quamlibet offensam τρῶμα dicunt.

19 *Quòd si maxilla vtraq; parte elabatur, curatio eadem est: sed homo minùs comprimere os potest. tunc enim mentũ magis prominet, sed in neutram partem inclinatur: intelliges autem in neutram partem inclinari, præcipuè ex dentiũ finibus, vbi inferiores è regione superioribus respondeant.* E

Maxilla ab vtraq; parte, dixit, γνάθοι ἀμφότεραι/. videbit autẽ γνάθυς appellasse nõ maxillã totam, sed vtrãq; eius partẽ, quà latescit: mentũ quoq; cùm γένυας dixerit, videri poterit intellexisse maxillę imum, quà nudũ os est sine carne, quùm inquit /tunc enim mentũ magis prominet/, sed paulò pòst maxillã totã nũcupauit γνάθον, quùm ait /sed si maxilla, quà ad mentũ iungit, diducat: sola autẽ hęc iũctura est in maxilla, in malis multę/. Quare apud Hippocratẽ significationes verbi γνάθυ & γένυος cõfundunt. quod tñ ait in propositis verbis huiusmodi est: Quòd si maxilla luxetur ab vtraq; cõmissura, magis quidem in priorem partem propellitur, quàm vbi excidit altera parte duntaxat, magis q; à malis recedit: non tamen deprauatur, aut peruertitur, sed naturalem sedem sine inclinatione tuetur. id autem indicant dentes, qui è regione respõdent, hoc est, inferiores superioribus, qui secant secantibus, canini caninis, maxillaribus maxillares.

20 *His quàm celerrimè ″restituenda est: qua autem ratione, suprà explicauimus.* A.li 4.f.5.t.1. c.7.478.c

Celerrimè quidem reponenda est, priusq̃ musculi distenti ob consortium cerebrum afficiant. F modus autem reponendi, quem docuit, vbi altera parte prolabitur, mihi nõ videtur ex toto idem nunc accommodari: tunc enim paulatim maxilla in alteram partem conuertitur, nunc pariter in vtramque. quare satis est concutere, mentum'que adducere deorsum, vt processus extremitas rostro similis, iugali osse inferiùs collocetur, sic'que in interiorem partem vtrinq; totam maxillam compellere, simul q; præcipere homini, vt os claudat.

21 *Si reuerti ″nequeat, mortis periculũ ĩstat propter febres cõtinẽtes, atq; marcorẽ, et ĩexpugnabilẽ dormiẽdi necessitatẽ.* A.ibidem.

Periculo quidẽ non vacat maxilla, etiã si altera parte luxet: sed, si vtráq;, ęgriùs restituit, quùm musculos oẽs, quibus maxilla continet, intẽdat. sunt autẽ quatuor (vt dictũ est) duo scilicet, qui à tẽporibus incipiunt: duo, qui à finibus iuxta os, quod πτερυγοειδὲς nominat. Habent autem hi musculi neruos ab ipso cerebro, ac propè ipsum cõtingũt: quo fit, vt celerrimè afficiatur. Hi ergo quatuor musculi, vbi maxilla prorũpit, maximè affliguntur, quùm inter oẽs pręcipui sint, vt qui neruos ex cerebro habeãt à tertia cõiugatione, quę non longè ab ipso principio sita est. Atqui fit etiã, vt musculi, qui maxillã extrinsecus cõprehendunt, orti ab vtraq; parte eius, pręter naturã extendantur, vbi maxilla luxet: quanq̃ non ita pręcipui sint, sicut quatuor prędicti, magis enim à cerebro recedũt, neruus q; qui in hos distribuit, longiùs oritur, & nõ ab ea cõiugatione, vndè nerui ad quatuor musculos ferũtur, qui & ipsi nõ parũ vsui sunt, perinde atq; alij vniuersi corporis musculi, & si nõ ęquè pręcipui sint, atq; hi. Ob hęc igitur oĩa, periculũ mortis impendet, quùm præter naturã musculi intẽdantur, ac propterea doleant, & idcirco inflãmatione premantur, ac simili vitio cerebrũ afficiant, quo affecto acutę febres sequuntur, simul q; lęduntur oẽs animi actiones. non enim solet, vbi cerebrũ inexpugnabili dormiẽdi necessitate prematur, eius vitio sensus duntaxat lędi & motus, sed ratiocinatio, memoria, sensus & motus voluntarius corrumpi. G

22 *Huiusmodi enim musculi inexpugnabilẽ dormiẽdi necessitatẽ inducũt, quũ alienãtur, et præter naturã extẽduntur.*

Potest vtrunque ex propositis inexpugnabilem dormiendi necessitatem inferre, & alienatio musculorum, & distentio, quùm vterque affectus ob consensum ad cerebrum pertineat. Distentio inde proficiscitur, quòd fibrę, quæ priùs laxę erant, nunc omnes ad rectam lineam extendantur: alienatio, vbi vltra modum calefiant, frigescant, madescant, siccentur, inflammentur, erysipela prehendantur, vel putrescant, in quibus omnibus eorũ natura alienatur: sed in distentione fibrę duntaxat extenduntur citra naturæ ipsius alienationem. H

23 *His solet ″aluus bilem puram, atque exiguam reddere, ac si euomant, vomitus purus est.* A.ibidem.

In febribus admodũ acutis nihil mirũ, si pura bilis in corpore producit, siquidẽ & adeps & caro tenera ac paulò antè concreta, sub hmõi febribus tabescit, & sanguis adurit. concurrere autem hęc ad aluum, atq; intestina, quùm tabent, propriũ est, vbi tantũ neruosæ partes laborant: cũ ipsis enim vitiat lęditur q; os vẽtriculi, quod maximè neruosum est. Rectè autẽ ab ipso docemur proximas, cõmunes q; partes primũ potissimum q; affici: pręterea, vbi ventriculi os lędatur, dolorẽ ne leuẽ quidẽ posse sustinere: sequitur enim animę defectio, vbi ipsum malè affligat, & quùm animus deficit, oĩa, quę supersunt, tenuia ad ventrẽ concurrunt. quin etiã, si hoc nõ accidat, sub vehementi dolore, atq; mœrore, quę superãt in corpore huius generis, vident ad ventriculum atq; intestina decurrere: quæ in ventriculo coeunt, vomitu excernuntur: quæ in intestinis, deiectione.

24 *Decedunt ″autem hi maximè decimo die.* A.ibidem.

Verbum /maximè/ μάλιστα dixit. inuenitur autem, & apud alios veteres ita acceptũ, sicut nũc ab

A ab Hippocrate accipitur, vt coniecturam numeri eius rei, quę proponitur, proximè ostẽdat, quasi ita dixerit: Hi ergo decedunt plerunque circiter decimum diem. ita vt, quamuis nono vel vndecimo intereant, vera oratio sit. Testantur autem exempla vocabulum /μάλιϛα/ ita vsurpari. Thucidides quidem in primo libro inquit, Hæ omnes græcorum, & inter se, & contra barbarum res gestæ fuerunt maximè quinquaginta annis. atque ibidem, Distat sexaginta stadia maximè. Andocides item de mysterijs inquit, Homines maximè trecentos. vbi maximè μάλιϛα dicunt, in quam significationem huiusmodi vox à græcis sæpenumero accipitur.

25 *Sed, si maxilla comminuatur, vbi non frangitur omnino transuersa, sed aliqua parte icta ossa inter se cohærent, in suam sedem compellenda sunt, digitis vtrinque prementibus, tum ab ore lingua in latus adducta, tum à cute, vt conueniet repellendo. Quòd si peruertantur dentes ad fracturam moti, vbi ossa in suam sedem collocata sunt, non solum bini, sed etiam plures, inter se ligandi sunt auro potissimum, vel certè lino, donec ossa confirmentur. Quo facto vincire oportet paucis pannis cerato que iniectis, paucis que fascijs, non valde astrictis, sed laxioribus.*

Vbi comminuto osse nihil integrum relinquitur, partibus inter se recedentibus, ita, vt nullo pacto cohæreant, huiusmodi fracturæ speciem recentiores medici græcè καυλιδὸν à fracti caulis similitudine apellant, eo quòd Hippocrates illud /vbi non frangitur omnino transuersa/ dixerit /Εὰν μὴ ἀποκαυλισθῇ παντάπασι/. Reliqua omnia tam in hac oratione, quàm in sequentibus, plana sunt. sed, si parum quid offendemus, id quoque explicabimus.

B

26 *Scire autem conuenit maxillam fractam fascijs parum iuuari, si rectè inijciantur: vbi minus rectè, multum lædi.*

Cõmune est omnibus fracturis summopere lędi à vinculo, quod non rectè superdetur: at non admodum iuuari maxillæ fracturam vinculo rectè iniecto non pertinet cõmuniter ad omnia ossa, sed ad ea duntaxat, quæ fascia comprehendi in orbem nequeunt, quà vitiatum os quo modo à medico compositum exceptum fuerit, seruetur. Adde quòd in maxilla vinculum præcipuè infestum est, quùm semper solita sit nuda esse, ac sine velamento.

27 *Subinde autem circa linguam altè inquirere oportet, ac diutius digitis vtrinque reprimere, dirigere que id ossis, quod inclinatum est: optimum autem esset, si semper id fieri posset, sed non potest. Quòd si os transuersum omnino abrumpatur, quod quidem raró incidit, collocare eo modo, quo dictum est, os in suam sedem oportet. Quo facto deligare dentes inter se conuenit, veluti supra ostendimus: hoc siquidem maxillam valdè immobilem præstat, si quis capita rectè, vt oportet, sutura insuper coniunxerit. Vniuersam verò manus curationem ad vnguem scribere non facile est: sed ex ys, quæ scripta sunt, exprimenda est.*

C

Μάτ7ευειν significat inquirere, sed ἐσμάτ7ευειν altè inquirere, sicut nunc, vbi altè inquirere ἐσμάτ7ευειν dixit. pręcipit enim Hippocrates digito in os demisso considerari, num fracti ossis partium altera super alteram excedat: atq; ita digito adurgeri, quò expedire videatur, id quod in interiorem partem conuersum est, in exteriorem repellendo. In aperto autem esse existimo Hippocratem imperare, nõ vt medicus assidue, sed vt æger hoc efficiat.

A Habena inferiori parti maximè agglutinata.
B Habena superior.

28 *Dein, si is, quem fractura malè habet, puer sit, satis erit corij Carthaginensis, exterioris partis id, quod durius est & magis densum, admouere: sed, si robustior fuerit, ipsum corium. Incidẽda autem habena est, quæ trium digitorum latitudinem æquet, vel quanta conuenit, tum maxilla gummi inungenda. maxillæ enim, quà transuersa fracta est, firmius hæret extrema habena agglutinata interposito digiti spacio, vel paulo longiori, id que ab inferiori parte: incidatur que habena hæc media in longitudinem, vt vtrinque mentum complectatur. altera item habena æqualis, vel paulo latior superiori parti maxillæ agglutinetur, distet que à fractura quantum prior. scindatur autem, quatenus possit aurem comprehendere.*

D

Molle accipi voluit corium, cuiusmodi tunc fortasse fuit Carthagini. huius enim exempli causa nominatim meminit, quemadmodum Ægyptij corij anteà in opere || de fracturis. constat autẽ in eo corio partis, quæ maximè summa est, id quod durius est ac magis densum, nunc λιπρὸν ab ipso nuncupari. At quomodo illud adhibeat, vt maxillæ fractæ partes in diuersa extendat, ipse nobis euidentissimè aperiet, si quorsum de his agat intelligamus: vult siquidem fracti ossis alteram partem deorsum à mento extendi, alteram à capite sursum. Sect. 3. t. 29. 7a. 245. c

Acuantur

29 *Acuantur autem habenæ, quà coniungi alligari que inter se debent.* E

Præcipit hîc, vt habenæ quodammodo angustiores sint, paulatim latitudine imminuta, quo iunctura firmior reddatur. capita enim, quæ lata sunt, quamuis summa cura vinciantur, non tamen fideliter continentur.

30 *In glutinando corij caro cutem contingat, sic enim magis inhærescit.*

Corium fit ex pelle animalis duplicem naturā habente. id enim ex ipsa, quod exterius est, cùm ambienti aeri obiectum sit, magis densum euadit, & neruosum est: quod interius, mollius & rarius, atq; ex hoc ipso minus id, quod ad exteriorem partē magis accedit: quod ad interiorem, quà id tangit quod cuti subijcitur, rarius est & carnosum, quod sanè corij carnem nominauit, à quà parte glutinari voluit: nam, quùm rarius et mollius sit, ad eiusmodi vsum magis accommodatur.

31 *Deinceps extendenda est huiusmodi habena, magis autem, quæ à mento sita est, vt potissimum cautio sit, ne maxilla in acutam figuram ducatur: in vertice autem iungendæ sunt vtræq; habenæ, dein circa frontem fascia alligādæ.* F

Vtreque habenarum extremitates dari debent ad caput laborantis, atque in vertice deligari. magis autem extendi voluit inferiorem, ne maxilla (vt ipse dixit) ἀποσιμιλαίνει, id est in acutam figuram ducatur.

32 *Aliquid etiam super omnia extrinsecus inijci debet, vt fieri solet, quo vincula immobilia reddantur. Cubet autem homo in maxillam integram, non tamen huic, sed capiti innixus. Corpus verò extenuandum est, vsque decimum diem, postea reficiendum est non tardè: nam, vbi primis diebus inflammatio non oritur, maxilla viginti diebus conferuet: celeriter enim callus increscit, sicut in alijs ossibus, quæ rara sunt, nisi corrumpantur: sed restat alius sermo longus de cunctis ossibus, quæ corrumpuntur. Intentio autem, quæ per gluten adhibetur, firmiter manet, intendi & minui potest, & ad multa dirigēda sæpenumero proficit. Medicorum verò, quicūq; incogitantes sunt, & in alijs casibus, & in maxillæ, fractura promptè manus admòuent: comminutam enim maxillam uariè, et benè, et malè deuinciunt.*

Quod super omnia extrinsecus inijcitur κατάϐλημα appellauit, siue panniculus sit, siue aliud eius generis. vocat autem panniculum πάραρμα, sicut etiam nunc dici solent παράρματα, quæ G ex vestimentis præciduntur ab ijs, qui ea suunt. hæc siquidem ad propositum vsum propter mollitiem commodissima sunt, quæ vbi non sint, licebit aliquid simile admouere.

33 *Omne enim vinculum maxillæ ita abruptæ ad fracturam ossa inclinat, magis quàm secundum naturam.*

Maxillæ inquit ita abruptæ, hoc est, quæ transuersa fracta sit, vinculum ad fracturam magis ossa conuertit, quàm dirigat, propterea, quòd fasciæ in orbem circundari nequeant circa sedem affectam, sed ab exteriori parte duntaxat imponi.

34 *Sed, si maxilla, quà ad mentum iungitur, diducatur (sola autem iunctura est hæc in maxilla, in malis multæ, sed à proposito sermone discedere consilium non est, in alijs enim morborum generibus de ijs dicendum est) si iunctura inquam, quæ in mento est, diducatur, componi à quouis potest: nam quod extat, intus repellendum est digitis superdatis: quod in interiorem partem conuertitur, in exteriorem adducendum digitis adurgendo: hæc autem facienda sunt ossibus in diuersa diductis.*

H

Maxilla quidem ex duobus ossibus constat, quæ in imo mento ad vnguem inter se iunguntur: Malæ verò, ex multis, quæ iuncturam habent omni motu carentem, κατὰ συναρθρωσιν dicunt. sed curiosum hoc huiusmodi vocabulorum studium apud veteres nō fuit, atq; idcirco Hippocrates iuncturam ossium malarum sub ξυμφύσεως genere posuit, id tantùm in ipsis indicium spectans, quòd in eiusmodi ossium iuncturis nullus sit motus, qui sensui subijciatur.

35 *Ossa enim sic facilius in suum locum reuertentur, quàm si quis tentet altero sub altero condito compellere.*

In omni eiusmodi commentario scire licet consueuisse Hippocratem in ijs præceptis, quæ singulis communia sunt, cùm semel vnius mentionem facit, exponere vim rei communem esse omnium similium: quemadmodum & nunc volens maxillam prius extentam ita componi, subijcit /ossa enim sic facilius in suum locum reuertentur, quàm si quis tentet altero sub altero condito compellere/. Hoc autem, quod nunc proponitur, attinere ad ossa omnia, quæ componuntur, propositis verbis indicauit.

Composita

36 A *Composita maxilla alligare inter se dentes conuenit, qui sunt hinc atque hinc, sicut antea quoque dictum est, mederi que cerato, ac pannis paucis fascijs que. Vinculum autem exiguum varium que maxime huic loco accommodatur: propè enim sine inclinatione est, quanquam non ex toto sine inclinatione sit.*

Pars exquisitè sine inclinatione est, vbi simillimam cylindro figuram repræsentat. voco autem cylindrum, non quo pueri ludunt, sed qui columnæ imaginem refert: hęc autem ex toto in nullo osse reperitur, magis tamen in femore atque humero, quàm in alijs ossibus, conspicitur. In maxilla autem constat non esse huiusmodi figuram: quocirca eam inclinatione vacare non protulit, propè tamen sine inclinatione esse, eò quòd sinistra eius pars dextrę ex toto similis sit & ęqualis, atque idcirco, quod ex vtráque componitur sine inclinatione est, & in neutram partem inclinatur. admittit autem maxilla varia vincula, sicut in fasciando, quæ exercitatio omnium prima est, didicistis.

37 *Attrahi autem fascia debet, si maxilla à dextro latere extat, à parte dextra, tunc autem à dextra parte esse indicatur, cum dextra manus fasciam ducit: sed si ab altero latere maxilla excedat, alio sane modo attrahenda fascia est. Vbi autem rectè componatur, atque, vt oportet, immobilis seruetur, cito sanescit, dentes que integri remanent: sin* B *secus, longiori tempore confirmatur, tum peruertitur, dentes autem vitiantur, atque inutiles redduntur.*

Anteà quoque dictum est in vlceribus, quibus oræ excedunt, caput fascię secundum oram excedentem inijciendum esse: atque ita fasciam voluendam, vt ad alteram oram vlceris, ipsam adducat. est autem hoc perpetuum in omnibus, quæ restitui ad pristinam naturam debent, quod commune etiam nunc seruandum est, quo excedens pars repellatur, cogatur que. id autem continget, si ea fascijs ad alteram adducatur. adducetur autem, si dextra parte, vt puta, excedente, fascia inde orsa porrigatur ad sinistram: si sinistra læsa sit, ab hac incipiens ad dextram feratur. Hippocrates igitur, vbi à dextra parte incipiens ad alteram fascias adducit, huiusmodi vinculum à dextra parte nuncupat, attendens non quò ferantur fasciæ, sed vtra præcipuè manu attrahātur. namque, vbi intuearis medicum è regione eius, qui deligatur, collocatum, fascia, quæ à dextro latere maxillæ ad sinistrum procedet, à dextra manu attrahetur: contraria, à sinistra.

De Naso

38 C *Quod si nasus perfringatur, fracturæ modus non est vnus.*

Ipse deinceps modos adscribet. aut enim pars eius abrumpitur, ipse tamen seruatur perpetuus, sic, vt neque deorsum inclinetur, nec in alteram partem conuertatur: aut horum alterum fit, id quod aut in parte eius, quæ cartilaginosa prominet, aut in reliqua, quæ ossibus continetur.

39 *Sed, qui præstantia vincula amant sine mente, complura alia lædunt, atque adeò nasum.*

Præstantia καλὰ dixit irridens, non quò verè significauerit præstantia, quorum consilium est affectam partem ad suam naturam restituere, sed pulchra & aspectu iocunda. qualia hæc sint, in sequentibus ostendet.

40 .li.4. f.5.t.3. 3.fol.488.c *Inter omnia enim vincula hoc maximè varium est ac plurimis locis asciæ imaginem refert, & aliquod spacium cutis nudum, ac sine fascia intermittit, quo rhombi variè admodum repræsentantur. Igitur (vt dictum est) qui sine mente huiusmodi vinculis student, comminutum nasum libenter deligant: sed vinculo iniecto, vno, vel altero die medicus lætus est, lætus item & qui deligatur, deinceps ægrum cito satietas capit, inuentio enim noxia est: abunde que* D *medico est, ostendisse peritiam, quam habet, nasum variè deligandi. Efficit autem hæc vinciendi ratio omnia contrà, atque oporteat, tum quòd, qui ob fracturam simi fiunt, si à superiori parte adstringantur, magis adhuc simi euadent: tum, quòd quibus in hanc, vel illam partem, seu quà cartilago est, seu suprà nasus conuertitur, nihil superposito vinculo iuuandos, sed magis lædendos esse manifestum sit.*

Asciam appellat, vbi fascia à transuerso circuitu recedens paululum inclinatur, vt supra ostensum est. spacium verò, quod fascia intermittit, dixit διαρρωγάς: rhombi verò figuram, eam, quæ æqua latera habet, sed angulos non rectos, nam & Euclides ita rhombum finit. nosti autem ex fascijs primam ferè nominari rhombum, quùm eam figuram potissimum repræsentet.

41 *Sic autem panni à latere nasi haud benè aptantur: quanquàm neque hoc faciunt, qui alligant.*

Nihil conferre ait vinculum ad nasum sub fractura in latus conuersum, cùm id præstare non possit, quod vtile esse videtur. videtur autē vtile esse per pannos nasum fulcire ab ea parte, in qua iacet, sed neque ad hanc rem inquit id prorsus accommodari.

Proximè

42 *Proximè autem vinculum mihi videtur occurrere, si in medio naso, quà acutus est, caro iuxta os conteratur, vel paululum etiam os ipsum lædatur, non tamen multum: his siquidem nasus callo obducitur, & aliquanto asperior fit: neque tamen vinculo egent magni negocij, si sanè alligandi sunt.* E

Commune vinculum nasi proximè ad salubre accedere videtur, vbi in medio cutis cõtusa fuerit, vel os parumper vitiatum. sequitur autem, vt promineat, quà callo circundatur. Vinculum itaque in huiusmodi casibus coercens, repellens'que affectum locum, prodesse aliquid videbitur. sed neque his vllo modo necessarium est, conari enim debemus, quæ contusa sunt, maximè ab inflammatione defendere: atque vbi inflammentur, celerrimè inflammationem tollere. quin & callus, quùm paruus increscit, nihil profectò huiusmodi vinculis eget.

43 *Satis est ad contusum, pannum admouere cerato inunctum, dein semel fasciam circundare, quæ in vtranque partem ducatur.*

Media fascia medio naso inijcienda est: cuius vtraque capita ad posteriorem capitis partem nõ magna vi adducenda sunt, atque inde fronti circundata inter se vincienda. F

44 *Optimum tamen præsidium est illinere hæc farina tritici huius anni, lota, glutinosa, respersa, pauca.*

Qui optimè videntur verba Hippocratis enodare, asserunt σητάνιον triticum ab ipso appellari, id quod satum est σῆτες, quod attici vtráque syllaba per τ prolata τῆτες dicunt: quo verbo significari volunt /hoc anno/ id est quod vere satum est, quod & duorum mensium, & quadraginta dierum, appellatur. Equidem in Co, & in tota Græcia Asię, vidi tritici genus σητάνιον appellatũ, sed parum furfurum habet, & eius farina ex aqua subacta plurimum glutinosa est. quam rem nunc Hippocrates maximè exigit, quẽadmodum ipse deinceps narrabit: qui vbi farina hæc non sit, imperat, vt puluis qui ex concusso thure habetur, vel gummi admisceatur. seritur autem eiusmodi triticum vere ineunte, vt duorum mensium sit: rectè q; sic dicitur, quoniam summum ad id temporis perducitur, cuius farina ex aqua subacta maximè glutinosa redditur, vbi molito tritico furfures ex toto detrahantur, id quod fit & cribris tenuibus, & tritico antè eloto. Nam idẽ tritico euenit, atq; hordeo: ex hoc enim, vbi ptissana pręparanda est, cortex magis remittitur, si anteà madefactum fuerit. Quo pacto igitur dixit /lota/ quùm non idem sit madefieri, & lauari? in quolibet enim pistrino madefit triticum, priusquàm molatur: non tamen lauatur in quolibet, sed G in cõpluribus Asiæ ciuitatibus: vbi calathos habent magnos intextos ex tenuibus iuncis exigua spacia intermittentibus, per quę excerni puluis possit & arena, sed triticum retineatur. Id ergo triticum, quod molendum est, primò in calathos conijciunt, atq; excutiunt: deinde calathos in aquã demittunt, sic, vt triticum lauetur, ac modicè madefiat. calatho ex aqua recepto humoris plurimũ effluit: tantum autem in tritico remanet, quãtum idoneum est, vt moli possit. nam nisi madefiat, cortex circumpositus, qui tanquam innata cutis est, sub mola in tenues partes dissipatur, atq; ita, cum farina per cribrum excernitur, educitur aliquid etiam ex furfuribus in tenues partes diuisis: sed tritico prius madefacto, furfures, grandiorum partium quùm sint, manent, & cum farina nõ excernuntur. atque idcirco tritico prius madefacto farina magis purgatur, & quod ab interiori parte est tritici huius anni, lotum (vt ait) & glutinosum, quod scilicet post cutem est, veluti caro ipsius, in farinam, vt proposui, redactum, valde glutinosum redditur. Puto itaque ab ipso lotam farinam appellari, vbi ex tritico fit, sic purgato, & prius madefacto. nam, nisi ita accipiatur, restat, vt intelligamus farinam, vbi ex aqua madefacta variè agitatur, deinde sinitur cõsistere, tum super innatans aqua excipitur, ac decoquitur, quod in farre etiam fit: sed huic repugnat, quòd respergi farinam iubet, decoqui enim dixisset, non enim respergitur huiusmodi humor, sed coquitur dun H taxat. Ex verbo igitur /respersa/ quid sibi voluerit, magis demonstratur.

45 *Vti autem conuenit ad omnia hæc huiusmodi farina, si ex optimo tritico fuerit, facile que duci possit: sed, si nõ omnino benè ducatur, modicum pulueris illius, qui ex thure concusso habetur, in tenuissimum pollinem redacti, & aqua diluti, farinæ adijcere, vel paulum omnino gummi similiter admiscere. Quibus igitur fractus nasus in inferiorem partem demittitur, simus que efficitur, si ab inferiori parte, qua cartilago est, desidat, potest in nares indi aliquid, quod dirigat: quod vbi non fiat, omnia hæc excitanda sunt digitis, si fieri potest, in nares coniectis.*

Optimum triticum dixit ἀγαθοῦς πύρους: maiores enim soliti sunt ἀγαθοῦ vocabulo vti, ad notandum id omne, quod in suo genere primum est: nunc autem omnes, qui in panificijs versantur, asserunt optimum triticum esse, quod densum est: nam quod rarum, multis furfuribus cõtinetur, farina'que eius ex aqua subacta non æquè efficitur glutinosa, atque illius, quod densum est. glutinosum autem expressit, cùm ait /facilè ducitur/ ea loquutione sumpta ab eo, quod ipsi accidit, quandoquidem à nobis in diuersa attractum, seruatur perpetuum, neq; dissipatur: contrà

quod

A quod minimè glutinosum est, quùm ita tractatur, diuellitur: sed si diuellatur, quo pacto sequi dicetur, cum manu trahitur? ac si non sequitur, quí nam dicetur facilè duci? id verò quod non dissipatur, sed perpetuum est, iure quis dicet facilè sequi, quemadmodum & viscum, hoc siquidē manibus nostris prehensum in cōtrarias partes plurimum attrahitur. Quare ex his cōstat velle Hippocratem farinam ex aqua subactam glutinosam esse, atq; vbi huiusmodi non sit, gummi vel puluerem ex concusso thure collectum (quem μάνναν appellat) adijci iubet: vbi eius pulueris copia nō sit, contundere thus ipsum ea de causa oportet, atq; ex eodē id, quod maximè pingue est. Ego interdum, quùm nec thuris, nec gummi copia esset, resina liquida vsus sum, hanc fortè nactus: at vbi, neq; hæc sit, melle vti poteris, sed vtilius puluis ex concusso thure vel gummi adijcitur. nam mel & resina quodāmodo calefaciunt, sed talia ab initio aliena sunt: procedente verò tempore remanētibus inflammationis reliquijs, vt si quid aliud commodissima. Quemadmodum igitur in superioribus gratia exempli meminit prius corij Ægiptij, ac rursus Carthaginēsis, sic etiam nunc tritici huius anni: quasi ita dixerit, Farina vti debemus, quæ ex aqua subacta glutinosa sit, qualis efficitur ex tritico huius anni, quod σητάνιον appellauit, fortasse eiusmodi vocabulo significare volens triticum omne, quod densum est, & farinam reddit glutinosam, ita, vt nomen ab eo, quod
B ipsi accidit magis, non ab aliqua singulari specie, sumptum fuerit.

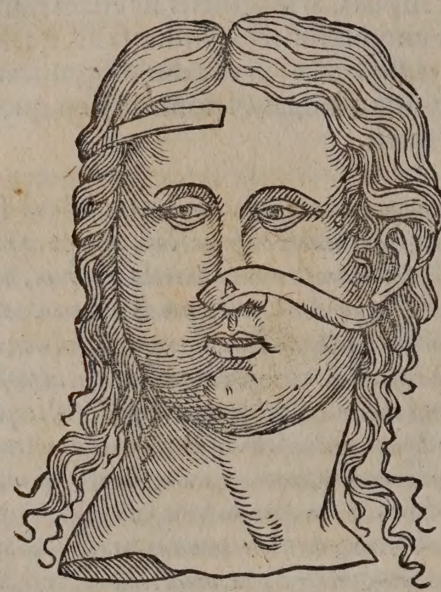
46 A.l.4.f.5.t.3.c.3.488.a.b.c *Vel certè "eo instrumento, quo ad illinendum utimur, pleniori digitis compulso, non in priorem partem, sed quà desidet: extrinsecus autem digitis utrinq; cōpressis impellere simul conuenit, & excitare. Sed, si fractura omnino in inferiori parte fuerit, licet aliquid in nares inserere, sicut iam diximus, vel linamentum, vel aliud linteolo cinctum, vel magis Carthaginensi pellicula, circūsutum q; & ita figuratum, vt idoneum sit, quod in hunc locum demittatur. At, vbi fractura fuerit superior, nihil demitti intus potest: nam, si in inferiori parte id præsidium alienum est, quî non in superiori? Primò itaq;, & ab interiori parte dirigere nasum oportet, & ab exteriori vtrinq; compellere, atq; in pristinam sedem restituere: cōmodissimè enim restituitur nasus fractus, præcipuè eodem die, vel certè paulò post. Sed torpēt medici, & primò mollius rem pertractant, quàm opus sit: vtrinq; enim digitos, qui naso accommodentur, demittere oportet, quantum fieri potest in imum, & ipsum ab inferiori parte sursum compellere, atque excitare, simul q; ab interiori parte dirigere: ad quā rem nullus alius medicus magis idoneus est, si homo id dare operam velit, audeat q;, q; ipsius digiti indices, hi enim maximè secundum naturā sunt. Admouere aūt vtrūq; digitum conuenit, vt toti naso inhæreat, atq; ita quiescere, potissimum, si fieri posset assiduè, donec glutinaretur, vel certè plurimum tempus, vt dictū est: aut si non ipse ægrotans, saltem puer, vel mulier aliqua digitos demittat: mollibus siquidem manibus opus est, vt*
C *optimè nasus curetur. Verùm, ubi nō reddatur simus, sed deorsum spectans, in neutram partem inclinetur. Equidem nullum vnquam nasum vidi ita fractum, qui non posset protinus componi, si priusquàm callus incresceret, compelleretur, modò quis rectè mederi vellet. Atqui deformitatem homines maximè oderunt: curationē uerò partim ignorant, partim non sustinent, nisi dolore premantur, aut mortem pertimescant: quanquàm in naribus callus citò increscit, nam decem diebus sanescit, nisi corrumpatur. Quibus os à latere abrumpitur, curatio eadem est: dirigere nimirum oportet, non æquè ab vtraque parte, sed eam, quæ inclinat, ad naturalem situm adurgere ab exteriori parte compellendo: in naribus item altè conquirere, quod in interiorem partem conuersum est, dirigendo assiduè, dum restituatur, cum eo, vt sciamus nasum, nisi protinus dirigatur, dirigi postea non posse, sed peruerti. Quo ad naturalem sedem compulso, ad eum locum admouendi sunt digiti, vel vnus, vel plures, seu ipsius hominis, seu alterius, vt quà excedit, repellatur, dum fractura sanescat: sed & minimus digitus in nasum subinde conijciendus est, quo componantur, quæ declinant. Vbi his inflammatio superueniat, farina vti conuenit ex aqua subacta: digitos q; similiter dare, eiusmodi etiam farina inducta. Verùm, si quà cartilago est, nasus à latere perfringatur, necesse est extremum peruerti: itaque oportet ad extremum nasum aliquid ex ijs, quæ dicta sunt, adhibere, quod ipsum componat, uel aliquid tale demittere: multa enim inueniri possunt accommodata, quæ odorem non mouēt, & alioquin mollia sunt. Ego interdum frustum pulmonis ouilli conieci, id enim fortè nactus sum: nam si spongiæ indantur, humorem combibunt.*

D

Si nequeant (inquit) digiti in nares demitti, adhibendum est id instrumentum, quod nunc sicut in superioribus etiam, ὑπαλειπτρον appellat. quo verbo intelligitur omne id, quo ad illinendum vtimur, qualia sunt specillum, spathæ, id'que instrumentum, quod διπύρηνον dicitur, quę omnia in summo capitulum habent rotundum. sed quemadmodum in superioribus ad alæ vstionem opus fuit tenuissimis, ita nunc plenioribus, quādoquidem & digitos, vbi licet, admouemus, & in nares conijcimus, eos nempè, qui aptantur, & qui fractam nasi partem componant. Qua ratione autem vti conueniat hoc instrumēto, ipse apertè exposuit, imperans, vt indatur in cauum, non in inferiorem partem nasi, sed qua potissimum fracta pars in eius cauum decidit: ea siquidem est, quæ impulsu eget, vt excitata possit in suam sedem reuerti. nihil enim aliud est componere quamlibet partem, quàm vnamquamque eius particulam in suum locum compellere. Quę subijciuntur, per magnam partem orationis plana sunt.

47 *Ad hæc ex parte exteriori corij Carthaginensis incidenda habena est, quæ vel pollicem lata sit, vel quantum conuenit: & extrinsecus naso, quà declinatur, agglutinanda: post hæc intendenda est, quantum expedit, paulo autem magis*

gis quam vt nasus dirigatur, intendi debet: tum sub aure (longa enim esse habena debet) sursum circa caput adducen E
da. Licet autem fronti extremam agglutinare: licet & vlterius ferre, & circa caput uolutam uincire: hæc siquidem iustè nasum dirigit, & intendi & remitti potest, atq; vbi velis, nasum in contrariam partem, ac iacet, magis aut minus repellere. Nam & quibus à latere nasus abrumpitur, in cæteris eadem curatio conuenit, quæ proposita est: plerisque autem opus est naso extremam habenam agglutinare, vt in contrariam partem repellatur, atque inclinet. Quòd si fracturæ vlcus accedit, nihil sollicitare nos debet, sed nutriendum est cerato, quod picem habeat, vel aliquo ex ijs medicamentis, quæ protinus cruentis vulneribus inijciuntur, hæc siquidem facile curationē admittunt. Aequè etiam, vbi ossa recessura sint, primò dirigere assiduè conuenit, nulla re prætermissa, & in posterum digitis compellere laxius superdatis, superdatis tamen: nasus enim ex omnibus corporis partibus facillimè componitur. Atqui habena agglutinata, & impulsu in contrariam partem, atque, nasus declinatur, nihil vti omnino prohibet, neque si vlcus sit, neque si inflammatio, innocenter enim eiusmodi præsidia adhibentur.

A Habena nari inclinātę, & fronti, agglutinata.

Appendatur, dixit ἀπαρτῆ: quo verbo significauit vniuersam rationem extendendi & quasi dirigēdi nasum peruersum, per ea, quæ agglutinantur. quod autem nunc præcipit, experimento imbecillum compe- F
ri: nā, si habena vehementius intendatur, gluten discutitur, resoluiturq́ʒ: si modicè, nihil ferè proficitur.

De Avre

48 *In fractura auris quodlibet uinculum inimicum est, neq; enim ita laxum circundabitur: quòd si magis adstringatur, plurimum officiet, quandoquidem integra auris sub vinculo adstricta dolet, pulsu vexatur atque inflammatione.*

Vbi continuum soluitur græcè in carne ἕλκος appellatur, in osse κάταγμα: in cartilagine nō habet proprium vocabulum, sed eam fracturam Hippocrates abusus κατάγματος nomine nuncupauit.

49 *Sed & cataplasmata, quæ maximi oneris sunt, penitus aliena* G
sunt: pleraque etiam noxia sunt, atque abscessum concitant, & muccos plurimos, suppurationemq́ue infestam reddunt: quibus minimè opus est auri comminutæ.

Omnia sigillatim ijs consentanea sunt, quę ostendimus in libro de ratione curandi. nāque Hippocrates etiam nunc lędi aurem asserit cataplasmate, quod experimēto conspicitur. abundè enim siccari eam voluit, quùm natura siccissima sit, eo ꝙ ex cute constet & cartilagine. Ostensum autem est vnamquamque partem, quatenus siccior est, eatenus sicciorem curationem requirere.

50 *Proxima quidem est (modò quid superimponi conueniat) farina glutinosa. Hæc autem necessariò grauis ne sit, ac minimum contingat: interdum enim optima medicina est, medicinam non facere, & ad aurem, & ad alia multa. Cauere insuper homo debet, ne in eam partem dormiat. Extenuare autem corpus expedit, illi potissimum, qui auris suppuratione periclitatur, & aluum mollire.*

Proximum inquit esse ei, quod non obest, cataplasma ex farina glutinosa: constat enim hoc magis siccare, quàm alia. diximus autem paulo antè, vbi de illinendo naso tractauit, qualem appellet
farinam glutinosam. huic simillimum cataplasma conficiunt experimento edocti, qui in palęstra H
versantur, ex farre in aceto madefacto, dum maceretur, atque ita temperato.

51 *Sed, si homo facilè vomat, vomere debet, vt modicè exhauriatur.*

Veteres appellabant συρμαισμὸς, quùm modicè homo exhauriebatur, seu vomitu, seu deiectione. tale quid nunc fieri iubet eodē vocabulo vsus. Multa autem sunt medicamenta, quæ hoc præstant. nam & mel copiose assumptum, & mulsa minus diluta, vel cremor ptissanę ex aqua decoctus, seu per se, seu cum melle: magis adhuc vomitum citat radicula, & bulbus narcissi. His efficacior est, non dum tamen valens radicula, in qua surculos radicum veratri albi defixeris, data postridie siue per se siue ex oxymelle.

52 *Sed, si ad suppurationem veniat, non est celeriter aperienda: multa enim ex ijs, quæ videntur suppurare, interdum absorbentur, etiam si nullum cataplasma inducatur.*

Cauendū est, ne auris incidatur ob cartilaginē cuti subiectā. nam, nisi, vbi incisa est, consolidetur
& glutinetur,

A & glutineт̃, periculū est, ne cartilago obesa reddatur. /Absorberi/ (quod ἀναπίνεσθαι dixit) hoc est, discuti ac digeri pus ibi collectū, nō nūquam p̱ ea q̃ superimponunt̃ simplicia medicamēta, ac leuia, sine morsu siccādi vim habētia, cuiusmodi est muccus cochleę adiecto thure: ac, si valētius siccare opus sit, vel aloe, vel myrrha, vel vtrisq;. Eodē modo siccare potest mel atticū inunctū insperso quouis ex propositis medicamentis, benè contrito. voco aūt sine morsu thus, aloen, et myrrhā.

53 *At, vbi incidere coactus sis, celerrimè sanescit, si candens ferramentum ab vna parte ad alteram demittatur. Scire autem certum licet aurem curtam reddi & mancam magis quàm altera, si candens ferramentum traijciatur.*

Curta necessariò fit, & manca, cùm non exigua pars & cartilaginis, & cutis ipsam comprehendentis, vstione absumatur. Ad quod præsidium monet, vt confugiamus, non nunquam veritus, ne cartilago ægrè sanescat. namque vbi nudatur, cicatricem non recipit, præsertim si res aliquot dies protrahatur, neque cutis à sectione protinus coeat & glutinetur.

54 *Sed si candenti ferramento non traijciatur, incidere conuenit, quod magis excedit, sectione non admodum exigua.*

Nequid supersit puris, quo cartilago lædatur, incidi non parum iubet.

55 B *Quandoquidem pus altius inuenitur, quàm quis existimet.*

Decipiuntur, qui secant, in cognoscendo pure, quod subiectum est, ita, vt existimēt id in summo contineri, & cutem extenuatam esse. Quo pacto autem in hunc errorem incidant, ipse Hippocrates proximè demonstrabit.

56 *Verùm (vt summatim dicam) cætera quoq; omnia, quæ muccosa sunt, & muccos producunt, vt potè glutinosa, vbi tangantur cito in hanc vel illam partem digitis elabuntur: quamobrē altiora hæc medici reperiunt, q̃; existimēt.*

In dignoscendo loco suppurāte, vbi in affecta parte, quùm tangenti moderatè cedit, sectione adhibita contentū pus inuenitur, medici postquam eundē cedendi modum in quauis alia parte comprehenderint, putantes eam similiter suppurare, vt illæ, quas prius intuiti fuerint, venientes ad sectionem errāt: is q; error interdum duplex est, & ꝙ nullo modo ibi pus inueniat̃, quùm hæc multo crassiora sint q̃ opinentur: & ꝙ medicis ea suppurare videantur, quæ muccosum humorē in se continent. id, quod euenit, q̄m huiusmodi humor (vt ipse ait) vbi tangatur, citò elabitur. contrahi autem solet in cartilagine, chordis, neruis, ac ligamentis, vt deinceps ostendet.

57 C *Quandoquidem & ea tubercula, quæ ganglia dicuntur, cùm humida sunt, & muccosa carne continentur, à multis aperiuntur, inde fluxurum humorem putantibus. Medicum itaq; in sectione animus fallit: sed ei, qui sectus est, nullum affertur detrimentum. Quæ autem loca aquosa sint, uel muccorum plena, quibus ue partibus singula, quæ aperiuntur, hominem interimant, vel alterius noxæ causa sint, alibi exponentur.*

Hæc enim ganglia circa cartilaginosas partes, & circa neruos, ex horum alimento increscunt, oriuntur q; ex humore glutinoso ac muccoso: hoc enim est proprium neruorum alimentum.

58 *Vbi quis igitur aurem secuerit, abstinere ab omni cataplasmate, atq; omni linamento debet, mederi q; vel medicamentis, quæ protinus cruentis vulneribus inijciuntur: vel alio, quod neq; onere lædat, neque molestiam afferat.*

Auris quia sicca est, idcirco siccantia medicamenta requirit. non tamen plus iusto siccanda est, vbi à sectione protinus medicamenta inducuntur, distendunt enim, cùm nihil habeant, quod leniat. Sed neq; onerari auris debet mole eorum, quæ superimponuntur, dolet enim & infestatur. Optimum est igitur à sectione medicamentis vti, quę modicè siccent, cuiusmodi sunt, quæ cruentis vulneribus protinus inijciuntur. Cataplasmata leniunt quidem, sed resoluunt, atque effœminant: superantem verò humorem non discutiunt, præsertim cùm glutinosus sit & crassus. D

59 *Namq; , vbi chartilago nudari incipiat, coitum q; habeat purulentum ac muccosum, res infestißima est.*

Adijcere orationi oportet /humorum/ sicut non nulli adscribunt, vt vniuersa sit huiusmod /namque, vbi cartilago nudari incipiat, coitum que humorum habeat/. Vocat autem ὑποστάσεις coitum humorum, qui intus cōtinentur, & excerni debent, puris videlicet & mucci. res (inquit) infestissima est, hoc est, dolorem affert, quod patet, quùm cartilago vitiatur.

60 *Fiunt autem & hæc ob illas curationes. In omnibus autem, quæ recrudescunt, maximè abundè est candens ferramentum traijcere.*

Quam curationem damnat? eam'ne, quam paulo supra indicauit, præcipiens vt cataplasma, linamentum, quod onerat, quod dolorem excitat, vitemus?

Galeni

GALENI IN HIPPOCRATEM
DE ARTICVLIS
COMMENTARIVS TERTIVS
Vido Vidio Florentino interprete.

ARGVMENTVM LIBRI

Luxationes ac reliquas noxas, quæ manu curantur, absoluit, cum Spina, Costæ, aut Femur patitur.

De Spinae Vertebris

Spinæ autem vertebræ.

1 Adiecit /spinæ/ non ꝙ in alijs corporis partibus vertebræ reperiantur,
omnium.n.vertebrarum cõpositio vocatur spina: sed quasi ita dixerit, ver F
tebræ, quarum situs est in spina. Quibusdam tñ ex iunioribus placet spinã
nominari, non vniuersam vertebrarum cõpositionem, sed earum tantùm,
quę ad thoracẽ sunt, & lumbos. iuxta quos Hippocrates nunc de vertebris
agere videť, quę in lumbis tantùm & dorso sitæ sunt, nõ de ijs, quæ in cer-
uicibus. vertebrarum verò compositionẽ vniuersam in libro de ossibus ad eos, qui primas institu
tiones addiscunt, ad vnguẽ narrauimus, in quo exerceri illũ volumus, qui percepturus est hæc cõ
mẽtaria, intuitum exquisitè qualia sint singula ossa in cadauere arefacto hominis, vel certè simiæ.

2 *Quibus ob morbos trahuntur, vt gibbum efficiant.*

Gibbum "dixit κῦφον. vocatur aũt spina gibba, quùm in posteriorem partẽ conuertitur, quod A.l.3.f.22.t.1
vitium ὀπισθοκύφωσις grecè nominatur: sicut curua, qñ in priorem partem, dicitur aũt hoc græ- c.12.399.g
cè λόρδωσις: sed σκολίωσις, cùm depratur à latere. Non nulli aũt existimant spinam in posterio
rem partẽ peruerti (quod vitium κύρτωσιν quoq; græci nominant) vbi in ea fuerint cruda tuber
cula magna, dura, ac diuturna, quorum onere vertebræ in posteriorem partẽ compellantur. neq;
intelligũt, si supinus homo iaceat, non posse subiectas vertebras tuberculis onerari, neq; ẽt si stet, G
aut sedeat, ac neq; si in latus conuersus cubet. Ad hæc absurdum est, existimare tubercula ad tan-
tum pondus ac duritiem peruenire, vt ossibus grauiora fiãt, & duriora: sed, & à crudis tuberculis
spinam in priorẽ partem cõuerti Hippocrates ipse paulo post docebit. Illud item animaduerten-
dum est, nõ solum eos, qui librũ hunc exponunt, sed Hippocratem in propositis nũc verbis dixis
se /trahunť, vt gibbum efficiant/ quùm dicere potuisset /impellunť/, quemadmodum his placet.
Absurdum verò videbitur asserere vertebras, quę in posteriorem partẽ erumpunt, trahi à morbo
in priorem: hoc siquidem magis propriũ est illius vitij, sub quo spina in interiorem partẽ conuer
titur. Quo'nam igitur pacto res vera sit, quid q; Hippocrates sentiat, conabor exponere. Verte-
brarum quidem ossa per se, neq; peruertuntur à tuberculis, neq; trahuntur, sed primũ vitium est
in ijs corporibus, quibus vertebrę alligantur. Igiť, vbi ad vertebras tuberculum oriatur, cùm in tu
morem assurgit atq; augetur, ab interiori siue priori parte, vtroq;.n.vocabulo appellatur, necesse
est, vt tuberculum sequãtur ligamenta, atq; hæc rursus vertebræ. Itaq;, si in vna parte duntaxat tu
berculum oriatur, vbi hęc in interiorem trahatur, spina in priorem partem conuertetur: sed, si in
duabus, vbi aliqua interiecta sit inuiolata, gibba euadet. vtroq; enim tuberculo adiunctam verte-
bram trahẽte, quæ in medio sunt, à posteriori parte gibbæ fiũt. quod euidenter intueri licet oĩbus H
euenire, quæ curuari modicè possunt, cuiusmodi sunt virides rami, & ex scriptorijs calamis ple-
riq;, quos si quis dextrę digitis ab vna parte, sinistrę ab altera, præhendens ad se traxerit, mediũ in
contrariã partem attractũ gibbum q; cõspiciet. Atqui neq; alia de causa spina ad latus cõuertitur,
q̃ ob crudum tuberculũ, quod à latere eius sit. Hæc aũt tria vitia in spina incidũt, cùm vertebræ lo
co mouenť. nam vel κύφωσις fit, vel λόρδωσις, vel σκολίωσις: cùm in posteriorẽ quidẽ partem cõ
uertitur, κύφωσις: quùm in priorẽ, λόρδωσις: quùm in latus inclinat, σκολίωσις. Extra hęc quartũ
vitiũ in spina incidit, quod σεῖσις vocatur, vbi vertebrę loco manẽt, sed earũ cõpago dimouetur.

3 *Plerunque solui nequeunt, præcipuè, vbi spina supra septi transuersi coniunctionem gibba fiat.*

Nõ nulla (inquit) quę in spina incidunt, ęgrè soluũtur, præcipue q; vbi supra eam regionem,
qua cũ septo trãsuerso coniungiť, gibba fiat, hoc est, in vertebris thoracis. dixit aũt ποτὶ, significa
re volens /pręcipuè/ quẽadmodum etiã in principio huius libri, quùm inquit /omnino enim me
lior est ac firmior exigua herba ꝙ̃ grandior, præcipuè antequam ad maturitatem veniat/, vbi ver
bum pręcipuè dixit ποτὶ. Sed qua ratione ægrè tubercula soluantur, proximis verbis intelliges.

Infra

4 A *Infra vero quædam soluuntur, cum varices in cruribus fiunt: illi autem magis gibbam spinam soluunt, qui in vena poplitis oriuntur: fiunt etiam & in venis inguinum.*

Quædam (ait) vitia infra thoracem, nempè ad lumbos, à varicibus vel torminibus soluuntur, cùm succi, qui ea faciunt, primò ferantur in venam maximam ipsius spinæ, deinde in eas, quæ ab eadem diductę ad crura intendunt. huiusmodi autem in thorace nulla vena est, quæ possit vitiatos succos recipere, q̃nquidem vtrinq; octo costis vna alimentum subministrat: sed superioribus, duæ alię tenues, scilicet ab vtroq; latere vna: quę omnes per thoracẽ distribuuntur, dissipantur q;. Idcirco, si succus aliquis ad ipsas ex tuberculis transferatur, excerni nõ potest, præterquàm ꝙ ęgrè etiam admittitur. succi enim, qui cruda & dura tubercula faciunt, glutinosi sunt, & crassi, quare non facile per tenues venas feruntur: sed vena, quæ ad lumbos est, latissima est, & sanguinem ad venas omnes transmittit. Ergo, cùm hos crassos ac glutinosos succos receperit, si affectę partes viribus adeo valeant, vt quod superat, expellant, ad venas hic sitas transmittit. quo fit, vt latescant, & in varices assurgant. vbi quidem succi crassiores fuerint, id accidit in inguine protinus, sin mediocriter crassi, in poplite. nãq;, vbi primùm, eo ꝙ crassi sint & glutinosi, conferti subsistunt, ibi
B venam distendunt, dilatant q;. Etenim, quibus citra causam hanc varices in cruribus oriuntur, videre licet venas pro portione succorum crassitudinis latescentes, vbi crassissimi sint, latissimas, cuiusmodi venæ sunt in inguine: vbi minus crassi, minus latas, quales in poplite. Interdum enim, quùm maiores venas obstruunt, hunc affectum excitãt: interdum ad inferiores concurrunt, quæ angustiores sunt. in vniuersum autem in varicibus crassus sanguis continetur, nam id vitium plerunque à succo melancholico, interdum etiam ab alijs crudis crassis'que concitatur.

5 *Solutum "quoque iam id vitium est à torminibus diuturnis.*

l.3.f.22.t.1. 2.499.g

Vbi succi, qui pręter naturam in corpore sunt, ad intestina transferuntur, tormina fiunt, quùm abradantur intestina ob succos acres, qui ad ipsa confluunt, nempè, vbi tubercula suppurant, neque enim aliter ob suam crassitudinem confluere ad intestina potuissent. sed in suppurationibus crassi succi extenuantur, & naturam affectæ partis ad expellendum excitant id, quod in ea contentum iam molestum est.

6 *Quibus verò adhuc pueris spina gibba fit, antequam corpus perfectè increscat, his corpus ad spinam, non augetur: sed crura & brachia duntaxat perficiuntur, quæ sunt ad spinam, non complentur.*
C

Nihil mirum est, si in his morbis spina nõ increscat, quemadmodum supra in luxatis tradidit, cùm inquit/quibus recondi non potuit/. Nam & propter venas peruersas, & propterea, quòd ægriùs membrum moueatur, natura'que in eiusmodi affectibus langueat, læsæ partes necessariò deterius, quàm antè nutriuntur. Quo fit, vt quæ iam perfectè increuerunt, emacrescant: quæ adhuc increscunt, incremento iuxta spinam prohibeantur. Sed, quæ à vitiatis partibus longius absunt, vt brachia & crura, sine noxa omnino seruantur: ea enim, quæ sic vitiata sunt, non totum corpus, sed solummodò proximas partes afficiunt.

7 *Quibus item supra septum transuersum gibba spina fit, costæ in latitudinem augeri non solent, sed in partem priorem: pectus verò latum non fit, sed acutum: spiritus difficulter mouetur, & cum sono, quùm cauum, quo spiritus recipitur atque emittitur, angustius reddatur.*

.3.f.22.t. 1. 2.499.h

De ijs agens, quæ adhuc "increscunt, dixit, quę iuxta spinam sunt, his augeri non consuesse. Ergo, vbi spina gibba fiat in vertebris thoracis, hæ maximè increscere in longitudinem prohibẽtur. Hac igitur de causa, & illa etiam, ꝙ vertebræ, cùm spina gibba fit, in posteriorem partem conuer
D tantur, necesse est thoracem angustum reddi, atq; acutum: & idcirco interiora caua, quæ spiritui accommodãtur, minora effici, sic, vt, vbi spiritum attrahunt, corpus minori modo ipsius fruatur. Diximus autem & in libro de difficultate spiritus, vbi is minus attrahatur, quàm opus sit, necesse esse breuiori temporis interuallo proximè rursus attrahi, quàm si prius secundũ naturam attrahi cœpisset. spiritus autem, qui breuiori interuallo attrahitur, creber redditur, in quo consistit id genus spiritus difficultatis, sub quo & exiguus, & creber cooritur. sonus autẽ adijcitur, ob angustiam iuxta fauces, & asperam arteriam. auget angustiam hanc id, quod proximè subijcit.

8 *Atqui coguntur etiam ceruices iuxta magnam vertebram in priorem partem conuertere, ne caput in eãdem proijciatur, hoc autem fauces reddit admodum angustas: nam ijs etiam, qui natura recti sunt, id ossis, si in interiorem partem inclinetur, spiritus difficultatem affert, dum repellatur. Ob id igitur, quòd ita figurentur, guttur his hominibus magis extare videtur, quàm benè valentibus.*

Cùm vertebræ, quæ ad pectus sunt, vbi gibba spina fit, in posteriorem partem spectent, necesse est collum in priorem conuerti, quare & ipsum caput, illi enim è regione superimpositum est.

Accidet igitur ijs,qui gibbi ſunt,ambulare ita figuratis,ſicut cęteris omnibus,cùm totum collum E
ſpinam q; inclinant,& vtrunque curuantes à poſteriori parte gibbi terram ſpectant. quod vt eui
tent,qui gibbi ſunt,coguntur collum in poſteriorem partem recuruare, eius vertebris,vt quæ mi
nimum mouentur,ad hoc parum cōferentibus: ſed,quà potiſſimum moueri aliquid poſſunt,val
dè recuruatur: poſſunt autem quà duæ primæ vertebræ inter ſe & cum capite committuntur.
Quemadmodum igitur figurantur iuxta capitis commiſſuram illi,qui benè valentes caput in po
ſteriorem partem compellunt, ita gibbi,cùm erecti ſunt. præterea, vt ijs, qui naturaliter habent,
guttur extat,vbi caput in poſteriorem partem recuruatur,ſic gibbis,cùm rectum continetur. Vo
cauit autem ἐξεχεβρόγχους eos, quibus in priorem partem extat βρόγχος, quo vocabulo veriſi-
mile eſt vel aſperam arteriam totam, vel guttur dūtaxat appellaſſe. hinc autem maximè fit,vt ſpi-
ritus cum ſono reddatur, q̄nquidem maximè etiam ſtertunt,qui ſic figurati dormiūt: quamobrē
ſcribit /nā & ijs,qui natura recti ſunt,id oſſis,ſi in interiorem partem inclinetur,ſpiritus difficul-
tatem affert/. dicit aūt id oſſis,ad illud referēs, quod principio orationis propoſuerat, cùm inquit
/atqui coguntur etiam ceruices iuxta magnam vertebram in priorem partem conuertere/. vndè
poſſet quis conijcere magnam vertebram appellari ſecundam,quæ magis poteſt in priorem par-
tem vrgeri,atq; inde rurſus repelli. Conſtat autem eandem regionem,& priorem,& interiorem, F
ab ipſo vocari: priorem quidem, quùm vertebræ à poſteriori parte in eam erumpāt: interiorem,
quùm ſit in profunditate corporis,ſi ſpectetur ſumma pars ſiue prior,ſiue poſterior.

9 *His tubercula plerunque circa pulmonem ſunt, ea quę dura & cruda: pleriſque enim eiuſmodi tumores ſunt cauſa gibbi, & diſtentionis, quibus proximi nerui afficiuntur.*

Quibus ſpina ſupra ſeptum tranſuerſum gibba eſt, his plerunque ait tubercula fieri circa pul-
monem: conſtat autem,& quibus ad lumbos gibba fit, his ea parte tubercula verſari. Dixit /ple-
runq;/ propterea φ & caſu & ictu ſpina gibba redditur, & tum in priorem partem tum in latus
conuertitur. At cùm inquit /plerunq; enim eiuſmodi tumores cauſa gibbi ſunt, & diſtentionis/
eandem ſententiam tradit,quam à principio,cùm ait /ſpinæ vertebrę, quibus ob morbos trahun
tur, vt gibbum efficiant/. Quod autem nunc ſcribit /quibus proximi nerui afficiuntur/ ad ner-
uos dorſi refertur, ac vertebrarum. nos verò anteà cauſati ſumus vertebrarum ligamēta attrahen
tia, quibus cum & ipſæ vertebræ trahuntur. non enim arbitramur neruos, qui à ſpinæ medulla
oriuntur,attrahere ſecum vertebras poſſe,cùm & propter exiguitatem & propter mollitiem lon G
gè imbecilliores ſint,quàm vt præſtare id poſſint. quippe,qui ab oſſibus non dependent,quem-
admodum ligamenta, quæ firmiora ſunt & neruis coniuncta: ac, ſi tuberculis afficiantur,ſecum
trahere vertebras poſſunt.

10 *Verùm ex his quibus ſub ſepto tranſuerſo gibba ſpina eſt, non nullis renum & veſicæ vitia ſuperueniūt: ſed & abſceſſus ad ilia & inguina,qui diu manent,& ægre ſanantur: quorum neutrum gibbum ſoluit.*

Ob conſenſum ſanè propoſiti affectus ſuperueniunt. conſenſu autem afficiuntur, & quæ ſunt
eiuſdem generis, & quæ vicina,quæ ſupra ſignificauit,quùm proximos dixit: ſed quæ commu-
nia primò ſunt, maximè lęduntur. Tormina igitur, & varices, quorum cauſa erat ſuccorum tu-
bercula excitantium transfuſio,gibbum curant: ſed ex ijs malis,quæ conſenſus cauſa oriūtur, nul
lum eſt, quod priorem morbum depellat.

11 *His autem coxæ extenuantur, magis quàm quibus ſpina ſuprà gibba eſt.*

Quibus ſpina ad lumbos gibba eſt,his coxæ graciliores ſunt,quàm quibus ad pectus.hinc au-
tem manifeſtum eſt coxas, quibus ſpina ad pectus gibba eſt,graciles modicè reddi propter con- H
ſenſum,quem habent cum ſpina.

12 *Tota autem ſpina longior his eſt,quàm quibus à ſuperiori parte gibba eſt.*

His qui ætate non dum robuſta ſunt,præterquàm quòd communis eſt macies,accedit quòd af
fectæ partes non augentur, quemadmodum & anteà dictum eſt: Nunc diſcrimen aliud adiun-
git,non ab ætate, ſed à locis affectis: nam ſpina, quo magis verſus ſuum initium vitiatur, eo mi-
nus augetur,cum habeat & originem & incrementum ſupernè.

13 *Pubes autem & barba ſerius increſcit, & minus completur, minus item fœcundi ſunt, quàm quibus gibba eſt pars ſuperior.*

Ad communem rationem conſenſus accedit differentia ex natura locorum. Communis igi-
tur ratio eſt,vt quę vitiatis locis proxima ſunt,conſenſu afficiant: propria autem,vt vbi hę partes
læduntur,quæ ſpiritui accommodantur, ſequatur, vt ſpiritus ægrè, & cum ſono moueatur: vbi,
quæ infra ſeptum tranſuerſum,pubes ſerius increſcat, lædatur q; etiam barba.

Sed

14 A *Sed quibus corpore iam robusto gibba spina fit, his euidenter soluit morbum tunc existentem: tempore tamen eius aliquid se ostendit, sicut & ijs, qui iuniores sunt, aut plus aut minus: plerunq; autem, hi affectus minus maligni sunt.*

Euidenter ἀπαντικρὺ nunc dixit, quod non nulli alij ex veteribus dixerunt ἄντικρυς. Apertè igitur, & (vt dixerit quis) quasi res manu teneatur, gibba spina admittit ea, quę quùm morbus iudicatur, id est soluitur, expelluntur, videtur q; ex toto morbus summotus: supersunt tamen reliquiæ paruę, quę iritant, si quid vel in ratione victus peccetur, vel noxium extrinsecus occurrat.

15 *Multi quidem gibbi, facilè, & non secus, quàm benè valentes, iam vsque ad senectutem id mali sustinuerunt, præsertim quibus corpus carnis plenum & pingue effectum est: pauci tamen ex ijs ad sexagesimum annum peruenerunt, plerique enim citius moriuntur.*

Ob validas vires, ob morbum leuem, iam'que ob vniuersam victus rationem, qua viuunt, nō nulli gibbi quasi sani ad senectutem vsque vitam degunt.

16 *Non nullis etiam vertebræ ab hac vel illa parte in latus mouentur. Hæc tamen vel omnia, vel complura incidūt,*
B *eo quòd spina ab interiori parte deprauetur.*

Anteà iam diximus spinam ad latus conuerti orto ab eius latere tuberculo, quod ad se traheret ligamenta. hoc Hippocrates fieri dixit διὰ τοὺς τόνους, id est, per neruos,

17 *Quosdam etiam in id vitium compellit, vnà cum morbo habitus ille, quo iacere consueuerunt.*

Concurrit ad spinam gibbam efficiendam, & quòd materia magis confluat ad id, quod humilius est: & quòd pars, in quam quis cubat, magis comprimatur. Prima autem & præcipua causa, & tuberculi, & cuiuslibet vitij, est partium natura morbo opportunior. demonstrauimus enim ad eiusmodi partes concurrere ea, quæ superant.

18 *Verùm de his agemus, quà de diutinis affectibus pulmonis: ibi enim de his futurorum pulcherrimæ prognosticationes traduntur.*

Multa quoq; alia in hoc libro scripturum se pollicetur, quæ nunc non extant. Ea fortasse vel non scripsit, vel interierunt, quemadmodum & multa alia antiquorum volumina, quæ nunc nō extant, de quorum interitu complures scripserunt. De diutinis igitur affectibus pulmonis mul-
C ta habentur & in maiori libro de morbis, cuius initium est, ‖ Si pulmonis arteria exulceretur. atque etiam in primo libro de morbis, qui non rectè ita inscribitur, cuius initium est, Qui vtiq; interrogare de curatione rectè velit, rogatus'que respondere. Sed in neutro horū plenè exequitur, quæ hic pollicetur. In initio libri de Internis affectibus.

19 *Quibuscunque cadentibus gibba spina fit, paucis ita conualescit, vt dirigatur.*

Adhuc scripsit de spina citra exteriorem causam deprauata. quę deinceps adscribit, omnia sunt de vertebris, quæ ob casum vel ictum aliquem læduntur. Pleraque autem plana sunt, nisi sicubi opus sit omissam causam adijcere, quemadmodum & nunc, cum asserit rarò luxatam spinam restitui. cuius rei causam, & si nunc afferre potuisset, in sequentibus demonstrat, cum scribit vertebras cardinis modo instructas, ita, vt, vbi vna aliqua quouis modo exciderit, in suam sedem magno negocio reuertatur, cum in singulis multi processus sint, multi sinus. hoc autem & aspectu ipso in ossibus didicistis.

20 *Iam verò intentio, quæ super scalam adhibetur, nullum, quod sciam, restituit. Ea potissimum vtuntur medici, qui*
D *apud vulgus videri volunt magnum aliquid moliri. Apud hoc enim admirandum est suspensum hominem intueri, vel proiectum, vel tale quidpiam: semper que hæc ab ipso laudantur, cui nec vltra curæ est, qui'nam effectus sequatur ex huiusmodi præsidio, bonus'ne an malus: medici uerò, qui hæc student, rudes sunt, quos quidem noui. Inuentio quidem vetusta est: atque ego sanè primum auctorem laudo, non solum huius, sed cuiusque machinamenti secundum naturam excogitati, minimè enim diffido non nulla restitui posse, si quis rectè præparans concutiat: sed turpe existimaui ciusmodi morbis ita mederi, quùm eiusmodi machinationes magis sint impostorum.*

Quoniam (vt ostendimus) in omnibus articulis restituendis, præcedere debet in diuersas partes extentio, eandem quoque ad spinæ ossa necesse est adhibere. qua verò ratione intendere in diuersa conueniat, in sequentibus docebit. nunc de ea intentione loquitur, quę minus rectè adhibetur, quod facere consueuit, sicut in prioribus iam monstratum est. Primò enim reijcienda sunt, quecunq; malè à quibusdam medicis fiunt, deinceps tradenda sunt salubriora. Igitur, quùm medici complures luxatam spinam per scalam extendant, asserit in primis eiusmodi inuentionem nihil proficere: si quis tamen ea vti velit, docet, quomodo facere id optimè possit. Ergo in intēdenda spina propositum est superiorem partem intendere per vincula prope affectum locum inie-

cta: inferiorem, per corporis pondus. Ad hoc itaq; spectans, quæ ab ipso subijciuntur, percipies, E maxima enim ex parte clara sunt.

21 *Quibus prope ceruices spina gibba fit, par est minus succurri intentione adhibita per caput deorsum demissum, parum enim ponderis habent caput, & vtrinque lati scapularum oßis summitas, cùm deorsum spectant: sed hos verisimile est in pedes deorsum concussos magis restitui, in eam enim partem demißi maius pondus habent. At quibus infra gibba fit, hos concutere magis conuenit capite deorsum spectantes. Si quis igitur concutere velit, rem sic rectè molietur. Scalam sternere scorteis puluinis transuersis debet, vel ex lana benè alligatis, ac paulo plus & longitudinis & latitudinis scalæ tenentibus, quàm occupet hominis corpus.*

Quùm spina vel prope initium lædatur, vel prope finem, vel in medio spacio, primò agit de noxa ipsius prope ceruices. Ergo in hoc casu, si quis super scalam à pedibus hominem suspēdat, sicut non nulli medici Hippocratis seculo consueuerunt, nulla ferè intentio fiet ab inferiori parte, quùm parum ponderis sit in capite, & ceruicibus: sed, si in ima vitium sit prope os sacrum, maximè sperare quis poterit huiusmodi vim ab inferiori parte abūdè futuram. subdit deinceps, qua ratione id optimè fiat.

22 *Post hæc homo super scalam resupinetur, dein pedibus nō diuaricatis iuxta talos ad scalam alligetur vinculo, quod quidem firmiter ac sine compressu teneat, sed molle sit: vinciatur item, & ab inferiori, & à superiori parte circa vtrunque genu, & tum circa coxas, circa ilia insuper & pectus, habena ita lata, vt concuti non prohibeatur: sed brachia iuxta latera extenta ad ipsum corpus, non ad scalam religentur.* F

Exprimit omnia euidenter. vinculum, quod firmiter ac sine compressu teneat, ἔνοχον dicit.

23 *Scala ita præparata attrahenda est ad turrim altam, vel ad culmen domus.*

Turrim dixit τύρσιν: culmen verò domus, id est altissimam partem ipsius, ἀέτωμα, ita enim appellant eam tecti partem, quæ attollitur in speciem trianguli. Si quis enim solarium faciat, pro tegulis tectum struet planum, quod calorem non prohibeat: sed, si tegulæ imponantur, propositum est, vt pluuialis aqua possit effluere. Hac igitur de causa medium tectum in longitudinem à priori & posteriori parte attollitur, vtrinque autem à parietibus humile est. Maiores igitur ad exemplum alarum demissarum hanc partem domus ab aquila videntur ἀετὸν appellasse, quo vocabulo tectum appellat & Pindarus in pleiadibus, vbi ait,

Χρύσεα δ' ὀξύπτερα αἰετοῦ ἄειδον κηληδόνες. & Euripides in Hysipyle, cùm inquit, G

Ἰδοὺ πρὸς αἰθέρα ἐξαμιλλῆσαι κόραι γεάπτες ὅισι πρόσβλεπον τύπους. Quòd τύρσις turrim significet, idoneus testis est Diocles Charistius, qui iuxta verba (παράφρασιν greci dicunt) locum hunc exponit in libro de fascijs. Inquit igitur /attrahenda scala est ad turrim altam, vel ad culmen domus/, vbi turrim, quam Hippocrates τύρσιν, πύργον dixit.

24 *Locus autem super quem concuti homo debet, renitatur: qui verò sursum attrahunt, non ignari sint, ut æqualiter, rectè, et in neutram partem inclinantes repente que demittant, ne scala in alteram partem inclinata ad terram perueniat, né ue ipsi in priorem partem conuertantur.*

Summam scalam à sublimiori loco suspēsam, quę (vt dictum est) alligatum hominem habeat, in pauimentum subito demittit, vt cadente hac, atque concussa recondantur spinæ vertebræ suo loco motę. Meritò autem ad hunc vsum duro & renitenti pauimento opus est: nam, si ita molle sit, vt cedat, spinæ concussus remittetur, ac sine vllo effectu res erit.

25 *Vbi verò à turri demittas, vel à malo, qui carchesium habeat annexum, commodius adhuc rem parabis, si à trochlea vel ab axe funes demittas, sed molestum est in his longius immorari. Per has tamen machinationes cōcuti quis maximè poterit. Quòd si spina in parte admodum superiori gibba fuerit, atq; omnino concuti hominem oporteat, expedit in pedes concuti, vt iam dictum est: hoc siquidem pacto magis in inferiorem partem compelletur.* H

Quùm scala ex sublimiori aliquo loco suspensa in terram demittenda sit, repentè, æqualiter, & in neutram partē inclinata, satius est, inquit, vincula ipsa circa trochleas volui, sic enim facilè, ęqualiter, & sine inclinatione ducentur. Antea turris tantùm & cacuminis domus, mentionem fecit, nunc malum adiungit, quem ἱστὸν appellat, significans maximum atque erectum tignum, cui summo superpositum est aliud lignum transuersum, à quo supenditur velum, quod ἱστίον græcè nuncupatur. Differunt enim inter se ἱστίον trium syllabarum, & ἱστὸς duarum: hoc siquidem vocabulo malus significatur, qui (vt retuli) tignum est, quod in naui erectum affigitur: sed illo linteum, quod à ventis inflatur. funes verò in summo malo, carchesij nominantur. Ergo vbicunq; ad suspendendam scalam malo vtendum est, id efficiendum est per trochleas, & carchesios. nihil etiam deterius esse affirmat ad hæc vti axiculis, quos appellat ὀνίσκους.

Fulcire

26 A *Fulcire autem pectus debes ad ſcalam fortiter alligans, atque item ceruices habena valde laxa, quatenus, quod exceſſit in ſuum locum reuertatur: atque inſuper caput à fronte ad ſcalam deuincire, ac brachia extenta ad corpus non ad ſcalam: reliquum tamen corpus ſolutum ſit, niſi quòd pluribus locis habena laxa circundetur, quatenus, quod exceſſit, in ſuum locum reuertatur.*

In ſuperioribus quoque oſtendimus ἕρματα dici ab Hippocrate fulcimenta, & ἑρμάσαι fulcire: atque hoc eſſe, quod à poeta ſcribitur, Ὑπὸδ᾽ εἵρεον ἕρματα νηῶν.

27

A Scala cum ſcorteis puluinis.
B Æger ſcalæ alligatus.
C Turris alta.
D Trochlea.
E Pauimētum durum ac renitens.

B

C

Sed videndum eſt, ne huiuſmodi vincula concuti hominem non ſinant. Crura verò non ad ſcalam, ſed inter ſe uincienda, ut è regione ſpinæ dependeant: hæc ſiquidem ita admouere conuenit, ſi homo ſuper ſcalam omnino cōcutiendus ſit. Turpe autem eſt in omni arte, nec minus etiam in medicina ſine vllo profectu magnam adhibere turbam, magnum ſpectaculū polliceri, & multa verba facere.

Quòd ſi homo, qui concutitur, nullis corporis partibus, exceptis ſuperioribus, ad ſcalam vinciatur, facilè in latera deuoluitur: at rurſus ſi fortiter alligetur, vt immobilis ſit, concuſſu nihil leuatur. Ambo hæc igitur ſpectantes ita hominem vinciemus, vt neque immobilis ſit, quùm concutitur ſub vinculis firmiter adſtrictus: neq; ita laxè ſuper ſcalam contineatur, vt in latera deuoluatur. Hippocrates autem huiuſmodi extendendi rationem contemnens, quo tamen modo optimè adhiberi poſſet, adſcripſit: quandoquidem vidit, qui ea vtuntur neſcire ipſam optimè adhibere. huc accedit quod ſuperius dixit /minimè enim diffido nō nulla reſtitui poſſe, ſi quis rectè præparans extendat/.

28 *In primis quidem cognoſcendum eſt, quæ ſit natura ſpinæ: ad multos enim morbos ea opus eſt.*

Notare ſemel alicubi volumus, atq; in memoriā reducere, quę à nobis dicta ſunt à principio in primo libro de rōne corporū incidēdorum Hippocratis, in quo empiricorum impudētiā cognoſces, qui audent Hippocratem appellare empiricū. Fuit enim oīum, qui medicinam exercuerūt, maximè experiens, maxime q; experimentorum ſpectator: ijsq; oīa comprobauit, quę multis fretus rationalibus argumentis inuenit. potiſſimum q; rationi corporū incidēdorum operam dedit, vt quę mirum in modum ad artem conferat: quod nunc apertè docet, cùm ſpinę naturam intelligi velit, quam empirici non ſecus quàm cæterarum partium omnium, eſſe inutilem dicunt.

29 D *Vertebræ igitur ab interiori parte, quà ad ventrem ſpectant, inter ſe ſunt æquales.*

Vertebrę à poſteriori parte proceſſum exigunt acutum, extrema parte cartilaginoſum, qui ſpina nuncupatur: à contratria verò, priori ſcilicet, ſiue interiori (vtroq; enim vocabulo nūcupatur) ęquè cartilaginem ſuperiectam habent, quà rotundæ ſunt & leues, nullum q; acutum proceſſum exigunt, neq; prorſus eminentiam aliquam vel breuiſſimam, quemadmodum et à poſteriori parte, & à latere. Quales igitur ſingularum vertebrarum proceſſus ſint, ex cadauere arido intelliges: ex quo planum etiam fiet id, quod ait, vertebras ab interiori parte eſſe æquales, hoc eſt, æquari ſingulas, quà inter ſe iunguntur. Quoniam igitur ea parte nullum proceſſum habent, aptiſſime q; inter ſe conueniunt, æquales eſſe inter ſe dixit, hoc eſt æquari, ea parte, qua cohærent.

30 *Alligantur autem inter ſe mucoſo ac neruoſo ligamento, quod à cartilagine orſum vſque ad ſpinæ medullam progreditur.*

Naturam cōmiſſurę vertebrarum ad vnguem indicat. non. n. altè admodum in vnitatē coeunt à parte interiori, ſicut nō nulli exiſtimarunt: nam ſic vbi in poſteriorem partē plurimum curuanda ſpina eſſet, vel ex toto reniterentur, vel diuellerentur. nunc autem res aliter habet, quùm non

E

coeant in vnitatem, sed veluti vinculo alligentur mucoso neruosoq;, atq; idcirco leniter aliquid hac parte mouẽtur, qua nullo modo motę fuissent, si continuarẽtur. At neq; vinculum earum ad spinæ medullam vsq; pertinet, sed interiecta aspera membrana in orbem medullam ipsam complectitur, quę nõ secus, ac cerebrum, tenui mẽbrana primò velatur, postea crassiori. sed præter ea quę in cerebro sunt spinæ medulla septa est, hoc tegmento, quod vim habet prohibẽdi ne doleat, quùm vertebrarum ossibus offenditur, vbi spina mouetur. Circa ipsas autem vertebras innatum est vinculũ mucosum, hoc est glutinosum, & quasi pituitæ plenum, vt vertebrę promptius moueantur, ipsum q; vinculũ minus lędatur. In vehementi enim motu abrumpũtur, quæ sicca sunt, & sine humore, atq; idcirco qui loris ad vehicula et iumenta vtuntur, ipsa inungunt. quanquàm eiusmodi mucosus humor in omnibus articulis ob eandem causam inuenitur.

31 *Quædam alia etiam ligamenta neruosa, perpetua adnascuntur, & hinc atque hinc à lateribus ipsarum intendunt.*

Perpetua ligamenta intellexit, quæ à superiori parte deorsum feruntur plurimum longa. nihil tñ habeo, quod scribam, quamobrẽ ligamenta, quæ iuxta intẽdunt, neruosa dixerit: dicendum.n. fuit, non neruosa, sed nerui, nisi si valida appellauit neruosa. nerui autẽ euidenter per vniuersum thoracẽ iuxta vnamquanq; vertebram intẽdunt, quorũ superiorem originem in corporibus inci dẽdis demõstrauimus. ad ceruices aũt & lũbos super vertebras musculi sunt, p quos ferunt nerui.

F

32 *De venis autem & arterijs huc pertinentibus alibi tractabimus, quot & quales sint, vnde inchoentur, quid que in quibus poßint.*

Has quoq; didicistis in corporibus incidẽdis: sed et in libris, quos de venis & arterijs, de neruis item incidendis habetis: quę oĩa diligẽtius tradidimus in libro de ratione incidẽdi corporis. quare pluribus hìc de illis agere opęprecium nõ est, quùm neq; ipse Hippocrates psequi in hoc opere vniuersam earum naturam velit, sed eã sicut alia multa in alium locum differat. licet, quę de venis & arterijs scripta nunc pollicetur, non extent. de neruis autem iuxta vertebras tendentibus in secundo libro de morbis vulgaribus, non plenè quidem, sed in cõmentarij modum tractauit, tanquam de alijs, quę nos ostendimus in eo libro cõmentarij modo & non plenè ab Hippocrate scripta: solũmodò enim primum & tertium librum de morbis vulgaribus absoluit, ita, vt edi posset.

33 *Tum de medulla spinæ, quibus tegmentis tegatur, vndè originem ducentibus, qua parte finitis, quibus' cum coniunctis, quid que valentibus.*

G

Tegmenta ac velamenta alicuius rei veteres appellãt ἔλυτρα, atq; idcirco Hippocrates nunc medullæ spinæ tegmenta ἔλυτρα nuncupauit, quæ nos paulo antè narrauimus. duo quidem intrinsecus omnino sunt: extrinsecùs verò communia omnium vertebrarum ligamenta. Oriuntur autem membranæ à membranis, quæ cerebrum tegunt: sed tertium velamentum, quod extrinsecus eas complectitur, originem habet à caluaria, quà cum prima vertebra cõmittitur. Huiusmodi autem ligamenta non secus, atque ipsa medulla, ad imam spinam finiũtur. /Finitis/ Hippocrates dixit κραίνουσι, sicut poeta quùm inquit,

Εἴπερ δὴ κρανέω γε καὶ εἰ τετελεσμένον ἔσται. quid verò possint, exquisitè iam ostẽdimus in opere de ratione corporum incidendorum, atq; etiam in proprijs libris, inter quos præcipuus est, qui de vsu partium inscribitur. nunc autem scripsisse abundè est membranas, quę cingunt spinæ medullam, eũdem præstare vsum, atq; in cerebro, quod crassa membrana defenditur, ne à circum positis ossibus lædatur. Est & aliud cerebri velamentũ, & quasi cutis innata, quo hæc nectuntur, nempè tenuis membrana. de tribus aũt his tunicis in medulla spinę paulo suprà pertractauimus.

34 *In vlteriore autem parte, vertebræ cardinis modo commißuras habent.*

H

Quùm explicare spinę naturam instituerit, orsus ab interioribus partibus ipsius, quà vertebrę aptè inter se cohærentes ad ventrẽ spectant, & inter se sunt æquales, iure nunc subdit /in vlteriore autem parte vertebræ cardinis modo cõmissurã habent/. vlterior enim pars ijs, quæ propositę sunt, erit posterior, qua inquit vertebras cardinis modo inter se committi. Nõ debes autem intelligere posteriorem partem eam, quæ sita est contra ligamentum propositum, quod scilicet à iunctura vertebrarum procedit, is enim locus medius exquisitè posterior est, vbi spina tãtùm est, sed eam, quæ vtrinque est à commissuris ipsarum vertebrarum: quæ, si ad spinam referatur, erit à lateribus spinæ: si ad priorem partem, in qua dixit vertebras inter se colligari, posterior. Scripsit autem eas commissuras cardinis modo esse, quoniam quatuor exigunt processus, quibus committuntur: duobus quidem admittunt eminentias proximè vertebræ, duobus se in alteram insinuant. efficitur autem quodammodo structura cardinum similis.

35 *Nerui omnium communes, & ad exteriorem partem, & ad interiorem procedunt.*

Pars vertebrarum, quæ ei opponitur, qua illigantur, posterior & exterior appellari potest: sicuti

A ſicuti ea ipſa, qua illigantur, interior, & prior. verùm à poſteriori parte non reperiunt̃ nerui, quos nunc τόνους dixit, ſi nerui intelligantur, qui motum voluntarium præſtant. quà enim vertebræ inter ſe committuntur, foramen eſt, per quod vnuſquiſq; neruus à ſpinæ medulla traiectus, protinus diſtribuitur, cuius aliæ partes ad priorem regionem intendunt, aliæ ad poſteriorem, atque in muſculos diſſipantur, qui, quùm ſpinæ ſuperiecti ſint, ῥαχῖται græcè nominantur.

36 *Singulæ autem uertebræ, tam maiores, quàm minores, in exteriorem partem ſingulos proceſſus exigunt: his autem proceſſibus adiecta eſt cartilago, atque ab ea germen oritur ligamentorum, quæ neruis exterioribus germana ſunt.*

Singularũ vertebrarũ proceſſus per mediũ dorſum intẽdunt, atq; vniuerſam ſpinã cõponunt: extremo aũt proceſſui cartilago innexa eſt, à qua oritur germẽ ligamentorũ, quæ (vt ipſe ait) neruis germana ſunt: quo ſignificat, vel ſimillima, vel inter ſe coeũtia, immixta q; vtrũq;.n.verũ eſt.

37 *Adiunctæ autem coſtæ ſunt capitibus in interiorem partem ſpectantibus magis, quàm in exteriorem, quæ ſigillatim cum vnaquaque vertebra committuntur.*

Coſtę, id eſt thoracis oſſa, q̃ à ſpina intendunt trãſuerſa ac modicè obliqua ad pectus, gręcè nõ B modò ab Hippocrate, ſed ab oĩbus iunioribus medicis, noĩatæ ſunt πλευραί. Has inqt cũ vertebris cõmitti, qđ προσηρθρῶσθαι dixit, quaſi dicat διηρθρῶσθαι, quod vocabuli apud iuniores medicos magis in vſu eſt: eo.n.ſignificant oſſiũ cõmiſſuras quibus talis ineſt motus, vt ſenſu aliquatenus percipi poſſit. Coſtarũ capita vocauit extrema, p quæ cũ vertebris coniungunt̃, in radices proceſſuum à lateribus ſe inſinuantes. Exquiſitè aũt dixit ipſas magis in interiorem partem ſpectare, noſtis enim rem ita ſe habere: ipſarum verò cõmiſſuram quodammodo duplicẽ conſpeximusrquam rem Hippocrates prętermiſit, vel q nõ ex toto vniuerſam naturam cõmiſſuræ fuerit intuitus, vel q tam diligentem eius inquiſitionem ad propoſitum pertinere non exiſtimauerit.

38 *Maximè autem flexæ ſunt hominis coſtæ, & modo eorum, quæ curua ſunt.*

Inter oĩa aĩalia homo coſtas habet maximè curuas, qm̃ & pectus oĩum latiſſimũ: ex ceteris verò aĩalibus, alia magis, alia minus, acuto pectore ſunt. latiſſimi aũt pectoris eſt homo, dein ſimia, quę pectus habet anguſtius hoĩe, latius q̃ cætera aĩalia. Cõmune eſt aũt oĩum aĩalium, quæ thoracem habent, coſtis eſſe ab exteriori parte, quà tangimus, gibbis: à contraria, intrinſecus ſcilicet, ſimis. Id.n.neceſſarium hoĩbus fuit, vt thoracis ſpaciũ latum redderetur, qm̃ iuxta os pectoris diri C gi coſtas oportuit: reliquas earũ partes, quùm deberẽt ad ſpinę vertebras peruenire, opus fuit plurimum curuari. Res igitur, quã proponit, ex eo apertè intelligitur, quod ipſe ait coſtas maximè curuas eſſe, quod q; earum figura talẽ euidenter ſe oſtendit. Reſtat quęſtio, quę ad rẽ non ptinet, ſicut prior, ſed ad vocẽ, quùm Hippocrates explanationis vel exẽpli cauſa vſus fuerit verbo ῥοιβοειδέα, qđ maiorẽ affert obſcuritatẽ, q̃ res ipſa, cuius gr̃a id exẽplũ affert̃. tunc fortaſſe vox erat vſitata, alioqn verba hæc /mõ eorũ, q̃ curua ſunt/ nõ dixiſſet ῥοιβοειδέα τρόπον: deĩde vſu exploſa, obſcura effecta eſt. Vox qdẽ ῥοικοειδέα p κ apud Theocritũ curuũ ſignãt ĩ eo carmine, vbi inqt,

Ροικόν δέ κεν ἀγελελαίας δεξιτερᾷ κόρυναν.

Idem quoq; ſignificat apud Archilocum, quùm ſcribit,

Αλλα μικρός τις εἴη, καὶ περὶ κνήμας ἰδεῖν.
Ροικὸς ἀσφαλέως βεβηκὼς ποσὶ καρδίης πλέως. Apud Nicandrum ſimiliter.
Αλλοι δὲ ῥοικοῖσιν ἰσήρεες αὖ τὰ παγέροις, γυῖα βαρύνονται.

Per β autem ſcriptum ῥοιβὸν neſcio quid ſibi velit. Quanquàm in non nullis exemplaribus per β ſcribatur, ſed in magis probatis, per κ.

39 D *Quod autem inter coſtas eſt, quod que inter proceſſus oſſium vertebrarum, vtrinque complent muſculi, qui à ceruicibus orſi vſque ad nexum intendunt.*

Quod in corporibus incidẽdis apparet, nõ admodũ cõſentit cum verborũ ſentẽtia, nam quod apparet hmõi eſt. A coſtarũ capitibus, quà cũ vertebris cõmittunt̃, muſculi ſunt à poſteriori parte, qui ῥαχῖται nuncupãtur, alij in lõgitudinem ſpinę tendunt vſq; ad initium crurũ: à priori parte in longitudinẽ muſculi non procedũt, ſed trãſuerſi inter coſtas, quos μεσοπλευρίους appellãt. Deinde ad aliquot coſtas ptinent muſculi, qui ſtomacho ſubiecti ſunt, à quibus totũ collũ in priorem partẽ attrahitur, & paululum ẽt annuit, vbi capitis cõmiſſura non moueat̃: ipſa.n.per ſe maximũ habet motũ in annuẽdo, et abnuẽdo, ſi quis eã cum vertebris cõferat, quę poſt primas ſunt: aliarum.n.inter ſe cõmiſſuræ paululum mouent̃. Sed et à regione iuxta lumbos pcedunt ad extremas thoracis coſtas eorum muſculorũ ſummitates, qui ψόαι dicuntur: in medio autẽ thoracis ad coſtas muſculi nõ pertinẽt, qui ſiti ſunt ad vertebrarum proceſſus à lateribus poſitos, quà cõmitti coſtas poſui. Sunt & alij duo muſculi anguſti, atq; exigui, qui ab exteriori parte p vniuerſum thoracẽ iuxta muſculos, qui ῥαχῖται dicũtur, intẽdunt à priori parte, nõ à poſteriori verſus ſpinam. Hæc igit̃ eſt poſitio, ac natura muſculorũ circa vertebras, quæ ex corporibus incidẽdis inuenitur.

Videamus deinceps de qbus'nam Hippocrates meminerit. ac de ijs qdẽ,q inter coſtas ſunt,patet E
ipſum minimè egiſſe,quùm ait /muſculi, q à ceruicibus orſi/. ſupereſt igiť,vt eos intellexerit,vel
qui ῥαχῖται dicunť,vel q iuxta hos ſiti ſunt. ſed neutri rectè dicenť,quod inter coſtas eſt,quod q̃3
inter pceſſus oſſium vertebrarum,cõplere. Ραχῖται qdem muſculi vniuerſis propoſitorũ oſſium
cõmiſſuris in toto thorace ſupiniecti ſunt à poſteriori parte,nihil relinquẽtes,quod nõ cõtegant,
ſed oẽs coſtarum radices, & vertebrarum proceſſus, qui à lateribus ſunt, ad hæc quod inter ipſas
radices eſt,complectunť: Anguſti aũt muſculi,qui iuxta hos verſus priorẽ partem ſiti ſunt,proti-
nus poſt cõmiſſuram ſunt,ad extremitates eorũ proceſſuum, quos vertebræ à lateribus exigunt.
quin ẽt,quod in fine propoſitorum verborũ adiungit /vſq3 ad nexum/ ſi de anguſtis muſculis in
telligatur,neceſſe eſt ad ſepti tranſuerſi nexum referamns: ſin de ijs,q ῥαχῖται vocanť,ad crurum
nexum,quem πρόσφυσιν dixit,crurum fortaſſe iuncturã intelligẽs. Equidem verba hæc nequeo
accõmodare ad id, quod ſenſui apparet, arbitror q̃3 initio protinus erraſſe primũ librariũ, ſicut in
alijs multis veterum ſcripturis. Sed,quùm ita habeãt,quę in corporibus apparẽt,quæſtio idoneæ
expoſitionis cõmuniter oĩbus proponatur.quod aũt diſtinctum,& aliquatenus probabile videť,
hmõi eſt. Coſtas accipiemus pro ipſarũ coſtarum capitibus: proceſſus oſſium vertebrarum, pro
oſſibus,quę ſpinã conſtituunt: ſed muſculos cõplentes vtrinq3 eam regionẽ,quę interiecta eſt, ῥα F
χίτας intelligemus: nexũ,ſepti trãſuerſi. Pelops autẽ pręceptor noſter coſtas,nũc ab Hippocrate
voluit noĩari oẽs vertebrarum proceſſus, q à lateribus ſunt: ſed nexũ retulit ad ſeptũ trãſuerſum.

40 *Ipſa autem ſpina in longitudinem rectè obliqua eſt.*

Obliquã dixit σκολίαν, eam ſic appellare ſolitus, quæ in latus inclinata eſt: nunc autem non in
latus,ſed in poſteriorem et priorem partẽ ſignificare vult, ſpina enim in longitudinem recta pau
lulum in poſteriorem & priorem partem inclinatur,vt ipſe deinceps docebit.

41 *Ab oſſe ſacro vſque ad magnam vertebram, quà inhæret crurum nexus, ſpina caua eſt. quoniam veſica, partes
naturales, & id inteſtinum,quod laxum eſt ſupra anum,hac parte continetur.*

Crurum nexus multis modis intelligi poteſt,maximè quidem propriè fortaſſe is,qui à coxarũ
cõmiſſura eſt,quùm ſcilicet femoris caput coxarum oſſi per lata ligamenta illigatur,& p id,quod
rotundum eſt,quo altiſſimis partibus caui ipſius coxæ innectiť: tum per muſculos, qui cõmiſſu-
ram femoris mouẽt, meritò vtiq3 dici poteſt crus necti ſuperioribus partibus: deinde per neruos,
poſtea per arterias,& venas. Videtur autẽ hic Hippocrates nexum p neruos exponere,quùm ab G
extrema lumborũ vertebra,quæ cõmittitur cum oſſe,quod & latum & ſacrum nuncupať, orian-
tur nerui,qui tendunt ad crura. cõprobatur autem,vel ex eo, quod in corporibus incidẽdis appa
ret,veſicã,& partes naturales, & id inteſtinum quod laxum ſupra anum eſt, hac parte contineri,
quamobrem ab exteriori parte gibba ſtructa eſt.Naturales partes quas γονὰς dixit,intellexit eas,
q̃ generationi accõmodanť,vterum in fœminis: q̃ ſemini aptanť in maribus, σπερματικὰ nũcupan-
tur. id aũt,quod laxũ eſt: ſupra anum dixit χαλαρὸν ἀρχοῦ, id ſiquidẽ ſacro oſſi ſuperimpoſitũ eſt,
& re uera laxum eſt,quùm nõ habeat muſculos, qui extremum inteſtinum rectum adſtringunt.

42 *Ab hac ad ſepti tranſuerſi nexum, recta in interiorem partem recuruatur.*

Hac parte nihil tale ſpinæ inſidet, quales in inferiori vterus & veſica. Quare non neceſſe fuit
ab interiori parte ſimam eſſe, atque idcirco, neq3 ab exteriori parte gibbam, ſed hac parte ſpinam
paululum intus ſpectare, fulciri enim ab ipſa magnam arteriam, ac venam oportebat.

43 *Atque hic locus ſolus ab interiori parte adiunctos habet muſculos,quos ψόας appellant.*

Ex his potiſſimũ verbis cõijcere quis poſſet,Hippocratẽ ſpinę nõ annumeraſſe vertebras cer- H
uicum. quaſi.n.ſpina vniuerſa lato oſſe & vertebris,q̃ ad lumbos, & quę ad thoracẽ ſunt, cõtinea
tur, dixit /atque hic locus ſolus ab interiori parte adiunctos habet muſculos/. Nã, ſi ſpinę ceruicũ
quoq3 vertebras annumeret, falſum vtiq3 erit hũc locũ duntaxat habere adiũctos muſculos, cùm
& in ceruicibus ab interiori parte grandes muſculi contineantur: quos,quùm grandes ſint, non
latuiſſe Hippocratẽ nemo ignorat,quãdò ẽt,ſi exigui fuiſſent,nullo mõ ipſum latuiſſent.horũ tñ
muſculorũ,qui ψόαι noĩantur,particulã vſq3 ad eã regionẽ pertinere,quà ſeptũ trãſuerſum inne
ctitur,propoſitis verbis non notauit,vt qui operępręcium eſſe tã exquiſitè docere nõ exiſtimarit.

44 *Ab hoc item ad magnam vertebram,quæ ſita eſt ſublimior commiſſura humeri cum lato ſcapularum oſſe,recta in
gibbum vertitur, ſed magis adhuc videtur, q̃3 ſit: habet enim ſpina in medio oßium proceſſus altißimos, ab vtraque
autem parte humiliores.*

Vertebrę, quæ ad coſtas ſunt, ab interiori parte ſimæ paululum videntur, à poſteriori gibbæ
multum propter ſpinæ proceſſus. vertebram autem, quam magnam dicit ſitam ſuper commiſ-
ſuram humeri cum lato ſcapularum oſſe, nouiſtis, & reminiſcendi cauſa habetis in commenta-
rio,

A rio, quem de ossibus scripsi. His autem, quæ proponuntur, accommodanda illa sunt: neque opus est me vlterius explanante, nisi si quod verbum alicubi occurrat, quod expositionem requirat, cuius causa huiusmodi commentaria scribuntur: quemadmodum euenit in hoc ipso loco.

45 *Ipsa verò ceruicum commissura in interiorem partem spectat. Quibus igitur vertebræ gibbæ fiunt, magna vi coniunctione abrupta expellitur vel vna vertebra, vel plures: quæ res non accidit multis, sed paucis, non enim facilè incidunt huiusmodi casus, nam nec facilè in exteriorem partem veniunt vertebræ, nisi à priori per ventrem vehementi ictu trudantur, sic autem homo interiret: aut nisi quis ex superiori loco decidēs, in coxas vel scapulas cadat, sed & sic quoque expiraret. A posteriori autem parte non facilè expellitur vertebra in interiorem, nisi aliquid graue admodum super ipsam incidat: ossa enim, quæ ab exteriori parte procedunt, singula talia sunt, vt potius frangi possint, quàm coactis ligamentis, valdè in interiorem partem erumpere.*

Spectat in priorem partem, dixit λορδὸν, ita enim conspicitur. Duæ autē sunt primę vertebrę, quibus ceruicum commissura efficitur: post quas relinquuntur tres, quarum non meminit, quomodo collocatæ sint inter secundam & sextam, nempè tertia quarta & quinta, quæ maximè videntur rectum positum habere. hæ autem vertebræ longè minores sunt duabus, & præcipuè tertia, quarta enim hac maior est, sicut his rursus quinta, sexta verò non his duntaxat maior est, sed B septima etiam. Ab hac autem vsq; ad extremam spinam pro ratione altera maior altera est, si hæc in homine perpendantur, vel in ea simia, quæ hominis faciem magis repręsentat, & magis quàm cęterę, recta inambulat, namq; hæc, & in aliis, & in ossibus homini simillima est. vnum autem in spina habet aliarum quoq; quadrupedum commune, quod in homine non reperitur, nempè lumbos pro magnitudine reliquarum partium corporis longiores, quàm homo, cui ad lumbos quinq; duntaxat vertebræ sunt, in simiis autem sicut in aliis quadrupedibus sex. Illud autem animaduertere in propositis verbis oportet, quòd Hippocrates, quùm de spinæ figura tractare constituisset, orsus hoc modo /ipsa autem spina in longitudinem recta obliqua est/ in extrema oratione adiecit /ipsa verò ceruicum commissura in interiorem partem spectat/, videbitur enim hîc rursus ceruices spinæ partem posuisse. Supra t. 40.

46 *Et articulis, qui alios recipiunt, & in alios coniiciuntur. Medulla item spinæ laboraret, si parumper loco mota inclinaretur, vertebra hoc modo expulsa. Luxata insuper vertebra medullam comprimeret, si non laceraret: hæc autem compressa detenta que, multis locis grandibus & præcipuis torporem afferret, ita, vt medico non ampliùs curæ esset, C qua ratione dirigere vertebram deberet, circumstantibus multis aliis malis violentis: sed manifestum quoque est resti tui non posse, neque concutiendo, neque alia via.*

Vertebrarum articulos dicit in processibus à lateribus sitis, quorum alter alterum excipit. eos autem ait recipere, & in alios coniici, eo quòd vtraque vertebra duobus processibus sublimioribus cum superiori vertebra committatur: duobus humilioribus cū inferiori, sic, vt aliis proximæ vertebræ processus admittat, aliis in alterius processus coniiciatur. quæ omnia perfectè exequuti sumus in libro de ossibus.

47 *Nisi hominem seces, deinde manu altè in ventrem indita ab interiori parte in exteriorem compellas: quod quidem mortuo fieri licet, viuente, nullo pacto. Quorsum igitur hæc scribimus? quoniam non nulli sibi persuadent se sanasse eos, quibus vertebræ articulis ex toto excedentes in interiorem partem venerunt. Quanquàm non nulli facillimum existimēt vertebris eo modo luxatis euadere, nihil que opus esse restituere, sed eas per se restitui. Multi sanè ignari sunt, & ob imperitiam lucrum faciunt, vulgo enim suadent. Hoc itaque pacto decipiuntur. Spinam, quæ in dorso extat, putant esse ipsas vertebras, nam singula tactu ibi rotunda sentiuntur: neque intelligunt hæc ossa à vertebris procedere (de quibus paulò suprà tractauimus) ipsas verò vertebras multo magis in priorem partem sitas esse: siquidem ex om D nibus animalibus homo pro magnitudine ventrem habet angustissimum à posteriori parte in priorem, præcipuè ad thoracem. Ergo, vbi aliquod ex iis ossibus, quæ valde excedunt, comminuatur, siue unum, siue plura, is locus humilior fit, quàm qui hinc est, atque hinc: ac propterea errant, putantes vertebras in interiorem partem procidisse. Quos item fallit habitus eorum, qui icti sunt: nam, si curuari velint, dolent, cùm qua parte percussi sunt, cutis tendatur, sic que ossis fragmenta carnem magis vulnerent: sin ita figurari, vt spina à posteriori parte caua sit, leuantur, cutis enim, quà fractura est, laxior efficitur, & ossa minùs vulnerant: quin si ea parte tangantur, cedunt, spinam in priorem partem cōpellentes, is que locus inanis & mollis tangenti apparet. Hæc omnia, quæ dicta sunt, medicos fallūt: citò aūt, ac sine aliquo detrimento, huiusmodi homines per se sanescūt, hæc enim ossa omnia, quæ rara sunt, callo celeriter glutinātur.*

Manum altè indere in ventrem, causa conquirendi, quæ ibi sunt, dixit ἐσμάσεσθαι.

48 *Iam verò iis, qui sani sunt, obliqua spina fit pluribus modis: namque & natura, & vsu sic habet, sed & ob seniū, & sub dolore, hæc siquidem colligandi vim habent. Gibba autem plerunque fit, quùm homo vel in coxas vel in scapulas cadit: necesse enim est in spina gibba unam aliquam vertebram reliquarum omnium conspici maximè sublimem: eas autem, quæ hinc atq; hinc sunt, minùs. Nec plurimū huiusmodi vertebra ab aliis recedit, sed parum, quando*

singulæ

ſingulæ ſubitò plurimum cedunt. Hac igitur de cauſa, et ſpinæ medulla facilè fert, quùm ita peruertitur, quùm fiat gibba in orbem, non ad angulum. E

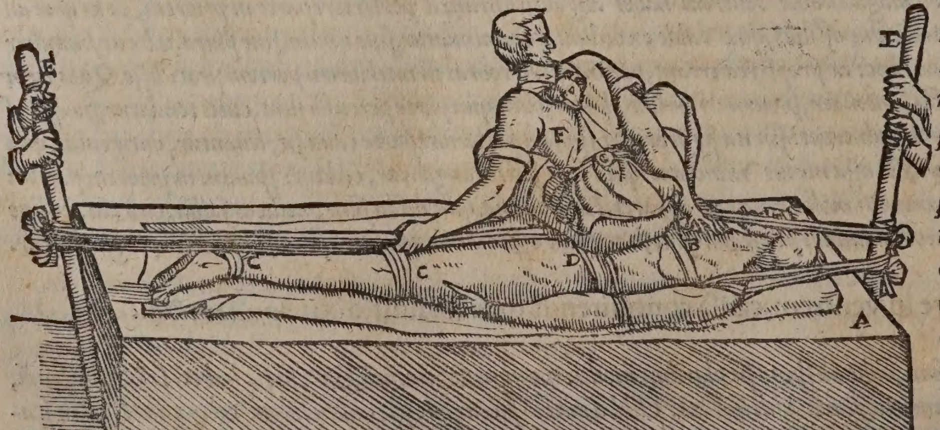
Vbi ſpina gibba fit, hoc eſt, in poſteriorem partem cõuertitur, κύφωσιν appellat: λόρδωσιν, vbi curua, ſpectat q; in priorem: vbi oliqua & in latera, σκολίωσιν, quo verbo vtitur alio modo & ad omnem ſpinæ deprauationem ſignificandam, indicans verbum generale magis eſſe quàm alia. in qua ſignificatione nunc quoq; ait ſpinã σκολιαίνεσθαι, quaſi dicat quouis modo peruerti: atq; in ſuperioribus etiam dixit /ipſa autem ſpina in longitudinem rectè obliqua eſt/, obliquam vocans σκολίην, vbi eam inclinare in priorem & poſteriorem partem indicauit.

49 *Oportet autem reſtituendi rationem huiuſmodi præparare. Commodè quidem lignum firmũ ac latum, quod in longitudinem inciſum ſit, foditur: commodè etiam pro ligno paries in longitudinem excauatur, quod cauum à pauimento, vel cubitum, vel quantum res exigit, attollatur. Dein veluti quadrata columna querna tranſuerſa adhibetur, quæ à pariete eatenus recedat, vt aliquis inter vtrunque vbi opus ſit, tranſire queat: ſternitur columna hæc vel tunicis, vel quapiam re, quæ mollis ſit, & non admodum cedat. Homo fouetur, & ſi ſuſtinet, multa aqua calida lauatur: deinde in ventrem iacet extentus, brachiis ſecundum naturam porrectis, atq; ad corpus alligatis. Lorum item molle latum que abundè, & longum, quod conſtet duabus habenis, medium medio pectori iniectum bis circundatur, quãtum poteſt iuxta alas: poſteà, quod ex loris ſupereſt, circa alas humeri capiti obuoluitur, capita que ad aliquod lignum cuiuſmodi piſtillum eſt, alligantur, eorum enim longitudo aptatur longitudini eius ligni, quod ſubiectum eſt, vt hoc piſtillo extendenti mora ſit. Huiuſmodi etiam aliud vinculũ ſuper genua, & ſuper calces datur, capita q; eius ad aliquod tale lignũ vinciuntur. Aliud inſuper lorum latum molle ac valens habenæ modo conuenienter longũ ac latũ coxis in orbem firmiter deuincitur, quàm maximè poteſt prope coxas: deinde lori, quod ſupereſt, utrũq; caput ſimul ad lignum, quod ad pedes ſit, alligatur. Homine ita figurato intentio in diuerſa adhibetur, ſine vlla inclinatione ſimul, & recta: nullũ enim magnum detrimentum inferre eiuſmodi intentio poteſt, ſi rectè præparetur, niſi quis de induſtria id agat. Medicus verò vel alius quiuis modò præualens ſit, & non imperitus, ſublimiori vnius palmæ parte, qua ſpina gibba eſt, data, atque alterius palmæ ſublimiori parte ſuperiniecta, cõprimit, intuitus num rectà deorſum uerſus caput, uel uerſus coxas debeat, comprimere. Adhibetur autẽ hoc modo vis maximè innocenter: innocẽter etiã, ſi quis ſuper eam partem, quà ſpina gibba ẽ, ſedeat: ſimul que, vbi homo extenditur, ſe attollens concutiat. Sed & pedibus conſiſtere ſuper ſpinam, quà gibba eſt, ſuſtineri que & leniter concutere, nihil prohibet, ad quam rem ſatis idoneus eſt quilibet palæſtræ aſſuetus.* F G H

A Columna querna quadrata pannis ſtrata.
B Laquei pectus circundantes qui feruntur ad ſuperius piſtillum.
C Laqueus ſupra genu & talos.
D Lorum ilibus alligatum.
E Piſtilla ad caput & pedes.
F Manibus comprimens.

A Columna querna quadrata pannis ſtrata.
B Laquei pectus circundantes, qui feruntur ad ſuperius piſtillum.
C Laqueus ſupra genu & talos.
D Lorum ilibus alligatum.
E Piſtilla ad caput & pedes.
F Inſidens & ſe attollendo concutiens.

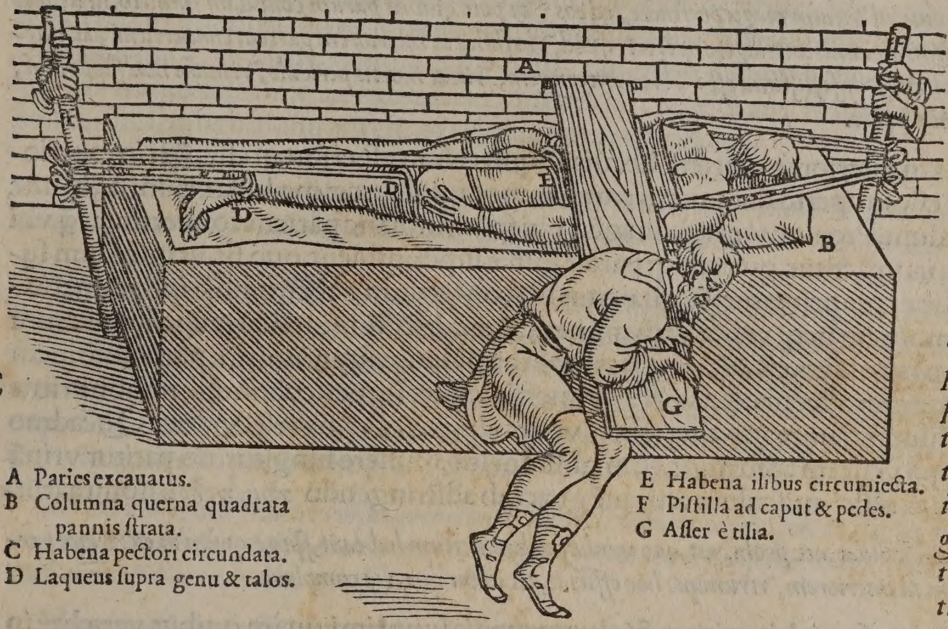
Aptiſſimè

A

A Columna querna quadrata pannis ſtrata.
B Laquei pectus circundantes.
C Laqueus ſupra genu & talos.
D Lorum ilibus alligatum.
E Piſtilla ad caput & pedes.
F Inſiſtens & pedibus ſenſim incutiens.

B

C

A Paries excauatus.
B Columna querna quadrata pannis ſtrata.
C Habena pectori circundata.
D Laqueus ſupra genu & talos.
E Habena ilibus circumiecta.
F Piſtilla ad caput & pedes.
G Aſſer è tilia.

Aptiſſimè autem cogitur, ſi paries, qui excauatur, vel lignum, quod foditur, quatenus conuenire videbitur, infra hominis ſpinam incidatur: aſſer verò è tilia, vel ex altero ligno non tenuis ſecetur: tum ſuper ſpinam, quà gibba eſt, vel multiplex panniculus, vel paruus aliquis puluinus ſcorteus, imponatur: ſed quantum minimè poteſt, conuenit hæc ſubiicere, videndum eſt ſolummodò, ne aſſer præ duritie fruſtra dolori ſit: ea autem pars ſpinæ, quæ gibba eſt, ſit maximè è regione eius partis, quà paries exciſus eſt, vt aſſer, quà maximè ſpina extat, ſuperimpoſitus, maximè premat: adhibitus verò aſſer, à miniſtro vno uel altero ſi opus fuerit, cogatur, alij (ut ſuprà oſtenſum eſt) hinc atque hinc in longitudinem corpus intendant. Licet & per axes extẽdere uel iuxta lignum defoſſos, vel cõtentos in quibuſdã lignis in ipſum defixis, quæ eriguntur, ſiue vtrinq; à lateribus paululum extantia, ſiue in vtraq; eius extremitate. Accommodatur autem vis, quæ per hæc adhibetur, & vbi vehementiore, & vbi leniore opus eſt: tantum enim roboris habet, vt ſi quis non in medicina, ſed ad torquendos homines eam adhibeat, præſtanter ad id valeat, ita, vt, ſiue tantùm extendamus in longitudinẽ, hinc atq; hinc nihil vltrà cogentes, ſiue citra intentionẽ aſſerem duntaxat admoueamus, abundè ſit. Optimum autem eſt vti eiuſmodi via, quam in ipſo vſu, & intendendo, & remittendo moderari potes, quæ ue ſecundum naturã eſt. Quæcunq; igitur extant, compreſſa, in ſuum locum redeunt: quæ præter naturam coierunt, intẽta, ſecundum naturam compelluntur. Equidem cogendi alium modum meliorem aut iuſtiorem habeo nullum.

D Quæ ſubiicit, plane omnia explicat. quare ſi quis non percipit, quæ proponuntur, huic nõ explanatione opus eſt, ſed monſtratione. quin & commentaria ad eos ſcribuntur, qui eiuſmodi curationes iam inſpexerint. Monui etiam in ſuperioribus, vt, ſi quis prima lectione non intelligat, quæ ita clarè ab Hippocrate ſcribuntur, iterum, & tertiò, & ſępiùs, diligenti animaduerſione relegat. quòd, ſi hoc faciat, quæ planè ab ipſo traduntur, omnino intelliget.

Nam quùm è regione ipſius ſpinæ intentio adhibetur, ab inferiori parte, & iuxta os, quod ſacrum appellatur, non eſt locus, qui prehendi poſſit: à ſuperiori iuxta ceruices & caput, eſt quidẽ, ſed aſpectu indecorus, præterquàm, quòd, ſi corpus ab hac parte valentius extendatur, alia quoq; noxa afferetur. Expertus aliquando ſum vtrem non inflatũ, quem reſupinato homine ſpinæ, qua gibba erat, ſubieci, dein fiſtula ænea demiſſa inflaui, ſed parum proceſſit: cedebat enim vter, quùm homo benè extendebatur, neque ſpiritus impellere quidquam poterat, ſed alioquin vter promptè labebatur, quùm ſe compellerent & gibbus ſpinæ locus & repleti vtris tumor: at contrà, quùm non valdè homo extẽdebatur, vter ob ſpiritum in tumorem aſſurgebat, ſed homo magis quàm expediret, in priorem partem conuertebatur. De induſtria autem hæc ſcripſi, pulchra enim huiuſmodi monumenta ſunt eorum, quæ, quùm experti ſumus, ſine effectu inuenimus: & cauſarum, cur parum proceſſerint.

Locũ, qui prehendi poſſit ἐπιλαβὴν, quaſi ἀντιλαβὴν, & ἀντίληψιν dixit, eo quod obex & mora ſit

ſit iniectis laqueis,ſic,vt hereāt,quà eminet,& minimè decidāt. Ab oſſe ſacro nullus talis locus ē: E à ſuperiori parte,quamuis ceruices ſint,& caput, homo tamen ſtrangulari videbitur , ſi hac parte prehendatur: atque idcirco ea intendendi ratio indecora habebitur,ſed & noxā inferet,ſi laqueus ad guttur delabatur.

51 *Quibuſcunque autem vertebræ in interiorem partem conuertuntur, vel quòd homo ceciderit, vel quòd graue aliquid ſuper ipſum inciderit,plærunq; nulla vertebra valdè ab alijs recedit: vbi non valdè recedat,ſiue una,ſiue plures, hominem non præcipitat,ſicut anteà dictum eſt,cùm ſpina in orbem,nō ad angulum peruertatur. His quidem vrina, & aluus magis ſupprimitur,quàm quibus vertebræ in exteriorem partem conuertuntur,pedes quę & crura tota magis frigeſcunt:atq; hæc magis mortifera ſunt,quàm quæ poſita ſunt: quibus,ſi euadunt, vrina ſine volūtate magis pro rumpit,crura quę magis reſoluuntur,& torpent. Quòd ſi ſuperior ſpina in priorem partem conuertatur, vniuerſum corpus reſoluitur ac torpet. Machinationem autem nullam habeo,qua ſpina reſtitui poßit, vbi ſic luxatur. Quòd ſi nihil proficiat concutiendi modus , qui per ſcalam admouetur: vel alia ſimilis curatio , ſeu extendendi via, qualis paulò antè dicta eſt: nullum noui impellendi ſimul & extendendi modum,qui id præſtare poßit, quod aſſer, vbi ſpina gibba erat: nam,quî fieri poterit, vt à priori parte per ventrem impellatur? Ergo,neq; hoc licet,neq; tußis aut ſternutamentum vim aliquam habet,qua ad extentionem conferat. Nihil etiam proficies,ſi ſpiritum in ventrem indas. Quin,& E qui magnas cucurbitulas defigunt, vt ſurſum attrahant vertebras,quæ in interiorem partem exciderunt, ſummopere aberrant: expellunt enim magis,quàm attrahant,quam rem ignorant,qui eas defigunt: nam quo maior cucurbitula eſt,eo magis ſpina caua fit,quùm à ſuperiori cute vrgeatur. Alios item concutiendi modos præter iam poſitos adducere poſſem,quos exiſtimet quis ad vitium magis pertinere,ſed eos (vt potè quibus parum confidam) omitto. Illud autē in vniuerſum, vt ſummatim dicamus,intelligere oportet, quòd, vbi ſpina in interiorem partem conuertitur , ad interitum ægrotantem præcipitat,& infeſtißima eſt : vbi in exteriorem, vacat mortis periculo, vrinam non ſupprimit, & plærunque torporem non infert.*

De vertebris agens in interiorem partem luxatis,inquit caſum aſperiorem eſſe, q̃ ſi in exteriorem ferantur. cauſam eſſe in aperto dicit. nerui enim omnes,qui à ſpinæ medulla oriuntur,in interiorem partem procedunt. Premuntur ergo magis , vbi ſpina in hanc partem conuertitur , q̃ vbi in exteriorem,cum q́ȝ iis vrgentur,quæcunqȝ partes ſpinæ ſuperinſident. quo fit,vt interdum ſuperior quoqȝ pars veſicæ comprimatur: & quæ cum his conſortium habēt,omnia inflammatione occupentur. Quamobrem neqȝ veſica vrinam,neqȝ aluus deiectionē reddit: expellentis enim facultatis,quę vna ex naturalibus eſt,vitium eſt vrinam atqȝ aluum ſupprimi: torporis autē membrorum cauſa eſt,neruorum affectus: ſed veſica & inteſtinis affectis,periculum eſt , ne homo inte G rim decedat,dum tollitur inflammatio,quę efficit,vt nec aluus,nec vrina reſpondeat. Quēadmodum autē muſculus,qui veſicam adſtringit,cùm nimium ſuo munere fungitur,nō patitur vrinā euadere,ita veriſimile fit affici muſculum ani,quē græci ab adſtringendo σφιγκτῆρα nominarūt.

52 *Quùm nec alui itinera diſtendat,nec prohibeat,quo minùs facilem exitum habeant,ſpina,quùm in exteriorē partem conuertitur: ſed quùm in interiorem, vtrumque hoc efficiat,accedant quę alia complura.*

Quùm proximè propoſuerit his vrinam & aluum magis ſupprimi,quàm quibus vertebrę in exteriorem partem conuertuntur, nunc cauſam adiecit his verbis /quùm nec alui itinera diſtendat/ id eſt exitum eorum,quæ per veſicam & per anum expelluntur. Diſtendi autem partes , per quas hæc feruntur,& à compreſſione vertebrarum,& à conſortio, quod cum neruis habent, à ratione minimè abhorret.

53 *Multo autem pluribus crura,& brachia reſoluuntur , corpus torpet, vrina ſupprimitur , quibus vertebræ nec in exteriorem partem,nec in interiorem exciderint,ſed concuſſæ vehementer fuerint,manentes è regione ſpinæ: quibus ſpina deprauatur,minùs hæc patiuntur.* H

Vt deprauationem exprimat,mutuatur ὕβωμα vocabulum tanquam generale,agens de vertebris, quomodocūqȝ ſuo loco motis. Vniuerſa autem oratio clara eſt,venit enim ad quartum genus vitiorum ſpinæ,quod græci à concutiendo σεῖσιν appellant. Id autem eſt, quùm vertebrarū ſpinæ compago vniuerſa dimouetur,periculum´que eſt , ne conuellatur atteratur q́ȝ ſpina vehementer concuſſa: quod malum ipſe teſtatur multo deterius eſſe,quàm,ſi ſpina nō concuſſa vertebræ peruertantur. In ſequentibus ad coſtas pergit,quibus abruptis huiuſmodi quidpiam accidit.

De Fractvra Costarvm

54 *Multa quoque alia in medicinali arte quis inſpiciet,quorum,quæ uehementia ſunt,quùm morbi momentum omne in ſe contineant , non nocent: quæ leuiorem offenſam afferunt , mala concitant diuturna , & reliquum corpus plurimùm afficiunt.*

Locutus de vitio,ſub quo ſpina concutitur,vertebris nullo modo ſua ſede excedentibus , ſubiicit multa in medicina leuiora eſſe re vera,quanquàm grauiora videntur: multa enim,quæ minùs afficiunt partes cum vitiato loco conſortium habentes,vt,quæ nullam ex præcipuis partibus lædant , ſed in ſe morbi momentum habeant , minùs moleſta ſunt , quamuis grauiora videantur.

In

A In sequentibus gratia exempli de costarum affectibus meminit, indicans eorum alios graues apparere, alios esse.

55 *Quin & costis abruptis tale quidpiã accidit. Quibus enim costa vna, vel plures abrumpuntur, sicut permultis abrumpi videmus, si comminuta ossa, neque in interiorem partem compellantur, neque in superiorem, pauci adhuc febricitarunt: sed neque multi etiam sanguinem spuerunt, nec multis item contractum est pus in thorace, aut linamentis opus fuit, aut vitiatum os est: victus autem quiuis idoneus est.*

Ex proposita oratione, quæ longa est, non parum intelligi potest orationis modum ad facilitatem conducere. Nos priorem partem suprà attigimus, quam Hippocrates longiùs labens obscuram fecit, paucis autem ita loqui potuit: Vbi costa abrumpitur, si fractura simplex et sola sit, casus quidem asperior videtur, licet leuior sit, q̃ vbi atteritur, celerrimè enim curatur & sine periculo: sed absq; fractura, vbi caro circa costas atteratur, in maximo interdum periculo reuoluuntur, qui sic affecti sunt. Caput quidem orationis huiusmodi est, singula autem deinceps videamus. Si primam partem huius orationis paucis Hippocrates explicasset, quẽadmodum ego, quùm dixi, vbi sola & simplex costarũ fractura sit, apertiùs scripsisset. verùm ipse, quasi exponens ait/si ossa ab-
B rupta, neq; in interiorem partem compellantur/. vocauit autem interiorem partem interius spacium thoracis, in quod erumpere os abruptum, per se non potest, nisi nudetur à tota carne superiecta: nisi item scindatur membrana, quæ costas cingit. per hæc igitur simplicem fracturam indicauit. Deinceps notauit casus leuitatem, quùm ait, paucos febricitasse, raros item sanguinẽ expuisse, aut pus in interiori thoracis regione contraxisse, raro q́; opus fuisse linamentis, vel costarum os vitiatum fuisse, & idcirco abundè esse victus rationem quamuis. hanc ipse (vt didicisti) vbique φαύλην nominat, eam, quæ exquisitæ contraria est, significans. Propositæ igitur partis orationis vniuersus sensus huiusmodi est: ad reliqua igitur pergamus.

56 *Quin, & vbi continens febris non inuadat, deterior est inedia, quàm cibus: & dolorem, febrem, ac tussim magis concitat, venter enim modicè repletus costas dirigit, quas inedia suspendit: at vbi suspendantur, dolorem inferunt.*

Tumor ventris costas fulcit: quare, vbi hæ rumpuntur, qui magis ventricosi sunt, minùs dolent: quibus gracilis venter est & contractus, dolore magis vexantur, quùm costas sentiant sine fulcro suspensas. Quòd si continens febris hominem occupet, inedia vti debet (quod ipse signifi-
C cauit verbo κενεαγγεῖν) quoniam magis læditur à cibo, q̃ à costis non fulctis. At si nulla febris sit, expedit eatenus cibum sumere, vt venter in eum tumorẽ assurgat, vt costis sedes sit ac fulcimentum citra offensæ partis compressionem.

57 *Ab exteriori parte vincire rursus quouis modo satis est: tantùm cerato, pannis, fasciis que leniter adstrictis debemus æquale vinculum reddere, aut etiam lanæ aliquid superiniicere. Conferuet autem costa viginti diebus: in huiusmodi enim ossibus citò callus increscit.*

Vinciendi modum quemuis φαῦλον vocat, quemadmodum & victum: qui contrarius est ei, qui summa diligentia adhibetur.

58 *At carne circa costas detrita, quòd homo percutiatur, cadat, re aliqua vrgeatur, aut alio tali modo, multi iam sanguinem expuerunt.*

In memoria habendus est hic sermo propter eos, qui existimant in lateris dolore necessarium esse, aliqua ex fibris pulmonis afficiatur. nam, quùm proximus sit lateri inflammato, afferunt aliquid ad eum trãsmitti ex tenui sanguine, qui in inflammatione subsistit. Pulmone ergo nihil vio-
D lato, sed costa affecta, quosdam ait sanguinem expuere. quo pacto autem hoc fiat, licet per ocium requirere. Nos sanè quæstionem hanc perpendimus in iis, quæ scripsimus in librum Erasistrati de sanguinis sputo: nunc illud duntaxat intellexisse abundè est, quosdam sine vitio pulmonis sanguinem spuere, propterea, ꝙ morbus circa costas versetur. Vidistis sepè, & in aliis inuiolata cute, quæ fracturam tegit, effundi cruorem, sic, vt fascias impleat, quamuis cutis membrorum densior multo sit, ꝗ̃ membrana, quæ costas amplectitur. Quare nihil mirum est, si sanguis per hanc ab affecta costa in interiorem regionem ducatur: dein protinus in ipsa expiratione in asperam arteriã, quæ in pulmonem distributa est, transferatur: quemadmodum in iis videmus, quibus membrana hæc vulneratur, quicquid enim per vulnus in thoracem instillaueris, per os cõtinuò reddetur. quam rem, quùm Erasistratus ignorasset, absurda scripsit in libro de sanguinis sputo. sed qua in re decipiatur, eius scripta de me audientes sepe numerò didicistis.

59 *Venæ enim & arteriæ, quæ per id, quod est inter costas, intendunt, & nerui, ex iis, quæ in corpore præstantissima sunt, oriuntur. Multi igitur sæpe tussi, tuberculis, pure in thorace collecto oppressi sunt, & ad id venerunt, vt linamentis egerent, costa que vitiaretur: sed & quibus nihil tale superuenit, carne circa costas attrita, tardius dolore liberantur,*

rantur, quàm quibus perfracta coſta eſt, atque in eiuſmodi caſu dolor ſæpiùs locum repetit. Verùm non nulli longè ma E
gis hæc mala contemnunt, quàm ſi abrupta coſta eſſet.

Arterias & venas ὀχετὺς vocauit: quod autem eſt inter oſſa ſingularum coſtarum λαπαρὸν di
xit, qua parte muſculi ſunt, qui, quùm mediis coſtis interiecti ſint, μεσοπλεύριοι græcè nominan
tur: neruos verò appellauit τόνυς. Oriri autem ait hæc omnia ab iis, quæ præſtãtiſſima ſunt, quo-
niam initium harum venarum, perinde atq; arteriarũ, eſt in vicinia cordis: neruorum autem ad
ſpinæ medullam, quæ ad thoracem eſt, quibus aliquid cognationis eſt cum alio pari neruorum,
qui à cerebro proficiſcuntur. Quæ deinde adſcribit, euidentiſſima ſunt iis, qui meminerint, quæ
prodita ſunt in prioribus commentariis.

60 *Sed & curatione egent magis exquiſita, ſi ſapiant: conuenit enim inedia extenuari, corpore quàm maximè con-*
quieſcere, abſtinere à venere.

Exquiſitiorem vbique appellat σκεθροτέραν, cui contraria eſt ſimplex & quæuis, quam φαύ-
λην nominat. F

61 *Itẽ ab eſculentis pinguibus, & fauces exaſperãtibus, ac tuſſim mouẽtibus, & ab iis, quæ ualẽtiſſimæ ſunt materiæ.*

Eſculenta, quæ fauces exaſperando tuſſim mouent, κερχνώδη nuncupat: huiuſmodi autẽ ſunt
pinguia, acuta, atq; acria. valentiſſimæ materiæ intelligit, quæ ęgrè concoquuntur. In exemplari-
bus autem magis idoneis, verbi κερχνωδέων ſecunda ſyllaba ſcribitur per ν, ducto vocabulo à mi
lio, quod Iones κέρχνον appellant. id accidit, vbi in faucibus aſpera quædã milij modo exigua ſen
tiuntur. Quod autem in ſuperioribus dixit, de iis, quibus circa pulmonem tubercula ſunt diutur-
na, quæ ægrè ad maturitatem perueniunt, & ſpiritus redditur cum ſono, κερχώδεις abſq; ν ſcri-
bitur. ducitur autem à verbo κέρχειν, quod ſonum notat, qui vel anguſtia loci, quo ſpiritus reddi
tur, vel humoris multitudine accidit, plęrunq; tamen vtroque concurrente, quem ſpiritum non
nulli δασέα, id eſt aſperum vocant. Sed qua de cauſa abſtinere hominem velit ab eſculẽtis tuſſim
mouentibus manifeſtum eſt, quùm affectæ partes omnes quietem poſtulent, atq; idcirco ſilen-
tium rurſus imperat: manifeſtum item eſt, cur caueri voluerit ea, quæ vehementer dimouent vni
uerſum corpus, quandoquidem cum toto pars etiam dimouetur.

62 *Ad hæc venam ſecare in cubito conuenit: & quàm maximè ſilentium habere: inducere q́ue ſuper ſedem attritam* G
pannos non multiplices, ſed complures, & multo latiores quàm ſit attritus locus, cerati inũctione adhibita: linteis q́ue
latis, ac faſciis item latis, & mollibus alligare, modice q́ue adſtringere, ita, vt qui deligatus eſt, dicat ſentire ſe vinculũ
non valde adſtrictum, neque item laxum: inde autem ordiri debet, vbi locus eſt attritus, ibi q́ue maximè inſidere.

Meminiſſe huius loci oportet aduerſus eos, qui exiſtimant venam ſolummodo ſecandam eſſe,
vbi ea concurrunt, quæ multitudinem denunciant. E quorum numero eſt Menodotus Empiri-
cus. Oſtendimus autem in opere de venæ ſectione, & in eo, quod de multitudine ſcripſimus, fal-
ſam eſſe eiuſmodi opinionem, quæ præter alia multa, vel ex eo reiicitur, quòd, vbi quædam partes
eiuſmodi plagas acceperint, medici ad venæ ſectionem confugiunt, quãquàm, qui icti ſunt, mul-
titudine non tentantur, eo quòd, niſi iis ſanguis detrahatur, maximæ inflammationes oriuntur:
quod cùm euenit, alia inſequuntur, quæ morbo accidere ſolent.

63 *Iniiciendum verò vinculum medium eſt, & in vtrãq; partem attrahendum, ne cutis circa coſtas in alterutrã par*
tem inclinet, ſed ſine inclinatione ſeruetur. Deligandum autem, vel ſingulis diebus, vel tertio quoq; die. Satiùs item eſt
aluum mollire leui aliquo medicamẽto, quod deiectionẽ citet, ac decẽ diebus inedia vti, dein corpus reficere et implere. H

Cutis ſuperiecta coſtis plęriſq; laxa eſt, præſertim, ſi quo tempore homo plagam acceperit, ple
nior non fuerit. his ergo ait magis quàm aliis opus eſſe faſciis, quæ mediæ primùm iniiciantur, nam
cutis peruertitur, ſi ab vno capite faſcia ordiatur. quòd ſi, vt cautior ſis, craſſos quoq; ita alliges, nihil
lædes, præcipuè vbi regio prope alam atteratur, ibi enim cutis ſemper laxa eſt.

64 *Ad hæc dum offenſus media vtitur, arctiùs alligandus eſt: vbi pleniore victu, laxiùs. Quòd ſi ab initio ſangui-*
nem expuat, quadraginta diebus habenda cura, alligandum que eſt: ſi ſanguinem nõ expuat, ferè viginti abundè ſunt.
Coniicere autem tempus ex vi caſus oportet.

Commune hoc eſt omnibus fracturis: quod vnà cum multis aliis, quæ hîc ab ipſo traduntur,
antè etiam expoſui, quùm librum de fracturis explanarem. Ea igitur magis ſunt vobis in memo-
riam reuocanda, quàm ſępiùs à me repetenda.

65 *Quicunque autem rem parui fecerint ob huiuſmodi ictum, ſub quo atteruntur quæ circa coſtas ſunt, quamuis in*
aliud malũ deterius non incidant, carnẽ tamen magis mucoſam habẽt in loco attrito, quàm priùs. At, vbi talis relin
quitur,

A *quitur, nec curatione ad bonum habitum restituitur, res peior est, si mucosa circa os ipsum relinquatur, quùm caro non ampliùs similiter os attingat, & ipsum os morbis opportunius reddatur. Ob eiusmodi autem causas ossa multis vi tiantur, quod malum diutius extrahitur.*

Mucosum humorem appellare consueuit glutinosum & album, qui colligitur in partibus ex- anguibus, vt in osse, & cartilagine, vbi ipsorum natura rectè concoquere alimentum non possit. relinquit enim quasi quoddam semicoctum, quemadmodum relinquunt infirmę oculorũ mem branæ pituitam crassiorem, quæ λήμη græcè nominatur. Vis autem imbecillior redditur, vel ob suam temperationem immoderatam, vel ob multitudinem concurrentis humoris, quod etiã eue nit in tumoribus præter naturam. Cætera omnia orationis huius clara sunt.

66 *Quòd si non, quæ iuxta os sunt, sed ipsa caro mucosa fiat, nihilominus subinde morbus & dolor reuertit, si quis corpore laborauerit: quo circa dare vinculum expedit, & bonum, & valdè accommodatum, donec siccetur discutiatur que sanguis in attrito loco suffusus, & caro integra ibi augeatur, augetur autem ossis caro.*

Caro, & quælibet pars sanguinem habens, non per se mucosa fit: id enim, quod propriè in ip- B sis superat, tale est, quale in fluxu, atque in defectionibus ob iocinoris imbecillitatem cõspicitur. Quocirca, vbi ossa, cartilago, membranæ læduntur, mucosus humor sæpe contrahitur: carne affecta raro, id'que vel propter consortium, quod hæc habet cũ eiusmodi partibus: vel propter humorem copiosè defluentem, vbi mucosus succus, aut pituita in ea contrahitur. constat autẽ eiusmodi succum maximo negocio excerni, eo q nec perfusione, cataplasmate, aut medicamẽtis, euocari digeri q; possit, neq; vllo alio præsidio educi, nisi ex toto anteà tenuetur, atq; in vapores resoluatur. Ergo, quia succus glutinosus in vapores soluendus est, idcirco ægrè mouetur. vbi verò tale aliquid superans relinquitur, leui de causa pars affligitur, cùm ob infirmitatem quidquid in reliquo corpore qualitate vel modo superans collectum fuerit, promptè recipiat.

67 *Quibus autem neglectus morbus inueterauerit, & locum dolor exerceat, caro que mucosa sit, his ferramentum candens medicina optima est: quòd si caro ipsa mucosa sit, adurere conuenit usq; ad os, ea obseruatione, ne hoc ipsum calefiat: Vbi inter costas hæc fuerit, neque sic, in summo conuenit adurere: cauendum tamen est, ne candens ferramentum penetret vsque ad partem interiorem. Vbi sedes iuxta os attrita esse videatur, sed recens casus sit, neque os adhuc vitiatum fuerit, si exiguum vitium sit, ita vrere conuenit, sicut dictum est: sin oblongum sit, quod in osse attollitur,* C *pluribus in locis adurere expedit. De costis autem vitiatis dicemus, simulatque de iis tractabimus, ad quorum curationem linamentis est opus.*

Mucus glutinosus cùm dissipari per medicamenta nõ potest, reliqua curatio est adurere, quæ quo pacto admouenda sit, apertè declarauit.

De Femore ex Coxa prolapso

68 *Quòd si femoris articulus è coxa prorumpat: prorumpit autem in quatuor partes, sæpissimæ in interiorem, deinde in exteriorem: in priorem & posteriorem excidit quidem, sed raro.*

Qui coxæ cauum inspexerit, non est, quod desideret causam à me doceri, quamobrem in interiorem partem sępissimè moueatur, deinde in exteriorẽ, quùm imum caui, non sit omnibus partibus æquale: & articulus, qua parte ora humilior est, faciliùs elabatur.

69 *Vbi ergo in interiorem partem venit, crus longius est, si cũ altero conferatur, id q; iure duplici de causa. Ossi enim, quod à coxa sursum procedit ad pectinem, femoris caput inhæret, ceruix que articuli cauo sustinetur: rursus ab exte-* D *riori parte clunis cauus apparet, vt potè quùm femoris caput in interiorem partem exciderit.*

Orationem hanc ferè vniuersam initio orsus ipse ita euidenter adscripsit, vt nemo loqui possit euidentiùs: sed & eorum, quæ tradit, causas etiã adiecit. Quare quod sępius dicere consueuimus, nunc etiam adducemus, Si quis consideret, quæ proponuntur, ea, si non vbi primò, saltem vbi secundò, vel certè tertiò legerit, percipiet.

70 *Extremum rursus femur iuxta genu spectare cogitur in partem exteriorem, similiter crus & pes. Ergo, quùm pes in exteriorem partem conuertitur, imperitus medicus cum hoc alterum confert, non hunc cum sano, atque idcirco crus læsum multo longius videtur, quam integrum.*

Hoc etiam communiter pertinere ad omnia ossa luxata antea quoq; demonstrauimus, quùm altera extremitas spectet semper in contrariam partem, atque ea, quæ prolapsa est. Nunc igitur femoris capite in interiorem partem prolapso, altera extremitas, quæ ad genu est, meritò in exteriorem conuertitur.

71 *Multis que aliis modis error in his accidit.*

Errorem

Errorem παρασύνεσιν dixit: quo vocabulo consuesse Hippocratem appellare non quemlibet E errorem, sed eum, qui vero proximus est, & ea de causa probabilis, suprà quoque indicauimus. Errant ergo nunc, quatenus in conferendo affectam partem cum integra in naturali habitu deci piuntur: debuerunt enim integrum cruri recto statu extēto, quod vitiatum est comparare, sed cō trarium faciunt, integrum enim æstimant ad exemplum vitiati.

72 *Quin, nec ad inguen flectere crus possunt similiter, atq; ab integra parte. Adde, quòd femoris caput, si cōtingatur, inter anum & naturale prominens sentitur. Ex his itaq; indiciis colligitur in interiorem partem femur venisse.*

Flectunt quidem, sed cum dolore, ac minus perfectè: cuius rei causa sunt posterioris partis mu sculi illis, qui femur inflectunt, oppositi, quòd donec ex toto femur curuetur, sine dolore non sequantur: quoniam, vbi sic femur exciderit in maximo flexu maiorem distentionem ferūt, quàm secundum naturam conueniat.

73 *Quibus ergo articulus prolapsus fuerit, neq; repositus sit, sed reponi non potuerit, neglectus' que sit, dum ingrediun tur, crus circumagunt, perinde ac boues, plurimum' que integro pede nituntur.* F

Quùm vitiatum crus longius reddatur femore ita prolapso, necesse est hominem bouis modo ingredi. ille siquidem coxæ articulum laxiorem habet, sicut ipse suprà in principio huius operis testatur. Fortasse autem non oportuit laxiorem duntaxat articulum causari, sed mouētium quoq; musculorum imbecillitatem. nam, si validi fuissent, facilè vtique commissuram curuassent, quo facto non necesse esset crus in exteriorem partem circumagere. ambulamus enim vtrumq; crus in vicem sistentes, mouentes' que: vbi enim sinistrum sistimus, tunc dextrum ex posteriori parte in priorem agimus: quod vbi in priori parte stabiliuimus, alterum rursus à posteriori parte in priorem transferimus: sic' que rursus hoc in priori parte sistentes ad dextrum mouēdum reuertimur, altero crure recto humi innixo, altero, quod mouetur, excitato. Quòd si crura nec ad inguen nec ad genu curuarentur, cogeremur prorsus vtrumque transferre ligni modo, aliquantisper altiùs excitantes, & circumagentes: at quùm possint ad vtramq; commissuram curuari modis inter se contrariis, qui tamen cruri toti aptissimi sunt, ambulamus hęc neque circumagentes, neque tanquam ligna excitantes: quoniam commissura, quæ ad inguen est, attollit femur in partem priorē: quæ ad genu id, quod inter ipsos & talum est, in posteriorem. Quare crus, quod transfertur, si lon G gius esset, quàm quod humi insistit, nihil oporteret in exteriorem partem circumagere, modò haberet idoneos musculos, qui celeriter flectere vtramque commissuram possent: sed, quùm ob imbecillitatem flectere promptè nequeant, & ob dolorem recusent, superest, vt in orbē circumagāt, quùm infirmi ac dolentes musculi nihil excitare sublime possint, quod ligni exēplo nequeat curuari. Hac igitur de causa, magis quàm quòd crus longius redditum sit, circumagi in orbem, dum homo ingreditur, euidenter intelliges, de exemplo, quod ipse Hippocrates adiicit. in sequētibus enim ait /quandoquidem quicunque vlcus habent in pede, aut crure, nō ita possunt crure vti ad ambulandum, & pueri quoque ita inambulant/: his enim licet crus longius non reddatur, accidit, vt ita ambulent ob superuenientem dolorem, vbi commissuras flectāt, præcipuè circa inguen & circa genu, ac tertiò eam, quæ ad talos est, cùm necesse sit iuxta commissuram hanc, extremum crus simum in ingressu euadere, & sublimem ferre pedem vniuersum: nā, nisi hoc fiat, offendet, ac potissimum in solo inæquali.

74 *Coguntur' que regionem iuxta eius partis ilia, & iuxta articulum prolapsum, cauam ostendere & obliquam.* H

Necesse habent ita figurari, non vbi crus integrum sistentes moueant quod luxatum est, & in orbem transferunt: sed, vbi vitiato innixi, quod integrum est, transferunt: nam, quod vitiatū est, superpositi corporis fulcrum esse non potest, erectum sicut quando naturaliter se habebat, ad rectam lineam solo hærens, sed obliquum, ita, vt ab inguine in exteriorem partem conuertatur, in quam etiam inclinant id corporis, quod è regione est affecti cruris, quùm periculum sit, ne in cōtrariam cadant. quo fit, vt corpus circa ilia prehendant. ilia autem vocat κενεῶνα, eam regionē intelligens, quæ est inter ossa coxarum, & costas nothas, quæ omnino sine osse est. Sed, quùm neq; sic vitiatum crus ferre corpus possit, & propter imbecillitatē, & propter habitum, ope indiget: quam afferunt non nulli ægrotantes, qui re ipsa docti affectum crus manu fulciunt, quà maximè opus est, ab exteriori parte femoris insidente. quæ res, quùm eos cogat spectare in regionem cruris affecti, eius partis ilia obliqua magis reddit, quæ si crure etiam in exteriorem partem non conuerso, ita figurentur, caua videbuntur.

75 *Clunem verò integri lateris necesse est ab exteriori parte rotundum esse: si quis enim ambularet pede integri*

A *cruris in exteriorem partem conuerso, reliquum corpus à vitiato crure ferri vtiq; cogeret, à quo sustineri minimè posset: nam quo pacto? necesse igitur est hominem ambulare integri cruris pede in interiorem partem conuerso, non in exteriorem: sic enim integrum crus, & partem suam, & eam, quæ ad vitiatum pertinet, maximè feret.*

Explicandi ordine permutato paulo obscurior fit: conuenientem verò ordinem seruasset, si ita scripsisset, sicut ego nunc: Clunem verò integri lateris necesse est ab exteriori parte rotundũ esse, eo q; homo inambulet crure hoc in interiorem partem spectãte. nam, si in exteriorem spectaret, reliquum corpus vitiato crure ferri vtique cogeret: quod fieri minimè potest, siquidem hoc modo integrum crus (vt dictum est) maximè corpus fert, scilicet quando homo ambulat integro pede in interiorem partem conuerso: sic enim corpus totum ita sustineri ab ipso poterit, vt nequeat facilè peruerti.

76 *At quùm regio iuxta ilia eius partis & iuxta articulum sinuetur, parui apparent, & à latere coguntur ligno inniti ab integro crure: ea enim parte indigent aliqua re, quæ obiecta resistat, in hanc enim clunes conuertuntur, & ab eadem onus corporis sustinetur.*

B Quia vitiatum crus corporis partem sibi superiectam ferre nequit, propterea integro toto maximè in interiorem partem compulso nituntur, & in id spectãt corpore vniuerso. Euenit igitur, vt in alteram partem inclinati in periculo sint, ne cadant in eam partem, quæ vitiatæ cõtraria est. Quemadmodum igitur, cùm vitiato cruri innixi sanum trãsferunt ad priorem partem, vitiatum manu fulciunt: ita, quùm periculum sit, ne conuersi in integrum grauiter in terram cadant, ad baculi præsidium confugiunt.

77 *Coguntur item inclinari: necesse enim habent manu, quæ è regione affecti cruris est, à latere femur fulcire, quoniã, vbi transferenda crura sunt, non potest, quod vitiatum est ferre corpus, nisi contineatur, deorsum que vrgeatur.*

Rursus hic etiam obscurus fuit, quùm non præfatus sit pergere se ad alteram partem ambulationis. hactenus enim de ea parte tractauit, in qua crus, quod naturaliter habet, humi consistit, affectum in priorem partem fertur: nunc agit de altera, in qua affecto cruri innixus, sanum transfert, de qua parte ambulationis paulo suprà tractatum est.

78 *His itaque modis figurari necesse est eos, quibus articulus in interiorem partẽ elapsus, reconditus non fuerit, homi-* C *ne nullum consilium capiente quomodo aptissimè figuretur, sed calamitate ipsa edocto, ex his figurandi modis, qui dantur, eum eligere, qui sit commodissimus: quandoquidem quicunque vlcus habent in pede, aut crure, non ita vti crure possunt ad ambulandum: & pueri quoq; ita ambulant, ingrediuntur enim affecto crure in exteriorẽ partẽ conuerso.*

Quùm non vno tantùm, sed duplici statu, in ingressu vtantur, qui sic affecti sunt, meritò dixit /his itaq; modis figurari/. vnus quidem status est, cùm femur manu fulciunt: alter, quùm integro cruri innixi in id toti inclinantur, atque idcirco baculo egent, quo fit, vt in cõtrarias partes corpus inclinent, modò in dextram, vbi dextro pede insistunt, modò in alteram, vbi altero. hi quoq; magis indecorè ambulant, quàm quibus femur coxa excidens in exteriorem partem prorupit, quos in sequentibus persequetur.

79 *Duo autem lucrantur, duobus enim indigent: nam corpus in ingressu non æquè fertur eo crure, quod in exteriorem partem conuertitur, atque eo, quod in interiorem, quùm onus non sit è regione illius, sed multo magis huius, è cuius regione in ambulando & cruribus transferendis onus collocatur. Præterea, si ita figurentur, vt affectum crus spectet in partem exteriorem: quod integrum est, in interiorem: integrum vicẽ alterius quàm citissimè subibit. Quod ad pro-* D *positum attinet, magni momenti est inuenire statum corpori commodissimum.*

Vbi læsum crus in exteriorem partem circumagunt, & integro spectante in interiorem nituntur, duplex sibi lucrum comparant: siquidem quod læsum est, nec toto corpore superiori oneratur, nec diu subseruit, cùm quod integrum est paulum interualli moueatur. Nam, si diligenter intueri tempus volueris, quo crus vtrumq; subseruit, non modò duplum, sed & triplum reperies: per breuissimum enim spacium celeriter que recta duntaxat integrum crus fertur: per multũ tarde que, quod affectum est: siquidem conspicuum est, quanto longior sit ambulatio in orbem, q̃ quæ recta est, quamuis vtraque iisdem finibus terminetur.

80 *His autem, qui non dum perfectè increuerunt, si excidens non recondatur, breuius redditur femur, crus, & pes: neq; enim ossa, similiter in longitudinem augentur, sed breuiora fiunt, femur præsertim.*

Minus ait reddi crus totum, quibus nõ dum auctis femur luxatum relinquitur. quod (vt in superioribus ostendimus) omnium quoque articulorum commune est. Communis autem rei nũc

causam assignat, quemadmodum solitus est. semel enim, vbi aliquod singulariũ tractat, eius meminit, quod commune est. hac igitur de causa inquit crus his non augeri, neque ali, partim quòd articulus loco motus sit: partim, quòd nequeat suo munere fungi. Ego autem in superioribus retuli ocium causam esse, cur partes neque augeantur, neque alantur, quæ ambo eueniunt articulo luxato. quare non video quo pacto Hippocrates luxatum articulum causatus, ocium subiiciat: luxata enim non possunt primò prohibere, quo minùs partes alantur, sed intercedente venarum et arteriarum deprauatione, atque ocio. E

81 *Crus item vniuersum sine carne & sine musculis efficitur, ad hæc effœminatum tenuius que, partim quòd articulus loco motus sit: partim quòd nequeat suo munere fungi, quùm naturalem statum non retineat.*

Partes, quibus musculorum natura continetur, caro sunt, vt in musculis incidendis sępè vidistis, quùm duo esse eorum principia demonstrarem, quæ sensu comprehenduntur, nempè fibras neruosas, & carnem super ipsas spissatam. Ergo, vbi quis exercitatione & frictione robustior euadat, fibræ meliùs aluntur, caro gracilior fit, sed firmior. ignauis contrarium ferè accidit, graciles enim fibræ sunt: at caro admodum quidem abundat, sed ob humorem mollis est. eiusmodi enim F carne caseus, qui adhuc concrescit, repręsentatur: sed carne eorũ, qui exercentur, ille, qui iam spissatus est. quocirca his musculi duri, neruosi, & propriis finibus circũscripti, cõspiciuntur: inexercitatis verò molles & carnosi apparent, ac vel nullo modo vel vix circũscripti. quibus propterea sine carne crus reddi Hippocrates asserit. Sed quùm hoc quoq; fieri ex multa exercitatione intelligeret, vbi dixit /sine carne/ proximè subiecit /sine musculis/ quasi musculis non circunscriptis à finibus, qui sensu comprehendantur. nullus siquidem ex ipsis musculis ex toto corrũpitur, sed, sicut corpus sine venis dicimus, vbi venæ non apparent, ita sine musculis, cùm musculorum fines penitus delitescunt. Ad hæc, quùm clariùs ostendere vellet, in his cuiusmodi forma cruris sequatur, adiecit effœminatum, hoc est madens, molle, non adstrictum, sed laxum, quales sunt fœminę, de quarum carne conuenienter hæc omnia dici possent: à quibus translatione vsus mutuatur verbum /effœminatum/. Adiungit autem in extrema oratione /tenuius/ indicãs partes eius omnes extenuari, quam rem in principio dixerat his verbis /breuius redditur/. nam quòd ait /sine carne/ ad solam carnis carentiam refertur: quòd verò dicit breuius reddi crus, ad partes omnes, quæ breuiores redduntur.

82 *Namque vsus aliquis id, quod valdè effœminatum est, confirmat: soluit etiam aliquid ex eo, quod augeri membrũ* G *in longitudinem prohibebat. Potißimum autem læduntur, quibuscunque, dum in vtero sunt, hic articulus elabitur: deinde quibus id accidit, dum in ætate sunt admodum tenera: minimè, quùm iam robusti sunt. Qua ratione autem ingrediantur, qui robusti sunt, iam ostendimus.*

Verbum /aliquis/ μετεξέτερος dixit, quod apud Iones nihil ampliùs sibi velle, quàm quod nobis dicitur ἕτερος, id est alter, licet ex Herodoto colligere. vtitur enim eo frequenter, sicut & verbo μετεξέτεροι, quo significat id, quod nos vocabulo τινὲς, id est aliqui: sed & nunc quoq; μετεξέτερος tale quidpiam sonat. pręfatus enim ob ignauiam crus ipsis minui, ne quis fortasse rem minus benè accipiens existimet quemlibet partium motum efficere, vt alantur, asserit non omnem, sed quendam hoc præstare, nempè moderatũ, sicut cętera omnia in vniuerso victu salubri: quod ipse & alibi, & in vno capite in sexto de morbis vulgaribus testatur, cùm inquit, ‖Labor, cibus, potus, somnus, venus, omnia moderata/.

Sect. 6. à principio.

83 *Quos tenera ætate calamitas hæc inuasit, plærique in dirigendo corpore negligentes sunt, male que super integrum crus circumuoluuntur, manu, quæ è regione eius est, deorsum vrgentes. Negligentes item non nulli sunt in rectè ambulando, quibus, postquàm ætas induruit, hoc vitium accidit. Sed, qui tenera ætate huiusmodi calamitatem experiuntur, si rectè educentur, integro crure rectè inambulant, baculum tamen alæ, quæ integro cruri respondet, subiiciunt: non nulli baculum ad vtrumque brachium admouent, vitiatum verò crus suspensum habent.* H

Quùm homo ætate iam robusta eiusmodi calamitatem experitur, crure vti potest, quanquàm claudicante: paruulis pueris (qui, quamuis crura naturaliter haberent, quo nam iis pacto vti possent?) superuenit ignauia quædam circa membri actiones: atq; ea de causa καταβλακεύουσιν ὀρθοῦσθαι, id est, in dirigendo corpore negligentes sunt, atque ignaui. At quid mirum, si ambulantes pueri rectè claudicare non student, quando ij, qui iam robusti sunt, non sustinent interdum claudicare, sed (vt ipse dixit) super integrum crus circumuoluuntur? manifestè autẽ aperuit modum motionis ipsorum verbo /circumuoluuntur/.

84 *Eo autem faciliùs agunt, quo affectum crus breuius habent.*

Faciliùs agentes appellat eos, qui promptiùs ingrediuntur, quod contingit, vbi vitiatum crus

breuius

A breuius habent. non enim coguntur id circumagere, quēadmodum, qui ætate firma ſunt, quùm luxatus articulus non reponitur, quibus crus ob prolapſum articulũ longius efficitur, coguntur'que (vt ipſe anteà indicauit) ipſum, dum ambulant, in orbem circumferre.

85 *Atque integro crure nihilo minus valent, quàm ſi vtrunque integrum eſſet.*

Meritò hoc adiungit, iure ſiquidem integro crure vtuntur æquè, ac ſi vtrumque integrum eſſet, vt quod eundem vſum præſtet: atque vbi vtrumque integrum erat, ſimiliter nutriatur, & robuſtum ſit.

86 *Iam verò his omnibus caro cruris effœminatur, plærunq; autem magis ab exteriori parte, quàm ab interiori. Nonnulli autem ferunt Amazonas ſuis maribus protinus infantibus articulos ſua ſede expellere, alias ad coxas, ad genu alias, vt claudi fiant, ne ſcilicet mares fœminis inſidientur, ſed operarum loco ſint, & ſutoriam, fabrilem, alias'ue ſedentarias artes exerceant: Quæ vera nec'ne ſint, ignoro: ſed hæc ſequi certò ſcio, ſi, dũ infantes ſunt, articuli expellantur.*

Omnibus ait effœminari carnem ab exteriori parte magis, quàm ab interiori, vbi in interiorē partem prorumpat, quandoquidem ea pars magis in ocio eſt: nam femoris caput ab interiori par B te, licet præter naturam moueatur, mouetur tamen aliquantum, vbi femoris caput interiori parte continetur.

87 *In coxis quidem multum refert, in interiorem'ne partem articulus excidat, an in exteriorem: in genu refert quidem, ſed minùs. Suus verò claudicãdi modus vtriuſque eſt: nam quibus in exteriorem procidit, vari magis fiunt: minùs autem recti ſtant, quibus in interiorem partem luxatur. Similiter, ubi circa talos articulus prorumpat, ſi quidem in exteriorem partem, vari fiunt, ſed ſtare queunt: ſi in interiorem, valgi, & ſtare minùs poſſunt.*

Varos dixit κυλλοὺς, quo nomine quidam ſignificari volunt deprauationem quamlibet, generale ipſum exiſtimantes: alij, eam ſolummodò, ſub qua membrum in exteriorem partem conuertitur, in quo caſu neceſſe eſt extremum eius, pedem ſcilicet, in interiorem partē ſpectare: quæ res non mediocriter ad id confert, vt pes firmiter inſiſtat, ita, vt ij, qui naturaliter curuis ſunt cruribus (ῥαιβοὶ aut ῥοικοὶ græcè nominantur) firmiùs pedibus inſidant, & maiori negocio ſubuertantur, quàm ij, qui recta penitus habent crura. id vel ex Archilocho patet, quùm inquit /imperatorem magnum non probo cruribus diuaricantibus, ſed paruum cruribus curuis, pedibus firmiter C inſiſtentē, & animi audacis/. Verùm curioſa inquiſitio ſignificationis verbi κυλλοῦ, nihil ad præſentem locum confert: ex ipſa enim oratione ita planum fit, vt Hippocrates nullo modò obſcurus eſſe videatur. Ergo quibus in exteriorē partem articulus procidit, ſtare magis poſſe affirmat, quàm quibus in interiorem venit. nam quibus coxæ articulus in exteriorem partem excidit, pes è regione totius corporis collocatur: recedit autē à ſitu, qui è regione eſt, vbi articulus in interiorem partem conuertitur. conſtat autem omnes homines, qui naturaliter valgi ſunt, deteriùs ſtare, neque poſſe celeriter currere, tum paruo momento ac leui de cauſa cadere. Hoc igitur rerum diſcrimen in coxa maximum eſt, deinde in genu, tertiò ad talos, commiſſuræ enim magnitudinem noxæ quoq; magnitudo cõſequitur. hinc ergo manifeſtum eſt eos meliùs ſtare, atq; ingredi, quibus femoris caput in exteriorem partem prolapſum eſt, de quo paulo inferiùs tractabit.

88 *Ratio autem incremẽti oſſium hæc eſt. Quibus ad talos crus exciderit, his pedis oſſa minimùm increſcũt, hæc enim vitio finitima ſunt. In crure augentur, neque multo minùs, caro tamẽ minuitur. Sed quibus articulus, qui ad talos eſt, ſuo loco manet, ille qui ad genu, elabitur, his cruris oſſa non æquè increſcunt, ſed breuiſſima fiunt, vt quæ vitio proxima ſint. At in pede minuuntur quidem, ſed non ſimiliter, quemadmodum paulò antè dictum eſt, quoniã articulus, qui* D *ad pedem eſt, inuiolatus ſeruatur: quod ſi vti pede liceret, ſicut cùm varus eſt, minùs adhuc his minuerentur pedis oſſa. Quibus verò coxæ articulus promouetur, his femoris os non pariter increſcit, proximè ſiquidem vitium attingit, ſed integro breuius euadit: his tamen oſſa cruris & pedis etiam, non æquè increſcere prohibentur: id autem euenit proptereà, quòd & femoris articulus, qui cum crure committitur, & cruris, qui cum pede, ſuo loco manet: crus tamen uniuerſum his gracilius redditur. Quòd ſi crure vti poſſent, oſſa magis adhuc augerentur, ſicut anteà quoque dictum eſt, femore excepto: & minùs caro minueretur, multo tamẽ magis quàm in ſano crure. Huius autẽ rei indicio ſunt illi, quibus humeri luxati, vel à primo natali die, vel dum increſcunt, priuſquã robuſti ſunt, breuiores redduntur: hi humeri os breuius, brachium verò & manum ſanis paulo minora habent ob cauſas ſuperiùs dictas, quia humerus læſo articulo propior eſt, idcirco breuior redditur: brachium verò eiuſmodi noxæ non ſimiliter cedit, quoniã humeri articulus, qui cum brachio committitur, in priſtina ſede manet: manus item longiùs diſtat à vitio, quàm brachium. Ob propoſitas igitur cauſas, quæcunque oſſa vitium attingunt, incremento prohibentur: quæ non attingunt, non prohibentur. Multum autem facit ad bonum habitum totius brachij labor manus, nàm qui humerum iam luxatum breuiorem habent, plæraque ex manuum operibus non minùs præſtare poſſunt, manu eius partis, quàm integræ: neque enim, quemadmodum cruribus, ita manibus ferendum corpus eſt, ſed earum opera leuia ſunt: propter vſum vero iis, qui luxatum iam humerum breuiorem habent, caro manus ac brachij non minuitur, ſed & humerus inde aliqua parte impletur.*

Vbi verò in interiorem partem coxæ articulus excedit, vel in vtero matris, vel adhuc infantibus, caro magis minui- E
tur, quàm in brachio, ea de causa, quia crure vti non possunt.

Sermo hic, qui sequitur, vniuersus perspicuus est, doctrinæ autem capita duo habet. Quæ ad prolapsos articulos propiùs accedunt, magis incremento prohibentur, emacrescũt'que: minùs, quæ longiùs absunt. femore autem luxato multo magis membrum incremento prohibetur, atq; emacrescit, si in interiorem partem, quàm si in exteriorem prorumpat, siquidem deteriùs mouentur, & claudicant magis. Meminit autem eorum, quos γαλιάγκωνας vocat, quo vocabulo retuli apud ipsum significari eos, qui ob humeri caput in alam prolapsum, dum adhuc increscũt, humerum breuiorem habent. his ait minùs lædi brachium totum, quàm crus totũ illis, quibus luxatur articulus, qui in coxam inseritur, quoniam in multis vitæ operibus satis laborant: at non similiter vti crure possunt, quibus femoris articulus in interiorem partem promouetur.

89 *Hæc ita habere id testabitur, quod paulo infrà subiiciemus.*

Quæ'nam sunt, quorum testimonium adducturum se pollicetur? hæc sanè, quòd ex iis, quæ præter naturam habent, quæ minùs mouentur, magis alimento, incremento'que prohibentur: F
quæ vero magis vicina sunt partibus habentibus actionem secundum naturã, minus effeminantur, minus'que priuantur alimento atque augmento. Pollicetur ergo ipse Hippocrates ostensurũ se in iis, quæ paulo infrà subdet, eorum testimonium. ego, quùm ad locum veniam, vbi eam rem agit, hanc ipsam orationem in memoriam reuocabo.

De Capite Femoris in exteriorem partem luxato

90 *Quibus in exteriorem partem femoris caput elabitur, crus, si cum altero extendatur, breuius est, id'que non immeritò, quùm femoris caput non feratur super os, sicut quando in interiorem partem procidebat: sed iuxta os, quod nõ prominet, sed natura residet, in carnem humidam cedentem'que infigatur: hac itaque de causa breuius apparet. Interior autem regio, qua crura diducuntur, caua magis conspicitur, & gracilior fit: exterior verò gibba, vt in quam venerit femoris caput. Sed & clunis apparet superior, quùm, quæ ibi caro est, cedat capiti femoris: femoris item extremitas, quæ ad genu est, intrò spectat, non secus etiam crus & pes.*

G

Agit nunc de coxæ articulo in alteram partem luxato, narrat'que mala, quæ ibi apparẽt, & causas adiicit, quemadmodum in omnibus fecit: nihil'que prẹterit ex ea doctrina, quẹ in experimento aut ratione consistit. quæ oratio vniuersa similiter in aperto est.

91 *Sed neque curuare crus possunt, perinde ac sanum. Hæ sunt ergo notæ femoris in exteriorem partem excidentis.*

Hoc verò accidit ob musculos posteriores, qui flexui pugnãt, quoniam ita figurati plurimùm extendi non sustinent.

92 *Quibus ergo ætate iam robusta prolapsus articulus non reuertitur, totum crus breuius fit: calx ingressu terram nõ contingit, sed planta ima, extremi'que digiti parum in interiorem partem spectant: melius'que id crus superius corpus fert, quàm quibus in interiorem partem excessit, partim quia femoris caput, & articuli ceruix, quùm natura à latere contineatur, magna ex parte coxæ subiicitur: partim quia extremus pes non cogitur in exteriorem partem inclinari, sed propè è regione corporis est, & aliquantum magis in interiorem partem conuertitur.*

Imam plantam dixit στῆθος, quam πεδίον appellant, qui corporibus incidendis versantur. ea est ad radices digitorum: nam pedis medium naturaliter cauum est, quod calce extremo à poste- H
riori parte terminatur, à priori plantæ principio, sic, vt pes humi insidat calce, ima planta, & ea carne quæ extremis digitis subiecta est: reliquis partibus omnibus, quæ propositis interiectæ sunt, attollatur, excepta pedis parte exteriori, qua humi totus insidet. Habent autem non nulli pedum structuram prauam, vt quibus medius pes ab interiori parte non sit cauus, quos à pedibus planis græci nominant λειόποδας. sed hos, vt qui similem valgis pedum structuram habeant, in hoc sermone præteriit. Quẹ sequuntur igitur animaduertens in iis, qui naturaliter figurati sunt, perpende. namq; hi, quùm moderatè progrediuntur, toto calce, ima planta, ac digitorum parte carnosa humi hẹrent. quòd si enitantur maximè progredi, principio calci insidunt: deinde, quùm iam transferunt in priorẽ partem alterum crus, tunc imẹ quoq; plantẹ innituntur: postremò, vbi plurimũ similiter altero pede progressi sunt, calce terrã contingere incipiunt, tunc q; pedis antè consistentis calcẽ quidem attollunt, extremos verò digitos in solo collocant. Eorum igitur, qui naturaliter habent, ambulatio huiusmodi est. sed, vt quibusdam ex vitio aliquo crus longius sit, aut breuius, vtrumque duplici de causa accidit. longitudinis causa est humor multus neruorum, vel articulus luxatus, quo modo suprà diximus: breuitatis siccitas, & articulus luxatus in eam partem, quam

nunc

A nunc proposuit. priores quidem ingrediuntur ad eum modum, quem paulo suprà indicauit: reliqui sicut nunc docet, primò ostendens femoris caput carnoso loco excipi, & nõ osse, vt in primo casu femoris erumpentis, quem proposuit. Cedit igitur in hac parte caro, singulisq; musculis ad suum initium attractis fit, vt totum quoq; femur sursum trahatur. Meritò itaq; crus breuius altero se ostendit, neq; terram contingere similiter potest, atq; vbi naturaliter habuit. Hi ergo, quum ingredi necesse habent, contrario modo pedem figurãt, atq; ii, qui antè propositi sunt, quibus affectum crus integro longius reddebatur: illi enim iuxta talum pedem simum figurabant digitos excitantes: contrà hi pedem inclinant, inflectuntq;, & terram cõtingere extremis digitis cupiũt: atq; hac de causa ab affecta coxa se demittunt, vt humi innitantur non solùm extremis digitis, sed magna ex parte ima planta, quã retuli ab iis, qui in corporibus incidẽdis versantur, vocari πεδίον: Hippocrates autem eam dixit στῆθος. quòd si velint calce terram contingere, demitti multum ab affecta coxa cogentur, periculúmque erit, ne inclinati in alteram partẽ cadant. qua de causa neq; vti calce eiusmodi homines tentant.

93 *Vbi caro, in quam articulus excessit, iam trita est, & glutinosa euasit, dolor tempore conquiescit: quo cessante, ingredi absque baculo possunt, si alioquin velint, potestque affecto crure ferri corpus. His ergo, cùm crure vtantur, caro*
B *minùs effœminatur, quàm paulò antè propositis, effœminatur autem vel magis, vel minùs: ferè autem magis ab interiori parte, quàm ab exteriori. Alij uerò ex iis nequeũt calciamenta se induere, propterea quòd crus non curuetur, alijs id licet. Quibus autem seu in vtero matris, seu vi dum adhuc increscunt, huiusmodi articulus iam exciderit, neque repositus fuerit: quibus item morbo elapsus fuerit expulsúsque, complura enim talia eueniunt: vbi aliquibus horum femur corrumpatur, suppurationes habent diuturnas, & linamentis indigent: atque ossa non nullis nudantur, & femoris os, tam vbi corrumpitur, quàm vbi non corrumpitur, multo breuius redditur, neq; ad sani exemplum augetur: præterea ossa huius cruris breuiora fiunt, quàm alterius, parum tamen ob easdem causas, quæ ante expositæ sunt.*

Locum tritum dixit translatione vsus à locis ambulatione tritis. est autem eius oratio talis: Femoris caput suo loco motum in exteriorem partem figitur in carnẽ: iis verò, qui sic affecti sunt, à principio dolet caro, quam premit femoris caput: procedente tempore occallescit, perinde quasi fossorum manus. vbi id accidit, sedes fit commissuræ similis, quùm femur trito loco vtatur, nõ secus atq; antea cauo coxæ: nam præter cætera quidã ea parte humor colligitur, qui principio quidem copiosè ob inflammationem coit, dein tenuiori sui parte & aquosa magis à superiectis medicamentis dissipata, reliqua remanet, quæ glutinosa est & mucosa: hæc ad motionem capitis femoris maximè confert. ob quem humorem trito hoc loco, tanquam articuli sinu vtuntur: magis autem inclinãtur in exteriorem partem, quàm in interiorem. Dictum autem est in superioribus quoq; partes contrarias iis, quæ luxatum articulum recipiunt, graciliores fieri, & molliores, quatenus magis in ocio sunt: eas verò in quas prolapsus articulus figitur, quamuis præter naturã, aliquantum tamen mouentur: illæ, vnde recessit, per se quidem non mouentur, sed paulullum per alias, quæ primò motæ sunt, quùm partes in quibus articulus erat, effœminentur. atque hoc est id testimonium, quod allaturũ se pollicitus est. In sequentibus de partibus, quæ plus minúsue emacrescunt, extenuantúrque.

94 *Ingredi que huiusmodi homines possunt, non nulli quidem eo modo, quo illi, quibus ætate iam firma articulus excidit, neque repositus est: non nulli verò toto pede insistentes, coguntúrque ob cruris breuitatem in ingressu à recto habitu, & qui sine inclinatione est, in affectam partem inclinari: & ab inclinatione, quæ in affectam partem est, rursus attolli, atque erigi. Hæc itaque sic eueniunt, vbi, & quòd ad figurandi rationem attinet, & quòd ad cætera, quæ conueniunt, fuerint diligenter à pueris instituti, priusquàm ita confirmentur, vt inambulare possint: diligenter item ac rectè, postquàm confirmati fuerint. Summam verò curam postulant, quibus ætate maximè tenera hoc infortunium ac*
D *cidit: nam, si negligantur, quùm teneri sint, crus vniuersum inutile efficitur, & minimè increscit: caro item totius cruris magis minuitur, quàm in sano, multo tamen minùs ijs, quàm quibus in interiorem partem excessit, idque vsus ac laboris causa, quùm statim vti crure possint, queãdmodum suprà de iis diximus, quibus ob humeri caput iam in alam prolapsum humerus breuior redditur. Inueniuntur autẽ non nulli, quibus in vtero penitus, alij, quibus sub morbo, vtriusque cruris articulus in exteriorem partem prolabitur.. His ergo ossa eiusmodi vitio vexantur, sed caro minimè effœminatur, crura autem habitiora fiunt, nisi si ab interiori parte parum emacrescant: ea verò de causa habitiora sunt, quia hi vtroque pariter vtuntur.*

A recto habitu, & qui sine inclinatione est, in affectam partem inclinari, & rursus ab inclinatione attolli atq; erigi, διαῤῥέπειν dixit: quod quid sibi velit, & in superioribus ostẽdimus, & hîc quoq; ostẽdemus. Namq; vbi femur in exteriorem partem promouetur, à musculis, qui ibi sunt, sursum attractum (quemadmodum antè dictum est) innexum crus totum sublimius reddit, atq; ea de causa vix terram contingit. quamobrem coguntur ima tantum planta humi insidere, dum ambulant vniuerso corpore in affectum crus conuerso, quùm huic innituntur. necessariò itaq; vbi sano inniti debent, cùm quod læsum est in priorem partem transferunt, in sanum rursus conuertuntur femore erecto, ita, vt semper in ingressu duos habitus inuicem mutẽt, varientq;. nam,

quo tempore integro crure insistunt, erecto corpore attolluntur simul & ambulāt: quo rursus læso humiliore nituntur, demittunt se, atq; in id inclinantur. Mutare igitur corpus modò à recto habitu & sine inclinatione, in affectam partem inclinando, & ab inclinatione, quæ in affectā partem est, rursus attollendo atque erigendo, διαρρέπτειν dixit, vno verbo propositam habitus mutationem exprimens. E

95 *Similiter enim ab vtraq; parte in ingressu agitantur, clunibus que apparent admodum in exteriorem partem prominentibus, propterea quòd articuli excesserint.*

Quibus vtriq; crurum articuli in exteriorem partem exciderūt, mutatio totius corporis, dum ingrediuntur, in vtroque crure similis est habitui, qui accidit, quum altero duntaxat luxato æger ipso innititur, atq; ad ilia curuatur deprimitur'que. altero enim tantum luxato, quum homo affecto cruri insistit, eo modo, quem nunc diximus figuratur: sed cōtrario, cum alteri nititur, corpus enim attollit erigit q;, & ilia recta continet. Cōstat ergo eum tunc dissimiliter figurari, sed in hoc casu ægri eodem statu ab vtraq; parte tam dextra quàm sinistra cōtinentur. Agitantur autem hic nihilo minus, dum inuicem vtrique cruri innituntur, quod ipse dixit /σαλεύουσιν ἐν τῇ ὁδοιπορίῃ, id est, in ingressu agitanī/. agitari expressit vocabulo σαλεύειν, quod idē significat, ac διαρρέπτειν. F
Accidit igitur hic, vt similiter vtræq; corporis partes figurentur, quum vtrunq; crus inuicem terræ innitatur: quod (vt ostensum est) ipsis antè non eueniebat.

96 *Sed, nisi his ossa vitientur, neque gibbi supra coxas fiant (non nulli enim huiusmodi vitijs prehenduntur) nisi inquam tale quid eueniat, in cæteris satis sani degunt.*

Non nulli ex iis, quibus crura sic luxantur propter communitatem gibbi fiunt: nempè, quùm inflammatio in vertebrarum ligamentis primò oriatur, tum duræ quædam reliquiæ remaneant. id siquidem & extrinsecus accidere videmus popliti, cubito, & digitis non rarò, quùm articulus contrahitur, ἀγκύλην greci dicunt: patet q; in eiusmodi iuncturis articulum præ tumoris duritie contrahi, cùm chorda musculos, qui eam partem tendunt, minimè sequatur: sicuti, cùm ob durū tumorem flectentes non sequitur, commissura, quæ sic affecta est, tenditur, quod malum greci nominant ὀρθόκωλον. Potest igitur ob talē quendam durum tumorē spina deprauari: potest & propter consortium sub crudo duro q; tuberculo idem vitium experiri. Sed quo pacto eiusmodi affectibus spinæ peruersio superueniat, suprà posuimus, vbi de ipsa propriè tractauimus.

G

97 *Minùs tamen toto corpore increscunt capite excepto.*

Quibus coxæ articulus in exteriorem partem prolabitur, meliùs ingrediuntur, quàm quibus in interiorem, vbi inflammationis periculum effugerint, & præcipuarum partium, cui opportuniores sunt, q illi. Articulus enim, cùm in interiorē partem luxatur super os fertur, quod nō premitur, cùm durum sit, neq; huic malo patet: at exterior femoris regio, cum maximis musculis cōprehendatur, ingenti dolore torquetur: premūtur enim articulo in eam prolapso, teruntur q;, & extenduntur tumore prǽter naturam, nempè femoris capite: & sentiunt omne id, quo vexantur, ac propterea dolent. Ergo propter musculos, qui articulum admittentes teruntur, premuntur q;, atq; idcirco inflammantur, & cęteræ partes adiunctę, & quæ circa spinam sunt, afficiuntur: quæ si quando afficiantur, & æger adhuc increscat, non secus ac femur incremento prohibētur, & minores fiūt, atq; omnino deteriores. Illius autem meminisse oportet, quod iam sępiùs dictum est, & eorum testimonium est, quæ paulò antè proposita sunt, Vbi, qui adhuc augētur, sic lęduntur, partes minùs increscunt: quibus verò ętate firma id accidit, minùs aluntur, & molliores euadūt. spina minùs aucta, sequitur, vt reliquū corpus huiusmodi hominibus minus reddaī: infrà enim crura afficiuntur: super crura vsq; ad caput spina sita est: Itaq;, vbi hæc minor fit, minus item crus totum, meritò dicit his hominibus vniuersum corpus minus increscere excepto capite. H

De Femoris Capite in Posteriorem partem luxato

98 *At vbi in posteriorem partem femoris caput prolabitur (prolabitur autem rarò) extēdi non potest crus, neque ad articulum luxatum, neque admodum ad poplitem: sed ex omnibus partibus, in quas hic articulus excidit, vbi in posteriorem excidat, commissura, quæ ad inguen, & quæ ad poplitem, minimè extenditur.*

Femoris caput ob causam, quam suprà declarauimus, in propositam nunc partem paucis excidit, quoniā scilicet caui altitudo inęqualis est. quo circa quà minor est, magis procidit, atque ea de causa magis in interiorem partem: quà maior, paucis, & ob id in posteriorē rarò procidit, in quā vbi mouetur, crus ad inguen nullo modo extenditur, ad genu non ex toto. vtriusq; causa est musculorū situs, quorum naturam perfectè indicauimus in opere de musculis incidēdis, & in secundo libro de ratione corporū incidendorum. Vt autē in memoria habeatis, quę sæpiùs intuiti estis

A incisa simia (hoc enim animal structuram habet maxima ex parte homini similem) primùm meminisse debetis musculi, qui à lumbis ortus ad paruum femoris tuberculum pertinet: deinde alterius, qui ab osse, quod pubi subest ad idem tuberculum intendens, cum superiori coniungitur. hi ergo vehementer extenduntur, quùm femoris caput in posteriorem partem elabitur, ibi implicati, & circa coxæ cauum in orbem voluti. atque, vbi is, quem hoc vitium exercet, extendere articulum tentet, oportebit vniuersum femur in posteriorem partem circumuolui: in quo casu propositi duo musculi potissimùm lædentur, vt qui plurimùm trahantur, extendantur'que: nam, quùm longiores, quàm antè facti sint, vlterius extendi citra dolorem nequeũt: cum'que longiores fieri non possint, commissuram extendi non patiũtur. Hac igitur de causa, qui sic affecti sunt, extendere crus ad inguen non possunt, neque etiam ad genu, propterea, quòd femoris caput suo cauo prolapsum continetur in posteriori parte illius ossis, à quo recipi solet. quòd si futurũm esset, vt femoris caput extentum ad genu, inguine penitus curuato multum attolleretur, necesse esset, vt femoris caput à coxa plurimùm in posteriorem partem excederet: quod fieri non potest, nisi conuellatur musculus, quo exceptus est, quùm ex naturali sede procidit. In commissura ergo, quæ ad inguen est, neutrum fieri potest ex iis, quæ fiebant, priusquam articulus procidisset, nam B neque perfectè extendi, neque perfectè curuari potest. Quid ergo Hippocrates alterum duntaxat adscripsit? An quia, postquàm luxatus articulus est, crus curuatum protinus apparet? vt potè quùm imum femur ad genu eatenus in priorem partem excedat, quatenus summum in posteriorem, & quatenus ad inguen crus curuatur: quo fit, vt posteriores musculi, qui ad poplitem sunt, superioribus capitibus extendantur, quùm femur sic retrò prolapsus est: his autem supernè extentis, extenditur vnà reliquum eorum corpus vsque ad chordas, quę perueniunt ad crus: quibus extentis poples curuatur. quo circa quibus sic articuli luxantur, curuatæ meritò vtræque commissuræ conspiciuntur. Igitur quia extendere ipsas nequeunt, præcipuè eam, quæ ad inguen est, idcirco non dixit solummodò has commissuras non posse extendi: sed in ea, quæ ad coxam est, id simpliciter protulit, in ea, quæ ad genu, adiecit κάρτα, hoc est admodum, vt potè quæ extẽdi possit, non admodum tamen, nam si id posset, nihil à naturali statu recederet. superuenit autem hæc noxa ob eandem causam, ob quam ab articulo luxato protinus poples curuatur. Illud enim scire licet commune omnium deprauatiouum, quòd, vbi partes aliquæ extendantur, quæ cum his continuantur, sequentes ad ipsas conuertuntur. nulla enim ex iis, quæ sic suo vitio conuersæ sunt, naturalem sedem relinquit, sed ab ea, cum qua continuatur, attrahitur: hęc autem attrahit communi C vna ratione quòd tendatur: sed tenditur, non vna de causa, siquidem intendi solet, vbi vltra debitum humore impleatur, siccescat inflammatione, vel duro tumore teneatur, vel locũ mutet. quare cuncta hæc Hippocrates in sequentibus latiùs adscripsit, cuius nos sermonem sequuti verba omnia enodabimus.

99 *Illud etiam ignorare non oportet, vtilißimum enim & maximi momenti est, ac plærosque latet, quòd nec qui benè valent, extendere poplitis commissuram possunt, nisi simul extendant eam, quæ ad inguen, præterquam, vbi pedem admodum attollunt, sic enim possent. Hi ergo poplitis articulum curuare non similiter possunt, sed multo ægriùs, nisi inguinis quoque articulum curuent.*

Coniunctionem, quam posuit in partibus, quæ moueri aliquo modo prohibentur, non suo vitio, sed earum, cum quibus consortium habent, nunc docere incipit in musculis, qui naturaliter habent, quorum nullus initium sumit à femore, quanquam multi sunt. non nulli enim ab osse, quod ad ilia pertinet, oriuntur: non nulli à coxa: vnus tantùm ab osse, quod pubi subest. Hac igitur de causa commissuras moueri simul necesse est, sicut nunc in pede & poplite ostensum est, in D quibus apparet etiam consortium, quod cum inguine habent. nam (sicut demonstratum est) quẽ admodum musculi, qui posteriorem ipsorum partem mouent (vt dixi) in imo femore ad radices tuberculorum incipiunt, ita, qui per priorem cruris partem feruntur, ex eodem imo femore dependent. quare necesse est intendi posteriores quidem, quùm poples extenditur: priores, quùm curuatur. vbi ergo tendantur magis, quàm eorum naturæ conueniat, oppositi renituntur, & minimè sequuntur. voco autem oppositos eos, qui extendũt, iis, qui curuant, id est priores posterioribus. Duobus autem musculis gratia exempli cõtentus ero ad huius loci explanationem, quùm qui in corporibus incidendis omnes cruris musculos intuiti sunt, ex his possint de reliquis facere coniecturam: aliis verò, qui nullo modo intuiti sunt, neque sermo de duobus clarus erit. Hi ergo orsi ab eo osse, quod ad ilia pertinet, procedunt, primò quidem per femoris commissuram, quę ad inguen est: dein, vbi per femur totum ad alteram eius commissuram, quę ad genu est, intenderũt, alter, qui angustior est, fertur iuxta interius femoris tuberculum, quod humilius est, tum spectãs in priorem tibiæ partem, cruri ex interiori parte innectitur: alter, qui magnus est, latescit degenerans in valentissimam chordam, quæ miscetur cum altera chorda dependente à maximo ex musculis prioris partis, qui à clune inchoatur. patellæ autẽ primùm superiniicit, dein fertur ad crus.

Itaque si crus ad inguen flectatur, ea parte musculi breuiores reddentur: si extendatur, longiores. E
commissura verò genu ac poplitis, vbi extendatur, qui super patellam fertur, breuior fit: qui ab in
teriori parte, longior. quare cogetur maximè extendi, qui à priori parte est, si extendentes com-
missuram, quæ ad inguen est, conemur poplitem curuare: qui à posteriori, si poplite extento in-
guen curuetur, ex sublimiori enim loco per priorem partem femoris descendens flectitur, inde
conuertitur obliquus, & ad priorem tibiæ partem porrigitur. Meritò igitur ipse longior euadens
primas partes cruris ac femoris longiores reddit, vbi excitantur. ostendimus enim in libris de mo
tu musculorum summam contractionem, summam'que extentionem, dolori esse: & musculos
quidem contrahi, dum agunt, extendi verò, dum ab oppositis attrahuntur. si quando autē, quùm
musculi in se ipsos contracti agunt, oppositi non dolent, simul extenduntur naturaliter quidem
in commissuris, quæ propositum consortium habeant: præter naturam verò in illis, quę deinceps
adscribentur. complures autem medici decipiuntur, putant'que eos musculos affectos esse, quorū
prohiberi actionem viderint, quod magis adhuc perspicuum est in sequentibus.

100 *Multa quoque alia in corpore inueniuntur, quæ similiter germana sunt: de neruorum item extensione & muscu-
lorum habitu multa etiam sunt, & magis scitu digna, quàm quis existimet: præterea de intestinis ac ventre vniuer- F
so, de vtero, qui huc atque illuc fertur, contrahitur que. Sed alibi de his uerba faciemus germana his, quæ nunc tradun
tur: quod ad hunc locum attinet, & extendi crus non potest (sicut iam dictum est) & breuius apparet duplici de cau
sa, tum quòd non extendatur, tum quòd articulus in carnem clunis eruperit.*

Anteà quoque diximus consuesse Hippocratem eas partes nominare germanas, quæ inter se
consortium & cognationem habent, quarum id caput est, quod vna parte vitiata alterius actio,
situs, habitus, vel magnitudo læditur. communis horum omnium causa est in contrariam regio-
nem extensio. In situ exempli causa (vt ab euidentissimis ordiamur) multos vidimus, qui mederi
aggrediuntur, quod non ritè didicerunt: & protinus, vbi aliqua pars contraheretur, & breuior
fieret, pristinum'que situm penitus non seruaret, ad eam ipsam remedia adhiberent, quamuis nul
lo vexaretur affectu, qui curatione indigeret. Itaque, vbi musculi ab altera maxillæ parte resoluan
tur, fit, vt altera breuior appareat, & quasi contracta, sed, quæ læsa est, eam sequuta, extendi videa-
tur. nam, cùm musculi omnes vnam propriam habeant actionem, qua scilicet ad sua initia con-
trahuntur, quando illi, qui à sinistra parte maxillæ siti sunt, agendi potestate priuantur, qui à dex-
tra sunt robusti, ac naturaliter habentes agunt, dextram maxillam vniuersam, & labra ad se con- G
trahentes: atque ita conspicitur sinistrum labrum extentum, & longius redditum: dextrum bre-
uius, & contractum. ergo in hoc casu breuius fit, quod integrum est, attrahens ad se ipsum maxil
læ partem, quæ resoluta est. Alibi verò ab eo, quod affectū est, attrahitur, conuellitur'que id, quod
sanum, sicut vbi musculus vel chorda, cùm induruit, nequit simul cum oppositis, dum agunt, ex-
tendi. Multa quoque similia, euenire constat, id digitis manus, cubito, poplite, cùm contrahūtur
propter vitia musculorum & chordarum interiorum, sed, vbi extenduntur græci ὀρθοκώλως di-
cunt, ita enim appellare medici solent articulos, qui extenti sunt, & curuari non possunt. Huius-
modi quid accidit cicatricibus magnis ac duris, quæ, quùm ab interiori parte sunt, articulum con
trahunt, cùm ab exteriori (vt dixi) sic extendunt, vt curuari non possit, quod ob siccitatem, & ob
ingentem humorum vel spiritus inflantis cōcursum euenire etiam solet. nam, quùm partes, quę
sic affectæ sunt, in se ipsas contrahuntur, sequitur, vt oppositi musculi agere nequeant, quùm, qui
contrahuntur, partes in cōtrarium auellant. Sic neruorum distentiones fiunt, quùm ipsi musculi
primò ac præcipuè se ipsos, deinde partes, ad quas perueniunt, ad suum initium contrahunt. Sic
& vterus interdum sursum fertur, non nunquam in latus conuertitur: non quòd ipse sua actione
naturalem sedem relinquat, sed quòd ab alio trahatur. multa verò sunt, quæ attrahunt, nam & ea, H
quibus appenditur, & nerui, & arteriæ, & venæ, quæ cum eo iunguntur, efficere id possunt, vbi
in tumorem assurgentes eatenus breuiores fiunt, quatenus in latitudinem augentur: namq; hoc
commune est corporum omnium, quæ extenduntur, contrahuntur'que, non modò animalium,
sed eorum, quæ inanima sunt, cuiusmodi sunt vtres, sacculi, calathi. Vterus igitur hac de causa sur
sum, ac deorsum fertur: & quædam intestina, musculi'que complures, ac propterea membra, &
maxilla. Simile quid suprà ostensum est in spina, vbi gibba, caua, vel obliqua redditur.

101 *Est enim hæc natura ossis coxæ, vbi & caput, & ceruix femoris recipitur, quòd, quùm hoc luxatum in exterio-
rem partem natium decliue fertur, curuare quidem homo crus potest, si dolore non prohibeatur.*

Tenuis est natura ossis coxæ, in quo cauum continetur. patet autem, quùm femoris caput in
posteriorem partem prorumpit, ab ea parte, quæ post cauum est, sustineri, vt inter cauum & femo
ris caput id os sit, quòd à posteriori parte cauum complectitur: hoc quidem est pars coxæ, cuius
nunc meminit, quùm ait /in exteriorem partem natium decliue fertur/. Manifestum est autē iis,
qui

A qui viderint eiusmodi locorum sectionem, femoris caput vi cum tota ceruice expelli in magnum musculum natium, qui commissuram hanc extendit: à quo musculo chorda oritur, quæ à membrana non abhorret, coniungitur q; cum ea chorda, quam paulo suprà diximus, quæ ex duobus musculis orsa à priori parte femoris vltra patellam tendens cum tibiæ capite connectitur. Ergo hic musculus prolapsum femoris caput admittens omnium maximè torquetur, quùm sub ipso prematur, distendatur q;. quare necesse est inflammatione ipsum prehendi, sursum q; ad se trahere chordam, quam paulo antè commemorauimus à membrana non abhorrentem: quod quùm accidit, consequens est, vt homo doleat, vbi poplitem flectit, quatenus enim hic flectitur, hactenus chorda extenditur, atteritur'que à patella: hæc autem extenta musculum extendit, à quo dependet, nempè magnū illum, quo (vt retuli) recipitur femoris caput. Procedente tempore, quùm musculus hic ab inflammatione soluitur, contrahit q; humorem quēdam glutinosum, pars eius, quæ articulum contingit, occallescit, & poples citra dolorem extenditur: ad quam rem faciunt & alia, quæ prius posita sunt de cruris musculis.

102 *Tum crus & pes modicè recta se ostendunt, neq; multum in hanc vel illam partem inclinata.*

B Hippocrates modicè ἐπιεικέως dixit, quo verbo significari, neque perfectè, aut omnino vehementer, neq; ex toto, sed mediocriter, ex ipsius verbis colligitur: ipse enim subiungens /neq; multum in hanc vel illā partē inclinata/ apertè demōstrat, quùm adscripserit /multum/ id cruri accidere, vt non multum, sed vt parum peruertatur, deprauetur q;: atq; ob eam rem dixit /tum crus & pes modicè recta se ostendunt/, quasi dixerit has partes apparere mediocriter rectas.

103 *Præterea in inguine caro mollior sentitur, præsertim si tangatur, vt potè quùm articulus in alteram partem exciderit: sed in natibus, si tangatur femoris caput, videtur magis prominere. His ergo notis indicatur femoris caput in posteriorem partem procidisse. Cui autem ætate iam robusta prolapsum, restitutum nō fuerit, ambulare quidem potest, quùm tempus processit, & dolor cessauit, atque articulus volui in carne consueuit: cogitur tamen, dum ambulat, vehementer ad inguina curuari, id que duplici de causa, quia ob ea, quæ proposita sunt, crus multo breuius redditur, & multum calx abest, vt terram contingat: nam si vel paulum tentet eo pede sustineri, nulli alteri rei innixus, cadet vtique in partem posteriorem: coxæ enim, quùm magis in posteriorem partem, quàm pedum basis, excedant, in eam plurimum inclinabunt, & spina item in coxas, vix que ima planta consistet: neque hoc accidet, nisi ad inguina se curuet, & alterius cruris poplitem flectat, quandoquidem necesse est, vt manu, quæ à parte affecti cruris est, in quolibet* C *passu super femore hæreat: quæ res cogit ipsum flecti aliquid ad inguina, nam quùm in ingressu crura permutentur, nequit corpus affecto crure sustineri, nisi id crus manu deorsum ad terram compellatur, quoniam articulus corpori non subijcitur, sed in posteriorem partem ad coxam prominet: ambulare tamen offensus sine baculo potest, si alioquin assueuerit, propterea, quòd basis pedis è regione pristina spectat, neque in exteriorem partem conuertitur. Idcirco igitur nihil egent baculo, quod renitatur, quicunque velint femur non amplius comprehendere, sed in vicem baculo inniti, quod alæ ab affecto latere subijciatur: quod si longius baculum admoueant, magis erecti ambulant, pes tamen terræ non innititur: si inniti velint, breuius admoueant, cogentur autem ad inguina curuari. Emacrescit etiam ijs caro pro ratione, quemadmodum anteà diximus: nam quibus suspenditur crus, minime que laborat, maximè extenuatur: sed, quùm in ingressu vsui admodum est, minimè gracile fit: integrum tamen crus non iuuatur, sed potius deformius redditur, si vitiato vtantur terræ innixi, nam dum sanum vitiato subseruit, coxam & poplitem curuari necesse est: quòd si vitiatum crus terram non contingat, sed suspensum sit, & homo baculo innitatur, hoc pacto integrum robustius reddetur, quùm naturaliter habeat, et exercitatione magis firmetur. At dicet quis hæc præter medicinam esse, nam quid vltra scire nobis conuenit de ijs, quæ curationem non admittunt? conuenit tamen summopere, intelligenda enim hæc sunt ab eodem professore, quùm tanquam aliena seiungi nequeant: siquidem tractare debemus, quæ curationem recipiunt, ne insanabilia euadant, intelligentes qua potissimum ratione occurramus, quo minus insana-* D *bilia efficiantur: illa verò in quibus medicinæ locus non est, dignoscenda sunt, ne maximè noxia reddantur. Præclara autem & ardua prædictio in eo consistit, vt intelligamus, quo, qualiter, & quando singula terminentur: ac siue in ea mala vertantur, in quibus remedio futurus locus sit, siue euadere in insanabilia debeāt. Cæterùm quibus vel à primo natali die, vel alioquin, dum increscunt, articulus similiter in posteriorem partem excidit, neque reconditus fuit, seu vi, seu morbo exciderit (multis propter morbos sic articuli luxantur, cuiusmodi verò sint hi morbi posthac indicabimus) si prolapsus (inquam) reuersus non est, femoris os breue efficitur: vitiatur item crus vniuersum, minus q; increscit, & gracilius redditur, quùm nulli vsui sit.*

Præsertim ποτὶ dixit, quam vocem in superioribus etiam retuli ab Hippocrate vsurpari, vbi intendere velit, quod proponitur. est autem eius oratio talis: In inguine caro mollior sentitur, si aspiciatur, & multo magis si locus tangatur. Quæ sequuntur omnia patent ijs, qui in memoria habeant, quæ antè posita sunt.

104 *Vitiatur enim his & articulus, qui ad poplitem est, quoniam nerui ob propositas causas intenduntur. Quare, quibus sic coxa exciderit, extendere poplitem non possunt: nam (vt summatim dicam) quæcunque in corpore ad aliquem*

quem vsum fabricata sunt, si quis moderatè vtatur, exerceat que in eo laboris genere, cui singula assueuerint, eo pacto benè valent, augentur, & ad longam senectutem perducuntur: si in vsu non sint, sed ociosa degant, morbis patet, non augetur, & maturè senescunt: id præcipuè accidit neruis, atq; articulis, nisi quis illis vtatur. His igitur de causis vitiantur magis, quùm hoc modo articulus luxatur, quàm cum alijs: totum enim crus incremento prohibetur, & quod ad carnem, & quod ad ossa pertinet. Huiusmodi ergo homines, quùm ætate iam robusta sunt, suspensum curuatum que crus tenent, sed altero feruntur baculo innixi vno, vel etiam altero. E

Euidentissimum est Hippocratem dixisse coxam excidere, pro coxæ articulo. sæpè enim narrauimus maiores nostros nõ dum tenuisse exquisitam tenuem q; nominum rationem, in qua posteriores exercent, sed sat existimasse in ijs, quę explicabant, eò tantum incumbere, vt quę diceret, ab auditore intelligerentur. quod inquit igitur, huiusmodi est: Quibus femur in posteriorem partem prorupit, vitiatur non solum articulus luxatus, sed & qui ad poplitem est. propterea /&/ coniunctionem adiunxit, neq; simpliciter dixit /vitiatur articulus, qui ad poplitem est/. quo autem vitio occupetur, ipse apertè exposuit, cùm ait /nerui intenduntur/: sed neruos'ne intellexerit eos, qui propriè nerui sunt, qui q; à spinę medulla oriuntur, vel in quas musculi degenerant chordas, quæ ad crus pertinẽt, in hoc loco nihil interest, cùm vtraq; fidem facere possint rectè à nobis F exposita fuisse, quæ ab Hippocrate dicta sunt, vbi asserit non posse poplitem extendi, quibus hoc modo femur promouetur. Quandam preterea communem rationem adiecit, nempe partes aliquas variè lędi, quod ad habitum pertinet, magnitudinẽ, positionẽ, ac motum, quamuis ipsæ nullo proprio morbo lædantur, sed à quibusdam alijs afficiantur, quibus'cum consortium habent. Intentionem verò in huiusmodi affectibus præcipuè causatur, quam persequutus tribus modis indicat, vnò, quùm musculus aliquis resoluitur, tunc enim, qui integer est, contrahi videtur: altero, quùm oppositus tęditur: tertiò, vbi quod integrum est, trahitur ab aliquo eorum, cum quibus coniungitur, sicut accidit, quùm vterus mouetur. Nũc ergo, quùm posteriores nerui, musculi, & chordæ tendantur, curuatus poples extendentibus musculis non paret. Ceterum de chordarum, musculorum q; extensione anteà dictum est: nunc de neruis, qui à medulla spinę orti ad crura intendunt. quorũ initia tria sunt, vnum à priori parte iuxta magnũ foramen ossis, quod pubi subiectum est: alterum ad inguina: vbi neruus fertur, & cum magna vena, & absque ipsa à priori parte femoris, atque hæc parua sunt: maximum autem neruorum initium à posteriori parte fertur ad vniuersum crus, primum q; procedit ab ea regione, quę est inter os latum, & id, quod ad anum terminatur, κόκκυξ græcè dicitur. hoc igitur initium, vbi articulus in posteriorem partem elabatur, premitur, tendatur'que: atque idcirco diximus Hippocratem hoc loco posse intelligere eos G tendi, qui propriè nerui vocantur.

De Femoris Capite in Priorem partem luxato

105 *At quùm femoris caput in priorem partem erumpit (quod quidem rarò accidit) perfectè extendi crus potest, sed ad inguen minimè curuari, laborat enim homo, etiam si flectere poplitem cogatur: ad calcem verò, & in vniuersum crus, æquè longum conspicitur.*

Propter cauum, quod non æquè vndiq; altum est, articulum in aliam partem rarò, in aliam frequenter luxari, anteà sępenumero demõstrauit: nunc autem de femore differens in priorẽ elapso, contrario modo affici ait eos, quibus in hãc luxatur, atq; eos, quibus in posteriorem. illi enim extendere crus non poterãt: hi, cùm in ipso flexu nũc sit femoris caput ac ceruix, curuare ad inguen non possunt nec ad pop litem propter musculũ priorem, qui oritur ab osse, quod ad ilia pertinet: ille enim cõprimitur, tẽsus q; attollitur à femoris capite, cum q; extendi amplius nõ possit, renititur, si quis flectere poplitem conetur, apparet aũt cruris longitudo cõsimilis. In superioribus autem de femore luxato in partem interiorem sic ad verbum scripsit /os enim, quod à coxa sursum H procedit ad pectinem, femoris capiti inhæret, ceruix q; articuli cauo sustinetur/, à quo prius non sustinebatur ex toto, sed magna ex parte in eius caui altioribus partibus insidebat: in casu autem, quem nunc ponit, in inguine prominet, atq; is locus intentus apparet, cùm femur nunc à suo cauo recedens in priorem partem & paulo inferius venerit. quo fit, vt vitiatum crus sani longitudinem æquet: id, quod pręsertim ipsis accidit ad calcem, extremum enim crus minus demitti in terram potest: cuius rei causa in superioribus explicata nunc rursus summatim etiam enarrabitur.

106 *Sed pes extremus spectare minus potest in partem anteriorem: crus verò totum rectam positionem naturaliter seruat, nec in hanc aut illam partem inclinatur.*

Potest, dixit ἐθέλει, vbi verbũ ἐθέλειν, id est velle, pro posse vsurpauit, quemadmodum etiã Homerus, cum ait, Οὐδ' ἔθελε προρρέειν. vbi ponit, οὐδ' ἔθελε, id est noluit, pro nõ potuit. Extremum pedem appellauit eam partem pedis, quę à planta ad digitos est, & vngues. accidit enim (quemadmodum supra ostensum est) vt extento poplite non benè articulus tali in priorem partem

tem

A tem inclinetur. Hæc itaque nunc exponere volens ait /sed pes extremus minus spectare vult in partem anteriorem/ indicans digitos, quibus continetur extremus pes, non facilè extendi posse, aut deorsum conuerti, & terram contingere.

107 *Ferè autem his dolor protinus accedit, & vrina supprimitur, magis q; quàm si articulus in aliam partē luxetur.*

Quamobrem hæc sequantur, ipse causam adiungit.

108 *Venit enim femoris caput maximè prope neruos magnam vim habentes, & in inguine prominet, atque is locus extentus apparet, in clunibus rugæ conspiciuntur & summa gracilitas. Quas quidem diximus, notæ sunt femoris in priorem partem prolapsi.*

Neruos appellauit τόνους, eos intelligens, qui cum vena & arteria per inguen feruntur. /magnam vim habentes/ vocauit ἐπικαιροτάτους, sicut in superioribus etiam didicimus. habent autē hi magnam vim, quùm medullæ spinæ proximi sint, atq; inde oriātur, vndè initium sumunt ner B ui, qui ad vesicam feruntur. quo fit, vt femoris capite in hanc partem luxato, vesica quoq; afficiatur, inflammetur'que, & reddere vrinam nequeat. Fortasse etiam aliquando ob inflammationis magnitudinem, qua vesicę ceruix affligitur, vbi musculus est, qui eam adstringit, vrina supprimitur, eo quòd inflammatis partibus excæcatum iter claudatur.

109 *Quibus verò ætate iam robusta articulus in hanc partem elapsus, minimè restituitur, hi quùm dolor finitur, & articulus assuescit in eo loco conuerti, in quem procidit, recti protinus ingredi possunt sine baculo, ac recti ex toto, quùm vitiatum crus neque ad inguen, neque ad poplitem, facile complicetur. Ergo, quùm ad inguen non flectatur, crure in ingressu magis recto vtuntur, quàm quum integrum erat.*

Quo tempore articulus excidit, dolorem dixit protinus accedere, & vrinam supprimi: procedente verò tempore, vbi hæc cessant, ingredi hominē posse: at qua de causa hæc finiantur, quanquàm femoris caput maneat, comprimat q;, & similiter neruos extendat, docuit, quùm orationi adiecit /& articulus assuescit in eo loco conuerti, in quem procidit/. Videtur enim in ea re consuetudinem causari, quoniam, quæ ab aliquo premuntur, quùm tempore occallescant, id facilius fe C runt: & ea, quæ tunc tendebantur, quùm huic molestiæ assueuerint, dolere cessant. Cur verò sine baculo recti ingrediantur, ipse subiecit. caput autem orationis id est, quod crus erectum seruatur, & neutra commissura, nec quæ ad inguen, nec quæ ad poplitem est, flectitur.

110 *Non nunquam etiam pedem per terram trahunt, vt qui superiores commissuras non facilè flectant, quanquàm pe de toto inambulant: namque hi minus calci, quàm priori parti pedis, in ingressu nituntur.*

Superiores commissuras nominat, eam, quæ ad inguen est, & eam, quæ ad poplitem. quatuor autem cōmissurę ingressui accommodantur, quæ ad inguen est, quæ ad poplitem, quę ad talum, & quæ ad digitos. postremam quāuis multiplex sit, vt vnam tantùm annumero, quùm vsum atque actionem communem præstet. hæc non admodum confert, dum per ęquale solum ingredimur: ea verò, quæ ad talum, ad progrediendum, atq; ad crura transferenda nihil proficit, maximè tamen efficit, vt pes humi hæreat, ad quam rem parum faciunt digitorum commissuræ. Vniuersa autem cruris actio, dum ingredimur, & multo magis dum currimus, à commissura, quæ ad inguen est, & ab ea, quæ ad poplitem, proficiscitur, his enim curuatis crus à terra attollitur ac facilè D transfertur: at nunc, quùm neutra flectatur, iure per terram trahi pedem ait. Adiecit /non nunquam/ propter soli differētiam, & vim noxę. illi enim, qui per æqualia & decliuia loca ingrediuntur, si vel parum quid crus ad superiores commissuras inflectāt, pedem haud trahunt: sed, qui per inęqualia ambulant, & accliuia, minimè q; eas curuant, tantùm ab eo absunt, vt pedem non trahant, vt etiam offendant in ea, quę in solo eminent. /Qui q; pede toto inambulent/ inambulāt pe de toto, qui calce, planta, & extremis digitis terram contingunt. illi enim, quibus in posteriorem partem femoris caput elabitur, de quibus ante hos tractauit, cum breuius crus redderetur, nō vtebantur calce in ingressu, sed terrā contingebant ima planta duntaxat, quę (vt diximus) ab ijs, qui in corporibus incidendis versantur, πεδίον dicitur: verùm, quibus in priorem partem coxæ articulus promouetur, calce primùm in terra considente, quùm ea parte pedis, quæ ad digitos est, ingredi nequeant: quà postea vtuntur, quùm iam affecto cruri insistentes transferre alterum incipiunt.

111 *Verùm, si valdè progredi possent, calce admodum ingrederentur: nam & qui benè valent, quanto maximè procedunt, tanto maximè calce ingrediuntur, quùm vni pedi insistunt, & alterum attollunt.*

Eos,

Eos, qui valde procedunt, calce terram contingere, supra ostendimus, quod euidentissimè apparet. non minus etiam in aperto est, non posse omnino valdè procedere, qui superiores commissuras curuare ob quamnis causam nequeunt. id autem ipsis accidit, propterea ꝙ molestiam non ferant, qua, dum transferunt extremum crus, vexantur, nihil enim aliud prohibet, ne maximè procedant. quod si sano cruri insistentes id facere vellent, possent quidem, sed non sine labore. quamobrem satius fortasse fuit hanc orationem, ita explicare: Quibus coxę articulus in priorem partē erupit, his nihilo minus q̃ ima planta et digitis, ad ambulandum vti calce licet: ac si sustineāt longius affecto crure procedere, & calce omnino ingredientur: verùm non sustinent, quoniam, vbi extentum crus cum difficultate transferunt, dolore torquentur. E

112 *Præterea, quibus sic procidit, magis adhuc calci inhærent, quàm priori parti pedis.*

Inhærere dixit ἐγχρίπτειν, quod vocabulum mutuari solet ad ea significanda, quorum alteri alterum inhæret, iuxta quam significationem eo vtitur, quùm in fracturis componēdis imperat, vt fracta ossa prius intenta inter se diducantur: sic enim ait facilius componi, q̃ si ἐγχρίπτοντα, id est, quùm alterum alteri inhæret, propellantur. Quod igitur paulo antè proposuerat, clare in hac oratione demonstrauit. namque hi nihilo minus calce ingrediuntur, quàm priori parte pedis. quod F clarius adhuc & melius dixisset hoc modo /non enim minus hi calce ingrediuntur, q̃ priori parte pedis, sed magis etiam/, non tamen adiecit in superiori oratione /sed magis etiam/.

113 *Pedis enim anterior pars, quùm reliquum crus extentum est, non æquè potest in priorem partem curuari, atq; vbi flexum est: neque item simus pes redditur, vbi crus inflexum est, sicut vbi extentum. Crus igitur natura, quùm benè valet, sic se habet, vt diximus. Vbi verò articulus luxatus restitutus non fuerit, homo ob propositas causas inambulat, sicut ostensum est, crus tamen altero gracilius redditur, & à clune, & à carnosa parte, quæ in posteriori crure prominet, & è regione posterioris partis. Quibus itaque teneræ ætate articulus elapsus minimè restituitur, vel à primo natali die id mali incidit, femoris os magis minuitur, quàm tibiæ, aut pedis.*

Pars pedis, quæ ad plantam & digitos est (quàm priorem appellat) extēto poplite contingere terram non potest. vocauit autem huiusmodi pedis habitum καμπύλον, id est curuum: nam commissura, quę ad talum est, neq; extenta dici solet, neq; flexa, sicut ea, quæ ad poplitem, & ea, quę ad inguen. Ergo, vbi priores musculi eam partem pedis, quæ inter talos & plantam est, attollunt, dici solet aliquo modo pes σιμοῦσθαι, id est, simus fieri: vbi verò posteriores calcem ad se trahunt vnà cum ea parte, quæ inter talos & digitorum radices est, nullum est nomen vsitatum, quo istiusmodi habitus nominetur. quare Hippocrates (vt ostēdimus) eum appellauit καμπύλον, vocem inueniens rei, quam exprimit, accommodatam. neq; enim potest pes simus fieri, attolli q; à prioribus musculis, quod non aliud est, q̃ simum fieri, quùm crus inflexum est, sicut quando erat extentum: quemadmodum nec curuus fieri, nisi crus flectatur: potest autem vtroq; modo figurari, sub vtroq; cruris proposito habitu, sed paulū & violenter, multum & sine vi, non potest. Ergo, cùm musculi (vt diximus) orti à posteriori parte cruris, quę carnosa prominet, nō ab anteriori, calcem & vniuersum pedem trahunt ad partem posteriorem, eiusmodi habitum pedis, græcè non nulli κάμπτειν, non nulli ἔκτασιν nuncupant: quemadmodum, vbi pes in contrariam partem à prioribus musculis mouetur, alij ἔκτασιν, alij κάμπτειν nominant, in quo casu (vt retuli) dici solet pes σιμοῦσθαι, id est simus fieri: in contrario nullū est nomen, de quo inter omnes conueniat, sed nihilo deterius habet rerum peritia propter vocabulorum dissensionem. Equidem absq; vocabulis, de quibus non conueniat inter omnes, oratione vtrunque mihi clarè videor explanasse. G

114 *Minimùm autem femur minuitur, quùm in hanc partem promouetur: minuitur tamen caro vbique, à posteriori parte præsertim, sicut in superioribus quoq; dictum est. Ergo quicunq; rectè educati fuerint, vti crure possunt, cùm increscunt, quanquàm aliquanto breuius altero est, baculo tamen fulciuntur à parte cruris vitiati: nequeūt enim absque calce ima planta consistere, quod quibusdam alia de causa claudicantibus licet: quamobrem nequeant, paulo supra declarauimus: idcirco igitur baculo egent. Iis verò, qui negligenter habiti fuerint, neque crure terram contingant, sed id suspensum habeant, ossa magis minuuntur, quàm alijs, qui crure vtuntur: circa articulos autem crus, quod ad rectum habitum pertinet, magis deprauatur, quàm quibus articulus alio modo luxatur.* H

Quidam ex ijs, qui huiusmodi dictiones exponunt, tantam videntur earum habere peritiam, vt /minimum/ arbitrentur /nullo modo/ significare: /non minimum/ /maximè/. hi ergo Hippocratem dixisse existimarent his, qui sic affecti sunt, femur nullo modo minui. At minui ipsum constat, non ęque tamē, atq; vbi in alias partes prolabitur: causæ enim, ob quas minuitur, leuiores sunt in hoc casu, quàm in illis. Duas autem causas reddidimus, instrumētorum deprauationem, & actionum noxam, ob quam parum crure vtuntur. sed, quùm in hanc partem femoris caput erumpit, preterquàm quod instrumenta non admodum deprauantur, actio ipsa cruris non multum læditur.

Galeni

GALENI IN HIPPOCRATEM DE ARTICVLIS COMMENTARIVS QVARTVS

Vido Vidio Florentino interprete.

ARGVMENTVM LIBRI

De Differentijs ac de Curatione Luxationum tractat, quæ in Cruribus, & Manibus, horum q; partibus contingunt. Ratio item interponitur Excidendorum oſsium, & Structuræ illius machinamenti, quod Scamnum Hippocratis appellatur.

1 B *VT ſummatim igitur dicamus articuli, qui excidunt, & elabuntur, non eodem modo ſemper excidūt & elabūtur: modò enim multo plus, modò multo minus. Vbi quidem multo plus & elabuntur & excidunt, in vniuerſum maiori negocio reſtituūtur: ac niſi reuertantur, oſſa, caro, atq; habitus, & magis & apertius deprauātur, vitiantur q;: At, quùm minus excidunt & elabuntur, oſſa hæc facilius conduntur: & vbi vel negligantur, vel reponi ne queant, minus debilitantur, & cum leuiore detrimento in hoc caſu, quàm in eo, quem proximè poſuimus. In reliquis ergo articulis multum intereſt, magis ne an minus ſua ſede excedant: ſed vtrunq; caput tam femoris quàm humeri ſemper omnino æque prolabitur: quoniam abſq; vllo exeeſſu ſimpliciter rotundum eſt, & cauo recipitur, quod in orbem eſt, & optimè ſibi aptatur: quocirca euenire non poteſt, vt in his articuli dimidium procidat: nam, cùm rotundus ſit, vel totus erumpet, uel intro reuertetur. Id ergo, quo de agitur, ex toto ſua ſede mouetur, alioquin non excideret: interdum tamen magis, interdum minus, à naturali ſede recedit, quod magis femori euenit, quàm humero.*

Non modò huius orationis, ſed & omnium,, quæ ſequuntur, caput vnum eſt, luxata non mediocriter inter ſe differre, quatenus magis aut minus à naturali ſede recedunt. non nulla enim multum, non nulla parum abſunt, vtrunque autem magis aut minus patiuntur. In alijs qui-
C dem articulis res clara eſt, vt in cubito, manu, crure, pede, digitis: ſed humeri & femoris caput indicat non poſſe paulum ſuo loco excedere (quod vitium greci παράρθρημα dicunt) quùm rotundum ſit, et in cauum inſeratur, quod oras in orbem habet, in quibus conſiſtere caput nequeat, neceſſario enim, vel protinus reconderetur, vel ex toto excideret. vtrunq; tamen caput ait interdum longè, interdum paululum, à naturali ſede recedere. vbi verò & plurimum & minimum datur, non paucas, quod ad plus & minus attinet, differentias intercedere manifeſtum eſt.

2 *Quandoquidem non nulla ex ijs, quæ à primo natali die ſua ſede mouentur, ſi parum exceſſerint, reſtitui poſſunt, præſertim q; ad pedis articulos.*

Quod ait/primo natali die/ non nulli ad eos referunt, qui in vtero ſunt: alij ad eos, qui nō multo antè nati ſunt. horum ſententiam comprobant, quę ſequuntur: ſed illi proculdubio errant, qui accipiunt in ijs tantùm, qui in vtero ſunt. ſatius enim eſt ad vtroſq; orationem referre. Prætereà, quæ ſequuntur cum alijs facere paulo poſt demonſtrabimus, vbi eum locum aperiemus.

3 D *Quibus à primo natali die crus varum eſt.*

Crus varum, id eſt in exteriorem partem conuerſum: ſupra etiam nuncupauit κυλλὸν, vbi ſpectare intro pedem ait. dixit autem pedis articulos, quoniam plures numero ſunt, omnes iuxta tali cōmiſſuram ſiti, cum quo non vnum os tantùm cōmittitur. ſura enim ab exteriori parte, ab interiori tibia, vtraq; magno proceſſu complectitur talum, cuius pars prior, quę rotunda eſt, & quaſi caput habet rotundum ceruici ſuperimpoſitum, à cauo excipitur illius oſſis, quod ſcaphæ ſimilitudinem refert, qua parte commiſſuræ pes potiſſimum & ſurſum extenditur, quùm ſimus efficitur, & in poſteriorē partem ducitur: ſed & ab inferiori parte talus cum calce cōmittitur, quomodo in libro de oſſibus explanauimus, in quo exerceri iuſſimus eū, q debeat in his expoſitionibus verſari. Verùm pes tūc potiſſimum varus redditur, cùm tibia in exteriorem partem creuit, ſic, vt inferior ſurę proceſſus, quo talum ab exteriori parte complectitur, ſine vlla fulctura ſuſpendatur.

4 *Pleriq; ſanabiles ſunt, niſi ita magnus exceſſus ſit, aut pueris iam adultioribus res incidat. Commodiſſimum itaq; his eſt celerrimè ſubuenire, antequàm & pedis oſſium, & carnis in crure magna admodum defectio ſequatur.*

Adultiores

Adultiores vocat eos, qui plurimum increuerunt, quorum ossa non æquè tractari & componi possunt, atque infantium propter mollitiem. Hinc itaq; colligitur Hippocratem de ijs agere, qui nati iam sunt: at loquatur'ne de illis, qui in vtero sunt, non similiter manifestum est, sed in superioribus sæpius retulit in vtero matris articulos luxari. E

5 *Modus ergo eius vitij, sub quo pes varus fit, non simplex est, sed multiplex. Plerunque autem varus redditur, non quòd articulus ex toto luxatus fuerit, sed quòd pes consueuerit re aliqua exceptus figurari.*

Modum τρόπον dixit, quod verbum plerunq; mutuari solet, quum de vnoquoq; eorũ loquimur, quæ inter se differunt singula: sed nunc agere potest, qua ratione pes varus fiat, quod multis modis accidit. namq; id, quod subijcitur, vtramq; sententiam comprobat, quum ait /plerunq; autem varus efficitur, nõ quòd articulus ex toto luxatus fuerit, sed ꝙ pes consueuerit re aliqua exceptus figurari/. Nam, quum inquit /non ꝙ articulus ex toto luxatus fuerit/ vnum quendam vitij modum expressit: quum verò dixit /sed ꝙ pes consueuerit re aliqua exceptus figurari/ vndè is fiat, ostẽdit. Neq; alienum est deprauari tenera & veluti cerea infantium ossa, prauè à nutricibus figurata, cùm in cunis collocantur quodammodo contorta, vel pluribus velamentis inuoluta, vel sic, vt à quibusdam etiam vrgeantur, à quibus omnibus deprauationes fiunt. F

6 *Hæc autem in curatione animaduertenda sunt. Os cruris, quod ad talos extat, ab exteriori parte in interiorem propellendum, dirigendum que est: calx contrà è regione eius in exteriorem repellendus, vt ossa, quæ excesserunt, inter se concurrant, & in medio, & à latere pedis: digiti que omnes vnà cum pollice repente in interiorem partem inclinandi, atque ita cogendi sunt.*

Sect. 2.t.34.7ª. 236.c Scribit ipse in libro de fracturis, ‖ Crus binis ossibus cõtinetur, quorum alterum altero tenuius est, ab vna parte multo, paulo ab altera. solent autem recentiores hoc os, quod ab exteriori parte situm est, græcè nominare περόνην. Iubet igitur, vt illud in interiorem partem cogatur, simul q; calx repellatur in exteriorem, id q; præsertim ex calce, quod è regione est, cruris videlicet, quod super ipsum naturaliter situm est. De hac autem restituendi ratione anteà sæpius mentionem fecit, quæ omnium communis est: siquidem necesse est, quod naturali sede excessit, in pristinum locum propellere: & quod subiectum est, in contrariam partem adducere, vt ossa inter se concurrant. Quæ subijcit de ipsis dirigendis euidentissima sunt ijs, qui in memoria habeant, quæ superius diximus in expositione huius libri, & antè, eius, qui de fracturis est. siquid autem occurrat, quod obscurius videatur, illud duntaxat enodabimus. G

7 *Deligare item conuenit adhibito cerato, quod resinam copiose acceperit, & fascijs mollibus, non paruis, neque admodum arctatis.*

Partibus compositis aptatur ceratum, quod resinam acceperit, quoniam fasciæ cuti melius inhærent, & partes corporis magis siccantur. ex eo quòd faciæ inhærent, sequitur, vt partes, quæ curantur, immobiles, vt compositæ sunt, seruentur: ex eo quòd partes siccantur, vt spissentur, & confirmentur, quæ res etiam composita fideliter tuetur. Porrò autem fascias molles adhibet ob corporum mollitiem, quæ infantium corporibus propter ætatem inest, quas leniter adstringit, cauens, ne vehementer arctatę comprimant, præcipuè cum corpora mollia sint. sed quia minus adstringit, idcirco imperat, vt plures fasciæ inijciantur; scripsit enim vinculi firmitatem vel pressu comparari, vel numero fasciarum.

8 *Non secus autem circumagenda fascia est, quàm si pes manibus dirigendus sit, vt paulo magis valgus appareat.*

Hoc item præceptum communiter ad luxata fracta q; omnia pertinet, quod sæpius ab ipso memoriæ proditur. non enim vult in dirigendo, quæ composita sunt in naturalem sedem exquisitè restituta, ita relinqui, sed paulo vltra compelli, vt ad cõtrarium eius loci, in quem diu peruersa spectarunt, à nobis impulsa, consistãt in medio, quod prorsus secundum naturam fuit: nam si collocata in hoc dimitterentur, ad diuturnam deprauationẽ redirent. Constat autem præceptum hoc ad id consilium pertinere, quod in curando maximè cõmune est, in quo contraria contrariorũ esse prępidia docuit: quum nec refrigerata, moderatè calefaciamus: nec calefacta, moderatè refrigeremus: sed eatenus à medio in cõtrariam partem recedamus, quatenus in alterã morbus recessit. Nunc quia pes varus est, cui vitio contrarium id est, sub quo valgus efficitur, idcirco Hippocrates iubet, dum componitur, vt in valgum conuertatur, scilicet vltra sedem prorsus naturalem. H

9 *Solea item conficienda est, aut ex pelle non multum dura, aut ex plumbo.*

Hoc etiam ad stabiliendam iũcturam molitur: quamobrem iubet ipsum postremum omnium super iuncturam deuinciri, vt eam totam contineat, & carnem ipsam non comprimat, id quod in sequentibus expressit, inquit enim,

Alliganda q;

10 A *Alliganda quę non vt cuti insidat, sed cùm postrema lintea circundantur. Vbi iam alligaueris, caput vnius ex fascijs, quibus vincitur, è regione minimi digiti assuendum est illis fascijs, quæ sub pede sunt, vt dum moderatè se habere videatur, fascia sursum ducta circa posteriorem cruris partem, quæ carnosa prominet, voluatur, atque ita firmiter maneat. Sed (vt uno verbo dicam) quasi ceram fingamus, debemus & manibus in naturalem sedem compellere, & vinculo similiter non magna vi, sed leniter, adducere.*

E regione minimi digiti, hoc est, ab exteriori parte pedis fasciā appēdit, quam attrahit ad posteriorem partem cruris, quę carnosa prominet, q̄nquidem pedi varo medet̃: ꝙ si valgum curaret, ab altera parte fascię caput assueret, qm̄ inclinare pedem oportet in contrariā partem atq; conuertit̃, sic, vt, quæ extra spectant, compellantur intro: quæ intrò, similiter in contrariā regionē cogātur.

11 *Assuendæ autem fasciæ sunt, vt quomodo opus est, suspendantur: alia enim deprauatio aliam suspendendi viam postulat.*

Quod ego nuper posui, ipse nunc declarat, alijs deprauationibus alias suspēdendi rationes accōmodari. constat autem, vbi pes in interiorem partem spectet, ita suspendēdum esse, vt extremū
B crus in interorem partem compellatur, pes in exteriorem: vbi pes in exteriorem inclinatur, ita, vt crus in exteriorem, pes in interiorem vrgeatur: vbi in vtramuis partem paulum excesserit, appensa fascia moderatè in contrariā partem cogi debet: qui longè à naturali situ recessit, validius repellendus est. Ideo deprauationē (quam χώλωμα dixit) cōmune nomē oīum prauitatum accipito.

12 *Calcei verò è plumbo instruantur, qui super iuncturam obligentur, ad eam formam, quam Chiæ crepidæ habebant: quibus opus non est, si quis manibus rectè componat, rectè item fascijs alliget, rectè suspendat. Curatio igitur hæc, neque sectionem, neque vstionem, neque aliam varietatem requirit: celerius enim opinione huiusmodi vitia curationi cedunt, tempore tamen superanda sunt, dum corpus iusto habitu increscat.*

Quę nam fuerit chiæ crepidæ forma, non satis patet, quoniam neque Hippocratis sęculo in vsu erat: atq; idcirco inquit /ad eam formam quam Chiæ crepidæ habebant/ quùm potuisset dicere /habent/. Constat autem infantibus, cùm diriguntur, id calciamenti genus maximè idoneū esse, quod ad vnguem pedem excipit, & carnem non cōprimit: ad quā rem spectātes, parare nūc idoneum calciamentum poterimus, quamuis cuiusmodi chiæ crepidæ fuerunt, nō requiramus.

13 C *Vbi autem ad calceos veniatur, aptissimi sunt, qui per loca luto plena gestari solent, πηλοπατίδες nancupātur.*

Veniunt ad calceos pueri, qui curantur, quùm pars, quæ dirigit̃, confirmata fuerit, & aliquid increuerit, atq; ossa ipsa non amplius mollia sint. nam nec permittendum est, vt prius inābulent, ne pars ad priorem deprauationem iterum reuertatur: at vbi tuto ingredi possunt, calceis vtantur licet, quos Hippocrates ἀρβύλας appellat. est autem calciamēti genus cauum, quod arctè pedem vniuersum exquisitè vsq; ad talos complectitur. Manifestum est autem eiusmodi esse, ex eo, quod Hippocrates subijcit, quùm inquit /πηλοπατίδες nuncupantur/, hoc enim nomen inuentum est: quod si per π scribat̃, πηλοπατίδες, ductum erit à luto, quod πηλὸς gręcè dicitur, quùm ab ipsis lutum calcetur, calcari enim πατεῖν dicunt: si per β, πηλοβατίδες, à luto similiter, & à verbo ambulare, quod βαίνειν dicunt, quùm, qui ijs vtantur, tutò in luto ambulent.

14 *Namq; hoc calciamenti genus à pede minimè coercetur, sed magis ipsum coercet.*

Et natura, & vsu, alius homo alio modo inambulat, alius enim pede prorsus recto, alius in interiorem partē inclinato, alius in exteriorem: atq; insuper alius plāta im, aalius calce magis ingre-
D ditūr, alius ęquè toti pedi insidit: quin & calcei videntur semper in ambulandi modo similes redi, vbi neq; alti sint, neq; exquisitè pedem cōprehendant: quorum calceorum si quem intuearis, conijcere licet, quomodo ingrediatur, qui illis vtitur, calceus enim rectus & in neutrā partem inclinans, sed talis permanēs, qualis structus est à sutore, hoīem recto pede ingredi denunciat: sed, si vel intro, vel extra spectet, inambulantis pedem conuerti in eam partem demonstrat. Idē euenit, vbi calceus vel in posteriorem, vel in priorē partem vergit. Non secus etiā claui, vbi attriti magis sint vel ad calcē, vel ad plantam, vel ad exteriorem partē, vel ad interiorem, indicio sunt ambulātis pedem in eas partes conuerti. Hunc igitur calceum Hippocrates coerceri ait à pede, hoc est superari: sicut à contrario, qui rectus seruatur, & in neutrā partē declinat, coerceri pedem, cogi q; rectum, ac sine inclinatione terrę insidere. caput autem huius structurę id est, vt calceus vniuersum pedem arctè contineat, & abundè altus sit: arctè aūt complecti pedē non potest, nisi multis locis findatur. Quāobrem venatores hmōi calceis induuntur, cùm per inęqualia loca, & saltare, & currere necesse habeāt, in q̄bus obtorquent̃ conuellunt̃q; iuxta talos, nisi calcei ex toto cuti hęreant.

15 *Idonea item est ratio calciamenti Cretensis.*

In Asia

In Aſia noſtra,& non minus in Creta nunc calciamenta in vſu ſunt,quę ad medium vſq; crus pertinent,in quibus fiſſa pellis eſt multis locis,& ab vtraque parte dextra ſcilicet & ſiniſtra æqualiter extenta: extremis partibus foramina habet,per quę traiectum lorum partes pellis inciſas inter ſe contrahat. In aperto autem eſt huiuſmodi calceis pedem cum vniuerſa commiſſura,quæ ad talos eſt contineri,atque adſtringi.his autem vtuntur apud nos venatores potiſſimum,quùm feras ſectantur: quandoquidem in aſperis, atque inæqualibus locis non ſolum currere, ſed ſaltare etiam cogũtur. Eadem cauſa Cretenſes ad talium calceorum vſum impulit ob vaſtos inſulę montes, atque aſperitatem. E

De Oſſibvs, qvae Excidvnt ſimvl et Nvdantvr

16 *Vbicunque cruris oßibus luxatis accedente vulnere articuli, qui ad pedem ſunt, ſiue in interiorem, ſiue in exteriorem partem, penitus excedant, reponendi non ſunt, ſed ſinendum eſt, vt cui placet medico, eos reponat: ſcire enim conuenit, vbi repoſiti ſeruentur hominem decedere, paucis que diebus vitam trahere: nam pauci ſeptimum diem excedunt, cùm neruorum diſtentione abſumantur.* F

Oſſa κνήμης, id eſt cruris,ſuram intelligit ac tibiam,quæ κνήμη græcè dicitur, & cognominis eſt cum eo toto,quod inter genu & pedem eſt. nudantur autem hæc & cute excedunt,ad vtranq; cruris commiſſuram, cum pede ſcilicet & cum femore. Antè igitur tractat de commiſſura cruris cum pede, imperans, vt,vbi tibiæ os luxatum nudetur,à reponendo caueamus, propterea, quòd neruorum diſtentio ſuperueniat: quod vbi incidat, dictum eſt in opere de fracturis muſculos alios cõuelli,alios contineri, & continuatos ſeruari. Vbi ergo ad ſuum initium contrahãtur,vniuerſum membrum breuius redditur, ſequitur enim, quùm à muſculis attrahitur. quare ſi quis ex tendens os extans reponat, muſculi & ipſa intentione non mediocriter lædentur, & longitudine membri ſimul diſtenti dolorem ſentient intolerabilem. atque idcirco, quùm muſculi grandes ſint,neruorum diſtentionem ſequi neceſſe erit: nam & vbi exigui eſſent, quemadmodum in digitis,neq; ſic res periculo vacaret. Multi tamen ex his ob ſummam in curatione diligentiam ſeruantur. Hactenus,quod curationi vtile erat.ſupereſt quęſtio quædam ad locutionẽ ſpectans,quę curationi non prodeſt, aut officit: vt ſi requirant aliqui, cur Hippocrates de cruris oſſibus ἐξαρθρεῖν id eſt luxari dixerit, quùm id vitium eſſe eorum oſſium affirmet, quæ in cauis ſe inſinuant, nõ eorum, quæ proceſſus accipiunt, hos enim vocat ἄρθρα id eſt articulos, vt antè ſæpius oſtendimus. non debuit igitur (inquiunt) dicere ἐξαρθρεῖν de crure,ſed de talo. Iјs,qui hæc requirũt, reſpondendum eſt id, quod in prioribus ſæpenumero diximus, Hippocratem eò tantùm intendere,vt propoſitam rem exprimat,quod ipſe Plato & pręcipit,& primus exequitur. Alibi autem demonſtrauimus veteres non aliò quàm huc ſpectaſſe: ſolus enim Prodicus ſtuduiſſe videtur tenui huic nominum inquiſitioni, quam qui Prodicum ſequuntur, ſolent exquiſitam diligentiam nuncupare. Hippocratem verò nihil obſcurius rem expreſſiſſe,ex verbis eius aperte conſpicitur, quùm inquit/vbicunque cruris oſſibus luxatis articuli, qui ad pedem ſunt, penitus excedunt/. nam, ſi omnino dempſeris verbum luxatis, apertum eſt quod proponitur. ſed Hippocrates hoc adiecit nihil reſpiciens ad tenuem huiuſmodi nominum inquiſitionem, cui qui ſtudent, plerunque non ſunt eloquentes: nam, qui dicendi facultatem habent, ad vim enunciationis reſpicientes, verba ſingula non attendunt, ſed græcorum more illis vtuntur, quorum copiam habent: quomodo videtur nunc Hippocrates loqui volens oſſa cruris à commiſſura recedentia cute excedere. ſi quis enim id, quod extat, & extra commiſſuram valdè prominet, luxatum dicat, clarius rem exponet, auditorem'que imagine rei docebit. G H

17 *Pedem inſuper & crus gangræna prehendit: quæ ſic futura eſſe certum ſcire conuenit.*

Gangrænam quoque his ſuperuenire ait, ob inflammationis ſcilicet magnitudinem, vbi excedentia oſſa recondita fuerint. Inflammatæ'ergo partes, cùm rubor inflammationis recedit, liuidæ euadunt, minui'que dolor videtur, eo quòd ſenſus torpeat: ſed,vbi, quæ ſic affectæ ſunt,ex toto ſentiendi facultate carent, græcè id vitium non amplius gangræna, ſed ſphacelus vocatur. Inter hunc autem & magnam inflammationem media gangræna eſt, quæ tanto grauior eiuſmodi inflammatione eſt, quanto leuior ſphacelo: ſub hoc enim natura membri vniuerſa corrumpitur: idem'que, vbi iam hæret, curationem non admittit, ſed ſolum à principio, cùm non dum ſphacelus eſt, ſed magna gangræna ſphacelo vicina. Verum abutimur interdum vicinorum affectuum nominibus ad eos ſignificandos, qui ad hos accedunt, quanquam non dum ex toto ipſorum ſpeciem & naturam habent. ſic igitur & ingentem inflammationem, cùm non amplius

A.li.4.f.3 r.
c.15.fol.4.b

ſuum

A suum colorem tuetur, dolori'que est, interdum nominare gangrenam consueuimus, quę quamuis gangręna non dum penitus sit, futura tamen est paulo post, si negligatur.

18 *Nec mihi etiam videtur idoneum esse veratrum eodem die datum & rursus epotum, sed vt quoduis tale ad idoneum proximè accedere, cui tamen confido. Quòd si neque ab initio reponantur, neque tentet aliquis ea reponere, plerosque se explicare manifestum est.*

Tractauimus de vsu veratri ad eiusmodi vitia in commentarijs in librum de fracturis.

19 *Fulcire autem crus & pedem oportet eo modo, quo ipse velit.*

Fulcire crus & pedem ἡρμόσθαι dixit, hoc est, stabiliter collocare: quò spectans imperat, vt membrum figuremus, quemadmodum maximè cubantem iuuat. nam, quod ait /eo modo quo ipse æger velit/ huc euadit.

20 *Tantum ne dependeant, ne'ue moueantur.*

Eius quod nunc ait /ne'ue moueantur/ vim antè proposuit, cùm fulcire præcepit, quod significauit verbo ἡρμόσθαι. Neque enim aliud est fulcire membrum, q̃ ab omni parte stabiliter collocare, sic, vt nullo pacto moueri possit. Rectè autem adiecit /ne dependeãt/. præfatus enim continendum à nobis membrum, quemadmodum cubantem iuuat, non ignorans contineri membrum posse etiam dependens, edicit, vt eiusmodi habitum vitemus, cùm ad affectum locum materiam concitet, quæ causa inflammationis est. Meministis quidem eius, quod narrauit in superiori opere de crure figurando, vbi extentum pedem collocari voluit, paulo sublimiorem, q̃ vt exquisitè rectus seruaretur: nunc verò permittere ægris videtur, vt ipsum rectum habeant. nam cum tribus modis figurari possit, dependens, rectus, ac tertiò in superiorem partem spectans, permittit ęgrotanti, vt quo pacto velit, crus figuret, modò non dependeat: sed antea pręceperat, vt sublimiorem duntaxat contineret. Perspicuum itaque est Hippocratem in huiusmodi affectibus, eò potissimũ incumbere, vt dolor vitetur, veritus ne sequatur neruorum distentio, quam in neruosis partibus "dolor maximè infert. quamobrem, si quæ hoc modo vitiata sunt, neque refrigerentur, neque dolore tententur, neruorum distentione prehendi, minimè possunt.

l.3. f2.c.5. k.15.e

21 *Mederi q; cerato, quod picem habeat, paucis pannis ex vino madentibus non valdè frigidis, quandoquidem frigus in his neruorum distentionem concitat.*

C De his quoq; iam loquuti sumus. nam ceratum, quod picem habeat, vlceribus accommodatur: vinum, præsertim q; (vt ipse docuit) nigrum & austerum affectas partes inflammari non patitur. Quod autem inquit fugiẽdum esse frigus cùm neruorum distentionem efficiat, in carnosis partibus fortè aliqua expositione indiget, in neruis euidentissimum est, quibus vtrunque inest: nam & facile refrigerantur, vt qui natura frigidi sint, atque exangues: &, cùm læduntur, in distentionem incidunt. cùm neq; in alia parte distentio incidere possit, nisi nerui afficiantur. commissuras verò inter alias partes maximè neruosas esse manifestum est, in quibus musculi posita carne, quam alijs suis partibus habebant, in chordas degenerant. Quare magis inquirendum est, cur vtatur modicè frigido, quùm non mediocriter frigidum, sed calidum adhibẽdum videatur: cuius ratio sic habet. In curandis partibus exulceratis propositum est, vt ab inflammatione defendãtur: defendentur autem, si nullus humor ad eas concurret, quam rem eas refrigerando consequemur. nam, si admoueantur, quæ calidum & humidum corpus efficiunt statim rubicũdius, paulò post tumidius ipsum exhibebunt, & in alium affectum inflammationi similem compellent. contraria omnia præstant, quę refrigerant, cùm non modò nihil humoris à superioribus partibus ad refri-

D geratum locum concitent, sed quod in eo subsistit, exprimant, & ad proximas partes depellant. Est autem refrigerantium duplex genus, quædam aduentitia qualitate tactu frigida sentiuntur: quędam innatam refrigerandi facultatem habent. adstringentia quidem frigida sunt, sicut in opere de simplicium medicamentorum facultate demonstrauimus, vbi reliquum genus refrigerantium ab his diducitur: ad hoc spectat papaueris lachryma, mandragoræ succus, cicuta, & cætera, quæ madefaciunt simul & refrigerant. nanq; austera omnia terrenam naturam habent cum facultate refrigerandi. De vsu autẽ horum medicamentorum non pauca scripsimus in eo volumine, quod est de ratione curandi, nec non in commentarijs in librum Hippocratis de vlceribus. Sed quod ad hunc locum pertinet, id nouisse abundè est, quod madefacientium & refrigerãtium medicamentorum vis penetrat omnino ad altiores partes eorum corporum, quibus admouetur, cito'que ipsas vltra debitum refrigerat, torporem'que affert potentiæ corpora administranti. Quæ verò cum refrigerandi vi terrenam naturam habẽt (vt ostensum est in libris, quos cõmemoraui) ad confluentes succos depellendos maximè aptantur, atq; hac de causa illis vtimur. sed quia calor ad se humores concitat, ideò aduẽtitia qualitate frigida admouemus, neq; illa calefacimus. Nunc verò quod spectat ad exulceratarum partium affectum, Hippocrates frigidis vteretur, quemadmodum

modum,& in alijs vulneribus: sed quatenus neruorum distentionem timet, quã afferre frigus so- E
let, veretur ex toto frigida imponere, atq; idcirco adijcit, cũ de his loquitur /non valdè frigidis/.

22 *Rectè etiam folia betæ, vel tussillaginis, vel cuiuspiam alterius talis, in vino nigro austero semicocta, vlceri atque adiectis partibus imponuntur.*

Tussillago herba quædam est proposito affectui salutaris, quùm modicè siccet, id quod in om
nibus vlceribus requiri demonstrauimus. De vino autem nigro atq; austero loquuti sumus in cõ
mẽtarijs in librum de fracturis. hoc repellendi facultatem habet, similiter vt alia vina, & cùm craf
siorum partium sit, quàm ipsa, exulceratas partes non mordet: ea de causa præstantius est.

23 *Tepido item cerato vlcus inungitur.*

Admouet nunc ceratum, non ut vlceri medeatᷓ, ostendimus enim in expositione libri de vlce-
ribus, vitari ab Hippocrate huiusmodi medicamenta, quæ vlcerum glutinationem prohibẽt: sed
quoniam nunc vlceri quatenus vlcus est, non succurrit, quùm neq; id glutinare propositum sit,
sicut alia recentia vulnera. Primum autem curationis consilium eò spectat, ne homo neruorum
distentione prehendatur. quocirca neque reponendum articulum censet, sed magis permitten- F
dum, vt crus ex vlcere turpiter claudicet. Non tamen simpliciter adhibet lenia medicamenta, quę
vocat in libro de vlceribus μαλθακώδη, quamuis possint inflammatas partes lenire. primò enim
eò incumbit, ut inflãmatio minimè oriatur, atque idcirco repellentibus vtitur: neque his rursus
per se, quemadmodum in alijs casibus, timet enim neruorum distentionem: sed compositam cu
rationis rationem indicat, per medicamenta contrariæ facultatis iusto modo inter se mixta, quò
maximè tendere in sequentibus videtur. ad quæ iam animum adiungito.

24 *Quòd si hybernum tempus fuerit, lana quoque succida madens ex vino atq; oleo tepido imponenda est. Et perfusione insuper vtendum.*

Neq; medicamẽta tepida adhiberet, neq; oleum prorsus adijceret, si loco subueniret, quasi sim-
pliciter vlcerato, sed (quod suprà retuli) veretur neruorum distentionem: atq; ob eam rem oleum
admiscet, & tepida cuncta superimponit, nec, vt qui tantùm pugnet contra neruorum distentio-
nem, vlceris curationem relinquit: sed neque ad vlcus spectat duntaxat, mixti enim morbi mixta
quoq; pręsidia exigunt. quocirca pręcipit, vt lana succida inducatur, quam οἰσυπηρὰν dicunt, pro G
pterea ꝙ œsypum habeat. quandoquidem (vt in libro de simplicium medicamentorum faculta-
te ostendimus) huius medicinę proprietas simplex non est, sed mixta ex cõtrarijs qualitatibus ac
viribus, adstringendi scilicet & modicè calefaciendi. Perfundi autem uoluit hos affectus, nõ hye-
me tantum, sed ęstate etiam: hoc siquidem, quod in fine subdit, commune est totius propositę cu
rationis, quoniam huiusmodi affectus non hyeme duntaxat assiduam perfusionem requirunt,
quùm æstate quoque magis eam postulent q̃ hyeme, quò tunc his lana imposita magis siccescat.
imperat igitur, ut hæc omnia assiduè perfundãtur: id uerò quo perfundimus tale esse debet, qua-
le in principio protinus curationis admoueri iussit, nempè uinum æstate per se, hyeme cum oleo.
Caloris autem modum conijcies ex tẽperamento aeris, in quo uiuimus, ubi enim ualdè frigidum
fuerit, humoris, qui perfunditur, calorem augebis: ubi calidum, remittes. ad calidi enim usum
nunquam uenit, quocirca caloris modum augens atq; remittens, pro ambientis cœli temperamẽ
to uariabis. in quibus omnibus meminisse debes eorũ, quæ in uniuersum dixit, nec omnia ubiq;
uelle percipere. At quę nam hęc sunt? nimirum ea, quæ in cõmentarijs in eas sententias Hippo-
cratis, quę aphorismi inscribuntur, & in alijs compluribus, recẽsenda duximus: quorum, ubi unũ
aliquid positum fuerit, omnium, quę eandem uim habent, meminisse oportet, existimare q; ser- H
monem in omnibus accipiendum esse, quasi omnium communis sit. Sic igitur & nunc Hippo-
crates hyberni temporis meminit: tu uerò regionem, ætatẽ, usum, corporis naturam, reuocare in
memoriam debes, nempè regionem frgidam, ętatem senilem, usum eorum, quę corpus refrige-
rant, corporis naturam frigidiorem. siquidem hęc omnia idem hortãtur, ac tempus, cuius Hippo
crates meminit. Sed quemadmodum hyeme curationem calidiorem adhibet, sic ęstate contrà tu
frigidiorem admouebis: & sicut in ęstiuo tempore, ita in ętate, regione, consuetudine, & natura
corporis calida. quòd si omnia calefaciendum esse denunciẽt, calidioribus pręsidijs uteris, si refri-
gerandum, frigidioribus: sin alia ad calefaciendũ, alia ad refrigerãdum hortẽtur, ipsorum numerũ
ac uim spectabis. sic enim maximè conuenientem calefaciendi & refrigerandi modum conijcies.

25 *Neque vlla re quidpiam deuincies, neque aliquid impones. Scire enim licet huiusmodi vitijs, omnibus modis alienum esse pressum & onus.*

Subtrahit in hoc casu non modò eas fascias, quę primę inijciunt̃, quas ubiq; ad cõminuta & ad

luxata

A luxata ossa adhibuit, sed & eas, quæ super lanam voluuntur. cuius rei causam ipse reddit, cùm inquit / huiusmodi vitijs omnibus modis alienum esse pressum & onus/. sufficit autē ipsis solummodò lanam imponere, quæ cum mollis sit, & leuis, oneri esse non potest. hoc autem timet, non vt qui vlceri medeatur, sed vt qui nudatis attritis'que chordis ac neruis caueat, ne distendantur.

26 *Ad hæc autem pertinent non nulla ex ijs medicamentis, quæ cruentis vulneribus inijciuntur, ea scilicet, quæ idonea sunt, quibus imposita lana vino perfusa, longiorem moram trahat.*

Medicamenta, quæ vulneribus statim inijciūtur, & in his libris, & in eo, qui de ‖ vlceribus est, ἔναιμα appellat. inter hæc, quæ longiori tempore resoluuntur, & interim, dum soluantur, perfundi possunt, admoueri potissimum debent: siquidem cōstituit, quemadmodum in tota reliqua curatione, eò spectandum esse, vt leniēdi vim habeat. hac enim de causa neq; vinculum imponit, neque frequenter soluit. Ex medicamentis autem, quę cruentis vulneribus protinus inijciuntur, ea longiori temporis interuallo soluere licet, quæ validiorem siccandi facultatem habent, ea tamen cautione, ne ob vehemētem vim contrahendo lædant. Duo autem medicamēta, quæ nota vobis sunt, gratia exempli commemorabo, leguntur enim in omnibus libris de medicamētorum cōpo- Non longe à principio.

B sitione, quales sunt duo Andromachi, & vnus Heræ, & aliorum permulti. cōponuntur medicamēta hæc ex bitumine: alterum Barbarum, Cyzicenum alterum nominatur. hoc cùm magis siccet, quàm opus sit medicamentis, quæ cruentis vulneribus inijciuntur, obest magis quàm prosit, cùm membra contrahat, & dolorem afferat: alterum verò medicamentum idoneum est, si moderata mixtura fuerit, ex ijs siquidem nō nulla plus iusto exiccant, & dura sunt. verum de huiusmodi medicamētorum discrimine in opere de compositione ipsorum fusius tractauimus. Quę post hæc ab Hippocrate scribuntur, magna ex parte plana sunt, si quæ suprà, & in commentarijs in librum hunc de articulis, & antè in eum, qui de fracturis est, prodidimus, in memoria habeātur.

27 *Quæcunq; autem ex ijs medicamētis, quæ cruentis vulneribus protinus inijciuntur, paucorum dierum sunt, vel picem accipiunt, non æquè atq; illa proficiunt, quādoquidem vlcerum purgatio porrigitur in longius tēpus, diutius enim madent: horum tamen non nulla utiliter deligantur. Scire autem aperte conuenit necesse esse hominē turpiter claudicare, quùm versus partem superiorem pes trahatur, & ossa luxata ab exteriori parte promineat. Fere enim nullū ex ijs ossibus nudatur nisi paululum quid, neq; recedit, sed cicatrix inducitur tenuis: atq; infirma, ea q; nō nisi multum temporis cōquiescant: alioquin periculum est, ne remaneat vlcusculum, quod curationem non admittat. Sed, quod ad pro-*

C *positum malum attinet, si hac ratione curentur, seruantur: si articulus reponatur, maneat q;, in exitium præcipitātur.*

Quæ'nam ex ijs medicamentis, quæ cruentis vulneribus protinus inijciuntur, paucorum dierum vocet, non magno negocio inuenies, si in memoria habeas, quæ in explanatione proximè positæ orationis tradidimus. patet enim eum sic appellare, quæ ex paucorum dierum interuallo soluuntur. ex interuallo autem paucorum dierum soluere conuenit, quæcunq; ex propositis infirmiora sunt: patiuntur enim in vlceribus multum colligi saniei, eo quòd non satis exiccēt. Hæc à non nullis ex veteribus resina extrinsecus excipiebantur, quorsum nescio. multa enim dici possent: sed, quùm Hippocrates ab omnibus his medicamentis abstineat, lōgius labi operæprecium non est: in opere enim de medicamentis, quæ de his scire conuenit, omnia exequuti sumus, nunc autem, quod attinet ad proposita, satis hæc sint. Quæ sequuntur omnia præteribimus, quùm manifesta sint ijs, qui eorum meminerint, quæ antè explanauimus.

28 *Eadem ratio est, si brachij ossa ad manum adiecto vlcere, siue in interiorem partem, siue in exteriorem excedant: certum enim scire conuenit, hominem paucis diebus interiturum tali genere mortis, quale suprà posuimus, si reposita*

D *ossa fuerint, contineantur que: sed, si nemo hæc vel reposuerit, vel reponere tentarit, longè sæpius liberatur. Cui malo mederi eadem ratione expedit, qua suprà diximus: deprauationem verò deformem reddi, ac digitos manus infirmos atque inutiles fieri, necesse est.*

Quemadmodum in crure totum id, quod inter talum & genu est, duobus ossibus contentum κνήμην appellant: sic brachium, quod inter manum & cubitum est, πῆχυν, quod similiter non ex vno osse, sed ex binis constat, quorum alterum κερκίς, id est radius, alterum grecè πῆχυς proprie nominatur, id est cubitus: quod similiter euenit κἀπὶ τῆς κνήμης, hoc est, in crure. commissura igitur, quæ ad manum est, commissuræ tali respondet: quæ ad cubitum, illi, quæ ad genu. Maiorum tamen partium mala, seu fractæ, seu prolapsæ sint, semper grauiora sunt. quam rem si animaduertas, exigua expositione ad sequentia indigebis.

29 *Nam digiti, vbi ossa in interiorem partem luxentur, curuari non possunt: vbi in exteriorem, extendi.*

Cur luxari dicat in superioribus ostendimus, vbi cruris ossa adiecto vlcere dixit ad pedem luxari: nunc reddere causam volo, quamobrem, cùm brachium accedente vlcere in interiorem par-

tem prorumpit, digiti curuari nequeant. in hoc casu sanè accidit, vt brachij ossa ab interiori regio E
ne ossibus, quæ in prima palmæ parte sunt, superinsidant, ab exteriori subijciantur, quùm prima
palmæ pars tendatur à chordis, quæ ab exteriori parte ad ipsam perueniunt, sursum q; ad hume-
rum tendunt. quod, quùm euenit, necesse est digitos versus exteriorem regionem trahi, quo fit,
vt extendantur. idcirco neque flecti ex toto possunt, cùm exteriores musculi, & chordæ flecten-
tibus renitantur, sæpius enim diximus perfici actionem non posse, nisi oppositi musculi ijs pa-
reant, qui agere nituntur. Hinc etiam fit, vt digiti minimè extendantur, cùm brachij ossa in exte
riorem partem mouentur. interiores enim musculi, & chordæ vehementer intenduntur, atq; id-
circo cùm cedere exterioribus nequeant, necesse est exteriorum actio intereat. Sed & ipsorum os
sium positus, cùm brachium in interiorem partem elapsum primæ palmæ parti insidet, prohibe
re flexum potest: cùm in exteriorem promouetur, porrectionem.

30 *Vbicunque autem cruris os ad genu cute siue in interiorẽ, siue in exteriorem partem excedit, quibus recõditur, ma
turius intereunt, quàm alij, quamuis illis quoq; vitæ periculum instet: sed, si curationem adhibeas reponere minimum
tentans, hac via tantùm spes salutis superest: hæc autem ossa eo magis periculosa sunt quàm cætera, quo superiora sunt
& robustiora, & à robustioribus prolabuntur. Quòd si femoris os ad genu luxetur, vbi ponatur, maneat que, maio-* F
*ri vi, & citius adhuc homo absumitur, quàm superioribus casibus: si non reponatur, res longè periculosior est, quàm
in superioribus: hæc vna tamen salutis spes superest.*

Hoc etiam, & id quod proximè subdit, non parum comprobat, quæ paulo suprà indicauimus
de ossibus, & ad talum, & ad manum cute excedentibus. neque enim talus in commissura cruris,
quæ ad pedem est, nudatur, neque prima palmæ pars in commissura cubiti cum manu, sed in cru
re ossa cruris, & in brachio similiter ossa brachij. iure igitur excedere hæc, & luxari dixit, vt, quæ
extra commissuram excedant. Nunc itaque crus interdum excidere inquit ad tali commissuram,
ac modò ab exteriori parte, modò ab interiori: quanquàm subdit, nõ crus, sed femur luxari, id q;
non immeritò, nam in commissura genu modò crus modò femur excidit, ad pedem verò crus
duntaxat, sicut ad manum brachium. Cętera, quæ in hac oratione sunt, ijs patent, qui in memoria
teneant, quæ superius dicta sunt.

31 *Eadem ratio est articulorum, qui ad cubiti cõmissuram sunt, nempè cubiti & humeri. Quicunq; enim ex his cùm
luxantur, cute excedunt, si restituantur, omnes mortiferi sunt: sin minus, res non omnino desperationem habet, sed
ijs, qui liberantur membrum remanet deprauatum: magis autem mortiferi sunt, si recondãtur, articuli superiores, sed* G
*& ijdem, si non recondantur, alijs similiter sunt periculosiores. Si cui ergo superiores articuli luxati, cùm vlcere cute
excedant, vbi restituantur, celerrimè in exitium præcipitant: vbi non restituantur, cæteris periculosiores sunt: cura-
tio autem, quæ mihi commodissima videtur, iam exposita est. At quibus digitorum pedis, vel manus, articuli luxati
adiecto vlcere cute excesserunt, osse quidem non fracto, sed ab ipsa commissura recedente, si repositi maneant, neruo-
rum distentionis periculum impendet, nisi rectè attendantur: expedit tamen, vbi prædixeris summa cura & diligẽtia
opus esse, eos reponere. Facillimè autem & maximè promptè, magno q; cũ artificio reponuntur, si adigatur paxillus,
quemadmodum suprà diximus in ossibus fractis, luxatis q;: quo facto quiescere homo debet, cubare que, & modico
cibo vti: satius que est leui aliquo medicamento, quod vomitum citet, ipsum purgare.*

Meritò hic articulos dixit multitudinis numero, quemadmodum in genu: vbi verò de cõmis-
sura, quę ad talum, & de ea, quę ad manum loquitur, non posuit articulos multitudinis numero.
propositam verò nunc partem nõ vno tantùm articulo contineri in tertio cõmentario in librum
de fracturis ostendimus. eandem inquit rationem esse huius commissurę, & eius, quę ad genu, de
qua prius tractauit: nam quemadmodum ibi modò tibiam, modò femur, excidere dictum est, ita
nunc modò cubitus, modò humerus, in idẽ malum compellitur. Quæ sequuntur, oĩa plana sunt. H

32 *Auxilium autem aduersus vlcera in medicamentis est, quæ cruentis vulneribus protinus inijciuntur: in illis scili-
cet, quæ perfusioni accommodantur, aut in buphthalmo herba, aut in ijs, quæ fractis caluariæ ossibus succurrunt: ni
hil autem induci debet valdè frigidũ. Ac primi quidem articuli minimè periculosi sunt: superiores magis periculose læ-
duntur. Eodem autem die restituendi sunt, vel certè posteriori, tertio aut quarto minimè, si quidem quarto die ma-
lum recrudescere maximè videmus: vbi ergo non protinus recondãtur, his diebus supersedendum est, contineri enim
solet, quod intra decem dies conditur. Quòd si reposito articulo neruorum distentio supernascatur, cito expelli debet, &
subinde calido humore perfundi.*

Quę nam ex medicamentis, quę cruentis vulneribus protinus inijciũtur, idonea sint, quę per-
fundantur, anteà declarauimus. pręcipit autem, vt herbæ buphthalmi (quam πολυόφθαλμον ap
pellat) non secus atque antè tussillaginis, quæ eandem vim habet, folia imponantur. huius quo-
que herbæ meminit Diocles in libro de oleribus. Totius autem curationis caput ait id esse debe-
re, quod in libro de vulneribus capitis demonstrauit, in quo ostensum à nobis est curationem re-
quiri ficciorem, quàm quæ in vulneribus circa articulos præsertim.

33 A *Conuenit item vniuersum corpus magis curuatum esse, quàm extentum: expectandum tamen est fore, vt repositi digitorum articuli abscedant, plerunque enim ita accidit, si quæuis inflammatio superueniat. Quare, nisi vereretur medicus, ne vulgo imperitus haberetur, nihil reponere prorsus deberet. Ossa igitur, quæ ad commissuras sunt, si cute excedant, vbi recondantur (sicut ostensum est) periculosa sunt.*

Extētum esse non idem significat, atq; extēdi, sicut neq; curuari, & curuatum esse. si quis.n.mēbrum extentum dicat, vnū tātùm exprimit eius habitum, rectum videlicet, qui neq; plus, neq; minus admittit: si curuatum omnes eius habitus, qui post extensionem sunt, notat vsq; ad vltimum flexum, qui quatenus maiores minoresq; sunt, inter se differunt. si quis extendi & curuari dicat, motum, qui accidit, vbi mutatur habitus mēbrorum, significabit, nempè, quùm extendi ait, eū, qui euenit in mutatione, quæ fit à summo flexu ad summam extensionem: quùm curuari, eum, qui à summa extensione rursus ad summum flexum. Nunc ergo Hippocrates curuatū, inquit, corpus esse magis conuenit, q̄ extētum, verbo /extentum/ rectum habitum notans, quem solum vitandum cēset: sed, cùm ait curuatum, habitus medios inter hunc & extremum flexum significat, inter quos ille eligendus est, qui maximè accōmodatur, modò qui parum, modò qui longius ab B extremo flexu abest. quo tempore, vterque accipiendus sit, licebit, & ex superioribus conijcere.

De Ossibus Praecidendis

34 *Quæcunque circa digitorum articulos ex toto abscinduntur, plerunq; detrimentum non afferunt, nisi, dum secantur, homo animi defectione lædatur.*

Nunc tractare incipit de ossibus præcidendis. apertè autem, sic omnia narrat, vt mea explanatione opus non sit. illud duntaxat me præfari abundè est, quòd ferè quæcunque ab ipso traduntur, intelliges, si id spectes, quod ostensum est in articulis cute excedentibus (iuniores medici ἐκβυρσώματα dicunt) dimetiendum, scilicet esse periculi magnitudinem pro magnitudine articulorum. quod sicut in illis euenit, sic & nunc in ossibus, quæ præcidūtur, euenire solet. adijciemus tamen eorum, quæ obscura videbuntur, expositionem.

35 *His autem vlceribus, quæuis curatio idonea est. Sed & quæcunq; ossa, non ad articulos, verùm ad aliquam aliam regionem præciduntur, similiter sine noxa sunt, & alijs promptius adhuc curationem recipiunt: similiter quæcunq; ossa fracta in digitis cute excedunt, non ad articulos, hæc quoq; innocenter reponuntur. Ex toto autem ossa, ad articu*C*los, in manu, in pede, & in crure non nullis ad talum, atque in brachio non nullis ad primam palmæ partem, plerunque citra noxam præciduntur, nisi protinus anima deficiat, vel quarto die continens febris superueniat. Caro tamen corrupta, & in vulneribus sanguinem fundentibus, & in iis, quæ valētius adstringutur, tū in ossium fracturis plus iusto compressis, in ijs item, quæcunq; vinculis violenter comprehensa fuerint, compluribus decidit, quorum plerique liberātur. Liberātur & illi, quibus in femore pars aliqua carnis et ossis decidat, & quibus in humero: sed citius adhuc & facilius ad sanitatem perducūtur, quibus aliquid in brachio & crure decidat. Quibus verò fractis ossibus aliquid protinus alienatur, & nigrescit, his cito abrumpitur: & quibus casurum est, cito cadit, quùm ossa iam cesserint: at quibus osse inuiolato nigrities accidit, his celeriter caro emoritur, os verò tardè abscedit, & quà nigrities terminatur, & quà nudatum os est.*

Curationem quamuis φαύλην dicit: quo vocabulo iam sępius ostēdimus Hippocratem nuncupare eam, quæ exquisitæ contraria est.

36 *Cæterùm partes, quæ citra finem nigritiei fuerint, vbi iam prorsus emoriantur, & dolorem non sentiant, iuxta articulos excidendæ sunt ea animaduersione, ne quid violetur: nam, vbi qui secatur, dolet, quùm non dum quà seca*D*tur, emortuum corpus fuerit, maximū periculum est, ne sub dolore anima deficiat: eiusmodi autem animæ defectio plurimos repente iam sustulit. At femoris os hoc modo nudatum vidi octogesimo die abscedere: crus tamen huic homini ad genu vigesimo excisum est: mihi verò propius etiā videbatur, cùm non eodem tempore, sed antè prouidendum existimarem. Cruris verò ossa, quæcunq; nudata fuerunt, circa medium omnino ex huiusmodi nigritie sexagesimo die deciderunt: curatio enim à curatione distat, quātum ad id pertinet, vt nudata ossa maturius vel serius decidant: pressus item à pressu distat, quatenus vnus altero validior est, aut imbecillior, ad efficiendum, vt nerui caro venæ citius aut tardius emoriantur: nam, quæ emoriuntur, quamuis non fuerint adstricta, non omnia ex altis ossium partibus decidunt, sed quædam ex summis. Quocirca tēpus, intra quod singula hæc soluuntur, certum definire non licet.*

Quùm dixerit necessarium esse, vbi nigrescat & corrumpatur caro, quę sita est circa ossa, vt ossibus tempore idem eueniat: atque ea de causa imperauerit, vt præciderentur: nunc præcipit, vt excidantur, ea cautione, ne integræ partes violent, ne præ dolore anima admodum deficiente homo ægerrimè reficiatur. Ad articulum autem, si fieri potest, præcidi membrum voluit ad celeritatem spectans: namque, vbi medium præcidatur, multum temporis absumitur, quùm ossa secantur, sed iuxta articulum affecta membri pars intacto osse abscinditur.

37 *Accipiendæ prorſus eiuſmodi ſanationes ſunt, magis enim terrent, dum accipiuntur, quàm dum adhibentur: atque hæc omnia lenem medicinam requirunt, ipſa enim per ſe ipſa ſoluuntur. Eſt autem victus expeditiſſimus ille, qui febri aduerſatur.* E

Hippocrates conſilium dirigit, non ſolum ad ægrotantes, ſed etiam ad medicos, vt apud ægrotantes à culpa ſemper vacui ſint, & laudem plerunque inueniant. quamobrem mala, quæ grauia videntur, monſtrat, diſcernit q; ab iis, quæ verè talia ſunt. in iis enim, quæ verè grauia ſunt, non tamen talia ſe oſtendunt, monet, vt medicus ſe ſubducat: illis manum iniiciat; quæ grauia videntur, quemadmodum & hæc, quę nunc proponuntur. Vbi enim pars aliqua ex toto emortua ſit, non amplius grauiter afficit, quæ vicina ſunt. hanc ſi præcidas, cauens ne, dum manus curatio adhibetur, animæ defectio ſequatur, malum aliud non afferes vllum.

38 *Ad hæc iuſto habitu figurare corpus oportet. Iuſtus habitus eſt, vbi nihil ſuſpenſum eſt, nihil deorſum ſpectat, ſed ſurſum magis, præcipuè donec ex toto reſolutum fuerit, periculum enim eſt, ne interim ſanguis erumpat. Quamobrem vulnera inclinari in inferiorem partem non debent, ſed ſuperiora haberi.*

Oſtendimus iam ſæpe /iuſtum/ apud Hippocratem vocari id, quod potentia æquale eſt: hoc F
autem illud eſt, quod vnicuique conuenit, quandoquidem & iuſtitiam huiuſmodi quid eſſe manifeſtum eſt. Quod quidem ad muſculos attinet, ille iuſtus habitus eſt, ſub quo tam qui membrum flectunt, quàm qui extendunt, in neutram partem trahuntur: quod verò ad collocandum membrum in inferiorem, vel ſuperiorem partem ſpectans, iuſtus habitus videri poterit, qui medius erit inter eum, qui ſurſum, & eum, qui deorſum ſpectat, hoc eſt qui ad rectam lineam prorſus extentus eſt. hic autem, vbi nullum periculum ſit, ne ſanguis erumpat, & facillimè ab ægrotante feratur, eligendus eſt. de quo etiam paulo ſupra tractauimus, vbi oſſa cute excedentia perſequuti ſumus. At nunc in oſſibus abſcindendis, ſicut dum manus adhibetur, vnum periculum eſt, ne præ dolore intolerabili anima deficiat: ita poſtquam adhibita eſt, vnum aliud circunſtat, ne videlicet ſanguis erumpat, id quod euenire ſolet, vbi putreſcentes corporis partes reſoluũtur. Conſtat autem habitum, ſub quo membrum dependet, eruptioni ſanguinis eſſe opportuniſſimum. Quantum ergo ſpectat ad ſanguinis eruptionis periculum penitus tuto q; euitandum, præciſum membrum ſuperius omnino habendum eſſet, ſed quia ſtatus hic dolori eſt, idcirco moderatè in ſuperiorem partẽ conuertitur. Manifeſtum item eſt, quùm in iiſdem verbis augere vellet, quod proponitur, adiecíſſe vocabulum /pręcipue/ quod ποτὶ dixit, quaſi ita ſcripſerit, Vbi nihil ſuſpẽ G
ſum eſt, nihil deorſum ſpectat, ſed ſurſum magis, potiſſimum, vbi putria ex toto reſoluta fuerint, periculum eſt, ne interim ſanguis erumpat.

39 *Namque, vbi tempus proceſſerit, & vlcera iam pura ſint, non amplius accommodatur huiuſmodi ſtatus: ſed ille, qui rectus eſt, & interdum ille, qui verſus inferiorem partem inclinatur: tempore enim non nullis oſſa abſcedunt, & illæ faſciæ neceſſariæ ſunt, quæ primæ iniiciuntur.*

Non ſecus, atque vbi ſanguinis eruptionem cauebat, rectum membri ſtatum, quamuis medius & iuſtus eſſet, eatenus in eum, qui ſurſum ſpectaret, conuertebat, quatenus membrum ſine dolore excitabatur, nunc quoque præcipit, vt membrum moderatè in inferiorem partem inclinetur, vt ſanies effluat. quandoquidem, vbi nullum periculum eſt, ne vel ſanguis erumpat, vel propter conſortium aliqua pars afficiatur, vel inflammatio ſuperueniat, atq; vlcera iam pura tantummodò ad cicatricem perducenda ſunt, danda in primis opera eſt, vt nec pus, nec ſanies aliqua tenuis tunc ſubſidat, ſed omnia exitum habeant. At ſiqua ibi pars ſinuetur, hoc enim accidit ſub ſanie, quæ illas partes erodit, dum nos cauentes ne ſanguis erumperet, membrum ſublime habuimus, ad faſcias veniendum erit, quæ primæ iniiciuntur, quibus ſinus coerceatur. Vinciẽdi autem H
ratio in eo caſu contraria eſt illis omnibus, quæ ſuprà dictæ ſunt, in quibus faſciæ ab inferiori parte orſę in ſuperiori terminantur: ſed in propoſitis affectibus, vbi eò conſilium tendit, vt pus excernatur, à ſuperiori parte incipiũt, et deorſum verſus intendẽtes paulo ſupra os ipſius ſinus finiunt, vt quicquid in imo ſinu reſidet, ſub hac vinciẽdi ratione exprimat, & ore aperto protinus euadat.

40 *In his autem procedente tempore expectandæ ſunt deiectiones cruentæ, cùm pleriſque & ex nigritie, & ex ſanguine ab vlceribus fuſo, cruentæ deiectiones ſuperueniant. Fiunt autem plerunque, vbi nigrities & ſanguinis eruptiones ſolutæ ſunt.*

Cruentam deiectionem Hippocrates δυσεντερίην vocauit: quo nomine vſus videtur, non vt exulcerationem inteſtinorum, quẽadmodum pleriq; medici, ſed vt cruẽtas inteſtinorũ deiectiones ſignificaret, ſic, vt, vbi propter iocinoris imbecillitatẽ cruentum deſcendat, id quoque vitium δυσεντερίη appelletur, quod à medicis vſurpari ac dici nouimus. ſæpius q; hoĩes ita affectos medentium inſcitia periiſſe vos non latet: interdum enim, quùm propter deiectiones acres, principio quidem pinguedo, proceſſu temporis quędam ſtrigmenta, quę ab inteſtinis deraduntur, vnà

A excernantur, plerique medici neglecto iocinore, vlceri duntaxat intestinorum medentur, atque idcirco ęgrotantes pręcipitant. Est ergo morbus & iocinoris imbecillitas, & vlcus intestinorum: cruenta verò aluus communiter superuenit non propriè causis propositis, quùm intestinorum venis prae sanguinis copia adapertis, cruentum deijciatur, sic, vt similis affectus sit, atq; vbi ora venarum nō in ano, sed in intestinorum anfractibus, aut ad initium recti intestini longè ab ano aperiuntur. Permultos autem videmus experiri hoc malum, quibus mēbrum excisum fuerit: qui'ue repentè vehementes exercitationes omiserint, quibus antè assueuerant, quùm non nulli certarent, alij foderent, vel quid huiusmodi laboriosum vitę genus sequerentur. nam, nisi, quemadmodum exercitationi, ita aliquid dempserint, cibi aut potionis abundātiae, qua vtebantur, dum exercerentur, non nullos celeriter inuadunt ea mala, quę à multitudine fiunt: alijs, qui minus aduersa fortuna vtūtur, aluus cruenta deijcit, quam rem Hippocrates proposuit, δυσεντερίας vocabulum vsurpans, quo (vt retuli) cruentam deiectionem significat. Quosdam ego iam vidi, quos sanguinis per nares eruptio liberauit: alios, quos tentauit cholera: his autem omnibus aequali ferè temporis circuitu sanguis effunditur. languentes enim repentè exhausti, refrigerati'que, in posterum victus ratione curiosa non vtuntur, sed rursus inordinatè viuunt, rursus multitudinem colligunt B priori aequalē & ęquali tpe. Horum ergo affectuum cōem causam in multitudinē referemus, quę adapertis venis, vel in naribus, vel in ano, aut intestinis eijcitur. colligitur aūt multitudo in illis, q liberaliter, vt soliti erant, cibū sumunt, sed sanguinem, quem ex assumpto alimento cōtraxerunt, minimè absumunt. Ad cōmunem horum affectuum rationem spectat, quod ab Hippocrate proponitur: quibus enim aliquod membrum abscissum fuerit, alimētum, quod antè transferri ad ipsum solebat, in venis coit, & sanguinis multitudinem producit. Hos itaque omnes monere oportet, vt minus cibi capiant, quàm ante, is'que infirmior sit: subinde aluum ducant, et quantum possunt, exerceant: multam frictionem adhibeant: à cibo non lauentur, sed antè saepius: rectè autem consulent, si digerente aqua vtantur, vbi eius copia fuerit. Haec praeter propositam rem adieci, quùm tamen ab re non sint. Cur autem non nullis, quibus copiosè sanguis effunditur, aliquo interposito tempore cruēta deiectio superueniat, adijcere sermoni oportet. Fit ergo in his, vt ob vehementem sanguinis profusionem corpus refrigeretur, atque idcirco minus quàm antè per cutem exhauriatur, quod verò non exinanitur in corpore subsistēs sanguinis multitudinem auget: quae (vt supra ostensum est) efficit, vt, vel cholera superueniat, vel sanguis per nares erumpat, vel αἱματώδης δυσεντερία sequatur (ita enim appello clarioris doctrinae gratia) hoc est, cruen-C tum deijciatur. Proficiscitur autem huiusmodi deiectio ex multitudine sanguinis, quem natura tentat magis ob virium robur, quàm ob infirmitatem, expellere: quae res contrario modo se habet, quàm in iocinoris affectibus, in quibus sanguis per intestina ob visceris imbecillitatem descendit. Quòd si per ora venarum, quae ad anum, intestina, aut nares pertinent, natura, quod superat exinaniret, benè ageretur cum eo, cui hac via multitudo detraheretur: vbi multitudo non recipitur his locis, sed ad thoracem vel pulmonē confluit, malum iam graue est: alterutrum enim, vel pulmonis inflammationem, & lateris dolorem, vel sanguinis sputum, superuenire necesse est.

41 *Magno autem impetu concitantur, sed nec diuturnae sunt, nec mortiferae: nam neque homo valdè propter cibi fastidium abstinet, neque alioqui exhauriendus est.*

Adiungit haec Hippocrates, non vt historiam conscribat eorum, quae sic affectis euenerunt, quemadmodum Thucidides, vbi pestilentiam illam recenset, sed vt cruentas has deiectiones distinguat à torminibus, quae alijs de causis accidunt. Quare hęc, quamuis ad propositū opus propriè non pertineant, exponere tamen alienum non fuerit, quùm medici complures morbos, sub D quibus sanguis deijcitur, discernere non possint: non nulli enim existimāt vbiq; cruentam deiectionem ex intestinorum vlcere prouenire, quos magnopere animus fallit. Sanguis itaq;, quùm ab ore venarum, quae in ano sunt, funditur, neque laborantes ipsos latet: sed vbi cruenta deiectio à superiori parte ad anum feratur, quaedam protinus à principio descendit, quaedam praecedente aliquo tali. Quòd si repente cruor multus deijciatur, scire conuenit, adapertum esse os venae natura id, quod pondere molestum est, depellente, cuius generis est, quam nunc Hippocrates proponit, cruenta deiectio, quae magno impetu concitatur, & cito quiescit, pręterquàm quòd homo ob cibi fastidium non admodum abstinet, sicut quando ob iocinoris imbecillitatem aluus cruenta est. quanquam raro initio, quùm iecur afficitur, huiusmodi aluus se ostendit: plerunque enim à principio tenuis sanies cruenta deijcitur aquae similis, in qua lota caro sit: interdum tamen incipit iocinoris affectus cum subita sanguinis deiectione, vbi videlicet visceris imbecillitati sanguinis multitudo accesserit: post principium verò vtrouis modo res accesserit, & aeger maximè cibū fastidit, & sanguis modò purus & non multus, modò flauę bili immixtus simul, cum derasa intestinorum pinguedine deijcitur, posteà quasi fęx sanguinis descēdit, vbi iecur iam pessimè habet. Sub huiusmodi ergo deiectionibus, praesertim vbi aliquid bilis admixtum fuerit, quaedam ipsius

intestini partes excernuntur, quæ, quum deradantur, ξύσματα vocant. nam, quæ per intestina E descendunt, eo quod acria sint, summam ipsorum partem eradunt. in quo casu quanta maxime potest, abstinentia imperanda est: sed ijs, qui superantem sanguinem deijciunt, conuenienti modo cibus dari debet, quum iecur valeat, & possit ipsum conficere.

QVA RATIONE FEMVR IN COXAE CAVVM REPONATVR

42 *Vbi femur à coxa elabatur, si in interiorem partem venerit, hac via restituendum est.*

Reprehendunt Hippocratem, quod ponere tentet femur à coxa prolapsum, quum iterum protinus elabatur, primo quidem Ctesias Gnidius eius cognatus, nam ipse quoque ex familia fuit Asclepiadarum: post Ctesiam vero alij nō nulli. Sed, quum hæc omnia duplici via iudicentur, altera, cum ipsis oculis comprehenditur, quod requiritur: altera, cum non expectato longo vsu aliquid demonstramus, iudicio ex ipsius natura sumpto: nos quoque vtraque via iudicabimus. Natura igitur rei sic habet. In hac ipsa commissura ligamentum rotundum validissimum F inclusum est, quo summum femoris caput altissimis atque intimis caui partibus innectitur, ita, vt quis, licet ligamētum ipsum nō viderit, possit ex hac narratione intelligere id breue esse. nam, cum femur semper conuertatur, quod Poeta retulit, cum ait, in coxa conuertitur: nec vnquam caui oris excedat: necesse est ligamentum breuissimum esse. Hoc ipsum igitur, dum naturaliter habet, excidere femur non patitur. Potest autem non abrumpi solum, sed & ob humoris copiam in cauo collectam præter naturam adeo extēdi, vt sinat femur sua sede moueri: quod vbi accidat, quamuis statim positum fuerit, non poterit suo loco manere: nam, quum cauum deuexum sit, onus vero totius cruris, quod appenditur graue, leui momento rursus suo loco excedet, si quis in ingressu tentet paulo celerius moueri, vel aliquid transgredi, quod ob pedes sit, ita, vt si quis æquali solo paulum moueatur, hoc modo fortasse tueri naturalem positum assidue poterit. sed videtur id fieri minime posse, nam si non ad alium vsum, certe quum lauatur, cogetur homo pedē magis attollere, vt ingredi in labrum possit. Hoc igitur pacto rei natura monemur, vbi ligamentum abrumpatur, femur repositum in sua sede contineri non posse. Sed & illud vere adijceretur, quod commissura genu ab exteriori parte neruosis quibusdam ligamentis continetur: femur vero hoc vno, neque vllum aliud habet tale, quo cōmissura ab exteriori parte illigetur, sed nec musculos etiam, qui non parum quoque conferunt ad continendos articulos, ne procidant, præsertim vbi boni habitus fuerint ac validi. Quamobrem athletis, quamuis in palæstra vehementiores ictus patiantur, cadant, distendantur, contorqueantur q; ad articulos, nihilo minus membra non luxantur, eo quod validis & grādioribus musculis vndique circundentur. Scripsit etiam G

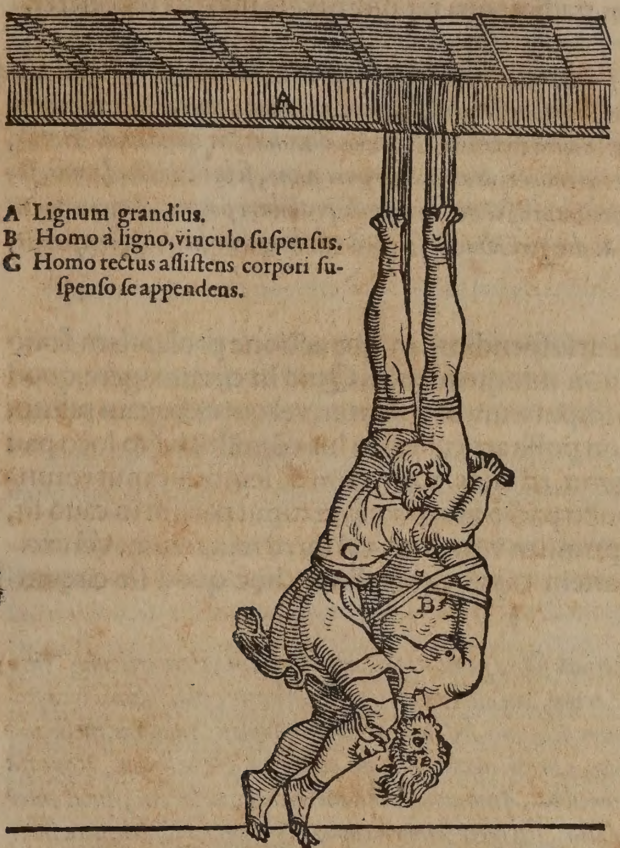
Se.1.t.27.256.f. Hippocrates ‖ inter initia huius libri, bobus potissimū coxæ articulū luxari, vbi senes sunt, & graciles. Femur igitur abrupto ligamēto, quo continebatur, etiam, si in suam sedem collocetur, manere non potest, ijs præsertim, qui graciliores fuerint. Spectemus deinceps, si ligamētum humoris copia relaxatum excidere femur sinat, id'que reponatur, quid futurum esse credibile sit. mihi quidem, & in hoc casu res manifestissima videtur. namque, vbi idem humor maneat, similiter erumpet: sed, si inarescat, ad naturalem firmitatem reducetur. femur vero ob humorem excidere, & ipse Hippocrates docet, qui in sententijs illis, quæ Aphorismi inscribuntur, sic inquit,

6.Aph.59.Ex. ord.53.f ‖ Quoscunque coxæ dolor exercet, his si coxæ articulus excidat, & rursus recondatur, mucci superueniunt. muccis autem in commissura collectis, hoc est, glutinoso humore, madefit ligamentum ac relaxatur. Nihil autem interest, seu ligamentum, seu neruus illigans vocetur: quæ- H cunque enim ligamenta neruorum exemplo rotunda sunt, ab ijs, qui in incidendis corporibus versantur, vocari solent nerui illigantes. Sed & nos quoque femur hac de causa luxatum bis iam restituimus, neque amplius postea procidit. diu autem oportet siccantibus medicamentis commissuram circundare, dum neruus illigans abunde siccetur, ne amplius ita extendatur, vt femur oris caui possit excidere, sed intus in naturali situ ipsum contineat. Manere autem interdum femur, vbi repositum fuerit, idoneus testis est Heraclides Tarentinus, homo, qui nec, vt sectam comprobet, mentitur, sicut soliti sunt rationalium plerique, nec medicinæ vsus est expers, sed optime, vt quiuis alius in medendo exercitatus. Audiamus ergo, quæ ab ipso traduntur in quarto libro de ratione curandi ea, quæ sunt extrinsecus. sic autem ad verbum habent: Errāt, » qui censent femur repositū non manere, q; abruptus sit neruus, qui ad coxā ipsum alligabat, cum » in vniuersum rem negent. neq; enim Hippocrates, Diocles, Philotimus, Euenor, Nileus, Mol- » pis, Nymphodorus, & alij non nulli de restituendi ratione tractassent. Sed & nos quoque id con- » sequuti sumus, vt duos pueros sanaremus, quibus sepius, et magis quam ijs, qui ętate iam robusta » sunt, excidere articulus solet. Rem igitur ratione iudicare non oportet: sed, quum interdum

maneat,

« A maneat, existimare non semper neruum abrumpi, sed relaxari, & iterum contrahi: quoniam experientia
« dit hoc requirere, quanquàm non omnino commune est/. Adiecit hoc Tarentinus in fine orationis, vt quam profitebatur Empiricorum sectam tueretur, quorum ea sententia est, vt in iis, quæ ita manifestè apparent, vt inde proferre vtilitatem ad artem iam possimus, inutile sit causam quærere. Sed & post Heraclidem multi alij ex iunioribus restitutum à se femur perpetuò seruatum esse in sua sede testantur.

43 *Hæc quidem restituendi ratio bona, iusta, & secundum naturam est, per quam subito ferè ad finem peruenitur, si quis ostentationi studeat. Homo per pedes ab eo ligno grandiori, quod transuersum ab vno pariete domus ad alterum peruenit, vinculo suspendatur, firmo, molli, lato que: pedes autem habeat quatuor digitos, aut minùs etiam inter se distantes: vinciatur item super genua loro lato ac molli, quod ad propositum lignum adducatur.*

A Lignum grandius.
B Homo à ligno, vinculo suspensus.
C Homo rectus assistens corpori suspenso se appendens.

Qui cum ostentatione aliquid efficiũt, ab atticis κομψεύεσθαι, dicuntur, quemadmodũ nunc ab Hippocrate, qui ostentationem exprimere volens vsus est verbo κομψευόμενος. nam & anteà, ‖ vbi hominem super scalam resupinauit, ad id præsidium eos venire dixit, Sect.3.t.27. 271.a
qui vulgo videri volunt magnũ aliquid moliri. id tamen scripsit, quia viderat multos sui sæculi medicos, qui eo minùs rectè vterẽtur. ita etiam nunc ostendere voluit, qua via crure per scalam optimè extento femur reponatur, qua vti fortasse non erit ab re, vbi non sit scamnum, de quo posteà tractabit. Præcipit igitur, vt scala, super qua homo loris alligatus fuerit, suspendatur à ligno grandiori, quod transuersum ab vno pariete domus ad alterum pertinet, μεσόδμην vocat. id videre licet in magnis diuersoriis, vbi iumenta habentur, & ruri similiter in ædibus rusticorũ. Vult ergo pedes ad tignum sursum spectare, caput verò deorsum versus non multum recedere à terra, ita, vt ille, qui articulum reponit, stans ad reponẽdum, suis vti manibus possit, quomodo in sequentibus docebit.

44 *Sed affectum crus duobus digitis magis quàm alterum extendatur, caput verò recedat duos cubitos à terra, vel paulo plus, aut minùs: brachia deligata sint ad latera molli aliqua re: quæ omnia parãda sunt homine resupinato, vt quàm minimo tẽpore suspensus maneat.*

Partibus, quas commemorauit, quomodo iniicienda vincula sint, apertè exposuit. Illa igitur, quibus affectum crus appenditur, robustiora esse voluit & mollia, id que nõ iniuria, cùm tota intentio ad ipsius curationem adhibeatur, ea ratione, quæ communiter requiritur in luxatis omnibus reponendis. Igitur femoris caput, quùm cauo excidens in interiorem partem eruperit, à musculis, qui ibi sunt, attractum primò in inferiorem partem attrahẽdum est, vnà scilicet cum femore: deinde in exteriorem impellendum: cum que è regione sui caui collocatum fuerit, tunc vel solis musculis committendum est, vel simul etiam adurgendum. Sepiùs autem diximus, musculos naturalem vim habere, qua ad sua principia contrahuntur. Attrahũt igitur simul & femur, quod attractum suo capite in cauum coxæ coniicietur.

45 *Homine iam suspenso peritus aliquis, & non imbecillus traiicere manum debet inter femora eius, qui curatur, collocare que brachium inter caput femoris luxati, & eam regionem, quæ inter anum & naturale media est: tum traiectam manum altera prehendere, & rectus assistens repente corpori suspenso appendi, ita, vt sublimis maximè æqualiter suspendatur. In hac reponendi ratione omnia secundum naturam sunt: nam corpus ipsum suspensum suo pondere deorsum versus extenditur: is, qui appenditur in inferiorem partem extendit, & femoris caput excitari cogit è regione sui caui, simul que osse brachij ipsum vrget, trudit que, sic, vt in pristinam sedem reuertatur. Nece, se autem est aptissimè vincula inicere, ea animaduersione, vt is, qui appenditur, validissimus sit.*

Solet Hippocrates eam regionem, quæ est inter inguen vtriusq; cruris nuncupare πληχάδα, cuius

cuius mediũ περίναιον vocat,quæ ab initio naturalis ad anum pertinet, quà ceruix vesicę sita est. E Inter hanc itaque regionem,quam πληχάδα nominat,in medio eius in longitudinem,& caput femoris,iubet,vt,qui trahit femoris caput,manum demittat,cum qua alteram cõiungat,sicut ipse aperte declarauit,atq; ita suspendatur.quo fiet,vt femoris caput,nõ solùm trahatur,sed in exteriorem commissuræ partem impellatur,vt è regione caui,quod in coxa est,collocetur.

46 *At (quemadmodum suprà narrauimus) homines plurimum natura inter se differunt,quantum ad articulos attinet facilè vel vix restituendos. Quamobrem plurimum differãt,diximus,quà de humeri capite: nam femur quibusdam absque vlla præparatione reuertitur,siquidem leui adhibita intentione, & exiguo motu, manibus in suam sedem compellitur.*

Antè κιγκλισμὸν masculino genere dixit, nunc fœminino κίγκλισιν, quod vocabulum διακίνησιν, id est exiguum motum significat: quoniam verbũ διακινῆσαι mutuatur ad id significandum,quod leuiter dimouet,cuius meminit, cùm tradidit qua ratione luxata maxilla reponeret.

47 *Compluribus etiam,quùm crus ad commissuram hanc flecterent,circumactus iam articulus reuersus est: sed plerunque non paret cuiuis præparationi:quamobrem,quæ ad singula efficacissima sunt,in vnaquaque arte scire conuenit,& ea vbique adhibere,quæ accommodata videbuntur. Suprà extendendi modos diximus,vt quilibet eo vtatur, cuius copia sit: oportet enim præstanter ab vna parte crus extendere,ab altera corpus: nam, si benè extendamus, femoris caput è regione sui caui excitabitur, quod, vbi sic excitatum fuerit, non facilè prohiberi poterit, quo minus in suam sedem reuertatur,ita,vt iam quouis modo impellere ac dirigere abundè sit. Sed minùs extendunt, quàm par sit, idcirco maiori negocio reponunt.* F

Vbi crus ad inguen curuatur,femur vniuersum suspenditur: in qua actione prolapsum femoris caput dimouetur,circumactum'que restitui non nunquam solet. Quid sit circumagere,quod accidit,vbi prolapsus articulus,vel qui in latum scapularum os inseritur,vel qui in coxam restituitur,ipse in superioribus declarauit,vbi docuit non posse articulum in his cõmissuris suo loco paululum excedere,vt ad cubitum,ad manum, ad genu, ad talos. nam, cùm & femoris caput rotundum sit,& orę caui in quo recipitur in orbem,nullo pacto fieri potest,vt caput partim in cauo sit, partim extra,vel oræ caui hæreat,quoniam vbi primùm voluetur, vel intrò reuertetur, vel excidet. Igitur quia paruo momento in vtramuis partem caput compellitur, hoc quod fit circumagendo fieri asserit. G

48 *Non solùm autem pedibus iniicienda vincula sunt,sed etiam supra genu,ne hoc magis quàm coxæ articulus vinculo intendatur: sic itaque extendere à pedibus conuenit. Verùm,vbi altera parte vis adhibetur, non solùm circa pectus & alam iniecto laqueo in contrariam partem attrahere debemus,sed lorum longum,duplex,validum,molle,inter anum & naturale demittere,à posteriori parte ad spinam,à priori iuxta iugulum adducere, & religare, atque ita in diuersa contendere,alijs ab vna parte,alijs ab altera ducentibus. Animaduertendum autem, ne lorum, quod inter anum & naturale demittitur, super femoris caput extendatur, sed inter femoris caput, & eam regionem, quæ inter anum & naturale media est. Dum intentio adhibetur, femoris caput in exteriorem partem propellendum, pugno ipsi inhærente: vbi,qui extendit,suspenditur,vna manu traiecta,& alteri iuncta,simul & extendere debet,& in exteriorem partem vrgere: sed alius ad genu femur in interiorem partem leuiter dirigat.*

Vbi homo per pedes appendatur,capite deorsum spectante, omnes articuli extenduntur. At propositum est eum solùm extendere,qui ad inguen est. Iure igitur super genu vinculum iniicit, quod femur sursum extendat.nam,si permittamus attrahi crus solùm à vinculis, quæ infra genu sunt,fiet vt genu,non minùs,imò magis quàm coxæ articulus extendatur,quùm propiùs sit vinculis sub se extendentibus. H

49 *Suprà etiam diximus expeditissimum esse iis, qui in frequenti ciuitate medentur, lignum habere quadratum, sex cubitorum,aut paulo longius,latum cubitos duos:cuius crassitudo,si dodrantem impleat,abundè est.*

Sect.2. t.49.7a. 238.b In opere de ||fracturis huius machinamenti meminit, ita, vt huic quoque testimonio innitantur, qui aiunt compositum fuisse principio ab Hippocrate librum vnum, inscriptum'que /de officina medici/, deinde in duos diuisum ob magnitudinem, eius'que priorem partem inscriptam /de fracturis/, alteram verò /de articulis/. Quale autem strui velit machinamẽtum hoc, manifestum est iis, qui id viderint, quod scamnum Hippocratis nuncupatur, sic enim ex multo iam tempore à medicis appellari consueuit. Plærique autem formulas paruas habent,ad eius exemplum fabricatas. Sæpissimè verò adhibetur, articulis'que restituendis per se abundè est. si quis autem velit aliis quoque vti, est πολύσπαστον, ita appellatum, quòd multis orbiculorum circuitibus,facilitatem præstet,quod iterum facientibus maximè idoneum est. refertur autem ad Archimedem auctorem. In vrbibus verò nõ alienum est Fabri vel Andreæ organum, vbi erecto

opus

A opus est: vbi plano, scamnum hoc Hippocratis præcipuè aptatur, quod à non nullis ex recentioribus medicis variè iam struitur, sicut machinatio spathæ, quæ in summo capitulum habet rotundum ac leniter cauum. Deinceps igitur ad organi structuram, quæ ab ipso traditur, animum aduertite, ea, quæ Hippocrates scribit, iis, quæ in scamno inspexistis accõmodantes: hæc enim, sicut anteà quoq; dictum est, sola monstratione aperiuntur. Equidem iis, qui apud me librum legunt, rem facilè demõstro, organo iuxtà collocato, sæpè ipso magno, sæpè paruo aliquo, ad magni exẽplum fabricato, cuiusmodi ad hunc tantùm vsum paramus, vt ostendere legentibus possimus, quùm per tales formulas nequeant articuli in suam sedem vrgeri. nunc autem monstrari hæc minimè possunt: sed exponere licet, si quid ex verbis Hippocratis obscurum sit: quod & in superioribus feci, & nunc etiam faciam.

50 *Excauetur præterea hinc atque hinc in longitudinem, ne machinamentum iusto sublimius sit.*

Hinc atq; hinc / dixit ἔνθεν καὶ ἔνθεν, quod accipit pro à dextra parte, & sinistra. id vel eo patet, quod adiicit / in longitudinem / quod idem significat, atq; longum. nam, si excauari voluisset suprà à capite, vel infrà à pedibus, transuersum potiùs dixisset, non in longitudinem. Mens autẽ B totius orationis huiusmodi est, quam non ab re est perspicuitatis causa nõ longè à verbis recedentem exponere. Excauetur præterea hinc atq; hinc in longitudinem ligni: id q; cauum eam altitudinem habeat, quæ ad impellendum accommodatur, ne machinatio iusto sublimior sit. Verbum / iusto / ipse scribit τοῦ καιροῦ, græci enim ita dicunt, & interdum etiam τοῦ προσήκοντος, quod / debito / significat. Ergo altitudo caui tanta esse debet, vt vectis, qui ad impellendum aptatur, illis inhærere, atque obiici possit.

51 *Postes item ab vtraque parte adiiciantur, breues, robusti, qui axes contineant.*

Nominat axes ὀνίσκους: postes verò, quæ sunt ligna, quibus axis sustinetur, φλιάς. hæc magno ligno adiici voluit, ab vtraq; parte, à superiori scilicet & inferiori. Religantur autem ad axes extrema laqueorum, qui quo tempore conuenit in diuersa diducere, laboranti iniiciuntur.

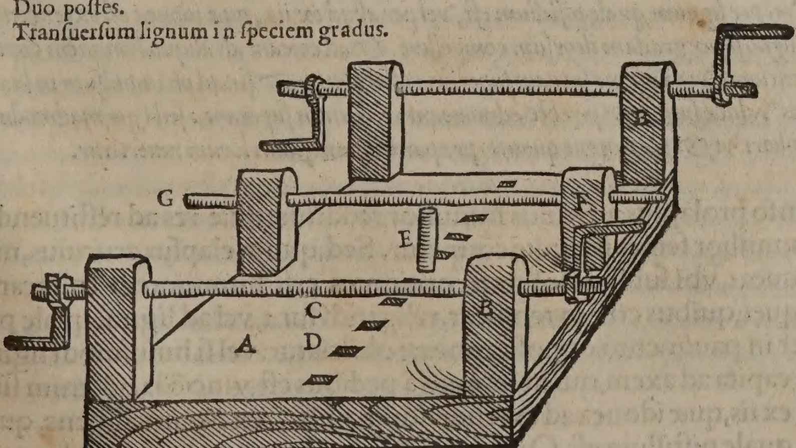
52 *Satis autem est in dimidio ligno, nihil etiã prohibet in toto, paruas quasi fossas quinque aut sex excauare, quæ palmum inter se distent, & trium digitorum latitudinem atque altitudinem æquent.*

Fossas dixit καπέτους, quod verbum non pauci ex veteribus græcis in eandem significationẽ C acceperunt. id mutuatur nunc Hippocrates translatione vsus, ad ea caua significãda, quę in scamno ea de causa fiunt, vt illis obiici vectes possint: quæ caua præcipit, vt in altera ligni parte magis, hoc est in inferiori, exculpant. nihil ẽt (inqt) prohibet, quin in superiori quoq; parte sint. quanq̃ non necesse est, hoc siquidẽ machinamentũ, quod nunc exponimus, non solùm ad coxæ articulũ pertinet, sed & ad vertebras quocũq; modo luxatas, & ad humeri caput reponendũ. Cõplura aũt sint caua hæc oportet, quãdoquidẽ, qui curant, ætate, magnitudine, & vniuerso corporis habitu, inter se differunt. q̃ magna esse debeant, & quantum inter se distare, ipse euidenter exposuit.

53 *Medium insuper lignum altè in quadratam figuram trium digitorum excauetur, in quod cauum, vbi opus esse videatur, defigatur lignum, quod cauo conueniat, & superiùs teres sit. Figatur autem, quùm ad rem pertinere uidebitur, medium inter femoris caput & eam regionem, quæ inter anum & naturale media est: quod lignum extans corpus se qui non permittit, quùm à pedibus trahitur: interdum enim hoc sufficit, absque intentione, quæ, vt membrum in diuersa diducatur, à superiori quoque parte adhibetur. Interdum autẽ, vbi crus ab vtraque parte extendatur, lignum hoc versus hanc uel illam partẽ laxũ demittitur, vt femoris caput in exteriorem partẽ impellat: hac enim de causa & caua exculpta sunt, vt cuneus, vel vectis ligneus, in quod expeditiùs sit demissus, aut iuxta articulorũ capita, aut ipsis prorsus inhærẽs, eodẽ momento impellat, quo intẽtio adhibetur, seu in exteriorẽ partẽ, seu in interiorem impellere opus sit.*

A Lignum sex cubitos longum, latum duos, crassitudinis nouem digitorum.
B Quatuor ligna, pedem longa, extremis partibus rotunda.
C Axes habentes in medio clauos, & in extantibus capitibus manubriola ductaria.
D Fossæ, quarum altitudo tres digitos æquat.
D E Priapiscus superiùs teres, demissus in medium lignũ altè in quadratam figuram excauatum.
F Duo postes.
G Transuersum lignum in speciem gradus.

cãnum Hippocratis.

Excidi

Excidi voluit in scamno quoddam cauum,quo recipi id lignum possit,quod erectũ collocan- E
dum est,inter prolapsi femoris caput,& eam regionem,quæ est inter anum & naturale. Cur autẽ lignum hoc,dum extendimus,adhibendũ sit,sicut cætera omnia,quæ deinceps subdit, ipse apertè indicauit: ob eos tamen,qui hebetioris sunt ingenij,verba hæc aperire aliquantulum non grauabor.Hoc igitur lignum,quod erectum collocatur inter caput femoris prolapsi, & eam regionem,quæ media est inter anum,& naturale,renixus causa obiicitur, quùm ab inferiori parte crus extenditur.sæpiùs enim ostendimus,vbi membrum extenditur,nisi à contraria parte tendatur,sequente ægro intẽtionem resolui.Tenditur autem & per laqueos superioribus partibus iniectos, sed firmitatis causa lignum hoc adhibet, quo non nunquam minùs firmiter hærente ad impellendum vtitur.

54 *Ac seu teres vectis esse debeat,seu latus, alius enim alij articulo conuenit, huiusmodi impulsus, si intentio quoque accedat,ad omnes crurum articulos reponẽdos efficacissimus est: proposito autem articulo vectis teres accõmodatur. Quòd si per hoc machinamentum vis adhibeatur, fieri non posse existimo, vt aliquis sit articulus,qui non reponatur. Reperiet quis & alios reponendi huius articuli modos.*

Ipse deinceps ostendet tereti vecte tunc vtendum esse, quùm femur in interiorem partem impellitur,quod nunc instituit,quùm femoris caput in interiorem partem prolapsum reponat: nã, F
si in exteriorem luxatum sit, latum vectem admoueri iubet. Nunc quidem præcipit, vt medium inter caput femoris prolapsi,& eam regionem,quæ est inter anum & naturale, inseramus, conemurque sublimiùs paulo,quàm femoris caput demittere: sed,quùm in exteriorem regionem articulus veniet,vbi satis spacij est,latus vectis firmiùs obiicietur, quod ipse paulo infra ostendet, vbi aget de ipso separatim.

55 *Nam,si magnum hoc lignum medium duos postes habeat pedales,eius altitudinis,quæ idonea videatur,ab vtroq; latere vnum: tum super hos duos postes transuersum lignum in speciem gradus statuatur: deinde integrum crus inter postes traiiciatur:quod læsum est,super gradum commodè collocatur,super quę aptatur,quà articulus excessit.Gradũ verò iusto sublimiorem stabilire oportet:& multiplicem vestem,prout conuenire videbitur,corpori subiicere.*

Postes nominari ab Hippocrate,non ea ligna tantùm,quibus axis sustinetur,apertè ex hac oratione colligitur. in media enim regione longitudinis totius scamni situm est lignũ transuersum, quasi gradus,quod à dextra parte ad sinistram pertinet,super quod crus,quod luxatum est, exten G
ditur,non simpliciter,sed cum altero ligno alligato, quod in longitudinem à superiori parte cruris ad inferiorem porrigitur,ita,vt super gradum crus cum eo ligno cogatur. Constat autem integrum hominis crus super gradum habendum esse inter φλιάς, sic enim vocauit postes, ligna intelligens,quæ gradum sustinent, quorum vtrinq; vnum struit in ipso scamno. Hippocratẽ verò vsum translatione à portarum postibus ita nominare ligna,quæ in scamno sunt,perspicuum est.

56 *Post hæc lignum,quod conuenientem latitudinẽ habeat,& longitudine vsque ad talum perueniat,cruri subiiciendum,sic,vt vltra caput femoris,quantum potest,feratur: cruri quę alligandum,quot locis opus esse videbitur.*

Lignum alligandum esse ad totum crus,suprà etiam ostendimus, sed nunc superiorẽ ligni extremitatem,superiorem capite femoris collocandam existimat, adiiciens orationi /quantum potest/ siquidem, quod nunc fieri iubet,difficillimum est,nisi ea pars longi huius ligni,quę inguini hęret,humilior struatur: quę spectat in exteriorem partem,sublimior: nam,si ęquale sit,parem q; altitudinem habeat,difficile admodum fuerit ipsius summitatem simul in inguine stabilire, & superiorem femoris capite demittere. H

57 *Quo facto,dum crus intenditur, vel per lignum,quale pistillum est, vel per aliud ex iis, quæ idonea ad extendendũ sunt,simul oportet crus cum alligato ligno super gradum deorsum compellere, & ad coxam ab aliquo hominem contineri:hac enim via femoris caput intentionis vi e regione sui caui superiùs collocabitur,& simul ob impulsum in suam sedem trudetur.Quæ cogendi rationes validæ sunt : & si rectè admoueantur, vitium superant : sed (quemadmodum antè dictum est) articulus hic,imbecilliori vi,& plærunque quauis præparatione in suum locum reuertitur.*

Femore super gradum extento prolapsus articulus humilior redditur: quæ res ad restituendũ aptissima est,nam sic ora caui humilior femoris capite cõtinetur. Sed,quùm elapsus articulus,nisi caui ora superior sit,reponi nequeat, vbi sublimior fuerit, optimum erit humiliorem collocare, atq; ita extendere.Cęterum laquei,quibus crus extenditur,religandi sunt,vel ad lignũ, quale pistillũ est,cuius ima pars firmiter in pauimento oppositæ moræ obiiciatur: vel si huiusmodi ligno vti ad intendendum nolis,lori capita ad axem,qui in scamno à pedibus est,vinciẽda. id enim sibi voluit,quùm ait /vel per aliud ex iis,quæ idonea ad extendendum sunt/, /ex iis/ intelligens, quæ proposita sunt diuersa à ligno,quale pistillum est. Quæ subiicit in hac oratione manifesta sunt.

At vbi

58 A *At vbi in exteriorem partem femoris caput exciderit, ab vtraque parte, quomodo antè diximus, extẽdendum est: sed impellendum per latum vectem, simul que dum intentio adhibetur, ab exteriori parte in interiorem vrgendum, ue cte ad clunem ac paulo suprà accommodato, & ne corpus cedat, aliquo integræ partis clunem repellente, uel manibus, vel alio huiusmodi vecte superimposito, qui cauo illi, quod magis in rem erit, obiciatur: femoris item luxati, quod ad genu est, ab interiori parte leuiter in exteriorem cogendum. Suspendere tamen, vbi articulus in hanc partem erũpat, alienum est, quandoquidem cubitus illius, qui appenditur, articulum à suo cauo reduceret: impulsus autem per subiectum lignum videbitur alicui ad hoc genus luxati pertinere: in quo casu ab exteriori parte accomodandum est. Quid plura? si commodè rectè que extendamus, rectè item impellamus, quis articulus ita luxatus non reuertetur?*

Si crus valenter extendatur, non necesse erit per lignum impellere: manibus enim prehendentes femoris caput totum iuxta clunem cogere ab exteriori parte in interiorem poterimus, donec è regione sui caui collocetur. Patet autẽ teretem vectem ad huiusmodi impulsum inutilem esse, quum & latus etiam non sufficiat, nisi, quà clunem attingit, talis struatur, quale strui voluit capitulum rotundum ac leniter cauum super eam spatham, quæ ad reponendum humeri caput aptatur, ἄμβη dicitur. Ipse autem ad verbum scripsit /vrgendum vecte ad clunem ac paulo suprà ac-
B commodato/. restimum autem hunc esse necesse est, quà clunem complectitur, nõ ex toto rectũ. Quæ sequuntur in hac oratione omnia clara sunt.

59 *At si in posteriorem partem femur exciderit, extendere oportet, & in diuersa diducere, eo modo, quo diximus: imponere que super lignũ, vestem multiplicem, vt molle admodum sit, & homine prono extendere. Eodem autẽ momento, quo extenditur, per asserem cogendum, non secus atque, vbi spina gibba est, ita, vt asser è regione clunis, seu suprà seu infra coxã magis collocetur. Cauum in pariete è regione asseris non sit, sed magis deorsum spectet ad pedes. Hæc reponendi ratio articulo in posteriorem partem luxato maximè secundum naturam est, ac simul etiam valentissima. Satis fortasse fuerit aliquem pro assere insidere, vel manibus vrgere, vel pedibus repẽte consistere attolli que, quo tempore intentio adhibetur. Nulla autem alia restituendi ratio femori ita luxato secundum naturam est.*

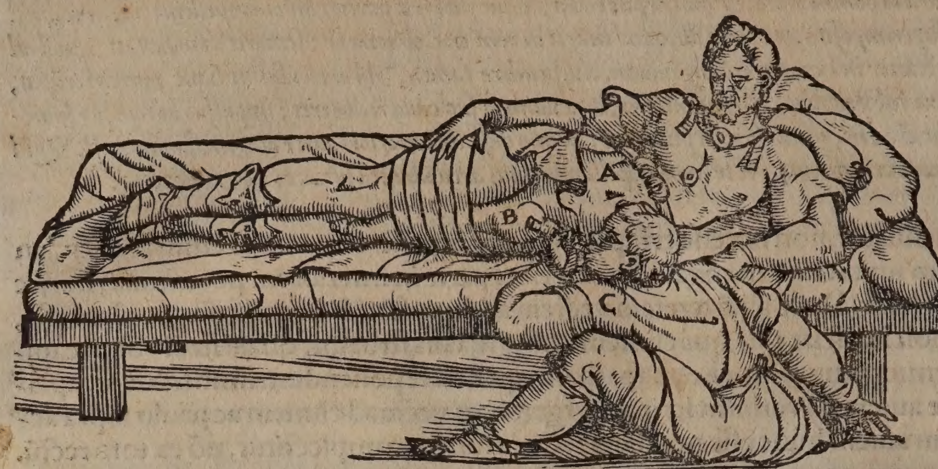
Hæc etiam, quæ de femore sic luxato tradit, iis, qui eorum, quæ proposita sunt, meminerint, in aperto omnia sunt. edicit enim, ne hos vt priores resupinemus, sed in ventrem conuertamus, hic siquidem est habitus pronus. Valenti ergo intentione adhibita à posteriori parte in priorem cõpellere articulum oportet. nam, cùm homo ita iacet, vt præcepit, posterior pars sublimior collocatur, prior subiicitur. quocirca necesse est, vt qui restituit, femoris caput deorsum compellat, quod
C commodissimè præstat impulsus, qui per asserem adhibetur. idem efficeret, qui quà prominet femoris caput insidens, magna vi cogeret: sed, nisi clunis eminẽtia luxato capiti hæreat, nihil hominem iuuabit. Hæc igitur curatio virum summæ diligentiæ ac prudentiæ postulat.

60 *Si in priorem partem venerit, idem conuenit extendendi modus: sed aliquis manu admodum strenua, & maximè peritus, sublimiori vnius palmæ parte inguen adurgeat, eandem que manum altera comprehendat, simul que quod excessit, in inferiorem partem trudat, & versus priorem genu subigat. Hic extendendi modus, ubi femur sic luxatur, maximè naturæ conuenit: sed & ille, qui hominem suspendit, propè etiam naturæ aptatur, in quo necesse est, vt is, qui appenditur, non ignarus sit, ne brachio articulum impellat: sed inter partes naturales & anum, iuxta os, quod sacrum dicitur, appendatur.*

Ad quartum genus luxati femoris aggressus est: de quo euidẽtissimè omnia prodidit, iis præsertim, qui in memoria habeant, quæ anteà dicta sunt: quare nihil est quòd nugas hic agamus.

61 *Inuenias etiam laudem, si sine vtre articulum hunc restituas: sed quosdam noui, qui eum præ inscitia, & vbi in exteriorem & vbi in posteriorem partem erumperet, reponere per vtrem tentarent, neque intelligerent hac via ex-*
D *pelli magis, quàm in suam sedem restitui: primum verò auctorem constat vtrem adhibuisse, vbi articulus in interiorẽ partem elaberetur, scire tamen licet alia multa ex vsu magis esse, quàm vtrem. Datur ergo inter femora vter non inflatus, sic, vt quantum maximè potest, sublimis inter anum & naturale collocetur: tum femora inter se vinciuntur habena, quæ à patella ordiatur, & vsque ad dimidiam femorum partem intendat: post hæc inflatur vter, distendi tur que demissa ænea fistula in vnũ ex pedibus, qui solutus sit, & æger in latus cubat vitiato crure sursum spectante. Præparatio igitur huiusmodi est, sed plærique hanc adhibent deteriorem, quàm ego dixerim, cùm non alligent bonam femoris partem (vt proposui) sed genua duntaxat: adde quòd intentionem, quæ maximè necessaria est, omittũt. Non nulli tamen luxatum iam restituerunt, vt qui rem facilem nacti fuerint, sed huiusmodi impulsus non magnopere tolerabilis est: siquidem inflatus vter, quà maximè tumet, eam regionem non attingit, in qua prolapsum femoris caput iacet, quà potissimum impellendum est, sed infra illud, vt qui in medio femorum vel interius etiam cõtineatur: ad hæc femora naturaliter sunt curua, à superiori enim parte carnosa sunt, & propè inter se iunguntur, ab inferiori tenuãtur: quare & femorum natura vtrem expellit ab ea parte, qua præcipuè admouendus esset, ita, vt si paruus vter inferatur, cum vim exiguam habeat, nullo modo vrgere articulum possit. Oportet ergo, si vtendum vtre sit, femora ad magnam partem inter se deuincire, & vtrem inflare, eodem momento, quo corpus extenditur, crura que extrema parte inter se colligare, vbi hac ratione articulus reponitur.*

A Homo in latus cubans.
B Vter inter femora iniectus.
C Alter ænea fistula vtrem inflans.

62

Docet, qua ratione quis vtatũ modo restituẽdi per vtrẽ, quamuis eum non probet. cuncta autẽ planè explicat. E

In tota arte medicinali id inprimis dare operam oportet, ut quod malè habet, ad sanitatẽ perducatur: quod, ubi cõtingere poßit pluribus modis, ille eligendus est, qui omnium minimo negocio comparatur: hoc si F *quidem magis officiũ est probi viri, & plus habet artificij, nisi quis in popularem auram incumbat. Sed, quod ad hunc locum attinet, quidam modi extendendi corporis per ea, quæ domi habentur, parari possunt, sic, vt ex iis, quæ præsentia sunt, inuenire liceat, per quæ promptè curatio adhibeatur.*

Oratio hęc postrema est, in qua iubet, vt in iis exerceamur, quæ promptè ad curationem accõmodantur, ita, vt quamuis nec scamni copia sit, neque alterius, ex iis, quæ proposita sunt, excogitare per te aliquid simile possis. sed de his euidentissimè in sequentibus tractauit, vt neque breuissima expositione opus sit. omnia enim perspicua sunt iis, qui meminerint quæ proposita sunt: explicabo tamen, si quid mihi obscurius esse videatur.

63 *Quòd si vincula ex loris non sint mollibus, & quæ facilè tractentur, sed tantùm vel catenæ, vel rudentes, vel funes, necesse est antè fasciis vel panniculis è lana eam partem inuoluere, qua potißimum iniici vinculum debet, & vlteriorem quoque, posteà deuincire.* G

A Homo scalæ defossæ insidens.
B Calathus lapidibus plenus vitiato cruri appensus.

64

Nauium rudentes græci vocant ὅπλα, quod Poeta indicat in eo carmine,

Κεῖτο δ᾽ ὑπ᾽ αἰθούσῃ ὅπλον νεὸς ἀμφιελίσσης.

Constat etiam Hippocratem, quùm rudentes ὅπλα dixit, eos funes intellexisse, qui in nauibus habentur: nam eos, qui in vrbibus, & qui in agro, communi funium vocabulo appellauit σχοινία.

Ad hæc super lectum, qui ex iis, quorum copia est, firmißimus sit, & maximus, rectè homo extendatur: lecti autem pedes, vel qui à capite vel qui à pedibus sunt, vel ab exteriori vel ab interiori parte fulciantur, ita, vt fulcra limini firmiter hæreant: sed ad alios pedes collocetur lignum quadra- H *tum transuersum, quod perueniat ab vno pede ad alterũ: ac si tenue sit, ad pedes lecti deligetur, si crassum, sine vinculo relinquatur: post hæc vinculorũ capita tam eorum, quæ versus caput procedunt, quàm eorum, quæ versus pedes, vtraque ad pistillum vel ad aliud tale lignum vinciantur: vincula autem vel recta iuxta corpus porrigantur, vel paulo etiam superiora, conuenienterque à pistillis intendantur, quæ erecta sint, sic, vt vnum limini obiiciatur, alterum ligno, quod adiectum est. Sic igitur per pistilla ad se attracta adhibere vim oportet: satis autem esset loco liminis & ligni appositi scala, quæ gradus firmos haberet, lecto subiecta, vt pistillis hinc & inde admotis, vincula extenderetur.*

Reponitur

A *Reponitur item hoc modo femoris articulus, ſiue in interiorem, ſiue in priorem partem eruperit. Scala defoditur, cui homo inſidet integro crure, leniter extento, & quà commodè poterit alligato: vitiato cruri vas fictile appenditur aquæ plenum, vel calathus in quem coniecti lapides fuerint. Eſt & alter reponendi modus ad eos, quibus femoris caput in interiorem partem luxatur. Tranſuerſum lignum inter duas columnas deuincitur, quantum res poſtulat ſublime, & ab vna parte extra columnam cubitum porrigitur: deinde homo veſtimentis pectore obuoluto ſuper eam partem tranſuerſi ligni, quæ extat, collocatur, ac pectus per latam habenam ad columnam deuincitur: integrum crus ab aliquo tenetur, ne ſubuertatur: ſed affecto appenditur res aliqua, quæ grauitatem habeat conuenientem, vt ſuprà quoque dictum eſt. Ante omnia igitur ſcire licet omnium oßium commiſſuras plærunq; ſinu & capite contineri: & in aliis ſinum cauum eſſe & oblongum, in aliis parum deſidentem. Semper autē reſtituere conuenit omnes articulos, qui exciderūt, protinus, quùm adhuc calidi ſunt, vel certè quàm celerrime: nā, qui reponit, faciliùs & citiùs reponit: & æger minorem moleſtiam ſentit, vbi priuſquam locus intumuerit, articulus reſtituatur. Perpetuò item, vbi reponendus articulus eſt, emolliri antè debet, & dimoueri, ſic enim promptiùs reuerti conſueuit. Vbicunq; autem reponitur, imperanda abſtinentia eſt maxima, vbi maximus fuerit, & difficillimus ad reponēdum: minima, vbi exiguus, & facilè recondatur.*

A Canterius inter duas columnas deligatus.
B Homo canterio inſidens pectore ad columnam alligato.
C Alter crus ſanum detinens.
D Vas teſtaceum aqua plenum cruri læſo appenſum.

De Digitis Lvxatis

Quòd ſi digiti articulus excidat, ſeu primus, qui ad manum pertinet, ſeu ſecundus, ſeu tertius, eadem eſt & æqualis reponendi ratio. maximi quidem articuli ſemper ægriùs reſtituuntur. Excidunt autem in quatuor partes, vel ſurſum, vel deorſum, vel vtrinque ad latera, ſed maximè in ſuperiorem partem, minimè in latera, quod accidit, ubi vehementer moueantur. Quòd ſi à latere prorumpant, ab ea parte, in quam veniunt, quaſi capitulum rotundum conſpicitur, & leniter cauum: ſi in ſuperiorem vel inferiorem partem prolabantur, quùm hic locus leuior ſit, quàm qui à lateribus, ſimul que procidentium articulorum exceſſus paruus, faciliùs reconduntur. Reponendi ratio ſic habet. Summus digitus faſcia vel aliqua tali re inuoluitur, ſic, ne dum intenditur, extrema parte prehenſus elabatur: quò inuoluto vnus eam regionem, quæ ſuper primam palmæ partem eſt, alius inuolutam partem, ad ſe vterque valenter attrahat, ſimul que excedens articulus in ſuam ſedem compellatur. Si à latere excedat, ratio extendendi eadem eſt: namque, vbi videbitur loco exceßiſſe, ſimul dum intentio adhibetur, protinus in ſuam ſedem cogendus eſt: ſed interim alius ab altera parte debet digitum repellere, cauens, ne in eam rurſus prolabatur. Commodè quoque reſtituuntur per digitorum tegmenta ex palmis intexta, quæ à lacertis σαῦραι græcè nuncupantur. Vbi in diuerſa digitum extenderis, prehendens altera manu primam palmæ partem, altera tegmentum, poſito articulo, debes quàm citißimè deuincire faſcia tenuißima, inuncta cerato, quod nec nimis molle ſit, nec nimis durum, ſed moderatè: cùm quod durum eſt, à digito recedat, quod liquidum &
D *molle, digiti calore tabeſcat & reſoluatur. Soluendus autem eſt digiti articulus tertio aut quarto quoque die. atque in vniuerſum, ſi inflammatio locum occupauerit, frequentiùs ſoluendus eſt, ſin minùs, rariùs: quod communiter de omnibus articulis intelligi volo. Confirmatur autem digiti articulus decimoquarto die. Eadem verò curatio eſt digitorum manus ac pedis. Quicunque articulus recondatur, debet homo inedia ac tenui victu vſque ad ſeptimum diem vti: ac, ſi inflammatio ſit, frequentiùs reſolui, alioquin rariùs. Semper autem quieſcere vitiatum articulum conuenit, & quàm optimè figurari.*

De Genv Lvxato

Facilius reſtituitur articulus genu, quàm cubiti, propter iuſtam & facilem naturam, quamobrem facilius quoque excidit. Excidit autem plerunque in interiorem partem, quanquam & in exteriorem, & in poſteriorem. Reponitur verò vel flectendo, vel calcitrando vehementer, vel vbi faſcia in globum conuoluta & ad poplitem admota repente crus curuetur. Sed ſi in poſteriorem partem prolabatur, poteſt per diſtentionem in ſuam ſedem collocari, quemadmodum articulus cubiti. Si in latera excidat, flectendo & calcitrando reſtituitur, quāquam mediocris diſtentio communiter pertinet ad quoduis reponendum. Quòd ſi genu in ſuam ſedem non reuertatur, curuari non poteſt iis, quibus in

poſteriorem

posteriorem partem venit, neque omnino aliis. Vnde femoris & cruris prior pars extenuatur. Quibus excidit in interiorem, valgi magis fiunt, sed extenuatur pars exterior. Si moueatur in exteriorem, magis vari fiunt, sed non ita claudicant, & crassiori osse nituntur, sed extenuatur pars interna. Quod si à primo natali die, vel in incremento, id accidat, succedit res quomodo ante ostensum est. E

De Talo Lvxato

Quæ ad talum pertinent valenter distendere oportet, vel manibus, vel aliis quibusdam, & simul dirigere quod commune est omnium.

De Pede

Quæ in pede perinde atque ea quæ in manu, restituuntur. Tum eorum quæ in crure siue à primo natali die, siue in incremento, luxentur, eadem est ratio, atque eorum quæ in brachio. Quicunque ex superiori loco saltantes calci vehementer insistunt, ita vt ossa diducantur, venæ sanguinem effundant, nerui qui iuxta sunt, contundantur, atque hæc grauissima accidant, periculum est, ne calx corrumpatur, & æuum negocia facessat: ossa enim molesta sunt nerui inter se communicant. F quandoquidem & quibus ob fracturam in crure aut tibia, aut ob neruos qui cum calce communicant attritos, aut quòd homo, dum iacet negligenter habitus sit, nigrescit calx, & malum recrudescit, & corruptioni ossis febres acutæ accedunt, cum singultu, cum mentis alienatione, quæ celerrimè hominem interimunt: accedit & venarum sanguinem fundentium liuor. Ex eo autem intelliges, futurumne sit, vt malum recrudescat, si sanguis è venis fusus, si nigrities, & quæ iuxta sunt, subdura sint, & subrubicunda. Tum, si cum duritie liuida sint, periculum est ne nigrescant. quod si sanguis suffusus, nigrities, proximæ partes subuirides sint & molles, talia in his omnibus bona. Remedium est veratrum si febris absit: sed si adsit, & res postulet, bibatur ὀξυγλυκὲς. Ratio vinciendi eadem conuenit, quæ articulis. maxime autem vbique ad collisa pluribus linteis mollioribus, & minus astrictis vtendum est: fasciam vero oportet maxima ex parte circa calcem obuoluere, & ita circundare, vt ipsum non exprimat, & à ferulis abstinere. Quibus autem pes, aut per se, aut cum appendice, elabitur, elabitur autẽ magis in interiorem partem, si nõ restituatur, extenuatur tẽpore coxa, femur, crus è regione partis luxatæ. Reponendi ratio eadem est, atque in prima palmæ parte. distentio validior conuenit, & curatio eadem quæ articulis. Minus autem recrudescit malum quàm in prima palmæ parte si homo quiescat: in quo G casu tenuiori victu opus est. Eorum autem, quæ à primo natali die, vel in incremento, eadem ratio est, quam supra ostendimus.

GALENVS DE FASCIIS

Vido Vidio Florentino interprete.

VIDIVS LECTORI

Postremi libri de Fasciis, de Laqueis, de Machinamentis non reperiuntur (quod sciam) nisi in eo codice, cuius mentionem fecimus in epistola ad Regem, in quo sunt tres auctores de fasciis, Galenus, Soranus, & Heliodorus: è quibus ego latinũ feci Galenũ duntaxat, nam qui hunc norit, reliquos plane norit. Sed an eiusmodi liber germanus sit Galeni, dubitare nemo debet, nã vel ipso procemio conuincitur: atq; hic est ille liber, quem ipse pollicitus est in secundo cõmentario de officina medici. Verum desiderantur in Galeno quędam, quæ placuit accepta à Sorano & Heliodoro in hunc librũ inserere, ne qua supersit humani corporis pars, cuius vinculum in hoc opere non reperias. Quæ suppleuimus, putamus vel ab auctore omissa, vel (quod magis probabile est) intercidisse: neque enim verisimile est Galenum tam Sorano quàm Heliodoro posteriorem, qui ab vtroque multa alia de fasciis mutuatur, quæ nunc desiderantur, omisisse, nec singulis partibus (vt pollicetur) suam vinciendi rationem assignasse. Huc accedit, ꝙ descriptio Asciæ vinculi, quam posuit Heliodorus ad vinciendum femur, in libro Galeni non legitur, licet eius meminerit sæpe numero: quia tamen necessaria fuit, prætereunda fuisse nõ videtur. Vbicunq; autem aliunde quidquã petemus, auctoris nomen maiusculis literis notabimus hoc pacto, Ex SORANO, Ex HELIODORO. cum'que ad Galenum reuertemur, Nunc GALENVS.

HIppocrates ille auctor vetustissimus mundiciem spectans, quam exi-
gunt aliæ artes in agendo, mihi videtur non inconsiderate protulisse,
Nobis sanè placet in arte vniuersa animi intentionẽ adhiberi: in qua-
C cunque enim opera decore agere recte'que possumus, decore ac recte
agere conuenit: quæcunque mundiciem celeritatem'que admittunt,
celeriter munde q; conficiẽda sunt: atq; vbi euitari dolor possit, quàm
maxime iocunde: tum reliqua huius generis omnia præclarius agere
debemus, quàm alij eiusdẽ artis professores. Siquidem (vt in nõ nul-
lis, quæ efficiuntur, videre licet) artifices vsum habentes non alia re
præstant ignaris & expertibus, quàm celeritate atq; elegantia. Medi-
cum ergo eo magis quàm alium artificem fungi decet suo munere, quo sibi nobilior est subiecta
materies: & idcirco, siue secet, siue adurat, siue alliget, siue quid aliud manu moliatur, non modo
vtilitati studere debet, sed mundiciei & elegantiæ, quemadmodũ ipse alibi ‖ rursus testatur, quum In lib. de iis q̃ in med. f. sect. 2. t. 1. 7ª. 205. a
inquit, Vinculi ratio duplex, altera illius quod inijcitur, altera illius, quod iniectũ est: quod inij-
citur, vt celeriter, iocunde, prompte, eleganter: celeriter quidem, vt opus expediatur: iocunde, vt
facile præstetur: prompte, vt vbique sit in promptu: eleganter, vt oculos delectet. Mala enim in
non nullas corporis partes incumbentia, idoneam vinciendi rationem postulant, eam'que per se
homo sæpissime decoram expetit. Quare tam solius ægrotantis gratia, quàm omnium quibus sui
D videndi copiam faciet, scire oportet, quæ vincula, & simplicia, & varia, singulis partibus accom-
modentur: nec ignorandum est non nullis vtraq; conuenire, non nullis alterutra, nempe varia, li
cet alij secus existiment, de qua controuersia primo diiudicare operæprecium est. Expellunt nõ
nulli varia vincula, non modo tanquam nihil proficientia, sed veluti vsum præstantia maxime
alienum. id quod nulla stabili ratione firmant: sed testimonio maiorum nituntur, primum Hip-
pocratis, cum inquit, Sed qui præstantia vincula amant sine mente, complura alia lædunt. præ-
stantia id est varia: deinde Mantiæ, referentis cuidam oculos procidisse, cui pharmacopola caput
& faciem vario vinculo deligauerat: id q; iure putant euenisse, quòd fasciæ ob varietatem inęqua
les vrgeant, & idcirco mouere inflammationes possint, atq; abscessus. Sed satius fuit eos digno-
scere, non vinculorum varietate accidere, quod adducunt, sed inscitia alligantium, qui valenter
adstringunt. oportuit enim ita deligare, vt Hippocrates docuit, ‖ cum ait, In his autem maxime ad In lib. de iis q̃ ĩ med. f. sect. 2. t. 6. 7ª. 207. a
vinculum pertinet, vt arctetur quidem sic, vt quæ iniecta sunt, neque recedant, neq; comprimãt,
sed fulciantur, non tamen cogantur. æquum autem fuit, vbi Hippocratem citarunt, illud adiun-
gere, quod in Hippocratis oratione restabat: non enim simpliciter scripsit /sed, qui præstantia
vincula amant, complura alia lædunt/, verum subiecit /sine mente/. Intelligant autem ex ijs quæ
mox persequar, vinculum varium nullo modo ab Hippocrate submoueri. ipse igitur in libro de

Sect.2.t.2.7ª. 205.d

officina medici || fasciandi rationem agens, vbi narrauit quid vincula requirant dum iniiciuntur, E quid postquam iniecta sunt, subdit /quod iniectum est, vt recte, vt decore / recte intelligit iniectum, quod confert: decore, quod elegans est. vt autem exponat quid sibi velit decore, addit /decore quidem, vt simpliciter, vt distincte/. adiungit autem verbum simpliciter, non quo ex toto declaret decore, sed ex parte, quasi dicat vinculum simplex sit & distinctum, quod euidentius colligitur ex iis, quæ subiecit: Aut similibus & æqualibus, equaliter & similiter, aut inequalibus & dissimilibus, inequaliter & dissimiliter. Species autem simplex orbicularis, ascia, sima, oculus, rhombus, dimidiatus. aptetur vero species speciei, ac morbo illius, qui deuincitur. Ergo vinculi speciem, quæ simplex est, orbiculare esse necesse est, sed ascia omnino sima est, atq; ita quod prorsus æquale est, erit sibi simile, quod inæquale dissimile. Num igitur deterrentur iam de sententia, qui varia vincula repudiari ab Hippocrate voluerunt, fatentes asciam, oculum, rhombum, dimidiatum, variis assignari? an præter hæc, illis commemorem eundem Hippocratem in libro de articulis, ad fractum iugulum, vinculum admouere, quod à gruis similitudine γεραvίδα nominauit, id'que varium esse? Sciant autem quibusdam partibus, cuiusmodi femur est, vbi repositũ est, atq; humerus & cubitus alia q; plura, nullum aptari vinculum posse nisi variũ. Hactenus de his. pergamus iam ad fasciarum vinciendi q; rationem: scrutemur'que in primis, vt fasciæ inter se di- F stent, materia, habitu, longitudine, latitudine, structura. Materia igitur inter se dissident, qm̃ non nullæ lineæ sunt, non nullæ ex lana, aliæ ex membranulis: quarum vsus, cum neq; vnus sit, neq; similis, sed dispar, vbi opus erit, eas accipere conabimur, quæ morbo maxime congruant. quæcunque ergo adstringenda erunt, linteis alligabimus: at vbi adstringere non oporteat, propterea q; hoc inflammationi sit inimicũ, sed abunde sit continere vel tegere, ex lana: ex membrana vero secuti Hippocratem, || vbi nasus vel maxilla comminuitur, extremitatem membranulæ parti quę vinculum postulat, agglutinantes: Habitu, cum aliæ glomeratæ aliæ scissæ sint, assutæ aliæ: glomeratæ sunt, quæ ex habena in longitudinem fiunt, quibus nihil assuitur, tales sunt quibus perfracta membra vinciuntur: scissæ, quæ ex vno linteo extremis partibus vel alibi scisso conficiuntur, quales sunt, quę ad capitis vulnera dantur (cancri dicuntur) siue in quatuor partes scindãtur, siue in sex, siue in octo: assutę ex pluribus habenis varia figura inter se iunctis componuntur, quales sunt, quæ suspendunt, quæ cingunt, quæ mammas deuinciunt, quæ mammis & loco præterea, qui iuxta anum est, accommodãtur: Longitudine, cum quędam breuiores, quędam longiores sint: Latitudinis eadẽ ratio est, siquidem tam hęc, quàm illa, debet vinciendis partibus respondere: Structura, nam alię texuntur, alię constant ex materia per se coacta, vel certo ordine impli- G cata, quę simplici textura fiunt: non nullæ hac de causa texuntur, non nullę conficiuntur ex tela, quę ad alium vsum texta scinditur in fascias: his plerunq; vulnera obligamus, illis vtuntur venatores ad crura defendẽda: eędem primę palmę parti circũdantur, quę ex implicata materia fiunt, ab aurigis ad latera continenda adhibentur. Est autem perpetuum, vt qui vinciunt fasciis abundent: & quas habent, sciant quàm optime adhibere: atque vbi deligandi locus est, tales accipiant, quales docuit Hippocrates || quũ inquit, Iam vero fascię parentur, leues, tenues, molles, mundę, latę, sine suturis, sine eminentiis, ita valentes, ne extentæ rumpantur. & paulo amplius, Mundas quidem esse conuenit, quoniam sordidę preter quàm quod indecorę sunt, liquore aliquo respersę, non madescunt, deterius q; id reddunt, quo perfunduntur. esse itẽ sui coloris debent, ne si purpura inficiantur, vel alia huiusmodi re, eandem noxam afferant, aut coloris similitudine currentẽ sanguinem repręsentent: tenues insuper, ne ambitus in tumorem nimium assurgant: molles, ne ob duritiẽ vrgeant: leues, ne onere infestẽt: sint preterea sine suturis inęqualibus, ob quas futurũ esset, vt comprimerent: tum sine eminentiis, hoc est non sint ore à lateribus ipsa textura cõfectę, vel alioquin versę atque consutę, nec quędam extantia, quasi fibrę: cum quę eminent, vinculum reddant inęquale, quæ extant, non patiantur fasciam facile circuire. Quod si fascię ex inciso linteo H fiant, incidatur non per transuersum, sed in longitudinem, sicut intextum est, sectione ad stamen directa, sic enim lintea facile scinduntur, quod secus habet, si quà subtegmen procedit, hoc tentetur. adde, quòd quę in longitudinem scinduntur fascię, quod vinctum est, firmius continent. At vinciendi ratio quędam (vt superius dixi) simplex est, & quędam varia: atque hęc modo nomen inuenit à sede, cui adhibetur, modo ab euentis, non nunq̃ translato vocabulo à similitudine animaliũ. à sede, quę vincitur, nomẽ trahit, oculus, nasus, inguen, cętera q; huius generis: ab animalibus, cancer, accipiter, aries, lepus, testudo: sed ab euentis, vallum seu coniunctũ, seu disiunctum, operculum, habena, & quę his similia sunt. Preterea ex huiusmodi vinculis quędam sunt vincula tantũ, vt tholus, regium, scapha, discrimen: quędam vincula simul & laquei, cuiusmodi est lepus auritus, pastoralis, cęteri q; cõsimiles. Vinculum insuper aliud ab altero fasciarum capite incipit: aliud à mediis fasciis: aliud vtroq; modo. Quoddam item certis sedibus idoneũ est, reliquis alienum cum sit: quoddam aliis quoq; aptatur. Super hęc aliud à priori parte cõspicitur, q; priorem hominis partem duntaxat alligatam ostendat: aliud à posteriori: aliud ab vtraq; similiter & priorem & posteriorem partem eque vinctam demonstrans. atque hęc nunc consimili, nunc dispari ratione veniunt in conspectũ, quæ omnia plana fient, cũ ad singula ventum erit. Sed considerandum

In li. de Artic. sect. 2. t.27. & 46. 7ª. 265. d & 267.d

In lib. de Offi. med. sect. 2. t. 26. 7ª.211.f

A dum est, inquirendum q; an quomodolibet ordiri fascias oporteat: maiores enim oẽs statuerunt certas corporis sedes, à quibus fascię ordiri deberent. Exempli causa in capite, ob quãcunque causam vinciatur, fascię caput in occipitio collocant, inde ipsam circũagentes, iuncturam conficiũt: nec quidquam intuentur, quod agunt, morbo'ne, cuius causa vinculum adhibent, secundum sit, an aduersum: in alijs item partibus inscitia vel ignoratione (vt credibile est) decepti, locos pręferri pferunt. necesse enim est recte vincientem auctore Hippocrate eò incumbere, vt non solum deligandę parti, sed affectui quoq; vinculum conueniat. Nos igitur non vndecũq;, sed quà maxime expedit, ordimur, extremam q; fasciam imponimus, quà docuit Hippocrates, ‖cum inquit, Quę mouentur, vt articuli, quà curuantur, minimis, & maxime collectis, veluti poples: quà extenduntur, simplicibus & latis, veluti patella, obuolui debent. quę autẽ adiiciuntur ad cõtinendum quidem, quę circa hęc sunt: ad suspendendum vero fasciam omnem, quà corpus quiescit, & quà magis cauum est, superimponenda, vt supra vel infra genu. Consentit autẽ cum capite humeri fascia ad alteram alam demissa: cum inguine, ad alterum ilium: cum crure, super partẽ huius posteriorem, quę carnosa prominet. quibus autem sursum labitur, ab inferiori parte suspendenda est: quibus deorsum, à superiori. vbi nihil tale est, quemadmodum in capite, qua maxime ęquale est, con-

B tineri fascia debet, & duci quàm minime obliqua, vt postremo obuoluta, quà valẽtissime hęreat, vagos circuitus contineat. Oportet pręterea deligãtem ad ea respicere, quę in vinculo requiruntur, cuius Hippocrates ‖duas esse species testatur, vnam eius, quod iniicitur, alteram eius, quod iniectum est. vtrobique autem summa cura enitendum est, dum vinculum iniicitur, vt celeriter, iocunde, prompte, eleganter. celeriter quidẽ, vt opus expediatur: iocunde, vt facile pręstetur: prompte, vt vbique sit in promptu: eleganter, vt oculos delectet. cum iniectum est, vt recte, vt decore habeat, nihil q; absit ex iis, quę supra opus esse retulimus. De vsu autem vincolorũ scire licet quędam ea de causa adhiberi, vt continendo curantibus pręsidiis subseruiant: alia non propter hoc, sed vt ipsa per se agant, quibus curatio committitur. in his maxime attendendum à qua parte fascia ordiatur, qua circũeat, qua desinat: quę singula exquisitius conscribi non possunt, docere tamen viam licet per quam medicus facile iudicare de singularibus poterit, naturam singulariũ partium perspiciens, q; facile alligentur, suspendantur, collocentur: atque insuper quid vinculum valeat: efficit enim, vt quę abscesserunt propellantur, hiantia coniungantur, peruersa dirigãtur, atq; omnium cõtraria præstentur. Oportet autem, si quid abscessit, ita deuincire, vt quę sublimia sunt, sedem contingant, hoc est locum, vnde recesserunt, at non premant: incipiendum vero à parte sa-

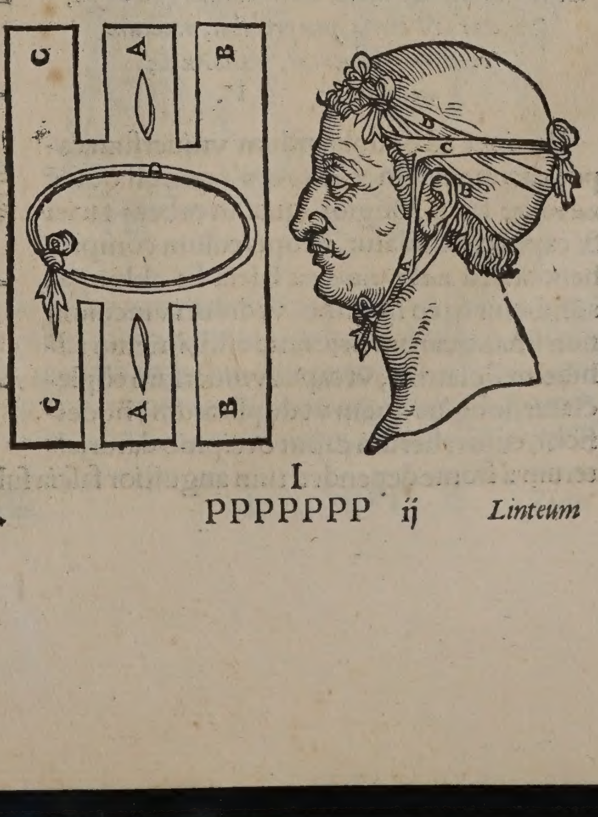
C na, & qua vlcus est, finiendum, vt quod subest effundatur, & aliud vltra non coeat. Sed quæ abscedere volumus, contrario modo penitus alliganda sunt, atq; vbi in vnum adducere conuenit. verum vbi, quæ hiant, hoc est, quæ in exteriorem partem conuersa sunt, longe initio accepto cõiungenda sunt. in cęteris eodem modo vinciendum, tantum ab vlterioribus aliquid adducendũ erit, paulatim'que comprimendum, primo minimum, deinde magis, maximę compressionis terminus sit, vbi se contingunt, aptantur'que, sed non vrgent. verum in diducendis, quę cõtracta sunt, si inflammatio est, supersedendum est: si ea non est, pręparatione eadem vtendum, sed vinculo cõtrario. digerere item vbi peruersa oporteat, cętera fieri eadem debent: tum quæ recesserunt adducenda sunt, contraria autem contra. Hæc omnia medicum quasi leges tenentem obseruantem q; expedit id eligere, quod singulis vitiis idoneum est, minime'que ad certos locos consilium dirigere. Nos, quanquam in vno quoque casu, quà primum ordiri vinculum oporteat, perfecte explicare difficile est: dum tamen fasciarum rationem indicabimus, vt res euidentior sit, locos statuemus, à quibus ordiri potissimum conueniat: medicus vero in agendo vbiq; illum eliget, qui maxime in rem erit.

In lib. de iis q̃ ĩ med. f. sect. 2. t. 14. 7ª. 208. h

In lib. de iis q̃ ĩ med. f. sect. 2. t. 1. 7ª. 205. a

D *Linteum scissum ad summum caput, & ei proximam regionem.* 1.

Linteum iustæ magnitudinis scinditur in partes sex, & medium qua verticem complectitur, integrum relinquitur: ex partibus vero pendentibus mediæ findantur è regione aurium, ac sub mentum demissæ nodo inter se vinciantur. quo facto altera fasciola angusta media occipitio inijcitur, extrema q; ad frontem adducuntur, & à latere capitis nodum accipiunt: quatuor vero partiũ, quas pendere sinebamus, hæc ratio est, posteriores prope nodum angustioris fasciolæ, priores supra occipitium inter se colligãtur. licet item absque nodo, aliis subiectis, aliis superdatis, postremæ fibulam imponere.

I

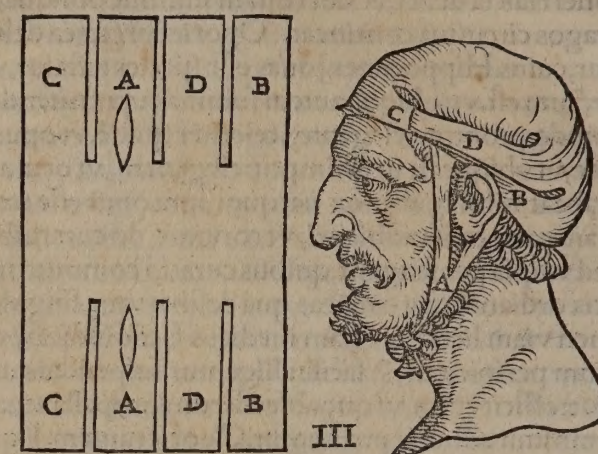
Linteum scissum ad frontem, & partes, quæ iuxta sunt. II. E

In quatuor partes scindere linteum oportet, medio intacto quà fronti circundetur: prioresq́ue partes super posteriores, quæ dependeant, ad occipitium dare, ibíq́ue inter se deuincire: post hæc reliquas duas conuersas, in summo capite colligare, quæ sub mentum etiamnum demitti possunt, & ibi nodum accipere. Hoc vinculo ad occipitium quoque vtimur partibus à latere capitis nodo inter se deligatis.

Linteum scissum ad totum caput. III.

F

Linteum scissum in partes octo, ita, vt medium integrum sit, donec tegere caput possit, toti capiti obuoluatur: tum ex pendentibus partibus, duæ iuxta aures fissæ sub mento inter se deligentur: è reliquis vero, binis à priori parte, quaternis à posteriori, duæ à posteriori extremę super alias ducantur ad frontem, altera alteri subiecta, vt à superiori contineatur: deinde priores duæ ferantur ad occipitiũ, sic, vt æque alteri altera insidat, his comprehenduntur quę prius fuerant circundatę: reliquæ duæ posteriores ad frontem attrahantur, altera similiter alteri subiecta, extremæq; à latere fibula iniiciatur. Hęc vinciendi ratio efficit, vt caput sine nodis inuolutum defendatur à tædio, quod hic comprimẽdo afferre plurimum solent. G

Cancer, siue Vinculum capitis siue Operculum scissum in partes octo, ad caput. IIII.

Mediũ amplecti debet vniuersum caput, sic, vt quatuor partes à frõte recte dependeãt, ab occipitio totidẽ: ex illis exteriores, ad occipitium porrectę inter se alligentur: ex his exteriores similiter fronti circundatæ, à latere deligentur. tum ex reliquis, quæ in fronte scissæ partes sunt, ad occipitiũ, quæ in occipitio, ad frontem attrahantur.

Operculum ex fascia lata trium capitum (σκεπάστρα dicitur) & ex altera, quæ hanc continet (κάτοχος vocatur) & tertia, quæ prohibet, ne totum vinculum diducatur, καθολκεύς nominatur. V. H

Pertinet ad obuoluendum vniuersum caput, dicitur autem παρασκεπάστρα. est quidẽ κάτοχος fascia longior, quæ in orbem faciei & capiti circundatur, vt operculum comprehendat: sed καθολκεὺς ex fascia fit oblonga, adhibetur q; eo nomine, vt diduci vinculum non sinat. quarum hæc ratio est. Linteum adhibetur sic latum, vt caput vniuersum cõplectatur, longius quàm vt duplicatum, hoc efficiat, cuius alterum caput occipitio datur, alterum à fronte dependet: tum angustior fascia sub mentum media iniicitur, & in vtranq; partem

per

A per malas attrahitur inter frontem & verticem, inde sub mentum rursus demittitur: post hæc alterius angustioris fasciæ medium fronti iniicitur, capita q; in orbem ad occipitium porrecta, ibi & inter se, & cum alterius angustioris fasciæ capitibus alligantur: at quod à facie pendebat in longitudinem, vsq; dum ad supercilia ventum fuerit, diuiditur in duas partes, quæ in frõte altera super alterã insidente ad similitudinẽ literæ X in orbem ad occipitium ducuntur, atq; ibi deligantur. Potest autẽ vna fascia dũtaxat longior, & operculum cõtinere, & prohibere, ne tota iunctura diducat, ad hunc modũ, si media inter frontẽ & verticẽ ordiat, capita vero recta per malas sub mentum demissa, ibi q; altero sup alterũ excedẽte in similitudinẽ literæ X, sub imas aures ad occipitiũ dentur, vbi rursus in speciẽ literæ X inter se aduersa ad frontẽ ducãtur, & nodo à latere deligẽt.

Hactenus de simplicibus vinculis. Sequitur, vt de variis dicamus, si id antea ostẽderimus, q̃ fasciæ circuituum alius dicitur rectus, alius transuersus, obliquus alius: quid autem hi sibi velint, nomina declarãt: tũ alius στεφανιαῖος, μετωπιαῖος alius, παρειὰς alius, alius γενειάς: præter hec aliud vinculum orbiculare, aliud in orbẽ serpens nuncupatur, aliud postremo ascia. Est aũt στεφανιαῖος, qui coronarum modo inter frontẽ & verticem tendit: μετωπιαῖος, qui frontem ambit: γενειάς, qui sub mẽto circũagitur: παρειὰς similiter à malis p quas ducitur, nomẽ habet: illa demũ vocat B ascia, quæ lunata figura ab vna parte sima est, ab altera gibba. Circuituum igitur istæc nõia sunt.

Rhombus alter simplex, alter Hippocratis, de quo nunc. V I.

Aptissimum est vinculum hoc (vt quidam senserunt) ad suturas, vbi dehiscunt: vel (vt aliis placet) ad partium, quas vulnus diduxit, glutinationem, atque ad emittendum humorem, eo, quod comprimendi vulneris vim habeat. sic autẽ circuire debet. Fascia à latere capitis orsa, obliqua ducenda est ad verticẽ atq; alterum tempus: deinde malis vtrinque circundanda, & obliquę parti prius obuolutæ aduersa in modum literæ X ad occipitium demittẽda: inde obliqua, sic, vt à priori circuitu distet, per malas porrigenda est ad alteras malas: ac rursus obliqua sursum danda, vt bis X

C literã repræsentet, quod q; in medio est rhombi figuram accipiat. quo facto ad occipitiũ ferenda est, & fronti in orbẽ iniicienda, eatenus autẽ circumagenda, vt quę nuda sunt, includantur.

Semirhombus vel Lepus sine auribus. V I I.

Huic, & illi, cui nomen est Tholus, in omnibus eadem vis est. ratio adhibẽdi huiusmodi est. Fascię caput occipitio iniicimus, eam q; sub infimã auriculã obliquę inter frontẽ & verticẽ ad occipitiũ ducimus: tum inter frõtem & verticem priori parti aduersam, ac sub infimã auriculam ad occipitiũ attrahimus. post hæc fronti circũagimus sic, vt quod mediũ est, semirhombi effigiẽ referat. extrema vero fascia, non modo in hoc, sed in aliis quoq; capitis vinculis, fibula à latere vincienda est. Possumus etiã, si ex vsu sit, fasciã circũducere, non ab inferiori parte sursum, sed contra.

Vinculum ad caluariam, vel Scapha, vel Tholus, seu Dioclis, seu Glaucij. V III.

Maxime idoneum est, vbi summũ caput, & quod inter ipsum & frontem est, vincire cõuenit. hoc autem modo ipsum iniicies. Orsus ab occipitio fasciam recte per verticem du D ces ad frõtem: ibi q; sinistrę manus digito indice continebis, & iuxta priorem partem rursus ad occipitiũ demittes: ab eo'que tertio ad frontem porriges iuxta partem priorem, vbi ipsam obuolues per eum sinum, qui à digito tenebatur: postremo fronti circumages.

Thais Perigenis, quam alij ad Molpi eam auctorem referunt. IX.

Adhibetur eadem causa, qua Tholus, sed quandam præter vsum elegãtiam habet. Vbi Tholus vinculum superdatum fuerit, angustioris fasciolæ caput, sub eius ambitum indatur, ea q; porrigatur obliqua ad summum caput, & inter ipsum & frontem, tum in fronte sub prioris fascię sinum agatur, inde obliqua ad verticem, per id, quod inter ipsum & frontem est, ducatur, post hæc ad occipitium: dein sub infima auricula dextra inter frontem & verticem, sub infima auricula sinistra rursus ad occipitium reuertatur. Nos vero, vt fidelius contineatur, alium quoq; ambitũ per frontem adiicimus.

Thais alia sine auctore. X. E

Tholo obuoluto, fasciola, quæ digiti latitudinem æquet, vel etiamnũ angustior sit, orsa ab occipitio recta ad summũ caput, et ad frontem, per id, quod inter ipsam & verticem est, adduci debet: ibi q; duplicata rursus ad occipitiũ porrecta conuerti: atque inde per dexteram capitis partem ad verticẽ, & inter ipsum & frontẽ procedere: deinde ad sinistrum tempus demitti, quà duplicanda est, & per partẽ prius obuolutam, ad dextrã capitis attrahenda: inde similiter duplicata ad tempus: quod tertio fiat, vt tres sinus duplicatæ fascię cincinnorum imaginem referant: sed postquam tertio ad dextram occipitij partem ventum fuerit, fasciola ad sinistram partem conuertenda, vt æque in altero tempore conspiciatur: postremo, F
vt bene priores ambitus teneat, fronti circumagenda.

X

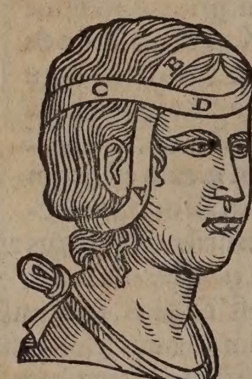
XI

Discrimen. X I.

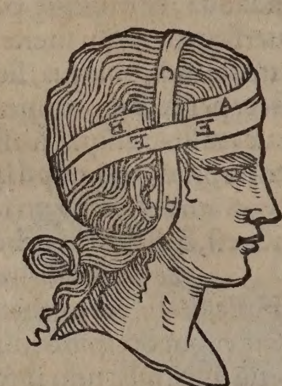
Ad eosdem pertinet ad quos Glaucij Tholus, iniicitur q; hoc modo. Fasciæ quod satis est, à facie dependeat, & reliqua eius pars ad summum caput, per id quod inter ipsum & frontem est, feratur: inde ad occipitium, ibi q; tradatur ministro cõtinenda: post hæc cõuersa circa frontem detur: quo facto caput à facie pendens, per partem primo iniectam, recte ad verticem, per id, quod inter ipsum & frontem est, procedat: inde ad occipitium, ibi q; finiatur.

Scapha, seu Tholus Diocleus. X II.

Recte datur, vbicunq; cõiungere diducta necesse est, vel quòd ob diutinũ materiæ cursum ad oculos incisa cutis fuerit, vel ꝙ frons alioquin vulnus acceperit. obuoluitur autẽ hoc modo. Fasciam ab occipitio orsam trahimus sub infima auricula dextra, vel sinistra, G
prout ab hac vel illa prius ducendam æstimabimus: inde ad tempus adiũctum, ab eo'que transuersam inter frontem & verticem, porrigimus ad alterũ tempus: inde sub infima auricula ad occipitium, quà caput prius superiniectum adstringimus: dein super aurẽ fronti circundamus, sic, vt ambitus hic illi subiiciatur, qui inter frontem & verticẽ procedit, ac vterq; è regione alterius, ab interiori parte sit resimus, tum quoties opus est, eodẽ modo circumagimus. Iniicitur & aliter per duos fasciæ ambitus, circa eam suturam, quæ ad aures per verticẽ tendit, sic, vt alter ambitus super suturam sit, alter infra, & vterq; ab interiori parte sit resimus: inferior autem sursum procedere debet, superior vero deorsum.

XII

XII

Thais sub incerto auctore. X III.

Illis idonea est, quibus quod inter frontem & verticem est ac proximas partes, conuenit deuincire. eam sic admoueto. Vbi semirhombum inieceris, sic tamen, vt fascia frontem nõ complectatur, ipsam ab occipitio obliquam, ad verticem & frontem porrigito: ibi'que cõuertito, facito'que, vt circa frontem Lunæ figurã imitetur, & cornua sursum spectẽt, ima parte sita inter supercilia: post hæc ab altera parte verticis ad occipitium ducito, sic q; circa frontem attrahito. huiusmodi vinculum præter eam, quam semirhombus affert vtilitatem, est etiam aliquo modo speciosius. H

XIII

XIIII

Glaucij vinculum superimpositum, vel additum. X IIII.

Ad eosdem confert, ad quos vinculũ ad caluariã, sed huic magis fidendum. Igitur, vbi vinculũ ad caluariã adhibitum est, aliud superiniicito, cui nomen est Lepus sine auribus, ne longũ faciam.

Regium

A *Regium.* *XV.*

Idem efficit, quod Thais sub incerto aucto re, nimirum, quod inter frontem & verticem est, ac proximas partes, deuincit. cuius hæc ratio est. Fasciæ quãtum satis est dependere à facie sinimus, quod q; ex ea restat, inter frõtem & verticem recta ad occipitium trahimus: inde conuersam sub ima aure inter frontem & verticẽ oblique ad occipitiũ: ab hoc oblique item ad id contrariæ partis, quod inter verticem & frontem est: tum per tempus, ac sub ima aure ad occipitiũ ducimus: deinde caput, quod à facie pendebat, ad frontẽ attrahimus, ter q; ibi replicamus, sic, vt sinus ad similitudi B nem graduum, se excedãt: quos postremo cõprehendimus fascia circa frontem obuoluta.

XV

XVI

Capistrum, quod dimidiatum, vel ad alteram partem, dicunt. *XVI.*

Expeditissimum est, vbi maxillam seu vulneratam, seu prolapsam, seu ob distentionem oris alium'ue morbũ oportet ab altera parte vinciri. Fascia ab occipitio orsa, obliqua per verticem, & inter ipsum & frontem per tempus ferri debet ad malas: ide sub mẽto et ima aure alterius partis ad occipitium: deinde sub imis auribus ac mento attracta eodem reuerti, atq; ad eandem rationem, quoties opus est, circuire. Tunc vero cõmodum ita circundatur, cum à superiori parte deorsum deligan- C dum est. Sin ab iferiori parte sursum, fascia ab occipitio incipiat, & sub infimam auriculam, mentum q; procedat: tum per malas ducatur: & obliqua inter frontẽ & verticem ad occipitium, dein sub mentum circumagatur: postremo frontem ambiat.

XVI

XVII

Capistrum ad vtramque partem. *XVII.*

Ad eos pertinet, quibus maxilla vel vtrinq; suo loco mota est, vel alio quopiam tenetur, ex iis, quæ dicta sunt in capistro ad alteram partem. Fascia occipitio primum iniecta, oblique per verticem & inter ipsum & frontem ad malas porrigitur, demissa q; sub mentum maxillam & malas ab altera parte amplectitur: inde inter frontem & summum caput per partem prius iniectam in speciem literæ X ad occipitium reuertitur: & sub imis auribus ac mento rursus ac occipitium data, nouissime frontem complectitur.

Idem ab inferiori parte sursum. *XVIII.*

Ab occipitio ordiatur, & sub infimam au- D riculam ac sub mentum detur ad malas: inde oblique p̲ summũ caput ad occipitiũ tendat, ab eo q; sub infima auricula alterius partis, & sub mẽto demittatur: tum ad malas: post hæc oblique inter frontem & verticem ad occipitium ducatur, & fronti postea circundetur.

Idem in vtramque partem ductum à superiori parte deorsum. *XIX.*

Media fascia complecti occipitium oportet, capita'que eius per verticem obliqua inter ipsum & frontem porrigere, sic, vt X literam repræsentent: deinde per malas sub mentum, & sub imas aures ad occipitium reuerti: post hæc circa frontem obuolui, & ad occipitiũ adducta sub mentum demitti: postremo ad occipitium per frontem circuire.

XVIII

XIX

Idem aliter. XX. E

Media fascia super frontẽ detur, capitáq; eius ducantur ad occipitium, ibi q; figuram accipiant literæ X: post hæc sub imas aures ac mentum ad malas, inde inter frontem & verticem obliqua ad occipitium demittantur, tum sub mentum, nouissime per frontem circundentur.

XX

XXI

Aliter. XXI.

Fascia media ab occipitio orsa, capita sub imas aures mentum q; attrahenda sunt, tum per malas: quod superest eodem modo obuoluendum, quemadmodum in ea, quæ proxime posita est. F

Capistrum obliquum ad alteram partem, quo vinciuntur quæ iuxta aurem sunt & maxillæ processum. XXII.

Ab occipitio initium sumat, & sub infimã auriculam ad tempus, atque inter frontem & verticem oblique ad occipitium, & circa frontem procedat, sæpiusq; ad eandem rationem circumeat: quo modo procedere debet, cum ab inferiori parte sursum attrahitur. Sin expeditius sit à superiori parte deorsum, ita porrigatur: Incipiat ab occipitio, et oblique p verticem, & inter ipsum & frontem ad tempus procedat, ab eo q; sub imam aurem ad occipitium reuertatur, deinde frontem ambiat. G

XXII

XXIII

Quod alij Leporem sine auribus, alij Semirhombum vel Nauiculam dicunt, ad vtranq; partem commodissime ad frontem, & ex parte etiam ad id quod inter ipsam & verticem est, adhibetur. XXIII.

Occipitio primum fasciam iniicimus, ab eo q; sub infimam auriculam ad tempus, & inter frontem & verticem adducimus, & obliquam ad occipitium demittimus: inde circa frontem iuxta angulum oculi tempori propiorem, & inter frontem & verticem oblique ad occipitium: inde oblique inter verticem & frontẽ, parti prius iniectæ aduersam sic, vt ibi X literam repræsentet: post hæc sub infimam auriculam ad occipitium, postremo circa frontem.

Idem in vtranque partem ductum à superiori parte deorsum. XXIIII. H

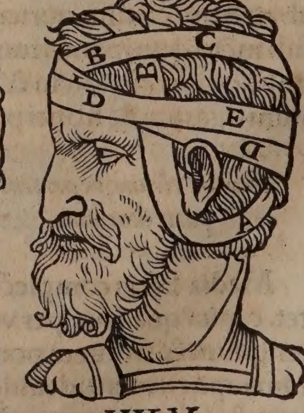
Media fascia occipitium amplectitor, capita q; eius per verticem inter ipsum & frontẽ adducito, sic, vt ibi X literam repræsentent: inde sub imas aures ad occipitium, post hæc circa frontem attrahito.

Idem ab inferiori parte sursum. XXV.

Fascia media ab occipitio orsa sub infimis auriculis in vtranq; partem ducitur ad angulos oculorum temporibus propiores, ab his inter frontem & verticẽ ad occipitium reuertitur, deinde frontem comprehendit. Quibusdam placet hanc sub mentũ quoq; circũagi.

XXIIII

XXV

Vinculum

A *Vinculum à superiori parte iunctum.*
XXVI.

Capistrum rectum ad vtrãq; partem adhibemus, fasciam q; nõ amplius sub mentũ, sicut in illo, sed per medium nasum agimus ad occipitium, et super eam suturam attrahimus, quæ ad aures per verticem tendit.

Vinculum Glaucij valde iunctum.
XXVII.

Eadem ratione obuoluitur, atq; id, quod à superiori parte iunctum inscribitur, nisi quod fertur etiam sub mentum.

XXVI

XXVII

Perigenis Galea gladiatoria. *XXVIII.*

Aptissima est, vbi caput ac malæ pluribus locis vulnus acceperũt. Capistrum obliquum ad vtrãq; partẽ iniicitur: dein Glaucij scapha, post hęc rursum capistrũ ad vtrãque partem. non nulli vt vinculum hoc elegantius reddãt, id capitis ornamentũ, quod κεφαλὸν appellant, parantes assuunt. Adhibetur item & alio modo sine obliquo capistro, & fascia per malas minime porrecta.

B

Galea aliter ad eosdem. *XXIX.*

Fasciæ quod satis est à fronte dependeat, reliqua ad occipitium recta ducatur, & eatenus obuoluatur, vt rectum capistrum efficiẽs totas genas & caput complectatur. quo facto caput quod à fronte pendet, sursum conuertendum est, & recta per verticem ad occipitium attrahendum: ac, si placeat, sub imas quoque aures adducendum.

XXVIII

XIXX

C *Lepus auritus.* *XXX.*

Sic appellãt semirhombum, vbi laqueus ille accedit, quem auriculas nuncupant, qui vel gladiatoribus decoris causa datur, vel vt caput contineat, vbi propter aliquem faciei affectum pertractare id oporteat. si decoris causa, auriculę breues sint, & in medio frontis, nam sic animalis imaginem referũt: sin vt contineãt, in medio similiter, & magnæ, vt digiti in earum sinus coniecti, continere caput queant.

Alius ad tempora. *XXXI.*

Hac ratione obuoluitur. ex altera parte fasciæ laqueus fit pastoralis, vel qui duos habens sinus nominatur (quos sępius in libro D de laqueis breuiter declarauimus) & fronti iniicitur: super quẽ deinde semirhombus, vel nauicula circumligatur.

XXX.

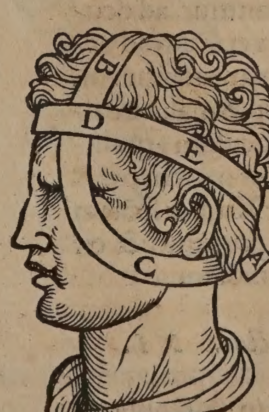
XXXI.

Simplex Oculus, vel Tenue vinculum ocularium. *XXXII.*

Fasciam ab occipitio orsam ducimus per verticem inter ipsum & frontem, inter supercilia ad oculum, sic, vt ipsum contegat: inde sub infimam auriculam ad occipitium, postremo circa frontem.

Idem ab inferiori parte sursum. *XXXIII.*

Ab occipitio initium sumit, & per summum caput inter ipsum et frontem, inter supercilia ad oculũ: tum sub infimam auriculam ad oculũ, inter frontẽ & verticem agitur: post hęc ad occipitium, & circa frõtem.

XXXII.

XXXIII.

Duplex

E

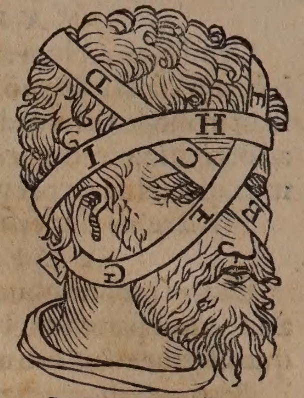
Duplex oculus à superiori parte ductus.
XXXIIII.

Orditur ab occipitio, & per summum caput, atque id, quod inter ipsum & frontem est inter supercilia fertur ad oculū: tum sub infimam auriculam alterius partis, ad alterum oculum, inter supercilia inter frontem & verticem ad occipitium: postea circa frontem.

Potest etiam, si ad rem magis pertineat, initio conuerti, & ab inferiori parte sursum circundari.

XXXIIII

XXXIIII

F

Duplex in vtranque partem ductus à superiori parte deorsum. *XXXV.*

Media fascia ab occipitio orsa, ducere capita oportet inter frontem et verticem, atq; inter supercilia, sic, vt ibi X literæ figuram accipiant: tum ad oculos, atq; inde sub imas aures ad occipitium & circa frontem.

Aliter. *XXXVI.*

Media fascia ordiatur à fronte, capita ad occipitium dētur: inde ad modum literæ X similiter, atq; in superiori vinculo, ꝓcedāt.

XXXV

XXXVI

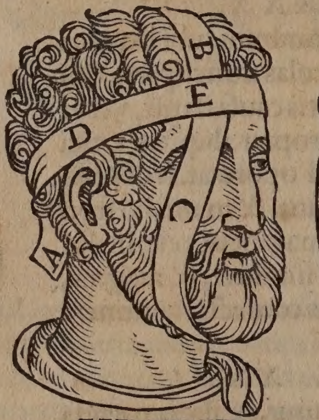
G

Oculus rectus ad alteram partem.
XXXVII.

Orsi ab occipitio, fasciā per summum caput, & inter ipsum & frontē directà ad oculum ducimus: idē per eā partē, qua maxilla cum malis cōmittitur, sub mentū, et sub infimā auriculā ad occipitium et circa frontē.

Duplex ex eodem ductus. *XXXVIII.*

Priusquam frontem comprehendat, ab occipitio ad alterum oculum trahi debet: tum recta, quà maxilla cum malis committitur, sub mentum, ab eo q; sub infimam auriculam ad occipitium & circa frontem.

XXXVII

XXXVIII

H

Idem ab inferiori parte. *XXXIX.*

Fasciam ab occipitio orsam ducito sub infimam auriculam: ab ea q; sub mētum, & quà maxilla cum malis cōmittitur, ad oculum: inde inter frontem & verticem ad occipitium: post hęc sub infimam auriculam, sub mentum, quà maxilla cum malis ex altera parte committitur, ad oculum attrahito: tum inter supercilia super partem prius iniectam, ad modum literæ X inter frōtem & verticem ad occipitium porrigito: & circa frontem nouissime circundato.

XXXIX

XL

Idem in vtranque partem ductus. *XL.*

Fascia media nō secus ac in ea, q̄ obliqua oculū vinciebat, occipitio iniiciat, capita q; à superiori

A à superiori parte, vel inferiori attrahantur. potest etiamnum media fascia sub mento incipere.

Linteum scissum ad nasum. X L I.

Fascia eatenus lata esse debet, vt nasum complectatur: longa vero, vt duplicata à naribus ad occipitium perueniat. Orsam igitur ab occipitio rectà, per verticem & inter ipsum & frontem ad medium nasum adducimus, & quod ex ipsa superest à facie finimus depẽdere: quod rectum in duas partes scindimus, vsq; dum ventum sit ad superius labrum. quo facto alteram fasciolam mediã, ab imo naso orsam super eam, quæ scissa pendet à facie, in vtranque partem, sub imas aures ad occipitium ducimus, super partem primo iniectam, sic, vt ibi X literam repræsentet, ministró que tradimus: deinde partes scissas à facie conuertimus ab vtraque parte nasi inter supercilia, vt ibi literæ X similitudinem accipiant, ac per summum caput obliquas ad occipitium porrigimus, & cum priori capite iungimus: super quas deinde capita ministro contenta circa frontem attrahimus, sic, vt à latere nodo vel fibula inter se vinciantur.

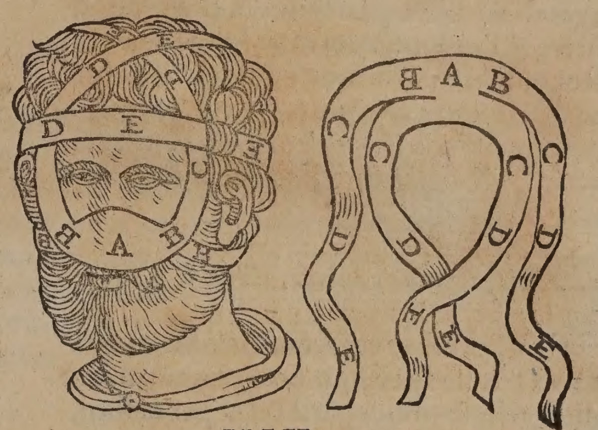
B

XLI

Funda ad nasum ex quatuor capitibus. X L I I.

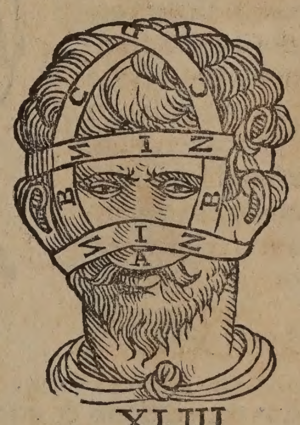
Scindẽdum linteũ est in partes quatuor, medium q; integrum relinquendum, quà vincire debet imum nasum. ex capitibus vero, quæ superiora sunt, pendere deorsum oportet: inferora per genas primum ad an-
C gulos oculorum tẽporibus propiores procedere, inde inter frontem & verticem ad similitudinem X literæ inter se commissa à ministro cõtineri: reliqua duo sub imas aures ad occipitium demitti, ibí que literę X similitudine accepta, circa frontem agi, & à latere inter se deligari, tum quæ à ministro tenebantur, in occipitio desinere.

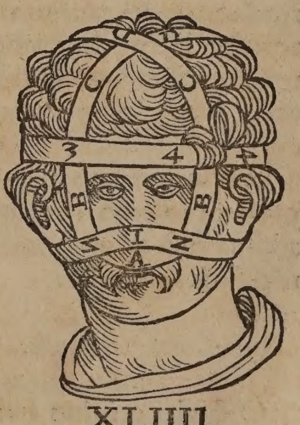
XLII

Eadem ex tribus fasciolis. X L I I I.

Vna media inijcitur sub imo naso, capita q; eius per oculorum angulos temporibus propiores inter frõtem & verticem ducuntur, ibi q; aduersa ad imaginem literę X
D à ministro continentur: altera media datur super imum nasum, & in vtranque partem ducitur ad occipitium, ibí que accipit nodum cum capitibus à ministro contẽtis: tertia orditur à fronte, & capiti circundata à latere deligatur.

XLIII

XLIIII

Eadem ex duabus. X L I I I I.

Vna sub imo naso dari media debet, capitá que eius per angulos oculorum temporibus propiores inter frontem & verticem porrigi, atque inter se aduersa in speciem literæ X ministro similiter tradi: altera media inijci super imum nasum, & capita eius ferri sub imas aures ad occipitium, & ibi X literæ similitudine accepta per frontem circumagi, & à latere deuinciri.

Nasus

E

Nasus ex binis fasciolis. XLV.

Vna super nasum in lõgitudinem detur, dimidia q; pars à fronte dependeat, reliqua per verticem recta ad occipitium porrigat: sed alterius medium dandum est sub imum nasum, capita vero sub infimas auriculas ad occipitium ferenda, vbi debent literæ X similitudinem accipere. post hæc prioris fasciæ quod à fronte pendet, sursum conuertẽdum, & super partem primo volutam recta per verticem ad occipitium demittendum. quo facto, capita quę ibi literæ X figuram acceperant, id complexa, postquam fronti circundata fuerint, finienda sunt.

XLV

XLVI

F

Accipiter ad nasum ex tribus fasciolis. XLVI.

Vna sub imo naso media incipit, cuius capita vtrinq; iuxta nares inter supercilia ducuntur ad imaginem literę X, inde ad summum caput atq; occipitium dantur, ibi q; continentur: altera media super imum nasum obuoluitur, capita q; eius sub infimas auriculas ad occipitium demittuntur, & ibi inter se, & cum capitibus, quę continebantur, vinciuntur: tertia media à fronte orditur, & in vtranque partem circumacta à latere capitis finitur.

Idem ex binis fasciolis. XLVII.

Prior fascia perinde atque altera circumagenda est, sed capita huius in occipitio ad literę X similitudinem inter se aduersa vbi frontem complexa sunt, finiuntur: illius vero sub his comprehenduntur, vel ipsa quoque in occipitio in speciem literę X inter se aduersa sub mentum adducuntur, ibi q; inter se alligantur.

XLVII

XLVIII

G

Fascia glomerata ad idem. XLVIII.

Fascię pendere tantum à facie sinito, quã tum à naribus possit ad occipitium peruenire, reliquam eius partẽ recta per nasum, inter supercilia ad frontem & verticem trahito: inde per medium caput ad occipitium demittito, ibi q; conuersam sub infima auricula ad imum nasum attrahito super partem pendẽtem: inde sub infima auricula alterius partis ad occipitium ducito, ibi que contineto. post hęc caput, quod à facie pendebat, recta super partem priorem volutã, ac occipitium dato, sic, vt à reliqua fascia cõprehendatur: quam postremo circa frõtem adducito, & ad occipitium reuersam à latere capitis deuincito.

XLIX

L

H

Funda. XLIX.

Orsa ab occipitio obliqua per verticem & inter ipsum & frontem tendit ad angulum oculi tempori propiorem: inde per genam ad imum nasum; ab eo que ad genam similiter alterius partis, oculi angulum tempori propiorem, inter frontem & verticem, ad summum caput fertur priori parti aduersa. post hęc ad occipitium demittitur, et sub infimis auriculis porrecta ad occipitium reuertitur, nouissime que fronti obuoluitur.

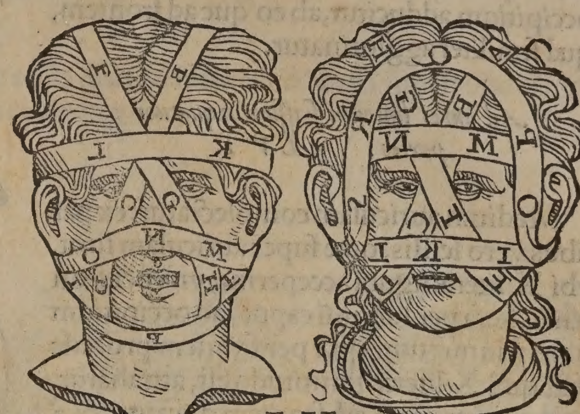
Eadem aliter. L.

Fasciam occipitio primum inijcimus, deinde obliquam per verticem ad tempus atq; angulum oculi

A oculi tempori propiorem adducimus, ab eo q; sub imum nasum, atq; infimam auriculam rursus ad occipitium demittimus, ibi'que conuertimus, & priori parti aduersam obliquam ducimus ad tempus, ac sub imum nasum ad infimam auriculam contrarię partis, post hæc ad occipitium, dein de sub infimam auriculam, sub imum nasum, ac sub imam auriculam alterius partis ad occipitiū, postremo circa frontem obuoluimus.

Amintæ Vallum. L I.

Orsi ab occipitio, fasciam oblique per verticem ducimus, atq; inter ipsum & frontem inter supercilia: inde à latere iuxta angulum oculi, naribus propiorem, recta ad proximam narem: inde quà maxilla cum malis cōmittitur, attrahimus: tum sub mentum demittimus, & sub infimam auriculā ad occipitium damus: ab eo'que per verti-
B cem oblique inter ipsum & frontem, atque inter supercilia porrigimus, priori parti aduersam in speciem literæ X: post hæc à latere nasi, ex contraria parte, & qua maxilla cum malis committitur, sub mentum atq; infimam auriculam alterius partis ad occipitium: inde fronti circundamus: post hæc sub infimam auriculam, per medium nasum, ad alteram infimam auriculam atq; occipitium. præter hæc non nulli quoq; mentum complectuntur. Adhibetur autem commodissime, vbi vel inter supercilia, vel medium nasum deligare opus est.

LI LII

Phaleræ, seu Vallum. L I I.

Ab occipitio inchoatur, & oblique per summum caput atque inter ipsum & frontem procedit inter supercilia: inde iuxta angulum oculi naso propiorem per genam sub imam aurem ad oc-
C cipitium: ab eo'que per contrariam partem, sic, vt inter supercilia literæ X figuram accipiat: tum oblique inter frontem & verticem, per verticem ipsum ad occipitium demittitur: deinde sub infimam auriculam, per medium nasum atq; alteram infimam auriculam, item ad occipitium reuertitur: post hæc circa frontem agitur. Quidam, vt speciosius vinculum efficerent, per eam quoq; suturam, quæ ad aures per verticem tendit, circuire voluerunt. Potest etiam, si res postulat, fascia duci in vtramque partem. Huic & superiori eadem vis est.

Menecratis Accipiter. L I I I.

Fascia primum occipitio detur, & recta per verticem inter supercilia tendat iuxta angulum oculi naso propiorem: & ab altera nare super imum nasum feratur iuxta alterum angulum naso propiorem, & inter supercilia, vt ibi similitudo literæ X fiat: post hæc recta iuxta partem prius volutam
D ad occipitium reuertatur: ibi'que conuersa sub infimam auriculam, & super imum nasum, ac sub infimam auriculam alterius partis, itidem ad occipitium adducatur, & fronti nouissime circūdetur: quam agere etiam licet super eam suturam, quæ ad aures per verticem tendit. Non nulli, vt elegantius vinculum reddant, adijciunt semirhombum, cuius rationem supra indicauimus.

LIII LIIII

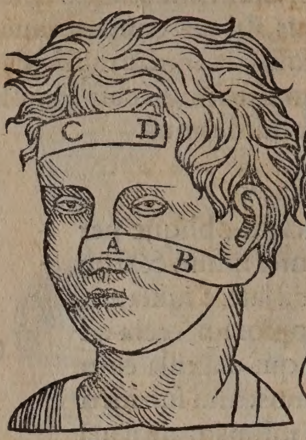
Amintæ Vallum ad nasum in alteram partem declinatum. L I I I I.

Fasciam ab occipitio orsam recta ad summum caput adducito: deinde inter ipsum & frontem, atque inter supercilia ab altera nare sub imum nasum attrahito: inde sub imam auriculam alterius partis, & super imum nasum, ab eo'que sub imam aurem ad occipitium obuoluito: inde circa frontem.

Hippocratis

Hippocratis vinculum adducens. L V. E

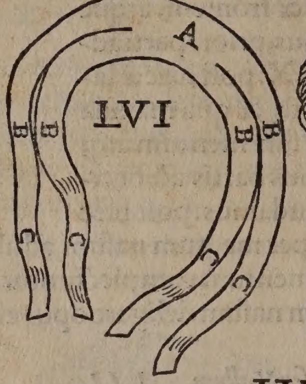
Idem præstat, quod proxime positum. sic autem obuoluitur. membranula palmæ longior accipitur, cuius vnum caput glutine vel gummi illitum naso agglutinatur ab ea parte, in qua iacet: alterum sub imam aurem ad occipitium adducitur, ab eo'que ad frontem, qua similiter agglutinatur.

LV

LVI

Ad aures linteum scissum in quatuor partes. L V I.

Medium auriculam complectatur: ex partibus vero scissis, quæ super auriculam sunt, vbi X literæ figurã acceperint, vna per frontem, altera per summũ caput, ad occipitium porrigantur: tum quæ per frontem procedebat, qua X literæ similitudo est, attrahatur, quæ per verticem ad frontem ducatur, & a latere capitis ambæ inter se vinciantur: sed partes subiectæ aduersæ inter se procedant, & altera per posteriorem partem, altera sub mentum detur ad occipitium, ibi q; nodum accipiant. F

LVII

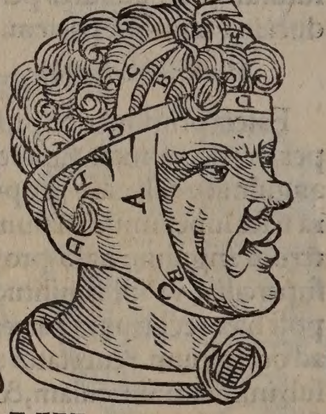
Auris ex fascia glomerata. L V I I.

Fascia post læsam aurem prope occipitium orsa, per ipsam ferri debet, vt ex parte eandem includat: inde inter frontem & verticem attrahi non longe a fronte: tum per priorem partem prope alteram aurem ac sub mentum ad aurem affectam, deinde inter verticem & frontem ad posteriorem partem integræ auris, & sub mentum, atq; infimam auriculam ad occipitium, inde circa frontem, ac rursus ad occipitium. G

Aliter. L V I I I.

Occipitio primum iniicitur, & sub infimam aurem sanam inter frontem & verticem ad priorem partem affectæ auris porrigitur, atq; inde sub mentum & sub infimam aurem ad occipitium, deinde oblique super aurem, post hæc circa frontem.

LVIII

LIX

Linteum scissum in partes sex ad regionem iuxta aurem. L I X.

Medium super locum vinciendum iniicimus: ex partibus vero aliis a ceruice dependentibus, aliis super caput collocatis, eas, quę a priori parte sunt, inter frontem & verticem nodo inter se deuincimus: medias vero in summo capite & inter se, & cum prioribus alligamus: posteriores ad occipitium adductas, vt X literam referant, circa frontem agimus sic, vt a latere capitis finiantur. H

Iunctura ad malas ex tribus fasciis. L X.

Vna media inter frontem & verticem iniiciatur, capita'que eius per malas sub mentum demittant, ab eo q; per malas iuxta priores partes inter frontem & verticem procedant, ibi q; inter se colligentur: quod si oculos quoq;

LIX

LX

A los quoq; deuincire volueris, ducantur non iuxta priorem partem, sed per oculos, tum inter frontem & verticem data in speciem literæ X ad occipitium adducantur: altera fascia media inter frontem & verticem orsa in vtranque partem attrahatur iuxta oculorum angulos temporibus propiores, ad mentum, atque ibi nodum accipiat: tertia media medium nasum amplectatur, capita que eius sub infimis auriculis ad occipitium adducantur, ibi que X literæ similitudine accepta per frontem circumeant, & nodo à latere capitis vinciantur.

Longa ad frontem & regionem, quæ inter supercilia est ex fascia glomerata. L X I.

Dari primo super occipitium debet, post hæc recta duci ad frontem & inter supercilia, deinde ad occipitium reuerti, & postremo per frontem circumagi.

Funda ad labrum inferius scissa in partes quatuor. L X I I.

B Medium, quod integrum est, iniicito super labrũ inferius: superiores vero partes ad mentum adducito, atq; inde ad occipitium, ibi que in speciem literæ X altera super alteram excedente, ad summum caput, & inter ipsum & frontem attrahito, ministro que tradito. reliquas vero binas partes sub infimis auriculis ad occipitium porrigito, atq; ad formam literæ X ad frontem attrahito, & has, & quæ à ministro continebantur, inter se deuincito.

LXII LXIII
LXVI LXVII

Eadem ad labrum superius. L X I I I.

Media superius labrum complectitor: inferiores partes iuxta angulos oculorum

C tẽporibus propiores adducito inter frontem & verticem, vt ibi X literæ figuram accipiãt, inde ad occipitium demittito: reliquas duas partes sub ĩfimas auriculas ad occipitiũ attrahito, ibi q; inter se aduersas circa frontem agito, & inter se deuincito.

Fascia glomerata ad labrum inferius. L X I I I I.

Orditur ab occipitio, & sub infima auricula fertur ad labrum inferius, ac sub infima auricula reuertitur ad occipitium.

Eadem in vtramque partem ducta. L X V.

D Media labrum complectitur, capita q; eius sub imas aures ad occipitium attrahuntur, & fronti circundantur.

Alia. L X V I.

Incipimus ab occipitio, et sub infimam auriculam ad labrum fasciam ducimus, ab eo q; sub infimam auriculam ex altera parte ad occipitium, inde per verticem obliquam, & inter ipsum & frõtem ad tempus porrigimus, ab eo que per malas sub mentum ad malas ex altera parte, deinde inter frontem & verticem in speciem literæ X inde ad occipitium, postremo circa frontem.

Ad labrum superius. L X V I I.

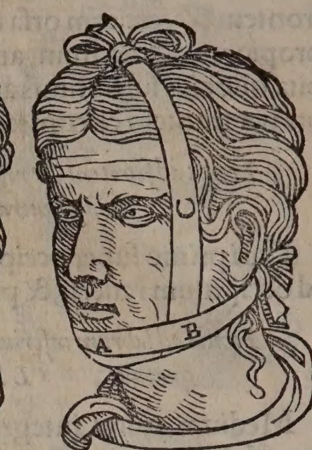
Ab occipitio ordiatur, & obliqua detur inter verticem & frontem iuxta oculi angulum temporibus propiorem ad labrum superius, ab eo que ad alterum tempus, atque oculi angulum ipsi propiorem, tum inter frontem & verticem super partem prius iniectam ad imaginem literæ X, inde ad occipitium & circa frontem.

Eadem à medio orſa. LXVIII.

Media ſuperius labrum complectere, capita q; iuxta tempora oculorum'que angulos temporibus propiores porrige, inde inter frontem & verticem, vt ibi X literam referant, tum ad occipitium, poſt hęc per frontem, rurſus ad occipitium.

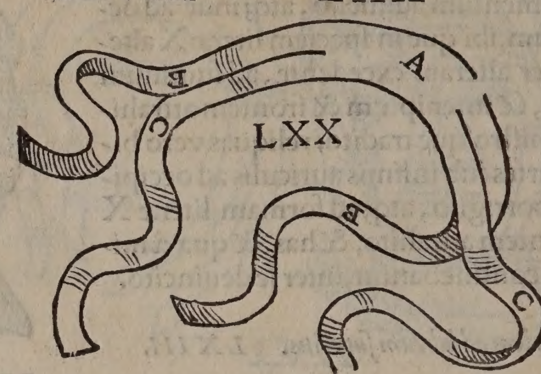
LXVIII

LXX

Funda ſciſſa in partes quatuor ad occipitium LXIX.

Media occipitium comprehendit: ex partibus vero, quæ ſubiectæ ſunt, per malas atque angulos oculorum temporibus propiores inter frontem & verticem feruntur, ibi'que inter ſe deligantur: reliquæ ſub infimas auriculas ad occipitium ducuntur, vbi ad modum literæ X altera ſuper alteram excedit. quod ſi breuiores fuerint, in occipitio cum prioribus aptantur, ſi longiores, ad frontem adducuntur. ✻

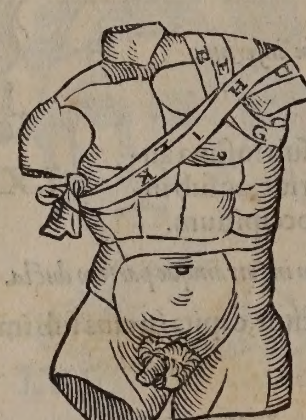
Cum de vinculis tam ſimplicibus, quàm compoſitis, quæ faciei & capiti cōueniunt, abunde dixerimus, proximum eſt, vt ad reliqua pergamus.

Iunctura ad mentum EX SORANO. LXX.

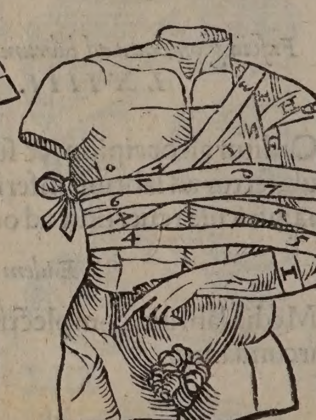
Faſciam ab vtroque capite ſcindētes, ſic, vt medium, quo mentum comprehenditur, intactum relinquatur, inferiores quidem partes, recta per malas inter frontem & verticem porrigimus: ſuperiores per mentum tranſuerſas ad occipitium attrahimus, nodo q; inter ſe alligamus: prodeſt autē quibus deuincire mentum conuenit.

Spica Glaucij. Nunc GALENVS LXXI.

Nomen inuenit à ſpica, quam ſuo ambitu imitatur. maxime autem proficit, vbi iugulum fractum eſt, aut humerus excidit. eius ratio eſt: Hapſus lanæ mollis ab ea parte, quæ vincienda eſt, alæ ſubijcitur, donec id cauum compleat: poſt hæc faſcia glomerata, quæ longitudinem & latitudinem habeat pro portione eius, quod alligatur, ab altera ala incipiens obliqua per dorſum tendit, quà iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur: inde ſub ala affecti humeri ad eam partem reuertitur, quà iugulū cum lato ſcapularum oſſe cōmittitur, ita, vt ibi X literā repræſentet: deinceps obliqua per pectus procedit ad alam integræ partis: inde per dorſum obliqua ad iugulum, ita, vt parti prius obuolutæ aliquantulum inſidat: ab eo'que ſub ala iterum datur ad iugulum, ſic, vt ſecundo ſimilitudo X literæ fiat: poſtremo ad alam integræ partis, atque ad eandem rationem, circumagitur.

LXXI

LXXII

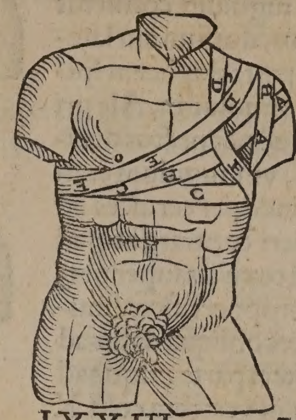
Eadem media primum iniecta. LXXII.

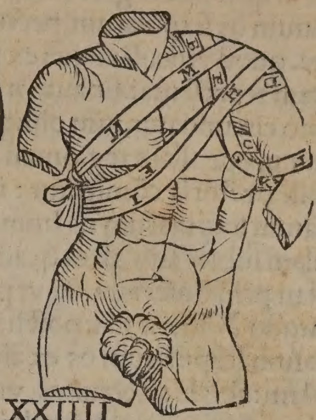
Adhibita ſpica brachium figurandum eſt ad angulum rectum, atque altera faſcia media inuoluendum, cuius capita recta ducenda ſunt, quà iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur, atque ibi in ſpeciem literæ X aduerſa inter ſe ad alam integræ partis attrahenda: poſt hæc per latera atque affectum humerum circundanda catenus, vt omnia includantur, & ſub ala ſanæ partis finienda.

A *Eadem in vtramque partem ducta.*
L X X I I I.

Media alam affecti humeri complectitur, & in vtramque partem ducta, qua iugulum cum lato scapularum osse committitur, X literę figuram accipit: inde oblique pars vna per dorsum, altera per pectus procedit ad alteram alam, atque ad hunc modum, quoties opus fuerit voluta, finitur.

Geranis (ita enim appellatur à gruis similitudine) Hippocratis, siue (vt alijs placet) Perigenis. *L X X I I I I.*

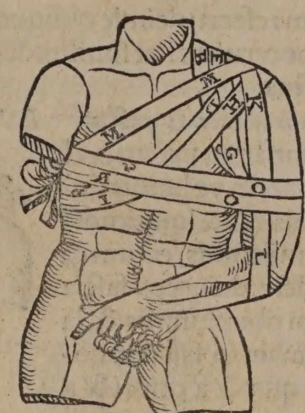

LXXIII

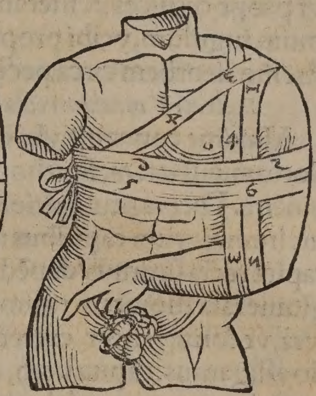

IXXIIII

B Iisdem conuenit, quibus spica. in hunc autem modum obuoluitur. Vbi spicam iniecerimus, semel circa humerũ dari fascia debet: inde ad iugulum procedere: tum oblique ad alteram alam, atque ibi desinere.

Funda humerum complectens, quæ idem præstat atq; Geranis. *L X X V.*

Spicam adhiberi prius conuenit: tum ab ea parte quà iugulum cũ lato scapularum osse cõmittitur, fasciam semel recta ferri ad brachium, quod ad angulum rectum figuratum sit: atq; inde rursus ad eã partem, qua iugulũ cum lato scapularum osse cõmittitur, deinde ad alam integrę partis: post hęc humero & la-
C teribus circũdari, & sub ala nodum accipere.

LXXV

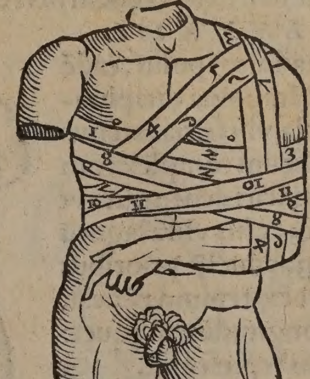

LXXVI

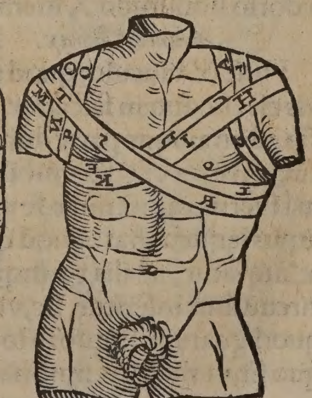
Eadem aliter. *L X X V I.*

Media vitiati humeri caput amplectatur, capita q; eius recta ducantur ad brachium in vicinia cubiti: et rursus iuxta partes prius iniectas, quà iugulum cum lato scapularum osse coniungitur: inde ad alam integræ partis, post hęc in orbem.

Aliter. *L X X V I I.*

Media circundanda est alę integræ partis, capita q; eius in orbẽ ad latera atq; humerum attrahenda: tum sub ala integrę partis iterum
D demittẽda: inde obliqua ducẽda sunt ad eum vitiatæ partis locum, vbi iugulum cum lato scapularum osse cõmittitur: deinde recta per humerum ad cubitum: ab eoq; rursus ad eam partem, qua iugulum cum lato scapularum osse cõmittitur: inde ad alam integræ partis, postremo in orbem circa humerum.

LXXVII

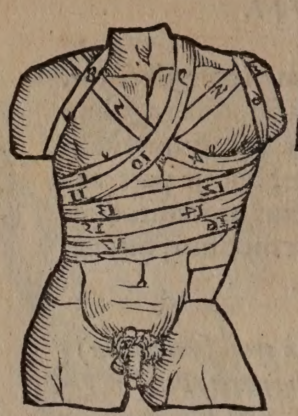

LXXVIII

Spica duplex, quam alij Quadrigam dicunt.
L X X V I I I.

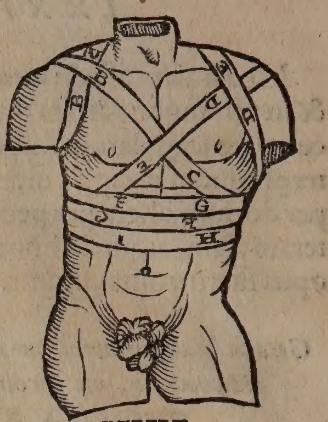
Commodissime inijcitur, cum vtrumque humeri caput male habet. eius ratio hæc est. Vbi spica simplex data fuerit, fasciam sub alam vincti humeri demittentes obliquam ducimus ad alterum humerum, atq; ad eam partem, qua iugulum cum lato scapularum osse committitur, sic, vt ibi X literam referat: deinde ad alteram alam, atque ad eandem rationem circumagimus.

Cataphracta. L X X I X. E

Nomen habuit à similitudine thoracis Romani, quem cataphractam dicunt. Prodest autem quibus deligare iuxta iugulum conuenit latum os scapularum, pectus, dorsum aut latera. quod vinculi aliqua ex parte duplicem spicam repręsentat. sic autem obuoluitur. Alę primo circundatur, tum obliquè per pectus ducitur prope illam regionem, vbi iugulum cum osse pectoris cõmittitur: inde per ceruices ad latum scapularum os humeri contrarij atq; ad alam subiectam, ab ea q; ad ceruices super partem prius iniectam, ita, vt prope ceruices similitudo X literæ fiat: post hæc obliqua datur ad latum scapularum os ex altera parte, atque ad alam: ab ala ad ceruices, vt in vertebra colli X

LXXIX

LXXX

F

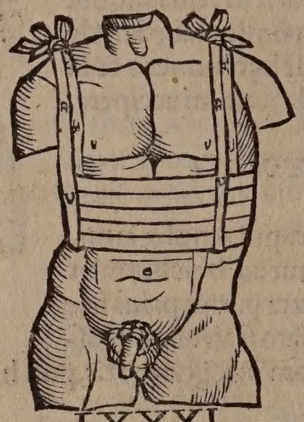
literę figuram accipiat: deinceps sub ala & oblique prope eam regionẽ, vbi iugulum cum osse pectoris committitur, sic, vt hic quoque similitudo X literæ fiat, & iuxta ceruices, & super latum scapularum os, & sub ala, vt quater X literam repræsentet, nimirum semel à priore parte, semel à posteriori, bis prope iugulum. Ad eandem autem rationem quoties opus est, circuit: deinde in orbem attrahitur circa pectus & latera sic, vt tota iunctura thoracem referat.

Eadem in vtramque partem ducta. L X X X.

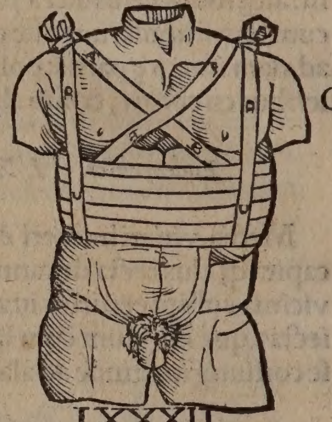
Sub ala dari mediam fasciam oportet, & in vtramq; partem ferri ad proximum iugulum, sic, vt prope ceruices X literam referat: deinde oblique porrigi ad contrariam alam, ab ea q; ad proximum iugulum, vt ibi prope ceruices fiat similitudo literæ X: inde ad alteram alam oblique, postremo in orbem circa pectus.

Sostrati Vinculum rectum ad alam & pectus. L X X X I.

Maxime conuenit, vbi medium pectus, vel dorsum, aut latera, seu thoracem volumus deuincire. Duas igitur fasciolas iustæ longitudinis humerorum capitibus inijcimus, earum q; capita recta sinimus depẽdere: deinceps fascia glomerata thoracem totum obuoluimus & latera, vt contegantur, extremam q; fasciam nodo alligamus: capita vero, quæ & à priori & à posteriori parte pendebant, fasciæ circuitibus assuimus, ac, si longiora fuerint, sursum cõuersa, qua iugulum cum lato scapularum osse cõmittitur, inter se colligamus.

LXXXI

LXXXII

G

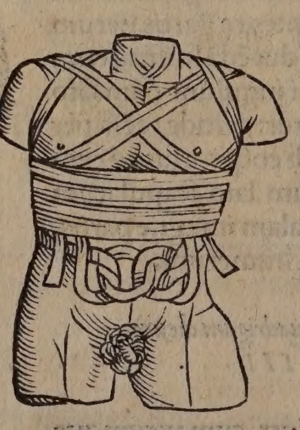
Vinculum in speciem literæ X ad alam & pectus. L X X X I I.

Quas proxime posui fasciolæ, non rectæ, sed obliquę dependeant, ita, vt tam à pectore, quàm à dorso similitudo X literæ fiat. cætera eadem fieri debent, quæ, vbi rectæ adhibentur.

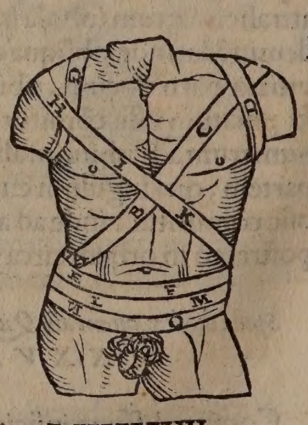
Amintæ Thorax. L X X X I I I.

Huic & vinculo, quod ad alam posui, eadẽ vis est. sic autem fasciatur. Imposita cataphracta ad vtramque partẽ ducta, vbi fascia eatenus circuierit, vt vsq; ad vmbilicum complexa omnia fuerit, capita inter se vinciri debent, sic, vt lupus laqueus fiat: quod q; ex his vltra laqueũ relinquitur, ad ilia vtrinq; adductũ prioribus circuitibus inseritur, sic, vt extremum pẽdeat, quod quatuor digitorũ longitudinem ęquet: quo fit, vt thoracis fimbrias representet.

Thorax ad idem X literam repræsentans. L X X X I I I I.

LXXXIII

LXXXIIII

H

Fasciam ilibus primum à dextra parte inijcito, & oblique per latus & medium pectus trahito ad humeri caput: ab eo q; ad alam atq; iterum ad humeri caput super partem priorem ad effigiem X literæ: post oblique per dorsum ad ilia super caput primo iniectum, deinceps per ventrem ad ilia sinistræ partis in orbem circunducito:

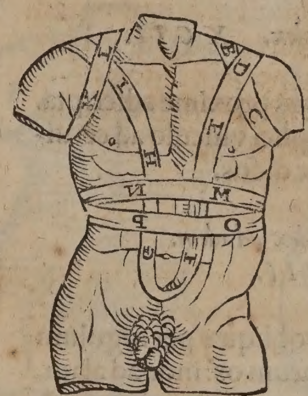
A circunducito: deinde per dorsum priori parti aduersam, sic, vt ibi eiusdem literæ similitudinem habeat, ad caput humeri dextrum: post hæc sub alam demittito, & rursus ad caput humeri circũagito, sic, vt ibi similitudo X literæ fiat: post hæc per medium pectus ac latus oblique ad ilia sinistræ partis, nouissime in orbem circundato, atq; ad eandem rationem voluito, dum quæ liganda sunt, omnia includantur.

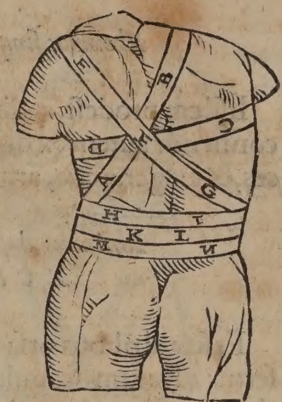
Stella. LXXXV.

Adhibito vinculo, cui nomen est thorax X literam repræsentans, debet angustior fasciola dari in orbem semel aut iterum circa pectus & dorsum, & extremo capite fibula deuinciri.

Geranis in speciem fiscellæ. LXXXVI.

Idem potest, quod cataphracta. eius autem ratio est. A dorso incipit, & oblique per scapulas ad eam partem procedit, vbi iugulum cum lato scapularum osse cõmittitur: inde sub ala demissa eodem reuertitur, vt similitudinem B X literę super eandem commissuram accipiat: post hæc obliqua per mãmam ad vmbilicum, ibiq; conuersa oblique trahitur ad alteram mãmam, atq; ad eam partem, vbi iugulum cum lato scapularum osse cõmittitur, vt ibi literæ X figuram accipiat: deinde per dorsum demittitur, & in orbem datur circa latera, atq; ad eandem rationem circuit.

LXXXVI

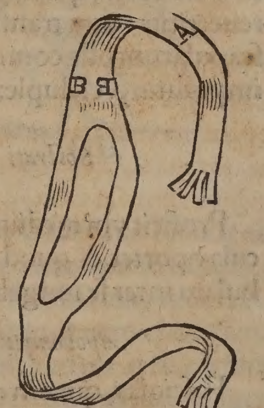

LXXXVII

Stella à posteriori parte se ostendens. LXXXVII.

Vtiliter adhibetur, quibus deuincire dorsum oportet. sic autem circundatur. Ab ilibus orsa puta sinistræ partis, per dorsum tendat ad caput humeri dextri: inde ad alam, ab eaq; per latum scapularum os sinistrę partis ad alam atq; humeri caput: dehinc oblique per dorsum feratur priori parti aduersa: post hæc semel aut iterum in orbem circa ilia detur, eo'que ambitu extrema pars contineatur. Eandem quoque sic circumagere licet, vt à priori parte oculis exponatur: id quod fit, C vbi non à priori parte, sed à posteriori æque circumeat.

Vinculum, quod à fulmine Κεραύνιος appellatur. LXXXVIII.

Idem efficit, atq; illud, quod proxime positum est. Fasciam iustę lõgitudinis atq; latitudinis mediam in longitudinem scindimus, dum recipere caput possit: ex capitibus vero vnum à ventre, alterum à dorso, patimur dependere: post hęc imponimus id vinculi, cui nomen est Thorax X literã rēpsentãs, ima q; capita prioris fascię scissa in plurēs partes pēdere sinimus.

LXXXVIII

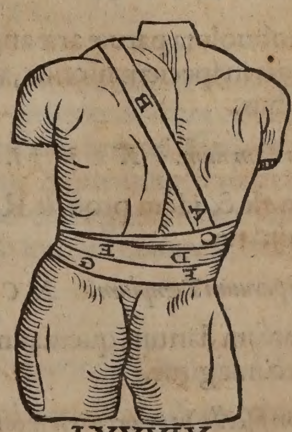
Simplex vinculum ad ceruicem. LXXXIX.

D

Commodissimum est, vbi res poscit alterã ceruicum partem alligari. Incipit autem à medio latere, & per dorsum fertur ad ceruicem & pectus, & post hæc ad latus super caput primo iniectum, deinde per thoracem in orbem.

Duplex. XC.

Fascia primum alæ circundari debet, tum oblique per dorsum ad ceruicem procedere: inde ad pectus, et alam, atq; alteram alam: post hæc oblique per pectus ad ceruicem ita, vt ibi X literam reprēsentet: deinde oblique per dorsum ad alam: ac postremo in orbem circũagi, atq; ad eandem rationem circuire.

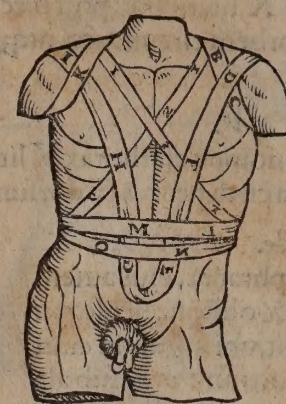

LXXXIX

XC

Septima Classis.

Cuspis, siue Hamus. X C I. E

Binæ fasciolæ, quæ & longitudinem conuenientem habeant, & duorum digitorum latitudinem non excedant, mediæ humerorum capita complexæ dependent, & tam à dorso, quàm ab vmbilico X literæ figuram accipiunt: post hęc fibula inter se iunguntur: quo facto obuoluitur geranis in speciem fiscellæ.

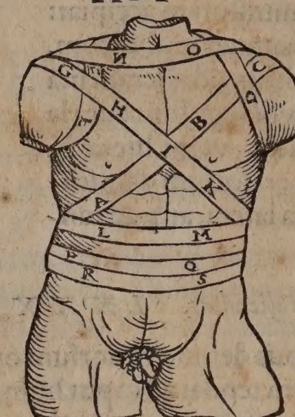

XCI

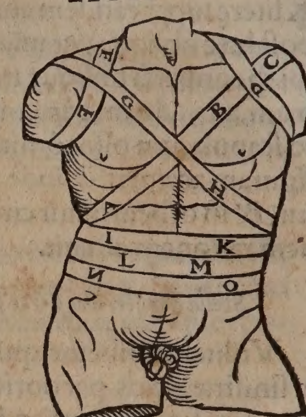

XCII

Rhombus simplex. X C I I.

Iisdem prodest, quibus proxime adscripta. conficitur autem ex duplici vinculo ad ceruices, & ex geranide, ante dictis. F

Rhombus duplex ad idem. X C I I I.

XCIII

XCIX

Fascia ab ilibus orsa obliqua per iugulum fertur ad latum scapularum os: inde ad alam, ab eaq; ad iugulum, ita, vt quà iugulum cum lato scapularum osse committitur, referat similitudinem literæ X: post hęc trãsuersa per collum ad alterum iugulum: tum sub ala demitti tur, atque ad idem iugulum reuertitur, vt ibi quoque similitudo X literę fiat: inde obliqua per mammam porrigitur ad ilia cõtrariæ partis, sic, vt in pectore eandem literã referat: postea in orbem circa ilia fertur, & obliqua per G dorsum tẽdit, quà iugulum cum lato scapularum osse committitur: inde ad alam demissa eodem reuertitur: tum transuersa per priorem partem, quà iugulum cum osse pectoris, & quà cum lato scapularum osse committitur, & obliqua per dorsum ad ilia, postremo in orbem. Cum hoc etiam imponitur, vel duplex geranis, vel simplex vinculum ad ceruicem, vel etiam duplex.

Sostrati Κεραύνιος. X C I I I I.

Proficit vbi medium pectus & dorsum deligandum est. sic autem obuoluitur. Duo iniici vincula oportet, & quod cuspis, & quod stella nuncupatur: tantummodo capita, quæ in stella per fibulam inter se iungebantur, ad ilia adducta dependent.

Apollonij iunioris Ἡμικεραύνιος. X C V.

Fasciolas, quas in cuspide adhibuimus, ad humerorum capita damus, tum duplex vinculum ad ceruices iniicimus, deinde geranida in speciem fiscellæ. H

Sostrati parua Ara. X C V I.

Speciosa est, siquidem obuoluta paruæ aræ angulos reprę sentat. Primum deligetur vinculum ad ceruices, deinde geranis in speciem fiscellæ, quo facto adiicitur vinculum Sostrati ad pectus, cum fasciolis suspendentibus.

Eiusdem paruum Templum. X C V I I.

Hoc etiam & decorum est, & idem proficit. Recto vinculo Sostrati imposito illud iniiciẽdum est, quod quadriga nominatur.

Apollonij Thirij paruum Templum. X C V I I I.

Binæ fasciolæ super dorsum dantur, quemadmodum in vinculo recto Sostrati ad pectus, postea simplex rhombus circumagitur.

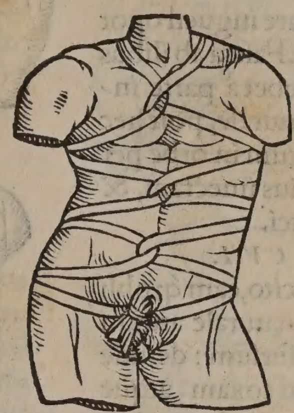
Geranis in speciem fiscellæ in priori parte se ostendens. X C I X.

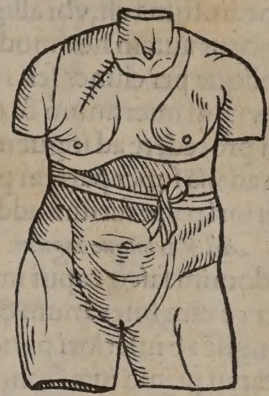
A latere orsa obliqua per pectus eò ducenda est, vbi iugulum cum lato scapularum osse committitur,

A mittitur, inde sub alam: ab hac eodem reuersa per collum transuersa ducenda est ad commissuram iuguli alterius partis cum lato scapularum osse: deinde sub ala à priori parte versus posteriorem ad eandem commissuram porrigenda: inde obliqua per pectus, & postremo in orbem circa ilia. Idem quoque vinculum à posteriori parte se ostendet, si circuitus, qui à priori parte fuerant, in posteriori collocemus, & eos qui à posteriori, in priori.

Auriga. C.

Valet ad latera deliganda, atq; ad hunc modum iniicitur. Media fascia collum comprehendimus, capita'que obliqua per pectus attrahimus: ibi'que inter se implicata sub alas adducimus ad dorsum, vbi rursus implicamus: B atq; ita, donec totum thoracem deligauerint, modo à posteriori, modo à priori parte iplicamus, extrema q; inter se deuincimus. quo vinculo vtuntur aurigæ ad latera continenda.

C

CI

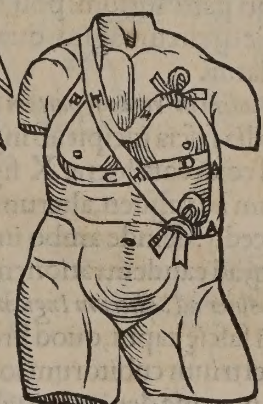
Expositis fasciis, quæ thoraci accommodãtur, proximum est, vt ad reliquas pergamus.

Ex Heliodoro

Assuta fascia ad mammam. C I.

C Fasciam, cuius lõgitudo ac latitudo sit proportione hominis, duplicamus: tum initio facto à medio eius partis, quæ duplicatur, suimus deorsum oblique tẽdentes: deinceps omne id, quod super suturam est, excidimus, vt pilei modo sinus fiat, qui mammam, & quod super iniectum est, capiat. vtrunq; huius fasciæ caput in duos scindimus: deinde ab altera parte sinus, quæ contra suturam est, & veluti labrum lintei, fasciolam latam circiter digitos duos à latere suimus sic, vt alterum caput longius sit, breuius alterum: quæ fasciola cingulus dicitur. vinciendi ratio est. Sinus datur ad mãmam, vt ipsam comprehendat: longius vero cinguli caput per dorsum attrahitur ad integram mammam, & cum breuiori nodum accipit. ex capitibus scissis priora duo sursum ferũtur ad ceruices, ita, vt dexteriori sinistrum, sinisteriori dextrum procedat, pendere'que sinatur, quibus'cum reliqua duo capita colligantur.

CI

CII

D

Glomerata fascia ad mammam. C II.

Longioris fasciæ, quæ tantum latitudinis habeat, quantum vsus requirit, caput in duas partes scissum detur iuxta integram mammam: fascia vero per dorsum oblique ad vitiatam mammam procedat, ab ea q; ad alteram, post hęc super dorsum: inde ad affectam mammam à superiori parte deorsum porrigatur, vt inter vtrãq; mammam X literæ figuram accipiat: sępius q; ad eandem rationem circumeat, dum quæ nuda sunt, omnia contegantur. extrema vero fascia scindatur, tum scissæ partes inter se vinciantur altero nodo sub integra mamma, altero supra collocato.

Ex Sorano

Duplex in vtranque partem ducta, à superiori parte deorsum. C I I I.

Mediæ fasciæ, quæ pectori transuersa circundetur, altera assuitur, donec vtranque mammillam pertransierit: hęc capitibus suis recta ad collum datis ex eo suspenditur, illa per dorsum procedit: vtriusque capita inter se vinciuntur, vt deligandis mammis accommodentur.

E

Vinculum Suspendens sex habens capita.
CIIII.

Suspendenti vinculo quatuor capitum circa mediam suturam, alia fascia trāsuersa assuitur, cuius capita, vbi (vt dictum est deligauerimus, in dorso inter se vinciūtur, ne aut resolui vinculum possit, aut rugosum fieri. Habet autem eundem vsum, quem proxime traditum.

Nunc GALENVS
Iunctura Ad alterum Inguen. *CV.*

Expeditissima est, vbi alligare inguen oportet. inijcitur autem hoc modo. Fascia ab ilibus orsa oblique per clunes ferri debet à parte inguinis vitiati inter anum & naturale, post hęc sursum procedere ad inguen: tum in orbē per coxam ad ilia super partem prius iniectam, & ab inferiori parte sursum adduci.

F

Ad Vtrunque Inguen. *CVI.*

Abdomini fascię caput inijcito, eam q; oblique per coxam inter anum & naturale attrahito ad inguē ab inferiori parte sursum: deinde iuxta caput primo iniectum ad coxam, atque inter anum & naturale ad alterum inguen ab inferiori parte sursum: post hæc infra vmbilicum: sic q; circumagito, dum inguen vtrunq; includatur.

Eadem in vtranq; partem ducta. *CVII.*

Media fascia incipit ab inguine, capita'que eius ad coxā data literæ X figuram accipiunt, & vnum ad inguen, alterum ab exteriori parte procedit: deinde ambo in vnum adducuntur, atq; ad eandem rationem circumeunt.

G

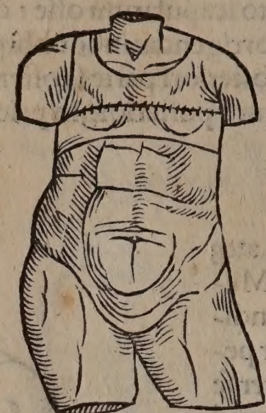
Aliter ad Alterum Inguen. *CVIII.*

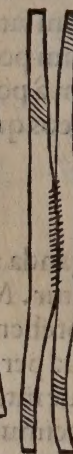
Vnū fascię caput, quod breuius sit, nec duorum vel trium cubitorum longitudinem excedat, ab inguine dependeat: alterū vero glomeratum, per ilia ad coxam detur atq; abdomen: inde oblique ad coxam & inguen circūagatur ab inferiori parte sursum, tum ad ilia & coxā, ac per ilia cōtrariæ partis ad abdomen: tunc q; caput dependens ad inguen sursum conuertat sic, vt ibi sinus fiat, qui altero capite, quod glomeratum est, comprehēdatur. post hæc rursus quod glomeratū est, per inguen & coxam ducatur ad abdomē: rursus q; primū caput duplicetur à superiori parte deorsum, & eo, quod glomeratum est, comprehendatur: ac dum fascia desinat, alterum quidem duplicetur, alterū superdetur: nouissime fibula imponatur.

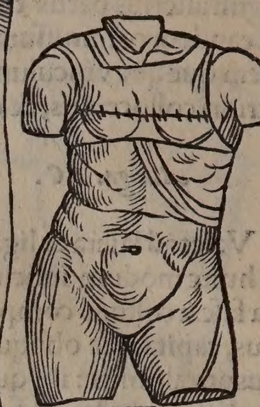
H

Aliter ad Vtrumque. *CIX.*

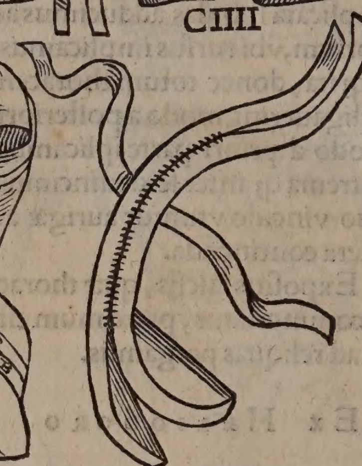
Fasciola media lumbos complectimur, capita q; eius ab inguine non secus q̄ in iūctura ad alterum inguē sinimus dependere: tum alteram fasciam à ventrę orsam, queadmodum in iunctura, ad vtrunq; inguen circundamus, capita vero, quæ pendebant, quemadmodum in simplici dictum est, duplicamus.

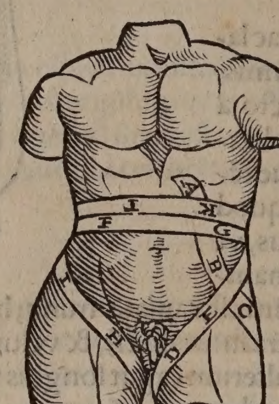

CIII

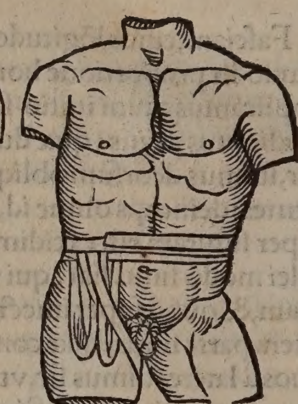

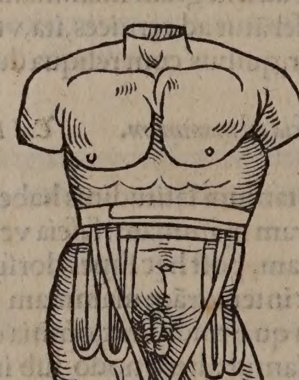

CIIII

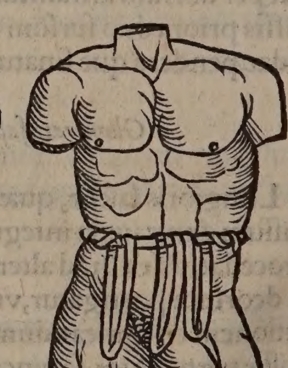

CV

CIIII

CVI

CVIII

CIX

CX

Pecten seu Vinculum Suspendens ad Colem. *CX.*

Fasciola media lumbis inijcienda est, capita q; eius super ventrem adducta nodo inter se vincienda: tum alterius fasciæ glomeratæ caput zonæ inserendum: reliqua pars ad colem data in zo-

nam

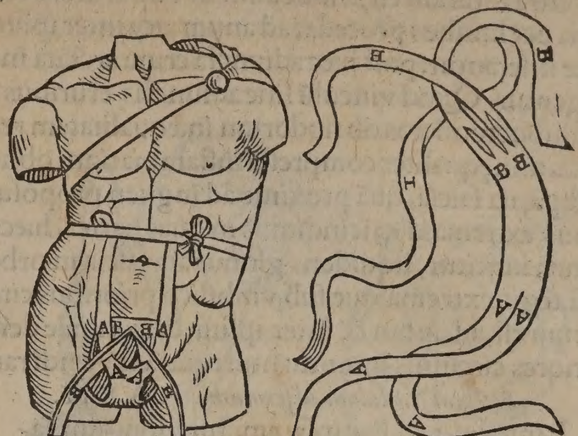
A nam rursus à superiori parte deorsum conijcienda, post hęc sub colem & ad zonam: postremo testiculos complexa, in zonam demittenda est.

Aliter. C X I.

Iniecta zona fasciæ caput super colem imponatur, ea'q; circa ipsum in orbem detur, donec totū includat: deinceps ad zonā feratur, ab ea q; ad colē, atq; inde rursus ad zonam: nouissime testiculos amplexa, in zonā demittat.

Idem ex fascia scissa ac zona. C X I I.

Linteū iustæ magnitudinis scindito in partes quatuor sic, vt medium integrū relinquatur, quo colem excipito: tum ab altero capite scissas partes in vicinia colis findito: in quę fissa conijcito partes alterius capitis, cingulo'q; inserito, & nodo alligato.

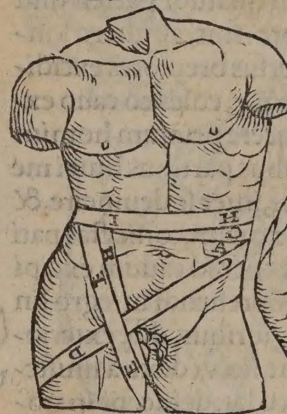

CXII

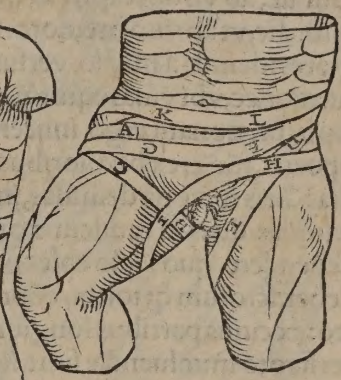
B EX HELIODORO

Vinculum ad alterum inguen, quod non nulli dixerunt Cancrū pro inguine. C X I I I.

Fascia ab ilibus contrariæ partis incipiens obliqua fertur ad lumbos, deinde ad inguen, quod vinciri debet, ab eo'q; ad summam coxā porrigitur. post hæc ad idem inguen reuersa datur ad regionem, quæ sub vmbilico est, vt X literæ figuram accipiat, ab ea'q; ad ilia alterius partis: sic'q; circūagitur, donec, quę nuda sunt, omnia cōplectatur: tunc'q; vtiliter semel in orbē ambit circa lūbos, et infra vmbilicum. Prodest aūt, quibus deuincire inguē oportet.

CXIII

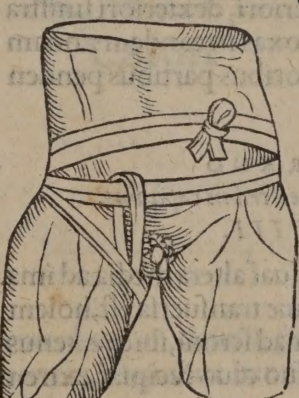
CXIIII

Ad vtrunque inguen. C X I I I I.

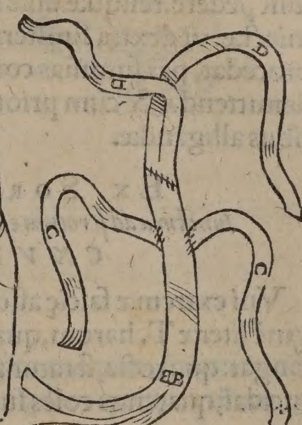
Vbi vinculum adhibuerimus ad alterum C inguen, omisso circuitu in orbem, in vinculo ad vtrunq; inguen, fasciam à lumbis attrahimus ad alterum inguē: deinceps ad summam coxam, ab ea'q; ad idem inguē, vt in altero similitudo X literæ fiat: deinde ad lumbos adducimus: post hæc eatenus hac ratione obuoluimus, vt quæ nuda sunt, includamus. Valet ad vtraq; inguina deliganda. neq; ab re est vltra propositos circuitus, in orbem quoque fasciam circumagere.

Iunctura ad inguen tuendum. C X V.

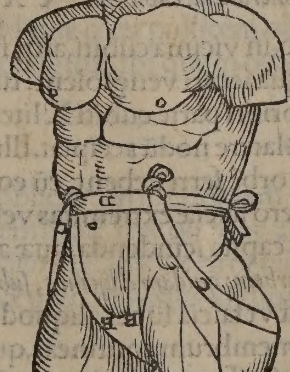
Fascię glomeratę, à capite duodecim interpositis digitis fasciolam assuere duorum cubitorum oportet, eo'q; capite super ilia contrariæ partis iniecto, fasciolam rectam à poste-D riori parte per lumbos & clunes demittere inter anū & naturale, obuolutam'q; inguini vitiato sursum porrigere: deinde glomeratā fasciam bis, ter'ue circumagere, per quem ambitum fasciola attrahitur quasi per nodum. vbi vero huiusmodi circuitibus in orbem inguen adstrictum est, fasciola ad summam coxā porrigitur, ab ea q; ad idem inguen, et ad eā regionem, quę sub vmbilico est. quo facto ex fascia glomerata vinculum fit ad alterum inguen, nodum q; accipit sub vmbilico. Pertinet autē hoc vinculum ad eos, quibus propter varices, qui inguē implent, manus curatio admouet.

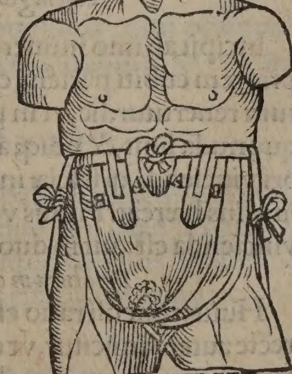
CXV

CXVI

CXVI

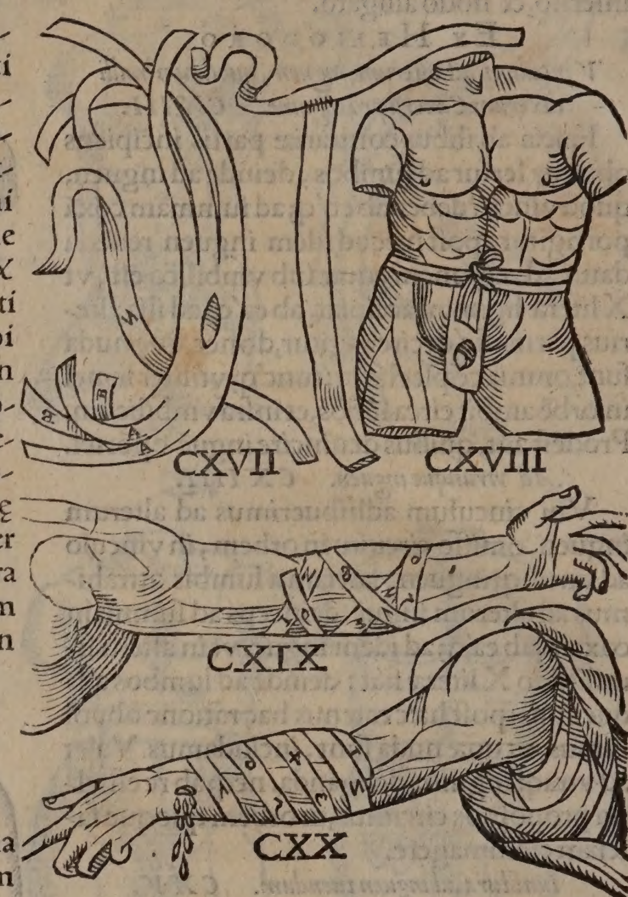
CXVII

Assuta iunctura ad anum. C X V I.

Fascia sumi debet eatenus longa, ac lata, vt huic iuncturæ sufficiat: cui ab vno capite altera valentior fascia, lata circiter digitos tres, trāsuersa assuenda est, hęc zonæ nomen inuenit: tum eidem

fasciæ interuallo puta nouem digitorum alia fascia trāsuersa, perinde lata vt zona, similiter assuen E da est, cuius partes vtrinque adiuncta crura nuncupantur: alterum vero caput rectæ fasciæ, quod contra futuram est, scindēdum in duo crura. Homo igitur explicata zona cingatur, recta vero fascia per lumbos procedat ad anum atq; inter ipsum & naturale, eius q; crura ad inguina ducta zonæ inserantur: post hæc adiuncta crura arctata in zonam demittantur atque ibi cum cruribus alligentur. Quod vinculū sine adiunctis cruribus nō nulli ad caculosos, vbi calculus euulsus esset, adhibuere: id nos ob nodorum inæqualitatem reijcimus, ne pars vmbilico subiecta vrgeatur, vesica.n.inęqualiter compressa inflammationi obnoxia est. Deligamus aūt, quibus calculus euulsus est, parua fascia, quā proxime ad inguen proposuimus: sed nunc breuiorem rectam fasciolā assuimus, extremam q; scindimus in duas partes. hæc aūt iunctura illis longe cōmodior est, q̃ quę ani causa inijcitur, siquidem glomerata fascia in orbem voluta lūbos & omne id, quod sub vmbilico est, tegit, extrema que sub vmbilico prioribus circuitibus assuitur. ex recta vero fascia quod integrum est, ad anum & inter ipsum & naturale demittitur, partes vero scissæ ad inguina attractæ in priores circuitus immittuntur: quæ vinciendi ratio, calculosis, vbi secti sunt, aptissima est.

Scissum vinculum ad scrotum. CXVII.

Linteum pro hac ipsa iunctura longum latum'ue, ab vtroq; capite in quatuor parteis diuiditur, sic, vt ab vno breuiores sint, ab altero longiores: deinde à medio versus breuiores exciditur, donec, vbi vsus requiritur, coles eo cauo excipiatur. zonam ergo inijcere primum homini oportet, tūc q; ex breuioribus partibus lintei medias duas in zonā demissas, inter se deuincire, & reliquas duas in eandem zonam coniectas pati dependere. quo facto coles per id cauum excipi debet, scrotum q; totum cōprehendi integro linteo: ex cuius partibus longioribus, duę exteriores scroto inuoluendæ sunt, ita, vt dextra sinisteriori, dexteriori sinistra ꝓcedat: deinceps in zonam demissæ eo modo, quo priores permittēdę sunt pēdere. reliquæ duæ mediæ scroto similiter iniectæ, vt dextra sinisteriori, dexteriori sinistra procedat, per summas coxas in eandem zonam demittendæ, & cum prioribus partibus pendentibus alligandæ. F G

Ex Sorano

Iunctura ad scrotum ex tribus capitibus.
CXVIII.

Vni extremæ fascię assuat altera media ad imaginē literæ T. harum, quæ transuersa est, hoīem cingat: quę recta, feratur ad scrotū, ibiq; eatenus incidat, quatenus coles suo cauo recipiat, extrema q; ad zonā alliget, vt scroti vitijs accōmodetur.

Ex Heliodoro

Fascia glomerata ad cubitum. CXIX. H

Incipit ab imo humero in vicinia cubiti, atq; in orbem circūagitur: post hæc obliqua ducit per priorem cubiti partem, qua secari venę solent: tum brachio in orbem obuoluta obliqua ad humerum reuertitur, sic, vt in priori parte cubiti X literā reprę sentet: sic autem circuit, donec tegantur, quę nuda sunt, & vbiq; à latere nodū accipiat. Illud aūt cōmune est humeri brachij alterius'ue mēbri vinciendi, ꝙ fasciæ in orbē ferri debent, cū eo vt interdum ēt obliquę procedant, quo vinculū firmius hæreat. Huius vero fasciæ extremitas vel inferioribus assuenda est, vel angustiori fasciola vincienda est: aut in duo capita scindenda, quæ ab altera membri parte nodo inter se alligentur.

Iunctura in orbem: quidam adijciunt, sub auctore Hippocrate. CXX.

Huius vinculi ratio est vt fascia super aliquod membrum pluribus circuitibus in orbē ambiat. recte autem inijcitur, vt membrum contineat, quod in suum locum restituitur: magis vero pertinet ad corporum, quæ abscesserunt glutinationē, his seruatis, quæ ad artificiosam fasciandi rationem pertinēt. Abscedentium enim ore in inferiori parte sito fascia à superiori parte deorsum procedit, vt humores excernantur, & eorum, quæ abscesserunt alterum alteri insidat, vt glutinentur: sed si vlcus superius sit, vt materia ab inferiori parte sursum sub vinculo excernatur. vbi vero abscedentia corpora transuersa sint, fascia ab ipsis circundetur versus os, vt humor emittatur.

A *Menecriti vinculum ad partes extremas.* CXXI.

Ab extremo brachio prope manum orſi, vbi faſciam ſemel in orbem duxerimus, obliquam attrahimus per primã palmæ partem: deinde per palmam ipſam circumagimus priori parti aduerſam, ita, vt ad primam palmæ partem reuertatur, prope ipſam prius X literæ ſimilitudine accepta: atque ad eandem rationem obuoluimus, dum quæ nuda ſunt, contegantur. Adhibentur autem vtiliſſime, vbi & primam palmæ partẽ, & palmam alligari neceſſe ſit.

B *Cancer.* CXXII.

Anguſtioris faſciolæ, cuius latitudo exempli cauſa digitum æquet, capite ſuper primam palmæ partem impoſito, ipſa per palmam attrahenda eſt, & ab interiori parte verſus exteriorem oblique ad pollicem adducenda: tum circa ipſum ab exteriori parte oblique porrigenda ad primam palmæ partem aduerſa parti prius iniectæ, ſic, vt ſuper exteriora pollicis X literam referat: atque ad eandem rationem eatenus voluẽda,
C vt omnia complectatur: nouiſſime que circa primam palmæ partem data, finienda eſt. Commodiſſime autem obuoluitur ad vinciendum pollicem, quẽ ἀντίχειρα vocant.

Ex Sorano

Iunctura ad primam palmæ partem. CXXIII.

Orſa à prima parte palmæ obliqua verſus palmam ducatur, deinde per palmam ipſam tranſuerſa, poſtremo in orbem circa primam palmæ partem, vt quibus hanc ipſam vincire volumus, accommodetur.

D *Vinculum oppoſitum.* CXXIIII.

A prima palmæ parte incipiens, poſt ipſam oblique circa pollicem obuoluitur: tum oblique à priori parte manus ad primam palmæ partem porrigitur, ibi que in orbem attrahitur, vt vinciendo pollici aptetur.

Vinculum, vt in palæſtra ductum. CXXV.

Adhibito vinculo oppoſito faſciam inſuper oblique prope primam palmæ partem verſus digitos circundamus, deinde in orbem circa indicem: poſt hæc oblique aduerſam parti prius iniectæ, prope primam palmæ partem attrahimus: idem que facimus circa reliquos digitos, vt illis idoneum ſit, quibus tam quod prope primam palmæ partem verſus digitos eſt, quàm quod poſt digitorum articulos, vinciri debet.

Rhombus ad medium membrum. CXXVI.

Faſciæ caput membro iniicimus, eam que ſuper id obliquam ducimus, poſt hæc in orbem, deinde aduerſam parti prius obuolutæ, atque ab altera parte in orbem, vt ad eas fracturas conferat, quibus carnis quoque vulnus acceſſit.

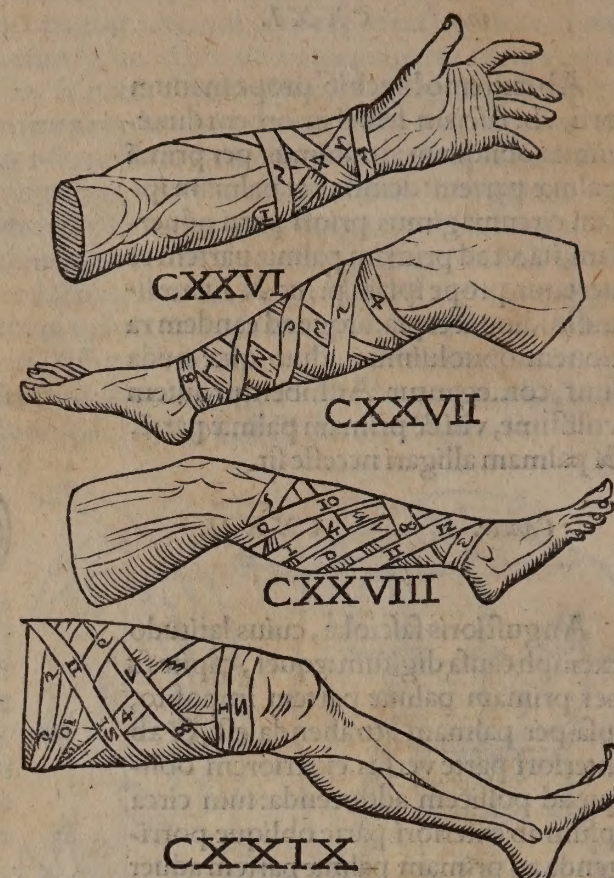
Rhombus

Rhombus multiplex ad vnicum membrum. E
CXXVII.

Super extremā vnius membri partē fascia imponit,& per ipsum æquis interuallis quasi in cochlea serpit vsq; ad alterā extremitatem: quā in orbē cōplexa, oblique circuit,& in orbē dat aduersa parti prius iniectæ, certa seruās interualla, vt iis, quæ cōprehēdit, accōmodet.

Palma habena. *CXXVIII.*

Orsa à summo membro, obliqua per mediū ad imum feratur,& in orbem circa ipsum detur: post parti prius iniectæ aduersa ad summum reuertatur,& iuxta eosdē circuitus ambiat, vt eas partes fideliter contineat, quæ recenti callo glutinatæ sunt.

Ex Heliodoro F

Rhombus æqualium crurum. *CXXIX.*

Tradita iūctura hæc est ad femur, vbi id aliqua parte vulneratum sit,& adiunctæ partes abscedāt. cuius ratio est. Ab inferiori parte vlceris fascia in orbē circuit, inde obliqua ducitur à latere vlceris:& rursus in orbē à superiori parte vlceris attrahitur: tū obliqua ad imaginē literæ X deorsum demittitur: deinceps cōuenienti interuallo bis iuxta vlcus obliqua porrigitur semel ab inferiori parte sursum, semel à superiori deorsum, ita, vt bis litera X repræsentetur,& in medio rhōbus super vlcus collocetur, quo per medium interuallum nudatum humores excernantur. Circuit autem ad eandem rationē, donec quæ nuda sunt excipiat, eo q; fit, vt quæ abscesserunt, sub vinculo, quasi sponte sua ad glutinationem veniant, nudato q; vlcere, quidquid humoris collectum est, effundatur. G

Rhombus inæqualium crurum. *CXXX.*

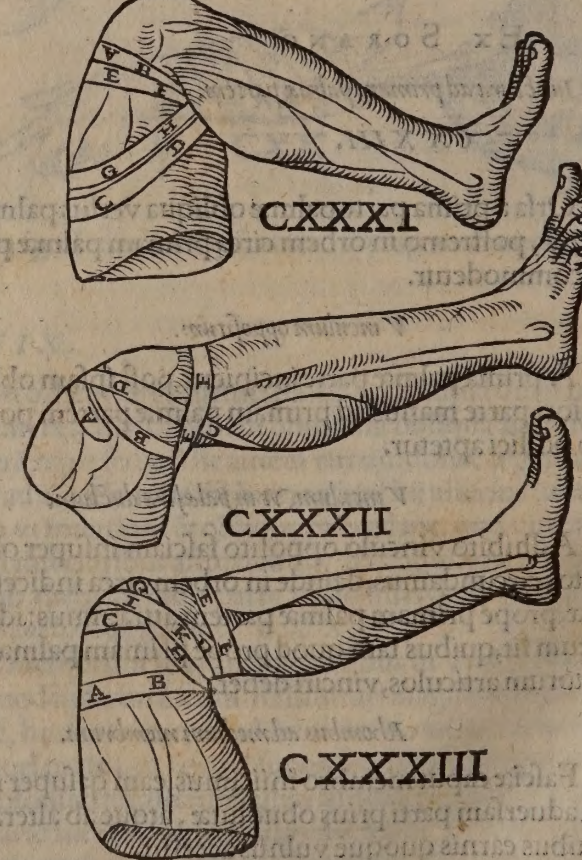
Vbi proximum vinculum inieceris, requirit quod nūc proponitur, vt fascia per vulnus feratur, etiā obliqua. Eo vsi sunt, quibus operiendi quoque vulneris consilium fuit.

Ascia. *CXXXI.*

Scribūt, qui huiusmodi iuncturā adhibuerunt, ipsam vtiliter inijci, quibus vulnerato femore proximæ partes diducunt. sic autē iniici debet. Voluēda sub vulnere fascia est in speciem asciæ sic, vt pars gibba deorsum, sima sursum spectet: deinde super vlcus iterum in speciem asciæ priori aduersæ circūagēda est, atq; ad eandem rationem attrahēda, dum quæ nuda sunt contegat, ab inferiori parte sursum,& à superiori deorsum procedēs, interdum etiā per vlcus, vt ipsum operiat. H

Vinculum à latere X literam repræsentans. *CXXXII.*

Fascia imo femori in orbē ꝑpe genu circūagimus: tū oblique ducimus, et rursus parti prius iniectæ aduersam attrahimus sic, vt à latere genu literæ X similitudinem referat, eodem q; modo circūducimus. Potissimum autem pertinet ad eos, quibus genu in alteram partem lapsum reconditum est. repræsentanda verò X litera est ab ea parte, in quā excidit.

Testudo. *CXXXIII.*

Super genu faciam tendere in orbē oportet,

A tet: inde obliquam à superiori parte deorsum per patellam demitti ad poplitẽ: ibi q; sub genu in orbem iterum circumagi, & parti prius iniectæ aduersam super patellam procedere in speciem literæ X. post hæc per poplitem & patellam in orbem circuire, atque ad eandem rationem obuolui. Conuenit autem patellæ, quomodocunque sua sede proruperit.

Ad Calcem. CXXXIIII.

Circumagenda fascia est circa talos in orbem, inde à posteriori parte ex vno latere nerui lati oblique ducenda ad alterum latus: tum circa calcẽ voluenda, ab eo'que porrigenda, atq; ad eandem rationem circũdanda. Valet autem ad calcem alligandum.

CXXXIIII CXXXV CXXXVI CXXXVII CXXXVIII

B *Ad Talos.* CXXXV.

Fascia super talos datur, inde obliqua ad superiora pedis porrigitũ: post hæc sub plantam demittitur sic, vt ad superiorem partem reuersa, X literæ similitudinem referat: alligata vero planta circumducitur in orbem. Valet, vbi vinciri talos oportet.

Spica ad Plantam. CXXXVI.

Fasciam in orbem, magnum digitum complectatur, ab eo'q; per plantam procedat circa talos: inde obli-
C qua reuertatur ad plantam sic, vt non longe à minimo digito similitudo literæ X fiat: post hæc ad superiorem partem pedis intendat, & ad eandem rationem circumeat. Maiores vinculum hoc ad magnum digitum deligandum memoriæ prodiderunt: nobis vero superuacaneum videtur digitum alligare ad plantã atque ad talos: abunde enim existimamus, si cum digito & planta pars pedis superior vinciatur, quemadmodum propositum est in digitis manus.

Ex Sorano

Calceus. CXXXVII.

Fasciam primo talis iniicimus, tum per ipsos obliquam ducimus ad plantam: ab ea'que ad alte-
D ram partem talorum obliquam attrahimus: postremo circa crus in orbem porrigimus, vt illis accommodetur, quibus deuincire talos conuenit.

Ad Calcem. CXXXVIII.

Fasciç caput sub talis iniicito, eam q; circa ipsos oblique ad plantã demittito: tum oblique circa calcem, & in orbem iuxta talos adducito, vt illis aptetur, quibus obligare calcem volumus.

Finis Galeni de Fasciis.

ORIBASIVS

ORIBASIVS DE LAQVEIS EX HERACLE

Vido Vidio Florentino interprete.

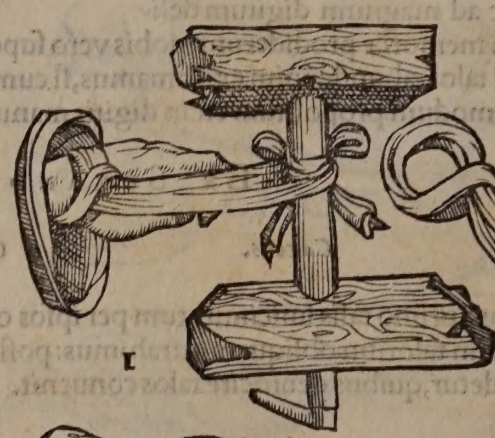
VIDIVS LECTORI

Laudatur liber de Laqueis à Galeno in libro de Fasciis, quãuis alibi quoq; mentionem faciat laqueorũ, qui hoc opere cõtinentur: refertur tamen hic liber in græco exemplo ad Oribasium auctorẽ. Quicquid est, opus vtilissimũ est, sine quo multa sunt, quæ in medicinali arte nec cõprehendi, nec præstari possunt: pertinent enim laquei non modo ad fasciandũ, sed etiã ad extendendum ossa fracta, vel suo loco mota, seu æqualiter, seu inæqualiter adhibere vim oporteat: tum ad curanda atq; alliganda mẽbra, dũ manus adhibetur.

Quæ ratio sit Laquei Attollentis.

AD attollentem habena adhibetur duplicata, cuius vtrunque caput sinistra manu continetur, sinus vero dextra prehenditur, & capitibus superiniicitur, sic, vt capita sita sint in medio sinu. quo fit, vt ex vna parte, laquei nexus feratur, capita ex altera. Habet autem hic laqueus facultatem extendendi æqualiter, pertinet que non modo ad extendendum membra, sed etiam ad cõtinendum, cum in suam sedem compelluntur: & ad figurãdum corpora, vbi quid manu fieri oportet. Recte quidem eas partes intendit, quæ binis ossibus continentur, quandocunque enim alterum vitiosum sit, sinus super ipsum, capita super integrum imponuntur: nam sinus corpori inhęrentes affectam partem vehementer distendunt: at capita, cum recedant à corpore, eam partem, quæ bene valet, vel nihil omnino intendunt, vel certe quàm minimum. G

Membris quoque cum reponuntur, aptissimus est, sicuti cubito, cum in aliquam trium partium excidit, in quas vbi prolapsus est, brachium curuum est, neque extenditur, id est in posteriorẽ, interiorem, atq; exteriorem. in quo casu laqueus ossibus brachij iuxta primam palmæ partẽ iniicitur, capita que eius sublimiora feruntur, &, vt retinacula sint, ad aliquid immobile deligantur. Ad figuranda insuper corpora, vbi manu medemur, adhibetur commodissime. in iis enim, quę iuxta anum vitia infestant, vbi tractantur, brachia poplitibus subiiciuntur, & huiusmodi habenæ attollẽtes ab brachia dantur in vicinia manus, eorum que capita ad ceruices hominis adducta, inter se vinciuntur: quoniam attollens laqueus non solum iniicitur implicitus, sed super membrum quoq; circumponitur: suspẽsa enim fascia sinus membro subiicitur, capita que eius per medium sinum traiiciuntur, ea que ratione circumpositus conficitur.

I H

2

Quo modo laqueus Nauticus debeat adhiberi. II.

Ex medio sinu duplicatæ habenæ duos item sinus facere oportet, eos q; inter se permutatos

ita

A ita collocare, vt interior extrinsecus, exterior ab interiori parte situs sit. hac enim via nexus laquei ab vna parte, capita ab altera procedunt. Est autem idoneus iis, quæ extendi inæqualiter debent. valet item ad continendas ferulas, quæ fracturis accommodantur. Iunctura nanque adhibita vnum habenæ caput sinistra manu teneatur, alterum vero per affectam partem voluatur, sic, vt vnus & alter sinus fiat, per quos reliquum habenæ caput traiiciatur, vt ab ea parte, quæ in nos spectat, versus contrariam porrectum sinistra rursus contineatur. quo iniecto ferulæ in sinus demissæ ad vitiosum membrum dentur, capita'que attrahantur, & inter se alligentur, vt ferulas teneant. Valet item ad cubitum sustinendum, non secus atque ad intentionem, aut ad ferulas continendas: imponitur enim, implicatur'que ad cubitum suspendendum, vbi lata fascia non est. in quo casu sinus ita inter se diducendi sunt, vt alter prope cubitum sit, iuxta manum alter: capita vero ad ceruicem adducenda sunt, ibi'que nodo inter se deliganda.

Laqueus Χιαστὸς quo modo implicetur. III.

B

Ad χιαστὸν habena duplicanda est, cuius vtrumque caput sinistra manu continendum: sinus vero dextra prehensus conuertendus est, sic, vt capita ad similitudinem literæ X aduersa inter se sint, inde enim nomen habuit χιαστὸς. quo facto sinus capitibus X literam referentibus superiniiciendus, quodq; ex his subiectum est, per medium sinum attrahendum. Eo'que fit, vt medius laquei nexus appareat:
C à lateribus vero, hinc sinus vnus, inde duo capita se ostendant. Valet autem, vbi oportet inæqualiter distendere.

3
4

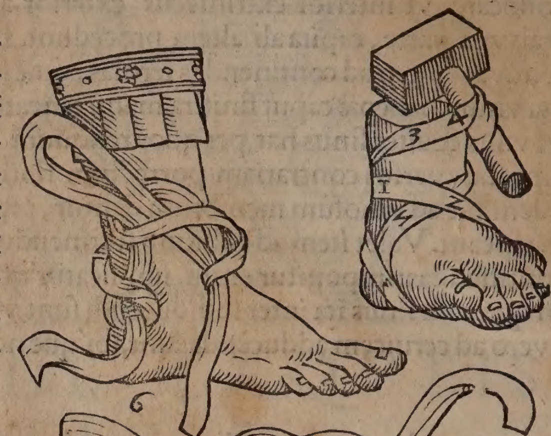
Pastoralis laqueus, qui & Sandalius dicitur, quo modo iniiciatur. IIII.

Pastoralis, dictus à quibusdam Sandalius, cum eo implicatur, quem χιαστὸν nominauimus, hic siquidem primo est adhibendus, vt Sandalius fiat: quo iniecto si-
D nus eius dependens attrahi debet ab inferiori parte sursum, per medium eius sinus, qui contra capita situs est: sic enim ab vna parte laquei nexus, ab altera capita collocantur. in nexu vero terni sinus, duo scilicet à lateribus, tertius in medio conspiciuntur. Adhibetur autem commodissime ad talum prolapsum, vbi reponitur. vnus enim sinus à posteriori parte tali super latum neruum datur, à priori alter ad partẽ pedis superiorem, medius, hoc est tertius, plantæ subiicitur. quo facto capita ad id vinciũtur, quo extendendi causa vtimur. Neque talo duntaxat conuenit, sed maxillæ, quæ excidit, vbi in suam sedem compellitur. vnus enim sinus ad frontem hominis, alter ad occipitium datur, medius per os procedit vtrinque sub malis: capita vero per tempora ad ægri caput ferũtur, ac siue vt retinacula sint, siue vt à superiori parte extendant, ibi inter se vinciuntur.

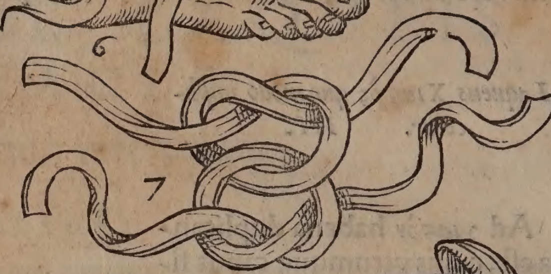
Draco

Draco laqueus, qua via iniiciatur. V. E

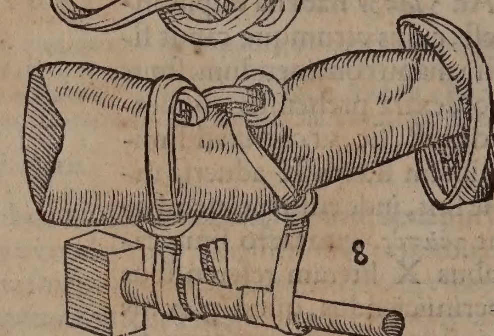
Ad laqueum draconē media habena à posteriori parte tali, incipiat iuxta latum neruum: capita vero versus priorem ferantur ad superiorē partem pedis, vbi X literæ similitudine accepta, ad plantam porrigantur, & rursus inter se aduersa eandem literam repræsentent: post hæc circa talum, vel ab inferiori parte sursum, vel à superiori deorsum circundentur: tum deligentur ad id, cuius opera ad extendendum vtimur. Facit autem hic laqueus ad talum suo loco motum, vbi reconditur.

Qua ratione is laqueus adhibeatur, quem Simplicem nodum dixerunt. VI.

Laqueus, cui nomē est simplex nodus, à quibusdā Perineos appellat. Quōcunq; autē vocetur, eius rō est. Habena simplicē nodū accipiat, eiusdē q; sinus attrahat, capita vero depēdeant: deinde membrū, quod reponere opus est, inter superiores sinus collocādū: tū alter sinus in alterum insitus, ad capita ducēdus, cōi q; nodo cū capitibus ad id vinciēdus, qđ ad intēdendum adhibemus. Habet aūt inęqualē extēdendi facultatē. F

Lupus laqueus quo modo nectatur. VII.

Duæ habenæ iustę longitudinis duplicentur sic, vt capita ab eadē parte collocētur: sinus inter se aduersi sint: tū capita, quę ab īferiori parte, sursum, quę à superiori, deorsum vellant, sic, vt medius laquei nexus, vtrinque vero bina capita se ostēdant. Habet autē vim extēdendi æqualiter: pertinet q; nō modo ad ossiū, quæ restituuntur, intentionē, sed in herniæ curatione ad mēbranā abdominis adstringēdam: item ad vincienda venarū capita sanguinē fundentia. Nos autē in sinus coniicere linea simplicia cōsueuimus, quæ cōi medicorum vocabulo, ꝙ relaxēt, σχαστηρίαι dicuntur. neq; hæc ipsa temere adiiciuntur, sed vt, vbi quæ arctata sunt, remittere volumus, per lina id præstemus, & non per capita. G

Nodi Herculei ratio. VIII.

Ad nodum Herculeū, habenā adhibere oportet, quæ duos nodos accipiat inter se distantes, quo fit, vt Herculeus nodus vtrinq; se ostendat, hinc autem sinus, inde vero sint capita duo. Valet, vbi ęqualiter intendere consilium est. Quod si sinus, qui contra capita est, medius incidatur, à lupo laqueo non differet. H

Simplex Charchesius qua via implicetur. IX.

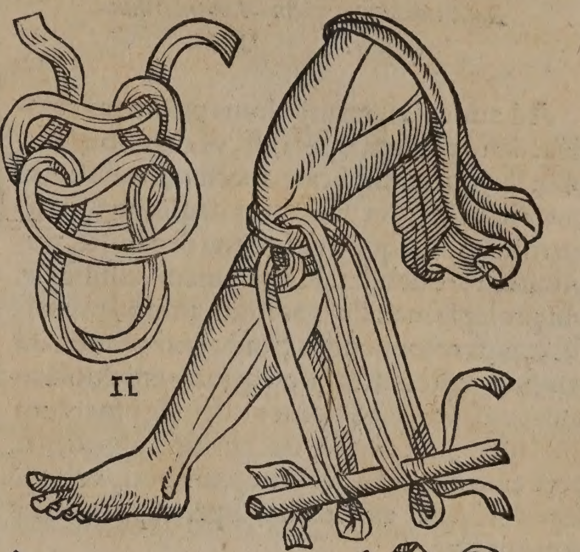
Ad simplicē charchesiū, q vim habet extēdendi æqualiter, duplicari habena debet, capitáque eius sinistra manu contineri: sinus vero dextra sursum cōuersus supimponi capitibus, quę media opus est aduersa inter se collocare in speciem X literæ. eo facto sinus capitibus iniectus à superiori parte deorsum attrahatur, per mediū eius partis, qua X literæ fuit accepta similitudo: sic enim laquei nexus medius apparet, ab vno latere sinus vnus, ab altero duo capita.

Duplex Charchesius quo modo implicetur. X.

Duplex charchesius æqualiter distēdit, ac simplici longe est efficacior. eius autē ratio est. Habenam prehēdimus duplicatam, capita q; leua cōtinentes, sinū patimur dependere. tū ex capitibus, quæ cōtra sinū sunt, alterū duplicamus, sic, vt paruus sinus fiat, quē in sinistra manu ponimus, alterum

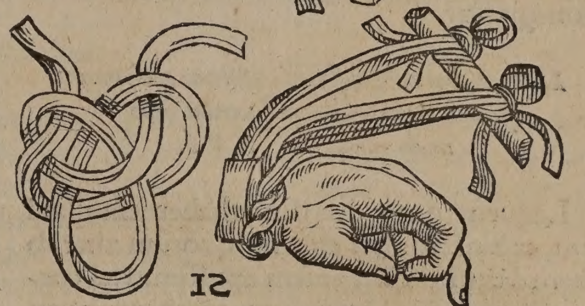
A terum per ſinum traiicimus: deinde nexum per ſinus conuertimus, et in ſiniſtra collocamus. quo facto, ex capite, quod cõtra ſinum eſt, rurſus alterum ſinum efficimus, quem nexui adiungimus. poſtremo pendentem ſinum per medium nexum trahimus, ab inferiori parte ſurſum. quo fit, vt ab vno latere ſint duo capita, ab altero vnus ſinus, quibus laquei nexus medius interiiciatur.

Duplex Charcheſius, quõ ex ſimplici fiat. XI.

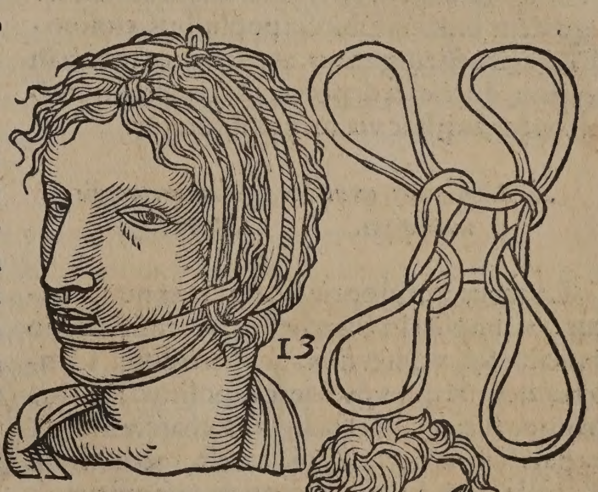
Cum duplex charcheſius varie conſueuerit implicari, ſiquidem per ſe interdum, interdũ fit ex ſimplici, non nunquã conficitur circũponendo, ſupra demõſtratũ eſt, quo modo per ſe iniiciatur: nunc qua ratione ex ſimplici fiat, exponemus. Adhibere igitur primo ſimplicem charcheſium oportet, ſinus q; alterum ab altero diducere: deinde eum, qui ſubiectus eſt, in ſuperiorem coniicere, & ſimiliter vtrunque diducere, ac per ſpacium, quod ipſis medium interiicitur,
B ſinum qui cõtra capita eſt, ab inferiori parte ſurſum attrahere. ſic enim rurſus laquei nexus medium ſe ſe oſtendit, hinc vnus ſinus, inde bina capita conſpiciuntur.

Duplex Charcheſius, quo modo implicetur circumponendo. XII.

Quoniã vehementi validorum corporũ intentione, laquei capita, ex vna parte ſępius rumpuntur, ante perfectã intentionẽ, ne cogamur intendentis adhuc laquei capita relaxare, charcheſium circumponimus. Tenentes igitur ſiniſtra manu caput, circa membrum reſtituendum tres ſinus efficimus inter ſe diſtantes ita, vt ex his quod ſatis eſt, dependeat: poſt hęc primum ſinum in poſtremum demittimus, & ſemel aut
C iterum eos conuertimus, per quos medium ſinum rurſus attrahimus. quo fit, vt circa membrum laquei nexus, ab vno latere vnus ſinus, ab altero duo capita ſe oſtendant.

Plinthij, quod alioquin Quadruplex circulus dicitur, quæ ratio ſit. XIII.

Ad Plinthiũ laqueũ, adhibetˀ habena circulũ repreſentans. i. ſine capitibus. Hæc ab interiori parte manus, pollicibus minimis q; digitis circũdatˀ, nec nõ vtriq; indici, vt ſinus in vtraq; manu terni ſint, vnus circa minimũ digitum, circa indicẽ alter, tertius ſup pollicẽ. poſt hęc, ſinus, in quos inſiti pollices ſunt, ad proximos minimis trãſferuntˀ, tũ ad indices, qui minimis iniecti fuerũt, deinde ſinus, in quos indices demiſſi poſtre
D mo erant: medij à pollice à ſuperiori parte deorſum velluntˀ, ſic q; ab vno latere duo ſinus, totidem ab altero, mediũ inter hos laquei nexus ad rhõbi ſimilitudinẽ conſpectui ſubiiciuntˀ. Habet aũt æqualẽ intẽdendi facultatẽ, & nõ ſolum ad intẽtionẽ, ſed vr̃ ad menti quoq; fracti cõpoſitionẽ pertinere. nam mentũ ipſum ſub fractura aliqñ peruerſum, in laquei complexũ, rhombum referentẽ inſeritur ab exteriori parte: ſinus vero p malas, parteis q; ſuperiores, ad ſummum caput feruntur, atq; ibi inter ſe deligantur.

Laqueus Epangylotus (ita enim appellatur, quoniã ſinus ſuper ſinũ iniicitur) qua via inſeri poßit. XIIII.

Ad Epangylotum, vnũ habenæ caput, inte. ſiniſtræ manus pollicem & indicẽ collocamur eã q; extrinſecus vltra primã palmæ partẽ adducimus: inde per palmã ipſam, datã inter pollicem & indicẽ

& indicem vtriusq; manus attrahimus, post hæc inter minimum & proximum digitum demitti- E mus. eo facto habenæ caput dextra manu sursum vellimus, extremã q; partem inter minimum ac proximũ digitum tenemus. quo fit, vt duo sinus efficiantur, inter quos attractus nodus apparet. Facit autem ad corpora figuranda, vbi manu curatio adhibetur: inter sinus enim vtraque manu hominis coniecta, reliquis habenæ partibus totum corpus firmiter continetur.

Ratio eius laquei, quem Auriculas nuncupant. XV.

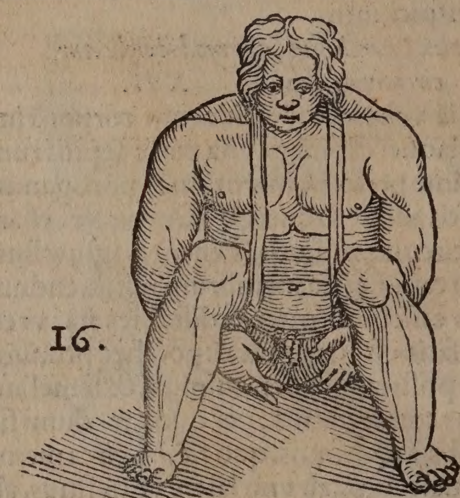
15.

F

Ad auriculas, epangylotus primo iniiciendus. danda autem opera est, vt alter sinus amplior sit, quem implicare oportet ad modum laquei chiasti, sic, vt duo sinus oculis exponantur: inter quos, quod ex habena dependet, duplicatum se ostendat. Recte autem adhibetur, vbi prolapsa maxilla reponitur, tum ad processus capitis recondendos. Sinus enim dantur ad tempora ægrotantis, quod q; inter eos duplicatum conspicitur, ad frontem: deinde vinculum illud iniicitur, quod leporẽ auritum appellant: postremo auriculæ, vel vt contineant, vel vtrã superiori parte extendant, super caput offensi porriguntur.

Laqueus duos habens sinus (quem non nulli minus proprie Strangulantem dixerunt) quo modo iniciatur. XVI.

16.

G

Laqueus, quem duos sinus habentem appellant, ex binis constat chiastis, quorum alter ab altero diducitur. Est autem aptissimus ad corpora figuranda, vbi vitia iuxta anum curantur: siquidem brachia subiecta poplitibus, eiusmodi laqueis adstringuntur: at pars, quæ media inter sinus duplicata depẽdet, ad ceruicem hominis fertur, atq; hac via corpus figuratur.

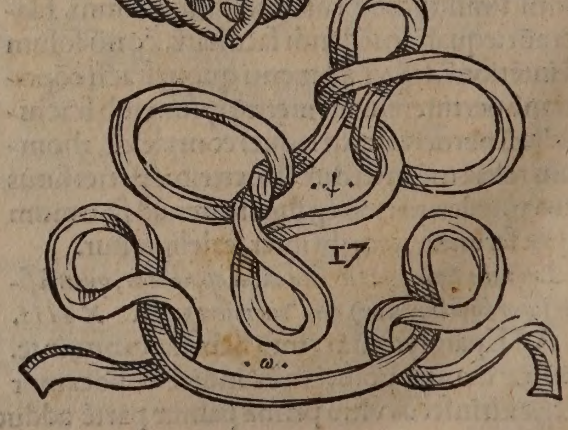
.✝. Ratio laquei, quem Strangulantem proprie nuncupant. XVII.

H

Laqueus, qui proprie strangulans nuncupatur, ex simplici fit charchesio, hic enim primo iniicitur sic, vt alter sinus ab altero distet. Confert autem ad quos proxime expositus. Brachia nanque rursus coniecta in sinus coarctantur, & ea pars habenæ, quæ duplicata est, media similiter collocatur, in eam q; ceruices inseruntur.

.ω. Quo modo adhibeatur laqueus Ὑπέρβατος, id enim nomen traxit ex eo quòd supra feratur. XVIII.

Hyperbatus fit ex laqueo Nautico, siquidem in hunc primo implicitum brachia inseri debent, sinus'que inter se diduci, & capita ad ceruices deligari.

Laquei igitur, quorum expeditissima comprehensio est, huiusmodi sunt.

Finis Oribasii de Laqueis.

ORIBASIVS EX HELIODORO

DE MACHINAMENTIS

Vido Vidio Florentino interprete

VIDIVS LECTORI

Machinamentis non ſolum vtuntur architecti, ſed medici etiam, cum his robuſtiora membra vtiliter, & quantum fieri poteſt, ſine dolore extẽdant, vbi luxatis vel fractis medentur. Hæc ab Oribaſio collecta ſunt ex Hippocrate, Galeno, atq; aliis auctoribus, vt patet, vbi ſingulorum vſus & ſtructura exponitur: ſed præter vtilitatem, quã in curatione exhibent, multos aperiunt in medicina locos, qui ſine his omnino ſunt incomprehenſibiles. Quanquam in hoc libro machinamenta aliqua deſunt, quæ auctor inter initia commemorauit, vbi vniuerſam machinamentorum rationem recenſet: ſed optime nobiſcum agitur, quando non omnia interierunt.

Quibus modis Luxata reſtituantur. I.

LVxata in ſuam ſedem tribus generalibus modis collocantur, quibus alij ferè omnes continentur. Vnus vocatur Palæſtricus, ad quem ferè ſolas manus admouemus: atq; hic, vtpote imbecillis, aptatur ad mollia corpora, muliebria nimirum & puerilia, tum ad maſcula, quæ illis robuſtiora ſunt, modo recẽs vitium fuerit. Alter Methodicus dicitur, G ad quem inſtrumenta adhibemus, quorum vſus in communi vita eſt: hic omnibus idoneus eſt, pueris, fœminis, maſculis iã robuſtioribus, & corpori iuuenili, atque iis luxatis, quæ iam vetuſta ſunt. Tertius reponendi modus, qui per organa eſt, maius momentum habet: valet enim ad prolapſa, vbi malum diutius trahitur: valet ad corpora athletarum: præterea quæcunque prolapſa curationem recipiunt, & ſub methodico curari nequeunt, omnia organorum opera reponuntur.

De Organorum Differentiis. II.

ORganorum medicinalium differentiæ in vniuerſum, & quaſi generales, ſummum (vt alij ſentiunt) ternæ habent, alia enim tractoria ſunt, alia machinamẽta, alia quæ erecta collocantur: nobis autem placet nõ nulla tractoria eſſe, non nulla machinamenta, non nulla quæ erecta, non nulla quæ plana collocantur. Tractoria ſunt, quæ, cum parua breui q; ſint ſtructura, extendendi duntaxat facultatem habent. hæc vt ſuo munere fungantur, aduentitia quædam poſtulant, vt ſcamnum, lectũ, ſcalam, eo ꝙ per ſe vſui eſſe minime poſſint: quocirca & alligata, & in plano ſita D nuncupantur. nam, vbi in agro, aut ſolitudine quapiam, quæ ſuo loco mota ſunt, reponimus, ac neq; ſcamni, neq; lecti, neq; ſcalæ copia eſt, aliquid in ſolum defigimus, ad quod tractorium organum alligemus. Machinamenta ſunt organa tractoriis ampliora, minora tamen aliis, quæ nõ modo intentionem, ſed impulſum quoq; pollicentur: ac præcipue quorundam membrorum gratia comparantur. Erecta organa ſublimiorem ſtructuram habent, & non ſolum ad extẽdendum valent, ſed etiam ad impellendum. Porrò autem plana organa ſunt, quorum humilis ſtructura eſt. ex his conſtant, quæ & extendendi & impellendi vim habent, ita, vt homine illis inſidente, recondi, quod elapſum eſt, poſſit. reperiuntur etiam in his quædam propria ſtructuræ diſcrimina.

Ex qua Materia ſtruantur Organa. III.

BAſis, crura, latera, tranſuerſaria, cubiti, teſtudines, adiuncta crura, hæc omnia, quæ in organis ampliora expediuntur, ex robuſtiori materia conficienda ſunt, vt puta ilignea, vel fraxinea, quæ ſecundas obtinet. Oportet autem ea de cauſa validiſſimam eſſe organorum materiam, vt vim queant in condendis articulis ſuſtinere, quod in iis potiſſimum organis requiritur, quæ erecta collocantur. Vertebræ, radices, claui, vnci, catenulæ, vectes, omnia quecunq; exigua ſunt, quæ q; plus efficiunt, ærea vel ferrea comparentur, vt quod ſtructurę exiguitas detrahit, materiæ firmitas reſtituat. Aliquando autem quæſitum eſt, ferreà ne, an ænea ſumi debeant. inquiunt, qui

ferro æs præferunt, hoc leuius esse & facilius tractari, minus q; rubiginem trahere quàm ferrum: E
contra, qui æri ferrum anteponunt, validiorem huius materiam laudant, ære enim efficacius robustius q; ferrum est. atqui de ferro conuenit firmius esse, sed superuacuum est eximium robur, vbi eius nullus est vsus, cum liceat hæc ex ære fabricare, quod mollius est, & satis roboris habet. licet tamen & ex ferro. Quod si ex ære fiant, sumatur id, quod ducitur, nam, quod conflatur, facilius rumpitur, comminuitur q; ita, vt præstet ex ferro hæc parare, quàm ex fuso ære. Sed quoniam ferrum cito rubigine obducitur, idcirco aliquot interpositis diebus subinde pingui aliquo inungendum: ac, ne rubiginem sentiat, manu perfricandum. At dicet quis, si ferrum neglectum rubigine corrumpatur, id culpa domini ipsius organi fieri.

Ex quibus Partibus Organa constent, & quis sit earum vsus. IIII.

Continetur omne organum non omnibus, sed quibusdam ex iis, quæ numerabo, nempe basi, cruribus, transuersariis, cubitis, axibus, regulis, testudinibus, cochleis, tympanis, clauis, manubriolis ductariis, vectibus, baculis versantibus, obicibus, cuneis, item lunatis lignis, orbiculis, trochleis, fossis, operculis, vertebris, fibulis, radicibus, vncis catenis, forficibus, sedilibus, priapiscis, ad hæc cochlea fœmina, quæ græce περικόχλιον appellatur, cuneolis, chiniscis, columbariis, ergata. hæc ferè sunt, quibus organa componuntur, quorum vsus sigillatim iam nunc exponendus nobis est. F Basis ad id potissimum struitur, vt super eam erecta organa statuantur. Crura in organis & latera dicuntur, in iis, quæ erecta collocantur, propriè crura, minus propriè latera: sed in tractoriis propriè latera dicũtur, minus propriè crura. hæc ferè in organis statuuntur, vt ipsorum machinationes contineant: propriè autem in organis erectis crura rectè commodeque dimensa ad illam pertinent condendi rationem, quæ excitãdo præstatur. Transuersaria, quæ διαπήγματα dicuntur, vt græcum nomen indicat, ad crurum laterum q; compaginem fiunt, ad quẽ vsum primo præcipue q; destinantur: huc accedit, quod machinationes quoq; sustinent, vt puta trochleas, cubitos, atq; alia quædam. Cubiti ad eum vsum in organis cõparantur, vt per ipsos, quæ suo loco mota sunt, à superiori parte extenta reponantur, quemadmodum videre licet in organis Fabri atq; Andreæ: in quibus cubiti per superius transuersarium demissi in testudinem figuntur, vt hac elata, quæ prolapsa sunt à superiori parte intenta recondantur. latæ cubitorum summitates alæ ab architectis dicuntur, imæ vero partes quadratæ, calces. hi ergo propriè cubiti nominantur, sed quidam vocabulo abutuntur. Spathæ impellendo sunt idoneæ: ea autem spatha, quæ in Fabri atq; Andreæ machinamento est, vtimur, vbi extrahendo impellimus ad femur in posteriorem partem erumpens. sunt & aliæ spathæ in quibusdam organis, ad alios impellendi modos G fabricatæ. Radices & fibulæ complures vsus in organis præstant: primo enim radix & fibula in organo Fabri spatham distinent ad testudinem. est quidem in testudine radix, spatha vero, qua parte quadrata est, medium habet cauum, in quod radix eadem inditur: deinde fibula continendi causa, in spatham ac radicem pertusam inseritur. propriè radices ad id fiunt, vt recipere vncos possint, & alios effectus præstare: sed fibulæ item gratia est, quod machinationes immobiles seruat, vt puta axes. Catenæ eò pertinent, vt fibulæ ex ipsis suspendantur, quo seruentur in organis, neq; decidant. Vnci adiiciuntur, ne mobiles machinationes moueãtur, veluti axes: quoue in radices coniecti quædam organorum machinamenta sistant. Per vertebras (quas græci στροφώματα dicunt) ferè id efficimus, vt quædam organa immobilia moueantur, sicuti crura organi Andreæ. crura enim in organo transuersa secta, vertebris fibulis q; continentur, vt organo modo erecto, modo per vertebras inclinato, circumducendo impellamus. ad exemplum huius structuræ organi Andreæ Plinthii crura prope basim secta sunt, rursus q; vertebris continentur, vt organũ modo erigatur modo per vertebras motum, adiunctis cruribus innitatur, vsum q; illius organi præstet, quod planum collocatur. hi sunt effectus vertebrarum in organis. Axes ad corporũ ductionem, hoc est intentionem spectant: quorum quidam ab vna parte ad alteram penetrant, ac per se H mouentur: quidam latent, & per alias machinationes conuertuntur. penetrat axis in Plinthio Nilei, & in scamno Hippocratis: latet in Apellidis organo, quod, quia per tres funes circumuoluitur, trispastum appellatur, & in Nymphodori glossocomo. penetrantes igitur axes per se manibus conuertuntur, latentes aũt per alias quasdam machinationes, exempli causa in Nymphodori glossocomo per tympanũ & cochleã ad lentis imaginẽ fabricatã, in trispasto per funes alligatos. Ad clauos, qui in axibus infiguntur, funes alligant, vel habenæ, atq; huiusmodi alia ad extendendum pertinẽtia. Manubriola ductaria, bacula versantia, & vectes, oẽs hæ machinationes ad axiũ cochlearum q; versationes statuunt. primas occupant manubriola ductaria, secũdas vectes, quibus minus efficacia sunt bacula versantia: pleraq; enim ex ipsis exigua cũ sint, vna manu conuertunt. Chinisci, cuiusmodi sunt in lyra, excogitati sunt ad axes cõtinẽdos. vbi enĩ fibulæ nõ sint, qd poterit aliud vtilius inueniri: quod enim ad vim ptinet, vsum habẽt fibularũ: decoris aũt causa, in sculpta habent anserina capita lignea. Statuunt in organis Phliæ, vt ab vno latere ad alterũ penetrantes axes cõtineant, cuiusmodi sunt in scãno Hippocratis, & in nostro. Est & alia media phlia in organo Hippocratis ad similitudinẽ literæ Π, eo nomine fabricata, vt ad eã impellendi rõnem, quæ extrahendo fit, vbi femur excidit, accõmodetur. Trochleæ in organis collocantur, vt funes libere

A libere duci possint, veluti in organo Fabri, quod duplicem cochleam, qua testudo mouetur, in superiori transuersario cõtinet. in nostro quoq; organo rursus trochleæ sunt, quę per inditos funes, axes attollũt. Verũ trochleæ ferè ad id fiunt, vt axes & habenæ celeriter ducãtur, simul q; vt ad intentionem, quæ alio intercedente motu fit, accommodentur. Orbiculi struuntur ad trochlearum motionem, quæ per se sunt immobiles: collocantur aũt in medio earum, quemadmodum in Demosthenis ἀστράβῃ, & ad funes continẽdos, vt in trispasto Apellidis. Cuneus præsertim paratur ad humeri caput in alã prolapsum, ac deinceps ad alios quoq; vsus. At lunatũ lignũ prodest, vbi humeri caput in priorẽ aut posteriorem partẽ excidit. Est aũt Polus lignum infixũ superioribus crurũ extremitatibus in organo Philistionis. luxato enim humeri capite brachiũ extẽdit, polus q; obiicit ad hominis ceruices. Epipoma vero, quod & Epipigma dicit, est Π figura in ligno insculpta, in quã coniicitur Π inuersum: qualis conspicitur in eo organo, quod Hermes dicitur. fit aũt hoc, ne ab Hermis vultu corpora terãtur, vt in organi cõpactione ostendemus. Καλάθιον vero et Σκιθάλιον cõiter parata sunt, vt epipigma ferãt. Est quidẽ Σκιθάλιον lignũ sex digitorũ in medio hebes. Καλάθιον vero lignũ sex digitorũ rotundũ, quod angustiori basi nititur, et quassillo simile est. Sunt & in organis quædã colũbaria insculpta ad similitudinẽ columbarum, quæ ornãdi cau-
B sa facta sunt, atq; ad id ẽt, vt aliud ferant epipigma. Tympanis hæc gratia est, quod quædã organorum machinationes, quæ maximũ vsum præstant, per ipsa paulatim mouent, vt axes & cochleæ. est aũt Tympanum rotunda machinatio dentata. At Delphines dentibus inclusi, machinationes motu prohibẽt, ꝙ vnci quoq; efficiũt. Testudines in organis ad id collocatæ sunt, vt corpora, quę restituunt, paulatim, & minime cõcussa extẽdantur. quẽadmodũ enim testudines animalia lento gradu procedũt, ita machinationes, qbus illa referunt. Porrò aũt ex testudinibus nõ nullæ trãsuersariis similes sunt, alię oblõgę, aliæ cubi speciẽ repręsentant. transuersarijs similes sunt, in organo Andreę, Fabri'ue: oblõgę in quadrata colũna, q̃ appellat Hermes: cubũ referũt in rotũda colũna Eraclidæ Ephesij. Pręterea testudinũ aliæ cubitos & spathã attollũt, aliæ cuneatã & lunatã appendicẽ, q̃dã nihil attollũt, sed solũ sunt ad extẽdendũ inuẽtæ. cubitos attollit testudo, q̃ sursum fert, in organo Andreę: cubitos & spathã testudo, q̃ est in organo Fabri: cuneata et lunata appẽdix ea testudine excitat, quæ in Herme est: nihil attollit, sed solũmodo extẽdendo est, ea testudo, q̃ in rotunda columna Eraclidæ Ephesij collocat, similiter & quę deorsum fert in organo Andreæ. Alę aũt & dracones fibulæ q; infixę clauorũ vsum præstant: proprie aũt dracones, quod ad materiam pertinet, in vicem manubrioli ductarij fabricantur. Qm̃ vero testudines plerũq; à cochleis mo-
C uentur, proximũ est, vt cochlearũ structurã, atq; vsum exponã. comparantur ergo cochleæ in organis, ad alias machinationes impellendas, puta tympana & testudines, quo paulatim & nulla ratione cõcutiendo extẽdant. Cochlearũ, quædam quadratæ sunt, quædam ad imaginẽ lentis: quæ figuræ nomen inuenerunt, relatæ ad capreolos, at non ad structurã scapi, quælibet enim cochlea rotũda est ad tornũ rotundata. Differunt cochleæ capreolis, ꝙ aliæ quadratæ, aliæ ad lentis imaginem dicũtur. quadrata cochlea est, quæ capreolos habet quadratos, atq; ex iis non solũ quod prominet, sed ẽt quod cauum est, cuiusmodi cochleas videmus in organo Andreæ: quæ in lentis speciẽ sunt, id capreoli, quod cauũ est alte angustũ habent, latũ vero in summo, cõtra quod prominet à basi latũ vertice ipso tenuat. similis aũt est huiusmodi capreolus lẽticulæ dimidiatæ, à qua figura cochlea hæc ad imaginẽ lentis dicta est. Cochleæ igiť tam quadratę, q̃ ad imaginẽ lentis, ad motionem diuersarũ machinationũ statuunť. quadratæ enim testudines cõpellũt: quæ sunt ad imaginẽ lentis primò quidem tympana, interdum etiã testudines in iis, quæ pericochlia nuncupantur.

Qua ratione Quadrata Cochlea testudinem moueat. V.

DEmus testudines esse ita fabricatas, quẽadmodũ in organo Andreæ, quarũ singulæ pertusæ sint, atq; in id cauũ cochleæ demissæ: ab interiori aũt parte caui ferrea vel ęnea lamina testu-
D dini infixa sit, quæ quidẽ lamina dens nũcupatur. hic igiť dens testudinis, in cochleæ capreolo includitur. quo fit, vt in quadã cochleæ cõuersione, lamina, quæ dens nũcupať, testudini infixa, atq; in cauo capreoli contenta testudinẽ moueat. Præterea ex iis ipsis cochleis quadratis alia simplex est alia duplex: simplex, cochlea est, quæ vno duntaxat capreolo est excauata, vnam q; testudinem impellit: in duplici, bini secti sunt capreoli, hæc & binas testudines mouet, qualis cochlea reperiť in magno Andreæ organo, quod Plinthium nũcupatur. excauatum enim lignum est à medio ad transuersaria capreolis inter se aduersis, ita, vt quadam cochleæ conuersione orsæ testudines, vel à medio versus transuersaria, vel à transuersariis versus medium impellantur. est & alia cochlea duplex in eo, quod κηρύκιον appellatur, excauata à summo principio vsq; ad extremum aduersis capreolis, quæ rursus duas testudines mouet, quẽadmodũ in ipsa organi structura videmus. At cochlea ad imaginẽ lentis tympanum mouet, siquidẽ capreoli cochleæ, tympani dentibus insiti, machinationẽ conuertunt: quẽadmodũ cochlea, quæ baculo versante, vel manubriolo ductario conuertiť in tympani dentes cõueniẽs machinationẽ mouet: mouet interdũ eadẽ cochlea testudinẽ, sed nõ amplius ꝑ dentẽ, quemadmodũ quadrata, verũ in fœmina cochlea cõtenta, quæ in ipsa testudine struitur: qm̃ testudinis cauum, in quod cochlea demittitur, excisos habet capreolos aduersos iis, qui sunt in cochlea lentis formam referente, sic, vt id, quod prominet ex capreolis cochleæ

lentẽ referẽtis,in cauo capreoli fœminę cochleę recipiaȓ: quod q́ȝ cauũ eſt in capreolis cochleę,id, E
quod extat ex capreolo,cochleæ fœminæ capreolis admittat. Accidit aũt in cochleæ cõuerſione,
vt teſtudo modo ſurſum moueaȓ,modo deorſum,cũ cochlea in ipſius capreolis voluatur. Huiuſ-
modi ſtructurę plurimę adhibenȓ ad organa,quæ plana collocanȓ: ad id enim fabricanȓ, vt hoĩes,
q̃bus luxata reſtituunȓ,inclinatis organis inſidãt: organa enĩ quę plana collocanȓ: ita parata ſunt,
vt ęgris ſup̱ ipſa,vel ſedẽtibus,vel cubãtibus,luxata reponanȓ.Priapiſcus, q̱ & ſtiliſcus & ſcalmus
nuncupatur,in quolibet organo,quod planũ colloceȓ,ſtatuitur.fit aũt ea de cauſa,vt ei parti, quæ
inter anum & naturale eſt,obex ſit,vbi,quę prolapſa ſunt,reſtituuntur.eſt igitur Priapiſcus lignũ
octo digitorũ,magna ex parte rotundũ,ab eo,quod ſupereſt quadratũ, ſic vt quadrata ipſius pars
cõiiciaȓ in cauũ,ad literę Π ſimilitudinẽ quadratũ,ĩ organo,q̃d planũ collocaȓ: reliqua vero pars,
quę extat,inter anũ & naturale obiiciaȓ. Cõfigiȓ aũt in trãſuerſariũ Π ferreũ, vt firmiter priapiſcũ
contineat.ſed in noſtro organo videre licet magnũ Π ferreũ ad aliũ vſum cõparatũ, nẽpe ad gib-
bã ſpinã per preſſum impellendã.Opercula in organis parãtur,vt machinationes ſub ipſis occul-
tenȓ,ne,ſi abſq́ȝ operculo fuerint,idiotis pateant. Anuli adhibẽtur ad organa tractoria, vt alligari
poſſint: ad alia vero,vt machinationes cõtineãt,quẽadmodũ in Menecriti Bucranio, vbi axis cõ
tineȓ,atq́ȝ eadẽ de cauſa in aliis organis. Forfices in organis arcte trãſuerſaria cũ cruribus iungũt, F
ad hũc enim vſum infixas forfices ęneas inuenimus. Adiũcta crura id efficiũt,vt organa,q̃ erecta
collocãtur,illis innixa inclinata q́ȝ eundẽ vſum p̃ſtent,ac ſi plana ſtatuerenȓ. Prefatus,ex q̃bus oĩa
organa parenȓ,& quorſum ſingulę ipſorũ machinatiões ſpectẽt,declarabo in ſequẽtibus, quę nã
ex organis immota,ſuo munere funganȓ,& quę mota: tũ ex iis,quæ mouenȓ,quę nã ſuo loco ma
neant,q̃ locũ mutẽt,dũ mouẽtur: rurſus ex iis,quę immobilia ſunt,quæ p̱petuo & vbiq́ȝ ĩmobilia
maneãt,quę eximi poſſint,ad alios quoq́ȝ vſus idonea. Hæc itaq́ȝ immobilia ſunt ĩ organis, baſis,
crura,latera,trãſuerſaria,cuneata & lunata appendix,ſedile,priapiſci, atq́ȝ alia cõplura. Vſui ſunt,
cũ mouenȓ,vertebrę,vnci,axes,tympana,cubiti,cochleæ,teſtudines, atq́ȝ huius generis plurima.
Mouẽtur in eodẽ loco manẽtia, vertebrę,vnci,tympana,cochleę,pleriq́ȝ axes. Locũ mutãt teſtu-
dines,cubiti.Eorũ,quæ in organis immobilia ſunt,quædã ſemp̱ & vbiq́ȝ immobilia ſunt, quædã
& eximi,& inſeri poſſunt: ſemper quidẽ immobilia manent,baſis,crura,latera, tranſuerſaria,radi
ces,ſedilia,lunata appẽdix: extrahi poſſunt in quibuſdam organis,quamuis immobilia ſint, tum
cunei,tum priapiſci,qui ad alios quoq́ȝ vſus facti extrahuntur,& immittuntur.

Ex Galeno de Machinamentis. VI.

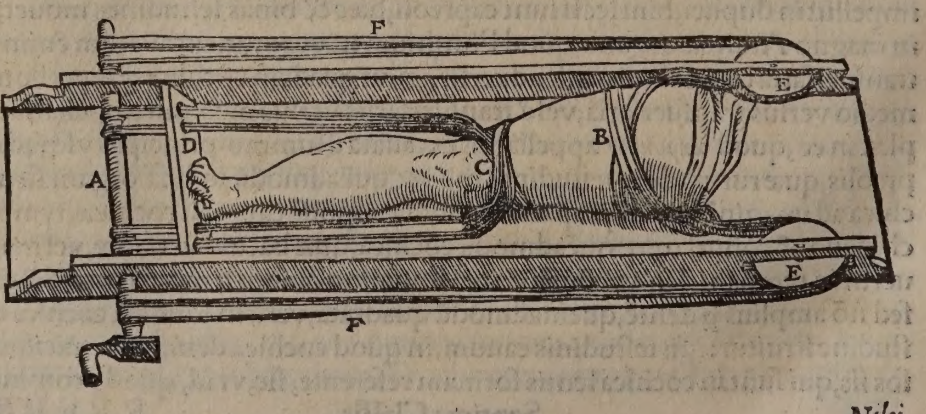
ARticulis reponẽdis Hippocratis ſcãnũ p̱ ſe abũde eſt.ſi q̱s aũt velit aliis quoq́ȝ vti, eſt polyſ- G
paſton,ita appellatũ,q̃m multis orbiculorũ circuitionibus facilitatẽ p̃ſtet: quod iter facien-
tibus maxime idoneũ eſt.refertur aũt ad Archimedẽ auctorẽ.In vrbibus vero nõ alienũ eſt Fabri
vel Andreæ organum,cum erecto opus eſt: vbi plano,ſcamnum Hippocratis præcipue aptatur.

De Gloſſocomo machinamento. VII.

NOn ab re quidẽ mihi gloſſocomũ vȓ à iunioribus medicis inuentum,q̃d ſeu femur,ſeu crus
cõminutũ ſit,vbi callus circundaȓ,cõmodiſſime admoueȓ. Habet autẽ ab ima parte axẽ, ad
quẽ extremi laquei in diuerſa extẽdentes deliganȓ.Iniicianȓ laquei extremis partibus oſſis, quod
curaȓ,fiant q́ȝ ex duabus habenis,ſic,vt quatuor vterq́ȝ capita habeat, bina à dextra, totidem à ſini
ſtra.ex iis capitibus,quę inferioris laquei ſunt,per foramina facta in inferiori parte gloſſocomi ad
axem duci debẽt: quæ ſuperioris,primo procedere ad ſuperiora,deinceps ipſa quoq́ȝ p̱ latera gloſ
ſocomi perforata traiici,quibus foraminibus trochleæ includantur. Vtrinq́ȝ ergo ab exteriori par
te gloſſocomi,ſuperioris laquei capita ferenda ſunt ad axẽ.his enim ita cõſtitutis, vna axis conuer
ſio pariter ambos la-
queos extẽdit deorſũ
verſus,illũ q̱ ad ĩferio
ra fracti oſſis alligaȓ,
ſurſũ: alterũ ſic, vt cõ
poſita fractura in po
ſterũ liceat quotidie
hãc laqueorũ ĩ diuer-
ſas partes intentionẽ
corrigere, valentius,
vel lenius extẽdẽdo.
Laqueũ igiȓ,q̱ in infe
riori parte eſt,directa
ductiõe axis extẽdit:
eũ, q̱ in ſuperiori par
te, ĩtercedẽte alio mo
tu,gręci δια τῆς μετα
ληπτικῆς τάσεως dñt.

Capſula Machinaria.

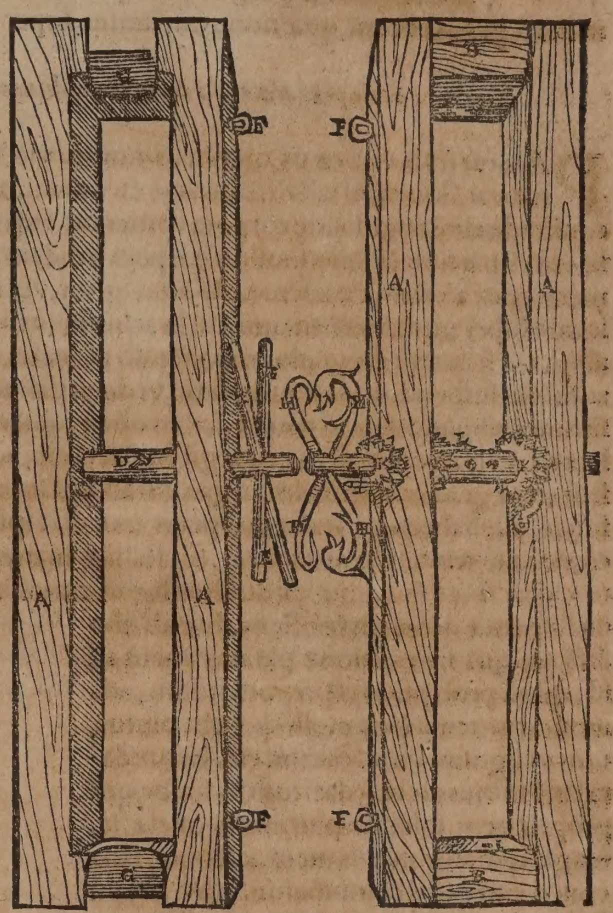
A Axis ad quem laqueorum capita circuniiciuntur.
B Laqueus ſuperior.
C Laqueus inferior.
D Inferior caput capſulæ.
E Trochleæ.
F Superioris laquei capita ab exteriori parte capſulæ. H

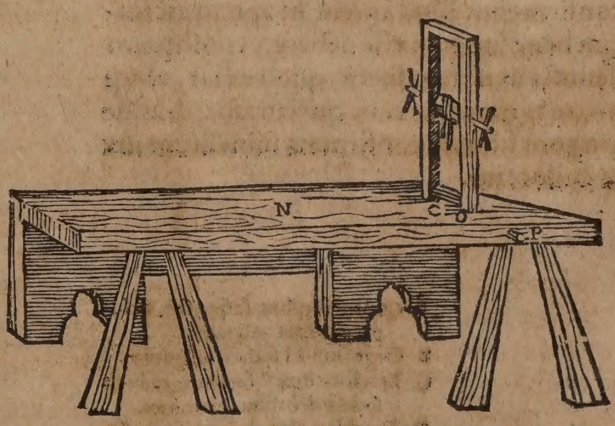
A *Nilei Plinthium.* VIII.
FActum eſt Plinthium Nilei ad eorũ or-
ganorum exemplum, quæ vocantur tra-
ctoria quadrata oblonga: duo enim habet la
tera, longa palmos quatuor, digiti craſſitudi
ne, quæ extremis partibus transuerſarijs in-
ter ſe compacta ſunt. Eſt autem trãſuerſario-
rum craſſitudo & latitudo, quanta laterum,
ſed longitudo palmũ implet. Merito igitur,
cùm talis cõpactio ſit, vt latera quatuor pal-
mos longa ſint, trãſuerſaria vnum, totius or-
gani quadrati ſtructura oblonga cõfecta eſt.
Licebit autem, ſi quis voluerit latera breuio-
ra, quàm dictum eſt, efficere, quãdoquidem
organum, per vnicum axem, effectum præ-
B ſtat. Media itaque latera pertuſa ſunt rotun-
dis ac peruiis foraminibus, per quæ axis traij
citur, qui media parte clauum infixũ habet:
capitibus vero, quibus latera excedit, vectes
æneos vel ferreos decem digitorum magni-
tudine. Sunt itẽ in organo quatuor anuli la-
teribus affixi, bini ab inferiori parte, totidẽ à
ſuperiori. Antiqua huius organi ſtructura
auctore Nileo talis eſt. Herodotus quidam
architectus transuerſariorum priores partes
medias excauauit ad figuram literæ ◡ ne ha
benæ, quæ à corporibus, quibus vis adhibe-
tur, ad axis clauum feruntur, extantibus an-
gulis atterantur, ſed recta procedant. Hacte
nus Herodotus. nos vero quam accepimus,
C hiſtoriam referemus. Ferũt Paſicratem archi
tectum Sidoni organum hoc vidiſſe, quod
à ſtatua continebatur, aliter tamen fabricatũ.
nam cum eadem compactio eſſet, conſpicie-
bantur in eo organo ab extantibus axis capi
tibus, æneorum draconum complexus, quo-
rum capita è regione ad caudas ſpectabant.
ſed quò pertinebant hi dracones? non aliò
niſi vt in vicem vectium axes conuerterent.
tum in organo, quod Sidoni erat, media trãſ
uerſaria pertuſa erant rotundis foraminibus,
quæ clauo axis reſponderent. conſtat autem
foraminum eundem eſſe vſum, qui in orga-
no Herodoti, nimirũ vt habenæ, quibus cor
pora extenduntur, ad clauum rectæ per ea fo
D ramina porrigantur. Retulit inſuper Paſicra
tes axem incluſa habuiſſe in vicinia laterum
tympana quatuor ex ære dentata, duo ab in-
teriori parte, totidem ab exteriori: atq; itẽ in
lateribus foramina fuiſſe dentium ordini re-
ſpondentia, vt poſtquam abũde extenta cor-
pora fuiſſent, fibulæ inter dentes eò demiſſę,
vbi in luxatis reſtituendis opus eſſet, axem ſi
ſterent. Sed recẽtiores tympanis omiſſis prio
ri parte latera pertuderunt. pertuderũt item
in orbem aliquo intermiſſo ſpacio, & ipſa axium capita, quò ad vſum dictum fibulæ inditę axem
mobilem tuerentur. Ego autem, cũ fibulæ decidãt, ad eum, quẽ dixi vſum, vncos lateribus infixi:
axis vero capita foraui ſic, vt huius foramina illis cõuenirẽt, quæ erant in orbẽ in lateribus aliquo
ſpacio interiecto, quò, vbi vellem in luxatis cõdendis axem immobilẽ reddere, vncum includerẽ
in foramen, quod eſſet accõmodatum. Cõmunis Plinthij tractorij fabricatio huiuſmodi eſt: verũ
ego aliter Plinthiũ ſtruxi. Salua enim eádem laterum mẽſura inferius trãſuerſarium ſurſum tranſ

A Duo latera.
B Tranſuerſaria.
C Rotunda, ac peruia foramina.
D Axis, qui media parte clauum infixum habet.
E Vectes ænei.
F Anuli.
G Tranſuerſarij priores partes excauatæ ad figuram literæ ◡.
H Aeneorum draconum complexus.
I Foramina rotunda.
K Tympana ænea dentata.
L Fibula indita.
M Vncus.

Nilei Plinthium.

N Scamnum quale in ludo videmus.
O Caua quadrata.
P Fibula.

tuli,quatuor digitis infra tranſuerſarium extrema crura relinquens, axem vero collocaui in medio tranſuerſariorum,cui parti græce φωτὶ nomen eſt:& ſcamnum quoddam,quale in ludo videmus,ab vna extremitate excidi cauis quadratis atq; oblongis, vt propoſitorum crurum extrema in eiuſmodi caua conuenirent: ipſa item latera extremis partibus tranſuerſa pertudi,foraminibus ab vno latera ad aliud penetrantibus, vt fibula in foramina coniecta Plinthium contineret. Hæc de organi ſtructura,nunc ad ipſius motionem aggrediar. E

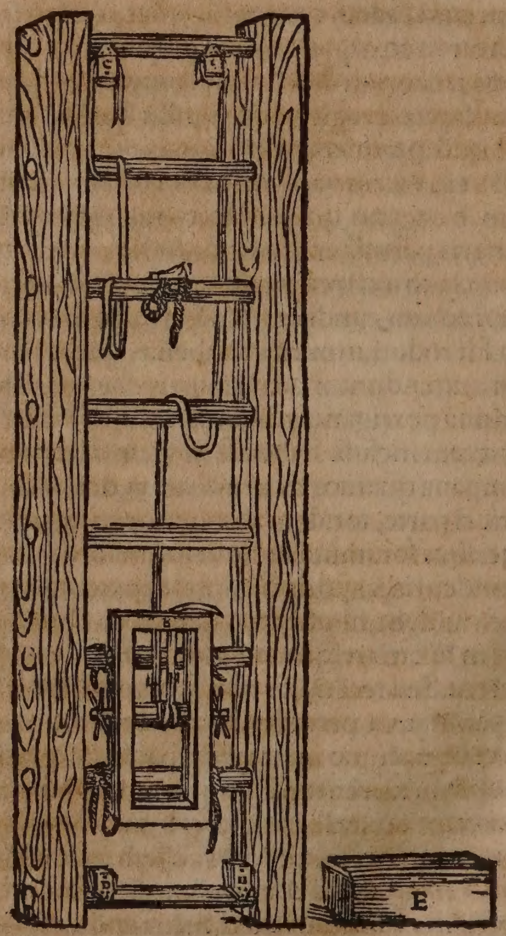
De motu Organi Tractorij. IX.

QVoniam tractoria organa imperfecta ſunt, nec præſtare quidquam per ſe poſſunt, ſed alterius operam requirunt,puta ſcalæ,lecti,ſcamni,quæ vbi non ſunt,eorum vicem exhibet pauimentum,terra q; ad prolapſa reſtituenda,mihi operæpretium videtur, quaſi doceã in ludo,gratia eorum,quæ nunc tractantur,ſuper ſcalam præparatam,organi motum enarrare.

Scala præparata ad Humerum reſtituendum in alam prolapſum. X.

F

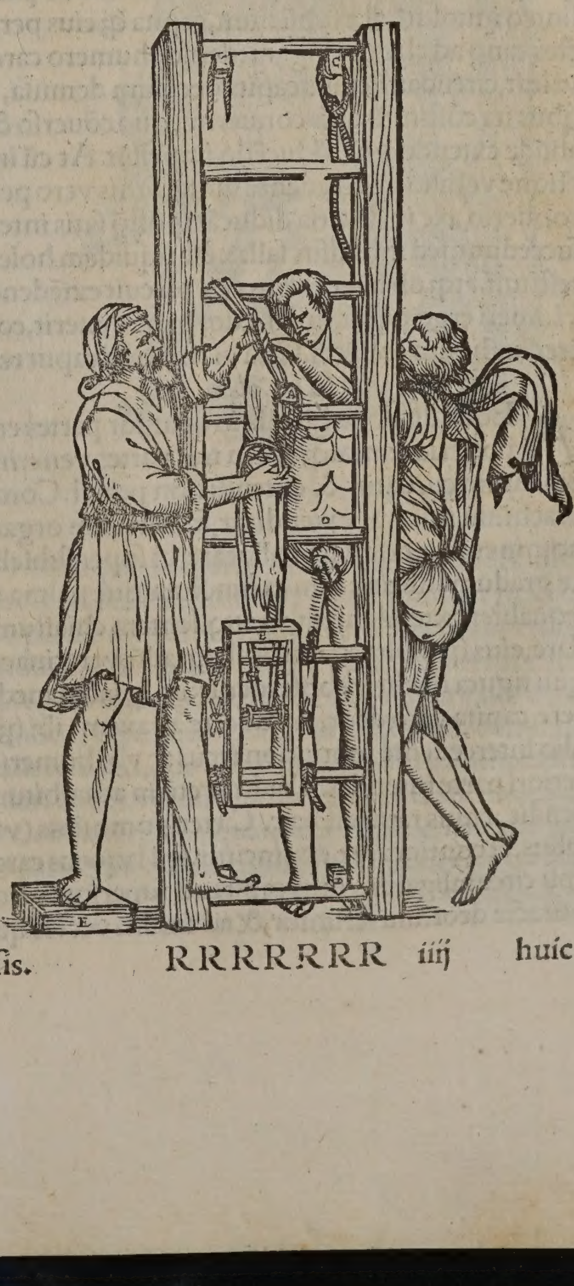
PAratur ſcala vna ex iis,quæ in communi vſu ſunt, non lata, quæ oblique collocatos gradus habeat,ſiquidem talis luxatis reponendis eſt aliena,ſed æque craſſa ſit, quadratis q; gradibus conſtet,leuatis angulis,ne corpora conterant,atq; in rotundam figuram redactis.huiuſmodi ſcalæ vbi copia non ſit,quo mollius corpora inſidant,gradus lana inuoluantur. Ordiar autem ab humeri capite in alam excidente.Oportet igitur,vbi id reſtituitur, cuneum funibus ſuſpenſum collocare ſuper gradum idoneum,cui brachium (vt oſtendi) ſuperimponatur, & per funes ad eum alligare.eſt autem ille gradus reponendo idoneus,quem retuli. brachio ſuperiniecto intẽtione q; adhibita ſuſpendendus homo eſt ſic,vt duos palmos à pauimento recedat: & cuneus ad gradum firmiter alligandus non temere,ſed eo obſeruato,vt ex partibus, quæ cum cauo quodam capitulata eſt,ad humerum detur: quæ gibba iuxta eſt, ad latus. A cuneo vero deorſum verſus alterius ſiue tertij gradus interuallo, organum ad ſcalam vinciendum eſt per eos quos habet anulos,& funes, aut habenas, aut alia quæpiam traiecta. ipſa item ſcala in pauimentum fortiter adigenda eſt,ne in extendendo moueatur, ſed ſtabilis maneat, ac ſine vlla inclinatione. quatuor præterea trochleæ,ſiue ſolidæ,ſiue ex duobus lignis curioſius factæ,alligentur, quarum duæ à ſummo gradu ſuſpenſæ deorſum ſpectent,duæ ab imo ſurſum. qua fabricatione parata cuneus ad id, quod prolapſum eſt reponendum, admoueatur,tenui lana molli'que obuolutus, tum vt lignum quod durum eſt, circundata lana minus tactu lędat: tum vt ſudor,qui proprie oriri ſolet ala plurimum calefacta, magis'que ægrotantis metu ac labore, lana cuneo impoſita combibatur. Hæc autem ſcala vel contineatur ſtabiliter ab aſſiſtentibus,vel extremis partibus in pauimentum defigatur, cuneis'que (vt propoſitum eſt) confirmetur. Illud autem in aperto eſt ſcalam bene longam eſſe debere,vt poſtquam demiſſa in terram fuerit, quod extat, vbiq; pro magnitudine eius, qui curatur,abunde longum ſit.ſcala confirmata ſubſellium iuxta collocetur. G H

A Cuneus funibus ſuſpenſus', ac ſuper gradum alligatus.
B Organum ad ſcalam alligatum.
C Trochleæ duæ à ſummo gradu ſuſpenſæ deorſum ſpectantes.
D Trochleæ duæ ab imo gradu ſuſpenſæ,ſurſum ſpectantes,
E Subſellium.

A De Humeri Capite in alam prolapso. XI.

SVper subsellium homo ascendens, brachium super gradum traiiciat, ita, vt cuneus apte in alam demittatur: post hæc duplicata habena media inter cuneum & humerum detur, capita q; eius extrinsecus pendeant: deinde charchesius laqueus, vel alius æqualiter extendens, humero iniiciatur, non circa medium, ne lacertum vrgeat, sed citra lacerti tumorem vel vltra: sic enim cubiti inæqualitas laqueum deorsum labi non patietur, præterquam quod hoc modo vtilius imponetur. sequuntur enim facilius ea corpora, quæ ampliori interiecto spacio adducũtur: quæ exiguo, difficilius. Circundato laqueo capita eius recta deorsum ducta ad clauum axis religentur, & axis vel per vectes, vel solis manibus conuertatur, vt eius conuersio directa ductione ab inferiori parte intendat. eodem autem tempore, cum aucta iam intentio est, subsellium subtrahatur, vt homo à scala pendeat, atque ita excitando reponi luxatum possit. Suspenso homine, minister assistens à posteriori parte vtramq; manum simul iunctam ad ceruicem eius adducat, collum q; in cõtrariam partem cogat, id q; fiat, quo tempore intẽdimus, atq; excitamus, cum laquei ægro iniecti postea laxentur. Neruis abunde diductis, debet qui reponit assistens, habenæ capita prehendere, cubitum q; ad scalam repellens, humeri caput per habenam extrahere. quo facto remittenda in-
B tentio est, & ipse articulus sursum compellendus, vt in regionem pristinam reuertatur. Ratio directę ductionis ita habet. Sed vt tuto reponamus, optimum fuerit prius, quàm nerui extendãtur, habenis & crura hominis inter se & integrum brachium ad latus deuincire, ne ob tormentum, quod in condendo articulo sentiet, vel super scalam ascendat, vel manu laquei capita cõtineat. Licebit etiamnum alio intercedente motu ab inferiori parte extẽdere: id qua ratione fiat, subiiciam. Iisdem omnibus factis, quæ pręcepimus, cum ab inferiori parte extẽdentes directa ductione vtebamur, laquei capita per inferiores trochleas traiiciũtur ab inferiori parte extra, atq; ad axis clauũ religantur: vel ducta ab exteriori parte versus interiorem ad axis vectes vinciuntur, vt axe versato alio intercedente motu ab inferiori parte extẽdamus. Nihil item prohibet, quo minus eadem fabricatione parata duplici motu contrario intercedente ab inferiori parte adducamus: quod ad quem modum fiat, indicabimus. Laquei capita ad inferiores trochleas ducta, ibi que traiecta, ad superiores referuntur, tum deorsum attracta, ad axis vectes alligantur, vt eius conuersio duplici motu contrario intercedente ab inferiori parte extendat. postquam abunde extenderimus, proximum est, vt impellamus eo, quo ostendimus, modo, vbi de directa ductione loqueremur. Hi sunt modi, quibus ab inferiori parte intendimus. Postquã reconditus articulus fuerit, subsellium
C ad scalam referendum est, vt æger super id statuatur, tam à scala, quàm à cuneo remotus, collocato humero vt antea dixi. Verum, cum maiores nostri idem organum idoneum à superiore parte attrahendo tradiderint, sequitur, vt nos quoq; à superiori parte extendendi rationẽ vobis aperiamus. Ergo (sicut dixi) placuit maioribus luxati restituendi modum, & à superiori parte adducendo, & in diuersa trahendo explicare. potissimum autem à superiori parte intenderunt, vbi humerus non solum elapsus esset, sed etiã perfractus. spectemus igitur, quibus modis voluerint luxata restituere, à superiori parte intendentes. Scala igitur in cæteris eodem modo præparata, cuneum non amplius ex funibus suspensum, ad gradum alligant, sed solum superimponunt: funium vero capi-
D ta admodum longa per superiores trochleas ab interiori parte extra traiiciũt: post hęc deorsum demissa vectibus, qui pro clauis sint, circumligant. His ita constitutis subsellium ad scalam ponunt, super quod homo ascendens, brachium superiniiciat, vt cuneus rursum in alam indatur: deinceps carchesium laqueum, vel alterum æqualiter extendentem humero iniiciunt, capita q; eius deorsum ducta, vt contineantur, ad aliquem scalæ gradũ deuinciũt. quibus ita contentis axis conuertitur, per quã conuersionem cunei funis alio intercedente motu attractus à superiori parte intẽdit. Neruis, quantum res postulat, intentis impulsus adhibetur, & per duplicem habenã extrahendo, & manibus sursum compellendo. Equidẽ

huic reponendi modo non subscribo ea de causa, quam adiungam. cuneus elatus circumagitur, E qui cum sub ala non manet, articulus ex toto non reponitur, ac potissimum, vbi quis velit suspen so homine excitando illum reponere. Ea vero extendendi ratio, quę ab inferiori parte adducit, sta bilis est cuneo super gradum collocato, & per funes alligato, vt antea diximus. At quo pacto nos à superiori parte adducentes firmiter restituamus, paulo post intelligetis, vbi condendi luxati rationem recensebimus. Ratio autem, quæ in diuersa diducit, sic habet: Cæteris omnibus ordinatis laquei capita non amplius ad gradum vinciũtur, sed ad axis clauum dantur: per se dantur, vel alio motu intercedente, vt prius scilicet per inferiores trochleas traiiciant̃, tunc q; ad axem deligẽtur. Eadem nunc culpari possunt in hac in diuersa extendendi ratione, quæ paulo ante dicta sunt in illa, quæ à superiori parte extendit. vbiq; enim probo, cum is, cuius articulus reponitur, rectus col locatur, solam ab inferiori parte extendendi rationem adhiberi. Nunc proximum est, cũ de hume ro in alam prolapso dixerimus, vt de eodem quoq; in priorem partem excidente pertractemus.

De Humeri Capite in priorem vel posteriorem partem excidente. XII.

AD humeri caput in priorem vel posteriorem partem elapsum scala eádem ratione modo q; præparata vel figurata, organo q; & trochleis (vt antea dictum est) alligatis, rursus, vbi restituere volumus, subsellium iuxta ponimus, lana q; vel linteis cõtegimus gradum idoneum, super F quem restituamus: cui (sicut ostẽsum est) inuoluto ala insidat: tum carchesium laqueum, vel aliũ æqualiter extendendi vim habentem humero (vt propositum est) circũdamus, cuius capita deor sum attracta ad organi axem religamus, quemadmodum ad humerum in alam prolapsum tradidimus, vt conuersus axis directa ductione ab inferiori parte intendat. eodem momento, quo intendimus, aliquis rursus à posteriori parte assistẽs, vtraq; manu ad ceruices hominis data, corpus in contrariam partem repellat. Licebit autem in hoc casu magis & extendere & ducere ad inferiora. Subsellio itaq; subtracto, homo suspendit̃, vt simul & articulus excitetur, & quæ illi superiecta sunt, laxentur. vbi quantum reponendus articulus postulat, intenderimus, circũducendo impelli mus: si quidem in priorem partem, humeri caput exciderit, ab ea sede, in quam venit, ad eam, vbi esse naturaliter debet, prominentiori palmæ parte vrgemus, atq; altera manu cubitum à posterio ri parte in priorem adducimus, quo facto minister assistẽs manum apertam lato scapularum ossi opponat, atq; id repellat, ne vis operæ resoluatur: verum, si in posteriorem partem prorũpat, con trarium fieri debet, humeri quidem caput prominentiori parte palmæ vrgendum est, vt à lato sca pularũ osse in suam sedem reuertatur, atq; altera manu cubitus ad posteriorẽ partem prorsus adducendus. Hac igit̃ ratione humeri caput restituendũ ducimus, vbi in priorẽ vel posteriorẽ partẽ G eruperit. Sed alij i vtroq; casu eã reponendi rationẽ probarũt, quæ à superiori parte extẽdit. hoc, quo pacto agãt, videamus. Scala eodẽ modo parata duplicatæ habenæ vel funis medium lana vel linteo inuolutũ alæ subiiciunt, capita q; eius per superiores trochleas traducta deorsum ad axis ve ctes tanq̃ ad clauos alligant: deinde humero carchesium laqueũ, vel alium, qui ęqualiter extẽdere valeat, circũdant, cuius capita deorsum demissa, vt contineant̃ ad aliquẽ scalæ gradum deuinciũt. q̃bus ita cõstitutis axis conuertit̃, quo cõuerso & continẽt, & à superiori parte intendũt: ac postq̃ abũde extenderunt adducẽdo impellũt. At cũ in diuersa contẽdunt, capita laquei vel directa du ctione vel alio intercedente motu, funis vero per aliũ motum interiectũ, ad axis clauũ alligant, vt conuerso axe in diuersa diducãt: postq̃ satis intenderunt, adducẽdo impellunt. Intentiones quidẽ succedunt, sed impulsus fallax est, siquidem hoĩe excitato, & suspensione distracto, ægre articulus restituit̃. atq; ob hãc causam nũc placuit extẽdendi rõne tam à superiori parte, q̃ ab vtraq; p̃terire. Humeri ergo caput, in quãcũq; partẽ venerit, conuenit ab inferiori parte extẽdendo reponere, cũ erectus homo collocat̃. Qua via humeri caput restituat̃, exposuimus. Pergamus igitur ad cubitũ.

De Cubito. XIII.

AEque duo brachij ossa in quatuor partes erumpunt, in interiorem, exteriorem, priorem, & H posteriorem: atq; vbi in tres partes venerint, exteriorem scilicet interiorem & posteriorem, brachium curuatur, & extendi non potest. Commune est horum trium casuum, in quibus curuũ brachium minime extenditur, scalam cum organo (vt dictum est) ad restituẽdum parare: postea hominem iuxta scalam collocare, vt super subsellium ascendens brachium super conuenientẽ scalæ gradum iniiciat: tum ea iunctura, quę palma nuncupatur, humerum continere, & laqueum in æqualiter extendentem, vt attollentem chiastum aut nauticum, brachio in vicinia manus circun dare, eius q; capita ad vnũ scalæ gradũ, vt retinacula sint, deuincire, vt vbi vis adhibetur, recti anguli figura fideliter conseruetur: eo q; facto mediũ duplicatæ habenæ, brachio prope cubitũ iniicere, capita vero deorsum ducere ad axem, ibi q; vel directa ductione ad axis clauum alligare, vel alio intercedente motu, non secus ac vbi humeri caput reponitur, vt similiter axis cõuersio ab inferiori parte intendat. Traditur etiam ad cubitum ille reponendi modus, qui à superiori parte extendit, cuius ratio est hæc. Cæteris omnibus (vt propositum est) constitutis, humerus non amplius, vt contineatur, deuincitur, sed laqueus carchesius, aut alius ex iis, qui æqualiter extendunt, ipsi circumligatur, cuius capita ad superiores trochleas adducta ab interiori parte in exteriorem attracta deorsum feruntur, & ad axium vectes quasi ad clauum alligantur: duplicatę vero habenę

capita

A capita deorsum adducta, vt retinacula sint ad aliquid immobile dantur. conuerso igitur axe & cõtinemus, & alio intercedente motu à superiori parte extendimus. At modus, qui in diuersa extendit, hinc manifestus est: vbi enim in diuersa extendimus, laquei capita per se ad clauum axis vel alio intercedente motu ad eiusdem vectes deligantur, vt eadẽ conuersio in diuersa extendat. Neruis, quantum res postulat, extentis conuenienter impellere oportet, adducendo, si luxata in duas partes venerint, in interiorem scilicet & exteriorem: extrahendo, si in posteriorem: quas impellendi rationes in opere de articulis exposui. Hęc igitur fieri debent, quando cubitus in propositas partes erumpit. Verum, si in priorem, in quo casu diximus extentum brachium non curuari, iterum eadem scala atq; organum comparatur, æger scalæ assistens brachium super cõmodum eius gradum imponit, humerus ad scalam per eandem iuncturam vincitur, laqueus æqualiter extendens ad brachium datur in vicinia manus, cuius capita deorsum feruntur ad organum, vt ab inferiori parte attrahantur. si quis autem velit agere hoc tum continendo, tum à superiori parte adducendo, humerum non amplius ad scalam deuinciat, sed vtriq; membro laqueũ inijciat, qui æqualiter intendat, vnum scilicet humero, alterum brachio: et superioris quidem laquei capita sursum ferat vltra caput, alterius vero deorsum, vt (quemadmodum in alijs reponendi rationibus declaB rauimus extendat. quod vbi abunde fecerit, nunc reponendi causa duo modi impellendi potissimum aptantur, qui premit, & qui circunducit. sed ante quidem premere conuenit, dum intentio adhuc manet, dehinc circunducere: quos impellendi modos multo ante exposui in opere de articulis. Oportet autem eo, quod luxatum est, restituto, brachium curuare atq; extendere, pronum q; & supinum collocare, vt ex toto restitutũ esse intelligas: tum ad angulum rectum in sequentem curationem figurare. Vtraque igitur brachij ossa, vbi loco suo non sunt, per superiores modos reponuntur. verum quoniam vtrunq; per se proprie vitiatur, cum suo loco mouetur, post hac necesse est C scribamus, quo'nam modo cubitus erumpens, radius'que diductus ab inferiori parte extenti reuertantur.

A Cuneus sub ala per funes suspensus.
B Organum ad scalam alligatum.
C Trochleę à summo gradu suspensę.
D Trochleæ ab imo gradu suspensę.
E Subsellium.
F Iunctura, quæ palma nuncupatur.
G Laqueus attollens in vicinia manus.
H Capita laquei, vt retinacula sint, ad scalæ gradum deuincta.
I Medium duplicatę habenę prope cubitum iniectum.
K Capita ad axis clauum directa ductione alligata.

D

De Cubito & Radio. XIIII.

Mouetur per se cubitus interdum loco, & rursus per se radius diducitur, ijs modis, quos in opere de articulis declarauimus. Ad hæc igitur ossa restituenda, scala similiter paratur, humerus q; ad gradum vincitur ea iunctura, quæ palma dicitur: ad ipsum vero brachium vtiliter datur laqueus aliquis ex ijs, qui inęqualiter extendunt, cuius laquei sinus à parte, quæ restituitur: capita à contraria, hoc est ab integra collocẽt. proprie enim laquei, qui inæqualiter extendunt, eas partes magis cogunt, quibus sinus hærent: minus vero, quibus capita. siquidem consilium est, vbi superius os excidit, ab inferiori parte attrahere: ad id, quod suo loco est, vim minime adhibere. Huius igitur laquei capita ad axis clauum dari debet, vel directa ductione, vel alio motu intercedente, vt conuersio axis ab inferiori parte extendat. sed vbi, quantum restituendum os poscit, extenderimus, idoneis impellendi modis vti conuenit, cubito quidem in interiorem partem

excidente,

excidente, radio'q; in exteriorem adducto, vtriusque manus digitos inter se iunctos eminentiæ E
cubiti subijcimus, prominentiores'q; palmarum partes vtrinque ponimus, atque his summope-
re vrgentibus adducimus: sed, si in posteriorem partem prorumpant, cubitus præsertim, ea repo
nendi ratio efficacissima est, quæ extrahendo impellit. sin radius in priorem partem conuertatur, expedit premẽdo & circunducendo impellere, quemadmodum ostendimus, vbi vtrunque os in priorem partem elapsum ponebamus. exquisitos autem reponendi modos in opere de articulis exposuimus. Repositi autem ossis indicium erit, in cubito libera brachij cõtractio atque porrectio: in radio, in pronum vel supinum habitum conuersio. Quo modo igitur per scalã homine erecto restituere luxatum conueniat, demõstrauimus. verũ quia iusta aliqua de causa, aut ob imbecillitatem, aut ob femur, seu crus simul comminutum, æger stare nequit, dum luxatum restituitur, necesse est in sequentibus aperire, quæ ratio sit restituendi, homine super planam scalam iacente.

F

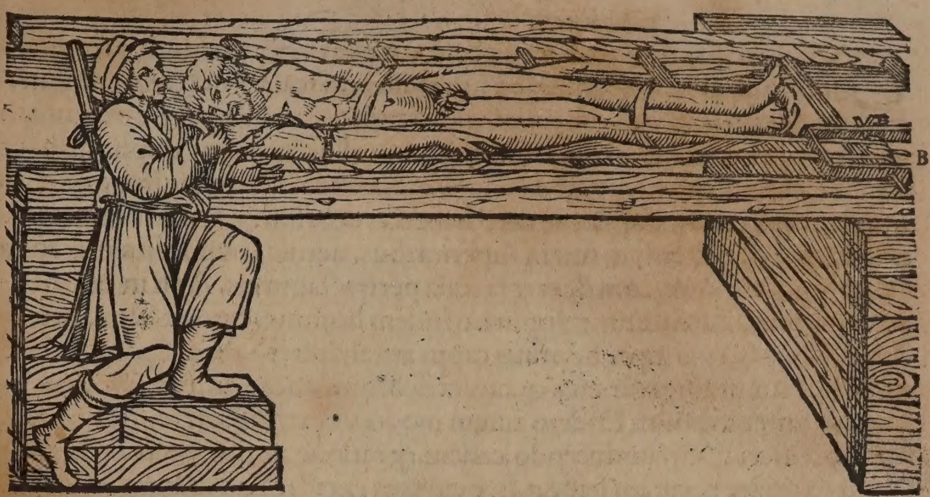
G

B Organum ad scalam alligatum.
C Trochleæ superiores.
D Trochleæ inferiores.
E Subsellium.
F Iunctura, quę palma nuncupatur.
G Laqueus inæqualiter extendens.
H Capita laquei duplici intercedente motu ad axem data.

Quo pacto iacente homine restituatur Humerus in alam prolapsus. XV.

SCalam collocare planam oportet, & vt à pauimento attollatur, extremitatibus lapides vel ligna ab vtraq; parte subijcere, atque ęquandi gradus causa linteum superimponere: huiusmodi enim lectus, quod pertinet ad ægrum iacentem, dum restituitur, scamni munus pręstabit. organum vero ad scalam alligandum ab inferiori crurum extremitate, rursus'q; trochleę (quemadmodum dictum est) binæ à superiori scalæ parte, totidem ab inferiori vinciendæ. satius autem est ad luxata restituenda pro scala adhibere scamnum, quod ab altero extremo quadratis fossis excauatum sit, vbi organum firmiter insistat. quæ pręparatio esse debeat, dictum est: modos autem, quibus humeri caput restituitur, exequemur. Prolapso igitur humeri capite collocare hominem cõuenit, sic vt iaceat super scalam, organo ad pedes constituto, supinus, vbi in alam vel priorem partem excidit: in ventrem, vbi in posteriorem. Igitur, vbi in alam conuertitur, funis capita super ca- H
put à priori vel posteriori parte adducenda, medium'q; habenæ duplicatæ dandum est ad humerum sic, vt inter ipsum & cuneum demittatur, capita q; eius ab exteriori parte ferantur, atque ita pendeant: post hęc laqueus charchesius, vel alius ex ijs, qui æqualiter extendunt, humero (vt supra ostensum est) inijciendus, cuius capita deorsum ad organum adducenda. cum capita ergo ad pedes ferantur, agemus vel continentes, & ab inferiori parte extendentes, vel in diuersa trahentes, siue directis ductionibus vtamur, siue alius motus intercedat, vt antea indicauimus. cum satis extenderimus, condere humerum debemus, idoneam impellendi rationem adhibentes: præcipue autem duplex impellendi ratio idonea est, & quæ articulum extrahit, & quæ sursum compellit. manente intentione duplicatæ habenæ capita tenentes vi humeri caput extrahimus, eodemq; momento cubitum in interiorem partem ad latus repellimus: eo enim fit, vt humeri caput facile prompte q; in exteriorem partem ducatur, moueatur q;. quo facto remissa intentione, protinus sursum compellimus: post hæc humerum prehendentes attollimus, vt in suum locum collocemus. Hæc sunt quæ fieri oportet, vbi humeri caput in alam excidit.

A
A Cuneus alligatus ad funem, cuius capita dantur ad gradum ſupra caput.
B Organum ad ſcalã alligatum.
C Trochleę à ſummo gradu ſuſpẽſæ deorſum ſpectantes.
D Trochleæ ab imo gradu.
E Habena media demiſſa inter cuneum & humerum, cuius capita ſpectent in partem exteriorem.
F Charcheſius ad humerum datus.

B

De Humeri Capite in priorem vel poſteriorem partem excidente. X V I.

SEd ſi humeri caput in priorem vel poſteriorem partem conuertatur, homine (vt dictum eſt)
figurato, nempe ſupino, ſi in priorem partem venit, in ventrẽ: ſi in poſteriorem, funis aut ha-
benæ, mediũ lana ſiue linteo obuolutum, alæ ſubijcitur, capita'q; ſupra caput feruntur, non qui-
dem è regione vitiati humeri, ſed obliqua verſus partem cõtrariam ad rẽ aliquã immobilem vin
ciuntur, qua retineant. Ambigitur vero, quãobrem capita non recta ferant, ſed verſus cõtrariam
partem obliqua. Paſicrates quidem atq; alij non nulli hoc ea de cauſa fieri aiunt, ne à medio funis
humeri capite ſurſum attracto prohibeamur, quo minus ab inferiori parte extendamus: ſed deci-
piuntur ſimilitudine femoris, cum res aliter habeat, ſiquidem femur ad Γ literæ ſimilitudinẽ de-
clinat, at humeri caput dimidium orbiculatũ eſt, neq; poteſt femoris modo à medio fune ſurſum
adduci. quorſum igitur id fit? ne ſub medio fune, quę ſub ala ſunt compreſſa, alæ regionem com
pleant, completo.n.receſſu, humeri caput locũ non habebit in quẽ recondat. Nos ẽt non ſecus at-
que ij, qui non multo ante nos vixerunt, ob propoſitam cauſam, habenã vel funem ſimiliter col-
locamus. Conſueuimus interdum & aliter cõtinere, duos.n.laqueos ex ijs, qui inęqualiter exten-
C dunt, implicãtes, thoraci dorſo q; ſub alijs circũponimus, eorum'q; capita continẽdi cauſa ad gra
dum, qui cõtra ſitus eſt, alligamus: qua continendi ratione adhibita laqueũ ęqualiter extendentẽ
humero circũponimus, quẽadmodum tradidimus, quà de humeri capite in alam prolapſo: cuius
deinde laquei capita ab inferiori parte ad organũ demittimus, & ad axẽ deuincimus, vt eo cõuer-
ſo cõtineamus, & ab inferiori parte pariter extẽdamus. Vi, quantũ res exigit, adhibita, vt articulũ
reſtituamus, premẽdo impellimus. ꝓminentiori.n.vnius manus palma vi humeri caput cõprimi
mus, altera vero cubitũ huc atq; illuc agitamus. Indicium aũt repoſiti oſſis in ſuperioribus expla
nauimus. Fit etiam interdum, vt ad humeri caput luxatum, medij quoq; humeri fractura accedat,
cogatur q; medicus eodẽ tempore vtriq; vitio ſubuenire. Docẽdi autem gratia ſermoni inſiſtam,
qui eum caſum explicet, vbi & caput humeri in alam excidit, & medius humerus comminuitur.

De Humero fracto ſimul & prolapſo. X V I I.

QVæſitum eſt à maioribus noſtris, qua via hęc reſtituant. Paſicrates quidem os ſuo loco mo
tum primo reſtituit, ꝙ maiorẽ vim in reſtituẽdo poſtulet, ꝙ̃ fractura. At ſi quis ſub fractu-
ra laqueum inijciens eodẽ momento velit tã quod fractum eſt, ꝙ̃ quod excidit, reſtitue-
re, dum vis ad luxatum, quantũ poſtulat, adhibetur, fractura plus iuſto intenta partes fracturæ ſu-
D periectæ vltra debitum extentæ lædentur, reſoluentur nerui aut abrumpentur, & fortaſſe corpo-
ra tota, priuſꝙ̃ articulus laxetur. atq; hac de cauſa cenſuit ipſe laquem ſuper fracturam imponen-
dum, & ante quod luxatum, dein quod fractum eſt, reſtituendũ. Voluit Ariſtion eodem tpe, &
luxatum & fractum humerum reſtituere, ne ſi luxatum prius reponat, dum fractura componit,
prę vi poſitum humeri caput erumpat. Quę dicuntur in vtroq; caſu ſequi detrimenta, vere ſic ha
bent, quapropter nobis placet, ante articulum reponi, ꝓxime'q; fracturam curari, ea cautione, ne
dum quod fractum eſt, ab inferiori parte extendit, articulus elabat. Ad luxatũ igitur reſtituendũ
cuneus à funibus dependens in alam conijcitur, rurſus'q; capita funis ſurſum adducuntur ſuper
caput: humero ſuper fracturam Charcheſius laqueus imponitur, vel alius, qui æqualiter extẽdat,
eiuſq; capita, deorſum demiſſa, vt retineãtur ad aliꝙ̃ moram, vinciuntur, atq; à ſuperiori parte at-
trahendo articulus reponitur. quo facto cuneus in ala relinquitur, vt humeri articulus maneat, la
quei vero capita inferiori parte reſoluuntur, & ſuper caput adducta tanꝙ̃ retinacula vinciuntur,
vt vtriuſq; præſidio cunei ſcilicet & laquei, articulus ſuo loco ſeruetur. poſt hæc Charcheſius la-
queus, vel alius æqualiter extendens humero inijcitur, cuius capita deorſum demiſſa ad axem, vt
ab inferiori parte intendant, religãtur. quo fit, vt fractura ab inferiori parte intenta componatur,
ſuperiori articulo non excidente. Hactenus de humeri capite, nunc de cubito.

De Cubito

De Cubito luxato. XVIII. E

CVbito in illas treis parteis conuerso, in quas vbi procidit, brachium curuum est, neq; extenditur, homo resupinandus est super asserem scalæ insidētem: alligatis trochleis organo'que ab inferiore parte, laqueus inęqualiter extendens brachio prope manum iniĳciendus, cuius capita super caput adducta ad oppositam moram alligētur: tum duplicatę habenę medium iuxta cubitum dandum, capita'q; eius deorsum adducenda. Dantes igitur capita, laquei quidem humero iniecti, supra caput, duplicatæ vero habenæ, deorsum, continebimus simul & ab inferiori parte extendemus, vt ostensum fuit in superioribus. neruis abunde intentis eo modo impellemus, quē paulo supra diximus, cum de erecta scala pertractauimus. At si in priorem partē elabatur, in quo casu brachium extenditur, resupinato itidem homine, laqueus æqualiter extendens humero iniĳciatur, capita q; eius super hominis caput attrahātur: tū alter laqueus ęqualiter extendēs ad extremum brachium alligetur, eius'q; capita deorsum ducantur. intentionem vero à pedibus adhibendam esse antea exposui. Eodem autem modo, vbi articulum restituimus, impellere oportet, premendo scilicet & circunducendo, eadem'q; ratione, quę in opere de luxatis dicta est. verum, si alterum os pręter naturam habeat, siue cubitus excidat, siue radius diducatur, laqueo rursus ęqualiter extendēte ad humerum dato, capitibus'q; eius sursum super caput adductis, vt retinacula sint, F brachio laqueus iniĳcitur, qui inęqualiter extendat, quemadmodum explicauimus: capita'q; eius deorsum ad organum, adducuntur, & iĳdem impellendi modi accommodantur. Absoluimus iam sermonem vniuersum de cubito atque humeri capite, restat, vt ad manum accedamus.

De Manu. XIX.

MAnus in quatuor partes mouetur, interiorem, exteriorem, priorem, & posteriorem. Restitui autem debet, vel super scamnum, vel super scalam, quæ plana collocetur. Homine itaq; iuxta scalā vel scānum sedēte, figuret manus, supina, si in interiorem partem erupit: prona, si in reliquas tres. deinceps circa sinum manus, ferramentū, quo adurimus transuersum vel transuersus axis detur, atque ad ipsam palmam vinciatur: tum extremitatibus, propositi vectis seu ferramenti, sinus laquei inęqualiter intendentis vel mediæ habenę iniĳciatur, capita'q; à priori parte ad organum ferantur. Brachio autem in vicinia manus circumligetur laqueus æqualiter extendēs, cuius capita ferātur à posteriori parte: rursus'q; intentio adhibeatur, quę paulo ante exposita est: vel continendo, & seu ab inferiori seu superiori parte extendendo, vel in diuersa adducendo, postq̄ abūde intēderimus, impellere debemus, G queādmodum in libro de luxatis exposuimus: p̄mēdo, vbi in interiorē vel exteriorem partē venit: vbi in priorem et posteriorē, adducendo. Sed venio ad spinā.

A Organum ad scalam alligatum.
B Trochleæ.
C Ferramentum datum ad sinus manus.
D Sinus laquei dati ad ferramenti extremitatē.
E Laqueus æqualiter extendens brachio iniectus in vicinia manus.

H

De Spina. XX.

SPina gibba ex recenti ictu restituitur. Oportet in restituendo hominem pronum collocare, vel super scalam, cuius gradibus asser iniectus sit, vel super scamnum, trochleas'q; (vt dictum est) adhibere: post hæc ad spinam dare binos laqueos æqualiter extendētes, vnum à superiori parte gibbi, alterum ab inferiori: vel quaternos ex iis, qui inæqualiter extendunt, inter se oppositos, binos à superiori parte, totidem ab inferiori: et superiorum quidem capita sursum, inferiorum vero deorsum adducere, siue vt retinacula sint, & vel ab inferiori vel à superiori parte intendant, siue vt in diuersa diducant, verum, vbi in diuersa diducimus, trochleis vtimur alio intercedēte motu agentes. Postquam abunde intēderimus, eo modo impellimus, quem in libro de articulis enarrauimus. Sequitur autem, vt de modis reponendi femoris pertractemus.

De Femore. XXI.

FEmur in quatuor partes prorūpit, interiorē, exteriorem, priorē, & posteriorē: atq; vbi in tres partes conuertitur, crus extentū est, & curuari minime potest: ꝙ si in posteriorem partē prolabatur,

A labatur, curuatur, sed non extenditur. Igitur, si in illas tres partes venit, vbi extentum crus minime implicatur, resupinandus homo est super scalam vel scamnum, & duplicatæ habenæ vel funis medium lana seu linteo circundatum inter anum & naturale inijciendum, capita q; eius super caput adducenda. Sin in exteriorem quidem & priorem partem femur eruperit, media habena variè quacunque parte inter anum & naturale dari potest: sed, si in interiorem partē exciderit, inter femur integrum adhibenda est, & articulum, qui restitui debet, ne si femoris capiti subiecta fuerit, membrum ab inferiori parte attrahi non sinat. quo facto Charchesius laqueus vel alius æqualiter extendens femori extremo circumponendus est, capita q; deorsum ad organū ferenda, & ad axis clauum alliganda, vt adhibitis retinaculis conuerso axe contineamus, & ab inferiori parte extendamus. Nihil item prohibet, quo minus à superiori intēdamus, quemadmodum dictum est, quà de humeri capite. Neruis, quantum satis est, diductis, iisdem vtendum est impellendi modis, quos in opere de articulis indicauimus. At, si femur in posteriorem partem prolabatur, vbi complicari crus diximus, sed nullo modo extēdi, organo ab inferiori parte alligato æger sedeat: magis tamē in supinum habitum conuersus, in alteram coxam inclinetur. post hęc contineatur, sicut in opere de articulis ostendimus. tunc Charchesius laqueus, vel alius æqualiter extendens, femori circun-
B detur, eius q; capita deorsum demissa, vt ab inferiori parte extendant, ad axem religentur. neruis, quantum res postulat, intentis, oportet eadem ratione in restituendo impellere, quæ in opere de articulis exposita est, spatha premendo idonea extrahere, & femoris caput in exteriorem partem adurgere: sic q; crure deorsum extēto, atq; homine resupinato articulus reponitur. Crus autem restitutum testatur eius flexus, atq; porrectio: in quamcunq; enim partem venerit, vbi restitutum est, liberam eius actionem spectamus, flexum scilicet & porrectionem.

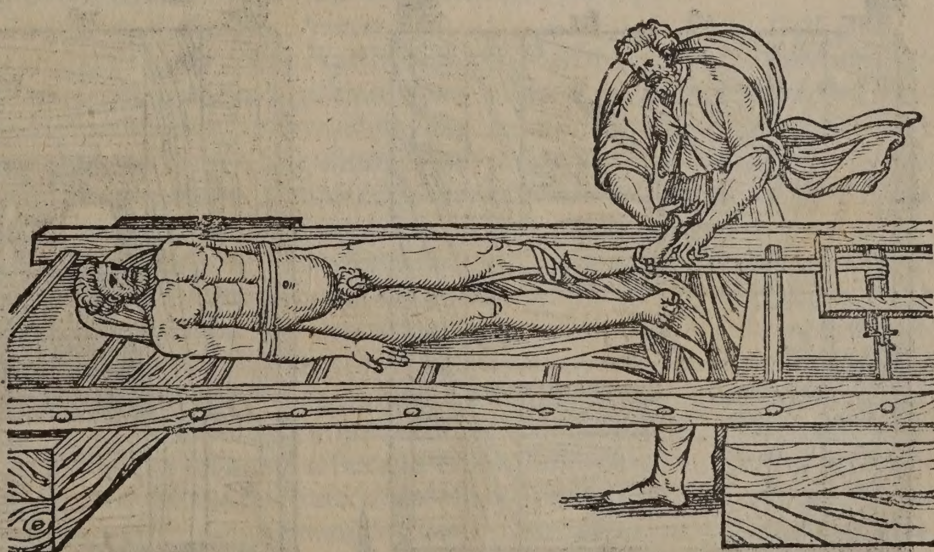
De Genu. XXII.

GEnu in tres partes erumpit, interiorem, exteriorem, & posteriorem: vbique autem crus extentum est. Si in interiorem & exteriorem partem veniat, hominem resupinare conuenit: si in posteriorem, pronum collocare, tuncque laqueos æqualiter extendentes membris inijcere, vnum quidem femori prope genu, alterum cruri super eam regionem, quæ carnosa à posteriori parte prominet: rursus q; organo ad inferiora deligato, easdē adhibere intendendi rationes, quæ in aliis luxatis sunt ostensæ, impulsum q; in opere de articulis declaratum.

De Talo. XXIII.

C TAlus modo in interiorem, modo in exteriorem partem prolabitur, non nunquam etiam in posteriorem. Rursus itaq; oportet hominem sedere, extēto q; cruri laqueum imponere, qui æqualiter extendat, eius q; capita ad posteriorem partem porrigere: ad talum vero sandalium, vel draconem laqueum dare, capita q; à priori parte ad axem adducere, cōtinendo q; ab inferiori parte extendere, & iisdē vti modis impellēdi, quos in opere de luxatis explicauimus. Restituendi rationē præterimus, quoniā de hac præcipue agimus, vbi organorū, quę plana collocantur, præsertim q; nostri machinamenti, motum declaramus.

D

A Laqueus iniectus cruri ęqualiter extēdēs.
B Sādalius laqueus ad talum datus.

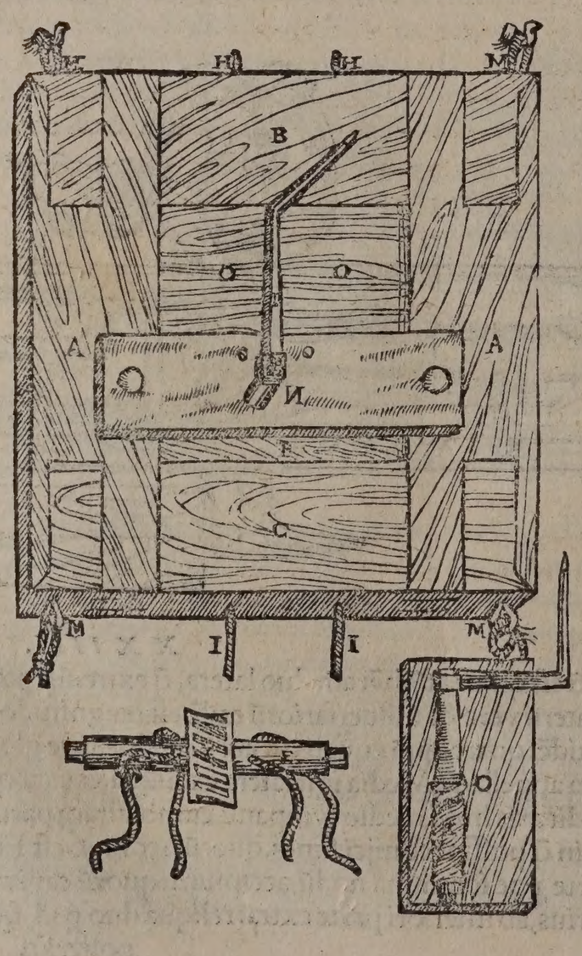
Glossocomum Nymphodori. XXIIII.

GLossocomū Nymphodori tractoriū, organū est quadratū. hēt aūt duo latera, q̄ extremis partibus p duo transuersaria inter se iungunt. laterū vero & trāsuersariorū eadē est magnitudo, sunt. n. lōga lata q; duos palmos, crassa digitos totidē. quare, quū ęqualis sit eorū modus, iure glossocomum ex eorū numero est, q̄ proprie quadrata appellant. Media igit latera exculpta, cauata q; sunt cauis nō nimis alte penetrātibus, qbus includit axis hñs ī medio tympanū, cui ab vtraq; parte ferrei vnci sunt, duo in vniuersum, vel foramina, in q̄ possint conijci funes. quorū hęc ratio est. Funes duo vncis medij circūligātur, & ab vtraq; parte ꝓpe foramina nodū accipiunt: quorū capita, quū quatuor sint, duo traijciunt p trāsuersariū prius, ab interiori parte extra: reliqua duo p id, q̄ posterius

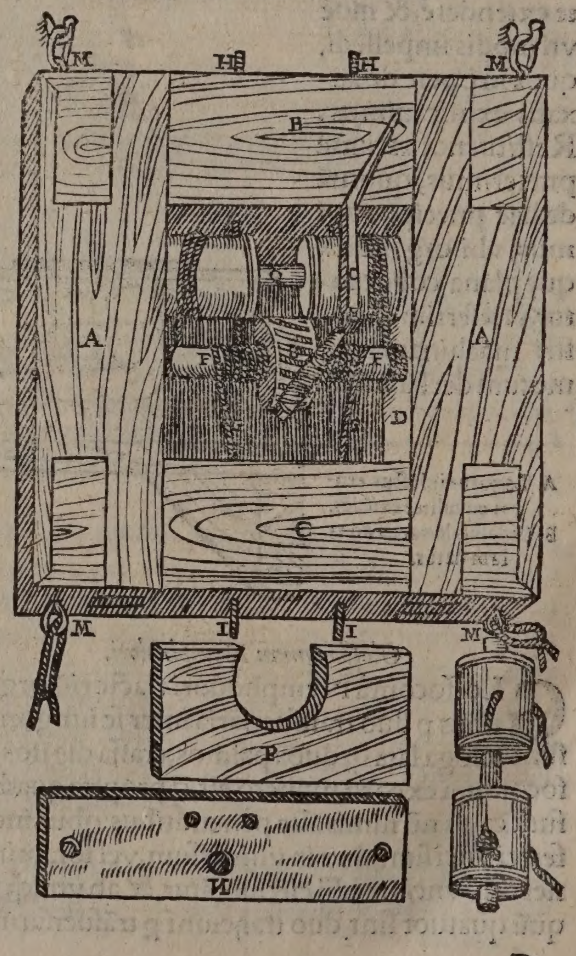
posterius est. Secundum tympanum cochlea speciem lentis referens recta collocatur, hęc compo E
sito vocabulo graece κωχλιάξων dicitur. eius extremitas demittitur in cauum nō penetrans prioris transuersarij: pars vero, quę cochleæ modo striata est, iuxta tympanum collocat: quod superest ex eius longitudine per foramen transit, extrema q; parte baculum versans habet, quo torquetur, vt cochlea per id versata tympanum moueat, cōuerso hoc axis versetur, quo moto funium capita, quæ extra procedunt, ad intendendum ducūtur. Sunt item in glossocomo opercula, vt quę in eo sunt machinationes occultentur: tum quatuor anuli ad latera fixi, bini ab inferiori parte, totidem à superiori, ea de causa, vt alligari organum possit. Huius fabricationis auctor est Aristion filius Pasicratis, siquidem aliter structum fuit à Nymphodoro. in vetusta.n. structura extat cochlea nō per transuersarium, sed, quà opercula sita sunt, traiecta. duas enim forfices ferreas ad latera affixas habet ad medium pertusas, quarum vna axi subijcitur, altera superponitur, útraq; à latere tympani collocatur, inferior angustius foramen habet, superior latius. Cochlea igitur ab ea parte, qua opercula sita sunt, traiecta, atque à forficibus contenta, alterum operculū sine impedimento clauditur: alterum claudi non patitur pars cochleæ, quam penetrare diximus, cui'q; baculum versans affigitur. hoc itaq; operculum medium transuersum in duas partes secatur, quarum altera manet immobilis, altera clauditur : atque hæc media in longitudinem lunata figura exciditur, vt, quum F
operculum clauditur, lunatum eius cauum propositam cochleæ partem excipiat. Hanc Nymphodori structuram non accepit Aristion, sed adiecit organo axem habentem tympana foramina q;, vt axis, qui in medio est, motus, vbi velis, consistat, & vi minime voluatur: transtulit item anulos iuxta prius trāsuersarium, ne organum à parte operculi, sed à parte prioris transuersarij alligetur. traiecit prętерea funium capita per opercula, hæc quidem à superiori parte, illa vero ab inferiori. quod quidem pertinet ad anulorum situm, vnà nobiscum sentit: sed axem, quem adiunxit, tanquam superuacaneum reijcimus, siquidem vnus axis ex robusta materia præparatus, quod opus est, abunde efficit. Sed cum glossocomi fabricationem absoluerimus, sequitur, vt ad eius motum veniamus.

A Latera.
B Transuersarium prius.
C Transuersarium posterius.
D Cauum non penetrans.
E Axis habens tympanum in medio.
F Foramina in quæ funes coniici possint.
G Funes duo.
H Capita funiū traiecta per prius transuersariū.
I Capita funium per posterius transuersarium traiecta.
K Cochlea speciem lentis referens.
L Manubriolum.
M Quatuor annuli in transuersarijs.
N Ferrea sorfex.
O Pars operculi, quæ manet immobilis.
P Pars operculi in lunatam figuram excisa.
Q Axis habens tympana foramina que. G

Nymphodori Glossocomū clausum.

Nymphodori Glossocomū apertum.

H

De

A *De motu Organi.* XXV.

VBi humeri caput suo loco mouetur, præcipue q; si in alam veniat, ad scalã eodem modo paratam, quo in Nilei Plinthio explicauimus, nunc pro Plinthio Glossocomum alligetur, nõ ab operculis, ne sub cochlea habenæ abrũpantur, sed à priori trãsuersario, anulis prope ipsum affixis. Aperiantur item opercula, capita q; funium ad axem alligata excipiantur, hæc quidẽ à superiori parte, illa vero ab inferiori: ac deinceps, vbi restituere volumus, subsellium prope scalam ponatur, super quod homo ascendens brachiũ sic traijciat, vt indatur cuneus in alã: circũligetur insuper humero Charchesius laqueus, vel alius æqualiter extendens, eius q; capita ducãtur ad superiora funium capita, vt machinationum motu aut directis ductionibus ab inferiori parte intendamus, aut alio intercedente motu, aut per duos contrarios motus interiectos, hoc modo: Laquei capita per inferiores trochleas traijciantur, et cum funium capitibus colligentur, quo rursus fit, vt machinationes motæ, alio intercedente motu ab inferiori parte extendant: verum, si per superiores laquei capita traijciantur, deinceps per inferiores demissa ad funium capita vinciantur, rursus machinationum motus per duos contrarios motus interiectos ab inferiori parte extẽdit. Impulsus vero, quos deinde res postulat, fiunt, quemadmodum dictũ est, vbi humerus in alam prolabi-
B tur, & per duplicem habenã extrahendo, & intentione remissa per manus sursum compellendo. Retulerunt alij organum hoc, vbi à superiori parte extendere volumus, idoneum esse, trãsferunt enim ipsum ad superiorem partẽ supra caput, cuneum q; ad gradum adhærentem, solutum tñ, in alam conijciunt: deinde capita funium cunei, ad inferiora capita funium organi religant, et Charchesium laqueum humero inijciũt, cuius capita deorsum adducta ad imum scale gradũ immobilem deuinciunt, vt per hæc retinaculis adhibitis directis ductionibus à superiori parte intendãt. Licet etiam organo ab inferiori parte alligato à superiori extẽdere alio intercedente motu: alligatis enim laquei capitibus, vt (quẽadmodum dictũ est) retinacula sint, cunei funium capita per trochleas traiecta cum superioribus capitibus funium organi vinciunt, vt machinationibus motis alio intercedente motu à superiori parte extendant: aut laquei capitibus non amplius retinaculi vicem exhibentibus, sed ad funium organi capita alligatis, vel ad superiora directis ductionibus, vel alio intercedente motu ad inferiora idem prẽstent: cum q; abunde extenderunt, eosdem adhibẽt impulsus, quos paulo ante proposuimus. Quæ relata sunt, adscripsimus. probamus autem & in hoc, quod de Nilei Plinthio diximus, vbi scala erecta collocetur, intentionem ab inferiori parte adhiberi, cuneo ad scalam alligato: eam vero, quæ vel à superiori parte trahit, vel in diuersa de-
C ducit, ex toto prætermitti, eiusmodi siquidem imbecilles sunt. Quòd si homo iaceat, sic interdum censui luxatum reponi. contentus sum propositis reponendi rationibus exempli causa propter organi motum huc allatis: omnia enim luxata per hoc quoq; instrumẽtum reponi possunt, non secus ac per Nilei Plinthium. Vtriusque machinationes sunt diuersæ, sed reponendi rationes eædem, sic, vt liceat ex superioribus vniuersum huius organi motum intelligere.

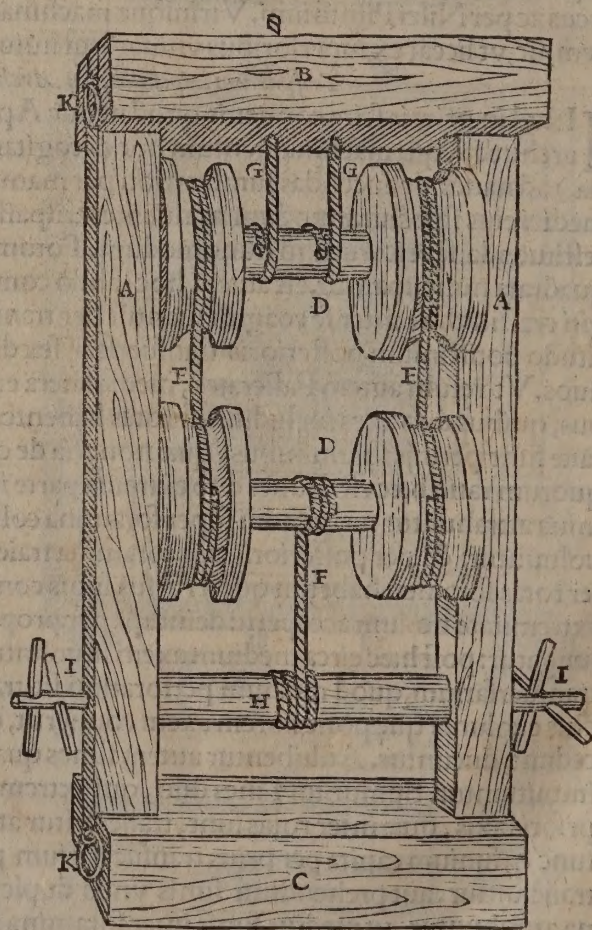
Trispastum Apellidis, seu Archimedis. XXVI.

ILlud in primis scire conuenit, quod neque Apellides, neque Archimedes medici fuerunt, sed architecti, qui machinamentum hoc excogitarunt (quemadmodum nos accepimus de historia,) ad naues deducendas funibus non per manus, sed per ergatam attractis: illius autem seculi medici eius structuræ modum minuentes trispastum organum medicinale ad luxata fracta que restituenda fabricarunt in hunc modum. Totum organum ex eorum genere est, quæ oblonga quadrata nuncupantur. est autem hoc modo compactum. Duo latera longa palmos quatuor digiti crassitudine inter se coagmentantur per transuersaria longa palmos duos, crassa digitum. latitudo potissimum posterioris transuersarij sex digitos æquat: prioris propter opercula palmos duos. Vt retulit autem Pasicrates, media latera excauata sunt, cauis non nimis alte penetranti-
D bus, quibus duo axes includuntur rotas habentes in vicinia laterum. vtriusque axis rotæ perforatæ sunt peruijs foraminibus, quæ non alia de causa facta sunt, nisi vt in ea funes immittantur, quorum ratio hæc est. Funes duo extrema parte nodum accipientes, coniecti in prioris axis foramina attrahuntur ita, vt nodi super foramina collocentur: tum funes circa suas vterque rotas inuoluuntur: & per posterioris axis foramina traiecti nodum accipiunt. Posterior axis medius inter rotas foramen habet, in quod rursus funis coniici debet. sumitur funis longus, qui ab vtraque extremitate nodum acceperit: deinceps per propositum foramen traijcitur sic, vt nodus foramini iungatur: post hæc circa medium axem inuoluitur: quo facto altera eius extremitas per posterius transuersarium, quod medium perforatum sit, traijcitur. at quid nunc fit fune traiecto? manu tractus euolutus que posteriorem axem conuertit, quo conuerso alia capita funium, qui extra procedunt, ducuntur. Adhibentur autem funes quatuor, duo, & item duo, atque ad hunc modum immittuntur. Sumuntur funes duo, qui extrema parte nodum acceperint, & per duo foramina prioris axis, quæ inter rotas sunt, traijciuntur attrahuntur q;, sic, vt nodi foramina contingant. tunc q; funium capita per prius transuersarium perforatum ab interiori parte versus exteriorem traijciuntur. aut prehenditur funis vnus duplex, cuius capita coniecta in prioris axis foramina attrahuntur, vt medius funis inter foramina statuatur: postea eiusdem funis capita traijciuntur

tur

tur per foramina transuersarij prioris. Duo item alij funes sumuntur nodo extrema parte deuin E cti: hi per foramina inter rotas posterioris axis facta, et à medio foramine recedẽtia, attrahuntur: qui deinde, vbi eorum nodi ad foramina peruenerint, tunc ducũtur, traijciuntur q; per posterius transuersarium perforatum, sic, vt quinq; nunc sint funium, quæ extra feruntur, capita, duo per prius trãsuersarium, tria per posterius. his posterioribus manu attractis, inclusis q; funibus (vt dictum est) inuolutis atq; euolutis, capita eorum, qui exterius ferebantur, ducuntur, extendunt q; capita habenarum, quibus distenditur corpus. Huiusmodi organi structurã Pasicrates exponens reprehendit tanquam minime efficacem. vniuersum enim organi opus consistit in ductione funis posterioris, qui manu attrahitur, at nequit manus in restituẽdis luxatis vim tantam sustinere, præsertim, vbi magni articuli sunt, & corpora robusta. quamobrem organi structuram immutauit, duos'que axes, qui inclusi erant, ita struxit, vt penetrarent, & priorem minorem exiguis capitibus extantem, posteriorem maiorem & longiora capita habentem, & ad prioris quidem axis extantia capita clauos confixit: posteriori vero vectes adiecit. demissis axibus duobus digitis machinamentum in restituendo sic mouit. Habenas extendendis corporibus iniectas ad extantia prioris axis capita deligauit, vt posteriori axe conuerso prior moueretur, & euolutis inuolutis'q; funibus nerui extenderentur. Sed Aristion Pasicratis filius patri aduersatur. vt vetustam organi F structuram ignoranti. In vetusta enim (inquit) organi structura, axes non mouebantur in laterũ cauis, sed circa ferreos chodaces affixos lateribus in capreoli formam excauatis: quod videre licet in organis ad aquam hauriendam comparatis, quæ ob fabricationis rationem facile conuertũtur, neq; tamen rotę in se continent armillam, sed chodacem. quoniam igitur axes per armillas mouentur circa chodaces, & rotę per chodaces circa armillas, axes prompte admodum versabuntur, atque idcirco sine impedimento erunt, etiam si funis manu ducatur. Ob id autem ipsum trispastum organum appellatum est, quoniam tres funes agunt, vnus quidem extra ductus, duo inclusi. Hactenus ipse probabiliter scripsit, sed vera sunt, quæ à Pasicrate adducuntur, nõ enim potest manus funem ducens bene restituere, sed fortasse monstrationis causa in ludo organum mouere, vis autem, quæ in restituendo requiritur, per manum minime poterit adhiberi. atque ea de causa ijsdem omnibus factis, quæ in vetusta scriptura sunt ostensa, tertium axem organo adijciendum iudicauimus, cuius capita traiecta per latera essent, vt posterior axis nunc medius fiat, medius autem perforetur: in extantibus capitibus vectes demittantur, vel manubriola, aut bacula ductaria: medius vero funis posterior, vbi circa axem est inuolutus, traijcitur per foramen axis penetrãtis, suo'que ibi capite alligatur. His ita constitutis conuersus posterior axis, ille inquam cuius capita G extãt, funem circa se inuoluit: quo fit, vt medius axis moueatur, quo moto prior quoque axis mouetur. Tribus axibus cõuersis, funiũ, qui extra ducuntur, capita tẽduntur, cum quibus vinciuntur habenæ, quæ corpora extendunt. Habet item organum opercula, veluti glossocomum, ne machinationes oculis exponãtur: atq; item anulos ad latera affixos, quibus alligetur. Hæc est vniuersi trispasti fabricatio. Restituẽdi autem modi aptantur ijdẽ, quos posuimus in glossocomo, distat enim solum, quibus mouetur, machinationibus: pręterea funium eadẽ est ductio, habenis ad eos alligatis. Sed iam trispasti fabricationem explicatam habemus.

Trispastum Apellidis seu Archimedis.

H

- A Duo latera.
- B Prius transuersarium.
- C Posterius transuersarium.
- D Duo axes habentes rotas in vicinia laterum.
- E Funes circa rotas inuoluti.
- F Funis conectus in foramen medium inter rotas posterioris axis.
- G Funis duplex, cuius capita traiecta per foramina prioris axis, per prioris transuersarij foramina traiiciuntur.
- H Tertius axis, cuius capita traiecta sint per latera.
- I Vectes in extantibus capitibus demissi.
- K Anuli ad latera affixi.

A *Fabri Organum* XXV.

FAbri organum ad hunc modum fit. Super ba... quæ κρηπὶς nominatur, pro organo dimen
ſam ſtatuuntur crura duo, quorum longitudo a... cubitos & ſemiſſem æquat, aut etiam ex-
cedit: latitudo implet digitos quatuor: craſſitudo tres. ... hæc per duo tranſuerſaria inter ſe co
agmentantur, altero ab inferiori parte, quod quinq; palm... à baſi recedat, altero à ſuperiori, qua
crura finiuntur. inferiori trãſuerſario ſubiicitur aſſer tranſuerſus, qui & cum lateribus organi, &
cum tranſuerſario committitur. hunc aſſerem ſedile conſuerunt omnes appellare, cuius medium
ad tranſuerſarium exciditur ad effigiem Ц inuerſi, qua parte trãſuerſario infigitur ęneum Ц. Ac-
commodatur tam cauum, quàm Ц demittendo priapiſco octo digitos longo. Inter tranſuerſaria
ab interiori parte crurum canaliculi excauantur, in quibus, dum luxata reponuntur, moueatur
quadrata teſtudo, ſpatham & cubitos mouens. quandoquidem prior pars teſtudinis (frontem di
cunt) peruio foramine pertunditur, in quod radix coniicitur, cuius extremum, quà extenuatur,
ad poſteriorem teſtudinis partem per craſſitudinem traiicitur. Propoſita pars radicis peruio fo-
ramine pertunditur, per quod fibula demittitur, ne radix euellatur, ſed manens in foramine tor-
B queatur. Fibula autem in extrema radice ſcutulo ſuperpoſito includitur. Radix eò pertinet, vt
ſpatham in organo ſuſtineat, habet enim organum ſpatham capitulo leniter cauo aſſurgentem,
ita longam, vt à teſtudine ad ſuperius tranſuerſarium, quod caput nominatur, pertineat, & cunea
ti axis modo excedat. Huius ſpathæ extremitas, quę contra capitulum eſt, media in quadratam fi-
guram exciditur, atq; in id cauum includitur radicis extremitas lata, quæ perforatur. perforatur
item ſpatha ab vno latere ad alterum, in quod foramen fibula demittitur, vt ſpatham detineat ad
radicem. Ipſa vero teſtudo iuxta medium pertunditur foraminibus quatuor, vel ordine diſpoſi-
tis, vel duobus à priori parte, totidem à poſteriori conſtitutis: quæ non alia de cauſa fiunt, niſi vt
funes in ea indantur, vt in ſequentibus oſtendam. Medium caput, hoc eſt ſuperius tranſuerſa-
rium in quadratam figuram excauatur: in quod cauum duplex trochlea inditur, quæ circa axi-
culum verſatur. habet item ſuperius tranſuerſarium duo alia caua quadrata peruia, nempe ab
vtroque trochleæ latere vnum, in quæ coniiciũtur quadratæ cubitorum partes: duo enim cubiti
per ſuperius tranſuerſarium demittuntur deorſum, & teſtudini inhærent, quæ quadrata caua in
ſummo habet. Imas cubitorum partes quadratas tenues'que architecti calces nuncuparunt: ſu-
periores latas ac rotundas dixerunt alas. In alas ergo cubitorum, quæ ſuperius tranſuerſarium ex
C cedunt, & peruiis foraminibus pertuſæ ſunt, axis coniicitur: cuius capita vtrinque excedunt, me
dium cuneatum eſt, in extremis capitibus vectes ſunt, vel manubriola ductaria, quibus conuerta
tur. Alarum partes priores iuxta foramina & axis capita rurſus forantur, vt, ſiquando opus ſit, in
foramina fibulæ demiſſæ ſeruent axem immobilem. Organo præterea iuxta crurum extremita-
tes alia duo ſunt adiuncta crura, vt, ſi quando ſedilis vicem exhibeat, ſuper baſim atque adiuncta
crura iaceat. Verum, quia teſtudo per funem elata, & cubitos & ſpatham attollit, in ſequentibus
qua ratione funis indatur, adiiciam. Sumitur funis duplex, cuius capita per duo foramina, quæ
vel iuxta cubitos ſunt, vel à priori parte, vel à poſteriori, vel in medio, traiiciuntur, vel ab inferio-
ri parte ſurſum adducuntur ſic, vt medius funis inter foramina collocetur: deinde capita ſurſum
feruntur, & circa duplicem trochleam prioris tranſuerſarij inuoluuntur, atq; (vt dictum eſt) per-
mutata deorſum procedunt, & ad clauos penetrantis axis religantur: continetur enim organo
Fabri alius axis coniectus in crura, quæ ſuper tranſuerſarium inferius digitis quinq; interpoſitis
perforata ſunt. In axis medio duo claui ſunt infixi, in extantibus capitibus vectes vel manubriola
ductaria, quibus conuertitur axis, cuius conuerſio per funes teſtudinem attollit: atq; vnà cum ſpa
tha ſimul cubiti & axis, qui alis continetur, ſurſum feruntur ad luxata, quæ à ſuperiori parte ex-
D tenta in ſuam ſedem collocantur. Huiuſmodi eſt antiqua ſtructura organi, quod ad Fabrum re-
fertur auctorem.

Septima Claſſis. SSSSSSS A Baſis

A Basis.

B Crura duo.

C Transuersarium superius.

D Transuersarium inferius.

E Asser transuersus subiectus inferiori transuersario.

F Medium asseris excisi ad formam II inuersi.

G Priapiscus.

H Canaliculi excauati ab interiori parte crurum.

I Quadrata testudo.

K Spata.

L Cubiti.

M Prior pars testudinis peruio foramine pertusa.

N Radix

O Fibula demissa per radicem.

P Capitulum spathę cuneati axis modo.

Q Extremitas spathę in quadratam figuram perforata.

R Foramina quatuor testudinis.

S Duplex trochlea indita in cauum superioris transuersarij.

T Caua duo quadrata superioris trāsuersarij, in quæ demittuntur cubiti.

V Imæ partes cubitorum quadratæ.

X Superiores cubitorum partes rotundę, quę alæ dicuntur.

Y Axis in alas cubitorum demissus.

Z Fibulæ demissę in alas perforatas, quæ axem immobilem seruent.

a Alia duo crura adiuncta.

b Funis duplex.

c Alius axis, qui in cruribus continetur.

d Vectes, quibus conuertitur axis.

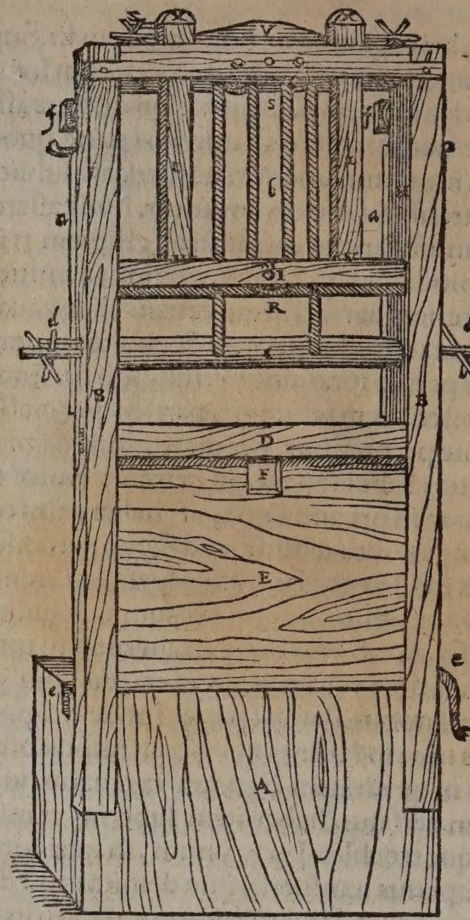
e Binæ trochleę ad basim.

f Binæ trochleæ ad summa crura.

g Cuneus.

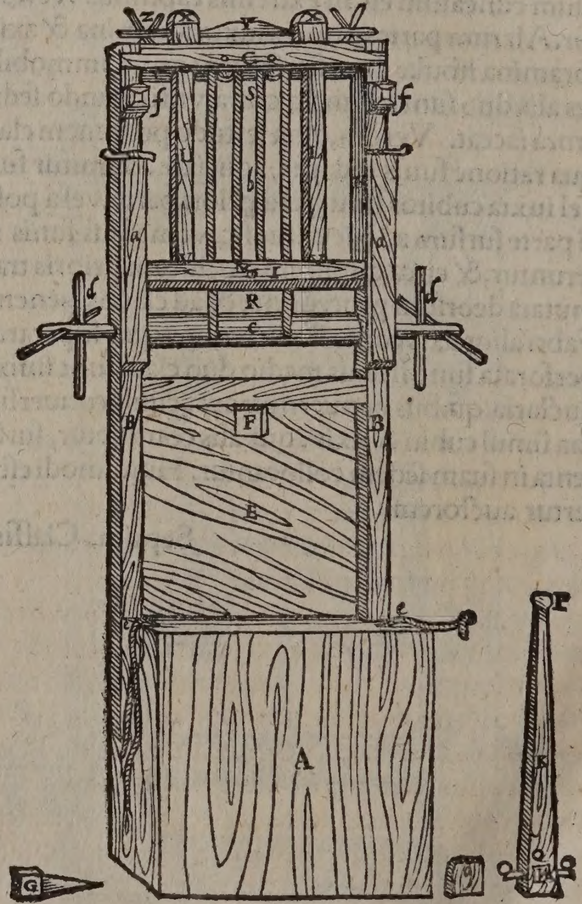
De Motu

FABRI ORGANVM E

F

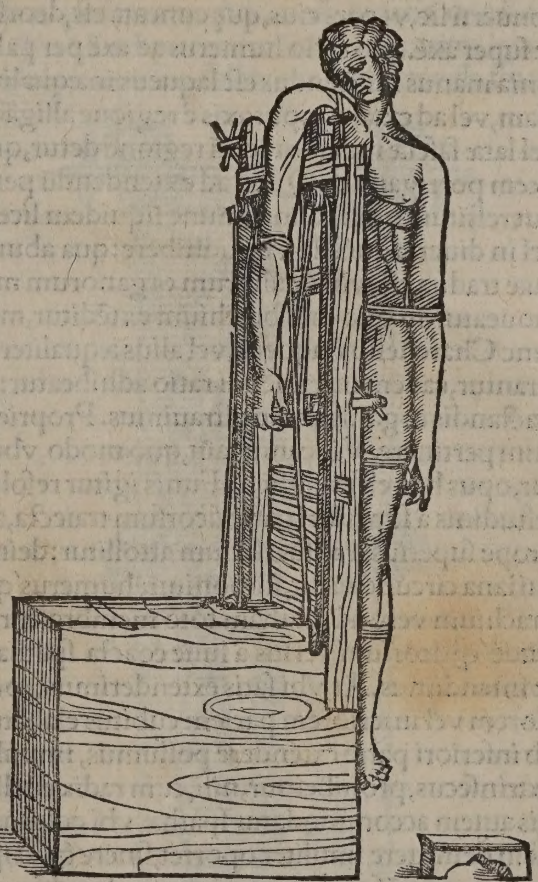
FABRI ORGANVM G

H

A De Motu Organi. XXVIII.

CVm erecta organa comparẽtur ad reponendum humeri caput excitando, & alijs quoq; modis idonea sint, de humeri capite restituendo tractare constitui. ordiar aũt ab eo casu, sub quo in alã prolabitur. Verum, vt organi motum perfectũ habeamus, quaternæ trochleæ organo adijciētur, binæ ab inferiori parte, qua basis sursum spectat, totidem à superiori ad summa crura: Vbi ergo luxatũ restituere volumus, cuneata pars axis primũ lana vel linteo circũdetur, subsellium q; iuxta organum ponatur, super quod homo ascendat: deinceps vinciantur crura quidem habena inter se, sed integrum brachium extentum, ad latus: in foramina autem alarum indantur fibulæ, vt axis seruetur immobilis, vsq; dum eo moto opus erit. His ita constitutis brachium super axem imponatur: atq; vbi cuneata pars axis in alam coniecta sit, laqueus Charchesius, vel alius æqualiter extendens, humero inijciatur, eius q; capita deorsum adducta, ad clauum eius axis, qui cruribus annectitur, alligentur: fune non amplius indito, quemadmodum in organi fabricatione retulimus, axis conuersio directa ductione ab inferiori parte extendet. id quod etiam, alio intercedente motu, ad hunc modum fit. Laquei capita primo per inferiores trochleas traducuntur: inde sursum data ad clauos axis alligantur, vt hic versatus propositam intentionem moliatur. Idem
B quoq; efficitur duplici contrario motu interiecto. laquei enim capita per inferiores trochleas traiecta ad superiores feruntur: inde ad axis clauos vinciuntur, vt duplici contrario motu interiecto ab inferiori parte extendant. Tales sunt modi, quibus ab inferiori parte intendimus. Si quis autẽ à superiori intendere voluerit, fune in testudinem coniecto, veluti in organi structura posuimus, laquei capita deorsum adducat, & tanquam retinacula ad aliquid immobile deuinciat: post hæc axem conuertat: quo conuerso testudo alio motu intercedente, per funem elata, à superiori parte intẽdet. Ex his quoque ille modus comprehenditur, qui in diuersa extendit. hic non amplius requirit, vt capita retinacula sint, sed ab inferiori parte ad axis clauos vinciant̃, vel per se vel alio motu intercedẽte, vt per vnum machinationis motũ, propositus extendendi modus adhibeatur. Seruetur autem in intendendo axis immobilis, quẽadmodum declarauimus. Postq̃ abunde intenderimus, fibulę, quę
C moueri illũ non patiebantur, recipiendę sunt, atq; ipse per vectes vel manubriola ductaria conuertendus, vt cuneo aliqua ex parte inclinato, extrahendo impellamus, sicut in alijs organis ostendimus: post hæc dum restituimus humero deorsum intento, minister à posteriori parte assistens manus det ad ceruices hominis, vt corpus versus pedum regionem cogat in contrariã partem. Verum, vbi restituimus, ministro id præstante, quod ostendimus, subsellium pedibus hominis subiectum subtrahatur, vt ipse suspendatur ab organo: tum (vt alibi dictum est) eodem momento, quo ab inferiori parte extendimus, atq; excitamus, per cuneum extrahendo impellemus: deinde inten
D tione remissa sursum cogemus, vtraque manu membro comprehenso, & vt in suum locum recondatur, elato. Hac igitur ratione humeri caput in alam prolapsum restituitur.

Verum si in priorem partem aut posteriorem veniat, vertere sic axem oportet, vt quod ex eo cuneatum est, deorsum spectet: sursum, quod ęquum est: hoc siquidem nunc aptatur ad reponendum humeri caput, quod in ꝓpositas partes eruperit. Eo facto homo super subselliũ, quod iuxta sit, ascendens brachiũ superponat, sic, vt axi insidat: deinde humero inijciatur laqueus æqualiter extendens, cuius capita deorsum ad axem alligentur: eędem q; intendendi rationes adhibeantur, quæ traditæ sunt, vbi in alam excidit. Neruis abunde diductis impulsus conuenit, quem in aliorum organorum motione monstrauimus.

Sed si neq; cubiti sint, neq; axis in alas coniectus, humeri caput in alã prolapsum ita restituitur. Agitatur spatha sic, vt capitulũ eius, perinde atq; cuneata pars axis superius trãsuersariũ excedat: tũ duplex habena media inter spathã & trãsuersariũ datur, cuius capita ab exteriori parte pendẽt. In restituẽdo aũt, ęger ad organũ assistẽs, brachiũ super transuersariũ imponit sic, vt spatha in alã indat̃: post hæc Charchesius laqueus, vel alius æqualiter extendẽs, humero inijcitur, cuius capita

deorſum demiſſa ad trāſuerſarium vt retinacula deligantur: fune ad teſtudinem dato axis conuer E
ſus teſtudinē, cum q; ea ſphatham attollens, à ſuperiori parte extendit. Aptatur itē ille extēdendi
modus, qui in diuerſa ducit. laquei capita mutata ad axem alligantur, tunc ſiquidē conuerſus axis
in diuerſa diducet. poſtquam ſatis extenderimus, duplicis habenæ capita continenda ſunt, &
per hanc ipſa ſpatha, vt per ſpatham extrahendo impellamus. quo facto intentio remittenda eſt,
membrum q; ſurſum adducendum, vt quàm celerrime in ſuum locum articulus collocetur. At ſi
organum non ſpatham habeat, non cubitos, non axem illis contentum, humeri caput in alam ve
niens per cuneum ſic reponi debet. cuneus, in quem funes coniecti ſint, ſuperiori tranſuerſario
inſidat, & per funes ad ipſum vinciatur: deinceps æger brachium ſuperimponat, cuneus q; in alā
conijciatur: quo cōiecto laqueus Charcheſius humero circūligetur, eius q; capita deorſum demiſ
ſa dentur ad axem, qui cruribus continetur, vt axis verſatio ab inferiori parte extendat. at vbi ſa-
tis intenderit, impellere oportet, velut in alijs organis demonſtrauimus, aut extrahendo, aut ſur-
ſum compellendo: qui modi, cum ab inferiori parte extendimus, potiſſimum ad rem pertinent.
Placuit alijs per teſtudinem ita reponere. funē primo reſoluunt, ipſum'q; duplicant: cuius dupli-
cati capita per duo teſtudinis foramina traijciunt, à ſuperiori parte deorſum, & ad inferioris axis
clauos alligant. attollunt itaq; teſtudinem prope ſuperius tranſuerſarium, tunc q; reſtituendum F
brachium ſuperinijciunt, cuneum q; in alam demittūt: poſt hæc brachium per palmam iuncturā
ad teſtudinē vinciunt. his ita conſtitutis inferior axis conuertitur, teſtudo q; à ſubiecto fune deor
ſum verſus attracta ab inferiori parte ducit: quo pacto intentio quidem ab inferiori parte adhibe
tur, ſed humero ad teſtudinem alligato prohibetur conueniens impulſus.

Cubito in illas tres partes elapſo vbi brachium curuatur, interiorem inquā, exteriorem, & po-
ſteriorem, iuxta organum ab omni parte præparatum ſtare æger ſuper ſubſellium debet, atq; axis
conuerti ſic, vt pars eius, quę cuneata eſt, deorſum ſpectet: ſurſum, quæ ęqua: dehinc brachium da
re ſuper axē. quo facto humerus ad axē per palmam iuncturam deligandus eſt: brachio vero in vi
cinia manus inijciendus eſt laqueus inæqualiter extendens, eius q; capita ſurſum adducēda, & ad
alam, vel ad extans caput axis è regione alligāda. brachio ſic ad rectum angulum figurato habenæ
vel latæ faſciæ medium ad eā regionē detur, quæ proxime ſub cubito eſt, cuius capita deorſum ad
axem porrigantur. Quod ad extendendū pertinet, ijdem modi conueniunt, quos, vbi humeri ca
put reſtituitur, oſtēdimus, nunc ſiquidem licebit vel continendo, & à ſuperiori parte extendēdo,
vel in diuerſa ducēdo vim adhibere: qua abunde adhibita eadē impellendi ratio accommodatur,
quæ tradita eſt, vbi de aliorum organorum motu pertractauimus. At ſi cubitus in priorem partē G
moueatur, in quo caſu brachium extēditur, membro ſuperimpoſito humerus ad axem deligetur:
tunc Charcheſius laqueus, vel alius æqualiter extēdens brachio inijciatur, eius q; capita deorſum
ferantur, eadem intendendi ratio adhibeatur: poſt idem impellēdi modus expeditiſſimus, quē in
tractandis organis demonſtrauimus. Proprie aūt ſpatha plurimum videtur ad cubitum reſtituen
dum pertinere. Videamus aūt, quo modo, vbi neq; cubiti in organo ſint, neq; axis in alis cōtinea
tur, opus hoc efficiendū ſit. Funis igitur reſoluitur, duplicatur'q;, & eius capita per duo foramina
teſtudinis à ſuperiori parte deorſum traiecta, ad axis clauos alligantur. teſtudo autem cum ſpatha
prope ſuperius tranſuerſarium attollitur: dein ſpatha torquetur, & brachium ſuperi tranſuerſariū,
cui lana circundata ſit, imponitur, humerus'q; ad tranſuerſarium per palmā iuncturam alligatur,
brachium vero ad ſpatham toto membro curuato. conuertitur igitur axis cruribus contentus, te-
ſtudo'q; deorſum verſus à fune coacta ſpatham ſimiliter deorſum adducit, ſic'q; ab inferiori par-
te intendimus. At, vbi ſatis extenderimus, aptatur impulſus, quem paulo ſupra poſuimus, ſi in exte
riorem vel interiorem partem cubitus elabatur, adducendo: ſi in poſteriorem, extrahendo. Porrò
ab inferiori parte extendere poſſumus, impulſu autem, eo quod brachium deuinctum ſit ad ſpatham
extrinſecus, prohibemur, niſi, cum radix euelli ex foramine poſſit, extrahendo impellamus. Ma- H
gis autem accommodatur ſpatha, vbi cubitus in priorem erupit, quem ſi reſtituere velimus, fu-
nem demittere ſimiliter oportet, ſinere q;, vt ſpatha dependeat: deinde membro ſuperiniecto, hu-
merum ad trāſuerſarium deuincire, brachium vero ad ſpatham: poſt hæc ab inferiori parte exten
dere, vi, quantum res poſtulat, adhibita impellere, ante quidem premendo, tum circunducendo,
ſpatha cum brachio torta curuata'q; premendi cauſa. Hactenus de cubito luxato.

Ex Ruffo Scamnum Hippocratis. XXIX.

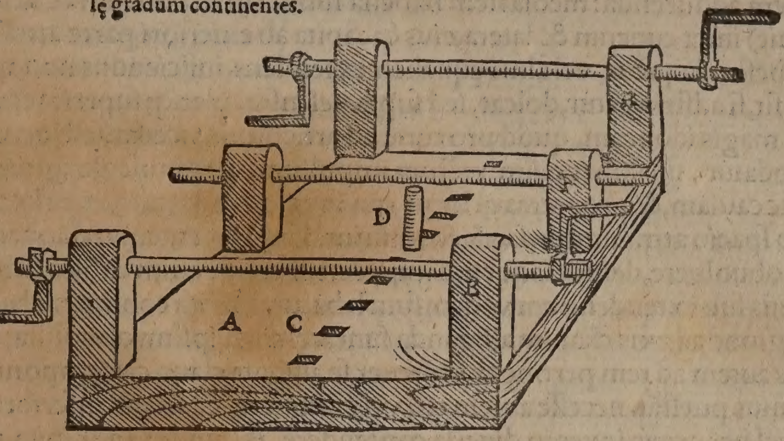
Lib. de Art. ſect. 4. t. 49. 7ª. 289. h Et lib. de Fract. ſect. 2. t. 49. 7ª. 239. b. Lib. de Art. ſect. 4. t. 51. & 55. 7ª. 290. b c. f

Hippocrates maxime admiratione dignus multis in locis ſuū organum || ξύλον appellauit, in
quibuſdam ēt σχεδίαν: recentiores id βάθρον, id eſt ſcānum, dixerūt, eo'q; affixis cruribus &
pro organo & pro ſcāno vſi ſunt. ſtruitur aūt ſic. Paratur lignū ſex cubitos longū, latū duos, nouē
digitorum craſſitudine, reſupinatur'q;: et quatuor alia ligna pedē longa, extremis partibus rotun
da, duo ſcilicet & duo cum eius extremis iuguntur. huiuſmodi ligna, quæ φλιαὶ ab Hippocrate
vocantur, in latitudine peruijs foraminibus pertunduntur, quibus continentur penetrantes axes
in medio clauos habentes, & in extantibus capitibus manubriola ductaria ad conuertendum.
totum lignum in medio vſque ad alteram partem quatuor digitorum ſpacio iniecto caua habet,
quorum altitudo pariter & latitudo treis digitos æquet. caua hęc Hippocrates καπέτους nuncu-
pauit.

A pauit. Medium præterea lignum alte in quadratam figurā excauatur, quo scalmus demittitur, qui priapiscus vocatur. Alias item habet φλιὰς, in medio ad similitudinem literę Π, nō inutiliter adiectas. Structura igit̃ Pasicrate auctore huiusmodi est, cui deinceps subdam, qua ratiōe moueatur scamnum Hippocra-
B tis: quod vbi vetustā structurā habeat, homine iacente, ad luxata omnia restituenda idoneum est, vt dum singula exequar, declarabo.

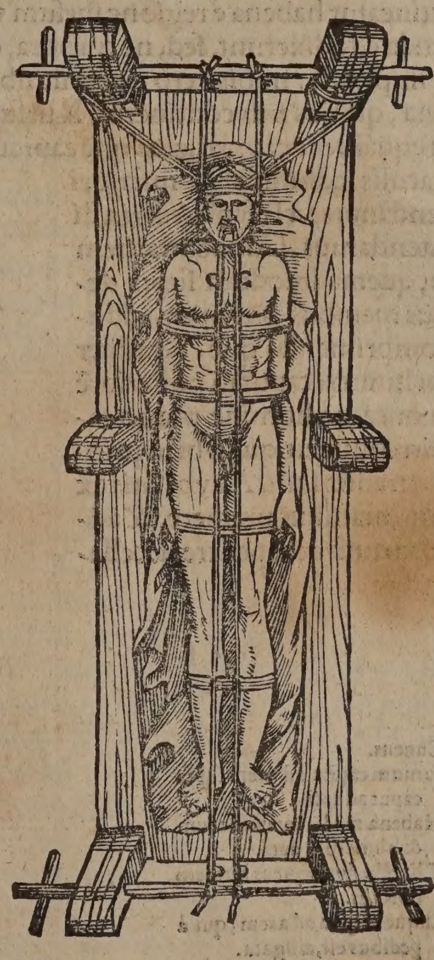
Scamnum Hippocratis.

A Lignum quadrangulum sex cubitorum, latitudine bicubitali, crassitudine dodrantali.
B Postes breues axes habentes.
C Fossulę.
D Lignum teres in medio cauo infixum.
E Postes pedales lignum transuersum tanquam scalę gradum continentes.

De Maxilla restituenda. XXX.

MAxilla excidente, siue ab altera parte, siue ab vtraque, homo resupinatur sic, vt caput iuxta axem, qui ab eius parte est, collocet̃, brachijs ad pectus atq; abdomen alligatis, cruribus q; inter se, & omnibus ad scamnum organum deuinctis. tum capiti ea iunctura imponitur, quæ lepus auritus dicitur, eius q; sinus ad ea ligna, quę proximum axem sustinent, vt retinacula sint, deligantur: media habena in os inditur, quantum potest intima, iuxta eam regionē, qua maxilla cum malis committitur, inter dentes maxillares, eius q; capita deorsum demis-
C sa ad axem, q à pedibus est, alligātur: alia q; habena media mentum complectitur, & in vtranq; partem vltra caput adducta ad axē, qui super ipsum est, diducendi causa deuincitur. his ita cōstitutis, inferior axis torquetur, vt continendo, & ab inferiori parte extendendo, vis adhibeatur. Postq̃ intenderis, quantum res postulat, ad eos impellendi modos venies, quos in opere de articulis exposuimus. Si maxilla quidem ab vna parte exciderit, tria efficies, adduces, premes, & sursum compelles: sin ab vtraque, extrema mota fuerint, premere conueniet, et sursum compellere. Hæc de maxilla, nunc venio ad humeri caput.
D

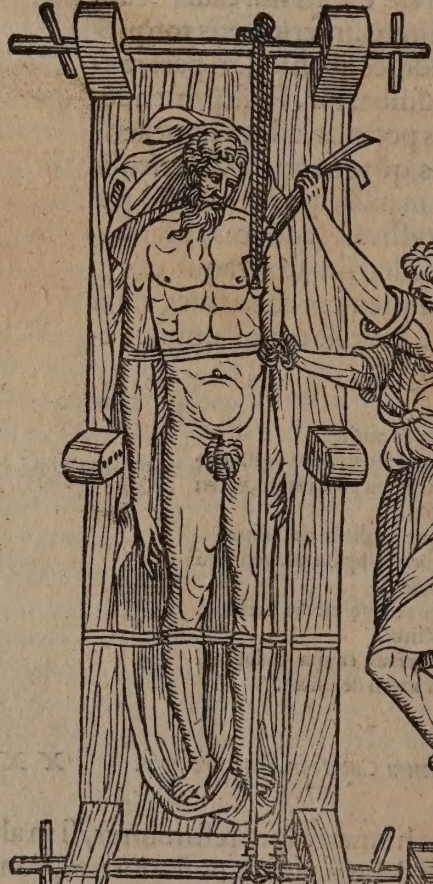

A Iunctura lepus auritus.
B Sinus leporis deligati ad ea ligna, quę sustinent axem proximum, vt retinacula sint.
C Habena, quę media in os inditur.
D Capita habenę alligata ad axem, qui à pedibus est.
E Alia habena, quę media mentum complectitur.
F Habenæ alterius capita diducendi causa ad axem deuincta.

De Humeri Capite in alam prolapso. XXXI.

VBicunque humeri caput restituimus, si in alam vel in priorem partem venerit, resupinare hominem debemus: si in posteriorem, pronum collocare. Vbi ergo in alam prolapsum restituimus, cuneus eò immittendus est, sic, vt qua capitulum assurgit rotundum ac leniter cauum,

in priorem partem spectet: quà equus est, in posteriorem. expedit autem cuneum vt mollior sit, E
linteo vel lana inuoluere: omne enim lignum (auctore Hippocrate) durũ est & tactu lædit, atq;
hac de causa potissimum lana circundatur. adde, quod hæc sudorem absorbet, qui in ala oritur & ob
curationis metum, & ob calorem eius partis naturalem, qui ad diducendum confert: & quod cuneũ
labi non patitur. Deinde funium capita, hæc quidem à priori parte, illa verò à posteriori super ca-
put ad axem adducenda: media item habena sub ala inter cuneum & humerum danda est, vel (vt
alijs placuit) inter cuneum & latera, eiusq; capita ab exteriori parte attrahenda. Ipsi autem hume
ro Charchesius laqueus, vel alius equaliter extendens, inijciendus non quà laceratus est, ne cum
neruosus sit, si adstringatur, doleat, sed supra vel infra. pleriq; superiorem regionem anteponunt
tanquam magis idoneam, quòd proxime ad articulum accedat, sed locus hic ad curationẽ minus
accommodatur, prohibet enim rectum impulsum. Sub musculo igitur deligandum censemus,
& ob hanc causam, & propterea quod locus, qui iuxta adstringitur, ægre laxatur, quæ vero mediocri
interiecto spacio attrahuntur, facile sequuntur. Expedit autem, vt laqueus mollius insidat, hume
rum lana obuoluere, deinde laqueum inijcere: tubercula enim cubito subiecta prohibent, quo mi
nus laqueus sub extendentium vi deorsum labatur. His ita constitutis laquei capita deorsum de-
missa è regione ad axis clauum alliganda sunt, vel circa ipsum obuoluta, vel nodo inter se deuin- F
cta. magis autem ad rem pertinent, vbi inter se alligata clauo circumponuntur, tunc siquidẽ opus
suum firmius præstãt. necesse autem est, vel continere, & seu ab inferiori seu à superiori parte ex-
tendere, vel per organi axes in diuersa contendere. Abunde vi adhibita, primum conuenit impel
lere, per duplicem habenam extrahendo: & eodem, quo extrahimus, momento cubitum altera
manu ab exteriori parte in interiorem agere, intẽtione adhuc manente: tum hac remissa, laxataq;
manibus sursum compellere. At si caput humeri in priorem partem moueatur, hominem supi-
num collocamus: pronum, si in posteriorem. cuneoq; omisso, medium duplicatæ habenæ lana
inuolutum sub alam demittimus, capitaque eius supra caput adducimus, non è regione humeri
vitiati, sed versus contrariam partem, homine resupinato, si in priorem partem articulus excide-
rit. Quæsita autem causa est, quamobrem id fiat. Pasicrates quidem id propterea fieri dixit, ne hu
merus detineatur habena è regione sursum versus attracta: recẽtiores non ea de causa, capita obli
que ducenda esse dixerunt, sed, ne corpora, quibus ala continetur, compressa lati scapularum os-
sis sinum impleant: nobis vero cum omnibus conuenit, capita oblique danda esse ad contrariæ
partis ligna, quibus axis continetur. Rursus autem humero Charchesius laqueus inijciatur, vel
alius, qui equaliter extendat, eiusque capita deorsum ad axem, qui à pedibus est, demittantur, vt G
vel retinaculis adhibitis ab inferiori
parte intendamus, vel (si placeat) in di
uersa contendamus. Conuenit autem
impulsus, quemadmodum supra de-
clarauimus manibus præcipue addu-
cendo, comprimendoque. Similiter
autem vbi humeri caput in posteriorẽ
partem moueatur, homine prono ea-
dem moliri conuenit, quę, vbi in prio-
rem venit, tradita sunt. At vbi satis ex
tenderimus, manibus premere, & ad-
ducere, & sursum compellere necessa-
rium est.

H

A Cuneus.
B Funium capita ad axem supra caput adducta.
C Habena media inter cuneum & humerum data.
D Charchesius laqueus humero iniectus.
E Laquei capita ad axem, qui à pedibus est, alligata.

De Humero

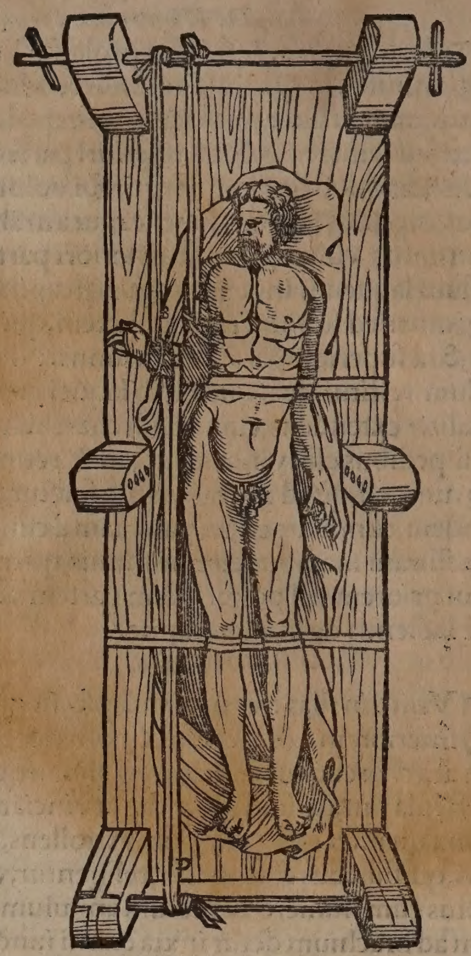
A *De Humero luxato comminuto que.* XXXII.

NOn nunquam accidit, vt prolapso humero fractura quoq; adiiciatur membro medio comminuto, in quo casu recondere articulum oportet, & fracturam componere. Quod ad reponendum pertinet, retinaculo vti expedit, & à superiori parte extendere: quod ad fracturam, similiter vti retinaculo, & ab inferiori parte attrahere. sed ante restituere, quod prolapsum est, oportet: deinde, quod fractum. Ergo, vbi volumus, quod prolapsum est condere, cuneum in alam indimus, capita q; funium super caput attrahimus, ac mediam habenam inter cuneum & humerũ demittimus, cuius capita ab exteriori parte procedant. tum infra cuneum ac super fracturã charchesium laqueum iniicimus: eius q; capita deorsum ad ligna, quæ axem sustinent, ad retinẽdum, alligamus: sed funium capita ad axem, qui super caput est, vincimus, vt eo conuerso & contineamus, & à superiori parte extendamus. Neruis abunde intentis per conuenientem impulsum articulum restituimus. quo facto laquei capita super caput data, retinacula fiunt: & alter laqueus æqualiter extendens, cuiusmodi charchesius est, humero iniicitur, cuius capita demissa ad axem, qui à pedibus est, vinciuntur, vt & retinendo, & à superiori parte extendendo vis adhibeatur. neq; nunc est, quod timeamus, ne fractura ab inferiori parte attracta repositus articulus excidat, B siquidem, cum à superiori parte tam à cuneo, quàm à superiori laqueo retineatur. Vi satis adhibita fracturam manibus componimus, quemadmodum sæpius indicauimus. Quòd si humeri caput in priorem vel posteriorem partem venerit, vbi restituitur, easdem animaduersiones desiderat. Hactenus de humeri capite.

De Cubito. XXXIII.

CVbito in illas tres partes elapso, in quas vbi venit, brachium curuum est, neque extenditur, interiorem exteriorem & posteriorem, homo super organum resupinetur: quo commode figurato charchesius laqueus, vel alius æqualiter intendens, humero circundetur, cuius capita, vt retinacula sint, sursum super caput vinciatur: brachio autem in vicinia manus laqueus iniiciatur, qui inæqualiter extendat, puta Attollens, Chiastus, aut Nauticus, cuius capita sursum adducta ad ligna, quibus axis continetur, religentur, vtrunque scilicet ad id, ad quod spectat è regione, sic, vt cubitus cum humero ad rectum angulum figuretur. tum duplicatæ habenæ, seu latæ fasciæ medium ad brachium detur iuxta cubiti iuncturam, cuius capita ad axem, qui à pedibus est, vinciantur. Datis igitur capitibus, laquei ad superiora, duplicatæ habenæ ad inferiora, binis'que axibus vno super caput, altero iuxta pedes collocato, vim adhibebimus vel continendo, & à superiori C vel inferiori parte attrahendo, vel in diuersa ducendo: ea'que ratione impellemus, quæ reponẽdo articulo idonea sit. vbi in interiorem vel exteriorem partem conuertatur, adducemus: vbi in posteriorem, extrahemus. Quòd si in priorem partem articulus elabatur, in quo casu curuari extentum brachium nequit, homo supinus iaceat in vitiatam partẽ inclinatus: brachio super scamnũ extento charchesius laqueus humero iniiciatur, cuius capita super caput procedãt: extremo item brachio in vicinia manus alius detur laqueus, qui equaliter extendat, cuius capita deorsum attrahantur: item eadem vis adhibeatur, nempe retinaculis, & intentione à parte inferiori. Equidem satius duco in diuersa contendere, nam hoc ad articulum reponendum efficacius est, q; si ab inferiori parte solũmodo extendamus. oportet autẽ, cum abunde extẽderimus, ad cõmode impellendum transire, premendo nimirũ & circũducendo, premendo quidẽ intentione adhuc manente, circũducendo, postquã remissa fuerit. Condito articulo, vt eius restituti certa indicia habeantur, experiri oportet naturales brachij actiones, flexum inquam & porrectionẽ, præterea sitũ in pronum habitum ac supinum, qm̃, vbi huiusmodi actiones liberæ sint, perfecte restituti articuli fidem faciunt. possumus & conferẽtes cum altero cubito, num ex toto luxatum restituerimus, colligere. quo perfecte restituto brachium commode ad rectum angulum curuetur, contineatur q; D in sequentẽ curationem. Duo igitur brachij ossa, vbi suo loco mota sunt, his modis reuertuntur. sed potest seorsum vtrũq; etiam offendi, cum cubitus erũpat, radius diducatur, quod nunc quoq; explicabo. Læditur per se cubitus radio inuiolato: dehiscit seorsum radius, cubito in sua sede manente. vtrũlibet horum ossium lædatur, vbi per hoc organũ restituitur, humerus iniecto laqueo ad ligna, quæ axem super caput continẽt, alligatur, extremo q; brachio rursus laqueus circumdatur, qui inæqualiter extendat, sicut Attollens, aut Nauticus, cuius capita deorsum demissa intendendi causa ad axis clauos vinciuntur. In circumdando laqueo, qui inæqualiter extendit, id obseruatur, vt sinus super eam partem, quæ reponitur, capita super contrariam collocentur, siquidem laquei inæqualiter extendentes proprie illas partes magis cogunt, quibus eorum capita insident, minus vero contrarias. Ergo, cum brachium duobus ossibus contineatur, vbi alterum suo loco motum reponitur, cogere id potissimum expedit: & alterum, si fieri potest, non vrgere. Intentione abunde adhibita, illi conueniunt impellendi modi, quos luxati genus postulat, siquidem cubitus in interiorem partem venerit, vtriusque manus digiti inter se iuncti ab exteriori parte radij eminentiam cubiti cõplectuntur, prominẽtiores q; palmarũ partes à latere dantur, vt his impellentibus quasi adducendo, os in suam sedẽ collocetur. At si cubitus ad posteriora radij proruperit, brachio aliquãtisper curuato, eodẽ momẽto, quo ab inferiori parte extẽdimus, prominẽtiori pal-

mæ

mæ parte premere debemus, vt os in ſuam ſedem reponatur. hæc enim premendi ratio ad reſtituẽdum proprie aptatur. At vbi radius in priorem partem recedat, extento brachio perinde agere conuenit, quaſi vtrunq; in eandem partem exceſſerit. adhibenda itaque vis eſt & continendo, & ab inferiori parte extendendo. quo abunde facto duplex impulſus accommodatur, & qui premit, & qui circumducit: qui premit, intẽtione manente: hac remiſſa, qui circumducit, vt oſtenſum iam eſt. Commune eſt vtriuſque, vbi reſtituta fuerint, ſpectare, an brachium ſuo munere ſine impedimento fungatur, curuetur nimirum, & extendatur, & ſupinum pronum'que figuretur: quæ actiones, ſi liberæ ſint, ex toto reſtitutũ eſſe teſtantur. quo facto brachium, in ſequentem curationem ad rectum angulum collocetur. E F

A Chatcheſius laqueus humero iniectus, cuius capita ſurſum, vt retinacula ſint, adducũtur.
B Attollens laqueus in vicinia manus, cuius capita ad ligna, quibus continetur axis, religãtur.
C Medium duplicatę habenę ad brachium datę.
D Capita duplicatæ habenæ religata ad axem, qui à pedibus eſt.

De Manu. XXXIIII.

MAnus in quatuor partes prolabitur, in interiorem, exteriorem, priorem, & poſteriorem. G Oportet, ſi in interiorem partem veniat, ſupinam collocare, ſuper ſcamnum homine ſimiliter reſupinato, pronam, ſi in reliquas tres partes elabatur: deinde Charcheſiũ laqueum vel aliũ æqualiter extendentem brachio iniicere, & ſuper ſinum manus dare vectem tranſuerſum: vel ferramentum, quo adurimus, ad palmam ipſam deligare eo vinculo, quod, Ad extremas partes, inſcribitur: tum vectis vel ferramenti extremitatibus iniicere vel medias habenas duplicatas, vel laqueorum inæqualiter extendentium ſinus, deorſum q; demittere: atq; alterum laqueum æqualiter extendentem brachio circumponere, eius q; capita ſuper caput adducta, vt retinacula ſint, deuincire: quæ vero deorſum ferebantur capita extendendi cauſa ad axem, qui à pedibus eſt, religare, vt eius conuerſione & contineamus, & ab inferiori parte extẽdamus. quam rem vbi ſatis pręſtitimus, conuenienter impellimus. Nunc autem maxime ad manum reſtituendam pertinet adhibito retinaculo, ab inferiori parte extendere: licebit præterea & ſurſum adducere, & in diuerſa cõtendere. neruis abunde diductis impulſus neceſſarij ſunt, qui eam compellere in ſuum locũ poſſint. Quòd ſi in interiorẽ vel exteriorem partem exciderit, prominentiori parte palmę, aut etiam calce ſuperdato preſſa oſſa coguntur, deinceps manus iuxta digitos huc atque illuc agitur: ſin in priorem vel poſteriorem partem eruperit, vtiliter adducendo impellimus. H

De Spina luxata. XXXV.

HIppocratis organum luxatis omnibus reſtituendis accõmodatur, ſed præcipue ſpinæ: quæ, vbi gibba facta eſt, tunc maxime curari poſſe cenſetur, cum recens ex ictu vitium eſt. Collocatur igitur homo pronus ſuper ſcamnum, vt laquei capita è regione ad axem ferantur: circumdantur ſpinæ laquei duo æqualiter extendentes, vnus ſupra gibbum locum, alter infra: aut quaterni ex iis, qui inæqualiter extendunt, bini à ſuperiori parte, totidem ab inferiori, inter ſe aduerſi iniiciuntur, vt in opere de luxatis explicauimus. Vis neruis adhibetur potiſſimum in diuerſa deducendo, interdũ tamen continendo, & vel ab inferiori, vel à ſuperiori parte extendendo. Intentione abunde adhibita, ille impulſus, quo premimus, accommodatur. Hippocrates varios tradidit impellendi modos, & per prominentiorem palmæ partem, & per ſpatham premendo idoneam. Impulſus per huiuſmodi ſpatham illis reſtituendi modis annumeratur, qui facile cõparantur: extremitas enim ſpathæ in foſſam aliquam demittitur, vel in lignũ excauatũ. Nos, vt ſpathæ obex opponeretur, Hippocratis ſcamno Π ferreũ adiecimus, quod & extrahi & infigi poſſet, & ſpathę rñderet, pertuſum q; pluribus foraminibus eſſet, & in foramina crurũ organi demitteret,

A vt Π pro gibbi magnitudine accommodaretur, spatha'que extrema in Π coniecta, eius partem premẽdo accommodatam super gibbum dantes premẽdo impulimus. Alij duplicatæ habenæ mediũ organo subiicientes eandem spatham super locũ iniectam premunt. Premendi modũ in opere de articulis exquisitius indicauimus.

B

A Laqueus æqualiter extendens supra gibbum, cuius capita recta ad axem feruntur.
B Laqueus æqualiter extendens infra gibbum, cuius capita recta ad axem feruntur.
C Spatha.
D Π ferreum.

C

De Femore. XXXVI.

FEmur in quatuor partes promouetur, in interiorem, exteriorem, priorem, & posteriorem. Si in tres partes prolapsum est interiorem, exteriorem & priorem, crus extensum est, implicari'que non potest: si in posteriorem, curuum est, neque extenditur. Ergo, si in illas treis partes erumpat, in quas vbi venit, crus extensum est, resupinato homine medium duplicatæ habenæ lana inuolutum inter anum & naturale demittendum est, capita'que eius super caput adducenda. Vbi in alias partes venerit, nullo interposito discrimine inter anum & naturale dari habena debet, sed ea animaduersione, si in interiorem partem exciderit, vt ad integrum femur magis spectet, ne femoris caput, cum extenditur, habena media detineatur: cuius capita vel ad axem alligentur, vbi in diuersa contendimus, vel ad ligna, quibus axis, qui à capite est, continetur: vbi & retinemus, & ab inferiori parte extendimus. Extremo autem femori prope genu Charchesius laqueus iniiciatur, eius'que capita deorsum demissa ad axis clauum vinciantur, vt eo conuer-
D so & contineamus, & ab inferiori parte adducamus. Neruis, quantum res exigit, intentis veniendum est ad impulsum.

De Femore in interiorem partem prolapso. XXXVII.

PRoprie autem ad femur in interiorem partem prolapsum excogitata sunt ligna ad similitudinem Π à lignis, quibus axis continetur, non abhorrentia. Vbi ergo femur in interiorem partem erumpens restituitur, æger in integrum latus versus iaceat, euulso'que priapisco integrũ crus proposito ligno subiiciatur, alligetur q; ad scamnum ita, vt immobile perseueret, eadem'que ratione & brachia & reliquum corpus: crus autem vitiatum detur super transuersarium lignorum, quæ Π literam repræsentant, ita, vt transuersarium inter anum & naturale collocetur: sed extremo femori iuxta genu iniiciatur laqueus, vel Charchesius, vel alius, qui æqualiter extendat, eius'que capita ad inferiorem axem demittantur: super ipsum vero lignum Π literam repręsentans sub crure, quod restituitur, detur spatha, quæ præmendo aptatur, vel lignum habens in summo capitulũ rotundũ ac leniter cauum, ab interiori parte à summo crure ad imum pertinens. Quo facto, vbi restituere volumus, axis conuertitur, cuius conuersio ab inferiori parte extendit.
postquam

postquam nerui abunde extenti fuerint spatha vel eo ligno, quod in summo capitulum habet, super id lignum, quod Π literam refert, cum crure magna vi deorsum adducto, impulsus extrahendo adhibetur: post quem alius idoneus est, qui sursum versus compellit, quemadmodũ diximus de humero in alam prolapso. E

A Postes Π literam repræsentantes.
B Transuersarium.
C Charchesius laqueus.
D Lignum à superiori parte cruris ad imum pertinens.

F

De Femore in posteriorem partem prolapso. XXXVIII.

VErum, si femur in posteriorem partem elabatur, neque pronum neq; supinum hominem collocamus, sed sedentem, magis autem in integram coxam inclinatum. Homine ita figurato, duas prehendere habenas oportet, earum'q; vnam simplicem extendere, atque alteram duplicem demittere in mediam simplicem: & simplici quidem hominem cingere, duplicem à superiori parte deorsum demittere, ab ea regione, quæ vmbilico proxime subiicitur, ad eam, quę inter anum & naturale est, & per anum sursum adducere, vt quatuor habenæ capita à posteriori parte ad retinendum vinciantur. Retinaculis datis lata pars spathæ, quæ premendo accommodatur, coxæ supponatur, imo'que femori iuxta genu laqueus iniiciatur, qui æqualiter extendat, cuius capita ad inferiorem axem demittantur, vt eo conuerso & contineamus, & ab inferiori parte intendamus. Intentione satis adhibita, dum adhuc intendimus, caput femoris per spatham in exteriora propellatur, aperta'que manu æger resupinetur, per hanc enim vim femur in suum locum cõpelletur. Repositi autem indicium erit, comparatio cum altero crure, & liberæ ipsius actiones: nam, si citra impedimentum complicari & extendi potest, ex toto intus esse coniiciendum est. G

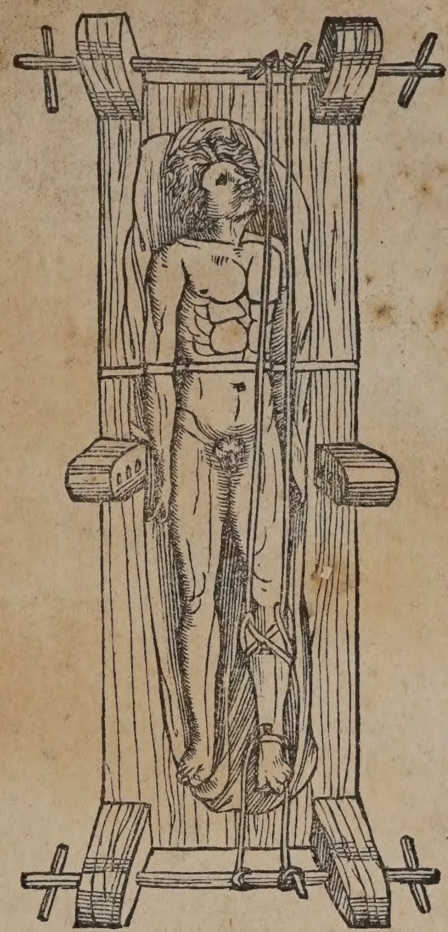
De Genu. XXXIX.

GEnu in tres partes prolabitur, interiorem, exteriorem, & posteriorem. In omnibus his casibus, crus extensum est, & minime complicatur. Oportet, si in exteriorem partem prociderit, hominem extento crure super scamnum collocare: tum duos laqueos æqualiter extendentes, cruri iniicere, alterum à superiori parte super femur, alterum infra genu: dein capita superioris super caput adducere, inferioris ad axem: neruos'que intendere, quemadmodum in reliquis articulis dictum est, siue retinaculis vsi ab inferiori vel superiori parte intendamus, siue in diuersa diducamus. Neruis abũde diductis, si in latus ab inferiori vel exteriori parte motum fuerit, ille impellendi modus conuenit, qui adducit: si in posteriorem, & ille qui premit, & ille qui circunducit. qui impellendi modi, cum similes illis sint, qui ad cubitũ traduntur, commode in hunc locum transferuntur. H

De Talo. XL.

TAlus modo in interiorem partem procidit, interdum in posteriorem quoque conuertitur: in quas partes vbi venerit, æque resupinare hominẽ conuenit crure extento: ac cruri Charchesium

A chesium laqueum æqualiter extendentem circumponere, eius´que capita à posteriori parte ad axem, qui supra caput est, adducere: talo autem draconem vel sandalium laqueum iniicere, eius´que capita ad inferiorem axem alligare, tunc´que membrum vel in diuersa diducere, vel continere, & ab inferiori parte extendere: Neruis, quantum res postulat, diductis conuenienter impellere, vbi in interiorem vel exteriorem partē eruperit, retro cogendo: vbi in posteriorem, extrahēdo, nunc siquidem ob eum habitum impulsus extrahendo aptatur. De modis autem impellendi diligentius tractabimus in opere de luxatis.

A Charchesius laqueus.
B Sandalius laqueus.

SEPTIMAE CLASSIS FINIS

aaaaaaa bbbbbbb ccccccc ddddddd eeeeeee fffffff ggggggg hhhhhhh iiiiiii kkkkkkk lllllll mmmmmmm nnnnnnn ooooooo ppppppp qqqqqqq rrrrrrr ſſſſſſſ ttttttt vvvvvvv xxxxxxx yyyyyyy zzzzzzz AAAAAAA BBBBBBB CCCCCCC DDDDDDD EEEEEEE FFFFFFF GGGGGGG HHHHHHH IIIIIII KKKKKKK LLLLLLL MMMMMMM NNNNNNN OOOOOOO PPPPPPP QQQQQQQ RRRRRRR SSSSSSS

Omnes sunt quaterniones, præter yyyyyyy zzzzzzz quinterniones, et AAAAAAA BBBBBBB SSSSSSS terniones.

VENETIIS APVD HAEREDES LVCAE ANTONII IVNTAE.